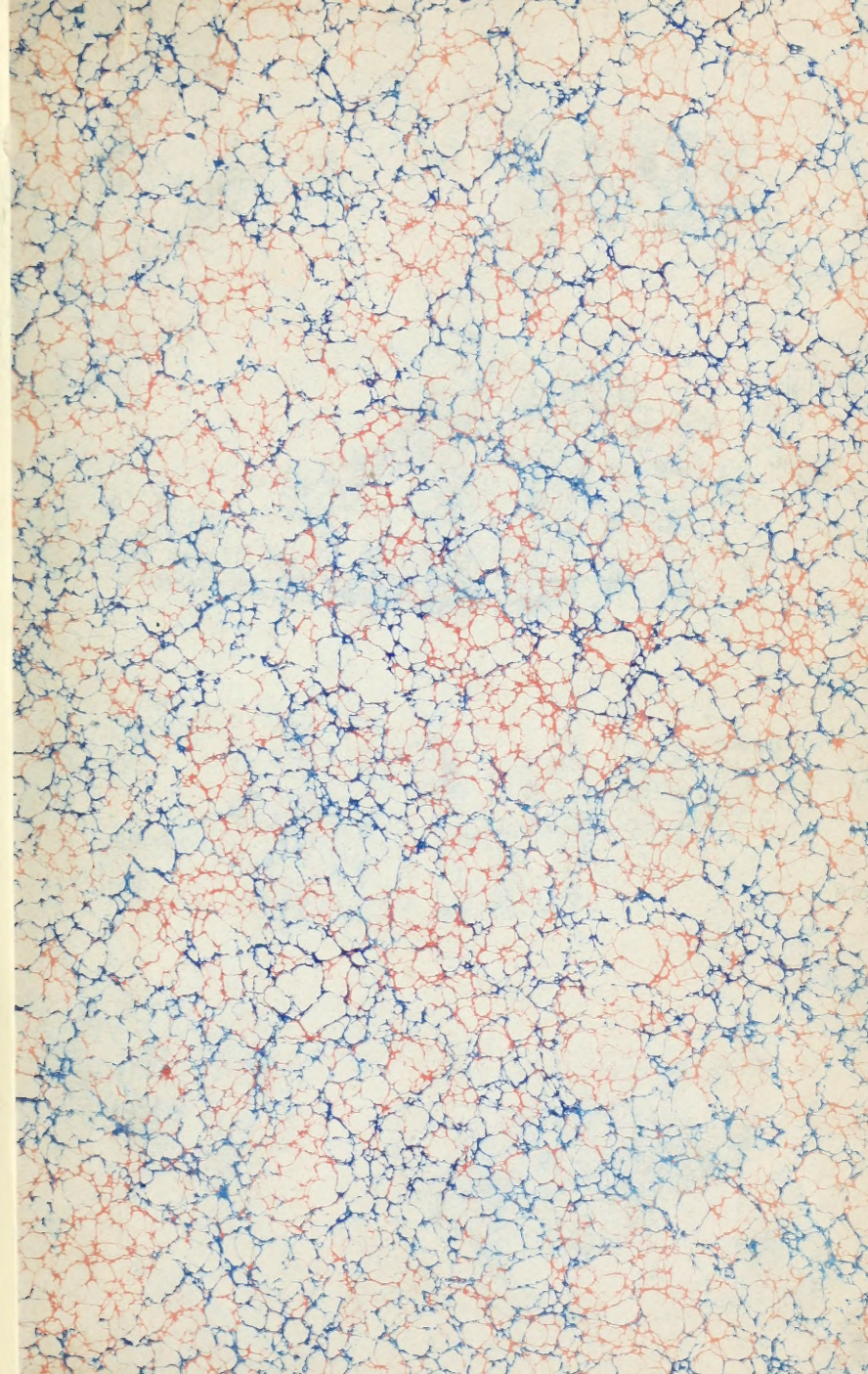

3 1761 04569540 1917 5

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

JOANNIS CHRYSOSTOMI

OPERA OMNIA.

TYPIS MOQUET ET SOCIORUM,

VIA LA HARPE, N° 90

Saint John Chrysostom
ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ,

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.)

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI,

Archiepiscopi Constantinopolitani,

OPERA OMNIA QUÆ EXSTANT,

VEL QUÆ EJUS NOMINE CIRCUMFERUNTUR,

AD MSS. CODICES GALLICANOS, VATICANOS, ANGLICANOS, GERMANICOSQUE; NECNON AD SAVILIANAM ET FRONTO-
NIANAM EDITIONES CASTIGATA, INNUMERIS AUCTA; NOVA INTERPRETATIONE UBI OPUS ERAT, PRÆFATIONIBUS, MO-
NITIS, NOTIS, VARIIS LECTIONIBUS ILLUSTRATA; NOVA SANCTI DOCTORIS VITA, APPENDICIBUS, ONOMASTICO ET
COPIOSISSIMIS INDICIBUS LOCUPLETATA.

OPERA ET STUDIO D. BERNARDI DE MONTFAUCON,
Monachi Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri, opem ferentibus aliis
ex eodem sodalitie Monachis.

EDITIO PARISINA ALTERA, EMENDATA ET AUCTA.

TOMUS DECIMUSTERTIUS.

PARISIIS,
APUD GAUME FRATRES, BIBLIOPOLAS,
VIA POT DE FER SAINT-SULPICE, n° 5.

M. DCCG. XXXIX.

*30926
5/12/93*

2000-47

THE ALBION PATENT

12 ANNO

TOY 712020M01

IN THE COURT OF THE COMMONS

AT THE BAR OF THE HOUSE OF COMMONS

JOHN W. CHRISTOPHER

OF THE CITY OF LONDON

AND

THE ALBION PATENT

OF THE CITY OF LONDON

AND

THE ALBION PATENT

TOY 712020M01

2/12/2000

ALBION

ALBION PATENT

ALBION

INDEX

OPERUM QUÆ IN DECIMOTERTIO TOMO

NOVÆ EDITIONIS

CONTINENTUR.

1. Præfatio. Qua continentur :
 - Dicta pauca de libris mss. opera Chrysostomi complectentibus :
 - Animadversiones de nonnullis opusculis Chrysostomo tributis :
 - Monitum de Vita S. Joannis Chrysostomi, deque Scriptoribus Vitæ S. doctoris :
 - Excerpta e Præfatione Emerici Bigoti ad Dialogum Palladii, Helenopoleos episcopi, de Vita Jo. Chrysostomi :
 - Monitum de Vita Jo. Chrysostomi a Montf. adornata :
 - Henrici Savilii de Scriptoribus rerum Chrysostomi dissertatio, ex Cavii Historia lit. Scriptorum eccl. in hanc novam Editionem recepta :
 2. Palladii Dialogus de Vita S. Joannis Chrysostomi, emendatus ope variarum lectionum ms. p. 1.
 3. Epitome Vitæ S. Joannis Chrysostomi, p. 90.
 4. Joannis Chrysostomi Vita, ex ejus operibus aliisque scriptoribus concinnata, p. 91.
 5. Synopsis rerum memorabilium, quæ per Chrysostomi opera observantur, p. 178.
 6. Tredecim Sermones spurii, sero ex Anglia ad Montfauconum missi, p. 185.
 7. Testimonia veterum de S. Joanne Chrysostomo, p. 256.
 8. Voces aliquot sermonis Chrysostomi explicatæ, p. 295.
 9. Index alphabeticus Sermonum et Homiliarum omnium ex primis cujusque Sermonis vel Homiliæ verbis, a novis editoribus diligentissime recognitus, correctus, auctus, p. 296.
 10. Catalogus operum singulorum Chrysostomi ex ordine Editionis Morelli collatæ cum Editione Montfauconi, correctus et reformatus in nova Editione.
 11. Catalogus operum singulorum Chrysostomi ex ordine Editionis Savilii collatæ cum Editione Montf., qui accessit primum in hac nova Editione.
 12. Catalogus Augustanus.
-

Absolutis per duodecim volumina integris Joannis operibus, reliquum erat ut decimo tertio pareretur quæcumque ad vitam, doctrinam, scripta S. doctoris illustranda conferrent, in unum colligerentur. Montfauconi sanum judicium, quod jam alibi sæpe agnovimus, in hoc quoque munere immensi parte cernitur : nam et eorum, quæ a veteribus de Chrysostomo dicta erant plurima, delectum egit prudentissime et ex biographis sancti viri Palladium solum recepit. Georgius enim, Leo Imperator, Simeon Meta-

phrasta, et anonymus ea, quæ spectatæ auctoritatis scriptores de vita Chrysostomi narrarunt, ex fama populari aliisque rivulis fabularum quidem magna mole, sed rebus gestis fere nullis auxerunt. Quod plenius, quam ex Monfauconi brevecula indicatione, intelligetur ex Savillii disquisitione de rerum Chrysostomi scriptoribus ab nobis utilissime (opinamur) huic novæ Editioni inserta. Præterea Editionum quæ ante Montfauconiam habebantur celebriorum, Morellianæ et Savilianæ, conspectum plenissimum confecimus, subjecta notatione loci quem quodque opus apud Monfauconum occuparet. Ita quæ secundum harum Editionum paginas indicata reperiuntur, ea jam in nostra Editione ab omnibus parva opera poterunt investigari.

NOVI EDITORES.

P ÆFATIO

IN HUNC DECIMUM TERTIUM

ET POSTREMUM TOMUM.

Postquam in prioribus duodecim Tomis ea omnia S. Joannis Chrysostomi opera, tum quæ in prius Editis prostabant, tum alia bene multa, quæ ex variis bibliothecis Mss. accesserant, edidimus; in decimo tertio visum est ordiri a Vita ejusdem S. Jo. Chrysostomi auctore Palladio, Helenopoleos episcopo, Chrysostomi amico, quam prior edidit Emericus Bigotius: cui adjicimus ejusdem sancti doctoris Vitam ex ejus operibus et ex aliis scriptoribus a nobis concinnatam. Huic annectimus synopsin operum ejus omnium magno studio et labore a nobis adornatam, quam nec ingratan, nec inutilem lectori fore speramus. Postea sequuntur sermones tredecim, qui Chrysostomi nomine circumferuntur, a doctissimo viro Gualtero Taylor ex Anglia nobis missi: in Monito autem prævio, quinam vere Chrysostomi sint, quinam ejus nomen ementiri videantur, paucis observamus. Sub hæc testimonia veterum proferimus de Jo. Chrysostomi scriptis. Sequitur Onomasticon vocum, quæ in libris Chrysostomi vel novæ sunt, vel singularis significationis. Denum index alphabeticus ex primis verbis Sermorum, Homiliarum et Epistolarum Chrysostomi, vel quæ Chrysostomi nomine comparent in Editis et Manuscriptis. Agmen claudunt Index Scripturæ sacræ, et Index rerum, qui ambo ex duodecim Chrysostomi Tomis concinnati sunt.

De Manuscriptis Chrysostomi opera complectentibus.

Codices mss. Chrysostomi, qui in præcipuis Europæ bibliothecis habentur, vel nostra vel aliorum opera summo studio perquisivimus: Italicæ certe pene omnes bibliothecæ trium annorum spatio ego ipse adii, et quam accuratissime potui perlustravi. In bibliothecis quoque nostris Gallicanis par, imo majus studium adhibui. In Anglia et in Germania amicorum obsequio usus sum, tum ut S. doctoris opera ignota vel nondum cusa exciperem; tum ut eorum, quæ in paucissimis Mss. habentur, varias lectiones exsumerem, et hiatus, si qui essent, sarcirem. Neque infelicitè hanc suscepimus curam: bene multa enim opera, quæ lucem nondum viderant, ex Mss. excepimus, ut videas in prioribus tomis, et in sexto, qui non pauca nova complectitur; maximeque omnium in duodecimo, ubi undecim novæ homilias præclaras, et ad historiam illius ævi multum conferentes, non sine voluptate leget eruditus lector.

Ex libris porro et operibus Chrysostomi quedam sunt, quorum mss. Codices frequenter occurrunt, ut libri de Sacerdotio, et Commentaria in Matthæum, quorum plus quam centenos Codices novimus; in Joannem quoque non paucos, et in Commentaria Epistolarum ad Corinthios. In libris etiam contra Judæos quosdam Codices adhibuimus; at in nullo eorum sarciri potest hiatus ille magnus, qui in secundo libro habetur. Diuturno multoque labore Codices omnes, qui hæc homilias continent, frustra quæsvimus atque lustravimus. De Manuscriptis vero ad singula opera adhibitis ante initium cujusque operis agitur: quare non est quod ea de re pluribus disseramus, sed eo lectorem mittimus.

Animadversiones quædam aliæ.

Suidas in loco, quem in testimoniis veterum adferimus, Joannis Chrysostomi ὑπομνήματα, seu Commentaria, in Marcum et Lucam commemorat. Sed in Codicibus Græcis innumeris, quos vidimus legimusque, sancti doctoris Commentaria in Marcum et Lucam, vel descripta vel memorata nusquam comparent. Inter opera tamen Chrysostomi ante finem decimi sexti sæculi Latine cusa Basilæ primum, deinde Lutetie anno 1581, leguntur pag. 1118 homiliæ aliquot Chrysostomi nomine, primo in S. Marci, et postea in S. Lucæ Evangelium. Verum is, qui hanc editionem curavit, ante initium homiliarum posuit: *Homiliæ aliquot in Evangelium Marci, auctore Joanne Chrysostomo, si modo inscriptio non mentitur auctorem.* Vereque indignæ sunt hæ homiliæ quæ in lucem denuo proferantur. Quamobrem Savilii et Frontonis Duæi exemplum sequuti, illas omittendas esse duximus.

Libenter crediderim Suidam ideo Commentaria Chrysostomi in Marcum et Lucam memoravisse, quia in Catenis in Marcum et Lucam Chrysostomi maxime loca, ex variis ejus operibus collecta afferuntur, ut videre est in hujusmodi Catenis in Bibliotheca Coisliniana a nobis cusa p. 248 et 251. Nuntiatio mihi fuit in Moscoviæ Czaris seu Cesaris Bibliotheca haleri Commentaria in Marcum et Lucam Chrysostomi nomine: verum, ut jam dixi, quia in Catenis in Marcum et Lucam Chrysostomi maxime loca, ex variis ejus operibus collecta comparent, verisimile est inde ortum erratum fuisse.

In Diario quodam ejusdem Moscovitiæ Bibliothecæ Manuscriptorum brevissimus Catalogus affertur; interque alia habentur Commentaria S. Joannis Chrysostomi in Proverbia Salomonis, quæ nusquam alibi memorata comperimus. Quamobrem pataverim esse Catenam in Librum Proverbiorum, quæ fortassis a quodam Joannis Chrysostomi loco initium ducat. Ut ut res est, nulla possumus arte Codices in extrema Europæ parte sitos vel nostra vel amicorum opera lustrare, multoque minus describere. Hujusmodi Catena in Proverbia habetur etiam in Bibliotheca nostra Coisliniana, memoraturque in edito p. 247: ubi etiam Chrysostomi loca ex variis ejus operibus excerpta leguntur.

[Alia quædam sub Chrysostomi nomine recenset Guillelmus Pastrengicus, infra p. 294 hujus voluminis a Montf. exscriptus: ubi qui memoratur liber Chrysostomi contra Apollinarem, ejus mentionem facit etiam Hieronius Hierosolymitanus in Ang. Maii Nova Collectione Scriptorum veterum t. 8, p. 129, col. 2, citans, τοῦ Χρυσόστομου κατὰ Ἀπολλιναριστῶν.]

Supra memorati diarii scriptores, stylum pro more suo contra nos vertentes, dicunt nos, ut *subscriptores* alliceremus, nimirum eos qui antequam csum fuisset opus, partem pretii solverent, homilias triginta et unam in Psalmos promississe egregias, quæ postea nullius pretii visæ sunt.

Falso certe dicunt nos *subscriptorum* alliciendorum causa illas triginta et unam homilias magni fecisse in Prefatione Tomi I, ut tunc partem pretii acciperemus, ut in *subscriptionibus* fieri solet. Nul- lum enim nos *subscriptorem* admisimus, sed tomos singulos, cum prostarent, justo pretio vendidimus. Bibliopolæ tamen nostri *subscriptionibus* usi sunt.

Quod spectat autem ad homilias illas in Psalmos numero 51, verum quidem est postquam a clarissimo ductissimoque Joanne Pottero, tunc episcopo Oxoniensi, partem illarum acceperam, me illas statim magni fecisse, præsertim quia Aquile, Symmachi et Theodotionis lectiones in illis frequenter occurrebant; sed cum illas in Latinum vertere cepi, Chrysostomi non esse comperi, et novem ultimas, Aquile, Symmachi et Theodotionis lectionibus vacuas, ut luce indignas prætermisi, ne quantum illum Tomum, qui jam spuris in Psalmos homiliis auctus erat, tot inutilibus mercibus cumularem.

Quot aucta veris et germanis operibus hæc editio fuerit, jam supra diximus. Ad hæc vero homilias et sermones omnes suo ordine restitimus. Nam in Saviliana et Frontoniana Editionibus homiliæ plerumque permixtæ erant: nec sine labore ad prisicum et nativum ordinem reductæ fuere: quæ res quanto in pretio habenda sit, videre possis in Monitis ad homilias in Principium Actorum et de Mutatione nominum Tomo tertio. Monita ante homilias et alia opera posuimus, in quibus de tempore quo habita sunt dis- serimus et de aliis ad eadem pertinentibus tractamus. Versiones Latinas novas dedimus, quando priores vel non accurate concinnatæ fuerant, vel paraphrasin sapiebant; alias vero multis sæpe in locis castiga-

vimus: ceteraque omnia pro facultate præstitimus, ad probe adornandam editionem necessaria, ut videbit eruditus lector, si modo a præjudicata opinione liber fuerit.

Diatribas omnes, quas in Præfatione Tomi primi, num. 12, polliciti sumus, in hoc Tomo decimo tertio, post Vitam S. Joannis Chrysostomi apposuimus; non tamen illo ordine, quo in Tomo primo describuntur, quia in tanto temporis spatio, quod a primo Tomo typis edito ad duodecimum in lucem emissum intereuit, re serius pensata, alium ordinem servandum esse censuimus, quem erudito lectori non ingratum fore speramus.

Tom. 5, p. 271, in nota: *Quæ vero de templo Apollinis fulmine tacto, de translatione S. Babylæ etc., pluribus narramus in Vita Chrysostomi, lege: Pluribus narratur in Monito ad vitam sancti Babylæ et in ipsa Vita ejusdem sancti.*

Homiliam in Psalmum 6, quam ut spuriam et Chrysostomo indignam dedimus Tomo 5, p. 551, probat D. Salmonius in Epistola, quam edidit anno 1755, esse Anastasii Sinaitæ; editamque fuisse dicit non tot tantisque conspersam erroribus.

Interpretationem vero in Orationem, *Pater noster*, quam edidimus inter spuria T. 8, p. 149, in Appendice, probat idem D. Salmonius esse excerptam ex Tractatu quodam S. Germani senioris, patriarchæ Constantinopolitani, qui inscribitur: *Theoria seu consideratio et mystica contemplatio rerum ecclesiasticarum.*

Homiliam in illud, *Si Filius Dei es, mitte te deorsum*, etc.; quam ut opus nugæis Græculi dedimus, Tom. 10, pag. 733, Nestorio ipse tribuit, alii autem Asterio adscribunt.

Recensio priscarum S. Jo. Chrysostomi Editionum.

De Savilii et Frontonis Ducae Editionibus jam satis actum fuit in Præfatione ad Tomum primum: restat ut alias quasdam referamus, quas inter præcipuas delegimus. Omnes enim recensere, etiam eas quæ partem minimam operum complectuntur, longius foret, nec sine lectoris fastidio id susciperetur.

1. Omelie (sic) LXXVII. B. Chrysost. super Evangelio Joannis Romæ in S. Eusebii monasterio scripte et diligenter correcte: Anno dñi MGCCLXX. die lune XXIX mensis Octobris: Poti S. in 720 pñs ac dñi nostri dñi Pauli divina providentia Pape secundi: Anno ejus septimo. Expliciunt Deo laus.

Hæc est antiquissima omnium Editio cum Præfatione Francisci Aretini ad Cosmum Medicem Florentinum directa.

2. S. Joan. Chrysostomi opera Aniano et Trapezuntio interpretibus, fol. 5 vol., Latine. Basileæ anno 1517.

3. Ejusdem de Sacerdotio libri sex Græce et Latine, opera Davidis Hæschelii in 12.º Augustæ 1519.

4. Ejusdem Interpretatio in omnes Pauli Epistolas, fol. 2 vol. Veronæ 1529.

5. Ejusdem opera Latine, fol. 5 vol. Basileæ anno 1550.

6. Ejusdem Commentarii in Matthæum in 8º Latine. Antuerpiæ anno 1537.

7. Ejusdem aliquot Orationes Græce cum Epiphaniî oratione et historia de Jesu Christo in 12. Basileæ anno 1551.

8. Ejusdem Homiliæ duæ et Enarratio in Psalmum centesimum, cum Nectarii oratione ad Populum, in 12. Paris. anno 1554.

9. Ejusdem Homiliæ in Psalmos cum notis Godefridi Tilmanni 8.º Paris. 1554.

10. Ejusdem Interpretatio in Evangelium S. Joannis Henrici Canisii. fol.

11. Ejusdem Orationes variæ Græce, cum Justinî Martyris exhortatione ad Gentes in 12º. Romæ.

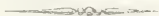
12. Ejusdem Opera omnia Latine, 5 vol. in fol. Paris. 1581.

13. Ejusdem Expositio in novum Jesu Christi Testamentum Græce et Latine, fol. 1597.

14. Ejusdem Homiliæ Græce et Latine à Petro Pantino editæ cum Methodii Homiliis, in 12. Antuerpiæ anno 1598.

15. Ejusdem contra Judæos Homiliæ Græce et Latine, opera Davidis Hæschelii, in 12º. Augustæ anno 1602.

Nullus esset finis, si recensionem operum omnium Chrysostomi, quæ separatim edita fuerunt, hic afferre vellemus. Hæc satis sunt.

DE VITA S. JOANNIS CHRYSOSTOMI,

ET PRIMO

DE SCRIPTORIBUS VITÆ EJUSDEM SANCTI DOCTORIS

QUOS PRÆTERMITTERE VISUM EST.

Qui primus ab Henrico Savilio editus fuit Vita S. Jo. Chrysostomi scriptor, est Georgius Alexandria archiepiscopus, quem quidam putant Joannis Eleemosynarii successorem fuisse. Ille humili et ineleganti stylo innumera refert fabulosa, iis exceptis, quæ ex Palladio et Socrate mutuatus est. Narrat Joannem juvenem, jam literis eruditum, Athenas profectum esse; ibique cum post modicum temporis spatium Athenienses omnes disciplinarum notitia et facundia superaret, multos in sui admirationem rapuisse, aliorum vero invidiam concitavisse, maximeque Anthemii cujusdam viri docti et superbi, quicum etiam disputavit. Hæc disputatio pluribus memoratur. Post hujusmodi fabulam fusiere stylo recensentur miracula bene multa a Joanne nostro patrata: cum tamen Chrysostomus non semel dicat, miracula nulla suo tempore fieri, nec esse necessaria. Innumera profert similia, nec majoris pretii. Quapropter jure Savilius talem de Georgio fert sententiam: *Omnes certe suis equalibus, etiam posteris (ut de vetustioribus taceam) infantie in dicendo palmam præripuisse merito judicetur. Ex hujus tamen sæcibus hauserunt Leo Imperator, auctor incertus, et Simeon Metaphrastes, quos una damus.*

Post hanc Vitam a Georgio Alexandrino scriptam apud Savilium sequitur Leonis Imperatoris *ἐγκωμιαστικὸς λόγος*, seu Encomium S. Jo. Chrysostomi. Leo nempe ille est, qui Sapiens et Philosophus dictus, Orientale Imperium tenuit ab anno 886 ad annum 910. Ille tamen sapiens Imperator ex fetidissimo illo Georgii fonte omnia mutuatur, nec majori quam ille fide dignus est.

Leonem Imperatorem excipit apud Savilium anonymus scriptor Vitæ S. Joan. Chrysostomi, qui initio profert nomina eorum qui de vita Chrysostomi scripserunt, hoc titulo: *Quinam de vita Chrysostomi scripserunt.* Horum nomina hæc sunt: Socrates ecclesiasticus historiographus, Palladius Hellenopoleos episc., Proclus Constantinopolitanus, Cyrillus Alexandrinus, de cujus visione infra agitur, Sophronius patriarcha Jerosolymitanus, Joannes Damascenus, Martyrius Antiochenus patriarcha, Cosmas Chrysostomi tempore diaconus *ἀποστολικὸν*, Theodoretus Cyri episc., Nilus Magnus, Isidorus Pelusiota, Evagrius Asceta, Cosmas Vestitor, Leo Imperator, Nicetas *κακιστότατος*, Nicetas Paphlago, Eustathius *Primi*, Basilus *ὁ πρωτόδρομος*, Constantinus Porphyrogenitus Imperator. *Ex his omnibus, pergit ille, opportuniore et pulchriora colligentes, quorum quedam aliis ex horum scriptorum numero nota, aliis ignota erant, hunc librum in gratiam piorum hominum adornavimus ad gloriam Dei, et ad memoriam sancti viri.*

Ille vero Anonymus ceteris elegantior est; sed nihil magis confert ad vitam S. Joan. Chrysostomi, quam Georgius, ex cujus fecibus omnia hausit, ut et Metaphrastes. Scriptores vero illi *de vita Chry-*

sostomi, quos nominatim ipse commemorat, non omnes totam Chrysostomi vitam descripserunt, sed ex illis plurimi nonnulla tantum ad vitam Chrysostomi pertinentia retulere. Visionem autem illam Cyrilli, de qua supra loquitur Anonymus, in Notis suis affert Savilius, atque ita ridicula visa fuit Tillemontio, ut ne memorare quidem illam dignatus sit.

De Georgio Alexandrino et de tribus sequentibus vitæ Chrysostomi scriptoribus, a Savilio Græce censis, in Latinum vertendis, et in hoc postremo Tomo publicandis pridem cogitaveram; imo vero Georgium Latine convertere cœperam: sed ubi tot quisquilias inveni, tunc pœnituit cœpisse, et libuit desistere, ac Leonem Imperatorem, Anonymum et Metaphrasten, qui ex Georgii fecibus hauserant, similiter amandare. Nam cum horum vitæ Chrysostomi scriptorum opera admodum proluxa sint, Latine conversa non potuissent in hoc postremo Tomo contineri, et oportuisset aliuta adornare temum; idque nullo fructu, cum ad vitam Chrysostomi, ut superius dictum est, nihil possint afferre momenti. Quapropter his omissis, a Vita Chrysostomi per Palladium, Helenopoleos episcopum et Chrysostomo cœvum, incipimus: qui Chrysostomi partes sectatus, multa retulit, quæ ipse viderat et quorum consors fuerat. Deinde vero Vitam S. doctoris opponemus, ex ejus maxime scriptis et ex fide dignis auctoribus a nobis adornatam.

Savil. t. 8
p. 964.

DE VITA S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

EX DIALOGO HISTORICO PALLADII HELENOPOLEOS EPISCOPI,

QUEM IN HUIUS POSTREMI TOMI PRINCIPIO EDI CURAVIMUS.

Hunc scriptorem Græce et Latine prior edidit vitæ doctissimus Emericus Bigotius amicus noster, qui anno 1689 defunctus est. Is in Bibliotheca Medicea ex Codice quodam hoc opus exscripsit, et Latine ab se accurate conversum Lutetiæ Parisiorum edi curavit anno 1680. Ejusdem operis jam diu Latinam versionem fecerat, et typis mandari curaverat Ambrosius Camaddulensis Venetiis, qui, ut infra refert Bigotius, eodem quo ipse Codice usus, non pauca *de suo addidit*. Ex hac igitur Bigotii Editione hanc nostram adornavimus.

Licet autem ille quam accuratissime poterat hanc Palladii historiam ex Codice Mediceo exscripserit; missæ tamen nobis sunt variae lectiones a docto viro exceptæ, qui Palladium a Bigotio eusum cum eodem Mediceo Codice contulerat: inter eas autem varias lectiones, quædam, sed paucissimæ, sunt, quæ omnino germanæ et veræ videntur, licet cum Bigotiana Editione non consentiant; ut in decursu hujus Editionis nostræ animadvertet eruditus lector. Nemo enim quantumvis doctus, quantumvis accuratus sit, ut erat certe D. Bigotius, pari semper animi attentione uti potest. [Exstat in Bibliotheca Regia exemplar Editionis Bigot., cujus margini inscripte sunt lectiones Codicis nescimus a quo v. d. iterum collati: quas scripturas deprehendimus illas ipsas esse de quibus loquuntur Benedictini.]

Illam vero Præfationis Bigotianæ partem, quæ ad Vitam Chrysostomi a Palladio adornatam spectat: hic apponendam esse censuimus:

EX PRÆFATIONE

EMERICI BIGOTII.

« Cum primum de edendo Vitæ S. Joannis Chrysostomi Græco contextu cogitare copi, Lector benevole, uberiores notas in eam scribere statueram; ob idque collegeram quidquid in operibus eloquentissimi doctoris, quidquid in scriptis Patrum aequalium, quidquid denique apud historicos ecclesiasticos ad eam illustrandam conferre mihi videbatur. Cum in hac Sparta exornanda versarer, varii subinde me morbi vexarunt; qui institutum opus in longinqua tempora rejecere. Interea prodiiit in lucem eximium opus de Chrysostomi gestis, ab eruditissimo et de historia ecclesiastica optime merito, Godfrido Hermantio, Gallicè conscriptum: in quo quidquid animo conceperam, ille crudite atque eleganter occupavit, ita ut nihil mihi amplius reliquum foret, quam actum agere: quod a meis moribus semper fuit alienum. Itaque mutandum mihi consilium fuit, et alio convertenda studia: nempe, ut solum contextum Græcum cum nova Latina versione publici juris facerem, quem a viris doctis aride expectari intelligebam. Ad eum pro ulterioribus animadversionibus, quas animo destinaveram, quasdam criticas, ut vocant, notas, quæ phrasim subinde minus usitatum et *επιρροαίαν*, explicarent, elucidarentque locos nonnullos, qui varios sensus variasque interpretationes admittere videbantur, adjungere statui. Suppedit me tamen postea, fateor, propositi mei; indignumque reputavi, prætermisissis uberioribus notis, ad illas minutias descendere; veritus locum dare vulgari adagio, *Pro thesauro carbonem*. At vero quidquid hoc libelli est, quantumvis commentariis destituti, pro magno, certo scio, habiturus es thesauro, si memineris, quanto studio, quantave diligentia clarissimi Operum S. Joannis Chrysostomi editores, Henricus Savilius et Fronto Ducaeus, opus illud quaquaversum perquisierint. Sed cum frustra omnes bibliothecarum forulos excussissent, sancti doctoris studiosos scriptis suis ad eandem curam invitarunt, monueruntque hanc Vitam ad paucissima exemplaria redactam esse. Hunc ego archetypum Florentiæ reperi in Bibliotheca Medicea: ejusque exscribendi copia perbenigne mihi facta est a magno Etruriæ Duce, Ferdinando II: qui, verus gentis Medicæ hæres, amorem erga literas et literatos viros, ut patrimonium a parentibus acceptum, ad filium Cosmum III feliciter transmisit. Hic ipse est Codex, quo usus est Ambrosius Camaldulensis; qui prior hanc Vitam Latine vertit: vertit autem Romæ, ut ipse testatur in epistola nuncupatoria ad Eugenium Papam IV. Ejusque versio typis excusa prodiiit primum Venetiis in forma octava, cura et studio Nicolai Erythraei, Lutetiæ sapius postea recusa. Hunc, inquam, ipsum esse Codicem, quo usus est Ambrosius, deprehendi cum ex pluribus locis, qui unius aut alterius literæ mutatione corrupti erant, tum ex verbis literisque perperam conjunctis aut divis. Quod tute per te ipsum facile animadverteres, studiosè Lector, si attenderis ad varias lectiones marginibus a me adscriptas, quas desumsi partim ex scripto Georgii, Alexandrini archiepiscopi, partim ex Epistola Chrysostomi ad Innocentium Papam, quæ inter Chrysostomi Opera exstat, eruta ex aliis Codicibus mss.: partim denique ex fragmento, quod ex Codice Cujatiano Fronto Ducaeus edidit in fine vulgati a se dialogi. His vitiis et incommodis in versione, quam pro modulo meo conceinnavi, utcumque occurrere conatus sum, veram ac genuinam secutus lectionem, quam notavi ad marginem, retenta in textu dialogi lectione, quæ in Codice manuscripto habebatur. »

« Hic nonnemo fortasse objiciat, diversos sibi videri Codices, Ambrosianum ac Florentinum: propterea quod Ambrosius nonnulla præonii loco præmisit in sua versione, quæ in Florentino non comparant. Idem subinde occurrit in decursu dialogi, ut cuiusvis legenti observare licet. Verum quisquis rem accurate perpenderit, facile mecum existimabit, Ambrosium ista de suo addidisse, ut ad dialogum, qui nimis abrupto exordio procedebat, viam aperiret: idemque præstitisse in serie dialogi, sicuti nimis hiulca vi-

debetur oratio. Quis enim sibi persuadeat Zosimi Pontificis Maximi temporibus Romam primum venisse nostri scriptorem dialogi, qui in ipso animadverterit Theodorum diaconum ab episcopo quærere, an Joannes mortuus sit; respondere vero episcopum: Vixit, quia mortuus est. Sane haudquaquam verisimile est, celeberrimi Pontificis obitum tam diu latere potuisse Theodorum, Romane Ecclesie diaconum, cui alia pleraque de Chrysostomo comperta erant. Accedit, quod, cum episcopi ab Innocentio Papa Constantinopolim missi, in itinere male accepti fuissent, cum maxime sollicitum reddere debebant res Orientales. Porro a morte Joannis ad pontificatum Zosimi anni decem elapsi erant. Si argumentum chronologicum pressius urgere me sinas, regabo te, ut oculos conicias in hæc verba Theodori, quæ sub finem dialogi nostri leguntur: ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας Ῥωμαίων οὗτός ἐστιν, ἕως τίνους μὴ κοινωνῆσαι τοῖς ἀντιπολίτευσις ἐπισκόποις, μάλιστα Θεοφίλῳ. Scopus iste Romane Ecclesie est, nunquam communicare Orientalibus episcopis, præsertim Theophilo. Qui hæc verba legit, nonne statim Theophilum vivum adhuc et spirantem videt eo tempore, quo hæc verba proferebat Theodorus. Theophilum autem, Alexandrinum episcopum, anno 412 mortuum esse, apud omnes constat. Quod dixi de proemio dialogi aliisque per Ambrosium interpolatis locis, id etiam affirmare ausim de nominibus propriis eorum, qui inter se loquentes inibi inducuntur. Nam qui in versione Ambrosiana dicuntur Palladius et Theodorus, in Græco Codice Mediceo episcopus et diaconus simpliciter appellantur: idque ab Interprete Ambrosio contra fidem Manuscripti, ut lectori consuleret, factum fuisse nullus dubito. Sane omnibus contestari non verear Medicæum Codicem integrum esse, et bona fide, uti jacet in archetypo, a me representatum. Si quis reponat, hanc versionem Romæ, ut superius notabam, adornatam esse ab Ambrosio, neque a vero alienum videri, eum quodam manuscripto Codice, qui Romæ tum exstaret, usum fuisse; respondebo, probabili æque argumento dici posse Ambrosium aut Codicis Florentini seu Medicei prius habuisse copiam, aut Codicem ipsum Romæ Cosmo Magno comparasse, in cujus Bibliothecam Codicem facta versione transtulerit. Ambrosii enim curis ac diligentie institutionem Medicæe Bibliothecæ acceptam referri debere, nemo, qui ejus vitam et epistolas legerit, diffitebitur. Hæc de Codice dicta sunt: nunc de auctore dialogi videamus. »

« Dialogus de Vita Joannis Chrysostomi inter episcopum et Theodorum Romane Ecclesie diaconum habitus est Romæ, coram multis, et per plures dies. Hunc episcopum vocatum fuisse Palladium, et præfuisse Ecclesie Helenopolitane, fidem faciunt hæc tituli verba, Διάλογος Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἐλενουπόλεως, eadem in fine libelli repetita. Apud Savilium habetur clenchus auctorum, qui aliquid de Joanne Chrysostomo scripserunt. Fuit autem excerptus Patavii ex Codice vetustissimo Michaelis Sophiani, et præfigitur apud eundem Savilium Vitæ S. Joannis Chrysostomi, scriptæ ab auctore quodam anonymo, qui se eam concinnasse dicit ex omnibus qui in dicto clencho nominantur scriptoribus. Hos inter legitur Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως. Georgius, Alexandrinus patriarcha, qui multa ex hoc dialogo in Vitam Joannis Chrysostomi a se scriptam transtulit, ea omnia accepta refert Palladio episcopo: quæ eadem omnia in hoc dialogo scripta leguntur. Τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ τῆς μεγάλης διαλέξεως παρὰ Παλλαδίου τοῦ ἐπισκόπου πρὸς Θεόδωρον τὸν διακόνον τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐξηγητήσμεν, αὐτοῦ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκεῖνους παρόντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ παρακολούησαντος πᾶσι τοῖς πεπραγμένοις, υποχωρήσαντος δὲ ὑστέρως καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς, βεδουλαμένου καὶ κοινωνίαν τῶν συσκευασάντων κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, καὶ ἀκανόνιστος καταφιρίσασμενον αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἐκείτων κεφαλῆς. Quædam eorum ex dialogo Palladii episcopi cum Theodoro, Romane Ecclesie diacono, hausimus. Ille temporibus istis vixit Constantinopoli, et interfuit omnibus quæ acta sunt: postea vero urbe atque episcopatu suo decessit, abominatus communionem cum iis, qui insidias struxerant adversus beatum Joannem, atque contra ipsum, immo contra sua capita sententias tulerant, nulla canonum habitu ratione. Photius, qui hanc sancti Joannis a Georgio compositam Vitam legit, et ex ea quædam in sua Bibliotheca nobis reliquit, hæc habet: λέγει δὲ ἐκ τοῦ Παλλαδίου ἐπισκόπου δὲ ὁ Παλλάδιος, καὶ διάλογος τῷ πάπῳ καλῶς καὶ ἐπουδαζμένως τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἀνεγράφει. Refert quædam ex Palladio: Palladius ille episcopus fuit, et dialogi forma pulchre et studiose res Chrysostomi conscripsit. Theodorus, Trimithuntis in Cypro insula episcopus, qui scripsit homiliam περὶ τοῦ βίου καὶ ἑξορίας καὶ τῶν θηήσεων Ἰωάννου τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Χρυσόστομου, de nostri auctore dialogi hæc habet: διὰ τὴν αὐτὴν δὲ περὶ Ἰωάννου καὶ τῶν συμβεβηκότων πάντων μετὰ Θεοδώρου διακόνου τῆς μεγάλης πόλεως Ῥώμης ἀνὴρ τις τίμιος, Παλλά-

αἰος τὸ ὄνομα. Οὗτος πρῶτον μὲν τὴν ἔρημον οἰκίσας ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη, κατηξιώθη τῆς ἐπισκοπῆς ἐν Βιθυνίᾳ, ἥτοι** συγγράφεται καὶ ἀρεταὶ πολλῶν πατέρων. *Ὁς καὶ αὐτὸς κοινωνικὸς Ἰωάννου, κατάκληιστος γέγονεν ἐν-
~~δεκαμηναίων γρόνθῳ ἐν οἰκίσκει ζοφερῷ.~~ *Disserit de Joanne et de omnibus quæ ipsi acciderunt, cum*
Theodoro, magnæ urbis Romæ diacono, vir quidam venerandus, Palladius nomine. Ille primum
multos annos eremum incoluit, deinde ad episcopatum in Bithynia promotus fuit, et scripsit vir-
tutes multorum Patrum. Idem ipse communicavit cum Joanne, et in obscura domuncula unde-
cim menses latuit. Ex his colligere licet episcopum, auctorem hujus dialogi, nominatum fuisse Palladium
a Georgio Alexandrino atque a Photio. Addit Theodorus, Trimithuntis episcopus, cum in Bithynia
donatum episcopatu. Solus titulus Codicis Græci dialogi, et indiculus qui exstat apud Savilium, hunc
episcopum fuisse Helenopolitanum, testantur. Hoc porro animadvertendum est, in Codice Florentino
est autem sexcentorum annorum adscriptum haberi in margine, ἐν ἅλλοις γράφεται Ἀσπόνου, e regione
voeis Ἐλενουπόλεως : quæ notatio indicat hunc ipsum Palladium, qui dicitur Helenopolitanus, etiam
dictum fuisse ab aliis episcopum Asponensem. His adstipulari videtur Socrates, qui libro septimo,
cap. 26, Historiæ Ecclesiasticæ, in Catalogo Episcoporum, qui ab uno episcopatu ad alium translati
fuerunt, ait : Παλλάδιος ἀπὸ Ἐλενουπόλεως μετενήχθη εἰς Ἀσπωνα Ἀλέξανδρος ἀπὸ Ἐλενουπόλεως με-
~~τενήχθη εἰς Ἀδριανὸς.~~ *Palladius ab Helenopoli Asponam translatus est : Alexander ab Helenopoli*
Adrianus transit. Helenopolis est in Bithynia, Aspona vero in Galatia prima, sub Ancyra metropoli.
Mihi autem admodum probabile videtur, auctorem hujus dialogi nomen suum dedita opera retinuisse,
neque adscripsisse fronti operis, aut narrationis corpori inseruisse : hoc solum de se sciri voluit, quod
episcopus fuerit magnæ civitatis, et quod lauta atque opipara convivia aliquando instruxerit, ut ipse
fatetur in Apologia, quam scripsit, cur Joannes noster solus comederet. Diaconum contra bis terve ipsum
Theodorum vocitavit; Palladii nomen additum deinde fuit; ac tandem Palladius ab aliquibus episcopis
Helenopolitanus, ab aliis episcopus Asponensis nominatus, ab aliis autem creditus est episcopus in Bi-
thynia, et idem auctor Historiæ Eremiticæ ad Lausum, quæ vulgo *Lausiaca* dicitur. Qua in sententia
fuisse Theodorum, Trimithuntinum episcopum, certo affirmabit qui observaverit eadem de auctore Im-
jus dialogi scribere, quæ de se scribit auctor Historiæ Lausiacæ (p. 964, E) : ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης πάλιν
κατέλαβον τὴν Βιθυνίαν, καὶ ἐν ταύτῃ, οὐκ οἶδα πῶς εἶπω, εἴτε ἐξ ἀνθρωπίνης σπουδῆς, εἴτε καὶ ἐξ
εὐδοκίας τοῦ κρείττονος, μόνος ὁ Θεὸς ἂν εἶδει, κατηξιώθην τῆς ὑπὲρ ἐμὲ χειροτονίας, κοινωνήσας τῇ πε-
ριστάσει τῇ κατὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἑνδεκα μῆνας ἐν ζοφερῷ κελίῳ κρυπτόμενος. *Relicta Pa-*
lestina, repeti Bithyniam, et in ea, non possum dicere quomodo id factum sit, sive hominum
studiis, sive Dei beneficio, solus id novit Deus, dignus habitus sum ordinatione quæ vires meas
superat, et particeps fui persecutionis beati Joannis, atque undecim menses in obscura cella latui.
Agnosceis Palladium, Helenopolitanum episcopum, qui post Eulysium et Demetrium, episcopos, Romam
missus fuit ad Innocentium Papam; qui postea remissus cum Latinis episcopis literas Honorii Im-
peratoris ad Arcadium deferentibus, in carcerem conjectus est, ut perhibetur in dialogo. Si ita se res
haberet, dicendum esset, eundem esse Palladium, auctorem hujus dialogi, ac Palladium qui Romam a
Joanne Constantinopolitano missus fuit, et qui Historiam Eremiticam ad Lausum scripsit: quod simul
stare omnino non potest. Nam auctor hujus dialogi, ejuscumque tandem civitatis episcopus fuerit, ali-
quanto post tempore se primum Romam venisse ait, quam venerat Palladius, episcopus Helenopoli-
tanus; quem tempore Innocentii Romam venisse, ipse scribit, antequam haberetur hic dialogus. Præterea
cum adhuc apud Blemmyas detineri scribit eo ipso tempore, quo hanc ἀπέλειπεν instituebat cum Theo-
doro: quæ inter se conciliari nullo modo possunt. Denique Historia Lausiaca mihi videtur scripta circa
annum 421: quo anno auctor hujus historiæ natus se esse annos quinquaginta tres, et a viginti annis
in Bithynia episcopum esse testatur. Jam si detrahas ex annis 421 annos quatuordecim, anno 407, quo
mortuus est Chrysostomus, annum tunc agebat Palladius trigesimum nonum. Igitur verisimile est ex
superius allatis, dialogum habitum fuisse paulo post mortem Joannis Chrysostomi, circa annum 408,
quo anno Palladius, auctor Historiæ Lausiacæ, natus erat annos quadraginta: quod omnino animadver-
sione dignum puto, quia Theodorus sæpe compellat episcopum auctorem dialogi, veluti senem, eumque
per canos ejus adjurat, ut verum ipsi narret: quæ compellatio cadere vix potest in virum annorum qua-
draginta. Si sententiam hac de re meam interponere hic liceret, illi id tantum de auctore hujus dialogi,
quod ipse de se dixit, pronuntiandum censerem: ipsum scilicet magnæ civitatis episcopum fuisse, sic

nti Georgius Alexandrinus et Photius scripserunt. Si vero Palladius dicendus est episcopus Helenopolitannus, dicendum quoque mihi videretur, ex Helenopoli translatum fuisse Asponum, atque in ejus locum suffectum esse Palladium alterum, qui Romam missus fuerit a Joanne ad Papam Innocentium: isque auctor erit Historiæ Lausiacæ, et discipulus Evagrii. Porro Palladium ex Helenopoli translatum Asponam, tradit Socrates; auctorem vero dialogi episcopatu cessisse, ex Georgii verbis superius relatis conficitur. Hæc ratione via præcluditur multis ambagibus, quas aliter evadere nullus possit. Si quid tamen rationi atque historicæ veritati magis consentaneum quis attulerit in medium, nullatenus repugnabo: quinimo quidquid illud erit, ambabus ulnis ultro excipiam. Sed dum de scriptore hujus dialogi fusius edissero, pene mihi exciderat loqui de Theodoro; quem aliqui auctorem perhibent hujus dialogi, sed levi prorsus argumento. Theodorus, inquit, compellens episcopum, se aliquando forte de rebus sancti Chrysostomi scripturum ait. Quis dialogistarum morem non animadvertit, qui, ut vel minima quæque ab interlocutore expiscari possint, varias seiscitandi rationes comminiscuntur, atque hanc in primis, aut alias similes? Qui hanc suscepcionem primi protulerunt, nequaquam attenderunt, opinor, omnia ἀντίστα, quæ modo notavi, a Palladio non depellere, cui tamen rei præcipue cavendum fuit. Deinde faciant mihi satis, si possint, et quærenti respondeant, quare Theodorus, Romanæ Ecclesiæ diaconus, Latine non scripserit; aut, si Latine scripsit, ut non nemini visum est, quare hoc opus hucusque Latinis auribus inauditum fuerit. Sed missa ista faciamus, quæ omni ratione atque probabilī conjectura carent. »

DE VITA S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

A NOBIS ADORNATA.

Nihil magis opportunum ad Vitam S. Jo. Chrysostomi accurate concinnandam, quam ejus opera, ubi innumera pene occurrunt ab aliis scriptoribus non memorata. Palladius quoque in Dialogo suo historico non pauca suppeditat, quæ alibi frustra quæreres. His addendi Socrates, Sozomenus et Theodoretus, necnon Photius circa ea maxime, quæ ad Synodum in Quercu pertinent. Aliunde item quadam ad idem argumentum spectantia expiscari possumus. His usus auctoribus Vitam ejus Gallico vulgari idiomate scripsit Hermantius, atque omnes inferioris ævi scriptores, qui Vitam Chrysostomi adornaverant, accuratone et diligentia longe superavit. Post illum vero vir el. omni exceptione major, Tillemontius, ut aliorum vitam sanctorum summo studio et labore descripsit, ita in tanti doctoris vita nihil neglexit eorum, quæ in hujusmodi opere aliquid possent afferre momenti. Si quid vero difficultatis in ejus referendis gestis occurrat, in notis suis ad calcem libri positis omnia minutatim explanat, ne quidquam prætermisisse videatur. Hoc præcipue scriptore usus sum, cum maxime vel dicta, vel gesta Chrysostomi aliquid præ se ferunt obscuritatis, quod sane plerumque accidit: fateorque tamen me non semper tanti viri sententiam amplexum esse: in nonnullis etiam illum a recta via declinasse comperi. Cum enim longe plus temporis in legendis, Latine vertendis, explorandis Chrysostomi operibus, quam ille, consumerim, quadam deprehendi, in quibus ille vel in temporis supputatione, vel in rerum gestarum ratione, a recto tramite dellexerat: eaque de re lectorem quandoque monui, cum ea tamen, quæ tanto viro debetur, observantia.

Quia in hac postrema Chrysostomi Operum collectione bene multa sunt, quæ nunquam lucem viderant; hinc etiam non pauca hactenus ignota ad vitam tanti doctoris pertinentia decerpimus, maxime vero ex undecim illis Homiliis novis in Tomo duodecimo cisis, quæ ad historiam illius temporis multum conferunt, videlicet a postrema parte anni 598 usque ad dimidium anni sequentis 599: de quo temporis spatio in his homiliis quædam referuntur scitu dignissima et antehac ignota, quæ apud alios scriptores frustra quæreres. Hæc omnia in ea quam damus sancti doctoris Vita accurate, quantum potuimus, scripto consignata reperies.

HENRICI SAVILII

ADMONITIO

DE SCRIPTORIBUS RERUM CHRYSOSTOMI,

ET PRÆSERTIM GEORGIO CETERISQUE ΒΙΟΓΡΑΦΟΙΣ RECENTIORIBUS

CAUTE LEGENDIS.*

« Ad scriptores rerum Chrysostomi quædam adnotaturo constituenda mihi ante omnia videtur ratio temporum, qua rite constabilita, cetera fient dilucidiora, et multa in hæc historia dubia dissolvere, multos historicorum errores chronicos non erit difficile castigare : quæ tamen, ut mea omnia, lectorum iudicio vel recipienda, vel repudianda relinquo. Ac primum de die et consule, quo natus est Joannes noster, nemo veterum Græcorum quidquam prodidit, nemo recentiorum : adeo sunt magnorum virorum, perinde ac fluviorum, ortus obscuri, progressus et exitus conspiciendi. Secundum, Joannis patrem, paucis post nativitatem filii diebus, an mensibus obuisse, ex matris ad Joannem verbis liquet, lib. I de Sacerdotio : τὰς ὁδοῦσας τὰς ἐπὶ σοὶ διεδῆξατο ὁ θάνατος τοῦ πατρός. Jam cum mater ipsius annos viduitatis explessset viginti, apparet eum adhuc Antiochiæ in schola Libanii versatum, ex ipsius Chrysostomi verbis, Orat. 1 ad Viduam jun. Καὶ γὰρ ἐγὼ ποτὲ νέος ἔτι ὦν, τὸν σοφιστὴν τὸν ἐμὸν, Libanium, πάντων δ' ἀνδρῶν δεσιδαιμονέστερος ἔκεινος ἦν, etc. usque ad verba παρὰ Χριστιανοῖς γοναίεσι [t. I, p. 540, A]. Quod si numerus iste viginti annorum ἀκριβής est, non rotundus, quod fortasse verius, ut demus statim post Joannis ortum patrem decessisse, annos natum minimum viginti in auditorio Libanii Joannem hæsisse necesse est. Palladius annum octavum decimum agentem oratorię operam dedisse testatur. Cedrenus diserte scribit anno ætatis decimo octavo destituisse Libanium. Georgius et Leo hoc ipso anno Athenis (quo, ut ferunt, post Antiochenam institutionem studiorum causa migraverat) rediisse produnt : alii anno ætatis sedecimo, longius adhuc a vero aberrantes. Expleto igitur anno vicesimo (neque enim plures ponere patitur nos sequentium calculus temporum, nec pauciores verba Chrysostomi), desertis studiis juvenilibus eloquentiæ et philosophiæ λεξιόγραφος sophistæ Libanii πολλὴ χάριν εἰσας (ait Georgius), adhærere cepit B. Meletio, episcopo Antiocheno, nec ab ejus unquam latere discedere; a quo sacris dogmatibus diligenter instructus, et baptismo post triennium *ferme φωτισόμενος* lector ordinatus est : sic Palladius, Cedrenus, alii. Hic ergo annos habes tres et viginti. Circa hoc tempus matrem obuisse probabile est; ipsumque vitæ se deinceps monasticæ, quam maternis precibus victus distulerat verius quam abjecerat, tradidisse. Quadriennium vixisse in monasterio Antiochiæ vicino omnes scriptores testantur, tam veteres quam recentiores, sacrorumque librorum lectioni, καὶ τοῖς ἀσκητικαῖς, apud Carterium et Diodorum, τότε τῷ μοναστηρίῳ προῖσταμένους, operam dedisse. Hæc Socrates. Ex quibus Diodorus postea, Tarsensis episcopus, multa scripsit ψιλῶ τῷ γράμματι τῶν θεῶν προσέγων Γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν (allegorias et anagogas, quibus, supra quam par erat, delectatus fuerat Origenes) ἐκτερόμενος. Quam interpretationis rationem a

* Sumta est hæc dissertatio e Cavii Hist. lit. Scriptorum Eccl. Oxonii 1749. fol. t. I. p. 327 sq. f.

magistro mutatus videtur hic noster, quem nonnisi praefata venia fere ad allegorias descendere videmus. Cedrenus solius meminit Carterii. Palladius Syram quemdam senem commemorat continentiae imprimis studiosum, cui se socium in monasterio dedit Joannes. Utrum ex duobus illis unus fuerit iste Syrus, an potius Hesycheus, Σύρος τῷ γένει a Georgio nominatus, non possum statuere. Ex tota certe Georgii narratione, monasterio si non praefuisse, certe ad omnem pietatem praevisse fratribus iisque regulas ἀσκητικὰς condidisse, potius quam sub alterius disciplina vixisse videatur. Relicto post quadriennium hoc monasterio, desiderio delictescenti remotiorem eremum petit: illicque speluncae inclusus biennium *ferme* peregit. Atque de hoc sexennio, ut dixi, inter autores convenit. Inde ad urbem reversus, diaconus a S. Meletio (quod inter omnes constat) jam proficiscente, ut puto, Constantinopolim ad secundum synodum celebrandam, anno Domini 584 ineunte, ordinatus, quinquennium venerandis ministravit altaribus. Nam quod post Meletii mortem, quae ipso tempore secundae synodi accidit, Socrates ait: ἀντὶ χωρήσας ὁ Ἰωάννης τὸν Μελετιανὸν (τῆς πόλεως, inquit Georgius) ἐπὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς ἡσύχως διήγει, παραμένεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ. ἐν ᾧ πρὸς τὴν ἡν, inquit Georgius; triennium hoc, ut importune contra rationem temporum, ut in sequentibus monstrabitur, Palladio etiam non suffragante, interjectum, ex numero annorum Chrysostomi eximendum censeo. Post diaconatum ergo, presbyter deinde, quod inter omnes convenit, post annos quinque a Flaviano (non, ut vult Socrates, Evagrio, Paulini successore), quod postea ostendimus, ordinatus est. Si habemus a nativitate Joannis usque ad deserta studia juvenilia annos, secundum Chrysostomum ipsum, viginti, vel secundum alios, octodecim: apud Meletium annos *ferme* tres; inde in eremo annos *ferme* sex: in diaconi gradu annos quinque, et, exempto illo Socratis et recentiorum triennio, in presbyteri gradu annos duodecim. Quod si pleni fuerint hi anni, non cavi aut labentes (quod potius reor, in annis praesertim ante diaconatum, pro more omnium fere auctorum numeros saepe augmentum, et quia vocabulum *ferme* bis a Palladio repetitum est), a nativitate ad episcopatum anni colligentur 46. Quod si duos annos cum Palladio et recentioribus demamus ex studiis juvenilibus; et annum unum pro illo his repetito *ferme*; anni tantum erunt 45. Reliqua deinceps prona, epochae certae, non annorum tantum, sed et mensium propemodum et dierum. Inter omnes convenit, tam veteres quam recentiores, Joannem ab Arcadio Augusto Antiochia, ubi presbyter fuit, accitum in sella episcopali Constantinopoli locutum, Coss. Honorio 4 et Eutychiano, hoc est, anno Christi, ut nos numeramus, 593, Februarii 26, sede urbeque pulsum (de posteriore exilio loquor; nam de priore postea videbimus) Honorio 6, et Aristenato Coss., qui annus est Domini 404, vicesimo die Junii, sive, ut alii loquuntur, quinque diebus post completam Pentecosten. Et quidem decimo tertio post die, hoc est, tertio Julii, data est Joannis nostri ad Olympiadem epistola nona; et postridie ejus diei, sc. 4 Julii vel Panemii mensis, altera ad Constantium. In hoc exilio vixit Cucusi annum unum, Arabissi biennium, reliquis mensibus in itinere Pityuntem versus consumtis, quo tamen non pervenit, morte praeventus Comanis, Honorio 7 et Theodosio iterum Coss., hoc est, anno Christi 407: quod inter omnes constat. De mense controversia est: Socrates die 14 Novembris obisse scribit: Georgius, et post eum recentiores omnes, et Calendarium, ut videtur, Romanum die 14 Septembris, ipso exaltationis S. Crucis die. Quin et apud Socratem Septembris legendum esse constat ex veteri Latina interpretatione in Cassiodori Historia tripartita lib. 10, c. 18. Ita ab initio episcopatus ad mortem novem anni sunt, menses sex vel octo, dies sedecim; et a nativitate ad mortem secundum majorem computationem supra collectam anni 53, et menses aliquot; secundum minorem computationem anni 52, et aliquot praeterea menses. Zonaras, Cedrenus et alii fere omnes, annos cum vixisse scribunt non plures quinquaginta duobus: auctor incertus pag. 54 Edit. Lat. Paris. 1588, addit menses octo: cui propemodum assentior. Ita secundum majorem computationem incidit annus nativitatis Joannis in consulatum Constantii 5 et Galli Caesaris, anno Domini 552; secundum minorem, in consulatum Arbicionis et Lolliani, anno 555, mense, ut videtur, Januario, vel Martio. Jam reliquias Chrysostomi jussu Imperatoris Theodosii junioris, et suasu Procli, tum episcopi C. P., Comanis in urbem regiam deportatas et in basilicam SS. Apostolorum illatas ex Theodor. lib. 5, c. 56, et Socr. lib. 7, c. 45, constat, Theodosio 16 consule, hoc est anno Christi 458, Januarii 27 die: id est, post exilium posterius annis 53, mensibus 8; post mortem annis 50, mensibus 5 vel 5. Cosmas Vestitor, μετὰ τριάκοντα καὶ τρεῖς χρόνους. Socrates lib. 7, c. 45, notabili inconstantia, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν καθάρσιν, et septimo post versa, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν τελευτήν, cum inter haec duo triennium interces-

serit, et aliquot menses. Atque hæc fere sunt, in quibus tempora, et temporum prope momenta ex historiis notare licet. Reliqua, ὥς ἐν πλάτει, vel argumentis, vel etiam conjecturis colligenda. Ac primum, Eutropius iram fugiens Augg. ad ecclesiam fugit, se consule et Theodoro, hoc est, anno Christi 599, homo non solum Christianus, sed etiam orthodoxus; ut qui libros Eunomii hæresiarchæ, qui Arium ipsum impietate superavit, publice jussit cremari, cadaverque ejus extractum projici. Niceph. lib. 15, c. 1, Asiaticorum episcoporum negotium cœptum est tractari ἐπὶ τρισκαίδεκάτης ἐπινουμήσεως, hoc est, indictione (non distributione, ut male interpret Palladii et alii), tertia decima, i. e. anno Domini 400, duravitque biennium, teste Palladio, hoc est, usque ad finem anni 401, vel etiam initium 402. De tempore prioris exsilii non est adeo proclive definire: quare argumentis, ut dixi, et conjecturis, quod poterimus, elicienda veritas. Post 12 horas a prima expulsionē (quam meridie factam tradit Socrates et alii πρὸς ἑσπέραν βολεῖαν, Chrysostomi ipsius epistola ad Innocentium), jussu Imperatorum revocatus Joannes (sic Palladius), paucosque post dies, invitus licet multumque renitens, in throno locatus, concionem habuit apud populum eam, quæ exstat in fine Georgii, Ὅτε τὴν Σάββαν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, Theophilo adhuc ad urbem manente, neque hiscere contra audente, Sozom. lib. 8, c. 18: cumque ob judicium Heraclidæ, episcopo Ephesino, absenti per Theophili factionem intentatum velitationes fierent in urbe crebræ inter Constantinopolitanos et Ægyptios, ὥς πολλοὺς τραυματίας γενέσθαι, τινὰς δὲ καὶ ἀπολέσθαι: quæreretquē Theophilum civitas in mare præcipitare; sibi metuens Theophilus fugit in Ægyptum, ἥδη τοῦ χειμῶνος ἀρχομένου, inquit Sozomenus, et Nicephorus lib. 13, c. 17, adeoque diem ipsius reditus ab exsilio Joannes Anonymus cap. 100, Metaphrastes cap. 36, et Menologia Græca ponunt 15 Novembris: quem diem usque ad sua tempora pro festo celebrari Constantinopoli scribit idem Anonymus et Metaphrastes, et indicant Græca Menologia. Cum itaque ex horum consentientibus testimoniis mense Novembri redierit ab exsilio, de anno deinceps quærendum, utrum Novembri anno 405, Theodosio et Rumorido Coss., an Novembri 402, Arcadio 5 et Honorio 5, redierit. Dico, clareque pronuntio, in Novembrem anno 405 reditum ejus ab exsilio cadere non potuisse; quamvis Card. Baronius et alii eo anno locent. Gregorius cap. 55: τοῦτων οὕτως, inquit, ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων (sc. in secundo concilio contra Joannem), παρίπνευσαν μὲντες ἔνεα (ῥέξα, inquit Leo Imp. cap. 26. Palladius utrumque ponit), τῆς δὲ ἑορτῆς τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἐπελθούσης, etc. Ex quibus verbis apparet anno 405 cœptum fuisse secundum contra Joannem conciliabulum mense Aprili: ut necesse sit prius exsiliū in Novembrem anno 402 incidere, cum in Novembri anno 405 cadere non potuerit. Quod si cui Georgii levis videatur auctoritas, credat saltem Palladio, testi ἀξιόπιστοτέρῳ, de eadem de re pene eadem loquenti. Quid, inquires, actum interea? Respondeo, Joannem post prius exsiliū per aliquod tempus quiescisse, in magna fuisse apud Eudoxiam gratia, quippe magnis ab ipso decoratam laudibus in oratione supra memorata ad finem Georgii. Testis idem Palladius, cujus verba sunt: Post duos iterum menses a plaga inflata (fuga sc. Theophili et Ægyptiorum episcoporum) modice respirantes (inimici Joannis) secundo adversus Joannem fremunt: hoc est, quasi mense Januario anno 405, per occasionem statuæ argenteæ Imperatricis γλυνθεῖα ἐνδεσδυμένης supra porphyriticam columnam posite. Cujus rei meminerunt hoc anno Theodosio et Rumorido Coss., præter Socratem lib. 6, c. 18, Prosper Aquitanicus, et Marcellinus Comes in Chronicis. Ad hanc statuam, ipsis fortasse Kalendis Januarii, qui dies est solennis anni Romani incipientis, dedicatam cum ὀκτωῶδες fierent ludi et choreæ; iratus Joannes linguam contra eos, qui ludis his interessent, acuit. Qua occasione freti Joannis inimici, qui adhuc in urbe, præter Ægyptios, aderant, instigante Augusta, clandestina moluntur contra ipsum consilia; reque Theophilo absenti per nuntios et literas communicata, incipiente, ut puto, Aprili conciliū secundum contra Joannem cogunt: quod variis de causis usque ad Natalitia proxime sequentia extractum, et deinde ad Quadragesimam anno 404, et ad Pascha post quinque dies a completa Pentecoste Joanni nostro causa secundi exsilii fuit, anno integro, septem mensibus et septem diebus post reditum ab exsilio priore. Atque hæc mea est de tempore prioris exsilii sententia. Neque obstat quod Theodoretus lib. 5, c. 54, ait, ὀλίγων διεληθόντων μηνῶν (nempe a reditu), συνηθροίσθησαν αὐθις καὶ ἑκάς εἰσέπραττον τῆς μετὰ τὴν καθάρεισιν λειτουργίας. Nam post quinque menses et paulo minus, coegerunt conciliū; quod duravit postea menses 14. Neque mirum ea, quæ sesquianno gesta sunt, tribus pene verbis a Theodoro narrari, qui strictim et timide totum hoc attingit negotiū, iis permotus rationibus, quæ in principio dicti capituli 54 afferuntur. Anonymus a reditu ad Pascha ante secundum exsiliū intercessisse scribit ὅλον ἐνίκου-

τόν, Metaphrastes ἔτος ἐντελής : qui annus integer mensium necesse est fuerit 17, cum uterque die 15 Novembris rediisse scribat.»

«Expedito annorum Chrysostomi ἐπιλογισμῶ, sequitur, ut de subrogatione Arsacii, et successione Attici Eudoxiaeque Augustæ morte pauca adjiciamus. In Joannis iterum expulsi locum subrogatur Arsacius, ὀλίγων ἐιςθλουσῶν ἡμερῶν, inquit Socrates lib. 6, c. 19. Annales Græci, editi nuper a Josepho Scaligero una cum Eusebio, Arsacium esse factum episcopum referunt ἐν τοῖς Ἀποστόλοις, templo sc. Sophiae cremato, μηνί στ' Δουσίῳ πρὸ Καλανδῶν Ἰουλίων, hoc est 26 Junii, sexto post Joannis expulsionem die. Obiisse Arsacium anno sequenti circa 11 Novembris, Coss. Stilicone iterum et Anthemio, hoc est anno Domini 404, auctor est Socrates lib. 6, c. 20. Vixit igitur Arsacius in episcopatu annum unum, menses 4, dies 16. Palladius et alii non plures attribunt 14 mensibus: Nicephorus Patriarcha biennium. Post Arsacii mortem, quæ ut dixi, accidit 11 Novembris 405, περισπούδαστον, inquit Socrates, πολλοῖς γινομένης τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ πολλοῦ διαδραµέντος χρόνου, succedit Atticus, τετραμηνιαῖον παρωχηχότος χρόνου, inquit Georgius, hoc factum : ut in mensem Martium anno 406, Coss. Arcadio 6 et Probo, necesse sit Attici creationem incidere. Restat maxima omnium quæstio de morte Eudoxiæ Augustæ : in cujus notandum tempore recentiores ab omnibus in unum, qui mortis ejus diserte meminerunt, veteribus discedunt. Socrates lib. 6, c. 19, ingentem grandinem, εἰς τύπον λίθων (μεγέθους καρῶν, inquit Annalium Græcorum auctor) circa 30 Septembris cecidisse, eodem, quo Joannes pulsus est, anno, in consulatu Honorii 6 et Aristænети, scribit, hoc est anno Domini 404, et quarto post die obiisse Eudoxiam. Annales Græci pridie Nonas Octobris obiisse, et 4 Idus Octobris in Basilica SS. Apostolorum, sepultam iisdem Coss. Honorio et Aristæneto, memorant. Marcellinus Comes, iisdem Coss., inquit, Eudoxia, uxor Arcadii, obiit : Prosper Aquitanicus, iisdem itidem Coss. Eudoxia, inquit, uxor Arcadii, diem clausit. Contra hanc veterum scriptorum phalangem quid faciet infirma recentiorum manus; qui omnes uno ore Joanni nostro eam superstitem fuisse tres menses, hoc est circa medium Decembris, anno 407, vel circa medium Febr. anno 408, decessisse testantur? quam etiam opinionem ego ut magis probabilem amplector. Cause sunt, primum quod illas ἀπανθρώπινας et immanitates contra episcopos legatos ab Occidente, contra Joannem nostrum ad mortem usque ipsam contra omnes episcopos, clericos, et alios partium Joannis, non ab alio profectas fonte putem, quam ab implacabili impotentissimæ feminae furore : cum aliquin Arcadius ipse simpliciter fuerit et mitis ingenii, et tantorum fere malorum ignarus; neque credibile sit tantum habuisse ponderis apud milites, custodes portuum, et cæteros imperii ministros, episcopos, reliquosque Joannis inimicos, nisi Eudoxiæ feminae supra sexum ferocis, et marito dominantis, opibus fultus, autoritate munitus. Sed quod me vel maxime movet, ut pro recentioribus, quod invitissimus facio, contra veteres pronuntiem, illud est : quod Joannes noster, quem si veteres sequamur, totum triennium oportuit fuisse superstitem Eudoxiæ, in tot epistolis ad pontificem, ad episcopos, ad alios amicos, per triennium scriptis nusquam meminerit mortis Eudoxiæ, quam morbo diuturno et cruciabili, addo etiam fædo, periisse tradunt : de tanta et tam insigni Dei vindicta non taciturnus quinimo ad spem certam reditus, aut meliores fortunæ eo ipso arrigendus. Palladius quoque, illorum temporum æqualis, cum pœnas θεγλάτους de inimicis Joannis statim sumtas sigillatim recenseat, de Eudoxia silet, quam ferunt morbo fædo, et post magnos cruciatus obiisse.»

«Constituta itaque, quantum a nobis fieri potuit, temporum ratione, ad ipsos accedamus auctores : quorum facile princeps Palladius, seu quisquis est illius dialogi auctor, qui ejus fertur nomine.» Hic Savilius duas quæstiones movet, quibus solvendis se prorsus imparem esse dicit. Prima est de auctore illius dialogi, utrum idem sit an diversus a Palladio, Helenopoleos episcopo, Lausiæ scriptore : eundem esse quidem suadere et titulum ipsum dialogi, et quod Palladius dialogista se in Asiatica peregrinatione peripetuum comitem Joanni adhaesisse profiteatur : quod de Palladio Lausiaco verum esse omnes sciunt. Id quoque, quod dialogista canitiem suam prædicat, optime sane in Lausiaco cadere, qui aliquot annos post Romam captam vixerit. Verum ob stare ab altera parte, quod tam Theodorus quam ipse Palladius in dialogo de illo Helenopoleos episcopo in tertia persona loquantur. Alterumque objicit Savilius scrupulum e mentione Zosimi pontificis ductum, sublatum jam, ut vidimus supra, a Bigotio. Secundum, inquit Savilius, esse ἀπόρημα quomodo fieri poterit, ut intra triduum (Pallad. Dial. p. 4, E, Montf.) post acceptas Theophili literas, quibus ille significabat Papæ Innocentio Joannem a se fuisse depositum, illæ Joannis literæ, quarum initium καὶ πρὸ τῶν γράμμάτων,

ad eundem Papam pervenerint : nam Theophili necessario esse scriptas ex concilio ad Quereum, cum posteriori concilio ipse nec interfuerit, neque in eo ullum accusationis caput sit prolatum, sed merus canon concilii Antiocheni adhibitus : contra Joannis literas post secundam ipsius expulsionem scriptas esse, declarari vel his ejus verbis, *δεύτερον τῆς ἐκκλησίας ἐξελήθην* : inter duo autem exsilia interces- sisse menses novendecim. Verum Montf. in Vita Chrysostomi nihil dubitat quin etiam Theophili li- teræ post secundam Joannis depositionem datæ fuerint.

« In Socrate quatuor eadem pagina, aut quinque, sunt errata historica in narrandis Chrysostomi rebus : nam cetera non attingo. Atque, ut ab ultimis ordiar : quod Joannem ab Evagrio, Paulini successore, Eu- stathianarum partium Antiochiæ episcopo, presbyterum scribit esse ordinatum : a Palladio omnibusque aliis veteribus et recentioribus refellitur, qui id uno ore omnes Flaviano tribuunt, aliarum, hoc est, Meletianarum partium episcopo. Quas partes in eo schismate et ab initio secutus est Joannes, ut e superioribus patet, et in iisdem usque ad finem constantissime permansit. Non enim, nisi post mortem Porphyrii, qui Flaviano successit, prudentia et dexteritate Alexandri, episcopi tunc Antiocheni, sopita est illa discordia inter Eustathianos et Meletianos, teste Theodoro lib. 5, c. 35. Sed ad refellendum hunc errorem Socratis non est necesse extrinsecus probationes mutuari : cum sexcentis in locis ex ipsius Chrysostomi verbis luce clarius sit, a Flaviano cum fuisse ordinatum presbyterum, sub eoque deinceps usque ad episcopatus tempora vixisse. Proximum est, non quidem id minus falsum, sed quod aliquos saltem e recentioribus invenerit laudatores (nam apud Palladium nullum hujusce rei vestigium) de toto illo triennio, quo post Meletii mortem, *ἑσθλῶς διήγεν*, inquit Socrates; *παρεγένετο ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἐνθα ᾤν πρώην*, inquit Georgius : unde assumtus est postea ad presbyteratum. Quod stare nullo modo potest, nisi contra omnes historias non 12, sed 14 annos et amplius Joannis presbyteratui assignemus. Nam primum a morte Meletii, quæ, ut supra diximus, accidit 581, tempore secundæ synodi, usque ad episcopatum Joannis anno 598, anni sunt pleni 16 : e quibus recte nos, ut puto, Joannis diaconatui 4, et presbyteratui 12, assignavimus. Ex his si demas 12, quibus vixit presbyter, non triennium, ut volunt illi, sed quadriennium supererit, antequam ad presbyteratum assumeretur Joannes. Deinde hanc opi- nionem sequentibus necesse erit dicere cum morte Meletii finitum esse quinquennium diaconatus. Atque ita fiet Joannes mortis tempore pene septuagenarius, τῶν μακροβίων scilicet; non, ut est omnium re- cepta opinio, τῶν ὀκτωρόρων. Itaque hoc triennium cum Palladio plane eximam ex annorum Chrysostomi ἐπιγραφισμῶ, tum aliis ductus rationibus, tum ne nimium exeresceret annorum Joannis numerus. Tertium est, quod Joannem a Zenone, episcopo Majumæ in Palæstina, Hierosolymis reverso (nam Hierosolymo- rum episcopum nemo dixit, etsi vir magnus secus acceperit), anagnosten, sive lectorem scribit esse creatum : cum id a Meletio factum ex Palladio supra ostenderimus; neque canones sinut aliena provincia ordina- tiones facere. Quartum est ille de Basilio Magno et Joanne Chrysostomo insignis ἀναρχισμῶς, a Photio, Anonymo, Syncone Metaphraste, Card. Baronio satis refutatus. Quinto, quod Lectorem factum fuisse post relictam vitam monasticam asserere videtur contra expressa verba Palladii. Nam quod ab eodem ana- gnoste conscriptos illos contra Judæos sermones asserit, refutavimus in Notis : et quod libros de Sacerdotio, ad Stagirium, de Acatalepto, et de Subintroductis, ab eodem diacono compositos affirmat. Siluitne ergo divinum illud ingenium, et os aureum, totum in solitudine sexennium ? Et quidem si conjecturis locus esset, libros de Sacerdotio, ad Stagirium, putarem ab eo, anagnoise et monacho, scriptos : sic enim Simeon Metaphrastes. Orationes vero contra Judæos certum est ex ipsis Chrysostomi verbis habitas esse anno secundo vel tertio diaconatus; quo etiam anno dicta est illa egregia in Babylam oratio. Atque hic, quamvis extra rem, nonnulla ex historiis attexam de scriptis ejus post diaconatum. Nicephorus, qui se inde ab adolescentia ejus amore flagrasse, atque in illius, perinde ac Dei ipsius, vocibus acquie- visse scribit, a Joanne presbytero conscriptas tradit expositiones in Evangelia, in Psalmos, de Statuis, de Virginitate (Anonymus addit Expositionem in Isaiam); ab eodem episcopo, Expositiones in B. Apo- stolium (de qua re supra), in Acta, et Panegyricos : quorum tamen bona pars, ut suis locis ostendimus, scripta est Antiochiæ; et ne longe abeam, ille in Meletium post annos quinque a morte Meletii habitus est, hoc est, primo anno presbyteratus. Sed redeamus ad Socratem : ejus illud ultimum non injuria reprehendas, quod expressis verbis sine ulla dubitatione incendium templi et curiæ Joannitis (sic enim qui Joannis nostri partium erant, audiebant) tribuit : cum minis, honorum adscriptionibus, diris cru- ciatibus et exquisitissimis tormentis in viros, in feminas sevitum esset : adeo ut quidam questionibus

immorerentur, quidam paulo post expirarent : neque tamen ullum ejus facinoris compertum sit apud Joannitis vestigium.»

« Jam, si placet, ad Georgium Alexandrinum accedamus : cui Photius, magni judicii vir, et acerrimus veterum scriptorum censor, duo impingit crimina, Hellenismi non observati, et ἀνιστορησίας. De priori multa monuimus passim in Notis, et res est cuivis obvia : de posteriori, quam historiæ Georgianæ partem notare voluerit, cum nihil diserte exprimatur, difficile est statuere. Nos tamen ne hac in parte studiosis lectoribus defuisse videamur, conjecturas nostras adducemus in medium, rationibus, ut puto, non spernendis firmatas. Ac primo, scriptores rerum Chrysostomi in duas distribuo classes. In priore veteres pono, Palladium, Theodoretum, Socratem et Sozomenum, qui aut Joannis ævo, aut proximo post scripserunt, et e diversis fontibus hauserunt. Neque enim probabile est, eorum quemquam alterius historiæ vidisse. His accenseo antiquitatis gratia nostros, Prosperum Aquitanicum, et Marcellinum Comitem : in altera lance unicum pono Georgium. Nam quum ex ipsius ore loquantur cæteri omnes, Leo Imperator, Anonymus, Metaphrastes, Zonaras, Glycas, Nicephorus, Cedrenus, alii, nonnisi pro uno teste numerandi sunt. In quibus igitur Georgius a veteribus discedit, aut veteribus nova de suo assuit, ea fere omnia vel in falsis relinquo, vel in suspectis.»

« Ac primum hac scopâ mihi purganda veniunt miracula illa sanationum, visionum et omnia, de quibus apud veteres obstinatum silentium, cum Georgius iis commemorandis nec modum faciat neque finem. Certe in hoc peccant non Georgius tantum, sed et alii Georgium secuti : qui cum nudam et solitariam veritatem non putarent satis esse magnificam, aut illud Thucydidis vererentur, ne τὸ μὴ μυθῶδες ἀπερπίστετον φαίνεται, immensam congesserunt miraculorum vim ; et quo fingendis miraculis locus esset liberior, ipsam historiæ contestatam veritatem nec raro nec leviter immutarunt. Proinde quæ apud Georgium sunt de Anthemio, de Hesychie visione, de nobili Antiocheno, de hemiceranio laborante, de Archelao leproso, Christiana ἀγαθήσους, Eucleo monophthalmo, leone prostrato, de alba columba capiti Joannis, cum presbyter ordinaretur, insidente, de Eucliae filio, de uxore præfecti Antiochiæ, de demoniaco liberato die consecrationis, de angelo districto gladio prohibente centuriones et milites Eudoxiæ ab ingressu palatii episcopalis, de eo cui manus miraculo et arefacta et sanata est, de paralytico in Armenia sanitati restituto, de Adelphii visione, et si quæ alia ejusdem generis ; cum veterum illorum uno verbo omnium, et ex recentioribus, Damasceni, Zonaræ, Nicephori, Cedreni, auctoritate destituantur, in ἀκριβὲς λόγους relinquo. Et quidem pleraque eorum, si quis propius introspiciat, κακοζήλιξ quadam ad similitudinem miraculorum in S. Scriptura conficta videantur. Totum illud drama Anthemii philosophi, Demosthenis præfecti, et Joannis doctis judicandum permitto, annon ad exemplum illius in sacris literis de Elyma, Sergio Paulo et B. Apostolo, ab otioso cerebro expressum videatur. Idem de Archelao ad imaginem Naaman Syri, de Antiocheno hemiceranio laborante, et Christiana ἀγαθήσους, ad mulierem ἀγαθήσους in evangelio, de demoniaco ad dæmoniæ liberatum Marci nono ; et quod sine indignatione non lego, de columba insidente capiti Joannis in ordinatione, ad imaginem unigeniti Filii Dei in baptismo. Nam illi Procli visioni, quæ D. Paulum Joanni jam episcopo expositionem in epistolas ipsius meditantem per foramen vidit in aurem dictantem quæ scriberet, fidem derogat : quod pleraque ejus et lectissima in Apostolum in otio illo Antiocheno scripta fuisse constet, deteriora et εἰς τὸ ταπεινότερον ἀπενενηγμένα Constantinopoli, vix Chrysostomo, nedum divino S. Pauli Spiritu digna. In translatione reliquiarum Joannis Imperatorem Theodosium oculos ac frontem reliquiarum urnæ affricuisse, fidem facit Theodoretus, testis ἁγίστιος ; sed de ὀφθαλμοῖς et podalگو, eodemque chiralgo, in præsentia omnium ibi sanatis, assumtum est Georgii, ne Cosmæ quidem Vestitori, homini omnium δεισιδαιμονεστάτῳ, memoratum. Sed ad priora revertor. Joannem primum a Meletio baptizatum tradit, et deinde parentes ipsius, cum Joannes ipse, ut ex Palladio constat, non ante annum ætatis vicesimum baptizatus fuerit, prout mos ferebat illius ætatis, præsertim in illis qui non essent Christianis nati parentibus, mortuo ante totidem annos patre Secundo, sicut supra ostensum est. Matre quidem fuisse Christiana, saltem ipso annum agente vicesimum, ex ipsius Chrysostomi verbis apparet in Oratione ad Viduam juniorem. De patre nihil temere affirmaverim ; aut si ambo fuerint Christiani ab initio, quod fortasse verius est, filium usque ad eam ætatem baptismum distulisse, non erit ei mirum, qui Nazianzeni, utroque parente Christiano nati, patre etiam episcopo, vitam perlegerit. Proximo loco peregrinationem illam Atticam studiorum ergo pono. Hujus peregrinationis mentio apud veteres, Palladium, So-

crateū, nulla, ne ullum quidem vestigium, qui tamen curiose satis studia ejus juvenilia literis mandarunt.

Secundo nullum reperio tempus vacuum in annorum Chrysostomi ἐπιλογισμῶν, quod huic peregrinationi possim destinare. Tertio matrem indulgentissimam, quæ pati non potuit, ut in vicinis Antiochiæ montes secederet, dico minime perpessuram, ut Athenas, tanto locorum spatio terra marique disjunctas, migraret, præsertim cum vitam monasticam auspiciis crimen apostasie non fuerit illis temporibus, deserto monasterio, in urbem redire, quod ipse ultro fecit Chrysostomus, ulterioris illius solitudinis ob invaletudinem pertesus. Atque ut dicam quod sentio, totum hoc ad exemplum Basilii Magni et Georgii Nazianzeni confictum arbitror; quos ambos Athenis studuisse notum est; ne scilicet Joannes noster reliquis Ecclesiæ Orientalis magnis luminibus inferior videretur. Georgius, cap. 16, Joannem e monasterio post triennalem illam secessionem a Flaviano magna pompa arreptum, presbyterum ordinatum scribit. Primo illa triennalis secessio nullum in vita Chrysostomi locum habet, tum ob ea, quæ supra monstravimus, tum quod iis ipsis annis constet Chrysostomum in ecclesia orationes habuisse eas, quæ exstant contra Judæos, et in Babylam martyrem, ut supra videre licet. Deinde, quantos plausus, quantos clamores ciceret os illud aureum, si ex monasterio tanto petitus ambitu, tanto datus foret, et non ex medio diaconorum grege ad hoc ministerium sumtus? Quod verum esse mecum fatebitur, quisquis cum judicio legerit orationem illam, ἄρα ἀληθῆς τὰ συμβάντα tom. 6, p. 445, [t. 1, p. 456.] Jam quod scribit Georgius cap. 52, non sex solum, sed et alios sex depositos a Joanne in Asia episcopos, Palladius aperte negat, et a numero 46 vel 47, quod adversarii Joannis objecerunt, propius abest. Historia Callitropes (c. 54) multas habet circumstantias, quarum nihil simile memini vidisse in vetere ecclesiastica historia, neque scio, an omnes defendi possint. Hanc historiam confundit Cedrenus cum illa de vidua Theognosti (c. 44), quæ adeo similis est illi de Naboth et Jezabel, ut altera ex altera expressa videatur. Recipitur tamen hæc historia de vidua Theognosti a Damasceno, uti et ab omnibus fere recentioribus biographis. Nam apud veteres nulla hujus historie mentio est; nec rescriptum est, quod sciam, ullum in toto jure Romano tale, quale ab Eudoxia in hoc negotio citatur. Ad hæc inter ἀνιστορησίας Georgii pono, quod Joannem ab exilio priore revocatum jussu Arcadii scribit, cum populi clamoribus, tum Honorii fratris literis; cum intra duodecim horas ab expulsionem jussu Imperatorum revocatus fuerit; neque quicquam potuerit interea Honorius, qui Ravennæ fere aut Mediolani agebat, de ejus expulsionem resciscere. Nam quod epistolam Chrysostomi, καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων, scriptam esse prodit post prius exsilium; error quidem manifestissimus est, sed cum Palladio communis. Illud peculiare suum, et crassum satis, quod cum cap. 61 episcopos ex communione Joannis per Theotechnum literas exarasse scribit ad Innocentium papam, quibus significabatur Joannem Cucusum relegatum: idem tamen cap. 64, quasi sui oblitus, Innocentium hoc a mercatoribus, ut puto, aliisve qui διὰ τινος χρείας forte Romam venerant, primum rescivisse narrat. Οὕτω γὰρ ἦν ἀπλοῶς, inquit, περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας. Quod cap. 58 Epidii servulum cum sica submissum ad interficiendum Chrysostomum Cucusi narrat; id factum sine omni dubio Constantinopoli est. Quod Adelphiū Arabissi vocet episcopum, cum eo tempore episcopus Arabissi, teste eodem Joanne epist. 121, fuerit Otrejus: quod Joannem in ejusdem, ut puto, Adelphiū adibus Cucusi susceptum scribit, quod humanitatis officium (nam alia humanitatis officia episcopus Cucusi, id est, ut puto, Adelphius ipse præstitit, ut liquet epist. 15 ad Olympiad.) non alia quam Dioscoro tribuit ipse Joannes epist. 12 ad Olympiadem, ejus nulla apud Georgium mentio: quod Proclum in translatione reliquiarum episcopum vocet Cyzici, qui relicta Cyzico archiepiscopus tum fuerat Constantinopolitanus: aperte sunt, ut mihi videtur, παριστορησίαι.»

« Superest de epistolis ex Occidente et Oriente ultro citroque missis magna cumprimis et ardua questio; de qua sententiam meam ingenue et libere more majorum aperiam, nullo partium studio ductus, nulla cujusquam gratia vel odio. Hæc igitur epistolæ in tria distribuo genera: vel enim missæ sunt post prius exsilium, vel post exsilium posterius, vel post mortem Joannis. In primo et secundo genere nullam Georgio litem moveo, præter eam, quæ ipsi cum Palladio communis est; de qua supra ad Palladium. De tertio genere disquirendum, de quo sic Georgius c. 68: Mortuo jam B. Joanne, duo, inquit, Romam venerunt presbyteri, et diaconus unus, qui cum eo fuerant in exilio, et apud Innocentium papam querimoniam deponunt de vexationibus Joanni illatis: qui rei atrocitate commotus statim ad Honorium accurrit. Quid multa? ambo dant literas ad Arcadium, Innocentius illas, φωνὴ αἵματος ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ, in quibus Arcadium et Eudoxiam excommunicat; Honorius illas, οὐκ οἶδα ποῦ ἀντικειμένην ἐνερ-

γιστ. Illis literis acceptis, Arcadius, ut est apud Georgium, cap. 69, post pœnas de omnibus inimicis Joannis sumtas, Eudoxiam uxorem intra cubiculum cum pedissequis clausam tenuit, virgis etiam cæsam, ut Anonymus ait, male multavit; Acacio, Severiano, et Theophili ἀνεψιοίς, mirum ni B. Cyrillo inter cæteros, vinctis, Romamque ad Innocentium missis, scribit ad Innocentium illum epistolam ejus initium, πάντες ἄνθρωποι ἴσασι, humillime petens, ut sibi et Eudoxiæ venia impertiat, amboque in communionem recipiantur. Scripsit etiam Eudoxia ad Innocentium, et Arcadius ad Honorium fratrem. Innocentius, acceptis literis Arcadii et Eudoxiæ, scribit Proclo, Cyziceno episcopo, ut Constantinopolim veniat, et Imperatores in communionem recipiat; Arcadioque rescribit epistola illa, ἀνεδεξάμην ὑμῶν τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν, et Proclo etiam præcepit, ut curam suscipiat Ecclesiæ Constantinopolitane, ἄλλως ἂν ἀνακρίβῃ τὸ κατὰ Ἀγτικὸν πρᾶγμα. »

« Confidenter dico, totum hoc negotium parum recte temporibus divisum, atque adeo plane ἀσύστατον esse. Nam primum, si mortua est Eudoxia triennio ante mortem Joannis, quod omnes veteres ante Georgium historici uno consensu affirmant; neminem fore puto tam perfrita frontis, qui ausit negare supposititias esse omnes has epistolas. Verum ut demus id verum esse, quod ex recentioribus nonnulli afferunt, tres menses superstitem fuisse Joanni, non sic quidem temporum ratio constabit. Addo etiam Arcadii mortem, quæ, ut ex fastis publicis apparet et testimonio Socratis lib. 7, c. 4, contigit primo Maii Coss. Philippo et Basso, anno 408, hoc est, quinque mensibus, vel ut alii septem, et sedecim diebus post mortem Joannis, nullum huius inceptis locum relinquere. Quid ita? Primo duobus illis prædyteris, et uni diacono per tempus aliquod manendum fuit Comanis, dum iusta tanto patri solverentur, dum sollemnis ille omnium ordinum fortuitus conventus dimitteretur, dum necessaria tanto itineri pararentur. Nego itaque potuisse eos Constantinopolim venire ante mortem Eudoxiæ. Nam eo primum profecti sunt, διὰ νέας Ῥώμης ἐπὶ τὴν παλιν, inquit Anonymus et Nicephorus, et situs regionum suadet. Nam Cucuso Constantinopolim iter est zoderium (Chrysostomus epistolæ ad Simeonem et Brisonem), neque dici poterit propius abesse Cucuso Comana, cum satis constet Joannem semper ad ulteriora deportatum fuisse exsilia. Jam Constantinopoli proficiscendum fuit Romam; querimonia apud pontificem deponenda; conveniendus Innocentio Honorius, qui Roma fere aberat; exarandæ et mittendæ Constantinopolim binæ illæ literæ, φωνὴ αἰματός, et οὐκ οἶδα; tot prius Constantinopoli conficienda Arcadio, mittendæ Arcadii literæ, πάντες ἄνθρωποι, et Eudoxiæ Romam, literæ novæ Romæ exarandæ Proclo, et mittendæ Cyzicum; aliæ insuper Arcadio, ἀνεδεξάμην etc.; Proclum denique venisse Cyzico oportuit, et Imperatores ad communionem recipere vivos et valentes: quibus negotiis expediendis non quinque aut septem menses, nedum tres, sed vix integrum quidem sufficeret biennium. Atque ut intelligamus, quam tarda sint Occidentis auxilia; primæ post exsilium posterius Joannis literæ Honorii, τρίτον ἤδη, apud Palladium et Georgium, non sunt perlatæ Constantinopolim, nisi post biennium; si quidem Atticus, ut est apud Palladium, tunc fuerit episcopus, cum legati appellerent Athyra. Immo illi ipsi episcopi, Gaudentius et Æmilii, Romanæ sedis τοποτηρηταί, nonnisi sex mensibus illud iter semel confecerunt, teste Leone, vel ut alii, quatuor: quod hic minimum bis factum oportuit, præter tempus illud, quod itineri Comanis Constantinopolim et Cyzico Constantinopolim tribuendum est. Nam quod ait Anonymus, δεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προσωρμίσθησαν (puta, Romanæ sedis τοποτηρηταί, Gaudentius, Æmilii etc.), puto erratum esse in numero, neque ullo modo admittendum, ut qui quatuor menses in reditu consumserint, intra decem dies eo appulerint. Quare, ut nihil aliud sit, ipsa tamen temporum ratio hoc mendacium aperte refellit. Huc accedit, quod non alios habeant assertores epistolæ illæ, quam recentiores, neque eos omnes: nam apud Photium, Leonem, Zonaram, Metaphrastem altum de iis silentium, neque eodem apud eos modo, sed in magna varietate et inconstantia. Nam alio modo habent Georgius, Glycas, et Nicephorus; alio Anonymus et Jus Græco-Romanum, ut ex comparatione manifestum erit. Nam apud veteres, quibus res esse debuit notissima, Palladium, qui Romæ diu vixit (ubi, vel a se, vel a Theodoro Romanæ Ecclesiæ diacono, hæc omnia facillime poterat resciscere), Sozomenum, qui literas omnes diligenter scrutatus videtur, cæterosque fidenter dico nullum esse istarum literarum vestigium, nullam umbram. Neque res erat parva aut contemnenda, quæ debuit vel potuit omitti, Imperatores Orientis a Pontifice Romano excommunicatos, absolutos, etc., cum rei multo minoris, Theodosii præsentis a præsentē Ambrosio ecclesia sua prohibiti plene sint omnes historiæ. Accedit insuper ad harum epistolarum fidem elevandam, quod Græcæ tantum scriptæ videantur, et certe character ipse

Græculum aliquem semidoctum non obscure sapit, cum Innocentius epistolas suas etiam in Orientem missas soleret nonnisi Latine exarare, ut constat e Sozomeni libro octavo. Jam et illud, ut puto, falsum, de adempto Attico episcopatu, et commissa Proclo administratione, cum et annos viginti tenuisse episcopatum constet Atticum, eumque per manus Sisinnio, Nestorio, Maximiniano tradidisse, ut nonnisi sexto post Joannem loco Proclus in ea sede successerit. Ego quid in hac re mihi probabile videbatur, libere dixi: iudicent docti.»

« Inter ἀνιστορίας Georgii etiam illud numero, quod mortem Innocentii priorem facere videatur morte Theophili: quod aperte falsum est. Mortuus est enim Theophilus, teste Socrate lib. 7, c. 7, Coss. Honorio 9 et Theodosio 5, hoc est, anno Domini 412, die 25 Octobris: Innocentius, ut ex Fastis pontificis patet, nonnisi 416, vel 415. Quod si cui mirum videatur, cum Theophilus quinque annos Joanni supervixerit, Innocentius octo, quid sit, quod consilium omne abjecerit Innocentius de cogenda synodo Thessalonice, cui interesse Theophilum tanta severitate et rigore edixerat ante mortem (si fas est credere) Arcadius epistola apud Georgium, cujus initium, πάντα τὰ κλίματα, neque ullum de eo postea verbum fecerit: fortasse id factum est, quia Arcadius paulo post Joannem decesserat, cujus opera et jussu, ut ea ferebant tempora, cogeretur; vel quod ea sint consecuta reipublica tempora, præsertim in Occidente, Roma capta, Italia direpta, vastatis provinciis, quæ vel constantissimi viri mentem possent a minori cura ad majorem metum traducere.

Hucusque de Georgio. In reliquis ero brevior, quia pleraque omnia fere habent cum Georgio communia, neque opere pretium fuerit iisdem ineptiis refutandis his immorari. Leo breviarium nolis dedit Georgii, nisi quod in illis epistolis Georgium sequatur, saltem non abbreviet, ut neque Photius in epitome Gregoriana, Cod. 96. Potuit certe sine damno omitti: neque enim aliquid Georgio addidit, præter affectatam alicubi stili obscuritatem: nisi quod ad reliquam Joannis gloriam inde magna videretur facta accessio, quod tantum Imperatorem laudum suarum præconem invenerit. Anonymus unum aut alterum habet errorem peculiarem et suum. Primum est latum satis et crassum mendacium, quod Libanium faciat ad Julianum jam Augustum dicentem, neminem illorum magnorum philosophorum Joanne superiorem esse, ne magnum quidem illum et divinum Platonem, nec in eloquentia Demosthenem; quod ut verum postea fuisse deinus, ad Julianum certe dici non potuit, qui mortuus est Joanne vix ac ne vix quidem octavum ætatis annum ingresso; ut exclamare libeat,

et quid non Græcia mendax
Audet in historia.....

præsertim ista recentior! Huic simile ac pene germanum est, Gregorium Nazianzenum, sc. dum adhuc esset Patriarcha C. P., cum Theodosio Magno sermones serere de Joannis orationibus Statuarum; cum notissimum sit, Gregorium abdicato episcopatu, et relicta Constantinopoli, in Cappadociam concessisse, ipso secunde synodi tempore, anno Domini 381, vixdum diacono Joanne, et annos minimum septem ante tempus eversarum statuarum. Ad miracula quod spectat licet eorum diligentem collectionem fecisse Georgius posset videri, satis tamen amplum reliquit Anonymo spicilegium. Visio Gregorio Theologo facta de Joanne cap. 37; de S. Paulo Joannis expositiones σωματωσεως confirmante cap. 59; quod Joannes Proclo successionem in sede C. P. prædicit cap. 60; Joannis frequentes ὁπτασίαι inter synaxin celebrandam cap. 72, 73, 74; apparitio Andree, Stachyos et B. Virginis cap. 79; prædictio facti Nicææ de Mauricio Imperatore c. 107; visiones Marci et Cyrilli c. 128, 129; tremor sepulchri Endoxie c. 132, et nescio quæ facta miracula ἐν τῇ τῶν λευφάνων ἀνακομιδῇ, quæ a Vestitore mutuatus est: hæc omnia, inquam, ejusdem ordinis locique sunt cum illis aliis Georgianis. Quod si illud Ephori apud Strabonem de oraculo Delphico scripturi: ineptum esse de oraculo omnium verissimo acturum, incertis rumoribus et narrationibus minus probabilibus indulgere: si, inquam, hoc iis venisset in mentem, qui res Dei et Ecclesiæ posteritati erant transmissuri; non hanc corruptam monumentorum fidem immensa fingendi libidine merito quereremur. Sed desino inutilis querelæ, et ad Metaphrasten transeo, ad quem quicquam notare non opus est. Nihil enim habet, quod non aut apud Georgium reperies, aut apud Anonymum, quem fere exprimit. Anonymo enim cum Metaphraste sensus fere semper, verba etiam plerumque sunt communia. Atque hæc ex multis adnotare visum est ad auctores rerum Chrysostomi: quæ doctorem, ut dixi, judicio, ut mea quoque omnia, permitto.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

OPERA OMNIA.

l. Bigot.
P. 4.

*ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

$\frac{1}{\Lambda}$

DIALOGUS HISTORICUS

ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ,

PALLADII,

*ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΛΕΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,

EPISCOPI HELENOPOLIS,

γενόμενος πρὸς

CUM

ΘΕΟΔΩΡΟΝ, ΔΙΑΚΟΝΟΝ ΡΩΜΗΣ,

THEODORO, ECCLESIE ROMANE DIACONO,

Περὶ βίου καὶ πολιτείας τοῦ μακαρίου Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου.

De vita et conversatione Beati Joannis Chrysostomi, Episcopi Constantinopolis.

P. 2.

Τῶν τοῦ Θεοῦ δωρημάτων τὰ μὲν ἐστίν, ὡς εἶπες, κοινὰ καὶ ἀμέριστα, κρατίτε ἀδελφε ἐθεῶρωρε, τὰ δὲ κοινὰ καὶ μεριστά. Τρίτα τούτων ἐστίν, ἃ οὔτε κοινὰ, οὔτε μεριστά ἢ ἀμέριστα, ἀλλ' ἴδια κατ' ἐξαιρέτον δεδομένα οἷς ^b δέδοται. Ὁ διάκονος. Δεῦρο δὴ γράσον ἡμῖν ἐκάστου γένους τὴν τάξιν· εὐπιθάνως γὰρ προσιμίσω. Ὁ ἐπίσκ. Τὰ τῇ φύσει καλὰ, ὧν

Dona Dei, alia quidem sunt, ut videtur, communia et indivisa, optime frater Theodore: alia vero communia et divisa. Horum tertia sunt, quae neque communia, neque divisa seu indivisa, sed propria, data secundum praecipuam gratiam iis quibus data sunt. Diaconus. Age, dic nobis uniuscuiusque generis ordinem; probabiliter enim

* [Contulimus cum exemplari Bibliothecae Regiae, in cuius margine lectiones Ms. Codicis sunt adscriptae. Quarum haud paucae bonae a Benedictinis praetermissae erant. Lectiones Georgii Bigotus attulit, nisi quas nos inter uncas adlidimus paucas, obla-

tas casu magis, quam studio quaesitas. Toti enim Georgio conferendo et tempus deerat et animus detrectabat laborem parum fructuosum.]

^a ἐν ἀλλοις γρ. ἐπισκόπου Ἀππονών.

^b [Ms. διδοται.]

* molesta.

præfatus es. Ep. Quæ natura bona sunt, sine quibus vita* impia est, communia et indivisa. Diac. Exempli gratia, pater? Ep. Primo quidem Deus universi cum unigenito ipsius Filio et Spiritu sancto communis est et indivisus: unicuique enim licet, qui voluerit, sine ullo negotio ipsum totum contemplatione complecti. Deinde post Deum divinæ Scripturæ, et supermundanæ virtutes. Præterea cælum, sol, luna, et omnis astrorum chorus, et ipse aer, communia sunt et indivisa, utpote omnia omnium. Intra hæc nobis consistat indivisorum genus. Erat etiam aliquando terra communis et indivisa simul cum aquarum fluentis: ex quo vero avaritiæ ardor voluptatiorum mentes occupavit, graviora terræ et aquæ elementa divisa sunt. Diac. Clara admodum sunt, quæ dixisti: rationem autem secundi generis divisorum adimple. Ep. Necesse est non relinquî imperfectum argumenti contextum. Aurum igitur et argentum et omnis metallica natura, præterea lignaria materies, et ut uno verbo dicam, quæcumque media sunt, communia quidem sunt, sed tamen divisa: neque enim cuivis, ut ipsi libet, tota penitus in potestate sunt. Diac. Evidens adhuc et hic sermo. Sed dubito ne circa tertii donorum præcipuorum generis demonstrationem deficias, qui promiseris ostendere, quod aliqua sint quæ neque communia sunt neque divisa, sed propria secundum privilegium eorum qui digni fuerint eo munere. Imposito autem fine sermoni huic, edidisse nobis unde venisti, et ea quorum veritatem scire desideramus. Ep. Si in me quidem id situm est, et si eorum quæ scire aves, notitiam habeo, non detrectabo, nec quidquam abscondam: debitum promissi sermonis, ut opinor, pro viribus exsolvam. Virginitatem igitur et ceteram castimoniam indivisa reperies: non enim sunt e genere communium aut dividorum, quoniam non quicumque vult, etiam virginitatem servat, sed qui potest: nam plurimi eorum qui matrimonio juncti sunt, cupiunt ipsi quidem, sed non assequuntur, quia conjugio præoccupati sunt. Quemadmodum in Olympicis certaminibus præco vocat qui certare velit, coronat autem eum qui vicerit: sic et in castitate, ut dicit Evangelium. Cum enim Petrus Servatori respondisset: *Si ea est causa viri cum uxore, non expedit uxorem ducere*: ad quæ dixit Servator: *Non omnium est capere verbum hoc, sed quibus datum est*. Vides quod non omnibus, sed quibus datum est? Diac. Puta-

Matth. 19.
10. 11.

ἀνευ τοῦ ζῆν^ε μακρὸν, κοινὰ καὶ ἀμερίστα. Ὁ διὰ τὴν. Οἶόν τι, πᾶτερ; Ὁ ἐπίσκοπ. Πρῶτον, ὁ τῶν θίων Θεός, ἅμα τῇ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ καὶ τῇ ἀγίῳ Πνεύματι, κοινός ἐστι καὶ ἀμερίστος· ἔστι γὰρ τῷ βουλομένῳ παντὶ θλον αὐτὸν λαβεῖν τῇ θεωρίᾳ, πραγμάτων μὴ πειρώμενον. Ἐπειτα μετὰ τὸν Θεὸν αἱ θείαι Γραφαὶ καὶ αἱ ὑπερχόμαι δυνάμεις. Πρὸς ταύταις οὐρανός, ἥλιος, σελήνη, καὶ σύμπας ὁ τῶν ἀστρων χορὸς, καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ, κοινὰ καὶ ἀμερίστα, ἅλα ὅλων. Μέρη τούτων ἡμῖν ἱστάσθω τῶν ἀμερίστων τὸ γένος. Ἦν δὲ ποτὲ καὶ ἡ γῆ κοινὴ καὶ ἀμερίστος ἅμα τοῖς τῶν ὑδάτων βεῖροις· ἐξ οὗ δὲ ὁ τῆς πλεονεξίας οἴστρος ἐνεπετάθη ταῖς τῶν φιληδόνων ψυχαῖς, κατέστη τὰ βαρύτερα στοιχεῖα γῆς τε καὶ ὑδάτος μερίστα. Ὁ διὰ τὴν. Σαφέστατα ἔχει τὰ εἰρημένα· προσαναλήρωσον δὲ τὸν λόγον τοῦ δευτέρου γένους τῶν μερίστων. Ὁ ἐπίσκοπ. Ἐπ' ἀνάγκης ἐστὶ μὴ ἀτελὲς καταλείψαι τὸ τῆς υποθέσεως ὕψος. Χρυσὸς τοῖνον καὶ ἀργυρος καὶ πᾶσα ἡ μεταλλικὴ φύσις, πρὸς τε δροστωρικῇ ὕλῃ, καὶ ὅσα τῶν μέσων, συλλέβδην εἰπεῖν, κοινὰ μὲν ἐστίν, ἀλλ' ὅμως μερίστα· οὐ γὰρ παντὶ τῷ θελόντι θλα δι' ἑοῦ ἐπ' ἐλθούσις ὑπάρχει. Ὁ διὰ τὴν. Εὐδὲλος καὶ οὗτος ὁ λόγος· ἀμυβῆδ' ἅλλω δὲ μήποτε ἀτονίης περὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ τρίτου γένους τῶν ἐξαίρετων, ὑποσχόμενος ὅτι ἐστὶ τινὰ, ἃ μήτε κοινὰ ἐστὶ μήτε μερίστα, ἀλλ' ἴδια κα' ἐξαιρέτων τῶν ἀξίων τῆς δωρεᾶς. Ἐπιούσις οὖν τὴν κορωνίδα τῷ λόγῳ, ἀφ' ἡγῆσαι ἡμῖν, πῶθεν παραγέγονας καὶ περὶ ὧν πολλοὺς μὲν μαθεῖν τὰληθῆ. Ὁ ἐπίσκοπ. Εἰ μὲν ἐπ' ἐμοὶ κείταται καὶ τούτων ἔχω τὴν γνώσιν, περὶ ὧν πολλοὶς τὶ μαθεῖν, οὐκ ἀποκνήσω ἡ ἀποκρίψω τὸ μέντοι χρέος τοῦ λόγου, ὡς ὑπολαμβάνω, κατὰ δύναμιν προσπαθῶσω. Παρθενίας γούν καὶ τῆς λοιπῆς ἀγαθίας μερίσμων οὐχ εὐρήσεις· οὐ γὰρ εἰσι τοῦ γένους τῶν κοινῶν ἢ τῶν μερίστων· ἐπειδὴ οὐ πᾶς ὁ πῶθων τὸ πρᾶγμα καὶ παρθενεύει, ἀλλ' ὁ δυνάμενος· τῶν γὰρ γεγαμηκότων πολλοὶ γίγνονται μὲν, οὐ φθάνασι δὲ διὰ τὸ προειληφῆαι ἐν συζυγίαις. Ὡς περὶ καὶ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι καλεῖ μὲν ὁ κέρης τὸν βουλόμενον, στεφανοῖ δὲ τὸν νικήσαντα· τοῦτ' αὖ τῷ τρόπῳ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνίας, καθὼς τὸ εὐαγγέλιον λέγει. Τοῦ γὰρ Πέτρου ἀνθρωπενεγόντος τῷ Σωτῆρι, Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμμέρει γαμήσαι· πρὸς οὓς ἔλησεν ὁ Σωτὴρ· Ἀλλ' οὐ πάντων ἐστὶ γνωρῆσαι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. Ὅρξς ὅτι οὐ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται; Ὁ διὰ τὴν. Ὡς περὶ σε δυσπορίστως ἔχειν περὶ τὴν τῶν ἐξαίρετων ἀπόδειξιν, ἀλλ', ὡς εἴποιε, καὶ γραφικῶς καὶ ἱσχυρῶς ἡμᾶς ἐπεισας. Ὁ ἐπίσκοπ. Εἰ ταῦτα σαφῆ σοι κατέστηκε, καὶ λοιπαῖς μαρτυρίαις λιπαρῶς τὸν λόγον, ἴν' οἱ

P. 3.

P. 4.

* [Fort. ἀνακρὸν. Bigot.]

d [Ms. αἱ θείαι γρ. Legebatur αἱ εἰρη.]

- ραῦλοι τὴν γνώμην, πεισθέντες ἐκ τούτων, παύσονται τοῦ ἀρπάζειν ἃ λαβεῖν οὐ δεδυνήνται. Εὐρόμεν γὰρ καὶ τὴν ἱερουσὴν παρὰ ταῖς θείαις Γραφαῖς οὐ-
 τε κοινῇ οὐσαν οὔτε μεριστῇ, ἀλλ' ἐξαιρετον τῶν
 ἀζίων, καθὼς νουθετῶν Ἑβραίους λέγει ὁ μεγαλόφρων
 Παῦλος· Οὐ γὰρ ἐαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ'
 ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Οὕτως καὶ Ἀαρὼν, φη-
 σὶν, οὐχ ἐαυτὸν ἐδύνασε γενέσθαι ἀρχιερεὰ. Ἐξακο-
 σίον γὰρ οὐσῶν χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ πολλῶν ἐν αὐτοῖς
 P. 5. ζῆλον ἐχόντων, εἰς ἀνηγορεύθη ὁ Ἀαρὼν, οὗ τὸ πορὰδό-
 ξον τῆς ῥάβδου βλαστησάσης κάρνα ἐδυσώπησε τοὺς
 πολλοὺς θεολόγον ἐῖναι τὸν ἱερέα. Τινὲς δὲ τῶν καλῶν
 ἀνεπιστήμονες, πάθει πρῶθεντες κενῇ εὐδοξίας, τῶν
 κοινῶν ἢ τῶν μεριστῶν ὑποτοπήσαντες εἶναι ταύτην,
 αὐτογειροτόνητοι ἐπισκικτῶσι τῷ πράγματι, ἀζιον
 τὸ τέλος τῆς μακρίας εὐρόμενοι, αὐτὴν τὴν γῆν ὁ συν-
 αγωγῆς τῆς προπετείας τῆς ἐαυτῶν καταστήσαντες
 μάρτυρα. Δαθὼν γὰρ καὶ Ἀβειρὼν πορνικῷ ὀφθαλμῷ
 τοῦ ἀξιωματοῦ ἐρασθέντες, ὑποδρύχιοι σὺν τοῖς πει-
 θομένοις ἀπόλωντο, αὐτοσχεδὸν τάφον τὴν ἐαυτῶν
 ἐκκλησίαν εὐρόμενοι. Μετὰ τούτους Ὁζᾶν οὐ μεμνη-
 μένος τῶν προλαβόντων, ὑπὸ τοῦ πάθους συρόμενος,
 ἤρα τοῦ πράγματος· καὶ δὴ τῆς κιβωτοῦ μιᾶ τῶν
 ἡμερῶν ἐπ' ἀμάξης ἐν δόφ' ἀγομένης, ἔτυχε τὸν ἐλ-
 κοντα μόσχον ὑποτινάσσοντα διαστῆσαι τὴν κιβωτόν.
 Παρακολούθων οὖν Ὁζᾶν ἐπελάβετο τῇ χειρὶ, οὐ συγ-
 χωρήσας ἀνατραπῆναι τὸ σκεῦος. Ὡς δὲ εἶδεν ὁ Θεός,
 καὶ οὐκ ἤρσεν αὐτόν, οἷτις ἐκ τούτου γίνεται συνή-
 θεια τοῖς προπετέσι, εἰργεῖ, τὸν Ὁζᾶν πατάξας ἕως
 θανάτου, παιδεύων τοὺς μετὰ ταῦτα παύσασθαι τῆς
 P. 6. τοιαύτης μακρίας. Ὁψὲ δέ ποτε μετὰ μακροῦς τοὺς
 χρόνους, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, Σίμων
 ὁ μάγος ὁ ἀπὸ Γεθθὼν τῆς κώμης, σοφιστῆς τῶν
 ἐναντιῶν τῆς ἀληθείας δογματῶν, πανοῦργος ὑπάρχων
 ἐν πονηρίαις, σοφίζεται τὸ πάθος, φοβούμενος ὄψθαι
 τῶν παλαιῶν τὴν ἐπιτιμίαν, ἵνα μὴ τὰ ὅμοια σπεί-
 ρας, θερίσῃ τὰ ἴσα. Προσέρχεται τοίνυν κολακεία
 τοῖς ἀποστόλοις, τῷ κοδίῳ τὸν λύκον ἐγκρύψας, με-
 τὰ χρημάτων χρυσίου, ὡς οὐ δοκῶν ἀρπάζειν ἃ κα-
 κῶς ἀγοράζειν ἐσπούδαζεν, ἐκεῖνα λέγων ἃ πρέπει
 ἐκεῖνον καὶ ὅσοι τούτον μιμνῶνται. Ἀδελφε, φησί, τὰ
 χρήματα ταῦτα, καὶ δότε μοι τὴν ἐξουσίαν τῆς ὑμε-
 τέρας ἀξίας, ἵνα ὃ ἐάν ἐπιθῶ τὰς ψυχὰς, λαμβάνῃ
 Πνεῦμα ἅγιον. Ἦν δὲ βεβαπτισμένος εἰς τὸ ὄνομα
 Ἰησοῦ. Ὁ προσαποκρίνεται ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων·
 ἀπαγε, ἄνθρωπε· χάρις Θεοῦ πιπράσκεισθαι οὐκ ἀνέ-
 χεται. Ὡς δὲ ἐπέμνευον τὴν θύραν τοῖς λόγοις,
 D ἤρψαν ἐκ δευτέρου· τί ἀγοράζεις ὁ δωρεὰν εὐρίσκεις,
 βιώσας ἀζίως; Ὡς δὲ ἐνενόησεν τοῦ βίου τοὺς πόνους,

bam agere expediturum te quæ sint præcipua do-
 na, sed profecto et fortiter et Scripturæ testimonio
 nobis persuasisti. Ep. Si hæc perspicua tibi sunt,
 reliquis testimoniis exornabo sermonem, ut qui
 mente pravi sunt, his persuasi, desinant rapere,
 quæ capere non poterunt. Nam invenimus sacer-
 dotium quoque in divinis Scripturis neque com-
 mune esse neque dividuum, sed illorum proprium
 qui eo digni sunt, sicut admonet Hebræos excelsæ
 ille mentis Paulus, dicens: *Non enim quis sibi* *Hebr. 5. 4.*
accipit honorem, sed qui vocatur a Deo. Sic et *5.*
Aaron, ait, non seipsum gloriosus est esse pon- *F*
tificem. Nam cum sexcenta essent millia homi-
 num, et multi ex illis zelum Dei haberent, unus de-
 claratus est Aaron, quem a Deo assumptum fuisse
 pontificem, miraculum virgæ, quæ nuces produ-
 xit, multitudo persuasit. Plerique vero bono-
 rum omnium ignari, vanæ gloriæ stimulo icti,
 sacerdotium inter communia et divisa esse opina-
 ti, a semetipsis electi, rem illam involant, dignum
 suæ vaniæ finem nacti, dum ipsam synagogæ
 suæ terram temeritatis testem faciunt. Dathan
 enim et Abiron cum sacerdotii dignitatem mere-
 triciis quibusdam oculis concupivissent, cum omni-
 bus sectatoribus suis terra absorpti perierunt,
 synagogam suam sortiti exterporale sepulcrum.
 Post hos Oza, superiorum immemor, eadem cu-
 piditate abreptus, rem eam expetivit. Cum enim
 quadam die arca in plaustro vebetur, forte ac-
 cidit ut qui eam trahebat vitulus, successum dis-
 turbaret. Oza igitur qui sequebatur, manu ap-
 prehendit, non passus eam subverti. Ut autem
 vidit Deus, idque ipsi non placuit, quoniam ex
 eo temerariis consuetudo oriretur Arcæ attractan-
 dæ: prohibuit, Oza ad mortem usque percusso,
 docens posteros a simili temeritate desistere. Ac
 tandem longo interjecto tempore, post Christi
 adventum, Simon magus de pago Getthon, ad-
 versorum veritatis dogmatum artifex, vafer ille in
 improbitate, superiorum pœnas veritus, arte tra-
 ctat scelus: ne similia si sevisset, paria meteret.
 Igitur ovina pelle lupum tegens, blande ad apo-
 stolos accedit, cum aureis nummis, ut ne rapere
 videretur quod pessime studebat emere: ea dicens
 quæ et ipsam et omnes qui eum imitantur, loqui
 decet. Accipite, inquit, pecuniam istam, et date
 mihi potestatem vestræ dignitatis, ut cui manus
 imposuero, accipiat Spiritum sanctum. Erat por-
 ro baptizatus in nomine Jesu. Cui respondit cætus

* [συναγωγῆς quid significet non intelligimus. Quod si deleveris, omnia recte se habent.]

apostolorum : Apage sis, o homo, gratia Dei vendi se non sinit. Et cum fores his sermonibus pulsare pergeret, denuo dixerunt : Quid emis, quod gratis invenies, si digne vixeris ? Ut autem vitae labores et mentis suae segnitiam atque incertum rei eventum consideravit, rursus e sacculo aurum protulit, hac illecebra Servatoris discipulis inescaturum se putans. Ad hæc indignatus ille qui comprehendit sapientes in astutia ipsorum, per os

Act. 8. 20. Petri loquutus est dicens : *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere.* Cui imposuit pœnitentiæ remedium, præparans eum in patientia : *Age,*

Ibid. v. 22. et 23. *inquit, pœnitentiam, si tibi dimittatur cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et vinculo iniquitatis video esse te.* Non enim vult interitum peccatoris amator animarum Deus. Demonstratis pro virili iis omnibus quæ dixeram, o magni nominis Theodore, et mysteriorum veritatibus minister, audi jam quæ a nobis scire præceptas.

Ezech. 18. 32. *Unde ad nos nunc advenis ?* EPISC. Ab Oriente scilicet : nunc enim primum Romam video.

DIAC. Quænam te maxime causa adduxit ? EPISC. Unicus pacis vestræ amor. DIAC. Aliane igitur a vestra est ? EP. Non alia quidem, sed plane eadem, quam e cælo Servator dedit, dicens

Joan. 14. 27. apostolis : *Pacem meam do vobis.* Ad firmioris autem gratiæ confirmationem iterum dixit : *Pacem meam relinquo vobis :* hoc quidem verbum do ad se referens, illud autem *relinquo* ad Spiritum sanctum, ut in Spiritu per Christum cognitionem Patris gentibus revelarent. Verum sicuti in resolutis membris animæ operationes ad saniores membrorum partes recurrunt : ita patitur infelix Orientis Ecclesia. Resolutis enim ejus membris, neque ob pulsam concordiam munia sua exsequi valentibus, plerique de expeditis et ejus desiderio accensis, exsules a patria eramus, qui sine periculo et tranquille alumnarum nostram incolere non possumus ob amorem veritatis, si quo modo paucos, qui adhuc supersunt, vitæ dies secundum evangelium apud vos vivamus.

DIAC. Ad nos, venerabilis pater, a divina providentia, ut video, missus es : dolorem enim tuum nostris anxietatibus consentaneum invenio. Credo autem te esse ex Joannis Constantinopolitani consortio. EPISC. Sic est, ut dixisti. DIAC. Rogo ut Deo teste narres nobis vere ea quæ singillatim scire cupimus ; de isto certus, quod si quid præter veritatem nobis nuntiaveris, Deum habebis quæsitorem et judicem ; argueris etiam a

καὶ τὸν ὄκνον τῆς ἑαυτοῦ διανοίας, καὶ τὸ τοῦ πράγμα-
τος ἄδηλον, πάλιν ἐγύμνου τοῦ χριστοῦ τοῦ βαλαντίου,
δελεάζειν οἰόμενος ἐν ἀπάτῃ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Σω-
τῆρος. Ἀγανακτῆσας πρὸς τοὺτοις δ' ὁδρασόμενος τοὺς
σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ἐφθέγγετο διὰ τοῦ
Πέτρου λέγων· Ὅτι ἀργυρίον σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπό-
λειαν, ὅτι τὴν ὠρεῖν τοῦ Θεοῦ ἐνόμησας διὰ χρη-
μάτων κτᾶσθαι.

Εὖ περιέθηκες τῆς μετανοίας τὸ φάρ-
μακον, ἀλείφων αὐτὸν ἐν μακροθυμίᾳ, Μετανόησον,
λέγων, εἰ ἄρα ἀφελήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας
σου. Εἰς γὰρ γολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας
ὄρω σε ὄντα. Οὐ γὰρ βούλεται τῶν πλημμελοῦντων
τὴν ἀπόλειαν φιλόψυχος ὢν * ὁ Θεός. Ἀποδεδειγμέ-
νων οὖν κατὰ δυνάμιν τῶν προειρημένων, Θεόδωρε
μεγαλόνυμε, καὶ μυστηρίων τῆς ἀληθείας διακονε,
πῶθου παρ' ἡμῶν ἐν προσέῳκῳ λαθεῖν. Ὁ διάκ.
Πόθεν σε νῦν παραγενόμενον ἔρχομεν τέως ; Ὁ ἐπίσκ.
Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὁηλονότι· ἐν πρώτοις γὰρ νῦν τὴν
Ῥώμην τεθέαμαι. Ὁ διάκ. Τί σε μάλιστα ἤγαγεν ;
Ὁ ἐπίσκ. Ὁ τῆς ὑμετέρας εἰρήνης πόθος. Ὁ διάκ.
Ἄλλη γὰρ τίς ἐστι παρὰ τὴν ὑμετέραν ; Ὁ ἐπίσκ.
Οὐκ ἐστὶ μὲν ἄλλη, ἀλλὰ καὶ πάννυ γε μία, ἣν ἐκ τῶν
οὐρανῶν δέδωκεν ὁ Σωτὴρ εἰρηκὸς τοῖς ἀποστόλοις·

Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. Ὑπὲρ δὲ βεβαίως
ἡ χάριτος ἐδευστέρωσεν· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι
ὑμῖν, τὸ μὲν οὖν, Δίδωμι, τάς ἐφ' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ,
Ἀφίημι, ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἵν' ἐν Πνεύ-
ματι διὰ Χριστοῦ τὴν τοῦ Πατρὸς ἀποκαλύψαι γνώ-
σιν τοῖς ἔθνεσιν. Ἄλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν παραλυθέντων
μελῶν αἱ τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι ἐπὶ τὰ ὑγιεινότερα
τῶν μελῶν ἀνακάμπουσιν μέρη, τοῦτο δὲ πέπονθε καὶ
ἡ ἀθλία ἐσχά. Παραλυθέντων γὰρ αὐτῆς τῶν μελῶν,
καὶ τὰς οἰκίας ἐνεργείας ἀποτελεῖν ἡ δύναμειν
διὰ τὴν τῆς ὁμονοίας φυγὴν, οἱ πλείστοι τῶν εὐζώ-
νων καὶ γλιγρυμένων αὐτῆς, φυγάδες τῆς γῶρας κα-
τέστημεν, ἀκινδύνους καὶ ἀπραγμόνους οἰκεῖν τὴν θρη-
σκίαν τὴν οὐκ ἐκείνην διὰ τὴν σχέσιν τῆς ἀληθείας,
εἰ πως ὑμᾶς εὐρόντες, τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας τὰς
λειπομένας τῷ βίῳ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ζήσωμεν. Ὁ
διάκ. Ὡς εἰκοι, θεομύστις πάτερ, ὑπὸ τῆς προνοίας
ἡμῖν * ἀπεσταλῆς· συνάδουσιν γὰρ εὐρίσκω ταῖς ἡμε-
τέρας ἀνίχιν τὴν σὴν ἀληθινότητα. Οἶμαι γὰρ σε τῆς
συνόδου εἶναι Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντι-
νουπόλεως. Ὁ ἐπίσκ. Ὡς ἔχει ὡς εἰρηκας. Ὁ
διάκ. Παρὰ κίχλην τοῖνυν, ἐπὶ Θεοῦ μάρτυρος, μετὰ
πάσης ἀληθείας ἡμῖν διηγήσασθαι περὶ ὧν κατὰ μέ-
ρος μαθεῖν ἐπιγόμεθα, ὡς εἶδος τοῦτο, ὅτι εἴ τι
παρὰ τὴν ἀληθειαν ἡμῖν ἀναγγέλλης, ἔξειεν μὲν τὸν
Θεὸν δικαστὴν καὶ κριτὴν, ἐλεγχομένη δὲ καὶ παρ'
ἡμῶν ἐτέρως μαθόντων· οὐ γὰρ εἰς ἡ δύο ἢ τρεῖς ἡ

* [ὁ θεός abest in Ms.]

* Codex Medicæus ἀπεσταλός, Bigot. ὑπεστάλης.

P. 7.

P. 8.

P. 9.

δέκα ἢ οἱ τυχόντες, ἡμῖν ἀφ᾽ηγήσαντο περὶ τῶν ἐν
Κωνσταντινουπόλει συμβάντων, ἀλλὰ καὶ πλείους,
καὶ τούτων οἱ μὲν ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ τοῦ
τάγματος τῶν μοναχῶν. Καὶ, εἰ βούλει συντόμως
μαθεῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας Ῥωμαίων, παρέγω σοι
τὴν γνώσιν. Πρῶτος πάντων παραγέγονε πρὸς ἡμᾶς
ἀναγνώστης Ἀλεξανδρεὺς μετὰ τῶν γραμμάτων Θεο-
φίλου τοῦ πάπα, ἐν οἷς προσανέφερε καθηρηκέναι
τὸν Ἰωάννην. Οἷς γράμμασιν ἐντυχὼν ὁ μακάριος
πάπας Ἰννοκέντιος μικρὸν ἀνετράπη, προπετείας καὶ
τύρου καταγρῶς Θεοφίλου, ὅτι καὶ μόνος γεγράφτηκε,
καὶ σαφὴ τὴν γνώσιν οὐκ ἐπεμψεν, ἢ δι' ὃ καθεῖλεν,
ἢ μετὰ τίνων καθεῖλεν. Ἐπὶ τούτοις διαπορῶν ἔμει-
νε, ἀντιγράφειν οὐ θέλων, διὰ τὸ κοῦρον τοῦ πρά-
γματος. Ἐν οἷς Εὐσέβιός τις διάκονος τῆς Κωνσταν-
τινουπολιτῶν Ἐκκλησίας, ἐκκλησιαστικῶν ἐνεκεν
διατρίβων ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσελθὼν τῷ πάπᾳ Ἰννο-
κεντίῳ, ἐντευκτικῶς λιβέλλους ἐπέδωκεν, ὁρκίζων
αὐτοὺς μικρὸν ἀναμείναι χρόνον, ὁρῶμενον τῆς συ-
σκευῆς τὴν ἀποκάλυψιν. Ἐν οἷς ἐπέστησαν μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἐπίσκοποι τέσσαρες τοῦ μέρους Ἰωάν-
νου, ἄνδρες εὐλαβεῖς, Πανσόφιος Πισιδίης, Πάππος
Συρίας, Δημήτριος Γαλατίας δευτέρως, Εὐγένιος
Φρυγίας, ἀναδόντες ἐπιστολάς, μίαν πρὸς ταῖς δυσί,
τὴν μὲν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου, τὴν δὲ τεσσαράκον-
τα ἐπισκόπων ἐτέρων κοινονικῶν Ἰωάννου, τὴν δὲ
λοιπὴν τοῦ κλήρου Ἰωάννου, συμφωνοῦσας τὰς τρεῖς
ἀπαιδεύτων θόρυβον σημαίνουσας. Εἶχε δὲ τὸ ὕψος
τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου.

nobis qui aliter acceperimus: non enim unus aut
alter, aut tres, aut decem, aut cujuscumque gene-
ris homines ea quæ Constantinopoli contingere, no-
bis denarrarunt, sed plures, et ex illis alii episco-
pi, alii presbyteri atque ex ordine monachorum.
Quod si nosse vis quæ ad Ecclesiam Romanam
pervenerunt, breviter exponam. Primus omnium
ad nos venit Alexandrinus lector cum Theophili
Papæ literis, in quibus referebat se deposuisse
Joannem. Quibus lectis, beatus papa Innocentius
parum abfuit, quin temeritatem Theophili atque
superbiam condemnans exhorresceret, quod et so-
lus scripsisset, nec claram ejus rei notitiam mi-
sisset, aut cur, aut quibus assumtis sociis Joan-
nem deposuisset. Ad hæc dubius animi manebat,
rescribere nolens ob rei gestæ levitatem. Interea
Eusebius quidam Constantinopolitanæ Ecclesiæ
diaconus, qui tunc Romæ erat ecclesiasticarum
rerum causa, adiit papam Innocentium, et sup-
plices libellos dedit, adjurans eum ut modicum
temporis exspectaret: fore enim ut brevi factio-
nem patefactam videret. Interim post triduum
advennerunt quatuor episcopi e partibus Joan-
nis, viri religiosi, Pansophius Pisidiæ, Pappus
Syriæ, Demetrius Galatiæ secundæ, Eugenius
Phrygiæ, qui tres epistolas reddiderunt, unam
quidem Joannis episcopi, alteram quadraginta
episcoporum de communione Joannis, tertiam
vero cleri Joannis: omnes inter se consentien-
tes, et imperitorum quorundam tumultum si-
gnificantes. Erat autem Joannis epistolæ talis
contextus.

* Τῷ δεσπότη μου αἰδεσίμῳ καὶ οἰσιώτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαιρεῖν.

«Domino meo venerabili et sanctissimo Epi-
scopo INNOCENTIO JOANNES in Domino salu-
tem.

Καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων οἶμαι τῶν ἡμετέρων
ἀκηροῦναι τὴν εὐλάβειαν ὑμῶν τὴν παρανομίαν τὴν
ἐνταῦθα τοιμηθεῖσαν. Τὸ γὰρ μέγεθος τῶν δεινῶν
οὐδὲ ἐν μέρους τῆς οἰκουμένης ἀφ᾽ἑκὼν ἀνῆκουν εἶναι
τῆς χαλεπῆς ταύτης τραγωδίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτάς
τὰς τῆς γῆς ἐσχρατὶς φέρουσα ἡ φήμη τὰ γεγενη-
μένα, πολλὴν πανταχοῦ θόρην καὶ ὀλοφυρμὸν εἰργά-
σατο. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ θρηνεῖν δεῖ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ
καὶ διορθοῦν, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἐν ὃ χαλεπωτάτος
οὗτος σταλὴ χειμὼν τῆς Ἐκκλησίας, ἀναγκαῖον εἶναι

Etiam ante literas nostras, opinor pietatem ve-
stram audivisse, quid hic ausa sit iniquitas. Ma-
lorum enim magnitudo nullam fere orbis partem
reliquit, quæ hanc acerbam tragediam non au-
dierit; sed gestorum fama usque ad fines terræ
perlata, plurima ubique lamenta et ejulatus com-
movit. Verum quoniam non solum plangere decet,
sed et emendare, et videre quo pacto gravissima
illa Ecclesiæ tempestas sedetur, necessarium esse
duximus, dominos meos admodum venerabilēs

b [Fort. ὁρκίζων αὐτόν.]

* [Edita hæc Epistola ex quinque Codd. tom. 3, p.

et religiosissimos episcopos Demetrium, Pansophium, Pappum et Eugenium hortari, ut Ecclesias suas relinquerent, et tanto se pelago committerent, et longam obirent peregrinationem, et ad vestram caritatem recurrerent, atque omnibus clare expositis promptissimum remedium compararent. Cum quibus honoratissimos dilectos diaconos Paulum et Cyriacum misimus. Et illi quidem, ut in forma epistolæ, quæ hic gesta sunt vestram caritatem docebunt. Theophilus enim Alexandrinæ Ecclesiæ antistes, cum a quibusdam apud piissimum Imperatorem insimularetur, iustus solus venire, collecta multitudo Ægyptiorum non paucorum advenit: eo velut præludio declarare volens, se ad bellum et prælium venire. Deinde magnam et Dei amantem Constantini urbem ingressus, ecclesias non adiit juxta morem hæctenus observatum, neque nobiscum congressus est, nec participes nos sermonis fecit, non precum, non communionis; sed egressus e navi, et vestibulum ecclesiæ prætergressus, alicubi extra urbem diversatus est: et cum multum hortaremur, ut ipse et ii qui cum eo venerant, apud nos diversarentur (erant enim omnia parata, et diversoria et cætera necessaria), neque illi neque ipse acquievit. Hæc ut vidimus, in maxima eramus anxietate, qui ne causam quidem injustæ illius offensionis invenire possemus; attamen fecimus id quod nosmetipsos decebat, assidue ipsum adhortantes ut congrederetur nobiscum, et diceret quæ de causa statim ab initio tantum bellum accendisset, tantæque civitati excitasset scandalum. Cum vero neque ipse causam dicere vellet, et urgerent ejus accusatores, nos in ulteriorem urbem regionem, ubi degebat, piissimus Imperator evocavit, atque causam ejus jussit audire. Nam et irruptionem et cædes et alia innumera objiciebant. Verum nos qui leges patrum, et virum honore ac reverentia prosequeremur, habentes etiam super hac re ejus literas, Non oportere judicia extra limites trahi, sed in ipsis provinciis res provinciales tractandas esse; non solum judicium non obivimus, sed vehementissime recusavimus. Porro ille, quasi prioribus conatibus cumulum addens, vocat archidiaconum meum magna cum auctoritate, quasi jam vidua esset Ecclesia nec episcopum haberet: per illum, clerum omnem in se transtulit. Subvertebantur Ecclesiæ, cum abducerentur singularum clerici, et subornarentur ut adversus nos libellos darent et ad accusationem accingerentur. His actis, misit et vocavit nos in judicium, nondum purgatis quæ adversus se erant

ἐνομίσαμεν τοὺς κυρίους μου τιμιωτάτους καὶ εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους Δημήτριον, Πανσόφιον, Πάππον, Εὐγένειον πείσαι, τὰς ἐαυτῶν Ἐκκλησίας ἀρεῖναι, καὶ πελάγους κατατολμῆσαι τοσούτου, καὶ μακρὰν ἀποδημίαν στελεθῆσαι, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὁραμὴν ἀγᾶπην, καὶ πάντα σαφὸς ἀναυδιᾶσαντας, ταχίστην παρασκευάσαι γενέσθαι τὴν διόρθωσιν. Οἷς καὶ τοὺς τιμιωτάτους ἀγαπητοὺς διακόνους Παῦλον καὶ Κυριακὸν συνεπέψαμεν. Καὶ οὗτοι δὲ, ὡς ἐν εἴδει ἐπιστολῆς, ἐν βραχεὶ διδάξουσιν ὑμῶν τὴν ἀγάπην τὰ γεγενημένα. Ὁ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν προεδρίαν ἐγγειρθεὶς Θεόφιλος, ἐντυχόντων τινῶν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ κατ' αὐτοῦ, κελευσθεὶς ἀρκεῖσθαι μόνος, συναγαγὼν μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος Αἰγυπτίων οὐκ ὀλίγον παραγίνεται, καθάπερ ἐκ προοιμίων δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰς πόλεμον καὶ παράταξιν ἀρκεῖνται. Εἴτα τῆς μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβὰς, οὐκ εἰς ἔκκλησίαν ἦλθε κατὰ τὸν ἄνωθεν κρατήσαντα θεσμόν, οὐχ ἡμῖν συνεγένετο, οὐ λόγον μετέθηκεν, οὐκ εὐχῆς, οὐ κοινωνίας, ἀλλ' ἀποθὰς τοῦ πλοίου, καὶ τὰ πρόθυρα τῆς ἔκκλησίας παραδράμων, ἔξω που τῆς πόλεως ἀπελθὼν ἠυλίζετο· καὶ πολλὰ παρακαλῶσάντων ἡμῶν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ παραγενομένους παρ' ἡμῖν καταρχομένη (καὶ γὰρ πάντα ἡντρεπίστο καὶ καταγῶγια καὶ ὅσα εἰκὸς ἦν), οὕτως ἐκείνοι, οὕτε αὐτὸς ἠνέσχετο. Ταῦτα ὁρῶντες ἡμεῖς, ἐν ἀπορίᾳ ἦμεν πολλῇ, μηδὲ τὴν αἰτίαν δυνάμενοι τῆς ἀδίκου ταύτης ἀπερβείας εὑρεῖν· ἀλλ' ὅμως τὰ παρ' ἑαυτὸν ἐπληροῦμεν, τὸ πρόπον ἡμῖν αὐτοῖς ποιοῦντες, καὶ συνεγὼς αὐτὸν παρακαλοῦντες συγγενέσθαι ἡμῖν, καὶ εἰπεῖν τίνας ἔνεκεν τοσούτων ἐκ προοιμίων ἀνερρίπισε πόλεμον, καὶ τηλικαύτην ἐσκανόαλισε πόλιν. Ὡς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐβούλετο λέγειν τὴν αἰτίαν, οἱ τε κατηγοροῦντες αὐτοῦ ἐπέκειντο, καλέσας ἡμᾶς ὁ εὐσεβεστάτος βασιλεὺς, ἐκέλευσε πέραν, ἐνθα διέτριβεν, ἀπένειναι, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀκούειν ὑποθέσεως. Καὶ γὰρ ἔροdon καὶ σφαγὰς καὶ ἕτερα ἐνεκάλουν μυρία. Ἄλλ' ἡμεῖς καὶ τοὺς νόμους τῶν πατέρων, καὶ τὸν ἀνδρᾶ ἀιδούμενοι καὶ τιμῶντες, καὶ αὐτοῦ τε τὰ γράμματα ἔγοντες, μὴ δεῖν ὑπερορίας ἔλκεσθαι τὰς δικας, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις τὰ τῶν ἐπαρχιῶν ὑμναῶσθαι, οὐ κατεδείξμεθα δικάσαι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς παρητησάμεθα τῆς σφοδρότητος. Ὁ δὲ, ὥσπερ τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζόμενος, τὸν ἀρχιδιάκονον καλέσας τὸν ἑμὸν ἐξ αὐθεντίας πολλῆς, ὥσπερ γηρευσάσης ᾗδ' τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐκ ἐρούσης ἐπίσκοπον, δι' ἐκείνου τὸν κλῆρον πάντα πρὸς ἑαυτὸν μετέστησεν. Καὶ ἀνάστατοι αἱ Ἐκκλησίαι ἐγίνοντο, ἀπαγομένουν τῶν ἐν ἑκάστῃ κληρικῶν, καὶ παρσκευαζομένων

λιβελλους διδόναι καθ' ἡμῶν, καὶ πρὸς κατηγορίαν
 ἀλειφόμενον. Καὶ ταῦτα ποιήσας, ἐπιμυε καὶ ἐκά-
 λει εἰς δικαστήριον ἡμᾶς, οὐδὲπω τὰς καθ' ἑαυτὸν
 ἀποδυσάμενος· αἰτίας· ὁ μάλιστα καὶ παρὰ κανόνας
 καὶ παρὰ πάντας νόμους ἦν. Ἀλλ' ἡμεῖς συνεισδότες,
 ὅτι οὐ πρὸς δικαστὴν ἀμικνούμεθα (ἡ γὰρ μυριακίς
 ἂν παρεγινόμεθα), ἀλλὰ πρὸς ἐχθρόν καὶ πολέμιον,
 καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν,
 ἀπεστάλκαμεν πρὸς αὐτὸν ἐπισκόπους, τὸν Πισινού-
 ντος Δημήτριον, τὸν Ἀπαμεινίου Εὐλόσιον, τὸν Ἀπ-
 πικίας Λουππιανόν· πρεσβυτέρους δὲ Γερμανόν
 καὶ Σευήρον, μετὰ τῆς προσήκουσας ἡμῖν ἐπειρείας
 ἀποκρινόμενοι, καὶ λέγοντες, μὴ παραιτεῖσθαι κρί-
 σιν, ἀλλ' ἐχθρόν καὶ πολέμιον φανερόν. Ὁ γὰρ λι-
 βέλλους μηδέπω δεξιόμενος, καὶ τοιαῦτα ἐκ προί-
 μιων ποιήσας, καὶ ἀπορρήξας ἑαυτὸν Ἐκκλησίας καὶ
 κοινονίας καὶ εὐχῆς, καὶ κατηγοροῦς ἀλείφων, καὶ
 κληῖρον μεσιτάς, καὶ Ἐκκλησίας ἐρημῶν, πῶς ἂν εἴη
 δίκαιος ἐπὶ τὸν τοῦ δικαστοῦ θρόνον ἀναβῆναι, οὐδα-
 μόθεν αὐτῷ προσήκοντα· Οὔτε γὰρ ἀκολούθῳ ἦν
 τὸν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Θράκην διακρίνειν, καὶ τὸν ἐπεύ-
 θυνον ὄντα αἰτιῶν, καὶ ἐχθρόν καὶ πολέμιον. Ἀλλ'
 ὅμως οὐδὲν τούτων αἰδεσθεὶς, ἀλλ' ὅπερ ἐβούλετο,
 πληρῶσαι ἐπειγόμενος, ἡμῶν δηλωσάντων, ὅτι ἔτοι-
 μοι, καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίον ἐπισκόπων παρόντων,
 ἀποδυσάσθαι τὰ ἐγκλήματα, καὶ δεῖξαι ὄντας καθά-
 ρους ἑαυτοὺς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐσμὲν, οὐκ ἠγέσμετο,
 ἀλλ' ἀπόντων ἡμῶν καὶ σύνοδον ἐπικαλουμένων καὶ
 κρίσιν ἐπιζητούντων, καὶ ἀκρόασιν οὐ φευγόντων,
 ἀλλ' ἀπέγρυσεν φανεράν, καὶ κατηγοροῦς ἐδέχετο,
 καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ δεδεμένους ἔλυσεν, καὶ αὐτῶν
 βίαν σπυρόμενος κατηγορήσας, καὶ εἰς πλοῖον ἐνεβαλόν-
 τας, λιβελλους οὐδέπω τὰ ἐγκλήματα ἀποδυσάμενον, λι-
 βέλλους ἐλάμβανε, καὶ ὑπομνήματα ἔπραττεν, ἅπερ
 ἅπαντα παρὰ θεσμὸν καὶ κανόνα καὶ ἀκολουθίαν ἦν.
 Καὶ (τί γὰρ δεῖ πολλὰ λέγειν;) οὐκ ἀπέστη πάντα
 ποιεῖν καὶ πραγματοποιέμενος, ὥς ἡμᾶς μετὰ δυνα-
 στείας καὶ αὐθεντίας ἀπάσης καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς
 Ἐκκλησίας ἐξέβαλεν· καὶ πρὸς ἐσπέραν βαθεῖαν, τοῦ
 δήμου παντὸς ἡμῖν συσσυρόμενου, ἐλκόμενος ὑπὸ τοῦ
 κορυβισμοῦ τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, καὶ πρὸς
 βίαν σπυρόμενος κατηγορήσας, καὶ εἰς πλοῖον ἐνεβαλόν-
 τας, καὶ διὰ νυκτὸς ἀπέπλεον, ἐπεὶ σύνοδον πρὸς
 δικαίαν κρίσιν ἐκάλουν. Τίς ἂν ταῦτα ἀδακρυτὴ
 καὶ λιθίνην ἔχη καρδίαν, ἀκούσης; Ἀλλ' ἐπειδὴ
 καθάπερ ἐβόησεν εἰπὼν, οὐ ὀργανεῖν δεῖ μόνον, ἀλλὰ
 καὶ διορθοῦν, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην παρακαλῶ δια-
 ναστῆναι καὶ συναλῆσαι, καὶ πάντα ποιῆσαι, ὥστε
 στῆναι ταυτὰ τὰ κακὰ. Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τὰ τῆς πα-
 ρωνίας αὐτῶν κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα
 τοῖς προτέροις ἐπαπεδέυτο. Ἐπειδὴ γὰρ εὐσεβεστά-
 τος βασιλεὺς ἐπιτιθεσάμενος τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναισχύν-
 τως καὶ ἀδίκως ἐξέβαλεν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισκό-

criminibus : quod maxime contra canones et cou-
 tra leges omnes erat. Sed nos conscii, quod non
 ad iudicem venturi eramus (alioquin millies ad-
 fuissimus), sed ad inimicum et hostem : id quod
 satis declarant quæ et prius et postmodum acta
 sunt : misimus ad eum episcopos, Demetrium
 episcopum Pisinuntis, Eulysium episcopum Apa-
 meæ, Luppicianum Appiariæ : presbyteros autem
 Germanum et Severum, convenienti nobis mo-
 destia respondentes, ac dicentes, nos non defu-
 gere iudicium, sed inimicum apertum atque ho-
 stem manifestum. Nam qui nondum acceptis li-
 bellis statim ab initio talia fecisset, et ab Ecclesia
 seipsum abruptisset, a communionem, a precibus ;
 accusatores instruens, clerum ad se trahens, Ec-
 clesias desolans : quomodo dignus esset, qui in
 iudicis thronum nihil ab se pertinentem adscen-
 deret? Non enim consentaneum esse, ut ille qui
 ex Ægypto esset, in Thracia iudicaret, ipse cri-
 minibus obnoxius, inimicus atque hostis. Verum-
 tamen nihil ille horum reveritus, sed urgens quod
 implere statuerat, cum declarassemus paratos nos
 esse diluere crimina coram centum et mille epi-
 scopis, et puros ab omni culpa nos ostendere, ut
 revera sumus : non tulit ille, sed nobis absentibus
 et ad synodum appellantibus ac iudicium
 flagitantibus, nec auditionem fugientibus, sed ma-
 nifestum odium, ipse accusatores admisit, et quos
 ligaveram solvit, atque ab illis, qui crimina sua
 nondum exuissent, libellos accepit, et acta con-
 fecit : quæ omnia et contra jus et contra canones
 et morem erat. Et quid attinet plura dicere? Non
 destitit omnia facere ac m-liri, donec nos per vim
 ac tyrannicam dominationem e civitate atque Ec-
 clesia eiecit. Igitur procedente jam vespere, cum
 nos omnis populus comitaretur, tractus a Curioso
 urbis per mediam civitatem vi abductor, et in
 navim conjicior, et noctu abnavigo, quia syno-
 dom ad justum iudicium appellabam. Quis hæc
 sine lacrymis, etiam si cor lapideum habeat, au-
 dierit? Verum quia, sicut prius dixi, non solum
 lamentari oportet, sed et emendare; obsecro cari-
 tatem vestram, ut exsurgat et condolet, atque
 omnia faciat, ut mala hæc sistant. Neque enim
 hic iniquitas eorum stetit, sed ad priora adjece-
 runt et alia. Postquam enim piissimus Imperator
 eos, qui Ecclesiam impudenter atque injuste inva-
 serant, eiecit, et multi episcopi visa eorum im-
 probitate ad sua redierunt, impetum eorum veluti
 incendium omnia depascens fugientes : nos quidem
 iterum in urbem atque in Ecclesiam, e qua in-
 juste eramus eiectioni, revocati sumus, inducenti-

Ius nos episcopis triginta, et piissimo Imperatore qui Notarium ad id miserat: Theophilus vero statim aufugit, cur et qua de re nescimus. Ingressi igitur obsecrabamus piissimum Imperatorem, ut synodum cogeret ad vindictam eorum quæ patrata erant. Consciens ergo factorum suorum Theophilus, et reprehensionem veritus, cum Imperatoris literæ in omnem partem missæ undecumque omnes cogerent, occulte media nocte in navim se conjiciens ita aufugit, omnes suos secum abducens. Porro non conscientia nostra freti, neque sic destitimus eadem iterum rogare religiosissimum Imperatorem: qui pro sua pietate ad eum denuo misit, ut statim ex Ægypto veniret cum omnibus suis consortibus, et rationem factorum redderet, neque sufficere putaret ad defensionem suam ea quæ tam in iuste ab una parte nobis absentibus patrata fuerant, etiam contra tot canones. Ille vero ne Imperatoris quidem literis obtemperavit, sed domi mansit, prætexens seditionem populi, et intempestivum studium quorundam scilicet qui ei faverent; etsi ante has Imperatorias literas hæc ipsa plebs innumeris eum conviciis adperserat. Verum ista non inquirimus, sed ostendere volentes quod in maleficio perman-
serit, hæc diximus. Cæterum ne sic quidem nos quievimus, sed institutum postulantes, ut iudicium haberetur secundum interrogata et responsa: paratos enim esse dicebamus ostendere nos culpa vacare, illos autem extrema quæque ausos esse. Hic enim remanserant Syrorum quidam qui tunc adfuerant, et una cum ipso omnia patrarant. Etiam adversus istos parati eramus iudicium subire, et sæpius super illo interpellavimus, rogantes ut aut acta nobis darentur, aut libelli accusatorio, aut criminum genus examinaretur, aut ipsi accusatores; et nihil horum impetravimus, sed rursus Ecclesia expulsi sumus. Quo pacto quæ inde acta sunt deinceps narrare queam, quæ omnem superant tragædiam? quis ea sermo exhibebit? quæ auris sine horrore accipiet? Cum enim ea ipsa, sicut ante dixi, obtenderemus: repente multitudo militum ipso magno sabbato, ad vesperam jam inclinante die, in ecclesias irruens, clerum omnem qui nobiscum erat, vi eiecerunt, et armis altare undique circumsessum est: et mulieres in sacra-
rium ædium, quæ id temporis ad baptismum se exuerant, metu acerbæ illius irruptionis nudæ

πον ἰδόντες αὐτῶν τὴν παρανομίαν εἰς τὰ ἑαυτῶν ἀνερώρησαν, τὴν ἑρῶδον αὐτῶν ὥσπερ πυρὰν πάντα ἐπινεμομένην φεύγοντες· ἡμεῖς μὲν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἀνεκαλούμεθα καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥς ἀδίκως ἐξεβλήθημεν, ἐπισκόπων τε ἡμῶς τριάκοντα εἰσαγαγόντων, καὶ τοῦ θεοσεβεστάτου βασιλεῶς νοτάριον εἰς τοῦτο ἀποστείλαντος, ἑκείνους δὲ ἑδραπέτευσεν εὐθὺς, τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί, μὴ γινώσκοντες. Εἰσελθόντες οὖν παρακαλοῦμεν τὸν θεοσεβεστάτον βασιλέα, σύνοδον συναγαγεῖν εἰς ἐκδικίαν τῶν γεγενημένων. Συνειδὼς τοίνυν ἀπέδρασε, καὶ τὸν ἔλεγχον δεδοικώς, τῶν γραμμάτων τῶν βασιλικῶν πανταχοῦ διαπεμφθέντων, καὶ πανταχόθεν πάντας συναγαγόντων, λάθρα μέσον νυκτὸν εἰς ἀκάτιον ἐαυτὸν ἐμβαλὼν, οὕτως ἀπέδρα, μετ' ἑαυτοῦ πάντας ἐπαγόμενος. Ἄλλ' ἡμεῖς οὐδὲ οὕτως ἀπέστημεν, διὰ τὸ τῷ συνειδότῃ τῷ ἡμετέρῳ θαρρεῖν, τὰ αὐτὰ πάλιν παρακαλοῦντες τὸν εὐσεβεστάτον βασιλέα· ὅς καὶ πρέποντα ποιῶν αὐτοῦ τῇ εὐσεβείᾳ, ἐπέμψῃ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐν τάχει ἐξ Αἰγύπτου ἀνέναι, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας, ὥστε δοῦναι λόγον τῶν γεγενημένων, καὶ μὴ τὰ ἀδίκως οὕτως ἐκ μιᾶς μοίρας καὶ ἀπόντων ἡμῶν τολμηθέντα, καὶ παρὰ τοσοῦτους κα-
 νόνας, νομίζειν ἀρχεῖν εἰς ἀπολογίαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ οὐδὲ βασιλικῶν ἠνέσχετο γραμμάτων, ἀλλ' ἔμμενον οἴκοι, προβαλλόμενος στάδιον τοῦ δήμου, καὶ σπουδὴν ἀκαίρῳ τινον ὄθην ἀντερομένον αὐτοῦ· καί-
 τοι γε πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν βασιλικῶν αὐτὸς οὐ-
 τος ὁ δῆμος μυρίαὶ αὐτὸν ἦν πλύνας λοιδορίας. Ἄλλ' οὐ ταῦτα περιεργαζόμεθα νῦν, ἀλλ' ἑκεῖνο δεῖξει βουλόμενοι, ὅτι κακοεργῶν ἀπαλείψῃ, ταῦτ' εἰ-
 ρήκαμεν. Πλὴν οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἡμεῖς ἡσυχάσαμεν, ἀλλ' ἐπεσκέμεθα, ἀξιοῦντες δικαστήριον γενέ-
 σθαι καὶ κρίσιν καὶ ἀπόκρισιν· ἔτοιμοι γὰρ ἤμεν εἰσεῖν ἑαυτοὺς τε ἀνευθύνους ὄντας, ἑκείνους δὲ τὰ ἔσχατα παρανομήσαντας. Ἦσαν δὲ καὶ τινες Σύροι τῶν τότε μετ' αὐτοῦ παρόντων ἐνταῦθα ἀπολειφθέν-
 τες, οἱ κοινῇ μετ' αὐτοῦ τὸ πᾶν ἑδραματούργησαν. Καὶ πρὸς τοὺς εἰρηκοῦς ἤμεν δικάζεσθαι, καὶ πλει-
 στάκις ἐνοηλίσκαμεν ὑπὲρ τούτου ἀξιοῦντες ἡ υπο-
 μνήματα ἡμῖν δοῦναι, ἢ λιβελλοὺς κατηγόρων, ἢ φράσεις ἐγκλημάτων γνωρισθῆναι, ἢ αὐτοὺς τοὺς κα-
 τηγόρους, καὶ οὐδενὸς τούτων ἐτύχουμεν, ἀλλὰ πάλιν ἐξώσθημεν τῆς Ἐκκλησίας. Πῶς ἂν τὰ ἐντεῦθεν
 διηγῇσται λοιπὸν πᾶσαν υπερβαίνοντα τραγῳδίαν; τίς ταῦτα παραστήσει λόγος; ποία χωρὶς φρίκης δε-
 ζεται ἀκοή; Ἡμῶν γὰρ αὐτὰ ταῦτα, ἅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προτείνοντων, ἀθρόον στρατιωτῶν πλῆ-

* *Ed. ἀπὸς ἑώρασε* Bigot. [Quæ vera est lectio.]

* *Ed. ἀπελόγηθαι*. Bigot. [Recte.]

* *Ed. κατὰ πύσιν* Big. [Mox Ms. καὶ ἀρχίσαν pro

καὶ ἀπέκρινεν.]

* [Scrib. διαγινώσκον.]

P. 10

P. 17

P. 13.

θης αὐτῷ τῷ μεγάλῳ ταβέσῳ, πρὸς ἐσπέραν λοιπὸν
 τῆς ἡμέρας ἐπειγομένης, ταῖς ἐκκλησίαις ἐπεισήλθον, ^A
 τὸν τε κλῆρον ἅπαντα τὸν ὂν ἡμῖν πρὸς βίαν ἐξέ-
 βαλον, καὶ ὕπλοις τὸ βῆμα περιστοιχίζετο· καὶ γυ-
 ναῖκες τῶν εὐκτηρίων πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποδυσάμε-
 ναι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, γυναι εὐρυαδεύοντο ὑπὸ
 τοῦ φόβου τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐφόδου, οὐδὲ τὴν πρέ-
 πουσαν εὐσχημοσύνην γυναιξὶ συγχωροῦμεναι περι-
 θέσθαι· πολλὰ δὲ καὶ τραύματα δεξάμεναι ἐξεβάλ-
 λοντο, καὶ αἵματος αἱ κολυμβήθραι ἐπληροῦντο, καὶ
 τὰ ἱερὰ ^a ἀπὸ τῶν τοιούτων τραυμάτων ἐφρονίσσετο
 νάματα. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα εἰσέηκει τὸ θεινόν, ἀλλ' ^B
 ἐνόηα τὰ ἄγια ἀπέκριντο, ^b ἐλθόντες οἱ στρατιῶται,
 ὧν ἔνιοι, καθὼς ἔγνωμεν, καὶ ἀμύητοι ἦσαν, πάντα
 ἐθεώρουν τὰ ἔνδοι, καὶ τὸ ἀγιώτατον αἶμα τοῦ
 Χριστοῦ, ὡς ἐν τοσούτῳ θορύβῳ, εἰς τὰ τῶν προει-
 ρημέων ἱμάτια ἐξεχείτο, καὶ ὡς ἐν αἰγμυλῶσι βαρ-
 διακῇ πάντα ἐτολμάτο. Καὶ ὁ ὄμιλος πρὸς τὴν ἐρη-
 μίαν ἤλαυνετο, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἔξω τῆς πόλεως ἐφευγε,
 καὶ κενὰ ἐν ἑορτῇ τοιαυτῇ αἱ ἐκκλησίαι τῶν λαῶν
 ἐγίνοντο, καὶ πλείους ἢ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι οἱ
 κοινωνοῦντες ἡμῖν, μετὰ τοῦ καυτοῦ εἰκῆ καὶ μάτην
 ἐλαυνόμενοι· καὶ ὁλοθυαὶ πανταχόρῃ καὶ οἰμωγαὶ καὶ ^C
 κωκυτοὶ καὶ θρήνοι καὶ πηγαὶ θαρρύων κατὰ τὰς ἀγο-
 ρὰς καὶ τὰς οἰκίας καὶ κατὰ τὰς ἐρήμους· καὶ τὸ πᾶν
 τῆς πόλεως μέρος τῶν συμφορῶν ἐπληροῦτο τούτων.
 Διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρανομίας οὐχ οἱ πά-
 σχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν τοιοῦτον ὑπομέ-
 νοντες συνήλθον ἡμῖν· οὐχ οἱ ἐμὸδοὶ μόνον, ἀλλὰ
 καὶ οἱ αἰρετικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληγες· καὶ ὡς
 τῆς πόλεως κατὰ κράτος ἀλλοσῆς, οὕτως ἐν θορύβῳ
 καὶ ταραχαῖς καὶ ὁλοθυαῖς πάντα ἦν. Καὶ ταῦτα
 ἐτολμάτο παρὰ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως,
 νυκτὸς καταλαμβάνουσας, ἐπισκόπων αὐτὰ κατα-
 σκευαζόντων, οἱ οὐκ ἤσπροντο καμπιδοῦκτορας ἀντι-
 τῶν διακόνων προηγούμενους ἔχοντες. Ἡμέρας δὲ
 γενομένης, πᾶσα ἡ πόλις ἔξω τειχέων μετῴχιζετο,
 ὑπὸ δένδρα καὶ νάπας, καθάπερ πρόβατα διεσπαρ-
 μένα, τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες. Ἐξεστὶν ὑμῖν τὰ
 ἐντεῦθεν λογίσασθαι λοιπὸν ἅπαντα· ὅπερ γὰρ ἔβηθον
 ἐπὶ δὸν, οὐχ ὅσον τε πάντα ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ τὰ κατ'
 ἕκαστον γεγόμενα. Καὶ τὸ δὴ χαλεπὸν, ὅτι τοσαῦτα
 καὶ τηλικαῦτα κακὰ οὐδέπω καὶ νῦν λύσιν ἔλαβεν,
 ἀλλ' οὐδὲ ἐλπίδα λύσεως, ἀλλ' ἐπιτείνεται κατ' ἐκά-
 στην ἡμέραν τὸ θεινόν, καὶ γέλως γεγόταμεν πολλοῖς· ^E
 μᾶλλον δὲ γελᾷ μὲν οὐδεὶς, λάν μυριάσις παρανομή-
 ση, θρηνοῦσι δὲ πάντες, ὅπερ ἔφην, τὸν κολοσῶνα
 τῶν κακῶν, τὴν καινὴν ταύτην παρανομίαν. Τίς ἂν
 εἰποὶ τὰς τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν παραγὰς; Οὐδὲ
 γὰρ ἐνταῦθα ἔσθι τὸ χαλεπὸν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐφ' ἡς

aufugerunt; cum ne eam quidem quæ mulieres
 decet vestem induere permitterentur. Multæ etiam
 acceptis vulneribus exturbabantur, et sanguine
 implebantur piscinæ, et sacri latices cruore ru-
 bescebant. Neque hic malum substituit, sed ubi
 sacra erant reposita irrumpentes, quorum aliqui,
 ut comperimus, ne initiati quidem erant, et vide-
 runt omnia quæ intus erant: et sanctissimus Christi
 sanguis, ut in tanto tumultu, in prædictorum ves-
 tes effundebatur, fiebantque omnia, ut in bar-
 barica captivitate. Vulgus in solitudinem expel-
 lebatur, et universus populus extra civitatem
 aufugiebat, erantque in tanto festo vacuæ populis
 ecclesie, et plures quam quadraginta episcopi,
 qui nobiscum communicabant, cum plebe tenere
 et nulla de causa pellebantur. Ubique ululatus
 et lamenta et fletus et fontes lacrymarum per fora,
 per domos, per solitudines: et omnes civitatis
 regiones his calamitatibus implebantur. Nam ob
 iniquitatis magnitudinem non solum qui patie-
 bantur, sed et qui nihil tale patiebantur, nobis
 condelebant; non modo Catholici, sed et hæretici,
 et Judei et gentiles: et quasi per vim capta civi-
 tate, ita in tumultu ac perturbatione et ejulatibus
 omnia erant. Atque hæc fiebant præter sententiam
 religiosissimi principis, cum nos ingrueret, epis-
 copis hæc comparantibus, quos non pudebat
 Campiductores præeuntes pro diaconis habere.
 Ubi vero illuxit dies, omnis civitas extra muros
 demigravit, quævi oves dispersæ, festum diem
 celebrans sub arboribus et in saltibus. Ex his
 licet vobis ea quæ consecuta sunt, deinceps re-
 putare omnia: nam, ut ante dixi, quæ acta sunt
 singillatim exsequi impossibile est. Et quod sane
 permolestum est, tot et talia ne nunc quidem fi-
 nime acceperunt, ac ne spes quidem ulla finis fa-
 ciendi; sed augetur in dies malum, nosque ple-
 risque ridiculi facti sumus: immo vero ridet
 quidem nemo, etiamsi summæ sit improbitatis;
 lugent autem, ut dixi, omnes apicem malorum,
 inanditam hanc iniquitatem. Jam vero reliqua-
 rum Ecclesiarum perturbationes quis eloquatur?
 Non enim hic desit hoc malum, sed et usque in
 Orientem pervenit. Nam ut a capite malo hu-
 more effuso reliqua membra corrumpuntur: ita
 exortis hujus magnæ civitatis malis, velut ex
 fonte, tumultus quocumque via progressi sunt,
 et clerici ubique in episcopos insurrexerunt, et
 populi alii quidem discissi sunt, alii prope-
 diem scinduntur, et ubique malorum expectatio

^a Ed. ἀπὸ τῶν οἰμάτων. Big.

^b Ed. ἐπελθόντες et mox πάντα τὰ ἔνδοι καὶ ἔξω. Big.

orbisque totius subversio. Igitur, domini mei maxime venerandi et religiosissimi, cum hæc ita se habere didiceritis, eam quæ vos decet, fortitudinem et studium quæso ostendite, ut tanta iniquitas quæ Ecclesiâ invasit reprimatur. Si enim hic nos invaluerit, et si licet cuivis in alienas invadere provincias, idque ex tantis intervallis, et ejicere quos quis voluerit, ex auctoritate sua quodlibet agendo; scitis omnia pessum itura, et inexpiabile bellum quoddam orbem terrarum incursum, omnibus omnes ejicientibus et vicissim ejectis. Ne igitur tanta confusio omnem quæ sub cælo est terram invadat, rogo ut per epistolas denuntiatis, ea quæ tam inique acta sunt ab una parte, absentibus nobis et non declinantibus judicium, nullum habere robur, sicut ex sua natura nullum habet; et ut qui talia ausi sunt, ecclesiasticarum legum pœnis subjiciantur. Nos igitur, qui nec convicti nec reprehensi sumus nec rei demonstrati, literis vestris frui date, et caritate vestra cæterisque omnibus ut antea. Si vero qui talia patrarunt, velint nunc quoque crimina objicere ob quæ nos injuste ejecerunt, datis nobis actis, et cum libelli accusatorum exhibiti fuerint, incorruptis judicibus sedentibus causam dicemus, et ostendemus extra culpam nos esse eorum quæ nobis objiciuntur, sicut plane sumus. Nam quæ ab illis facta, contra omnem sunt ordinem, contra omnes leges et canones ecclesiasticos: neque in gentiliū judiciis, neque in barbarico quidem tribunali talia umquam acta sunt; immo vero neque Scythæ neque Sarmatæ ita umquam judicarunt, judicium ab una parte ferentes, absente eo qui accusatur, nec recusante judicium, sed hostilitatem, vocante judices innumeros, extra culpam se esse dicente, et coram terrarum orbe crimina depulsurum, atque in omnibus insontem seipsum esse ostensurum. Hæc igitur omnia reputantes, a dominis meis piissimis fratribus episcopis cum liquido compereritis, studium vestrum quæso adjungite. Ita non tantum de nobis bene mererimini, sed et de communi Ecclesiarum statu, et mercedem a Deo accipietis, qui ob Ecclesiarum pacem omnia jugiter facit. Hæc ipsa etiam scripta est ad Ve-

ἔφθασεν· καὶ καθάπερ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πονηροῦ
 ρεύματος ἐκχυθέντος, τὰ λοιπὰ διασθίβεται μέ-
 λη, οὕτω δὴ καὶ νῦν ὥσπερ ἐκ πηγῆς τινος τῆς μεγά-
 λης ταύτης πόλεως τῶν κακῶν ἀρξαμένην, δὴ καὶ τῶν
 θορύβων πανταχοῦ πρὸς ἡμᾶς· καὶ κληρικοὶ πανταχοῦ
 ἐπαnéστησαν ἐπισκόποις, καὶ λαοὶ, οἱ μὲν διετμήθησαν,
 οἱ δὲ μέλλουσιν, καὶ πανταχοῦ κακῶν ὁδίνες καὶ τῆς οἰ-
 κουμένης πάσης ἀνατροπῇ. Μαθόντες τοίνυν ἅπαντα,
 κύριοι τιμωύτατο καὶ εὐλαβέστατο, τὴν προσήκου-
 σαν βιμὴν ἀνδρεῖαν καὶ σπουδὴν ἐπιειξάσθε, ὥστε πα-
 ρανομίαν τοσαύτην ἐπεισελθούσαν ταῖς Ἐκκλησίαις
 ἀναστellaν παρακαλοῦμεν. Εἰ γὰρ τοῦτο κρατήσετε
 τὸ ἔθος, καὶ ἐξὸν γένηται τοῖς βουλομένοις εἰς ἄλλο-
 τρίας ἀπίεσαι ἐπαρχίας ἐκ τοσοῦτον διαστημάτων,
 καὶ ἐκβάλλειν ὡς ἂν ἐθέλοιεν, κατ' ἐξουσίαν ἰδίαν
 πράττοντες ἅπερ ἂν ἐθέλοιεν, ἵστε ὅτι πάντα οὐχίσε-
 ται, καὶ πόλεμος ἀκήρυκτος πᾶσαν ὀραμεῖται τὴν οἰ-
 κουμένην, πάντων πάντας τε βαλλόντων καὶ βαλλο-
 μένων. ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α ^Β ^Γ ^Δ ^Ε ^Σ ^Ζ ^Η ^Θ ^Ι ^Κ ^Λ ^Μ ^Ν ^Ξ ^Ο ^Π ^Ρ ^Σ ^Τ ^Υ ^Φ ^Χ ^Ψ ^Ω ^Α <

ἡμῶν ἐπισκόπων σαφέστερον ἅπαντ' αὐτοὺς μαθόντες, τὴν παρ' ἐκτῶν εἰσενεγκεῖν σπουδὴν παρακλήσῃ. Οὐ τῷ γὰρ οὐχ ἡμῖν μόνους χαρίσεσθε, ἀλλ' καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὸν παρὰ Θεοῦ λήψεσθε μισθόν, τοῦ διὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνην πάντα ποιοῦντος διηγεκῶς. Ἐγρᾶφη δὲ αὕτη καὶ πρὸς Βενέριον ἐπίσκοπον Μεδιολάνου, καὶ Χρωμάτιον ἐπίσκοπον Ἀκυληγίας. Ἐβρώσω ἐν Κυρίῳ.

Πρὸς τούτοις ἀνταπέστειλεν ὁ μακάριος Ἰννοκέντιος ὁ πάπας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας, ἀπετήσας τὴν δόξαν γεγενῆσθαι κρίσιν παρὰ Θεοφίλου, εἰπὼν δεῖν ἑτέραν ἀνεπιληπτον συγχροτηθῆναι σύνοδον δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν, ὑποχωρούντων τοῦ συνεδρίου ὧρων πρῶτον, ἔπειτα καὶ ἑξ ὧρων· οὐδὲ γὰρ παρ' ὁποτέρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁρθὸν αὐτὸν ἐστὶ τὸ κριτήριον. Μετ' ὀλίγας πάλιν ἡμέρας ἐπέστη τις πρεσβύτερος Θεοφίλου Πέτρος, ἅμα Μαρτυρίῳ διακόνῳ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίας, ἐπιδόντες ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ, καὶ τινα ὑπομνημάτια δῶθεν, ἐν οἷς ἐδόκει κατακεκρίσθαι ὁ Ἰωάννης παρὰ τριάκοντα ἐξ ἐπισκόπων, ὧν οἱ μὲν εἰκοσινεννέα ἦσαν Αἰγύπτιοι, ἑπτὰ δὲ τῶν ἄλλων κλημάτων. Οἷς ὑπομνημασιν ἐντυχὼν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, καὶ εὐρὺν μήτε τὰς αἰτίας οὕσας βαρείας, μήτε τὸν Ἰωάννην παρόντα καὶ κατὰ πρόσωπον ἐλεγχθέντα, ἔμμενεν κατασφύζων τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅτι κατὰ ἀπόντος τοιαύτην ἀπότομον ἐξέβρασε ψῆφον. Ἀπολύσας οὖν αὐτοὺς μετὰ ἐλεγκτικῶν γραμμάτων, ἤγγετο τὸν Θεὸν ἱκετεύων μετὰ νηστείας, καὶ τῆς Ἐκκλησίας παραλυθῆναι μὲν τὴν διχοστασίαν, συναρμωσθῆναι δὲ τὴν φιλαδελφίαν. Ἦν δὲ τῆς ἐπιστολῆς ἡ δυνάμις αὕτη.

Ἀδελφε Θεοφίλε, ἡμεῖς καὶ σὲ ἴσμεν κοινωνικὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὡς καὶ ἐν * πρῶτοις γράμμασι φανερὰν ἡμῶν τὴν γνώμην ἐποιήσαμεν· καὶ νῦν δὲ οὐκ ἐκστάντες τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, πάλιν σοι τὰ αὐτὰ γράφομεν, καὶ σάκεις ἂν ἀποστείλῃς· ὅτι, ἐν μὴ δέουσα κρίσις παρακολουθήσῃ ἐπὶ τοῖς παιγνιστοῖς γεγενημένοις, ἀμύχανόν ἐστιν ἀλόγως ἡμᾶς ἀποστῆναι τῆς Ἰωάννου κοινωνίας. Ὡς γοῦν, εἰ θαρβείης σὺ τῷ κριτηρίῳ, ἀπάντησον τῇ κατὰ Χριστὸν γινομένη συνόδῳ, καὶ αἰτίας γυνάσκας ὑπὸ μάρτυσι τοῖς Νικαίαις κανόνι (ἄλλων γὰρ κανὼν ἡ Ρωμῶν οὐ παραδέχεται Ἐκκλησία), ἀναντιρρήτων τὴν ἀσφάλειαν σχίσῃ.

Μικρὸν δὲ περιπάσας χρόνον, ἐπέστη πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως Θεότεχνος ὀνόματι, ἐπιδόντες ἐπιστολὰς τῆς συνόδου τῆς Ἰωάννου εἰκοσιπέντε ἐπισκόπων μικρὴ πρὸς * ἐν οἷς ἀνεόδιδαν καὶ στρα-

nerium episcopum Mediolani, et ad Chromatium Aquileie episcopum. Vale in Domino. »

Ad hæc beatus Innocentius papa utrique parti pares literas communionis misit, improbens iudicium quod a Theophilo factum videbatur: iudicium debere aliam cogi Synodum irreprehensibilem Occidentalium et Orientalium, primum quidem secedentibus ab illo consensu amicis, deinde et inimicis: a neutris enim, ut plurimum, rectum proficiscitur iudicium. Paucis post diebus rursus advenit presbyter quidam Theophili Petrus, cum Martyrio Ecclesie Constantinopolitane diacono, qui reddiderunt ejusdem literas, et quosdam actorum commentarios videlicet, in quibus videbatur Joannes a triginta sex episcopis condemnatus: quorum undetriginta erant Egyptii, septem vero aliarum regionum. Quibus actis perfectis, papa Innocentius, cum comperisset nullas graves esse accusationes, neque Joannem adfuisse, neque eoram reprehensum esse, Theophili furorem exbibere perstitit, quod contra absentem tam precipitem et abruptam sententiam effudisset. Dimissis igitur illis cum increpatoriis literis, precabatur Deum supplicans cum jejuniis, ut sedaretur quidem Ecclesie discordia, fraterius vero amor compingeretur. Erat autem epistolæ tenor hic:

« Frater Theophile, nos quidem habemus et te et fratrem Joannem nobis communicantes, ut in prioribus literis mentem nostram manifestam fecimus, ac ne nunc quidem ab eo proposito desistentes, rursus eadem tibi scribimus, et quotiescumque ad nos miseris: quod nisi congruum iudicium subsequatur in his quæ per ludibria gesta sunt, fieri non potest ut sine ratione a Joanne communionem discedamus. Tu igitur, si iudicio confidis, siste te ad Synodum, quæ secundum Christum cogitur; et ibi expositis criminibus sub testibus Nicæni Concilii canonibus (alium enim canonem Romana non admittit Ecclesia), irrefragabilem securitatem habebis. »

Modico post tempore advenit presbyter Constantinopolitane Ecclesie, Theotecnus nomine, reddens epistolas Synodi Joannis, viginti quinque episcoporum aut paulo plus: quibus docebant,

* Georg. προτέρως.

* [γινομένη Ms. et Georg. Legebatur γεγεννημένη.]

et Joannem militari manu urbe expulsum, et Cucusum in exsilium esse missum, atque successam esse ecclesiam. Cui etiam dedit Innocentius communicatorias literas et ad Joannem episcopum et ad omnes ei communicantes episcopos, hortans eum lacrymis ut patienter ferant, cum opem ferre non posset, eo quod ad malum potentes quidam obstant. Paulo post venit homuncio quidam, visu deformis, et qui difficile intelligi posset, Paterius nomine, presbyterum se Constantino-politane Ecclesiae dicens: qui et ipse totus effertus, inimicitias adversus Joannem vultu ipso prodens, multisque eum probris lacerans, literas paucorum episcoporum reddidit, Acacii, Pauli, Antiochi, Cyrini, Severiani et aliorum quorundam: in quibus calumniabantur Joannem, quasi ecclesiam incendisset. Tam falsa nobis oratio apparuit, ut ne Joannes quidem in celebri Synodo hujus rei defensionem attulerit: quem usque eo desepxit papa Innocentius, ut respondere dignatus non sit. Episc. Dignare igitur aures mihi praeberē, ut tibi singula exponam: valde enim, ut ait Elius

Job. 32. 18. ad Job, *Constringit me spiritus ventris*: ventrem significans mentem sermonibus plenam. Diac. Necesse est me, optime pater, exacte explorare narrationem eorum, quae ad notitiam nostram pervernerunt, ut sic aggrediar interrogare te. Rursus igitur post aliquot dies adfuit Synnadorum episcopus Cyriacus, literas quidem nullas habens, idoneus vero ad apte et concinne narrandum: qui dicebat fugisse se ob Imperialis edicti comminationem, quod sic habet: *Si quis non communicat Theophilo, Arsacio et Porphyrio, ille quidem episcopatu arceatur; simul etiam amittat si quam visus fuerit habere substantiam pecuniarum aut praediorum.* Post Cyriacum advenit Eulysius, episcopus Apameae Bithyniae, reddens literas quindecim episcoporum e synodo Joannis, et optimi senis Anysii, Thessalonices episcopi; in quibus et priorem et presentem totius Constantinopolis direptionem perscribebant: Anysius vero, se iudicio Romanae Ecclesiae acquiescere: ipse vero Eulysius omnia Cyriaco consentanea narravit. Elapso mense, accessit Palladius, episcopus Helenopolis, absque literis: qui et ipse fugisse se magistratum furorem dicebat, et nobis omnia expressius declaravit; ostendens edi-

τωτικῇ βοηθείᾳ ἐκβεβλήσθαι τὸν Ἰωάννην τῆς πό-
λεως, καὶ εἰς ἑξορίαν ἐν Κουκουσσῷ πεπεμπῆσθαι, καὶ
τὴν ἐκκλησίαν ἐμπεπρῆσθαι. Ὡς καὶ αὐτῷ θοὺς κοι-
νωνικὰ γράμματα πρὸς τε τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην
καὶ πρὸς τοὺς αὐτῷ κοινωνοῦντας, παρεκίλει μετὰ δα-
κρύων μακροθυμῶν, βοηθεῖν οὐ δυνάμενος διὰ τὸ ἀντι-
πράττειν τινὰς^b τοὺς τὸ κακὸν δυναμένους. Μετὰ μι-
κρὸν ὕστερος ἐπέστη ἀνθρωπίσκος, δυσειδὴς ἰδεῖν,
δυσμενῆς νοηθῆναι, Πάτερνος τοῦνομα, λέγων ἐαυτὸν
πρεσβύτερον τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίας·
ὅς καὶ αὐτὸς θλος δι' ὅλου σεσσοθιμένος, ἐκ τοῦ ἤθους
τὴν ἑλθρὰν ἐπιδοκίμωον, πολλὰς καταχέων λοιδορίας
κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου, ἐπιδεδώκεν γράμματα
ἐπισκόπων ὀλίγων, Ἀκακίου, Παύλου, Ἀντιόχου, Κυ-
ρίνου, Σευηριανοῦ, καὶ ἐτέρων τινῶν, ἐν αἷς συκοφαν-
τοῦσαι τὸν Ἰωάννην ὡς καύσαντα τὴν ἐκκλησίαν. Οὗ-
τω ψευδὴς ἡμῖν ἐφάνη ὁ λόγος, ὡς μηδὲ διὰ τοῦτο
δοῦναι ἀπολογία τὸν Ἰωάννην ἐν ἐπιστάμῳ συνόδῳ·
οὐ καταπτύσας ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, οὐδὲ ἀντιγρά-
φων ἤξιωσαν. Ὁ ἐπίσκοπος. Καταξίωσον οὖν ὑποσχέιν μοι
τὴν ἀκοήν, ἵνα σοι καθ' ἕκαστον ἀφηγήσωμαι· πᾶν
γὰρ, ὡς λέγει ὁ Ἐλισὺς τῷ Ἰωβ, *Συνέγει με τὸ πνεῦ-
μα τῆς γαστρός*· γαστέρα τὴν διάνοιαν αἰνιτιττόμενος
πεπληρωμένην λόγων. Ὁ διάκ. Ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐκ-
πληρῶσάί με, ἀγαθότατε πάτερ, τὴν ἀκρίβειαν πᾶν
καθ' ἡμᾶς φρασάντων, ἵν' οὕτως ἀρξώμαι τῆς πρὸς
σὲ ἑρωτήσεως. Πάλιν τοίνυν μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐπέ-
στη ὁ Συναδίων ἐπίσκοπος, γράμματα μὲν οὐκ ἔχων,
ἱκανὸς δὲ πρὸς διηγήσιν ἐναρκούνιον· ὃς ἔλεγεν πε-
ρφυγῆναι διὰ τὴν τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος ἀπει-
λὴν περιέχουσαν· ὅτι, εἴ τις οὐ κοινωνεῖ Θεοφίλῳ
καὶ Ἀρσακίῳ καὶ Πορφυρίῳ, ὁ τοιοῦτος τῆς μὲν ἐπι-
σκοπῆς ἐιργέσθω·^a προσπαλλύτω δὲ εἴ τινα δοκεῖ
ἔχειν οὐσίαν χρημάτων ἢ κτημάτων. Μετὰ τὸν Κυ-
ριακὸν παρεγένετο Εὐλύσιος, ὁ Ἀπαμείας ἐπίσκοπος
τῆς Βιθυνίας, ἐπιδοὺς γράμματα πεντεκαίδεκα
ἐπισκόπων τῆς συνόδου Ἰωάννου, καὶ τοῦ καλο-
γῆρω Ἀνυσίου, τοῦ Θεσσαλονίκης ἐπισκόπου, ἐν αἷς
οἱ μὲν τὴν προγενομένην καὶ γινομένην ἀναδιό-
σκουσι λαφυραγωγίαν πάσης τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως· ὁ δὲ, ὡς ἐμμένει τῇ κρίσει τῇ τῶν Ῥωμαίων·
^b ὃς καὶ αὐτὸς Εὐλύσιος διηγήσατο συνοδῇ τῷ Κυ-
ριακῷ. Παράδορμοντός δὲ μνηρὸς ἡμερῶν ἐπέστη
Παλλάδιος, ὁ ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως, οἷχα γραμ-
μάτων, ὃς ἔλεγε καὶ αὐτὸς περφυγῆναι τὴν τῶν ἀρ-
χόντων μανίαν· ἐγκεντρώτερον δὲ ἡμῖν ἀφηγήσατο,
ἐπιδείξας ἀντίγραφον διατάγματος περιέχοντος, ὡς
τὸν κρύπτοντα ἐπίσκοπον ἢ κληρικὸν, ἢ θλὺς δεχό-

^b [Georg. τῶν κληρικῶν δυναμένων. Supra idem ὡς ο] ἰδυνάμενος recte.]

^c Idem ἐκ τῶν ὁρῶν. [Quod praestat.]

^a [προσπαλλύτω ?]

^b [Leg. ὁ δὲ καὶ αὐτός.]

μενον ἐν οἰκίᾳ κοινωνικὸν Ἰωάννου, ὃ τὸν οἶκον δε-
 μνεσθαί. Μετὰ τὸν Παλλάδιον Γερμανὸς πρεσβύτε-
 ρος ἄμα Κασιανῷ διακόνῳ τῶν Ἰωάννων, ἄνδρες εὐ-
 λαβεῖς, ἐπιθόντες γράμματα παντὸς τοῦ κλήρου
 Ἰωάννου ὅπου γράφουσι βίαν καὶ τυραννίδα ὑπο-
 μεμενηκέναι αὐτῶν τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦ ἐπισκόπου
 αὐτῶν στρατηγικῇ βολῇ εἰς ἐκδελθέντων, καὶ εἰς ἐξο-
 ρίαν πεμψθέντος κατὰ συσκευὴν Ἀκακίου Βεροίας,
 καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιόχου Πτολε-
 μαίδος, καὶ Σευηριανοῦ Γαβάλου· ἐν οἷς καὶ βρέ-
 θιον ἠπεδείξαν οἱ προειρημένοι, ὅπου τὰ κειμήλια
 παραδίδασιν ὑπὸ μάρτυσι τοῖς δικασταῖς, Στουδίου
 ἐπάρχου πόλεως, καὶ Εὐτυχιανοῦ τῶν πραιτωρίων,
 καὶ Ἰωάννου κόμητος θησαυρῶν, καὶ Εὐσταθίου κοαί-
 στωρος, καὶ ὁ ταβέλλαριον, ἐν τε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ
 καὶ ἀμφοῖς, ἀποτριψάμενοι τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου
 τὴν συκοφαντίαν. Μετὰ τούτους ἦλθε Δημήτριος ἐκ
 δευτέρου, ὁ ἐπίσκοπος Πισινούντων, περιδραμὼν τὴν
 ἀνατολήν, καὶ κηρύξας τὴν Ῥωμαίων κοινωνίαν τὴν
 πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην μετὰ γραμμάτων τοῦ
 πάπα Ἰννοκεντίου, ἐνεγκὼν καὶ γράμματα τῶν ἀπὸ
 28. Καρίας ἐπισκόπων, ὅπου ἀσπάζονται τὴν Ἰωάννου
 κοινωνίαν, καὶ τῶν ἀπὸ Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων,
 ὅπου ἐπισποῦνται τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐταξίαν, καὶ
 ἀποδύρονται τὴν Πορφυρίου χειροτονίαν, ἀθέσμως
 καὶ ἀνοσίως γεγενημένην. Μετ' οὗς πάντας ἐλήλυθεν
 ὁ πρεσβύτερος Δομιτιανὸς, οἰκονόμος τῆς Κωνσταντι-
 νουπολὶτῶν Ἐκκλησίας, καὶ Ὁυαλλαγῆς τις, πρεσβύ-
 12. τερὸς Νισίβιος, διηγούμενος τῶν μοναστηρίων τῶν ἐν
 Α. Μεσοποταμίᾳ τὸν ὀδυρμὸν, ἐπιθόντες καὶ ὑπομνήμα-
 τ' Ὅπτατος τινὸς ἐπάρχου, ὅπου κόσμαι γυναικες
 ἐκ γένους ὑπάτων, ἄγονται δημοσίᾳ ὅφει πρὸς αὐ-
 τὸν, διάκονοι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίας,
 ἀναγκαζόμεναι ἢ κοινωνήσαι Ἀρσακίῳ, ἢ δοῦναι πρὸς
 δικαστίαν λίτρας χρυσοῦ ταῖς ταμειαῖς ψήφοις.
 Περὶ δὲ ἀσκητῶν καὶ παρθένων τί δει καὶ λέγειν; οἵ-
 29. τινες ἐπεδείκνυντο ἱερὸν πλεῖρων ἐπὶ ζῆλον καὶ αἰ-
 κισμὸν ὧτων ὡς μηκέτι καρτερήσαντα τὸν πά-
 παν Ἰννοκέντιον, ἀποστείλαι πρὸς τὸν εὐσεβεῖ βασι-
 λέα Ὁνώριον, ὑποτάξαντα κατὰ μέρος τῶν γραμμά-
 των τὴν δύναμιν. Ἐν οἷς κινηθεῖσα αὐτῶν ἡ εὐσεβεία,
 προστάσει σύνθεον συγκροτηθῆναι τῶν δυτικῶν, καὶ
 κοινῇ μίαν ἐξενεγκόντας ψῆρον ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν
 αὐτοῦ εὐσεβείαν. Οἵτινες ἐπίσκοποι τῆς Ἰταλίας συν-
 αχθέντες, παρακαλοῦσι τὸν βασιλέα γράψαι τῷ ἐκ-
 του ἀδελφῷ καὶ συμβασιλεῖ Ἀρκαδίῳ, προστάξαι ἐν

cti exemplum, quod sic habet: *Quicumque oc-
 cultaverit episcopum aut clericum, aut omni-
 no exceperit in domum suam aliquem qui com-
 municet Joanni, domus ejus publicetur.* Post
 Palladium, advenere Germanus presbyter una
 cum Cassiano diacono, qui erant e partibus Joannis,
 viri religiosi, literas totius cleri Joannis redden-
 tes: quibus scribunt Ecclesiam ipsorum vim at-
 que tyrannidem perpassam esse, ipsorum episcopo
 militari manu ejecto, atque in exsilium acto per
 factionem Acacii, Berææ episcopi, Theophili
 Alexandriae, Antiochi Ptolemaidis, et Severiani
 Gabalorum. Interea breviculum prædicti Ger-
 manus et Cassianus ostenderunt, quo pretiosa
 vasa tradiderant coram judicibus, Studio præ-
 fecto Urbis, et Eutychiano præfecto Praetorii,
 et Joanne comite thesaurorum, et Eustathio
 quaestore, ac tabulariis, in auro, argento et
 vestibus, calumniam a Joanne episcopo depel-
 lentes. Post illos denuo venit Demetrius, Pisi-
 nuntis episcopus, qui Orientem percurrerat,
 prædicans Romanorum communionem cum Joan-
 ne episcopo, ostensis papæ Innocentii literis, af-
 ferens epistolas ab episcopis Cariae, quibus illi
 Joannis communionem complectuntur, atque alias
 a presbyteris Antiochiæ, quibus Romanorum di-
 sciplinam sequuntur, et deplorant Porphyrii or-
 dinationem factam contra jus et fas. Post quos
 omnes venit presbyter Domitianus, œconomus
 Ecclesiæ Constantinopolitanæ, et Vallagas qui-
 dam, presbyter Nisibenus, narrans monasterio-
 rum quæ sunt in Mesopotamia afflictionem: qui
 etiam reddiderunt Optati ejusdem præfecti acta,
 in quibus honestæ mulieres ex genere consulum,
 diaconissæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in ocu-
 lis populi ad eum ducuntur, coacte aut commu-
 nicare Arsacio, aut fisco dare ducentas auri libras.
 De ascetis et virginibus quid attinet dicere? qui
 ostendebant sulcata latera in eculeo et in tergo
 verberum notas. Ita ut non amplius sustineas papa
 Innocentius, miserit ad pium Imperatorem Ho-
 norium, singillatim quod ferrent epistolæ illæ
 subjungens. Quibus permota ejus pietas, jubet
 occidentalium Synodum cogi, et cum una simul
 sententiam tulissent, eam ad suam pietatem refer-
 re. Qui quidem episcopi Italiae congregati, orant

c [τούτου inserit Georg. recte. In proxima sententia
 verbum aliquod supplendum videtur, velut ἐπέστησαν.]

d [ὑπέδειξαν legerat Georg. rectius. Idem mox στε-
 δον post Στουδίου.]

e [Georg. ταβουλαρίων τινῶν. Post θμυρίους intell. συν-

ιστάμενα, nempe τὰ κειμήλια.]

f [Georgius οὐαλλάγκτος.]

g Georgius ἀπέ. [Apud Savil. ἐν ἐπέρῃ βαθεῖα. Mox
 idem τῷ Ἀττιεῷ pro Ἀρτακίῳ, et paulo post omittit πρές.]

h Idem νότων. [Recte.]

Imperatorem, scribat fratri suo et consorti imperii Arcadio, ut jubeat Thessalonicae Synodum fieri, quo facilius utraque pars Orientis et Occidentis in unum currere possit, et Synodus non in episcoporum numero, sed in pondere sententiae perfecta, certum et indubitatum ferat judicium. Quibus accensa ejus pietas, episcopo quidem Romanæ Ecclesiae scribit: mittat quinque episcopos, presbyteros autem Romanæ Ecclesiae duos et diaconum unum, qui ferant suam ad fratrem suum epistolam, cujus hæc sententia erat.

« Tertio jam scribo ad mansuetudinem tuam, rogans ut quæ ex compacto contra Joannem episcopum gesta sunt, emendentur: et ut videtur nondum perfectum est. Quare deinceps scripsi per hosce episcopos et presbyteros, multum sollicitus de pace ecclesiastica, per quam et nostrum imperium pacem obtinet, ut jubeere digneris Orientis episcopos Thessalonicae convenire. Etenim Occidentis nostri episcopi, lectis viris adversus malum ac mendacium firmissimis, miserunt episcopos quinque, presbyteros vero duos, et diaconum unum magnæ Ecclesiae Romanæ. Quos velim omni honore digneris: ut, si persuasi fuerint quod jure expulsus sit Joannes, doceant me ab ejus communione recedere: aut si coarguerint sponte malignos esse Orientis episcopos, ab eorum te communione avertant. Quænam enim sit occidentalium de Joanne episcopo sententia, ex omnibus epistolis quæ ad me scriptæ sunt duas subjunxi, ejusdem cum cæteris sententiae, unam Romani, alteram Aquileiensis episcopi. Porro hoc ante omnia obsecro clementiam tuam, Theophilum, Alexandriæ episcopum, etiam nolentem, sistere jubeas, qui omnium malorum maxime auctor esse dicitur: ut episcoporum qui adfuerint Synodus minime impedita, convenientem temporibus nostris pacem sanciat. »

CAP. IV. Cum igitur sanctus Æmilii, Beneventi episcopus, et Cythegius et Gaudentius, una cum Valentiniano et Bonifacio presbyteris, accepissent literas Imperatoris Honorii, Innocentii, et Italicorum episcoporum, Chromatii Aquileiensis, et Venerii Mediolanensis, atque aliorum, necnon communitorium Synodi totius Occidentis, publica erectione Constantinopolim profecti sunt cum Cyriaco, Demetrio, Palladio et Eulysio episcopis. Communitorium autem continebat, Joannem judicium ingredi non debere, nisi ipsi prius restituta fuisset et Ecclesia et communio: ut sublata

Θεσσαλονίκη γενέσθαι σύνοδον, ὅσπερ δυνήσῃναι εὐκόλως ἀμφοτέρω συνδραμεῖν τὰ μέρη ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, πρὸς τὸ τελεῖν γενομένην σύνοδον, οὐκ ἐν ποσότητι ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν ποιότητι γνώμης, ἀναμρίλεκτον ἐξενεργεῖν ψῆφον. Ἐξ ὧν πυροθεῖσα αὐτοῦ ἡ εὐσέβεια, τῷ μὲν ἐπισκόπῳ Ῥώμης ἐπιστέλλει πέμψαι ἐπισκόπους μὲν πέντε, πρεσβυτέρους δὲ δύο Ῥώμης, διάκονον δὲ ἓνα, ὥστε διακομίσαι αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιστολὴν, ἥτις ἐπιστολὴ περιεῖχε τὴν δυνάμει ταύτην.

Τρίτον γράφω πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα, ἀξιῶν ἵνα διορθώσεως τύχη τὰ κατὰ τὴν συσκευὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ ὡς εἴκεν οὐκ ἔνυσται. Ὅθεν πάλιν ἐπέστελα διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, πάντων φρονιζῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, δι' ἧς καὶ ἡ ἡμῶν εἰρηνεύεται βασιλεία, ἵνα καταξιώσης προστάξει ἐν Θεσσαλονικῇ συνελθεῖν τοὺς τῆς ἐσχῆς ἐπισκόπους. Καὶ γὰρ οἱ τῆς ἡμετέρας ἐσπερίας ἐπισκοποι, ἐκλεξάμενοι ἄνδρας ἀκλίμεις πρὸς κακίαν καὶ ψεῦδος, ἀπεσταλάξαντες ἐπισκόπους μὲν πέντε, πρεσβυτέρους δὲ δύο, διάκονον δὲ ἓνα τῆς μεγίστης Ἐκκλησίας Ῥωμαίων. Ὡν φροντίζουσι παντοίαις τιμαῖς καταξιώσων, ὡς ἐν, εἰ μὲν πεπισθέντες ὅτι περ δικαίως ἐκδόβληται ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, διδράσκουσι με ἀποστῆναι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας· ἡ ἐλέγχοντες ἐθελονκακούσας τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, ἀποστρέψωσι σε τῆς αὐτῶν κοινωνίας. Τίνα γὰρ ἐστὶν ἃ φρονοῦσι περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου οἱ θυτικοί, ἐκ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν τῶν πρὸς με γραφέντων ὑπέταξαι δύο, ἰσοδυναμούσας ταῖς πάσαις, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης καὶ τοῦ Ἀκυλῆας. Τοῦτο δὲ παρακαλῶ τὴν σὴν ἡμερότητα πρὸ πάντων, καὶ ἄκωντα τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον παραστῆναι δικαίωσιν, δι' ὃν μάλιστα λέγεται ἅπαντα τὰ κακὰ γεγενῆσθαι· ἵνα εἰς μὴδὲν ἡ τῶν παραγενομένων ἐπισκόπων ἐμποδιθεῖσα σύνοδος, τὴν πρέπουσαν τοῖς καιροῖς ἡμῶν εἰρήνην βραβεύσῃ.

Ἀβόδντες τοιγαρῶν οἱ περὶ τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον Αἰμίλιον Βενέβενδου καὶ Κυθόγιον καὶ Γαυδέντιον σὺν Οὐλαντινιανῷ καὶ Βονιφάτιον τοῖς πρεσβυτέροις τὰ γράμματα τοῦ τε Ἰννοκεντίου καὶ τῶν Ἱταλῶν ἐπισκόπων, Χρωματίου Ἀκυλῆας, καὶ Βενερίου Μεθιολάνων, καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ ὑπομνηστικὸν τῆς συνόδου πάσης ὁύσεως, δημοσίῳις συνθήματιν ἀπεσταλάξαντες εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν σὺν τοῖς περὶ Κυριακὸν καὶ Δημήτριον καὶ Παλλάδιον καὶ Εὐλύσιον τοὺς ἐπισκόπους. Εἶχε δὲ τὸ ὑπομνηστικὸν, μὴ δεῖν εἰσελθεῖν Ἰωάννην καὶ κρίσιν, ἐάν μὴ πρότερον ἀποκατασταθῇ αὐτῷ ἡ τε Ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία

62. ἦν' εἰς μακρὸν ἔχρον ὑπερτίθεσθαι, αὐθαίρετος εἰσελθὼν
 εἰς τὸ συνέδριον. Ἀπελθόντες οὖν εἰς τὴν Κωνσταντι-
 νούπολιν, ὑπέστρεψαν μετὰ τέσσαρας μῆνας, διηγου-
 μένοι βασιλύνικα πράγματα· ὅτι κατεσχέθημεν παρα-
 πλέοντες τὴν Ἑλλάδα Ἀθηναῖς ὑπὸ γιλιάρχου τινὸς
 δυστήνου, ὃς ἐξαιτῆς συνεξέσεν ἡμῖν ἑκατοντάρχην
 ἓνα, μὴ συγχωρήσας ἡμῖν παραβαλεῖν τῇ Θεσσαλο-
 νίκῃ· ἐκεῖ γὰρ αὐτῶν ἦν ὁ σκοπὸς πρῶτον ἀποδοῦναι
 τὰ γράμματα Ἀνυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ. Ἐμβαλὼν οὖν
 33. ἡμᾶς, φησὶν, εἰς δύο πλοῖα, ἐξέπεμψεν. Ἐπιγενο-
 μένου δὲ βιαίου νότου, ἄσιτοι διὰ τριῶν ἡμερῶν δια-
 πλεύσαντες τὸ κατὰ τὸν Αἰγῶνα πελάγος καὶ τὰ στενὰ,
 δωδεκάτην ὥραν τῇ τρίτῃ ὁρμήσασμεν πρὸ τῆς πό-
 λεως πλησίον τῶν Βίκτορος προστατείων· ἐν ᾧ κατα-
 σκευθέντες τόπῳ ὑπὸ τῶν τοῦς λιμένας πρακτόνων,
 ἀπῆλθομεν εἰς τὰ ὀπίσω· τίνος δὲ κελύσαντος οὐκ
 ἐγνώμεν· καὶ συγκλεισθέντες εἰς φρούριον τῆς Θράκης
 παραθαλάσσιον, Ἀθύραν καλούμενον, ἐκείθεν τε
 στρεβλωμένους, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐν οἰκίσκῳ ἐνί, καὶ
 ἐν διαφόροις οἱ περὶ Κυριακὸν, ὡς καὶ παῖδα ἔχειν
 εἰς ὑπηρεσίαν· καὶ ἀπαιτοῦμενοι τὰ γράμματα, οὐ
 δαδῶκαμεν, εἰπόντες ὅτι πῶς οἷόν τε ἐστὶ πρᾶσθαι
 τὰς ἡμᾶς ὄντας ἐπὶ αὐτῇ τῇ βασιλεῖ ἐπιδοῦναι τὰ
 τοῦ βασιλείως γράμματα καὶ τῶν ἐπισκόπων; Ὡς
 οὖν ἐμένομεν μὴ δίδόντες, πρῶτον ἐλθόντος Πατρι-
 κίου νοταρίου πρὸς ἡμᾶς, ἐπειτὰ τινος ἐτέρου, τε-
 λευταῖον ἤλθε τις ἀφηγούμενος ἐνὸς ἀριθμοῦ, Οὐαλ-
 λεριανὸν ὀνόματι, Καππαδόχης, καὶ κλάσας τὸν ἀν-
 τείχερα τοῦ ἐπισκόπου^b Μαρτιανοῦ ἀφείλεν ἐσφρα-
 γισμένην τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλείως σὺν ταῖς λοι-
 παῖς ἐπιστολαῖς. Ἐπιγενομένης οὖν δευτέρας ἡμέρας,
 33. ἀπέστειλαν πρὸς ἡμᾶς, εἰτε οἱ τῆς τοῦ βασιλείως
 αὐλῆς, εἰτε οἱ περὶ Ἀττικὸν, ἀγνοοῦμεν· αὐτὸς γὰρ
 ἐλέγετο ἐπιπεπηρόχεναι τῇ ὀρνῶν τῆς Ἐκκλησίας·
 ἐπιιδόντες ἡμῖν νομίσματα τρισχίλια, ἀξιῶντες
 πεισθέντας ἡμᾶς κοινοῦσθαι τῷ Ἀττικῷ, παρασιω-
 πήσαντας τὴν Ἰωάννου δίκην. Οἷς μὴ πεισθέντες
 ἐμένομεν προσεσχυρόμενοι πρὸς τὸ μακρὸν εἰρηνικὸν
 ἀνῆλθον, ἀκινδύνως καταλαβεῖν ἡμῶν τὰς Ἐκκλη-
 σίας, τὴν τοιαύτην ὀρῶντες ἀνημερότητα. Τοῦτο
 καὶ τὸν Σωτῆρος Θεοῦ διαφόροις ἀποκαλύψεσιν αὐ-
 τοῦς φωτίσαντος, ὡς καὶ τῇ διακόνῳ τοῦ ἁγίου Ἐμ-
 μελίου Παύλου, ἀνδρὶ πραύτατῳ καὶ σώφρονι, ὁφθῆ-
 ναι ἐν τῷ πλοίῳ τὸν μακάριον Παῦλον τὸν ἀπόστολον
 λέγοντα αὐτῷ· Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε· μὴ ὡς
 ἄσσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, εἰδότες ὅτι αἱ ἡμέραι πονη-
 ραί εἰσι· ἀνιεττομένου τοῦ ὀνείρου τὴν πολύτροπον
 αὐτῶν ἀπάτην, τὴν τε διὰ δώρων καὶ κολακείας
 ἐπὶ^a παραμαρτάζει τῆς ἀληθείας. Ἐπιστάς οὖν ὁ αὐ-

causa detrectandi iudicii, sua sponte concessum
 iniret. Profecti igitur Constantinopolim, post qua-
 tuor menses redierunt, narrantes facinora Baby-
 lonica. Cum præter Græciam Athenas naviga-
 mus, detenti sumus ab infesto quodam tribuno
 militum, qui statim centurionem unum nobis ad-
 junxit, non sinens nos Thessalonicam accedere.
 Illic enim propositum nobis erat literas primum
 dare Anysio episcopo. Conjectos igitur nos, aiunt,
 in duo navigia dimisit. Ingruente postea austro
 vehementi, tribus diebus Ægæum mare et freta
 sine cibo trajecimus: circa duodecimam terti
 diei horam appulsumus ante urbem juxta sub-
 urbana Victoris. Ubi retenti ab exactoribus por-
 tuum, retro discessimus; cujus autem jussu, igno-
 ramus: et conclusi sumus maritimo Thraciæ ca-
 stello, Athyra dicto, Romani quidem in una do-
 muncula, in pluribus vero qui cum Cyriaco erant,
 illicque vexati; ita ut nefamulus quidem præsto es-
 set qui ministraret. Cum literas petiissent, non de-
 dimus, dicentes: Qui fieri potest, ut qui legati su-
 mus, literas Imperatoris et episcoporum ipsi Impe-
 ratori non reddamus? Cum autem eas non dare
 persisteremus, primus venit ad nos Patricius no-
 tarius, deinde quidam alii: postremum venit qui-
 dam Valerianus nomine, e Cappadocia, præposi-
 tus unius militaris numeri, et rupto Mariani epi-
 scopi pollice, signatam Imperatoris epistolam cum
 reliquis abstulit. Postridie igitur miserunt ad nos,
 an aulici Imperatoris, an Atticus nescimus (ipse
 enim dicebatur Ecclesiæ thronum invasisse): qui
 nobis tria millia numismatum dabant, orantes ut
 persuasi Attico communicaremus, et de Joannis
 iudicio taceremus. Quibus non assentientes, per-
 stitimus orare, cum nihil pacificum perageretur,
 ut sine periculo ad nostras Ecclesias rediremus,
 visa tali inhumanitate. Idipsum variis revelati-
 onibus Servator Deus nobis declaravit, adeo ut
 sancti etiam Emmelii diacono Paulo, viro mitis-
 simo et prudenti, in navi apparuerit beatus Pau-
 lus apostolus, dicens ipsi: *Fidete quomodo am-
 buletis: non ut insipientes, sed ut sapientes,*
videntes quod dies mali sunt: significante
 somnio variam illorum fraudem, eamque donis
 et blanditiis ad adulterandam veritatem. Instans
 igitur idem ipse tribunus Valerianus, conjecit
 nos in deterrimam navem, mercede, ut rumor ait,
 naclero data ut perderet episcopos navigantes,
 cum viginti militibus variorum officiorum: et

^b Georg. Μαρῖνου.

^a Cod. Medic. παραμαρτάζει ὀρίtime, Edit. Bigot. πα

μαρτάζει.

Ephes. 5.
15. 16.

statim nos Athyris expulit. Cum navigassemus stadia plurima, et jamjam perituri essemus, apulimus Lampsaecum; et inde mutata nave vicesimo die applicuimus Hydruntem Calabriae. Neque amplius nobis dicere poterunt, quo in statu esset beatus Joannes episcopus, neque ubi sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, atque Palladius episcopi, qui cum nostris episcopis legati profecti erant. Episc. Age jam, o sacratissime, adverte mihi animum, attendens iis quæ clare dicentur, et deinceps tibi declarabo publicos totius tragœdiæ satyricos tumultus, unde hanc temulentiam exorsi sint, et quousque cessasse visi sint, necdum tamen desierint. Omnium malorum, ut quis dixerit, fons et principium Dei osor daemon, semper insidians ut lupus rationalibus Christi gregibus, peritos quosque pastores variis malis atrociter infestans, sicut Ægyptiorum rex masculos Judæorum, facatos vero et falsos pastores terrenarum voluptatum fallaciis saginans. Porro pessimi fontis hujus canales, ut omnis terrarum orbis novit, sunt Acacius, Antiochicus, Theophilus et Severianus; qui vocantur quidem id quod non sunt, sunt vero quod dici se non ferunt: ex ordine autem clericorum presbyteri duo, et diaconi quinque, partim quidem ex iupero, partim ex maleficorum numero congregati: nec vero scio an tutum sit tales presbyteros aut diaconos vocare: ex Imperatoris autem aula duo aut tres solummodo fuere, qui Theophilum roborantur, militari præsidio opem illi ferentes: e mulieribus præter illas quæ vulgo notæ sunt, tres, viduæ quidem, sed a viris divites factæ, multam ex rapinis pecuniam possidentes in propriæ salutis perniciem; tumultuum et seditionum commotrices: Marsa Promoti uxor, Castricia Saturnini, et Eugraphia quædam usquequaque furiosa: reliqua autem pudet dicere. Cæterum hæc atque illi, tardo corde in fide cum sint, velut phalanx furore ebria, in unam sententiam odio doctrinæ adunati, exitu torrentem adversus Ecclesiæ pacem concitarunt. Diac. Velis igitur, pater, et libenter velis coram Deo nobis dicere, unde et illorum adversus Joannem odium, et quæ fuerit Joannis episcopi pertinacia tantas potestates lædere: simul declara nobis unde vitam exorsus sit, et quo pacto ad Constantinopolis episcopatum sit evectus, et quanto tempore eum temerit, et qui fuerint ejus mores, et quis ejus vitæ finis, siquidem mortuus est, ut audimus. Etsi per

τὸς, φησὶν, Οὐαλλεριανὸς ὁ χιλιάρχος ἐνέβαλεν ἡμᾶς εἰς σαθρότατον πλοῖον, ὡς ἐβρুলλεῖτο, δοὺς τὴν τιμὴν τῷ ναυκληρῷ ἐπισκόπων τῆς ἀπωλείας τῶν ἐμπλεόντων, ἅμα εἰκοσι στρατιώταις ἐκ τάξεων διαφόρων παραρρήμα ἐξέσωσεν τὸν Ἀθούριον. Διαπελεύαντες οὖν ἱκανοὺς σταδίους, καὶ μελλόντες ἀπολλύσθαι, προσωρμησάμεν τῇ Λαμψάκῃ· ἀκαίθην ἀμείναντες τὴν ὁλκάδα, κατήλθοντες τῇ εἰκοστῇ ἐν Ὑδρουντί τῆς Καλαβρίας. Οὐκ εἶναι δὲ ἡμῖν εὖρον εἰπεῖν ἐν τίσιν ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Ἰωάννης, ἡ ποῦ νῦν οἱ ἐπίσκοποι οἱ περὶ Δημήτριον καὶ Κυριακὸν καὶ Εὐλύσιον καὶ Παλλάδιον σὺν τοῖς ἡμετέροις ἐπισκόποις τὴν πρεσβείαν στελεάζουσι. Ὁ ἐπίσκ. Δεῦρο δὴ λοιπόν, ἱερώτατε, ὑπόσπου μοι τὸν νοῦν, προσέβην σαφῶς τοῖς λεγομένοις, καὶ καθεξῆς σοι γνωρίσω πάσης τραγῳδίας τοὺς ἐν μέσῳ σατυρικοὺς δορυβόους, πόθεν τε τῆς μέθης ἤρξαντο, καὶ μέχρι τίνος ἐδοξάν παύεσθαι, οὐδέπω δὲ πέπαινται. Ἡ μὲν ἀπάντων τῶν κακῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πηγὴ ἡ ἀρχὴ ἐστίν ὁ μισόκαλος οὐκ ἰσχυρὸς ἀντιπράττων ὡς λύκος ταῖς τοῦ Χριστοῦ λογικαῖς ἀγέλαις, λυμαινόμενος μὲν ἀπειδίως τοὺς ἐμπεύρους τοῖς ἡγελαϊκοῦ μὴ πάθει πολυτροπίας, καθάπερ ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων τοὺς ἄρβενας τῶν Ἰουδαίων, λιπαίνων δὲ ταῖς ἀπάταις τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἡδονῶν τοὺς φένακας τῶν ψευδοποιουμένων. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πονηρᾶς πηγῆς ὀρετοί, ὡς ἅπας ὁ περίγειος ἐπίσταται χώρος, εἰσὶν Ἀκάσιος καὶ Ἀντίοχος καὶ Θεόφιλος καὶ Σευηριανὸς, οἱ λεγόμενοι μὲν ὁ μὴ εἶναι, ὄντες δὲ ὁ λέγεσθαι οὐκ ἀνέχονται· τοῦ δὲ τάγματος τῶν ἐν κληρικῶν πρεσβυτέρου δύο, διάκονοι δὲ πέντε, οἱ μὲν ἐξ ἀκαθάρτου, οἱ δὲ ἐξ ἀκακωτικοῦ ἀριθμοῦ συναγόμενοι· οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἀκίνδυνον τοὺς τοιοῦτους λέγειν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους· τῆς δὲ τοῦ βασιλεῖως αὐλῆς δύο ἢ τρεῖς μόνον, οἱ καὶ ἐνεύρωσαν τοὺς περὶ Θεόφιλον, στρατιωτικῇ βοήθειᾳ συνεπαγωνιζόμενοι· γυναικῶν δὲ πρὸς ταῖς φημιζόμεναις τρεῖς, γῆραι μὲν, ἀνδρόπλοτοι δὲ, ἐπὶ ὁλέθρῳ τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας τὰ ἐξ ἄρπαγῆς χρήματα κεκτημέναι, ἢ παραξάνδρια καὶ ἀναλείστρια· Μάρσα Προμότου γυνή, καὶ Καστρίκια ἡ Σατορνίνου, καὶ Εὐγραφία, ἀμνημονεύει· τὰ δὲ λοιπὰ αἰδοῦμαι καὶ λέγειν. Αὗται καὶ οὗτοι νοσηροκάρδιοι ὄντες ἐν τῇ πίστει, καθάπερ φάλαγξ οἰνομανῆς, εἰς μίαν συναχθέντες μισοδοξασκαλίᾳ γνώμην, γεματῶν ἀπωλείας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης εἰργάσαντο. Ὁ δὲ διάκ. Τοιγαροῦν προθυμῇται, πάτερ, ἐπὶ μακρῷ χρόνῳ τοῦ Θεοῦ εἰπεῖν ἡμῖν, πόθεν τε τούτων πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ τίς φιλονεικία τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου λυπήσῃ τοσαύτας ἀξίας· ὁμοῦ δὲ γνώ-

^b [Restituimus Ms. lectionem. Montf. cum Bigoto ἀγελοῦσιν.]

^c Georg. παραξάντρια.

ρισον ἡμῖν, πόθεν τε ἤρξαστο τοῦ βίου, καὶ πῶς ἡχολῇ εἰς Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκοπῇ, καὶ πόσον ἐκράτῃσε χρόνον, καὶ ὅποιον τὸ τοῦτο ἦθος, καὶ τίς ἢ τοῦ βίου κατάλυσις, εἴ γε κεκοιμήται, ὥς ἀκούομεν. Εἰ καὶ ταμεῖα ἴσα διὰ πάντων τρέγει θαυμασία καὶ ἐνάρετος ^a μνήμη τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὅμως σύνθηθές μοι τὸ μὴ προχείρως πιστεύειν ταῖς φήμαις, πρὶν ἂν παρὰ τῶν ὀρθῶς ψέγειν καὶ ἐπαίνειν εἰδῶτων μάθω βεβαίως. Ὁ ἐπίσκ. ^b Ἐπαινῶμέν σου τὴν ἀκρίβειαν, οὐκ ἀποδέχομαι δὲ τὴν διάκρισιν, φιλαληθέστατε ἀνερ καὶ Θεοῦ ἀνθρωπε Θεόδωρε· ἔδει γὰρ σε ἐξ αὐτῆς τῆς πολιᾶς ἡμῶν, ἵνα περιαιτολογήσῃ, καὶ ἐκ τοῦ ἀζώματος ἀρκεσθῇναι πρὸς ἀληθείας ἀποδείξιν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο μὲν οὐ πεποιήκας, δις δὲ με κατακρίνεις, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπροσάσιτόν μοι τὴν ἀκοὴν παρεγγύησαι, ἵνα μὴ εἰς ἀνῶντην οἱ τῶν λόγων γίνονται διαυλοί. Ἐπίσταμαι γὰρ τὰ γεγραμμένα παρὰ τῷ θεῷ νόμῳ, τὸ Ἀπολεῖ Κύριος πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος· καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Ἰωάννῃ· Ὁ λαλῶν ψεῦδος, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν παρὰ τῷ Δαβὶδ· ^c Ὅτι ἀνεπράγγη στόμα λαλούντων ἀδίκᾳ. Ἀδικεῖ γὰρ ἀληθῶς δὲ ψευδόμενος ὃν πείθει· ἀδικεῖ δὲ καὶ δὲ πειθόμενος τὸν ψευδόμενον, βραδίως πιστεύουν. Ἐπ' ἴσως οὖν ἐξαμαρτύνοντων ἑκατέρων, μὴδ' ὀπότερος ἡμῶν ἀδικήσῃ τὸν πέλας. Ἀρετὴ γὰρ αὕτη, τοῦ μὲν λέγοντος, λέγειν τὰληθῆ, τοῦ δὲ ἀκούοντος, δοκιμάζειν ^{*} τὰ ἀδίκᾳ· Γίνεσθε γὰρ, φησὶν ἡ Γραφή, δόκιμοι τραπέζιται, τὸ κιβόηλον ἀπὸ τοῦ δοκιμοῦ ρίποντες· οὐ γὰρ ἵνα κομπάσαντες τὸν ἥχον δεξώμεθα, ἀλλ' ἵνα σταθμίσκωμεν τῷ θεῷ πρόβω μετὰ ὀρθοῦ συνειδότος τὰ λαλούμενα πάντα, ἢ τὰ γραφόμενα, τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ δεξώμεθα. Ὡτων καὶ καλῶν τῆς μέγας δὲ κίνδυνος· διὸ καὶ ὁ καλλιτέλης Θεὸς τῇ μὲν ὑπὸ αὐτοῦ χειλέων τηρεῖσθαι πεποιήκεν, ἐνδοτέρω τὸ τῶν ὁδόντων ἔρμα πῆξας, ἵνα ἀσφαλὲς τὸ φρούριον ὑπάρχον σωφρονίζῃ ταύτης τὴν ἡκολίαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Θεοῦ, Κύριε, φυλάκην τῷ στόματί μου, καὶ ὄραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου· τῶν δὲ τὴν ὁπὴν ἐλικοειδῶς ἐξετόρνεισε, διὰ τοῦ σχήματος ἀνιπτόμενος μὴ ὀκτῶν εἰσδόντων τὸν λόγον, ἵνα ἐν πλείονι χρόνῳ ἐλιττόμενος, τὴν ὕλην τοῦ ψεύδους μετὰ τῶν τῆς κακίας σκυβάων προσκαταλείψῃ ταῖς ὀρθαῖς λεπτοῖς ^c διασωθόμενος. Οὐ μόνον δὲ τούτων ἐφρόντισε τῶν ὀργάνων αἰσῶν μόνων πταινόντων· ἤδη δὲ καὶ ταῖς κόραις, καταπέρ θωρίσι, καταπετάσματα τέθεικεν, ἵνα μὴ τὸν τῆς ἀκολασίας εἰσδῶνται θάνατον, ὃν ὁ προφήτης μαρτύρεται λέγων· Θάνατος ἀνέβη διὰ τῶν

¹⁵ omnes maxime pervagabatur mirabilis et sancta viri illius fama; tamen consuevi non adeo facile rumoribus credere, priusquam ab hominibus qui vituperare et laudare recte noverunt, rem liquido cognoverim. Frisco. Laudo diligentiam tuam, distinctionem vero non admitto, veritatis amantissime et Deo care vir Theodore. Nam ipsa canities et dignitas nostra, ut de me ipso loquar, tibi sufficere debebant, ut vera esse crederes quæ dicebamus. Quoniam vero id non fecisti, et bis me jam ad iudicium Dei vocas; posthac saltem omisso omni pretextu aures mihi accommoda, ne in vanum decurrat oratio. Scio enim quæ in lege divina scripta sunt: *Perdet Deus omnes qui loquuntur* Psal. 5. 7. *mendacium*; et apud apostolum Joannem, *Qui loquitur mendacium non est ex Deo*; et rursus ¹⁶ apud Davidem, *Quoniam obstructum est os loquentium iniqua*. Revera enim inique agit qui fallit eum cui persuadet; et qui credit mentienti, etiam inique agit, dum facile credit. Cum igitur æqualiter uterque peccet, neuter nostrum injuria afficiat proximum. Est enim hæc virtus, dicentis quidem vera loqui, ejus vero qui audit, iniqua dijudicare. Estote enim, inquit Scriptura, probi trapezitæ, falsum a probo rejicientes: non ut tinnitu explorantes sonitum accipiamus, sed ut in Dei timore cum recta conscientia omnia dicta aut scripta ponderantes, rerum veritatem suscipiamus. Aurium et linguæ magnum periculum est: ideo optimus rerum artifex Deus linguam a duobus labris interius fixo dentium septo custodiri statuit, ut tutum illud præsidium ejus facilitatem coerceret, secundum id quod scriptum est: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium* Psal. 140. *munitionis circa labia mea*, ut non delinquam in lingua mea. Aurium vero foramen flexuose tornavit, figura significans non cito admittendum esse sermonem, ut dum diutius volvitur, mendacii materiam cum malitiæ sordibus leviter insinuat ad aurium aditum relinquat. Non solum autem horum instrumentorum curam habuit Deus, quasi sola peccarent, sed et oculorum pupillis veluti fenestris velamina apposuit, ne impuditiæ mortem admittant, quam propheta testatur dicens: *Mors ascendit per fenestras*. Jer. 9. 21. **DIAC.** Si de vulgari ac levis momenti negotio inquisitio esset, sacratissime pater, sufficeret ad-

^a Georg. φήμη. [Placet.]

^b [Leg. ἐπαινῶ μιν.]

^{*} [Leg. τὰ ἀδίκᾳ, vel τὰ λεγόμενα.]

ΤΟΜ. ΧΙΗ.

^c [Fort. ἀνθρώπους. SALVIM. in marg. exempl. B. got.]

spectus tui species ad faciendam verbis tuis fidem : sed quoniam cum de veritate inquiritur, non minimam nunc quidem reprehensionem affert, postea vero condemnationem, assistantibus simul principibus et populis ante tremendum tribunal : ignosce mihi, optime, nec mihi canos capillos testes profer : senuerunt enim etiam improbi qui non animam virtutibus canam fecerunt, sed corpora temporis diuturnitate rugis exarant : quales erant in Babylone falsi senes, et in Jeremia Ephraim, de quo exprobrans Scriptura clamat : *Ephraim columba insipiens, non habens cor : canities ipsi advenit, ipse vero non cognovit.* Iterum vero asperius dixit : *Factus est Ephraim panis subcinericius, qui non convertitur, et alieni comederunt robur ejus.* Illud quoque addam, etiamis sermo fiat longior : quis magis canus, aut quis visu modestior Acacio Beroënsi, quem vos nunc accusatis ut seditionis auctorem, et delicti eorum ducem qui res novas excitantur? cujus vel nares ipsæ canos habebant pilos longissimos, cum Romam venit ferens ordinationis Joannis episcopi decretum. Episc. Nunc clare novi te probum esse trapezitam, qui non credas pelliceo tabernaculo, sed scientiam ejus qui inhabitat inquiras. Etenim et Ægyptiorum templa amplissima cum sint, et lapidum specie se jactent, intus simias habent et ibes et canes pro diis. Cæterum Dominus noster et Deus loquens Samueli de constituendo duce Israelis, præcipit ne consideret habitum et figmentum lutei corporis, dicens : *Non sicut homo videbit Deus : homo enim in faciem, Deus autem in cor.* Quare qui in omni re imitantur Deum, interiora perscrutantur. Unde me tibi libenter permitto, qui trutinam tuam in neutram partem inclinare exploraverim. Babylonii vero, senes quidem corpore, animo autem ob stuporem admodum infantes, si mortuorum resurrectioni credidissent, prius quidem habuissent sanam sapientiam, nec deperissent Susannam alterius uxorem : deinde, si Dei timorem habuissent, impudicitiae suæ numquam calumniam adjuxissent. Infamie in senec non indicium est, juvenilis formæ corruptio.

Joannes ille genere quidem erat Antiochenus (mortuus enim est), natus e parentibus, qui nobiliter vixerunt in officio magistri militum Syriæ, patri in lucem editus post sororem. Cum autem esset ingenio solertiori, sese in literarum studio exercuit ad sacrarum Scripturarum ministerium.

Θυρίδων, Ὁ διὰκ. Εἰ μὲν ἐν τοῖς τυχοῦσιν ἦν ἡ ἐξέτασις, ἱερῶτατε πάτερ, ἤρκει σου ἡ τοῦ εἰδούς κατὰστασις πιστώσαι τοὺς λόγους· ἐπειδὴ δὲ οὐ μικρὰν φέρεי νῦν μὲν κατὰγνῶσιν, μετέπειτα δὲ κατὰκρισιν, συναχθέντων ἀργρότων τε καὶ λαῶν παρὰ τῇ βήματι τῷ φοβερῷ, ἀληθείας οὕσης τῆς ζητούμενης, ὅς μοι συγγνώμην, ἀρίστε, μὴ τὰς τῶν τριῶν προβαλλόμενος πολιὰς μάρτυρας· γεγεράκασι γὰρ καὶ παῦλοι, οὐκ ἀρετὴ τὴν ψυχὴν πολυώσαντες, ἀλλὰ τὰ σώματα χρόνου μήκει βυτιδιώσαντες· οἷοι ἦσαν οἱ κατὰ Βαβυλῶνα ψευδοπροσβύτεροι, καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ Ἑφραὶμ, περὶ οὗ μεμφομένοις ὁ λόγος βοᾷ· Ἑφραὶμ περιστρέφεται, οὐκ ἔχουσα καρδίαν· πολιὰ αὐτῷ ἐξηγήθησαν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔγνω. Δισσεύουσιν δὲ λέγει πληχτικίον· Ἐγένετο Ἑφραὶμ ἐγκρυφίας οὐ μεταστρεφόμενος, καὶ ἀλλότριον ἔφαγον τὴν ἰσχύν αὐτοῦ. Κἀκεῖνο δὲ προσθήσῃ, εἰ καὶ μακροῦ τὸν λόγον· τίς πολιώτερος ἢ τίς ἐπιεικίστερος τὸ φαίνεσθαι Ἀκακίου τοῦ Βεροίας, ὃν νῦν διακέμεσθε ὡς παραξάρχην καὶ ἡγεμόνα τῆς τῶν νεωτεροποιῶν πλημμελείας; ὃ καὶ αὐτοὶ οἱ μυκτῆρες τὰς λευκάς ἐπεσφόροντο τρίχας, ἠνέκα ἐπέστη τῇ Ῥώμῃ, κομίσας τῆς χειροτονίας τὸ ψήφισμα τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου. Ὁ ἐπίσκοπος. Νῦν ἔγνω σαφῶς ὅτι δόκιμος εἰ τραπέζιτης, μὴ περὶ θόμενος τῇ δερικατίνῃ σκηνῇ, ἀλλὰ τὴν τὸν εὐνοικοῦντος ἐπιζητῶν ἐπιστήμην. Καὶ γὰρ καὶ οἱ Αἰγυπτίῳ ναοὶ μέγιστοι ὄντες, καὶ καλλιῆ λίθων κομπάζοντες, πιθήκους ἔχουσιν ἐνδόν καὶ ἰβεις καὶ κύνες ἀντὶ θεῶν· ὁ δὲ ἡμέτερος Κύριος καὶ Θεὸς, χρηματίζων τῷ Σαμουὴλ περὶ καταστάσεως ἡγεμόνος τοῦ Ἰσραὴλ, παρεγγυᾷ μὴ βλέπειν εἰς ἔξιν καὶ πλάσιν πλην τοῦ σώματος, λέγων, Οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέπει ὁ Θεός· ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. Διὸ οἱ μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ παντός πράγματός τοι βαθύτερον ἔρευνουσιν. Ὅθεν προθύμως ἐμαυτὸν ἐπιδοῶμι, ἐξαγιάσας σου τὸν ζυγὸν μακάριως ἐπεροκλινούσῃ. Οἱ δὲ Βαβυλωνίῳ, γέροντες μὲν τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς ὑπ' ἀνισθησίς κομιδῇ νήπιοι, εἰ ἐπίστευον τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, πρότερον μὲν, ἐβρωμένῃ ἔχοντες τὴν σοφίαν, οὐκ ἂν ἤσαν Σωσάννης γυναικὸς ἀλλοτρίας· ἔπειτα δὲ, εἴπερ εἶχον τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, οὐκ ἂν συνέπλεξαν τῇ ἀκολασία τὴν συκοφαντίαν. Ὅτι δὲ ἄτιμον ἐν γῆρᾳ ἀπόδειξις τῆς νεωτερικῆς ὥρας ἡ κατηλεία.

Ἰωάννης οὗτος τὸ μὲν γένος ἦν Ἀντιοχεύς (κεκοίμηται δὲ), υἱὸς γεγονὸς τῶν διαπρεφάντων εὐγενῶς παρὰ τῇ ταξίῃ τοῦ στρατηλάτου τῆς Συρίας, τεχθείς πρὸς ἀδελφῇ τῷ πατρὶ. Δεξιωτέρας δὲ ὑπάρχον γνώμης, ἐξησχέθη τοῖς λόγοις πρὸς δικαιοσύνην τῶν θεῶν λογίων· Ἐκεῖθεν ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τὴν τοῦ

* [Fort. τοῦ δὲ ἁγίου. Bigot.]

sacerdotii peritum requirens. Summam autem rerum tenebat Eutropius eunuchus, praepositus Imperatorii cubiculi. Cum Joannem optare praepone civitati (ejus enim virtus nota ei fuerat, cum Imperatoris negotia ipsum ad interiorem orientem abduxissent), efficit ipse ut Imperator litteras scribat ad Comitem orientis, ut sine strepitu, nihil conturbans Antiochiam, Joannem emitteret. Is statim acceptis litteris, hortatur ipsum, ut extra civitatem usque ad Martyria, juxta portam Romanensem dictam, sistat se: et publice rheda impositum, eunuchus ad id misso cum milite Magistri tradit. Sic adductus ordinatur episcopus Constantinopolitanae Ecclesiae. Ab initio igitur Theophilus, Alexandrinus episcopus, cum ad ejus ordinationem venisset, irreprehensibilem ejus loquendi libertatem videns, ejus ordinatione exanimatus est. Vafer enim est ex ipso aspectu: occultum enim ejusque hominis consilium et mens dignosci non potest. **DIAC.** Exspecta, pater, ut pauca opponam. **EPISC.** Quid hoc autem maxime est? **DIAC.** Si talis est Theophilus, ut ad solum aspectum mentis acie omnia pervideat: quomodo ignoravit, expulso Joanne orbem universum a se turbandum esse? **EPISC.** Hoc mirandum non est, o optime. Etenim daemones, qui adventum Servatoris declararunt, ignorarunt uno Christi fidelium statu se constringendos esse. **DIAC.** Ubi autem Servatoris adventum declararunt? **EPISC.** Cum clamabant: *Novimus te, quis sis, sanctus Dei: quid venisti ante tempus torquere nos?* Vides ut ante novissent non solum sanctum eum esse, sed etiam judicem. Quid vero loquor de daemionibus? infelices metriculæ ex oculorum statu castos viros dignoscunt, eosque aversantur: ut infirmus oculus solis radium, et vultur unguentum. Unde autem peccatoribus religio abominationi est, si eam non nossent? Sic et Theophilus, ex quo in Joannis aspectu non invenit quod oculis suis responderet aut gratum esset, conjectura, non certa scientia contrarium suspicatus est. **DIAC.** Mira dixisti, pater. Cur vero obsistebat ejus ordinationi? **EPISC.** Mos ipsi talis erat, ut bonos et cordatos non ordinaret, nisi quando sua eum conjectura fefellisset: omnibus imperare volens ut stupidis, satius judicans insipientibus providere, quam sapientibus parere. A salubri tamen imperantia volens nolens superatus est. Sic ordinatus Joannes, rerum curam aggreditur, per rationalem fistulam oves probare

δὲ τῶν πραγμάτων Εὐτρόπιος ὁ παῖδων, ἀρηρηγὴς τῶν βασιλικῶν κοιτῶνων. Βουλόμενος οὖν αὐτὸν παραθέσθαι τῇ πόλει (εἶχε γὰρ πείραν τῆς ἀρετῆς Ἰωάννου, βασιλικῆς αἰτίας αὐτὸν εἰς ἀνατολήν τὴν ἐνδοτέραν ἀγαγούσης), οὗτος παρασκευάζει τὸν βασιλέα γράμματα χαράσαι πρὸς τὸν κόμητα Ἀντιοχείας, ἀφορητὶ ἐξαποστεῖλαι τὸν Ἰωάννην, μὴ ταράσσοντα τὴν Ἀντιόχειαν. Ὅς ἐξαυτὸν δεξιόμενος τὸ γράμματα, παρακαλεῖ αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως γενέσθαι μέχρι τῶν μαρτυρίων, πλησίον τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ῥωμανησίας, καὶ ἐπιθεῖσας αὐτὸν δημοσίῳ βῆδι, παραδίδωσι τῷ ἀποσταλέντῳ εὐνόγῳ σὺν τῷ στρατιώτῃ τοῦ μαγίστρου. Οὕτως ἀρθείς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίας. Ἀπαρηγὴς οὖν ὁ Θεόφιλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος, προσλὼν αὐτοῦ τῇ καταστάσει, τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς παρρησίας, ἡλυγυῶντῃ πρὸς τὴν χειροτονίαν. Ἔστι γὰρ δεινὸς ἐκ τῆς φανεράς ὕψους ἁγανὲς γὰρ ἀνθρώπου βούλημα καὶ γνώμην συνιδεῖν. Ὁ δὲ αὐτὸν. Ἐπίσχε, πάτερ, μικρὸν ἀνθυπενέγκω. Ὁ ἐπίσκ. Τί τοῦτο μάλιστα; Ὁ δὲ αὐτὸν. Καὶ εἰ τοιοῦτος ὑπάρχει ὁ Θεόφιλος, ὥς πρὸς τὸ βλέπειν δι' ὁξύτητα, πῶς ἠγνόησεν εἶναι τὴν οἰκουμένην ταράξει ἐξέσθαι αὐτὸν; Ὁ ἐπίσκ. Τοῦτο οὐ θαυμαστὸν, ὃ βέλτιστε· καὶ γὰρ οἱ δαίμονες γνωρίζαντες τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν, ἠγνόησαν εἶναι ἐνὶ ρουθήματι τῶν αὐτῷ πεπιστευκότων δεθίσονται. Ὁ δὲ αὐτὸν. Ποῦ δὲ ἐγνόησαν τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν; Ὁ ἐπίσκ. Ἦνίκα ἐβδὼν. Οἰδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· τί ἤλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; Ὁρᾷς ὅτι προφθίσαν, οὐ μόνον εἶναι ἅγιός ἐστιν, ἀλλ' εἶναι καὶ κριτής. Τί δὲ λέγω περὶ τῶν δαιμόνων; αἱ κακοδαίμονες τῶν ἑταιρίδων ἐκ τῆς τῶν ὀρθολογῶν καταστάσεως γνωρίζουσι τοὺς σώφρονας ἀνδρας, καὶ ἀποστρέφονται· ὥσπερ ὁ νοσῶν ὀρθολογὸς τὴν τοῦ ἡλίου αἴγλην, καὶ ὡς γὰρ τὸ μύρον. Πόθεν δὲ τὸ βδελύγμα ἀμαρτωλοῖς θεοσέβειαι, εἰ μὴ ταύτην ἐγνόηζον; Οὕτω καὶ ὁ Θεόφιλος, ἐξ ὧν τοῦ ἰδίου ὀρθολογίου τὸ κατάλληλον ἡ τὸ καταθύμιον ἐν τῇ τοῦ Ἰωάννου ὄψει οὐχ εὔρεν, στοχαστικῶς τὸ ἐναντίον ὑπετόπασεν, οὐ καταληπτικῶς. Ὁ δὲ αὐτὸν. Θαυμάσιος εἶρηκας, πάτερ. Πρὸς τί δὲ ἀντέτιπεν τῇ χειροτονίᾳ; Ὁ ἐπίσκ. Ἔθος αὐτῷ τοιοῦτον ἦν, μὴ χειροτονεῖν τοὺς γρηγοῦσιν καὶ ἐγέρποντας, εἰ μὴ τὴν ἀστοργίαν, βουλόμενος ἀπάντων κρατεῖν ὡς ἀνθρώπων· ἀμεινον ἡρώμενος ἀνοήτων κρατεῖν, ἢ φρονίμων ἀκούειν. Πλὴν θμῶς νικᾷται ὑπὸ τῆς σωτηρίου προνοίας καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων. Οὕτως χειροτονήεις δὲ Ἰωάννης, ἄρχεται τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀρξάμενος σύμμιγος τῆς τῶν προβάτων δοκιμασίας. Ὀλιγάκις δὲ κατὰ γρόμους καὶ τῇ

Matth. 8.
29.

b [Fort. ῥηδίων.]

* Cod. ἡνικαίεται πρὸς τὴν.

ἐλεγκτικῇ βακτηρίᾳ, κατατείνει λόγον κατὰ τῆς ἐπι-
 πλάστου ἀδελφεωίας, τὸ δ' ἀληθές, κατὰ τῆς ἀσχημο-
 κακοζωίας περὶ τῶν καλουμένων συνεισάκτων, ἀπο-
 δεικνύει ἐν αἰρέσει κακῶν ἀμείνων εἶναι τοὺς πορνοτρό-
 φους. Ἐκείνους μὲν γὰρ πόρῳ τοῦ ἱατροῦ οἰκοῦντες,
 καὶ ἐκ αὐτοῦ ἔχρουσι τοῖς βουλομένοις τὴν νόσον· οὗτοι
 δὲ ἐνδόν τοις ἐργαστηρίοι οἰκούντες τῆς σωτηρίας, καὶ
 τοὺς ὑγιαίνοντας ἐκκαλοῦνται εἰς νόσον. Ἐντεῦθεν
 ὀλίβεται τὸ ἀριλόθεν μέρος τοῦ κλήρου πυρέττον τὸ
 πάθος. Μετ' ἐκείνων τὸν λόγον ἀρχεται κατὰ τῆς ἀδι-
 κίας, καταστρέφον τὴν μητρόπολιν τῶν κακῶν τὴν
 πλεονεξίαν εἰς οἰκοδομὴν δικαιοσύνης. Τοῦτο γὰρ ἴδιον
 τῶν σοφῶν ἀρχιτεκτόνων, πρότερον καταστρέψαι τὴν
 οἰκοδομὴν τοῦ ψεύδους, εἶθ' ὑστερον θεῖναι τὸν θεμέ-
 λιον τῆς ἀληθείας, ὡς λέγεται παρὰ τῷ προφήτῃ·
 Καθείστηκα σε ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλείας, ἐκρίζουν καὶ
 καταφυτεύουσιν, καὶ κατασκάπτουσιν καὶ ἀνοικοδομοῦσιν· τὸ
 μὲν ὡς γεωργῶ, τὸ δὲ ὡς οἰκοδομῶ. Ἐκ τούτου τα-
 ράσσεται πάλιν τὸ μέρος τῶν βαλαντισκόπων. Μετὰ
 οὗτο ἐπιμελεῖται αὐτῶν τῆς διαίτης, παρακαλῶν
 ἀρκεῖσθαι τοῖς ἰδίοις βρώμασι, καὶ μὴ διώκειν τὰς
 κνίσσας τὰς τῶν πλουσίων, ἵνα μὴ καπνὸν ἔχοντες
 τὸν ὀρθοῦχον, τῇ φλογὶ τῆς ἀκολασίας παραδόωσι,
 κολλάων καὶ παρασίτων μεταδιώξαντες βίον. Ἐν-
 τεῦθεν ἀνορθοῦνται οἱ πλείους τῶν γαστριμαργῶν,
 συγκληθῆσθαι τοῖς σοφισταῖς τῆς κατηγορίας. Μετὰ
 οὗτο διερευνᾷ τὰ βρέθια τοῦ οἰκονόμου, καὶ εὗρί-
 σκει ἀνάλωμα οὐκ ὥρην τὴν Ἐκκλησίαν· προ-
 σάσκει τούτων ἀργεῖν τὴν ἐπικοῦρίαν. Ἐρχεται εἰς
 τὸ μέρος τοῦ ἀναλώματος· αὐτὸ ἐπισκόπου, καὶ εὗρί-
 σκει διψήλειαν οὐ τὴν τυροῦσαν, καὶ κελεύει μετε-
 νεχθῆναι τὴν πολυτέλειαν τούτων εἰς τὸ νοσοκομεῖον.
 Περισοῦσης δὲ τῆς γρῆας, κτίζει πλείονα νοσοκο-
 μεῖα, προκαταστήσας οὐ τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων,
 εἴη μὴν καὶ ἱατροῦ καὶ μαγείρου καὶ χρηστοῦ τῶν
 ἀσχημῶν ἐργάταις τούτοις εἰς ὑπερρίαν· ὥστε τοὺς
 ἀπεγοριζόμενους ξένους καὶ ὑπὸ νόσου ληφθέντας,
 τυγχάνει ἐπιμελείας, καὶ οὐ αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ διὰ
 τὴν τοῦ Σωτῆρος ὁδόν. Μετὰ τοῦτο προσκαλεῖται
 τὸ τῶν γερῶν τάγμα, ἐμπερινοσῶν ἐν αὐταῖς τὰς οὐκ
 δοθῶς ἀναστροφόμενας, καὶ εὐρὼν φιλοσάρχους τινὰς,
 πάρχῃς ἡ νηστεία ἀναλαβεῖν, ἀπεγομένους βαλα-
 νείων καὶ περιέργων ἱματίων, ἡ ὕψιστον γεωρεῖν ἐπὶ
 δευτέρῳ γάμον, ἵνα μὴ ὑβρίζηται ὁ νόμος ὁ τοῦ Κυ-
 ρίου. Μετὰ τοῦτο παρακαλεῖ τοὺς δόλους προσκαρτε-
 ρεῖν ταῖς νυκτεριναῖς λιτανείαις, τὰς δὲ τούτων γυναῖ-
 κας οἶκον μένειν, ἐν ἡμέρᾳ προσευχομένας παρακα-
 λῶν, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ ἀνδρός. Ταῦ-
 τα δὲ πάντα ἐρύπει τοῖς ἀμελεστοῦς τοῦ κλήρου.
 παννύχιον καθεύδειν συνειθισμένους. Μετὰ τοῦτο

exorsus. Raro autem adhibens etiam pedum in-
 crepationis, intendit sermonem adversus fictam
 sororiam, ut vocant, vitæ societatem; revera au-
 tem adversus inverecundam et improbam vitam
 cum mulieribus illis quæ dicuntur subintroductæ,
 ostendens, si malorum detur optio, meliores istis
 lenones esse. Illi enim longe a medicorum officina
 habitantes, apud se morbum habent, sed volen-
 tibus: hi autem in salutis officina habitantes,
 etiam sanos impellunt ad morbum. Inde pars cleri,
 minime religiosa, quæque morbo illo tenebatur,
 commota est. Post ejusmodi sermonem aggreditur
 injustitiam, destruens malorum omnium metropo-
 lim, avaritiam, ut ædificium justitiæ construeret.
 Hoc enim proprium est sapientum architectorum,
 prius mendacii ædificium destruere, deinde verita-
 tis jacere fundamenta, ut dicitur apud prophetam:
Constitu te super gentes et regna, ut cvelles Jer. i. 10.
et plantas, ut destruas et reedifices: illud
 quidem, ut agricola; hoc autem, ut architectus.
 Ex eo rursus perturbatur pars eorum qui marsu-
 pia spectant. Post hæc curam victus eorum habet,
 hortans eos ut contenti sint suis obsoniis, nec di-
 vitum nidores sequantur, ne, dum ducem habent
 fumum, intemperantiæ igni tradantur, adulato-
 rum et parasitorum vitam sectati. Hinc plerique
 e lurenibus emergere incipiunt, et copulantur
 calumniæ artificibus. Post hæc æconomi tabulas
 scrutatur, et reperit sumtus Ecclesiæ ibutiles;
 et horum subsidium cessare jubet. Venit inde ad
 examinandos sumtus episcopi, et invenit immo-
 dicam profusionem; atque illorum profusos
 sumtus ad nosocomium transferri jubet. Cum
 autem necessitas invalesceret, plura nosocomia
 ædificat, præponens presbyteros pios duos; præ-
 terea et medicos et coquos atque bonos opifices
 e cælibus ordine ad eorum ministerium: ut ad-
 venientes hospites et morbo correpti curarentur,
 idque cum propter bonum ipsum, tum propter
 gloriam Servatoris. Post hoc advocat viduarum
 ordinem, undique quærens quænam inter eas
 non recte viverent; et si quas invenisset corpori
 deditas, admonerat ut aut jejunarent, abstin-
 entes a balneis atque exquisitis vestibus; aut pro-
 tius ad secundas nuptias concederent, ne lex Do-
 mini injuriam pateretur. Deinde hortabatur po-
 pulos, ut in nocturnis precibus assidui essent, ho-
 rum autem uxores domi manerent, eas interdum
 orare exhortans, quod viri interdum non vacarent.
 Hæc autem omnia angebant negligentiores e cle-

² Georg. τοῦ ἐπισκοποῦ [Supra Ms. τοῦ οἰκονομίου.]

ro, noctem totam dormire solitos. Post hæc apprehendit gladium reprehensionis adversus divites, abscessus animi eorum secans, humilitatem ipsos edocens, et cum hominibus reliquis modeste agere, apostolico sermoni morem gerens, qui est ad Timotheum : *Divitibus hujus sæculi præcipio, non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum.* Cum igitur res ita se haberent, Ecclesia in dies efflorescente in melius, et tota civitate in pietatem transformata, animabus castitate et psalmodia exsultantibus, non tulit bonorum osor daemon fugam eorum qui ab ipso tenebantur, quos Domini sermo per Joannis prædicationem ab eo amoverat : ita ut qui circi amore insaniebant et theatralium spectaculorum, relictis diaboli atriis, cursim ad caulas Servatoris accederent, capti amore fistalæ pastoris ovium amantes. Ex hoc mercenariorum pastorum mentes livor occupat, qui ex comparatione arguebantur. Qui cum eum superare non valuisent, eo quod non advocarent invidiæ destructorem Dominum : calumnias nectunt adversus Joannem, aliquibus ejus hominibus detortis in jocos adversus Augustam et alios ex aula Imperatoris. Contigit autem ut id temporis Acacius, episcopus Bercæ, qui advenerat Constantinopolim, haudquaquam bonum hospitium nancisceretur, ut dicebat, et ob hoc mœrens, ira intumescibat, quasi neglectus a Joanne. Cogitationibus autem immoderatis victus, absurdum sermonem ex abundantia cordis effert dignum sua mente, præsentibus quibusdam Joannis clericis, dicens : Ego ipsi ollam condio. Exinde igitur conjunctus est Severiano, Antiocho, Isaacio Syrisco, circumforanco, præposito falsis monachis, trito in perpetuis adversus episcopos calumniis : deliberant armari scilicet adversus Joannem ; revera autem contra gloriam Servatoris. Cæterum, cum misissent primum Antiochiam, adolescentiæ ejus delicta perquirunt. Ubi vero defecerunt scrutantes scrutationes, et nihil invenerunt, mittunt Alexandriam ad Theophili vafritiem, qui dicebatur *Cothurnus*, solertis Italia moliri : qui statim replicas mentis suæ volumina cum otio et quiete latrociniali, cujusvis etiam prætextus speciem diligenter perscrutabatur. *DIAC.* Siste, pater, sermonis tui cursum, antequam obliviscar, ut tibi dicam causam, quæ ad nos usque Alexandria pervenit et perccebit. Joannem enim aiunt clericos a Theophilo depositos admisisse ad communionem ; atque ita Theo-

ήπτετο τοῦ ἐλεγκτικοῦ ἔξους κατὰ τῶν πλουσίων, τέμνων τὰ τῆς ψυχῆς ἀποστήματα, αὐτοῖς ἐκδιδάσκων, μετροφρονούντας πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ἀποστολικῷ πειθόμενος λόγῳ, τῷ πρὸς Τιμόθεον φερομένῳ. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλικιέναι ἐπὶ πλούτῳ ἀζηλότατοι. Τούτων οὖν αὐτοὺς ἐγγόντων, καὶ τῆς Ἐκκλησίας δσήμεραι ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀνθούσης, πάσης τῆς πόλεως εἰς εὐσέθειαν μεταχρυσωθείσης, σωφροσύνη καὶ ψαλμωδία τῶν ψυχῶν γεγανωμένον, οὐκ ἤνεγκεν ὁ μισόκαλος δαίμων τὸν δρασμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων, οὐς ἀπέστησεν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου διὰ τῆς Ἰωάννου διδασκαλίας ὡς τοὺς ἱππομανεῖς καὶ ὁ θεατροκόπους, καταλιμπάνοντας τὰς αὐλὰς τοῦ διαβόλου, δρομαίως χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχραν τοῦ Σωτῆρος, ἔρωτι τῆς σύριγγος τοῦ φιλοπρόβου ποι-
 μένος. Ἐκ τούτου προκαταλαμβάνει φθόνος τὰς διανοίας τῶν μισοθιτῶν ποιμένων, ἐλεγχομένων ἐκ τοῦ παραλλήλου. Μὴ δυνηθέντες δὲ αὐτοῦ περιγενέσθαι, εἰδὲ τὸ μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸν καταλύτην τοῦ φθόνου Σωτῆρα, πλέκουσι διαβολὰς κατὰ τοῦ Ἰωάννου, μεταποιήσαντες αὐτοῦ τινὰς ὁμιλίας εἰς ὕλους κατὰ τῆς βασιλείσης καὶ ἐτέρων τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ βασιλείως. Συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐπιστάντα Ἀκάκιον, τὸν ἐπίσκοπον Βεροῖας, ἀστογῆσαι, ὡς ἔλεγεν, καταγωγίῳ καλοῦ καὶ λυπηθείς ἐπὶ τούτῳ, ὀργῇ ὑπετυφύτο ὡς καταφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Ἀκατασχέτοις δὲ λογισμοῖς ἡττηθεὶς, ἐκφέρει λόγον ἄλογον ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας ἄξιον τῆς αὐτοῦ¹ *διανοίας, ἐπὶ τινῶν κληρικῶν Ἰωάννου εἰπὼν ἑγὼ αὐτῷ ἀρτίῳ γύτραν. Ἐξ αὐτῆς συγκλωθεὶς Σευηριανῷ καὶ Ἀντιόχῳ, καὶ Ἰσακίῳ Συρίσκῳ, περιτρίμματι, ἀφηρητῇ ψευδομοναζόντων, ἐν κακολογίαις κατατριβέντι πάντοτε κατὰ ἐπισκόπων, σκέπτονται θωρακίζεσθαι ὅθην μὲν κατὰ Ἰωάννου, τὸ δ' ἀληθές, κατὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Σωτῆρος. Ἀποστελλάντες δὲ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ζητοῦσι νεότητος αὐτοῦ πλημμελείας. Ὡς δὲ ἐξέλιπον ἐξερευνώντες ἐξερευνήσεις, καὶ οὐχ εἶδον οὐδὲν, ἀποστελλουσιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὴν εὐχέρειαν Θεοφίλου, καλουμένου Ἀμπαλλάξ, τὰ τοιαῦτα σωρὺς ἀρχιτεκτονούντος, ὅς, ἐξαυτῆς ἀναπτύξας τὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ βιβλία μετὰ πολλῆς τῆς ληστρικῆς ἡσυχίας, ἡρεύνα ζητῶν τρόπον προφάσεως κἂν τῆς τυχούσης. Ὁ διὰκ. Ἐπίσχε, ὦ πater, τῶν λόγων τὴν ῥύμην, πρὶν ἐπιλήσσομαι, ἵνα σοὶ εἴπω τὴν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας διαβῆσαν πρὸς ἡμᾶς καὶ ὀρullῆθεσαν αἰτίαν. Παρὶ γάρ, ὅτι καθαιρεθέντας κληρικοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἐδέξατο Ἰωάννης εἰς κοινωνίαν, λυπήσας τὸν Θεόφιλον, ὅπερ οὐκ ἔδει ὡς ἐκ τούτου διενεχθέντα αὐτὸν χωρῆσαι

* [Scripsimus θιατροκόπους pro θεατροκόπους.]

* Georg. παροῦς.

1. Tim. 6.
17.

Cap. vi.

Psal. 63.
7.

P. 1

F

20

A

P.

1.

C

P. 1

κατὰ τοῦ Ἰωάννου. Ὁ ἐπίσκ. Δῶμεν ἀληθῆ εἶναι τὸν εἰρημένον ὁρῦλλον· καὶ ἐπισκόπου ἐστὶ, κακὸν ἴσθαι κακῶς· καὶ ποῦ τὸ βεβαγγελικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· Μὴ ἐπιθυμῶ δ' ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· ποῦ δὲ τὸ ἀποστολικόν, Νίκα τὸ κακὸν ἐν τῷ ἀγαθῷ· ποῦ δὲ τὸ προφητικόν, Εἰ ἀνταπεδόκα σοὶς ἀνακατοιδούσῃ μοι κακὰ· Εἴτα οὖν ἦν φιλονεικότερον εἰπεῖν ἐγκαλοῦντα ἐπὶ εὐλαβῶν ἐπισκόπων· ἀδελφὲ Ἰωάννη, παρῆλθέ σε πεποιηκότα τὸ ἡ τό; καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπολογησάμενον, ἤγνοχένοι τὸ πρᾶγμα· Ὁ δὲ διὰ. Ἀληθὲς εἰρηκας, εἰ γέ τις ἦν ἐν αὐτῷ καλοθέλει, καὶ μὴ κατεσχηματίζετο τὴν τῶν κληρικῶν αἰτίαν, τὴν οἰκείαν ἐργὴν ἐκπληρῶν. Ὁ ἐπίσκ. Νῆ τὸν φόβον τοίνυν τὸν τοῦ Θεοῦ, ὃς δεσπόζει τῶν ἀπέριον φόβων, οὐκ ἐρῶ σοι ἄλλως, ἀλλ' ὡς ἔχει φύσεις τὸ πρᾶγμα περὶ τούτων ὧν εἰρηκας κληρικῶν. Ἰσιδώρος τις, πρεσβύτερος ἔτι τῆς τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου χειροτονίας, ὁδογηκαστὸν ἔτος ἄγων τὴν ἡλικίαν, ἐν Ἰσασι Ῥωμαίων οἱ πλείστοι ἐκκλησιαστικῶν ἐνεκεν ἐμβαλόντα εἰς αὐτὴν, ζενοδόχον Ἀλεξανδρείας ὄντα· οἶσθα δὲ καὶ αὐτὸς τὸν ἄνδρα, ἡνίκα σὺν Ἀκακίῳ ἐλθὼν τὴν Φλαυιανοῦ πρὸς Θεόφιλον κοινωσίαν ἐκόμισεν, εἰκοσιν ἔτεσιν ἀπεσχομένησιν. Εὐαγρίου ἐνεκεν τοῦ μακαρίου, τοῦ πολυλοῦς ἀγῶνας ἀγωνισαμένου ἐν ἐκκλησιαστικοῖς πόνοις. Τούτῳ τῷ Ἰσιδώρῳ γυνὴ τις χήρα τῶν μεγιστάνων δίδωσι χιλιούς χρυσίνους, δοκῶσασα αὐτὸν κατὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος τραπέζης, συναγοράσαντα ἁμρῖα ἐνδύσαι τὰς πτωχοτέρους τῶν Ἀλεξανδρίων, μὴ μεταδόνα γνώσεως τῷ Θεοφίλῳ, ἵνα μὴ λαβὼν αὐτὰ, τοῖς λίθοις προαναλώσῃ· ληθομάνια γὰρ τις αὐτὸν Φαραωνίους ἔχει εἰς οἰκοδομημάτων, ὧν οὐδαμῶς χρῆζει ἡ Ἐκκλησία. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἐν δευτέρῳ κείσθω· τὸ δὲ κατεπεῖγον περὶ τοῦ Ἰσιδώρου ἄκουσον· λαβὼν τοιγαροῦν ὁ Ἰσιώρος τὰ νομίσματα, ἀναλίσκει ταῖς πενομένηαις καὶ ταῖς χήραις. Ἐγὼ ποθὲν δὲ Θεόφιλος (οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ἐλάνθανε τῶν πανταχοῦ πραττομένων ἡ λαλουμένων, ἔχοντι ἐργασκόπους καὶ λογοσκόπους, ἵνα μὴ ἄλλως εἶπω), καὶ προσκαλεῖται τὸν Ἰσιώρον, μετροπαθῶς πυνθανόμενος, εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. Οὐκ ἀρνησάμενος ὠμολόγησε τὴν τοῦ πράγματος διανοίαν. Ὁ δὲ ἀκούσας, τὴν σκητὴν ἐναλλάσσει, καὶ ὁ πρὸ ῥοπῆς ἐπεικῆς καὶ χρηστοφανῆς ἐν τῇ ἐρωτήσει, μετὰ τὴν ῥοπὴν οἶδεν ὅλος, τὰς μορφὰς ἐναλλάττων, τῆς ἀποκρίσεως εἰσελθούσης τοῦ Ἰσιδώρου. Καὶ μὴν ἐρησυχάσας χρόνον, καθάπερ λαθροδόκτης κύνων, μετὰ δύο μῆνας προφέρει χερσίων, συγκροτήσας τὸ ἱερατεῖον, παρόντος τοῦ Ἰσιδώρου, λέγων· ὅτι τοῦτο ἐδεξάμην πρὸ δεκαοκτῶ ἐτῶν, Ἰσιώρε, κατὰ σοῦ, καὶ ἐπειδὴ περιάσφαλος

philum offendisse: quod minime factum oportuit: adeo ut ex eo infensus Joanni, oppugnare eum aggressus sit. ERISC. Demus hunc rumorem, qui perccebit, esse verum: an episcopi est, malum malo curare? et ubi est illud Evangelii quod ait, *Sol non occidat super iracundiam vestram?* Ephes. 4. ubi illud apostoli, *Vince in bono malum?* ubi illud prophetæ, *Si reddidi retribuentibus mihi mala?* Deinde num operosius erat coram reverendis episcopis cum accusare et dicere: Frater Joannes, hoc aut illud an imprudens fecisti? et Joannem defensionis loco dicere, rem ignorasse se? DIAC. Verum dicis, si in eo fuisset voluntas bona, nec prætexuisse clericorum causam, ut propriam iram expleret. ERISC. Per timorem Dei qui infinitis timoribus dominatur, non aliter tibi dicam, quam ut se habet rei natura de iis clericis, quos memorasti. Isidorus quidam presbyter ex beati magni Athanasii ordinatione snpererat, octogesimo ætatis annum agens, quem norunt Romanorum plerique ecclesiasticarum rerum causa Romam venisse, cum Alexandriæ hospitum susceptor esset. Tu vero et ipse nosti hominem, quando cum Acacio veniens, Flaviani cum Theophilo communionem attulit, viginti annos abruptam beati Evagrii causa: qui plurima certamina in obeundis ecclesiasticis laboribus pertulit. Huic igitur Isidoro mulier quædam vidua e magnatibus dat mille aureos, adegitque jurejurando per Servatoris mensam, emtis vestibus pauperiores Alexandriæ feminas contacturum clam Theophilo, ne is nummos illos caperet, atque comparandis lapidibus insumeret. Lapidum enim furor quidam Pharaonius ipsum possidet, ad ædificia quibus nihil indiget Ecclesia. Et hæc quidem mittamus: quod autem de Isidoro urget, audi. Cum igitur Isidorus eos nummos accepisset, impendit pauperibus et viduis mulieribus. Alicunde id novit Theophilus: nihil enim ipsum latebat eorum quæ ubique fierent et dicerentur, utpote qui haberet et factorum et dictorum exploratores, ne aliter eos appellem. Isidorum evocat, moderate interrogans, an ea ita se haberent. Non negavit Isidorus, reique totius administrationem fassus est. Quo ille audito, scenam mutat: et qui paulo ante in interrogatione moderatus ac lenis apparuerat, momento post audito Isidori responso, totus intumuit, mutata subinde facie. Et cum paululum quieverisset, ut canis qui clam mordet, post menses duos convocato clero,

^b [Cod. εὐαγγελιστο. Sic legitur p. 428 ed. Bigot. κατὰ τὸ εὐαγγέλιον.]

profert chartulam præsentē Isidoro, dicens : Hanc accepi ante decem et octo annos, Isidore, adversus te; et quoniam valde occupatus eram, rem silentio tradidi : nunc vero alias chartas quærens, hanc de te chartulam inveni : contra hanc institue defensionem. Illa autem chartula continebat accusationem Sodomitici criminis. Ad hæc Isidorus Theophilo respondit, defendens se : Concedamus hoc verum esse, et a te acceptam esse chartulam, et tibi excidisse : nonne aderat qui libellum dedit, ut denuo ille a te reposceretur? Ad hæc Theophilus : Sed non aderat puer, navigabat enim in mari. Et Isidorus : Non aderat tunc, ut dicis, papa : post navigationem nonne adfuit? non secundo? non tertio anno? et nunc si adest, jube hominem sistere se. Ad hæc Theophilus, quem ipsa veritas contemtibilem redditura erat, rem in alium diem rejicit : et juvenem quemdam pollicitationibus multis demulcens, ad accusationem contra Isidorum instruxit, dalis ipsi, ut aiunt, quindecim aureis : qui statim eos matri affert. Illa autem partim metu inconnivens oculi eos non accepit, partim legum timore perculsa, cogitans ne quando Isidorus calumnia appetitus, ad præsidem provincie provocaret. Isidorum convenit, atque ipsi totam tragœdiam fatetur, ei ostendens aureos, quos a sorore Theophili mercedis loco accepisse se dicebat adversus Isidorum innocentem. Et illa quidem cum ob multa, tum præcipue ob eam causam, meritis penis perculis moritur, chirurgo mamillas ejus corante. Interea Isidorus domi manebat, Deum orans. Puer autem partim leges veritus, partim asperiores Theophilum conjectans, si scopo excideret, ad ecclesiam, utile propugnaculum, confugit, altari adhærens. Ita Theophilus, silente justitia, Isidorum Ecclesia eliminat, cum execrandæ divulgasset, injustitiæ gravitate prætexens. Deinde timens Isidorus, ne tandem graviore ira instigatus Theophilus, salutis suæ insidias meditaretur (nam ad hæc usque etiam progredi solet, ut aiunt), cursu petit montem Nitriæ ad monachorum ordinem, ubi commoratus fuerat adolescens : et in cella sua sedens, precabatur, patientissimum Deum interpellans. Super his indecoræ et incertæ victoriæ sibi conscius Theophilus, mittit literas ad vicinos episcopos, et jubet quosdam e primariis a monte et ab interiori cremo expelli, eosque præcipuos monachos, minime addita cau-

ἐγενόμην, λήθην παρέδωκα τὸ πρῶτον· νῦν δὲ ἐτέρους ἐπιζητῶν χάριτας, εὗρηκα τοῦτο τὸ περὶ σοῦ χαρτίον ἀπολόγησαι πρὸς αὐτό. Περιεῖχε δὲ ὁ χάριτης ἐγγλῆμα τὸ Σοδόμικον. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἀπολογούμενος λέγει τῷ Θεοφίλῳ. Συγγορήσωμεν ἀληθείας εἶναι, ὅτι καὶ ἐδῶξεν τὸν χάριτον καὶ παρέπεσεν· οὐκ ἦν δὲ δοὺς τὸν λιβέλλον, ἵνα ἐκ δευτέρου τοῦτον ἀπατηθῇ; Πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος· ἄλλ' οὐ παρὴν ὁ παῖς, πλείστερος ὑπάρχων. Καὶ ὁ Ἰσίδωρος· οὐ παρὴν παραυτὰ, ὡς λέγεις, πᾶπα μετὰ τὸν πλοῦν οὐ παρὴν; τῷ δευτέρῳ ἔπει οὐ παρὴν, οὐδὲ τῷ τρίτῳ; καὶ νῦν ἐν πάρεσσι, κέλευσον στῆναι τὸν ἄνθρωπον. Πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας μέλλων εὐκαταφρόνητος γίνεσθαι, ἀναβάλλεται εἰς ἡμέραν ἑτέραν. Καὶ λιπαρήσας τινὰ νεανίσκον ὑποσχέσεται * πολλὰς, ἥλειψεν εἰς κατηγορίαν κατὰ τοῦ Ἰσίδωρου, δοὺς αὐτῷ, ὡς φασί, πεντεκαίδεκα χρυσίνους, ὃς ἐξαυτῆς ἀνατίθεται τῇ μητρὶ. Ἡ δὲ τοῦτο μὲν οὐ κατεδέχετο ὑπὸ τοῦ ἀκλινοῦς ὀφθαλμοῦ, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῶν νόμων ἀνατραπέισα, ἐνθυμουμένη μήποτε ὁ Ἰσίδωρος συκοφαντηθεὶς ἐκκαλέσεται ἐπὶ τὸν ἀρχόντα τῶν δῆμων, ἐλθοῦσα, ὁμολογῇ τὴν δραματουργίαν τῷ Ἰσίδωρῳ, δεῖξασα αὐτῷ τοὺς χρυσίνους, οὓς ἔλαγε παρὰ τῆς ἀδελφῆς Θεοφίλου εἰληφέναι, μισθὸν κατὰ τοῦ ἀθροῦ. Καὶ αὕτη μὲν διὰ πολλὰ, ἐξαιρούμενη δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἄξιαν τίσασα ποινὴν τελευτᾷ, τοὺς μαστοὺς χειρουργουμένη. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἔμενεν οἶκοι, τὸν Θεὸν ἱκετεύων. Ὁ δὲ νεανίσκος, τὸ μὲν τοὺς νόμους φοβούμενος, τὸ δὲ τὸν Θεόφιλον δεινότερον ἐννοῶν τῇ ἀστοχίᾳ, ἐπὶ τὸ λυσitelὲς καταφύγει τείχος, τὴν ἐκκλησίαν, προσφυγὼν τῷ θυσιαστηρίῳ. Οὕτως ὁ Θεόφιλος κωχῇ τῇ οἰκῇ ἀποκηρύσσεται τὸν Ἰσίδωρον τῆς Ἐκκλησίας, ἀνήκεστα ἐπιφύμισας, συγκαταστάμενος σεμναπρέπειαν τῇ ἀδικίᾳ. Πρὸς τούτοις δέισας ὁ Ἰσίδωρος μήποτε χαλεπώτερῳ τῷ θυμῷ πιεσθεὶς ὁ Θεόφιλος, σκέψεται κατ' αὐτοῦ ἐνέδραν τῆς σωτηρίας (ψάχνει γάρ, ὡς φασί, καὶ μέγρις τούτων) ὁρμαῖος χωρεῖ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ τῆς Νιτρὶς πρὸς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν, ἐνθα τὰς τῆς νεότητος ἑσχάκης διατριβάς· καὶ καθίσας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, προσήγχετο τῷ μακροθύμῳ Θεῷ ἐντυγχάνων. Ἐπὶ τούτοις τὸ ἀπρεπὲς καὶ ἀχλὺν συνειδὼς ἐξαυτῇ τῆς νίκης ὁ Θεόφιλος, πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς σύγγενους ἐπισκόπους, καὶ κέλευει τινὰς τῶν πρώτων βρυχῆναι τοῦ ὄρους καὶ τῆς ἐνδοτέρας ἐρήμου, τοὺς δὲ κεφαλῆς μοναχοὺς, οὐκ ἐπαγαγὼν τὴν αἰτίαν. Οἵτινες μοναχοὶ σὺν τοῖς πρεσβυτέραις κατελθόντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, παρεκάλουν τὸν Θεόφιλον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν κατεδικάσθησαν

P. 53.

P. 54.

* Georg. πολυδοῦς.

* Georg. ὁρμαίνους. [Pag. 35, C, ὁρμαῖαν ἰσθελῖν.

ulsi Georg. ὁρμήν, Bigot. conj. ὁρμαῖας, sine causa.]

b Idem τολήθη [ἡστέηε?]

φιῶνται. Ὁ δὲ ὑπάριμος ὀφθαλμοῖς δρακοντοῦδας ἀνα-
 τενίσας, ταυρηθὼν ὑπεβλήπετο, ποτὲ μὲν πελιθὼς,
 ποτὲ δὲ ὠχρὸς, ποτὲ δὲ καὶ σαρκᾶζων, ὑπ' ἀκράτου
 δργῆς φερόμενος· ἐνεῖλει τῷ Ἀμμωνίῳ, ἀνδρὶ ἡλι-
 κιώτῃ, τὸ ὠμοφόριον ἐν τῇ τραχηλῇ οἰκείαις χερσὶ,
 καὶ πληγὰς ταῖς σιαιγόσι αὐτοῦ ἐμφορήσας, συνε-
 55. σπασμένους ὀκατύλους αἱμάδας τὰς ῥίνας, ἐπιφορῶν
 τῇ φωνῇ· αἰρετικῇ, ἀναθεματίσας Ὁριγένην· μηδὲν
 προκειμένου, πλὴν τῆς ἀξιώσεως ἔνεκεν Ἰσιδώρου.
 Τοιοῦτον γὰρ οἱ θυμοί, καθάπερ οἱ κύνες, τυφλὰ τί-
 κουσιν καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ῥήματα. Οὕτως οὖν
 αἱματόμυρτοι καὶ ἀναπόκριτοι ὑποστρέψαντες εἰς τὰς
 μὸνας αὐτῶν, εἰχοντο τῆς προκειμένης ἀσκήσεως,
 τῇ μαθῆσαι ἑτὴν φύσιν δύναντες, δι' ὧν ἡ σωτηρία
 προσγίνεται, ἔλαττον φροντίσαντες τῆς τούτου μα-
 νίας τῇ μηδὲν ἑαυτοὺς συνειδέναι κακόν. Πρὸς τού-
 τους οὐκ ἠρεμήσας ὁ Θεόφιλος, ἀποστέλλει πρὸς τοὺς
 ἐκ γειτονίων ἐπισκόπους, καὶ συγκατοῖσι κατὰ τῶν
 μοναχῶν συνέδριον· οὗτε δὲ καλίσας αὐτοὺς εἰς ἀπο-
 λογίαν, οὕτε μεταδούς λόγου, ἀποκηρύττει τρεῖς ἀν-
 60. δρας τοὺς ἐπ' ἐξοχῆς φερόμενους ἀθρόως κατὰ τοῦ πλή-
 θους ἐξενεγκεῖν τὴν τιμωρίαν, σχηματισταίμενος ὁμο-
 γμαῖτον ἁ παραφθοράν· καὶ οὐς πολλάκις ὑπερ ἐπι-
 σκόπων ἐτίμησεν ὡς διδασκάλους, διὰ τὸν βίον, διὰ
 τὸν λόγον, διὰ τὸν χρόνον, τούτους οὐκ ἠδέσθη γόητας
 ὀνομάζων διὰ τὴν πρὸς Ἰσιδῶρον σέβειν. Καὶ μετὰ
 τοῦ ἀποκηρύξαι, εἰς αὐτοῦ τοῦ ὅρου ἀλείφει ἀνθρώ-
 65. παρίαν πέντε, ἃ μηδέποτε ἐν συλλόγῳ τῶν τῆς ἐρήμου
 γερόντων ἔστησαν, ὧν ὁ λῆγειν, ἀνάξια καὶ θυρωρίου
 καὶ τὸν μὲν χειροτονεῖ ἐπίσκοπον, ἐγκατατάξας κοι-
 νωδύρῳ, πόλιν οὐκ ἔχων (ἀδεῶς γὰρ καὶ τὰς και-
 νοτομίαις εἰργάζετο, ἄλλον ἑαυτὸν Μωσέα ὀνομά-
 ζων· τὸν δὲ πρεσβύτερον· τοὺς δὲ τρεῖς ὁ διακόνους,
 οὐκ ὄντας τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ διακρόων τόπων. 25
 Ὁ μὲν γὰρ ἦν Αἰβύς, ὁ δὲ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ δὲ Παρα-
 νίτης, ὁ δὲ Παραλεώτης. Διὸ καὶ ὑπήκουσαν αὐ-
 τοῦ τῇ μακρυονομίᾳ, τὸ ἀνελπιστοῦν ἔχοντες τῶν
 τῆς πατρίδος ἐνεχυρῶν. Καὶ παρασκευάζει αὐ-
 τοὺς δοῦναι λιβελλοὺς κατὰ τῶν τριῶν ἐκείνων,
 αὐτοὺς ὑφάνας τοὺς λόγους τῆς συκοφαντίας, τοῦτο
 μόνον συνεισενεγκάντων, τὸ υπογράφαι. Μετὰ τοῦτο,
 λαθὼν τοὺς λιβελλοὺς παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλη-
 σίας, εἰσέρχεται πρὸς τὸν Αὐγουστάλιον, καὶ ἀποτίθη-
 70. ται κατ' αὐτῶν ἐντυλίχων ἐκ προσώπου οἰκείου ὁ ἀρ-
 χιερεὺς τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, συμπλέξας καὶ
 τοὺς τῆς συκοφαντίας λιβελλοὺς, καὶ ἀξιῶσι στρατιω-
 τικῇ βοήθειᾳ ῥιπῆναι τοὺς ἀνδρας ἀπὸ πάσης Αἰγύ-
 πτου. Λαθὼν δὲ σχήματι τὸν στρατιώτην, ἅμα τῷ
 προστάγματι, συναθροίζει πλῆθος πλημμελῶν εὐκό-

sa. Qui monachi cum senioribus Alexandriam cum
 descendissent, orabant Theophilum, causam ut
 C diceret, ob quam condemnati ejectione essent.
 Ille autem sanguinolentis oculis draconem instar
 intendens, torvum taurino more intuebatur; mo-
 do quidem lividus, modo pallidus, modo au-
 tem anare subridens, ab immodica ira abreptus,
 Ammonio, viro grandævo, omophorium mani-
 bus ipse suis injicit in collum, cum malis ejus
 plagas inflexisset, et pugnis nares ejus cruentas-
 set, inclamans his vocibus: Hæretice, anathema-
 D tiza Origenem: cum nihil esset propositum de
 Origene præter postulationem Isidori causa. Ta-
 lis enim ira est, veluti canes, cæca et dicta et facta
 parit. Igitur sic sanguine adpersi, et sine respon-
 so reversi ad sua monasteria propositum vitæ in-
 stitutum persequerantur, Scripturarum scientia
 ingenium acucentes, per quas salus acquiritur,
 illius insaniam eo curantes minus, quod nullius
 E mali sibi conscii essent. His non adquiescens
 Theophilus, mittit ad vicinos episcopos, et ad-
 CAP. VII.
 versus monachos cogit concilium, neque ad de-
 fensionem vocatis ipsis, nec facta illis dicendi
 potestate, tres viros e præcipuis excommunicat,
 veritus simul contra multitudinem penam de-
 cernere, prætexens dogmatum perversitatem; et
 quos sæpe plus quam episcopos honoraverat ut
 magistros, propter vitam, doctrinam et ætatem,
 eos non puduit appellare præstigiatores, eo quod
 F erga Isidorum optime affecti essent. Et post ex-
 communicationem ex ipso monte instruit homi-
 nunculos quinque, qui numquam in cætu senio-
 rum eremi steterant, et indigni erant, piget
 dicere, qui vel ostiarii essent: et hunc qui-
 dem ordinat episcopum, viculo præficiens, cum
 civitatem non haberet (etenim sine ullo pudore
 illas novitates adebat, se alterum Moysen vo-
 cans), illum vero presbyterum, et tres alios
 diaconos ordinat, qui non erant Ægyptii,
 sed e diversis locis. Erat enim unus eorum Li-
 blys, alius Alexandrinus, alius Pharanites, alius
 vero Paraleotes. Quam ob causam ejus vano la-
 bori consenserunt, cum nullum præmium e pa-
 tria sperandum haberent. Eos itaque subornat,
 ut libellos darent adversus tres illos senes: et fal-
 sæ accusationis verba ipse contextit, cui unum id
 isti contulerunt, ut subscriberent. Deinde, acce-
 ptis ab eis libellis coram Ecclesia, ingreditur ad
 Augustalem, et contra istos supplicem libellum

c. Addit Georg. τὸν γερόντιον

d. Cod. παραφθοράν

e. [Ms. διακρόους]

apud eum nomine suo deponit ipse, Ægyptiæ dioceses pontifex, adjunctis falsæ accusationis libellis, petitque ut militari manu expellantur ii homines ex universa Ægypto. Accepto igitur in speciem milite una cum mandato, sceleratorum multitudinem congregat, qui circa potestates versantur ad omnia parati; et repente monasteria noctu invadit, cum prius pueros, qui secum erant, vino ingurgitasset. Et primum quidem illorum fratrem Dioscorum, sanctum episcopum, qui erat ex illo monte, jubet throno ejici, tractum a servis Æthiopicis, iisque fortasse nondum baptizatis; sibi vindicans ejus paræciam, quam a Christi adventu habebat civitas Dioscori. Inde prædatur montem, monachorum reculas junioribus prædam addicens. Expilatis cellulis, inquit tres illos quos in puteum demiserant, imposita oī putei storea: cum autem eos non invenisset, eorum cellulas sarmentis incendit, combustis una libris omnibus veteris ac novi Testamenti, aliisque optimis codicibus, et puero uno, sicut oculati testes dixerat, et sacra Eucharistia. Cum autem impotens ejus ira paululum deferbisset, Alexandriam repetit, locum fugæ dans sanctis illis viris: qui sumtis statim melotis suis in Palæstinam profecti, Æliam adventant. Cum iis egressi sunt, præter presbyteros et diaconos illius montis, trecenti optimorum monachorum: alii vero per diversa loca dispersi sunt. Secessum eorum non ferens obliqui cursus coluber, rursus contra eos Theophilum suscitavit: qui ira succensus literas exarat ad episcopos Palæstinæ: Non oportebat, inquit, vos præter voluntatem meam in civitates vestras hos recipere; sed quoniam ignari id fecistis, vobis ignosco. In posterum igitur cavete, ne illos aut in ecclesiasticum aut in privatum aliquem locum admittatis: deum esse se non dicens tantum, sed etiam præ immodica arrogantia imaginans. Illi multa necessitate acti, cum in alia ex aliis loca migrarent, tandem in Comitatum veniunt, ubi divina manu ad curam potentium agendam Joannes collocatus erat episcopus; atque ad ejus genua provoluti, orabant succurreret animabus calumniarum passis, et devastatis ab iis, qui id potius quam benefacere consuevissent. Stetit Joannes: atque ut vidit quinquaginta electorum hominum canitiam, sacris laboribus tinctam et ornatam, veluti Joseph, fraterni amoris acri dolore stimulatus, in lacrymarum effusus est, percunctans ex eis,

λων περὶ τὰς ἀξίας, καὶ ἐπισκίπτει τοὺς μοναστηρίους. P.
 ἡ ἀθρόα νυκτὶ, οἰνοφυλῆσας τοὺς παῖδας τοὺς σὺν αὐτῷ·
 καὶ πρῶτον μὲν τὸν τοῦτον ἀδελφὸν Διόσκορον, ἄγιον C
 ἐπίσκοπον ὄντα τοῦ ὅρους, κελεύει τοῦ θρόνου βίβη-
 ναι, συρέντα δ' οἰκετῶν Αἰθιοπῶν, καὶ αὐτῶν τάχα
 ἀκμὴν ἀφωτίστων· λαβὼν αὐτοὺ τὴν παροικίαν, ἣν
 ἀπὸ τῆς παρουσίας Χριστοῦ εἶχεν ἡ τοῦ Διοσκόρου
 πόλις. Μετὰ τοῦτο λαφυραγωγεῖ τὸ ὄρος, μισθὸν τοῖς
 νεωτέροις τὰ μικρὰ πράγματα τῶν μοναχῶν διδοῦς.
 Σκυλεύσας δὲ τὰς κέλλας, ἐπισκίπτει τοὺς τρεῖς ἐκεί-
 νους, οὓς κεχαλάκεισαν ἐν φρέατι, ψάλλον ἐπιθόντες
 τῷ στομίῳ· καὶ εὐρὼν δὲ αὐτοὺς, ἐμπέτησιν αὐτῶν
 φρυγάνους τὰς κέλλας, συγκαύσας τὰς βίβλους πάντας
 ἐνδιαθέτους καὶ σπουδαίας, καὶ παιδίον ἓν, ὡς ἔφα-
 σαν οἱ ἑωρακότες, καὶ τὰ σύμβολα τῶν μυστηρίων.
 Οὗτος οὖν λωφῆσας τῆς ἀλόγου ὀργῆς, καταλαμβάνει
 πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, δοὺς χώραν φυγῆς τοῖς
 ἀγίοις ἐκείνοις· οἵτινες ἐξαυτῆς λαβόντες αὐτὸν τὰς
 μελωτάς, ἐξέρχονται εἰς τὴν Παλαιστίνην, Αἰλίαν
 καταλαβόντες. Οἱς συνεζήλουν σὺν πρεσβυτέροις καὶ
 διακόνους τοῦ ὅρους τριακόσιοι τῶν μοναχῶν σπου-
 δαίον, οἱ δ' ἑτεροὶ διαφρόνεις διεσπάρησαν τόποις. P.
 Τοῦτον μὲν φέρον τὴν ἰδιοπραγίαν ὁ σκολιὸς τὸν δρό-
 μον ὄρει, ἀνασείει πάλιν κατ' αὐτῶν τὸν Θεόφιλον· δὲ
 ἀναθρασθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς, χαράσσει γράμματα πρὸς
 τοὺς τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπους, λέγων· οὐκ εἶδε
 μὲν ἡμᾶς παρὰ γνῶμιν μου ἐν ταῖς πόλεσιν ὑποδέ-
 ξασθαι τοὺς· ἐπεὶ δὲ ἡγοήσατε, συγγνωμὴν
 ἡμῖν νέμω. Τοῦ λοιποῦ τοῖνυν φροντίσατε, μήτε εἰς
 ἐκκλησιαστικὸν, μήτε εἰς ἰδιωτικὸν τοὺς ὑποδέ-
 ξασθαι τόπον· οὐ μόνον λέγων, ἀλλὰ φανταζόμενος
 εἶναι θεὸς, τῇ υπερβολῇ τῆς οἰήσεως. Οἱ δὲ ὑπὸ τῆς
 πολλῆς ἀνάγκης φερόμενοι διὰ τὸ τόπους ἐκ τόπων
 ἀμειβεῖν, καταλαμβάνουσιν τὸ στρατόπεδον, ἐνθα ἐνε-
 θρόνιστο ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπὸ τῆς θείας χειρὸς
 εἰς ἐπιμέλειαν τῶν δυναστευόντων· καὶ προσπεσόντες
 αὐτοῦ τοῖς γόνασιν, ἐδέοντο βοηθῆσαι ψυχαῖς συκο-
 φαντομέναις καὶ λεηλατομέναις ὑπὸ τῶν τοῦτο μάλ-
 λον ἢ εὖ ποιεῖν εἰθισμένων. Ἔστι δ' Ἰωάννης, καὶ εἶδε
 πεντήκοντα λογάδων ἀνδρῶν * πολλὰν πόνους ἐκείνης
 βαρεῖσαν ἡμπερισμένην καὶ δριμυθῆς φιλαδελφίας
 πάθει, κατὰ τὸν Ἰωσήφ, δάκρυσι συνεσπέρη, πυν-
 θανόμενος παρ' αὐτῶν, ποῖος ἔκ ἐξ δρυμοῦ ἡ μο-
 νὴς ἄγιος τῇ πολυκαρπῶι ταύτῃ ἀμπέλῳ ἐδώσκη-
 νεν. Οἱ δὲ φασιν· ἡ καθίστα, πάτερ, μώτῳ σου ἡμᾶς οὐχ
 ὡς ἔτυχε τρωθέντας τῇ Θεοφίλῳ τοῦ πάπα μακίᾳ, εἰ
 ἄρα δυνηθείης συνουλῶσαι ἡμῶν τὰ τῶν τραυμάτων
 οἰδήματα· ἐὰν γὰρ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς παρακλησῇ, ἡ
 αἰδεσθεὶς ἡ ψοβήσῃ τὸν Θεόφιλον κατὰ τοὺς λοιποὺς

* Georg. ἀθρόως ἐν νυκτὶ.

* Georg. βολήσας.

* Georg. σπλῆν κ. ι. βαρεῖσαν ἡμπερισμένης.

ἐπισκόπους· οὐδὲν λοιπὸν παρ' ἡμῶν ὑστερεῖται, τῷ βασιλεὶ προσελθόντας, ἀναδιόξαι τὰς αὐτοῦ κακοπραγίας ἐπὶ ὕβρει τῆς Ἐκκλησίας. Εἰ τοίνυν φροντίζεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπολήψεως, ἐπινύσσας πείσον αὐτὸν συγχωρῆσαι ἡμῖν τὴν οἰκίαν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, μηδὲν ἐπιτακόντας μήτε εἰς τὸν νόμον τοῦ Σωτῆρος, μήτε εἰς αὐτὸν ἐκείνου. Ἐπὶ τούτοις νομίσας δ' Ἰωάννης εὐσεβῶς μεταβάλλειν τὴν Θεοφίλου πρὸς αὐτοῦς μνησικαίαν, ἡδέως ἤρπασε τὸ πρῶγμα· παρακαλῶν αὐτοὺς ἀνδράς φιλοθέμι σιγῇ πρὸς πάντας ἡσυχαίαν τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, μέγρις οὐ ἀποστέλλω πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεόφιλον· καὶ δοὺς αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀναστασίᾳ καλουμένη ἐκκλησίᾳ μονὰς πρὸς τὴν ἀναπαυσιν, αὐτοὺς μὲν οὐκ ἐπεκούρει τὰ πρὸς τὴν χεῖραν, γυναικῆς δὲ φιλόθεοι ἐπῆρχον αὐτοῖς τὴν διαίταν, καὶ αὐτῶν συνεσπερόντων ἐκ μέρους τῆ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ. Συνέβη οὖν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κληρικὸς εἶναι τοῦ Θεοφίλου ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, προκαλοῦντας τῶν χειροτονουμένων ἀρχόντων τὰς προαγωγὰς ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, τὰς εἰς αὐτὸν εὐνοίας⁶¹ περιποιούμενος ἐπ' ὁλόθρῳ τῶν αὐτῷ λυπούντων. Προσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς δ' Ἰωάννης ἐπυνόησεν, εἰ ἐπίστανται τοὺς παρόντας ἀσκητάς. Οἱ δὲ ἐξηλθόντες ἐμαρτύρησαν ἀνδράσι, λέγοντες τῷ Ἰωάννῃ ὅτι καὶ ἴσμεν αὐτοὺς καὶ μεγάλην ὑπέστησαν βίαν· καὶ εἰ βούλει, δέσποτα, τῆς μὲν πνευματικῆς κοινωνίας αὐτοῖς μὴ μεταδῶς, ἵνα μὴ λυπήσῃς τὸν πᾶν, φιλορρόνησαι δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις· πρέπει γάρ σοι, ὡς ἐπισκόπῳ. Οὗτως δ' Ἰωάννης οὐκ ἐδέξατο μὲν αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν, γράζει δὲ λιπαρῶν τῷ Θεοφίλῳ· ταύτην μοι παράσχου τὴν χάριν ὡς τέκνῳ σῷ καὶ ἀδελφῷ, ἐναγκαλισάμενος τοὺς ἀνδράς. Πρὸς τοῦτοις δ' Θεόφιλος τὴν μὲν χάριν οὐ παρέσχε τῷ Ἰωάννῃ, ἀποστέλλει δὲ τινὰς περιεσσυμένους εἰς λογικὰς ἀμιλλὰς, περὶ ὧν προείπομεν ἀνωτέρω· καὶ παρασκευάζει δεήσεις αὐτοὺς ἐπιδύναμι ἅς συνήθως αὐτὸς ὑπηγόρευσε, περιεσχόμενος μὲν ψεύδος ὁμολογημένον, ἡμπεριμένον δὲ τὴν πολυσχρόν σκυοκρανίαν τὴν ἐν τοῖς ἀσκητοῖς, μηδὲν ἔχον αὐτῶν διαβάλλειν τὸν βίον· καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς ἐν τῇ παλατίᾳ, ὡς γότας, δακτυλοδεικτεῖσθαι. Ὡς δὲ εἶδον οἱ ἀσκηταί, ὅτι οὐ μόνον αὐτὸν οὐ διορθοῦνται, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀργὴν πλεονακινούσιν, ἀζηῶτας αὐτῷ προάγοντες πολλοὺς, μετὰ τοῦ ἀναθεματίζειν πᾶσαν ψευδοδόξιν, ἐπιτιμῶσιν λιβελλοῦς ἐντευκτικούς τῷ Ἰωάννῃ, ἀναδιόξαντες τὰ τῆς τυραννίδος εἶδη, μετὰ καὶ κεφαλῶν τινῶν· ἀαγνύμενοι ἐπὶ τῶν νηπιωτέρων τέως λέγειν, ἵνα μὴ καὶ πίστεως αὐτοὺς ἀπελάσω, ἴσως καὶ παρὰ τοῖς τελειωτέροις οὐ πιστευόμενος. Πάλιν καὶ δι' ἐκτουτοῦ καὶ δι' ἐτέρων ἐπισκόπων δ' Ἰωάννης παρακαλεῖ αὐτοὺς

quisnam aper de silva aut singularis ferus huic fecundissimæ vitæ invidisset. Illi autem a Sede, pater, et nobis medere non mediocriter vulneratis a Theophili papæ furore, si tamen poteris tumorum nostrorum tumores ad cicatricem perducere. Nam si et ipse nos negligis, Theophili seu reverentia seu timore ductus, ut alii episcopi, nihil jam reliqui nobis fit, nisi ut Imperatorem adeamus, et prava illius facta in contumeliam Ecclesiæ exponamus. Si ergo ecclesiasticæ tibi existimationis cura est, nobis annue, ipsique persuade, ut nobis nostrum in Ægypto domicilium concedat, qui nihil peccavimus, neque contra legem Servatoris, neque in eum ipsum. Ad hæc Joannes sperans facile se Theophili adversus eos odium demutaturum, libenter negotium arripit, admonens eos ut apud omnes religioso silentio adventus sui causam tegerent, donec ipse, inquit, misero ad fratrem Theophilum. Et dato eis in ecclesia dicta Anastasia hospitio ad requiescendum, ipse quidem non suppeditabat quæ ad usum illis necessaria erant; sed religiosæ mulieres victum ipsis subministrabant, et ipsi quoque nonnihil conferebant ex opere manuum. Contigerat autem sub id tempus ut clerici quidam Theophili Constantinopoli adessent, magistratum qui regendæ Ægypto designabantur promotiones præmercantes, et benevolentiam Theophilo conciliantes in perniciem eorum qui illi minime placebant. Hos igitur ad se accitos Joannes percunctabatur, an præsentibus monachos novissent. Illi candide de ipsis testimonium perhibere, dicentes Joanni : Et novimus eos, et vim magnam perpressi sunt : ac si placet, domine, spiritalem eis communionem impertire noli, ne offendas Theophilum : in cæteris benignum te præbe; hoc enim te ut episcopum decet. Sic Joannes eos quidem ad communionem non admittit; Theophilo autem scribit, orans : In hoc mihi ut filio et fratri gratificare, hosce viros amplectitor. Ad hæc Theophilus, gratiam quidem negavit Joanni; mittit autem quosdam ad contentiosas verborum pugnas exercitatos, de quibus superius diximus, et monet, dent illi libellos precum, quos more suo ipse dictaverat : qui continebant apertum quidem mendacium, amictum vero varia et multiplici calumnia eorum quæ sunt

⁶¹ [Ἰμο περιποιούμενος, vel περιποιούμενου, et mox αὐτῶν λυπούντων.]

invisibilia, cum nihil haberet unde eorum vitam calumniaretur; facitque ut in palatio quasi præstigiatores digito monstrarentur. Monachi ut viderunt se non solum Theophilum non placare, sed in majorem iram impellere, dum multos intercessores ad illum mittunt, insuper paratos se esse dicentes falsam omnem doctrinam anathematizare: supplices libellos Joanni offerunt, diversa Theophili tyrannidis genera denotantes, adjunctis quibusdam capitulis, quæ pudet coram simplicioribus dicere, ne eos a credendo deterream, fortasse etiam apud perfectiores fidem non inventurus. Rursus et per seipsum et per illos episcopos hortatur eos Joannes, ut desinant ipsum accusare ob molestiam quæ ex hujusmodi iudicii nasci solet: et scribit Theophilo: Eo desperationis homines ejusmodi devenere, ut scripto te accuset. Cæterum quod tibi videtur rescribe: non enim me audiunt, ut a Comitatu discedant. Ob ejusmodi scripta totius ira incensus Theophilus, ab Ecclesia excludit fratrem monachorum Dioscorum episcopum, qui in Ecclesia suenerat: et ad Joannem episcopum scribit: Arbitror equidem non ignorare te canonum Nicænorum decretum, quo sancitur, ne episcopus litem extra fines suos iudicet: si autem ignoras, disce, et a libellis adversus me abstine. Nam si iudicari me oporteret, ab Ægyptiis episcopis iudicandus sum, non a te qui septuaginta quinque dierum itinere hinc abes. Accepta lectaque ea epistola Joannes eam quidem penes se servavit, monachis autem partis utriusque ea dixit quæ ad pacem erant. Quibus auditis, exasperata est utraque pars, illa quidem ut tyrannide oppressa, altera vero quod absque Theophilo facultatem non haberet incundæ pacis, cujus jussu dederat libellos calumniis plenos. Sic Joannes dato eis responso, eos ab sua cura et cogitatione dimisit. Post hæc monachi, qui injuria affecti fuerant, recedentes, libellos grandes et verbosos componunt: monachos quidem tamquam calumniatores accusantes, adversus Theophilum vero, ne quid aliud dicam, ea inscribentes quæ erant Theophili, et quot et quanta quisque noverat. Cumque libellos obtulissent Augustis, Imperatricem adeunt in Martyrio sancti Joannis, orantes, ut adversariorum quidem monachorum libellus apud præfectos examinaretur, Theophilus vero vel invitatus adesset, et coram Joanne judicaretur. Admissa est postulatio, quæ hoc responsum tulit: Ut Theophilus volens nolens exhibitus per Magi-

παύσασθαι τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας διὰ τὴν ἐκ τῆς δίκης κακοπάθειαν, γράψας τῷ Θεοφίλῳ, ὅτι εἰς τοσοῦτον ἡλάτυσαν λύπης, ὥς καὶ ἐγγράφως σου κατηγορεῖν· λοιπὸν τὸ δοκοῦν σοι ἀντιγράφον· οὐ γὰρ ἀνέχονται μὲν ἀποστέλλειν τοὺς στρατοπέδους. Ἐπὶ τούτοις διακυρωθεὶς ὁλος ὁ Θεόφιλος, εἵργει καὶ τὸν ἀδελφὸν τῶν μοναχῶν τῆς ἐαυτοῦ Ἐκκλησίας Διόσκορον τὸν ἐπίσκοπον, γεγενηκότα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· τῷ δ' ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ γράζει· οἶμαι μὲν σε μὴ ἀγνοεῖν τὸ διάταγμα τὸν ἐν Νικαίᾳ κανόνων, ὅπου θεσπίσουσιν ἐπίσκοπον ὑπερόριον μὴ κρίναι δίκην· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μαθὼν ἀπόσου τῶν κατ' ἐμοῦ λιβελλῶν. Εἰ γὰρ καὶ δέοι με κριθῆναι, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ οὐ παρὰ σοῦ, ἀρῶσαί τοις ἐδομηκοῦσιν ἡμερῶν δόδον. Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωάννης, καὶ ἀναγνούς, ταύτην μὲν ἔσχε παρ' ἐαυτοῦ, τοὺς δὲ ἀσκηταῖς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διελέλυθη τὰ πρὸς εἰρήνην. Ἀκούσας δὲ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐτραχύνθη, τὸ μὲν ὡς τεταρνανημένον, τὸ δὲ ὅς οὐκ ἔχον ἄνευ Θεοφίλου τὴν τῆς εἰρήνης ἐξουσίαν, διὰ τὸ καὶ κατὰ κλεισμα αὐτοῦ ἐπιθεωκῆναι τὰς τῆς συκοφαντίας δεήσεις. Οὕτως ὁ Ἰωάννης δὸς αὐτοῖς ἀπόκρισιν, ἀπέλυσε τῆς ἐαυτοῦ διανοίας. Πρὸς τούτοις ἀναγορεύσαντες οἱ μοναχοὶ τοῦ μέρους ἡδικημένου, συντάσσουσι πολυστίλους δεήσεις, ἐγγράψαντες κατὰ μὲν τῶν μοναχῶν ὡς συκοφαντῶν κατὰ δὲ Θεοφίλου τὰ Θεοφίλου, ἵνα μὴ ἄλλως εἴπωι, τοσαῦτα ὅσα ἐκαστος οἶδεν· καὶ ἐνευθέμενοι τοῖς Αἰγύπτους, προσέρχονται ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῇ βασιλεύσει δεηθέντες, τῶν μὲν ἀντιόχων μοναχῶν τὴν δέησιν παρὰ τοῖς ἐπάρχουσιν γυμνασθῆναι, τὸν δὲ Θεόφιλον παραστάσαν καὶ ἀκοντα ἐπὶ Ἰωάννου κριθῆναι. Ἐπαρτίῳ ἡ δέησις, ἔχουσα καὶ ἀπόρριπτον τήνδε· ὥστε τὸν μὲν Θεόφιλον παραστάσαν διὰ τοῦ μαγίστρου καὶ ἐκόντα καὶ ἀκοντα, δοῦναι δίκην ἐπὶ Ἰωάννου· τοὺς δὲ Θεοφίλου μοναχοὺς συστήναι ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν οἷς κατηγορήσαν τὸν ἅγιον γερόντων, ἣ τὰ τῶν συκοφαντῶν ἐρίστασθαι. Οὕτως οὖν εἰς μὲν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπεστάλη Ἐλάριος, ὁ δὲ ἀπὸ περιγίπων, διαχαγεῖν τὸν Θεόφιλον, τὴν δὲ λοιπὴν ἀπόρριπτον οἱ ἐπαρχοὶ ἐξεβίβασαν. Γυμναζομένης δὲ τῆς δίκης καὶ εἰς ἄπορον καταληγούσης, οἱ μὲν νόμοι ἐπέκειντο ἀποστέλλοντας τὸ ξίφος· οἱ δὲ ἄλλοι ἐκείνοι προβιβάντες, τὴν ἔχουσαν, ὑπερίστανται εἰς Θεόφιλον, ὡς αὐτοῦ αὐτὸς ὑπεβαλόντος καὶ τὰς δεήσεις ὑπαγορεύσαντος. Οὕτως ἡ τάξις βάλλει αὐτοὺς εἰς δεσμωνήριον, μέχρι τῆς Θεοφίλου παρουσίας, μὴ ἀνασχομένη ἐπὶ τοιαύτῃ ὑπολείπει εἰςσῶσαι ἐγγύας. Καὶ τούτων οἱ μὲν τελευτῶσιν ἐν τῇ ἐρικτῇ χρονοτριβήσαντες διὰ τὴν Θεοφίλου βραδυτητα, οἱ δὲ μετὰ τὴν Θεοφίλου παρουσίαν χρήματα τὸ πρῶμα ἐξου-

^a [Sic Cod. Big. ἐν τῇ. Dubitamus autem an Græce non dicatur ἐνευθέμενοι; form. media, pro orare.]

μαρίσαντος, ἐν τελευταίᾳ ἐξέτασι τὴν Προκόννησον οἰκεῖν παρὰ τῶν νόμων κατακριθῆσαν ὡς συκοφάντα. Οὕτως ὁ Θεόφιλος παραστὰς, καθάπερ κἀνάλκρος πεφορτωμένος τῆς κόπρου τῶν ἐξ Αἰγύπτου καλλίστων καὶ αὐτῆς τῆς Ἰνδίας, ὑπερὲρ δυσώδους θρόνου εὐωδίαν ἐκχέων, εἰσὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκτὴ ὥρᾳ, τῇ πέμπτῃ τοῦ σαββάτου, ὑπὸ τοῦ ναυτικῶς κατακροτούμενος στίφους, τὴν αἴμιον ἀποπερρόμενος δόξαν, περὶ ἧς προείπεν ὁ ἀπόστολος, Ἵν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, ἐπενεγχῶν. Οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούντες· καὶ ξενίζεσθαι ἐν σκηνώματι οὐ δικαίων, φυχὼν τὴν ἐκκλησίαν, ἐπιλαθόμενος τὸ Δαυιδικὸν ἔκεινο· Ἐξελεξάμην παραρρίπτεισθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου μᾶλλον ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώματι ἀμαρτωλῶν· εἰργόμενος τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνειδότος. Διατρέψας δὲ τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, οὕτε τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ συνέτυχε κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐπισκόπων, οὕτε ἐπλησίασεν ὅλιως τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔμενον ἀγωνιζόμενος νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὸ νέον ἔχθος τῷ παλαιῷ ἐπισυνάλας, ὅπως τὸν ἐπισκόπον Ἰωάννην ἐξώσῃ, οὐ μόνον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν^α. τοῦτο μὲν ἀπειθεῖ χριστοῦ τοὺς δεισιόταίμονας τῶν κρατούντων ὠνούμενος κατὰ τῆς ἀληθείας, τοῦτο δὲ πολυτελεῖ τραπέζῃ τοῦ γαστριμαργίου δουλούμενος, τοῦτο δὲ καὶ κολακείᾳ καὶ υποσχέσει τῆς μεζονος ἀξίας τοὺς συμφεράκτας τῶν κληρικῶν ἐπαγόμενος. Συνήσας πάντας τοὺς αὐτοῦ ἀνευ σφινδῶν τὰς ἡδονὰς καθάπερ λαοκλάνος τις δαίμων, τὸ κριτικὸν τῶν ψυχῶν καταγοητεύσας, ἐξήτει πρόσωπον δαιμονιώδες εἰς τὴν τοῦ θράματος ὑπερσίαν· ὃ δὲ καὶ ἐπέτυχεν. Δύο γὰρ δακόνων ἐκβληθέντων τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου ἐπὶ πλημελήματι παρανόμοις, ἀπεχρήσατο τῇ κοουρῇ, καὶ πείθει αὐτοὺς ἐπιδοῦναι λιβέλλους κατὰ τοῦ Ἰωάννου, υποσχόμενος αὐτοῖς ἀποκαταστήσαι εἰς τὸν τῆς λειτουργίας τόπον. (ἦν δὲ αὐτῶν τὰ πταίσματα, τοῦ μὲν φόνος, τοῦ δὲ μοιχείᾳ)· ὃ δὲ καὶ πεποίηκε. Μετὰ γὰρ τὴν ἐξορίαν Ἰωάννου ἀποκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, δηλαδὴ τοὺς λιβέλλους ἐπιδόντας, ὡς ὑπεγόρευσεν αὐτοὺς ἐκεῖνος, ἔχοντας μὲν ἀληθὲς οὐδὲν, πλὴν τοῦτου, ὅτι παρῆναι πᾶσι μετὰ τὴν κοινωνίαν ἀπογεύσεσθαι ὕδατος ἢ παστῆλου, ἵνα μὴ ἀκουσίως τῷ σέλῳ ἢ τῷ ρλέγματι συνεκπίσωσι τοῦ συμβόλου· αὐτὸς πρῶτος ποτῶν τὸ πρῶγμα· εὐλόζειεν ἐκδιδάσκων τοὺς βουλομένους. Μετὰ δὲ τὸ δέξασθαι τοὺς λιβέλλους, συστρέφεται παρὰ τῇ Εὐχαρίστῃ ἅμα Σευθηριανῷ καὶ Ἀντίῳ καὶ Ἀνακίῳ καὶ λοιποῖς ἔγουσι μηνσικαχίαν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ ταῖς παραινέσεσι ταῖς κοσμίαις. Εἰώθει γὰρ ὁ μακάριος, κατὰ τὸν Παῦλον, δημοσίᾳ τε καὶ κατ' οἴκους σεμνοπρέπειαν ἐκδιδάσκειν, μάλιστα συνεχῶς ταῖς τοιαύταις ἐπισκήπτων,

strum, coram Joanne causam diceret; monachi aurem ex partibus Theophili ut sibi constarent in his, quorum sanctos senes accusaverant, aut calumniatorum pœnas subirent. Sic igitur Alexandriam missus est Elaphius, qui nunc ex principibus est, ut Theophilum adduceret: reliqua responsi imperialis præfecti exsequuti sunt. Cum accusatio examinaretur et in incertum desineret, leges quidem instabant gladium renudantes; miseri autem illi eventum veriti, dilationem petunt usque ad Theophili adventum, quippe qui ipsos subornasset et supplicationes dictavisset. Ita officiales eos in carcerem conjiciunt usque ad adventum Theophili, nolentes in tali causa vades accipere. Et horum quidem moriuntur nonnulli in vinculis diu demorati ob adventus Theophili tarditatem: alii vero post adventum Theophili, qui rem pecunia facilem reddiderat, in postrema interrogatione, tamquam calumniatores, Proconnesum a iudicibus relegati sunt. Sic adveniens Theophilus veluti scarabæus fimo onustus pulcherrimarum rerum quæ in Ægypto sunt et in ipsa India suavissimum odorem pro foetida invidia spargens, sexta hora, quinta sabbati Constantinopolim venit, nautis circumplaudentibus, infamem referens gloriam, de qua multo ante dixit apostolus: *Quorum gloria in Philip. 3. confusione ipsorum*: addens, *Qui terrena sa-* 19. *piunt*: et hospitatur in tentoriis inistorum, fugiens ecclesiam: oblitus Davidici illius: *Elegi Psal. 83. abjectus esse in domo Dei mei, magis quam* 11. *habitare in tabernaculis peccatorum*; sed ab ecclesia eum arcebat sua conscientia. Commoratus igitur tres septimanas, neque cum Joanne episcopo congressus est, ut solent episcopi, neque omnino accessit ad ecclesiam: verum assidue interdiu et noctu contendebat novum odium veteri accumulans, ut Joannem episcopum non solum Ecclesia expelleret, sed ipsa vita privaret, partim largitione auri contra veritatem superstitiosos et potentibus redimens, partim lautioribus epulis gulæ deditos sibi mancipians, partim blanditiis et spe majoris dignitatis sui similes impostores et clericis in suas partes abducens. Istos cum sine funiculo voluptatibus colligasset omnes, veluti seductor quidam dæmon, animorumque iudicium fascinas- set, ad fabulæ ministerium dæmoniācam personam quæsiit: quam quidem etiam est assequutus. Nam cum diaconi duo a Joanne episcopo ejecti essent ex Ecclesia ob enormia scelera, horum ille levitate abusus, persuadet ut libellum adversus Joannem dent, pollicitus eos in locum ministerii

^a Addit Georg. ἀπαλλῆξ. — ^b Fort. οὐ δὲ. Bigot. — * [Cod. κοσμιαινῶν.]

sui se restitutum (erat autem eorum crimen, huius quidem adulterium, illius vero homicidium): quod et præstitit. Nam post exsilium Joannis eos in loca sua reposuit, cum scilicet libellos dedissent, quos ille ipse dictaverat, nihil quidem veri continentes, præter hoc unum, quod admonerat ut omnes post communionem aquam aut pastillum degustarent, ne cum saliva aut pituita aliquid e symbolo sacramenti præter voluntatem expuerent: quod primus ipse faciebat, et eos qui velent ad religionem ac reverentiam erudiebat. Acceptis libellis, coit in ædibus Euphrasie cum Severiano, Antiocho, Acacio, et reliquis Joanni infensis propter modestas ejus admonitiones. Solebat enim beatus ille exemplo Pauli et publice et privatim honestum et decorum edocere, præsertim talis assidue increpans: Quid ætate jam anus, etiam corpus repubescere cogitis, cincinnos veluti meretriculæ gerentes in fronte, contumelia afflicientes etiam honestas reliquas, et decipientes eos qui vobiscum loquuntur, idque viduæ? Congregati autem quærebant quomodo judicium ordirentur. Unus vero ex iis qui aderant, suggestit: darent libellos Imperatori, et Joannem vel invitum ad consensum traherent. Id igitur fit, sicut olim apud Judæos, auro omnia prona et facilia reddent. Erāmus quadraginta episcopi cum Joanne episcopo, sedentes in triclinio episcopii; stupentes quomodo reus, et propter impia crimina solus ad Comitatum venire jussus, cum tot episcopis advenisset: quo pacto principum et magistratum sententias subito commutasset, plerisque de clero in pejus perversis. Cæterum admirantibus nobis, Dei spiritu afflatus Joannes omnibus dixit: Orate, fratres, et si amatis Christum, nemo mei causa Ecclesiam suam deserat: *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat*, juxta Paulum cujus ea sunt verba: et multas perpressus afflictiones, vitam ut video relicurus sum. Novi enim satanæ insidias, eo quod non amplius sustineat pondus meorum adversus ipsum sermonum. Ita misericordiam consequamini. In orationibus vestris memores estote mei. Incredibili igitur mœre correpti, alii quidem lacrymabantur, alii vero egrediebantur e consensu, oculos et sacrum caput atque faciundum ac beatum ejus os deosculabantur, in lacrymas effusi et singultus. Cum vero eos obsecrasset Joannes, ut ad consensum redirent, huc illuc volitantes, veluti apes circa alvaria obstrepentes: Sedete, ait, fratres,

ὅτι χαίρεις ὁσαὶ διὰ τὸν χρόνον, τί ἀνθρῶπιν παραβιάζεσθε τὸ σῶμα, βοστρούρους ἐπὶ μεταώπων φέρουσαι καθάπερ ἑταιρίδες, ὑβρίζουσαι καὶ τὰς λοιπὰς ἐλευθέρους, ἐπὶ ἀπάτη τῶν συντυγχανόντων, καὶ τοῦτο γῆραι; Συναχθέντες δὲ, ἐξήλθον τρόπον πῶς ἄρξονται τῆς δίκης. Εἰς δὲ τις τῶν παρόντων ὑπέθετο, δόντας δέησεις τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἐλύσαι εἰς τὸ συνέδριον. Τοῦτο οὖν γίνεται καθάπερ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, χρυσίου τὰ πάντα αὐτοῖς ἐξομολίζοντος. ἤμεν δὲ ἡμεῖς τεσσαράκοντα ἐπισκοποὶ καθεζόμενοι σὺν τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπισκοπείου, ἐξιστάμενοι πῶς ὁ ἀγώνιμος καὶ μόνος καλεσθεὶς παραστέλλεται εἰς τὸ σερατόπειον ἐπὶ ἐγκλήματι ἀνοσίσει, μετὰ τοσούτων παρεγένετο ἐπισκόπων· πῶς τε ἀθρόον μετεκέρασε τὰς τῶν κρατούντων γνώμας, ἐπὶ τῷ χεῖρον διαστρέψας τοὺς πλείονας τοῦ κλήρου. Διαπορούντων δὲ ἡμῶν, ἐμπνευσθεὶς ὁ Ἰωάννης τῷ πνεύματι, λέγει τοῖς πασιν· εὗξασθε, ἀδελφοί, καὶ εἰ φιλεῖτε τὸν Χριστὸν, ἐμοῦ ἔνεκεν μὴ τις ἀπολείπῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφάρσθη, κατὰ τὸν ἐπὶ τῶν, καὶ πολλὰς βλάβεις ὑποστάς, ἀπολείψω τὸ ζῆν, ὡς ἔρεθ. Οἶδα γὰρ τὴν σκευωρίαν τοῦ σατανᾶ, ὅτι οὐκ ἔτι φέρεται μου τὴν ἐπαρθῆσαν τῶν λόγων τῶν κατ' αὐτοῦ γινομένων. Καὶ οὕτως ἐλεγήθη· ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν μνημονεύετε μου. Συσχεθέντες δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἀθυμία, οἱ μὲν ἑταχρύνοντο, ἕτεροι δὲ ἐξήρχοντο τοῦ συνεδρίου. τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἱερὰν κεφαλὴν σὺν τῷ αὐτοσκόπῳ καὶ μακαρίῳ στόματι ἡσπάζοντο δεσχακρμένοι καὶ κακομμένῳ τῷ πνεύματι. Παρακλήσεις δὲ ἐπανελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον ὤδε κάκεισε περιπετομένους, καθάπερ μελίττας περιβομβήσας κυβέλη, λέγει· καθίστατε, ἀδελφοί, καὶ μὴ κινεῖτε, ἐπὶ πλέον με θρύπτοντες. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποκατεῖν κέρδιος. Ἐβρῶναιτο γὰρ κατατομείσθαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρρησίας. Καὶ εἰ μνημονεύετε, ἀναπύξτε ὑμῶν τὰς μνήμας, ὅτι πάντοτε ἔλεγον ὑμῖν ὁδὸς ἐστὶν ὁ παρὼν βίος, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτοῦ καὶ τὰ λυπηρὰ παροδεύεται· καὶ πανήγυρις τὰ παρόντα· ἡγοράσαμεν, ἐπωλήσαμεν, καταλύομεν. Μὴ ἀμείνους ἐσμέν τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, ἵνα ἀθάνατον ἡμῖν παραμείνῃ τοῦτο τὸ ζῆν; Ἐπολολύξας δέ τις τῶν παρόντων εἶπεν· ἀλλὰ θρηνοῦμεν τὴν ἡμῶν ὀρθανίαν, τὴν τῆς Ἐκκλησίας χρεῖαν, τὴν τῶν θεσμῶν σύγχυσιν, τὴν φιλαρχίαν τῶν μὴ φοβομένων τὸν Κύριον, καὶ ταῖς προστασίαις ἐπιπηδῶντων, τῶν πτωχῶν τὸ ἀπροσπάτευστον, τῆς διδασκαλίας τὴν ἐρημίαν. Ἐπικρούτας δὲ τῷ λι-

a [Georg. ἀγέτω. Fort. ἐπέρχω vel εὐτάτω. Bigot.]

b [Fort. περιβομβήσας.]

c Georg. ἐπιβόοντας.

γάνη δακτύλῳ τὸν παρόν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς (εἰώ-
 θαι γὰρ ὁ φιλόχριστος ἐν ταῖς κατὰ νόον φροντίσιν αὐ-
 τὸ ποιεῖν), τῷ ὁμιλοῦντι αὐτῷ εἶπεν· ἀρκεῖ, ἀδελ-
 φέ, μὴ πολλά λέγει, ἀλλ' ὁ εἶπεν, τὰς Ἐκκλησίας
 ὑμῶν μὴ ἀφῆτε. Οὕτως γὰρ ἀπ' ἐμοῦ ἤρξατο τὸ δι-
 δασκαλικόν, οὔτε εἰς ἐμὲ ἐτελεύτησε. Μὴ οὐκ ἀπέ-
 θανε Μωϋσῆς; οὐχ εὗρηται Ἰησοῦς; Οὐκ ἐτελεύτησέ
 Σαμουὴλ; οὐ κέρισται ὁ Δαυὶδ; Ἀπέλιπε τὸν βίον
 Ἱερεμίας, οὐκ ἦν ὁ Βαβυλὺς; ἀνελήφθη Ἡλίας, οὐ
 προεφῆτευσεν Ἑλισαῖος; ἐκαρτασθῆναι Παῦλος, οὐκ
 ἀπέλιπε Τιμόθεον, Τίτον, Ἀπολλὼν καὶ ἄλλους μυ-
 ρίους; Μετὰ τούτους τοὺς λόγους λέγει Εὐλύσιος ὁ
 Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας· ἐπάναγκες ἡμᾶς ἐστι κα-
 τέχοντας τὰς Ἐκκλησίας ἀναγκασθῆναι καὶ κοινο-
 νῆσαι καὶ υπογράψαι. Ἐρῃ ὁ ἅγιος Ἰωάννης· κοινο-
 νήσατε μὲν, ἵνα μὴ σλίηται τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ
 υπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμυτῶ συνουσία ἀξίον
 καθαίρεσθαι ἐνοήσας. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐδη-
 λώθησαν οἱ ἀποσταλέντες ὑπὸ Θεοφίλου· κελεύει αὐ-
 τοὺς εἰσελθεῖν· εἰσελθόντας ἤρετο, ποίου εἶεν βαθμοῦ
 λέγουσιν, ἐπίσκοποι. Παρακαλεῖ καθίσαντας εἰπεῖν
 ἐφ' ᾧ πάρεσιν. Οἱ δὲ λέγουσι· παραναγνωστικὸν
 ἔρχομεν μόνον· ποιήσατε οὖν αὐτὸ ἀναγνωσθῆναι. Κε-
 λεύει δ' Ἰωάννης ἀναγνωσθῆναι. Προστάσουςι τῷ
 παιδαριῷ τοῦ Θεοφίλου ἀναγνῶναι τὴν ὑπεργορίαν,
 καὶ ἀνέγνω. Ἦν δὲ τὸ ὕψος τοῦτο· ἡ σύνδοσις ἡ ἀγία
 ἡ ἐπὶ ὀρνθὺ συναχθεῖσα (τόπος δὲ ἐστὶν οὕτω καλού-
 μενος πέραν Οὐλάσσης, Ρουμίνου προάστειον, ἐν ᾧ
 ἦσαν συνθηροισμένοι) Ἰωάννης· παραλείψαντες ὁ ἦν,
 τῷ ἐπισκόπῳ· φιλεῖ γὰρ πως ἡ ἑσκατισμένη ψυχὴ
 οὐκ ἀκολούθως βλέπειν, ἀλλὰ φαντάζεσθαι ἃ τὸ πά-
 θος ὑπαγορεύει. Λιθέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ, πε-
 ριέρχοντες μυρία κακά. Ἀπάντησεν τοίνυν, ἐπαγό-
 μενος Σαραπῖωνα καὶ * Τίτριον τοὺς πρεσβυτέρους·
 ἐστὶ γὰρ αὐτῶν χρεῖα. Ἦσαν δὲ οἱ ἐλθόντες πρὸς αὐ-
 τὸν Διόσκορος καὶ Παῦλος ἐν Λιβύῃ ὑπόρουσιν κατα-
 στάντες νέοι. Μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν δέλτον,
 ἀντιλέγουσιν οἱ σὺν τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ ἐπίσκοποι,
 ὁρῶσάντες τῷ Θεοφίλῳ διὰ τριῶν ἐπισκόπων,
 Λουπηκίνου καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλυσίου, καὶ πρε-
 σβυτέρων δύο Γερμανοῦ καὶ Σευήρου, τῶν πάντων
 ἁγίων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων· μὴ κατάλυε τὰ πρά-
 γματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μὴ σλίηται τὴν Ἐκκλησίαν,
 δι' ἣν ὁ Θεὸς εἰς σάρκα κατήλθεν· εἰ δὲ ἂ ἀσκετικῶν
 καταλύει τοὺς ἐν Νικαίᾳ κανόνας τῶν τῇ ἐπισκό-
 πῳ, καὶ ὑπερόριον δικάζει δίκην, σὺ πέρασιν
 πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν εὐνομουμένην πόλιν, μὴ προ-
 καλούμενος τὸν Ἄβελ κατὰ τὸν Καῖν εἰς τὸ πε-
 δῖον, ἵνα σου ἡμεῖς πρῶτοι ἀκούσωμεν. Ἐρχομεν γὰρ
 κατὰ σοῦ ἐβδομηκόντα κεφαλαίων λιβελλους, προ-

et flere desinite, eo amplius me emollientes : *Mihi* *Philipp.* 1.
enim vivere Christus est, et mori lucrum. Nam ^{21.}
 percrebuerat illum securi percussus iri ob nimi-
 am loquendi libertatem. Et si meministis, memo-
 rias vestras replicate quod semper vobis dixerim :
 Via est vita præsens, cujus læta atque molesta
 pertranseunt : et mercatus est præsens sæculum :
 emimus, vendidimus, et discedimus. Num melio-
 res sumus patriarchis, prophetis, apostolis, ut
 nobis hoc vitæ immortale permaneat ? Tunc qui-
 dam ex iis qui aderant, ejulans dixit : Sed lamen-
 tamur orbitatem nostram, Ecclesiæ viduitatem,
 sacrarum legum eversionem, ambitionem eorum
 qui non timent Dominum, et Ecclesiæ guberna-
 cula invadunt, omni ope destitutos pauperes, et
 doctrinæ penuriam. Cum autem digito indice pal-
 mam sinistræ manus percussisset (consueverat
 enim Christi amans Joannes, cum esset cogitabun-
 dus id facere), se alloquenti ait : Sufficit, frater,
 ne plura loquere, sed quod dixi, Ecclesias vestras
 ne dimittite. Neque enim a me incepit prædica-
 tionis munus, neque in me desiit. Nonne mortu-
 us est Moyses ? et non inventus est Jesus ? Nonne
 decessit Samuel ? et non unctus est David ? Vitam
 reliquit Jeremias, nonne exstitit Baruch ? Assum-
 ptus est Elias, nonne prophetavit Elisæus ? Paulo
 amputatum est caput, nonne reliquit Timotheum,
 Titum, Apollo et alios innumeros ? Post hæc verba,
 Eulysius, episcopus Apameæ in Bithynia,
 ait : Necesse est nos Ecclesias nostras obtinentes
 cogi et communicare et subscribere. Dixit sanctus
 D Joannes : Communicare quidem, ne scindatis Ec-
 clesiam, sed nolite subscribere : nullius enim fa-
 cinoris mihi conscius sum, propter quod deponi
 meruerim. Hæc cum ita sese haberent, nuntiatum
 est adstare qui a Theophilo missi essent. Ju-
 bet eos introire, ingressos interrogat, cujus gra-
 dus essent : dicunt, Episcopi. Ille orat sedeant,
 et dicant cujus causa adsint. Illi autem dicunt :
 Has solummodo schedulas legendas habemus :
 jubete igitur illas legi. Jubet Joannes legi. Tum
 E isti imitant Theophili puero ut dictata illa le-
 geret : et legit. Textus autem erat ejusmodi : *San-
 cta Synodus ad Quercum congregata* (locus
 est sic dictus trans mare, Rufini suburbanum,
 in quo erant congregati) *Joanni* (omittebant id
 quod erat, *Episcopo*. Solet enim ferme obcæcatus
 animus non recte cernere, sed ea sibi imagi-
 nari quæ affectus ipsi suggerit). *Libellos accepi-
 mus adversus te, infinita crimina continen-*

* [Cod. Τίτριον.]

* Georg. ἀτακτῶν. [Recte.]

tes. Adesto igitur, tecum adducens Sarapi-
onem et Tigrium presbyteros : iis enim opus
est. Erant autem qui ad eum venerant, Dioscorus
et Paulus, qui nuper in Libya ordinati fuerant,
juvenes. Lectis chartulis, qui cum beato Joanne
erant episcopi, contradicunt, denuntiantes Theo-
philo per tres episcopos, Lupicinum, Deme-
trium et Enlysium, et presbyteros duos, Germa-
num atque Severum, omnes quidem viros sanctos
et fide dignos: Noli res Ecclesiæ subvertere, nec
Ecclesiam scinde propter quam Deus in carnem
descendit. Si autem inordinate Nicænos canones
subvertis trecentorum decem et octo episcoporum,
et extra limites litem judicas : tu transito ad nos
in urbem optimis legibus fundatam, non provo-
cans more Gaii Ablem in campum, ut nos te
prius audiamus. Habemus enim adversus te libel-
los septuaginta capitum, manifesta piacula conti-
nentes : et plures sumus quam tua Synodus, Dei
gratia congregati non ad eversionem Ecclesiæ, sed
in pace. Tu enim tricesimus sextus es ex unica
provincia ; nos vero sumus quadraginta e di-
versis provinciis, inter quos sumus etiam sep-
tem Metropolitæ : et consentaneum est ut mi-
nor numerus a majori atque potiori secundum
canones iudicetur. Habemus enim et epistolam
tuam, per quam mones coepiscopum nostrum
Joannem accusationem extra limites non debere
admittere. Unde legibus ecclesiasticis parens, ac-
cusatores tuos ora, ut ab accusando te desistant,
aut ab accessu et perfugio ad Joannem. Ad hæc
permotus Joannes, episcopis quidem suarum par-
tium dixit : Vos, quod vobis videtur, significate:
cæterum me oportet ad ea quæ mihi delata sunt
rescribere. Theophili autem partium episcopis hæc
rescripsit : Ego an quis contra me dicendum ali-
quid habeat, hactenus omnino nescius sum : si
quis vero adversus me dixerit, et adesse me vultis,
manifestos inimicos meos, qui ex sua negligentia
erga me male animati sunt, ex conventu vestro
ejicite. Neque de loco contendo, in quo iudicium
subire me oportet, etsi id maxime in civitate fieri
oportuit. Sunt autem quos rejicio, Theophilus,
quem revinco dixisse et Alexandriæ et in Lycia :
In comitatum proficiscor, ut Joannem deponam.
Id autem verum est ex eo quod postquam acces-
sit, neque me alloquutus est, neque mecum com-
municavit. Qui igitur ante auditionem hostiliter
se gessit, quid post iudicium facturus est? Simi-

δῆλους ἀθεμιτογρίας ἔχοντες, καὶ πλείους ἐσμὲν
τῆς σῆς συνόδου, Θεοῦ χάριτι συναχθέντες, οὐκ
ἐπὶ τῇ καταλύσει τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ.
Σὺ μὲν γὰρ εἰ τριακοστὸς ἕκτος ἐξ ἐπαρχίας μιᾶς
ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν τεσσαράκοντα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν,
ἐν οἷς ἐσμὲν καὶ ἐπὶ τῇ μητροπολίτει, καὶ ἀκολουθοῦν ἐστι
τὸν ἐλάσσονα παρὰ τῶν πλείονων καὶ διαφερόντων
κατὰ τοὺς κανόνας κριθῆναι. Ἐρχομεν γάρ σου καὶ
τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς παρεγγυᾷ τῷ συλλειτουργῷ
ἡμῶν Ἰωάννῃ τὸ μὴ δεῖν ὑπερορίας εἰσδέχεσθαι δι-
κας. Ὅθεν πιθόμενος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς νόμοις,
παρακάλει σου τοὺς κατηγόρους, ἡ παύσῃαι τῆς
κατὰ σοῦ κατηγορίας, ἡ τῆς πρὸς αὐτὸν προσόδου.
Πρὸς ταῦτα κινήσεις ὁ Ἰωάννης, τοῖς μὲν ἐπισκόποις
αὐτοῦ ἔλεγεν ὁμοίως ὅτι δοκεῖν ὑμῖν ἀληθεύετε, ἐμὲ
δὲ ἀκολουθοῦν ἐστι πρὸς τὰ δηλωθέντα μοι ἀντιστημῆ-
ναι. Τοῖς δὲ περὶ Θεοφίλου ἀνταπέστελε ταῦτα ὅτι
ἐγὼ, εἰ μὲν ἔχει τις κατ' ἐμοῦ λέγειν, μέχρι τῆς
δεῦρο οὐδεπώποτε ἔγνων. εἰ δὲ τις κατεπέμψεν
καὶ βούλεσθαι με παραγενέσθαι, τοὺς προδήλους μοι
ἐχθροὺς, οἵτινες ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν ἐκκαλύθησαν
πρὸς ἐμὲ, βάλλετε τούτους ἔξω τοῦ ὑμετέρου συλλό-
γου καὶ οὐτε τῷ ἄμυσθῆτω ὅπου με δεῖ κριθῆ-
ναι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδει ἐν τῇ πόλει. Εἰσι δὲ οὗς
παρατιθῶμαι, Θεόφιλος, ὃν ἐλέγω ἐιρηκότα καὶ ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ, ὅτι ἀπερχόμενος εἰς τὸν
κομιτᾶτον, Ἰωάννην καθελεῖν. Ἔστι δὲ ἀληθὲς, ἐξ
ὧν παραγενόμενος οὐτε συνέτυχεν μοι, οὐτε ἐκινώ-
νησέ μοι. Ὅς οὖν πρὸ τῆς ἀκροάσεως τὰ ἐχθρῶν
ἐπέτελεσε, τί ἂν ποιήσῃ μετὰ τὴν δίκην; Ὁμοίως
δὲ καὶ Ἀχάκιον διελέγχω ἐφ' ᾧ εἶπεν ὁ ἐγὼ αὐτῷ
ἀρτύω γύτραν. Περὶ καὶ Σευηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου,
οὓς τάχιστα μετελεύσεται ἡ θεία δίκη, τί δεῖ καὶ λέγειν,
ὃν τὰς νεωτεροποιίας καὶ τὰ κοσμικὰ ἄδουσι θέατρα;
Οὐκοῦν παρακλήθησθε, εἰ κατὰ ἀλήθειαν βούλεσθέ με
ἐλθεῖν, τούτους τοὺς τέσσαρας. εἰ μὲν ὡς δικαστὰς,
ἐκβάλλετε τούτους τοῦ συνεδρίου. εἰ δὲ ὡς κατηγό-
ρους, στήσατε εἰς τὴν κρίσιν, ἵνα γινώσκω κοινῶ-
μαι, πότερον ὡς πρὸς ἀντιόχους, ἢ ὡς δικαστὰς καὶ
πάντως ἐλεύσομαι οὐ μόνον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγά-
πην, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τῆς οἰκουμένης σύνοδον.
Ὡστε οὖν γινώτε, ἐν μυριάκις ἀποστείλητε πρὸς
με, οὐδὲν πλὴν ἀκούσεσθε παρ' ἐμοῦ. Τούτων ἐξελ-
θόντων, νοτάριος παρὰ πόδας γράμμα ἔχων βασι-
λικὸν, ἐν ᾧ προεβήθησαν ἄκουσα αὐτὸν ἀπαντῆσαι
εἰς τὴν δίκην, κατήπειγεν αὐτὸν εἰς τὴν κρίσιν. Μετὰ
τὴν ἀπόκρισιν τὴν πρὸς τὸν νοτάριον, ἐμνημόνευσαν οὗ
πρεσβύτερου τοῦ Ἰωάννου, Εὐγένειος τις, ὃς μισθὸν
τῆς κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου συσκευῆς τὴν προ-

^a [Corrige. ὁ δοκεῖ.]

^b [ἤλθε addere Georgium notat Bigot. Id vero fla-

git etiam copulam addi ante κατήπειγεν. Scripsit fort.
Palladius parā πόδας ἐλθόν.]

εδρίαν λαβὼν Ἰπρακλείας, καὶ ὁ ἡσυχαστὴς Ἰσαά-
 κιος, ἵνα μὴ ἄλλως εἴπω, λέγοντες· ἐδὴλωσέ σοι ἡ
 σύννοτος· πέρασον πρὸς ἡμᾶς, ἀπολογησόμενος τὰ
 ἐγκλήματα. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἀντεδύλωσε δι'
 ἐπισκόπων ἐτέρων· ποία ἀκολουθεῖς δικάζετε, εἰ μὴ
 τε τοὺς ἐχθρούς μου ἐξώσαντες, καὶ διὰ τῶν ἑμῶν
 κληρικῶν με μεταστειλέμενοι. Οἱ δὲ λαβόντες τοὺς
 ἐπισκόπους, τὸν μὲν εἰδειραν, τὸν δὲ περιέστειλαν,
 τῷ δὲ σίδηρα τῷ τραχήλῳ περιέθηκαν, ἃ ἦσαν εὐ-
 τρεπίσαντες τῷ ἁγίῳ, ἵν' οὕτως βληθεὶς εἰς πλοῖον,
 εἰς ἀπὸλον ἀποσταλῇ τόπον· τοῦ δαίμονος καθάπερ
 71. λέοντας ἀγριώσαντος αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν ὅστις εἰδὼς
 τὴν ἀναιδέα αὐτῶν γνώμην, ἐκὺτον ἐπέσχευεν. Οἱ δὲ
 γενναῖος, πράξαντες ὑπομηματῆτι ἀρχιεὺς ἀσθενέ-
 στερα πρὸς ἀπορίωσιν, ἀποβαίνονται κατὰ τοῦ μα-
 κάρου, οὗ οὕτε τὸ πρῶτον εἶδον, οὕτε φωνῆς αὐ-
 τοῦ ἤκουσαν, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν ἐν πολλῷ ἡρόνῳ
 ὑπανοιμένην κακίαν συμπεριώσαντες· ἀνεπίστειτον
 γὰρ τὸ δαιμονιώδες ὄρυγμα, οὐκ ἀναμένον σκέψιν.
 Καὶ πέψαντες τῷ βασίλει ἀναγορεύοντες, προέταξαν·
 Ἐπειὴ ἡ κατηγορηθεὶς Ἰωάννης ἐπὶ κακοῖς τιτα, καὶ
 75. συνειδὼς ἐκὺτῷ, οὐκ ᾔβησεν ἀπαντῆσαι, τόνδε
 τοιοῦτον καθαιρούσιν οἱ νόμοι· ὁ δὲ καὶ ὑπέστη.
 Περιέχουσι οἱ οὐκ ἐβλήθη καὶ καθοσιώσους ἐγκλημα.
 Κελεύσει οὖν ἡ ὑμῶν εὐσεβεία καὶ ἀκούα αὐτὸν
 ἐξωσθῆναι, καὶ δίκας δοῦναι ἐπὶ τῇ καθοσιώσει,
 ἐπειδὴ ἤμιν οὐκ ἐξέστι ταῦτα ἔσθαι. Ὁ τρισάβλιος,
 ὃ φρονεῖτε καὶ ποιεῖτε αἰσγύνεσθε ταῦτα ποιεῖν, οὐ
 Θεόν, ἀλλὰ ἀνθρώπους αἰδοῦμενοι καὶ φοβούμενοι. Ἦν
 δὲ ἡ καθοσίωσις ἡ εἰς τὴν βασιλισσαν λαοδρόζι, ὥς
 77. ἐκεῖνοι ἀνήνεγκαν, ὅτι εἶπεν αὐτὴν Ἰεζάβελ. Καὶ οἱ
 μὲν θυμωμένοι, τὸν διὰ ξίφους θάνατον αὐτοῦ ποιή-
 σαντες ἰδεῖν, οὕτως ἀνήνεγκαν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ τού-
 των ἐκτρέφοντες τὴν ἐνδομυροῦσαν κακίαν, καὶ τῶν
 ἀρχόντων ἐμαλάκυνε τὴν καρδίαν· καθάπερ ἐπὶ τοῦ
 Δανιὴλ συνέθη ἐν Βαβυλῶνι. Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν λέοντες
 ἡμερώθησαν, φεισόμενοι τοῦ Δανιὴλ, οἱ δὲ ἀνθρω-
 ποι ἡγρώθησαν, ἀπειθήσαντες τοῦ προφήτου, καὶ
 ἐδωρώθησαν ὁ Θεὸς τοὺς παρὰ φύσιν ἀγριωθέντας,
 τῶν παρὰ φύσιν ἡμερωθέντων. Οὕτως ἐξώσθη ὁ
 Ἰωάννης τῆς Ἐκκλησίας, κόμης ἀποσταλέντος οὖν
 στρατιωτικῇ βοηθείᾳ, καθάπερ ἐπὶ βαρβαρικῆς πα-
 ρατάξεως. Ἐκδιηθείς δὲ φθάσει εἰς τὰ κατὰ Πραι-
 νετον τῆς Βιθυνίας ἀγρίδιαι. Μέσης δὲ διαγενομένης
 ἡμέρας μιᾶς, συνέθη ἡραστὴν τινα γενέσθαι ἐν τῇ
 κοιτῶνι. Φυδοθίνοντας ἐκ τούτου, δι' οὐκείου νοταρίου
 ἀνακαλούσιν τὸν Ἰωάννην μετὰ ἡμέρας ὀλίγας, ἀπο-
 δόντες τῷ οὐκείῳ ἡρόνῳ. Οὕτως ὁ Θεόφιλος οὖν τοῖς
 Αἰγυπτίοις συγγὴ τὴν σωτηρίαν πορίζεται· ἐξῆκει γὰρ
 ἡ πόλις αὐτὸν ὁλασθῆναι. Μετὰ δύο μῆνας πάλιν
 ὑπαναπεύσαντες τῆς πληγῆς, φρυάττονται ἐκ δευ-
 79. τέρου κατὰ τοῦ Ἰωάννου· καὶ ἐμπρόσωπον ἀρχὴν οὐκ

liter et Acacium coarguo, qui dixerit: Ego illi
 ollam condio. De Severiano et Antiocho quid at-
 tinet dicere, quos citius excipiet divina justitia,
 quorum temerarios conatus etiam secularia thea-
 tra canunt? Igitur si revera adesse me vultis,
 quæso eos quatuor, si quidem ut iudices, ex con-
 sensu ejicite; sin ut accusatores, iudicio sistite,
 ut sciam quomodo me ad certamen instruam, an
 ut contra adversarios, an ut contra iudices: et
 omnino veniam non solum ad vestram caritatem,
 sed et ad quamvis orbis terrarum synodum. Sci-
 ted ergo, si decies orbis millies ad me miseritis, nihil
 amplius ex me vos audituros. Illis egressis, venit
 statim Notarius habens rescriptum Imperatoris,
 cui inserta erat supplicatio episcoporum petentium
 ut Joannes invitatus ad iudicium sisteretur, eum-
 que ad iudicium urgebat. Post factum Notario
 responsum, prodierunt duo presbyteri Joannis,
 Eugenius quidam, qui Heracleæ episcopatum cón-
 spirationis mercedem acceperat, et Isaacius mo-
 nachus, ne quid aliud dicam, dicentes: Scripsit
 tibi Synodus: Transi ad nos, ut objecta crimina
 diluas. Ad hæc Joannes per alios episcopos renun-
 tiavit: Quonam tandem ordine iudicatis, qui
 neque inimicos meos eiecistis, et me per clericos
 meos accersatis? Illi autem arreptis episcopis,
 alium verberibus affecerunt, alterius vestes con-
 cerperunt, alteri ferreas catenas collo circum-
 suere, quas sancto Joanni paraverant, ut sic con-
 jectus in naviculam in ignotum locum amandaretur,
 demone illos veluti leones efferante. Et bea-
 tus quidem cognito impudenti eorum consilio
 seipsum cohibuit. Illi vero generosi scilicet, con-
 fectis dicis causa actis, araneæ tela infirmioribus,
 decernunt adversus Joannem, ejus vultum ne vi-
 derant quidem, neque vocem audiverant, longo
 tempore contextam malitiam auro de terminan-
 tes: dæmonia enim audacia cohiberi non pos-
 test, nec consilium admittit. Et missa ad Impera-
 torem relatione, sic orsi sunt: Quoniam quorum-
 dam criminum accusatus Joannes et sibi conscius,
 noluit adesse, leges talem deponunt: quod et ipse
 subiit. Libelli autem etiam læsæ majestatis cri-
 men continent. Jubebit igitur Pietas vestra eum
 vel invitum ejici, et pœnas læsæ majestatis dare;
 quandoquidem in hæc inquirere nobis non licet.
 O ter miseri! quæ cogitatis et facitis, ea vos pudet
 exsequi, non Deum, sed homines veriti aut perti-
 mescentes. Erat crimen læsæ majestatis convicium
 in Augustam, ut ipsi retulerunt, quod eam vocas-
 set Jezabel. Et illi quidem mirabiles viri, ipsum
 gladio truncatum cupientes videre, sic retulerunt:

verum Deus absconditam eorum malitiam patefecit, et principum cor emollivit : ut Danieli Babylone contigit. Illic enim leones cicurati sunt, parentes Danieli : homines autem efferati, non parentes prophetæ : et pudore affecti Deus homines præter naturam efferatos, per animalia præter naturam cicurata. Sic ab Ecclesia expulsus est Joannes, misso ad id Comite cum militari manu, non secus ac ad prælium adversus Barbaros. Ejactus venit in prædiola ad Prænetum Bithyniæ. Una vero dies intercesserat, cum plagam quamdam in regio cubiculo fieri contigit. Eo perterriti paucos post dies Joannem revocant per domesticum notarium, eumque suo throno reddiderunt. Ita Theophilus cum Ægyptiis suis fuga salutem quærit : cives enim eum quærebant, ut in mare demergerent. Post duos menses cum a plaga tantillum respirasset, denuo adversus Joannem fremunt : nec habentes unde speciose ordirentur, mittunt Alexandriam ad talium artificem Theophilum, scribentes : Aut rursus accurre adversus Joannem dux futurus ; aut, si plebem reformidas, nobis modum quemdam suggere, unde sumamus exordium. Ad hæc Theophilus ipse quidem non venit, memor quomodo effugisset ; misit autem miserabiles tres episcopos, Paulum, Pæmenem, et alium recens ordinatum. Cum iis misit et quosdam canones, quos adversus beatum Athanasium Ariani conflaverant : ut ejusmodi canonibus utentes, Joanni lites necterent, quod post depositionem per se reddisset. Audax enim natura est Theophilus, præceps, temerarius, et admodum contentiosus : nam nihil est quod ipsi sub adspæctum venerit, quod citius quam par est impatienter non appetat, in seipso neque judicium neque deliberandi moram sustinens. Irrationabili autem impetu abreptus, inordinate ad ejus approbationem fertur, et decreta sententiæ firmiter insistsens, pertinaciter et contentiose obsistit cunctis qui voluerint contradicere : contendens semper ut judicium suum atque sententia vincat et obtineat. Quod certe etiam fecerunt qui ingenium ejus norant. Nam convocatis e Syria, Cappadocia, Ponto et Phrygia universis metropolitanis et episcopis, Constantinopoli eos congregant. Illi cum venissent, juxta canonum ordinem communicarunt cum Joanne, ne eadem quæ prius committerent. Quod ubi rescivere principes, ægre tulerunt eorum cum Joanne communionem. Et Theodorus quidem,

αὐρίσκοντες, πέμπουσιν πρὸς τὸν σοφιστὴν τῶν τοιούτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν δηλώσαντες· ἡ πάλιν ἀπάντησον στρατηγῶσιν κατὰ τοῦ Ἰωάννου, ἡ, εἰ τοῦτο P. 71
 δέδοικας διὰ τοὺς λαοὺς, τρόπον ἥμιν ὑπόθω τινὰ, δι' οὗ τὴν ἀρχὴν ποιήσωμεν. Πρὸς τοῦτοις δ' Θεόδωρος, αὐτοὺς μὲν οὐκ ἀπήντησεν, εἰδὼς ὅπως διέφρυεν, ἀπέστειλε δὲ τρεῖς ἐλεεινοὺς ἐπισκόπους, Παῦλον καὶ Ποιμένα καὶ ἕτερον νεογειροτόνητον, συναποστείλας F
 αὐτοῖς καὶ κανόνας τινὰς, οὓς πεποιθήκασιν οἱ Ἀρειανοὶ κατὰ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου, * ἵνα αὐτοῖς τοῖς κανόσι χρῶσθαι, δικὰς πλῆξωσι τῷ Ἰωάννῃ, ὥς μετὰ καθάρειν αὐτοῦ ἐπεισελθόντι. Ὁρμητικὸς γάρ ἐστιν ἐκ φύσεως, καὶ προπατὴς καὶ ὁρατοὺς καὶ διαφροντοὺς φιλονεικῶ· οὐδὲν γὰρ ἐστὶ τοῦ θρανέντος αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ὕψεως, * ὃ οὐκ ἔβατον τοῦ δέοντος ἀκατασθέντος ὁρᾶν, ἐπ' αὐτῷ μήτε κρίσιν μήτε σκέψιν ἀναμένων. Αλογίστω δὲ φορᾶν χρόμενος, ἀτάκτως βαδίζει ἐπὶ τὴν τοῦτο συγκατάθεσιν, καὶ τῇ ψηφισθείσῃ ἀποράσει βεβαίως ἐπεριδόμενος, εὐτόνος ἀντιφιλονεικεῖ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀνταποφύνασθαι, σπουδαῶν αἰετὴν αὐτοῦ κρίσιν τε καὶ ψῆρον νικῶσαν τε καὶ κρατοῦσαν ἀπορραίνειν. ° Οἱ δὲ καὶ ποιοῦσιν ἐπιστάμενοι αὐτοῦ τὸ ἦθος. Μετακαλῶμενοι γὰρ τῆς Συρίας καὶ Καπαδοκίας καὶ τῆς Ποντικῆς διοικήσεως καὶ Φρυγίας P
 ὅλους μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, συναθροίζουσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ δὲ παραγενόμενοι, κατὰ τὴν τὸν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκοινώνησαν τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς πρώτοις ἐργάζωνται. Γινόντες δὲ οἱ κρατούντες ἡγανάκτησαν ἐπὶ τῇ κοινονίᾳ αὐτῶν· καὶ Θεόδωρος μὲν ὁ Ὑάνων ἐπίσκοπος, ἀνὴρ εὐσχημῶς, συνέει τὴν σκευωρίαν εἰς ὃν ἦλθεν εἰς τὰ ὅσα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐξακολουθήσῃ τῇ προπετείᾳ Θεοφίλου, ἀσυντάκτως καταλιπὼν τοὺς πάντας, κατέλαβεν αὐτοῦ τὴν C
 Ἐκκλησίαν, μακρὰν χάριριν εἰπὼν τῷ κοιμητῇ, ἀσφαλισάμενος αὐτοῦ τὴν παρὰ τὴν τῆς εὐσεβείας, μέχρι τέλους ἐμμενῆας τῇ τῶν πιστῶν Ῥωμαίων κοινονίᾳ, οἷς μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος λέγων· Ἦπίστας ὑμῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται. Φαρέτριος δὲ, ὁ Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίου, ὑπερβολῇ δειλιάσας, καθάπερ οἱ κοιμῶν παῖδες τὰ μορμολύκεια, μὴδ' ἐξελθὼν αὐτοῦ τὴν πόλιν, συντίθεται τοῖς ἐναντίοις διὰ γρχιμαμάτων, καίπερ μὴδὲ κληθεὶς εἰς τὸ μέσον, ἀπειροκάλως ἔχων περὶ D
 προσδρίαν ἀγνοία τῶν κριτεττόνων. Λεόντιος δὲ, ὁ Ἀρχύρας τῆς Γαλατίας, συγκλωσθεὶς Ἀμμωνίῳ, τῷ P. 72
 Λαοδικεῖ τῆς κεκαυμένης, κεκαυμένην ἐποίησαν τὴν Ἐκκλησίαν. Οὐ μόνον ἡττηθέντες ταῖς τῶν κρατούντων ἀπειλαῖς, ἀλλὰ τὸναντίον ἐλπίδι δώρον

* [Fort. ἵνα τοῖς τοῖς.]

* [Fort. εἰς δ' οὐκ.]

b [Fort. ὁλως.]

βασιλικῶν ἀπατηθέντες ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ, εἰσ-
φύρουσι γνώμην μοθηρὰν τοῖς περὶ Ἀκακίον καὶ
Ἀντιόχον, κρατῆσαι τὴν Θεοφίλου ἀχρεῖτον κρίσιν,
καὶ μὴ δ' ὁλοῦς δοῦναι τόπον ἀπολογίας τῷ Ἰωάννῃ,
δικαιολογῆσαι τῇ τῶν κανόνων τῶν ὑπὸ Θεοφίλου
ἀποσταλάντων, οὓς ἐθέσπισαν οἱ τεσσαράκοντα τῶν
Ἀρείων κοινωνικῶν, γράψαντες· εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ
πρεσβύτερος ἀδικῶς ἢ δικαίως καθαιρεθεὶς, ἑαυτῷ
ἐπεισέλθῃ δι' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν
ποιοῦτον μηκέτι ἔχειν γόρην ἀπολογίας, ἀλλὰ τέλειον
ἐξωθεῖσθαι. Καὶ οὗτος μὲν ὁ κανὼν, ὡς παράνομος
ὑπὸ παρχάνων τεθείς, ἐξοστρακιστὴς ἐν Συρίᾳ
ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν καὶ Ἰλλυρίων καὶ Μακε-
δόνων καὶ Ἑλλαδικῶν, ὡς μάλλον αὐτὸς ὄσθα,
μεγαλόνομος Θεόδωρε, δπηγνίκα Λιθέριος ἢ Ἰούλιος
ἐπὶ Κωνσταντῶς βασιλείᾳς ἐδέξατο τὸν Ἀθανάσιον
εἰς κοινωσίαν, καὶ Μάρκελλον τὸν Γαλάτην, δι' οὓς

79. καὶ ὁ κανὼν ἐκείνος ἐτέθη. Ἡ μὲντοι διὰς τῶν θαυ-
μασίων τῶν περὶ Ἀμμωνίον καὶ Λεόντιον, συμπλα-
κέντες Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Κυρίῳ τῷ Χαλκη-
δόνα καὶ Σευηριανῷ, εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα
ἀναδιδάσκοντες εἰσκληθῆναι τοῦ μέρους τοῦ Ἰωάννου
δίκαια ἐπισκόπους (ἦσαν δὲ πλείους τῶν τεσσαράκον-
τα), ἐπὶ συστάσει τῶν κανόνων, τῶν μὲν δυσχυ-
ριζομένων ὀρθοδόξων αὐτοὺς εἶναι, τῶν δὲ ἀποδει-
κνόντων αὐτοὺς Ἀρειανῶν ὑπάρχειν. Εἰσελθόντες δὲ
οἱ περὶ τὸν γέροντα ψυχῇ τε καὶ πολίτῃ Ἑλπίδιον,
τὸν Λαοδικεῖας τῆς Συρίας, καὶ Τραγκύλιον, ἔπειθον
τὸν βασιλέα μὴ δεῖν ἀλόγως ἐκβάλλεσθαι τὸν Ἰωάν-
νην· οὕτε γὰρ τὸ πρότερον καθήρηται, ἀλλ' ἐξώσθη
ὑπὸ τοῦ κόμητος· οὕτε μὲν ἑαυτῷ νεοεπὶ ἤλθεν, ἀλλὰ
προστάγματι τῆς σῆς εὐσεβεῖας, νοταρίᾳ ἀποστα-
λέντος· καὶ νῦν δὲ οὓς προφύρουσι κανόνας, αἵρετι-
κῶν αὐτοὺς δείκνυμεν ὄντας. Ὡς δ' ἐπέμειναν ἅτακτα
ζυγομαχούντες οἱ κατὰ Ἰωάννου, οἱ μὲν γεγονοτέρᾳ
φρονή, οἱ δὲ σεσθημένοι στέρωνιν κινήσει ἀνασειό-
μενοι Ἰταμῶς ἐπὶ τοῦ βασιλέως· πρῶτος ὁ ἐνθεσμό-
τατος Ἑλπίδιος, μικρὰς παραγενομένης γαλήνης,
ἔρχη σὺν ἡ βασιλεῖ· βασιλεῦ, μὴ σκύλλωμεν ἐπὶ πολὺ
τὴν σὴν ἡμεροπότην, ἀλλὰ τοῦτο γενέσθω· ὑπογρα-
φάτωσαν οἱ περὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀκάκιον καὶ Ἀντιόχον
ὡς προβάλλονται ὡς ὀρθοδόξων κανόνας, ὅτι τῆς
πίστεως ἑσμέν τῶν ἐκθεμένων αὐτοῦς, καὶ λήνεται
ἡμῖν ἡ ἀμφιβολία. Προσχὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἁπλῶ
τοῦ προβλήματος, ὑπομειδιάσας εἶπε τῷ Ἀντιόχῳ·
οὐδὲν τούτων λυσιστελέστερον. Ἦν δ' ἐπὶ πάντων τῶν
γεγονημένων ἀνάτιος ὁ βασιλεὺς, ἄλλων μεταποι-
ούτων τὰ καλῶς τετυπωμένα. Ἐπειγιάσαντες οὖν,
καὶ εἰς ἀλλήλους ἐλιττόμενοι οἱ περὶ Σευηριανόν,
καθὰ περ ἅτακτον ὕδωρ, ἐπὶ τε τῷ φρονίμως ῥηθέντι
καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως κρίσει, κατεσπέρθησαν ἀνα-
σίσ, ἐπὶ τοῦ πελιδνότερον μεταβαλόντες αὐτῶν τὴν

Tyanorum episcopus, vir ornatus, intellecta con-
spiratione ex his quæ ad ejus aures venerant, ne
Theophili temeritatem sequeretur, insalutatis re-
lictis omnibus Ecclesiam suam repetit, longum
vale dicens Comitatu, suamque provinciam pie-
tatis muro permuniens, ad finem usque in com-
munione fidelium Romanorum perseverans; de
quibus Paulus testatur: *Fides vestra in universo* Rom. i. 8.
mundo annuntiatur. Pharetrius autem, episco-
pus Cæsareæ quæ est ad Argæum, supra modum
formidans, ut larvas pueruli, sua civitate ne
egressus quidem, per literas cum adversariis
Joannis consentit, quamvis non vocatus in me-
dium, inepte in episcopatu sese gerens, meliorum
inscitia. Denique Leontius, Ancyra Galatiæ epi-
scopus, conjunctus est cum Ammonio, episcopo
Laodicæe adustæ, et combustam reddidit Eccle-
siam. Illi non solum victi principum minis, sed
e contrario Imperialium donorum spe decepti, in
secunda Synodo improbam sententiam Acacio et
Antiocho suggerunt, ut valeret Theophili non ju-
ridicum judicium, et nullo modo locus daretur
Joanni defensionis, allegatione canonum a Theo-
philo missorum, quos composuerant quadraginta
de Arii communiione, qui sic habent: Si quis epi-
scopus aut presbyter jure aut injuria depositus,
per se redeat ad Ecclesiam absque Synodo, talis
non habeat amplius locum defensionis, sed abso-
lute expellatur. Et hic quidem canon ut impius
ab impiis editus, in Sardicensi Concilio a Roma-
nis, Italis, Illyriis, Macedonibus atque Græcis
abrogatus est, ut melius me ipse nosti, o magni
nominis Theodore, quando Liberius aut Julius,
Constantis principatu, Athanasium in communio-
nem admisit, et Marcellum Galatam, propter quos
et hic canon factus fuerat. Ammonius tamen et
Leontius, par admirabile, conjuncti Acacio, An-
tiocho, Cyrino Chalcedonensi ac Severiano, in-
gressi sunt ad Imperatorem, monituri evocandos
esse ex parte Joannis decem episcopos (erant autem
plures quadraginta), ad conciliandam canonibus
auctoritatem; aliis quidem contententibus or-
thodoxorum eos esse, aliis autem Arianorum esse
demonstrantibus. Ingressi autem Elpidius, episco-
pus Laodicæe Syriæ, senex et mente et canitie, atque
Tranquillus, suadebant Imperatori non oportere
indicta causa ejici Joannem. Neque enim prius
depositus fuerat, sed ejectus a Comite, neque per
se redierat, sed jussu tuæ pietatis, misso ad id no-
tario: et quos nunc proferunt canones, hæretico-
rum eos esse ostendimus. Cum autem Joannis
adversarii inordinate altercati persisterent, alii

quidem contentiori voce, alii tumultuoso pectoris motu impudenter agitati coram Imperatore: canonum scientissimus atque observatissimus Elpidius, modica facta quiete, veluti malacia, leniter Imperatori dixit: Imperator, ne diutius mansuetudinem tuam vexemus, sed unum id fiat: subscribant fratres nostri Acacius et Antiochus, ejusdem esse se fidei ac eos qui canones ediderunt, quos tanquam ab orthodoxis editos proponunt: et soluta controversia est. Imperator animadversa propositionis simplicitate, subridens dixit Antiocho: Nihil isto mihi videtur utilius. Erat autem omnium quæ acta sunt insons Imperator, aliis mutantibus quæ bene constituta erant. Vertigine igitur acti, atque in se conversi qui cum Severiano erant, instar aquæ instabilis, ob id quod fuerat prudenter ab Elpidio dictum, et Imperatoris judicio comprobatum, obtinuerunt facie livescente: angustis tamen loci constricti, etiam nolentes promittunt subscribere. Sic egressi, promissum quidem non implent, utpote involuntarium, metuentes ne vincerentur; machinabantur autem quo pacto expelleretur Joannes. Dum hæc sic atque alia aliter gerunt, novem aut decem menses præterierunt, cum Joannes episcopus adjunctis quadraginta duobus episcopis conventus ageret, et populus magna cum animi alacritate ejus doctrina fruere-
tur. Solet enim vanæ gloriæ expertus animus, in afflictionibus jucundiorum et potentiorum sermonem effundere. Interea difloruit Dominicum jejuni-
um, instar veris post annum adveniens. Ingressus igitur privatim cum suis Antiochus, sic de Joanne Imperatori locutus est, tanquam is jam victus esset, ut imminente Pascha juberet ejici. Imperator cum ab illis urgeretur, iis utpote episcopis fidem necessario adhibuit. Qui enim vere presbyter aut episcopus est, mendacium non novit. Ea enim nomina cælestis regionis sunt, cum sit Deo nihil antiquius, nihil quod vigilantius inspicitur: nam Deus in omnia inspicit et contemplatur. Igitur episcopus aut presbyter, ut nomen, sic et rerum particeps esse debet. Joanni ergo denuntiat Imperator ut Ecclesia egredietur. Ille renuntiat: Ego a Deo Servatore accepi Ecclesiam hanc, ut curam geram salutis populi, nec possum eam relin-
quere. Si autem id vis (ad te enim civitas pertinet), vi me ejicito, ut deserti ordinis excusationem habeam tuam auctoritatem. Ita cum verecundia quadam mittentes ex palatio, eum expulerunt, jubentes interim ut in domo episcopali

μορφήν ὅμως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου σφιγγόμε-
νοι, ὑπισχυνοῦνται καὶ ἄκοντες ὑπογράψαι. Οὕτως
ἐξεληθόντες, τὴν μὲν ὑπόσχεσιν οὐ πληροῦσιν ὡς
ἀβούλητον οὖσαν, δεδοκότες τὴν ἥτταν, ἐμυλχῶντο
δὲ ποῖω τρόπῳ ἐξωσθῆ δ' Ἰωάννης. Τούτων οὕτως
ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων, περιπῆπασαν μῆνες
ἐννέα ἢ δέκα, τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου συναγομένου
ἐν τοῖς τεσσαράκοντα ἐπισκόποις καὶ δύο, τῶν δὲ
λαῶν ἀπολαυνόντων μετὰ πολλῆς τῆς εὐθυμίας τῆς
αὐτοῦ διδασκαλίας. Φιλεῖ γὰρ πως ὁ ἀκονόδοξος νοῦς
ἐν ταῖς περιστάσεσι χαριέστερον ^α καὶ δυνατώτερον
ἀπορρέειν λόγον. Ἐν τούτοις ἐπήνθησεν ἡ δεσποτικὴ
νηστεία, καθάπερ ἄρ, δι' ἐνιστατοῦ παραγεννομένη.
Εἰσελθόντες δὲ πάλιν κατ' ἰδίαν οἱ περὶ Ἀντίοχον,
ἀνεβίβαν τὸν βασιλεῖα ὡς ἡτηθέντα τὸν Ἰωάννην,
ἵνα προστάξῃ αὐτὸν ἐξωσθῆναι, τοῦ πάσχα ἐπικει-
μένου ὃ δὲ βασιλεὺς ἐξ ἀνάγκης ὀχλουμένου ἐπ'
αὐτῶν, ὡς ἐπισκόποις ἐπίστευσεν. Ὁ γὰρ ἀληθῶς
προσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ψεύδους οὐκ οἶδε· τὰ γὰρ
δνόματα ταῦτα τῆς ἅνῃ λήξεως ὑπάργει, ἔπει
οὐδὲν προσβύτερον Θεοῦ, οὐδὲ ἐπισκοπώτερον ὁ Θεός
γὰρ ὁ ἐπισκοπῶν ἢ θεώμενός ἐστι τὰ πάντα. Ὁ τοί-
νον ἐπίσκοπος ἢ προσβύτερος, ὡς κοινωνὸς τῶν ὀνο-
μάτων, οὗτο καὶ τῶν πραγμάτων ὀρεῖται εἶναι. Καὶ
ὁλοῖ τῷ Ἰωάννῃ· ἔξελθε ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ
ἀντιόχοι· ἐγὼ παρὰ τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ ὑποδέδεκαμι
τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην εἰς ἐπιμελείαν τῆς τοῦ λαοῦ
σωτηρίας, καὶ οὐ δύναμιι αὐτὴν καταλείψαι· εἰ δὲ
τοῦτο βούλει (ἡ γὰρ πόλις σοι διαφέρει), βίβ με ἐξέω-
σον, ἵνα ἔρω ἀπολογίαν τῆς λειποταξίας τῆς σὴν αὐ-
θενταί. Οὕτως μετὰ αἰδοῦς τινας ἀποστείλαντες ἐκ
τοῦ παλατίου, ἐξέωσαν αὐτὸν, καλεῦσαντες τέως διά-
γειν ἐν τῷ ἐπισκοπεῖω, τὸ ἐνδεχόμενον τῆς τοῦ Θεοῦ
ὀργῆς προσδοκῶντες, ἵνα, ἐν μὲν συμβῇ τι περὶ
αὐτοὺς λυπηρὸν, ὅσῃτον αὐτὸν εἰσαγαγόντες εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν, ἐξιλέωσονται τὸ θεῖον· εἰ δὲ μὴ, ἵνα
πάλιν ἐπιβῶνται ὡς Φαραὼ τῷ Μωϋσῇ. Ἐν τούτοις
ἐπέστη ἡ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Σω-
τὴρ σταυρωθεὶς ἐκκύλυε τὸν ἄδην. Καὶ πάλιν αὐτῷ
ὁλοῦσιν· ἔξελθε τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιόχοι τὰ εἰ-
κότα. Εὐλαβούμενος τοιγαρὺν ὁ βασιλεὺς τὸ εὐκαλο-
σίωτον τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν τῆς πόλεως κλόνον, με-
ταστῆλκεται τοὺς περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον, οὐκ
αὐτοῖς· τί δέοι γενέσθαι; βλέπετε μήποτε νῆα
ὀρθῶς βουλευσέθε. Τότε οἱ γεννάδες καὶ περισσώφυγοι
εἶπον τῷ βασιλεῖ· βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν
ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις. Τελευταῖον βοήθημα, οἱ τῷ
Ἰωάννῃ συνόντες ἐπίσκοποι ἰσάριθμοι τῆς ἁγίας νη-
στείας, προσήλθον τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ ἐν τοῖς
μαρτυροῖς, μετὰ ὀκρυῶν παρακαλῶντες, φειδοῦς τυ-

• Sic Codex; καὶ δυνατώτερον deerat in Græco, sed Bigotius legerat, qui addit, et potentiorum.

83. γαίν την τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, μάλιστα διὰ τὸ πά-
 σχα καὶ τοὺς μελλόντας ἀναγεννᾶσθαι ἥδη μυσταγω-
 γηθέντας, ἀπολαβοῦσαν τὸν ἱερέα. Οὐκ ἠκούσθησαν
 ἐπὶ τούτῳ, ὡς τὸν ἅγιον Παῦλον τὸν ἀπὸ Κρατείας
 εἰπεῖν ἀλλήλων τῇ παρόρσει· Εὐδοξία, φοβήθητι τὸν
 Θεόν, ἐλεήσασά σου τὰ τέκνα· μὴ ὑβρίζῃ τὴν ἑορτὴν
 τοῦ Χριστοῦ τῇ τῶν αἱμάτων ἐκλήσει. Ὑποστρέψαν-
 τες δὲ οἱ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι, ἡγρύπνησαν ἐν
 τοῖς κατὰ γοῖσι αὐτῶν, οἱ μὲν μετὰ θαλάσσης, οἱ
 δὲ μετὰ λύπης, ἕτεροι δὲ ἀμάχῳ τῇ διανοίᾳ κατε-
 στήθησαν κάρῳ, ὡς ἕκαστον ἐκυβέρνην τὸ πάθος. Οἱ
 μέντοι προσβύτεροι Ἰωάννου οἱ τὸν θεῖον ἔχοντες
 φόβον, ἐν τῇ δημοσίᾳ λουτρῷ τῷ ἐπικαλουμένῳ Κων-
 σταντιανῶν, τοὺς λαοὺς συναγαγοντες, εἰχοντο τῆς
 ἀγρυπνίας, οἱ μὲν τὰ θεῖα λόγια ἀναγινώσκοντες, οἱ
 δὲ βαπτίζοντες τοὺς κατηχηθέντας, ὡς εἶδος, διὰ τὸ
 πάσχα. Ταῦτα αὐτὰ προσαναφέρουσιν οἱ γνωμοθό-
 ροι καὶ φρεναπάται οἱ περὶ Ἀντίοχον καὶ Σευρια-
 νον καὶ Ἀκάκιον τοῖς ἐκείνων προτάταις, ἀξιούντες
 ἐμποδισθῆναι τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐκεῖ συνάξεως.
 Ἀντίειπεν δὲ τότε μάλιστα, ρήσας· νῦν ἔστι καὶ
 ὄλλοι πολλοὶ· μὴ τι ἀτόπημα γένηται. Ἀνυποσέρου-
 σιν οἱ περὶ Ἀκάκιον· οὐδεὶς ἔμεινεν ἐν ταῖς ἐκκλη-
 σίαις, καὶ δεδοίκαμεν μήποτε εἰσελθὼν δὲ βασιλεὺς
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μὴ εὐρών μηδένα, αἰσθῆται
 τῆς τοῦ λαοῦ εὐνοίας τῆς πρὸς Ἰωάννην, καὶ κατα-
 γῆθ' ἡμῶν ὡς βασιλέων, ἐπειδὴ μάλιστα εἰπομεν αὐ-
 τῷ, ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὅλιος δ' ἡδέως αὐτῷ προσέγων,
 ὡς ἀνθρώπῳ ἀσπόνδῳ. Οὕτως δὲ μάλιστα διαμαρ-
 τυράμενος αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀποδησομένοις, δίδωσι
 Λοσκίον τινα, ὡς ἔλεγον, Ἐλλήνα, ἀφηγούμενον τοῦ
 ἀριθμοῦ τῶν ὀπλοφόρων, ἐντεταλμένος ἐπιεικῶς ἀπελ-
 θόντα καλεῖσαι τὸν λαὸν * ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀπελθὼν
 δὲ, καὶ μὴ ἀκούσθεις, ὑποστρέφει πρὸς τοὺς περὶ
 Ἀκάκιον, διηγησάμενος τὸν τόνον καὶ τὴν πυκνότητά
 τοῦ λαοῦ. Μετὰ τοῦτο λιπαρῶς αὐτὸν παρακαλοῦσι
 χρυσεῖς βήμασι δυνάμειοντες, καὶ ὑποστρέψει μεί-
 ζοντος προκοπῆς, ἵνα ἐμποδίσῃ τῇ ὁδῇ τῇ τοῦ Κυ-
 ρίου, ἐντεταλμένοι αὐτῷ, ἡ λόγῳ πείσαντι ἀγαγεῖν
 ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁργῇ ταρδύαντα παῦσαντι τὴν ἑορ-
 τὴν τοῦ συναγαγεῖν. * Ὁς ἐξουτὶς συμπαράλαβὼν κλη-
 ρικὸς τοῦ μέρους Ἀκாகίου, ἐξῆλθε δευτέρᾳ φυλακῇ
 τῆς νύκτος ἐφ' ᾧ ἀπεστάλη. Παρατείνουσι γὰρ τὸν
 λαὸν ἐν τοῖς μέρεσιν ἡμῶν ἕως ἀλέκτορος πρώτου,
 ἔχων ὀρθῶς ἐντήρησις νεοστρατεύτους κατὰ τὸν Ἡσαΐ-
 ετρακούσιος, ἀναίθεῖς περισσῶς, ἐπετηδήσεν αἰνί-
 διον κατὰ τὴν νύκτα σὺν τοῖς ὑποδεικνύουσι κληρι-
 κοῖς καὶ τοῖς στρατιώταις, ἱταμῶς, ὡς ἀπὸ λύκος, σι-
 δῆρ' οὐκ ἐπὶ διασχίσας τοὺς ὄλους. Χωρήσας δ'
 ἔνδοξον τῶν μακαρίων ὁδόν ἐπὶ κοιλύσει τῶν μου-

maneret, divinæ iræ eventum aliquem exspe-
 ctantes : ut, si quid ipsis triste accideret, citius
 illum Ecclesiæ redderent, et Deum placarent :
 sin minus, ut rursus insidias struerent, veluti
 Pharaō Moysi. Interea venit magni sabbati dies,
 quo Servator crucifixus expoliavit infernum :
 rursumque illi denuntiant, ut ecclesia egredere-
 tur. Rescribit ille quæ consentanea erant. Cæte-
 rum veritus Imperator diei sanctimoniam et mo-
 tum civitatis, accersit Acacium et Antiochum,
 ipsis dicens : Quid facto est opus ? videte ne non
 recte consulueritis. Tunc generosi illi et supra
 modum magnanimi dixerunt Imperatori : Impe-
 rator, in caput nostrum sit Joannis depositio.
 Ultimum subsidium, qui cum Joanne erant epi-
 scopi quadraginta, sacri jejunii diebus numero
 pares, adierunt Augustum atque Augustam in
 martyriis, orantes cum lacrymis ut Christi Ec-
 clesiæ parcerent, maxime propter Pascha et
 propter eos qui regenerandi erant cum jam cate-
 chizati essent, ut sacerdotem suum ea reciperet.
 Non auditi sunt super ea re : ita ut sanctus
 Paulus episcopus Cratiæ, imperterrita fiducia di-
 ceret : Eudoxia, Deum time, tuorum te libero-
 rum misereat : neque viola sanctam Christi so-
 lennitatem sanguinis effusione. Reversi igitur
 quadraginta episcopi, in diversoriis suis pervigi-
 larunt, alii cum lacrymis, alii cum mœrore, alii
 denique insuperabili stupore mentis detenti,
 prout unumquemque suus affectus regebat. Joan-
 nis tamen presbyteri qui Dei timorem habebant,
 in publico lavacro quod Constantianas vocant
 convocatis populis, vigilia sagebant ; alii Scri-
 pturas divinas legentes, alii catechumenos bap-
 tizantes, ut par est, propter Pascha. Hæc eadem
 pravæ mentis atque impostores Antiochus, Seve-
 rianus et Acacius ad patrones referunt, rogantes
 ut populi ab ejus loci conventu arcerentur. Re-
 nuit is qui tunc magister erat, dicens : Nox est,
 atque ingens est multitudo : ne quid temere fiat.
 Respondit Acacius : Nemo in ecclesiis mansit, et
 timemus ne forte Imperator ecclesiam ingressus,
 et neminem inveniens, sentiat populi erga Joannem
 benevolentiam, nosque ut invidos condemnnet,
 præsertim cum ipsi dixerimus, neminem omnino
 esse, qui libenter Joanni adhæreat utpote homini
 infido. Ita magister eis contestatus quæ eventura
 erant, tradit illis Lucium quemdam, gentilem,
 ut dicebatur, rectorem numeri scutiariorum,
 mandans ut moderate ecclesiam ingressus popu-

* Georg. εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

lum convocaret. Profectus ille, et non auditus, rediit ad Acacium, populi ardorem et frequentiam indicans. Post hæc illum suppliciter orant, aureis verbis deprecantes, adjunctis etiam promissis majoris processus, ut impediret Domini gloriam, præcipientes ei ut vel oratione persuasos populos ad ecclesiam adduceret, vel vi turbatos impediret nec festum celebraret. Hic ergo subito assumtis secum clericis ex parte Acacii, egressus est secunda vigilia noctis ad id propter quod missus erat. Nam in eos, qui populum in partibus nostris usque ad primum galli cantum detinebant, derepente noctu impetum fecit, ipse tiro- nes habens, districtos gladios gestantes instar Esau quadringentos, egregie impudentes, cum indicibus clericis et militibus, insolenter ut lupus, coruscante ferro multitudinem perrumpens. Penetrat usque ad sanctas aquas, ut prohiberet eos qui initiabantur sacramento Dominicæ resurrectionis: et in diaconum procaciter illis, sym- bola effudit: presbyteros vero grandævus fustibus in capite feriens, sacra fontem cruore conspersit. Tunc videre erat angelicam illam noctem, in qua etiam dæmones corrunt perterriti, in labyrinthum conversam. Nudæ enim mulieres cum viris metu mortis aut turpitudinis turpi fugæ se dabant, indecorum cursum præferentes: alius manu vulneratus abibat plorans; alius virginem trahebat concisiss vestibus; omnes autem deprædantes sacra vasa, sibi rapiebant. Sic presbyteri et diaconi qui capti erant, in carcerem detrudebantur: qui autem in populo erant honorati, urbe regia pellebantur. Deinde edicta alia super alia per compita proponebantur, varias minas continentia, nisi quis cum Joanne communionem abnegaret. Cum hæc maxime fierent, et plura iis qui dicebantur episcopi in publico molirentur: contentus tamen eorum qui doctorem suum aut potius qui Deum amabant, non minuebatur; sed ut in Exodo legitur, quanto magis occidebant, tanto plures fiebant. Die sequenti egressus Imperator ut sese exerceret in vicino campo, vidit agrum circa Pemptum seu Quintum non consitum et candentem, et stupefactus ad- spectu coloris nuper baptizatorum (erant enim ad tria ferme millia), satellites rogat, quinam esset illi ccongregatorum cœtus. Illi autem menti- titi, dicunt hæreticorum esse, ut iram Imperatoris excitarent. Re cognita, statim hujus rei ministri et invidiæ patroni, atrociore se equa- dicit omnibus: Venite, oremus, et angelo Eccle- siæ valedicamus: latus quidem ob res ipsas,

μένουν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτήρος, καὶ τοῖς μὲν δια-
κόνῳ θρασείως ἐντιναρχεῖς, τὰ σύμβολα ἐκτρέψαι· τοὺς
δὲ πρεσβυτέρους ἤδη που καὶ ἡλικιώτας βροτάλοις
κατὰ κρανίῳ παύσας, αἵματι κινρῶ τὴν κοιλότητάν.
Τότε ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην νύκτα, ἐν ᾗ καὶ
δαίμονες πίπτουσιν ἐπιτηγόντες, εἰς λαβύρινθον μετα-
βληθεῖσαν. Γυναικὶ γὰρ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσι
θρασυῶ ἐγρόντο, φύβῳ τοῦ σφαγῆναι ἢ ἀσχημότη-
σαι, τὸν ἀσχημονα ἀσπαζόμεναι ὁρόμον· ἕτερος τὴν
χεῖρα πληγείς, ὀδυρόμενος ἀπῆε· ἄλλος παρθένον
ἐστυρν περιτρίσας· πάντες δὲ λαυραρχηγῆσαντες τὰ
κειμήλια σφετερίζοντο. Οὕτως οἱ μὲν συλληφθέντες
τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων εἰς τὴν εἰρκτὴν ἐνε-
βάλλοντο· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ λαοῦ τῆς μεγαλο-
πόλεως ἐξεβάλλοντο. Διατάγματα δὲ ἀλλεπάλληλα
κατὰ τόπον προετίθεντο, διαφόρους ἀπειλὰς περιέ-
χοντα ἐπὶ ἀνήσει τῆς κοινωνίας Ἰωάννου. Πλὴν ὅμως
καὶ ταῦτ' ἐγένετο, καὶ πλείονα ἐξῴθεν οἱ λεγόμενοι
ἐπίσκοποι προσεφιλότημουντο· καὶ ἡ συναξὶς τῶν φι-
λοδιδοσκάλων, μᾶλλον δὲ φιλοθέων οὐ κατηργεῖτο,
ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Ἐξέδῳ ὅσον ἀπέκει-
νον αὐτοὺς, τοσοῦτον πλείους ἐγίνοντο. Τῇ ἐπαύριον
γοῦν ἐξεβλήθη ὁ βασιλεὺς, τοῦ γυμνασθῆναι ἐν τῷ
παρχαίμενῳ πεδίῳ, εἶδε τὴν ἀσπορον γῆν ἐπὶ
τῷ Πέμπτῳ λευγεμονοῦσαν, καὶ ἐκπλαγείς ἐπὶ τῇ
θεᾷ τοῦ ἀνθρώπου τῶν νεορωτίστων (ἦσαν γὰρ ἄμαρ τοὺς
τρισχιλίους), ἤρετο παρὰ τῶν δορυφόρων· τίς ἦ λο-
γὰς τῶν ἐκεῖ συνήθροισμένων; Διαπευσσάμενοι λέγουσι,
τῶν ἑτεροδόξων, ἵνα παραγάγῃσι τὸν θυμὸν τοῦ βασι-
λέως. Γίνοντες δ' ἐξυπτίεις οἱ τοῦ πράγματος μεσίται
καὶ προστάται τοῦ θρόνου, πέμπουσιν εἰς τοὺς πῶς
τοὺς ἀπειδεστέρους τῶν ἐπομένων ἐπὶ σκορπισμῶν μὲν
τῶν ἀκροατῶν, συλλήψαι δὲ τῶν διδοσκάλων. Οἱ δ'
ἐλθόντες, κατέρουσι πάλιν οἰλίῳσι μὲν τὴν κληρι-
κῶν, πλείους δὲ τῶν λαϊκῶν. Καὶ ὁ Θεόδοτος ἐφρ·
ὦ μακρῶτάτα πάτερ, καὶ τοσοῦτον ὄντων αὐτῶν,
ὡς τρισχιλίους μόνον εἶναι τοὺς νεορωτίστους, πῶς
αὐτῶν οἱ βραχεῖς ἐκυρίευσαν στρατιώται, τὸν σὺλλα-
γον διαλύσαντες; Ὁ ἐπίσκοπος· Τοῦτο οὐκ ὀλιγότη-
τος δαίγμα, οὐδὲ τεκμήριον ἀζηλίας, ἀλλὰ πλεονέ-
κτημα εὐλαθείας, καὶ διδασκαλῶν ἐπιμελείας ἀποδει-
ξις, ἀδελφεῖπτος τὸ ἄμαχον τῆς γνώμης ἐπανορθούν-
των. Ὁ δὲ Θεόδοτος εἶπεν· ἄριστα ἐφρ· οὕτε γὰρ
ἐπρεπε τοὺς πρόνοησιν ἐκμανθάνοντας καὶ ἐπεικτεῖαν
παρὰ τοῦ ἱεροῦ Ἰωάννου, ἀρρόνως καὶ τετραρχιμένως
αὐτοῦ ἀντιποιεῖσθαι. Ὁ ἐπίσκ· Ἦσθεις οὖν ἐπὶ τού-
τῳ, παρακαλῶ, μὴ ἀνάγκη τοὺς λόγους τοὺς ὑπὸ
κακῶν πραγμάτων τευθέντας· εὐόκει γὰρ τίκτειν ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς λόγους τὰ πράγματα. Σὺν τοῖς
κατασχεθεῖσιν οὖν κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς συνελθὼν
Σιλιβὴν τῇ τοῦ μακαρίου Νεβριδίου γυναικί, εὐσχή-
μως κοσμοῦσθαι τὴν ἐκυτῆς γλῆσιν, καὶ λέγει αὐταῖς·

φθῆσαν καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ἐπισήμων. Ἔστι δὲ ὧν καὶ τὰ μαφόρια ἤρπασαν, ἐτέρων δὲ τὰ ἐνώτια σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ὠτός συναπέσπασαν ὥς * ἰδοῦσαν τινος Ἐλευθέρου γυναῖκα εὐδαίμονεσσαν τὴν σφοδρά, κατα-
 λείψαν τὸ ἐκ τῆς μαφόριον, μεταμορφωσαμένην τὸ σχῆμα τὸ τῶν δουλιῶν, δραμαῖαν εἰσβαλεῖν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς σωφροσύνης. Ἦν γὰρ, ὡς εἰ-
 88. κός, εὐανθή μορφήν καὶ εὐφυῆ πλάνιν ἡμιεσμένην. Τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ πληρωθεῖσαι αἱ φυλακαὶ τῶν διαφόρων ἀρχόντων, μετεποιούντο εἰς ἐκκλησίας· καὶ ὕμνοι μὲν καὶ ἀναφοραὶ μυστηρίων ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπετελοῦντο, μάστιγες δὲ καὶ στρεβλώσεις καὶ ὄρκοι φρικτοὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἡμιλλῶντο, ἐπὶ ἀναθε-
 ματισμῷ Ἰωάννου τοῦ μέχρι θανάτου ἐλθροῦσαντος τῇ κακίᾳ τοῦ διαβόλου· τῆς πεντηκοστῆς δὲ συμ-
 πληρωθεῖσης, μετὰ πέντε ἡμέρας εἰσελθόντες οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Σευεριανόν καὶ Ἀντίοχον καὶ Κυρίνον πρὸς τὴν βασιλέα, λέγουσιν αὐτῷ· βασιλεῦς, σὺ ἡμῖν παρὰ Θεοῦ οὐκ ἐξουσιάζόμενος, ἀλλ' ἐξουσιάζων τῶν πάντων, ἔξεστὶ σοὶ ὁ θῆλεις ποιῆσαι. Μὴ γίνου πρε-
 σβυτέρων πρότερος, καὶ ἐπισκόπων δσιώτερος· εἰπο-
 μέν σοι ἐπὶ πάντων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάν-
 νου καθεῖρεσις. Μὴ τοῖνον φείσῃ ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀραιοθήσας πάντων ἡμῶν. Ἰουδαῖκοίς ῥήμασι, τάχα δὲ
 καὶ πράγμασι, παραπεισάντες τὸν βασιλέα. Οὕτως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Πατρίκιον τὸν νοτάριον, δηλοῖ
 89. τῷ Ἰωάννῃ τάδε· οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον καὶ Σευεριανόν καὶ Κυρίνον τὸ κατὰ σὲ κρίμα ἐπὶ τὴν ἐκ τῶν ἔθλων κεφαλὴν· τὰ κατὰ σαυτὸν οὖν ἀναθεῖς τῷ Θεῷ, ἔξελθε τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω κατελθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου σὺν τοῖς ἐπι-
 σκόποις, μετὰ τὴν τρανὴν φάσιν καὶ ἀνεπισκιάζον, λέγει πᾶσι· δεῦτε, προσευξάμενοι συνταξώμεθα τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐκκλησίας· γεγιθὺς μὲν ἐπὶ τῷ πρά-
 γματι, λυπούμενος δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ λαοῦ κακουργίᾳ. Ἐξαυτῆς δὲ τις σημάζειν τῶν φιλοθέων δυναστῶν τῷ Ἰωάννῃ· ἐπειδὴ Λούκιος, ἱταμὸς ἀνὴρ καὶ ἀναϊδὴς προσώπῳ, ἑτοιμός ἐστιν ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ σὺν τοῖς ὅπ' αὐτὸν στρατιώταις, ὅπως, εἰ ἀντεῖπῃς ἡ ἀναβῇ, καὶ ἀκοντὰ σε εὐραὶ καὶ ἐξεῶσαι· περι-
 κλονοῦνται δὲ οἱ ὅλοι τῆς πόλεως· σπουδάσαν ἐξελ-
 θεῖν λεληθότως, ἵνα μὴ σου ἀντιποιούμενος ὁ λαός, πόλεμον συνάβῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν. Τότε ὁ Ἰω-
 ἀννης καταφιλήσας τινὰς τῶν ἐπισκόπων μετὰ θα-
 κρίων (τοὺς γὰρ λοιποὺς οὐδὲ καταφίλει, συνεγώρει τὸ πάθος), συνετάξατο λέγων τοῖς λοιποῖς ἐνδόν ἐν τῷ ἱερταίῳ· μένατε τέως ὧδε, ἵνα ἀπελθὼν μι-
 κρὸν ἀνέβῃ. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ, καλεῖ
 90. τὴν Ὀλυμπιάδα, ἀνατάλλακτον οὖσαν τῆς Ἐκκλη-
 σίας σὺν Πενταδίᾳ καὶ Πρόλλῃ ταῖς διακόνισσι, καὶ

cibus a tergo summittunt, ad auditores dissi-
 pandos, et doctores comprehendendos : qui illuc
 profecti, denuo paucos e clericis, plures vero e
 laicis corripunt. Tum Theodoros ait : O beatis-
 C. sime pater, cum tam multi essent ut neophyto-
 rum numerus ad tria millia procederet : quomo-
 do in potestatem paucorum militum devenere,
 eorum cætu disjecto ? Episc. Illud neque pau-
 citatis indicium, neque zeli nullius argumentum,
 sed religionis præstantia, et curæ doctorum de-
 monstratio, qui assidue pacificas mentes dirige-
 bant. Theodoros autem ait : Optime dicis : neque
 enim decebat ut qui prudentiam et mansuetudi-
 nem a beato Joanne edocebantur, insipienter
 D. atque tumultuarie ipsum defenderent et vindi-
 carent. Episc. Cum hæc tibi placeant, ne sermo-
 nem quæso interrompe, quem pessima facta pe-
 pererunt : solent enim ut plurimum a factis ser-
 mones gigni. Cum clericis igitur et laicis detentis
 comprehensæ sunt virorum nobilium conjuges.
 Sunt et quibus rapti mafortes, aliis inaures cum
 ima parte aurium simul detraxere : adeo ut cum
 videret Eleutheri cujusdam uxor opulentissima,
 E. relicto maforte, et veste ancillari assumpta, cursu
 civitatem petierit, ut pudicitiam suam servaret.
 Erat enim profecto decora specie ornata et elegan-
 ti forma. Hunc ergo in modum impleti variorum
 magistratum carceres mutabantur in ecclesiis :
 et hymni quidem atque oblationes mysteriorum
 in carceribus peragebantur ; flagra vero et cru-
 ciatus et horribilia juramenta in ecclesiis certatim
 adhibebantur, ut anathematizarent Joannem,
 qui ad mortem usque cum diaboli malitia de-
 F. pugnat. Quinto porro die a finita Pentecoste,
 Acacius, Severianus, Antiochus atque Cyrinus
 Imperatorem adeunt, et, Nobis, inquit, a
 Deo constitutus es, Imperator, nemini subjectus,
 et omnes tibi subditos habes ; licet tibi quod lu-
 36. bet facere. Ne sis presbyteris mitior, nec epi-
 A. scopis sanctior : diximus tibi coram omnibus : In
 caput nostrum Joannis depositio esto. Ne igitur
 homini uni ut parcas, nos omnes perde. Judaicis
 verbis, fortasse et factis, subdole persuaserunt id
 Imperatori. Sic Imperator misso Patricio notario,
 hæc Joanni denuntiat : Acacius, Antiochus, Se-
 verianus, et Cyrinus, condemnationem tuam in
 caput suum conjecerunt. Igitur ubi res tuas Deo
 commendaveris, egredere Ecclesia. Ita Joannes
 B. episcopus post apertam ac minime adumbratam
 jussionem ex episcopio discedens cum episcopis,

* Georg. ἰδοῦσαν τὸν ἐλευθέρου γυν.

merens autem ob populi merorem. Protinus quispiam ex religiosis proceribus hæc Joanni significat : Quandoquidem Lucius, vir audax et facie inapudens, paratus est in publico lavacro cum militibus suis, si forte contradicas aut differas, vel invitum te trahere atque expellere, plebs autem civitatis commovetur; festina clam egredi, ne te defendens populus, cum militibus pugnam committat. Tunc Joannes cum lacrymis aliquos ex episcopis osculatus (reliquis enim osculari non sinebat dolor), vale dixit ceteris in sacro : Manete, inquit, hic interim, ut profectus modicum quiescam. Ingressus autem baptisterium, Olympiadem vocat, quæ ab Ecclesia non discedebat, simul et Pentadiam et Proclam diacônissas, et Silviam beati Nebridii uxorem, quæ viduitatem suam honestate ac modestia decorabat; atque eis dicit : Venite, o filiae, audite me. Quæ ad me attinent, finem ut video habent : cursum meum consummavi, et forte vultum meum non amplius videbitis. Hoc unum est, quod rogo, ne qua vestrum a solita erga Ecclesiam benevolentia avellatur; et quicumque reluctans fuerit ad ordinationem deductus, ex consensu omnium, non id ambiens, ei tamquam Joanni caput vestrum submitte : non potest enim Ecclesia esse sine episcopo. Ita misericordiam consequamini, et memores estote mei in orationibus vestris. Illæ lacrymis perfusæ ad ejus pedes advolvebantur. Tunc innuens cuidam e venerandis presbyteris ait : Tolle eas hinc, ne populum perturbent. Sic igitur paululum retentæ, visæ sunt acquiescere. Et sic abiit in partem orientalem : nihil enim apud illum erat occidentale. In occidentali autem parte, ubi est magnum Ecclesiæ vestibulum, jumentum cui solebat Joannes insidere, stare ante portam jussit, ut populum ea ex parte expectantem abs se dimoveret. Una cum eo egressus est angelus Ecclesiæ, solitudinem Ecclesiæ non ferens, quam principatus nequam et potestates fecerant, speciem theatri iniquitatum exhibentes. Erat enim, ut in theatro, sibilus impiorum explodentium et irridientium, Judæorum ac gentilium immodice deridentium ac subsannantium : ut autem in carcere, plagæ et in viscera illi cruciatus a militibus, et omnium mentis virium distentio, cum ob ablatum doctorem, tum ob blasphemiam in Deum. Ubi enim peccatorum sit remissio, ibi sanguinis fie-

δεδυτο ὡς τε θυγατέρες, ἀκούσατέ μου· τὰ κατ' ἐμὲ τέλος ἔχει, ὡς ὁρῶ· τὸν ὁρόμον μου τετέλεκα, καὶ ἴσως οὐκέτι ὕψους τὸ πρόσωπόν μου. Τούτω δέ ἐστιν ὁ παρακαλῶν· μή τις ὑμῶν ἀνακοπῇ τῆς συνήθους εὐνοίας τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ ὃς ἂν ἄκων ἀρῇ ἐπὶ τὴν χειροτονίαν, μὴ ἀμυνέσσεας τὸ πᾶν γιγναίμενον, κατὰ συνάψειςιν τῶν πάντων, κλίνετε αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν ὡς Ἰωάννη· οὐ δύναται γὰρ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι. Καὶ οὕτως ἐληλύθει· μέμνησθέ μου ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν. Συγγυθεῖσαι δὲ δάκρυσιν, ἐκυλινδοῦντο περὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Τότε νεύσας τινὶ τῶν συμνῶν πρεσβυτέρων λέγει· λάβε ταύτας ἐντεῦθεν, ἵνα μὴ τοὺς ὄγλους ταράξουσιν. Οὕτως οὖν μικρὸν ἐμποδισθεῖσαι, ἔδοξαν αὐτῷ συγχωρεῖν. Καὶ οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἀνατολικόν· οὐδὲν γὰρ παρ' αὐτῷ δυτικόν· τῷ δὲ δυτικῷ μέρει, ἐνθα δὲ τῆς ἐκκλησίας πύλιν, τὸ ὑποζύγιον, ἐν ᾧ εἴθετο καθέζεσθαι, πρὸ τῆς πύλης κελεύσας στήναι εἰς περιπασῶν τῶν λαῶν ἐκείθεν αὐτὸν προσδοκούντων, συνεξελθόντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἀγγέλου, μὴ φερόντος τὴν ἐρημίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἀρχαί πονηραὶ καὶ ἐξουσίαι εἰργάσαντο, καθάπερ θεατρονόμον * ἀποδείξασαι. Ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ κλωσμός ἦν, συριττόντων τῶν ἀσέβων καὶ καταμωκωμένων, ἄμετρα διασπρόντων Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων· ὥς δὲ ἐν εἰρῇ, πληγαὶ καὶ κατὰ σπλάγγων φερόμεναι βάσανοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· κατατάσεις δὲ τῆς ὅλης δυνάμεως τῆς ψυχῆς, διὰ τε τὴν τοῦ διδασκάλου ἀπαίρεσιν, καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον βλασφημίαν· ἐνθα γὰρ ἀμαρτημάτων ἄφρεσι, ἐκεῖ αἱμάτων ἔκχυσις ἐγένετο. Μετὰ δὲ τὸν ἄφατον καὶ δυσερμήνευτον ἐκείνον σκότον, φλᾶς ἀπὸ μέσου τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ εἴθετο ὁ Ἰωάννης καθέζεσθαι, καθάπερ ἐν μέσῳ σώματι κειμένη καρδία, τοῖς λοιποῖς ἐξηγεῖσθαι μέλεσι τὰ τοῦ Κυρίου λόγια, φανείσα ἐπεξήτει τὸν ὑποφάντην τοῦ λόγου· ὃν οὐχ εὐροῦσα, κατεβόσκατο τὴν σκευωρίαν. Δενδρωθεῖσα δὲ εἰς ὕψος εἴρην διὰ τὸν ἀλύσιον ἐπὶ τὴν στέγην· ἔχειας δὲ οἶκην τὴν γαστέρα φαγοῦσα, ἐπὶ νῶτον ἐφέρετο τῶν ζωμάτων τῆς ἐκκλησίας, μισθὸν τῆς ἀδικίας ὥσπερ τὴν ἐπὶ ταύτῃ ὠρισμένην οἶκην ἀποδίδοντας Θεοῦ, εἰς σαρφονισμὸν καὶ νομβέσιαν τῶν οὐκ εἰδόντων γε νομβεῖσθαι * ἢ διὰ τῆς ὁμιλίας τῶν τοιούτων θελημάτων κακῶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ μνημεῖον ὑπολείψας τῆς ἀγρίας συνόδου. Καὶ οὐ θαυμαστόν περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅπου γε καὶ τὴν βαλουμένην παρὰ τοῖς ἔξω σύγκλητον, ἀπὸ πολλῶν βλαμάτων κειμένην ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας ἐκ μεσημερίας, φρονίμως τὸ πῦρ, καθάπερ γέφυραν τὸν ἀγοραίον δῆμον τὸν διὰ μέσου

* Fort. θεατρὸν ὀνομαζόμενον. Bigot. [Tum idem dederat ἀνατολὴν ἐξ ὧν.] Nos Codicis scripturam restituimus.]

* [Inseruimus ἔ c Cod.]

διαπερᾶσαν, ἐλυμῆναιτο, οὐ πρότερον τὸ μέρος τὸ
 πλησιάζον τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ τὸ πάθος τῇ ἐγγύτητι
 ἐπιγράφωμεν, ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ἐπὶ τὴν αὐτὴν τῶν
 βασιλείων, ἵνα τὸ θαῦμα τοῦ πράγματος οὐκ ἴκοντο
 παρὰ στήθεσιν τοῦ σοφίσματος. Ἦν γὰρ ἰδεῖν μεταξὺ δύο
 ὁρέων περιόντων τοὺς ὁμήρους ἀδελφῶς ἐπὶ τὰς οἰκείας
 γρεῖδας διαπερῶντας. Οὕτω δὲ περιπετόμενον τὸ πῦρ
 καὶ κυμαῖνον καθάπερ θάλασσα βιαίῳ νότῳ ῥιπίζο-
 μένη, ὥσπερ ὑπὸ συνήματι βαδίζον, ἀρείδως ἀπό-
 μενον τῶν κύκλων δομάτων, μόνου ἑφρόντιζε τοῦ δι-
 κίσκου, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἀπέκειτο τὸ πλῆθος,
 οὐ τὸν χρυσὸν αἰδούμενον, ἢ τὴν λοιπὴν τοῦ ἀργύρου
 ὕλην, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς συκοφάνταις γόραν τοῦ ψεύ-
 δους παράσχη κατὰ τοῦ δικαίου, οὗ αὐτοῦ σπερτερι-
 σμένου τι τῶν καλλίστων. Οὕτω δὲ διακινουὺν τὸ
 πῦρ ἀνεχαίριζεν εἰς τοῦπίσω, τὸν φθόνον ἐξηγνίζον
 τῶν ταῦτα πράξαντων, εἰς ἐλεγχον τῆς Θεοφιλῶς μα-
 νίας, ὅς ποῦ κατασκευάζει διὰ τὰ καμῆλια αὐτὸν ἐκ-
 θέλει. Καὶ ἀποβλή μὲν ψυχῆς ἐν τοσοῖτοις
 ὅρλοις ὑπὸ πυρός οὐδεμία γέγνηται, οὐ λογικοῦ,
 οὐκ ἀλόγου· ὁ δὲ ῥύπος τῶν ἐναγῶς ἐκείσε ἀναστρε-
 φομένων τῇ τοῦ πυρός ἀπεπλύνετο δυνάμει, ἀπὸ ἐκτὸς
 ὥρας μέχρις ἐννάτης, ἐν τρισὶν ὥραις ἡμεριναῖς
 πολυγρονίου ἔργου ἀνανισθέντος. Ὁ δὲ αἶψα, πάλ-
 ιν, τεύτων οὕτως ἀνυομένων, ποῦ διέτριβεν ὁ μακά-
 ριος Ἰωάννης, ἡ οἱ λοιποὶ τῶν ἐπισκόπων; Ὁ ἐπίσκο-
 πος. Οἱ μὲν λοιποὶ τῶν ἐπισκόπων, οἱ μὲν συνεκλήκοντο,
 οἱ δὲ καὶ ἐσπρόντο, ἅλλοι δὲ καὶ ἐκρύβησαν. Ἰωάν-
 νης δὲ σὺν Κυριακῷ καὶ Εὐλυσίῳ παρὰ στρατιωτῶν
 τοῦ ἐπαρχοῦ δέσμοι εἰς Βιθυνίαν κατείχοντο, κόλα-
 σιν ἀπειλούμενοι, ἐπὶ τῇ ἐμπρήσει τῆς ἐκκλησίας.
 Ὑστερον δὲ ὁ μὲν Κυριακὸς καὶ Εὐλυσίος δέσμοι
 ἀγθέντες ἅμα λοιποῖς κληρικοῖς, ἀθῶνι ἀπορρανθέντες
 ἀπελύθησαν· ὁ δὲ ἄγιος Ἰωάννης πρὸς ταῖς λοιπαῖς
 παρρησίαις καὶ ταύτην τελευταίαν αὐτοῖς ἀπέστειλεν,
 εἰπὼν· εἰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὐ δεδοκᾶτέ μοι γόραν
 ἀπολογίας, κἂν γοῦν εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀκου-
 σθῶ, εἰ γε αἰτίας, ὡς φατέ, γέγονα τῆς καύσεως. Οὐ-
 τω μὴ; ἐν τούτῳ ἀκουσθεῖς, πέμπεται διὰ στρατιω-
 τῶν εἰς ἐρημοτάτην πόλιν τῆς Ἀρμενίας, νύκτωρ
 καὶ μεθ' ἡμέραν πολιορκουμένην ὑπὸ τῶν Ἰσάυρων,
 ἐπὶ τῇ στρατίᾳ· Κουκουσὸς δὲ ἐστὶν αὕτη. Ἀρσάκιος
 δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ μακαρίου Νεκταρίου, ἀντεισῆγετο
 τῇ πόλει τοῦ Ἰωάννου, ἀνδρὸς ἱεροφάντου, ἀνθρώπου
 ἰχθύος ἀγωνότερος, καὶ βατράχου ἀπραγότερος. Ἔστι
 γὰρ ὅτε καὶ πρῆξις λαλεῖ, μάλιστα ὅταν δι' αὐτὸ γέ-
 νηται τὸ καλόν. Διακρατήσας δὲ τὸ ζῆν ἐκ αὐτοῦ δεκά-
 τέσσαρας μῆνας, ἀποθνήσκει, εἰς τὰ εὐαγγέλια πα-
 ρορχήσας· ὅπου ὤμοσε τῇ ἀδελφῇ Νεκταρίῳ μηδέ-
 ποτε καταδέξασθαι ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἥνικα ὤνε-
 δισεν αὐτῇ μὴ βουλῆσθαι γενέσθαι ἐν Ἱερουσῶν, ὡς τὸν
 αὐτοῦ καιροσκοποῦντι ὕμνατον. Γεγένηται δ' αὐτῷ

bat effusio. Postillam autem inenarrabilem atque
 inexplicabilem caliginem, flamma e media sede in
 qua solebat Joannes sedens, veluti medio in corpore
 cor, membris ceteris Domini eloquia interpretari,
 visa, verbi Dei interpretem requirebat: quo non
 invento sedem depascebatur, et in altum arbo-
 rescens per catenas ad tectum usque serpsit. At-
 que vipera instar ventre exeso, ad posteriora
 aedificii ecclesiae ferebatur, Deo mercedem injusti-
 tiae veluti definitam ad id poenam reddente, ad
 correptionem et admonitionem eorum qui nesciunt
 resipiscere nisi ad spectu malorum divinitus im-
 missorum: non solum autem eam ob causam,
 sed ut feræ illius Synodi monumentum relinque-
 ret. Nec id mirum de ecclesia, cum Senatum qui
 apud exteros dicitur, multis passibus dissitum
 ex adverso ecclesiae ad meridiem, ignis ille in-
 terjectam populi multitudinem pontis instar sa-
 pienter praetergressus, pessumderit, non prius
 partem ecclesiae vicinam, ne damnum illud vici-
 nitati adscriberemus; sed partem palatio Impera-
 torum proximam, ut rei miraculum sapienter id
 a Deo factum esse probaret. Videre enim erat in-
 ter duos ignes montes, illaesa populus ad sua
 negotia comecantes. In hunc igitur modum ignis
 circumvolans et undans tamquam mare violento
 anstro jactatum, veluti signo dato progrediens,
 vicinas circumquaque aedes citra discrimen corripuit,
 et soli aediculae in qua sacrorum vasorum
 reposita erat copia, pepercit: aurum non reveri-
 tus aut reliquam argenti suppellectilem, sed ut ne
 locum mentiendi calumniatoribus daret adversus
 justum, quasi ipse pulcherrima quaedam sibi vindicasset.
 Ita ignis agitalus retrorsum se reflectebat,
 pervestigans invidiam eorum qui hac perpetrarant
 ad revincendam Theophili insaniam, in eo quod ob
 sacra vasa Joannem ejecisse se comminiscitur. Ac
 nullus quidem anima periit in tali ac tanto tumultu,
 non hominis, non animantis: sed sordes ibi se-
 leste conversantium ignis virtute abluebantur
 ab hora sexta ad nonam, tribus diurnis horis multorum
 annorum opere deleto. Dicitur. Et haec dum fierent,
 pater, ubi tandem erat beatus Joannes aut reliqui
 episcopi? Episcopi quidem reliqui, alii inclusi detinebantur,
 alii trahebantur, alii autem delituerunt. Porro Joannes
 una cum Cyriaco et Eulysio victus in Bithynia
 detinebatur a praefecti militibus, supplicium minantibus
 ob incendium ecclesiae. Postea Cyriacus et Eulysius
 cum reliquis clericis victi adducti, atque innocentes
 pronuntiati, dimissi sunt. Sanctus autem Joannes,
 ad reliquam fiduciam

qua semper antea usus fuerat, hanc quoque ultimam adjecit, scribens eis hæc verba: Etsi in aliis non delistis mihi locum defensionis, saltem in rebus ecclesiæ audiar, an auctor sim, ut dicitis, ejus incendii. Ita ne in eo quidem auditis, noctu diuque per milites ducitur in desertissimum Armeniæ oppidulum, Cucusus id est, ab Isauris obsessum, ut trucidaretur. Arsacius autem, frater beati Nectarii, substitutus est in locum Joannis, magni sacrorum interpretis, homo pisce magis mutus, et rana rebus agendis minus idoneus. Aliquando enim et actio ipsa loquitur, cum suiipsius causa bonum opus factum fuerit. Ille cum ad quatuordecim menses vitam suam protendisset, mortuus est, violato suo in Evangelia juramento. Quippe fratri suo Nectario juraverat, nullius unquam episcopus ordinationem admissurum se, quando Nectarius exprobravit ipsi quod nolisset Tarsensi Ecclesiæ præfici, quasi mortem ipsius specularetur. Fuit causa perjurii primum quidem vana gloria, propter quam ambiebat, ut ita dicam, nuptias uxoris fratris sui; deinde pudor increpationum ipsi a fratre prophetice factarum. Huic Arsacio sufficitur Atticus e presbyteris, omnium adversus Joannem molitionum artifex. Qui cum videret neminem orientalium episcoporum secum communicare, et ne civitatis quidem populum, propter earum tam nefarie atque injuste in Joannem ab ipso acta erant: expers cum esset sacrarum Scripturarum, perfecit ut imperialibus rescriptis cogerebantur ii qui cum ipso non communicabant. Rescriptum autem contra episcopos, tales minas habebat: *Si quis episcoporum non communicat Theophilo, Porphyrio, et Attico, Ecclesia quidem ejiciatur, et a propriis facultatibus abigatur.* Hinc alii qui bonorum onere prægravati erant, etiam inviti cum ipso communicant: alii vero pauperiores et in fide sana infirmiores, donorum quorundam pollicitationibus ad communionem adducebantur: alii genere et possessionibus et patria et corruptibili gloria atque corporum vexatione insuper habitis, animi nobilitatem fuga custodiebant, evangelicum illud in memoria habentes, *Si vos in hac civitate persequantur, fugite in aliam*: et illud Proverbiorum sibi dicentes, *Non proderunt substantiæ in die iræ.* Profecti alii quidem Romam, alii ad montes, alii autem in ascetarum monasteria, a Judaica iniquitate servabantur. Edictum vero adversus laicos hæc continebat: *Qui in dignitati*

τῆς ἐποικρίας αἰτία* τὸ μὲν πρῶν ἡ κενοδοξία, δι' ἣν ἐμνηστεύετο, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ· μετέπειτα δὲ ἡ αἰσχρολογία προφητικῶς τῶν ἐλέγγων αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἀπαρχθέντων. Τούτῳ τῷ Ἀρσακίῳ Ἀττικὸς ἀντιστάγεται ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, πάσης μηχανῆς τεχνίτης κατὰ τοῦ Ἰωάννου· ὃς θεασάμενος μὴδὲν τῶν ἀνατολικῶν αὐτῷ ἐπισκόπων κοινωνοῦντα, μήτε μὴν τοῦ τῆς πόλεως λαοῦ, διὰ τὰ οὕτως ἀνόμως παρακολούθῃσαντα καὶ ἀθέμους, παρασκευάζει, ἄπειρος ὢν τῶν θείων Γραφῶν, ταῖς ἀντιγραφαῖς καταναγκάζεσθαι τοὺς μὴ κοινωνοῦντας. Ἔχγει δὲ ἡ μὲν κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἀντιγραφή τὴν ἀπειλὴν ταύτην· εἰ τις οὐ κοινωνεῖ τῶν ἐπισκόπων Θεοφίλῳ καὶ Πορφυρίῳ καὶ Ἀττικῷ, τῆς μὲν Ἐκκλησίας ἐκβαλέσθω, τῆς δὲ ἰδίᾳς τῶν πραγμάτων οὐσίας ριπείσθω. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν καταδαρνούμενοι τῶν τῶν πραγμάτων φορτίῳ, καὶ ἄκοντες κοινωνοῦσιν· οἱ δὲ πενέστεροι καὶ εἰς πίστιν ὑγιή ἀθενέστεροι υποστρέψει δόρῳν τινῶν συνεσφύροντο εἰς κοινωνίαν· οἱ δὲ γένους καὶ πραγμάτων καὶ πατριῶς καὶ δόξης σφαρτῆς καὶ ὀλίψεως σωματικῆς υπερῖδοιτες, φυγὴ τὴν τῆς ψυχῆς εὐγένειαν διεφύλαττον, τὸ εὐαγγελικὸν διὰ μνήμης ἔχοντες λόγιον· Ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἑαυτοὺς ἐπιλέγοντας· Οὐκ ὠφελήσουσι ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ. Ἐφθάνον δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ Ρώμῃ, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἔτεροι δὲ ἐν τοῖς τῶν ἀσκητῶν φροντιστηρίοις διεσώζοντο ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πονηρίας. Ἡ δὲ κατὰ τῶν λαϊκῶν ἀντιγραφή περιεῖχε· τοὺς μὲν ἐν ἀζιῶμασιν ἐκπίπτειν τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀξίας, τοὺς δὲ στρατιώτας τὰς ζώνας ἀπολλύειν, τοὺς δὲ λοιποὺς δόμους καὶ χειροτέχνους χρυσίῳ πολυλοκεῖ προστιμηθέντας, υποβάλλεσθαι ἐξορία. Πλὴν ὅμως καὶ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν σπουδαίων ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐπετελοῦντο μετὰ πολλῆς τῆς κακοπαθείας, φιλία τῇ πρὸς τὸν Σωτῆρα τὸν εἰρηκότα· Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια· καὶ πάλιν, Θαρσείτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Καὶ ὁ μὲν μακάριος Ἰωάννης οἰκήσας τὸν Κουκουσὸν ἔτος ἐν, πλείστον διαφόρους πένθητας τῆς Ἀρμενίας οὐ τοσοῦτον αἶψω, ὅσον λόγῳ· ἔφθασε γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μέγας λιμὸς τὴν χώραν ἐκείνην. Βασκίναντες δὲ αὐτῷ καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ ἀδελφωτόνοι, μετατρέουσιν ἐν Ἀρabisσὸν, διαφόρους ὑποβάλλοντες κακουχίας, ἵνα τὸ ὕψι ἀπολίπη· καὶ πάλιν οὐ μικρὸς διαλύμψας ταῖς ἀρεταῖς· (οὐ δύναται γὰρ πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ λόγος ραιδρὸς καίνομνος ὑψηλὸν σκεπασθῆναι μοδίῳ)· ἐξήγειρε γὰρ καθάπερ ἐξ ὕπνου τῆς ἀγνοίας πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἀκτίαν ἐκ πάσης περιγύρου τοὺς ἄγαν

Math. 10.
23.
Prov. 11.
4.
* [Fort. τὸ μὲν πρῶτον]

κεκαρωμένους τῇ ἀπιστίᾳ. Σφοδρότερον δὲ τῇ φλογὶ
τῆς βασιλικῆς κατακαίοντο οἱ περὶ Συεργιανὸν καὶ
Πορφύριον καὶ ἑτέροι τινες τῆς Συρίας ἐπίσκοποι
παρασκευάζουσιν αὐτὸν καθεῖθεν μετενεχθῆναι· βα-
ρὺς γὰρ αὐτοῖς ἦν οὐ μόνον ἐν ταῖς νομιζομέναις εὐη-
μερίαις, ἀλλὰ πολλῶ πλὺν ἐν ταῖς δυσημερίαις,
ἀρῶς διακεκμημένοι περὶ τὴν φύσιν τῶν πειρασμῶν,
οὐ^α μεμνημένοι τοῦ πρὸς τὸν ἀπόστολον οἰοῦν χρη-
σμοῦ ἐν ταῖς θλίψεσι γινόμενον· τὸ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χά-
ρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.
Θεασάμενοι γὰρ μεταναστᾶσαν τὴν Ἀντιοχείαν ἐπὶ
τὴν Ἀρμενίαν, καθεῖθεν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἀντιοχείαν
τὸν Ἰωάννην εὐχάριστον φιλοσοφίαν ἄδοκον, ἡ-
χοντο καὶ τὸ ζῆν ἀπορῶρῃζαι, καθάπερ ὑπὸ μαστίγων
τῶν διηγνημάτων βασανιζόμενοι· τοιοῦτον γὰρ ὁ μι-
98. σάχαλος φθόνος· ὡς τοὺς ὁρώντας τῶν ἐποικένων αὐ-
τοῖς κληρικῶν θαυμάζοντας λέγειν· ἴδετε νεκρὸν φο-
βερόν, τοὺς ζώντας καὶ κρατούστας διαπτοῦντα, κα-
θάπερ τοὺς παῖδας τὰ μορμολυκεῖα. Βαθαί· οἱ τὰς
κοσμικὰς δυναστείας καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐνημ-
μένοι πλοῦτον μετ' ἐξουσίας, μετὰ καὶ τῆς τῶν πρα-
γμάτων ἀρχῆς, τὸν ἱερέα, τὸν μόνον, τὸν ἀπολιν, τὸν
ἀσθενῆ τῇ σαρκὶ, τὸν ἐξόριστον δεδιότας, ὡρῶσι
σφαδάζοντες. Μηκέτι οὖν καρτερήσαντες τῇ σκηνῇ
κρύπτειν τὸν ὄφιν, ἀποστειλάντες εἰς τὸ στρατόπεδον,
ἐκπορίζουσι πάλιν ἀντιγραφὴν σφοδρότεραν μετὰ
προστίμου· ἐντὸς σεντής προθεσμίας μετενεχθῆναι
αὐτὸν εἰς Πιτυοῦντα, τόπον πανέρημον τῶν Ἰζανίων,
ἐπικειμένον τῇ ὄλῃ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης. Οἱ δὲ
διάγοντες αὐτὸν στρατιῶται τοῦ ἐπάργου τῶν πραι-
τωρίων, ἐπὶ τοσοῦτον κατήπειγον διὰ τῆς ὁδοῦ, λέγον-
τες· τοιαύτας ἔχειν τὰς ἐντολάς, ὡς, εἰ ἀπολάνοι κατὰ
τὴν ὁδόν, μειζόνων ἀξιωθῆσονται τῶν βαθμῶν. Καὶ ὁ
μὲν εἷς ἐξ αὐτῶν, ἔλαττον φροντίσας τῆς παρούσης
στρατείας, φιλανθρωπικῶς τινὰ ποσὺς διαχλεπτῶν
ἠ ἐνεδείκνυτο· ὁ δ' ἑτέρος ἐπὶ τοσοῦτον ἦν ἀπηνῆς
καὶ δύσκολος, ὡς τὰς εἰς αὐτὸν γινομένας κολακείας
παρὰ τῶν προστυγχάνοντων ἐπὶ φειδοῖ τοῦ ἁγίου
ὑβρίζει νομίζειν, τούτου μόνον φροντίζων τὸν Ἰωάννην
99. δασσανάτῃσαι. Ἰετοῦ μὲν γὰρ λάθρου ὄντος, ἀφρον-
τίστως ἐξήει, ὡς διὰ νότου καὶ στέρων φέρεσθαι τὰς
τῶν ὑδάτων λιβάδας. Σφοδρὸν δὲ πάλιν καύμα ἡλίου
ἀντὶ πρωῆς ἤγεϊτο, εἰδὸς ἐν τούτῳ δυσφορεῖν τὸ
Ἑλισσαϊκὸν κρανίον τοῦ μακαρίου. Εἰς πόλιν δὲ ἡ
κώμη, ἐνθα λουτροῦ παραμυθία ἦν, οὐδὲ στιγμὴν ὁ
δύστηνος συνεχώρει ποιεῖν. Καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ἐπὶ
πρίμῃον τὴν ἀργαλειωτάτην ἐκείνην βαδίζων ὁδόν,
ἔμενεν ὁ ἅγιος ὡς ἀστηρ διαστῆθων, ἔχων τὸ σωμα-
τιον καθάπερ μῆλον ἐπ' ἄκρων κλάδων· ἡλιοφονισ-

bus essent constituti, suo honore et dignitate
excederent, milites cingulum amitterent: re-
liqua p' ebs atque opifices gravi auri pondere
multati, subjacerent exsilio. Ceterum et hæc
fiebant; et preces a bonis et probis magna cum
afflictatione sub dio peragebantur, amore Serva-
toris qui dixit, *Ego sum via et veritas*; et rur-
sus, *Confidite: ego vici mundum*. Ac beatus ^{Joan. 14. 6.}
quidam Joannes Cucusi moratus annum unum, ^{et 16. 33.}
plurimos Armeniæ pauperes pavit, non tam pane,
quam verbo: invaserat enim per id tempus magna
fames regionem illam. Cum autem et ob id ipsi
inviderunt illi fratricidæ, Arabissum eum transfe-
runt, variis vexationibus subjicientes, ut vitam
tandem relinqueret. Et illic rursus non mediocriter
virtutibus splendescens (non potest enim civitas
abscondi supra montem posita, neque lucerna
splendide ligneo modio contegi) excitavit,
veluti ex ignorantie somno, ad sermonis divini
lucem ex omni vicina regione eos qui gravi infi-
delitatis sopore oppressi erant. Porro vehementer
invidiæ flamma accensi Severianus et Porphy-
rius ac quidam alii episcopi Syriæ, ut ipse illinc
quoque transferretur, moluntur: nam gravis
ipsis erat non solum in prosperis quæ putantur
rebus, sed multo magis in adversis. Ignorabant
scilicet tentationum naturam, neque meminere
divini ad apostolum in afflictionibus oraculi:
Sufficit tibi gratia mea; virtus enim mea in ^{2. Cor. 12.}
infirmitate perficitur. Videntes enim Antioche-
9. nam Ecclesiam in Armeniam migrasse, et illinc
rursus Antiochiæ jucundissimam Joannis philo-
sophiam prædicari, optabant vel vitam abrum-
pere, his narrationibus veluti flagris torti: hu-
jusmodi enim eos bonorum hostis invidia: adeo
ut clerici qui eos sequebantur, cum id viderent,
mirabundi dicerent: Videte mortuum terribilem,
vivos victoresque terrentem, ut pueros terrent
larvæ. Papæ! ii qui secularibus potestatibus at-
que ecclesiasticis opibus succincti sunt cum po-
testate et cum rerum imperio, sacerdotem, so-
lum, extorrem, corpore infirmum, exsulem ti-
ment et pallent timbantes. Cum igitur non pos-
sent amplius serpentem casa conditum retinere,
mittentes ad Comitatum, rursus rescriptum
acrius obtinent cum muleta: intra breve tempus
ut transferretur Pityntem, locum regionis Tza-
norum desertissimum, ad litus Pontici maris si-
tum. Milites autem præfecti præterito qui cum du-

^a [Codex μεμνημένοι.]^b [Ἰμο ἐπιδείκνυτο.]^c [Fort. ἡλίου φονισόμενον.]

cebant, per viam eum maxime urgebant, dicentes id habere se in mandatis; tamen, si mortuus esset in itinere, ad majores gradus evehendi. Et unus quidem ex iis de praesenti militia minus sollicitus, nonnihil humanitatis quodammodo A furtim ostendebat: alter autem usque adeo crudelis erat atque atrox, ut blanditias quae sibi ab occurrentibus fiebant, ut sancto parceret, injurias reputaret, illud unum curans ut mala morte Joannes enecaretur. Cum enim imber esset vehemens, nihil curans egrediebatur, ita ut et per dorsum et per pectus aquarum rivi decurrerent. Ingentem rursus solis aestum pro deliciis habebat, cum nosset eo beati Joannis caput, Elisaei instar calvum, vexari. Ceterum in urbe aut vico ubi balnearum solatium erat, ne momento quidem infelix ille permittebat sanctum morari. In his omnibus ad menses tres difficillimum illud iter faciens sanctus, veluti sidus coruscans perstabat, habens corpusculum ut pomum in supremis ramis a sole rubens. Cum autem Comanis appropinquassent, pontis instar ea praetegressi, extra muros in martyrio quinque aut sex millibus dissito manserunt. Eadem ipsa nocte apparuit ei loci illius martyr, nomine Basiliscus, qui episcopus Comanorum cum esset, martyrium passus est Nicomediae in Bithynia sub Maximino, una cum Luciano presbytero Antiocheno, dicens: Macte animo, frater Joannes: crastina enim die una erimus. Praedixerat quoque, ut aiunt, et ibi permanenti presbytero: Para locum fratri Joanni; venit enim. Oraculo fidens Joannes, sequenti die oravit milites ut ad horam quintam usque ibi permanerent. Illi vero non auditis ejus precibus, inde abscesserunt: confectis vero circiter triginta stadiis, rursus ad martyrium unde discesserant redierunt, cum graviter ille sese haberet. Sic igitur reversus, candidas vestes, vita quam duxerat dignas, requirit; exutusque prioribus, eas sibi jejunus induit, omnibus ad calcamenta usque mutatis; atque reliquas praesentibus distribuit. Et sumtis Dominicis symbolis, coram adstantibus ultimam orationem facit: et cum dixisset more suo, *Gloria Deo propter omnia*, et ultimum Amen obsignasset, extendit speciosos pedes, qui cucurrerunt ad salutem eorum qui elegerant poenitentiam, et ad reprehensionem illorum qui peccata copiose excoluerant. Quod si ejus reprehensiones nihil improbis profuerunt, causa non est imbecillitas doctoris libere loquentis, sed impudentia hominum, qui eas non sustinuerunt. Appositus ad patres suos, et abjecto

σόμενον. Πλησιάζοντες δὲ τῇ Κομάνῃ καθάπερ γέφυραν αὐτὴν παρῆλλον, ἔξω τοῦ τείχους ἐν τῷ μαρτυρίῳ μέιναντες ἀπὸ πάντε· ἡ ἐξ σημείων. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα παρέστη αὐτῷ ὁ τοῦ τόπου ἐκείνου μάρτυς, Βασιλῆσκος ὄνομα αὐτῷ, ὃς μαρτυρεῖ, ἐπίσκοπος ὢν Κομανῶν, ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, ἅμα Λουκιανῷ τῷ ἐν Βιθυνίᾳ πρεσβυτέρῳ ὄντι Ἀντιοχείας· φῆσας, θάρσει, ἀδελφῶ Ἰωάννη· αὐριοι γὰρ ἅμα ἐσόμεθα. Φασὶ δὲ, προσεῖρκει καὶ παραμένοντι πρεσβυτέρῳ, ἐτοίμασον τὸν τόπον τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ· ἔρχεται γάρ. Ἐχὼν δὲ πιστῶς τὸν χρησμὸν ὁ Ἰωάννης, ἐπὶ τὴν αὐριοὺν παρεκάλει αὐτοὺς ἕως πέμπτης ὥρας ἐκεῖ παραμένειν. Οἱ δὲ μὴ πεισθέντες, ἐξῆλθον· ἐλθόντες δὲ ὡς σταδίους τριάκοντα, πάλιν ὑποστρέφουσιν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, ἀπ' οὗ ἀπῆλθον, ἔχοντος αὐτοῦ ὁσέως. Οὕτως οὖν ἔλθον, ἐπιζητεῖ τὰ ἄξια τοῦ βίου λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ ἀποδυσάμενος τὰ πρότερα, ἐνεδύσατο νήφων, ἀλλὰ ἕως ὑποδημάτων· τὰ λοιπὰ δὲ δένειαι τοῖς παροῦσιν. Καὶ κοινωνήσας τῶν δεσποτικῶν συμβόλοις, ποιεῖ τὴν τελευταίαν ἐπὶ τῶν παρόντων προσευχὴν, εἰπὼν τὸ ἐξ ἔθους ῥῆμα· Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν· ἐπιστραφιστάμενος δὲ τὸ ὑστερον ἄμην, ἐξῆρε τοὺς πόδας, τοὺς ὁραίως ὀραζόμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν τὴν μετάνοιαν ἐλαμένων, καὶ ἐλέγχῳ τῶν τὴν ἁμαρτίαν πλουσιῶς γεωργησάντων. Εἰ δὲ οὐδὲν ὦνταν οἱ ἐλεγχῶ τοὺς πρῶτους, τοῦτο οὐκ αὐτὸς τοῦ παρῆλθισαμένου, ἀλλ' ἰταμότης τῶν μὴ ἀνασχομένων. Προστέλεις πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, τὴν κόιν ἀπομαζάμενος, καὶ πρὸς Χριστὸν διαπεράσας, ἡ γέγραπται· Ἦξις δὲ εἰς τὸν τάφον σου ὥσπερ σίτος ὄριμος κατὰ καιρὸν θεριζόμενος· παρανόμως δὲ ψυχὰ ἄωροι ἀποθανόνται. Τοσοῦτος δὲ ἐσμὸς παρθένων καὶ ἀσκητῶν καὶ τῶν ἐπὶ σεμνότητι βίου μαρτυρομένων παρῆν ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας καὶ Πόντου καὶ Ἀρμενίας, ὡς τοὺς πολλοὺς νομίσαι ἀπὸ συνθήματος αὐτοῦ παραγενέσθαι. Ἐνταχρὶσθεῖς δὲ καὶ ἑορτασθεῖς, καθάπερ ἀθλητῆς νικηφόρος τὸ σῶματιον, ὁπάττειται μετὰ τοῦ Βασιλίσκου ἐν τῷ αὐτῷ μαρτυρίῳ. Πρὸς τοῦτους ὁ Θεόδωρος ἐπιλαμβάνας ῥῆστο, λέγων τὸ γραμμικόν· ἐπειδὴ γέγραπται, Μὴ ἀστοχῆς διηγήματος γερόντων· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν πατέρων ἔμαθον· ἀόκνως ῥάσαν ἡμῖν τίς ἢ αἰτία τοῦ μόνου αὐτὸν ἐσθλῆιν, καὶ εἰ ἀληθῶς μόνος, ὡς λέγουσιν, ἥσθιν. Ὁ ἐπίσκοπος Ὁμολόγηται μὲν ὅτι μόνος ἥσθιν· οὐκ ἐβουλόμην δὲ σε, Θεόδωρε ἐμμελέεσθαι, τὰ τῶν γαστριμαργῶν νηπίων διερωτῶν. Ἀνὴρ γὰρ ὑπάρχων, τὰς ἀνδρῶν ἀρετὰς ἐπιζητεῖν ὀρεῖσαι, πῶς ἔγχετο περὶ ἀρετίας, περὶ χρημάτων, περὶ σωφροσύνης, πρᾶκτικότης τε καὶ δικαιοσύνης, ἐλεημοσύνης, φρονήσεως τε καὶ ἀνδρείας, καὶ λήθης ἡ μνήμης. Πρῶτα γὰρ ἡμᾶς οὐ παρίσχει τῷ Θεῷ, οὔτε ἐν ἀγάπῃ, οὔτε

P. 14

P. 10

P. 10

ἐν μὴ φάγωμεν, ἀλλὰ γινώσκῃς μετὰ πράξεως ἐνεργουμένην. Αὐτοὺς δὲ ἥσους μόνως, ὡς ἐκ μέρους γινώσκω, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. Πρῶτον μὲν οἶνον οὐκ ἔπινε διὰ τὴν τῆς κεφαλῆς θερμότητα, εἰ μὴ που ἐν τοῖς καύμασι τῷ διὰ ῥόδον ἐλθόντι· δευτέρον, ὅτι τᾶσιν δὲ στόμαχος αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἀπὸ τίνος ἀσθενείας, ὡς πολλάκις τὰ εὐτρεπισθέντα ἀρῶν φανθῆναι, καὶ ἐπιζητεῖν τὰ μὴ παρόντα. Εἴτα ἦν ὅτε καὶ λήθην ἐλάμβανε τῶν βρωμάτων, παρατείνων ἕως ἐσπέρας, τοῦτο μὲν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διασπώμενος φροντίσι, τοῦτο δὲ ταῖς πνευματικαῖς περισπώμενος θεωρίαις· ἡγωνίζετο γὰρ μηδὲν ἀπορεῖν τῶν θεῶν Γραφῶν· φιλεῖ δὲ πῶς τὰ τοιαῦτα ἢ τὴν αἰστίαν, ἢ τὴν κομμοστίαν. Ἔθος δὲ τοῖς δαιτυμόσιν, ἐν μὴ αὐτοῖς τις συνιδρώσῃ, ἢ * συμδροχῇσιν, ἢ συγκαγχάσῃ γέλωτι ἀσήμερον, ἐπ' ἄκρων δακτύλων χλιαρὰν φέρων τὴν κύλικα, εἰς κακηνγορίαν ἄγειν τὴν τῆς τραπέζης φιλοφροσύνην. Τὸ δ' ὅλον, ὡς οἶμαι, καὶ ἀληθέστερον, περὶ πολλοῦ ἦν εἰσάγειν πρὸς τοὺς τῆς τρυφῆς, ἱεροσυλίαν νομιζῶν τὴν εἰς τοὺς τοιοῦτους ἀπαάνην· ὁμοῦ καὶ τῶν οἰκονόμων τὰς τῆς κλοπῆς ἀφορμὰς περιεσπῶν, ἵνα μὴ δεκαπλασιάσῃσι τὰς τιμὰς τῶν ὀφειλῶν ἐν τοῖς βρεθείσι, τὰς τῶν πενήτων σπετερισάμενοι χρεῖας. Πρὸς τοῦτοις· τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἐννοῶν, ἐσκόπει, ὅτι ἡ πᾶν ἀξίωμα ὀρεῖται ταύτης τῆς τιμῆς ἀξιώσαι ὡς Χριστοῦ οἰκονόμος, ἢ μηδεὶν παρασχεῖν τὸ πρᾶγμα. Ἀποθελύκει δὲ εἰς τὰ τοὺς τῆς τραπέζης ὁρῶντας, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀναλωμάτων τῶν πτωχικῶν, ἐφρικίασε πρὸς τὸ πρᾶγμα, μακρὰν γάρ τεινεν εἰπὼν ταῖς τοιαύταις κακολογίαις, καὶ τὸ τῶν Πράξεων ἑαυτοῦ καταπέχων· Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐκ ἐξὸν ἡμῖν τραπέζαις διακονεῖν, ἀλλὰ καταστήσωμεν ἄνδρας εὐλαβεῖς ἐπὶ τῆς χρεῖας· ἡμεῖς δὲ σχολάζομεν τῷ λόγῳ καὶ τῇ προσευχῇ. Ὡς περ γὰρ ἀγωνιστῆς ἵππος σταθιδρομεῖν οὐκέτι δυνατός, μύλωνι ἐγκατατάσσεται, ἀτίεστον κύκλον γυρεῖν· οὕτως ἀποκνήσας διδάσκαλος πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς λόγους, τὴν ἐκ τῆς τραπέζης προβάλεται θήραν· καὶ εἶθε καὶ τοῖς πεινώσι καὶ δεομένοις, θένεν ἐνεσσι καὶ κερδᾶναι τὸν μακαρισμὸν τοῦ Δεσπότου, τὸ, Ἐπεινὼν, καὶ ἐγορτάσασθε με· ἀλλ' ἡ μόνος πλουσίαις· τῷ εὖ ἀκοῦσαι χάριν, ἢ ὁδοῦ μακαρινομένης, ἢ τῷ ὁμοίως ἀντικληθῆναι· ἢ εἰ τούτων οὐδέν, ἵνα μὴ

pulvere, ad Christum transit ut scriptum est : *Venies autem ad sepulcrum tuum, tamquam frumentum maturum, quod tempore suo metitur : impiorum autem animæ immaturæ moriuntur*. Tanta autem multitudo virginum, monachorum, et qui sanctitatis testimonium habebant, aderat et Syria, Cilicia, Ponto atque Armenia, ut plerique putarent quasi dato signo eos advenisse. Pollinctus igitur ad sepulcrum, et festa celebravit honestas, velut victor athleta, una cum Basilisco sepelitur in eodem martyrio. Ad hæc Theodorus miratus, interrogabat, Scripturæ verbis usus : Cum scriptum sit, aiebat, *Non aberrabis a narratione seniorum ; nam et ipsi a patribus didicerunt* : dic nobis lubenter quæ causa fuerit, cur solus ille cibum sumeret, et an vere solus, ut aiunt, ederet. Episc. In confesso quidem est quod solus ederet : sed nollem, lepidissime Theodore, quæ sunt gulosorum infantium quasivisse te. Vir enim cum sis, virorum virtutes exquirere debes : quemadmodum esset intrepidus, qualis esset in pecuniis, in temperantia, in mansuetudine et iustitia, in elemosyna, prudentia atque fortitudine, in oblivione vel memoria. Non enim cibis Deo nos commendat, neque si ederimus, neque si non ederimus, sed cognitio cum actione operans. Ipse vero solus edebat, ut ex parte novi, has ob causas. Primum quidem vinum non bibebat ob capitis calorem, nisi forte per æstum rosacco uteretur : secundo, quia stomachus ejus ob quamdam infirmitatem inordinatus erat, ita ut edulia bene præparata ipsi injucunda viderentur, et requireret alia quæ non adessent. Deinde aliquando edere obliviscebatur, ad vesperam usque differens ; partim curis ecclesiasticis occupatus, partim divinis contemplationibus abstractus. Contendebat enim ut nihil divinarum Scripturarum sibi impervium esset : talia autem aut inedia, aut levem cibum amant. Porro mos est convivis, nisi quis cum ipsis sudet [ipsis comedat], aut sorbeat, ut indecenti risu cachinnetur, summis digitis tepidum poculum gestans, mensæ comitatem in maledictum vertere. Ad summam autem, ut puto, et verius est, valde parvus erat erga convivas luxuriosos, sacrilegium ratus sumtus qui in tales fierent : simul et æconomis furandi occasiones præciciens, nede cuplarent pretia obsoniorum in brevibus, necessitates pauperum sibi vindicantes.

* [Imo συμδροχίσις, et paulo ante συμδρώση. Mox CoJ. συγκαγχάσας.]

a Ambr. τὸ ἥθος. Georg. τὸ πλῆθος.

b [τὸ Ms. τοῦ Salvin.]

Præterea civitatis multitudinem considerans, videbat, aut omnes honoratos debere se tali honore dignari, ut Christi dispensatorem, aut nulli rem illam præbere. Respicens quoque et ad mensæ tumultus et ad magnitudinem impensarum pauperum, exhorruit rem illam, longum valedicens ejusmodi maledictis; illud de Actibus Apostolorum sibi succinens: *Viri fratres, non licet nobis ministrare mensis, sed constituamus viros religiosos ad hoc opus; nos vero vacemus prædicationi et orationi.* Quemadmodum enim equus circensis, qui stadium decurrere amplius non potest, ad molam relegatur, infinitum circulum gyrans: sic ad virtutis sermones pigrescens doctor mensam quasi retia ad captandos homines præterditi: atque utinam saltem esurientibus et egenis! unde licet benedictionem Domini lucrari:

Act. 6. 2. — *— Viri fratres, non licet nobis ministrare mensis, sed constituamus viros religiosos ad hoc opus; nos vero vacemus prædicationi et orationi.*

Matth. 25. 35. — *Esurivi, et satiastis me: sed solis divitiis dat, ut bene audiat, aut marcescibilis gloriæ causa, aut ut vicissim ab illis invitetur, aut si nihil istorum, ut non male audiat; inmemor maledictionis Domini dicentis: *Vae vobis, cum vobis benedixerint omnes homines. Non dixit, Pauperes, sed, Homines. Similiter enim faciebant falsi prophetæ patres eorum. Non quaeramus igitur ut vanæ gloriæ cupidi, o Theodore, falsi prophetæ gloriam. Venit enim Joannes, neque manducans neque bibens, in via justitiæ; et dicunt, *Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt: *Ecce homo vorax, et vini potor, publicanorum amicus et peccatorum.****

Luc. 6. 26. — *— Viri fratres, non licet nobis ministrare mensis, sed constituamus viros religiosos ad hoc opus; nos vero vacemus prædicationi et orationi.*

Matth. 11. 18. 19. — *Esurivi, et satiastis me: sed solis divitiis dat, ut bene audiat, aut marcescibilis gloriæ causa, aut ut vicissim ab illis invitetur, aut si nihil istorum, ut non male audiat; inmemor maledictionis Domini dicentis: *Vae vobis, cum vobis benedixerint omnes homines. Non dixit, Pauperes, sed, Homines. Similiter enim faciebant falsi prophetæ patres eorum. Non quaeramus igitur ut vanæ gloriæ cupidi, o Theodore, falsi prophetæ gloriam. Venit enim Joannes, neque manducans neque bibens, in via justitiæ; et dicunt, *Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt: *Ecce homo vorax, et vini potor, publicanorum amicus et peccatorum.****

DiAC. Non ut omnino vituperem, optime pater, ut insecter talem vitæ severitatem, hanc interrogationem interposui exactæ narrationi tuæ: sciebam enim et ex ipsa fama et ex scriptis ejus quæ ad nos pervenerunt, et ex hominibus aut epistolis, viri illius propositum: sed ut ejus proposito comperio, rem illam amularer. Quis enim adeo omni ex parte stolidus est, ut ignoret majus esse detrimentum ex mensa quam lucrum, nisi opus sit in necessitate sanctos hospitio excipere? EPISC. Hæc et ego dixi, veritatis amantissime Theodore, non extenuans virtutem patrum nostrorum, maxime hospitalitatis. Ex virtutibus enim cæteris quæ ad pietatem tendunt, ea una est per quam domini patriarchæ, alius quidem Servatorem Deum convivam nactus est, alter angelos hospites habuit; alius quidem filium in senectute, alter vero salutem e Sodomis cum filiabus mercedem nacti: de quibus et apostolus

κακῶς ἀκούσῃ· οὐ μνηστὴρ τοῦ παλαιοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμῖν εἰπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. Οὐκ εἰπὼν, οἱ πτωχοὶ, ἀλλ', οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ ταύτην γὰρ ἐποίησαν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. Μὴ ζητοῦμεν οὖν ὡς οἱ κενόδοξοι, ὃ Θεόδωρε, ψευδοπροφήτου δόξαν. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης, μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, ἐν ὁρῇ δικαιοσύνης· καὶ λέγουσιν, δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν δὲ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Ὁ δὲ διὰκ. Οὐ πάντως, ὡς ἀρίστερα, ψεύξαι ἡ καταδραχμὴ τῆς ταπεινῆς ἀσκήσεως, τὴν πῦσιν προσήγαγον τῇ σῇ ἀκριβολογίᾳ· ἤθειν γὰρ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φημῆς, καὶ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς θλασάντων αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἡ δουλίων, ἡ ἐπιστολῶν, τὴν τοῦ ἀγρότου διάνοιαν· ἀλλ' ἵνα τὸν σκοπὸν μαθὼν, ζηλώσω τὸ πρᾶγμα. Τίς γὰρ οὕτως εἰς ἅπαν ἡλίθιος, ἵνα ἀγνοῇ, ὅτι μετ' αὐτῶν ἡ ζημία τοῦ ἐκ τραπεζῆς κέρδους, εἰ μὴ που χρεία γένηται ἐν ἀνάγκῃ ξενίσαι ἄγιους. Ὁ ἐπίσκ. Ταῦτα εἶπον καλῶς, φιλαληθέστατε Θεόδωρε, οὐκ ἐξετελέσθων τὴν πατρικὴν ἀρετὴν, μάλιστα τῆς φιλοξενίας. Μία γὰρ ἐστὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τῶν εἰς εὐσεβείαν συντεταγμένων, δι' ὧν καὶ οἱ κύριοι πατριάρχαι, ὁ μὲν τὸν Σωτῆρα Θεὸν τῇ τραπεζῇ ἐθήρευσεν, ὁ δὲ τοὺς ἀγγέλους ἐξέτισεν· ὁ μὲν υἱὸν ἐν γῆρει, ὁ δὲ σωτηρίαν τὴν ἐκ Σοδόμων μισθὸν σὺν ταῖς θυγατρῶσιν εὐράχμενοι· περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει, παρορμῶν ἡμᾶς εἰς τὸ μίμημα, Τῆς φιλοξενίας, λέγων, μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. Δεῖ δὲ τὸν ξενόδοχον τὸ μὲν πρόνοιον ἔχειν τοῦ ὄψεως, τὸ δὲ ἀκέραιον τῆς περισσεύσεως, πευθόμενον τοῖς δύο λόγοις, καὶ τῷ, Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τῷ, Μὴ πάντα ἀνθρώπων εἰσάγαγες εἰς τὸν οἶκόν σου, ἵνα μὴ λύκον ἀντὶ προβάτου δεξάμενος, ἡ ἄρκον ἀντὶ βοῦς, τῇ ζημίᾳ τὸ κέρδος ἀπεμπολήσῃ. Δοκιμάζειν δὲ πρῶτον τὸν τόπον ορεῖται, ἐν ᾧ τὴν ἐσάγγῃ, εἰ ἔρημος, ἡ πολύλογος, εἴτε τὴν ἐαυτοῦ ἐπιτηδεύσῃ, εἰ οὐκ ἐστὶν ἀλλόκοτα βαστάζειν ἥδη· τότε διακρίνειν τὸν εὖ ὁρῶντα παθεῖν, εἰ πλούσιός ἐστιν ἡ πένης, ἡ ὑγιῆς ἡ ἀβρωστός, ἡ βρωμάτων ἐπιδέεται ἡ ἐνδυμάτων· ἐν τούτοις γὰρ ὁ πρακτικὸς ἔλεος διανύεται. Ὁ γὰρ μακάριος Ἀβραῆμ οὐκ ὑπάτους, οὐδὲ στρατηγούς, οὐδὲ τοὺς ἐπ' ἐξοχῆς ἄνδρας τοῦ περιγείου κόσμου ἐξέτισεν, παρ' οἷς ἔπαιον κληρὸν ἡ χαλινῶν ἀποστρίβοντες, ἡ σαράβακα χαλκοτύπανα, πόρρωθεν τῆς υπερηφανίας τὸν κτύπον ἀπερρηγόμενα· ἀλλ' ἔρημον οἶκόν τόνον, τοὺς ἐκεῖ φθάνοντας ἐδεξέσθον. Οἱ δὲ τὴν ἔρημον διαβρίνοντες, ἡ δι' ἀρετὴν ἀπήσαν πρὸς τὸν πατριάρχην, ἡ διὰ πτωχείαν τὴν ἐπιτεταμένην καὶ πένιν. * Πενία

* [Hæc πενία... πτωχίαις, jure pro glossemate habet Salvin.]

γάρ ἐστι μεσότης ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως· ὑπερβολῆς μὲν πλούτου, ἐλλείψεως δὲ πτωχείας. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἀὐτὸς γέροντα τῆς ἐρήμου πόλιν οἰκῶν, εἰκότως ἐδεξέσθαι τοὺς ἐπιχωριζήσοντας ζήνους διὰ τὸν τρόπον τῶν κατοικούντων. Εἰ δέ τις πόλιν οἰκῶν εὐνομητάτην, οἷα ἡ Κωνσταντινού, ἐν ᾗ πάντες εἰσι ξενόδοχοι, περισσὺς τάχα τις τῶν πρεσβυτέρων τὴν τοῦ λόγου καταλείψας διακονίαν, βρεθείσας σχολάζων ὀφωνίον, οὗτος λελήθεν ἑαυτὸν, κάπηλον ἀντὶ διδασκάλου νομίζων, τῇ ὑδαρότητι τῶν λογισμῶν τὴν ἀκρατον ἐξαφάνισιν γνῶσιν, τὸν προσηγμένον καρπούμενος ὀνειδῶν.

7. Οἱ κάπηλοι σου μίσγονται τὸν οἶνον ὕδατι. Ὅσον γὰρ διαφέρει τοῖς ἀτονούσιν ὕδατος ὁ οἶνος, τοσούτον ὑπερβάλλει ξενοδογίας διδασκαλία. Ἡ μὲν γὰρ ὠρελεῖ τοὺς κατ' αὐτὸν, ἡ δὲ καὶ τοὺς μετ' αὐτόν· καὶ ἡ μὲν τοὺς παρόντας ἂ μόνον κερδαίνει, ἡ δὲ καὶ τοὺς ἀπόντας· τοὺς παρόντας μὲν διὰ τῆς γλώσσης, τοὺς ἀπόντας δὲ διὰ τῶν γραφόμενων. Οἷος ἦν ἐν σαρκὶ ὁ Σωτὴρ, ὁρέψας μὲν τοῖς ἄρτοις πεντακισχιλίους, οὐκ ἐν πόλει, ἀλλ' ἐν ἐρήμῳ, διδάξας δὲ καὶ τοὺς παρόντας διὰ τῆς γλώσσης, σώσας δὲ τὴν οἰκουμένην διὰ τῶν γεγραμμένων εὐαγγελίων. Τοιοῦτον γὰρ οἱ λόγοι μάλιστα τῶν πνευματοφόρων. Καὶ μὴ θαυμάσης, Θεόδορε, εἰ τις πεινῶντα βρωμάτων ἐμπλήσῃ, ἀλλ' εἰ τίς τινας ἀγνοίας τὴν ψυχὴν ἀπαλλάξῃ. Ὁ μὲν γὰρ τὴν γαστέρα γορτάζει ἢ δωρεᾷ, ἢ ἀργυρίου, ἢ δι' ἄρτου, ἢ διὰ λαγάνων, εὐκόλως εὐρίσκειται τὴν χρείαν παρέχων· ὁ δὲ τοῦ λόγου προφῆς στανίως μὲν εὐρίσκειται, εὐρεθείς δὲ, ἡ οὐ πιστεύεται ἢ μόλις πιστεύεται, τῶν πονηρῶν πνευμάτων αἰεὶ ἀντιπραττόντων τῇ τῶν ψυχῶν σωτηρίᾳ. Τοῦτον τὸν τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας λιμὸν ἐν εἰδεί τιμωρίας ἀπειλῶν ἐπάγειν ὁ Δεσπότης Θεός, ἔλεγε τῷ προφῆτῃ· Ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς λιμὸν, οὐ λιμὸν ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ λιμοῦ ἔστιν ἐγκυκλίωσις τὴν ἐνδεομένην πόλιν ἢ χώραν, ἐν ἄλλῃ σωθῆναι· ὥσπερ οἱ ἅγιοι πατριάρχαι ἀπὸ Παλαιοκλήνης εἰς Αἰγύπτου κατιόντες· περὶ δὲ τοῦ κατὰ νοῦν λιμοῦ, ὅς οὐκ ἄλλοθεν ἐπισυμβαίνει ταῖς Ἐκκλησίαις ἢ δι' ἀπορίαν τῶν διδασκάλων, ἅλιν ἔλεγεν ἕτερος προφῆτης· Περιδραμούνται ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν ζητοῦντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν. Τί γὰρ ἀγαθὸν οὐ φέται ἀπὸ διδασκαλίας; τί δὲ ἀκίρον οὐκ ἐξευρίσκειται ἀπὸ ἀκίρου προφῆς

ait, excitans nos ad imitationem, *Hospitalitatis ne obliviscamini: per eam enim quidam angelos hospitio receperunt vel nescientes*. Oportet autem hospitum susceptorem et prudentiam serpentis habere, et simplicitatem columbæ, duobus Domini dictis obtemperantem: huic, *Omni petenti te tribue*; et huic, *Non omnem hominem introduc in domum tuam*, ne lupum pro ove admittens, aut ursum pro bove, damno lucrum permittas. Primo autem locum probare debet, in quo constitutus est, an desertus, an frequens; deinde ingenium suum, an possit absurdos mores tolerare; tunc cognoscere qui beneficio affici debet, an dives sit an pauper, an sanus an infirmus, an cibo eget an vestibus: in his enim actiosa misericordia occupatur. Beatus enim Abraham non consules, non duces, non præcellentes hujus terreni sæculi viros excepit hospitio, apud quos essent equi cameo aut fræno coruscantes, aut sarrabara ære sonantia superbie strepitum de longe eruantia; sed desertum habitans locum, eo convenientes excipiebat. Qui autem desertum transibant, aut propter virtutem adibant ab patriarcha, aut propter mendicitatem, quæ ultima paupertas est. Paupertas enim mediocris est inter excessum et defectum: excessum quidem divitiarum, defectum vero mendicitatis. Similiter vero et Lot deteriorem quovis deserto urbem habitans, jure excipiebat adventantes hospites ob improbos mores incolarum. Porro si quis civitatem optime moratam habitans, qualis Constantinopolis, in qua omnes sunt hospitum susceptores, superfluo forte quis e presbyteris, relicto prædicationis ministerio, examinandis obsoniorum brevibus vacaret, hic obliviscitur sui; cauponem pro doctore se reputans, et aqueosis cogitationibus puram et meram cognitionem abolens cum acquisitione prophetici probri: *Caupones tui miscent vinum aquæ*. Nam quanto magis infirmis vinum aqua præstantius est, tanto doctrina hospitalitatem superat: hæc enim hominibus sui temporis prodest, illa vero et posteris: et hæc quidem præsentes solummodo lucratur, illa vero et absentes: præsentes quidem lingua, absentes vero per scripta. Talis fuit in carne Servator, qui panibus quinque hominum millia pavit, non in civitate, sed in deserto: qui lingua quidem et præsentes docuit, orbem vero terrarum salvavit per scripta evangelia. Tales enim sunt sermones eorum maxime qui Spiritu sancto pleni sunt. Neque mireris,

Theodore, si quis esurientem cibis inpleverit, sed si quis ab aliqua ignorantia animum cuiuspiam liberarit. Qui enim ventrem alienum pascit aut gratis aut pecunia, aut pane aut oleibus, facile invenitur: qui autem verbo animam nutriet, est difficile quidem invenitur; inventus autem, aut non creditur, aut vix creditur, malis spiritibus semper animarum saluti obsistentibus. Hanc verbi doctrinæ famem supplicii loco immittere minitans Dominus Deus, dixit propheta:

Amos. 8. 11. *Inducam super eos famem, non famem panis vel aquæ, sed famem audiendi verbum Domini.* Et in sensibili quidem fame, licet relicta civitate aut regione quæ fame oppressa est, in aliam fugere: sicut sancti patriarchæ et Palæstina in Egyptum descenderunt: de mentis autem fame, quæ non aliunde Ecclesiis supervenit quam penuria doctorum, rursus alius propheta dixit:

Is. v. 12. *Circumbunt ab oriente ad occidentem quærentes verbum Domini, et nullatenus inveniunt.* Quod autem bonum a doctrina non provenit? quid vero non molestum ab intempestivo cibo aut convivio non exoritur? morbi, rixæ, contumeliæ libidinis, et quæ illa subsequuntur. Quando Eva ejecta fuit ex paradiso? nonne quando audiit serpentem, et comedit ex ligno, non contenta ordinario cibo? Quando Cain fratricidii piaculum commisit? nonne quando e primitiis gustavit primus, gula suæ præcipua reservans? Quando filii Job mensam extemporale sepulcrum nacti sunt? nonne cum comedissent et bibissent? Quando Esau benedictione privatus est? nonne cum cibo inescatus servivit ventri? Quando Saul regno excidit? nonne cum pulcherrimas oves præter legem comedit? Quando autem populus Israel Deum irritavit? nonne cum Egyptiam concupiscebat mensam, carnes et lebetes a doctore requirens? Ophni et Phinees filii Heli quare una hora occisi sunt in bello? nonne quia rapiebant fuscinis carnes sacrificii et lebetibus? Jacob vero ille vituperabilis quando recalcitravit? nonne cum impletus erat, impinguatus, incrassatus et dilatatus? Quando autem Sodomitæ præter naturam libidine veluti æstro perciti sunt? nonne cum continuis conviviis mentem corrumperant? qui memorantur per contumeliam ab Ezechiele dicente: *In abundantia vini et satietate panis lascivebant ipsi*, id est, civitas; et *filii ejus*, id est, vici qui semper civitatis consuetudinem sequuntur. Temperantiæ autem cogitatio

ἡ συμποσίω; νόσοι, μάχαι, ὕβρεις αἱ ὑπὸ γαστέρας, καὶ τὰ τούτων ἐξῆς. Πότε ἡ Ἐὐα ἐκθέβληται τοῦ παραδείσου; οὐχ ὅτε τοῦ ὄφρος ἤκουσε φαγοῦσα τοῦ ξύλου, μὴ ἀρκεσθεῖσα τῇ τεταγμένῃ τροφῇ; Πότε Κάιν τὸ τῆς ἀδελφοκτονίας εἰργάσατο μίσγμα; οὐχ ὅτε τῶν ἀπαρχῶν ἀπεγεύσατο πρῶτος, τῇ ἑαυτοῦ λαίμαργίᾳ τὰ πρωτεῖα φυλάξας; Πότε τὰ τέκνα τοῦ Ἰσὼβ αὐτοσχέδιον τάφον τὴν τράπεζαν εὗραντο; οὐχ ὅτε ἤσθιον καὶ ἔπινον; Πότε ὁ Ἰσαὺ εὐλογίας ἐξέπεσεν; οὐχ ὅτε τῇ κοιλίᾳ ἐδοῦλευσεν ἀπατηθεὶς τῷ τροφῷ; Πότε Σαὺλ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν; οὐχ ὅτε τὰ καλλίστα τῶν προβάτων παρὰ τὸν νόμον ἔφαγεν; Πότε δὲ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Θεὸν παρώξυνεν; οὐχ ὅτε τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπεθύμει τραπέζης, κρέα καὶ λέβητας ἐπιζητῶν παρὰ τοῦ διδασκάλου; Ὁφνὶ καὶ Φινεὺς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἥλι διὰ τί ἐθνατώθησαν ἐν ὧρ μίᾳ ἐν τῷ πολέμῳ; οὐχ ὅτι ἤρακον ταῖς κρεάτῃσι ἀπὸ τῶν λεβητῶν τὰ κρέατα τὰ ὄντα τῆς θυσίας; Ἰακώβ δὲ ὁ ψεκτὸς, διὰ τί ἀπελάκτισεν; οὐκ ἐπειδὴ ἐνεπλήσθη καὶ ἐλιπάνθη καὶ ἐπαχύνθη καὶ ἐπλατύνθη; Πότε δὲ Σοδομίται παρὰ φύσιν ἐξοίστησαν; οὐχ ὅτε συνεξέσι συμποσίους τὴν γνώμην παρέμβειραν, ὑπὸ τοῦ Ἐξεκινῆ ἐφ' ὕβρι μνημονεύμενοι λέγοντος· Ἐν εὐθηνίᾳ οἶνον καὶ πληθμονὴν ἄρτου ἐσπατάλων· αὐτοὶ, τούτεστιν ἡ πόλις, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς, τούτεστιν αἱ κόμαι, τὸν νόμον αἰετῆς πολεως ἔχουσαι; Ὁ τῆς σωφροσύνης δὲ λογισμὸς πότε παρεῖθ' ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ λαοῦ; οὐχ ὅτε ὁμοίως κατεγύρουν ἐπὶ στιβάδων, τοῦ προσηύτου σχετιζόντες· οἱ ἐσθίνοντες ἐρίρους ἐκ ποιμνίων, καὶ μόσχους ἐκ βουκολίων γαλαθηνούς, πίνοντες τὸν διωλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωματικαῖς αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἐπασχον ἐπὶ τῇ συντριβῇ Ἰωσήφ. Τίτις τὸν ταλα- νισμὸν ὁ Παταίας ἐπήγαγεν; οὐχὶ τοῖς ἐν συμποσίαις ὀρθηρίζουσιν; οὕτως λέγων· Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωῒ, καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψε· ὁ γὰρ οἶνος συγκάσει αὐτούς· μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνουνσι, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσιν. Πότε οἱ ἱερεῖς τοῦ Βῆλ ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ κατησχύνθησαν; οὐχ ὅτε ἡ σποδὸς αὐτοῦς ἤλεγξε διὰ βρωμάτων τῇ πομάτων θηρεύσασα; Καὶ τί δεῖ με λέγειν περὶ τῶν τὴν πλατείαν βαδίζειν ἐλαμένων, καὶ τὴν στενὴν λαιδορῶντων; ἀρκεῖ μοι ὁ σωτήριος λόγος πρὸς ἐλεγχον τῶν κνισσοδιωκτῶν· ὅπου τὸν ἀνάνυ-

μον πλούσιον, λαμπρῶς καθ' ἡμέραν εὐφραυνόμενον
 ἐν τῇ παρόντι βίῳ, δεῖκνυσι ψυχὴν καὶ βρῆδος τοῦ
 πένιτος Λαζάρου ἐπιποθεύοντα καὶ ἀστοχοῦντα. Ἰδω-
 μεν δὲ καὶ τὸν χορὸν τῶν πάλαι ἁγίων, καὶ μάθω-
 μεν θλίω ποιῶν χαρακτηρὶ τῆς διδασκαλίας ἐχρήσαντο,
 τῷ διὰ βίου σεμνοῦ καὶ λόγου εὐθοῦς, ἡ τῷ διὰ συμ-
 ποσίων καὶ εὐωχίας. Πρῶτος δ' Ἐνὼχ πίσκει μετε-
 τέθη, ἡ συμποσίῳ; Εἴτα ὁ Νῶε τὸ τῆς οἰκουμένης
 γένος πίσκει διέσωσεν ἐν τῷ ζύλῳ, ὅτε ὁ περιγείος
 ἐκαθαρίζετο κόσμος ἀπὸ τῆς τῶν συμποσίων καὶ ἀκα-
 θάρτων ἔργων συνεσχίας, ἡ τῇ νηστείᾳ καὶ προσευχαίᾳ;
 οὐχ ὡς μικρὸν ἀπὸ τοῦ τοσούτου κλύδωνος ἡ πόματι
 ἀνεβῆ, ἀσχημονήσῃ αὐτοῦ, καὶ οὐ κλέος, κηρύσσουσιν
 αἱ Γραφαί; Ὁ μακάριος Ἀβραάμ τῶν πάντες βασιλέων
 τῶν ἐν Σοδόμοις πίσκει καὶ δικαιοσύνην περιεγένετο,
 ἡ βρώμασι καὶ πόμασι, τὸν Ἄωτ ἀνακαλεσάμενος;
 Καὶ ὁ Θεόδωρος εἶπεν· εἰ τὸν Ἀβραάμ ἄγεις εἰς μέσον,
 οὐκοῦν ἀκούσων καὶ παρ' ἐμοῦ· λέξεις σοι γὰρ ὁ τυχὼν,
 ὅτι τοῦ μὲν πολέμου πίσκει περιεγένετο, τὸν δὲ Θεὸν
 διὰ τραπέζης ἐθήρυσεν, ὡς προλαβὼν αὐτὸς ὕψη-
 γήσω. Ὁ ἐπίσκ. Βαβελί, ἐπεὶ ὁ Ἀβραάμ τραπέζῃ
 τὸν Θεὸν ἐθήρυσεν· οὐκοῦν πάντες καταλείψαντες
 τὴν πίστιν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς, τὰ συμποσία φιλο-
 καλήσωμεν; οὐδὲν διαφέροντες κατήλουν ἡ πανδογείων
 τῶν τὰς λεωφόρους δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτεταγμένων ἐνε-
 κα κέρδους. Καὶ αἱ παρθένοι τοίνυν αἱ ἀγωνιζόμεναι
 ἄγχι εἶναι σῶματι καὶ πνεύματι εἰς ὁδὸν Θεοῦ,
 ἐπειδὴ Μαρία τὸν Χριστὸν ἐγέννησε, καὶ αὐταὶ γεν-
 νησάτωσαν· εἰ γὰρ οὕτως ποιήσουσιν, οὐδὲν τῶν ἐται-
 ρίδων διαλλάσσουσιν. Εἰ γὰρ οἱ διδάσκαλοι διὰ τὸν
 Ἀβραάμ τὰ τῶν τραπέζων εὐτρεπίζουσιν, καὶ αἱ παρ-
 θένοι διὰ τὴν Μαρίαν γεννάτωσαν. Ἀπαγε, τιμώ-
 ντες, τὰ καλῶς κατὰ τὸν οἶκτον καίρην γεγενη-
 μένα ἢ γινόμενα μὴ ὑβρίζωμεν· ἐκάστου γὰρ τὸ
 συνεδὸς ἐκ βούληται, τὸ συμφέρον ἐπαγορεύει.
 Εἴτα ὁ παλαιστής Ἰακώβ ἀσκήσει τὰ τοῦ Ἀδάμ
 ἀφελικοῦ τῆς συμποσιάρχης; ὁ λέγων· Ἐγενόμην τοῖς
 καύμασι συγκαιόμενος καὶ τῷ πνεύματι τῆς νυκτός,
 καὶ ἀρίστατο ἀπ' ἐμοῦ ὁ ὕπνος· καὶ οὐδὲν πλέον αὐτῶν
 ἐν τῇ προσευχῇ ἢ ἄρτον καὶ ἱμάτιον, λέγων· Ἐάν
 ὁμι μοι ἄρτον φαγεῖν καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι,
 πᾶν ὁ ἐάν ὁμι μοι, δεκάτην ἀποδεκτώσω αὐτά σοι.
 Οὐκ εἶπε, τραπέζαις καταναλώσω. Ὁ τοῦ Θεοῦ ὑπο-

quando a populo illo vetere defecit? nonne quando
 in accubiis consenuerunt, propheta exprobrante:
 Qui comedunt hædos de gregibus, et vitulos *Amos*. 6.
 de armento lacteolos, bibentes percolatum vi-
 num, primis unguentis delibuti, lascivientes
 in cubilibus suis, et nihil afficiebantur super
 contritione Joseph? Quos infelices Isaias pro-
 nuntiavit? nonne qui ad convivium diluculo sur-
 gebant? ita dicens: *Væ qui surgitis mane, et Isai.* 5. 11.
 siceram sectamini, qui manetis ad vesperam;
 vinum enim comburet eos: nam cum cithara
 et psalterio vinum bibunt; opera autem Do-
 mini non respiciunt. Quando sacerdotes Beli a
 Daniele confusi sunt? nonne cum cinis ipsos per
 cibos et potus deprehensos coarguit? Et quid at-
 tinet me dicere de iis qui latam viam ingredi ele-
 gerunt, et angustam vituperant? sufficit mihi
 Servatoris sermo ad revictionem eorum qui nido-
 res sectantur: qui inominatum divitem, splen-
 dide quotidie epulantem in hac vita, ostendit
 micæ et guttas pauperis Lazari concupiscentem,
 nec iis fruentem. Inspiciamus autem et cætum
 sanctorum veterum; et tandem discamus quo
 doctrinæ characterè usi sunt, an vitæ sanctimon-
 iæ et rectæ doctrinæ, an conviviorum et epu-
 larum. Primus Enoch fide translatus est, an con-
 vivio? Deinde Noe orbis terrarum genus fide ser-
 vavit in ligno, quando terrenus hic mundus
 purgabatur, an ab assiduâ conviviis et impuris
 operibus, an jejuniis et oratione? nonne ut parum
 a tali tempestate poculorum quiesceret, ignomi-
 niam illius et non decus prædicant Scripturæ?
 Beatus Abraham quinque reges Sodomorum su-
 peravit, an cibo et potu, recuperato Lot? Et
 Theodorus ait: Si Abrahamum adducis in me-
 dium, audias igitur et illud a me. Dicit enim tibi
 quivis, quod fide quidem hostem vicit, Deum au-
 tem mensa cepit, ut prius ipse exposuisti. *Episc.*
 Papæ! quod Abraham Deum mensa cepit, nonne
 omnes relicta fide et virtutibus cæteri convivia
 studiosè sectabimur? nihil discrepantes a caupo-
 nibus aut stabulariis, qui lucri causa ob ad ipsum
 publicam viam obsident. Et virgines igitur, quæ
 et corpore et spiritu sanctæ esse student ad glo-
 riam Dei, quoniam Maria Christum genuit, et
 ipsæ pariant: si enim sic fecerint, nihil a mere-
 tricibus differunt. Nam si doctores propter Abra-
 ham mensas instruunt, et virgines propter Ma-
 riam pariant. Apage sis, honoratissime, ut quæ

• Fort. παρμάτων. Bigot. [Fallitur. Sensus verborum
 est: Nonne eo quod modicum post tantum diluvium
 TOM. XIII.

vino se recreaverit, ignominiam ejus prædicat Scri-
 ptura.]

bene tempore suo aut acta sunt aut fiunt, contumelia afficiamus : nam profecto cuiusque conscientia quod expedit, dictat. Deinde Jacob luctator abstinentia, an convivio bona Laban tulit? qui dicit: *Factus sum solis adustus aestibus et gelu noctis, ac recessit a me somnus*; nihil aliud petens in ora-

Gen. 31. 40.

th. 28. 20.

tionem quam panem et vestes, dicens: *Si dederis mihi panem ad edendum et vestimentum quo operari, omne quod mihi dederis, decimam ex eo dabo tibi*. Non dixit, Mensis impendam. Dei interpres et fidelis ille servus Moyses quali instructa mensa populum congregavit in monte? quos crateres, quæ pocula habebat? qui petram quas veluti emulsit ob populi infidelitatem, qui sexcenta millia hominum regebat, legis tabulas portabat ad emendationem populi : an phialas perlucidas, an porcorum sumina, an aves Phasidos, an pisces ex pelago, an vinum percolatum cæ Tyro, et lautos panes apponens iis qui instituebantur, an doctrinam? **ΔΙΔΑΚ.** Sed respondebit quis tibi ad illa, pater : Et mihi da manna et aquam illam, et nihil amplius requiro. **ΕΠΙΣΚ.** Ecquis ille est adeo morosus qui spiritali doctrinæ manna sensibile fluxamque aquam præferat? Deinde Samuel populi doctor, qui cum viginti quinque annos in Armathem quævisset, quem aliquando mensa, non autem doctrina, avertit ab idolis? Quando vero rex simul et propheta et psaltes delicatam instruxit mensam? qui dicit: *Cineream tanquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam*. Elias Thesbites, universalis jejuniæ auctor, qui annos tres et menses sex inedia m lurchibus præter eorum voluntatem apparavit, quali mensa a peccato liberavit? quos autem habebat coquos? nonne corvi opera quotidianum accipiebat pabem? Sapiens Daniel, et futurorum oculatus testis, qua mensa Assyrios erudit? nonne jejuniis et oratione draconem interemit et Belem evertit, leonumque ora obturavit, et regi persuasit ut patrios deos abnegaret, et Deum qui vere est confiteretur? Quibus epulis, quibus cupediis usus est prophetarum cæterorum chorus aut apostolorum? nonne erant doctores? nonne ipsi totius mundi cura concredita fuerat? nonne illorum sumus successores? annon eorum imitatores nos esse vult Scriptura? Quibus moribus adherentes, ut Paulus docet, dicens : *Quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem*. Quæ bellaria habebat in deserto penitentiae præco Joannes Baptista, quid ad se venienti-

Psal. 77.
10.

Hebr. 13 7.

φήτης και πιστὸς θεράπων Μωϋσῆς ἐκεῖνος ποίαν τράπεζαν εὐτρεπίσας ἐξεκκλησίασα τὸν λαὸν ἐν τῷ ὄρει; τίνας δὲ κρατῆρας πομάτων εἶχεν; ὁ πέτραν βράβω ἀμέλγας διὰ τὴν τοῦ λαοῦ ἀπιστίαν, ὁ ἐξακοσίων χιλιάδων ἀφηγητῆς, πυξία νόμου ἐβάσταζεν εἰς διόρθωσιν τοῦ λαοῦ, ἡ γιγὰς ἀεροφανεῖς, ὑπέρτατος τῶ ἱερῶν, καὶ ὄρνεις ἐκ Φασίδος, καὶ ἰχθῶν ἐκ πελάγους, καὶ οἶνον θυλισμένον ἐκ Τύρου, καὶ ἄρτους πλυτοὺς ὁ προβαλλόμενος τοῖς παιδευσόμενοις, ἡ λόγον. Ὁ δὲ διὰκ. Ἀλλ' ἀνυποτάσει σοὶ τις πρὸς ταῦτα, πᾶτερ· καὶ οὐδὲς μάννα κἀκείνο τὸ ὕδωρ, καὶ οὐδὲν ἐπιζητῶ πλέον. Ὁ ἐπίσκ. Καὶ τίς οὕτως ἀργαλέος, ἵνα προκρίνῃ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας μάννα αἰσθητὸν καὶ ὕδωρ βρευστόν; Εἴτα Σαμουὴλ ὁ διδάσκαλος τοῦ λαοῦ ἐπὶ εἰκοσι καὶ πέντε ἔτη ἐν Ἀρμαθὲμ ἡσυγίας, τίνα ποτὲ τραπέζῃ τῶν εἰδῶλων ἀπέστρεψε καὶ οὐ λόγῳ; Ἦότε δὲ ὁ βασιλεὺς ἡμοῦ καὶ προφήτης καὶ ψαλμῶδὸς τρυφῆς ἐστήσατο τράπεζαν; ὁ λέγων, ὅτι Σποδὸν, ὥστε ἄρτον, ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλυθιμοῦ ἐκίρνον. Ὁ τῆς οἰκουμένης νηστείας δημιουργὸς τρία ἔτη καὶ μῆνας ἐξ ἀστρίαν ἀκουσίως τοὺς γαστριμαργούς παρασκευάσας, ποῖα τραπέζῃ τῆς ἀμαρτίας ἀπῆλλαξεν, ὁ Θεοβίτης Ἠλίας; τίνας δὲ καὶ ὀλοποιούς εἶχεν; οὐχὶ διὰ κοράκων τὴν ἐπιούσιον ἐέλεγετο μᾶζαν; Ὁ σοφὸς Δανιὴλ καὶ τῶν μελλόντων αὐτόπτης, ποῖα τραπέζῃ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπαίδευσεν; οὐχὶ νηστεία καὶ προσευχὴ τὸν δράκοντα ὥλεσε, καὶ τὸν Βῆλ κατέστρεψε, καὶ τοὺς λέοντας ἐζήμωσε, καὶ τὸν βασιλεῖα ἔπεισε τοὺς πατρῷους θεοὺς ἀπαρνῆσθαι ὁμολογίᾳ τοῦ ὄντος ὄντος Θεοῦ; Τίσι τραπέζαις, ποῖα δὲ χρηστοφάγῃ ἐχρήσατο ὁ χορὸς τῶν λοιπῶν προφητῶν ἡ ἀποστόλων; οὐκ ἦσαν διδάσκαλοι; οὐ τὴν ὑπουράνιον ἐπιστεύθησαν; οὐ τούτων ἐσμὲν διάδοχοι; οὐ μιμητὰς ἡμᾶς τούτων εἶναι βούλεται ὁ λόγος; προσέχοντες τοὺς τῶν ποικίλων, καθὼς ὁ Παῦλος διδάσκει λέγων· Ὅταν ἀναθεωροῦντες τὴν ἐκβάσιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ποῖα μελέτηκα εἶχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ κήρυξ τῆς μετανοίας ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὁ τοῖς προτερχομένοις οὐ μόνον εὐτρεπίσας ἀρίστα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν συντυχίαν πικράν μετ' ἐπιπλήξεως παρέχων; Οὐ μόνον γὰρ ὀριεῖ τῷ βλέματι τὸ μεμολυσμένον συνειδὸς αὐτῶν σείων, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ στήματι, πολλὰ δὲ μάλλον καθάπερ

P. 111

C.

D.

P. 1

* [Sic Cod. Bigot. προσβαλλόμενος]

l [Fort. τοῖς γαστριμαργαῖς. Bigot.]

ἴσται τῷ λόγῳ τὰ τῶν ψυχῶν ἀποστήματα τέμνων·
 Γεννήματα ἐχθρῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ
 τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους
 τῆς μετανοίας, καὶ μὴ μόνον τῷ βαπτίσματι ἐπερεί-
 δεσθε, ἢ τῷ τέκνῳ εἶναι τοῦ Ἀβραάμ. Τί δαὶ ὁ δι-
 δάσκαλος τῶν ἔθνων, ὁ τῆς περιτομῆς καταλύτης,
 ἵνα περιτομὴν πίστεως στήσῃ, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλο-
 γῆς, Παῦλος; ὅπως εὐρίσκειται σχολὴν ἄγων τραπέ-
 ζης, ὁ πάντων μᾶλλον χρεωστῆς τούτου, καὶ ὀρεί-
 λων ὡς ἔθνησαν ἀπίστοις πρότερον τὴν διὰ τραπέζης
 ποιεῖσθαι σχέσιν; Τί δαὶ καὶ γράφει τῷ Τιμοθέῳ
 ἐπισκόπῳ Ἑφέσου· πρόσχε τῇ τῆς τραπέζης φι-
 λοτιμίᾳ ἢ τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδα-
 σκαλίᾳ; ἐν οἷς μάλιστα ἄρκος ἦν καὶ εὐτονος ὁ
 μακάριος Ἰωάννης· Ἀκρίτως, εὐκρίτως ἐπιστάθμῃ,
 λέγων· ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον· μηδενὸς
 αὐτῷ ἐπισκώπτοντος, οἷτις δύο μὲν τὰ πικρὰ καὶ ἐν τῷ
 προσγνῆς, ἴσως κἀκεῖνο μετὰ φειδώλεις ἐπάγοντος.
 Ἄ Τὸ δὲ, Ἐλέγξον, ἐπιτίμησον, πικρῶν ὄντων σφο-
 δρῶς, ἐν τῷ παρακάλεσον, καὶ οὐ κολάευσον· ὅπερ
 ἐπιστημονικῶς γινόμενον, πικρότερον ἐστὶ τοῖς φιλη-
 δόνοις καὶ ἀναπεπτωκόσι φορτικωτέρον εὐρισκομένων
 τῶν ἐλέγχων. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἴσως ὑπὸ τινὸς θυμοῦ
 ἀντιβαίνουσα ἡ ψυχὴ, ἀνασθητῶς ἔχει πρὸς τὰ λε-
 γόμενα τοῦ ἐλέγχου· ἐνταῦθα δὲ ἡσύχως καὶ κατὰ
 μικρὸν τοῖς ἐπεικείσι μετὰ τῆς ἀληθείας λόγους αἰ-
 σθητικῶς ὡς ὑπὸ πυρὸς μαλακῶ καιομένη διαπρίε-
 ται. Τί δὲ καὶ ὑπομεινῆσαι αὐτὸν; τὰ συμπίετα
 καὶ τὰς εὐωχίας, ἢ τὰ τῶν θλίψεων σεμνολογήματα;
 λέγων· σὺ γὰρ παρηκολούθηκάς μου τῇ ἀγωγῇ, ὅπως
 διετέθην τῇ προθέσει τοῦ πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποι-
 εῖν τοῖς θωγαίοις. Ἐπὶ τοῖς ἐλέγχῳις τῆς πλάνης
 μή που τραπέζης μνεῖαι; Τίτω δὲ πάλιν τῷ ἐπισκόπῳ
 Κρήτης ἰδόμεν τί ἐπιστέλλει· περὶ βρωμάτων καὶ
 πομάτων, ἢ περὶ ἐλέγχων καὶ διδασκαλίας; λέγων·
 Τούτου γάρην κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λεί-
 ποντα ἐπανορθώσῃς καὶ πείσῃς αὐτοὺς μὴ ἑτεροδιδ-
 σκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις
 ἀπεράντοις, ἐπιφέρων καὶ τῶν ἐλέγχων τὸν τρόπον·

bus non modo non paravit prandia, sed et occur-
 sum ipsum cum increpatione amarum praebebat?
 Non solum enim inquinatam eorum conscientiam
 severo aspectu quatiebat, sed et ipso habitu,
 multoque magis verbo, veluti gladio, animarum
 abscessus secalbat: *Genimina viperarum*, quis *Luc. 3. 7. 9.*
ostendit vobis fugere a ventura ira? Fa-
cite igitur fructus dignos penitentiae, neque
 soli baptismo innitimini, aut quod estis filii
 Abrahæ. Quid enim gentium doctor, circumcisi-
 onis destructor, ut circumcisionem fidei stabiliret,
 vas electionis Paulus? invenitur prorsus curam
 agere mensæ, qui rei cuiusvis alius quam hujus
 debitor erat, et debebat gentes, utpote incredulas,
 per mensam sibi adjungere? Quid ille scribit Ti-
 motheo, episcopo Ephesi? Vaca mensæ appa-
 rati, an lectioni, adhortationi, doctrinæ? quibus
 in rebus omnium maxime impiger erat et intentus
 beatus Joannes: *Importune, opportune, insta*, 2. *Tim. 4.*
 dicens: *argue, increpa, obsecra*, nemine ipsum
 increpante, eo quod duo quidem aspera et unum
 lene, idque forsan parce adhiberet. Illud enim,
Argue, increpa, licet sint valde acerbæ, in illo,
Obsecra, et non, *blandire*. Id quippe scite fac-
 tum, acerbius est voluptariis atque abjectæ men-
 tis hominibus quibusvis gravioribus increpationi-
 bus. Ibi enim fortasse indignatione quadam ob-
 sistens animus increpationem, quæ fit, non sen-
 tit: illis vero sensim et paulatim moderatis cum
 veritate verbis, quasi a lento igne sensibilibiter com-
 bustus dissecatur. Qua de re autem ipsum admo-
 net? de conviviis et epulis, an de tribulationum
 severis sermonibus? dicens: Tu enim nosti meam
 vivendi rationem, quam ordinavi, et institutum,
 ut omnia ad gloriam Dei faciam in persecutio-
 nibus. In redarguendo errore, an alicubi mensæ
 fit mentio? Rursus Tito, episcopo Cretæ, videam-
 us quid scribat. De cibo et potu, an de incre-
 pationibus et doctrina? dicens: *Hujus rei gra-* *Tit. 1. 5.*
tia reliqui te Cretæ, ut quæ desunt, emen- *1. Rom. 1.*
des, et illis persuadeas non aliter docere, ne-
que attendere fabulis et genealogiis intermi-
natis; reprehensionum quoque adjiciens mo-
 dum: *Cretenses semper mendaces, malæ bestiae*, *Tit. 1. 12*

^a [Hujus loci hanc putamus esse sententiam: Nemo adhortationis Paulinæ acerbicitatem reprehendebat, eo quod duo aspera verba comprehenderet, et unum lene, idque fortasse parce adhibitum. Quando dicit, *Increpa, argue*, quod utrumque valde erat acerbum, fieri id volebat admonendo obsecrandoque (non dicit blandiendo) hoc enim, scite factum, ... Ad participia

ἐπέρχοντες et πικρῶν ὄντων int. αὐτοῦ et αὐτῶν; quam constructionem sibi interdum concesserunt Græci. Secundum legem enim dixisset ἐπέρχονται et πικρῶν ὄντων σπάρτα. Infra λεζ. φορτικώτερον εὐρισκόμενον.]

^b [Fort. ἐν τοῖς δ.]

ventres pigri. Dicant nobis ventris servi, et mensarum gigantes, et muliercularum accipitres, qui Joannis abstinentiam reprehendunt, licet revolverint vetus et novum Testamentum, ubi invenirent convivium in laude positum: nisi forte apud alienigenas, idque ad firmandum fœdus, eo quod lege convivi feræ et barbari cicurantur. Quando vero convivium peccati occasio non existerint? quid autem dico, peccati? forte et majoris idololatriæ et fratricidii, sicut scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere.

Fml. 32.
6.

It. v. i. Erat autem ludus ebrietatis suboles. Venite, faciamus deos qui nos præcedant. Qui enim vino commoti erant, mobiles deos quærebant, cum immobilem et omnia non incedendo complementem reliquissent. Quid autem dicit propheta? Labia sacerdotis meditentur convivia? cœnas, et prandia

Malac. 11.

exquirent ab eo? an, Labia sacerdotis custodient legem, atque ex ore ejus sermonem exquirent? quia angelus Domini est, et non coquus. Et turris illa in Chalane quando ædificata est? ante vinum, an post vinum? nonne cum vino, quando Noe plantato palmitē, primus probum demersuit? Si ita res se habet, non propter potum aut plantationem, sed propter excessum. Quando Joseph venditus a fratribus? an quando in pascendis ovibus occupabatur? an cum opimas jugulantes oves atque edentes in otio, invidiam adversus ipsum in convivio moliebantur? Ubinam Joannis Baptistæ caput in disco obtulerunt meretriculæ? in cœtu sapientiæ, an in convivio impietatis? Beatus Paulus bibens et comedens ad mediam usque noctem protrahere sermonem, an jejunos et docens, atque Deum ignorantes ad fidem adducens? Ipse autem summus Pastor et Doctor et Magister Jesus Christus, humani emendator erroris, ubinam in civitate reperitur comedens, nisi tempore Paschæ, quod erat mysteriorum complementum? Quid autem et sollicitis discipulis invenitur dicere? de cibis, an de lectione?

Joan. 6. 27.

Operamini, inquit, non pereuntē, sed permanentem cibum. Dicat igitur cum Domino præclarus Joannes: Convivium meum est verbi doctrina et distributio, in quam etiam electus sum propter populi salutem. Neque enim Deo cibis nos commendat, neque si comedamus, neque si non comedamus, ea est enim consuetudo gentium, mensis decipere quos incaverint, cum rationibus persuadere aliter non potuerint, dicentium: Edamus et bibamus; eras enim morimur. In quos apostolus acriorem incrementum intorquet, dicens: Ne decipimini:

1. Cor. 15.
23.

Κρῆτες δὲ ψεύσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. Εἰπάτωσαν ἡμῖν οἱ κοιλιολάτραι καὶ τραπεζογίγαντες καὶ γυναικοῖερακες, οἱ τὴν Ἰωάννου ἀσχησιν μεμψόμενοι, ἐλπερισπασθέντες παλαιὰν καὶ καινὴν Διαθήκην, τοῦ εὖρον ἐν ἐπαίνῳ συμπόσιον, εἰ μή ποτε πρὸς ἀλλοφροσύνην, καὶ τοῦτο διὰ τὴν τῆς εἰρήνης σπείσιν τῇ τῆς τραπέζης νόμῳ θηρίων τε καὶ βαρβάρων τιθασσευομένων; Πότε δὲ τὰ συμπόσια ὑπόθεσις ἁμαρτίας οὐ γέγονεν; τί δὲ λέγω, ἁμαρτίας; τάχα δὲ καὶ τῆς μεϊζονος εἰδωλολατρίας καὶ ἀδελφοκτονίας, καθὼς γέγραπται· Ἐκθύσεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πίνειν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. Ἦν δὲ τὸ παίγνιον μέθης ἐκγονόν. Δεῦτε, ποιήσωμεν θεοὺς, οἵτινες πορεύσονται ἡμῶν. Οἱ γὰρ σειςμὸν ὑποστάντες δι' οἶνον, κινήτους θεοὺς ἐπεζητήσονται, τὸν ἀσίστον καὶ πάντα πληροῦντα ἄνευ τοῦ βαδίζειν ἀφέντες. Τί δαί λέγει ὁ προφήτης; γελῶν ἱερέως μελετήσῃσι συμπόσια, ὅτι δειπνὰ καὶ ἄριστα ἐκλήθησονται ἀπ' αὐτοῦ; ἢ τε Χεὶρ ἱερέως φυλάσσεται νόμον, καὶ λόγον ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκλήθησονται; ὅτι ἄγγελος Κυρίου ἐστὶν, καὶ οὐ μάγειρος. Καὶ ὁ ἐν Χαλάνῃ δὲ πύργος πότε ὤκοδομήθη; πρὸ οἴνου, ἢ μετὰ οἶνον; οὐ μετὰ οἶνου, ἡνίκα Νῶε φυτεύσας τὸ κλήμα πρῶτος τὸν θνείον ἐκαρπώσατο; Εἰ γε οὕτως ἔχει, οὐ διὰ τὴν πόσιν ἢ τὴν φυταίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμετρίαν. Ἰωσήφ πότε ἐπαράθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν; ὅτε τὰ πρόβατα ἐποίμαινον ἐν αὐτοῖς ἀσχολούμενοι, ἢ ὅτε τὰ κάλλιστα σφάζοντες καὶ ἐσθιόντες ἐπὶ σχολῆς, κατ' αὐτοῦ συμπόσιον τὸν φθόνον ἐτεκταίνοντο; Τὴν τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου κεφαλὴν ἐπὶ πίνακος τοῦ ἐπέδωσαν τῷ πορνιδίῳ; ἐν συλλόγῳ σοφίας, ἢ ἐν συμπόσιῳ ἀνομίας; Ὁ μακάριος Παῦλος πίνων καὶ τρώγων παρέτεινεν ἕως μεσονυκτίου τὸν λόγον, ἢ αἰτῶν καὶ διδάσκων, καὶ τοὺς τὸν Θεὸν ἀγνοοῦντας εἰς πίστιν ἄγων; Αὐτὸς δὲ ἀρχιποίμην καὶ ἀρχιδιδάσκαλος καὶ ἀρχισοφιστής Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης πλάνης διορθωτής, ποῦ εὐρίσκειται ἐν πόλει φαγῶν πλὴν τοῦ πάσχα, ὃ ἦν μυστηρίων ἐκπλήρωσις; Τί δαί καὶ μεριμνῶσι τοῖς μαθηταῖς εὐρίσκειται λέγων, περὶ βρωμάτων ἢ περὶ ἀναγνώσμάτων; Ἐργάζεσθε, λέγων, μὴ τὴν ἀπολλυμένην βρώσιν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν. Λεγέτω τοῖνυν μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ ὁ καλὸς Ἰωάννης; ἐμὸν συμπόσιον ἐστὶν ἡ τοῦ λόγου διδασκαλία καὶ διανομή, εἰς ἣν καὶ ἐξελέχθη ἐν τῇ τοῦ λαοῦ σωτηρίαν. Βρώμα γὰρ ἡμᾶς οὐ παρίστανει τῷ Θεῷ, οὔτε ἐὰν φάγωμεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν· ἐντιμῶν γὰρ ἡ συνήθεια αὕτη, τὸ τραπέζῃσι ἀπατᾶν τοὺς ὑπ' αὐτῶν δαλεαζομένους, λόγῳ πείθειν μὴ δυναμένων τῶν λεγόντων· Φαγόμεν καὶ πίνωμεν· αὐριοι γὰρ ἀποθνήσκωμεν. Πρὸς οὗς ὁ ἀπόστολος πληκτικώτερον τὴν διόρθωσιν ἐπάγει λέγων· Μὴ πλανᾶσθε· φθειροῦσιν ἡτὶς χρυσὰ ὀμυλίας κακὰ· ὀμυλίας λέγων κακὰς

P. 41

P. 1

τὰς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐλισσομένας λέξεις. Ὁ δὲ ἀκ.
Γνησίως μὲν καὶ πολυμαθῶς εἰρηκας τὰ εἰρημένα,
καὶ οὕτως ἔχει. Οὐαὶ γὰρ τῷ λέγοντι τὸ γλυκὺ πι-
κρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ· οὐκί τῷ θιβέντι τὸ σκότος
φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος. Λέξει δέ τις, ὅτι οὐτε ἡμεῖς
τοῦτο λέγομεν εἶναι αὐτὸν ἔχοντα ταῖς τοιαύταις
τραπέσαις. Ἡ γὰρ ἀμετρος φιλοτιμία φιληδονίας
ἰσθῆσις, καὶ ἡ εἰς ἄγαν ἀπόκλεισις ὄνου καὶ μι-
κρολογίας ἀπόδειξις. Ἐδύνατο γὰρ καὶ μόνους ἐπι-
σκόπους καλεῖν, καὶ τούτων μάλιστα τοὺς εὐσεβεστέ-
ρους· ἡ εἰ μὴ τούτους, καὶ τὸν ἴδιον κληῖρον, μιμού-
μενος τὸν Δεσπότην ἐσθίοντα μετὰ τὸν δώδεκα ἀπο-
στόλων. Ὁ ἐπίσκ. Συνεχτικώτατα ἀνυπόληπτα,
φιλαληθέστατα τῶν ἀνθρώπων, εἰ γε ἡνείχοντο οἱ κλη-
ρικὸι συναριστεῖν τῷ Ἰωάννῃ παρ' ὧραν, ἡ παρ'
ἡμέραν ἐσθιόντες· οἱ δὲ ὡς τάχιστα μετὰ πολλῆς
τῆς παρασκευῆς πολυτελείαν ἐπέζητουν. Ἄστοπον ἦν
τὰς τῶν νοσοῦντων ἡ πτωχευόντων τροφὰς τῇ τῶν
ὑγιαίνοντων ἀκρασίᾳ προσαναλῶσαι. Ποῖος δὲ καὶ
νόμος οὗτος, νομοθετεῖν τὸν παιδεύτην τοὺς παιδευο-
μένους, ἡ τοὺς ἀρρώστους τὸν ἱατρὸν, ἡ τοὺς ἐπιβά-
τας τὸν κυβερνήτην, αἰ τοῦ ἱατροῦ τοὺς νοσοῦντας
ὑγιαίνοντας, καὶ τοῦ διδάσκοντος τοὺς παιδευομένους
ἐπανορθοῦντος, καὶ τοῦ κυβερνήτου τοῖς ἐμπλέουσι
τὸ συμπέρον μνηστευομένους; Καὶ ἱατρῷ μὲν καὶ κυ-
βερνήτῃ πειθόμενοι οἱ ὑπ' αὐτοὺς διὰ φιλοφροσύνης
πᾶσαν ὀδύνην καὶ ἐπάχθειαν φέρουσι, παρ' οἷς καὶ τὸ
ἐπιτυγεῖν ἀδύηλον διδάσκαλῳ δὲ τῶν κριτῶν νό-
μους καὶ μαλακίας ἀπελαύνειν ἐμπειστευμένῳ καὶ
τρικυμίας ἡρόνῳ ὑπερβάλλειν ἐξηρακμένῳ, ἀγχι-
νῶτος στόμασιν ἐπανατείνονται ἀνίπτοις ποσὶ πάντα
φύροντες. Εἰ δὲ καὶ ἐδεδώκει ἑαυτὸν ἔχδοτον ταῖς
τραπέσαις, πόσους ἐξήρκει ἀξιῶμασι τὴν τηλικαύτην
πόλιν οἰκῶν, ἐκάστου ἡ δι' εὐλογίαν, ἡ διὰ πεινίαν, ἡ
διὰ γαστριμαργίαν τὸ φαγεῖν ἐπιζητούντος; Ποῦ δὲ
καὶ σχολὴν ἦγεν ἡ τοῦ Θεοῦ θεωρία, ἡ τοῦ λαοῦ θε-
ραπεία, ἡ τῶν ἱεραρῶν ἱστορία, ἡ τῶν γερῶν κηδε-
μονία, ἡ τῶν παρβένων παραμυθία, ἡ τῶν ἀρρω-
στούντων νοσοκομία, ἡ τῶν καταπονουμένων ἐπικου-
ρία, ἡ τῶν πλανωμένων ἐπιστροφή, ἡ τῶν συνεττριμ-
μένων φροντίς, ἡ τῶν ἐν φυλακαῖς ἐπισκεψίς; Πῶς
δὲ ἔφυγε τὸν ὀνειδιστικὸν ταλανισμὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν
ὀνειδίζει ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ. Ὡς οἱ ποιμένες οἱ ποιμαί-
νοντες ἑαυτοὺς, καὶ οὐ τὰ πρόβατα μένοντες; Τὸ πε-
πλανημένον οὐκ ἐπιστρέψατε, τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐξή-
τήσατε, τὸ ἀσθενὲς οὐκ ἐπισκέψασθε, τὸ συνεττριμ-
μένον οὐ κατεδήσατε· τὰ λοιπὰ σφάζοντες ἐσθίετε·
περὶ ὧν γράφει ὁ Παῦλος· Ἀνέχεσθε γὰρ, εἴ τις ὑμᾶς
καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει· καὶ τὰ
μὲν ἔριμα περιεβάλλεσθε, τὰ δὲ πρόβατα οἱ ποιμαί-

corrumpunt mores bonos colloquia prava :
colloquia prava appellans verba quæ circa ejus-
modi res versantur. DIAC. Sincere quidem et
perdocte hucusque locutus es, et ita se res ha-
bet. *Væ enim qui dicit dulce amarum, et Isai. 5. 20.*
*amarum dulce ! væ qui ponit lucem tene-
bras, et tenebras lucem !* Sed dicit quis : Nec
nos dicimus ipsum ejusmodi mensis deditum esse
debere. Immodica enim illa profusio voluptatis
occasio est, et nimia parcimonia segnitia et tena-
citatibus demonstratio. Potuit enim et solos episco-
pos vocare, et ex his præsertim religiosiores : et
si minus hos, saltem proprium clerum : imitans
Dominum vespertem cum duodecim apostolis.
EPISC. Valde consentanea respondisti, hominum
veracissime : siquidem passi fuissent clerici cum
Joanne prandere, qui post horam et post diem
interdum edebat ; ipsi vero multo cum appatu
tantas epulas quam celerime sectabantur. Absur-
dum erat cibos infirmorum aut pauperum eorum,
qui sani erant intemperantiæ impendere. Quenam
porro lex illa est, discipulos magistro præcipere,
ab infirmis curari medicum, aut a vectoribus regi
gubernatorem ? cum medicus semper curet infir-
mos, et præceptor corrigat discipulos, et navis
gubernator quod utile est navigantibus procuret.
Et medico quidem atque gubernatori obtempe-
rantes, qui sub illis sunt, vitæ causa dolorem
omnem ac molestiam ferunt, quorum et succes-
sus incertus est : at vero adversus præceptorem
rerum optimarum, qui morbos et infirmitates
abigere solers est, et voluptatum decumanas
fluctus superare exercitatus, effrænato isti ore in-
surgunt, illotis, ut aiunt, pedibus omnia mis-
cescentes. Etsi enim ille se mensis devovisset, an
tot magistratibus et honoratis sufficere poterat,
tam magnam civitatem habitans, singulis aut
propter benedictionem, aut propter inopiam,
aut propter gulam, apud illum vesci postulanti-
bus ? Ubi autem locum habuisset Dei meditatio,
populi procuratio, scientia Scripturarum, sollici-
tudo viduarum, virginum solatiarum, infirmorum
curatio, afflictorum auxilium, errantium conver-
sio, contritorum cura, carcere detentorum visi-
tatio ? Caterum quomodo effugisset exprobrato-
riam illam Dei maledictionem, qua exprobat
apud Ezechielem : *Væ pastoribus, qui seipsos* *Ezech. 34.*
pascunt, et oves non pascunt ? Quæ erraverat
non reduxistis, quæ perierat non requisistis, in-
firmum non visitastis, contritum non obligastis,

* Fort. ἐσθίουσι. Bigot.

* [Leg. ἐστρέψατε.]

et quæ pinguis erat, mactantes comedistis. De

2. Cor. 11. quibus dicit Paulus : *Sustinetis enim, si vos in*

20. *servitute redigit, si quis devorat, si quis accipit : et lanis quidem induti estis, oves autem non pascitis. Et in Jeremia de pigris pastoribus*

Jer. 12. 10. *dicit : Pastores multi corrumperunt vineam mihi.*

Ait DIAC. Poterat eos quoque certo tempore curare, et ecclesiasticarum rerum curam habere, ne in eo male audire videretur, qui in cæteris magnus erat. EPISC. Hoc nempe est, quod in sacerdote requiritur, videre ne male audiat, sen potius ut largiter sermonem præbeat, curam, ze-

Matth. 5. lum, atque reliquum sacerdotalem affectum. An

11. ignoras, venerande Theodore, injusto maledicto beatitudinem a Domino definitam, qui cum

Luc. 6. 26. *dictum adversus vos. Væ autem vobis, quando*

vobis benedixerint omnes homines : secundum enim ea faciebant prophetis patres eorum. Quomodo autem os in divinis eloquiis exercitatum, et auris divina oracula audire assueta, mensæ loquacitatem tolerasset, Domino dicente :

Matth. 6. *Nemo potest duobus dominis servire ; deinde,*

24. *Non potestis Deo servire et mammonæ ?* Quæramus igitur quid sit mammona, ne forte inveniamur

non duobus dominis servire, sed soli mammonæ. Mamnam enim nunc non diabolom dicit, sed mundi hujus inanem laborem, a quo discipulos suos divinus sermo abduxit. DIAC. Redi, o sacratissime pater, ad narrandas res cæteras, dum sermonem illum de mensa abunde jam demonstraris : neque feras graviter, quod ea objecerim ; plura enim scire cupidus, multiplicem doctrinam tuam accuratius interrogabam. EPISC. Hoc tibi a

me clarius dictum sit, Theodore studiosissime (ipse enim unus sui ex iis qui mensarum apparatu multitudini placere student), quia episcopus, magnæ præsertim urbis, qui derelicto verbi ministerio, nocte dieque legis tabulas in manibus non habens, curam pauperum non per se, sed per alios gerit, longe erit ab iis qui dixerunt : *Ecce dereliquimus omnia, et sequi sumus te : quid ergo in nobis ?* an-

Matth. 19. numerandus iis qui dixerunt : *Domine, nonne*

27. *in nomine tuo hæc et illa fecimus ?* auditurus cum ipsis : *Discedite a me, maledicti : nescio*

Luc. 13. 27. *vos, unde estis ?* Non enim Verbum agnoscit rationis expertes operarios : purus enim ipsi est ocululus, ne videat mala. Multi enim ex iis qui dicun-

veste. Καὶ ἐν τῷ Ἱερειᾷ περὶ ἀργοτρόφων ποιμένων

λέγει· Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελώνα μου.

Λέγει δὲ διάκ. Ἐδύνατο καὶ τούτους διὰ χρόνου θερα-

πεύειν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίζειν, ἵνα μὴ

δῶξῃ κακῶς ἀκούειν, ἐν τοῖς ἄλλοις ὡν μέγας. Ὁ

ἐπίσκ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ζητούμενον, ἵνα μὴ κακῶς

ἀκούῃ, ἵνα πλουσιῶς παρέχῃ τὸν λόγον, τὴν σπουδὴν,

τὸν ζῆλον, τὴν ἄλλην ἱερaticὴν εὐνοίαν. Ἡ οὐκ οἶδας,

ὅτι τιμῶνται Θεόδωρε, ὅτι καὶ ἀλόγου κατηγορίας

μακαρισμὸς ὀρίσται ὑπὸ τοῦ Κυρίου σὺν τοῖς ἄλλοις

μακαρισμοῖς εἰπόντος· Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδί-

σῶσιν ὑμᾶς, καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν.

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰπωσι πάντες οἱ ἄν-

θρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφῆταις οἱ

πατέρες αὐτῶν. Πῶς δὲ καὶ στόμα ἐξησχημένον ἐν

θεοῖς λογίοις, καὶ οὗς χρησμῶν ἐπακούειν θείων,

ἤνείγεται πολυλογίας τραπέζης, τοῦ Δεσπότου λέγον-

τος· Οὐδὲς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ πεῖται,

οὐ δύνασθαι Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ· Ζητήσωμεν

ἄρα τίς δὲ μαμωνᾶς, μὴ ποτε εὐρεθῶμεν οὐχὶ τοῖς οὖο

κυρίοις δουλεύοντες, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ μαμωνᾷ. Μα-

μωνᾶν γὰρ νῦν οὐ τὸν διάβολον λέγει, ἀλλὰ τὴν μα-

ταιοπονίαν τοῦ κόσμου τούτου, οὗ τοῦς ἐαυτοῦ μα-

θητὰς δὲ λόγος ἀπέστησεν. Ὁ διάκ. Ἐπαναζέυξον, ὃ

ἱερώτατε πάτερ, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων, ἱκα-

νῶς ἀποδεδειγμένον τοῦ περὶ τραπέζης λόγου. Κάμω

δὲ μὴ χαλεπήνης ἐπὶ τοῖς ἀνθυπενεργηταῖς· πλεόν γάρ

τὶ τοιούτους μαρτυροῦμαι, ὅτι ἐπεσεργαστικώτερον ἥρῳαν

τὴν σὴν πολυμαθίαν. Ὁ ἐπίσκ. Τοῦτο σοι παρ' ἐμοῦ

σφρέστερον εἰρήσθω, Θεόδωρε φιλομαθέστατε (εἰς

γὰρ γέγονα τὸν ὃ σπουδασάντων ὄχλοις διὰ τραπέζης

ἀρέσαι), ὅτι ἐπισκόπος, μάλιστα πόλεις μεγάλης,

καταλείψας τὴν τοῦ λόγου διακονίαν, νύκτωρ τε καὶ

μέθ' ἡμέραν ἐν ταῖς γερσίαις * οὐκ ἔχων τὰ τοῦ νόμου

πυξίδα, καὶ τὴν τῶν πταιγῶν ἐπιμελεῖται οὐ δι' ἑαυτοῦ,

ἀλλὰ δι' ἑτέρον ποιεῖται, μακρὰν ἔσται τὴν εἰρηκό-

των· Ἰδοὺ ἀφῆκαμεν πάντα, καὶ ἠκολούθησάμεν σοι·

τί ἄρα ἡμῖν ἔσται; συναριθμούμενος τοῖς φήσασιν

Κύριε, οὐχὶ τῷ σῷ ὀνόματι· τὰ καὶ τὰ ἐποίησαμεν;

ἀκουσόμενος μετ' αὐτῶν· Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κα-

τηραμένοι· οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ· οὐ γὰρ ἐπι-

γινώσκει δὲ Λόγος ἀλόγους ἐργάτας· καθαρὸς γὰρ αὐ-

τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ μὴ ὀρεῖν πονηρά. Πολλοὶ γὰρ τῶν

λεγομένων ἐπισκόπων τὸ εὐλογον αὐτῶν μῖσος δὲ με-

μνησται διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν τρόπους, καὶ τὴν

τῶν νοητῶν ἀζηλίαν περικόψαι βουλόμενοι, πάθει

πάθος ἀντικαταλλάττονται, πλεονεξίαν κενοδοξίαν, τῇ

μὲν χειρὶ ἀπειθῶς ἀδικούντες εἰς κέρδος αἰσχροῦ,

τῇ δ' ἐτέρᾳ τὰς τραπέζας ἐπιτεχνώμενοι, καὶ στήλας

ὕψλων οικοδομημάτων ἐγείραντες, ἵνα ἐκ τούτων

* [σπουδασάντων pro σπουδάζοντων c Cod. dedimus.]

* [οὐκ Bigot de suo addidit.]

δόξαντες χρηστοὶ καὶ φιλόπονοι φαίνεσθαι, τιμὴν
ἀντὶ ἀτιμίας καρπώσονται, οὐ μνημονεύοντες τοῦ
Ἐκκλησιαστοῦ τοῦ καὶ κτίσαντος καὶ μισήσαντος,
καὶ τὰ τοιαῦτα σαφῶς ἀπηγορεύσαντος ἐν τῇ γράφῃ·
Ἐποῖσά μοι οἴκους καὶ παραδείσους, καὶ τὰ ἐξ ἧς·
καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης· καὶ ἐμίσησα σύμπαντα
μόχλον μου, ἐν ἐγῶ μοχλῶ ὑπὸ τὸν ἥλιον. Οὐκ εἶπεν,
ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ἵνα μὴ τοὺς νοητοὺς καθυβρίσῃ πό-
νους. Ταῦτα δὲ λέγων, οὐ συμπεριλαμβάνων τοὺς εὐ-
λόγους καὶ δι' ἀνάγκην κτίζοντας τὴν διορθουμένους τὰ
τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ τοὺς τὰ τῶν πτωχῶν εἰς
κρεμαστοὺς περιβόλους καὶ ἀερίων ὑδάτων δεξαμενὰς
ἐν τριωρόροις καὶ ἀπρεπῇ ἀνδρουργίῳ λουτρᾷ ἐν
ἀποκρύφῳ καταναλίσκοντας, ἡ εἰς σὺλλογῇν πλείο-
νος ἀργυρίου, ἡ τοῦμαλιν παρὰ τῶν ἀθυμμάτων
ἀγαπηθῆναι, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῆς σπουδῆς τὴν χάριν
ἀντιπληροῦντων, ἃ τὸ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐνδιδόναι
τοῖς ἡμαρτανόουσιν. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο, Θεόδωρε
μεγαλύνουμε, φαύλους ἀρέσαι ποτέ· οὐ γὰρ ἄλλοθεν
αὐτοῖς ἀρέσω, ἡ ἐκ τῶν Χριστῷ μὴ ἀρεσκόντων. Ὁ
διάκονος ἐπὶ τούτους θαυμάσας, ἤρετο λέγων· τούτων
οὕτω φυσικῶς εἰρημένων, καὶ μὴ ἐχόντων ἀντίβρῃ-
σιν, εἰ τίς σοι γνώσις περὶ τῶν κατὰ τὴν Λοίαν ὑπὸ
τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, τετυ-
πωμένους, μετὰδος. Ὁ ἐπίσκ. Καὶ πάνυ γε. Ὁ διάκ. Ε
Αὐτὸς παρὼν ἔγνω, ἡ παρ' ἑτέρου μαθὼν· Ὁ ἐπίσκ.
Ἄλλ' οὐτε εἰς τὸ τυχερὸν μέτρον ἤμην ἀπολειψθεὶς τῆς
δίσκης. Ὁ διάκ. Τίνα οὖν ἐστὶ τὰ παρακολουθήσαντα,
καὶ ποῖον εἴληψε τέλος, καὶ πόθεν τὴν ἀρχὴν ἐσχρή-
τα, λεπτομερῶς μοι παράστησον· ἐπειδὴ μάλιστα ὁ
Θεόφιλος ἐν τῷ οἴκῳ συγγράμματα τὴν ἰδίαν προ-
πέτειαν ἐκινῶναι ἡ περιστέλλαι σπουδάσας, ἔφησε
τὸν μακάριον Ἰωάννην φιλαρχίας πάθει κινούμενον
δεκαεὶς ἐπισκόπους καθηρκεῖναι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, καὶ
ἰδίους αὐτ' αὐτῶν χειροτονηκέναι. Ὁ ἐπίσκ. Οὐδὲν
ἀπεικὸς τῶν ἰδίων τρόπων πεποίθην ὁ θαυμαστος,
καὶ γράψας κατὰ Ἰωάννου, καὶ ψευδῆ γράψας· ἐξ ὧν
γὰρ νομίζει καλύπτειν τὴν ἰδίαν ἀσχημοσύνην, ἐκ
τούτων αὐτὴν μᾶλλον παραδειγματίζει, καὶ ἄκων
σεμνύνων τὸ ἀβῶον Ἰωάννου κατὰ τὸν Βαλαάμ ἐκεί-
νον. Εἰ γὰρ ἦν αὐτὸν καθελὼν, οὐ χρεῖα συγγράμμα-
τος ἡ ἐξορίας, ἱκανῆς οὕσης τῆς καθαιρέσεως αἰσχυρῶναι
τοὺς καθαιρουμένους· ἐπειδὴ δὲ ἀκαθαίρετος ἔστηκεν
ὁ ἐνάρετος, τῇ ἡττῇ τὴν νίκην κατέχων, μένει ὁ φθό-
νος τὴν ἡτταν τῆς ἀλόγου νίκης ἀποφερόμενος, πομ-
φώλυος δίκην ἀναφυσώμενος, καὶ εἰς ἑαυτὸν συντρι-
βόμενος, γράφων καὶ καταγράφων, τὸ τοῦ προφήτου
Ἠσαίου, Οὐαὶ ὁ ἐπισπώμενος ἃ τὸ πάντα ψευδῆ καὶ
ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ γράφειν. Οὐαὶ γὰρ, φησὶν, οἱ

tur episcopi, justum sui odium quo propter pro-
prios mores laborant, et spiritualium incuriam re-
scindere dum volunt, vitium vitio permutant, ava-
ritiam vanitate. Et una quidem manu large pec-
cantes ad turpe locrum, altera vero mensas con-
struentes, et sublimium aedificiorum columnas eri-
gentes, ut ex his boni et industrii esse videantur,
ignominiam pro honore colligunt, Ecclesiae im-
memores, qui et ista construxerat, et odio habuit,
atque talia manifeste vetuit, cum scripsit: *Feci*
mihī domos et hortos, et cætera: et ecce omnia
vanitas, et odi omnem laborem meum, quo
ego laboro sub sole. Non dixit, Super solem,
ne intellectuales labores injuria afficeret. Haec au-
tem dico, non comprehendens eos, qui justa de
causa et necessitate ecclesias condunt aut refi-
ciunt; sed illorum causa, qui bona paupe-
rum in pensilia ambulacra, et aeriarum aqua-
rum receptacula in tertiis tabulatis, et indecora
effeminatorum hominum lavacra in locis occultis
consumunt, tum ut plus pecuniae corrადant, tum
ut amentur a scurris et mimis, qui pro studio
hanc unam mercedem rependunt, quod omnia ad
voluptatem indulgent peccantibus. Absit autem a
me, vir magni nominis Theodore, ut improbis
umquam placeam: non enim aliunde ipsis place-
bo, quam ex iis quae Christo non placent. *DIAC.*
Ad hæc miratus Theodorus interrogavit, dicens:
Cum hæc ita ex natura dicta sint, et nullus con-
tradiciendi sit locus, si quid nosti de iis quae in
Asia a S. Joanne gesta sunt, de quo nunc nobis
sermo est, nobiscum communica. *EPISC.* Et
omnino quidem. *DIAC.* An præsens novisti? an
ab alio accepisti? *EPISC.* Sed ne minima qui-
dem parte isti judicio defui. *DIAC.* Quænam
igitur subsequuta sunt, quemve finem accepe-
runt, et unde principium habuerunt, singul-
latim mihi exhibe: quia Theophilus temeritatem
suam maxime honestare sive operire volens, in li-
bello suo ait, beatum Joannem dominandis libidi-
nem permutum die una sexdecim episcopos depo-
suisse, et suos, loco illorum, ordinasse. *EPISC.*
Nihil a suis moribus alienum fecit mirificus ille,
et cum contra Joannem scripsit, et cum falsa scrip-
sit. Ex quibus enim absconsurum se putat fœ-
ditatem suam, ex iisdem illam magis traducit,
vel invitius innocentiam Joannis, more Balaami,
exornans. Si enim eum deposuerat, non opus
erat scripto, non exilio, cum depositio ipsa

• [Fort. τῷ πάντα πρὸς.]

* [Fort. τῷ πάντα ψευδῆ. Et infra fort. καὶ οὗ τι τῆς

πρωτότης.]

sufficiat ad confusionem eorum qui deponuntur ; B sed quoniam deponi non potest virtute praeditus , atque victus victoriam refert , manet invidia , cladem ex injusta victoria reportans , bullae in morem turgescens ; et in seipsam contrita , scribens et inscribens illud Isaiae prophetae , vae illud in se attrahens , dum falsa omnia et facit , et dicit , et scribit . *Pae enim , dicit Isaias , qui scribunt : iniquitatem enim scribunt .* De his autem qui in Asia depositi sunt , non sexdecim , sed sex tantum episcopis , ut coram Deo iudice dicam , nihilque de numeri quantitate subtraham , nihil rerum qualitate adiciam , sed ut veritas sese habet , sic tibi exponam . Tertia decima indictione venerunt Constantinopolim Asiani episcopi necessitatum quarundam gratia : ii nobiscum commorabantur , praesentibus etiam aliis ex Scythia episcopis , Theotimo scilicet , atque ex Thracia Ammone Aegyptio , et ex Galatia Arabiano , metropolitibus omnibus ac senibus , usque ad viginti duorum episcoporum numerum . Et omnibus congregatis , atque communicantibus , Eusebii quidam ex Cili-
 bianis jugis , episcopus Valentinopolitanus , congregatam Synodum cum observasset , uno sabbati adveniens , libellos tradidit Synodo , praeposito scilicet , ut consequens erat , Joannis nomine , contra Antoninum , episcopum Ephesi , septem capitula inserens . Primum quidem , quod conflatis sacris vasis argentum in usum filii fecisset : secundum , quod ablatum de ingressu baptisterii marmor in balneum transtulisset : deinde columnas ecclesiasticas , a pluribus annis jacentes , intra suum statuisset triclinium : quartum , quod puer ejus eadem patrasset , quem adhuc haberet in ministerio irreprehensum : quintum , quod praedia Ecclesiae relicta a Basilina , Juliani Imperatoris matre , vendidisset , sibi que vindicasset : sextum , quod dimissa uxore sua , cum ea rursus congressus esset , filiosque ex ea procreasset : septimum , quod pro lege et constituto haberet ordinationes episcoporum vendere juxta rationem reddituum . Adsunt et qui dederunt quique ordinati sunt , et ipse qui accepit : ac praeterea probationes habeo .

DIAC. Hanc , quaso , pater , contrahe narrationem : laeduntur enim praesentes , episcopis ista narrantibus , multo magis ista patrantibus . EPISC. Me miserum , qui diebus his reservatus sum , quibus pecunia sacerdotum venditur , si tamen sacerdotum est . Insuper enim feci qui ista retulerim , cum obtrectatores Joannis eo nos ade-

γράφοντες· πονηρίαν γὰρ γράφουσιν. Περί δὲ τῶν κατὰ Ἀσίαν καθαιρεθέντων οὐ δεκαεὶς, ἀλλὰ ἐξ ἐπισκόπων, ὡς ἐπὶ τῆς θείας δίκης ἐρῶ, καὶ οὕτε τῆς ποσότητος τοῦ ἀριθμοῦ ὑπερῶ, οὐ τι τῇ ποιότητι τῶν πραγμάτων προσθήσω, ἀλλ' ὡς ἔχει φύσεως, οὕτως σοι ἀπαγγεῖλω. Ἐπὶ τῆς τριακαίδεκάτης ἐπινειμήσεως ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθόντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας τινῶν ἑνεκα ἀναγκάζων, διέτριβον σὺν ἡμῖν, παρόντων καὶ ἐτέρων ἐπισκόπων, τῶν τε ἀπὸ Συρίας, Θεοτίμου λέγω, καὶ ἀπὸ Θράκης Ἀμμωνος τοῦ Αἰ-
 γυπτίου, καὶ ἀπὸ Γαλατίας Ἀραβιανοῦ, πάντων μητροπολιτῶν γεγρακότων, συντείνόντων εἰς εἰκοσιούου ἐπισκόπους. Πάντων δὲ συναγομένων καὶ κοινωνούντων ἐπιτηρέσας Εὐσέβιος τις ἀπὸ τῶν Κελιδιανῶν λεγομένων τόπων ἐπίσκοπος Οὐαλεντινουπόλεως, τὴν συντηγμένην σύνοδον ἐπιστάς τῇ μὲν σαββάτῳ, λιβέλλους ἐπέδωκε τῇ συνόδῳ, δηλαδὴ ἀκολουθῶς προτάξας τὸ ὄνομα Ἰωάννου, κατὰ Ἀντωνίνου τοῦ Ἐφεσίου ἐπισκόπου, ἐπὶ κεφαλὰς ἐντάξας· ἐν μὲν, ὅτι κειμήλια γυνεύσας, ἀργύριον εἰς ὄνομα τοῦ υἱοῦ κατεσκεύασεν· δεύτερον δὲ, ὅτι μάρμαρα τῆς εἰσόδου τοῦ βαπτιστήριος λαθὼν ἐν τῷ βαλανεῖῳ τῷ ἰδίῳ προσέθηκεν· ἔπειτα κίονας ἐκκλησιαστικὰς ἀπὸ πλείονων ἐτῶν κειμένους, ἐνδον εἰς τὸν ἑαυτοῦ τρίκλινον ἔστησεν· τέταρτον, ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ φόνον πεποίηκε, καὶ ἔχει αὐτὸν ἐν τῇ ὑπερηβῇ ἀνέγκλητον· πέμπτον, ὅτι χωρίον ὑπὸ Βασιλίνης, τῆς μητρὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως, καταλειφθέντα τῇ Ἐκκλησίᾳ, πωλήσας ἐσφετερίσατο· ἕκτον, ὅτι ἀποταξάμενος τῆς οἰκείας γαμετήρας, πάλιν αὐτῇ συνήλθεν, καὶ ἐπαυδοποίησεν ἐξ αὐτῆς ἑβδόμον, ὅτι ὡς νόμον καὶ δόγμα
 ἔχει πωλεῖν τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας κατὰ τὴν τῶν προσόδων ἀναλογίαν. Καὶ πάρεσιν οἱ δόντες καὶ χειροτονηθέντες, καὶ ὁ λαβὼν· καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἔχω τὰς ἀποδείξεις. Ὁ δὲ διάκ. Παρακλῶ, πάτερ, σύστειλον τὸ διήγημα τοῦτο· βλάπτονται γὰρ οἱ παρόντες, ἐπισκόπων ταῦτα διηγούμενων, μῆτι γε καὶ πρατόντων. Ὁ ἐπίσκ. Οἱμοὶ τάλας ἐγὼ τηρηθεὶς ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐν αἷς ἀργυρίῳ ἱερωσύνην πιπράσκειται, εἴ γε καὶ ἱερωσύνη. Ἐγὼνα δὲ καὶ ἄρρων διηγούμενος, τῶν Ἰωάννην συκοφαντούντων εἰς ταῦτα ἡμῶς
 περιστησάντων. Πλὴν μακροθύμως ἀνάσχω μοι, ἵνα καὶ ἐκ τούτων θαυμάσῃς τὴν Ἰωάννου ἐπίσκεϊαν, κοιμήσαντα τέως τὸν ζῆλον, εἰπόντα δὲ τῷ Εὐσεβίῳ· ἀδελφε· Εὐσέβιε, ἐπειδὴ πολλάκις αἰ κατὰ λύπην κατηγοροῖαι οὐκ εὐμερεῖς ἔχουσι τὰς ἀποδείξεις, παρακάλησο παύσασθαι τοῦ ἐγγράφως κατεπιτεῖν τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντωνίνου, ἡμῶν τὰ αἰτία τῆς λύπης διορθοῦμένον. Πρὸς τοῦτοις διαθερμάνεις τρυχεῖσιν ἐκέλεργο λόγοις, σφαδάζων ὅλος κατὰ τοῦ

P. 426.

P. 427

* Fort. κομίζεσθαι, et nos εἰπόμενος. Big. [Et ante τῶν ἡμεῶν.]

Ἀντωνίνου, ἐπιμένων τῇ κατηγορίᾳ. Παρακαλεῖ δὲ Ἰωάννης Παῦλον τὸν Ἡρακλείας (ἐδόκει γὰρ σπουδάζειν τῷ Ἀντωνίνῳ), ἵν' εἰς φίλῃν αὐτοῦς συναλῇ. Καὶ ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν σὺν τοῖς ἐπισκόποις· ἦν γὰρ καιρὸς τῆς ἱερατείας· θοὺς δὲ τῷ λαῷ τὴν συνήθη τῆς εἰρήνης προσηγορίαν, ἐκτίθισεν σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις. Ἐπειτελέθον δὲ λεληθότως ὁ κατήγορος Εὐσέβιος ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπιτίδωσιν ἕτερον λίβελλον τὰ αὐτὰ περιέχοντα, δοκίζον τὸν Ἰωάννην ὅρκους φρικτοῦς, συμπλέξας αὐτοῖς καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν βασιλείων, μετὰ πολλῆς ταρχῆς ὡς νομίμας τοὺς λαοὺς διαπτοθέντας ἐπὶ τῷ ἱταμῷ, θεὶ θανάτου συγγώρησιν παρακαλεῖ αἰτῆσαι τὸν βασιλεῖα τὸν Ἰωάννην. Ὁ δὲ Ἰωάννης θεατάμενος τὴν ἐνστάσιν τοῦ ἀνδρὸς, τὸ ἀτάραχον μνόμενος τῷ λαῷ, διδῶν τὸ βιβλίον, καὶ μετὰ τὰ ἀγνωσμάτα τῶν θεῶν λογίων παρακαλέσας Πανσόφιον τὸν Πισσιδῆς προσηγορεῖν τὰ δῶρα, αὐτὸς συνεζήτησεν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις· παρηρτεῖτο γὰρ ἐπιθόλως ἱερατεύειν, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, τὸ, "Ὅταν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ διασκεψάμενος μετὰ τὴν λαοῦ ἀπόλυσιν, καθυσθεῖς ἐν τῷ φωτιστηρίῳ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, τὸν κατήγορον παρακαλεῖται, φῆσας αὐτῷ ἐπὶ πάντων· καὶ πάλιν σοι τὰ αὐτὰ λέγω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ λύπης ἡ ὀργῆς πολλὰ καὶ λέγουσι καὶ γράφουσιν, ἀπονοῦντες περὶ τὰς ἀποδείξεις. Εἰ τοίνυν σαφῶς ἐπίστασαι, περὶ ὧν βούλει καταγορεῖν (οὕτε γὰρ δύναμενον ἀποθνήσκειν, οὕτε μὴ δύναμενον ἔλκεσθαι), πρὶν ἀναγνωσθῆναι τὸν λίβελλον, ἐκλεῖξαι τὸ συμφέρον· μετὰ γὰρ τὸ ἀναγνωσθῆναι καὶ εἰς ἀκοὰς πάντων ἔλθειν, πρακτομένων ὑπομημάτων, οὐκέτι σοι ἔξῃσιν, ἐπισκόπῳ ὄντι, ζητεῖν ἀβουλήτιον. Ἐπὶ τοῦτοισι πάλιν ἐνέμεινε τῇ ἐνστάσει. Πρὸς οἷς κελεύουσιν ἀναγνωσθῆναι τὸ βιβλίον· ἀναγνωσθῆναι τὰ προειρημένα κεφάλαια. Λέγουσιν οἱ γέροντες τῶν ἐπισκόπων τῷ Ἰωάννῃ, * ἀκούσαντες τὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου· εἰ καὶ ταχέως ἐν τοῦ ἐνὸς κεφαλαίου δυσσεβὲς ἐστὶ, καὶ ἀπηγορευμένων πανταρχῶν τοῖς ἱεροῖς νόμοις, ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν ἐν τοῖς ὑποβεβληκόσι τὴν ἁπασαν σχολὴν ποιεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ φρικωδεστέρου ἡ ἐξέτασις γένηται. Εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθὲς εὐρεθῇ, οὐκ ἔστιν ἀντίρρησης περὶ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων, τῆς βίβλης ἐκεῖνου τοῦ κεφαλαίου πᾶν εἶδος κακίας κακοποροῦσας, κατὰ τὸν εἰπόντα· Πρὶς πάντων κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία. Ὁ γὰρ ἐπὶ ἀθήσῃ δῶρα λαθῶν, καὶ τὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος διανομὴν ἀργυρίῳ ἀπεμπολῆσαι νομίσας, πῶς κρίσεται ἐπὶ κειμηλίων ἢ λίθων ἢ γυρίων τῆς ἐκκλησίας; Τότε δὲ Ἰωάννης ἀρchetαι τῆς ἐξετάσεως, φῆσας

gerint. Verum patienter feras me, obsecro, ut hinc quoque Joannis moderationem admireris, qui sedato interim zelo, dixit Eusebio: Eusebi frater, quoniam sæpe fit ut accusationes quæ sunt a perturbatione animi, faciles probationes non habeant, sine te exorari, ut cesses Antoninum fratrem scripto accusare, nobis causas molestiæ corrigentibus. Ad hæc ira accensus, durioribus usus est verbis, adversus Antoninum totus se effrens, et in accusatione persistens. Hortatur Joannes Paulum, episcopum Heracleæ (nam is Antonino favere videbatur), ut eos in amicitiam compelleret. Surgensque, ecclesiam ingressus est, una cum episcopis; erat enim sacrificii tempus: pacemque populo ex more precatus, sedit cum reliquis episcopis. Clam autem subingressus accusator Eusebius, coram omni populo et episcopis libellum alium offert eadem continentem: adjurans Joannem horrendis juramentis, quibus salutem quoque Imperatorum complexus est, multa cum perturbatione: ut putarent populi ejus imprudentia perterriti, eum a Joanne petere, ut vitam sibi ab Imperatore impetraret. Joannes vero, ut vidit instantiam hominis, studens imperturbatum tenere populum, libellum recepit, lectisque divinis eloquiis Pansophium, Pissidæ episcopum, orat ut divina dona offerat: ipse cum reliquis episcopis egressus est. Nolebat enim animo turbido sacrificium facere, his Evangelii obtemperans: *Quando offers munus tuum, et re-Matth. 5. liqua.* Et post dimissionem populi considerans^{23.} apud se, et sedens in baptisterio cum reliquis episcopis, accusatorem coram omnibus advocat, dicens ei: Rursus eadem tibi dico, quod multi mœrore vel ira compulsi, multa et dicunt et scribunt, quæ probare non possunt. Si igitur manifeste ea nosti, de quibus illum accusare vis (neque enim si possis, repellimus; neque trahimus, si non possis), antequam legatur libellus, elige quod expedit: postquam enim lectus fuerit, et in aures omnium venerit, confectis actis, non amplius licebit, cum sis episcopus, abolitionem petere. Post hæc rursus ille in proposito persistit. Tum jubent legi libellum: lectaque sunt supra dicta capita. Dicunt seniores episcopi Joanni, audito tenore libelli: Satis unumquodque uniuscujusque capitis maxime impium est et undequaque sacris legibus interdictum, ne videamur in his quæ leviora sunt tempus omne insumere,

* [Sic recte Cod. et Georgius.] Legebatur ἀκούσας. Et mox Cod. κεφάλαιον. Genitivum habet Georgius.]

* Fort. ὑποβεβληκόσι. Bigot.

ab eo quod est horribilius fiat inquisitio. Si enim illud inventum fuerit verum, nullus de capitibus reliquis erit contradicendi locus: cum illius capitis radix omnem iniquitatis speciem progremiat. *Tim. 6. net, juxta illum, qui ait: Radix omnium malorum est avaritia.* Qui enim super innocentes munera accepit, et Spiritus sancti distributionem argento vendere non dubitavit: quo pacto jam parceret sacris vasis aut lapidibus aut prædiis ecclesiarum? Tunc Joannes questionem inchoat, dicens Antonino: Quid ad hæc dicis, frater Antonine? Negavit ille necessario. Quomodo enim posset sub exordium ipsum confusionem suam confiteri? Interrogati sunt qui dederunt; negarunt et ipsi. Post hæc cum inquisitio ad horam usque octavum diligenter ageretur, ex indicibus quibusdam judicium formatum est. Postremo, ut par erat, ventum est ad testes, coram quibus et hi dederant, et ipse acceperat. Non aderant testes: opus erat eorum præsentiam. Difficultatem sistendorum testium respiciens Joannes, ut purgaret Ecclesiam, et testibus parceret, per se in Asiam ire sese ultro offert, et examen peragere. Antoninus visa Joannis strenuitate atque incorrupta integritate, utpote sibi conscius, adiit quemdam e proceribus, cujus prædia, quæ in Asia erant, ipse curabat: orat ut inhibendum Joannem procuret, ne in Asiam abiret, promittens testes se exhibiturum. Qui statim molitur, ut hæc ad Joannem episcopum e palatio denuntiarentur: Absurdum est te, qui sis episcopus, et animarum nostrarum inspector, in tanta tumultus expectatione, relinquere civitatem, et peregrinationem in Asiam obire, cum facile testes deduci possint. Erat autem expectati tumultus causa Gaina barbarus. Enimvero, ne longior sim, persuadetur illi ut maneat, curam simul habens et judicii et convocationis testium. Interim lucrum insperatum reo fuit ad adventum testium dilatio, quos aut pecunia, aut potentia fugare poterat. Prævidens ista Joannes, cum præsentē Synodo deliberat quosdam e præsentibus Helenopolis, Synodo in actis interrogandos testes. Derepente igitur tres episcopi electi sunt, qui mitterentur: Syncretius metropolitānus Trajanopolis, Hesycheus episcopus Parii, et Palladius Helenopolis, Synodo in actis interlocuente, ut qui intra duos menses non occurrisset et jura sua persequutus non fuisset, Hypæpis, Asiæ civitate, quia vicini essent et qui arguebantur et reliqui episcopi, qui cum Syncretio judicare debebant, is excommunicatus esset. Post hæc descenderunt Smyrnam dicti Syncretius et

τῶ Ἀντωνίνῳ· τί λέγεις πρὸς ταῦτα, ἀδελφεῖ Ἀντωνίνε; Ἠρώησατο ἐξ ἀνάγκης. Πῶς γὰρ οἷόν τε ἐκ προσιμίων αὐτῶν τὴν ἰδίαν αἰσχύνην ὁμολογῆσαι; Ἡρώηθησαν οἱ δεδωκότες, ἠρώησαντο καίκενοι. Ἐπὶ τούτοις ἐπιμελῶς τῆς ἐξετάσεως γινόμενης μέχρις ὅρας ὁρόθης, ἐκ τεκμηρίων τινῶν ἐμφορῶτο ἡ δίκη. Καταλήγει τὰ τελευταῖα, ὡς εἰκός, εἰς μάρτυρας, ἐφ' ὧν καὶ δεδωκασί καὶ εἰληφεν. Οὐ παρήσαν οἱ μάρτυρες· χρεῖα γίνεται τῆς τούτων παραστάσεως. Ἀποβλήψας εἰς τὸ ἐργῶδες τῆς παραστάσεως ὁ Ἰωάννης, προθυμεῖται ἐπὶ καθαρισμῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ φειδοὶ τῶν μαρτύρων, δι' ἐαυτοῦ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν ἐξετάσειν συμπερινοῶσα. Θεασάμενος ὁ Ἀντωνίνος τὸ ἄκονον Ἰωάννου καὶ τὸ ἀδέκαστον, ὡς αἰτε συνειδὼς ἐαυτῷ, ὑπεισελθὼν εἰς ἕνα τῶν κρατούντων, οὗ καὶ τῶν γηρίων ἐφρόντιζε τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, παρακαλεῖ αὐτὸν ποιῆσαι ἐπισηβεῖναι τὸν Ἰωάννην, ἵνα μὴ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν, ὑποσχόμενος τὴν τῶν μαρτύρων παράστασιν. Ὁς ἐξουχίως παρασκευάζει δηλωθῆναι ἐκ τοῦ παλατίου τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τάδε· ἀποπόν ἐστι πρῶγμα, ἐπίσκοπόν σε οὕτα καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν προστατῆν, ἐν τοσαύτῃ προσδοκίᾳ θορύβου καταλείψαντα τὴν πόλιν, στείλασθαι τὴν ἀποδημίαν τὰν εἰς τὴν Ἀσίαν, εὐχρώως τῶν μαρτύρων διαγομένων. Ἦν δὲ Γαῖνᾶς ὁ βάρβαρος ὁ προσδοκώμενος θόρυβος. Καί, τί γάρ; ἵνα μὴ μακρηγορήσω, πείθεται ἀπομείναι, φροντίζων ὁμοῦ καὶ τῆς δίκης καὶ τῆς συντελέσεως τῶν μαρτύρων. Ἐρμαῖον δὲ τῷ κατηγορηθέντι ὑπῆρχεν ἡ εἰς τοὺς μάρτυρας ἀναβολή, οὗς εὐόνατο φυγαδεῦσαι ἢ ἀργυρίῳ ἢ δυναστείᾳ. Ταῦτα προειρωκάως ὁ Ἰωάννης, σέπτεται μετὰ τῆς παρούσης συνόδου τινὰς τῶν παρόντων ἐπισκόπων ἀποσταλῆναι εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ ἐρωτήσεως τῶν μαρτύρων. Ἐξ αὐτῆς οὖν ὠρίσθησαν τρεῖς ἐπίσκοποι κατελθεῖν, Συγκλητίος μητροπολίτης Τραναινοπόλεως, Ἡσύχιος ὁ Παρίου, καὶ Παλλάδιος ὁ Ἐλενουπόλεως, διακλησάσης τῆς συνόδου ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν, ὡς τὸν ἐντὸς δύο μηνῶν μὴ ἀπαντήσαντα καὶ συστάντα τοῖς ἐαυτοῦ δικαίους ἐν Ὑπαίποις τῇ Ἀσιασίνῳ πῶλει, διὰ τὸ ἐκ γειτόνων εἶναι καὶ τοὺς ἐλεγγόμενους καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπισκόπων τοὺς ὀφειλόμενους συνδικάσαι τοῖς περὶ Συγκλητίου, τούτων ἀκοινοῦντων γίνεσθαι. Πρὸς τούτοις κατέλθον οἱ τυπωθέντες Συγκλητίος καὶ Παλλάδιος ἐν Σμύρνη· γὰρ Ἡσύχιος φίλος ἐν τοῦ Ἀντωνίνου, προσεποιήσατο κεκακῶσθαι· ἑξαυτῆς δὲ γράψαντες ἐσήμαναν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὴν ἐαυτῶν ἐπιδημίαν, ἵνα συνδραμόντες εἰς τὴν ὠριμένην πόλιν, ἐκπιπρῶσιν αὐτὰς ὑποστρίσεις. Οἱ δὲ πείσαντες ἀλλήλους, ὁ μὲν χερσίῳ, ὁ δὲ ὄρκῳ, φίλοι γέγοναν πρὸ τῆς τῶν δικαστῶν παρουσίας. Συνδραμόντες δὲ σχήματι ἐν τῇ Ὑπαιπίνῳ, ἐνόμιζον τοὺς κριτὰς διαπαίξειν ἐπὶ

1. Tim. 6. net, juxta illum, qui ait: Radix omnium malorum est avaritia.

P. 1

P.

υπερβέσει πάλιν τῶν μαρτύρων, ὡς ἐκδεχόμενους εἰς διαφόρους γρείας. Πρὸς τοῦτοις ἐπερωτώσιν οἱ δικασταὶ τὸν κατήγορον· ἐντὸς οὖν ποσῶν ἡμερῶν διάγεις αὐτούς; καὶ ἐκδεγόμεθα. Νομίσας αὐτοὺς δυσφοροῦντας πρὸς τὴν τῶν αἵρων ἐπάγειαν ἀπογορεῖν (ἦν γὰρ τὰ ἀκραινεὲς τῆς θεωρίας ὄραξ) ὑπέτρετο, ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐννενήκους ἡ ἄνευ τῶν μαρτύρων ἡ ὑφίστασθαι τὰ τῶν κανόνων. Ἀφαιθεὶς οὖν εἰς ἐπιζήτησιν τῶν μαρτύρων, καταλιπὼν τὸ πρῶγμα, καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖσε διαλαμβάνων. Ἐξεδέξαντο οἱ χριταὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὡς εἰκόσ· καὶ ὡς οὐδαμοῦ ἐβάνη, ἐπιστέλλουσι τοῖς πανταχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις, ποιήσαντες αὐτὸν ἀκονήσιν, ἥ ὡς λιποτάκτην ἢ ὡς συκοφάντην· μετὰ δὲ τοῦτο προσεκαρτέρησαν ἄλλας τριάκοντα ἡμέρας, καὶ ὡς οὐδαμοῦ ἐβάνη, ἀναχωρήσαντες ἤλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· κακεὶ περιτυγχόντες * αὐτῷ, ἐνεκάλουν ἐπὶ τῷ τετολυμένῳ. Ὁ δὲ πάλιν ἄρρωστίαν σώματος προσεσιδάμενος, ὑπισχεῖτο τοὺς μαρτυρας. Τοῦτων οὕτω γρονοτριβοῦντων, ἀποθνήσκει δ' Ἀντωνίνος, μεθ' οὗ εἶχεν ὁ Εὐσέβιος τὴν δίκην. Αὐθις ψήφισμα ἔργεται ἀπὸ Ἀσίας, τοῦτο μὲν τοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἑρσειῶν, τοῦτο δὲ τῶν ἐπισκόπων, πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἀζώωσιν μεθ' ὅρκου φρικτοῦ περιέχον· ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις φύρδην οἱ τε θεσμοὶ καὶ ἡμεῖς ἐποιμάνθημεν, ἀζιούμεν σου τὴν τιμιότητα κατελεύσσαν τύπον ἐπιθεῖναι θεόπεμπτον τῇ Ἑρσειῶν Ἐκκλησίᾳ ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων καταπονηθείσῃ, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν τὰ ἡμέτερα μετὰ πλεονεξίας καὶ φιλαυτίας αὐγούντων· ἐπειδὴ μάλιστα πολλοὶ οἱ ἐβδερβύντες, ὡς λύκοι βαρεῖς, διὰ χρημάτων ἀρπάσκει τὸν θρόνον ἡ πεινῶμενοι, Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τοσούτῃ σώματι ἀνωμαλίᾳ καὶ χειμερίας τῆς ὄρας, οὐδὲν πρὸ ὀφθαλμῶν θέμενος λυπηρὸν, ἐπὶ κατὰσσει μάλιστα νενοσηχότων πραγμάτων ὅλης τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως δι' ἀπειρίαν ἢ ἐρημίαν ποιούμενον, τοιοῦθις τῇ προθυμίᾳ, ἐμβᾶς εἰς πλοῖον, ἀπαίρει τῆς πόλεως. Ἐπιγενομένου δὲ σφοδροῦ ἀνέμου βορβόρου, ροβήθεντες οἱ ναυτικοί, ἵνα μὴ εἰς τὴν Προκόννησον ἐκρηῖψωσι, ὁ ἔπαρμα θέντες τῇ βαλολομένη, ὑποτρέχουσι τὸ ὅρος τοῦ Τρίτοντος· κακεῖσε βρῖσκοντες τοὺς κατόχους, ἔμενον ἐνδεχόμενοι νότον, ἵνα παραβῶσι τῇ Ἀπαιμείᾳ. Ἐπιμεινάντες οὖν οὗς ἡμέρας νήπτεσι βεμβόμενοι ἐν τῷ πλοίῳ, τῇ τρίτῃ ἐτῆλθον εἰς τὴν Ἀπάμειαν, ἐν ᾗ ἐξεδύχοντο Παῦλος καὶ Κυρίως καὶ Παλλάδιος οἱ ἐπίσκοποι· τοῦ-

Palladius; Hesyebius autem, qui amicus erat Antonini, simulavit morbum: et per literas illico significarunt utrisque partibus adventum suum, ut concurrentes in dictam civitatem impleant promissa. Illi autem cum se mutuo corrumpissent, partim auro, partim iurejurando, amici facti erant ante adventum iudicum. Cum autem dicis causa ad civitatem Hypapinorum venissent, sperabant rursus eludere iudices dilatione testimonii, quasi peregre profecti essent ob varias causas. Post hæc iudices accusatorem rogant: Intra quot igitur dies adducturus es testes? et exspectabimus. Ratus ille eos aeris inclementiam ægre ferentes, discessuros (erat enim ætatis ipse ardor), scripto promittit intra quadraginta dies aut producturum testes, aut pœnas dæmonum subiturum. Dimissus igitur ad inquirendos testes, omisso inquisitione, Constantinopolim venit, ibi delitescens. Exspectabant iudices, ut par erat, ad quadragesimam diem: et cum nullibi ille compareret, scribunt omnibus Asiæ episcopis, eum denuntiantes excommunicatum, sive ut desertorem, sive ut calumniatorem. Cæterum post hoc alios etiam triginta dies perstiterunt: et cum non compareret, discesserunt, et Constantinopolim redierunt. Illic cum ipsum offendissent, facinus illi exprobrarunt. Rursus ille infirmitatem corporis prætexens, pollicebatur testes se adducturum. Quæ cum in longum tempus sic abirent, moritur Antoninus, cum quo litem habebat Eusebius. Rursus ab Asia venit decretum ad Joannem, partim a clero civitatis Ephesiorum, partim ab episcopis, postulacionem cum horribili iurejurando continens: Quoniam superioribus temporibus inordinate et leges et nos gubernati sumus, oramus Venerationem tuam, ut descendas, et formam Deo dignam imponas Ecclesiæ Ephesiorum, a longo tempore afflictæ, partim quidem ab Arii sectatoribus, partim ab iis qui cum avaritia et dominandi libidine catholicos se esse gloriantur: quia permulti insidiantur, ut lupi graves, episcopalem sedem pecuniis rapere festinantes. Joannes in tanta corporis infirmitate, etiam tempore hiberno, nihil molesti sibi ob oculos proponens, ut rebus totius Asiæ diœceses agris mœderetur, vel propter imperitiam, vel propter solitudinem pastorum, alacritate animi roboratus, ingressus navim, urbe discessit. Ir-

* [αὐτὸν Codex.]

^a Georg. τῆς ἐπισκοπῆς ἐπιγυρόμενοι.

^b [Non satis percipimus quis sit sequentium verbo-

rum sensus. Au forte, sublata post βαλλομένη distinctione, Posito velo, cum navi agitata subeunt promontorium?]

ruente interim sævo aquilone, metuentes nautæ, ne in Proconnesum ejicerentur, posito velo in partem navis quæ vento verberabatur, Tritonis promontorium prætervehuntur: et ibi jactis ancoris manserunt, austrum expectantes, ut Apameæ applicarent. Cum igitur biduum jejuni perstitissent, in navicula agitati, tertia die Apameam devenere, ubi cum expectabant Paulus, Cyrinus et Palladius: hos enim viæ comites assumerat Joannes: pedibusque confecto itinere Ephesus perveniunt. Et congregatis Lydiæ episcopis, Asiæ atque Cariæ, numero septuaginta, ordinationem faciunt, cum plures spontanea alacritate occurrissent, maxime e Phrygiis, ut oris sapientia fruereutur, juxta quod dictum est: *Sapientia in exitibus laudatur*; hoc est, in loquentibus: in plateis autem cum fiducia loquitur: hoc est, cordibus, quæ variis afflictionibus dilatata sunt, juxta illud: *In tribulatione dilatasti me*. Coangustatur enim sapientia in iis qui zizania seminant, et suffocant verbum. Dum hæc geruntur, accessit ad nos episcopos, prolixī sermonis causa, Eusebius accusator sex reliquorum episcoporum, rogans ut ad communionem admitteretur. Contradiciunt quidam episcopi, adduntque, calumniator cum esset, non oportere ipsum admitti. Post hæc supplicavit, dicens: Quoniam causa ista biennio maxima ex parte examinata est, et ad testium adventum facta est dilatio, rogo Pietatem vestram, ut hodie jamjam testes producam. Etsi enim Antoninus mortuus est, qui nummos accepit et ordinavit, attamen supersunt et qui dederunt, et qui ordinati sunt. Justum visum est præsentī Synodo rem perquiri. Incipit causa a lectione actorum, quæ prius facta fuerant. Ingressi sunt testes, ingressi et sex illi qui pecuniam dederant, et ordinati fuerant. Et initio quidem negabant. Instantibus vero testibus partim laicis, partim presbyteris, quibus confidere videbantur, necnon mu-

Ε τους γὰρ ἔλαβε συνεκδήμους ὁ Ἰωάννης. Διανύσαντες δὲ τῇ περικῇ πορείᾳ τὴν ὁδόν, εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Ἐρεσον· καὶ συναγαγόντες τοὺς τῆς Αὐδίας ἐπισκόπους, καὶ Ἀσίας καὶ Καρίας συντείνοντας εἰς ἐβδομήκοντα ἀνδράς, ποιούσιν τὴν χειροτονίαν, τῶν πολλῶν ἐκ προθυμίας ἑκουσίου ἀπαντησάντων, μάλιστα Φρυγῶν, ἐπὶ ἀπολύσει στόματος σοφίας, κατὰ τὸ εἰρημένον· σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται· τούτέστιν, ἐν τοῖς λαλοῦσιν· ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἄγει· τούτέστι, καρδίαις ταῖς διὰ πολυτρόπον ὀλίψουν πλατυνθείσαις, κατὰ τὸ, Ἐν ὀλίπῃ ἐπλάτυνάς με. Στενογωρεῖται γὰρ ἡ σοφία ἐν τοῖς τὰ ζήζαντα γεωργοῦσι, καὶ τὸν λόγον συμπνίγουσιν. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, προσῆλθεν ὁ τῆς μακρογορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἐξ λοιπῶν ἐπισκόπων, αἰτῶν δευθῆναι εἰς κοινωνίαν. Προσαντιλέγουσιν τινες τῶν ἐπισκόπων, μὴ δεῖν αὐτὸν δευθῆναι ὡς συκοφάντην. Ἐπὶ τούτοις ἰκτένεις λέγων· ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλείστον μέρος ἐπὶ δύο ἔτη ἐβάστασεν, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρεςσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεωρίας σήμερον παραυτὰ δοῦναί με τοὺς μάρτυρας. Εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνίνος ὁ ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γὰρ μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. Ἐδικαίωσεν ἡ παρούσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα. Ἀρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσματος τῶν πρῶν παρθέντων ὑπομνημάτων. Εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον καὶ ἐξ τῶν δεδωκότων· καὶ χειροτονηθέντων. Ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ἤρουντο· ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ καὶ πρεσβυτέρων, οἳς ἔδοξαν τελαρῆρῃναι, καὶ γυναικῶν τινων, καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐνεγύρων λεγόντων, καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πᾶν καλῶς διακειμένης αὐτῶν συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δῖχα πολλῆς ἀνάγκης, τοὶ δεδωκάμεν, ὁμολογῆται, καὶ γεγόμεναι, οὐαὶ αὐτῶν νομίσαντες εἶναι ἀκολουθίαν, ἵνα δόξωμεν τοῦ βουλευτηρίου ἐλευθεροῦσθαι. Καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ἐστὶν ὅστιον, ἡμεῖς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐκκλη-

ε [Hæc refert Tarasius Patr. Constantinopolis in Epist. ad Hadrianum P. R. ex Ms. Colb. n. 1262, p. 58. Ex marg. exempl. Bibl. Reg.]

α [ἰκτένεις pro ἰκτεταίς e Codice dedimus, et mox θεωρίας pro θεωρίαις, quod assumerat Bigotus e Georgio; et infra post Ἀντωνίνος additum est ὁ ἐπίσκοπος.]

β [Codex ἀναγνώσματος, pro quo Bigotus ἀναγνώσματος e Georgio.]

γ [Scripturam hanc sumsit Bigotus e Georgio. Codex, teste V. D. qui variantes lectiones in margine exemplaris Bibliothecæ Reg. adscriptis, habet ita: καὶ χειροτονηθέντων· ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων κ. τ. λ. τελαρῆρῃναι, πρῶτα μὲν ἤρουντο· ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἡλεγχόν, τῶν ὑπομνηματώσεων καὶ καιρῶν, καὶ τὰ εἶδη τῶν

ἐνεγύρων λέγοντες καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πᾶν καλῶς (male Georg. κακῶς) διακειμένης, etc. Simeon Metaphr. in Vita Chrys. p. 400. l. 35: πρῶτα μὲν αὐτὸν ἀπαγορεύουσι ἰσχυρῶς τῶν προτεινομένων καὶ ὀρηκῶς· οἷοι δὲ οἱ μάρτυρες ἡλεγχόν, τῶν αὐτῶν ὑπομνηματώσεων καὶ καιρῶν, αὐτῶν τε τὴν ποσότητα τῶν δεδωμένων ἀπκριθεύσας καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐνεγύρων εἰς τὸ ἀρεῖας ἀπαγγέλλοντας. Alter igitur Georg. legerat atque Simeon in suo Pall. Cod. Paulo ante leq. εἰσῆλθον δὲ καί.]

δ [Rursus Georgium sequitur Bigotus, Codice sic exhibente ἀκολουθίαν, καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῆμεν, Ordinem agendi, atque ut a missa publica liberi simus. Quæ quid significant, videant theologi. Georgio accedit Simeon συνίθαι, καὶ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, ὥστε ἡμεν ὑποταγεῖς, ἀπαλλαγῇ σχετῆρι·

σίτας· ἐπεὶ καὶ τὸ χρυσίον, ὃ δεδωκάμεν, ἔνα λάβωμεν·
 τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν τινες δεδωκάμεν^ε σκεύη.
 Ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συνόδῳ, ὅτι
 τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς σὺν Θεῷ ἀπα-
 λᾶξω, αἰτιώσας τὸν βασιλέα· ὑμεῖς δὲ προστάξατε
 αὐτοὺς λαβεῖν ὃ δεδωκάσιν παρὰ τῶν Ἀντωνίνου
 κληρονόμων. Προσέταξεν ἡ συνόδος, τὸ μὲν χρυσίον
 αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων Ἀντωνίνου,
 κοινωσαὶν δὲ ἐνδὸν τοῦ θυσιαστηρίου, ἵνα καὶ ἀπὸ
 37. ἱερῶν, ἔνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων ἔθος γένηται
 Ἰουδαϊκόν, ἢ Αἰγύπτιον, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν
 τὴν ἱερωσύνην. Φασὶ δὲ τὸν λυμωσῖνα καὶ ψευδώνυ-
 μον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβεσθαι,
 ἢ καὶ παρ' ἑτοῦς τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ συλλογῇ τοῦ
 ἀργυρίου, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν
 Αἰγυπτίων πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητι-
 κόν· Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίναντο, καὶ
 οἱ προῆρχται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμνηστεύοντο. Τού-
 των πάντων ἐστὶ καὶ τὰ ὑπομνήματα καὶ οἱ κρίναντες.
 Καὶ οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν γεγέννηται, ὡς ἐβόασατο ὁ
 Θεόφιλος, ἡ ἐξέτασις, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη. Καὶ ἔστερ-
 ξαν οἱ καθαιρεθέντες, τῆς μελλούσης κρίσεως ἐλευ-
 θερωθέντες, ὡς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐκδικον δημο-
 σίων γενέσθαι πραγμάτων· καὶ εἰς τοὺς τόπους αὐ-
 τῶν ἑτεροὶ ἀειπαίδες ἀντεστήθησαν, βίῳ καὶ λό-
 γῳ κεκοσμημένοι. Καὶ οἱ γεννάδες καὶ φιλόνοικοι μετὰ
 τὴν Ἰωάννην ἐξορίαν λαθόντες ὁ ἑλᾶδον (οὐ γὰρ
 ἔχει ὄνομα ἡ κακία, ὥσπερ οὐδὲ οὐσίαν), τοὺς
 μὲν πρὸ τετραετίας ῥιζέντας πάλιν εἰσέφρυσαν εἰς
 τὰς Ἐκκλησίας, τοὺς δὲ ἑνθέτους ἐνθρονισθέντας
 ἐξέωσαν ἐπὶ σκληρισμαῖς τῶν Χριστῷ προβάτων.
 Τὸ μόνον γελοιωδέστατον πάντων, μᾶλλον δὲ θρήνου
 ἄξιον, ἐν ἀκούσῃ, Θεόδωρε φιλομαθέστατε, Ἠγλή-
 σει μὲν σου, κατὰ τὸν προῆρχτην, ἀμρότερα τὰ ὧτα
 ἀποκλαύσεις δὲ, φιλόθεος ὢν, τοὺς μαινομένους τῶν
 ἐπισκόπων, ἐσκοτισμένην χειρὶ λυμαιομένους τὰς
 δορεὰς τοῦ Χριστοῦ. Ἄς γὰρ μετὰ νηστείας καὶ δεή-
 σεως καὶ δοκιμασίας κλήρου καὶ φόβου οἱ περὶ Πέ-
 τρον καὶ Ἰωάννην ἐποίησαν χειροτονίας, αὐτοὶ τὸ ἐν-
 αντιον μετὰ κραιπλῆς καὶ μετῆς καὶ δώρων οἰκτρῶν
 τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτρώματα, ἀ μίγες χοίρων ἀλόγων
 ἢ κυνῶν ἄξια, κατὰ τὸν προσηγεύσαντα περὶ αὐτῶν
 Ἰωβ ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρος· Οὐδ' οὐχ ἡγάσμενη
 ἀξίους κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων, οἱ ὑπὸ φρύγαντα
 διηκόνοντο. Οἱ τοίνυν μετὰ μιμᾶδων καὶ Ἰουδαίων,
 ὡς φίλοι τοῦ Σωτῆρος, παρὰ τῶν σωθῶν τὰ ἀπόβρῃτα
 τῆς ἱερωσύνης καταπιστεύονται· δι' οὗ καὶ τοὺς εὐ-
 κτηρίους οἴκους ψεύγουσιν οἱ λαοὶ τῶν ὀρθοδόξων.

^ε [Cod. ἡμῶν δεδωκάμεν τινα. Georg. τινες γὰρ ἐξ
 ἡμῶν τὰ τῶν γ. ἡμῶν δέδω. sc. Simeon legerat τινὰ.]

^ι [Imo contraria sententia requiritur, μὴ εἶναι δε-

liberibus quibusdam, qui etiam pignorum seu mu-
 nerum species dicebant, et loca, et tempora,
 et quantitatem. Cum vero conscientia eorum recta
 non esset, ultro confitentur, levi adhibita neces-
 sitate: Dedimus, confessum est, et ordinati su-
 mus: talem putantes esse consuetudinem, utque
 videremur a Curia liberari. Et nunc oramus, si
 fas est, simus in ministerio Ecclesiae: sin minus,
 aurum, quod dedimus, recipiamus: quidam enim
 e nobis uxorum supellectilem dedimus. Ad hæc
 Joannes Synodo pollicitus est: Quod ad curiam
 quidem attinet, ego eos, Deo juvante, liberabo
 exorato Imperatore: vos autem mandate, ut ab
 heredibus Antonini ipsi accipiant, quæ dederunt.
 Præcepit Synodus, ut aurum acciperent ab here-
 dibus Antonini, et communicarent intra altare:
 essent autem jam non sacerdotes, sex ex sacerdo-
 40. tibus, ne, si ista concederentur, mos fieret Ju-
 daicus aut Ægyptius, vendendi atque emendi
 sacerdotium. Dicunt enim pestilentem, et falsum
 Judæorum patriarcham, singulis annis, aut anno
 interjecto, synagoga principes mutare ad corra-
 dendam pecuniam, similiter et hujus æmulum,
 Ægyptiorum patriarcham, ut impleatur illud pro-
 pheta: *Sacerdotes ejus cum muneribus re-* Mich. 3 11.
spondebant, et propheta ejus cum pecunia vac-
tinabantur. Horum omnium exstant acta et ju-
 dicum nomina. Neque uno die facta est disquisi-
 tio, ut mentitus est Theophilus, sed per biennium.
 Atque acquieverunt qui fuerant depositi, ut a fu-
 turo judicio liberarentur, ita ut unus ex iis factus
 sit publicorum negotiorum defensor: et in eorum
 45. locum suffecti sunt alii, non conjugati, vita et
 doctrina ornati. Verum generosi illi et litigiosi,
 post Joannis exsilium, accepto eo quod acceperant
 (neque enim habet improbitas nomen, sicut
 neque substantiam), eos qui ante quadrienni-
 um ejecti fuerant, rursus in Ecclesias invexerunt,
 et legitime in sedibus collocatos expulserunt
 ad dispergendas Christi oves. Illud autem
 omnium maxime ridiculum, vel potius lamento
 dignum, si audieris, studiosissime Theodore,
 50. *Tinnient*, ut ait propheta, *ambæ aures tuæ*; Jer. 19 .3.
 lugelbis vero, Dei amans qui sis, furentes epis-
 copos clandestinamque Dei dona corrumpentes. Quas
 enim ordinationes cum jejuniis et oratione et pro-
 batione cleri ac timore Petrus et Joannes facie-
 bant, illi contra per crapulam et ebrietatem atque

ἀπὸ ἱερῶν. Quare vel μὴ inserendum, vel leg. e Si-
 meone ἐκστῆσαι οἱ, p. 401, l. 3.]

^ε [ἐνθέτους pro ἐνθέρους dedimus ex Codice.]

miseranda dona, abortus hominum, qui neque porcis irrationabilibus, neque canibus digni erant, juxta Job,

Job. 30. 1. *vatoris : Quos non dignabar ponere cum canibus gregis mei, qui sub sarmenis vivebant.* His

autem qui inter mimos et Judæos vivunt, ut amicis Servatoris, a sapientibus sacerdotii arcana conceduntur: propter quos etiam populi orthodoxi oratoria fugiunt. Perveniente enim ad nos novum illud et levitatis plenissimum facinus Ecclesiæ Ephesinæ: quidni enim, cum Ephesus maritima sit, et facile famam transvehat? Nam in locum illum, vel potius in locum Joannis qui Evangelium scripsit, et super Sapientiæ pectus fideliter recubuit, de quo scriptum est: *Quem diligebat Jesus*, cui successit Timotheus, Pauli discipulus, ad quem duæ feruntur apostoli Epistolæ: succedit abomi-

Joan. 21. 20. *noratior desolationis. Ordinatio enim ab iis Victoris tribuui eunuchō, in sede episcopi cum collocarunt: et qui a septuaginta episcopis constitutus fuerat, in carcere usque ad hunc diem macerant virum, encycliis disciplinis optime institutum, et divinarum Scripturarum peritum: qui in eremo monasticam vitam egerat, et qui per tres annos diaconus fuerat. Atque utinam eunuchus ille qui ordinatus est, honestam vitam egisset, et hoc malum quasi dimidiatum esset! At nunc, terræ vermis, ventris mancipium feminarum amore insanum, impudens, ebriosum, meretricium, venale, illiberale, avarum, ab ipsa statim nativitate ferro obnoxium; nec vir nec femina; furiosum, et qui, ut sæpe audiui, inter satyrica convivia theatrales puellas humeris portavit, capite hederâ coronato, craterem ferens manu, et vinum fundens in speciem fabulosi Bacchi. Hæc autem omnia fecit, non antequam Christo initiaretur, sed post baptismum: qui per hæc ostendit resurrectionem se non credere. Qui enim resurrectionis fundamentum subvertit, quomodo eam credit? qui autem non credit resurrectionem, quo pacto resurrectionis præco erit, juxta eum qui dixit: *Quomodo autem prædicabunt, nisi crediderint?* Hic quidem nulla mercede castus est, ferro sectus; cæterum insanit sine fructu per suam spurcitiam. Hæc autem sunt quæ in Asia gesta sunt, de quibus interrogasti, eo quod Theophilus scripserit, sexdecim episcopos a Joanne depositos fuisse. Certo scias quod sex fuerint. Horum etiam acta exstant, quæ*

Rom. 10. 14.

Ἐφθασε γὰρ πάντως τὸ καὶνὸν καὶ κουφωδέστατον τοῦ τολμήματος καὶ μέγρις ἡμῶν τῆς κατὰ Ἐφεσον Ἐκκλησίας· πῶς γὰρ οὐ; παρὰ θαλάσσης οὐσῆς, καὶ βρῶδ' διαπορθμευούσης τὰς φήμας. Εἰς τὸν τόπον γὰρ, μᾶλλον δὲ εἰς τὸν Ἰωάννου τοῦ τοῦ εὐαγγέλιον γράψαντος, τοῦ εἰς τὸ τῆς σοφίας στήθους πιστῶς

P. 138.

ἐπαναπεσόντος, περὶ οὗ γέγραπται· Ὁν ἡγάπα δ' Ἰησοῦς· ὃν Ἱμμόθεος, ὁ Παύλου μαθητῆς, πρὸς ὃν αἱ ὅσοι φέρονται τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολαὶ· διαδέχεται βδελυγμὰ ἐρημώσεως. Χειροτονήσαντες γὰρ τὸν Βίκτωρος τοῦ τριβούνου εὐνοῦχον, ἐνεθρόνισαν, καὶ τὸν ὑπὸ ἐβδομήκοντα ἐπισκόπων ἐνθρονισθέντα ἐν εἰρκτῇ διαπανόυντες μέχρι τῆς δεῦρο, ἄνδρα μονάσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀπὸ ἐγκυκλίων ἡγμένον μαθημάτων, καὶ τῶν θείων Γραφῶν ἐντὸς γενομένων, καὶ διακονήσαντα ἑτῇ τριᾷ. Καὶ εἰς δὲ χειροτονήθεις εὐνοῦχος διὰ βίου σεμνοῦ· ἦν ἡγμένος, καὶ ἡμίκακον ἦν τὸ κακὸν· νυνὶ δὲ, γῆς ἔντερον, γαστρίδουλον, οηλυμανὲς, ἱταμὸν, μέθυσον, πορνοκόπον, ἀργυρῶνητον, ἀνελεύθερον, φιλάργυρον, πρὸς αὐτῇ τῇ γενέσει· σιδηροκατάδικον, ἄνθρωπον, ἀθῆλον, ἐπιμανὲς, καθὼς ἤκουσα πολλάκις, τὰ θεατρικὰ κοράσια ἐπ' ὤμων βαστάνσαντα ἐν σατυρικοῖς συμποσίοις, κισσῶ τὴν κεφαλὴν ἐστεμνόμενον, καὶ κρατῆρα ἐν τῇ χειρὶ

ἐνημμένον οἰνοχορκεῖναι ἐν προσχῆματι τοῦ μυθικοῦ Διονύσου. Ταῦτα δὲ πάντα ἔπραξεν οὐ πρὸ τῆς εἰς Χριστὸν μυσταγωγίας, ἀλλὰ μετὰ τὸ φῶτισμα· ὃς αἰνίσσεται διὰ τούτων μηδὲ τῇ ἀναστάσει πιστεῦειν. Τῆς γὰρ ἀναστάσεως τὸν θεμέλιον σαθρῶσας, πῶς οὗτος ἐπὶ ταύτῃ πιστεῦει; ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῇ ἀναστάσει, πῶς κήρυξ γένηται τῆς ἀναστάσεως, κατὰ τὸν εἰπόντα· Πῶς δὲ κηρύξωσιν, ἐὰν μὴ πιστεύσωσιν; Οὗτος σωφρονεῖ μὲν ἄμισθα διὰ σιδήρου, μαίνεται δὲ ἄκαρπα δι' οἰκείαν αἰσχρότητα. Ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν γεγενημένα, περὶ ὧν ἐπηρώτησας διὰ τὸν γράψαντα Θεόφιλον δεκαεὶ ἐπισκόπους καληρηκεῖναι τὸν Ἰωάννην. Ἔστο οὖν εἰδὸς ἐπὶ τῆς ἀληθείας, ὅτι ἐξ εἰσι. Τούτων ἐστὶ καὶ τὰ ὑπομνήματα σωζόμενα παρ' ἡμῖν μετὰ ὑπογραφῆς τῶν εἰκοσιδύο ἐπισκόπων τῶν τὴν ἀρχὴν ἀκουσάντων, καὶ τῶν ἐβδομήκοντα τῶν καθελάντων, καὶ τὴν οἰκην· περαιωσάντων. Ὁ δὲ διὰ. Σύγγνωθί μοι, πάτερ· ὑπερβαίνει μέθην καὶ μανίαν καὶ πείνην τὰ τοιαῦτα

P. 116

* [Cod. ἦν ἡγρόμενος. Bigot. ἡγμένος ex Georgio p. 239, l. 44.]

α [Augeantur hoc composito Lexica, nisi tamen scripsit auctor τοῦδε τοῦ κατὰ τὸν.]

b Georg. οὗτος ἐπὶ ταύτῃ. [Placet.]

* [Fort. περαιωσάντων. Paulo ante καθελάντων Cod. Editi καθελάντων.]

τα. Οἱ μὲν γὰρ μακρόνομοι καὶ μέθοδοι καὶ οἱ παῖδες, οἱ μὲν μετὰ τὴν νῆψιν, οἱ δὲ μετὰ τὴν πέψιν, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τὴν ἔννομον ἡλικίαν ἀρνούσονται ἐπισκοπόμενοι τοῖς αἰσχροῦς ἢ ἀτάκτως γεγεννημένοις ἢ λεληγμένοις· οὗτοι δὲ ἐν ἡλικίᾳ τελεῖς καὶ δοκούσθαι νῆψαι δεδοσμένοι, οὐ μόνον οὐ μεταμελοῦνται ἐπὶ τοῖς προαχθεῖσιν, ἀλλ' ἔτι εὐχονται ἀσάλευτον καὶ βεβαίαν διακρίναι τὴν αὐτῶν κακοπραγίαν. Οἱ γὰρ μὴ φρίξαντες εὐαγγελιον ἐπιθεῖναι ἐνάγει κεφαλῇ, εἰς τὴν γυναικῶν αἱ ἀνήμεροι ἐπωρῆσαντο, τίσιν ἄλλοις συνκριθῆσονται, ἢ τοῖς τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῷ Ἰγῷ τοῦ Θεοῦ περιθεῖσιν; Αὐτὸς δὲ εἰ οἶσθα τὸν τρόπον τῆς καταστάσεως Πορφυρίου τοῦ Ἀντιοχείου, ἢ τοὺς κατὰστέσαντας, ἢ τὸν πάλαι τοῦ ἀνθρώπου βίον, ^a εἰ ἀσῆμος ἢ ἐπίσῆμος, τὰ τε δόγματα, εἰ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἀπαγγέλλων ἡμῖν· ἐπειδὴ μάλιστα καὶ γεγράφτηκε τῇ Ἐκκλησίᾳ Ῥωμαίων, καὶ ἀντιγράφων οὐκ ἤζήσθη. Ὁ ἐπίσκοπος. Ὁ αὐτὸς ἔσται μοι λόγος τῆς ἀληθείας· οὐ γὰρ ἐπιλήσομαι τῆς τοῦ Δεσπότης φωνῆς τῆς λεγούσης· Περὶ παντὸς λόγου ἀρχοῦ δώσουσι λόγον οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἐγὼ δὲ προσπλέξας τολμηρῶς εἶποιμι, καὶ περὶ πάσης ἀρχῆς ἀκοῆς. Ὡς γοῦν καὶ αὐτῶν ἀσφάλισαι, εἴ τι οὐ συνορᾷς με ἀληθεύειν, μὴ τῇ πολιτῇ μου ἡττώμενος, ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει. Τί γάρ μοι ἐκ τῶν σήμερον, ἢ ἐκ τῶν χρόνων εἰρημένων, ὄρελος ψευσαμένη, εἰς αἰῶνα ἐνώπιον τῆς ἀκριβοῦς δίκης κατασχομένη; πῶς δὲ ὑποίτω τὸν μυλικὸν λίθον τῆς καταλαλιᾶς ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς διανοίας, εἰς τὸν βυθὸν τῆς γέννης κατασπώμενος, ἐπὶ τοῖς διὰ τῶν ψευμάτων μου σκανδαλίσθεις. Πορφύριος οὗτος ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐχρόνισσε, καὶ διακονήσας καὶ ἱερατεύσας ἐν τῷ προσβυτέρῳ, τὸν μέντοι χρόνον ἀλλότριον τὸ ζῆθος φέρων, εἰς οὗδεν πνευματικὸν ἐχρησίμευσέ ποτε τῇ Ἐκκλησίᾳ· τοῖς δὲ ^b περιγυροῖς τῶν εὐλαδῶν ἐπισκόπων αἱ ἀντιπράττων, ὡς ἅτε μερίστης διὰ πῦλινος, καὶ ἔχον τοὺς ἀρχοντας ἐπ' ἐξουσίας, τὸ πρῶτον ἐκαπέλασαν· ἐπιβουλεύον δὲ ταῖς σέλικαῖς χειροτονίαις, ὑπειργράτο τῇ τῶν τρόπων εἰσότητι τοὺς κατὰ κληρὸν ἐπισκόπους, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ ἀκοντες κατασπῶν ἐπὶ τὰς ἀνεμορρόρους ἄγων χειροτονίας. Δεινὸν γὰρ ἢ κολακεία κατὰ τὸν κοινὸν Μένανδρον,

servantur apud nos cum subscriptionibus viginti duorum episcoporum, qui ab initio causam audierunt, et septuaginta eorum qui deposuerunt, et causam terminarunt. DIAC. Ignosce mihi, pater: Italia omnem ebrietatem, furorem ac Indibrium exsuperant. Furentes enim qui sunt et ebrii atque pueri, illi quidem ubi resipuerunt, hi ubi concocerunt, alii autem ubi ad justam aetatem pervernerunt, negant, erubescentes prave et inordinate facta atque dicta: illi vero in aetate perfecta, et in apparente sobrietate cum patraverint, non solum non pœnitentia moventur, sed adhuc desiderant, ut firma et immobilis perduret sua improbitas. Qui enim non horruerunt Evangelium scelesto capiti imponere, cui immites mulierculæ insultavere; num aliis annumerabuntur, quam qui spinam coronam Dei Filio imposuerunt? Cæterum si nosti modum ordinationis Porphyrii, Antiochensis episcopi, aut ipsos qui eum ordinarunt, aut pristinam hominis vitam, obscuram an insignem, et doctrinam, veram an falsam, ipse nobis edisserere: maxime quia ad Ecclesiam Romanam scripsit, et responso dignus habitus non fuit. EPISC. Eadem mihi ac prius erit ratio veritatis: non enim obliviscar vocem Domini dicentis: *De Matth. 12. 36. omni verbo otioso reddent rationem homines in die judicii.* Ego autem audacter addidero, Et de omni otioso auditu. Itaque et teipsum tuere cautius, ne si quid me non vere loqui animadvertas, non canis meis cedas, sed ipsi rerum veritatis. Quid enim mihi ex iis, quæ hodie aut heri dicta sunt, utilitatis accedat, si mentiar, quæ in perpetuum coram exacto iudicio confusioni mihi forent? quomodo feram molarem detractiois lapidem in vertice mentis, in profundum gehennæ detractus, propter eos qui a mendaciis scandalum passi sunt. Porphyrius quidem iste in Ecclesia diu versatus est, et diaconi et sacerdotis functus officio in presbyterio, istis quidem temporibus alienos mores gerens, in nulla umquam re spiritali Ecclesie profuit. Cæterum vicinis et religiosis episcopis semper adversans, utpotè qui esset e maxima civitate, et magistratus haberet in potestate, rem cauponatus est: sanctis enim ordinationibus insidians, morum versutia sese opportune insinuabat in gratiam episcoporum, invitosque (ut dixerit quis) attrahabat ad leves et noxias ordinationes. Mala enim res est adulatio cum

^a [Dedimus ei pro h de conjectura Salvin.]

Georg.]

^b [An fort. περιγυροῖς? Servat tamen alterum

perversis moribus connexa, juxta comicum Menandrum, qui ait: *Grave, o Pamphila, ingenuæ mulieri cum meretrice certare*: plura novit, plura patrat, erubescit neminem, adulatorque potius: et ut ait sapiens Salomon, *Verba adulatorum mollia; feriunt autem ad ventris usque penetralia*. A castimonia enim et continentia adversus carnales voluptates non solum abest, sed et hostis est, velut vultur unguenti: adeo ut Sodomitico crimini obnoxium fama vulgavit. Cum enim et leges et mensuræ et muri voluptatibus sint a natura constituti, ut vulgo dicitur: proculcato quidem muro et confracta mensura et lege violata, hanc de se suspicionem genuit, præstigiatoribus et aurigis atque iis qui inhonesto motu cum distorto crure veteres fabulas exhibent, præesse et convivari. Præstigiatoribus enim favere et amice congregi non erubuit, ita ut in actis plurium magistratum hoc crimen continetur: qui non legerat hanc sententiam: Quæ facere non oportet, ea facere ne in suspicionem venias. *** Propter quem etiam Mediator verberebus necatus est. Et qui invenit, in exsilium pulsus est, præstigiator vero in fugam actus fuit. Aiunt illum præter superiora scelera, post ordinationem sacra vasa conflasse et in magistratus impendisse, ut videretur non ratione, sed tyrannide iis præesse, qui infeliciter in ipsius potestatem devenerant. Nam cum exsilio Joannis in Armenia concurrerat mors Flaviani, Antiochensis episcopi. Cum videret Porphyrius viros et feminas studio pendere a collo et cervicibus Constantii presbyteri, qui a teneris, ut aiunt, unguiculis Ecclesiæ servierat, viri, ut in libro Judicum, *ambilextri*: etenim quæ ejus sinistra putabatur, dextra aliorum potior erat. Qui primo quidem, cum ab epistolis esset, integer a turpi lucro et donis inventus est: postea autem factus lector et diaconus, regnantem inter homines mulierum voluptatem sine labore superavit, ut ait Proverbiorum auctor: *Electorum manus facile dominabitur*. Nam voluptates superare, et illi fortasse possunt, qui admodum mali sunt, aut timore, aut verecundia corporis actionem cohibentes multa cum violentia: at vero caelestium amore terrenis non cedere, Dei amantium solum est, quos et electos

μετὰ δυστροπίας συγκεκλωσμένη, καθὼς λέγει *

χαλεπὸν, Παμφίλη,

ἐλευθέρα γυναῖκα πρὸς πόρνην μάχεσθαι *

πλείονα οἶδες, πλείονα κακουργεῖ * αἰσβύνεται οὐδὲνα, κολακεύει μᾶλλον * κατὰ δὲ τὸν σοφὸν Σολομῶνα, Λόγοι κερωκῶπων μαλακοὶ αὐτοὶ δὲ τύπτουσιν εἰς τα-

μεῖα κοιλίας. Σωφροσύνης μὲν γὰρ τῆς κατὰ τὰς σαρκικῆς ἡδονᾶς οὐ μόνον ξένος, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸς, καθάπερ γῆψ μύρου, καθέστηκεν * ὥς κρατεῖν αὐτοῦ

φῆμην καὶ τῆς κατὰ Σόδομα κακομανίας. Νόμον γὰρ καὶ μέτρων καὶ τειχῶν κειμένων παρὰ τῆς φύσεως ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς, ὡς φασὶν οἱ πολλοὶ, πατήσας μὲν τὸ τεῖχος, συντρέψας δὲ τὸ μέτρον, ἐνυβρίσας δὲ τὸν νόμον, ταύτην ἀπεικύνσε τὴν παλοῦσιν, τῶν γοήτων καὶ ἡνιόγων καὶ τῶν τὰ παλαιὰ δι' ἀσχολίαν κινήσεως μετ' ἐκτροπῆς σκέλους δεικνυσάντων προίστασθαι καὶ συνεσιτῆσθαι. Ὅστις μὲν γὰρ συναγωνίζεσθαι καὶ φιλικῶς συμβαλεῖν οὐ διετράπη, ὥς καὶ ἐν

ὑπομνήματι διαφόρων ἀρχόντων ἐμπερεσθαι ἐγκλήματα, * οὐκ ἀνεγνωκότα τὸ γνωμικόν * ἀ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδ' ὑπονοοῦ ποιεῖν. *** δι' ὃν καὶ ὁ μεσότης πληγαῖς ἀνῆρέθη [α καὶ ὁ εὐρύων ἐξορίσθη, καὶ ὁ γόης ἐφυγαδένθη]. Φασὶ δὲ πρὸς ταῖς προλαβούσαις κακοπραγμαίαις, μετὰ τὴν χειροτονίαν τὰ κειμήλια χωνεύσας τοῖς ἀρχουσι προσαναλίσκειν, ἵνα δόξῃ κρατεῖν οὐ λόγῳ, ἀλλὰ τυραννίδι, τῶν ἀθλίως αὐτῷ παραπεσόντων. Τῇ γὰρ Ἰωάννου ἐξορία τῇ εἰς τὴν Ἀρμενίαν συνήχμασεν ὁ θάνατος Φλαβιανού, τοῦ Ἀντιοχείων ἐπισκόπου. Θεασάμενος ὁ Πορφύριος τὴν

τε ἀνδρωνίτιν καὶ τὴν γυναικωνίτιν πόβῃ ἐκκρεμαμένην τῇ τραχηλῷ Κωνσταντίου τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δουλεύσαντος τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνδρὸς, ὡς λέγουσιν οἱ Κριταί, ἀμφοτεροδεξίου * καὶ ἡ νομιζομένη γὰρ αὐτοῦ ἀριστερὰ τῆς ἄλλων δεξιᾶς ἀμείνων ὑπῆρχεν * ὅς τὰ μὲν πρῶτα ἐν ἐπιστολαῖς ὑπηρετήσας, ἀμειμπτος ἀπὸ κέρδους αἰσχροῦ καὶ δώρων εὐρέθη * μετέπειτα δὲ ἐπὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ διάκονον φθάσας, ἁκόπως ἐκράτησε τῆς ἐν ἀνθρώποις βασιλευούσης τῶν γυναικῶν ἡδονῆς, ὡς λέγει ὁ

παιρομαστῆς * Χεῖρ ἐκλεκτῶν κρατήσῃ εὐγερώς. Τὸ μὲν γὰρ κρατεῖν ἐστὶν ἰσὺς καὶ τῶν ἐπὶ πλείστον φαύλων, ἢ φόβῳ ἢ αἰσβύνῃ τὴν διὰ σώματος ἐνέργειαν κωλυόντων μετὰ πολλῆς τῆς ἀνάγκης * τῷ δὲ ἔρωτι τῶν ἄνω μὴ ἡττηθῆναι τοῖς κάτω, μόνον ἐστὶ τῶν φιλοθέων, οὓς καὶ ἐκλεκτοὺς ὀνόμασεν ἡ Γραφή, τὸ, Χεῖρ ἐκλεκτῶν κρατήσῃ εὐγερώς, εἰποῦσα.

e { Menandri Fragm. inc. 36, p. 60. ed. Fr. Duebneri, ubi pro *μάχεσθαι* e Cyrillo correctum est *μάχη*. Paulo ante Georgius omittit *ἀγων*.]

* [Cod. οὐκ ἂν ἐγνωκότα. Fort. ἀνεγνωκός. Salvia.]

α Hæc in Codice sic habentur: quædam in Editio

deerant [Nempe quæ uncis nos inclusimus, utpote aliena ab hoc loco. ὁ εὐρύων corruptum videtur pro ὁ ἔρων, ut conjicere licet e proximis καὶ ὁ γόης ἐρ.]

β [Scriptimus ἀκόπως pro ἀλέπως.]

- Πρῶτος μὲν γὰρ ἔστιν, εἰ καὶ τις ἄλλος, ἀσκητὴς, διακρατικός, ὃς οὖν συνιδεῖν, βραδύς· εἰς κολάσιν, σύν-
 143. νους, τὸ σκεπτικὸν δὲ αἰνιτοτόμος. Ὁ δὲ ἄλλος, ἀρι-
 λώτατος, ὁ δὲ αἰνιτοτόμος, μακροθύμος εἰς τὰς
 ὕβρεις, εὐπρεπὲς εἰς τὸ πείσαι. παραστέντας πολλὰς
 νήστεις ἕως ἑσπέρας, ἢ ἑλευθερώσῃ καταποντούμενους,
 σεμνὸς ἰδεῖν, ὀριμὸς τὸ βλέμμα, ὃς τὸ βῆδισμα,
 ἄγχιος, ὡς εἰλὸς, ἄνθος ὁ μετιδῶν ἐπὶ προσώπου σώ-
 ζων καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νόσοις. Τοῦτον οὖν τὸν τοιοῦ-
 τον παρασκευάζει διὰ χρημάτων φυγαδεύειναι τῷ
 ἑρώπῳ τούτῳ. Ἀποστεῖλας εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς
 τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐπισκόπων, ποιεῖ αὐτὸν ἀπὸ
 γράμματος βασιλικοῦ εἰς Ὅσιν ἐξορισθῆναι ὡς ἀνα-
 στάτην τῶν δῆμων. Ὅς ἐξαυτῆς γνοὺς διασώζεται πα-
 ρὰ τῶν φίλων ἐπὶ τὴν Κύπρον. Αὐτὸς δὲ ὁ Πορφύριος
 55 τοὺς περὶ Κυριακὸν καὶ Διόφαντον τοὺς πρεσβυτέρους,
 καὶ λοιποὺς κληρικὸν ὑπὸ τὴν τάξιν ποιήσας, ἐπι-
 τρεπὲς κειρὸν, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ πόλις μεθωρμίζετο ἐν
 τοῖς τῆς πόλεως προαστείαις, ἔχων περὶ ἑαυτῷ τοὺς
 περὶ Ἀκაკίον καὶ Σευηριανὸν καὶ Ἀντίοχον κεκρυμ-
 μένους, μῖδς τῶν παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἐπισήμων ἑορ-
 τῶν διὰ τετραετίας ἐπιτελουμένων τῶν Ἱερακλείων
 146. αἰθῶν, Ὀλυμπίων καλουμένων, ἐν ᾗ, ὡς εἰπεῖν,
 καὶ γυναικῶν αἱ νομάδες σὺν τοῖς δῆμοις ἐκρηπίζονται
 ἐπὶ τὴν Ἀθήνην ἐπὶ θέα τῶν ἀγωνιζομένων. Ἐπεισ-
 πηθήσας τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν προειρημένων ἐπι-
 σκότων καὶ κληρικῶν ὀλίγων χειροτονεῖται λάθρα,
 θυρῶν κεκλεισμένων, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς, ὡς
 μὴδὲ τὴν εὐχὴν αὐτοῦς φθάσαι ἐπιτελέσαι, φόβῳ τοῦ
 καταληθῆναι. Τοιοῦτον γὰρ ἡ μοίχη, τὰ σπῆρια
 καὶ ἡ γυνῶσα καὶ ὁρῶσα. Οἱ δὲ περὶ Σευηριανὸν λα-
 βόντες τὸ ἱκνὸν, δι' ὁρίων καὶ ἀνοδιῶν ἔφυγον, τὸν
 ἀνθρώπινον διζώραντας φόβον, τῷ δὲ θεῷ, ὃν
 ἠγνόησαν, περιπαρέντες. Αὐθέντας δὲ τοῦ δημοτικοῦ
 θεάτρου καὶ τῶν δῆμων εἰσελθόντων εἰς τὴν πόλιν,
 ἡγγέθη αὐτοῖς τὸ κατὰ τὸν Πορφύριον πάθος καὶ τὸ
 κατὰ Ἀκაკίον ὁρᾶμα. Διακρατεροῦσcentes οὖν τὴν
 ἑσπέραν ἐκείνην ἐπὶ τὴν αὔριον, ὡς ἐπὶ μοίχῃ πλη-
 γνέντες, διακαστόντας συνέβρευσαν πάντες μετὰ πυ-
 ρὸς καὶ φρυγανῶν, συναρπάζοντες τὸν Πορφύριον τοῖς
 δωματίοις βουληθέντες. Ὁ δὲ Πορφύριος οὐκ ἀγνοῶν
 ὁ μεμίσθαι μίσος, καταλείψας τὸν Θεόν, κατανει-
 γει ἐπὶ τὸν στρατοπεδάρχην, καὶ πληρώσας αὐτοῦ
 147. τὰς χεῖρας, ἀντιστρατεύει τοὺς ἀκροαταῖς τοῦ Σωτή-
 ρος, ἐπιστρέφας τῶν Ἰσαυρικῶν πολέμων. Καὶ οἱ μὲν
 ληστρικώτατοι Ἰσαυροὶ Ῥόσον καὶ Σελεσκίαν ἐπόρ-
 60 ρουν Πορφύριον δὲ καὶ Οὐαλεντίνο· ὁ κόμης μετὰ τῶν
 βαλυστῶν τὴν ἐκκλησίαν τῶν ὁρθοδόξων ἐληλάτουν,
 τὸ φρικωδέστατον τοῦ σταυροῦ σημεῖον, * ὁ ἀντὶ δι-

vocavit Scriptura, dicens: *Manus electorum sic-
 cile dominabitur*. Cæterum mitis quidem ille est,
 si quis alius, asceta, perspicax, acerb ad intelli-
 gendum, tardus ad correptionem, cogitabundus,
 semper considerationem innuens, misericors, pec-
 unia minime cupidus, in iudiciis justus, longani-
 mus ad injurias, ad persuadendum vehemens,
 jejunos siepe persistens usque ad vesperam, ut af-
 flictos liberaret, aspectu venerabilis, oculo se-
 verus, velox incessu, cælebs, ut par est, reniden-
 tem florem in vultu conservans in ipsis quoque
 morbis. Hunc igitur talem virum pecuniis hoc
 modo fugare molitur. Misit ad Comitatum et ad
 potentiores episcopos, atque hunc literis Impera-
 toris in Oasin relegari curat, veluti populorum
 perturbatorem. Qui statim ubi hoc rescivit, ami-
 corum auxilio in Cyprium fugit. Ipse vero Por-
 phyrus Cyriacum et Diophantum, presbyteros,
 clericosque cæteros, in custodiam mittens, ob-
 servat tempus quo omnis civitas ad suburbana
 transiret; habens apud se Acacium, Severianum
 et Antiochum absconditos, prima die festivitatis,
 apud gentiles celeberrimæ, Olympiorum scilicet
 (sic enim vocatur certamina quæ ab Hercule in-
 stituta, quarto quoque anno celebrantur): in qua,
 ut ita dicam, mulierum greges, una cum populis,
 effervescunt ad Daphneam, ad spectandos athletes:
 cum in ecclesiam irrupisset, simul cum memora-
 tis episcopis et clericis paucis, clam ordinatur,
 clausis januis, multa cum festinatione; ita ut ne
 precationem quidem ad finem perduxerint, metu-
 entes ne deprehenderentur. Tale enim adulterium
 est, spuria gignit et facit. Porro Severianus et so-
 cii, accepto pretio, per montes et in via loca fu-
 gere, humanum quidem evitantes periculum, sed
 divinam, quam ignorabant, indignationem incur-
 rentes. Soluta autem populi spectaculo, populis-
 que in urbem regressis, nuntiatum ipsis est, quid
 Porphyrio evenisset, et quid Acacius egisset. Sen-
 tentes ergo tantisper vespere illo usque in cras-
 tinum, velut propter adulterium perculsi, con-
 surrexere, ac confluerere simul omnes cum igne
 et samentis, Porphyrium atque ædes ejus delere
 volentes. Porphyrius autem non ignarus quo odio
 haberetur, relicto Deo, ad præfectum exercitus
 confugit, impletisque ei manibus, bellum gerit ad-
 versus Servatoris auditores, eum avertens a bello
 Isaurico. Et Isauri quidem maximi pradones Ro-
 sum et Seleuciam vastabant: Porphyrius vero et

c [Fort. μετῴδων. Paulo ante Codex habet ὁριμὸς τ. β.,
 ἐξῆς.]

* [Hæc, ὁ ἀντὶ δ.... ἐλιτάνουσιν, non expressit Geor-
 gius.]

Valentinus Comes, cum armatis ecclesiam orthodoxorum depredabantur, tremendum crucis signum, quod pro magistro humeris portantes, in terra inculta litanias agebant, pedibus ipsorum conculcantes. Post aliquot autem dies festinato ad Comitatum mittit, atque apud ejusmodi magistratus comparat, ut quidam viridis ac crudus senex, moribus perversis, obliquus, Praefectus Vigilum crearetur, ut licentiam habens probos quosque calumniandi, civitatem in manu haberet, Neronis, Dei hostis, mores imitans. Non enim ipsi datum est oratione persuadere, sed irrationabilitate et immanitate vexare. Quippe qui pro scopo non habere placere Deo, errantes animas reducenti, sed implere ventrem serpentis, qui super pectus graditur, Populi igitur reluctantes, in ecclesia specie quidem conveniunt, metu verberum, revera autem vitam suam execrantes, atque Dei ultionem expectantes. Ad hæc stupefactus Theodorus dixit: Præter naturam et rationem, pater, res istas audio. Ut plurimum enim vanæ gloriæ cupidi hominibus placere ambiunt, et adulatores inveniuntur, atque lautas mensas instruunt, ut amentur et bene audiant, etiam sputa sæpe tolerantes. Quomodo igitur Porphyrius, sive alius quispiam, minas et supplicia atque exsilia exercuerint, ignoro. ERISC. Hoc vero admiratione dignum est, Theodore, quod ad tantum improbitatis excessum proruperint, ut non modo hominibus placere non studeant, verum facinorum quoque suorum confusionem minime curare: malitia enim malitiam in malitia promovet. Tunc enim malitia inanem gloriam respicit, cum blanditiis suis imperare stolidis sperat: cum autem qui captantur, blanditiis atque epulis superiores inventi fuerint, minas et supplicia profert, ut quos blanditiis atque epulis non potuit inescare, immanitate ac terrore percellat: sicut sanctis martyribus accidit. Ibi enim utrumque impendebatur, donorum atque honorum excogitata pedica, captans inbiantes gloriolæ, et suppliciorum minæ, sartagine atque eculi et bestiae, et quæcumque ad magnos dolores movendos idonea sunt, præparans, fortes et Dei amantes exhibens. Clerus quidem Antiochensis insignior clam plebem colligit, ne ipsi quidem ecclesiae parietibus appropinquans, necnon et tota insignis mulierum societas, propter quas maxime insaniunt pecuniarum avidi

δασκάλου ἐπ' ὧμων φέροντες ἐπὶ γῆς ἀσπόρου ἐλινάμενον, τοῖς ἑαυτῶν ποσὶ συμπατήσαντες. Διαγενομένων δὲ ἡμερῶν, ἀποστέλλει ἐν τῷ στρατοπέδῳ σπουδαίως, καὶ παρασκευάζει πρὸς τοῖς τοιούτοις ἄρρυσιν ἰδίον τινα ὠμογέροντα, δύστροπον, E σκολιὸν, χειροτονηθῆναι νυκτέπαρρον, ἵνα ἐπ' ἀδείας ἔχων τοῦ συκοφαντεῖν τοὺς σπουδαίους, χειρώσθαι τὴν πόλιν, Νέρονος τοῦ θεομάχου ἀπομιμούμενος τοὺς τρόπους. Οὐ γὰρ αὐτῷ πάρεστιν τῇ λόγῳ πείθειν, ἀλλὰ ἀλογίᾳ καὶ θυσιμείᾳ θλίβεῖν, οὐκ ἔχοντι σκοπὸν ἀρέσαι Θεῷ, πλανωμένους προσάγοντι ψυχὰς, ἀλλ' ἐμπλῆσαι ὀριῶδη γαστέρα ἐπὶ τῇ στήθει βαδίζουσιν. Εἰσὶν οὖν καὶ ἄκοντες οἱ λαοὶ τῷ μὲν δοκεῖν συναγόμενοι φόβῳ τῶν αἰκισμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ F εἶναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ δυσχηρούμενοι αὐτῶν τὴν ζωὴν, ἔξιν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν ἀναμένοντες. Πρὸς ταῦτα ὁ Θεόδωρος ἐκπληττόμενος ἔλεγε· παρὰ φύσιν ὁρῶ τῶν λόγων τὰ πράγματα, πάτερ. Ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κενόδοξοι, ἀνθρωπίστεισκοι ὄντες, καὶ κόλακας εὐρίσκονται, καὶ τραπέζας πολυτελεῖς ἐπιτεγχῶνται, τοῦ ἀγαπηθῆναι χάριν καὶ καλοὶ ἀκούσαι, καὶ ἐμπυσμάτων ἀνεχόμενοι πολλάκις. Πῶς τοίνυν ὁ Πορφύριος, * ἡ ἄλλος τις, τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ἐξορίας ἐξήσκησαν, ἀπορῶ. Ὁ ἐπίσκ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, Θεόδωρε, ὅτι εἰς τοσοῦτον κακίας ἡλάττωσι μέτρον, ὥς οὐ μόνον μὴ σπεύδειν ἀρέσκειν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν B πρακτομένων αἰσχύνῃς μὴδ' ὀλίως φροντίζειν· κακία γὰρ κακίας ἐν κακίᾳ προάγει. Τότε γὰρ ἡ κακία προβάλλεται τὴν κενοδοξίαν, ὅτε ἐλπίζει κρατεῖν διὰ τῆς κολακείας τῶν ἀνοήτων· ὅταν δὲ ἀνώτεροι εἰσεβῶσι καὶ κολακείας καὶ τραπέζας ὁ οἱ θηρευόμενοι, τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς τιμωρίας προσέρει, ἵν', οὗς οὐκ ἐδέλεασε τραπέζῃ ἡ κολακεία, καταπατήσῃ ἀπανθρωπίαν καὶ δέει, ὥς ἐπὶ τῶν μικρτύρων. Ἐκεῖ γὰρ ἀμρότερος ἐτεκταίνετο, καὶ ἡ διὰ δῶρον καὶ τιμῶν μηχανευομένη παγίς, τοὺς περὶ τὰ δοῦλῶτα κεχρηγνότες ἠερῶσα, P 1) καὶ ἡ διὰ κολάσεων ἀπειλὴ, τήγανον καὶ ἀρδρέμβολα καὶ θηρία, καὶ ὅσα περὶ σφοδρὰν δόδυνην ἐπιτίθειαι εὐτρεπίζουσα, τοὺς ἀνδρείους καὶ φιλοθύτους ἀναδεικνύουσα. Ὁ μέντοι κληρὸς δ' Ἀντισιοχέων ὁ ἐπίσκοπος κεκρυμμένως συνάγει, μὴδὲ πλησιάζων τοῖς τοίχοις τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶσα ἡ ἐπίσκοπος γυναικωνίτις, δι' ἧς μάλιστα ἐκκρόντες γεγόναν οἱ ἀργυρολόγοι τῶν ἡγουμένων. Περὶ δὲ τῶν Κωνσταντινουπόλεως τί δεῖ καὶ λέγειν, ὅσον πλῆθος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας, συναγον ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, ὥς προειρήκα-

* Edit. Bigot. ἀπνυτες. Codex Medicus [itemque Georg.] δλοντες, et sic legerat ipse Bigotius, qui vertit *reluctantes*. Et paulo post eadem de causa ἀντιληψιν restitimus. In Editio ἀνάληκον perperam legebatur.

Mox Cod. συναγόμενοι. Bigot. συναγόμενοι. Georg. συναγώνίζεσθαι.]

* [καὶ Cod. ἡ Bigot.]

b [Deerat οἱ ex Cod. suppletum]

μεν, ὡς μηδέ τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐκκλησιαστικῶν
πραγμάτων ἔχειν τοσοῦτος ἀκρατὴς τῆς σιγῆς· λό-
γος γὰρ οὐδαμῶς παρ' αὐτοῖς. **Ο' ΔΙΑΚ.** Ἦν εὐθέρω-
σάς μου τὴν διάνοιαν, πάτερ, τῇ ἀμειβόλῃ δεδουλω-
μένῃ, τοῖς ὀρθολομοῖς μου παραστήσας τὰ πράγμα-
τα. Ἡ γὰρ συμφωνία τῶν λόγων, καὶ ἡ ἀσκητικὸς
διήγησις ἐπιληροφόρησέ με ἀληθῆ εἶναι τὰ γεγενημέ-
να· ἀδύνατον γὰρ ψευδοῦ λόγον ἐαυτῷ συμφωνῆσαι.
Ἀνεπαχθὺς τοῖνον διηγῆσαι ἡμῖν καὶ τὰ κατὰ τὴν
Ὀλυμπιάδα, εἰ γε τίς σοι γνῶσις. **Ο' ΕΠΙΣΚ.** Ποίαν
ταύτην; ἐπειδὴ εἰσι καὶ ἑτεροι. **Ο' ΔΙΑΚ.** Ἦν διάκο-
νον Κωνσταντινουπόλεως, νόμῳ κατὰ τὴν γενομένην
Νεβριδίου τοῦ ἀπὸ ἐπαρχῶν. **Ο' ΕΠΙΣΚ.** Καὶ πάνυ γε
οἶδα. **Ο' ΔΙΑΚ.** Ποταπὴ γυνὴ τυγχάνει οὕσα; **Ο' ΕΠΙΣΚ.**
Μὴ λέγε γυνή, ἀλλ' οἷος ἄνθρωπος· ἀνὴρ γὰρ ἐστὶ
παρὰ τοῦ σώματος σχήμα. **Ο' ΔΙΑΚ.** Ἐν τίνι; **Ο' ΕΠΙΣΚ.**
Ἐν τε βίῳ καὶ πόνοις καὶ γνώσει καὶ τῇ τῶν
περιστάσεων ὑπομονῇ. **Ο' ΔΙΑΚ.** Πῶς οὖν ὁ Θεόφιλος
αὐτὴν ἐλοιόρθησεν; **Ο' ΕΠΙΣΚ.** Ποῖος οὗτος; **Ο' ΔΙΑΚ.**
Ο' ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ἡρώμενος. **Ο' ΕΠΙΣΚ.** Ἐοικάζ μοι,
Θεόφιλε, τοὺς τοσοῦτος διαούλους τῶν λόγων λήθη
κακαλυφέναι. **Ο' ΔΙΑΚ.** Ἐν τίνι; **Ο' ΕΠΙΣΚ.** **Ο' Τῆς**
ἀληθείας μὴ φεισάμενος, ἀλλὰ ταύτην καταπατήσας,
ὡς οἱ προάγοντες λόγοι παρέστησαν, καὶ ὁ τὴν Ἐκ-
κλησίαν ὑπ' οὐρανόν, δι' ἣν ὁ Μονογενὴς, τὸ δὴ λεγό-
μενον, ἐσκύλη, ἵνα ταύτην ἐνώση, μὴ τιμήσας, ἀλλ'
ἐνυθρίσας τῷ σχήματι, γυναικίος ἔχει φεισασθαι χρί-
ρας, ἐν προσευχαίς τὸ ζῆν ἀναλίσκουστος; Ἐμπερινό-
σῃσιν, καὶ ἴδε εἰ τινα ποτὲ τῶν κακῶν ἐλοιόρθησε,
μετελευθεῖς ὑπάρχων ἀεὶ. Διὰ τί δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπι-
στολῶν αὐτοῦ οὐ στοχάζῃ, πῶς εἰσὶν ἐναντίαι ἀλλήλαις;
Ἐπιφάνιον γὰρ τὸν μακάριον τὸν Κωνσταντῖνος τῆς
Κύπρου ἐπίσκοπον, τριακονταεὶς ἔτι ἄρξαντα τῆς Ἐκ-
κλησίας, δυσσημήσας ὡς αἰρετικὸν ἢ σχισματικόν
ἐπὶ Ἀμασίου ἢ Σηρικίου τοῦ μακαρίου, ὕστερον ἐν
τῇ πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ, λοιδορῶν
τὸν μακάριον Ἰωάννην, εὐρίσκειται ἀνωτάτων ὀνομά-
ζων τὸν Ἐπιφάνιον. Ποσάκις δὲ θέλεις καὶ τὰ γονα-
τα ταύτης ἐβόλησεν, ἐλπίδι τοῦ ἀργυρίου, ἣν νῦν λοι-
δορεῖ, ἐκείνης χαμῶδι πιπτούσης ἐπὶ τῷ πράγματι,
καὶ ὀκράρα βρυνούσης, ἐπισκόπου ταῦτα ποιοῦντος.
Πλὴν ἐν τίνι ἐλοιόρθησεν αὐτὴν; **Ο' ΔΙΑΚ.** Ὡς ὑπο-
δεχάμενη τοὺς ὑπ' αὐτοῦ βρυνάτας μοναχοὺς. **Ο' ΕΠΙΣΚ.**
Καὶ ἔξωσιν ἐπισκόπων ἢ πρέσβυς ὅλους ῥίπτειν
τὸν τυχόντα μαθητὴν, μήτι γε καὶ καὶ μονάζοντα; **Ο' ΔΙΑΚ.**
Ὡς ἐν παρώξυναν αὐτόν, ἡ κακὸς εἶπον. **Ο' ΕΠΙΣΚ.**
Καὶ τὴν ἰδίαν ὀργὴν ὠρεῖται ἐπαληθεύσαι,
προτιζὼν τῆς κακῆς ἡγεσίας; Πῶς ἐστὶ οὕτως τὰς Χρι-
στοῦ ὕβρεις ζητήσει, ὁ περὶ τὰς ἰδίας ἀσχημένους
δόξας; Διὰ τί δὲ ὅλους τὸν εἰπόντα διδοῦσιν οὐκ
ἐμμελῆσται, λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν; **Ο' ΔΙΑΚ.** Τί
οὖν, ὡς εἰ ἐτερόδοξοι ὑπάρχον οἱ μονάζοντες; **Ο' ΕΠΙΣΚ.**
Καὶ πάντως εἶδει διορθώσασθαι καὶ πείσασθαι,

pastores. De rebus autem Constantinopolitanis
quid attinet dicere quanta multitudo ab ecclesia
recesserit? conveniens sub dio, ut superius di-
ximus, ita ut qui rerum ecclesiasticarum potiun-
tur, non habeant totidem auditores silentii sui:
nusquam enim apud eos sermo. **DIAC.** Dubium et
suspensam mentem meam, pater, liberasti, qui
oculis meis res ipsas subjeceris. Nam verborum
consonantia, et non ficta narratio certior me
fecit de veritate rerum gestarum. Fieri enim non
potest, ut falsa oratio sibi ubique consonet. Ne
igitur graveris, si quid nosti, ea nobis narrare,
quæ Olympiadem spectant. **EPISC.** Qualis ea est?
nam plures eo nomine. **DIAC.** Constantinopolitane
Ecclesiæ diaconissa, quæ sponsa aliquando fuit
Nebridii Expræfetti. **EPISC.** Illam quidem optime
novi. **DIAC.** Qualis illa mulier est? **EPISC.** Ne,
quaso, dicas, qualis mulier, sed qualis homo:
vir enim est præter corporis habitum. **DIAC.** In
quo? **EPISC.** In vita, in laboribus, in scientia et
tribulationum patientia. **DIAC.** Cur ergo illi con-
viciatus est Theophilus? **EPISC.** Quisnam ille est?
DIAC. Alexandrinus episcopus. **EPISC.** Videris
mihi, Theodore, tot orationis spatia oblivioni tradi-
disse. **DIAC.** Quia in re? **EPISC.** Qui veritati
non pepercit, sed illam conculcavit, ut superior
sermo comprobavit; et qui Ecclesiam quæ sub
cælo est, propter quam Unigenitus, ut dici solet,
laboravit, ut eam uniret, non honoravit, sed con-
tumelia affecit habitu suo, mulieri posset parcere
viduæ, quæ vitam in oratione consumit? Discute
et vide si quem umquam improbum reprehende-
rit, qui probitatis semper hostis est. Cur autem
et ex ejus epistolis non conjiçis, quomodo illæ
inter se repugnent? Qui enim beatum Epiphanium
Constantiæ in Cypro episcopum, qui triginta et
sex annos Ecclesiæ præfuit, probis affecerat ut
hæreticum, aut schismaticum, sub Damaso aut
beato Siricio; postea in sua ad Innocentium Pa-
pam epistola vituperans beatum Joannem, Epi-
phanium nominat sanctissimum. Quoties autem,
putas, et genua Olympiadis osculatur est, spe
nummorum, cui nunc conviciatur? Illa humi
procidente ob eam rem et lacrymas fundente, spe
bilominus ista episcopo faciebat. Verum quia in
re illi conviciatus est? **DIAC.** Quod susceperit mo-
nachos abs se ejectos. **EPISC.** Num licet episcopo
aut decet, quemvis et discipulis, seu Christianum
quemquam, omnino projicere, nedum monachum?
DIAC. Si eum læserunt, aut ei maledixerunt.
EPISC. Num iram suam explorare debuit, de ma-
ledicto sollicitus? Quomodo adhuc Christi contu-

melias sibi quæret ille, qui gloriæ suæ velificatur?

Cur autem omnino imitatus non est magistrum Paulum, dicentem: *Maledicimur, et benedicimus?*

DIAC. Quid igitur, si hæretici fuissent monachi illi? EPISC. Atqui omnino oportuit eos emendare et persuadere, at non projicere. DIAC. Et si hoc fecisset, illi non paruissent, qui pertinaces essent.

EPISC. Oportebat illud apostolicum exsequi: *Hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devota, sciens quia perversus est hujusmodi; at non expellere, et bona diripere,*

atque ex patria ejicere cum magistratuum minis. DIAC. Viri perfecti officium mihi narras, et Deum amantis, et injuriarum patientis. EPISC. Et certe laus magna non est deteriorem tolerare. Cæterum nisi perfectus est, quantum convenit, quomodo episcopus est ejusmodi? imperfectus enim imperfectis non consulat. Quomodo autem et Theophilus dicitur, qui non amat Deum, propter quem et hominum injurias patienter ferre debuit? Si vero Deum non amat, ne se quidem ipsum?

qui autem suimet inimicus est, quomodo tandem alios amabit? Mirum igitur non est, si ob id Olympiadem oderat, utpote quæ monachos suscepisset. DIAC. In confesso quidem est, Theophilum iracundia percitum id egisse, qui eos e-

jecerit, quicumque illi fuerint, sive orthodoxi sive hæretici: diaconissa autem non debuit illos suscipere? EPISC. Quid igitur tibi videtur, bene an male egisse? DIAC. Dixi, male. EPISC. An umquam beneficentia condemnatur? DIAC. Et omnino quidem, cum sit in malos et beneficio indignos.

EPISC. Quinam igitur erant illi quinquies mille quos Servator quinque hordaceis panibus saturavit, boni an mali? DIAC. Boni scilicet, utpote a Servatore nutriti. EP. Quare igitur hordaceis pasti sunt, qui boni essent? DIAC. Ob pe-

nituriam forte triticeorum, aut ob famem. EP. Quomodo igitur ob incredulitatem increpantur, ut boni an ut mali? DIAC. Utique mali, qui increpantur. EP. An boni iidem et mali esse possunt? DIAC. Certe. EP. Quomodo? DIAC. Deteriorum quidem comparatione boni, meliorum vero mali.

EP. Optime dixisti. Hoc igitur modo et monachi illi et boni erant et mali. Et illa quidem fidelissi-

ma eos ut bonos hospitio accepit, misericors vero ille ut malos ejecit: quod non debuit. DIAC. Sed dicit tibi quis: Ut molestias mihi creares, inimicos meos suscepisti. EP. Prorsus igitur delictum in eo est, quod et inimicos appellat, qui, ut

μη γὰρ ῥίψαι. Ὁ δὶάκ. Ὡς εἰ καὶ τοῦτο ἐποίησαν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐπέσθηνσαν, φιλονεικοῖσι ὄντες; Ὁ ἐπίσκ.

Τὸ ἀποστολικὸν εἶδει ποιῆσαι. Τὸν αἰρετικὸν ἀνθρώπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοουθεσίαν παραιτοῦ, εἰ-

δὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος· μὴ γὰρ ῥίψαι καὶ λεηλατῆσαι καὶ ἐξω τῆς ὁρεψιμῆς ἀπελῶσαι μετὰ

τῆς τῶν ἀργούντων ἀπειλήσαι. Ὁ δὶάκ. Τελεῖται ἀνὰ ἄνδρος μοι λέγεις μέτρα καὶ θεοφιλοῦς καὶ ἀνεξικακός. Ὁ ἐπίσκ.

Καὶ μὴν οὐκ ἐστὶ μέγα ἐγκώμιον τὸν ἡττονα βαστάσαι. Πλὴν εἰ μὴ ἐστὶ τέλειος, ὅσον ἄ ῥκεν, πῶς καὶ ἐπίσκοπος ὁ τοιοῦτος; ἀπειλῆς γὰρ ἀτελῶν οὐδέ-

ποτε προνοοῦσι. Πῶς δὲ καὶ Θεόφιλος λέγεται, μὴ φιλῶν τὸν Θεόν, δι' ὃν ὥφειλε τὰς τῶν ἀνθρώπων ὑβρεῖς ῥηδῶνς φέρειν; Εἰ δὲ Θεὸν οὐ φιλεῖ, ὅγλον οὐδὲ ἐκυτόν· ὁ δὲ ἐκυτόν ἐλθρὸς, πῶς λοιπὸν ἄλλους φιλήσει; Οὐκὼν οὐδὲν ξένον, εἰ τοῦτο γάρην ἐβῆξεν

Ὀλυμπιάδα, ὡς τοὺς μονάζοντας δεξαμένην. Ὁ δὶάκ. Ὡμολόγηται μὲν, ὅτι Θεόφιλος ὀργίλον ἐποίησε πρῶ-

γμα, ῥίψας αὐτόν, εἰ τινες ἂν εἴεν, εἴτε ὀρθόδοξοι, εἴτε αἰρετικοί· ἡ μέντοι διάκονος οὐκ ὥφειλεν αὐτὸς ὑποδέξασθαι. Ὁ ἐπίσκ. Τί σοι οὖν ἐφάνη; καλῶς παποικηνέαι, ἡ κακῶς; Ὁ δὶάκ. Εἶπον ὅτι κακῶς.

Ὁ ἐπίσκ. Καὶ εὐποία κρίνεται ποτέ; Ὁ δὶάκ. Καὶ πάνυ γε, ὅταν ἡ ἐπὶ κακῶν καὶ μὴ ὀφειλόντων εὖ παθεῖν γινωσκέται. Ὁ ἐπίσκ. Τίνες τῶν ὄντων ἦσαν οἱ

πενταχισχίλιοι, οὓς ἐβρεψεν ὁ Σωτὴρ ἐκ πάντε ἀρτων κριθίνων, καλοὶ ἢ κακοὶ; Ὁ δὶάκ. Δηλονότι καλοὶ, ὡς παρὰ τοῦ Σωτῆρος τραφέντες. Ὁ ἐπίσκ. Διὰ τί οὖν κριθίνων ἐτράφησαν, καλοὶ ὄντες; Ὁ δὶάκ. Διὰ σπάνην ἰσως πυρίνων καὶ λιμὸν. Ὁ ἐπίσκ. Πῶς οὖν ὀνειδίζονται ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ὡς καλοὶ ἢ ὡς κακοὶ; Ὁ δὶάκ. Εἰ ὀνειδίζονται, ὡς κακοὶ δηλονότι. Ὁ ἐπίσκ.

Καὶ δύνανται οἱ αὐτοὶ καλοὶ εἶναι καὶ κακοὶ; Ὁ δὶάκ. Καὶ πάνυ γε. Ὁ ἐπίσκ. Πῶς; Ὁ δὶάκ. Ὡς μὲν πρὸς χεῖροντας καλοὶ, ὡς δὲ πρὸς κρείττοντας κακοὶ. Ὁ ἐπίσκ. Θαυμάσιος εἰρήκας. Τούτῳ τοίνυν τῷ τρόπῳ καὶ οἱ μονάζοντες καὶ καλοὶ ἦσαν καὶ κακοὶ. Καὶ ἡ μὲν πιστοτάτη καὶ καλὸς αὐτοὺς ἐξέτισεν· ὁ δὲ θαυμάσιος ὡς κακὸς ἐβρίψεν, ὅπερ οὐκ ἔδει. Ὁ δὶάκ.

Ἄλλ' ἐρεῖ σοι, ὅτι ἐπὶ λύπῃ ἐμῇ ἐδέξω τοὺς ἐλθρούς μου. Ὁ ἐπίσκ. Ὅλος μὲν οὖν ἡττημα αὐτῷ ἐστίν, ὅτι καὶ ἐλθρούς ὀνομάζει, ὁ γρῶσπης τῶν ὑβρεων ὡς Χριστοῦ μιμητής. Ὁ δὶάκ. Ποῦ δαὶ ὀνειδίζονται οἱ πενταχισχίλιοι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ὡς εἰρήκας; οὐ γὰρ ἀναφέρονται. Ὁ ἐπίσκ. Ἦνίκα συναβροισθέντες, ἐκ δευτέρου προσήλθον τῇ Ἱερσῷ, ἀκούσαντες· Ζη-

τεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα καὶ τέρατα, ἀλλ' ὅτι ἐράγατε ἐκ τῶν ἀρτων, καὶ ἐχορτάσθητε. Ὁ Θεόδωρος εἶπεν· καμάρτατα ἔχει. Ὁ ἐπίσκ. Ὁ δὲ ψεκτὸς, κατὰ τοῦτο καὶ κακός. Ὁ δὶάκ. Μενούγγε. Ὁ ἐπίσκ.

* [Fort. ἡρεῖται.]

h [Fort. ἡ εὐποία.]

Κακούς οὖν ἔθρεψεν, ἢ καλοὺς ὁ Σωτὴρ; Ὁ δὲ αὖτε. Ὡς μολόγηται ὅτι κακοὺς· Ὁ δὲ γὰρ χρῆται ἔργων οὐ
 ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ' οἱ κακοὺς ἔχοντες. Ὁ ἐπίσκοπ.
 Τί οὖν; κακὸν παποίχην Ὀλυμπίας, τὸν ἑαυτοῦ
 Κύριον μιμηταμένην, τὸν βρέγοντα καὶ ἀνατελλόντα
 τὸν ἑαυτοῦ ἥλιον ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους; καὶ οἱ
 Φαρισαῖοι ἀνεύθιζον τοὺς μαθητάς, λέγοντες· Ὁ δι-
 δάσκαλος ὑμῶν μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει
 καὶ πίνει. Ὁ δὲ αὖτε. Ὡς εἰπας, παρὰ τὴν σύνεσιν τῶν
 πολλῶν κακολογεῖται μὲν τὰ σεμνὰ, φιλεῖται δὲ τὰ
 αἰσχροῦ. Ὁ ἐπίσκοπ. Πρὸς τί σοι οὗτος ὁ λόγος, φιλα-
 ληστῆταε Θεοδώρε; Ὁ δὲ αὖτε. Ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐγύ-
 μνωσάς μοι τὸν λόγον, συλλογιστικὸς σαργήσας, εἰς
 τὴν ἀναστροφήν συναπηγόμην δόξαν, οὐ τῷ σκοπῷ
 τῆς ἐλευθερίας προσέχων, ἀλλὰ τοῖς Θεοφίλοις θρύλ-
 λους. Ὁ ἐπίσκοπ. Οὐκ οὖν τὸ ἐναντίον ἐὰν ἀποδειγθῶ-
 σιν οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες οὐ μόνον οὐ κακοί, ἀλλὰ
 καὶ πολλοὶ ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν ἐπαναγαγόντες,
 δῆλος ἔσται ὁ τοῦτων διώκτης ἄγιος οὐ διωγθῆναι,
 ἀλλ' ἐλεσθῆναι. ὡς τοὺς μὲν καλοὺς αἰεὶ λυμινόμε-
 νος, τοὺς δὲ κακοὺς ἀποδεδυμένος. Ὁ δὲ αὖτε. Οὕτως
 ἔχει, ὡς εἰρηκας. Κἂν γὰρ μὴ ἀποδειγθῶσιν ἐκεῖνοι
 σοφοὶ τε καὶ ἅγιοι, ὥς φασιν οἱ πολλοί, ἐκτὸς μέ-
 ψους ἔσται ἡ Ὀλυμπίας ἐκ τῶν προλαθόντων συλ-
 λογισμῶν, τὸ τοῦ Σωτῆρος μίμημα ἐπιδειξαμένη.
 Ὁ ἐπίσκοπ. Καὶ ποῖαν μεῖζω ὄρεξ μαρτυρίαν τῶν πρά-
 ξων, τὴν τοῦ εὐαγγελίου, ἢ τὴν Θεοφίλου; Ὁ δὲ αὖτε.
 Ἄπαγε, παρακαλῶ ὁμολόγηται γὰρ παρὰ πᾶσι κα-
 κείνους αὐτὸν ἀπὸ τινος ὀργῆς καὶ φιλαρχίας ἔρρι-
 φθαι, καὶ ταύτην ἀπὸ δεισιδαιμονίας καὶ ἔθους λε-
 γοῦσθαι, πρὸς αἰσχυρῶν ἐκείνων τοὺς μονάζον-
 τας. Ἀστοργήσας γὰρ ἐπὶ ταῖς δουλοπρεπέσι κολακείαις
 τῷ μηδὲν παρ' αὐτῆς εἰληφέναι, πλὴν βρωμάτων ἢ
 ξενίων, εἰς λοιδορίαν ἐτρέπη· τοῦτο γὰρ αὐτοῦ τὸ
 ἔθος ἐπὶ πάντων. Ὁ ἐπίσκοπ. Ἄκουε τίνων, διακόνων
 ἄριστε. Ὅρῳ γὰρ σε χρήσιμον τῷ κοινῷ· τὸ γὰρ
 σπουδαῖόν σου ἐν τῷ νέῳ ἐχέγγυσον τοῦ ἐντιμῶν ἐν
 γήρᾳ ἔσεσθαι. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐξ ἀπαιτῶν ὀνύχων,
 καὶ Χριστιανῶν γενέων, Θεῷ ὑποταγέντες, οὐκ ἠνέ-
 σκοντο, οὐδὲ κοιμῶν νέοι, τῇ μακροτάτῃ δουλεύουσι,
 οὐδὲ τοῖς ὄχλοις συναναστραφῆναι, ἀλλὰ καταλαθόν-
 τες τὴν ἐκ μεσημβρίας ἀόικτον πόρῳ που κειμένην
 τῆς οἰκουμένης, συνεστήσαντο καλύβας, ὅσον διαφυ-
 γεῖν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τῆς ἡλικίας λαμπρότης, καὶ τὴν
 δρόσον τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος. Ἐν αἷς διάγοντες, εὐχίας
 καὶ ἀναγνώμασι τὸν ἑαυτῶν κατηνάλωσαν ἡρώων,
 τοσοῦτον θλιβέντες τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν ἐν ἔργοις
 σωματικαῖς, ὅσον εἰς προφῆν εὐτελεῖ ἐπαρκέσαι, ἅμει-
 νον τήγχεσθαι συναγελάζεσθαι δορᾶσαι καὶ στρου-
 θοῖς ἢ βουβάλαις, ἢ συνευχεῖσθαι τοῖς Θεοῖν ἀγροῦ-

Christi imitator, injurias remittere debuit. DIAC. Ubinaq̃ vero vituperantur quinque millia a Ser-
 vatore, ut dixisti? non enim scriptum est. EP. Cum secundo congregati ad Christum accesserunt, et audierunt: *Queritis me, non quia vi-* *Joan. 6. 26.*
distis signa et prodigia, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. Theodorus ait:
 Manifestissima res est. EP. Qui autem vitupera-
 bilis, hoc ipso et malus est. DIAC. Ita sane. EP. Malos igitur, an bonos pavit Servator? DIAC. In
 confesso est, quod malos: *Non enim egent qui* *Luc. 5. 31.*
sani sunt medico, sed qui male habent. EPISC. Quid igitur? male fecit Olympias, Dominum
 suum imitata. *Qui pluit et solem oriri facit su-* *Matth. 5.*
per justos et injustos: licet Pharisei exprobrent *45.*
 discipulis, dicentes: *Magister vester cum publi-* *Ibid. 9. 11*
canis et peccatoribus manducat et bibit. DIAC. Præter intelligentiam, ut video, a multis vitu-
 perantur quidem honesta, et turpia diliguntur. EP. Cur ista dicis, veritatis amantissime Theodore?
 DIAC. Quia nisi sermonem tuum cum ratiocinatione aperuisses ut explicuisses, in stolidam
 abripiebar sententiam, scopo libertatis non atten-
 dens, sed Theophili fabulis. EP. E contrario igitur, si viri illi sancti demonstrentur, nedum ma-
 li, sed et qui multis ab improbitate ad virtutem
 rederunt: manifeste apparebit illorum perse-
 cutor non dignus persecutione, sed miseratione,
 ut qui bonos semper vexavit, malos suscipiat. F
 DIAC. Ita est, ut dicis. Nam licet illi sapientes et
 sancti non fuerint, ut plerique dicunt, extra re-
 prehensionem erit Olympias, ut patet ex supe-
 riori ratiocinio, quæ Servatoris imitationem exhi-
 buerit. EP. Quodnam vero gestorum fidelius tes-
 timonium vides? Evangelii an Theophili? DIAC. A
 Apage sis, quæso: constat enim apud omnes, il-
 lum ira quadam et ambitione impulsus eos pro-
 jecisse, et hanc ab superstitione et odio profectam
 esse, causante Theophilo, monachos ipsum con-
 vicis appetuisse. Cum enim servilibus suis blan-
 ditis nihil profecisset, et nihil ab ea præter edu-
 lia et xenia accepisset, ad convicia vertit se: ejus
 enim is mos in omnibus. EPISC. Audi igitur, dia-
 conorum optime. Nam video publico prodesse te:
 illa enim in juventute gravitas pignus quoddam
 est, te in senectute honorabilem fore. Viri isti a
 parentibus Christianis orti, et a teneris unguicu-
 lis Deo subditi, numquam passi sunt, ne admo-
 dum quidem adolescentuli cum essent, servie
 vanitati, neque cum turba versari, sed occupan-

^a [ἐλευθέρας Coteler 676, C. Salvin. ἀληθείας?]

^b [Georg. τὸν ἥρωα ἐρρί-]

tes solitudinem, quæ ad meridiem est, procul ab hominum domicilio sitam, sibi constituerunt turguria, quibus tantum solis radiorum molestias evitarent et aeris rorem. In quibus viventes, orationi atque lectioni tempus suum impenderunt, adeo contritis volis manuum in operibus corporis, quantum satis esset ad tenuem victum: melius rati vivere cum capreis et struthiocamelis et bubalis, quam epulari cum hominibus qui ignorant Deum. Horum natu maximus, nonaginta ferme egressus annos, conversatus est cum beato Antonio, Hierax ipse appellatus, quod proprium nomen usque ad hunc diem retinet. Alius vero Ammonius sexagenarius cum duobus fratribus monachis et uno episcopo, qui sub Valente cum boias tulissent, exsularunt, ut novit omnis Alexandria: tanta præditi scientia, ut nihil Scripturarum eos fugeret, quæ perisque impervia sunt. Ex his duo quidem quiescunt, mortui Constantinopoli: Ammonius autem, ut narrarunt Aurelius et Sisinnius, circa vitæ exitum prophetavit, post magnam persecutionem et schisma in Ecclesia pessimum exitum reportaturos ejus auctores, et sic Ecclesias unitum iri. Quod quidem ex parte factum est, et fiet. Inde enim quorundam episcoporum et laicorum corpora moribus occupans, variis doloribus distrahebat, lenta quidem febre viscera perurens, atque intolerabili pruritu totam corporis superficiem unguibus fodicans, crassique intestini continui dolores. Alio aqua intertecte laborante, lividi pedum tumores: alteri autem humores nunc calidi, nunc frigidi, per quatuor articulos defluentes, digitos, qui male subscripserant, tremore affliciebant: et abdominis inflammatio seu tumor, et per membrum quoddam putredo pessimum odorem procul dispersgens, et vermes generans. Præterea orthopnoea et respirandi difficultas, atque omnium membrorum distentio: item nocturnæ imagines in rabiosos canes, et strictis ensibus barbaros, peregrinam et turbulentam vocem sonantes transformabantur in somnem somnum peragentibus. Alius autem, qui ex equo decedens, cum caulis in morem dextrum crus sibi fregisset, statim vitam abruptit: alius, interclusa voce, octo menses in lecto maceratus est, qui ne ori quidem suo manus admovere valebat. Alteri vivo crura ad genua usque paulatim

σιν ἀνθρώποις. Τούτων δὲ μὲν γεραϊότατος ἀμφοῖν τὰ ἐννεήκοντα παριππάζας ἔτη, συναναστρέφει τῷ μακαρίῳ Ἀντωνίῳ, ἑρπὺς καλούμενος, τὸ κύριον ὄνομα εἰσέτι καὶ ἑνισχύων· ὁ δ' ἕτερος Ἀμμώνιος, σὺν ὅσιν ἀδελφοῖς ἀσκηταῖς καὶ ἐνὶ ἐπισκόπῳ, οἱ καὶ κλεισπορήσαντες ἐπὶ Οὐδέωντος, ἐξωρίσθησαν, ὡς πᾶσα ἐπιγινώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἐξήκοντούτους· τοιοῦτοι ὄντες ἐν γνώσει, ὡς μηδὲν αὐτοὺς διαφεύγειν τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς τοῖς πολλοῖς ἀπορουμένων. Ὡν οἱ μὲν δύο ἐκοιμήθησαν, τελευτήσαντες ἐν Κωνσταντινουπόλει· Ἀμμώνιος μὲν, ὡς οἱ περὶ Ἀδρήλιον καὶ Σισίνιον διηγρήσαντο, προηρτηύσας περὶ τὴν ἐξοδόν, ὡς μεγάλῳ διωγμῷ ἐπιγενομένου καὶ σχίσματος ταῖς Ἐκκλησίαις, ἀσχίστους τέλος ἀπενεγκίην τοὺς αἰτίους, καὶ οὕτως ἐνωθῆναι τὰς Ἐκκλησίας· ὁ δὲ καὶ ἐκ μέρους γένεσθαι, καὶ γενήσεται. Ἐντεῦθεν γάρ τινων τὰ σώματα, ἐπισκόπων τε καὶ λαϊκῶν, ἡ νόσος παραλθεύσας, ποικίλους πάθεις ἐμερίζετο, πυρετῷ μὲν μαλακῷ τὰ σπλάγχνα διακαίονσα, κνησμῷ δ' ἀπορήτοι τὴν ἐπιφάνειαν ὅλην τοῖς ὀνύχῃ ἐξορύττουσα, κώλου τε συνερεῖς ἀλγρόδους. Τινὲς περὶ τὴν τοῦ πάθος ὑδρωπικῶντος οἰδήματα περιλινά· ἑτέροις δὲ βράματα περὶ τὴν τέσσαρα ἄρθρα θερμὴν ψυχρὴν τὴν κακῶς υπογράφαντας δακτύλους ἔφρισσε, τοῦ τε ἤτρου φλεγμονή, καὶ διὰ μορίου τινὸς σηπεδὸν δυσωδίαν εἰς μακρὴν παρατείνουσα, σκώληκας γεννῶσα. Ὁρθόπνοια τε πρὸς τούτοις καὶ δύσπνοια, καὶ πάντων τῶν μελῶν διατάσεις· φαντασίαι τε νυκτεριναὶ εἰς κύνας λυτῶντας καὶ ζιγφρείς βαρβάρους, ἀλλόγλωσσον, κυματώδη φωνὴν ἔξελχόντες, μετεσχηματίζοντο, αὐπνον τὸν ὕπνον ἀποτελοῦσιν. Ἄλλοις δὲ ἐξ ἵππου πεσὼν, καὶ καυλῶν τὸ δεξιὸν κατεάξας σκέλος, παρατυκῆα τὸ ζῆν ἀπέβρῃξεν· ἄλλος ἀποκλεισθεὶς τὴν φωνήν, ὀκταμηνιαῖον χρόνον ἐπὶ κλίνῃς ἐταριγέσκειτο, μηδὲ τῷ ἰδίῳ στόματι τὰς χειράς προσάγειν δεδυνημένος. Ἄλλοις δὲ ζῶν τὰ σκέλη εἰς γονάτων καθ' ὀλίγον ἐπρίζετο ἐπὶ τριετίαν, ἐρυσσιπείου ὄθην τὰς ἀρομὰς γεννῶντος· ἄλλος τὴν γλῶσσαν οἰδήσας, ὡς φασι, μετὰ λάρβου πυρετοῦ, ὡς διαφραγμα κείσθαι τῷ στόματι ἀντερείδων τοῖς ὀδοῦσι, μὴ γουρούσης τῆς γλώσσης ἐν τῷ ὀρισμένῳ παρὰ τῆς φύσεως τόπῳ, ἐν πυλῶν γράφας ἐξομολόγησιν ἐποιεῖτο. Καὶ ἦν ἰδεῖν θελάτον ὄργην διαφόροις τιμωρίαις στρατηγούσαν. Οἱ γὰρ τὸν τῶν ψυχῶν ἱατρὸν καὶ ἐπακοῶν παρορῶντας, καὶ μεταστῆσαντες τοῦ τῆς σωτηρίας ἐργαστηρίου τὸν ὑποφύγην τούτου, τοῖς τῶν σωμάτων ἱατροῖς εἰς αἰκισμὸν παρεδίδοντο, ὀδύνῃν

b [Codex ἑνισχύων.]

c Georg. τὴν ἐξοδὸν τοῦ βίου. [Idem infra ἐπισκόπων τὰ καὶ κληρικῶν, ὁμοίως δὲ καὶ λαϊκῶν ἡ νόσος.]

d [Cod. σκώληκας. Fort. σκωλήματα. Salvin. σκώληκας]

Georgius.]

e [Fort. ἐλχόμενος, barbaros nempe, vel ἐλχόμενος de aegris ipsis: et paulo ante καὶ κυματώδη, itenque mox λυπεύουσαν.]

149. μὲν ἐπιτορηγούτων τοῖς νομιζομένοις φαρμάκοις, σωτηρίαν δ' οὐκ ἐμποιοῦντων. Τίς γὰρ ἰάσεται τὸν ὑπὸ Θεοῦ τιμωροῦμενον, ὡς ὁ προφήτης λέγει· Μὴ ἱατροὶ ἀναστήσουσι, καὶ ἔξωμολογήσονται σοι· Ὁσῶς ἀπώλλυντο πάντες οἱ ἀντιπράττοντες τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἐκκλησίας σου, Κύριε. Λέγεται δὲ τὸ μνημα τοῦ μοναζόντος Ἀμμωνίου νόσους τὰς περὶ βίγος ἐλαύνειν. Τέθραται δὲ ἐν τῇ μαρτυρίῳ τῶν Ἀποστόλων, πέ-
 ραν ὁλαΐσσης. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Διοσκόρος, ὡς φα-
 σιν, εὐζάμενος πλείστα, ἡ εἰρήνην ἰδεῖν τῶν Ἐκκλη-
 σιῶν, ἡ τέλος τὸ ἑαυτοῦ, κατηξιώθη τοῦ τέλους, ἐπει-
 δὴ οὐκ ἦν ἅγιος ὁ κόσμος τῆς εἰρήνης. Ταρεῖς ἐν τῇ
 πρὸ τῆς πύλης μαρτυρίῳ*, ὡς τὰς πλείστας τῶν γυ-
 ναϊκῶν καταλειψάσας τῆς μάρτυρος τοῦς ὄρκους,
 κατὰ τῶν εὐχῶν Διοσκόρου ὁμνύειν. Περὶ δὲ τῶν
 λοιπῶν ἀσκητῶν πολὺς μοι λόγος καταναλλίσσεται εἰς
 τὸ διηγέσασθαι, ἵσως ἐπιειγομένου σου, φερόνυμι ἀν-
 ὄρωπε. Ὁ δὲ διὰ τῶν τρισάθλιον, τοῖς τῆς ἀρε-
 τῆς διηγῆμασι μὴ διδοῦς γύραν· Λέγει τοῖνυν, πα-
 ρακλῶ, καὶ οἰωδῆποτε λόγῳ εὐλόγῳ ἀπάγαγέ μου
 τὸν νοῦν τῶν βιωτικῶν νοημάτων. Ὁ ἐπίσκ. Ἐστὶ
 τοῖνυν ἕτερος Ἰεράξ, Ἑλληνικῷ μὲν καλούμενος ὀνό-
 ματι, πνευματικὸς δὲ κεκοσμημένος τρόπος· ὅς τὰ
 μὲν πρῶτα ἐξω πάσης Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος ἐν τῇ
 Πορφυρίτῃ ὄρει μόνος ἀναχωρήσας, ἀνευ πνοῆς ἀν-
 ὄρωπινης, τέσσαρα ἑκατέρησιν ἔτη, μόναις ταῖς
 ἀρεταῖς ἀρχοῦμενος εἰς παρακλήσιν· ἐπειτα δὲ τῇ
 160. τῇς Νιτρίας ἐρήμῳ εἰκοσιπέντε ἔτη ἅμα τοῖς προσι-
 ρημένοις πατράσιν. Τούτῳ δαίμονες ἐπιστάντες, ὡς
 αὐτοὺς ἡμῖν διηγῆσατο, πολυχρόνιον ζωὴν ὑποβάλλον-
 τες, ἀπὸ τῆς προκειμένης ἐλπίδος σαλεύειν ἐσπούδα-
 ζον, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀγγέλους φωτός· πεντή-
 χοντα ἔτη, λέγοντες, ἔχεις ζῆσαι, πῶς καρτερήσεις ἐν
 τῇ ἐρήμῳ; Ὁ δὲ τῇ συνέσει διὰ τῆς πίστεως ἀνθυ-
 ποφέρει φήσας· Ἐλυθήσατέ με, ἐλάττονα τῆς προέ-
 σεως τὸν χρόνον εἰπόντες· διακοσίῳ γὰρ ἔτῳ πα-
 ρασκευὴν ἐποιήσαμην ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες
 ὄρχοντο ὀλοϋζόντες. Καὶ τοῦτον τὸν τοιοῦτον, ὃν οἱ
 δαίμονες οὐκ ἐσάλευσαν, πολυμήχῃ χρόνον εἰς ἀκη-
 δίαν σοσιασμένοι, ὁ πάσις Θεόφιλος διὰ προσταγμα-
 161. τὸν αὐτὸν μετανέστησεν, καὶ εἰς τοσαύτην περιέστη·
 σεν ἀνάγκῃ, ὡς καὶ στρατόπεδον καταλαθεῖν· ὅς νῦν
 μετὰ τὴν κοίμησιν Ἀμμωνίου τὴν πανένημον πάλιν
 κατελιπε, τὴν τοῦ ἀρότρου παραβολὴν φανεθεῖς.
 Ἄλλος πάλιν πρεσβύτερος Ἰσαὰκ λεγόμενος, μαθη-
 τῆς Μακαρίου τοῦ μαθητοῦ Ἀντωνίου, φιλήρημος εἰσα-
 ἄγαν, πεντηχστὸν ἔτος ἄγον, κατὰ διάνοιαν σώζων
 τὴν πᾶσαν Γραφὴν, κεράστας ἀρεῖς ἐν ταῖς χερσὶν
 ἀκινδύνως βασιάνων, παρβένος ἐκ μητρας, ἅ ἐπταε-
 τὶς καταλαβὼν τὴν ἐρημον, μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη

per triennium dissecta sunt, crysipelate videlicet materiam suppeditante: alius inflata, ut aiunt, lingua, cum febre vehementi, ut gurgulionis interseptum in ore esset dentibus addixum, cum lingua in loco sibi a natura definito non haereret, in pugillari confessionem scripsit. Et cernere erat divinitus immissam iram, variis poenis bellum inferentem. Qui quidem animarum medicum et delinitorem exacerbarant, atque Dei interpretem a salutis officina dimoverant, corporum medicis ad vexationem tradebantur: qui dolorem quidem solitis remediis augebant, salutem autem non procurabant. Quis enim medebitur ei, qui a Deo punitur? ut ait propheta: *Numquid medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?* Sic omnes Ecclesiae tuae pacis adversarii perierunt, Domine. Ceterum fertur sepulcrum Ammonii monachi horrore febris expellere. Sepultus vero est trans mare in martyrio Apostolorum. Porro episcopus Dioscorus, qui, ut dicunt, plurimum Deum precatus fuerat, ut aut pacem Ecclesiarum videret, aut moreretur, morte dignus habitus est, quoniam mundus pace dignus non erat: et sepultus in martyrio, quod est ante portam: ita ut plurimae mulieres, omissis per sanctam martyrem juramentis, per preces Dioscori jurarent. De reliquis autem monachis multus mihi sermo conseruere in narrando: et tu fortasse ad alia festinas, o vir tui nominis, Theodore. **DIAC.** Et quis adeo infelix, ut narrationibus de virtute locum non praebeat? Dic igitur, quaeso, et quocumque rationali sermone animum meum a secularibus cogitationibus abducito. **EPISC.** Est igitur alter Hierax, profano quidem nominatus nomine, epiritibus animi moribus exornatus: qui primum quidem extra totam Egyptum et Thebaidem in montem Porphyriten solus secesserat, et quidem sine ullo hominis afflatu, quatuor annos perseveravit, solis contentus virtutibus ad solatium: postea in solitudine Nitriae viginti quinque annos egit cum supradictis patribus. Huic demones in-
 stantes, ut ipse nobis narravit, longævam vitam promittentes, a proposita spe ipsum dimovere studebant, transformantes se in angelos lucis, dicentes: Quinquaginta annos adhuc victurus es: quomodo in eremo perdurabis? Ille autem sapien-
 ter per fidem respondit, dicens: Contristasti me, brevius propositi mei tempus dicentes: ducento-
 rum enim annorum apparatus mihi in eremo in-

Psalm. 87.
 11.

* Addit Georg. τῇ ἐν τῇ ὁρί.

* Georg. πενταετής.

struxeram. Quod ut audierunt, ululantes disces-
serunt. Et hunc ipsum, quem demones non com-
moverant, diuturnum ei vitæ tempus promitten-
tes, ut virum in desidiam pertraherent, Theo-
philus papa Principis edicto migrare jussit, et ad
talem redegit necessitatem, ut ad Comitatum iret :
qui nunc post mortem Ammonii, rursum desertis-
simam solitudinem repetiit, aratri evangelici ve-
ritus parabolam. Alius rursus presbyter Isaac no-
mine, discipulus Macarii, qui fuit discipulus An-
tonii, solitudinis amantissimus, quinquaginta an-
nos agens, Scripturam omnem memoriter tenens,
cerastas serpentes in manibus sine periculo por-
tans, ex matris utero virgo, cum septennis solitu-
dinem incolere cœpisset, post quadraginta annos,
cum prædictis, a Theophilo Papa, veluti cribro,
excussus est. Alter Isaac presbyter, et ipse di-
scipulus ac successor Cronii presbyteri, discipu-
li ejusdem Antonii, Scripturarum et ipse perites
quam qui maxime, hospitalis si quis alius, adeo
ut præ summa humanitate hospitium in eremo
construxerit ad refrigerium ægrorum monachorum
et peregrinorum, ad inviscendos beatos pa-
tres illuc advenientium (dicitur autem ab omni
ira alienus), trigesimum annum cum egisset in
secessu, una cum his vexatus est. Ex his autem
Isaac prior centum et quinquaginta sub se mona-
chos habebat : cujus discipulos septem aut octo
episcopos constituit Theophilus, dum Theophi-
lus, hoc est, Dei amans, esset : alter autem du-
centos et decem : cujus etiam discipuli plurimi
episcopis annuerati sunt. Hi sunt, quos nudius-
tertius memoravimus Isidori presbyteri causa a
Theophilo Papa ejectos ex eremo. Hi sunt, quos
sacerdotes et diaconi deseperunt ; et quos in vi-
rorum confusionem virilis mulier suscepit, atque
in episcoporum condemnationem mulier diaconis-
sa hospitio excepit ; cujus laus in Ecclesiis mul-
tarum rerum causa celebratur : Samaritanum il-
lum, quicumque tandem ille sit, imitata, qui a
latronibus vulneratum, semivivum in descensu
Jericho inveniens, proprio illum imposuit jumen-
to, et ad stabulum usque tulit, atque humanita-
tis oleum cum adstringente vino permiscens, vul-
neribus medicinam fecit. Et hæc quidem de istis
dicta sint. Quantam autem et pecuniarum et
prædiorum copiam pauperibus distribuerit, non
meum est dicere, sed eorum qui beneficium acce-
perunt : exsul quippe cum essem, ei oneri non fui.
De ea vero audi quid præclarius. Parentibus or-

σὺν τοῖς προεირρημένοις παρὰ τοῦ πάπα Θεοφίλου ἐσι-
νάζετο. Ἔτερος Ἰσαὰκ πρεσβύτερος, καὶ αὐτὸς μα-
θητὴς καὶ διάδοχος Κρονίου τοῦ πρεσβυτέρου, μα-
θητοῦ καὶ αὐτοῦ Ἀντωνίου, γνωστικὸς καὶ αὐτὸς ἐν
Γραφαῖς υπερβαλλόντως, φιλόθεος εἰ καὶ τις ἄλλος,
ὥς δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ξενοδογεῖον κατα-
σκευάσει ἐν τῇ πανερήμῳ εἰς ἀνάψυξιν καὶ τῶν ἀρ-
βωστούντων μοναχῶν, καὶ τῶν ἐπιγρωιαζόντων ξέ-
νων θέας ἔνεκεν τῶν μακαρίων πατέρων, ὧσι δέ,
ὄργης ἀλλότριος, τριακοστὸν ἔτος ἄγειν ἐν τῇ ἀναχω-
ρήσει, σὺν τοῦτοις ἐκκαυεῖτο. Τούτων ὁ μὲν πρό-
τερος Ἰσαὰκ ἑκατὸν πεντήκοντα εἶχεν ὅρ' ἑαυτὸν
ἀσκητάς· οὗ καὶ μαθητὰς ἐπισκόπους κατέστησεν ὁ
Θεοφίλος ἕως ἑπτὰ ἡ δέκα, ἡνίκα θεοφίλος ἦν· ὁ δ' ἑ-
τέρος διακοσίους δέκα, καὶ αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ἐπι-
σκόποις μαθηταὶ καθηριθμήθησαν. Οὗτοι εἰσι, περὶ
ὧν τρίτην ἡμέραν διηγησάμεθα, Ἰσαδώρου χάριν τοῦ
πρεσβυτέρου τῆς ἐρήμου ἡλᾶσθαι παρὰ Θεοφίλου
τοῦ πάπα. Οὗτοι εἰσιν, οὓς παρίδον ἱερεῖς καὶ λαοί-
ται, καὶ εἰς αἰσχύνην ἀνδρῶν ἀνδρεία γυνὴ ὑπεδέ-
ξατο, καὶ εἰς κρίμα ἐπισκόπων διάκονος ὤφειλε ἐξέ-
νισεν, ἧς ὁ ἔπαινος ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐμπολιτεύε-
ται πολλῶν ἔνεκεν, τὸν Σαμαρείτην ἐκείνον, οὗτις
ποτέ ἔστι, μιμησάμενη, ὅς τὸν ὑπὸ ληστῶν συντρι-
βέντα, ἡμιθανῆ, ἐν τῇ καταβάσει Ἱερὺχὸς εὗρων, ἐπὶ
τὸ ἴδιον ἐπεβόησεν ὑποψύγων μέχρι τοῦ πανδοχείου
ἐνηνογῶς, καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἔλαιον σὺν τῷ
στύφοντι οἴνῳ κεράτας ἵσαστο τὰ οὐράματα. Καὶ ταῦ-
τα μὲν εἰρήσθω. Ὅσῃν δὲ περιουσίαν χρημάτων ἡ
κτημάτων τοῖς δομένοις διένειμεν, οὐκ ἔμην τὸ λέ-
γειν, ἀλλὰ τῶν εὖ παθόντων· ὑπερρίος γὰρ ὢν, ἀβα-
ρὴς ἐφυλάχην. Ἀκουσὸν δὲ τῆς μεϊζονος ἀρετῆς.
Ὅρῃν γὰρ ἀνδρὶ συναρβύσεια οὐ συνεγνωθήκη παρὰ
τοῦ προγνώστου Θεοῦ, τοῦ προορίοντος τὰς τῶν ἀν-
θρώπων ἐκβάσεις, οὐδὲ εἰκοσι μῆνας δουλεῦσαι τῇ
τῆς σαρκὸς ἡρόνῃ τῆς πάντων βασιλευούσης, τοῦ συν-
αχθέντος αὐτῇ συντόμως τὸ τῆς φύσεως χρέος ἀπι-
τηθέντος. Λέγεται δὲ παρθένος ὑπάρχειν, ὥς ἡ φύσις
διθάσκει. Δυναμένη γὰρ τῷ ἀποστολικῷ νόμῳ δου-
λεῦσαι τῷ, Βούλομαι νεωτέρας γῆρας γασμεῖν, οἰ-
κοδεσποτεῖν· οὐκ ἠέσχετο, καίπερ καὶ γένει καὶ
πλούτῳ καὶ παιδείᾳ μαθημάτων πολυτελῶν, καὶ
εὐρύτῃ φύσει καὶ ἀνδρὸς ὥρᾳ κεκοσμημένη, δο-
κάδος δίκην τοῦ δευτέρου γήμου τὴν παγίδα ἀνε-
κτὸς ὑπερπερήσασα. Δικαίῳ γὰρ νόμῳ οὐ καί-
ται, ἀλλ' ἀνοποτάτοις, βεβήλοις, ἀκορέστοις πε-
ρὶ φθοράν. Ἐτυχε δὲ κατὰ τινα φθόνον σατανικὸν
δηλατορευθῆναι ταύτης τὴν ἄωρον χηρείαν εἰς τὰς
ἀκοὰς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὃς ἔσπευσεν αὐτὴν
Ἐλπίδιῳ τινὶ συγγενεῖ ἑαυτοῦ Σπάνῳ συνάψαι εἰς

Luc. 9. 62.

P. 102

P. 101

P. 100

^b Codex τὸς τῶν ψυχῶν ἐλθ.

γάμον. Καὶ πολλὰ λιπαρήσας τὴν ἄνθρωπον, ἀπο-
 γὼν ἐλυπηθῆν, δηλωσάσης αὐτῆς· εἰ ἐδούλετό με ὁ
 34. ἐμὸς βασιλεὺς ἄρρενι συζῆν, οὐκ ἂν μου τὸν πρῶτον
 ἀφείλετο· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνεπιτήδειόν με τῇ πεφυρ-
 μένῳ βίῳ ἔγνων, μὴ δυναμένην ἀνδρὶ ἀρίστῳ, κα-
 κείνων τοῦ τέσμου ἡλευθέρωσε, καὶ με τοῦ βαρυτάτου
 ζυγοῦ καὶ τῆς ἀνδρικῆς δουλείας ἀπῆλθε, τὸν χρη-
 στὸν αὐτοῦ ζυγὸν τῆς ἐγκρατείας ἐπιβίῃ μου τῇ δια-
 νοίᾳ. Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην προστάσσει τῷ
 ἐπαρχῷ τῆς πόλεως, φρουρεῖσθαι ταύτην τὰ πρά-
 γματα, μέχρι οὗ πληρώσει τριάκοντα ἔτη τὴν τοῦ σώ-
 ματος ἡλικίαν. Ὁ δὲ ἐξαυτῆς λαθὼν τὴν τοῦ βασιλεῖος
 ἐπιτροπὴν, εἰς τοσοῦτον αὐτὴν ἔβληθεν, ὑποβιβάλλο-
 νος ὑπὸ τοῦ Ἐλπίδιου, ὥς μὴ ἔχειν ἐξουσίαν μηδὲ
 τοῖς ἐπισκόποις συνυγρᾶναι τῶν ἐπισκόπων, μηδὲ
 ἐκκλησίᾳ παραβάλλειν, ἵνα στενωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀκη-
 δίας, καταπέσῃ εἰς τὴν αἵρσιν τοῦ γάμου. Ἦ δὲ
 πλέον ἤσθεῖσα, καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστήσασα, ἀντε-
 δῆλωσε τῷ βασιλεὶ ταῦτα· πρόπουσαν βασιλεῖ, καὶ
 ἀρμόττουσαν ἀρετὴν ἐπισκόπῳ εἰς ἐμὴ τὴν ταπεινὴν
 ἐπεδείξω, δέσποτα, κελείσας παραφυλαχθῆναι μου
 τὸ βαρυτάτον φορτίον, περὶ οὗ ἐφρόντιζον, ὅπως διοι-
 κηθῇ· μεῖζον δὲ ποιήσεις, προστάξας αὐτὸ τοῖς πενο-
 μένοις καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις διασκορπισθῆναι. Ἐγὼ
 65. γὰρ * ἀπυρξάμενη πάλαι τὴν ἐκ τῆς διανομῆς κενο-
 δοξίαν, ὅπως μὴ ἀμείλσω τοῦ τῆς φύσεως πλοῦτου,
 ἐλιπτομένη περὶ τὴν ἡλὴν. Ὅπως ἐπενολήθην ἀπὸ
 τοῦ πρὸς Μάξιμον πολέμου, προσέταξεν ἐξουσιάζειν
 αὐτὴν τῶν πραγμάτων, ἀκούσας τὸν τῆς ἀσκήσεως
 αὐτῆς τόνον. Ὁ δὲ διάκ. Δικαίως οὖν αὐτὴν ἐτίμα ὁ
 Ἰωάννης, ἀσκουμένην οὕτως. Ὁ ἐπίσκ. Ἀπέχεται
 μὲν γὰρ ἐμφύλων, * ἀλουτὴ δὲ τὸ πλείστον· ἂν δὲ
 χρεια γένηται δι' ἄρρωστίαν (πάσχει γὰρ συνεχῶς
 τὸν στόμαχον), σὺν τῷ χιτωνίσκῳ τοῖς ὕδασι κατα-
 βῇ, αἰδομένη καὶ ἑαυτὴν, ὥς φασιν. Ὁ δὲ διάκ.
 Λέγεται δὲ καὶ αὐτὴ πᾶν τεθεραπευκέναι τὸν μακά-
 ριον Ἰωάννην. Ὁ ἐπίσκ. Καὶ τί ἄξιον τῆς αὐτοῦ
 ἀρετῆς εἰς αὐτὸν ἐπεδείξατο· εἰ μὴ τὸ ἀπερίσπαστον
 τῆς καθημερινῆς μάζας παρασχολοῦν· ὅπερ ἔστιν οὐ
 μικρὸν τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἐργάταις, νύκτωρ τε καὶ μεθ'
 ἡμέραν τὰ τοῦ Χριστοῦ μεριμᾶσθαι· ὡς λέγει Παῦ-
 λος, ἀσπαζόμενος Περσίδα, τὸ αὐτὸ τῇ Ὀλυμπιάδι
 τάχα καμύσῃ. Ἀσπάζεσθε, γράφων, Περσίδα τὴν
 ἀγαπῆτην, ἥτις πολλὰ ἐκοπίσεν ἐν Κυρίῳ. Οἱ πάν-
 τες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, καὶ οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ.
 166. Οἶδα ταύτην τὸν μακάριον Νεκτάριον πλέον τεθερα-
 πευκέναι, ὥς καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς αὐτῇ πεί-
 θεσθαι. Ἀμφιλόχιον δὲ καὶ Ὀπιμιον καὶ Γρηγόριον
 καὶ Πέτρον τὸν ἀδελφὸν Βασιλείου, καὶ Ἐπιφάνιον
 τὸν Κύπρου, τοὺς ἁγίους, τί δεῖ καὶ λέγειν, οἷς καὶ
 κτήματα ἀγρῶν καὶ γρόμματα ἐδωρήσατο· Ὀπιμίον

bata, viro conjuncta cum esset, ita Deo volente,
 rerum omnium praescio et humanos eventus prae-
 vidente, vix viginti menses carnis voluptati, quae
 omnibus imperat, servivit, cum maritus ejus
 B naturae debitum cito persolvisset. Dicitur autem
 nunc etiam et virgo esse. Quae enim potuit apo-
 stolicae legi servire: *Folo adolescentiores viduas* 1. Tim. 5.
nubere, matres familias esse; ea quidem non susti-
 nuisset; tamen cum genere et opibus, atque cogni-
 tione plurimum scientiarum, necnon ingenio libe-
 rali et forma atque aetatis flore exornata esset,
 secundi conjugii laqueos, capreae instar, audacter
 transiliens. *Iusto enim lex posita non est, sed* 1. Tim. 1.
jugum detrectantium, profanas, et iis qui li- 5:
bidine expleri non possunt. Contigit autem per
 C quendam satanae invidiam, ut ejus praematura
 viduitas delatione ad Theodosii Imperatoris au-
 res perveniret, qui eam Elpidio cuidam, cognato
 suo, Hispano, in matrimonium dare cupiebat.
 Hic cum eam multum orasset, nec quidquam ab
 ea impetrasset, dolore affectus est, significante
 illa: Si me voluisset Rex meus cum viro vivere,
 D vium mihi non abstulisset: quoniam autem me
 conjugalis vitae minime idoneam cognovit, nec
 posse viro placere, et illum e corporis vinculis
 liberavit, et me a gravissimo jugo atque a viri
 servitute eripuit, suave suum castimoniae jugum
 menti meae imponens. Post hoc responsum jubet
 Theodosius Praefecto urbis, ut ejus bona serva-
 rentur, usquedum triginta aetatis annos exple-
 set. Qui statim post Imperatoris mandatum, et
 E eousque eam vexavit, incitatus ab Elpidio, ut
 ne facultatem quidem haberet cum insignibus
 episcopis colloquendi, neque ad ecclesias acce-
 dendendi: ut prae angustiis animi in conjugii volun-
 tatem decideret. Illa vero ob haec laetior, et gra-
 tias Deo agens, talia Imperatori renuntiavit:
 Imperatori debitam et congruam episcopo virtu-
 tem in me humilem exhibuisti, Domine; man-
 dans grave onus meum custodiri, cujus curam
 habebam, ut administraretur. Majus autem fece-
 ris, si illud pauperibus et Ecclesiis distribui jus-
 seris. Ego enim jam dudum vanam gloriam ex
 ejusmodi distributione deprecata sum, ne negli-
 gerem animae divitias, rebus terrenis implicita.
 Itaque postmodum reversus a bello adversus Ma-
 ximum, jussit eam bonorum suorum potestatem
 habere, audita virtutis ejus magnitudine. *Diag.*
 Merito ergo eam honorabat Joannes, quae hanc
 vitae regulam servabat. *Episc.* Abstinet autem ab

* [Georg. ἐπυρξάμενη.... κενοδοξίαν ἐκφυγεῖν.]

α [Cod. ἀλουτῇ sic. Leg. ἀλουτῇ. Georg. ἀλουτρος.]

b [Cod. τὸν οὐλοσεσπότην. Alterum e Georgio receperunt Bened.]

Rom. 16.
12.
Philipp. 2.
21.

animatis, et rarius balneo utitur. Si autem propter infirmitatem utitur (nam sæpius stomacho laborat), cum tunica in aquam descendit, se quoque ipsam, ut aiunt, reverit. **DIAC.** Dicitur etiam ipsa multum curasse beatum Joannem. **EMISC.** Ecquid dignum ejus virtute in eum præstitit? nisi quod non permisit quotidiano eum cibo distrahi: quod quidem minimum non est Christi operariis, interdiu noctuque de rebus Christi sollicitis. Similiter Paulus, salutans Persidem, quæ ipsi fortean non dissimile ministerium præbuit: *Salutate, inquit, dilectam Persidem, quæ multum laboravit in Domino. Omnes enim quæ sua sunt querunt, et non quæ Christi.* Scio et beatum Nectarium plus eam coluisse, ita ut in ecclesiasticis rebus ei obtemperaret. Sanctos vero Amphilochem et Optimum et Gregorium ac Petrum, fratrem Basili, atque Epiphanium, Cypri episcopum, quid attinet dicere, quibus agrorum possessiones et pecunias dederit? Moriente autem Constantinopoli Optimo, ejus etiam oculis manibus suis clausit. Præterea miserrabiles quoque illos non mediocriter refrigeravit in omnibus, Antiochum, Acacium et Severianum; atque, ut uno verbo ex parte complectar, omnes peregrinantes clericos, et monachorum ac virginum infinitam multitudinem. Joannes tamen, utpote missus qui exemplo esset, ut ita dicam, venturis episcopis, quomodo vivere debeant, decreverat secundum Paulum, suis stipendiis prædicare pœnitentiam: nihil ecclesiasticarum rerum attingens, quotidianum dumtaxat cibum sumebat, talem semper curam fugiens. Aiunt autem verecundia affici visum, dum sensibili vesceretur cibo. Quemadmodum enim in pomis, cum ea ad summam pervenerint maturitatem, in ramo permanere non sustinent, domini manum poscentia: sic et in sanctis, cum supra modum cælestium rerum pulchritudine capti sunt, ante definitum vitæ exitum frui promissa beatitudine festinant. Sic et in herilibus parvulis. Illi enim sæpe crustula exspectantes, appositos cibos non tangunt, appetitumque cohibent, ut exspectata dulcedine saturarentur. Agnoscent autem hos sermones, qui iisdem vestigiis vitæ spiritualis insistent.

Eccli. 21. *Verbum enim sapiens si audierit sciens, laudabit illud, et ad se adjiciet.* **DIAC.** Consolatus es me, venerande pater, qui mihi accurate narraveris, et

Eccli. 21.
18.
CAP. XVIII.

* [ἀθήγειν, vox nihili. Interpr. non tangunt, ac si legisset ἀθίγειν, cujus tamen verbi desideramus alte-

δὲ τελευτώντος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδίαις χερσὶν ἐκάμυσεν. Πρὸς τοῦτοις καὶ τοὺς ἑλεεινοὺς οὐ μετρίως ἀνέβλυζεν ἐν πᾶσιν, Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανόν, καὶ ἀπλῶς ἐκ μέρους πάντας τοὺς παθόντας ἱερaticούς, ἀσκητῶν δὲ ἢ παρθένων ἀναριθμήτους. Ἰωάννης μέντοι, ἐπειδὴ κρίνας ἦν, ὡς εἶπεν, τύπος ἀποσταλὴς τοῖς μετέπειτα ἐπισκόποις, τὸ θῆπος ὀρεῖλουσι ζῆν, κατὰ τὸν Παῦλον, ἐν ἰδίῳ μισθώματι κηρύττει τὴν μετάνοιαν, μὴρὲνός ἀπτόμενος τῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἡμέρας μόνης ἐλάμβανε βρώματα, δραπετεύων αἰετὴν τοιούτην φροντίδα. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ αἰδομένην ἔθηκε, τῆς αἰσθητῆς μεταλαμβάνων τροφῆς. Ὡς περ γὰρ ἐπὶ τὸν μέλιον, ἐπὶ ἀν πεπανθῶσιν εἰς ἄκρον, οὐκ ἀνέγονται περριμένειν τῷ κλάδῳ, τὴν τοῦ δεσπότου χεῖρα ἐπισκεπτοῦντα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων, ὅταν ὑπερφυῶς ἐρραθῶσι τοῦ κάλλους τῶν οὐρανίων πραγμάτων, πρὸ τῆς ὀρισμένης ἐξόδου ἐπείγονται τυχεῖν τῆς ἐπαγγελίας· καθάπερ καὶ ἐπὶ τὸν δεσποτικὸν παιδίον. Ἐκεῖνα γὰρ πολλὰκις τῇ προσδοκίᾳ τῇ τῶν μελιπήκτων ἀθήγουσι τῶν προκειμένων βρωμάτων ἐπὶ φυλακῇ τῆς ὀρέξεως, ἵνα ἐμπλησθῶσι τῆς προσδοκωμένης γλυκύτητος. Γνωρίσωσι δὲ τοὺς λόγους οἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἔγνον τῆς πνευματικῆς πορείας ἐμβεθεκότες. Λόγον γὰρ συνετὸν ἐὰν ἀκούσῃ σοφός, αἰνέσει αὐτόν, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει. Ὁ δὲ διὰ. Παρεκάλεισάς με, τίμει πᾶτερ, πεποιημένους μοι περὶ πάντων διηγησάμενος τὰ αὐτὰ τῆς προλαβοῦσας σήμεως, μετὰ τίνος χάριτος ἀρτύσας τὰ εἰρημένα. Τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι οὐδὲν ἐβάρει τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τοῦ ἐπισκόπου τροφῇ, εἰ τῆς Ἐκκλησίας μεταλαμβάνεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κατὰ τὸν νόμον τοὺς τὰ ἱερὰ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ· καὶ πάλιν, τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; τίς δὲ ρυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐ μεταλαμβάνει; Ὁ τῆς Γραφῆς ἐστί ταῦτα καὶ πολλὰ ἕτερα; Ὁ ἐπίσκοπ. Πρεπόντως μὲν καὶ συνετῶς εἰρηκας, ὦ Θεόδωρε· πρόσθετος δὲ τοῖς εἰρημένοις λόγους καὶ τὰ ἐπόμενα ῥήματα. Ἐξουσίας γὰρ διδομένης παρὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου τοὺς τὰ ἱερὰ ἐργαζομένους ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίειν, ὁ πλεονέκτης τῶν ἀγαθῶν Παῦλος τί ἐπιφέρει; Οὐκ ἐχρησάμην τῇ ἐξουσίᾳ ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς, ἵνα συγκαίνωνός γένωμαι τοῦ εὐαγγελίου ἐν τοῖς πνευματικοῖς, μὴ γενόμενος πρόσκομμα τοῖς ἀσθενέσι, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ σε τὸν ἐξοντα γινῶσιν ἐν ἀσθενείᾳ κατακείμενον, οὐχ' ἢ συνειδῶσις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ ἀσθενῇ μιμεῖσθαι; Εἰ μὲν γὰρ

rum exemplum. Possis etiam legere ἀπέχουσι. Mox scrib. γνωρίζουσι.]

μέγρις ἡμῶν εἰσῆκε τὰ πράγματα, οὐδὲνός μεθ' ἡμᾶς διαδεξιμένου τὴν τοῦ λαοῦ θεραπεσίαν, ἣν εἰπεῖν πλημμελοῦντα βιώσωμεν ὡς βουλόμεθα, ἀπολαύσαντες τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· ἐπειδὴ δὲ οἱ μεθ' ἡμᾶς ὡς διδασκαλοὶς ἡμῖν γρῶνται, τὸν ἡμέτερον προβυλλόμενοι νόμον καὶ ἔτι, ἀναγκαιὸν ἔστι μὴ μόνον ἑαυτοὺς ζῶντας, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθάνοντι καὶ ἐγερθέντι, καὶ τὸ τοῦ λαοῦ παρὰ τὸν νόμον τὴν ἀσθένειαν, ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον καὶ ἀπεριτότερον μέρος ἄγειν τὴν τᾶξιν, ἑαυτοὺς νοουτέοντας, κατὰ τὸν λέγοντα· Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον; νομοθετήσει αὐτῷ ἐν δόξῃ ἢ ἡρετήσκειτο. Τοῖς μὲν γὰρ προπετείαι καὶ ἐλασνοὶς ἁμαρτάνουσιν ἀπερισκέπτως νομοθετεῖ ὁ Δεσπότης, τὸ ἀναγκᾶν τὴν δουλείαν ἀπαρξόμενος πνεῦμα, κατὰ τὸν ὁδὸν Δαυὶδ· Νομοθετήσει Κύριος ἁμαρτάνοντας ἐν δόξῃ· κολάσει δὲ παραβαίνοντας· ὁ δὲ γε δίκαιος ὑπερβὰς τὰ μέτρα τοῦ τῆς δουλείας νόμου διὰ τὸ ἀναγκᾶν τὸν Δεσπότην, ἐπὶ τὸ τῆς υἰοθεσίας ἐπιεργόμενος μέρος, ἑαυτοῦ νομοθέτης γίνεται· οἷος ἦν ὁ Ἰωβ, καὶ ποιῶν καὶ λέγων· Διεδόκην ἐθλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ οὐ μὴ συνήσω ἐπὶ παρβένον. Τίς δὲ ἦν ἡ διδασκαλία; τὸ αὐτοῦ ἀτακτῆσαντας^β εἰς τὴν σωφροσύνην ἐκκοπήναι. Ὁμοίως λέγων καὶ ὁ Δαυὶδ· Ὁμοσα καὶ ἔσθησα τοῦ φυλάσσειν τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου· τὸ ἐπαμφοτερίζον καὶ ἐνδύζον τῆς γνώμης ὄρακρον πεδύσας. Ὡν μιμητὴς πατέρων ὡς γνήσιος υἱός, καὶ οὐ νόθος ἀπαρξών ὁ Ἰωάννης, πλατῶσαν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀγέλην ταῖς διαφόροις ἐπιθυμίαις βραῖσαι γλιγόμενος ἐπὶ τὸ στενότερον μέρος τοῦ βίου, ἑαυτοῦ δικαστῆς καὶ νομοθέτης ἐγίνετο, ἀμεταθέτω κρίσει πυκνούμενος, συμποσίω καὶ συλλόγων εὐτραπέλιω καὶ γελωτοποιῶν καὶ ματασιολόγων ἀποσχοινίσας ἀνθρώπων, θωρακίσας ἑαυτοῦ τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν τῇ τοῦ πνεύματος πανοπλίᾳ, ἵνα μὴ διὰ συμποσίου ἢ ἀκαίρου λόγου παρεῖσθαι εὐρύσσει ἢ ἀφροσύνην ἐξαφανίσῃ τὴν σωφροσύνην, κατὰ τὸν εἰπόντα· Φθειροῦσιν ἡλὴν χρηστὰ ἐμιλίαι κακαί. Διὸ καὶ συνσκευάσθη· βαρὺς γὰρ αὐτοῖς ἦν καὶ φανόμενος, καθάπερ λύγνος λημιῶσιν ὄμμασιν. Τοιοῦτός τις ἦν ὁ συμποσίτης Ἰερεμίας, ὁ δάκρυσιν ὀλοφυρόμενος τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερῶν τὴν ἀπιστίαν, ἐπιλέγων· Τίς δώσει μοι τὴν κεφαλὴν ὕδωρ, καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς θαρρύων; καὶ κλαύσονται τὸν λαόν μου ἡμέρας καὶ νυκτός· πάλιν, Τίς δώσει μοι σταθμὸν ἔσχατον ἐν τῇ ἐρήμῳ; καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν, διότι πάντες μοι-

eadem, quæ fama vulgaverat, gratia quadam condieris. Hoc autem dico, nihil oneri Ecclesiæ futurum fuisse victum episcopi, si ab Ecclesia eum accepisset beatus Joannes, juxta eum qui dicit: *Dignus enim est operarius cibo suo*; et *Matt. 10. 10. Tim. 5. non manducat? quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit?* Nonne hæc, et multa alia Scripturæ sunt? *Episc. Congruè quidem et sapienter locutus es, o Theodor: dictis autem verbis adde et sequentia. Cum enim sacra lex tribuat facultatem, ut qui sacra faciunt, quæ de sacrario sunt edant, majorum bonorum avidus Paulus quid addit? Non usus sum hac potestate* *Ib. v. 12. te* in corporalibus, ut evangelii particeps fiam in spiritualibus, ne offendiculum essem infirmis, juxta eum qui dicit: *Si enim quis viderit te, qui habes scientiam, in infirmitate jacentem, nonne conscientia ejus, qui sit infirmus, edificabitur ad imitandum infirma?* Si enim res in nobis sisterent, nullusque post nos ad populi curam successurus foret, dicere liceret peccanti: Vivamus, ut placeat, et sæcularibus rebus indulgeamus. Quoniam autem qui post nos futuri sunt, nobis ut magistris utentur, legem nostram et consuetudinem sibi proponentes: non nobis ipsis tantum vivere necesse est, sed ei qui pro nobis mortuus est et resurrexit, atque populi infirmitatem roborantes exemplo nostro ad temperantiorē et frugaliorē vitam adducere, nos ipsos corripientes, juxta eum qui dicit: *Quis est homo qui timet Dominum? legem statuet ei in via, quam elegit.* Nam temerarius quidem et miserabilibus imprudenter peccantibus legem ponit Dominus, quasi servitutis spiritum amantibus, juxta psalmistam Davidem: *Legem dabit Dominus delinquentibus in via*; puniet autem transgressores. Verum justus meas servilis legis supergressus, quia diligit Dominum, ad hereditatem adoptionis festinans, sibi ipsi legislator est: qualis erat Job, qui faciebat simul et dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis, et non cogitabo de virgine.* Quodam autem erat illud fœdus, eos, qui inordinati essent, ad castimoniam abducere? Similiter dicit David: *Juravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ*; cum anceps et dubium mentis propositum juramento adstrinxisset.

^α [Articulus τὸ delendus videtur.]

^β [Cod. ἡ τὴν σωφρ. Male locum intellexit Interpres. Sicut verba constituit Bigotus, significant: *Quodnam erat fœdus? Ut si in castimoniam peccaverint (oculi),*

exciderentur. Verum nihil ejusmodi Job adversus se statuit. Nos tale quid vellemus scriptum, τὸ μὴ αὐτοῦς (oculos) ἀτακτῆσαντας τ. σ. ἐκκοπῆαι; vel, τὸ μὴ αὐτῶν ἀτακτῆσάντων τ. σ. ἐκκοπῆσαι.]

Quorum Patrum imitator Joannes, ut legitimus filius, non autem spurius, putrescentem variis cupiditatibus hominum gregem sanare desiderans ad arectis vitæ genus, sui iudex et legislator fuit, constanti proposito se roborans, a conviviis et conventibus facietorum, ridiculorum, scurrarum recedens, mentis suæ oculum spirituali armatura muniens, ne per epulas et intempestivos sermones ingressum nacta vecordia, castimoniam deleteret,

1. Cor. 15. 33. juxta eum qui dicit: *Corrumpunt bonos mores colloquia prava*. Ideo insidiis appetitus est: gravis enim ipsis erat, qui luceret, ut lucerna lip-pientibus oculis. Talis erat misericors Jeremias, qui principum et sacerdotum incredulitatem la-

Jer. 9. 2. 2. crymis deplorat, et addit: *Quis dabit capiti meo aquam, atque oculis meis fontem lacrymarum? et plorabo die ac nocte populum meum; rursus, Quis dabit mihi in solitudine diversorium ultimum? et derelinquam populum meum, et recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt: cœtum prævaricatorum conventum nominans fal-sorum prophetarum ac sacerdotum: sicut alibi Deum alloquitur, non quod ille ignoret, sed sicut*

Jer. 15. 17. *nos eum imitari debeamus: Domine, si sedi in concilio ludentium, sed reverebar a facie tua: solum sedebam, quoniam amaritudine repletus sum*. Consona eis etiam David loquitur: *Non sedi cum concilio vanitatis, et cum iniqua ge-*

Psal. 25. 4.—6. *rentibus non introibo*. Quod explicans addit: *Odi ecclesiam malignantium, et cum impiis non sedabo: lavabo inter innocentes manus meas, hoc est, activas facultates: et circumdabo altare tuum, Domine*. Qui autem minus altaris curam habent, et ei terga vertunt, non proposito, sed vita sua, non solum illotis mani-bus et sanguinolentis, munus donatione ac perceptione, atque falsis accusationibus, sed lutu-lentis pedibus calcitrantes, illud concedant. De quibus Ezechiel propheta præsignificans ait: *Intro-*

Ezech. 8. 7. —17. *duxit me ad vestibulum atrii, et vidi, et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: Perfode, fili hominis. Et fodi, ac vidi, et ecce ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, et vide abominaciones pessimas, quas faciunt hic. Et ingressus sum, et ecce omnis similitudo reptilis et jumenti, et idola vana abominatio-nes. Et dixit mihi: Vidisti, fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, in cubiculo, mentem innuens. Ideo dixerunt: Non videt nos Dominus: dereliquit Dominus ter-ram. Et dixit ad me: Adhuc videbis abomi-nationes majores, quas isti faciunt. Et intro-*

χῶνται· σύνδοκον ἀθετούντων τὸν σύλλογον ὀνομαζώντων ψευδοπροφητῶν καὶ ἱερέων· ὡς καὶ ἀλλαχοῦ προσφωνεῖ τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς αὐτοῦ ἀγωνίζοντος, ἀλλ' ὡς ἡμῶν ὀφειλόντων μιμεῖσθαι· Κύριε, εἰ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων, ἀλλ' εὐλαβοῦμαι ἀπὸ προσώπου σου· κατακλίνεις ἐκκλησίαν, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην. Συνῆδὸς δὲ τούτοις καὶ Δαυὶδ, Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, λέγων, καὶ μετὰ παρνομούντων οὐ μὴ εἰσελθῶ· καὶ ἐπιφέρει σαφηνίζων· Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένην, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω· νύμφημι ἐν ἀθέοις τὰς χεῖράς μου, τὰς πρακτικὰς δυνάμεις, καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε. Οἱ δὲ ἔλαττον φροντίσαντες τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ δόντες αὐτῷ νῦτα οὐ προθέσει ἀλλ' ἢ βιοῦσιν, οὐ μόνον ἀνίπτοις χερσὶ καὶ ἡμυχμέναις, δωροδοκίᾳ, δωροληψίᾳ καὶ ψευδογραφίᾳ, ἀλλὰ καὶ πετηλωμένοις ποσὶ λᾶς πατοῦντες· περὶ ὧν αἰνιττόμενος ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ φησιν· Εἰσήγαγέ με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς αὐλῆς, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὅπῃ μία ἐν τῷ τοίχῳ. Καὶ εἶπε πρὸς με· διόρυξον, υἱὲ ἀνθρώπου. Καὶ διόρυξα, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα μία. Καὶ εἶπε πρὸς με· εἰσελθε, καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηράς, ἃς ποιοῦσιν ὧδε. Καὶ εἰσῆλθον, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἐρπετοῦ καὶ κτήνους, καὶ εἰδωλα μάταια βδελύγματα. Καὶ εἶπέ μοι· ἑώρακας, υἱὲ ἀνθρώπου, ἃ ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι οἴκου Ἰσραὴλ ἐν σκοτεινῇ ἐν τῷ κοιτῶνι, αὐτῶν διάνοιαν αἰνιττόμενος. Διότι εἶπον· οὐχ ὁρᾷ Κύριος ἡμᾶς, ἐγκαταλείπει Κύριος τὴν γῆν. Καὶ εἶπε πρὸς με· ἔτι ὄψεαι ἀνομίας μεῖζονας, ἃς οὗτοι ποιοῦσι. Καὶ εἰσήγαγέ με εἰς ἕτερον τόπον, καὶ ἔδειξέ μοι· καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι κλαίουσαι τὴν Θαμβοῦζ. Καὶ πάλιν· Εἰσήγαγέ με εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τὸν ἐσώτερον· καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ εἴκοσι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν διεστραμμένα, καὶ νῦτα αὐτῶν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ εἶπε πρὸς με· μὴ μι-κρά ταῦτα, ἀ ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ποιεῖ; Ἦναγκά-σθημεν δὲ τῆς τοῦ προφήτου περικοπῆς μνημονεύ-σαι διὰ τοὺς ἀρεῖδεστερόους τῶν οἰσμένων εἶναί τι, καὶ ἑαυτοὺς φρεναπατούντων, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην συγχέοντων, διὰ τὸ νῦτα δοῦναι τῇ τοῦ Κυρίου τραπέζῃ, οἷς τὸ κρίμα οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει· οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούν-τες, περὶ ὧν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου φησιν· Οὐ-τοὶ εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευω-χούμενοι ἀφρόδω, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφελαι

ἀνδρῶν ὑπὸ ἀνέμων φερόμεναι, καὶ κύματα ἄγρια
θαλάσσης ἐπαρρίζοντα τὰς ἐκυτῶν αἰσγύνας. ἀστέ-
ρας πλανῆται, οἷς ὁ ζῶρος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τε-
τῆρηται. Ἡ μὲν γὰρ νεφέλας ἀνδρῶν ἐκκλίπεται, τὴν
πόντην αὐτῶν ἡνίκατο χάλασεν, τὴν τῆς ἀμπέλου
ἀντιδίκον· ἥ δὲ πλανήτας ἀστέρας, τὸ τῆς νῆος ἐπί-
βουλον ὑπὲρβίβητο· ἥτις νῆος καὶ ἀμπέλου ἐστὶν ἡ
Ἐκκλησία. Τίνα δὲ ἐστὶν, ἃ τοῖς τοιοῦτοις ἐβῆται
ἐξ ἀνάγκης; Ἀκουσον πάλιν τοῦ αὐτοῦ διηγουμένου

3. προφήτου Ἰεζεκιήλ· Καὶ εἰδοὶς μοι, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
ἐξήρχοντο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης τῆς βύβλης τῆς
βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐκάστω πέλους ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ. Καὶ ἀνὴρ εἷς ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐνδεδυκὸς ποδήρη, E
καὶ ζώνῃ σαπφείρου ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ. Καὶ εἰσῆλ-
θον, καὶ ἔστησαν ἐγόμενοι τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χαλ-
κοῦ· καὶ ἡ δοξα τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ἀνέβη ἀπὸ τῶν Χε-
ρουβιμ, ἡ οὖσα ἐπ' αὐτῶν εἰς τὸ αἶθριον τοῦ οἴκου.
Καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυμένον τὸν ποδήρη,
ὅς εἶχεν ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὴν ζώνην. Καὶ εἶπε
Κύριος πρὸς αὐτόν· διέλθε μέσσην τὴν πόλιν τὴν
Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὅς τὸ σημεῖον ἐπὶ τὰ μέτωπα
τῶν ἀνδρῶν τῶν καταστεναχόντων, καὶ κατοδυνω-
μένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις ἐν
μέσῳ αὐτῶν. Καὶ αὐτοῖς εἶπε, ὁλαθὲ τοῖς ἐξ τοῖς
ἔχρουν τοὺς πέλους, ἀκούοντός μου· πορεύεσθε F
εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ, ὁλαθὲ τοῦ τὰ ση-
μεῖα τιθέντος ἐπὶ τῶν μετώπων· καὶ κόπτετε, καὶ
μὴ φέπησθε τοῖς ὀρθολομοῖς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐλεῖ-
σητε· πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ παρθένον καὶ
νήπια καὶ γυναῖκας ἀποκτείνετε εἰς ἐξάλειψιν. Ἐπὶ
ὅς πάντας, ἐφ' οὓς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε, καὶ
ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἀρξάσθε. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν
ἀνδρῶν τῶν πρεσβυτέρων, οἱ ἦσαν ἐν τῷ οἴκῳ Κυ-
ρίου. Εἰ δὲ τις νομίζει περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν
προφητεῦσθαι ταῦτα, οὕτως εἶκοι καὶ τὴν τοῦ Σω-
τῆρος ἐπισημνίαν ἡγνοήσαν· οὐ γὰρ πρὸ τῆς αἰμα-
λώσεως ἱεράτευσεν ὁ Ἰεζεκιήλ. Πᾶσι γάρ ἐστι νεκρὸς
συναγχαλωτισθεὶς κατὰ οἰκονομίαν Θεοῦ τῇ φυλῇ
τοῦ Λευὶ, τῷ τριακοσθῷ ἔτει τῆς δράσεως καταξιού-
ται τῶν μελλόντων, ἱερατεύον ἐν τῇ ἀγχαλωσίᾳ, ὥς
αὐτὸς ὑφηγείται· Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοσθῷ ἔτει,
ἐν τῷ τετάρτῳ μηνί, πέμπτῃ τοῦ μηνός· καὶ ἐγὼ
ἤμην ἐν μέσῳ τῆς ἀγχαλωσίης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ B
Χοβάρ. Καὶ πάλιν μετ' ἐλθὼν· Ἐγένετο λόγος Κυ-
ρίου πρὸς Ἰεζεκιήλ, υἱὸν Βουζι, τὸν ἱερέα ἐν γῇ
Χαλδαίῳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ. Εἰ δὲ ἐντεῦθεν

*duxit me in alium locum, atque ostendit mihi:
et ecce ibi mulieres sedebant, plangentes
Thambos. Et rursus: Introduxit me in domum
Domini interiorum: et ecce ibi viginti quatuor
seniores, et facies eorum, et dorsa eorum con-
tra altare. Et dixit ad me: Numquid leve est
hoc quod facit domus Israel? Coacti fuimus
hujus prophetæ capituli meminisse, propter im-
pudentiores, qui se esse aliquid putant, et seipsos
dementant, ac ecclesiasticam pacem perturbant:
eo quod terga vertunt mensæ Domini, Quibus 2. Petr. 2.
judicium non cessat, et perditio eorum non 3.
dormitat: qui terrena sapiunt, de quibus Judas,
frater Jacobi, ait: Hi sunt, qui in epulis ve- Jude. 1. 12.
stris macule, convivantes sine timore, semet-
ipsos pascentes: nubes sine aqua, quæ a ven-
tis circumferuntur: fluctus feri maris, despu-
mantes suas confusiones: sidera errantia,
quibus caligo tenebrarum servata est in æter-
num. Cum autem nubes sine aqua vocavit, ma-
lam eorum significavit grandinem, vineæ adversa-
riam: cum errantia sidera, insidias navis desi-
gnavit: quæ quidem navis et vinea Ecclesia est.
Quænam autem illa sunt, quæ talia ex necessitate
subsequentur? Audi rursus eundem prophetam
Ezechielem narrantem: Et ostendit mihi, et ec- Ezech. 9. 1.
ce viri veniebant de via portæ superioris, quæ 6.
respicit ad Aquilonem, et uniuscujusque secu-
ris in manu ejus. Vir quoque unus in medio eo-
rum vestitus talari, et zona sapphiri in renibus
ejus. Et ingressi sunt, et steterunt juxta altare
æreum: et gloria Domini Israel ascendit de
Cherubim, quæ erat in ipsis ad atrium domus.
Et vocavit virum qui indutus erat talari, qui
habebat in lumbis suis zonam. Et dixit Do-
minus ad eum: Transi per mediam civitatem
Jerusalem, et da signum super frontes virorum
gentium et dolentium super cunctis abomi-
nationibus, quæ fiunt in medio eorum. Et illis
dixit, sex illis scilicet, qui habebant secures,
Audiente me, Ite in civitatem, sequentes eum,
videlicet eum, qui signa posuit super frontes: et
percutite, et ne parcite oculis vestris, neque mi-
sereamini: senem, adolescentulum, virginem,
parvulos, et mulieres interficite usque ad inter-
necionem. Ad omnes autem, super quos est si-
gnum, ne accedite, et a sanctis meis incipite.
Cæperunt ergo a viris senioribus, qui erant in
domo Domini. Si quis autem putet hæc de Judeis
tantum prædici, is Servatoris adventum videtur
ignorare: non enim ante captivitatem sacerdotio
functus est Ezechiel. Adhuc enim puer admo-*

dum cum tribu Levi in captivitatem abductus est; per Dei dispensationem trigesimo anno visione futurorum dignus habitus est, sacerdos
Ezech. 1. 1. in ipsa captivitate, ut ipse narrat: *Et factum est in trigesimo anno, in mense quarto, quinta mensis: et ego eram in medio captivitatis super fluvium Chobar: et rursus pau-*
Ibid. v. 3. Io post: *Factus est sermo Domini ad Ezechielem, filium Buzi, sacerdotem in terra Chaldæorum ad flumen Chobar.* Si quis autem hinc in angustias reductus, dixerit nobis: Cum præcesserit Servator, qui et crucis signum in fronte dedit, quare advenisse creditus non est Servator qui, Vespasiano Romanis imperante, delevit quadragesimo post anno synagogam, quæ iniqua patraverat? suscipimus quidem ista sentientem, ipsum autem ut novi Testamenti filium, oramus, ut fidem habeat Paulo talium magistro, qui de omnibus ejusmodi libris dicit: *Hæc autem in figura contingebant illis; scripta vero sunt ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deveniunt.* Hæc autem dico, nequaquam apprecans, ut gladius ferreus veniat super inimicos Dei, absit. Neque enim de gladio ferreo loquitur propheta, sed de alia quadam punitrice virtute, de qua Ezechiel dicit: *Terra super quam gladium inducam (inducam vero id est permittam), et ceperit populus terræ virum unum, et ponent sibi speculatorem, et viderit speculator gladium venientem, et tuba sonuerit, et signum dederit populo, atque audierit qui audit, et non caverit; veniens autem gladius apprehenderit aliquem: sanguinem ejus ab eo requiram, quia non audivit vocem tubæ.* Et rursus: *Si autem speculator viderit venientem gladium, et tuba non cecinerit, neque populo significaverit; veniens autem gladius apprehenderit aliquem: sanguinem ejus de manu speculatoris requiram, quia cum videret gladium, tuba non cecinit.* Ejusmodi periculum, nequaquam dormiens infidelitatis somno, neque voluptatis pigris piger, beatus Joannes ante oculos habens, altius tuba clamabat, non obscurum edens sonum, sed apertam plane scientiam dans diabolici gladii, fugere omnes hortabatur. Quicumque autem conscientiam puram, veluti signum in animæ fronte, habuerunt, per gratiam Dei cum vobis Romanis fidelibus servati sunt: qui vero inquinatam, populos ac sacerdotes in mutuum certamen accenderunt, ut publicis malis sua obumbrarent. Drac. Mire quidem dixisti. Constat autem fieri non posse, ut homo in

στενούμενος τις έρει ήμιν· προηγησάμενου του Σωτήρος, ός καί τού σημείον δέδωκεν επί των μετώπων του σταυρού, έπηκολούθηκεναι άπιστηθέντος του Σωτήρος, την βασιλείαν Ρωμαίων επί Ουεσπασιανού συγκόψαντος τή τεσσαρακοστή έτει την τά παράνομα έργασαμένην συναγωγήν· άποδεχόμεθα μέν τόν ταύτα νοούντα, παρακαλούμεν δέ αυτόν, ώς υιόν της καινης διαθήκης, πείθεσθαι τή των τοιούτων μύστη Παύλῳ τή λέγοντι περί πάντων των τοιούτων βιβλίῳν τό, Ταύτα δέ τυπικώς συνέβαινεν εκείνοις· P. 1
έγραφή δέ πρός νοουσίαν ήμῶν, εις ους τά τέλη των αιώνων κατήντηκεν. Ταύτα δέ λέγω, ουχί δι' ευχης έχων σιδηράν ρομφαίαν έλθειν επί τους έχθρούς του Θεού, άπαγε· ούτε γάρ περί σιδηράς ό προφητης σημαίνει, αλλά περί έτέρας τινός κολαστικής δυνάμεως, περί ής ό αυτός 'Ιεζεκιήλ λέγει· 'Εγώ έρ' ήν ρομφαίαν επάγω επ' αυτήν (τό δέ επάγω, άντι του συγχωρήσω), καί λάθῃ ό λαός της γής άνδρα ένα, καί όδωσουσιν έαυτούς εις σκοπόν, καί ίδῃ ό σκοπός την ρομφαίαν έρχομένην, καί σάλπιση τή σάλπιγγι, καί σημάνη τή λαῷ, καί άκούση ό άκούων, καί μη φυλάξεται· έπελθούσα δέ ή ρομφαία καταλάβῃ τινά, τό αίμα αυτού έξ αυτού εκζητήσω, ότι ουκ ήκουσε της φωνής της σάλπιγγος. Καί πάλιν· 'Εάν δέ ό σκοπός ίδῃ την ρομφαίαν έρχομένην, καί μή σάλπιση τή σάλπιγγι, καί τῷ λαῷ μή σημάνη, έπελθούσα δέ ό ρομφαία καταλάβῃ τινά, τό αίμα αυτού εκ της χειρός του σκοπού εκζητήσω, ότι ίδῶν την ρομφαίαν, ουκ έσάπισε. Τοῦτον τόν κίνδυνον ουχί ύπνῶν τόν της άπιστίας ύπνον, ουδέ όκνῶν τόν της φιληδονίας όκνον ό μακάριος 'Ιωάννης πρό οφθαλμῶν έχων, ύψηλότερον σάλπιγγος έβόα, ουκ άθληον φρόγγον σημαίνων, P. 2
άλλ' εύθλον γινῶσιν παρέχων της διαβολικής ρομφαίας, παρεκκλῃ φεύγειν τους πάντας. Καί όσοι μέν τό συνεύδς καθαρῶν καθάπερ σημείον επί του της ψυχής μετώπου έσχον, χάριτι Θεού σὺν ήμιν τοίς πιστοίς Ρωμαίοις διεσώθησαν· όσοι δ' αὖ πάλιν μεμολυμένον, τους λαούς καί τους ιερείς εις την καταλλήλων φιλονεικίαν εξέκαυσαν, ίνα τοίς κοινοίς κακοίς μέν έρχηται. Όμολόγηται δέ, ότι άμήχανόν έστι πρῶγμα, άνθρωπον άμεμπτον έν τῷ περιγίῳ βίῳ τούτῳ εύρεθῆναι τέλειον, της Γραφής λεγούσης πολλαρχῶς· 'Τίς καυχῆσεται άγνήν έχειν την καρδίαν; ή τίς παρρησιάζεται καθαρός είναι από άμαρτίας; Πλήν όμως ουκ έγνώ χορήσασθαι τῷ καιρῷ ό μακά-

ριος Ἰωάννης· τοῖς γὰρ κεκρατημένοις οὐ δεῖ παρεγχεῖν. Ὁ ἐπίσκ. Ἐοίχας μοι, καλὲ Θεόδωρε, παν-
σῦργος ὑπάρχειν. Συμπάθειαν γὰρ, ὡς ἔπρεπε σοι,
ἀπ' ἀρχῆς ἡμῖν προβαλλόμενος μετὰ τινὸς κατα-
νύσεως, ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν εὐρίσκη φιλοσκόπτῃς
ὑπάρχων· οὕτε γὰρ οἱ νομιζόμενοι ἐχθροὶ οὕτω δει-
νῶς τὰ κατ' αὐτὸν διεμέψαντο. Ὁ διάκ. Πρὸς τί

77. ἡγρόεσθης, φιλαλήθης ἀκούσας, πάτερ; ὅτι εἶπον· οὐ
προσέσχε τῷ καιρῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης; τῆς Γρα-
φῆς λεγούσης· Ἐν τόποις δυναστῶν μὴ ὑφίστασο·
καὶ πάλιν, Ἵν' οὐ καὶρὸν ἐξαγοραζόμενοι, μάλιστα ἐπὶ
τῶν παρίενσιν ἡ ὠφέλειαν μὴ δεχομένων. Ὁ ἐπίσκ.
Μακάριοί ἐστε, οὕτω τὰς Γραφὰς ἐρμηνεύοντες· τὸ
γὰρ, Ἐν τόποις δυναστῶν μὴ ὑφίστασο, παρὰ τῷ
Ἐκκλησιαστικῷ, πρὸς τοὺς ἀναξίους καὶ ἀδυνάτους
ἱερουσύνῃς εἰρηται, ἵνα μὴ ταύτην ἀρπάξωσι. Δυνα-
στας γὰρ τοὺς κατ' ἀρετὴν διδασκάλους λέγει· πρῶ-
τον τοὺς ἀποστόλους, οἵτινες ἦσαν δυνάσται, τὸ τῆς
δυνάμεως ἡμψισμένοι πνεῦμα, ἔπειτα τοὺς μιμητάς
τούτων. Καὶ τὸ Ἐξαγοράζειν δὲ τὸν καιρὸν, τοιοῦ-
τὸν ἐστίν, οὗ ἵνα ὑποκριθῶμεν, κλέπτιας συντρέ-
χοντες, καὶ μετὰ μοιγῶν τὴν μερίδα τιθέντες, ἀλλ'
ἵνα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀμαρτίας διὰ τῆς ἀρετῆς
ἀγοράσωμεν τὸν καιρὸν, ἵνα πωλήσαντες αὐτὸν τῇ
ἀμαρτίᾳ. Ὁ δὲ κατὰ μικρὸν τοῦτ' ὅτ' ἄρ' οὐ τὸν
καιρὸν ἐξαγοράζων, ὅλον ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἐξηγόρασεν,
παρὰ χωρήσας τὰ τοῦ βίου ἡδέα, ἵνα τὰ ὑπὲρ βίον
εὐρήσῃ. Ὡς περ καὶ οἱ μάρτυρες πεποιήκασι, δόντες
τὸ ζῆν τὸ αἰμάντινον, τὴν ἀφ' οὐρασίαν ἐκληρονόμησαν,
κυρίως αὐτοὶ τὸν καιρὸν ἐξαγοράσαντες. Εἰ δὲ μὴ

78. οὕτω ταῦτα νοεῖται, ἔσονται καὶ οἱ περὶ Μωϋσέα καὶ
Ἠλῖαν καὶ Μιχαῖαν καὶ Δανιὴλ καὶ Ἰωάννην τὸν
βαπτιστὴν καὶ Ἡσαΐαν καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον, ἵνα
μὴ πλείονας εἶπω, τὸν ἑαυτῶν καιρὸν ἀγνοήσαντες·
ἐπειδὴ ὁ μὲν φυγὴ τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ πορίζεται,
διὰ τὸν ἐλεγχον τὸν πρὸς τινὰ, ἐν ὅρεσιν ἔθνη καὶ πρό-
βατα νέμουν· ὁ δὲ ὑπὸ κάρου τῇ λύπῃ πιεσθεὶς, εἰς
ὑπνον κατέπεσεν, οὕτε τοίχου ἢ πέτρης σκιάν εὐρί-
σκων, ἀλλ' ὑπὸ ψυχῶν ἀρραβύθων, ὃ καὶ αὐτὸ ἀμυ-
δρῆς·^a κατασκιαζέται· ὃ δὲ ἐπρίζετο· ὁ δὲ εἰς λάκκον
λεόντων ἐχλῆστο ὑπὲρ εὐσεβείας· ὁ δὲ ἐν φυλακῇ ἔχον
μυρῷ τινι δέσμιος ἐφυλάσσετο, ἄρ' οὐ ὁλίγωρος καὶ
ὑδωρ στενὸν καταδικασθεὶς λαμβάνει, ἵν' ἐπὶ μακρὸν
κατατηρόμενος χρόνον, βίῃ τὸ ζῆν ἀποβῇ διὰ τὴν

hac terrena vita irreprehensibilis prorsus invenia-
tur, dicente pluribus in locis Scriptura : *Quis* *Prov. 20. 9.*
gloriabitur mundum se habere cor ? aut quis
fiduciam habebit, purum se esse a peccato ?
Verum non novit uti tempore B. Joannes : res
enim constitutas temere movere non oportet.
EPISC. Videris mihi, bone Theodore, nimium
astutus esse. Cum enim initio miserationem, ut
deceat, nobis exhibueris cum quadam compun-
ctione, inde paulatim dicax irrisor inveniris esse:
neque qui putabantur inimici, tam acriter illum
vituperarunt. DIAC. Quid indignaris, pater, qui
veritatis amans audis, quod dixerim non observas-
se tempus beatum Joannem? cum Scriptura di-
cat : *In locis potentium ne subsistas* : et rursus, *Prov. 25. 6.*
Redimentes tempus, praesertim in iis qui monita
utilitatemque non admittunt. EPISC. Ecce estis, *Ephes. 5.*
qui se Scripturas interpretamini. Id enim apud *Col. 4. 5.*
Ecclesiasten, *In locis potentum ne steteris*, ad-
versus indignos et incapaces sacerdotii dictum
est, ne illud rapiant. Potentes enim, virtutis ma-
gistros dicit : primum quidem apostolos, qui erant
potentes, virtutis spiritum induti : deinde eorum
imitatores. Et illud, *Redimere tempus*, perinde
est ac, Ne hypocritae simus, cum foribus currentes,
et cum adulteris partem ponentes ; sed ut tempore
suo tempus peccati virtute redimamus, non
illud peccato vendentes. Qui autem hoc modo
paulatim tempus redimit, totam redimit vitam
suam, ut omissis saeculi voluptatibus caelestia do-
na nanciscatur : quomodo et martyres fecerunt,
qui hanc corpoream vitam exponents, incorrupti-
bilitatem consecuti sunt, revera ipsi tempus
redimentes. Si vero ista non sic intelliguntur, Moy-
ses certe et Elias et Michaeas et Daniel et Joannes
Baptista et Isaia et Petrus atque Paulus, ne plures
commemorem, tempus suum ignorasse inven-
iuntur : quoniam ille fuga salutem sibi quaerit
ob reprehensionem alicujus, dum gentilis cujus-
dam oves in monte pasceret : alius praeter torpore,
dolore oppressus, in somnum decedit ; neque pa-
rietis aut saxi inveniens umbram, sed sub junipe-
ri virgulto, quod et ipsum exile erat, se collo-
cat : alius serra secabatur : alius pro pietate in
foveam leonum demittebatur : alius in carcere,
hoc est, in specu quodam victus servabatur,
panem tribulationis, et aquam angustiae sumere
condemnatus, ut longo tempore contabescens, vi-
tam vi abrumperet, propter suam adversus re-
gem quemdam loquendi libertatem. Quid autem

^a [Legebatur κατασκιαζέει, quod e Cod. correximus. « Coteler 656, A, κατασκιάζει, obumbrat. » Salvin.]

mihī dices de Joanne, qui internatos mulierum pater non habet? an minime norat tempore uti, quoniam propter apertam et minime adumbratam adulterii Herodis increpationem capite minutus est, curans, ut medicus Herodem insanabili morbo affectum, aut urens, aut secans? Qua ratione et Joannes miserans et amans, increpabat infirmos. Si autem Joannes Baptista tempus non norat, quomodo sæculorum opificem et factorem agnovit,

Joan. 1. 36.

dicens: *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi?* quomodo Paulus et Petrus, columnæ Ecclesiæ, tempus ignorabant, qui etiam post mortem volentibus atque pulsantibus aperiunt, et claudunt penitentia tempora? quoniam maxime hic cruci affixus est, pedibus obversis, viam in cælum significans; ille capite truncatur ob suam in Christo loquendi libertatem, ne a vero excideret capite. Ne igitur admiseris eos, qui cum quadam increpatione sanctorum loquendi libertatem culpant. Gentilium enim et judicio suo sapientum ista consuetudo est, qui amore hujus vitæ etiam martyrum constantiam irident. Neque enim vel gladium obtusum, vel otiosam esse loquendi libertatem oportet. Et quemadmodum ab unguento fragrantia separari non potest, sic neque a loquendi libertate benevolentia. Ac si quidem coram famulis, aut amicis, aut suis, reprehensio fieret, coram quibus erubescere molestum est: forte accusandus esset qui libere radargueret, quippe qui tempus et locum ignoraret: si autem in Ecclesia, velut in macello, proborum encomia fiunt, et increpationes negligentium: quid exasperamur adversus increpationes, quæ sine nomine, et utiliter fiunt? alentes crimina, nec obtemperantes ei, qui dixit, *Omne quod in macello venit, manducate, nihil discernentes*. Quod nisi ita sit, sancti iterum inveniuntur civitates quasdam aut regiones scandalizasse ob increpationes, alias vero laudibus suis subvertisse. Primus sanctus Job Phœnicem quamdam regionem objurans, quasi satanam hostem suum in se attrahentem, sic dicit: *Partem autem ei dant gentes Phœnicum*. Deinde Moyses et propheta Ægyptum criminantes, fornacem ferream appellantes et tenebras, atque Palæstinam laudibus extollunt, terramque promissionis vocant: cum Ægyptus inveniatur probo quidem terra promissionis, ignavo autem Palæstina, non solum fornax ferrea, sed et tenebræ exteriores infidelitatis causa: quoniam non loca vituperio, aut laude digna sunt, sed homi-

1. Cor. 10.
25.

Job. 1. 5.
in Greco.

πρὸς βασιλεῖα τινὰ παρῆρσιαν. Τί δέ μοι λέξεις περὶ τοῦ ἀζύγου ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου; ἄρα οὐκ ἔγνω τῷ καιρῷ χρῆσασθαι, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἀνεπιστάστον ἐλεγχον τῆς Ἠρώδου μοιχείας τὴν κεφαλὴν ἀπε-
 τμήθη, κηρόμενος τοῦ Ἠρώδου ὡς ἱατρὸς, νοσοῦντος τὸ ἀνάκτορον πάθος ἢ καίων ἢ τέμνων; Ὁ λόγος καὶ Ἰωάννης ἐλεῶν ἢ φίλων, ἤλεγχε τοὺς νοσοῦντας. Εἰ δὲ ὁ Βαπτιστὴς τὸν καιρὸν οὐκ ἔγνω, πῶς τὸν τεχνίτην τῶν αἰώνων καὶ ποιητὴν ἐπέγνω, φήσας· Ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου; Πῶς δὲ οὐκ ἔγνω Παῦλος καὶ Πέτρος τὸν καιρὸν, οἱ στυλοὶ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ καὶ μετὰ θάνατον κλειόντες καὶ ἀνοίγοντες τοὺς τῆς μετανοίας καιροὺς τοῖς βουλομένοις καὶ κροῦσιν; ἐπειδὴ μάλιστα ὁ μὲν ἐπὶ πόδας σταυροῦται, εἰς οὐρανὸν τὴν πορείαν σημαίνων, ὁ δὲ κατατομίζεται διὰ τὴν ἐν Χριστῷ παρῆρσιαν, ἵνα τῆς ὄντως κεφαλῆς μὴ ἐκπέσῃ. Μὴ τοῖνυν ἀποδέχου τοὺς μετ' ἐπισκίψεως τὴν τῶν ἁγίων διαβάλλοντας παρῆρσιαν. Ἑθνικῶν γὰρ καὶ οἰσισφόρων ἢ συνίθεια αὕτη, φιλοζωοῦντων καὶ φιλοσκοπεύοντων τὴν τῶν μαρτύρων ἀδειλίαν. Οὕτε γὰρ μάχαιραν ἀμβλείαν, οὕτε παρῆρσιαν ἀπρακτον εἶναι δεῖ. Καὶ ὅσπερ τοῦ νύκτου ἀγχιρριστοῦ ἡ εὐνοδία, οὕτω τῆς παρῆρσιος ἡ εὐνοία. Καὶ εἰ μὲν ἰδιωτικῶς ἐπὶ οἰκετῶν ἢ φίλων ἢ ἰδίων οἱ ἐλεγχοὶ ἐγίνοντο, ἐπ' ὧν καὶ τὸ θρυθίρσας φορτικῶν, ἐγκλητος ἴσως ὁ παρῆρσιζόμενος, οὕτε καιρὸν, οὕτε τόπον γνωρίζας· εἰ δὲ καθάπερ ἐν μακρότῃ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ ἑταῖροι γίνονται τῶν κατορθούντων, καὶ οἱ λόγοι τῶν ἀμελούντων, τί τραχυρόμεθα πρὸς τοὺς ἐλέγχους ἀνω-
 νύμως καὶ ἐπωρελῶς ἡμῖν γινόμενους; σιτείνοντες τῆς αἰτίας, οὐ πειθόμενοι τῷ εἰρηκτόῃ Πᾶν τὸ ἐν μακρότῃ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔσται, ἔσονται πάλιν οἱ ἅγιοι σκανδαλίζαντες μὲν τινὰς πόλεις ἢ χώρας ἐπὶ τοῖς ἐλέγχois, ἐκτραχηλίσαντες δὲ τοῖς ἐπαίνois ἄλλας. Πρῶτος ὁ ἅγιος Ἰωδ, Φοινίκην τινὰ διαβάλλον χώραν, ὡς ἐπισπωμένην τὸν αὐτῷ προσπολεμούντα σατάν, καθὼς λέγει· Μερитеύονται δὲ αὐτὸν γένη Φοινίκων. Ἐπειτα Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται, τὴν Αἴγυπτον διαβά-
 λοντας, καὶ ἁμίμον σιδηρῶν προσαγορεύοντες, καὶ γῆν σκότος, καὶ τὴν Παλαιστίνην ἐγκωμιάζοντας, καὶ γῆν ἐπαγγελίας ἀποκαλοῦντες, εὐρισκόμενῃ τὴν μὲν Αἴγυπτον τῷ σπουδαίῳ γῆν ἐπαγγελίας, τῇ δὲ ῥηθιμῇ τὴν Παλαιστίνην, οὐ μόνον ἁμίμον σιδηρῶν, ἀλλὰ καὶ σκότος ἐξώτερον τῇ ἀπιστίᾳ· ὥστε οὐκ ἐκ γωφίας ψεκτὰ ἢ ἐπανετὰ, ἀλλὰ τὰ ἐπιτηδεύματα. Τί δέ μοι καὶ εἰς μῆκος ἐκτείναν τὸν λόγον, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν συντόμων ἀρχεσθαι; Ἀρά γε ὁ Παῦλος ψεύστας Κρήτας ἀποκαλῶν, καὶ Γαλάτας ἀνόητους, καὶ Κο-

P. 47

P. 1

P. 1

* [Scripsimus φιλοσκοπεύοντων pro φιλοσκοπεύτων, et supra ἐπισκίψεως pro ἐπισκίψεως]

ρινθίους περιτυμώμενους, καὶ ἄλλους ἄλλα, τοῦτοις μόνον συνέργον τὰ πάθη, ὡς μόνους τὸν ἐλεγγον ἐπαγαγόν, ἢ καὶ τοῖς πᾶσιν· ἢ ἀνάπαλιν πιστοὺς Ῥωμαίους ἀποκαλῶν, καὶ μύστας Ἑβραίους, οἷς καὶ ὑψηλότερον ἐπιστέλλει, καὶ φιλαδέφρους Θεσσαλονικεῖς, μόνους περιέγραψεν τοὺς ἐπαίνους; Οὐ πάντως· ἀλλ' ὅτι πνευματικῶς τέθεικε καὶ τοὺς ψόγους καὶ τοὺς ἐπαίνους, ἵνα ὁ μὲν ἄξιος τῶν ἐπαίνων ἐπιγνοῦς, τοῦ ὅτι τῇ προθυμίᾳ, ὁ δὲ ἕτερος ἐντυχὼν, ὀδυνηθῇ τῇ ὑπομνήσει, ἀποτριψάμενος τοῦ ψόγου τὸ αἷτιον. Οὕτε οὖν μόνον Γαλάται ἀνόητοι, οὕτε Κρήτες ψεύσται, οὕτε Κορίνθιοι υπερήφανοι· πανταχοῦ γὰρ τὰ πάντα ὑπάρχει, τοῦ μίαν εἶναι καὶ τὴν ἁμαρτάνουσιν καὶ τὴν κατορθοῦσιν φύσιν, καὶ ἐκείνο καὶ τοῦτο ἐν τῷ αὐτῷ γινωμένην οἰκεία προαίρεσις. Τούτῳ τοίνυν τῷ τρόπῳ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπαρρησιάζετο ὁ Ἰωάννης· μᾶλλον δὲ ἐκρεοκόπει τὴν ἀρετὴν τοῖς πεινώσιν, ἑξοστρακίζων τὴν ἁμαρτίαν τοῖς φανεροῖς ἐλεγχμοῖς, πειθόμενος τῷ εἰρηκότηι· Τὸν ἁμαρτάνοντα ἐνώπιον πάντων ἐλεγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. Εἰ δὲ τις ἐπὶ πλείστον υπερήφανός ἐστιν ἢ ἀφροσύνην νοσοῦντες, βούλονται αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς ἐγκωμιάζεσθαι, ταύτην τὴν συνήθειαν οἱ τοῦ Θεοῦ ὁδοὶ οὐκ ἔχουσιν. Οἱ γὰρ ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῷ ψόγῳ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς πορνείας καὶ ἄλλης τινὸς ἢ μιαιφάνος ἡδονῆς, οὐδὲν ἄλλο λέγουσι δυνάμει, ἢ τὸ δεῖν ἀποδέχεσθαι τὰ ὅσα δηλητήρια ὄντα. Ὁ δὲ διὰ χάρις πλείστη, πάτερ, τῇ ἐνδομίᾳ τῆς σῆς φιλαδελφείας γεγέννηται γὰρ ἡμῖν ὀνησιφόρος καὶ μνημόσυνον τῆς ζωῆς. Ἠσυχάζαντες δὲ μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐπαίνους τοῦ Θεοδώρου, τῶν παρόντων τις ἐρήνης ῥῆμα, λέγου· πῶς οὖν τοσοῦτοις προτερήμασι κεκοσμημένοι, υπερήφανος ἦν; Ὁ ἐπίσκι. Αὐτὸς παρὼν ἔγνω αὐτὸν υπερήφανον, ἢ ἄλλος σοι ἀπηγγέλατο; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· οὐκ οἶδα τὸν ἄνδρα, φησὶν· ἀλλ' ἤκουσα παρὰ τινὸς βυρσοδέψου, διηγούμενου ὅτι σπανίως ἦν αὐτῷ συναγελάσαι ὄχι τῆς ἐκκλησίας, στενοχωρουμένων τὸ συνδιᾶγειν ἐπὶ πολλοῖς τοῖς βουλομένοις. Τοῦτο δὲ δειγμα ὑπεροψίας καὶ τύπου, τὸ φεύγειν τὰς τῶν βουλομένων συνουσίας. Ὁ ἐπίσκι. Καὶ τίνος ἦν ἄλλου ψέξει τὴν Ἰωάννου φιλοσοφίαν, ἢ βυρσοδέψου τοῦ καὶ τὴν δυσοιδίαν τοῦ ἰδίου ἐργαστηρίου σύντροπον οὖσαν ἀποδεχόμενου; Εἰ δὲ δειγμα ὑπεροψίας τὸ φεύγειν τοὺς ὄχλους, ἔσται καὶ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης ὑπερόπτης κατὰ τὸν λόγον τὸν σὸν, ὑποχωρῶν εἰς τὰς ἐρήμους· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Σωτήρ· ἀναγέγραπται γὰρ, ὅτι Ἰδὼν τοὺς ὄχλους ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καθίσαντος δὲ αὐτοῦ, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ οἱ ὄχλοι. Καὶ πάλιν· Ἰδὼν τοὺς ὄχλους, ἀνεγώρσεν κατ' ἰδίαν. Ὁν μισούμενος κατὰ δύναντα ὁ καλὸς Ἰωάννης, καὶ

num studia. Quid autem necesse mihi est sermonem in longum extendere, et non a brevibus incipere? Numquid Paulus mendaces Cretenses appellans, et Galatas insensatos, et Corinthios inflatos, atque alios aliter, his solis vitia condonavit, quasi ipsis solis reprehensionem adhibens, nonne et omnibus? aut contra cum Romanos fideles vocat, et Ephesios mystas, quibus et sublimius scribit, et fratrum amantes Thessalonicenses, his solis laudes adscripsit? Minime sane; sed ut Spiritus sancti plenus, et vituperia et laudes apposuit, ut qui se laude dignum agnoverit, majori animi alacritate roboretur. Alius vero vituperia legens, submonitus doleat, et probri causam abjiciat. Non igitur soli Galatæ insensati, nec Cretenses mendaces, nec Corinthi superbi: ubique enim hæc omnia sunt, cum una sit natura, quæ et peccat et recte agit, et sive hoc sive illud in se sit, voluntate sua. Hoc igitur modo in Ecclesia libere loquebatur Joannes: immo potius esurientibus partiebatur virtutis cibum, peccatum manifestis reprehensionibus exterminans, et obtemperans Paulo dicenti: Peccantem coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Porro si qui superbia aut vesaniæ morbo laborantes, velint etiam voluptates suas cum laudibus efferre, hanc consuetudinem non habent Dei servi. Qui enim indignantur ob vituperatam avaritiam et fornicationem, aut aliam quamvis fædam libidinem, nihil aliud reipsa dicunt, quam hujusmodi perniciosum virus debere admittere. Diac. Maximam, pater, habeo gratiam huic ad nos humanissimo adventui tuo: fuit enim nobis utilis et salutaris, atque vitæ monumentum. Cum autem post prolixas laudes Theodorus quievisset, ex adstantibus aliquis erupit in hanc vocem: Quomodo igitur, inquit, tantis exornatus dotibus, superbus erat? Episc. An ipse præsens superbum eum deprehendisti, an alius tibi narravit? Ille respondit: Non novi virum, ait; sed audiui a quodam coriario, qui narrabat raro ipsum sui copiam facere, nisi in ecclesia, et moleste ferre diu colloqui cum volentibus. Hoc vero specimen est superbiæ et fastus, fugere congressus volentium. Episc. Et cujusnam alius erat Joannis sapientiam vituperare, quam coriarii, qui fœtorem officinæ suæ veluti familiaris amplectitur? Si autem fugere turbas, superbiæ indicium est, erit et Joannes Baptista superbus, secundum sermonem tuum, qui in cretum secedebat: erit et Servator: scri-

^a Cod Med. ἐξοστρακίζων. Corresxit Bigot.

^b [μιαιφάνος Codex. μυταιφάνος Bigot.]

Matth. 5. 1. ptum enim est, quod *Videns turbas Jesus, ascendit in montem; et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus, non autem turbæ.* Et

Matth. 8. 18. *rursus. V. Videns turbas, secessit seorsum.* Quem viribus imitans optimus Joannes, et ipse turbis se subducebat, cisque maxime delectabatur, qui venaciter aliquid discere vellent. Diac. Bene quidem Scripturæ exemplis persuades. Quid autem ad hoc dices, quod contumeliosus fuisse dicitur, nec solum multitudinem fugisse, sed vel unum aut duos? ERISC. Bene quidem: etiam unus inutilis et agryta turba est; qualis erat is qui dixit

Matth. 19. 19. Christo: *Magister, sequar te, quocumque ieris.* Nonne fugiens turbas Servator, dixit: *Vulpes foveas habent, et reliqua?* Probare autem mihi non potes, Joannem, ex quo baptizatus est, aut jurasse, aut quemquam adjurasse, aut maledixisse, aut mentitum, aut imprecatum esse, aut facietas sustinuisse? Diac. Ego quidem neque horum quidquam dico, sed contumelias fecisse. Ep. O

optime, quomodo, qui nihil horum patravit, contumeliam faciebat, linguæ suæ minime parcens? Est enim in re parva, ut in magna, par peccatum. Diac. Quid ergo est, quæso, quod loquuntur homines? et quando loqui desinent? Ep. De singulis igitur audi, et nugas hujusmodi poli amplius sequi: nullam enim umquam veniam impetrabis. Homines, qui recte non vivunt, recta opinari non possunt; semper temere effutientes, et in id insuementes tempus, et maxime nunc, cum nullus contra quidquam hiscere audeat. Nam et de Servatore, qui Dens erat, et supra hominem et prophetam quemvis vivebat atque loquebatur ac faciebat, absurda loquebantur, porcorum instar et muscarum hæc de eo coacervantes: illud enim ea tempora

Joan. 7. 12. requirebant. Alii enim dicebant, *Decipit mundum.* *Matth. 11. 15.* dum: alii vero, *In Beelzebub principe demoniorum ejicit demonia:* alii, *Ecce homo vorax et vini potator:* alii, *Samaritanus est et demonium habet.* Et quid me attinet illorum ineptias colligere ac recensere? Adeo ut ipse Servator, ista sciens, dicat apostolis: *Quem me dicunt homines esse Filium hominis?* Cui respondent discipuli, meliores de eo opiniones referentes: *Alii quidem Eliam, alii vero Jeremiam, alii Joannem Baptistam dicunt:* improbissimorum scilicet sermones suppressentes. Quos rursus interrogat, cos ab hominibus segregans (non enim

Matth. 16. 13. et 14. amplius erant mente et cogitatione homines, sed

Joan. 1. 12. filii Dei: *Dedit enim nobis Verbum potestatem*

autòς υπεχώρει τοὺς ὄχλους, συνηρόμενος τοῖς κατὰ ἀλήθειαν μαθεῖν τι βουλομένοις. Ὁ δὲ διὰκ. Καλῶς μὲν γὰρ ἀπὸ γρηκῶν παραδειγματὸν πεύθει· τί δὲ ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι ὑβριστὴς ἦν, καὶ οὐ μόνον τοὺς πολλοὺς υπεχώρει, ἀλλὰ καὶ ἕνα καὶ δύο; Ὁ ἐπίσκ. Μάλιστα μὲν καὶ εἰς ἀνωρύτης καὶ ἀγύρτης ὄχλος ἐστίν, οὗος γὰρ δὲ εἰπὼν τῷ Ἰησοῦ· Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ἔπου ἐν ἀπέρῃ. Οὐ φυγὼν τὸν ὄχλον

δὲ Σωτὴρ εἶπε τὸ, Αἱ ἀλώπεκες, καὶ τὰ ἐξῆς; Οὐκ ἔχεις δὲ με πείσαι, ὅτι ποτὲ Ἰωάννης ἀπ' οὗ ὁβαπτίσθη, ἡ ὥρυσεν, ἡ ὥρυσεν, ἡ κατελάλησεν, ἡ ἐψεύσατο, ἡ κατηράσατο, ἡ εὐτραπέλων ἠνέσχετο; Ὁ διὰκ. Οὐτε γὰρ ἐγὼ λέγω τούτων τι, ἀλλ' ὅτι ὑβρισε. Ὁ ἐπίσκ. Ὡ βέλτιστε, καὶ δὲ τούτων μηδὲν ποιήσας, πῶς ὑβρίζεν, ἀφαιδῶν τῆς γλώσσης τῆς ἑαυτοῦ; Ἐν μικρῷ γὰρ καὶ μεγάλῳ δὲ μολυσμὸς ἐστίν. Ὁ διὰκ. Τί οὖν ἐστι, παρακαλῶ, ἀ λαοῦσιν οἱ ἄνθρωποι· καὶ πότε παύσονται τοῦ λαλεῖν; Ὁ ἐπίσκ. Ἄκουσον τοίνυν περὶ πάντων, καὶ μηκέτι ἔπου ταῖς φλυαρίαις; οὐ γὰρ ἔξεις ἀπολογίαν οὐδέποτε. Οἱ ἄνθρωποι οὐδὲν μὴ βιοῦντες, ὁρθὰς οὐκ ἔχουσι τὰς υπολήψεις, ἀεὶ εἰκασιολογοῦντες καὶ εἰς τοῦτο σχολάζοντες, μάλιστα νῦν οὐδένας τολμῶντος ἄλλο τι λέγειν. Καὶ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος γὰρ Θεοῦ, καὶ ἐπὶ ἄνθρωπων καὶ ὑπὲρ προφήτην αὐτοῦ καὶ βιοῦντος καὶ λαλοῦντος καὶ ὁρῶντος, ἀλλόκοτα ἐλάλουν, χοίρων δίχην ἡ μυῶν τὰ περὶ αὐτοῦ συναυροῦντες· τοῦτο γὰρ ἤβελον οἱ τότε καίροι. Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον· Πλανῶ τον κόσμον· οἱ δὲ, Ἐν Βεελζεβοῦλ ἄρροντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· ἕτεροι, Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης· ἄλλοι, Σαμαρείτης ἐστὶ, καὶ δαιμόνιον ἔχει. Καὶ τί με δεῖ λέγειν συναγρόντα τοὺς ὕλους; Ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα ἰδοῦσα τοῦτο λέγειν τοῖς ἀποστόλοις· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Ὡς προσποκρίνονται οἱ μαθηταί, τὰς εὐφημοτέρας περὶ αὐτοῦ υπολήψεις διηγούμενοι. Οἱ μὲν Ἠλίαν, οἱ δὲ Ἰερεμίαν, ἄλλοι δὲ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν φήσαντες· ἡσυχάσαντες τῶν ἐπιπλεῖστον παλίων τοὺς λόγους. Οὗς ἀντεπερωτῶ, διαχωρίζων τῶν ἀνθρώπων (οὐκέτι γὰρ ἴσαν τὴν γνώμην ἀνθρώπων, ἀλλ' υἱὸς Θεοῦ· Ἐδῶκε γὰρ ἡμῖν δὲ λόγος ἐξουσίαν, τέκνα Θεοῦ γενέσθαι)· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκρίνονται οὐ πάντες, ἀλλὰ μόνος δὲ Πέτρος, ἐρμηνεύων τὴν πάντων γνώμην· Σὺ εἶ δὲ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Ἦς ἀποκριθεὶς ἀποδεχόμενος τὸ ὁρῶν δὲ Σωτὴρ, ἀπερῆναι, εἰπὼν· Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, τοῦτέστι, τῇ ὁμολογίᾳ, οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Τοῦτο τοίνυν τῷ χαρακτήρι εὐρήσεις καὶ νῦν,

P. 451.

P. 453.

* [Marg. Bigot. τὸν ἐπιπλεῖστον. Legebatur ἐπιπλεῖστον.]

οὐ μόνον ἐπὶ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τού-
 ψόνους καὶ τοὺς ἐπαίνους. Καὶ ὡς περ κατ' ἐκεῖνο και-
 ροῦ κακῶς ἐλαλεῖτο τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀπο-
 στώλων, βρώντων Ἐρεσίαν· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀναστα-
 τώσαντες τὴν οἰκουμένην· πέπαιται δὲ νῦν, δοξαζο-
 μένων αὐτῶν· οὕτως εὐρήσεις μετὰ τὴν γενεάν ταύ-
 την, ὡς μάστιγα τιμωρόντων· τὸν Ἰωάννην, καταλυθέν-
 των τῶν ἀντικειμένων ταῖς περὶ αὐτοῦ εὐφημίαις· καὶ
 ὅσοι μὲν χοιρώδεις ἢ κυνώδεις, φήσουσι τὸν Πλανῆ τὸν
 κόσμον, καὶ τὰ ἐξῆς· ὅσοι δὲ μυθῶται, γνησίως καὶ
 ἐπιστημονίως αὐτὸν ἐκζητοῦντες, τὸ, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς
 ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Εἰ δὲ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος
 Χριστοῦ ἐν τοσούταις μυριάδι ἀνδρῶν δώδεκα εὐρηγ-
 νται ἐν ἀρχῇ οἱ τὸν Ἰησοῦν γνωρίσαντες, τῶν πολλῶν
 εἰσέτι καὶ νῦν πλυτρούντων· τί ἀκριβολογοῦμεθα περὶ
 Ἰωάννου, ἀνθρώπου πρὸς τὸν σίελον τοῦ Χριστοῦ μη-
 ὄντος; Τί δὲ λέγω, πρὸς τὸν σίελον; πρὸς τὸ κρά-
 σπεδον. Πάντα γὰρ τὰ εἴδη, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ὡς
 σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς σίελος λογιζομένηται. *
 Ὅτε δὲ τρόπον εἴπας αὐτὸν ὑβρίζει, τοιοῦτός ἐστιν. Πρῶ-
 τον μὲν γὰρ ἀμύχανον ἦν πρᾶγμα πρὸς τὸν τυρόντα
 χαριεντίζεσθαι αὐτόν, μήτι γε ὃ καὶ ὑβρίσαι· εἰ δὲ
 πού τις τινος τῶν γνησίων αὐτοῦ μαθητῶν, ἢ κληρικῶν
 ἢ ἐπισκόπων, εἶδεν ἐπὶ ἀπογῇ τιος, ἢ καταρῶματι
 σωματικῆς ἀρετῆς μεγαλοφρονούντας, τὸ ἐναντίον
 πρὸς αὐτοὺς ἐπισκώπτων ἀπεκάλει, ὡς τὸν ὑδροπότην
 μέθυσον, καὶ τὸν ἀκτῆμονα πλεονέκταν, καὶ τὸν ἐλεή-
 μονα κλέπτην λέγων. Εἶδος γὰρ χαρίεν καὶ τοῦτο
 διὰ σκαχλίας πρὸς τοὺς γνησίους, διὰ τὸν μὴ προσ-
 όντων^a κυροῦντος τὸ προσόν. Τὸ δὲ ἀληθές, ἐτίμα
 σώφρονα νέον ὑπὲρ ἀκόλαστον γέροντα, καὶ γέροντα
 φιλομαθῆ ὑπὲρ νεώτερον ἀμαθῆ, καὶ ἀκτῆμονα ἰδιώ-
 την ὑπὲρ πεπαιδευμένον φιλόργυρον, καὶ κοσμικὸν
 ἐνάρτεον ὑπὲρ μοναχὸν ἀπραγόν· ἃ ἴσως ὑβρεῖς λέ-
 γουσιν οἱ τὰς τιμὰς ἐπιζητοῦντες· καί περ τῆς Γρα-
 ρῆς καὶ τὰς ὑβρεῖς ποσῶς ἐχούσης, Ἰωάννου μὲν λέ-
 γοντος τοῖς προσελθοῦσι μαθητευθῆναι· Γενήματα
 ἐριθῶν, τίς ὑμῖν ὑπέδειξε φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης
 ὁργῆς; Παύλου δὲ πάλιν λέγοντος ἐν ταῖς Πράξεσι
 τοῦ Ἀργυρεῖ· Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖς κεκο-
 νισμένοις· τοῦ δὲ Σωτῆρος πῇ μὲν τοῖς Ἰουδαίοις·
 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημειὸν ἐπιζητεῖ· πῇ
 δὲ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις· Ὁ ἀνόητος καὶ βραδείς τῇ
 καρδίᾳ· πῇ δὲ τὸν Πέτρον σατανᾶν ὀνομάζων·
 Ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ-
 ναι σὺ τὰς οὐδαμῆς αἰτίας βραδείς, ἐγὼ ᾗς γεγόναισι
 αὐ ὑβρεῖς. Ὡς γοῦν σιγῇ τὴν φιλομάθειαν ἀσπασώ-
 μεθα, οὐ δυνάμενοι τοὺς πνευματικὸς ἀνακρίνειν.
 Οὕτε γὰρ μισοῦντες ἐβρίζουσιν, οὔτε φυσιοῦμενοι
 φιλεργμοῦσι, πάντα ἐξ ἀγάπης τὰ χρήσιμα ἀσχοῦν-

filios Dei fieri) : *Vos autem quem me esse di-* *Math. 16.*
citis ? Respondent non omnes, sed solus Petrus, *15. 16. et*
18.
mentes omnium interpretans : Tu es Christus,
Filius Dei vivi. Cujus responsi rectitudinem
 probans Servator, pronuntiavit, dicens : *Tu es*
Petrus, et super hanc petram, hoc est, confes-
sionem hanc, edificabo Ecclesiam meam, et por-
tæ inferni non prævalebunt adversus eam. Ad
 hanc igitur regulam etiamnum invenies, non in
 Joanne solum, sed in omnibus et vituperia et
 laudes. Et sicut per id temporis male loqueban-
 tur de Christo atque apostolis Ephesii clamantes :
Hi sunt, qui subverterunt orbem terrarum, *Act. 17. 6.*
 nunc autem cessarunt male loqui, glorificatis
 ipsis : sic reperies post hanc generationem, Joan-
 nem ut martyrem honoratum iri, mortuis iis, qui
 ejus laudibus adversati sunt : et quicumque suilli
 aut canini sunt, dicent, *Decipit mundum,* et cæ-
 tera : quicumque autem discipuli, vere et scienter
 ipsum perquirant, dicentes, *Tu es Christus,*
Filius Dei vivi. Si autem sub Servatore Christo
 inter tot millia hominum, duodecim initio in-
 venti sunt, qui Christum scienter agnoverint,
 cum plerique omnes etiamnum delirent : quid de
 Joanne anxie disquirimus, homine, qui ad Christi
 salivam non accessit? Quid autem dico, ad sali-
 vam? ne ad fimbriam quidem. Omnes enim gen-
 tes, ut ait Isaïas, *Tamquam stilla situlae, et ut* *Isai. 40. 15.*
saliva reputabuntur. Quo autem modo dixisti
 contumeliam eum fecisse, ejusmodi est : primo
 quidem numquam consueverat cuivis obvio fac-
 tus : si vero quosdam e germanis discipulis suis,
 aut clericis, aut episcopis, vidisset, propter alicujus
 rei abstinentiam, aut propter rectum corporeæ
 alicujus virtutis opus superbiere ; ipsos objurgans,
 contrariis nominibus appellabat : veluti aquæ
 potorem ebriosum, et nihil possidentem habendi
 plus cupidum, et misericordem furem nominans.
 Hæc enim gratiosa est institutionis forma erga
 veros discipulos, per ea quæ non insunt, ea quæ
 insunt approbare. Cæterum hoc certum est, tem-
 perantem adolescentem pluris æstimabat, quam
 intemperantem senem, et senem discendi cupi-
 dum, quam adolescentem indoctum, et idiotam
 nihil possidentem, quam doctum pecuniæ avi-
 dum, atque sæcularem virtute præditum, quam
 monachum inertem ac otiosum. Quæ forte contu-
 melias vocant qui honores sectantur : et quidem,
 cum Scriptura contumelias aliquatenus habeat,

* [Editi κυροῦντες.]

Joanne quidem dicente iis, qui ad se accedebant, Luc. 3. 7. ut docerentur, *Genimina viperarum, quis vobis ostendit fugere a ventura ira?* et Paulo rur-

Act. 23. 3. sus in Actis Apostolorum dicente pontifici : *Per-*
cutiet te Deus, paries dealbate : et dicente ali-

Matth. 12. cubi Servatore Judeis : *Generatio prava et*
adultera signum querit : et alibi cunctis apo-

Luc. 9. 45. stolis : *O stulti et tardi corde :* et alibi Petrum

Matth. 16. 23. satanam nominante : *Vade post me, satana,*
quoniam scandalum mihi es : cum nulla gravis

caussa esset, ob quam hæ contumeliæ fierent. Ita-
 que cum silentio discendi desiderium amplecta-
 mur, qui non possumus spiritalia diducere. Ne-
 que enim odio habentes contumelias faciunt, ne-
 que inflati solitudinem sectantur, omnia utilia ex
 caritate facientes. Hujus igitur rei gratia etiam ii,
 qui in sacris Scripturis probi et studiosi nobis
 relati sunt, in doctorum congressum fugisse et de-
 clinasse veniuntur, ne lapsu temporis ob eam
 consuetudinem aut aliquid virtutis deperderent,
 aut quidpiam eorum improbitatis in se attraherent.
 Sarra prior precatur virum suum Abrahama-
 mum, ut filium ancillæ adhuc adolescentulum com-
 muni lare arceret : indignum enim putabat, qui
 cum filio suo Isaaco luderet, ne forte mutuis oble-
 tamentis in ejus mores ac studia attraheretur.
 Jacob vero et ipse fuga salutem quaerit, in Meso-
 potamiam peregrinationem suscipiens. Et Lot ab
 angelis suadetur demigrare ad impiis Sodomitis.
 Sed et Moyses, ut prius dixi, magnus qui fuit,
 et filius filiae Pharaonis dici recusavit, monetur,
 ut secedat a tyranno ejusque satellibus, et exci-
 tatur, ut sibi consentientes secum abducat, et de
 exitu cogitet. Imo etiam prophetæ improborum
 multitudinem evitantes, in desertis locis sæpius
 vixerunt, de quibus apostolus ait : *In solitudini-*

berrantes errantes, in montibus et speluncis, atque
 in cavernis terræ, ob impiorum scilicet commix-
 tionem : alioquin scientes, quam facile possit con-
 suetudo fallere, et simul conversantes in eadem
 pertrahere. Neque id modo ; verum quia ipse per
 se congressus vituperabilis est atque exitiosus,
 præterea autem et turpis. Non enim a natura ha-
 bet, id quod non oblectat, sustinere, imo ne vel
 modicum illi immorari : nam simile simili semper
 carum est, ut dicitur : *Omne animal simile di-*
ligit ; dissimili autem inimicum est, atque alienum.
 Quis enim umquam inducet columbam, quæ
 grana legit, aut turturem, pasci cum milvis aut
 corvis carnivoris, aut herbivorum anserem et

τες. Τούτου τοίνυν ἕνεκα καὶ πάντες ὅσοι σπουδαῖοι
 ἡμῖν ἀνεγράψαν ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις, ἐκκλίνοντες
 καὶ ἐκτρεπόμενοι τὸν τῶν ἀπαιδεύτων ὄμιλον εὐρηγ-
 νται, τοῦ μὴ τῇ χρόνῳ διὰ τῆς συνθείας ἡ μεύσαι
 τι τῆς ἀρετῆς, ἡ σπᾶσαι τῆς ἀπ' αὐτῶν κακίας. Σάρ-
 βρα πρώτη παρήγει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀβραάμ τὸν τῆς
 θεραπαινίδος παῖδα, ἐτι κομιδῇ νέον ὄντα, ἐξορίζει
 τῆς κοινῆς ἐστίας· συμπαίζειν γὰρ τῇ υἱῷ αὐτῆς

F Ἰσαὰκ ἀπαξιοῖ, μὴ πως τῇ συνασμενισμῷ ὑπο-
 συρῇ τοῖς αὐτοῦ ἐπιτηδεύμασι τε καὶ ᾗθεσι. Καὶ Ἰα-
 κώβ δὲ αὐτὸς φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται, τὴν εἰς
 Μεσοποταμίαν στείλόμενος ἀποδημίαν. Καὶ Λὼτ δὲ

73 προτρέπεται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐξοικίλῃσθαι τῶν δυσ-
 σεβῶν Σοδομίων, ἀλλὰ καὶ Μουῦσης, ὡς προείπον, μέ-
 γας γενόμενος, καὶ ἀρνησάμενος λέγεσθαι υἱὸς θυγα-
 τρὸς Φαραὼ, τῆς ἀπὸ τοῦ τυράννου καὶ τῶν δορυφόρων
 αὐτοῦ προνοεῖται διαφεύξεως, καὶ προτρέπεται τοὺς
 συμφοροῦντας αὐτῷ συναπᾶραι, καὶ τῆς ἐξόδου ἐπιμε-
 λίσθαι. Καὶ οἱ προφῆται δὲ τὸν τῶν μοχθηρῶν ὄμιλον
 περιεστέμμενοι, ἐν ἐρημίαις τὰ πολλὰ ἐξητήθησαν·
 περὶ ὧν καὶ δ' ἀπόστολός φησιν· Ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι
 καὶ σπηλαίοις πλανώμενοι καὶ ταῖς ὁπταῖς τῆς γῆς, διὰ
 τὴν τῶν ἀνόμων ἐπιμίσξαν καὶ ἄλλως ἐπιστάμενοι,

B ὅτι ἱκανὸν ἡ συνθεία ἐξαπατῆσαι, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ
 καθέλκων τοὺς συνημερούοντας· οὐ μόνον, ἀλλ' ὅτι
 καὶ κατ' ἑαυτὴν ἡ δόμιλα ἐπιπόρος τε καὶ δηλητή-
 ριος, πρὸς δὲ καὶ αἰσγρά. Οὐ γὰρ ὥσυν ἔχει τοὺς
 ἡδόμενον ἐπὶ τινὶ ὑπομειναι, καὶ ἐπὶ βροχῇ τοῦτω
 συνδιατρίβειν· αἰετὶ γὰρ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμίῳ φίλον, ὡς
 καὶ λέγεται· Πᾶν ζῶον τὸ ὅμοιον ἀγαπᾷ· τὸ δὲ ἀνό-
 μοιον ἐχθρὸν καὶ ἀλλότριον. Τίς γὰρ ποτε πείσει τὴν
 σπερμολόγον περιστέρην τὴν πρυγὰν ἱκτίσιν ἢ κόραξιν
 συννεμηθῆναι τοῖς κρεσφάγοις, ἢ τὸν ποτηράγον ᾗην

C καὶ γέρανον γυψὶν ὑπογλύφοις συναγελάσκει ; Τίς
 γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἢ ἀρετῇ πρὸς κακίαν,
 κακοῖς δὲ πρὸς καλοῖς ; Ὁ δὲ διὰ. Πῶς οὖν δ' ἀπόστο-
 λος λέγει, ὅτι Ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, τοῖς
 Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς
 ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς
 ἀνόμοις ὡς ἄνομος, ἵνα ἀνόμους κερδήσω ; Ὁ ἐπίσκη.
 Αὕτη ἡ μαρτυρία, ὃ βέλτιστε, οὐ συντελεῖ πρὸς τὰ
 λεγόμενα· οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Παῦλος, ἐγενόμην τοῖς ἀμε-
 B λῆσιν ἀμελής, ἢ τοῖς φιλάροις φιλόκρος, ἢ τοῖς φιλαργύροις
 φιλάργυρος, ἢ ἑτερόν τι τῶν τοιούτων· ἀλλ',
 Ἐγενόμην ὡς τὸ ἡ τοῦ, οὐχὶ τὸ τὸ γὰρ ὡς τὸ, οὐ ταύ-
 τόν ἐστι τῇ τό. Τοιοῦτον δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον ἢ γε-
 νόμενον παρὰ τοῦ ἀποστόλου· οὐ ἡ συγκρατάσεως καὶ
 μὴ μέγα κέρδος ἐνεποιεῖ, ἀλλ' οὗν γε οὐ παρεῖχε βλά-
 βην. Ἐγενόμην γὰρ Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰου-
 δαίους κερδήσω. Καίπερ ἐξ Ἰουδαίου ᾗην, ἐμπερίτο-

P. 191. **μ**ος ὢν πῶς οὖν λέγει, Ὡς Ἰουδαῖος, καὶ οὐχ Ἰου-
δαῖος; Συσσασθαιζῶν γὰρ καὶ συννηστεύων πολλὰ-
κις εὐρίσκειτο, μὴ παραφθεῖρων τὰ δόγματα τοῦ Σω-
τῆρος, ἵνα τῇ συνηθείᾳ καὶ τῷ συμβαδισμῷ ἐφελκύ-
σῃται αὐτοὺς εἰς τελειοτέραν ἐπίγνωσιν· καθάπερ οἱ
ἱατροὶ τοῖς νοσοῦσιν οὐκ αἰεὶ συνόντες, οὔτε τοῦ αὐτοῦ
νοσήματος ἀπολαύοντες, οὔτε ταῖς αὐταῖς ἐπιθυμίαις
λυττιῶντες. Πρέπουσα γὰρ αὐτῇ διδασκαλίῳ διαγωγῇ
τὸ μὴ ἐγχνονίζειν τοῖς ὄχλοις, ἀλλ' ἡμεροῦντα καὶ
ἐξερευνῶντα ζητεῖν τῶν πολυτρόπων ἡθῶν τὴν διά-
γνωσιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστημόνων ἱατρῶν.
Ἰκείνου γὰρ τὰ πολλὰ τοῖς βιβλίοις ἐνδιατρίβοντες,
καὶ τὰ αἵτια τῶν νοσήματων προλέγουσι, καὶ τὰς λύ-
σεις παραδιδόασιν, τοσοῦτον πλησιάζοντες τοῖς νοσοῦ-
σιν, ὅσων τὸ πάθος εὐρεῖν, καὶ τὸ φάρμακον παρα-
σχῆναι, οὐ συμπαιζόντες οὐδὲ συναριστοῦντες αὐτοῖς.
Οὐ γὰρ τοῦτο ἱατρικῆς ἐστὶν ἀρετῆς τὸ ἐπαγγεῖλαι,
τὸ συνεσθίειν ἢ τὸ συμπάλλειν, ἀλλὰ τὸ εἰς ὑγίαν
τὸν κάμνοντα ἐπαναγεῖν. Παῦσαι τοῖνυν, παρακαλῶ,
καὶ περὶ τῶν αὐτῶν μὴ βασάνιζε, τῆς ἀρετῆς οὐδέ-
ποτε νικημένους τοῖς τῶν ἀθυροστόμων ψόγοις· ἀλλὰ
μᾶλλον δεῖξαι μου γνώμην, καὶ τοῖς ὡς σου θυρωρὸν
προσκατάστησον, ἵνα μὴ ἅπαντα λόγον^α σημαίνουσιν,
καὶ ἔσω ταμεῖον εἰσδέρχονται τὸν νοῦν σου ταρασσόν-
τα. Ἐμοὶ δὲ συγχώρησον τὰ λείποντα προαναπλη-
ρῶσαι τοῦ διηγήματος· ἐπεὶ γάρ μοι γὰρ τὴν δόξιν μου.
Καὶ ὁ Θεόδωρος εἶπεν· ἐν τίσιν οἱ ἐπίσκοποι, οἱ μετὰ
τῶν ἡμετέρων ἀποσταλέντες, Εὐλάσιος καὶ Παλλάδιος
καὶ Κυριακὸς καὶ Δημήτριος; ἀμυδρῶς γὰρ ἠκούσα-
μεν, ὅτι ἐξωρίσθησαν. Ὁ ἐπίταξ. Εἰ τὰ πρῶτά σοι
παρ' ἡμῶν σαφῇ κατεράνη τὰ περὶ τοῦ μοχαρίου
Ἰωάννου, οὐδὲν ὑποτυπούντα φεῦδος, καὶ εἰ μέμνησαι
τούτων, διηγήσομαι καὶ περὶ ὧν πυθάνη. Ὁ διὰκ.
Οὕτω πεπληροφορημένους ἔγω, ὡς αὐτὸς παρὼν ἐν
τοῖς τόποις. Ἰκάνον ἔστω δέ σοι τεκμήριον τῆς ἐμῆς
πεισμονῆς ἢ προσοχῇ τῶν λεχθέντων, ὧν ἑναυλον
ἔγω τὴν μνήμην, ἵσως καὶ γραφῇ παραδώσω ἐν
δέρματι ἀκμαίῳ, μέλανι ἐγγράφας, εἰ μνήμην τῆς
ἡμῶν γενεᾶς καὶ ὠφελειαν τῶν ἐπισκοπῆς ὁρεγομέ-
νων, ἵνα γένωνται κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην, ἢ καθ'
ὑμᾶς τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας τὴν δόξιν τῶν μαρτύρων
ἐξηλεκτότας, ἢ παύσωνται^β τοῦ βάρους ὑπὲρ τὴν αὐ-
τῶν ἡλικίαν βαστάζειν, τὸν λαῖχόν καὶ ἀκίνδυνον
ἀσπαζόμενοι βίον. Ἀμεινον γὰρ παρ' ἐμπερίοις κυ-
βερνήταις τὸ ναῦλον δόντας, ἐπιβάτας γενομένους
διασωθῆναι, ἢ κυβερνήτου τόπον ἀναλαμβάνοντας, ὑπο-
θρύλιον τὸ σκάφος τῷ φορτίῳ συναπολέσαι. Ἀφηγη-
σάμενος οὖν τὰ κατὰ τὸν μοχαρίον Ἰωάννην, πῶς τε
ἐξήσκησε, καὶ ὅπως διέπρεψεν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις,

gruam cum vulturibus ossium voracibus congre-
gari? Quæ enim societas luci ad tenebras, aut
virtuti ad vitium, et probis ad improbos? DIAC. Quo-
modo igitur apostolus dicit: *Factus sum omni-*
bus omnia; Judæis tamquam Judæus, ut Ju-
dæos lucrificerem; infirmis tamquam infirm-
us, ut lucrificerem infirmos; iis qui sine lege
erant, tamquam si sine lege essem, ut lucrifa-
cerem eos, qui sine lege erant? Er. Istud testi-
monium, o virorum optime, nihil ad ea quæ dicta
sunt, confert. Non enim dixit Paulus, Factus sum
negligentibus negligens, aut garrulis garrulus,
avaris avarus, aut quid hujusmodi; sed, Factus
sum tamquam hoc vel illud, non hoc: illud enim,
Tamquam hoc, non idem est, ac hoc. Tale autem
est, quod ab apostolo fit, aut dicitur: cujus con-
descensus, etsi non magnum emolumentum in
se habebat, nullum saltem inferebat detrimentum.
Factus enim sum Judæis tamquam Judæus, ut
Judæos lucrificerem. Etenim cum ex Judæis
esset, circumcisis erat: quomodo igitur dicit,
Tamquam Judæus, et non, Judæus? Una enim
sabbatum celebrans et una jejuniis sæpius inve-
niebatur, non tamen violans præcepta Servatoris:
ut consuetudine cum eis et comitatu ad perfectio-
rem cognitionem eos attraheret: sicut medici faci-
ciunt, qui aegris non semper adsunt, nec eodem
quo ipsi morbo laborant, neque iisdem appetiti-
onibus agitantur. Hoc enim vitæ institutum ma-
gistro convenit, tempus cum multitudine non te-
rere, sed quiete et sollicitè perquirere variam
morum atque ingeniorum differentiam, sicut pe-
riti medici faciunt. Nam illi plurimum temporis
libris immorantes, morborum causas prædicant,
et remedia tradunt, tantum cum aegris versantes,
quantum sufficit ad inveniendam causam morbi,
et ad remedium adhibendum, nec cum ipsis lu-
dentes nec prandentes. Hæc enim medicæ virtutis
professio non est, cum aegris convivari aut ludere,
sed ægrotum ad sanitatem reducere. Desine igitur,
quæso, et de his ne amplius disquire, cum virtus
numquam vincatur oris effrenis hominum vitupe-
riis; sed potius mihi crede, et auribus tuis ostia-
rium præstitue, ut ne omnem sermonem ad mit-
tant, atque intra penetrale suscipiant, qui men-
tem tuam perturbet. Et mihi permitte, ea quæ
huic narrationi desunt adimplere: festino enim
iter meum perficere. Tunc Theodorus inquit:
Ubinam sunt episcopi, qui cum nostris missi sunt,

^a [Scriptisimus σημαίνουσιν et εἰσδέρχονται, loco indicativorum.]

^b *Fort.* τὸ βάρος. Bigot. [Tamen et altera constructio Græca est.]

Eulysius, Palladius, Cyriacus et Demetrius? obscure quippe audivimus in exilium missos esse. ERISC. Si priora illa, quæ a nobis audisti de beato Joanne, clara et manifesta tibi sunt, nihil habentia mendacii, atque si eorum meministi, narrabo etiam ea, de quibus me interrogas. CAP. XX. DIAC. Ita abunde persuasus sum, tamquam si præsens locis ipsis adfuissem. Sufficiens autem meæ persuasionis indicium tibi sit attentio ad ea quæ dicta sunt, quorum adhuc auribus insonantem memoriam habens, forte scripto ea mandabo in membrana optima atramento descripta, ad memoriam hominum ætatis nostræ, atque utilitatem eorum qui episcopatum desiderant; ut sint secundum beatum Joannem et eos hujus temporis, qui pro veritate martyrum viam æmulati sunt, aut desinant onus supra vires suas portare, laicam et periculi experientiam vitam amplectentes. Præstat enim apud peritos gubernatores, dato navulo rectores salvos evadere, quam gubernatoris locum sumentes, navem cum mercibus naufragio perdere. His igitur de beato Joanne expositis, quomodo severiorem vitam exercuerit, et quomodo in Ecclesiis refulerit, sive Antiochensi, sive Constantinopolitana, et quomodo promotus fuerit, aut quot insidias passus fuerit, atque omnes inter ea acerbitates, quæ ab improbis moleste elaboratæ sunt, cum dixeris et quæ Porphyrium spectant, et Eunuchum Ephesi episcopum; enuntia, precor, nobis reliqua: et quoniam in carcere mortui sint, quinam in exilium acti, eorum qui cum Joanne communicabant: justum enim est etiam horum memoriam facere ad excitandam alacritatem viventium. Si enim in his sæcularibus rebus famuli, qui pro dominis in carcerem conjiciuntur, aut verberantur, aut torquentur, benevolentiam libertatemque ab ipsis consequuntur: quanto magis qui propter Christum supplicis afficiuntur, digni sunt honore ecclesiastico, atque benevolentia? de quibus apostolus ait: *Vinctis quasi simul vincti*, atque iis qui vexabantur, quasi vexationis socii, utpote et ipsi in corpore constituti. Pretiosa enim est in conspectu Domini mors sanctorum. ejus. ER. Optime dixisti: audi igitur. Episcopi quidem, ut initio fama vulgavit, in mare demersi sunt: ut autem se habet veritas, in exilium longinquum pulsi sunt in barbaras regiones, ibique etiam nunc a servis publicis custodiun-

τῇ τε Ἀντιοχείῳ καὶ τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὅπως ἤλθῃ, καὶ ὅπως συνεσκευάσθῃ, καὶ πάντα τὰ διὰ μέσου πικρὰ, ἃ παρὰ τὸν πληγμελὲν φιλοπόνως γεγεώργηται, εἰπὼν τε τὰ κατὰ τὸν Πορφύριον, καὶ τὸν Ἐπίσκ. Εὐνόσιον, ἀπαγγέλλων ὑμῖν τὰ λείποντα. Τίνες δὲ ἐν φυλακῇ ἐτελεύτησαν; τίνες τε ἐξωρίσθησαν τῶν Ἰωάννου κοινωνικῶν; δίκαιον γὰρ τὸν τοιοῦτον μνείας ἐπιτελεῖν εἰς προθυμίαν τῶν ζώντων. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς τοῦτοις πράγμασι παῖδες οἱ ὑπὲρ τῶν δεσποτῶν συγκλειόμενοι ἢ τυπτόμενοι ἢ ξεόμενοι, εὐνοίας καὶ ἐλευθερίας παρ' αὐτῶν ἀπολαύουσιν, πόσῳ πλέον οἱ διὰ Χριστὸν τιμωρούμενοι, ἀξίως καὶ τιμῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ εὐνοίας εἰσὶν; περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· τοῖς δεσμοῖς ὡς συνδεδεμένοι, τοῖς κακουχομένοις συγκουχοῦμενοι, ὥς καὶ αὐτοὶ ἐν σώματι ὄντες. Τίμιος γὰρ ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Ὁ ἐπίσκ. Ἀρίστα εἶπας· οὐκοῦν ἀκούσον. Οἱ μὲν ἐπίσκοποι, ὥς μὲν ἐν ἀρχαῖς ἡ εἰρήμη περιέδρομεν, εἰς θάλασσαν ἔποντιώθησαν· ὥς δὲ ὁ ἀληθὴς περιέχει λόγος, εἰς ἑξορίαν ὑπερόριον ἀπεστάλησαν ἐν ταῖς βραχὺ χρονίαις ζώναις, ὑπὸ δημίῳ εἰσέτι καὶ νῦν φρουρούμενοι. Ἐλθὼν γὰρ τις συνοδεύσας αὐτοῖς διάκονος ἀπηγγέστατο, Κυριακὸν μὲν τὸν Ἐμμέτης ἐνδοτέρῳ ὁδοποιήματα σημειῶν εἰς Παλμύραν, τὸ τῶν Περσῶν φρούριον, εἶναι· Εὐλυσίον δὲ Βόστρης τῆς Ἀράβου ἐσώτερον ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ὁμοίως εἰς φρούριον Μισφας καλούμενον, πλησίον τῶν Σαρακηνῶν· Παλλάδιον δὲ Βλεμμύων ἢ Λιθίουπων ἐξ γειτόνων φρουρεῖσθαι Σὺνήν καλούμενον τὸ χωρίον· Δημήτριον ἔσω εἰς Ὀαριν, τὴν γείτονα τῶν Μαζίκων· εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλαι Ὀάσεις· Σαραπίωνα δὲ, μετὰ μυριάς ἀναποδείκτους συκοφαντίας, ὁμολήτης δικαστῶν καθυβρισάντες αἰκισμοῖς τὸ σῶμα μέχρις ἐκκοπῆς τῶν ὁσόντων, ὥς λόγος, εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα περιώρισαν. Ἰάριος, ἀνὴρ ἅγιος, γεγενηκώς, εἰς Πόντον τὴν ἐνδοτάτω ἐξαποστάλῃ μετὰ πληγὰς, οὐ δικαστοῦ, ἀλλὰ τοῦ κλήρου, ὃς ὀκτοκαιδέκατον ἔτος ἔχει, μὴ γευσάμενος ἄρτου, ψυδῶν λαχάνων ἢ κολύβων μεταλαμβάνων. Ἀντωνίος ἐν σπηλαίοις τῆς Παλαιστίνης ἐκ τὸν ἐξώρισεν· Τιμόθεος ὁ Μαρωνεὺς, καὶ Ἰωάννης ὁ τῆς Λυδίας, λέγεται ἐν Μακεδονίᾳ· Ῥόδων ὁ τῆς Ἀσίας, ἐπορεύθη ἐν Μιτυλήνῃ· Γρηγόριος ὁ τῆς Λυδίας, λέγεται ἐν Φρυγίᾳ· Βρίσσαν δὲ ὁ ἀδελφὸς Παλλαδίου, ἀποστάς ἐκουσίως τῆς ἐκείνου Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ἀγριδίῳ αὐτοῦ διάγει, ταῖς χερσὶν ἐκείνου τὴν γῆν ἐκαταλλέων· Ἀρμυτίους δὲ, ὡς φασὶν, ἐν χωρίῳ Λυδίας παρὰ τινος Ἐλευθερίου

P. 494.

P. 495.

Heb. 10. 34.

Psalm. 115. 15.

c Fort. προίχθαι. Bigot.

d Georg. ἐποντισθῆσαν. In eodem mox deest λόγος.

e Georg. τῶν Λιθίουπων. [Mox idem Σὺνης τοῦ Καστροῦ

καλούμενον τοῦ τόπου. Pro Σὺνῃ leg. εἰς Σὺνήν.]

f Georg. ἐργασμέτους.

- ἐπικουροῦμενος, τοῖς ἀναγνώσκειν προσέχει· Εὐγένιος ἐστὶν ἐν τῇ πατρίδι· Ἐλπίδιος δὲ μέγας Λαοδικείας τῆς Συρίας ἄμα Πάππῳ, τρία πληροῦνται ἔτη, τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας οὐ κατήλθον, προσευχαῖς σχολάζοντες· Ἡρακλείδης δὲ Ἐρεσίος ἐν τῇ εἰρατῇ τῆς Νικομηδεῖας ἐγκέκλεισται, τετραετής ἐστὶ χρόνος, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κοινωτικῶν συνεκρότησιν, οἱ μὲν ἀνέλπιστα ἐνθυμηθέντες, ἐκοινώνησαν Ἀττικῶ, εἰς ἑτέρας μετατεθέντες Ἐκκλησίας τῆς Θράκης· οἱ δὲ ἀδελφοὶ εἰσιν· Ἀνατόλιον δὲ φασιν εἶναι ἐν Γαλλίαις. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων οἱ μὲν εἰς Ἀραβίαν καὶ Παλαιστίνην περιωρίσθησαν· Τίγριος δὲ εἰς τὴν μέσσην τὴν Ποταμίων περιωρίσθη· Φίλιππος ἐτελεύτησε, φυγὼν ἐν Πόντῳ· Θεόφιλος διάχει ἐν Παφλαγονίᾳ· Ἰωάννης δὲ τοῦ Αἰθρίου μοναστήριον συνεκρότησεν ἂν Καίσαρεα· Στέφανος εἰς Ἀραβίαν ἐξωρισθέντα τῶν δημίων ἀπέσπασαν οἱ Ἰσάυροι, ἀπολύσαντες ἀνὰ τὸν Ταύρον· Σαλούστιον φασιν ἐν τῇ Κρήτῃ· Φίλιππον τὸν ἀσκητὴν, καὶ πρεσβύτερον τῶν σχολῶν, ἤκουσα ἀρρώστον εἶναι ἐν Καμπανίᾳ. Σωφρόνιος δὲ διάκονος ἐν φυλακῇ ἐστὶ τῆς Θηβαίδος· Παῦλος δὲ διάκονος, ὁ βοηθὸς τοῦ οἰκονόμου, λέγεται ἐν Ἀφρικῇ· ἄλλος Παῦλος, δὲ τῆς Ἀναστασίας, ἐστὶν ἐν Ἱερουσολύμοις· Ἐλλαδῖος δὲ πρεσβύτερος, ὁ τοῦ Παλατίου, διάχει ἐν ἀγριδίῳ τῆς Βιθυνίας ἰδίῳ. Πλείσιος δὲ κρύπτονται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄλλοι δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς πατρίδας. Σιλβανὸς δὲ ὁ ἄγιος ἐπίσκοπος ἐν Τρωάδι ἐστὶν, ἀλειῶν καὶ ὤν· Στέφανος δὲ ἀσκητής, ὁ τὰς Ῥωμαίων ἐπιστολὰς διακομίσας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τούτου αὐτοῦ ἕνεκεν τυπηθείς, ἐπὶ μῆνας δέκα εἰς τὴν εἰρατὴν ἐβλήθη. Προταθείσης δ' αὐτῷ κοινωσίας, ὡς οὐκ ἐπέσθη, ἡσθεῖς εἰσάγαν πὰς τε πλευρὰς καὶ τὸ στήθος, ὧν ἐνῶ αὐτόπτης ἐγενόμην, τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιμελεῖα διασωθείς ἴσως εἰς δευτέρους ἀγῶνας, μετὰ δέκα μῆνας τῆς θεραπείας ἐξωρίσθη εἰς τὸ Πηλοῦσιον. Προβικιᾶλώς τις στρατιώτης τὸν περὶ τὸν βασιλέα σχολῶν, διαβληθείς ὡς φιληγῆς Ἰωάννου, μετὰ πληγὰς πολυτρόπους καὶ ἔσμεν ἀπειθῇ ἐξωρίσθη εἰς Πέτρας. Οἰκέτης δὲ Ἐλπίδιου τοῦ πρεσβυτέρου, μισθώεις, ὡς φασί, πενήκοντα νομισμάτων, ἵνα τὸν ἅγιον Ἰωάννην δολοφονήσῃ, φωραθείς ἐπὶ τούτῳ τρεῖς ἔχον ῥομφαίας, ἔπαισε τοὺς κατέχοντας αὐτὸν κατὰ μέρος ἑπτὰ· ὧν οἱ μὲν τέσσαρες παραντίκα ἐτάφισαν· οἱ δὲ τρεῖς ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐπιμεληθέντες ἐσώθησαν, τοῦ φονέως ἀπολυθέντες. Εὐτρόπιος δὲ μακάριος, ὁ ἀπολλοῦς ἀπὸ γυναικῶν, ψάλης, τυπηθείς καὶ ἡσθεῖς εἰσάγαν πὰς πλευρὰς σὺν τῷ μετώπῳ, ὡς καὶ πὰς ὀφρὺς κατὰ σπασθῆναι, λαμπάδων αὐτῷ τελευταίων ταῖς πλευραῖς ἀμφοτέρωθεν γυμνοῖς δατέοις προσιπλωθεῖσιν

tur. Nam cum venisset quidam diaconus, qui simul cum eis iter fecerat, retulit, Cyriacum quidem Emesenum Palmyrae in Persarum castello esse, octoginta miliaribus ultra Emesam: Eulysium similiter, episcopum Bostrae, ulterius itinere trium dierum in castello Arabum, Mispas dicto, Saceracenis adjacente: Palladium episcopum in vicina Blemmyum aut Aethiopum custodiri, in oppido Syene dicto: Demetrium interius in Oasi, Mazicibus proxima: sunt enim et aliae Oases: Serapionem autem post innumeras absque ulla probatione calumnias, summa cum judicum crudelitate casum, ad excussionem usque dentium, ut fama est, in patriam suam relegarunt. Hilarius, vir sanctus et senex, in intumum Pontum pulsus est, plagis concisus, non a iudice, sed a clero: qui decem et octo abhinc annis panem non gustavit, clera sola et frumentum coctum edens. Antonius in speluncis Palaestinae seipsum conclusit: Timotheus Maroneae, et Joannes Lydiae episcopi, in Macedonia esse dicuntur: Rhodon, episcopus Asiae, Mitylenen profectus est: Gregorius, Lydiae episcopus, in Phrygia esse dicitur: Brisso autem, frater Palladii, Ecclesia sua ultro derelicta, in agello suo degit, terram propriis manibus fodiens. Lampelius vero, ut aiunt, in oppido Lydiae a quodam Eleuthero adjutus, lectionibus vacat: Eugenius in patria est: Elpidius, magnus ille Laodiceae Syriae episcopus, et Pappus, per totum triennium de scala domus suae non descenderunt precatationibus vacantes: Heraclidas Ephesus quadriennium iam Nicomediae in carcere inclusus est. Reliqui autem episcopi de communione Joannis, omni spe abjecta, alii quidem communicarunt Attico, et in alias Thraciae Ecclesias translati sunt: alii vero delitescunt. Anatolium aiunt esse in Galliis. Porro presbyterorum alii in Arabiam et Palaestinam amandati sunt: Tigris in Mesopotamiam relegatus est: Philippus in Ponto exsul mortuus est: Theophilus in Paphlagonia degit: Joannes, Aethrii filius, Caesareae construxit monasterium: Stephanum in Arabiam relegatum, e custodem manibus abstractum, Isauri in Taurum dimiserunt: Sallustium in Creta esse dicunt. Audivi Philippum monachum, et presbyterum Scholarum, in Campania agrotare. Sophronius diaconus in Thebaidis carcere detinetur: Paulus diaconus, aekonomi adjutor, dicitur in Africa versari: alius Paulus, diaconus Anastasiae, Hierosolymis vivit: Helladius, presbyter Pa-

^a Georg. ἐν Βακρίᾳ.

latii, in agello suo Bithyniae vitam agit. Plures autem Constantinopoli delitescunt: alii in patrias suas abierunt. Silvanus, sanctus episcopus, Troade piscatur, et piscatu vivit: Stephanus monachus, qui Romanorum epistolas detulit, ob id ipsum verberatus, decem menses Constantinopoli in carcere vitam egit. Cum autem ei communio proposita esset, et non acquievisset, lateribus et pectore unguicularum violentia laceratis, cujus rei ipse oculatus testis fui, Christi providentia in secunda fortasse certamina servatus, post decimum curationis suae mensem, Pelusium relegatus est. Provincialis quidam miles, ex Scholis Palatinis, accusatus tamquam Joannis fautor, post varii generis plagas et atrocissimas abrasiones Petras exsul missus est. Elpidii vero presbyteri famulus, quinquaginta, ut aiunt, aureis conductus, ut sanctum Joannem dolo interficeret: cum deprehensus esset tres gladios habere, septem ex iis qui ipsum apprehenderant, singillatim percussit: quorum quatuor continuo sepulti sunt, alii autem tres post diurnam curationem salvi evaserunt, absolute homicida. Beatus Eutropius, purus a mulieribus, cantor, verberibus caesus, et lateribus ac fronte usque adeo laceratus, ut et supercilia quoque evulsa sint, facibus postremo ad latera, post ossa nudata, utrimque admotis oleo plenis, in ipso equuleo animam exhalavit, mediaque nocte sepultus est a clericis, qui hoc patrant; cum Deus morti ejus testimonium praeberet visione psallentium, ob Servatoris passionis conformitatem. Retulit autem diaconus, qui ab episcopis rediit, a Praefecti militibus, qui eos deduxerunt, usque adeo jussu aliquorum vexatos, ut mori optarent et vivere recusarent. Nam pecunias, quas in sumtus itineris sibi sumserant, penitus abreptas inter se partiti sunt, et in macra jumenta eos injicientes, bidui iter uno die faciunt: multa nocte in diversoria introductentes, et summo mane ante lucem reducentes, ita ut ne miseris quidem escas stomachus retinere posset. Turpibus praeterea et inhonestis verbis eos impetere non parebant. Palladio etiam famulum abstulerunt, vim ipsi inferentes, ut tabellas deponeret. Demetrium autem unus e deductoribus usque adeo vexavit, ut multa nocte Bizyam pervenerit; qui statim gravissimis doloribus toto corpore crucia-

ε̅λαιοκομουσῶν, προσεκπνέει τῷ ῥύλῳ, ταρεῖς με-
σονυκτίῳ παρὰ τῶν τοῦτο δρασκάντων ἱερατικῶν, συν-
επιμαρτυρήσαντος τοῦ Θεοῦ τῇ θανάτῳ ὀπτασίᾳ ψαλ-
λόντων διὰ τὸ σύμμορρον τοῦ σωτηρίου πάθους. Δη-
γρήσατο δὲ ὁ ἀναλώσας διάκονος ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων,
ὅτι οἱ ἐπαρχικοί οἱ διάκονοι αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον
ἔωλησαν κατ' ἐντολὰς τινων, ὡς εὐχεσθαι αὐτοὺς θά-
νατον ἐπελθεῖν, καὶ τὸ ζῆν παραιτεῖσθαι. Τὰ μὲν
γὰρ ἐν ἀργυρίοις ἀναλώματα, ἃ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλή-
φρισαν, ὅρ' ἐν ἀποσπάσαντες, εἰς ἀλλήλους ὀδεμε-
ρίσθησαν, ξηροῖς δὲ τοῖς ὀνοχυίοις ἐπιρρίπτοντες,
τῶν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποιοῦν, βαθεῖαν ἐσπέ-
ραν εἰσάγοντες, καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες, ὡς
μηδὲ τὰς ἀθλάς τροφὰς κατέχεν τὸν στόμαχον. Ῥή-
μασί τε αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις βάλλοντες οὐκ ἐφείδον-
το. Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφείλαντο, βιαζάμενοι
αὐτὸν καὶ γραμματεῖον ἐκθίσσαι. Δημήτριον δὲ εἰς
τοσοῦτον ἔωλεψεν εἰς τῶν διαγόντων, ὡς καὶ ὁ Ζεῶν
βαθεῖαν ἐσπέραν ἐπελθεῖν, ὅς παρὰ πόδας εἰς τὸ
σῶμα ἐθασανίσθη, ἐπωδύνως τὸ ζῆν ἀπορρήξας,
ὡς τοὺς ἐπιθειάζοντας γνωρίζειν τὴν τῶν ὕβρεων
ποινὴν* προσιπόντος αὐτῷ καὶ Παλλαδίου, ὡς ὁ ἐλ-
θὼν διηγῆσθαι συστρατιώτης, ὅτι ἀλλὴν ὁδὸν οὐχ
ὀδεύσεις, οἰκτρῶς τελευτήσας. Ἐκκλησίᾳ μὲν γὰρ
τὸ σύνολον πλησιάζειν οὐκ εἶω, καταλύοντες ἢ
ἐν πανδοχείοις, ἔνθα ἐταιρίζων πλῆθος, ἢ ἐν ταῖς
συναγωγαῖς Σαμαριτῶν ἢ Ἰουδαίων, μάλιστα ἀπὸ
Ταρσοῦ, καὶ ἐκεῖ ὡς στενοχωρουμένους αὐτοὺς, καὶ
ἑτέρον τι* ἐνοεῖν, ὃ ἦν ἀπρονόητον. Λέγει δὲ εἰς τῶν
ἐπισκόπων· τί λυπούμεθα περὶ τῶν καταγωγίων; μὴ
γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστι ποῦ μείναι, ἵνα οἰκίᾳ αἰρέσει
ἀσχημονύντες, δίκας ὀρλήσωμεν; ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι
ταῦτα πάντα καὶ γεγένηται καὶ γενήσεται, τοῦ Θεοῦ
διὰ πάντων δοξαζομένου; Πόσαι τοῦτοι τῶν ἐταιρί-
δων λήθην Θεοῦ λαθούσαι, ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ γνοῦ-
σαι, ἡμᾶς οὕτω θεασάμεναι, εἰς φόβον Θεοῦ καὶ ἐν-
νοίαν ἤλθον, ἵσως ἐπὶ τὸ κρεῖττον τραπέσαι, ἢ καὶ
ἐπὶ τὸ χεῖρον μὴ καταβρῦσασαι; Οὐ μικρὸν δὲ ψυχῇ
λογικῇ ὑπὸ πάθος* κακουμένη καὶ μικρὸν ἀναπνεύ-
σαι, ὅπερ ἐστὶν ἔναυσμα σωφροσύνης* ὡς κατὰ ὑπο-
στάτητα εἰπεῖν τὸν ἱεροφάντην Παῦλον* Χριστοῦ εὐω-
δίᾳ ἐσμέν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμέ-
νοις, διὰ τὸ ἑατρὸν γεγενῆσθαι ἀγγέλιος τε καὶ ἀν-
θρώπου. Οἱ τοσοῦτον δὲ ὁμότητος οἱ κατὰ ὅπον
ἔχημασαν ἐπίσκοποι τῶν κοινωνικῶν Θεοφίλου κατὰ
τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν, ὡς ἔλεγεν ὁ ἐλθὼν ἀσκητὴς, ὡς
τινὰς αὐτὸν οὐχὶ μόνον μὴ ἐνδείξασθαι τὴν ὀρεῖλο-

P. 499.

P. 200.

* [Legebatur ἐλαίοκομος ὢν. Georg. ἐλαῖο κομουσῶν. Hinc fecimus ἐλαιοκομουσῶν. Paulo ante fort. leg. προσ-
πληροῦσῶν, et articulus ante ὁστις, inserendus.]

ἢ Georg. ἐπὶ τὴν ὁδὸν, et mox ὀνοχυίοις pro ὀνοχυίοις.

* Fort. Βιζύας. Bigot. Mox Georg. γράναι pro γυναιξίν.

* Georg. ἐνοσηθῶν προήγων.

ἢ Idem κρατουμένη καὶ ῥοπήν ἀναπνεύει. [Mox lege-
batur πάντα ὕπαι, sed ταῦτα Cod. et Georg. Fort. etiam
addendus articulus τῶν.]

* Georg. ἐλθὼν. Fort. ἔλασαν Bigot.

μένῃν σωρροσύνην, ἀλλὰ καὶ μετὰ δόρων πείθειν τοὺς ἐπαρχικοὺς τάχον ἐξελαύνειν τῶν πόλεων. Εἰσὶ δὲ οἱ μάλιστα τοῦτο πεποιηκότες, ὁ Ῥαροῦ καὶ ὁ Ἀντιοχείας, καὶ Εὐλόγιος ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ὁ τε Ἀγκύρας πρὸ πάντων, καὶ Ἰμμωνίους ὁ τοῦ Πηλίου, τοῦτο μὲν ὁμοῦ, τοῦτο δὲ ἀπειλαῖς πλὴν κατ' αὐτὸν ἀνέιναι, διαίγοντας στρατιώτας ἐξαγαριόντες, ἵνα μήτε τοὺς τῶν βουλομένων λαϊκῶν ἐπιδέχεται αὐτοὺς συγχωρῶσιν, καθὼς ἐν ταῖς καθολικαῖς γράφει Γαίῳ ὁ μακάριος Ἰωάννης κατὰ τινὸς ἐπισκόπου, ἀποδεχόμενος τοῦ Γαίου τὸ ξενόδοχον, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ μιμῆσθαι τοὺς πονηροὺς τῶν ἐπισκόπων. Ἐχει δὲ πως ἡ λέξις· Γαίῳ ἀγαπητοῖ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ· Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαι σε εὐδοῦσθαι καὶ υγιάνειν, καθὼς εὐοδουτὶ σου ἡ ψυχὴ. Ἐχάρην γὰρ λίαν, ἐρχομένων τινῶν καὶ διηγουμένων μοι, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς, καὶ ἐρ' οἷς ἀνέπαυσας τοὺς ἁγίους. Μείζονα ταύτης χαρὴν οὐκ ἔχω. Ἐπιφέρει δὲ μετὰ τοῦτο· ἔγραψα τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτὸν Διοτρεφῆς, οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς, λόγους πονηροῖς φλυαρῶν· καὶ μὴ ἀκούμενος ἐπὶ τοῦτοις, οὕτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κολύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. Εἴθ' ὕστερον παραινέει λέγων· ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν· ὁ γὰρ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν Θεόν. Ἐμνημονεύσαμεν δὲ τοῦ ῥήτου θείου τῆς παλαιᾶς πονηρίας, ἵνα τῶν νῦν Διοτρεφῶν παραστήσωμεν τὴν γνώμην. Ἐπῆναι δὲ καὶ ἐθελύμαζε τῆς δευτέρας Καππαδοκίας τοὺς ἐπισκόπους, ὥς πολλὴ συναλγῆσαντας μετὰ δακρύων τοῖς ἐξορισθεῖσιν ἐπισκόποις, μάλιστα τὸν ἐπεικίστατον Θεόδωρον τῶν Τυάνων, καὶ Βασπόριον Κολωνείας, τεσσαρακοστούδοον ἔτος ἔχοντα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ Σεραπλίωνα τὸν Ὀστρακίνης, τεσσαρακοστοπέμπτον ἔτος ἔχοντα ἐν τῇ τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίᾳ. Ἐνεὸς δὲ γενόμενος ἐπιπολὺ ὁ Θεόδωρος εἶπε· τί οὖν ἐροῦμαι πρὸς ταῦτα, πάτερ; Μὴ ἄρα ἐσχατὴ ὥρα ἐστίν, καὶ ἡ ἀποστασία, κατὰ τὸν Παῦλον, διὰ τούτων λαμβάνει τὴν εἰσόδον, ἵνα λοιπὸν ἀποκαλυφθῇ ὁ υἱὸς τῆς ἀπολείας ὁ ἀντικείμενος; Τὸ γὰρ τοὺς κακοὺς εὐημερεῖν καὶ διαπράττεσθαι ταῦτα καὶ χρονίζειν καὶ ἰσχυεῖν, καὶ τοὺς καλοὺς θλίβεσθαι καὶ λεηλατεῖσθαι, εἰς ὀρίκην με ἄγει τοῦ πλησιάζειν ἐκεῖνον. Ὁ ἐπίσκοπος. Μάλιστα μὲν οὖν, συνετώτατε, ἐγγύς ἐστι τὸ τέλος, κατὰ τὸν αἰώνιον· Παιδιά, ἐσχατὴ ὥρα ἐστίν· καὶ κατὰ τὸ, Ἐξῆλθε δὲ ὁ οὐκ ἐκδοσότης περὶ ὧραν ἐνδοκίαν κινήσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα· ἡ δὲ ἐσχατὴ τῶν δώδεκα ἐστίν ἡ τελευταία. Εἰ δὲ πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν εἴρηται παρὰ τοῦ ἀποστόλου ἐσχατὴ, πόλλῳ μᾶλλον νῦν διὰ πάντα. Ἐπειτα δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐστι

tus vivendi finem fecit : ita ut cuncti Deum venerantes, agnoscerent eam esse poenam injuriarum : cum prædixisset ei Palladius, ut redux quidam commilito narravit : Aliud iter non incedes, sed miserabiliter morieris. Ecclesiis namque viros sanctos omnino appropinquare non sinebant, diverterentes aut in stabula, ubi scortorum erat multitudo ; aut in Samaritanorum, vel Judæorum synagogas, præcipue Tarsi : ita ut illic in angustiis redacti, etiam aliud quid cogitarent, quod erat minime præmeditatum. Unus autem ex episcopis dixit : Quid ob diversoria tristamur ? num enim in nobis est, ubi diversemur, ut propria voluntate indecore agentes, poenas demus ? an ignoratis hæc omnia jam contigisse ac futura esse, cum Deus in his omnibus contigificetur ? Quam multæ ex illis meretricibus quæ Dei oblivionem ceperant, aut ab initio eum ne norant quidem, nobis visis ita vexatis, in timorem Dei et cogitationem venerunt, fortasse in melius conversæ, aut saltem non prolapsæ in pejor ? Non parum est rationali animæ, quæ a perturbationibus vexatur, vel inmodicum respirare, quod est castimonie fomentum : adeo ut dixerit, qui hæc sustinuit, sacerdotum interpretes Paulus : *Christi bonus odor sumus in his qui salvi fiunt, et in his qui per-* ^{2. Cor. 2.} *eunt, eo quod spectaculum facti sumus angelis et hominibus.* ^{1. Cor. 4.} *Eo autem usque crudelitatis* ^{9.} *proruperunt locorum illorum episcopo de communione Theophili per totum Orientem, sicut retulit monachus qui inde rediit, ut plerique eorum non modo debitam humanitatem nostris non exhibuerint, verum datis muneribus Pretorianos milites induxerint, ut eos oculis e civitatibus expellerent. Sunt autem qui hæc præcipue fecere, Tarsi et Antiochiæ episcopi, atque Eulogius Casarea Palæstinæ ; ante omnes autem episcopus An-cyræ et Ammonius Pelusii, partim donis, partim minis, deductores milites adversus eos magis exasperantes, ut ne laici quidem eos excipere volentibus id permitterent : sicut in Catholicis scribit ad Caium beatus Joannes adversus quemdam episcopum, hospitalitatem Caii laudans, eumque orans, ne improbos episcopos imitetur. Sic autem verba se habent : *Caio carissimo, quem ego diligo in* ^{3. Joan. 1.} *veritate. Carissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere, scilicet prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus quibusdam, et narrantibus mihi, quod in veritate ambulas, et in quibus sanctos refecisti. Majus his non habeo gaudium.* Et addit :*

3. *Joan.* 1. *Scrpsi Ecclesiæ; sed is qui amat primum*
9. — 11. *gerere in eis Diotrefes, non recipit nos, ver-*

bis malignis garrinis, et quasi non ei ista suf-
ficient; neque ipse suscipit fratres, et eos qui
suscipere volunt, prohibet, et de ecclesia eji-
cit. Deinde rursus admonet: *Carissime, noli*
imitari malum: qui enim bene facit, ex Deo
est; qui male facit, non vidit Deum. Hunc au-
tem textum de veteri malitia integrum attulimus,
ut hujus temporis Diotrefum ingenium expone-
remus. Cæterum laudabat et mirabatur secundæ
Cappadociæ episcopos, ut qui plurimis cum la-
crymis condoluissent exsilibus episcopis, præser-
tim mitissimum Theodorum, Tyanorum episco-
pum, et Bosporium Coloniam, qui quadragesimum
octavum in episcopatu agebat annum; et Sera-
pionem, Ostracina episcopum, qui quadraginta
quinque annos munus episcopatus gerebat. Cum
aliquamdiu Theodorus præ stupore obmutuisset,
dixit: Quid igitur ad hæc dicemus, pater? Num
hora jam novissima est, et defectio, secundum

2. *Thess.* 2. *Paulum, per ista initium capit, Ut demum reve-*
3. *letur filius perditionis, adversarius? Nam ma-*
los prospere agere, et hæc patrare, et durare et
prævalere, et bonos premi ac spoliari, illum ap-
propinquare cum horrore me admonet. *Episc.*
Proximus quidem est finis, sapientissime Theo-
dore, juxta cum qui ait: Filioli, novissima ho-
ra est: et juxta illud: Exiit paterfamilias cir-
ca undecimam horam conducere operarios in
vineam suam: hora autem duodecima ultima est.
Si vero ante quadringentos annos dicta est ab
apostolo ultima, multo magis nunc propter hæc
omnia. Deinde hæc ab initio contigerunt Domino
permittente, ad exercendos sanctos, cum eos ex-
peteret diabolus, sicut ait Servator: Simon, Si-
mon, expetivit vos satanas, ut cribraret sicut
triticum: ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua. Neque vero pro solo Petro roga-
vit Christus, sed pro omnibus Christi fidem ha-
bentibus: nihil aliud significante cribro, quam
orbem terrarum, voluptatum ac dolorum plenum,
per quæ veluti per foramina terreni homines in
orcum excidunt ab alente tritico, dum velut a fo-
raminibus secerantur: aliis quidem disfluentibus

1. *Joan.* 2. *18.*
18. *Matth.* 20. *1.*
1. *Luc.* 22. 31. *32.*
32. *Paulum, per ista initium capit, Ut demum reve-*
letur filius perditionis, adversarius? Nam ma-
los prospere agere, et hæc patrare, et durare et
prævalere, et bonos premi ac spoliari, illum ap-
propinquare cum horrore me admonet. *Episc.*
Proximus quidem est finis, sapientissime Theo-
dore, juxta cum qui ait: Filioli, novissima ho-
ra est: et juxta illud: Exiit paterfamilias cir-
ca undecimam horam conducere operarios in
vineam suam: hora autem duodecima ultima est.
Si vero ante quadringentos annos dicta est ab
apostolo ultima, multo magis nunc propter hæc
omnia. Deinde hæc ab initio contigerunt Domino
permittente, ad exercendos sanctos, cum eos ex-
peteret diabolus, sicut ait Servator: Simon, Si-
mon, expetivit vos satanas, ut cribraret sicut
triticum: ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua. Neque vero pro solo Petro roga-
vit Christus, sed pro omnibus Christi fidem ha-
bentibus: nihil aliud significante cribro, quam
orbem terrarum, voluptatum ac dolorum plenum,
per quæ veluti per foramina terreni homines in
orcum excidunt ab alente tritico, dum velut a fo-
raminibus secerantur: aliis quidem disfluentibus

Philipp. 3. *Paulum, per ista initium capit, Ut demum reve-*
19. *letur filius perditionis, adversarius? Nam ma-*
los prospere agere, et hæc patrare, et durare et
prævalere, et bonos premi ac spoliari, illum ap-
propinquare cum horrore me admonet. *Episc.*
Proximus quidem est finis, sapientissime Theo-
dore, juxta cum qui ait: Filioli, novissima ho-
ra est: et juxta illud: Exiit paterfamilias cir-
ca undecimam horam conducere operarios in
vineam suam: hora autem duodecima ultima est.
Si vero ante quadringentos annos dicta est ab
apostolo ultima, multo magis nunc propter hæc
omnia. Deinde hæc ab initio contigerunt Domino
permittente, ad exercendos sanctos, cum eos ex-
peteret diabolus, sicut ait Servator: Simon, Si-
mon, expetivit vos satanas, ut cribraret sicut
triticum: ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua. Neque vero pro solo Petro roga-
vit Christus, sed pro omnibus Christi fidem ha-
bentibus: nihil aliud significante cribro, quam
orbem terrarum, voluptatum ac dolorum plenum,
per quæ veluti per foramina terreni homines in
orcum excidunt ab alente tritico, dum velut a fo-
raminibus secerantur: aliis quidem disfluentibus

1. *Cor.* 6. *10.*
10. *Paulum, per ista initium capit, Ut demum reve-*
letur filius perditionis, adversarius? Nam ma-
los prospere agere, et hæc patrare, et durare et
prævalere, et bonos premi ac spoliari, illum ap-
propinquare cum horrore me admonet. *Episc.*
Proximus quidem est finis, sapientissime Theo-
dore, juxta cum qui ait: Filioli, novissima ho-
ra est: et juxta illud: Exiit paterfamilias cir-
ca undecimam horam conducere operarios in
vineam suam: hora autem duodecima ultima est.
Si vero ante quadringentos annos dicta est ab
apostolo ultima, multo magis nunc propter hæc
omnia. Deinde hæc ab initio contigerunt Domino
permittente, ad exercendos sanctos, cum eos ex-
peteret diabolus, sicut ait Servator: Simon, Si-
mon, expetivit vos satanas, ut cribraret sicut
triticum: ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua. Neque vero pro solo Petro roga-
vit Christus, sed pro omnibus Christi fidem ha-
bentibus: nihil aliud significante cribro, quam
orbem terrarum, voluptatum ac dolorum plenum,
per quæ veluti per foramina terreni homines in
orcum excidunt ab alente tritico, dum velut a fo-
raminibus secerantur: aliis quidem disfluentibus

ταῦτα κατὰ συγχώρησιν τοῦ Κυρίου εἰς γυμνάσιον
τὸν ἁγίον, ἔξαιτούντος αὐτοὺς τοῦ διεθλοῦ, καθὼς
λέγει ὁ σωτήριος λόγος· Σίμων, Σίμων, ἐξηγήσατο
C ὑμᾶς ὁ σατανᾶς, τὸν σιναῖσαι ὡς τὸν σίτον· ἐγὼ δὲ
ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλήπῃ ἡ πίστις σου. Καὶ
οὐ πάντως περὶ μόνου Πέτρου δεδέχται Ἰησοῦς, ἀλλὰ
περὶ πάντων τῶν τὴν Πέτρου πίστιν ἔχόντων· οὐδὲν
ἕτερον ἀνίσταμένου τοῦ κοσίνου, ἢ τὸν περιέγων
κύκλον ἡδονῶν καὶ ὀδυνῶν πεπληρωμένον, δι' ὃν ὡς
δι' ὅπου ἐκπύπτουσιν οἱ γεώδεις ἀπὸ τοῦ τροπίμου
σίτου ἐπὶ τὸν ἄδην, ὡς ἀπὸ τρυπημάτων διαχυρίζο-
μενοι· τῶν μὲν διαβρέοντων ὡς δι' ὅπης τῆς γαστρι-
μαργίας, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία· τῶν δὲ διὰ φιληδονίας,
D περὶ ὧν ὁ προφήτης λέγει· Πνεύματι πορνείας
ἐπλανήθησαν· οὔτε γὰρ πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε
μυλᾶκοι, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· τῶν
δὲ διὰ φιλαργυρίας, ὅσαι τὴν τῆς εἰδωλολατρείας
ὁμοζυγον ἐμνηστεύσαντο· τῶν δὲ δι' ὀργῆς καὶ θυμοῦ,
ὅσοι τὸ θρηνώδες σκότος ἡγάπησαν, περὶ ὧν Ἰωάννης
φησὶν· Ὁ μισὼν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, ἐν σκοτίᾳ ἐστὶν
ἕως ἄρτι· Ὅργη γὰρ, φησὶν ὁ παρομιμαστὴς, ἀπολλυ-
E σι καὶ φρονίμους· τῶν δὲ δι' ἀκηδίας καὶ λήθης, μὴ
προσκαρτεροῦντων τῇ ἀργυρίᾳ τῆς μνήμης, καὶ δεο-
μένων τὸ, Ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀκηδίας· οὐς
ταλανίζον ὁ λόγος, φησὶν· Οὐαὶ ὑμῖν, τοῖς ἀπολεω-
κόσι τὴν ὑπομονήν, καὶ τί ποιήσετε, ὅταν ἐπισκῆψῃ-
ται ὁ Κύριος; ἄλλων δὲ δι' εὐδοξίας ἀλόγου, περὶ ὧν ὁ
ῥήδιχος προανεφώνει· Ὅτι διεσκόρπισεν ὁ Θεὸς ὅσα
ἀνθρωπεύσαντο· ἐτέρων δὲ παροξυνίας ἢ τύφου, ὅ
F ἐστὶν ὑπερηβία, οὐς μέμψεται ὁ προφήτης ὡς λιποτά-
κτας· Ὑπερήφανοι παρηγνόμενοι ἕως σφόδρα· ἀπὸ δὲ
τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλιναν. Ἐκάστη δὲ τούτων τῶν
κακίῶν παρέπονται πλείους, τῷ τύφῳ ὁ φθόνος, τῇ
πλεονεξίᾳ τὸ μῖσος καὶ ἀνελευθερία καὶ ψεύδος, τῷ
θυμῷ ὀργὴ ἢ μῆνις, αἱ ὕβρεις, οἱ φθόνοι· τῇ πορνείᾳ
ἡ λήθη, ἡ ἀφοβία, ὁ ὄρκος, ἡ ἀγλήλια, ἡ ἀνόνητος ἀργυ-
P ρία· τῇ κενοδοξίᾳ αἱ πολυπραγμανοίαι, δωροδοκίαι,
φραντασίαι, ὑποκρίσεις, προσωπολήψιαι, φανατικοί·
τῇ ὑπερηφανίᾳ αἱ ἀπόνοιαι, αἱ ἀσπλαγχνίαι, ἀνοσιουρ-
γίαι, ἐκστάσεις φρενῶν· καὶ ἄλλαι ἄλλαι, ἵνα μὴ πλείους
εἴπω, φορτίζον τὸν λόγον, εὐαποδείκτου ὄντος τοῦ
εἰρημένου. Τούτων ἐκάστη τῶν κακίῶν τὸν εὖ-
τιδίων ἐταξεν ἀρετὴν, ὡς τῇ λαγνείᾳ τὴν σω-
φροσύνην, τῇ λαίμαργίᾳ τὴν ἐγκράτειαν, τῇ πλεον-
εξίᾳ τὴν δικαιοσύνην, τῇ ὀργῇ τὴν πραύτητα,
τῇ λύπῃ τὴν χαρὰν, τῇ λήθῃ τὴν μνήμην, τῇ ἀκη-
D εῖᾳ τὴν ὑπομονήν, τῇ ἀφροσύνῃ τὴν φρόνησιν,
τῇ δειλίᾳ τὴν ἀνδρείαν, τῇ κενοδοξίᾳ τὴν ταπεινο-
φροσύνην, καὶ ἄλλη ἄλλην· πάσαις δὲ τὴν θείαν
Γραφὴν· μόνῳ δὲ τῷ τύφῳ οὐκ ἔδωκεν ἀρετὴν ἀντι-
κατεμένην διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν κακίαν, ἑαυτὸν αὐ-
τῇ φυλάττει, καθὼς εἴρηκεν· Ὁ Θεὸς ἐπαυφάνους

ἀντιτάσσεται· ὡς δ' αὐτὸς ἱκετεύει προφήτης, λέγων·
 Ἐπαρον τὰς χεῖράς σου ἐπὶ τὰς υπερηφάνιας αὐτῶν
 εἰς τέλος· καὶ πάλιν, Ἀπόδος ἀνταπόδοσιν τοῖς
 υπερηφάνοις. Καὶ ὡς περ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
 γνωρίζεται, ὡς ὁ Κύριος εἶπεν· Ἐκ τῶν καρπῶν
 αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· οὕτως ἕκαστος τῶν ἀν-
 θρώπων, εἴτε ὄντων ἁγίων, εἴτε καὶ λεγομένων.
 Οὕτω δὲ πάντοτε εἰσιν αἱ τῶν κακῶν ἀσειστοὶ εὐημε-
 ρίαι, τοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτοῖς μακροθυμοῦντος. Τοῦτο
 γὰρ αὐτῷ πρέπει, ὡς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ τοῦτο ἐκ προσ-
 ὅπου τῶν θλιβομένων προκαραῶνεν, εἰς ἡμῶν τῶν
 νῦν πασχόντων παράλυσιν. Πρῶτος ὁ τῆς ὑπομονῆς
 υἱὲς Ἰὼβ· τί φησι μετὰ πολλά· τί γάρ; Μὴ ἐξ ἀν-
 θρώπου ἢ ἐλεγγίς μου; τὸ ἀμεμπτον αἰνιττόμενος.
 Ἦ δὲ τί οὐ θυμολήσονται; εἰσβλέψαντες εἰς ἐμὲ,
 θυμιάσας, χεῖρα θέντες ἐπὶ σιαγόνι. Ἐάν τε γὰρ
 παρθεῖ, ἐποπόδῃ, ἔχουσι δὲ μου τὰς σάρκας οἰού-
 ναι. Διὰ τί ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαιδαιῶνται δὲ ἐν πλοῦ-
 τει; Ὁ σπόρος αὐτῶν κατὰ ψυχὴν, τὰ δὲ τέκνα αὐ-
 τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς· οἱ οἰκοὶ αὐτῶν ἐθιγνοῦσιν, φόβος
 δὲ οὐδαμῶς· μάστιξ Κυρίου οὐκ ἔστιν ἐπ' αὐτούς. Ἦ
 βῆς αὐτῶν οὐκ ὠμοτόκησεν· διεσώθη δὲ ἀπὸ καύμα-
 το· ἐν γαστρὶ ἔχουσα οὐκ ἔσχαλεν. Μάνουσι δὲ ὡς περ
 πρόβατα αἰώνια. Τὰ δὲ παιδεία αὐτῶν προσπαίττουσιν,
 ἀναλαβόντα ψαλτήριον καὶ κιθάραν, καὶ εὐφραίν-
 ονται φωνῇ ψαλμοῦ· συνετέλεσαν ἐν ἀγαθοῖς τὴν
 ζωὴν αὐτῶν, ἐν δὲ τῇ ἀναπαύσει τοῦ ἔξου ἐκοιμή-
 θησαν. Λέγει δὲ τῷ Κυρίῳ· ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ἐδόους
 σου εἶδέναι οὐ βούλομαι. Τούτῳ συνῶδ' ὁ ἀνεξέκακος,
 καὶ τὸν θεῖον ἄσπῃς κριμάτων, κατὰ τὸ, Ἐλεον καὶ
 κρίσιν ἔσονται σοι, Κύριε, Δαυὶδ φησιν. Ὡς ἀγαθὸς
 ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. Ἐμοῦ δὲ
 παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες· παρ' ὀλίγον ἐξε-
 γύθη τὰ διαβήματά μου. Διὰ τί; Ὅτι ἐξήλωσα ἐπὶ
 τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν. Καὶ ἐν
 ἐτέρῳ πάλιν τὸν πλοῦτον αὐτῶν διαβάλλων λέγει·
 Οἱ βόες αὐτῶν παχέαι, τὰ πρόβατα αὐτῶν πολυ-
 οῖκα, πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν· τὰ τα-
 μεία αὐτῶν πλήρη, ἐξεργασμένα ἐκ τοῦτοῦ εἰς τοῦ-
 το· αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περι-
 κεκοσμημέναι ὡς ὁμοίωμα νυφῶ. Ἀλλὰ καὶ τὴν
 κακὴν αὐτῶν δόξαν καὶ εἰρήνην θυμολέγων, ἐπι-
 φέρει· Οὐκ ἔστι κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν,
 οὐδὲ κατάπτωμα φραγμοῦ ἐν τοῖς οἰκοῖς αὐτῶν. Ἐῖτα
 τὴν τῶν πολλῶν διαβάλλων διεφθαρμένην δόξαν, φη-
 σιν· Ἐμακάρισται τὸν λαόν, ὃ ταῦτά ἐστιν. Καὶ ἐπι-
 φέρει· Μακάριος ὁ λαὸς, οὗ Κύριος ὁ Θεὸς ἱσχυρὸς
 βοηθὸς αὐτοῦ. Καὶ ἵνα μὴ μέχρι τούτου στήσας τὰς
 μαρτυρίας, ἐπικίνδυνον ἀποδείξω τῇ ἀτελείᾳ τὸν λό-
 γον, ἄκουε πάλιν μετὰ στεφανοκρατίας τινὸς ἐπὶ τοῖς
 τοιοῦτοις τὸν Ἀμβροσίῳ ἀποδυσφοροῦντα, καὶ λέ-
 γοντα· Ἐως πότε, Κύριε, κεκράζουμι ἐκ τῶν ὀνεί-
 δων;

iram et furorem, qui ferales tenebras amaverunt,
 de quibus Joannes : *Qui odit fratrem suum, in* 1. *Joan.* 11.
tenebris est usque adhuc : Ira enim, ut ait Pro- 9.
verbiorum auctor, perdit etiam sapientes : aliis *Prov.* 15. 1.
per incuriam et oblivionem, in memoria vigilan-
tia non perdurantes, et illud precantes dicunt :
Dormitavit anima mea prae taedio. Quos mise- *Psal.* 118.
rans Scriptura, ait : *Vae vobis qui perdidistis pa-* 28.
tientiam ! et quid facietis, cum visitabit Do- *Eccles.* 2. 16.
minus ? aliis per irrationabilem ostentationem, de 17.
 quibus psalmista praedicebat : *Quoniam dissipavit* *Psal.* 42. 6.
Deus ossa hominibus placentium : aliis per
 arrogantiam et fastum, quod est superbia : quos
 veluti ordinis desertores propheta insinulat : *Super-* *Psal.* 118.
berbi inique agebant usquequaque ; a lege au-
tem tua non declinavi. Unumquodque autem
 horum vitiorum plura alia subsequuntur : fastum
 invidia, avaritiam odium, illiberalitas menda-
 cium ; furorem ira vel excaecitas, contume-
 lia, invidiæ ; fornicationem obliuio, securitas,
 pigritia, zeli boni defectus, inutilisq; vigilia ;
 vanam gloriam curiositas, perceptio donorum,
 pompa, simulationes, personarum acceptiones, fal-
 laciæ ; superbiam dementia, immisericordiae, im-
 pia facta, mentis emotiones, atque alias aliae,
 nec plures recensens, sermonem hunc onerem,
 cum abunde demonstratum sit, quod dictum est.
 Unicuique autem horum vitiorum contrariam
 virtutem Deus opposuit : verbi gratia, luxuriæ
 castitatem, gulositati temperantiam, avaritiæ ju-
 stitiam, iræ lenitatem, tristitiæ gaudium, obli-
 vioni memoriam, socordiae patientiam, dementi-
 æ prudentiam, ignaviæ fortitudinem, vanitati
 humilitatem, et aliis alias : his omnibus divi-
 nam Scripturam : soli autem fastui virtutem con-
 trariam non dedit ob exsuperantiam vitii, se-
 ipsum illi reservans, sicut dixit : *Deus superbis* *Jac.* 4. 6.
resistit : sicut etiam ipse propheta precatur, dicens : *Psal.* 73. 3.
Leva manus tuas in superbias eorum in finem :
 et rursus, *Redde retributionem superbis.* Et *Psal.* 93. 2.
 quemadmodum ex fructu arbor cognoscitur, ut ait
 Dominus : *Ex fructibus eorum cognoscetis eos* : *Matth.* 7.
 ita unusquisque hominum, sive sancti, sive
 dicantur. Sic autem ubique sunt improborum pro-
 speritates immotæ, Deo erga ipsos patienter agen-
 te. Hoc enim ipsum decet : ita ut sancti idipsum
 ex persona eorum, qui vexantur, proclamant ad
 consolationem omnium nostrum, qui nunc pati-
 mur. Primus patientiæ filius Job, quid post mul-
 ta ait? quid enim? *Numquid ex homine repre-*
hensio mea ? inculpatum se esse significans. *Et*
quare non irascor ? qui adspicitis me, admira-

mini, ponentes manum super maxillam. Si enim recordatus fuero, religiose vixi, et dolores obtinent carnem meam. Quare impii vivunt, et inveterarunt in divitiis? Semen eorum secundum animam, filii autem eorum in oculis sunt: domus eorum abundans, timor autem nullibi: flagellum Dei non est super illos. Bos eorum non immaturum peperit: servata est ab aestu, in ventre habens non frustrata est. Manent autem sicut oves perpetuae. Infantes eorum adludunt, tenentes psalterium et citharam, et letantur in voce psalmi: consummarunt in bonis vitam suam, et in requie inferni obdormierunt. Dicit autem Domino: Recede a me, vias tuas scire nolo. Huic consona malorum tolerans et divinatorum judiciorum præco David ait, juxta illud: Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine. Quam bonus Deus Israeli rectis corde. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Cur? Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. Et alibi rursus, opes eorum dampnans, dicit: Boves eorum crassæ, oves eorum fætosæ, abundantes in egressibus suis, promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: filiæ eorum compositæ, circum ornatæ, similitudo templi. Sed et malam eorum concordiam et pacem admirans addit: Non est clamor in plateis eorum, neque ruina macerie in domibus eorum. Deinde vituperans corruptam vulgi opinionem, ait: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Et addit: Beatus populus, cujus Dominus Jacob adjutor ejus. Et ne eo usque sistens testimonia, faciam, ut periclitetur imperfecta oratio, audi rursus Abbacum cum quodam planctu super hujusmodi indignantem, ac dicentem: Usquequo, Domine, clamabo, injuriam patiens, et non exaudies? injurias enim proximi, suas appellavit. Et fratrum amans addit: Fociferabor ad te, et non salvabis. Quare ostendisti mihi labores, et dolores videre in ærumnam ac impietatem? ex adverso mei factum est iudicium, et iudex accipit. Idcirco dissipata est lex, et non perducitur iudicium in finem, quia impius prævalet adversus justum. Eodem spiritu etiam misericordissimus sanctorum, Jeremias, hæsitans præ aliis, clamat: Justus es, Domine, quoniam apud te defensionem instituam: verumtamen judicia loquar ad te, Domine. Quare via peccatorum prosperatur? abundant omnes, qui prævariantur prævaricationes. Plantasti eos, et ra-

nos, και οὐ μὴ εἰσακούσῃ· ἰδίας γὰρ ἀδικίας τὰς τοῦ πλησίον ὀνόμαζεν. Καὶ φιλάδελφος ὢν, ἐπιφέρει· Βοήσονται πρὸς σέ, και οὐ μὴ σώσῃς. Ἰνὰ τί μοι ἐδείξας κόπους, και πόρους ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν και ἀσέβειαν· ἐξ ἐναντίας μου γέγονε κρίσις, και ὁ κριτὴς λαμβάνει. Διὰ τοῦτο διεσχέδαται νόμος, και οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον. Τῷ αὐτῷ πνεύματι ὁ συμπαθέστατος τῶν ἁγίων Ἱερεμίας, ἐπαπορῶν ὑπὲρ ἄλλων, βοᾷ· Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι πρὸς σί· πλην κρίματα λαλήσω πρὸς σέ, Κύριε. Τί ὁδὸς ἀσεβῶν εὐδοῦται· εὐλόγησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα, ἐφύτευσας αὐτοὺς, και ἔρριζώθησαν· ἀντὶ τοῦ ἀκωλύτους διάγουσι· και ἐποίησαν καρπὸν, οὐ πάντως πνεύματος. Ἐγγὺς εἶ τοῦ στόματος αὐτῶν, και πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν. Ἀντικρυς δὲ ἰσοδυναμοῦντα τοῦτοις ὁ σοφὸς Σοφονίας ὁ προφήτης, ὡς κακηγόρους τοὺς ἀνθρώπους διαβάλλων, ὡς τὴν πρόνοιαν μεμφομένους, και τοὺς ἁγίους ταλανίζοντας, ἐκ προσώπου Κυρίου φησὶν· Ἐβχαρύνετε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν, λέγει Κύριος, και εἶπατε· ἐν τίνι καταλέλυσamen κατὰ σοῦ· εἶπατε· μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ. Καὶ τί πλέον, ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ προσταγήματα αὐτοῦ, και διότι ἐπορεύθημεν ἰκέται ἀπὸ προσώπου Κυρίου παντοκράτορος· και νῦν ἡμεῖς μακαρίζομεν ἀλλοτρίους, και ἀνοικοδομοῦνται πάντες ποιοῦντες ἀνομήματα, και ἀνέστησαν Θεῷ, και ἐσώθησαν. Ταῦτα καταλέλυσαν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. Οἷς τὰ αὐτὰ ἐπιφέρει ὁ κήρυξ τῆς εὐσεβείας, Παῦλος· Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι και γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τῷ χειρὶν, πλανῶντες και πλανώμενοι. Εἶτα τὴν εὐτέλειαν τῶν ἁγίων σημαίνει, λέγων· Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἐπέδειξεν, ὡς ἐπιθανάτιους· ὅτι θεάτρον ἐγενήθημεν τῇ κόσμῳ και ἀγγέλοις και ἀνθρώποις. Μέχρι γὰρ τῆς ἄρτι ὥρας και πενήθμεν και διψῶμεν και γυμνητούμεν και κολαφιζόμεθα και ἀστατοῦμεν και κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν· τὰς σωματικὰς καταλέγων ταλαιπωρίας. Λοιδοροῦμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν, ὡς περιχθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περιψύχα ἐως ἄρτι· τοῦ ἀγαθοῦ και δικαίου Θεοῦ κατὰ τινὰς ἀποβρίττους λόγους, σταδίου δίκην, τὸν κόσμον ἐκτείνοντες, και αὐτευσούσις ἡμᾶς ποιήσαντος, ἵνα οὐκ αἰρέσει τοῖς πράγμασιν ἐπιβά-

Psal. 100.

1. et 72.

1.—3.

Psal. 70.2.

Psal. 143.

14. 13. 12.

Ibid. v. 14.

et 15.

Habac. 1.

2.—4.

Jer. 12.1.2.

λοντες, δικαίως τὰς εὐθύνας παράσχωμεν, καθὼς ὁ νόμος λέγει· Τέθεικα πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, ἐκλεξάι δὲ βίβει. Διὰ τὴν δὲ, Τέθεικεν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ λέγειν, πλὴν ὅτι τίθεικεν; Οὐ γὰρ σοφὸν ἦν τὸ ἀτρέπτους ἡμᾶς γενέσθαι, ἀλλ' οὐ προκειμένον, καὶ γνώμης οὐ κατωρθούσης, μόνῃ τῇ θείῃ καὶ αἰδιῷ προσαρμόσαντος τοῦ ἀτρέπτου. Ὁ διὰκ. Εὖ γε καὶ φιλοσόφως ἐπὴν- τηςας, πάτερ; ὁμακτώσας τὴν ψυχὴν τῶν παρόντων, ἐν τοῦτοις ἀεὶ προσκοπτόντων διὰ Γραφῶν ἀπειρίαν· καὶ ὅτι γυμνάσιον ὑπέστη διὰ μακρῶν τῶν χρόνων ἢ Ἐκκλησία, ἀναδείξασα τοὺς ἐαυτῆς στεφανίτας, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, οὐδ' ὡρᾶν ἐν τοῖς ὀπίσω χρόνοις Χριστοῦ σαρκὸς καταπαρόντας. Αὐτεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ ὑμῶν ἀκαταστασία, καὶ ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν κατάλυσις. Ὁ ἐπίσκ. *Θαυμάζω σου, ἀνδρῶν τιμιώτατε Θεόδωρε, τοῦ τὸ πολλοστὸν τὴν ὠφέλειαν ὁμολογούντος, καὶ αὐτῆς τὰ ἐναντία λαλοῦντος. Μακαρίζω γὰρ ὡς στεφανίτας, ταλανίζεις ὡς ἐκπαιδόντας, ἐπειδὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐστερήμεθα· τόπον. Ὁμοιον δὲ μοι πάσχεις τῶν τῶ Ὀλύμπια θεωρούντων ἀγροίκων· ἐλκεῖνοι γὰρ κεχίγησι μὲν πρὸς τὰ βραβεῖα ἡδέως, ἀκρύουσι δὲ πρὸς τὰς πληγὰς τῶν ἀγωνιζομένων οἰκτρῶς. Ἐμοὶ δὲ αἰμεῖνόν ἐστι φάραγγας καὶ νάπας καὶ πελάγη διώκειν μετὰ τῆς ἀληθείας, ἢ πολλὴν ἔχοντα δόξαν τῆς νῦν νομιζομένης εὐημερίας, ὑποκαί- σθαι τῇ ψεύδει. Ἀλλ' ὅθιεναι μὲν γὰρ ἔχων, ἐξω τὰ πάντα· αὐτῆς γὰρ οὐλοᾷ τὰ πάντα· ψεύδος δὲ κεκτη- μένος, οὐδ' ἑαυτὸν, ἐκεῖνης μὴ ὑπάρχων. Ἐχων δὲ τὴν ἀληθειαν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὴν βούλομαι ἔχειν, ὡς δέσποιναν ἢ δούλην ἢ γείτονα, ἀλλ' ὡς ἀδελφὴν· ἂν δὲ ἢ δυνατόν, καὶ ὡς ὁμοζυγον, τῆς ἡδονῆς αὐτῆς ἀπολαύων, καὶ μετὰ ταῦτα κληρονομῶν, ὡς ἰδιάν γυναῖκα. Οὐγάτηρ γὰρ ἐστὶ τῆς ὄντως ἀληθείας, ἥς γαμβρὸς ὁ σπουδαῖος. Ὁ γὰρ ταύτην ἔχων ὁ σφραγίς ἀνηβῆ, ἀγῆρος ἐστὶ καὶ ἀμάραντος, θερμότερον πυρὸς ἔχων τὸν ζῆλον, ὀξύτερον ζήλους τὸν λόγον, κουφότερον ἀετοῦ τὸν βίον, ἀόκνης τρέχει, καθάπερ πρὸς οἰκουρὸν μητέρα τῶν Γραφῶν μελέτην· ἀνθεὶ ὀνηνεκῶς τῇ ἀλυσίᾳ, οὐ κεκράττειται φόβῳ, γαυριῇ τῇ ἀδείᾳ, κορυβαντιῇ τῇ ἐνθουσιασμῷ, οὐ μισεῖ οὐδένα, οἰκτερεῖ τοὺς κακῶς τῷ βίῳ χρωμένους, μα-

dices egerunt (hoc est, licenter vivunt), et fecerunt fructum (non plane spiritus): propinquus es ori eorum, et longe a renibus eorum.

His autem omnino paria sapiens propheta Sophonias, homines ut maledicos culpans, qui Dei providentiam accusant, sanctosque miseros dicunt, ex persona Domini ait: *Ingravastis super me sermones vestros, ait Dominus, et dixistis: In quo contra te loquuti sumus? Dixistis: Vanus, qui servit Deo. Et quid amplius nobis, quia custodivimus mandata ejus, et quia ambulavimus supplices ante faciem Domini omnipotentis? et nunc nos beatificamus alienos, et edificamus omnes, qui faciunt injustitias, et restiterunt Deo, et servati sunt.* *Mal. 3. 13.*

Hæc obloquuti sunt, qui timent Dominum, unusquisque ad proximum suum. Quibus similia infert, pietatis præco, Paulus: Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes. Deinde sanctorum vilitatem designans, ait: Puto enim quod Deus nos apostolos novissimos demonstravit, quasi morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nam usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis cædimur et instabiles sumus et fatigamur operantes manibus nostris: corporeas ærumnas dinumerans. Maledicimur, et benedicimus; persecutionem patimur, et sustinemus; blasphemamur, et obsecramus; tamquam purgamenta mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc: cum Deus bonus, et justus, secundum arcanas quasdam rationes, stadii instar, mundum explicarit, et nostri arbitrii nos fecerit, ut propria voluntate rem aggredientes, justas penas solvamus, sicut Lex ait: Posui ante faciem tuam vitam et mortem: elige quod vis. Cur autem posuerit, non est hujus temporis dicere, nisi quod posuit. Neque enim sapientiæ fuisset, nos inconvertibiles esse factos, nullis propositis præmiis et mente non recte agente: inconvertibile enim soli Deo sempiterno congruit. Diac. Præclare et sapienter occurristi, pater, præsentium mentis oculos illuminans, qui in his semper offendunt ob Scripturarum imperitiam: et quia diu gymnasium Ecclesia fuit, victores suos ostendens viros ac

* Hic incipit Fragmentum Cujacian. in Edit. Fr. Ducessi.

τοῖων marg. Bigot.

† Ibid. ἀπολαύειν καὶ μ. τ. κληρονομῶν.

• Ibid. σπριγῆ.

† Ibid. ἀόκνης τρέχει πρὸς τὴν τῶν γραφῶν μ. [Hinc inserte τῶν.]

mulieres, anteactis temporibus, Christi carnem
 gratis comedisse. Contristat autem nos vestra
 instabilitas seu persecutio, atque Ecclesiarum
 subversio. Ep. Miror te, virorum honoratissime,
 Theodore, qui multiplicem utilitatem confessus,
 rursus contraria loqueris. Beatos enim nos prædi-
 cans ut victores, miserabiles dicis ut expulsos,
 quoniam Ecclesiis privati sumus. Idem mihi pati
 videris, quod rustici, qui Olympia spectant: illi
 enim ore hiant, perlibenter videntes præmia, la-
 crymantur autem miserabiliter ad certantium pla-
 gas. Mihi autem præstat valles et silvas et maria
 pervagari cum veritate, quam multam gloriam
 præsentis felicitatis habentem, mendacio subja-
 cere. Veritatem enim habens, habebo omnia; et
 enim ipsi serviunt omnia: mendacium vero pos-
 sidentis, ne me ipsum quidem habebo, cum illius
 non sim. Cæterum veritatem habens, non simpli-
 citer eam habere volo, ut dominam aut servam
 aut vicinam, sed ut sororem, et si fieri possit, ut
 conjugem, ipsius voluptate frui, et postea here-
 dem, tamquam propriam uxorem. Filia enim est
 sinceræ illius veritatis, cujus gener vir probus.
 Qui enim hoc signaculum possidet, repubescit,
 numquam senescit nec marcescit, igne ardentio-
 rem habens zelum, acutiorum gladio sermonem,
 leviori aquila vitam: impigre currit ad Scrip-
 turarum meditationem, velut ad matrem domus
 custodem: floret jugiter lætus, non capitur metu,
 gloriatur intrepidus, sacro furore tripudiat, ne-
 minem odit, miseratur eos qui sæculo abutuntur,
 leatos dicit qui sibi vivunt contenti, tristatur spi-
 rituali tristitia ob ecclesiasticorum socordiam: de
 quibus ait apostolus: *Et Spiritum sanctum non
 lite contristare, in quo signati estis in diem
 redemptionis*: contristat autem Spiritum qui
 terga ei dat per negligentiam. Ecquid omnia per-
 censeo? moritur cum libertate loquendi, nemine
 contristato præter dæmones, et qui ipsis proximi
 sunt: abundat illi tempus, non consumisit dies
 in malefactis: duplicavit datam pecuniam, bono-
 rumque operum præmisit usuras, modico tempore
 longævus implevit annos: testamentum honorum
 non scribit; vivens enim, et sentiens ea dispersit.
 Pulsavit mors corpusculi ostium? prius quam
 mortem viderit quæ foris est, clamat, Disceda-
 mus hinc, accinens: *Heu mihi, quia incolatus
 meus prolongatus est!* ac nisi propter Deum qui
 eam miserat, ipsi lites intenderet, exigens quod

καρτεῖ τοὺς ἰδιοπραγούντας μετὰ τῆς αὐτοκακίας,
 λυπεῖται ἡ τὴν τοῦ Πνεύματος λύπην ἐπὶ τῇ τῶν ἱε-
 ρατικῶν ἀμελείᾳ· περὶ ὧν εἶπεν ὁ ἀπόστολος· Καὶ
 μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε
 εἰς ἡμέραν ἀπολυτρόσεως· λυπεῖ δὲ τὸ Πνεῦμα ὁ δι-
 δοὺς αὐτῷ νότα τῇ ἀμελείᾳ. Καὶ (τί γὰρ τὸ ὄλον;) P. 1.
 τελευτᾷ μετὰ παῤῥησίας, οὐδὲνα λυπήσας, πλὴν τῶν
 δαιμόνων, καὶ ὅσοι γείτονες αὐτῶν· χρόνος αὐτῷ πε-
 ριτεύει· οὐκ ἐκαπῆλευσε τὰς ἡμέρας ἐν κακουργίαις·
 ἐδιπλασίασε τὸ δεδομένον ἡγῆμα, καὶ τόκους ἀγα-
 θῶν ἔργων προέπεμψεν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ πληρώσας P. 2.
 πολυχρόνια ἔτη· διαθήκην ὧλης οὐ γράζει, ζῶν καὶ
 φρονῶν αὐτὴν κατεπάλασεν. Θάνατος ἔκρουσε τὴν
 τοῦ σαρκίου θύραν; πρὶν αὐτὸν ἰδεῖν ἔξωθεν ὄντα,
 ἡσυχῇ, ἀπῴκωθεν ἐντεῦθεν, ἐπεψάλλον· Οἱμοι, ὅτι ἡ
 παροικία μου ἐκακρόθυνη· καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πέμψαν-
 τα Δεσπότην, αὐτῷ ἂν περιέθνηε δίκας εἰσπράττων,
 ὅτι σκληραιότερον ἤλθεν. Ἀσμενίζει δὲ τελευταῖον
 ἀπαλλαγῆς τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου, ὡς ξενιδίου σα-
 θροῦ, ἀπειλούντος πῶσιν· ὥρῳσε τὸ οὖς πρὸς τὸν
 λέγοντα, Εὐ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἀκουσόμενος,
 καὶ τὰ ἐξῆς· Ἔστω δέ σοι τεκμήριον τῶν λεγομένων
 ἡ τῶν λόγων πυκνότης· Ἐκ γὰρ τοῦ περισσέυματος
 τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα. Ὁ δὲ τῷ ψεύδι συζῶν,
 βίον ἔχει τεταραγμένον, ποτὲ μὲν χαίρων ἀμέτρως P. 3.
 ἐπὶ αὐτῇσι ἀργυρίοι, ἡ δοξαρίου μικροῦ, ἡ πορνι-
 δίου φιλίας, ἡ ἐχθρῶν αὐτοῦ δυσημερίας· ποτὲ δὲ λυ-
 πεῖται ἕως θανάτου, ἅ τὰς μεταβολὰς ὀνειροπολῶν
 καὶ τὰς ἀδηλίας, νύκτας ἔχει αὐπνοῦς ἡ κακοῦπνοῦς,
 ὑπνοεῖ ἐπιβουλὰς καὶ τῶν γηγασίων, οὐ θαρρῶν οὐδὲ
 ἑαυτῷ, ἀπιστῶν τοῖς πᾶσιν ὡς ψεύσταις. Τοιοῦτος
 αὐτὸς ὑπάρχων, δειλὸς ἐστιν ὡς λαγῶδες, θρασὺς ὡς
 γάρος, ψεύστης ὡς χαμαιλέων, ἀπατεῶν ὡς πέριξ,
 ἀνενέχμων ὡς λίκος, ἀνήμερος ὡς μῦς· ἐχθρὸς ἑαυ-
 τοῦ, ἀδικολοίπτος· ἡσάκωνται, ἐξ ἀνάγκης ἑαυτὸν τιμω-
 ρούμενος οὐκ αἰσθάνεται· κατ' ἄλλον γὰρ κακῶς λο-
 γιζόμενος, εὐάνει πάσῃων ὑπ' ἑαυτοῦ κακῶς. Θάνα-
 τος ἐνοῖε; πάντα οἶδωσιν, ἵνα μικρὸν παραμείνῃ,
 φιλοζῶν τὸν δεδομένον αὐτῷ χρόνον· ἐκαπῆλευσεν
 εἰκῇ· τὸ δηναρίον πρὸς οἷς οὐκ ἐδίπλωσεν, οὐδὲ σῶον
 ἐφύλαξεν. Τρέμει διηκεῶς ὡς φύλλον, γηρᾶν οὐ βου-
 λόμενος· ληροφρονῶν τὰ γερόντων ἐφίσταται, φοβεῖ-
 ται τὸν θάνατον, ὡς θέν· θεὸς παρ' αὐτῷ δὲ φαινόμε-

Epheſ. 4.
30.

Psal. 119.
11.

ε Ibid. τῇ... λύπη, et mox τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

ι Ibid. ἡγῆμα, et mox πολυχρόνιον χρεῖ [sic!] ἔτι-

θήκης ὤλην, et κατ' ἀποῤῥοπιν πρὸ κατεπάλαιον.

α Ibid. τὰς φουλάς.

νος κόσμος. Καί τί γάρ; ὡριϋ, φοριϋ, ἀγωνιϋ· προ-
λαμβάνων τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν, ἑαυτὸν τιμωρεῖται,
ἡ τοῦ συνειδότης ἀνηλεῶς βασανίζοντος, καὶ καλ' ἐν
τῶν πλημμελημάτων ὑπομιμνήσκοντος, δεινότερα
πᾶσιν, ἥπερ οἱ μαστιγούμενοι τὰ ἑαυτῶν σώματα
ταῖς πληγαῖς ὑποδύει τὰς κατὰ καὶρὸν δυναστείας
δουλοπρεπῶς, κολακεύει τὸν κόσμον αἰσχροῶς, ἀντὶ
ἐνὸς κυρίου μυρίου ἔχει δεσπότης, ἵνα μὴ τῇ ἀλη-
θείᾳ δουλεύσῃ· ἐπίφοβος ἀσχεῖ εἶναι, ὁ φοβούμενος
τοὺς πάντας. Ταῦτα μὲν σοι παρ' ἡμῶν κατὰ δύνα-
μιν εἰρήσω. Καὶ εἰ τις ἀληθέστερον καὶ γλαφυρότε-
ρον λέγων, τὴν οὐθέειαν ἡμῶν διορθώσεται, καὶ τοῦ-
τον ἡδέως ἀποδεξόμεθα ὡς διορθωτὴν καὶ φιλάδελφον,
καὶ τῷ Σωτῆρι εὐχαριστήσομεν διὰ πάντα. Πλὴν καὶ
αὐτὸς ἀντίδός μοι τοῦ σκοποῦ τὴν γνῶσιν τῆς δυτι-
κῆς συνόδου, καὶ ἐπισφράγισαί μου τοὺς λόγους,
εἰ γε σοι συνήρεσαν, ὡς ἐπωφελεῶς εἰρημένοι. Μετὰ
δὲ τὸ παύσασθαι τὸν διηγησάμενον, ἔπειν ὁ Θεόδω-
ρος ταῦτα· σοὶ μὲν τῷ διηγησαμένῳ ταῦτα εὐχὴ
Κύριος ἔλεος εὐρεῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὅτι τῶν
τοιούτων ἀπέστης τῆς κοινωνίας, καὶ ὅτι ἡμῖν σαφῶς
διηγήσω· μνησθεῖς δὲ Κύριος πάσης βουλῆς τῆς Ἰωάν-
νου, ὅτι ἕως θανάτου οὐ προέδωκε τὴν παρρησίαν. Ὁ
δὲ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας Προμαχίων οὗτός ἐστιν, ἕως
τέλους μὴ κοινωνῆσαι τοῖς ἀνατολικοῖς ἐπισκόποις,
ἡ μάλιστα Θεοφίλῳ, ἕως ἂν δῶ ὁ Κύριος χώραν οἰκουμενι-
κῆς συνόδου, ἱατρευμένης τὰ σεσηπότες μέλη τῶν ταῦ-
τα ἐργασαμένων. Εἰ γὰρ καὶ κεκοιμήται ὁ μακάριος
Ἰωάννης, ἀλλ' ἐγγήγορεν ἡ ἀλήθεια, δι' ἣν ἡ ζήτησις
ἔσται. Τοῖς δὲ ταῦτα διαπραξαμένοις ἐν τῇ Ἐκκλη-
σίᾳ, ἡδέως ἂν συνέτυχον κατὰ πρόσωπον εἰπών· ποῦ
ἡ ἱερωσύνη; ποῦ ἡ δσιότης; ποῦ τὸ ἡμερον^α καὶ κοι-
νὸν τῆς φύσεως; ποῦ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Σωτῆρος; τὸ,
Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, καὶ μνησθῇς, ὅτι ἔχει
τὴ κατὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, ἀπέλθε, πρῶτον διαλλά-
γηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ οὕτω πρόσφερε τὸ δῶρόν
σου; ποῦ τὸ, Ἐὰν τίς σε βράβισῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου
ἡ γόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην; ποῦ ἡ τῶν Γρα-
φῶν μελέτη; τὸ, Ἰδοὺ τί καλὸν ἡ τί τερπνόν, ἀλλ' ἡ
τὸ κατοικεῖν ἀδελφοῦς ἐπὶ τὸ αὐτό; ποῦ τὸ, Ἀδελ-
φοὶ ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν; διὰ τί δὲ,
Ἀδελφός ἐπὶ ἀδελφοῦ βοηθοῦμενος, ὡς πόλις ὄχυρᾶ,
ἀντιστρέφοντες πεποιθήκατε; Ἀδελφός ἐπὶ ἀδελφοῦ

serius venit. Acquiescit demum liberatus ab ari-
umoso corpore, ut a vitioso hospitio ruinam
minante: aurem arrexit ad eum qui dixit: *Euge, Matth. 23.*
serve bone et fidelis, auditurus et reliqua. Sit
autem tibi eorum quæ dicimus certum indicium
verborum copia: *Ex abundantia enim cordis* *ib. 11. 34.*
os loquitur. Porro qui cum mendacio vivit, vi-
tam habet perturbatam, aliquando quidem immo-
dice gaudens, ob incrementum pecuniæ aut parvæ
gloriolæ, aut ob amorem meretriculæ, aut pro-
pter inimicorum suorum adversam fortunam: ali-
quando autem tristatur usque ad mortem, dum
mutationes somniat et incertos eventus, noctesque
habet insomnes, ac male dormit. Quin et amico-
rum insidias ipse suspicatur, ne sibi quidem con-
fidens, omnibus derogans fidem ut mendacibus.
Qui hujusmodi est, timidus est ut lepus, audax
ut porcus, fallax ut chamæleo, deceptor ut per-
dix, immiseriors ut lupus, immansuetus ut mus:
suiipsius inimicus, indesinenter invidens, seipsum
necessario crucians; nec id sentit: cum enim
malum contra alium cogitat, seipsum prius pes-
sime torquet. Pulsavit mors? omnia dat, ut mo-
dicum adhuc duret, cupidus vitæ: indultum
sibi tempus frustra consumsit: præterea dena-
rium non duplicavit, neque salvum custodivit.
Jugiter tremit ut folium, senescere nolens, et quæ
delirantium senum sunt patitur: mortem timet,
ut deum: deus illi est visibilis mundus. Et quid
ultra? pallescit, horret, anxius est: divinum ju-
diciū præveniens, seipsum punit, conscientia
illum atrociter torquente, et unumquodque pecca-
tum in memoriam revocante, graviora patitur,
quam ii quorum corpora verberibus conciduntur:
serviliter se demittit ad temporales potestates,
fæde blanditur mundo, pro uno domino infinitos
habet heros, ut non serviat veritati: timeri cupit,
cum ipse omnes timeat. Hæc autem tibi pro vi-
rili a nobis dicta sint. Si quis autem verius et ele-
gantius dicens, imbecillitatem nostram emendave-
rit, hunc libenter accipiemus ut correctorem et
fratrum amantem, atque Servatori gratias ageamus
propter omnia. Verum ipse mihi expone Occiden-
talis Synodi scopum ac decretum, et obsigna verba
mea, siquidem tibi placuerunt, ut utiliter
dicta. Cum autem loqui desisset, hæc ait Theo-
dorus: Tibi quidem, qui hæc narrasti, det Deus
misericordiam consequi in illa die, tum quia a
talium communione abstinuisti, tum quia nobis

^b Ibid. διὰ τοῦ σ. βασανίζων... ὑπομιμνήσκων.

^c Ibid. ἀπὸ τοῦ. Post τοῦς π. τις desinit fragm. Ducæ.

^a Georg. καὶ κοινονικόν.

hæc aperte disseruisti. Cæterum Dominus meminerit omnis sacrificii Joannis, qui ad mortem usque loquendi libertatem non abjecit. Scopus Ecclesiæ Romanæ iste est, non communicare umquam Orientalibus episcopis, præsertim Theophilo, donec Dominus dederit locum universali Synodo, quæ putrefactis membris eorum, qui hæc patrarunt, medeatur. Etsi enim dormit beatus Joannes, vigilat tamen veritas, propter quam inquisitio erit. Eos autem, qui talia in Ecclesia perpetrarunt, libenter convenirem, in faciem dicens: Ubinam sacerdotium? ubi sanctitas, ubi mansuetudo et communio nature? ubi Servatoris inandata? ubi illud: *Si offers munus tuum, et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, vade, prius reconciliare fratri tuo, et sic affer munus tuum*? ubi illud: *Si quis te percuiderit in maxillam dextram, obverte illi et alteram*? ubi Scripturarum meditatio? et illud, *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum*? ubi illud, *Fratres in necessitatibus utiles sint*? cur illud: *Fratres, qui a fratre adjuvatur, ut civitas munita*, pervertistis, et sic fecistis? Frater, qui a fratre vexatur aut spoliatur, ut civitas miserabilis et sine muris. Quid tandem igitur veluti rem non conciliandam persequuti estis, o ter, et non semel infelices? qua tandem ratione adversus illum, tamquam adversus inimicum, cædem intente non refugistis? quomodo venit in mentem vestram sic adversus vos invicem efferari? unde tantam mutationem ostendistis, ut a mansueto ad immite et inmansuetum transiretis? Admiror, et hanc conversionem admirans obstupesco, intuens omnia ob id nimis commota. Cur tanta audacia elati, mamillas præbentem et pueros vos nutriendem, Dei Ecclesiam, ut fecundam vulvam, contumeliis affecistis et concidistis? ut impleretur in vobis propheticum illud: *Pro quibus persequuti sunt in gladio fratrem suum, et vulvam labefactarunt in terra*. Cum hac vulva congressus divinus et salutaris sermo, vos atque illum seminavit, et plantavit in bonis innumeris ac utilibus rebus. Nam cum deberetis vobis invicem opem ferre ad ea quæ decebat; quid causæ est, cur quiescere et pacate degere saltem in posterum non censuistis? Ad usum igitur et mutuum auxilium conditi, quid eam neglexistis gratiam, non modo non sublevantes fra-

συκοφαντούμενος, ἡ λαφυραγωγούμενος, ὡς πόλις οἰκτρά καὶ ἀτελείστος. Τί ποτε οὖν ὡς ἀμικτον τὸ γρημα διώκειν ἐπεχειρήσατε, τρίς καὶ οὐ γὰρ ἀπαξ ἄθλιοι; τίνοι δὲ λόγῳ, ὡς πρὸς ἔχθρὸν φρονῖν κατ' αὐτοῦ οὐ γὰρ ὑπεστείλασθε; πῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἅλῳ ὑμῖν οὕτω κατ' ἀλλήλων ἐξαγριάνεσθαι; πόθεν δὲ καὶ τὴν τηλικαύτην μεταβολὴν ἐνεδείξασθε, ὡς ἀπὸ τοῦ τιθάσσου ἐπὶ τὸ ἀτίθασσον καὶ ἀνήμερον μεταβαλεῖν; Θαυμάζω, καὶ τῆς διαστροφῆς θαυμάζων ἐκπέπληγμαί, ὁρῶν λίαν διακεκινημένον τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦτο. Ἰνατί δὲ οὕτω πολλῶ τῷ ὁράσει ἐπαυρούμενοι τὴν τιθηνοκόμον καὶ κουροτρόφον τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, [οἷα] πολυγονον μήτραν ὑδρίσατε διακείραντες; ὡς ἐφ' ὑμῖν πληροῦσθαι τὸ προφητικόν· Ἄνθ' ὧν ἐδίδωξαν ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν, καὶ ἄλυμκοναυτο μήτραν ἐπὶ γῆς. Ἡ μήτρα συνὼν ὁ θεὸς καὶ σωτήριος λόγος ὑμᾶς τε καθεῖνον ἔσπειρέ τε καὶ ἐφύτευσεν ἐπὶ ἀμυθήτοις γρηστοῖς καὶ ὠφελίμοις πράγμασιν. Ἀντὶ γὰρ τοῦ συναντιλαμβάνεσθαι ὑμᾶς ἐ ἀληλῶν, εἰς ἀ καὶ προσῆκεν, τί παύοντες οὐδ' ἡσυχάζειν καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἡρεμεῖν ἐκρίνατε κἂν τοῦ λοιποῦ; Εἰς τὴν χρεῖαν οὖν τῆς συναντιλήψεως κτισθέντες, τί ἐβράδιουργήσατε τὴν χάριν, οὐ μόνον μὴ ἐπικουφίζοντες τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ ἁ προσταποθύμενοι καὶ τῆς οἰκείας συγγενείας ἀποσχίζοντες; τοῦ προφήτου πρὸς ὑμᾶς βοῶντος· Οὐχὶ Πατὴρ εἰς πάντων ἡμῶν; οὐχὶ Θεὸς εἰς ἔκτισεν ἡμᾶς; Ἄλλ' ἐρεῖτέ μοι· ἤμαρτεν εἰς τὸν νόμον. Ποῖον; ὃν ὑμεῖς κατεπατήσατε, τῇ πονηρίᾳ διασεσδάσαντες. Ποῦ οὖν ὁ τῆς φύσεως νόμος, τὸ μετὰ χρηστότητος διορθῶσθαι; Τί δαὶ καὶ νόμῳ πολεμίων κατὰχρώμενοι, διώκετε ἐν οἷς βουλευσθε, καὶ πράσσετε ἐναντίοις οὖσιν καὶ ἔχθρα ἀξίοις; Πόσω δὲ ἦν ἄμεινον συνοικοῦντας, καὶ ἐν ταῦτῳ δαιτωμένους, τῶν κοινῶν καὶ ἀγαθῶν βουλευμάτων ἀλλήλοις μεταδιδόναι, εἰς χάριν καὶ ἀρέσκειαν τοῦ ὑμετέρου Πατρὸς; Τέκνον γὰρ ἀρετὴ καὶ συμφωνία ἡ χαρίτων, καὶ σφόδρα εὐμενὲς τοῖς τοκεῦσι, μηδενὸς ἄλλου χηρίζουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐγγόνων ἢ τούτου. Εὖ ἴστε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι φιλαί καὶ εὐνοίας σύνδεσμος οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν, ἢ τὸ σπουδάζειν, καὶ πάντα πράττειν ἀρεσκόντως τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ τῆς γενέσεως καὶ διατροφῆς καὶ δια-

^b [οἷα inseruit Bigot. οὖν Georg.]

^c [Fort. ἀλλήλων. Mox Cod. τί καθύστε. Mutavit Bigot.]

^d [Legebatur προσταποθύμενοι.]

^e Georg. εὐχάριστος.

μονῆς αὐτῶ· οὗ ὑπερρροήσαντες ὡς λήρου, πολέ-
 μους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξήψατε, κατὰ τὸν εἰπόν-
 τα προφήτην· Μανιάν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπη-
 ξαν· ἀντί τοῦ παρορμῆν καὶ προτρέπειν ἀλλήλους·
 218. ἔπειτα κατὰ νόον καὶ γνώμην τὴν τοῦ Πατρὸς πο-
 λέμους ἀσυμβάτους ἐργαζόμενοι ἐν ἀλλήλοις. Προσ-
 τίθηναι δὲ, ὅτι καὶ τὸν Θεόν, καὶ πάντας τοὺς προσ-
 γωρούοντας αὐτῷ, τοῦ μὲν υἱοὺς, ὑμῶν δὲ ἀδελφούς,
 σφόδρα ἐξίστησι καὶ κινεῖ, καὶ σιωπᾶν οὐκ ἐπιτρέ-
 πει· οὐδὲ γὰρ ὀλίγῳρος, οὐδὲ τῆς τῶν τέκνων ὠφε-
 λείας ἀφροντίς ἐστίν. Ἀγθόμενος τοιγαροῦν ἐπὶ τε
 τῇ ὑμετέρᾳ φρενοβλαθείᾳ, καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ἁδίκου-
 μένων καταδυναστείᾳ· διὸ καὶ παρελθεῖν ὑμᾶς ἀτι-
 μωρήτους οὐ κρίνει δίκαιον, καθὼς ἐνῆρξατο· οὔτε
 γὰρ αὐτῷ εὐπρεπές, οὔτε ὑμῖν ἀσφαλές, τό τε πάθος
 ὑμῶν οὐ φορητόν, ὁ ἐπιμελείας τε οὐ τῆς τυχοῦσης, C
 διὰ τε πληγῶν καὶ τῶν ἀπὸ παιδείας μολώσπων οὐκ
 ἀριθμητῶν χεῖρους ὑμᾶς ὀρθῶ. Πολλὴ γὰρ τὸ ἀναίσθη-
 τον καὶ ἀκαμπέστατον ὑμῖν ἐπιπολάζει, ἀδελφούς,
 γνησίους καὶ ὁμοδιαίτους, πρὸς δὲ καὶ ὁμοσπόνδους,
 ὁμοτραπέζους καὶ ὁμολέκτους, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς
 συγγενείας τετυγχότας, οὕτως εἰς μίσην ἔχριστον
 περιετρέψατε, ὡς καὶ τῶν ἰδίων ὀνόν καὶ τῆς κοινῆς
 ἐστίας ἀποδιαπέμπεσθαι, καὶ πόρρω ἀπελάνειν,
 ἀπολεῖς καὶ αἰόλους, πρὸς δὲ καὶ φυγάδας, ὅσον ἐφ'
 ὑμῖν ἦκον μέρος, κατασκευάσαντες, καὶ ταῦτα οὐ D
 πρὸς ποσὸν τινα χρόνον τὴν φυγάδα ὀρίσαντες, ἀλλ'
 219. ὅσον ἐδυνήθητε καὶ ἐπ' ἀπειρον, διὰ τὸ ὠμόθυμον καὶ
 τὸ λίαν παρακεκινημένον ὑμῶν. Ὁ ἐπ' αὐτοῖς καὶ
 τῷ μακρίῳ Ἰωάννῃ κέκτησθε, ἔγκοτον τὸ ἔχθος
 ἀναζωπυροῦντες, καὶ ὥσπερ ἤκονημένον ἕως μέγρι
 τῆς δεῦρο κατ' αὐτοῦ χαλῶντες τὴν γλῶτταν, τὴν
 μῆνιν ἀσπάζεσθε ἀντὶ διδασκαλίας ἐπωφελοῦς, τὴν
 κατηγορίαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰς μολυσμὸν τῶν
 ἀκουσόντων ἐκχρόντες. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνους, οἷς ὁ
 Κύριος ἐν ἐλπί καὶ φιλανθρωπία ἀποδοῦσι κατὰ τὰ
 ἔργα. Σοὶ δὲ ποῖον λόγον· ἀμάραντον στέφανον πλέ-
 ξας οἶσω, μακρίαιε Ἰωάννη, μετὰ ἔξοδον τοῦ στα-
 θίου οὐ φοβούμενος τὸ ἐγκωμιάσαι· ἀπεδύσω γὰρ
 τὴν τρικυμίαν· ἥ τῶν Μουσαϊκῶν ἐκείνων νόμων
 οὗς δέδωκεν εὐλογήσας τὸν πρακτικὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸν

tris laborem, sed et repellentes atque a propria
 cognatione abscondentes? cum propheta clamet ad
 vos: *Nonne Pater unius omnium nostrum?* Malach. 2.
nonne Deus unius condidit nos? Sed dicetis 10.
 mihi: Peccavit in legem. Qualem? quam vos con-
 culeastis, eam per nequitiam dissipantes. Ubi ergo
 naturæ lex, corrigere cum lenitate? Quid, quaeso,
 lege hostium abutentes, persequimini, dum con-
 sultitis et agitis quæ contraria sunt et inimicitii
 digna? Quanto melius fuerat, ut simul habitan-
 tes, atque in unum vitantes, communia et bona
 consilia invicem communicaretis, ad gloriam et gra-
 tiam Patris vestri? Filiorum enim virtus et gra-
 tiarum concentus valde jucundus est parentibus,
 qui nihil aliud a liberis suis expetunt quam illud.
 Hoc etiam probe nosti, quod amicitiae et benevo-
 lentiae vinculum nihil aliud sit, quam eniti omnia
 que facere quæ placeant patri, ortus, educationis
 atque conservationis auctori. Quem ut delirum
 contemntes, bella in Ecclesia accendistis, juxta
 prophetam, qui dicit: *Insaniam in domo Do-* Osee. 9 3.
mini fixerunt; cum excitare atque hortari mutuo
 deberetis: deinde præter mentem et sentimentiam
 Patris bella implacabilia inter vos gerentes. Addo
 quod et Deum et omnes qui ad eum accedunt, ipsi-
 us quidem filios, vestros vero fratres vehementer
 obstupefacit ac movet, nec tacere permittit: neque
 enim filiorum utilitatis negligens est et sollicitu-
 dinis expers. Vestram igitur dementiae aegre fe-
 rens, atque eorum oppressionem, qui injuriam pa-
 tiuntur: ideo impune vos evadere justum non pu-
 tat, sicut cæpit. Neque enim ipsi decorum, neque
 vobis tutum est: et morbus vester tolerabilis non
 est, nec curæ ejuslibet. Plagis enim et innumeris
 etiam castigatos vibicibus deteriores factos esse
 vos videt. Multum enim insensibile et inflexibile
 in vobis redundat, fratres, germanos et contuber-
 nales, præterea et confœderatos, atque ejusdem
 mensæ ac lecti participes et unius ejusdemque co-
 gnationis, adeo in odium turpissimum perverti-
 stis, ut eos etiam a finibus propriis et communi
 lare expuleritis et procul ejeceritis, sine civitate
 ac domo; denique exsules, quantum in vobis fuit:
 et hæc moliti, non ad aliquod tempus exsilium
 terminantes, sed in quantum potuistis, in infinitum
 etiam, per crudelitatem ac nimiam mentis vestrae

• Marg. Bigot. ἐπὶ τὰ παρὰ νόον. [Hinc παρὰ pro κατὰ
 recipiendum.]

• Georg. διωκόμενοι.

• Idem ἐπιμελείας δεῖ.

• Idem αἰσχιστον.

• [ἀμάραντον pro ἀμυράντων recepit e Georg.]

• Georg. λειμῶνων.

emotionem. Quod in Ius et in beato Joanne fecistis, intestinum odium reaccendentes, ac veluti acutum gladium ad hunc usque diem adversus eum linguam immittentes, iram amplectimini pro utili doctria, contumeliam in Ecclesia ad audientium inquinamentum effundentes. Et hæc quidem illis dicta sint, quibus Dominus in misericordia et lenitate retribuit secundum opera. Tibi vero, B. Joannes, quibus ex verbis immarcescibilem coronam conficiam contextamque imponam, post exitum e vitæ hujus stadio te laudibus efferre non timens? evasisti enim procellam. An Mosaicorum illorum flosculorum coronam texam, quos dedit ille, qui benedixit actuosum Joseph, et contemplativum Levi sacerdotem? in te enim utrumque video. *In benedictione Domini terra tua, et a montibus cæli et rore et abyso fontium subjacente, et tempore germinum, solis conversionum et congressuum mensium, a vertice montium principii, et a vertice collium æternorum erunt super caput Joseph (et si quis similis Joseph), et super verticem fratrum quibus præfuit, glorificatus primogenitus inter fratres. Tauri pulchritudo ejus cornua, unicornis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes simul usque ad terminos terræ.* Et Levi dixit (et si quis eum imitatus est): *Date Levi manifestos ejus, et veritatem ejus viro sancto, quem tentaverunt in tentatione, maledixerunt ei ad aquam contradictionis. Qui dixit patri et matri: Non vidi te; et fratres suos non agnovit, custodivit eloquia tua, et pactum tuum servavit: manifestavit justificationes tuas Jacob, et legem tuam Israeli. Ponet semper thymiana in festivitate tua super altare tuum. Benedic, Domine, fortitudini ejus, et opera manuum ejus suscipe: percutere supercilium inimicorum insurgentium in eum, et qui oderunt eum, non consurgant.* Ego autem et illud addiderim: Qui diligunt eum, Jesu Christe, non confundantur: tuum enim imperium in sæcula. Amen. Episc. Et hoc tuæ intelligentiæ documentum, sensuum scrutator Theodore, proferre de thesauro mentis tuæ, ut ait Servator, *Nova et vetera*: vetera quidem humanæ sapientiæ documenta; nova vero, sancti Spiritus eloquia. Ex quibus thesauris utrique parti quod congruebat tribuisti. Tuæ quidem prudentiæ est eloqui quæ peccatoribus conveniebant, et de Mosaica benedictione Joanni debitam coronam texere:

θεωρητικὸν Λεὺ τὸν ἱερέα; ἐγὼ σοι γὰρ ὁρῶ ἀμφοτέρους. Ἐπὶ εὐλογίας Κυρίου ἡ γῆ σου, καὶ ἀπὸ ὀρέων οὐρανῶν καὶ ὁρόσου καὶ ἀβύσσων πηγῶν κατέωθεν, καὶ καθ' ὅραν γεννημάτων, ἡλίου τροπῶν, καὶ ἀπὸ συνόδων μηνῶν, ἀπὸ κορυφῆς ὁρέων ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ κορυφῆς ἀνείνων βουνῶν, ἔσονται ἐπὶ κορυφῆς Ἰωσήφ (καὶ εἰ τις, ὡς Ἰωσήφ), καὶ ἐπὶ κορυφῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν, δοξασθεὶς ἐν ἀδελφοῖς πρωτότοκος. Ἐαυτοῦ τὸ κάλλος αὐτοῦ τὰ κέρατα, μονοκέρωτος τὰ κέρατα αὐτοῦ· ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ ἅμα ἔως ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς. Καὶ τῷ Λεὺ εἶπε (καὶ εἰ τις αὐτὸν ἐμιμήσατο). Δότε Λεὺ δόλους αὐτοῦ, καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν πείρᾳ, ἐλοιδορήσαν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας. Ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, οὐκ ἑώρακά σε, καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνω, ἐβόλας τὰ λόγια σου, καὶ τὴν διαθήκην σου διετήρησεν· ἐδήλωσε τὰ δικαιοματά σου τῷ Ἰακώβ, καὶ τὸν νόμον σου τῷ Ἰσραὴλ. Ἐπιθήσει θυμίαμα διὰ παντός ἐν ἑορτῇ σου ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ σου. Εὐλόγησον, Κύριε, τὴν ἰσχύν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ δέξαι· πάνταξον ὁρῶν ἐγθρῶν ἐπαναστηκῶτων αὐτῷ, καὶ οἱ μισοῦντες αὐτὸν μὴ ἀναστήτωσαν. Ἐγὼ δὲ προσπλέξας εἵπομι· οἱ φιλοῦντες αὐτὸν, Ἰησοῦ Χριστὲ, μὴ καταϊσχυρνήτωσαν· σὸν γὰρ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ὁ ἐπίσκ. Καὶ αὕτη τῆς σῆς συνέσεως ἡ ἀσκησις, θερευτὰ νοημάτων Θεοδώρε, ἐκφέρειν ἐκ τοῦ τῆς διανοίας σου θησαυροῦ, κατὰ τὸν εἰπόντα Σωτῆρα, Καὶνὰ καὶ παλαιὰ· καὶνὰ μὲν, τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας παιδεύματα· καὶνὰ δὲ, τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λόγια· ἐξ ὧν θησαυρῶν ὑποτέρῳ μέρει τὸ πρόσφορον δέδωκας. Τῆς μὲν σῆς φρονήσεως φράσαι τοῖς πλημμελήμασιν, ἃ ἤρμοις, τῆς δὲ Μωσαϊκῆς εὐλογίας ὡς πλεῖσας Ἰωάννη τὸν ὀρεϊλόμενον στέφανον· ὃς ἀπαθῶς ἱερατεύσας, ἀληθῶς οὐκ ἔγνω πατέρα ἢ μητέρα ἢ γένος ἀκάντων δικαιοσύνης ὑπερβολῇ, ἀλλ' ἡ τοῦ ἐρπύστα καὶ ἐργάτας τοῦ λόγου. Οἱ δὲ καθ' ἡμέας δοκοῦντες ἐπίσκοποι τὸ μὲν πῆλινον γένος πορισμοῖς καὶ στρατείαις καὶ ἀξιωμασιν ἐγκαθάρμασαν, παραδάντες τὸν εἰπόντα νόμον· Ὁ δὲ δώσουσιν οἱ ἱερεῖς τοὺς υἱούς αὐτῶν εἰς ἄρχοντας καὶ παρατρέχοντας τῷ βασιλεῖ· τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος συσκευαῖς καὶ δυσημερίαις καὶ φρουραῖς καὶ περιορι-

Pent. 33.
13.—17.

Pent. 33.
8.—11.

P. 220.

P. 221.

^a [Bibl. κατέκρινον ὁρῶν, et supra ἐν ὁρῇ, pro ἐν ἑορτῇ.]

^b [Fort. πλεῖσας.]

^c [Fort. ἐγκαθάρμασαν.]

τοῖς⁴ ἐνδοκυνῶντες, ἄκρατον πίνοντας τὴν ἄγνοιαν,
 ἐκ τούτων νομίζοντας ἀτιμᾶζειν τοὺς φίλους τῆς ἀρε-
 τῆς, περὶ ὧν προεῖπεν ὁ Σωτὴρ· ¹Ἐλεύσονται ἡμέραι,
 ἐν αἷς δοῦναι οἱ ἀποκτείνοντες ἑλκεῖ. λατρεῖαν προ-
 σφῆραιν τῷ Θεῷ. Καὶ οὐ δῆπου περὶ Ἑλλήνων εἶπεν,
 222. ἐπεὶ ἂν εἰρήηαι, τοῖς θεοῖς, οἱ πλείονας παρὰ τὸν ἕνα
 σημαίνουσιν. ²Ἐξ ὧν δὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον ὀνόμασεν,
 ἐδήλωσε τοὺς νῦν ἡμᾶς προσήματι τῆς Ἐκκλησίας
 λεηλατοῦντας. Τὰς γὰρ ἰδίαις κακοτροπαῖς καὶ φθό-
 νους ἐπικυρῶμενοι, ὑπὲρ ταύτης φροντίζειν κατα-
 σχηματίζονται λόγῳ, ἣν ἐλυμήναντο ἔργοις. Ἀλλὰ καὶ
 οὕτω σοφίζονται, ἡ ἐκβάσις τῶν γεγεννημένων αὐτοῦς
 διελέγξει ὑπουργήσαντας τῷ καυχῆσθαι. Οὐ μὴ
 παλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἀνευ κακοῦ. Οὐκέτι
 γὰρ ἐφευρίσκων εἶδος αἰρέσεως καινотέρως ὁ ἐφευ-
 ρετῆς τῆς ἀνομίας καὶ γεωργὸς τῆς κακίστης ἐπιθυ-
 μίας ὅρις, ἐξοίστησε τοὺς προεστῶτας τῆς Ἐκκλη-
 σίας εἰς ἀλληλοκτονίαν, φιλοκαθεδρίας καὶ πρωτο-
 καθεδρίας πάθει, δι' ὧν εἰργάσαντο τὸ σῆμα. Εἰ γὰρ
 ἦν Πνεύματος Θεοῦ συμφωνία ἐν τοῖς ἐπισκόποις,
 καὶ ὡς αἴτιος πλημμελείας, ἡ ἀνάξις ἱεροσύνης, ἡ,
 ὡς ὁ Θεόφιλος λέγει, ὑπερηφανίας, ὥρηνεν εἰργθῆ-
 ναι ὁ Ἰωάννης· ἐδύνατο ἡ παντοδύναμος Θεοῦ σοφία
 ἐνθέσμως αὐτὸν κωλύσαι τῆς ἱερατείας, ἡ ἐφευρεῖν
 τρόπον, δι' οὗ ἀπαράχως καὶ ἀκλαυστῇ ἐξεβάλλετο
 οὗτος, ἡ θανάτῳ, ἡ παραλύσει, ἡ ἀφωνίᾳ, ὡς οἶδα-
 223. μέν τινας τῶν ἀντιπασόντων αὐτῷ πεπονήτοτας, καὶ
 τινας μελλόντας πάσχειν. ³Ἐξ ὧν δὲ τοσαῦτα παρηκο-
 λούθησεν ἀνάξια τοῦ Σωτῆρος ἔργα, καὶ αὐτὸς οὐ κα-
 τηρέθη, ἀλλ' ἐξωρίσθη, εὐδὺλον τοῦ διαβόλου εἶναι
 τὸ ὄρεμα, οὗ κατελύετο τῇ διδασκαλίᾳ * ἡ βασιλεία.
 Οἶδα ἐγὼ τὸν Ἰωάννην ἐξ καθελόντα ἀξίως, ὡς ὠνη-
 τὰς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἶπον. Τίς
 ἐδάκρυσεν; τίνος δὲ ῥίνας ἔσταξαν αἵμα; ποία ἀράχνη
 ἐσχίσθη; τίς δὲ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐξῆλθεν; τίς δὲ ὁδο-
 λὸν ἐξημιώθη; ποῖος δὲ τῆς Ἀσίας ἀγύρτης, ἡ δη-
 μιουργὸς, ἡ γηπόνος, ἡ σκυτοτόμος, ἡ δημότης οὐκ
 ἡσμένιος τὸ γεγεννημένον ἐπὶ ἐκδοκίᾳ τῶν ἱερῶν νό-
 μων; ἐπευφημῶν· Ὡς μεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύ-
 ριε; πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ὅπου γὰρ Θεὸς ἐρ-
 γάζεται, πάντα γίνεται ἐν σοφίᾳ· ὅπου δὲ ὁ μισό-
 καλος δίκμων, ὁμοίως ἅπαντα ἐν ἀσοφίᾳ. Παρακολου-
 θεῖ δὲ τῇ ἀσοφίᾳ ἀλλόκοτα πράγματα, φθόνοι, φόνοι,

qui sacerdotio sine affectu functus, vere ignoravit
 patrem et matrem et consanguineum genus ob ex-
 superantiam justitiae, sed solos noverat verbi di-
 vini amatores et operarios. Porro qui nostro tem-
 pore videntur episcopi, luteum quidem genus in
 quaestus et militias et dignitates invexerunt, prae-
 varicati legem, quae dicit: *Non dabunt sacer-*
dotes filios suos in principes et obambulones ^{Levit. 18.}
regi: spirituales autem viros insidiis, arumnis,
 custodiis atque exsiliis consumunt, meramque bi-
 bunt ignorantiam, ex his putantes se virtutis
 amicos dehonestare, de quibus praedixit Serva-
 tor: *Venient dies, in quibus putabunt qui oc-*
ciderint vos, obsequium se praestare Deo. ^{Joan. 16.}
 Necque videlicet de gentilibus dixit, quia dixisset,
 diis: qui plures et non unum significant. Quod
 autem unum et solum nominavit, ostendit eos,
 qui nunc Ecclesiae praetextu nos depradantur.
 Perversos namque mores suos invidiamque occul-
 tantes, ejus curam se habere verbo simulant,
 quam factis labefactarunt. Sed etsi hoc simula-
 bunt, rerum exitus ipsos redarguet, obsecutos
 esse ei, qui gloriatus est: *Non movebor a ge-*
neratione in generationem sine malo. ^{Psal. 106.}
 Nondum enim speciem novae haereseos invenerat iniquita-
 tis inventor et pessimae concupiscentiae excultor
 serpens, cum praepositis Ecclesiarum ad mutuas
 caedes efferavit ambitione cathedrae et primae se-
 dis, per quae scissuram fecerunt. Si enim Spiritus
 Dei concordia esset inter episcopos, et ut auctor
 criminis, aut indignus sacerdotio, aut, ut
 Theophilus ait, superbiae obnoxius, arceri de-
 buisset Joannes: poterat omnipotens Dei sapientia
 jure a sacerdotio illum arcere, aut modum
 invenire per quem sine tumultu et sine fletibus
 ejiceretur, scilicet aut morte, aut paralysis, aut
 amissione vocis, ut novimus aliquibus ex adver-
 sariis accidisse, et aliquos adhuc in eo esse ut
 haec patiantur. Ex quo autem tot et tanta Serva-
 tore indigna facta subsecuta sunt, ipse quidem
 non depositus est, sed in exilium actus: evidens
 est diaboli esse opus, cujus regnum Joannis prae-
 dicatione destruebatur. Novi quidem sex episco-
 pos merito a Joanne depositos, ut sacerdotalis di-
 gnitatis emtores, de quibus superius dixi. Quis
 lacrymatus est? cujus e naribus stillavit sanguis?
 quae aranei tela conscissa est? quis domo sua
 pulsus est? quis vel obolo mulctatus est? quis ve-
 ro Asiae circulator, aut opifex, aut agricola, aut

⁴ [Imo ἐνδοκυνῶντες, Mox Georg. ἀνοικαν pro ἄγνοιαν.
 Placet.]

* Addit Georg. ἰουάννου.

sutor, aut plebeius, gratanter non audiit quod acciderat pro vindicandis sacris legibus? acciens : *Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! omnia in sapientia fecisti.* Ubi enim Deus operatur, omnia fiunt in sapientia : ubi vero bonorum osor dæmon, similiter omnia in insipientia. Porro insipientiam res absurdæ sequuntur, invidiæ, cædes, jurgium, æmulation, furores, rixæ, discordiæ, fragores, imperitorum conspiratio, magistratum fervor, cruces, laterum abrasiones, tædæ, rivi sanguinum, intolerabiles mulctæ, publicationes bonorum, solutiones divinarum sanctionum, contemptus legum, pudoris et frugalitatis contemptus, orbis terrarum scissura, paratæ terra marique insidiæ navales, equestres, pedestresque machinæ ad impedimentum eorum qui veritatis causa exsulant. Quomodo igitur audent dicere : Dei dispensatione Joannes ejectus est? Dicant autem mihi, qui ista personant : Nonne poterat omnipotens Dei sapientia invisibili, ut dixi, virtute Joannem, si indignus fuisset, amovere, aut suadere adversariis sine interventu et viribus principum moderate rem ferre? Si enim idem Deus est, qui Moysi cooperatus est ad libertatem Israel et obedientiam, Pharaone palam clamante : *Non novi Deum, et Israel non dimittam* : quomodo igitur auxilio terrenorum principum indiguit in causa Joannis? quasi senuerit, aut debilis factus sit, aut non potuerit. Deinde qui quorundam adulteria, infandas libidines, atque aliorum prestigias publicaverit, non potuerit adhuc Joannem coarguere? aut contra, qui hujus linguam fecit angina tumescere, ita ut scripto veritatem profliteri coactus fuerit, et alium permiserit incidere in gradus, qui ipsi fuerant mortiferi, aut alium erumpentibus undique vermibus mutum in lecto maceraverit annum fere integrum, aut alteri injecerit horrenda terricula cum familiari podagra, aut qui crura secuit cujus voluit, aut qui fæda morte cito eum rapuit, quem sciunt omnes : hic in Joanne, sacrilego, ut dicitis, aliquid horum patrare non valuit : sed hoc et illo indiguit, ut Joannem cum ignominia expelleret, multo plus ex eo gloriæ ipsi concilians? Errant igitur, vim verbi ejus nescientes. Sacrilegus enim ille proprie est, non qui aurum, aut argentum, aut vestes sericas, tinearum cibum, pauperibus largitur; sed qui pecunia, aut assentatione, aut epulis doctrinam Ser-

ξρις, ζήλος, θυμὸς, ἐρίδιαι, διχοσταταίαι, κτύπος, κλωσμός ἀπαιδεύτων, ἐξουσιῶν ζέσις, ἱκρία, ξεσμοί, P. 221.

λαμπάδες, κρουνοὶ αἱμάτων, ἀφόρητοι ζημίαι, δι-
μεύσεις, λύσεις θεσμῶν θεῶν, καταφρονήσεις νό-
μων, ἀθετήσεις σωφροσύνης, οἰκουμένης σῆμα, πα-
ραφυλακαὶ γῆς καὶ θαλάσσης, ναυτικά, ἱππικά, πε-
ζικά καὶ μηχαναὶ εἰς ἐμποδισμὸν τῶν διὰ τὴν ἀλήθειαν
ἐκδημούντων. Πῶς τοίνυν τοιμῶσι λέγειν : Θεοῦ
οἰκονομία ἐκβέβληται ὁ Ἰωάννης; Εἰπάτωσαν δέ μοι
οἱ ἐξηγούντες ταῦτα· ἢ ἡπόρει ἡ παντοδύναμος τοῦ
Θεοῦ σοφία, ὡς πρόφην, ἀράτων δύναμις παῦσαι
τὸν Ἰωάννην ἀνάξιον ὄντα; ἢ πείσαι τοὺς ἀμυσιθε-
τοῦντας αὐτοῦ δόγμα πολλῆς ἀνάγκης ἀργούντων ἀπα-
θῶς φέριν τοὺς πρᾶγμα; Εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐστὶν ὁ
τῷ Μωϋσῇ συνεργήσας εἰς ἐλευθερίαν τοῦ Ἰσραὴλ
καὶ ὑπακοήν, τοῦ Φαραὸ ἀναπαρθὲν βοδίντος· Οὐκ
οἶδα τὸν Θεόν, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστελῶν πῶς
τοῖνυν βοηθείας δεδότηται ἐπὶ Ἰωάννου τῆς τῶν ἐπι-
γείων ἀργούντων; ὡς γηράσας, ἢ ὡς ἀτονήσας, ἢ ὡς
ἀπορήσας. Εἴτα ὁ τὰς μοιχείας τινῶν καὶ τὰς παι-
δεραστίας ἐτέρων καὶ γοητείας ἄλλων δημοσιεύσας,
ἡπόρησεν ἐπὶ διελέξαι τὸν Ἰωάννην; ἢ ἀνάπαλιν, ὁ
τοῦδε τὴν γλῶσσαν συνάλλῃ οὐκώσας μετ' ἐξομολο-
γήσεως ἐγγράφου, καὶ τὸν ἄλλον κλημακτῆρι περι-
πесεῖν συγχωρήσας θανατηφόρῳ, ἢ ὁ ταριχεύσας
τόνδε μετὰ γενέσεως σκολιχῶν ἄφρονιν ἐπὶ κλίνης
ἐνιαυτὸν παρ' ὀλίγον ὄλον, ἢ ὁ τὰς ἀπληρημένας ἐκ-
δειματώσεις ἐπαγαγὼν ἐτέρῳ μετὰ τῆς συντροφῆς
ποδάγρας, ἢ ὁ τὰ σκέλη πρήσας οὐ ἐβουλήθη, ἢ ὁ
τόνδε δυσώδει θανάτῳ ἀναρπάσας θάπτον, ὃν ἴσασι
πάντες, ἡτόνήσεν ἐπὶ Ἰωάννου, ὡς φατε, ἱεροσύλου
ὄντος, ἐν τῇ τούτων ἐνεργήσει, ἀλλ' ἐδεσθῇ τοῦ καὶ
τοῦ, ἵνα ἀτιμάσας ἐξώσῃ τὸν Ἰωάννην, πλὴν αὐτὸν
ἐκ τούτου δοξάσας; Ἀπαθῶνται τοῖνυν μὴ τὴν ἐντο-
λήν τοῦ λόγου *. Ἱερὸςυλος γὰρ κυρίως οὐχ ὁ χρυ-
σόν, ἢ ἄργυρον, ἢ τὰ σερῶν νήματα, σερῶν βρώ-
ματα, πτωχοῖς διανείμας, ἀλλ' ὁ ἀργυρίῳ καὶ κολα-
κείᾳ καὶ τραπέζῃ ἀπειπολῶν τὰ δόγματα καὶ τοὺς
θεσμούς τοῦ Σωτῆρος· ἔπειτα ὁ λυμμανόμενος ἱερὸν
ἄνδρα, βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένον, δι' οὗ ὁ Σωτὴρ
ὡς διὰ κρατῆρος ἡ κειμηλίου ἐλογοπότει τοῖς ἐρα-
σταῖς τοῦ λόγου τὰ πρόσφορα τῆς σωτηρίας. Λεγέ-
σθωσαν τοῖνυν ἱερὸςυλοι οὗτοι, οἱ συλαγωγῆσαντες τὴν

P. 225.

P. 226.

* [Fort. ἐξοθίζαι, et supra ἐρεῖς.]

† [ἡπόρει Codex. λήπει Bigot.]

* Fort. add. ἡπόρει. Bigot.

ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τοιοῦτων στερήσαντες δι-
 δασκάλων, καὶ πωλοῦντες ἀρχιερεῖς τὰς χειροτονίας,
 οὓς ἤδη μετελεύσεται ἡ θεία δίκη εἰς ἐπανάρθωσιν
 τῆς αὐτῶν κακοπραγίας. Εἰ γὰρ οἱ τὸν Μωϋσέως πα- C
 ραχαράξαντες νόμον διὰ τῆς ἁγίας ἀπροσεξίας φρα-
 γελλίῳ ἐκβεβλήνται τοῦ νεῶς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, καὶ
 τοῦτο ^a σχοίνου, ὡς ἔνδον τὰς περιστερὰς πωλοῦντες·
 τί πείσονται ἄρα οἱ καπηλεύοντες τῆς νέας διαθήκης
 τὴν ἱερατείαν, ἣ τὸ βᾶθρον σιδηρᾶ συντριβῆναι ὑπὸ
 τοῦ ἀρχιποιομένου; καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· Ἀθετή-
 σας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ θυρῶν ἡ
 τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος
 ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπα- D
 τήσας, καὶ τὸ αἶμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγασάμενος,
 ἐν ᾧ ἡγιασθῇ, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;
 Οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀν-
 ταποδώσω, λέγει Κύριος. Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς
 χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Ὁ δὲ τὸν ὅσιον τοῦτον καὶ ἅγιον
 ποιμένα καὶ τῆς δικαιοσύνης φωστῆρα δοξάσας Θεὸς,
 P. 227. δὴν ἡμῖν μέρος ἡ κλῆρον εὑρεῖν σὺν αὐτῷ ἐν τῇ
 φοβερᾷ αὐτοῦ τῆς δικαιοκρασίας ἡμέρᾳ· ὃν πρέπει
 δοῦναι, τιμὴν, μεγαλοσύνην καὶ μεγαλοπρέπειαν τῷ Πα-
 τρί, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, E
 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

vatoris et praecepta vendit: deinde qui sacrum
 virum vita et eloquentia ornatum divexat, per
 quem Servator, veluti per craterem et vas pretio-
 sum, verbi amatoribus adjumenta salutis propi-
 nabat. Illi igitur sacrilegi dicantur, qui apostoli-
 cam Ecclesiam deprædatis sunt, talibus eam pa-
 storibus spoliantes, et ordinationes pecunia ven-
 dentes, ad quos jamjam perveniet divina justitia
 ad emendationem ipsorum improbitatis. Si enim
 qui legem Moysis adulterabant per nimiam ne-
 gligentiam, e templo a Servatore ejecti sunt cum
 flagello, et quidem e funiculis, quia intus colum-
 bas vendebant: quid illi nunc passuri sunt, qui
 cauponantur novi Testamenti sacerdotium, nisi
 ut a pastorum principe virga ferrea conterantur?
 ut ait apostolus: *Qui violat legem Moysis, Hebr. 10.*
absque misericordia sub duobus aut tribus te- 28.
stibus moritur. Quanto putatis acerbiorē dignus
 censebitur pœna qui Dei Filium conculeavit,
 et sanguinem Testamenti pollutum existimavit,
 in quo sanctificatus est, et Spiritum gratiæ contu-
 melia affecit? Scimus enim qui dicit: *Mihi Rom. 12.*
vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. Hor- 19.
rendum est incidere in manus Dei viventis. 31.
 Deus autem qui hunc pium et sanctum pastorem,
 et justitiæ luminare glorificavit, det ipse nobis
 partem et hereditatem cum illo invenire in tre-
 mendo justī iudicii sui die: cui competit gloria,
 honor, majestas et magnificentia, Patri et Filio
 et Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula
 sæculorum. Amen.

^a [Inseruiamus e Cod. σχοίνου.]

VITE S. JOANNIS CHRYSOSTOMI.

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗ.

Ev Ms. Al-
Lutiao.

Johannes quidem erat genere Antiochensis : pater ejus Magister militum Syriæ, et mater ejus cognomento Anthusa. Octodecim annos natus recessit a rhetore Libanio, atque a Meletio, Antiochensi archiepiscopo, baptizatur, et Lector ordinatur. Hinc cum incidisset in senem quemdam monachum, apud ipsum annos quatuor permansit : in speluncam quamdam secedens solus ibi mansit annos duos : atque rursus redit ad Ecclesiam, et ordinatur diaconus, et claruit annos quinque. A Flaviano autem ordinatur presbyter, cum resplendisset in eo habitu annos duodecim : qui omnes simul fiunt anni quadraginta quatuor. Sub id vero tempus, mortuo Nectario, archiepiscopo Constantinopolitano, arcessitus Antiochia, ordinatur archiepiscopus Constantinopolitanus, Arcadio imperante, vigesimo quinto mensis Decembris, Indictione quarta. Postquam autem episcopatum annos quinque administrasset, per invdiam in exsilium actus est in civitatem Comana, Armeniæ vicinam. Egit in exsilio annos tres, menses duos. Simul vitæ ejus tempus fiunt anni quinquaginta duo, et menses octo. Moritur decimo quarto mensis Novembris, et eodem die sepelitur in sepulchro cum beato Basilisco. Reverendæ ejus reliquiæ Constantinopolim relatæ sunt post annos quinque et triginta, imperante Theodosio Juniore, et Proclo archiepiscopo Constantinopolitano. Relatum cum rursus cum psalmodia deposuerunt in ecclesia beatorum Apostolorum vigesimo septimo mensis Januarii.

Τὸ μὲν γένος ἦν Ἀντιοχεύς· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ στρατηλάτης Συρίας, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀνθοῦσα. Ὀκτωκαίδεκα ἐτὴς ὑπάρχων τὴν ἡλικίαν, ἀρηνίασεν ἐκ τοῦ σοφιστοῦ Λιβανίου· ὑπὸ Μελετίου δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας βαπτίζεται, καὶ χειροτονεῖται ἀναγνώστης. Ἐκεῖθεν περιτυχὼν γέροντί τινι ἀσκητῇ, προσμείνας τε παρ' αὐτῷ ἔτη ὁ, καὶ ἀναχωρήσας ἐν ἐνὶ σπηλαίῳ μόνος ἔμεινεν ἔτη δύο· καὶ πάλιν καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ χειροτονεῖται διάκονος, διαπρέψας ἔτη πέντε. Ὑπὸ Φλαβιανοῦ δὲ χειροτονεῖται πρεσβύτερος, διαλάμψας ἐν τῷ σχήματι ἔτη δώδεκα· ὁμοῦ ἔτη τεσσαράκοντα τέσσαρα. Κατ' ἐκείνουν δὲ τὸν καιρὸν τελευτήσαντος Νεκταρίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως μετασταλεῖς ἀπὸ Ἀντιοχείας χειροτονεῖται ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρχαδίου ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ἰνδικτιῶνος τετάρτης. Ἐπισκοπεύσας δὲ ἔτη πέντε ἐξωρίσθη διὰ φθόνον ἐν πόλει Κομανῶν, πλησίον τῆς Ἀρμενίας. Ἐποίησε δὲ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔτη τρία μῆνας δύο. Ὅμοῦ γίνεται πᾶς ὁ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνος ἔτη πενήτηκοντα δύο καὶ μῆνας ὀκτώ. Ἐτελεύτησε δὲ μηνὶ Νοεμβρίῳ τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, καὶ ἐτάφη τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, μετὰ τοῦ ἁγίου Βασιλίσκου. Ἦνέχθη δὲ τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον μετὰ ἔτη τριάκοντα πέντε, ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου, καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Προκλου· καὶ ἐπικομίσαντες αὐτὸν πάλιν μετὰ ψαλμωδίας ἀπέθεντο αὐτὸν ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις μηνὶ Ἰαννουαρίῳ ἐβδόμῃ καὶ εἰκάδι.

SANCTI

91

JOANNIS CHRYSOSTOMI,

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

VITA,

NUNC PRIMUM ADORNATA,

ET MULTIS AUCTA ANTEA IGNOTIS, QUÆ EX DUODECIM HOMILIIS
CONSTANTINOPOLITANIS NUPER REPERTIS
EXCEPTA SUNT. *

Joannes Antiochenus nobilibus ortus est parentibus. Ejus pater Magister militum Syriæ fuit, nomine Secundus; mater Anthusa. Nomen patris et matris non modo Georgius Alexandrinus refert, sed etiam Socrates. Quapropter merito rejicitur Canisius, qui putat Joannem nostrum sanctæ illius et strenuæ mulieris Publiæ, quæ sub Juliano Apostata floruit, filium fuisse. Natu majorem sororem habuisse narrat Palladius, cujus nomen non memorat. Amata quoque ipsius fuisse dicitur Sabiniana, de qua pluribus agetur ad annum 405.

Explodendus autem Georgius Alexandrinus, qui narrat ortum illum esse ex parentibus gentilibus, deorumque cultoribus, et postquam ipse Joannes baptizatus fuerat, et patrem et matrem ejus Christianam amplexos esse religionem. Nam Joannes 28 annos natus baptizatus fuit. Pater autem ejus, dum in cunabulis esset Joannes, mortuus est: ex narratu vero matris liquet illos ante ortum Joannis Christianos fuisse. Natus autem esse putatur anno 547. Hæc est sententia Blondelli, Hermantii et Tillemontii. Qui vero annos

solum 52 et duos menses vixisse dicunt, natum dicant oportet anno 555: quod certe pugnaret cum vera historiæ serie et narratione: exque notis temporum quas infra dabimus, nullo modo stare posse compertum erit.

Viginti annorum erat mater, quando conjux ejus illam viduam et Joannem tenellum reliquit. Anthusa vero apostoli monitis roborata, etsi junior adhib erat, a secundis nuptiis abstinuit: instituendo autem et educando Joanni nullam non adhibuit operam; nihil quod ad ejus profectum, tum in liberalibus tum in Christianis disciplinis, opportunum esset neglexit. Quod quam felicem exitum habuerit, res ipsa declaravit. Neque tamen illa rei familiaris curam deposuit; imo vero ita omnia temperavit, ut ex sua dote suisque facultatibus abunde sibi et filio sumtus suppeditaret, paternasque opes et bona omnia filio servaret intacta.

Egregiæ indoli ita profuit educatio hujusmodi, ut statim a principio animi tanti dotes emerent. Erat Joannes divinarum rerum studio incensus: et ubi semel veritatem, justitiam et offi-

Joannis doctes et mores.

* [De Joannis vita et scriptis post Montefalconium docte exposuit Stilling in Actis Sanct. Sept. T. IV, p. 401—409; de doctrina ejus Neander nuper scripsit *der heilige Chrysostomus und die Kirche seiner Zeit*. Berlin. 1827. 2 vol. 8°. Præterea cfr. Narratio de Chrysostomo muneribus privato, in *Εἰσαγωγή, or Excerpts*

from the Ecclesiast. History. Lond. 1704. 4° p. 436—p. 203. Ch. Gu. Vollandii Dissertationes III de Vita, elogio et scriptis Jo. Chrysostomi. Viteb. 1740, 1741. 4°. Oudin. *Dissert. Crit. de Vita et scriptis Jo. Chrysost.* Gu. Cave, de Vita et scriptis J. Chrys., in *Hist. lit.* t. 1, p. 300 sqq., alique rerum eccl. scriptores.]

cii debitum apprehenderat, ita constans et intrepidus erat, ut a nonnullis, qui vel ad intimam ejus philosophiam non penetrabant, vel erga illum male erant affecti, ut protervus et arrogans haberetur. Ad iram pronum fuisse dixit quidam; sed ex eorum numero ille est, qui ad judicia probe ferenda non assuefactus, fervorem in rebus divinis ut iracundiam habuerit. De animo ejus ad iram magis, quam ad verecundiam prono, hoc ex alterius testimonio refert Socrates, qui pergit et ait: « Et ob vitæ sanctimoniam non ita cautus circa futura; ob simplicitatem vero aditu facilis. Immodica etiam dicendi libertate in colloquiis utebatur. Et in docendo quidem multum juvabat ad informandos auditorum mores; in congressibus vero arrogantior videbatur iis qui ipsius animum non noverant. »

Hæc fortassis acerbiora videbuntur esse iis qui Chrysostomi eloquentiam et animi magnitudinem mirantur: verum in sanctis illam agendi varietatem observamus. Alii namque divinarum rerum studio incensi, non habita temporum personarumque ratione ad mores informandos feruntur ardentius: alii ut dissolutos compescant mores doctrina simul utuntur et arte.

In eloquentia et oratoria arte doctorem habuit Libanium, in philosophia vero Andragathium, narrante Socrate. Licet porro antequam vigesimum annum attigisset, de capessenda vita monastica sæpe cogitaret, abductus, ut videtur, ab oratorie artis et philosophiæ studio, theatrales ludos frequentare cepit, et in foro oratoriam artem exercuit. Declamationes habuit multas, unamque misit Libanio in laudem imperatorum concinnatam, quam ita celebrat Libanius: « Cum magnam tuam et elegantem orationem accepissem, viris quibusdam eam legi, qui orationibus dant operam: quorum nullus erat qui non saltaret, clamorem ederet, eaque omnia faceret, quæ homines admiratione perculsi facere solent. Ego igitur voluptate affectus sum, quod ad forensam artem exhibendam demonstrationes quoque adjungas. Atqui et te beatum prædico, qui ad hunc modum laudare queas; itemque eos qui talem præconem nacti sunt; hoc est et patrem, qui Imperium dedit, et filios qui acceperunt. »

Neque mirum videbitur iis qui vel extemporales Chrysostomi nostri orationes laudant et celebrant, si oratio isthæc, quam arte et urbanitate limaverat, Libanio cæterisque oratoribus ita placerit. In iis vero etiam, quas studio multo concinnat, nulla umquam suspicio apparationis

et artificiosæ diligentæ nascitur, quod est oratoris summi munus.

Quæ vero narrat Chrysostomus in libro ad Viduam juniorem Tomo I, p. 540, de Libanio forsitan intelligenda videantur. Ait ille doctorem suum, qui admodum superstitiosus erat atque gentilis, quosdam interrogasse cujusnam filius esset Joannes. Responderunt illi, Viduæ ejusdam esse filium. Tum ille quæsit, cujus ætatis esset mater, et a quanto tempore vidua esset. Reponunt illi quadraginta annorum esse matrem, et jam vigesimum viduitatis annum agere. Tunc exclamat ille: Papæ, quales mulieres apud Christianos sunt! Tanta, pergit Chrysostomus, non modo apud nos, sed etiam apud gentiles viduitatis laus est et admiratio.

Narrat Georgius Alexandrinus, Joannem nostrum juvenili ætate florentem, Athenas se contulisse, ut ne quid in studio disciplinarum retro relinqueret; atque in ista urbe ita profecisse, ut omnes omnino superaret, in seque concitaret Atheniensium invidiam. Verum hæc narrat unus ille Georgius fabulator, quem movet Photius omnino despicendum esse, quando scilicet ea refert, quæ a cæteris scriptoribus ævo Chrysostomi proximis, non memorantur.

Erat porro illi cum juvene quodam, cui nomen Basilus, arcta colloquiorum societas: qui Basilus Christianis imbutus præceptis, et ad perfectius vitæ genus anhelans, ad parem vitæ rationem Joannem amicum allicere et a foro retrahere contendebat: demumque id quod cupiebat assequutus est. Hujus enim colloquiis recreatus Joannes se ad pristina pietatis studia revocavit: ac mutata veste a foro et oratorie artis exercitiis abstinuit, lectionemque Scripturarum et Christianæ vitæ officia amplexus, sanctum disciplinæ genus, a quo numquam postea destitit, inire cepit.

Erat tunc Antiochiæ episcopus Meletius, vir sanctitate conspicuus, qui cum videret Joannem juvenem ingenio et egregia indole pollere, ipsum ad consortium et colloquia sua frequenter admittebat, cumque de illo magnam spem conciperet, ac prophetico, ut aiunt, spiritu ad majora destinatum prænosceret, cum per tres annos secum versatus esset, ipsum prius sacro lavacro tinctum lectorem ordinavit. Postquam autem baptismum accepit, inquit Palladius, numquam vel juravit, vel alicujus famæ detraxit, vel mentitus, vel imprecatus est, vel facitias libenter exceperit.

Dum Basilii igitur consortio frequens frueretur et ambo de rebus divinis colloquia miscerent,

Soer. 1. 6.
c. 3.

Oratoria
arti et phi-
losophiæ
dat operam.
1.
40.
Soer. 1. 6.
c. 3.

Isid. Pe-
lus. lib. 2.
epist. 42.

A Bastio
juvene ad
pietatem
pristinam
revocatur.
De Sacra-
dotio 1. 1.
c. 4.
Soerom. 1.
8. c. 2.
Soer. 1. 6.
c. 3.

Pall. Dial.
p. 40. 41.

Baptizatus
et Lector
ordinatur
anno circi-
ter 369.
Pall. Dial.
p. 183. 184.
De Sacra-
dotio lib. 1.

ac Joannes a foro et sæcularibus penitus abstractus, unum Basilium frequentaret, ac cum illo de divinis semper et de vita monastica verba faceret, Basilium, qui sine Joanne non vitalem sibi vitam esse putabat, et qui sæpius ab ejus contubernio avelli cogebatur, Joanni proposuit, ut ambo paternis relictis ædibus, in peculiari quadam domo sedes ponerent, et simul vitam ducerent monasticæ similem. Consilium tandem probavit Joannes; sed re comperta Joannis mater, quæ unicum filium admodum diligebat, ipsum profusis lacrymis obnixè precatur ne se deserat, nec se viduæ et tam bene affectæ matris consortium alteri postponat, iis usa verbis, quæ Chrysostomus ipse refert, quæque potuissent juvenem Joanne minus bene affectum a proposito revocare. Matris itaque votis obtemperans Joannes, cum illa pro more suo mansit.

In materna itaque domo a negotiis vacans sæcularibus (Anthusa quippe rem familiarem omnem curabat), Joannes divinæ tantum philosophiæ dabat operam, corpus macerans jejuniis, vigiliis, humi recubans, pravos affectus omnes eliminans, vanæ gloriæ fumum depellens et dissipans. Linguae vero ne quid contra proximum mali proferret, perpetui silentii claustra posuerat; neminem quippe alloquebatur. Hinc apud nonnullos opinio erat asperum illum esse, qui humanam quamlibet societatem fugeret: ac cum similia quidam multa proferrent et rumore nuntio id ille non ignoraret, haud libenter talem de se suspicionem haberi comperit: maluit tamen eadem pergere via solitudinemque pro more colere: expertus fortasse, dum in foro versaretur, vix posse hominum consortio colloquiisque fruentem, in illa virtutis via, quam ipse amplexus erat, sine lapsu progredi.

Neque tamen ita sequestratus erat ab hominum societate, ut sodalibus et amicis omnibus intercluderet aditum. Basilium enim, qui par vivendi institutum sectabatur, ad colloquia, ut vidimus, frequenter admittebat. Neque prorsus negligebat sodales illos, qui iisdem secum olim disciplinis tincti, sæcularem vitam amplectebantur et forensibus studiis dabant operam. «Persuasit pergit, inquit Socrates, Theodoro et Maximo condiscipulis suis, qui una cum ipso Libanium sophistam audierant, ut relicta professione, quæ nihil præter quæstum spectaret, simplicem potius ac tenuem vitam amplecterentur.» Ex his Theodorus Mopsuestiæ in Cilicia postmodum episcopus fuit; Maximus vero Seleuciæ in Isauria. Hunc

porro Maximum illum putat fuisse Hermantius, qui Chrysostomi amicus et collega erat, quique³³ concionabatur alternis cum illo vicibus, ut fertur Tomo tertio p. 214, A. Maximum quoque memorat Chrysostomus sibi amicum in epistola quadam ad Olympiadem. Maximo etiam sibi amico episcopo scripsit ille. Verum an in iis locis ter idem memoretur, an vero, si plures sint, eorum aliquis ille sit de quo jam agitur, nonnisi divinando dici potest: multi quippe tunc erant nomine Maximi.

Theodorus vero, qui suadente Joanne, abdicatis rebus forensibus, pietatis exercitiis sese totum dederat, in proposito non diu perstitit; sed rursum ad prisca reversus, sæcularia negotia tractare cepit, voluptatibusque deditus, Hermiones etiam puellæ cujusdam amore flagrabat: quibus compertis Joannes intimo doloris sensu affectus, orationem ipsi longissimam misit, qua illum quasi jam vitiis deditum compellat, ad penitentiam cohortans, ad secessum, ad pristinum vitæ genus, quod se suadente susceperat. Exemplumque affert juvenis cujusdam Phœnicis Urbani filii, nobilitate et opibus pollentis, qui cum, pio motus affectu, ludimagistris, fastui terrenisque omnibus longum valedixisset, in montes ascenderat, et ad summum virtutis gradum pervenisse videbatur; sed postea a cognatis abductus et ad pristina revocatus, a montibus in medium forum se contulit, ubi equo vectus, et famulorum adulatoremque turba cinctus, omnibus spectaculo erat: demumque a piis quibusdam hominibus sensim ad sanam mentem reductus, solitariam vitam repetiit, et ad virtutis apicem demum pervenit. Aliud profert exemplum viri, qui cum per multos annos vitam duxisset angelicam, eo demum progressus est ut in lupanar se conferret, sed postea a socio ad priscam vitam revocatus, in cellula se conclusit, ubi pane solum et aqua vitam sustentans, tantos penitentiae fructus emisit, ut etiam miraculis claruerit. Addit etiam Valerium, Florentium, Porphyrium, aliosque viros sapientes Theodori vicem dolere.

Cumque non posset statim Theodorum a tali vitæ genere avocare, aliis epistolis et quidem multis, ut ex ipsius Joannis narratu percipitur, illum sollicitè urisit ut prisca repeteret. Etsi vero non aperte dicit, Theodorum literis suis respondisse, ex ejus verbis argui posse videtur Theodorum epistolæ Chrysostomi frequentibus concitatum, respondisse illi: se nihil contra jus fasque facere, Hermionenque amare, quia illam uxorem ducere cogitabat. Sub hæc autem Chrysostomus

T. 3. p. 592. a.

T. 3. p. 687.

Tom. 1
Initio Epi-
stolæ ad
Theodorum
lapsus.

T. 1. p. 28.

Ibid. p. 29.

Epistole
ad Theodo-
rum 12.
rsum.

aliam ipsi epistolam misit, qua illum vehementius concitabat, ut missi omnibus secularibus rebus pristinum vitæ genus repeteret.

Quæ jam diximus ex ipsis Chrysostomi verbis excepta fuere. Longe aliter rem constituit Tillemontius, qui putat primam illam ad Theodorum missam orationem, non ad illum qui postea episcopus Mopsuestiæ fuit; sed ad alium cognominem missam fuisse, qui similiter postquam mundum reliquerat, rursus ad secularia convolarat. Ejus argumenta omnia depulimus, illudque in primis, quod ipse maximum omnium esse putat, estque hujusmodi: Theodorus in secunda epistola memoratus nondum viginti annos expleverat; in prima vero dixit Theodoro non plus quinquaginta vitæ annos ipsi superesse, ut ad ultimam senectutem perveniret, εἰς ἑξήκτον γῆρας. Hincque arguit ille Theodorum illum primum quadraginta annorum tunc fuisse, illud ἑξήκτον γῆρας de nonagenario tantum dici posse putans. Theodorus vero alter, qui tunc vigesimum annum agebat, additis postea quinquaginta annis septuagenarius tantum fuisset. Hoc argumentum ni fallor egregie depuli in Monito T. 1 initio. Sed secundum hæc in locum incidi, quem nondum adverteram, in quo videtur Chrysostomus data opera Tillemontii telum depellere. Commentario nempe in Epistolam 1 ad Corinthios de Socrate loquens ait: καὶ πρὸς ἑξήκτον γῆρας ἐληλακίως· καὶ γὰρ ἔλεγεν ἐπὶ τὸν ἐβδομήκοντα εἶναι ὅτε κατεφρόνησε ζωῆς, *Et cum ad extremam senectutem pervenisset: dicebat enim se annorum septuaginta esse, quando vitam desperxit.* Jam vides ita explicanda esse loca a Tillemontio allata, ut de eodem in utraque epistola Theodoro loquatur. In prima dicit annos superesse quinquaginta ut ad extremam senectutem perveniat, in secunda vero illum annum circiter vigesimum attingisse: in allato autem loco septuaginta annos natus, extremæ senectutis esse dicitur. Iisdem usus vocibus Chrysostomus duo illa loca, quæ Tillemontius pugnare putabat, conciliat, unumque esse Theodorum probat.

Circa annum vero, quo hæc scriptæ sunt epistolæ, a Tillemontio non dissenter circa secundam, quam putat scriptam fuisse anno 369: at contra quam ille arbitratur, primam quoque eodem circiter tempore datam fuisse in eodem Monito probavi. Unum tamen est quod negotium facessere possit. Ait Chrysostomus in epistola prima p. 28, A: ὅν μὲν γὰρ κατήρχει τὸν τῶν ἀδελφῶν ἔχει γορὸν, ἡδονὴ δὲ καὶ εὐθυμία τὰ τῶν ἀπίστων συνέβη· καὶ τὰ τῶν νέων τῶν βραθυμότερον διακεί-

μένον, *Nunc quidem tristitia fratrum chorum occupat, voluptas et lætitia infidelium conventum, necnon juvenum otio magis dediturum.* Hic fratrum chorum vult significare Tillemontius cælum monachorum, hincque probari putat Theodorum istum esse alium a Mopsuesteno. Verum de monasterio et de monachis ne γῆρῳ quidem hic dicit Chrysostomus, de quibus mentionem haud dubie facturus erat, si ille ex monasterio exiisset, sed per fratrum chorum hic omnino vocare videtur chorum fidelium recte viventium, quos non semel fratres ille vocat, et opponit conventui infidelium et juvenum eorum qui otio et segnitiei dediti erant. Imo vero, quod sane miror virum omnium longe accuratissimum non adverteris, in prima secundæ epistolæ periodo, ait Chrysostomus dolere se, quod se ex *fratrum catalogo* deleverit, τοῦ καταλόγου τῶν ἀδελφῶν.

Tot Chrysostomi literis tandem revocatus Theodorus una cum Maximo, et haud dubie Basilio Joannem frequentabat: unaque collecti, veram philosophiam sive monasticæ similem vitam sectabantur. Scripturam vero sacram et doctrinam ecclesiasticam discabant una cum monasticis exercitiis, doctoribus Diodoro, qui postea Tarsensis episcopus fuit, et Carterio, qui una cum Diodoro monasteria Antiochena curabat.

His ergo studiis operam dedit istæ sanctæ et selecta juvenus. Joannes vero assidue cum Basilio colloquia miscibat, ut ipse refert libro primo de Sacerdotio, de vitæ sanctitate, de virtutibus asceticis deque aliis quibuslibet ad pietatem spectantibus. Dum in his versarentur, postquam anno 370 Meletius in exilium missus fuerat, cum episcopales quædam sedes vacarent, rumor sparsus est, Joannem et Basilium ut illas sedes impulerent ad episcopalem dignitatem promovendos esse. Re comperta Joannes timore percussus est: se enim, ita nempe modestus erat, tanto muneri longe imparẽ putabat; ne vero ad id honoris vel invitatus raperetur, sese occultandi consilium iniit. Inter hæc Basilius hujusce rei fama permotus, Joannem amicum et consortem adiit, quem hæc ignorare putabat. Illi vero rem aperit, quid consilii capiendum sit rogat, an obtemperandum, an fugiendum, in utrumque paratus, et amici judicium expectans. Joannes autem, qui ut se indignum tanto officio rebatur, ita Basilium illo dignissimum, tum ex antea vita, tum ex tanto capessendæ virtutis desiderio; se damnum Ecclesiæ Christi maximum illaturum esse putans, si tam probum, tam ad salutem multorum idoneum,

T. 10. p.
29. a.

Socr. 1. 8
c. 2.
Socr. 1. 6
c. 3.

93

Chrys. 1.
Sacerd. 1.

Joann
episcopa-
lem digni-
tatem fug-
illamque
Basilio co-
ferri cur-

a munere suscipiendo averteret, respondit illi, rei consultationem aliud in tempus mittendam esse, nihil urgere, nihil præmature agendum esse. Quo tenderent isthæc non advertens Basilius, amici consilium amplexus est.

Hac pria fraude us est Joannes, et quia rem urgere non ignorabat, sese occultavit. Haud ita multo elapso tempore, cum is qui ordinaturus erat advenisset, raptus Basilius adducitur ut episcopus ordinaretur. Cumque reluctaretur ille, quidam ex præsentibus ei verba dederunt, clamantes, absurdum esse, eum qui omnibus ferocior videbatur, Joannem designantes, cum magna modestia Patrum placito obtinuerat; illum autem, longe prudentiorem et modestiorem, ferocire et vanam gloriam appetere. Hac delusus arte ordinatus est Basilius episcopus Raphanæ in Syria, ut probabiliter existimat Baronius.

no 373. Circa annum vero, quo hæc gesta fuere, Hermantio et Tillemontio adstipulor, qui eadem ad annum Christi 372, vel circiter referunt, putantque non ultra annum 374 posse differri. Unum est quod a tali computandi ratione avertere possit, quod nempe Joannes tunc 25, vel ad summum 27 tantum annorum esset, et Basilius ejusdem circiter ætatis, quæ ad tantum suscipiendum munus non idonea videatur. Sed licet ætas, qua episcopi ordinantur, major ut plurimum requiratur, non desunt exempla eorum qui ante 25 annum episcopi adlecti et constituti sunt, et alioquin ipse Basilius apud Chrysostomum ait in crimine a nonnullis vocatos fuisse eos, qui se ordinaverant, et qui Joannem ut episcopum consecrarent frustra quæsierant; utpote qui tot tantisque relictis viris, *μεσιπάρτα*, heri ac nudius tertius in sæcularibus curis volutatos, ut ad breve tempus supercilia contraherent, pullas vestes induerent, vultusque tristitiam simularent, derепente ad tantum honorem adduxerint, quantum ne in somnis quidem assequi speravissent: quo arguitur admodum juvenes tunc fuisse Joannem et Basilium ejus condiscipulum.

hirs. de
erod. t. 1. Sic in episcopum coaptatus Basilius statim Joannem adit, et graviter cum illo conqueritur, quod fraude sua ad tantum onus suscipiendum coactus fuerit. Tum Joannes, ut sese purgaret, fatetur revera onus esse grande, cui ferendo se imparē esse multis de causis, quas ibidem profert, probare nititur; sed quantacumque sit episcopatus recte gerendi difficultas, oportere tamen viros eligi, qui id muneris susciperent, cumque ille Basilium huic exercendæ dignitati maxime

idoneum arbitraretur, nihil mirum, si ad id officii ipsum deligi, quantum fas sibi erat, curaverit. Totus vero dialogi more sermo contextitur, ubi tam præclare de sacerdotum dignitate, officio, muneribus edisserit Chrysostomus, ut vix parem hac de re sermonem alicubi reperias.

Circa tempus, quo hos sermones edidit Chrysostomus, non una est scriptorum sententia, neque audiendi sunt qui volunt eo ipso dialogi cum Basilio habiti tempore, hosce libros ut nunc habentur, scripsisse Joannem. Nam vel ipsa ordiendi ratio aliquod elapsum tempus subindiciat, et series tota rem meditatam et in otio adornatam præ se fert. Ait Socrates Joannem, cum diaconus esset, nempe ab anno 381 ad annum 386, quo presbyter ordinatus fuit, libros de Sacerdotio edidisse. Palladius vero secundum interpretationem Latinam Ambrosii Camaldulensis, Joannem in solitudine hos libros emisisse dixit, nempe ab anno circiter 375 ad annum 381, quo ex solitudine in urbem rediit. Palladium incunctanter sequeremur, si in Græco textu, quem edidit Emericus Bigotius, eadem legerentur; sed cum ibi ne γὰρ quidem hac de re compareat, a calculo ferendo supersedemus.

Anno 374. In periculum incidit, quale narrat ipse in Commentario in Acta Apostolorum. Cum sub Valente Imperatore perquisitio magna Antiochiæ facta est librorum magicorum et præstigiarum, militesque circum urbem positi sunt, ne quis crimini hujusmodi obnoxius, elabi posset; tum quidam qui librum hujusmodi fecerat et scriperat, ne deprehenderetur, librum in flumen projecit. Sed cum haud dubiis indiciis notum esset librum ab illo concinnatum fuisse, a militibus captus est, qui ut librum daret expetebant. Ille vero jam dare non poterat, sed, ut videtur, se fecisse negabat, verum auctis indiciis et probationibus, penas dedit. Dum conjectus in flumen liber incompactus supernataret, accidit ut Joannes noster cum socio ad martyrium seu ecclesiam Martyrum pergens, juxta flumen iter faceret. Socius vero ipsius, ut ad oram supernatantem librum vidit, linteum esse putavit, ac descendens accepit. Joannes vero antequam quid id esset sciretur, repertæ rei partem ad se pertinere ridendo contendebat. Tum revoluta pagina socius magica scripta invenit. Accidit autem ut eodem tempore miles transiret. Hinc terror utrumque invasit; librum abjiceret non audebant, ne viderentur ejus auctores esse. Tandem vero projicere, et Deo juvante a periculo erepti sunt.

Socr. 1. 6.

e. 3.

[Cfr.

Georg.

Alex. p.

176.]

Anno 374.

T. 9. p. 293.

Pall. Dial.
P. 41.

Hoc fortassis eventu percussus Joannes, secessum ad monasteria in montibus Antiochiæ vicinis posita, quem jamdiu animo conceperat, ardentius appetiit. Neque enim illi quidquam præstabilius videbatur esse vita illa, quæ tota divinis rebus addicta esset. Et ipse quidem jam penes matrem vitam ducebat monasticæ non absimilem, precationi, jejuniis, vigiliis, Scripturarum lectioni assidue intentus, inclusus semper manens, et segregatus a sæculo et a sæcularibus negotiis; attamen ad montes illum evocabat vita illa monachorum angelica, quam non semel ipse describit. Illi namque, qui sæcularia omnia abdicaverant, diu ante lucem quotidie surgere consueverant, et una collecti preces fundebant Domino supplicantes, ut in medio periculorum hujus vitæ illæsi præterirent, ac demum ante tribunal illud

Monachorum in montibus Antiochiæ vicinis vita.

Chrys. t. 7.
p. 674. b.
et p. 682 = 684.

T. 11. p.
628. 629.

extremum sine metu et damno accederent. Tuncque surgentes horas matutinas psallebant, nec modico in his officiis insumto tempore, ad laborem manuum properabant. Tum alii terram fodere, alii olera et legumina curare, alii aquam gestare, alii cistas et cilicia aliaque hujusmodi texere: nec deerant qui libris scribendis et exscribendis darent operam.

Partem etiam matutinarum horarum legendis S. Scripturæ libris insumebant, indeque quidquid ad severioris disciplinæ legem pertineret hauriebant. Universi porro, tum ii qui excolendæ terræ exercitio sese dederant, tum alii qui in cellulis suis texendi vel consuendi officium peragebant, perpetuo silentio addicti erant.

Si tamen sæculares aliqui, tam sanctæ, tam arctæ vitæ fama permoti, ad cellulas eorum accederent; non jam tacebant illi, sed de iis quæ ad præsentis vitæ contentum et futuræ beatæque desiderium allicere poterant haud ilibenter verba faciebant. Unde interdum accidebat, ut ii qui hos invisendi causa tantum venerant, illo percussu spectaculo, idipsum vitæ genus amplecterentur.

Dies in partes quatuor distributa apud illos erat; singulæ vero partes divino officio terminabantur; Tertia nempe, Sexta, Nona et Vesperis, quæ alternis choris psalmorum cantu celebrabantur. Postquam vero jejuni, diem totum in precibus, labore manuum, psalmis, sacra lectione transigerant, ad cibum sumendum tandem conveniebant. Cenæ apparatus totus erat panis cum sale, aliqui oleum addebant, senes autem et infirmiores olera vel legumina: aqua in potum satis erat. Post cœnam fuis precibus Deo gratias agebant, exin-

deque sedentes una de rebus ad salutem et cælestem vitam spectantibus verba faciebant, demum fuis precibus, in storeis humi positis cubantes, tenuissimo cibo somnum levissimum subintrante, aliquot horis quiescebant, demumque præfecto leviter commentente et sine strepitu expergefacti, surgebant ad priora repetenda. Vestitus totus ex pilis caprarum vel camelorum erat, aut ex pellibus usu tritis.

Ex manuum labore non sibi modo victum parabant; sed cum ita tenuis cœna perquam minimi sumtus esset, quæ supererant omnia pauperibus erogabant. Si quis vero hospes accederet, libenter a monachis excipiebatur, qui lotis ejus pedibus, quos penes se habebant cibos ipsi subministrabant, deque rerum terrenarum fluxa conditione cælestiumque felicitate verba faciebant, ut supra diximus.

Hanc vitæ rationem suscipere Joannes noster cupiebat, utque ad illam se compararet, etiam domi exercitia quædam monastica sectabatur; verum ab hoc proposito deterrebat illum vitæ asperitas illa quam modo descripsimus. Ea de re audiendus ille est. « Cum nuper ego decrevissem, relicta urbe, ad tabernacula monachorum secedere, sollicitæ quærebam et sciscitabar, undenam necessariorum comenatus adfuturus esset, et num fieri posset ut panis recens et diurnus comederetur: an quis me coacturus esset eodem uti oleo pro lucerna et pro cibo; an quis me impulsurus ad miseram leguminiarum escam; an assignaturus opus durum, ut est, fodere, ligna deferre, aquam comportare, et cætera omnia hujusmodi ministeria; et ut summam dicam, multa de quiete corporis percontabar. » At hos ille, qui sese menti offerebant obices, virtutis et severioris disciplinæ amore ductus, tandem superavit, et ad illa montium tabernacula conscendit: nihil potuere matris preces et lacrymæ, ut illum averterent a tam salubri proposito, sed Christi consilio obtemperans, matrem reliquit ut ipsum sequeretur.

Illo cum venisset, in Syrum quemdam incidit, severissimæ disciplinæ senem, et duriora ejus vitæ instituta imitatus est annis quatuor, luctans cum voluptatum scopulis, quos facile non tam labore quam ratione superavit. Paulo postquam ad montes secedendi causa se contulerat, a Dementrio amico rogatus librum de Compunctione edidit. Hoc primum specimen dedit scriptoris ad summa nati: hic quidquid ad suadendum validius excogitari potest adhibetur. Post hunc vero librum ad Sticheium alterum de Compunctione ar-

Ad Dementrium de Comp. t. p. 132.

Anno 375
vel 375
eunte.
Pallad.

Joannes monasterio annos quatuor tra-

dentiore stilo misit. In primo ad Demetrium se nuper ad tabernacula monachorum accedere decrevisse ait, et in sequentibus se illic tum versari insinuat: quare una fuit omnium opinio hoc opus edidisse Joannem paulo post quam ad monasteria se contulerat, et cum illic versaretur. Verum Tillemontius contra hanc sententiam, quam tamen non omnino respuit, se validissimum telum con- torquere putat, cum ait, hic Joannem ita loqui, ut tum presbyter fuisse prorsus videatur. Verum ut in Monito ad hunc librum diximus, ut etiam monimus ante librum de Virginitate, ita familiare est Chrysostomo, variorum personam induere, nempe episcoporum, presbyterorum, imo etiam conjugatorum, quod exemplis comprobatur, ut nihil hinc inferri posse omnino videatur. Tempus igitur ille aperte indicat, cum narrat se πρόην, nuper ad monasteria secessisse.

Valens Imperator, qui Arianam hæresin sectabatur, dira in Catholicos, maximeque in monachos molitus est. Tamenque, dum frater ejus Valentinianus pius et Catholicus viveret, ne fratrem commoveret, a vexatione inferenda desistebat. Postquam autem Valentinianus e vivis excesserat anno 374, in Catholicos impune grassatur, maximeque in monachos, quos jussit ex sedibus pelli, ad militiam conscribi, et in carceres conjici.

375. Sic Antiocham tumultu terroreque replevit. Tunc
amicus quidam Joannis in solitudine degentis il-
lum adiit et precatus est, ut monachorum et mon-
asticæ vitæ causam defenderet. Rem tam immam-
nem vix credere poterat Joannes: at ubi ex ami-
ci narratu verissimam esse comperit, tanto per-
cussus dolore fuit, ut in lacrymas erumperet, De-
umque precaretur, uti se ex hac vita tolleretur, ne
similia videre cogeretur. Tum is qui venerat, non
jam tempus lacrymandi esse dixit, sed tanto ma-
lo occurrendum esse, quod ipse poterat, si scrip-
tum ederet, quo violentiam hujusmodi sedare
posset. Respondet Joannes metuere se ne gentiles
Ecclesiæ Dei insultarent, si mala ejus ex scripto
suo discerent. Reponit ille, istæ omnia jam gen-
tiles cognosse: Christianosque esse multosque sibi
notos qui talia perpetrarent. Tum vero Joannes
amicum dimittens, se id facturum pollicitus est:
atque hosce tres libros edidit. Prioris titulus est,
Adversus Oppugnatores vitæ monasticæ: in
secundo, cui titulus, Ad infidelem patrem, idem
argumentum persequitur: in tertio, cui titulus,
Ad fidelem patrem, rem accuratius expendit,
ostenditque quam difficile sit in mundo versanti
salutem consequi, et filios secundum Christianam

legem educare. In masculorum vero concubitores acerrime invehitur: quod nefarium scelus Antio- chiae ita invaluerat, ut periculum esset, inquit, ne sexus muliebris jam superfluous efficeretur. In secundo libro historiam refert ejusdam amici sui, «qui solitariam vitam amplexus fuerat: cujus pater infidelis erat, dives, spectatus et clarissimus. Is primum concitavit principes, minatus est vincula, ipsumque filium omnibus exutum in aliena terra reliquit, necessariis etiam alimentis egentem: hoc putans se illum ad sæculi vitam reducturum. Postquam autem illum in nullo sibi cedere vidit, victus tandem palinodiam cecinit. Ac nunc in honore filium habet, eumque magis, quam si pater suus esset, veneratur: cumque alios habeat filios, spec- tatos, eos ne dignos quidem qui servi hujus sint arbitrat: ipse quoque propter filium longe cla- rior est.»

In tertio autem libro alteram refert historiam juvenis ejusdam nobilissimi, cujus pædagogus monachus erat, a quo pædagogo totum Joannes edidicerat. Hujusce pueri pater Christiani officia parum curabat, mater vero pietate prædita erat et admodum religiosa. Pater filium ad sæculares so- lum dignitates promovere cogitabat; mater vero id unum curabat, ut per vitæ sanctitatem regnum cæleste mereretur, et quidem per vitæ monasticæ exercitia. Ex educationis autem modo totum pen- debat: quapropter conjugi suavit ut illum Antio- chiam mitteret, ut ibi linguam Latinam et Græcam edisceret antequam balteo præcingeretur; quæ bal- tei præcinctio tunc ad magistratus et nobilissimos viros pertinebat. Sub hac autem solitariam ex montibus evocavit, ab illoque petiit, ut filii sui Antiochiam ad studia mittendi curam haberet, ipsique pædagogi loco esset. Obnitebatur ille ac dicebat, id officii non posse competere monacho. At illa obnixis precibus tam vehementer institit, ut demum monachus obsequeretur. Cum puero igitur Antiochiam venit. Joannes vero, qui tunc in urbe erat, et illum in monasterio degentem vide- rat, percontatus est quid causæ esset ut tale officium susciperet. Ille vero rem narravit ut supra. Puerumque sic instituit, sic ad monasticæ vitæ amorem inflammavit, ut paulo postea in solitu- dinem secederet, et ibi monasticam vitam ex- cereret. Verum Joannes noster metuens ne pa- ter ejus, qui natura iracundus erat, in furorem versus, et pædagogum et monachos male mul- caret, domum repetere coegit: ubi ille a pæda- gogo sic institutus, lectioni Scripturæ sacræ, je- juniis, vigiliis cæterisque monasticis exercitiis

dabat operam : cumque ingenio valeret, alios etiam pueros ad idipsum vitæ genus allexit. Pater vero ipsius nihil non egit ut illum ab hoc vitæ genere averteret ; at ille feliciter coeptis ita firmiter hærebat, ut nihil posset cum alio abducere.

T. I. p. 116. Eodem circiter tempore emisisse videtur Chrysostomus opusculum illud elegans, quod inscribitur, *Comparatio Regis et Monachi*. Illic vero probat eum qui philosophiæ, id est vitæ monasticæ dat operam, regem vere dici posse ; imo regeditiorem et potentiorem, in bello fortiorem, hominibus demerendis ac beneficio orandis aptiorem, in obitu beatiorum.

Pallad. p. 41. In montibus et in tabernaculis monachorum Joannes noster per quadriennium asceticam egit vitam, in jejuniis, vigiliis, psalmodiarum cantu, cæterisque ejusmodi exercitiis diem et partem noctis maximum transgens, solo pane et aqua, additis fortasse oleribus vel leguminibus, victitans : neque tam severa disciplina et victus ratione remissior effectus est, imo vero ardentior evasit, et post quatuor clapsos annos in speluncam se solus inclusit. Quid vero istic ageret, non est disquirendum, neque a scriptoribus narratur, certum tamen est eum nihil non egisse ut carnem domaret et Deo ferventior jungeretur amore. Per biennium autem istic inclusus mansit, longiores haud dubie facturus moras, nisi adversa valetudine laborans, ex spelunca et ex montibus in urbem redire coactus esset. Illud vero accidisse omnino videtur anno jam vertente 380 : ita enim constabit a nobis constituta temporum ratio : si nempe vel vertente anno 374, vel ineunte 375, ad montes et monasteria se contulerit, ibique sex annos aut circiter transegerit, ut Palladius refert.

In spelunca per biennium inclusus manet.

Annis 380. 381. Redux domum scribit ad Stagiriam. t. I. p. 154. Redux domum et infirmitate corporis laborans inclusus manere cogebatur, advenientium visendi causa amicorum colloquiis animum recreans et ægritudinis incommoda leniens. Paulo post reditum suum, et quidem, si Socrati fides sit, postquam diaconus a Meletio ordinatus fuerat, libros ad Stagiriam a dæmone vexatum, et sibi antea familiarem, scripsit anno 380 vertente, vel 381 ineunte. Quod autem id factum sit cum domi esset, et capitis dolore corporisque infirmitate detentus egredi non posset, ipse declarat initio primi libri his verbis : « Oportuerat nos tibi nunc adesse, atque in ærumnarum tuarum consortium transire, ac verbis exhortando, opere juvando, cunctaque reliqua pro virili nostra parte inferendo obsequia, partem aliquam lenire mœroris : quoniam vero et corporis mala valetudo, et invecus in caput no-

strum dolor, domi nos manere compulerunt, οὐκοι μέναι κατηγάγκασαν, nobisque tanti lucris ministerium abstulerunt ; jam quod reliquum est pro consolatione tua et pro utilitate nostra, hoc ut facultas nostra ferbat, inducere non negligemus. » 97

Hæc initio verba Joannis attulimus, quæ Tillemontii objectioni respondeamus, qui dicit : Joannes omnia quæ de Stagירו narrabantur, se audisse dicit : si vero Antiochiæ fuisset, vidisset ipse, nec solum auditu percepisset ab aliis. Unde infert tunc Joannem in solitudine vel in spelunca, non Antiochiæ fuisse. Cui objectioni Joannes a principio aptissime respondit ut supra : unde liquet illum domi infirmitate laborantem hæc scripsisse, non autem in spelunca degentem.

Stagirus igitur nobili loco natus, a teneris in Christiana fide educatus, principio quidem terrenis rebus addictus erat ; sed brevi postea abdicatis facultatibus mundique deliciis, vitam monasticam, invito licet reluctantique patre, amplexus est. Initio tamen non ita diligenter, ut par fuisset, sed oscitanter et perfurtorie res asceticas tractabat, generisque sui fiducia fretus, monentes se ægre admittebat. Verum prospiciente numine, ne post peractum tantarum opum sacrificium, levius præmium Stagiri referret, a dæmone corripitur et exagitur ; ita ut distortas manus vidisses, torvos oculos, oris spumam, horrendam et confusam vocem, corporis tremorem, diuturnam sensus privationem : ac repetitis frequenter vicibus usque adeo vexatur, ut in desperatas sibi mortem consciscendi cogitationes interdum veniret. Hinc mœror et tristitia ingens. Viæ omnes placendi Dei tentantur, nulla proficit : sanctorum preces adhibentur, nec vexationis finis impetratur. Illic tamen ex tot ærumnis fructus percipitur, ut qui olim oscitantem se gerebat, jam ferventius pia exercitia adiret.

Narratu autem Theophili Ephesii, qui et Joannis et Stagirii amicus erat, evocatur ad tantæ calamitatis solatium Joannes, ipsius amicus : qui cum morbo detentus, domo excedere non valeret, tres hosce libros scripsit, leniendo dolori opportunos : ubi exemplo sanctorum utriusque Testamenti probat Deum vel carissimis sibi viris atrociora ideo immisisse mala, ut majora præmia splendidioreque coronas tribueret. Animum ait calamitatibus afflictum, ferventius Deo divinisque rebus hærrere : maculas omnes et vitia hac ratione citius abstergi : ut ipsius Stagirii exemplo comprobari poterat, qui oscitantia, torpore, timore eliminatis, jam inter ferventiores Christi

athletas primas teneret. Exemplumque affert Demophili cujusdam sibi amicissimi viri, Aristoxeni et aliorum in xenodochio degentium, qui cum patientia magna diris vexabantur doloribus. Hæc ille fuse et παρρησιαστικῶς pro more suo prosequitur, ac cuilibet leniendo mœrori remedium offert legenti.

Joannes vero, qui, cum primum ad Stagirium librum scribere cepit, ipsum adire non poterat; morbo ut credere est relevatus, ipsum adiit antequam hosce libros absolveret, ut ipse non semel insinuat. Domi morbo detentus erat, quando plurimis narrantibus Stagirii calamitatem edidit, ut ipse ait; verisimileque est ipsam in hos incidisse morbos, corporis ægritudinem et capitis dolorem, cum in spelunca, ubi biennium transegit, debile corpus maceraret, et animum exercitiis asceticis perpetuo intentum detineret. Postquam autem vi morbi in urbem et domum suam redire coactus est, necdum a morbo recreatus, hæc de Stagirio plurimis narrantibus audiuit.

Ait Socrates, quem sequuntur Hermantius alique omnes, uno excepto Tillemontio, Joannem jam diaconum fuisse, quando ad Stagirium scripsit. Quid, si dicatur illum scripsisse primum ad Stagirium librum, quando morbo detentus manebat domi, duosque alios postquam recreatus a morbo, diaconus ordinatus fuerat? Verum hæc salebris plena sunt, nec potest quid certo pronuntiari: ita nempe breviter et obscure hæc narratur a Socrate et Palladio. Ut ut res est, ordinatus diaconus fuit a Meletio vel anno vertente 580, vel ineunte 581: nam ineunte vere ejusdem anni 581 Meletius Constantinopolin se contulit, ibique diem clausit.

Paulo post quam diaconus electus fuit Joannes, ut ex ipsa ejus narratione diligenter explorata jam suo loco statuimus, videlicet vertente anno 580, vel ineunte 581, libros duos ad Viduam juniorem emisit, hac ductus occasione, quam ipse pluribus enuntiat. Therasius, vir inter primarios sui temporis conspicuus, genere facultatibusque insignis, quem spes erat ad præfecturas perventurum esse; ad hac probitate, modestia, pietate ornatus, in ætatis flore diem obiit extremum, postquam annos tantum quinque cum uxore egerat. Quam ut consolaretur hunc librum edidit Joannes: et primo Dei singularem erga viduas exhibitam curam ob oculos ponit, quibus etiam viri loco esse probat. Hinc honestæ viduitatis dignitatem ex Pauli verbis celebrat, deque proborum obitu gaudendum esse demon-

strat. Postea humanæ vitæ volubilitatem ut ostendat, exemplum affert quorundam insignium virorum, qui ad majorem evecti dignitatem, præcipiti violentaque morte sublati sunt. Nec iis beatiores esse ait Imperatores, sed quo majore fortuna tollantur in altum, eo graviore lapsu ruere. Hinc Imperatores sui temporis recenset, qui suo ævo misere perierant; non prolatis nominibus, sed involutis verbis, quæ nos explicavimus in **Monito**. Erant autem Imperatores illi novem numero, ex quibus duo tantum communi morte sublati fuerant: novem illi sunt Constantinus et tres filii ejus Constantinus, Constantius et Constans, Gallus, Julianus, Jovianus, Valentinianus et Valens. Hinc transit ad Augustas et Imperatrices, quæ infelicitè perierant, et obscuriora profert, quæ vix ad historiam istius ævi quadrare possint: quæ nos pro facultate explicavimus in eodem **Monito**.

Hunc ad Viduam juniorem librum sequitur alius liber vel homilia, quæ etiam ad Viduam juniorem inscribitur. Verum hic non viduam unam, sed viduas omnes juniores alloquitur, quas cohortatur ut in viduitate permanent, non quod secundas nuptias damnet, sed quod sic liberiores maneant, et cælesti sponso Christo se arctius jungere possint.

Longissimum et eximium de Virginitate librum, qui plusquam 68 paginas implet, emisisse Joannem putamus Antiochiæ et antequam presbyter esset. Quod enim Antiochiæ ediderit, ipse testificatur homilia undevigesima in Epist. ad Corinthios his verbis: « Si autem præterimus ea quæ dicenda essent de virginitate, nemo nos negligentia damnet. Integer enim liber in hunc locum a nobis est editus: et cum, quam potuimus accuratissime et diligentissime, omnia illic persequuti simus, supervacaneum esse duximus ea rursum hic exponere. » Locum porro illum, quem homilia undevigesima in Epistolam 1 ad Corinthios in argumentum sibi proponit, scilicet, Bonum est homini mulierem non tangere, etc., in hoc de Virginitate libro perpetuo versat et discutit; ita ut perinde certum sit hunc de Virginitate librum in homilia illa commemorari: ut certum est, ipso teste Chrysostomo, et fatente Tillemontio, Homilias in Epistolam 1 ad Corinthios Antiochiæ habitas fuisse.

Verum V. Cl. Tillemontius tantam huic enervandæ sententiæ difficultatem se reperisse putat, ut illa abductus, Joannem jam episcopum et Constantinopoli librum hunc edidisse decernat,

Librum de Virginitate scripsit antequam presbyter esset.

98

Diaconus
Bisitur
to ver-
te 380.
ineunte
f.
ide Mo-
um t. f.
336.
dices ad
viduam
juniorem
libit.

quia videlicet quodam in loco ille quasi episcopus loquitur. Sed objectionem illam confutamus in *Monito ad hunc librum* T. 4, p. 268: ubi clare probamus ipsum in loco illo ex Pauli persona loqui; et passim alibi illum episcoporum, conjugatorum et aliorum personas sic assumere comperimus.

Indubitatum itaque est, ipso reclamante Chrysostomo, librum de Virginitate emissum Antiochiæ fuisse, ita ut ex verbis ejus argui posse videatur, ipsum tunc in multorum manus devenisse. Quo tempore autem illum scripserit, nusquam reperimus; probabiliter tamen dici posse puto, ipsum antequam presbyter esset hunc librum adornavisse, cum plus sibi otii esset. Postquam enim presbyter ordinatus fuit, concionandi officio frequentissime fungebatur, ut non vacaret ipsi tam prolixos concinnare libros. Alioquin autem, si presbyter hæc scripsisset, in homilias, ut credere est, totum distribuisset, ut homilias de Pœnitentia, de Incomprehensibili, de Lazaro, etc.

T. 2. p.
53 r. 536.

De sancto
Babyla li-
brum scri-
bit.

Huc referendus liber ille in sanctum Babylam, contra Julianum et contra Gentiles, quem Antiochiæ scripsit et ex memoria lapsu Hermantius pro homilia habuit. Temporis notam hic Joannes noster affert, cum dicit jam vigesimum annum agi ex quo Julianus Apostata templum Jerosolymitanum restaurare conatus est. Id vero tentavit Julianus anno Christi 362: unde sequeretur Joannem anno 382 hunc adornasse librum. Verum solet ille non tanto scrupulo has suæ etiam

T. 2. p. 530.

ætatis notas apponere, ut in *Monito ad hunc librum* pluribus comprobatur. Hoc unum sine errandi periculo dici posse videtur, illum nempe cum diaconus esset hunc librum scripsisse, ab anno nempe 384 ad 385 et 386 ineuntem.

Argumentum libri est historia martyrii S. Babylæ episcopi Antiocheni declamatorio more, exque rumore vulgi plerumque recensita, tropis redundans, in qua veritatem sæpe desideres. Nam ut certum existimo S. Babylam pro Christo casum fuisse; ita genus et causa martyrii ex populi rumore potius, quam ex vera rerum gestarum historia a Joanne proferri non dubium est. Quis enim, quæso, ille fuerit Romanorum Imperator Christianus, qui iuxta cum rege barbaro pace, ea conditione, ut filium ille sibi educandum traderet, acceptum pro pignore pacis filium confestim jugulaverit, eaque de causa a beato Babyla Ecclesiæ aditu interclusus, eundem S. præsullem in carcerem trudi et obtruncari jusserit? Hunc Imperatorem quidam sive scholiastes, sive libra-

rius dicit esse Numerianum: quo quid ineptius? Nam vel Christianum dicere Numerianum, vel interfectorem cujusdam filii regis barbarorum, æque cum vera pugnat historia. Nec magis creditur Actis quibusdam a Bollando editis ad 24 Januarii, ubi Numerianus idolorum cultor inducitur S. Babylam tentans ad impietatem suam trahere, ipsumque cum pueris quibusdam martyrii gloria afficiens: quæ certe non possunt ad Babylam nostrum referri.

Verisimile igitur est hic Imperatorem Philippum memorari, qui imperii invadendi causa cæso Gordiano Augusto, postquam per tantum scelus voti compos factus Antiochiam venerat, Paschatis tempore ad ecclesiam, precum mysteriorumque consors futurus, accedebat. Quo comperto S. Babylas accedentem Imperatorem repulit, ecclesiæ aditu interdixit, et pœnitentium loco se sistere jussit, donec pœnitentia abluto expiatoque scelere, ad communionem Ecclesiæ postea recipere. Hanc a S. præsule repulsam, grato animo modesteque tulisse Philippum, narrat Eusebius, itemque pœnitentium locum adisse; ac tum, posteaquam tam grave peccatum secundum Ecclesiæ statuta per confessionem deposuerat, in Ecclesiam admissum fuisse. Sub hæc autem, imperante Decio, Christianorum hoste, S. Babylas pro Christo cervices dedit. Quod de pœnitentia deque Christianismo Philippi ab Eusebio dicitur, non quasi certum, sed ceu a quibusdam ab se auditum, narratur, et a multis vocatur in dubium. Verisimile porro est, ex historia illa Gordiani a Philippo cæsi, manasse illam, quam superius ex Chrysostomo retulimus; sed ita deturpatam deformatamque in omnibus fere sui partibus, ut alia penitus esse videatur.

Longe saniora esse videntur quæ de Reliquiis S. Babylæ ex suburbio Daphnes in urbem Antiochiam translatis Chrysostomus recenset; necnon de templo Apollinis divinitus fulmine tacto et combusto. Horum enim non ipse modo Chrysostomus oculatus testis erat, sed etiam omnes ejus auditores, quos in homilia ante hunc librum posita alloquitur. Illius enim prodigii cum in homilia, tum in libro de Babyla mentionem facit: in libro autem rem fusius persequitur, et irridendi causa sophistæ Libanii monodiam seu lamenta minutatim refert, quæ magnam libri partem occupant, quæis Libanius deplorat casum illum stupendum, quo Apollinis magni templum immisso igne combustum fuerat.

Libros etiam de Sacerdotio vel cum diaconus

Libro
Sacerdoti

ordinatus fuit, si Socrati sit fides habenda, vel paulo ante quam ordinaretur composuit. Qua de re jam superius actum fuit.

6. p. 368. In hoc etiam circiter tempus referenda videntur Synopsis illa Scripturæ sacræ, cujus magnam partem edidimus: non enim integra ad ævum usque nostrum pervenit. Opus esse genuinum probavi in Diatriba, ad quam lectorem mittimus. Sane synopsis Scripturarum scripsisse eum qui divinis literis addictus, earum lectioni et meditationi perpetuam dabat operam, facile credatur. Alia vero argumenta, quæ in Diatriba attulimus, orbi literario exploranda et ad trutinam examinanda mittimus.

n. 385. Joannes itaque noster per annos aliquot diaconi tam probe functus officio, cum jam tot specimina dedisset eximie eloquentiæ cum pietate conjunctæ, a Flaviano episcopo presbyter ordinatur. Novit enim ille Verbi Dei præconem summum fore Joannem nostrum, qui etsi concionatus nunquam fuerat, jam ex scriptis suis talenti sibi crediti uberrimas dederat primitias. Ordinatus autem est ante Quadragesimam anni 386, ut ex infra dicendis constabit. Nec mora: postquam ad sacerdotale ministerium assumtus fuit, ad concionandi officium deputatur a Flaviano: quo præsentem primam homiliam dixit, et cum summa modestia animique demissione orsus est. Se non semel adolescentulum, *μειράκιον* et *μειραχλάκιον*, vocat, etsi pene quadragenarius jam erat; se peccatorem dicit, additque Davidem, cælum, terram, elementa omnia, feras bestiasque, homines et angelos ad Deum laudandum et celebrandum provocare, peccatores vero nunquam. Hinc ad Flaviani tunc præsentis laudes se convertit, atque illum in sumtuosa domo educatum, jam asperam et squalidam gregis sui pascendi causam vitam agere. Demum ejus antecessorem laudibus extollit Meletium.

6. p. 367. Post hanc primam concionem opinatur vir sagacissimus Tillemontius habitam fuisse homiliam secundam in Oziam et in Seraphinos, at levibus permotus seu rationibus seu conjecturis, quas etiam ille dubitando profert. Nam ut in Monito ad Homilias de Seraphinis diximus, hæc homilia proferri non potuit ante annum 388, ut in Monito eodem probatur.

Tillemont. Verrum optime opinatur idem Tillemontius, cum dicit putare se octo Sermones in Genesim, 42. qui Tomo quarto Homilias in Genesim sequuntur, habitos fuisse ineunte Quadragesima anni 386. Id enim perspicue declarat Chrysostomus, cum

secundum sermonem his verbis orditur: «Numquid in Genesim meministis quæstionum, quæ nuper vobis propositæ sunt? In tantam enim arrogantiam et audaciam nos provexistis, ut quæstiones intrepide aggrediamur: imo nec arrogantia nec audaciæ id facinus est. Non enim viribus nostris confidentes, sed antistitum precibus ac vestris omnia committentes ad stadium nos accinximus.» Hic clare vides Chrysostomum ad stadium se accingentem, et Quadragesimæ sermones primum ineuntem, sequere pene audaciæ incusantem quod rem tantam aggredideretur: quæ certe omnia Quadragesimales sermones prima vice incipientem indicant. Non enim ea usus est ordiendi ratione anno ineunte 387, cum Sermones de Statuis per totam Quadragesimam habuit. Itaque hi sermones sine dubio pertinent ad annum 386, quo ineunte presbyter ordinatus fuerat, et annis saltem duobus ante quam Homilias 67 in Genesim, quæ in eodem Tomo præcedunt, haberet, hos sermones dixerat; ubi plurima passim animadvertas, quæ iisdem sæpe verbis in homiliis illis observantur.

In his concionibus, etiamsi inter primas quas Chrysostomus habuit numerentur, non modo eloquentiam, ubertatem in dicendo, nitidum genus verborum, et inventionis felicitatem admireris, quæ in cæteris omnibus ejus operibus elucet, ubi stylum semper videmus populari assensionem accommodatum; sed etiam animadvertas quantum ad extemporaneam declamationem semper comparatus fuerit tantus artifex, et quam ad res quantumvis inopinatas stylo persequendas præsto fuerit. Hoc uno rem exemplo percipias. In Sermone quarto num. 3, cum accedente nocte lucernæ ecclesiæ accenderentur, auditores aversis a concionatore oculis, ad lucernas se convertunt: hinc ille statim eorum socordiam carpit, et multa haud dubie imparatus, dicit præclare, ac si rem meditati accessisset, qui tamen hæc prævidere nullo modo poterat.

Hoc circiter tempore homiliam dixit in S. Meletium, a quo ipse lector et postea diaconus ordinatus fuerat. Tempus ipse Chrysostomus in concione profert cum dicit: *Quintus enim annus jam præterit, ex quo ille migravit ad Jesum.* Obiit autem Meletius Constantiнопoli, illo evocatus ab Imperatore anno 381 circa finem mensis Maii. Quamobrem post mensem Maium anni 386 habita fuerit hæc homilia, ante capsam Reliquiarum ejusdem sancti. Non in anniversaria obitus die: neque enim dixisset Chrysostomus jam præterisse annum quintum, *ἤδη πέντε ἔτη*: sed fortas-

sis in die translationis Reliquiarum ejus Antiochiam, quæ incidere videtur in duodecimam Februarii, qua die Martyrologia Græcum et Romanum ejus festum annuntiant. Qui calculus si stet, et si Martyrologia diem translationis accurate notent, quod tamen secus non raro contingit, hæc concio habita fuerit duodecima Februarii anni 387, post annos quinque et octo cum dimidio menses. Ut ut res est, certum omnino videtur hanc homiliam pronuntiata fuisse, vel anno 386 post mensem Maium, vel ineunte anno 387. Meletium vero tanto amore prosequebantur Antiocheni, tanta apud illos erat ejus nominis fama, ut omnes fere filiis suis Meletii nomen imponerent, et illius imaginem ubique pingerent, imprimerentque in annulis, sigillis et phialis, refereret Chrysostomo.

Concionatori tanto innumeræ sese offerebant orandi et arguendi causæ et occasiones: Antiochenorum multorum dissoluti mores, et effrenata quorundam in peccando licentia, quam in serie homiliarum frequenter impeti videbimus: hæreticorum varii generis, maximeque Anomæorum, depravata doctrina, qui quotidie contra Catholicos velificabantur; Judæorum quoque Christi inimicorum ausus, quos in quadam saltem rituum parte sectabantur aliquot Christiani. Et Anomæos quidem adorandi propositum jam pridem susceperat, atque in primis suis homiliis ipsos impetere orsus esset; sed cum videret illos concionibus interesse suis, et cum voluptate aures sibi præbere, *ne prædam abigeret*, inquit ille, utque illorum animas irretiret, linguam ab hujusmodi certaminibus aliquamdiu coercuit.

Cœptæ autem sunt conciones illæ contra Anomæos aut vertente Julio anni 386, aut ineunte Augusto: qui calculus constareprehenditur ex iis quæ de prima contra Judæos homilia dicuntur in Monito ad illas contra Judæos homilias, ubi ex ipsis Chrysostomi verbis arguitur primam habitam fuisse mense Augusto ejusdem anni 386.

Non una serie et continenter dictæ fuerunt conciones istæ contra Anomæos; sed illarum cursus interceptus est sub initium, quando ingruente casu contra Judæos discipandum fuit. Deinde vero contra Anomæos et contra Judæos alternis vicibus concertatum est. At vices illas metiri non possumus intervallis æqualibus.

In prima itaque contra Anomæos concione, postquam dixerat, ut vidimus, qua de causa pridem susceptum consilium illos impugnandi aliud in tempus transmisisset, nempe, ut auditores qui sibi benevoli videbantur, irretiret: demum hortantibus

ipsis Anomæis ut in arenam descenderet, illorum Anno 386 errores impetere orsus est, amico tamen animo, non ut adversarios feriret, sed ut jacentes erigeret.

Secundam contra Anomæos homiliam interposito plurimorum dierum spatio pronuntiavit. Multa enim Chrysostomum a destinato cursu interpellarunt; contra Judæos nempe habita, eaque admodum necessaria, concertatio, de qua, his contra Anomæos recensitis, pluribus agemus; Patrum quorundam *spiritualium* (sic ille) *adventus*, de quibus suo loco narrabitur. Demum illis ad loca sua reversis, sanctum præconem excepere memoriæ martyrum frequentes; quibus celebratis intermissam contra Anomæos concertationem repetiit.

In tertia idem argumentum *de Incomprehensibilitate Dei* contra adversarios prosequitur. Sub finem vero in auditores acerrime invehitur, quod concione, quam libenter audiebant, soluta, sese statim subducerent, et sacris mysteriis, quæ continuo celebrabantur, non interessent.

In quarta, post solitas contra hæreticos velitationes, cœtui gratulatur, quod monitis suis morem gesserit, pravamque ante sacra mysteria recedendi consuetudinem abjecerit: dolet tamen, quod marsupiorum sectores quidam concionem interturbarent, monetque ne aurum argentumve in marsupiiis deferant, si velint talem pestem abigere.

In quinta demum, iis breviter retractatis, quæ prius dixerat, nova adhibet contra Anomæos argumenta. In his porro concionibus elucet Chrysostomi non solum eloquentia, sed etiam ἐνέργεια, seu vis argumentorum. Nec minus suspiciendæ sunt responsiones ad objecta hæreticorum, quibus asperguntur etiam sales, qui in dicendo mirum quantum valeant. Ita ut haud a vero aberraverit si quis has homilias inter præstantissima sancti doctoris opera computaverit.

Post quintam, quæ mense Decembri, ut verisimile est, habita fuit, Chrysostomus ad nova tela contra Anomæos vibranda paratus, ut ipse dicit, die festo S. Philogonii episcopi Antiocheni, qui in vigesimam Decembris, quinque diebus ante Natalem Domini, incidebat, interpellatus fuit, ejusque panegyricum pronuntiavit, ipsum tamen non absolvit, sed maxima præconii parte Flaviano episcopo, eadem die concionaturo, relicta, in orationis medio cursum intercepit, ut populum ad Natalem Christi rite celebrandum hortaretur, ac postquam peccatoribus poenitentiae resipiscentiæque modum præscripsit, orationem claudit.

Sequentem de Consubstantiali homiliam contra Anomæos habuit, ut indicat ipse, paucis diebus

Anno 386
vertente
Julio.

Vide in Mo-
nito t. i. p.
587. 585.

100

Conciones
contra Ano-
mæos.

A. 386
Decemb.
Concio i
S. Philoge-
nium, t. i
p. 493.

postquam de eodem argumento concionatus erat, in-
 Anno 387. ineunte videlicet anno 387, et quantum conjectare
 licet, quinta Januarii die, qua circenses ludi cele-
 brabantur. Sic enim ille concionem incipit: *It-
 rum circenses, iterum nobis imminutus est con-
 ventus.*

Die sequenti ut confutaret Anomæos, qui ex
 petitione filiorum Zebedæi et ex responsione Chri-
 sti, *Sedere autem ad dexteram vel sinistram*
meam non est meum dare vobis, oppugnandi
 ansam arripiebant, eam habuit homiliam quæ
 octava inscribitur.

Hanc concionem sequitur illa de Lazaro qua-
 triduo, in qua Anomæorum argumentum ex
 historia Lazari quadriduani petitum confutatur.
 In hanc vero *voûelas* suspicionem injicere conatus
 est quidam nuperus, qui non adverterat hanc de
 Lazaro quadriduo luculenter commemorari in
 sequenti de Christi precibus, quoniam hæc homi-
 lia in editione Saviliana longo intervallo a se-
 quenti separata erat: verum ejus argumenta
 pluribus confutavimus in Monito ad has homilias
 p. 324.

Altera de Christi precibus continenter post
 Homiliam de Lazaro habita est. In hac egregie
 commonstratur Christi preces ad Patrem directas,
 non probare illum esse Patre minore. Utramque
 vero habuit ineunte anno 387, paulo post quam
 alias contra Anomæos dixerat, ut ipse refert in
 secunda, num. 2, ubi ait se *nuper*, *πρόην* de glo-
 ria Unigeniti dixisse. Sic enim conciones de In-
 comprehensibili non semel appellat.

Duas alias contra Anomæos conciones ille ha-
 buit Constantinopoli, ubi illa hæresis grassaba-
 tur, ut et Antiochiæ: de illis autem suo loco age-
 tur.

Homiliarum vero contra Judæos ordinem in-
 prius Editis mire perturbatum, Deo dante, nec
 sine labore restituiimus. Primam homiliam ha-
 buit, postquam certamina contra Anomæos orsus,
 primaque jam habita concione, instantibus Ju-
 dæorum feriis, scenopegiis, jejuniis, quibus Chri-
 stiani quidam Antiocheni, partim spectandi, par-
 tim etiam una celebrandi atque jejunandi causa
 interesse solebant: huic ille morbo ut mederetur,
 concertationis contra Anomæos cursum intercepit,
 ac Judæos Judæorumque sequaces adortus est.
 Qua vero anni tempestate hæc concionari cœperit,
 ipse paulo post initium homiliæ primæ testifica-
 tur his verbis: *Feriæ miserorum atque ærum-
 nosorum Judæorum continuæ et frequentes*
instant, tubæ, scenopegiæ, jejunia. His notatur

haud dubie mensis Tisri, sive September, cujus Anno 387
 decimo quinto die incipiebat scenopegia, seu festum
 Tabernaculorum. Illo autem mense plures
 apud Judæos occurrerant dies festi, quam in quolibet
 alio totius anni, ut videas apud Buxtorfium,
 Leusdenum et alios. Quod etiam indicat Chryso-
 stomus, cum dicit *συνεργεῖς καὶ ἐπάλληλοι*. Hanc
 solemnitatum frequentiam aliquot diebus antever-
 tisse Chrysostomum, tum præmissa verba decla-
 rant, tum mox afferenda testificantur. Quare men-
 se Augusto primam homiliam dixisse videtur. 101

In hac vero homilia, ubi Christianos illos in-
 sectatur, qui religionis causa Judæorum sacra,
 ferias, ædes adirent, rem affert singularem, cui
 ille interfuit, et quam prætermittere non licet.
 Postquam hæc Evangelii Joannis verba attulit,
 Si enim Patrem meum nossetis, et me nosse-
 tis: neque vero me nostis, nec Patrem; ita
 pergit: « Quod testimonium hoc fide dignius ad-
 ducam? Si Patrem non norunt, Filium crucifi-
 xerunt, Spiritus auxilium repulerunt, quis lo-
 cum illum esse dæmonum diversorium affirmare
 non ausit? Non adoratur ibi Deus, absit; sed
 idololatricæ deinceps locus est: et tamen aliqui
 illis tamquam sacrariis adherent. Atque hæc non
 conjecturis adductus dico, sed ipsa edoctus expe-
 rientia. Nam ante hoc triduum, mihi credite,
 non mentior, matronam quamdam honestam, in-
 genuam, modestam et fidelem vidi, quam homo
 quidam impurus, opinione Christianus (taliam enim
 audentem, sincerum Christianum non dixerim),
 Hebræorum ædem intrare, ibique jusjurandum
 de negotiis sibi conceditis dare cogeat. Ut vero
 illa opem implorabat, et vim sceleratam amoliri
 cupiebat; sibi enim, quæ divinorum mysterio-
 rum consors facta esset, illum locum adire, nefas
 esse putabat: incensus ego zelo atque ardens sur-
 rex, nec illam ad prævaricationem trahi sum
 passus, eripuique ab iniqua ista abductione. Post-
 ea eum, qui traxerat illam, Christianusne esset,
 rogavi: cui confitenti graviter institi, fatuitatem
 exprobrans, extremamque dementia, et asinis
 illum præstare negavi, si Christum se adorare
 profitens, ad Judæorum, qui ipsum crucifixis-
 sent, speluncas quemquam traheret. Productoque
 longius sermone, primum jurare prorsus non li-
 cere, neque ad jusjurandum quempiam incita-
 re, ex sacro Evangelio docui: deinde, non fide-
 lem et initiatum, quin neque eum qui nondum
 sit initiatus, in istam necessitatem trahendum
 fuisse. Postquam diu multumque loquutus ani-
 mum ejus ab errore opinionis liberavi, causam
 8.

seiscitatus sum, cur ecclesia relicta ad Judæorum collegia illam traxerit. At ille multos sibi dixisse inquebat, jursurandum, quod ibi daretur, magis formidandum esse. Ob quæ ingemiscebam, et ira incendebar, hinc rursus ridebam. Cernens enim diaboli astutiam ingemui, quod hominibus id persuadere posset: considerata vero eorum qui decipiebantur socordia, excandui, et eorumdem quanta esset amentia mecum reputans, risi. » Risit igitur ille, licet rei gravitas adimeret jocandi facultatem; sed jocus ille nihil de gravitate decerpit.

Anno 387.

Secundam homiliam decem aut pluribus elapsis a prima diebus habuit, ac quinque diebus ante, quam Judæorum jejuniū adesset, ut sic ipse declarat initio: « Illegitimum igitur ipsorum jejuniū post quinque dies deinceps instat: at ego ante decem dies, vel plures, cohortationem ad vos habui, ut fratres vestros præmunirem. » Ne vero dubites hanc ipsam esse, quam secundam contra Judæos habuit, vide quomodo ibi de prima loquatur num. 5: « Non audistis in priori concione, quam clare fuerit oratione demonstratum, ipsas animas Judæorum, et loca ubi congregantur, a dæmonibus habitari? » Id vero, nempe et animas Judæorum, et loca eorumdem a dæmonibus habitari, conspicue et fuse probat ille homilia prima contra Judæos num. 6: ita ut certo certius sit, illam esse contra Judæos primam, hanc vero secundam, quam dolemus ad nos mutilam devenisse: nihil certe non egimus ut eam sartam et tectam ediceremus; sed frustra cessere conatus omnes.

Tertiam incunctanter posuimus Homiliam eam cujus titulus est, *In eos qui primo Pascha jejulant*, id est, contra Christianos illos, qui cum Pascha Judæorum aliquot diebus post Pascha Christianorum celebratur, in Paschate Christianorum jejulant, ut jejuniū usque ad Pascha Judæorum prosequantur. Illud autem anno sequenti 387, inquit Chrysostomus, accidebat, atque, ut tam pravam consuetudinem aboleat, homiliarum contra Anomæos et de Unigeniti gloria cursum intercipit, ut ipse initio homiliæ declarat his verbis: « Rursus necessarium quoddam et urgent negotium, eorum quæ nuper dicta sunt seriem interrumpens, ad se orationem traducit, et a susceptis cum hæreticis certaminibus nos abducit. Nam nos quidem rursus de Unigeniti gloria ad caritatem vestram verba facere parati eramus. » His porro declarat se jam secundo Homiliarum contra Anomæos cursum interpellare, quod se

primo fecisse dicit initio homiliæ primæ contra Judæos. Etenim cum primam contra Anomæos orationem habuisset, cursum sistere coactus est, non modo ut contra Judæos concertaret, quod duabus homiliis præstitit; sed etiam ut Patres *spirituales* seu episcopos vicinos, qui Antiochiam venerant, exciperet, ac postea occurrentes multas martyrum solemnitates celebraret. His, inquam, omnibus interpellatus est a cepta contra Anomæos pugna; ita ut non modicum temporis intervallum fuerit primam inter homiliam contra Anomæos et tertiam. Cum autem primam contra Judæos homiliam habuerit mense Augusto anni 386, ut supra diximus; secundam vero ineunte circiter Septembri, *decem*, ait ille, *aut pluribus diebus* post primam, magnam Septembris partem insumserit in excipiendis illis vicinis episcopis, et celebrandis martyrum solemnitatibus, rursumque Septembri exeunte mense pugnam contra Anomæos resumerit, quam, vel nondum exacto Septembri, vel initio Octobris iterum prosecutus sit, urgente, ut ille ait, necessitate ut contra Judæos rursus certamen haberet. An vero post secundam contra Anomæos concionem, hanc tertiam contra Judæos habuerit, an post tertiam vel post quartam, id plane incertum est, neque hac de re quidquam certi statui posse videtur.

Ne autem hanc tertiam contra Judæos concionem diu post Septembrem amandemus, prohibere videtur Chrysostomus Homilia in diem Natalem Christi, quam habuit anno 386, die vigesima quinta Decembris: « Tempus autem tum erat », inquit, « festi Tabernaculorum et jejunii: hoc enim illa verba sibi volunt, *Humiliate animas vestras*; idque a Judæis circa finem mensis Gorpizæi, id est Septembris, quod et vos testamini, celebrabatur. Tunc enim multos prolixosque sermones contra Judæos protulimus, importunum¹⁰² eorum jejuniū accusantes. » Eo igitur, ut nos constituimus, tempore has tres contra Judæos conciones habuit. Neque tamen ita mense Septembri habitas dicit has multas prolixasque homilias, ut nullam ante, nullam post Septembrem pronuntiavit. Nam cum ait, *Tunc enim multos prolixosque sermones contra Judæos habuimus*, tempus circiter annotat, neque homilias illas omnes mense Septembri circumscribit: non enim solet Chrysostomus tanto scrupulo notas temporum consignare, ut passim observavimus. Cum vero dicit, *multos prolixosque sermones*, πολλοὺς καὶ μακροὺς λόγους, has tres homilias indicare videtur, etiamque fortasse alias, quæ injuria tem-

porum interciderint : parum enim abfuit , quin secunda etiam homilia perierit , utpote quæ in uno tantum Codice magna sui parte mutila repta sit. Imo vero certum videtur aliquot ex iis quas hic memorat homilias interciderisse ; nam in fine tertiæ dicit : *Quemadmodum demonstravimus , cum hac de re multi habiti fuerint a me sermones* ; non sic loquuturus , si duos tantum hac de re sermones pronuntiasset. Sed cave putes cum Frontone Ducæo , homilias quinque sequentes his Chrysostomi verbis , longos prolixosque sermones significari. Illas siquidem conciones pronuntiavit diu post Homiliam in Natalem Domini , anno 586 habitam , unde excerpta illa verba sunt , ut mox , neque dubiis argumentis palam faciemus.

Contra hunc nostrum calculum dubia quædam proponit V. Cl. Tillemontius , circa tempus nempe quo homilia tertia habita fuit. Sed illi apte , ni fallor , respondimus in Monito ad Homilias contra Judæos T. 4 , p. 583 : quo lectorem remittimus. Longe difficiliorem aliam movet questionem , quæ suam pariter et nostram sententiam impetat , ex titulo nempe hujus tertiæ homiliæ , qui sic habet , εἰς τοὺς τὸ πρῶτον πάσχα νηστεύοντας , *in eos qui primo Paschate jejunant*. Quod autem hoc ipso anno ii , qui Judæorum calculum in Paschate sequebantur , etsi Christiani erant , ipso Paschatis die jejunaturi essent , sic declarat Chrysostomus num. 5 : « Ecce namque primus dies Azymorum hoc anno in Dominicam diem incidit , et omnino necesse est ut tota hebdomada jejunemus , et cum passio præterierit et crux adveniret et resurrectio , nos adhuc jejunantes maneamus. Et sæpenumero istud accidit , ut post crucem , post resurrectionem , hebdomada nondum absoluta , jejunium observemus. » Hæc contra eos dicuntur , qui jejunium Judaico more servabant , quique aliquando in ipso Paschate jejunabant , quando scilicet Judæorum calculus Pascha assignabat post Christianorum Pascha. Tunc enim Christiani illi , qui Judaico ritu jejunium servabant , illo die jejunabant , quo cæteri Christiani Pascha celebrarent.

Atqui secundum tabulas Paschales anno 387 Pascha incidit in 25 Aprilis , nempe quam tardissime potest occurrere : quomodo ergo judaizantes illi poterant hoc anno in Pascha jejunare , cum Pascha Judæorum numquam possit ultra vigesimam quintam Aprilis occurrere ? Verum hæc difficultas certissimas temporis notas a nobis constitutas evertere nequit. Nam utrum semper An-

tiocheni invariabili lege Alexandrinorum circa Pascha Domini calculum sequuti sint , non nobis compertum est : atque etiamsi sequuti sint , an affirmare possumus numquam errorem in calculo interciderisse ? Certe Anonymus ille , qui sermones in Pascha Jo. Chrysostomi nomine edidit , quos in lucem emisimus in octavo Tomo , contrarias T. 8. p. 275. circa Paschalem calculum sententias eo ipso anno , quo ipse homiliam suam in lucem dedit , existitisse ait. Gregorius vero Turonensis non semel observat varietatem illam circa diem Paschatis suo tempore in diversis regionibus contigisse , Fautentur autem viri in his rebus peritissimi errorem interdum in calculis hujusmodi contingere , nec multis abhinc annis contigisse , neque tutum semper esse notas Paschales aliis notis antepone. Sane tanta videtur eorum quæ supra diximus firmitas , ut potius ex computatione nostra calculum Paschalem ejusmodi , quam ex calculo Paschali contra computationem illam liceat decernere.

Hæc de prioribus tribus contra Judæos homiliis , quæ Septembri anni 586 habitæ sunt , dicta sunt. Antequam vero quinque sequentes pronuntiaret , librum contra Judæos atque Gentiles emisit longissimum , neque in conciones divisum : quem an unquam palam et præsentem populo pronuntiari incertum est. Sed certum videtur emissum fuisse librum ante Septembrem anni 387 , ut pluribus in Monito demonstratur.

Liber contra Judæos atque Gentiles.

In hoc opere plurima scitu dignissima memorantur , quæ non licet silentio prætermittere. Agitur hic de divinitate Christi , quam Anomei alique omnes Ariani vel negabant , cum dicerent Christum Deum quidem esse , sed non vere Deum ; vel ore tantum tenus confitebantur , cum illum simpliciter Deum vocabant : Judæi vero atque gentiles absque ullo temperamento rejiciebant. Orditur autem dicens se librum hunc brevior facilioreque stylo concinnare , ut vel ancillarum , viduarum , nautarum , agricolarum captivi accommodatior esset. Hinc contra gentiles Evangelii veritatem probat , quod oppugnantibus licet nationibus universis , per totum orbem pervaserit ; ita ut in Perside quoque , ubi martyrum ingens numerus erat , evangelica prædicatio floret. Christi adventum non modo prænuntiatum fuisse dicit , sed etiam adventus modum et gentium concursum ad fidem suscipiendam ; ita ut orbis jam totus in Bethleem confluat , ut natalium locum veneretur. Judæos tamen adhuc ingratos manere , in multis Scripturæ locis prædicebatur. Sepulcrum quoque Christi prænuntiatam

Anno 387. fuisse probatur: necnon mittendos fore evangelii præcones, qui totum terrarum orbem disciplina Christi replerent. Probatque Petrum et Paulum regibus et Imperatoribus majores potentioresque fuisse, qui leges eorum abrogaverint, quæ Christi præcepta substituerunt. Judaicum cultum abrogandum fore a prophetis prænuntiatum fuisse probat, futurumque orbis universi judicium. Demum crucis Christi præstantiam et honorem pluribus indicat. « Imperatores enim, inquit, posito diademate, crucem suscipiunt, symbolum mortis illius: in purpura crux, in diademate crux, in precibus crux, in armis crux; et ubique terrarum crux plus quam sol refulget. » Pergit vero de cruce loquens; dicit principes et subditos, mulieres et viros, virginis et nuptas, servos et liberos signum crucis frontibus imprimere, ac viros mulieresque veræ crucis particulam auro inclusam a collo suspendere. Demumque narrat Judæos, favente sibi Imperatore, qui omnes impietate superabat, nempe Juliano Apostata, templum restaurare frustra tentavisse.

Quinque vero sequentes contra Judæos homilias diu post intermissam contra eosdem concertationem habitas fuisse subindicat ipse Chrysostomus initio quartæ, his verbis: « Rursus infelices illi mortaliūque miserrimi Judei jejunaturi sunt: rursus Christi gregem muniamus necesse est. » Sed aperte declarat homilia sexta num. 6: « Quid autem loquor de prædonibus? profecto scitis omnes ac meministis, quando apud nos scelerati quidam et præstigiatiores statuas principis dejecerunt, quo pacto non illi tantum, qui facinus ausi fuerant, sed quotquot simpliciter præsentis conspecti fuerant, quoniam videbantur illis assentiri, in judicium abrepti, simulque cum illis abducti, extremo supplicio sunt affecti. » Hic memoratam videmus illam tragediam, quæ per totam Quadragesimam anni 387, occasione dejectarum statuarum, Antiochiæ spectaculo fuit, de qua pluribus suo loco. Hæc porro sexta homilia habita est ipso jejunii Judæorum die, ut ipse Chrysostomus dicit in fine: quarta decem circiter diebus ante jejunium: quinta intermedio, ut ex ordiendi modo liquet, tempore: septima, nondum absoluto Judæorum festo: octava, post jejunium et festum; ita ut ex Chrysostomi verbis clare colligatur eum minus quam viginti dierum spatio quinque postremas contra Judæos homilias mense Septembri absolvisse. Hac de re difficultas nulla suboriri potest. Utrum autem anno 387, eodem recurrente jejunio, cujus causa tres priores homi-

lias anno proximo habuerat, has quinque conciones pronuntiaverit, etsi non perinde certum habetur, omnino tamen probabile est. In harum certe homiliarum decursu martyrum memorias occurrere dicit sanctus doctor, quemadmodum et in prioribus illis concionibus anni 386: quas mense Septembri se habuisse testificatur. Videturque Chrysostomus Judaicum morbum, Christianorum quorundam animis adhuc hærentem, cui medicam manum anno 386 admovent, anno etiam insequenti penitus curare voluisse: ipsumque homiliæ quartæ exordium, *Rursus Judæi jejunaturi sunt*, eandem proxime recurrentem anni tempestatem prorsus significare videtur.

Quæ contra Anomæos et contra Judæos annis 386 et 387 dixit, et quidem non semel alternis vicibus interdum de uno, interdum de alio argumento, continenter et una serie referenda, nec intercipienda duximus, missis aliis diversi argumenti homiliis, quas per illud temporis spatium ad populum habuit, ne rei, quæ ejusdem argumenti erat, cursum interpellarem. Quamobrem repetenda sunt ea, quæ per illud temporis interstitium tractavit, quorum nonnulla non minoris, imo majoris momenti esse putantur.

Primo autem occurrit Homilia de Anathemate, quam post tertiam contra Anomæos se pronuntiavisse, nec obscure declarat in principio, ut in Homilia
de Anathemate.
T. I. p. 689 Monito probavimus; ut nempe sedaret simulatam subortam olim inter Meletianos et Paulinianos utrosque Catholicos, quæ discordia sub Flaviano, et ad longum postea tempus extracta est. Sed ad lectoris commodum res ab initio dissidii repetenda est.

Eustathius Antiochenus, vir sanctus et Catholicus, ideoque Arianis invidus, ipsorum opera et calumniis depositus in exsiliumque actus fuerat, anno circiter 330; in ejusque locum substitutus fuerat alius episcopus Arianus: deincepsque continuata successione ejusdem sectæ episcopi Antiochenam tenere sedem, Catholicis interim cum Eustathiano clero seorsim collectis agentibus, donec Ariani Meletium, quem hæresi suæ addictum putabant, in episcopum ordinarunt. Peropportune vero cecidit ut ipse non Catholicus modo, sed etiam ex ferventioribus Catholicis esset. At cum postea comperissent ipsum Catholicæ rei vindicem, Arianisque infensum esse, virum in exilium pelli curant, in ejusque locum Euzoium Arianum substituant. Tunc vero tres in partes distracta civitas fuit: prima erat Eustathianorum, siue eorum qui S. Eustathio addicti erant, quique

387. Meletii communionem, quod ab Arianis in episcopum cooptatus fuisset, respuebant; secunda Meletianorum, scilicet Catholicorum, qui Meletium, etsi ab Arianis ordinatum, utpote Catholicum sanctissimumque virum, sequebantur: tertia Arianorum, qui cum Euzoio conventus agebant. Hactenus tamen nonnisi duo episcopi Antiochiæ erant, nimirum ex parte Catholicorum Meletius; ex Arianorum vero parte Euzoios: nam Eustathiani cum Paulino presbytero seorsim collectas agebant.

Quamobrem Athanasius in Synodo Alexandrina, anno 562, totis viribus nitebatur ut Eustathiani Meletiani jungerentur, omnesque Catholici unum Meletium episcopum agnoscerent, ad eamque rem legatos duos Eusebium Vercellensem et Asterium episcopos a Synodo Alexandrina mitti curavit. Verum interim, dum legati iter agerent, Lucifer Calaritanus pium Athanasii Alexandrinæque Synodi consilium inturbavit, qui Paulinum in episcopum allegit; ita ut tres jam episcopi Antiochiæ essent, duo Catholici, et unus Arianus. Ex hoc autem Catholicorum dissidio, quod annis bene multis perstitit, innumera rixæ subortæ sunt, contumeliæ, dicteria, maledicta, quibus se mutuo diversis addicti partibus lacerabant, rebus palam exulceratis. Paulinus vero in episcopum adlectus Alexandrinæ Synodo subscripsit, in qua Apollinarius Laodicenus, qui eo monachos oratores suos miserat, ut professionem fidei suæ in cœtu Patrum darent, ita tamen ut errores suos subdole reticerent, in communionem admittitur. Paulinus autem anno 562 ordinatus, anno 588, vel 589, finem vivendi fecit. Apollinarius vero, qui post Synodum Alexandrinam errores suos spargebat ut ante, ab Athanasio confutatus fuit ut hæreticus.

101 Hæc præmittenda erant, ut Chrysostomi scopus et dicta intelligerentur. Meletiani ergo Catholici, de vulgo loquor, Eustathianis infensi, hinc maledicta proferendi occasionem captabant, quod Paulinus eidem Alexandrinæ Synodo subscripsisset, cui subscripserat etiam Apollinarius hæresiarcha, ideoque Apollinarium Paulini magistrum dictitabant. Chrysostomus vero qui ægre admodum videbat Ecclesiam Antiochenam ita discissam, ut Catholici in Catholicos tam atrociter insurgerent, auditores suos talia ausos asperere excipit: « Sed quid dicunt illi, » inquit, « ad omnem malitiam audaces? Hæreticus, aiunt, ille factus est, inhabitantem habet diabolum, et loquitur contra Deum nequitiam, multosque sua-

dela vanaque fallacia in profundum exitii abducit; ideoque a Patribus ejectus est, maxime hujus magister, qui partem Ecclesiæ abscidit: sic aut Paulinum aut Apollinarium designant. »

Hæc refert Chrysostomus ut ab incondita turba non ita accurate dicebantur; et quia non raro plebeia hujusmodi convicia et dicta peregrinum sonantia orationi intermiscuntur, hæc concio multis in locis non pari atque cætera elegantia dicta videtur. Hanc cum Baronio et Hermantio, vertente anno 586 dictam putamus, resque omnino certa videtur. Tillemontius tamen ex male allato et intellecto hujus homiliæ loco, putat eam habitam fuisse post Paulini mortem, post annum scilicet 588. Vide Monitum nostrum, ubi sententia ejus clarissime, ni fallor, confutatur.

Quinque diebus post habitam in S. Philogonium homiliam, id est vigesima quinta Decembris, ut ipse Chrysostomus testificatur, prima vice de die Natali Christi concionatus est. Cum enim *nondum decimus annus esset*, inquit ille, *ex quo dies ille* Antiochenis *innotuerat* ab Occidente, ubi ab exordio illa die celebratus fuerat, Antiochiam delatus; multi diem festum hujusmodi, quasi novum ac recenter inductum detrectabant; alii tamen magno numero libenter admittebant: quam disceptionem ut sopiret Chrysostomus, ubi primum, postquam presbyter ordinatus fuerat, occurrit illa celebritas, hanc homiliam habuit, ut subortam litem tolleret, et diem Natalem Christi in vigesimam quintam Decembris incidere multis argumentis probaret. Primo ait hanc veram esse sententiam vel inde probabiliter argui, quod quaquaversus denuntiata, cum tanta celeritate ab omnibus suscepta fuerit. Deinde ait illa die ab exordio per totum Occidentem celebratum fuisse Christi ortum, maximeque Romæ. Cum autem census Cyrenii jussu Augusti factus, in tabulis descriptus, penes Romanos haberetur; hinc verum germanumque Natalis Christi diem Romanos hausisse. Aliud quoque argumentum mutuatur ex eo die, quo ingressus est in templum Zacharias, quem ipse summum pontificem putat: inde vero calculum ducit, ut probe in vigesimam quintam Decembris incidere diem Natalem Domini. Hæc vero de re plura protulimus in Monito T. 2, p. 553, ubi vide sis.

Erant Antiochiæ quidam de recta fide non probe sentientes, qui hoc Pauli dictum in Ecclesia lectum, *Sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntiatur, et in hoc gaudeo*, ita prave interpretabantur, ut dicerent, dum

In Natali
Christi
concio. an.
381. 25.
Dec.
T. 2 p. 354.

Concio alia
T. 3 p. 369.

Christus annuntiaretur, parum interesse an hæretica an vera dogmata essent. Hoc erroris portentum depellit Chrysostomus, pluribusque demonstrat non eam esse Pauli mentem. Sed ex vera rerum gestarum historia Pauli sententiam hanc esse confirmat: cum Pauli inimici quidam eum vinculis constrictum cernerent, ut Neronem magis in eum exasperaret, ipsiusque perniciem molirentur, veram sanamque fidem ideo prædicabant, ut aucto discipulorum numero tyrannus ille in Paulum catenis onustus magis magisque sæviret. Hac vero de causa, ait Chrysostomus, Paulus dicit: *Sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur, et in hoc gaudeo*. Multa præfert hæc homilia in principio de humilitate, et in fine de utilitate necessitateque precatonis. Habitam autem fuisse post diem Natalem Christi ultimis Decembris diebus anni 586, ex ipsis Chrysostomi verbis arguitur, ut videas in Monito T. 5, p. 500: ubi rema, si non omnino certam, admodum verisimilem monstravimus.

Anno 387. In die autem Epiphaniæ sequenti, ut omnino
T. 2. p. 366. probabiliter existimatur, de Baptismo et Epipha-

Concio in
Epipha-
nia, et
altæ.
nia Christi concionem habuit: ubi postquam populum ad Ecclesiam frequentandam hortatus est, de duplici epiphania agit; de illa nempe qua magis ex oriente venientibus apparuit, deque postrema, qua in consummatione sæculi cum gloria et splendore venturus est. Miraculum deinde circa aquam baptismi enuntiat; nam cum versus mediam noctem, quæ diem Epiphaniæ præcedebat, singuli de aqua illa baptismi latices, *βάπτισμα*, secum asportarent, aqua illa non corrumpébatur, sed integro anno, quin et biennio et triennio incorrupta manebat. Docet deinde quid intersit divinitatis inter baptismum Judæorum, baptismum Joannis et baptismum Christi. Hinc explicat quomodo Christus impleverit omnem justitiam; deum hortatur populum, ut magna cum reverentia ad tremenda mysteria accedat.

Concionem de Baptismo Christi sic orsus fuerat Chrysostomus: « Omnes vos in lætitia hodie, ego vero in mœrore sum solus. Nam cum in hoc spirituale pelagus oculis meos convertio, et immensas Ecclesiæ divitias complector; ac deinde perpendo fore, ut cum primum solemnitas ista præterierit, multitudo rursus ista resiliat ac discedat: crucior et animi dolore angor, quod, cum tam multos liberos pepererit Ecclesia, non illis itidem in singulis collectis, sed in festis solummodo frui possit. » Quod porro metuebat ille die sequenti septima

nem haberet, jam non illam populi frequentiam adesse vidit, sed longe rariores auditores; quàm obrem sic ille orditur: « Quod hesterno die pertimescebam evenit, et ad effectum jam perductum est; nempe ubi festum præterit, simul etiam multitudo nobis abscessit, minorque nobis cœtus factus est. » Hinc luce clarius demonstrari videtur hanc S. Luciani panegyryn pronuntiatam fuisse die Epiphaniæ insequente et eodem anno 587. Lucianus autem presbyter Antiochenus, inquit Chrysostomus, fame et cruciatibus multis Christi nomen gloriose confessus est. Id accidit a^{no} 344, vel 312, in persecutione Maximini. Martyrologium Romanum ad diem 7 Januarii S. Luciani martyrium annuntiat. Hunc Ariani suarum partium fuisse mentiebantur, quoniam ex discipulis ejus quidam se in Ariarum castra conjecerant: inno ipse Arius itemque Eusebius Nicomediensis, illius sectæ primipilares, Luciani discipuli fuerant, et sese Collucianistas vocabant. Verum illi a Luciani doctrina et a catholica fide desciverant. Hac de re vero nihil in Chrysostomi panegyri S. Luciani fertur.

Hoc ineunte anno 587 concionatus est S. doctor. Ex homiliis porro illis, quas ante Quadragesimam ejusdem anni ad populum habuit, illam ponimus, quæ de Resurrectione mortuorum inscribitur, ipso indicante nobis Chrysostomo, qui sic illam orditur: « De fidei nostræ dogmatibus, deque gloria Unigeniti Filii Dei ante apud vos disseruimus, obturantes eorum ora, qui gloriam illi detrahunt, et a Genitore suo alienum dicunt. » Conciones vero contra Anomæos, quæ gloriam Unigeniti labefactare curabant, hic commemorat, quas ineunte anno 587 absolvit, ut in Monito ad easdem probavimus. Hinc vero arguitur hanc concionem sub initium anni 587 habitam fuisse, et quidem ante Quadragesimam, quam totam in deplorandis Antiochenorum post eversas statuas calamitatibus consumsit.

Hujusce porro concionis argumentum in exordio statuit S. doctor. Agitur de resurrectione mortuorum, cujus veritatem passim assertit: mortuorum autem resurrectionem innumeri negabant Chrysostomi ævo. Prosequitur postea de instituenda secundum Deum vita, de adeundis, perpensa præmii magnitudine, laboribus: nonnullam bonorum operum mercedem etiam in hac vita tribui, Pauli exemplo probatur.

Inter ea, quæ Joannis Chrysostomi tempore acciderunt, nihil memorabilius illa Antiochenorum seditione, qua dejectis Theodosii Impe-

Anno 387. Januarii accidit. Cum enim de S. Luciano concio-

ratoris et Flaccillæ ejus uxoris statuis, iisdemque per urbem raptatis, Theodosium ita exasperarunt, ut de urbe delenda cogitaverit. Hæc fuit Chrysostomo nostro ad concionandi facultatem exercendam ampla materies. Antiochenis quippe inter spem et metum fluctantibus, dum repentini casus novam inexpectatamque quotidie vel sperandi vel timendi causam offerrent, imparatus fere semper Chrysostomus, prout res sese dabant stylum vertere coactus, sæpe ex tempore, illas admiratione dignas conciones pronuntiabat; modo ut in calamitate versantem populum consolaretur, modo ut fractos periculi magnitudine animos confirmaret: tum præcipue ut occasione imminuentium malorum Antiochenos ad vitia corrigenda et mores componendos, eluendaque scelera, quæ tantam Dei iram accenderant, monitorum frequentia deduceret: qui certe conatus Chrysostomo cessit ex voto, ut ille alicubi fatetur.

Tantæ vero seditionis causa fuit, teste Zosimo, nimia tributorum, quæ quotidie excogitabantur, exactio, sive pro celebritate quinti initi ab Arcadio anni ex quo Augustus promulgatus fuerat, et decimi anni Theodosii Imperatoris, qui anno 381 incipiebat, sive pro apparatu belli contra Maximum tyrannum, sive pro aliis publicis necessitatibus. Tributi onere percussi Antiocheni cives Præfectum adeunt, ii scilicet qui urbanioris notæ erant; et lacrymantes, vestigal indictum nimium queruntur, Deique opem implorant. Deinde vero circumforaneorum et exterorum hominum ex infima plebe turba, commotis animis, in facinora erumpunt. Primo in publico balneo omnia susdeque ponunt: hinc Præfecti domum adeunt, cancellos januasque invadunt; vixque coerciti, alio furorem convertunt, depictasque Imperatorum tabellas lapidibus impetunt, fodant et labefactant: ipsosque Augustos maledictis et conviciis, onerant: demum Imperatoris Theodosii Flaccillæque ejus uxoris jam defunctæ statuas dejiciunt, et per vicus urbis raptant. Jamque plura inferre damna cœperant, cum immissa a Præfecto sagittariorum manu, depulsi sunt. Sic extincta seditione, furori timor successit; atque imminētis lætæ expectatio onerosi impositi vestigalis obligationem induxit. Quid hinc sit consequutum, infra narrabitur in recensione homiliarum; jam de anno seditionis, quo hæc sunt habitæ homiliæ, aliquid dicendum.

Missæ Theodoretī et Sozomeni narratione, ex qua post bellum contra Maximum seditio istæ

et conciones a Chrysostomo habitæ locandæ essent, ex notis temporis longe certioribus ante bellum contra Maximum hæc accidisse jam probarunt viri docti, et pluribus asseruit Tillemontius in nota 27 ad Vitam Theodosii Imperatoris. Validissimum porro adversus illam priorem sententiam eruitur argumentum ex ipsis Chrysostomi verbis: nam homilia XVI, num. 2, testificatur hunc annum secundum esse, ex quo concionari cœperat. Cœpit autem cum presbyter ordinatus fuit, anno ineunte 386: quamobrem in annum 387 hæc conferenda sunt. Baronius tamen, Petavius et Henricus Valesius in annum 388 hæc conjiciunt: ideoque hunc calculum ponunt, quia illo anno incipiebat decimus imperii Theodosii, ad cujus celebritatem inductum fuit tributum supra memoratum. Quod autem ex Libanio affertur ad illam tuendam sententiam, intricatum omnino est, et ad utramvis opinionem potest detorqueri. Certiorem porro his omnibus notam eruiamus ex eo, quod Theodosius Imperator certissime Constantinopoli degeret per hiemem et Quadragesimam anni 387: quo etiam anno seditionem contigisse oportet: nam tempore seditionis Constantinopoli erat; anno autem sequenti hæc ipsa tempestate Thessalonice versabatur Theodosius. Quod objicitur vero ex celebratione anni decimi Theodosii, qui anno 388 incipiebat; illud, inquam, nihili est, cum certum sit ex fastis Idatii et Marcellini, ipsum anni decimi imperii sui celebritatem uno anno prævertisse, ut cum filio suo Arcadio, qui annum quintum imperii anno 387 inibat, una decimum suum celebraret, quemadmodum et Maximianus Herculus, cum annum decimum octavum tantum imperii sui ageret, una cum Diocletiano, qui vigesimum agebat, vigesimum et ipse celebrarat. Nihil itaque hinc potest contra calculum nostrum inferri, ut optime probat Tillemontius.

Longe gravior difficultas opponi posset ex calculo Paschali istius anni 387, quo secundum tabulas Paschales Pascha incidebat in diem 25 Aprilis; et tamen Pascha Judæorum hoc anno celebrabatur, teste Chrysostomo, aliquot diebus post Pascha Christianorum. Quod vero Judæi post vigesimam quintam Aprilis Pascha celebrarent, id utique nunquam contingere potuit. Quamobrem, ut pluribus supra diximus, varietatem in calculo Paschali Antiochiæ anno 387 fuisse putandum est: quæ varietates tam frequenter acciderunt, ut ibidem dicimus, ut hic etiam accidisse mirum non sit.

Tillemontius tamen qui difficultatem hujusmodi in notis ad Vitam Chrysostomi, ubi agitur de Homiliis contra Judæos, animadvertit et excussit, nullam ejus mentionem fecit in notis ad Vitam Theodosii Imperatoris : ubi homilias hasce Chrysostomi ad populum Antiochenum ita ordinat, ac si Pascha, ut ferunt Paschales tabulæ, incidit in vigesimam quintam Aprilis. Primam igitur homiliam paulo ante seditionem locat : seditionem vero vigesima sexta Februarii, decem diebus ante Quadragesimam, quæ Antiochiæ incipiebat feria secunda Quinquagesimæ nostræ, illo anno 8 Martii cadente. Secundam homiliam vel feriam quinta vel sabbato ante Quadragesimam 6 Martii, octavo post seditionem die. Tertiam Dominica sequente 7 Martii vel circiter. Quartam feriam secundam sequenti 8 Martii. Quintam feriam tertia 9 Martii. Sextam feriam quarta circiter, seu 10 Martii. Septimam feriam quinta 11 Martii. Octavam feriam sexta 12 Martii. Nonam feriam secundam hebdomadæ secundæ Quadragesimæ 15 Martii. Decimam paucis elapsis postea diebus. Undecimam utpote transpositam, feriam secundam quartæ hebdomadis Quadragesimæ 29 Martii. Duodecimam feriam tertiam sequente 30 Martii. Decimam tertiam feriam quarta sequente 31 Martii. Decimam quartam paulo post eam quæ decima octava numeratur, quæque habita fuit Dominica quinta Quadragesimæ 5 Aprilis. Decimam quintam sabbato secundæ hebdomadis Quadragesimæ, seu 20 Martii. Decimam sextam Dominica tertia Quadragesimæ 21 Martii. Decimam septimam circa finem quartæ hebdomadis Quadragesimæ. Decimam octavam Dominica quinta Quadragesimæ 5 Aprilis vel circiter. Decimam nonam post decimam quartam 11 circiter Aprilis. Vigessimam die Paschatis 25 Aprilis. Vigessimam primam eodem circiter tempore quo vigesimam secundam sequentem, quæ habita est feria sexta post Dominicam Passionis 16 Aprilis. Sic perturbatum harumce homiliarum ordinem summa accuratio restituere conatur Tillemontius, cui, ut in multis adstipulamur, in aliis repugnare cogimur. Ordinem porro homiliarum quem ille statuit, hic uno conspectu representamus.

Antequam vero de singulis homiliis disseramus, ac de cujusque tum ordine tum argumento pauca dicamus, e re fuerit annotare, ex titulo homiliæ, quæ olim vigesima secunda, jam vero vigesima numeratur, qui titulus in Notis Frontonis in Mss. nostris docet, hanc homiliam pronuntiatam fuisse decem diebus ante Pascha : itemque ex his verbis ante finem homiliæ, *jam quadragesima dies præterierunt*, probe Tillemontium inferre, Quadragesimam apud Antiochenos ex consuetudine cepisse feriam secundam post Quinquagesimam ; septemque hebdomadibus apud illos totam Quadragesimam persolveri consuevisse : jureque Tillemontius hanc homiliam in feriam sextam hebdomadæ ultimam Quadragesimæ hebdomadem præcurrentis confert : erat quippe illa dies et quadragesima ab inchoato jejunio et decima ante Pascha. Hinc pro asserto habemus Quadragesimam, quæ aliquot in Ecclesiis limitibus variis circumscripta erat, per septem hebdomadas Antiochiæ observatam fuisse.

Cum porro memoratis supra de causis, Paschales tabulas hodiernas, quæ Pascha anni 587 in vigessimam quintam conferunt, non servatas saltem hoc anno Antiochiæ fuisse pro certo habeamus ; cumque nobis exploratum non sit qua die anno 587 Antiocheni Pascha celebraverint, a die mensis in recensione homiliarum commemorando abstinemus ; sed indicabimus tantum, quando id licebit, qua die hebdomadis homiliæ dictæ fuerint.

Prima itaque homilia habita est paucis ante seditionem Antiochenam diebus, ut ex his secundæ homiliæ num. 5. verbis eruitur : « Longam nuper apud caritatem vestram orationem extendi,.... et laborum mercedem accepi... Quæ vero merces erat? Civitatis blasphematores punire, et castigare Deum contumelia afficientes, et furiosos cohibere. » Hæc procul dubio spectant ad primam homiliam, eamque longissimam, de sanctorum ærumnis, deque Dei providentia erga electos suos, qui in hac vita cruciantur, et adversus eos qui blasphemia dicta in Deum proferebant : ubi demum hæc observatu certe digna profert : « Sed postquam de blasphemia nobis verba facta

Tillem.	Fronto Duc.	Tillem.	Fronto Duc.	Tillem.	Fronto Duc.	Tillem.	Fronto Duc.
1	Prima	7	Septima	13	Undecima	18	Decima quarta
2	Secunda	8	Octava	14	Duodecima	19	Decima nona
3	Tertia	9	Nona	15	Decima tertia	20	Vigesima secunda
4	Quarta	10	Decima	16	Decima septima	21	Vigesima prima
5	Quinta	11	Decima quinta	17	Decima octava	22	Vigesima.
6	Sexta	12	Decima sexta				

nunc sunt, unam a vobis omnibus petere volo retributionem pro concione hac atque sermone, ut in civitate blasphemantes mihi castigetis. Si quemquam in bivio et foro in Deum blasphemantem audieris, accede, increpa, et si verbera infligere oporteat, ne recuses; ipsius faciem alapa percutere, contemere os ipsius, percussione manum tuam sanctifica. « Qui sane corrigendi modus non esset ad usum hodiernum accommodatus.

Secundam homiliam confert Tillemontius vel in feriam quintam vel in sabbatum ante Quadragesimam: tutius vero dicatur his circiter diebus habitam fuisse, septem exactis, ut ipse Chrysostomus ait, a seditione diebus, quibus se tacuisse dicit, quod ingenti calamitate, et periculi magnitudine consternati Antiocheni, non essent audientis concionibus idonei. Ob neglectam porro fratrum blasphemantium emendationem hæc mala divinitus dicit immissa. Quorum postquam imaginem eleganter descripsit, de divitiis, de divitiarum usu, deque elemosyna et de paupertate plurimum concionatus, orationem claudit.

Tertia homilia secundam e vestigio sequitur: illam vero habitam putamus cum Tillemontio Dominica Quinquagesimæ, ut hodierno more loquamur. Agitur de protectione Flaviani Antiocheni episcopi Constantinopolin ad Imperatorem placandum: et rei bene gerende spe populum consolatur Chrysostomus. Pluribus deinde commonstrat jejuniis, nisi a vitio abstinence, utilitatem esse nullam. Postquam vero de detractone vitanda pauca dixerat, calamitatem præsentem deplorat, et intolerantius sævitum esse narrat: « Ili quidem ferro, inquit, illi igne, quidam bestiis traditi perierunt, non viri tantum, sed et pueri. Nec ætatis immaturitas, nec populi tumultus, nec quod furore diabolico perciti quidam hæc fecerint, nec quod vectigalis exactio intolerabilis esset, nec quod paupertas, non quod commune peccatum fuerit, non quod promiserint numquam se amplius talia ausuros, non aliud quidpiam ipsos eripuit; sed absque venia ad barathrum adducebantur, militibus utrimque ipsos urgentibus, et observantibus ne quis eos eriperet. Et sequebantur matres, procul quidem filios conspicientes abstractos, sed de calamitate conqueri non audentes: affectum enim vincebat formido, et naturam superabat metus. » Hæc omnia illata sunt Antiochenis mala a Præfectis, seu magistratibus, antequam Theodosius de seditione quidquam audisset, ut ait ibidem Chrysostomus. Orationem porro claudit monens ut a detractone, ab inimicitiiis et a juramenti abstineant.

Homilia quarta, quæ feria secunda post Quinquagesimam, ut videtur, habita fuit, quæ dies erat prima Quadragesimæ; illa inquam concio, bona ex calamitate parta describit, mutatos dicit et a pristinis pravis moribus reductos Antiochenos. In fine vero ea ipsa monita, quæ in præcedenti se dedisse commemorat, iterum repetit, nimirum de vitandis detractationibus, inimicitiiis et juramenti: ac se per hanc hebdomadam de juramenti dicturum esse prænuntiat.

Homilia quinta die sequenti, ut ipse ait, pronuntiata fuit, nempe feria tertia. In illa ærumnosos Antiochenos pro more consolatur Chrysostomus et ad mortis ipsius contentum cohortatur. In fine autem de juramenti vitandis agit num. 7, ac præcedentium sequentiumque homiliarum aliquem inducit ordinem his verbis: « Primum igitur auditori persuadeamus, ut a juramentorum fuga mutationem incipiat: etsi enim nudius tertius hac de re vobis loquutus sum, neque tamen hodie desistam, neque cras, neque perendie, eadem monere. »

Homilia sexta, feria quarta primæ hebdomadis habita, consolationem afflictis impertit, bonam rerum mutationem sperare jubet: moras nuntiis, qui seditionem Antiochenam Imperatori narraturi erant, a Deo immissas dicit, atque inde spem bonam auditoribus affert, et de venia a Flaviano episcopo impetranda fiduciam habere jubet. Postquam vero de morte non timenda disseruit, adversus juramenta pro more loquitur.

Homilia septima die sequenti, ut multis ex locis et notis liquidum est, habita: *Etenim quintam diem*, inquit Chrysostomus, *agimus vestram consolantes caritatem*. Quinta porro dies hæc numeratur incipiendo a Dominica, ita ut de quinta hebdomadis die loquatur. Agitur hic de primis Geneseos verbis: *In principio fecit Deus cælum et terram*; diciturque Deum, non modo cum benefacit, sed etiam cum castigat, bonum esse, et juramenta vitanda esse pro more dicit.

Homiliam octavam putat Tillemontius die septimam homiliam sequente, id est, feria sexta dictam fuisse. Verum reclamat Chrysostomus, qui testificatur initio se *πρῶτον*, *nuper*, non autem *χρόνῳ*, *heri*, in illud, *In principio fecit Deus cælum et terram*, verba fecisse, quod haud dubie ad homiliam septimam pertinet. Est igitur in sabbatum conferenda; quod etiam nobis suadent hæc verba statim post initium, *ad finem nobis venit hebdomas*. Argumentum homiliæ mutuatur ab his verbis: *Deambulabat Deus in paradiso in me-*

ridie, dicitque impios semper pavidos et formidosos esse, pios autem fiducia plenos. Demum pro consuetudine de juramenti vitandis agit, sextumque jam diem esse ait, quo de servanda hujusmodi lege admoncat.

Homiliam nonam in feriam secundam secundæ hebdomadis Quadragesimæ probabiliter conjicit Tillemontius. Hac de re vero nulla comparat nota, qua vel certum vel verisimile quidpiam statuamus. Habita certe fuit hæc concio post silentium vel unius vel plurium dierum, ut initio diserte ait Chrysostomus, contra quam opinatur Tillemontius, qui cum octavam in feriam sextam conjiciat, et nonam in feriam secundam hebdomadis sequentis, ait in Vita Chrysostomi art. 15, interpositas sabbati et Dominicæ dies fuisse haud dubie Chrysostomi concionibus insignitas, quæ conciones jam amissæ fuerint. Populum autem Antiochenum laudat initio, quod monitis suis obtemperantes auditores de abigenda juramentorum consuetudine curarent. In hæc item verba, *Cæli enarrant gloriam Dei*, multa dicit, ac Dei providentiam in rerum naturalium ordine atque concentu prædicat: demumque monet ut a juramentis absterneatur.

Homilia decima non die nonam insequente habitata fuit, licet idem prosequatur argumentum, ut voce *πρόην*, *nuper*, indicatur. Auditoribus autem gratulatur Chrysostomus, quod monitis suis obtemperaverint. Longe melius esse ait verbum audire, quam jejunare. Probat deinde mundum sine Dei providentia stare non posse: desinitque demum cohortando ut juramenta vitentur.

Homiliam undecimam putat Tillemontius habitam fuisse post eam, quæ decima quinta inscribitur infra, necnon post sequentem decimam sextam. Hoc autem ratiocinio nititur ille: In ea, inquit, homilia de periculis et ærumnis, quibus jam functa civitas Antiochena erat, agitur, quæ post adventum Hellebichi et Cæsarii accidisse videtur. Ille autem adventus Hellebichi et Cæsarii in decimæ septimæ homiliæ titulo, longe post undecimam, de qua nunc agimus, memoratur. Hoc ¹²⁵ fultus argumento Tillemontius non modo decimam quintam, sed etiam decimam sextam ante undecimam locandam esse putat. At præterquam quod omnes prorsus Manuscripti eundem quem Editi ordinem servant: ea omnia quæ tunc temporis acciderunt, bonam interdum spem, pericula, timores, minas, quæ bene multa in pari casu semper contingere solent, non sat accurate novimus, ut ex hujusmodi ratiocinio aliquid in ordine mutandum ea de causa censeamus. Multa dixit Chry-

sostomus, forteque longe plura tacuit. Quamobrem donec quid certius emergat, prisco ordinis standum putamus. In hac igitur homilia primo gratias agit Chrysostomus, quod civitas ab immisso terrore respiraverit; ex injectis quippe suspirationibus perterriti quamplurimi aufugerant: hoc calamitatis et terroris tempore, aliquot diebus tacuit Chrysostomus, ut ipse ait. Hanc vero homiliam conjicit Tillemontius in feriam secundam quartæ hebdomadis Quadragesimæ, et quidem optime, ut ad homiliam decimam tertiam dicemus. Agitur præcipue in hac homilia de Dei sapientia in hominis constitutione, et in fine de vitando juramento.

Duodecimam item et decimam tertiam, post decimam quintam et decimam sextam, eadem qua supra de causa, rejicit Tillemontius. At nescio quo pacto intelligat illud in hac homilia duodecima num. 1: « Tribus igitur præteritis diebus unum cognitionis Dei modum quærebarus, ipsumque in finem deduximus, interpretantes quomodo *Cæli enarrant gloriam Dei*; et quale sit Pauli dictum, *Invisibilia ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*: et demonstravimus quomodo a creatura mundi, et quomodo per cælum et terram et mare Creator glorificetur. Hodie vero, » etc. Hic seriem trium homiliarum, quo ordine habitæ fuerant ante duodecimam affert Chrysostomus, nempe nonæ, decimæ et undecimæ. In nona num. 2 argumentum orationis ponit hoc Pauli dictum, *Invisibilia ipsius*, etc.; illudque Psalmorum, *Cæli enarrant gloriam Dei*. In decima item num. 2 se hoc ipsum argumentum persequi declarat: in undecima quoque num. 2 se eidem argumento insistere testificatur. Annon Chrysostomi dictis vim infert Tillemontius, cum decimam inter et undecimam vult interseri decimam quintam et decimam sextam? Id autem ille subdubitando tantum proponit in nota 29 ad Vitam Theodosii Imperatoris n. 10, 11 et seqq., fateturque cum quem nos statuimus ordinem clare a Chrysostomo indicari: sed nescio quo pacto ab eodem ipso ordine postea discedat. Cæterum cum dicit Chrysostomus, *tribus præteritis diebus*, non intelligitur de tribus postremis diebus in quibus scilicet concionatus erat. In hac item homilia duodecima, quæ habitata est feria tertia quartæ hebdomadis Quadragesimæ, eidem insistit hypothesi de sapientia Dei in mundi officio: postea agit de jure naturali, cuius cognitionem Deus homini indidit, deque juramento vitando.

Decimam tertiam homiliam dixit postridie duodecimam. Principio gratias agit Deo de mutata rerum facie, deque sublato metu, qui tantus fuerat, « ut civitatis, inquit, major pars præ timore et comminatione illa, ad desertam et fauces montium, et occulta locorum transmigraverit. » Hinc de multis ad tribunal adductis, de horribili habita verberum et flagellorum quæstione, de aliis ad supplicium raptatis, de matre et sorore cujusdam, de quo intus judicabatur, ad vestibulum in pulvere volutatis. Hæc *παθητικῶς* describit Chrysostomus, quæ paucis ante diebus, scilicet antequam undecimam concionem haberet, gesta fuerant. Hæc autem homilia habita fuisse omnino videtur feria quarta hebdomadis quartæ Quadragesimæ. Præmissis autem bene multis de calamitate Antiochena, ad pristinum de hominis officio argumentum descendit, et cohortando de more ad juramenta vitanda orationem claudit.

Decimam quartam Tillemontius locandam putat post decimam octavam, hæc permotus ratione : Initio ait Chrysostomus, « Non parum civitatem nobis heri diabolus perturbavit, sed et Deus nos iterum non parum consolatus est. » Hæc verba, inquit ille, adventum Hellebichi, et nuntium jam Constantinopoli adesse significant. Verum hæc hariolando dicuntur. Quot suspiciones et terrores immissos putas Antiochenis, dum animi penderent, et quorsum tam infausta res evasura esset ignorarent? De iis vero terroribus rumoribusque rationinari quomodo possumus, qui eorum haud dubie maximam partem ignoramus; et si qua novimus, ita plerumque intelligimus, ut vix inde quampiam notam expiscari possimus? Hæc homilia ferme tota est de vitando juramento.

Decimam quintam homiliam vult Tillemontius habitam fuisse inter decimam et undecimam, tum ob causas supra ad undecimam memoratas, tum quia Chrysostomus sic habet initio : *ἔδει καὶ τῷ ἡμεῶν καὶ τῷ προτέρῳ σάββατῳ τὸν περὶ νηστείας κινῆσαι λόγον*, Oportebat et hodie et superiore sabbato de jejuniis movere sermonem. Ubi illud, *τῷ προτέρῳ*, quasi esset *τῷ πρώτῳ*, de primo sabbato Quadragesimæ, subdubitatum tamen, intelligit; sed nos, ut et Bernardus Brixianus, de superiore sive de præcedente intelligimus, atque ita intelligendum esse exemplis comprobatur : nullamque aliam interponi posse homiliam inter decimam et undecimam jam superius probavimus. Occasione metus quo affecti Antiocheni erant, multa dicit de bono timoris; et in fine contra ju-

randi, ab aliisque juramentum exigendi consuetudinem concionatur.

Decima sexta tunc habita fuit, cum sparso quodam falso futuræ populationis rumore, de fuga capessenda omnes deliberabant. Hanc etiam loco movere conatur Tillemontius, et inter decimam et undecimam locare; quod tamen, ut ad duodecimam diximus, admitti nequit. His porro nititur Chrysostomi verbis Tillemontius : ait S. doctor n. 6, *Secundam jejunii septimanam præterivimus*. Duas ergo tantum hebdomadas præterisse dicit, quod admitti non posse videatur, si locum et numerum suum illa teneat : ideo Tillemontius illam loco movendam esse putat et inter decimam et undecimam. Non posse illam inter decimam et undecimam reponi, jam superius probatum est. Non posse etiam hoc in loco et numero consistere omnino videtur : nam post secundam¹⁰⁹ jejunii septimanam habita fuit, decimam tertiam et sequentes præcessit. Hæc certe salebris sunt plena : quapropter rem dubiam relinquere visum est. Quid si dixerimus errorem fortasse in hunc locum invectum esse a scriba, qui literam numeralem γ pro tertia positam in ε, id est in secundam, mutaverit? In hac concione præmissis quibusdam de timidine Antiochenorum, deque juramento vitando, argumentum homiliez mutatur Chrysostomus ex his Pauli verbis : *Paulus victus Jesu Christi et Timotheus frater*, Paulumque gloriosorem ex vinculis demonstrat, quam ex virtute miraculorum.

Decima septima habita est postquam Hellebichus Magister militum et Cæsarius Magister ab Imperatore missi perquisitum de seditione, Antiochiam advenerant. Hellebichus hic, Magister equitum peditumque, alibi memoratus occurrit, et justitiæ clementiæque laude celebris erat : Cæsarius etiam, Magister officiorum alibi dictus, pari gaudebat probitatis fama. Pronuntiata autem fuit hæc homilia cum Antiocheni pene a metu liberi essent. « Innumera », ait ille num. 2, « expectavimus mala; omnium facultates direptum iri, habitacula cum habitantibus comburenda, civitatem de medio tollendam orbe, et ipsius reliquias omnes perituras, aratrum ipsius terram sulcaturum esse. Sed ecce hæc omnia intra expectationem tantum steterunt, et in opus non processerunt. » Sub hæc narrat quomodo monachi ex montibus Antiochiam descenderint, ut iudices placarent, dum interim philosophi omnes Græci urbem desererent : quo pacto etiam sacerdotes in gratiam populi strenue rem gesserint : penas ab

Imperatore demum irrogatas, leves tolerabilesque esse, neque dolendum si *orchestram et balnea* occluserit, ac metropoleos dignitatem ab urbe Antiochiæ sustulerit. Veram Antiochiæ dignitatem esse, quod in ea discipuli Christi primum Christiani sint vocati, et quod Antiocheni sanctis Jerosolymitanis fame laborantibus opem tulerint: non magnitudinem, sed pietatem urbes exornare. In fine autem dicit, alios adhuc in carcere degere, alios in exilium mittendos esse. Hanc homiliam Tillemontius confert in hebdomadam quartam Quadragesimæ post feriam quartam, sed ex conjectura tantum. Metropoleos vero dignitas translata fuit Antiochia Laodiceam, referente Theodoro to l. 5, c. 49.

Decima octava homilia post dimidium jejunii dicta fuit, ut ait initio Chrysostomus. Putat vero Tillemontius illam in Dominicam quintam Quadragesimæ probabiliter conjici posse. Agitur porro de vera jejunandi ratione, de divitiarum contemptu, de tristitia secundum Deum, etc.

Hactenus in homiliarum numero et ordine Savillii et Frontonis Ducæi Editiones sequutus sum; imo etiam decimam nonam continentem posui, Tillemontii opinioni adstipulatus, qui inter Quadragesimales decimam nonam et ipse putavit accensendam. Verum postea secundis curis comperi illam diu post Pascha, Dominicam nempe ante Ascensionem Domini habitam fuisse, ut etiam in titulo fertur, nempe Dominica τῆς ἐπισκοπικῆς, quæ Dominicam quintam post Pascha, sive Dominicam ante Ascensionem significat, ut ait Leo Allatius. Sed ea de re infra pluribus. Cum itaque illa inter Homilias de Statuis, vel Quadragesimales recenseri non debeat, decima nona erit illa, quam nos vigesimam posueramus, quæque in Editione Frontonis Ducæi vigesima secunda numeratur; habitaque fuit, teste Chrysostomo, decem diebus ante Pascha. Illa vero, quam Fronto Ducæus vigesimam numeraverat, et nos vigesimam primam posuimus, jam vigesima erit, demta nempe illa habitata in Dominica τῆς ἐπισκοπικῆς, de qua suo loco agetur. Hæc porro vigesima est ultima de Statuis. Itaque jam viginti solum Homilias de Statuis recensere oportet, quia illa, quam nos decimam nonam posuimus, alio transferenda est, et homilia, quam vigesimam primam Fronto Ducæus posuerat, est catechesis extra seriem Homiliarum de Statuis ponenda, ut loco suo dicemus.

In vigesima homilia, quam nos jam decimam nonam numeramus, in titulo hæc adduntur in

Manuscriptis quibusdam: *Dicta est decem diebus ante sanctam et vivificam Domini nostri J. C. Resurrectionem ex mortuis*: quod optime quadrat ad dictum illud Chrysostomi paulo ante finem homiliæ: *Quadragesima dies præterierunt*. Habita ergo fuerit hæc concio feria sexta post Dominicam, quam Passionis vocamus. Hæc quippe dies erat quadragesima, incipiendo a feria secunda post Quinquagesimam, quæ erat initium Quadragesimæ: erat item decima ante Pascha, ipsum Paschatum diem annumerando. Est autem hæc homilia ferme tota contra similitudinem et injuriarum memoriam, et in fine pro more solito contra juramenta.

Vigesima prima homilia, quam nos vigesimam numerandam putamus, est ultima de Statuis. Ipso Resurrectionis die habitata probatur ex iis quæ sub initium dicuntur, et post reditum Flaviani episcopi. Primo laudat Flavianum, quod sorore morbo laborante, de extremis periclitante, et fratrem ne se desereret rogante, omnia tamen ille posthabuerit, ut periclitanti gregi prospiceret. Narrat quomodo Imperatorem adierit et in conspectum ejus adductus, statim lacrimis, luctu et silentio vim doloris expresserit: deinde leniter hortante Imperatore orationem habuerit, quam Chrysostomus ad verbum refert apte compositam ad Theodosium placandum: Theodosius vero ad misericordiam commotus, hæc Christiano Principe digna protulit verba: « Quid magnum erit, si hominibus, qui nos contumeliis affecerunt, iram remittamus, cum nos ipsi homines simus; quando mundi Dominus in terram descendens, ac propter nos homo factus, et a beneficio affectis crucifixus, pro crucifigentibus se Patrem oravit dicens: *Ignosce illis; non enim sciunt quid faciunt.* » Cum autem Flavianus Pascha cum Imperatore celebrare vellet, reponit Theodosius: *Novi Antiochenorum animos conturbatos, et multas superesse calamitatis reliquias. « Abi et consolare. Si gubernatorem viderint, nec præterita reminiscuntur tempestatis, sed ipsam tristitiam memoriam delebunt. »* Hæc ubi Antiochenis nuntiata fuere, gaudio perfusi forum coronarunt, lucernas accenderunt, et ante officinas lectisternia posuere. Hic tandem fuit Antiochenæ seditionis exitus.

Jam ad sequentia veniamus, quæ post diem Paschatum subsequuta sunt: in quibus ex diuturna tractatione non pauca sunt, quæ pridem secundum Tillemontii sententiam statueramus, quæque jam mutanda nobis sunt. Eorum, quæ post diem Paschatum hujus anni 587 subsequuta sunt,

ordo probe percipitur ex iis quæ Sermone primo de Anna narrat Chrysostomus. «Vos enim fortasse,» inquit, «eorum oblitus estis, eo quod multos interea sermones, et de aliis rebus nos habuerimus. Nam reverso a longinqua peregrinatione Patre nostro, necessarium fuit omnia commemorare, quæ in Comitatu acciderant: ac deinde cum gentilibus disputare, ut hos vi calamitatis ad meliorem frugem revocatos, qui, deserto gentilium errore, sese ad nos contulerant, pro virili confirmaremus, ac doceremus, quantis tenebris liberati, ad tantam veritatis lucem accurrissent. Post illa rursum multis diebus martyrum festivitate potiti sumus: neque tempori conveniens fuisset eos, qui in sepulcris martyrum versarentur, earum laudum quæ martyribus debentur exsortes discedere. Successit his ad abstinendum a juramentis exhortatio. Cum enim totam rusticorum nationem in urbem ingressam cerneremus, hos illo a nobis instructos viatico censuimus dimittendos.»

«Reverso,» inquit, «ex longinqua peregrinatione Patre nostro, necessarium fuit omnia commemorare, quæ in Comitatu acciderant.» Hic haud dubie notat Homiliam vigesimam primam ad Populum Antiochenum T. 2, p. 215: quam vigesimam numerandam esse modo dicebamus, in qua agitur de reitu Flaviani episcopi, deque reconciliata Theodosii Imperatoris cum Antiochenis gratia, quæ concio in die Paschatis habita fuerat. Pergit Chrysostomus: «Ac deinde cum gentilibus disputare oportuit, ut hos vi calamitatis ad meliorem frugem revocatos, qui, deserto gentilium errore, sese ad nos contulerant, pro virili confirmaremus, quantis tenebris liberati ad tantam lucem veritatis accurrissent.» Nempe diebus post Paschalem solemnitatem sequentibus, gentiles illos confirmare studuit, qui ex calamitate Antiochenis tam gentilibus quam Christianis ob eversas statuas illata, ad meliorem frugem revocati, ad Christianam fidem accesserant: an autem una, an pluribus concionibus id egerit, incertum est; sed sive unam sive plures habuerit, omnia amisimus. Verum hanc jacturam utcumque sarcit Chrysostomus, qui ea quæ ad gentiles dixerat in hac homilia nec paucis verbis repetit. Subjungit vero S. doctor isthæc: «Post illa rursum multis diebus sanctorum festivitate potiti sumus, neque tempori conveniens fuisset eos, qui in sepulcris martyrum versarentur, earum laudum quæ martyribus debentur exsortes discedere. Successit his ad abstinendum a juramentis cohortatio: cum enim totam

rusticorum nationem in urbem ingressam cerneremus, hos illo a nobis instructos viatico censuimus dimittendos.»

Eadem porro ipsa, quæ de martyrum festivitatis homilia prima de Anna refert, in Homilia quoque in Dominica τῆς ἐπισωζομένης recenset, etsi paulum diverso narrandi modo, martyrum nempe solemnitates multis diebus celebratas, et rusticorum adventum, quibus ille concionatus est. Verum hic ait ille se, dum martyrum festa celebrarentur, infirmitate detentum domi mansisse, neque martyrum festivitatis interfuisse. Unde infert Tillemontius duas fuisse martyrum festivitates: et utramque longa serie duosque rusticorum adventus; atque sermone primo de Anna, de iis martyrum festivitatis, deque rusticorum adventu, quæ in hebdomadibus post Pascha acciderunt: in homilia autem habita in Dominica τῆς ἐπισωζομένης de martyrum festis et de rusticorum adventu agi, qui in Quadragesima contigerunt. Non animadvertens Chrysostomum dicere in eadem homilia, duces omnium scilicet Flavianum, in hisce per urbem actis martyrum celebritatibus, populum circumduxisse: atqui quomodo potuit tempore Quadragesimæ populum Antiochenum multis diebus circumducere, qui per totum Quadragesimæ tempus Constantinopoli versatus sit? Miror hæc non animadvertisse Tillemontium, neque alia multa absone quæ ex duplici illa festorum serie, duplici item rusticorum adventu sequebantur percepisse. Neque diffuset aliquid superesse difficultatis; sed quia iis omnibus quæ objici poterant, in fine Præfationis ad quartum Tomum abunde satisfacimus, eo lectorem mittimus, ut susceptam historiam persequamur.

Post Pascha igitur gentiles illos, qui dum Theodosius in Antiochenos, qui statuas suas dejecerant, sæviret, majorque calamitas expectaretur, ad Christianam fidem accesserant, Chrysostomus in suscepta vera religione confirmare studuit: deinde vero solemnitates martyrum per multos dies in variis urbis partibus celebratæ sunt, Flaviano episcopo populum circumducente, dum interim Chrysostomus morbo detentus domi consisteret, sed mente et animo cum plebe ad officia martyribus reddenda accurreret; denumque adventantibus rusticis e vicina circum regione Dominica ante Ascensionem, quæ ἐπισωζομένης inscribitur, concionem habuit, ubi postquam de rusticis qui præsentibus erant, non pauca dixerat, contra juramenta pro more suo loquutus est.

Inter rusticos autem illos presbyteri quidam erant, qui terram arabant et cætera rusticæ vitæ munia præstabant, atque apostolorum more victum sibi parabant ex quotidiano labore.

Homilia
de Anna
anno 387.
t. 4. p. 699.

Paucis diebus post hanc homiliam elapsis, de Anna matre Samuelis concionari cœpit. Primam vero homiliam orditur dicens, memoriam Quadragesimæ cum affectu et futuri jejunii desiderio semper esse servandam. Hinc quanta bona ex jejuniō oriantur enarrat. Ita porro de jejuniō Quadragesimæ loquitur, ut crederes statim illud vel hesternum vel proximis diebus desiisse. Sed postea, cum loquitur de iis quæ post Quadragesimam eveniant, facile advertitur non parum spatii intercessisse, et plurima peracta fuisse: nempe *disputationes* seu colloquia cum gentilibus, quæ Chrysostomus habuit, ut illos calamitatis tempore
111 ad Christianam religionem conversos, in fide confirmaret: deinde festa martyrum quæ multis diebus in Antiochena urbe celebrata fuerunt: demumque rusticorum adventus et cohortatio illis facta in Dominica τῆς ἐπιστοῦς ἐμὲνης.

Deinde neque tam brevi compendio refert concionem illam, quam cum Græcis seu gentilibus illis ad fidem conversis habuerat. In ea concionis habitæ serie hæc effluit, quæ, si non semper, plerumque saltem vera esse comperimus, quod nempe liberi arbitrii major vis sit, quam naturæ. Demum ait mulieribus maxime competere educationem liberorum, idque probat exemplo Annæ matris Samuelis, sicque demum ad scopum venit et ad concionis argumentum. Annæ virtutem et laudes prædicat, seriem ex sacra Scriptura mutuatus. Hanc porro concionem habuit vel ante Ascensionem hujus anni post Dominicam quintam, vel aliquot diebus ante Pentecosten.

Secundum sermonem in Annam paucis post primum diebus pronuntiavit, et quidem, ut credere est, ante Pentecosten. Primo autem probat Annam et patrem simul et matrem Samuelis dici posse, ejusque duplicem virtutem celebrat, nempe in precibus assiduitatem et animi vigilantiam, quibus deinde tertiam addit, nempe conciviorum tolerantiam et mansuetudinem, carpitque dicit precandum esse antequam ad mensam accedatur.

Tertium, quem ante Pentecosten dixit, orditur a lacrymis Annæ; atque lacrymarum imbrem irrigare plantam precationis; ita ut fructus et cæterior et major proveniat. Annam in exemplum proponit, quo pacto liberi sint educandi. Cum

autem illa Samuelem aræ sacræ cultui addiderit, ejus sacrificium sacerdotum oblati hostiis comparatur. Demum disciplina cælesti imbuedos juvenes esse dicit.

Quartus, quem de Anna habuit, sermo intercidit, ut colligitur ex iis quæ in quinto sermone, qui jam quartus illo amisso inscribitur, dicuntur num. 3: nempe in præcedenti sermone explicata fuisse hæc verba cantici Annæ: *Confirmatum est cor meum in Domino*, etc.: quorum interpretatio non habetur in eo qui tertius est.

Quintus, qui nunc quartus in titulo fertur, ab auditorum paucitate incipit, et quia circi spectacula solitam frequentiam abstulerant, contra ludos equestres, eosque qui illo properandi causa ecclesiam desererent, multa pro more suo profudit. De precatione demum agit, atque orationem cum affectu conjunctam esse debere, omnemque locum esse ad orandum opportunum. Quartus et quintus ante Pentecosten dicti fuerunt.

Sextus, qui nunc quintus inscribitur, post festum Pentecostes habitus fuit, ut post initium dicitur. Principio adversus eos loquitur, qui in diebus festis et solemnitatibus tantum ecclesiam frequentabant: deinde explicat quid sit dies festus, ac de Anna pro more loquitur. Item agit adversus eos, qui incusant divinam providentiam, eo quod in hac vita quidam sint divites, quidam pauperes. Denique ait paupertatem utilissimam esse, ac plus voluptatis atque securitatis habere, quam divitiæ habeant, demonstrat.

Homiliam Debitoris decem millium talentorum hoc anno se habuisse commemorat Chrysostomus, cum ait num. 1: « Nos autem unam chor-
dam pulsavimus per totam Quadragesimam, dum legem vobis de juramento. recitavimus; et Dei gratia effectum est, ut pleraque a nobis ora in hac legis melodia ita instituta sint, ut depulsa prava consuetudine, pro eo quod ante Deum jurabant, jam nihil nisi Est, et Non est, et Crede mihi, in lingua sua circumferant, idque in omni colloquio, » etc. Itaque certo certius est ipsum hanc concionem habuisse eodem anno quo Homilias in Statuas habuerat; neque minus exploratum est ipsum hanc primam habuisse concionem postquam ex morbo convalescerat, ut ex primis concionis verbis arguitur: « Quasi ex longinqua peregrinatione, inquit, ad vos reversus essem, ita me hodie affectum sentio: cum enim nullum amicorum consortium esse potest, nihil commodi affert eorum præsentia. Quamobrem nos qui domi versabamur, peregre versantibus nihil hac

1
alio.
T. 2

in parte feliciores fuimus : nimirum qui superiore tempore nulla vobiscum colloquia habere potuimus : sed danda est venia, cum illud non inertiae, sed infirmitatis silentium fuerit. » Certum itaque esse hanc primam homiliam habuisse Chrysostomum postquam ab aegritudine convaluerat. Jam quaeritur quænam aegritudo : num illa qua laborabat dum martyrum solennitates per urbem celebrarentur, de qua superius. Si de illa intelligatur, hanc certe concionem habuerit antequam Homiliam in Dominica τῆς ἐπισωζομένης et Homilias de Anna prædicaret. Verum adeo frequenter Chrysostomus infirmitatibus corporeis detinebatur, ut non possimus id quasi certum statuere : quare in incerto res maneat oportet. In hac vero homilia id præcipue probare nititur, omni peccato deteriorem esse injuriarum recordationem.

p. 748.

Hanc continenter, ut videtur, sequuntur tres Homiliae de Davide et Saule. Argumentum enim quod in Homilia de Debitore decem millium talentorum ceperat, nempe de injuriarum recordatione depellenda, in hisce tribus homiliis una serie, exemplo Davidis usus, strenue persequitur, et quidem adeo παθητικῶς ut auditorum lacrymas excusserit, atque ut videre est, Antiochenos ad præceptum illud, *Diligite inimicos vestros*, implendum adduxerit; ut in Quadragesima præterita eodem a juramentis, quibus admodum assueti erant, avocarât.

In mentem mihi subito venit verisimile nullo modo esse posse Chrysostomum Homiliam de Debitore et tres sequentes habuisse post aegritudinem illam qua post Pascha anni 587 deiectus fuit, dum festa martyrum multis diebus per urbem Antiochiam celebrarentur : 1º quia post illam Paschali tempore infirmitatem prima concio fuit illa, quam in Dominica ἐπισωζομένης videre est, ut ibidem initio dicitur, et concio de Debitore prima quoque est, sed post aegritudinem haud dubie aliam. 2º. Quia si Homiliae de Debitore et tres sequentes tempore Paschali habitæ fuissent ante Homiliam τῆς ἐπισωζομένης et de Anna, in his haud dubie memoratæ fuissent, ut
112 aliæ a tempore Paschatis dictæ memoratæ sunt. Alioquin autem verisimile non est homilias illas quatuor vel continenter ante Pentecosten, vel alternis vicibus cum homiliis de Anna habitas fuisse. Quapropter puto Chrysostomum, qui frequentissime morbo laborabat, post Pentecosten ignoto nobis mense aegritudine captum fuisse, et ubi convaluit, primam homiliam illam habuisse de debitore decem millium talentorum, ubi con-

tra injuriarum recordationem concionatus est.

In prima de Davide homilia de tolerantia agit, et quod oporteat inimicis parcere, nec de quopiam male loqui.

In secunda probat non modo virtutem exercere, sed etiam virtute præditos laudare, non parum utilitatis asferre : quodque David magnificentius tropæum crexerit parcendo Saûli, quam prostrato Goliath, magisque sibi profuerit quam Saûli.

In tertia, ubi vidit multos ex iis adesse, qui nuper ut theatralia spectacula adirent concioni non interfuerant, dixit ex hujusmodi spectatoriis multos adulteros fieri, hincque bella et contentiones nasci. Addit vero Davidem cum Saûle omne patientiæ genus superasse : clauditque dicens rapinam patienter ferre, non minorem virtutem esse, quam elemosynam erogare.

Mense autem Septembri anni 587 jam initam contra Judæos concertationem, quam anno proximo 586 mense circiter Septembri ceperat, eadem tempestate resumsit. Id ille initio quartæ, quæ harum posteriorum prima est, sic enuntiat : *Rursus illi infelices mortaliumque omnium miserrimi Judæi jejunaturi sunt : rursus Christi gregem muniamus necesse est ;* ideoque se decem diebus antequam Judæi jejunarent hæc monita dedisse ait, quia multi ex grege suo, quadam superstitione moti, cum Judæis jejunabant. Aitque primo Judæorum illud jejunium quod contra voluntatem Dei fieret, impium et sceleratissimum esse : ideoque illos ab hoc Judaico suscepto jejunio avertit, et in concionis fine alios qui ab hujusmodi Judaico jejunio abstinerent hortatur, ut fratres suos avocent ab hujusmodi jejuniiis, quæ theatralibus etiam spectaculis longe pejora essent.

Quintam homiliam orditur ab auditorum frequentia, quam solito majorem esse gaudet, et pristinum argumentum ardentius suscipit, ac Judaica omnia prorsus abrogata esse pronuntiat. Templum vero Jerosolymitanum nunquam esse restaurandum probat, non ex Christi modo, sed ex prophetarum etiam prædictionibus. Leges Christianorum solummodo in perpetuum servandas esse, cæteras omnes obsolevisse. De Judæorum postea pernicie pluribus agit, ultionemque Dei de illis sumtam fuisse persequitur. Danielis vero prophetias minutatim explicat, peculiaremque sermonem de hebdomadibus Danielis instituit. Judæorum ut templum restituerent conatus commemorat, sub Hadriano Imperatore,

sub Constantino, demumque sub Juliano Apostata, qui ipsis favebat; et tamen omnia illis frustra cessere. Demum postquam dixerat Malachiam prophetam Christianum cultum præsignificavisse, claudit concionem, cæteris hominibus duplo saltem longiorem; ita ut etiam ex orandi ardore atque prolixitate raucitatem contraheret.

Neque tamen ille sic destitit a concionando, sed postridie raucus oratoris munus suscepit, et sextam homiliam dixit præsentem Flaviano episcopo et magna populi frequentia. Atque de templi destructione sub Vespasiano primum loquitur, et oratoris magis quam *ῥητορικός* munus exercens, dicit jam quingentesimum annum agi ex quo templum Jerosolymitanum destructum fuerat; licet non plus quam trecenti decem et octo anni ab excidio illo elapsi essent. Verum solet Chrysostomus in concionibus suis has temporum rationes et supputationes parum curare, ut alibi observamus. Hinc vero scopum persequens S. doctor, dicit et probat necem Christi muneris causam Judæis fuisse, atque Deum indignius tulisse Christi necem, quam vituli adorationem. Ex prophetis denuo probat futuram Judæorum reprobationem. Deinde quanta sit sacerdotii dignitas demonstrat, et nunc abrogatum esse apud Judæos sacerdotium evincit, observatque libros sanctos non sanctam efficere synagogam, nihilque non agit ut auditores suos avertat a synagoga et aditu et imitatione.

Idipsum argumentum persequitur in septima concione probatque Judaicos ritus abrogatos esse, sacerdotes apud Judæos esse non posse, unicuique sacrificium esse per corpus Christi; ac legem sublatam fuisse, non ob peccata Judæorum, sed quod imperfecta esset. Demum ad Melchisedecum venit, cujus sacerdotii dignitatem celebrat, et ex propheta probat sacerdotium illud extremum esse, exque Pauli dictis Christum esse verum illum sacerdotem ex ordine Melchisedeci. Hac vero in re diutius immoratur, demumque claudit, auditores cohortans ut fratres suos a Judaicis observationibus avertant, et ad veram reducant viam. « Propter hoc enim, inquit, nos tantum laborem suscipimus, neque ut plausum strepitumque referamus, sed ut avulsos ad viam veritatis reducamus. »

Octavam habuit postquam jejuniū Judæorum transierat, quod jejuniū ebrietatem esse dicit. Rursumque auditores hortatur, ut fratum emendationi et saluti consulant et advigilent: nec modo ante peccatum, sed etiam post pecca-

catum manus illis porrigendas esse dicit, ut Deus fecit Adamo. Peccata vero fratrum corrigenda, non evulganda esse. Quoniam autem Judæi se medicos esse dicebant, atque incantationibus ac ligamentis ad curandos morbos utebantur, contra eos qui ad tales medicos confugerent insurgit Chrysostomus, atque mala potius patienter ferenda, quam tales adhibendas curationes, atque ad Deum et ad sanctos martyres esse confugiendum, ac signo crucis utendum.

Hoc tempore habita fuit concio illa in Psalmum 41, *Quemadmodum desiderat cervus*, etc., ut ipse Chrysostomus nec obscure indicat initio his verbis: « Vos quidem, » inquit, « nos nuper admirabamini, quando verba fecimus de Melchisedeco, propter eorum quæ dicta sunt longitudinem: ego autem vos admirabar propter vestram in audiendo attentionem et sapientiam, et quod cum prolixior se obtulisset oratio, nos ad finem usque consequuti estis. » Et quibusdam interpositis: « Quemadmodum ergo tunc dicebam, quod dum lupi gregem invadunt, relictæ fistula, fundam in manum sumunt pastores: ita nunc, dum festa Judæorum præterierunt, qui sunt quibusve lupis immaniores, relictæ rursus funda, redeamus ad fistulam. » Hinc vides hanc in Psalmum 41 homiliam tunc habitam fuisse, cum nuper de Melchisedeco multa dixisset, et homilias contra Judæos absolvisset. Multa autem de Melchisedeco dixit in homilia contra Judæos septima, quæ est penultima illius argumenti. Quod vero de pastore dicit, adveniente lupo fundam sumente, in quarta habetur, ubi initio secundi contra Judæos belli sic classicum canere videtur Chrysostomus: « Rursus infelices illi mortaliumque omnium miserrimi Judæi jejunaturi sunt: rursus Christi gregem muniamus necesse est. Quandoquidem et pastores, quamdiu noxia bestia molesta non est, sub illicem aut populum porrecti, fistula canunt, sinentes oves libere pro suo arbitratu pascere: verum simulatque senserint alicunde luporum incursionem imminere, mox abjecta fistula fundam arripiunt, et emissio calamo, fustibus et saxis obarmant sese, proque ovili consistentes, magno clamore ingentique ululatu vociferantes, frequenter ipso clamore feram, priusquam irrumpat, abigunt. » Itaque post Septembrem anni 587, postquam homilias illas quinque contra Judæos dixerat, vel fortasse postquam ultimam dixerat, quæ etiam post jejuniū Judæorum habita fuit, hanc homiliam dixit, quam tamen inter Expositiones in Psalmos

Aliæ conciones.
T. 5. p. 13.

atio tempore concinnatas, eorum qui nos præces-
serant exemplo reliquimus.

Primo autem narrat qua de causa Deus psal-
mos in vitam nostram induxerit, ut nempe socor-
diores homines erigeret, animam recrearet, alia-
que bona hominibus impertiret. Postea de modo
psallendi multa dicit, et aliquas adhibet voces,
ad eam rem usurpatis, quas non intelligentes bene
multi interpretes, perperam verterunt, et quarum
usum et sensum multis aliorum patrum et scripto-
rum exemplis explicavimus in Monito.

Catecheses
illumina-
tos.
2. p. 243.

Binas Catecheses, quas ad illuminandos seu
catechumenos Chrysostomus habuit post Homilias
de Statuis edidimus. Illas vero, maximeque pri-
mam in Quadragesima anni 587 dictam fuisse
probabiliter existimamus; Tillemontius vero in
annum 588 utramque amandare mavult. Qua de
re pluribus disseruimus in Monito ad easdem,
ubi vide sis. In prima catechumenos instituit, et
docet ea quæ scire par erat: neque enim omnia
docebantur catechumeni; mysterium namque ca-
licis ignorabant, donec initiati essent. Laudat
illos quod juvenes baptismum essent accepturi,
illorumque negligentiam improbat, qui baptismum
differebant usque ad mortem. Baptismi nomina
multa esse docet, nempe lavacrum regenerationis,
illuminatione, baptisma, sepultura, crux et alia:
multumque discrimen esse dicit inter baptismum
Judæorum et Christianorum. Christiano linguam
maxime cohibendam esse, ex qua lapsus multi
proveniant. Claudit demum dicens a juramentis
abstinendum esse, quod malum Antiochia maxime
tunc temporis invaluerat, atque illo solum anno
587 per Quadragesimam totam contra juramenta
concionari solebat, quod sententiam nostram fir-
mare videtur.

In secunda catechesi illuminatorum seu ba-
ptizatorum officia explicat: verba refert in ba-
ptismo prolata, nempe, *Abrenuntio tibi, satana,
et pompæ tuæ et cultui tuo*. Unde occasionem
sumit carpendi mulieres, quæ nimio ornatui stu-
debant. Pompam vero satanicam esse dicit, thea-
tra, circenses ludos, dierum observationes, præ-
stigias et omina. Loquitur etiam de iis, qui car-
minibus et ligaturis utebantur, quique numi-
smata Alexandri Macedonis aurea capiti et pedibus
circumligabant, atque in regis idololatæ imagine
spem habebant: at in cruce Christi tantum spem
habendam esse dicit. In hujusmodi insanas super-
stitiones multa profert, et eos qui incantamenta
adhiberent vehementissime coarguit, atque hoc
baptismi dicto catechesin claudit, *Abrenuntio*

*tibi, satana, et pompæ tuæ et cultui tuo, et
conjungor tibi, Christe.*

Homiliæ duæ de Prophetiarum obscuritate ad-
annum 588 consignantur a cl. viro Tillemontio,
sed ex conjectura tantum; atque ex iis quæ in
Monito diximus incertum prorsus videtur, quo
anno emissæ fuerint. In prima docet quomodo
tractanda sit Scriptura sacra, de Melchisedeco
quædam habet, ac paucis Anomæos carpit, et con-
tra hæreticos probat generationem Christi æter-
nam esse, generationem vero ejus corporalem,
etsi certam, intelligi et explicari non posse:
Vetus Testamentum obscurum esse dicit et con-
sulto ex divina providentia factum, ut obscurum
et explicatu difficile esset: additque præscientiam
Dei non esse peccatorum causam. Ideo autem pro-
phetas obscure futura annuntiassæ putat, ne ante
tempus Judæi illa intelligerent. Neque tamen
omnia obscura fuisse; nam inutile fuisset sic fu-
tura omnia prænuntiare.

In secunda quoque, quæ inter longissimas Chry-
sostomi conciones computanda est, causas obscu-
ritatis affert. Prima causa est, quia sicut velamen
Moyses in monte habuit, qui Moyses legislator est:
ita quoque legem velamen habuisse, nempe obscu-
ritatem; sed neque legislatori vitio vertendum,
neque legi criminari dandum fuisse velamen, sed
auditorum infirmitati tribuendum. Secunda causa
obscuritatis veteris Testamenti est, quia non scri-
ptum fuit lingua Græcæ, sed Hebræicæ; cum au-
tem ex Hebræica in Græcam linguam translatum
fuerit, maximam habet difficultatem. Translatum
autem fuit Græcæ, inquit, sub Ptolemæo rege,
trecentis annis ante adventum Christi; adventus
autem Christi quæ amiseramus auctiora nobis
restituit. Dicit postea orationem multitudinis mag-
nam vim habere. His addit diaconi dicta in Li-
turgia, quæ plebem ad precandum hortatur. At
deinde morum correctionem Scripturæ sacræ fi-
nem esse: et postquam contra Manichæos qua-
dam diserat, claudit dicens peccatorum recorda-
tionem esse peccanti remedium.

Secundam de Prophetiarum obscuritate homi-
liam in Dominica dixerat. Paucis vero postea die-
bus illam homiliam habuit, quæ inscribitur,
*Adversus eos qui dicerent demones gubernare
res humanas*. In hujus enim principio illa omnia
repetit, quæ in fine illius concionis se dixisse testi-
ficatur; nimirum de sanctis justisque viris, qui
sua peccata, non autem aliena, cum dolore exse-
rationisque significatione commemorabant: exem-
pla enim eadem omnia eodemque ordine recenset,
9,

Hemilie
de Prophe-
tiarum ob-
scuritate.
t. 6. p. 108.

113

Mie con-
ciones.
T. 2. p. 243.

Orditur autem ab Antiochenorum assiduitate, atque timuisse se ne multiplicitate dictorum fastidium crearet; sed gaudere se quod magis desiderium et audiendi voluptatem auxerit; tum superius dicta repetit, ut diximus, et postea sermonem orditur narrans unde originem duxerit divisio linguarum. Hinc narrat Adamum in portu naufragium fecisse; nempe cum bonis omnibus abundaret, suadente diabolo, e paradiso ejectus fuit; sed Deum effecisse ut lucrum damno majus esset, et naturam nostram ad thronum regium extulisse. Nam Deus non cum dat modo, sed etiam cum aufert bonus est. Evæ etiam profuisse quod a diabolo decepta fuisset; cum enim filium peperisset, dixit, *I possedi hominem per Deum*, experientia nempe sua edocta a Deo bona omnia promanare. Postea agit de variis malitiæ generibus, demumque de providentia Dei.

T. 2. p. 260.

Secundam posuimus Homiliam de diabolo tentatore, quam an ante an post primam habuerit incertum. Exploratum certe omnino videtur illam, quam post initium hujus se biduo ante habuisse dicit, non esse eam quam primam posuimus, ut in Monito fusius probatur. Hujus porro secundæ titulus est: *Adversus eos qui obijciunt, cur e medio sublatus non sit diabolus; et quod hujus malitia nihil nos ledat, si attendamus; et de penitentia*. Hæc probanda suscipit Chrysostomus, et primo Flavianum episcopum præsentem laudat a caritate, a summa modestia. Dicitque postea non diabolum lædere hominem, sed summam hominis ignaviam, quæ et rectum membrorum usum corrumpit, et alia importat mala. Claudit vero sermonem dicens quinque esse penitentiae vias; primam nempe, damnationem peccatorum; secundam, si acceptam a proximo injuriarum non recordemur; tertiam, orationem ferventem et accuratam; quartam, eleemosynam; quintam, modestiam et humilitatem.

Concionem sequentem de Ignavia biduo post secundam se habuisse initio testificatur, dum ex populo multi ad theatrales ludos se contulerant, quos vehementer insectatur. Postquam autem dixerat voluntatem esse dominam, et ex voluntate contingere ut mali cum bonis permixti sint, querit iterum cur diabolus in medio relinquatur, et respondet, quia iis qui vigilat et sibi attendunt, non modo nihil nocet, sed etiam utilis est, non ex voluntate sua, quæ mala est, sed ex ipsorum fortitudine, qui ejus malitia, ut par est, utuntur, ut Jobo contigit. Hominesque solos dicit auctores esse peccati: nam ex voluntatis proposito boni

vel mali sumus. De Jobo postea multa dicit; ejusque patientiam in exemplum proponit, ut quæ omnibus consolationi esse possit: demumque claudit dicens, cum Spiritus gratia faciliora certamina omnia esse, maximeque post adventum Christi, cum gratia illa abundantior est.

Hactenus annum et plerumque diem, quo conciones dictæ fuerant, sequuti sumus, interdum non dubiis indicibus, aliquando ex conjectura tantum: atque ad annum 588 sic pervenimus. Neque dubium annis 589, 590, 591, indefessum oratorem ad populum Antiochenum multas ex iis quæ supersunt habuisse conciones, quæ nullam vel anni vel diei notam præ se ferunt. In annum vero 592 referimus homiliam inscriptam de Cœmeterio et de Cruce, quam dicit viginti aut paulo minus diebus antequam de sanctis mulieribus Bernice, Prosdoce et Domina concionaretur, ut non dubiis

Anno 397.
Aliæ conciones.
T. 2. p. 396.

notis colligitur ex initio postremæ hujus concionis, ubi se ante viginti fere dies concionatum, multa dixisse ait in hæc verba: *Contrivit portas æreas, et vectes ferreos confregit*; quæ optime conveniunt in hanc de Cœmeterio et Cruce homiliam. Hinc Græci putantes festum de Cruce, quod mense Septembri die 14 occurrit, a Chrysostomo memorari, festum sanctarum Dominiæ et filiarum viginti postea diebus, quarta videlicet Octobris, celebrant; sed perperam. Non enim in festo sanctæ Crucis, quæ in Septembrem incidit, quæque nondum illo ævo celebrabatur, hanc dixit homiliam Chrysostomus; sed in die Parasceves, eadem nempe qua crucifixus est Dominus, ut ipse plurimis in locis declarat. Verum ea de re audiendus est Tillemontius p. 571: « Reliquum igitur est ut credamus festum S. Dominiæ et sociarum Antiochiæ, non quarta Octobris, sed decima quarta Aprilis, qua die notatur in Martyrologio Hieronymi et aliorum, celebratum fuisse. Quod spectat autem ad annum quo hæc duæ homiliæ habitæ sunt; queritur Chrysostomus tunc magnum excitari tumultum, cum accederetur ad sacram communionem: eademque utitur querimonia in concione de die Natali anno 586, et in concione de Epiphania paucis post diebus habita anno 587: unde fortassis in alterutro anni Parasceven hæc homilia conjicienda videatur. Verum anno 586 festum S. Dominiæ, sive decima quarta dies Aprilis, undecimo post Parasceven, et anno 587 undecimo ante Parasceven die occurrebat. Probabilius ergo referatur in annum 592, quo Pascha celebrabatur vigesima octava Martii, et decima quarta Aprilis, octodecim diebus post sanctam

Parasceven. » Imo viginti diebus, si vicesimam sextam Martii, quæ Parasceves, et decimam sextam Aprilis, qua sanctæ Dominæ festum celebrabatur, connumeremus.

His adjicimus, nos ex admonitione circa tumultum in accedendo ad sacram communionem, non multum moveri, ut eam vel in annum 586, vel in annum 587 coniciamus. Neque enim in homiliis tantum de Natali et de Epiphania admonitio hujusmodi occurrit, sed etiam in homilia præcedenti de Juda proditore, cujus annum assignare non potuimus. Quid enim incommodi accidat, si ponamus Chrysostomum multis variisque annis, quia par tumultus a populo concitabatur, eadem
115 uti admonitione opus habuisse. Meliori igitur calculo in annum 392 referimus, etsi non omnis prorsus tollitur dubitandi causa. Nam ut diximus in Monito ad homilias et alibi, tabulæ Paschales, quæ sunt posterioribus sæculis cinnatæ, cum veteribus calculis non semper concordant, iisque non omnino fides est habenda.

Nondum elapsis viginti diebus a Parasceve Paschæ, in qua concione de Cœmeterio et Cruce dixit, Homiliam habuit de SS. Bernice et Prosdoce virginibus et de S. Domina earum matre, ut ipse Chrysostomus perspicue dixit initio. Orditur autem ostendens ante Christi mortem, cum nondum ipse portas aereas et vectes ferreas crucifixus confregisset, homines admodum mortem metuisse; in exemplumque affert viros in veteri lege sanctissimos, Abrahamum nempe, Jacobum et Heliam, qui ingentem mortis timorem præ se tulerunt. Post mortem vero Christi, ii qui in ipsum credunt illiusque amore tenentur, mortem omnino contemnunt, imo illam appetunt; nec viri modo, sed etiam mulieres, puellæ et virgines. Hinc historiam textit Bernices, Prosdoce et Dominæ earum matris, quæ ad mortem pro Christo quesitæ, divino afflante Spiritu, in flumen se coniecere.

Huic homiliæ aliam subjungimus, quæ licet non eodem, sed ignoto nobis anno dicta fuerit, hic tamen commemoranda est, quia quedam habet ad explicandam priorem opportuna. Antehac ignota primum a nobis edita fuit. Habita porro est paucis post Resurrectionem Domini diebus, et quidem, ut in fine concionis innuitur, in festo sanctarum Bernices, Prosdoce et Dominæ matris. Hic autem illas nominatim non recenset Chrysostomus, sed adeo clare indicat, ut perinde certum sit de illis agi, atque si proprio nomine appellarentur. Agitur nimirum de matre et de fi-

liabus, quæ servandæ fidei pudicitieque causa, post relictam patriam sese in flumen præcipitarunt. Singulare quidpiam hic carptim dicit, quod in priore de SS. Bernice et Prosdoce homilia non comparet; nempe tyrannum quemdam calilebem virginitatem earum, nempe Dominæ filiarum, tentare voluisse, sed inaccessas fuisse virgines: quod utique licet sileatur in priore, congruit tamen cum iis, quæ num. 7 dicuntur, nempe Dominam sese cum filiabus in flumen præcipitasse, non quod tormenta metueret, sed quod timeret ne quis filiarum suarum virginitatem corrumpere: quo innuitur iudicem seu tyrannum Dominæ filias cupiditatis oculis adiecit. Huic de sanctis mulieribus sermoni præmittit Chrysostomus concionis præteritæ reliquias, ubi postquam quæsitum fuerat, cur Joannes solus evangelistarum de Lazaro quatruiduo loquutus esset; cum causam attulisset, de Lazaro non pauca solito stylo edisserit. Ex tempore autem pronuntiata fuisse videtur hæc concio, ut aliæ non paucae, quæ parisi sunt brevitate.

In hunc annum Tillemontius confert Homiliam T. 2. p. 447. de Ascensione, quia nempe post Homiliam de Cœmeterio et Cruce, quæ habita fuisse putatur anno 392, dicta fuit: nam in principio Homiliæ de Ascensione dicit: « Etiam cum crucis memoriam recolimus, extra urbem ejus solemnitate celebravimus; » indeque arguit eodem anno utramque habitam fuisse, non animadvertens Chrysostomum initio concionis de Cœmeterio et Cruce dicere, ex lege lata a majoribus statutum fuisse, ut solemnitas istæ extra civitatem in quodam assignato loco celebraretur. Ergo quotannis extra urbem in die Parasceves conventus habebantur: nec potest quidquam ex supra allatis verbis ad annum statuendum colligi. Ideo autem extra urbem celebrari hoc festum dicit, quia isto in loco martyres sepulti erant. Quoniam vero eodem in loco etiam hæretici quidam sepulti fuerant, nec sine scrupulo populus ad sepulcra martyrum preces fundebat, ob illam viciniam; ideo Flavianus episcopus vera martyrum ossa istinc auferri curaverat, et in ecclesiis Romanesiam dictam transportari, ubi populus precabatur, et conciones habebantur. Exhinc vero de angelis ubique et in ecclesiis maxime præsentibus loquitur: aitque diaconum in Liturgia dicere, *Angelum pacis rogare*. Postea de Ascensione Domini agit, docetque quomodo Christus ad dexteram Patris sedens, mediator Dei et hominum sit. Quænam differeantia sit inter Ascensionem Christi et ascensionem

Eliae explicat, ac cum summa modestia et humilitate concionem claudit.

T. 3. p. 77 Hoc item anno 392, vel circiter, putat Tillemontius Chrysostomum orationem habuisse in laudem Diodori Tarsensis: quam temporis notam nec impugnare, nec ut omnino certam defenderet licet. Orationem jam habuerat Diodorus in qua Joannem Chrysostomum laudibus extulerat. Chrysostomus vero, laudum minime cupidus, suas ipsi laudes reddidit, et orationem tenuit brevissimam, quia post illum eadem die concionaturus denuo erat Diodorus, ut clare ipse innuit in fine *ἐγκωμίου*. More quippe receptum vidimus Antiochiæ, ut eadem die in eademque ecclesia duo concionarentur. Diodorus vero episcopus Tarsensis, qui olim fuerat Joannis Chrysostomi magister, libenter ad id officii admittebatur; quia olim presbyter Antiochenus id muneris diu exercebat, quo tempore Ariani, cum auctoritate plurimum valerent, Catholicos infestabant. Iis cum fortiter obisteret Diodorus, ab Arianis saepe pulsus est, sepe in periculum capitis venit; ac si non re, saltem proposito martyr fuit, ut dicit ipse Chrysostomus, tum in ista oratione, tum in fragmento quodam ex Facundo Hermianensi excerpto, quod illi in hac editione subiungitur.

Innumeras certe homilias Antiochiæ habuit Chrysostomus, quarum magna pars ad nos usque pervenit. At earum omnium vix ac ne vix quidem potest annus assignari. Ex earum numero T. 4. p. 1. sunt Homiliæ in Genesim, numero 67, quas Constantinopoli habitas fuisse dicit Photius, subdubitan tamen, nec rem quasi certam referens. Verum Antiochiæ certissime dictas fuisse multis argumentis probat Tillemontius, nosque quamplurimis additis confirmavimus in Præfatione ad Homilias in Genesim quarto Tomo, et in Præfatione ad conciones in Principium Actorum tertio Tomo, et alibi.

T. 6. p. 95. Homilias vero in Oziam dixisse potuit ante Homilias in Genesim: id certum videtur secundam
116 saltem habitam fuisse aliquanto tempore ante quam de Nominibus, sive de Mutatione nominum homilias inciperet. Etenim in homilia secunda in Oziam, cum de nomine Abram in Abraham mutato ageret, dixit ille numero 3, ἀλλὰ περὶ μὲν ὀνομάτων ἐν ἑτέρῳ καιρῷ διαγίγσονται, *Verum de nominibus alio tempore disseram*, id est de mutatione nominum: illas enim de Mutatione nominum homilias interdum de Nominibus appellat. In illis vero de Mutatione nominum homiliis de nomine Abram in Abraham mutato non

semel agit. Primam cum Tillemontio diu post secundam ablegavi et in aliud tempus distuli, quartam quoque a reliquarum serie amovendam censis: secundam vero, tertiam, quintam et sextam continenter ponendas esse censeo. Sexta paucis diebus ante Quadragesimam habita fuit, ut ibidem narratur. Vide Monitum ad homilias hæce Tomo sexto p. 73.

In prima, quam loco mutandam putamus, gaudet de populi frequentia et concursu, dolet autem quod auditores, dum concio haberetur, incompasatas voces emitterent, tumultuantur ac lymphatis similes circumagerentur, de Seraphinis pauca dicit. Illos autem increpat, qui ad spectacula prodirent, quique sic mysteria divina cum daemoniacis miscerent.

In secunda, quam primam putamus, in illud, *Vidi Dominum sedentem*, etc., multa profert. Divinam naturam etiam angelis incomprehensibilem esse pronuntiat; ideoque carpit Anomæos, qui de natura illa impios proferrent sermones.

Homiliæ tertiæ argumentum sunt hæc verba, *Elatum est cor Oziae*. Dicit autem ille superbiam, etiam ex bonæ conscientiae testimonio oriri posse, et bonis operibus instructum magis oppugnari a diabolo: tantumque malum inferre animæ superbiam, quantum corpori tumores.

Quarta concio, quam loco movendum esse censuimus, in argumentum habet hæc verba: *Factum est in anno in quo mortuus est rex Ozias*, etc. Dicit facilius esse solem extinguere, quam Dei Ecclesiam deleri. Occasione autem Oziae regis affirmat et probat sacerdotum dignitatem majorem esse, quam regum.

Quinta et sexta, licet alio longe tempore pronuntiatae, idem argumentum pertractant, et de Oziae superbia agunt. Hinc de sacerdotum potestate agitur, docetque Chrysostomus, quo pacto debeat sacerdos peccantem principem corripere. In sexta vero de Seraphinorum dignitate loquitur. In fine docet quomodo ad sacram mensam sit accedendum.

Jam vero queritur quo anno conciones in Genesim habitæ fuerint, quæ sane longe difficilior quæstio est. Circa tempus, quo scriptæ fuere, operose edisserit vir sagacissimus, omniumque longe accuratissimus Tillemontius, cujus verba Latine translata referre ne pigeat: «Quod spectat annum, quo hæc homiliæ sunt habitæ, nonnisi conjectura dicere possumus. Illas Chrysostomus habere cœpit Dominica jejuniis præcedente, quo per Quadragesimam illud argumentum, ut veri-

Tom. 4.
De Homi-
liis in Ge-
nesim.

simile est, tractaret. Secunda enim die sequenti, feria scilicet secunda et prima diei jejunii, dicta fuit; tertia feria tertia, quarta die insequenti. Sicque reliquas omnes singulis diebus habitas fuisse credere est, licet id non significet Chrysostomus, nisi forte ex occasione quadam aliud argumentum tractandum occurreret. Certum quippe est populum quotidie in ecclesiam convenisse, Chrysostomumque singulis diebus concionatum esse. Eodem etiam in Genesim argumento pergebat sabbato et Dominica, licet iis diebus non jejunaretur: nam undecima homilia in horum alterutro die dicta fuit. Homilia quinta, sexta, septima, octava, nona, continenter, suis quæque diebus, habitæ fuerunt. Neque dicere possis eas ad quinque dies jejunii secundæ hebdomadis pertinere: nam decima in die jejunii dicta fuit, et in hebdomada quinque tantum jejunii dies erant: undecima vero sabbato illius secundæ hebdomadis pronuntiata est. Si ergo Homiliæ in Genesim singulis diebus una serie habitæ fuerint, id quod circa sex saltem priores omnino verisimile est; sexta utique feria sexta primæ hebdomadis Quadragesimæ pronuntiata fuerit.

«In sexta homilia Chrysostomus queritur Antiochenos, nulla quotidianarum adhortationum, nulla Quadragesimalis penitentia ratione habita, circi ludis interfuisse. Hi haud dubie circenses ludi eadem ipsa die celebrati fuerant; nam in Quadragesima vespertino tempore conciones habebantur: unde consequi videtur hunc annum esse aut 395 aut 396. Kalendarium enim Romanum ludos nullos assignat initio mensis Martii. Ludi quippe Gothici, qui a quarta Februarii ad nonam habebantur, non hic a Chrysostomo commemorantur. Verum ludi adhuc assignantur undecima Februarii, quæ anno 395 concurret cum feria sexta primæ hebdomadis Quadragesimæ, quia Pascha istius anni incidit in vigesimam septimam Martii. Annotantur etiam ludi ad ultimam Februarii, id quod ad annum 396 pertinere potest, quo, cum Pascha incideret in decimam tertiam Aprilis, vigesima nona Februarii concurrebat cum feria sexta primæ hebdomadis Quadragesimæ. Ex istis vero duobus annis antefendum ducimus annum 395, quia putamus Chrysostomum anno 396 Homiliæ de Penitentia habuisse. Quibus ita constitutis ludi circenses illi, de quibus queritur Chrysostomus homilia 41, quæ tribus post Pentecosten hebdomadibus habitata est, id est, forte sabbato 4 Junii, si vere dicta sit anno 395; ludi, inquam, circenses, illi

fortasse erant, qui ad primam istius mensis diem notantur. Verum hæc non ut rem exploratam et certam damus: cum maxime ignoremus utrum hoc Kalendarium tunc temporis Antiochiæ in usu esset, nec sciamus utrum ludi omnes circensium cursus exhiberent. Poterant item ludi celebrari consueto ordine. Imo etiam ludi annotantur ad duodecimam diem Februarii, perinde atque ad undecimam; ita ut, cum Chrysostomus absterret eos qui circo adfuerant, videatur monere debuisse, sequenti die exploratum fore num monitis suis obtemperassent. Verum ii, qui duodecimo die celebrabantur, non erant forte circenses: nam ibi Kalendarium non notam habet *Com. XXIII*, id est, *Commisuræ XXIV*: quæ videtur mihi esse nota ludorum circensium. Illa quoque nota *Com. XXIII*, et *Com. XII*, occurrit ad nonam, vigesimam quintam et vigesimam septimam Februarii: verum hi dies ne per totum quidem tempus, quo presbyter fuit Chrysostomus, in feriam sextam primæ hebdomadis Quadragesimæ incidunt. Illa nota *Com.* ad ultimam Februarii non ponitur, quo etiam excluditur annus 396.

«Alio item argumento abducimur ne anni 396, quem assignamus, notas esse certas putemus, quod videlicet non omnino exploratum sit sextam homiliam feria sexta habitam fuisse. Cum enim undecima sabbato secundæ hebdomadis haud dubie dicta fuerit, ex tredecim præcedentibus diebus, incipiendo a Dominica ante Quadragesimam, in qua prima homilia habita fuit, tres certissime dies, aut concione vacui fuere, aut conciones habuere ad aliud argumentum pertinentes, vel si ejusdem argumenti fuerint, certe jam perdidit. Atqui tres illi dies nonnisi ante quintam, vel decimam, vel undecimam statui possunt, quia aliæ omnes continenter et una dierum serie dictæ sunt. Ex hisce porro tribus unus saltem inter decimam et undecimam constituendus: qui enim pransi decimæ adfuerant, non feriam sextam, ut credere est, delegerunt, ut jejunium solverent.»

Hactenus Tillemontius: ubi observes quanto labore ac studio uti solet, illas temporis notas sit persequutus, quantaque prudentia a judicio absolute ferendo abtineat. Contra illam vero sententiam, quam ille herens et subdubitan amplexit, alii et fortasse majores possunt scrupuli proferri. Kalendarium enim illud Romanum Constantini Magni anno 325, ut fertur in titulo, editum et a Petavio publicatum in Uranologio p. 112, incertum est an idem manserit ad usque

finem sæculi quarti : imo certum videtur in multis saltem mutatum fuisse : nam secundum profanæ plurium decorum religionis ritum concinnatum est totum : qui impii ritus demum sub Theodosio Magno sublati sunt. Ad hæc certum videtur urbes illas orbis præcipuas, qualis erat Antiochia, suos aut aliquos saltem sibi proprios habuisse ritus, quantum ad ludos et alia in Calendariis ascribi solita : quo posito quid possumus ex Calendario Romano circa Antiochenos ritus statuere ? Quod vero dicitur quærimoniæ Chrysostomi initio homiliæ sextæ non spectare ludos Gothicos, id certe divinando dici videtur. Quis enim scit an in ludis Gothicis, saltem in eorum quibusdam, cursus equorum adhiberetur ? at contra hujusmodi cursus totus est Chrysostomus in homilia sexta. Demum tabulas Paschales, quæ hæc omnes conjecturæ nituntur, aliquando fallaces esse supra probavimus. Nec tam perspicue scimus utrum circa celebrationem Paschæ, ritum Alexandrinum servarent Antiocheni. Iis omnibus itaque perpensis, fateamur necesse est, incertum prorsus esse quo anno hos in Genesim sermones Antiochiæ habuerit Chrysostomus. Id unum sine dubio scimus, magnam eorum partem in Quadragesima dictam fuisse, illamque Quadragesimam non esse anni 386, in qua octo ab his diversos habuit sermones ; neque anni 387, quam pene totam in deploranda Antiochenorum ob eversas statuas calamitate absumsit.

Certo constat etiam multas alias diversi argumenti habuisse homilias Chrysostomum intermisso concionem in Genesim cursu, ut in magna et sancta hebdomada de Juda proditore, in Paschate contra Ebriosos, post Pascha homilias quinque in Principium Actorum, et homilias quatuor de Mutatione nominum. Una vero serie homilias triginta duas in Quadragesima : si alterius argumenti homiliæ quæpiam hunc cursum interpellaverint, eæ jam non exstant. Operæ pretium autem fuerit illarum per Quadragesimam homiliarum ordinem, et quanto elapso temporis spatio alia aliam sequita sit, hic paucis perscribere.

Prima concio dicta fuit Dominica die, quæ Quadragesimæ penes nos vocatur, antequam quadragesimale jejuniū iniretur ; secunda, die sequenti qua jejuniū incipiebatur ; tertia et quarta in feriis tertia et quarta : hæc continenter singulis diebus dictæ sunt. Incertum vero est, utrum inter quartam et quintam homiliam aliqua dies intercesserit, aut concione vacua, aut ad aliud concionandi argumentum deputata. Ut ut est, quinta,

sexta, septima, octava et nona homiliæ continenter singulis sibi succedentibus diebus dictæ sunt, partim in prima, partim in secunda Quadragesimæ hebdomade : decima etiam in secunda hebdomade aut feria quinta, aut sexta : undecima in sabbato secundæ hebdomadis : duodecima habita est post aliam vel alias, quæ ad diversum a Genesi argumentum spectabat. Inter duodecimam quoque et decimam tertiam vel unus vel plures dies intercesserunt. Decima quarta dicta est die decimam tertiam insequente : decima quinta similiter sequente die : decima sexta, die item sequente : decima septima uno vel pluribus post decimam sextam diebus : decimam septimam decima octava, nulla die interposita, sequuta est ; decima nona an continenter habita sit ignoratur ; similiterque vigesima, quam diebus sequentibus, nulla vacante die, exceperunt vigesima prima, vigesima secunda, vigesima tertia, vigesima quarta. Brevisque interposito spatio, continuis diebus vigesima quinta, vigesima sexta, vigesima septima, vigesima octava. Vigesima nona an die post vigesimam octavam sequente habita sit, ignoratur. Trigesima cum magnam hebdomadem attigisset, ut ipse Chrysostomus ait : trigesima prima et trigesima secunda in hebdomadis sanctæ diebus, qui feriam quintam in cena Domini præcedunt.

Hic longo temporis spatio Homilias in Genesim Chrysostomus intercepit, ac feria quinta in cena Domini de Juda proditore loquutus est, et feria sexta homiliam de Cruce, atque in die sancto Paschæ concionem contra Ebriosos et de Resurrectione ; post Pascha autem Homilias in Principium Actorum : ita ut intermissas in Genesim homilias post Pentecosten tantum resumerit. In principio enim homiliæ trigesimæ tertię se a multo jam tempore cursum illum intermisisse dicit. Post trigesimam tertiam trigesima quarta insequenti die dicta fuit, et postridie trigesima quinta : hanc continenter subsequuta est trigesima sexta, ¹¹⁸ quam excepit trigesima septima. In triduo continenter 58, 59, et 40 habitæ sunt. Post aliquot interpositos dies quadragesimam primam habuisse videtur. Biduo autem sequenti quadragesimam secundam et quadragesimam tertiam. Postea vero concionem de Samaritana habuit, ac subinde quadragesimam quartam in Genesim pronuntiavit, et paulopost continenter 45, 46, 47 et 48, similiter 49 et 50 ; et aliquot postea diebus quinquagesimam primam : numerum auxere biduo sequenti 52 et 55.

Quinquagesimam quartam emisit postquam de

Conversione sancti Matthæi concionem habuerat : quam concionem sequutæ sunt 55, 56, 57 et 58. Seriem interceptit concio de Observationibus legalibus, post quam die sequenti quinquagesimam nonam dixit. Paulopost autem 60, 61, 62, pronuntiavit, quam postremam die sequenti sexagesima tertia, sequuta fuit, et paulopost sexagesima quarta, et postridie sexagesima quinta, paulopost sexagesima sexta, inter quam et sexagesimam septimam aliquid spatii intercessisse videtur. Sicque omnes in Genesim conciones completæ fuerunt.

Stylus Chrysostomi in his homiliis nescio quid novi præ se fert. De his homiliis loquens Photius ait hic observari consuetam Chrysostomi claritatem, puritatem, splendorem et copiam dicendi, sententiarum frequentiam et aptissimarum similitudinum abundantiam; sed eas remissiore et humiliore dicendi genere scriptas, tantumque Homiliis seu Commentariis in Acta stylo inferiores esse, quantum illa in Acta Commentaria inferiora sunt Commentariis in Epistolas Pauli et in Psalterium. Ac revera hæc conciones, licet magnam ubertatem atque solitam Chrysostomi inventionis felicitatem præ se ferant, non tamen pari studio vel accuratatione concinnatæ videntur. Hic sæpe animadvertas longissimas texti periodos, quæ parentheses alias super alias tam frequenter exhibeant, ut principii oblitus orator, sententiam imperfectam relinquat, et aliquando verbum ad σύνταξιν necessarium prætermittat. Neque vero id mirum tibi videatur, si perpendas, periodos illas aliquando ita extendi, vix ut in pagina una absolvantur. Hinc inferas oratorem nostrum hæc concionantem, non ita semper paratum meditatumque ad concionem venisse, sed multa ex tempore ut menti sese offerebant dixisse.

Si causam porro quæras, perpendas velim ipsum in hac Quadragesima ad usque hebdomadis sanctæ dimidium, non modo illas triginta duas priores homilias habuisse, sed etiam alias identidem memoratas, quæ suadente quapiam temporis occasione Homiliarum in Genesim cursum interpellabant, et fortasse alias quoque dixisse ab se non commemoratas, ita ut quotidie ferme, et quidem longissime concionatus sit. Id autem a viro præsertim qui per totum annum concionandi officium exsequebatur, non posse sine extemporali declamatione identidem saltem repetita præstari, fateamur necesse est. In extemporali autem declamatione, ubi ingenium tanta pollens inventione, nova semper oratori suppe-

ditat, quid mirum si nonnumquam contra præceptiones grammaticas peccetur, et si minor ἀκριβεία in syntaxi occurrat.

Diximus Chrysostomum Homiliarum in Genesim T. 2. p. 375. cursum interceptisse, ut feria quinta in Cæna Domini de Juda proditore ageret. Homiliam vero de Juda proditore aliquot ante annos, ut credere est, jam habuerat, sed illam retractavit, initiumque mutavit, et quædam addidit, ut eam feria quinta in Cæna Domini diceret, quod etiam in aliis homiliis fecisse deprehenditur. Occasione proditoris Judæ dicit, non necessitate hominem ad bonum pertrahi, ipsumque ex libero arbitrio vel bonum vel malum deligere et perpetrare.

Quod in homilia de Juda proditore animadvertimus, id ipsum deprehendimus in concione de Cruce et Latrone, quæ in die Parasceves habitata fuit; nempe Chrysostomum, quam aliquot ante annos habuisse videtur, eandem secundis curis recognitam, et quibusdam in locis, in principio maxime mutatam, eodem recurrente die Parasceves iterum pronuntiasse. Non series modo eadem est, sed etiam verba plerumque; atque Scripturæ loca eodem ipso in utraque ordine locantur. Quæ prior, quæ posterior dicta fuerit, non ita facile est deprehendere. Verum ex iis, quæ num. 5 in utraque dicuntur, aliquid lucis ad rem excutiendam affertur: nam in priore, cuius initium est, σήμερον ὁ Κύριος, sic legitur: «Imitemur itaque et nos Dominum, et pro inimicis precemur: eandem enim cohortationem resumo. Jam quinto die vobis de eodem argumento dissero.» Quæ vero posterior lecturæ sic habet: «Imitemur et nos Dominum, et pro inimicis precemur. Quæ heri monui, eorundem et nunc commonefacio, sciens præclari facti magnitudinem.» Inde vero liquidum esse videtur, posteriorem eam esse, quæ post Homilias in Genesim in Quadragesima habitas die Parasceves dicta fuit: nam in Homiliis in Genesim 50, 51, 52, ne γὰρ quidem de precibus pro inimicis dictum fuit, ideoque in postrema locum mutavit Chrysostomus, et de precibus pro inimicis in homilia præcedenti de Juda proditore tantum loquitur. Vide in Monito ad hanc homiliam T. 2, p. 402.

In die Resurrectionis Domini eodem anno dicta fuit Homilia contra Ebriosos et de Resurrectione. Hanc vero concionem sic memorat Chrysostomus homilia prima in Principium Actorum, quæ eodem ipso anno paulo post Pascha habitata fuit, num. 2: «Non sunt igitur malum divitiæ, sed illegitimus earum usus est malum: et sicut h.

T. 2. p. 422.
6. Januarii.

T. 3. p. 52.

nuper de ebrietate verba faciens, non vinum accusabam; quippe cum omnis creatura Dei bona sit, quæ cum gratiarum actione percipitur; sed malum usum, » etc. Quæ verba cum hac concione mire consonant, maxime vero cum hoc ejusdem loco: « Abstineamus ab ebrietate: non dico hoc, abstinemus a vino, sed ab ebrietate abstinemus. Non vinum efficit ebrietatem; est enim Dei creatura: Dei porro creatura nihil efficit mali; sed voluntas mala efficit ebrietatem », etc. Postquam autem de vero jejunii usu et contra ebrietatem loquutus est, dicit nullam esse personarum distinctionem in participatione mysteriorum: aut etiam se septem dierum spatio quotidie concionaturum esse. In hac porro concione Manuscriptorum ope hiatum magnum sarsimus.

Hanc concionem sequente sunt alie, quarum fortasse quædam interciderunt, si quidem singulis diebus concionatus sit. Inter eas vero, quas paulo post Pascha dixit, numerantur Homiliæ in Principium Actorum, quæ in prius editis longo intervallo separatæ erant, quasque nos, ipso Chrysostomo duce, continenter posuimus, ut ipsa temporis et argumenti ratio postulabat; ita ut assignare in promptu fuerit, quæ sit prima, quæ secunda, quæ tertia, etc. Id vero clare docet ipse Chrysostomus infra in ea, quam tertiam ordine ponimus: ibi enim num. 1 legitur: « Eo sit, ut cum ad quartum jam diem expositionem produxerimus, necdum tamen unam expositionem potuerimus præterire, sed adhuc circa illam versemur. » Et paulo post: « Itaque primo die non esse temere prætereundas inscriptiones dicebam, quo tempore titulum vobis Altaris legi, ac Pauli sapientiam ostendi..... In hoc desiit priori die tota doctrina: post illam secundo die, qui libri illius auctor esset quæsimus, et invenimus Dei gratia Lucam evangelistam: multisque vobis demonstrationibus rem in questione positam probavimus. » Denum clarius paucis interpositis: « Prima igitur die de inscriptione; secunda vero de eo qui librum scripsit; tertia die disserimus apud eos, qui adveniant, de initio Scripturæ: et ostendimus quid sit actum, quid sit miraculum, et quid sit conversatio, quid signum et prodigium ac virtus..... Hodie reliquum inscriptionis operæ pretium est dicamus, et quid significet apostoli nomen ostendamus. »

In prima igitur concione postquam eos carpserrat, qui conventum ecclesie deseruerant, non temere prætereundas esse sacrorum librorum inscriptiones docet, et de inscriptione Altaris, ni-

mirum *Ignoto Deo*, agit, demumque recens illuminatos alloquitur.

Secundam, ubi de auctore libri Actorum ediscerebat, et Lucam esse demonstrabat, reperimus quidem; sed, heu, misere deformatam, et cum spuris intermixtam. Est nempe homilia inscripta *περὶ ἀναλήψεως*, de *Assumptione*, seu *Ascensione* Domini, et Chrysostomo adscripta; ubi quæ prima feruntur, Chrysostomo nostro indigna videntur esse. Sub hæc adjiciuntur alia, quæ cum prioribus non coherere putantur; et licet melioris notæ sint, utrum Chrysostomo sint adscribenda, necne, non ausim affirmare. Sequitur postea pars illa, ubi quibusdam præmissis circa inscriptionem libri Actorum, quæ ad presens institutum apprimè quadrant, de hujus auctore egregie disseritur, et Lucam esse probatur. Hic vero Chrysostomum agnosco; nec dubito quintam ea quæ de inscriptione Actorum, quam ea quæ de hujus libri auctore feruntur, ad eam homiliam pertineant, quam ut secundam ab se dictam hic memorat Chrysostomus. Hinc quæritur in illa, quoties a resurrectione ad Ascensionem usque Dominus Christus apparuerit. Hanc quoque partem Chrysostomi esse puto: reliqua fere omnia quæ in hac longissima homilia habentur, aut inepta, aut Chrysostomo indigna sunt.

Tertia homilia, quam, altera ad calcem rejecta, secundam inscribimus, in Palæa seu veteri ecclesia Antiochena fuit, ea est in qua de inscriptione Actorum agitur, necnon de differentia inter miraculum et actum, additurque vitam cum virtute actam, utiliorem esse signis et miraculis.

Quarta, quam supra memorata de causa tertiam inscribimus, de utilitate lectionis Scripturarum agit, et ut tituli *Actuum Apostolorum* postremam vocem explicet, perquirat quid significet apostoli nomen, dicitque apostolorum dignitatem multo majorem esse, quam magistratuum, imo etiam regum et imperatorum.

Quintam subjungimus eam quæ quarta inscribitur; in qua quærit Chrysostomus cur Acta in Pentecoste legantur: ex ejus vero dictis arguitur, quatuor aliis esse subnectendam.

Post quinque illas in Inscriptione Actorum homilias Chrysostomus conciones de Mutatione nominum variis sub titulis habuit. Id vero deserte narrat in prima hujus argumenti, cujus inscriptio sic habet: *Saulus adhuc spirans inarum* etc.: ubi sic ait num. 3: « Totum igitur debitum inscriptionis vobis persolvimus, inscriptionis, inquam, Actuum Apostolicorum. Ut ergo initium

T. 3. p. 47.
Homiliæ
in Principium Actorum.

Vid. nitum
p. 707.

Hom.
Mut.
num.

libri attingeremus ordo exigebat, ac doceremus quid hoc sibi velit : *Primum quidem sermonem fecimus de omnibus*, o *Theophile*, *quæ cepit Jesus facere ac docere*. Verumtamen non sinit Paulus ut hanc seriem ordinis sequar, sed ad se suaque recte facta linguam nostram invitat. Cupio namque videre illum introductum Damascus, non ferrea catena, sed Dominica voce vinctum » Hic vides post Homilias in Principium Actorum institutam concionem : vides item ejus argumentum. Habitam item hanc, de qua nunc agimus, antequam tempus Paschale dilaberetur, aperte narrat num. 4 : « Nam si, dum solam vobis (ait) inscriptionem legimus et enarramus, dimidium solemnitatis consumsimus; si ab exordio initio facto in ipsum libri pelagus orationem immittere cepissemus, quantum, quæso, temporis impendissemus, ut ad illas de Paulo narrationes perveniremus ! » Et postea num. 5 non obscure significat illam homiliam, quæ nulla intermedia præcesserat, esse quintam in Principium Actorum, in qua queritur cur Acta Apostolorum in Pentecoste legantur. Hic namque sanctus doctor talia fatetur : « Nonne in priore vobis collecta dicebam ea miracula, quæ crucem sequuta sunt, iis majora, quæ ipsam præcesserant exstitisse? nonne id ostendi vobis et ex miraculis et ex discipulorum benevolentia; et quo pacto antea quidem Christus imperans mortuos suscitabat, postea vero servorum ejus umbra idipsum præstabat »? etc. Quæ omnia discrete narrantur in illa quinta homilia in Principium Actorum num. 7. Qui vero fuerint illi *πρόεδροι*, sive præsides, qui tum in hujus, tum in sequentis homiliæ sine memorantur, hic disquirendum. Præsules utique illos, qui hisce concionibus aderant, non alios fuisse puto, quam episcopos vicinos Syriæ vel Phœniciæ, qui alibi quoque Chrysostomi concioni interfuisse memorantur, ut videbimus. Cum enim Antiochia metropolis esset, nihil dubium est quin episcoporum multi vicinæ regionis, sive negotiorum causa, sive desiderio audiendi Chrysostomi, cujus eloquentiæ fama volabat, in metropolim suam se conferrent.

Die insequente post habitam concionem in illud, *Paulus autem adhuc spirans minarum*, etc. illam concionem habuit, quæ inscribitur, de *Nominum mutatione*. Quod argumentum ille in fine præcedentis homiliæ cæperat, hac proposita quæstione, cur Paulo, cur Petro, cur aliis in Veteri Testamento mutatum nomen fuerit. Id enim ipse narrat num. 2 : « Neque enim (ait) de rebus trivialibus quæstionem habemus hodie, sed de re

quæ cepit quidem hesterno die proponi, non potuit autem solutio quæstionis afferri, propter eorum multitudinem quæ fuerant in medium prolata. Quid illud porro est? De nominum impositione quæstio erat, quæ Deus sanctis imposuit. » Et quibusdam interpositis : « Pauli facinora narrare cupiebamus, jamque historiæ attingeramus exordium, et his verbis conceptum narrationis initium invenimus : *Saulus autem adhuc spirans minas et cædem in discipulos Domini*, continuo turba vit nos mutatio nominis » : et cætera de nominum mutatione, quæ pluribus ille prosequitur : ita ut hæc concio sit ceu complementum præcedentis.

Hanc homiliam sequutus est sermo, qui post T. 4 p. 687. Homilias in *Genesis* nonus numeratur, ubi duæ illæ de quibus modo egimus homiliæ memorantur, et de Mutatione nominis Abrahæ, deque aliorum nominum prioriorum, quæ in Veteri Testamento sunt, significatione tractatur. In hoc sermone, perinde atque in præcedentibus homiliis, longo præmio usus est Chrysostomus. Hinc querimoniæ populi Antiocheni, ob nimiam proemiorum prolixitatem. Cujus querimoniæ occasione, paucis elapsis diebus illam de ferendis Reprehensionibus homiliam habuit, quam nos in serie homiliarum de Nominum mutatione tertiam ponimus, quia ipsa licet in prius editis distracta et procul ab aliis posita, sese prodit hoc ordine ponendam esse num. 3 his verbis : « De Paulo autem sermo nobis nuper erat, quando de nominibus disserebamus, quærebamusque cur aliquando Saulus, postea vero Paulus vocatus fuerit. Inde vero digressi sumus ad veterem historiam, omnes qui alia nomina habuerant examinavimus. » Pergit etiam in hac concione, ac disquirat cur Paulo nomen mutatum sit, et cur non statim ab ejus conversione : sed non modico post illam tempore excepit homilia in illud, *Paulus vocatus*, in cujus medio idem ipsum tangit argumentum, et tres priores homilias commemorat his verbis : « Nam si recordamini, tres integros dies de solo hoc nomine disseruisse me scitis, cum causas afferrem, ob quas, cum Saulus antea vocaretur, Paulus deinde vocatus est, et quam ob rem non statim ad fidem conversus hanc appellationem accepit, sed ad multum tempus nomen retinuit, quod illi parentes imposuerant. » Quibus tres hæc priores de Nominum mutatione homilias ita discrete commemorat, ut nulla supersit adversum suspicandi causa. Hæc porro quatuor homiliæ in prius editis ita distractæ, et, ut ita dicam, dissipatæ erant, ut nonnisi cum ingenti labore posset earum series

internosci, quemadmodum et precedentes aliae in Actorum inscriptionem. Quanto autem id lectorem dispendio acciderit, notunt ii, qui vel primoribus labris rem ecclesiasticam literariam attigerunt.

Homiliae de Penitentia. Homiliae de Penitentia post annum 395 cum Tillemontio ex levi conjectura ponimus. Tanta autem est in eorum ordine perturbatio, ut difficile sit dicere quae prima, quae secunda, quae tertia habita fuerit. Sed ad Monitum in easdem mittimus, ubi haec profacultate discussimus. Homilia tamen quarta, cujus initium οἱ ποιμένες τὰ πρόβατα, jure quartae nomine insignitur : quandoquidem Chrysostomus initio dicit se jam quarta vice et die de penitentia agere. Sed cave putes perinde certum esse eam, tres illas quas priores posuimus, aut aliquam ex illis sequatur esse. Planum est tres, ante hanc quartam, de penitentia homiliae dictas fuisse, sed hasne tres, quas praemisimus, an alias, ignotum prorsus est. Antiochiæ autem pronuntiatae fuisse suadent haec verba num. 2 :

« Quandoquidem nos cum exagitabamur, vexati fame, peste, grandine, siccitate, incendiis, hostium incursione, nonne quotidie ecclesia multitudine convenientium angustabatur?..... Postquam autem Deus iram deposuit, atque post tantos fluctus procellam abegit, ad pristinos iterum mores reversi sumus. Atqui in ipso tentationum tempore haec praedicare et testificari non desistebam.» Illic longam calamitatum seriem memorat, quibus praesens ipse erat, et concionabatur : quae omnia nonnisi ad tempus, quo Antiochiæ presbyter erat, quadrare possunt. Hostium vero incursus putat Tillemontius esse invasionem illam Hunnorum, quae anno 395 contigit : quod sat quidem verisimile videtur. Ut ut vero est, hanc in ultimos, quibus Antiochiæ concionatus est, annos opportunè rejicimus.

Quinta, cujus initium, χαίρομαι σήμερον ἡμῖν ἡ πανήγυρις, est pulcherrima, quam περὶ νηστείας, de jejuniis, inscripsit Savilius. Et est quidem de jejuniis, sed praecipue de penitentia, quae quo pacto cum aliis cohaereat deprehendi nullo modo potest. Antiochiæ vero habitam fuisse indicat Chrysostomus, cum monachorum in montibus proxime degentium exemplum considerandum offert, ut solet in concionibus Antiochiæ habitis.

Sexta, cujus initium, ὡς τερπνὰ τῆς πνευματικῆς, de jejuniis maxime agit : an vero Antiochiæ, an Constantinopoli habita fuerit, nullo, ut videtur, modo deprehendi potest. Homiliae illas duas in Psalmum quinquagesimum, quae in quinto Tomo

locum habent, putant quidam concionibus de Penitentia adjungendas esse : at, ut suo loco dicitur, cum illis cohaerere posse non videntur.

Tres sequentes homiliae, nempe septima, octava et nona, non pares γυναικείας notas praestant se ferunt. Stylus a Chrysostomi elegantia non parum recedit. Quamobrem non sine aliquo scrupulo eas inter germana Chrysostomi opera relinquimus ; 121 nec tamen ab illis sejungendas esse duximus, quoniam, ut jam alibi monuimus, in dicendi genere non semper sibi constat S. doctor. Alias insuper Chrysostomi de Penitentia homiliae habemus, quas utpote spurias in Appendicem ablegavimus.

Innumeras Antiochiæ habuit conciones Chrysostomus, quarum magna pars edita fuit, et novae interdum a tenebris eruantur. Ex editis vero quarundam annuum quo dictae fuerunt indicavimus vel ex certis notis, vel ex conjectura tantum : ceterarum autem, quae longe majori numero sunt, annum ne conjectura quidem assequi possumus. De his porro jam agendum nobis est.

Et primo quidem de Pauli encomiis seu sermonibus septem, quos omnino memorare videtur in Homilia in Kalendas, ubi sic habet paulo post initium. « Nuper igitur, cum beatum Paulum encomiis celebraremus, sic exultavistis, ac si ipsum praesentem vidissetis..... Volebam autem in idem argumentum hodie descendere; sed ad alia quaedam, quae magis urgent, oratio nostra provelitur; in quibus a tota hodie civitate peccatur. Eos enim, qui encomia Pauli audire cupiunt, prius virtutis Pauli æmulos esse oportet, et hujusmodi concione dignos.» Illic vides conciones in Paulum tum jam habitas, tum post habendas memorari, quarum argumentum erant encomia Pauli. Et tamen Hermantius opinatus est, illud Pauli encomium in Homilia de Petitione filiorum Zebedaei num. 3, ubi obiter Pauli laudes attingit Chrysostomus. Tillemontius vero, rejecta Hermantii opinione, putat homiliam in concione de Kalendis memoratam eam esse, cujus titulus, *Quales ducentae sint uxores*, ubi Paulus identidem laudatur. Verum, ut ex superius allatis verbis liquet, non agitur ibi de laudibus Pauli, quas concionibus suis, cujuslibet tandem argumenti sint, passim obiterque interserit Chrysostomus, quod sapissime sane contingit; sed de concionibus plurimis, quarum argumentum erant encomia Pauli; *Ad eandem*, inquit, *rursus hypothesein descendere volebam*; id est, rursus de Pauli lau-

En
Pauli
stoli.

bus concionari volebam : quo quid aliud, quæso, indicari possit, quam sermones de Paulo apostolo, de quibus nunc agimus?

Ut certum est has conciones Antiochiæ dictas fuisse (nam id aperte indicat Chrysostomus homilia quarta de Pauli laudibus, ubi de templo Apollinis in suburbio Daphnes a fulmine tacto verba facit) : ita de anno, quo hæc concionatus est, nihil vel certum vel admodum probabile statui potest. Eodem autem, quo Homiliæ in Kalendas, anno hæc conciones habitæ sunt, atque ut Chrysostomus ait, Homiliæ in Kalendas Januarii, Eucomia seu sermones in Paulum interceperunt : ita ut ex sermonibus in Paulum, quidam Januarii mensem præcesserint, quidam in mense Januario habiti fuerint. Hos autem in Paulum sermones Anianus Pelagianus Latine convertit, putans illos hæresi suæ favere : qua de re pluribus egimus in *Monito* p. 475. In his porro homiliis septem sive orationibus Paulum, quem in toto operum suorum decursu quavis data occasione celebrat, confertim laudibus extollit : illum cum sanctis Veteris et Novi Testamenti confert, nullum dicit fuisse tot arcanorum consortem. Uno verbo, hæc Pauli encomia eorum omnium compendium esse jure dixeris, quæ Commentariis in Acta et in Epistolas Pauli de tanti apostoli præstantia et virtute prædicat.

Intercepta igitur Homiliarum in Paulum serie, Chrysostomus Homiliam in Kalendas habuit. Hic vero Kalendæ Januarii memorantur, qua die annus incipiebatur apud Romanos, et ξένια, seu munuscula, amicis cognatisque offerebantur. Mos tunc erat convivia celebrare, aliaque publicæ lætitiæ signa dare, ubi plerumque dissolutæ plebis gesta, superstitiosas observationes, aliaque id genus videre erat. Qua de re auditores suos carpit Chrysostomus. Libanius porro opusculum edidit in Kalendas inscriptum, ubi quo ritu Kalendæ fierent minutatim describit, atque unam eandemque celebritatem per totum Romanum imperium illa die agi. Itaque de die et mense nulla videtur quæstio moveri posse ; secus autem de anno, quem ne conjecturis quidem probabiliter assignari posse putamus.

Homilias de Lazaro qua anni tempestate habuerit Chrysostomus ipse declarat ; imo etiam qua die primam dixerit enuntiat in ipso primæ concionis titulo : *Homilia postridie Kalendas Antiochiæ habita, de iis qui inebriantur, deque iis qui commeant ad cauponas, quique choreas ducunt per civitatem, quod non oportet*

teat præceptorem desperare de discipulis, etiamsi in præsens non obtemperent : postremo de Lazaro mendico ac de divite ; tum etiam in concionis principio ipsam diem assignat : Hæsterna die, cum esset festum satanæ, fecistis festum Spiritus. Unde inferas primam illam de Lazaro concionem dictam fuisse secundo Januarii die, post festum Saturnalia, quod vere festum satanæ erat, ubi temulentia, tripudiis, saltationibus, comessionibus, aliisque ex Bacchico furore consequentibus operam dabat pars maxima civitatis ; videturque eodem anno habita quo homilia superior in Kalendas, quando ut dissolutos mores compesceret, strenue contra *satanicam* hanc consuetudinem concionatus est. De anno autem, quo hæc homiliæ habitæ fuere, ne probabilis quidem ratio quidquam statuere possumus.

Has vero conciones continenter habuit, paucis interpositis inter singulas diebus, quibus fortasse diebus eas quæ de S. Paulo supererant absolvit. In secunda, quam paucis post primam diebus habuit, statim dicit, primum virtutis gradu esse alterius virtuti applaudere. Hinc malam quorundam opinionem de medio tollere satagit : erant enim quidam qui putarent animas violenta morte decedendum fieri dæmonas. Postea de Lazaro et de divite verba facit, atque raptorem computandum esse divitem, qui partem honorum non impertit.

In tertia hortatur ad lectionem Scripturæ sacræ, atque ex frequenti ejusmodi lectione mentem aperiri ad majorem ejus intelligentiam. Scripturæ vero sacræ ignorantiam hæreses peperisse, ac postquam de adversis patienter ferendis multa dixit, orationem claudit.

Post hæc aliquanto tempore sermones de Lazaro intermisit, primum ut S. Babylæ episcopi Antiocheni et martyris ; deinde vero ut sanctorum Juventini et Maximini martyrum encomia celebraret. Qua in re ipso Chrysostomo duce loquimur : ait enim ille sub initium homiliæ quartæ de Lazaro : « Verum non existimavimus esse tutum S. Babylæ et bigæ SS. martyrum, » qui post illam homiliam occurrerunt, « præclara gesta præterire. » Quibus consonat concionis in S. Babylam exordium : « Volebam equidem hodierno die debitum reddere, quod nuper vobis, cum hic essem, promisi : sed quid faciam ? B. Babylas interveniens apparuit, et ad seipsum nos vocavit. » Bigæ autem martyrum, qui post sanctum Babylam Homilias de Lazaro interceperunt, sunt sanctus

T. 2. p. 579.

122

T. 2. p. 579

Juventinus et S. Maximinus, qui Antiochiæ passi fuerant, et quorum homilia sic incipit : « Nuper B. Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat : hodie par SS. militum in acie exercitum Christi constituit. Nuper quadriga martyrum, hodie biga. » Concionem itaque, post tertiam de Lazaro homiliam habuit, de S. Babyla, qui episcopus Antiochenus cum esset, martyrium pro Christo passus est. Ejus historiam refert Chrysostomus; maxime vero in libro illo, quem de Martyre Babyla contra Julianum Apostatam scripsit, tibi multum differt ab Eusebio Cæsariensi, ut supra diximus : ex rumore namque vulgi loquens concionator, quædam refert a rei veritate aliena : sed longe accuratius, cum de Reliquiarum ejus translatione sermonem habet.

Nuper, inquit, *πρόην*, non autem, *heri*, ut ab interprete deceptus Tillemontius posuit. Sed negotium facessere videtur id, quod in postremo exordio dicit : *Nuper B. Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat* : in hac enim concione ne γὰρ quidem de tribus pueris legitur. Verum, ut initio homiliæ dicitur, non Chrysostomus solus, sed cum alii seniores, tum episcopus ipse Flavianus eodem die concionati sunt. « Hæc et alia, » inquit, « senioribus commemoranda doctoribus, et communi patri nostro relinquemus : res enim antiquiores præclare vobis a senibus possunt narrari : quæ vero non ita pridem ac nostra ætate sunt gesta, vobis juvenis ego narrabo, quæ nimirum post obitum, post exsequis martyris, ac dum in suburbio moraretur, acciderunt. » Hæc de S. Babyla sibi enarranda proposuit Chrysostomus, cætera communi patri et senioribus commemoranda reliquit. Nam ut cæteris locum et tempus daret, concionem de sancto Babyla breviorē habuit, quam solebat : verisimileque est aliquem ex iis, qui post illum concionati sunt, de tribus pueris verba fecisse. Eodem igitur anno habita est hæc concio, quo Homiliæ in Lazarum; et quidem mense Januario, scilicet vigesima quarta ejusdem mensis, ut videtur, qua die Martyrologia omnia festum S. Babylæ indicant. Qui vero fuerit annus ille, non ita facile est deprehendere. Tillemontius annum assignat 587. Ejus calculum excussimus, levissimisque conjecturis fultum esse probavimus in Monito ad Homiliam in Kalendas, quæ Homiliam primam de Lazaro uno die præcessit. Ibi vide sis, necnon in Monito ad Homiliam de Lazaro.

Hanc paucis interpositis diebus, ut supra probatum est, sequuta est Homilia in sanctos Juven-

tinum et Maximinum martyres Antiochenos, qui cum sub Juliano Apostata comprehensi et in carcerem trusi, diis sacrificia offerre nollent, ejus jussu capite truncati sunt. Ex hujus porro concionis verbis, ubi dicitur *πρόην*, *nuper*, concionem de S. Babyla dictam fuisse, quia vetus interpres Latinus illud *πρόην* *heri*, male verterat, ii qui Martyrologiis operam dederunt in vigesimam quintam Februarii horum martyrum diem festum conferunt, licet his in hac homilia se *πρόην*, *nuper*, non autem hesternam diē de S. Babyla se verba fecisse dicat : cujus festum incidit in 24 Januarii. Inde mos obtinuit, ut diē festum S. Babylæ insequente, SS. Juventini et Maximini in memoriam enuntient : non ex Græcorum Menæis id mutuati, siquidem, ut notat optime Bollandus, nulla in Menæis, Menologiis aliisque fastis Græcorum, SS. Juventini et Maximini exstat memoria; sed, ut diximus, ex veteris interpretis lapsu in Martyrologiis eratū est.

Post hæc encomia ejusdem parabolæ argumentum resumpsit, et quartam de Lazaro concionem T. 1. 1. habuit : dicit autem sub initium ex hac parabola magnos percipi posse fructus. Deinde vero probat animæ immortalitatem, atque conscientie nostræ tribunal esse incorruptum, atque ex æternis et calamitatibus illustrari mentem, et consuetam morali adhortatione claudit concionem.

Homiliam in illud, *De dormientibus nolo vos* T. 1. 2. *ignorare*, post quatuor illas de Lazaro homilias habita fuit, ut ipse initio dicit, et in hac etiam de Lazaro identidem agit. Quapropter post Homilias de Lazaro et temporis et argumenti causa in hac editione posita fuit.

Postquam terræ motus Antiochiam subagitaverat, aliam habuit homiliam Chrysostomus, quæ in Terræ motum et Divitem et Lazarum inscribi T. 1. 3. tur, ideoque illam inter Homilias de Lazaro sextam consignamus. Hanc concionem Hieronimus in annum 587 conferendam putavit, quoniam illo anno terræ motus Antiochiæ fuit. Verum adeo frequentes Antiochiæ terræ motus erant, ut in Monito ad hanc concionem probavimus, ut hinc annum quo habita homilia fuit consignare non liceat.

Homiliam de Viduis paucis diebus post Homiliam de dormientibus pronuntiatam fuisse, ipse Chrysostomus in principio refert, cum ait, eam multam habere cognitionem cum præcedenti : « Hoc enim illud est, » inquit, « quod nuper dicebatur, *De dormientibus autem nolo vos ignorare, fratres*; et de resurrectione multa tum a

nobis sunt dicta. » Ita ut certum videatur hanc dictam fuisse paucis post illam quam de Resurrectione et de Lazaro quintam inscripsimus; imo fortassis ante sextam de Resurrectione et de Lazaro. Hanc cum illis de Lazaro et aliis ejusdem temporis, quæ undecim numero sunt, confert Tillemontius in anni 386 initium: contra quam temporis notam non pauca diximus, aliud autem argumentum prioribus adjicimus. Certum est Chrysostomum anno ineunte 387 non paucos habuisse sermones de ἑυαγγελίῳ et contra Anomæos; nec minus certum, solere Chrysostomum præteritarum concionum meminisse, cujus rei exempla passim vidimus: an vero contingere potuit, ut vigente illa contra Anomæos disceptatione, in nulla harumce novem homiliarum, quæ sine dubio, si eodem anno et mense habitæ fuerint, inter Homilias contra Anomæos intermixtæ fuerint, vel minimam haberi hujus controversiæ mentionem? Hac mihi nova suborta dubitandi causa animi pendeo, donec quid certius emergat.

Septimam de Lazaro ponimus homiliam quæ inscribitur, « *Adversus eos, qui ad circenses ludos pergunt, et in illum Evangelii locum*: Intrate per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam: et *versus finem, in Divitem et in Lazarum.* » Hanc vero concionem in serie homiliarum de Lazaro esse ponendam docet ipse Chrysostomus num. 5: « Unum igitur ex iis, qui per angustam et arctam viam incesserunt, vobis in medium proferentes, eorum quæ a Domino dicta sunt veritatem ostendamus, et eadem rursus Domini parabola utamur. » Et paucis interpositis, eos eadem parabola jam imbutos declarans, sic pergit: « Ac scio equidem vos, homines perspicaces, jam quod dicturus sum intelligere; nihilominus tamen a nobis dici necesse est. » Et postea de divite et Lazaro pluribus agit. Demum num. 5, postquam Lazari mortem cum divitis obitu contulerat: « Lubenter enim », ait, « hanc rem sæpe verso, ut nemo ex illis, qui egestate vel morbis et fame premuntur, se contemnunt, et seipsam miserum arbitretur, sed patienter », etc. Ex quibus perspicuum est hanc paulo post homilias illas quatuor de Lazaro pronuntiata fuisse. Quamobrem in nonnullis Codicibus Mss. inter Homilias de Lazaro ponitur, et in Colbertino 364 post quatuor illas priores de Lazaro locatur, et inscribitur Quinta de Lazaro, atque Homilia in illud, *Nolo vos ignorare de dormientibus*, inscribitur Sexta de Lazaro. Ve-

rum hanc postremam de Ludis circensibus, illa de Dormientibus præcessit, ut ipsa homilia illius prima verba indicant: *Dies quatuor in explicanda vobis Lazari parabola consumimus*, etc. Igitur Antiochiæ continenter post conciones de Lazaro hanc habuit homiliam, ubi primum contra illos agit, qui circenses ludos frequentabant, et postea ad consuetam de Lazaro et divite parabolam deflectit.

Hactenus tempus quo conciones singulas Antiochiæ habuit Chrysostomus assignavimus, modo certis, modo dubiis indiciiis. Cæteras vero quas edidimus, quasque Antiochiæ, sine ulla probabili anni nota, habuisse putamus, hic continenter apponemus, illo ordine quo in hac editione feruntur.

Homiliam primam in Pentecosten ne conjectura quidem dicere possumus quo anno habita fuerit, ut in Monito ad eandem probavimus. In ea vero non parvam nobis difficultatem affert in enumerandis majoribus festivitatibus, quas sub initium primæ in Pentecosten homiliæ sic commemorat. Primam dicit Epiphaniam, secundam Pascha, tertiam Pentecosten. Queritur vero cur Natalem Christi diem omiserit, quem ipse 25 Decembris celebrari jam dixit, et in quo, ut supra diximus, concionem habuit. Dicit forte possit, quia festum Natalis Christi a paucissimis annis Antiochiæ celebrabatur die 25 Decembris, cum antea una Epiphaniæ solemnitas, die sexta Januarii et Natali Christi, et magorum adorationi, et Christi baptismo deputata esset, hic secundum veterem solemnitates numerandi consuetudinem a Chrysostomo Epiphaniam memorari, diemque Natalem taceri. Hic nimirum receptus ab ævo recensendimos fuisse videtur apud Antiochenos, ut tres insigniores solemnitates dicerent, Epiphaniam, Pascha et Pentecosten: Natalem vero Domini diem, quia nuper inductus fuerat, ut jam vidimus, in hoc numero nondum ponerent, quia antea cum Epiphania celebrabatur.

Secunda etiam de Pentecoste homilia nullam præ se fert temporis notam. In hac porro Pentecosten vocat Chrysostomus *metropolim festum*, quia videlicet, ut ibidem adjicit, fructum illa Dominicæ promissionis affert. Non pauca contra Pneumatomachos disserit, qui Spiritus sancti majestatem ac divinitatem impetebant: ac postquam de fructibus Spiritus sancti multa protulit, finem dicendi facit.

Antiochiæ item incerto anno concionem habuit de S. Pelagia martyre Antiochena, quæ cum

Homilia
in Penteco-
ste 1.
T. 2. p. 156.

Conciones
alio.
T. 2. p. 157.

Christianæ fidei causa a militibus abducenda esset, ne virginitati suæ vis inferretur, sese præcipitem dedit, et sic mortem sibi conscivit. De qua sancta virgine multa memorantur in Monito ibidem, quæ non sunt præsentis instituti.

T. 2 p. 592.

In sanctum quoque Ignatium Θεοφόρον, sive Deiferum, Antiochiæ episcopum et martyrem, concionem habuit Chrysostomus, paucis post concionem in S. Pelagiam diebus: de anno autem ne conjectura quidem statuere quidpiam possumus. Festum S. Ignatii celebratur apud nos prima Februarii, apud Græcos autem vigesima die Decembris; quia vero in Mss. etiam antiquissimis notatur ea ipsa dies vigesima Decembris, verisimile videtur illa die habitam fuisse hanc concionem, non autem 17 Decembris, qua die translatio ejus celebratur in Ecclesia Romana, ut recte notat Fronto Ducaeus, qui tres ejus translationes commemorat; primam Roma Antiochiam, ut putabant discipuli ejus, qui Acta scripserant, quando nempe reliquiæ ejus translatae sunt: nam Chrysostomo in hac homilia ac Hieronymo testibus, ossa ejus Antiochiæ quiescebant, et quidem extra portam Daphniticam in cœmeterio, inquit Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis. Secunda translatio imperante Theodosio II facta est, cum ejus jussu ex cœmeterio in templum Fortunæ ejus ossa translata sunt, et templum olim dæmonibus dicatum, martyri consecratum est, inquit Evagrius. Tertiam translationem Antiochia Romani memorat Martyrologium Romanum, cum in ecclesia S. Clementis recondita sunt. In hac vero concione Chrysostomus Ignatium ait feris objectum quinque coronas meruisse; dicit insuper Antiochiæ ducenta hominum millia esse.

174
T. 6. p. 157.

Aliquam concionum Antiochiæ habitarem seriem nobis indicat ipse Chrysostomus sermone primo de verbis Jeremiæ, cum ait n. 4: « Propterea de Petro et Paulo nuper disseruissimus, et de exorta inter ipsos Antiochiæ controversia, pugnamque illam, quæ inter eos esse videbatur, pace quavis utiliore vobis ostendissemus, cumque ad præruptam et asperam vos illam viam deduxissemus, ad aliud argumentum vos traduximus, dum beati Eustathii præconia sermone complexi sumus, et post illum generosi martyris Romani laudes percurrimus, cum illustris nobis factum est theatrum, amplior applausus et major strepitus acclamantium. »

Conciones
alior.
T. 3 p. 331. Quam post lectionem Epistolæ ad Galatas Antio-

chiæ habuit Chrysostomus in illud, *In faciem Petro restiti*. Veritus enim ne tantilla, quæ hic apparet inter Petrum et Paulum, Ecclesiæ columnas, dissensio piorum animos perturbaret, longa locum illum oratione explanare nititur. Statim explicat quanta hinc incommoda sequantur, si vere et obijcendi animo, plurimis præsentibus, apostolorum coryphæum Paulus sit adortus. Hinc duas circa hunc locum sententias aperit statuque refutat: quarum prior est, Petrum, de quo hic agitur, non apostolorum principem, sed alium esse cognominem; altera statuit veram esse reprehensionem, nec simulate factam. Deinde vero suam ille profert opinionem: nempe apostolos Petrum et Paulum ad hanc piam simulationem paratos meditadosque venisse, exque pacto et convenio inter ambos inito; tum se a gentibus segregasse Petrum, ne in Judæorum offensionem occurreret, tum Paulum ei in faciem restitisse, illo non reluctante, quia amborum ea mens erat, ut legis jugum gentibus non imponeretur. Cæterum Chrysostomi opinio, quæ ab Origene manasse creditur, ab Hieronymo primum propagata, ab Augustino refutata est, asserente veram nec simulatam fuisse Pauli reprehensionem, ita ut ejus argumentis cederet ipse Hieronymus. Non desunt tamen qui primam sententiam, quæ Petrum ab apostolo alium asserit, nec qui secundam a Chrysostomo oppugnatam hodieque defendant.

Hanc concionem excepit Homilia in S. Eustathium Antiochenum episcopum, qui ab Arianis, quæis admodum infestus erat, abdicatus, et eorum opera in exilium amandatus fuerat. De loco exilii non una est sententia; Hieronymo, qui dicit ipsum Trajanopolim in Thracia ablegatum fuisse, favet Chrysostomus, qui ait ejus corpus in Thracia esse. Alia plurima de Eustathio diximus in Monito ad hanc concionem, ubi vide sis. In ejus autem abdicatione tota pene seditione conflagravit Antiochia. Armatis enim utrimque partibus, adscitisque militibus, omnia erant ad pugnam et horrendam cladem parata; ventumque fuisset ad gladios, nisi supervenientes Imperatoris literæ plebem compescuissent. Tamenque Ariani suæ sectæ hominem episcopum constituerunt. Deinde, quæ Catholicis in duas et ipsi partes divisi sunt: quæ omnia jam diximus supra et in eodem Monito.

Post Homiliam in S. Eustathium Chrysostomus T. 2. p. 157. Encomium in S. Romanum Antiochenum Martyrem protulit, de quo nonnulla sunt in dubium vocata, quæ in Monito expenduntur. Roma-

nus ille est, qui postquam lingua amputata ipsi fuit, ut antea loquebatur. Altera in S. Romanum homilia ibidem sequitur, cujus stylus Chrysostomi dicendi generi tam absimilis videtur, ut vix credi possit esse S. doctoris opus : omnia tropis exclamationibusque redundant, et nescio quid peregrinum olent. Quare crederem potius esse cujusdam presbyteri Antiocheni, qui sub Flaviano alternas cum Chrysostomo concionandi partes ageret, id quod frequentissime accidebat illo tempore; ita ut duæ tresve conciones eodem die continenter dicerentur.

Chrysostomo duce, ut supra dictum est, post Homiliam in S. Romanum martyrem, ponimus .6.p.157. concionem in illud Jeremiæ : *Domine, non est in homine via ejus, neque homo ibit, et dirigit gressum suum.* Quo loco et plerisque aliis in Scriptura sacra similibus abutebantur multi, qui dicebant non ex voluntate et arbitrio nostro pendere ut vel bonum vel malum agamus. Hos vehementer increpat Chrysostomus, affirmatque penes arbitrium nostrum esse vel bonum vel malum agere; non quod ad bonum agendum non egeamus gratia Dei; nam ut alibi sæpe dicit, volenti semper adest gratia Dei, nec qui peccat, gratiæ defectum potest umquam in excusationem obtinere.

Has sequuntur tres de Maccabæis conciones, quæ nullam præ se ferunt anni notam. Prior matrem præsertim Maccabæorum a constantia animique robore plurimum commendat. Secunda, die insequenti habita, septimum junioremque ex Maccabæis laudibus exornat, matre quoque identidem in laudum partem vocata. Hanc breviorē Chrysostomus homiliam pronuntiavit; « ut pluribus », inquit, « illi laudibus a communi doctore cumularentur », nempe a Flaviano episcopo, qui post Chrysostomum concionaturus erat. Tertia omnium brevissima in Maccabæos homilia, a nonnullis in *ὁσις* suspiciōnem vocatur, nec injuria : nam olet certe peregrinum. Styli genus strigosum est; omnia quasi in transcurso dicuntur. Neque tamen eam loco movendam esse putavi : satis enim erit scrupulum indicasse, ne quis eam ut certum S. doctoris fetum habeat. Quid vero, si dicamus banc homiliam, quæ sane brevissima est, illam esse quam Flavianum episcopum mox pronuntiaturum esse dicebat supra Chrysostomus? Certe nihil video, quod nos ab hac opinione dimovere possit

Conciones in Maccabæos sequi debet Homilia de S. Martyribus Antiochiæ habita : nam num. 1 .2.p.69.

innuit ille se hanc pronuntiasse paulo post Maccabæorum solemnitatem, quando Flavianus episcopus martyrum festum ruri celebraturus abscessit, atque Chrysostomo in ipsa urbe concionandi provinciam reliquit. In hac autem homilia de martyrum virtute egregie disserit S. doctor : muta eorum ossa plus ad salutem, ad compunctionem, ad poenitentiam conferre dicit, quam doctorum quorumlibet verba admonitionesque. Hinc transit ad eos qui mysteria indigne participant, edicitque illos non secus plectendos esse, quam eos qui Dominum crucifixerunt. Permulti vero post hanc habitam concionem dicti illius acerbiter non ferentes, indignabantur et excandescant : *Avocas nos*, inquebant, *a sacra mensa, et a communione repellis.* Quare permotus Chrysostomus, pulcherrimam illam orationem habuit, quæ inscribitur, *Non esse ad gratiam concionandum* : T.2.p.658. qua probat rem esse periculi plenam tum prædicanti, tum audientibus, si ad gratiam ille concionetur : plurimaque dicit alia ad concionatorum et ad auditorum officium spectantia. Etsi vero hæc homilia ad panegyricos sanctorum sermones non pertinet, non licuit eam a præcedenti concione disjungere, quia ceptam de indigne communicantibus hypothesim, ea quam diximus occasione ductus hic prosequitur. Quo anno utramque habuerit homiliam Chrysostomus, incertum omnino est : hoc unum ex secunda homilia, cui titulus, *Non esse ad gratiam concionandum*, expiscari posse videmur, nempe habitam utramque fuisse post Homilias de Lazaro. Dicit enim S. doctor num. 5 de Lazaro loquens : « Et quid opus est parabolam totam percurrere? quippe nostis historiam omnem; crudelitatem divitis, quo pacto mendicum participem mensæ non faceret : egestatem illius ac famem, cum qua perpetuo conflictabatur. » Quæ sane videntur post sermones de Lazaro dicta, licet id affirmare non ausim. Quo autem anno sermones de Lazaro dicti fuerint, pariter incertum est, ut vidimus supra.

Brevem aliam in sanctos Martyres habuit concionem, T.2.p.667. cujus annum assignare non possumus. Hæc autem in agro Antiocheno dicta fuit, quo confluebant ex civitate multi, sed postquam et cultum martyribus exhibuerant, et conciones audierant, ad popinas et computationes divertebant. Qua de re acriter in eos invehitur sanctus Doctor. « Perpende », inquit, « quam ridiculum sit, post ejusmodi conventum, post vigiliis, post sacrarum auditionem Scripturarum, post divinorum participationem mysteriorum, et post spiritalem lac-

gitionem, virum aut mulierem totos dies in popinis transigentes videri.»

T. 2. p. 670. Homilium in S. Julianum martyrem Cilicem, qui pro Christo cervicem dederat, habuit Chrysostomus Antiochiæ, ut exploratum est, tum ex iis quæ de Daphnes suburbio, deque comensationibus atque tripudiis ibidem haberi solitis commemorat; tum etiam quia ejusdem sancti Reliquiæ Antiochiam translatae fuerant: eratque eadem in urbe ecclesia, ejusdem sancti nomine consecrata, quæ in historia Ecclesiastica non infrequenter memoratur. De anno autem quo hanc dixit concionem, nihil expiscari potuimus.

T. 2. p. 680. Circa Homilium in sanctum Barlaamum martyrem notat Fronto Ducæus in Dialogio quodam Græcorum manuscripto ad diem 16 Novembris annuntiarî festum S. Barlaami martyris, ut et in Martyrologio Romano. Alia vero Græcorum Menologia hoc festum ad decimam nonam Novembris referunt. Sed longe alia anni tempestate ea solemnitas Chrysostomi tempore celebrabatur. Nam Homilia in illud apostoli di-

T. 3. p. 228. ctum, *Nolo vos ignorare, fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt*, etc.: quæ homilia die festum S. Barlaami insequente habita est, ut ibidem ait Chrysostomus: diserte dicit ille hiemem jam præterisse æstatemque advenisse: *Liberati enim, sumus hieme, et æstate perfruimur, blande afflante Zephyro*. Hinc sane consequitur longe diverso anni tempore tunc celebratum fuisse S. Barlaami martyris festum: nam ea in urbe concio hæc habita est, in cujus agro, ut ibidem dicitur, frequentia martyrum sepulcra existebant, quo confluere solebant quotquot ex civibus eorumdem martyrum memoriam recolere, ipsorumque præsidii consortes esse volebant: quod sane Antiochiæ competere nemo negaverit. Ad hæc vero, sub finem ejusdem supra memoratæ homiliæ τῶν προέδρων πάντων, præsulum omnium, preces postulat. At Constantinopoli præsulum nullum Chrysostomus noverat, ipse supremus omnium præsul: Antiochiæ vero præsules vicini Chrysostomi concionibus interdum aderant, ut vidimus. Annum vero, quo hæc habuit homilias, ne conjectura quidem possumus assequi.

T. 3. p. 228. In homilia vero sequenti die habita in illud apostoli, *Nolo vos ignorare, fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes per mare transierunt*, Chrysostomi scopus est demonstrare, res in veteri lege actas, futuris rebus fidem facere, esseque illas rerum novi Testamenti typum et umbram. Marcionem, Manichæum et

Paulum Samosatenum obiter perstringit, et postulatis in fine sanctorum precibus, homiliam claudit. Notes velim certum quidem esse hanc concionem habitam fuisse die festum S. Barlaami insequente, at non perinde exploratum esse an eo anno quo homilia istam de S. Barlaamo habuit, an alio.

Concionem vero de sancta Droside martyre in T. 2. p. 680. agro Antiocheno habuit Chrysostomus, cum arrepta serenæ diei occasione, populum Antiochenum eoduxit Flavianus episcopus, ut narratur num 2. Hujus porro sanctæ martyris pauca supersunt monumenta: vixque aliud quidpiam circa martyrium certaminaque ejus novimus, quam quod ait S. doctor, eam in rogum conjectam fuisse. Neque solum sanctam Drosidem, sed alios etiam plurimos martyres, quorum ossa eodem loco deposita erant, laudibus commendat Chrysostomus, eorumque in dæmonas et in morbos quoslibet potestatem deprædicat, ac quantum ex eorum aditu utilitatem decerpere liceat, pluribus exponit. De anno, quo hæc pronuntiata concio fuit, nihil prorsus habemus.

Homilium in terræ motum etiam edidimus inter Conciones de Lazaro, ubi multis tum Chrysostomi, tum aliorum testimoniis probavimus Antiochiam frequentibus terræ motibus successam fuisse, maximeque Chrysostomi ævo. Is autem terræ motus, de quo nunc agitur, tunc accidit cum Chrysostomus æger in lecto decumberet: qui ut ardens erat studio instituendæ plebis, mæstam illam cernens ob ingruentem calamitatem, nullo affectus morbi sensu, ad regem advolavit: quod quidem ille innuit cum ait: *Verbi doctrina ægritudinem meam in bonam valetudinem mutavit*. Hæc porro concio extra urbem in aliqua ecclesiarum, quas populi Antiocheni pietate ducti frequentabant, habitam fuisse, suadent non pauca Chrysostomi verba, qui populum non semel laudat ob susceptum audiendi causa itineris laborem multum atque sudorem. In hunc vero terræ motum se etiam pridie concionatum esse testificatur Chrysostomus in eadem concione. Annum, quo hic terræ motus accidit, ne conjectura quidem assignare possumus: ex ægritudine namque Chrysostomi nullam calculi ponendi ansam arripere licet: nam valetudinis non sat firmæ vir, sæpe cum morbis conflictabatur.

Homilium cui titulus est: *in illud*, Pater, si T. 3. p. possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu: et contra Marcionistas et Manichæos, et quod ingerere se periculis non oporteat, sed omni voluntati, Dei voluntatem anteferre: hanc, inquam, an

inter Antiochenas, an inter Constantinopolitanas accensere oporteat, non ita facile est augurari; aliquid tamen lucis ex iis, quæ post principium dicuntur, nos mutuari posse putamus. De proposita lectione agens Chrysostomus, nempe, *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*, ita loquitur: « Nam et multos querere arbitror quæ de causa hæc dicta sint a Christo, ac verisimile est eos, qui adsunt, hæreticos hæc verba accipere, multosque ex simplicioribus fratribus supplantare. » Unde liquet hæreticos illos, qui Filium Patre minorem ipsique dissimilem dicebant, nempe Anomæos, Chrysostomi concionibus interfuisse. Illud autem frequenter Antiochiæ accidisse, ita ut præsentibus hæreticos Chrysostomus confutaret, ipse disertè ait Tomo primo de Incomprehensibili contra Anomæos p. 450: idipsumque postea subindicat p. 525, et p. 527, in hæc verba, quæ Christus Petrum repulit, *Vade post me, satana*, etc. Eadem pene ipsa, quæ hic, paulo post initium habes, iisdemque fere verbis commemorat. Quamobrem putaverim hanc homiliam Antiochiæ habitam fuisse, nec fortasse diu post illas contra Anomæos conciones: quod tamen ex conjectura tantum dicimus.

Conciones illas duas in hunc Pauli locum, *Salutate Priscillam*, etc., ex verisimili conjectura Antiochiæ habitas fuisse putamus. Etenim illum adhuc in presbyteri ordine fuisse videtur ex iis, quæ de sacerdotibus istius, in qua degebat, urbis aliquot in locis ait, maxime vero in secunda num. 5: ubi auditores carpens, quod quidam eorum sacerdotes probris et conviciis onerarent, alii vero hæc audientes, maledicos illos non compescerent, talia fatur: « Quid illis fuerit beatus, quid autem nobis miserius? Quandoquidem illi sanguinem et animam pro præceptoribus profundeabant; nos autem neque verbum pro communibus patribus emittere audemus, sed cum audiamus eis maledici, et conviciis eos dehonestari et a suis et ab alienis, maledicos neque compescimus, neque reprehendimus, neque prohibemus. » Hæc certe non videntur esse dicta Chrysostomi jam episcopi: neque enim ille, si episcopus fuisset, sacerdotes, qui conviciis impetebantur, communes patres appellasset. In hisce porro duabus homiliis id demonstrare nititur, quod et alibi frequenter, nimirum inscriptiones, nomina propria, salutationes, aliasque quantumvis minimas Scripturæ sacræ particulas, non supervacaneas, sed diligenter excutiendas esse. Cum vero inscriptiones et nomina

propria commemorat initio secundæ dicens: *Nam didicistis inscriptiones et nomina et simplices salutationes, diligenter in Scripturis excutendas?* cum, inquam, inscriptiones et nomina, i. e. nomina propria, commemorat, subindicare prorsus videtur homilias quas de inscriptione Actorum, deque aliis Scripturæ sacræ inscriptionibus, necnon quatuor alias, quas de nominibus vel de mutatione nominum Antiochiæ habuerat: unde etiam eruitur hæc homilia Antiochiæ habitas fuisse.

Jo. Chrysostomus, qui non semper extempore T.3 p.248. rales habuit conciones, Homiliam de Eleemosyna dixit, occasione mendicorum et egenorum, quos hiemis tempore jacentes, cum per forum et angiportus ad ecclesiam pergeret, repererat. Hunc ad concionandum apparatus, dum iter faceret, adornavit, et hanc de eleemosyna concionem *αὐτοσχεδίασταις* orator pronuntiavit. Antiochiæ autem habitam fuisse indicat, non modo cum ait, se per forum et angiportus ecclesiam petiisse, sed etiam, et longe clarius, ubi ait num. 6, cum fames orbem invasura esset, istam civitatem, nempe Antiochiam, per Barnabam et Saulum pecunias Jerusalem misisse. De anno autem habitæ concionis nihil dicendum suppetit.

Homilias tres numero habuit Chrysostomus in illud Apostoli: *Habentes eundem spiritum*, etc. T.3.p.259. Antiochiæ vero habitas fuisse, suadent ea quæ dicit de monachis verticem montium occupantibus, asperamque vitæ rationem agentibus, quos sane monachos in Antiochenis concionibus commemorare solet, secus in Constantinopolitanis. An Chrysostomi vere sint hæ homiliæ, ausus est quispiam dubitare, cum tamen stylus, dictio, tropus Chrysostomum loquentem prodant. Dubitandi causæ viro alioquin docto hujusmodi fuere: quod nempe hic concionator hom. 1, n. 5, Semipelagianis favere videatur, cum dicit de initio fidei loquens: « Neque enim Deus, neque Spiritus gratia nostrum prævenit propositum; sed etiamsi vocet, exspectat tamen ut sponte et propria voluntate accedamus; ac tum demum, cum accesserimus, nobis suum totum exhibet auxilium. » Sed animadvertendum est, quod cum ea, quæ ad gratiam spectabant, nondum in controversiam vocata fuissent, non erant ea certis vocum limitibus circumscripta; neque mirum, si extemporaneus orator, ad bona peragenda concitare volens, talia proferret, quæ non ad trutinam ante examinaverat. In his etiam concionibus, in aliisque operibus non pauca dicit, quæ probatur ipsum censuisse ad ini-

tium fidei, auxilium Dei esse necessarium. Verum alius ad hæc pluribus tractanda nobis est constitutus locus. Aliam dubitandi causam effert is ipse, qui priorem protulit : sub initium homiliæ tertiæ dicitur a Pauli tempore quingentos annos elapsos esse, quæ longe recentiorum Chrysostomo auctorem arguant. Hinc vero nullam afferri dubitandi causam statim advertet quisquis lectioni Chrysostomi assuetus perpetuam ejus in annorum calculis negligentiam observaverit. Sic non semel ille annos quingentos enumerat a postrema templi Jerusalem destructione, quæ aliquot annis mortem Pauli subsequuta est. Sic et alibi passim ἀναρχισμοῖ, in scriptore nempe temporum rationem parum curante deprehenduntur.

T.3.p.337. Elegantissimam concionem *de Futurorum delictis*, etc., habuit Chrysostomus Antiochiæ, ut arguitur ex iis, quæ sub initium dicuntur, nempe ad hunc martyrum locum populum ventitasse. Extra urbem nempe erat ecclesia propter martyrum Reliquias frequentata, quo pergebat populi pietatis causa, et ubi frequenter conciones habebantur, ut jam non semel vidimus. Quo autem anno dicta sit ex nulla nota assequi possumus.

T. 5. Commentarium homiliasque in Psalmos Antiochiæ emisisse Chrysostomum certum videtur : opus egregium et inter præstantissima ejus opera computandum, ut cuius legenti palam erit. Opinatur Tillemontius, hos in Psalmos sermones scripsisse Chrysostomum, nec concionantem in cœtu populi protulisse. Id vero, ut est in judicio ferendo cautus, subdubitan tantum enuntiat. Mihi vero secus visum est. In his enim sermonibus passim populum alloquitur, taliaque enuntiat, quæ concionanti tantum competere possint, ut videas in Præfatione ad Tomum quintum. Ad morum disciplinam hi commentarii admodum opportuni sunt : nullum ethices præceptum hic non offendas. Occasione sumpta ex Psalmorum argumentis, omne virtutum genus hic commendatur, vitia omnia exagitantur : exemplis frequentibus, modo fugiendum peccatum, modo amplectendam virtutem esse suadetur.

T.5.p.525. Antiochiæ dictam probabiliter putamus homiliam cui titulus : *Homilia habita in magnam Hebdomadam, in qua docetur cur ea magna Hebdomada appelletur, et in illud, Lauda anima mea Dominum, ac de custode carceris in Actis.*

T.6.initio. Interpretationem in Isaiam, ceptam et usque ad dimidium capitis octavi deductam creditur Chrysostomus adornavisse Antiochiæ, antequam

presbyter esset : neque enim in conciones distributa est, ut Homiliæ in Genesim et in Psalmos. Circa tempus et locum, quæ hoc opus Chrysostomus aggressus est, cæteraque ad idipsum spectantia, Tillemontii sententiam libenter amplectimur. « Hoc opus, » inquit ille, « Chrysostomi esse nemo non existimet : idque elegantia specimina præ se fert non vulgaria. De imperio Romano quædam hic habentur p. 24 (quod videlicet summa pace tunc frueretur), ejus statui tempore Chrysostomi congruentia, maxime vero, si spectes ea quæ annum 577 præcesserunt. Illud vero operis vel in solitudine, vel cum diaconus esset, fortasse emisit. Nam ex quo tempore presbyter fuit, non videtur sat otii et spatii habuisse, ut tanto edendo operi manum admooveret. »

Elegantissimam homiliam habuit Antiochiæ in magna ecclesia [imo Constantinopoli (cfr. quæ diximus in Monito ad nonam homiliam Vaticanam t. 12), postquam alius episcopus incertus, non Flavianus, titulo ferente προειρηκότος ἐπισκόπου, antea concionatus erat. Th. Fix.], cum pauca præfatus esset episcopus Flavianus, in illud Evangelii, *Filius ex seipso nihil facit, nisi quod viderit Patrem facientem*. Hujus autem concionis, seu potius disceptationis (nam tota in genere πολιμικῶ versatur) occasio fuit Anomæorum quædam objectio. Cum enim Chrysostomus in præcedenti concione [quæ est nona Vaticana] hoc dicto evangelico in medium adducto, *Pater meus usque modo operatur, et ego operor*, ostendisset Filii cum Patre æqualitatem, quam etiam, inquit, declarat evangelista his verbis, *Propterea magis persequabantur eum, non solum quia solvebat sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo*; ita sermonem clausit. Hæretici autem Anomæi huic argumento ex Joanne evangelista desumpto, alium opposuere Joannis locum, nempe illud Joannis 5, 19 : *Nihil potest facere Filius, nisi viderit Patrem facientem*. Cumque talis esset objectio quæ posset auditores turbare atque percellere, opus erat hæc Anomæorum argutias confutare. Quamobrem Flavianus episcopus pauca præfatus, cum sciret populum audiendi ea de re Chrysostomi cupidum esse, cito finem dicendi fecit, et Chrysostomo hæreticos confutandi curam demandavit : noverat enim neminem posse tam fortiter lucifugas illos profligare, quam Joannes hic, ejus eloquentiam, acumen ingenii, atque διαλεκτικὴν experti sæpe fuerant. Chrysostomus vero, ut erat moderatus, initio queritur sibi dela-

Tillem.
p. 90.

T.6.p.354.

tum munus esse a doctore suo, qui vere fons doctrinae esset, et hanc provinciam probe suscipere posset: deinde vero argumentum adversariorum tam probe depellit, ut nescias utrum magis mire-
ris, eloquentiam, an dialecticae vim. Hæc vero concio multis annis post conciones illas alias contra Anomæos emissa videtur, cum ex assiduo concionandi officio magnum sibi Antiochiæ nomen peperisset Chrysostomus. Hæc homilia ut et sequentes nuper ex tenebris erutæ fuerunt. [Cedit ea in annum 599.]

5. p. 265.

Eodem, ut putatur, circiter tempore Homiliam de Melchisedeco habuit. Est autem, quod spectat ejus partem non minimam, præcedenti non dissimilis. Licet enim de Melchisedeco, ut fert inscriptio, agatur, non minima tamen pars concionis contra Anomæos est. Deinde vero contra Melchisedecitas disputatur, qui dicebant Melchisedecum esse Christo filio majorem: alii putabant esse Spiritum sanctum, ut docet etiam Epiphanius hæresi 46. al. 55. Ex iis quæ contra Anomæos dicuntur, conjectura ducitur habitam illam fuisse Antiochiæ. [Non assentimur. Ut argumento, ita etiam temporis ordine præcedenti junctam putamus, atque inter Vaticanas tomi XII locandam. Quarum ex undecima verba, ἐπεὶ καὶ πρῶτον πρὸς τοσούτων βάθος κατενεχθεὶς ὁ λόγος. etc. p. 395, E, quæ præcedentem, inter undecim Vaticanas non comparentem, homiliam respiciunt, optime in hanc de Melchisedeco quadrant. Th. F.]

6. p. 278.

Homilia in illud apostoli, *Hoc autem scitote, quod in novissimis diebus erunt tempora gravia*, a me in Vaticana Bibliotheca exscripta. In ea omnes styli, dictionis inventionisque notæ concurrunt, ut eam Chrysostomo adscribamus. Ipsam habuit cum permultos dies absens infirmitateque detentus fuisset, ac præ amore populi, adhuc manentibus morbi reliquiis ad ecclesiam concionaturus advolavit. Id quod ipse initio, maximeque in fine homiliæ dicit. Cum autem sæpe morbis afflictus fuerit, non ita facile est, in quod tempus hæc incident, deprehendere: initio tamen suadere videtur hanc homiliam Antiochiæ dictam fuisse.

7.

Homiliæ nonaginta in Matthæum Antiochiæ habitæ fuerunt, et Tomum septimum totum occupant. Morali cujuscumque generis disciplina refertæ, universam Christianæ vitæ et instituti summam præ se ferunt. Hic omnes virtutis adeundæ et exercendæ modi, universæ fugiendi vitii rationes afferuntur et explanantur: nec quidquam prætermittitur quod possit aut ad sanctam

aut ad improbam vitam pertinere, ut altera totis viribus declinetur. Nullus in orbe Christiano liber est tot tantaque referens Christianæ ethices præcepta: nusquam Chrysostomus tanta usus est inventione, facundia, sagacitate ad mores informandos, eliminanda vitia, Christianas familias recte componendas. Quapropter jure dicebat S. Thomas Aquinas, referente Papirio Massono lib. 6 de Romanis Pontificibus, in Joanne Papa XXI, malle se uti Chrysostomi libris in Matthæum, quam possidere fruique Lutetia Parisiorum.

Non concionatorem modo, sed etiam interpretem agit Chrysostomus. Sicubi enim series verborum Evangelii, quam explanationi suæ præmittere solet, aliquam habere videtur difficultatem circa tempus vel occasionem rerum gestarum aut circa evangelistarum eadem ipsa narrantium, dicendi varietatem, ea ille omnia sagaciter excutere solet: temporum rationem observat et explorat, occasionem vel editi signi et miraculi, vel gestæ rei diligenter scrutatur: diversorum sententias circa res plerumque obscure significatas affert et examinat: si confutandæ sint, id mira exsequitur dexteritate atque ingenii acrimonia; si qua vero inter evangelistas in narrando discrepantia esse statim videatur, id ille pro virili excutit, ostenditque illam, quæ verbo tenuis esse videtur, dissonantiam nullam revera esse. Hinc autem miram Dei hac in re providentiam declarari contendit: nam si quatuor evangelistæ res easdem eodem prorsus modo recensuissent, id de industria et consulto factum esse visum fuisset. At nunc cum evangelistæ, non res ut ab aliis jam descriptæ, sed ut vel ab se visæ fuerant, vel a fide dignis testibus acceperant, enarrant; fidem omnino merentur. Siquidem quatuor sunt testes veraces, qui si a prioribus jam dicta referrent tantum, pro uno censi deberent.

Antiochiæ autem habitas fuisse has conciones exploratum est, ut diximus. De anno nihil habemus; id autem certum esse videtur, non posse in annos 586, 587, 588, referri.

Neque silentio prætermittendum est, id quod in hoc Commentario opinando testificatur, nimirum finem mundi jam proximum esse. Id vero clarius enuntiat in sequenti Commentario in Joannem, ubi dicit: « Si tot annorum quadringentesimum esse finem diximus, non aberrabimus. » Opinio enim multorum patrum fuerat mundum sex mille annis duraturum esse, ut ait Irenæus, qui se id ab iis edidicisse testificatur, qui Joan-

T. 7. p. 267. c. 28.

T. 8. p. 200. b.

nem apostolum viderant : itemque Cyprianus, Lactantius et Hilarius, cujus postremi locus obscurior est. Hæc porro dicebat Chrysostomus octo circiter plus minus annis ante quadringentesimum a Christo nato annum. Si autem rem ita intellexerit ille, ut putavit, anno illo quadringentesimo completa fore illa sex annorum millia, non consonabit certe cum communi Græcorum calculo, qui putant Christum natum esse anno ab orbe condito 5508. At nescimus utrum ævo Chrysostomi ita supputarent Græci, et alioqui non tanto scrupulo ille notas temporum affert.

T. 8. Homilias quoque in Joannem octoginta octo numero Antiochiæ habuit, ubi novum prorsus concionandi ritum, insolitam deprehendimus disserendi rationem. Stylum sane eundem cernimus, dictionem prorsus similem; eundemque statim agnoscimus dicendi artificem Chrysostomum : In ordine autem et in argumenti ratione magna sese offert diversitas. In cæteris namque in Scripturam sacram Commentariis, maximeque in Homiliis in Matthæum, postquam singulorum versuum literam explanavit, occasione ex serie sumta, ad morum disciplinam spectantia multa interserit : atque in fine longissimam adhortationem adjicit, qua et procerum et populorum pravos mores insectatur, atque ad virtutem adeundam stimulus addit. In hisce autem in Joannem homiliis alio concionandi genere procedit. Passim namque postquam singulos versus attulit, illosque maxime quos Catholicis hæretici objicere solebant; auditores suos adversus illorum argutias et sophismata munit roboratque, atque ut statim deprehenditur, iis qui contra hostes hujusmodi sæpe manus conferebant arma ministrat.

Hæc porro non in omnibus homiliis occurrunt; sed in iis tantum, ubi ea Joannis loca explicantur, quæ vel ad æqualitatem consubstantialitatemque Patris et Filii probandam apta sunt, vel quæ ab hæreticis ad illam impugnandam usurpantur. Ubi vero de divinitate atque consubstantialitate Filii non agitur; literam ille paucis explanat. Moralem quoque disciplinam inter concionandum rarius attingit, concionemque brevissimam adhortatione morali claudit : ita ut hæc in Joannem conciones, dimidia fere sui parte minores ut plurimum sint Homiliis in Matthæum.

Quoddam singulare est, hæc in Joannem conciones habebat Chrysostomus, summo mane et illucescente aurora, ut testificatur ipse homilia trigesima prima p. 182 : « Si vero mulier Samaritana, » inquit, « tantum adhibet studium

ut quid utile ediscat, et Christo assidet, etiamsi illum non noscat, quam nos veniam consequemur, qui ipsum novimus, qui non secus puteum, non in deserto stamus, non in meridie, non adusti solaribus radiis, sed sub aurora, sub hoc tecto umbra fruimur et suaviter agimus, neque patienter audimus quidpiam, sed desidia torpemus? » Hæc vero conciones illucescente aurora, cum brevissima, præter morem, morali disciplina, pronuntiabat, ne aliarum concionum, quas per annum habebat, et quæ moralibus præceptis redundabant, cursum interpellaret. Hæc vero in Evangelium Joannis breviores conciones iis tantum dixisse videtur, qui cum hæreticis concertarent.

Elegantissimas etiam in Epistolam ad Romanos conciones Antiochiæ habuit, ut liquido constat ex iis, quæ in Præfatione diximus. Illis autem accuratius concinnandis operam dedit doctor noster, quia in hac epistola Paulus obscura humanumque ratiocinium exsuperantia multa admiscuerat, quæ ingenioso ac strenuo interprete opus habent. Explicandis arcanis illis mysteriis, quæ passim in hac epistola occurrunt, tantam Joannes noster adhibuit operam, ut vix parum in scriptis ejus deprehendas. Certe multa in illa habentur circa gratiam et prædestinationem, quæ peritissimorum ingenia exerceant, quæque non sine errandi periculo tractari possunt, nisi magna cautio adhibeatur. Hanc concionum in Epistolam ad Romanos collectionem magni facit Isidorus Pelusiota, alique docti viri eandem proferunt sententiam. Omnes denique hic grandem ingenii subtilitatem, orandi vim et elegantiam præ se ferunt, atque nativam ejus eloquentiam, stylumque cæteris Chrysostomi operibus sic affinem, ut non sit ovum ovo similis.

Inter præstantissima Chrysostomi opera accensentur Homiliæ in Epistolam utramque Pauli ad Corinthios, ac cum primis elegantia et gravitate concertare possunt; maxime vero Homiliæ in primam Epistolam, quas Homiliis ad secundam multi putant esse anteferendas, si tropos et accurationem spectaveris. In prioribus namque diligenter omnia fusioreque stylo persequitur, salibusque frequenter utitur, ac minutiora quæque discutit; nusquam certe majore studio elaboratas conciones deprehendas : qua in re fortasse quidam hodierni lectores redunda illum, et ultra metas nonnumquam progredi dixerint. Verum ille, quod præcipuum est oratoris munus, auditorum ingenium et captum tam solerter explora-

verat, ut sibi eorum animos conciliaret, gratam concionis admurmurationem plaususque frequentes, ut in orationum decursu videas. Ad hæc vero in Homiliis ad primam Epistolam plurima occurrunt; pugnae nempe et velitationes frequentes contra philosophos externos et falsorum deorum cultores, et contra hæreticos nonnullos; ac singularia quædam ad istus ævi morem et usum pertinentia, aliaque de quibus in Monito carptim agitur, nempe circa philosophos externos, circa hæreticos, Manichæos et Marcionistas, contra Christianorum Antiochenorum mores.

T. 10. p. 7. Homilias in secundam ad Corinthios Epistolam non pari elegantia atque priores, de quibus jam actum est, scriptas fuisse quidam opinantur. Brevis utique stylo hæc posteriores explanantur. Et quia Chrysostomus in priore Epistola Paulum apostolum sequutus, qui Christianos illos, in ecclesia tumultus et dissidia moventes, vehementius insectabatur, cum acrimonia maiore etiam ipse loquitur; in secunda autem cum apostolo pacatus agit, nec tropis tam frequentibus utitur: nec parem certe operam in ambabus adhibuisse videtur.

Ut in prioribus homiliis, in hisce etiam Marcionistas exagitat, qui dicebant rerum opificem justum esse, sed non bonum; Manichæos item insectatur, qui ore impio hunc rerum opificem diabolum esse pronuntiabant. Hæreticos illos aliquot in locis carpit, necnon et alios qui dicebant mundum ipsum esse deum, qui error etiam ævo nostro renovatus fuit. Alia quoque observatu digna in his posterioribus homiliis occurrunt. Affirmat S. doctor Alexandrum a Senatu Romano tertium decimum deum declaratum fuisse, id quod nusquam memini me legere. Tertius autem decimus deus dictus fuit, quia duodecim deos Græci itemque Romani admittebant, his duobus versibus comprehensos:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

T. 10. p. 55. Commentarium item in Epistolam ad Galatas Antiochiæ edidit, ut in Monito ibidem probavimus: cui adornando non solitam operam posuit Chrysostomus. In aliis quippe in Novum Testamentum explanationibus omnia in conciones seu homilias divisa et distributa sunt; ita ut concio quælibet ethica adhortatione claudatur, et moralia isthæc posteriora præcepta magnam ut plurimum homiliæ partem complectantur. In hoc autem Commentario omnia secus adornata sunt:

nam continenter Chrysostomus ad finem usque epistolæ versus omnes explanat. Moralia nonnumquam, sicubi occasio offertur, admiscet; sed non ut pro more solito concionem claudat. Populum autem non raro alloquitur. Quapropter crediderim hæc illum ita concinnasse, vel ut præsentī populo sic legeret aut recitaret, vel ut diviso multis in partibus Commentario singulis postea partibus ethicum epilogum adjiceret, ut pro consuetō more in homilias distributum opus populo pronuntiaret. Utrō autem modo egerit, nonnisi divinando assequi possumus.

In hoc certe Commentario Chrysostomus longe accuratius apostoli dicta explorat et explicat, quam in multis aliis homiliis et commentariis. Anomæos non semel egregie refellit, necnon Marcionistas et Manichæos: contra Antiochenos multos declamat, qui Judaicos ritus sectabantur. Alios etiam exagitat, qui sibi virilia amputabant, quem morem innuere videtur a Manichæis invectum fuisse.

Inter selectiora doctoris nostri Commentaria T. 11. censi debent Homiliæ in Epistolam ad Ephesios, tum quia in his res uberius expendit, tum quia multa et singularia passim indicat, quæ possint aut ad beatam aut ad miseram vitam non parum afferre momenti. Antiochiæ autem habitas fuisse in Præfatione probatum est.

Orditur autem ab Epheso urbe, quam ut Asia metropolin celebrat. Antiochenorum pravos mores insectatur, eos vero maxime, qui ab ethnicis et idololatrīs promanarant, ut sortes et incantationes, fatum etiam et metempsychosin; dicebantque illi omnia nulla geri providentia; alii vero deum esse corpus impune asserebant. De omnibus autem et præcægiis multa profert omnino singularia. Hom. decima dicit ἀγῶνιστάς, seu figuras vel imagines, in ecclesia esse, neque plura adjicit in re, quam magis expensam fuisse vellem. Hæreticos passim exagitat, Marcionem, Manetem, Valentinum, Catharos seu Novatianos, Arium in omnibus pene concionibus, aliosque etiam hæreticos.

Homilias quoque in Epistolas duas ad Timotheum putamus nos, haud levibus permoti rationibus, Antiochiæ habitas, ut videas in Monito. In his vero concionibus, licet aliquot in locis negligentius agere et nonnumquam vilia nec memoratu digna tractare videatur, passim tamen avaros, et eos qui facultatis augendæ studio cæterorum bona diripere satagebant, egregie carpit et insectatur, nusquam finem facit impetendi: neque

T. 11. p. 546.

130 alium ejus commentarium videas, ubi huic amovendo malo parem insumserit operam. Unde inferas pestem illam manavisse in dies latius; multosque tunc fuisse, qui aliorum dispendio rem suam augere studerent, novosque insurrexisse quotidie, qui hac cupiditate capti, in aliorum opes involarent.

Eratque aliud morbi genus, magis periculosum, quod tunc latius grassabatur. Præstigatorum nempe eorumque qui fato et genesi seu genethliologiæ omnia tribuebant, præstigiarumque genera omnia inducebant, quarum nomina sic ille recenset in fine homiliæ decimæ: «Alia mitto grandi luctu digna, auguria, vaticinia, observationes, genesis, symbola, ligamina, divinationes, incantationes, magicam artem.» Hæc omnia iam tempore ita exercebantur, ut nusquam reperias illum tam frequenter morbum hujusmodi insectantem.

Aliam quoque rem aggreditur, quæ tunc serpebat in ecclesiæ damnum, quod nempe virgines Deo dicatæ vestium cultui nimis studerent, et ex incessu et ornatu viris placere cuperent. Quid inde damni emersurum esset, cum ipse pluribus persequitur, tum etiam quivis statim deprehendere possit.

T. II. P. 728. Homiliæ etiam in Epistolam ad Titum Antiochiæ dictas fuisse probatur ex iis quæ Chrysostomus ait hom. 5. num. 2: «Quid enim de illis dixeris?» inquit, «qui cum Judæis jejunt, qui sabbata servant? de iis qui ad consecrata illa loca pergunt; in Daphnen, inquam, atque in speluncam Matronæ dictam, in locum illum Ciliciæ Saturni appellatum? quomodo illi sani sunt? Ideo vehementiore plaga opus habent.» Hæc loca Daphnes et spelunca Matronæ in Antiochiæ suburbiiis erant. Pergit postea Chrysostomus, et adversus eos, qui Judaicos ritus in pretio haberent ad finem usque concionis edisserit.

In hisce homiliis plus studii et diligentiae observet, quam in multis aliis, omnia ille fusius prosequitur. Initio tertiæ homiliæ de Cretensium vitiiis pluribus agit, et in quinta, ut in quanta scelera Græcorum celeberrimi olim proruperint commonstret, illorum historias tacitis neminibus breviter decerpit. In sexta homilia de duobus Christianis, qui pro Christo martyrium subiere, tacitis etiam nominibus agit: quæ historia nescio an uspiam alibi reperitur.

Tantum dicendi artificem, qui non minus pietate atque vitæ sanctimonia, quam facundia, populum Antiochenum et auditores omnes sibi de-

vinxerat, nuntia fama per Orientem totum notissimum fecerat. Accidit autem ut Nectarius, qui anno 581 Gregorio Nazianzeno successerat, episcopusque Constantinopolitanus adlectus fuerat, anno 597, die 17 Septembris, vita functus, sedem vacantem relinqueret. Tunc multi, qui tantæ occupandæ sedis cupiditate flagrabant, nihil non egerunt ut optatum assequerentur; alii magistratibus adulantes, alii donis ac muneribus adhibitis, alii populi gratiam captantes atque in genua procumbentes, γονυπετοῦντες, «presbyteri,» inquit Palladius, «non sacerdoti tantum, sed etiam viri nomine indigni.» At Orthodoxorum pars sincerior Imperatorem obnixè regabat, tali dignum gradu, et in rebus divinis peritum sibi præsulem constitueret. Eutropius vero eunuchus, Præpositus sacri cubicoli, qui summam rerum tenebat, Joannem nostrum Antiochenum sacerdotem ceteris anteferrî peroptabat. Cum enim illum imperii negotia in interiorem Orientis partem evocassent, Joannem Antiochiæ viderat, ea virtute, iis dotibus præditum, quæ tanto capessendo muneri parem redderent.

Quoniam vero timendum omnino erat, ne Antiochenus populus, qui Joanni vere Chrysostomo admodum addictus erat, illum sibi abripi ægre pateretur, neve in discessu ejus tumultus concitaretur; cum etiam non minus metuendum esset, ne Joannes ipse tanto se gradu indignum putans, subterfugeret; his prospiciens Eutropius Imperatori auctor fuit, ut ad Comitem Orientis scriberet, illumque juberet Antiochiæ proficisci, ut arte quadam Joannem sine strepitu evocaret, ipsamque Constantinopolim mitteret. Comes statim, acceptis literis, Joannem hortatur ut extra civitatem ad martyria se conferat. Eo cum venisset nihil dubitans Joannes, militi euidam ad eam rem misso traditur, et rhedæ publicæ impositus Constantinopolim adducitur.

Illo venerat ad Joannem ordinandum Theophilus Alexandrinus præsul, homo vafer et callidus, qui ex aspectu solo hominum consilia et ingenii dotes noverat. Is perspecta Joannis loquendi libertate, constantia, virtute, ipsum votis suis non obtemperaturum esse prospiciens; imperandi enim cupidine tenebatur; ejus ordinationi obstebat. Ut vero sibi obsequentem in Constantinopolitana sede episcopum haberet, Isidorum Ecclesiæ suæ presbyterum, quem ille Nectarii successorem destinabat, Constantinopolim misit, muneribus Imperatori offerendis binisque literis instructum. Verum Lector qui ipsum comitabatur,

Nectarius
Episc. C. P.
moritur
anno 398
Pallad.
p. 42.

See. 1.
c. 2.

litteras clam surripuit, quæ totum Theophilum propositum declarabatur. Ea re perterritus Isidorus, illico aufugit Alexandriam. Theophilus autem cum Constantinopolin venisset, a multis accusabatur, qui libellos varia crimina efferentes episcopis, qui tunc aderant, offerebant. Eutropius acceptos libellos Theophilo ostendit, eligere eum jubens utrum mallet, Joannemne ordinare, an de criminibus sibi objectis iudicium subire. His perterrefactus Theophilus Joannem ordinavit quarto Kalendas de Martii anno 598.

Verbi divini concionator assiduus Chrysostomus, paulo post quam ordinatus fuerat homiliam habuit, quæ jam non comparet et fortassis injuria temporum interit. Sed ejus argumentum in altera, quam Constantinopoli dixit, paulo post initium retulit. « In prima enim, » inquit, « de armis Davidis et Goliathi apud vos philosophabamur, ostendentes, hunc quidem omnigena gravique armatura undique munitum, illum autem armis nudum, fide munitissimum; hunc extrinsecus fulgidum thorace et scuto, illum iatus spiritus et gratia radiantem, atque hanc ob causam a puero certamine victum juvenem, a nudo superatum armatum, a pastore prostratum militem, a pastoralis lapidis natura bellici æris naturam contritam et labefactatam. » Quia vero Constantinopoli, perinde atque Antiochiæ multi tunc erant Anomœi, se illos aggressurum esse pollicitus est in prima illa, quæ interit, concione, non ratiociniis, sed ex Scripturarum auctoritate, quæ tela ratiociniis longe validiora sunt.

Paucis vero postea diebus, ut pollicitus erat, homiliam contra Anomœos habuit, quæ continenter et nulla interposita, secunda fuit. In illa primo dicit, se, jam semel concionatum, amorem erga Constantinopolitanos Christianos tantum concepisse, quantum si cum illis ab initio fuisset educatus; idque quoniam in illis adverterat igneum zelum, caritatem absque simulatione, benevolentiam in præceptores, concordiam inter se: « Quæ sane omnia, » pergit ille, « satis essent ut vel lapideum animum vobis conciliarent? » Deinde Constantinopolitanos cum Antiochenis comparans ita prosequitur: « Propterea non minus vos amamus, quam Ecclesiam illam in qua nati, educati et eruditi sumus. Soror enim illius hæc est, vosque cognitionem illam opere declarastis. Quamvis autem illa tempore sit antiquior, hæc tamen fide ferventior est; et illic major conventus est, et celebrius theatrum, sed hic major patientia majorisque fortitudinis indicium. Nam

video hic undique lupos obambulare. » Lupi autem illi erant Anomœi et vetustioris originis hæretici, ut Marcionistæ, Manichæi et Valentiniani, quibus annumerat etiam Judæorum cætus: neque dubium est his etiam accensendos esse gentiles et idololatrias, qui non parvo numero Constantinopoli adhuc erant. Postea vero Anomœos fortiter aggreditur, probat Christum Filium Dei Deum esse, Patris consiliarium, Patri æqualem; affirmat quoque contra Manichæos Vetus Testamentum cum Novo consonare, clauditque docens quantus fructus ex collectis proveniat. Duo Manuscripti titulo addunt hanc concionem habitam fuisse in nova ecclesia. Verum rem certam non esse in Monito probatur.

Paucis sub hæc diebus concionem alteram contra Anomœos habuit, cujus titulus est: *In Paralyticum, qui annos triginta octo decubuerat in infirmitate sua*; et in illud, *Pater meus usque modo operatur, et ego operor*: ubi statim Deo benedicit quod conventus quotidie accrescat, et divinum semen copiose germinet. Postquam autem de paralytico multa dixerat, contra Anomœos stylum convertit, probatque Filium et verum Deum et Patri æqualem esse.

Joannes in tanto dignitatis evectus culmine, præcipuam curam habuit, ut sibi commissi gregis vitiiis mederetur, errantes ad rectam viam reduceret, pietatem sectantes foveret. « Rerum curam aggreditur, » inquit Palladius, « per rationabilem fistulam oves probare exorsus. Rare autem adhibens etiam pedum increpationis, sermonemque dirigit adversus eminentium fratrum sororumque convictum, revera autem turpem improbumque, de subintroductis, *συνεισάχτων*, ut vocant, agens, ostendensque si malorum daretur optio, meliores istis lenones esse. Illi namque procul a medicis habitantes apud se morbum habent, sed volentibus: hi autem in salutis officina habitantes, etiam sanos impellunt ad morbum. Inde pars Cleri minime religiosa, quæ morbo illo tenebatur, commota est. » Quæ ut clarius percipiantur, paucis explicanda sunt. Erant tunc Constantinopoli puellæ Christianæ, quæ virginitatem profitebantur: hæc domum inducebant viri, specie quidem ut ceu fratres cum sororibus caste viverent, sed ex tali consortio et societate quanta parerentur mala haud difficile est augurari. Ad hæc vero virgines illæ cultui corporis et vestium admodum studebant, quæ signo erant omnia hanc virorum et virginum societatem pestem esse exitialem. Adversus hujusmodi societatem acerrimè

T. I. p. 547.

Pallad.
p. 45.

me invehitur Chrysostomus, vel hinc abolendam talem consuetudinem esse dicens, quod multis offendiculo esset. Ex consortio virginum nasci necessario concupiscentiam affirmat. Aliam paucis interpositis diebus eadem de re habuit orationem, quam per exclamationem orditur, adversus virgines illas, quæ virginitatis speciem præ se ferentes, viros qui secum domi manerent inducebant. Atque virginem non decere cultum corporis vestemque pretiosam, nuptiasque hujusmodi virginitati antefendas esse: talesque virgines, dicit, etiamsi non male agerent, hoc ipso peccare quod aliis offendiculo essent. Veræ virginis mores postea describit, demumque concionem claudit.

T. r. p. 258. Pallad. Hinc Clerum suum adortus est: nam plerique eodem morbo tenebantur. Quia vero ferventer pro more suo vitia insectabatur, in clericorum complurium offensionem incurrit, ut postea videbimus. In avaritiam, quam vocat Palladius malorum omnium metropolin, sæpe vidimus Chrysostomum Antiochiæ concionantem, et quia malum hujusmodi non minus serpebat Constantinopoli quam Antiochiæ, frequentissime, dum episcopus erat, in avaros et rapaces invehebatur: in adulatores similiter et parasitos, qui divitum mensas sectabantur, atque sic multorum in se odium concitavit.

Pallad. Tantæ severitatis oratorem necessarium erat sua etiam accurate dispicere, ne quod in aliis reprehensione dignum prædicabat, sibi etiam obijci posset. Hic duo erant examinanda, Ecclesiæ et episcopi reductus. Primo autem Ecclesiæ æconomi tabulas scrutatur, impensasque inutiles abrogari jubet: hinc episcopi sumtus executit, nimiam profusionem ostendit, jubetque inutiles illas expensas ad nosocomia transferri. Necessitate autem id postulante, nosocomia plurima construxit, quibus presbyteros duos pietate instructos præposuit, medicos item et coquos, aliosque ad ministeria destinatos, nec conjugatos, qui advenientes hospites et ægros curarent ac foverent.

Pallad. Sub hæc autem ad viduas conversus est, quæ tunc in Ecclesia aliquem gradum et ordinem obtinebant, ut earum et vitam et gesta perquiret, et si quas inveniret carnis deliciis deditas, monebat ut jejunarent, abstinerent a balneis, et ab exquisitis vestibus, aut protinus ad secundas nuptias convolarent, ne lex Domini violaretur. Hortabatur etiam populos, ut in nocturnis precibus assidui essent; uxores autem, ut domi mane-

rent, et interdiu preces funderent ipsæ, quia diurnis horis viri, negotiis et rei familiari operam dantes, precibus incumbere non valebant.

Quæ de nocturnis precibus ille statuerat Constantinopolitanos clericos mordebant, qui negligentius res divinas tractantes, tota nocte somno dediti erant. Imo vero, quia jamdiu clericatus officia missa fecerant, hæc omnia apud illos propter vetustatem obsoleverant. Divites autem maxime, uti solebat etiam Antiochiæ, in concionibus frequenter ad officium revocabat, docens ne sublime saperent, et bonorum partem egenis impertirent. Hæc ab initio monita sæpe sæpius dabat ille. Ea vero, quæ primis episcopatus sui mensibus in concionibus dixit, speciatim et ordine recensita non comparent, vel in ejus scriptis, vel apud scriptores ecclesiasticos sui ævi. Ipsum semper assidue concionatum esse scimus. Imo multas habemus homilias episcopatus sui tempore habitas; sed quarum maxima pars nullam vel mensis vel anni notam præ se fert.

Verum res pridem erant longe pejore conditione. Magnam nobis in Chrysostomi episcopi historia lucem attulit nova illa et ampla homiliarum accessio, quæ haud ita pridem vel ex monte Atho, ut quidam, vel ex insula Pathmo, ut alii volunt, in Bibliothecam Vaticanam allatæ, a sodalibus nostris, qui tum Romæ Congregationis sancti Mauri negotiis advigilabant, a Græco amanuensi descriptæ, transmissæ mihi fuere; nimirum a D. Petro Maloet, qui tum Procuratoris generalis officio fungebatur et nunc in monasterio sancti Germani a Pratis Prior est, et a D. Josepho Avril ejus socio, jam in monasterio Corbeiensis Prioris, qui ambo semper, dum Romæ essent, assiduam mihi præstitere operam.

Quodque prorsus novum insolitumque est, atque utilitatis multum affert, hæc homiliæ descriptæ fuere a quodam qui S. doctoris lateri hæsisse videtur, quique in homiliarum titulis loca refert ubi conciones habitæ sunt, et sæpe causam cur concionatus sit indicat, ac non pauca præclara, ad historiam illius anni pertinentia, admiscet. Certissimumque est illas Constantinopoli habitas fuisse annis 598 et 599. [Omnes fortasse uno anno 599.] An vero continenter et illo quo dictæ fuere ordine hic referantur, de multis liquidum est, de omnibus affirmare non ausim; imo verisimile est alias, quæ jam non exstant, interjectas fuisse. [Unam et alteram indicavimus in præfatione ad istas Homilias.]

Prima vero dicta fuit cum nondum triginta dies

Novæ
ciones
Mantuan
plis et

T. 1.
323. et

effluxissent, ab ingenti illo terræ motu, qui totam urbem Constantinopolim concusserat. Certum autem esse videtur terræ motum illum ex numero eorum fuisse, quos Claudianus Constantinopoli accidisse memorat ante Consulatum Eutropii, anno videlicet 598. [De nullo terræ motu, sed de Eutropii ruina in illa homilia agitur. V. quæ diximus in *Monito* pag. 520. l. et pag. 524, not.*] Omnes quippe homilias istas vel ante Consulatum Eutropii, qui cepit initio anni 599, vel ipso Consule, sed ante fugam eademque ejus, quæ mense circiter Augusti anni 599 accidit, habitas fuisse certum est. [Imo certum est contrarium.]

^{post}
^{no-} Prima pronuntiata fuit, ut modo dicebamur, post ingentem illum terræ motum, cum nondum triginta dies effluxissent ab illo die, quo urbs tota vehementer concussa a terræ motu fuerat: videturque habita fuisse anno vertente 598 in martyrio sive ecclesia martyrum, quæ erat in Veteri Petra, ἐν τῇ παλαιᾷ Πέτρᾳ, ut fertur in titulo. Hujus martyrii et Veteris Petræ nullam adhuc mentionem inveni apud scriptores rerum Constantinopolitanarum: neque mirum illud est; multa enim alia prætermisisse illos comperi. In exordio autem invehitur in illos qui ob pluviam et lutum in ecclesias non conveniant, quia nempe de re gravi et ad multos absentium spectante agendum sibi erat. Cum enim ante triginta ferme dies urbs tota ingenti terræ motu quateretur, multi formidine correpti, domibus, agris, mancipiis, auro et argento relictis, procul et in aliam regionem aufugerant. [Perverse hunc homiliæ locum cepit Montf., præoccupata mente de terræ motu.] Tunc vero plurimi ex iis qui domi manserant in fugitivorum bona involarant, quos acerrime, et jure quidem, insectatur Chrysostomus, et in tantam tam absurdam aliena invadendi cupiditatem, quidquid exulcerato animo sese obtulit ex tempore in rapaces homines profudit; abscisso autem folio, quædam ex hujus concionis medio exciderunt. Claudii autem homiliam dicens, quantumcumque sit peccatum, si pœnitentia moti ii, qui talia ausi sunt, ad Ecclesiæ præfectos accedant, benigne admittendos et veniam accepturos esse.

Jam ad celebritatem evocamur, omnium fortasse quæ umquam Constantinopoli fuisse maximam, quam tum titulus concionis, tum concio ipsa nobis minutatim describunt. Hæc porro paucis post habitam homiliam præcedentem diebus acta sunt. Nimirum Eudoxia Imperatrix, pio permotæ studio; reliquias sanctorum martyrum quas-

dam, quorum vero martyrum essent non indicatur, transferre voluit a Magna ecclesia, quæ Constantinopoli erat, ad martyrium sive ecclesiam S. Thomæ, quæ novem signis, seu milliariibus, ab urbe distabat, et ad oram maris sita erat. Cur autem noctu talem fieri translationem voluerit, frustra quæras: ut ut res est, sic illa solemniss exportatio facta fuit.

Celebritas
magna in
translatione
Reliquiarum.

Media nocte Reliquiæ illæ martyrum, in theca velo operta positæ, ex Magna ecclesia, quæ in urbe Constantinopoli erat, exportantur, comitante ingenti multitudine, quam ita describit ipse Chrysostomus, qui cum Eudoxia Imperatrice tantæ celebritatis auctor erat. «Hic videre erat monachorum cœtus, virginum choros, sacerdotum ordines, sæcularium virorum multitudinem, servorum, liberorum, civium, peregrinorum, principum et subditorum, cum gaudio in tali comitatu properantium. Mulieres in thalamis versari solitæ et cera molliores, relictis ædibus cum robustissimis virorum alacritate certabant, cum tantum itineris noctu perficerent: non juvenes modo, sed etiam anus eo pergebant, neque naturæ infirmitas, neque celebritatis pompa, neque solitæ vitæ mollities impedimento fuisse. Principes rursus et magistratus, relictis curribus, lictoribus et satellitibus, plebi sese admiscuere.»

«Ecquid mulieres principesque memoremus, quando ipsa Eudoxia Imperatrix, quæ diadema gestabat et purpura induebatur, per totam viam ne tantillum quidem a reliquis separari voluit; sed ancillæ instar,» inquit Chrysostomus, sanctos sequebatur, thecam et velum superpositum tangens, humanumque fastum omnem calcans, atque in tanti theatri medio, a populo videbatur illa, quam ne eunuchis quidem omnibus, qui in Imperatoria aluntur aula, conspiciere licet. Sed martyrum amor et caritatis flamma ipsi ut larvas illas omnes abjiceret suavit. Prope Eudoxiam ¹³³ incedebat Joannes Chrysostomus præsul. Sic tantus ille cœtus, theca SS. martyrum præeunte, per medium transivit forum, et ex portis urbis egressus ad Drypiam, sic dictum locum, iter instituit, in martyrium seu ecclesiam sancti Thomæ, novem signis, sive milliariibus, ab urbe distantem.

Pari autem alacritate ad oram maris pergentes; Drypia enim ad litus erat; facibus et lampadibus instructi omnes, ipsum mare splendore replebant. «Neque aberraverit,» inquit Chrysostomus, «qui hoc mare fluvium ignis vocaverit; ita nempe lampades, quæ noctu frequentes ac

continuae ad usque martyrium hoc ferebantur, fluvii ignei imaginem videntibus exhibebant.» Eudoxia vero cum honore magno, studio atque pietate martyres comitata est, plebi intermixta, cum satellitum omne amovisset, et fere omnem vitae et conditionis inaequalitatem abiecit. Ejus assiduitatem mirabantur et divites et pauperes, videntes illam sine intermissione per tantum viae spatium ossibus inhaerentem, nec umquam defessam vel resilientem, sed arcæ semper adstantem.

Populi vero concursus tantus fuit semper ab urbe ad Drypiam usque, ut cum fluminis undis assidue manantibus ipsum comparet Chrysostomus. Etsi autem media nocte Reliquiae cum cœtu toto profectae fuerant, nonnisi illucescente die ad Drypiam perventum est; tum quia nonnisi lentissimo gradu pergere poterant qui thecam et Reliquias gestabant, tum quia identidem gradum sistere oneratos ac quiescere opus erat.

Post adventum ac depositionem Reliquiarum in ecclesia sancti Thomae in Drypia, concionem extemporalem habuit Chrysostomus gaudio perfructus et ex hujusmodi spectaculo attonitus. Quoniam vero hic concionandi modus longe discrepat a ceteris omnibus, quos hactenus vidimus, hujus exordium hic apponere visum est: « Quid dicam et quid loquar? exulto et insanio, sed insania, quæ ipsa sapientia melior est. Volans et choreas agens sublimis feror: ebrius tandem sum ex hac voluptate spirituali. Quid dicam et quid loquar? martyrumne virtutem? an caritatis alacritatem? an Imperatricis zelum? an Principum claudum? an diaboli insaniam? an dæmonum cladem, Ecclesiae nobilitatem, crucis virtutem, Crucifixi miracula, Patris gloriam, Spiritus gratiam, populi totius voluptatem, civitatis exultationes?» etc. Pergit autem, de Reliquiarum exportatione multa narrans, Eudoxiam Imperatricem laudibus ad cælum tollens, quam etiam interdum præsentem alloquitur. Clauditis demum postquam dixerat, Imperatorem insequenti die cum exercitu suo, sic ille, venturum esse, ut parem Reliquiis honorem præstaret.

Infra videbimus hujus extemporalis concionis exordium, *Quid dicam? exulto et insanio*, inter criminationes in Synodo ad Quercum contra Chrysostomum oblatas, sextam numerari, in secundo criminationum laterculo.

Hæc jam vertente anno 598 gesta et dicta fuisse certum videtur, et quidem mense circiter Septembri, cum adhuc commode possent martyrum

Reliquiae cum tanto apparatu procul et noctu transferri.

Insequente die venit Imperator cum satellitibus suo et magna militum manu, quam exercitum vocat Chrysostomus: ingressusque in ecclesiam S. Thomae apostoli, posito diademate debitum cultum et honorem martyrum Reliquiis præstitit: similiterque satellites ejus ac milites, depositis clypeis et lanceis ad martyrum thecam precaturi accesserunt. Posteaque discessit cum comitatu suo Arcadius Imperator, nec concioni mox habendæ interfuit: Chrysostomus vero homiliam suam dixit. Postquam Arcadii et satellitum ejus pietatem et martyribus præstitum cultum descripsit, præsens sæculum cum futuro comparavit, hoc breve et laboriosum esse dicens, illud suave et infinitum, in quo immortalibus fruemur coronis. Hominis in statu innocentie dignitatem representat; sed probat nos post peccatum Adami ad majora vocatos fuisse. Resurrectionem futuram in veteri lege obscure indicatam fuisse dicit; sed jam omnia plana et perspicua esse, multisque additis finem concionandi fecit.

Verisimile est inter has homilias duodecim quæ ab anno vertente 598 ultra Pentecosten anni 599 habitæ fuerunt, alias nec paucas intercessisse, quæ vel periire, vel inter editas positæ anni notam nullam præ se ferunt. Quæ sequitur autem in Vaticano Codice quarta numero, post Septembrem mensem, ut putamus, anni 598 habita fuit in templo S. Anastasiæ, ut in titulo fertur. Ibi postquam de paucitate auditorum conquestus fuerat, de patientia Jobi longam et elegantem habuit orationem.

Homilia quinta Vaticana, ut fertur in titulo, in templo sanctæ Irenes dicta fuit. In ea Chrysostomus de absentibus conqueritur et de præsentibus gratulatur: de Psalmorum cantu agit, probatque muliebrem sexum impedimentum non esse ad virtutis exercitum.

Sexta autem concio habita est in ecclesia sanctorum Apostolorum, in die Theodosii Imperatoris, ut ibidem fertur. Postquam duo alii episcopi, pro more illius ævi, concionati fuerant, Chrysostomus hanc contra Catharos sive Puros homiliam dixit: Cathari autem illi Novatiani erant. Primo ambos episcopos laudat; quorum alter junior, inquit, senis gravitatem; alter senex, junioris robur præ se ferebat. Deinde Theodosium Magnum laudibus effert, cujus dies tunc celebrabatur; nempe, ut verisimile est, mortis ejus, qui Januarii decimo septimo die contigit. Unde ar-

Anno
Impe-
in eccl-
siam
Thom-
cum sa-
tio su-
vit.

Cor
alias.

guitur hanc homiliam mense Januario anni 399 dictam fuisse. Theodosius autem anno 395 obierat. Hunc Imperatorem celebrat ille a pietate et a victoriis, quas opitulante Deo retulit de tyranniss Maximo et Eugenio. Quas ille victorias tacito tyrannorum nomine ita refert, ut ab aliis scriptoribus narrantur. Homilia vero isthæ in medio magna sui parte mutila est, ita ut quamplurima eorum, quæ contra Catharos seu Novationos dicebantur, exciderint ac perierint. Novationi autem tunc Constantinopoli magno numero erant, episcopum suæ sectæ peculiarem habebant, ac sese καθάρους, seu puros, appellabant: qua de causa illos acerrime perstringit Chrysostomus, ut in homiliæ sine videas.

Hic vero quædam animadvertenda sunt, nempe homiliam illam breviorē fuisse, quia post duas alias a duobus episcopis eodem die et in eadem sede dictas habita fuit: secundo post hanc homiliam multas haud dubie alias habitas fuisse a mense Januario ad Pascha anni 399, quo die dicta fuit concio sequens: quæ homiliæ vel perierunt, vel si adhuc inter editas supersunt, nullam vel diei vel anni notam præ se ferunt.

Post homiliam igitur illam contra Catharos in Codice Vaticano sequitur homilia, cujus titulus, πρὸς τοὺς θεωροῦντας ἐπιπορόρμια καὶ θέατρα, *Adversus eos, qui ad hippodromi et theatrorum spectacula se conferunt*: cujus initium est, ταῦτα ἀνεκτά; ταῦτα φορητά; ὅμιν γὰρ αὐτοῖς καθ' ὅμωιν αὐτῶν ἐντυχεῖν βούλομαι, quem edidimus T. 6, p. 272: ideoque illam in serie aliarum Vaticanarum prætermittendam duximus.

Quia vero in homiliæ nonæ sequentis titulo et in ipsa homilia nona multa habentur, quæ ad historiam hanc clarius et certius, quam in Monito diximus, referendam juvant, hic rem totam sine lapsu periculo narrabimus.

Anno 399, postquam unum jam annum in episcopatu emensus erat Chrysostomus, ordinatus nempe anno 398, 26 Februarii; feria quarta hebdomadæ, quæ anno 399 incidebat in sextam Aprilis, tam ingens pluvia decidit, ut metus esset ne agri devastarentur, messesque omnes in perniciem ruerent. Hinc preces, supplicationes, et λιτανεῖαι, seu processiones, episcopo duce et toto concurrente populo ad ecclesiam Apostolorum. Post hæc imbre cessante, necdum sublata formidine, tracto navibus Bosporo, ad ecclesiam SS. Petri et Pauli, in opposita maris orasitam, cum episcopo totus cætus accurrit. Hoc perfuncti periculo Constantinopolitani plerique,

una tantum interposita die, nempe feria quinta in Cæna Domini, cum in Parasceve Iudi equestres agitantur, nihil curantes diem illam sacram, ad hoc spectaculum accurrerunt, interim ingemiscēte domique sedente Chrysostomo episcopo: imo die sequente, nempe sabbato sancto, ad theatrales ludos se contulerunt, ubi meretricia erant spectacula, quæ singulatim et egregie depingit Chrysostomus, in concione, quam die Paschatis habuit, ubi in prævaricatores hujusmodi gravissime invehitur: demumque in illos excommunicationis sententiam pronuntiat, sed comminando tantum, ut puto, et ut in eodem Monito pluribus dixi.

Circa diem, qua hæc concio dicta fuit, aliquid difficultatis mihi offerri videbatur. Dixit ille in concione, *ante tres dies imber ingens*. Imber ille feria quarta majoris hebdomadæ decidit: feria quinta nihil memoratur incidisse; feria sexta in Parasceve ad ludos circenses, sabbato ad theatrale spectacula itum est: ita ut homilia istæ omnino dicta fuisse videatur Dominica Resurrectionis Domini. [Matthæius sabbato ante Pascha habitam censet.] Verum tunc apud me dicebam: Cur, si dies Paschatis erat, ne verbum quidem de Paschate dicit? Verum postquam homilias hasce deteximus, nulla jam difficultas superest, cum in titulo homiliæ nonæ sequentis, et in homilia ipsa dicatur, diem illam in qua tam graviter illos circensium et theatralium ludorum spectatores insectatus est, Dominicam fuisse atque adeo diem Resurrectionis Domini, quam ille non commemoravit Chrysostomus, quod contra spectatores illos graviter succensus, rem illam unice cogitare.

Homilia septima in ecclesia sanctæ Anastasiæ habita fuit, ubi modicus erat, inquit ille, auditorum numerus: neque tamen ideo conqueritur; sed exemplum Samaritanæ affert; quam licet unam tantum, quia tamen audiendi studio fervebat, longo tempore alloquutus est Christus. Deinde vero pluribus explicat quid sibi velit Paulus, cum ait, *de confirmatione Evangelii*, et in his orationem claudit.

Dicta fuisse videtur hæc homilia in hebdomada Paschatis: nam qui homilias hasce in ipso tempore colligebat, a Paschatis tempore, ut ex titulis concionum deprehenditur, illo quo dicebantur ordine eas descripsit. Ante Pascha enim, ut supra diximus, ex multis homiliis paucas collegisse videtur. Non conqueritur autem Chrysostomus in hac concione, quod pauci auditores adessent, quia

non in majori ecclesia, ubi synaxes fieri solebant, sed in ecclesia S. Anastasie concionabatur.

Octava concio rem prorsus insolitam nobis exhibet atque inauditam. Tunc Gotthorum pars maxima, qui vel Constantinopoli, vel circum erant, Arianismum sectabantur. Erant tamen Catholici gentis ejusdem non pauci. Cum autem in ecclesia S. Pauli convenissent, jussit Chrysostomus Gotthos loca quædam Scripturarum, quæ in Gotthicam linguam converse fuerant, Gotthice legere, et postea Gotthum presbyterum Gotthice concionari. Cur autem ita jusserit, satis declarat in concione quam ipse continenter post Gotthum presbyterum eadem in ecclesia habuit; ut videlicet Græcos philosophos, eorumque religionis sequaces, et Judeos quoque pudore suffunderet; quod dum illi veritatis lucem respuebant, barbaræ per totum orbem nationes sole fulgidiorem Evangelii lucem amplecterentur. Addit etiam eum, qui in Veteri Testamento primus vocatus fuit, nempe Abrahamum, barbarum fuisse in medio barbarorum versantem. Barbaros etiam fuisse eos, qui Christi ortum primi annuntiaverunt, nimirum magos, qui ex Oriente venerant. Hæc autem concio habita fuit in ecclesia S. Pauli intra hebdomadam Paschatis festum subsequentem, et per octavam, ut ex sequentis homiliæ titulo, ab eo qui his concionibus aderat præmisso, liquidum est: etiamque confirmatur ex iis quæ initio sequentis homiliæ dicuntur.

Etenim cum Constantinopolitanos illos, qui concionibus suis adesse solebant, gravissime pupugisset, ipsisque molestiam creasset in illa concione, quam in Dominica Resurrectionis Christi habuerat, eo quod in die Parasceves ad circenses, et in sabbato sancto ad theatrales ludos se contulissent, imo excommunicationis sententiam saltem comminatoriam in illos protulisset; illi tamen postea, re secum serio perpensa, non sine causa se acriter impetitos fuisse videntes, et plura his de rebus audire cupientes, ad magnam ecclesiam, ut concioni interfèrent, ingenti numero se contulere. Verum accedit ut illo die, nempe Dominica post Pascha, quidam adesset ex Galatia episcopus, vir tum ex senectute, tum ex animi flotibus venerandus, cui concionandi vicem Chrysostomus cessit. Quod auditores illi ægerime tulere; summo enim Chrysostomi se iterum carpentis, imo secantis, ut ipse ait ibidem, audiendi desiderio tenebantur.

Quapropter ille Dominica, ut credere est, sequenti, secunda videlicet post Pascha, in ecclesia

Magna concionem hanc habuit, ubi statim auditoribus gratulatur, quod licet tam graviter excepti in concione illa Dominicæ Resurrectionis, adeo ferventer et tanto numero iterum compareant. Tum sese excusat, quod Dominica præcedenti episcopo Galatiæ seniori concionandi locum dederit; iterumque contra circenses ludos, sed mitius moderatusque loquitur; remque tangit omnino deplorandam quæ superiore die hesternæ, inquit, in hippodromo contigerat, quæque ab hujusmodi ludis alios avertere deberet. Quidam enim qui postridie uxorem ducturus erat, quum in stadium descendisset, ab irruentibus curribus interceptus, miserabili casu capite truncatus, et extremis membris abscissis, ibi manserat.

Deinde explicat illud Evangelii dictum, *Pater meus usque modo operatur, et ego operor*: Arianos et Anomæos, tacitis tamen nominibus, acerrime insectatur, probans Filium Patri æqualem, cum illo semel operari; quia vero operatio illa permanens est, putat Chrysostomus, hic providentiam, Patris et Filii operationem dici. [Hunc sermonem excepit homilia in illud, *Filius ex se ipso nihil facit*, Tom. 6, p. 255, de quo cfr. supra dicta, p. 127, col. a.]

In more erat ut bini vel terni eodem die continenter verbum Dei prædicarent. Idipsum videmus in homilia decima, quæ habita fuit in ecclesia Apostoli, postquam senex episcopus ante Chrysostomum concionatus fuerat: quodque observandum est, illum senem, et se juvenem vocat, etsi ex vulgata opinione annum ætatis 52 jam emensus erat. [Imo episcopus illum simul senem esse et juvenem dicit; senem quidem annis, juvenem vero animi vigore: nihil de se ipso loquens.] Argumentum concionis sumit ex hoc Evangelii dicto, *Messis quidem multa, operarii autem pauci*. Probat autem et senes et juvenes operarios Ecclesiæ admodum utiles esse. Messisque hujusmodi fructus eximios fuisse narrat, ut cum Paulus simplici verbo Proconsulem ceu sagena cepit, et cum Philippus eunuchum Candacis Æthiopie reginæ ad fidem convertit.

Homiliam quoque undecimam habuit postquam alius admodum senex oraverat. Ibi primum se audiendi cupidus cœtui gratulatur, ac de Eleazaro et de Maccabeis agit, quorum festum in Ecclesia Constantinopolitana celebrabatur, et quos probat ille pro Christo passos esse. In fine concionis pauca desiderantur.

Hactenus vidimus omnia placide et sponte An-
fluentia, Eudoxiam Augustam piis operibus in-

cumbentem, et a Chrysostomo laudibus celebratam: Constantinopolitanos ob circensia et theatra spectacula gravissime increpatos, optantes, imo instantes apud Chrysostomum ut se talibus tam acerbis monitis ad rectam viam deduceret: Gotthos, jussu ejus Gotthice Scripturas legentes et Gotthice prædicantes. Jam vero ad tristitia ducimur, quæ ut clarius exponamus, altius repetenda res est.

piii Eutropius eunuchus gratia apud Imperatorem Arcadium plurimum valebat, ejusque consilio et auctoritate quæque maxima Imperii negotia gerebantur. Is cum Joannis Chrysostomi in sedem Constantinopolitanam promovendi auctor fuisset, initio ejus monitis placitisque haud ægre morem gerebat. Subindeque accrescente potentia, cum altos spiritus assumisisset, non desistebat Chrysostomus, sed dicebat illi fugitivas esse divitias fragilisque potentiam sæcularem. Illo autem rem ægre ferente, addebat S. doctor, se qui argueret, vere amicum; cæterosque qui gesta ipsius laudarent, adulatores esse. Eutropius vero rem indigne tulit, ac deinde Chrysostomo adversabatur.

Inter alia vero, quæ præter Chrysostomi consilium et voluntatem designavit Eutropius, legem ferri curavit, ut asyli et immunitatis jus ecclesiis tolleretur. Verum id ille in capitis sui perniciem molitus est. Cum enim postea accresceret sibi apud Imperatorem gratia, Patricii nomen et consulatum anni undequadragesimi consequutus est. Quæ res multis displicuit. Tandem Tribigildus tribunus clam favente Gaina, coacta militum manu a formidoloso Principe Arcadio impetravit, ut gradu dejiceretur Eutropius: qui cum Tribigildum aliosque ad necem sibi inferendam paratos cerneret, in ecclesiam, quod unicuique sibi perfugium supererat, se recepit. Tribigildus autem et milites jussa imperatoris Arcadii præ se ferentes, ut sibi Eutropius traderetur insistebant, et strictis gladiis in ecclesiam irrumpere volebant. Verum intrepide obstitit Chrysostomus, fugitivo ecclesiæ asylum tutum esse debere dicens.

Licet autem id apud scriptorem nullum feratur, verisimile est ipsum vel Imperatorem adiisse, vel ad ipsum quempiam misisse rogantem ut militum furorem compesceret. Nam, ut ipse Chrysostomus in hac concione dicit, Imperator, qui statim mandata dederat ut Eutropius traderetur, mutata sententia; « Postquam cognovit eum ad asylum ecclesiæ se recepisse, affluente exercitu et concitato ob ejus crimina, deposcenteque hominem ad supplicium, longam habuit orationem, qua

militarem indignationem compesceret, postulans ut non culparum modo, sed etiam recte factorum rationem haberent; nam pro illis gratiam ipsi habebat; si quid vero secus fecisset, tanquam homini ipsi ignoscebat. Cum autem illi de integro urgerent ad vindictam lasi Imperatoris, clamantes, exsistentes, ad ultionem deposcentes, hastas vibrantes: tum vero fontes lacrymarum clementissimis suis oculis effundens, et sacrosanctæ mensæ, ad quam confugerat, religionem illis incutiens, ægre tandem iram eorum sedavit. »

Eo in statu res erant, cum Chrysostomus, paucis postquam Eutropius in ecclesiam confugerat diebus, in eadem ecclesia concionem habuit, præsentem Eutropio et innumera populi multitudine, quæ ad tam singulare spectaculum confluerat. Inter eos multi erant, qui Eutropium aversabantur, ipsumque militibus tradi debere censebant. Hic oratori nostro extemporanea oratione opus fuit; quæ tamen inter elegantissimas computanda est. Non semel Eutropium compellat, et monita ab se ipsi data in mentem revocat; hinc ad populum convertitur, quem ut ad commiserationem compellat, Eutropii fortunam præteritam, præsentis vero deplorandum casum tam aptis verbis repræsentat, ut vel ferocioribus lacrymis excuteret.

Elapsis post hanc habitam concionem aliquot diebus, Eutropius ut inimicorum excubias falleret seseque proriperet, ab ecclesia aufugit. Verum captus, atque in Cyprum relegatus; deinde haud ita multo elapso tempore Chalcedonem adductus et damnatus, capite plexus est.

Vix elapsis duobus post Eutropii fugam diebus concionem aliam habuit Chrysostomus, ubi præmissis quibusdam de utilitate lectionis divinarum Scripturarum, obsessam paucis ante diebus ecclesiam fuisse narrat, neque tamen traditum inimicis Eutropium, qui, si ecclesiam non deseruisset, captus nunquam fuisset. Fluxam iterum humanarum facultatum divitiarumque conditionem ob oculos ponit: desertumque dicit ab amicis, a domesticis, a fortunis omnibus Eutropium. Multisque additis de vero legitimoque divitiarum usu, deque vita præsentis, quam peregrinationem esse monstrat, ad Ecclesiæ laudes transit, ejusque nuptias cum Christo pluribus prosequitur, hoc frequenter usus Psalmi quodagesimi quarti versiculo, *Adstitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato*, etc. De hac postrema homiliæ parte sententiam nostram diximus in Monito.

Gainas petulantia.
T. 3, p. 404.

Gainas post impetratam partim vi, partim dolo Eutropii ruinam perniciemque, petulantior in dies evasit, atque eo impudentiæ processit, ut armis copiisque instructus, Saturnini et Aureliani, qui inter Imperii proceres eminebant, capita deposceret, nec nisi hac conditione se arma positurum esse minitaretur. Arcadius vero Imperator, qui ob inertiam metumque cuivis injuriæ opportunus erat, rem quantumvis indignam denegare non ausus, tantos viros ad necem traditurus erat, nisi Chrysostomus, utpote communis omnium pater, sic ille, Gainam adisset, *obambulans*, inquit, *exhortans, obtestans, supplicans, ut a dominis ea calamitas depelleretur*; idque demum a barbaro impetrasset, ut satis haberet, si Saturninus et Aurelianus in exsilium mitterentur.

Saturninus et Aurelianus in exsilium pulsati.

Anno 400.

Id vero accidit anno ineunte 400: quo posito calculo ea quæ præcedunt et quæ subsequuntur constare, et locum tempusque suum occupare videntur. Illoc autem peracto negotio concionem habuit Chrysostomus, ubi de Constantinopolitano tumultu, de vicissitudine humanarum rerum agit. « Omnia », inquit, « turbarum ac tumultuum plena sunt, omnia scopuli ac præcipitia, omnia rupes sub aquis latentes: omnia terrores, discrimina, suspensiones, tremores, et angores. Nemo cuiquam fidit, . . . non est amicus tutus, non frater firmus. Sublatum est caritatis bonum, civile bellum occupat omnia, civile, et non apertum, sed obumbratum. Innumeræ ubique larvæ, simulatæ facies: multa ovium vellera, innumeri ubique lupi sub his occultati: ut jam inter hostes aliquis potius vixerit, quam inter eos qui videntur amici. Qui heri adulabantur, qui manus osculabantur, hodie repente compertii sunt hostes, abjectisque larvis, facti sunt omnibus accusatoribus acerbiores: pro quibus hesternæ die gratias agebant, hos nunc incusant et calumniantur. » Deinde vero de divitiarum vanitate eleganter pro more suo disserit: paupertatis bona deprædicat, utpote quæ tantam præstet securitatem, quantum divitiarum periculum pariunt. Demum exemplo Jobi ad calamitates fortiter ferendas hortatur.

Soz. l. 8, c. 4.
Anno 400.

Postquam Saturninus et Aurelianus, pacato Gaina, in exsilium acti fuerant, cum Arcadio Imperatore Gainas in ecclesia juxta Chalcedonem sita, ubi S. Euphemie martyris sepulcrum erat, colloquium habuit, cumque ex pacto convento arma deposuisset, et jurejurando adhibito fidem Imperatori dedisset, equestris pedestrisque mili-

tis Magister declaratur. Tanto autem inflatus honore, res novas moliri non distulit. Erat ille Arianus, perinde atque multi alii Gotthi, qui tunc episcopum Constantinopoli habebant: suadentibus autem ejusdem sectæ episcopis Imperatorem rogavit, unam ex ecclesiis urbicis suæ sectæ traderet; indecorum esse dicens Magistrum Romanæ militiæ extra urbem orandi causa proficisci. Arcadius vero, qui Gainam metuebat, ut et aulici ejus omnes, ea de re deliberatum se dixit, operamque daturum ut ipsius desiderio fieret satis. Imperator autem Joannem nostrum advocat, Gainæ optatum docet, ejus potentiam commemorat, ipsum tyrannidem meditari non obscure indicat, hortaturque ut barbari animum id concedendo compescat. Respondit Joannes, Imperatori fas non esse talia polliceri, et sancta canibus dare: se vero nequitiam posse Catholicos ab ecclesia quavis ejicere, ut inducat Arianos, qui in Filium Dei blasphemia proferrent, neque metu barbari debere moveri: sed ambos advocare rogat, se nempe et Gainam, sperareque se illum eo adducturum esse, ut non ultra paria postularet. His auditis Imperator magnopere gavisus est, et postridie utrumque jussit acciri. Accessit Gainas; adfuit etiam Chrysostomus cum episcopis qui tum Constantinopoli erant.

Theod. l. 5, c. 4.

Soz. l. 8, c. 4.
Theod. l. 5, c. 4.

Tum Gainas promissa sibi dari flagitabat. Reclamabat Joannes, non licere Imperatori qui piam religionem profiteretur, adversus res divinas quidquam attentare. Reponit Gotthus, æquum esse ut ipse quoque ædem sacram, in qua precaretur, haberet. Tum magnus ille Joannes: Omnes tibi apertæ sunt ades sacræ, nec ullus aditum prohibebit, si precari volueris. At ego, inquit Gainas, alterius sum sectæ, et cum consortibus meis unam ecclesiam peto; idque jure mihi petere videri, qui multa pro Romanis bellorum discrimina pertulerim. Ad hæc Joannes: Sed habes, inquit, præmia laboribus tuis longe majora: nam et Magister militum creatus, et consulari veste ornatus es. Consideres oportet quid olim fueris et quid nunc sis; quanta fuerit prior egestas tua, quanta nunc rerum copia; quibus vestimentis usus sis priusquam Istrum trajiceris, quibus nunc induaris. In memoriam revocavit etiam, quomodo cum a patria aufugisset, a Theodosio Imperatore et Arcadii patre servatus fuisset, jurassetque se Romanis amicum, ipsique ac liberis ejus ac legibus, quas nunc abrogare conabatur, fidem perpetuo mansurum esse. Tuncque legem a Theodosio latam protulit, quæ veterat

Gai. l. 1, c. 1.
Chrys. l. 1, c. 1.

Soz. l. 8, c. 4.
c. 4, 137.

ne hæretici intra urbis mœnia collectas celebrarent. Post hæc ad Imperatorem conversus suasit ipsi ut legem, quæ adversus hæreses lata fuerat, ratam servaret: satius esse dicens imperio cedere, quam prodita Dei domo piaculum admittere. Hujusmodi sermonibus doctor ille orbis terrarum, sic Theodoretus, Gainæ os obtulavit, ut tacere eum compulit.

Spe lapsus Gainas, et quasi in furorem actus, fidem violare et urbem deprædari jam meditabatur. Ejus autem insidias, inquit Sozomenus, prænuntiavit cometes, qui tunc supra civitatem maximus apparuit, usque ad terram fere pertingens, et qualis nunquam antea visus fuisse memoratur. Ac primo quidem argentariorum officinas invadere tentabat, maximam se pecuniæ summam inde collecturum sperans. Cum autem rumore nuntio in notitiam venisset illum talia meditari, argentarii in latebris omnia posuere: ita omnis lucri inde percipiendi spes ipsi avolavit. Tum ceu rabie correptus Gainas, suis mandavit ut imperiale palatium incenderent. Hic vero rem prodigio similem narrat Sozomenus; nempe ingentem militum numerum ante palatium divinitus comparuisse, barbarosque et Gainam ipsum ne cæpta perficerent deteruisse, alique narrat quæ fabulam sapere videntur. Addit Sozomenus ex barbaris illis alios in urbe mansisse, alios cum Gaina egressos esse, et clanculum arma in vehiculis feminarum, et in doiliis tela exportavisse. Sed cum deprehensi essent, portarent custodes, inquit ille, qui ne arma exportarent prohibebant, interfecerunt. Ingens tunc tumultus ac terror omnes invasit, quasi jamjam urbs capienda et expilanda esset. At Imperator Arcadius, optimo tunc usus consilio, Gainam hostem declaravit, barbaros, qui in urbe erant, occidi jussit: militesque impetu in illos facto maximam illorum partem trucidare; ecclesiam vero, quæ dicebatur Gotthorum, incendio consumserunt, in qua Gotthi multi flammis traditi perire. Postea vero Sozomenus Gainæ gesta recenset, et omnia paucis persequitur ad usque ejus ladam et necem. In iis vero quæ narrat, quædam vera esse videntur, sed falsis intermixta.

Alia narrat Theodoretus. Cum Gainas sibi et suis ecclesiam postulans, ejus potiundæ spe lapsus esset, aliquando post tempore in apertam tyrannidem erupit, collectoque per Thraciam exercitu, vastare omnia et prædari cœpit. Qua re nuntiata, metu omnes perculti sunt: tam optimates, quam populum terror invasit. Neque ullus erat qui prælio cum illo congredi vellet,

nemo qui legationem ad illum obire tutum crederet, quod barbarum ejus animum omnes reformidarent. Cum ergo id negotii nemo suscipere auderet, ad intrepidum Chrysostomum itur, qui, etsi ipse præcipua irarum causa fuerat, in Thraciam iter suscepit, Gainamque adiit. Hic vero magis ac magis enituit, quantum valeat virtus, quantum sincera pietas, erga illos etiam quos impugnare cogitur. Gainas barbarus et tyrannus, ejus pristinam pro pietatis defensione constantiam memoria repens, libenti animo in occursum ejus venit, ejusque dexteram oculis suis imposuit, et filios suos sacris illius genibus admovit: adeo virtus vel infestissimo cuique reverentiam ac terrorem injicere possit. Addit Georgius Alexandrinus Gainam tunc arma deposuisse: quod falsissimum est. Verum fabulator ille nihil sanum dicit, nisi ea quæ ex Socrate, Sozomeno, Theodoro et Palladio mutuatur, quæ etiam saepe depravare solet, ut initio diximus. Gainas enim in cæpto perstitit nec arma posuit, donec victus cæsusque fuit.

Jam ad Asiaticum negotium veniamus, quod in Oriente tumultus dissensionesque multas excitavit, demumque Chrysostomum in Asiam iter facere ibique moras trahere coegit: quod ipsi ærumnarum et calamitatum initium fuit. Historiam que teximus ex narratu Palladii Helenopolitani episcopi, qui plerumque rebus ipsis interfuit.

Indictione decima tertia (mense circiter Maio anni 400) Constantinopolin venerunt Asiani episcopi, aliosque episcopos qui tunc in urbe erant convenerunt, Palladium nempe Helenopolitanum, Theotimum ex Scythia, Ammonem Ægyptium ex Thracia, Arabianum ex Galatia et alios, qui omnes viginti duo erant, quibus præerat Joannes noster Constantinopolitanus episcopus. Iis vero in Synodo congregatis Eusebius Valentinopolitanus libellos tradidit, contra Antoninum Ephesi episcopum septem capita complectentes: primo quod conflatis sacris vasis argentum inde proveniens in usum filii sui convertisset: secundo, quod sublatum ex ingressu baptisterii marmor in balneum suum transulisset: tertio, quod Ecclesiæ columnas, a multis annis jacentes, intra triclinium suum posuisset: quarto, quod puer ejus cædem patrasset, quem adhuc ille in ministerio retineret: quinto, quod prædia Ecclesiæ relicta a Basilina Juliani Imperatoris matre vendidisset, pretiumque sibi vindicasset: sexto, quod dimissa uxore sua, cum ea rursus congressus esset, filiosque procreasset: septimo, quod quasi lege sibi constitutum esset ut ordinationes episcoporum, secundum reditum

Asiaticum negotium.

Palladius p. 125. sqq.

rationem, venderet. Adesse autem eos, qui pretio ordinati fuere, seque rem aliunde probare posse. His auditis Chrysostomus, suspicatus hæc crimina esse odio vel inimicitia Eusebii proficisci, illum compescere conatus est, Paulumque Heracleæ episcopum, qui Antonino favere videbatur, hortatus est, ut pacem inter utrumque faceret. Postea vero Chrysostomus ad sacrificium offerendum sese apparat.

Tunc Eusebius ira succensus, Joannem adjuravit, horrendis adhibitis sacramentis, ut dictis suis attenderet: tuncque coram omni populo libellum obtulit. Chrysostomus tanta Eusebii instantia vehementique se permotum sentiens, noluit in tali animi statu sacrificium offerre; sed Pansophium Pisidia episcopum rogavit, id muneri persolveret, libellumque recepit, et cum cæteris episcopis egressus est. Postquam vero dimissi populi fuere, cum cæteris episcopis in baptisterio consedit:

358 Eusebioque dixit, secum perperendero an dicta probare posset, idque antequam libellus legeretur; postquam enim lectus foret, non ultra posse illum dicta revocare. Cum autem ille in proposito perseveraret, lectus est libellus supra memoratus. Tunc seniores episcopi Joanni dixerunt, e re fore ultimum caput de venditis ordinationibus disquirere; quia, si illud probaretur, cætera, quæ minora erant, credibilia et probata faciliora fore. Tum Joannes Antonio tunc presenti, Quid ad hæc dicis? Negavit autem ille omnia. Interrogati sunt etiam ii, qui pro episcopatu pecuniam dedisse accusabantur: qui similiter negarunt. Sub hæc ventum est ad testes; sed nulli aderant: Joannes vero, ut res accuratius examinaretur, ad Asiaticum iter suscipiendum sese obtulit.

Antoninus
Eusebii
synodum
convo-
cat.

Antoninus autem, pecuniæ quam officii longe cupidior, qui Joannis et perspicaciam et integritatem metuebat, quemdam e proceribus, cujus prædia, quæ in Asia erant, curabat, adiit, ab eoque impetravit, ut impediret ne Joannes in Asiam concederet. Ille vero id effecit, ut ex palatio Joanni denuntiaretur, absurdum fore illum, cum tantus Constantinopoli tumultus esset, et adhuc Gainæ formido persisteret, in Asiam proficisci ad testes querendos, qui facile possent Constantinopolin adduci: quapropter a proposito destitit Joannes. Antoninus interim id lucratus est, ne testes venirent, quos etiam aut pecunia aut potentia sua se fugare posse sperabat. Hæc Joannes prospiciens, cum Synodo deliberat quosdam ex præsentibus episcopis in Asiam mittere ad interrogandos testes. Adeam rem tres electi sunt episcopi, Synecle-

tius Trajanopolis, Hesycheus Parii et Palladius Helenopoleos, qui Hypæpis, quæ urbs Asiæ erat, rem examinarent, mandatumque prolatum est, ut qui intra duos menses in urbem illam, quæ vicina erat, causam dicturi non venissent, excommunicarentur.

Post hæc Smyrnæ venerunt Syncretius et Palladius: Hesycheus, qui Antonini amicus erat, morbum simulavit. Duo autem reliqui per literas Eusebio et Antonio significarunt, ut Hypæpos, quo ipsi pergebant, se conferrent. Illi vero cum amicitiam contraxissent (nam Antoninus Eusebium vel auro, vel alio modo corruptum sibi conciliarat), et ad Hypæpiorum civitatem illi quoque venissent, judices eludere conabantur, dicebantque testes negotiorum causa peregre profectos esse. Judices Eusebium rogant, intra quot dies ille testes adducturus esset. Ille vero sperans in æstus vehementia judices inde discessuros esse, erat quippe æstatis tempus, scripto promisit se intra quadraginta dies, aut testes producturum, aut penas secundum canones daturum esse. Dimissus ergo ille ad inquirendos testes, Constantinopolin venit, ibique delituit. Expectarunt judices ad quadragessimam usque diem. Et cum Eusebius non compareret, excommunicationis sententiam in eum protulerunt, sive ut desertorem, sive ut calumniatorem. Postquam vero triginta dies alios Hypæpis manserant, nec compareret ille, ipsi quoque Constantinopolin redierunt. Cum autem ibi Eusebium offendissent, tantum illi facinus exprobrarunt. Eusebius vero infirmitatem corporis prætexens, testes se adducturum rursus pollicebatur. Interea per diuturnas illas moras, moritur Antoninus: sicque rerum facies mutatur.

Nec multo post literæ ad Chrysostomum venerunt partim Ephesini Cleri, partim episcoporum, juramenta cum obsecratione continentes. Testabatur Clerus, anthec leges omnes Ephesi pessumdatas fuisse, jamdiu afflictam Ephesinam Ecclesiam esse partim ab Arianis, partim ab iis qui avaritiæ et dominandi libidine capti, se Catholicos esse gloriabantur, sic Antoninum defunctum perstringebant illi: rogabant illum festinanter venire, quia lupi quidam erant qui pecunia episcopalem sedem rapere tentabant. Hæc causa Chrysostomo fuit suscipiendi Asiatici itineris, de quo mox dicitur.

Dum hæc agerentur, Homilias in Acta Apostolorum habuit Chrysostomus, quas cepit post Quadragesimam, ut ipse dicit Hom. 1, p. 15, atque ut putamus, dixinusque in Monito, tempore Pa-

Homilias
Chrysosto-
mi in Acta
Apostolo-
rum. t. 9.

schali anni 400, ita ut illas dixerit, cum Asiaticarum rerum negotia illum distinerent, et cum a gratia Eudoxie Augustæ, quæ initio episcopatus sui ipsum valde colebat, excidisset. Hinc fortassis accidit ut aliis distentus negotiis Chrysostomus, minus culto, jejuno et plerumque intricato stylo has conciones scripserit, maximeque initio homiliarum, ubi quædam videntur olere aut sonare peregrinum: nam in ethica adoratione, quæ homilias claudit, hic semper sui similis est, imo etiam alias conciones superat. Hæc vero, quæ post Pascha anni 400 cepitæ fuere homiliæ, nonnisi anno 401 terminari potuisse videntur, et fortassis postquam ex Asia reversus fuit Chrysostomus: verum hæc nonnisi divinao dici possunt. Homilia autem quadragesima quarta, p. 555, D, testificatur Chrysostomus se triennium habere in Pontificatu, *τρίτην ἔχωντες*: quod si ad literam accipiat, significare videtur illum jam triennium emensum fuisse, quando ad hanc homiliam pervenit. At præterquam quod non omnino constat hic exactum triennium notari, jam sæpe vidimus Chrysostomum non cum tanto scrupulo notas temporum consignare; tamen omnibus accurate perpensis nihil absolum sequeretur, si Chrysostomus, qui Homilias in Acta anno 400 cœperat, quadragesimam quartam et postremas vel ante, vel post reditum suum ex Asia dixerit. In Homilia vero quadragesima prima p. 511, C, ait Chrysostomus, anno superiore concussisse Deum universam civitatem C. P., qui terræ motus accidisse creditur anno 599, ut diximus supra. Nam illa vox *πέρυσι* annum proxime superiorem indicat; sed non ita accipienda est ut annum integrum elapsum Chrysostomus significare velit.

Ibidem autem et continenter p. 512, A, eadem voce *πέρυσι* Chrysostomus utitur ad rem aliam carptim indicandam: « Quæ circa Theodorum *πέρυσι*, anno proximo, gesta sunt, quem non obstupescerunt? et tamen nihil amplius factum est. » Quis ille Theodorus esset, et quid illi acciderit, nullus quod sciam scriptor docuit.

Die septima Februarii anni 401 S. Porphyrius, Gazæ episcopus, Constantinopolin venit, cum Joanne Casariensi episcopo Metropolitano suo, ab Arcadio Imperatore petiturus ut idolorum templa, quæ Gazæ erant, non jam clauderentur, sed funditus everterentur. Rhodo autem transeuntes, anachoretam quemdam sanctum virum, Procopium nomine, adierant, qui monuerat ut sanctissimum episcopum Joannem inviserent, qui ipsis id consilii daturus erat, quod a Deo ipso edidicisset. Cum

in urbem illi advenissent, postridie Joannem salutatum venerunt. Joannes vero ipsos honorifice admodum excepit. Cumque tanti suscepti itineris causam ipsi aperuissent; hortatus ille viros est, ut felicem exitum a Deo sperarent. Non poterat ille Imperatorem adire, quoniam Eudoxia, ea de causa, quam dicturi sumus, Joanni male affecta, Imperatoris animum adversus illum præoccupaverat: sed ad Amantium, Imperatoris Cambellanum, ipsos direxit, hominem vere Christianum: qui, nihil obstante exulcerato Augustæ erga Chrysostomum animo, addictus ipsi semper erat. Amantium Joannes postridie ad se vocavit. Et cum episcopi ambo in Chrysostomi ædes venissent, Amantium invenerunt, qui rem, de qua tunc agebatur, ipsi aperuerat, idipsumque episcopi ambo confirmarunt. Posteaque cum sanctissimo Præsule de divinis sacrisque rebus verba miscuere, et postquam Joannes ipsis bona apprecatus fuerat, domum se recepere. Sic quotidie illum adibant, ut ejus amenis simul et sanctis colloquiis fruerentur. Amantius autem sibi commissum negotium apud Eudoxiam Augustam sollicite ursit, demumque favente sibi Theodosii junioris et ortu et baptismo, qui diebus istis accidere, optata impetravit.

Theophanes et Cosmas Vestitor narrat Theodosium juniorem a Joanne Chrysostomo baptizatum fuisse; id vero clare dici videtur ab Eudoxia ipsa, quæ in homilia Chrysostomi post reditum ab exilio suo, sic loquens inducitur, *μὲντοι οὗτοι διὰ τῶν χειρῶν σου τὰ παῖδά τὰ ἐμὰ ἐβαπτίσθη*, *Recordor per manus tuas filios meos baptizatos fuisse*. Certe inter filios comprehendi omnino videtur Theodosius junior. Atque ex iis, quæ in Vita S. Porphyrii dicuntur, Theodosius junior baptizatus fuisse deprehenditur 10 Aprilis anni 401. Tuncque Chrysostomus in Asia erat, siquidem cum Tillemontio iter ejus in Asiam in annum 401 consignamus, et quam tardissime profectionem ejus mense Februario ejusdem anni statuere possumus, ut ex sequentibus palam erit.

Post Antonini Ephesini episcopi mortem, urgebant Chrysostomum episcopi vicini, urgebat Ephesinus Clerus ut promte veniret, nec moras traheret, leges apud se pessumdatas dicens, Ecclesiam suam afflictam, temeratas res sacras, tum ab Arii asseclis, tum ab iis qui avaritiæ et dominandi cupidine capti se Catholicos esse gloriabantur: quibus dictis Antoninum episcopum nuper defunctum notabant, apud quem venalia prostabant sacra omnia. Addebant quoque multos instare

Pallad. p. 133. et sqq.

Hollandus
26 Feb.
anno 401.
p. 651. b. c.
Anno 401.

lupos, qui pecunia episcopalem sedem invadere tentabant.

Joann.
Chrysost.
Hier in
Asiam sus-
cipit.

Joannes noster tunc gravi erat corporis infirmitate detentus, hiberna quoque tempestas a tanto itinere aegrum avertere posse videbatur, verum tanto ille religionis studio flagrabat, ut omnia posthaberet quo tot tantisque malis manum medicam afferre tentaret. Neque enim Ephesi tantum, sed etiam in aliis non paucis Asiæ civitatibus ipsi episcopi, pastorum nomine falso insigniti, Christiano gregi damna inferebant innumera. His accensus in navim ingreditur. Verum sæviante aquilone, cum metuerent nautæ ne in Proconnesum ejicerentur, posito velo, Tritonis promontorium prætervehuntur, et ibi jactis anchoris manserunt, austrum expectantes ut Apameam appellerent. Cum ergo biduum jejuni perstitissent, in navicula agitant, tertio die Apameam appulere, ubi Joannem nostrum expectabant Paulus, Cyrinus et Palladius. Hos enim viæ comites assumserat Chrysostomus, pedibusque confecto itinere Ephesum perveniunt. Et congregatis Lydiæ, Asiæ, atque Carie episcopis numero septuaginta, de ordinationibus faciendis statim actum est. Multi tunc advenerant, maximeque ex Phrygiis, uno audiendi Chrysostomi studio permoti, tum maxime ejus sapientia fructuri, cum afflictis rebus Asiaticis, et a multis qui zizania inseruerant in deteriorem statum reductis: nam profluentem pii doctoris eloquentiam tantis malis solatium afferentem excepturi erant.

Pallad. p.
135. 136.

Interea accessit Eusebius ille Valentinianopolitanus episcopus, de quo plurima diximus supra, qui sex episcopos alios accusabat, ad Communionem admitti rogans. Contra vero quidam episcopi non admittendum dicebant, utpote sycophantam. Pergit ille supplicans, quia jam biennio causa examinata, et non advenientibus testibus longius extracta fuerat, ut testes producantur: etsi enim Antoninus, qui nummos acceperat ut ordinaret, jam mortuus erat, superesse tamen eos, qui pecunia data ordinati fuerant. Synodus vero rem perquirendam esse censuit. Primo lecta sunt acta; ingressi sunt testes; necnon sex illi, qui pecunia data ordinati fuerant. Et initio quidem negabant; instantibus vero testibus, quorum quidam laici erant, et quidam presbyteri, quibus rem confiderenter aperuisse videbantur, necnon mulieribus nonnullis, quæ et pignorum seu munera speciem, et loca et tempora et quantitatem indicabant, reclamante item conscientia, ultro, nec majori necessitate compulsi, confessi sunt se munera

solvisse, talem esse consuetudinem putantes, et nunc orare, si fas tamen esset, in Ecclesiæ ministerio servari; sin minus, ut aurum, quod solverant, sibi redderetur: quidam enim ex illis uxorem suppellectilem dederant. Tum Joannes Chrysostomus e re fore sibi videri dixit, si juberet Synodus reddi illis aurum ab hæredibus. Præcepit ergo Synodus, ut illi contra leges sacras ordinati aurum suum reciperent ab hæredibus Antonini, et communicarent intra altare: essent autem jam non sacerdotes, sed ex sacerdotibus: Ne si ista concederemus, mos fieret Judaicus aut Ægyptius, vendendi atque emendi sacerdotium. Dicebatur enim Judæorum patriarcham singulis annis, aut anno interjecto, a synagoga principibus mutari, ad corradendam pecuniam.

Horum omnium exstabant acta et judicium Pallad. p. nomina: ac qui fuerant depositi, Synodi judicio 137. acquieverunt, unusque ex illis factus est negotiorum publicorum defensor. In depositorum autem locum delecti sunt alii non conjugati, vita et doctrina orati. Hæralidem vero in Antonini locum 140 Synodus constituit, virum encyclicis disciplinis optime institutum, et in divinis Scripturis peritum, qui in eremo monasticam vitam egerat, et qui per tres annos diaconus fuerat. Palladius vero, qui huic Synodo interfuerat, dicit Joannem sex episcopos in hac scilicet provincia tantum deposuisse, non autem sexdecim, ut mentiebatur Theophilus, Chrysostomi accusator et inimicus.

Sczomenus vero dicit ipsum tredecim episcopos deposuisse partim in Lycia et Phrygia, partim in Asia; ita ut cum teste Palladio tunc præsentis sex in Asia deposuerit, septem etiam in Lycia et Phrygia ex sedibus moverit. Inter hos autem Gerontium Nicomediensem episcopum ex sede expulit. Hic autem cum Mediolani diaconus esset, a S. Ambrosio episcopo ut sacro ministerio indignus expulsus fuerat. Hinc cum Constantino venisset, ut erat vafer et astutus, quorundam ope Nicomediensem episcopalem sedem adeptus est. Re comperta Ambrosius Nectario episcopo Constantinopolitano scripsit, ut Gerontium ex episcopali gradu deiceret. Nihil non egit Nectarius, ut Gerontium deponeret; sed frustra cessare conatus: Gerontium enim Nicomediensibus valde gratus erat, quoniam in medicina peritus, illam artem exercebat, ac dexteritate et sedulitate, inquit Sczomenus, erga omnes ex æquo, tam pauperes quam divites utebatur. Joannes vero illum deposuit, et in locum ejus Pansophium ordinavit, Quæ res Nicomediensibus admodum displicuit, nec secu

quam in calamitate, aut terræ motu, vel siccitate, per plateas civitatis suæ et Constantinopoli circumcumbentes psallebant, Deoque supplicabant ut illum episcopum haberent. Hæc vero Gerontii depositio sub hæc Joanni Chrysostomo objecta fuit, quando illa tanta adversus ipsum tempestas orta est. Novatianis autem et Quartodecimanis aliisque hæreticis multas ecclesias ademitt. Atque Ephesi cum esset, inquit Proclus, Midæ cultus arcanum omne detexit; et cum in Phrygiam venisset, Matri Deum Cybelæ filios omnes abstulit, cum eorum templa destruxit.

Socr. l. 6.
c. 11. et 12.

Jo. Chrys.
t. 3. p. 411.

Reversus Chrysostomus ex Asia quasi ex longa peregrinatione, in qua plus quam centum dies insumserat, postridie orationem habuit ad populum suum, quem summis laudibus extollit quod cum tanto gaudio illum redeuntem exceperint, quod civitatem totam in ecclesiam converterint, quod cum hæreticis collectati sint. Nusquam vero tantum gaudii exhibuit, quantum in hac concione, ubi certe vel primo intuitu percipitur, non minore illum desiderio ad plebem revertendi captum fuisse, quam populus totus pastoris sui absentis recipiendi cupidine tenebatur.

Regressus vero deprehendit Severianum Gaborum episcopum, cui in professione sua gregem suum commendaverat, nihil non egisse ut populum, cui sæpe concionabatur, sibi conciliaret, et a Chrysostomo averteret; atque, ut putabatur, ut illum a sua sede deturbaret, sequæ in ejus locum substitueret, jamque a Serapione diacono monitus Chrysostomus, dum absens esset, post reditum rem accuratius examinavit; ac veram esse cognovit. Erat autem Severianus genere Syrus, eloquentiæ studens, cujus homilias quasdam habemus, quarum stylus aliquid inventionis præ se fert, sed strigosus et asper est; ita ut eloquentiam ejus ferream vocet Savilius. Is itaque et alius episcopus Ptolemaidis, Antiochus nomine, qui eloquentiæ etiam studebat, inter primipilares Joannis Chrysostomi inimicos deinceps numerabuntur. Severianus non plebis modo Constantinopolitanæ affectum et benevolentiam sibi captare studebat, sed etiam in Imperatoria aula sibi Eudoxiæ Augustæ gratiam conciliaverat, ambitionis studio permotus. Cæca enim et temeraria dominatrice animi cupiditate stimulatus nullum lapidem non moverat.

Socr. l. 6.
c. 11.
Sozom. l. 8.
c. 10.

Aliud de Severiano refert Socrates, quod nempe Serapio, de quo supra, cum sederet aliquando, transcurrit Severiano honorem episcopo debitum non præstiterit, sed in sede sua permanserit. Qua re permotus Severianus, coram omnibus di-

xit: *Si Serapio moriatur Christianus, Christus homo non factus est.* Hoc dictum certe impietatem sapit; Serapio autem maligne, demitis prioribus verbis, affirmabat Severianum hæc protulisse verba, *Christus homo factus non est*, multosque suæ factionis testes producebat, qui hoc se a Severiano dictum audivisse affirmarent, Severianus vero, se non ita dixisse asseverabat, sed totam sententiam, ut supra diximus: quæ tamen et ipsa impia cum esset, Severianus a Chrysostomo ex urbe pulsus fuit, ut ait Socrates. Verum ex Chrysostomi dictis patet Severianum a populo indignante expulsum fuisse.

Chrys. t. 3.
p. 413. a.

Sic expulsus Severianus Chalcedonem commigravit. Verum Eudoxia Augusta, apud quam gratia valebat Severianus, Chalcedone ipsum revocavit. Multi Chrysostomum rogabant, Severianum ut prius in familiaritatem et colloquium admitteret, neque id impetrare potuerunt. Demum Eudoxia Augusta ipsum adiit, et Theodosium tenellum filium genibus ejus admovit, per illius caput suum obtestans, ut Severianum in amicitiam suam admitteret; idque demum, ægre tamen impetravit. Sic ambo illi palam quidem reconciliati sunt; intus tamen alter adversus alterum exulcerato animo permansit, inquit Socrates. Id vero, quod postremo adjicit, de Severiano quidem facile credatur; quod vero Chrysostomus post reconciliationem exulcerato animo permanserit, quis credere possit? nisi forte sic intelligatur, Chrysostomum, nempe cum nosset Severianum vafrum et ambitiosum animum, non putasse illum ex sincero corde amicitiam suam expetiisse, nec firmam fore reconciliationem existimavisse. Nulla demum potest Chrysostomo adscribi fictæ reconciliatæ gratiæ suspicio. Restabat autem ut populi, qui Severianum expulerat, iracundia sedaretur. Id autem Chrysostomo dicto audientem populum habenti non difficile fuit. Concionem habuit, ad pacem cum Severiano faciendam populum cohortans; utque a principio dictis suis obsequentes auditores animadvertit, in laudem eorum conversus, quod tantas irarum causas se hortante deposuissent, pacem perpetuam precando claudit brevissimam concionem. Post illum Severianus de pace concionatur, quam postea pacem ipse perturbavit, nec multo tempore a turbis movendis abstinuit.

Severianus
fictæ cum
Chrysostomo
reconciliatur.

Ex iis, quæ modo diximus, facile conicere possis magnam tunc fuisse Constantinopoli et in vicinis civitatibus morum corruptelam. Vidisti episcopos presbyterosque, qui auri pretio et fere palam ad ecclesiasticos dignitates convolabant,

aliisque vitis imo sceleribus obnoxii erant, et quidem magno numero : inter seculares vero multi erant divites, adulatorem parasitorumque agmine obsessi, qui inopum egestatem nihil curarent : alii auri cupidine ducti nullas non ditekendi vias tentabant : ita ut, quod supra dicebamus, cum terræ motus ingens, multos Constantinopolitanorum terrore correptos ad fugam capessendam impulsisset, ut in longinquis regionibus vitæ securitatem sibi pararent ; cum postea metu cessante ad sua revertissent, se rebus omnibus vacuos esse mirati sunt : nam qui in urbe remanserant, bona omnium absentium invaserant et prædia occupaverant. Vidimus autem supra Chrysostomum anno 398 acriter orantem in eos, qui tantum, tam Christianis indignum facinus perpetrarent. Neque enim is erat Joannes noster, qui frequens concionabatur, ut hæc et alia vitia taceret ; sed acriter insectabatur divitum avaritiam, optimatum arrogantiam, feminarum illustrium luxum, viduarum molliem vitamque lascivam, monachorum indigna gesta, quæ non semel capit in concionibus in Epistolam ad Hebræos. Clericosque et ecclesiasticos maxime perstringebat, tunc omnibus deditos vitis et voluptatibus. Plebem quoque acerrime increpabat, quod circensibus et theatralibus ludis dedita, in ea quæ ex his spectaculis oriebantur erumperet. At quod mirum fortasse videatur, hæc infima et numero major pars auditorum, illum se oburgantem libentissime audiebat, ut vidimus, post Pascha anni 389, et illi semper addicta fuit ; atque invalescentibus demum Chrysostomi inimicis, nihil non egit, ut ne pastor suus in exilium pelleretur.

Joannes ex Asiatico itinere reversus, postquam pacem fecerat cum Severiano, tranquille vitam ducere posse videbatur. Verum nec multo post plurimi perniciem ejus machinati sunt. Primipilares erant Theophilus Alexandrinus, Acacius Bercæ, Antiochus Ptolemaidis, et Severianus Gabalorum, qui nuper simulate cum ipso pacem inierat. Theophilus autem Alexandrinus, qui sibi dicto audientes ubique episcopos esse cupiebat : jam ejus ordinationi obstiterat et loco Joannis nostri Isidorum quemdam in Constantinopolitanum episcopum inducere tentaverat, ut supra vidimus, nec finem fecit postea occasiones captandi ut illum a sede deturbaret. Acacius autem qui diu Bercæ episcopatum cum laude gesserat, hanc sibi maculam inussit, et sanctorum hominum odium in se concitavit, cum ad tam

sanctum Pontificem a sede deiciendum nullam non machinam intendit. Antiochus vero Ptolemaidis, vir petulans et nova moliri cupiens, jamdiu contra Chrysostomum insurrexerat.

In Clero autem multi erant, qui Chrysostomi non minus vitam sanctam, acram et inculpata, oderant, quam ejus dicendi libertatem, et monita Cleri sui vitis emendandis opportuna volentibus, importuna obstinatis erant. Illi vero postremi longe majore numero fuere. Inter hos autem duo presbyteri, et quinque diaconi numerantur, qui vehementius in Joannem insurrexere, Pallad. p. 35. Anno 40a.
οἱ μὲν ἐξ ἀκαθάρτου, οἱ δὲ ἐκ κακωτικῆς ἀριθμοῦ συναγόμενοι. Hæc porro verba satis obscure hanc efferre sententiam videntur : illos nempe ex Clero, qui contra Joannem episcopum dira machinati sunt, partim ex eorum numero fuisse, qui impuram suam vitam ab illo concionante carpi et perstringi ferre non poterant ; partim ex eorum, qui de tanto pastore malignam conceperant opinionem.

Ex Imperatoria aula duo vel tres tantum Theophilo præsto fuere, ac militaris præsidis opem ipsi tulere, cum ad Chrysostomum e gradu deiciendum omnem lapidem moveret. Ex mulieribus vero, inquit Palladius, præter illas quæ vulgo notæ sunt, tres viduæ, quæ viri defuncti pecuniam grandem ex rapinis partam reliquerant, cum ipsæ iis in propriæ salutis perniciem opibus ad se non pertinentibus uterentur, nec ferrent pastorem suum contra usurarios, avaros et raptiores declamantem, tumultus ac seditionis ipsæ quoque causæ fuerunt. Erant autem illæ Marsa Promoti uxor, Castricia Saturnini conjux, et Eupgraphia quædam, quæ furiosæ instar agebat. Illi omnes, tum viri tum mulieres, una conspirarunt ut illum e gradu deicerent, ejus disciplinam non ferentes. Neque mirum est, cum tam dissoluti mores essent, tam acrem censorem plurimis displicuisse.

Quæ vero contra illum jactitabant æmuli et inimici ejus hujusmodi erant, quod neminem ad mensam vocaret, sed semper solus ederet. Nimirum quia ex infirmitate stomachi, in morbos sæpe incidere solebat, ut passim jam vidimus ; tenui mensa uti solebat, neque lauta sibi apponi fercula patiebatur, id postulante tum corporis habitu, tum pietate qua apostolos et Christi discipulos imitans, modico utebatur cibo. Quapropter statim atque ad Constantinopolitanam sedem evectus est, amplos tanti episcopatus redditus in nosocomia et in pauperum sustentacu-

lum inferri jussit, et nova quoque ipse nosocomia construxit; ita ut quæ laudem sancto viro parere meruissent, in vituperium ipsi ab inimicis verterentur.

Dicebant insuper ipsum esse durum et asperum, nec aditu facilem, quia nempe gregi pascendo, docendo, instituendo semper intentus, non facilem aditum præbebat inutilibus colloquiis; semper tamen paratus ad ea audienda atque curanda, quæ vel Ecclesiæ regimen vel pauperum et viduarum curam patrociniūque spectarent. Neque deerant qui ipsum petulantem, contumeliosum, iracundum et superbum dicerent; atque odiosis nominibus, ejus in prædicanda virtute constantiam, contra avaritiam, rapinas, adulteria cæteraque vitia declamationes detectare conarentur.

Socr. 1. 6. Socrates vero, qui iis quæ de Joanne nostro
ferebantur non absimilia audierat, hoc de illo
profert judicium : « Fuit autem, ut ferunt, ob
nimium temperantiæ studium acerbior, et sicut
aiebat quidam, qui cum illo ab incunte ætate fa-
miliariter vixerat, iræ magis deditus, quam ve-

12 recundia. Et ob vitæ quidem sanctimoniam incautus adversus futura, ob simplicitatem vero apertus et facilis. Immodica etiam loquendi libertate erga omnes utebatur. Et in docendo quidem id præcipue spectabat, ut mores audientium emendaret: in congressibus autem arrogantior videbatur iis, qui mores ipsius ignorabant. » Ex his vero argui posse videtur, ex gestu et ex loquendi modo, ex vultu situ, et aliis quæ natura ipsa dederat, Chrysostomum aliquibus etiam ex iis, qui contra ipsum inimicitias non susceperant, asperitatis, imo arrogantia quidpiam præ se tulisse. At etiamsi id specie tantum tenuis fuisset, nihil hinc contra moderationem et humilitatem Chrysostomi concludi posset. Verum Socrates plerumque de Chrysostomo quædam similia refert, quæ tantisper alienatum ab illo animum subindiciunt, ac cum cæteris scriptoribus non consentiunt.

Sozom. 1. Sozomenus vero illum prorsus ab his crimi-
8, c. 9. nationibus vindicat, narratque illum Olympiadi
monita dedisse, quæ etsi salubria erant, inimicis
tamen ejus calumniandi ansam dedere. Erat enim
Olympias matrona nobilissima genere orta, piis-
sima, quæ postquam in juvenili ætate vidua man-
sisset, a Nectario diaconissa ordinata fuerat, quæ
facultates suas petentibus copiose largiebatur,
omnibusque indiscriminatim : divinis enim addi-
tis studiis, terrena bona ita parum curabat, ut

ne cogitaret quidem an divitibus an pauperibus ea largiretur. Qua de re monuit eam Chrysostomus dixitque illi, sic bona opulentiſſis dare, perinde eſſe atque ſi in mare effunderentur; ſed egenis ſolum eroganda, et ſic pluribus illam beneficia ſubſtituturam eſſe. Conſilium ejus ſequuta eſt Olympias. Illi vero, quorum divitiæ donis Olympiadis cumulabantur, ejus mutatam ſententiam videntes, contra Chryſoſtomum rei auctorem debacchati ſunt.

Maxime omnium autem in illum exasperata erat Eudoxia Augusta, referentibus Socrate, Sozomeno et Zosimo. Ambitiosus enim cum esset atque auri cupida, non poterat equo animo ferre eum qui contra huiusmodi vitia perpetuo declamaret. Zosimus autem dicit illam in Joannem succensuisse, quod eam publicis in convitiis perstringere, *χωροδὲν* consuevisset.

Socr. l. 6. c. 5.
Sozom. l. 8. c. 16.
Zos. p. 799.

In Vita autem S. Porphyrii narratur Joannem
Eudoxiam reprehendisse, quod terram quamdam

vi abstulisset, ubique propriam fecisset. Additque
Palladius, inimicos Joannis Eudoxiam adversus
illum concitavisse, falsa referendo de concioni-
bus ipsius, ita ut dicerent quod ipse Eudoxiam
Jezabelem appellasset. In crimen etiam vocaba-
tur a nonnullis, quod Eutropium eunuchum, Socr. l. 6.
c. 5.
qui in ecclesias perquisitus aufergeret, vehemen-
ter objurgavisset, quodque Gainam tunc Ma-
gistrum militum contumeliose alloquutus fuisset:
ita nempe solemne sycophantis est, optima quae-
que gesta, suo more representantis, vitio vertere
iis, quorum perniciem moluntur.

Refert Palladius Severianum, Antiochum, et Acacium infensos fuisse Joanni propter modestas ejus admonitiones; neque hæc una fuit Acacio irarum causa; sed etiam quod cum Constantino-
polin venisset, non bonum hospitium, aiebat ille, apud Chrysostomum nactus esset. Quapropter mœrens intumescere quasi neglectus a Joanne, atque cum iram frenare non posset, presentibus quibusdam Joannis clericis, dignam suo animo protulit sententiam dicens, *Ego illi ollam præparo*, ἐγὼ αὐτῷ ἀρτύω χύτραν. Tunc autem sese adjunxit Severiano, Antiocho, et Isaaco Syro monachorum præposito, qui perpeuo solebat episcopos calumniis impetere.

Hi ergo quatuor contra Joannem conspirant. Pollad. p.
Mittuntque primum Antiochiam, qui de ado-49-
lescentia ejus perquirerent: verum inutilis per-
quisitio fuit, nec quidquam reprehensione di-
gnum inventum est. Deinde mittunt ad Theophilum
Alexandrinum, qui θεωφιλός, id est, co-

thurnus, vocabatur. Quis esset Theophili animus erga Joannem jam vidimus, cum de ipsius Joannis ordinatione in episcopum Constantinopolitanum ageremus: vidimus illum invitum ordinavisse Joannem, cujus et animi firmitatem et loquendi libertatem metuebat, neque unquam destitisse putabatur a proposito illum a sede deturbandi, sicuti sese occasio offerret.

Accidit autem hoc circiter tempore Fratrum Longorum negotium, quod tumultus magnos in Orientali Ecclesia concitavit, et inde Theophilus ansam arripuit ut in Chrysostomum sæviret. Verum res est altius repetenda.

Pallad. p. 50, et seq. Narrat Palladius, Isidorum quemdam presbyterum octogenarium, a Theophilo Alexandrino præseu inique vexatum, ad monachos montis Nitriæ confugisse. Theophilum vero, quem ipse ut omnium vaserimum et scelestissimum depingit, in monachos illos sævisse, jussisseque quosdam e primariis ex interiore eremo depelli. Illi vero monachi cum Ammonio quodam, viro grande et venerabili, Theophilum adeunt, et quæ de causa pellantur rogant; tum ille Ammonium plagis onerat, et monachos quasi Origenis erroribus infectos repellit. Illi vero ad Montes redeunt, et monasticam vitam ut prius exercent. Tunc Theophilus advocatis vicinis episcopis Synodum celebrat, monachos nec auditos damnat; tres vero ex præcipuis, quorum unus Ammonius erat, excommunicat. Mittit qui monachos pellant cellis et monasteriis suis. Illi vero in Palæstinam primum profecti sunt.

Inde vero Constantinopolin venerunt, ubi quinquaginta numero ad Joannis episcopi genua provoluti rogant, se cum Theophilo episcopo reconciliet, ut montes et loca sua repetere possint: alioquin vero se Imperatorem aditus, ut prava illius in Ecclesiæ contumeliam facinora exponant. Tum Chrysostomus illos libenter excepit, seque Theophilo scripturum pollicitus est. De cætero monachos illos, qui Fratres Longi a statuta vocantur, monuit ut rem silentio tegerent, donec quid in mente haberet Theophilus comperissent: hospitium autem illis assignavit in ecclesia, quæ Anastasia vocabatur. Ad victum autem necessaria ipsis suppeditabant mulieres quædam religiosæ; ipsi quoque nonnihil conferebant ex opere manuum. Erant tunc Constantinopoli quidam Theophili clerici, ejus negotia gerentes. His accitis Joannes percontatus est, an monachos istos nosset. Illi se probe illos novisse dixerunt, et violentiam magnam perpessos esse fassi sunt. De cætero

Joannem monuere, ut ne illos ad communionem admitteret, ne Theophilum exacerbaret; cum illis tamen benigne ageret, ut decebat episcopum.

Sic Joannes illos ad communionem non admisit; sed ad Theophilum scripsit, se filium et fratrem ipsius dicens, rogans illos demum admitteret et amplecteretur. Id negavit Theophilus; sed quosdam misit ad contentiosos verborum pugnas exercitatos, qui libellum precum Joanni darent, mendaciis et calumniis adversus monachos plenissimum, ut monachi illi in Palatio quasi præstigiatores digito monstrarentur. Monachi vero, ut viderunt nullam sibi Theophili placandi viam superesse, se paratos esse dicentes ad omnem falsam doctrinam *anathematizandam*; supplices libellos Joanni offerunt, ubi Theophili tyrannidem multis exprimebant, aliaque adjungebant, quæ referre pudeat. Tum Joannes et per se et per alios episcopos hortatur illos ut talia de Theophilo scribere desinant, quantum hinc mali consequatur sit declarans: Theophiloque rescripsit narrans illi quænam monachi de ipso proferrent, testificansque se illos frustra hortatum esse ut Constantinopoli discederent; cæterum quæ sibi expedire viderentur indicaret.

Theophilus vero, qui Joanni tam moderato, quin et amico animo secum agenti, gratiam habere debuit, in furorem actus, statim ab Ecclesia excludit Dioscorum episcopum, quem vocat Palladius, fratrem monachorum, qui in Ecclesia senuerat, et Joanni episcopo hæc scribit: « Arbitror equidem non ignorare te canonum Nicænorum decretum, quo sancitur, ne episcopus litem extra fines suos judicet: si autem ignoras, disc, et a libellis adversus me abstine. Nam si judicari me oporteret, ab Ægyptiis episcopis judicandus sum, non a te, qui septuaginta quinque dierum itinere hinc abes. »

Ex his vero literis palam est verum esse id quod Socrates refert, nempe falsum rumorem ad aures Theophili perlatum fuisse, quod nempe Joannes illos ad sacra admisisset, et ad opem illis ferendum paratus esset. Quamobrem, pergit ille, Theophilus totus in hoc cæpit incumbere, ut non modo Dioscorum et Isidorum ulcisceretur, verum etiam Joannem ex episcopali sede dejiceret. Misitque epistolas ad singularum civitatum episcopos, consilium quidem suum occultans, palam vero in iis reprehendens libros Origenis, quorum tamen testimonio diu ante illum Athanasius contra Arianos usus fuerat. Hæc Socrates, id ipsum fere Sozomenus habet.

Socr. l. 6.

59.

Socr. m. 1.
S. c. 12. et
13.

Joannes vero accepta lectaque Theophili epistola, eam penes se servavit. Et quia Theophilus monachos alios sibi addictos Constantinopolin miserat qui suas partes tuerentur, monachis utriusque partis suadere conatus est Chrysostomus ut pacem inter se inirent. Quibus auditis illi utrimque magis exasperati sunt, Fratres quidem Longi ut Theophili tyrannide oppressi; alii vero dicebant, se absque Theophili consensu et jussu facultatem non habere ineundæ pacis. Tunc Joannes hujusce rei curam omnino deposuit.

Tum monachi, qui a Theophilo pulsi fuerant, libellos prolixos ediderunt, quæ monachos adversæ partis tamquam calumniatores propulsabant; contra Theophilum multa dicebant, quæ omnibus nota erant. Libellos autem Augustis obtulerunt, Eudoxiamque Imperatricem adierunt, tunc in martyrio S. Joannis versantem: ipsamque precati sunt, ut monachorum adversæ partis libellus apud Præfectos examinaretur; Theophilus vero vel invitus adesset, deque illo coram Joanne judicaretur. Admissa postulante, mandatum fuit, ut Theophilus volens nolens, exhibitus per Magistrum coram Joanne sisteretur, ut causam diceret; monachi vero adversæ partis vel probarent ea quæ adversus sanctos senes protulerant, vel calumniatorum pœnas subirent.

In monachos autem a Theophilo missos leges quidem instabant, illorumque causa examinanda mox erat: illi vero eventum veriti, rem differri rogant usque ad Theophili adventum, qui illos subornaverat et libellos dictaverat. Præfecti vero illos in carcerem conjecerunt usque ad Theophili adventum, nolentes in tali causa vades accipere. Horum quidam in carcere, ob Theophili venientis tarditatem diu morati, mortui sunt; alii vero post adventum Theophili, in postrema interrogatione, tamquam calumniatores, Proconnesum a judicibus relegantur.

Interea Theophilus, qui dira moliebatur in Joannem, ad episcopos ubique omnes scripsit, liberos Origenis incusans, multosque ad sententiam suam pertraxit. Putansque magno sibi emolumento fore, si Epiphanium, Salaminiis in Cypro episcopum, virum sanctissimum et clarissimum, ad suas partes allicere posset, eo nervos industræ totos adhibuit. Illum vero pridem incusaverat, quod Deum humana forma præditum esse opinaretur, quæ erat hæresis Anthropomorphitarum. Tunc vero, si fides sit Socrati et Sozomeno, se idipsum ea de re sentire simulavit, ut Epiphanium sibi conciliaret. Erat enim Epiphanius vir pietate con-

spicius, sed qui non semper tatiorem melioremque partem amplecteretur Jam vidimus in Vita Athanasii, quam anno 1698 publicam fecimus, Epiphanium cum de Meletio agit, qui Meletiani schismatis auctor fuit, quique a S. Petro martyre, Alexandrino præsule, et a Synodo multorum scelerum causa damnatus depositusque fuerat, facti invidiam Petro martyri magis quam Meletio conferre: ita ut palam sit cum Meletiani ejusdam fraude tale commentum elidisse, cui reclamant cum Athanasio omnes Ecclesiastici scriptores.

Epiphanius
Hæresi 68.

Cum sciret autem Theophilus Epiphanium liberos Origenis avversari, ad eum quoque literas misit, quæis hortabatur illum, ut et ipse contra Origenis libros sententiam ferret. Epiphanius vero, coacta Cypriorum episcoporum Synodo, Origenis libros legi prohibuit: epistolasque misit tum ad alios episcopos, tum ad Constantinopolitanum præsulem, quid a Cypria Synodo statutum fuisset declarans, cohortansque illos, ut Synodum convocarent eademque decernerent. Theophilus quoque cum Ægyptiis episcopis eadem contra Origenem constituit, literasque misit ad episcopos et ad Joannem, ut et illi paria præstarent. Joannes vero hæc quæ sibi significabantur parvipendens, unam instituendi et pia doctrina imbuendi populi sibi commissi curam gerebat, et ea in re admodum florebat. Insidias, quas sibi parari ignorare non poterat, contemnere se posse putabat, conscientia nihil adversum testificante.

S. Epiphanius
libros
Origenis
legi prohibet.

Tillemonio adstimulamur qui putat Homilias T.5.p.504. duas in illud Psalmi 48, *Ne timueris cum dives factus fuerit homo*, etc., hoc circiter tempore habitas fuisse. In prima vero postquam divitiarum vanitatem descripserat, dicta sua exemplis comprobare nititur. « Nostis vos, » inquit, « innumera exempla in hac urbe circa intempestivam hujusmodi divitiarum jacturam: et didicistis, vivente possessore possessionem periisse: divitiarum enim finis est mutatio in paupertatem. Perpende igitur quam brevis sit temporis possessio. Nam possessor vivit post jacturam possessionis. Atque utinam periisset possessio, neque in perniciem traxisset ipsum possessorem! Non erraveris igitur, si dixeris divitias esse domesticum ingratum, sanguinarium et homicidam, domesticum, qui in remunerationem hero necem infert. » Ubi Eutropii olim potestate et opibus florentis calamitatem et necem commemorare omnino videntur: necnon aliorum multorum, qui per hæc tempora Constantinopoli fortunæ vicissitudinem experti sunt. Quodque animadvertendum, hic pene ipsis verbis

T.3.p.381.
et seq.

multa repetit, quæ in prima de Eutropio homilia pluribus dicuntur, necnon initio sequentis homiliæ de Eutropio. Hinc etiam et ex aliis quoque probatur hanc homiliam Constantinopoli hoc circiter tempore dictam fuisse, ut videas in Monito. In hac homilia subindicare videtur Chrysostomus se bis in hebdomada concionari solere.

Aliam quoque in eadem verba in Psalmum 48 concionem habuit Constantinopoli in Magna ecclesia, ut in titulo fertur. Erat autem Magna ecclesia illa, in qua frequentius episcopus concionabatur, Magna appellata, quod cæteris amplior esset. Concionatus est autem, postquam alius ex recepto more orationem habuerat, brevissimam quidem, sed quæ auditorum laudes meruerat, et a Chrysostomo ut magni pretii celebratur. Post tumultum vero quosdam Constantinopolitanos pronuntiatam fuisse hanc homiliam Chrysostomus sub initium docet. « Age ergo, » inquit, « nos quoque tumultum, qui jam contigerunt, procella liberati, tamquam fluvialibus quibusdam aquis aures nostras lectione Scripturarum abluamus. » De quo tumultu et perturbationibus quædam dicit etiam inferius. Putaverit fortasse quispiam hic agi de prioris exilio, quod anno 405 contigit : at libentius crederem hic loqui Chrysostomum de rebus Eutropii, itemque Aureliani et Saturnini optimatum, qui Gainæ opera et tumultu pulsati sunt in exsilium, deque Gainæ defectione ; sicque anno 401, vel 402, habita fuerit hæc concio, etsi

T. 5. p. 521.

id non omnino certum est. Hic res omnes humanas umbram esse dicit. Luxum vero Constantinopolitanorum nusquam ita speciatim descripsit, et postquam ostenderat quam fugitivæ sint opes et divitiæ, concionem claudit.

His vel similibus concionibus egregius ille Joannes gregi suo pascendo advigilabat. Theophilus vero Alexandrinus interea omnem lapidem movebat, ut illum e sede sua detrudere posset. Epiphanius auctor fuit, ut cum aliis episcopis Constantinopoli se conferret, dum ipse ad idem iter suscipiendum se comparabat. Haud multo post Epiphanius ex insula Cypro Constantinopolin venit, exemplum afferens Synodalis sententiæ, qua libros Origenis damnaverat ; et cum ad martyrium seu ecclesiam S. Joannis appulisset, quæ septem passuum millibus ab urbe distabat, e navi egressus, ibi synaxin celebravit, et ordinato ibidem diacono, in urbem ingressus est. Joannes etsi contra leges ecclesiasticas ita factum esse videbat ; id tamen propter viri reverentiam dissimulans, Epiphanium ut in ædibus suis diversaretur invita-

bat. Ille vero, ut rem Theophilo gratam faceret, aliud sibi domicilium delegit, collectisque omnibus qui tunc Constantinopoli erant episcopis, damnationem librorum Origenis base prolatam ipsis ostendit ac legit. Ac novanulli quidem illorum ob Epiphanii reverentiam huic decreto subscripserunt ; multi vero id facere recusarunt : ex quorum numero fuit Theotimus episcopus Scythiæ, qui Epiphanius respondit, nolle se virum jam diu pie defunctum contumelia afficere, seque rem impiam facturum putare, si ea condemnaret, quæ majores sui non reprobaverant. Nimirum putabat sanctus vir non unius tantum episcopi esse sic veterum libros proscribere, sed id ad totam Ecclesiam in unum coactam pertinere.

Joannes vero, etsi contra ecclesiasticam regulam hæc ab Epiphanio fieri videbat, hortabatur tamen illum ut in episcopali domo maneret. Verum ille non mansurum se cum illo, neque precaturum dixit, nisi Dioscorum fratresque ejus e civitate pelleret, et ipse condemnationi librorum Origenis manu propria subscriberet. Cum autem Joannes id facere nollet, nibique temere agendum esse diceret ante generalis Concilii definitionem ; Joannis inimici aliud Epiphanio suggererunt. Cum celebranda synaxis esset in ecclesia Apostolorum, Epiphanius ut in medium prodiret suaserunt, et coram universo populo Origenis libros condemnaret, Dioscorum cum suis excommunicaret, et Joannem utpote illis faventem perstringeret. Hæc Joanni nuntiata sunt, qui postridie Epiphanio ecclesiam jam ingresso per Scapionem hæc significari jussit : quod nempe ille multa contra regulas ageret, qui in Ecclesiis suis, se inscio, ordinationem fecerit ; qui injussu suo in iisdem ecclesiis missarum solemnia celebravit ; qui olim invitatus illo venire noluerit, nunc vero id sibi ipse permisit. Cavere autem rogabat ne tumultus excitaret.

His auditis territus Epiphanius, ab ecclesia discessit, et de Joanne graviter conquestus, Cyprum adnavigavit. Erant qui dicerent Epiphanium, cum navim conscensurus esset, hæc Joanni denuntiassent : Spero te non moriturum esse episcopum ; Joannemque vicissim illi respondisse : Spero te non perventurum esse in patriam. An vera narratio sit dubitant Socrates et Sozomenus. Utrique certe hujusmodi exitus contigit : nam neque Epiphanius in Cyprum appulit ; post discessum enim mortuus est in navi : Joannes vero postea ex episcopali sede pulsus est, atque in exilii loco diem clausit extremum.

S. Epiphanius Constantinopolin venit.
Socr. l. 6. c. 12.

S. Epiphanius mortuus.
145

zom. l. 5. 13. Addit Sozomenus Ammonium ceterosque Fratres Longos Epiphanium adisse, ac quasivisse ab illo quid causæ esset cur ipsos ut hereticos haberet; cum respondisset Epiphanium se id auditu accepisse, Ammonium ea in defensionem suam protulisse, quæ ipsum leniorem reddiderint, ac brevi postea Cyprum navigasse, sive quod Constantinopolitanæ protectionis ipsum pœniteret, sive quod Deus mortem suam brevi futuram ipsi prænuntiasset. Cum autem navim conscensurus esset, episcopis, qui ipsum ad litus usque prosecuti fuerant, dixisse fertur: Urbem vobis et Palatium et scenam relinquo: atque, ut diximus, antequam Cyprum advenisset, mortuus est.

Post Epiphanii discessum, contigit ut Joannes pro more suo concionans, contra mulieres multa profunderet: et vero sæpe illum vidimus in concionibus mulierum luxum, fastum cæteraque vitia insectantem. Orationem ita vulgus excepit, ac si Augustam ille perstringeret. Tunc ii, qui Chrysostomo infensi erant, rem ad Augustam referunt. Illa apud Imperatorem conquesta, Theophilum urgere cepit ut quamprimum veniret et Synodum congregaret. Id negotii etiam promovebat Severianus Gabalensis, qui cum Chrysostomo simulate reconciliatus nullam negligebat ipsi nocendi occasionem. Erant alii multi ex Clero erga Joannem male affecti, ut vidimus, qui apud Theophilum instabant, ut quantocius veniret. Ipse vero tandem profectus est, et cum jubente Imperatore solus venire debuisset, cum multis tamen aliis episcopis venit, et dixisse fertur: In Comitatum proficiscor, ut Joannem deponam. Quam rem in Lycia quoque repetiit; nam pedestri itinere Chalcedonem venit, Ægyptios autem episcopos Constantinopolin navigare jussit. Chalcedonem autem cum venisset, eo se contulerunt etiam alii episcopi, tum a Theophilo tum ab Imperatore acciti: venire quoque Ægyptii. Cumque universi simul convenissent, inter se consultabant qua ratione ipsis conatus adversus Joannem ex voto succederet. Erat tunc episcopus Chalcedonis Cyrinus, genere Ægyptius, qui multa contra Joannem deblaterabat, impium illum vocans, arrogantem et inexorabilem, rem gratam faciens aliis episcopis Joannis inimicis. Sed Maruthas Mesopotamiæ episcopus, forte imprudens, pedem Cyrini calcavit. Ille eo vulnere graviter affectus, Constantinopolin cum reliquis episcopis transfretare non potuit; sed ipse mansit Chalcedone, ceteri vero Constantinopolin trajecerunt. Etsi porro ex clericis Constantinopolitanis multi erant Joanni in-

fensi, quod vitia eorum redargueret et emendare satageret; nullus tamen e Clero obviam Theophilo venit, neque honorem consuetum ipsi exhibuit; palam enim Joannis inimicus agnoscebatur: unde fortassis evenit, ut qui paria cum illo sentiebant, non auderent coram populo, erga sanctum præsulem optime affecto, concepti adversus illum odii signa dare. Verum nautæ Alexandrini, quorum frumentariæ naves forte aderant, faustis illum acclamationibus excepere.

Theophilus ergo, qui auro et pretiosis rebus Theophilus Con-
Egyptiacis et Indicis onustus veniebat, ut ami-stantinopo-
cos sibi pararet, Constantinopolin ingressus est lin venit.
mease circiter Junio. Hortatus est illum Joannes, ut apud se diversaretur cum suis, in domici- Pallad. p.
lium nempe apparatus et necessariis omnibus 64. 65.
iastructum. Renuit ille, et ne in ecclesiam quidem ingredi voluit; sed in quamdam Imperia- Chrysost.
lem domum divertit, quæ Placidiana appellaba- ad Innoc. t.
tur: imo Joannem nunquam videre vel alloqui 3. p. 516. b.
voluit. Sæpe illum Joannes rogari curavit an quid fecisset ipse, quod illi displiceret, se ad omnia emendanda paratum esse asseverans; sed obnixæ supplicanti ne respondere quidem ille dignatus est: quæ sane ferocem hominem et intratabilem fuisse arguunt.

Interea urgebant Theophili accusatores, qui Pallad. p.
irruptionem, cædes et alia innumera ipsi obje- 12. 13.
ciebant. Qua re comperta Imperator Arcadius Chrysost.
Joannem advocavit, jussitque illum de causa ad Innoc. t.
Theophili judicare, quem ut scelestum multi in- 1.3. p. 516.
cusabant. Joannes vero non ad se pertinere dixit de Theophili gestis judicium ferre, sed ad Ægyptiorum præsulum Synodum: non quod ignoraret ille posse Theophilum, etsi præsulem Alexandrinum, a Concilio Orientalium generali in causam vocari et damnari; sed ex Theophili gestis, ex iis nempe quæ præcesserant, ex motibus quos hactenus concitaverat, ex vafritie et calliditate, qua vel auro et muneribus, vel aliis artibus multos sibi conciliaverat, prospiciebat Joannes fore ut, si Theophilus in Synodo damnaretur, numquam ille acquiesceret, sed ingentes turbas concitaturus esset.

Theophilus contra nihil non agebat ut Joannes non modo pelleret, sed et ipsa vita priva- Pallad. p.
ret, inquit Palladius, partim largitione auri et 65.
munerum potentiores sibi concilians, partim lautioribus epulis gulæ deditos alliciens, partim blanditiis et spe majoris dignitatis clericos ad suas partes abducens. Cum sciret autem diacos duos, alterum adulterii, alterum homicidii

causa a Joanne ab Ecclesia ejectos fuisse; suasit illis ut libellos adversus Joannem offerrent, pollicitus se illos in pristinum gradum et ministerium restitutum esse. Illi rem libentissime amplexi sunt, libellosque ipsi obtulerunt, quos ipse Theophilus dictaverat, in quibus cætera omnia falsa et supposititia, unum autem tantum verum erat, quod nempe Joannes omnes moneret, ut post communionem, aquam aut pastillum degustarent, ne cum saliva aut pituita e symbolo Sacramenti aliquid præter voluntatem expueretur: quod et ipse faciebat. Quæ res certe nulli culpæ obnoxia videbatur.

Acceptis libellis Theophilus in Eugraphiæ ædibus colloquium habuit cum Severiano, Antiocho et Acacio, cæterisque Joannis inimicis, qui pene omnes ex Joannis monitis juste modesteque datis, adversus illum exulcerati erant. Unus vero ex iis qui aderant, aliis suggessit ut libelli darentur Imperatori, ut ipse Joannem vel invitum ad Synodum se sistere cogeret. Quia vero, ut sapius experientia compertum fuit, aurum omnia prona faciliæ reddit; hac via Theophilus effecerat ut aulici multi pro se starent, atque sic quæ in optatis sibi erant impetravit.

Chrysost. Etsi vero Imperatoris consensu et jussu fulti
t. 3. p. 427.

140 urbem Constantinopolin Synodum cogere, ut ne plebem pastori suo addictissimam commoverent, et adversum se tumultum excitarent; neque tutum sibi fore putabant, si calumnias, quas falsi convincere facile erat, in medio Imperatoriæ urbis proferrent. Theophilus igitur per tres hebdomadas Constantinopoli commoratus, cum aliis secum consentientibus episcopis Chalcedonem perrexit, indeque ad Quercum, Chalcedonis suburbanum, in ecclesia SS. Apostolorum Petri et Pauli, quam Rufinus construxerat, Synodum collegit, et cum Acacio, Severiano et Antiocho iniquum propositum explevit.

Nihil ibi de Origenis scriptis in medio prolatum fuit, nihil de Fratribus Longis Ammonio et aliis, quæ tamen una hactenus Theophilo fuerant querelarum causa: pax facta cum illis erat. Consecratis sese adjunxit Cyrinus, Chalcedonis episcopus, quem vidimus ex improviso Maruthæ gressu pedis doloribus laborantem, qui tunc nec morbi dolore prædeditus, in Joannem ceu hostis insurrexit. Illud vero, ut carptim dicam, non impune fecit: postea enim cum male haberet, crus ei sæpe a medicis dissectum est. Superveniens enim putredo totum corpus depasceba-

Sozom. 1.
8. c. 16.

tur; adeo ut alter quoque pes idem pateretur ex mutua doloris communicatione, atque non multo post in doloribus exstinctus est. Ad Theophilum item deficit Paulus Heracleotes, qui non semel a Joanne in negotiis adhibitus fuerat. Quid si dicamus, cum Theophilo patruo suo adfuisse Cyrillum juvenem, qui postea Theophilo successit, ac doctrina sanctimonialique celebris fuit?

Hi simul iudices, accusatores et testes erant, vel testes falsos advocarant. Tredecim hæc actionibus peracta sunt: duodecim nempe contra Joannem prolatae sunt, tertia decima contra Heracleiden erat, quem Ephesiis ille ordinaret episcopum: cujus tamen depositionem invalidam reddere, aliis nonnullis prohibentibus, minime potuerunt. Heracleidæ autem accusator fuit Macarius, Magnetum episcopus. Joannis vero Chrysostomi accusator fuit Joannes Diaconus, episcopi sui palam hostis, qui sequentes criminationes in Joannem episcopum attulit.

1º. Quod se e diaconatu amovisset, quia ipse puerum suum domesticum verberaverat.

2º. Quod Joannes quidam Monachus jussu ejus vapulasset, raptatusque, ac cum dæmoniis catena ferrea constrictus fuisset.

3º. Quod cineliorum (Ecclesiæ) magnam vim vendidisset.

4º. Quod marmora, quæ Nectarius reliquerat ad orandam sanctæ Anastasiæ ecclesiam, ipse vendiderit.

5º. Quod clericos appellaret viles, corruptos, inutiles, triobolares.

6º. Quod S. Epiphanium delirum appellaverit, et parvum dæmonium.

7º. Quod Severiano insidias struxerit, incitatis adversus illum decanis.

8º. Quod contra Clerum librum sycophantiis plenum scripserit.

9º. Quod totius Cleri conventu facto, tres diaconos citarit, Acacium, Edaphium et Joannem, et quasi humerale suum furati essent, accusarit, quærens utrum ad alium aliquem usum illud cepissent.

10º. Quod Antonium, sepulcrorum violatorem convictum, episcopum ordinaverit.

11º. Quod Joannem comitem in militum seditione prodiderit.

12º. Quod neque in ecclesiam ingrediens, neque exiens, precaretur.

13º. Quod sine altari diaconorum et presbyterorum ordinationes fecerit.

14º. Quod una ordinatione quatuor simul episcopos crearit.

Pho
Biblioth
cod. LIS

Crimina
nes cor
Chrysos
toma o
tae.

15°. Quod mulieres susciperet, solus cum solis, aliis omnibus foras emissis.

Huc respicere videtur quod ait Chrysostomus in Epistola ad Cyriacum, T. 3, pag. 668. 699 : « Quin me quoque cum muliere concubuisse criminantur. Exnite corpus meum, et membrorum mortificationem reperietis. »

16°. Quod hereditatem a Thecla relictam per Theodulum venderit.

17°. Quod Ecclesiæ reditus nemo noverit quo abeant.

18°. Quod Serapionem, in crimen vocatum, presbyterum ordinaverit.

19°. Quod eos, qui cum toto orbe communicabant, ipsius sententia inclusos et in carcere defunctos contemserit; ita ut ne corpora quidem ipsorum sepulture mandare dignatus sit.

20°. Quod sanctissimum Acacium injuria affecerit, et ne ad colloquium quidem ipsum admisit.

21°. Quod Porphyrium presbyterum Eutrotropio, ut in exilium pelleretur, tradiderit.

22°. Quod Venerium item presbyterum cum contumelia multa tradiderit.

23°. Quod illi soli balneum succendatur, et ubi laverit, Serapion aditum claudat, ut alius nemo lavet.

24°. Quod sine testibus multos ordinarit.

25°. Quod solus edat intemperanter, Cyclopum vitam agens.

26°. Quod ipse accuset, sitque testis et judex. Planumque id esse ex iis, quæ cum Martyrio protodiatcono, et Prohæresio, Lyciæ episcopo, gesta referuntur.

27°. Quod Memnonem in ecclesia Apostolorum pugno percusserit, et sanguine ex ore manante, mysteria tamen obtulerit.

28°. Quod stillum in throno exueretur et indueretur, et pastillum ederet.

29°. Quod episcopis ab se ordinatis pecunias largiretur, ut per illos Clerum opprimeret.

His oblati accusationum capitibus, Theophilus et cæteri episcopi Synodum constituentes, Joannem citarunt ut ad Synodum compareret. Erant tunc cum Joanne quadraginta episcopi, sedentes in triclinio episcopii, stupentes quomodo reus, et propter crimina solus ad Comitatum et Imperialem civitatem venire jussus, cum tot episcopis advenisset : quo pacto principum et magistratum sententias subito commutasset, plerisque de Clero ipsi annuentibus. Verum auro omnia prona et facilia redduntur. Inter ea vero Joannes a Synodo ad Quercum citatur et

comparere jubetur. Respondet ille : « Si apertos hostes ex judicium ordine submoveritis, præsto sum, meque sistam; ut, si quis me accuset, causam dicam : sin id facere detrectaveritis, quoties citabitis, nihil proficietis. » Illi vero quos excludi volebat erant Theophilus, Severianus, Acacius et Antiochus.

Primo examinarunt caput primum et secundum, quæ Joannem diaconum et Joannem Monachum spectabant. Hinc cæperunt contra Heracliden Ephesi, et Palladium Helenopoleos episcopos inquirere. Joannes vero Monachus, qui in secundo capite supra memoratur, libellum obtulit, accusans Heracliden, quod Origenista esset, et quod Cæsareæ Palæstinæ in furto deprehensus fuisset, Aquilini diaconi vestimenta furatus : « et quamvis talis esset », inquit, « Joannes illum Ephesi episcopum ordinavit. » Accusabat præterea Joannem, quod multa mala* Origenistarum causa passus esset, per Serapionem, quodque illum misisset. Horum præmisso examine, inquisitum est deinde in caput nonum accusationum, quod tres diaconos de furto humeralis sui accusavisset; et vigesimum septimum, quod Memnonem pugno percussisset, etc.

Postea rursum Isaacius episcopum Heracliden accusavit ut Origenistam, qui a sanctissimo Epiphano neque in precationis, neque ad mensæ consortium admissus fuisset. Protulit idem Isaacius libellum contra Chrysostomum, hæc continentem.

1°. De Joanne Monacho jam memorato, quod propter Origenistas vapulasset et ferro vinctus fuisset.

2°. Quod B. Epiphanium propter hos Origenistas, Ammonium, Euthymium, Eusebium, Heracliden et Palladium, cum illo nolisset communicare.

3°. Quod hospitalitatem, solus quotidie comedens, despiceret.

4°. Quod in ecclesia dixisset Mensam esse furiarum plenam.

5°. Quod in ecclesia gloriando dixisset ἐπὶ καὶ μὴνόμεναι.

Hic notare videtur initium homiliæ illius singularis antea ineditæ, quam habuit, postquam Eudoxia Imperatrice comitante et pedibus iter agente Reliquias martyrum transtulerat in ecclesiam novem miliaribus Constantinopoli distantem. Sic enim in ecclesia illa homilia incipit, Τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω; σικρῶς καὶ μὴνόμεναι. *Quid dicam, et quid loquar? Exsulto et insanio.* (Id sequentem etiam articulum respicit.)

* Hæc vitia videntur.

Aliæ in Chrysostomum criminationes.

potius p.
et agg.
allad. p.
70.

Chrysosto-
m ad Syn-
odum vo-
catus, ab-
it.

6°. Quod explicare debeat, quæ sint illæ furæ, et quid sibi velit illud, *Exsulto et insanio*: has enim Ecclesia voces ignorat.

7°. Quod licentiam peccatoribus præberet dicens: « Si iterum peccasti, iterum pœnitentiam age, et quoties peccaveris, veni ad me: et ego te sanabo. »

8°. Quod in ecclesia blasphemasset dicens, Christum precantem ideo non exauditum fuisse, quod non ut oportebat precatus esset.

9°. Quod ad seditionem populum excitaret, etiam adversus Synodum.

10°. Quod gentiles, qui multa mala Christianis intulerant, suscepisset, et in ecclesia retineret atque defenderet.

11°. Quod alienas invaderet provincias, et ibidem episcopos ordinaret.

12°. Quod episcopos contumelia afficeret, et *ἐκπεργάτους* juberet expelli e domo sua.

* Hæc vox
vitiosa vi-
detur.

13°. Quod clericos inusitatis contumeliis afficeret.

14°. Quod aliorum deposita vi raperet.

15°. Quod sine conventu et præter Cleri voluntatem ordinationes faceret.

16°. Quod Origenistas reciperet, communicantes vero cum Ecclesia, etiamsi commendatitias literas afferrent, in carcerem conjectos non eriperet, imo illos in carcere morientes non inviseret.

17°. Quod alienos servos nondum manumissos, imo etiam accusatos, episcopos ordinasset.

18°. Quod ipsum Isaacium male sæpe mulcasset.

Primum vero caput de Joanne Monacho, quod jam antea examinatum fuerat, denuo excutere noluerunt. Sed de secundo, quod nempe S. Epiphanius eo quod Origenistis faveret, cum illo communicare noluisset, perquisitum fuit; similiterque de septimo, in quo certe nihil a Christiana disciplina alienum deprehenditur. De tertio postea actum fuit, in quo dicitur Chrysostomum, qui solus quotidie comederet, hospitalitatem despiciere videretur: testesque adhibiti sunt Arsacius presbyter, qui postea Chrysostomo successit: itemque Atticus et Elpidius presbyteri, qui nescio quid inde criminationis eruere potuerunt, quod nempe præsul tam frequentibus corporis ægitudinibus laborans solus comederet. Ipsi quoque cum Acacio presbytero de quarto criminationum capite, quod nempe Joannes in ecclesia dixisset, Mensam esse futuram plenam, testes fuerunt. Postquam autem hæc excussa fuere, præ-

dicti presbyteri, et cum ipsis etiam Eudæmon et Onesimus, sententiam accelerari postularunt.

Hæc acta a Photio allata ut suspecta rejicit Baronius; verum a Tillemontio alisque viris doctissimis jure exploditur. Acta enim illa res ut vere gestæ sunt cunctant, et cum Palladio in omnibus fere consentiant: in quibusdam enim etiam Palladii ævo circa res et acta quædam variorum erant opiniones, ut in sequentibus videbitur. Actorum etiam a Photio descriptorum veritatem probat accusatio illa quinta, qua dicitur in concione quadam hoc protulisse, *πυζίνουσι, insanio*. Quæ vox habetur initio concionis, quam habuit Eudoxia Augusta præsentem, quam concionem nunc primum edidimus T. XII.

Ex actis ipsis mutuatus Photius episcopos Synodum illam constituentes quadraginta quinque numero fuisse dicit. Verum fides potius habenda Palladio, qui triginta sex tantum fuisse asseverat; ita ut major tunc episcoporum numerus cum Joanne ne esset: nam quadraginta numero erant congregati; qui adversus Theophilum septuaginta libellos habebant, manifesta piacula, *προδίκλους ἀθεμι- τουργίας*, continentes. Dam illi de rebus ecclesiasticis sermonem haberent, nuntiatum est adesse qui a Theophilo missi essent, nempe Dioscorum et Paulum, qui nuper e Libya ordinati fuerant. Jubet ille intrare eos. Ingressi illi schedulas proferunt, quas voluit Joannes legi. Tunc jubent illi 143

Theophili puerum legere, hæc autem in schedis ferebantur: « Sancta Synodus ad Quercum congregata. Libellos accepimus adversum te, infinita crimina continentes. Adesto igitur, tecum adducens Serapionem et Tigrium presbyteros: iis enim opus est. »

Joannes, uti supra diximus, se paratum esse professus fuerat in Synodo ad Quercum comparere, dummodo ex judicio numero tollerentur ii, qui aperte iniuncti sui erant: nempe Theophilus, Severianus, Antiochus et Acacius. Verum episcopi tunc cum Joanne congregati, tres episcopos miserunt ad Theophilum, nempe Lupicinum, Deme- trium et Eulysium, presbyterosque duos, Germanum atque Severum, viros sanctos et fide dignos, qui Theophilo dicerent: « Noli res Ecclesiæ subvertere, nec Ecclesiam scindere, propter quam Deus in carnem descendit. Si autem inordinate Nicænos canones subvertis trecentorum decem et octo episcoporum, et extra limites licem judicas: jam melius facito, transi ad nos in urbem optimis legibus fundatam, nec more Gaimi Abelem provocas in campum; ut nos te prius audiamus. Habe-

Pallad. 71.
Pallad. 69. 70.

mus enim adversus te libellos septuaginta capitum manifesta piacula, προδύλους ἀθεμιτουργίας, continentes : et plures sumus, quam tua synodus, Dei gratia congregati, non ad eversionem Ecclesiæ, sed ad pacem curandam. Tu enim tricesimus sextus es ex unica provincia; nos vero sumus quadraginta e diversis provinciis, inter quos sumus etiam septem metropolitæ. Et consentaneum est, ut minor numerus a majori atque potiori secundum canones judicetur. Ilabemus enim et epistolam tuam, per quam mones Coepiscopum nostrum Joannem, accusationem extra limites non debere admitti. Unde, ecclesiasticis legibus obsequens, accusatores tuos precare, ut vel ab accusando te desistant, vel ne provocent te ut ad Joannem accedas.» Alia quoque his adjecerunt, quæ ab eodem Palladio referuntur.

13. 14. Ait vero Chrysostomus in Epistola sua ad Innocentium Papam T. 3, p. 516, D, Theophilum advocavisse archidiaconum Constantinopolitanum, qui haud dubie partibus suis hærebat; atque ejus opera Clerum omnem sibi adjunxisse. Jam enim vidimus Clerum Constantinopolitanum, cujus dissolutos mores incessebat Chrysostomus, infestum ipsi fuisse.

Joannes vero, postquam Synodus hæc responderat, in prima jam sua responsione, de qua superius, insistens, hæc datis literis respondit, se in quovis loco, etsi id in civitate fieri oportuit, paratum esse ad judicium subeundum, dummodo manifestos inimicos suos ex conventu suo ejicerent, nempe Theophilum, Acacium, Severianum et Antiochum, quos aperti odii et inimicitie signa dedisse probabat; declarans se etiamsi decies millies miserint, eadem semper responsurum esse.

Illis autem qui mittebantur egressis, venit Notarius habens rescriptum Imperatoris, cui inserta erat supplicatio episcoporum petentium ut Joannes ad judicium invitus sisteretur, illumque Notarius ad judicium urgebat : ipse vero eadem ipsa quæ supra Notario respondit. Subinde autem, nec mora, venerunt duo presbyteri Joannis, Eugenius, qui episcopatum Heracleæ in conspirationis mercedem acceperat, et Isaacius Monachus, non melioris notæ homo, ad Synodum illum compellantes, ut objecta crimina dilueret. His respondit Joannes per episcopos in Synodum ad Quercum missos. Proximumque fore videbat, ut in tam damnabili cœtu ipse innoxius licet, causa caderet.

Illi vero episcopi ad Synodum missi, pessime excepti fuere; alium enim verberibus affecerant, alterius vestes discerperunt, alteri catenas ferreas

collo circumposuere, quas sancto Joanni paraverant, ut sic conjectus in naviculam in ignotum locum amandaretur, demone illos, inquit Palladius, veluti leones efferaute. Quidam vero ex iis qui missi fuerant perterriti ad Joannem non re-
 verterunt : Demetrius autem, et quicumque Joannis consortium cunctis rebus anteponebant, ad illum rediere. Eodem die cursor et notarius, ταχυδρόμος καὶ ταχυγράφος, ex Palatio venientes Joannem urgebat ut ad episcopos accederet : illos vero hortati sunt, ut judicium accelerarent. Hæc porro omnia, ut credere est, moliebatur Eudoxia Joanni nostro infensa.

Aliis vero instantibus, Paulus Heracleota primus omnes sententiam dicere rogavit. Statutumque fuit Joannem a sede pellendum esse : quam sententiam protulit Gymnasium episcopus, et postremus Theophilus. Omnes autem episcopi numero quadraginta quinque erant, si fides sit actis a Photio allatis. Hæc porro acta rejecit Baronius, qui a doctis viris jure exploditur. Nam acta illa vera esse putant tum alii docti viri, tum sagacissimus Tillemontius. Criminationes porro illas, vel nullas, vel contortas, vel omnino falsas esse putant tum Photius, tum quotquot veri amore tenentur. In damnationis vero sententia nihil aliud ferebatur, quam quod in Synodo comparere noluissest.

Postea mittitur ad Clerum Constantinopolitanum epistola, qua nuntiabatur Joannem a sede dejectum fuisse, idipsumque Imperatori nuntiatum : addebatur etiam illum læsæ majestatis reum declarari. Hortabatur autem Imperatorem Synodus, ut jubere illum ejici, et pœnas læsæ majestatis dare. Læsam autem majestatem dicebant quod Imperatricem Jezabelem appellasset. Ad hæc oblatis libelli sunt a Gerontio, Paulino et Eugnomio, qui se injuste a Joanne episcopatu pulsos querebantur. Verum qui episcopatu ab eo ejecti fuerant, nonnisi post secundum exilium ejus restituti sunt, teste Palladio. Post hæc autem Theophilus cum Fratribus Longis facillime reconciliatus est; tanta enim eliminandi Joannis cupidine tenebatur, ut cætera omnia parum curaret.

Arcadius Synodo rescripsit et Joannis depositionem confirmavit. Verum quod læsæ majestatis crimen spectat, non attendisse videtur Imperator; sed, inquit Palladius, Deus cor ejus emollivit, ut cor leonum emolliverat erga Danielem. Hæc Joannis depositio sub vesperam nuntiata fuerat : quo comperto populus ad gravissimam seditionem excitatus est : totaque nocte excubantes, cum ab ecclesia abduci non passi sunt, sed causam ejus in 159

Sozom. l. 8. c. 17.

Chrysostomus in Synodo ad Quercum damnatur et deponitur.

Phot. Cod. l. xv.

Phot. l. xv. l. 5.

Pallad. p. 74. 75.

maiore concilio dijudicandam esse clamabant. Et cum urgerent ii, quibus id ab Imperatore mandatum fuerat, ut eum in exsilium abducerent, illi reluctabantur.

Chrysost. secundum putavit Chrysostomus; nonnisi enim post
t. 3. p. 419.

Neque jussui Imperatoris sibi statim acquiescendum putavit Chrysostomus; nonnisi enim post biduum se iis tradidit, qui se in exsilium deportare curabant. Excubanti autem et se tueri conanti populo orationem habuit, in qua mirum quantum animi firmitatem exhibeat, nec mortem se meture dicit: populumque hortatur ad patientiam in adversis: hostesque suos mordet acriter. «Non enim,» inquit, «propter divitias mundi insidias patior: quod si esset, utique contristari deberem: nec propter aliquod peccatum, sed propter caritatem, quam erga vos habeo: quia omnia ago ut vos proficiatis, et ne quis subintroat ad conturbandum gregem bene institutum, sed ut permoneatis in simplicitate fidei. Hæc est causa periculum meorum, et hæc sufficiunt mihi ad coronam. «Tandem Joannes videns Imperatorem, se in exsilium abduci jubentem, in proposito persistere, tertio post damnationem die circa meridiem ultro se ipse tradidit, inscia populi multitudine: cavebat enim ne ipsius causa tumultum excitaretur. Sic ab Ecclesia expulsus Joannes, ductus est a Comite cum militari manu ad navale in ostio Ponti situm, quod Hieron vocabant; hinc vero ad campos Præneti Bithyniæ adductus est, quod erat e regione Nicomediæ.

Ita pulsus Joannes gratias agebat Deo, illa Johi verba repetens: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum in sæcula*. Quem in locum adductus esset ignorabat vel sacerdotes illi invidia excecati, qui ipsi insidias struxerant: quod curante Theophilo factum esse verisimile est. Theophilus vero, qui Synodum suam Constantinopoli celebrare ausus non est, postquam Joannes pulsus fuerat, in urbem intravit atque in ecclesiam venit cum asseclis suis. Si fides sit Georgio Alexandrino, barbarorum ille more cum satellitibus suis intravit. Quia vero minæ sæpius intentæ non poterant populum sedare, pulsus Joannis mœrorem non ferentem, violata fuit reverentia ecclesiis debita. Cum enim Imperatores in hæc sancta pacis loca, nonnisi positis armis ac diademate ingredi solerent; tunc in ecclesias ingressi sunt inimicorum instar, armati telis et clavas gestantes, populumque ex ecclesiis depulerunt, qui patentia et precibus tantum illorum furorem compescere

studebant, et tamen baptisterium sanguine illi compleverunt.

Cum sic abduceretur Joannes, ubi rem cognovit populus, tumultuari cœpit, et Imperatorem totamque Synodum, præcipue Theophilum et Severianum, maledictis appetiit. Ambo enim insidiarum in sanctum præsulem auctores esse credebantur. Severianus vero cum in ecclesia per id tempus sermonem haberet, sententiam, qua Joannes depositus fuerat, laudavit, ut contra hominem arrogantem latam, etiamsi non aliud crimen objici posset. Cætera enim delicta, inquebat, Deus hominibus remittit, superbis autem resistit. Ea vero de causa populus indignatus in majoremque iram concitatus est. Neque ulterius a seditione revocari poterat, sed ipsis in ecclesiis et in foro tumultuabatur. Ingens vero populi turba ad Palatium perrexit et Imperatorem deprecata est ut sibi pastorem suum restitueret.

Inter hæc autem Palatii cubiculum concussus est, et terræ motus magnus urbem quassavit. Quo factum ut perterrita Eudoxia, Imperatore etiam annuente, populo conclamante, de revocando Joanne statutum fuerit. Eadem ipsa nocte Eudoxia litteras ad Joannem misit, quarum exordium ille refert. *Ne arbitretur sanctitas tua, inquit, me illa novisse quæ gesta sunt: innocens ego sum a sanguine tuo. Improbi et perditii homines hanc struxere machinam. Meorum lacrymarum testis est Deus, cui sacra facio.* ὁ ἰσχυρὸς. Pergit vero Chrysostomus: «Quam libationem effudit? lacrymæ ejus libatio erant. *Cui sacra facio.* Sacerdos illa nempe, per seipsam ordinata, quæ Deo offerebat lacrymas, confessionem et pœnitentiam, non pro sacerdote, sed pro Ecclesia, pro populo disperso. Memor certe erat et filiorum et baptismatis. *Recordor per manus tuas filios meos fuisse baptizatos.* Hæc Imperatrix.» Hinc illa Imperatorem adiit, ejusque genua tangebatur cum lacrymis obsecrans, ut sacerdotem revocaret: *Nulla nobis, inquebat, spes Imperii superest, nisi ipsum reducamus.* Illam vero vocat Chrysostomus matrem Ecclesiarum, altricem monachorum, sanctorum patronam, pauperum baculum. Has porro laudes Tillemontius a, Georgio Alexandrino deceptus, quasi ab Eudoxia dictas in Joannis honorem, ipsi Joanni tribuit, non animadvertens ad Joannem non quadrare illud, *Matrem Ecclesiarum*.

Theophilus vero, qui, teste Palladio, diaconos duos, quorum alter homicidii, alter adulterii causa depositi fuerant, in pristinum gradum restituit

Chrysostomus in exsilium ducitur.

Pallad. p. 75.

Chrysost. t. 3. p. 424. et p. 426.

lib. p. 437.

Socr. l. c. 17. Socr. l. 8. c. 18.

Ex t. motu Chrysostomus revocati

Pallad. 75.

Theodo. l. 5. c. 1. Chrys. t. 3. p. 424.

Chrys. t. 3. p. 424.

Pallad. 65.

erat, jam teste Georgio Alexandrino in locum Joannis ab se improbe depositi, alium episcopum destinaverat et nominaverat, et rescriptum ea de re habebat penes se, cui subscripserunt plurimi Constantinopolitani episcopi. At non permisit Deus, improbum hujusmodi rescriptum in lucem prodire.

Socr. l. 6. c. 16.
Sozom. l. 8. c. 18.
Theodor. l. 5. c. 34.
Rogante itaque Eudoxia, Imperator legatos misit qui Joannem reducerent, et civitatem periculo liberarent. Post hos secundi missi sunt, et post secundos tertii, ita ut Bosphorus legatorum multitudine operiretur. Sic Theodoretus. Verum Socrates et Sozomenus hæc tantum dicunt: Imperator eum celeriter revocari jussit. Missus igitur Briso Augustæ eunuchus, offendit eum Præneti, quod emporium est ex adverso Nicomediæ situm, et Constantinopolin redire jubet. Id cum novisset populus, ut obviam illi procederet, ostium Propontidis navigiis obtexit. Sic innumeri in occursum ejus venerunt, cereas faces præferentes. Ita redux Joannes, statim negabat se in urbem ingressurum esse, nisi prius in majore judicio concessu innocens declararetur: in suburbano, quod Marianæ dicitur (Sozomenus Anaplum vocat), substitit, ibique mansit. Cum autem moras necteret, neque ingredi vellet, plebs in indignationem prorupit, statimque in ipsos Imperatores maledicta congestit.

150 Ideoque Chrysostomus in urbem ingredi coactus est, obviam illi venit multitudo vulgi, et cum summa reverentia in ecclesiam deducit, orans ut pro more suo in episcopali cathedra sedeat, et pacem populo apprecetur. Cum recusaret ille ac diceret, id iudicium decreto fieri opus esse, et oportere ut ii a quibus condemnatus fuerat, ipsum absolverent: tunc populus magis magisque concitatus ipsum concionantem videre omnino voluit, et Joannes ipsi morem gerere coactus est.

In ecclesia autem Apostolorum, in quam tunc ingressus est, concionem extemporalem et brevissimam habuit ad populum, ubi Deo multoties benedixit, et hanc vocem, *Benedictus Deus*, frequenter pronuntiavit: dicitque inimicos suos amatores sibi multos conciliavisse, etiamque Judæos, quod et infra repetit. Ac de tanta multitudine gaudens, letitia perfusus dicit: « *Hodie circenses sunt, et nemo adest, sed omnes in ecclesiam cum torrentes confluerunt.* » Se in ecclesia SS. Apostolorum concionari testificatur, ubi erant S. Timothei reliquiæ. In fine vero lupos aufugisse dicit, quo subindicare videtur ipsum Theophilum jam ex civitate egressum esse: quæ tamen res difficultate non vacat. Insequente die aliam habuit

concionem longiorem: in qua primo Pharaonem Egyptium comparat cum alio Egyptio, qui haud dubie est Theophilus episcopus Alexandrinus, dicitque in hac Ecclesiæ calamitate hæreticos ad fidem conversos fuisse, Judæos meliores evasisse, atque ad Christianos accurrisse; in hujusmodi autem calamitate baptisterium sanguine repletum fuisse. Laudat populum a fide et constantia. Deindeque convertitur in laudes Eudoxiæ Augustæ, cujus epistolæ ad se missæ partem adfert, illamque encomiis celebrat. Dicit autem hic, ut supra, inimicos in fugam versos esse. Alteram post reditum suum homiliam habuit longiorem, quæ de Chananæa inscribitur, de qua videndum Monumentum nostrum T. 3, p. 451.

160 Aiunt Socrates et Sozomenus, postquam Joannes in sedem suam restitutus fuerat, Theophilum Heraclidæ causam et ordinationem inquirere voluisse, ut inde occasionem arriperet ad Joannem damnandum. Heraclides vero non aderat, tamenque de illo absente judicabatur, quasi quosdam injuste damnasset, et catenis vinctos per mediam Ephesiorum urbem traduxisset. Cumque Joannes et qui cum illo aderant dicerent de absentibus iudicium ferri non debere, Alexandrini contra contendebant, admittendos esse accusatores Heraclidæ, licet eum absentem accusarent. Gravis inde seditio inter Constantinopolitanos et Alexandrinos orta est: commissaque pugna, multi vulnerati, quidam etiam interempti sunt. Hæc cum videret Theophilus, illico Alexandriam aufugit. Idem alii quoque fecerunt episcopi, præter paucos qui Joannis partes tuebantur: cunctique arrepta fuga ad suas sedes reverterunt.

Hæc, postquam Joannes in sedem suam restitutus fuerat, gesta fuisse referunt Socrates et Sozomenus, qui postremus illum jam restitutum fuisse antequam hæc agerentur aperte dicit. Socrates vero id ipsum prorsus insinuat. Nam postquam Joannem jam in sedem suam reductum fuisse narraverat, caput decimum septimum orditur, ubi hæc recensentur, ut causam certaminis inter Constantinopolitanos et Alexandrinos et fugam Theophili referat. Si autem hæc ita gesta sint, dicendum esse videtur Theophilum paucis diebus post restitutum Joannem aufugisse, et ideo tantillum mansisse Constantinopoli, quia cum Joannes revocatus fuisset, non contradixerat quidem ille; sed cum Heraclidæ causam in medium protulisset, quoniam hic a Joanne ordinatus fuerat, in suspicionem venisse, quod rursum Joannis causam disquirere vellet, ut illum tandem a sede Constantinopolitana

Socr. l. 6. c. 17.
Sozom. l. 8. c. 19.

Redux
Chrysostomus oratione duas dicit.

Chrysost. 3. p. 424.

^{Chrysost.} deturbaret. Verum tamen est Chrysostomum in
t. 3. p. 518. epistola ad Innocentium dicere se, postquam in
sedem suam restitutus est, ab Imperatore postu-
lasse, ut Synodum cogeret, ubi de sua causa judi-
caretur: et cum ad illam cogendam Imperatoris
literæ in omnia loca mitterentur, Theophilum
male sibi consciunt, media nocte, consensa navi
cum suis aufugisse. Unde consequi videtur, Theo-
philum post reditum Joannis aliquot diebus Con-
stantinopoli mansisse, donec videlicet rogante Jo-
anne Imperator literas ubique misit ad Synodum
cogendam. Cum ergo in concionibus, quas in die
reditus et postridie habuit, dicat inimicos suos
aufugisse, sic intelligendus videtur.

Postquam episcopi illi, qui Synodum in Quer-
cu constituerant, cum gloria reducem videntes
Chrysostomum, discesserant; Theophilus, qui
Constantinopoli tunc erat, quiescebat, nec contra
illum quidpiam proferre ultra audebat: hæc certe
potuit generatim dicere Chrysostomus. Alioquin
vero hæc Alexandrinorum cum Constantinopoli-
tanis contentio et pugna non videtur posse ante
Chrysostomi reditum accidisse. Severianus quoque
Gabalorum auctor omnes Joannis inimici fugam
fecerunt. Addit vero Palladius, Constantinopoli-
nos Theophilum quæsisisse, ut illum in mare
demergerent.

^{Chrys. t.} Post Theophili fugam non cessavit Chrysosto-
3. p. 518. mus Imperatorem precari, ut Synodus iterum co-
geretur ad causam suam retractandam, utque Theo-
philus adesset rogabat. Misit Imperator, qui Theo-
philum redire juberent cum consortibus suis
omnibus, ut gestorum suorum rationem redderent.
Ille vero Imperatoris jussui non obtemperavit,
prætensens populi seditionem, qui Chrysostomo
studebat. Neque tamen cessavit Chrysostomus ab
Imperatore postulare ut Synodus cogeretur, in
qua ipse causam suam propugnaret. Supererant
adhuc Constantinopoli aliquot episcopi Syri, qui
cum Theophilo in Synodo ad Querum contra Jo-
annem sententiam dixerant: hos etiam Synodo
^{Sozom. l.} tunc cogendæ interesse rogabat Joannes. Narrat
8. c. 19. vero Sozomenus, post regressum Chrysostomi
sexaginta circiter episcopi, qui Constantinopoli
conveniant, acta Synodi in Queru nulla esse de-
claravisse, et tunc Chrysostomum episcopalia mun-
ia resumsisse. Reclamant vero nuperi scriptores
hæc ducti ratione. Si hoc ita gestum fuisset, hoc
certe dixisset Chrysostomus Innocentio Papæ, quæ
gesta fuerant referens. Verum Sozomenus non di-
cit hos episcopos Synodum celebravisse; sed eol-
lum declarasse Chrysostomum injuste depositum

fuisse; et tam multa Joannes tacet, ut nesciam an
ejus silentio aliquid contra Sozomeni narrationem
inferri possit.

Non diuturna Joannes tranquillitate frui po-
tuit. Post duos namque exactos a reditu menses,
inquit Palladius p. 75, rerum mutatio cepta est:
Joannis enim inimici nihil non movebant ut pri-
stina acta repeterent. Arcadius vero Imperator
mitis facilisque erat, sed ex ingenii levitate ad
sententiam mutandam pronus. Eudoxia vero Au-
gusta illum, ut putatur, ut contra Joannem de-
nuo saviret concitavit. Neque refert Palladius,
qua de causa illa Joannem denuo impetierit,
atque ut cum deturbaret omnes machinas move-
rit: verum Socrates et Sozomenus hanc denuo
pulsu Joannis occasionem proferunt.

Argentea statua Eudoxiæ Augustæ, muliebri ^{Chrysosto-}
stola amictæ, supra basim et columnam erecta ^{mi dicendi}
fuerat, proxime ecclesiam S. Sophiæ; ita ut in- ^{libertas}
ter utranque media dumtaxat plateæ via inter- ^{Eudoxiam}
jecta esset. Ante illam statuum pro recepto more ^{denuo exa-}
populares ludi celebrati sunt. Sæpe vidimus Chry- ^{sperat.}
sostomum contra hujusmodi spectacula decla- ^{Socr. l. 6.}
mantem, quia nempe in hujusmodi ludicris re- ^{c. 18.}
bus semper quedam admittebantur, quæ Chri- ^{Sozom. l.}
stianorum moribus et veræ pietati adversarentur. ^{8. c. 20.}
Quapropter Chrysostomus, cum hæc ante
valvas ecclesiæ facta cerneret, pristinam loquendi
libertatem resumsens, contra eos qui ejusmodi lu-
dos curabant, vel illis intererant, cum vehemen-
tia solita concionatus est. Hanc ut contumeliam
a Joanne sibi illatam fuisse putans Eudoxia, in
iram concitata, rursus episcoporum Synodum
adversus illum congregari curavit.

Hic porro Socrates se Joannis gesta improba-
re non dissimulat. Debuisset enim, inquit, prius
blanda hortatione Principibus suadere, ut ab hu-
jusmodi ludicris abstinerent, neque probriis im-
petere eos, qui ista fieri præceperant. Verum quis
scit an Augustam non prius monuerit sanctus an-
tistes? Certe, referente Theophane, Chrysosto-
mus Præfectum urbis, ludis hujusmodi præposi-
tum, hæc de re monuit. Ille vero, qui Manicheus
erat, Eudoxiam adiit nuntiatum illi non posse
Joannem ferre, ut statuae ejus honor exhiberetur,
quo magis animum ejus exasperaret.

Eudoxia igitur id in contumeliam suam di-
ctum reputans, rursus Joannis perniciem machi-
nata est, et Synodum episcoporum adversus il-
lum congregari curavit. Id ubi rescivit Joannes,
si fides sit Socrati et Sozomeno, illam homiliam
habuit, quæ sic incipit: *Rursus Herodias fuit.*

Chrysost.
8. in
uriis, p.

Homiliam vero his verbis incipientem in octavo Tomo inter spurias edidimus p. 1. Putat autem Savilius Græculum quempiam ineptum et indoctum, cum apud Socratem et Sozomenum hoc concionis principium vidisset, hanc concionem ineptissimum præmissi hujusmodi principio edidisse. At cum hujusmodi opusculi auctor antiquissimus sit (nam ab Anastasio Sinaita citatur), libentius crederem hoc opusculum a Græculo quodam, antequam Socrates et Sozomenus scriberent, adornatum fuisse. Non pauca enim habemus opuscula, etiam Chrysostomi ætate edita, ejus nomine publicata.

Ut ut res est, Joannis inimici, rem sibi ex voto cedere videntes, ad Theophilum Alexandriam mittunt, hortantes ut Constantinopolim veniret, aut, si plebem reformidaret, rei gerendæ modum sibi præscriberet. Theophilus vero memor haud ita pridem transacti periculi, denuo istuc iter suscipere non ausus est; sed misit tres episcopos, Paulum, Pæmenem et alium recens ordinatum; misit etiam quosdam canones, quos adversus beatum Athanasium Ariani fecerant, ut iis uterentur adversus Joannem. Hi autem canones in Antiocheno concilio anni 341 publicati fuerant. In iis vero statuebatur, ut si quis episcopus a concilio quodam depositus vel ex se, vel ex Imperiali auctoritate sedem suam repeteret, in perpetuum jam depositus maneret, nec posset umquam ad causam dicendam admitti. Nec Theophilum pudit Arianorum canones, ad pellendum sanctum Athanasium conflatos, ad beatum Joannem e sede rejiciendum adhibere.

Joannes vero ad Synodum se venturum et causam dicturum esse pollicitus fuerat: dummodo ii, qui aperte inimici sibi erant, ex judicium sedibus removerentur: non auditus tamen damnatus fuerat. Tale vero Synodi genus hoc nomine appellandum non esse conspicuum est. Nec nisi Imperatoris jussu a sede pulsus, ejusdemque jussu in sedem reversus fuerat. Ab episcopis congregatis, majore numero quam ii, qui Synodum ad Quercum constituabant, causam suam propugnata fuisse dicebat. Eodemque tempore Theophilus, qui in hac Pseudosynodo præcipuus iudex sedebat, in causam vocatus fuerat, ut septuaginta criminationum capita depelleret, et falsa esse comprobaret, ita ut omnia contra jus fasque in ea ad Quercum Synodo acta essent, si tamen Synodi nomen mereretur. Cum vero Natalis dies Domini advenisset, Imperator ad ecclesiam, uti consueverat, non accessit, sed Joanni mandavit se non

præius cum illo communicaturum esse, quam illata sibi crimina diluisset.

Multi porro episcopi venere. Ex Syria vero, Cappadocia, Ponto et Phrygia universi metropolitani et episcopi congregati sunt, exque aliis vicinis regionibus. Inter illos autem isti memorantur, Acacius Beroæ, Leontius Ancyrae, Ammonius Laodiceæ in Syria, quæ Adusta nominabatur, Briso Philippopolis in Thracia, Theodorus Tyanæ, Cyrinus Chalcedonis, Elpidius Laodiceæ in Syria, Tranquillus, et alii quamplurimi. Dum hæc agerentur, Joannes adjunctis quadraginta duobus episcopis conventus agebat, et populus magna cum animi alacritate ejus doctrina fruebatur. Solet enim vanæ gloriæ expertus animus in calamitatibus jucundiorum et potentiorum sermonem effundere. Inter eos qui Joanni favebant, erant Elpidius, Tranquillus, Alexander Basilinopoleos in Bithynia, Theodorus Tyanæ, vir probus: qui cum ex iis, quæ tunc in colloquiis ferebantur, Theophili conspirationem intellexisset, relictis omnibus insalutatis, Ecclesiam suam repetiit, longum valedicens Comitatus sive aulae Imperatoriae, suamque provinciam, inquit Palladius p. 77, ad finem usque in fide Romanorum perseverantem conservavit.

Episcopi autem omnes cum venissent, cujus-
anno 401.
cumque partis essent, cum Joanne communicare, ne eadem ipsa, quæ prius, acciderent. Quod cum ad aures Imperatoris et Augustæ venisset, ægre tulerunt illi eam cum Joanne communionem. Cum porro Joannes in Synodum venisset, adfuere accusatores ejus: qui cum egregiam ejus animi fiduciam viderent, animo cadebant, ita ut vix loqui auderent. Id animadvertentes episcopi reliqui, cæteras quidem criminationes mittendas esse duxerunt, de hoc autem uno questionem habendam esse declaraverunt, quod post depositionem absque Synodi auctoritate, suo ipsius arbitrio episcopalem sedem invasisset. Leontius vero Ancyranus et Ammonius Laodicenus, Theophili opinionem sequentes, hanc solum questionem movendam esse dixerunt. Respondit vero Joannes, quinque et sexaginta episcopos, qui cum ipso communicaverant, hoc decrevisse, ut scilicet sedem suam repeteret. Leontius contra, hoc mendacium impudenter protulit: Plures, inquit, fuere, o Joannes, qui te in Synodo condemnaverunt. Id quod ne alii quidem, qui in Synodo ad Quercum fuerant, dicere ausi fuissent. Ad hæc vero dicebat Joannes canonem illum, quo ipsi utebantur, non Ecclesiae Catholicae, sed Ariano-

Synodus
adversus
Chrysostomum denuo
cogitur.
Pallad. p.
76.—81.

anno 401.

132

Socr. l. 6.
c. 13.

Pallad. p.
78.

Socr. l. 6.
c. 18.

Socr. l. 6.
13.

rum esse : episcopos enim Antiochiæ congregatos ad evitendam Consubstantialis fidem, cum odio flagrantem adversus Athanasium, hunc canonem emisisse.

Pallad. p.
79. 80.

Acacius, Antiochus, Cyrinus, Severianus cum Ammonio et Leontio Imperatorem adierunt, dixerunt evocandos esse ex parte Joannis decem episcopos, ad conciliandam canonibus auctoritatem. Ingressi autem Elpidius et Tranquillus, suadebant Imperatori, non oportere indicta causa ejici Joannem. Cum autem Joannis adversarii alterarentur; Elpidius Imperatori proposuit, ut Acacius et Antiochus subsciberent se ejusdem esse fidei atque eos qui canones ediderunt, quos illi orthodoxis proponebant. Imperator vero subridens dixit Antiocho: Nihil mihi utilius videtur. Illi vero cum vertigine capti, se subscripturos dixere, neque tamen postea subscribere. Interimque Joannes cum quadraginta duobus episcopis frequenter conveniebat et colloquia miscebat, populoque suo sanam doctrinam prædicare non desisteat. Quid autem illa Pseudosynodus contra Chrysostomum pronuntiavit, non convenit inter scriptores: certumque tamen videtur ipsos hanc protulisse sententiam, a sede pellendum esse eum, qui a Synodo damnatus et depositus, sedem suam repetierat.

Synodus
Chrysostomum a sede
pellendum
esse pronun-
ciavit.

Pall. p. 81.

Deinde vero Antiochus Imperatori suavit ut, cum jam Pascha immineret, juberet Imperator Joannem ex Ecclesia egredi. Illi morem gerens Arcadius, Joanni mandavit ut Ecclesia excederet. Respondit Joannes, se a Deo Ecclesiam accepisse et ab illo solo ejici posse. Ait porro Socrates Joannem obsequuntum esse mandato Imperatoris. Contra vero Palladius narrat sabbato sancto cum ipsi mandatum ab Imperatore missum fuisset, Joannem eadem quæ antea respondisse.

Socr. l. 6.
c. 48.

Pallad. p.
82. 83.

Instabant semper Acacius et Antiochus, et deponi Joannem ejicique postulabant. Cumque Imperator hæreret ac vereretur, tum diei sanctitatem, tum ne motus populi excitaretur, dixere Acacius et Antiochus: In caput nostrum sit Joannis depositio. Tum quadraginta illi episcopi, qui cum Joanne consensiebant, Imperatorem et Augustam adierunt, qui tum martyria seu ecclesias martyrum invisabant, obnixque precati sunt, ut Ecclesiam Dei in pace relinquerent, maximeque propter Pascha et propter eos qui regenerandi erant. Ac cum nihil impetrare possent, Paulus, episcopus Cratiæ, clamavit: Eudoxia, Deum time, tuorum liberorum miserere: neque vires sanctam

Christi solemnitate sanguinis effusione. Tum illi quadraginta episcopi mæsti ad diversoria se recepere suâ.

Præcipuales vero Chrysostomi hostes illum tradere cogitantes, cum Imperatoris copias ad manum haberent, collectam militum turmam miserunt. In ipso sabbato sancto ad vespem in ecclesias ingressi milites, Clerum omnem qui cum Joanne erat ejecerunt, et armis sanctuarium undique obsederunt. Mulieres quoque sacrarum ædium, quæ se exuerant ut baptizarentur, metu perterritæ, nudæ aufugerunt; neque enim concedatur illis ut se velarent, sicut mulieres honestas decet. Multæ etiam acceptis vulneribus ejiciebantur, et sanguine implebantur piscinæ, cruoreque sacri latices rubescebant. Neque hic rerum finis fuit: in locum etiam in quo sancta condita servabantur ingressi sunt milites, quorum aliquot nullis initiati erant mysteriis, videruntque tamen omnia quæ intus servabantur: quin et sanctissimus Christi sanguis, ut in tali tumultu accidere poterat, in militum vestes effusus est. Tunc omnia cum in barbarica irruptione patrata vidisses: vulgus in solitudinem fugabatur; multitudo omnis extra civitatem versabatur; erantque ecclesiæ in tanta festivitate omnino vacuæ. Episcopi plus quadraginta, qui Joannis consortio fruebantur, cum Clero et populo sine causa in fugam versi sunt. Horrendis hujusmodi flagitiis omnia mixta turbataque erant: ubique per fora, per domos, per solitudines, per omnes civitatis partes, omnia lamentis, ejulatibus, et fontibus lacrymarum plena; ut non modo qui in ærumnis versabantur, sed et qui nihil tale patiebantur; non Catholici modo, sed etiam hæretici, Judæi, idololatæ cum Catholicis dolerent: et quasi expugnata ab hostibus civitate, tumultu, trepidatione et planctu plena erant omnia.

Addit vero Chrysostomus talia ausos esse inimicos præter sententiam piissimi Imperatoris. Nimirum bonus ac mitis Arcadius, qui ab adversariis Chrysostomi deceptus, pellendum illum esse censuerat, non putabat eousque processuros esse consceleratos. Id nocte multa, inquit Joannes, factum est, episcopis hæc instructibus, et multis in locis ordines ducentibus, nec erubescens, quod pro diaconis campiductores haberent præcuentes.

Hæc Chrysostomus, ubi advertas ipsum dicere primo hæc in vespere sabbati sancti coepit, et quædam multa nocte facta, in ecclesiis autem quibusdam hæc patrata fuisse dicit. Cum porro ex

Chrysost.
l. 3. p. 518.
519.

Milites
ecclesias
invadunt.

Pallad. p. ecclesiis ita pulsi fuissent Joannis presbyteri, in publico lavacro, quod Constantianas thermas vocabant convocatis populis vigiliis agebant, alii Scripturas divinas legentes, alii catechumenos baptizantes, ut moris erat in Paschate. Tunc Antiochus, Severianus et Acacius Patronos rogant, ut populi a tali conventu arcerentur. Magister autem, vir probus, abnuebat et tanta noctu inferre mala populo nolebat. Tum Acacius timere se dixit, ne si Imperator in ecclesiam veniens illam vacuum inveniret, tunc populi erga Joannem benevolentiam intelligeret, neve se ut invidiosos haberet. Urgentibus illis, Lucium ille quemdam ethnicum jussit cum Scutatorum manu illo se conferre. Lucius vero cum populum inde excedere nolle vidisset, reversus est. Tunc Acacius et socii ipsum deprecati sunt, promissis etiam additis, ut populum vi pelleret et ad ecclesiam adduceret. Tunc ille assumptis secum Acacii clericis secunda vigilia noctis illo se confert, et cum militibus strictis gladiis, in multitudinem irrupit, penetrat usque ad sanctas aquas, ut prohiberet eos qui initiabantur Sacramentis Dominicæ Resurrectionis : et diaconum truculenter invadens symbola effudit, presbyteros vero grandævo fistibus in capite feriens, sacrum fontem cruore conspersit. Tunc rem stupendam videre erat. Nudæ enim mulieres cum viris suis, metu mortis et ex verecundia turpi se fugæ dabant : quidam manu vulnerati abibant plorantes. Ex militibus vero nonnulli virgines trahere conscissis sacris vestibus : omnes autem sacra vasa depraedare, sibi rapere. Presbyteri et diaconi in carcerem trudebantur. In populo qui honoratiores erant, ex magna illa urbe pulsi sunt. Edicta confertim publicabantur, cum minis intentatis in eos, qui a Joannis communione non recederent.

Ille vero omnia moliebantur Acacius et consecrati, ut ex iis locis ejectus populus in ecclesiam se conferret, in qua ipsi pulso Joanne celebraturi erant. Verum ecclesiæ pene omnes vacuæ manserunt : paucissimi enim erant, qui a Joannis communione recederent.

Ubi vero illuxit Paschatis dies, omnis civitas extra muros in locum nomine Pempton demigravit : ibique populi festivitatem celebrare quasi oves dispersæ. Imperator autem egressus est, ut sese exerceret in vicino campo, viditque agrum non consitum, tamenque candentem, quia nempe ii omnes qui nuper baptizati fuerant, candidis vestibus induti erant. Ait porro Sozomenus locum illum fuisse quem Constantius ad ludos circenses

complanaverat, et asseribus circumsepserat. Erant autem illi candidis induti vestibus ter mille circiter numero. Stupefactus Arcadius interrogabat quisnam ille cœtus esset. Illi vero, a consecratis Joannis inimicis instituti, responderunt hæreticorum cœtum esse. Nec mora illi saviore ex satellitibus mittunt a tergo, qui auditores dissipet et doctores comprehendant. Tum clerici capti sunt, et cum illis laici quidam : comprehensæ sunt etiam virorum nobilium conjuges, quarum aliis rapti mafortes sunt, aliis inaures cum extrema auris particula. Hæc cum videret Eleutheri cujusdam uxor opulentissima, relicto maforte, et veste ancillari assumpta, cursu civitatem petiit, ut pudicitiam servaret; erat enim decora facie et eleganti forma. Sic carceres impleti sunt non reis et scelestis, sed confessoribus : atque sic in ecclesias mutati sunt. Et quod mirum videatur, dum hymni et oblationes in carceribus peragebantur, flagra, cruciatus et horribilia juramenta in ecclesiis erga multos adhibebantur, ut Joannem anathemate damnare cogerentur. Ex illo autem tempore variis in locis modo istis, modo illic conveniebant; et quia Joanni semper addicti erant, Joannitæ appellati sunt.

Hoc in statu res erant, cum epistolam primam Chrysostomus scripsit ad Innocentium Papam, antequam ipse in secundum exilium pergeret, a quo numquam rediit. Quam temporis notam hinc mutuamur, quod Chrysostomus postquam omnia recensuit, quæ ab adventu Theophili Constantinopolin gesta sunt, postquam de Synodo ubi ipse depositus fuerat egit, et se destitutum restitutumque fuisse commemoravit; deindeque iterum exagitatum et accusatum, atque ex Ecclesia pulsum; postquam violentam irruptionem in ecclesiam et in baptisterium factam enarravit : gradum sistit, neque ea quæ postea gesta sunt, et quidem atrocissima, commemorat. Hic autem plurimos episcopos alloquitur, dicitque Palladium p. 22, hanc ipsam epistolam scriptam fuisse Venerio Mediolanensi, et Chromatio Aquileiensi episcopis. Addit autem Chrysostomus, malum hoc pervasisse in Orientem : clericos enim in episcopos insurgere, episcopos ab episcopis, populos a populis scissos esse, instareque periculum, ne dissensio manet in dies latius. Rogatque illos sibi subveniant et optolentur. Si vero instent adversarii crimina sibi objicientes, paratum se esse ad causam coram incorruptis iudicibus dicendam, quæ significat se id optare, ut in concilio legitime congregato, hæc causa tractetur et definiatur.

Huic epistolæ addita est altera episcoporum

etiam invaditur.

Socr. l. 6.

c. 19.

Sozom. l.

8 c. 21.

Jo. Chrysostomus ad Innocentium Papam scribit.

Pallad. p. 1.

Clerus et pulvis in ro colle-

quadraginta, qui cum Joanne communicabant; tertia quoque Cleri Constantinopolitani, qui pro Joanne stabat. Has vero literas in Italiam deferendas susceperunt religiosissimi episcopi, Demetrius, Pansophius, Pappus et Eugenius, qui relictis Ecclesiis suis, pelago se commiserunt, et cum illis Paulus et Cyriacus diaconi. Antequam vero hæc epistola ad Innocentium pervenisset, acceperat ille epistolam Theophili Alexandrini, quæ ita concepta erat, ut in ea Pontifex temeritatis et superbiæ notam deprehenderet; quod solus scripsisset, nec claram ejus rei notitiam misisset, nec diceret aut cur, aut quibus assumptis sociis Joannem deposuisset. Cum porro dubius animi esset, nec ob rei gestæ levitatem, inquit Palladius, rescribere vellet, Eusebius quidam Constantinopolitanus diaconus, qui tunc Romæ erat ecclesiasticarum rerum causa, Innocentium adiit, et supplices libellos dedit, adjurans eum ut modicum temporis expectaret, et conspirationem patefactam videret: ac post triduum advenerunt episcopi supra memoratas literas afferentes.

Pallad. p. 22. 23. Secundum hæc Innocentius Papa utrique parti, Joanni simul et Theophilo, literas misit, utriusque communionem se admittere quidem dicens, ne Ecclesiam scinderet, iudicium tamen a Theophilo latum improbens, addebatque aliam cogi Synodum oportere Occidentalium et Orientalium, æqui amantem, quæ nulli partium addicta esset. His adiecit Theophanes Innocentium et Flavianum Antiochenum Clero Constantinopolitano scripsisse, ut illum consolarentur, et indignationem suam exprimerent, quod contra episcopum suum tam indigna patrata essent. Ex episcopis vero, qui literas Joannis ad Innocentium detulerunt, Demetrium Pesinuntis Orientem percurrisse narrat prædicantem Romanorum cum Joanne communionem, qui etiam literas Innocentii Papæ proferebat, necnon episcoporum Carix, qui cum Joanne communicabant.

P. 23. 24. Paucis exactis diebus post datas ab Innocentio literas, Romam advenit Petrus quidam, Theophili presbyter, et Martyrius, Constantinopolitanus diaconus, qui literas Theophili Innocentio attulerunt, et quædam acta Concilii ad Quercum, in quibus ferebatur Joannes a triginta sex episcopis damnatus, quorum undetriginta Ægyptii erant, septem vero aliarum regionum. Quibus actis perfectis Innocentius, cum comperisset nullas graves esse accusationes, neque Joannem adfuisse, qui causam suam defenderet, Theophili furorem exsibilare perstitit, quod contra absentem tam

præcipientem sententiam emisisset. Literas autem dedit illi ad Theophilum, quem, ut etiam Joannem ad communionem se admittere testificabatur, neque se a Joannis communione destitutum esse propter ea quæ per Iudibrium, παγγνωδίας, gesta fuerant. Hortaturque illum ut ad Concilium mox congregandum compareat, ibique ex canonibus Nicænis, non aliis (notans illos Antiochenos), sententiam ferendam esse dicit.

Concilium autem illud quasi mox futurum memorat Innocentius, quia Honorius, Occidentis Imperator Augustus, fratri suo Arcadio literas miserat, quibus hortabatur illum ut utriusque consensu Orientalium et Occidentalium Concilium Thesalonice celebraretur, quo facilius utraque pars posset convenire. Verum astu inimicorum Joannis, et ita curante Eudoxia, quæ ad nutum suum Arcadii consilia moderabatur, factum est ut Concilium hujusmodi, ab Innocentio Papa et ab Honorio Imperatore tantopere expetitur, non celebraretur.

Interea vero Chrysostomus Constantinopoli adhuc in episcopalibus ædibus manebat, ac post Pascha bimestri spatio ibidem perstitit. Eodem tempore vir quidam dæmoniacus, aut qui se dæmoniacum simulabat, deprehenditur, pugionem habens, tamquam ad Joannem occidendum paratus, nondum tamen id facinus aggressus. Qui comprehensus a multitudine, perinde atque si pretio conductus fuisset ad eadem patrandam, ad Præfectum urbis ductus est. Sed Joannes, missis quibusdam episcopis ex numero eorum, quos secum habebat, hominem liberavit priusquam tormentis subjeceretur. Posthæc servus Elpidii presbyteri effuso cursu in ædes episcopales irrupit. Quodam autem quo currens pergeret interrogante, illum servus nullo dato responso, sica percussit: alterum, qui priore percusso inclamaverat, similiter vulneravit; tertium quoque transfixit. Cum omnes qui aderant ingentem clamorem sustulissent, ille fugere cœpit. Qui vero illum insequerentur, procul positis clamabant ut fugientem comprehenderent. Quidam ex balneo rediens hominem apprehendit, letalique ab eo vulnere confossus, mortuus cecidit. A populo demum ægre captus, ductus est in Palatium. Testabantur civēs has esse insidias inimicorum Joannis, clamabantque dicentes, et sicarii et eos qui misissent penas dare oportere. Præfectus autem urbis, cum tamquam iudicium prolaturus esset accepisset, populi furorem compescuit; sed postea illum dimisit. Rem paulo secus refert Palladius. Elpi-

Innocentius Papa et Honorius Imp. æcumenicam Synodum cogi volunt.

Pallad. p. 29.

Socr. l. 6. c. 18.

Sozom. l. 8. c. 21.

Sicarii Joannem interficere tentant.

dii, inquit, presbyteri famulus, quinquaginta, ut aiunt, aureis conductus, ut S. Joannem dolo interficeret, cum deprehensus esset tres gladios habere, septem ex iis qui ipsum apprehenderant, percussit : quorum quatuor continuo sepulti sunt, tres vero alii post diuturnam curationem salvi evasere.

Pallad. p. 97.

Joannes Joannem addictum custodit.

Soz. l. 8. c. 22.

Chrysost. Epist. 125.

His conspectis, qui ferventiores erant ex plebe, Joannem custodire ceperunt, noctu et interdium alternis vicibus episcopales aedes circumsidentes. Hæc non æquo animo ferentes episcopi, qui contra Joannem convenerant, ecclesiasticas leges calcari conquerentes, de illo prorsus ejiciendo deliberabant. Quinto autem post Pentecosten die, Acacius, Severianus, Antiochus atque Cyrius Imperatorem adeunt, adulatorisque ac fucatis præmissis verbis, rogant, Joannem episcopis presbyterisque perosum ejici jubeat, quod jam dixerant effertentes, nempe, in caput suum fore Joannis depositionem, si nempe injusta esset. His ex facilitate nimia fidem habens Imperator, instante quoque Eudoxia Augusta, Patricium Notarium misit, qui hæc Joanni nuntiaret, nempe Acacium, Antiochum, Severianum et Cyrinum depositionem ipsius Joannis in caput suum conjecisse: quapropter se Deo commendans, Ecclesiam excederet. Tum Joannes episcopis qui aderant dixit: Venite precemur, et angelo Ecclesiæ valedicamus; lætus quidem ob ærumnas, sed dolens de populi mœnore. Tunc vero quidam ex proceribus, vir probus, Joannem monuit: Lucium, andacem virum, cum militibus in promptu esse, ut si contradiceret vel differret, ille ipsum traheret atque expelleret; ac periculum esse, ne commota plebs cum militibus pugnam committeret. Tunc Joannes cum lacrymis aliquot ex episcopis osculatus, reliquos enim osculari non permittebat dolor, cæteris intus in sacrario valedixit: Manete, inquit, hic interim, ut modicum quiescam. Ingressus autem in baptisterium, Olympiadem vocat, quæ ab Ecclesia non discidebat, etiamque Pentadiam et Proclam diaconissas, Silviam etiam B. Nebridii uxorem, quæ viduitatem suam honestate ac modestia decorabat; ipsasque sic alloquutus est: Venite, o filiæ, audite me. Quæ ad me attinent, finem ut video habent; cursum meum consummavi, et forte vultum meum non amplius videbitis. Hoc unum est quod rogo, ne a solita erga Ecclesiam benevolentia vos avellatis, et ut ei, qui invitus, nec ambiens, ex consensu omnium, in hanc sedem ordinatus et inductus fuerit, tamquam mihi Joanni caput vestrum submittat.

Non potest enim Ecclesia esse sine episcopo. Ita misericordiam consequemini: et memores estote mei in orationibus vestris. Illæ vero lacrymis perfusæ, ad ejus pedes advolebantur. Tunc Joannes innuens, cuidam e venerandis presbyteris ait: Amove eas hinc, ne populum perturbent. Ille vero per partem Orientalem egressus est; postquam jussu erat equum suum ad partem Occidentalem adduci, ut populus eo se conferret: sicque illo pie deluso, profectus est, et se militibus tradidit, id tantummodo questus, quod contra leges ejiceretur, denegata sibi facultate causam dicendi ad legitimos judices, quod tamen homicidis et adulteris concedebatur: parvoque impositus navigio, statim in Bithyniam transportatur. Testificatur ille eos, qui se in exilium ducebant, curam omnem et studium adhibuisse, etiam plus quam ipse volebat, ut ipsum recrearent ac reficerent. Profectus est autem 20 Junii anni 404: et Nicæam in Bithynia adductus est, ubi usque ad quartam Julii mansit. Cum illo erant Nicææ Cyriacus Sinnadæ in Phrygia, et Eulysius Apamæ in Bithynia episcopi, qui eo vineti adducti erant; sed postea ut inculpati dimissi fuere.

Joannes militibus se tradidit in exilium. Sozom. l. 8. c. 22. Ep. 10. t. 3. p. 599. Epist. 221.

Pallad. p. 93.

Quidam autem ex Joannis inimicis, timentes ne, si populus qui in ecclesia erat discessum ejus agnosceret, illum insequeretur ac redire cogeret, fores ecclesiæ occluserunt. Ex iis vero qui in plateis erant, alii ad mare accurrerunt ut eum assequerentur, alii metu contreriti fugam arripere, Imperatoris iram veriti: ii vero qui in ecclesia erant, vi magna portas effregerunt.

Sozom. l. 8. c. 22.

Inter hæc flamma in illa sede, in qua solebat Joannes concionari, emissa est, et progressa ad tectum usque pervenit totamque combussit ecclesiam: inde vero transiliens flamma nihil mali interpositæ populi multitudine inferens, ad aedes senatus transiit multis passibus distantes; quodque mirum videatur, ædium illarum non eam partem quæ ecclesiam respiciebat, sed adversam partem, quæ Palatio Imperiali proxima erat, invasit, atque sic aedes illas in cinerem redegit, nec non ecclesiam et domos circumquaque positas, et soli adiculae pepercit, in qua sacra vasa reposita erant. Non aurum reveritus est ignis, nec argentum, inquit Palladius; sed ut ne locus daretur calumniatoribus Joannis. Theophilus enim dicebat ipsum ecclesiæ mobilia vendidisse. Verum rem falsam esse clarius enituit ex breviculo illo, quem Germanus presbyter et Cassianus diaconus obtulere, effertente quod pretiosa vasa tradidissent coram iudicibus, Studio Præfecto urbis, Eutychia

Ecclesiæ incendium. Pallad. p. 91. 92.

no Præfecto Prætorii, Joanne Comite Thesaurorum, Eustathio Questore, et Tabulariis, in auro, argento et vestibus. In tanto autem et tam præcipiti incendio nemo perit. Circa ejus auctores varia a scriptoribus referuntur: Palladius rem narrat, ut divinitus omnino factam: Sozomenus dicit, populum Joanni addictum id in ejus inimicos retulisse; illos vero id Joannis amicis adscripsisse, Socrates: Zosimus et Theophanes populo Joanni addicto totum referunt.

In aula vero Imperatoria flagitium illud a Joannitis patratum fuisse vel putabatur, vel simulabatur. Tunc Optatus, urbis Præfectus, religione gentilis, in Joannitis seu Joannis fautores admodum sævit. A nullo tamen ex illis ei tormentorum id efficere potuit, ut se vel suos hujus incendii auctores esse declararent, ipso fatente Zosimo: quod etiam testificatur Joannes epist. 94. Imo ipsum Joannem ut incendii auctorem accusare; ideoque, ut ait Palladius p. 93, vinctus in Bithynia detentus fuit cum Cyriaco et Eulysio episcopis, qui postremi cum aliis Chalcodonem adducti et custodiæ mancipati sunt: atque eo usque impudentiæ et nequitie processerunt Acacius, Paulus, Antiochus, Severianus, et alii quidam, ut in literis suis ad Innocentium Papam, Joannem quasi ecclesiam incendisset, calumniarentur. Joannes vero scripsit illis, etsi in aliis sibi defendendi sui locum non dederant, in hoc saltem darent ut de hujusmodi incendio sese purgaret.

Alii quoque per urbem circumeuntes, eos qui delati fuerant quod Joanni faverent, comprehendunt, et in custodiam datos, ut Joanni anathema dicerent cogeant. Illis vero episcopis, presbyteris aliisque qui sui causa in carcerem trusi fuerant, epistolam consolatoriam misit Chrysostomus, ubi paucis hortatur illos ad patientiam, dicitque ærumnas et penas hujusmodi, pro pietate susceptas, coronarum esse conciliatrices.

Postquam sic abductus fuerat Joannes, curante Eudoxia Imperatrice in sedem ejus substitutus fuit Arsacius vigesima septima die mensis Junii anno 404. Erat ille Arsacius frater Nectarii, qui in sedem Constantinopolitanam, Gregorio Nazianzeno secedente, inductus fuerat. Annorum octoginta erat Arsacius, quem delirum, λῆρον, vocat Chrysostomus, et lupum atque adulterum, quod alienam sedem sic invasisset. Ait quidem Socrates ipsum ob singularem mansuetudinem Ecclesiam tranquille gubernasse. Verum Sozomenus narrat illum quidem mansuetum fuisse et erga Deum religiosum; sed laudem illam, quam omnium cen-

sensu adeptus fuerat presbyter, imminuisse quosdam clericos, qui omnia pro lubito suo agebant, et gesta sua illi imputabant. Anysius vero, senex episcopus Thessalonicensis, se Ecclesiæ Romanæ sententiæ harrere dicens, a Joannis partibus stare se dixit: episcopi quoque Carie se Joannis communionem amplecti dixerunt. Infra videbimus Palestinam et Phœniciam pro Joanne fecisse: Cilicia vero divisa fuit.

Arsacii famam, inquit Sozomenus, læserunt ea quæ gesta sunt. Nam cum Joannis fautores nec cum Arsacio, nec cum ejus fautoribus synaxes agere vel preces fundere vellent, ideoque seorsim et in extremis civitatis partibus collectas agerent, rem ipse ad Imperatorem retulit.

Tribunus itaque cum militibus in congregatos Joannitis impetum facere jussus, plebem fustibus et saxis cædens fugere compulsi; nobiliores vero et eos qui Joannis partes tuebantur, custodiæ tradidit. Tunc autem, uti solet quando militibus licentia datur, mulieres ornatu suo vi adhibita spoliantur; aliis monilia, zonæ aureæ et torques abripiuntur, aliis in aures simul cum auribus detrahuntur. Cumque ingens perturbatio et luctus in urbe esset, ne sic quidem plebs pristinam erga Joannem benevolentiam abiecit.

Illi vero publice quidem convenire non ultra audebant, multi nec in forum, nec ad balnea procedere; quibusdam etiam tutum non erat domi manere; sed plurimi viri boni honestæque mulieres urbe excedebant: ex quorum numero fuit Nicarete Bithyna, nobili genere Nicomediæ orta, ob perpetuam virginitatem et vitæ sanctimoniam celeberrima, virtutum omnium exercitio addicta, ita ut cum amplissimo patrimonio injuste spoliata fuisset, rem patientissime tulerit; sed ex paucis sibi relictis, prudenti usa administratione, non modo sibi et domesticis necessaria suppediaverit, sed etiam aliis subministraverit, maximeque medicamenta, quæ ipsa ingeniose ad pauperum ægotantum usum apparatus. Certum tamen est, etiam tunc clam, et fortasse intra domos synaxes celebratas fuisse. Joannes enim Theophilum et Salustium presbyteros culpat, quod synaxibus assidue non interessent. Imo extra urbem quoque in montibus et sylvis synaxes habitas fuisse, testificantur scriptores quidam, et in codice Theodosiano ejusmodi synaxes severissime puniendæ dicuntur.

Cum ingens metus populum a tumultu coercuisset, Præfectus urbis de incendio ecclesiæ et curia questionem habuit, multosque gravibus suppliciis moritur affectit. Cum enim idololatra esset, de Ecclesiæ

Pallad. p. 26, et 28.

Soz. l. 8 c. 23.

Sozom. l. 8. c. 23.

Soz. l. 8. c. 23.

156 Anno 404.

Niceph. Chron.

Eutropius Lector in cruciatus moritur et martyr habetur.

Soz. l. 8.

c. 23.

Pallad. p. 28.

Soz. l. 8. c. 23.

Epist. 118. l. 3. p. 659.

Ibid. p. 526.

Arsacius Jo. Chrysostomus substituitur.

Chronicon. Alex.

Chrysost. Epist. 125.

c. 23.

c. 23.

1. 8. calamitatibus delectabatur. Eutropius lector ad indicandos eos, qui ignem ecclesiae iniecerant, in iudicium adductus, etiamsi loris et fustibus casus, etiamsi ei latera et genae unguibus lacerarentur, ardentesque fuces corpori admoventur, etsi adhuc adolescens et corpore tener, nihil unquam confessus est: ac post tormenta in carcerem coniectus, illic animam haud multe postea exhalavit. Ejus occasione Sozomenus somnium refert Sisinnii ejusdem, Novatianorum episcopi, cui dormienti dictum fuit Eutropium solum probum virum in civitate fuisse. Eutropius autem hic inter martyres in Martyrologio Romano celebratur, duodecimo die Januarii mensis.

Tunc etiam Tigrius presbyter, vestimentis exutus et tergo flagris caesus, vinctisque pedibus et manibus in equuleo extensus, membris dissolutus est. Erat autem hic natione barbarus et eunuchus, sed non ab origine: qui cum in domo ejusdem potentis servus fuisset, domino suo probatus, libertatem meruerat. Postea vero ad presbyterii gradum promotus, moribus gratus, comis, atque erga pauperes et peregrinos benignissimus fuit. Illic etiam enuntiat in Martyrologio Romano duodecimo die Januarii. In partem quoque ærumnarum venerunt monachi Mesopotamiæ et diaconissæ C. P., quæ cogebantur vel cum Arsacio communicare, vel auri 200 libras dare.

Olympias diaconissa in hoc rerum discrimine fortitudinem animi exhibuit. Nam cum in iudicium adducta esset, interrogante Præfecto cur ecclesiam incendisset, respondit: « Non est hoc vitæ meæ institutum. Ego enim facultates meas quæ multæ erant et maximæ, templis Dei instaurandis impendi. » Cum autem diceret ille, probe sibi notam esse illius vivendi rationem, apposite respondit illa: « Tu ergo in accusatoris locum transi, et alius de nobis judicet. » Præfectus nihil habens quod culpæ posset, ad aliud se convertit, atque Olympiadi cæterisque mulieribus amentiam exprobravit, quod episcopi sui, Arsacii nempe, communionem avversarent. Præfectus vero tunc quidem illam dimisit; altero autem die evocatam illam magno auri pondere mulctavit. Quædam autem illæ metu percussæ, Arsacii communionem vel invitæ amplexæ sunt.

Pentadia quoque diaconissa vidua, olim Timasii Consulis uxor, strenue et constantissime causam Joannis defendit. Ideoque illa, quæ non nisi ecclesias cubiculumque suum noverat, in forum pertracta fuit, a foro ad tribunalia, ubi firmitatis animique fortitudinis nova signa egregiaque dedit;

postea vero a tribunali ad carcerem deducta, pari tranquillitate firmitateque omnia pertulit; ideoque jure a Chrysostomo in sua ad illam epistola admodum celebratur. Voluit illa hyeme sequente, Constantinopoli relicta, alio peragraré: verum Joannes illam hortatus est ut in urbe maneret, ubi concivibus variis modis subsidio esse posset. In illos etiam sævierunt qui vexationes vitandi causa apud monachos se receperant: quin etiam ipsos monachos et virgines in famem coniecere et vestibus nudavere. Monachos autem Gothhos, qui in terra Promoti debebant, consolatus est Chrysostomus, quando sui causa molestias multas et ærumnas perpessi sunt.

Tanto fervebant ii, qui tunc aulam Imperatoriam moderabantur, in Joannem et ejus consortes odio, ut non pauci tunc episcopi, qui probe rem ecclesiasticam gerebant, quod Joanni addicti essent, pulsati; alii vero, non indigni modo, sed etiam plerumque scelesti, in illorum locum intruderent. Serapionem igitur, quem Joannes Heracleæ in Thracia episcopum constituerat, post innumeras absque ulla probatione calumnias, summa crudelitate cæsum usque ad excussionem dentium, in patriam suam relegarunt: ille vero ad monachos Marsos et Gothhos aufugerat, ibique diu delitauerat antequam caperetur. In ejus vero locum substitutus fuit Eugenius quidam, in mercedem conspirationis, quam adversus Joannem episcopum suum susceperat. Sex illi episcopi, qui simoniæ causa a Joanne depositi fuerant, ut supra diximus, rejectis iis probis episcopis, quos Joannes in eorum locum ordinaverat, in sedes suas tunc restituti sunt, sed postquam restituentibus se pecuniæ summam numeraverant: quo certe modo simoniam renovabant. Heraclides autem episcopus Ephesi a Joanne constitutus, ab inimicis ejus depositus, per quadriennium saltem Nicomediæ in carcere inclusus mansit. In ejus autem locum substituere Victoris tribuni eunuchum, mancipium, inquit Palladius, ebriosum, meretricium, avarum; cætera vero referre pudet.

Sub hæc autem Theotecnus presbyter Romam venit, literas afferens viginti quinque episcoporum, qui cum Joanne ad Synodum celebrandam convenerant: quibus Innocentio Papæ narrabant quo pacto Joannes a militum manu pulsus, Cuculum in exilium missus fuisset. Paulo post venit Paternus, qui se Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbyterum dicebat, Joannisque inimicus: literas afferebat Acacii, Pauli, Antiochi et Severianii aliorumque, qui Joannem calumniabantur quasi ecclesiam

incendisset. Innocentius vero illis respondere dignatus non est. Post aliquot dies Romam venit etiam Cyriacus episcopus ex Oriente, pulsus per eam legem quæ lerebat: *Si quis non communicat cum Theophilo, Arsacio et Porphyrio, ille quidem episcopatu arceatur, simul etiam amittat, si quam visus fuerit habere substantiam pecuniarum aut prædiorum*. Post Cyriacum advenit Eulysius, et alii quoque, de quibus infra narrabimus : nam Cyriacus nonnisi anno 405 advenisse potuit. Ante profectionem vero suam aliquanto tempore Constantinopoli occultis mansere.

Honorii Imp. ad Arcadium literæ.

Chrysost. t. 3. p. 524.

Hoc ipso anno 404, nec multo post pulsum Joannem, Honorius, Occidentis Imperator, Arcadio fratri suo scripsit, ac se nuper accepisse dicit in die S. Paschæ, clausas subito fuisse Catholicas ecclesias, trusus in custodiam sacerdotes, omnia bellicum in modum turbata mysteria, nonnullos in ipsi ecclesiæ sacrariis interemptos fuisse, episcoposque in exilium pulsos. In hæc autem ille vehementiore stylo, ut par erat, invehitur : sub finem vero innuit expectandam fuisse Papæ auctoritatem, qui pacificam Joanni episcopo concordiam miserat, nec quemquam putabat ante iudicium repellendum esse. Periculum vero dicit esse, ne id in humani generis perniciem factum sit.

Sozom. l. 8. c. 25.
Zos. l. 5.

Nihil in aula Constantinopolitana boni pepererunt Honorii literæ, Arcadio semper uxoris et aulicorum optata sequente. Verum ira vindictaque divina severiit, a multisque observata fuit : nam hoc anno Thracia et Illyricum ab Hunnis devastata fuere : et quo tempore Joannes pellebatur, Isaurorum rebellio Constantinopoli nuntiata fuit, qui in Asiam Minorem et in Syriam mala innumera intulere. Cyrinus, Chalcedonis episcopus, unus ex ardentioribus Joannis inimicis, qui in caput suum, ut supra vidimus, sanguinem Joannis contulerat, ex dolore crus sibi excindidi jubere coactus est, ut postea in diuturnis cruciatibus lente periret. Trigesimo die Septembris Constantinopolis et circumposita regio grandine ingenti afflicta fuit : et sexto Octobris infelix Eudoxia in abortu periit. Hæc multi observare, et has pœnas ob injustam et violentam Joannis expulsiõem a Deo inflictas putavere. Arcadius tamen, aut potius qui illius nomine omnia moderabatur, in cæpto perstitere.

Eudoxia Augusta mortuor. Socr. l. 6. c. 19.

Joannes vero Nicææ in Bithynia aliquanto tempore detentus, ex acris salubritate valetudinem et corporis robur consequutus est, ut ipse dicit in Epistola decima ad Olympiadem, quam scripsit postridie profecturus Cucumum, exsilii lo-

cum. Milites autem Præfecti, qui illum in exsilium ducebant, nihil non agebant ut illum recrearent ac reficerent, ipsique etiam plura quam vellet officia præstabant. Rumor statim sparsus fuerat ipsum in Scythiam deportandum esse. Primo statutum fuisse videtur in Imperatoria aula, dicit ille in Epistola decima tertia, ut Sebasteam, Armeniæ urbem, exsulatum mitteretur : sed, mutato consilio, Cucumum missus est, locum Armeniæ desertissimum. Ipse vero amicorum multorum operam adhibuerat, ut in mitionem et propinquiorem locum mitteretur. Verum, nec sine querela, dicit ipsos rem, quam scelerati etiam homines impetrant, consequi non potuisse. Imperatricem vero Eudoxiam se Cucumum mitti jussisse dicit in Epistola CXXXV ad Cyriacum.

Insequenti igitur die Chrysostomus, Panemi mensis quarto, qui mensis Panemus Julius est, Epist. 2 ut videas apud Selidam et Usserium, Nicæa in Bithynia profectus est. Eodemque die epistolam scripsit ad Constantium presbyterum, cohortans illum ut ne ex præsentis procellæ tempestate amoveretur ab officio et a re suscepta, sed pro more suo eos, qui adhuc Græcorum superstitioni, seu idololatriæ, dediti erant, ad fidem Christianam convertere pergeret, et impiam religionem exterminaret, atque Phœniciæ, Arabiæ et Orientis Ecclesiarum curam gereret : dicitque se non Sebasteam, ut putabat, sed Cucumum in exilium mitti. In fine vero ait, sibi ante profectionem curæ fuisse, ut e Salamina Cypri hæresin Marcionistarum, quæ ibi grassabatur, eliminaret. Si vero Cyriacus episcopus adhuc Constantinopoli sit, scribat illi ut pergat ea perficere, quæ ipse aggressus fuerat. Sic sanctissimus ille vir, ærumnis undique prementibus, augendæ in diversis regionibus Christianæ rei curam nunquam deponebat. Epistolam vero ad Theophilum scripsisse Epist. putatur, cum Nicæa profectus esset, ut Cucumum contenderet, hortaturque illum ut pergat pericula subire et strenne agere; nec clare dicit quibus ille rebus tunc operam daret. Alteram ejus ad Theophilum epistolam habemus, scriptam postquam Cucumum advenisset.

Cum Caseream in Cappadocia, Nicæa profectus, duceretur, Olympiadi scripsit, et quidem paulo postquam iter illud suscepserat, cum adhuc valetudine illa, quam Nicææ recuperaverat, et animi hilaritate frueretur. Ea vero, quæ de Præfecti militibus, qui se in exilium ducebant, hic enarrat, prætermittenda non duximus : « Atque Præfecti milites, inquit, ii qui no-

discum peregrinantur, ita nos officiis prosequuntur, ut ne famulorum quidem operam requirere nos sinant, cum ipsi famulorum munia exsequantur. Etenim pro suo erga nos amore hoc munus et jussionem præripuerunt. Atque ubique satellitum manu cinguntur, unoquoque videlicet hujusce ministerii nomine se beatum prædicante. »

130. Valetudine bona fruebatur ille, quando Nicæa profectus est; sed cum dies noctesque iter facere cogeretur, ita ut et astu oppressus, et vigilis confectus, et rerum necessariarum penuria pressus, illo pergeret, nec adessent qui possent illum juvare; in febris incidit: atque is, inquit, qui ad metalla damnantur, vel qui in vinculis tenentur, graviora et atrociora pertulit. Antequam

14. vero in Cappadociam perveniret, liberatus fuit a Galata, inquit, qui mortem sibi minitabatur; videlicet a Leontio, Ancyrae in Galatia episcopo, qui inter principiales Chrysostomi inimicos princeps erat. Sed nuntiatum illi fuit Pharetrium, Cæsareæ episcopum, ipsum exspectare, ut ipse omne caritatis specimen exhiberet. Ille vero iis fidem non habuit, imo contraria sibi eventura putabat. Tandemque Cæsaream in Cappadocia, perinde atque a tempestate in tranquillum portum pervenit. Neque statim potuit a tantis malis recreari; sed tamen animum resumsit, quia puram aquam bibit, panem non fetidum et durum, ut ante, comedit, balneis recreatus est, et in lecto recumbendi potestatem habuit. Eratque in ipso tertianæ febris ardore, hospitiumque habuit in extremo urbis recessu. Tum vero clerici omnes, populus, monachi, monachæ, medici adfuerunt, a quibus perquam officiose exceptus

15. fuit, omnibus famulantibus et necessaria quæque ipsi subministrantibus. Tunc autem ingenti flammæ ardore deflagrans, in extremo periculo versabatur: demum paulatim remittere ac sedari morbus cepit. Pharetrius vero, qui tot venienti officiosi animi signa dari curaverat, numquam comparuit, imo dira meditabatur, ut videbimus.

16. Præstantissimos autem ibi celeberrimosque medicos habuit, a quibus non tam artis subsidiis, quam commiseratione et amicitia curabatur. Quorum etiam unus, quo ille postea semper et medico et amico usus est, secum profecturum esse spondit, itemque alii complures eorum qui dignitate pollebant.

Illum visitatum venit frater Maximi episcopi, a quo se sperabat literas accepturum Olympiadis et Tigrii presbyteri. Verum respondit ille, se literas postulavisse, sed abnuisse illos. Binis in-

terpositis post adventum illius diebus epistolam misit ad Olympiadem, quam primo de restituta valetudine sua certiore facit, deque adventu fratris B. Maximi episcopi, objurgatque illum quod literas ad se non miserit, et de Tigrio quoque eadem de causa conqueritur. De loco exsilii sui mutando ne ultra curet, et ne alios ad id postulandum adhibeat edicit, paucisque de Pergamii sororibus, et de Cyriaco episcopo additis, epistolam claudit. Cæsareæ cum esset, ad Theodoram quoque scripsit, et quæ sibi in via acciderant paucis patefecit: de illa etiam conqueritur quod, cum jam quartam vel quintam epistolam ad ipsam miserit, unam tantum ab illa acceperit.

Epist. 120.

Epist. 121.

Epist. 12.

Cæsareæ etiam recipere potuit epistolam Arabii, viri sibi addictissimi, cujus uxor Olympiadi amica et familiaris erat. Is cum putaret illum in exsilium mitti Sebasten, obsecrabat illum ut in ædibus suis in illa urbe sitis sedes poneret. Respondit illi Chrysostomus exsilii sui locum non

Epist. 121.

Sebasten, sed Cucusum esse.

Cum ergo Joannes morbum sensim remissum et sedatum esse videret, de discessu cogitabat ut Cucusum peteret, atque ab itineris ærumnis tandem quiesceret. Verum subito nuntiatur Isauros cum innumera hominum manu Cæsariensem agrum populari, atque magnum quoddam oppidum incendisse cum ingenti clade. Quia re audita tribunus cum militibus omnibus suis urbe excessit: timebant enim ne urbem quoque adorirentur. Omnes in metu et trepidatione erant, de ipso quoque patrio solo periclitantes; adeo ut senes etiam ipsi murorum custodiam susceperent.

Pharetrius vero, qui pridem benevolentæ signa Joanni dederat, quem proficiscentem invitaverat, jam illum Cæsarea pellere moliebatur; mutati autem animi causam fuisse suspicavit Joannes invidiam unam. Cum videret omnes ad Joannem confluere, optimates, monachos, virgines, præfectos, milites, medicos omnesque certatim ipsi officia, ministeria, facultates offerre, atque in partem calamitatis venire; hæc non ita libenter vidit, sed livore ductus, ipsum e finibus suis pellere decrevit: ad eamque rem ministerio usus est monachorum quorundam, qui ex re gesta ad expeditiones similes exercitati fuisse videbantur. Cum ergo res eo, quo diximus, in statu essent, quadam die illucescente aurora, monachorum agmen, δροσῆρος, domum, in qua Joannes sedes habebat invaserunt, se eam incensuros, et Joanni extrema quæque mala illaturos esse minitantes,

Epist. 14.

Pharetrius
Joannem
per mona-
chos Cæs-
area pel-
li ju-
let.

nisi statim abscederet. Nec Isaurorum metus, nec morbus quo tunc Joannes premebatur, illos vel humaniores vel moderatiores reddebat. Instabant autem urgebantque cum furore tanto, ut ipsi quoque Prætorii milites metu afficerentur: quos ut majori timore percellerent, gloriabantur se jam multos prætorios milites fœde verberasse.

His auditis Prætorii milites ad Joannem confugiunt, ipsunque rogant et obsecrant ut, etiam si in Isaurorum manus incidendum sit, his tamen bellis ipsos liberaret. Res Præfecto urbis nuntiatur, qui ut Joanni opitularetur occurrit, monachosque precatur absistant: sed frustra cessere conatus ejus omnes; ita ut anceps animi nesciret utrum Joanni optatius esset, cum cædis periculo ex urbe proficisci, quam urgentibus pelentibusque furiosis illis monachis in urbe manere. Misit igitur ad Pharetrium episcopum, precibus ab illo contendens ut Joanni, tum ob morbum quo detinebatur, tum ob imminens periculum, paucos adhuc dies concederet. Nec quidquam impetrare potuit: imo postridie monachi acriore impetu sunt usi. Neque presbyteri illi, qui Joanni addicti erant, opem illi ferre ausi sunt, sed cum hæc Pharetrii jussu fieri non ignorarent, nec cum a Joanne accerserentur, accedere audebant.

Cum in tali rerum conditione non posset ultra Joannes in urbe consistere, etsi febri laborabat, etsi Isaurorum instabat metus, hora ipsa meridiana, se in lecticum conjiciens profectus est, universa plebe lacrymante, ejulante, atque rei auctorem execrante ac diris devovente. Postquam autem Casarea egressus fuit, quidam clerici venerunt, ac lugentes lento gradu ipsum sequebantur. Ex illis vero quidam dicebant: Quoniam illum ad mortem adducitis? Unus autem, qui Joannem admodum amabat, quasi ira permotus, Abi obsecro, inquit: in Isauros etiam incide, modo a nobis elabaris. Nam quocumque incideris, tuto incides, dummodo manus nostras effugias.

Seleucia
matrona
p̄ta, Hæc audiens ac perspicuens egregia matrona Seleucia, Rufini uxor, quæ officiose Joannem admodum colebat, precibus ab illo impetravit, ut in ipsius suburbanam villam, quæ quinque passuum millibus ab urbe distabat, hospitii causa se conferret, misitque qui sanctum virum illo ducerent. At neque illic in pace quiescere licuit: nam re comperta Pharetrius multas Seleuciæ minas intentavit. Illa vero non minus prudens quam officiosa femina, Joannem adiit, ac de Pharetrii minis nihil ipsi retulit, sed Procuratori suo totam rem aperuit, ipsique mandavit, ut Joanni omne

officii genus impertiret, ac si qui monachi venirent, ut ipsum contumelias incescerent aut male afficerent, ex aliis villis suis agricolas cogeret, atque ita cum monachis manum consereret: Joannem vero rogabat, in domum aliam suam quæ arcem habebat, nec ullis viribus expugnari poterat, confugeret, ut contra episcopi et monachorum furem in tuto esset: verum abnuitt Joannes. Interea vero acerime Seleuciam urgebat ¹⁵⁹ Pharetrius, rem prorsus ignorante Joanne: nolebat enim verecundia mulier Pharetrii insultus sancto viro patefacere. Instante demum Pharetrio, minas intentante atque cogente, ut Joannem ex suburbio ejiceret, hominis importunitatem non ferens Seleucia, dixit Joanni instare barbaros seu Isauros, ideoque alio ipsi iter capessendum esse: ex verecundia enim Pharetrii violentiam exprimere non audebat. Media autem nocte venit Evethius presbyter ex familiaribus Joannis, magnoque clamore dixit: Surge, obsecro, adventant barbari, nec longe absunt. Tum quid consilii caperet Joannes nesciebat. Nox illunsa et caliginosa erat, in urbem se recipere non poterat, nec quisquam præsto erat qui opem ferret; metu tamen compulsus, ærumnis confectus et jam mortem expectans, surrexit. Ut autem iter conficere posset, in lecticam ascendit, ac facies accendit. Verum has Evethius socius exstingui curavit, ne barbari, inquiebat, lucis splendore exciti in nos impetum faciant. Exstinctis itaque facibus, ex mulis unus qui lecticam gestabat in ardua et petrosa via in genu lapsus, Joannem in lectica inclusum humi prostravit, parumque abfuit quin ille interiret. Surgens deinde tractim pedibus incedebat, Evethio, qui ex equo desilierat, manibus ipsum sustentante: vix enim ille, ac ne vix quidem, in tam aspera montium via iter agere, nisi sustentatus et quasi tractus, poterat. Præter has autem calamitates instabat febris, haud dubie aucta motibus casibusque; urgebat etiam barbarorum metus: nam cætera omnia, quæ postremo Pharetrius contra Seleuciam designaverat, ignorabat ille.

Similia multa gravia tantum itineris agens perpressus est, quæ Olympiadi non speciatim, ut priora, refert: cæterum obsecrat illam, ut ea quæ superius memorata sunt nemini enuntiet, sed apud se tantum contineat. Tanta vero erat Chrysostomi fama, tanta de exsilio et ærumnis ipsi injuste illatis commiseratio, ut ubique cætus hominum cujusvis dignitatis in occursum ejus venientium vidisses. Ubi autem in Cappadociam et in Taurorum

Chrys.
nostri
in via.

Epist.
p. 67

ciliciam, ut vocat ipse, pervenit, magno agmine sancti patres et monachi, virginesque obviam ipsi prodire, infinitam lacrymarum vim profundentes. Cumque illum in exilium euntem cerneant, in fletus prorumpunt, his mutuo verbis utentes: Satiussisset solem radios suos contrahere, quam Joannis os conticere. Hujusmodi vero spectacula magis ipsum turbabant et cruciabant, quam ipsæ ærumnæ et calamitates, quas constanti semper animo pertulit. Tandem vero Cucum, exsilii locum, advenit. Erat vero Cucum parvum atque desertissimum oppidum, ut sæpe sæpius refert ipse Chrysostomus, in Armenia minori situm: quidam vero in Cappadocia, alii in Cilicia locant, quoniam in harum regionum confiniis situm erat. Tam desertum autem oppidulum erat, ut neque forum venalium haberet.

Quidam porro vir ex primariis oppidi, Dioscorus nomine, qui Joannem nostrum apprime venerabatur, ubi audivit illum Cucum mitti in exilium, et istuc pergentem moras quasdam Cæsareæ facere, illo misit rogatum et obsecratum, ne Joannes domui suæ alteram anteferebat. Alii quoque idipsum fecerant: verum Dioscori domum aliis præferendam esse censuit Chrysostomus, atque apud illum sedes posuit. Tanta vero largitate ac liberalitate utebatur Dioscorus, ut ea de causa perpetuo cum illo sanctus noster expostularet. Ut vero latius spatium Chrysostomo relinqueret ex ædibus suis in villam migravit: quin etiam domum ipsi ad tolerandam hyemem idoneam construxit: atque ita magnum beneficium magno cumulo auxit.

Cum Cucum advenit, gravissimo laborabat morbo: a diebus enim plus quam triginta ardentissima febris cruciabatur, aliisque stomachi infirmitatibus maximis: quæ mala haud dubie tanti itineris molestiæ, aliæque curæ, sollicitudines, Isaurorum metus, atque incommoda varia pepererant. Postquam vero Cucum pervenit, ubi cum tanta humanitate exceptus fuit, brevi morbum omnem deposuit, ita ut etiam integra valetudine frueretur. Non modo autem Dioscorus, apud quem diversabatur, ubertim illi omnia subministrabat, sed etiam plerique alii procuratores et rerum administratores, heris id per literas imperantibus, subinde illum adibant ad officia quævis præstanda parati: quod amicorum subsidium omnes pene abstergebat exsilii molestias.

Cucum etsi non amplum oppidum erat, episcopum tamen habebat, qui Chrysostomum cum omni benignitate excepit, exque tanti viri existi-

matione et reverentia eo usque processit, ut episcopalem illi sedem cedere voluerit. Verum Chrysostomus a tali munere suscipiendo longe aberat. Eodem ipso die, quo sanctus vir Cucum advenit, adfuit ipsi Sabiniana diaconissa, senectute quidem et ærumnis pene obruta, sed tanta animi alacritate, tanto erga Chrysostomum affectu prædita, ut se paratam esse diceret etiam in Scythiam proficisci: rumor enim erat Chrysostomum illo amandandum esse. Illa vero cognatis omnibus relictis, ipsum ubique sequi destinaverat: quapropter ab omnibus Ecclesiæ alumnis magno cum affectu excipiebatur. Putat autem Tillemontius eam ipsam Sabinianam esse fortassis, quam amatam Chrysostomi fuisse narrat Palladius in historia Lausiaca.

Constantius vero presbyter, qui Chrysostomi ubique sequendi cupiditate flagrabat, jam ab illo facultatem per literas petierat Cucum veniendi, ut illum ibi exspectaret, et lateri ejus semper hæreret. Sed post Chrysostomi adventum Cucum eo se contulisse putatur. Omnia certe ad nutum ipsi succedebant, cum omnes in tota circum regione solatia afferre, et officia impendere curarent. Quapropter amicis quibusdam (epist. 146) ea de re sic loquebatur: « Ut rerum nostrarum statu cognito lætemini, ingenti quiete atque otio fruimur: corpusque nostrum, etsi multa sunt quæ ejus valetudinem labefactent, satis commode se habet. Etiamsi enim nihil venale, et medicamenta nulla hic sint; etiamsi cæli intemperies æstatem non minus quam hyemem molestam reddant, licet gravis et perpetua obsidio, frequentes nempe Isaurorum incursiones, metum inferant, aliæque gravia accidant, nunc tamen a graviore periculo atque a morbo liberati sumus. »

In epistola vero decima tertia ad Olympiadem ait ille se, biduo postquam Cucum advenerat, molestiam omnem ex tanto itinere partam deposuisse, et jam bene valere. Quia vero non pauci tunc Constantinopoli erant Chrysostomi amici, qui in aula Imperatoris impetrare curabant, ut locus exsilii assignaretur vel vicinior, vel commodior; Olympiadem movet ut cum illis ita rem prudenter agat, ut si illum in locum Constantinopoli vel eodem vel majori spatio distantem adduci vellent, id ne admitteret; si autem vel Cyzicum, vel alteram urbem non procul a Nicomedia distantem impetrare possent, manus illa daret. Brisoni quoque scripsit amico (ep. 254), dicitque se post emensum septuaginta ferme dierum iter, Cucum tandem advenisse, innumeraque mala passum esse,

Pag. 593.
et 594.

Constantius
presbyter
Chrysosto-
mum adit.

Epist. las
multas scri-
bit Chryso-
stomus, et
multas reci-
pit.

ysosto-
Cucu-
exsilii
per-

tum ex Isaurorum metu, tam ex intolerandis febribus. Obnixè rogat autem, ut sibi assidue scribat, haud leve solatium ex ejus literis percepturo. Quia vero ex numero eorum erat Briso, qui alium exsilii locum postulabant, ut ne id amplius curet, admonet: nam se re omnium gravissima, viæ nempe molestiis, jam perfunctum esse. Non scribentem autem sibi Brisonem in alia epistola haud leviter objurgat.

Alias quoque post adventum Cucensium literas misit, Paanio nempe sibi amicissimo, Gemello (194) et Aetio (196): Gemellum vero laudat a fortitudine, a loquendi libertate, a sincera benevolentia. In alia vero epistola, cum Gemellus a quibusdam dira perpersus sacro se lavacro tingere vellet, laudibus extollit illum Chrysostomus ab animi constantia, et ut quamprimum sese sacra baptismatis unda abluit hortatur. Cum audisset autem Gemellum ad aliumque magistratum evectum fuisse, ea de re ipsi gratulatur in alia epistola (124); queritur vero postea (ep. 79), quod ad tale munus assumptus, sibi non rescripserit. Nescitur autem utrum Cucensium jam pervenerit, quando epistolas duas scripsit ad episcopos et presbyteros pietatis causa in carcere inclusos, quos ad patientiam hortatur, repositam ærumnis talibus coronam commemorans, idque egregie in prima præsertim epistola. Polybio item scripsit tunc Constantinopoli versanti, ac de Isaurorum incursionibus verba facit (ep. 145), qui Cucusum pene obsessum tenebant, et famem in regionem illam induxerant. Aliam quoque Polybio epistolam misit (127), et quidem hyemis tempore, de qua inferius agetur.

Epist. 8r. Iis etiam, qui se Cæsareæ officiose exceperant, literas misit. Inter eos Hymnetius eminebat, quem ἀρχιατρών, seu medicorum principem, vocat; eumque ut sibi amicum, cujus et amicitiae et peritiae summæ periculum fecerat, videre admodum exoptat; sed quia Isaurorum incursiones Cucusi aditum intercludebant, id damni ut literarum frequentia sarciat, precatur. In alia vero epistola (38) Seleucum episcopum ipsi commendat, gravissima tussi laborantem: qui Seleucus, Chrysostomi vivendi desiderio inductus, Cucusum venit, et tussim et itineris difficultatem et hiemem quæ instabat despiciens. Profecturus autem Cæsaream, Tranquillinum episcopum, qui, ut ex Chrysostomi dictis arguitur, prope Cæsaream sedes habebat, invisere voluit. Huic vero literas ad Tranquillinum dedit Joannes noster, quem hortatur ut Seleucum benigne excipiat. Tranquillinus vero

Eupsychium ad Chrysostomum miserat, qui de rebus plurimis illum faceret certiore. At Eupsychius ille nondum advenerat. Hortatur vero Tranquillinum ut ea, quæ sibi Eupsychius narraturus erat, per literas nuntiaret.

Paulo post suum in exsilii locum adventum, literas misit ad alios non paucos, qui sibi Cæsareæ vel beneficia præstiterant, vel amicitiae sinceræ signa dederant, ad Firminum nempe, Cytherium, Leontium, Faustinum, Helladium et Evethium; quos, ut etiam pene alios omnes amicos et notos, hortatur, ut se frequenter literis solentur. Carterio quoque, Cappadociae præsidi, literas (256) misit Chrysostomus, gratiasque illi egit, quod tumultus sedaverit, et omnem lapidem moverit, ut ipse in securitate versaretur. Ait vero se, licet in desertissimo loco, Cucusi nempe, degentem, in illa solitudine tamquam in portu versari, ac morbi malorumque reliquiis sensim depellere. Amicorum siquidem per literas consortium omnes abstergere videbatur exsilii molestias.

Episcopis etiam scripsit, qui pro sua et Ecclesiae causa stabant, nimirum Lucio, Mari, Eulogio in Palæstina episcopo, Joanni Jerosolymitano, Theodosio Scythopolitano, et Moysi; quos hortatur ut in eadem animi firmitate perseverent. Eulogium vero, in Palæstina episcopum, summopere celebrat, qui quavis tuba clarius apud omnes Orientales et quam longissime dissitos homines rei veritatem promulgaret. Eulogium tamen, Cæsareæ in Palæstina episcopum, inducit Palladium, quasi Theophili Alexandrini partes sectantem et aspera quæque molientem. Sed vel alius Palæstinæ episcopus hic Eulogius fuerit, vel si idem ipse sit, in adversam partem postea transiisse oportet.

A teneris annis amicum habebat Chrysostomus Theodorum, qui tunc Mopsuestiæ episcopus erat, nihilque non agebat, ut Chrysostomi causam defenderet ac propugnaret. Huic epistolam (112) misit Chrysostomus, illicque ut jam pridem et ab initio sibi noto gratias agit, hortaturque et obsecrat illum ut eandem erga se caritatem perpetuo vigentem retineat. Circa hanc epistolam aliquæ insurgunt difficultates, quas videsis in notis ad Tomum III, p. 655, et in Tomo VI, p. 550.

Epistolas etiam ad alios misit episcopos, Anatolium Adanæ, Rufinum item episcopum, cujus vero loci nescitur, ad Urbicum et Bassum, perinde ignotorum locorum episcopos, ad Porphyrium Rhosi episcopum. Anatolio dicit (111) se comperisse ipsum se, licet de facie sibi non notum, ardenti amore prosequi, optareque congres-

T. 3, p. 526.
et Ep. 118.

Epist. 8
86. 87. 88
89. 90.

Pallad. 1
209.

Ad Theodorum Mopsuestensem scribit.

Epist. 37.

sum secum: quia vero nulla spes erat id fieri unquam posse, hortatur illum ut epistolarum frequentia congressum hujusmodi compenset. Basium (510), quem Constantinopoli amicum habuerat, leniter objurgat, quod cum adeo vicinus esset, ne literas quidem sibi mittere dignaretur. Porphyrium vero, quem Rhosi episcopum fuisse nihil jam dubitamus, pro more ad literas sibi frequenter mittendas cohortatur. His jungenda epistola (30) ad Heortium episcopum, cuius sedes non procul Cucuso erat. Is infirmitate corporis laborabat: atque, ut ex Chrysostomi dictis argui videtur, Heortius amicus scribere sibi solebat, quod tamen adversa valetudine laboraret, non ab illo didicerat. «Verum quia,» inquit ille, «tabellariorum fortasse penuria non scribis, ideo homines, qui ad te proficiscantur nactus, literis te lacesso, rogo et obsecro, ut quoties facultas dabitur, nobis quam sæpissime scribas, et qua valetudine sis exponas. Quamquam enim in desertissimo orbis loco habitamus, ac prædonum metu obsidemur, multasque in tam vasta solitudine calamitates perpetimur, tamen si frequentes a te, cui carissimi sumus, literas accipiamus, quæ nos de tua valetudine certiores faciant, ingentem hinc, tot licet ærumnis oppressi, consolationem accipiemus. Quanta enim caritatis vis sit exploratum habes, quodque non amicorum dumtaxat presentia, sed etiam literæ ingens solatium afferant.»

Hesychium quoque sibi amicissimum, vicinum habuit; ita ut, si licitum ipsi fuisset, inquit in epistola 74, neque Isaurorum metus, neque corporis imbecillitas prohibere potuissent, quominus ipsum adiret; neque tamen ob Isaurorum metum ab illo petit ut Cucusum veniat, sed ut quam frequentius poterit ad se literas mittat. Hesychius vero literis ab Joanne petiit, ut sibi ignosceret, quod non venerit, quia nempe morbo laborabat. Respondet Chrysostomus (ep. 24) laudatque eum, quod ea de causa non venerit: licet enim tam carum caput exosculari aveat, satis sibi fore ait, si quamdiu sive per ægritudinem, sive per anni tempestatem id non licebit, literæ ultro citroque mittantur. Hoc ipsum fere illi repetit in epistola 176: ubi itineris difficultatem cum corporis imbecillitate conjungit, ac significare videtur se vel hieme jam appropinquantem, vel in ipsa hyemis tempestate has dedisse literas.

Cum Tillemontio opinamur alium Hesychium esse illum, quem venerandum et nobilissimum dicit, a quo se multum amari ex sola fama didi-

cerat, a quo postulat (198), ut frequentes sibi literas mittat; id ipsumque repetit in epistola 225. Idemque literarum consortium postulat a Candidiano jam olim amico suo, qui Cucuso procul debebat.

Antiochiam quoque, ubi in magna existimatione erat, innumeras pene epistolas misit exsul: quarum multæ periire, plurimas quoque ex iis quæ supersunt non novimus utrum ad Antiochenos spectent, quia sæpissime non notat, nec dat locum internoscendi, quo in loco habitent ii ad quos literas dirigit; verisimile autem est plurimas ex illis, quæ hujusmodi notam non ferunt, ad Antiochenos missas fuisse. Inter eos, qui Antiochiæ sedes habebant, amicitia illi conjunctissimi erant Marcianus et Marcellinus fratres, quorum postremus in duobus Mss. Marcellianus vocatur. Hos vero obsecrat in epistola 129, ut se frequenter de valetudine sua certiores faciant. Theodotum vero diaconum monet, ut Marcellianum et fratrem, τὸν περὶ Μαρκελλιανόν, conveniat, et apud eos id agat, ut Chrysostomum purgent apud Carteriam, quæ de Chrysostomo quebatur, quod ad eam non scriberet: qua de re inferius. Marcellianum vero et fratrem hic εὐγενεστάτους, nobilissimos, vocat. Scripsit etiam illis epistolam 224, et queritur quod sileant, nec literas sibi mittant, nec acceptam sibi esse dicit excusationem, quam per Constantium presbyterum miserant. Verum antequam illi hanc epistolam acciperent, eorum ipse literas accepit, quæ illi vicissim lacescebant quod sibi non scriberet. Respondit illis Chrysostomus, atque ipsos non sine causa parem querimoniam afferre confitetur. Ex dictis vero ejus eruitur illos, nisi ægritudine detinerentur, ipsius videndi causa Cucusum venturos fuisse, id quod ille admodum exoptare testificatur. Alias etiam ipsis misit epistolas, nempe 19, 65, 100, et 129: in quibus eadem ipsa repetit, sibi nimirum sapius scribendi licentiam a prædonibus Isauris eripi, literarumque frequentiam exoptare se testificatur.

Marciano etiam alteri Tribuno epistolam se misisse commemorat (epist. 211), quæ jam amissa putatur. Sed in epistola 122 ad illum missa summo opere laudat illum, quod pupillorum patrocinium suscipiat, viduarum mœrorem leniat, paupertatem leveat plebemque universam frumento, vino, oleo aliisque omnibus rebus alat, ac pro more ut sibi frequenter scribat hortatur. Marcellino etiam ut amico veteri scribit epistolas 51 et 188, eadem fere ipsa quæ in cæteris

Antiochiam
multas literas
mittit.

enuntians : nam innumeræ pene sunt ejusdem formæ et tenoris epistolæ. Antiocho item amico scribit epist. 189, difficultatem scribendi ob tabellarium penuriam memorans, frequentes ab eo literas petens, illumque Artemidoro cuidam commendat in epist. 177. Alypius vero quidam Chrysostomo admodum addictus, ipsi prior scripserat epist. (186, 178), haud dubie cum primo Cucum advenisset, sed cum excusatione, ne ex illa festinatione quasi admodum præceps argueretur. Respondet illi Chrysostomus, se, ut prius diligentiam et festinationem ejus laudaverat, jam tarditatem arguere.

Ad Euthaliam quoque pietatis singularis feminam literas misit 52, 178, queriturque quod multas ipse, paucas illa sibi literas mittat, dicitque tantum sibi gaudium amicorum literas afferre, ut solitudinis molestiam nullam sentiat. Cum Amprucla et quibusdam aliis, quæ cum illa versabantur, majori etiam caritatis vinculo nexus fuisse videtur, ut ex quatuor epistolis ad illam missis tribus (191, 105, 96) percipitur. Erat Amprucla fortasse Syria, vel alterius fortasse nationis, neque Græce scribere sciebat; ex sincero autem, quo erga Chrysostomum tenebatur, affectu vexata malisque multis et illa et sociæ pene obruta fuerat. Illam vero solatur Chrysostomus, præsentia omnia fluxa esse dicens, futura autem bona firma et in æternum manentia. Harum vero, probum virum et opulentum, qui hominibus suis imperaverat, ut omnia quibus egere posset Chrysostomus ipsi suppeditarent, literis suis (75) monet sibi omnia affluere, et se nullo opus habere, sed si gratificari sibi velit, literis se frequenter de sua et familiæ totius valetudine certiorē faciat.

Hyemis vero tempore, sive hyeme ineunte, ¹⁶² καὶ ἡ τοῦ χειμῶνος ὥρα ἀποτερίττει τὰς ὁδοὺς, cum jam hyemis tempus vias intercluderet, Musonius scripsit ep. 216: quem laudat a sinceritate caritatis, ab amoris ardore, ab animi constantia, ab ingenuitate simulationis experte; queritur autem, quod licet jam secundo scribat ipsi, nullam adhuc ejus acceperit epistolam, quod silentium crebris desiderat epistolis compensari.

Joannes vero in exilio degens magis inclarescebat, quam cum Antiochiæ vel Constantinopoli esset. Cum enim pecuniis abundaret, quas tum Olympias diaconissa, tum alii multi subministrabant, captivos plurimos ab Isauris redemit, multis etiam egenis necessaria largitus est; eos, qui pecuniis non egebant, colloquiis sibi conciliabat.

Eratque admodum carus tum Armenis apud quos debebat, tum finitimis omnibus. Multi quotidie ad eum confluebant ex urbe Antiochia, ex Syria et ex Cilicia. Atque, ut pluribus infra dicetur, eos qui evangelium prædicabant in Phœnicia, juvabat, et monitis et largitionibus, alios quoque mittens, qui eidem operi incumberent: etiamque Gotthorum et Persarum Ecclesias curabat.

Illos autem qui sibi addicti erant, tam Constantinopoli, quam Antiochiæ, in ærumnis ideo versantes, fovebat sustentabatque pro viribus. Cum vero Flavianus episcopus mortuus esset anno 404, Porphyrius vir a probis moribus abhorrens, sese Antiochenum episcopum post Flaviani obitum indignis modis ordinari curavit ab Acacio, Severiano et Antiochō, statimque Chrysostomi condemnationi subscripsit: quapropter multi in Syria ab ejus consortio sese sequestrarunt, ac seorsim collectas celebrantes, multas ærumnas ac molestias sunt perpassi. Nam Clerus Antiochenus insignior clam plebem colligebat, accedentibus etiam mulieribus quæ opibus pollebant. Tota fere Antiochena Ecclesia Joannis invisendi causa in Armeniam migravit, et in reditu omnes ejus philosophiam prædicarunt: quæ res Severianum et Porphyrium ita mordebat, ut ejus ideo extremam perniciem molirentur.

Hoc circiter tempus Cucum venit presbyter quidam a Domino episcopo ad Joannem missus. Erat autem Dominus ipsi conjunctissimus, quem rogat frequenter literas solatii causa sibi mittat. Accessere quoque alii presbyteri ipsius invisendi gratia, et fortassis Antiocheni, quibus ad sua revertentibus literas dedit ad Elpidium episcopum deferendas, ep. 25: in quarum principio dicit, se frequentius ipsi scripturum fuisse, nisi latronum metus, anni tempestas, et tabellariorum inopia, facultatem sibi adimerent; præcaturque ut frequenter se literis compellet. Eorundem presbyterorum ministerio eadem pene ipsa scribit ad Magnum episcopum. Dona autem undique accipiebat a viris probis, et insignibus feminis æqui bonique amantibus, ita ut rerum omnium copia abundaret. Quapropter cum quotidie muneribus res familiaris ultra modum augetetur, cepit ille donantibus munera remittere, et ut largiendi finem facerent rogare, ut videre est in epistolis 50 ad Diogenem, 61 ad Theodotum ex Consularibus, et 252 ad Carteriam. Diogenes vero dona sua miserat per Aphraatem, virum religiosissimum, quem jusserat Chrysostomo nolenti munera relinquere. Aphraates ne

Magis inclarescit in exilio quam Constantinopoli.

Sozom. l. 8. c. 27.

Pallad. 142 et Sozom. c. 24. Pallad. 145.

Porphyrius in epistolis Antiochenis intus.

litteras quidem ab illo se accepturum esse minabatur, nisi ipse munera acciperet. Chrysostomus vero componendæ rei modum excitavit, epistolamque misit 51 Diogeni, qua hortatur illum, ut Aphraatem jubeat munera illa deferre in Phœniciam, illisque offerre qui regionis istius gentiles ad Christianam fidem adducere curabant, unde major utilitas futura erat. Inde vero conjicimus Diogenem illum Antiochiæ fuisse, atque Aphraatem in reditu suo per Phœniciam fuisse transi-
tum.

Cartheria vero tanto erga Chrysostomum afflicto ferebatur, ut nisi gravi morbo detenta fuisset, Cucusum ejus visendi causa profectura fuisset, ut liquet ex epist. 227. Morbo autem perseverante ipsa suapte manu unguenta quædam confecit, quæ Chrysostomo misit, ut liquet ex epistola 54. Illa vero longam peregrinationem iniit, ut fertur in epist. 44 ad Theodotum diaconum. Sub hac autem Libanio, viro clarissimo, suavit, ut Cucusum Chrysostomi visendi causa proficisceretur: quod ipsi admodum placuit, ut videre est in elegantissima epistola 252. Venit ergo Libanius, et perexiguo tempore cum Chrysostomo versatus est, ut in epistola 250 ad Elpidium episcopum narratur. Is de rebus, quæ Antiochiæ tum gerebantur, probe instructus erat, et de Severa nobili piæque muliere multa retulit; quam numquam viderat Chrysostomus. Sed ex narratu Libanii motus Joannes noster epistolam illi misit 229. Cum porro Libanius venit, Constantius ille presbyter Chrysostomo carissimus cum illo erat; litteras porro illi dedit Joannes ad Constantium alterum presbyterum adferendas.

Ex piis autem et nobilibus feminis, quæ Chrysostomi ductu viam salutis capessabant, nullam magis curabat, nullaque ipsi magis cordi erat, quam Adolia, matrona, ut videtur, Antiochena. Hac vero Libanio Antiochia ad Chrysostomum proficiscenti nullas dederat litteras, quæ causa non mediocris doloris ipsi fuit, ut in epistola 251 testificatur. Illa vero se a propinquis proditam fuisse, gravesque tragœdias pertulisse, prius dixerat. At Chrysostomus illam, ut terrenarum rerum curas missas faciat, et ad se Cucusum veniat cohortatur epist. 155, illam aditurus ipse, si licuisset. In inorbum autem illa incidit, ut in epistola 52 fertur: nihilominus tamen illam, ut quando per corporis valetudinem licebit, Cucusum veniat hortatur. In Epistola vero 57 illam, quandoquidem ob corporis infirmitatem iter Cu-

cusum suscipere non poterat, precatur ut frequentissime litteras sibi mittat, seque de valetudine certior faciat. Ingravescens autem morbo Adolia tamen Chrysostomo scripsit; qua de re in epistola 55 agitur, ubi de valetudine ejus se admodum sollicitum esse testificatur.

Autumni tempore, mense circiter Septembri, edidit Chrysostomus presbyteros, aliosque qui incendii ecclesiæ Constantinopolitanæ causa in carcerem trusi fuerant, emissos liberatosque fuisse ex lege 29 Augusti ad Studium Præfectum Constantinopolitanum: quæ fortassis ipso sollicitè postulante data fuerat: Chrysostemi enim amicus erat ille. Hoc tempore frater ejus obiit, et Chrysostomus ipsum consolandi causa epistolam scripsit, *Studio Præfecto urbis* inscriptam: scripta nimirum fuit vertente anno 404, cum adhuc Præfectus urbis esset: nam in fine istius anni Optatus in ejus locum substitutus, Præfectus urbis creatus est.

Cum autem presbyteros illos a carcere solutos expectaret, epistolam 114 scripsit Elpidio Laodiceæ episcopo, venerabili seni et sanctissimo præsuli, quem summopere laudat a pietate, a prudentia et a sollicitudine, qua totius orbis et sui etiam Joannis curam suscipit. Cum cuperet autem ille scire quo in statu res Chrysostomi tunc essent; narrat ille se in desertissimum locum, nempe Cucusum, relegatum esse, sed in quiete et tranquillitate versari, omnium officiis gaudere, atque morbi reliquiis depulsis, jam Isaurorum metu liberatum esse: adesse sibi presbyteros Constantium et Evethium, sperareque se alios ex carcere solutos ad se quamprimum advolaturos esse. Obsecrat denique illum, ut pro se preces fundat, et litteras sibi mittere ne desinat; salutatque Asyncritum religiosissimum presbyterum, totumque Clerum ipsius. Alias quoque epistolas scripsit ad Elpidium, nempe 151, 158, 142, 250 et 25, semperque cum magna reverentiæ significatione. Quia vero Elpidius æqui bonique amans, neque Atticum in Constantinopolitanum, neque Porphyrium in Antiochenum episcopum admittere voluit, episcopatu depulsus fuit. Verum anno 408, curante Alexandro, Porphyrii successore, in sedem suam restitutus fuit.

Cyriacus quoque Synnadenensis episcopus, ob incendium supra memoratum in carcerem conjectus, cum presbyteris et aliis solutus et liberatus fuerat Septembri mense circiter; sed ita ut exsul esset, ut fert titulus, id est, Constantinopoli et fortassis ipsa Synnada exclusus. Cum porro tot

V. le Code
Theodosien
161. l. 2.
l. 37. p. 75.

163

ærumnis fractus in mœrore versaretur, epistolam 125 illi cæteris longiorem misit Chrysostomus: qua ut calamitates illas fortiter ferat hortatur, exemploque sanctorum Veteris Testamenti ad quælibet illata mala sustinenda corroborat; seque ipsum in exemplum affert, et quot malis affectus, quot calumniis impetitus fuerit recenset: hinc ad exempla sanctorum Novi Testamenti et apostolorum vertitur, ut ejus animum erigat, demumque his verbis longam epistolam sive orationem claudit: « Quamobrem te rogo ac veluti genibus tuis advolutus obtestor, ut mœrorem et luctum abjicias, ac pro nobis apud Deum memor sis, nobisque rescribas. »

Duo erant quæ iter intercludebant iis, qui ad invisendum Joannem Cucum venire peroptabant, nimirum hyemis tempestas et Isaurorum incursiones. Ea vero de causa haud dubie Chalcidia et Asyncritia nobiles feminæ, ipsi caritatis vinculo junctæ, quæ Chrysostomum invisere summopere cupiebant, se a carpenda via his de causis deterri Chrysostomo scribere. Ille vero epistolam 242 scripsit: nulla dicit ipsis esse excusatione opus, sibi que sincerum illarum affectum non ignorant, perinde rem se habere ac si revera venerint. Idem ipsum Asyncritiæ repetit in epistola 77, et pro more suo, ut frequenter sibi literas mittat, hortatur. Asyncritia et Chalcidia piæ mulieres simul vitam agebant, cum aliis secum pietate conjunctis. Chrysostomo admodum addictæ frequenter ipsi literas mittebant, ut ex ejus ad illas epistolis, quarum plurimæ supersunt, liquidum. In titulis vero aliquando Asyncritia, interdum Chalcidia, prima ponitur; sæpe etiam separatim singulas literas compellat. Hæ in ærumnis et molestiis versabantur, ut ex Joannis epistolis arguitur; et fortasse, quia Chrysostomo addictæ erant, in Porphyrii, qui Antiochenam sedem invaserat, odium incurrerant. Chalcidia a longo jam tempore caritatis sibi vinculo juncta erat, ut fertur in epistola 59. Ipsa vero in gravem morbum incidit, ut ex epistola 98 discimus: quæ res Chrysostomum non vulgari dolore affectit.

Fronto Ducæus epistolam 192 inscribit Ἀσυνκριτίς, *Asyncritiæ*, quam lectionem sequutus est etiam vir cl. Tillenontius. Sed contra hanc lectionem reclamant omnes Manuscripti etiam antiquissimi, qui habent Ὀνειαρχία, *Onesieratiæ*. Sic etiam legit Savilius, neque aliam lectionem memorat. Vide quæ diximus in nota T. 5, p. 707. Onesieratiæ igitur tum ob filię suæ obitum, tum quod alia præcessisset plaga, afflictam et mœstam

consolatur Chrysostomus. Non posse quidem tantam mœroris nubem auferri fatetur, sed rem saltem moderatius esse ferendam: obitum enim non vere mortem esse, sed peregrinationem atque a deterioribus ad meliora commigrationem. Asyncritiæ autem licet literas multas scriperit Chrysostomus, numquam de filia ipsius loquitur. Cum autem Asyncritiæ plurimas, Onesieratiæ hanc unam tantum scriptam reperiamus, nomen ejus in Asyncritiam mutare quispiam ausus est.

Namæa quædam matrona, ut videtur, Antiochena, erga Chrysostomum optime affecta, tardius tamen ad illum scripserat, atque ita ut etiam audaciæ veniam peteret. Dicebat porro se illum tam ferventi caritate diligere, ut, nisi morbo laboraret, iter adeo molestum, totque prædonum incursionibus obsessum susceptura fuisset, illius visendi causa. Respondit Chrysostomus epist. 47, illam, nedum culpanda esset, quod scribere ausa fuerit, arguendam potius quod tardius id fecerit, unamque delendæ culpæ superesse viam, si nimirum sextentas literas, *νιχάδας γραμμάτων*, ad se mitteret.

Hyemis tempore literas accepit Callistrati, Isauriæ episcopi, atque ut ex Chrysostomi responso argui posse videtur, se illum invisurum fuisse dicebat, nisi anni tempestas et itineris longitudo obfuisset. In epistola vero sua Chrysostomus ait posse illud sui invisendi desiderium epistolarum frequentia compensari, ut postea, cum tempestas commodior esset, de congressu cogitaret.

Agapeto etiam anno 404 vertente scripsit, viro amicitie vinculis sibi conjunctissimo, precaturque illum ut quam frequentius poterit de sua valetudine certiores se faciat. Alteram vero ipsi scripsit epistolam, rogante religiosissimo viro Eupidio presbytero, qui montis Amani incolas prædicatione sua ad fidem Christi perduxerat, ibique ecclesias et monasteria construxerat, et Agapeti sanctissimi viri benevolentiam sibi conciliare studebat. Illum vero tam obnixæ, tam ferventer Agapeto commendat Chrysostomus, ut nihil dubium esse videatur, quin Agapetus sanctum illum Ecclesiæ præconem et officii et facultatibus suis quantum potuit postea juverit.

In epistolis ad Olympiadem nullus ordo reperitur, perinde atque in cæteris omnibus Chrysostomi epistolis, ubi nulla temporis ratio servatur, sed omnes permixtim positæ sunt. In epistola autem 14 ad Olympiadem, p. 599, dicit se jam tres epistolas Olympiadi misisse, unam per prætorios milites, alteram per Antonium, tertiam per fa-

Chalcidia
et Asyncritia
Chrysostomo
addictæ.

mulum ipsius Anatolium : duæ vero postremæ longiores erant. Illam, quam per prætorios milites miserat, cum Tillemontio putamus esse decimam tertiam, quam biduo postquam Cucusum advenerat, per prætorios milites misit, de qua jam superius actum : illas vero duas, quarum altera per Antonium, altera per Anatolium Olympiadis famulum missa fuit, hæ sunt, quæ prima et secunda jam in editis numerantur, et conciones adhortationesque dici possunt potius quam epistolæ.

In prima vero Olympiadem de diuturnitate calamitatis quæ Ecclesiam Dei conturbabat mœrentem, exemplis Veteris et Novi Testamenti consolatur, ostenditque Deum sæpe ad justorum exercitium et probationem diuturnitatem ærumnarum permittere, ut hinc et præmia augeantur. In secunda, quæ prolixior est, et paulo post primam missa fuit, idem argumentum persequitur, multisque rationibus, argumentis, exemplis, quæ longius esset referre, Olympiadi ut omnem deponat mœrorem suadere nititur. Quia vero illud maxime Olympiadem angebat, quod a Chrysostomo sejuncta esset, quod illum docentem et concionantem non ultra audiret : licere dicit Olympiadi, absente se, libros suos legere ; imo provisurum se, si modo tabellarios nanciscatur, ut crebras et prolixas literas suas accipiat. « Quod si doctrinam nostram, » inquit, « viva voce audire cupis, fortasse hoc quoque continget ; imo non fortasse, sed certe ; cave dubites. » Sic ille putabat ; sed alio modo res cessit, ita providente Numine. Plus enim proderat exsul Ecclesiæ Dei et prædicationi evangelii, quam cum in episcopali throno sederet, ut mox videbitur.

In tertia ad Olympiadem epistola p. 552 idem ipsum argumentum persequitur, exemplisque plurimis et argumentis probat in calamitatibus non modo mœstitiam omnem esse deponendam, sed etiam in tranquillitate et animi alacritate versandum esse. Hanc vero tertiam epistolam cum scripsisset, necdum ad Olympiadem misisset, per honorabilem quandam virum, Patricium nomine, ipsius Olympiadis epistolam accepit : qua se omnino mœstam, et quasi luctu obrutam declarabat, maxime vero quod non potuisset alium exsilii locum, Cucuso commodiorem, Joanni Chrysostomo impetrare. Ille vero hac accepta epistola, tertiam, de qua modo dicebamus, apud se retinuit, neque illam Olympiadi misit, sed aliam egregiamque, quæ nunc inter epistolas ejus quarta decima numeratur.

Primo illam sat aspere redarguit, quod tantæ

mœstitiæ se dederit, quantam illa in epistola sua exhibuerat. Quia vero ideo maxime dolebat, quod non potuisset alium commodiorem Cucuso locum Joanni impetrare ; hinc occasione sumita narrat illi omnia, quæ sibi in tanto itinere maximeque Cæsareæ acciderant, quæ nos in decursu supra attulimus. Quia vero mala omnia recenset, quæ sibi Pharetrius Cæsareæ episcopus, intulerat, Olympiadi edicit ut illa omnia silentio tegat. Cæterum ut Olympiadem sui causa plangentem soletur, se ait omni molestia liberatum esse, firmioreque valetudine frui, quam cum Constantino poli degeret, neque ullo, quod illa timebat, frigore torqueri : cælum illud, quo fruebatur, Antiocheno magis similem sibi videri ; de Isauris autem nihil jam sibi metuendum esse : nam in regionem suam se receperant, idque ex Præfecti cura et studio factum esse. Hic vero Præfectus Sopater erat, qui plus officii sibi exhibuerat, quam a patre postulandum videretur : vir probus, benignus, communisque pauperum portus. Sic illum laudat Chrysostomus in epistola 64 ad Cyprianum episcopum : quem precatur ut filii ipsius, qui in istis partibus literarum studiis operam dabat, curam gereret, ipsique officia impenderet.

Dixerat Olympias in epistola sua Heracliden, Ephesinum episcopum a Chrysostomo constitutum, et ab ejus adversariis episcopatu pulsum, ut superius diximus, tunc in carcere et in vinculis detentum dira pati. Jam ejus causa literas miserat Chrysostomus ad Pentadiam matronam, monens ut omnem diligentiam adhiberet, ad calamitatem tantam vel tollendam vel leniendam : Olympiadi vero dicit, Licet Heraclidæ, si velit, ἐνστασιον, *instantiam*, dare, atque ita molestiis omnibus liberari ; nihil enim aliud superest. Quæ certe quomodo quadrare possint non intelligo. Tillemontius vero putat legendum esse ἐκστασιον, abdicationem episcopatus, quæ videtur vera lectio. Sed cum omnes omnino Mss. et Editi ἐνστασιον habeant, hanc lectionem mutare non ausus sum.

De Marantha episcopo majore cum affectu et instantia loquitur Chrysostomus in eadem epistola decima quarta ad Olympiadem. Maranthas igitur ille episcopus sanctissimus, a Theophilo cæterisque Chrysostomi inimicis circumventus, in eorum conventibus adfuit, etiamque in conciliabulo ad Quercum : cum enim ex Perside tum veniret, non poterat accuratam rerum tunc Constantino poli gestarum notitiam habere. Alioquin vero audierat fortasse, Epiphanium quoque, Cypri

De Marantha episcopo.

scopum, sanctum virum adversus Chrysostomum insurrexisse. Verum ut non sat perspecta rerum Constantinopolitanarum conditione, Chrysostomi inimicis, multisque etiam consceleratis sese adjunxit: ita etiam divinæ ultionis minister fuit. Cum enim Cyrini, Chalcedonensis episcopi, inter principales Chrysostomi inimicos acerrimi, pedem imprudens calcasset, hinc dolores maximi exorti sunt, sectiones pedum et crurum frequentes a medicis adhibite, ac paulo post in cruciatibus diem clausit extremum, ut supra diximus.

Necdum tamen iniquam illam inimicorum Chrysostomi conspirationem agnovisse videbatur Maruthas: id enim insinuat Chrysostomus cum Olympiadi dicit, *Omnibus officiis eum complecti ne desinas, ut eum e barathro extrahas*: nimirum ex societate cum improbis illis Arsacio, Porphyrio, Severiano, Antiocho. Ut autem videas quanto studio, prædicationi evangelii in omnibus, ut ita dicam, orbis partibus advigilaret, posthabitis semper iis, quæ ad se spectatim spectare videbantur, quæ sequuntur ad verbum sunt referenda: « Nam ejus opera ob Persidis negotia egeo. Atque, si id a te fieri potest, ex eo intellige, quidnam illic ipsius studio atque opera perfectum sit, et cur istuc profectus sit fac sciam, ac num ei duas epistolas, quas ad eum misi, reddideris. Si mihi scribere velit, rursum scribam; sin rescribere gravetur, saltem quid illic perfectum fuerit tibi exponat, et num quid rursus eodem proficiscens præstiturus sit: nam ego hac de causa ipsum convenire studebam. Utcumque sit, quidquid tuarum partium est præsta, munusque tuum exple, etiamsi omnes prono capite in præceps ferantur: merces enim tua numeris omnibus absoluta erit. »

Hic vides novum Paulum sua omnia nihil curantem, dummodo evangelium Dei prædicetur et propagetur. Utrum vero Maruthas Chrysostomo tandem rescripserit, vel societatem aliquam cum illo inierit pro evangelii in Perside prædicatione, qua de re ille tantopere sollicitus erat, prorsus ignoramus. Nihil quippe ea de re apud historicos, vel in ejus operibus, vel in epistolis, quod grave dictum est, reperimus. Certum autem est Marutham in Mesopotamia episcopum fuisse, aut Supharenorum, aut Sophenes provincie, aut, ut alii volunt, Martyropolcos, quam, Theodosio I, ut narrant, pecunias subministrante, ipse Maruthas construxerat. Certum item est hujus nominis urbem in Mesopotamia in confinio Persidis fuisse. Martyropolis autem vocabatur, quia ibi

multorum martyrum Reliquiæ depositæ fuerant. Ait vero Chrysostomus in homilia, imo potius in libro illo, cui titulus, *quod Christus sit Deus*, Tomo I, p. 559: « Prædicationi non hic tantum, sed et apud Persas floret, etiamsi ab illis oppugnetur: etenim apud illos quoque martyrum examina multa. » Maruthas ergo in Perside evangelium Christi mirifice propagavit, magorum et Chaldaeorum incantationes devicit, Isdegerdem regem morbo detentum, cui magi remedium afferre tentaverant, integræ valetudini restituit, miracula alia multa patravit.

Quantam Gotthorum Catholicorum Constantinopoli degentium curam gereret Chrysostomus, vidimus supra ad annum 599. Gotthos enim Scripturam sacram Gotthice legere, Gotthumque presbyterum se præsentem Gotthica lingua concionari jussit, et post illum ipse Græce concionatus est. Nec minorem curam gerebat Gotthorum in Gotthia degentium. Non ita pridem illo miserat in episcopum Unilam, virum admirandum; sed Mares, Gotthi monachi, apud quos Serapion, episcopus Heracleæ, perpetuo delitescbat, nuntiaverunt ei, Unilam obiisse, postquam tanto episcopo digna gesta plurima ediderat, Moduariumque diaconum venisse, qui id narraverat, ac regis Gotthorum literas afferebat, petentis ut episcopus in Gotthiam mitteretur. Metuens itaque Chrysostomus ne Arsacius et sui illo statim episcopum mitterent, Olympiadem ea de re monet in eadem epistola decima quarta, ut illos tantisper ob huiusmodi remoretur: neque enim illa tempestate aut in Bosporum, aut in illas partes navigare poterat. Duo enim inde mala consequutura erant, et quod ab illis creandus episcopus ille esset, qui tot mala perpetraverant, et a quibus creari nefas esset; et quod ab illis crearetur, qui probitatis rationem nullam haberent. Operæ pretium autem fore dicit, si Moduarium clam et sine strepitu se convenire possit.

Quis huiusce negotii exitus fuerit prorsus ignoramus: nam in epistola quoque 206 ad Theodulum diaconum missa mediæ et asperimæ hyemis tempore, illum huic negotio advigilantem hortatur ut Deum ea de causa precetur, et moras trahi curet. Ad monachos Gotthos in agro Promoti degentes eodem tempore epistolam misit 107, illosque beatos prædicat ob ærumnas et molestias sibi illatas, additque præmia et coronas talia patientibus apparari. Illi vero omne studium exhibebant, ut nullus in ecclesia Gotthorum tumultus oriretur. Hortabatur autem illos ut negotium quantum po-

Gotthorum
Catholicorum
rum ma-
gnam cu-
ram gerit
Chrysosto-
mus.
Ep. 14 p.
600. et
601.

ferunt extrabant. Ille enim semper agitur de novi episcopi creatione.

In eadem epistola decima quarta de Hilario quodam episcopo agit Chrysostomus, qui a se per literas petierat facultatem abeundi in civitatem suam, pollicitus, compositis rebus, se ad ipsum Chrysostomum reversurum esse. Quia vero ejus presentia non parum ipsi utilis erat, cum vir pius esset, constantique ac fervido animo, eum Chrysostomus hortatus fuerat, ut postquam illo profectus fuisset, statim ad se rediret; atque Olympiadem rogat det operam, ut epistola sua et celeriter et tuto ipsi reddatur, quod ipse quoque Hilarius peroptabat: si vero non adsit Olympiadi Helladius presbyter, qui epistolas suas reddat, monet illam ut per aliquem prudentem virum illæ reddantur. Cum Tillemontio putamus, hunc Hilarium esse de quo hæc verba profert Palladius: *Hilarius, vir sanctus et senex, in initium Pontum pulsus est, plagis concisus, non a judice, sed a Clero: qui decem et octo abhinc annis pacem non gustavit, olera sola et frumentum coctum edens.*

Epistolam item scripsit 204 ad Pæanium, virum pium, sibi addictissimum, æqui verique amantem, dignitate præstantem, qui multum Constantinopoli et in Imperio toto poterat, et potentia sui ut Christianum decebat utebatur. Laudat vero illum a zelo, a vigilantia, ab animi laboribus, a fiducia et libertate qua episcopis restiterat, cum id tempus requireret, tametsi cum debita moderatione; quodque, cum alii fugerint, alii relegati sint, ipse solus stet, nullumque ordinis desertorem fieri sinat, eosque etiam, qui adversariorum partes sequebantur, ad suas mira suavitate traducat. Illum vero ideo maxime celebrat, quod in uno constitutus loco universi pene terrarum orbis curam gerat, Palæstinæ vero maxime, Phœniciæ et Ciliciæ. Additque Palæstinos et Phœnices virum ab adversariis missum, nempe Arsacium, non admisisse; in Cilicia vero episcopos Tarsensem et Egensem a partibus illorum stare, atque ut audierat ipse ab amico suo, episcopo Castabolorum, ipsos a Constantinopolitanis cogi ut illorum iniquitati assentirentur, sed interim tamen resistere. Hortatur porro ille Pæanium, ut multum sollicitudinis et vigilantiae adhibeat, quo huic etiam parti remedium afferat, et ad consobrinum suum Theodorum episcopum scribat: qui videtur esse Theodorus Mopsuestenus Joannis nostri a puero amicus. Pharetrium deinde, Casariensem episcopum, revocat in me-

moriâ, cujus iniqua in Chrysostomum gesta superius vidimus: quæ certe nullam veniam merebantur. At cum presbyteri ejus et Clerus omnis pro Chrysostomo starent, ne qua hinc dissensio oriretur, Pæanium hortatur, ut prudenter pro more suo cum illis agat, et Pharetrio dicat, Joannem audivisse quod ipse Pharetrius multo de iis quæ acciderant dolore afficeretur, ac se paratum esse dicat ad quidvis patiendum, ut ea quæ nefarie acta fuerant emendentur. Ait denique se optime valere, ac vehementer optare ut ejus congressu frui possit.

Cum didicisset illum Constantinopoli reversum esse, gratulandi causa epistolam ipsi misit 220; seque dicit jam non in peregrina regione versari putare, voluptateque perfundi, non quod dignitas illi major obtigerit: dignitatem enim ejus esse animæ virtutem, quæ nunquam ipsi auferri possit; seque ideo exsultare quod ejus reditus magnam afferat consolationem iis qui vexabantur, torquebantur, in vincula conjiciebantur, qui ad illum tamquam ad latissimum portum confluent. Aliam quoque Pæanio epistolam 95 scripsit, cujus tempus ne conjectura quidem assignari potest. Cum autem adversarii ejus maxime sævirent, aliosque dire vexarent, magis lugendos esse dicit eos qui mala hujusmodi inferrent, quam qui paterentur: his enim coronas, illis supplicia parari. Deinde rogat de valetudine sua certiores se faciat.

Licet autem exsul et Constantinopoli procul esset, non minorem tamen sibi commissi gregis curam gerebat, advigilabatque ut presbyteri et Clerus sibi addictus suo fungerentur officio. Ad Theodorum scribens de negligentia Salustii presbyteri queritur, quem nuntiatum sibi fuerat vix quinque homilias ad Octobris usque mensem habuisse: atque ipsum et Theophilum presbyterum, alterum ex pigritia, alterum præ metu ad Collectam non venire. Salustium vero maxime amicum suum ut vehementer excitet precatur: in tanta enim rerum tempestate magnam exhibere fortitudinem et vigilantiam oportere dicit. Eadem de causa ad Theophilum presbyterum epistolam 212 misit, se summopere doluisse significans, quod ille et Salustius raro ad Collectam accederent, ut sibi dictum fuerat: si res secus se haberet, id sibi nuntiaret; sin verum esset, negligentiam emendaret. Ad Salustium deinde epistolam misit 205, ubi eadem fere repetit, ipsum nempe ad Octobrem usque mensem homilias quinq; tantum habuisse, Theophilum vero nullam: an id verum sit, sibi indicet rogat; et si res ita se habeat, uterque dili-

Chrysostomus exsul gregis suam curam gerat. Epist. 210.

allad. p. 35.

Pæanii 135.

166

gentius rem agat. « Quis enim, » inquit, « illos venia dignos censeat, qui dum alii vexantur et in exilium mittuntur, neque præsentia neque doctrina sua populo tempestate jactato pro virili succurrere student? »

Ad Severinam et Romulam Constantinopoli versantes, epistolam misit 219 : quas ex diuturno silentio carpere non audet, sed quia fortassis ex tabellariorum penuria se epistolas mittere non posse dicturæ erant, Salustium sibi admodum dilectum indicat, qui ad eam ipsis opem ferre possit. Valentino quoque scripsit epistolam 217 : quem laudat, quod ad ferenda pauperibus subsidia sit semper paratus. Quia vero Domitianus presbyter, cui commiserat Joannes noster ut viduarum et virginum curam gereret, significaverat ipsi, illas fame vexari, ad Valentinum confugit Chrysostomus, illumque obsecrat et orat, ut Domitiano auxilia conferat, additque ea, quæ in tam gravi tempestate ac procella erogantur, majori mercede donari. Precatur etiam ut ad se scribat, quod huic petitioni annuerit. Chrysostomi precibus annuisse videtur Valentinus : nam in epistola 41, postquam dixerat se hanc tertiam epistolam misisse, cum ipse nullam a Valentino acceperit, adjicit, se probe scire eum, qui literas suas attulit, cum honore ab illo exceptum fuisse, et in iis rebus, quæ opem ipsis requirebant, quæ suarum partium erant præstitisse : de cætero obsecrat et pluribus precatur ut literas sibi mittere non desinat. Cum porro Valentinus in honoris gradum quempiam erectus fuisset, neque id Chrysostomo per literas nuntiasset, epistolam ipsi 116 scripsit, atque redarguit illum, quod rem tantopere sibi gratam ab aliis discere passus sit, neque sibi scripserit. Veram quidem dignitatem esse dicit animæ virtutem, sed quia ipse mundi honoribus ad utilitatem illius uti didicerat, quo potentior evasit, eo latior portus egentibus efficitur.

Philippus et Euthymius presbyteri scholis Constantinopoli præerant ; cumque ea, qua decebat, dicendi libertate usi fuissent, ex scholis ejecti fuere. Chrysostomus vero epistolas scripsit 215 Philippo, 218 Euthymio. Philippum vero arguit, quod sibi literas non miserit ; utrumque consolatur, hanc jacturam dicens in mercedis locum haberi debere. Plurimas vero alias scripsit epistolas ad presbyteros Severum 101, Acacium 208, Sebastianum 214, Pelagium 215, salutationis tantum et amicitie signa præ se ferentes ; neque percipi potest cujus Ecclesiæ presbyteri essent. Symmacho autem presbytero, qui longo intervallo a

se distabat, et arumnis opprimebatur, hæc consolationis verba dicit : Non novum et præposterum esse, si is qui angustum iter tenet prematur, sed iter hujusmodi ad coronas, præmia et æterna bona ducere.

Olympias, quæ de incendio, ut jam dictum fuit, accusabatur, ab inimicis Chrysostomi diris exercebatur molestiis. Minæ sæpe intentabantur : de opum jactura, de exilio, imo de morte agebatur. Verum illa Chrysostomi monitis et literis roborata, hæc omnia tranquillo animo ferebat, et majorem in dies animi firmitatem consequabatur. Quam rem cum comperisset Chrysostomus, epistolam illi misit decimam septimam, ubi luculenter tantam animi constantiam, in adversis alacritatem, ad omnia dira adversaque paratam laudibus celebrat.

Pentadia quoque iisdem quæ Olympias, imo fortasse majoribus exposita arumnis, fortiter illas et imperturbato animo ferebat, ut legitur in epistola 94 : cujus hic quædam afferenda videntur : « Ecquod insidiarum et machinarum genus prætermiserunt? In forum te, quæ præter ecclesiam et cubiculum nihil noras, pertraxerunt ; a foro ad tribunalia, a tribunalibus ad carcerem. Falsorum testimonium linguas acuerunt, impudentem calumniam concinnarunt, cædes perpetrarunt, cruoris torrentes profuderunt, igni ac ferro juvenum corpora consumerunt, multis ac præclaris viris innumeras plagas et cruciatum intulerunt, nullum denique lapidem non moverunt, quo te metu perterritam huc adigerent, ut iis quæ videras contraria diceres. At tu instar aquilæ subline volantis, eorum retibus fractis, ad libertatis fastigium virtuti tuæ consentaneum ascendisti : sic te comparans, ut ab ipsis minime circumscribereris ; imo etiam, quantum ad hujus incendiî crimen attinebat, cujus nomine miseri atque infelices homines maxime gloriabantur, eos calumniæ convinceres. » Sic illam in tota epistola laudibus celebrat.

In altera quoque, quam ad ipsam misit, epistola 104 illam perinde encomiis exornat. Quoniam vero audierat illam de discessu ab urbe cogitare, ab ipsa petit ne de re hujusmodi cogitare pergat : primo, quod concivibus subsidium esset et administriculum iis, qui in laboribus versabantur ; secundo, quod anni tempus id facere non permitteret : cum enim imbecillitate corporis laboraret, hyemis tempore et in tanta vi frigoris pedem movere non debebat.

Hyems autem illa gravior, quam solebat fuit, Anno 403

Chrysostomus in Olympiadem. Ingravescens autem frigore in morbum ille incidit, ita ut ad portas usque mortis, inquit, accesserit, ac per duos menses in lecto decubuerit, stomachi et capitis doloribus, vomitibus, insomniis excruciat; cætera autem aegritudinis incommoda pluribus ille describit. Ubi autem ver advenit, mutatioque aeris, omnia sponte dilapsa sunt; ita tamen ut magna ipsi adhuc in victus ratione cura opus esset. Postquam hæc dixit, ad Olympiadem sermonem convertit, quam ingenti amoris et caritatis affectu se prosequi declarat. Illa vero quoque gravi morbo oppressa, in extremum vitæ periculum venerat; sed cum Chrysostomus hanc illi epistolam scripsit, commoda valetudine fruebatur. Ipsam porro summis laudibus extollit, quod non modo res tam adversas forti et constanti animo ferret, sed eas etiam pro nihilo putaret, aliosque ad paria certamina acueret, et philosophiam omni tempestate superiorem adeptam esset.

Huic epistolæ responsionem modestia plenam misit Olympias, se non tropæum erexisse dicens, non victoriam retulisse, nec coronam adeptam esse. Reponit Chrysostomus in epistola septima, totum orbem id affirmare, quod ipse in epistola superiore dixerat, et ubique terrarum præclara Olympiadis gesta decantari; licet enim uno in loco res acta fuerit, eam tamen ad terminos orbis pervasisse. Ipsam vero meritâ et palmas auctiores reddidisse ex modestia sua et animi demissione. Narrat deinde quomodo patria expulsa, domo, amicis et cognatis relictis, alia gratia exspectaret, Dei tamen semper gloriam prædicaverit. Demum dicit pejore in conditione eos esse, qui tanta mala inferunt, quam eos qui illa cum gratiarum actione patiuntur; imo vero hi coronis destinantur, illisque supplicia parantur: idque sanctorum exemplo palam facere satagit. Inter mala illa ponit calumniam, de qua beatam Olympiadem ad tribunal adductam incusaverant, quod videlicet ejus opera ecclesia incensa fuisset.

Hinc liquet hanc epistolam scriptam fuisse, postquam Olympias Constantinopoli pulsa et in exilium missa fuerat. Sozomenus vero dicit Optatum Præfectum auri summa illam multavisse, ipsamque Constantinopoli relicta Cyzicum commigrasse; quasi illa sponte sua Constantinopolin reliquerit. Verum fide dignior Chrysostomus est, qui dicit ipsam pulsam et in exilium missam fuisse, idque repetit in epistola decima sexta:

« Quid enim est », inquit, « civitate pelli, et ex aliis locis in alia subinde migrare, atque undique exagitari et proscribi et ad tribunalia trahi et a militibus raptari, atque ab iis, qui sexcentis beneficiis affecti fuerant, contraria nunc perpeti, aut a famulis, tum a liberis vexari, cum horum præmium cælum sit, et purissima illa bona, quæ nec verbis ullis explicari queunt, nec finem habent, verum immortalem fructum atque oblectationem præbent? » Sic paucis ille verbis narrat quanta et quam dira passa sit Olympias, etiam postquam Constantinopoli pulsa fuerat. Hæc sibi succedentia mala Olympiadem in mœstitiam conjecerant: quapropter nihil non agit Chrysostomus, ut illam spe futurorum bonorum, quæ ejusmodi continuis ærumnis mirifice augenda erant, ad omnia patienter, imo tranquille ferenda inducat.

Anthemius, qui consul hoc anno 405 electus fuerat, ac præterea Præfectus Prætorii erat, epistolam 147 scribit, qua ipsi ut amico gratulatur, magis ob virtutem, quam ob novam dignitatem. Quapropter iis etiam gratulatur, qui injuste lædebantur; imperium enim ejus communem eorum qui injuria afficiebantur partem fore putabat.

Primo vere Chrysostomus valetudinem pene integram recuperavit. Verum Isauri, qui hiberno tempore ad loca sua reversi, ab incursionibus destiterant, redeunte vere, per omnes vias effusi sunt; ita ut etiam ingenuas matronas caperent, et viros, qui in eorum manus inciderant, obtruncarent. Quapropter cum aditus omnes interclusi essent, Theodoto diacono, cui epistolam 140 scribit, et supra memorata recenset, ut sibi ignoscat petit, quod ea de causa non frequenter illi scripserit. Cum vero sciret illum de valetudine sua certius fieri cupere, dicit illi se superiore hyeme gravi morbo ægrotasse, nunc vero paululum recreatum esse; sed ex aeris inconstantia nunc quoque perturbari, etiamque tunc denuo hyemem vigere; sperare tamen, cum æstas effulserit, se morbi reliquias depositurum esse. Addit corpus suum nulla re æque labefactari, ut frigore, nec rursus ulla re æque juvari, ut æstate et caloris solatio.

Eodem, ut putatur, anno æstatis tempore Theodotus diaconus Chrysostomum invisurus Cucusum venit: ac post discessum inde suum, quem moleste tulit Joannes noster, diu tacuit ille, nec Chrysostomo literas misit. Qua de causa ille epistolam 59 scripsit, qua tantum ejus silentium amico animo carpit, neque posse illum

sui excusandi causa Isaurorum metum obtinere, quandoquidem multi erant, qui post discessum ejus Cucusum venerant.

Epistolam 138 ad Elpidium, episcopum Laodicenum, eodem circiter tempore scripsisse videtur. Erat ille sincerus amicus, et tamen se raro illi scripsisse fatetur: verum et anni tempestas et solitudo loci, in quo arctius quam in carcere inclusus tenebatur, et eorum qui se adirent infrequentia, quos tamen non omnes sibi fidos esse putabat, ac denique morbus, qui illum per totam fere hyemem lecto affixerat: hæc omnia, inquit, se ne plures scriberet literas cohibuerant, seque tamen frequentissime illum ut fidum amicum in animo versare.

Eadem circiter tempestate Anatolio scripsit epistolam 205. Erat ille Anatolius *ἐπαρχικός*, id est, ut puto, *Expraefectus* [*Præfectianus* ?] : qui postquam Joannes noster in exilium pulsus fuerat, multa in ejus gratiam dixerat feceratque. Ait vero se, ne ipsi scriberet, longa corporis aegritudine detentum fuisse, ab illoque petit ut de sua suorumque valetudine se literis certiores faciat.

Cum Antiochenis maxime literarum semper consortium habuit, et cum Clero ejusdem civitatis. Erant autem istie quatuor presbyteri sibi additissimi atque amicitia matra conjunctissimi, nempe Castus, Valerius, Diophantus et Cyriacus: his vero hoc circiter tempore epistolam scripsit 150. Orditur autem dicens, caritatis vincula creditore quovis vehementiora esse. Creditor enim postquam debitas sibi pecunias recepit, nihil ultra requirendum habere, sed debita caritatis postquam soluta sunt, eadem manere, imo semper accrescere. Quia vero illi de ipsius valetudine certiores fieri peroptabant, ait ille se stomachi imbecillitate liberatum esse, atque valere, nec obsidione, nec latronum incursionibus, nec loci solitudine, nec adversis casibus conturbari, sed otio, securitate ac quiete frui, ac singulis diebus de illorum statu curam habere, ac cum iis qui accedebant de rebus ad ipsos spectantibus colloquia miscere.

Hæc epistola aliis circumpositis longior est. Verum aliam hac longiorem ipsis misit, ubi multa enarrat de tentationum et adversitatum fructu: ait vero se, licet epistolæ limites excessisse videatur, sperare tamen ipsos vinculis amoris obstrictos, breviorē illam esse putaturos esse. Res ex voto Chrysostomo cessit: longam enim illam epistolam brevem sibi visam fuisse dixerunt, ut in epistola 22 ad ipsos missa narratur.

Ea enim est vis caritatis, inquit ille, quæ numquam expleri possit, ita ut si decuplo longior epistola fuisset, brevis tamen visa fuisset amantibus. Hæc autem ille pluribus persequitur. Quoniam vero ipsi hortati illum fuerant ut Romano, presbytero Antiocheno, sanctimonia et morum suavitate insigni, literas mitteret: morem ipsis gerens, epistolam 25 ad Romanum presbyterum misit, quem ut caritatis lege sibi semper adstrictum laudat a morum virtutisque suavitate, qua omnes qui ad ipsum accedebant suos redderet. Rogat autem literas sibi mittat, et se precum suarum subsidio juvet. Romanus vero hac epistola concitatus, non modo Joanni rescripsit, sed etiam id effecit, ut caritatis et benevolentie erga Chrysostomum suæ fama non in Armeniam tantum, sed et in Cappadociam, quavis tuba luculentius pervaderet. Hortatur autem illum ut de valetudine sua sibi frequentius literas mittat, et in precibus sui memoriam non intermittat. Aliam quoque epistolam 222 misit iisdem presbyteris, Casto, Valerio, Diophanto et Cyriaco, qui ipsum ut proluxa sibi epistola responderet precati fuerant. Mutuo autem illos amoris vinculo constrictos deprædicat, optareque se dicit ut congressu frui liceat, sed quia id sperare non poterat, ingentem saltem literarum copiam, *νιφάδας ἐπιστολῶν*, ad se mittat.

Epistola 93 scripta fuit Aphthonio, Theodoro, Chæræ presbyteris et monachis, aliisque in sodalitie Zeugmatis versantibus: eorumque precibus sese commendat, ut qui, cum mundo valedixissent et jam in tranquillo portu versarentur, noctes in dies ad precandum commutarent; insuperque ut de valetudine sua se literis certiores faciant exoptat. Eadem fere ipsa repetit in epistola 70 ad eosdem missa: in cujus fine dicit, se quidem exacta hyeme et exorto vere a gravi morbo liberatum fuisse, sed ipsius reliquiis adhuc circumferre, quas augebant etiam Isaurici tumultus: quare in ærumnarum solatium literas ipsi miserunt Theodorus, Nicolaus et Chæræas, quæ testificabantur se Cucusum ipsius visendi causa venturos fuisse, nisi Isaurorum incursiones impedimento sibi fuissent. His respondit Chrysostomus epistola 146, se tamen ipsos ex affectu tali quasi præsentem semper habere, nec dubitare se quin aliquando mutata rerum conditione ad se veniant. Se autem ait quiete et otio frui, corpusque suum licet non integra valetudine fruatur, sat commode se habere, et Isaurorum incursiones valetudini suæ officere.

Chryso-
stomus
de pro-
fatione
et sem-
plicitate

Numquam ærumnæ, morbi aliæve sollicitudines Joannem nostrum averterunt a sollicitudine propagandæ fidei. Jam vidimus ipsum, quæ die exsilii locum petens Nicæam pergebat, scripsisse Constantio presbytero, ut ne ex præsentē tempestate amoveretur ab officio et a re suscepta, sed præ more suo eos, qui adhuc Græcorum superstitioni, seu idololatriæ dediti erant, ad Christianam fidem convertere pergeret, et impiam religionem exterminaret, atque Phœniciæ, Arabia et Orientis Ecclesiarum curam gereret. Eadem semper ardens cupidine Chrysostomus ad Nicolaum presbyterum scripsit epistolam 53 : quem Nicolaum opinatur v. cl. Tillemontius eum esse qui, ut modo dicebamus, cum aliis quibusdam Chrysostomo scripsit : quod si non certum, verisimile admodum videtur. Nicolaum illum summo opere laudat, quod evangelicæ prædicationi in Phœnicia semper advigilaret, ac monachos illo misisset, atque in tanta rerum difficultate illos istic manere coegisset. Hortaturque illum ut Gerontium presbyterum, quem suum dicit, statim atque a morbo convaluerit, urgeat ut iter illuc suscipiat, curetque ut Joannes quoque presbyter suus una cum Gerontio eodem pergat. Se ipsius Nicolai videndi et amplectendi magno teneri desiderio dicit, sed tamen illum nunc istic manere necesse omnino esse.

Ad Gerontium porro illum supra memoratum, in Phœniciam profectum, binas scripsit epistolas, quarum prima periiit; in secunda vero 54 illum cohortatur et obsecrat, ut, quanto major est tempestas, quanto majora ingruentia mala, tanto majore studio et se et alios ad illud operis suscipiendum excitet, cum a morbo convaluerit. Dicit autem se Constantio presbytero id negotii commississe, ut sive ad ædium exstrukciones, sive ad sublevandam fratrum inopiam large illis sumptus et pecunias suppeditet, imo largius quam antea.

Jam vidimus Joannem nostrum munus seu summam pecuniæ, quam Diogenes ipsi miserat, recusavisse, et illi scripsisse ut eam summam in Phœniciam ad evangelii præcones mitteret, et Aphraatem, quem sibi miserat ad eam rem expediret : qui vir erat ad eis solatium afferendum idoneus. Joannes vero presbyter eadem de causa in Phœniciam se contulerat : quapropter Chrysostomus illum commendat in epistola 55 Simeoni et Mari presbyteris et monachis in Apamensi regione versantibus : illosque hortatur ut, si quos generosos et præstantes viros nanciscantur, qui ad

eam rem auxiliarem manum afferre possint, eos illo mittant. Cum didicisset autem Alphium quemdam, quem Joannes presbyter adierat, illum excitavisse, atque in Phœniciam misisse, imo auri summam ipsi dedisse : Alphium ideo celebrat Joannes noster, et ut sibi frequenter literas mittat hortatur.

Exorto magno in Phœnicia tumultu, cum evangelii præcones in ærumnis, et forsitan in periculo versarentur; metuens Joannes noster ne a prædicando evangelio desisterent, epistolam 125 scripsit presbyteris et monachis gentiles in Phœnicia instituentibus. Hortatur autem cunctos et singulos, ne quis eos ob exortum tumultum in fraudem impellat vel abducat ad Phœniciam relinquentem : quo majores enim difficultates et ærumnæ obijciuntur, eo majora sibi præmia reservari. Cum enim impietatis partem in Phœnicia jam sustulerint, curandum esse ne tantus labor fructu careat. Se ita providisse ait, ut nihil umquam deesse possit, utque omnia ipsis affluenter suppeditentur. Quod si ille in Cucusi solitudine versans tantam illorum curam gerat, multo magis ipsos, quibus omnia abunde suppetunt, quæ suarum partium sunt, abunde præstare debere. Ait vero se religiosissimum Joannem presbyterum misisse qui illos cohortetur. Se demum omnia abunde præstitisse : quod si illi alios se ab officio avertentes audiant, videant in cujus caput tanta jactura cadat.

Sub hæc autem nec multo postea, gentiles Phœniciæ in furorem acti, in monachos evangelii præcones insurrexerunt, ac complures vulneribus affecerunt, quosdam etiam occiderunt. Quæ res Joannem nostrum admodum commovit : statimque virum quasivit, qui tanto malo remedium afferre posset. Nec magis idoneus sese menti obtulit, quam Rufinus presbyter, cui epistolam ille misit 126, illumque rogavit, imo ursit, ut quam celerime posset se ad iter illud accingeret : certum enim sibi esse, si preces, lenitatem, mansuetudinem, patientiam, et eam qua pollebat animi fortitudinem adhiberet, ipsum vel aspectu solo adversarios in fugam acturum esse. Ait vero se, cum primum ejus in Phœniciam adventum audierit, tunc sine cura et in securitate futurum esse. Mirari vero se dicit, quod cum Theodorus presbyter ad se venisset, nullas ipsius Rufini literas sibi attulisset : quapropter hortatur illum ut, cum in Phœniciam proficiscetur, in singulis mansionibus sibi literas mittat : quod si fratres adhuc illo mittere oporteat, id sibi notum faciat. De sanctorum vero martyrum Reliquiis, quas popo-

Tumultus
in Phœ-
nicia contra
Evangelii
præcones.

scerat, ne ultra curet hortatur : se enim Terentium presbyterum misisse ad Otreium, Arabissae episcopum, qui multas ac minime dubias Reliquias habebat, quas paucis postea diebus in Phoeniciam ipsi missurus erat.

In epistola quoque 28 ad Basilium presbyterum, dicit illum, quem de facie numquam viderat, adversus gentiles decertare, ut eos ad viam veritatis deduceret : utrum autem in Phoenicia id ageret, incertum. Prior illi literas misit Chrysostomus, pietatis ipsius fama commotus, hortaturque illum ut subinde sibi literas mittat.

Dixit supra Joannes noster in epist. ad Geronium 54, se Constantio presbytero commisisse, ut iis, qui in Phoenicia gentilium conversationi dabant operam, pecunias abunde suppeditaret. Neque explicat ibi quae de causa Constantius, qui Chrysostomi lateri hærebat, in illas partes iter suscepit : verum in epist. 62 Casto, Valerio, Diophanto, et Cyriaco, presbyteris Antiochenis, ipsum commendat ut inique vexatum ex quodam ignotum nobis negotium, precaturque ut curent, ne huc atque illuc circumagatur, neve per iudicum tribunalia eam ob causam distrahatur atque laceretur, ob quam cum ornari, ac publico præconio celebrari par erat. Illum vero Cucuso ad illud negotii proficisci non ita necessarium putaverat, ut in epist. 76 ad Chalcidiam dicit; et alioquin metuebat ne in Isaurorum manus incideret. Chalcidia vero et Asyncritia in partem ærurnarum, quæ Constantio inferebantur, veniebant, illumque dire vexatum videntes admodum dolebant. Quapropter in epist. 60 ipsas consolatur.

Isauri semper vias regionesque vicinas infestabant; sed hiemis tempore aliquando saltem receptum habuisse dicuntur. Verum in hieme quoque aliquando erupisse palam esse videtur ex iis, quæ in mox memorandis epistolis narrat Joannes noster. Ad Alphium scribens epist. 55, dicit, se illi sæpius scripturum fuisse, nisi hiems et prædonum impetus vias infestas redderet. Narrat vero Alphium amicitia conjunctissimum sibi dona misisse, sed nihil se recepisse; cum enim qui afferebat metu prædonum pedem retulisse : monente illum ut a mittendis donis abstineat; se enim ingentium donorum loco ejus sinceram et ardentem benevolentiam habere. Eadem fere ipsa
170 dixit in ep. 49 ad eundem Alphium, quem laudat, quod eos, qui cum pietate viverent, recreare studeret, ἀναπαύειν, id est, muneribus suis quietem illis conciliare.

Monachi duo Romulus et Byzus in solitudine degebant, et pietatis fama celebrabantur. His misit Chrysostomus epistolam 56, qua se summopere efflagitare dicit, ut ipsi Cucusum veniant, ut tam religiosos viros ipsis oculis conspiciere possit. Quia vero tum ob itineris longitudinem, tum ob hiemis tempus, tum ob Isaurorum metum id minime licebat, literis suam erga eos benevolentiam voluit testificari, hortaturque illos ut sibi rescribant et de salute sua certiores se faciant. Hypatio etiam presbytero venerandæ ætatis viro scripsit epist. 97, qua illum in ærurnis consolatur. Sed longiorem eadem misit epist. 180, et quem jam in aliis literis laudaverat, hic quoque celebrat, quod in tanta senectute populum religionis causa vexatum fovcret et confirmaret : seque dicit sæpius ipsi scripturum fuisse, nisi tum hibernum tempus, tum prædonum metus obessent : diaconorum etiam Eusebii et Lamprotati, qui ærurnarum Hypatii consortes erant, mentionem facit. Danieli quoque presbytero scripsit epist. 199 : quem laudat et admodum celebrat a patientia, fortitudine, loquendi libertate, quam cum sociis suis exhibere non desinebat, sibi que ait in hyeme versanti ac prædonibus vexato scribere non desinat.

Hæ ipsa, ut putatur, hyeme epistolam accepit Theodoti diaconi, qui summopere illum invisere et Cucusum proficisci cupiebat, sed hibernum tempus et negotiorum difficultas impedimento fuerant. Huic epistolam ille misit 44, utque suaserat ipsi Theodotus, ad plurimos alios scripsit; non autem ad Carteriam, quam cæteris adjuuxerat Theodotus, quia nuper ipsi literas miserat, et quia didicerat illam longam inisse peregrinationem; precaturque Theodotum ut Marcellianum et fratrem conveniat, et cum illis agat, ut, si quando Carteriæ scribant, se apud illam purgent, ut qui non per negligentiam tacerit. Epist. vero 45 ad Bassianam misit, quam arguit quod sibi literas non mittat, quod tamen facile possit, cum præsto habeat Theodotum diaconum, qui mittendi facultatem dare possit.

Hoc ipso anno epist. 148 misit ad episcopos, Cyriacum, Demetrium, Palladium, Eulysium, qui Romam confugerant, et de quibus mox mentio habebitur. Hos vero beatos et ter beatos dicit, ob sudores, ærurnas, labores et pericula, quæ pro omnibus orbis Ecclesiis subierant : qua de causa etiam ab universis sanæ mentis hominibus celebrabantur, et amplam a Deo mercedem erant accepturi. Dicit autem Cyriacum diaconum, qui

Constantius
presbyter a
Chrysostomo
missus
vexatur.

Romam navigatorus erat, nunc proficisci non potuisse, quod multo labore confectus esset. Sed Joannem presbyterum et Paulum diaconum, cum undique vexarentur, et nusquam consistere vel delitescere possent, Romam ipsos adire coactos fuisse, rogatque cum caritate ipsos excipiant.

Jam ad alia evocamur, quæ etsi prorsus rerum faciem non mutavere, multa induxere nova. Tertiō namque idus Novembris Arsacius, qui Constantinopolitanam sedem invaserat, seu potius in eam inductus fuerat, obiit : vir quem laudibus extollit Socrates; Sozomenus vero dicit fuisse illum mansuetum et religiosum, sed laudem illam minuisse clericos quosdam, qui omnia pro lubito agebant : verum infamia quadam notasse illum ea, quæ contra Chrysostomi fautores gesta sunt. At deliro senī non sua fortasse, sed aliorum facinora, hanc notam invexere. Ut ut res est, Græci illum in Mœnēis suis sanctorum numero adscripsere. Tantæ sedis ac dignitatis occupandæ cupidine ducti plurimi, machinas omnes intendere : demumque Atticus presbyter, ex ambientibus unus, qui contra Joannem Chrysostomum episcopum suum, cum in exilium pelleretur, multa moverat, electus ordinatusque fuit : vir industrius, mediocriter doctus et eloquens, erga eos autem, qui partes suas non sectabantur, ardens et terribilis.

Ex Oriente Romam multi advenerant, tum ut fuga securitati suæ consulerent, tum ut Innocentium Papam de calamitatibus, quæ Orientalem Ecclesiam divexabant, informarent, atque eum ut remedia adhiberet inducerent. Cyriacus, Synadorum episcopus, nullis instructus epistolis, sed ad eam rem tractandam idoneus, edictum Imperiale ostendebat, quo edicebatur, ut quisquis cum Theophilo, Arsacio et Porphyrio non communicaret, ab episcopatu arceretur, et quidquid opum vel facultatum haberet amitteret. Post eum Eulysius, Apamæ in Bithynia episcopus, venit : qui literas afferebat quindecim episcoporum e Synodo Joannis, et optimi senis Anysii, Thessalonices episcopi, et præsentem et priorem totius Constantinopolis direptionem testificantes. Anysius vero dicebat se iudicio Ecclesiæ acquiescere.

Elapso mense accessit Palladius, Helenopoleos episcopus, se furorem magistratus declinandi causa fugisse narrans, et quæ tunc dira exercebantur significans. Post Palladium venit Germanus presbyter, et cum illo Cassianus diaconus, in toto orbe Christiano celeberrimus : qui literas afferebant totius Cleri Joannis Chrysostomi, te-

stificantes episcopum suum tyrannice in exilium actum esse per factionem Acacii Berœensis, Theophili Alexandrini, Antiochi Ptolemaidos, et Severiani Gabalorum. Ad hæc breviculum ostenderunt, quæ pretiosa vasa tradiderant coram iudicibus, Studio Præfecto urbis, Eutychiano Præfecto Prætorii, Joanne Comite thesaurorum, Eustathio Quæstore et Tabulariis, in auro, argento et vestibus, calumniam Joanni episcopo confictam propulsantes. Quæ de re actum est, cum de expulsionē Chrysostomi verba fecimus.

Post illos rediit, qui jam ante venerat Demetrius, Pessinuntis episcopus, qui Orientem percurreret, prædicans Romanorum communionem cum Joanne episcopo, ostensis Innocentii Papæ literis; tunc autem afferens literas episcoporum Cariæ, qui Joannis communionem amplectebantur, aliasque presbyterorum Antiochiæ, qui Romanam disciplinam sequebantur, deplorabantque Porphyrii ordinationem contra jus fasque inducti.

Post illos omnes venit Domitianus presbyter, œconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, et Valagas quidam, presbyter Nisibenus, narrans monasteriorum Mesopotamiæ afflictionem. Hi etiam protulerunt acta Optati Præfecti, in quibus ferebatur honestas mulieres ex genere consulum diaconissas Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in oculis populi ad eum adductas, coactas fuisse aut cum Arsacio communicare, aut fisco dare ducentas auri libras. Ascetæ quoque et virgines aderant, ostendentes sulcata latera in equuleo, et in tergo verberum notas.

His conspectis omnibus Innocentius Papa Chrysostomo, a quo literas acceperat, rescripsit, et ad patientiam in tanta subeunda calamitate cohortatus est. Episcopis etiam, presbyteris, diaconis et universo Clero Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui sibi literas miserant, per Germanum presbyterum et Cassianum diaconum respondit, tantum malum sibi renuntiari dicens, ut sola patientiæ consolatione sanari posse putet. Tum eos, qui non auditum Joannem damnaverant, ut facinorosos improbat : necessariumque esse ait Synodum cogere, quæ de tanta re possit decernere. Se vero omnia, quæ ipsi narrabant, audivisse dicit a coepiscopis suis Demetrio, Cyriaco, Eulysio et Palladio, qui tunc Romæ erant.

De Concilio igitur Oecumenico cogendo ad Honorium Imperatorem tunc Ravennæ versantem scripsit. Qui rem summopere probans jussit Occidentalium Synodum cogi. Coacti igitur episcopi Italiæ, ait Palladius (cæteræ namque Occiden-

Innocentii
Papæ lite-
ræ.

Sozom. l.
8. c. 26.

tis provinciæ et regiones septentrionalium nationum invasionibus laborantes, vix poterant in Italiam episcopos suos mittere); una fuit autem episcoporum sententia; nimirum ut tanto malo remedium afferretur, necessarium esse Concilium œcumenicum Occidentalium simul et Orientalium, et Thessalonicæ indicendum esse, ut facilius Orientis et Occidentis præsules illo accurrere possent. His assentiens Honorius, Romano Pontifici Innocentio scripsit, ut episcopos quinque Constantinopolin mitteret, presbyteros duos, et diaconum, qui suam ad fratrem Arcadium epistolam afferrent.

Epistolam igitur Arcadio fratri scripsit, quam ipsi tertiam ea de re mittere dicit, rogatque episcopos Orientales curet Thessalonicæ congregari, cogatque Theophilum, qui omnium malorum causa esse ferebatur, Concilio adesse. Se legatos ipsi mittere probos et veri amantes, quos ut bene excipiat hortatur. Qui vero missi fuere legati, erant episcopi Æmilii, Cythegius, Gaudentius et Marianus; quintus autem a Palladio non nominatur: presbyteri autem duo erant Valentinianus et Bonifacius.

Anysius vir jam senex et probus, episcopus Thessalonicensis, literas Eulysio dederat, ut vidimus, Innocentio Papæ afferendas, quæ se pro Chrysostomo stare testificabatur. Huic summas gratias egit Chrysostomus in epistola 162. Eam tardius quam par fuisset se misissetificatur, ob loci solitudinem. Virumque laudat a fortitudine et constantia, hortaturque ut pari virtute pergat Ecclesiam defendere. Epistolam quoque 163 misit ad episcopos omnes Macedoniæ, eadem ferme ipsa ferentem. Illorum autem undecim in titulo nomina profert, agmenque ducit Anysius Thessalonicensis; ad cæterosque omnes etiam non nominatos dirigitur. Epistolam quoque 164 misit ad Alexandrum, Corinthi episcopum, amicitia sibi conjunctum, de quo tamen queritur quod literas nullas ad se mittat.

Jam diu Isaurorum incursiones regionem illam et omnia circum loca infesta habuerant. Verum anno 405 vertente, et initio sequentis 406, longe acrius insistere; et cum periculum esset ne Cucusum, non ita munitum locum, invaderent caperentque, Joannes noster ad fugam capessendam coactus est; ac securitatis causa in asperissima hieme loca subinde commutavit, ita ut modo in urbibus, modo in terræ faucibus et saltibus, ἐν φάραγξι καὶ νάπησι, versari compelleretur. Tandemque Isaurorum tumultu tantisper sedato, loca

deserta reliquens, Arabissum confugit, in quo oppido arx erat reliquis omnibus vicinis locis tutior, in arce autem sedes habuit, in oppido enim tuto versari non poterat.

Hæc porro narrat ipse Joannes noster in epistola 69 ad Nicolaum presbyterum. Addit autem esse sibi hanc sedem omni carcere deteriore. Præterquam enim quod Isauri quotidie omnia invadebant, atque igni et ferro tum ædificia, tum corpora delebant, famem etiam, quam et loci angustia et multitudo eorum qui illo confugiebant, minabatur, pertimescebat ille. Ad hæc vero diuturni morbi quem et hycms et perpetua fuga pererant, etsi jam sedatus erat, tamen reliquias adhuc ille circumferebat. Vix autem quisquam ad illum commcare audebat, quod viæ undique interclusæ essent. Eadem ferme ipsa repetit in epistola 70 ad Aphthonium, Theodotum et Chæream presbyteros et monachos, qui ad illum proficisci peroptabant; sed quia in tali rerum conditione illud iter suscipi nonnisi cum grandi periculo poterat, hortatur illos ut sibi per crebras literas consolationem pariant.

In epistola vero 127 ad Polybium ait, sibi jam adimi literarum solatium per nivis ingentem vim, quæ vias omnes intercluserat; sed magis inivium inaccessibilemque reddi locum ab Isaurorum terrore; qui tantus erat, ut nemo domi manere auderet, omnesque aufugerent, ita ut urbes tunc parietes tantum et tecta essent, prærupta autem et salus in urbes mutarentur. Tantus scilicet erat Isaurorum furor: alios jugulabant vel comburebant, alios ex captivis servos efficiebant. Adolescentes quoque in mediis noctibus aufugere coacti in nivium congerie frigore obrigescerent moriebantur. Superiora brevius recenset in epistola 151 ad Elpidium episcopum, atque se sedes sæpius mutavisse, neque in castello, in quo tunc quasi in carcere inclusus manebat, satis tutum esse: Isauri namque hujusmodi arces obsidere non dubitabant. Quapropter petit ut ignoscat sibi, si raro ipsi literas mittat, rogatque frequenter ille, cui licebat, id muneris exsequatur.

Epistolâs item duas scripsit 67 et 68 ad Theodotum diaconum sibi addictissimum, in quarum altera dicit: « Tot Armeniae mala sunt, ac tempestas altera omnia exceperit: nam quocumque tandem quisquam venerit, eruentes torrentes, cadaverum agmina, domos solo æquatas, urbes everas perspicit. » Oppidi autem Arabissi episcopus erat Otreius Chrysostomo amicitia conjunctus, ut liquet ex epistola 126 ad Rufinum. In epistola 135 172

Innocentius Papa et Honorius Imp. Synodum œcumenicam celebrari cupiunt.

Chrysostomus Isaurorum incursionibus cogitur sedes mutare et Arabissum confugere.

Theodoto diacono gratias agens, quod sui invisendi causa jam in asperissima hieme venisset, et quod secundo Arabissum venturus fuisset, nisi Isauri vias praeclusissent, se quidem magna quiete et otio fruit aui, tamenque obsidionem in dies ingravescere. « Jam, » inquit, « media nocte præter omnem expectationem trecentorum Isaurorum agmen oppidum percursavit, peneque nos cepit. » Græca sic habent : ἡδὴ γούν καὶ μέσων νυκτῶν παρ' ἑλπίδα πᾶσαν καὶ προσδοκίαν, στίχος Ἰσαύρων τριακσίων τῇν πόλιν κατέδραμον, καὶ μικροῦ ἄν καὶ ἡμᾶς εἶλον. Putat v. cl. Tillemontius his significari Isaurorum illud agmen in oppidum ingressum fuisse; quod tamen non videtur Joannes his verbis significare. Imo, si in oppidum ingressi fuissent, cædes haud dubie, direptiones, aliaque mala intulissent, quæ Chrysostomus describere non neglexisset.

In epistola vero 70 ait se cum gravi corporis agritudine conflictari. At in epistola 131 ad Elpidium gravem dicit accessisse morbum, cujus adhuc reliquias circumferebat : quod ipsum dicit in epistola 158. Ad Olympiadem vero scribens epistolam 15 ait, se e gravissimo emersisse morbo, sed morbi reliquias adhuc circumferre : et adesse sibi quidem medicos optimos, sed necessarium rerum inopiam, medicinæ utilitatem labefactare ; nec modo abesse medicamenta cæterasque res, verum etiam famem et pestem imminere ; hæcque mala Isaurorum incursiones parturire, qui omnes vias intercluderent, hincque periculum creati iis qui iller facerent. Andronicum enim quemdam ait in illorum manus incidisse, atque ab iis spoliatum, sic saluum tamen evasisse.

Non ipsi semper præsto fuere medici : nam in epistola 105 ad Chalcidiam ait se medicorum penuria laborare. Hæc vero Chalcidia virtute singulari prædita, quæ magnas per vitam suam ærumnas passa fuerat, in omnium gravissimam tunc inciderat. Illam vero solatur Chrysostomus, fluxa esse præsentia tum bona tum mala dicens, et ærumnas quanto graviores sunt, tanto majora præmia et coronas conciliare. Hanc vero novam Chalcidiæ ærumnam esse posse opinatur Tillemontius Constantii presbyteri sibi conjunctissimi et Chalcidiæ addicti casum illum, qui a Palladio narratur : cum videlicet Porphyrius Antiochenus, ægre videns illum ob singularem pietatem in pretio haberi, pecuniis impetravit Imperatoris literas, quæ ille ut populi perturbator in Oasim relegabatur. Quod ut rescivit Constantius, amicorum subsidio in Cyprium aufugit.

Theodotus vero diaconus Chrysostomo additissimus, de quo supra loquebamur, in asperissima hyeme ipsum invisurus Arabissum venerat, atque iterum venturus erat, nisi Isauri vias praeclusissent. Eodem circiter tempore et fortasse cum Theodoto diacono, ad Chrysostomum venit Theodotus alter lector, filius Theodoti ex consularibus, quem pater miserat ad Chrysostomum, ut ipsius doctrina et exemplo in vera philosophia, quam profitebatur, radices ponere valeret ; eodemque tempore Theodotus pater munera Chrysostomo misit, precabaturque illum, ut filium suum apud se retineret. Respondit vero Joannes noster se jam a Theodoto tantum munus accepisse, cum filium suum tanta virtute præditum sibi misit, ut summo opere miretur, quod aliis quoque se muneribus cumulare voluerit : quapropter munera isthæc ipsi remisit; filium vero ejus se libentissime retenturum fuisse dixit, sed quia Isauri omnia circum ferro igneque populabantur, ipseque quotidie sedes mutare cogebatur, ideo se illum Theodoto diacono misisse, mandasseque illi ut Theodoti lectoris assidue curam gereret, in idque magno studio et diligentia incumbere.

Theodotus autem lector postea apud Chrysostomum sese excusavit quod ab illo secessisset : discessus vero causam fuisse dicebat, tum quod oculorum infirmitate laboraret, tum quod nimium frigus extimesceret : dicebat etiam aliquos esse qui sibi insidias struerent, id est, ut ex sequentibus liquet, qui patrem suum adversum se concitarent. Reponit Chrysostomus in epistola 136, se Theodotum quasi præsentem semper habere, atque animo complecti ; hortaturque illum ut mala quæque præsentia spernat, utpote fluxa, quæ semper manentibus præmiis compensentur, atque ut assidue Scripturam sacram legat, quantum per oculorum imbecillitatem licebit. Cum porro memoris causæ Theodoto lectori semper increscerent, patris ut videtur exasperatus animus et oculorum imbecillitas ; his de causis ad Chrysostomum scripsit : qui ea qua par erat consoatione illum recreavit in epistola 102 : circa oculorum invaletudinem hortatur illum ut medicos consulat, et ad rem tantam advigilet. Patri haud dubie scripsit Chrysostomus, ut illum cum filio pacatis agere curaret. Quæ res ex voto cessit illi, ut liquet ex epistola 141. Nam cum Theodotus lector Chrysostomo scripsisset se a patre honorifice exceptum fuisse ; ille Theodoto exconsulari patri rescripsit, gratias agens quod rem ita composuerit, hortaturque illum ut cum pari affectu deinceps procedat.

Epist. 66.

Theodori
lectoris hi-
storia.

Epist. 67. Theodoto etiam diacono fidelissimo suo scripsit, postquam is Arabisso discesserat, se absentia ipsius maxime torqueri declarans, tot nempe malis circumseptum. Queritur etiam se infrequentius literas ab illo directas accipere; fatetur tamen tabellariis interclusas esse vias: rogat ergo, si pauciores, longiores saltem epistolas mittat. In sequenti autem 68 se duas ejus epistolas accepisse ait cum ingenti lætitia, et ut frequenter id faciat cohortatur. Hinc quanta essent Armeniæ mala describit. Ibi tunc videre erat cruentos torrentes, cadaverum agmina, domos solo æquatas, urbes eversas. Sub hæc autem Theodotus quoque conquestus est, quod pauciores ipse Chrysostomi literas acciperet. Respondit ille in epist. 137, Theodotum totidem literas, una minus a se accepisse, quot ipse acceperat. De cætero hortatur ut quam sæpissime poterit ad se scribat; si autem vel anni tempestas vel Isaurorum incursus id prohibeant, cum ejus animus sibi exploratus sit, hinc se amplam diuturni silentii consolationem accepturum esse.

Armenia
mala quan-
ta.

Plurimas quoque alias, Arabissi inclusus, epistolas scripsit, in quibus ad diversos eadem ferme recenset, se nempe inclusum ibi manere cum ægritudinibus conflictari, Isauros omnia circum depopulari, oppida, vicos et campos humano sanguine creuntare, vias interclusas esse, ita ut literas vel mittere vel recipere rarissime possit. Ubi consideres velim, quam nefando odio et livore inimici ejus ducti fuerint: neque enim satis habuere illum ex sede sua depulisse, sed in loca illa deserta, incursionibus barbarorum funestata, abduci curavere. Imo vero, quia tanti viri fama et sanctimonia innumeros in loca illa tam præcui posita attraheret, in extremos, ut mox videbimus, imperii fines illum postea amandari curavere. Arabisso autem Cucusum rediisse putatur anno 406.

Cum porro sciret Chrysostomus Occidentales episcopos a partibus suis stare, et ea quæ Constantinopoli et in expulsiōe sua et postea gesta fuerant vehementer improbare, epistolas bene multas ad eosdem episcopos misit, et quidem per Evethium presbyterum, quem in Occidentales partes misit. Quæ 152 inscribitur, ad episcopos missa significatur, nec in titulo Occidentales memorantur. Sed a principio ad Occidentales dirigi indicatur his verbis: « Et privatim singulis et universim omnibus gratias vobis deferre debemus, non nos duntaxat, sed etiam omnes Orientales episcopi, diversarum urbium clerici, ac laici va-

Chrysostomus
ad Occi-
dentales
Episcopos
literas mit-
tit.

rio modo pulsi, quod paterna viscera exhibentes, vicem nostram doluistis, fortiterque stetistis. » Hortaturque illos ut in cæptis persistant. Insequentibus quoque epistolis ad eosdem missis 153 et 154, ut eandem semper in re suscepta fortitudinem exhibeant obsecrat, et perturbationem illam, quæ Orientales Ecclesias invaserat, sedare conentur.

Inter episcopos autem illos, qui Chrysostomi partes amplexi fuerant, eminebat Chromatius, episcopus Aquileiensis, qui tuba clarius, inquit Joannes noster, pro causa ipsius et contra adversarios suos declamabat. Hujus conspectu atque congressu frui peroptabat Chrysostomus; sed quia illud temporis conditio non ferebat, Evethium presbyterum, qui sibi a latere semper stabat, ad illum misit, precans ut benigne exciperet, ac redeunti literas daret sibi afferendas; tum etiam, si tabellarios nancisci posset, de salute sua certiores se faceret. Hic vero Chromatius ad Joannem nostrum scripsit, ut memorat Palladius in Vita Chrysostomi, p. 51. Hujus etiam mentio habetur in epist. Innocentii ad Chrysostomum. Hunc quoque Chromatium Aquileiensem honorifice commemorat Hieronymus præfatione in librum Paralipomenon et in epistola 66.

Episcopis etiam Occidentalibus, qui ad Arcadium Imp. Concilii œcumenici postulandi causa veniebant, per Evethium presbyterum epistolas misit 156, 157, 158, 159, iisdem pene verbis conceptas, fortitudinem laudans, precansque, ut constanti animo in re tam bene cæpta perseverent. Ad hæc vero epistolam scripsit 160 *Episcopo, qui ab Occidente venerat*, ita concinnatam, ut posset singulis Occidentalibus episcopis offerri. Presbyteris etiam Romanis, qui cum episcopis in Orientem venerant, literas misit ep. 161, per eundem Evethium afferendas. Qui Evethius etiam peculiarem epistolam 162 ad Anysium, Thessalonicensem episcopum, attulit, similiterque alteram 163 ad Anysium cæterosque omnes Macedoniæ episcopos, quorum undecim nominantur; et eam insuper, quæ 164 inscribitur, ad Alexandrum Corinthi episcopum, de quo amice queritur, quod sibi literas nullas mittat.

Episcopis etiam illis Orientalibus, qui sui causa Romam se contulerant, et cum Occidentalibus episcopis ad Imperatorem Arcadium migrabant, epistolas misit 165, 166, et 167: quas eidem Evethio presbytero ipsis tradendas consignavit. Gaudentio quoque, Brixiano episcopo, quem jam

olim noverat, epistolam 184 scripsit, laudatque illum a constantia et fortitudine atque a perseverantia, et paucis indicat jam de rerum summa agi.

Legati itaque, Æmilius Beneventi episcopus, Cythegius, Gaudentius, Marianus, et alius cujus nomen expressum non fuit; presbyteri vero Valentinianus et Bonifacius, et diaconus unus, acceptis literis Honorii Imperatoris, Innocentii et Italarum episcoporum, Chromatii Aquileiensis, Venerii Mediolanensis et aliorum, instructi etiam communitorio Synodi Occidentalis, Roma profecti sunt una cum Cyriaco, Demetrio, Palladio et Eulysio episcopis Orientalibus, qui Constantinopolitani dissidii causa Romam venerant. Ut autem ex Palladii dictis liquidum est, nondum sciebant illi Atticum post Arsacii mortem sedem Constantinopolitanam invasisse. In communitorio autem Occidentalis Synodi dicebatur, Joannem in judicium accedere non debere, nisi prius ipsi restituta fuisset et Ecclesia et *communio*, *κοινωνία*: jure namque conquerebatur ille, quod et absens et indicta causa damnatus fuisset.

Consensu igitur navi versus Græciam vela dederunt, cumque jam prope Athenarum littora pervenissent, a tribuno quodam detenti fuere, qui centurionem illis adjunxit, jussu cohibere ne Thessalonicam, quo se conferre atque Any시오 literas dare volebant, appellerent. Conjectos igitur in navigia duo dimisit. Ingreuente autem vento vehementi, Ægeum mare et freta sine cibo, *ἄστειτοι*, trajecerunt, et tertie diei hora duodecima Constantinopolin appulere prope suburbanum Victoris. Ubi retenti ab exactoribus portuum, jussu cujusdam sibi ignoti, retro discesserunt, et inclusi fuere in arce quadam Thraciæ maritima, cui nomen Athyra; Romani quidem in una domuncula, ii autem qui cum Cyriaco erant in diversis separatim, illicque vexati sunt, ita ut ne famulus quidem præsto esset, qui illis ministraret.

Ait porro Sozomenus, Joannis adversarios Imperatori Arcadio, credulo nimis et imbecillo, suasisse, id in contumeliam Orientalis Imperii factum esse; atque hinc evenisse ut illi cum ignominia dimitterentur, Joannes autem longius, in oppidum scilicet Pytiuntem, transferretur.

A legatis vero Romanis petebant ii, qui tam dire illos vexabant, literas Imperatoris et episcoporum. Responderunt illi, se nonnisi Imperatori ipsi et episcopis posse literas illas dare. Cum vero persisterent illi negantes, venit primo Patricius notarius, tum alii idipsum petentes, demumque

Valerianus Cappadox ex militum numero, læso 174 Mariani episcopi pollice, Imperatoris et aliorum literas ipsi abstulit.

Postridie autem vel aulici Imperatoris, vel ipse Atticus, miserunt eis qui tria millia numismatum offerrent, si cum Attico communicare vellent, et de Joannis judicio tacerent. His rejectis, illi ad preces conversi sunt, ut cum nihil possent pacifice peragere, ob tantam scilicet inhumanitatem, Ecclesias suas repetere sine periculo possent. Idque ipsi, inquit Palladius, variis revelationibus declaratum fuit; ita ut etiam diacono S. Emmelii Paulo, viro mitissimo et prudenti, Paulus apostolus apparuerit. Valerianus ergo tribunus illos in putridam navem immisit, mercede, ut rumor erat, nauclero data, ut navigantes illos perderet, adjunctis etiam viginti militibus: sic illos statim Athyris expulit. Cum tanto igitur periculo navigantes Lampsacum appulserunt, et mutata navis vicesimo die Hydruntem applicuere. Nec quidpiam ediscere potuere vel de beato Joanne vel de quatuor Orientalibus episcopis qui secum Roma venerant.

Quod spectat ad episcopos illos Orientales, Cum episcopus Orientalibus Roma redeuntibus asperime actum est. Pallad. p. 194.
rumor statim fuit illos in mare demersos fuisse; at illos in extrema Imperii et apud barbaros ablegatos fuisse deprehensum est. Nam ut quidam diaconus retulerat, Cyriacus Emesenus Palmyram ductus in Persarum castello erat, octoginta milliaribus ultra Emesam; Eulysius vero, Bostrorum episcopus, in castello Arabum, Misphas dicto, trium dierum itinere Bostris distante; Palladius Syenen in vicinia Blemmyum et Æthiopum, Demetrius in Oasi Mazicibus proxima.

A militibus autem, qui eos in assignata loca deduxere, tam aspere habiti sunt, ut mori præoptavissent. Pecunias enim, quas sumserant, abreptas inter se partiti sunt, et in vilia jumenta ipsos conjicientes, bidui iter uno die conficiebant multa nocte illos in diversoria immittentes, et summo mane ante lucem proficisci cogentes, ita ut ne miseras quidem escas stomachus retinere posset. Turpibus etiam et inhonestis verbis illos impetere non timebant: Palladio etiam famulum abstulerunt, vim ipsi inferentes ut tabellas deponeret. Demetrium autem unus ex ductoribus ita vexavit, ut cum Zibynum multa nocte perveniret, statim gravissimis toto corpore doloribus cruciatus, vivendi finem fecerit: ita ut qui hæc viderunt omnes Dei vindictam agnoscerent. Palladius vero jam prædixerat: In hoc itinere miserabiliter peribis.

In tanto itinere sanctos viros Ecclesiis appropinquare non sinebant, sed diversoria petebant, ubi meretricum erant agmina vel synagogæ Samaritanorum aut Judæorum, præcipue autem Tarsi, ubi in angustiis redacti sunt. Unus vero ex episcopis alios solatus est, dicens his omnibus Deum gloria affici, multasque ex illis meretricibus, quæ in Dei oblivione venerant, aut eum ne norant quidem, visis episcopis ita vexatis, in timorem Dei venisse, et forte conversas fuisse.

Pallad. p. 200. 841. Plerique autem ex episcopis, qui Theophilo hærebant, non modo humanitatem nullam erga episcopos illos exhibuerunt, sed etiam muneribus prætorianos induxerunt ut cum illis aspere agerent. Qui autem præcipue huic vexationi operam dedere, erant episcopi Tarsi et Antiochiæ, Eulogius Cæsareæ Palæstinæ; ante omnes autem episcopus Ancyræ, et Ammonius Pelusii, qui tum donis, tum minis milites adversus eos magis exasperabant, ut ne laicis quidem illos excipere volentibus id permitterent.

Secus autem fecere alii episcopi, qui a Palladio cum laude commemorantur; nempe Cappadociæ secundæ episcopi, qui cum lacrimis exsilibus episcopis condoluere. Inter eos autem eminuerunt Theodorus, Tyanorum episcopus, Bosporius Coloniæ, qui quadragesimum octavum annum in episcopatu agebat; Serapion Ostracinae, qui ab annis quadraginta quinq. episcopale munus gerebat. Hi in partem ærumnarum, quæ tunc obruebantur exsules episcopi, commiseratione sua venerunt, ut in partem præmiorum in futuro iudicio admitterentur.

Attici in eodem C. P. introitu molimina.

Pallad. p. 95. Atticus vero, omnium contra Joannem moliminum artifex, cum videret neminem fere Orientalium episcoporum secum communicare velle, imo vero ab se segregatum manere populum Constantinopolitanum, Joanni ut antistiti suo addictissimum; Scripturarum sacrarum legumque divinarum expertus cum esset, ab Imperatore literas impetravit, ut vel nolentes ad se converti cogeret. Rescriptum autem Imperatoris hæc ferebat: *Si quis episcoporum non communicat cum Theophilo, Porphyrio et Attico, Ecclesia quidem exiliatur, et a propriis facultatibus abigatur. Hoc publice prolatum edictum id effecit, ut ii qui facultatibus pollebant, ipsis etiam inviti conjungerentur: alii pauperiores et in sana fide infirmiores, donorum pollicitationibus allecti ad ipsos accesserunt: alii genere, facultatibus, et corruptibili gloria posthabitis, fuga sibi consuluerunt: ex iis quidam Romam confugerunt, alii ad mon-*

tes, alii in Asectarum monasteria. Nec adversus episcopos modo edictum emissum fuit, sed aliud etiam contra laicos his verbis expressum, ut videlicet, si qui cum memoratis supra non communicarent, *qui in dignitatibus essent constituti, suo honore et dignitate excederent, milites cingulum amitterent: reliqua plebs atque opifices, gravi auri pondere mulctati, subjacerent exilio.*

Postquam edicta hujusmodi promulgata fuere, multi per Orientem variis modis vexati pulsique fuere. Episcopi qui, ut diximus, minis vel ærumnis a debito officio amoveri non poterant, aufugere. Palladius Helenopoleis, quo auctore et duce hæc scribimus, Romam se recepit, ubi post Chrysostomi mortem advenit anno 407. Rhodo episcopus Asiæ Mitylenæ aufugit: Brisso, frater Palladii Helenopolitani, Ecclesia sua ultro derelicta, ad agellum suum se recepit, ubi terram propriis manibus excoluit: Hilarius, vir sanctus et senex, in intimum Pontum pulsus est, plagis concisus, non a iudice, sed a Clero. Is decem et octo annos transegerat, non panem edens, sed olera tantum et frumentum coctum. Antonius vero episcopus in speluncis Palæstinæ seipsum conclusit: Timotheus Maronæ, et Joannes in Lydia episcopus, in Macedoniam se recepisse dicebantur: Gregorius in Lydia episcopus, in Phrygia esse narrabant. Lampetium dicebant in oppido Lydiæ esse, ubi juvante se quodam Eleutherio lectionibus operam dabat. Eugenius in patria sua se continebat: Elpidius, magnus ille Laodiciæ Syriæ episcopus, et Pappus per totum triennium precipuas vacantes de scala domus suæ non descendebant: Heraclides Ephesius per quadriennium Nicomediæ in carcere inclusus mansit.

Episcopi autem illi, inquit Palladius, qui præmetu ad Attici partes transierant, in alias Thraciæ Ecclesias translati sunt, Attico nempe vi extorte illorum adhesionem non satis fidente. Anatolium episcopum dicebant esse in Daciis. Presbyterorum vero alii in Arabiam et Palæstinam amandati sunt. Tigris in Mesopotamiam relegatus est, Philippus in Ponto exsul obiit, Theophilus in Paphlagonia erat; Joannes, Æthrii filius, Cæsareæ monasterium construxit. Stephanum in Arabiam relegatum, et custodem manibus abstractum, Isauri in Taurum dimiserunt: Salustium in Creta esse dicebant: Philippus monachus et Presbyter Scholarum, dicebatur in Campania ægrotare, et Stephanus diaconus in Thebaidos carcere detineri. Paulus diaconus,

Episcopi multi vexati et seclusi.

Pallad. p. 8. t. 194. seq.

173

Presbyteri
et Monachi
male ex-
piti.

OEconomus adjutor, narrabatur in Africa versari : alius Paulus diaconus Anastasie Jerosolymis versabatur. Helladius presbyter Palatii in agello suo Bithynia vitam agebat. Multi Constantinopoli delitescabant; alii in patriam quisque suam abierant. Silvanus, sanctus episcopus, in Troade piscabatur, et ex piscatu vitam sibi comparabat. Stephanus monachus, qui Romanorum epistolas detulerat, ea de causa verberatus, decem mensibus Constantinopoli in carcere vitam egit : cum autem propositum ipsi fuisset ut Attico hæretet, et non acquievisset, lateribus et pectore ungularum vi laceratus est : ejus rei testis fuit ipse Palladius. Stephanus vero Christi providentia, in secunda fortasse certamina reservatus, post decimum curationis suæ mensem, Pelusium relegatus est. Provincialis quidam miles ex scholis Palatinis, ut Joannis fautor accusatus, post varii generis plagas et atrocissimas abrasiones, Petras exsul missus est.

Synesius
Epist. 96.
et 97.

Episcopus alium memorat Synesius, Alexandrum Basilinopolitanum, Cyrene in Libya natum, qui juvenis monasticam vitam exercuerat, posteaque presbyter creatus cum Constantinopolin venisset, a Chrysostomo, qui ejus pietatem cæterasque animi dotes probe noverat, Basinopoleos episcopus creatus fuit. Cum vero Chrysostomus a sede sua pulsus fuit, ejus ille partibus semper hæsit, ideoque vexatus Ptolemaidem in Libya se recepit, neque umquam a Chrysostomi partibus abscedere voluit.

Pallad. p.
214. 215.

Narrat vero Palladius scopum Ecclesiæ Romanæ fuisse non communicare umquam cum Orientalibus episcopis, præsertim cum Theophilo, donec dedisset Dominus locum universali Synodo, quæ putrefactis membris eorum, qui hæc patrarent, mederetur : additque etiam post mortem Joannis, viguisse tamen illam Innocentii et Romani Concilii declarationem, quia in tanto tumultu multi indigni ad Ecclesias occupandas involaverant. Idipsum dicit Theodoretus : adjicitque etiam post mortem magni doctoris orbis terrarum, τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, Occidentales episcopos, episcoporum Ægypti et Orientis, Bospori et Thraciæ, communionem non ante admisisse, quam divini illius viri nomen una cum cæteris defunctis episcopis consignassent.

Chrysostomus
Innocentio
Pape
litteras
mittit.

Chrysostomus cum episcopis Occidentalibus causam suam suscipientibus scribit, de felici rei exitu dubitare videtur, quod nequitiam, potentiam, perviciam adversariorum suorum probe nosset. Nec ideo minore cura et studio ad res componen-

TOM. XIII.

das utendum esse existimabat, ut videre est in epistola ad Innocentium Papam, cui summas agit gratias quod tantas tempestates, tantos fluctus pro viribus sedare conatus sit : ita ut, si conatus ejus felices exitus habuissent, jam pacata omnia essent, et Ecclesia tranquilla pace frueretur. Rogatque illum ne ex adversariorum furore animum despondeat, cum tot videat populos dispersos, clericos vexatos, episcopos sedibus pulsos : et quanto major tempestas est, tanto majus studium adhibeat precatur. Sequæ frequentiores ipsi literas missurum fuisse ait, nisi Isauri perpetuis incursionibus vias intercluderent.

Hanc epistolam Romam attulere Joannes presbyter et Paulus diaconus, ut in illa dicitur, quæ res difficultatem movet non tam facile solvendam. In epistola enim 148 ad Cyriacum, Demetrium et cæteros, quæ scripta putatur anno 405, ait Chrysostomus Joannem presbyterum et Paulum diaconum iter parare, ut ipsos conveniant : si autem anno 405 hanc epistolam scripserit Chrysostomus, quo pacto dicere possit tertium annum in exilio agere, qui tunc secundum tantum inire poterat ? Opinatur Tillemontius Joannem et Paulum, qui tunc iter parabant, protectionem suam in annum sequentem distulisse.

Joanni autem presbytero et Paulo diacono epistolam dedit 168, Probæ, matronæ Romanæ, adferendam, cui illos commendat, illamque ut frequentius sibi literas mittat precatur. Iisdem quoque, ut putatur, epistolas sequentes 169 et 170 tradidit, quarum prior Julianæ et iis qui cum illa erant dirigitur, quibus gratias agit, quod illos omnes, quos Romam miserat benignissime exciperent, quodque tam sævos tumultus, qui tum Ecclesiam Orientalem agitabant, compescere studerent : posterior vero Italicæ inscribitur, quam a fortitudine celebrat, quod neque sedandæ Orientali tempestati incumbere desineret ; acuitque illam ut in hoc tam laudando studio perseveret.

Diversis quoque per Occidentem episcopis litteras hoc circiter tempore misit, vel ut gratias ageret pro pace in Ecclesia Orientali restituenda laborantibus, vel ut acueret et ad constanter agendum inflammaret. Talis est epistola 151 ad Asellum episcopum : tales epistolæ 152, 153, 154, ad episcopos simpliciter inscriptæ, id est, ut ex serie liquet, ad episcopos Occidentales. Iisdem missa fuit epistola 181, ubi dicit illos ab omnibus prædicari atque celebrari, quod etsi tam longe dissiti erant, fortiter strenueque adversus illos qui Ecclesiam perturbabant steterit :

Aliæ ejus
epistolæ.

« Quod si », inquit, « necdum importunæ suæ contentioni et injusto bello finem imponere volunt, qui horum a principio malorum auctores fuere, ne vos conturbet illud, neve animos vestros debilitet : quanto enim major vobis exoritur labor, 176 tanto etiam major corona necetur. »

Venerio quoque Mediolanensi misit epistolam 182, et Hesychie Salonensi in Dalmatia epist. 183: quos perinde laudat a virtute et constantia, et hortatur ut cœpta perficere satagant. Summo pere prædicat S. Aurelii Carthaginensis episcopi virtutem, constantiam et loquendi libertatem in epistola 149 : quem etsi tanto terrarum intervallo ab se dissitum, sibi tamen caritate conjunctissimum esse significat, ita ut ferventer admodum causam suam defendat, hortaturque illum ut in hoc præclaro certamine perseveret.

Libros duos egregios scribit mittitque ad Olympiadem.

Chrysost. t. 3. p. 414.

T. 3. p. 465.

Hoc ultimo, ut putatur, exsilii sui anno, librum composuit, cujus vel titulus solus Christianæ philosophiæ summam complectitur : *Quod qui seipsum non lædit, nemo lædere possit*. Hic quidquid ad pium vitæ institutum pertinet, apposite profertur. Quia vero vix contingere potest, ut qui in via salutis incedit, ærumnis non prematur, quantæ utilitatis sint ærumnæ et calamitates, tum ex Scripturis, tum ex sanctorum exemplum palam facit. Post hunc continenter alium librum edidit, cujus titulus : *Ad eos qui scandalizati sunt ob adversitates quæ contigerunt, populi que et multorum sacerdotum persecutionem ac perversionem*, etc. : ubi idem fere argumentum persequitur quod in præcedenti libro tractaverat. Agitur hic de ferendis rebus adversis, ejuscuunque tandem generis sint, exemploque sanctorum Veteris Novique Testamenti ad eam rem instituuntur Constantinopolitani, qui tunc a scelestis perversisque nominibus vexabantur. Ad eos vero maxime spectat oratio, qui probos videntes a seditiosis nefariisque hominibus vexari, divinam incusarent providentiam. Atticem autem, qui a consceleratis in successore Arasii cooptatus fuerat, acerrime perstringit, cum ait cap. 20 : *Nihil ergo istorum tibi offenculo sit, non sacerdos ille nunc depravatus, lupus quovis savius in gregem insiliens*. Unde comprobari omnino videtur, hunc librum editum fuisse postquam legati Innocentii Papæ, episcopi Orientales, qui cum legatis venerant, alii que multi episcopi, sacerdotes, clerici, et cujusvis generis et conditionis, Attico auctore, pulsidi recteque vexati fuerant, ut supra vidimus.

Per totum autem annum 406 commoda val-

tudine fruebatur Chrysostomus, ut in Epistola ad Elpidium 142 sat perspicue insinuat, ubi ait se jam Isaurorum tumultibus liberatum, otio ac quiete frui atque in securitate degere. In hyeme autem tunc versabatur, quæ in Armenia asperior esse solebat. Joannes vero imbecillo corpore præditus, dum frigus sæviret, domi se perpetuo includebat, raroque e limine pedem efferebat; indeque factum ut in hyeme illa bona valetudine frueretur. In epistola quoque quarta ad Olympiadem ait se bona valetudine frui, atque in magna securitate esse; adeo ut Armenii ad stuporem usque mirarentur, quod vir adeo imbecilli corporis, intolerandam frigoris vim perferre posset, cum ii etiam, qui tali hyemi assueti erant, hinc non vulgarem in modum afficerentur. Olympiadi autem se misisse ait librum, quo probat neminem lædere posse eum, qui seipsum non lædit, necnon alium librum idipsum comprobantem, quem postremum eum esse cui titulus est, *Ad eos qui scandalizati sunt*, etc., jam nihil dubitamus.

Epistola quædam ad Olympiadem.

Neque silentio prætereundum id quod paulo antea Olympiadi dixit, se nempe certo in sedem suam restituendum fore. En ejus verba : « Quod si tibi mœroris causam id afferat, quod a nobis sejuncta sis, hujus etiam rei lætum finem exspecta. Atque hoc non consolandi animi tui causa nunc dico, sed quia exploratum mihi est ita fore. Nam nisi illa futurum esset, jampridem, nisi me opinio fallit, per mihi illatas calamitates e vita cecissem. Ut enim etiam omnia quæ Constantinopoli perpessus sum præteream, quanta, postquam ex urbe excessi, in tam longo ac molesto itinere pertuli, quorum multa ejusmodi erant, ut mortem afferre possent; quanta postquam huc veni, quanta postquam Cucuso migravi, quanta denique postquam Arabissi commoratus sum, intelligere tibi licet. » Ita putabat ille Constantinopolin sibi remigrandum esse. Verum alio, quam sperabat, modo res cecidit.

In fine autem epistolæ 4 ad Olympiadem hæc ait : « De Pelagio monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur quot quantisque coronis digni sint qui forti animo in acie steterunt, cum viros, qui tam pie ac sancte tantaque cum tolerantia vixerant, abripi atque in fraudem impelli videamus. » Illic putatur agi de Pelagio hæresiarcha, qui hoc tempore errores suos circa gratiam Dei publicare cœpit.

Inter epistolas Chrysostomi, quas bene multas jam memoravimus, aliæ quædam sunt, quæ nullam vel temporis vel occasionis qua datæ fuere,

notam præ se ferunt. Hujusmodi sunt epist. 36 ad Maronem quemdam presbyterum et monachum, cui sinceræ benevolentia signa profert, dicitque se ob tabellariorum penuriam rarius ipsi literas dare, et pro more rogat de valetudine sua certiorē se faciat. Ejusmodi sunt etiam epistola 46 ad Rufinum, epistola 58 ad Theodosium ex Ducibus, ἀπὸ Δούκων; epist. 65 ad Tranquillum quemdam, epist. 71 ad Malchum, quem ob filia mortem maestum solatur; ep. 92 ad Moysen presbyterum, qui monachus fuisse fertur in quadam regione; epist. 171 ad Montium, epist. 187 ad Procopium, 195 ad Claudianum, 201 ad Herculum, 209 ad Salvionem, quod nomen varie scriptum legitur: alii enim Σαλβίωνι habent, alii numero plures Γαλβίωνι, *Galbioni*, fateorque me ad hanc præferendam lectionem propendere.

Epistolam vero ad Cæsarium monachum in secundo suo exsilio, ut fertur in titulo, a R. P. Lequien, viro mihi amicissimo, jam reprobata, supposititiā esse pluribus probavimus in *Monito* Tomo 5, p. 736.

Per Orientem totum volitabat Joannis nostri fama, qui Cucusi et postea Arabissi exsul, omnes circum populos et pane et verbo Dei pave-
rat. Confluebant item Antiocheni ejus invisendi causa, et Antiochiæ ejus sanctitas prædicabatur. Hæc ejus adversarios mordebant, atque invidia flamma accensi Severianus et Porphyrius, ac quidam alii episcopi Syriæ, ut alio transferretur moliri cœperunt. Clerici quoque qui illos sectabantur mirabundi dicebant: « Videte mortuum terribilem, vivos victoresque terrentem, ut pueros terrent larvæ. Papæ! ii qui sæcularibus potestatibus atque ecclesiasticis opibus succincti sunt cum potestate et cum rerum imperio, sacerdotem solum, extorrem, corpore infirmum, exsulem timent et pallent titubantes. » Id cum illi ferre non ultra possent, impetrarunt ut Arabissum transferretur, id curantes videlicet, ut vi vexationum virum tam infirmo corpore in interitum deducerent. Cum autem non minus splenderet virtute, et paria præstaret Arabissi iis quæ Cucusi jam ediderat, rursus ab aula Imperatoria rescriptum acrius impetrarunt, ut intra brevissimum tempus assignatum Pityuntē duceretur, locum regionis Tzanorum desertissimum, ad litus Pontici maris situm.

Milites autem Præfecti Prætorio, qui illum ducebant, in via ipsum maxime urgentes, dicebant id se habere in mandatis; ita ut intelligeretur, si

tam dire vexatus in via moreretur Joannes, illos ad majores gradus evehēdos esse. Unus tamen ex illis, de præsentī militia minus sollicitus, aliquam illi furtim exhibebat humanitatem. Alter autem usque adeo ferox et asper erat, ut blanditias, quæ se occurrentes quidam præcabantur ut sancto parceret, pro injuriis haberet, illud unum satagens ut mala morte Joannem necaret. Cum pluvia vehemens decideret, id nihil curans proficiscebatur ille; ita ut in dorso et in pectore aquarum rivi decurrerent. Ingentem rursus solis æstum pro deliciis habebat, cum nosset B. Joannis caput, Elisæi instar calvum, æstu vexari. In urbe aut vico, ubi balnearum solatium esset, ne momento quidem permittebat infelix ille Joannem morari.

In his omnibus, inquit Palladius (id est, ni fallor, in itinere Arabissum, ubi per aliquod tempus mansit, et in itinere Arabisso Pityuntē) per tres menses vir sanctus, difficillimum illud iter agens, veluti sidus coruscans perstabat, inquit Palladius, habens corpusculum ut pomum in supremis ramis a sole rubeans. Cum autem Comanis appropinquassent, raptim prætergressi, extra muros in martyrio quinque aut sex millibus distante manserunt. Eadem ipsa nocte apparuit Joanni loci illius martyr nomine Basiliscus, qui episcopus Comanorum cum esset, martyrium passus est Nicomediæ in Bithynia sub Maximino, una cum Luciano, presbytero Antiocheno; dixitque illi, « Confide, frater Joannes; crastina enim die simul erimus. » Narrabant autem, cuidam etiam presbytero ibidem macenti prædixisse: Para locum fratri Joanni; venit enim.

Oraculo fidens Joannes, sequenti die milites precatus est, ut ad horam quintam usque ibi permanerent. Illi vero nihil curantes profecti sunt, atque ad triginta circiter stadia pergentes, ad martyrium unde discesserant redire coacti sunt, quod ille ægrotaret: capitis enim dolore laborabat, quod solis radios ferre non posset. Sic igitur reversus, splendidas vestes, vita sua dignas, requirit, exutusque prioribus, illas induit, omnibus ad calceamenta usque mutatis, atque alias presentibus distribuit. Et sumtis Dominicis symbolis, coram adstantibus ultimam orationem emisit: et cum pro more suo dixisset, *Gloria Deo propter omnia*, et ultimum, *Amen*, obsignasset, appositus est ad patres suos et ad Christum transiit.

Obiit autem 14 Septembris, Honorio septimum et Theodosio iterum consulibus. Tanta autem in sepultura ejus multitudo virginum, monachorum, et

Chrysostomi inimici
livore correpti illum
Arabissum
et postea
Pityuntē
amandari
curant.

Pallad. l.
9^a. — p.
100.

177

Jo. Chrysostomus
Comanis
in Ponto
moritur.
Sozom. l.
8. c. 28.

Mira in
ejus exse-
quis mona-
chorum et
virginum

frequentia.
Soer. l. 6.
c. 21.
Pallad. p.
101.

et aliorum sanctitate fulgentium, adfuit e Syria, Cilicia, Ponto atque Armenia, ut plerique putarent quasi dato signo eos advenisse. Cum celebritate autem, ut victor athleta, una cum Basilisco in eodem martyrio sepultus est. Adversarii autem ejus, qui illum tam dire vexaverant, variis modis ultionem divinam sunt experti, ut pluribus narrat Palladius p. 157, 158. Arcadius vero princeps iners, qui facile pravis dolosisque consiliis circumveniri poterat, post elapsos septem cum dimidio menses ab obitu Chrysostomi mortuus est;

quidam vero ob illatas Chrysostomo calamitates ex Dei vindicta quadragenarium sublatum fuisse putarunt.

Memoria S. Joannis Chrysostomi paulo post obitum ejus per totum orbem restituta fuit. Corpus ejus Constantinopolim cum ingenti celebritate relatum fuit anno 458. Theodosius vero junior Imperator, inquit Theodoretus, oculos et frontem loculo admovens, pro parentibus suis supplicavit, petens ut iis, qui per imprudentiam peccassent, veniam concederet.

Corpus ejus
Constanti-
nopolim re-
latum.
Theodoret.
l. 5. c. 36.

FR. MATTHÆI DE CHRYSOSTOMO * ORATORE BREVE JUDICIUM.

Homiliarum Chrysostomi duo sunt omnino genera. In aliis enim deinceps suo ordine integros litterarum sacrarum libros tractat. Hic in singulis homiliis ^b proponit partem ejusmodi libri, eamque in priorie parte homiliae explicat, ac interdum eadem bis terve resumit et retractat. Secunda pars morum doctrinam spectat, sumta dicendi materia aut a verbis, quæ exposuit, sæpiusque ex paucis et uno, aut a tempore, a personis, a rebus, quæ tunc gerbantur, ita etiam interdum, ut coacta et detorta videatur oratio. Hinc frequentes illæ disputationes contra theatra, ludos circenses, artes magicas, ^c jusjurandum, superstitionem, libidinem, luxum, contra eos, qui in ecclesia inter se confabulabantur, ridebant, saltabant, immo etiam marsupia ^d succidebant, et contra alia effeminati, molles, effreni et ad interitum ruentis sæculi, veri fidem et modum omnem excedentia vitia. Alterum genus homiliarum aut Ecclesiasticas lectiones Evangelicarum et Apostoli exponit, aut habitum est

in certis diebus festis, item variis temporum, rerumque vicissitudinibus et casibus. In his plerumque amplior est oratio ^e et ornatior. Quod inventionem, in secundo maxime genere, attinet, hic nemo Chrysostomi desiderabit ingenium, sæpe vero luxuriam accusabit, modum excessisse culpabit, facilitatem et probabilitatem inventionis requiret. Dispositionem primi generis homiliae, ut dixi, eandem omnes habent. Ex altero genere paucissimæ subtiliter sunt dispositæ: haud raro propositionem etiam mutat, vel latiore, vel angustiorum vocabulorum subiiciens notationem. Accedit, quod multoties inter ipsa argumenta ^f ad alia delabitur: ægre enim exsultans ingenium compescere potuit. Supellectilem autem oratoriam, flores dico et pigmenta, ubique secum omnem circumfert, ut credas, hominem expugnata Constantinopoli aufugisse cum omnibus suis opulentia regni, luxurique et magnificentia copiis. Reprehenditur etiam partium inæqualitas. Modo exordium ^g dimidiam

* De eo, ut interprete, dixi in mea N. Test. editione ad Epist. Pauli ad Thess. et Timoth.

^b Ab hac norma tamen recedit in homiliis plerisque in Genesim. Hic enim exordium et peroratio morum præcepta tractat, media pars orationis explicat *ῥῆμα* Litterarum sacrarum. Interdum etiam in exordio retractat ea, quæ antea jam exposuerat. In Homiliis in Psalmos verba textus per partes recitat, breviter explicat, ac continuo singulis partibus necit adhortationes, ita ut in eadem homilia plura ac diversa argumenta ethica occurrant.

^c Contra jusjurandum pluribus deinceps disputat homiliis t. 2, inde a pag. 57, E.

^d Vide tom. 1, p. 479, B, sqq.

^e Hoc ipse Chrysost. t. 1, p. 558, B, appellat, *καλλωπίστην ῥήματα τε καὶ ὁνόματα τὴν ἐρμηνείαν*. Et t. 5, p. 131, A, *ποικίλων χρόν τῶ τῆς οὐκαταλίας εἶδος, καὶ νῦν μὲν πω-*

νηγρηκωτέρων, νῦν δὲ ἀγωνιστικωτέρων ἀπτεσθαι λόγων.

^f Ipse hoc sensit. Igitur t. 3, p. 100, E, 102, A, et t. 6, p. 149, C, culpam ejus rei in Paulum apostolum transfert: *καὶ γὰρ ἴστε, πολλὰς ἐτέρωθι με βαλόντα καὶ τετραμμένον, ἀπηντήξας (ὁ Παῦλος) ἐν μέσῳ τῶ λόγῳ κατέχευε, καὶ οὕτως εἶπον, ὡς ἐν αὐτῷ πείσῃ καταλύσαι τὸν λόγον*. Multoties autem ipse revocat se in viam, veluti t. 1, p. 516, D, *ἀλλ' ἐπὶ τὴ προαίμα μὲν ἡμεῖν, ἐν μὲν συνεχῆς τὰς παρακροτάς ποιούμεθα*. Ibid. p. 784, D, *ἐν μὲν τὸ πᾶρρον τοῦ λόγου πλεον γενόμενον ἀπάγει τὸν λόγον, ἐγόμεθα τῆς ὑποθέσεως*. T. 4, p. 28, C, *οὐκ αἶδα, πῶς πάλιν ὑπὸ τῆς ῥήματος τοῦ λόγου εἰς ταῦτα ἐξεκχίνητες, τῆς ἀκολουθίας ἐξέπισταμεν*. Et ibid. E, *καθὰπερ ὑπὸ χειμάρρου τινὸς σφοδροτάτου παρασυρόμετες*. Et p. 90, D.

^g Propter longiora exordia se excusat t. 3, p. 84, C, p. 85, A p. 115, D, p. 120, A, t. 4, p. 246, C, et alibi.

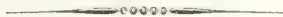
partem orationis abstulit, modo brevis argumentorum tractatio ingentem post se trahit sermocinationem. In priori^h genere, cum dicta Litterarum sacrarum explicantur, elocutio interdum non tam tenuis et subtilis est, quod merito probaretur, sed lenta, supina, negligens, fastidium a repetitionibus adferens. In altero genere sæpius nimis quæsitæ est elocutio, continuis ac dissimilibus translationibus referta, floribus multis et discoloribus obsita, ad ostentationem et aurium voluptatem composita, mole laborans, inflata, tumens et, ut ipsius verbis utar, βρόυσα, βριθουσα, κομῶσα, σφριγῶσα. Epistolas Chrysostomi nemini magno opere commendaverim, nisi iis, qui historiam exsilii eius cupiunt cognoscere. Pauca, cæque longiores ad Olympiadem, inter reliquas excellunt; sed excedunt epistolarum modum. Pleræque et sententiis et verbis sunt inter se similes. Τὸ ἡθικόν, quod epistolas familiares inprimis com-

mendat, in his partim cernitur in solis vocabulis formulisque vulgaribus, partim, ut fictum et studio quæsitum, displicet. Sed hæc de vitiis ejus, quæ magnis virtutibus in singulis fere orationibus compensat. Modo enim subtiliter docet, modo acerrime pugnat, modo proprie et eleganter, modo copiose et ornate dicit, modo acumine et ingenio delectat, modo fulmine et tonitru terret. Ad hæcⁱ morum, quos oratione exprimit, honestas, sententiarum gravitas et sublimitas, animus, vitiorum, voluptatum, rerum humanarum contemptor, pius et religionis acerrime studiosus. Ac profecto, si Athenis aut Romæ, modestis hominum et compositis moribus et inter auditores graves veræque eloquentiæ æstimatores et judices dixisset, simillimum eum haberemus Æschini et Ciceroni, post quos secundas ferre tertiasve ipsi honestum est.

^h Iis, qui nondum adsuati sunt orationi Chrysostomi, si tamen exegetica ejus in N. Testamentum legere velint, auctor sim, ut a commentario in Epistolam ad Galatas incipiant, desinant in commentario in Actus, qui est omnium infimus. Minori quidem cura commentarium in Epistolam ad Galatas elaboratum dicit Montefalconius, sed cura profecto est eadem, et oratio multo est pressior et adstrictior. In interpretatione V. Testamenti sibi est dissimilior, Origene tamen multo

superior; tametsi hic, nescio utrum dicam Hebraice, an Hebraica, apprimè caluisse credatur. Equidem certe ex istius scriptis hoc discere non potui, nec Huetius.

ⁱ Uti enim inter oratores Græcos, non Christianos, civili virtute commendanda nemo honestate antecellit Isocratem: ita Chrysostomus, post Christum et Apostolos, de virtute Christiana dicens, neminem inter Christianos Græcos, ne dicam inter Latinos, gravitate superiorem aut similem habet.

SYNOPSIS

EORUM, QUÆ IN OPERIBUS CHRYSOSTOMI

OBSERVANTUR.

PROLOGUS.

Rem operosam atque hactenus intentatam aggredimur, cum ad lectoris commodum ea quæ in tam ampla tot voluminum mole dispersa sunt, secundum materiæ ordinem, unum sub conspectum ponere destinamus. At enim non iis modo, quæ immensa illa opera legere non vacat per otium, sed iis etiam qui diuturna lectione totos duodecim tomos evolvant, difficile admodum esset omnia secundum argumenti rationem excerptare et in certa capita distribuere; nimirum quæ ad doctrinam et theologiam, quæ ad disciplinam et ritus varios tum Antiochenos tum Constantinopolitanos; innumera illa quæ de hæreticis et hæresiarchis passim occurrunt; miscellanea multa quæ in argumentum aliquod redigere in prompta non est. Demum *πάρεργα* frequentissima quæ in similitudinibus adhibet Chrysostomus, ubi infinita pene ad ritus et mores sui temporis pertinentia, quæ ad religionem non spectabant, in comparationibus recenset. Hæc omnia in diatribas quinque distributa jam proferemus. De stylo etiam ejus aliqua dicere animus erat: sed quia in Præfatione primi tomi hæc de re luculenter actum est, id retractare supervacaneum fore diximus.

DIATRIBA I.

De iis quæ ad doctrinam spectant et ad theologicas opiniones illius ævi.

De substantia Dei deque Trinitate Personarum ea non raro profert Chrysostomus, quæ Christiani omnes profitentur. De Incarnatione vero Christi et ejus cum Patre æqualitate innumeris in locis agit ut Anomæorum tela propulset, qui tunc Antiochiæ et Constantinopoli contra Catholicos velificabantur: neque est ea in re diutius immorandum. Contra Anomæos autem concertans duas in Christo voluntates fuisse pugnat, et Monothelitarum qui postea exorti sunt, quasi data opera hæresim profligat.

Baptismi ritum ita describit Chrysostomus: Qui baptizandi erant per dies triginta ad sanctum illud lavacrum apparabantur: antequam tinge-

rentur hæc verba proferebant: *Abrenuntio tibi, satana, et pompæ tuæ et cultui tuo, et con-* T. 2. p. 72 c.
jungor tibi, Christe: illis vero addere jubebantur, *Credo in resurrectionem mortuorum.* T. 10. p. 379. b.
Posteaque ter in unda mergebantur. In homilia vero sexta in Epistolam ad Colossenses, ita refert verba ab eo qui baptismum accepturus erat prolata: *Abrenuntio tibi, satana, et pompæ tuæ et cultui tuo et angelis tuis.* Illud vero, *et angelis tuis*, in præcedenti non habetur: sed illa prior Antiochiæ descripta fuit, posterior vero Constantinopoli, ubi fortasse levis illa diversitas in usu erat. Baptismus vero, inquit ille, non dabatur in Pentecoste, quam vocat ille metropolin festorum: T. 9. p. 370. b.

T. 2. p. 469. quia nempe fideles Spiritus sancti descensui uni-
 cæ addicti, cætera in tempus aliud mittebant. Sæpe
 vero carpit eos, qui baptismum usque ad mortem
 differebant, ac quæ hinc mala et pericula sequan-
 tur recenset. Baptismi vero nomina multa erant,
 T. 2. p. 228. inquit, nempe lavacrum regenerationis, illumina-
 tio; vocabatur etiam sepultura, circumcisio, crux;
 imò alia quoque nomina pro baptismo in usu
 erant.

De Eucharistiæ sacramento nullus patrum ve-
 terum est, qui luculentius verba fecerit. Libro
 namque tertio de Sacerdotio, postquam sacerdo-
 tum dignitatem extulerat, qui stant, inquit, prope
 illam immortalem naturam, paulo postea dicit :

T. 1. p. 333. « Nam si non potest quis iurare in regnum celo-
 rum, nisi per aquam et spiritum regeneratus
 fuerit, etiam qui non manducat carnem Domini,
 nec bibit ejus sanguinem, æterna vita privatur. »
 In Homilia item de Proditione Judæ dicit hæc

T. 2. p. 384. verba, *Hoc est corpus meum*, transfigurare ea
 quæ proposita sunt, et diabolum insiluisse in Judæ
 postquam mensæ divinæ participes fuerat, non
 corpus Domini, quod ille acceperat, despiciens,
 sed ipsius Judæ impudentiam contemnens. Corpus
 et sanguinem Christi vere in Eucharistiæ esse

T. 7. p. 516. bis dicit etiam in Homiliis in Matthæum. Com-
 mentario autem in Epistolam secundam ad Co-
 rinthios in hæc verba, *Calix benedictionis, cui
 benedicimus, nonne communicatio sanguinis
 Christi est?* hæc clarissime dicit, *ὅτι τοῦτο τὸ ἐν*

T. 10. p. 12. e. et 13. a. *ποτήριον οὐ ἐκείνο ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῆς πλεουρίας θεύσαν,*
*Hoc quod in calice est, illud ipsum est quod ex
 latere fluxit.* Cum majori etiam *ἐνεργείᾳ*, hæc
 de corpore Christi in Eucharistiæ loquitur in

T. 11. p. 671. e. Homil. secunda in Epistolam secundam ad Ti-
 motheum : « Et hoc igitur corpus Christi est et
 illud. Qui vero putat hoc minus illo esse, is
 nescit Christum etiam nunc adesse et operari. »
 Hic vero loquitur de sacerdote sacrificium offe-
 rente.

Circa pœnitentiæ sacramentum de confessione
 loquens, lucifugis errandi materiam, recte sen-
 tientibus scrupulum iniecit Chrysostomus, cum
 Oratione quinta de Incomprehensibili dicit : « Non
 te in theatrum conservorum tuorum duco, neque
 hominibus peccata revelare cogo : conscientiam
 tuam expende coram Deo, ostende ipsi vulnera,
 et ab eo medicamenta postula. » Hæc de re non
 paucos hærentes vidi, nonnullosque dubitantes an
 illo ævo confessio peccatorum sacerdoti faciendâ
 in usu esset Antiochiæ, ubi hæc dicta protulit
 Chrysostomus. Non advertentes ipsum libro

tertio de Sacerdotio dicere, sacerdotes prorsus
 purgandi potestatem accepisse, et post regenera-
 tionem admissa peccata condonare posse : atque
 adeo, cum de confessione peccatorum loquitur, id
 sæpe de hoc sacerdotum ministerio intelligen-
 dum esse; ut cum dicit, post peccatum ad con-
 fessionem esse pergendum, et confessionem com-
 munioni esse præmittendam. Clarius rem profert,
 cum sacerdoti ulcera esse manifestanda pronun-
 tiat, *τῷ ἱερεὶ δεικνὺν τὸ ἑλκος* : per confessionem
 enim, inquit, peccatorum sarcina deponitur. Licet
 vero passim dicat ille, in precibus confessionem
 Deo emittendam esse; in memoratis locis con-
 fessionem etiam sacerdoti faciendam esse declarat.

Jam ad quæstionem veniamus, quæ haud diu
 post obitum Chrysostomi agitata fuit, imo in ex-
 tremis ejus vitæ annis suborta est; quæque ævo
 nostro per integrum pene sæculum multorum in-
 genia exercuit; de gratia nempe et libero arbi-
 trio. Julianus enim et Anianus Pelagiani, Chry-
 sostomum sibi favere dicebant : et Cassianus,
 qui Chrysostomo hæserat, Semipelagianorum hæ-
 reseos auctor habetur. Qui autem hujusmodi hæ-
 resibus nomen dederant, tantum doctorem puta-
 bant in homiliis suis favere sibi, ejusque testi-
 moniis utebantur, ut dictis suis auctoritatem con-
 ciliarent : et loca haud dubie proferebant, quæ
 videbantur suæ tuendæ sententiæ opportuna. Cum
 enim circa gratiam et liberum arbitrium nihil
 dum esset ortum vel scrupuli vel disceptationis,
 neque esset res tam difficilis certis vocum limi-
 tibus circumscripta : quid mirum, si Chrysosto-
 mus in concionibus, quas plerumque ex tempore
 pronuntiavit, quædam protulerit circa gratiam
 Dei, quæ, si secundis curis et accuratius tractas-
 set, emendavisset haud dubie? ut et Augustinus
 quæ pridem de gratia Dei senserat, abiecit omnino,
 cum ea de re tot scribendis libris operam dedit.

Chrysostomi loca hic referimus : Homilia in T. 3. p. 264.
 dictum illud Pauli, *Habentes autem eundem*
Spiritum fidei etc., hæc habet num. 5 : « Illud
 nimirum ostendere volens, quod initio credere, et
 parere vocanti, nostræ est bonæ mentis : at post-
 quam jacta fuerint fidei fundamenta, jam opus
 est auxilio Spiritus, ut in nobis perpetuo maneat
 inconcussa et inexpugnabilis. Neque enim Dens,
 neque Spiritus gratia nostrum prævenit proposi-
 tum; sed tametsi vocet, expectat tamen, ut sponte
 et propria voluntate accedamus, ac tum demum
 cum accesserimus, nobis suum totum exhibet au-
 xilium. » Simile quidpiam dicit Homil. in Joan. T. 8. p. 107.
 nem hæc Evangelii verba explicans : *Conversus*

autem Jesus, et videns eos sequentes, dicit eis: Quid queritis? Pergit ille: «Hinc docemur Deum donis non prævenire voluntates nostras; sed ubi nos incepimus, cum voluntatem præmisimus, tunc plurimas dat ille nobis salutis occasiones.»

T. 1. p. 570. a. b. Homilia autem 59 in Genesim rem ita explicat, ut secum ipse pugnare videatur. Nam de Jacobo Isaaci filio loquens hæc habet: «Licet superno præsidio fretus fuerit, attamen quod suum erat prius exhibuit. Ita sane et nos persuadeamus nobis, licet millies enitatur, nihil tamen prorsus recte agere posse, nisi superno auxilio adjutos. Sicut enim nisi illo subsidio fruamur, nihil unquam possumus recte agere: ita, nisi quod nostrum est attulerimus, non poterimus supernum auxilium obtinere.» Si namque initium et fundamenta fidei sine Dei auxilio ponere possumus, ut ille supra dixit, quomodo verum esse poterit illud quod hic adjicit, nos nempe *nihil unquam, οὐδὲν οὐδέποτε*, recte agere posse, nisi superno auxilio adjutos?

Quia enim de gratia et libero arbitrio nihil dum

in Ecclesia statutum fuerat, non tanto scrupulo quæ sese menti offerebant, orator noster ea de re enuntiabat, qui si ea ad trutinam excussisset, saniora haud dubie dedisset; sed non licebat oratori quotidie ferme et ex tempore sæpe declamanti serio verbis et dictis omnibus advigilare, in rebus maxime quæ nondum publicis Ecclesiæ legibus assertæ fuerant. Ceterum quam a Pelagiana hæresi aversus esset ipse testificatur in fine Epistolæ quartæ ad Olympiadem, ubi dicit: «De Pelagio monacho magno dolore affectus sum: cogita igitur quot quantisque coronis digni sint qui fortiter in acie steterunt, cum viros, qui in tanta pietatis exercitatione et tolerantia vixerunt, subripi videamus, οὕτω φανῶσιν ὑποσφύζοντο.»

Hic de Pelagio hæresiarcha agi cum multis viris doctis existimo. Erat enim ille monachus, erroresque suos spargere cepit, quando Chrysostomus exsul extremum vitæ curriculum agebat anno circiter 407. Quæ omnia ad Pelagium hæresos auctorem spectare videntur, atque ita cum illo consonant, ut non alius Pelagius querendus videatur.

DIATRIBA II.

De disciplina ævo Chrysostomi, deque ritibus variis tum Antiochenis tum Constantinopolitanis: et de Liturgia.

Circa cultum venerabilis crucis Domini, sanctorum reliquiarum et imaginum, etiamque intercessionem et invocationem sanctorum, illa passim profert Chrysostomus, quæ hodiernum Ecclesiæ morem prorsus exprimant. Singulare prorsus est id, quod de S. crucis cultu dicit ille: «Nihil Imperatoriam coronam sic exornat ut crux, universo mundo pretiosior; et ejus figura, quam olim omnes exhorrescebant, ita certum exquiritur ab omnibus, ut ubique reperitur, apud principes et subditos, apud mulieres et viros, apud virgines et nuptas, apud servos et liberos: nam illud omnes signum frequenter imprimunt in membris meliori parte, et in fronte ceu in columna figuratum quotidie circumferunt. Hoc in sacra mensa, hoc in sacerdotum ordinationibus, hoc rursam cum corpore Christi et mystica cœna refulget. Hoc ubique celebratum videre est, in domibus, in foro, in desertis, in viis, in montibus, in salibus, in collibus, in mari, in na-

vibus, in insulis, in lectis, in vestimentis, in armis, in thalamis, in conviviis, in vasis argenteis et aureis, in margaritis, in parietum picturis, in corporibus brutorum male affectis, in corporibus a dæmone obsessis, in bellis, in pace, in diebus, in noctibus, in choreis tripudiantium, in sodalitiis sese macerantium: adeo certatim donum hoc mirabile, ejusque ineffabilem gratiam omnes perquirunt..... Ubique illa fulget, in parietibus domorum, in tectis, in libris, in urbibus, in vicis, in incultis, in cultis locis..... Illud vero ipsum lignum, in quo sacrum corpus passum et crucifixum est, cur certatim omnes adeunt? cur particulam ejus multi sumentes auro inclusam, tum viri tum mulieres a collo suspendunt ad ornatum, etsi damnationis symbolum hoc lignum fuit? Imo Imperatores posito diademate crucem suscipiebant.»

Hæc sæpius dicit in orationibus contra Judæos, et additque signo crucis adversariam potestatem omnem fugari. Singulare autem omnino est id,

T. 1. p. 570. c. — p. 571. c.

T. 3. p. 577. a.

T. 1. p. 569. d.

T. 1. p. 687. a.

quod bis profert Chrysostomus, cujus hic verba
 5.p.259. adscribam : « Sed ecce crux nunc ipsa vita eva-
 sit honorabilior et splendidior, et omnes eam in
 fronte circumferimus; non solum non erube-
 7.p.551. scentes, sed etiam gloriantes, » Alibi dicit il-
 lam in fronte fuisse depictam. « Idcirco, » in-
 quit, « et domi, et in parietibus, et in fenestris,
 et in fronte et in mente, illam cum multo studio
 5.p.259. depingimus, ἐπιγράφουσιν. » Omnes eam in fronte
 circumferimus, » inquit, « non solum non eru-
 bescentes, sed etiam gloriantes. Non modo enim
 populares, sed et ii qui sunt diademate redimiti,
 eam potius in fronte gestant quam diadema. »

De honore atque cultu sanctorum, præcieve
 martyrum reliquiis præstito frequenter agit
 Chrysostomus. Insignis locus ille est, ubi de sancto
 5.p.555. Babyla disserens talia fatur : « At Deus ille
 clemens, qui infinitas nobis salutis occasiones con-
 tulit, hanc quoque nobis cum aliis aperuit viam,
 quæ nos possit ad virtutem evocare, sanctorum re-
 liquias interim apud nos relinquens. Nam post
 sermonis virtutem, secundum tenent ordinem
 sanctorum sepulcra, quæ animos intuentium homi-
 num ad imitationem concitent. Ac sicubi quis
 ejusmodi capsæ adstet, statim ejus efficaciam sensu
 percipit.... Probe autem animadvertet defuncto-
 rum phantasiam ex ipsis locis in viventium ani-
 mis excitari, si quis cogitet quomodo ii, qui lu-
 gendi causa veniunt, statim atque ad sepulcra
 accesserunt, ac si vice urnæ eos, qui in urna ja-
 cent, stantes viderent, sic illos e limine statim
 compellent. Multi vero, intolerabili affecti dolo-
 re, prope sepulchra mortuorum domicilium sibi
 perenne constituerunt; id nequaquam facturi,
 158 nisi ex loci conspectu quidpiam consolationis per-
 cepissent. Ecquid de loco et sepulcro loquor? cum
 vestis sæpe sola mortuorum visa, aut verbum
 unum mente repetitum animum excitarit, et la-
 bentem memoriam reduxerit. Ideo reliquias san-
 ctorum nobis Deus dimisit. Me autem non hæc
 frustra jactitare, sed ad utilitatem nostram ita
 provisum esse, fidem facere possunt miracula quæ
 a sanctis quotidie martyribus eduntur. »

Homilia vero in S. Eustathium Antiochenum
 hæc habet : *Idcirco sanctorum corpora et fon-
 tes et radices et unguenta nuncupo spiritualia.*
 Plebs vero Antiochena in vicinis urbi campos,
 ubi sepulchra martyrum erant, libenter conflue-
 5.p.417. bat. Quia vero martyrum monumenta cum hære-
 ticorum sepulchris intermixta erant; ideo Flaviana,
 ut devotæ plebi consuleret, ossa illa marty-
 rum delegit ac seorsum in puro mundoque loco

collocavit. Ipse quoque Chrysostomus exsul Ru- T.3. .672.
 fino presbytero reliquias martyrum misit, mini-
 4.
 me dubias, inquit, quas ab Otreio Arabissi epi-
 scopo acceperat. Plura possemus addere, sed hæc
 satis sunt. Cultum enim ille reliquiarum adeo
 frequenter celebrat, ut nihil ea de re dubii su-
 persit.

Nec minus clare loquitur de invocatione et in-
 tercessione sanctorum et martyrum. Cum Antio-
 cheni adversa valetudine laborantes ad Judæos,
 qui præstigiis ad morbos depellendos utebantur,
 confugerent, ut a talibus illos avertat, his advocat
 verbis : « Proinde tu quoque, si videris te puni- T.1.p.683.
 ri a Deo, ne profugas ad ejus inimicos Judæos, b.
 ne magis etiam illum in te provoces; sed ad ami-
 cos illius martyres, atque sanctos, qui illi placue-
 runt, quique multum apud illum habent auctori-
 tatis. » Homilia vero in sanctum Meletium : T.2.p.523.
 « Oremus itaque omnes simul tam magistratus, a.
 quam privati, tam servi quam liberi, beatum
 ipsum Meletium harum precum socium accipien-
 tes. » Et alibi clarissime : « Id scientes, dilecti, con- T.4.p.419.
 fugiamus ad sanctorum preces, et oremus ut pro
 nobis intercedant. Sed non illorum precibus tan-
 tum confidamus, sed et ipsi nostra, ut oportet, dis-
 pensemus recte, et ad meliora converti nitamur,
 ut locum demus orationi, quæ pro nobis fundi-
 tur. » Alia non pauca proferenda suppeterent;
 sed in re certissima non est diutius immorandum.

Ecclesiæ multæ illo ævo martyria appellaban-
 tur. Martyrum vero initio ecclesiam martyrum
 significasse videtur; ac semper frequentius pro T.2.p.14.
 ecclesia martyrum accipitur, sed pro aliis etiam
 not. c.
 ecclesiis nonnumquam adhibetur. Illo autem ævo
 tum ecclesiis, tum martyris magnus exhibebatur
 honor et reverentia. Cum in ecclesiam intrarent,
 manus abluebant, itemque antequam precaren-
 tur : « Quemadmodum enim, » inquit, « solenne
 T.8.p.433.
 est ut fontes præsto sint ante oratoria, ut adora-
 turi Deum manus prius lotas inter precandum at-
 tollant : ita pauperes fontium vice ante fores col-
 locaverunt majores nostri; ut quemadmodum ma-
 nus abluis aqua, sic prius per beneficentiam
 abstersa anima, tum demum preces nostras offe-
 ramus. » In more erat etiam, ut qui in ecclesiam
 intrarent ejus vestibula oscularentur. Intra eccle-
 siam vero mulieres tabulis ligneis a viris seque-
 strabantur : quam rem a majoribus constitutam
 ita profert Chrysostomus : « Oporteret utique in- T.7.p.712.
 tus esse murum qui vos a mulieribus sequestra-
 ret : quia vero id non vultis, necessarium esse pu-
 tarunt patres nostri, ut saltem ligneis tabulis vos

Vide notam
 et Glossa-
 rium Can-
 gii Græco-
 Latinum.

separaremus. Ut a senioribus ego audivi, initio hi parietes non fuere. »

T. 8. p. 164. d. Rem singularem docet Chrysostomus quod nempe in mysteriis Christiani Antiocheni se mutuo amplecterentur; ut multi unum efficerentur, atque communes preces funderent pro non initiatis, pro infirmis, pro orbis fructibus, pro terra, pro mari. Morem autem veterem, quem mirabilem dicit, in memoriam revocat: « Coacti autem, » inquit, « tunc fideles omnes post auditam doctrinam, post orationes, post mysteriorum participationem, soluta synaxi, non statim domum concedebant; sed divites et opulentiores, alimenta et fercula e domibus suis afferentes, pauperes advocabant, communique simul mensa fruebantur, communibus epulis atque conviviis in ipsa ecclesia. » Ait porro celebritates illas in meridie, τῆς ἡμέρας μεσούσης, plerumque solvi.

T. 2. p. 354. Vide Monumentum. De præcipuis per annum diebus festis non semel agit doctor noster. De natali vero die Christi hæc narrat in concione quam habuit anno 586: illam nempe solennitatem nuper ac nondum elapsis decem annis ab Occidente, ubi ab exordio celebrata fuerat, Antiochiam allatam fuisse. Quia vero plurimi diem festum huiusmodi quasi novum ac nuper inductum detrectabant, multis argumentis probat ille natalem Christi in vigesima quintam Decembris incidere. Veteres tamen Ægyptii et Orientales omnes, ut concursus omnium sententia est, simul Epiphaniæ Natalisque Domini festum die sexta Januarii celebrabant: at circa medium sæculi quarti invecta easdem in regiones consuetudo fuit ut vigesima quinta Decembris natalem diem celebrarent. Verum priscam illam consuetudinem ad ætatem usque suam in Ecclesia Jerosolymitana obtinere testis est Cosmas Ægyptius, quem edidimus anno 1706: id ipsumque confirmat Joannes Nicæus, dum ait asseverare Jerosolymitanos, Jacobum fratrem Domini, primum Jerosolymorum episcopum, ad natalem Christi celebrandam Januarii sextum diem assignavisse.

T. 1. p. 497. b. Verum diu ante in Antiochenam Ecclesiam invectus fuerat ritus celebrandi natalem Christi die 25 Decembris. Ait enim ille Homilia in S. Philogonium: « Instat enim festum, omnium festorum maxime venerandum atque tremendum: quod si quis appellet omnium festorum metropolim, haudquaquam aberraret. Quodnam autem hoc esse? Christi in carne Natalis. Ab hoc autem festum Epiphaniarum vel Theophaniarum, sacrum Pascha, Ascensio, et Pentecoste originem ac fun-

damentum ducunt. Nisi enim secundum carnem natus esset Christus, non baptizatus fuisset; nam id festum Theophaniarum est: nequaquam fuisset crucifixus, quod est festum Paschæ: non misisset Spiritum sanctum, quod est festum Pentecostes. »

Post Natalem ergo Christi dies Epiphaniæ, seu Theophaniarum (nam utroque nomine appellatur) magno cultu celebrari solebat. Illo die baptismatis Christi quoque festum agebatur, et ad mysteriorum participationem advocabantur fideles omnes. De Paschatis festo quædam supra dicit Chrysostomus quæ explicatione opus habent: Si Christus, inquit, secundum carnem natus non esset, non fuisset crucifixus, quod est Pascha, οὐκ ἂν ἐσταυρώθη, ὅπερ ἐστὶ τὸ πάσχα. Queis significare videtur, Christum in die Paschatis crucifixum fuisse. Ubi observandum illud est, quod in secunda parte octavi tomi diximus in Monito T. 8. ad sermonem de Paschate, quem inter spuria locavimus. Scriptor enim ille videtur omnino distinguere Pascha a Dominica Resurrectionis. Neque modo in Oriente, sed etiam in Occidente talem fuisse distinctionem comperimus. Gregorius enim Turonensis, ordinem a Perpetuo antecessore suo statutum referens, Resurrectionem Domini prius quam Pascha celebratam exhibet hoc pacto: T. 8. Spuriis 274. Greg. r. r. 1. p. 5

Sexto Calendas Aprilis Resurrectione Domini nostri Jesu Christi, ad Basilicam Domni Martini.

Pascha, in Ecclesia.

Die Ascensionis in Basilica Domni Martini.

Ubi notat Ruinartius noster: *Festum Paschatis a festo Resurrectionis distinguitur in vetustioribus Calendariis, ubi Resurrectionis festum die 27 Martii recolitur; Pascha autem, ut omnes norunt, pro varietate lunæ semper celebratum in Ecclesia fuit.* An quid simile tempore Chrysostomi observatum Antiochiæ fuerit videant eruditi. Diem vero natalem Christi vocat supra Chrysostomus metropolim festorum: in loco etiam supra memorato Pentecosten quoque vocat metropolim festorum: sed talis appellatio utrique competere potest, quia dies natalis est fundamentum, Pentecoste vero complementum festorum.

De diaconis loqui videtur, quando dicit illorum officium esse, ut improbos et palam scelestos arceant a participatione corporis et sanguinis Christi. Additque illos tunica alba et splendente T. 7. p. c. d.

amictos in ecclesia circuire. Cætera quæ ad diaconos spectabant mox adferemus, ubi de Liturgia.

g.p.578. Catechumeni qui Mysteriis initiabantur, in mystica precatone hæc primo verba proferbant :

8.p.6.c. *In quo clamamus, Abba pater.* Cum initiabantur autem, hæc pacta cum sacerdotibus inibant : Satanæ et angelis ejus abrenuntiabant, promittebantque se ad illos numquam esse deflexuros.

2.p.197. Quapropter mulieres et parvuli, ut contra diaboli insidias in tuto essent, evangelia e collo suspendebant, atque ad majorem custodiam ubique circumferebant.

4.p.185. Recens natis pueris ad libitum parentum nomina imponebantur : quidam sanctorum, alii avorum et proavorum nomina indebant, vel eorum qui genere clari fuerant. Verum hortatur Antiochenos Chrysostomus, ut sanctorum qui virtutibus fulserunt filii nomina tribuant. Illud vero factum deprehenditur in Encomio S. Meletii, antequam hoc consilium daretur. « Nam cum cum (Meletium) a principio, inquit, in civitatem ingressum accepisset, unusquisque filium suum ejus nomine appellabat, per appellationem existimans se in domum suam sanctum introducere, missisque patribus, avis et proavis, matres beati Meletii nomen imponebant liberis, quos pepererant. »

2.p.109. Mos erat Antiochiæ, ut adolescentes ad monasteria mitterentur, ut ibi per quoddam tempus ad mores informandos degerent. Qua de re Chrysostomus : « Ergo nec filios nostros a deserti commemoratione ante tempus abducamus ; sed sinamus disciplinas altius imprimi, et plantas radicibus firmari. Etiam si decem, etiam si viginti annos in monasterio ali oporteat, ne turbeamur, nec merore afficiamur ; quanto enim diutius in gymasio exercitabitur, tanto majores adipiscetur vires. »

Erant illo ævo virgines Christianæ multe, quæ per totam vitam a nuptiis abstinerent, ac virginitatem perpetuam profiterentur. Constantinopoli vero quidam virgines nonnullas secum inducebant domum, specie quidem, ut ceu fratres cum sororibus caste viverent ; sed ex tali consortio quanti parerentur mala, haud difficile est augurari. Has vero virgines *συνεισάχτους, subintroductas*, vel simul inductas appellabant. Erant item aliæ virgines opibus pollentes, quas *κανονικάς, regulares*, vocabant. Hæ cultui corporis admodum studebant, et viros inducebant ut secum domi manerent. Contra tam exitialem pestem pro more suo declamat Chrysostomus.

De funebri luctu, qualis suo tempore in usu erat, hæc ille refert : « Nos qui jam sub gratia sumus, sub certa spe resurrectionis, quibus omnis tristitia interdictur, qua fronte mortuos nostros gentilium more plangimus, ululatus insanos attollimus, veluti alio genere bacchantes, conscissis tunicis pectora nudamus, verba inania et nœnias circa corpus et tumulum defuncti cantamus ? Postremo etiam qua ratione vestes nigras tingimus (sic), nisi ut nos vere infideles et miseros, non tantum fletibus, sed etiam vestibus approbemus ? » Nemo tunc sepulcra in urbibus construebat. Qui mos ab antiquis manarat tam Græcis, quam Romanis, ut vidimus in Antiquitate explanata T. V, p. 18 et 19. Constantinopoli vero Imperatores, qui in ecclesia SS. Apostolorum tumulabantur, non prope Apostolos, sed foris ad ipsa nomina optaverunt corpora sua speliri, atque ita pergit Chrysostomus, Imperatores piscatorum ostiarii facti sunt.

Λιτανείαι, litanie, memorantur a Chrysostomo in concione, quam Constantinopoli habuit in die Paschæ anno 599, cujus locum totum hic afferendum putamus : « Ante tres dies, irrumpente pluvia, atque omnia secum trahente, et ab ore, ut ita dicam, agricolarum mensam rapiente, comatæ spicas dejiciente, cæteraque omnia per humidæ materiæ copiam devastante, litanie et supplicationes facere, totaque civitas nostra quasi torrens ad loca Apostolorum currebat, advocatosque implorabamus sanctum Petrum et beatum Andream, item par illud apostolorum, Paulum et Timotheum. » Hic litanie processionem cum cantu haud dubie significant, qua populus Chrysostomo pastore et duce ad ecclesias properabat : quæ *λιτανείαι, λιταί* etiam alibi vocantur.

Lectoris vero officium sic ille describit in Homilia octava in Epist. ad Hebræos Constantinopoli habita : « Atqui singulis hebdomadis hæc vobis vel ter leguntur : et cum lector, ἀναγνώστης, ascenderit, dicit primum cujus sit liber, nempe hujus vel illius prophetæ, aut apostoli, aut evangelistæ : tunc illa dicit, ut ea vobis clariora sint, et non solum sciatis quæ illic sita sunt, sed et causam eorum quæ scripta sunt, et quisnam ea dixerit. »

Liturgia.

Liturgiam nomine Chrysostomi dedimus in fine duodecimi tomæ, qualis diu post Chrysostomi ævum in usu fuit, in qua, ut notavit Savilius,

T.6.p.306.
col. 2. b. c.

T.7.p.711.
a. b.

T.1.p.570.
d.

T.6.p.273.
b.

T.12.p.97.
b.

multa habentur quæ infimæ ævi notam præ se ferunt : quæ nihil pene refert eorum, quæ variis in locis Chrysostomus de sui temporis Liturgia commemorat. Quapropter e re fore visum est, si ea hic recensamus, quæ passim in ejus operibus de Liturgia occurrunt. Et quidem ipsum Liturgiæ ordinem in hac recensione servare peroptassem ; verum id admodum difficile est, imo fieri omnino nequit : loca enim illa Liturgiæ ita excerpta sæpe adducuntur, ut nescias ad quam Liturgiæ partem pertineant.

Liturgia vero, quam Pascha vocat Chrysostomus, ter et aliquando quater in hebdomade celebrabatur. Ejus verba referre ne pigeat. « Non enim, » inquit, « idem sunt Pascha et Quadragesima ; sed aliud Pascha, aliud Quadragesima ; siquidem Quadragesima semel in anno fit, Pascha vero ter in hebdomada, nonnumquam etiam quater, vel potius quotiescumque volumus. Est enim Pascha non jejunium, sed oblatio et sacrificium, quod in singulis fit collectis. »

Mysteria januis clausis celebrabantur, et non initiati abigebantur ; nesciebant enim virtutem calicis. Sacerdos autem « manum tollens in altum, altius et ipse stans, in tremendo illo silentio vociferans, alios quidem vocabat, alios vero arcebat : non hoc manu faciens, sed lingua clarius et apertius quam manu. Nam vox illa in nostras aures incurrens, tamquam manus alios quidem expellit et ejicit, alios autem introducit et sistit. »

Quæ de Liturgia in tanta operum sylvâ hinc et inde refert Chrysostomus, vix, ac ne vix quidem, ut jam dixi, suo ordine recensere possumus. De hujusmodi ordine quidpiam commemorare videtur homilia decima octava in Epist. secunda ad Corinthios : « Omnibus, » inquit, « unum corpus, unum poculum proponimus : in precationibus quoque populum videtis multum conferre. Etenim pro energumenis, et pro iis qui in penitentia sunt, communes et a sacerdote et ab ipsis preces fiunt : atque omnes unam eandemque precem emittunt, precem, inquam, misericordia plenam. Rursus cum eos, qui sacrosanctæ mensæ participes esse nequeunt, a sacris septis arcemus, inunda est altera oratio, in qua omnes humi jacemus, omnes æque consurgimus. Ad hæc, cum pax dando vicissimque accipienda est, omnes mutuo nos exosculamur. Jam in tremendis quoque mysteriis, ut sacerdos pro plebe, ita plebs pro sacerdote vota facit. Hæc enim verba : *Et cum spiritu tuo*, nihil aliud quam hoc significant. Rur-

sus ea oratio, qua Deo gratiæ aguntur, communis est. Neque enim ipse solus gratias agit, sed etiam plebs universa. Nam cum prius illorum vocem sumsit, atque illi assenserunt id digne et juste fieri, tum demum gratiarum actionem auspicatur. »

De sacerdote mysteria celebrante hæc dicit homilia tertia in Epist. ad Colossenses : « Cum ingressus fuerit is qui præest Ecclesiæ, statim dicit, *Pax omnibus* ; quando concionatur, *Pax omnibus* ; quando benedicit, *Pax omnibus* ; quando jubet salutare, *Pax omnibus* ; quando peractum fuerit sacrificium, *Pax omnibus*. Et rursus in medio, *Gratia vobis et pax*. »

Verum hæc pauca nobis subindicant de sacerdotis in Liturgia dictis et gestis, deque eorum inter se ordine. De Liturgiæ certe initio, deque precibus et aliis, quæ Præfationi, ut vocamus, præmittebat sacerdos, nihil habet Chrysostomus. Præfationis autem hæc verba refert : Sacerdos dicebat : *ἀὖθις σὺ ὡμεν ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, Sursum habeamus mentem et corda*. Respondabat populus, *ἔρχομεν πρὸς τὸν Κύριον, Habemus ad Dominum*. Ut vero liquidum videtur ex præcedentibus, pergebat sacerdos, *Gratias agamus Domino Deo nostro* ; populus vero, *Dignum et justum est*. Id vero significat ille, cum dicit supra : *Atque illi assenserunt id digne et juste fieri*. Pergit ille : *Tum demum gratiarum actionem auspicatur*. Præfationem nimirum proferebat sacerdos nostræ non absimilem.

In oblatione vero dicebat sacerdos : *Sive volentes, sive inviti peccavimus, condona* ; quæ similia habentur in Liturgia illa, Chrysostomi nomine a nobis publicata Tom. 12, p. 784. Quandoque autem hæc verba diceret, *Oremus omnes communitate*, non indicatur a Chrysostomo quid illa profert.

Martyres etiam in Liturgia memorabantur. Nomina quoque patronorum et benefactorum semper in sacris oblationibus proferebantur, additis precibus pro villis eorum et prædiis. Mortuorum etiam memoria celebrari solebat in *venerandis atque horrificis mysteriis*.

Hæc de sacerdote sacra peragente : nec pauciora de diacono refert, qui divinis mysteriis intererat, sæpeque alta voce populo monita dabat, quæ illo, quo dicebantur, ordine recensere in promptu non est. Clamabat autem, *ὁρθοί στῶμεν καλῶς, Erecti stemus probe* : quibus verbis, non ut corpus modo, sed ut animum etiam erigeret, adstanti plebi significabat. Subinde etiam alta voce sic plebem monere solebat : *ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους, Alii alios*.

T. 1. p. 611.
a.

T. 7. p. 288.
c.

T. 2. p. 226.
c.

T. 12. p. 170. e. 171.
a.

T. 10. p. 568. b.

T. 11. p. 348. c. et p. 347. c.

T. 2. p. 349.
c.

T. 12. p. 366. c. [2]

T. 11. p. 23.
d.

T. 9. p. 176.
d. et p. 151.
b.

T. 11. p. 217. c.

T. 1. p. 178.
c.

T. 1. p. 59.
b.

noscite; ut videlicet internoscerent, num impii, scelesti, vel judaizantes secum intermixti essent.

Precationem autem, dum sacra peragerentur, plebi suggerebat, quam ipsis verbis retulit Chrysostomus: *Oremus pro episcopo et senectute et patrocinio, ut recte tractet verbum veritatis, et pro iis qui hic sunt et ubique terrarum.* Ad p. 176. *debat etiam: Pro iis qui in Christo defuncti sunt, et pro iis qui illorum memoriam faciunt.*

Vocem porro, quam sæpe clamando repetebat diaconus hæc erat, *πρόσχωμεν*, *Attendamus*: quam ego sæpe audiui Romæ a diacono dictam, cum Liturgiæ Græcorum animi causa interforem. Observandum autem est, quod hic addit Chrysostomus, nempe post illam vocem, lectorem incipere prophetiam Isaiæ; quæ vox præmissa fuerat, ut attentiore animo plebs prophetam audiret. Hæc porro adjicit etiam S. doctor in sermone de

p. 418. Ascensione: « Audi in precatione diaconos semper dicentes, *Angelum pacis rogate.*»

p. 198. Diaconi officium erat tumultum compescere, sicubi in ecclesia oriretur: quamobrem monet ille ut, si quis alium dictis impetat, vel risui, cachinnis et fabulis incumbat, diaconus advocetur, qui sedet futilia illa, et modeste agere compellat.

De sacerdotibus autem et diaconis hæc conti-

nenter refert Chrysostomus: « Sacerdotes etiam cum benedicturi sunt, ubi prius pacem vobis ap- precati fuerint, deinceps incipiunt benedicere. Et vero diaconus, dum cum aliis precari jubet, hoc quoque imperat in oratione, ut angelum pacis rogemus, et quæ proposita sunt, cuncta pacifica: et ab hoc conventu vos dimittens hoc vobis precatur dicens: *In pace discedite.*»

Neque prætermittendum est id quod dicit Chrysostomus de dæmoniis et mente captis, vel energeumenis, qui antequam mysteria celebrarentur, a diacono inducebantur et capita inclinare jubebantur, tunc oratio pro illis fieri solebat, quæ cæteras omnes præcedebat. Graviter autem carpit ille eos, qui hanc orationem cum aliis non proferebant, vel qui tunc mutuo fabulabantur. « Prima precatio, inquit ille, quam pro energumenis adhibemus, misericordiæ commemoratione plena est: secunda quoque pro iis, qui in penitentia sunt, multam misericordiam postulat. Tertia demum pro nobis ipsis est: et hæc populi infantes innocentes inducit, Deum ad misericordiam provocantes. Quia enim nos peccata nostra damnamus, pro iis qui multum peccarunt et accusari debent, nos precamur: pro nobis vero pueri, quorum simplicitatis imitatores regnum cælorum expectat.»

DIATRIBA III.

De hæreticis et hæresiarchis quos frequenter memorat Chrysostomus, deque illorum hæresibus.

Non minoris operæ erit ex tanta operum sylva ea, quæ passim Chrysostomus memorat de hæresiarchis, de hæresibus et erroribus, qui ævo suo in Ecclesia Orientali grassabantur, omnia excerptare et suo ordine recensere. Præter eos enim qui ævo suo exorti fuerant, ut Anomei, Macedoniani, Photiniani; vetustiores etiam multos inducit, quorum secta adhuc vel numerosa, vel nondum extincta erat. Ad hæc vero errores circa fidem quamplurimos, qui apud vulgus illo tempore spangebantur, in concionibus suis exagitat ac refellit. Observandum autem in hæresibus illis quæ ante finem tertii sæculi exortæ fuerant, multos hic deprehendi errores a scriptoribus istius ævi nusquam memoratos. Eos enim qui semel ab Ecclesiæ Catholicæ auctoritate, quæ est una veræ fidei norma,

deflexerant, in novos quotidie lapsus incidisse nihil mirum.

Docitas non semel perstringit ille, sive illos qui dicebant Christum *δοκῆσαι*, id est, *specie*, tantum, sive *apparenter*, ut alii dicunt, aut *putative*, ut ait Irenæus, in mundum venisse. Adventum enim, vitam et mortem Christi *φαντασίαν*, *phantasiam* tantum, non rem vere gestam fuisse putabant. Chrysostomus vero cum dicit, Christum sepultum tribus diebus et tribus noctibus *in corde terre* mansisse, addit, *καὶ μηδὲς δόκῆσαι ὑποπτεύσει*, et nemo id specie tantum factum fuisse suspicietur. Hæc quippe hæresis quæ jam apostolicis temporibus orta fuerat, ævo Chrysostomi adhuc vigeat, ut videre est Homilia quarta in Epist. ad Hebræos: *ἐγκαλυπτέσθωσαν οἱ δοκῆσαι*.

λέγοντες αὐτὸν παρρηγέσθαι, καὶ οὐκ ἀληθεῖα, *Præ pudore se abscondant qui dicunt eum advenisse per speciem, non ipsa rei veritate.* Qui prior hujus hæresis mentionem facit est Ignatius Martyr in Epistola ad Trallianos et in Epistola ad Smyrnicos. Memoratur etiam ab Irenæo, Clemente Alexandrino, qui hæreticos hujusmodi Docitas vocat, ab Origene item et Eusebio.

Alii vero dicebant Christum per Mariam quasi aquam per canalem transisse tantum, ὥσπερ ὕδωρ διὰ σωλῆνος, id est, corpus ejus non in utero Virginis crevisse, uti solet fieri, sed jam formatum transiisse tantum, velut aquam per canalem: quem errorem rejicit Chrysostomus. Irenæus vero hanc hæreticam opinionem Valentinianis adscribit, atque ex Irenæo Epiphanius id ipsum profert. Imo erant quidam hæretici qui eo impietatis irrumperent, ut dicere ausi sint, incarnationem Christi esse fabulam.

T. 7. p. 51. a. Irenæus p. 33. Epiphanius p. 172. b. T. 7. p. 120. b. T. 11. p. 655. c. Gnosticos semel tantum commemorat Chrysostomus, quos hoc nomine sese appellavisse dicit, quia se scire putabant plus quam ceteri scirent. Sed de Valentinianis, qui et ipsi in Gnosticorum numero censebantur, multa profert variis in locis, quæ plerumque cum Marcionistarum et Manichæorum hæresi consentiunt. Dicebat porro Va-

T. 4. p. 11. et 12. lentinus materiam ante creationem mundi præextitisse, quem et alios similia proferentes validissimis argumentis confutat ille. Deum vero

T. 4. p. 649. b. Creatorem esse negabat: erat enim ex numero eorum qui Æonibus omnia adscriberent. Cum Marcionistis autem et Manichæis dicebant Valentiniani deum veteris Testamenti auctorem esse malum:

T. 7. p. 398. c. d. et p. 562. c. et sic duos admettebant deos, deum nempe novi Testamenti, quem bonum putabant, et deum veteris Testamenti, quem malum, imo Manichæi diabolum esse dicebant, et sic legem a Moysæ prolatam, ut a malo deo datam ex Scripturarum catalogo expungebant.

T. 1. p. 409. b. c. Incarnationem vero Christi cum Marcione, Manichæo et aliis negabat Valentinus, «per os diaboli dicens, eum neque incarnatum esse, neque carnem induisse, sed speciem id quamdam fuisse, phantasma, simulationem: tametsi passiones et mors et sepulcrum et fames reclamabant: si nihil horum contigisset, nonne multo amplius diabolus hæc impietatis pessima dogmata disseminasset?» Quod ipsum alibi repetit Chrysostomus.

T. 3. p. 22. b. De Marcione et Manichæo innumera pene habentur in Chrysostomi operibus; itemque de Marcionistis et Manichæis. Illi vero hæretici in multis consentiebant; sed quia utriusque multa ha-

bebant sibi peculiariora, de ambobus separatim agendum. Marcioni, Maneti et Valentino errandi causam fuisse dicit, quod quænam sit malorum causa quæsierint, et per hanc quæstionem innumeras hæreses suscitarent. Dicebat item Marcion materiam ante creationem mundi præextitisse. Marcionistæ vero putabant Creatorem justum quidem esse, sed non bonum.

Iidem vero legem Moysis ex catalogo divinarum Scripturarum expungebant. Dicebat enim Marcion, non esse eundem veteris et novi Testamenti Deum. Nam licet id non expresse feratur, verisimile prorsus est illum, perinde atque Manetem, deum malum et deum bonum admisisse, ac deum malum pro creatore mundi habuisse, atque sic intelligendus erat cum diceret Deum non esse creatorem mundi.

T. 4. p. 64. T. 3. p. 2. Marcion Ponticus dicebat Christum nonnisi per speciem advenisse, qua in re consentiebat non modo cum Manichæis et Valentinianis, sed etiam cum vetustioribus hæreticis qui putabant Christum δοκῆσαι, sive specie tantum et per phantasiam venisse. Incarnationem vero Christi negabat, qua in re a Chrysostomo validissime confutatur.

T. 7. p. 11. b. Negabat quoque Christum vere passum esse. Quapropter dicit sanctus doctor eos qui Marcionis morbo laborant filios diaboli esse. Dicebat etiam Patrem ignotum esse Filio Dei. Marcionistæ affirmabant Christum non esse Creatorem: quos egregie refellit Chrysostomus. Negabant etiam quod ex Maria Virgine natus esset, ac quod vere resurrexisset a mortuis.

T. 9. p. T. 10. 587. a. Gehennam nullam post mortem fore dictabant Marcionistæ, quorum impudentiam comperit doctor noster. Pauli dictis utebatur Marcion, sed truncatim et concise. Marcionistæ vero unum tantum evangelistam recipiebant, quem ipsum tamen arbitrati suo mutilaverant et commisuerant.

T. 3. p. Marcionistæ Salamine erant in Cypro, et totam illam civitatem opprimebant, inquit: cui malo remedium afferre parabat Chrysostomus, et rem omnem feliciter confecturus erat, nisi ejectus et in exilium missus fuisset.

T. 1. catechumenus quispiam apud illos defunctus est, sub lecto mortui absconso aliquo vivente, accedantque velit accipere baptismum. Deinde illo nihil respondente, qui absconsus est pro illo

dicat se velle baptizari: et sic eum baptizant pro eo qui excessit; ac si in scena luderent: tantum valuit diabolus in ignavorum animis. Deinde cum accusantur, obtundunt hoc verbum, Apostolus, *inquit, Qui baptizantur pro mortuis.* »

Alias quoque Marcionis et Marcionistarum sententias et dicta affert Chrysostomus. Non poterat, inquit, Marcion, Deus, assumpta carne, manere mundus. Ex iis vero, quæ de Marcionistis passim dicit, liquidum est Marcionistarum hæresim suo tempore viguisse: imo disputationem quam cum Marcionista quodam habuit refert

Homilia tertia in Epist. ad Philemonem. Cum enim probare vellet, Deum etiam cum pœnas expetit, bonum et clementem esse, et hunc locum afferret: *Solem oriri curat super malos et bonos, pluit super justos et injustos*: Marcionista qui aderat respondit: Si peccatorum rationem non expeteret, id bonitatis fore; si expetat, id jam bonitatis non esse. Contra vero Chrysostomus probavit, Deum, si rationem non expetat, non esse bonum, et quia expetit, ideo bonum esse. Quia vero argumenta ejus omnia referre longioris esset operæ, ad locum ipsum mittimus.

Manes et Manichæi, quos passim insectatur Chrysostomus, dicebant, ut Marcion et Valentinus, materiam ante mundi creationem exstitisse. Non poterat enim Deus, inquit, mundum creare absque materia. Bonum et malum deum admittebant: malum deum veteris Testamenti auctorem esse affirmabant, bonum autem novi Testamenti: imo veterem legem ex diabolo esse dicebant.

Patriarchas autem et prophetas ideo spernebant, quod in veteri lege fuissent. Deum vero creatorem esse negabant; imo naturam quasi non factam honorabant, *ἐτιμῶσαν*. Neque tamen sibi constabant, si de illis intelligendum sit id quod dicit Chrysostomus, ut omnino verisimile est:

« Quidam, » inquit, « alium esse mundi creatorem dicunt, operaque visibilia non ejus esse, sed alterius Dei, ipsi contrarii. » Ideo autem reprobam fuisse veterem legem dicebant, quia a malo deo facta, mala et ipsa erat, atque hoc apostoli dicto utebantur: *Reprobatio quidem sit præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem*. Ecce Paulus, inquit, illi, malum dicit mandatum. « Sed attende diligenter, » repōnit Chrysostomus: « non dicit quod sit vitiosum et prævum, sed propter infirmitatem ejus et inutilitatem. »

Naturam nostram esse malam affirmabant: tamenque quia non potest impietas secum semper

consentire, « in canes et simias ferasque omnis generis divinam essentiam inducebant, dicentes ferarum omnium animas ex divina essentia esse; » ita ut longe nobiliores animæ ferarum essent animabus hominum. Creaturam vero « Manichæi, et alii hæretici quidam, dei non boni opus esse dixerunt: quidam unam ejus partem avulsam a cæteris, *ἀπομάζον* materiæ attribuerunt, eamque indignam esse Dei officio judicarunt. » Licet autem Manichæos non nominet in libro de Prophetiarum obscuritate, illos tamen respicit cum impugnat eos qui dicebant corpus esse malum; illorumque errorem depellit, quo affirmabant malam esse naturam.

Manichæus Persa incarnationem Verbi Dei negabat, ut et Marcion et Valentinus, dicebatque Christum nonnisi *δοκῶσαι*, id est, per speciem advenisse, sicque Docitarum hæresin renovabat. Idemque Manichæus, perinde atque Marcion, Christum non esse creatorem asseverabat.

Manichæi, inquit Chrysostomus, canes muti et rabidi speciem quidem præ se ferunt modestæ, intus vero gravem canum insaniam foveant, et ovem pelle lupum occultant: ex hoc loco, *Amen dico tibi, hodie tecum eris in paradiso*, inferebant, retributionem illam animæ latronis integram factam fuisse et nunquam fore corporum resurrectionem: quos egregie refellit idem S. doctor, ut quisque videre possit. Dicebant quoque per resurrectionem intelligi mortem et liberationem a peccatis.

Affirmabant, inquit Chrysostomus, Manichæi malitiam esse *ἀκίνητον*, id est, immotam vel immobilem, neque posse superari et avelli, « diaboli rem agentes, » ait ille, « et eorum, qui virtuti operam dare vellent, manus dissolventes, vitamque omnem evertentes. Nam qui hæc persuadere conantur, non futura tantum pessumdant, sed præsentia quoque susdeque vertunt. » Immo dicebant malum esse *ἀγέννητον*, ingentitum. Quanti autem hinc errores sequerentur probat ille et cifugas depellit. Alibi quoque hæc profert: « Per putidum os Manichæorum diabolus se ingentum esse dicit: nam, inquit ille, Manichæum dicebant apud Paulum deum hujus sæculi significare diabolum. »

Eneratitas una cum Marcionistis et Manichæis commemorat Chrysostomus. De hac autem si rarissime verba facit; tamenque suo tempore Eneratitas adhuc Antiochiæ erant, teste Epiphonio. Eneratitas non semel commemorat Clemens Alexandrinus, qui libro 7 Stromatum ait, illos

ἀπό ἐνσπρηλας, sive ἀπό ἐνσπρηλας sic appellari. Origenes contra Celsum dicit ipsos non admisisse Epistolas Pauli. Narrat vero Eusebius Hist. Eccl. p. 149, hujus hæreseos auctorem fuisse Tatianum. Idque confirmat etiam Epiphanius, qui addit illos Tatiani doctrinæ quædam adjecisse, scripturis apocryphis usos fuisse, nempe Actis Andree, Joannis et Thomæ; nuptias ex diabolo esse docuisse, animata repudiavisse, aquam solum adhibuisse in mysteriis, vinum esse diabolicum putavisse, resurrectionem tamen fore credidisse, ἐνσπρηλας, sive temperantiam simulavisse.

Multi erant tempore Chrysostomi, qui genesi sive genethliologie dabant operam, quique ex astrorum cursu et conjunctione futura prædicebant, et ut credere esset, multos alliciebant, qui ut futura sibi vel bona vel mala prænoscerent, ad astrologos illos properabant, ut data mercede, quæ sibi eventura erant ediscerent. Hos vehementer insectatur Chrysostomus: « Usquequo, inquit, ludetis revolutionem et genesis inducentes? » Ex falsis vero prædictionibus, quas sæpe protulerant, quam vana sit ars hujusmodi probat, nihilque non agit ut auditores suos a curiosa et inani perquisitione avertat. Quidam vero ex magis et stella quæ apparuit in ortu Christi, probare nitebantur astrologiam veram esse disciplinam, quos strenue refellit et confutat Chrysostomus.

Insana quoque Anthropomorphitarum hæresis ævo illo vigeat. Ili ex hoc Genesis dicto, *Faciamus hominem secundum imaginem et similitudinem nostram*, Deum humana forma et corpore præditum fuisse inferebant. « Hic insurgunt hæretici alii, » inquit ille, « Ecclesiæ dogmata impugnantes, et dicunt, Ecce dicit, *Secundum imaginem nostram*, et inde volunt Deo humanam formam tribuere; id quod extremæ fuerit æmentiæ, ut is qui forma specique caret, et nulli mutationi obnoxius est, sub humanam redigatur formam, et incorporeo ræmbra et lineamenta attribuantur: quæ huic insania par fuerit? » Quia vero Anthropomorphite hinc suam confirmare sententiam posse putabant, quod in Scriptura sacra diceretur Deus manus, pedes et oculos habere, quæ dicta humanam formam exprimere sibi videbantur: illos profligat Chrysostomus, hæc vicissim obijciens: Ergone Deum, quia in Scriptura dicitur arcum tendere et sagittas emittere, sagittarium; et quia gladium vibrare fertur, militem putabimus? annon illa omnia, quæ μετα-

φορικῶς tantum dicta sunt, sic ad litteram interpretari extremæ dementiæ fuerit?

« Sabellius, » inquit doctor noster, « genere Afer, cum audisset, *Ego et Pater unum sumus*, et, *Qui vidit me, vidit Patrem*, ex hac verborum propinquitate, qua ad genitorem accedere videbatur, occasionem impietatis arripuit, ita ut unam esse personam, et hypostasim unam censeret. Spiritum quoque sanctum non unam constituere Trinitatis personam affirmabat, dicebatque Patrem et Filium et Spiritum sanctum, nuda esse nomina uni personæ imposita, » nempe secundum differentiam operationum: quam hæresim, ut ævo suo vigentem, passim ille debellat et exagitat.

Frequentioribus vero telis Paulum Samosatenum impetit et ejus assecclas, qui tunc magno fuisse numero videntur. Dicebat autem Paulus Samosatenus Christum, imo Verbum Dei, tunc solum cœpisse, cum Maria ipsum genuit. « Cum enim, » inquit Chrysostomus, « ea quæ in deserto gesta sunt, ante Mariam facta sint, et Christus (nempe Dei Verbum) secundum Pauli vocem illa omnia fecerit, necesse est illum fuisse et ante partum et ante parturitionem. » Dicebat quippe Paulus Samosatenus et ejus sequaces, quos Paulianos vocat sanctus doctor, Verbum Dei non ante sæcula, imo nec ante Mariæ partum fuisse. « Si enim, » ait ille, « ante Mariæ partum, et antequam in carne se videndum præberet, non erat; quomodo legem ferebat, cum non esset? quomodo autem dicebat: *Testabor vobis testamentum novum, non sicut testamentum, quod testatus sum patribus vestris*? quomodo enim testamentum dabat patribus eorum, cum nondum esset, ut illi affirmant? »

In mulieris cujusdam gratiam, inquit, salutem suam prodidit Paulus Samosatenus; illa autem Zenobia erat regina Palmyræ, quæ Paulo Samosateno favebat. De illius vero erroribus non paria omnino referuntur a scriptoribus ecclesiasticis, Athanasio, Eusebio, Epiphanio et Philastrio. Quidam putant illum, perinde atque Sabellium, *identitatem* personarum Patris et Filii et Spiritus sancti, neque tres personas admisisse. Theodoretus vero lib. 1 de Hæreticis fabulis, dicit Paulum Samosatenum negasse quod Jesus Christus fuerit Deus, idque clare dicit Philastrius. Illam vero sententiam oppugnat et carpit ex his Chrysostomi verbis: *Qui descendit ipse est, et qui ascendit super omnes celos, ut adimpleret omnia*.

T. 7. p. 728. c.

T. 12. p. 38. [?]

Gen. 1. 26. T. 4. p. 60. c. d.

T. 5. p. 67. d. e.

T. 1. p. 50. c. et p. 507. a.

Joan. 1. 30. et 18. 45. coll. 19.

T. 8. p. 43. a.

T. 11. 234. c.

T. 12. p. 6.

T. 3. p. 23. c.

T. 3. p. 2. a. b.

T. 5. p. a. b.

Jer. 31. 32.

157

T. 11. p. d.

5.p. 249. Cum iis etiam Paulum Samosatenum annunciat, qui resurrectioni non credebant.

6.p. 269. Melchisedecitarum quoque hæresis vigeat Chrysostomi ævo, quos Melchisedecianos vocat Epiphanius. Hi dicebant Melchisedecum Christum majorem esse. Alii rursus dicebant Melchisedecum esse Spiritum sanctum, cujus erroris auctorem Hieracem profert Epiphanius. Hoc autem argumentum objiciebant Melchisedeciani; in Psalmis de Christo dicitur: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec*: unde inferebant cum qui in ordine Melchisedeci esset, ordinis capiti et principi inferiorem esse. Respondet Chrysostomus Melchisedecum figuram tantum fuisse Christi, et cum panem et vinum obtulit, sacrificium a Christo offerendum prænuntiasse; ac

hilipp. 2. cum apostolus dicat, *In nomine Jesu omne genu flectatur*, hinc consequi etiam Melchisedecum genua flexisse ante Christum. De Melchisedecianis agit etiam Theodoretus Hæreticarum fabul. l. 14, et Joan. Damascenus Hæresi 55. Judæi vero dicebant Melchisedecum ex fornicatione natum fuisse, ideoque sine genealogia esse, quod etiam refert Epiphanius. « Quibus nos dicemus, quod ipsi perperam loquantur: Salomonis enim, qui ex adultera Uriæ uxore natus est, genealogia tamen ducitur. Sed quoniam Melchisedec typus erat Domini, et imaginem ferebat Christi, quemadmodum et Jonas, ideo Scriptura ejus patrem tacuit, ut in illo tamquam in imagine Christum, qui vere sine patre et sine genealogia est, intueamur. »

Catharos etiam sive Puros non semel impugnat, quod se Catharos sive puros dicerent, qui omni sorde pleni essent, nec alio usquam nomine appellat. Erant autem illi Novatiani, de quorum origine multa profert in Epistolis suis S. Cyprianus, ac post eum Eusebius Pamphili in Hist., demumque Epiphanius ac post eum Philastrius: quæ simul omnia recensere non est instituti nostri.

Ex iis vero, quæ concinatus est anno 399 Constantinopoli, argui videtur multos tunc fuisse in illa urbe Novatianos seu Catharos qui se hoc nomine compellabant. Auditores enim rogat et obsecrat ut a tali jactantia se eximant, et illorum arrogantiam devitent, ac potius delicta sua abluant et peccata confiteantur.

Arium et Arianos infrequenter memorat Chrysostomus, quia Anomæi, ex Arianorum stirpe prognati, tunc per Orientem grassabantur et catholicos doctores exercebant: indeque fit ut contra Anomæos ille perpetuo velificetur. De Ario autem ait ille, ἐφῄσθηκεν Ἀρειος εἰς παραλλαγήν

TOM. XIII.

οὐσίας ἔλαβον τὴν ἐν τοῖς προσώποις διαφορὰν, *Instat Arius in diversitatem substantiæ personarum distinctionem trahens*. Dicebat enim Dei Verbum non semper fuisse, sed ex nihilo factum et creatum, non æternum, non Patri simile secundum substantiam, neque verum Dei Verbum, aut sapientiam, sed κατὰχρηστικῶς ita vocari: esse natura mutabile, neque nosse Patrem, imo ne suam quidem ipsius naturam: propter nos factum fuisse, ut illo ceu instrumento nos conderet Deus; neque creandum fuisse, nisi nos Deus condere voluisset.

Hanc porro sententiam quasi ab Ario prolatam refert Chrysostomus: οὐκ ἔδύνατο ὁ Θεὸς γεννῶν γεννῆσαι ἀπαθῶς, *Non poterat Deus generans generare impatiibiliter*. Ideoque ne passionem quamdam in Deo admitteret, dicebat Verbum a Deo non genitum, sed factum creatumque fuisse. « Arius Filium quidem fatetur, sed tantum nomine: creaturam enim esse dicit et Patre longe minorem. »

Arius vero et ejus sequaces Filium rem creatam et dissimilem esse Patri profitebantur: quia tamen post exortum suum a Catholicis acrius impetebantur, inde factum ut in fidei formulis ac controversiis quædam celarent, alia mitigarent, idque vafre et fraudulenter metu impendunt valorem, ut paulum temporis concederent. Postea vero cum imperante Constantio, suæ sectæ addicto, majore fruerentur libertate, Filium Patri dissimilem, ἀνόμοιον, publice et in formulis fidei dicebant, indeque factum, ut Ἀνόμοιοι, *Anomæi*, appellarentur. Erant autem magno numero tum Antiochiæ, tum Constantinopoli, et quotidie cum Catholicis decertabant. Joannes vero noster multas adversus illos conciones habuit, nempe Antiochiæ decem continenter, quas, interpositis aliis diversis argumenti, partim anno 386, partim ineunte 387, pronuntiavit. Alias quoque annis sequentibus conciones habuisse videtur, quarum unam eamque egregham detexi, et a Bentzelio nuper editam multis in locis emendavi.

Quia vero Constantinopoli etiam Anomæorum frequentia erat; secunda, quam illa urbe Præsul habuit concio, contra Anomæos erat. Alteram, quam etiam contra Anomæos Constantinopoli habuit, continenter posuimus, forteque alias contra hæreticos illos homilias dixit, quæ vel latent in Oriente, vel prorsus amissæ sunt.

Anomæi eo arrogantia, imo impudentia venerant, ut dicerent se omnem scientiam accepisse, et seque ita Deum nosse, ut ipse se noverat. Filium

non substantia similem Patri esse affirmabant. T. 1. p. 492. Ideo autem dicebant ipsum Patri parem non esse, P. 517. a. quia Patrem precabatur. Inaequalem esse Patri P. 517. a. passim asserchant. Addebant quoque Christum supremam iudicii ferendi potestatem non habere. Quapropter Anomæorum sectam apposite carpsit T. 1. p. 463. Chrysostomus cum dixit : « Anomæorum hæresim plantavit ratiociniorum intempestiva curiositas. » Argumenta autem eorum tam probe et perspicue depellit in concionibus suis, ut vix uspiam quid perfectius hoc in genere videre possis : ab iis vero referendis abstinemus, ne longiores simus.

T. 2. p. 619. Macedonium quoque impetit et Pneumatomachos, qui *Paraceto bellum inferebant*. Contra Pneumatomachum enim agit, cum explicans illum Pauli locum, *Hæc autem omnia operatur unus et idem Spiritus, dividens singulis prout vult*, talia fatur : « *Hæc porro omnia operatur unus et idem Spiritus*. Sed motus, inquires, a Deo. Verum hoc nusquam dixit, sed tu illud effingis. Ibid. v. 6. Quando enim dicit, *Qui operatur omnia in omnibus*, de hominibus hoc dicit : nusquam cum hominibus Spiritum annumerat, etiamsi millies amenter loquaris et insanias. Qui enim dixit alibi, *Per Spiritum*, ut ne putes illud, *per*, imminutionis esse vocem, nec illum moveri ad operationem, subjungit operari Spiritum, non ad operationem moveri ; et operatur ut vult, non ut jubetur. Quemadmodum enim de Patre Filius dicit, *Excitat mortuos et vivificat* ; similiter et de seipso, *Quos vult vivificat* ; sic et de Spiritu, alibi quidem quod cum potestate omnia faciat, et nihil sit quod impediatur, etc.

T. 1. p. 89. De Marcello Ancyrano et Photino ejus discipulo hæc narrat Chrysostomus, ipsos nempe eadem asseruisse et prædicasse, quæ Sabellius, qui dicebat Filium et Patrem et Spiritum sanctum unam esse personam. De Marcelli vero doctrina longam diatribam edidimus anno 1707 : ubi ejus sententiam ex Eusebio Pamphili excerptam sic expressimus : « Unus ab æterno Deus existit : cujus λόγος, seu Ratio, aut Verbum, cum utroque modo exprimitur, pariter æternum, unum est cum Deo ipso οὐσία καὶ ὑποστάσει, substantia et hypostasi, ita ut nulla sit inter utrumque distinctio : estque verbum silens, internum, sive ἐνδιόθετον. Spiritus item sanctus in Deo ab æterno fuit, nulla similiter nisi nominis et rationis distinctione. Cum autem Deus operatur et loquitur, tunc Verbum ceu quædam emissio, extensio et dilatatio deitatis prodit, et post gestum opus ad

Deum revertitur, et in pristina conditione manet. Pariter emissum fuit Verbum, ut carnem assumeret ; et tunc Filius Dei effectum est, Rex item, Christus, imago Dei invisibilis, et Primogenitus omnis creaturæ, cum antea nihil eorum fuisset : ac post iudicium hæc omnia amissurum, atque ut prius unum cum Patre futurum est. Ut autem Verbum est extensio et dilatatio Dei, sic et Spiritus sanctus ulterior extensio et dilatatio est, παρέκτασις τῆς ἐκτάσεως, qui pariter a Deo emittitur et ad Deum revertitur ut Verbum, unusque est cum Deo et Verbo sine ulla distinctione. »

Hæc Marcelli sententia est secundum Eusebii explicationem, cui, sed non ita clare, adstipulantur Basilius et Theodoretus, quibus in loco supra memorato succinit Chrysostomus. Si porro talis ejus doctrina fuit, in nullo vere differbat a Sabellio et Patripassianis ; et Epiphano teste, suspectus etiam fuit Athanasio pridem sibi amico. Verum in ejus scriptis illos tantos errores deprehendere difficile fuerit. Ut res est, Marcellus cum se videret a Basilio et aliis damnari, et apud magnum Athanasium suspectum haberi, Eugenium diaconum ipsi misit cum fidei confessione, qua se recte sentire, et a Catholica Ecclesiæ fide in nullo deflectere declarabat, cui subscribere Athanasius et alii Ægyptii episcopi. Post Marcelli vero mortem ejus discipuli in Diospolitana Synodo, similem fidei confessionem proferentes, ad communionem et a Synodo et a Basilio admissi sunt. Rem antea intricatam, luculenter a nobis explicatam habes in memorato libro.

Photinus autem Marcelli discipulus dicebat Christum nullo modo exstitisse antequam in Maria Virgine originem duceret. Illum cum Paulo Samosatenso consentire putabant multi : Chrysostomus supra Sabellii errori addictum fuisse dicit perinde atque doctorem suum Marcellum, qui Sabellium in multis sequebatur, si vere illa senserit, quæ Eusebius ipsi supra adscribit. Verum Marcellum in extremo vitæ cursu Catholicam emisit fidei professionem. Photinus vero illa omnia scripsisse videtur, quæ doctores ipsius Marcello Eusebius adscribit.

Præter hæc, alia refert Chrysostomus circa errores multos qui suo ævo apud Antiochenos vigebant, quorum aliquot, ut ex dictis ejus percipitur, in ore vulgi ferebantur.

« Plurimi tunc erant, qui futuri sæculi et resurrectionis doctrinam admittere pertinaciter renebant. » Illic laud dubie putabant animas mortuum corpore. Guillelmus vero Pastrengicus Ver-

Collectio
nova Pa-
trum t. 2.
p. 1.

Collectio
Nova Pa-
trum t. 2.
initio.

T. 1. p. 174
a.
T. 1. p. 616
a.
T. 10. p. 32
a.

nensis in opere, de *Originibus rerum et de Scripturis virorum illustrium*, Venetiis cuso anno 1547, ubi refert opera S. Joannis Chrysostomi, librum ejus memorat hoc titulo: *Adversus Arabes de Resurrectione mortuorum libri duo, qui dicebant animas mori cum corpore*. Qui Chrysostomi libri, si vere istius sancti doctoris fuerint, vel latent alicubi, vel prorsus interierunt. Eusebius vero in Hist. Eccl. p. 153, dicit, Arabas Origenis tempore palam dixisse, animas mori cum corpore, et cum eo resurrecturas esse: atque adversus illos coactam fuisse Synodum, cui adfuit Origenes.

Verum Antiocheni illi qui, teste Chrysostomo, futurum sæculum negabant, neque animas neque corpora resurrectura esse putabant. Insignem quoque alium Antiochenorum complurium errorem commemorat Homilia 28 in Matthæum. « Sed cur », inquit, « dæmones in sepulchris libenter versantur? Ut perniciosam doctrinam multorum mentibus inserant, nempe animas mortuorum dæmonas fieri, quod ne cogitet quispiam absit. Sed quid dicas, inquit, de præstigiatoribus multis, qui captos pueros jugulant, ut animam postea sibi ministrantem habeant? Nam quod jugulent, hoc multi dicunt; quod autem cæcorum animæ cum ipsis sint, unde, quæso, nosti? Ipsi, inquit, dæmoniaci hoc dicunt: Ego sum anima illius cujuspiam. Verum hæc fraus et fallacia diabolica est: neque enim anima mortui est quæ clamat, sed dæmon, qui hoc simulat ut auditores decipiat. Nam si posset anima in dæmonis substantiam ingredi, multo facilius in corpus suum ingrederetur. Præterea quis ratione præditus credere possit animam læsam, se lædenti sociare? aut hominem posse vim incorpoream in alteram mutare substantiam? Nam si in corporibus id fieri nequeat, nec quisquam possit corpus hominis in corpus asini mutare, multo magis in anima invisibili id fieri nequit, nec quis possit illam in dæmonis substantiam vertere. »

Antiochenis etiam dicit nonnullos hæreticos esse qui affirmarent aliud corpus cadere, aliud
resurgere. « Quomodo ergo resurrectio fuerit? » inquit, « si nempe aliud cadat, aliud resurgat? unde hoc, quæso? aliudne peccavit, et aliud punitur? aliud recte fecit, et aliud coronatur? » Apud Constantinopolitanos etiam multi erant qui dicerent alios resurrecturos, alios non resurrecturos esse, quos validissimis argumentis confutat Chrysostomus.

Erant etiam quidam qui dicebant animam no-

stram ex substantia Dei esse; et in alios errores temere ferebantur: qua de re audiendus est Chrysostomus. In hæc Genesios verba, *Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem*, ait ille: « Hic quidam male feriat, propriis moti ratiociniis, nihilque Deo dignum cogitantes, neque verborum attemperationem secum reputantes, dicere audent animam ex Dei substantia esse. O insaniam! o amentiam! Quot perniciosas vias diabolus paravit cultoribus suis? Id ut discas, perpende quam diversis incedant viis. Nam alii ex hoc verbo, *inspiravit*, ansam arripientes, dicunt animas ex substantia Dei esse; alii rursus dicunt, in vilissimorum brutorum substantiam ipsas transire: qua amentia quid deterius esse possit? Quia enim obtenebrata est ratio eorum, et verum Scripturæ sensum ignorant, quasi excæcati mentis oculis in diversa feruntur præcipitia, dum alii illam supra dignitatem efferunt, alii autem infra dignitatem deprimunt: illi videlicet qui metempsychosin inducebant, seu transitum animæ hominis in feras et bruta animalia. »

Multi erant Chrysostomi ævo, qui divinam providentiam negantes, omnia fato ferri dicebant, putabantque nos ex fati necessitate vel bonum vel malum perpetrare: ita ut omnem arbitrii libertatem tollere viderentur, hominemque a studio sectandæ virtutis et nequitiae fugiendæ avertere: qua peste quæ possit esse major? Quapropter hujus opinionis assertores vehementer exagitat Chrysostomus. Erant enim nonnulli qui dicebant philosophos præclara quædam invenisse et præstantiora iis quæ de resurrectione dicebantur; illos nempe philosophos, qui fatum inducebant, docentes res hujus mundi omnes nulla geri providentia, nullamque nobis rerum curam esse debere. Addebant insuper omnia constare ex atomis. Alii vero dicebant Deum esse et metempsychosin admittebant, hominibusque suadebant talem vel talem aliquando fuisse canem, vel piscem vel leonem. Erant quippe illo ævo philosophi gentiles multi, qui tribonio induti, et proluxa barba instructi, populi venerationem sibi conciliabant, plebemque tali imbuebant disciplina, quæ ad Christianum sæpe populum transibat. Fati opinio inter cæteras eminebat, quam non raro insectatur Chrysostomus.

Ingens erat apud Orientales illos opinionum et errorum diversitas: levissimis enim moti conjecturis, quæ in mentem veniebant, temere et incaute proferebant in medium, et statim sectatores habebant. Inde factum ut Occidentales tam levia et

mutabilia apud illos videntes opinionum divortia hoc dicto uterentur, ἀνατολική κορυφή, *Orientalis levitas*. Illi vero contra reponerant δυτική ὀργή, *Occidentale supercilium*, superbiam incusantes eos qui sibi levitatem objicerent. Quæ sane levitas tanta erat, ut quotidie in religione monstra

T. 17. p. 805. d. pareret. Erant autem apud illos qui dicerent omnia casu existere. Eandem, sed diversis verbis, proferebant sententiam cum dicerent res creatas auctem

T. 11. p. 155. d. [7] tomata esse, « Alii, » pergit Chrysostomus, « demonibus attribuunt mundi creationem et providentiam, quod peccatum vix veniam admittat. »

T. 7. p. 705. a. Necromantiam etiam illa tempestate quosdam exercuisse dicit, qui absurdissima multa tentabant; ad hæc pulverum et cinerem adhibentes, ut scilicet arcana et futura hac arte divinarent.

T. 10. p. 587. c. d. Alios commemorat Chrysostomus qui dicerent mundum esse deum; sed hic puto agi de priscis illis philosophis tum Græcis tum Latinis, quorum non pauci putabant mundum esse deum. Pergit autem ibidem S. doctor : « Alii ita mundi pulchritudinem ignorarunt, ut Dei creatione indignum haberent, ac perniciosæ cuidam materiæ magnam ejus partem assignarent. » Hanc vero opinionem tenebant Valentinus et alii hæretici, ut vidimus supra.

T. 7. p. 784. a. Malam hæresim vocat eam quæ sola aqua adhibebatur ad mysterium calicis, quam hæresim Tatiano et Eucratitis adscribit Epiphanius, ut supra vidimus.

T. 4. p. 195. l. Circa angelos autem quædam dicit, quæ hic referenda putamus, Commentario in Genesim in hunc locum : *Ut viderunt filii Dei filias hominum quod pulchræ essent, sumserunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant.* « Singulas, » inquit, « dictiones diligenter consideremus, ne quid in fundo latens nos prætereat. Operæ pretium enim fuerit bene scrutari hunc locum, ut subvertamus fabulas omnia inconsiderate loquentium. Et primum efferenda ea quæ dicere audent, et monstrata eorum, quæ ab illis dicuntur, absurditate,

germanus quoque Scripturæ sensus vestræ caritati aperiendus est, ut ne simpliciter et facile aures accomodetis tam blasphemæ dicentibus, et adversum capita sua blaterare audientibus. Asserunt enim hoc non de hominibus dictum esse, sed de angelis : hos enim, aiunt, filios Dei appellavit. Primum ostendunt ubi angeli filii Dei appellati sint : sed non poterunt usquam monstrare. Homines quidem filii Dei dicti sunt, angeli autem numquam. Atqui de angelis dicit, *Qui facit angelos suos* Psal. 103. *spiritus, et ministros suos flammam ignis :* 4. de hominibus autem, *Ego dixi, Dii estis :* et Psal. 81. 6. *iterum, Filios genui et exaltavi :* et iterum, *Primogenitus filius meus Israel.* Angelus autem *Exod. 4. 22.* nusquam vocatus est filius, neque filius Dei. Profecto angeli quidem erant ; sed quia ad iniquum hoc opus descenderunt, dignitate sua exciderunt, » etc.

Hic aspere agit Chrysostomus in eos qui supra memoratum locum de angelis intellexere, atque ipsos filios hominum in uxores accepisse, corporeque præditos illos angelos fuisse. At multorum veterum hæc opinio fuit, nempe corporeos ipsos fuisse, et cum filiabus hominum rem habuisse : illosque angelos quidam vocarunt ἐγγεγόρους, *vigiles*. Josephus Antiq. l. 1, c. 4 : πολλοὶ ἄγγελοι Θεοῦ γυναιξὶ συμμιγνέσθαι, *Multi angeli Dei cum mulieribus mixti*. Id ipsum fere Justinus, Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Theognostus apud Photium et alii. Quam rem persequutus est Josephus Scaliger in notis ad Eusebii Chronicon, et post eum alii innumeri, quos longum esset recensere.

Ait vero Chrysostomus : *Ostendant ubi angeli filii Dei appellati sint ?* Nusquam certe apud LXX Interpretes, quos solos legebat Chrysostomus. Verum in Hebraico textu libri Job c. 1, v. 6, angeli filii Dei vocantur, בני־אלהים, et in Vulgata quoque *filii Dei*. Nihilominus hic probe confutat Chrysostomus eos qui dicerent, hosce filios Dei fuisse angelos.

DIATRIBA IV.

*Miscellanea multa.**

T. I. p. 561. c. Narrat Chrysostomus, suo ævo totum orbem, sic ille, ad Bethleem confluisse, non alia de causa, quam ut locum viderent ubi natus repositusque fuerat Christus.

T. 2. p. 59. a. De Jobi simo hæc perquam singularia profert: « Multi nunc longam et transmarinam peregrinationem a terræ finibus in Arabiam suscipiunt, ut finem illum cernant, et conspicati terram deosculentur, quæ illius victoris certamina et cruorem omni auro pretiosiores suscepit. Neque enim tantum radiaret purpura, quantum illud corpus tunc resplendebat, non alieno, sed proprio tinctum sanguine. Ulcera vero illa gemmis omnibus erant cariora. »

T. 6. p. 296. c. Ait ipse Chrysostomus, reliquias arcæ Noë hæc servari in montibus Armeniæ ad nostram admonitionem.

T. 6. p. 297. b. Non prætermittenda sunt quæ de terra Sodomorum dicit: « Verum hæc nunc est omnium desertorum desertissima: stant enim arbores et fructum habent, at fructus ille iræ divinæ monimentum est: stant malogranata splendida, facie spei bonam ignorantibus præbentia, manibus autem accepta et fracta, fructum quidem nullum, sed pulverem cineremque multum intus positum exhibent. Talis est terra, tales lapides, talis ipse aer: omnia incensa sunt, omnia in cinerem redacta, præterquam iræ monimenta, futuri supplicii indicia. »

Dicit etiam doctor noster, a decennio homines peccatorum rationem reddituros esse; « Ut palam faciant, » pergit ille, « pueri, qui quod Elisæum irridere ausi essent, ab ursis devorati sunt. »

T. 11. p. 506. c. De mendicis, quo pacto scilicet tunc temporis stipem cogerent, multa dicit, quæ non sunt silentio prætereunda. Principio quidem mendici, ut a prætereuntibus unum vel duos obolos acciperent, per Dominum adjurabant, ut metum in-

cuterent, præcipue matronis et puellis, quæ opulentiae speciem præ se ferebant: sed cum hac via parum vel nihil expiscarentur, aliud tentabant, quod sic exprimit Chrysostomus: « Nam quoniam verbis utentes vehementibus et acerbis, non tangunt animum; ad hanc viam properant, per quam maxime delectant, et eum qui est in calamitate et fame cruciatur, cogit improbitas nostra encomium dicere: et utinam hoc solum! sed alterum quoque genus hoc acerbius, nempe præstigiatores cogit esse pauperes, scurras et risum moventes. Quando enim calices, hederaceas pateras et pocula digitis inserens et imponens, ludit cymbalis, et fistulam habens, turpia cantica et amore plena per eam cantu et voce clamat: tunc multi circumstant, et alii quidem frustum panis, alii vero obolum, alii quidpiam aliud præbent, et diu retinent, et delectantur viri et mulieres: quid est hoc gravius? »

Ex mendicis autem illis quidam improbi ac scelesti erant, de quibus ait Chrysostomus: « Annon vides mendicorum plurimos inter pressuras ipsas et angustias innumera perpetrantes scelera, quorum tamen omnium causa non afflictio paupertatis est, sed sola nequitia? Audi vi ego quosdam, qui dicerent hujusmodi homines mulierem quamdam honestam et forma liberali in solitudine natos, ei violenter ac petulanter illusisse. Atqui qua necessitate, qua calamitate ad hoc inducti sunt? »

Alios etiam memorat *marsupiorum sectores*, qui in ecclesiam conveniebant, ut cum divitibus in concione intermixti, crumenam et aurum ipsis subriperent. T. I. p. 479.

Narrat Judæos templum suum restaurare sæpe frustra tentavisse; imo Julianum Apostatam illud operis suscepisse. « Nam ætate nostra, » inquit, « Imperator qui omnes impietate superabat, et facul-

T. I. p. 500. c. 581. a.

* [In hoc et sequentia capita cfr. doctam Commentationem histor. de genio, moribus et luxu ævi Theodosiani, auctore Petro Erasmo Müller. Pars I. Havniæ 1797. 8°. Pars II. 1798. Et cum ipsius Montf. diatriba 1797, quam idem v. d. conscripserat commenta-

tionem, cum nova editione Operum Chrys. occupatus esset, *Les mœurs et les usages du siècle de Théodose-le-Grand*, insertam in Actis Academiæ Inscriptionum, etc. Tom. 13, p. 474—490.]

tatem tunc Judæis dedit, et cooperatus est. Opus illi incepere, ac ne vel minimum progredi ultra potuere, sed ignis a fundamentis exsiliens omnes fugavit. Quod autem voluerint, hoc indicium est, quod hactenus fundamenta nudata appareant : ut videas ipsos quidem fodere cepisse, sed ædificare non potuisse, obsistente Christi sententia.... Atqui si non divina virtus colluctaretur, quid obstaret? annon magna vis pecuniarum penes illos est? annon ab omnibus undique tributa colligens patriarcha, immensos possidet thesauros? »

De Judæorum moribus et ritibus multa profert Chrysostomus in concionibus adversus Judæos : singulare vero illud est, quod non semel narrat, Judæos nempe, quando jejunabant, nudis pedibus in foro saltare consuevisse.

Non semel queritur quod Christiani quidam judaizarent, Judæorum conventibus ac festis diebus interessent, nec paucos esse qui hoc morbo laborarent. « Quinam est morbus iste? » inquit. « Feriæ Judæorum miserorum instant, eaque continuæ ac frequentes, tubæ, scenopegiæ, jejunia : et multi nostri ordinis, qui se nobiscum sentire dicunt, partim spectatum illas ferias prodeunt, partim etiam una celebrant, una jejunant, quam pravam consuetudinem nunc ab Ecclesia volo arcere. »

Quidam etiam eo dementia processerant, ut cum quempiam ad jurandum compellere vellent, illum ad ædem Judæorum inducere cōnarentur, quod putarent juramentum ibi datum magis formidandum esse : quam rem supra pluribus enarravimus in Vita S. doctoris. Erant etiam qui sabbata cum Judæis observarent ; imo et S. Pascha celebrarent cum iisdem Judæis. Qua de re actum supra in Vita Chrysostomi ad annum 387.

Non pauci quoque erant qui gentilium multa observarent : « sortilegia nempe, auguria, omnia ac dierum observationes, superstitionem super genesi curam, et omnis impietatis plenas literas, quas puerorum, protinus ut nati sunt, capitibus imponunt ; ab ipso statim exordio docentes illos virtutis adipiscendæ studium abjicere, et ad fallacem fati tyrannidem illos adducere. »

Ex iis vero, quæ Chrysostomus narrat in fine Homiliæ quartæ in Epist. ad Ephesios, palam est inter Christianos Antiochenos plurimos fuisse qui genethliologiæ operam darent.

Erant etiam non pauci Christiani Antiocheni, qui una cum gentilibus ad Daphnen properarent. Erat autem Daphne suburbium Antiochenum, sic nuncupatum a Daphne puella, quam mythologi Ladonis fluvii filiam dicunt. Hæc cum Apol-

linem libidinis causa se insequentem ultra effugere non posset, implorato paterni numinis auxilio, in laurum conversa est. Erat porro Daphne suburbium, locus amœnus, fontibus, arboribus et cupressis ornatus. Ibi templum Apollinis, cujus statua elegans cum novem Musarum choro conspiciebatur. Illo properabant, colendi talis numinis causa, Antiocheni gentiles, quibus etiam intermixti erant non pauci Christiani, quos vehementer mordet et increpat Chrysostomus, Christianorum nomine indignos censens eos, qui a tali consortio non abhorrent. Hoc vero templum cum Apollinis statua fulmine tactum fuit, qua de re Monediam sive plactum edidit Libanius idololatra, cujus partem irridendi causa refert Chrysostomus.

Antiochia vero Orientis caput et metropolis erat, continebatque ducenta hominum millia, ex quorum numero centum mille circiter Christiani erant : majorque conventus Christianorum Antiochiæ erat, quam Constantinopoli.

Ecclesia vero Antiochena possidebat agros, domos, locationes ædium, vehicula, muliones, mulos et multa alia hujusmodi. Quibus instructa facultatibus Ecclesia ista arcam habebat alendis in opibus deputatam ; « Et cogites velim, » inquit Chrysostomus, « quot viduas, quot virgines alat quotidie : earum certe catalogus ad ter mille pertingit. Ad hæc etiam in carcere victos, in xenodochio ægros, alios bene valentes, peregrinos, membris mutilos, altari assidentes alimentis vestisque causa, aliosque casu accedentes fovet quotidie : neque tamen ejus facultates imminutæ sunt. Itaque, si decem viri tantum paria subministrare vellent, nullus foret pauper. »

Morem Christianorum veterem commemorat alibi, qui ævo suo jam obsoleverat : « Mos quidam mirabilis, » inquit, « tunc inductus est : coacti namque simul fideles omnes post auditam doctrinam, post orationes, post mysteriorum participationem, soluta synaxi, non statim domum concedebant ; sed divites et opulentiore alimenta et fereula e domibus suis afferentes, pauperes vocabant, communique simul mensa fruebantur, communibusque epulis atque convivii in ipsa ecclesia ; ita ut et a consortio mensæ, et a loci reverentia, caritas constringeretur, cum multa voluptate simul atque utilitate. »

De iis qui vel in carcerem trudendi, vel ad necem quæsitii, in ecclesiis confugerent, quædam nos dicturos esse polliciti sumus, cum de Eutropio eunucho ad necem quæsito ageretur. Sic vero

T. 1. p. 590.
b. et 593.
a.

T. 1. p. 588.
a. b.

T. 10. p.
659. a. b.

Ididem.

a T. 2. p.
597. a.
b T. 7. p.
810. a.
c T. 1. p.
592. c.
T. 7. p. 588.
c.
T. 7. p. 588.
b.

T. 3. p. 244.

T. 3. p. 332.
e. et 333.

legitur, καὶ τοῖς σκεύεσι προσέδραμε τοῖς ἱεροῖς, quæ si ad literam intelliguntur, sic vertenda sunt, et ad sacra vasa confugit. Sed quia hæc ad literam accipienda non videntur, et quia Chrysostomus paulo postea, ὅτι αὐτὸν ἐδεξάμεθα τῷ βῆματι, ipsum in sacrario excepimus, seu in loco solis sacerdotibus destinato, alio modo res explicanda videtur. Quæri autem posset utrum veterum more ad aram accesserit et aram tetigerit, quod non apud profanos modo, sed apud Christianos etiam in usu fuit, cum quis vel morte mulcandus, vel in carcerem conjiciendus perquireretur. Verum hæc quæstio non tanti esse videtur, et de Eutropio iis quæ Chrysostomus protulit, nonnisi divinando possumus quidpiam adicere.

Dicit Chrysostomus Homilia 50 in Genesim: «Magnam vocamus hebdomadam, non quod longiores in ea sint horæ; sunt enim aliæ quæ multo majores horas habent.» Horas autem majores et minores necessario veteres admettebant, qui diem in duodecim, et noctem in totidem partes seu horas dividerunt: unde sequebatur diurnas hiberno tempore minores, æstivo autem majores esse. Unde Martialis l. 12, epigr. 1, horam æstivam sic commemorat:

Hora nec æstiva est, nec tibi tota perit.

Virgilius autem,

Jam nox hibernas bis quinque peregerat horas.

Hominem τριπλουν, tricubitalem, vocat Chrysostomus, ut etiam Geographus Nubiensis in climate tertio: alibi quæ dicit doctor noster, homo εἰς τρεῖς πῆγεις θάπτεται, καὶ πλεόν οὐδέν, intra tres cubitos sepelitur, nec quid ultra.

Babylonios et alios Orientales sæpe vocat Chrysostomus.

Suspiciabatur ille finem mundi instare et proximum esse. Finem mundi prænuntiant, inquit, bella, ærumnæ, terræ motus et exstincta caritas. Eam quam Paulus plenitudinem temporum vocat, jam advenisse putabat; «Ita si tot annorum quadringentesimum esse finem dixerimus, non aberrabimus.» Sed ut in supputatione temporum non ita accuratus fuit Chrysostomus, sic in hac prædicatione longe aberravit: quod multis aliis sanctis viris contigit.

Cognatos Christi Desposynos appellatos multo tempore admirationi fuisse dicit, illorumque tamen nomina propria ignorari. Eusebius quoque libro I Eccl. ait cognatos Christi Desposynos nuncupatos fuisse.

Homilia 41 in Acta Apostolorum rem narrat T. 9. p. 326. singularem. «Erat cuidam prædium, in quo occultus thesaurus erat: emtor vero, cum terram foderet, thesaurum illum invenit. Re comperta is qui vendiderat, emtorem cogebat ut thesaurum redderet, dicens, se prædium vendidisse, non thesaurum: contendebat alter, se prædium cum thesauro emisse. Res in litem versa est, illo reddi sibi volente, altero negante. Incidentes autem in hominem quempiam, litigabant: deindeque interrogarunt illum, cui deberet thesaurus adjudicari. Ille vero sententiam non tulit, sed se litem soluturum esse, si thesaurus sibi maneret. Illis vero annuentibus, accepto thesauro innumera deinde mala passus est: et re didicit jure illos ab hoc abstinuisse.»

Nec minus observandum est quod refert Homil. 15 in Epist. ad Romanos. «Quæ enim ante mil. 15 in Epist. ad Romanos. «Quæ enim ante nemini possibilia videbantur esse, virginitas, mortis contentus, compluresque alii labores, hæc ubique terrarum jam præstantur, non apud nos tantum, sed etiam apud Scythas, Thraces, Indos, Persas, aliosque barbaros multos; et virginum chori, martyrum populi, monachorum sodalitates jam plures sunt, quam eorum qui connubio junguntur.»

Contra Christianos quosdam stylum acuit Chrysostomus, qui a Manichæis seducti, ut videtur, virilia sibi amputabant: quæ consuetudo tamen non diu viguisse videtur. [De ea vid. Christoph. Justellus ad Concil. Nicæn. can. 1, p. 151 sqq.]

Infantes recens nati signaculum in fronte a sacerdote accipiebant.

Cælum esse sphericum, et terram esse sphericam negabat Chrysostomus: qua de re videnda sunt quæ diximus in Præfatione ad Cosmam Ægyptium, qui ad illam sententiam tuendam locum affert Chrysostomi ex Commentario in Epistolam ad Hebræos, quem videsis in edito Cosma p. 528. Plurimorum enim Patrum et scriptorum hæc opinio fuit.

Antiochiæ concionans dicit in more esse ut mulieres et parvuli e collo evangelia suspenderent.

T. 1. p. 294. l.

T. 7. p. 214. e. et l. 7. p. 389.

T. 5. p. 517. c.

T. 6. p. 173. c.

T. 7. p. 217. e. T. 8. p. 200. l. c. d.

T. 10. p. 717. a.

T. 10. p. 108. a.

T. 12. p. 140. b. et p. 250. c.

DIATRIBA V.

Πάρρη, sive illa omnia quæ in similitudinibus commemorat Chrysostomus, quæ ad rem Ecclesiasticam non spectant, et singularia sæpe complectuntur.

Genere Syrius erat Joannes noster et Antiochenus: familiareque est Syris, inquit Hieronymus, uti parabolis et similitudinibus. Hac in re perpetuo versatur Chrysostomus in concionibus suis. Exempla profert imperatorum, aulicorum, consulum, divitum et cujuscunque conditionis hominum: vestimenta depingit, supellectilem, ædium formam et ornamenta: circenses ludos et hippodromum frequenter commemorat. Ut a theatralibus spectaculis populum arceat, quæ turpia illic gerebantur, minutatim describit. Hic videas nuptiarum ritus, præficarum morem: modo circulatorum gesta singularia, modo funambulorum artem; justitiæ exercendæ ritum, præstigiarii genera plurima, aliaque permulta. Quæ omnia, ordine quodam distributa, hic recensere operæ pretium esse duxi.

*Imperatorum cultus, vestes, ornamenta,
aulici, satellites.*

T. 1. p. 117. Imperator coronam gestabat auream gemmis
T. 3. p. 134. magnis et pretiosissimis intertextam: purpureo ve-
c. stitu toto corpore fulgebat. Soli autem Imperatori
T. 6. p. 295. licebat gestare purpuram et diadema in capite. In
d. vestibus ejus sericis dracones depictos videre erat.
Aulici quoque et satellites ejus auro fulgebant,
vestes eorum aureis filis intertextæ erant: horum
lanceæ deauratæ: equi aureo freno, ephippia auro
micantia.

Per urbem et campos exeuntem, scutatorum et
bastatorum cohortes stipabant, qui et ipsi auro
onusti clypeos gestabant aureis umbilicis decora-
tos; circum autem umbilicos aurei oculi viseban-
tur; lora ad summam oras extensa lapillis ornata
multis erant. Currus Augusti totus aureus, jugo
T. 1. p. 17. albarum mularum auro fulgentium junctus erat;
c. T. 6. p. 295. ita ut mirarentur omnes, inquit Chrysostomus,
d. purpuræ florem, gemmarum magnitudinem, mu-
T. 8. p. 67. larum alborem, jugum aureum, et strati fulgo-
c. et l. 9. rem, quod stratum niveum erat atque candidum.
p. 590. c. In curru vero laminæ erant aureæ versatiles, quæ

motu agitæ micabant. Equi etiam Imperatoris
auro onusti, et frena quoque aurea erant.

De pictis vero Augustorum imaginibus hæc re-
fert ille: « Vidisti sæpe imperatoriam imaginem T. 3. p. 234.
cæruleo tinctam colore: deinde vero pictorem al-
bas lineas ducentem, et solium imperatorium, et
equos adstantes, et satellites, et vinctos hostes at-
que subactos. »

Pari cultu consules incedebant, ut ipse ait: T. 12. p.
« Non videtis Imperatores et consules curru ge- 69. [?]
statos et auro ornatos, et satellites omnia habentes
aurea, aureas lanceas, aureos clypeos, aureas ves-
tes, equos aureis ornatos ephippiis? »

Imperatores præfectis suis aureas porrigebant T. 6. p. 109.
tabellas in magistratus signum. Quando literas
mittebant Imperatores sive in theatro sive alibi T. 4. p. 447.
d. ibique
legendas, hæc cum magna reverentia exceptæ lege- not. c. p.
bantur silentibus omnibus. 107. d.

*Optimum et divitum luxus, opes,
ædes, mensa, etc.*

Optimum quoque ac divitum fastum et luxum
perstringit Chrysostomus, describitque ædium
magnificentiam, vestium cultum, mensarum ap-
paratum, parasitorum agmina, famulorum ingen-
tem numerum.

Optimates igitur et opulenti quique viri sericis
induti vestibus erant auro intertextis et magnifi-
cis: unguenta et aromata semper olebant: zona
præcincti aurea, calcei quoque auro fulgebant. Fa-
mulorum et eunuchorum turbam ingentem alere et
ostentare summo studio curabant, quorum multi
barbari erant. De opum grandi copia et famulo-
rum numero hæc carptim dicit Chrysostomus: 533. [?]
T. 7. p.
« Et tu quidem tot memoras terræ jugera, domos
decem vel viginti, balnea totidem, servos mille
aut bis mille, currus argenteis laminis vel auro
opertos. » Eunuchi etiam et famuli auro fulgen-
tes erant, horumque plurimi torquibus et armillis
aureis decorabantur.

Ædium quoque splendorem et magnificentiam

plerumque describit : « Splendidas, » inquit, « construunt domos, latas porticus, longa septa. Tectum autem ædium ex tabellis ligneis concinnatum, deauratum totum erat : januæ autem, etiam bifores, quas ἀμφίθυρα vocat ille, eburnæ erant. In tricliniis et cubiculis parietes marmore crustati : si quid vero lapideum compareret, illud aureis laminis et bracteis obtegebatur. »

Laquearia omnia aurea, seu potius, ut alibi explicat, auro oblita erant : pavementum vero tessellis et gemmis distinctum adornatumque, quod sæpe tapetibus operiebant elegantibus. Ibi videre erat columnas marmoreas aliquando miræ magnitudinis, quarum capitella aurea ; imò aliquando tota columna erat aureis laminis operata ; statuas quoque vidisses manu insigniorum illius ævi artificum adornatas, quas quidam idola, alii dæmonas appellabant. Ad hæc erant cubacula picturis et musicis operibus decorata.

Lecti quoque ut plurimum ex ebore, aliquando lignei et deaurati, vel argenteis tecti laminis : imò ex argento puro sæpe toti constabant, multisque in locis micabat aurum. Opulentiam item magnam præ se ferebat tota suppellex ; cathedræ quoque et scabellæ ex ebore erant : lebetes item, vasa, imò ipsæ matulæ ex auro vel argento conflatæ. Inter hæc vasa et alia ornamenta in pretio erant Laconica velamina, quæ dicit Chrysostomus in penariis asservata fuisse, eductaque fortasse in conviviis et aliis celebratibus.

In tantum luxum et fastum declamans Chrysostomus, refert alicubi historiam Aristippi, ut habetur apud Diogenem Laertium ; sed tacito ipsius nomine. « Narratur, » inquit, « quempiam in domum splendidam venisse fulgentem marmoribus et columnarum pulchritudine ; cum autem pavementum etiam vidisset tapetibus stratum, in faciem domini ædium conspuit. Improperante autem illo, respondisse : quia in nulla alia domus parte id facere licebat, coactum se fuisse vultui ipsius hanc contumeliam inferre. »

His vero magnificis opulentorum hominum ædibus adjunctæ erant latæ porticus, aquæductus et fontes, suburbana balnea et ambulastra.

Longe plura refert de conviviorum et cœnarum sumptibus. Mensæ formam et apparatus depingit : erat illa vel auro fulgens, vel argento circumtectæ, semicircularis, ut illa quam *sigma* vocat Martialis, ad formam nempe literæ C, quæ tunc *sigma* exprimebat, concinnata. Ea vero tantæ molis erat, ut vix duo adolescentes ipsam movere possent : molli stragula undique sterneba-

tur, ut ibi commodè convivæ accumberent. Vasa omnia ex auro vel argento : phiala una erat aurea pondo dimidii talenti, quam vix duo juvenes movere possent : amphoræ autem auro splendentibus ordine sitæ comparebant.

Aderant quoque ministri, non minus ornati vestibus et splendide amicti, anaxyridas, quas braccas vocant, laxas habentes, « visu pulchri, in ipso ætatis flore luxuriantes, bene curata cute et bonæ habitudinis. » Hic vidisses etiam musicorum turbam, tibias, citharas et fistulas, nec deerant unguenta et aromata Indica, Arabica, Persica.

Apponebantur eduliorum varietates, ciborum delitiæ : de apparatu ferculorum quædam dixit non prætermittenda. De pulmentariis, coquis, mensarum structoribus, placentarum artificibus, phasianis avibus loquutus, hæc addit : « Quasi rempublicam gubernantes et aciem instruentes, sic et isti hoc et hoc primum, hoc et hoc secundum constituunt : et alii quidem primum aves supra carbones assas, piscibusque fartas offerunt ; alii alia initia immoderatarum cœnarum statuunt : multaque circa hæc est concertatio, et de qualitate, et de ordine, et de copia. » Vinum etiam exquisitum apponebatur, sed Thasium præsertim, seu ex insula Thaso : quod apud scriptores tum Græcos tum Latinos admodum celebratur.

Quando viri illi tum dignitate, tum opulentia præstantes, sive in curru auro fulgente, sive equo vecti, cujus frenum aureum, per urbem vel in foro incedeant, præibat χήρυξ, sive præco, cultu instructus magnifico, qui adventum heri nuntiaret. Ipse vero balteo præcinctus et multis stipatus lictoribus, qui plebem arcerent, superbe gradiens, clientium et parasitorum turba cingebantur.

De mulierum ornatu, fastu et luxu frequentissime agit Chrysostomus. Ornatus mulierum, inquit ille, sunt torti crines, inaures ornamentaque alia in genis et collo : fuci et pigmenta oculorum, fuci item et pigmenta genarum, vestes auro intertextæ, palliolum capiti impositum ; manus extrinsecus deauratæ, calcens nigro colore multum fulgens, in acumen desinens et picturarum decorem imitans. Alibi vero dicit : Mulieres mulos albos quærebant, et frena deaurata, obsequium eunuchorum, magnum ancillarum gregem et pompam ridiculam.

Adolescentes quoque exagitat superbe agentes in foro, cum hominibus, qui sumtuosis et magnificis vestibus operiti erant. Iidem vero adolescentes calceos suos filis sericis et auro exornabant.

Circenses ludi, hippodromus.

Ad circum et hippodromum se conferre solebant Imperatores, ut ludorum et pugnarum spectatores essent, et ante eos qui certaturi erant, coronas, bravia et vestimenta exponi curabant. In gymniciis vero certaminibus victores vel oleæ vel lauri ramis coronabantur.

T. 3. p. 172. d. Qui in spectaculis circensibus currebant, et nomen et genus et patriam et educationem equorum sciebant, et quam victoriam reportavissent. Cursores autem illi circenses ad solum Imperatorem attendebant, aliorum vero plausus non ita curabant. Tanta autem erat populi frequentia, ut non circus modo, sed etiam vicina cenacula, domus, tecta spectatoribus plena essent. Inter spectatores autem meretrices erant et pueri molles.

Agonaliū certaminū spectatores, si quando strenuum athletam jam coronatum accedere viderent, omnes accurrebant, ut ejus pugnas, artem, robur spectare possent. In hippodromo currentes inter se strenue concertabant, et alii aliorum cursus subvertere conabantur. Hac de re singularem casum refert Chrysostomus: « Cædes, » inquit, « in hippodromo heri patrata, tragœdia urbem totam implevit, mulierum choros circum attraxit, forum lamentis multis replevit, dum is qui a curribus ita miserabiliter concisus et discerptus fuerat, per medium forum gestaretur. Hic, ut novi, qui postridie nuptiales lampadas accensus erat, cum apparati thalami essent, et omnia ad nuptias concinnata, sub præconis ordine in stadio locum habens, cum infra curreret, instantibus aurigis, et mutuo concertantibus, mediis interceptus, violentam illam et miserabilem mortem subiit, capite et extremis membris abscissis. »

T. 1. p. 791. Qui autem in stadio multa vulnera acceperat, si victoriam obtineret, cum plausu domum deducebatur.

Olympici ludi.

Olympica certamina Chrysostomi ævo admodum viguisse videntur, et cum apparatu maximo præmissio celebrata fuisse. « In Olympicis enim certaminibus, » inquit ille, « post triginta dies in urbe transactos, in suburbium illos eductos circumvehunt, et toto sedente theatro clamat præco: Num quis hunc accusat? Ita ut omni servilis conditionis suspensio depulsa, in certamina pedem inferat. » Rem clarius alibi explicat. « In Olym-

piciis certaminibus stat præco magna voce clamans: Numquid aliquis eum accusat, sitne servus, aut fur, aut malis moribus? »

Olympicorum ludorum athlete in theatro nudi stabant, radiis solaribus expositi. Spectatores autem a media nocte ad meridiem sedebant, ut viderent cui corona cessura esset. « Nonne videtis, » inquit, « in Olympicis certaminibus, dum capite coronam gestans, amictus stola, virgam manu tenens agonotheta per forum incedit, quanta sit tranquillitas et modestia, dum præco voce denuntiat ut omnes sileant ac decenter quiescant. »

Ex spectatoribus vero alii aliis athletic favabant, ut in pari casu contingere solet. Tota autem nocte præco admodum sollicitus erat, ne quis ex certantibus egressus, indecore se gereret. « Magister vero ludi, » inquit, « foris considens, sermonibus affert auxilium, eatenusque dumtaxat certantem juvat, quatenus acclamationibus sermonibusque valet: neque enim ulla ei lege permittitur propius assistere et manibus juvare. » In Olympicis certaminibus, ait ille, « luctator, pugil, pancratiasta diversis quidem temporibus certamen subeunt, sed uno temporis momento qui superarunt omnes a præcone victores pronuntiantur. »

Theatrorum spectacula.

« In theatro, » inquit, « velamina multa sunt, multique scenici ingressi histrionica larvam in vultu habent, veterem fabulam tractant, resque gestas narrant, et alius quidem philosophum agit, alius regem, » etc.

Contra theatralia vero spectacula perpetuo clamat Chrysostomus; et jure quidem, non modo quia theatralis scenæ per se juventutem ad mollem vitam et dissolutos mores attrahere solent, sed etiam quia tunc temporis nulla in theatris erat pudoris cura, ut mox videbitur.

« Alius juvenis cum sit, » ait ille, « comam retro reductam habet, et naturam ipsam effeminat aspectu, habitu, vestimentis, demum omnibus, formamque tenere puellæ affectat. Alius vero senex e contrario capillis novacula abrasis, renibus succinctus, postquam pudorem ante capillos succidit, stat ad alapas accipiendas, et ad omnia dicenda faciendaque paratus. Mulieres autem nudo capite, omni misso rubore, stant populum alloquentes, tantum videlicet impudentiæ studium habentes, omnemque petulantiam et lasciviam in auditorum animos infundentes. Illud unum studium habent, ut castitatem omnem radicibus evellant, naturam

deturpent, mali dæmonis concupiscentiam expleant. Nam hic verba obscœna, habitus ridiculi, tonsura similis, incessus, vestitus, vox, membrorum mollities, oculorum inversiones, fistulæ, tibiæ, dramata, argumenta, omniaque demum extremæ lasciviæ plena sunt. »

p. 274. In theatro « vides mulierem nudo capite cum impudentia magna intransentem, aureis indutam vestimentis, delicato mollique gressu utentem, cantica meretricia canentem, carmina lubrica, turpia verba proferentem. »

p. 101. Nudæ etiam mulieres in theatris comparebant et aliquando natantes : puellæque saltantes ibidem visebantur.

Funambuli.

p. 114. « Funambuli qui per funem ab imo in altum tensum ascendere ac descendere meditantur, si paululum deflexerunt oculis, inverso corpore deferuntur in orchestram perieruntque. »

12. p. « Funambuli per funem extensum ingressi et ambulantes, se induebant et exuebant, tamquam p. 197. in lecto sedentes, » etc.

Circulatores.

p. 197. « In orchestra quidam membris ut alis utebantur : quidam in facie contum imponebant, et puer conto impositus innumeros motus agebat. »

p. 197. « Quidam perticam in fronte gestantes velut arborem in terra radicatam, sic immotam conservant. Neque id solum mirabile est, sed quod etiam puerulos parvos in summo ligno inter se concerpant curret : ac neque manus, neque alia corporis pars, sed frons sola perticam illam gerit inconcussam. »

p. 199. Quidam erant qui clavos acutissimos deglutirent, qui calceos manderent et devorarent.

p. 402. Erant qui hirundines circumferrent, et fuligine obducti, maledicta in omnes profferrent.

11. p. Erant quidam moriones, qui Cordaces vocabantur, quique ut risum moverent nihil non agebant.

De tribunalibus et de judiciis atque suppliciis.

p. 477. « Judice prodituro, ut in excelso tribunali sederet, carceris custodes, detentos omnes eductos domicilio, ante cancellos et tribunalis vela collocant, squalidos, sordentes, passis capillis, scissis pannis indutos, » etc.

Sceleribus obnoxii et damnati ad mortem ducebantur, fune ad os alligato. (De Theodoro agi putatur, qui tyrannidem affectaverat.)

« Testamenta tabulæque de nuptiis, de debitis deque relictis contractibus, nisi in frontispicio Consulium annos habeant præscriptos, nullam ex sese vim habent. »

Usura centesima a Chrysostomo memoratur, qua in fœnus accipiebant, illa conditione ut singulis mensibus centesimam partem solverent, ita ut centum exactis mensibus æquaretur.

De nuptiis, sive de ritibus vel profanis vel illicitis in nuptiis invecitis.

« Nostræ ætatis homines in nuptiis hymnos in Venerem saltando canunt et adulteria multa, et nuptiarum violationes, et illegitimos amores, illicitosque coitus, et alia plurima impietatis et ignominie cantica. »

In iis quæ nuptias contrahebant fucum et pigmenta superflua alia adhibebantur. Sponsa vero a viris ebriis per urbem et forum etiam noctu adducebatur cum impuris canticis et symphonia. Meretrices etiam advocabantur ad nuptias ; itemque tibiæ, cymbala et choreæ.

Præstigiæ, incantationes, ligamina, superstitiones.

Ex frequentissimis Chrysostomi dictis et monitis palam est omnia præstigiarum genera admodum in usu fuisse ævo suo tum Antiochiæ tum Constantinopoli, quæ his verbis recensent ille Homil. decima in Epistolam ad Timotheum : τὰ γὰρ ἄλλα ἀρτίζημι τὰ πολλοῦ πένθους ἀξίζη, οἷον οἰωνισμοὺς καὶ κληρονομίους, παρατηρήσεις, γενέσεις, σύμβολα, περιάμματα, μαντείας, ἐπερδὰς, μαγείας, Alia enim mitto lacrymis digna, ut auguria, vaticinia, observationes, geneses, symbola, ligamina, divinationes, incantationes, magicas artes.

Incantationibus et ligaminibus tunc multi utebantur ad morbos curandos. De quibusdam etiam agit Chrysostomus, qui carmina et ligaturas usurpabant ad tutelam, quique aurea Alexandri numismata capiti vel pedibus circumligabant. Erant etiam qui ad puerorum tutelam ligamina, crepitacula et stamina coccinea manibus ipsorum appenderent. Aliud ibidem refert superstitionis genus : « Lutum mulieres », inquit, « in balneo accipientes, nutrices quoque et ancillæ digito tin-

gentes, in pueri fronte imprimunt. Et si quis interroget, Quid tibi vult lutum, quid cœnum? Malum avertit oculum, inquit, livoremque et invidiam.»

Aliæ nomina fluviorum descripta manibus infantium apponebant; aliæ cinerem, fuliginem et sales adhibebant ut malum oculum averterent.

T. 11. p. 44.
c.

Præstigiarum genera omnia tunc vigeant, dicunt observationes, auguria, veneficia, sortes, auspicia, omina; necnon fati opiniones. De iis vero qui ominibus et fato dediti erant hæc refert Chrysostomus. « Multis terroribus plena est eorum anima; ut puta: hic aut ille primus mihi occurrat domo exeunti, omnino contingere mihi oportet mala innumerabilia. Nunc servus exsecrandus dans mihi calceos, primum porrexit partem sinistram: graves significantur calamitates et contumeliæ. Ego quoque exiens sinistro processu pede: hoc quoque est signum calamitatum. Et hæc quidem domi sunt mala: foras autem egresso dexter oculus mihi inferne salit: hoc est indicium lacrymarum. Mulieres quando sonant calami ad texture recta ligna allisi, vel cum ipsæ pectine discernant, hoc pro signo habent. Rursus quando subtegmen pectine concutunt, et id faciunt vehementius; deinde qui sunt superne calami ob intentum ictum edunt strepitum, allisi ad rectum texture lignum, hoc habent pro signo. Et alia innumerabilia digna quæ videantur. Et si asinus exclamaverit, et si gallus, et si quis sternutaverit, et quodvis aliud, tamquam decies mille vinculis, tamquam qui teneantur in tenebris, omnia habent suspecta, et sunt magis serviles quam innumera mancipia.»

T. 12. p. 31.
d.

Ait vero Chrysostomus præstigiatores quosdam suo tempore fuisse qui signa facerent.

Funera.

T. 2. p. 215.

Parentes, fratres et consanguinei decedentibus oculos clauderant et os componebant. Nemo in urbe sepulcrum construebat, ideoque defunctorum corpora extra urbem sepelienda exportabantur, qui mos antiquus erat, sed sæpe violatus fuerat.

T. 6. p. 306.

Pullatæ seu nigræ vestes in funeribus adhibebantur; quam rem improbare videtur Chrysostomus. « Cum corpus effertur », inquit ille, « adhibentur planctus, ejulatus insani, stulta in sepulcris admissa, circa monumenta studium in tempestivum, et ridiculum præficarum agmen, dierum observatio, necnon ingressus et egressus.»

T. 7. p. 711.
a.

T. 11. p.
217. a.
T. 10. p.
105. b.

De præficarum ebrior, quarum quædam gentiles erant, sæpissime agit Chrysostomus, vult- que illas omnino a funeribus arceri, et moderatius lugubria funera persolveri. « Lugeamus », ait ille, « sed non vellentes capillos, non brachia nudantes, non lacerantes faciem, non pullas vestes induentes.»

Quidam etiam erant, qui in funeribus caput cinere conspergerent.

Viarum publicarum custodia.

« Eadem distantia locorum, quæ olim tunc erat, nunc etiam est; itineris vero conditio non eadem est, quæ olim fuisse creditur. Nunc enim mansionibus perpetuis distinctum est iter, et urbibus ac villis frequentibus ornatum, viatoresque plurimos offendunt, qui illuc proficiscuntur, quod non minus ad securitatis rationem valet, quam mansiones, urbes atque villæ. Præterea ex provincia civitatum principes diligunt viros, corporis magnitudine et robore cunctis præcellentes, jaculoque et funda tantum valentes, quantum vel sagittarii sagittis, vel armati pilis: statutisque ducibus, quibus illi obtemperant, hoc eis unicum injungunt munus, solamque itineris tuendi curam custodiamque permittunt. Ad hæc aliam longe his omnibus diligentiorum curam excogitarunt. Habitacula enim mille passibus ab invicem distantia in itinere toto fabricantes, nocturnos illic statuere custodes, per illorum labores et vigiliis maximum contra latronum impetus munimen viatoribus constituentes.»

Miscellanea.

Kalendæ, seu initium anni, sic celebrari solebant: pernoctationes erant, cavillationes, convicia et saltationes nocturnæ, forum coronabatur, etc.

Antiocheni postquam Theodosium Imperatorem placaverant, in lætitiæ signum forum coronarunt, lucernas accenderunt, et lectos seu lectisternia ante officinas posuerunt.

Quidam externorum oratorum ex quadam stultitia consuetudine dexterum eundo humerum assidue movebat; sed consuetudinem vicit, et gladios acutos utrimque humeris imposuit, ut vulneris timore membrum inepte se movens corrigeret.

Leones ovibus mansuetiores per forum ducebantur, et multi in officinis pecuniam eorum custodi numerabant, qui custodes multum hinc lucrabantur.

p. 110. In agris termini columnæque non sinunt arva confundi.

p. 603. Ursa etiam et ursæ ab Antiochenis domi servabantur. « Si ursæ clam aufugerit, domos claudimus, per vicos currimus, ne in eam incidamus. »

p. 370. Stadia quindecim sunt miliaria duo.

p. 10. p. c. d. e. Pauperes quidam filios suos excæcabant, ut largiorem stipem cogerent. Alii cum nihil petendo impetrarent, missis supplicationibus, detritorum calceorum coria mandebant; alii acutos clavos capiti infigebant; alii in aquis gelu concretis nudo ventre immorabantur, et illis spectaculis majorem cøgebant stipem.

p. 12. p. a. Quid gravius et difficilius quam in ensibus sphæra ludere?

p. 201. Meretrix πέταλα ῥάψασα, quæ laminis et amuletis virorum salutem expugnat.

p. 188. Libri aureis literis memorantur a Chrysostomo, quales multi erant illius ævo, ut dicit Hieronymus.

Ἐν δέλτῳ ἐξηλειμμένη, in *pugillari deleto*, in T. 7. p. 729. palimpsesto. De palimpsesto post Ciceronem loquuti sumus in Palæographia Græca.

Philosophorum coma, baculus, ἑξωμῖς, seu T. 1. p. 272. abolla. Philosophi profunda instructi barba, βα-^e θὺ γένειον δεικνύντες, pallia, seu τριβωνας, ge-^{T. 2. p. 173.} b. stantes, et baculos, cynica piacula.

Duorum philosophorum scripta contra Chri-^{T. 8. p. 102.} stianos tempore Chrysostomi. c.

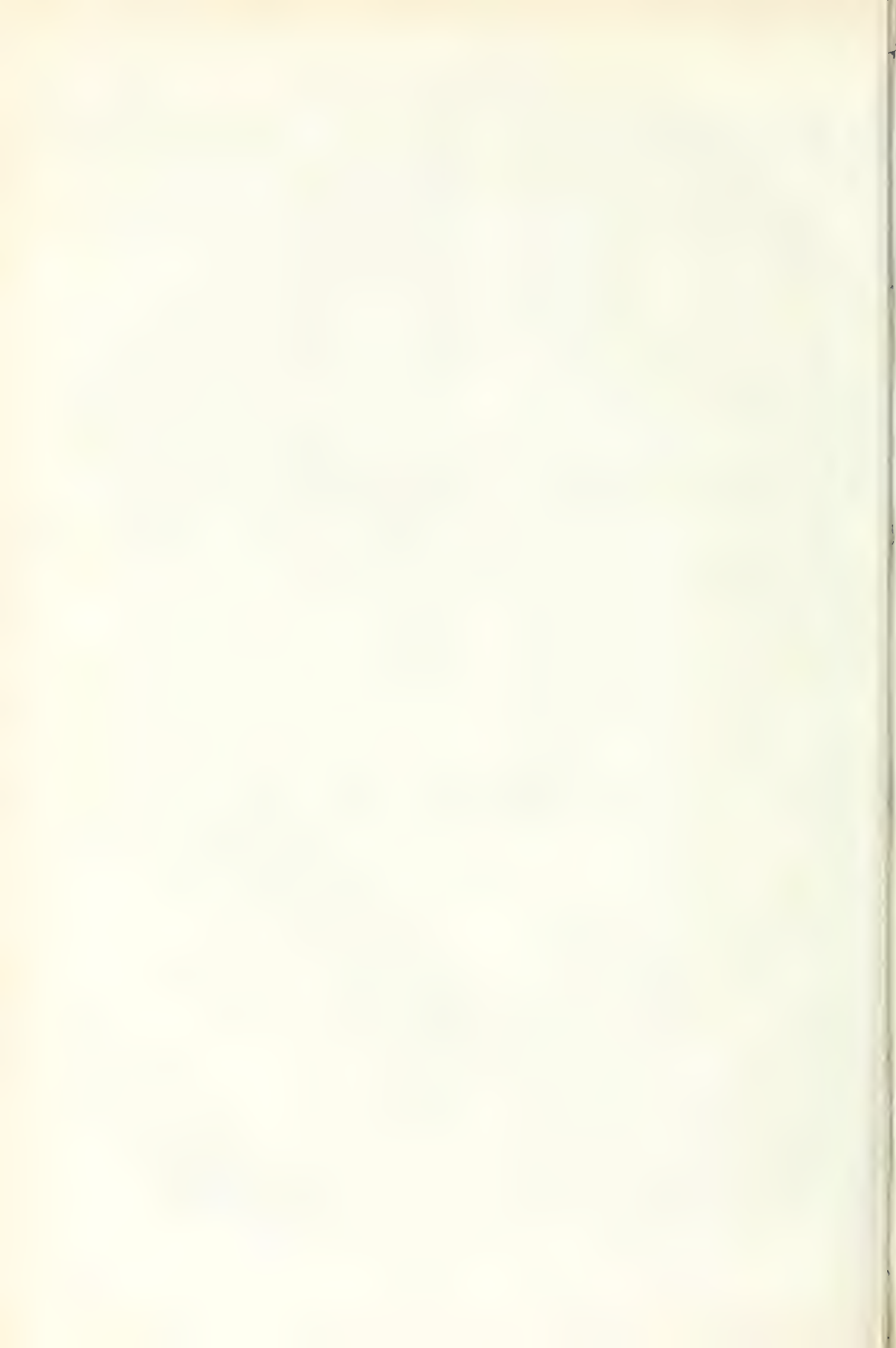
Persæ cum matribus suis miscentur, neque T. 10. p. unus aut duo, sed gens universa. 489. c.

Persas qui matres suas uxores non ducunt ad-^{T. 1. p. 274.} miramur. a.

Apud Persas ignis Deus esse putatur. T. 2, T. 2. p. 54. p. 91, contra eos qui ignem adorant. a.

Rex Persarum barbam habet auream, iis qui T. 11. p. harum rerum sunt periti veluti subtegmine illius 378. d. pilis intra auri laminas involventibus.

Hamaxobii, Scythæ et Nomades nullum struc-^{T. 7. p. 683.} bant ædificium. d.

SPURIA.

MONITUM

197

IN SERMONES TREDECIM SEQUENTES,

QUI

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

NOMINE CIRCUMFERUNTUR.

Tanta tamque expedita fuit doctoris nostri concionandi facultas, ut nihil mirum, si nova subinde ejus opera eruantur e tenebris. Non paucas in superioribus Tomis homilias hactenus ignotas emisimus, et undecim simul præclaras in duodecimo Tomo dedimus, quæ nunc primum in lucem prolatae sunt.

Jam pridem vero tredecim alias accepimus, a clarissimo et doctissimo viro Gualtero Taylor Anglo missas, cum hac in frontispicio nota : *E Codice manuscripto annorum circiter 700, quem inter alios a cœnobio τοῦ παντοκράτορος in monte Atho in vectos in Angliam anno 1727, suis sumptibus emit Collegii Trinitatis præses R. Bentleius, et in bibliotheca sua conservat. Has homilias exscripsit, et Latine vertit Gualterus Taylor.*

Accuratissime vero interpretis munere functus est : nusquam vidi versionem exquisitiorem ; ita ut in tot sermonum decursu paucissima, imo fere nulla, in melius mutanda censuerim.

Jam de singulis his sermonibus disquirendum, an vere Chrysostomi sint, an falso illi adscribantur. Innumera jam vidimus, quæ tanti doctoris nomen eminentiantur. Multi enim scriptores, ut opera sua venditarent, illa Chrysostomi nomine insignire solebant : bibliopola quoque, ut centores allicerent, aliena licet, exornabant tanti doctoris nomine.

I.

Primus itaque sermo de Pœnitentia et de Davide, cujus initium est, Ἰδοὺ σήμερον ἡμεῖν ὁ μακάριος Δαυὶδ, Chrysostomi esse omnino videtur. Stylus sancti doctoris hic eminet : morales adhortationes pro more suo adjicit : et tres adfert causas cur Deus permisit justos, ut Abrahamum, Moysen et Davidem, in peccata incidere : prima scilicet est, ut justi caveant de vita sua, neque de bonis operibus ex- 198

tollantur; secunda, ne peccatores de seipsis desperent, sed exemplo Davidis, confessionis et penitentiae remedium adhibeant, etiamsi in peccata reciderint; tertia, qui Jesus Christus, cum solus sine peccato esset, alios etiam justos in peccata incidere permisit, ut postea aliis poenitentiae exemplum essent. [Prima hæc oratio cæteris quidem quæ sequuntur paulo melior est, indigna tamen Chrysostomo. Stylum declamatoris nos dixerimus hic eminere, rhetoricis formis et locutione fucata exilem ingenii facultatem dissimulantis. Nihil hic nervorum, nihil veræ nativæque eloquentiæ. Laudes Davidis ita putas cantaturum fuisse Chrysostomum, unum dicendi genus per infinita membra repetentem? Ecquando copiae suæ tam parvus fuerit, tamve inops ingenii, ut tota pæne oratio, in tali præsertim argumento, verbis biblicis ei contextenda fuerit? Et quod prorsus consuetudini Chrysostomi repugnat, sermo sine ulla conclusione subito abrupitur, in doxologia aliena. Neque usquam alibi vidimus S. Doctorem talia ex liturgia enarrantem, qualia leguntur p. 202. Ipsam igitur orationem non a Chrysostomo profectam, exordium tamen ex aliquo genuino ejus sermone decerptum putamus.]

II.

Secundus sermo, pag. 206, de iis qui in jejunio continenter vivunt, etc., cujus initium, Οἱ μὲν ἀθλήται καὶ ἐκάστην ἡμέραν, non est Chrysostomi, ut statim deprehendet quisquis ejus germana opera assidue legerit et observarit. Videtur esse cujusdam Græculi commentum.

III.

Tertius sermo, de Temperantia, pag. 208, cujus initium, Ὅσοι μαθήματα τίσι προσεδρεύοντες. Hæc item homilia brevissima, Chrysostomo prorsus indigna videtur. Eandemque sententiam laturos arbitrator omnes, qui in legendis ejus operibus versati, et ordiendi modum et stylum et brevitatem nimiam perpendent.

IV.

Quartus sermo de Parabola decem millium talentorum, et contra Judæos, pag. 210, cujus initium, Ἦ μὲν τῆς δεσποτικῆς φιλονθρωπίας, est fragmentum brevissimum alicunde divulgum. An inter opera Chrysostomi lateret frustra quæsivî. Ob nimiam brevitatem judicium ferri non posse videtur an sit Joannis Chrysostomi, necne.

V.

Quintus sermo de Sanguinis fluxu laborante, pag. 210, cujus initium est, Ἄλλοις μὲν ἄλλας ὁ τοῦ βίου, non est Chrysostomi, sed cujusdam Græculi, qui futilia non pauca admiscet: ac de ea quæ per duodecim annos sanguinis fluxu laboraverat ridicule agens, quid illi singulis annis acciderit divinando profert.

VI.

Sextus sermo, quod mari similis sit hæc vita, pag. 215, cujus initium, Οἱ πελάγῳι πλωτῆρες, ἐπει-
δὲν, non est Chrysostomi, ut quisvis emunctæ naris homo, in sancti doctoris operum lectione versatus, facile deprehendet. Nam et stylus, et ordiendi atque concionandi modus, Græculum sapiunt.

VII.

Septimus sermo, pag. 216, in illud, *Simile est regnum cælorum grano sinapis*, cujus initium,

Τὶ μείζον βασιλείας οὐρανῶν, καὶ τί μικρότερον κόλασιν συνάπτωσι; Hic sermo comparationibus ad nauseam usque plenus, a stylo Chrysostomi videtur mihi longe alienus, nec inter γνήσια tanti doctoris opera accensendus est. [Partim in Eclogas receptus est fetus ineptissimi Græculi.]

VIII.

Octavus sermo, p. 249, in illud, *Si qua in Christo nova creatura, vetera transierunt : ecce nova facta sunt omnia*; longissimus, qui tredecim paginas occupat, est viri quidem docti, nec infamandi; sed qui tropis ac figuris ad nauseam usque redundat. Initium sermonis est : Πολλὴ μὲν γηρότης προθυμία καταβύβλινει τὰ σπέρματα. Pergit deinde, et per quinque paginas multa profert de sancto Paulo quæ ad propositum argumentum non pertinent, et aliquando ridicula sunt; ut cum de auditorum attentione loquens dicit, καὶ τὰ βλέφαρα ὡς κέρата ἐστῆκότα δοῶ, et *palpebras vestras ianquam cornua erectas video*. Demum ad Scripturæ sacræ locum illum, *Si qua in Christo nova creatura*, etc. advenit, et quasi novam homiliam incipit. Nec stylus, nec ordiendi, nec concionandi, nec in fine perorandi modus Chrysostomi esse videtur, qui plus habet nativæ elegantie, quam artificiosæ diligentie, et siubi arte nititur, ita rem temperat, ut semper lateat artificium. Hæc autem concio ad stylum, ut ita dicam, ferreum propius accedit.

IX.

Nonus sermo, pag. 252, in illud, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*; ejus initium, Ὁ μὲν φιλόστοργος οὗτος πατήρ διὰ τὴν περὶ ἡμῶν στοργὴν initio videtur de patre et suo et auditorum suorum loqui; sicut et Joannes Chrysostomus, cum presbyter esset Antiochenus, de Flaviano Antiochiæ Archiepiscopo non raro loquebatur initio homiliarum suarum. Hunc morem consulto sequutus videtur qui hunc sermonem Chrysostomi nomine texiit; nam Chrysostomi non esse tum stylus, tum ordiendi modus et concionandi ratio suadent: quod spero fatebuntur ii qui tanti doctoris opera assidue legerunt. Vidimus supra, Tom. VI, pag. 255, Chrysostomum presbyterum Flaviano episcopo inductum ut sui loco concionaretur: sed vidimus alium quoque T. VI, p. 447 (qui Chrysostomi nomen, ut putamus, emetit), episcopum suum, nempe Flavianum memorantem. [In priore sermone, Constantinopoli habito, non Flavianum, sed alium episcopum incertum, pauca præfatum, indicat Chrys.: cfr. dicta ad Homilias Vatic. t. 42, p. 457 edit. novæ.]

X.

Decimus sermo, pag. 257, in Evangelii dictum, et de Virginitate; ejus initium est, Οὐδὲν ὁ θεὸς λόγος θανάτου, οὐδὲ ζῆνον. Hunc sermonem oblongum, tropis, declamationibus et figuris ad nauseam usque repletum, non esse Chrysostomi puto, sed ejusdam Græci declamatoris qui sancti doctoris nomen ementitus est.

XI.

Undecimus sermo brevissimus, pag. 245, de Cognitione Dei, et in sancta Theophania, etc., ejus initium, Ὡςπερ οἱ τὰς θλεις τῶν σωμάτων βεβλαμμένας ἔχοντες, in quo, licet brevissimo, exordium oratione tota sequenti longius est; sicque omnia temperantur, ut nemo non judicet hoc opusculum Chrysostomi non esse.

XII.

Duodecimus sermo, p. 247, in Assumptionem Domini, ejus initium est, Ἐπειδὴ γάρ τι θεὸς τὸν λόγον τὸν περὶ τοῦ πάθους. Hanc brevissimam homiliam indignam Chrysostomo esse fatebuntur, quotquot in ejus libris legendis et observandis operam navant.

;XIII.

Decimus tertius sermo seu homilia, p. 250, in Stagnum Genezaret, et in sanctum Petrum Apostolum, cujus initium, Ὅτε διδάσκαλος ἐκκλησίας, τότε μαθητῆς ἐμπαιδείας. Non esse Chrysostomi homiliam istam hæc suadent, stylus a Chrysostomo longe alienus; maxime vero dialogus ille Petri cum Jesu Christo, qui a rei veritate plurimum deflectit. [Major pars, eaque absurdissima, hujus sermonis in Eclogas transumpta est.]

OPERA QUÆDAM
QUÆ CHRYSOSTOMI NOMINE
CIRCUMFERUNTUR.

*ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

SANCTI PATRIS NOSTRI

ΙΩΑΝΝΟΥ,

JOANNIS

Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως,

CHRYSOSTOMI,

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ,

Archiepiscopi Constantinopolitani,

Περὶ μετάνοιᾶς, καὶ εἰς τὸ ἀνάγνωσμά τοῦ Δαυὶδ ²⁰¹
περὶ τῆς τοῦ Οὐρίου.

*De Penitentia, et in lectionem de Davide et
de uxore Uriæ.*

Ἴδοὺ σήμερον ἡμεῖν ὁ μακάριος Δαυὶδ ἀνεγνώσθη, ὁ μουσουργὸς τῆς σωροσύνης καὶ διδάσκαλος. Ὅταν γὰρ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ λύραν κινήσῃ διὰ τῶν ψαλμῶν, θέλγῃ μὲν τὴν ἀκοήν, σωροσύνῃ δὲ τὸν λογισμόν. Διὰ τοῦτο τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις ὡκονόμησε καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρὰ πάσης ^a σχεδὸν ψυχῆς Χριστιανικῆς αὐτὸν μελωδεῖσθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀκοήν εὐφρανόμεθα, καὶ τὴν ψυχὴν ὠφελομένη. Ἐμοὶ δὲ πολλάκις ἐπέρχεται θαυμάσαι, καὶ πολλάκις κατ' ἐμαυτὸν ἐξίστην τῇ διανοίᾳ, [οἷα] λογισόμενος καὶ λέγων, τίνας ἐνεκεν παρὰ πάσας τὰς γραφὰς τὰς ἐν τῇ παλαιᾷ, τὰς ἐν τῇ καινῇ Διαθήκῃ, τὴν τοῦ Δαυὶδ βίβλον οὕτως ἀγαπῶσι πάντες, καὶ τοῦτον μόνον ἐπὶ στόματος ῥέειν πάντες ἐμελέτησαν. Μωϋσῆς ἦν μέγας νομοθέτης, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὸν Θεὸν θεασάμενος· δὲ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν ἡμεῖν γνωρίζων, καὶ τὸν κτίστην ἀνακηρύττων εἶπεν· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ τοῦτου βιβλίου ἐστὶ μέγιστον καὶ πάσης σοφίας πεπληρωμένον, καὶ μόνης αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ^b ἀπαξ ἡ δευτέρον τῆς ²⁰²

Ecce hodie nobis lectus est beatus David, modulator ille temperantiæ et magister. Quando enim per psalmos spirituales lyram suam movet, aures mulcet et rationem temperat. Idcirco per gratiam Spiritus constitutum est, ut quotidie in omni fere precatione Christiana ipse cum modulamine cantetur, ut et auribus oblectemur, et anima juvemur. Sæpe autem mihi mirari subit, ac frequenter mente attonitus fui, mecum reputans et dicens, cur præ scripturis omnibus Veteris et Novi Testamenti Davidicum librum ita diligunt omnes, ut hunc solum in ore habere sint solliciti. Moyses magnus erat legislator, qui facie ad faciem Deum vidit: qui totam creationem a principio nobis et creationem prædicans, dixit: *In principio fecit Deus celum et terram.* Hujusque liber est maximus et omni sapientia plenus: tamenque vix illum semel et bis in hebdomade in singulis ecclesiis aperimus. Ad dicis, Testamenti veteris pars est. Quid autem de sanctorum Evangeliorum lectione? ubi præsentis Christi miracula prædicantur;

Gen. 1. 1.

denti vocabulo seclusimus. Cfr. t. 2, p. 625, B.]

^b Vaticanus ἀπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ.

^a Ms. Anglicanus σχεδὸν οἷως. [Mox scripsimus χριστιανικῆς pro χριστιανῆς, et infra ὠφελομένηα pro ὠφελομένηα. Paulo inferius οἷα tamquam repetitum ex præce-

ubi Deus cum hominibus versatur, et mors verbo dissolvitur; ubi demones mandato fugantur, et leprosi verbo mendantur; ubi caeci sublato naturae defectu lato sanantur, et quinquies mille homines in deserto ex quinque panibus aluntur; ubi latro in paradysum introducitur, et mactrix ipsis sideribus purior reperitur; ubi Jordanis fluentia ad sanctificationem animarum nostrarum consecrantur, et unigenitus Filius a Patre de caelo declaratur; ubi vitam nostram Christus renovat, et renovando ad salutem humani generis praedicans

Math. 5. 3.
et 6.

ait: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum: Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur?* Verum attende, has quoque leges semel aut bis in hebdomade legimus. Dices vero, non oportere coronas regias quotidie publicas facere. Quid porro de beato apostolo Paulo, Christi oratore, terrarum orbis piscatore? qui per quatuordecim epistolas, tanquam per retia spiritualia, totum orbem ad salutem irrevitit; qui usque ad tertium caelum, et rursus in Paradysum raptus est; cui credita sunt mysteria regni Dei, quae non licet homini loqui? quandoquidem et hunc bis solum in hebdomade legimus, ejusque epistolam in ore habemus; sed lectioni tantum animo intenti, huic uni illo tempore operam damus. Quid igitur dicendum mihi suppetit de beato Davide, quia ratione per Spiritus gratiam provism sit ut singulis diebus et noctibus praedicetur? omnes enim illum pro unguento portamus in ore. In ecclesia sunt pervigilia; ac primus, medius et ultimus est David: in matutinis hymnorum canticis, primus, medius et ultimus est David: in tentoriis ubi mortuorum deductiones, primus et postremus est David: in aedibus virginum, ubi texture fiunt, et primus et medius et postremus est David. O res inopinatas! multi qui ne litterarum quidem principia noverunt, totum tamen Davidem edocti, ordine recitant, ac non modo in urbibus et in ecclesiis omni tempore et per aetates vitae omnes clarescit, sed etiam in agris, in desertis, et per terram non habitatam cum sedulitate plurima tripudia sacra Deo excitat. In monasteriis chorus sanctus ordinum angelicorum; et primus, medius et postremus est David: in asceteriis, ubi greges virginum Mariam imitantium, et primus, medius et postremus est David: in desertis viri sunt crucifixi cum Deo versantes; ac primus, medius et postremus est David. Et omnes quidem homines naturalis per noctem somni tyrannidem patientes, in profundum detrahuntur: David vero solus instat, et servos Dei ad angelica excitat pervigilia; terram in caelum convertens, et homines angelis aequales efficiens, vitam nostram in omnibus ornans, et facit omnibus omnia, et per omnia vitam nostram

ἐβδομάδος ἀναπτύσσομεν. Ἀλλὰ λέγεις, τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἐστὶ. Καὶ τί πρὸς τὴν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἀνάγνωσιν; ὅπου τὰ θυσάματα τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἀνακηρύττεται· ὅπου Θεὸς ὁ τοῦ ἀνθρώπου συνακαμίννεται, καὶ ὁ θάνατος λόγῳ καταλύεται· ὅπου θαύματος ἐξ ἐπιστάματος φηγαζομένου, καὶ λεπτοὶ λόγῳ καθαρίζονται· ὅπου τυφλοὶ τὸ λεῖπον τῆς φύσεως πληρῶς θεραπεύονται, καὶ πεντακισχίλιοι κατὰ τὴν ἔρημον ἐκ πέντε ὅρτων διατρέφονται· ὅπου ληστής εἰς παράδεισον εἰσικίκεται, καὶ πόρνη καθαριωτέρα τῶν ἁστρον εὐρίσκεται· ὅπου τὰ τοῦ Ἰερουζόλου βεῖθρα πρὸς ἁγισμὸν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἁγιαῖται, καὶ μονογένης Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς οὐρανὸν ἀνακηρύττεται· ὅπου τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστὸς ἀνακαίνιζει, καὶ ἀνακαίνιζον πρὸς σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἀνακηρύττεται λέγει· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτοὶ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται; Ἀλλ' ὅρα, καὶ τοὺς τοὺς νόμους ἀπ᾿ ἧς δεύτερον ἀναγινώσκωμεν τῆς ἐβδομάδος. Ἀλλ' εἰρεῖς, ὅτι βασιλικὸς στεφάνους οὐ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δημοσιεύσαι. Καὶ τί πρὸς τὸν μακάριον ἀπόστολον Παῦλον, τὸν ῥήτορα τοῦ Χριστοῦ, τὸν τῆς οἰκουμένης ἁλῆα, τὸν διὰ δεκτικαστῶν ἐπιστολῶν ὥσπερ διὰ δικτῶν πνευματικῶν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην εἰς σωτηρίαν σαγγεινῶσαντα· τὸν ἀρπαγέντα ἕως τοῦ τρίτου οὐρανοῦ, καὶ πάλιν εἰς τὸν παράδεισον· τὸν πιστευθέντα τὰ μυστήρια τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι; Ἐπεὶ καὶ τοῦτον ὁ εἰς τῆς ἐβδομάδος ἀναγινώσκωμεν, καὶ τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ διὰ στόματος φέρομεν· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν μόνον τὸν νοῦν ἀνακαίναντες, ταύτῃ μόνῃ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον στοιχοῦμεν. Τί οὖν εἵπειν ἔγω πρὸς τὸν μακάριον Δαυὶδ, ὅπως ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ὡκονόμησε καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ νύκτα αὐτὸν ἀνακηρύττεσθαι; πάντες γὰρ αὐτὸν ἀντὶ μύρου διὰ στόματος φέρομεν. Ἐν ἐκκλησίᾳ παννυχίδες, καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ· ἐν ὀρθριναῖς ὑμολογίαις καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ· ἐν τοῖς σκηνώμασι τῶν νεκρῶν προπομπαὶ, καὶ πρῶτος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ· ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν παρθένων ἱστορυαί, καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ. Ὡς τὸν παραδόξῳ πραγμάτων πολλοὶ μῆτε γραμμάτων πείραν τὴν ἀρχὴν εἰληφότες, ἐκμαθόντες ὅλον τὸν Δαυὶδ ὁ ἀποστιγθίζουσιν. Ἀλλ' οὐ μόνον ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς ἐκκλησίαις οὕτω κατὰ πάντα καιρὸν καὶ κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν ἐκλάμπει, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν ἐρημίαις καὶ εἰς τὴν οἰκίαν γῆν μετὰ πλείονος τῆς σπουδῆς χοροστασίας ἱερὰς ἀνεγείρει τὸ Θεῷ. Ἐν μοναστηρίοις χορὸς ἅγιος ταγματῶν ἀγγελικῶν, καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ· ἐν ἀσκητηρίοις παρθένων ἀγέλαι τὴν τὴν Μαριὰμ μιμουμένων, καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ· ἐν ἐρημίαις ἄνδρες ἐσταυρωμένοι προσκυλῶντες τῷ Θεῷ, καὶ πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος ὁ Δαυὶδ. Καὶ

¹ Vaticanus τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφει.

² Anglicanus male τῷ λέποντι.

³ Vaticanus δις. Anglicanus δεύτερον.

⁴ Vaticanus ἀποστιγθίζουσιν, Anglicanus ἀποστιγθίζουσι.

πάντες μὲν ἄνθρωποι τῷ φυσικῷ τῆς νυκτὸς ὕπνῳ τυραννιζόμενοι, πρὸς βάθος καθέλκονται· καὶ Δαυὶδ μόνος ἐρίσταιται, καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ δούλους εἰς ἀγγελικὰς παννυχίδας διεγείρει, τὴν γῆν οὐρανὸν ἐργαζόμενος, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἰσαγγέλους ποίῳν, τὸν ἡμέτερον βίον κατὰ πάντα διακοσμοῦν, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος, καὶ διὰ πάντων τὸν ἡμέτερον βίον ἀγγελικὸν ἐργαζόμενος· παίδιοι συναυξάνομενος, νεωτέρους εἰς σύνεσιν προσκαλοῦμενος, παρθένους σωπρροσύνῃ χαρίζομενος, πρεσβυτέρους ἀσφαλίζειν δωροῦμενος, τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν προσκαλοῦμενος καὶ λέγων· Ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ, ὅτι ἀγαθός· τοὺς κατορθώσαντας ἐκ μετανοίας ἀσφαλίζομενος καὶ λέγων· Ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς· τοὺς τῆς εὐεργεσίας δεξαμένους εἰς εὐχαριστίαν διεγείρων καὶ λέγων· Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων τῶν ἀνταποδώσέ μοι· τοὺς πολλάκις ἁμαρτάνοντας εἰς ἐξομολόγησιν ἀνακαλοῦμενος καὶ λέγων· Ἵν' ἀνομίᾳ παρατηρήσῃς, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; τοὺς ἐπιζητούντας ἑλεημοσύνην παρὰ τοῦ Θεοῦ διδάσκων καὶ λέγων· Ἐλθέσθον με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· τοὺς κληθεῖν καὶ ἐισρωσύνῃ ἀσφαλίζομενος καὶ λέγων· Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· τοὺς εἰς δικαστήριον ἔλκομένους διδάσκων καὶ λέγων· Αὐτρωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων· τοὺς φοβούμενους ἑθρῶν ἐπανάστασιν νοουστῶν καὶ λέγων· Ἐξελῶ με ἐκ τῶν ἑθρῶν μου, ὁ Θεός· τοὺς ὑπομένοντας καὶ εὐεργετούμενους εἰς εὐχαριστίαν διεγείρων καὶ λέγων· Ὑπομένων υπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε· μοι, καὶ εἰσέκουσε τῆς δεήσεώς μου.

Ἡ μεγάλην κιθάρας, τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκουμένης, ὥσπερ νευράς τινας, εἰς μίαν ἐξομολογίαν ἀναρρουμένης. Καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικαύτος, ὃ δὲ ἦβη τῶν ἀνθρώπων διακοσμοῦν, καὶ τοὺς λόγους τῶν ἐγκωμίων ὑπερνεκῶν, ὃ τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν ἐπὶ γῆς συστημένους, καὶ τῇ τῶν ἀγγέλων ἐφημέρᾳ κατ' οὐρανὸν στεφανούμενος· πῶς συνεχωρήθῃ τὰ δύο κεφάλαια τῶν ἁμαρτημάτων ἐξολισθῆσαι; τὰ γὰρ κεφάλαια τῶν ἁμαρτημάτων, Οὐ φρονεῖς, οὐ μοιγεύσεις· καὶ πρὸς τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια τῶν ἁμαρτημάτων συνεχωρήθῃ κατενεχθῆναι. Διὰ τοῦτο πολλάκις κατ' ἑαυτὸν γινόμενος, καὶ ταῦτα λογισάμενος ἐξέστην τῇ διανοίᾳ· καὶ καθάπερ πλοῖον ἐν πελάγει τοῦ κυβερνήτου γωρὶς ὧδε χάκει περιπερόμενον τοῖς κύμασι κλυδωνίζεται, ὁ οὕτως ἐσκαλεθῇ μου πολλάκις ὁ λογισμὸς τὰς τρικυμίαις, διανοουμένου καὶ λέγοντος· πῶς ὁ τοσοῦτος ἀγαθὸς κατακοσμημένος ἀνὴρ, ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης, ὁ τοῦ Χριστοῦ δούλος καὶ πατὴρ δούλος²⁰⁹ κατὰ φύσιν, πατὴρ κατὰ σάρκα Βίβλος γὰρ γενέσως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ· ὁ τὰς ἀρετὰς μέλλον ἡ τῷ διαδόχῳ κατακοσμημένος· ὁ τὴν ἀλουργίαν περιεβόλημένος, καὶ ταπεινοπροσύνῃ ἡμπεριεμένος καὶ λέγων· Κύριε, οὐχ ὑψώθῃ ἡ καρδιά μου, οὐδὲ ἐμεταρθεύσαν ὁ ὀφθαλμοί μου, οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλῃ, οὐδὲ ἐν θαυμασίῳ ὑπὲρ ἐμέ· εἰ μὴ ἐτα-

angelicam reddens: cum pueris una crescens, juniores ad intelligentiam provocans, virginibus continentiam largiens, senioribus donans securitatem, peccatores ad penitentiam advocans et dicens, *Confitemini Domino quoniam bonus*: *Psal.* 117. eos qui per penitentiam recte processerunt corroborans et dicens, *Delicta juventutis meae et Ibid.* 24. 7. *ignorantias meas ne memineris*: eos qui beneficia acceperunt ad gratiarum actionem excitans et dicens, *Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi*? crebro peccantes ad confessionem provocans his verbis, *Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit*? eos qui querunt a Deo misericordiam erudiciens et dicens, *Miserere mei, Deus, Ibid.* 50. 3. *secundum magnam misericordiam tuam*: eos qui ad sacerdotale munus vocantur municiens ac dicens, *Ne projicias me a facie tua*: in jus raptos instruens his verbis, *Redime me a ca-* *Ibid.* 118. *lumnis hominum*: meuentes inimicorum irruptionem admonens et dicens, *Eripe me de inimicis meis, Deus*: expectantes et beneficiis affectos ad gratiarum actionem excitans his verbis, *Expectans expectavi Dominum, et intendit Ibid.* 39. 2. *mihi, et exaudivit preces meas*.

O magnam citharam animas hominum per orbem habitabilem, quasi nervos quosdam, ad confessionem unam pulsantem! Et quomodo vir talis et tantus, qui multitudines hominum ornat, et sermones encomiasticos superat; qui regimen angelicum in terra constituit, et cum angelorum fausta acclamatione in celo coronatur: quomodo, inquam, permissum est ut in duo praecipua peccata delaberetur? nam peccatorum praecipua sunt, *Non occides, Non mechaaberis*; et ut in haec *Erod.* 20. praecipua peccata delaberetur permissum est. 13. 14. Ideo saepe haec mecum reputans et animadvertens, mente attonitus sum, et sicut navigium in mari absque naulevo huc et illuc circumlatum fluctibus jactatur, ita mihi saepe ratiocinia procellis commota sunt, cogitanti ac dicenti: Quomodo vir tantis bonis exornatus, rex et propheta, Christi servus et pater; servus secundum naturam, pater secundum carnem; nam *Liber generationis Jesu Math.* 1. 1. *Christi, filii David*; virtutibus magis, quam diademate ornatus; amictus veste purpurea, et humilitate indutus, dicensque: *Domine, non Psal.* 130. *est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me*: si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam, sicut ab-

¹ Vatic. δ τὰ 27η. Anglic. δ τὰς 28ας.

² In Anglic. male οὕτως ἐναυθισθῆναι μου πολλάκις τῶν

λογισμῶν αἱ τρικυμῖαι.

Psal. 7. 5. *lactatus; qui tolerantiae malorum coronavit metas, et ait: Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala: qui non modo superbiam excutit, sed etiam superbos abominatur et ait:*

Ib. 100. 7. *Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum: qui cum fiducia dicit Deo: Igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas. Quid autem loquor?*

Ib. 16. 3. *quorsum ejus testimonii usus sum? Saep̄ etiam dicunt nonnulli: Fide non est dignus qui sibi ipsi perhibet testimonium; alius ejus opera testetur, alius ejus coronarum sit praeco, alius ejus vitae sit testis, ut et fide dignus sit testimonium. Quem*

Act. 13. 22. *porro fide digniorem habemus Deo dicente: Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum. Quid hoc testimonio tutius? Ac quomodo vir tantis claris operibus bonis, qui secundum cor Dei fuisse asseritur; quomodo, inquam, in peccatorum praecipua deferri permissus est? Non occides, non machaberis: et homicida et mœchus est propheta Dei? Iste enim locus vobis hodie lectus est. Non criminor prophetam, absit; sed vitam vestram in tuto pono, ut cum multa recte feceris, teipsum munias ne cadas. Sic enim apostolus quoque dixit: Qui se existimant stare, videat ne cadat. Idcirco enim et ipse David frequentius dixit: In finem ne disperdas: id eo ipse quoque supplicans dixit: Et usque in senectam et senium Deus ne derelinquas me. Cur ergo in tantum deijci peccatum permissus est? Tribus de causis: quibusnam, ego dicam: tu modo cum omni attentione animum adhibe. Primum ut iusti caveant de vita sua, sive ascetæ, sive eremitæ; nec dicant, Multa praeclare feci, multis ornavi virtutibus: jejuno, vigilo, precor, lacrymas fundo, sacco amictus sum, corpus meum exercitibus marcidum reddidi; non ultra timeo irruptiones diaboli, ea praeclare gessi quae coronas mereantur. Ne erres, o homo, ne sis animo elatus: non plus*

1. Cor. 10. 12. *fecisti quam David: audi illum dicentem: Genua mea infirmata sunt a jejuniis, caro mea immutata est propter oleum; et rursum, Cum mihi molesti essent, induerbar cilicio, et humiliabam in jejuniis animam meam. Audi illum de vigiliis loquentem: Media nocte surgebam ad confitendum tibi; et iterum, Septies in die laudem dixi tibi: audi illum de lacrymis dicen-*

Psal. 57. 1 et 70. 13. *tem: Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo: audi illum de ascetica vitan-*

Ibid. 118. 62. et 104. *tem: Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam. Cur autem tibi profero verba prophetae David? audi iterum testimonium Dei dicentis: Inveni*

Ibid. 101. 10. *David filium Jesse, virum secundum cor meum. Et tamen post tanta bona opera in tales lapsus*

Act. 13. 22. *deferebatur. Ne itaque audax sis, sed quotidie caveas secundum apostoli admonitionem dicen-*

peinoφρόνουν, ἀλλὰ ὤψωσα τὴν ψυχὴν μου ὡς τὸ ἀπογελαχτισμένον· ὁ τοὺς τῆς ἀνεξικτακίας θροῦς στεφανώσας καὶ λέγων· Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἐστὶν ἀδικία ἐν γαστρὶ μου, εἰ ἀναπέδωκα τοῖς ἀναπαυομένοις μοι κατὰ· ὁ μὴ μόνον υπερηφάναν ἀποσεισόμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς υπερηφάνους ἀποσπρεφόμενος καὶ λέγων· Οὐ κατοικεῖ ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου ποτὶν υπερηφάνων, ἁλίων ἀδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου· ὁ λέγων μετὰ παρρησίας τῷ Θεῷ· Ἐπύρωσάς με, καὶ οὐκ εὐρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδικία. Καὶ τί λέγω; διὰ τί ταῖς αὐτοῦ μαρτυρίαις κέχρημαι; Καὶ πολλάκις τινὲς λέγουσιν, οὐκ ἐστὶν ἀξιόπιστος αὐτοῦ μαρτυρῶν· ἕτερος μαρτυρήσῃ τοῖς τούτου κατορθώμασιν, ἕτερος αὐτοῦ τοὺς στεφάνους ἀνακηρυττέτω, ἕτερος τῷ βίῳ τούτου μαρτυρήσῃ, ἵνα καὶ γένηται μάλλον ἀξιόπιστος ἡ μαρτυρία. Καὶ τίνα ἔχομεν ἀξιόπιστότερον τοῦ Θεοῦ τοῦ λέγοντος· Εὐφρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Τί ταύτης τῆς μαρτυρίας ἀσφαλέστερον; Καὶ πῶς ὁ τοσούτος κοινῶν κατορθώματι, ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ μαρτυρούμενος, πῶς εἰς τὰ κεφάλαια τῶν ἁμαρτημάτων συνεχωρήθη κατενεχθῆναι; Οὐ φρονεῖσαι, οὐ μοιγεῖσαι· καὶ φρονεῖς καὶ μοιγᾷς ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ· Τούτου γὰρ ἡμῖν σήμερον ἀνεγνώσθη τὸ χωρίον. Οὐ διαβάλλω τὸν προφήτην, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν ζωὴν ἀσφαλίζομαι, ἵνα ὅταν πολλὰ κατορθώσεις, ἀσφαλίσῃς σαυτὸν, ἵνα μὴ πῆσῃς. Οὗτω γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγε συνεχρῖστέ μου ὁ Δαυὶδ· Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρη· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς προσευχόμενος ἔλεγε· Καὶ ἕως γῆρας καὶ πρεσβυτε-

Ib. 101. 10. *ῥατος μὴ ἐγκαταλείψῃς με. Τίνος οὖν ἐνεκεν εἰς τοσαύτην ἁμαρτίαν συνεχωρήθη κατενεχθῆναι; Τριῶν ἐνεκεν πραγμάτων· ποῖον, ἐγὼ λέγω, μόνον σὺ πρόσθε μετὰ πάσης ἀκριβείας· πρῶτον διὰ τὸ τοὺς δικαίους ἀσφαλίσασθαι περὶ τῆς οἰκείας ζωῆς, ἣ τοὺς ἀσκητὰς ἡ τοὺς ἐργάτας, καὶ μὴ λέγειν, πολλὰ κατέρθωσα, πολλάκις ἀρεταῖς κατακεχώσμημαι· νηστεύω, ἀγρυπνῶ, εὐχομαι, δακρύω, σάκκων περιβέβλημαι, τὸ σῶμά μου ταῖς ἀσκήσεσι κατεμαράναν· οὐκ εἶ φοβούμαι τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ διαβόλου, κατάρθωθαί μοι λοιπὸν τὰ τῶν στεφάνων. Μὴ πλανῶ, ἀνθρώπε, μὴ ἐπαρῇς τῇ δυνάμει· οὐκ ἐποίησας πλὴν τοῦ Δαυὶδ· ἀκούσον αὐτοῦ λέγοντος· Τὰ γόνά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σὰρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον καὶ πάλιν, Ἐν τῷ αὐτοῦ παρενοχλεῖν μοι ἐνεούμην σάκκων, καὶ ἐταπεινῶν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου· Ἀκούσον αὐτοῦ περὶ τῆς ἀγρυπνίας λέγοντος· Μεσούκτιον ἐξεγερήμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοὶ καὶ πάλιν· Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεα σε ἄκουσον αὐτοῦ περὶ δακρύων λέγοντος· Ἐκοπίσασ ἐν τῷ στεναγμῷ μου· λούσω καὶ ἐκάστην νύκτα τὴν κλίτην μου· ἐν δακρυαῖς μου τὴν στροφάνην μου βρέξω· ἀκούσον αὐτοῦ περὶ ἀσκήσεως λέγοντος· Ὅτι σποδὸν ὥσελ ἄρτον ἐφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρουν. Καὶ τί σοι λέγω τὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ; ἀκούσον πάλιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοῦ τῆς λεγούσης· Εὐφρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα κατορθώ-*

Ib. 101. 10. *μα· οὐκ ἐστὶν ἀξιόπιστος αὐτοῦ μαρτυρῶν· ἕτερος μαρτυρήσῃ τοῖς τούτου κατορθώμασιν, ἕτερος αὐτοῦ τοὺς στεφάνους ἀνακηρυττέτω, ἕτερος τῷ βίῳ τούτου μαρτυρήσῃ, ἵνα καὶ γένηται μάλλον ἀξιόπιστος ἡ μαρτυρία. Καὶ τίνα ἔχομεν ἀξιόπιστότερον τοῦ Θεοῦ τοῦ λέγοντος· Εὐφρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Τί ταύτης τῆς μαρτυρίας ἀσφαλέστερον; Καὶ πῶς ὁ τοσούτος κοινῶν κατορθώματι, ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ μαρτυρούμενος, πῶς εἰς τὰ κεφάλαια τῶν ἁμαρτημάτων συνεχωρήθη κατενεχθῆναι; Οὐ φρονεῖσαι, οὐ μοιγεῖσαι· καὶ φρονεῖς καὶ μοιγᾷς ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ· Τούτου γὰρ ἡμῖν σήμερον ἀνεγνώσθη τὸ χωρίον. Οὐ διαβάλλω τὸν προφήτην, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν ζωὴν ἀσφαλίζομαι, ἵνα ὅταν πολλὰ κατορθώσεις, ἀσφαλίσῃς σαυτὸν, ἵνα μὴ πῆσῃς. Οὗτω γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγε συνεχρῖστέ μου ὁ Δαυὶδ· Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρη· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς προσευχόμενος ἔλεγε· Καὶ ἕως γῆρας καὶ πρεσβυτε-*

Ib. 101. 10. *ῥατος μὴ ἐγκαταλείψῃς με. Τίνος οὖν ἐνεκεν εἰς τοσαύτην ἁμαρτίαν συνεχωρήθη κατενεχθῆναι; Τριῶν ἐνεκεν πραγμάτων· ποῖον, ἐγὼ λέγω, μόνον σὺ πρόσθε μετὰ πάσης ἀκριβείας· πρῶτον διὰ τὸ τοὺς δικαίους ἀσφαλίσασθαι περὶ τῆς οἰκείας ζωῆς, ἣ τοὺς ἀσκητὰς ἡ τοὺς ἐργάτας, καὶ μὴ λέγειν, πολλὰ κατέρθωσα, πολλάκις ἀρεταῖς κατακεχώσμημαι· νηστεύω, ἀγρυπνῶ, εὐχομαι, δακρύω, σάκκων περιβέβλημαι, τὸ σῶμά μου ταῖς ἀσκήσεσι κατεμαράναν· οὐκ εἶ φοβούμαι τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ διαβόλου, κατάρθωθαί μοι λοιπὸν τὰ τῶν στεφάνων. Μὴ πλανῶ, ἀνθρώπε, μὴ ἐπαρῇς τῇ δυνάμει· οὐκ ἐποίησας πλὴν τοῦ Δαυὶδ· ἀκούσον αὐτοῦ λέγοντος· Τὰ γόνά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σὰρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον καὶ πάλιν, Ἐν τῷ αὐτοῦ παρενοχλεῖν μοι ἐνεούμην σάκκων, καὶ ἐταπεινῶν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου· Ἀκούσον αὐτοῦ περὶ τῆς ἀγρυπνίας λέγοντος· Μεσούκτιον ἐξεγερήμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοὶ καὶ πάλιν· Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεα σε ἄκουσον αὐτοῦ περὶ δακρύων λέγοντος· Ἐκοπίσασ ἐν τῷ στεναγμῷ μου· λούσω καὶ ἐκάστην νύκτα τὴν κλίτην μου· ἐν δακρυαῖς μου τὴν στροφάνην μου βρέξω· ἀκούσον αὐτοῦ περὶ ἀσκήσεως λέγοντος· Ὅτι σποδὸν ὥσελ ἄρτον ἐφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρουν. Καὶ τί σοι λέγω τὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ; ἀκούσον πάλιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοῦ τῆς λεγούσης· Εὐφρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα κατορθώ-*

Ib. 101. 10. *μα· οὐκ ἐστὶν ἀξιόπιστος αὐτοῦ μαρτυρῶν· ἕτερος μαρτυρήσῃ τοῖς τούτου κατορθώμασιν, ἕτερος αὐτοῦ τοὺς στεφάνους ἀνακηρυττέτω, ἕτερος τῷ βίῳ τούτου μαρτυρήσῃ, ἵνα καὶ γένηται μάλλον ἀξιόπιστος ἡ μαρτυρία. Καὶ τί σοι λέγω τὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ; ἀκούσον πάλιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοῦ τῆς λεγούσης· Εὐφρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. Καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα κατορθώ-*

ματα εἰς τοιαῦτα κατηνέχρη σφάλματα. Μὴ οὖν θαρσύνῃς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀσφαλίζου, δεγόμενος τὴν παραίνεσιν τοῦ ἀποστόλου τὴν λέγουσαν· Ὁ δοῦλον ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ. Ἰδοὺ τὸ πρῶτον αἰτίον· λάμβανε καὶ τὸ δεύτερον· ἵνα μὴ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπογινώσκωσιν ἑαυτῶν, ἀλλ' εἰ τις καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἁμαρτάνῃ, ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολογηται. Κάν κυριακῆς ἁμαρτάνῃς, κυριακῆς ἐξομολόγησαι· οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἀπογινώσκεις. Ἐάν τις ἀπογῇ ἁμαρτίας ἁμαρτήσας, οὐκ ἔτι εἰς ἴσιν ἐπιτρέχει. Οὐ γὰρ ὁρᾷ τοὺς ἱατροὺς· ἐάν ἀπογῶσι τινὲς, οὐκ ἔτι προσάγουσι θεραπείαν, ἀλλὰ λέγουσι τῷ ἀσθενεῖ, εἴ τί θελεῖς δοῦναι ἡμῖν, οὐ λαμβάνομεν· οὐκ ἔτι γὰρ ἐπιδέρχεται τὸ νόσσημα τοῦτο θεραπείαν· ἐνίκησεν ἡ κακία τοῦ νοσήματος τὴν θεραπείαν τῆς τέχνης. Ταῦτα λέγουσιν ἀπαγορεύοντες· ἀλλ' ἐάν προσδοκῆσιν ὑγίαιν, πάντα ποιούσι, καὶ προσάγουσι φάρμακα πρὸς σωτηρίαν τοῦ νοσούντος. Οὕτως ἐάν ἀπογῇ τις ὅτις ἁμαρτίας, οὐκ ἔστι τῷ μετανάστευοντι σωτηρία, εἰς μεζῶνα κακὰ ἑαυτῶν ὠλεῖ. Διὰ τοῦτο, ἐάν ἐννοήσῃς οὐ καὶ τῶν ἁγίων ἁμαρτημάτων, φόνου καὶ μορθείας, γέγονε θεραπεία καὶ ἱασις πρὸς τὴν προφήτην, καὶ κυριακῆς ἁμαρτάνης, εἰς ἐξομολόγησιν ἑαυτῶν παρασῶς. Τοῦτο δὲ λέγω, οὐ προτρέπομενος εἰς τὸ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας εἰς ἐξομολόγησιν προσκαλοῦμενος· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς φιλόανθρωπος ὢν καὶ τὰ μεγάλα τῶν ἁμαρτημάτων ἐξάλειψαι. Ἦ γὰρ μεζῶν φόνου καὶ μορθείας· καὶ θεμὰς ἀκούσας τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτήσαντος· Ἔπιπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀρχῇς τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ μεγάλα τῶν ἁμαρτημάτων ὁ Χριστὸς ἐπιτομήσας συνεχώρησεν· τὸν ἡσπῆν εἰς τὸν παράδεισον εἰσέγαγε, τὸν πωλόνην εὐαγγελιστὴν εἰργάσατο, τὸν ὑβριστὴν καὶ βλάστημον Παῦλον ἀπόστολον τῆς οἰκουμένης πεποιήκεν, ἵνα καὶ σὺ μὴ ἀπαγῶς ἁμαρτάνῃς, ἀλλ' ἐξομολογούμενος τὴν θεραπείαν ὑποδείξῃ. Ἐξομολογήσῃς τῷ Κυρίῳ, οὐκ ἀγαθὸς, οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα τὸ εἶδος αὐτοῦ. Ἰδοὺ δεύτερον αἴτιον· λάβε καὶ τὸ τρίτον. Ἐμελλεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐπιθῆναι κατὰ τὴν ἐνσάρκον αὐτοῦ παρῶσαν, καὶ τὸ φύσκημα τῆς ἡμετέρας σαρκὸς ἀναλαμβάνειν, καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνασπρέζεσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ Θεὸς ἦν καὶ μόνος ἀναμάρτητος, συνεχώρησε τοῖς δικαίοις, κατὰ τὴν οἰκταὴν προκίρῃσιν ἀνθρώποις σφάλματι περιπέσειν· οὐκ αὐτὸς εἰς αὐτὴν αὐτὸς κατέβη κατὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ προκίρῃσει συγχωρήσας δοῦναι κατὰ τὸν ἴδιον σκοπόν. Οὕτω γοῦν καὶ Ἀβραὰμ ἤμαρπεν ἀπιστήσας, καὶ διὰ τοῦτο τιμωρίαν ἐδέξατο παρὰ τοῦ Θεοῦ· Καὶ δουλεύσει το σπέρμα σου ἐπὶ τετρακόσια. Καὶ πάλιν ὁ Μωϋσῆς, μὴ δοξάσας τὸν Θεόν, ὅτε τὸ ὄνομα ἐν πέτρας τοῖς ἀρχαρίστοις ἐδοξάσκειτο· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Καὶ ὡς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ οὐκ εἰσελεύσῃ ἐν αὐτῇ. Οὕτω καὶ τοῦτω συνεχώρησεν εἰς ἁμαρτίαν ἐμπέσιν, ἵνα μόνος αὐτὸς ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀναμάρτητος εὐρεθῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ

tis, *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. En primam causam; jam accipe secundam: Ne peccatores de seipsis desperent, sed si quis vel quotidie peccet, ut quotidie confiteatur. Si decies millies peccaveris, decies millies confitere: nihil enim est desperatione deterius. Si quis cum peccata commisit desperaverit, non amplius ad medelam currit. Nonne vides medicos? si de quaquam desperaverint, non amplius medelam adhibere, sed aegroto dicere: Si quid dare velis, non accipimus: morbus enim ille non amplius ad medelam admittit: malum morbi superavit artis remedia? Hæc dicunt ii qui desperant: si vero sanitatem expectent, omnia faciunt, et medicamenta adhibent pro salute ægroti. Ita si quis desperaverit ob peccatum, putans non esse penitentii salutem, in majora mala seipsum impellit. Idcirco si cogitaveris summorum peccatorum homicidii et adulterii medelam et curationem contigisse prophetæ, etiam decies millies pecces, teipsum confessioni dedas. Hoc autem dico, non hortans ad peccandum, sed peccatores ad confessionem vocans: quandoquidem Deus, hominum amans, magna etiam peccata delet. Quid enim majus homicidio et adulterio? et tamen audi prophetam ipsum qui peccavit dicentem: *Dixi, Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, et tu remisisti impietatem cordis mei.* Ideo Christus adveniens majora peccata condonavit, latronem in paradysum introduxit, publicanum evangelistam fecit, contumeliosum et blasphemum Paulum fecit orbis terrarum apostolum, ut et tu peccans ne desperes, sed confitens medelam accipias. *Confite mini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.* En secundam causam; accipe tertiam. Salvator noster venturus ad nos erat secundum incarnatam præsentiam suam, et carnis nostræ massam assumpturus ac cum hominibus versaturus: sed quia Deus erat, et solus sine peccato, concessit ut justiper liberum arbitrium summ in humanas lapsus incidere; non illos ad peccatum vocans, sed permittens ut ex libero arbitrio secundum propositum suum incidere. Sic igitur Abraham quoque non credens peccavit, et pœnas a Deo immissas subiit: *Et serviet semen tuum annos quadringentos.* Ac rursum Moyses, cum non glorificasset Deum, quando aquam ex rupe ingratiss largitus est, propter hoc Deus dixit ei: *Et videas terram promissionis, et non intrabis in illam.* Ita et hunc permittit in peccatum incidere, ut ipse solus in humano corpore impeccabilis deprehenderetur. Ideoque propheta David, cum tandem ad confessionem peccati venit, hoc dixit Deo: *Tibi soli peccavi et malum coram te feci.* Quare? *Ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.* Cum dies illa adveniret ibi dicit: visam fore massam

* In Anglicano cod. hæc vitata sic leguntur, ἀλλὰ λέγουσι τῷ νόθῳ, εἰ τί θελεῖς, ὅς θ βούλεται· οὐκ ἔτι γὰρ.

b Vatic. τῆς ἁμαρτίας.

nostram, sedentem in dextera majestatis Dei; nam
Psal. 109. *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos*
 1. 2. *tuos scabellum pedum tuorum.* In illa igitur
Joan. 19. *exigetur. Superne corpus, et inferne corpus: Vi-*
 37. *debunt enim, inquit, in quem transfixerunt.*
 10. *Ceterum quod peccatis deprimitur, id no-trum*
est: illud vero quod peccatum non fecit, sed pec-
Psal. 50. 6. *catorum rationem exigit, divinum est. Ideo, Ut*
justificeris in sermonibus tuis et vincas cum
Isai. 53. 5. *judicaris. Quomodo? Quia peccatum non fecit,*
nec inventus est dolus in ore ejus. Ipsi
gloria in secula seculorum. Amen.

προφήτης Δαυὶδ, ὅτε λοιπὸν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν
 ἦλθε τοῦ ἁμαρτήματος, ταῦτο ἔλεγε τῷ Θεῷ· Σὺ
 μόνῳ ἤμικτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.
 Διὰ τί; Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ
 νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἐν τῷ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
 νῃ ἔλθειν φησὶν· ἐκεῖ φανήσονται ἡμέτερον αἵματι, κα-
 θήμενον ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ· Κάθου
 γὰρ ἐκ δεξῶν μου, ὅς ἂν θῷ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
 πόδιον τῶν ποδῶν σου· ἐν ἐκείνῃ τοίνυν τῇ ἡμέρᾳ φα-
 νεῖται καὶ τὸ σῶμα, ὅπερ ἀνέλεθεν ἐκ τῆς ἡμετέρας
 φύσεως, ἀνθρώπων εἰσπατριζμένων. Ἄνω σῶμα καὶ
 κάτω σῶμα· Ὁμῶνται γάρ, φησὶν, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.
 Ἀλλὰ τοῦ μὲν ἁμαρτίας βεβαρημένον, τοῦτ' ἐστὶ
 τὸ ἡμέτερον· τὸ δὲ ἁμαρτίαν μὴ ποιοῦντος, ἀλλὰ πᾶς
 δικίας τῶν ἁμαρτημάτων εἰσπατριζέμενον θεῶν ἐστὶ.
 Διὰ τοῦτο ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ
 νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Πῶς; Ἐπειδὴ ἡ ἁμαρ-
 τία οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εἰρήνη ὁλος ἐν τῇ στόματι
 αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

II. Ejusdem de iis qui in jejuniis continenter vivunt, et de diversorum Prophetarum vitæ instituto.

Pugiles quidem diebus singulis exercitati, cum
 adaugent artem, tum de adversariis victoriam
 facile reportant. Cursores item ex quotidiano stu-
 dio cum agilitate verendi, articulos motui ido-
 neos reddentes, ad citissimam expectationem
 acciunt. Eodem plane modo patres nostri injun-
 ctis nobis frequentius docere, ut facilem in do-
 cendo peritiam a seimonis exercitatione nobis ac-
 quiramus. Adeste igitur, o dilecti, Josephum e
 vestigio sequentes, peccatum Ægyptium devitan-
 tes, et exuto odio, ad continentiam accurramus.
 Etiam si enim Joseph carnis amictum deposuerit,
 an non splendidiorem amictum habuit ex castitatis
 gloria? Continentiæ puritas patres accingens, col-
 umnis adamantinis terrarum orbem suffulcit, quæ
 preces quidem ad cælum deferant, animas
 autem hominum in terra curent. Beatus ille Moy-
 ses continentiæ se accingens, Hebræis in Ægypto
 salutis columna fuit; et primogenitorum quidem
 Ægyptiorum portas solo æquavit, luciferos vero
 Hebræorum filios beatos prædixit: Pharaoni et
 magis tamquam columna obstitit; Jesus autem
 filius Nave, continentiam habens lecti sociam,
 celestibus luminaribus imperavit. Solis enim
 cursus inhibuit, et terminos lunæ fixit, ac diei
 lucem longiorem effecit. Quandonam illud? Cum
Jos. 10. 13. *pro Gabaonitis bellans dixit: Stet sol contra*
Gabaon, et luna contra vallem Elom. Hic
 fluvium divisit, populum servavit, alienigenas

II. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν νηστείᾳ σωφρονοῦντων, καὶ διαγωγῆς διαφόρων προφητῶν.

Οἱ μὲν ἀθληταὶ κατ' ἐνάστην ἡμέραν γυμναζόμε-
 νοι καὶ τὴν τέχνην αὖθις, καὶ τὴν κατὰ τὴν ὑπε-
 ναντίον νίκην βραδίως λαμβάνουσιν· οἱ δὲ γε ὁδομί-
 ἐν τῇ καθημερινῇ μελέτῃ τῆς εὐστροφίας εὐνηήτους
 τὰς ἀρμονίας ἀπεργαζόμενοι πρὸς προσδοκίαν ταχὺ
 στήν ὁρῶνται. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ οἱ πατέρες
 συνεχέστερον ἡμῶς διδάσκουσιν ἐπιτρέπονται, ἵνα τὴν
 ἐν τῇ διδασκίᾳ ἀσφάλειαν ἐκ τῆς τοῦ λόγου μελέτης
 ταχέως ἡμῖν προσπονησάμεθα. Δεῦρο τοίνυν, ἀγα-
 πητοί, τὸν Ἰωσήφ ἱγνηλατήσαντες, τὴν Αἰγυπτίαν
 ἁμαρτίαν λείποντες, γυμνοὶ τοῦ μίσους πρὸς τὴν σω-
 φροσύνην ἐπαρμόμενοι. Καὶ γὰρ, εἰ καὶ Ἰωσήφ τὸ
 τῆς σαρκὸς κάλυμμα, ἀλλ' οὐ γὰρ τῆς σωφροσύνης δό-
 ξης λαμπρότερον εἶχε τὸ ἐνδύμα· Σωφροσύνης ἄγνεια
 τοὺς πατέρας συσφίγγετα στυλὸς ἀδαμαντίνους τῇ
 οἰκονομίᾳ ὑπάρχεις, τὰς μὲν εὐχὰς εἰς οὐρανὸν ἐπιτεί-
 νοντας, τὰς δὲ βουλὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ γῆς θερα-
 πεύοντας. Μούσῃς ὁ μακάριος σωφροσύνη ἐαυτὸν
 περισφίγγας, στυλὸς σωτηρίας τοῖς Ἰσραηλίοις γέγονεν
 ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῶν μὲν πρωτοτόκων ὑφάρξας τῶν Αἰ-
 γυπτίων ἐσθράφας, τοὺς δὲ σωταφόρους πατέρας τῶν
 Ἰσραηλίων ἐμακάριζας· καὶ τῷ μὲν Φαραὼ καὶ τοῖς
 μέλοις στυλὸς ἀντίστατο, Ἰησοῦς δὲ τοῦ Ναυῆ, τὴν
 σωφροσύνην σύνεικον ἔχων, οὐρανίους φωστῆρας ἐκέ-
 λευ· τοῦ γὰρ ἡλίου τοὺς ὁρμούς ἐνώλεε, καὶ τῆς
 σελήνης τοὺς ὅρους ἐπήγγυε, καὶ τῆς ἡμέρας τὸ φάος
 ἐμήκυνε. Πότε δὲ τοῦτο; Ὅτε ὑπὲρ Ἰαβάν· τὸν
 πόλεμον ἔλεγε, Σηθί· ὁ ἥλιος κατὰ Γαβιὼν, καὶ ἡ
 σελήνη κατὰ φάραγγα Ἰλὼμ. Οὗτος ποταμὸν διέτε-

* [Fort. τὸν πάλαιον διώξας, aut simile quid.]

με, λαὸν * περιέτεμε, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν γῆν πάλιν τοὺς Ἑβραίους ἐπέστρεψεν· οὗτος τείχη ἐξήρπικε, καὶ πόλεις ἀσείδων κατέστρεψε, τὴν Ῥαβ δεισύνων, ἀλλοφύλους ἐκλόαζεν, ὁμοφύλους ἐδόξασε. Συμφών δὲ δ' ἀνδρείοτατος, σωφροσύνην φυλάσσων, λόντα ἀπέπινε, καὶ ἐν σιγαῖνός ὄνου ὕψω ἐπήγαξε, καὶ τὰ ἱαμα τῆς οἰκῆς ἐκείθιν ἐδέχετο. Ἠλίας δὲ δ' Θεοῦ τῆς σωφροσύνης συνεικήσας, τῇ πενιτῇ γήρᾳ ζωοδότης ἐγένετο· εὐλογία γὰρ ἀγαθὴ τὸ ελαιον αὐτῆς ἐπήγαξε, καὶ τὴν ὀρέαν τοῦ θαλάσσου καθ' ἡμέραν ἐπλήθυνεν. Ὁ αὐτός Ἠλίας διὰ σωφροσύνην πυρὸς καὶ ὕδατος θεσφαυρὸς ἐν νεφέλαις ἐκείνητος· τοῖς γὰρ ἀσείδει πῦρ οὐράνιον ἐπόμβει, καὶ τῇ οἰκουμένῃ ἐκλειπτοῦς οὐρανίους πηγὰς ἐξεκένωσεν. Ἐλισσαῖος δὲ δ' αὐτοῦ μαθητὴς τὴν αὐτὴν τοῦ διδασκάλου σωφροσύνην κειτημένος, ἐν τῇ ἀτάκῃ μήτρᾳ τῆς Σομανιτιδος, δι' εὐχῆς τὸν σπῆνυρ τοῦ τέκνου ἐβλάπτει·^b καὶ ἐπειδὴ ἔδει αὐτὸν ἵσα τῇ διδασκαλίᾳ τὰ θαύματα δεκνύναι, νεκρὸν ἕνα ἀνεγείρει· καὶ μετὰ θάνατον τὸν ὁσπύρ αὐτοῦ τὰ λείψανα τοὺς νεκροὺς ἀνεγείρουσι. Δανιὴλ δὲ δ' σωώματος, καθάπερ μάχιμον ὕστομον τὴν σωφροσύνην περιζώμενος, τοὺς ἑλθροφύλους λίλους συνέπνιξε, καὶ τὴν ἀνδρείαν Χελκίου ἀδελφεὶ διεφύλαττεν. Οὗτε γὰρ δ' λαμπρὸς αὐτῆς πόκος τῆς σωφροσύνης μισρῷ φιλήματι ἐτέμνετο, οὐτε τῇ διστομίᾳ βομφακίᾳ τῆς ἀμαρτίας τοὺς μιστοὺς ἐμίμνετο. Ἀνθακίμου δὲ δ' μακάριος ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου ἀρπαγὴς τὸ τῶν ἐργατῶν ἀριστον τῷ ἐργάτῃ τῆς σωφροσύνης Δανιὴλ παρεκόμισε. Μὴ γὰρ οὐκ ἤρυνετο ὁ Θεὸς καὶ τοῦτον, καθάπερ τὸν Ἠλίαν, διὰ καράνην ἐκθρόβει· ἀλλ' ἕνα μὴ ἀπαρμυλῆτον ἐόσθ τὸν μετὰ θῆριον οἰκνύντα, ἀποστέλλει τὸν συμποσῆτην παρακαλοῦντα τὴν θλίψιν. Ἐνόησαν γὰρ, ἀγαπητοί, πῶς ἦν ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων Δανιὴλ, οὐκ ἔγνω οὐ κακόν, οὐκ ἄρτον, οὐ τροπέαν, οὐ λύγνον, οὐ κλίνην, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν δύο λεόντων σταυροειδῶς ἐσῶς· τὸν μέλλοντα Χριστὸν ἐμίμνετο. Οἱ δὲ πρεῖς ἀγνώστατοι παῖδες τὴν σωφροσύνην συνεικησάμενοι, τῇ πυρὶ παλαίσταντες, τὴν πρῶτην παρλήζουσιν ὀλόγα κατὰ κράτος ἐνίκησαν. Ὁ παρθενία τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου Χριστὸν ἀπώνας ἀνήλυσεν· ὁ σοφία Θεοῦ, ἡ καὶ τῆς παρθενίας τὸ κλέος τὴν Μαρίαν μὴ στερήσασα, καὶ τὸ καλύμμα τοῦ κόσμου Χριστὸν δι' αὐτῆς φωτὸς ἐκίχνη ἐλάμψασα· ὁ τέκνον ἱερὸν ἀγάμω νόμῳ, ἀσφαλείας πηγῇ, ἀθανασίας πνοῇ, Ἐκκλησίας φωστῆρ, δικαιοσύνης στατήρ, τὸν ἐκπόρυν καλὸς μαρτυρίτης, καὶ τῶν φθόνων ἁγαθὸς στεφανίτης· δ' πολλοὶ πεπρασμένοι, καὶ ὑπὸ πένθιμον ἀγοραζόμενος· δ' τριῶν ὁδολῶν ὠνούμενος, πᾶσιως, ἐπιβόας, ἀγάπης, καὶ ἐν καρδίᾳ ταπεινῶν ἀλλήζόμενος· δ' τοῦ σινάπεις κόκκος, καὶ τῶν ἀγγέλων ταξίαρχος· δ' ἀνεύρητος βότρυς τῆς παγκαλῶς Μαρίας, καὶ ἀθεώρητος Λόγος τῆς παγκάρπου σοφίας· δ' τὸ πένθος τοῦ θανάτου ἐπὶ γῆς καταλύσας, καὶ τὸ πῆγος τοῦ αἵματος ἐν οὐρανῷ εὐερεπίσας· δ' τὴν γλῶσσην τοῦ

concidit, et in terram sanctam rursus Hebræos reduxit: hic muros dejecit, et urbes impiorum subvertit; Raab illam servavit, et alienigenas puniit, popularibusque suis gloriam conciliavit. Fortissimus vero Samson continentiam servans, leonem suffocavit, atque ex asini maxilla aquam scaturientem eduxit, ac siti medellam inde accepit. Elias vero Thesbitæ cum continentia habitans, indigæ viduæ factus est vitæ largior: nam fausta benedictio ut oleum ejus manaret effecit, et pugillum farinæ quotidie auxit. Idem Elias per continentiam ignis et aquæ thesauros in nubibus possedit: ignem enim caelestem in impios diffuere jussit, et deficienti orbi caelestes fontes effudit. Eliseus vero ejus discipulus, eandem quam magister continentiam possidens, in Somanitidis mulieris sterili utero proles egrem per preces impetravit: et quia cum paria oportebat magistro suo miracula edere, mortuum unum suscitavit: et post mortem ossium ejus reliquæ mortuos suscitavit. Sapientissimus autem Daniel, continentia iamquam gladio accinctus, lupos clam intericientes suffocavit, et aquam Chelcæ custodivit sine noxa. Istius enim vellus castitatis conspicuum osculo impuro non lacerabatur, neque accincti gladio peccati papillæ contaminabantur. Beatus vero Ambacum a Spiritu sancto raptus, opifici castitatis Danieli operatiorum praudium apportavit. Annon poterat enim Deus hunc etiam, sicut Eliam, per corvos nutrire? non vero cum feris viventem sine consolatione relinquit, socium prophetam mittit, qui afflictum consoletur. Animo enim tecum reputa, dilecte, quomodo in fovea leonum erat Daniel, nec scammum habens, nec panem, nec mensam, non lucernam, non lectum, sed in medio duorum leonum stans instar crucis, futurum Christum imitabatur. Tres vero sanctissimi pueri continentiam amplexi, cum igneluctantes, ferventem ejus flammam vi superarunt. O virginitas quæ Christum spem mundi sine labore genuinasti! o Dei sapientia, quæ gloria virginittatis Mariam non privasti, et Christum per eam lucis instar effulgenter misisti! o sanctum Filium sponsæ non nuptæ, fons incorruptionis, immortalitatis afflatus, Ecclesiæ lumen, justitiæ statera, mercatorum pulchra margarita, ei timorum bone coronator, qui magno pretio venderis a pauperibus emtus es, tribus obolis acquisitus, fide, spe et caritate, et in humilium cordibus versaris; granum sinapis et angelorum exercitus ductor, botrus inculta pulcherrimæ Mariæ, et incomprehensibile Verbum omniifera sapientiæ; qui mortis luctum in terra solvisti, et lucem thalami in cælo præparasti; qui herbam corporis nostri induisti, et immarcescibilem floris odorem nobis dedisti: hæc sunt sapientiæ tuæ documenta,

* Sic Anglic. Cod. Vatic. vero περιέτεμεν.

^b In utroque Ms. mendum esse videtur. In Vaticano legitur, καὶ ἐπειδὴ δι' αὐτὸν διπλοῦν [sic] ἐν τῇ διδασκαλίᾳ

τὰ θαύματα.

^c Vatic. λαθροφύλους.

hæ sunt jejunii tui dulcedines, hæ continentia tue ornamenta, hæ Ecclesiæ tue fulcimenta. Ita soles populum tuum nutrire, o Jesu, non tanquam absens, sed tanquam præsens: etenim cum Patre existens a nobis non separaris, et nobiscum versans a Patre non discedis. Aqua corpora nostra lavisti, et spiritu lapsus nostros solvisti: sale pietatis animas ovium tuarum condidisti, et in angelorum pascua nos traxisti: sigillo pedes nostros roborasti, et a terra in caelum per scalam fidem nostram extendisti, ac manuductores angelos nobis apposuisti: arborem arbori apposuisti, et costam pro costa substituiti: manus in aerem expandisti, et pro nobis Patrem tuum implorasti, et ex tempestate altam serenitatem stabilisti. Quapropter nocte dieque et tacentes et loquentes tibi gloriam referimus, in te vitæ spem habentes, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

σώματος ἡμῶν ἐνδυσάμενος, καὶ τὴν ἀμάραντον πνοὴν τοῦ ἀνθους ἡμῖν δωρησάμενος· ταῦτα τῆς σῆς σοφίας τὰ διδάγματα, ταῦτα τῆς σῆς νηστείας τὰ γλυκίσματα, ταῦτα τῆς σῆς σωτηρίας τὰ καλλωπίσματα, ταῦτα τῆς σῆς Ἐκκλησίας τὰ στηρίγματα. Οὗτως εἰσθαλὸν τὸν λαόν σου διατρέξαι, Ἰησοῦ, οὐχ ὡς ἀπὸν, ἀλλ' ὡς παρόν· καὶ γὰρ σὺν Πατρὶ ὑπάρχων, ἡμῶν οὐ χωρίζῃ, καὶ μεθ' ἡμῶν αὐτίζόμενος, τοῦ Πατρὸς οὐκ ἀφίστασαι. Ὑδαὶ τὰ σώματα ἡμῶν ἑλυσας, καὶ πνεύματι τὰ πταίσματα ἡμῶν ἑλυσας· ἄλατι εὐσεβείας τὰς ψυχὰς τῶν προβάτων σου ἤρτυσας, καὶ εἰς τὴν νομὴν ἡμῶς τῶν ἀγγέλων ἀνέλκυσας· σφαργίδι τοὺς πόδας ἡμῶν ἐνεύρωσας, καὶ κλίμακι ἡμῖν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν τὴν πίστιν ἀνέτεινας, καὶ χειρουργοὺς ἡμῖν ἀγγέλους παρέστησας· δένδρον δένδρῳ ἀντέστησας, καὶ πλευρὰν ἀντὶ πλευρᾶς ἀντέθηκας· χειρὰς εἰς ἀέρα ἐξεπέτασας, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν σπαιτοῦ τὸν Πατέρα ἐδυσώπησας, καὶ γαλήνην βαλεῖαν ἐκ χειμῶνος ἐβράβευσας. Διὸ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ σιωπῶντες καὶ φεγγόμενοι, σοὶ ὅσων ἀναπέμπωμεν, ἐν σοὶ ἔγοντες τῆς ζωῆς τὰς ἐλπίδας, νῦν καὶ αἶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

III. Ejusdem sermo hortatorius de temperantia.

Qui disciplinis aliquibus incumbentes, urgente doctoris auctoritate, diligentiam adhibent, a magistri metu puerorum sedulitas provenire existimatur: quando autem absente magistro rerum bonarum studium retinent, voluntatis puræ lic laboris amor est. Jejuni documentorum nos quoque sumus discipuli: verum quando instante jejunii tempore philosophiam præ nobis ferimus, tamquam ex institutione pædagogica laboris amantes sumus: nunc autem jejunio paulum intermittente, qui a satietate nimia abstinere, sinceram habent propositi laudem, utpote absque necessitate philosophi, atque ex proprio arbitrio temperati, ut qui sciant bona illa retinere, quæ ex priscis laboribus nacti sunt. Qui enim ad immoderatam ciborum usum progreditur, nescit quæ jejuniis collegit, nescit quos fructus congressit: sed quasi nihil habeat intus depositum, et quasi nullum sibi thesaurum collegisset, immo dicæ voluptati se dedit, affectibus suis claustra et moderationis ostia non obijcit. Nihilque mirum. Talis enim est inops omnis: januarum et claustrorum curam nullam habet, insidias non metuit, sine sollicitudine dormit, utpote qui nihil habeat quod fures provocet, cum nihil inopi possit auferri. His vero qui opulentam domum habent, custodia est pro reconditis thesauris, et ostiarum qui ab ingressu arceant. Nos etiam jejunio facti sumus divites: et

III. * Τοῦ αὐτοῦ λόγος παραινετικὸς περὶ ἐγκρατείας.

* Ὅσοι μαθημασί τισι προσεδρεύοντες φιλοπονίαν ἐνδείκνυνται, τῆς τοῦ διδασκόντος ἐπιεικέμενης ἀνάγκης, τοῦ διδασκαλικοῦ οὐδὸν τὸ πῶν παίδων νουθεύσται σπούδασμα· ἐπειδὴν δὲ ἀπόντος διδασκαλοῦ τῆς τῶν καλῶν ἐπιμελείας ἀντέχονται, προαιρέσεως καθαρῶς τὸ φιλόπονον. Τῶν τῆς νηστείας ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς φοιτηταί μαθημάτων· ἀλλ' ὅτε μὲν τῆς νηστείας παρουσίας φιλοσοφίαν ἐνδείκνυνται, ὥσπερ ἐκ παιδαγωγικῆς ἐσμὲν φιλόπονοι· νῦν δὲ διὰ ταύτης πρὸς μικρὴν ὑπεκστάσεως, οἱ περὶ τὸν ἀμείτρον ἐγκρατεῶμενοι κόρον, καθαρὸν ἔχουσι τῆς γνώμης τὸν ἔπαινον, ὡς χωρὶς ἀνάγκης φιλόσοφοι, ὡς κατὰ γνώμην καρτερικοὶ, ὡς εἰδοτές τὰ καλὰ περιτρέφειν, ἃ τοῖς προλαβοῦσιν ἐθησαύρισαν κόποις. Ὁ μὲν γὰρ εἰς ἀμετρίαν τῶν βρωμάτων ἐκβαίνειν, οὐκ οἶδεν ἂν νηστεῶν συνήγαγεν, οὐκ οἶδεν οὗς συνέλεξε πόρους, ἀλλ' ὡς οὐδὲν ἔχων ἀποκεῖσθαι ἐνδόν, ὡς οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ θησαυρίσας, ἀνέγκεται πρὸς τροφῆς ἀμετρίαν, οὐκ ἐπιβόλλει ταῖς δοξάζεισι κλειθρα, οὐ θύρας συμμετρίας ἐαυτὸν ἀσφαλίζειται· καὶ θαυμάστον γε οὐδὲν. Τοιοῦτο γὰρ ὁ πενόμενος ἄπας, οὗ· ἔχει θυρεὸν καὶ κλειθρὸν ἐπιμελεῖται, οὐκ ἔγκεται φροντίσιν ἐπιβουλήν, ἀμετρίῳ διανοίᾳ καθυβδαί, ὡς οὐκ ἔχων τὸ ληστὰς ἐρεθίζον, ὡς κλειπῆναι μὴ δυνάμενος ἀπορος· τοῖς δὲ πλουσίαν οἰκίαν κεκτημένοις διὰ φιλακίης, ὡς θησαυρὸν ἐγκειμένον· διὰ θυραίων τηρούντων τὴν εἰσόδον. Περλουτήκαμεν καὶ ἡμεῖς τῇ νηστείᾳ· καὶ τὰ τοῦ πλούτου τεκμήρια πρόδηλα· ἔδω-

* Τοῦ Χρυσοστόμου περὶ νηστείας· ἐν ᾧ καὶ παραδίδωμι· τα εἰς τὸν προηγήτην λαόν. [Sic, non indicato Cod.]

b [ἐνδείκνυνται ?]

νάς ἐκτησάμεθα δούλας, ἐδεσπόσαμεν γαστρούς, ἧ τὸ πρὶν ἐδουλεύσαμεν· ἀσώματον ἐκτησάμεθα βίον, οἰκίαν ἐγκρατείας^a προσελάβομεθα νέαν, ἥς τείως τοὺς θεμελίους ἐθέμεθα. Δεῖται δὲ τὸ ἔργον συμπήξαι· χρηρῆς περισφίγγοντος νόου· τῶν γυνούντων δὲ, οὐ σφίγγόντων, ἡ μέθη, τῶν παραλυούντων, οὐ τονούντων τὰς βάσεις. Οὐδεὶς ὃν καλῶς ἐσφίγγῃ σπείρει θεμέλιον· οὐδεὶς πλούτου ταμιεῖον ἀφυλάκτως ἀνοίγει. νηστευτοῦ δὲ ψυχῇ πλουσίου τινὸς ἐστὶν ἀποθήκη δοκίμου, καὶ φυλακὴς ἀκριβοῦς δεομένη, μὴ που τινὶ περιπέσῃ ληστεία· ληστεύεται γὰρ ὡς οἰκία ψυχῇ. Γέμισσαν εἶχεν ὁ Δαυὶδ τὴν τῆς ψυχῆς οἰκίαν, ἀλλ' ἐκ ληστρίδος ἡδονῆς ἐσπλήθη· ἀνεωγμένην γὰρ ἀψῆκε τὴν εἰσοδόν, καὶ νήμενος οὐκ ἠσαλλίστο κλειθρῷ. Τίς δὲ ἡ περὶ τὴν νῆψιν ἀμειλία; Ἡ πλατεῖα τοῦ σώματος ἀνεσις· Ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς δαίτης, καὶ ἀνέστη Δαυὶδ ἀπὸ τῆς κοιτῆς αὐτοῦ, καὶ περιπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος ἐν τῷ οἴκῳ τῶν βασιλευσάντων, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ περιπάτει· ὕπνος, καὶ μετὰ τὸν ὕπνον περίπατος ὀρεγομένου ἀνέσεως. Πλατὺς τῇ γαστριμαργίᾳ περίπατος. Τί οὖν τὸ βλάβος; Καὶ εἶδεν ἀπὸ τοῦ δώματος γυναικὰ λουμένην· καὶ ἡ γυνὴ καλὴ τῷ εἶδει σφόδρα, καὶ ἀποστεῖλας κατῆρχεν αὐτήν. Τὸ βλέπειν ἀνεγκλήτων· οὐδεὶς γὰρ ἂν ὀφθαλμοῦς ἐγκαλέσειεν, ὅτι τὰ βλέπομενα βλέπουσιν· ἀλλ' ἔχει τὸ ἀνεγκλήτων ἐγκλημα πρὸς ἁμαρτίαν ὁδεύσαν· οὐ γὰρ εἶδε τὴν μορφήν καὶ παρείδεν, ἀλλ' ὥσπερ προσήλωθ' αὐτῇ κάλλει· ἐνέγκησε τὸ βλέμμα τῷ σώματι, ἐθάπτισε τῇ θεωρίᾳ τὰς κόρας· οὐκ ἔτι κόρας εἶχεν ἐν ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ πόρνας. Τοσοῦτον κακὸν καὶ βλέμματος ὀρμὴ, ἐκ ἀγαλίνου ἀφίξῃ. Οὗτοι καὶ νῦν ἐστὶν ἡμῖν πρὸς τροσὴν ἐξουσία, ὥσπερ καὶ τότε τῷ Δαυὶδ τοῦ γρησθαι τοῖς ὁμμασιν· ἀλλ' ἡ τῆς ἁμαρτίας παρεξόδος ὑπέγκλημα ποιεῖ τὸν ἀνάειτον. Τί οὖν; Τροσῇ μὲν κολακνεύσθω τὸ σῶμα· Ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροσῆς αὐτοῦ ἐστὶ· συμπάρστω δὲ ἡμῖν ἀριστῶσιν ὁ Παῦλος, καὶ ἰδοὺ που πρὸς τὴν τροσὴν ἀτακτοῦντας, ὥσπερ ἱατροὺς ἀτακτοῦσι βόσκει· Ἐγόντες διατροσὴν καὶ σκεπτάσματα, τοῦταίς ἀρκεσθῶσιν. Διατροσὴν, οὐ τρυφήν· διατροσὴν, οὐ τὴν ἐκ μέθης ἀνατροσὴν. Τρυφῇ ποτε τὸν Ἰσραὴλ εἰς εἰδωλικὴν διήγειρεν ὀρχήσιν· ἡ γὰρ μέθη τὸν νόον ἡχμαλώτευσεν· Ἐκάθισε γὰρ, φησὶν, ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πίνειν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. Τὴν τῆς γρίας τοίνυν τηρῶμεν αὐτάρκειαν· τροσῇ θεραπεύσθω τὸ σῶμα· ἀνέσεως παρμυθίαν ζητούντες, ἐμφορήσεως μὴ κλασθῶμεν σφοδρῶ· μεμετρημένους ἐξουσιάζωμεν βρώσιμα· ἐκκλίνωμεν τὴν τῆς μέθης ἀσχημοσύνην, καὶ κινδύνον οὐ γένομεν· πειθόμεθα παρανοοῦντι τῷ Παύλῳ· Μὴ μεθύσκεσθαι οἶνον, ἐν ᾧ ἐστὶν ἄσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθαι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· ὃ ἡ ὁδὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

divitiarum indicia manifesta sunt : voluptates in servitutem redactæ sunt, ventri dominamur, cui prius serviebamus ; incorpoream vitam acquisivimus, nova abstinentiæ domo tegimur, cujus fundamenta posuimus. Opus illud firmitate indiget, opusque habet labore ut constabiliatur : non confirmantium vero, sed dissolventium est ebrietas ; enervantium bases, non roborantium. Nemo fundamentum labefactat quod (vir sapiens) firmavit ; nemo divitis promptuarii furtim aperire potest.

C Jejunantis vero anima est divitis conspicui apotheca, quæ diligenti custodia opus habet, ne furto subiciatur : anima quippe velut domus expilator. Refertam bonis animæ domum habuit David ; verum illa a latrocinante voluptate direpta fuit ; ingressum enim apertum reliquit, nec sobrietatis claustrum obfirmavit. Quinam vero erat ille sobrietatis neglectus ? Nimia corporis equies : ait enim : *Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solariorum domus regie, vesperi, et surrexit e somno et deambulavit : somnus, et post somnum deambulatione molliorem appetentis. Quid inde damni ? Fiditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum : erat autem pulchra valde.* 2. Reg. 11.

D *Jejunantis vero anima est divitis conspicui apotheca, quæ diligenti custodia opus habet, ne furto subiciatur : anima quippe velut domus expilator. Refertam bonis animæ domum habuit David ; verum illa a latrocinante voluptate direpta fuit ; ingressum enim apertum reliquit, nec sobrietatis claustrum obfirmavit. Quinam vero erat ille sobrietatis neglectus ? Nimia corporis equies : ait enim : Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solariorum domus regie, vesperi, et surrexit e somno et deambulavit : somnus, et post somnum deambulatione molliorem appetentis. Quid inde damni ? Fiditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum : erat autem pulchra valde.* 2. Reg. 11. *Jejunantis vero anima est divitis conspicui apotheca, quæ diligenti custodia opus habet, ne furto subiciatur : anima quippe velut domus expilator. Refertam bonis animæ domum habuit David ; verum illa a latrocinante voluptate direpta fuit ; ingressum enim apertum reliquit, nec sobrietatis claustrum obfirmavit. Quinam vero erat ille sobrietatis neglectus ? Nimia corporis equies : ait enim : Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solariorum domus regie, vesperi, et surrexit e somno et deambulavit : somnus, et post somnum deambulatione molliorem appetentis. Quid inde damni ? Fiditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum : erat autem pulchra valde.* 2. Reg. 11.

E *Jejunantis vero anima est divitis conspicui apotheca, quæ diligenti custodia opus habet, ne furto subiciatur : anima quippe velut domus expilator. Refertam bonis animæ domum habuit David ; verum illa a latrocinante voluptate direpta fuit ; ingressum enim apertum reliquit, nec sobrietatis claustrum obfirmavit. Quinam vero erat ille sobrietatis neglectus ? Nimia corporis equies : ait enim : Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solariorum domus regie, vesperi, et surrexit e somno et deambulavit : somnus, et post somnum deambulatione molliorem appetentis. Quid inde damni ? Fiditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum : erat autem pulchra valde.* 2. Reg. 11. *Jejunantis vero anima est divitis conspicui apotheca, quæ diligenti custodia opus habet, ne furto subiciatur : anima quippe velut domus expilator. Refertam bonis animæ domum habuit David ; verum illa a latrocinante voluptate direpta fuit ; ingressum enim apertum reliquit, nec sobrietatis claustrum obfirmavit. Quinam vero erat ille sobrietatis neglectus ? Nimia corporis equies : ait enim : Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solariorum domus regie, vesperi, et surrexit e somno et deambulavit : somnus, et post somnum deambulatione molliorem appetentis. Quid inde damni ? Fiditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum : erat autem pulchra valde.* 2. Reg. 11.

^a [προκατεκλάβομεθα ?]

1. Tim. 6. *alimenta et quibus tegamur, his contenti simus.* Alimenta, non delicias ; alimenta, non ex ebrietate subversionem. Deliciæ olim Israelæ ad idololatricam saltationem excitantur : ebrietas enim animam captivam effecerat : nam, *Sedit, et populus manducare et bibere, et sur-rexerunt ludere.* Observemus igitur quod usui sufficiat ; curetur alimento corpus, relaxationis solamen queramus, plenitudinis onere ne frangamur, moderato cibo utamur, ebrietatis turpitudinem et periculum evitemus : obsecramus Paulo hortanti : *Non inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleri Spiritu sancto ;* cui gloria in sæcula. Amen.

IV. *Ejusdem, quod grave sit Dei clementiam B*
contemnere. Dicta autem fuit postquam de
cent millium talentorum parabola lecta fue-
rat. Et contra Judæos, cum terræ motus fa-
ctus esset.

Clementiæ Domini nostri magnificentia, quam
 nunc audivistis, peccatoribus exhibita, ingentem
 et decem millium peccati talentorum remissionem
 efferit. Plurimi vero sæpe contra Domini clemen-
 tiæ divitias in thesaurum supplicii sibi conver-
 tunt: siquidem non temerelargiens misericordiam, C
 neque nimio magnificentiæ studio affectus, clemen-
 tiæ suæ divitias exhibet, sed munusculum abun-
 dantia persuadet. Cum autem frustra projecta
 videt clementiæ suæ dona, claudit bonorum fon-
 tes, retinet clementiæ imbres, defessus est grati-
 ficando. Quot olim bonorum imbribus Judæorum
 populum rigans, ut vidit illos gratitudinis fructu
 vacuos, ingratus illorum animum non ferens cla-
 mabat, *Facti estis molesti mihi!* Ex mea erga
 vos clementia magis contentiosi apparuistis: de-
 fessus sum vobis gratificando: *Facti estis mo-*
lesti mihi. Rationi competit illa erga ipsos pa-
 tientia: meta: nullus enim superest ipsis corrigen-
 di modus ****

Isai. i. 14.

Luc. 3. 43. V. *Ejusdem in sanguinis fluxu laborantem, ex*
Evangelio secundum Lucam.

Aliis quidem alias negotiationes vitæ scopus
 dispertivit, cuique illam attribuens quæ utilis et
 congrua esse videtur; unicam vero nobis largitus
 est Deus negotiationem Spiritus, quæ per fidem
 fit multiplex, ac maxima edit bona opera, sicut
 scriptum est: *Idem vero Spiritus, dividens sin-*
gulis prout vult. Sola enim fides cum possessor-
 ius manet: accipientem non decipit, se tenen-
 tem non desinit, fures non metuit, raptorem non
 habet suspicionem, sigillis non indiget, custodes
 non requirit. Deum enim custodem habet, qui
 per hanc omnia omnibus prout administrat.
 Hanc habere cupiunt reges; sed privati possi-
 dent, primates querunt: illa vero ad humiles
 currit, et tenues amplectitur; ad infirmos venit,
 et apprehensos manu ducit, sine mercede cura-
 tiones largiens. Cum igitur vides, o dilecte,
 Christum e monte descendente, iterumque in
 montem ascendente, paludem transeunte, per

I. Cor. 12.
 11.

IV. Τοῦ αὐτοῦ, ὅτι βαρὺ τῆς τοῦ Θεοῦ φιlanθρώπινης
 καταφρονεῖν. Ἐρρέθη δὲ τῆς τῶν μυρίων ταλάν-
 των ἀναγνωθείσης παραβολῆς καὶ κατὰ Ἰου-
 daίων, τοῦ σεισμοῦ γενομένου.

Ἡ μὲν τῆς δεσποτικῆς φιlanθρώπινης ἀρτίως
 ἀκουομένη φιλοτιμία πολλὴν καὶ μυρίων ἁμαρτίας
 ταλάντων χρεοκοπίαν εἰργάσατο ἁμαρτωλοῖς θορου-
 μένῃ· πολλοὶ δὲ πολλὰκις τῆς δεσποτικῆς κατασι-
 γνόντες χρηστότητος, καὶ κακῶς ταῖς παρ' αὐτῆς θω-
 ραεῖς κεχρημένοι, τὸν τῆς φιlanθρώπινης κατασκευά-
 ζουσι πλοῦτον θησαυρισμὸν ἑαυτοῖς τιμωρίαν. Οὐ
 γὰρ σκορπίων ἀπλῶς τοὺς οἰκτιρμούς· ὁ Θεὸς, οὐδὲ
 νοσῶν ἀσώτως φιλοτιμίας, τὸν τῆς φιlanθρώπινης
 ἐπιδοκνῶντα πλοῦτον, ἀλλὰ τῇ τῶν θορῶν δυσωπίᾳ
 ἀφθονία· ὅταν δὲ ἴδῃ μάτην αὐτῷ τὰ τῆς φιlanθρῶ-
 πίας ῥιπτούμενα, συστέλλει τὸν ἀγαθὸν τὸς πηγὰς,
 κατέχει τῆς φιlanθρώπινης τοὺς ὄμβρους, ὅποτε γρη-
 ζόμενος. Πόσοις ποτὲ τοὺς Ἰουδαίων δῆμους ἀγαθῶν
 δετοῖς ἐπικλύων, ὡς εἶδεν ἀκάρους πρὸς εὐχαρι-
 στίαν καρποῦς, ὥσπερ ἐμπλησθεῖς τῆς ἐκείνου ἀγνω-
 μοσύνης, ἔθεα· Ἐγένεσθέ μοι εἰς πλησμονήν. Τῆς
 ἐμῆς εἰς ὑμᾶς ὥφθητε, ἤσθι, πρὸς με φιlanθρώπινης
 φιλοεικότεροι· ἔχαμον ὑμῖν χαρίζομενος· Ἐγένε-
 σθέ μοι εἰς πλησμονήν. Εὐλόγος τῆς ἐπ' αὐτοῖς μα-
 κροθυμίας ὁ κόρος· οὐ γὰρ εὐρίσκεται τρόπος τῆς
 αὐτῶν διορύσεως ***

V. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν αἰμορροοῦσαν, ἐκ τοῦ κατὰ
 Λουκᾶν εὐαγγελίου.

Ἄλλοις μὲν ἄλλας ὁ τοῦ βίου σκοπὸς ἐμπορίας
 ἐμέρισε, δικαιῶν ἐκάστῃ τὴν δοκοῦσαν εἶναι χρειώδη
 καὶ συμφέρουσαν· ἥμιν δὲ μὴν ἀπέειπεν ὁ Θεὸς τὴν
 ἐμπορίαν τοῦ Πεντάματος, πολλὰπλὴν ὅσαν διὰ πί-
 στωσις, καὶ κατορθώσαν τὰ μέγιστα κατὰ τὸ γεγραμ-
 μένον· Τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα διορίων ἰδίᾳ ἐκάστη κα-
 θὸς βούλεται. Μόνῃ γὰρ πίστις παραμένει τοῖς ἔχου-
 σιν· οὐ ψεύδεται τὸν λαμβάνοντα, οὐκ ἀθετεῖ τὸν
 κτησάμενον, οὐ ἐλλαβεῖται τοὺς κλέπτας, οὐκ ὑπο-
 ρῆται τοὺς ἀρπαγὰς, οὐ γρῆζει σφαγιδίων, οὐ ζητεῖ
 τοὺς φυλάττοντας· Θεὸν γὰρ ἔχει φυλάκα τὸν πάντα
 τοῖς πᾶσι διὰ ταύτης ἐτοιμῶς παρέχοντα. Ταύτην
 ἐπιθυμοῦσιν ἔχειν βασιλεῖς, ἀλλ' ἰδιώται κέκτανται·
 ζητοῦσι δυνάσται, οὐτὴ δὲ ταπεινοὶ προστρέχει,
 καὶ τοὺς εὐτελεῖς περιπτύσσεται· ἐργεται πρὸς τοὺς
 ἀρρώστους, καὶ τοὺς παρακρατοῦσα χειραγωγεῖ,
 ἀμειβὲς τὰς ἰάσεις δωροδογῶν. Ὅταν ὅν ἴδῃς, ἀγα-
 πῆτι, τὸν Χριστὸν ἐξ ὁροῦ κατασπόμενον. καὶ πάλιν
 εἰς ὄρος ἀναβάνοντα, περὶντα λίμνην, διαπλέοντα

F

211

A

θάλασσαν, ἀγροὺς ἐπιδημοῦντα καὶ πόλεις καὶ κώμεις, μετὰ τῆς κάτω πορείας μέμνησθαι καὶ τῆς ἀνω· μὴ ἐπιλάβῃ τῆς τῶν Χερουβὶμ καθόδου, μὴ παρέρχῃ τὰ θεῖα οὐκ τὰ ἀνθρώπινα, μὴ λήθῃ παραδόξως τὸν οὐρανὸν, μὴ ἀμνημονήσῃς δεῖν σὰρξ ὁ Λόγος γέγονεν, ὡς ᾗδωλεσαν. Ἡ γὰρ σὰρξ ὁ Λόγος ἐγένετο· ὡς σὰρξ περιπατεῖ, ὡς Λόγος παραχωρεῖ· ὡς σὰρξ εἰς ὅρος ἀναβαίνει, ὡς Λόγος ἐπάνω τῶν Χερουβὶμ καθίσταται· ὡς σὰρξ ὑπομένει δι' ἐμὰ τὰ ἐμὰ, ὡς Λόγος τὰ τοῦ Πατρὸς ἀκαμάτως ἐργάζεται, ἐξ ὕδατος ἐν Κανᾷ*** παραστήσας· φωτὸς ἀνοίγει θυροῖδας, πληρῶν

καὶ δακτύλων καινουργῶν τὰς ὁράσεις. Εἶπε τῷ λεπρῷ· Θάλα καθρίσθητι, καὶ μετὰ τὴν φωνὴν τὸ πάθος οὐκ ἦν· ἔγειρε, λέγει, τὸν παραλυτικῷ· ὁ λόγος δὲ ἀπὸ τοῦ πόθου ἐγένετο, καὶ τὸ πρόσταγμα βάδισμα θέτο· ὁ πόθος ἐλάμβανεν· ἐφάρξατο τὸ Ιεεὶρος δυνάμει, καὶ τὸ πένθος αἰθρῶν εἰς χαρὰν μετεβάλλετο.

Ἰδοὺ καὶ τήμερον ὅλῳ περιεσφιγμένους ἐκλύμπει τὸ κρασπεδόν, καὶ τῷ οὐβρῷ τῆς πίστεως τὴν ῥύσιν κατέδωκε. Τί γὰρ ἔμιν ἀπίως ὁ εὐαγγελιστὴς εἰσηγάσας, τὰ κέρδη τῆς πίστεως εἰσαφέρειν πολυτροπα;

Ἦν γὰρ τις ἀκριστονύκηνος, τὸν Μωϋσῆος νόμον ὀργισμένης, καὶ τοῦ λαοῦ πεινῶντος, τὴν δὲ κλῆσιν Ἰεεῖρος. Τούτω γάρ ἡ γέννησις ἔδωκε, μονογενὴς θυγατέρα, δαίτην ἁγίαν ἡμετέραν ἀναγκαίως,

ὡς εἶπε· ὑπάγετε γὰρ· φέρετε. Ἄλλ', ὡς εἰκεν, ἐλάνθανεν, οὐκ εἰς διαστροφήν, ἀλλ' εἰς πρόωρον ταφὴν ταύτης ἐπιμελούμενος. Νόσημα γὰρ αὐτῇ τὴν γαστρίαν ἐπέλθον, γαίοντα μὲν ταύτην τοῦ θανάτου ποιεῖ, τὸν δὲ πατέρα τῆς ἐπ' αὐτῇ χρηστῆς ἐξέκοψεν ἐλπίδος. Ἄλλ' οὐκ ἐνίκηκε τὴν πίστιν τὸ πάθος·

εὐθὺς γὰρ ἐπὶ τὸν Σωτήρα χωρεῖ ὁ Ἰάεῖρος, καὶ παρακαλεῖ σθλάσει τὸ δυνάμει. Προσθάνει δὲ τὸν καλῶντα τὴν προθυσίαν ὁ Κύριος· ἐπερθεῖς γὰρ, ἡκολούθησεν αὐτῷ. Ἄλλ' ὅσα, πιστέ, οἷα παρὰ γυναῖκος δικαίᾳ καινοτομεῖται βία, οἷα σοῇ οἰκονομεῖται κλοπῇ, οἷα παρὰ θήλειος ἐπιστολῆς ἀνιδυνώμενος ἀπαρχή· δεῖ γὰρ αὐτῷ πρὸς τὴν κίνησιν ἐπειγομένῳ καὶ τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἀνύειν συντόμως. Γυνή, φησὶν, αἰμορροῦσα ὅσα οὐ ἔτι, προσελθοῦσα ὅσπερ ἐν ἡμέρᾳ τοῦ κρασπεδίου τοῦ ἱμακίου αὐτοῦ· ἔλεγε γὰρ ἐν

ἐαυτῇ, ἐν, ἐν μόνον ἄψωμοι, σωθήσομαι. Οὗτος γὰρ, φησὶν, ὁ ἱατρὸς ἐξ οὐρανοῦ παραγέγονεν· οὐκ ἐπιτάττει φαρμάκων πολυδαπάνων ὕλην, οὐ κατατέμνει σιδήρῳ, οὐκ ἀπάγει τὰς ὀδύνas· οἷς τὰ τοῦ θήλειος· ἐκ παρθένου γὰρ μητρός ὡς ἠθέλησεν ἐπεδήμησεν· οὐ μολύνεται τὰ λαβάνοντα διερευνώμενος πῶθ'· αὐτὸς ἐστὶ τῶν κρυφίων ἐπόπτης. Γυνή εἰμι, καὶ περιφέρει πάθος αἰσχροῦ καὶ κρυπτῶν· ἐγὼ γὰρ αἱμάτων ἀνένοιτα βεῖθρα, καὶ κρήνας ἀνελλιπεῖς ὀρεῶν ἀκαθάρτων. Χρῆζοι τοίνυν πηγῆς, ἥτις ἐστὶν αὐτός, ἵνα μοι λάρθα καθάρσιον τὴν ἀσχημονα ῥύσιν· νόμος γὰρ τὴν τοιαύτην οὐ προσεῖται νόσον.

*Ὅλος μὲν τὴν ἀβλίαν ὡς μυσαρὰν ἀποθεῖται· ἀλλ' ὁ παρὼν ἱατρὸς, τῆς φύσεως ὄν θεμιτοῦρος, ὅς ἀνέπλασεν ἐκ πλευρᾶς, ἀπαλλάξαι φθορᾶς οὐκ ἂν παραιτήσῃται· λόγῳ γὰρ μόνῳ κτελεῖται, καὶ τὸ πάθος οὐ μένει· ταράττει τὸ Πνεῦμα, καὶ τὸν ἀδὸν τοὺς νεκροὺς ἀναπράττει· ἐξ ὀλίγων ἄρτων ἐμπιπλᾷ γιγιάδας, νίπτειται δάκρυσι καὶ πηγάζει τὴν ἄρσιν. Ἄλλ' οὐ·

mare navigantem, versantem in agris, urbibusque et vicis; cum itineribus hic infra peractis memor etiam esto eorum quæ supra fecit; ne obliviscaris cathedra Cherubimorum, ne humanorum causa negligas divina, caelum ne tradas oblivioni, ne excidat a memoria tua Verbum factum fuisse carnem, sicut ipsi beneplacitum fuit. Verbum enim caro factum est: ut caro ambulat, ut Verbum recedit; ut caro in montem ascendit, ut Verbum supra Cherubim sedet; ut caro mei causa mea sustinet, ut Verbum quæ Patris sunt sine labore operatur. In nuptiis vinum ex aqua fundit, principium miraculorum in Cana exhibens: luminis aperit januas, luto digitoque oculos novos faciens. Leproso dixit, *Volo mundare*; et post datum vocem morbus nullus erat: dicit paralyticus, *Surge*; vox autem pro pedibus fuit, brevique tempore infirmus mandatum quasi anabulandi potestatem accepit: venit ad Jairi domum, luctuosus statim in gaudium imitatus est. En hodie quoque turba circumdatus est, vestimenti fimbria emicat, atque fidei imbre fluxum inundavit. Quid enim jam nobis narravit evangelista, fidei fructus proferens multifarios? Erat enim quidam princeps synagogæ, Moyses legum custos, populi que institutor, nomine Jairus. Huic unam gratiam natura dederat, filiam unigenitam, circa quam occupata erat turba familiarium, ut mors est parenti sobolem amantem. At, ut videret, nesciebat se, non ad successionem, sed ad immaturum funus hanc curare. Morbus enim gravis incidens, ipsam quidem morti vicinam reddidit, patrem vero bona de illa spe orbavit. Verum morbus ille non superavit fidem: statim enim Jairus eam adit, et rogat domum suam veni. Dominus vero se accersentem promptitudine præcedit; ait enim, *Surgens sequebatur eum*. Math. 9. Vide autem, o fidelis, qualis a muliere insi-

Matth. 8.3. et 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

Matth. 9. 6.

enim solo jubet, et morbus non manet: turbatur Spiritu, et ab inferno mortuos exigit: paucis pambus satiat chiliadas: lavatur lacrymis et remissionis fluencia mittit. Nemo autem hoc audet, nisi fides expers dubitationis. Hanc igitur manu ductricem in anima accipiens, adibo confidens, et tacti facile et latenter sanitatem abripiam. Et si forte lateam, lucro erit res tota: me enim salutem consequuntur esse scio: si vero non latens in medium evocer, non reprehendar, quod sanitatis recuperandæ causa hæc ausa sim, neque a me reposcentur ea, quæ fides abripuit: hujus enim, utpote Dei, donorum numquam poenitet. Nam qui dixit mari, *Tace, obmutescet*, secreti quoque fontis mei os obturabit. Adesto igitur fides, in posterum accipe clavum, et fluctum tempestatis celeriter compesce, ut turpem illam corporis scapham in tranquillum illum deducam portum. Nam vel stilla ejus auxilii sine labore potest sanguinum gurgitem, qui in me est, suffocare. Cum vero hæc secum probe consulisset, res vix audendas audacter aggreditur: nec tempus metuit, nec paupertatem considerat, nec turbam numerat: sed hæc omnia per fidem, imo potius cum fide transilient, Domini tunicam clanculum tangendo, sanitatis lucrum opportune surripuit: unionem cum illo liberationem a morbo fore confidens, vere liberata est: statim enim *Sanata est plaga*. Duodecim quippe annos cum morbo luctans quotidie et quotannis, vitam sufflurabatur, semper jugulata, et tamen non moriens. Primo enim anno in laborum aliquot et dolorum perpressionem incidit: secundo anno, obscure hujus urbis tumultuabantur secreta: tertius aderat annus, et nervorum veoarumque tumore afflictebatur: anno quarto, fons quidam sanguinum ex illa processit: anno quinto, undique medici concurrebant, membra denudantes, quæ fas non est a masculis conspici: sextus annus conficiebatur, et malum magis auctum est: septimo anno, tantis opibus effusus, sanguinum corruptio mansit in exhausta: octavus annus adstuit, et medici se victos confitebantur: nono anno, hanc prorsus desperatam relinquentes, abierunt: decimus annus appropinquavit, et erat mulier tum facultatibus tum sanitate prorsus destituta: undecimo anno oppressæ doloribus nullus adstuit opulator. Duodecimus annus numerabatur, et animarum medicus in ultima hora adfuit, tactu et verbo et fide morbos sanans. In hunc incidens mulier, quodque futurum erat credens, id quod desiderabat assequuta est. Tremuit vero cum sciret se non latere. Quid enim ait Servator? *Quis est qui me tetigit? nam ego novi virtutem de me exiisse*. Non dixit, *Quæ est quæ me tetigit?* ne forte qui aderant in dubia mulieris perquisitione se occuparent: sed dixit, *Quis est qui me tetigit?* in dubio vocem relinquens, ut quisque audiens talem conatum esse viri existimaret. *Quis est qui me tetigit? nam ego novi virtutem de*

δαίς τούτου θαρρεί, εἰ μὴ μόνῃ πίστει ἀδίστακτος· ταύτην οὖν παραλαβούσα χειραγωγὸν κατὰ ψυχὴν προσεμί καθύστα, καὶ σιγῇ ληστέωσιν τὴν θεραπείαν ἀφ' ἧς κἀν μὲν λάθω, κέρδος τὸ πᾶν, οἶδα γὰρ ὅτι σωθήσομαι· εἰ δὲ μὴ λαθούσα εἰς μέσον κληθεῖν, οὐκ ἂν ἐγκληθεῖν διὰ θεραπείαν τολμήσασα, οὐδὲ ἀναπραχθίσομαι ἄπερ ἡ πίστις ἐβούλησεν· ἀμεταμέλητα γὰρ ὡς Θεοῦ ὑπάρχει πάντα ταῦτα τῆς χάρισμα· ὁ γὰρ εἰπὼν τῇ θαλάσῃ, σιώπα, περίμωσο, καὶ τὴν ἐξὴν ἀφ' ἧν ἀναστομώσει πηγὴν. Δεῦρο τοίνυν, ἡ πίστις, τὸ μέλλον κυβερνήσων, καὶ τῷ κύματι τῶν ὀργλῶν συντόμως διάκοπον, ἵνα μου τὸ σαθρὸν σκάφος τοῦ σώματος εἰς τὸν γαλήνῃ ἐκείνῳ προσορμίσω λιμένα· δύναται γὰρ ἡ βρῆς τῆς αὐτοῦ βοηθείας τὸν ἐν ἐμοὶ τῶν αἱμάτων ἀκαχάτως ἀποπνέει βυθὸν· οὕτω δὲ ταῦτα βουλευσαμένη καλῶς τοῖς ἀτολήτοις ἐπιτολμαῖ, καὶ οὔτε χρόνον δέδωκεν, οὐ πενίαν λογιζέται, οὐ πλῆθος ἀριθμεῖ· πάντα δὲ ταῦτα διὰ τῆς πίστεως, μέλλον δὲ μετὰ τῆς πίστεως υπερηγήσασα, λάβρα τοῦ δεσποτικοῦ γιγνόμενος ἀψυμένη, τῆς ἰάσεως τὸ κέρδος εὐχαρίως ἐβούλησε, τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνωσιν ἀπαλλαγὴν εἶναι τοῦ πάθους πιστεύσασα· οὕτως ἀπαλλαγὴν· ἰσθὴ γὰρ εὐθέως ἀπὸ τῆς μαστίγος· δώδεκα γὰρ ἔτη τῇ νόσῳ πικτεύουσα κατ' ἡμέραν καὶ κατ' ἑτος, τὴν ζωὴν ὑπέκλιπτε, σκαττομένη πάντοτε, καὶ τῶς μὴ θνήσκουσα· πρῶτος γὰρ ἐναιούτος, καὶ τιναν οὐνοῦν καὶ πόνοιν εἰς αἰσθησαν ἤρχετο· δεύτερον ἑτος ἦν, καὶ πόλεως τῆς ἀρραυῆς ταύτης ἐθροῦδε τὰ κρύψα· τρίτος παρὶν ἐναιούτος, καὶ τῇ τῶν νεύρων καὶ φλεβῶν ὀγκῶσει συνέλγστο· τέταρτον ὑπῆρχεν ἑτος, καὶ πηγὴ τις ἐξ αὐτῆς αἱμάτων προήρχετο· πέμπτος ἐναιούτος, καὶ πανταχόθεν ἱατροὶ συνέτρεγον, μέλη παραχυμνούντες ἂ μὴ θέμις ὁρᾶσθαι τοῖς ἄρθεσιν· ἕκτον ἑτος ἦνύετο, καὶ εἰς πλεόν τὸ δεινὸν ἐπεστένετο· ἑβδομος ἐναιούτος, καὶ πλοῦστου τοσοῦτου κενουμένου ἡ τῶν αἱμάτων σφοδρὰ ἀνεξάντηλος ἔμενε· ὄγδον ἑτος ἐπέστη, καὶ τὴν ἤτταν ὀμολόγησαν οἱ ἱατροὶ οὐκ ἐναιούτος ἦν ἐναιούτος, καὶ ταύτην παντελῶς ἀπεργνωσμένην καταλείποντες ἀπῆσαν· δέκατον ἑτος ἤγγισεν, καὶ ἦν ἡ γυνὴ οὐσίας καὶ υγιείας καθάπας ἀπερίστατος· ἐνδέκατος ἐναιούτος, καὶ βοηθὸς οὐδεὶς τῇ κατωδύνῃ παρίστατο· δωδέκατον ἑτος ἤρθε μείτω, καὶ παρὶν ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός ἐν τῇ ἐσθ' ἡ ὥρα, ἀφ' ἧς λόγῳ καὶ πίστει τὰς νόσους ἰώμενος. Τούτῳ συνυγούσα, καὶ τὸ μέλλον πιστεύσασα, ἔλαθεν ὑπὲρ ἡλέεν· ἀλλ' ἔτρεμεν εἰδὼτα ὅτι περ οὐκ ἔλαθεν. Τί γὰρ σφην δ' σφίγῃ; Τίς δ' ἀψάμενος μου; ἐγὼ γὰρ ἐγνων δύναμιν ἐξελευσάν ἀπ' ἐμοῦ. Οὐκ εἶπε, τίς ἡ ἀψυμένη μου, ἵνα μὴ ποῖς ὁ παρόντος εἰς ἀμείβοτον ζήτησιν γυναικίον ἐκείνου ἀπασχολήσωσιν· ἀλλ' εἶπε, Τίς δ' ἀψάμενος μου, ἐν μετωτέρῳ καταλείπον τὴν γυνήν, ἵνα ἔκατος ἀκούσω, ἀνδρὸς εἶναι νομίσῃ τὴν τοιαύτην ἐπεχειρήσιν; Τίς δ' ἀψάμενος μου; ἐγὼ γὰρ δύναμιν ἐγνων ἐξελευσάν ἀπ' ἐμοῦ. Τί λέγεις, ὦ Δέσποτα; εἰς τὸ σὺλασθαι τὰ σὰ παραγέγονας; εἰς ἀρπαγὴν θέλων τοῖς πιστοῖς τὴν βασιλείαν προέθηκας; καὶ πῶς ἐρωτᾷς δ' οἶδας, καὶ ζητεῖς δ' οὐκ ἀγνοεῖς; Ἐἰ μὴ θέλων ἐκλάπτης τὴν ἐξελευσάν δύναμιν, ὥφειλες ἐπισχεῖν· εἰ δὲ βουληθεὶς ἐξολήθης, τί δυσχεραίνεις διδοῖς ἄπερ ἡ πίστις παρὰ

Marc. 4.
39.

Marc. 5.
23.

Luc. 8. 45.
46.

113

A

σου λαμβάνειν βιάζεται; Ἐχαρίσω μὴ αἰτηθεὶς, καὶ μετὰ τὸ δοῦναι ἐγκαλεῖς; ἀοράτως ἐθεράπευσας, καὶ μετὰ τὴν ἴσιν δικαστήριον συγκροτεῖς; Ναί, φησὶν· οἶδα τὴν με συλήσασαν, οὐκ ἀγνοῶ τὴν εὐδοκίμως ληστεύσασαν, βούλομαι δὲ ταύτην εἰς μέσον ἔλθειν, ἵνα γένηται κήρυξ ἧς ἐπέτυχε χάριτος. Παρ' αὐτῆς γὰρ οὕτως ἡρώως συληθεὶς, τὴν αὐτὴν ὥρεάν ἐπὶ πάντων κυρῶσαι προήρηναι· Θάρσει, θυγάτερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Ἐχε, φησὶν, ὅπερ ἔκλεψας εὐφρῶς· κράτει, γύναι, ὅπερ ἥρπασας ἀφανῶς· κτήσαι· κτήσιν γνησίαν, ἣν σοι παρέσθεν ἡ πίστις· ἀντί γὰρ δοῦλης θυγάτηρ, ἀντί μεμιαμμένης ἡλειμμένη σήμερον ὀνομάσθης· Ἰσθὶ νύχης ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. Ὅρθς, ἀγαπητέ, πόσα δύναται πίστις, πῶς ἐν μιᾷ ῥοπῇ θαύματα ἤνυσεν; σιωπῇ τὴν τρέμονσαν παραθαρσύνουσα, τὸν ἱετὴρὸν ἐκδυσωπῶσα. Οὕτως ἡ εἰς ἔθνον Ἐκκλησία, τὴν αἰμώδῶς ζηλώσασα, καὶ πίστει τῷ Δεσπότην σιωπῇ προσπελάσασα, τὴν μυστράν τῶν νομικῶν αἱμάτων ἀνεστόμωσε πηγὴν, καὶ θυγάτηρ κληθεῖσα πολλῶν ὑπάρχει μήτηρ, μάρτυρα κεκτημένη τὸν πάλαι βοήσαντα· Ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μάλλον ἢ τῆς ἐρούσης τὸν ἄνδρα· λέγω δὲ τῆς συναγωγῆς, ἧς ἀνὴρ ὁ νόμος, ἀρχισυνάγωγος, Δεσπότην σήμερον εἰς τὴν ἑγερσιν καλῶν τῆς τελευτάσης παιδός. Ἀλλὰ τῆς ὥρας ὠδοῦσης τοῦ κατ' αὐτὴν θαύματος, χρεώσθην ἐπαγγέλλομαι, τὸν πλουτοδότην Κύριον προσκαθίστην ὑμῖν ἔγγυον· ᾧ ἡ δόξα πρέπει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

me exiisse. Quid dicis, Domine? venisti ut tua subriperentur? regnum fidelibus rapiendum lubens proposuisti? et de eo quæris quod non ignoras? Si non lubens virtute egressa spoliatus es, colibere debueras; si autem volenti tibi subrepta est, cur ægre fers illa donans, quæ fides a te per vim abripit? Donasti non rogatus, et postquam donasti reprehendis sine conspectu sanati, et post datam sanitatem forum judiciale constituisti? Imo, ait, novi illam quæ per fidem id mihi subripuit, non ignoro illam quæ probe furata est; volo autem illam in medium prodire, ut præco sit illius quam consequuta est gratia. Ab illa enim ita suaviter spoliatus, coram omnibus ejus donum confirmare destinavi: Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Hab. Math. 9. be, inquit, quod probe furata es; tene, o mulier, quod clam rapuisti; posside possessionem probam, quam tibi fides præbuit; pro serva enim filia, pro polluta hodie uncta nominata es: Esto Marc. 5. sana a plaga tua. Vides, o dilecte, quanta potest fides? quomodo uno temporis momento miracula edidit? eam, quæ in silentio tremebat, confirmans, medico exorato. Ita gentilius Ecclesia, æmula mulieris profluvio laborantis, taciteque per fidem Domino appropinquans, sanguinum a lege proscriptorum abominandum fontem occlusit, ac filia appellata, multorum est mater, testem nacta eum, qui olim clamavit: Quoniam Isai. 54. 1. multi filii desertæ magis quam ejus, quæ habet virum: hoc est Synagoga, cujus vir est lex, sive princeps synagoga, Dominum hodie vocans ad suscitationem mortuæ filiæ. Sed hora et tempore impellente, quod ad miraculum in illa exhibitum, me debitorem profiteor, sponsorem vobis præstans Dominum divitiarum largiorem: quem decet gloria in sæcula sæculorum. Amen.

* [Scriptissimus κτήσιν pro κλήσιν, et supra προήρηναι pro προεῖρηναι.]

VI. Τοῦ αὐτοῦ, ὅτι θαλάσῃ παρείχασται ὁ βίος οὗτος, καὶ εἰς τὸ, Ὅτε ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀρπύψωνεν.

Οἱ πελάγιοι πλωτῆρες, ἐπειδὴν εὐθυβολῇ πνεύματι καταρυσώμενοι τὸν πλοῦν ἀνώσει, χαροποιῶσι τοὺς προσώποις γινόμενοι, ἀντίμιμον τῆς γαλήνης τὴν ἔξιν ῥυθμίζουσιν· ἐπειδὴν δὲ τῆς γαλήνης ἡ εὐδία παραμείνασα τοὺς ναύτας ἐκλύσῃ, καὶ τοὺς μὲν καθεύδειν, τοὺς δὲ καὶ παιδοῖς ἐμπιστεύειν τὰ τῆς ἐλπίδος περὶ θάλας παρὰ σκευῶν, καὶ τὸν μὲν κυβερνήτην ἀμεριμνοῦντος, τῶν δὲ ναυτῶν τὸν πόνον τῆς τέχνης τῇ εὐδία λυσάντων, ἄρῃ δὲ λαίλατος τραχυάτου κατασπυλάσαντος, ἐπὶ τὸ πέλαιος ἀδοκῆτως ἐκδράμωσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἄρξεται ἡ θάλασσα ἐξαγριαζομένη μορμύρειν, καὶ ἡ τῶν κυμάτων πληθὺς

VI. *Ejusdem, quod mari similis sit hæc vita, et in illud, Cum Jesus ascendit in naviculam cum discipulis suis, et obdormivit.*

Luc. 8. 22.
23. Math. 8. 23.

Qui in mari navigant, quando secundo vento navigationem perficiunt, lætis vultibus, serenitatis æmulum exhibent aspectum: postquam vero permanens serenitatis tranquillitas nautas dissolverit, et alios ad dormiendum, alios vero ad claves navigii vel pueris tradendos impulerit: ac gubernatore curis vacuo et nautis labore artis suæ propter serenitatem remittentibus, repente asperissima procella conturbante, cum præter expectationem venti in pelagum erumpant, incipiatque mare efferatum obstrepere, fluctuumque turba navem impedire, ut et multiplicum funium ten-

sio, qui circa malum suspensi, violento ventorum impulsu icti, sibilant: tunc sane, o dilecti, tumultus quidem turbulentus et luctuosus a vectoribus oritur, mortem in profundo maris, magis quam naturalem, expectantibus. Hic videas remiges a procella illos extrinsecus circumagente, plus vero ab intus lugentium clamore enervatos (adeo ut gubernator ipse praemetu tremebundus factus, non amplius uti possit manu gubernatoria ad navigii directionem); omnes vero clamantes se vitam inter homines servare posse desperare. Tale quidpiam accidit discipulis; mente enim

Luce. 8. 22. te transferas mecum ad Evangelium. *Ascendit Jesus cum discipulis suis in naviculam, et facile trajecit mare.* Quamdiu Dominus Christus vigilabat, omnis contrarius reprimelatur ventus: planum autem illis erat mare tanquam firma terra, neque fluctus contra navem Christum ferentem insurgere. Cum vero Jesus secundum providentiam suam in navigio dormiebat, quoad naturam corporis, non quoad deitatis dignitatem (somnia enim immunis est oculus deitatis); tum venit conspiciens Magistrum et Praefectum suum dormientem, sicut equi aurigam somno detentum spermentis, impetuoso flatu sevam exsibilantem tempestatem contra navem apostolicam ferebantur: atque procella exorta, quae inexpectatam mortem tanto flatu minabatur, aestuante pelago, serenos fluctus cum fremitu in aërem terminorum constitutricem immittente, discipuli freudentem conspicientes tempestatem, Christum celeberrimum propugnatores invocabant; quid dicentes? *Domine, salva nos, perimus.* Per econoniam dormiebat in navigio Dominus, non nescius illius quod futurum erat, nec serenitatem inducendi potestate carebat: sciens vero mare turbatum fore, duabus de causis dormiebat, ut per tempestatem redargueret labentem et imbecillam discipulorum fidem, et potentiam divinitatis suae illis liquido demonstraret. Videre erat itaque, o dilecti, vigilantem quoad corpus Dominum seipso vehementiorem factum, et ventum ad speculanciam suam clanculum fugientem, pelagumque non ultra contra apostolicum navigium minas intentantem, sed fluctus ad adorationem se convertentes. Talis est hujus vitae cursus, ita ut res in eodem statu nunquam permaneant, sed aliquando in pace tranquillae sint, atque alimentorum copia abundent; interdum vero commoveantur fluctibusque ut mare agitentur, partim quidem barbarorum incursionibus, partim tyrannorum machinamentis et negotiorum perplexitatibus, multisque aliis tumultibus et perturbationibus. Nam praedicta de apostolico navigio historia hunc habet sensum; nihil quippe a Domino factum est quod mysterium non haberet. Mari similis est haec vita, navigio humana natura, portans quasi vectores

F ἐμπούειν τῇ νηϊ, "καὶ αἱ τῶν πολυπλόκων σφοδρῶν διατάξεις αἱ ἐμφερὲς τὸν ἵστον ἡρτημέναι τῇ τῶν ἀνέμων βίαιᾳ ἐμβολῇ μαστιχοῦμεναι συρίσσουσιν· τότε δὲ ἀγαπητοὶ, θροὺς μὲν ἑλπίδους καὶ κλαυθυμυρόδους ὑπὸ τῶν ἐπιβητῶν γίνεσθαι· βυθίονον θάνατον παρὰ τὸν φυσικὸν προσδοκῶντας. Ἐστὶ δὲ ἰδεῖν τοὺς ναύτας ὑπὸ τῆς ἐξωθεν αὐτοὺς περιερούσης ὀδύνης γεμιζομένους, πλὴν δὲ ὑπὸ τῆς τῶν ἐνδοθεν ἀσφυρομένων κραυγῆς ἐκνευρομένους, ὡς καὶ τὸν μὲν κυβερνήτην ὑπὸ τρομον γεγονότα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς μηχανῆς δύνασθαι χρῆσθαι τῇ κυβερνητικῇ χειρὶ πρὸς τὴν τῆς νηὸς εὐθυπλοῖαν, πάντας δὲ ὁμοῦ τῆς ἐν ἀνθρώποις οἰᾶς μετὰ φρονίης ἀπεκδέχεσθαι. Τοιοῦτον τι συμβέβηκε τοῖς μαθηταῖς τοῦ Κυρίου· μετέβαλε γάρ μοι τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸ ἐπαγγέλλων. Ἀνέβη δ' Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ διήρξατο τὴν θάλασσαν εὐμαρῶς· καὶ ἕως μὲν αὐτοῖς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐργαζόμενος, πᾶς ἐναντίας ἀνέμου ἐφύετο, ἡπλοῦτο δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ θάλασσα ὡς ἡπειρος, οὐδὲν κύμα τῇ χριστοφόρῳ νηϊ προσερίσσετο· ὅτε δὲ οικονομικῶς ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ πλοίῳ ἐκάθευδε κατὰ τὴν τοῦ σώματος φύσιν, καὶ οὐ κατὰ τὴν τῆς θεότητος δόξαν (αὐπνῶν γὰρ τὸ ὅμμα τῆς θεότητος)· τότε οἱ ἀνεμοὶ θεωρήσαντες τὸν αὐτὸν παθεῖν καὶ ταχίστα ὑπνίσσαντα, καθάπερ ἵπποι ἡνέμου παθεῖντος καταλογώσαντες, λάθρῃ φυσίματι ἄγρον γεμῶνα συρίσσοντες κατὰ τῆς ἀποστολικῆς οὐκίας ἐφύοντο. Γενόμεναι δὲ ὀδύνης ἀνείκαστον θάνατον ἀποπνεύσαντες, καὶ τῆς θάλασσης κοιλίᾳ ἀνέβησαν, καὶ τὸν θυμὸν τῶν ἡμετέρων τῇ θεοτέλει ψάμμου ἐπαρξέουσας, θεωρήσαντες οἱ μαθηταὶ τὸν πολυρόλητον γεμῶνα, τὸν πολυμύνητον προμαχέονα Χριστὸν παρεκκλῶν· τί λέγοντες; Ἰπιστάμεθα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. Ἐκάθευδε δ' ὁ Κύριος οικονομικῶς ἐν τῷ πλοίῳ, οὐκ ἀνθρώπιν τὸ μέλλον γίνεσθαι, οὐκ ἀδυνατῶν γυμνῇν βραβεύσασθαι· εὐθὺς δὲ μέλλουσιν ταρασσεσθαι τὴν θάλασσαν, κατὰ δύο αἰτίαις ἐκάθευδε· ἵνα καὶ τὸ καθρὶν τῆς ὀλιγοπιστίας τῶν μαθητῶν ἐν τῷ γεμῶνι διελέγχῃ. καὶ τὸ δυνατὸν τῆς θεότητος αὐτοῖς ἐνδείξῃται. Ἦν ὅν ἰδεῖν, ἀγαπητοὶ, διαγρηγορήσαντος τοῦ Δεσπότης σωματικῶς, πάντα ὀψιτερον ἑαυτοῦ γένόμενον, καὶ τὸν ἀνεμὸν πρὸς τὸ ἵστον σπῆλαιον ἐπορεύοντα, τὴν τε θάλασσαν μηχανῇ ἀπειλοῦσαν τῇ ἀποστολικῇ οὐκίᾳ, ἀλλὰ τὰ κύματα πρὸς τὴν παρεκκλῶν ἐπιστρέφοντα. Τοιαύτῃ ἐστὶν καὶ ἡ τοῦ βίου πορὰ, μίρετοις μένειν ἐν ταυτῇ τὰ πράγματα, ἀλλὰ ποτὶ μὲν γαληνῇ εἰρήνῃ καὶ εὐθυμίᾳ τροπὴν ἀνέουσι, ποτὶ δὲ ταρασσεσθαι ὥσπερ τὴν θάλασσαν, τοῦτο μὲν βαρβαρίων καταδρομαῖς, τοῦτο δὲ τυράννων ἐπιβουλαῖς καὶ πραγμάτων πλοκαῖς, καὶ πολλοῖς ἄλλοις κλονέσι καὶ ἀκαταστασίαις. Καὶ γὰρ ἡ εἰρημνὴ ἱστορία περὶ τῆς ἀποστολικῆς οὐκίας τούτων ἔχει τὸν νοῦν· οὐκ ἦν γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου γινόμενον, δ' ὅσον ἦ μυστηρίου ἐχόμενον. Θάλασσα παρεκκλῶσα ὁ βίος οὗτος, πλοῖον ἢ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις, φέρονσα καθάπερ ἐπιβάτας καὶ κυβερνήτην τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸν

α [Legebatur ante nos: καὶ τῶν π. σ.χ. διατάξεις αἱ ἐμφερὲς τὸν ἵστον... συρίσσουσιν. Correximus de conjectura.]

α [Legendum videtur ἐπαρξέουσας.]

νοῦν. Ἐὰν οὖν τοῦτο τὸ πλοῖον, τούτέστιν ἡ ἀνθρω-
 πίνη ὑπόστασις, ἐν τούτῳ τῷ βίῳ χειμαζομένη ὑπὸ
 τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντιῶν δαι-
 μόνων τῶν τὰ κύματα τῶν ἐπιθυμιῶν ξεχειρόντων,
 καὶ τῶν ἀληκρῶν ἄρρων τῶν ἡθόνων πρὸς τὸν ἐνδοθεν
 νοῦν ἐπιβρίπτοντων καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τὸν κυβερ-
 νήτην νοῦν σεῖοντων, καὶ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν βυθι-
 ζόντων *** ὅτι δὲ ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ταῖς πολυ-
 φλόγοις ἡδοναῖς σεῖόμενος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐδυθί-
 ζετο, μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ Δαυὶδ ὁ προφήτης. "Ὅτε
 γὰρ περὶ τὴν σωφροσύνην ἐναυάγησεν, ἀνεβόα λέγων·
 Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταγίγεις κα-
 τεπνόντισέ με. Οὐ γὰρ τοῦτο κατὰ ἱστορίαν * εὐρύομέν
 που γεγραμμένον τῷ Δαυίδ· πῶς γὰρ Δαυὶδ ἐπλευ-
 σεν; ἢ εἰς ποῖον πέλαιος ἀπελθὼν ἐδυθίσθη; ἀλλ' οὐ-
 δαμοῦ. Τί οὖν ἐστὶν ὁ λέγει, ἢ πάντως, ἐν τῷ βίῳ
 τούτῳ ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ ὑπάγων, καὶ σεισθεὶς ταῖς
 ἡδοναῖς καθάπερ κύματα, καὶ τοὺς ἄρρους τῶν λο-
 γισμῶν λυθεὶς, λάθρον τὸ κύμα τῆς ἐπιθυμίας ἐνδο-
 θεν δεξάμενος, ^b τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν τοῦ Οὐρίου γυ-
 ναῖκα ἐκλυθεὶς, ναυάγιον σωφροσύνης ὑπέμεινε. Διὸ
 ἔλεγεν· Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ κα-
 ταιγίς κατεπνόντισέ με. Εἶτα πάλιν μετανοήσας καὶ
 οἰοῦναι ἀνανήχας ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἁμαρτίας, πάλιν
 κρατῶν τοῦ πηδαλίου τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸν ἑαυ-
 τοῦ βίον ἐν σωφροσύνῃ ρυθμίζων, πύξετο τῷ Θεῷ
 λέγων· Μὴ με πάλιν καταπονήσας καταγίγεις ὑπα-
 ρας, μηδὲ καταπίτω με θυβός. Τοιοῦτον γὰρ ^c καὶ ὁ
 ἀποστόλος μυστικῶς αἰνιττόμενος λέγει τὴν ἀνθρωπώ-
 τητα, Τρίτον ἐναυάγησα. Τί γὰρ φησιν; Τρίς ἐναυά-
 γησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποιήκα. Τρίτον γὰρ
 ἐναυάγησεν ἡ ἀνθρωπότης, ἀπῆλθεν ἐν τῷ παραδείσῳ
 διὰ τῆς παραβάσεως, δευτέρον πάλιν ἐν τῷ κατα-
 κλισμῷ Νῶε, τρίτον μετὰ τὸ δεῖσθαι τὸν νόμον
 * πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν ἐξέπεσαν ὁ λαός, ἕως οὗ
 ἔλθων ὁ τῶν ψυχῶν ἡμῶν κυβερνήτης Χριστός, στή-
 σας τὸ ἱεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ τῇ γῇ, ἀγείμα-
 στον ἡμῖν τὸν εἰς οὐρανόπολιν πλοῦν ^d οἰκονομήσεν.
 Νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποιήκα. Νύκτα λέγει τὴν
 πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας ἐν τῇ σκοτεινῇ πλά-
 νῃ διατριβήν· ἡμέραν δὲ λέγει τὴν μετὰ Χριστοῦ πα-
 ρουσίαν ἐν τῷ φωτεινῷ βαπτίσματι διαγωγὴν. Πά-
 σους οὖν τῆς ἀνθρωπότητος, καθὼς ἔραμεν, ὑπὸ τῆς
 τοῦ διαβόλου κακίας χειμαζομένης, θεωρήσας ὁ τοῦ
 Θεοῦ Λόγος, ἔλθων εἰς τὸνδε τὸν βίον, εἰσέρχεται εἰς
 τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου τῆς παρθένου Εὐράας· οὗ τὴν
 εἰκόνα ἐν Ἰωνᾷ τῷ προφῆτῃ γενοῦναι εὐραμεν. Εἰμα-
 πεται γὰρ Ἰωνᾶς εἰς Νινευί, ἔργεται ὁ Χριστός εἰς
 τὸνδε τὸν βίον· ἀπέρχεται ὁ Ἰωνᾶς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
 εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου καθεύδει, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ
 Λόγος ἐν ἐννέα μηνσὶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς παρθένου Μα-

et gubernatorem cogitationes et mentem. Hoc ita-
 que navigium, natura scilicet humana, in hac
 vita agitur a diaboli nequitia, a demonibus hos-
 tibus, qui cupiditatum fluctus excitant; falsam
 voluptatum spumam in internum animum projici-
 unt, ac mentem gubernatricem cupiditatibus
 commovent et in peccatum immergunt. Quod autem
 homo quilibet a voluptatum flamma commo-
 tus in peccatum immergatur, id sermonem meum
 asserens testatur David propheta. Cum enim circa
 continentiam naufragium fecisset, clamabat di-
 cens: *Veni in altitudinem maris, et tempestas*
demersit me. Non enim hoc usquam reperimus
 in historia de Davide: quandonam David navi-
 gavit? vel in quo mari iter agens demersus est?
 nusquam sane. Quid sibi vult igitur? In hac uti-
 que vita tanquam in pelago versans, ac volup-
 tibus quasi fluctibus agitatus, atque soluta cogi-
 tationum compagine, intus admissio cupiditatis
 fluctu, ac viri fortitudine per Uriæ uxorem spo-
 liatus, continentiae naufragium passus est. Ideo
 dicebat: *Veni in altitudinem maris, et tempe-*
stas demersit me. Deinde iterum resipiscens, et
 ex profundo peccati iterum continentiae clavum
 recuperans, vitamque suam castitate temperans,
 Deum precabatur dicens: *Non me demergat*
tempestas aquæ, neque absorbeat me profun-
dum. Tale quidpiam apostolus quoque mystice
 subindicans humanam naturam dicit: *Ter nau-*
fragium feci. Quid enim ait? *Ter naufragium*
feci, nocte et die in profundo maris fui. Ter ^{2. Cor. 11.}
 enim naufragium fecit humana natura; semel in
 paradiso per transgressionem, secundo in dilu-
 vio Noe, tertio post legem acceptam populus in
 idolorum cultum incidit, donec veniens anima-
 rum nostrarum gubernator Christus, crucis ve-
 lum in media terra sistens, tempestatibus liberam
 nobis providit in urbem caelestem navigationem.
Nocte et die in profundo maris fui. Noctem
 appellat illam in caliginoso errore moram, quæ
 Christi adventum artecessit; diem vero illum in
 lucido baptismo statum, qui Christi sequutus
 est adventum. Cum tota igitur natura humana
 per nequitiam diaboli, ut diximus, factaretur;
 id videns Verbum Dei, in hanc vitam veniens,
 ingreditur in cavitate navigii virginis Mariæ:
 cujus typum in Jona propheta expressum inveni-
 mus. Mittitur enim Jonas Niniven; Christus
 in hanc vitam venit: Jonas abijt in navigium, et
 in cavitate navigii dormit; Verbum etiam Dei
 per novem menses in ventre Virginis Mariæ fere

Psal. 68.3.

Psal. 68.
16.2. Cor. 11.
25.

D

E

* [Εὐρύομεν forma neogræca.]

b [τοῦ ἀνδρὸς vel corruptum, vel aliunde illatum videtur. Genitium aliquem desideramus navis partem significancem, conjungendum cum ἐνδοθεν δεξάμενος.]

* [Scripsimus μυστικῶς pro μυθικῶς.]

* [Fort. ὅτε πρὸς.]

d [οἰκονομήσεν, sic absque augmento, quod in per-

dormiebat taciturnus hominibus. Tunc magis excitata est diabolica nequitia procella, sicuti contra Jonam. Sed cum Jonas in mare projectus est, hoc est, cum Jesus e ventre Virginis in hanc vitam prodiit, et omnis quoque ventus adversus obmutescibat, donec balena in oreum perveniret, multa signa et prodigia edidit in hac vita navigans. Intravit Jonas in bakenam, et ille intravit in oreum: tres dies et tres noctes, totidem quot Jonas in ore consumsit. Ejecitur Jonas ex balena in Niniven; Christus ex mortuis surgit, atque in hunc mundum venit. . . . prædicat poenitentiam; respiciunt Ninivite, atque hujus mundi incolæ: per tres dies jejunt, et servantur numerosæ multitudines; sicut etiam in Ninive duodecim hominum myriades et pecora plurima. Domino enim poenitentiam et fidem huic mundo prædicante, servantur duodecim tribus Israel. Quando enim *Plenitudo gentium intraverit*, tunc *omnis Israel salvus fiet*. Quod autem Jonas Christi typus esset, Dominus ipse dicit in Evangelio: *Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus*. Illi sit gloria et potentia in sæcula seculorum. Amen.

ρίας σχεδὸν ἐκάθευθε σιωπῶν τοῖς ἀνθρώποις. Τότε μᾶλλον ἐξηγείρετο ὁ διαβολικὸς τῆς κακίας χειμὼν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωνᾶ· ἀλλ' ὅτε ἐρρίγη Ἰωνᾶς εἰς τὸ πέλαγος, τούτέστιν, ὅτε Ἰησοῦς προήλθεν ἐκ τῆς κοιλίας τῆς παρθένου εἰς τὸνδε τὸν βίον, καὶ πᾶς ἐναντὶος ἀνεμὸς ἐριμύστω, καὶ μέγρις οὐ φράση τὸ κῆτος εἰς τὸν ἄδην, πολλὰ σημεῖα καὶ τέρατα ἐπετέλει διανοηγόμενος εἰς τὸνδε τὸν βίον. Ἦλθεν Ἰωνᾶς εἰς τὸ κῆτος, καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἄδην ἦλθεν· τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας τὰς αὐτὰς τοῦ Ἰωνᾶ ἐν τῷ ἄδῃ πεποίηκεν. Ἐκρίπτεται Ἰωνᾶς ἐκ τοῦ κήτους εἰς τὴν Νινευί, καὶ Χριστὸς ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν καὶ ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τούτον* κηρύσσει μετάνοιαν, μετανοοῦσι Νινευῖται, καὶ οἱ τοῦ κόσμου τούτου πολῖται· νηστεύουσι τριάκκα ἡμέρων, καὶ σὴζεται πᾶς πολυαριθμητὰ πλῆθη, ὡς καὶ ἐν τῇ Νινευί δεκάδου μυριάδες ἀνθρώπων καὶ κτήνη πολλά. Τοῦ γὰρ Κυρίου κηρύσσοντος τοῦ κόσμου τούτου τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν πίστιν, σώζονται αἱ δέκα δύο φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Ὅταν γὰρ τὸ πλῆρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. Ὅτι οἱ ἐκὼν τοῦ Χριστοῦ ἦν Ἰωνᾶς, αὐτὸς ὁ Κύριος λέγει ἐν τῇ Εὐαγγελίῳ· Ὅν τρόπον Ἰωνᾶς ἐποίησεν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Αὐτὸς ὁ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Matth. 13. VII. *Ejusdem in illud*: Simile est regnum cælorum grano sinapis.

VII. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ, Ὅμοια ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως.

Quid majus regno cælorum, et quid minus est grano sinapis? quomodo immensum cælorum regnum, facile metiendo minutissimoque grano assimilavit? Si vero perpendamus quid sit granum sinapis, inveniemus quam pulchre et secundum naturam unum alteri comparetur. Quid est regnum cælorum, nisi plane Christus? dicit enim Luc. 17. 21. *Ecce regnum Dei intra vos est*. Quid autem majus est Christo secundum deitatem, ut Baruch. 3. prophetam audire est dicentem: *Hic est Deus noster, et non æstimabitur alius adversus eum. Hic advenit omnem viam disciplinæ, et tradidit illam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est*. Isaïas etiam de illo dicit, concordî voce utens. Quid enim ait? *Labo-*

τί μεῖζον βασιλείας οὐρανῶν, καὶ τί μικρότερον κόκκου σινάπεως; πῶς τὴν ἀμέτρητον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τῷ εὐμετρήτῳ καὶ βραχυτάτῳ κόκκῳ σινάπεως παρείκασεν; Ἀλλ' ἐὰν ἐννοήσωμεν τίς ἐστὶν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, καὶ τίς ἐστὶν ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, εὐρήσασμεν πῶς καλῶς καὶ εὐφυῶς ἐκάστου παρείκασται. Τίς ἐστὶν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, ἡ πάντως Χριστός; λέγει γὰρ περὶ ἑαυτοῦ· Ἰδοὺ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός ὑμῶν ἐστίν. Τί δὲ μεῖζον Χριστοῦ κατὰ τὴν θεότητα; ὡς ἐστὶ τοῦ παρρηίου ἀκούσαι λέγοντος· Ὅστος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Ἐξῆρε πᾶσαν δόδον ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤρθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανέστραψεν. Λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ Ἡσαΐας, δομονόμονι φωνῇ χρησάμενος. Τὴν γὰρ φωνὴν· Ἐκοπίαζεν Ἀγγέλους καὶ αἱ ἐμπορίαι τῶν Ἀλιόπων, καὶ οἱ Σαβαῖν ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται, καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι, καὶ ὅπως σου ἀκολουθήσουσι δεδομένῳ χειροποιήσι καὶ προσκυνήσουσί σοι, ὅτι ἐν σοὶ Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἐστὶ Θεὸς πλὴν σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός, καί οὐκ ἔστιν ἕτερος πρὸς αὐτόν. Τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσαν φωνὴν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ῥήγνυσσι λέγων· Ἀδελφοί, καὶ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἕτερον ὄνομα, φησὶν, ὑπ'

Act. 4. 12. *tem: ait enim: Fratres, nec aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oportet*

τὸν οὐρανὸν, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. Τί δὲ βραχύ-
περον Χριστοῦ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς σαρκώσεως,
ὅς γεγενῆσθαι καὶ ἀγγέλων μικρότερος καὶ ἀνθρώπων;
Ἄκουε τοῦ Δαυὶδ λέγοντος πῶς ἀγγέλων γέγονε βρα-
χύτερος· Τίς ἐστὶν ἀνθρώπος, ὅτι μιμηθήσκη αὐτοῦ,
ἡ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἡλάττωσας
αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. Ὅτι δὲ περὶ Χριστοῦ
λέγει ταῦτα Δαυὶδ, Παῦλος σοι ἐρηκνέσκει αὐτόν· Τὸν
δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν
Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου. Οὕτω καὶ ἀν-
θρώπων γέγονεν βραχύτερος. Τί γὰρ φησιν Ἠσαΐας;
Εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὔτε κἀλλος, ἀλλὰ
τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλείπον παρὰ πάντας
υἱούς τῶν ἀνθρώπων· διὰ τοῦτο καὶ σκολήκα ἐκρυ-
πτοσφρόευσεν. Τί γὰρ φησιν; Ἐγὼ δὲ εἰμι σκολῆς καὶ
οὐκ ἀνθρώπος. Καὶ ἐν τῷ Ἠσαΐᾳ ὁ Πατὴρ πρὸς αὐ-
τόν· Μὴ φοβῶς σκολῆς· Ἰακώβ. Εἶτα καὶ τῆς ἀουτίσκου
αὐτοῦ τελευτῆς μεμνημένος ἔλεγεν· Καὶ τὸ κατὰλει-
μά σου σκολῆς. Ἰδοὶ γὰρ αὐτὸν καθάπερ ἀλιέα σφόδ-
ρὰ ἀσπράσσοντι ἀγχύστερος· τῆς θεότητος περιβιβαί-
ναι τὸν σκολήκα τῆς σαρκὸς καὶ γαλάσαι εἰς τὸν βυθὸν
τοῦ βίου τούτου, καὶ οὕτω τὸν δράκοντα ἀγκιστρῶ-
σαι, ἵνα καὶ ὄντως τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἰωβ πλη-
ρωθῇ· Ἄλεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ; Ὁμοί-
α οὖν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως.
Ἐρεῖ οὖν τις τὸν ἀκουσόντων· πῶς ὁ αὐτὸς ἀουτίσκος
οὐρανῶν καὶ κόκκος γεγέννηται, καὶ μέγας καὶ μικρὸς
πρὸς αὐτόν; Ὅτι δι' ὑπερβολὴν εὐσπλαγχνίας περὶ τὸ
ἴδιον πλάσμα τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γεγέννηται, ἵνα τοὺς
πάντας κερδήσῃ. Θεὸς ἦν, ὡς οὐκ καὶ ἔστι καὶ ἔσται
διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ ἀνθρώπος γεγέννηται διὰ
τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ὁ βῆθος πλουτοῦ καὶ σοφίας
καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξέρευντα τὰ χρίματα αὐ-
τοῦ, καὶ ἀνεξήγηστοι αἱ δόδοι αὐτοῦ· ὃ κόκκος, δι'
οὗ γεγέννηται κόσμος, δι' οὗ σκότος ἐσκέδασται καὶ
Ἑκκλησία κεκαίνηται. Οὕτως ὁ κόκκος ἐπὶ τοῦ σταυ-
ροῦ κρεμασθεὶς τοσοῦτον ἔσπεν ἰσχύος μέγεθος, ὥστε
καὶ δεδοσμένον αὐτὸν ὄντα, ῥήματι μόνον τὸν ἡγετὴν
ἀπὸ τοῦ βύλου ἀρπάσαι, καὶ εἰς παραδείσου τρυφὴν
κυλίσαι· οὗτος ὁ κόκκος τὸν πλεῦρᾰν λόγῳ καὶ νυγμῶς,
ποτὸν ἀθανάτους τοὺς διψῶντας ἐπήγαγεν· οὗτος ὁ
κόκκος τοῦ σινάπεως ἀπὸ τοῦ βύλου κατενεργεῖς, καὶ
εἰς κήπον τεθείς, πᾶσαν τὴν ὑπὸνραντιον τοὺς κλάδους
ἐσκέλεπεν· οὗτος ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ἐν κήπῳ τε-
θείς, καὶ τὰς ἐκρυπτοῦς ῥίζας εἰς ἄβυσσον ἐκπέμφας, καὶ τὰς
ἐκεῖ φυγὰς συλλαβόμενος, ἐν τριημέρῳ εἰς οὐρανὸν
ἀνεκομίσεν· οὗτος ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ἐπὶ βύλου
συντριβείας τὸν ἀντίοικον ἡμῶν θριν ὀριμύτας ἐσκό-
τωσε, καὶ τὸν ἄβυσσον ἐξυπνίσας εἰς τὸν ὅσον ἀπελείπετο
τόπον πάλιν ἀπέστρεφεν. Ὁμοία οὖν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἐσπει-
ρεν ἐν τῷ ἴδιῳ κήπῳ. Σπείρον τούτου τὸν κόκκον τοῦ
σινάπεως ἐν τῷ κήπῳ τῆς ψυχῆς σου, ἵνα λέγῃς καὶ
σύ, Ἐξέγειρον, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότῃ, διάπνευσον
κῆπὸν μου, καὶ βευσάτωσαν ἀρώματά μου. Ἐὰν
ἔρχῃς τούτου τὸν κόκκον τοῦ σινάπεως ἐν τῷ κήπῳ τῆς
ψυχῆς σου, ἔρει καὶ σοὶ ὁ προφήτης· Καὶ ἔσται ὡς
κῆπος μεθύων, καὶ ὡς πηγὴ ἧς μὴ ἐξέλειπεν ὕδωρ·
ἐὰν ἔλθῃς τούτου τὸν κόκκον ἐν τῷ κήπῳ τῆς ψυχῆς
σου, καὶ τοῦ μύρου αὐτοῦ μεταλάβῃς, λέγεται καὶ

nos salvos fieri. Quid autem minus est Christo secundum incarnationis dispensationem, qui factus est angelis et hominibus inferior? Audi Davidem dicentem quomodo factus sit angelis minor: Quid est homo quod memor es ejus? aut filius hominis quoniam visitas eum? minuiisti eum paulo minus ab angelis. Quod autem David hec de Christo loquatur, Paulus tibi interpres est dicens: Eum autem, qui modico quam angelis minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis. Similiter etiam hominibus minor factus est. Quid dicit Isaias: Vidimus eum, neque erat aspectus, neque decor, et aspectus ejus sine honore, et deficiens supra omnes filios hominum. Propter hoc vermem se quoque appellavit. Quid enim dicit? Ego autem sum vermis et non homo. Et in Isaiâ Pater illi dicit: Noli timere vermis Jacob. De celebri ejus morte mentionem faciens dicit: Et operimentum tuum erit vermis. Opportuit enim eum, ut piscatorem prudentem, fulgenti hamo divinitatis circumponere vermem carnis, et dimittere in profundum hujus vitæ, atque ita draconem inescare, ut vere impleteretur quod in Job scribitur: An extrahere poteris draconem hamo? Simile est igitur regnum cælorum grano sinapis. Dicit itaque ex audientibus aliquis; Quomodo idem factus est regnum cælorum et granum? magnus et parvus quomodo idem sunt? Quoniam propter magnitudinem misericordiæ erga signum suum omnibus omnia factus est, ut lucraret omnes. Deus erat, sicut et est et erit per naturam propriam, et homo factus est propter nostram salutem. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! O granum, per quod factus est mundus, per quod tenebræ dissipatæ, et Ecclesia renovata est! Hoc granum in cruce suspensum tantam vim habuit, ut quamquam ipsum esset vinctum, verbo tantum latronem a ligno raperet, et in deliciis paradisi circumferret: hoc granum in latere lanceæ perfossum immortalitatis potum sitientibus distillavit: hoc granum sinapis a ligno delatum et in horto positum terram omnem ramis obumbravit: hoc granum in horto positum, radices suas in infernum demittens, et animas quæ ibi erant secum abripiens, intra triduum in cælum illas retulit: hoc granum sinapis in ligno contritum adversarium nobis serpentem humore acri afficiens obscuravit, et infernum a somno excitans, in eundem quem reliquerat locum redire coegit. Simile igitur est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in horto suo. Semina hoc granum sinapis in horto animæ tuæ, ut tu quoque dicas: Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfila hortum meum, et fluant aromata mea. Si hoc sinapis granum habeas in horto animæ tuæ, dicit tibi quoque propheta: Et eris quasi hortus irriguus, et sic-

Psal. 8. 5.

6.

Heb. 2. 11.

F angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis. Similiter etiam hominibus minor factus est. Quid dicit Isaias: Vidimus eum, neque erat aspectus, neque decor, et

217 aspectus ejus sine honore, et deficiens supra omnes filios hominum. Propter hoc vermem se quoque appellavit. Quid enim dicit? Ego autem

Psal. 21. 7. sum vermis et non homo. Et in Isaiâ Pater illi dicit: Noli timere vermis Jacob. De celebri

ejus morte mentionem faciens dicit: Et operimentum tuum erit vermis. Opportuit enim eum, ut piscatorem prudentem, fulgenti hamo

divinitatis circumponere vermem carnis, et dimittere in profundum hujus vitæ, atque ita draconem inescare, ut vere impleteretur quod in Job

scribitur: An extrahere poteris draconem hamo? Simile est igitur regnum cælorum grano

sinapis. Dicit itaque ex audientibus aliquis; Quomodo idem factus est regnum cælorum et granum? magnus et parvus quomodo idem sunt?

Quoniam propter magnitudinem misericordiæ erga signum suum omnibus omnia factus est, ut lucraret omnes. Deus erat, sicut et est et erit per naturam propriam, et homo factus est propter nostram salutem. O altitudo divitiarum

Rom. 11. sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! O granum, per quod factus est mundus, per quod tenebræ dissipatæ, et Ecclesia renovata est! Hoc granum in cruce suspensum tantam vim habuit, ut quamquam ipsum esset vinctum, verbo tantum latronem a ligno raperet, et in deliciis paradisi circumferret: hoc granum in latere lanceæ perfossum immortalitatis potum sitientibus distillavit: hoc granum sinapis a ligno delatum et in horto positum terram omnem ramis obumbravit: hoc granum in horto positum, radices suas in infernum demittens, et animas quæ ibi erant secum abripiens, intra triduum in cælum illas retulit: hoc granum sinapis in ligno contritum adversarium nobis serpentem humore acri afficiens obscuravit, et infernum a somno excitans, in eundem quem reliquerat locum redire coegit. Simile igitur est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in horto suo. Semina hoc granum sinapis in horto animæ tuæ, ut tu quoque dicas: Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfila hortum meum, et fluant aromata mea. Si hoc sinapis granum habeas in horto animæ tuæ, dicit tibi quoque propheta: Et eris quasi hortus irriguus, et sic-

33.

C

D

E

Cant. 4. 16.

Isai. 58. 11

ut fons, cujus non deficiat aqua. Si habes hoc granum in horto animae tuae, et ejus unguenti
 Cont. 4. 11. particeps sis, tibi etiam dicitur: *Odor vestimen-*
 12. 13. *torum tuorum sicut odor thuris*; hoc est, car-
 nium tuarum odor ut odor thuris. *Hortus con-*
clusus, fons signatus emissiones tuas. Hoc
 granum sinapis in ligno contritum et fermentum
 factum ab artium omnium perita et immortalī
 sapientia, mixtum cum tribus farinae satis, hoc
 est, anima, corpore et spiritu, totum genus hu-
 manum in unam fidem fermentavit. Hujus my-
 sterii inaginem Abraham et ejus conjux Sara
 habitantes in tentorio sub quercu Mambre pro-
 priis manibus pinxerunt. Cogimus enim, o di-
 lecti, in sermone digressionem facere. Quis sit
 Abraham, quae Sara, quae quercus, quid tenta-
 rium, vel qui panes subcinerit: quare ibi tres
 mensurae similitudinis, et hic farinae, necesse est
 accurate disquirere. Quid tandem est Abraham?
 explicatur pater electus multitudinis. Quis vero
 fuerit pater electus, nisi Deus? de quo dictum
 est: *In omnem terram exivit sonus ejus, et in*
 Rom. 10. *fines orbis terrae verba ejus.* Quid autem Sara?
 18. explicatur imperatrix et ductrix. Quænam vero
 fuerit nostrum imperatrix et ductrix, nisi prorsus
 sapientia Patris? Quid tentorium sub quercu
 Mambre? certe Ecclesia a cruce tecta. Crux assi-
 militur quercui, eo quod lignum validum sit et
 firmum. Quid tres mensurae similitudinis? omnino
 sane, ut ante dixi, natura humana, ex anima et
 spiritu et corpore constans. Ita enim nos docuit
 1 Thess. 5. apostolus dicens: *Deus vero custodiat corpus*
 21. *nostrum, et animam, et spiritum.* Accipit igitur
 sapientia Dei Sarra, ductrix sive imperatrix;
 accipit, inquam, corpus, animam et spiritum,
 et abscondit in igne; hoc est, inextinctæ divini-
 tati faces præferens: et facit tres panes secretos,
 hoc est in secreto carnis nostræ in Patrem et Fi-
 lium et Spiritum sanctum confessionem. Oppor-
 tune vobis, o dilecti, lectum est evangelium.
 Granum sinapis et fermentum in panes transmuta-
 tur, granum in olera: panes vero et olera jeju-
 niorum sunt viatica: ad quæ nos dirigat Domi-
 nus Jesus sine culpa, cum jejuniis cursum confici-
 mus. *Simile est regnum caelorum grano sinapi-*
s. Vini hujus similitudinis nullo alio modo
 poterimus concipere, nisi prius substantiam,
 colorem, et magnitudinem sinapis perpendamus.
 Est enim sinapi mole quidem parvum; postquam
 vero satum et natum est, olera omnia incremento
 superat, atque altitudine ramorumque copia et
 multitudine foliorum cætera vincit: umbram
 enim efficit adeo, ut aves advolantes possint in-
 sidere et illa quiete frui. Gustu quoque bonum
 est valde, et qualitate calidum, atque ad interio-
 ra sananda aptum. Hominis tantum, nulliusque
 alterius animalis cibus est. In superficie rufum
 est, intus vero album apparet. Ille est oleris
 natura, et seminis encomium. Si vero rem acen-
 rate disquirere velimus, comperiemus parabolam

σολ· Ὁσμὴ ἱματίων σου ὡς ὄσμῃ λιβάνου· τοῦτέστι
 τῶν σαρκικῶν σου ὄσμῃ ὡς ὄσμῃ λιβάνου. Κῆπος
 κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσπαργισμένη, αἱ ἀποστολαὶ
 σου. Οὗτος ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ἐπὶ ἔϋλου συντρι-
 βείας, καὶ ζυμῇ γεγόνως ὑπὸ τῆς παντέρνου καὶ ἀνα-
 νάτου σοφίας, μίγξις εἰς σάτα τρία ἀλευρου, του-
 τέστιν εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα, τὴν πᾶσαν
 ἀνθρωπότητα εἰς μίαν πιστὴν ἐξύμωσιν. Τοῦτο τοῦ
 μυστηρίου τὴν εἰκόνα Ἀβραὰμ καὶ ἡ τοῦτου σύμμενος
 Σάρρα, οἰκοῦντες ἐν τῇ σκηνῇ ὑπὸ τὴν ὀρὺν τῆς
 21. Μαμβρῆ, οἰκείας γεραῖν ἐξωγράφθησαν. Ἀναγκασ-
 2. μεθα γὰρ, ἀγαπητοί, παρεκθαίνειν τὸν λόγον· τίς
 ὁ Ἀβραὰμ, τίς ἡ Σάρρα, τίς ἡ ὀρὺς, τίς ἡ σκηνή,
 ἡ τίνες οἱ ἐγκυρτοί, διὰ τί ἔχει τρία μέτρα σειμιά-
 λωος καὶ ὅδε ἀλεύρου, ἀναγκασθὲν δι' ἀκριβείας διελ-
 θεῖν τὸν λόγον. Τίς ἂν εἴη ὁ Ἀβραὰμ; ἐξηγνεύεται,
 πατὴρ ἐκλεκτὸς πλῆθους. Τίς δὲ ἂν εἴη πατὴρ ἐκλε-
 κτός, εἰ μὴ ὁ Θεός; περὶ οὗ Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξ-
 ἤλθεν ὁ εὐαγγέλιος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκου-
 μένης τὰ ῥήματα αὐτοῦ. Τί δὲ ἡ Σάρρα; ἐξηγνεύεται
 ἄρρυστα καὶ ἡγεμονίς. Τίς δ' ἂν εἴη ἄρρυστα καὶ
 ἡγεμονεύουσα ἡμᾶς, εἰ μὴ πάντως ἡ τοῦ Πατρὸς
 σοφία; Ἡ τίς ἡ σκηνὴ ὑπὸ τὴν ὀρὺν τὴν Μαμβρῆ;
 3. πάντως ἡ Ἐκκλησίαι ὑπὸ τοῦ σταυροῦ σκεπομένη. Τῇ
 ὀρῇ παραιστέται ὁ σταυρὸς διὰ τὸ ἱσχυρὸν εἶναι τοῦ
 ἔϋλου καὶ ἀνένδοτον. Τί τὰ τρία μέτρα τῆς σειμιά-
 λωος; ἡ πάντως καθὼς προείπον ἡ ἀνθρωπότης, ἡ
 ἐκ ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ σώματος συγκείμενη.
 Οὕτω γὰρ ἐδίδαξαν ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος λέγων· Ὁ δὲ
 Θεὸς οὐκ ἔστιν ὡς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ
 πνεῦμα. Ἀμφότερα οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία Σάρρα,
 ἡγεμονεύουσα τῶν ἄρρυστα, λαμβάνει σῶμα, ψυχὴν καὶ
 πνεῦμα, καὶ ἐγκυρτοῖ τὸν πυλῶν. τοῦτέστι τῇ ἀσβέ-
 στω θέσται λαμπροφάνεια, καὶ πάλαι τρεῖς ἐγκυρ-
 τῶν, τοῦτέστιν ἐν τῇ κρυπτῇ τῆς σαρκὸς ἡμῶν, τὴν
 4. εἰς Πατέρα. Ὑψὺ καὶ ἡμῶν πνεῦμα ἡμετέρου. Ἀρ-
 μάζωνος ἡμῶν, ἀγαπητοί. ἀνεκφάνθη τὸ εὐαγγέ-
 λιον. Κόκκος σινάπεως καὶ ζυμῇ· ἡ ζυμῇ εἰς ἄρτους
 μεταλλεύεται, ὁ κόκκος εἰς λαγάνας· ἄρτοι δὲ καὶ
 λαγάναι ἐξ ὀδῆς νηστείων, ἐξ' ἧς ὁ Ἰησοῦς ὁ Κύριος
 ἡμᾶς ὁδηγήσας ἀμέμπτους τὸν τῆς νηστείας ὁρό-
 μον ἐκπληροῦντας. Ὅμοια ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐ-
 ρανῶν κόκκῳ σινάπεως. Οὐκ ἄλλως ποῦς δυνασό-
 μεθα νοῆσαι τὴν δύναμιν τῆς παραβολῆς, ἂν μὴ
 πρῶτον τὴν οὐσίαν, τὴν γροῖαν καὶ τὸ μέγεθος κα-
 τανοήσωμεν. Ἔστι γὰρ τὸ σινάπι μεγάλῃ μὲν μι-
 κρὸν, σπαρὲν δὲ καὶ φρούμενον ὑπερβάλλει πᾶσαν
 λαγάνον αὐξῆσαι, καὶ τῷ ὕψει ὑπερέρρει, καὶ τῷ
 5. πλῆθει τὸν κλάδων ὑπερνεκῇ τὰ ἄλλα, καὶ τῇ τῶν
 φύλλων πολυπληθείᾳ· ἐστὶ γὰρ σικιᾶς ἐργαστικὸν, ὥς
 καὶ ὀρενα ἐρεπτάμενα δύνασθαι ἐριζάνειν ἐπ' αὐτὸ,
 καὶ ἀναπαύεσθαι. Ἔστι δὲ καὶ τῇ γεύσει πᾶν καλὸν,
 καὶ τῇ ποιότητι θερμαντικὸν, καὶ τῶν ἐνδόν λατικόν.
 Τοῦ δὲ ἄλλου μὲν οὐδενὸς πετεινοῦ βρώμα γίνεται,
 μόνον δὲ ἀνθρώπου. Καὶ ἐξωθεν μὲν ἐστὶ πυρρὸν,
 ἐσωθεν δὲ φαίνεται λευκόν. Καὶ αὕτη μὲν ἡ τοῦ λαγᾶ-
 6. νου φύσις, καὶ τοῦ σπέρματος ἐγκυρτοῦ. Εἰ δὲ μετ'
 ἀκριβείας ἐξετάσει θελήσωμεν, εὐρομεν ἀν τὴν πα-
 ραβολὴν ἀριόμοιαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος. Οὗτος

γάρ ἐστιν ὁ μικρὸς μὲν τῇ ὄψει· οὗτος ὁ βραχύς ἐν κόσμῳ, καὶ ἐν οὐρανῷ μέγας· οὗτος καὶ υἱὸς ἀνθρώπου καὶ Θεός, ὃν δὲ υἱὸς Θεοῦ· οὗτος ὁ ἀναρίθμητος, ὁ ἀίδιος· οὗτος ὁ ἀόρατος, ὁ ἐπουράνιος, ὁ ὑπὸ μόνων πιστῶν ἀνθρώπων ἐστειλόμενος· οὗτος ὁ συντριβείς, καὶ μετὰ τὸ πάθος γενόμενος λευκὸς ὡς γάλα· οὗτος ὁ μείζων πάντων λαγάνων τῶν ἄλλων· οὗτος ὁ ἀδιάρητος τοῦ Πατρὸς Λόγος· οὗτος ἐἰς ὃν τὰ πεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῖ, τοῦτέστι προφηταὶ καὶ ἀπόστολοι καὶ πάντες κλητοί· οὗτος ὁ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θερμότητος ἀνακαθαίρων, ὅς ὃν ὀροσιζόμεθα, ὅς ὃν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ καύσωνος σκεπόμεθα· οὗτος ὁ διὰ θανάτου εἰς γῆν σπαρείς, καὶ καὶ καρποφορήσας, τριήμερος τοὺς ἁγίους ἀναστήσας ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ταρχῆς· οὗτος ὁ δι' ἀναστάσεως μείζων παντὸς προφήτου φανεῖς· οὗτος ὁ τῇ τοῦ Πατρὸς ἀποθρόνῳ σώζων τὰ πάντα· οὗτος ὁ ἀπὸ γῆς ἀνθήσας εἰς οὐρανοῦς, ὁ ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ σπαρείς, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ πιστεύοντας προσάγων τῷ Πατρί. Ὡς ζωῆς σπέρμα ὑπὸ Θεοῦ Πατρὸς εἰς γῆν σπαρέν· ὡς ἀθανασίας φυτόν τοὺς ὑπὸ σοῦ τρεφόμενους εἰς Θεὸν καταλλάσσω· ὡς δένδρον ἐν ὑψηλῷ, ὑπὸ μόνου Πατρὸς γεωργούμενον. Τοῦτο ὁ ἀπὸ γῆς ἀνθήσας ἐκ πατρικῆς ἀνέτειλε καρδίας· τοῦτο τὸ φυτόν ἐν οὐρανοῖς μὲν τὰς ρίζας ἔχει, φανερὸν δὲ ἐν κόσμῳ ὑπὸ ἀνθρώπων τραγῆται. Ὡς φυτεία ὀρυθείσα εἰς γῆν, καὶ εἰς οὐρανοῦς ἀνθήσασα· ὡς σπέρμα μικρὸν μὲν ὀραθὲν, παρὰ δὲ τῷ Πατρὶ μείζων τῶν ἁπάντων. Τοῦτο τὸ φυτόν καὶ τοῖς εἰς ἄδου ἀνέτειλε νεκροῖς· τοῦτο τὸ καρπὸς ἀνάστασις ἀνθρώπων γέγονε· τοῦτο τῷ θανάτῳ ὀλιγαριθμῶν κατήνεγκε βέλους τοῦτῳ ταρτάρου τοίχῳ κλιναντες δυσχαμπέες γόνυ προσεκύνοντες· τοῦτο οἱ κλαδοὶ πάντα τὸν κόσμον ἐσκέπασαν· τοῦτο ὑπὸ ἁγίου Πνεύματος κινεῖται· τοῦτο οὐχ ἄπτεται καύσων· ὑπὸ τῷ πατρὶ τῷ φυτόν εὐραίνον καὶ γόρευσ μετ' ἀγγέλων, δοξάζων τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* [Fort. *ῥιζοθεῖσιν*, aut simile quid.]

VIII. * Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ, Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κρίσις· τὰ ἀρχαία παρῆλθον, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

Πολλὴ μὲν γηπὸν προθυμία καταβάλλειν τὰ σπέρματα, ἐπειδὴν τὴν ἄρουραν ἐκκαθαυμένην ἵδῃ, καὶ μὴτε ἀκανθῶν πληθὺς λυμαινόμενον τῇ βλάστῃ τῶν φοιμένων, μήτε λίθον ἀντικρούοντα τῷ ἀρότρῳ· πλείων δὲ εὐκολία τῷ μελλόντι καταβάλλειν τὸν λόγον, ἐπειδὴν ἀκρατὴν παρεσκευαμένον θεάσσηται. Ὅρω γάρ τὴν ἄρουραν ἐκκαθαυμένην, καὶ οὐδαμῶς ἀκανθὰ βλαστάνουσα· ἀκανθὰ δὲ ἐστὶν ἡ

* [Est hæc oratio inepti Græculi, lacinias genuini Chrysostomi sermonis in idem argumentum consuen-

ipsi Servatori competere. Est enim ille parvus conspectu, brevis in hoc mundo et in celo magnus. Hic est Filius hominis et Deus, cum sit Filius Dei: hic numeros omnes superat, æternus est, invisibilis, celestis, qui ab hominibus tantum fidelibus manducatur: hic contritus fuit, et post passionem factus est albus sicut lac: hic major est aliis omnibus oleribus: hic est indivisibile Patris Verbum: hic est in quo volatilia cæli inhabitant, prophetæ nimirum, apostoli, et omnes qui vocati sunt: hic est qui anime nostræ morbos calore sibi proprio repurgat, sub quo rore aspergimur, sub quo ab hujus mundi fervore contegimur: hic est qui per mortem in terra satius est, et ibi fructum tulit, post triduum sanctos ex mortuorum sepulcris suscitavit: hic est qui per resurrectionem omnibus prophetis major apparuit: hic est qui per effluvium Patris omnia servat: hic est qui a terra ad cælos effloruit, qui in proprio agro seminatus est, in mundo scilicet, et eos qui in se credebant Patri obtulit. O semen vitæ a Deo Patre in terra seminatum! o immortalitatis germen a te nutritus cum Deo reconcilians! o arbor excelsa, quæ a solo Patre colitur! Hæc arbor ex corde Patris orta est, hæc arbor ex thesauris Omnipotentis effloruit: hæc arbor in celo radices habet, in mundo autem apparens, ab hominibus decerpitur. O planta quæ in terra visa est, et in celis effloruit! o semen parvum quidem apparens, apud Patrem autem majus omnibus! Hoc germen etiam in inferno mortuis exortum est: hujus fructus fuit hominum resurrectionis: hoc morti injectit telum mortiferum: hoc adorant tartari parietes, genu vix flectendum inclinantes: hujus rami totum mundum adumbrarunt: hoc a spiritu sancto movetur: hoc non tangit æstus nimius: sub hac planta oblecteris et choreas ducas cum angelis, glorificans Patrem et Filium et Spiritum sanctum, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

VIII. *Ejusdem in illud*, Si qua in Christo, nova creatura: vetera transierunt; ecce nova facta sunt omnia. 2. Cor. 5. 17.

Magna quidem diligentia agricola semina spargit, postquam arvum expurgatum viderit; et nec spinarum copiam adesse, quæ nascentium impediat incrementum, neque lapidem, qui aratrum offendant: major autem facilitas est ei qui sermonem prolaturus est, cum paratum audiretorem viderit. Video enim arvum purgatum, neque uspiam est spina germinans: spina autem est divitiarum

tis cum suis longissimis nugis. Quædam etiam ex aliis spuris sermonibus deprompta videntur.]

sollicitudo, quæ suffocat verbum. Hæc autem dico, non quia non adsunt divites, sed pauperum philosophiam in audiendo sermone declarans. Non enim concionante solum opus est, sed etiam prudenter audire: utrumque enim requirit Scriptura, sapientem nempe doctorem et prudentem auditorem, ne ex auditorum ignavia labor noster inutilis evadat. Sollicitudo enim divitiarum non permittit ut quæ dicuntur in mentem incidant, sed audientium intellectum abripit. Quia igitur omnes conspicio paratos; nam secreta animi non nosco, singulorum vero oculis curiose intueor, et palpebras tamquam cornua erectas video, oculosque non nutantes immobilitatem animi indicantes, atque omnem mentem ab huius vitæ curis immunem, unumquemque hoc solum spectantem, hoc cogitantem, quomodo ea quæ dicuntur accipiat: ampliore cura mentem adhibete: pandite sinum animæ, ut facilius deiciantur semina. Per longum enim tempus in Pauli mensam linguam volo dimittere: neque finem faciam sic illum vocandi, idiotam, obscurum, ignobilem, tabernaculorum opificem. Hæ sunt meæ prærogativæ, hæc mea encomia, quod tales habeam magistros, non huius vitæ divites, sed spiritualibus recte factis fulgentes. Si mihi Græcus quispiam dixerit, Quem habes doctorem? respondeo, Tabernaculorum opificem: et quem alium? Piscium venditorem: quem vero alium? Publicanum: et quos alios? Magos et meretricem: quem adhuc alium? Latronem. Neque de his erubesco, sed glorior. Gloria-riis quod magistrum habeas circumforaneum? Sane quidem. Quare? Quoniam si vilis discipuli vim ostendit magistri, vilis magistri ostendit divinitatem esse prædicationem. Etsi enim homines illam prædicare, non tamen homines illam invenire; si homines id prædicare, non tamen homines id prodixerunt. Homines instrumenta sunt, Deus artifex: illi sunt cithara, hæc manus præpositus chordam movit. Ideo propheta, etsi rex erat, et purpura amictus et diademate ornatus, orbemque alloquens, relicta illa seculari pompa, ne quis putaret ipsum regia verba proferre, dicebat:

Psalm. lxxv. Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi. Lingua mea calamus scribæ. Cur calamus vocas? Ut tu discas non esse mea quæ scribuntur, sed tenentis dexteræ. Calamus enim non per seipsum scribit, sed quicquid voluerit manus illum tenens. Et lingua mea calamus scribæ est; tenet enim illam Spiritus sanctus. Cum ergo dixerit tibi Græcus: Quis est magister tuus? ne te pudeat, neque erubescas, sed dic: Circumforaneus, tentoriorum opifex, qui in foro stabat, qui pelles consuebat. Magister vero tuus quis est? Plato, Pythagoras, non circumforaneus, sed philosophus. Si vero dixerim ego: Magister tuus,

τοῦ πλούτου φροντίς, ἡ ἀποπνίγουσα τὸν λόγον. Ταῦτα λέγω, οὐκ ἐπειδὴ οὐ παρέιναι οἱ πλούσιοι,^a τῶν πενήτων φιλοσοφίαν ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀκροάσεως ἐπιδεικνύουσιν. Οὐ γὰρ τοῦ λέγοντος χρεία μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ συνेतὸς ἀκούοντος· ἀμφοτέρω γὰρ ἡ Γραφή ἐπιζητεῖ, σοφὸν διδάσκαλον καὶ συνετὸν ἀκροατὴν, ἵνα μὴ ὁ πόνος ὁ ἡμέτερος περιττὸς γένηται τῇ βουλή τῶν ἀκούοντων. Ἡ γὰρ φροντίς^b οὐκ ἀφίησιν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπιπτεῖν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποσυλῇ τὴν γνώμην τῶν ἀκούοντων. Ἐπεὶ οὖν ἅπαντας ὁρῶ παρεσκευασμένους· τὰ μὲν γὰρ ἀπόρρητα τῆς διανοίας οὐκ ἐπίσταμαι, ἐκάστου δὲ τὰ ὅματα περιεργάζομαι, καὶ τὰ βέλφαρα ὡς κέρατα ἐστηκότα ὁρῶ, καὶ τὸ ἀτρεμὲς τοῦ ὅματός τοι ὁσάλευτον τῆς διανοίας ἡμῶν ἐμφάνει, καὶ ἐκαστὴν διάνοιαν ἀπηλ-
F λαγμένην τῶν βιωτικῶν φροντίων, μόνον ἑκάστων τοῦτο σκοποῦντα, τοῦτο λογιζόμενον, ὅπως δέξεται τὰ λεγόμενα· ἐπὶ πλεόν συντείνετε ἐν αὐτῇ τὴν διά-
A νοιαν· ἀπλόωσατε τὸν κόλπον τῆς ψυχῆς, ὥστε μετ' εὐκολίας καταβληθῇαι τὰ σπέρματα. Διὰ γὰρ μακροῦ τοῦ χρόνου ἐπὶ τὴν Παύλου * τράπεζαν τὴν γλῶτταν ἀρτύναι βούλομαι· οὐ γὰρ πύσσωμαι οὕτως αὐτὸν καλῶν, τὸν ἰδιώτην, τὸν ἀσκημον, τὸν ἀγενῆ, τὸν σκηνοποιόν. Ταῦτά μου τὰ πλεονεκτήματα, ταῦτά μου τὰ ἐγκώμια, οὗτοι τοιοῦτος ἔγω διδασκαλός, οὐ βιωτικοῖς πλεονεκτήμασιν, ἀλλὰ πνευματικοῖς κατορθώμασι λαμπρόντας. Ἐὰν εἴπῃ μοι ὁ Ἕλλην, τίνα ἔχεις διδασκαλόν; λέγω αὐτόν τὸν σκηνοποιόν· καὶ τίνα ἄλλον; τὸν ἰθυστοπλῆν· καὶ τίνα ἄλλον;
B τὸν τελώνην· καὶ τίνας ἄλλους; τοὺς μάργους καὶ τὴν πόρνην· καὶ τίνα ἄλλον; τὸν ληστὴν· καὶ οὐκ ἐπαισγύνομαι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζομαι. Ἐγκαλλωπίζῃ διδασκαλὸν ἀγοραῖον ἔχον; Καὶ πάνν. Διὰ τί; Εἰ γὰρ ἡ εὐτέλεια τοῦ μαθητοῦ δείκνυσιν τὴν δύναμιν τοῦ διδασκαλοῦ, ἡ εὐτέλεια τοῦ διδασκαλοῦ δείκνυσιν οὖν τὸ χρήμα. Εἰ γὰρ καὶ ἀνθρωπίνῳ αὐτὸ κατήγειλαν, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι αὐτὸ ἤβραν· εἰ γὰρ καὶ ἀνθρωπίνῳ αὐτὸ ἐπέπειραν, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωποι αὐτὸ ἐγέννησαν. Οἱ ἀνθρώποι ὄργανα, ὁ Θεὸς τεχνίτης· οὗτοι κιθάρα, ἡ χεὶρ ἡ κραταίη· ἐκείνη τὴν νευρὰν ἐκίνησε. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐκείνος, καίτοι γε βασιλεὺς ὢν καὶ πόρφυραν περιβεβλημένος καὶ διάδημα περιεκείμενος, καὶ τὴν οἰκουμένην διαλεγόμενος, καταλείπων τὴν κραταίαν τὴν βιωτικὴν, ἵνα
C [δὲ] μὴ τις νομίσῃ τὸ βασιλικὸν ῥήματα ἔλεγεν· Ἐξερσεύετο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. Ἡ γλῶσσά μου κλάμας γραμματέως. Διὰ τί κλάμας καλεῖς; Ἵνα μᾶλλον ὅτι οὐκ ἐμὰ τὰ γράμματα, ἀλλὰ τῆς κατεργασίας δεξιᾶς. Ὁ γὰρ κλάμας οὐκ ἀφ' ἐαυτοῦ γράσει, ἀλλ' ὅπερ ἂν βουληται ἡ κατέρυσσα χεὶρ. Καὶ ἡ γλῶσσά μου κλάμος ὅστιν· κατέγει γὰρ αὐτὴν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅταν οὖν λέγῃ σοι ὁ Ἕλλην· τίς σου ὁ διδασκαλός; μὴ αἰσγύνου μὴδὲ ἐρυθρία, ἀλλὰ λέγε, ὁ ἀγοραῖος, ὁ σκηνοποιός, ὁ ἐπ' ἀγορᾶς ἐστηκός, ὁ δέμας ῥάπτων. Ὁ σὸς δὲ τίς διδασκαλός; Πλά-

^a [Fort. ἀλλὰ τὴν π. π.]

^b [Intellige τοῦ πλούτου ex superioribus. Mox scripsimus παρεσκευασμένους pro παρασκευ.]

^a [Excidisse hic epitheton aliquod Pauli, indicare videntur quæ sequuntur.]

των, Πυθαγόρας, οὐκ ἀγοραῖος, ἀλλὰ φιλόσοφος. Εἰ δὲ λέγω ἐγὼ, ὁ σὸς διδάσκαλος ἔτις; φιλόσοφος; ὁ σὸς διδάσκαλος εὐπατριῆς, ὁ σὸς διδάσκαλος πλούσιος, ὁ σὸς διδάσκαλος γνήστιαν ἔχων ἡχοημένην, ὑπὲρ τοὺς ποταμούς βέων, τιμῆς ἀπολαύων, περιφάνειαν ἔχων προγόνων, πανταχοῦ τιμώμενος; ἐμοὺς τὰ ἐναντία· οὗτοι φανερὰ ἤμιν ἡ νίκη γίνεται. Πῶς; Ὅτι ἀγοραῖος τὸν φιλόσοπον ἐνίκησεν, ὁ πένης τὸν πλούσιον, ὁ ἀγνώστος τὸν ὑπὲρ τοὺς ποταμούς βέοντα, ὁ μαστιγούμενος τὸν μηδὲν πάσχοντα. Ἀνώμαλος ἢ παράταξίς, ἵνα λαμπρότερον τὸν τρόποιον γένηται. Σολοικίζει ὁ ἐμοὺς, ἀττικίζει ὁ σὸς· ὁ σολοικίζων τὸν ἀττικίζοντα ἐνίκησεν· σολοικίζει τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ φιλοσοφεῖ τῇ διανοίᾳ· οὐ χρεῖαν ἔχω ῥημάτων, ἀλλὰ δογματι νοημάτων. Ὁ ἐμοὺς τὸν σὸν ἐνίκησε· πῶς; ὁ ἰδιώτης τὸν σοφόν, ὁ ἀγοραῖος τὸν ῥήτορα. Καὶ πόθεν, φησὶ, δῆλον ὅτι ἐνίκησεν; Ἀναίσχυτε, οὐχ ὁρᾷς τὰ πράγματα βούντα; Ποῦ Πλάτων; οὐδαμοῦ· ποῦ Παῦλος; ἐν τοῖς ἀπάντων στόματι. Ποῦ Πλάτων; 321
σεσῆγμαι, καὶ λήθῃ παραδεδόσθαι· ποῦ δὲ Παῦλος; 322
τὴν βασιλίδα κατέλαβε· Ῥώμην, ἧς οὐ μόνον ζῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τελευτήσας περιεγένετο. Ἀπέθανε τὸ σῶμα, ἵνα ζήσῃ πνεύματι· διεσπάσθη ὁ χάρτης, καὶ μένει τὰ γράμματα· οὐ μέλαν γὰρ ἐγγράφητο, ἀλλὰ πνεύματι ἐστήρικτο. Εὐκόλον τὸν ἥλιον παραθεῖναι ἢ Παύλου ῥήματα· τί γάρ ῥησιν ὁ χαρισάμενος αὐτῷ τὰ ῥήματα; Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παραλθῶσιν. Εἰ ῥήματά ἐστιν, ἔλεγχον· εἰ δὲ πράγματά ἐστι, προσκύνησον. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παραλθῶσιν. Εὐκόλον τὸν ἥλιον 323
σβεσθῆναι, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀφανισθῆναι, ἢ τὰ ῥήματα τοῦ ἐμοῦ Διεσπότη καταλῦθαι. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτοις τὸν πραγματικὸν ἡ πείρα, καὶ τοῦ χρόνου τὸ μέτρον, καὶ τῶν πολεμούντων αἱ ἐροδοὶ τὸ γὰρ δὴ 324
θαυμαστόν, ὅτι οὐ μόνον οὐ κατελύθη, ἀλλ' ὅτι καὶ πολεμούμενος περιγίνεται. Πρόσθε μετὰ ἀκριβεῖας ὡς λέγω· ἐρθέγγετο Παῦλος, ἐρθέγγετο Ἰωάννης, ὁ ἀλιεύς καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ὁ ῥίψας τὸ δίκτυον καὶ λαβὼν τὸ εὐαγγέλιον, ὁ ἀρξὶς τὸν κάλαμον τὸν ἀλιευτικὸν καὶ μεταχειρισάμενος τὸν λόγον τὸν διδασκαλικόν. Τί ἐρθέγγετο, καὶ τί εἶπεν ὁ ἀλιεύς; Ἰδομεν 325
εἰ ἀλιεύς τὰ ῥήματα καὶ ἀλιεύς, καὶ οὐχ ἀλιεύς· ἀλιεύς μὲν, ἐπειδὴ τὸ στόμα ἐκείνο ἐρθέγγετο· οὐχ ἀλιεύς δὲ, ἐπειδὴ πνεύματος ἦν τὰ ῥήματα. Τί γὰρ ῥησιν; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Τί λέγει ὁ Ἰουδαῖος; Μέγα προνοεῖ ἐπὶ Μωϋσεῖ, ὅτι τὴν θάλασσαν ἔσμιτε, καὶ τὸ πέλαγος διεῖλε καὶ ἔρριψε, καὶ τὸν ἀέρα μετέβαλε, καὶ πέτρην ἐξέτεμε, καὶ μάννα κατήνεγκε, καὶ πόλεις αὐτανδρῶν κατεῖλε, καὶ πολεμούς χωρὶς ὅπλων ἐνίκησε. Διὰ τοῦτο μέγα φρονεῖς; Ἀκούσον τί μὲν Μωϋσῆς εἶπε, τί δὲ ὁ ἀλιεύς, ἵνα ἴδῃς τί πωχεῖα παλαιὰς διαθήκης, καὶ τί θαψίσεια γάρτος. Τί δὲ εἶπε Μωϋσῆς; Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Τί δὲ ὁ ἀλιεύς; Οὐδαμοῦ τίθῃσι τὸ, Ἐποίησεν, ἀλλὰ τί; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκείνος ἀπὸ κτισμάτων ἀρ-

quis est? Philosophus; magister tuus patria nobilis; magister tuus dives; magister tuus linguam habens acutum, ipsis fluviiis fluentior est, honore fruens, progenitorum splendore gaudens, ubique honoratus; meus vero contra se habet: ita nobis manifesta est victoria. Quomodo? Quia circumforaneus vicit philosophum; pauper divitem; lingua carens, fluviis fluentiorem; flagellis cæsus, eum qui nihil tale passus est. Inæqualis est acies, ut splendidius sit tropæum. Solocizait meus, ut atticizet tuus; sed solocizans atticizantem vicit: solocizait lingua, sed mente philosophatur: non opus est mihi verbis, sed sententiis. Meus tuum vicit: quomodo? idiota sapientem, rusticus oratorem. Et unde, inquit, eum vicisse liquet? Impudens, nonne vides res ipsas clamare? Ubi est Plato? nullibi: ubi Paulus? in omnium ore. Ubi Plato? de illo siletur, oblivioni traditur: ubi vero Paulus? regiam cepit Romam, quam non modo vivens possedit, sed et mortuus vicit. Mortuus est corpore, ut vivat spiritu: discerpta est charta, et manent literæ: non erat enim atramento scripta, sed spiritu firmata. Facilius est solem prætergredi, quam Pauli verba. Quid enim dicit qui illi verba largitus est? *Cælum et terra transibunt, ver-* Math. 24.
ba autem mea non transibunt. Si verba tantum sunt, refuta; si res sunt, adora. *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Facilius est solem exstingui, et cælum e conspectu tolli, quam verba Domini mei dissolvi. Atque rerum experientia his peribet testimonium, temporis etiam longitudo et hostium incursiones: id enim admiratione dignum est, non modo quod non dissoluta sint, sed etiam quod bello impetita superarint. Seditulo attende dictis meis. Vociferatus est Paulus, vociferatus est Joannes piscator et evangelista, qui rete projecit et evangelium cepit, qui demisit calamum piscatorium et cepit verbum Magistri. Quid vociferatus est, et quid dixit piscator? Videamus an expiscer verba piscatoris et non piscatoris; piscatoris quidem quoniam hoc vociferatus est; non piscatoris vero, quoniam verba erant Spiritus. Quid enim ait? *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Quid dicit Judæus? Magnus sapit de Moyse, quia mare discidit, et pelagum divisit ac restituit, atque aerem mutavit, petram dissecuit et manna detulit, urbes cum incolis excidit, atque in bellis sine armis victor fuit. Idcone altum sapias? Audi quid Moyses dixit, quid piscator, ut videas quæ sit inopia veteris legis, et quæ abundantia gratiæ. Quid autem dixit Moyses? *In principio fecit Deus cælum et terram.* Quid vero piscator? Nusquam ponit illud, *Fecit*; sed quid? *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum.* Ille a rebus creatis incipit, hic a Creatore. Vides ut altius ascendit quam Moyses? Audivit Moysen

Rom. 8. 15

dicentem quod cælum fecerit Deus; missum fecit cælum, et altius ascendit. Occurrerunt ei angeli, et prætermisit; archangeli, et præterivit; Cherubim, et ibi non stetit. Quo curris? Aliud quero: si Cherubim lucent, tamen opera sunt; si Seraphim canunt, sunt tamen conservi ut ego. Quid queris? Si Principatus et Dominationes, hæc quoque serva et creaturae sunt; si Potestates, tuæ quoque res creatæ sunt. Quo abis? Ipsum quero Creatorem, ipsum quero Patri consubstantialem: nec desistam donec illum invenero, ut homo potest invenire. Moyses loquutus est de cælo, et desiiit: non enim spiritum accepit, quem ego habeo: non enim accepit spiritum servitutis in timore, sed accepit spiritum adoptionis filiorum ad obedientiam fidei. Majora mihi sunt credita. Ideo Dominus meus ex supernis deorsum descendit, ut ego infra positus sursum ascendam. Quid queris? Ipsum Creatorem; cum invenero tunc stabo. Invenit, et quid dicit? *In principio erat Verbum*. Nusquam fecit, nusquam factum est: non enim de rebus creatis est hæc doctrina. Ecce Verbum: *In principio erat Verbum*. Quot tyranni ex quo piscator hoc Verbum extulit, exstirpare voluerunt, et non potuerunt; sed quocumque abeas audis, *In principio erat Verbum*: sive ruri, sive in urbe, prævenit *In principio erat Verbum*: et in Perside et in India et in Mauritiano regione micat hoc Verbum sole splendidius. Sol enim interdiu lucet, noctu occultatur; hoc autem dictum etiam in nocte fulgorem suum emittit, cujusque animo inscribitur. Mortuus est qui scripsit, et dictum effulget: corpus ejus qui dixit est dissolutum, et dictum illud plusquam sol lucescit. Quocumque abeas, antevenit hoc dictum, *In principio erat Verbum*. Quisque etiam et mulier et vir, et servus et liber, et rex et privatus, et imperantes et imperio subditi, illud in corde meditantur, neque ullus delere potest hanc pulcherrimam hereditatem, sed opes istas retinere perseverat. *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt*. Diabolus non potuit dictum abolere: quare? Quia non dictum simplex erat, sed dictum Dei. Ne igitur pudore afficiaris, quando audis: Hæc piscator dixit, hæc sagenaarum consutor. Vidisti quomodo ad ipsum paupertatis infimum locum desedit, et ad fastigium virtutis ascendit? Sed ne, postquam ab aliis incepimus, ad alia traducamus orationem, ex dictorum decursu conceptus alio deflecti permitteatis; age, freno ad linguam adhibito reducamus argumentum ad id quod prius promissimus. Quid igitur dicit ille tentoriorum opifex, circumforaneus? non enim finem faciam has voces frequenter pronuntiandi, propter vulgi hominum insipientiarumque sententiam a philosophia alienam. Quia nempe in foro plurimi conviciis impetentes dicunt, Circumforaneus; quid sibi vult illud, Circumforaneus? quid est circumforaneus, dic mihi? non enim crimen est circumforaneum esse, non crimen

γεται, καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ. Ὁρᾷς πῶς ὑψηλότερον ἀναβαίνει Μωϋσῆς; Ἰκουσα Μωϋσῆς λέγοντος, ὅτι τὸν οὐρανὸν ἐποίησεν ὁ Θεός· ἄρῃκε τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνέβη ἀνώτερον. Ἀπῆνθησαν αὐτῷ ἄγγελοι, καὶ παρόρραμεν· ἀργάγγελοι, καὶ παρῆλθε· τὰ Χερουβὶμ, καὶ οὐκ ἔστη ἐκεῖ. Ποῦ τρέψεις; Ἐτερόν τι ἐπικητῶν· εἰ δὲ τὰ Χερουβὶμ λάμπη, ἀλλ' ἔργα ἑστίν· εἰ δὲ τὰ Σεραφεὶμ αἰδεῖ, ἀλλὰ συνδουλὰ μου εἰσίν. Τί ζητεῖς; Εἰ δὲ ἀργαὶ καὶ κυριότητες, καὶ ταῦτα δοῦλα, καὶ ταῦτα δημιουργήματα· εἰ δὲ ἐξουσίαι, καὶ ταῦτα ποιήματα. Ποῦ ἀπέρρη; Αὐτὸν ζητῶ τὸν δημιουργόν, αὐτὸν ζητῶ τὸν θεοοῦσιν τῷ Πατρὶ· οὐκ ἀρίστα αἰὼς αὐτὸν εὖρω ὡς ἀνθρώπων εὐρεῖν δυνατόν. Μωϋσῆς περὶ οὐρανοῦ εἶπε, καὶ ἐπαύσατο· οὐ γὰρ εἶγε τὸ πνεῦμα ὁ ἐγὼ εἶπω· οὐ γὰρ ἔλαβε τὸ πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλ' ἔλαβε τὸ πνεῦμα υἱοθεσίας εἰς ὑπακοὴν πίστεως. Μείζονα ἐπιστεῦσθην ἐγὼ. Διὰ τοῦτο ὁ Δεσπότης μου ἀνῴθεν κάτω κατέβη, ἵνα ἐγὼ κάθην ἀνω ἀναβῶ. Τί ζητεῖς; Αὐτὸν τὸν δημιουργόν· ὅταν εὖρω, τότε ἴσταμαι. Ὑπὲρ, καὶ τί λέγει; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Οὐδαμοῦ τὸ, ἐποίησεν, οὐδαμοῦ, αὐτὸν ἐγένετο· οὐ γὰρ περὶ δημιουργήματων ἡ διδασκαλία. Ἰδοὺ Λόγος· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Πόσοι τύραννοι ἐξῆλθε ἐφ' ἑαυτὸν ὁ ἀλγεὺς τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀρᾷσιναι ᾗθελον, καὶ οὐκ ἴσχυσαν· ἀλλ', ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, ἀκούεις, ὅτι Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· κἂν ἐν χώρᾳ, κἂν ἐν πόλει, προέλαβεν, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· καὶ ἐν Περσίῃ καὶ ἐν Ἰνδίᾳ καὶ ἐν τῇ Μαιριτανῶν χώρᾳ λάμπει τὸ ῥῆμα τοῦτο ἡλίου φανερωτέρον. Ὁ μὲν γὰρ ἥλιος ἐν ἡμέρᾳ φαίνει, ἐν νυκτὶ δὲ κρύπτεται· τὸ δὲ ῥῆμα καὶ ἐν νυκτὶ τὴν ἑαυτοῦ λάμπηδονα ἀφίσκει, τῇ ἐκάστου διανοίᾳ ἐγγεγραπταί. Ἀπέθανεν ὁ γράψας, καὶ τὸ ῥῆμα λάμπει· τὸ σῶμα διελύθη τὸ εἰπόντος; καὶ τὸ ῥῆμα ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἀκμάζει· ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, προέλαβε τὸ ῥῆμα, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Καὶ ἑκάστος, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ, καὶ δούλος καὶ ἐλεύθερος, καὶ βασιλεὺς καὶ ἰδιώτης, καὶ ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι, μελετῶσιν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐδεὶς ἐξαλειψαί δύναται τὴν καλλίστην ταύτην κληρονομίαν, ἀλλὰ μένει διατηρῶν τὸν πλοῦτον. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελθῶσι. Ῥῆμα οὐκ ἴσχυσεν ἐξαλειψαί ὁ διάβολος· διὰ τί; Ὅτι οὐ ῥῆμα φιλον, ἀλλὰ ῥῆμα Θεοῦ. Μὴ τοίνυν αἰσγύνου ὅταν ἀκούσῃς ταῦτα ὁ ἀλγεὺς ἐφ' ἑαυτὸν, ταῦτα ὁ σαρκίνας ῥάπτων. Εἶδες πῶς εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς πενίας ἐκάθητο, καὶ ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς; Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐτέρων ἀρξάμενος, ἐπ' ἑτέρα τὸν λόγον ἀγαγόμεν τῇ ῥύμῃ τῶν λεγομένων, τὰ νοήματα ἀφέντες ἐκκυλλεσθῶμεν, φέρε δὴ χαλινὸν τῇ γλώττῃ χρησάμενοι τὴν ὑπόθεσιν ἐπὶ τὴν προτέρην ὑπόχρεσιν ἐπαναγάγωμεν. Τί οὖν ψησιν ὁ σκηνοποῖος, ὁ ἀγοραῖος; οὐ γὰρ παύσομαι συνεχῶς ταῦτα εὐχρῶν τὰ ῥήματα, διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀπόνειαν καὶ τὴν ἀνίλοσσαν αὐτῶν γνώμην. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἐπειδὴν ὑβρίσωσι, λεγουσιν, ἀγοραῖε, τί ἐστίν ἀγοραῖε; τί ἐστίν ἀγοραῖος; εἰπέ μοι· μὴ γὰρ ἐγκλημα τὸ εἶναι ἀγοραῖον; μὴ γὰρ ἐγκλημα τὸ ἐστάναι ἐπ' ἀγορᾶς καὶ ἐργάζεσθαι; ἐγκλημα τὸ ἐνδόν μένοντα τὰ τῶν ἄλων ἀρπάζειν. Μᾶλλον τί ὕβρις, καὶ τί ἐγκώμιον, καὶ

μη καταγελᾶν ἀγοραῖον εἶναι οὐκ ἔστιν ἐγκλημα, E
ἀλλὰ τὸ ἄρπαγα εἶναι, τὸ πλεονεκτῆν εἶναι. Τί με
ὠφελεί, ὅτι καθή ἐν θαλάμῳ, καὶ λύκος εἶ; τί δέ με
βιάσκει ὁ πένθος ἐν ἀγορᾷ ἐστῆκώς καὶ βούν καὶ
ἀροτῆρα μιμούμενος; Ἀγοραῖος εἶ, χειροτέχνης εἶ;
οὐκ ἐστὶ ταῦτα ἐγκλήματα· ἐγκλήματα ταῦτα ἔστιν,
ὅτι ἀπὸ δικαίων πόνων τὴν τροφὴν συνάγεις, οὐκ
ἄλλοτῃς περιεργαζόμενος οἰκίᾳ. Οὐκ ἔστιν οὖν
ἐγκλημα τὸ ἀγοραῖον εἶναι, οὐδὲ τὸ χειροτέχνῃν εἶ- F
ναι· ἀλλὰ τί ἐστὶν ἐγκλημα; τὸ ἀργῶς ζῆν· εἴθε
μὲν οὖν ἀργόν, καὶ μὴ κακῶς ἐργαζόμενον. Ἀγο-
ραῖος ἦν ὁ Παῦλος, καὶ ἐπ' ἐργαστηρίου εἰστή-
κει· καὶ οὐκ ἦν πρὸ τοῦ εὐαγγελίου τοιοῦτος, μετὰ
τὸ εὐαγγέλιον μετεβάλλον. Ἀλλὰ καὶ ἐκήρυττε καὶ
δέρματα ἔραπτεν· ἐκήρυττε καὶ ἔμενε παρὰ Πρι-
σκήλλαν καὶ Ἀκύλαν, διὰ τὸ δοῦτεγον· ἦσαν γὰρ
σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Ὁ φιλοσοφία Παύλου· ὁ
φρόνημα ὑψηλόν, καὶ γνώμη ἀγχείριτος· ὁ διάνοια
τῆς ἀψίδος τοῦ οὐρανοῦ ἀψαμένῃ· ὁ ψυχῇ πάντων
πρὸς εὐσπόρῳσιν, ἀλλὰ πρὸς σκηνοποιοὺς ἀπῆλθε διὰ
τὸ δοῦτεγον, καὶ οὐκ ἤσχύνετο ἐκκαλύπτειν ἑαυτοῦ E
τὸ ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ πᾶσι τοῦτο κατὰδελον ἐργάζε-
το. Ἐν ἀγορᾷ εἰστήκει τὸ εὐαγγέλιον κηρύττων, νε-
κρὸς ἐγείρων, λεπροὺς καθαίρων, καὶ οὐκ ἤσχύνετο
τῷ τόπῳ, ἀλλὰ ἐνεκαλλωπίζετο τῷ τρόπῳ, καὶ εἰ-
στήκει ἐν ἀγορᾷ· καὶ ὁ μὲν ἐξεδιόδου δέρματα, οἱ δὲ
ἔλαγον, ἀνστήτησαν τὸν νεκρὸν· καὶ εἰστήκεισαν δύο
γυναικες, ἡ μὲν λέγουσα, ποιήσόν μοι τὸ δέρμα
στέρωμα, ἡ δὲ λέγουσα, ἀνάστησον τὸν υἱόν μου, καὶ
ἀμφοτέραις ἀπεκρίνατο· καὶ τοῦτο κώλυμα ἔκεινον
οὐκ ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ αἱ χεῖρες ἐργάζοντο, καὶ ἡ
χαρίς ἐνήργει, καὶ ἀμφοτέραις ἀπεκρίνατο ὁ σκηνο-
ποῖος, τῇ μὲν τὸ ἀπὸ τῆς τέχνης, τῇ δὲ τὸ ἀπὸ τῆς C
χαρίτος παρέχων. Σὺ τί βούλει; στέρωμα τὸ δέρμα
ἐγὼ ποῶ· δέρματα γὰρ βράπτω. Τί βούλει; τὸν νε-
κρὸν σου ἐγερῆναι ἐγὼ ποῶ· τὸν Θεὸν γὰρ παρα-
καλῶ. Μήτε οὐνεὶς τέχνη. Οὐκ ἀπῆλθεν εἰς πλουσίαν
οἰκίαν καὶ εὐπορον· νόμον γὰρ ἐπλήρους δεσποτικὸν
λέγονται· Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἡ οἰκίαν εἰσέλθῃτε,
ἐρωτήσῃτε τίς ἐστιν ἄξιος ἐν αὐτῇ, καθεῖ μενῃτε.
Καὶ γὰρ ἄξιος τοῦ Παύλου ὁ σκηνοποῖος; Καὶ πάν-
διὰ τί οὐ; ἐπειδὴ σκηνοποῖος ἦν κατὰ τὴν φιλοπρω-
χείαν. Ἐπῶ σοι αὐτοῦ ἐγκώμιον διαδόχματος βελτίον,
πορφυρέως λαμπρότερον· Ἀσπάσασθε Πρισκήλλαν
καὶ Ἀκύλαν· καὶ προστίθαι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρός,
ἵνα μάθῃς ὅτι πλείω παρὰ τὴν γυναῖκα ἡ ἀρετὴ. Ἀσπά-
σασθε Πρισκήλλαν καὶ Ἀκύλαν, Ῥωμαῖος γράφων,
οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὸν ἑαυτῶν τράχηλον
πέθευον. Εἶδες ἐγκώμιον; εἶδες μάρτυρας ζώντας;
Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὸν ἑαυτῶν τράχηλον
πέθευον. Μαρτύριον ἀκηρτισμένον, οὐ τῇ ἐκχύσει
τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῆς διανοίας. Μή
μοι λέγε, οὐκ ἐσφάγγαν· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐσφάγγαν
τῇ πείρᾳ, ἀλλ' ἐσφάγγαν τῇ γνώμῃ· ὁ δὲ Θεὸς οὐ
τέλος ἐπὶζητεῖ, ἀλλὰ παρασκευὴν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραάμ
τὸν υἱὸν ἐσφάξε, καίτοι μὴ σφάξας· καθαρά γὰρ ἦν
ἡ μάχηρα· καὶ λέγει, Οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ

est in foro stare et operari. Crimen est intus man-
nentem res alienas rapere. Disce quid sit contu-
melia, quid encomium, et noli irridere: non est
crimen esse circumforaneum, sed raptorem esse,
avarum esse. Quid mihi prodes cum sedes in tha-
lamo, et lupus es? quid mihi damni adfert pauper
in foro stans, bovemque et aratorem imitans? Cir-
cumforaneus es? operarius es? non sunt hæc cri-
mina: encomia sunt, quoniam a justis laboribus
alimentum colligis, non domos alienas curiose
frequentans. Non est igitur crimen circumfora-
neum esse, neque operarium esse. Quid aule-
tem esse crimen? otiose vivere: atque utinam
otiose tantum et non male operari! Circumfora-
neus erat Paulus, et in officina stabat: neque
talis erat ante evangelium, post evangelium vero
mutatus est. Sed et prædicabat, et pelles consu-
ebat: prædicabat et manebat apud Priscillam et
Aquilam, Quia ejusdem erat artis: erant au-
Act. 18. 3.
tem scenofactorie artis. O philosophia Pauli!
o sublimis sensus, et sententia animi indomita!
o mens cæli fornices attingens! o anima visibilia
omnia despiciens! o mens***! telam aranæ esse
existimabat vitæ fastum: non adit reges, non divi-
tes, non locupletes, sed tentoriorum opifices adiit,
quia ejusdem erat artis: nec erubuit institutum
vitæ suæ detegere, sed hoc omnibus palam fecit.
In foro stetit evangelium prædicans, mortuos susci-
tans, leprosos mundans, nec de loco pudebat
illum, sed de consuetudine gloriabatur. In foro
stabat, et alius quidem pelles dabat, alii vero di-
cebant, Mortuum suscita: ac steterunt duæ mu-
lieres, una quidem dicens, Pellem mihi in strag-
ulum confice; altera vero rogans, Suscita filium
meum; et utrique respondit, atque aliud alteri
impedimento non fuit, sed et manus laborabant,
et gratia operabatur: et utrique respondebat ten-
toriorum opifex, alteri quidem artis suæ, alteri
gratiæ fructum largiens. Quid tu vis? pellem ego
conficio in stragulum: pelles enim consuo. Quid
tu vis? mortuum tuum ego suscitari curabo: Deum
enim rogabo. Neque dedecori ars erat. Non ibat
in domum divitem et locupletem: legem enim Do-
mini implebat dicentem: In quamcumque autem
Math. 10.
civitatem aut domum intraveritis, interrogate
11.
quis in ea dignus sit, et ibi manete. Eratne enim
Paulo dignum quod esset tentoriorum opifex?
Plane quidem. Cur non? siquidem tentoriorum
opifex erat secundum paupertatis amorem? Di-
cam tibi ejus encomium diademate præstantius,
veste purpurea splendidius? Salutate Priscillam
Rom. 16. 3.
et Aquilam. Et feminam viro præponit, ut tu 4.
discas majorem fuisse in femina virtutem. Salu-
tate Priscillam et Aquilam, ad Romanos scri-
bens, qui pro anima mea suas cervices supposue-
runt. Martyrium absolutum, non effusione san-
guinis, sed electione animi. Ne mihi dicas, Non
occisi fuerunt: etiamsi enim reipsa occisi non fue-

rint, proposito tamen occisi sunt: Deus autem non requirit exitum, sed intentionem. Siquidem et Abraham filium mactavit, quamvis non mactavit, gladius enim fuit mandus: et dicit, *Non pepercisti filio tuo propter me*. Non pepercisti animo, ego vero reipsa peperi. *Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt*. Sanguine apostolum exceperunt. An intellexistis quod dixi? Non enim porcos vel agnos mactarunt, sed sanguinem proprium effuderunt. O hospitalitatis fastigium! Alii si decem obolos dederint, molestari ægre ferunt: illi sanguinem suum fuderunt, et præsentem vitam contemnebant. Vir hospitalis ita conspicuus evadit, non sicut ii qui nunc torvo vultu et superciliis elatis, si decem obolos per servos suos pauperi dederint. Hi vero non item; nam et ipsi facti sunt servi. Sic et Abraham et Sara: nam illa commisitulinam, non secundum eam quæ nunc sunt mulierum molliem, quæ auro sericisque vestibus naturam efficit ignavio- rem. Illa vero molitricis obit munera: dicitque illi maritus: *Accelera, tria sata similia commisce*. Neque respondit, hæcine sunt tolerabilia? mene cognatam accepisti pro pistoria? nonne dotem attuli? nonne sum libera? quæ famularum sunt imperas mihi. Hæcine spe fulta veni in domum tuam? Nihil horum dixit, sed festinavit et commisit: uxor enim erat Abraham, non vitæ lege solum, sed etiam bonorum operum virtute. Communis, inquit, sit hospitalitas, communem quoque fructum referamus. Thesaurus est, ait, una simus participes: ego vitulum, tu farinas offeres. Vitulum mactavi, et accepit Isaac: farinas miscuit illa. *Et factum est semen ejus sicut stella cæli, et sicut arena maris*. Hæc dico humanum fastum deprimens, et divitum omnium amientium contemnens, pauperesque consolans, ut nemo vel in paupertate se dejiciat, vel in divitiis se extollat: hæc autem ambo sunt virtutis impedimenta. Ratio autem gubernatoris nautici vicem obinet, quæ neque a tempestate submergitur, neque a serenitate mollior efficitur; sed in tempore dispari parem servans philosophiam nec ulla diversitate movetur, ac vel hoc vel illud efficit: sicut Job neque in paupertate blasphemus fuit, neque in divitiis elatus, sed cum dives esset, januas aperuit; cum vero pauper esset, latera patefecit: tunc quidem pauperibus amicus, postea vero philosophus, ac rerum mundanarum diversitatem calcans. Postquam vero tanta de tentoriorum opifice diximus, age etiam nonnulla eorum quæ protulimus denuo tractemus, pauca quidem verba in medium profcrentes, immensum vero conceptum pelagus nobis ipsis aperientes. Talis enim est thesaurus Scripturarum, quæ non verborum copia, sed conceptum vi abundantiam nobis exhibent. Quid igitur ait tentoriorum opifex, os sanctitate repletum, lingua morti formidanda? quid scribit dextera illa a vinculis ornata et manicis circumdata, mortuosque suscitans? quid

ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ· οὐκ ἐρεῖτω τῇ γνώμῃ, ἐγὼ δὲ ἐφείσαμην τῇ περὶ. Ὀλίγους ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτὸν πρᾶχλον ὑπέθρηναν. Ἄματι τὸν ἀπόστολον ὑπεδίδεξαν. Συνήκατε τί εἶπον; οὐ γὰρ ἑαυτὸν καὶ ὄρνεις αὐτῷ ἔθυσαν, ἀλλὰ τὸ αἷμα τοῦ ἑαυτὸν ἐξέχεαν. Ὁ φιλοξενίας ὑπερβολή· ἄλλοι ἐὰν δώσωσι δέκα ὀβολούς, σκυλῆται οὐ καταξιοῦσιν· ἐκεῖνοι τὸ αἷμα ἑαυτὸν ἐξέχεαν, καὶ κατεφρόνησαν τῆς παρούσης ζωῆς. Ὁ φιλοξενος οὕτω φαίνεται, οὐχ ὥς οἱ νῦν, βλοσυρῶ τῷ προσώπῳ, καὶ τὰς ὀφθαλμοὺς ἐπαίροντες, ἐὰν δώσωσι πένητι δέκα ὀβολούς, καὶ τούτους διὰ τοῦ οἰκέτου. Οὕτοι δὲ οὐχί, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἰκέται ἐγίνοντο. Οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἡ Σάρρα· καὶ γὰρ ἐκεῖνη ἐφύρασε τὰ ἄλφειρα, οὐ κατὰ τὴν βλακαίαν τῶν νῦν γυναικῶν, ἢ τοῖς χρυσίοις καὶ τοῖς ἱματίοις τοῖς σερικοῖς μαλακωτέραν τὴν φύσιν ἐργάζεσθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνη μωλοῦρθος ἔργα ἐπιτελεῖ· καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀνὴρ, Σπένδον καὶ φύρασον τρία μέτρα σιμιδάλωος. Καὶ οὐκ εἶπε, ταῦτα ἀνέκτα· ἀρτοποῖόν με ἑλαθες τῇ συγγενείᾳ; οὐ προῖκα εἰσήνεγκα; οὐκ ἐλευθέρῳ εἰμι; τὰ διακόνων μου ἐπιτάττεις· ἐπὶ ταῖς ταῖς ἐλπίσιν ἡλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν; Οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἔσπευσε καὶ ἐφύρασε· γυνὴ γὰρ ἦν τοῦ Ἀβραάμ, οὐ νόμου βίου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρετῇ κατωρθωμάτων. Κοινὴ γενέσθω, φησὶν, ἡ φιλοξενία, κοινὴ καὶ τὸν καρπὸν τρυγῶμεν. Θησαυρός ἐστὶ, φησὶν· ὁμοῦ μεταλάβωμεν· ὅτε τὸν μόσχον, οὐ τὰ ἄλφειρα. Ἐφύσε μόσχον, καὶ ἔλαβε τὸν Ἰσαὰκ· ἐφύρασε τὰ ἄλφειρα, καὶ ἐγένετο τὸ σπέρμα αὐτῆς ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Ταῦτα λέγω τὸν ἀνθρώπινον τύπον ταπεινῶν, καὶ πάντων τὴν ἀπόνοιαν τὸν πλουτοσύνην ἐξευτελίζων, καὶ παραμυθούμενος τοὺς πένητας, ἵνα μηδὲς μὴτε ἐν πενίᾳ βαπτίζηται, μὴτε ἐν πλούτῳ ἐπαίρηται· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀμφοτέρω ἀρετῇ καλωτέρα. Ὁ δὲ λογισμὸς κυβερνήτου τὰς ἐπέχει, οὐτε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος βαπτίζόμενος, οὐτε ὑπὸ τῆς γαλήνης χαυνούμενος, ἀλλ' ἐν καιρῷ ἀνωμαλίας τὴν ἰσὴν αὐτῷ φιλοσοφίαν διατηρῶν, μηδέπω τῇ διαφορᾷ σαλευόμενος, καὶ τοῦτο ἡ ἐκεῖνο γινόμενος· ὥστε οὐν ὁ Ἰωβ οὐτε ἐν τῇ πενίᾳ ἐγένετο βλάσφημος, οὐτε ἐν τῇ πλούτῳ ἐπηρμένος, ἀλλ' ὅτε μὲν ἦν πλούσιος, τὴν θύραν ἠνέφρην, ὅτε δὲ πένης ἐγένετο, τὰς πλευράς τὰς ἑαυτοῦ ἠνοιξε· τότε μὲν οὐκ φιλόπτονος, ὑπερὸν δὲ φιλόσοφος γινόμενος, καὶ καταπατὼν τὴν διαφορὰν τὸν βιωτικῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοσαῦτα περὶ τοῦ σκηνοποιοῦ, φέρε καὶ τῶν εἰρηκμένων ἔνια μεταχειρισόμεθα, ὀλίγα μὲν οὐν ῥήματα εἰς μέσον ἀγοντες, πέλαιος δὲ ἀγανὲς νοσημάτων ἡμῖν ἀνοίγοντες. Τοιοῦτος γὰρ ὁ θεσσαυρὸς τῶν Γραφῶν· οὐ τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῶν νοσημάτων τὴν εὐστροφίαν ἡμῖν ἐνδείκνυνται. Τί οὐν φησὶν ὁ σκηνοποιός, τὸ στόμα τῆς ἀγιοσύνης ἐμπεπλησμένον, ἡ γλῶττα ἡ τῷ θανάτῳ φερερά; τί γράφει ἡ δεξιὰ ἐκεῖνη ἡ ἀλύσει καλλωπιστομένη καὶ δεσμῷ περιβεβλημένη, καὶ νεκρὸς ἐγείρουσα; τί γράφει; τί λέγει ἡ γλῶττα; τί γράφει ἡ δεξιὰ; Ἡμεῖς δὲ, εἰ καὶ ἐγνωκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γνωσσομεν. Ἰστέ εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις. Πρότεγε, εἰς βάθος καταβαίνομεν. Ἰστέ εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις·

Gen. 22.
12. et 16.

Gen. 18. 6.

I

22.

A

B

C

D

E

τὰ ἀρχαία παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν τὰ πάντα καινὰ, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Θεσαυρὸς μὲν οὗ κεκρυμμένος, ἀλλ' ἀνορθώσωμεν καὶ τὰ βάθη πρὸς τὸ βάθος· οὐ γὰρ ἐστὶ βυθὸς ὅσον ἔχον, ἀλλὰ βυθὸς ὥς βρύων. Εἰ καὶ ἀσπαρῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ πεiràσσομαι αὐτὸν εὐκολον ποιῆσαι καὶ ἰδιώτῃ καὶ πένιτῃ καὶ οἰκίστῃ καὶ μαγεῖρῳ καὶ ναύτῃ καὶ γυναικὶ καὶ ἐλευθέρῳ καὶ δούλῳ. Τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ κοινῇ πρόκειται πᾶσιν ἀσπαρῆα συσκιάζόμενα, ἀλλὰ τῇ ἐρμηνείᾳ εὐκατάληπτα γιγνόμενα. Εἰ δὲ τίς ἐστὶ βραδύτης, τῇ εὐκολίᾳ τῆς διδασκαλίας σφραγιστέραν ποιήσονται τὴν τράπεζαν· μόνον μοι παρὰσχετε διάνοιαν συντεταγμένην, καὶ μηδὲν μαλακίσεις· πεῖραν γὰρ ἔλαβον ὧν τῇ ὑπακοῇ τῆς κατὰ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ πολλάκις δυσκόλοις ἐπεχείρησα νοήμασιν, οὐ προσδοχάς αὐτὰ εὐληπτα ἔσεσθαι, ἀπὸ δὲ τῆς σπουδῆς τῆς κατὰ τὴν ἀκρόασιν ἰδὼν τὰ δύσκολα ῥῆδια γεγόμενα. Νήφουσα ἔστω ἡ διάνοια, καὶ οὐδὲν δύσκολον, συντεταγμένη γνώμη, καὶ πάντα σαφῆ. Ὡστε εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαία παρῆλθε. Ταῦτα ἀναγινώσκοντες· Ἐλλήνες γελῶσι καὶ κοιμωδοῦσιν ἡμᾶς· τοιαῦτα, σῆσι, Παῦλος λέγει· Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Κοιμᾶσις, ὃ Παῦλος (τὰ ἐκείνους λέγων), φύσας ἡμᾶς ταῖς ἐλπίσιν· ἐπῆρες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καινῇ ἐννοίᾳ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν πληροῖς· Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Μάθε πρῶτον μὴ ἀπλῶς τετυπλῶσθαι· εἰς βάραθρον ἐμβάλεις σαυτὸν. Μὴ γὰρ οἶδας τὸν ἥκουσας· Ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μοῖρα γὰρ αὐτῷ ἐστὶ. Μὴ γὰρ οἶδας τὸν θεσαυρὸν· ὁ θεσαυρὸς ἄνωθεν ἀκάνθας ἔχει καὶ λίθους, ἀλλ' ὅταν διασκαπῇ, κατω μακρὰρῖται εὐρίσκονται. Μὴ μοι τὰ ῥήματα ἀπλῶς, ἀλλὰ τὰ νοήματα· μὴ μοι τὰ ῥήματα· μετὰ ἀσφαλείας μάνθανε τί ἐστὶ καινὴ κτίσις, μάνθανε τί ἐν Χριστῷ· μάθες καὶ καταβῆθι εἰς φῶς· ἐπεὶ καὶ παιδίον πολλὰκις ὁρᾷ βασιλέα παριόντα καὶ γελᾷ, καὶ ὁρᾷ βασιλεὺς καὶ οὐ μελεῖ αὐτῷ· οὐ γὰρ τοῦ βασιλείους ὁ φόβος, ἀλλὰ τοῦ ἀελοῦς τῆς φιλίας τοῦ ἐλάττωμα. Δεῦρο εἰσαγάγω σε εἰς τὰ ἄδυστα· μὴ ἀπλῶς ἀπὸ τῶν προτυπῶν θεωρεῖ· δεῦρο ἀνακαλύψω σοι πᾶν τὸ ἀπόρρητον τῶν μυστηρίων. Καὶ τί μοι, φησὶν, ἔχεις εἰπεῖν; οὐκ εἶπεν ὅτι καινὴ κτίσις ἐστὶ παρὰ Χριστιανοῖς· Πάνυ. Δεῖξόν ὅν μοι, φησὶ, καινὴν κτίσιν· δεῖξόν μοι ὅτι καινὸς οὐρανὸς ἐγένετο, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ παραγενέσθαι τὸν Χριστὸν ἄλλος ἦν, μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλος ἐγένετο· ὅτι ὁλκάττα ἄλλη, ὅτι σπέρματα ἄλλα, ὅτι φύσις ἄλλη, ὅτι καρπὸς ἄλλος, ὅτι ποταμοὶ ἄλλοι, ὅτι ἄνεμοι ἄλλοι· ταῦτα γὰρ πάντα ἀρχαία, καὶ σὺ λέγεις ὅτι καινὴ κτίσις. Ἀνάγκη, μὴ μείνου· ὅσω ἀντιλέγεις, τοσοῦτον μάλλον βρῆμι τῆς ἀληθείας ἡ υπερβολή. Μὴ μείνωμαι; φησὶ· μὴ ἀντιλέγω; ὡς ἡσυγάζω. Ἠσύχασον· ἐρωτήσω σε. Ἐρωτήσων. Λέγει, πρὶν ἢ παραγενέσθαι τὸν Χριστὸν, ἄλλος ἦν ὁ οὐρανός, μετὰ

scribit? quid ait lingua illa? quid scribit dextera illa? Itaque nos, etsi novimus secundum 1. Cor. 5. *f* *carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* 16. 17. *Si qua ergo in Christo, nova creatura.* Attende, ad imum descendimus. *Si qua ergo in Christo, nova creatura; vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova: omnia autem ex Deo.* The-saurus est absconditus quidem; et effodiamus, ejusque profunditates ad imum usque: non est enim gurgis caliginem habens, sed gurgis lucem emittens. Etiam si obscurus sit sermo, conabor tamen eum facilem reddere et idiotæ et pauperi et famulo et coquo et nautæ et mulieri et libero et servo. Res enim divinæ publice proponuntur omnibus, obscuritate adumbrate, sed explicatione data facile intelliguntur. Si qua est autem ingenii tarditas, perspicuitate doctrinæ illustriorem hanc mensam efficiam: mihi solum ad audiendum paratam mentem afferte, et nullo modo relaxemini; experimento enim didici mentis vestrae in audiendo obsequentiam. Ideo saepe etiam difficiles aggressus sum sententias, etsi non expectabam eas captu faciles fore; vidi autem res difficiles ex audiendi studio faciles redditas. Vigile esto, animus, et nihil erit difficile; intenta, cogitatio, et omnia perspicua. *Si qua ergo in Christo, nova creatura; vetera transierunt.* Hæc legentes Græci rident nosque sugillant. Talia, inquit, dicit Paulus: *Si qua in Christo, nova creatura.* Jactas, o Paule (illorum verba refero), nos ipse inflas, mentem nostram exerixi, novis cogitationibus aures nostras imple. *Si qua in Christo, nova creatura.* Disce primum non temere excaecari; in barathrum te injicis. Num enim nosti quid audivisti? *Animalis enim homo non* 1. Cor. 2. *percipit ea quæ sunt spiritus: stultitia enim* 14. *est ei.* Numnam nosti thesaurum? thesaurus habet superne spinas et lapides; cum vero perforditur, margaritæ reperiuntur. Ne mihi verba tantum des, sed sensum; ne mihi verba: diligenter disce quid sit, *Nova creatura*; disce quid, *In Christo*; disce, et in lucem descende. Nam etiam puerulus sæpe videt regem transeuntem, et ridet; rexque conspicit, nec cura est illi. Non enim regis est vituperium, sed defectus ætatis. Adesto, in penetralia te deducam: ne simpliciter a vestibulo prospicias: adesto, revelabo tibi totum mysteriorum arcanum. Et quid, inquit, habes mihi dicendum? nonne dixit quod *nova creatura* est apud Christianos? Sane quidem. Ostende igitur mihi, inquit, novam creaturam: ostende mihi quod cælum factum sit novum; quod antequam Christus adveniret aliud esset, postea vero aliud factum sit; quod mare aliud, semina alia, natura alia; quod alius fructus, alia flumina, venti alii: hæc enim omnia vetera; et tu dicis quod *nova creatura*. Te colibe: quo magis contradicis, tanto magis crescit veritatis eminentia. Num insano? inquit: num contradico? en quiesco. Quiesce; interrogabo te. Interroga. Dicit, antequam

adveniret Christus, aliud fuisse cœlum; postquam autem advenit, aliud factum fuisse. Atqui antequam ille secundum carnem adveniret, idem erat cœlum; et postquam ille advenit, idem permansit cœlum et terra, et mare et aer et venti. Cur igitur, inquit, Paulus jactat dicere: *Si qua in Christo, nova creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova*? Ego, inquit, nihil novum video. Non enim oculos habes, ut videas: accede, faciam tibi oculos, et videbis. Oculosne etiam facis? Omnino. An creator es? Omoino. An deliras? Nequaquam. Fac igitur oculos corporeos. Imo vero, quod majus est, mentis oculos faciam. Oculosne mihi facis? Maxime. Annon habeo? Non. Tum oculos tu habes, et ego non habeo: quomodo? dic mihi. Cum in templum intras, et ibi vides nudum sculptile, mutum lapidem, et dicis, Ille deus est, oculosne habes? cum lapidem deum vocas, quomodo oculos habes? eequa utilitas oculorum externorum, internis excæcatis? Vides necessarium esse ut oculos tibi faciam, ut videas lapidem sicut lapidem, ne misceas non miscenda, ne disjuncta conjungas. Oculosne habes, cum lignum videas et adores, ego vero id apprehensum comburam? habesne oculos, cum id quod uritur appellas deum, cum vitia deos facis? Ebrius est homo et circumfertur, et ex ebrietate, homo cum sit, brutum efficitur: tu dicis, ebrietas deus est, et illam Bacchum appellas: scortatio dea est, [et illam appellas Venerem: furtum deus est.] et illum appellas Mercurium. Cum igitur vitia et ligna deos facis, quomodo habes oculos? visibilia non vides, et invisibilia tibi credere possum? Videsne oculis tibi opus esse? Bacchus putris est lapis, et Venus lignum est. Annon verbis meis fidem adhibes? securi crede, hanc impello et jacio: da mihi ignem, et comburo. Hoc ebrietatis est vitium: lex illa punit, tuque illa deos facis? oculosne habes? Videsne opus esse ut oculos tibi per sermonem efficiam? Siquidem tales erant Judæi, oculos habebant, et non videbant; cæcus non habebat, et videbat. Christus dicit cæco, *Tu credis in Filium Dei?* et dicit, *Credo, et adoravit*: Judæi vero videntes crucifixerunt eum. Cæcus adoravit, et qui videt crucifigit: propter hoc dicit, *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant*. Numquid habes oculos? Visne igitur ut oculos tibi per sermonem efficiam? oculos fidei, oculos intellectus, oculos invisibilia conspicientes? Tales enim sunt oculi nostrum qui fide conspiciunt: non visibilia vident, sed invisibilia. Et si sequi velis, sequere; sin nolis, ego quod meum est facio, erudio. Varius enim est sermo: contrarios transmutat, familiares corrigit, multas inducit

δὲ τὸ παραγενέσθαι ἄλλος ἐγένετο· καὶ πρὶν ἢ παραγενέσθαι· αὐτὸν κατὰ σάρκα δ' αὐτὸς οὐρανὸς ἦν, καὶ μετὰ τὸ παρεγενέσθαι αὐτὸν δ' αὐτὸς ἐμεινεν οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα καὶ ὁ ἀήρ καὶ οἱ ἄνεμοι.^a Τί οὖν, φησί, κομπάζει Παῦλος λέγων· Εἰ τις ἐν Χριστῷ, κατὰ κτίσεις· τὰ ἀρχαία παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα; Ἐγὼ, φησί, καινὸν οὐδὲν βλέπω. Οὗ γὰρ ἔχεις ὀφθαλμούς· ἵνα ἴῃς· δεῦρο, ποιήσω σοι ὀφθαλμούς καὶ ὄρᾳς. Καὶ ὀφθαλμούς ποιεῖς; Ἰάνυ. Καὶ δημιουργὸς εἶ; Ἰάνυ. Σὺ ἀπονεύουσαι; Οὐρί. Οὐκοῦν ποιήσον ὀφθαλμούς τοῦ σώματος. Ἀλλὰ τὸ μεῖζον, τῆς διανοίας. Καὶ ποιεῖς μοι ὀφθαλμούς; Ἰάνυ. Οὐ γὰρ ἔχω· Οὐρί. Ἐπεὶ σὺ ὀφθαλμούς ἔχεις, ἐπεὶ ἐγὼ οὐκ ἔχω· πῶς; εἰπέ μοι. Ὅταν ἀπέλθῃς εἰς ναὸν, καὶ ἴῃς ἐκεῖ ἕσανον ἡγμῶνον, λίθον ἄψωνον, καὶ εἴπῃς, οὗτος ὁ θεὸς ἐστίν, ὀφθαλμούς ἔχεις; ὅταν τὸν λίθον θεὸν καλεῖς, πῶς ἔχεις ὀφθαλμούς; μήτε ὄρελος τῶν ἐξωθεν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐνδοθεν πεπηρωμένων; Ὅρᾳς ὅτι χρειὰν ἔχεις ἵνα ποιήσω σοι ὀφθαλμούς, ἵνα ἴῃς τὸν λίθον ὡς λίθον, ἵνα μὴ τὰ ἄμικτα μίξῃς, ἵνα μὴ τὰ διεστώτα συναγάγῃς; Ὅφθαλμούς ἔχεις, ὅταν ἴῃς ζῦλον καὶ προσκυνήσῃς, καὶ λαθὼν ἐγὼ αὐτὸ καύσω; μὴ ἔχεις ὀφθαλμούς τὸ καίωμανον θεὸν ὀνομάζων, ὅταν τὰ πάθη θεοποιεῖς; Μεθεῖαι ἄνθρωπος καὶ περιφέρεται, καὶ γίνεται ἀντὶ ἀνθρώπου ἄλογον ἀπὸ τῆς μέθης· σὺ δὲ λέγεις ἡ μέθη θεός, καὶ καλεῖς αὐτὸν Διόνυσον. ἢ πορνεία θεός,^b καὶ καλεῖς αὐτὸν Ἑρμῆν. Ὅταν οὖν τὰ πάθη καὶ ζῦλα θεοποιεῖς, πῶς ἔχεις ὀφθαλμούς; τὰ δρώμενα οὐ βλέπεις, καὶ τὰ μὴ δρώμενά σοι ἔχω πιστεύσαι; Ὅρᾳς ὅτι χρειὰ σοι ὀφθαλμούς; Ὁ Διόνυσος λίθος ἐστὶ σαθρὸς, καὶ ἡ Ἀρροδίτη ζῦλον ἐστίν. Οὐ πιστεύεις μου τοῖς λόγοις; πιστεύουσιν τῷ πελέκει· ὥσῳ αὐτὸ, καὶ ῥίπτω· ὅς μοι πῦρ, καὶ καίω. Τοῦτο μέθης ἐστὶ πάθος· ὁ νόμος αὐτὰ κολάζει, καὶ σὺ αὐτὰ θεοποιεῖς; μὴ ἔχεις ὀφθαλμούς; Ὅρᾳς ὅτι χρειὰ ἵνα ὀφθαλμούς σοι ποιήσω διὰ τοῦ λόγου; Ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι τοιοῦτοι ἦσαν· ὀφθαλμούς εἶχον, καὶ οὐκ ἔβλεπον· ὁ τυφλὸς οὐκ εἶχε, καὶ ἔβλεπε. Λέγει τὸ τυφλὸν ὁ Χριστός, Πιστεύεις σὺ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; καὶ λέγει· Πιστεύω, καὶ προσεκύνῃσεν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι βλέποντες ἐσταύρωσαν. Ὁ τυφλὸς προσκυνεῖ, καὶ ὁ βλέπων σταυροῖ· διὰ τοῦτο λέγει· Εἰς χρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Μήτε ἔχεις ὀφθαλμούς; Θέλεις οὖν κατασκευάσω σοι ὀφθαλμούς διὰ τοῦ λόγου; Ὅφθαλμούς συνέσεως, ὀφθαλμούς ἀόρατα βλέποντας; Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν πιστῶν ὁρώντων ἡμῶν· οὐ τὰ βλέπόμενα ὁρῶσιν, ἀλλὰ τὰ μὴ βλέπόμενα. Κἂν

^a [Quæ proxime sequuntur habet Photius Bibl. p. 522. a. Bekk., e genuina scilicet oratione illa referens.]

^b [Quædam desiderantur quæ in interpretatione suppleta sunt. Vid. Photium, ubi hæc brevius expressa sunt.]

μὲν θελήσῃς παρακολούησαι, παρακολούει· ἐὰν δὲ μὴ θελήσῃς, ἐγὼ τὸ ἐμὸν ποιῶ, παιδεύω. Ποικίλος γὰρ ὁ λόγος, ἐναντίους μεταβάλλων, τοὺς οἰκείους διορθῶν, καὶ πολυπρόσωπος καὶ πάντοθεν ἀπηρτισμένος. Ὡστε εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. Ὡστόσο, ὡς λαμπρῶν· ἐγὼ γὰρ βλέπω τὸν θησαυρὸν, πρὶν ἢ αὐτὸν ἀνακαλύψω· βλέπω τὸ σκεῦος ὅλον τοῦ δημιουργοῦ· ὡς ὀρθαίμοι, οἷα βλέπουνσι. Πρὸς με συντίθενται σαυτὸν, διανύσθητι. Κτίσις, ἐν τῇ Γραφῇ καλεῖται οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγῇ, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Λέγεται μὲν συντόμως, δεῖ δὲ αὐτὸ ῥηθῆναι καὶ σαφέστερον. Λέγεται κτίζειν ὁ Θεὸς, οὐχ ὅταν τὸ μὴ ὄν ἐργάσθῃται μόνον, ἀλλ' ὅταν καὶ τὸ ὄν ἐνδοεστραμμένον ἢ ῥυπωθὲν διορθώσῃ καὶ καθάρῃ. Οἷον τι λέγω· ἐκτίσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, τοῦτο ἐστὶ τὸ μὴ ὄν ἐργάσασθαι· καὶ ὅταν τὸν πονηρὸν ἀνθρώπον καλὸν ἐργάσθῃται, ὥστε πραγμάτων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή· ἐκεῖ τοῦ μὴ ὄντος παραγωγῇ, ὥστε τοῦ ὄντος, ἀπολλυμένου δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι κτίσις λέγεται οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγῇ, ἀλλ' ὅταν ἡ ῥυπωθὲν καὶ διαστραφὲν διορθώσῃ καὶ καθάρῃ, ἀκούσων τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· Ἐπειδὴ γὰρ ἦν αὐτός καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ κτισθεῖσα, ἦν δὲ ῥυπωθεῖσα ὑπὸ τῆς μοιχείας καὶ τοῦ φόνου· παρακαλεῖ οὖν τὸν Θεὸν καὶ λέγει· Καρδίαν καθάρην κτίσων ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. Πρὸ οὖν πούτου ἀκάθαρτος ἦν· πῶς οὖν τὸν Γολιάθ κατήναικε· πῶς δὲ τὸ Θεῷ εὐηρέσεται; Οὗ περὶ τῆς οὐσίας τῆς καρδίας λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. Ἰδοὺ τοίνυν ἡ κτίσις λέγεται, οὐχ ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγῇ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐσίας, διεφθαρμένης δὲ, εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή. Ὅταν ἴδῃς τινὰ ἀκόλαστον σώφρονα γενόμενον, εἰπέ, ἐκτίσθη αὐτοῦ ἡ διάνοια· ὅταν ἴδῃς ἀρπαγὰ ἐλεγχίμωνα γενόμενον, εἰπέ, ἐκτίσθη αὐτοῦ ἡ καρδία· ὁ γὰρ λύκος ἐγένετο πρόβατον, ὁ ἱέραξ ἐγένετο περιστέρη. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ λουτρὸν κτίσματος λέγεται τὸ τῆς παλιγγενεσίας· Ἀποδυόμενοι γὰρ, φησί, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν ρυηρόμενον, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἐνδυόμενοι δὲ τὸν νέον ἄνθρωπον, τὸν γενόμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Ὡστε κτίσις αὐτοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα· κτισθέντες γὰρ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς· πρῶτα μὲν ἔργοις φιλητοῖς. Τότε ἔλαβεν ὁ Πατὴρ πλὴν, καὶ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον· λαμβάνει ὁ Υἱὸς ὕδωρ, καὶ ποιεῖ αὐτὸ οἶνον. Κάκει ἔχει στοιχεῖον, καὶ ὥστε στοιχεῖον· ἐναλλαγὴ στοιχείων, καὶ βελτίων ἡ δημιουργία. Ὡστε, εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις. Ὁρᾷς οὖν ὅτι ἐστὶ καὶνὴ κτίσις; τί γάρ μοι ὁρᾷς ἐὰν γέννηται οὐρανός; Πρόσεχε μετὰ ἀκριθείας. Οὐκ ἐγένετο οὐρανός καινός, οὐδὲ

personas, et ex omni parte absolutus est. Itaque *Si qua in Christo, nova creatura; vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova.* O os! o splendor! ego enim video thesaurum prius quam illum revelarem: video totum vas opificis. O oculi, qualia conspiciunt! Ad me teipsum converte, erige te. Creatio in Scriptura vocatur, non modo ex non existentibus in existentiam productio, sed etiam existentis in melius mutatio. Breviter dictum est: oportet autem hoc clarius proferre. Creare dicitur Deus, non tantum cum id quod non existeret efficit, sed etiam cum id quod existeret distortum vel foedatum, corrigit et purgat. Exempli gratia: creavit Deus hominem; hoc est id quod non existeret efficere: cumque improbum hominem bonum reddidit, haec est rerum in melius mutatio. Ibi est rei non existentis productio; hic existentis, sed depravatae in melius mutatio. Et ut discas creationem dici non modo ex non existentia in existentiam productio, sed etiam cum quidpiam depravatum corrigit et purgat, audi Davidem dicentem: siquidem et ipse creatus et cor ejus creatum fuerat, pollutum vero ab adulterio et homicidio. Invocat igitur Deum et dicit: *Cor mundum crea in me, Deus.* An igitur antea sine corde erat? quomodo igitur Goliathum prostravit? quomodo Deo placuit? Non de substantia cordis loquitur, sed de optima ejus dispositione. Ecce ergo creatio dicitur, non substantiae productio ex non existentia in existentiam, sed existentis, corruptae vero, in melius conversio. Cum videris effrenem aliquem sobrium effectum, dic, *Creata est illi mens*: cum videris meretricem continentiae deditam, dic, *Creata est illi mens*: cum videris rapacem factum misericordem, dic, *Creatum est cor ejus*. Nam qui lupuserat, factus est ovis; qui accipiter erat, columba jam est. Ideo creatio dicitur. Idecirco etiam lavacrum regenerationis creatio dicitur: *Exuentes, enim inquit, veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria carnis suae, induentes vero novum hominem factum secundum imaginem ejus qui creavit illum.* Itaque creatio est illius opus: *Creati enim in Christo Jesu in operibus bonis*: prius vero in operibus corruptis. Tunc accipit Pater lutum, et fecit hominem: Filius accipit aquam, et illam vinum facit. Illic habet elementum, et hic quoque elementum; mutatio elementi, et melius fit opificium. *Si qua ergo in Christo, nova creatura.* Vides itaque novam esse creaturam. Quid enim est mihi emolumentum, si fiat caelum? Attende diligenter. Non factum est caelum novum, nec sol novus, nec terra. Quid enim mihi emolumentum, si caelum factum fuisset novum, ego vero in peccatis permansurus essem? quid me juvat aut ladii caelum idem manens, cum ego non idem permaneam? Caelum est domus, ego vero sum morbidus. Si ergo videris medicum ingreditum in domum, et nullam quidem infirmi curam habentem, sed parietes dealbantem, lacunar

Psal. 50.
12.

Ephes. 4.
22.

Col. 3. 10.

auro ornantem, annon diceret: O homo, cura ægrotum? Cur domum ornas? Christus quoque in hunc mundum venit, in quo ægram reperit naturam meam. Rursus attende dicto meo. Intrat medicus in magnam domum, invenit hominem ægrotum fabricatam, ulcera habentem: an relinquat ægrotum, an surgit, edebat parietes, inaurat lacunar, ornat pavementum? Nequaquam: nihil curat domum, totamque industriam ad ægrotum convertit. Si sanus sit paterfamilias, cætera sequuntur. Ita quoque Christus in hunc mundum venit, carnem assumpsit, ubique vero semper adest: ingressum autem ejus oconomiam vocat Scriptura. Ingressus est in hunc magnum mundum, quem ipse adornaverat: ægrotantem invenit naturam humanam: ægrotam non in lecto jacentem, sed in nequitia prostratam, communem harmoniam pesumdatam, aras accensas, nidorem sacrificiorum aera fœdantem, liberos a parentibus maciatis, naturam conculcatam, leges naturæ concussas, com-

Psal. 105. 37. *miserationem contemtam: Immolaverunt filios suos et filias suas demoniis:* homines impie debacchantes; hunc quidem cinædum, hunc vero mœchum, hunc homicidam, terram totam per-

euntem, hominibus in nequitia lecto jacentibus, diabolum adstantem, caminum accendentem, ulcera implentem, medicos deficientes; prophetas, inquam, accusantes, non corrigentes; medicos assidentes, pharmaca præparantes, nec adjuvantes, sed omnium accusatores. *Non est justus quisquam, non est requirens Deum.* Hæcne medicus? Quænam igitur spes est, cum medicus æ-

gram accusat? Quidam vero dicebat: *Equi amatores facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.* Alter sedit in deserto sicut cornix; alter: *Væ mihi, quia perii sanctus de terra, et rectus in hominibus non est!* alter: *Maledictum et mendacium et furtum et adulterium inundaverunt in terra: vir fratrem suum ad mortem venatur.* Alter: *Væ genti peccatrici!*

Jer. 5. 8. *Egreditur medicus lacrymans: quam spem habet ægrotus, cum medicum conspiciat lacrymantem? qualem habes spem, cum illum videas desperantem? quid boni de ægrotò sperare potes? Quamquam medici sæpe, etiamsi sciânt extremam horam, ne tamen propinquos dolore afficiant, mentis affectum philosophia vivunt, hilaremque vultum cum suspitione sua præ se ferunt, ne ægrotorum sensum depriment. Cum enim ægrotus medicum videt vultum mutantem, quid boni sperare potest? Hic autem adeo prævaluit morbus, ut ipse medicus plorans diceret: Quid facere possum? ulcera, putredo, vermes, infinita mala. *Væ genti peccatrici!* Alius vero, Jeremias scilicet, integras lamentationes rescripsit: alius luget, alius lamentatur, alius autem hortatur: Deus superne, *Reliqui*, inquit, *domum meam.* Quæ deinceps spes est, quando Deus dicit, Reliqui omnia, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum meo-*

Isai. 1. 4. *Egreditur medicus lacrymans: quam spem habet ægrotus, cum medicum conspiciat lacrymantem? qualem habes spem, cum illum videas desperantem? quid boni de ægrotò sperare potes? Quamquam medici sæpe, etiamsi sciânt extremam horam, ne tamen propinquos dolore afficiant, mentis affectum philosophia vivunt, hilaremque vultum cum suspitione sua præ se ferunt, ne ægrotorum sensum depriment. Cum enim ægrotus medicum videt vultum mutantem, quid boni sperare potest? Hic autem adeo prævaluit morbus, ut ipse medicus plorans diceret: Quid facere possum? ulcera, putredo, vermes, infinita mala. *Væ genti peccatrici!* Alius vero, Jeremias scilicet, integras lamentationes rescripsit: alius luget, alius lamentatur, alius autem hortatur: Deus superne, *Reliqui*, inquit, *domum meam.* Quæ deinceps spes est, quando Deus dicit, Reliqui omnia, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum meo-*

Jer. 12. 7. *Egreditur medicus lacrymans: quam spem habet ægrotus, cum medicum conspiciat lacrymantem? qualem habes spem, cum illum videas desperantem? quid boni de ægrotò sperare potes? Quamquam medici sæpe, etiamsi sciânt extremam horam, ne tamen propinquos dolore afficiant, mentis affectum philosophia vivunt, hilaremque vultum cum suspitione sua præ se ferunt, ne ægrotorum sensum depriment. Cum enim ægrotus medicum videt vultum mutantem, quid boni sperare potest? Hic autem adeo prævaluit morbus, ut ipse medicus plorans diceret: Quid facere possum? ulcera, putredo, vermes, infinita mala. *Væ genti peccatrici!* Alius vero, Jeremias scilicet, integras lamentationes rescripsit: alius luget, alius lamentatur, alius autem hortatur: Deus superne, *Reliqui*, inquit, *domum meam.* Quæ deinceps spes est, quando Deus dicit, Reliqui omnia, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum meo-*

Jer. 12. 7. *Egreditur medicus lacrymans: quam spem habet ægrotus, cum medicum conspiciat lacrymantem? qualem habes spem, cum illum videas desperantem? quid boni de ægrotò sperare potes? Quamquam medici sæpe, etiamsi sciânt extremam horam, ne tamen propinquos dolore afficiant, mentis affectum philosophia vivunt, hilaremque vultum cum suspitione sua præ se ferunt, ne ægrotorum sensum depriment. Cum enim ægrotus medicum videt vultum mutantem, quid boni sperare potest? Hic autem adeo prævaluit morbus, ut ipse medicus plorans diceret: Quid facere possum? ulcera, putredo, vermes, infinita mala. *Væ genti peccatrici!* Alius vero, Jeremias scilicet, integras lamentationes rescripsit: alius luget, alius lamentatur, alius autem hortatur: Deus superne, *Reliqui*, inquit, *domum meam.* Quæ deinceps spes est, quando Deus dicit, Reliqui omnia, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum meo-*

Jer. 12. 7. *Egreditur medicus lacrymans: quam spem habet ægrotus, cum medicum conspiciat lacrymantem? qualem habes spem, cum illum videas desperantem? quid boni de ægrotò sperare potes? Quamquam medici sæpe, etiamsi sciânt extremam horam, ne tamen propinquos dolore afficiant, mentis affectum philosophia vivunt, hilaremque vultum cum suspitione sua præ se ferunt, ne ægrotorum sensum depriment. Cum enim ægrotus medicum videt vultum mutantem, quid boni sperare potest? Hic autem adeo prævaluit morbus, ut ipse medicus plorans diceret: Quid facere possum? ulcera, putredo, vermes, infinita mala. *Væ genti peccatrici!* Alius vero, Jeremias scilicet, integras lamentationes rescripsit: alius luget, alius lamentatur, alius autem hortatur: Deus superne, *Reliqui*, inquit, *domum meam.* Quæ deinceps spes est, quando Deus dicit, Reliqui omnia, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum meo-*

ἥλιος καινός, οὐδὲ γῆ. Τί γάρ μοι ὄφελος, εἰ οὐρανὸς ἐγένετο καινός, ἐγὼ δὲ ἑμῶν ἐν ἁμαρτίαις εἶναι; τί με ὠφελεῖ ἡ βλάβηται με δὲ οὐρανὸς μένων, ὅταν ἐγὼ μὴ μένω αὐτός; Ὁ οὐρανὸς οἶκός ἐστιν, ἐγὼ δὲ νοσῆρός εἰμι. Ἐάν οὖν ἰδῇς ἱατρὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τοῦ μὲν νοσῆτος μηδεμίαν πρόνοιαν ποιοῦμενον, λευκαίνειν δὲ τοὺς τοίχους, χρυσοῦντα τὸν ὄρορον, οὐ λέγειας, ἀνθρώπων, ἀνάστησον τὸν νοσῶντα; τί τὴν οἰκίαν καλλωπίζεις; Καὶ ὁ Χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, εἰς ὃν κατακειμένην ἦρε τὴν φύσιν μου νοσῶσαν. Πρόστεξε πάλιν ὡς λέγω. Εἰσέρχεται ἱατρὸς εἰς οἶκον μέγαν, εὐρίσκει νοσῶντα ἄνθρωπον, πυρέττοντα, ἐλκὴ ἐχόντα· ἀφίησι τὸν νοσῶντα καὶ ἐξείρεται; λευκαίνει τοὺς τοίχους; χρυσοῖ τὸν ὄρορον; τὸ ἔδαρος καλλωπίζει; Οὐρί· ἀλλὰ τοῦ μὲν οἴκου οὐδὲνα ποιεῖται λόγον, ἀλλὰ δεσποῶν κέρχεται πρὸς τὸν νοσῶντα. Ἐάν ὁ οἰκο- 238 δεσπότης ὑγιαίνῃ, καὶ τὰ ἄλλα ἔπειτα. Οὕτω καὶ ἔνταῦθα. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς· σάρκα ἀνέλαβε, πανταγροῦ δὲ πάρεστιν αἰε· εἰσὸν δὲ αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν καλεῖ ἡ Γραφή. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὸν μέγαν, ἐν αὐτὸς κατεσκεύασεν· ἦρε νοσῶσαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, νοσῶσαν, οὐκ ἐπὶ κλίνῃς κεκλιμένην, ἀλλ' ἐπὶ κακίαις ἐρριμμένην, τὸ κοινὸν μέλος διεσθαρμένον, βιωμὸς ἀναπτω- μένους, κνίσαν τὸν ἄερα μολύνουσιν, τέκνα στρα- τόμενα παρὰ γονύων, τὴν φύσιν πατομένην, τοὺς νόμους τῆς οὐσίας σθαλευμένους, τὴν συμπάθειαν ἀτιμαζομένην· Ἐθυσαν υἱὸς αὐτῶν καὶ θυγατέρας τοῖς δαιμονίαις· ἐδικαχρυσόμενος τοὺς ἀνθρώπους ἀκολάστως, τὸν μὲν πόρνον, τὸν δὲ μοιχὸν, τὸν δὲ ἀνδρόφρον, τὴν γῆν ἀπάσαν ἀπολλυμένην, τὸν ἀν- θρώπων κεκλιμένον ἐπὶ τῇ κλίνῃ τῆς πονηρίας, τὸν διὰ- βολον παροικούντα, ἀναπτύσσοντα τὴν καμίνον, ἐμπι- πλύνοντα τὰ ἐλκῃ, τοὺς ἱατροὺς ἀτονῶντας, τοὺς προ- φήτας λέγω, κατηγοροῦντας, οὐ διορθωμένους, τοὺς ἱατροὺς παρακαθήμενους, φάρμακα κατασκευάζοντας, οὐκ ὠλεῶντας δὲ, κατηγοροῦντας δὲ ἀπαντας. Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἰς, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκχρῶν τὸν Θεόν. Ὁ ἱατρὸς ταῦτα; Ποῖα οὖν ἐλπίς, ὅτε ὁ ἱατρὸς κα- τηγορεῖ τοῦ κάμνοντος; Ὁ μὲν ἔλεγεν· Ἰπποὶ οὐλο- μαίνει ἐγένοντο, ἕκαστος εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρεμετεύει. Ἄλλος ἐκάθισεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς ἡ κορύνη· ἄλλος· Οἴμοι, ὅτι ἀποκλινὲν εὐλὰς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθὼν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει· ἄλλος· Ἀρὰ καὶ ψεύδως καὶ κλοπῇ καὶ μοιχείᾳ κέ- νυται ἐπὶ τῆς γῆς· ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλί- βουσιν ἐκθλίβῃ· ἄλλος· Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλῶν. Εἰσέρ- χεται ὁ ἱατρὸς κλαίον· ποῖαν δὲ ἐλπίδα ἔχει δὲ νοσῶν, ὅταν ἰδῇ τὸν ἱατρὸν κλαίοντα; ποῖαν ἐλπίδα ἔχει, ὅταν ἰδῇ τὸν ἀπεγνωστότα; τί ἔχει χρυστὸν προσ- δοκῆσαι περὶ τοῦ νοσῶντος; Κρίτοι ἱατροὶ πολλὰκις, καὶ εἰδότες τὴν τελευταίαν, ὥστε καὶ λυπῆται τοὺς προσχρόντας, τῇ φιλοσοφίᾳ νικῶσι τὸ πάθος, καὶ φαιδρὸν ἐπιδείκνυνται τὸ πρόσωπον τῆς ἐαυτῶν υπο- λήψεως, ἵνα μὴ καταβάλουν τὰ φρονήματα τῶν νο- σῶντων. Ὅταν γὰρ δὲ νοσῶν ἰδῇ διαστρέφοντα τὴν ὄψιν τὸν ἱατρὸν, τί ἔχει χρυστὸν ἐλπίσαι; Ἄλλος δὲ οὕτως ἐνίκησε τὸ νόσμη, ὡς αὐτὸν τὸν ἱατρὸν κλαίειν· τί ἔχω ποῦσαι; ἔλκη, σπηπεῖον, σκιάληκες, μυρία κα-

καὶ οὐαὶ ἔθνους ἀμαρτωλῶν. Ὁ δὲ ἄλλος καὶ θρήνησας
 ὁλοκαήρους ἔγραψεν, ὁ Ἱερεμίας· ὁ μὲν πνεύθει, ὁ δὲ
 θρήνηει, ὁ δὲ παρακαλεῖ· ὁ Θεὸς ἄνωθεν· Ἐγκαταλί-
 λουσα τὸν οἶκόν μου. Ποία ἐλπίς λοιπὸν, ὅταν ὁ Θεὸς
 λέγῃ, Ἐγκαταλίλουσα τὰ πάντα, ἀφῆκα τὴν κλη-
 ρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἡγαπημένην ψυχὴν μου εἰς
 χεῖρας ἐχθρῶν μου; Ὁ Ἰάκωβος λέγει· Κύριε, τὰ
 θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφῆτας σου
 ἀπέκτειναν, καὶ οὐκ ἐπὶ ἐλπίδι μόνωτάτος, καὶ ζητοῦ-
 σαι τὴν ψυχὴν μου. Εἰ δὲ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ταῦτα, ὅπου
 νόμος, ὅπου ναὸς, ὅπου κιβωτός, ὅπου θυσία Ἰουδαί-
 κή· τί ἦν ὅπου εἰδωλὰ, ὅπου κνίσσα καὶ καπνὸς, πα-
 ράνομοι τελεῖται, ἀσέβεται· ὅπου τὰ πάθη εὐσεβοῦσι-
 το, ὅπου κυνὼν φωνὴν ἐκμύθοντο, οἵτινες ἐπὶ τοῦ
 Διόνυσου ὀργιζάμενοι δερμα αἰγῶν καὶ κυνῶν φωνήν,
 ἵνα πάντοθεν τὴν εὐγενεὶαν ἀπολέσωσι; Κύνες, γοί-
 ρους ἐποίησεν ὁ διάβολος, ἔχεις ἐποίησεν, ὅρεις εἰρ-
 γασκον, ἀσπίδας κατεσκεύασε λευκούς. Ὁ νόμος ἀτο-
 νεῖ, οἱ προφῆται κατηγοροῦσι. Τί οὖν, ὁλίως; εἰσελθὼν
 καὶ εὐρὼν τὴν οἰκουμένην οὕτω κακομένην, ἐμελεῖ
 τὸν οὐρανὸν καλλωπίζειν, καὶ ἀφίενται τὸν νοσηρὸν;
 Ἄλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἔδραμεν ἐπὶ τὸν νοσηρὸν
 τα, δι' ὃν καὶ οὐρανὸς, δι' ὃν καὶ ἡ γῆ καὶ θάλαττα καὶ ἀήρ
 καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οὐρανὸς στήμα
 ἀνέλθεν· οὐ γὰρ οὐρανὸν ἐμελεῖ θεραπεύειν, ἀλλ'
 ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο τοῦ νοσηρῶτος τὸ συγγενὲς ἀνε-
 κήσαστο, καὶ ἔρχεται ὡς αὐτὸς ἐκείνος ὁ νοσῶν, οὐ
 νοσῶν αὐτός· Ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δό-
 λος εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἀλλ' ἦλθε συγγενὲς
 ὅπως τῆς ἐκείνου φύσεως σκεῦος. Οὐκ ἦλθε γυμνῇ τῇ
 θεότητι, ἵνα μὴ φύγῃ ὁ νοσῶν, ἵνα μὴ σόβῃ τὴν
 θῆραν· ἀλλ' ὥσπερ ἱατρός πολλάκις εὐγενὴς ὢν καὶ
 ἐπειραντὴς, προγόνων ἔχων περὶφάνειαν, καὶ σιχαί-
 α περιβεβλημένος ἱμάτια, ἐπειδὴν εἰσελθὼν πρὸς πτω-
 χὸν νοσούντα δεόμενον χειρουργηθῆναι, ἡ ἄλλο τι,
 ἀποδοῦναι τὰ ἱμάτια καὶ ἀφῆται τὴν περιφάνειαν καὶ
 λαμβάνει λέντιον, καὶ διαζύνουσι ἐαυτὸν, μέλλων
 καίειν, μέλλων τέμνειν, καὶ οὐ ζητεῖ τὴν ἐκείνου
 αἰτίαν, ἀλλὰ τὴν κηδεμονίαν τοῦ καίμοντος· οὕτω καὶ
 ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν, οὐ ὅτι δοῦξ ἀνε-
 μήνευτος· κατέβη ὡς ἄνθρωπος, διέβλεψεν ἐαυτὸν
 λέντιον, διέβλεψεν ἐαυτὸν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν·
 ἐγένετο πτωχὸς ὁ πλούσιος, οὐκ ἀπολέσας τὸν πλοῦ-
 τον, ἀλλὰ κρύψας τὸν πλοῦτον· Γινώσκετε γὰρ, φη-
 σί, τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπώχευσε
 πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτή-
 σωμεν. Εἶδες πτωχεῖαν πλούτου μητέρα; εἶδες πε-
 νίαν περιουσίας ὑποθέσιν; ὁ πλούσιος ἐγένετο πτωχός,
 ἵνα ἐγὼ ὁ πτωχὸς γενῶ πλούσιος. Ὁ ἱατρός περιε-
 ζήσαστο λέντιον. Ποῦ κατέβη; λέντιον περιεζήσαστο·
 οὐκ ἤρκεσεν αὐτῷ τῆς φύσεως ἡ περιβολή, ἀλλὰ καὶ
 στήμα σούλου ἀνέλθεν, οὐ φῶνι σούλου μόνον. Ἦλθε
 ποίνην, νοσῶσαν γὰρ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, ἐγέ-
 νετο τοῦτο ὅπερ ἐμὲ ἐγὼ, ἀμαρτίας μέντοι χωρὶς·
 ἦλθεν εἰς τὴν καλύβην εἰς τὴν κατεσκεύην· εἶδε σκώ-
 ληκας, εἶδε σπεῖδοντας, εἶδε θυσιάζειν πολλήν, τὸν
 νόμον οὐ βοηθούσαν, τοὺς προφῆτας κατηγορούοντας,
 τὴν ἀμαρτίαν ἐπικειμένην, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κά-
 ιμοντος ἄτακτον, οὐκ ἐγκρατέως βουλόμενον, οὐδὲ
 ἀνεχόμενον τῶν ἱατρῶν. Οὐ φρονέσεις, οὕτως ἐπύ-

rum? Elias vero inferne (clamat): Domine, al-3. Reg. 19.
 E taria tua destruxerunt, prophetas tuos occide-^{10.}
 derunt, et ego derelictus sum solus, et querunt
 animam meam. Si vero in Judea hæc facta sunt,
 ubi lex, ubi templum, ubi arca, ubi sacrificium
 Judaicum; quid videre erat ubi nidor et fumus,
 iniqua ministeria, impietates; ubi vitia pro diis
 habebantur, ubi canum vocem imitabantur, qui
 Bacchi festa celebrabant, pellem caprarum et ca-
 num voces, ut nobilitatem prorsus amitterent?
 F Canes, porcos deos fecit diabolus, viperas fecit et
 serpentes, aspides albas constituit. Lex imbecilla
 est, prophetæ incusant. Quid itaque, o miser?
 Christus intrans, et hunc mundum comperiens
 A adeo male habitum, ornatus erat caelum, et
 ægrum missum facturus? At hoc non fecit; sed ad
 ægrum accurrit, propter quem et cælum, propter
 quem et terra et mare, et aer et reliqua omnia. Id
 quicquid neque cælum sanatus erat, sed ho-
 minem. Propterea id quod ægro cognatum erat
 assumpsit, et venit tamquam si ipse æger ille fuis-
 set, licet non æger esset: nam Peccatum non
 1. Petr. 7.
 fecit, nec inventus est dolus in ore ejus: sed
 2. Isai. 53.9.
 Non venit cum habens naturæ illius ægri cognatum. Non
 venit cum nuda divinitate, ne fugeret ægrotus,
 B ne abigeret prædam: verum sicut medicus sæpe
 genere nobilis et conspicuus, claris progenitoribus
 ortus, et sericis amictus vestibus, cum pauperem
 adit ægrotantem, qui vel operatione, vel alio re-
 medio opus habet, vestes exuit et claritatem depoi-
 nit, et linteo accepto se circumcingit, unctione vel
 sectione usus, nec dignitati suæ, sed morbo la-
 borantis curationi consulit: ita quoque fecit Do-
 minus angelorum, cuius gloria ineffabilis: descen-
 dit ut homo, linteo, natura nempe nostra se cir-
 cumcinxit: qui dives erat, factus est pauper, non
 C amissis divitis, sed occultatis: Scitis enim, ait, 2. Cor. 8.
 gratiam Domini, quoniam propter nos egenus
 9.
 factus est, cum esset dives, ut illius inopia nos
 divites essemus. Vidisti paupertatem divitiarum
 matrem? vidisti indigentiam abundantiae occasio-
 nem? dives factus est pauper, ut ego pauper dives
 fiam. Ut medicus linteo se circumcinxit. Quos-
 que descendit? Non satis fuit illi naturam nostram
 induere, sed et servi formam assumpsit, nec servi
 naturam tantum. Venit igitur, reperit naturam
 nostram ægrotantem, factus est idipsum quod ego
 sum, peccato excepto; venit in tugurium, ubi ego
 decumbebam: vidit vermes, vidit putredines, vi-
 dit foetorem multum, legem non opitulantem, pro-
 phetas accusantes, peccatum incumbens, ægroti
 cupidinem inordinatam, contineri nolentem, nec
 medicos admittentem. Non occides; ille occidit:
 Non machaberis; Unusquisque ad uxorem pro-
 Jer. 5. 8.
 ximi sui hinniebat: Non furtum facies; Male-
 dictum et mendacium et adulterium et furtum
 inundaverunt in terram. Alia dicebat medicus,
 alia faciebat ægrotus. Quid faciendum? medicus
 præcepit, æger non obtemperavit: morbus auctus
 est, mango ille diabolus permansit sicut servus fugi-

tivus. Quid vis? potum frigidum administro: quid vis? carnes do: quæ corrumpant stomachum trado, contraria iis quæ medicus offert. Medicus præcepta dedit, et abiit; fugitivus clam ingressus est, et omnia dedit. Vis fornicationem? vis mendacium? Respondit ille: Hæc volo, non ea quæ dicit medicus: hæc volo, quæ tu narras. Misera corpora perierunt. Deus accusat, propheta increpant, ille carnifex mansit, et ægri desiderium ad nocentem, non ad opulentem vertitur. Perit totum genus, omnia corrupta erant. Venit medicus in rebus difficilibus expeditus, viam inveniens facilem, apertam et salutarem. Si dicam, inquit, Hoc vel hoc facite, non faciunt. Qua de causa? Quæ legis sunt non acceperunt, et quæ gratiæ sunt accipere possunt? inferiora non acceperunt, et superna accipere possunt? Si præcipium jejuniis, si sacci gestamen, si paupertatem; si præcipium virginitatem, honorabile connubium nesciunt, et de virginitate loqui possum? aliena rapiunt, et de paupertate loqui illis? fornicantur, mœchantur, et sacci gestamen dicam? Quid igitur? homo fiam, quantum ad carnem meam, et abjectum istum alloquar: peccatum purgabo, et a genere hominem sanum esse demonstrabo; ostendam naturam eandem non eundem lapsum; hominem *Qui peccatum non fecit, nec est dolus in ore ejus*; ut illi qui spectatores sunt spem habeant salutis, et qui insidiantur aufugiant, et hominem videant peccatum non habentem. Erubescite, diabole: hoc caro esto, hoc corpus est, quod Dominus meus habet. Ideo circumibat semper dicens: Si Filius Dei est hic homo, quomodo non peccat? omnes alii sub peccato sunt. Neque enim peccatum est nature, sed electionis. En hominem exhibeo sanum, vas purgatum, et sine labe. Et stans in medio populi dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* et nemo quidquam quod dicere posset invenit. Quid ergo nunc? intrat ad ægrotos, hortans illos verbis, ut medicus pharmacis: Nihil habes mali, si sapias: gravis est morbus, sed sanari potest. Hortatur illos: *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos*. Onerati erant ægroti: onera enim sunt morbus, inordinati mores, scortatio, furtum, mendacium, falsum testimonium: nullum quippe onus tam grave est, quam mala conscientia. Sed quia ager medicum timet, maxime cum morbus est gravis, ne ferrum acuat, ne ignem accendat; et ægri multi in morbis mori maluerunt, quam medicamentorum vim perperit, et sanitatem a dolore percipere: ne quis, quoniam ille venit, hoc metuat et dicat: Poscit a nobis peccatorum rationem, exigit a nobis delictorum penam, punire nos vult, et tunc nos emendat: ne quis hoc secum reputans aufugiat, *Venite*, inquit, *ad me. Non veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum*. Nihil grave est, non habeo ferrum, non habeo ignem comburentem, non uro, non seco: sine dolore est medicina, sine labore cura-

νευσεν. Οὐ μοιγεύσεις, Ἐκαστος πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον ἐχρεμέτιζεν. Οὐ κλέψεις, Ἀρὰ καὶ ψευδὸς καὶ μοιγεία καὶ κλοπὴ κέρνυται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλα ἔλεγεν ὁ ἱατρός, καὶ ἄλλα ἐποίει ὁ νοστήρ. Τί γένηται; ὁ ἱατρός ἐπέτατten, ὁ νοστήρ οὐχ ὑπήκουσε· τὸ νόσμημα ἤρξαντο, ὁ ἀνδραποδιστὴς διάβολος παρέμενε καθάπερ δούλος δραπέτης. Τί θέλεις; ψυχροσσίαν δίδωμι· τί θέλεις; κρέα δίδωμι, τὰ διαψέροντά σου τὸν στόμαχον δίδωμι, τὰ ἐναντία τῷ ἱατρῷ. Ὁ ἱατρός ἐπέταττε, καὶ ἐξήρχετο· ὁ δραπέτης εἰσῆρχετο κρύφα καὶ πάντα παρείχε. Πορνείαν ἠέλεις; ψεύδος θέλεις; Ἐκείνος ἔλεγε· ταῦτα βούλομαι, οὐκ ἔκρινά ἀ λέγει ὁ ἱατρός· ταῦτα βούλομαι ἀ σὺ λέγεις. Τὰ σώματα ἄθλια ἀπόλλυτο. Θεὸς κατηγορεῖ, προφήται κατηγοροῦσιν, ἐκείνος δὲ δήμιος παρέμενε, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ χάρμοντος πρὸς τὸν βλάπτοντα, οὐ πρὸς τὸν ὠφελοῦντα. Ἀπόλλυτο τὸ γένος, διέφθαρτο πάντα. Ἦλθεν ὁ ἱατρός ὁ εὐπορος ἐν ἀπόροις, δὸν ἐρόν βαδίζαν καὶ εὐχολον καὶ σωτήριον. Ἐὰν εἰπω, φησί, τὸ κατὰ ποιήσατε, οὐ ποιοῦσι. Πῶς; τὰ τοῦ νόμου οὐκ ἐδίδξαντο, καὶ τὰ τῆς χάριτος ἔγνωσι δέξασθαι; τὰ κάτω οὐκ ἐδίδξαντο καὶ τὰ ἄνω ἔγνωσι δέξασθαι; Ἐὰν εἰπω νηστεῖαν, ἔαν εἰπω σάκκου περιβολὴν, ἔαν εἰπω ἀκτιμοσύνην, ἔαν εἰπω παρθενείαν*** γάμον οὐκ οἶδας σεμνόν, καὶ περὶ παρθενείας ἔγω εἰπὴν; τὰ ἀλλότρια ἀρπάξουσιν, καὶ περὶ ἀκτιμοσύνης αὐτοὺς ἔγω εἰπὴν; πορνεύουσιν, μοιγεύουσιν, καὶ σάκκου περιβολὴν ἔγω εἰπὴν; Τί οὖν; γίνονται ἄνθρωπος τέως ἐν τῇ σαρκὶ τῇ ἐμῇ, καὶ τῷ ἀπερριμμένῳ διαλέγονται· καταργῶ τὴν ἁμαρτίαν τέως, ἀπὸ τοῦ γένους δείκνυμι ὑγιαίνοντα ἄνθρωπον· δείκνυμι τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ οὐ τὸ αὐτὸ πτώμα· δείκνυμι ἄνθρωπον ἁμαρτίαν οὐ ποιήσαντα, οὐδὲ δόλον ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ἵνα καὶ οὗτοι θεαταὶ ὄντες ἔγνωσιν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες ἀποφύγωσιν, καὶ ἴδωσιν ἄνθρωπον μὴ ἔγοντα ἁμαρτίαν. Αἰσχύνου, διάβολε. Τοῦτο σὰρξ ἐστίν, τοῦτο σῶμά ἐστιν, ὃ εἶπαι ὁ Δεσποτὴς μου. Διὰ τοῦτο περιτρήγετο αἰεὶ λέγων, εἰ Ἰῆσους ἦ τοῦ Θεοῦ οὗτος ὁ ἄνθρωπος, πῶς οὐχ ἁμαρτάνει; πάντες οἱ ἄλλοι ὑπὸ ἁμαρτίαν εἰσίν. Οὐ γὰρ ἐστὶ ζύσεως ἁμαρτία, ἀλλὰ προαιρέσεως. Ἰδοὺ δίδωμι ἄνθρωπον ὑγιαίνοντα, σκεῦος ἐκκεκαθαρμένον καὶ ἀκηλίδωτον. Καὶ στὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχμου ἔλεγε· Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ οὐδεὶς ἤρρεν εἰπεῖν τι. Τί οὖν νυν; εἰσέρχεται πρὸς τοὺς νοσούντας τέως, λόγοις αὐτοὺς παροικλῶν, ὥστερ ἱατρός διὰ τῶν φαρμάκων· οὐδὲν ἔχει πονηρὸν, ἔαν σωφρονῇ· χαλεπὸν τὸ νόσμημα, ἀλλὰ δύναται λυθῆναι. Παρακαλεῖ αὐτοὺς, δαῖτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ περποριζέμενοι, καὶ ὡ ἀναπαύσθε ὑμᾶς· περποριζέμενοι ἦσαν οἱ νοστήροι· φορτία γὰρ ἔσσι νόσος, ἀταξία, πορνεία, κλοπή, ψεύδος, ψευδοκαρτερία· οὐ γὰρ οὕτω φορτίον βαρὺ, ὡς συνεῖδός πονηρὸν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νοστὴν φοβεῖται τὸν ἱατρὸν, μάλιστα δεῖαν χαλεπὸν ἢ τὸ νόσμημα, μή που σιδήριον δεῖσιν, μή που πῦρ καίῃ, καὶ πολλοὶ τῶν νοσούντων εἰλαντο ἐναποθᾶναι τοῖς νοστήμασιν, ἢ ὑπομέναι τὴν δεῖσιν τὴν ἀπὸ τῆς ἱατρείας, καὶ καρπώσασθαι τὴν ὑγίαν τὴν ἀπὸ τῆς δεῖσιν, ἵνα μηδεὶς φοβηθῇ τοῦτο ὅτι οὗτος ἦλος, φησὶν· ἀπαιτεῖ

Math. 11.
28.

Joan. 12.
47.

ἡμῶς εὐθὺς τῶν ἁμαρτημάτων, ἀπαιτεῖ ἡμῶς τῶν πλημμελημάτων· κολλᾷς ἡμᾶς ἐπὶ, καὶ τότε ἡμᾶς διορθοῦνται· ἵνα μηδεὶς τοῦτο ἐνόησας φύγη· Δεῦτε, φησί, πρὸς με· Οὐκ ἔλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Οὐδὲν βαρὺ· οὐκ ἔχω σιδήριον, οὐκ ἔχω πῦρ καῖον, οὐ καίω, οὐ τέμνω· ἀντί-
 F θύνας ἡ ἱατρεία, χωρὶς πόνου ἢ θεραπείας. Εἰ οὐ πιστεύετε, βλέπετε τὴν πόρνην, βλέπετε τὸν ληστήν, βλέπετε τοὺς μάγους, τὸν ταύτην, τὴν Χαναανίαν·
 A ὁπόθενμα ὡς ἐδοξα ἐκ προσώμου· καὶ ἔκαστα· καὶ μὴ ἔτεμον· οὐκ ἐδάκρυσε μόνον ἡ πόρνη, καὶ παρβέ-
 νων ἐγένετο σεμνότερα· οὐ προσεκύνησαν αἱ μάγοι, καὶ εὐαγγελιστὰς ἐγένοντο· οὐκ ἔλθον ἡ Χαναανίαι, καὶ τὴν ἱατρείαν ἔλαβε τοῦ θυγατρίου· Οὐκ ἔλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω. Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ περорτισμένοι. Ταῦτα λέγω τὰ ἐφέ-
 ματα· Δεσπότης εἰμὶ, οὐ χρεῖαν ἔχω, οὐκ εἰμὶ δοῦ-
 λος ὑποκείμενος νόμῳ· κατηγορεῖ σου ὁ νόμος, ἀλλὰ
 λύω τὴν κατηγορίαν· αὐτὸν τὸν κατήγορον παύω.
 B Πῶς; Ἐπάσατο γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις· κατηγοροῦσιν οἱ προφῆται, ἀλλὰ μετρίονα δίδωμι τὴν ἐλευθερίαν. Ἐλ-
 θὼν τοίνυν καὶ εὗρον τὴν φύσιν κακῶς ἔχουσαν, καὶ τοὺς μὲν ἐν πορνείᾳ, τοὺς δὲ ἐν μοιχείᾳ, κνίσσαν καὶ καπνὸν τὸν ἄερα μολύνοντα, τὰ ἅλλα πάντα, τί ποιεῖ;
 C Ὡρὴν πυρῆτον τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, λούει· πρῶτον λέγει, λούσαι, καὶ ἀπαλλάσσω τοῦ νοσήμα-
 τος· λούει λουτρῷ παλιγγενεσίας καὶ ἀλείφει· καὶ τῇ
 χρίσματι τοῦ μύρου ἀλείφω σε, καὶ λούω καὶ μετα-
 βάλλω σε. Καὶ τοσαύτῃ ἡ ἰσχύς τοῦ λουτροῦ; Τοσαύ-
 τη. Κατάβηθι κάτω. Καταβαίνει κάτω, καὶ οὐ μένει
 δ παλαιὸς ἄνθρωπος. Μὴ σιδήρου χρεῖα; καὶ τομῆς
 καὶ ὀδύνης; ἐν ἡδονῇ ἡ ὠφέλεια· καὶ ἐπίπονος ἡ ἱα-
 τρεία; Καὶ τί ποιήσωμεν ἵνα σωθῶμεν; μυρία ἐργα-
 σάμεθα κακὰ, πονηρὸν ἔχομεν συνειδὸς, ἀπωλό-
 μεθα. Λέγει βαπτίζεσθαι καὶ σώζεσθαι· καὶ γὰρ λα-
 βὼν χρίει, λούει, εἴτα τρίβει στερεὰν τροφήν. Ἐπει-
 δὴ γὰρ αἰθερὸς ὁ νοσηρὸς ἐγένετο, τρέφει αὐτὸν καὶ
 τρέφει τὸ σῶμα τὸ ἐκουτοῦ, καὶ ποτίζει τὸ αἷμα τοῦ
 ἐκουτοῦ· ἐμοῦ, φησί, τοῦ ἀναμαρτήτου. Ἐπειδὴ γὰρ
 ἐγένον οὐ ἀναμαρτήτος ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, λαβὼν σῶμα
 τοιοῦτον, χρίει, λούει, τρέφει. Τοῦτο ἐστὶ καὶ τὴν
 κτίσις. Ὅταν εἰσέλθῃ πόρνος, καὶ γίνεταί δικαίος, οὐκ
 ἐστὶ καὶ τὴν κτίσις; Ὅταν εἰσέλθῃ ἄρπαξ, καὶ ἀπαλλα-
 γῇ τῶν ἁμαρτημάτων, οὐκ ἐστὶ καὶ τὴν κτίσις; Εἶδος
 ἐν τῇ χάριτι τὴν κτίσις; βλέπει καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ
 τὴν κτίσις. Πόσαι πόρνοι κατέλειπον τὰ θέατρα, ἀφῆ-
 καν σαρικά ἱμάτια, κατεπάσαντο σποδὸν, περιεβάλ-
 λοντο σάκκους, καὶ νῦν πολιτεύονται ἐν Χριστῷ·
 οὐκ ἐστὶ καὶ τὴν κτίσις; Ὅταν οὖν ἴδῃς τὴν πόρνην
 μνηστὴν πόρνην, ἀλλὰ παρβένον σεμνότεραν, εἰπέ·
 ἐκτίσθη αὐτῆς ἡ γνώμη, μετεβλήθη αὐτῆς ἡ καρδιά,
 F μετέστη ἡ διάνοια ἀπὸ τοῦ τρόπου· οὐκ ἐστὶ αὐτῇ εἰς
 τὸ θέατρον, οὐκέτι ἄλλους βρογίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
 σώζεται· οὐκέτι ἄλλους γίνεταί σκάνδαλος, ἀλλὰ
 σωτηρία· βλέπουσι γὰρ οἱ πόρνοι, καὶ σώφρονες γί-
 νονται. Ὅρξαι καὶ τὴν κτίσις; Ὅταν ἴδῃς τὸν ἄρ-
 παγα, τὸν Ἑλλήνα, τὸν βομβὸς λεγόντα, τὸν μαι-
 νόμενον κατὰ Χριστιανούς, μωροὺς ἀποδύοντα ὀρχα-
 νοῦς, μυρία γυμνῶντα γέρας, Χριστιανὸν γενόμενον,
 καὶ τὰ ἐκουτοῦ διδόντα πένησι, καὶ εἰς παννυχίδας

tio. Si non creditis, videte meretricem, videte latronem, videte magos, publicanum, Chananæam: indicium vobis dedi ab exordiis. Num ussi? num secui? nonne meretrix flevit solum, et facta est virginibus continentior? nonne magi a-lorant, et facti sunt evangeliste? nonne Chananæa venit, et filiae sanitatem accepit? *Non veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis.* Hæc verba offero: Dominus sum, non indigeo, non sum servus legi subditus: accusat te lex, sed accusationem solvo, ipsum accusatorem compesco. Quomodo? Ipsum enim gratia compescuit: propheta accusat, sed majorem prebeo libertatem. Veniens igitur et reperiens naturam male se habentem, et hos quidem in scortatione, alios in adulterio, nidore et fumum aera polluentem, cæteraque omnia; quid facit? Videns genus nostrum febre laborans, lavat, primum dicens, Lava, et liber esto a morbo: lavat regenerationis lavacro, et ungit: Et unguenti chrismate ungo te et lavo, et transmo te. Tantane est lavacri vis? Tanta. Descende deorsum. Descendit deorsum, et vetus homo non manet. Non opus est ferro, non sectione et dolore: cum voluptate est utilitas, non laboriosa est medela. Et quid faciemus ut salvi simus? infinita mala patravimus, conscientiam habemus malam, periiimus. Dicit ut baptizemur et salutem consequamur. Etenim apprehensus ungit, lavat, deinde nutrit solido alimento. Postquam enim ægrotus innoxius factus est, nutrit eum et corpore suo nutrit, et sanguinem suum in potum dat; suum, inquam, ipsius, qui est sine peccato. Cum enim tu per lavacrum factus sis sine peccato, quando tale corpus accipis, te ungit, lavat, nutrit. Hæc est nova creatura. Cum intrat cinadus, et sit justus, nonne est nova creatura? cum intrat rapax, et a peccatis liberatur, nonne est nova creatura? Vidisti in gratia creaturam? vide etiam in vite instituto creaturam. Quot meretrices deseruerunt theatra, vestes sericas missas fecerunt, cinere se insperserunt, saccos induerunt, et nunc in Christo vitam instituunt? annon est nova creatura? Cum ergo videris meretricem non amplius meretricem, sed virgine continentiore; dic, Creatus est ipsi animus, muta-mur est cor ejus, conversa est anima ejus a more pristino; non ultra in theatro comparet, non alios trahit in laqueum, sed et ipsa servatur; non amplius aliis offensionem est, sed saluti: vident enim cinædi, et fiunt casti. Vident novam creaturam? Cum videris rapacem, Græcum, aras lingentem, contra Christianos insanientem, innumeros orphanos spoliante, innumeras nudantem viduas, Christianum factum, sua pauperibus largientem, et ad pervigiia venientem; dic, Creatus est ille. Itaque, *Si qua in Christo, nova creatura.* Vide ubique terrarum novam creaturam. Cum videris monachos montium juga occupantes, crucefixos, conculcantes naturæ necessitates, immunitate a

passionibus angelos imitantes : itaque, *Si qua in Christo, nova creatura*. Abi in Persidem, si non corpore, saltem mente ; matres in uxores ducebant, nunc autem virginitatem colunt. Itaque, *Si qua in Christo, nova creatura*. Creaturam conspice usque ad reges, qui diademate ornantur. Antelach reges omnia impietate replebant ; jam vero reges in ecclesiam se conferunt : tunc reges omnibus erant terribiles ; nunc autem Ecclesia ipsis terribilis est. Quis ausit regi dicere, Depone diadema tuum ? Ecclesia vero id dicit, et ille obtemperat, venitque nudo capite, nemine jubente, sed hortante ratione : nudo capite nec ornato : diadema projicit, et crucem accipit. Intrat ad mensam similiter pauper et rex ; non aliter pauper et aliter rex : neque rex dicit, Mihi amplius dato, pauperi vero parcius ; sed cum eadem humilitate, cum eadem pietate, ut pauper sic et ego. Itaque, *Si qua in Christo, nova creatura*. Pro his autem omnibus Deo gratias agamus, quoniam illi gloria in sæcula. Amen.

παραινόμενον, εἰπὲ, ἐκτίσθη ἐν αὐτοῖς ὥστε, Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ὅρα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καινὴν τὴν κτίσιν. Ὅταν ἴδῃς μοναχοὺς ὅρη κατεληφότας, ἑσταυρωμένους, τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως καταπατοῦντας, ἀγγέλους μιμουμένους τῇ ἀπαθείᾳ ὥστε Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ἀπελθε εἰς Περσίδα, εἰ μὴ καὶ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ νοῷ μητέρας ἐγάμουν, νῦν δὲ παρθενίαν ἀσκούσιν. Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Μέρρι βασιλείων βλέπε τὴν κτίσιν τῶν τὰ διαδόχηματα ἐχόντων. Ἐπὶ τοῦτου βασιλεῖς πάντα ἐπλησαν ἀσεβείας, νῦν δὲ βασιλεῖς εἰς ἐκκλησίαν ἀπαντοῦσι· καίτοι πᾶσι φροῦροί οἱ βασιλεῖς, νῦν δὲ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῖς φροῦρά. Τίς τοιμᾷ εἰπὲν βασιλεῖ, θές σου τὸ διάδημα ; ἡ δὲ Ἐκκλησία αὐτῷ λέγει, καὶ ὑπακούει, καὶ ἐρχεται γυμνῇ τῇ κεφαλῇ οὐδενὸς λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ παραινούντος· γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἀκαλλωπίστῳ· ῥίπτει διάδημα, καὶ λαμβάνει σταυρόν. Εἰσέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν ὁ πτωγὸς καὶ ὁ βασιλεὺς διωκίῳ· οὐκ ἄλλως ὁ πτωγὸς, καὶ ἄλλως ὁ βασιλεὺς· οὐδὲ λέγει ὁ βασιλεὺς, ἐμοὶ πλέον ἔδω, καὶ τῷ πτωγῷ ἔλαττον, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ταπεινοροσύνην, τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν ἔχον, ὡς ὁ πτωγὸς καὶ ἐγώ ὥστε Εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ὑπὲρ δὲ τούτων ἀπάντων εὐχριστήσωμεν τῷ Θεῷ, ὅτι αὐτῷ ἡ ὁδὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Matth. 17. 1X. *Ejusdem in illud* : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Hic prolis amans pater ob suum erga nos affectum sermonis argumentum misit mihi, et laudem, qua me curante vos illum celebrastis, hac praesenti remuneravit institutione, liberorum suorum lucrum suum esse putans. Ego vero laetus adhortationem accepi, ac cum fiducia rursus vos alloquor, pristinorumque verborum seriem libentissime persequi curabo. Ostendi enim vobis in praecedenti Dominica Christum cum servis suis ad baptismum venientem : deinde Baptistam qui accedentem Dominum agnovit, baptismam administrare renuentem, ac denum propter Salvatoris mandatum mysterium oeconomiae complentem : scripto postea representavi Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi de caelo claudantem : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Et ad hoc usque testimonium progressus, descendens et suggesti, tempore cursum orationis interpellante. Hodie igitur resumere volo quae tunc omittere coactus fui propter temporis angustiam, et adjungere sermonis solutionem, ut per eam ascendatis ad auctorem ejus, nempe Filium. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Hic est, qui mecum misit super se Spiritum sanctum, iterumque quem receperat Spiritum misit : hic est, qui ante omnia saecula ex me geni-

1X. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν, Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠὲ ἠδόκησα.

Ὁ μὲν φιλόστοργος οὗτος πατήρ, διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς στοργὴν, ἐπεμψέ μοι τοῦ λόγου τὸ σύννεγμα, καὶ τὴν γεγεννημένην δι' ἐμὲ παρ' ὑμῶν εἰς αὐτὸν εὐφημίαν ἡμεῖς λατὸν τῇ παρουσίᾳ δημιουργίᾳ, κέρους οἰκείον ἡγουόμενος τῶν ἐκ τούτου τέκνουν τὸ ὄρελος. Ἐγὼ δὲ χαίρων ἐδεξάμην τὴν προτροπὴν, καὶ θαρρόντι πάλιν ἐν ὑμῖν ἀρτίζει τὴν φωνήν, καὶ πρόθυμός εἰμι τῶν προτέρων λόγων ἀποδοῦναι τὴν σύνταξιν τὴν ἐξ ἐμοῦ βουλούμενος. Ὑπέδειξα γὰρ ὑμῖν τῇ προτέρᾳ κυριακῇ τὸν Χριστὸν μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ προσερχόμενον τῷ βαπτισματι· εἶτα τὸν Βαπτιστὴν ἐπαγγέλλοντα τὸν προσελθόντα Δεσπότην καὶ παραιτούμενον δίδουσι τὸ βάπτισμα, ὑστερον τὴν διακονίαν τῆς οἰκογενίας πληρῶσαντα, διὰ τὸ τοῦ Σωτῆρος ἐπίταγμα· ὑπέγραψα τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐρανὸν ἐπιθεῖν· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠὲ ἠδόκησα· καὶ μέρι τῆς ματρίας ταύτης παραγενόμενος κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος, τῆς ὥρας ἐγκυράτης τοῦ λόγου τὸν ὄρον. Βούλομαι τοίνυν σήμερον ἀναλαθεῖν ἅπερ τότε διὰ τὴν στενοχωρίαν ἡναγκάσθην καταλείπειν, καὶ ὅλως συνάψαι τοῦ λόγου τὴν λύσιν, ἵνα ταύτης κρατήσαντες, ἀνέλθῃτε δι' αὐτῆς πρὸς τὸν αὐτὴν χαλεπώσαντα Υἱόν. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠὲ ἠδόκησα. Οὗτός ἐστιν ὁ σὺν ἐμοὶ πέμψας ἐφ' ἐαυτὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάλιν ὅπερ ἐπέμψεν ὑποδείξαι-

μενος Πνεῦμα· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων
ἐξ ἐμοῦ γεννηθείς, οὐ δημιουργηθείς· Θεὸς γεννηθείς
ἐξ ἐμοῦ μόνου μονογενῆς, ὡς οἶδα μόνος ἐγὼ καὶ ὡς
αὐτὸς μόνος ἐπίσταται· οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ἐμῆς τε-
λειότητος χαρακτήρ· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ἐμὴν θεότητα
χαρακτηρίων ἐν ἐαυτῷ· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ὑπόστασιν
ἐκεινοῦτον σωτὴς. Υἱὸς ἐστιν ἐμὸς, ἐκ τῆς ἐμῆς οὐ-
σίας ἀνωμάτως, ἀβρόντως, ἀχροῦς ἐκλάμψας, οὐκ
ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεις· ἀνακαλύψας· Υἱὸς ἐστιν ἐμὸς,
ᾧ οὐκ ἔστιν ὁμοούσιος, ὡς φῶς ἐκ φωτός, ὡς ζωὴ ἐκ
ζωῆς, ὡς ἀλήθεια ἐξ ἀληθείας, ὡς δύναμις ἐκ δυνά-
μεως, ὡς Θεὸς ἐκ Θεοῦ. Ἐγὼ ἐγέννησα, αὐτὸς γεν-
νᾷται ἐκ ἐμοῦ ἐκ αὐτοῦ μέσον οὐδὲν ἐγὼ ἐγέννησα,
ὡς ἐπαρῆ μοι γεννησά περὶ τοῦ Θεοῦ· οὗτος γεγέν-
νηται, ὡς ἐπαρῆ ἐν αὐτῷ γεννηθῆναι Θεῷ· Λόγῳ τυγ-
χάνοντι. Ἀνθρώπων τὸ τῆς γεννήσεως ὄνομα, ἀλλὰ
μυστικῶν τὸ ὑπερχρόνιον γέννημα. Χρόνος οὐκ οἶδε
τῆς ἐμῆς γεννήσεως τὸ μυστήριον· οὐκ ἴσασι ταῦτα
(ὑστερον γὰρ αὐτῆς γεγόναι) τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ
Σεραφείμ, τὰ πολυπρόσωπα καὶ τὰ πολυόμματα· ταῖς
περὶ αὐτὸν ὡς γερεῖ τὰ ἐαυτῶν καλύπτοντα πρόσωπα,
ἀπαύστως βοᾷ, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος σαββᾶω.
Οἱ λέγουσιν, ἅγιος, ἁγιώτερος, ἁγιώτατος· οὐ κατα-
σκευάζουσιν ἐπιθετικῶς αὐτὸν καὶ πάλιν ὑπέρτερον βα-
θμίδα θεότητος· οὐ τέμνουσι τὴν μίαν οὐσίαν εἰς ἀνί-
σους ἀρχάς· οὐ δοκιμάζουν οὐκ μὴ βλῆπουσιν ὑμνοῦ-
σιν, οὐ πολυπραγμονοῦσιν· εὐσεβοῦσι, προσκυνοῦσιν,
οὐ λογοθετοῦσι τὴν τῆς ἁγίας Τριάδος ταυτότητα·
ἴσταν ἐμοὶ καὶ τῷ Υἱῷ μου καὶ τῷ Πνεύματι τὴν
ἰσμενίαν προσφέρουσι, καὶ βίον ἔχοντες ἀπερίσρυν
ὑμνον, καὶ ζωὴν κέκτνται τὴν ἀπράχμονα μελωδίαν.
Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, τοῦ πεποικητός αὐ-
τοῦ. Οὐκ ἐρευνῶσι τὴν οὐρίαν τὸν ποιητοῦ· Οἱ οὐρα-
νοὶ διηγούνται δόξαν αὐτοῦ, ρανόμενοι, οὐ φεγγά-
μενοι. Οἱ προσκύνει τὸν ἀκατάληπτον καταλαβόντα οὐ
δεδυνήσαν· πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις ἀνοιεῖ πρὸς
τὴν τοῦτου κατάληψιν· νοῦς οὐκ ἰσχύει γνωρῆσαι τὸν
ἀχώρητον λόγον οὐ δύναται τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λό-
γον περιβαλεῖν· πίστις μόνη κρατεῖ τὸν ἀκράτητον,
πίστις μόνη κατανοεῖ τὸν ἀθέατον, πίστις μόνη πλη-
σιάζει τῷ ἀπροσπελάστῳ, ὅσον ἐχωρεῖ καὶ ὅσον ἐν-
δέχεται. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ
ἠδούκησα. Οὗτός ἐστι συνεργὸς ἐμὸς, ἀλλ' οὐκ ὑπουρ-
γός· οὗτος ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν·
οὗτος τοῦ στερεώματος τὸν κύκλον ἐπὶ τῇ ἀνω κυρτώ-
σας, ἐπὶ τῇ ἀνω λεάνας ἐξηλίκεν· οὗτος τὴν ὅρων
μέγαν ὤφην τοῖς ἀστροῖς ὡς ὀφθαλμοὺς ἔλειτο· οὗτος
ἐποίησε τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας ἡγεμόνα καὶ στρατη-
γόν· οὗτος παρέδωκε τὸν νυκτερινὸν ὄρον τῆς σελήνης
τὴν ἀγλὴν ἀποδιώκουσαν τὴν τῆς νυκτός κατήρειαν·
οὗτος ἐξέλεγε τὸν ἀέρος τὴν ἀπάλην φύσιν εἰσπνεομέ-
νην εὐκόλως παρὰ τῶν ἐμπολιτευομένων αὐτῷ, καὶ
περισχιζομένην εὐμαρῶς τοῖς πρῶτοις τῶν βασιζόν-
των, καὶ πάλιν κατὰ νότον συναπτομένην αὐτῶς.
Οὗτος ἐπέθηκε ταῖς λαβρῶσι τῆς γῆς τῶν καρπῶν τὰς

est, ut non creatus; Deus genitus ex me solo uni-
genitus, ut solus ego novi, et ut ille scit solus: hic
est perfectionis meae character et deitatis meae cha-
racter: hic est qui substantiae meae clare fert inco-
gnitum. Filius est meus ex mea essentia incorru-
ptore, incorruptibiliter, sine ulla temporis ratione
elucens, non ex altera substantia se prodens. Filius
est meus natura, non gratia, coeternus, non junior
vel secundus: Filius est meus coessentialis mihi,
ut lumen ex lumine, ut vita ex vita, ut veritas ex
veritate, ut potentia ex potentia, ut Deus ex Deo.
Ego genui, ille genitus est: inter me vero et illum
nihil est medium: ego genui ut me decet gignere
natura Deum: ille genitus est sicut decet illum
gigni, qui Deus Verbum est. Humanum genera-
tionis nomen, sed mystica est tempore superior
generatio. Tempus non novit generationis mea
mysterium: hoc nesciunt (postea enim facti sunt)
Cherubim et Seraphim, qui multos habent vultus
et multos oculos: alis tamquam manibus facies
suas tegentes, indesinenter clamant, *Sanctus, Isai. 6. 3.*
sanctus, sanctus, Dominus Sabaoth. Non dic-
unt, Sanctus, Sanctior, Sanctissimus: non insti-
tuunt ascendentem et rursus altiore divinitatis
gradum: non dividunt unam essentiam in prin-
cipatus inaequales: non explorant id quod non
vident: laudant, non curiose inquirunt: pie co-
lunt, adorant, non ad scrutinium vocant sanctae
Trinitatis unitatem: aequalem mihi et Filio et Spi-
ritui offerunt hymnodiam, vitamque habentes a
curiositate liberam, in laudatione melodique
laud curiosa aevum degunt. *Caeli enarrant glo-* *Psal. 18. 1.*
riam Dei, qui illos fecit. Non explorant essentiam
Creatoris; *Caeli enarrant gloriam ejus,* appa-
rentes, non vocem emittentes. Prophetæ non pos-
sunt comprehendere eum qui comprehendì non
potest: tota hominum natura ad ejus comprehen-
sionem languet: mens non valet incomprehensi-
bilem comprehendere: sermo non potest incarna-
tum Verbum completi: sola fides comprehendit
incomprehensum, sola fides cogitat invisibilem,
sola fides appropinquat ei qui attingi non potest,
quantum fieri potest. *Hic est Filius meus di-*
lectus, in quo mihi complacui. Hic est cooperator
meus, non subminister: hic creavit caelum et
terram: hic firmamenti circulum in locis superi-
oribus incurvans, in locis superioribus potens
explicavit: hic stellis visibilem aspectum quasi
oculis indidit: hic solem fecti duem diei et praefec-
tum: hic nocturnis tenebris adjunctum lunæ he-
betiorem lucem, quæ noctis abigit tristitiam: hic
aeris illuram subtilem effudit, ut facile respiret
tur ab illis qui in eo degunt, et prompte divida-
tur in vultibus ambulanti, iterumque post ter-
rum indissolubilitate conjungatur. Hic utero terræ
indidit fructuum generationem, mandatum suum
quasi semen dejiciens, atque innumeris plantis et

α Ἰσχυρότατος? ἢ ἐκ αὐτοῦ δυνατὸς? |

floribus faciem illius coronavit : hic inter mare et terram tenuem arenam, extraneum interliminium fixit, quod conspiciens mare, intra fines suos manet, non audens egredi, neque invadens conterminam terram. Hic constituit horarum conversiones et temporum mutationes, et tempestatum successiones non injucundas : hic constituit visibilem et invisibilem creaturam, non egens cooperante tempore, non instrumentis ad operationem, non sudore circumfluens, sed volens solum, et omnia facile producens. Annuit enim, et nulus essentia factus est iis quæ nunc sunt ; animo solum concepit, et nulus adfuit : vocavi quæ non erant tamquam existentia, et servorum more ad Domini vocationem cum tremore concurrebant. Hic est cum quo sermocinans dixi : *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* : hic est qui mecum finxit hominem, et propter hominem factus est homo, non mutatus in hominem factus homo, non conversus in id quod fiebat factus homo : accipiendo humanitatis primitias, non abijciendo divinitatis splendorem, factus homo et manens Deus. Hic est qui a meo sinu non amovetur, et Mariæ sinum occupavit : qui in me manet inseparatus, et in illa fuit non circumscriptus : qui et in cælis est indivisus, et in virgineo sinu versatus est non pollutus : quam enim creando non inquinatus est, hanc inhabitando non est contaminatus. Hic est qui prodit ex Mariæ ventre, ut ex celibe thalamo sponsus hilaris, qui generatione sua honoravit generationem, et per partum obsignavit parentis sue virginitatem : qui per virginis portas intravit in mundum unde nunquam absuit, et januarum virginis claustra non contrivit : qui a matre sua gestus est et omnia gestat : qui lacte indiguit ut infans, et nutrit naturam omnem ut ejus alior : qui fasciis puerilibus circumdatus est ut puer, et ut Deus peccatorum fascis solvit : qui in præsepio decubuit, et a stella indicatus fuit, ut stellarum creator : qui ab Herode bello impetitus est, et a Simeone Dominus declaratus : qui descendit in Ægyptum et concussit manufacta Ægypti, et complevit prophetiam meam dicentem, *Ex Ægypto vocavi filium meum* : qui crevit saluta corporis, non autem essentia deitatis : quomodo enim crescere potuit, qui ubique præsens est, et omnia implet ? qui a Baptista baptizatus est, qui lumine creaturam omnem implevit. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Non est alius Filius meus, et alius filius Mariæ : non est alius qui in spelunca decubuit, et alius qui a magis adoratus est : non est alius qui baptizatus, et alius qui non baptizatus est ; sed *Hic est Filius meus*. Hic est qui mente concipitur et oculis conspicitur : unus invisibilis et a vobis conspectus, sempiternus et temporaneus : ipse consubstantialis mihi secundum divinitatem, et consubstantialis vobis secundum humanitatem in omnibus excepto peccato. Ne queratis carnis ejus patrem in

γονάς, τὸ πρόσταγμα καθάπερ σπέρμα καταδόλων, καὶ τοῖς μυρίοις φωτὶς καὶ τοῖς ἀνέστις ἐστεφανώσις ταύτης τὸ πρόσωπον οὗτος μεταξύ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὴν λεπτὴν ψάμμον ξένον μεθόριον ἐπέχεν, ὅπερ ἡ θάλασσα βλέπουσα μένει τῶν αὐτῆς ὅρων ἐν τῷ, οὐ τολμῶσα ἐξελθεῖν οὐδὲ πλεονεκτῆσαι τὴν ὁμορον γῆν. Οὗτος συνεστήσατο τῶν ὁρῶν τὰς τροπὰς, καὶ τῶν καίρων τὰς ἐνναλλὰγας, καὶ τῶν χρόνων τὰς ἀλύτους διαδογὰς· οὗτος συνεστήσατο τὴν δρωμένην καὶ τὴν ἀόρατον πρῶτον, οὐ χρόνου συνεργοῦ δεηθεῖς, οὐκ ἐργαλείῳ πρὸς τὴν ἐργασίαν προσδεηθείς, οὐκ ἰδρωτὶ περιβρεθείς, ἀλλὰ θελήσας μόνον, καὶ πάντα βραδίως παραγαγόν. Ἐνευσε γὰρ, καὶ τὸ νεῦμα τοῖς οὐσιν οὐσία γεγένηται ἐνεθυμήθη μόνον, καὶ τὸ νεῦμα παραγεγόνειον ἵστατο· ἐκάλεισε τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· καθάπερ προύρεταῖα καὶ ὀυλά πρὸς δεσποτικὴν κλῆσιν μετὰ τρόμου συνῶρμιον. Οὗτός ἐστι πρὸς ὃν κοινολογούμενος εἶπον· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν· οὗτός ἐστιν ὁ σὺν ἐμοὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον γεγόνειος ἄνθρωπος· οὐ μεταβληθείς εἰς ὃ γέγονε γεγόνειος ἄνθρωπος τῷ λαβεῖν τὴν τῆς ἀνθρωποπότητος ἀπαρχὴν, οὐ τῷ ἀποβάλλειν τὴν τῆς θεότητος ἀστραπὴν, γεγόνειος ἄνθρωπος καὶ μένεις Θεός. Οὗτός ἐστιν ὁ τῶν ἐμῶν κόλπον μὴ γυρίσθεις, καὶ τῆς Μαρίας τοὺς κόλπους καταλαβόν· ὁ καὶ ἐν ἐμοὶ μένων ἀχώριστος, καὶ ἐν ἐκείνῃ γεγόνειος ἀπερίγραπτος· ὁ καὶ ἐν τοῖς οὐρανῶσι ὑπάγων ἀδιαίρετος, καὶ ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ διατοιχόμενος ἀμολύντος· ἦν γὰρ κτίσας οὐκ ἐμολύνθη, ταύτην οὐδὲ κατοικήσας ἐξράνη. Οὗτός ἐστιν ὁ προελθὼν ἐκ τῆς Μαρίας γαστροῦ, ὡς ἐκ πατρός ἀνυμνεύτου νομῆρος πατρός, ὁ τιμῆς τῇ γεννήσει τὴν γέννησιν, καὶ σφραγίσας τὸ τοκετῷ τὴν παρθενίαν τῆς τεκούσης αὐτὸν ὁ διὰ τῶν τῆς παρθενείας πυλῶν εἰσελθὼν εἰς τὸν κόσμον ὅθεν οὐκ ἀπέστη ποτὲ, καὶ τῶν τῆς ἀγνείας πυλῶν οὐ συντρέψας τὰ κλειθρα· ὁ παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ βσταχθεὶς, καὶ φέρον τὰ σύμπαντα· ὁ δεηθείς γὰρ λακτος ὡς βρέφος, καὶ τρέφον πᾶσαν τὴν φύσιν ὡς ταύτης τροφῆς· ὁ σπαργάνοις παιδικαῖς περιβληθείς ὡς παιδίον, καὶ λῶον ὡς Θεὸς τῶν ἡμαρτημάτων τὰ σπάργαντα· ὁ ἐπὶ φάντης ἀναπεσὼν, καὶ παρὰ τοῦ ἀστέρος ὑποδεγθεὶς, ὡς τῶν ἀστέρων δημιουργός· ὁ παρὰ τοῦ Ἡρώδου πολυμηθείς, καὶ παρὰ Συμεῶνος Κύριος ἀναγορευθείς· ὁ καταβλὼν εἰς Αἴγυπτον καὶ αἰσῆας τὰ χειροποιήτα Αἰγύπτου, καὶ πληρώσας τὴν ἐμὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου· ὁ προκόψας τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ, ἀλλ' οὐ τῇ θεῇ οὐσίᾳ· ποῦ γὰρ εἶλε προκοψαὶ ὁ πανταρπὴ πᾶρων, καὶ τὰ πάντα πληρῶν· ὁ παρὰ τοῦ Βαπτιστοῦ βαπτισθείς, καὶ φωτὶ πληρώσας τὴν κτίσιν. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἡρώδῃα οὐκ ἐστὶν ἄλλος ἐμὸς Υἱός, καὶ ἄλλος τῆς Μαρίας υἱός· οὐκ ἐστὶν ἄλλος ὁ ἐν τῷ σπηλαίῳ κατακλιθεὶς, καὶ ἄλλος ὁ παρὰ τὸν μάγον προσκυνηθείς· οὐκ ἐστὶν ἄλλος ὁ βαπτισθείς, καὶ ἄλλος ὁ μὴ βαπτισθείς· ἀλλ', Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου. Οὗτός ἐστιν ὁ νοούμενος καὶ βλεπόμενος· ὁ εἰς ἀόρατος καὶ βλεπόμενος παρ' ὁμῶν, ὁ αἰδὸς καὶ πρόσκαιρος· αὐτός ὁ δημοσίως ἐμοὶ τῇ θεότητι, καὶ δημοσίως ὑμῖν τῇ ἀν-

ρωπότητι κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας. Μὴ ζητήση-
τε τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπᾶτωρ
γὰρ κατὰ· μὴ ζητήσητε τῆς θεότητος αὐτοῦ μητέρα
ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀπᾶτωρ γὰρ ἄνω· μὴ μερίσχητε τὴν
θεότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ· μὴ γέ-
νησθε τῶν ἁμερσίτων κακοὶ μερισταί, μηδὲ διέλθῃτε
τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ·
ἀδικαίεσθε γὰρ αὐτῇ καὶ ἀσύγγυτος μετὰ τῶν ἑνωσιν·
μὴ χωρίσχητε τὰ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ γνωρίζετε τὰ ἐν αὐ-
τῇ· μὴ πνίγητε δύο πρόσωπα τὸ ἐν πρόσωπον τοῦ
Χριστοῦ· μὴ χειροτονήσητε δύο μονογενεῖς τὸν ἕνα
Μονογενῆ· μὴ στήσητε ἀναμέρος τὸν ἐμὸν Υἱὸν, καὶ
ἀναμέρος τὸ ληγθὲν παρ' αὐτοῦ· μὴ τολμήσητε διελ-
λεῖν τὴν ἀσύγγυτον ἑνωσιν, ἣν λυθῆναι ἀδύνατον·
μήτε Θεὸν γυνόν, μήτε ψιλὸν ἄνθρωπον ὑποπτεύ-
σητε τὸν ἐνανθρωπήσαντα Κύριον, ἀλλὰ Θεὸν ἅμα
καὶ ἄνθρωπον πιστεύσατε, τὸν αὐτὸν εἰ μένοντα ἄν-
θρωπον, καὶ πρὸ ὄντα Θεὸν οὐκ ἐξελκὶ ὄντα ἄνθρωπον,
ἐξ ἐκείνου δὲ ὄντα καὶ γενόμενον ἄνθρωπον, ἐξ ὅπερ
θεραπεύετο τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ. Κἂν
ἴδῃτε τοῦτον τὸν ἐμὸν Υἱὸν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ
καθεύδοντα, ἢ βαδίζοντα, ἢ κοπιῶντα, ἢ μαστιγώμε-
νον, ἢ σταυρωμένον ἐκουσίως, ἢ τοῖς ῥήσι κατεχό-
μενον ἀπὸ γυναικός, ἢ νεκρωμένον ἰδίῳ θελήματι, ἢ
φρουρούμενον ὡς νεκρὸν ἐν τῇ νύκτι τῇ σαρκὶ αὐ-
τοῦ, ταῦτα προσμένετε ὡς σαρκὸς γεγονότος τοῦ Ἀδ-
μου. Καὶ πάλιν ἐὰν ἴδῃτε τοῦτον τὸν ἐμὸν Υἱὸν λέ-
πραν ἀποστέλλοντα ῥήματα, ἢ τύφλωσιν ὁμαζήτων πληρῶς
θεραπεύοντα, καὶ τὴν οὖσιν ἀναπλάττοντα τοῖς ῥήματι,
ἐκ πάντεσσι ἄρτων πεντακιστήμιους κορεσύνοντα, * καὶ
ταῖς παλάμαις τῶν μαθητῶν ὡς ἀρούραις ἐγγεωργούν-
τα χόρον αὐτοσπέρειον ἀγεώργητον, τὴν θαλάσσαν
μαυνομένην καὶ μιμουμένην τὰς τῶν ὀρέων κορυφὰς
ἐξομαλίζοντα τῇ φωνῇ τῷ πέλῃ, καὶ ὡς ἐπ' ἐδά-
φους πεζεύοντα· τῇ θεότητι αὐτοῦ ταῦτα προσάψετε.
Μὴ ἀλλοι τινὸς δὲ τῇ ἡλικίᾳ τῶν πραγμάτων, ἄλλου δὲ
τινὸς δὲ ταπεινῆς τῶν γινωμένων νομίσης, ἀλλ' ἐνός
καὶ τοῦ αὐτοῦ κάκεινα καὶ ταῦτα λογισαθε· αὐτοῦ
γὰρ τὰ θεῖα πάντα, αὐτοῦ τὰ ἀνθρώπινα πάντα, αὐ-
τοῦ τὰ θαυματουργήματα, αὐτοῦ τὰ παθήματα. Εἰς
γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν Υἱὸς ἐμὸς, τὰ τῆς ἑαυτοῦ θεό-
τητας ἐργαζόμενος ἔργα, καὶ τὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς
οἰκιστούμενος πάντα. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγα-
πητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα. Οὗτός ἐστιν ἅμιλος καὶ ὅμοιος
τῶν πεπλανημένων προβάτων ἄμπελος, ἐν οὐρανοῖς
μὲν ἔξουσα τὴν ῥίζαν, ἐπὶ γῆς δὲ τὰ κλήματα· ἄμπε-
λος κλαδευομένη τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ τὴν ῥίζαν· ἄμπε-
λος μετὰ τρίτην ἡμέραν τοῦ κλαδευθῆναι βλαστά-
νουστα τὸν βότρυν τῆς ἀναστάσεως. Οὗτός ἐστι θύρα·
δι' αὐτοῦ γὰρ ὁ πιστεύων εἰσέρχεται πρὸς με· οὗτός
ἐστι μεσίτης ἐμὸς καὶ τῶν δοῦλων αὐτοῦ· συνάπτει
γὰρ μοι τοὺς προσκεχυμένους αὐτῷ· οὗτός ἐστιν ὁ
Υἱὸς μου καὶ ὁ ἀμνός, ὁ αὐτός ἱερὸς καὶ ἱερεὶς, ὁ
αὐτός προσφέρων καὶ προσφερόμενος, ὁ αὐτός ἱερουρ-

F terra, sine patre enim in terra est : ne quae-
ratis deitatis ejus matrem in caelis ; superne
enim sine matre est : ne dividatis deitatem ejus
ab ejus humanitate : ne sitis indivisibilium divisio-
nes improbi, neque humanitatem ejus a deitate
segregateis ; post unionem enim illa nec segregari
nec confundi potest : ne separatris quæ ad illum
pertinet, sed quæ in illo sunt agnosceat : unam
Christi personam duas non facite personas, ne
constituatis duos unigenitos ex uno Unigenito :
ne separatim ponatis Filium meum, et separatim
quod ab illo assumptum est : ne audeatis dividere
unionem non confundendam, quam dissolvi im-
possibile est, neque nudum Deum, neque sim-
plicem hominem esse suspicemini incarnatum
Dominum ; sed Deum simul et hominem esse cre-
datis eundem, semper hominem manentem et
prius existentem Deum ; non ab æterno homi-
nem, ex eo autem tempore existentem et facit
hominem, ex quo lubens assumis semen Abrahæ.
Si videatis hunc Filium meum esorientem, vel si-
tientem, vel dormientem, vel ambulantes, aut las-
sum, aut verberatum, aut cruci voluntarie affixum,
aut ex proposito suo clavibus affixum, aut mortuum
ex propria voluntate, vel sicut mortuum in sepul-
chro custoditum quoad carnem suam : hæc tol-
erate, eo quod de carne sermo habeatur. Et rur-
sus si videatis hunc filium meum lepram verbo
abradentem, aut oculorum cæcitatem verbo sanan-
tem, aut naturam verbo formantem, ex quin-
quies pavidus quinquies mille homines satiantem, et
discipulorum manibus quasi aratris colentem
terram rudem et incultam : mare insaniens mon-
tiumque juga imitans, pelagum planum voce fa-
cientem, et quasi in solo solido ambulantes ; ejus
deitati hæc attribuite. Ne alterius cujusquam fa-
cta sublimia, alterius vero humilia facta reputetis,
sed unius et ejusdem tum illa tum hæc existima-
te : ipsius enim sunt divina omnia, ipsius hu-
mana omnia, ipsius sunt miracula, ipsius æru-
mnæ. Unus enim et idem est Filius meus, ope-
ra deitatis suæ faciens, et quæ suæ carnis sunt
sibi vindicans omnia. *Hic est Filius meus di-
lectus, in quo mihi complacui.* Hic est vitis
et janua errantium ovium : vitis in calis qui-
dem radicem habens, in terra vero palmites ;
vitis qui secundum corpus palmites amputan-
tur, sed non radix ; vitis tertio postquam am-
putata est die, botrum emittens resurrectionis.
Hic est janua ; per illum enim is qui credit ad
me intrat : hic est mediator meus et servorum
suorum ; conjungit enim mihi illos, qui ipsum
offerunt. *Hic est Filius meus et agnus ; idem
sacerdos et sacrificium, idem offerens et oblatus ;*

* [Aliam sententiam hic expressit Interpres Anglus, quam quæ habetur in verbis Græcis. Verte : *Et palmis discipulorum tamquam arvis inarantem, fuculentam satiandi subitariam non avaro factam.* Significat discipulos jubente Jesu panem et pisces ministrantes

quinquies mille hominibus. Cfr. Matth. 14. 49. Paulo ante scripsimus ἀναπλάττοντα pro ἀναπλάττω.]

[Vel redundat τὸ πέλῃ, vel excidit participium aliquod. Supra scripsimus μαυνομένην pro μεωρούμενην.]

idem victima factus, idem victimam accipiens. Et hæc quidem nostis et sentitis Patrem de Unigenito post baptismum dicere. Cum vero Christus in monte, videntibus discipulis, transfiguratus est, vultusque ejus emisit coruscationes, quæ solis radios occultabant, tunc quoque eandem iterum emisit vocem: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Sepe igitur Pater Filium nuncupavit filium suum, utpote unicum filium, et voce quasi manu designat Unigenitum, propter eos qui conantur a Patre illum separare, propter eos qui dicunt in tempore factum esse eum, qui non est temporaneus; propter eos qui creaturæ annumerant autorem creaturæ; propter eos qui in servitute redegerunt liberatorem; propter eos qui alium confingunt filium. Ideo sepe testificatur: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite*. Si dicat, *Ego et Pater unum sumus*; si dicat, *Qui videt me, videt et Patrem*, et, *Ego in Patre et Pater in me est*, ipsum audite: si dicat, *Qui misit me Pater, major me est*; economiæ admiremini attemperantem: si dicat, *Hoc est corpus meum, et sanguis qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ipsum audite. Non hoc dicit carnem a deitate separans; caro enim in his verbis non separatur: etenim quæ ad corpus pertinent, sunt deitatis; et quæ ad deitatem pertinent sunt, corporis, neque alterius cuiusquam præter ipsum. Si dicat, *Tristis est anima mea usque ad mortem*, tamquam irreprehensibiles nostras passionibus sibi vindicantem ipsum audite. Nulla enim est separatio carnis et deitatis: omnia quippe et ad deitatem et ad humanitatem pertinentia uni personæ unicæque substantiæ et naturæ incarnati Dei nostri Jesu Christi apponimus et assignamus. Hæc a Deo et Patre sumus edocti: hæc ab unigenito Dei Filio per institutionem accepimus: ad hæc a Spiritu sancto fuimus initiati: hæc a sacris Scripturis enuntiata sunt: hæc a sanctis patribus sunt prædicata. Hæc itaque accipimus, hæc didicimus, hæc tenemus. Cur temere contra nos invicem pugnamus? cur nos mutuo insectamur bello, qui etiam odio habentes jubemur diligere? cur fidem amandantes, artificiose disputamus de fide? genitus est, non est genitus; passus est, at non est passus; resurrexit, at non resurrexit. Cur redemptorem in jus vocamus? cur a benefactore rationes deposcimus? Semel libitum est ei, et sicut voluit advenit et passus est et mortuus est; ac resurrexit, et ascendit in cælos, et venit iudicare vivos et mortuos, prout et jam venit, una cum forma nostra. Non enim hanc exiit, quam tantum dilexit: non reliquit in sepulchro corporis sui operimentum; sed sic rursus venit iudex vivorum et mortuorum; ut videat Judas quemnam homicidis Domini tradiderit; ut videant Judæi quod caput spinis coronaverint; ut cum viderint eum in throno judicem sedentem, et Cherubinos Seraphinos-

γούμενος, ὁ αὐτὸς θυσίαν δαυόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν μετὰ τὸ βάπτισμα εἶδате καὶ φρονεῖτε ὅτι περὶ τοῦ Μονογενοῦς φησὶν ὁ Πατήρ. Καὶ ὅτε δὲ βλεπόντων τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς ἐν τῷ ὄρει μετεμορφώθη, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μαρμαρυγᾶς ἀφ᾿ ἑναι ἀποκρυπτούσας τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας, καὶ τότε πάλιν τὴν αὐτὴν ἀφ᾿ ἑκείνης φωνῆς· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἡδούκησα. Πολλὰκις γοῶν ὁ Πατήρ υἱὸν ἀπεκάλει τὸν Υἱόν, ὡς ἓνα υἱόν, καὶ τῇ φωνῇ χειροδοεῖται τὸν Μονογενῆ, διὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας χωρίζειν αὐτὸν τοῦ Πατρὸς, διὰ τοὺς λέγοντας ἐν χρόνῳ γεγενῆσθαι τὸν ἄχρονον, διὰ τοὺς συναριθμοῦντας τῇ κτίσει τὸν ἐργάτην τῆς κτίσεως, διὰ τοὺς δουλαγοῦντας τὸν ἐλευθερωτὴν, διὰ τοὺς ἀναπαύσαντας ἄλλων υἱόν. Διὰ τοῦτο συνεγὼς ἐπιμαρτυρεῖται· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἡδούκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. Ἐάν εἴπῃ, Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑαμέν· ἔάν εἴπῃ, Ὁ ἐωρκίως ἐμὲ, ἐώρακε τὸν Πατέρα, καὶ Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί, αὐτοῦ ἀκούετε· ἂν εἴπῃ, Ὁ πέμψας με Πατήρ μεζῶν μου ἐστί, τῆς οἰκονομίας τὴν συγκατάθεσιν θαυμάζε· ἐάν εἴπῃ, Τοῦτό μου ἐστί τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν, αὐτοῦ ἀκούετε. Οὐ γὰρ ὡρίζων τὴν σάρκα τῆς θεότητος τοῦτο λέγει· οὐ γὰρ χωρίζεται ἡ σὰρξ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις· τὰ γὰρ τοῦ σώματος τῆς θεότητος εἰσι, καὶ τὰ τῆς θεότητος τοῦ σώματος εἰσι, καὶ οὐκ ἄλλου τινος παρ' αὐτόν. Ἐάν εἴπῃ, Περιλύπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, ὡς οἰκεισμένον αὐτοῦ τὰ ἀδιάλητα ἡμῶν πᾶν, αὐτοῦ ἀκούετε. Οὐδεμία γὰρ διαίρεσις σαρκὸς καὶ θεότητος πάντα γὰρ τὰ θεωρεῖται καὶ τὰ ἀνθρώπινα τῶν ἐνὶ προσώπῳ καὶ τῇ μιᾷ ὑποστάσει καὶ φύσει τοῦ αἰσαρκωμένου Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνατιθέμεν καὶ ὁμολογοῦμεν. Ταῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς δεδοχμέμεθα· ταῦτα παρὰ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πεπαιδευμέμεθα· ταῦτα παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηχήμεθα· ταῦτα παρὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν διηγόρευται, ταῦτα παρὰ τῶν ὁσίων πατέρων κεκήρυκται. Ταῦτα τοῖνον παρελήθαμεν, ταῦτα μεμαθήκαμεν, ταῦτα κρατήσωμεν. Τί μαχόμεθα πρὸς ἀλλήλους εἰς; τί πολεμοῦμεν ἀλλήλους, οἱ πρωτεταγμένοι καὶ τοὺς μισοῦντας φιλεῖν; τί το πιστεύειν ἀφ᾿ ἑνῆς, τεγρολογεῖν τὴν πίστιν; ἐγεννήθη, οὐκ ἐγεννήθη; ἐπαθεν, ἀλλ' οὐκ ἐπαθεν; ἀνέστη, ἀλλ' οὐκ ἀνέστη. Τί δικαζόμεθα τῷ λυτροτῇ; τί λογοθετοῦμεν τὸν εὐεργέτην; Ἀπαξ ἡβουλήθη, καὶ ὡς ἡθέλησε παρεγένετο, καὶ πέπνυντο, καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ παραγίνεται αἰ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, καθὰ καὶ ἡδὴ παρεγένετο μετὰ τῆς ἡμετέρας μορφῆς. Οὐ γὰρ ἀπεδύσαστο ταύτην, ἣν ἠοσούτων ἡγάπησεν· οὐκ ἀπέβριμψε ταύτην, ἣν ἠοσούτων ἐβρίμψε· οὐκ ἀπέλειπεν ἐν τῷ μνήματι τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ περιβόλαιον, ἀλλ' οὕτω παραγίνεται πάλιν κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν· ἵνα ἰδῇ Ἰουδαίους τίνα πέπρακε τοῖς κυριοκτόνοις, ἵνα θεάσωνται οἱ Ἰουδαῖοι ποίαν κεφαλὴν ταῖς ἀκάνθαις ἐστεφάνωσαν, ἵνα, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ θρόνου καθεζόμενον, καὶ τὰ Νερουβίην καὶ τὰ Σεραφεὶμ περιστάμενα μετὰ γόβου καὶ τρόμου, καὶ εἰπωσιν, ἡμεῖς τοῦτον οὐκ ἐσταυρώσαμεν, ἄλλον τινὰ

John. 10.
30. et 14.
39. et 10.38.
et 14. 28.

Math. 26.
28

Math. 26.
38.

Ἰησοῦν Ναζωραῖον Βηθλεεμίτην κατεκρίναμεν, ὑποδείξῃ αὐτοῖς τὴν πλειυρὰν, καὶ ἰδῶσιν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, καὶ προσκυνήσωσι καὶ μὴ θέλοντες. Τί τοίνυν τὸ πιστεῦναι ἀριέντες τεχνολογούμεν τὴν πίστιν; τί πληροῦμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κοινού δυσμενοῦς; Λογιστέον γὰρ ὁ διάβολος, ὁ κοινὸς τῆς ἀνθρωπότητος λαμῶν, ὅτι γαλήνην ἐν ἡμῖν πολιτευσάμενος τὰ 227 τῆς εὐσεβείας ἀνθεὶ, τῆς δὲ πίστεως λαμπύσης εὐζωΐα κρατεῖ, πολιτείας δὲ θεοφιλοῦς κατορθουμένης μακαριότης τοῖς οὕτω ζῶσι προσγίνεται, καὶ φίλοι τοῦ δημιουργοῦ καθιστάμεθα, πρὸς τὸν ποθοῦμενον ἀνατρέγοντες, ἵνα ἀνέλθωμεν ὅθεν ἐκεῖνος ἔπεσε· βλέπετε τί πεποίηκε, καὶ πῶς πανούργως καὶ δολερῶς τὸν καθ' ἡμῶν ἐβράψωσεν πῶλεμον, ὁ τεχνοβράχος τῶν κακῶν, καὶ σοφὸς ἐν ἀπάταις, καὶ ποικίλος ἐν ἐπιβουλαῖς, καὶ πλοῦσιος ἐν τοῖς κακοῖς μηχανήμασι· παρεσκεύασέ τινας ἐν προσήματι τῆς εὐσεβείας στρατεύσασθαι, καὶ τῆς πίστεως τὴν ἡγήσιν κατὰ τῆς πίστεως ὥλησε, καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβοῦσι φιλονεϊκίαν ψυχορρόον ἐμβαλέθηκε, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὰ μέλη κατ' ἀλλήλων ἐστράτευσε, ἵνα γελᾷ πλαντῶν γέλωτα, βλέπων τοὺς χειρημένους αὐτοῦ ταῖς βουλαῖς παίζομένους παρ' αὐτοῦ, καὶ τέρποντας αὐτὸν ἐν οἷς κατ' ἀλλήλων ἐργάζονται, καὶ οὐδὲ μετὰ τὴν πείραν τῶν κακῶν ἐπιγινώσκοντας τὸν αἴτιον τῶν κακῶν. Τρέφωμεν τοίνυν κατὰ τῆς πονηροῦ κεφαλῆς τοῦτο ὃ τὸ τερπνὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐφροσύνην αὐτοῦ μεταβάλλωμεν εἰς ὀδύνην καὶ πένθος ἀπαρηγόρητον· πολήσωμεν τὴν εἰρήνην, ἣν ἐκεῖνος μισεῖ· τὸ ζυγοστατεῖν καὶ σταθμίζειν τὰς λέξεις τοῦ 2 δόγματος καταλείψομεν· παυοῦμεθα τοῦ θέλει εἶναι τῶν διδασκάλων διδασκαλοὶ· μισήσωμεν τὸ λογομαχεῖν ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων· πιστεύσωμεν ὡς οἱ πατέρες παρόδων. Οὐκ ἐσμὲν τῶν πατέρων σοφώτεροι, οὐκ ἐσμὲν τῶν διδασκάλων ἡμῶν ἀκριβέστεροι, οὐκ ἐσμὲν τῶν ποιμένων ποιμένες, ἀλλὰ πρὸβατα· οὐ ποιμαίνει τὰ πρὸβατα τῶν ποιμένων, ἀλλὰ ποιμένες τὰ πρὸβατα. Ἐν εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐκ ἐν μάχῃ· ὡς ἐκλήθημεν, οὕτως ἐμμένωμεν. Φριζώμεν τὴν μουσικὴν τράπεζαν, ἐν ᾗ τῶν ὁρνικῶν μουσικῶν μεταλαμβάνομεν· μὴ γινώμεθα καθ' ἑαυτῶν ὁμοτράπεζοι καὶ ἀλλήλων ἐπιβουλοὶ· μὴ ἐνταῦθα κοινωνικοὶ, καὶ ἕξω φιλόνεικοι· μὴ ἐνταῦθα δόμοπιστοι, καὶ ἕξω ἐσπερόυλοι· ἵνα μὴ εἴπη καὶ περὶ ἡμῶν ὁ Χριστός· Ἰούδας ἐγέννησεν, καὶ ὤψισεν καὶ ἔθρεψε ἕκ τῆς ἐμῆς σαρκός, αὐτοὶ δὲ μὴ ᾔθετησαν. Αὐτοὶ δὲ ὁ τῶν ὁλων Σωτὴρ, ὁ τῆς εἰρήνης δημιουργός, τὸν φιλοτάραχον καὶ φιλοπόλεμον διάβολον ἐξ ἡμῶν ἀπέλασεν· αὐτὸς καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις ἑαυτοῦ τὴν γαλήνην βραβεύσειεν, αὐτοὺς ταύτην τὴν εἰρὰν τηρήσειεν ἀγέλην, αὐτοὺς τὸν ἀγέλαρχον φυλάξειεν, αὐτοὺς τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόχριστον ἡμῶν βασιλέα φρουρήσειεν, αὐτοὺς συναθροίσεν εἰς τὰς ἑαυτοῦ μάνορας τὰ πλανώμενα πρὸβατα, ἵνα γέννηται μία ποιμὴν, εἰς ποιμὴν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

que cum timore et tremore adstantes, et dixerint, Nos non hunc crucifiximus; alium quempiam Jesum Nazarcum Bethleemitam condemnavimus; ostendat illis latus et videant in quem transfixerunt, ac vel inviti adorent illum. Cur ergo missa fide cum artificio ratiocinamur de fide? cur communis inimici desiderium implemus? Cogitans enim diabolus, humani generis corruptor, quod si tranquille vitam agamus, pietas florebit, si pietas fulgeat, beata vita praevalerebit, ac cursu pio prospere peracto, felicitas ita viventibus accedet, Creatoris amici constituemur, et ad desideratum illum sursum accurremus, ut illuc unde is decidit ascendamus: videte quid fecit, et quam astute et dolose bellum adversum nos apparaverit, malorum artificiosius consarcinator, et sapiens in fraudibus, et in insidiis varius, et dives in machinamentis malis: quosdam apparavit qui in pietatis specie militarent, et disquisitionem fidei contra fidem armavit: piisque omnibus contentionis cupidinem animae corrupticem iniecit, et Ecclesiae membra contra se invicem in acie posuit, ut risum magnum emitteret, videns eos qui ipsius consiliis uterentur ab ipso delusos, perque ea, quae contra se mutuo facerent, ipsum delectantes et ne post malorum quidem experientiam auctorem malorum cognoscentes. Nos igitur veritatem contra caput secleratum id quod ipsum delectat, ejusque laetitiam mutemus in dolorem et luctum inconsolabilem: desideremus pacem, quam odit ille: desinamus dogmatis verba ad trutinam examinare: ne ultra velimus doctorum nostrorum esse doctores: odio habeamus controversias illas ad audientium eversionem: credamus ut patres tradiderunt. Non sumus patribus sapientiores, non sumus magistris nostris accuratiores, non sumus pastorum pastores, sed oves: non pascunt oves pastores suos, sed pastores oves. Ad pacem nos vocavit Deus, non ad rixam; ut vocati sumus, ita maneamus. Cum tremore revercamur mysticam mensam, in qua caelestium mysteriorum participes sumus: ne simus contra nos ipsos mensae consortes, et nobis mutuo insidiantes: ne hic communi mensa fruentes, et extra rixis dediti: ne hic ejusdem fidei, et extra alienigenae: ne de nobis etiam dicat Christus: *Filios geni et exaltavi et enutriv* 22. *vi ex carne mea, ipsi vero spreverunt me.* Ipse autem Servator omnium, pacis auctor, motuum bellicae amatorem diabolum a vobis depellat: ipse etiam Ecclesiis suis tranquillitatem conciliet, ipse sacrum hunc gregem conservet, ipse gregis praesidem custodiat, ipse pium et Christi amantem Imperatorem nostrum teneat: ipse in caulas suas errantes oves colligat, *Ut fiat unum ovile et unus pastor*, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

X. *Ejusdem in Evangelii dictum, et de Virginitate, et sermo hortatorius ad lapsas virgines.*

Nullum ænigma tradidit sermo Dei inconsulto, vel a salute nostra alienum. Unde vero mentem meam explicem, frequenter cogitavi, et rem examinavi ut viderem, quid sibi velit illud quod a Domino dicitur in Evangelio. Multis enim multa per parabolam loquutus est, aliis difficilia explicans, aliis vero revelans ea quæ nobis clara sunt, cum de salute verba facit, utpote bonus et hominum amans, perspicuum et non confusum tradidit ænigmatum specimen; alicubi quidem nobis a rebus quotidianis sermonis via explicare valentibus; alicubi vero ut a conceptu sensum ejus quod dicitur ostendat. Dicebat Dominus: *Angusta et arcta via est, quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inventiunt eam. Lata autem et spatiosa via est quæ ducit ad perditionem*, et multi sunt qui intrant per eam. Consternationis est sermo, ignorantie est figura. Cur dicit, *Lata est via ad perditionem*? Christus hanc viam non declarat; non enim per illum fiebat ista. Est igitur commiserationis dictum, medeæ est ænigma.

O benevolentiam erga homines! o Domini nostri curam! simul et victoriam et cladem proponit, simul et clementiam et talem sententiam. Novit, inquit, quam labile sit genus humanum, quam abjectum, quam infirmis oculis, quam lubricum, quam expugnabile, quam debile, quam captu facile, nisi fide roboretur. Audivit latam esse viam, et accurrit sicut avis ad laqueum; angustam esse audivit, et salutem fugit, non explorata utriusque utilitate. Lucta quippe postulat, et a studio fugit; maximeque cum audit illud: *Multe tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus*: ad opitulatorem non accurrit, sed fugam capessit, ignorans se bonum fugere, et deteriori adherere. O insipientiam! cum audires, *Multe tribulationes justorum*, defecisti, o homo! Cum audires, *Multa flagella peccatorum*, non terrefactus es! Imo potius flagellum tinaisti, peccati vero effectum non exstinxisti. Cur lata et spatiosa est via ad perditionem? Per viam hic indicat vitam: mundana enim voluptas deceptis hominibus videtur lata esse via. Quid autem recte sentientibus est hac ærumnosus? Nam quæ angusta existimatur, ad celos ducit; quæ vero lata videtur, omnes qui eam sequuntur ad orbem detrahit. Ne putes enim, o dilecte, viam illam vere latam esse, aut bonam, quia hoc dicto usus est Dominus. Nam ut Solomon ait mel distillare a labiis meretricis, quod sane præter naturam est; quomodo enim

X. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ τοῦ εὐαγγελίου ῥητόν, καὶ περὶ παρνοθείας, καὶ παραινέτικος εἰς τὰς ἐκπεσούσας.

Οὐδὲν ὁ θεὸς λόγος ἀσκόπως, οὐδὲ ξένον τῆς ἡμετέρας σωτηρίας παρέδωκεν αἰνίγμα. Ὅθεν ποῦ μου τὸν νοῦν ἐκπετάσω, τὸ πυκνὸν τῆς ἐννοίας ἐρευνῆσαι προστρέψω, καὶ ἰδεῖν τί ἄρα βούλεται τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παρὰ τοῦ Δεσπότου λεγόμενον· πολλοῖς μὲν γὰρ πολλὰ διὰ παραβολῆς ἐλάλησας, τοῖς μὲν σαργνίζων τὰ δυσερῆ, τοῖς δὲ ἀποκαλύπτων τὰ εὐδῆλα ἡμῖν, τὸν περὶ σωτηρίας λόγον ποιούμενος, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόνηρος τρανὴν καὶ ἀσύγγυτον τὴν πείραν τῶν αἰνιγμάτων παρέδωκε· πῇ μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἡμέραν πραγμάτων διεξιέται δυναμένους τὴν ἐμψρῖσιν, πῇ δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐννοίας τοῦ λεγομένου τὴν αἴσθησιν ὑποδείξασθαι. Ἐλεγεν ὁ Δεσπότης, ὅτι Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν· πλατεῖα δὲ καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσέρχονται δι' αὐτῆς. Ἐκπλήξως ὁ λόγος, ἀγνωσίας ὁ τρόπος, τί πλατεῖα φησὶν ἡ ὁδὸς τῆς ἀπωλείας. Οὐ γνωρίζει τὴν ὁδὸν ταύτην ὁ Χριστὸς· οὐ γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο· συμπαθείας οὖν ῥῆμα, ἱατρείας τὸ αἰνίγμα.

Ὁ τῆς φιλανθρωπίας εὐνοίας· ὁ τῆς δεσποτικῆς κηδεμονίας· ὁμοῦ καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ἤταν προτίθησιν, ὁμοῦ καὶ τὸν οἶκτον καὶ τὴν ἀπόρασιν οἶδα, φησὶ, πῶς ὁλισθηρὸν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πῶς χαμαιζήλον, πῶς οὐθαλμορῆπες, πῶς εὐλοισήτων, πῶς εὐκαταμάχητον, πῶς ἀνάνδρον, πῶς εὐάλωτον, εἰ μὴ πίστει στηρίζοιτο· ἤκουσε πλατεῖαν ὁδὸν, καὶ ἐπέδραμεν ὡς ἐπὶ παγίδα ὄρνεν· ἤκουσε στενήν, καὶ φεύγει τὴν σωτηρίαν, οὐκ ἐρευνήσας ἀμωστέων τὸ χρήσιμον· καὶ γὰρ αἰτείται τὴν πάλιν, καὶ φεύγει τὸ σκάμια· καὶ μάλιστα ἀκούσας, ὅτι Πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος, καὶ τὸ βοήθῃ οὐ προσδόραμεν, ἀλλὰ φεύγει φυγῇ, μὴ γινώσκων ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκφεύγει καὶ εἰς τὸ ἥττον προσκολλᾶται. Ὁ τῆς ἀνοίας. Πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, ἀκούσας, ὠκλάσας, ἀνθρώπων· καὶ Πολλοὶ αἱ μάλιστα τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀκούσας, οὐκ ἐπτόχσας; Μᾶλλον δὲ τὴν μὲν μάλιστα ἐπτόχσας, τὸ δὲ πάθος τῆς ἀμαρτίας οὐκ ἐδεύσας. Τί πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς τῆς ἀπωλείας; Ὅδον ἐνταῦθα τὸν βίον λέγει, ἐπειδὴ ἡ πλατεῖα τοῖς ἀπατωμένοις δοκεῖ τὸ ἥδ τοῦ κόσμου. Τί δὲ ταύτης παρὰ τοῖς εὐφρονοῦσιν ἀθλιώτερον; Ἡ μὲν γὰρ στενὴ νομιζομένη εἰς οὐρανούς βόηγει, ἡ δὲ πλατεῖα δοκοῦσα εἰς ἄδην καθέλκει τοὺς ἐπομένους αὐτήν. Μὴ γὰρ πλατεῖαν νομίσας εἶναι ἀληθῶς, ἀγαπητὴ, ἡ ἀγαθὴν τὴν ὁδὸν ἐκείνην, ἐπειδὴ ταυταῦτ λέξει ὁ Δεσπότης ἐχρήσατο. Ὅσπερ γὰρ ὁ Σολομὸν λέγει, μετὰ ἀποστᾶζειν ἀπὸ γυναικῶν γυναικὸς πόρνης, παρὰ φύσιν δὲ τὸ λεγόμενον· πῶς γὰρ δυνατόν ἀπὸ γυναικῶν γυναι-

Matth. 7.
14 13.

Psal. 33.
20.

Psal. 31.
10.

κὺς μέλι ἀποστᾶσαι ποτέ; ἀλλὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἀπάτης ἡδὺ καὶ τῆς ματαίας ἡδονῆς τὴν ἀπάτην μέλι δὲ λόγος ἐκάλεσεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα πλάτος λέγει· ὁδοῦ τὰ διάφθορα τῶν ἡδονῶν πάθῃ, καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ βίου ἀπολαυσιν. Ἀκούσατέ μου αἱ τὸν αὐχένα ὑποκλίναντες καὶ δεξιόμενοι τὸν χρηστὸν καὶ τὸν ἐλαφρόν καὶ μακάριον ζυγόν, μονάζοντες καὶ παρθένοι· ἀκούσατέ μου ὅσαι ἀφιερῶσατε ἑαυτὰς καὶ ἐδῶκατε τὰ σώματα ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· ἀκούσατέ μου αἱ τοῦ οὐρανοῦ νυμφίου στέφανοι, ἀκούσατέ μου αἱ τοῦ ἡλίου λαμπρότεραι, ἀκούσατέ μου αἱ τῆς βασιλείας εἰσόδου, ἀκούσατέ μου αἱ τοῦ Θεοῦ φίλοι, ἀκούσατέ μου αἱ τοῦ Δαυὶδ χορεύτριαι, ἀκούσατέ μου τὰ τῆς Ἐλισαβέτ· ἔγωνα, ἀκούσατέ μου αἱ Ἰωάννου σύντροφοι, ἀκούσατέ μου αἱ κληρονόμοι Θεοῦ, ἀκούσατέ μου αἱ τὸ σκάμμα καὶ τὴν νίκην καὶ τὸν ἀγωνιστὴν ἐν τῷ σκάμματι περιφέρονται, ἀκούσατέ μου αἱ Μαρίας ἀδελφαί, ἀκούσατέ μου αἱ μητέρες καὶ νύμφαι καὶ δουλίδες Χριστοῦ· οὐ γὰρ ἐμοὶ δὲ ἀκούσατε, παρακαλῶ, ἀλλὰ τὸ ἀποστόλου λέγοντος, Παρακαλῶ σὺν ὑμῖν, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἀξιοπίστοι δὲ παρακαλῶν, καὶ μὴ παραιτῆσαι τὴν ὁσιν. Ἴδε τίς ἐστιν ὁ παρακαλῶν σε, καὶ φρεῖον τὴν αἵτησιν· ὁ ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀναβάς, ὁ ρωνῆς Θεοῦ ἀξιώσει, ὁ ἀκούσας ἀρρήτα ῥήματα, παρακαλεῖ, Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν ἁγὰ τῷ Θεῷ. Τί παρακαλεῖς, Παῦλε; τί γάρ σοι μέλει περὶ τῶν παρθένων; οὐ σὺ εἶπας, ὅτι περὶ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔγω; οὐ σὺ εἶπας, Τίμιος ὁ γάμος; οὐ σὺ εἶπας, Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους τῆς συμμιξίας; τί νῦν ἀγνείαν κηρύττει; εἰτα δὲ τί σοι λοιπὸν μέλει περὶ τῶν παρθένων; ἐκ σαρκικοῦ γάμου καὶ φθορᾶς ἑλάναι ἤρπασας, καὶ ἐίσασας· τί σοι περὶ τῶν λοιπῶν παρθένων μέλει λοιπὸν; Ναί, ῥησαί, σφόδρα φροντίζω περὶ τοῦ ἡνὸς καὶ ἀπαθοῦς γάμου. Εἰ γάρ τῷ τῶν ἀνθρώπων μεσιτεύσατε γάμῳ, πολλῷ μᾶλλον τὸ τοῦ Χριστοῦ μεσιτεύσω μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· νυμφαγωγὸς εἰμι τοῦ Χριστοῦ· οὐκ ἀρκεῖται μου ὁ Δεσπότης μὲτ' ἐμοῦ, οὐ θέλει ἕνα γάμον· πολλὰ αὐτοῦ ἡ προίκα, πολλὰ ἡ κληρονομία. Διὸ ἀπέστειλέ με πολλὰς αὐτῷ συναγαγεῖν· ὅθεν ἔλεγεν, Ἠρμοσύνην ὑμῖν ἐν ἀνδρὶ παρθένον ἁγνήν παραστήσει τῷ Χριστῷ. Ὅρα πόσῃ ἀκριβείαν εἶπεν ὁ ἀπὸστολος, ἵνα μὴ σαρκικὸν τὸν γάμον νομίσῃς εἶναι. Ὡς τὴν τυρολιτῆτος, ὡς τῆς ἀνοίας· τίς οὐκ ἂν ποθῇ τὸν ἀφάρκτον καὶ ἀκάματον γάμον; τὴν ἁγνήν κρεῖττην; τὴν ἀσπιλον παστάδα; τὴν ἀμολυντον λοχίαν; τὴν ἀθάνατον συνάφειαν; τὴν ἀπαθὴ τεκνογονίαν; τὴν ἀπένθητον φιλανδρίαν; τὴν ἀζήμιον προίκα; τὴν αἰώνιον ἀπολαυσιν; τὴν ἀμέριμον ζώνην; τὴν μετὰ Χριστῷ συνοικεσίαν; τὴν μετὰ ἀγγέλων διαγωγὴν; τὴν τῶν θεοπεριτῶν ἀσμάτων τερπνότητα; τὴν εὐδοίαν τὴν πανάρεστον; τὴν πάμφοιτον λυχνίαν; τὴν παγκόσμιον ἐλευθερίαν; τὴν πρὸς Θεὸν πορείαν; τὴν μετὰ ἀγγέλων χορείαν; τὴν τοῦ σώματος ῥώσιν; τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα; Ἡ γὰρ συναφθεῖσα πρὸς γάμον ἀνδρὶ μεριμνᾷ πῶς ἀρξέται σθεिरομένη σαρκὶ· οὕτω τίττει, καὶ τὸ πένθος θούρεται· ὁρῆνος πολλὰκις διὰ τὸν ἀνδρα, ὁρῆνος

potest unquam mel distillare a labiis mulieris? sed quod in tali fraude dulce videtur, et vanæ voluptatis fallacia mel appellatur: ita et hic latitudinem viæ appellat diversos voluptatum affectus, et totam vitæ suavitatem. Audite me vos qui cervicem demisistis, et bonum, leve beatumque jugum accepistis, monachi et virginēs: audite me quæcumque vosmetipsas consecrastis, et corpora vestra Domino dedistis: audite me cælestis Sponsi coronæ: audite me vos, quæ sole estis splendidiore: audite me, vos qui regni estis auditus: audite me Dei amice, audite me vos Davidis choro adjunctæ, audite me progenies Elizabethæ, audite me Jeannis columinæ: audite me heredes Dei, audite me quæ stadium et victoriam et agonotheam in stadio circumfertis, audite me Mariæ sorores, audite me matres, sponsæ et famulæ Christi. Non me audiat, quæso, sed apostolum dicentem: *Obsecro itaque vos, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Fide dignus est qui obsecrat, et non recusat munus. Vide quis sit is qui te obsecrat, et petitionem cum tremore reverearis: qui usque ad tertium cælum ascendit, qui Dei voce dignus est habitus, qui arcana verba audivit, obsecrat vos ut exhibeatis corpora vestra casta Deo. Quid obsecras, Paule? quorsum enim de virginibus es sollicitus? nonne tu dixisti, *De virginibus præceptum Domini non habeo*? annon dixisti, *Honorable connubium?* annon dixisti, *Nolite fraudare invicem coitu?* cur nunc castitatem prædicās? postea vero cur de virginibus es sollicitus? e carnalibus nuptiis et corruptione Theclæ rapuisti et servasti: cur tandem de reliquis virginibus es sollicitus? Imo, inquit, admodum sollicitus sum de casto et passionibus libero connubio. Si enim hominum interveni nuptiis; multo magis iis, quæ Christi sunt, interveniam cum sedulitate plurima. Pronubus sum Christi: non sufficit Domino meo una puella, non vult unicum connubium: multa ejus dos est, multum patrimonium. Quapropter me misit ut multas illi colligerem: ideo ait: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Vide quam cum accusatione loquutus est apostolus, non carnale connubium esse existimes. O cæcitatem! o insipientiam! Quis non cupiat incorruptum et indefessum connubium, cubile castum, thalamum immaculatum, puerperium incontaminatum, contactum immortalæ, filiorum procreationem passionibus vacuum, amorem erga virum non luctuosum, dotem a damno tutam, delectationem æternam, vitam a curis liberam, cum Christo cohabitationem, cum angelis societatem, cantuum divinorum dulcedinem, ex omni virtute prodeuntem suavitatem, candelabrum omni luce fulgens, libertatem undique decoras, ad Deum profectionem, cum angelis choreas, corporis robur, animæ puritatem? Quæ

Rom. 12. 1.

1. Cor. 7.

25.

Hebr. 13. 4.

1. Cor. 7.

5.

2. Cor. 11.

2.

enim connubio juncta est viro, cogitat quomodo placeat corruptæ carni: nondum parit, et calamitatem deflet; luctus sæpe propter maritum, luctus propter sterilitatem et sobolis defectum, luctus propter liberorum multiplicitatem, cum moriuntur, luctus liberis inordinate vitam agentibus. Virgo autem Domini cogitat quomodo placeat Domino. Diligenter audite apostolum clamantem, *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo*. Non dixit te, sed vos, ne existimes eum de carnali connubio loqui. *Obsecro itaque vos, inquit, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem*.

Rom. 12. 1.

Communis est exhortatio, maximeque respicit eos qui sanctitatem exercent. Illi enim qui ad sanctum (Christum) sancte accedere volunt, si hic recte se gerant, magnas et splendidas consequuntur coronas: qui vero quod proposuerunt non perfecerunt, eminenti lapsu ruunt. Est enim terribile ab alto cadere (idque res ipsa testificatur), magis quam in humo stantem labi. Pauper quidem, si usque ad finem in paupertate degat, levius fert contumeliam; divite autem in paupertatem decidente, morte deterior est afflictio. Sic arbitror acerbiores esse lacrymas et placentum ob amissionem virginittatis, quam illorum qui velut porci quotidie in luto volutantur peccantes: quandoquidem his peccandi consuetudo in artem facilem et commodam transit; de illis vero quæ templum Dei violant, lugere oportet, ut arbitror, plangere, pectus tendere, capillos divellere, tanto talique thesauro penitus perisso. Quid enim tibi accidit, o virgo? quantus vel qualis aspectus hostilis te decepit? quales gladii? quales hastæ? quales clypei? qualis militum tumultus tam cito te a defensione cogit desistere? Tu eras et urbs et templum Christi, murusque et custos urbis et portæ. At prohi dolor! quomodo hosti concessisti hanc sine necessitate aperire? quomodo brevi tempore inescata illam prodidisti, per quam Christus egrediens illam obsigillavit? O lellum improbum! murum prefigisti, sanctum templum tuum corruptisti, pacta nuptialia violasti, literas delevisi, dotem abrogasti, Christi cubile contumelia affecisti, imo pignus perdidisti. Nonne vides hujus mundi leges, quæ supplicia adulteræ parentur? quid vero tu facies, quæ non violasti cubile conservi, sed Domini nostri Jesu Christi in æternum vivitis, luto corrupto et fetori conjuncta? Quomodo te lugeam nescio: nemine enim bello gerente vulnerata es, sine gladio es abscissa. Quam te judicem esse nescio: an sine visceribus an sine conscientia, an ut animæ corrupticem, an ut tui interferticem. Talis enim est dementia istius species, ut non reperiat tanto luctu dignum opprobrium. An immemor es fœderum cum Christo? an non recordaris pudicitia, in qua Chri-

perὶ στενερῶσεως καὶ ἀτεκνίας, ὁρῆνος περὶ πολυτεχνονογίας, τούτων θησκόκτων· ὁρῆνος ἀτάκτως τῶν τέκνων περιπατούντων. Ἡ δὲ τοῦ Κυρίου παρθένος μεριμνᾷ πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ. Ἀκούσατε μετὰ ἀκριβείας τοῦ ἀποστόλου βῶοντος, Ἡρμοσάμενη ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. Καὶ οὐκ εἶπε, σὲ, ἀλλὰ Ὑμᾶς, ἵνα μὴ νομίσητε περὶ σαρκικοῦ γάμου λέγειν αὐτὸν. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ψῆσι, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ.

Κοινὸν τὸ παράγγελμα, μάλιστα δὲ ἐπιβάλλει τοῖς ἀγιοσύνην ἀσκούσιν. Οἱ γὰρ τῷ ἁγίῳ ἁγίως προσελθεῖν βουλόμενοι, ἐὰν μὲν κακοτροπώσονται ἐν ταύτῃ, μεγάλων καὶ λαμπρῶν στεφάνων τυγχάνουσιν· ὅστινες δὲ προβέμενοι οὐκ ἐτελειώσαν, ἐξαιτίαν αὐτοῖς τὸ πτώμα γίνεται. Καὶ γὰρ δεῖνόν ἀπὸ ὕψους πεσεῖν, καὶ μαρτυρεῖ τὰ πράγματα, ἡ ἀπὸ τοῦ χαμαὶ πεσεῖν. Πένης μὲν ἐὰν μέγρι τέλους τῇ πενίᾳ συζῇ, κομποτερός φέρεται τὸν νοιδισμόν· πλουσίῳ δὲ εἰς πενίαν ἐληλατός οὐκ ὀλιγότερον χεῖρον· ἂν τὸ θέλημα γίνεται. Ὅτως οἱ μαι πικρότερον εἶναι τὸ δάκρυον καὶ τὸ πένθος ὁρηνωδέστερον τῆς παρβενικῆς ἀπωλείας, τοῦ τῶν καλῶν ἡμέραν οἶκην χοῖρον ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένον καὶ ἁμαρτανόντων· ἐπειδὴ ἐκεῖνοις τέγνη τῆς εὐπορίας ἡ συνθήκη τῆς ἁμαρτίας γεγέννηται λοιπὸν· ἐπὶ δὲ ταῖς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φρεῖσαν, πενθεῖν οἶμαι καὶ ὁρηνεῖν, κόπτεσθαι καὶ κατατίλλεσθαι ἄξιον, τοῦ τοιούτου καὶ τηλικούτου θησαυροῦ ἀθρόως διωρμηγμένου. Τί δὲ ἐστὶν ἐπὶ σοί, ὦ παρθένη; πότε ἡ ποία ὁμοῖα πολεμικὴ ἡπάτησέ σε; ποία ζήτη; ποία δόρατα; ποια ἀσπίδες; ποῖος στρατιωτῶν ὀρυβὸς οὕτω ταχέως τῆς ἀσφαλῆς ἀποστήναι ἠγάγκασε; σὺ ὑπῆργες καὶ πόλις καὶ ναὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τείχος καὶ φύλαξ τῆς πόλεως καὶ τῆς πύλης. Ἀλλ' ὦ τοῦ ὁρῆνου· πῶς συνεγώρησας τῷ ἐχθρῷ ἀνευ ἀνάγκης ἀνοῖξαι ταύτην; πῶς βραγείᾳ ὕρα ὀλεσασθεῖσα ἐκείνην προέδωκας, δι' ἧς ὁ Χριστὸς ἐξελθὼν ἐσφάργισεν; Ὡς τοῦ κακοῦ πολέμου· τὸ τεῖχος διέρρηξας, τὸν ναὸν σου τὸν ἅγιον διέσπρηξας, τὰς συνθήκας τοῦ γάμου παρέβης, τὰ γράμματα ἀπηλείψας, τὴν προίκα ἡθέτησας, τὴν τοῦ Χριστοῦ κοίτην ἐνδύβρισας· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἐνέχυρον ἀπώλεσας. Οὐχ ὁρῶς τοὺς ἐν ταύτῃ νόμους, ποιαί τιμωρίαι μένουσι τῇ μοιχαλίδι; Τί δὲ σὺ ποιήσεις, ἡ οὐχὶ συνδούλου κοίτην ἐνδύβρισας, ἀλλὰ τοῦ Δεσποτοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ζῶντος αἰ, πληρὸν εὐερεμῶν καὶ δωσῶν συμπλακείας; Πῶς σε πενήθιος οὐκ οἶδα· μηδενὸς γὰρ πολεμήσαντος τέτρωσαι, ἀνευ ζήρους ἀποτέμματος. Τίνα σε κρίνω οὐκ οἶδα· ἀσπλαγχον, τὴν ἀσυνείδητον, ἡ ὡς ψυγοβόρον, ἡ ὡς αὐτορόνον. Ὡσαύτῃ γὰρ τῆς μανίας ἐκείνης ἡ ὕψις, οὐχ ἐυρίσκεισθα ἄξιον τοῦ πένθους τὸν νοῖον. Ἀρα οὐκ ἐμνήσθης τὸν συνὸν τὸν Χριστοῦ; οὐκ ἐμνήσθης τῆς ἀνείας, ἐν ἧ καλῶν ἡμέραν σοὶ ὁ Χριστὸς πρὸς τῇ πλευρᾷ καὶ τῇ μαστῷ ἀοράτως καὶ μυστι-

* [τὸ ὁλεγμα corruptum videtur. Fort. τὸ τὸ γαμ. Mox scripsimus τοῦ τῶν pro τούτων.]

κῶς σκιρτῶν καὶ ἀγαλλόμενος; Καὶ διὰ τί δέ; Ἐπει-
δή καὶ σὺ Μαρία ὑπῆρχες ὥς οὗ τὴν παρθενείαν
διεφύλακτες. Ποῖος ὢν κηρὸς πονηρίας συνέτηξέ σου
τοὺς ὀφθαλμούς; ποία σκοτομῆν ἑκούσιέ σε, ὥστε
τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποῖσαι μέλη πορνείας; Ὡς τοῦ
πένθους· τὴν πορνικὴν δυσωδίαν τῆς παρθενικῆς; εὐ-
ὡδίαι προέκρινας; τὸν τῆς ἡδονῆς βόρβορον τῷ μύρῳ
κατήλλαξας; Οὐκ ἐμνήσθης τῆς κατανυκτικῆς *πλή-
ρης ὥρας ἐκεῖνης, ἐν ᾗ συγγαίροντες ἄγγελοι ὁμοῦ
τε καὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν νυμφῶνά σε τοῦ Χριστοῦ λαμ-
πάδας κατέγοντες προέπειπον, **Δαυιδικὰ ἄσματα** A
ἄδοντες, καὶ τὴν πτωχὴν καὶ πένητα νύμφην Χρι-
στοῦ καὶ βασίλειά πάντες ἐκήρυττον;

Ὡς τίς μὴ πένθησῃ τὴν βασιλείαν καταλείπουσαν,
σαπρὴ σκολιῶν ἐκτὴν συνάψαν, *καὶ μεθ' οὗ
ἡμέλει συζῇ καὶ συμβασιλεύειν καταρρόνησε, καὶ
τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλείου ἐν γένειν πυρὸς ἐμβαλεῖσθαι
μήλωνται ἐπὶδύναται; Ἴνα τί τοιοῦτον βόθρον ἐκτὴν
κατωφύειας; Ἄλλὰ τὸ πλάτος σε τῆς ὁδοῦ ἠπάτησε.
Πῶς πλάτος, παρακαλῶ; τί σοι ἐπηγγέλατο ὁ ὁδη-
γός τῆς ἀπολείας, ὁ πρὸς τὴν τῆς γενέσεως; ποῖαν
ἀποδοῦναι βίον ὁ ἀνθρωποκτόνος; οὐκ ἔκτισας, ὡ
παρθένη, τὸν Δεσπότην γενόμενος ἐν Εὐαγγελίῳ,
ἔκιν τὸν κόσμον ὅλον κερήσας, τὴν δὲ ψυχὴν σου
ζημιώσας, τί ὠφέλησας; Ἄλλ' ὡς τῆς τυφλότητος,
ὡς τῆς ἀνοίας, ὡς τῆς σκοτώσεως· ἐνόησον, ὡ παρ-
θένη, τὴν ἀπολείαν· ἐνόησον τίνα γὰρ περικρίνεις,
τίνα δὲ ἄλλετες, τί δέ σοι τὸ χαριζόμενον παρὰ τοῦ
ἀπατόντος· βροτὴν ἡδονῆς ἐν πηλῷ συμπεφυμένον,
καὶ σταγόναν βορβόρου ἐν παρθενικῇ γαστρὶ ὑπὸ ἀμαρ-
τίας μιγνύμενον, καὶ γένειν πυρὸς, καὶ σκόληκα
ἀτελεύτητον ἀπάγουσα. Φρίξον τὴν ἀσχημούνην
ἐκείνην. Ἄρα γὰρ ταύτην ἡδονὴν ἔστιν εἰπεῖν ἀπό-
λαυσιν βίου; ἄρα τοῦτο τρυφὴ, τοῦτο πλάτος; τίς
αὖτις τῆς μανίας ἡ σκατάδεσις; Ἄλλὰ νῆρε ἐν πᾶ-
σι καὶ λέγε· οὐ γὰρ αὐτοὶ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.
Χαίρει ὢν πάντοτε, καθὼς γέγραπται· **Τὸ ἐπεικὲς**
ὁρῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ
καταστραπέτω ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Μὴ βίβλασις γένῃ
στρατιωτικῆς, μὴ δαίλει καὶ ὀκνηρὸς ἐργάτης, μὴ
εὐφρῆς τὸν σπέρμιν. Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ κρίσις
μακρὰ. Πρὸς τοῦτον ἀρσέν, ἀδελφε, ὑποσώζειν σου
τὴν καρδίαν ἅμα τῷ ἁγίῳ, καὶ λέγε· Ἀνδρίζω, καὶ
κραυαῖσθω ἡ καρδίᾳ σου, καὶ ὑπομένον τὸν Κύ-
ριον· μαρτύρ τοῦ Δαυὶδ, καὶ μετ' ἡμεῶν γόηθι καταβύ-
ξον τὸν πολέμῳ. Ἐστῆκασιν ἄγγελοι θεωροὶ τοῦ
βίου σου· Θεάτρον γὰρ, φησὶ, ἐνεκλήθημεν τῷ κόσμῳ
καὶ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους· ἐάν σε ἴδοσι κινδύνῃ,
χαίρουσιν ἐπὶ τῷ κατορθώματι· ἐάν ἡττώμενον,
ἀναγορεύου στυγνὴν, γελῶσι δὲ ἐπὶ σοὶ τὰ δαίμονα.
Σπασταὶ οὖν ἂντι βραμνίας τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ὁ γὰρ
φόβος τοῦ Θεοῦ ὡς μάχαιρα ἀίστομός ἐστι, συγκό-
πτειν πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν.

Ἀμύχαν οὖν πάντοτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, μιμη-
σάμενος τὴν ἐσχήτην ἡμέραν διαπαντός, ὅτε οἱ

stus quotidie tibi ad latus et ad pectus Christi invisibiliter et mystice exsultandus erat? Qua vero de causa? Quia tu vel ipsa Maria eras, quamdiu virginitatem servabas. Quanam igitur cera nequitia conglutinauit oculos tuos? quæ nox illius te obtenebravit, ut membra Christi facias membra fornicationis? Proh dolor! foetorem meretricium vaginali suavitati præposuisti? voluptatis lutum cum unguento commutasti? annon compunctione plena recordaris illius horæ, in qua simul lætantes et angeli et homines in nuptialem Christi thalamum lampades tenentes te deduxerunt, Davidicos cantus modulantes, ac te mendicam pauperemque omnes Christi sponsam et reginam prædicarunt?

Eheu! quis non lugeat eam quæ Regem deserit, et vermium putredini se conjungat, atque eum quicum regnatura erat contemnit, atque eum, qui a Rege in gehennam ignis injiciendus erat, concupivit? Quare talem foveam tibi fodisti? At viæ latitudo te decepit. Quæ tandem latitudo? quid tibi promisit dux ille viæ ad perditionem, impulsor ad gehennam? quam vitam beatam pollicitus est homicida ille? necne audisti, o virgo, Dominum in Evangeliiis dicentem: *Si mundum* *Matth. 16.* *universum lucraris, animæ vero tuæ detri-* *26.* *mentum patiaris, quid tibi prodest?* At o cæ- *Marc. 8.* *citatem! o insipientiam! o hebetudinem! Cegita,* *36.* *o virgo, perniciem: animo concipe, quem præponas, quem recuses, quid tibi offerat deceptor ille: voluptatis paululum luto commixtum, guttas sordium in ventre virginitis cum peccato commixtas, gehennam ignis, et vermem immortalem. Exhorresce hanc turpitudinem. Hancine voluptatem appellare licet, aut viam beatam, aut delicias? hæccine viæ latitudo? quis iste insanix affectus? Sed scribis esto in omnibus et dicito, Non enim ignoramus cogitationes ejus. Gaudere i aque semper, ut scriptum est: *Modestia vestra philipp. 4.* *nota sit omnibus hominibus:* timor Dei in cor- *5.* *de tuo fulgeat. Ne sis miles qui scutum abiecit, ne sis operarius segnitis et piger, ne fugias coronam. Vita brevis est, et judicium in longum tempus. Hoc respiciens, frater, cor tuum compella cum viro sancto, et dic: Viriliter age, et confor-* *Psal. 26.* *tetur cor tuum et sustine Dominum: imitare* *20.* *Davidem, et uno lapidis ictu adversarium confringe. Stant angeli vitæ tuæ spectatores; ait enim: Spectaculum facti sumus mundo, et angelis et hominibus: si te victorem viderint, ob* *1. Cor. 4.* *reges bene gestas lætantur; si victum, mæsti discedunt; damonia vero ex adverso rident. Stringe igitur pro gladio timorem Dei: nam timor Dei est sicut gladius anceps, abscondens omnem cupiditatem malam.**

Semper igitur assume timorem Dei, in memoria perpetuo retinens diem ultimum, quando cæ-

* [Fort. ἡ μεθ' οὗ. Paulo ante scripsimus σαρπὴ pro σαρπ.]

li igne combusti dissolventur, quando astra ut folia decidunt, sol autem et luna tenebris obtinentur, nec dabunt lucem suam; quando Filius hominis apparebit et ex calis descendit in terram, et Virtutes caelorum commovebuntur; quando angelorum erunt excursiones, tubarum invadendum voces; quando igitur in conspectu ejus et transcurrentis ut orbem incendat, et in circuitu ejus tempestas valida, terrae motus horrendi, et fulmina qualia numquam fuere, nec futura sunt usque ad diem illum: ita ut ipsae Virtutes caelorum tremore magno corripiantur. Quales igitur nos esse oportet, fratres mei? qualis timor et qualis horror nos invadat? Animo persuebat Israellem in deserto, quomodo non sustinebant turbinem et caliginem vocemque Dei et medio igne loquentis, sed operam dabant ne verbum illi adderet. Revera enim non ferebat quod mandabatur, quamvis Deo non in ira descendente nec cum excandescencia ipsos alloquente, sed corroborante per hanc consolationem, quod ipse cum iis esset. Audi igitur, mi frater, si adventum ejus cum consolatione non potuimus ferre, quando nec celi igne combusti dissolvebantur, nec tubae sonabant, ut sonatura est tuba illa, et excitatura eos qui a saeculo discubuerunt, nec ignis terrarum orbem inundabat, nec ullus eorum qui futuri sunt terror invadebat; quid faciemus, quando descendet cum ira et furore intolerabili, et sedebit super solium gloriæ suæ, et advocabunt terram ab ortu solis usque ad occasum, et ab omnibus terræ finibus ad discernendum ejus populum, et retribuendum cuique secundum opera sua? Hei mihi! quales nos esse oportebit, quando adstabimus nudi et expositi, mox ducendi ad horrendum tribunal? hei mihi! hei mihi! Ubi tunc prociacitas? ubi tunc carnis fortitudo? ubi pulchritudo falsa et inutilis? ubi tunc vocis humanæ dulcedo? ubi tunc in loquendo fiducia insolens et inverecunda? ubi tunc vestium ornatus? ubi tunc peccati voluptas immunda et vere sordida? ubi tunc ii qui sterces maseculorum in deliciis habent? ubi tunc ii qui cum tympanis et instrumentis musicis vinum sorbent? ubi tunc contentus ille eorum qui sine timore vivunt? ubi tunc luxur et voluptas? Omnia enim transierunt, et ut mollis aer dissoluta sunt. Ubi tunc amor argenti et possessionum, atque inde orta inhumanitas? ubi tunc immanis illa superbia, quæ omnia fœditi, et ipsa aliquid esse videtur? ubi tunc inanis et vana hominum promotio et gloria? ubi tunc imperium et tyrannis? ubi tunc Imperator? ubi principes? ubi dux? ubi qui in potestate sunt, qui superbiunt in divitiarum copia et Deum contemnunt? Tunc *Fidentes sic admirati sunt, tremor apprehendit eos. Ibi dolores ut parturientis, in spiritu vehementi concenterunt.* Ubi vero tunc sapientia sa-

οὐρανοὶ πυροθλαμένοι λυθίσονται, ὅταν ἀστέρα ὡς φύλλα πεσούνται, ἥλιος δὲ καὶ σελήνη σκοτισθῇσονται, καὶ οὐ δώσουσι τὸ φέγγος αὐτῶν· ὅταν φανερωθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατέλθῃ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται· ὅταν ἀγγέλων καταδρομαί, αἱ φωναὶ τῶν σαλπύγγων ἐπερροοῦνται, πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καίομενον καὶ διατρέγων κατακλύζειν τὴν οἰκουμένην, κύκλῳ αὐτοῦ καταγίγῃ σφοδρά, σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ κεραυνοί, οἳ οὐδέποτε ἐγένοντο οὐδὲ γίνονται ἕως ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ὥστε καὶ αὐτὰς τὰς δυνάμεις τῶν οὐρανῶν τρόμῳ μεγάλῳ συλληθῇσιν. Οὐκ οὖν ποταμοὺς δεῖ εἶναι ἡμᾶς, ἀδελφοί μου; ποῖος τρόπος καὶ ποῖα φρίκη λήβεται ἡμᾶς; κατανόησον τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε οὐκ ἴσχυοντες τὸν γόμον καὶ τὸν ζόρον καὶ τὴν φωνὴν τοῦ λαλοῦντος Θεοῦ ἐκ μέσου τοῦ πυρός, ἀλλ' ἐσπούδασαν τοῦ μὴ προσθίβαιν αὐτοῖς λόγον. Οὐδὲ γὰρ κατὰ ἀλθήθειαν ἐφέροντο τὸ διαστελλόμενον, καίπερ οὐ μετὰ θυμοῦ κατακλόντος, οὐδὲ μετ' ὀργῆς λαλοῦντος πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ παρκλήσει πληροφροῦντος αὐτούς, ὅτι αὐτὰς ἐστὶ μετ' αὐτῶν. Ἄκουσον οὖν, ἀδελφε μου, ἂν μετὰ παρακλήσεως οὐκ ἰσχύσαμεν βαστάσαι τὴν ἑλευσιν αὐτοῦ, ὅτε οὐτε οἱ οὐρανοὶ πυροῦμενοι ἐλύθησαν, οὐτε οἱ σαλπίζοντες ἤχησαν καθὼς μέλλει ἡ σάλπιγξ ἐκείνη βοᾶν καὶ ἐξυπνίζειν τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους, οὐτε πῦρ κατακλῶσιν τὴν οἰκουμένην, οὐτε τῶν μελλόντων γίνεσθαι ἡρώδων ἐγένετο· τί ποιήσομεν ὅταν κατέλθῃ μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἀνυποστάτου, καὶ καθίσῃ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ προσκαλέσονται τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς τοῦ διακρίναι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποδοῦναι ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ; Οἶμοι, ποταμοὺς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς, ὅτε παριστάμεθα γυμνοὶ καὶ τετραρχησόμενοι, μέλλοντες εἰσαγέσθαι εἰς τὸ φορικτὸν βῆμα; οἶμοι, οἶμοι, ποῦ τότε ἡ περπερότης; ποῦ τότε ἡ ἀνδρεία τῆς σαρκός; ποῦ δὲ τὸ κάλλος τοῦ ψευδῆ καὶ ἀνωφελέ; ποῦ τότε ἡ ἡδυφωνία τῶν ἀνθρώπων; ποῦ τότε ἡ παρρησία ἡ ἀναίδης καὶ ἀναίσχυτος, ποῦ τότε ὁ καλλωπισμὸς τῶν ἱματίων; ποῦ τότε ἡ ἡδονὴ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἀκαθάρτος καὶ μικρὰ ἀληθὺς; ποῦ τότε οἱ τὴν κόπρον τῶν ἀβρῆνων ἡδονὴν ἡγοῦμενοι; ποῦ τότε οἱ μετὰ τυμπάνων καὶ μουσικῶν τὸν ὄνον πίνοντες; ποῦ τότε ἡ καταρρόνσις τῶν ἐν ἀβροβία ζῶντων; ποῦ τότε ἡ τρυφή καὶ σπατάλη; πάντα γὰρ παρήλθον καὶ ὡς ᾠδὸς ἀήρ διελεύθησαν. Ποῦ τότε ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ φιλοκτημοσύνη, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀσπληγία; ποῦ τότε ἡ ἀπάνθρωπος υπερηφάνια, ἡ πάντα βδελυσσομένη, καὶ αὐτὴ λογιζομένη εἶναι τι; ποῦ τότε ἡ καὶνὴ καὶ ματαία ἀνθρωπίνῃ προκοπῇ καὶ δόξῃ; ποῦ τότε ἡ δυναστεία καὶ ἡ τυραννίς; ποῦ τότε βασιλεὺς, ποῦ ἄρχων, ποῦ ἡγούμενος; ποῦ οἱ ἐπ' ἐξουσίῳ, οἱ γαυρωμένοι ἐπὶ πλῆθει πλούτου, καὶ τοῦ Θεοῦ καταρροῦντες; ἴδετε ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτούς· ἐκεῖ ὥδινες ὡς τι κτούσης, ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίβήσονται. Ποῦ

Psal. 17.
v.—8.

² [Legatur *αὶ μὴ τὰ παρὰ αὐτὸν*.]

³ [ῥέθων Moutf. Scripsimus *προσθέν*, et mox *ἐγένετο*

pro *ἐγένετο*, et infra *καθίσθ* pro *καθίσθ*.]

τοῦτ' ἡ σοφία τῶν σοφῶν; πῶς τὰ μάταια αὐτῶν πανου-
ρευμάτα; Οὐαὶ, οὐαὶ αὐτοῖς, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθη-
σαν ὁ δὲ μεθύνων, καὶ πᾶσα ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη.
Ποῦ τότε σοφός; ποῦ τότε γραμματεὺς; ποῦ συνέστη-
της τοῦ αἰῶνος τοῦ ματαίου τούτου; Ἀδελφε μου, ἀνα-
λόγισαι ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς, διδόντας λόγον
περὶ ὧν ἐπράξαμεν, εἰς τὴν ἀνάμνησιν εἰς μικρῶν · ἔως
γὰρ ἀργῶ λόγου ἀπολογίαν διδοῦμεν τῷ δικαίῳ κρι-
τῇ. Ποταποὺς οὖν δεῖ εἶναι ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ,
ἐὰν εὖρωμεν χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ; ποῖα δὲ χάρις
διαδέχεται ἡμᾶς ἀποριζομένους ἐκ δεξιῶν τοῦ βασι-
λέως; ποταποὺς δεῖ εἶναι ἡμᾶς, ὅταν ἀσπάζωνται
ἡμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες; Ἐκεῖ ἀσπάζεται σε Ἀβραάμ,
Ἰσαὰκ, Ἰακώβ, Νῶε, Ἰωβ, Δαυὶδ, καὶ οἱ ἅγιοι
προφῆται καὶ ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες καὶ πάντες οἱ
δίκαιοι οἱ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντες ἐν τῇ ζωῇ τῆς
σαρκὸς αὐτῶν, καὶ ὅσους ἀκούεις καὶ θαυμάζεις
αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ᾗθελας ἄρτι θεάσασθαι αὐτούς,
αὐτοὶ ἐκεῖ ἐρχονται πρὸς σέ, καὶ περιπτυσσόμενοι
ἀσπάζονται σε, ἀγγελλόμενοι ἐπὶ τῇ σῇ σωτηρίᾳ.
Ποταποὺς οὖν δεῖ εἶναι ἡμᾶς τότε; ποταπὴν δὲ χά-
ριν ἔχον ἐκείνην τὴν ἀνεκλάλητον, ὅταν εἴπῃ ὁ βα-
σιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν μεθ' ἡλικρότητος, Δεῦτε οἱ εὐ-
λογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν
ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου;
Τότε, Ἀδελφε μου, λήψῃ τὸ βασίλειον τῆς εὐπρε-
πείας, καὶ τὸ διὰ τοῦτο καλλῶν ἐκ χειρὸς Κυ-
ρίου, καὶ λοιπὸν σὺν Χριστῷ βασιλεύσεις· τότε κα-
τακληρονομήσεις ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἃ ἡτοίμασεν ὁ
Θεὸς τότε ἀγαπῶσιν αὐτὸν· τότε λοιπὸν ἀμέριμνος
εἶσι, μακάριε ποσοῦμενος μαρτυρῶν πόσῃν. Ἀναλό-
γισαι, ἀδελφε μου, οἷόν ἐστι τὸ βασιλεύσαι ἐν οὐ-
ρανῷ. Καθὼς γὰρ προείπομεν, δεῖξῃ τὸ διὰ τοῦτο ἐκ
χειρὸς Κυρίου, καὶ βασιλεύσεις τοῦ λοιποῦ σὺν
Χριστῷ. Ἀναλόγισαι, ἀδελφε μου, οἷόν ἐστι τοῦ
Θεοῦ τὸ πρόσπιον βλέπειν διαπαντός, οἷόν ἐστιν
ἐρεῖν αὐτὸν φροσῆρα. Τότε γὰρ οὐκ ἔστι σοι ὁ
ἥλιος ὡς πρὸς ἡμέρας, καθὼς γρησιν Ἥσπας, οὐδὲ
ἀνταλλὴ σελήνης φωτισεῖ σοι τὴν νύκτα, ἀλλ' ἔσται
σοι Κύριος πρὸς αἰῶνας, καὶ ὁ Θεὸς δόξα σοι. Ἰδοὺ,
ἀδελφε μου, οἷα γὰρ ἀπόκειται τοῖς φοδουμένοις
τὸν Κύριον, καὶ τοῖς φυλάσσουσιν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.
Ἀναλόγισαι δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν
ἀπώλειαν, ὅταν εἰσάγονται εἰς τὸ βῆμα τὸ φροερόν,
οἷα αἰσγνῶν αὐτοὺς λήψεται ἐνώπιον τοῦ δικαίου κρι-
τοῦ, μὴ ἔχοντες λόγον ἀπολογίας· οἷα ἐντροπὴ λή-
ψεται αὐτοὺς ἀποριζομένους ἐξ εὐνομίᾳ τοῦ βασι-
λέως· οἷον σκότος ἐπιπέσει ἐπ' αὐτούς, ὅταν λαλήσῃ
πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ θυμῷ αὐτοῦ
παράξει αὐτοὺς λέγων, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατη-
ραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ
διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· οἷμοι, οἷμοι, οἷαν
ὄλβιον καὶ στενοχωρίαν ἔχει τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ὅταν
γένηται κραυγὴ πάντων λεγόντων· Ἀποστραφέντων
οἱ ἀμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην, πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπι-
λανθάνοντα τοῦ Θεοῦ; Οἷμοι, οἷος ἐστὶν ὁ τόπος,
ὅπου ἐστὶν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὁ καλοῦμενος τάρταρος, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ σατανᾶς

pientium? ubi inanes eorum doli? Vae, vae illis!
Turbati sunt et commoti sunt sicut ebrius, et Psal. 105.
omnis sapientia eorum devorata est. Ubi tunc
sapiens? ubi scriba? ubi conquistator hujus 27.
vani saeculi? Mi frater, tecum reputa quales nos 1. Cor. 1
esse oporteat, rationem dantes eorum quae feci- 20.
mus, vite magna, sive parva: nam vel de otioso
verbo rationem daturi sumus coram justo Iudice.
Quales itaque nos esse oportet in hora illa, si
gratiam in conspectu ejus inveniamus? quale ve-
ro gaudium invadet nos ad dextram Regis se-
gregatos? quales nos esse oportet cum sancti
omnes nos salutant? Ibi te salutat Abraham, Isaac
et Jacob, Moyses, Noe, Job, sanctique prophetae,
et apostoli et martyres, ac justi omnes, qui Deo
bene placuerunt in vita carnis suae, et quoesum-
que audis vitamque ipsorum admiraris, quos
etiam conspicer cuperes: ipsi ad te veniunt, et
amplectentes te salutant de salute tua exultan-
tes. Quales itaque tunc nos esse oportet? quale
ineffabile gaudium habere, quando Rex iis qui a
dextra sunt cum hilaritate dicit: Venite, bene- Math. 25.
dicti Patris mei, possidete paratum vobis re- 31.
gnum a constitutione mundi? Tunc, mi frater,
accipies regnum decorum, et diadema formosum
de manu Domini, et in posterum cum Christo re-
*gnabis: tunc possidebis bona illa, Quae prae-*1. Cor. 2.
paravit Deus iis, qui diligunt illum: tunc de-* 9.
um sine sollicitudine eris, non amplius times
ullam animi consternationem. Tecum reputa, mi
frater, qualis res sit in caelis regnare: ut enim di-
ximus, accipies diadema e manu Domini, et in
posterum regnabis cum Christo. Tecum reputa,
mi frater, quale sit vultum Dei perpetuo conspi-
cere, quale sit illum habere pro luminari: tunc
enim non erit tibi sol ad lucendum per diem, ut
ait Isaias, Nec splendor lunae illuminabit te Isai. 60. 19.
per noctem; sed erit tibi Dominus in lucem
sempiternam, et Deus in gloriam tuam. Ecce,
mi frater, quale gaudium depositum est pro iis
qui timent Dominum et observant mandata ejus.
Post haec autem considera etiam peccatorum perni-
ciam, cum ducuntur ad terribile tribunal, qualis
pudor illos invadet coram justo Iudice non ha-
bentes verbum excusationis; qualis confusio ap-
prehendit eos ad sinistram Regis segregatos, qualis
caligo incidit in eos, quando Loquitur ad Psal. 2. 5.
eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos, Math. 25.
iciens, Recedite a me maledicti in ignem aeter- 41.
num, qui paratus est diabolo et angelis ejus.
Hei mihi! hei mihi! qualem afflictionem et an-
gustiam sentiet ipsorum spiritus, cum clamor fit
omnium dicentium: Convertantur peccatores Psal. 9. 18.
in infernum, omnes gentes quae obliviscuntur
Deum? Hei mihi, qualis est locus, ubi est Fle- Math. 25.
tus et stridor dentium, qui vocatur Tartarus, 30.
quem et ipse satanas horret! hei mihi, qualis est
*gehenna ignis inextincti! hei mihi, qualis est in-**

* [Scriptimus ἀσπάζονται pro ἀσπάζοντες, et supra delevimus τοῦ αὐτοῦ θεάσασθαι.]

somnis et venenum ejaculans vermibus! heu mihi, quales sunt angeli supplicis praepositi, crudeles et immisericordes? Conviciantur enim et oburgant graviter. Tum qui puniuntur clamabant ad Dominum, et non audiet eos: tunc scient quoniam vana ipsis evaserunt omnia ad hanc vitam pertinentia, et quae hic putabant dulcia esse, felle et veneno acerbiora inventa erunt. Ubi tunc illa peccati voluptas falso sic dicta? non enim est alia voluptas praeter timorem Domini. Haec revera est voluptas, haec revera sicut adipe et pinguedine repleat animam. Tunc seipsos condemnabant, et opera quae fecerunt: tunc confitebantur dicentes justum esse judicium Dei. Haec enim audivimus, et nolimus nos convertere ab iniquis nostris operibus. Et tunc haec efferebant dicentes: Heu mihi in peccatis non aequiparandis concepti! supra numerum arenae maris peccavi, et peccatorum pondere obruor ac si multis vinculis ferreis constructus essem: non enim est mihi fiducia ut ad summum caelum suspiciam. Ad quem itaque confugiam, nisi ad te, hominum amator, nisi ad te qui peccatorum non recordaris? Misereri mei, Deus, secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam: amplius lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi et malum coram te feci. Ad te confugio propter multam bonitatem tuam et misericordiam: te irritavi, et ad te confugio propter multam tuam malorum oblivionem: te rejeci, et ad te confugio ob multam tuam bonitatem et humani generis amore, et supplicans clamo: *Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis:* propter nomen tuum, idque solum. Nihil enim habeo quod ad te afferam, non opus bonum, non cor purum; sed confidens in miserationes tuas me conjicio, ut in me compunctionem crees, ne iterum facile incidam in peccatum, sed ex hoc tempore tibi serviam in sanctitate et justitia omnibus diebus vitae meae, quia tuum est regnum et potentia in saecula. Amen.

Obsecro itaque vos, fratres mei, haec expectantes date operam ut sine macula et culpa inveniamini apud illum in pace. Cum mala cupido te invaserit, stringe hunc gladium, hoc est, timorem Dei in animo habe, et omnem inimici vim rescindes. Pro tuba autem habet sacras Scripturas: sicut enim tuba canens milites cogit, ita sacrae Scripturae ad nos clamantes rationcinia nostra cogunt ad timorem Dei. Ratiocinia enim nostra instar militum bellum gerunt contra inimicos Regis. Et iterum, quemadmodum tuba belli tempore canens excitat juvenum et bellatorum alacritatem animi contra adversarios: ita etiam sacrae Scri-

ptisatei οἱμοι, οἷα ἐστὶν ἡ γένενα τοῦ πυρὸς τοῦ ασθέστου· οἱμοι, οἷός ἐστιν ὁ ἀκούματος· καὶ ἰοδόλος σκόλης· οἱμοι, οἷοί εἰσι τοὶ ἀγγέλαι οἱ ἐπὶ τῶν κολάσεων, ἀσπαγγονοὶ καὶ ἀνελήμονες; ἀνεῖδίζουσι γὰρ καὶ ἐπιπλήττουσι δεινῶς. Τότε οἱ κολάζομενοι κερκάζονται πρὸς Κύριον, καὶ οὐκ εἰσακούσεται αὐτῶν· τότε γινώσκουσι ὅτι μάταια αὐτοῖς ἀπέβη πάντα τὰ τοῦ βίου, καὶ ἃ ἐνόμιζον ἐντεθεῖν ἡδέα εἶναι, γολῆς καὶ ἰοῦ πικροτέρη εὐρέθησαν. Πού τότε ἡ ψευδωνυμος ἡδονὴ τῆς ἀμαρτίας; ἀλλῃ γὰρ ἡδονὴ οὐκ ἐστὶν εἰ μὴ τὸ ροβεῖσθαι τὸν Κύριον. Ἀλλῃθὺς τοῦτο ἡδονὴ ἐστὶν· ἀλλῃθὺς τοῦτο ὡς ἐκ στέατος καὶ πύττης ἐμπιπλᾷ τὴν ψυχὴν. Τότε καταγινώσκουσιν αὐτῶν, καὶ τῶν ἔργων ὧν ἐπράξαν· τότε ὁμολογῶσιν λέγοντες· ὅτι δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Ἰκούσαμεν γὰρ ταῦτα, καὶ οὐκ ἠθελήσαμεν ἐπιστρέφειν ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων· καὶ τότε ἀνίστασιν ταῦτα λέγοντες· οἱμοι τῶν ἐν ἀμαρτίαις ἀνεύκαστοις συλληρῆντι· ὑπὲρ ἀρῆμων ψάμμου θαλάσσης ἤμαρτον, καὶ κατακαίπτομαι ἐξ αὐτῶν ὥστε ἀπὸ πολλῶν δαερῶν στήθου· οἱ γὰρ ἐστί μοι παθήματα ἀτενίσαι εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ. Πρὸς τίνα οὖν καταρῶν, εἰ μὴ πρὸς σέ, ὀλιάνθρωπε, εἰ μὴ πρὸς σέ, ἀμνηστίακα; Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλείον πλύνόν με ἀπὸ τῆς ανομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μου καθάρσιν με· ὅτι τὴν ανομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ οἰκτανέτω. Σὺ μόνῃ ἤμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα. Πρὸς σε κατατρέγω διὰ τὴν πολλὴν σου ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαχνίαν· σέ παρώρμισα, καὶ πρὸς σέ κατατρέγω διὰ τὴν πολλὴν σου ἀμνηστίακαίαν· σέ ἠθέτησα, καὶ πρὸς σε κατατρέγω διὰ τὴν πολλὴν σου ἀγαθότητα καὶ ὀλιάνθρωπίαν, καὶ δέσμενος βοῶ· Ἀπόστρέψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον. Καρδοίαν καθάραν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, διὰ τὸ ὄνομά σου, καὶ μόνον. Οὐδὲν γὰρ ἔχω προσενέγκαι σοι, οὐ πρᾶξιν ἀγαθὴν, οὐ καρδοίαν καθάραν, ἀλλὰ ὁρᾶν εἰς τοὺς οἰκτιρμούς σου ἐπιρρίπτω ἐμαυτόν, ὅπως κτίσις ἐν ἐμοὶ κατάνυσιν, ἵνα μὴ πάλιν καταπίπτω ἐκκόλως εἰς ἀμαρτίαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ νῦν λατρεύσω σοι ἐν δαυτίῃ, καὶ δικαιοσύνῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, ὅτι σου ἡ βασιλεία καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ταῦτα προσδοκούντες, ἀδελφοί μου, σπουδάζειν ἀσπίλους καὶ ἀμώμους αὐτῷ εὐρεσθῆναι ὑμᾶς ἐν εἰρήνῃ. Ὅταν ἐπέλθῃ σοι πονηρὰ ἐνθύμησις, σπᾶσαι τὴν μάχिरαν ταύτην, τοῦτέστι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀναλόγισαι, καὶ συγκράτῃς πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἑλθόντος. Ἀντί δὲ σάλπιγγος ἔνε τὰς θείας Γραφάς· καθ' ὃν γὰρ τρόπον ἡ σάλπιγξ βοῶσα ἐπισυνάγει τοὺς στρατιώτας, οὕτω καὶ αἱ θείαι Γραφαὶ βοῶσαι πρὸς ἡμᾶς ἐπισυνάγουσιν ἡμῶν τοὺς λογισμούς εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Καὶ γὰρ εἰσι οἱ λογισμοὶ ἡμῶν δίκην στρατιωτῶν πολεμοῦντες πρὸς τοὺς ἐχθρούς τοῦ βασιλείως. Πάλιν ὁν τρόπον ἡ σάλπιγξ βοῶσα ἐν καρδίᾳ πολέμου διεγείρει τὸν νέον καὶ

Psal. 50.
3.—5.

Psal. 50.
11. 12.

ἀγωνιστῶν τὴν προθυμίαν κατὰ τῶν ἀντιδίκων, οὕτω καὶ αἱ οἷται Γραφαὶ διεκείρουσι σου τὴν προθυμίαν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀνδρίζουσι σε κατὰ τῶν πλῶν. Διό, ἀδελφε μου, ὅσον δύνασαι ἀνάγκηζε σεαυτὸν πικνότερον ἐντυγγάνειν αὐταῖς, ὅπως ἐπισυνάξουσιν σου τοὺς λογισμοὺς, οὓς διασκορπίζει εἰς ἑβρόδς τῇ αὐτοῦ κακομηχανία, ἣ πονηρὰς ἐνθυμήσεις, ἣ καὶ ὀλίγας πολλάκις ἐπιπρώας, ἣ εὐθυμίας καὶ εὐρυχωρίας πολλὰς παρέχων. Ταῦτα γὰρ κατεργάζεται τῇ αὐτοῦ πανουργίᾳ καὶ δολιότητι, ὅπως ἀπαλλοτριώσῃ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνθρωπίνον. Ὅταν γὰρ πολλάκις μὴ δυνήθῃ διὰ τῶν ἐνθυμήσεων ἐπηρεάζει καὶ καταβάλλειν, τότε λοιπὸν ἐπιφέρει αὐτῷ ὀλίγας, ὅπως σκοτίῃ τὴν διάνοιαν, καὶ εὐρήσει λοιπὸν ἐπισπεῖραι ἄβουλαται. Καὶ ἀρρετὶ ὑποβάλλειν τότε τῷ ἀνθρώπῳ τὰ τοιαῦτα ἐνθυμήματα, καὶ λέγειν μετ' ὅρκων, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐργάζομαι τὸ ἀγαθόν, κακὰς ἡμέρας εἶδον· ποιήσωμεν οὖν τὰ κακὰ, ἵνα εἴδῃ τὰ ἀγαθὰ. Τότε ἐὰν μὴ εὐρεθῇ τις νήφων, καταπίνει αὐτὸν, ὥσπερ ἄσπερ ᾄδοντα. Εἰ δὲ καὶ ἐν τούτοις μὴ δυνήθῃ αὐτὸν ἐπηρεάζει, τότε ἐπιφέρει αὐτῷ τὴν εὐρυχωρίαν, καὶ * ὥσπερ αὐτὸν καὶ ἀπάτην πολλὴν παρέχει αὐτῷ τὴν δαιμονίαν καὶ χεῖρα πάντων τῶν πλῶν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ υπερήφανος καὶ ἀφροδὸν ἐργαζομένη τὸν ἀνθρωπίνον· αὕτη εἰς τὸν βυθὸν τῶν ἡρώων κατασπᾷ τὸν νοῦν· αὕτη ποιεῖ τὸν ἀνθρωπίνον μὴ γινώσκειν Θεόν, μηδὲ γινώσκειν τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, μηδὲ ἐννοεῖσθαι τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ δόξς πάντων τῶν κακίων. Ταύτην τὴν δόξς ὁ ἀγαπῶν βαδίζει τὴν τῆς εὐρυχωρίας καὶ ἀνέσεως, εἰς τὰ ταμεία τοῦ θανάτου εὐρίσκειται τῶν ὀντων· αὕτη ἐστὶν ἡ δόξς, ἣν ὁ Κύριος εἶπεν· Πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἡ δόξς, ἣ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπόλειαν.

pturæ tuam excitant alacritatem ad bonum, et contra passionem te corroborant. Quapropter, mi frater, quantum potes tibi necessitatem impone frequentius in iis versandi, ut cogant ratiocinia, quæ inimicus malis suis machinationibus dissipat, vel nefarias cogitationes suggerens, vel etiam sæpe calamitates inducens, aut felicitates multasque res prosperas præbens. Hæc enim operatur astutia sua et dolo, ut hominem a Deo alienum faciat. Sæpe enim cum non possit per cogitationes hominem ludificari ei dejicere, tunc demum calamitates ipsi inducit, ut mentem tenebris offundat, et modum tandem inveniat ea quæ vult inserendi. Tuncque incipit homini suggerere istiusmodi cogitationes, et cum juramentis dicere: Ex quo tempore bonum facio, malos dies vidi; *Faciamus ergo mala, ut eveniant bona*. Tum si quis non inveniatur sobrius, absorbet eum vivum sicut uterque. Si vero nec in his possit ei nocere, tunc felicitatem ei dejicere, tunc demum calamitates, et multam adfert fraudem omnibus calamitatibus graviores et deteriores. Illa enim est quæ superbum et metu vacuum efficit hominem: illa in voluptatum profundum detrahit mentem, illa efficit ut homo nesciat Deum nec infirmitatem propriam noscat, nec in mente habeat diem mortis et iudicii: illa enim est omnium malorum semita. Qui amat per semitam illam prosperitatis ac remissionis ire, in penetralia moi tunc tendere deprehenditur. Hæc est via de qua Dominus dicit, *Lata et spatiosa est via que ducit ad perditionem*.

Matth. 7.
13.

XI. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λόγος περὶ Θεογνωσίας, καὶ εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια, καὶ εἰς τοὺς νεοφωτιστούς.

Ὅσπερ οἱ τὰς δυνάμεις τῶν σωματικῶν βεβλαμμένους ἔχοντες χρῆζονται τῶν δαγμάτων, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας εἰς βάρβαρον ἐμπεσόντες ἀπολάνωσιν· οὕτω καὶ οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἡμαρτωμένους ἔχοντες χρῆζονται τῶν εἰς Θεοσέβειαν αὐτοὺς δαγμάτων, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας εἰς βυθὸν κακῶν ἐμπεσόντες ἀπώλυνται. Καὶ πᾶσα μὲν ἡ ἀνθρωπότης πρὶν τοιοῦτον κακῷ τῆς ἀδελφείας περιεκέχυτο· καὶ ὥσπερ συμβαίνει τοῖς * ἀμαρτῶσιν, ἀντὶ τοῦ ὄντος πολλὰκις ὁρᾶν τοὺς μὴ ὄντας, οὕτω καὶ οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἡμαρτωμένους ἔχοντες ἀντὶ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ πολλοὺς εἰδῶν τοὺς μὴ ὄντας. Ἀλλ' ὁ τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἱατρὸς ἐξαπέστειλε νόμον καὶ προφήτα, ἵωμεν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀδελφίαν, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ Θεογνωσίαν αὐτοὺς ἄγων, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων ἀποστραφέντων τὴν διὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν προφητῶν ἱατρείαν· Ἐκάμυσαν γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν τοῦ

XI. Sancti Joannis Chrysostomi sermo de cognitione Dei, et in sancta Theophania, et in nuper illuminatos.

Quemadmodum ii qui in visu corporeo læsi sunt, ductoribus opus habent, ne forte in barathrum per ignorantiam incidentes, moriantur: ita ii quæ animæ oculi obtusi sunt præceptoribus indigent, ne ex ignorantia in malorum profundum incidentes pereant. Et antea quidem totum genus humanum hujusmodi cæcitatibus malo erat circumfusum: et quod visu hebetatis contingit, ut pro rebus existentibus sæpe non existentes videant: ita etiam quia animæ oculos obtusos habebant, pro uno atque solo Deo, multos videbant nusquam existentes. Sed corporum simul et animorum medicus legem misit et prophetas, ut hominum cæcitatem sanaret, atque eos ad divinam sui cognitionem duceret; hominibus tamen illam per legem et prophetas medellam rejicientibus. Occluserunt enim oculos suos ne viderent; *Isai. 6. 10.*

* [ἀμαρτῶσιν ἔχουσιν? vel ὁμαρτῶσιν?]]

et aures suas obstruxerunt ne audirent, secundum Isaiæ dictum, ne converterentur et sanarentur. His similia alius propheta Jeremias clamabat dicens : *Curavimus Babylonem, et non est sanata*; medela non intravit in illam. Babylon autem explicatur confusio: confusum enim erat genus humanum præ cæcitate. Sed modus curandi ad optimos medicos pertinet, et discipulos exsuperat inveteratorum vulnere curatio.

Sic et unigenitus Filius Dei Jesus Christus, videns hominum impietatem per legem et prophetas non sanata fuisse, e cælestibus advenit fornicibus, ex sancta Virgine Maria natus, primo quidem per crucem diabolum in fugam convertit; deinde mortem captivum duxit, et per triduanam ipsius resurrectionem iis qui prope et qui procul erant pacem largitus, ad ipsius cognitionem cunctos adduxit. *Ubi est, mors, stimulus tuus?* A Deo est beatitudo. Et hoc conspiciens propheta David dicit: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.*

1. Cor. 15. 55. *Ubi est, mors, stimulus tuus?* A Deo est beatitudo. Et hoc conspiciens

Psalm. 31. 1. propheta David dicit: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.*

Matth. 2. 7. *Quis potest autem dimittere peccata, nisi solus Deus?* Homines enim cum beatos prædicant homines, nihil juvant, sæpe etiam nocent, sicut

Luc. 5. 21. ait Isaias propheta: *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant*: hic vero cum beatum dicit, una cum dicto gratiam quoque largitur. Atque dictæ probationem accipe. Dixit Dominus Petro

Isa. 3. 12. *uturum dissipant*: hic vero cum beatum dicit, una cum dicto gratiam quoque largitur. Atque dictæ probationem accipe. Dixit Dominus Petro

Matth. 16. 13. (17. *(cum discipulis interrogavit, dicens, Quem me dicunt homines esse?) Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est, non autem is qui terrenus pater reputatur. Beatitudinem narra-*

stis diei festi argumentum. Regis enim terrestris præsentia gaudium ac lætitia solet adstantibus asferre: Rege vero cælesti huc in terram celitus adveniente, non solum nos adstantes exultamus, sed et tota lætatur terra. Si enim sole oriente omne quod subicitur lucem accipit, orto justitiæ Sole, quomodo non omnis anima illuminabitur in hac nocte lucifera, de qua propheta David per sanctum Spiritum videns, dixit: *Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur; et rursum, Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus. Viden* ipsum de præsentis nocte loqui? sicut enim tenebræ ejus conspiciuntur oculis carnalibus, ita lumen ejus animæ apparet oculis. O luciferam noctem omni die splendidiorem! Omni quidem diei, huic vero nocti luciferæ nox non succedit: *Nam lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehendunt.* Ne literæ attendas, sed spiritu intellige. Lux est unigenitus Dei Filius, nox vero tenebrarum opera. Cum igitur anima tua

Psalm. 138. 11. 12. *David per sanctum Spiritum videns, dixit: Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur; et rursum, Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus. Viden* ipsum de præ-

sentis nocte loqui? sicut enim tenebræ ejus conspiciuntur oculis carnalibus, ita lumen ejus animæ apparet oculis. O luciferam noctem omni die splendidiorem! Omni quidem diei, huic vero nocti luciferæ nox non succedit: *Nam lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehendunt.* Ne literæ attendas, sed spiritu intellige. Lux est unigenitus Dei Filius, nox vero tenebrarum opera. Cum igitur anima tua

μη εἶδέναι, καὶ τὰ ὅσα αὐτῶν ἔπραξαν τοῦ μὴ ἀκούσαι, κατὰ τὸν τοῦ Ἰησοῦ λόγον, ἵνα μὴ ἐπιστραφῶσι καὶ ἰαθῶσι. Τὰ ὅμοια τούτων καὶ ἄλλος προφήτης Ἱερεμίας ἐκράξεν λέγων· Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα καὶ οὐκ ἴαθ'· οὐκ ἀνέθη ἰασις ἐν αὐτῇ. Βαβυλὼν δὲ ἐρμηνεύεται σύγχυσις· συγκείμετο γὰρ ἡ ἀνωρθωπότης τῇ ἀδελφείᾳ. Ἄλλ' ὁ μὲν τρόπος ἀρίστου ἱατρῶν τοὺς μαθητὰς υπερβαίνει τῶν γρονίων τραυματῶν ἡ ἱατρεία. Οὕτω καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁρῶν διὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν μὴ ἰαθεῖσαν τὴν ἀνθρώπων τὴν ἀσέβειαν πα-

ρχαίνεται ἐξ οὐρανῶν ἀψίδων, ἐξ ἁγίας παρθένου Μαρίας τεχθεὶς, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ σταυροῦ τὸν διάβολον τροπώσας, δεύτερον δὲ τὸν θάνατον αἰματωπίζων, διὰ δὲ τῆς τριημέρου αὐτοῦ ἀναστάσεως εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν μακαρίσας, πάντας εἰς τὴν αὐτοῦ θεογνωσίαν ἔειχαγε.

Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Παρὰ τοῦ Θεοῦ μακαρίτης. Καὶ τοῦτο ἰδὼν ὁ προφήτης Δαυὶδ λέγει· Μακάριοι ὧν ἀφῆρξαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν ὡς ἁμαρτίαι. Τίς δὲ δυνατός ἀρεῖαι ἐμαρτίαις, εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός; Ἀνθρώποι γὰρ ἀνθρώπους μακαρίζοντες οὐδὲν ὠρλοῦσι, πολλάκις δὲ καὶ βλάπτουσι, καθὼς φησιν ὁ προφήτης Ἠσαΐας· Ἄσος μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐκταράσσουσιν· ὁ δὲ μακαρίζων σὺν τῷ λόγῳ καὶ τὴν χάριν παρέξει. Καὶ λάβε τοῦ λόγου τὴν ἀπόδειξιν. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, ἡνίκα τοὺς μαθητὰς ἤρωτα, λέγων· Ἦνα καὶ ὁ ἀνθρώποι λέγουσιν εἶναι; Μακάριος εἰ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι Σαρὶ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, οὗ ὁ νομιζόμενος ἐπέγνω.

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Παρὰ τοῦ Θεοῦ μακαρίτης. Καὶ τοῦτο ἰδὼν ὁ προφήτης Δαυὶδ λέγει· Μακάριοι ὧν ἀφῆρξαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν ὡς ἁμαρτίαι. Τίς δὲ δυνατός ἀρεῖαι ἐμαρτίαις, εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός; Ἀνθρώποι γὰρ ἀνθρώπους μακαρίζοντες οὐδὲν ὠρλοῦσι, πολλάκις δὲ καὶ βλάπτουσι, καθὼς φησιν ὁ προφήτης Ἠσαΐας· Ἄσος μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐκταράσσουσιν· ὁ δὲ μακαρίζων σὺν τῷ λόγῳ καὶ τὴν χάριν παρέξει. Καὶ λάβε τοῦ λόγου τὴν ἀπόδειξιν. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, ἡνίκα τοὺς μαθητὰς ἤρωτα, λέγων· Ἦνα καὶ ὁ ἀνθρώποι λέγουσιν εἶναι; Μακάριος εἰ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι Σαρὶ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, οὗ ὁ νομιζόμενος ἐπέγνω.

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Εἰ γὰρ ἡλίῳ ἀνατέλλοντος πᾶν τὸ ὑποκειμένον φωτίζεται, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος, πῶς οὐ πᾶσα ψυχὴ φωτισθήσεται ἐν τῇ φωτοφόρῳ ταύτῃ νυκτὶ περὶ ἧς ὁ προφήτης Δαυὶδ ἅγιον Πνεῦματι βλέπων ἔλεγεν· Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νῦν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· καὶ πάλιν, Ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Βλέπει δὲ ὅτι περὶ τῆς παρούσης νυκτὸς διηγεῖται; ὥστε γὰρ τὸ σκότος αὐτῆς ὁρᾶται τοῖς τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οὕτω τὸ φῶς αὐτῆς φαίνεται τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς. Ὡς φωτοφόρου καὶ θαυμαστῆς νυκτὸς πάσης ἡμέρας φωτεινότερά. Πᾶσαν μὲν ἡμέραν διαδέχεται νῦς, αὐτὴν δὲ τὴν φωτοφόρον νύκτα νῦς οὐ διαδέχεται· τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατελάβε. Μὴ τοῦ γράμματος πρόσκειται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι κατανοεῖ. Φῶς ἐστὶν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός· νῦς δὲ τὰ τοῦ σκότους ἔργα. Ὅταν οὖν φωτισθῇ τὴν ἐν σκότει ψυχὴν τῷ παρόντι φωτί,

Εἶπες τὸν μακαρισμὸν, δὸς τὴν χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Εἶδες τὴν χάριν ἐπομένῃ τῷ λόγῳ; Καὶ ἀρίστως δὲ ἐν τοῖς καταγνωσθεῖσιν ἡμῖν μακαρισμοῖς ἀκηκόαμεν ἕκαστον αὐτῶν τὴν χάριν κατὰλλῃ- λον ἔχοντα. Ἐπανεθλωμεν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσιν. Βασιλεὺς γὰρ ἐπιτελεῖ παρουσία χάριν καὶ εὐφροσύνην τοῖς παρούσι δωρεῖσθαι εἰωθε· βασιλεὺς δὲ ἐπουρανίου δὲ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν παραγινόμενον ἐναυθα, οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ παρόντες ἀγαλλιώμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ εὐφραίνεται. Ε

οὐκέτι σκότους ἔργα καταλαμβάνειν σε δύναται· διὰ γὰρ τοῦτο παρεγένετο τὸ φῶς, ἵνα τὸ σκότος φυγαδεύσῃ· παρεγένετο ἡ ζωὴ, ἵνα τὸν θάνατον καταργήσῃ· καὶ πρῶτον ποιούμενος δι' ἀγγέλων εὐαγγελίζεται, οὐχ ἵνα τοῖς λόγοις ἀνάθωνται τὰ θαύματα, ἀλλ' ἵνα ἀφορητὴν λαβόντες τῶν λογικῶν προβάτων ποιμένες τῇν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν τοῖς λαοῖς εὐαγγελίσωνται.

Ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ τῆς Βηθλεὲμ τὴν ὀρεилоμένην προσκύνειν ἀποδοῦναι ἐσπεύσαμεν τῷ πάντων ἡμῶν Δεσπότη Θεῷ τῷ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντι καταξιώσαντι. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὥρθη, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς, οὐκ ἔρημα τῆς ἐκαστοῦ παρουσίας τὰ ἐκεῖσε καταλείψας· τὸν γὰρ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐνὶ πληρῷ, λέγει Κύριος, ῥησιν ὁ Ἡσαΐας· καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ· Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, παύει. Οὐ ποῖ ἐπὶ γῆς γέγονεν ἐνανθρωπήσας, καὶ ἄθῃ τὴν ἐν ἄθῃ παρουσίαν μὴνύει ὁ προφήτης. Οὐ μέγα σὺν, εἰ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς πόλεως τοῦ μικροῦ τοῦτο διάστημα διανύσαντες ἤλθομεν ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον προσκυνήσαι. Ἰωμεν πάλιν καὶ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ὄψομενοι τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα μυστήρια, πῶς ἐθεάσατο τὸν ἴδιον Δεσπότην ἡ θάλασσα καὶ ἔφυγεν, Ὁ δὲ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Ἰωμεν πάλιν καὶ τὸν Ἰωάννην βαπτίζοντα τὸν αἵροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ τὸν Πατέρα ἄνωθεν μαρτυροῦντα τὴν τοῦ ἰδίου Υἱοῦ παράδοξον συγκατάθεσιν, καὶ τὸ συγγενὲς Πνεῦμα ἐν εἰδεί περιστερᾷ καταβαῖνον καὶ μένον ἐπὶ τὸν μαρτυροῦντα. Ὡς παραδόξου βασιλεὺς παράδοξα θαύματα· πῶς ἡ πηλίνη χεὶρ ἀψαμένῃ τῆς τοῦ παντός κόσμου κορυφῆς οὐκ ἐφάλεθ; τίς εἶδεν, ἡ τίς ἤκουσέ ποτε χόρτον πυρὶ προσβλινόμενον, καὶ ἐκ τοῦ πυρὸς βλάστην μὴ καταδελχόμενον. Μακάριος γὰρ ὡς ἀληθῶς, καὶ τρισμυκάριος ὁ βλάστης Ζαχαρίου καὶ Ἐλισάβετ. Μακάριοι ἐσμέν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ὅτι τοὺς καρποὺς τῆς ἡμετέρας ὁσρὺς θεωροῦμεν ἐκλάμποντας ἐκ τῆς ἁγίας κολυμβήθρας, ὥσπερ τινὰς ἀστέρας διαθρόντας τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὦ Πάτερ καὶ Λόγος καὶ Πνεῦμα, ἡ τρισπόστατος οὐσία, καὶ δύναμις καὶ θέλησις καὶ ἐνέργεια, ἡμᾶς τοὺς ὁμολογούντας σου τὰς ἀσυγγύτους καὶ ἀδιαιρέτους ὑποστάσεις, αἰῶσον καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν σου στασεως, ἥνικα ἔργῃ ἐξ οὐρανοῦ κρίναι τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· ὅτι πρῆπει σου ὁδὸς, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

in tenebris versans hac luce illuminatur, opera tenebrarum te amplius occupare nequeunt: ideo enim lux accessit, ut tenebras fugaret: vita advenit, ut mortem abroget: et primo pastoribus per angelos evangelium prædicat, non ut miracula sermonibus adjiciant, sed ut occasione sumpta pastores rationalium ovium clementiam Dei populis prædicent.

In sacro loco Bethlehem debitam adorationem præstare festinavimus omnium nostrum Domino Deo, qui propter nos humanam naturam assumere dignatus est. Ipse enim in terris visus est, de cælo pro salute nostra descendens, cum loca illa præsentia sua non destituta reliquerit: nam *Cælum et terram ego impleo, dicit Dominus, Jer. 23. 24.* dicit Isaias; atque iterum David: *Si ascendero Psal. 138. in cælum, tu illic es; si descendero in infernum, 8. ades.* Nondum in terra homo factus fuerat, jamque ejus in inferno adventum propheta indicat, Non magna res est igitur, si nos parvam hanc ab urbe distantiam emensi, ad hunc locum veniamus ut adoremus. Eamus rursus et ad Jordanein mysteria visuri in illo exhibita, quomodo mare vidit et fugit suum Dominum, *Jordanis vero Psal. 113. conversus est retrorsum.* Videamus iterum Joann. 3. nem baptizantem illum *Qui tollit peccatum mundi, Joan. 1. 29. di,* ac Patrem desuper testificantem Filii sui stupendam demissionem, et cognatum Spiritum in specie columbæ descendente et manentem super eum, cui testimonium perhibebatur. O stupendi Regis stupenda miracula! quomodo manus lutea, cum tangeret totius mundi verticem, non est combusta? quis vidit aut quis umquam audit fenem igni contiguum, et ab igne damnum non recipiens? Beatus enim revera, ac ter beatus surculus Zachariæ et Elisabetæ. Beati demum et nos sumus, qui lumborum nostrorum fructus e sancto lavacro effulgentes conspiciamus, tamquam stellis quasdam plenam percurrentes Ecclesiam. Verum, o Pater, Verbum et Spiritus, trium personarum substantia, et potentia et voluntas et actus, concede nobis, qui inconfusas et indivisas tuas personas confitemur, ut ad dextram tuam stemus, cum e cælis veneris judicare orbem in æquitate. Quia tibi convenit gloria, honor, adoratio, Patri et Filio et Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

XII. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ τὸν λόγον τὸν περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐποιήσαμεθα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας ἡμέρας, ὁμοίως καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως.

XII. Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi sermo in sanctam Assumptionem Servatoris nostri.

Quandoquidem per gratiam Dei orationem de passione Domini nostri, quo oportuit die, habuimus, et similiter de resurrectione; audite jam hu-

ius quoque orationis historiam. Postquam resurrexerat a mortuis, et apparuerat discipulis, atque cum illis versatus, tactus etiam fuerat, cumque illis manserat per dies quadraginta, venit in montem Olivarum ex adverso Hierosolymorum cum discipulis suis: magna etiam collecta multitudine, ipse Jesus discipulis dixit: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Euntes egredimini in universum mundum, baptizate eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, in remissionem peccatorum. Infirmos curate, demones ejicite; gratis accepistis, gratis date: benedicite persecutibus vos, benedicite, et nolite maledicere. Imitemini Magistrum vestrum.* In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si eos qui vos odio habent diligatis. Memores estote quot mihi mala intulerint Judei. Seraphim, cum non possent faciem meam intueri, vultus suos tegunt: Judei vero in faciem meam inspuerunt, et maxillam colaphis percussere. Manus meae hominem e terra formarunt, et pulcherrimum mundum condiderunt: illi vero clavis ferreis ligno affixere. Si terram inspiciam, terra tremat et concutitur: illi vero transeuntes et capita moveantes, irridebant me. Haec omnia ab illis passus sum, et iram illis non retribuui. An existimatis me non potuisse? parati adstant angeli dicentes: *Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum*: neque id illis permisi, sed in cruce extensus, infixis manibus, Patrem meum pro illis invocavi dicens: *Pater, ignosce illis; non enim sciunt quid faciunt.* Et haec propter vos passus sum, ut vobis exemplo essem. Si enim dixissem tantum et non fecissem, incongrua esset doctrina mea: primus rem aggressus sum, ac deinde vobis facendum injungo. Didi, *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus*; et non recusavi mortem, cum sim immortalis: dixi, *Benedicite persecutibus vos, et nolite maledicere*; atque tanta passus a Judeis, non illis maledixi. Omnia feci, omnia peregi, quae de me a prophetis tradita erant: et ecce *Ascendo ad Patrem meum*. Sed nolite contristari, *Non relinquam vos orphanos*; sed mittam ad vos Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, consubstantiali Patri meo et mihi: *Et ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi.* Ut eram a principio cum prophetis, ita etiam ero vobiscum. Ego Moysen e manu Aegyptiorum eripui; ego cum Jesu Filio Nave septem tribus bello vici; ego Eliam e manu Jezabelis liberavi; ego Elisaeo duplicem gratiam contuli; ego Davidem e manu Saülis eripui; ego Jeremiam ex lacu profundo evexi; ego Danielelem ex faucibus leonum extuli; ego cum tribus pueris in fornace choros duxi, et hos servavi, inimicos vero combussi. Sicut eram cum illis omnibus, ita etiam

Ε ἀκούσατε λοιπὸν ἃ καὶ τοῦ λόγου τὴν ἱστορίαν. Μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναγενοῦνται τοῖς μαθηταῖς, καὶ συνδιαιτηθῆναι καὶ ψηλαφηθῆναι καὶ συναλισθῆναι ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἦλθεν ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέκτανε Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ πολλοὺς πλῆθους συναθροισθέντας, αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἔλεγε· Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ ἡ ἀποστολή μου ὑμᾶς. Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν· ἄσθενούντας θεραπεύετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· ὠρεῶν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε· εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταράσθε· μιμησάσθε τὸν διδασκαλὸν ὑμῶν. Ἐν τούτῳ γνωστοῖναι πάντες ὅτι ἔμοι μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν τοὺς μισούντας ὑμᾶς ἀγαπάτε. Μνήσθητε ὅσα μου κακὰ ἐποίησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Τὸ πρόσωπόν μου τὰ Σεραφίμ μὴ δυνάμενα θεωρῆσαι, τὰ ἐαυτῶν καλύπτουσι πρόσωπα· καὶ Ἰουδαῖοι τὸ πρόσωπόν μου ἐνέπυσαν καὶ τὴν σιαγόνα ἐρράπισαν. Αἱ χεῖρές μου ἐποίησαν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ γῆς καὶ τὸν περικαλλῆ κόσμον ἐδημιούργησαν, ἀκαίνοι τὸ δόξῃος τῷ ξύλῳ προσήλωσαν. Ἐὰν εἰς τὴν γῆν ἐπιβλέψω, ἡ γῆ τρέμει καὶ σεισάται· ἐκείνοι δὲ παραπορευόμενοι καὶ κινούντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ἐμυκτηρίζον με. Ταῦτα πάντα ὑπέμεινα παρ' αὐτοῖν, καὶ ὀργὴν αὐτοῖς οὐκ ἀνταπέδωκα. Ἡ δοκεῖτε ὅτι οὐκ ἐδυνάμην; ἐτόκειτο παρεστηκυῖαν ἀγγελίαν λέγοντες· Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμούς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν αὐτὸν ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἐπέτρεψα αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐπὶ σταυρῷ τανυσθεῖς, καὶ τὰς χεῖρας πετηγῶν, τὸν Πατέρα μου παρεκάλεσα ὑπὲρ αὐτῶν λέγων, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι. Καὶ ταῦτα δι' ὑμᾶς ὑπέμεινα, ἵνα ὑμῖν τύπος γένοιμαι. Εἰ γὰρ μόνον ἔλεγον, καὶ οὐκ ἐπραττον, ἀσύστατος μου ἦν ἡ διδασκαλία· πρῶτος ἠρέξαμην τοῦ ἔργου τὴν ἐπιχειρῆσαι, καὶ τότε ὑμῖν προστάττω ποιῆσαι. Εἶπον, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ οὐκ ἀπαρηγόρησάν τινος θάνατον ὁ θανάτως· εἶπον, Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς καὶ μὴ καταράσθε, καὶ τοσαῦτα παλὸν παρὰ τῶν Ἰουδαίων, οὐ κατηρασάμην αὐτοῖς. Πάντα πεποίηκα, πάντα τετέλεκα τὰ προφητευθέντα περὶ ἐμοῦ, καὶ ἰδοὺ Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου. Ἀλλὰ μὴ λυπεῖσθε, Οὐκ ἀρῶσω ὑμᾶς ὀρεανούς· πέμψω δὲ ὑμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ ἀμυσσίτον τοῦ Πατρὸς μου καὶ ἐμοῦ· Καὶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Καθὼς ἤμην ἐξ ἀρχῆς μετὰ τῶν προφητῶν, οὕτως ἔσομαι καὶ μεθ' ὑμῶν. Ἐγὼ τὸν Μωϋσῆν ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων ἀνεβόλμην· ἐγὼ μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τὰς ἐπτά φυλάς πολέμησας ἐνίκησα· ἐγὼ τὸν Ἰλὴν ἐκ χειρὸς Ἰεζάβελ ἐρρύσασμην· ἐγὼ τὸν Ἐλισσαῖον διπλὴν χάριν ἐρορήγησα· ἐγὼ τὸν Δαυὶδ ἐκ χειρὸς Σαουλ ἐρρύσασμην· ἐγὼ τὸν Ἰερεμίαν ἐκ λάκκου βοθρώδους ἀνεβόλμην· ἐγὼ τὸν Δανιὴλ ἐκ στομάτων λεόντων ἐξεβόλμην· ἐγὼ μετὰ τῶν τριῶν παιδῶν ἐν τῇ καμίνῳ ἐχόρευον, καὶ τοὺς διεσώσω, καὶ τοὺς ὑπεν-

αὐτοὺς ἐνέπρησα· καθὼς ἤμην μετὰ πάντων ἐκείνων, οὕτως ἔσομαι καὶ μετ' ὑμῶν. Καὶ ἀναβλέψας πρὸς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, εἶπεν· Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας, καὶ λιθοβολῶσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σε, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὰ νοστίᾳ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθέλησάσε. Οὐαὶ τέκνα Ἱερουσαλὴμ, οὗτοι ἐγὼ ἤλλοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με, ἀλλὰ τὸν διὰβολον ἐκδέχεσθε τὸν αἰεὶ ἀπατῶντα ὑμᾶς. Διὰ τοῦτο ἀφίσταται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος· οὐ μὴ μεῖνῃ λίθος ἐπὶ λίθον ἐν τῷ καιρῷ ὑμῶν· τὴν δόξαν τοῦ ναοῦ ὑμῶν, ἣν εἴχετε, ἰδοὺ δίδωμι τοῖς πιστευουσιν εἰς τὸν σταυρὸν μου καὶ εἰς τὴν ἀνάστασίν μου. Οὐαὶ ὑμῖν, τέκνα Ἱερουσαλὴμ, Ἰουδαῖοι, οὗτοι τὸν τύπον ὑμῶν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἐδέξασθέ. Ἐγὼ ὑμῖν τὸν τύπον τῆς παρουσίας μου ταῦτης ἔδωκα, ἵνα τὸν τύπον ἔχοντες τὴν ἀλήθειαν γνωρίσητε· ἔδωκα ὑμῖν τὸν Μωϋσῆν, τὸν νόμον, τὴν βάδυνον, τὴν στάμνον τὴν χρυσὴν τὴν ἔχουσαν τὸ μέγαν· ὅπου δ' ἂν ὑπῆρχεν ἡ κιβωτός, ἐκεῖ καὶ ἡ δόξα μου ἦν. Ἐπειδὴ δὲ ἀγνόησατε γεγονότες, καὶ ἐλθόντες μου οὐκ ἐδέξασθέ με, διὰ τοῦτο ἀφαιρούμαι ἀπ' ὑμῶν τὴν δόξαν καὶ χαρίζομαι τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου τὸν ἀποστείλαντά με εἰς τὸν κόσμον. Ἀντὶ τοῦ ναοῦ ὑμῶν ἀναστήσω τὴν Ἐκκλησίαν· ἀντὶ τῶν προφητῶν ὃν ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐξέασκατε αὐτοὺς, ἀποστελῶ τοὺς μαθητάς μου εἰς τὸν κόσμον κηρύσσειν βάπτισμα μετανοίας εἰς ὅσους ἄνθρωποι. ἔδωκα ὑμῖν τὰς πλάκας τῆς διαθήκης, δίδωμι τοῖς ἔθνεσι τὰ εὐαγγέλια τῆς σωτηρίας· ἔδωκα ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ ἡθετήσατε αὐτόν, δίδωμι τοῖς ἔθνεσι τὴν χάριν ἀντὶ τοῦ νόμου· ἔδωκα ὑμῖν τὴν βάδυνον τὴν βλαστήσαντα, δίδωμι τοῖς ἔθνεσι τὸν σταυρὸν τὸν ἀντήσαντα, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ καρποφορήσαντα· ἔδωκα ὑμῖν τὸ μέγαν, καὶ φαγοντάς μὲν ἀντὶ ἐμοῦ προσεκυνήσατε· δίδωμι τοῖς ἔθνεσι τὸν ἄρτον τὸν οὐράνιον, τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα, τουτέστι τὸ σῶμά μου· ἔδωκα ὑμῖν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ, καὶ πίνοντες παρεπιπράνταί με· δίδωμι τοῖς ἔθνεσι τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος μου, πίνειν ζωὴν αἰώνιον. Ταῦτα χαρίζομαι τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· ἰδοὺ ἀφίσταται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Κύριος, στρεφείς πρὸς τὴν μητέρα καὶ πατρίον εἶπεν· Εἰρήνη σοι, μήτερον γλυκυτάτη· μὴ λυπήθῃς ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψω, τὸν φροσφῆρα τῆς οἰκουμένης· οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψω, τὸν ναόν μου τὸν ἅγιον· οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψω τὴν μόνην εὐφροσύναν πιστῆν καὶ ἀδολὸν ἐνδοπίον μου· οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψω, τὸ μυστήριον πάσης τῆς οἰκουμένης· οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψω, τὸ ἀμάρτανον ἄνθρωπος. Μὴ λυπήσῃς· ἀλλὰ καὶ ὅταν μελίθως ἐξέρχῃσαι ἐκ τοῦ βίου, οὐ πέμψω ἀγγέλους ἡ ἀρχαγγέλους, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς ἐροῦμαι καὶ παραλήψομαί σου τὴν ψυχὴν τὴν λαμπερῶσαν τοῦ ἡλίου καὶ φωτεινοτέραν τῆς σελήνης. Μὴ ἡποδίσθῃς, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· ξεῖς ἀντὶ ἐμοῦ Ἰωάννην τὸν πατρίον καὶ ἐπιστήθιον μου. Οὐχ ὅταν καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἤμην, ἐκείνῳ σε παθεύην λέγων· Ἰδοὺ ἡ μητήρ σου· καὶ σὺ εἶπες, Ἰδοὺ ὁ υἱός σου· καὶ νῦν ὁ αὐτὸς λόγος εἰρηταί

E ero vobiscum. Et ad urbem Jerusalem oculis attollens dixit: *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina pullos suos, et noluisti?* Væ filii Jerusalem: quia ego veni in nomine Patris mei, et non accepistis me, sed diabolum accipitis, qui vos semper decipit. Ideo *Relinquetur domus vestra deserta: non maneat lapis super lapidem in templo vestro: gloriae templi vestri, quam habuistis, ecce trado credentibus in crucem meam, et in resurrectionem meam.* Væ vobis, filii Jerusalem Iudæi, qui typum habetis a principio, et veritatem non accepistis. Ego vobis figuram hujus meæ præsentiae dedi, ut figuram habentes veritatem agnoscat: dedi vobis Moysen, legem, virgam, amphoram auream habentem manna: ubicumque autem erat arca, ibi etiam erat gloria mea. Quoniam vero imprudenter fuistis, ac me veniente non accepistis me, idcirco a vobis gloriam aufero, et gentibus tradō, et ascendo ad Patrem meum, qui me in mundum misit. Vice templa vestri erigam Ecclesiam: vice prophetarum, quos ad vos misi, et conspexitis eos, in mundum mittam discipulos meos, prædicare baptismata resipiscentiæ ad remissionem peccatorum. Dedi vobis tabulas fœderis: do gentibus evangelia salutis: dedi vobis legem, et irritam fecistis eam; do gentibus gratiam vice legis: dedi vobis virgam, quæ pullulavit: do gentibus crucem efflorentem, vitamque mundo pro fructu profertentem: dedi vobis manna, et cum edissetis, vitulum pro me adorastis: do gentibus panem cælestem, qui e celo descendit, id est, corpus meum: dedi vobis e prærupta rupe aquam, et bibentes exacerbavistis me: do gentibus poculum sanguinis mei, ut bibant vitam æternam. Hæc gentibus largior, et *Ascendo ad Patrem meum. Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta.* Cum hæc dixerat Dominus, conversus ad matrem et virginem dixit: Pax tibi, mater suavissima; ne doleas quia *Ascendo ad Patrem meum:* non te deseram orbis terrarum illuminatrice; non te deseram templum meum sanctum; non te deseram solam fidem ac fraudis expertem coram me inventam; non te deseram totius orbis mysterium; non te deseram florem incorruptibilem. Ne doleas: quin etiam cum e vita es exitura, non mittam angelos aut archangelos, sed ego veniam ipse, et accipiam animam tuam clariorem sole ac luna lucidiorem. Ne doleas, virgo, quia *Ascendo ad Patrem meum:* habes pro me Joannem, virginem, et socium meum pectoralem. Nonne etiam cum in cruce fui, illi te tradidi, dicens: *Joannes, Ecce mater tua?* tibi que dixi, *Ecce filius tuus?* Et nunc sermo idem a me ad te pronuntiatur: Pax tibi, mater mea et virgo. Rursus vero discipulis dixit: Pax vobis, fratres: ut vobis præcepi, fa-

cite. Ne itaque tristes sitis, quia *Ascendo ad Patrem meum* : si enim ego non abeam, consolator ad vos non veniet. Ego abeo, et post decem dies mitto consolatorem, sanctum et vivificantem Spiritum. Atque illo hæc dicente, ecce angelorum multitudo circumcinxit eum, et Seraphim obumbrantes et dicentes, *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum* ; plena enim sunt cælum et terra gloria ejus. Ac statim nebula lucida obtegit montem, et chori prophetarum in monte congregabantur. David autem cum spirituali cithara in medio erat prophetarum omnium ; et Jesum hortans ut in cælum ascenderet, dixit, *Exaltare super cælum, Deus* ; et *in omnem terram gloria tua*. Et apostolis dixit, *Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorete scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est*. Et ecce iis insipientibus sublatus est, et nebula lucida accepit eum. Atque iterum dicit Dominus discipulis : *Pax vobis : pacem meam do vobis*. Cumque hoc dixerat, non amplius aspiciebatur. Cum autem David cerneret, B quod Dominus in cælum ascenderat ; iterum delectatus, ac pulsans citharam spirituales, dixit : *Ascendit Deus in júbilo ; et Dominus in voce tubæ*. Pater desuper acclamans dixit, *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Tu es *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui* ; tu es agnus meus, tu es in principio Verbum meum verum, tu es potentia mea, tu es sapientia mea. Et eo in cælum ascendente, omnes Potestates adorabant illum ; seditque e dextris Patris, cum adimpleret omnem œconomiam, consubstantialis Patri existens, ejusdem potentiae, una divinitas, una potestas, Patris et Filii et Spiritus sancti : quam Trinitatem nos fideles adoramus, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

μου πρὸς σέ· εἰρήνη σοι, μήτ' ἐρ μου καὶ παρθένη. Πάλιν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν ἀδελφοί· καθὼς ὑμῖν ἐνετελέσθη, ποιήσατε. Μὴ οὖν λυπέισθε διότι ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα μου· εἰ μὴ γὰρ ἐγὼ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐλεύσεται· ἐγὼ ὑπάγω, καὶ μετὰ ἡμέρας δέκα πέμπω τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ἰδοὺ πλῆθος ἀγγέλων περιεκύκλωσεν αὐτόν, καὶ τὰ Σεραφεῖμ σιάζοντα καὶ λέγοντα· Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ· πλήρεις γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ εὐθέως νεφέλῃ φωτεινῇ ἐπεσκέασεν εἰς τὸ ὄρος, καὶ χοροὶ προφητῶν συνήλθον ἐν τῷ ὄρει. Μέσος δὲ πάντων τῶν προφητῶν ὁ Δαυὶδ μετὰ τῆς πνευματικῆς κιθάρας ἐτύγγαν· καὶ προτροπόμενος τὸν Ἰησοῦν ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανόν, ἔλεγεν, Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. Καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν, Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιόν ἐστι. Καὶ ἰδοὺ βλέπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλῃ φωτεινῇ ὑπέλαβεν αὐτόν. Καὶ πάλιν ᾄδει τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος, Εἰρήνη ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἑμὴν δίδωμι ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, οὐκέτι ἐθεωρεῖτο. Ὅτε δὲ εἶδεν ὁ Δαυὶδ, ὅτι ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ Κύριος, πάλιν εὐφρανόμενος καὶ κρούων τὴν πνευματικὴν κιθάραν ἔλεγεν· Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Ἀνωθεν ὁ Πατὴρ προσφωνῶν ἔλεγε, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Σὺ εἰ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠρέδωκα σε· σὺ εἰ ὁ ἀμνός μου, σὺ εἰ ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος μου ὁ ἀληθινός, σὺ εἰ ἡ δύναμις μου, σὺ εἰ ἡ σοφία μου. Καὶ ἀναλθόντος αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πᾶσαι αἱ δυνάμεις προσκύνουν αὐτῷ· καὶ ἔκαθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, πληρώσας πᾶσαν οἰκονομίαν, δημοσύσιος ὑπάρχων τοῦ Πατρὸς, ὁμοδύναμος, μία θεότης, μία ἐξουσία, Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦματος· ἢν Τριάδα προσκυνούμεν οἱ πιστοί, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

In Codice Ms. Coisliniano, num. LXXVII, p. 147, homilia sequens habetur. Est autem Codex XI sæculi, multumque discrepat ab apographo v. cl. domini Taylor, qui illam exscripsit ex Codice, ubi magna pars homiliæ in fine desideratur.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου, ἀρχιεπισκόπου
Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χρυσοστόμου, διμιλία εἰς
τὴν λίμνην Γενισαρέτ, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον
τὸν ἀπόστολον.

*D Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi,
Archiepiscopi Constantinop., Homilia in
stagnum Genesaret, et in S. Petrum Apo-
stolum.**

Ὅτε διδάσκαλος εὐκλείης, τότε μαθητὴς εὐπειθὲς, τότε μαθητὴς εὐέλπης· ὅτε διδάσκαλος πρόθυμος, τότε διδάσκαλος κέρδος καρποῦται· ὅτε μαθητὴς σπουδὴν ἐπιδείκνυται, τότε μαθητὴς διδασκάλου τέχνην ἐκδέχεται, οὗ τὴν διατριβὴν ὡς φίλην ἀσπάζεται. Ἄλλως γὰρ ἀμύχανον διδάσκαλον λάμψαι, εἰ μὴ τοῦ μαθητοῦ τὸν λυγρὸν ἀρόμενον εὗροι τῷ τῆς φιλομαθείας ἐλαίῳ· καὶ ἄλλως ἀμύχανον λάμψαι, εἰ μὴ τοὺς ὀχέτους τῆς σοφίας ὁ διδάσκαλος πλουσίως ἐκχέῃ. Δεῖται γὰρ ὁρόμου καὶ σπουδῆς ἑκάτερα τὰ μέρη, καὶ πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς βελτιώσεως ἀμωτέρους τὰ τῆς δυναμέως συνεισφέρειν· καὶ τὸν μὲν τὴν γλῶτταν ὀδύνει, τὸν δὲ τὴν ἀκοὴν εὐτρεπίζειν· καὶ τὸν μὲν τὴν διάνοιαν ἀπαιρτισμένην ἔχειν, τὸν δὲ τὴν ψυχὴν * γαληνῶσαν παρέχειν. Ταῦτα δὲ οὐ μόνον ἐν τοῖς σωματικοῖς ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς περιποιούσαστα. Ὡς περ γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς παιδευμασιν ἄλλως οὐκ ἐλευθεροῦται σκυτάλης παῖς, εἰ μὴ τοῖς μαθήμασιν ἐπαγρυπνῇ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς διδάγμασιν ἄλλως κατακρίσεως οὐκ ἀπαλλάσσεται βροτός, εἰ μὴ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου κατὰ τὸν προσηγνὸν μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ πάντες οἱ παρόντες ἐσμέν ἐν Χριστῷ συμμαθηταί· ἕνα γὰρ καὶ τὸν αὐτὸν ἔχομεν οἱ πάντες καθηγητὴν καὶ διδάσκαλον τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ φάσκον θεῖον ῥήτον· Καὶ ἔσονται πάντες διδασκατοὶ Θεοῦ· φέρε καὶ σήμερον τὴν διττὴν ἀκοήν, τὴν ψυχικὴν φημί καὶ τὴν σωματικὴν, εὐρυχωρότερον εὐτρεπισώμεν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, ὥπως τὸν λόγον ὡς σπόρον δεξάμενοι, δυνηθώμεν καρποφορῆσαι τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιμέλειαν ἐν τριακοντα, καὶ ἐν ἐξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατὸν τὸν τῆς ὑπακοῆς πολυκόκκον στάχυν. Ἦκουες γὰρ ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ βοῶντος· Ἐμὲ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς ἐν τὸν πλοῖον, ὃ ἦν τὸ Σίμωνος, ἡρώτησεν αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. Καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

Εἶδες διδασκάλου θεομήνυτον διδασκαλίαν; εἶδες ὄχλου ἐράσμιον ὄχλην; εἶδες μαθητῶν ψυχωρελῆ σπουδὴν; εἶδες ἀνθρώπων ἐμμεσίον παραμονήν; Μή τις τῶν ἀκούοντων τὸ λόγον τοῦ Θεοῦ ἡκηλῶσεν, ἢ

Quando celebris est magister, tunc discipulus est obsequens, tunc discipulus bonam spem habet: quando magister est alacris, tunc idem magister lucrum percipit: cum discipulus diligentiam exhibet, tunc idem discipulus magistri artem excipit, quando exercitationem ut gratam amplectitur. Alias enim non potest umquam magister enitescere, nisi discipuli lucernam accensam inveniatur oleo amoris disciplinæ irrigatam: et alias non potest discipulus splendere, nisi sapientiæ rivos abunde magister effundat. Nam utrique parti cursu opus est et diligentia, et ut melius ædificium construat, utrumque oportet sua pro virili conferre: ita ut hic quidem linguam acuat, ille vero aures probe adhibeat: et hic quidem intellectum bene instructum habeat, ille vero mentem tranquillam præbeat. Hæc autem non solum in rebus corporeis necessaria sunt, sed etiam in spiritualibus curanda. Sicut enim in corporeis non aliter puer a virga liberatur, quam disciplinis invigilando: ita etiam in doctrinis spiritualibus non aliter a condemnatione absolvitur homo, nisi in lege Domini, ut ait propheta, meditetur die ac nocte. Cum hæc igitur ita se habeant, et omnes hic præsentibus simul Christi discipuli; unum enim et eundem habemus omnes institutorem et doctorem Christum secundum illud divinum dictum, *Et erunt omnes docibiles Dei* + *Joan. 6. 45.*

age hodie quoque duplicem auditum, spirituale nempe et corporeum, latius apparemus ad doctrinam Domini; ut verbum quasi semen excipientes ex fructuosa illa obsequentia spica, possimus fructum proferre vel trigesimum, vel sexagesimum, vel centesimum. Audisti enim modo Lucam evangelistam clamantem: *Ascendens autem Jesus in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.* *Luc. 5. 3.*

Vidisti Magistri divinam doctrinam? vidisti turbæ amabilem collectionem? vidisti discipulorum animæ utilem diligentiam? vidisti hominum mercede dignam perseverantiam? Num quis ex audien-

* [Major pars hujus homiliæ recepta est in Eclog. locis infra indicatis.]

* [Leg. ἀμύχανον μαθητὴν λάμψαι.]

* [Corr. γαληνῶσαν.]

tibus verbum Dei affectus est tædio, vel a stagno abiit, vel a monte descendit, vel rogavit dicens ut aliqui presentium: Cur sermonem extendis, magister? habeo quod agam, expectat me societas quædam, nondum ad prandium necessaria emi, lavandi tempus præterit, demum æstus me invasit. Num quis ex presentibus illo tempore Domino horum quidpiam dixit? Nequaquam profecto. Quare? Quia noverant ipsum bona omnia dicere in tempore suo. Introisti in ecclesiam Dei, dignus habitus es Christi congressu: nisi dimittaris, ne excas; si enim ante dimissionem excas, ut fugitivam viam dirigis. Sex diebus in corporalibus occuparis, et duabus horis in spiritualibus versare. Noli hic contristari, et foras hilaris esse; ne hic nutatio, et foris attentio; noli hic laudare, et foris vituperare. Res Domini apponimus: an vero fabulas loquimur? prophetarum verba legimus: an vero justos fastidimus? apostolorum mentionem habemus: an vero patres nihili facimus? In theatrum sæpe ascendis, et ante dimissionem non descendis; in ecclesiam vero intras, et ante divina mysteria egredieris? Metue illum qui dixit: *Qui contemnit rem, ab illa contemnetur*. Quid ergo dicit Lucas evangelista? *Factum est cum turba irrueret et in Jesum, et ipse stabat secus stagnum Genesaret*. O peritum Domini doctrinam! fluvius secus stagnum stabat; imo vero hominum piscator venit ad stagnum, ut piscium captores caperet. Nihil enim inutile apud Dominum Christum, non locus, non sermo, non ænigma, non suggestus. Quia enim Petrus, Andreas, Jacobus et Joannes in stagno Genesaret piscatoriæ artem exercebant, in oculis spem habentes, scissa retiâ jacentes, cum immenso profundo concertantes, nescientes quorsum vertere se opteretur, furantes magis quam laborantes; inescantes potius quam suadentes: nam sine fraude piscis non capitur: hæs Dominus divino et erroris experte intuitu ad piscium capturam aptos cognoscens, ad stagnum venit ut illos vicissim sagena caperet, non jacto reti usus, sed sermone ad persuadendum opportuno. Et quia supradicti apostoli, naviculis stagnum percurantibus fidentes, non cognoscebant et stagni illius et universorum Dominum; ideoque venit Dominus in stagnum, ut et turbas doceret, et piscatores hamo caperet. Quid ergo dicit evangelista? *Ascendens autem Jesus in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum*.

Vides quomodo in navim ascendit, qui navi non indigebat, ut dominum navis lucraretur. Cur vero Simonem rogat Dominus? Cur? audi cum intelligentia, Simon, ut modo audisti, cum per totam noctem laborasset, et nihil cepisset, re infecta mansit. Gravissime autem rem ferebat,

ἀπέσταν τῆς λίμνης, ἡ κατήλιβε τοῦ θρόνου, ἡ ἡγήσατο λέγων καθὼς τινες τὸν παρόντων· τί πλάτυνεις τὸν λόγον, διδάσκαλε; ἔγωγε τι διαπραΰνασθαι, συντυχία με περιμένει, οὐδὲν οὕτω τῶν ἐν τῷ ἀρίστῳ ἡγεύμενα, ἡ ὥρα τοῦ λουτροῦ παρῆλθε, λοιπὸν δὲ καύσω συνέχει με. Μὴ τις τῶν παρόντων κατ' ἐκείνων τὸν καιρὸν εἶπε πρὸς τὸν Δεσπότην τοῦτον τι; Οὐ μὴν οὐδαμῶς. Διὰ τί; Ὅτι ᾗδεσαν τὸν εἰρηκότα πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. Ἐισῆλθες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἡξιώθης τῆς τοῦ Χριστοῦ συντυχίας· εἰ μὴ ἀπολυθῆς, μὴ ἐξέλθῃς· ἂν γὰρ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξέλθῃς, ὡς δραπέτης εὐθύνεις τὴν δόδον. Ὁ ἔξ ἡμέρας ἐν τοῖς σωματικαῖς ἀναλίσκεις, καὶ δύο ὥρας ἐν τοῖς πνευματικαῖς ἀσπάζῃ. Μὴ ὥδε δερμάτινον, καὶ ἔξω φαιδρύνου· μὴ ὥδε τὸ νεῦμα, καὶ ἔξω τὸ σκέμμα· μὴ ὥδε ἐπαίνει, καὶ ἔξω λοιδορεῖ. Τὰ τοῦ Κυρίου περιστώμεν· μὴ γὰρ μύθους λαλοῦμεν; τὰ τῶν προφητῶν ἀναγινώσκωμεν· μὴ γὰρ τοὺς δικαίους βδελυσσομέναι; τὸν ἀποστόλον μενυήμεθα· μὴ γὰρ τοὺς πατέρας ἐξουθενούμεν; Εἰς θεάτρον πολλὰς ἀνέρχῃ, καὶ ἑὸς τῆς ἀπολύσεως οὐ κατέρχῃ· καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσερχῃ, καὶ πρὸ τῶν θείων μυστηρίων ἐξέρχῃ; Φοβήθητι τὸν εἰρηκότα, Ὁ κατασφραγιστὴν πράγματός, κατασφραγισθῆσαι ὑπ' αὐτοῦ. Τί οὖν δὲ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς φησιν; Ἐγένετο ἐν τῷ τὸν ὅλον ἐπικαίσθαι τῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γενησαρέτ. Ὡς τῆς εὐτέγου τοῦ Κυρίου διδασκαλίας· ὁ ποταμὸς παρὰ τὴν λίμνην εἰσέρχεται· μάλλον δὲ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἄλιεὺς ἦλθε παρὰ τὴν λίμνην, ἵνα τοὺς θηρευτὰς τῶν ἰχθύων θηρεύσῃ. Οὐδὲν γὰρ ἄργον παρὰ τῷ Δεσπότη Ἰησοῦ, τὸ τόπος, οὐ λόγος, οὐχ ἡ ἐν γαμα, οὐ βῆμα. Ἐπειδὴ γὰρ Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, Ἰακώβος καὶ Ἰωάννης ἐπὶ τὴν λίμνην Γενησαρέτ ἀνίγνωσκον ἄλιευτικὴν τέχνην μετιόντες, ἐν ἀθήλοις τὴν ἐλπίδα ἔχοντες, διεσπασμένα δίχτυα χαλῶντες, ἀμετρήτῳ βυθῷ συνερίζοντες, μὴ ἰδόντες πόθεν δεῖ τραπήναι, κλέπτοντες μᾶλλον ἢ καίμοντες, δολοφύοντες ἢ πείθοντες· ἀνευ γὰρ ὁπάτης ἰχθύος οὐ θηρεύεται· τοῦτους ὁ Κύριος κατανοήσας τῷ θεϊκῷ καὶ ἀπλανεῖ βλέμματι, ἐπιτηδεύει πρὸς τὴν τῶν ἰχθύων ἀγρὰν ὄντας, παρεγένετο ἐπὶ τὴν λίμνην ἀντισταγνέουσιν τοῦτους, οὐ δικτύῳ βεβαμμένῳ χρώματι, ἀλλὰ καθηγητικῷ λόγῳ. Καὶ ὅτεπερ οἱ προλεχθέντες ἀπόστολοι ἐπὶ τοῖς λιμνοὺς πλοίοις θαρβύοντες, οὐκ ἐγίνωσκον τὸν τῆς λίμνης καὶ πάντων Δεσπότην· τοῦτου χάριν παρεγένετο ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν λίμνην, ἵνα τοὺς μὲν ὅλους διδάξῃ, τοὺς δὲ ἄλιεῖς ἀγαστρεύσῃ. Τί οὖν δὲ εὐαγγελιστὴς; Ἐμὴ δὲ δὲ Ἰησοῦς εἰς ἐν τὸν πλοῖον, δὴν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαγαγεῖν ὀλίγον. Ὁρᾷ πῶς ἐμβαίνει πλοῖον δὲ μὴ χορῶν πλοῖον, ἵνα τὸν τοῦ πλοίου δεσπότην κερᾷ. Διὰ τί δὲ καὶ παρακαλεῖ τὸν Σίμωνα ὁ Κύριος; Διὰ τί; ἄκουε συνετάς. Ὁ Σίμων, καθὼς ἀρτίως ἴχθυος δὲ νυκτὸς κοπιᾶσας, καὶ μηδὲν ἄνυσας, ἀπραγὸς ἐμενεν. Ἐδυσφόρει δὲ σφόδρα κεναῖς γεραῖς ἀποπλύνων

Prov. 13.
13.
Luc. 5. 1.

293

A

B

C

^a [εἰσῆλθες... ὑπ' αὐτοῦ habentur in Eclogis t. 12, p. 489, D, E.]

^b [Recte Eclogæ οὐκ ἀναγοῖ;]

* [Quæ sequuntur traducta sunt in Eclogis. t. 12, p. 466 — p. 468.]

τὰ δίκτυα, καὶ κόπον κόπον συνάπτων, καὶ κέρδος μὴ δίδων. Τούτου χάριν ὁ Κύριος θεωρῶν τὸν Πέτρον καταστρωγίσκοντα, παρακαλεῖ αὐτὸν· παρακλητὼρ γὰρ τὸν τεθλιμμένον ἐστὶ. Μόνον γὰρ εἶδεν ὁ Κύριος τὸν Σίμωνα τεθλιμμένον, καὶ προτρεπτικῶς λόγῳ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν· μικρὸν μοι δάνεισον τὸ πλοιαρίον σου, ναῦτα, ὥπως εἰσελθὼν διδάξω καὶ καταγίσγω ὅπου βούλει· κατακόουσιν μοι πλῆθος· ἐκκλησία γένοίτο μοι τὸ πλοιαρίον σου, ναῦτα· ἀκούσων λόγον Θεοῦ. Μὴ φοβηθῶν με νομίσης· ἔλθων γὰρ βεβητώσαι σε. Κατάλιπε τὴν σωματικὴν ματαίαν ἐλπίδα καὶ περιβλεψαί τὴν πνευματικὴν μερίδα· μικρὸν μοι δάνεισον τὸ πλοιαρίον σου, ναῦτα. Ὁ δὲ Σίμων ἐτι βεβακτησμένος τῇ λύπῃ τῆς ἀποτυχίας, ἀποκριθεὶς πρὸς τὸν Κύριον ἔφη· πόθεν παραγγέλλεις, ἐννοήσωμαι ἄνθρωπε; τί μοι δι' οὗτου γινῆς; αὐτὸν περιβλεψαί· τὴν σκάφην, εἰ γε βούλει τὴν λίμνην περικυλιέσθαι. Ὁρᾷς με πενθύνοντα, ὡς ἄρτον μὴ εὐπορῶντα, καὶ λόγον Θεοῦ γογγυρεῖν ἐπαγγέλλεις; Οὐ περιβλέψαι πόθεν ἀνθρώπου ἀνέωσμαι, ἵνα τὴν πενθεράν μου καὶ τὴν γυναῖκά μου ὀρέσῃω, ἀλλὰ σοὶ τὸ πλοιαρίον ὑποστρέψω, ἵνα καὶ τὴν ἡμέραν ὡς τὴν νύκτα ματαυστήσω; Ἢ ἐπιφέρεις ναύτιον, ἐπιβῆθαι τὸ πλοῖον· εἰ δὲ μὴ βαστάξεις, ἀπέλθε, παρακαλῶν ἐμὲ γὰρ ὄντις, σὺ λόγον τρέφεις. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν Σίμωνα· μὴ δυσχεραίνε, Σίμων· ὁτιως ὡς ναυτὸς λαλεῖς· Θεοῦ λόγος θραπτική-τερος ἄρτου· ὀρέσῃ σε ἀφ' ἑλπίδος ἄρτος γὰρ εἰμι ζῶν. Μὴ μου χαίρειν τὴν παρουσίαν ἡγήσῃς, ὅταν ἂν βούλῃς κομίζου· πλουτῶν γὰρ πατρὸς εὐπορῶν τέκνον εἰμι.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σίμων, καὶ μικρὸν διακονήσας τῇ παρουσίᾳ, ἐν τῷ πλοίῳ τὸν Κύριον ὑποδέχεται, κοίτης ἐπ' αὐτὸν, ἔθι τε πρὸς αὐτὸν· ῥάσιν καθέζων, ἄνθρωπε ἔξω. Ὡς ἐπιβῆσθαι φέρον διέκριντο, μὴ συν- ῥασην ὅτι φέρεται τὸν τὰ πάντα φέροντα. Ἐμύθας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἐλθὼν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς· ἐπαπαγγαγεῖν ὀλέγον. Τούτῳ δὲ Σί- μωνος ἐπαπαγγαγέως τῇ ἐπιπλὶ τῆς μετὰστοιχίας, καθίστας ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦς ὁμήρους. Τί δὲ ἐδίδασκεν; Ἀγάπην ἀνυπόκριτον, πίστιν ἀνε- δόκιστον, εὐφροσύνην ἀπυπόκριτον, φιλαδέλφειαν ἀμνη- στον, εὐσεβεῖαν ἀκαταπύκνωτον, θεογνωσίαν ἀφύλακ- τρον, παρηνέαν ἀβύβωπον, ἀσκησιν ἀλύπτωτον, συζῆτιαν ἀγρίστην· πάντα πόνον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐφύστασθαι, μὴ δαλιᾶν ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένον ἀποκτείνειν. Ταῦ- τὰ τοῦ Κυρίου διδάσκοντος καὶ ἐτι μετὰ προσθήκης λέγοντος, ὁ εὐδὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσας αὐτὴν καὶ πάλιν, ὁ θέλων ὅπως μοι εἰσεῖν, ἀπαρηγόσῃσιν αὐτὸν, καὶ ἁράτος τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολου- θεῖτο μοι· καὶ αὖτις, μὴ κτίζασθε γυνεὶν, μὴ ἄρ- τρον, μὴ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πύραν, μὴ βαλάντιον, μὴ δύο γιγῶνας· ταῦτα τοῦ Κυρίου διδάσκοντος ὁ Σίμων ἀκούων, ὁ δόξας τὸ πλοῖον με- τ' ἐπιβλέσας τοῦ Κυρίου, ἤρξατο γογγυρεῖν καὶ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· παρὰ τούτου μετὸν προσδοκῆσμεν λαβεῖν;

lavans retia, et laborem labori addens, lucrum- que nullum respiciens. Idcirco Dominus cum vi- deret Petrum in mœstitia, consolatur ipsum: consolator enim afflictorum est. Statim enim ubi vidit Dominus Simonem consternatum, hortato- rio sermone dixit ei: Pro tantillo tempore mihi mutuo da navigium tuum, nauta, ut ingressus doceam erudiámque multitudinem, quam me se- quentem vides: navigium tuum mihi fiat ecclesia, nauta: audi verbum Dei. Noli me inopportum putare: veni enim ut te meliorem reddam. Re- linque vanam spem corpoream, spiritualesque portiones circumspice; paululum mihi mutuo da navigium tuum, nauta. Simon vero adhuc immersus in mœstitiam ob frustra susceptum la- borem, respondens Domino dixit: Unde ad me venisti, homo peregrine? cur mihi molestus es; aliam circumspice scapham, si vis in stagno com- morari. Vides me lugentem, utpote paucè indigen- tem; et verbum Dei te allaturum promittis? Non circumspiciam unde argentum mutuo acci- piam, ut socrum et uxorem meam alam; sed tibi navigium subternam, ut die nocteque frustra la- borem? Si nautam affers, incede in naviculam; sin minus, alibi obsecro: me enim domum alit, non sermo. Tum Dominus ad Simonem: Ne agra fe- ras, Simon; vere ut nauta loqueris. Verbum Dei ad alimentum plus quam panis confert: abunde te alam; sum enim panis vite. Ne meam præ- sentiam putes tibi detrimento esse: quantum vo- lueris accipe: divitis enim patris filius sum lo- queres.

His auditis Simon, ac vultu paulo hilarior, in navicula Dominum excipit, remosque movens dixit illi: In medio sede, homo peregrine. Quasi vectorem ferens affectus erat, nesciens se eum qui fert omnia ferre. Ingressus igitur Jesus in navi- gium Simonis, rogavit eum a te reducere pusil- lum. Simone autem illum ducente spe recipiendæ mercedis, sedens Jesus docebat de navicula tur- bas. Quid vero docebat? Caritatem sine simula- tione, fidem sine dubitatione, pacem sine fraude, fratrum amorem inseparabilem, pietatem non fucatam, Dei cognitionem sine argenti cupidine, virginitatem sine macula, ascetis sine anxietate, conjugium indivisum: omnem laborem pro veri- tate suscipiendum esse, non timendos esse eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt oc- cidere. Hæc Dominum docente, etiamque alia ad- dente: Qui amat animam suam, perdet eam; ac rursum, Qui vult post me venire, abneget semetip- sum, et tollat crucem suam, et sequatur me; et iterum, Nolite possidere aurum, nec argentum, neque pecuniam in zonis vestris, nec peram, ne- que sacculum, neque duas tunicas: hæc Dominum docente, Simon audiens, qui putabat se navigium mercede conduxisse Domino, murmurare cepit, et intra se dicere: An ab isto mercedem nos ac-

* [Leg. τινὰ σαρκῆν.]

ἀλιέων οὐ περιέμενον, ἐλατούς ἐκυβίστευσον ἐπὶ τὸ πλοῖον. Ὁ πλοῖον τῆς λίμνης οὐκ ἐκινεῖτο, οὐδαίς τῶν ἰθῦσων κἄτω μένειν ᾗνευζτο· ᾗρῃσαν γὰρ τὸν εἰρηκότα· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἐρπετὰ φυγόντων ζώων. Τί οὖν ὁ Σίμων, ὁ οὐκ πράγματι περιπέσων, ὁ τὴν νύκτα κοπίδας καὶ μηρὸν πιάσας, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τῷ ῥήματι τοῦ Ἰησοῦ τὰ πάντα θηρεύσας; Ὡς εἶπε τὰ εἰκότα διεβρόχοντα, καὶ ἀλλους πολλούς ἰθῦσιν ἐξωθεν ἐστῶτας καὶ πρὸς τὸν θηρευθῆναι κεχρηγόντας, καὶ πόρρω τῶν δικτύων μένειν μὴ ἀνεχομένων, ὡς βίαν ὑπομένων, προσέειπε τῷ Κυρίῳ λέγων· Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, Κύριε, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι. Ἔργον λοιπὸν ὅστις εἶ· οὐκ εἶδον ἰθῦσων ἄγραν ποτὶ τοιαύτην. Ἔθος, Δέσποτα, τοὺς ἰθῦσας τῇ σαγήνῃ ἐνδον ἀποκλείειν· τὸνναντίον δὲ νῦν βλέπω, ἐξωθεν οἱ ἰθῦσες τὴν σαγήνην κρατοῦσιν. Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, παρακαλῶ. Ἐπίστροφες λοιπὸν τὸ θεῖόν σου πρόσταγμα· κατὰ τί τῇ λίμνῃ κἄν δύο πρὸς γονὴν ἰθῦσας; Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ· οὐ σὲ ἀπωθεύμαι, ἀλλ' ἐμαυτὸν ταλινίζω. Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν Σίμωνα· Ἐξέλθω, τοῦ πλοιοῦρά σου, Σίμων, ἐξέρχομαι· ἐν σοὶ δὲ εἰσελεύσονται τοῦτό σου χάρις καὶ πᾶρεγε- νόμην πρὸς σέ. Θηρεύων γὰρ ἐθιρεύθης· ὁ ποιεῖς, ἅ- πέπονθας. Σὺ μὲν γὰρ ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον ἐλ- κεις· ἐγὼ δὲ ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν. Μὴ φοβοῦ, Σί- μων, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἐστὶ ζωγρῶν. Τὴν λί- μνην κατὰ τίς, τὴν οἰκουμένην σαγήνεις· τὸν κάλα- μον συνήλασον, καὶ τὸν σταχυρὸν ἐτρέψισον· τὴν ὅρματιαν διάσπασον, καὶ τὴν εὐθείαν κήρυξον· βίβλον τὸ ἀγκιστρῶν, καὶ νόσους θεράπευσον· τὰ δι- κτύα μίσθισον, καὶ τὰς οὐρανίους κλείς ῥάλλευσον· ἐξέλθε ἀπὸ τοῦ πλοίου, καὶ εἰσέλθε εἰς τὴν Ἐκκλη- σίαν. Μὴ φοβοῦ, Σίμων, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἐστὶ ζωγρῶν. Ὡς τῶν τοῦ Κυρίου δυνάμεις· ὡς τῆς τοῦ Πέτρου συνέσεως. Οὐκ εἶπεν ὁ ἀλιευθεὶς ἀλιεύς, τί τὸ ξένον τῆς τοῦ διδασκάλου παραινέσεως; ἀνθρώ- πους ζωγρῶν, καὶ ποῖον δίκτυον εὐτρεπίσω; ποῦ δὲ καὶ νύθοντα τὰ ἀνθρωποθήρα ταῦτα δίκτυα; μὴ ἀρ- πάζει με λόγος ἀγκιστρῆστας με; Οὐδὲν τοῦτων εἶπεν ὁ Σίμων, μόνον δὲ ἤκουσεν, εὐθέως ὑπήκουσεν· οὐ τοὺς ἰθῦσας ἐπώλησεν, οὐ τῆς εὐπορίας ἰδεῖσθαι, οὐ τῇ γυναικὶ συνετάξατο, οὐκ εἶπε πρὸς τὸν Δεσπότην, σῶσόν μου τὰ μέτρια, Δέσποτα· λογισθήσῃ τοὺς συναλλάκτας, μικρὰ ἀναλόματα τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου καταλείβω. Οὐδὲν τοῦτων ὁ Σίμων ἔγρασεν· Πέτρος γὰρ ἦν τὸ ὅλον. Καὶ ὅτιπερ οὐ μόνον Πέτρος ὑπήκουσε τῷ θεσποτικῷ προτάγματι, ἀλλ' καὶ Ἀνδρέας, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης· αὗται γὰρ εἰσιν αἱ ἀδελφαὶ καὶ πισταὶ δύο ζυγαῖες.

Ἐίδεν τὴν τοῦ Κυρίου πραγματείαν· τίνος χάριν ἐπὶ τὴν λίμνην παρεγένετο; ἵνα τοὺς μὲν ὄχλους διδάξῃ, τοὺς δὲ ἀλιεῖς ἀγκιστρῆσθαι. Ἰκνοῦς οὖν ἀρ- τίας τοῦ εὐαγγελιστοῦ λόγοντος· Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκο- λούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Τί δὲ ὁ Κύριος; οὐ γὰρ συμπε- ρᾶναι τῷ λόγῳ. Ὡς εἶδε τοὺς ἀποστῶλον τὴν προθυ- μίαν, ὅτιπερ ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ,

se in navigium saltando projiciebant. Stagni fun- dum non commovebatur, piscis nullus infra ma- nere sustinebat: noverant enim eum qui dixit: *Producant aquæ reptile animæ viventis.* Quid Gen. 1. 20. ergo Simon, qui in duos casus inciderat, qui tota nocte laborans nihil ceperat, et in die ad verbum Domini omnia ceperat? Ut vidit retia scissa, et multos alios pisces foris stantes, hiantesque ut caperentur, nec procul a retibus manere sustinen- tes, quasi vim passus procidit ante Dominum, di- cens: *Exi a me, quia homo peccator sum, Do- mine.* Scio demum quis sis: numquam vidi talem piscium capturam. Mos est, Domine, pisces intra sagenam includere: at contrarium nunc video, pisces foris sagenam occupant. Exi a me, obsecro. Cohibe demum divinum tuum mandatum: relin- que stagnum duos saltem pisces ad generandum. Exi a me: non te repello, sed me miserum præ- dico: *Exi a me, quia homo peccator sum, Do- mine.* Dominus vero Simon dixit: *Exeam, ex navicula tua, Simon, egrediar; in te autem introi- bo: hac de causa ad te veni.* Nam cum caperes, captus es. Quod tu facis, id tu passus es. Sed tu a vita in mortem trahis; ego vero a morte in vi- tam. *Ne timeas, Simon: ex hoc jam homines* Luc. 5. 10. *eris capiens.* Stagnum relinque, orbem sagenae cape; calamus confringe, et crucem appara; discerpe, et pietatem prædica; et hamum projice, et morbos cura; retia odio habe, et cælestes claves fabrica; ex navi egredere, et intra in Ecclesiam. *Noli timere, Simon: ex hoc homines eris ca- piens.* O Domini potestatem! o Petri prudentiam! Non dixit piscator ille qui captus est: Quam absurda est illa Magistri adhortatio? homines ca- piam, et quodnam rete apparabo? ubinam texun- tur hæc retia homines ut feras capientia? num abripiet me hic sermo hami instar? Nihil horum dixit Simon; tantum audivit, statim obsequutus est: non vendidit pisces, non defuit illi abun- dantia rerum, non cum uxore rem composuit. Non dixit Domino, Serva mihi saltem mediocritia, Domine: componam cum negotiatoribus; parvos sumtus domesticis meis relinquam. Nihil horum Simon dixit: Petrus enim revera erat. Neque Petrus tantum Dominico præcepto obediit, sed etiam Andreas et Jacobus et Joannes: hæc enim sunt paria duo fidelia amborum fratrum.

Vidistin' Domini negotiationem? qua de causa in stagnum se contulerit? ut et turbas doceret, et piscatores hamo caperet. Audisti igitur evange- listam dicentem: *Et subductus ad terram navi- bus, relictis omnibus, sequenti sunt Jesum.* Luc. 5. 11. Quid vero Dominus? oportet enim sermoni finem imponere. Ut vidit apostolorum alacritatem, quod relictis omnibus sequenti essent ipsam, ad cura-

tionem festinat, ne diabolus incredulitatis ansam inveniret: facile namque mutatur humanum genus, et ad contraria eligenda pronum. Dicturi namque erant apostoli Domino, si nullum aliud signum viderent: Num frustra relinquentes fuculatas nostras sequuti sumus eum? et concursus piscium alio quodam modo factus est, non ex divino jussu. Ne igitur talibus suspicionibus fœderentur apostoli, a stagno tantum recessit, et in una vicinarum civitatum, turba concurrente, divinam aperuit medicinam: statimque ex sola voluntate leprosum spoliatur, et ejus molten maculis distinctam a lepra purgat: ut sciret Petrus et qui cum illo erant, non solum vivos pisces obsequi mandatis Domini, sed etiam inanimatum morbum ejus nutu fugari. Audisti modo clamantem leprosum: *Domine, si vis, potes me mundare.* O leprosi scientia pii dogmatis! orthodoxam ejus mentem maculis non fœdavit pellis illa tota lepræ punctis horrida: extrinsecus repebat morbus, intrinsecus vero locum non reperit: corpus corrodabatur, sed animam ægritudo non attingebat: contumeliosum titulum gestabat, sed non appropinquabat comes lepra: plenus erat lepra, sed odio habebat improbum Oziam: synagoga illum repellēbat, sed Ecclesia ipsum amplectebatur: Moyses ipsum contumelia afficiebat, sed Christus sanabat. Hic curatur, et illic curationis dona offerre jubetur. Quare? Ut Domini Christi amor erga homines nosceretur, et pecuniæ amantium Judæorum cupiditas appareret. Quid igitur leprosus ille, qui prave sentientes omnes confutabat? *Domine, si vis, potes me mundare.* Non dico, Roga, sed, Cum auctoritate jube: non dico, Preare, sed, Sana. Proprium enim Dei est sua voluntate sanare, non alieno nutu. *Domine, si vis, potes me mundare.* Audivi enim prophetam dicentem: *Deus noster in celo et in terra omnia quæcumque voluit fecit.* Quoniam igitur omnia ut essent produxisti, ac cælos extendisti sicut pellem, et terram subtus expandisti velut sindonem, et quæ intermedia erant, variis formis exornasti: tribue quoque mihi naturæ vestimentum, ut legem utpote onerosam declinem, gratiam vero ut hominum amantem glorificem, in Christo Jesu Domino nostro, cum Patre et Spiritu sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

* [Fort. ἑκαμυμα.]

ἐπὶ θεραπείαν ἐπείγεται, ἵνα μὴ ὁ διαβόλος * ἑκαμυμα ἀπιστίας εὐρῇ· εὐμεταμέλητον γὰρ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸς ἀνταγινεύουσιν ἔτοιμον. Ἐμελλον γὰρ λέγειν οἱ ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, εἰ μὴδὲν ἕτερον σημεῖον ἐθεσάσαντο· μὴ ἄρα μάτην καταλιπόντες τὴν ὑπαρξιν ἡμῶν ἡκολούθησαμεν αὐτῷ; καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν ἰγθῶν κατὰ τινα τρόπον γεγένηται, οὐχὶ δὲ κατὰ θεῖον κέλευσμα. Ὅπως οὖν μὴ τοιοῦτος σκεῦμασι μολυνθῶσιν οἱ ἀπόστολοι, μόνον ἀπέστη τῆς λίμνης, καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἐγγύθεν πόλεων ὄγλου συνδεδραμηκός το θεοράπειτον ἱατρεῖον ἀνοίγει, καὶ εὐθὺς θελήματι πόλιν ἀποδύει τὸν λεπρὸν, καὶ τὴν κατάστικτον αὐτοῦ μὴλοτῶν τῆς λέπρας ἐκαθάρισεν· ἵνα γινώσκῃς Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅτι οὐ μόνον οἱ ἐμψυχοὶ ἰγθὺς ὑπακούουσι τῇ δεσποτικῇ προσταγμῇ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄψυχον πάθος τῇ νεύματι αὐτοῦ συγκαθεύεται. Ἦκουες δὲ ἄρτιως βοῶντος τοῦ λεπροῦ· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. Ὁ λεπρὸς εὐσεβοῦς δόγματος γνώσις. Οὐκ ἐσπῶλεσεν αὐτοῦ τὴν ὁρθόδοξον γνώμην ἡ δολοφροσύνη τῆς λέπρας δορᾶ· ἐξῶθεν ἤρπε τὸ πάθος· ἐνὸν γὰρ οὐχ εὐρε νομῆν· τὸ σῶμα κατεβόσκειτο, τῆς δὲ ψυχῆς οὐχ ἤπτετο· ἐφόβριστον τίτλον ἐθέσταζεν, ἀλλ' οὐκ ἤγριον ἢ συνοδοιπόρος· πλήρης ἦν λέπρας, ἀλλ' ἐμίσει τὸν παράνομον Ὁσίαν· ἡ συναγωγὴ αὐτὸν ἀπωλεῖτο, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησίᾳ αὐτὸν περιεπτύσσετο· ὁ Μωϋσῆς αὐτὸν ὕβριζεν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσεν. Ὡδε θεραπεύεται, καὶ τὰ ὄντα τῆς θεραπείας προσφύειν κελεύεται. Διὰ τί; Ἵνα καὶ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ τὸ φιλόανθρωπον γνωσθῇ, καὶ τῶν φιλαργύρων Ἰουδαίων τὸ φιλέμπορον φανῇ. Τί οὖν ὁ κακοδοξὸν ἐλεγχος λεπρός; Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. Οὐ λέγω, παρακάλεσον, ἀλλ' ἀνθενέσκον· οὐ λέγω, πρόσευξαι, ἀλλ', ἴσται. Ἴδιον γὰρ Θεοῦ ἰδίῳ θελήματι θεραπεύειν, οὐχὶ δὲ ἀλλοτρίῳ νεύματι. Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. Ἦκουσα γὰρ τοῦ προσφθίου λέγοντος· Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. Ἐπεὶ οὖν πάντα θελήσει παρήγαγας εἰς τὸ εἶναι, καὶ οὐρανούς μὲν ἐξετίνας ὥστε δέξβιν, γῆν δὲ ὑψήλωσας ὥς συνδόνα, τὰ μετὰ δὲ τούτων πολυμῶρως ἀμφιάσας· ἀπόδος καὶ μοι τῆς φύσεως ἱματίον, ὅπως τὸν μὲν νόμον ὡς φορτικὸν ἐκκλίνω, τὴν δὲ χάριν ὡς φιλόανθρωπον δοξάσω, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* [ὁ υποπτεύμενος? vel σκέμμενος?]]

Luc. 5. 12.

Pal. 113.
3.

TESTIMONIA VETERUM

DE

SANCTI JOANNIS CHRYSOSTOMI

SCRIPTIS.

MONITUM.

Eadem cautione utendum duxi in referendis veterum scriptis, qui Chrysostomi opera commemorantes, eorum etiam partem non minimam exscribere, qua usus sum superius in deligendis vitæ ejus scriptoribus. Nam si vitam ejus ut a tot scriptoribus fuse contextitur, si testimonia omnia veterum et patrum de verbo ad verbum retulissem; hæc sane omnia decimum quartum Tomum constituerent, imo vix potuissent uno comprehendi tomo, idque nullo fructu, ut jam supra diximus. Quamobrem ex scriptoribus illis ea tantum referam, quæ aliquam rei, de qua auctores illi agunt, notitiam lectori dare possint. Incipiamque a Photio, qui sæpe Chrysostomi opera et aliquando cum *κρηττερίω* commemorat; imo sæpe multa ex ejus scriptis ad literam refert. Deindeque ordine temporum servato, cæteros scriptores referam qui Chrysostomi opera commemoravere.

Photii vero loca hic cum versione Latina referuntur, illo ordine quo a Savilio edita fuere, *Tom. VIII, p. 177, et seqq.*

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ.

257
A

EX PHOTIO.

Ἀνεγνώσθη ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Θεοδορήτου λόγων, οὗς εἰς τὸν ἐν Ἀγκίᾳ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον συνετάξατο· ὧν ἡμεῖς πάντες τῶς εἶδομεν, ἐξ ὧν καὶ τινὰς ἐκλογὰς τὰς ὑποτεταγμένας παρεγραψάμεθα.

Ὅτι τῶν πέντε λόγων ὁ πρῶτος ἄλλον πρὸ αὐτοῦ δοκεῖ διαδέχσθαι, ἡ μένος αὐτοῦ εἶναι. Πλὴν διηλεγμένῳ, ὅθεν τε μετάκλητος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦκε, καὶ ὅπως αὐτῆς ἀρχιερεὺς κατέστη, καὶ ὡς τὴν ἱερωσύνην καὶ ἀρχιερωσύνην εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἐπανάγειν ἐπειράτο σπουδῇ πάσῃ· καὶ ὅσα πρὸς Γαῖον, τοῦτο μὲν δ' γενναῖος ἐπιστομαῖζων Ἰωάννης, τοῦτο δὲ ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πολιτείας διαπρεσβευσμένος παραμύτων διεπράττει· καὶ ὡς φρόνος αὐτῷ τῇ

Legi ex libris B. Theodreti, quos in sanctum Joannem Chrysostomum scripsit: quorum nos hactenus quinque libros vidimus, unde excerpta sequentia descripsimus. [Edit. B. kker. Cod. 273, p. 507. b.]

Primus ex quinque illis libris vel alium ante illum fuisse indicare, vel pars illius esse videtur. Narrat vero, unde advocatus Constantinopolim venerit, et quomodo hujus civitatis archiepiscopus fuerit constitutus: et quomodo nihil non egerit ut sacerdotium et archiepiscopale munus ad priscum cultum revocaret: et quanta contra Gainam generosus ille Joannes egerit, tum ut illius os obturaret, tum ut apud illum publicam causam ageret:

ac quomodo per invidiam in exsilium Joannes pulsus fuerit. Et alia quædam a sancto viro ad finem usque vite peracta recensens, multa, imo plurima, transcurrit. Sequens liber laudes quasdam breviter (nam brevitati studet) persequitur, sic incipiens : « Rursus nobis Joannis memoria, » Qui hunc sequitur etiam liber, encomiorum modum et legem excedit, præcedentes autem libros antecellit elegantia verborum et sententiarum. Sic autem orditur : « Argumentum quod multiplice prædita tuba opus haberet, nunc video in lingua puerili periclitari : et athletæ decus mille artibus descriptum, nunc infirmatur mihi artificii impositum. » Hoc est proœmium : « Alius dum rapitur, illum in auxilium attrahit : alius in iudicium ductus, patronum advocat : alius esuriens, cibum postulat; nudus vestem; alius illum exuit; alius lugens consolationem petit; alius in vinculis clamat et solvi postulat. Attrahit illum alius ad morborum curationem; peregrinus hospitium efflagitat; alius se sistens de debito lamentatur; alius illum arbitrum et pacificatorem domesticarum turbarum accersit : neque ad alium servus confugit, amaram heri indignationem deplorans : vidua clamat, *Miserere* ; alia de orbitate lamentatur. Innumerae patri quotidie accidunt erga singulos et pro singulis mutationes. Rapitur quis, et patronus est pater : fames excruciat, et ex patrono nutritus efficitur : infirmatur quis, et in medicum nutritus mutatur : in luctum quis incidit, et nosocomii curator solatium affert : instar hospitum cura, et hospitum exceptor est is qui omnia effectus est. Et quid attinet singula dicere? quot temporis momenta vitam ejus emensa sunt (ut ne solum ejus archiepiscopatum commemorem), tanta salutarium operum varietas homines in decursu nunquam reliquit. O strenuum militem etiam post mortem! o pugnatores post sepulturam hostibus formidabilem! o Iyam omni harmonia præditam, morte solutam! o tribunalia tanto concinnatore orbata, o salutarem hominibus sagenam in cælum raptam! o arborem in cælum et in terram extensam, et huic corpus, illi animam tradentem! in sepulchro os Ecclesie conclusum est. Qualis pietatis ex hominibus oculus raptus est? Non mortuus es, sancte pater, sed ut sol occidisti : non ut mortuum, sed ut nobis absconditum lugemus : non ut mortuum te querimus, sed ut in cælos translatum. » Talia effert tertius liber.

Liber etiam quartus encomiorum formam retinet, laudum initium ducens ex honore parenti-

υπερορίαν ἐψηφίσατο. Καί τινα τῶν μέχρι τέλους ἱστορῶν τῷ θεσπεσίῳ ἀνδρὶ διηγησόμενον, τὰ πολλὰ, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα, παρατρέπει. Ὁ δὲ ἐξηγῆς λόγος ἐπαίνους τινὰς ὀλιγοστίχους, καὶ αὐτὸς ὀλιγοστίχος ὢν, διαπεινᾷ, ἀρχόμενος ὡς· Παλιν ἡμῖν Ἰωάννου τὸ μνημόσυον. Ὁ δὲ μετὰ τούτου ἐγκωμίων μὲν καὶ αὐτὸς ὑπέρκειται νόμος, διαφέρει δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ τῇ καλλονῇ· τὸν τε βήματων καὶ τῶν νοσημάτων. Προοιμιάζεται δὲ οὕτω· Πολυστόμου τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν σάλπιγγος δεομένην ἐν παιδικῇ νῦν ὄρῳ κινδυνεύουσιν γλῶττι, καὶ κάλλος ἀθλητοῦ μυρίαις συγγραφόμενον τέχνης ἀσθενεῖ νῦν, εἰς γραφῇ ἔμοι τεχνίτῃ προκείμενον. Τὸ μὲν προοίμιον τοιούτου· Ἄλλος αὐτὸν ἔλκει βοηθόν, ἀρπαζόμενος, ἄλλος καλεῖ δικαζόμενος σύνδικον· ἄλλος πεινῶν ὑπὲρ τροφῆς ἱκετεύει, γυμνὸς ὑπὲρ ἐνδύματος· ἄλλος αὐτὸν ἀποδοῦναι ἄλλος πενθὼν εἰς παρακλήσιν δεῖται δεσπῶν· ἕτερος ἀπολυθῆναι βοᾷ· ἔλκει τις αὐτὸν ἄλλος πρὸς νόσων ἐπισκεψῆν· ξένος αἰτεῖ καταγώνιον· ἕτερος παραστὰς γέρως δούρεται· ἄλλος ἐπόπτην καὶ διαλλάκτην τῶν κατ' οἶκον μεταπέμπεται στάσεων· οὐδὲ δούλος πρὸς ἄλλον καταφεύγει, δεσπότης πικρὰν δλοφυρόμενος ἀγανάκτησιν· χάρις βοᾷ τὸ, ἐλήσων· ἄλλη τὴν ὀργάνην δούρεται. Μυρία τῷ πατρὶ καθ' ἑκάστην πρὸς ἑκάστους ὑπὲρ ἐκάστην τραπαλῖ. Ἀρπάζεται τις, καὶ συνήγορος ὁ πατήρ· λιμὸς ἐνοχλεῖ, καὶ τροφεὺς ἐκ συνηγόρου γίνεται· νοσεῖ τις, καὶ εἰς ἱατρὸν ὁ τροφεὺς μεταβάλλεται· πένθει τις περιπέπτωκε, καὶ ὁ νοσοκόμος εὐρίσκειται παραμύθιον· ξένων ἐπέστη φροντίς, καὶ ξενόδοχος ὁ πάντα γεγονῶς ἀναδείκνυται. Καὶ τί γὰρ καθ' ἑκάστον λέγειν; ὅσα χρόνου μέρη, τὸν ἐκείνου βίον διεμέτρησεν (ἵνα μὴ τὴν ἀριμερῶσιν μόνην λέγω), τοσαύτῃ τοὺς ἀνθρώπους ἔργων σωτηρίων ποικιλίᾳ προΐδουσα οὐ διέλιπεν. Ὡς στρατιώτου καὶ μετὰ τελευτῇ ἀριστέως· ὃ λυπηροῦ τοῖς ἐχθροῖς καὶ μετὰ τάρῃν ὀπλήτου· ὃ παναρχμονίας λύρας, τελευτῇ λελυμένου· ὃ δικαστηρίων τηλικούτων βυθμίστην ἐξημιωμένων· ὃ σωτηρίου τοῖς ἀνθρώποις εἰς οὐρανὸν ἀναρπασθεῖσας σαγήνης· ὃ δένδρου πρὸς οὐρανὸν καὶ γῆν μερισθέντος, καὶ τῇ μὲν τὸ σῆμα, τῇ δὲ τὴν ψυχὴν παρασχόντος· ἐν τάφῳ τὸ τῆς Ἐκκλησίας συγκέχλειται στόμα. Ὅπως εὐσεβεῖας ἐξ ἀνθρώπων ὀφθαλμῶς ἀνηρπασθή. Οὐ τέθυγκας, ὃ μακάριε πάτερ, ἀλλ' ὡς ἡλιος ἔδυσ· οὐχ ὡς ἀποθάνοντος ἀλγοῦμεν, ἀλλ' ὡς ἡμῖν ἐκρυμμένον· οὐχ ὡς θενοῦσα ζητούμεν, ἀλλ' ὡς εἰς οὐρανὸς μεταστάνα. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ τρίτος λόγος.

Ἐγκωμιαστικὸς δὲ τύπος καὶ ὁ τέταρτος διασώζει, ἐκ τοῦ εἶναι τιμᾶν πατέρας τῶν ἐκείνων ἀπαρχόμενος·

οὗ ἐστι καὶ ταῦτα· Τούτων τῶν ποιμένων εἷς καὶ ὁ Ἰωάννης, ἡ ἀκακος σύνεσις, ὁ πολυλόγιμος νοῦς, τῆς εὐαγγελικῆς ἐμπειρίας ἡ βίβλος, ὁ κηροῦ πρὸς διαλλαχὰς εὐπλαστότερος, τὸ πρὸς χαρίσματα πέλαιος, ὁ πρὸς ὁδούς πολεμουμένων ἀκέραιος, τῆς Ἐκκλησίας ὁ περιπόλιος· οὐδεὶς ὑποκρίσας αὐτὸν διεκλόνανεν ὄρις. Πόθεν σοι βούλει δεῖξωμεν τὸν Ἰωάννην πολὺν τιμον; ἐκ φιλοξενίας; καὶ τίς Ἰωάννου φιλοξενώτερος; καὶ τίς ἐν προστασίαις στερεώτερος; καὶ τίς αὐτὸν δυναστεία κατήδεσεν; ἐκ τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν σπουδῆς; καὶ τίνας ἢ τῆς ψαλμωδίας τῶν δημοτικῶν ταχυμάτων μέχρι νῦν εὐρύθμικα; Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ οὗτος ὁ λόγος.

Ὁ δὲ ἐρεῖς τούς αὐτοὺς μὲν τῶν ἐγκωμίων πλέκει στεφάνους, λαμπρότερον δὲ πῶς τὴν τῶν νοημάτων ἰσθμὸν ἀπαγγέλλει. Ἐοικασί δὲ οὗτοι πάντες οἱ πάντες λόγοι μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπερορίας ἀνακομιδὴν συνεταρχεῖται. Τοῦ δὲ νῦν λόγου μέρος εἰσὶν αἱ περιεκτικαὶ τῶν ὑποκειμένων βημάτων.

Χρῆσον ἡμῖν, ὦ πάτερ, τὴν λύραν τὴν σὴν, τὸ σὸν εἰς τὴν σὴν εὐφημίαν δάνεισον πληκτρῶν. Εἰ γὰρ καὶ αἱ χειρὲς ἐλύθησαν τῷ νόμῳ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἡ λύρα διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ἔχει τῷ ὀνόματι τῆς χάριτος. Ἐκεῖνης ἡμῖν τῆς ἀθανάτου γλυττωτῆς μετὰδος· μόνη γὰρ ἡ σὴ γλώττι τῶν σῶν κατορθωμάτων ἀΐζει. Διὰ ταῦτα Ἰωάννης Ἰωάννην ἀπειλήσας, ὁ πεπαθήσας σμενός τὸν ζηλωτὴν, ὁ μετὰ θάνατον ἐλέγχων τὸν κηρύττοντα μετὰ θάνατον, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης τὸν πάσης πόλεως σωφρονιστήν. Ἐρεῖς καὶ ἄλλην πρὸς τοὺς ἀποστόλους συγγένειαν. Πρώτος παρὰ τοῖς ἀμαρτωλοῖς Σκύθαις θυσιαστήρια ἐποίησας· καὶ μόλις τῶν ἵππων ἀποπηδῆσας ὁ βάρβαρος, ἐμαθε γόνυ κάμπτειν, καὶ εἰς ἔδαρος ἐξαπλοῦσθαι· καὶ ὁ τοῖς τῶν αἰγμωλῶτων δάκρυσι μὴ καμπτόμενος, ἐμαθεν ὑπὲρ ἀμαρτημάτων δακρύνειν. Καὶ μὴν καὶ τὸν τοξότην Πέρσῃν ἀντετόξευσας τῷ κηρύγματι, καὶ σιδηροφόρους προσκυνῶσιν ἐκεῖνοι τὸν σταυρουθέντα. Ἐνίκησεν ἡ σὴ γλώττι Χαλδαίων καὶ μάχων μαγνηευτήρια, καὶ ἡ κεκρωσμένη Περσὶς εὐκτερίους οἴκους ἐβλάστησεν. Οὐδέ τις εὐσεβοῦς θρησκείας τὰ Βαβυλωνίως ἀλλοτρίαι. Ταῦτά σε τοῖς ἀποστόλοις συνέταξεν. Ἐτε παρ' ἡμῖν τὰ σπέρματα τῆς σῆς γλώττις ἀνθεῖ· καὶ Ἰωάννην τις ὀνομάσῃ, πολλὸς ὁ ἦχος ἐκκρούεται. Ἡ γὰρ ἐκκλησιαστικὴ λύρα τὸ ἀρχαῖον πληκτρὸν ἐπιγινώσκει, καὶ ἀντὶ δακτύλων ἀρχοῦσιν αἱ τοῦ σοῦ δυνάματος συλλαβαί. Ἐβλεπεν ἡ βασιλεὺς πόλις τὰ ἐκ Σηρῶν ὑράσματα, καὶ διέπυνεν· ἐθεώρει τοὺς ἐξ Ἰνδῶν λίθους, καὶ κατεφρόνει. Οὐδὲ τῆς Τύρου τὸ ἀλουργὲς αὐτὴν ἔτεπεν ἄνθος· πηλίνην ἐπόθει γλώττιαν, ἀθάνατα διδασκαλίας ἐκφύσαντα νάματα. Ἐλθέ σε καὶ Ἐρεσος ἡ ἀρχαία, καὶ νέον Ἰωάννην προσέπειν· εἶδε, καὶ εὐαγ-

bus exhibendo: in quo hæc leguntur: « Horum pastorum unus est Joannes, intellectus sine malitia, mens multis prædita oculis, evangelicæ peritæ liber, cera mollior ad sedandas discordias, ad charismata pelagus, contra hostium dolos infRACTUS, Ecclesiæ munimentum: nullus hypocritæ serpens ipsum latuit. Unde vis tibi monstre-mus Joannem admodum honorabilem: ex hospitalitate? quis Joanne magis hospitalis? ex ejus in patrociniis ferendo firmitate? ecquæ illum potestas deflexit? a studio in Ecclesiam? cujusnam est illa concinna modulatio psalmorum in hanc usque diem publice instituta? » Sed hæc quidem in hoc libro.

Qui sequitur autem easdem nectit laudem coronas, luculentiorum vero sententiarum vim enuntiat. Videntur autem illi omnes quinque libri post reditum ab exilio compositi. Hujus vero libri pars sunt excerpta sequentia.

« Commoda nobis, pater, lyram tuam, et tuum ad te laudandum concede plectrum. Etsi enim ex naturæ lege manus solute sunt; at lyra ex dono gratiæ per totum orbem sonat. Illam nobis immortalē linguam concede: sola enim lingua tua præ est ad enarranda præclara gesta tua. Propterea Joannes Joannem reliquit, orator intrepidus amulatore; qui post mortem reprehendit, eum qui post mortem prædicat; deserti incolæ cujusvis civitatis doctorem. Habes aliam cum apostolis cognitionem. Primus apud Hamaxobios Scythas aras erexisti: et vix ab equis desiliens barbarus didicit genu flectere, et in pavimento extendi: et qui captivorum lacrymis non flectebatur, didicit pro peccatis lacrymari. Quin et sagittarium Persam prædicatione ceu sagitta impetiisti, et ferro armati crucifixum adorant. Vicit lingua tua Chaldaeorum et magorum veneficia, et arida Persis orationis domos germinavit: a pio cultu Babylon jam aliena non est. Hæc te apostolis conjungere. Adhuc apud nos lingue tuæ semina florent; et si quis Joannem nomet, magnus excitator sonus. Ecclesiastica enim lyra antiquum plectrum cognoscit, et pro digitis sufficiunt syllabæ nominis tui. Vidit regina urbs Serum vela, et contempsit; vidit Indicos lapides, et desepxit; nec Tyriæ purpuræ flos ipsam delectavit: luteum concupivit linguam, immortalia doctrinæ fluentia profundem. Vidit te antiqua Ephesus, et Joannem novum appellavit: vidit, et evangelici recordata est tonitruum. Hinc, dilecti, fluxus sermo-nis exasperatur. Sed ne fugiamus asperitatem,

pace tandem fluxui viam sternente. Si quid enim, o pater, contra nautas tuos indignaris, si quid contra connavigantes moleste fers, cogita hiemis tempestatem et fluctuosum mare coegisse illos vel

Job. 1. 15. invitos Jonam in fluctus projicere. Non eorum odium, sed tua exercitatio; non eorum bellum, sed tua certamina sunt ea quæ facta fuere: non illi fraterno calculo expulsi sunt, sed oportuit te stadium martyrum currere. Arcana quædam providentia stadia tibi et certaminis loca præparavit: omnino dictum est de te contra hominum com-

Job. 1. 8. munem hostem: *Numquid considerasti servum meum Joannem?* etc. Clare vitæ mors etiam clara debebatur. Pugnat contra Jobum diabolus, amici quoque videbantur adversari: ideo tandem Deus amicos ejus sanat, et amicis amicum Jobum reddit. Hoc nunc quoque factum opinor, o pater, et patrum dexteris invicem copulatas me videre puto. Accepit Job multiplicatas possessiones: recepisti tu quoque majorem ab omnibus honorem. » Hunc postremum sermonem inscriptio in apostolorum templo dictum fuisse indicat: procemium vero subindicat scriptorem, postquam alii loquuti fuerant, concionatum esse: sic enim ait: « Quoniam me quoque cætus ad loquendum concitavit, quoniam signo dato ad communem choream advocor, quia oportet me quoque ad paternas laudes modulationem pulsare; et multi inexorabile debitum exigunt, cum nihil apud nos sit paternæ virtutis tuæ equiparandum; commoda nobis, o pater Joannes, lyram tuam. »

[Edit. Bekkeri Cod. 274. p. 503. a.] Legi Joannis Chrysostomi Laudem quadraginta Martyrum. « Celebrantur martyres, non ut ipsi laudem accipiant, sed ut nos per laudem eorum excitemur ad imitationem. Molestias passi sunt et justi et iniqui; sed illi quidem ad exercitationem justitiæ, hi vero ad peccati castigationem. Ideo justorum cruciatus tribulationes vocat Scri-

Math. 13. 16. ptura, peccatorum vero flagella. *Beati oculi vestri, quia vident,* id est quia discunt. Si enim ex visu solo felicitas esset, ipsi Judæi, qui Servatorem oculis videbant, beati fuissent. Sed videre in Scriptura est oculis mentis comprehendere, et pro-

1. Reg. 9. 9. funda veritatis intelligere: ideo antiqui prophetas videntes vocabant. Beata igitur prædicat Servator organa virtutis, etiamsi in corpore sint oculi bene videntes, et aures cum discretionem audientes. Oportet enim audientem intelligere, et intelligentem obsequi, ut scriptum est: *Audi, filia, et vi-*

Psal. 41. 11.

γελικῆς ὑπερνήθησθαι βροντῆς. Ἐντεῦθεν, ἀγαπητοί, τὸ βεῦμα τοῦ λόγου τραχύνεται: ἀλλὰ μὴ φύγωμεν τὴν τραχύτητα, τῆς εἰρήνης λοιπὸν ὁδοποιούσης τῷ βεῦματι. Εἰ γὰρ τι πρὸς τοὺς σοὺς ναύτας, ὃ πάτερ, ἀγανακτεῖς, εἴ τι πρὸς τοὺς συμπεπελευκότες λυγρῇ, ἐννόησον ὅτι χειμὼν καὶ κλύδων καὶ θάλασσα βρασσομένη ἠνάγκασεν αὐτοὺς καὶ ἀκόντας τὸν Ἰωάνν προσεβῆαι τοῖς κύμασιν. Οὐκ ἐκείνων μίσος, ἀλλὰ σὸν γυμνάσιον τὸ συμβάν· οὐκ ἐκείνων πόλεμος, ἀλλὰ σὸς ἀγὼν τὰ γενόμενα· οὐκ ἐκείνοι τῆς ἀδελφικῆς ἀπειρήθησαν ψήφου, ἀλλ' ἔδει καὶ σὲ τὸν δίκυλον τῶν μαρτύρων ὁραμεῖν. Ἀποβῆρῆτος τις οἰκονομία σκάμματά σοι καὶ δικάλους ἡγρέσεις· πάντως ἐβῆρῆθαι καὶ περὶ σοῦ πρὸς τὸν κοινὸν ἀντίπαλον τῆς ἀνθρωπότητος· Προσέσχεες τῇ διανοίᾳ σου κατὰ τοῦ θεράποντός μου Ἰωάννου; καὶ ἔζης. Ἐγρεωστέτο τῷ λαμπρῷ βίῳ καὶ ἡ λαμπρὰ τελευτή. Ἐπάλας μὲν τῷ Ἰωβ ὁ διαβόλος, ἐδοκίμων δὲ προσκρούειν οἱ φίλοι· διὰ τοῦτο ὑστερον ὁ Θεὸς ἐξῆλκε τοὺς φίλους, καὶ τοὺς φίλους φίλον τὸν Ἰωβ ἀποδίδωσι. Τοῦτο καὶ νῦν ὡς περ αἰσθάνομαι γεγονός, ὃ πάτερ, καὶ τὰς δεξιὰς τῶν πατέρων ἀλλήλαις συνεραπτομένους φαντάζεσθαι. Ἀπελαβεν Ἰωβ πολυπλασιασθέντα τὰ κτήματα· ἀπελαβες καὶ σὺ μετὰ προσθήκης τὴν παρὰ πάντων τιμὴν. Τοῦτον τὸν ἔργατον λόγον ἡ ἐπιγραφὴ ἐν τῇ ἀποστολῇ εἰρῆσθαι λέγει· τὸ δὲ προοίμιον ἀνιένταται, ὡς ἄλλον προσεπόντων ὁ συγγραφεὺς μετ' ἐκείνους δημηγορεῖ· ἔχει γὰρ οὕτως· Ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὸ λέγειν ὁ κύκλος ἀνίστησιν, ἐπειδὴ τὸ σύνθημα πρὸς τὴν κοινὴν χορεύειν ἐγείρει, Ἐπειδὴ δεῖ καὶ πρὸς εὐφημίαν πατρικὴν ἀνακροῦσθαι μέλος, καὶ πολλοὶ μὲν οἱ τὸ ὄρλημα τὸ ἀπαραιτήτως ἀπαιτοῦντες, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδὲν τῆς πατρικῆς ἐφάμμιλλον ἀρετῆς· ἡρῆσον ἡμῖν, ὦ πάτερ Ἰωάννη, τὴν λύραν τὴν σήν.

E Ἀνεγνώσθαι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας. Ἐγκωμιάζονται μάρτυρες, οὐχ ἵνα αὐτοὶ τὸν ἔπαινον λάβωσιν, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς διὰ τῶν ἐπαινῶν διαναστώμεν πρὸς τὴν μίμησιν. Ἐβλήθησαν καὶ δίκαιοι καὶ ἀδίκιοι, ἀλλ' οἱ μὲν εἰς γυμνάσιον δικάσουσιν, οἱ δὲ εἰς ἐλεγγον ἀμαρτίας. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν τῶν δικαίων πᾶσι θεοφίλεις ἡ Γραφὴ καλεῖ, τὰ δὲ τῶν ἀμαρτωλῶν μάστιγας. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν, διὸ βλέπουσιν, ἀντὶ τοῦ, ὅτι καταμαρτυροῦσιν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄραν ἦν ὁ μακαρισμός, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Σωτῆρα ὀφθαλμοῖς ἰδόντες ἐμακαρίζοντο αὐτόν. Καὶ γὰρ τὸ βλέπειν παρὰ τῇ Γραφῇ τὸ τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς ὁμματι καταλαμβάνεσθαι ὁλοῖ, καὶ τὸ τὰ βάθη καθορᾶν τῆς ἀληθείας· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοὺς προφῆτας βλέποντας ἐκάλουν. Μακαρίζει τοίνυν ὁ Σωτῆρ τὰ ὄργανα τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ σώματος ἢ ὀφθαλμοὺς καλῶς βλέποντας, καὶ ὅσα διακριτικῶς ἀκούον-

τα. Δεῖ γὰρ ἀκούσαντα νοῆσαι καὶ νοήσαντα ὑπακού-
σαι κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἄκουσον, ὕψαυτε, καὶ ἴδε,
καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου· ἀντὶ τοῦ, ὑπάκουσον, νόησον.
Ὡς περ δεξιὰ μενὴρ σιελῇν προσκείμεναι βέοντι, οὕτως
ἡ ἀκοή τοῦ δικαίου προσκείμεται τοῦ θείου νόμου τοῖς
νάμασι· Κλινῶ γὰρ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου. Διὰ
τί κλινῶ; Ἐπειδὴ πᾶσα ὁδὸς δεχομένη ὕδωρ κεκλι-
μένῳ τῷ σχήματι δέχεται, διὰ τοῦτο καὶ πᾶσα ἀκοή,
δεχομένη τοῦ θείου λόγου τὰ βέβηλα, προσκεκλισθαι
τούτοις λέγεται. Μακαρίζω τὰς τῶν μαρτύρων πλευ-
ράς, αἱ τὴν τῆς εὐσεβείας πλευρὰν ἀήτητον ἐξόμεναι
ἐδείξαν, τὴν εὐσέβειαν μὴ ἀπομαρτύνειν· καὶ γὰρ
ἐπλητύνοντο ὡς ἐπὶ πᾶν τὰς πλευράς, ἐπειδὴ ἀπὸ
πλευρᾶς ἡ ἀμαρτία ἐδιδάσθησεν. Ἀμαρτία δὲ οὐχ ἡ
γυνή· Θεοῦ γὰρ πλάσμα καὶ αὕτη· ἀλλ' ὅτι δι' ἐκεί-
νης δόδον ἔβρεν ἡ παράβασις. Ξένονται οὖν οἱ μάρτυρες
τὰς πλευράς, ἐξ ὧν ἐπήγαγεν ἡ ἀμαρτία. Καὶ ὁ Σω-
τὴρ δὲ διὰ τοῦτο κατὰ τὰς πλευράς ἐδέξατο τὴν λό-
γην, καὶ Ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα, τοῦ κόσμου καθάρ-
σιον καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης πληγῆς ἀλεξίτηριον.
Ὡς περ δὲ μέλη δικαίων ἐγκωμιάζονται κατὰ μέρος·
οὕτω καὶ μέλη ἀσεβῶν στηλιτεύονται καὶ ταλανίζον-
ται κατὰ μέρος. Μὴ ἐλθέτω μοι ποὺς υπερηφάνιας,
καὶ χεὶρ ἀμαρτωλοῦ μὴ σάλευσί με. Ποὺς υπερηφ-
νίας ἡ ὁδὸς τῆς υπερηφάνιας, χεὶρ δὲ ἡ πράξις· οἷον,
μήτε πράξις ἀμαρτίας, μήτε τριβὸς προσέλημι μοι, μή-
τε προκοπή. Διὸ καὶ Μωϋσῆς τὸ οὖς τὸ δεξιὸν τοῦ
ἱερέως αἵματι τοῦ ἁμνοῦ χρίει, καὶ τὸ ἄκρον τῆς δε-
ξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός, τὸ μὲν ὡς δοχεῖον
τοῦ θείου λόγου μέλλον ἐσεσθαι, τὴν δὲ ὡς πράξεως
δηλωτικὴν, τὸν πόδα δὲ ὡς προκοπὴς τῆς ἐπ' ἀρε-
τῇ καὶ τελειώσεως σύμβολον. Δύο ἐργάζεται ἡ πη-
γὴ τοῦ εὐαγγελίου, καθαίρει καὶ ποτίζει· ποτίζει
μὲν τὰς διψώσας, καθαίρει δὲ τὰς ρυτωσάς [ψυ-
χάς]. Ὁ μισθὸς ἡμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐν
τοῖς εὐαγγελίοις ἅπας εἴρηται, ὡς ἐνταῦθα, ἦ, πολλὸς,
ζωνή, καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ἅπας πρὸς τὸν Ἀβραάμ, με-
τὰ τὴν κοπήν τῶν βασιλείων καὶ τὴν ἀνάρθρωσιν τῶν
αἰγυμάλωτων, καὶ μετὰ τὸ μὴ καταδέξασθαι μισθὸν
λαθεῖν τῶν πόνων καὶ τῆς κατὰ τῶν αἰγυμάλωσις ἀντων
νίκης. Τότε γὰρ ῥησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Μὴ φοβοῦ,
Ἀβραάμ· ὁ μισθός σου πολλὸς ἔσται σφόδρα. Κατὰ
λέξιν δὲ ἅπας καὶ ἅπαξ τὸ, πολλὸς, εἴρηται, κατὰ δὲ
τὸ σημερινόν καὶ πολλάκις. Καὶ γὰρ ὁ Δαυὶδ ῥη-
σιν· Ἀνταπόδοσις πολλή· ἀντὶ τοῦ, μισθὸς πολλός.
Καὶ ἀλλὰ γὰρ· ὅταν δὲ Θεὸς εἴπῃ, Πολλὸς ὁ μισθός, ἐν-
νοήσας τὸν ἐπαγγελώμενον, ἐννοεῖ καὶ τὸν ἄκρον
λόγον τοῦ πολλός. Ἄλλο γὰρ ἔστιν εἰπεῖν ἀγρότη πο-
λὺν, καὶ ἄλλο πολίτην· μεῖζον δ' ἄμφοιν τοῦ στρατη-
γοῦ τὸ πολὺ· τὸ δὲ παρὰ τῷ βασιλεὶ πολὺ μυριπλα-
σιον τῶν παρὰ ἄλλοις· τὸ δὲ παρὰ Θεοῦ πολὺ ποτα-
πλάσιον ἂν συμπάντων εἴη, οὐδ' ἔστι ῥητόν. Πολλὸς
οὖν ὁ μισθός τῶν μαρτύρων, τῶν ἀόλιως διωκόμενων,

de, et inclina aurem tuam; id est, obsequere,
intellige. Sicut vas canali fluenti acclinatur, sic
auditus justi ad divinæ legis fluenta se inclinat :
Inclinabo enim in parabolam aurem meam. Psal. 48.
Quare *Inclinabo* ? Quia omnis urna aquam ca-
piens, inclinantis se formam accipit ; ideo omnis
auditus divini verbi fluenta accipiens, ad illa se
inclinare dicitur. Beatas prædico martyrum costas,
quæ pietatis costam insuperabilem, dum laceraren-
tur, exhibuerunt, pietatem non abicientes. Etenim
in costis ut plurimum verberabantur, quia ex co-
sta peccatum ortum est. Peccatum vero non erat
semina ; nam et ipsa Dei creatura est : sed quia
illam prævaricatio viam invenit. Martyres ergo
verberantur in costis, unde peccatum scaturivit.
Servator quoque ideo in costis lanceam excepit,
Et exivit sanguis et aqua, mundi purgatio, et *Joan. 19.*
veteris illius plagæ pharmacum. Quemadmodum
enim justorum membra sigillatim laudibus cele-
brantur, sic membra impiorum sigillatim infamia
notantur et infelicia prædicantur : *Non veniat* *Psal. 35.*
mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non *19.*
moveat me. Pes superbiæ est via superbiæ, ma-
nus vero est actio : id est, Neque peccati actio,
neque semita, neque profectio accidat mihi. Ideo *Levit. 8.23.*
Moyses aurem dexteram sacerdotis agni sangui-
nem ungit, et summitatem dexteræ manus dexteri-
que pedis : aurem quidem, quia ut receptaculum
divini verbi futura erat ; manum ut opera signi-
ficantem ; pedem vero ut symbolum profectus in
virtute et perfectione. Fons evangelii duo efficit :
mundat et potum præbet, potu juvat sitientes et
purgat sordidas animas. *Mercus vestra copiosa* *Matth. 5.*
est in celis, in Evangeliiis semel dictum est. Vox *19.*
illa, *copiosa*, in lege veteri semel Abrahamo dicta
fuit postquam reges vicerat et captivos solverat,
cum nollet mercedem recipere laborum, victoriæ-
que quam de captivis retulerat. Tunc enim dixit
illi Deus : *Noli timere, Abraham ; merces tua* *Gen. 15. 1.*
copiosa erit valde. Ad verbum semel et semel
illud *copiosa* dictum est, secundum significatio-
nem vero sæpe. Etenim David dixit, *Rebributio* *Psal. 18.*
multa, id est, merces multa ; et alibi : cum autem
dicit Deus, *Copiosa merces*, cum intelligas id
quod promittitur, intellige etiam illud ineffabile
verbum, *copiosa*. Aliud enim est dicere agricolæ
copiosam, aliud id dicere civi ; utroque majus est
dicere duci exercitus *copiosum* : quodque a re-
ge proficiscitur *copiosum*, multis partibus majus
est, quam quod ab aliis datur : quod autem a Deo
datur, omnibus est longe copiosius, nec explicari
potest. Copiosa est ergo martyrum merces, qui

nijuste accusantur et cruciantur propter Deum, qui mala patiuntur, et humanam gloriam ut Abraham calcant. Nam ille regibus Gomorrhæ et Sodomorum equitatum omnem dantibus et honorem exhibentibus, quod uxores et filios suos a captivitate liberasset, respuit honorem ipsorum, nolens laborum mercedem ab hominibus accipere. Ideo dignus habitus est, qui a Deo audiret, *Merces tua copiosa.*»

« Σφαιρωτήρ, inquit, est id quod a multis λώριον, ligula vocatur; σφαιρωτήρα autem nominari, quia saepe artifex corium rotundum secando efflucit. Nonnulli dicunt nomen ei inditum esse quod pedis talos servent. »

Matth. 19. 28. « Duodecim illi *Judicabunt duodecim tribus Israel.* Judicat et Paulus orbem, orbis præco: nec Paulus modo, sed etiam ii qui eadem cum ipso

1. Cor. 6. 2. sentiunt: audi enim illum dicentem: *An nescitis quod sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis.* »

« Alia est gentium ultio, et alia populi redargutio. Nam ultio ad infideles omnino pertinet: ad populos vero qui nolunt in cognitionem venire, redargutiones pertinent, non ultio; nam ultio ad inimicos spectat; sed redarguit ille ut Dominus, peccata dijudicans. »

« Anima justi, cum hinc excedit, angelorum manibus portatur, qui illam in urbe regia sistant, quæ est cælestis Jerusalem. »

[Ed. Bekk. p. 510. b.]

In Decollationem S. Joannis Baptistæ. D

Inscribitur S. Joannis Chrysostomi, nec mihi tamen ejus esse videtur: sententiæ enim et scribendi ratio cæteris ejus operibus longe inferiores sunt. Cæterum ex ipso quædam composita fuerunt. Dictio quoque est inelegans et ab ejus stylo aliena.

« O rem inauditam! Joannes illius (Herodis) animam peccati vinculo ligatam, redarguendo solvere voluit; ille vero solventem se ligabat. »

IIId. *Ejusdem inscribitur sermo in idem argumentum, et est omnino priori similis.* E

Dent. 25. 5. « Judæis permissum fuit uxorem fratris sine prole defuncti ducere, cum prohiberet Deus nuptias cum gentilibus, quæ solabant ad idola convertere. Hoc ergo conjugium ut idololatria tolera-

τῶν συκοφαντουμένων ἕνεκα Θεοῦ, τῶν θλιβομένων, καὶ τῶν ἀνθρωπίνης δόξης ὥσπερ ὁ Ἀβραὰμ καταπατούντων. Καὶ γὰρ ἐκείνος τὴν ἵππον πᾶσαν διδόντων τῶν τῆς Γομορρᾶς καὶ τῶν Σοδόμων βασιλέων, καὶ τούτοις τιμῶντων ἀντὶ ὧν αὐτοῖς ἀνέσσωσάτο τῶν γυναικῶν καὶ παίδων τὴν αἰχμαλωσίαν, παρητήσατο τὴν παρ' αὐτῶν δόξαν, μὴ θελήσας τῶν ἰδίων καμῶτων παρὰ ἀνθρώπων λαβεῖν τοὺς μισθοὺς. Διὸ καὶ ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ ἀκοῦσαι, ὅτι Ὁ μισθός σου πολὺς.

Σφαιρωτήρ, φησὶ, τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενον λώριον. Σφαιρωτήρα δὲ λέγεσθαι διὰ τὸ πολλὰκις κυκλοειδὲς ἀπεργάζεσθαι τὸ δέρμα τὸν τεχνίτην, καὶ οὕτω τέμνειν. Τινὲς δὲ φασὶ τὴν κλῆσιν λαβεῖν ἀπὸ τοῦ σφυρὰ τηρεῖν.

Κρίνουνσι οἱ δώδεκα τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ· κρίνει καὶ Παῦλος τὴν οἰκουμένην, ὁ κήρυξ τῆς οἰκουμένης· οὐ Παῦλος δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ τὰ ἐκείνου φρονούντες· ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρίνουνσι; Καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοι ἔστε κριτηρίων ἐλαχίστων.

Ἄλλο ἐθνῶν ἐκδίκησις, καὶ ἄλλο λαῶν ἐλεγξίς. Ἢ μὲν γὰρ ἐκδίκησις ἐν τοῖς ἀπιστήσασιν παντελῶς· λαοὺς δὲ τοὺς μὴ θελήσαντας εἰς ἐπίγνωσιν ἐλθεῖν, ὧν καὶ οἱ ἐλεγμοί· ἂψ ὧν ἐκδίκησιν οὐκ εἰσπράττει (ἡ γὰρ εἰσπραξίς τῶν ἐχθρῶν), ἀλλ' ἐλέγχει ὡς Δεσπότης, τὰ ἁμαρτήματα ἀνακρίνων.

Ὅταν ἐξέλθῃ ψυχὴ δικαίου ἐντεθῆεν, παραπέμπεται διὰ χειρῶν ἀγγέλων, καὶ παριστῶσιν αὐτὴν ἐν τῇ βασιλίᾳ πόλει, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀνω Ἱερουσαλὴμ.

Εἰς τὴν ἀποστολὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Ἐπιγράφεται μὲν τοῦ Χρυσοστόμου, οὐκ ἐμοὶ δοκεῖ δὲ· τοῖς τε γὰρ ἐνθυμήμασι καὶ τῇ πείρᾳ τῆς γραφῆς πολλὸ τὸ ἐνδεὲς τῶν ἄλλων αὐτοῦ λόγων ἀποφύεται. Πλὴν τινὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ παρεξέβληθη. Ἔστι δὲ αὐτοῦ καὶ ἡ λέξις χυδαία καὶ τῆς ἐκείνου παραληλῶντος.

Ὡ πράγματος ἀλλοκότου· Ἰωάννης τὴν δεδεμένην αὐτοῦ ψυχὴν τῇ σειρᾷ τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἐλέγχου λύειν ἐβούλετο, καὶ κείνους τὸν λύοντα ἐδέσμευε.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράφεται λόγος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐστὶ κατὰ πάντα ὁμοίως ἔχων τῷ πρὸ αὐτοῦ.

Ἰουδαίους ἐπιτέτραπται γυναῖκα μετὰ θάνατον καὶ ἀπαιδα τοῦ ἀδελφοῦ ἄγεσθαι, τὴν πρὸς τὰ ἔθνη καλῶν ἐπιγαμίαν, ἔθος ἔχουσιν τοῖς εἰδωλοῖς προστρέχειν. Ὡς κουρπότερον οὖν τῆς εἰδωλολατρείας ὁ

τοιοῦτος γὰμος τοῖς Ἰουδαίοις συγγενήρητο. Ὁρχή-
 σατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος. Ἀξία τῆς ἐορτῆς ἡ
 τιμὴ, ἡ ἐπέλθεις τῆς πανηγύρεως. Μεθ' ὅρκου ὁμολόγη-
 σεν αὐτῇ, ὅτι ἂν αἰτήσεται. Καὶ τοῦτο προσθήκη τῶν
 αἰσχροῦν βαρυτέρα, ὅρκος ἀδιόριστος, καὶ οὗτος δι'
 ὀρχησιν. Ἐν βασιλικῇν αὐθεντῶν τοῖς ποσὶ τῆς
 κόρης ὁ μάταιος ὑπέταξεν· ἐδοκε τὴν τῆς βασιλείας·
 αἰξίαν πατῆρ' ὅρ' ἦς [γε] ὅρκῳ γέγονε ὁ ὅρκος·
 τῆς ἐπιθυμίας αἰχμάλωτος. Ἄκων λοιπὸν τῷ τῆς κό-
 ρης ὁδοῦλωται νεύματι, μᾶλλον δὲ τῷ τῆς Εὐδίας πάλιν
 ὁ ἄνθρωπος ὑποπίπτει δολασμάτι. Δεινὸν τὸ τῆς αἰ-
 τήσεως τόλμημα, κεφαλὴν δικαίου λαβεῖν ἐπὶ πί-
 νυκι, καὶ τέρψει ἀνταλλάσσεται πένθος, καὶ τάρον
 καταστήσει τὴν τράπεζαν. Ἐκθεσιμον, ἄθλιε, δοῦναι
 φρόνον μισθὸν ἔδει τῇ ὀρχῇ, καὶ θάνατον μέθῃ τέρ-
 ψιν χαρίσασθαι· ὅρκος σε κατέχει· ἀλλ' ὁ φρόνος κω-
 λυεῖ. Ὑπόσχουσιν ἀπαίται· ἀλλ' ἴσθην ὀρχῇ, οὐχ ἦς
 ἀντάξιός οὐδ' ὁ κόσμος. Ξένον τοῦ Ἡρώδου τὸ δικα-
 στήριον· τράπεζα καὶ μέθῃ καὶ ὀρχῆς ἐδίκασεν. Ὁ
 δικαιοσύνης τολμώσης παράνομα· εὐορκεῖν ὑποκρίνε-
 σθαι, καὶ φρονεῖν οὐκ αἰσχύνεται. Εἴθε καλῶς ἐπιώρ-
 κησας, καὶ μὴ παρανόμως εὐώρκεσας. Ὁ συμπόσιον
 δικαίου κινῶν θάνατον· ὃ συμπόσιον νομοφύλακος
 οἰνοχοοῦμενον αἵματά.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἔοικε δ' οὗτος ὁ λόγος συγγενῆς εἶναι τῶν τοῦ Χρυ-
 σοστόμου λόγων, οὐκ ἔστι δὲ, οὐδὲ συνεχρῆ τὸν νόον
 ἐκείνους ἐνδείκνυμενος, ὥσπερ οἱ δύο ἐκείνοι τὴν πρὸς
 ἀλλήλους σχέσιν καὶ ἀλληλουρίαν διασώζουσιν, ἀλλ'
 ἄπ' ἀρχῆς ἰοίας προέρχεται.

Ἰωάννην ἀνευφημήσω, καὶ τὴν ἐκείνου σοφίαν πᾶ-
 σιν ὑμῖν γνώριμον καταστήσω· Ἰωάννην τὸν μερι-
 σάμενον μετὰ τοῦ Πατρὸς δὲ τοῦ Μονογενοῦς κήρυ-
 γμα. Καὶ γὰρ ὁ μὲν, Οὗτός ἐστιν, ἄνωθεν ἐμαρτύρει,
 ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ὁ δὲ κάθωθεν, Ἰδε ὁ ἀμνὸς
 τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ
 μὲν Πατὴρ διὰ τῆς περισσευῆς τὸν ἀγαπητὸν ὑπε-
 δείκνυσεν· ὁ δὲ τῇ χειρὶ τὸν τῆς οἰκουμένης λυτρωτὴν
 ἐνεργάζει. Ἐχρῆν φωνῆς γεννηθείσης τὸν λόγον λυ-
 θῆναι τοῦ Πατρὸς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐπίστευσεν ὁ
 Ζαχαρίας ὅτι λύεται τῆς ἑλισσώσεως ἡ στειρώσεως,
 ἐδέηθον τὸ ὄργανον τῆς γλώσσης, ἵνα μὴ προέλθῃ ἡ
 γοῆς ἐξ ἀπίστου στόματος· ἐπεὶ δ' ἐλύετο ἡ στειρώ-
 ρα, καὶ προῆλθεν ἡ φωνή, ἐλύθη καὶ ἡ τοῦ Ζαχαρίου
 γλῶσσα, καὶ προήρχετο ὁ λόγος. Ὁ φωνῆς ἀενάου
 καὶ μετὰ θάνατον τὴν οἰκουμένην περιγχοῦσας.

bilis Judæis concessum est. Tripudiavit filia Marc. 6. 22.
 Herodiadis. Dignus festo honor, et delectatio tali
 celebritate. Cum juramento promisit se quod pe-
 teret daturum. Et hoc fuit turpitudinis addita-
 mentum gravius, juramentum indefinitum, et hoc
 propter saltationem. Regalem auctoritatem pedi-
 bus puellæ vesanus ille subiecit : regiam dignita-
 tem conculcandam dedit, suoque juramento vin-
 ctus mansit, qui cupiditate captivus erat. Invitus
 deinde puellæ nutui servus mansit ; imo vero
 rursus homo Evæ illecebris subjicitur. Audacia
 petitionis magna, caput justī in disco accipere, et
 delectationem in luctum mutare, mensam sepul-
 chrum facere. Decebatne, miser, eadem in mercedem
 tripudii dare, et mortem in ebrietatis delecta-
 tionem afferre ? Juramentum te obstringit ? at cæ-
 des prohibet. Promissionem respicit ? sed simi-
 lem saltabit, non talem cui ne mundus quidem
 est comparandus. Barbarum est Herodis tribunal :
 mensa, ebrietas et tripudium judicium tulerunt.
 O justitiam iniqua audentem ! se recte jurare si-
 mulat, et occidere non erubescit. Utinam recte
 pejerasses, et non inique recte jurasses. O convi-
 vium justī admiscens mortem ! o convivium, legis
 observatoris sanguine ut vino aspersum ! »

Ejusdem in idem argumentum.

Videtur hic sermo cognatus esse Chrysostomi
 orationibus, neque tamen est, nec convenientem
 ipsis sensum præ se fert, quemadmodum duæ
 præcedentes inter se consentiunt, nec differunt ;
 sed proprium exordium habet.

« Joannem prædicabo, et illius sapientiam vo-
 bis omnibus notam faciam ; Joannem qui divisit
 cum Patre prædicationem Unigeniti. Etenim ille,
 Hic est Filius meus dilectus, desuper e cælo tes-
 tatus est ; qui vero in terra erat, Ecce agnus
 Dei, qui tollit peccatum mundi : et Pater per
 columbam dilectum suum ostendit ; ille autem
 manu Redemptorem mundi indicavit. Opus fuit
 voce genita, quæ verbum Patris solveret. Quia
 enim Zacharias non credidit Elisabetæ sterilita-
 tem solum iri, ligatum est organum linguae, ne
 verbum ex incredulo ore prodiret. Cum autem
 soluta est sterilitas, et vox prodiit, soluta est etiam
 Zachariæ lingua, et vox prodiit. O vocem per-
 ennem, quæ post mortem etiam orbem terrarum
 E replet ! »

[Ibid. c.
 511. a.]

Matth. 3.
 17.
 Joan. 1. 27.

Ejusdem Hom. 1 de Spiritu sancto.

[Phot.
Mek. Cod.
277. P.
516, a.]

Lecta est Chrysostomi prima homilia de Spi-
[Oper. ritu sancto, cuius initium : « Hæc nobis, o Christi
Chrys., t. 3.
p. 797. a. »]

Math. 15. quidem, Bene dicebat Isaias; modo autem,
7. Nonne scriptum est in lege vestra? et innumera
Jeon. 8.

hujusmodi. Quoniam igitur qui ante Christum
venerant, et Christi nomen sibi fraudulentè impo-
suerant, non ex sacris Scripturis, sed ex promissis

Joan. 14. recordia errores proponebant, dicit Servator, *Ego
10. a memetipso non loquor*, ut illi. Nam a seipso
loqui, est extra sacras literas loqui. Quod autem
a seipso loqui, pseudochristorum et pseudopropheta-
rum sit, dicit Deus per prophetam Ezechie-

Jerch. 13. lem : Non nisi illos : a seipsis loquuti sunt,
3. 6. *Jerch. 13. lem : Non nisi illos : a seipsis loquuti sunt,*

ex drae suo verba dant. Quia igitur pseudo-
prophetæ ex seipsis prædicabant, hanc amoliri
volens suspicionem; etenim ingrata Judæorum
natio maligne dicebat ipsum seductorem esse, et
mundum in errorem inducere; ideo dicebat ille:
Ego a memetipso non loquor, sed a lege, a

Joan. 15. prophetis : Quaecumque audiui a Patre, in lege,
15. et 8. 44. in prophetis (ex persona carnis hinc dicit, et ex

in prophetis (ex persona carnis nec dicit, et ut
impium suspicionem tollat); vos vero quæcumque
audistis a patre vestro diabolo. Quæ enim patris
sunt, sors sunt filiorum; et ideo quæ ad ipsum
pertinent hereditas obveniunt: ita ut hic idem
esse videatur et eodem recidere, ex seipso loqui,
et loqui ex patre diabolo. Quemadmodum Chri-
stus veniens factus est plenitudo legis et propheta-
rum, sic et Spiritus plenitudo est evangelii.
Christus veniens confirmavit ea quæ a Patre dicta
fuerant in lege et prophetis: quapropter dicit

Rom. 10. 4. Paulus : *Plenitudo legis Christus* : Spiritus sanctus veniens implevit ea quæ sunt evangelii. Quæcumque sunt in Christi doctrina, implet Spiritus sanctus; quæcumque autem in lege, Christus : non quod Pater sit imperfectus, sed ut interpretes et perfectores eorum quæ sunt Patris. Sic

Joann. 16. 12. 13. autem Spiritus explicat et declarat ea quæ sunt Filii : nam dicit : *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo : cum autem venerit Spiritus sanctus, ducet vos in omnem veritatem, etc.*» Quod a seipso non loquitur ; non enim contradicit Filio, sed adimplet ea quæ sunt Filii, ut et Filius ea quæ sunt Patris. » In fine hu-

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου· ἐκ τῆς περὶ τοῦ
 ἁγίου Πνεύματος πρώτης ἐμιλίας, ἧς ἡ ἀρχὴ· Χθές
 ἤμιν, ὧ φιλόχριστοι, οἱ ψευδοχριστοὶ ἀπ' ἐαυτῶν
 ἐλάλουν, οὐκ ἐκ νόμου, οὐκ ἐκ προφητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ
 τῆς ἰδίας γνώμης καὶ ὁρμῆς· Ὁ δὲ Σωτὴρ οὐκ ἀπέστη
 νόμου, οὐκ ἐγκαταλείπει προφήτας, ἀλλ' ἔλεγε νῦν
 μὲν, Καλῶς εἶπεν Ἡσαΐας, νῦν δέ, Οὐ γέγραπται ἐν
 τῷ νόμῳ ὑμῶν· καὶ μυρία τοιαῦτα· Ἐπεὶ οὖν οἱ ἐλ-
 θόντες πρὸ Χριστοῦ τὰ τοῦ ἐκείνου περιβήτες ἑαυτοὺς
 κακοῦσιν ὀνόμα, οὐκ ἀπὸ τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ἀλλ'
 ἐκ τῆς ἰδίας ἀπονοίας τὰ τῆς πλάνης προυβάλλοντο,
 λέγει ὁ Σωτὴρ· Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ὥσπερ
 ἐκείναι. Τὸ γὰρ ἀπ' ἐαυτοῦ λαλεῖν, τὸ ἔξω τῶν ἱερῶν
 Γραφῶν ἐστί λαλεῖν. Ὅτι δὲ τὸ ἀπ' ἐαυτοῦ διὰ τῶν
 ψευδοχριστῶν ἐστὶ καὶ ψευδοπροφητῶν, λέγει διὰ τοῦ
 προφήτου Ἐζεκιήλ ὁ Θεός· Οὐκ ἀπέστειλα αὐτοὺς·
 ἀπ' ἐαυτῶν ἐλάλησαν, ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν φλέγ-
 ονται. Ἐπεὶ οὖν οἱ ψευδοπροφῆται ἀπ' ἐαυτῶν ἐκή-
 ρυνται, κατέστη ἀποδυσμένος τὴν ὑπόνοιαν (καὶ γὰρ
 ἐδυσχέμεται τὸ ἀγαρίστουν τῶν Ἰουδαίων ἔθνος πλάνον
 αὐτὸν, καὶ πλανᾷ τὸν νόμον)· διὰ τοῦτο ἔλεγεν·
 Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ νόμου, ἀπὸ τῶν
 προφητῶν· Ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐν νόμῳ,
 ἐν προφήταις (ἐκ προσωπῶν δὲ τῆς σαρκὸς τοῦτα λέ-
 γει, καὶ εἰς διαίτησιν τῆς δυσσεβούς ὑπονοίας)· ὑμεῖς
 δέ, ὅσα ἤκουσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ δικ-
 βόλου. Τὰ γὰρ τοῦ πατρὸς κλήρος γίνεται τοῖς παισὶ
 καὶ διὰ τούτο τὰ ἐκείνου γίνεται καὶ κληρονόμια·
 οἱ ἴσον ἐνταῦθα καθορᾶσθαι, καὶ εἰς ταῦτόν συνέναι
 τὸ ἐξ ἐαυτῶν λαλεῖν καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ
 διαβόλου λαλεῖν. Ὡς περὶ ὁ Χριστὸς ἐλθὼν ἐγένετο
 πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν, οὕτως καὶ τὸ Πνεῦμα
 πλήρωμα τοῦ εὐαγγελίου. Χριστὸς ἐλθὼν ἐβεβαίωσε
 τὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ νόμῳ εἰρημέναι καὶ προ-
 φήταις· διὸ καὶ λέγει Παῦλος, Πλήρωμα νόμου Χρι-
 στὸς· τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπελθὼν, ἐπλήρωσε τὰ τοῦ
 εὐαγγελίου. Ὅσα ἐστὶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκα-
 λίᾳ, τὸ Πνεῦμα πληροῖ· ὅσα ἐν τῇ τοῦ νόμου, ὁ Χρι-
 στὸς· οὐχ ὡς ἀτελοῦς ὄντος τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ὡς ἐρ-
 μηνευτῆς τῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τελειωτής. Οὕτω δὲ καὶ
 τὸ Πνεῦμα διασαφεί, καὶ διατράνοι τὰ τοῦ Υἱοῦ· καὶ
 ἀνὰ φησι, Πολλὰ ἔγω ὑμῖν λαλεῖν, ἀλλ' οὐ δύναμαι
 βαστάσαι ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐξῆς. Ὅτι
 ἀπ' ἐαυτοῦ οὐ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἀντιπρόβηται τῷ Υἱῷ,
 ἀλλ' ἀναπληροῖ τὰ τοῦ Υἱοῦ, καὶ ὃν τρόπον ὁ Υἱὸς
 τὸ τοῦ Πατρὸς. Ὅτι ἐν τούτῳ τῇ λόγῳ εὐρήσεις πρὸς
 τὴν τέλει, δεικνύοντος τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ἡ ἀποστο-
 λικὴ ἐκείνη ἐστὶν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Πνεύματος.

λὴ οὕτε τὸν Ὑἱὸν οὕτε τὸ Πνεῦμα ἐλάττω ποιεῖ τοῦ Πατρὸς. Ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἀποστελλεται παρὰ τοῦ Πνεύματος καὶ παρὰ τοῦ Ὑἱοῦ, λέγει αὐταῖς λέξεσιν. Ἐάν σοι δεῖξω τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀποστελλόμενον παρὰ τοῦ Πνεύματος καὶ παρὰ τοῦ Ὑἱοῦ, τί ποιεῖς; Ἡ ἀρῆσαι τὸν Χριστὸν, καὶ ἀπα-
λειφόν τὰς Γραφάς, ἡ δούλω ὢν τῶν Γραφῶν, υποτάττου ταῖς Γραφαῖς. Καὶ ποῦ, φησὶν, εἰρηται τοῦτο; Ἄκουε τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἡσαΐου· Ἄκουέ μου, Ἰσραὴλ, ὃν ἐγὼ καλῶ. Καὶ ἔλκην τὴν περικοπήν ἐκτελεῖς τοῦ χωρίου, μέχρι τοῦ, καὶ νῦν Κύριος ἀπέστειλέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ· διςχυρίζεται τὸν Πατέρα ταῦτα εἰπεῖν, ἐκ τῶν προτεταγμένων βεβαιῶν τὸν λόγον, καὶ καθιστῶν ὅλην, ὡς ὁ Πατὴρ εἶη νῦν ὁ λέγων, καὶ ἀποστελλόμενος παρὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Ὑἱοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ, ὅτι Χριστὸς ἀνατολὴ, καὶ εἰς τὸ, Ἀνέβη, καὶ κατέβη· καὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παντοκράτωρ ἐστίν.

Ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος, φησὶν Ἰωάννης, τὸν βραχίονα εἰς τὴν οἰκονομίαν ἐλαμβάνον τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν αὐτοῦ θεότητα. Πολλὰ, φησὶ, σημεῖα ποιήσαντος τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ Ἡσαΐου· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίον Κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη; Αὐτὸς τόνουν καὶ δικαιοσύνη· ἐγγίζει γὰρ ἡ δικαιοσύνη μου παραγενέσθαι· αὐτὸς καὶ Σωτὴρ, αὐτὸς καὶ βραχίον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος περιλαβὼν ἅπαντα, εἰς ἐν ἀναφέρει, λέγων· Ὁς ἐγενήθη ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ σοφία καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις. Οὗτος ἡμῖν ἀνέτειλεν ἀνατολὴν δικαίαν· ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἀνατελὼ τῷ οἴκῳ Δαυὶδ ἀνατολὴν δικαίαν. Καὶ βασιλεὺς δίκαιος. Μία μὲν οὖν ἡ ἀνατολὴ, πολλὰ δὲ αὐτῆς αἱ ἀκτίνες, φιλανθρωπίας, ἰσάσεως, εἰρήνης, δικαιοσύνης ἀκτίνες καὶ μυρίων ἄλλων. Διὸ καὶ ὁ Δαυὶδ προθεσπίων ᾗδεν· Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλοῦθος εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη. Αὕτη γοῦν ἡ ἀνατολὴ ἐξ ὕψους ἀνέτειλε, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς· ἐξ ὕψους μὲν κατὰ τὴν θεότητα, ἀπὸ γῆς δὲ κατὰ τὴν οἰκονομίαν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅτι ἐκάστω κλίματι ἐπεστέλλαντο ἄγγελοι.

Ἐδούλευσεν ἡ κτίσις τῷ ἀνθρώπῳ, οὐχ ὡς ἀξίῳ, ἥλικος καὶ σελήνης καὶ ἄστρα καὶ ὀχλάσσα καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· οὐχ ὡς ἀξίῳ δὲ, καὶ γὰρ παραβάτης ἦν καὶ ὑπόδικος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ δουλεύειν προστάξαντος, ὡς ἀν ἡ ἐξουσίᾳ διὰ πάντων ἡ εἰκὼν, εἰ καὶ παρ-

jus sermonis invenies Chrysostomum dicentem, missionem neque Filium, neque Spiritum minorem facere Patre. Quod et ipse Pater mittatur a Spiritu et a Filio dicit his verbis: « Si tibi ostendero factorem cæli et terræ missum fuisse a Spiritu et a Filio, quid facies? Vel nega Christum et dele Scripturas; vel cum servus sis Scripturæ, Scripturis te subijce. Et ubinam, inquires, hoc dictum est? Audi Deum per prophetam Isaiam dicentem, *Audi me, Israel, quem ego voco.* » Isai. 48. 12. Et cum totum locum protulisset usque ad hæc verba, Et nunc *Dominus misit me et Spiritus ejus*: confirmat Patrem hæc dicere, ex præcedentibus dicta probans et statuens manifestum esse quod Pater hic loquatur, et mittatur a Spiritu et Filio.

Ejusdem in illud, Christus oriens, et in illud, Luc. 1. 78. Ascendit et descendit; et quod Spiritus sanctus sit omnipotens.

Deus Verbum, inquit Joannes, brachium de dispensatione Servatoris et ejusdem deitate interpretans. « Multa signa, inquit, faciente Jesu, non crediderunt in eum Judei, ut impleretur quod dictum est ab Isaiâ: *Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est?* Ipse igitur est justitia; appropinquat enim justitia mea: ipse Servator, ipse brachium. Ideo Paulus omnia comprehensans ad unum refert, dicens: *Qui factus est nobis sapientia a Deo et sanctificatio et redemptio.* Ille nobis protulit orientem justum: Ecce enim, inquit, proferam domui David orientem justum. Ipse est rex justus. Unus ergo est oriens, multi vero ejus radii, humanitatis, medelæ, pacis, justitiæ; radii etiam aliorum innumerabilium. Ideo David prænuntians canebat: *Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis, donec auferatur luna.* Hic igitur oriens ex alto ortus est, et ex terra; ex alto secundum divinitatem, ex terra vero secundum œconomiam. »

Ejusdem ex oratione in Incarnationem Domini nostri Jesu Christi; et quod singulis climatibus angelus præsit.

« Servivit creatura homini, non tamen ut digno, sol et luna, stellæ, mare, terra, et quæ in eis sunt; non ut digno, inquam; nam præparator et reus fuit; sed Deo jubente ei servire, ut ne ab omnibus imago injuria afficeretur, licet

prævaricata esset. Omni ergo creatura rebellante, jubet Deus creaturam non repugnare; sed solem præbere radios suos, terram fructus suos, mare pisces et negotiationem, et singulas res creatas utilitatem suam hominibus. Hanc explicans sententiam apostolus dicit: *Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Id est: ut vidit Deus hominem lapsum, et creaturam imperium peccatoris detrectantem, eam vel invitam refrenavit, jussitque parere ut antea, dum legi parendo regalem ipsi potestatem servavit. Pudebat enim creaturam eum, qui per prævaricationem captivus erat, dominum sibi adscribere, et ipsi servire, quem peccati servum videbat. Sed Creator jussit transgressorem non abnegare, sed ostendere communis Domini immensam gratiam, et beneficii immutabilitatem: promittens etiam creature, renovato et in libertatem restituto corrupto illo et captivo homine, etiam ipsam renovatum iri. Ac si diceret: Cecidit imago, et per transgressionem periiit, et corrumpitur per inobsequentiam: ne desistas tamen servire ei qui tunc corruptus est; ut, cum imaginem meam, corruptum nempe hominem renovo, te quoque creaturam renovem, et te, quæ illi socia in maiestria fuisti, simul cum gloria resuscitem. Quid sibi vult illud, quod creatura fugiat hominis dominium? dicit enim: *Vanitati subjecta est creatura, non volens.* Cui vanitati? A quo tempore homo a Deo aversus est, vanitas vocatur.

Psalm. 38. 6. Audi Davidem psallentem: *Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.* Omnis homo vanus est qui Deum relinquit, et vana sequitur. Constituit Deus angelos secundum climata, ut singulorum curam gerant, ut et Moyses dicit, *Singularium gentium*: constituit autem, ut inanimatam creaturam refrangent, solem, lunam, mare, terram, et omnia quæ in eis sunt, ut serviant et ut homo illis fruatur. Rursus angeliangebantur, servientes indignis et ultioni obnoxiiis hominibus, maxime cum viderent illos Domini cultum idolis exhibere, et execranda facere. Proferebat terra vinum, et aræ libamina accipiebant. Ideo illud agre ferebant angeli, quæ non exstabant videntes coli, non eum qui vere est. Hinc et alia quæstio, quæ ad prophetam refertur: *Veni ad illum, inquit, angelus Gabriel, et dixit ei: Daniel, serve Dei, a quo die propo-*

πη. Πάσης τοίνυν τῆς κτίσεως στασιαζούσης, ὁ Θεὸς κινήσει τὴν κτίσιν μὴ ἀρνησθῆναι, ἀλλὰ παρέξει μὲν τὸν ἥλιον τὴν ἑαυτοῦ ἀκτίνα, τὴν γῆν τοὺς καρπούς, τὴν δὲ θάλασσαν ἰχθύας καὶ τὰς ἐμπορίας, καὶ ἕκαστον τῶν κτισμάτων τὴν ἐξ ἑαυτῶν χρεῖαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἀνθρώποις. Ταύτην ἀπογομυνῶν ὁ ἀπόστολος τὴν ἐννοίαν, φάσκει: Ἡ γὰρ ἀποκαταδοχία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐκ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπὶ ἐλπίδι· ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲν τι λέγω· ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον ἐκπεσόντα, καὶ τὴν κτίσιν ἀνανεύουσαν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ ἡμαρτηκότος, ἐγαλίνωσεν αὐτὴν καὶ μὴ θύλωσεν, καὶ ἐκέλευσεν ὑπηρετεῖν ὡς πρότερον, ἥνικα τὸ βασιλικὸν ἑαυτοῦ καὶ ἀρχικὸν τὴν ἐντολὴν φυλάττων συνδιδέσκει. Ἡσύνητο γὰρ ἡ κτίσις τὸν αἰγμάλωτον τῇ παραβάσει κύριον ἐπιγράφεσθαι, καὶ ἐυπηρετεῖν αὐτῷ, τῆς ἀμαρτίας αὐτὸν ὀρώσα δοῦλον γενόμενον. Ἄλλ' ἐκέλευσεν ὁ κτίστης μὴ ἐξαρνησθαι τὸν παραβάτην, ἀλλ' ἐπιδεικνύσαι τοῦ κοινοῦ Δεσπότου τὴν ἀφρονον χάριν, καὶ τὸ τῆς ευεργεσίας ἀμετάθετον· ἐπαγγελιάμενος καὶ τῇ κτίσει, ὅτι περ, ἀνακινιζομένου καὶ ἐλευθερουμένου τοῦ φθαρέντος καὶ αἰγμάλωτισθέντος ἀνθρώπου, ἀνακινισθήσεται καὶ αὕτη. Ὡς ἂν εἰ ἐλεγεν· ἐπεσεν ἡ εἰκὼν καὶ ὠλίσθησε διὰ τὴν παράβασιν, καὶ φθείρεται διὰ τὴν παρακοήν· ἀνάσχει δουλῆσαι τῇ τοῦ φθαρέντος φθορᾷ, ἵνα, ὅταν αὐτὸν ἀνακινήσῃ, τὴν ἐμὴν εἰκόνα τὸν φθαρέντα ἀνθρώπον, σὺν αὐτῷ καὶ σὲ τὴν κτίσιν ἀνακαινίσαι, καὶ σύνθρονον αὐτοῦ τῇ ταλαιπωρίᾳ συναναστήσω τῇ δόξῃ. Τί δέ ἐστι τὸ τὴν κτίσιν φεύγειν τὴν τοῦ ἀνθρώπου δεσποτείαν; λέγει γὰρ, Τῇ ματαιότητι ἡ κτίσις οὐκ ἐκούσα ὑπετάγη. Ποία ματαιότης; Ἡ· οὐδ' ἂν ἐκτραπῇ ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, ματαιότης καλεῖται. Ἀκουσεν ψάλλοντος τοῦ Δαυὶδ· Πᾶν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἀνθρώπος ζῶν. Πᾶς ἀνθρώπος μάταιός ἐστιν, ὅ τὸν Θεὸν καταλιπόντων, καὶ τὰ μάταια μεταδιώκων. Ἐστῆσεν ὁ Θεὸς ἀγγέλους κατὰ τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης, ἕνα ἕκαστον ἐπιτροπεύειν, ὡς καὶ Μωϋσῆς λέγει, Ἐνὸς ἐκάστου ἔθνους· ἐστῆσε δέ, ἵνα τὴν ἄψυχον κτίσιν γαλινώσῃσιν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ θάλασσαν καὶ γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπηρετεῖν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀπολαύσει. Πάλιν οἱ ἄγγελοι ἐτρέχοντο, ὑπηρετούμενοι ἀναξίσις καὶ οἰκῆς ἐνόχοις ἀνθρώποις, μάλιστα ὀρώντες αὐτοὺς τὴν δεσποτικὴν ἀξίαν τοῖς ἐιδώλοις ἀνάπτοντας, καὶ ἀνιερῶντας. Ἐπερὲν ἡ γῆ τὸν οἶνον, καὶ οἱ βιοκαὶ τὰς σποδάς ἐδέχοντο, τοὺς ἄλλους καρπούς, καὶ τοῖς ἐιδώλοις ἀντίθεντο. Διὰ τοῦτο ἐδυσφόρουν οἱ ἄγγελοι, τὰ μὴ ὄντα δρῶντες ἀντὶ τοῦ ὄντος τιμώμενα. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ

Rom. 8. 19.
20.

Rom. 8. 20.

Psalm. 38. 6.

Deut. 32. 8.
in Græco.

Dan. 10.
12. 13.

πικρὸν ζήτημα, τὸ εἰς τὸν προηγήτην ἀναφερόμενον.
 Ἦλθε πρὸς αὐτὸν, φησὶν, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καὶ
 λέγει αὐτῷ· Δανιὴλ ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, ἀπ' ἧς ἡμέρας
 πρὸς τοὺς κακῶσαι τὴν ψυχὴν σου ἔναντι Κυρίου, εἰς-
 ηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἀπεστάλην ἀπαγγεῖλαι σοὶ
 τὰ βήματα ταῦτα. Ἀλλ' ὁ ἄρχων τῆς βασιλείας Περ-
 σῶν ἀντέστη μοι, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ ἄρχων τοῦ ἔθνους
 ὡμὸν ἦλθεν εἰς βοήθειαν. Ἀπορήσεις γὰρ ἂν τις, εἰ ὁ
 τῆς Περσίδος ἐπιτροπεύων ἄγγελος παρὰ Θεοῦ ἐπι-
 τροπεύειν τέτακται, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ὁ Γαβριήλ
 ἀνακομίσει τὸν Ἰσραὴλ τῆς αἰγυπτιακῆς παρὰ Θεοῦ
 ἀπεσταλταί, πῶς αὐτῶν τῶν Περσῶν ὁ ἄρχων ἀνθί-
 στατο. Ἀυτεῖς δ' ἂν τὸ διαπορούμενον ὧδε· ὁ κόσμος
 εἰδωλολατρίας ἐπεπλήρωτο· οἱ δὲ ἄγγελοι οἱ ἐφε-
 σωότες τῶν ἔθνων ἡγανακτοῦν καὶ ἐλλίβοντο. Αἰγυπ-
 λωτος δὲ Δανιὴλ εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τῶν ἑσπερίων
 ἀπαχθεὶς, τὴν θεογονσίαν ἐκήρυττεν· ὡσαύτως καὶ οἱ
 τρεῖς παῖδες, οὗς τὸ πῦρ εἰς ἰλαρὰς αὐρὰς τὴν καυ-
 στικὴν δύναμιν ἀμείψαν ἀνέψυγε· διὸ καὶ πολλοὺς
 τῆς εἰδωλικῆς μεταστῆσαντες πλάνης, θεοσεβεῖν
 παρεκκύσαν. Ὁ οὖν τῆς ἀρχῆς τῶν Περσῶν ἐφε-
 στετικὸς ἄγγελος ἔχαιρεν, ὅρῳ ἐν τοῖς αὐτοῦ μέρεσι
 τὸν Θεὸν ἀντὶ τῶν εἰδωλῶν λατρευόμενον. Τὸν Να-
 βουχοδονόσορ ἑώρα ἀντὶ τοῦ καταναναγάζειν θύειν εἰ-
 δώλοις, καὶ ἐσχάταις τοὺς μὴ πειθόμενους υποβάλλειν
 τιμωρίαις, λαμπροῖς θολογούντα καὶ λέγοντα·
 Σιδράχ, Μισάχ, καὶ Ἀβδεναγῶ, οἱ δούλοι τοῦ Θεοῦ
 τοῦ ὕψιστου, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Ἐπεὶ οὖν ὁ μακά-
 ριος Δανιὴλ ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ, πληρωθέντων τῶν ἐβδο-
 μήκοντα ἔτων τῶν ἐπὶ τῇ αἰγυπτιακῇ διορισθέντων,
 ἀναγαγεῖν τῆς αἰγυπτιακῆς τὸν Ἰσραὴλ, ἀπεστάλη
 δὲ Γαβριήλ μηνῦσαι αὐτῷ τὴν ἀνάβρυσιν ἀνθίστατο
 τῷ Γαβριήλ ὁ τῆς Περσικῆς ἀρχῆς πιστάτης, λυ-
 πούμενος ὅτι πάλιν ἡ γῆ, ἧς ἐπιστάται, τῶν διδασκά-
 λων τῆς εὐσεβείας ἐκείθιν ἀνακομισθέντων, εἰς τὴν
 προτέραν ἐπαναστρέψει ἀσβεῖαν καὶ πλάνην. Ἀνθί-
 στατο δὲ οὐ μυχρόμενος, ἀλλὰ δικαιολογούμενος, τίς ἡ
 σπουδὴ λέγων, τῆς ἀνάδου· τὴν οἰκίαν οἰκῶν πα-
 τρίδα δ' Ἰσραὴλ, καὶ εὐπαθῶν, εἰς εἰδωλολατρείαν
 πολλὰκις ἐβώλισθε· νῦν δὲ καθάρως εὐσεβεῖ, τὴν αἰ-
 λωτρίαν παροικῶν· καὶ οὐκ εὐσεβεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ
 ἐπαραθλῆει τῆς εὐσεβείας, πολλοὺς τῶν πεπληνημένων
 πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἐπιστρέφουσι Θεόν. Ὅτε οὖν καὶ
 τοῖς τὴν χάριν δεχομένοις οὐδὲν κατὰ ψυχὴν λυσιτε-
 λώτερον ἐπακολουθεῖ, καὶ τοὺς εὐσεβεῖν διὰ αὐτοὺς
 ἀρξάμενους τὸ ἔσχατον κακὸν ἢ δυσσεβεῖα πάλιν ὑπο-
 χεῖρις ποιεῖ, πόσον ἦν ἄμεινον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ
 τῶς τῆς αἰγυπτιακῆς μὴ ἀναγαγεῖν, καὶ τοὺς ἄρτι
 πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέψαντας τῆς θεογονίας, ἐν τῇ
 αὐτῇ συντηρεῖν εὐσεβείᾳ· Ἀπεστάλη, φησὶ, τὸν λαὸν

suisti animam tuam affligere in conspectu
 Domini, exaudita est deprecatio tua, et mis-
 sus sum ut annuntiarem tibi hæc verba. Sed
 princeps regni Persarum restitit mihi, nisi
 Michael venisset in auxilium. Dubitaverit
 enim aliquis, si Persidi præsidens angelus a Deo
 constitutus sit; similiter etiam si Gabriel ad re-
 ducendum Israel ex captivitate missus fuerit,
 quomodo illi princeps Persarum restitit. Sic autem
 quæstio solvi possit. Mundus idololatria plenus
 erat: angeli autem gentibus præfecti indignaban-
 tur et affligebantur. Captivus vero Daniel cum
 contribulibus Babylonem adductus, Dei cogni-
 tionem prædicabat: similiter quoque tres pueri,
 quos ignis, vi ardoris in hilarem auram commu-
 tata, refrigerabat; unde multos ab idolorum er-
 rore ad verum Dei cultum reduxerunt. Angelus
 igitur, qui in regno Persarum constitutus fuerat,
 lætatus est, videns in partibus suis non idola,
 sed Deum coli. Nabuchodonosorem videbat, qui
 prius cogebat idolis sacrificare, et recusantes
 extremis afflictebat suppliciis, clare theologi more
 prædicantem ac dicentem: *Sidrach, Misach, et*
Abdenago, servi Dei altissimi, et similia multa.
 Cum igitur beatus Daniel, impletis septua-
 ginta annis captivitatis præscriptis, peteret a Deo
 ut Israel a captivitate educeretur, missusque est
 Gabriel, qui liberationem ipsi novitiaret; Gabrieli
 obsistebat regni Persarum curator, dolens quod
 terra, cui ille præerat, hinc ablatis pietatis docto-
 ribus, ad pristinam impietatem et errorem rever-
 sata esset. Obsistebat autem non pugnando, sed
 justa dicendo. Quænam, inquit, est reductus festi-
 natio? Cum propriam habitaret terram Israel, re-
 bus secundis, in idololatriam saepe delapsus est;
 nunc autem, cum in aliena terra vivit, pie versatur;
 nec modo pie versatur, sed etiam pro pietate
 pugnat, multosque errantium ad verum Deum
 convertit. Quando igitur et gratiam suscipientibus
 nihil secundum animam utilius est futurum, et qui
 pietatem per illos colere cœperant, in summum
 malum, impietatem nempe, rursum deducendi
 sunt: quanto melius erit Israelcm a captivitate
 non reducere, et eos qui ad lucem divinæ cogni-
 tionis reducti sunt, in eadem pietate servare?
 Missus sum, inquit, ad reducendum populum in
 patriam. In quam patriam? quam inhabitantes
 fœdaverunt dæmonibus sacrificantes et idolis?
 Annon de his accusat Jeremias dicens: *Secun-*
dum numerum civitatum tuarum erant dii tui,

Juda, et secundum bivia Jerusalem sacrificabas Baali. Innumeris tunc a Deo affliciebantur bonis, et a malitia impietateque non recedebant: innumera nunc patiuntur mala, et a Deo non recedunt. Quod ergo emolumentum ex reditu erit? Erat ergo angeli contentio, non mali adversus bonum: non enim dixit Scriptura, Pugnavit, sed, *Restituit*. Etenim sæpe resistit justus bono, ut resistit sæpe legi clementia, et clementie lex. Lex peccantem punit; sæpe vero regis clementia erga peccantem commiseratione movetur, et a pœnis liberat. Hic igitur pugna erat non adversarii contra adversarium, sed cognati contra cognationem. Neque enim iustitia sine bonitate, neque bonitas absque iustitia invenitur. » «Creatura,» inquit, «ut dictum est, agre ferente et indignante, quod vel invita transgressori opem ferret et serviret, et angelis dolentibus ob ingratum beneficia accipientis animum, totoque mundo malis afflicto propter iniqua opera (*Fiderat enim, inquit, Deus terram esse corruptam; et omnis quippe caro corrumperat viam suam.* Non erat creatura talis, qualem ab initio Deus illam fecerat: non erat cælum stellis, ut antea, splendens sine ulla macula: non dabat terra, ut prius, fructus puros, nec mare, nec aliud quidpiam in creaturis. Prævaricator enim in eam ingressus, contaminavit et foedavit omnia, blasphemias contra Deum turpibusque vocibus et cædibus; mare piratis et latronibus, fontes et fluvios idololatriis, nymphis et demonibus tunc attribuebant. Omnes creaturæ ab hominibus in deos efformabantur: nihil autem creaturam sic maculat et adulterat, quam si in Deum efformetur): ideo Servator mundi in eam per carnem venit, et eam ab illis innumeris maculis liberans renovavit, et a longe difficilioribus morbis et affectionibus eripuit, quam corporea corruptio esset: renovat per primum adventum creaturam, ut discas eundem esse qui illam a principio creavit. Non enim alterius est creare, et alterius corruptam renovare, et ejusdem est utrumque sapientie et artis. Renovat creaturam priori adventu, ut nullus tibi dubitandi locus sit, eam in secundo ipsius adventu non renovatam iri, et te ante illam in incorruptibilitatem, in impatibilitatem, in pulchritudinem ineffabilem conversum iri. Si enim, quando libens Christus in infirmitate carnis erat, in sudoribus, in doloribus, quando seductor et Samaritanus vocabatur, creaturam ab his tantisque et tam diuturnis morbis et maculis mundavit: quando veniet ut iudex vivorum et mortuorum, quando angelorum innu-

Gen. 6. 12.

ἀποκαταστήσαι τῇ πατρίδι. Ποῖα πατρίδι; ἣν οἱ κοῦντες ἐμίανον κνίσσαις, δάκμοις θύοντες, καὶ εἰδωλομανίαις; Οὐ ταῦτα κατηγορεῖ λέγων Ἱερεμίαις; Κατὰ ἀριθμὸν τῶν πόλεων σου ἦσαν οἱ θεοὶ σου, Ἰουδα, καὶ κατὰ τὰ ἄμφοδ' Ἱερουσαλὴμ θύουσ' τῷ Βαζάλ; Μυρίοις τότε παρὰ Θεοῦ περιελλύζοντο ἀγαθοῖς, καὶ τῆς κακίας καὶ ἀσεβείας οὐκ ἀνεχώρων· μυρία γὰρ ὑπομένουσι κακὰ, καὶ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀφίστανται. Τί ποτ' οὖν ἔσται τὸ τῆς ἐπανόδου κέρδος; Ἦν τοίνυν ἡ ἀντίστασις οὐ κακοῦ πρὸς ἀγαθόν· οὐ γὰρ εἶπεν, ἐμάχετο, ἀλλὰ, Ἀντίστατο. Καὶ γὰρ ἐστὶ πολλάκις ἀντίστασις δικαίου πρὸς ἀγαθόν, ὡς ἀντίσταται πολλάκις νόμῳ φιλανθρωπία, καὶ φιλανθρωπία νόμῳ. Ὁ νόμος τὸν ἁμαρτήσαντα κολάζει· φιλανθρωπία πολλάκις βασιλεύς τὸν ἁμαρτήσαντα ἐλεεῖ, καὶ ἐξαρκάζει τῆς τιμωρίας. Ὡς οὖν ἡ μάχη οὐκ ἐναντίου πρὸς ἐναντίον, ἀλλὰ συγγενὸς πρὸς συγγενὲς. Οὕτε γὰρ τὸ δίκαιον ἐξω ἀγαθότητος, οὕτε τὸ ἀγαθὸν ἐξω δικαιοσύνης εὐρίσκεται. Ὅτι τῆς κτίσεως, φησὶν, ὡς προεῖρηται διακειμένης, καὶ ἀγανακτούσης ἐπ' ὃ καὶ ἀκούσα τῇ παραβάτῃ παρεῖγε τὴν χρεῖαν καὶ ἐξυπρέτει, καὶ ἀγγέλων ἀρθόμενων ἐπὶ τῇ τοῦ εὐεργετουμένου ἀγνωμοσύνῃ, καὶ θλου κακωθέντος τοῦ κόσμου διὰ τὰς παρανομίας (καὶ γὰρ Εἶδε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὴν γῆν, καὶ ἦν κατεφθαρμένη, ὅτι κατέβριθε πᾶσα σὰρξ τὴν δόδον αὐτῆς. Οὐκ ἦν ἡ κτίσις, οἷαν ὑπέστησεν αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς· οὐκ ἦν τοῖς ἀστροῖς ὁ οὐρανὸς, ὡς τὸ πρῖν, ἀνευ τινὸς μιάσματος καταλαμπόμενος· οὐκ ἦν ἡ γῆ τοὺς καρποὺς ἀμολύντους, ὡς τὸ πρῖν, ἀναδίδουσ' οὐ θάλασσα, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐν τῇ κτίσει. Ὁ γὰρ παραβάτης εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ, κατεμίανε καὶ ἀνεβόλωσεν ἅπαντα τὰς βλαστηνίας, ταῖς θεομαχίας καὶ αἰσχροῖς φρονεῖς, ταῖς μισοφρονεῖς τοῖς πειραταῖς καὶ ληστοῖς τὴν θάλατταν, τὰς πηγὰς καὶ ποταμοὺς ταῖς εἰδωλολατρείαις, νύμφαις καὶ δαίμοσιν ἀνάπτοντες αὐτά. Πᾶσα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κτίσις εἰς θεοὺς ἀνεπλάττετο· οὐδὲν δὲ κτίσιν οὕτω μιαίνει καὶ κινδυνεύει, ὡς τὸ θεοποιεῖσθαι αὐτὴν· διὰ ταῦτα εἰσῆλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου διὰ σαρκὸς ἐν αὐτῇ, καὶ ταύτην τῶν μυρίων τούτων ἀπαλλάξας μiasμάτων, ἀνεκαίνισεν, πολλὰ γαλεπωτέρων ἢ σωματικῆς διαφθορᾶς ἐλευθερώσας αὐτὴν κακώσεων καὶ παθῶν ἀνακαίνιζει διὰ τῆς πρώτης παρουσίας τὴν κτίσιν, ἵνα μᾶλλον οἱ αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ ἀπ' ἀρχῆς αὐτὴν δημιουργήσας. Οὐ γὰρ ἄλλου ἐν κτίσειν, ἄλλου δὲ διαφθαρεῖσαν ἀνακαίνιζειν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἐκάτερον σοφίας καὶ τέχνης. Ἀνακαίνιζει τὴν κτίσιν κατὰ τὴν πρώτην ἐπιδημίαν, ἵνα μηδεμίαν σοὶ γῶρα καταλειθῇ ἀπιστίας, ὡς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν οὐ καίνισθήσεται· καὶ σὺ πρὸ αὐτῆς εἰς ἀβραρίαν, εἰς ἀπάθειαν, εἰς ἄρπτον καλλονήν. Εἰ γὰρ, ὅτε ἦν ἐκὼν ἐν ἀσθενείᾳ σαρκὸς, ἐν ἰδρώσιν, ἐν πάθειν δι' Χριστὸς, ὅτε πλάνος

267

A

B

καὶ Σαμχερείτης ἐσυκοφαντεῖτο, τὴν κτίσιν ἐκάθαρσεν τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων καὶ πολυχρονιωτάτων παθῶν καὶ μισαμάτων· ὅταν ὡς κριτὴς ζώντων παραγένηται καὶ νεκρῶν, ὅταν μυριάσιν ἀγγέλων δορυφορούμενος τάγμασιν, ὅταν πάντων δεσπόζων καὶ κύριος, ὅταν πάντα φρίσσει καὶ τρέμῃ· πῶς ἢ ἐκ φόβου εἰς ἀφθαρσίαν μεταβολή, οὐ τὸ βῆσπον ἐχούσα καθορᾷται καὶ τὸ ἀκόλουθον καὶ θεοπρεπές;

Ὅτι παραγίνεται ὁ Σωτὴρ προκηρυττόντων τῶν προφητῶν, ἵνα μὴ τις νομίσῃ, ὅτι καὶ ὁν τρόπον ἄνθρωπος τῆς προτέρας διαμαρτῶν ἐπιβουλῆς καὶ βοηθείας ἐπὶ δευτέραν ἔρχεται, οὕτω καὶ ὁ Θεός. Ἰνα οὖν μὴ τις ὑπονοήσῃ τοῦτο, ἀνωθεν προέβλεπον οἱ προφῆται τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἵνα δείξωσιν, ὅτι Θεὸς οὐ σκεπτόμενος εὐρίσκει τὸ συμφέρον, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς προεἶδεν ἅπαντα. Ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ ἄνθρωποι σκεπτόμεθα, καὶ ἐὰν ἀποτύχωμεν τῆς πρώτης πείρας, ἐπ' ἐτέραν μεταβαίνομεν· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἔδωκε νόμον, προφῆτας, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ εὐαγγέλιον· οὐ χρόνῳ τὸ συμφέρον μεταμαθὼν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ εἰδὼς ὡς οὐχ ὅσον τε ἄλλως ἢ τὴν κτίσιν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἄνθρωπον οὕτε γενέσθαι, οὕτε παιδαγωγηθῆναι, οὕτε τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀζώϊμα ἀναλαβεῖν, εἰ μὴ καὶ ὁν τρόπον ἡ ἀφ᾽ αὐτοῦ πρόνοια καὶ φιλανθρωπία ὑπονόμησεν.

Ὅτι φασὶν, εἰ προῆδὲ ἀμαρτήσαι τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεός, τί καὶ προήγαγεν αὐτόν; Καὶ πολλὰ μὲν εἰοὶ καὶ πάγκαλοι τοῦδε τοῦ ἀπορήματος ἐπιλόσεις, λέγει δὲ οὖν καὶ ὁ θεόσοφος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι οὐ τοῦτο μόνον φησὶ, ὅτι προῆδὲ, ἀλλ' ὅτι καὶ πεσόντα ἀναστήσει αὐτὸν διὰ τῆς οἰκονομίας. Καὶ οὐ πρῶτον εἶδε τὴν πτώσιν, εἰ μὴ προεπενόησε τὴν ἀνάστασιν. Ἥδει ὅτι πεσεῖται, ἀλλὰ προαπέθετο ἃ τὸ τῆς ἀναστάσεως φάρμακον, καὶ συνεχίωρσεν εἰς πείραν ἔλθεῖν θανάτου τὸν ἄνθρωπον, ἵνα μάθοι τίνας μὲν ἀπολαύει δι' ἑαυτὸν, τίνας δὲ τῇ τοῦ πλάσαντος χάριτι. Ἥδει προσούμενον τὸν Ἀδὰμ, ἀλλ' ἔβλεπεν ἐξ αὐτοῦ προελευσόμενον τὸν Ἀβελ, τὸν Ἐνὼς, τὸν Ἐνὼχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἠλῖαν, τοὺς προφῆτας, τοὺς θαυμαστοὺς ἀποστόλους, τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεως, τὰ θεοκίνητα τῶν μαρτύρων καὶ σταζόντα τὴν εὐσέβειαν νείφη. Ἔβλεπε ταῦτα, καὶ ποῦ ᾤν καλὸν, ποῦ δὲ δίκαιον, ποῦ δὲ θεοπρεπές, [ἵνα] διότι ἐμελλεν εἰς ἄνθρωπος ἀμαρτανεῖν, τοῦτον μὴ ἀγαγεῖν ἐκ μὴ ὄντων, καὶ τοσούτων ἀνδρῶν, ὧν οὐδὲ καὶ ἕνα ἀξίος ὁ κόσμος, φορὰν ἀνακόμει, καὶ θερύσει πρὸ βῆζον τὴν τοσαύτην τοῦ γένους βλάστησιν καὶ καλλονῇ, καὶ κατ' αὐτῆς ἐπαφέναι τὴν ἐκτομὴν καὶ ὀργήν· καὶ τότε τοῦ τὴν ἀμαρτίαν ὑπερὸν ἐλομένου οὕτε ἀμαρτάνοντος, οὕτε ἀμαρτεῖν μεμελητηκότος, ἅτε

meris stipatus ordinibus, quando omnium dominator et dominus, quando omnia horrore concutientur et tremore; quomodo mutatio a corruptione in incorruptionem, non videatur consequuta ea quæ Deo digna sunt? »

« Venit Servator prædicentibus prophetis, ne quis putet eodem modo, quo homo, a primo proposito et auxilio aberrans, ad secundum venit; ita etiam Deo eventurum esse. Ne quis igitur id suspicietur, diu antea prophetæ illius adventum prædixerunt, ut ostenderent, Deum non meditando invenire id quod opportunum sit, sed a principio omnia prævidisse. Nam nos quidem homines meditamur, et si a priori conatu aberremus, ad alium transimus: Deus vero non sic; sed dedit legem, prophetas, et postea evangelium; non temporis decursu quid sit utile discens, sed ab initio videns, non aliter potuisse creaturam et in ea hominem fieri, vel institui, neque incorruptionis dignitatem accipere, nisi eo modo quo ineffabilis providentia et humanitas dispensavit. »

Si, inquit, Deus prævidit Adam esse peccatorem, quare illum produxit? Et multe sunt et pulcherrimæ hujus dubii solutiones; dicit itaque divina sapientia præditus Joannes Chrysostomus: « Non tantum dico quod hoc præsciverit, sed etiam quod lapsus hominem per æconomiam erecturus esset. Nec primo scivisset lapsum, nisi etiam præscivisset resurrectionem. Sciebat cum lapsurus esse, sed resurrectionis remedium præparavit, et permisit hominem ad mortis experientiam pervenire, ut disceret quid per se consequeretur, quid per Creatoris gratiam. Sciebat fore ut Adam caderet; sed videbat ex illo prodituros esse Abel, Enos, Enoch, Noe, Eliam, prophetas, admirandos apostolos, nobilitatem naturæ; vidit martyrum nubes, divinitus motas, pietatem distillantem. Vidit hæc, et ubi erat honestas, ubi justitia, ubi opus Deo dignum? an quia unus homo peccaturus erat, ex nihilo illum producere non debuit, et tot hominum, quorum ne uno quidem dignus erat mundus, fructum amputare ac radicibus demetere tantum generis humani germen et ornamentum, atque contra illud immittere falcem et iram, idque cum postea peccaturus esset, ac nondum peccasset, neque peccare

cogitasset, quippe nondum existens? Si enim prudentium virorum est non ab eo pœnas exigere qui peccare quidem cogitavit, nondum tamen peccavit; quomodo Dei esse possit ab eo, qui ne meditatus quidem sit peccare, pœnas peccatorum exigere? præsertim cum tunc grave peccatum esset: (quomodo enim non grave fuerit Domini præceptum despiciere?) non incurabile vero peccatum futurum erat ex ineffabili Conditoris clementia, primum hominem ad pristinam dignitatem revocaturi. Itaque si non conditus fuisset primus homo, quia peccaturus erat; hinc sequeretur Deum punire eum qui nondum peccasset, et posteriore vocatione atque salute privare, et creaturam tot tantisque viris orbam ostenderet. »

Col. 1. 15. « Cum divinus Paulus dicat, *Primogenitus omnis creaturæ*, hæretici, » inquit, « non intelligentes de qua creatura loquatur, ad creaturam Filium insipientes deprinunt. Duplex autem est creatura; una quidem facta, altera renovata. Idem

u. Cor. 5. enim Paulus iterum clamat: *Si qua in Christo, nova creatura*. Utque clarius ostendat se Christum dicere renovatæ creaturæ primogenitum,

Col. 1. 18. addit, *Primogenitus ex mortuis*, ut in omnibus primas teneat. Primus est renovatorum, eorum qui ad incorruptionem vocantur, eorum qui a mortuis suscitantur: primus, non secundum deitatem, apage: contumelia enim est Deo vocari primum creaturarum, qui ineffabili ratione, et incomprehensibili excellentia super omnes creaturas ascendit sedetque; sed primus est secundum humanitatem, princeps factus nobis resurrectionis, et mutationis ex corruptione in incorruptionem. Si enim Elias filium viduæ excitavit, et Elisæus filium Somanitidis, et ipse Servator quadriduanum Lazarum excitavit; at nemo eorum ad incorruptionem et immortalitatem excitatus est; iterum enim mors in illos dominium exercuit: Christus vero resurgens ex mortuis, non ultra moritur, mors illi non amplius dominatur; sed neque illis quos in secundo suo adventu suscitabit. O malam et insipientem mentem vestram! Venit Christus ad nos, dedit nobis spiritum suum, et assumpsit corpus nostrum, et contractus præcessit, et assumpta massa nostra exaltavit illam, et constituit in dextera Patris, et ingratus animus beneficium contumelia afficit. Accepit a nobis figmentum, et constituit ad dexteram Patris: accepius ab illo spiritum, et injuriâ facinus in creaturam et servorum ordinem illum redigentes. »

μήπω καὶ δὲ ὑπεστώτος; Εἰ γὰρ σωφρόνων ἐστὶν ἀνδρῶν τὸ μελετήσαντα μὲν ἀμαρτηῆσαι, μὴ ἀμαρτηῆσαντα δὲ, μὴ εἰσπράττειν εὐθὺς ἀμαρτημάτων ἥπου γε ἂν εἴη Θεοῦ, τὸν μὲν δὲ μελετήσαντα ἐξαμαρτῆσαι τὰς τῶν ἡμαρτηκῶτων ἀπαιτεῖν δίκας; καὶ τότε χαλεπὸν μὲν ὄντος τοῦ ἀμαρτηματος (πῶς γὰρ οὐ χαλεπὸν ἀθέτησις δεσποτικῆς ἐντολῆς;) οὐκ ἀνιάτου δὲ ἐσομένου, τῇ ἀράτῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πλάσαντος καὶ τοῦ πρωτοπλάστου, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγεσθαι μέλλοντος εὐγένειαν. Ὡστε εἰ μὴ προήκτο, διότι ἐμελλεν ἀμαρτεῖν ὁ ἀρχέγονος, δεδείκνυτο ἂν τὸ θεῖον τὸν μήπω ἀμαρτηῆσαντα κολάζειν, καὶ τῆς ὑστερον ἀνακλήσεως καὶ σωτηρίας ἀποστερεῖν, καὶ τοσοῦτων ἀνδρῶν καλῶν τε καὶ αγαθῶν ἐρηκμον τὴν κτίσιν ἀποφαίνον.

Ἄρα, τοῦ θεοῦ Παύλου εἰπόντος, Πρωτότοκος πάσης κτίσεως, οἱ αἰρετικοὶ, φησὶ, μὴ νοήσαντες περὶ ποίας κτίσεως λέγει, εἰς κτίσμα τὸν Ἰῶν οἱ ἀνῆντοι καταβιβάζουσι. Διττὴ δὲ ἡ κτίσις· ἡ μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ γεγεννημένη, ἡ δὲ ἡ ἀνακαινισμένη· αὐτὸς γὰρ πάλιν Παῦλος βοᾷ· Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ἰνα δὲ λαμπρῶς ἐπιδείξῃ, ὅτι τῆς ἀνακαινισθεῖσης κτίσεως λέγει πρωτότοκον τὸν Χριστὸν, ἐπάγει, Πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσι πρωτεύων, πρωτεύων τῶν ἀνακαινισθέντων, τῶν εἰς ἀβραρασίαν καλουμένων, τῶν ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένων· πρωτεύων οὐ κατὰ τὴν θεότητα, ἀπαγε· ὕβρις γὰρ Θεῷ τὸ καλεῖσθαι πρῶτον τῶν κτισμάτων, ὅς ἀρρήτῳ λόγῳ καὶ ἀνεπινοήτῳ πεπορηγὴ πάσης υπερήρῃται καὶ υπερβύδεται φύσεως· ἀλλὰ πρωτεύει κατὰ γε τὴν ἀνθρωπότητα, ἀρχηγὸς ἡμῶν γεγονὼς τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἐκ φθορᾶς εἰς ἀβραρασίαν μεταστοιχειώσεως. Εἰ γὰρ καὶ Ἰλίας τὸν υἱὸν τῆς χήρας ἤγειρε, καὶ Ἐλισαῖος τὸν τῆς Σωμανιτίδος, καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τετραταῖον τὸν Ἀδάρων ἐξανάστησεν· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν εἰς ἀβραρασίαν καὶ ἀθανασίαν ἐξάνεστη· πάλιν γὰρ αὐτῶν ὁ θάνατος ἐκυρίευσεν, Χριστὸς δὲ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀπονήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει, ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνων, οὐς κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἀναστήσει. Ὡ κακῆς καὶ ἀφρονος ἡμῶν γνώμης· ἢ λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς ἡμᾶς, ἔδωκεν ἡμῖν τὸ αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ ἀνέλαβε τὸ ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὸ συνάλαγμα προήλθε, καὶ λαβὼν ἡμῶν τὸ φύραγμα ἀνῴψωνεν αὐτό, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη τὴν εὐεργεσίαν ὑβρίζει. Ἐλαβε παρ' ἡμῶν τὸ πλάσμα, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς· ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ τὸ πνεῦμα, καὶ ὑβρίζομεν, ἐν κτίσμασι καὶ δούλοις αὐτοῦ καταλέγοντες.

* [*Inimio autem.* Bekkerus.]

Ἵτι, φησί, δέσεις μὲν λέγεται, όταν τις τὸν Θεὸν
 ἀξίῳ εἰς πρῶτον προσευχῇ, δὲ, όταν ἡμῶν τὸν Θεόν
 εὐχαριστήσῃ δὲ, όταν τις ὑπὲρ ὧν ἔπαθε, χάριν ἀνθο-
 μωσῇ τῷ Θεῷ ἐντυγία δὲ, όταν τις κατὰ τῶν ἀδι-
 κούντων ἐντυγῶν τῷ Θεῷ, προσκαλούμενος αὐτὸν
 εἰς ἐκδίκησιν. Ὅτι δὲ τὸ ἐντυγῶν οὐκ ἔστι, φη-
 σιν, ἱκετεύειν, ἀλλ' ἐρωτᾷν καὶ ἀποκρίσιν δέχεσθαι,
 λέγει δὲ Θεὸς πρὸς τὸν Ἠλίαν· Τί σὺ ἐνταῦθα, Ἠλία;
 Ἀποκρίνεται ἐρωτηθεὶς ὁ προφήτης· Ζητῶν ἐξήλωκα
 Κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι ἐγκατέλιπόν σε οἱ υἱοὶ
 Ἰσραὴλ, καὶ ἐξῆς. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα δέσεις, ἀλλ'
 ἐρώτησις καὶ ἀποκρίσις, καὶ γέγονε τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἐν-
 τωξίς. Καὶ πόθεν ὄηλον; Παύλου λέγοντος ἀκούσον·
 Οὐκ ἀνέγνωτε ἐν Ἠλίᾳ τῷ προφῆτι τί λέγει ἡ Γρα-
 φή; ὡς ἐντυγῶν τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ; Οὐκ-
 οὖν ἡ ἐντυγία οὐκ ἔστι δέσεις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ
 Χρυσόστομος. Δεῖ δ' οὖν ἔτι λεπτομερέστερον τὰς
 διαφορὰς τῶν εἰρημέων ὀνομάζων διακρίνασθαι καὶ
 ἐπιθεωρῆσαι, ὥστε μὴ τῷ πλήθει μόνον ἰκανὰ εἶναι
 λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεινότερον διακρινόντι
 ταῦτα βουλομένοις ἀνάλωτα καὶ ἀνεπηρέαστα διαμέ-
 νειν.

Ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι παλαιὰς καὶ καινῆς διαθήκης εἰς
 ὁ νομοθέτης· καὶ εἰς τὸ ἐνδύμα τοῦ ἱερέως· καὶ περὶ
 μετανοίας.

Ὅτι φησὶν ὁ Παῦλος· Οὐ γὰρ ἐπαίσχυνμαι τὸ
 εὐαγγέλιον· δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύ-
 πτεται. Πῶς οὖν δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύ-
 πτεται; Πῶς; Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος νόμος Ἰουδαίοις
 μόνους ἐδόδοτο, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῆς αὐτῆς
 ὑπαρχόντων δημιουργίας καὶ φύσεως, τὸ δὲ εὐαγγέ-
 λιον πᾶσιν ὁμοτίμως τοῖς ὁμοψύχοις, εἰκότως ἐν αὐ-
 τῷ δικαιοσύνη Θεοῦ ἀποκαλύπτεται, καὶ καλεῖται
 δικαιοσύνη εὐαγγέλιον. Ἐν τοίνυν τῇ παλαιᾷ διαθή-
 κῃ οὐκ ἦν ἡ κλήσις δικαία· οὐ γὰρ ὁμοίως πάντας
 ἐκάλεε καὶ ἐφώτιζε, τοὺς Ἰουδαίους δὲ μόνους. Οὐκ
 ἦν οὖν δικαία, ἀλλ' οἰκονομική, προπαρασκευάζουσα
 ὁδὸν τῇ δικαιοσύνῃ; Οὐ λέγω ταύτην δικαίαν, κα-
 κήνην αἰδίων, ἀλλ' ἐκείνην ὁδὸν ταύτης, καὶ προπα-
 ρασκεύην ταύτης. Ὑπελάμβανον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ
 τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῖς δόνησεται μόνως, ὥστε καὶ ὁ
 νόμος· ἐξέβη δὲ παρ' ἐλπίδος ἡ προσδοκία. Διὸ καὶ
 Δαυὶδ λέγει· Ὑπελάθωμεν, ὁ Θεός, τὸ ἐλεός σου ἐν
 μέσῳ τοῦ λαοῦ σου· εἴτα, Κατὰ τὸ ὄνομα σου, ὁ Θεός,
 οὕτω καὶ ἡ αἰνεσίς σου, οὐρ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου
 μόνον, ἀλλ'· Ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς· Καὶ ἡ αἰνεσίς
 σου, ὅτι τὸ ἐλεῆσαι τὰ πέρατα τῆς γῆς, δικαιοσύνης ἐστίν,
 ἐπάγει· Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιὰ σου.

Ὁ Κύριος, φησὶν, ἐκτίλειται. Πῶς ὁ Κύριος ἐβα-
 σίλευσεν; ἄρ' ὡς πρόσφατον λαβὼν τὸ τῆς βασιλείας

« Petitio quidem dicitur, » inquit, « quando
 quis Deum quidpiam rogat; precatio autem,
 quando Deum laudat; gratiarum actio, cum quis
 pro acceptis beneficiis gratias agit Deo; supplica-
 tio, cum quis contra inique agentes accedit ad
 Deum, vocans illum ad ultionem. » « Suppli-
 care vero non est precari, » inquit, « sed interro-
 gare et responsum accipere. Dicit Deus Eliæ :
Quid tu hic Elia? Respondet propheta interro-
 gatus : *Zelo zelatus sum pro Domino omnipo-*
tenti, quia dereliquerunt te filii Israel, etc.
 Non est hic precatio, sed interrogatio et responso,
 et ex utroque fit colloquium. Et unde id proba-
 tur? Paulum dicentem audi : *An nescitis in Rom. 11.2.*
Elia quid dicit Scriptura? quemadmodum in-
terpellat adversum Israel? Igitur ἐντυγία non
 est δέσεις. » Sed hæc Chrysostomus. Oportet igitur
 subtilius differentias dictorum nominum perpen-
 dere et considerare; ut non solum idonea sint quæ
 plebi dicantur, sed etiam iis qui eas voces volent
 aerius explorare, insuperabiles et inoffensæ re-
 maneant.

Ex oratione, quod veteris et novi Testamenti
 unus sit legislator, et in sacerdotum indu-
 mentum, et de Pœnitentia.

« Ait Paulus : *Non enim erubescio evangelium :*
justitia enim Dei in eo revelatur. Quomodo
 igitur justitia Dei in eo revelatur? Quomodo?
 Quia prima lex Judæis solum data fuerat, licet
 alii homines ejusdem essent conditionis et nature;
 evangelium vero omnibus æqualiter gentibus
 jure merito in illo justitia Dei revelatur, et voca-
 tur evangelium justitiæ. In veteri igitur Testa-
 mento non erat vocatio justa : non enim similiter
 omnes vocabat et illuminabat, sed solos Judæos.
 Non erat igitur justa, sed œconomica, præparans
 viam justitiæ? Non dico hanc justam, illam vero
 injustam, sed illam viam hujus et præparationem.
 Opinabantur Judæi sibi solis evangelium datum
 iri, sicut et legem : sed expectatio contra spem
 evenit. Ideo dicit David : *Suscepimus, Deus, mi-*
sericordiam tuam in medio populi tui : deinde
Secundum nomen tuum, Deus, ita et laus tua,
 non solum in medio populi tui, sed etiam *In fines*
terræ. Et ut ostendat quod misereri finium terræ
 justitiæ sit, addit : *Justitia plena est dextera*
tua. »

« Dominus regnavit, inquit. Quomodo regnavit
 Dominus? an quasi novam accipiens dignitatem

Plot.
 Bekk. p.
 520. b.
 Oper.
 Chrys. t. 6.
 p. 406.
 Rom. 1. 16.

Psalm. 117.
 10. 11.

regni? Si enim dixisset, Dominus regnat, æternam Domini potestatem ostendisset; cum dicit vero, *Regnavit*, ejus œconomiam per carnem significat, per quam natura nostra jugo diaboli, peccati, mortis excusso, Creatorem cognovit, ut verum Regem, largitorem incorruptionis, resurrectionis. Nuntium igitur latum affert David iis, qui a peccato, morte, diabolo olim regebantur, quod jugum illud contritum, imperium sublatum sit, et Dominus omnibus dominetur, ut ipse quoque post resurrectionem dixit: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra*. Prius vero dominata est nobis mors et peccatum: *Regnavit enim mors ab Adam usque ad Moysen*, et postea, Et Servator de diabolo: *Si satanam satanas ejiciat, divisum est regnum ejus*. Itaque regnavit ante adventum Christi super genus humanum diabolus, imo et peccatum: dicit enim iterum Paulus: *Quemadmodum regnavit peccatum in mortali nostro corpore, sic et gratia regnabit per Christum. Dominus regnavit; finitum est imperium peccati, mortis, diaboli: exsultet igitur terra, natura terrigena, olim errans, nunc vero gloriosa; olim in sepulcris, nunc in thronis.* »

« *Oeconomix*, » inquit, « erant plurima in veteri Testamento, sed non omnino grata et beneplacita Deo erant: rerum futurarum figuræ et umbræ, sed non res ipsæ: et videre est in illis alias quidem figuras, alias vero notiones. Verbi gratia, non omnino placent Deo hyacinthus, purpura, coccus et byssus; Deus enim animarum puritatem requirit, non corporum flores et splendores, sed in corporea elegantia imaginem virtutum depingit. Si enim vestis stolis illis acquiescebat, quomodo Moysen ante Aaron non induit; sed qua ille non vestiebatur, illa induit sacerdotes? Et Moyses quidem aqua non lotus est, et lavit: quare? Ut discas non hæc Deo potiora esse; quoniam perfectio viro ad sui ornatum sufficit virtus, et quia hæc typus erant virtutis, non ipsa virtus. »

Exod. 28. « In capite, » inquit, « ferebat pontifex tiaram; quia oportebat eum qui caput omnium constitutus erat, in capite habere potestatem, et scire se, cum caput aliorum sit, omnium tamen Domino principi esse subjectum. Absoluta enim auctoritas, nec cujusquam imperio subjecta, dura est et intolerabilis. Ideo in lege gratiæ qui pontifices maximi sunt, evangelium in capite recipiunt, ut sciat is qui eligitur, se veram evangelii tiaram accipere, et etiamsi aliorum sacrum caput constituatur, iis-

ἀξίωμα; Et μὲν γὰρ εἶπαν, ὁ Κύριος βασιλεύει, τὴν αἰδίον αὐτοῦ ἡρμηνεύουν ἐξουσίαν· εἰπὼν δὲ, Ἐβασίλευσε, τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ οἰκονομίαν λέγει, δι' ἧς ἡ φύσις ἡμῶν τὴν ἐπικράτειαν τοῦ διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας, τοῦ θανάτου ἀποσεισάμενη, ἐπέγνω πλάστην τὸν ὡς ἀληθῶς βασιλεία, τὸν χορηγὸν τῆς ἀφθαρσίας, τῆς ἀναστάσεως. Εὐαγγελίζεται τοίνυν ὁ Δαυὶδ τοῖς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ὑπὸ τοῦ θανάτου, ὑπὸ τοῦ διαβόλου πάλαι βασιλευσμένοις, ὅτι ὁ ζυγὸς ἐκεῖνος συντέριπται, τὸ κράτος λέγεται, καὶ βασιλεύει πάντων ὁ Κύριος, ὡς καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔφη· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πρὶν δὲ ἐβασίλευεν ἡμῶν ὁ θάνατος καὶ ἡ ἁμαρτία· Ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ἔξῃ· καὶ ὁ Σωτὴρ περὶ τοῦ διαβόλου· Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐμερίσθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ. Ὅποτε ἐβασίλευε πρὸ τῆς ἐπιδομίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ γένους ἡμῶν ὁ σατανᾶς· ἀλλὰ καὶ ἡ ἁμαρτία. Λέγει γὰρ πάλιν ὁ Παῦλος· Ὅπερ γὰρ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ ὀνητῷ ἡμῶν σωματι, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσει διὰ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσε· πέπαυται τῆς ἁμαρτίας τὸ κράτος, τοῦ θανάτου, τοῦ διαβόλου· οὐκοῦν ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ἡ φύσις ἡ γηγενής, ἡ ποτὲ πλανομένη, νῦν δὲ ὀρθασμένη, ἡ ποτὲ ἐν τάφοις, νῦν δὲ ἐν ὀρόνοις.

Ὅτι, φησὶν, οἰκονομίας ἦν τὰ πλείστα τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἀλλ' οὐκ ἀρεσκίας Θεοῦ καὶ προηγουμένης εὐδοχίας, καὶ τύποι τῶν μελλόντων καὶ σκιαί, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῶν ἄλλα μὲν τὰ σχήματα, ἄλλα δὲ τὰ νοήματα. Ὅσον· οὐ πάντως Θεὸς ἀναπαύεται ὑκίνῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ κόκκῳ καὶ βύσσῳ· Θεὸς γὰρ ψυχῶν ἀπαιτεῖ καθαρότητα, οὐ σωματῶν ἀνθή καὶ λαμπρότητας· ἀλλ' ἐν ταῖς σωματικαῖς φαιδρότησι τὴν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν διαγράφει. Εἰ γὰρ ταῖς στολαῖς ἐκείναις ὡς ἀληθῶς ἀνεπαύετο, πῶς τὸν Μωϋσῆν πρὸ τοῦ Ἀαρὼν οὐκ ἐνέδυσεν, ἀλλ' ἦν ἐκεῖνος οὐκ ἐνεδύσατο, ταύτην τοὺς ἱερεῖς ἡμίρᾳσε; Καὶ Μωϋσῆς μὲν οὐκ ἐλοσθή ὕδατι, καὶ ἔλουε· διὰ τί; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἦν ταῦτα προηγούμενα τῷ Θεῷ· εἰ γὰρ τῷ τελείῳ πρὸς κόσμον ἀρκεῖ ἡ ἀρετὴ καὶ ὅτι ταῦτα τύπος ἦν τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οὐκ ἀρετὴ.

Ὅτι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, φησὶν, ἔφερον ὁ ἀρχιερεὺς τιάραν, διότι τὸν προηγουμένον ἀπάντων κεφαλὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἔχεν τὴν ἐξουσίαν εἶδει, καὶ εἰδέναι ὅτι κεφαλὴν τῶν ἄλλων προβαλλόμενος, καὶ αὐτὸς ὑπὸ κεφαλῇ ἔστι τὸν κοινὸν ἀπάντων Δεσπότην καὶ ἐξουσιαστὴν· ἀπολειψμένη γὰρ αὐθεντεία καὶ αὐτονομος ἀφόρητός ἐστι καὶ χυλεπὴ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ χάριτι οἱ ἀρχιερατεύοντες τελούμενοι, τὸ εὐαγγέλιον ἐπὶ κεφαλῆς δέχονται, ἵνα μάθῃ ὁ γεροστονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τοῦ εὐαγγελίου τιάραν λαμβάνει,

καὶ οὕτως καὶ τῶν ἄλλων ἱερουργεῖται κεφαλὴ, ἀλλ' οὐ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τούτους τελεῖ τοὺς νόμους, καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν, τῷ νόμῳ κρατεῖται. Ἀλλ' ἡ μὲν τιὰρα τὴν ἑξουσίαν ἐτύπου, ἣν τε αὐτὸς εἶχε τοῦ λαοῦ, καὶ ὅς' ἦν αὐτὸς ἀνεφάρετο τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δὲ πέταλον τὸ χρυσοῦν, ἐν ᾧ τὸ ὄνομα ἐκεκόσμητο τοῦ Θεοῦ, ἐπέκειτο μὲν τῷ στήθει, φυλακῆς δὲ ἐπέχευε τύπον τῶν ἐν καρδίᾳ κινήματων, καὶ ὡς δεῖ ταῦτα καταρβύλλειν τῇ πρὸς τὸ θεῖον νεύσει καὶ καταρροῇ. Ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων σμαράγδων λίθοι δύο, ἔχοντες τὰς ἐξ φυλᾶς ἐντεῦθεν, καὶ τὰς ἐξ ἐντεῦθεν οὗτοι δὲ σύμβολον ἦσαν τῆς ὁμοφροσύνης τῆς ἀρχιερατικῆς. Ἐφ' ἧν τῆς σμαράγδου ψῆφος καὶ γλωσσόσημα εὐπροσπῆ, καὶ καλὰρότητα διαιγῆ, κατόπτρου δύναμιν ὑποφαίνουσα. Καὶ γὰρ δεῖ τὸν ἱερέα καὶ ἀσκήσει νῆρην, καὶ τὸν βίον τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὡς περ κάτοπτρον παρῆχειν. Ἐπὶ τῶν ὤμων δὲ ἡ σμαράγδος, ἐπειδὴ πράξῳς ἐστὶ σημεῖον· ἡ γὰρ πρακτικὴ δύναμις τῶν ὤμων ἡρτῆται. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ λέγει· Ὡς τὴν καρδίαν σου ἐπὶ τῶν ὤμων σου, ὅτι γὰρ ἡτιμωμένη, ὅτι Κύριος κτίζει σε εἰς σωτηρίαν. Καὶ γὰρ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὤμους εἰς πράξεις ἡ Γραφὴ λαμβάνει· ὡς ὅταν λέγῃ περὶ τοῦ Δαυὶδ· Καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὠδήγησεν αὐτούς. Ἐνῆσαν δὲ τῷ λογίῳ τῷ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ οἱ δύοδεκα λίθοι ἐνηρμοσμένοι, τὰς δώδεκα φυλὰς ὑποδηλοῦντες. Καὶ ὅρα· ἄνω μὲν καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων μία ἦν φύσις τῶν λίθων ἡ σμαράγδος, καὶ τὸ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους οἱ δύοδεκα· αἰνιττομένου τοῦ λόγου, ὅτι ἄνωθεν μὲν ἐκ μιᾶς ἅπαντες προήλθον φύσεως, προῖοντος δὲ τοῦ χρόνου διαφόροις γνώμαις ἐμερίσθημεν· καὶ τὸ μὲν εἰδῶσι τῇ γνώμῃ, τὸ δὲ τῇ φύσει. Ἄπο δὲ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱερέως τὸ λεγόμενον λῶμα, ἄνωθεν, ῥόγι, καὶ ῥόισκι χρυσοὶ καὶ κώδωνες ἀπὸ ὀρνέων. Καὶ πῶς ἂν εἴῃ Θεῷ ταῦτα κατὰ πρῶτον λόγον ἀρέσκοντα; Ἀλλ' ἐν τῷ σχήματι τοῦ ἱερέως ἐφῆκεν ἐξεικονίζεσθαι τὰς ἀρετάς· κάτω ἀνὴρ καὶ καρποὶ, τὰ τῶν ἀρετῶν κατορθώματα, ἅτινα ἐστὶν ἐλεημοσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φιλανθρωπία, καὶ τῶν ἄλλων δὲ σύστοιχος αὐταῖς χορὸς.

Ὅτι, φησί, μὴ μεταβάλλε βήματα Θεοῦ ζῶντος. Εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἐβαπτίσθη· τί ἀναιρεῖς τὰ ὀνόματα τὰ ζῶντα, καὶ εἰσάγεις ὀνόματα λογισμῶν, γέννημα λέγον καὶ ἀγέννητον καὶ γεννητὸν, ὃν αἰεὶ καὶ μὴ ὃν αἰεὶ; τοῦτον ἀνέχεται Θεὸς τὴν ματαίωον βρῆματον; Ἐν βήμα ἵνα μεταβάλλῃ, προφήτης ποτὲ ἐκινδύνευεν ἀπολέσθαι. Καὶ βλέπε βήματος μικροῦ ἀκριβολογίαν. Τὰ βήματα τῶν προφητῶν τινες ἐκάλουν ὑπὸ ἀπειρίας λῆμματα Κυρίου. Λέγει ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ· Ἐὰν ἐρωτήσῃς τὸν λαόν, ἢ ὁ ἱερεὺς, ἢ ὁ προφήτης, καὶ εἴπῃ σοι, τί τὸ λῆμμα; εἰπὲ αὐτοῖς, ὅτι τὸ λῆμμα Κυρίου

dem tamen legibus esse subjectum; et licet aliis imperet, sub legis imperio esse. Tiara namque potestatem designabat, et quam ipse in populum habebat, et qua ille Deo subditus ferebatur.»

« Aurea vero lamina, in qua Dei nomen insculptum erat, in pectore erat, typum ferens custodiæ cordis motuum, et quomodo oporteat eos hæc ad Dei nutum aptare ac referre. In humeris erant smaragdi duo, quorum alter sex tribus, totidem alter exhibebat: erant autem symbolum summi Pontificis præsentis. Habet enim smaragdus et viriditatem decentem et puritatem splendenter, speculi vim referens. Oportet enim sacerdotem et in exercitatione rigilem sobriumque esse, et vitam subditis suis quasi speculum offerre. Erat vero smaragdus in humeris, quia operum signum est: agendi enim potentia ab humeris dependet. Ideo Deus ad Jerusalem dicit: *Pone cor tuum super humeros tuos, filia despecta, quia Dominus creat te ad salutem.* Etenim manus et humeros pro actionibus Scriptura accipit, ut cum de Davide dicit, *Et in intellectu manuum suarum deduxit illos.* Inerant etiam in Rationali in pectore posito duodecim lapides aptati, qui duodecim tribus significabant. Et vide: supra quidem et in humeris una erat natura lapidum smaragdus; infra vero et in pectore duodecim: quo ænigmatice significabatur, nos primitus ab una omnes prodidiisse natura, progressu vero temporis diversis opinionibus fuisse divisos: et hoc quidem tribuit opinionī, illud vero naturæ. Sub fimbria sacerdotis, quæ dicitur ora, flores, aurea mala punicea, corymbi et campanulæ pendebant. Et quomodo hæc, ut prius diximus, Domino placebant? Sed in vestitu sacerdotis virtutes effingi jussit; infra flores et fructus, virtutum opera: quæ sunt elemosyna, justitia et humanitas, et chorus reliquorum ipsis affinium.»

« Ne mutes, inquit, verba Dei vivi. In Patrem et Filium et Spiritum sanctum baptizatus es: cur tollis nomina viva, et inducis nomina cogitationum tuarum, dicens ingenuum, genitum; semper existens, et non semper existens? Deusne hæc inania verba tolerat? Unum verbum ut mutaret propheta, olim de vita periclitatus est. Et vide unius exigui verbi accuratorem. Verba prophetarum vocarunt quidam per ignorantiam nomina Domini. Dicit Dominus per Jeremiam: *Si interrogaverit te populus, vel sacerdos, vel propheta, et dixerit tibi: Quod est onus? dic*

illis, Onus Domini vos estis : assumam enim vos, et dirumpam vos, ne dicatis, onus. Unum verbum me mutetur comminatur Deus, et tu totam dogmatum accuratorem commutans, putas te manus Dei effugere posse? »

[Phot. p. 522, a.]
2. Cor. 12.
9. *Ejusdem in illud : Sufficit tibi gratia mea; virtus enim mea in infirmitate perficitur.*

« Venit, » inquit, « a Patre Christus ad homines legatus; occisus fuit legatus, et tunc pax fuit. Sed legati venientes, et dona ferunt, et dona accipiunt: quod igitur donum tulit, et quod donum accepit? Inexpectatum est donum, ut inexpectatus est legatus: sanguinem suum in donum, et corpus suum in donum ferens venit. Et quod a me donum accepit? Fidem. Et quid pro illa mihi dat? Gratiam. Credidi ego, gratiam dedit ille: soluta est inimicitia. Cum venit legatus ad aliquam gentem, non dignatur cum aliquo forensi vel paupere loqui, sed statim ad regem accedit: hic vero legatus venit, et statim cum meretrice, latrone, publicano et magis loquutus est. Viden' legati benignitatem? non enim ad unum aut alterum venit, sed ad communem naturam: et venit mea veste indutus, ne nuda divinitate accedens prædam terreret. »

[Ibidem.]
1. Cor. 5.
17. *Ejusdem in dictum Apostoli: Si qua in Christo, nova creatura: vetera transierunt, ecce nova facta sunt omnia.**

« Gentes ac Judæi dicunt, Quid gloriatur Paulus? dicens: *Vetera transierunt, ecce nova facta sunt omnia. Si qua in Christo, nova creatura.* Ego enim, inquit, nihil novum video. Neque enim habes oculos ut hæc videas: accede, et faciam tibi oculos. Quid vides? et tu facis oculos? Etiam. Et creator es? Omnino. An demens es? Nequaquam. Igitur fac oculos corporis Nequaquam; sed, quod majus est, oculos mentis. Et facies mihi oculos? Ita. Non enim habeo? Nequaquam. Tu vero habes? Ita. Quomodo? dic mihi. Cum abieris in templum, ibique nudam statuum videris, lapidemque mutum, et dixeris, Hic deus est; num oculos habes? an aliquid utile provenit ex oculis exterioribus, si cæci sint interiores? Viden' opus esse ut tibi faciam oculos,

ὁμοίως ἔστω· λέγωμαι γὰρ ὑμᾶς [λήμμα], καὶ ῥάξω ὑμᾶς, ἵνα μὴ λέγητε λήμμα. Ἐν ῥήματι ἵνα μὴ μεταποιηθῇ, ἀπειλεῖ ὁ Θεός· καὶ σὺ ἐλόκληρον δογματικῶν ἀκριβείαν διαστρέφων, νομίζεις διαφυγεῖν τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας;

272
A Ἐκ τοῦ εἰς τὸ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.

Ὅτι ἦλθε, φησὶ, παρὰ τοῦ Πατρὸς ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πρεσβευτής· ἐσαγγέη δὲ πρεσβευτής· καὶ τότε γέγονεν ἡ εἰρήνη. Ἄλλ' οἱ πρέσβεις ἐρχόμενοι, καὶ δῶρα φέρουσι, καὶ δῶρα λαμβάνουσι· ποῖον οὖν ἦκε φέρων δῶρον, καὶ ποῖον ἀντέλαβε; Παράδοξον τὸ δῶρον, ὡς καὶ δὲ πρεσβευτὴς παράδοξος· τὸ αἶμα αὐτοῦ φέρων ἦλθε δῶρον, τὸ σῶμα αὐτοῦ φέρων ἦλθε δῶρον. Καὶ τί παρ' ἐμοῦ ἔλαβε δῶρον; Πίστιν. Καὶ τί ἀντ' αὐτῆς μοι παρέσχε; Χάριν. Ἐπίστευσα ἐγὼ, ἐχαρίσατο ἐκεῖνος, ἐλύθη ἡ ἐχθρὰ. Ὁ πρεσβευτὴς ὅταν ἔλθῃ πρὸς ἔθνος, οὐκ ἀξιοῖ τινι τῶν ἀγοραίων ἢ πενήτων διαλεγθῆναι, ἀλλ' εὐθὺς τῷ βασιλεὶ πρόσεισιν· οὗτος δὲ δὲ πρεσβευτὴς ἦλθε, καὶ εὐθέως πόρνην καὶ ληστὴν καὶ τελώνην καὶ μάχοις διελέχθη. Εἶδες πρεσβευτοῦ φιλανθρωπίαν; οὐ γὰρ πρὸς ἕνα καὶ δευτέρον ἦλθεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν· καὶ ἦλθε τὸ ἐμὸν περιβεβλημένος ἱμάτιον, ἵνα μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι παραγενόμενος φοβήσῃ τὴν θήραν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου· Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα.

* Ὅτι φασὶν οἱ Ἕλληνηται καὶ τὸ Ἰουδαῖον· τί κομπάζει Παῦλος; λέγων, Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα· εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. Ἐγὼ γὰρ, φησὶ, καινὸν οὐδὲν βλέπω. Οὐ γὰρ ἔχεις ὀφθαλμούς, ἵνα ἴδῃς ταῦτα· δεῦρο, καὶ ποιήσω σοι ὀφθαλμούς. Τί ὀρεῖς; καὶ σὺ ποιεῖς ὀφθαλμούς; Ναί. Καὶ δημιουργὸς εἶ; Καὶ πᾶν. Οὐκ ἀπονομήσαι; Οὐχί. Οὐκοῦν ποιήσω ὀφθαλμούς τοῦ σώματος. Οὐκ, ἀλλὰ τὸ μεῖζον, τῆς διανοίας. Καὶ ποιεῖς μοι ὀφθαλμούς; Μάλιστα. Οὐ γὰρ ἔχω; Οὐχί. Σὺ δὲ ἔχεις; Ναί. Ὡς, εἰπέ μοι; Ὅταν ἀπέλθῃς εἰς ναὸν, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ ξάκων γυμνῶν, λίθων ἄφωνων, καὶ εἴπη, ὁὗτος ὁ Θεός ἐστιν· ἅρα ὀφθαλμούς ἔχεις; μὴ γὰρ ὀφθαλμὸς τι τῶν ἐξωθεν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐνδοθεν πεπηρωμένων; Ὅρεῖς, ὅτι χρεῖαν ἔχεις ἵνα ποιήσω σοι ὀφθαλμούς, ὥστε τὸν λίθον σε ἰδεῖν λίθον, καὶ τὸ

* [Cfr. not. ad pag. 225.]

α [ὀφθαλμούς; καὶ ὀρεῖς] habetur in spuria oratione su-

ξύλον ξύλον; Ὁρθάλμους ἔχεις, ὅταν ἴδῃς ξύλον καὶ προσκυνήσῃς; ὅταν λαθὼν αὐτὸ ἐγὼ καύσω, ἄρα ἔχεις ὀρθάλμους, τὸ καίόμενον θεὸν ὀνομάζων; ὅταν τὰ πάθη θεοποιῇς, ὀρθάλμους ἔχεις; Μεθύει δ' ἄνθρωπος καὶ περιφέρειται καὶ καταγελᾷται καὶ γίνεται ἀντὶ ἀνθρώπου ἄλογος· σὺ δὲ λέγεις, ἡ μέθη θεὸς ὁ Διόνυσος, ἡ κλοπή θεὸς ὁ Ἑρμῆς. Ὁρᾷς ὅτι χρεῖα σοι ὀρθάλμων; Ὁ νόμος τὰ πάθη κολάζει, καὶ σὺ ταῦτα θεοποιῶν οὐκ αἰσθάνῃ; Εἰ βούλει δὲ, πρόσχες, ὅπως γέγνετο πάντα καινὰ. Κτίσις ἐν τῇ Γεαφῇ λέγεται οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡ παραγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Ἐκτίσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανόν· τοῦτέστιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐργάσασθαι· κτίζει καὶ ὅταν τὸν πονηρὸν ἄνθρωπον καλὸν ἀπεργάσθῃ· ἐνταῦθα τὸ κτίζειν πραγμάτῳ ἐστὶν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολή. Καὶ ἀκούσον τοῦ Δαυὶδ λέγοντος. Ἐπειδὴ γὰρ ἦν αὐτὸς καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐκτισμένη, ἐξέρρησεν δὲ τῇ μοιχείᾳ καὶ τῷ φόνῳ καὶ πρὸς φθορὰν καταφέρτετο, παρακαλεῖ τὸν Θεὸν καὶ λέγει· Καρδίαν καθάραν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός· οὐχ ὅτι πρότερον οὐκ εἶχε καρδίαν, οὐδὲ περὶ τῆς οὐσίας τῆς καρδίας λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς κοσμοῦσης αὐτὴν ἀρίστης πολιτείας. Ἰδοὺ τοίνυν κτίσις λέγεται οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς οὐσίας διαφθορᾶς εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή. Οὕτω κτίζεται σώφρων ἡ πόρνη, οὕτως ἐλεῆμων ὁ ἄρπαξ, οὕτω μεταβάλλεται εἰς πρόβατον ὁ λύκος, καὶ ὁ ἱέραξ εἰς περιστέρον. Δύο κτίσεις. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ λουτρὸν κτίσμα λέγεται, τὸ λουτρὸν λέγω τῆς παλιγγενεσίας. Ἀποδυσάμενοι γὰρ, φησί, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδυσάμενοι δὲ τὸν νέον, τὸν ἀναγεννώμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Ὁρᾷς ὅν ἐστι καὶ καὶ κτίσις; Τί γὰρ μοι ὄφελος, ἐὰν γένηται οὐρανὸς καινός, καὶ γῆ καὶ καὶ, ἐγὼ δὲ ταῖς ἁμαρτίαις πεπαιχμένος; Ὁ οὐρανὸς οἶκός ἐστιν· ἐγὼ δὲ δικαιοῦμενος ἐν αὐτῷ καὶ νοσῶν. Ἐὰν ἱατρὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρρώστου εἰσελθῇ, καὶ τοῦ μὲν οὐδὲ μείζον πρόνοιαν λάβῃ, λευκαίνῃ δὲ τοὺς τοίχους, καὶ χρυσογραφῇ τὸν ὄρορον οὐκ ἂν εἴπας αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀνάστησον τὸν νοσούντα, τί τὴν οἰκίαν καλλωπίζεις; βοήθησον τῷ καίμηνῳ. Καὶ ὁ Χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἐν ᾧ κατακαίμενην εὗρε τὴν φύσιν μου καὶ νοσούσαν, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἅπαντα δέχεται τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀντακκινίζει καὶ διορθοῖ τὴν φύσιν. Τί οὖν τὸν ἱατρὸν μέμνη, ὅτι μὴ ταῦτα ποιεῖ τὸν Χριστὸν δὲ πάλιν ὑπὸ μῶμον ποιεῖς, ὅτι ταῦτα ποιεῖ; Οὕτω παρήλθε τὰ ἀρχαῖα, οὕτω γέγονε τὰ πάντα καινὰ, οὕτω καὶ κτίσις. Καὶ μὴρ ἂν τις τοιαῦτα ἐπισυνάγῃ.

ut videas lapidem esse lapidem, et lignum esse lignum? Oculosne habes, cum vides lignum et adoras? Si ego illud accipiens comburam, num oculos habes, qui id, quod combustum est, deum vocas? cum passiones et vitia deos facis, an oculos habes? Ebrius est homo, et circumagitur, et irridetur, et pro homine sit irrationalis: tu vero dicis, Ebrietas deus Bacchus est; furtum deus Mercurius. Viden' tibi oculis opus esse? Lex passiones et vitia punit; et hæc te deos facere non advertis? Si vis autem, attende quomodo facta sint omnia nova. Creare dicitur in Scriptura non solum ex nihilo producere quæ ante non existebant, sed etiam in melius immutare. Creavit Deus cælum: hoc est, e nihilo creare: creat etiam quando malum hominem bonum facit: hic vero creatio est rerum in melius mutatio. Et audi Davidem dicentem. Cum enim et ipse et cor ejus creatum esset, adulterio autem et cæde maculatum fuisset, et ad corruptionem ferretur, Deum precatur et dicit: *Cor mundum crea in me, Deus:* *Psal. 50.* non quod prius cor non habuerit, nec de substantia cordis loquitur, sed de meliori vitæ conditione ipsum ornante. Ecce igitur creatio dicitur non solum ex nihilo productio, sed etiam corruptæ naturæ in melius mutatio. Sic meretrix casta creatur, sic raptor efficitur eleemosynarius, sic mutatur in ovem lupus, in columbam accipiter. Duplex creatio. Ideo et lavacrum creatio dicitur, lavacrum dico regenerationis. *Exuentes enim, inquit, veterem hominem, et induentes novum, eum qui regeneratur secundum imaginem ejus qui creavit illum.* Viden' igitur novam esse creaturam? Quid enim mihi prodest, si fiat cælum novum et terra nova, ego vero in peccatis meis inveterescam? Cælum domus est, ego vero habito in ea aegrotus. Si medicus in domum ægroti intraret, et ejus nullam haberet curam, sed dealbaret parietes et laquearia auro lineret; nonne diceret illi, O homo ægrotum cura: cur domum exornas? fer auxilium decumbenti. Christus venit in hunc mundum; in quo decumbentem et morbidam invenit naturam meam, et ad illam curandam nullum non suscipit certamen, naturamque renovat et instaurat. Cur ergo medicum reprehendis, quia illa non facit; Christum vero vituperas, quod hæc facit? Sic vetera transierunt, sic facta sunt omnia nova; sic nova creatura. Et alia innumera quis superaddat.

* [Fort. παραγωγή. Bekkerus. Imo ipsum παράγωγη solenni usu ita usurpant Patres.]

[Phot. Ex Homilia post Kalendas, et contra ebrios. E 'Ex τοῦ μετὰ τὰς Καλάνδας τῇ ἑξῆς· καὶ κατὰ με-
Beck. p. θούτων.
523. a.]

[Oper. « Christus innumeram multitudinem in deserto
Chrys. t. 1, convivio excipiens, non illos ad tentorium et so-
p. 719. C] mnum misit, sed ad divina verba audienda voca-
Matth. 14. vit. Sic et nos faciamus, et tantum edere nos as-
13. suet faciamus, quantum ad vitam sit satis, sed non
eiusque, ut cibus nos dirumpat et gravet. Non
enim ideo nati sumus et vivimus, ut edamus et
bibamus, sed ideo edimus, ut vivamus : non vita
propter cibum, sed cibus propter vitam ab initio
factus est. Nos vero quasi in mundum ideo vene-
rimus, sic omnia in eam rem consumimus. »

1. Thess. 4. In dictum Apostoli : Nolumus vos ignorare de
12. dormientibus, fratres, ut non contristemini sic-
ut et ceteri, etc.

[Oper. « Quare Paulus, cum de Christo loquitur, mor-
Chrys. t. 1, tem ipsius mortem vocat; cum vero de nostra morte
p. 763. C] verba facit, dormitionem illam et non mortem ap-
1. Thess. 4. pelltat? nam in eadem oratione ter obitus hominum
13—15. mentionem faciens, numquam mortem dicit, sed
dormitionem obitum vocat. Non enim perfunctorie
his usus est verbis apostolus, sed aliquid magnum
et sapiens præparat. In Christo igitur mortem vo-
cat, ut passio credatur; in nobis vero dormitio-
nem, ut dolorem mitiget. Ubi enim præcessit re-
surrectio, fidenter vocat mortem; ubi vero in spe
adhuc manet, dormitionem appellat, et per hanc
appellationem nos consolatur, bonam nobis spem
suggerens. Qui dormit enim, omnino resurget :
etenim mors nihil aliud est, quam diuturnus som-
nus. »

Ejusdem Chrysostomi ex Homilia de Pœni-
tentia.

[Oper. « Manna comedebant Judæi, et cœnas Ægyptias
Chrys. t. 1, quærebant : adeo turpis res est consuetudo, imo
p. 342. C] pessima. Licet per decem dies præclare te geras,
licet per viginti, licet per triginta, non te diligo,
non gratias habeo, non te complector : modo ne
defatigeris, sed pudore suffundaris, teque ipsum
damnes. Rursum de caritate disseruimus. Audisti,
abiisti, rapuisti? non operibus sermonem exhi-
buiisti? ne te pudeat rursum ingredi in ecclesiam.
Erubescere cum peccas, ne erubescas cum peni-
tentiam agis. Duo hæc sunt, peccatum et peniten-

‘Ο τοίνυν Χριστὸς τὰ ἅπειρα πλήθη ἐστιάσας ἐπὶ
τῆς ἐρήμου, οὐκ ἐπὶ σκηνὴν καὶ ὕπνου αὐτοὺς ἐπεμ-
ψεν, ἀλλ’ ἐπὶ θεῶν ἀκρόασιν ἐκάλεσε λογίων. Οὕτω
καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ τοσοῦτον ἐθίσωμεν ἑαυτοὺς
ἐσθίειν, ὅσον πρὸς τὸ ζῆν μόνον, οὐχ ὅσον διασπᾶσθαι
καὶ βαρύνεσθαι. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγενήμεθα καὶ ζῶ-
μεν, ἵνα φάγωμεν καὶ πίνωμεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐσθί-
μεν, ἵνα ζώωμεν· οὐ τὸ ζῆν διὰ τὸ φαγεῖν, ἀλλὰ διὰ
τὸ ζῆν τὸ φαγεῖν γέγονεν ἐξ ἀρχῆς. Ἡμεῖς δὲ ὡς διὰ
τοῦτο ἐλθόντες εἰς τὸν κόσμον, οὕτως ἅπαντα εἰς τοῦ-
το κατανάλσκομεν.

271. ‘Εκ τοῦ εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου· Περὶ δὲ τῶν κε-
κοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ἵνα
μὴ λυπήσθε ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ τὰ ἐξῆς.

Τὶ δὴ ποτε, ὅταν μὲν περὶ τοῦ Χριστοῦ διαλέγεται
Παῦλος, θάνατον καλεῖ τὸν ἐκεῖνον θάνατον· ὅταν δὲ
περὶ τῆς ἡμετέρας τελευτῆς, κοιμήσιν αὐτὴν, καὶ οὐ
θάνατον ὀνομάζει; καὶ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τρίτον
μνησθεὶς τῆς τελευτῆς τῶν ἀνθρώπων, οὐδαμῶς θά-
νατον λέγει, ἀλλὰ κοιμήσιν τὴν ἀναχώρησιν ὀνομάζει.
B Οὐ γὰρ παρέργως ταύτῃ κέχρηται τῶν λέξεων τῇ
παρατηρήσει, ἀλλὰ σοφὸν τι καὶ μέγα κατασκευάζει.
‘Επὶ μὲν οὖν τοῦ Χριστοῦ θάνατον καλεῖ, ἵνα τὸ πά-
θος πιστωσῇται, ἐπὶ δὲ ἡμῶν κοιμήσιν, ἵνα τὴν ὁδὸν
ἐνὶ παραμυθίσῃται. Ἐνθα μὲν γὰρ προσεγώρησεν ἡ
ἀνάστασις, ὁ κβρὼν καλεῖ θάνατον· ἐνθα δὲ ἐν ἐλπίσιν
ἔτι μένει, κοιμήσιν καλεῖ, καὶ διὰ ταύτης παραμυ-
θοῦμενος ἡμᾶς τῆς προσηγορίας, καὶ χρηστὰς ἐλπί-
δας ὑποτείνειν ἡμῖν. ‘Ο γὰρ κοιμώμενος ἀναστήσεται
πάντως, ἐπεὶ καὶ θάνατος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ μα-
κροχρόνιος ὕπνος.

Τοῦ αὐτοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ περὶ μετανοίας.

Μάννα ἤσθιον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ
κρόμματα ἐπέζητουν· οὕτως αἰσχρὸν ἡ συνήθεια πρᾶ-
γμα, καὶ κακίστον. Κἂν εἰς δέκα ἡμέρας κατωρθώσης,
κἂν εἰς εἴκοσι, κἂν εἰς τριάκοντα, οὐκ ἀγαπῶ, οὐ χά-
ριν ἔχω, οὐ περιπτύσσομαι σε· μόνον μὴ ἀποκάμῃς,
ἀλλ’ αἰσχύνου καὶ καταγίνωσκε. Πάλιν διελέχθην
περὶ ἀγάπης. Ἦκουσας, ἀπῆλθες, καὶ ἤρπασας; οὐκ
ἐπεδείξω διὰ τῶν ἔργων τὸν λόγον; μὴ αἰσχυνοῦς
D πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αἰσχύνου ἁμαρ-
τάνων, μὴ αἰσχύνου μετανοῶν. Δύο ταῦτά ἐστιν,
ἁμαρτία καὶ μετάνοια· τραῦμα μὲν ἡ ἁμαρτία, φάρ-

μακον δὲ ἡ μετάνοια· ἐν τῷ τραύματι σηπεδών, ἐν τῷ φαρμάκῳ τῆς σηπεδόνος δὲ καθαρισμός· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ οὐκείος, γέλω· ἐν τῇ μετανόᾳ ἔπανος, παρῆρσις, ἐλευθερία. Ἀλλ' ἀντιστρέφει τὴν τάξιν δ σκατανᾶς, καὶ διδῶσι τοῖς πεπιθουμένοις αὐτοῦ ἐν μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν παρῆρσιαν, ἐν δὲ τῇ μετανόᾳ τὴν αἰσχύνην. Σὺ δὲ μὴ πεπισθῇς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκαστέρῃ E παραίει τὸ οἰκεῖον ἀποπέμψαντι σπουδάζον.

Ὁρασις, ἣν εἶδεν Ἡσαΐας κατὰ Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλὴμ.

Εἰπέ τὴν ὄρασιν, ἣν εἶδεν. Ὁ δὲ λέγει· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. Ἀλλὰ ἐπηγγείλω, καὶ ἄλλα λέγει· ἀρχόμενος εἶπεν, Ὁρασις κατὰ Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀρεῖς τὴν F διήγησιν, οὐρανῷ καὶ γῇ διαλέγῃ· ἀφῆκας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῖς ἀλόγοις στοιχείοις προσδιαλέγῃ· καὶ, φησὶν· ἐπειδὴ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι γεγόνασιν οἱ λογικοὶ· καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι μέλλων δὲ Μωϋσῆς εἰσάγειν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς 275 ἐπαγγελίας, καὶ προσῶν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, οὕτω πως φησὶν· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω· προσεχέτω ἡ γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. Διαμαρτύρομαι ὑμῖν, φησὶν, Ἰουδαῖοι, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δ Μωϋσῆς, ὅτι ἐὰν εἰσέλθῃτε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐγκαταλίπητε Κύριον τὸν Θεόν, διασκαδασθήσεσθε εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Ἦλθε τοίνυν Ἡσαΐας, ἐμελλεν δὲ ἀπειλὴ περὶ τοῦθι. Οὐκ ἔδυνάτο καλέσαι Μωϋσέα τὸν ἡδὴ τεθνήκοντα, οὐδὲ τοὺς ποτε ἀκηκόοντας· λοιπὸν τὰ στοιχεῖα καλεῖ, ἅπερ διαμαρτυρόμενος αὐτοῖς ἐκάλεε καὶ ὁ Μωϋσῆς. Καίτοι γὰρ ἐκεῖνος B ἐδύνατο καὶ τὸν Ἀαρὼν καλεῖν εἰς μαρτυρίαν, καὶ πολλοὺς ἄλλους· ἀλλὰ διὰ τοῦτο, φαίει ἂν, οὐκ ἐκάλεσα τούτους, ἐπειδὴ περ ἐμελλὸν ἐκεῖνοι τελευτᾶν, καὶ μὴ παρεῖναι μάρτυρες, ἐπειδὴν εἰς παρανομίαν ἐξέλικνεν δ' Ἰσραὴλ· διὸ τὰ μένοντα στοιχεῖα εἰκότως εἰς μαρτυρίαν καλῶ. Οὕτω καὶ Ἡσαΐας ποιεῖ· οὐ διὰ τὰ εἰρημμένα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ διαλέγει τοῖς Ἰουδαίοις, εὗρεν αὐτοὺς μὴ ἀκούοντας αὐτοῦ, ἐπὶ τὰ στοιχεῖα στρέφεται, καὶ μάρτυρας παρακαλεῖ αὐτοῦ. Ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ τὸ μόνον ἡνεγκας· C Ἐνωτίζου, γῆ· σὺ γὰρ τὴν ὀργυμμένην ἔθωκας. Ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ τὰ ἐπὶ φύσιν αὐτοῖς ἐχορήγησας· ἀνοὶ καθ' ὃν τρόπον ἐστερεώθης, ἔμενες, καὶ μίμησιν οὐχ ὑπερείδες ἄλκωνος. Ἐνωτίζου, γῆ· σὺ γὰρ κάτω ἦς, καὶ τράπεζαν αὐτοῖς παρετίθεις ἀποσπῆδον. Διὰ τοῦτο καὶ ἔσπερος προφήτης ὁρῶν τὸν βασιλέα μαινόμενον, τὸ εἰδὼλον λατρεύμενον, τὸν Θεὸν ὑβριζόμενον, τοὺς ἄλλους ἐπιτηγόντας, πρὸς οὐδένα τούτων ποιεῖται τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποστραφεὶς, Ἄκουσον, φησὶν, θεοσιστήριον, ἄκουσόν μου. Τί ὅν; λίθω

tia: vulnus est peccatum, poenitentia vero pharmacum: in vulnere putredo, in pharmaco putredinis mundatio; in peccato probrium et derisio, in poenitentia laus, fiducia, libertas. Sed ordinem invertit satanas, et sibi obsequentibus dat in peccato licentiam, in poenitentia probrium. Tu vero ne credas illi, sed utrique actioni quod suum est tribuere cura.»

Visio quam vidit Isaias contra Judæam et Jerusalem.

«Dic visionem quam vidisti. Ait ille: *Audi, cælum, et auribus percipe, terra, quoniam Dominus loquitur est.* Alia promissisti, et alia loqueris: incipiens dixisti, *Visio contra Judæam et Jerusalem*, et dimissa narratione, cælum et terram alloqueris? homines relinquis, et cum irrationabilibus elementis loqueris? Etiam, inquit, quia brutis irrationabilioribus facti sunt ii, qui ratione præditi sunt: nec ideo tantum, sed etiam quia Moyses ducturus illos in terram promissionis, et prævidens futura, sic dixit: *Audi, cælum, Deut. 32.1.* et loquar: attendat terra verba oris mei. Testor vobis, ait Moyses, o Judæi, cælum et terram, quia si ingressi in terram promissionis, reliqueritis Dominum Deum, dispergemini in omnes gentes. Venit igitur Isaias, minæ jam in effectum ducende erant. Non potuit vocare Moysen jamdiu mortuum, nec eos qui hæc audierant: elementa tandem vocat, quæ etiam Moyses illis in testimonium advocarat. Quamquam ille potuerat Aarone[m] et alios multos in testimonium vocare: Sed ideo, inquit, illos non vocavi, quia morituri erant, neque testes adfuturi, cum Israel prævaricatus sit: ideo elementa semper manentia jure in testimonium voco. Sic et Isaias facit: non solum propter ea quæ diximus, sed etiam quia cum Judæis loquitur, vidit eos sibi non attendere, ad elementa se convertit, et ea ut testes advocat. *Audi, cælum;* tu enim manna tulisti: *auribus percipe, terra;* tu enim coturnices dedisti. *Audi, cælum;* tu enim ea quæ supra naturam sunt illis præbuiisti, superne ut firmatum fuisti, mansisti et aræ modum non despexisti. *Auribus percipe, terra;* tu enim infra eras, et mensam illis subito apposuisti. Ideo et alius propheta regem insanientem videns, idolum colentem, et Deum contumelia afficientem, aliosque stupentes, horum neminem alloquitur, sed conversus ait, *Audi, altare, audi me.* Cur 3. Reg. 13. lapidem alloqueris? Etiam, inquit, quia rex minus quam lapis sentit. *Audi, altare, hæc dicit*

[Opera. Chrys. l. 1. p. 344. E.]
Isai. 1. 9.

Dominus : et statim divisum et fractum est altare, et effudit hostiam. Homo autem non audit; sed extendit rex manum, prophetam comprehendere cupiens. Deus vero quid fecit? Manum ejus arefecit. Non arefecit autem manum a principio, ut ille e ruptura lapidis prudenter fieret. Volebat enim eum sine castigatione sapere; sed quia, inquit, lapis discissus est, et tu non emendaris, justam in te iram convertam. »

[Plot. B. k. k. p. 524. a.] *Ex oratione in prodigium, in penitentiam, in lignum scientiæ boni et mali, et in latro-nem.*

« Justorum agmen non vult Christus in se rapere potestatem creaturarum, sed ea, quæ ad æconomiam spectant, Patris providentiæ subiecta esse. Ideo parabola juniorem inducit, qui acceperat paternam hereditatem, proficiscentem in regionem longinquam. Longitudo autem non stadiis determinatur, sed moribus circumscribitur : nam qui peccat, longe remouetur a Deo, non loco, sed moribus. Accepta autem paterna substantia, perdidit eam prodige vivendo. Accepit solem, ut illo frueretur, et donum ut Deum adoravit : accepit fontes ad delicias, et donum in deum convertit : ignoravit donantem, et donum supra modum coluit. Eadem est creatura, sed non omnibus eodem modo conspicua. Paterna substantia ille quidem recte usus, hic vero abusus est. Ordo hic et ordo ille est, tametsi diversus. Pius vir cæli pulchritudinem videt, atque ex pulchritudine Creatorem laudat : *Videbo enim cælos opera digitorum tuorum*. Vidit impius, et ad Creatorem mentem non convertit, sed pulchritudinem cæli contemplan, creaturam imaginatus est esse deum. Pius non contumelia afficit creaturam, sed Domino adorationem reservat : honorat creaturam, sed ut conservam : non auferens cultum creatori creaturam contemplatur : laudat artificium, sed artificis gloriam illi non attribuit. Impius vero bene quidem vidit, sed male adoravit, et omnem ordinem subvertit. »

« Sæpe Scriptura diabolum vocat draconem et serpenterem tortuosum. Ideo Servator dicit : *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones*; et ne reptilia intelligas, adjecit, *Et supra omnem virtutem inimici*. Draco et serpens est diabolus, non ut malitia radix, ut

διαλέγη; καὶ, φησὶν· ἐπειδὴ λίθου ἀναισθητότερος ὁ βασιλεὺς. Ἀκουσον, θυσιαστήριον, τὰς λέγει Κύριος. Καὶ εὐθὺς ἐσχίσθη τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐξῆλθον ἐξέγενε τὴν θυσίαν. Ὁ δὲ ἀνθρώπος οὐκ ἤκουσεν, ἀλλ' ἐκτείνει τὴν χεῖρα ὁ βασιλεὺς, τὸν προχέτην ἀρπάσαι βουλόμενος. Ὁ δὲ Θεὸς τί ποιεῖ; Ἐξήρακεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα. Οὐ ξηραίνει δὲ αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς τὴν χεῖρα, ἵνα τῷ τοῦ λίθου πάθει σωρρονέστερος γένηται. Ἐδούλετο γὰρ αὐτὸν ἀνευ τῆς εἰς αὐτὸν κολάσεως σωρρονισθῆναι· ἀλλ' ἐπειδὴ, φησὶν, ὁ λίθος ἐσχίσθη, καὶ σὺ οὐ διορθώσης, ἐπὶ σὲ τὴν δικαίαν ὁργὴν ἐπιστρέψω.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἄσπτον, καὶ εἰς μετάνοιαν, καὶ εἰς τὸ ὅλον γνωστὸν καλῶ καὶ πονηροῦ, καὶ εἰς τὸν ἡγαστήν.

Ὅτι τὸ τάγμα τῶν δικαίων οὐ βούλεται εἰς ἑαυτὸ ἀρπάσαι τὴν ἐξουσίαν τῶν κτισμάτων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν τοῦ Πατρὸς πρόνοιαν θέλει κείσθαι τὰ τῆς οἰκονομίας. Διὸ καὶ ἡ παραβολὴ τὸν νεώτερον εἰσάγει λαβόντα τὴν πατρικὴν οὐσίαν, εἰς γῆραν ἀποδημῆσαι μακρὰν. Τὸ δὲ μακρὸς οὐ σταθίοις διεστίνετο, ἀλλὰ τῶν τοῖς ἐξοσιζέτο· καὶ γὰρ ὁ ἀμαρτανῶν μακρὰν γίνεται Θεοῦ, οὐ τόπῳ, ἀλλὰ τῶν τοῖς ἐξοσιζέτο· καὶ γὰρ ὁ ἀμαρτανῶν μακρὰν οὐσίαν τὴν πατρικὴν, ἀπόλεσεν αὐτὴν ἀσώτως ζῶν. Ἐλαβεν ἥλιον εἰς ἀπόλαυσιν, καὶ τὸ δῶρον ὡς Θεὸν προσεκύνησεν· ἔλαβε πηγὰς εἰς τρυφὴν, καὶ τὸ δῶρον εἰσοποίησεν· ἠγνόησε τὸν χαρισάμενον, καὶ τὸ χάρισμα ὑπερεδόξασεν. Ἡ αὐτὴ κτίσις, ἀλλ' οὐ πᾶσαν ὁμοίως ὁρῶμεν. Πατρικὴ ἡ οὐσία· ἀλλ' ὁ μὲν καλῶς αὐτῇ, ὁ δὲ κακῶς ἀπεχρήσατο. Τάγμα τοῦτο κακῶς, εἰ καὶ διὰ τὸν Θεὸν οὐκ ἐυσεβῆς τὸ καλλὸς ὁρᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ καλλοῦ τὸν δημιουργὸν ἀνυμνεῖ. Ὁμοίως γὰρ, φησὶ, τοὺς οὐρανοὺς, ἔργα τῶν ὀφθαλμῶν σου. Εἶδεν ὁ ἀσεβὴς, καὶ πρὸς μὲν τὸν κτίστην τὴν διάνοιαν οὐ διεβίβασεν, ἐναπομεινάς δὲ τῷ καλλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, θεὸν ἐναντάσθη τὸν δημιουργητά. Ὁ εὐσεβὴς οὐκ ὑβρίζει τὴν κτίσιν, ἀλλὰ τῷ Δεσπότη τὴν προσκύνησιν ταμιεύεται· τιμᾷ τὴν κτίσιν, ἀλλ' ὡς ὁμοδουλον, οὐκ ἀραιῶν δὲ τὸ σέβας τοῦ κτίσαντος, περιάπτει τῷ κτίσματι· ἐκταίνει τὸ φιλοτέχνημα, ἀλλ' οὐχὶ τὴν τοῦ τεχνίτου δόξαν εἰς ἐκείνο φιλοτέχνησεν. Ὁ δὲ δυσσεβὴς καλῶς μὲν εἶδε, κακῶς δὲ προσεκύνησε, καὶ πᾶσαν τὴν τάξιν ἀνέστρεψεν.

Ὅτι ὁράκοντα πολλάκις ἡ Γραφὴ καλεῖ τὸν διάβολον καὶ ὄφιν σχολιόν. Διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ φησιν, Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπ' αὐτοὺς ὄφιν καὶ σκορπιῶν· καὶ ἵνα μὴ τὰ ἔρποντα ὑπολάβῃς, ἐπήγαγε· καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δυνάμιν τοῦ ἐχθροῦ. Δράκων καὶ ὄφιν δὲ διάβολος, οὐκ ὡς ῥίξαι κακίαν, ὡς φασὶν οἱ Μα-

νιγαῖτοι, ἀλλ' ὥς κατάρχιον τῶν δαιμονίων, καὶ ἀρχι- γὸς αὐτοῖς τῆς ἐκπτώσεως γεγονώς.

Manichæi dicunt, sed ut princeps dæmonum et auctor lapsus illis effectus. »

Ἐκ τοῦ παραινετικοῦ λόγου τοῦ περὶ μετανοίας.

Τοῦ εἰπόντος· Καθεῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μέ- ζονας οἰκοδομήσων· τοῦτον τὴν ἐκ Θεοῦ ἐπενεχθεῖσαν ἀπόρρασιν εἰς μνήμην ἀνθρωποὶ λαβόντες, ἀνοίξατε τοὺς θησαυροὺς ὑμῶν, καὶ ὅτε ἐλεημοσύνην. Ποιήσα- τε ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τῇ οὐρανῷ, κα- θὼς προστάσσει ὁ Κύριος, οἱ τὸν ἐμπλήκτην πλοῦτον ἐκ τόκου καὶ ἐξ ἀδικίας συλλέξαντες· Ποιήσατε ἑαυ- τοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ, καθὼς ὁ Δεσπότης πα- ρακелеύεται, ἵν', ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σικηνάς.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν σεισμόν, καὶ εἰς τὸν Λάζαρρον καὶ τὸν πλούσιον.

Οὗ παύομαι λέγων ἐγὼ, κἂν μηδεὶς ὁ ἀκούων ᾗ. Ἰατρός εἰμι, τὰ φάρμακα ἐπιτίθημι διδάσκαλός εἰμι, παραινεῖν ἐκελεύσθην. Οὐδένα διορθοῦμαι; καὶ τί τοῦτο; ἀλλ' ἐγὼ τὸν μισθὸν ἔχω. Καὶ τοῦτο καθ' ὑπερβολὴν εἶπον· ἀμήχανον γὰρ ἐν τοσούτῳ πλήθει μὴ διορθωθῆναι τινα. Ἀκούω, φησί, καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ ποῶ. Ἀκούε, κἂν μὴ ποιῇ· ἐκ γὰρ τοῦ ἀκούειν καὶ τὸ πράττειν περιγίνεται· κἂν μὴ ποιῇς, αἰσχύνῃ ἐπὶ τῇ ἀμαρτίᾳ· κἂν μὴ ποιῇς, μεταβάλλῃ τὴν γνώμην· κἂν μὴ ποιῇς, καταδικάζεις σεαυτὸν, ὅτι οὐ ποιεῖς· τὸ δὲ κατηγορεῖν ἑαυτοῦ, ἀρχὴ διορθώσεως. Ὅταν εἴ- πῃς, αἰμοί, ἤκουσα καὶ οὐ ποῶ, τὸ, αἰμοί, προσοίμην ἐστι τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολῆς.

* Εἰς τὸ, Πέμψον Λάζαρρον, καὶ τὰ ἐξῆς.

Καὶ ποῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι σου, οἱ τάπητες, οἱ παρά- σιτοι, οἱ κόλακες; ποῦ ὁ τύφος, ποῦ ἡ φαντασία; Φύλ- λα ᾗν, καὶ γειμῶν κατελάβε, καὶ πάντα ἀπόλωτο· ὄναρ ᾗν, καὶ ἡμέρα γέγονε, καὶ τὸ ὄναρ διαέλυσται. Διὰ τί δὲ οὐ τὸν Νῶε, ἢ τὸν Ἰακώβ, ἢ τὸν Ἰσαὰκ, ἀλλὰ τὸν Ἀβραάμ ὁ πλούσιος ὄρη; Διὰ τί; ἐπειδὴ φιλόθεος ᾗν ὁ Ἀβραάμ, καὶ τῆς ἀπανθρωπείας τούτου μέζων γίνεται κατηγορία ἣ ἐκείνου φιλοξενία.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸ μὴ οὕτω σφοδρῶς θρηνεῖν τοὺς τελευ- τώντας.

Θάνατος μεριμνῶν λύσις. Εἰ μὴ θάνατος ᾗν, ἑαυ- C

Ex hortatorio Sermone de Pœnitentia.

[Ibid. p. 524.]

« De eo qui dixit, *Destruam horrea mea, et majora faciam*, sententiam a Deo latam in memoriam revocantes, aperite thesauros vestros, et date elemosynam. Facite vobis thesauros indeficientes in cælo, ut Dominus jubet, qui futiles divitias ex fenore et injustitia collegistis: *Fa-* *cite vobis amicos de mammona*, ut Dominus imperat; *ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* »

Ex Homilia in terræ motum, et Lazarum et *ibid. divitem.*

« Non cesso dicere, etiamsi nemo audiat. Me- *Opér.* *Chrys. t. 1. p. 774. E]* *dicus sum, medicamenta appono: præceptor sum, monere jussus sum. Neminem corrogo? et quid hoc est? at ego mercedem habeo. Verum etiam per hyperbolen dixi: fieri enim nequit ut in tanta multitudinem nemo se emendet. Audio, inquit, quotidie, et non facio. Audi, etiamsi non facias: ex auditu enim efficitur ut agatur. Etiamsi non facias, ex peccato pudore afficietur; etiamsi non facias, mutat cur tibi animus; etiamsi non facias, teipsum condemnas quod non facias: seipsum autem incusare, principium est emendationis. Quando dixeris, Hei mihi! audiavi et non facio; illud, Hei mihi, initium est mutationis in melius. »*

In illud, Mitte Lazarum, etc.

[Phot. Bekk. p. 525. a.]

« Et ubi nunc sunt pincernæ tui, tapetes, pa- *Luc. 16. 24.* *Oper.* *Chrys. t. 1. p. 785. A]* *rasiti et adulatores? ubi fastus et phantasie? Folia erant, et hiems abstulit, omniaque perierunt: somnium erant, et ortus est dies, somniumque dissipatum est. Cur autem non Noe, vel Jacobum, vel Isaacum, sed Abrahamum dives vidit. Quare? quia hospitalis erat Abraham, et ejus hospitalitas istius inhumanitatis major est accusatio. »*

Ex Homilia quadam, non adeo deflendos es- *[Ibid.] se mortuos.*

« Mors solutio est sollicitudinum. Nisi mors

* [Bekk. *πέμψον Λάζαρρον καὶ ἐξῆς*, καὶ ποῦ, ita ut hæc verba sint continuatæ orationis præcedentis.]

esset, nos ipsos devoraremus; nisi punitionem expectaremus, nequaquam a malis cessaremus. Vides Domini benignitatem? poenas ex pravariatione expectatas salutis occasionem effecit. Si ergo iustus erat qui mortuus est, gaude, quia cum fiducia ad Dominum profectus est: si vero peccator erat, ne lugeas; id lucratus est, quod peccata peccatis non addere possit. »

Vide quae de hac epistola dicitur in Monito, t. 3, p. 665.

In Epistola ad Cyriacum episcopum, quam misit in secundo exsilio, Arsacium perstringit, vocans illum delirum et adulterum: laudatque illos qui ejus communionem aversantur, ut qui propter Deum et injustitiam archiepiscopo suo illatam ab illo declinent: quamquam in aliis videatur hortari ne ab Ecclesia recedant. Postea autem, ut videtur, sententiam mutavit, quoniam ii qui ipsum injuste eiecerant, peractis non contenti, etiam in eos, qui ipsi addicti essent, incursiones insidiasque parabant, curabantque illos in exsilium pelli.

τούς ἂν κατησθίομεν· εἰ μὴ κολᾶσιν ἐξεδεχόμεθα, οὐδαμῶς τῶν κακῶν ἐπαυόμεθα. Εἶδες Δεσπότην φιλανθρωπίαν; τὸ ἐκ παραβάσεως ἐπιτίμιον ἀφορμὴν σωτηρίας ἀπειργάσατο. Εἰ μὲν οὖν δίκαιός ἐστιν ὁ ἀποθνήσκων, χαίρει, ὅτι τοῦ θάρρους πρὸς τὸν Δεσπότην πορεύεται· εἰ δὲ ἁμαρτωλὸς, μὴ λυποῦ· ἐκέρδησεν οἷς τὴν προσθήκην τῶν ἁμαρτημάτων ἀφῆρηται.

Β Ὅτι ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κυριακὸν ἐπιστολῇ, ἣν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐξέπεμψεν ἐξορίας, καθάπτειται μὲν τοῦ Ἀρσακίου, λῆρον αὐτὸν καὶ μοιχρὸν καλῶν· ἐπαίνει δὲ τοὺς ἀποστρεφόμενους τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν, ὡς διὰ Θεοῦ καὶ τὸ εἰς τὸν ἀγριερέα αὐτῶν ἀδίκημα τὴν ἀποστροφήν αὐτῶν ποιοῦμένους· καίτοι γε ἐν ἄλλοις φαίνεται παραινῶν μὴ ἀστάτασαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τοῦτο δὲ ὕστερον, ὡς εἴκει, μετέστη, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἀδίκως ἐκβαλόντες, οὐχ οἷς ἐπραξαν ἔστερξαν, ἀλλὰ καὶ καταδρομαὶ καὶ ἐπιβουλὰς κατὰ τῶν αὐτῶν προσανακειμένων καὶ ὑπερρορίας ἐπα-

Ε λαμβάναντο.

[Phot. Bibl. ed. Bekk. Cod. 172—174 p. 118. b.]

Legimus Chrysostomi in Genesim Homilias unam et sexaginta, in tria distributas volumina, quorum primum viginti, secundum sexdecim, tertium viginti quinque continebat. Inducatur autem in primo ipsum, cum a principio Quadragesimae hac concionari coepisset, antequam illa finiretur, hos viginti sermones, et alios tres vel quatuor inter sermones in Genesim, necessitate ut videtur ita postulante, populo concionatum fuisse. Observandum autem est, quod etiamsi λόγοι, seu sermones, in hoc volumine inscribantur (sic enim inveniri in iis quae legi), homiliae tamen videntur esse, tum aliis de causis, tum etiam quia multis in locis, quasi praesentes videns auditores, sic illos alloquitur, interrogat et respondet et pollicitationibus utitur. Poterat quidem, si alio quam homiliarum more concinnata esset oratio, iisdem figuris et tropis sermonem adornare, non tamen tam frequenter et assidue hoc facere, sed cum attemperazione quadam. Declarat ergo ipse has vere homilias esse. Habuit autem illas ad populum, ut ex ipsis homiliis discimus, saepe quotidie, aliquando interpositis diebus. Ita se habet primum volumen, in quo sunt viginti homiliae. Alterum volumen sexdecim sermones complectitur, quorum septem priores adhuc in Quadragesima habitos fuisse significat; ita ut per totam Quadragesimam usque ad magnam feriam quartam

Ἀνεγνωσθήσαν τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν ζ' καὶ μία ἐν τεύχεσι τρισίν· ὃν τὸ μὲν πρῶτον ὁμιλίαις περιέχεν κ', τὸ δεύτερον δὲ δεκαεξί, καὶ τὸ τρίτον κς'. Ἐμφαίνεται δὲ ἐν τῷ πρώτῳ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τεσσαρακοστῆς ἀρξάμενος ὁμιλεῖν, μήπω συναπαρτισθείσης αὐτῆς, τοὺς τε κ' λόγους τούτους, καὶ ἄλλους τινὰς τρεῖς ἢ τέσσαρας, μεταξὺ τῶν εἰς τὴν γένεσιν λόγων, χρειὰς (ὡς εἰκὸς) παρεμπιπτούσης, τῷ 278 λαῶι προσωμιλήσεν. Ἐνεστί δὲ συνιδεῖν, ὡς εἰ καὶ, Α λόγοι, ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν τὸ βιβλίον (οὕτω γὰρ εὐρον ἐν οἷς ἀνέγνω), ἀλλὰ μᾶλλον εἰκόασιν ὁμιλίαις, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ἐν πολλοῖς πολλάκις ὡς παρόντας ὁρῶν τοὺς ἀκροατάς, οὕτω πρὸς αὐτοὺς ἀποτεινεται καὶ ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται καὶ ὑπισχνεῖται, δυναμένου μὲν καὶ ἄλλως ἔργοντος τοῦ λόγου, καὶ οὐ κατ' ὁμιλίαν, τὰ τοιαῦτα σχηματίζειν καὶ ἐνδείκνυσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως τοῦτο ποιεῖν, καὶ οὐχὶ σὺν οἰκονομίᾳ τινὶ, παρίστανιν ὁμιλίαις αὐτοὺς εἶναι. Β Ὡμίλει δὲ ταύτας τῷ πλήθει, ὡς ἐστι μαθεῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, πολλάκις μὲν κατ' ἐκάστην, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμέραν. Οὕτω μὲν τὸ πρῶτον βιβλίον, ἐν ᾧ αἱ εἰκόσιιν ὁμιλίαι. Τὸ δ' ἕτερον βιβλίον ἔχον ἑκατάδεκα λόγους, τοὺς μὲν πρώτους ἑπτὰ ἔτι τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνισταμένης ὑπεδήλου καθομιληθῆναι· ὡς εἶναι τοὺς δι' ὅλης αὐτῇ τῆς τεσσαρακοστῆς μέχρι τῆς μεγάλης τετραδὸς τῶν εἰς τὴν γένεσιν λόγους κς'. Οἱ δὲ ὑπολοίποι λόγοι ἐννέα τοῦ 5 ἑτέρου βιβλίου καὶ οἱ λοιποὶ κς' τοῦ τρίτου οὐκ εὐθὺς

ὁμιλήθησαν, οὐδὲ συνεγῶς μετὰ τὸ πάγχυ. Μετὰ γὰρ τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ τετραδίᾳ ὁμιλίαν, ἥτις ἦν τῶν εἰς τὴν γένεσιν κ', ὁμιλῆται αὐτῷ τῇ ἐφεξῆς εἰς τὸν σταυρὸν, εἴτα εἰς τὴν προδοσίαν, καὶ λοιπὸν ἐφεξῆς κατὰ τὰς ἀνακαταστάσεων τῶν ἡμερῶν πανηγύρεις τε καὶ ὑποθέσεις ἀναλόγως αἱ ὁμιλίαι ἐγένοντο. Καὶ μετὰ τὰς περὶ ἀναστάσεως ὁμιλίας, ὁμιλήσαν εἰς τὰς Πράξεις συνεγῶς, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἀρχόμενος τοῦ εὐαγγελίου ὁδοῦ λόγου τῶν εἰς τὴν γένεσιν ἐπιστημαίνεταί ὃν, ὡς ὅλον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλὴν χρόνον προσωμίλησαν. Αἱ γὰρ εἰς τὰς Πράξεις ὁμιλίαι πενήτην καὶ μὲν εἰσι, σχεδὸν δὲ δι' ὅλου αὐτῷ τοῦ εὐαγγελίου ἐξῆρθησαν· οὗ γὰρ καὶ ἡμέραν ταύτας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάντες καὶ ὑπὲρ ἑπτὰ καὶ πλείω καθωμίλει. Ἄς ὅλον αὐτὸς ποιῇ, ὅτι ἀρχιερατεύον κατὰ τὸ τρίτον ἔτος ὁμιλήσει. Τὰς δὲ εἰς τὴν Γένεσιν οὐκ ἔσχατον γινώκει, ὅπως ὁμιλήσει· πλην εἰ ἐκείνων μέμνηται τῶν ὁμιλιῶν ἐν τῷ κη' λόγῳ ὁμιλῆσαι, ἅς καὶ τῷ τρίτῳ ἔτους τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἐξεργάσται, ἀλλὰ μὴ ἑτέρον τι τῶν παρὰ ταύτας (οὐπω γὰρ τοῦτο ἔτιον), ὅλον ὅτι καὶ ταύτας ἀρχιερατεύον κατεσκεύασε, τὰς μὲν κ' τῇ τεσσαρακοστῇ τοῦ δευτέρου ἔτους, τὰς δὲ λοιπὰς λδ' ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει. Ἢ δὲ πράξεις αὐτοῦ μετὰ τῆς συνόδου σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὖρον ἐνδείκνυται, τὸ πολὺρον τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσρυστάτην εὐπορίαν συνυποφράσσει. Ἠλᾶτωταί δὲ ὅμως τῆς ἐν ταῖς Πράξεσι φράσεως ἐπὶ τὸ ταπεινότερον ἀπενεργημένην, ὅσον τῶν εἰς τὸν ἀπόστολον ἐρμηνεύων καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸν ψαλτῆρα ὑπομνημάτων ἢ ἐν ταῖς Πράξεσιν ὑπολείπεται. Πανταχοῦ γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρὸν καὶ λαμπρὸν καὶ ευκρινές μετὰ τοῦ ἡδέως τεχνουργῶν, τοῖσι τε ἐνταῦθα μάλιστα διαπρέπει, καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ὀρθότητι, καὶ εἰ που δεῖ, καὶ δεινότητι· καὶ ἀπλῶς, ἐν τε λέξει, καὶ συνήξει, καὶ μεθόδῳ, καὶ νοήμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ, ἀριστα τάδε τὰς συγγραφεὺς ὑπεστήσαστο.

Ἀλλὰ τὰς μὲν εἰς τὸν Ἀπόστολον ἔστιν ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνον ἐπιγινώκει, ποῖαί τε αὐτῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι ἐξεπονήθησαν, αἱ καὶ μᾶλλον διηκρίβωνται, καὶ ποῖα ἀρχιερατεύοντι ἐποιήθησαν· τὰς δὲ εἰς τοὺς ᾠδαίους οὐπω ἔσχατον ὅσον καὶ ἱστορίαν γινώκει· πλην εἰ τις τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τοῦ λόγου θαυμάζων, σχολάζοντα αὐτὸν μᾶλλον, ἀλλ' οὐ πράγμασι κοινῶς ἐνσπρεπόμενον, ταύτας φάτις ἐξεργάσασθαι. Εἰ δὲ τινος ῥήτων ἢ ἐρμηνείας, ἢ βραδυτέρως θεωρίας δεόμενα, οὐκ ἐπιμελῶς ἐπεξήλ-

viginti septem in Genesim sermones habuerit. Reliqui vero novem secundi tomi sermones, et viginti quinque tertii, non statim et continenter post Pascha habiti fuere. Post habitam enim in magna feria quarta (majoris hebdomadae) homiliam, quæ est vigesima septima in Genesim, postea concionatus est de sancta Cruce, hinc de proditiōe Judæ, ac deinceps secundum occurrentes dies festos et incidentia argumenta homilia dictæ fuerunt. Et post Homilias de Resurrectione, in Acta frequenter concionatus est, ut ipse initio vigesimi octavi in Genesim sermonis significat; quem sermonem, ut palam est, et sequentes longo post tempore habuit. Homilia enim in Acta quinquaginta numero sunt: in illis dicendis annum fere integrum insumsit. Non enim quotidie illas, sed quinque vel septem vel pluribus interjectis diebus, illas pronuntiavit: quas se habuisse declarat anno tertio archiepiscopatus sui. Homiliae vero in Genesim quandonam pronuntiavit, scire non possumus. Cæterum an in vigesimo octavo sermone illarum homiliarum meminerit quas tertio archiepiscopatus sui anno emisit*, an aliarum eadem de re, nondum scire potui. Utique cum archiepiscopus esset, has edidit; nempe viginti septem in Quadragesima secundi anni, cæteras vero triginta quatuor anno quarto. Dictio autem illius pro more perspicua et pura, splendida quoque et sponte fluens est, multam sensuum varietatem et exemplorum copiam apte contexens. Tanto tamen inferior est dictio, in humile loquendi genus delapsa, stylo Homiliarum in Acta, quanto istæ a Commentariis in Apostolum et in Psalmos superantur. Ubi-que enim in operibus suis puritate, splendore, sagacitate cum suavitate conjuncta atque artificio usus est; in his maxime commentariis hujusmodi splendet ornamentis, exemplorum ubertate, enthyemematum copia, et, sicubi opus est, etiam gravitate: atque, ut uno verbo loquar, dictione, constructione, methodo, sententiis, ac reliquo apparatu, has expositiones eximie ornavit.

Ex ipsis porro Commentariis in Apostolum internosci potest, quinam ab eo Antiochiæ elaborati fuerint, quia sunt diligentius et accuratius adornati; et quinam, dum archiepiscopus esset, concinnati fuerint: Commentarios autem in Psalmos quandonam fecerit, scitu difficile est; nisi quis fortasse dixerit, vim et præstantiam sermonis miratus, ipsum potius in otio degentem, quam in publicis versantem negotiis, hæc emisisse. Si qua autem dicta, quæ vel inter-

* Vide Prefationem nostram ad quatuor Tomum.

pretatione, vel attentiore speculatione egerent, non ita diligenter ab eo explanata fuerint; nihil mirum. Nam ea quidem, quæ auditorum captui accommodata erant, vel quæ ad eorum salutem et utilitatem pertinebant, numquam prætermisit. Quamobrem mirari subit beatissimum illum virum, quod semper in omnibus sermonibus suis hunc sibi scopum proponeret, auditorum nempe utilitatem; cætera autem vel non curaret, vel levissime attingeret. Sed et auditorum utilitati solum advigilans, illud contempsit; ita ut alicui, ipsum vel sensus quosdam ignorasse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alia præterisse, videri posset.

[Ed. Bekk. *Lectum est ex Chrysostomi Orationibus in Col. 270.*
P. 498. b.] *aulum.*

Venit Antiochiam Paulus, et tantam fidelium stirpem edidit, ut Christianorum nomen Antiochiæ primum effluerit. Ex hac itaque altaris inscriptione arrepta dicendi occasione, spiritualis orator noster suam profert doctrinam, ex diaboli literis veritatem confirmans. «Aram posuistis cum inscriptione dicente, Deum esse alium ignotum: hunc ego prædicatum venio. O res admirandas! aram diaboli Christum annuntiantem effecistis: inscriptio erronea pro veritate loquitur: fraudis cippus ipsam fraudem detexit. Cum prophetarum oracula Atheniensibus captu difficilia essent, ara et inscriptio dæmonum per Pauli sapientiam pium cultum prædicavit. Stabat lugens diabolus, videns argutias suas pro Christo perorantes: ingemiscebat videns Paulum propugnatores olim suum, contra se certantem propriisque armis se prosternentem.»

[Col. 25] Legimus Chrysostomi nomine inscriptum librum: *Scholium in mortem*, breves sermones viginti duo: et in eodem libro similes viginti duo in Ascensionem Domini, similiterque in Pentecosten sermones septemdecim.

θεν, οὐ δεῖ θαυμάζειν. Ὅσα γὰρ ἡ τῶν ἀκρατῶν ἐχώρει δυνάμεις, καὶ εἰς τὴν ἐκείνων συνέτεινε σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν, οὐδὲν οὐδαμῶς παρῆκε. Διό μοι καὶ αἰεὶ θαυμάζειν ἔπεισι τὸν τρισμακάριστον ἀνθρώπον ἐκεῖνον, ὅτι αἰεὶ καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις τοῦτο σκοποῦν ἐποίειτο, τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκρατῶν τῶν δ' ἄλλων ἡ οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν, ἢ ὡς ἐλάχιστον. Ἀλλὰ καὶ τοῦ δοῦναι λαλεῖν αὐτὸν ἐνία τῶν νοημάτων, καὶ τοῦ πρὸς τὰ βραχύτερα μὴ περισσῶσαι παρεισδύνειν, καὶ εἰ τι τοιοῦτον, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀκροωμένων ὠφελείας παντάπασιν ὠλιγώρει.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον.

Ἦλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ὁ Παῦλος, καὶ τοσούτον πλῆθος πιστῶν ἐγεώργησεν, ὡς προσηγορίαν τὴν τῶν Χριστιανῶν τότε πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀνῆλθει. Ταύτην τοίνυν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βωμοῦ τὴν ἀφορμὴν λαβὼν ὁ πνευματικὸς ἡμῶν ῥήτωρ, τὴν οἰκίαν παρεισάγει διδασκαλίαν, ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου γραμμάτων πιστούμενος τὴν ἀλήθειαν. Βωμὸν ἀνστήσατε διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς ἔστι Θεὸς ἕτερος ἀγνωστόμενος· τοῦτον ἤκει κηρύττων ἐγώ. Ὁ παραδόξως πραγμάτων τὸν βωμὸν τοῦ διαβόλου συνήγορον πεποιθήκατε τοῦ Χριστοῦ· τὸ τῆς πλάνης ἐπιγράμμα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐφωλέγετο· ἡ στήλη τῆς ἀπάτης ἐστηλότευσε τὴν ἀπάτην. Ἐπειδὴ τὰ τῶν προφητῶν Ἀθηναῖοις ἦν δυσπαραδέκτα, ὁ βωμὸς καὶ τὰ γράμματα τῶν δαιμόνων τῇ σοφίᾳ Παύλου ἐκέρυσσε τὴν εὐσέβειαν. Εἰστίχει ὁ ῥητὴρ ὁ διάβολος, ὁρῶν αὐτοῦ τὰ σοφίσματα ὑπὲρ Χριστοῦ ῥητορεύοντα· ἐπένειν βλέπων τὸν αὐτοῦ ἀριστέα Παῦλον κατ' αὐτοῦ στρατηγούντα, καὶ τοῖς οἰκείοις ὅπλοις αὐτὸν καταβάλλοντα.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιγραφὴν ἔχον, σχολίον εἰς τὸν θάνατον, λόγοι μικροὶ εἰκοσι δύο, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ παραπλήσιοι εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου χθ', καὶ ἔτι εἰς τὴν πεντηχοστὴν ὡσαύτως λόγοι εἴς.

Synodus adversus sanctum Joannem inique collecta.

[Cod. 59.]

Ἀνεγνώσθη συνόδου τῆς παρ' αὐτοῖς κατὰ τοῦ ἐν²⁵⁰
 ἀγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου συγκροτηθείσης.
 Ἐν ᾗ ὑπάρχον καταρχόντες Θεόφιλος τε ὁ Ἀλεξαν-
 δρείας, Ἀκάκιος ὁ Βερροίας, Ἀντίοχος ὁ Πτολεμαί-
 δος, καὶ ὁ Σεβηριανὸς Γαβάλων, καὶ Κυρίνος ὁ Καλ-
 χηδόνας, οἱ τὰ μάλιστα δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὸν
 ἀνδρα· οἱ ἅμα πάντα καὶ κρίται καὶ κατήγοροι καὶ
 μάρτυρες ἦσαν. Ἐν ὑπομνήματι δὲ ταῦτα ἐπράχθη
 δέκα πρὸς τοὺς τρισὶν ἄλλὰ τὰ μὲν δύο καὶ δέκα κα-
 τὰ τοῦ ἁγίου, τὸ δὲ πρὸς καὶ δέκατον περιέχει τὰ κατὰ
 Ἡρακλείδου, τοῦ εἰς Ἑρεσον ὑπ' αὐτοῦ χειροτονη-
 θέντος· ὅπερ οὐδὲ τὴν καθάρισιν ἴσχυσαν τελειώ-
 σαι, ἑτέρων τινῶν κωλύσαντων. Ὁ δὲ κατήγορος
 Ἡρακλείδου, τῆς Μαγνητῶν πόλεως ἐπίσκοπος ἦν
 ὀνόματι Μακάριος· ὁ δὲ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου προ-
 φανὴς ἐχθρὸς καὶ πρῶτος κατήγορος Ἰωάννης ὁ διά-
 κονος αὐτοῦ ἦν. Κατήγοροι δὲ τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ
 τε αὐτὸν ἠόικησεν ἀπορίσας αὐτὸν, διότι τὸν οἰκεῖον
 παῖδα Εὐλάχιον ἔφυγε· δεύτερον δὲ, οἱ Ἰωάννης τις
 μοναχὸς ἐξ ἐπιτροπῆς τοῦ Χρυσοστόμου ἐτυπώθη,
 ὡς φησι, καὶ ἐσώρη, καὶ μετὰ τῶν δαιμονίωντων
 ἐπιδηροφώρησε· τρίτον, οἱ τὰ κειμήλια πλήθος πολὺ
 διέπραξε· τέταρτον, οἱ τὰ μάρμαρα τῆς ἀγίας Ἀνα-
 στασίας, ἃ Νεκτάριος εἰς μαρμάρωσιν τῆς ἐκκλησίας
 ἐναπέθετο, οὗτος διέπραξε· πέμπτον, οἱ τοὺς κλη-
 ρικούς ἀτίμους καὶ διεσθαρμένους καὶ αὐτοπαράχρη-
 τούς καὶ τριωβολιαίους ὑβρίζει· ἕκτον, οἱ τὸν ἅγιον
 Ἐπιφάνιον λῆρον ἐκάλει καὶ δαιμονιάριον· ἑβδομον,
 οἱ κατὰ Σεβηριανοῦ συσκευὴν ἐποίησαντο, κινήσας
 κατ' αὐτοῦ τοὺς δεκανοὺς ὄργον, οἱ καὶ κατὰ τοῦ
 κλήρου συκοφαντικὸν βιβλίον κατασκεύασαν· ὕμνατον,
 οἱ συγκροτήσας συνέδριον παντὸς τοῦ κλήρου, ἑστῆσε
 πρὸς διακόνους, Ἀκάκιον, Ἐδάριον, Ἰωάννην, κα-
 τηγόρησας ὡς τὸ μακρόριον αὐτοῦ κλέψαντας, λέγων,
 μὴ καὶ εἰς ἄλλο τι αὐτὸ ἔλαβον· δέκατον, οἱ Ἀντών-
 νιον ἐλεγχθέντα τυμωρόντων ἐχειροτόνησαν ἐπίσκοπον·
 ἐνδέκατον, οἱ Ἰωάννην τὸν κόμητα ἐν τῇ στάσει τῶν
 στρατιωτῶν αὐτὸς κατεμήνυσε· δωδέκατον, οἱ οὔτε
 προῖδον εὗζατο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὔτε εἰσῆλθον· τρις-
 καιδέκατον, οἱ ἀνευ θυσιαστηρίου χειροτονίαν δια-
 κόνων καὶ πρεσβυτέρων ἐποίησε· τεσσαρεσκαίδέκατον,
 οἱ ἐν μιᾷ χειροτονίᾳ τέσσαρας ἐπισκόπους ἐποίησε·
 πεντεκαίδέκατον, οἱ δέχεται γυναῖκας μοναχόσμο-
 να, πάντας ἐκβάλλων ἕξω· ἑκκαίδέκατον, οἱ τὴν κλη-
 ρονομίαν τὴν ἀπὸ Θέκλως καταλειχθεῖσαν πῖπρκε
 διὰ Θεοδοίου· ἐπτακαίδέκατον, οἱ τὰ προσόδια τῆς

Lecta sunt acta Synodi quae adversus sanctum
 Joannem Chrysostomum inique collecta fuit. In
 qua praesides adfuerunt Theophilus Alexandriae,
 Acacius Berrhae, Antiochus Ptolemaidis, Seve-
 rianus Gabalorum et Cyrinus Chalcedonis, qui
 infesto in illum animo cum essent, simul omnia,
 et iudices et accusatores et testes erant. Tredecim
 haec actionibus peracta sunt; duodecime nempe
 contra sanctum virum, decima tertia vero contra
 Heraclidem, quem sanctus vir Ephesi episcopum
 ordinaverat: hujus tamen depositionem validam
 reddere, aliis prohibentibus, non potuerunt. He-
 racleidis accusator Macarius quidam fuit, Magne-
 tum episcopus: beati vero Joannis (Chrysosto-
 mi) palam hostis primusque accusator Joannes,
 ejus diaconus. Accusabat autem Chrysostomum:
 primo, quod se ejecisset, quia domesticum suum
 Eulaliu puerum percusserat: secundo, quod
 Joannes quidam Monachus, jubente Chrysostomo,
 verberatus fuisset, ut aiebat, ac raptatus, ferreaque
 catena daemoniacorum instar constrictus: tertio,
 quod pretiosae suppellectilis magnam vim vendidis-
 set: quarto, quod marmora sanctae Anastasiae,
 quae Nectarius ecclesiae illi marmoribus ornandae
 reliquerat, ipse vendidisset: quinto, quod per
 contumeliam clericos appellaret viles, corruptos,
 suis usibus sponte paratos, triobolaresque: sexto,
 quod sanctum Epiphanium delirum et
 parvum demonium appellasset: septimo, quod
 contra Severianum machinatus esset, concitatis
 adversus illum decanis: octavo, quod contra Cle-
 rum sycophantiis plenum librum scripsisset: no-
 no, quod toto convocato Clero, tres diaconos ci-
 tasset, Acacium, Edaphium et Joannem, et quasi
 humerale suum furati essent accusasset, querens
 utrum ad alium usum, illud cepisset: decimo,
 quod Antonium sepulchrorum effossorem convic-
 tum ordinasset: undecimo, quod Joannem Com-
 mitem in seditione militum ipse indicasset: duo-
 decimo, quod neque in ecclesiam veniens, neque
 in eam ingrediens precaretur: decimo tertio, quod
 sine altari quopiam diaconorum et presbytero-
 rum ordinationes fecisset: decimo quarto, quod
 in una ordinatione quatuor episcopos fecisset:
 decimo quinto, quod mulieres suscipiat, solus
 cum solis, aliis omnibus foras emissis: decimo

* [Apud alios dicitur Ἐδάριος.]

sexto, quod hereditatem a Thecla relictam per Theodulum vendidisset: decimo septimo, quod Ecclesiae relictus nemo noverit quo abeant: decimo octavo, quod Serapionem de crimine accusatum, presbyterum ordinasset: decimo nono, quod communicantes cum orbe universo, ipsius sententia inclusos in carcere mortuos vivisset, et ne corpora quidem ipsorum sepultura mandare curasset: vigesimo, quod sanctissimum Acacium injuria affecisset, nec ad colloquium quidem illum admisisset: vigesimo primo, quod Porphyrium presbyterum tradidisset Eutropio, ut in exsilium mitteretur: vigesimo secundo, quod Venerium presbyterum cum contumelia magna tradidisset: vigesimo tertio, quod balneum ipsi soli succenderetur, et postquam laverat Serapion clauderet aditum, ut alius nemo lavaret: vigesimo quarto, quod multos sine testibus ordinasset: vigesimo quinto, quod solus comederet intemperanter vivens Cyclopum instar: vigesimo sexto, quod ipsemet accusaret, testis esset, et sententiam ferret, idque palam esse ex iis, quae circa Martyrium archidiaconum, et Proaeresium, ut aiebant, Lyciae episcopum gesta fuerant: vigesimo septimo, quod pugno percussisset Memnonem in ecclesia Apostolorum, et sanguine ex ore ipsius manante, nihilominus ipse mysteria obtulisset: vigesimo octavo, quod in throno exueretur et indueretur, et pastillum ederet: vigesimo nono, quod pecunias ab se ordinatis episcopis largiatur, ut per illas Clerum opprimat. Haec accusationis in sanctum virum capita sunt. Ille vero quater vocatus, non comparuit, in jus vocantibus respondens: Si apertos hostes ex judicum ordine submoveritis, praesto sum, inquit, meque sistam, ut si quis me accusarit, causam dicam: sin id facere nolueritis, quantumcumque miseritis, nihil plus perficietur. Examinarunt itaque pro lubito ex his capitulis primum et secundum. Hinc ceperunt Heraclidem et Palladium Helenopolis, ambos episcopos, disquirere. Joannes vero Monachus, cujus meminerat Joannes Diaconus in suis adversus Chrysostomum accusationibus, libellum obtulit, accusans Heraclidem quod Origenista esset, et quod Caesaree in Palestina in furto deprehensus esset, et Aquilini diaconi vestimenta rapuisset, et quamvis talis esset, inquebat, illum Joannes episcopus Ephesiorum episcopum ordinavit. Ipsum quoque Chrysostomum incusabat, quod multa Origenistarum causa passus esset propter Serapionem, et quod multa per ipsum misisset. Horum itaque perquisitione peracta, nonum caput accu-

ἐκκλησίας οὐδὲς οἶδε πῶς ἀπῆλθεν ὁ αὐτοκαθάρκων, ὅτι Σαραπίωνα ὑπὸ ἐγκλημα ὄντα πρεσβύτερον ἐχειροτόνησεν· ἐνεακαθάρκων, ὅτι τοὺς κοινωνικοὺς τῆς οἰκουμένης κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐγκλησιθεύσας καὶ τελευτήσαντας ἐν τῇ φυλακῇ ὑπερέβη, καὶ οὐδὲ προέμψα· τὰ σκηνώματα αὐτῶν κατηξίωσεν· εἰκοστὸν, ὅτι τὸν ἀγιώτατον Ἀκάκιον ὕβρις, καὶ οὕτως λόγων μετέδωκεν αὐτῷ· εἰκοστὸν πρῶτον, ὅτι Πορφύριον τὸν πρεσβύτερον παρέδωκεν Εὐτροπίῳ ἐξορισθῆναι· εἰκοστὸν δεύτερον, ὅτι καὶ Βενέριον πρεσβύτερον παρέδωκε μετ' ὕβριος πολλῆς· εἰκοστὸν τρίτον, ὅτι αὐτῷ μόνῳ λουτρὸν ὑποκαίεται, καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι αὐτὸν Σαραπίων ἀποκλείει τὴν ἑμβάτιν, ὥστε ἄλλον τινὰ μὴ λούσθαι· εἰκοστὸν τέταρτον, ὅτι πολλοὺς ἀμαρτύρους ἐχειροτόνησεν· εἰκοστὸν πέμπτον, ὅτι μόνος ἐσθίει, ἀσώτως ζῶν Κυκλώπων βίον· εἰκοστὸν ἕκτον, ὅτι αὐτὸς κατηγορεῖ, αὐτὸς μαρτυρεῖ, αὐτὸς ἀποκρίνεται (καὶ ὅλην ἐκ τῶν περὶ Μαρτύριον τὸν πρωτοδικάκων καὶ ἐκ τῶν περὶ Προαίρεσιν φασὶ τὸν Λυκίας ἐπίσκοπον)· εἰκοστὸν ἑβδόμον, ὅτι γρόνθον ἔδωκε Μέλμον ἐν τοῖς ἀποστόλοις, καὶ βέροντος τοῦ αἵματος ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, προσήνεγκε τὰ μυστήρια· εἰκοστὸν ὄγδοον, ὅτι ἐν θρόνῳ ἀποδύεται καὶ ἐνδύεται καὶ πᾶσι τὸν τρώγει· εἰκοστὸν ἑνάτον, ὅτι καὶ χρήματα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονουμένοις ἐπισκόποις διδόναι, ἵνα οἱ αὐτῶν καταπονή τὸ κλήρον. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τοῦ ἁγίου κεφάλαια ταῦτα. Ἐκεῖνος δὲ τέταρτον προσκληθεὶς, οὐ παραγένοτο, δηλοποιήσας τοῖς προσκαλουμένοις, ὅτι εἰ τοὺς προφανεῖς ἐγκλήρους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κρινόντων παραστέλλετε, ἔτοιμός εἰμι καὶ παρηγενέσθαι καὶ ἀπολογεῖσθαι, εἰ τίς τί μου κατηγορεῖ· εἰ δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐ βούλεσθε, δόκιμος ἂν ἀποστελιγῇ, οὐδὲν πλέον ἀνυεθήσεται. Ἐξήτασαν δὲ, ὡς ἐνόμισαν, ἐκ τῶν κεφαλαίων τούτων τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον. Εἶτα ἤρξαντο περὶ Ἡρακλείδου καὶ Παλλαδίου τοῦ Ἐλενουπόλεως τῶν ἐπισκόπων ἐξετάζειν· καὶ ἐπέδωκεν ἡ δέξιον πάλιν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης· ὁ δὲ δίκαιος Ἰωάννης ἐν ταῖς κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορίαις ἐμνήσθη) ἐγκαλῶν κατὰ Ἡρακλείδου, ὅτι Ὁριγενειαστὴς ἐστίν, καὶ ὅτι κλέπτῃς ἐρωσάθῃ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἱμάτιν τοῦ διακόνου Ἀκυλίνου κλέπτων· καὶ ὅτι αὐτὸν, φησὶν, ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης τοιοῦτον ὄντα εἰς Ἐρεσον ἐχειροτόνησεν. Ἐνεκαὶ δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς πολλὰ κακὰ παθὼν χάριν τῶν Ὁριγενειαστῶν διὰ Σαραπίωνος καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου. Εἶτα τούτων ἐξετασθέντων, ἐξητάσθη πάλιν τὸ ἑνάτον κεφάλαιον τῶν ἐγκλημάτων, εἶτα τὸ κ'. Εἶτα πάλιν κατηγόρησεν Ἰσαάκιος ἐπίσκοπος τοῦ Ἡρακλείδου, ὡς Ὁριγενειαστῶν, καὶ ὡς μὴ παραδειχθέντος Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς συνεσίτισιν. Ἐπέδωκε δὲ ὁ αὐτὸς Ἰσαάκιος

καὶ λιβέλλον κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου περιέχοντα ταῦ-
 222
 τὰ πρῶτον περὶ τοῦ πολλῆς μνημονευθέντος Ἰωάν-
 να τοῦ μοναχοῦ, ὅτι ἐδῶκε διὰ τοὺς Ὁριγενεαστὰς
 καὶ ὅτι ἐσιδηγορήσας· δεύτερον, ὅτι ὁ μακάριος
 Ἐπιφάνιος διὰ τοὺς Ὁριγενεαστὰς, Ἀμμώνιον,
 Εὐθύμιον, Εὐσέβιον καὶ Ἡρακλεῖον καὶ Παλλάδιον
 οὐκ ἠθέλησε κοινωνῆσαι· τρίτον, ὅτι τὴν φιλοξενίαν
 ἀθετεῖ μονοσιτικῶν ἐπιτηδεύων· τέταρτον, ὅτι ἐπ' ἐκ-
 κλησίας λέγει τράπεζαν Ἐρινύων πεπληρωμένην·
 πέμπτον, ὅτι καυγᾶται ἐπ' ἐκκλησίας, λέγων, ἔρῳ,
 μαίνομαι· καὶ ὅτι ὁρεῖται ἐρμηνεύσαι τίνες εἰσὶν
 Ἐρινύες, καὶ τί ἐστὶ τὸ λέγειν, ἔρῳ, μαίνομαι· ἡ
 γὰρ Ἐκκλησία οὐκ οἶδε ταῦτα. Ἐκτον, ὅτι ἀδειαν
 παρέχει τοῖς ἀμαρτάνουσιν, διδάσκων· ἕκτον
 ἀμάρτης, πάλιν μετανόησον, καὶ θάakis ἂν ἀμάρτης,
 ἐλθὲ πρὸς με, καὶ ἐγὼ σε θεραπεύσω· ἑβδομον, ὅτι
 βλασφημεῖ ἐπ' ἐκκλησίας λέγων, ὅτι ὁ Χριστὸς προ-
 σευχόμενος οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπεὶ μὴ δέοντος προσή-
 223
 ξαστο· ὄγδον, ὅτι τοῖς λαοῖς ὑποβάλλει στασιάζειν κατὰ
 τῆς συνόδου· ἕνατον, ὅτι Ἕλληνας πολλὰ κακὰ τοῖς
 Χριστιανοῖς διαθεμένους ὑποδείκνυται, καὶ ἔχει ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ, καὶ προίσταται αὐτῶν· δέκατον, ὅτι ἐπι-
 θάνει ἀλλοτριῖς ἐπαρχίαις, καὶ χειροτονεῖ ἐπισκό-
 224
 πους· ἐνδέκατον, ὅτι ὑβρίζει τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ἐκ-
 πιγνᾶτους κελεύει ἐκδιελθῆναι τῆς οἰκίας αὐτοῦ· δω-
 δέκατον, ὅτι τοὺς κληρικοὺς ξέναις ὕβρεσιν ὑβρίζει·
 τρισκαίδέκατον, ὅτι παραθήκας ἀλλοτρίους ἤρπασε
 βίαι· τεσσαρεσκαίδέκατον, ὅτι ἀνευ συνεδόρου καὶ πα-
 ρὰ γνώμην τοῦ κλήρου ποιεῖ τὰς χειροτονίας· πεντε-
 καίδέκατον, ὅτι τοὺς μὲν Ὁριγενεαστὰς ἐδίδετο, τοὺς
 δὲ κοινωνικοὺς τῆς ἐκκλησίας μετὰ συστατικῶν ἐλ-
 225
 λόντας γραμμάτων, καὶ ἐν τῇ φυλακῇ βληθέντας οὐκ
 ἐξέλειπε, ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντας ἐν αὐτῇ οὐδ' ὅλως
 ἐπεσκέψατο· ἑξκαίδέκατον, ὅτι δούλους ἀλλοτρίους
 μὴ πω ἐλευθερωθέντας, ἀλλὰ καὶ διαθεβλημένους,
 ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους· ἑπτακαίδέκατον, ὅτι αὐτὸν
 τοῦτον Ἰσαάκιον πολλὰ παρ' αὐτοῦ συνέβη κακωθῆ-
 ναι. Τούτων οὖν τῶν κατηγοριῶν τὸ μὲν πρῶτον, ἅτε
 δὴ προεξετασθὲν, ὡς ἐνόμιμον, οὐκ ἐτι ἐξητάσθη· τὸ δὲ
 δεύτερον ἐξητάσθη, καὶ τὸ ἑβδομον. Εἴτα ἐξητάσθη,
 226
 πάλιν τὸ τρίτον ἐγκλημα τῶν ὑπὸ τοῦ διακόνου Ἰωάν-
 νου ἐπιδοθέντων. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ κεφαλαίῳ καὶ
 Ἀρσάκιος ὁ πρωτοπρεσβύτερος, ὁ αὐτὸν τὸν Χρυσό-
 στομον διαβεβήμενος, καὶ Ἀττικὸς ὁ πρεσβύτερος,
 οὐκ οἶδ' ὅπως μάρτυρες ἔστησαν, καὶ τοῦ ἁγίου κα-
 τεμαρτύρησαν· καὶ Ἐλπίδιος δὲ ὁ πρεσβύτερος. Οἱ
 αὐτοὶ δὲ κατεμαρτύρησαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ πρε-
 σβύτερος Ἀκάκιος ἐπὶ τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ. Τού-
 των οὖν ἐξετασθέντων, αὐτοὶ τε οἱ προειρημένοι πρε-
 σβύτεροι, καὶ Εὐδαίμων ἐτι καὶ Ὀνήσιμος, ἡτοῦντο
 ἐπιταρῆναι τῇ ἀποράσει. Καὶ πρῶτος τῆς συνόδου
 Παῦλος ὁ Ἡρακλεῖας ἡΐστων ἅπαντας ἀπορῆναι.

sationum examinatum fuit; deinde vero vigesi-
 mum septimum. Postea rursum Isaacius episco-
 pus Heraclidem accusavit ut Origenistam, mini-
 meque admissum a sanctissimo Epiphiano in
 orationem, nec ad cibos simul sumendos. Protulit
 autem idem Isaacius contra Chrysostomum libel-
 lum hæc continentem: primo, de supra memorato
 sæpe Joanne Monacho, quod propter Origenistas
 vapulasset, ac catenis ferreis vinctus fuisset: se-
 cundo, quod beatus Epiphanius propter Origenis-
 tas Ammonium, Euthymium, Eusebium, Hera-
 clidem et Palladium secum communicare noluis-
 set: tertio, quod hospitalitatem, solus quotidie
 comedens, deserat: quarto, quod in ecclesia di-
 cat, mensam esse furiarum plenam: quinto, quod
 in ecclesia ita se jactet, dicens, *Quid dicam? in-
 sanio*: et, oportuisse illum interpretari, quænam
 essent illæ furie, et quid sibi velit illud, *Quid
 dicam? insanio*. Has enim voces Ecclesia igno-
 rat. Sexto, quod licentiam peccantibus sic præbeat,
 227
 dicens: *Si iterum peccaveris, iterum te pœni-
 teat, et quoties peccaveris, veni ad me, et ego
 te sanabo*: septimo, quod in ecclesia blasphemet
 dicens, Christum orantem, ideo exauditum non
 fuisse, quod non ut oportebat orasset: octavo,
 quod ad seditionem populum concitaret, etiam
 adversus synodum: nono, quod ex gentilibus
 quosdam, qui Christianis mala multa intulerant,
 suscepisset, et in ecclesia haberet atque defenderet:
 decimo, quod aliorum provincias invadat, ibique
 228
 ordinet episcopos: undecimo, quod episcopos
 injuria afficiat, et *expingatos* domo sua pelli ju-
 beat: duodecimo, quod clericos inusitatis contu-
 meliis afficiat: decimo tertio, quod aliorum depo-
 sita vi rapuerit: decimo quarto, quod sine con-
 ventu et præter cleri sententiam ordinationes
 faciat: decimo quinto, quod Origenistas receperit,
 eos autem, qui cum Ecclesia communicarent, cum
 commendatitiis venientes literis et in carcerem
 conjectos, non liberaverit, imo nec ibi morientes
 inviserit: decimo sexto, quod servos alienos, non-
 dum manumissos, imo etiam accusatos, ordinavit
 episcopos: decimo septimo, quod hunc ipsum
 Isaacium malesæpe mulctarit. Harum itaque accu-
 sationum primam, utpote jam ut putabant, exa-
 minatam, perquirere noluerunt: secunda vero et
 septima excussæ fuerunt. Deinde examinata rur-
 sus fuit accusatio a Joanne Diacono facta. In hoc
 vero capite Arsacius archipresbyter, qui ipsi
 Chrysostomo successit, et Atticus presbyter, ne-
 scio quomodo testes fuerunt, et contra sanctum
 229
 testificati sunt, ut et Elpidius presbyter. Idem et

cum ipsis Acacius presbyter in quarto capite contra eum testimonium tulerunt. Illis itaque examinatis, iidem praedicti presbyteri, et cum illis etiam Eudamon et Onesimus, sententiam accelerari postularunt. Ac primus in Synodo Paulus, Heraclae episcopus, omnes sententiam ferre rogavit. Atque, ut illis visum fuit, statutum est sanctum virum esse deponendum, incipiente Gymnasio episcopo, et finiente Theophilo Alexandrino: qui omnes quadraginta quinque numero erant. Deinde missa est ad Clerum Constantinopolitanum Synodi nomine epistola de sancti viri depositione: etiamque Imperatoribus nuntiata res fuit. Ad haec vero tres oblati libelli fuere a Gerontio, a Faustino et ab Eugnomonio, qui se injuste a Joanne depositos fuisse querebantur. Datum est etiam rescriptum Imperatori ad Synodum. Atque in his duodecima actio completur: tertia decima vero, ut dictum est, causam spectat Heraclidis, Ephesi episcopi.

[Cod. 86.] Lectae sunt Epistolae S. Patris Joannis Chrysostomi, quas injuste et inhumaniter in exilium missus ad varios scripsit: in quibus longe utiliores sunt eae, quas ad pissimam Olympiadem diaconissam septemdecim numero scripsit, et ad Innocentium, Pontificem Romanum: in quibus etiam quaecumque pertulit, quantum per epistolam licet, enarrat. Utitur etiam in his epistolis usitata sibi dicendi forma: clarus enim est atque perspicuus atque floridus, et voluptati persuadendus vim addit. Ceterum accuratius scriptae videntur ad Olympiadem literae, etsi ad epistolarem formam non ita concinnatae sunt, rerum et negotiorum conditione dictionum legi vim inferente.

[Cod. 170.]

Vide quae diximus in Praefatione ad libros de Sacerdotio t. 1.

** Hic autem potius (Basilius Seleucia) videtur esse, quam magnus ille Basilus, Caesareae episcopus, beatissimi Joannis Chrysostomi amici et contubernalis, ad quem etiam librum de Sacerdotio composuit. Multa enim vestigia illius sermonum et sententiarum, in iis maxime quae spectant ad Scripturam sacram, in Basilii orationibus comparent: uterque enim in eodem disciplinarum fonte quae utilia erant hausit. Et figurarum ille emphaticus et familiaris usus consuetudinis cum Joanne, et lectionis ejus operum laud leve est argumentum. Utitur enim iis etiam divinus ille vir, licet temperanter et opportune, et

Καὶ ἀπεφάναντο τὴν τοῦ ἁγίου, ὡς ἔδοξαν αὐτοῖς, καθαιρέσιν, ἄρξαμένου Γυμνασίου ἐπισκόπου, καὶ τελευταύσαντος Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, οἱ πάντες τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα πέντε. Εἶτα ἐγράφη τῷ κλήρῳ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὄφθην ἀπὸ συνόδου, περὶ τῆς τοῦ ἁγίου καθαιρέσεως ἀνηγγέθη καὶ τοῖς βασιλεῦσιν. Ἐπεδόθησαν ἐντὶ καὶ λίβελλοι τρεῖς παρὰ Γεροντίου, παρὰ Φαυστίου, παρὰ Εὐγνομονίου, οἱ ἔλεγον αὐτοὺς ἀδίκως ὑπὸ Ἰωάννου καθηρῆσθαι. Ἐγένετο καὶ ἀντιγραφὴ βασιλικὴ πρὸς τὴν σύνδον. Ἐν οἷς καὶ ἡ δωδεκάτη πρᾶξις· ἡ δὲ τρισκαίδεκάτη, ὡς ἐρρήθη, ἔχει τὰ περὶ Ἡρακλείδην τὸν Ἐφέσου ἐπίσκοπον.

Ἀνεγνώσθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἃς μετὰ τὴν ἀδικίαν καὶ ἀπάνθρωπον ἐξορίαν πρὸς διαφόρους ἔγραψεν· ἐν αἷς εἰς τὸ χρεῖωδες μᾶλλον συντείνουσιν αἱ τε πρὸς τὴν εὐλαβεστάτην Ὀλυμπιάδα τὴν διάκονον αὐτῷ γεγραμμέναι δεκαεπτὰ, καὶ αἱ πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν Ῥώμης· ἐν αἷς καὶ ὅσα αὐτῷ συνηγγέθη, ὡς ἐν ἐπιστολῇς εἶδει ἐξιστορεῖ. Κέχρηται δὲ καὶ ταύταις ταῖς ἐπιστολαῖς τῷ συνθεῖν τοῦ λόγου χαρακτῆρι· λαμπρὸς τε γάρ ἐστι καὶ σαφὴς καὶ ἀνθῶν μετὰ τοῦ ἡδέος τὴν πιθανότητα· πλὴν ὅσον ἐμμελέστερόν πως δοκοῦσιν αἱ πρὸς Ὀλυμπιάδα αὐτῷ συγχεῖσθαι ἐπιστολαί, εἰ καὶ τοῦ ἐπιστολιμαίου τύπου, τῶν πραγμάτων τότε εἰς τὴν αὐτῶν ἰσχύϊν τοὺς τῶν βρμάτων νόμους ἐκβιασμένων, οὐ λίαν ἐγράφησαν στοχαζόμεναι.

...Ἐοικε δὲ οὗτος μᾶλλον εἶναι, ἢ ὁ Καίσαρ εἰς μέγας Βασίλειος, ὁ τῷ τρισμακάριστῳ Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ φίλος γεγενὸς καὶ διωρόφιος, πρὸς δὲ καὶ ὁ περὶ ἱερωσύνης λόγος συντέτακται. Πολλὰ γὰρ ἴχνη τῶν ἐκείνου καὶ λόγων καὶ νοημάτων, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ἐν τοῖς τοῦ Βασιλείου λόγῳ ἐπιφαίνεται, ὡς ἀνὴρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς τῶν μαθημάτων ἀρυσάμενος ἀμφὺ τὰ πρόσφορα. Καὶ τῆς τροπῆς δὲ ἡ κατ' ἐμφανὴν καὶ οἰκείων μεταχειρίσεις τῆς Ἰωάννου συνοουσίας καὶ συναναγνώσεως οὐκ ἐλάττωστον ὑπάρχει τεκμηρίον. Κέχρηται γὰρ ταύτῃ καὶ ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, εἰ καὶ κεκραμένη καὶ λίαν ἐπικαίρως, καὶ τῇ ἀφελείᾳ τὸν ἐκείνῃ ὄγκον

μηνύς τε καὶ διαλεξίνων εὐφροδῆς, καὶ τὸν θλον λόγον πολιτικοῦ λόγου εἰκόνα ποιοῦμενος.

...Ἰωάννου δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς. Ὅτι, φησίν, τὸ λέγειν σαρκὶ παθεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν· ὥσπερ καὶ βλάσφημον καὶ ἀπόβλητον τὸ κηρύττειν αὐτὸν παθεῖν τῇ φύσει τῆς θεότητος.

Ἀρχεται μὲν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, εἰς ἣν Δεξιππῷ ἡ ἱστορία καταλήγει, ἀποτελευτᾷ δὲ εἰς τὴν Ὀνωρίου καὶ Ἀρχαδίου τῶν Θεοδοσίου παίδων βασιλείαν, ἐκείνων τὸν χρόνον τέλος τῆς ἱστορίας ποιησάμενος, ὃν Ἀρσάκιος μὲν, τοῦ χρυσόστου τῆς Ἐκκλησίας στόματος Ἰωάννου ἀπεκαθέντος, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀνηγμένους ἱεράτευσε.

Φησὶ δὲ οὗτος ὁ τῶν περὶ τοῦ πάσχα λόγων συγγραφεὺς ἀνόημος, ὅτι κατὰ μὲν τοὺς ἄλλους τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνιαυτοὺς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ὁ Χριστὸς τὸ νομικὸν ἐπιτελεῖ πάσχα, καθ' ὃν δὲ παρὰδόθη, οὐκ ἔτι· καὶ σκοπεῖν γρή. Ὁ Χρυσοστόμος καὶ ἡ Ἐκκλησία τότε φησὶν αὐτὸν ἐπιτελεῖσθαι τὸ νομικὸν πρὸ τοῦ μυστικοῦ δεῖπνου.

Ἐκ τῶν Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιωτοῦ ἐπιστολῶν.

Τοῦ καταπεπληγχοῦ οὐ φημὶ τοὺς ἄλλους (μικρὸν γὰρ ἴσως τοῖς πολλοῖς τοῦτο), ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Λιβάνιον τὸν ἐπ' εὐγλωττεῖα παρὰ πᾶσι βεβοημένον, τὴν τοῦ αἰοῦμένου Ἰωάννου γλώτταν, καὶ τὸ κάλλος τῶν νοημάτων, καὶ τὴν πυκνότητά τῶν ἐνθυμημάτων. Τεκμήριον ἡ ἐπιστολή, ἐν ᾗ οὐ μόνον αὐτὸν μακαρίζει αὐτὸς δυνάμενος εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγκωμισθέντας, καὶ ταῦτα βασιλεῖς τυγχάνοντας, ὅτι δὴ τοιοῦτος ἐπαινέτος τετυγχᾷσιν. Ἔστι δὲ αὕτη·

Λιβάνιος Ἰωάννη.

Δεξιμένους σου ἂν τὸν λόγον τὸν πολλὸν καὶ καλὸν, ἀνέγνω ἀνδράσι λόγον καὶ αὐτοῖς ὀκνητοῖς· ὃν οὐδεὶς ἦν, ὃς οὐκ ἐπήδη τε καὶ ἐβόα καὶ πάντα ἔδρα τὰ τῶν ἐκπεπληγμένων. Ἦσθην οὖν, ὅτι τῷ θεικνύ-

* [Intelligit orationem quam dixerat juvenis in laudem Theodosii et liberorum ejus. Interim dubitat

fastum, qui ex illis nascitur, simplicitate temperat et ingenio emollit, et orationem totam civili sermoni similem efficit.

... Joannis Chrysostomi, ex Commentario in Epistolam ad Galatas. Ait ille, cum dicitur Deum Verbum in carne passum esse, eam esse sententiam Ecclesiae; contra vero si dicatur illum in natura Deitatis pati, id blasphemum est et rejiciendum.

Incipit (Eunapius) historiam ab Imperio Claudio, in quem desinit historia Dexippi; desinit vero in imperium Honorii et Arcadii, filiorum Theodosii: finemque historiae facit, quo tempore Joanne Chrysostomo ab Ecclesia depulso, Arsacius archiepiscopalem sedem occupavit.

Narrat autem hic Anonymus, qui de Paschate sermones habuit, Dominum et Deum nostrum Christum, cæteris vitæ suæ annis legale Pascha celebravisse; sed non eo anno quo traditus fuit. Illud vero considerandum est. Nam Chrysostomus et Ecclesia dicunt ipsum legale Pascha celebravisse ante mysticam Cœnam.

Ex Epistolis Isidori Pelusiotæ.

Alios admiratione perculsos fuisse non dicam; illud enim fortasse multis non tanti pretii esse videatur; sed ipsum proferam Libanium, eloquentia apud omnes celeberrimum, qui præclari Joannis linguam laudat, ac sententiarum pulchritudinem atque frequentiam. Cujus rei argumentum est epistola, in qua non modo ipsum beatum prædicat ob eloquentiam tantam, sed etiam ipsos, qui ab eo celebrantur Imperatores, quod talem nacti sint oratorem. Est autem epistola hujusmodi:

Libanius Joanni (Epist. 1576).

«Cum copiosam tuam et elegantem orationem accepissem, viris quibusdam et ipsis dicendi artificibus eam legi: quorum nullus erat qui non tripudiaret, et clamorem ederet, eaque omnia

Valesius an hæc epistola non ad Chrysostomum, sed alterum quemdam Joannem scripta sit.]

faceret, quæ homines admiratione perculsi facere solent. Ego igitur voluptate affectus sum, quod ad forensam artem exhibendam demonstrationes quoque adjungas : atque et te beatum prædico, qui ad hunc modum laudare queas; et eos qui talem præconem nacti sunt, hoc est, et patrem qui imperium dedit, et filios qui acceperunt.»

ναί τὴν τέχνην ἐν δικαστηρίοις ποστίθῃ τὰς ἀποδείξεις· καὶ μακαρίζω σε μὲν οὕτω δυνάμενον ἐπαινεῖν, ἐπαινέτου δὲ τοιούτου τετυγχάνοντας τὸν τε δόντα πατέρα, καὶ τοὺς λαβόντας υἱεὺς τὴν βασιλείαν.

Nilus Monachus ad Arcadium Imperatorem, Epistola 279. Lib. 3. p. 455.

Edit. Romæ fol. anno 1668.

Joannem, maximum orbis lumen, Byzantii E præsulē, in exsilium injuste misisti, suadentibus episcopis summæ levitatis et male sentientibus. Cum ergo Catholicam Ecclesiam inculpata sinceraque doctrina privaveris, ne absque dolore vitam transigito.

Ἰωάννην, τὸν μέγιστον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης, τὸν Βυζαντίδος πρόεδρον, οὐκ εὐλόγως εἰς ἐξορίαν ἐξέπεμψας, ἐκ πολλῆς λαγρρίας τοῖς μὴ υἱαίνουσιν τὸ φρονεῖν ἐπισκόποις παραπεισθεὶς. Τῆς τοίνυν ἀλωβήτου καὶ ἀκραιφνοῦς διδασκαλίας τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν στέρησας, μὴ ἀναλήγτως διάκεισο.

Ejusdem Lib. 2. Epist. 265. p. 254.

Arcadio Imperatori.

Ἀρχαδίῳ βασιλεῖ.

Quo pacto a frequentissimis terræ motibus æthereique ignis conflictibus liberam Constantinopolin cernere cupis, cum innumera ibi scelera perpetrentur, et iniquitas pro lege cum audacia multa præscribatur, cum jam in exsilium pulsa sit Ecclesiæ columna, lux veritatis, tuba Christi, Joannes beatissimus episcopus?

Πῶς ἐπιθυμεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν πυκνοτάτων σεισµῶν καὶ ἐπελεύσεως τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀπὸ λαλῶν ἰδεῖν, μυρίων ἀτοπημάτων αὐτῇ γινομένων, καὶ νομιστευομένης τῆς κακίας σὺν παρβήσιν πολλῇ, ἐξορισθέντος τοῦ στόλου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς σάλπιγγος τοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννου τοῦ μακαριωτάτου ἐπισκόπου;

Ejusdem ad Severum Exconsulem. Lib. 2. Epist. 199. p. 392.

Invidia compulsi quidam episcopi ob summam Joannis, episcopi Constantinopolitani, virtutem, divino metu valere jussu, sanctum hominem, vere universi lumen, insidiis aggressi sunt, feceruntque ut Imperator piissimus et simplicissimus, fraudibus eorum deceptus, cælestem virum in exsilium mitteret. Cum ergo pestiferis et invidis pastoribus circumventus Imperator aures præbuerit, jure propheta clamabat : *Extendit manum suam cum illosore.* Cæterum post justum exsilium maxima pars eorum, qui hæc machinati fuerant, penas persolverunt, ac cum fletu et clamore confessi sunt, se vehementer in virum sanctum deliquisse.

Φθόνῳ πληγέντες τινὲς τῶν ἐπισκόπων διὰ τὴν ἄκραν ἀρετὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὸν οὖν παρωσάμενοι φόβῳ, συσεσκεύασαντο ἄνδρα ἔνθεον καὶ ἀληθῶς παντὸς τοῦ κόσμου λαμπτήρα, καὶ παρεσκεύασαν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα, εὐλαβέστατον καὶ ἀπλούστατον ὄντα, εἰς αἰταίς ἐπιβουλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐξορίσαι τὸν οὐράνιον ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ οὖν λοιμοὶς τὸν τρόπον τοῖς βασκανοῖς ποιμέσιν ὑπάρχουσιν ὁ βασιλεὺς ἐκ συναρπαγῆς συγκατέθετο, εὐκότως ὁ προφῆτης ἐβόα, Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμοῦ. Ἰλλήν ὅτι μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ δικαίου οἱ πλείστοι μετὰ τῶν συσκευασμένων πρὸς τοῦ Θεοῦ ἀτηγῆθησαν οἰκας καὶ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς ἐξομολογήσαντο μέγала ἡμαρτηθέναι εἰς τὸν ἅγιον ἄνθρωπον.

Osec 7. 5.

« [Fort. πλείστοι μὲν.]

Synesii, Cyrenes Episcopi, Epist. 66, ad Theophilum, Alexandrinum Episcopum, p. 206.

Πεύσιν τινα πυθέσθαι σοῦ προσεχόμενος, ὑπὲρ οὗ C
πεύσομαι· προκατηγγέσθαι βούλομαι. Ἀλέξανδρος
ἀπὸ βουλῆς Κυρηναῖος, ἔτι μετράκιον ὢν, εἰς μονα-
δικὸν βίον ἐτέλεσε· τῇ δὲ ἡλικίᾳ συμπεριούσης τῆς
μοναδικῆς τῆς κατὰ τὸν βίον ἐνστάσεως, ἡξιώθη μὲν
ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, ἡξιώθη δὲ τοῦ πρεσβύτερος
εἶναι. Κατὰ δὲ τινα χρεῖαν ἐπὶ στρατοπέδου γενόμε-
νος, καὶ Ἰωάννη τῷ μακαρίτῃ συστάς (τιμᾶσθω γὰρ
παρ' ἡμῶν ἡ μνήμη τοῦ τελευτήσαντος, ὅτι πᾶσα
δυσμείνεια τῷ βίῳ τούτῳ συναποτίθεται)· τούτῳ συ-
στάς, πρὶν μὲν στασιασθῆναι τὰς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τῶν
ἐκείνου χειρῶν ἐπίσκοπος ἀνεδείχθη τῆς Βιθυνῶν Βα-
σινοπόλεως. Συμβάσης δὲ τῆς διαφοράς, διέμεινε τῷ
χειροτονήσαντι φίλος, καὶ γέγονε τῶν ἐκείνου στα-
σιωτῶν.

Nonnihil seiscitaturus abs te, qua de re sci-
scitaturus sim antea libet exponere. Alexander e
senatorio ordine Cyrenensis, adhuc adolescens,
monasticam vitam professus est : cumque una
cum ætate monasticum illud vitæ institutum pro-
cederet, primum ad diaconi, inde ad sacerdotii
in Ecclesia dignitatem provectus est. Post hæc
occasione negotii cujusdam ad castra profectus,
et beatæ memoriæ Joanni se sistens (honoretur
enim a nobis mortui memoria, quoniam omnis
cum vita simultas exiit) : huic igitur se si-
stens ante motus illos et tumultus Ecclesiarum,
Basinopoles Bithyniæ episcopus illius manibus
est ordinatus. Orta vero contentione, in ejus a
quo electus erat amicitia perseveravit, et illius
partes sequutus est.

Isidori Pelusiotæ Symmacho Epistola 152 libri 1.

Ἐρωτῆς τὴν περὶ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην τραγω- E
δίαν. Ἀλλὰ φράσαι ἀπορῶ· νικᾷ τὸν νοῦν τὸ τοῦ πρά-
γματος· μικρὰ δὲ μάνθανε ἅπτα. Ἦ γείτων Αἴγυπτος
συνήθως ἡρότης, Μωσῆα παραιτουμένη, τὸν Φαραῶ
οἰκειουμένη, τοὺς ταπεινοὺς μαστιζούσα, τοὺς κοπου-
μένους ὀλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μι-
σθοὺς ἀποστερεῶσα, καὶ μέγρι τοῦ νῦν τούτοις ἐμμε-
λεῖτοῖσα. Τὸν λιθομανῆ γὰρ καὶ χρυσολάτρην προβαλ-
λομένη Θεόφιλον, τέσσαρσι συνέργοις, ἡ μᾶλλον συν-
αποστάταις ὀχυρωθέντα, τὸν θεωριτῆ καὶ θεολόγον²⁸⁶
κατεπολέμησεν ἄνθρωπον, ὃ τὴν περὶ τὸν ἔμοι δομῶν-
μα ἀπέγρυσεν καὶ δυσμείνειαν ὀρυκτήριον τῆς οἰκείας
εὐρηκότα σκαυτήτος. Ἀλλ' οἶκος Δαυὶδ κραταιοῦται,
ἀσθενεὶ δὲ δὲ τοῦ Σαουλ, καθὼς ὁρᾷ· εἰ καὶ τῆς ζῆλης
ὑπερῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ βίου, καὶ πρὸς τὴν ἀνω
γαλήνῃν μετετέθη.

Petis a me ut divini Joannis tragediam tibi ex-
ponam. Sed nescio quomodo eam explicem :
mentem enim res ista superat : verum pauca quæ-
dam audi. Vicina Ægyptus pro more suo inique
se gessit, Moysen recusans, Pharaonem admit-
tens, humiles flagris lacerans, laborantes oppri-
mens, urbes construens, et mercedem structori-
bus negans : et ad hoc usque tempus hæc agens.
Nam insano lapillorum amore flagrantem et auri
cultorem Theophilum assumtis adjutoribus, imo
apostasie sociis quatuor, in medium proferens,
pium divinaque doctrina præditum virum oppu-
gnavit ; odium atque inimicitiam, quam in co-
gnominem meum conceperat, nequitie suæ incita-
mentum nactus. At domus Davidis invalescit,
domus autem Saülis debilitatur, ut vides : siqui-
dem vir ille, superata vitæ tempestate, ad su-
pernam tranquillitatem migravit.

Ejusdem Eustathio Epistola 156 ejusd. l.

Ἐγὼ μὲν τὴν βίβλον ἣν ζήτησας πέπομπα, καὶ B
χαρπὸν ἐξ αὐτῆς διὰ σοῦ περιέμενον, ὃς παρὰ πάν-

Ego quidem librum misi, quem a me petisti ;
fructumque ex eo per te exspecto, qui ab omni-

• Illic loquitur de Isidoro illo, viro sancto, qui ab Hospitalitate nomen accepit.

bus exigi consuevit. Nullum enim, nullum est cor quod ejus lectione fruitur, non divino amore sauciatum fuerit: quippe qui venerandam rem et accessu difficilem sacerdotium esse demonstrat; et simul quomodo sine ulla reprehensionis labe sectetur doceat. Sapiens enim ille arcanorum Dei interpretes Joannes, Byzantinæ Ecclesiæ, imo omnium Ecclesiarum oculus, librum illum ita prudenter et accurate edidit, ut tam omnes qui ut Deo gratum est, quam qui negligenter sacerdotio funguntur, hic et recte facta sua, et reprehensione digna gesta reperiant.

των συνήθως εισπράττεται. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἐστὶ καρδία, ἣν ἐπὶ ἦλθεν ἡ ταύτης ἀνάγνωσις, καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτὴν οὐκ ἔτρωσεν ἔρωτα· σεπτήν μὲν ἱερωσύνην καὶ δυσπρόσιτον δεῖξασα, ἀμέμπτως δὲ αὐτὴν μετέργεσθαι διδάξασα. Ὁ γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ ἀποβήτων σοφὸς ὑποφῆτης Ἰωάννης, ὁ τῆς ἐν Βυζαντίῳ Ἐκκλησίας καὶ πάσης ὀρθολογίας, οὕτως αὐτὴν λεπτῶς καὶ πυκνῶς ἠκριώσεν, ὥστε πάντας τοὺς τε κατὰ Θεὸν ἱερατεύοντας, τοὺς τε ῥαθύμους ἱερατικὴν μεταχειρίζοντας, ἐν ταύτῃ τὰ οἰκεία εὗρισκουν κατορθώματά τε καὶ σκόμματα.

Ejusdem Cyrillo Alexandrino Epistola 510 ejusd. l.

Affectus nimis non acute cernit; odium vero nihil omnino cernit. Si ergo ab utroque damno purus ac liber esse velis, noli violentas ferre sententias, sed justo judicio causas committe. Etenim Deus, qui omnia novit antequam fiant, pro sua humanitate descendere, et clamorem Sodomorum perspicere voluit, ut nos ad res accurate scrutandas erudiret. Multi enim ex iis, qui Ephesi co-

προσπάθεια μὲν οὐκ ὀυδορκεῖ, ἀντιπάθεια δὲ ὄλως οὐχ ὀρεῖ. Εἰ τοίνυν ἐκατέρως λύμης βούλει καθαρεύσαι, μὴ βιαίως ἀποράσεις ἐκθίβαζε, ἀλλὰ κρίσει δικαίᾳ τὰς αἰτίας ἐπιτρέψον· ἐπειδὴ καὶ Θεός, ὁ πάντα εἰδὼς πρὸ γενέσεως, καταβῆναι καὶ τὴν κραυγὴν ἰδεῖν Σοδόμων φιλονόπως ἠδόκησεν, ἡμᾶς ἀκριβοῦς ἐρεῖνης διδάσκων ὑπόθεσιν. Πολλοὶ γὰρ σε κοιμωδοῦσι τὴν συνελεγμένον εἰς Ἐφεσον, ὡς οἰκεῖαν ἀμυνόμενον ἔχουσαν, ἀλλ' οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξως ζητοῦντα. Ἀδελφίδους ἐστὶ, φασί, Θεοφίλου, μισούμενος ἐκείνου τὴν γνώμην. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖνος μανίαν σαφῆ κατεσχέδατο τοῦ θεοφόρου καὶ θεοφιλοῦς Ἰωάννου, οὕτως ἐπιθυμεῖ καυχῆσθαι καὶ οὗτος, εἰ καὶ πολλοὶ τῶν κρινομένων ἐστὶ τὸ διάφορον.

Cyrrillus Alexandrinus Epist. 8 ad Constantinopolitanos, postquam Nestorium prava loquentem induxerat, hæc habet.

Numquid eloquentior est Joanne (Chrysostomo)? an par vel sapientior est beato Attico?

Ἄρα γε εὐστομώτερός ἐστιν Ἰωάννου; ἴσος δὲ τοῦ μακαρίου Ἀττικοῦ καὶ συντιότερος;

Concilium Ephesinum Edit. Paris. anno 1671. p. 117.

Joannis, episcopi Constantinopolitani, de divina generatione. Loquitur autem de sancta Virgine. Loco solis autem incircumscripse Solem justitiæ complexa fuit. Neque hic quæseris quomodo: ubi enim Deus vult, naturæ ordo vincitur. Voluit enim, potuit, descendit, salutem dedit.

²⁸⁷ Ἰωάννου, ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς θείας γενήσεως. Φησὶ δὲ περὶ τῆς ἁγίας Παρθένου. Ἀντὶ δὲ ἡλίου, φησὶ, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπεριγρόπτως χωρήσασα. Καὶ μὴ ζητήσης πῶς· ὅπου γὰρ βούλεται Θεός, νικᾷται φύσεως τάξις. Ἡ βουλὴν γὰρ, ἡ ζυγὴν, κατέλθεν, ἔσωσε· σύνδρο-

μα πάντα Θεῷ. Σήμερον ὁ ὢν τίττεται, καὶ ὁ ὢν
 γίνεται ὅπερ οὐκ ἦν ὢν πρὸ Θεοῦ, γίνεται ἄνθρωπος,
 οὐκ ἐκστὰς τοῦ εἶναι Θεοῦ. Οὕτε γὰρ κατ' ἐκστασιν
 θεότητος γέγονεν ἄνθρωπος, οὔτε κατὰ προκοπὴν ἐξ
 ἀνθρώπου γέγονε Θεός, ἀλλὰ Λόγος ὢν διὰ τὸ ἀπαθὲς,
 σὰρξ ἐγένετο, ἀμεταβλήτου μενούσης τῆς φύσεως.
 Καὶ προσεπάγει τοῦτοις· ὁ ἐπὶ ὀρόνου ὑψηλοῦ καὶ
 ἐπερμένου καθήμενος, ἐν πάντῃ τίθεται· ὁ ἀναψῆς
 καὶ ἀπλοῦς καὶ ἀσώματος χερσὶν ἀνθρωπίναις εἰλίσ-
 σεται· ὁ τὰ τῆς ἁμαρτίας ἀνασπῶν δεσμὰ, σπαργά-
 νοις ἐμπλέκεται.

omnia Dei nutum sequuntur. Hodie qui erat gi-
 gnitur; et qui est, id quod non erat efficitur: B
 nam cum Deus esset, fit homo, nec desinit esse
 Deus. Neque enim cum deitatis jactura factus est
 homo, neque per incrementum ex homine fac-
 tus est Deus; sed cum verbum esset, propter
 impatibilitatem, caro factum est, sua manente
 immutabili natura. Hæc deinde adjicit: Qui in
 solio excelso sublimique sedet, in præsepio poni-
 tur: qui impalpabilis, simplex et incorporeus
 est, humanis manibus involvitur: qui peccato-
 rum vincula solvit, fasciis constringitur.

Sanctus Augustinus de Natura et Gratia contra Pelagium, T. X. c. 64. p. 159. b.

Item Joannes Constantinopolitanus episcopus, cujus posuit sententiam, dicit peccatum non esse sub-
 stantiam, sed actum malignum. Quis hoc negat? et quia non est naturale, ideo contra illud legem latam,
 et quod de arbitrii libertate descendit. Etiam hoc quis negat? Sed nunc agitur de humana natura, que
 vitata est; agitur de gratia Dei, qua sanatur per medicum Christum, quo non indigeret, si sana esset,
 quæ ab isto tamquam sana, vel tamquam sibi sufficiente voluntatis arbitrio, posse non peccare de-
 fenditur.

Ejusdem contra Julianum Pelagianum, T. X. Lib. 1. c. 6. p. 509 et 510. a.

Itane ista verba sancti Joannis episcopi audes tamquam e contrario tot taliumque sententiis collega-
 rum ejus opponere, cumque ab illorum concordissima societate sejungere, et eis adversarium constituere?
 Absit, absit hoc malum de tanto viro credere aut dicere. Absit, inquam, ut Constantinopolitanus
 Joannes de baptisate parvulorum, eorumque a paterno chirographo liberatione per Christum, tot ac
 tantis coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio, Carthaginiensi Cypriano, Cappadoci Basilio,
 Nazianzeno Gregorio, Gallo Hilario, Mediolmensi resistat Ambrosio, etc. *Postea quedam affert ex
 ejus epistola ad Olympiadem et ex sermone de Lazaro.*

Ejusdem in opere imperfecto contra Julianum, T. X. cap. 7. p. 1296 et 1297.

Et mihi objicis peccati primi hominis granditatem, quæ tanti mali hominum omnium exstitit causa,
 quasi hoc ego solus vel primus dixerim? Audi Joannem Constantinopolitanum excellentis gloriæ: *Pec-
 cavit, inquit, Adam illud grande peccatum, et omne genus hominum in commune damnavit.*
 Audi etiam in Lazari resurrectione quid dicat, ut intelligas corporis mortem de illo grandi venisse pec-
 cato: *Flebat, inquit, Christus, quod eos qui immortales esse potuerunt, diabolus fecit esse
 mortales, etc.*

Cassianus de Incarnatione Domini, Lib. 7, c. 30.

Joannes Constantinopolitanorum antistitum decus, cujus sanetitas absque ulla gentilitiæ persecu-
 tionis procella ad martyrii merita pervenit, etc.

Ejusdem Lib. 7. c. 50.

Unde ego quoque ipse humilis atque obscurus nomine sicut merito, licet mihi inter eximios Constantinopolitanae urbis antistites locum magistri usurpare non possim, studium tamen discipuli affectumque praesumo. Adoptatus enim a beatissimae memoriae Joanne episcopo in ministerium sacrum, atque oblatum a Deo, etsi corpore absum, affectu illic sum : et illi dilectissimo mihi ac venerandissimo Dei populo, etsi nunc praesentia non admisceor, tamen mente conjungor.... Mementote magistrorum veterum, sacerdotumque vestrorum, Gregorii nobilis per orbem, Nectarii sanctimonia insignis, Joannis fide ac puritate mirabilis : Joannis, inquam, Joannis illius, qui vere ad similitudinem Joannis evangelistae et discipulos Jesu et apostolos, quasi super pectus Domini semper affectumque discubuit. Illius, inquam, mementote, illum sequimini, illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac sanctimoniam cogitate : illius mementote semper doctoris vestri ac nutritoris ; in cujus quasi gremio quodammodo amplexuque crevistis ; qui communis mihi ac vobis magister fuit ; cujus discipuli atque institutio sumus. Illius scripta legite, etc.

Cælestini Papæ Epist. ad Clerum et populum C. P. Conciliorum Tomo 5. p. 565. c.

Quid non animabus vestris doctrina sanctæ²⁹⁸ A Τί οὐκ ἐνέβαλε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἡ παιδείσεως του
memoriae episcopi Joannis inmisit? cujus sermo B τῆς ἁγίας μνήμης ἐπισκόπου Ἰωάννου; οὐ ὁ λόγος
Catholicam fidem instituens per totum orbem dif- εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐξεχύθη, οἰκοδομῶν τὴν καθολο-
fus est, qui nusquam per doctrinam defuit, λικὴν πίστιν, ὅς οὐδαμοῦ κατὰ διδασκαλίαν ἀπῆν·
quia ubicumque lectus est prædicavit. οὐπο γὰρ δέποτε ἀνεγνώσθη, ἐκλήρυξε.

Theodoreti Dialog. I. T. 4. p. 51 et 52.

Joannem vero, magnum orbis lumen, qui primum quidem magno cum honore Antiochenam irrigavit Ecclesiam, deindeque regiam urbem sapienter coluit; annon putas apostolicam fidei regulam servasse?... Hic igitur vir longe præstantissimus apostolicum hunc locum interpretatus est : sic autem loquitur : « Quare, quando audis, *Verbum caro factum est*, non turberis nec animum dejicias? Non enim substantia in carnem mutata est; hoc enim dicere extremæ impietatis esset; sed id quod erat manens, sic servi formam accepit », etc.

Ἰωάννην δὲ τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης λαμπτήρα, ὃς πρῶτον μὲν τὴν Ἀντιοχείαν φιλοτίμως ἤρδευσεν B Ἐκκλησίαν, εἴτα τὴν βασιλεύουσαν σοφῶς ἐγεώργη-
σεν, οὐχ ἡγῆ τὸν ἀποστολικὸν τετερηκέναι κανόνα ; Οὗτος οὖν ὁ πάντα ἄριστος τότε τὸ ἀποστολικὸν ἠρμῆνευσε χωρίον· ὥδε δὲ φησιν· ὥστε, ὅταν ἀκού-
σης, ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ θυρυθῇς κατὰ κα-
ταπέσσης· οὐ γὰρ ἡ οὐσία μετέπεσεν εἰς σάρκα· τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀσεβείας ἐστίν· ἀλλὰ μένουσα ὡς περ
ἐστίν, οὕτω τοῦ θούλου τὴν μορφήν ἔλαβεν, etc.

Sancti Leonis Magni Papæ Anatolio Episcopo, Epist. 106.

Si firmo incommutabilique proposito dilectio tua curam gratiæ communis habuisset, nihil profecto, quod ullam anxietatem tibi ingereret, exstitisset. Non enim sinebat ratio ut ejus caritatem spernerem,

quem amore pacis et studio reparandæ Catholicæ fidei inter ipsa episcopatus rudimenta juissem. optans in ecclesiasticis curis talem habere consortem, ut mihi de sanctis precessoribus tuis nec Joannis spirituale copiosamque doctrinam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidem beati Flaviani deesse sentirem : et ita studiis tuis uter, ut nullus auderet vel fidei Catholicæ resultare ; vel Nicænis venerabilium Patrum regulis contraire, etc.

Vigilii Tapsensis Episc. contra Eutychetem, Lib. 1. cap. 15.

Unde hinc mur omnes homines nefandæ hujus perfidiæ sectatores, dum vita manet, dum poenitere licet, erroris sui mutare sententiam, et Gregorii potius atque Basilii, Theophili quoque et Joannis civitatis Constantinopolitanæ opinatissimi antistitis, necnon et Cyrilli Alexandrini episcopi, et aliorum quamplurimorum, qui antiquitus in Ecclesia floruerunt, super utriusque naturæ proprietate sectari doctrinam, quorum eis de hac re sententias extrinsecus offerimus perlegendas.

Suidas.

Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς ὁ ἐπικληθεὶς Χρυσόστομος, ²⁸⁰
 πρεσβύτερος μὲν ἐν πρώτοις Ἀντιοχείαις, Εὐσεβίου δὲ
 τοῦ Ἐμεσηνοῦ φιλοσόφου καὶ Διοδώρου ἀκολουθοῦς.
 Οὗτος πολλὰ συγγράφαι λέγεται, ἀπ' ὧν οἱ περὶ ἱε-
 ρωσύνης ὑπερβάλλουσι λόγοι τῷ τε ὕψει καὶ τῇ ῥά-
 σει καὶ τῇ λειότητι καὶ τῇ κάλλει τῶν ὀνομάτων.
 Τοῦτοις ἐφάμυλλοι καὶ οἱ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ
 λόγοι, καὶ ἡ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου σημάσις,
 καὶ τὰ εἰς τὸν Ματθαῖον καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν
 ὑπομνήματα. Τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ συγγράμματα
 κρείττονα ἀριθμοῦ τυγχάνει. Ἀπασαν γὰρ Ἰουδαϊ-
 κήν Γραφήν καὶ Χριστιανικὴν ὑπεμνημάτισεν ὡς
 ἄλλος οὐδεὶς. Τὰς τῶν μαρτύρων δὲ πανηγύρεις
 ἐπηύρηνεν ἐν τῷ σχεδιδίξιν ἀνεμποδίστως, καὶ τὴν
 γλῶσσαν αὐτοῦ καταβρεῖν ὑπὲρ τοὺς Νεῖλῳους κα-
 ταβρέχας. Οὐδεὶς οὖν τῶν ἀπ' αἰῶνος τοιαύτην λό-
 γων ῥητόρησεν εὖροισιν, ἣν μόνος αὐτὸς ἐπλούτησε,
 καὶ μόνος ἀκιδόγηλος τὸ χρυσοῦν τε καὶ θεῖον ἐκλη-
 ρονόησεν ὄνομα. Τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτοῦ κα-
 ταλέγειν τὸν ἀριθμὸν οὐκ ἀνθρώπου, Θεοῦ δὲ μᾶλλον
 τοῦ τὰ πάντα γινώσκοντος. Οὗτος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ
 Χρυσόστομος ἀσκητῆς ἦν ἄκρος καὶ πολυάγρυπνος
 καὶ οὐκ ὀλιγυγος λίαν, καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην εὐ-
 πεκρήσιαστος καὶ ἀκρόβολος· θυμῷ γὰρ μᾶλλον, ἢ
 αἰδοῖ ἐχαρίζετο, καὶ ἐλευθεροστομίᾳ πρὸς τοὺς ἐν-
 τυγχάνοντας ἀμέτρως ἐκέρχρητο. Καὶ ἐν μὲν τῷ δι-
 δάσκειν πολλὸς ἦν πρὸς ὠφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς συντυ-
 χταῖς ἀλαζονικός τις καὶ υπερρόπτης ἐνομιζέτο τοῖς
 αὐτὸν ἀγνοοῦσι. Διὸ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβλη-
 θεὶς, μεῖζονι ὀφρύνει κατὰ τὸν ὑπερκόων ἐκέρχρητο, πρὸς

Joannes Antiochenus cognomento Chrysosto-
 mus, principio presbyter fuit Antiochiæ, Euse-
 bii Emeseni philosophi et Diodori discipulus. Hic
 multa scripsisse narratur, in quibus excellunt li-
 bri de Sacerdotio, tum sublimitate et stylo, tum
 suavitate et elegantia verborum. Cum his concer-
 tant sermones ejus in Davidis Psalmos, et anno-
 tationes in Joannis Evangelium, et in Matthæum,
 Marcum et Lucam Commentarii. Cætera vero
 ejus scripta numerum superant. Totam enim Ju-
 daicam et Christianam Scripturam Commentariis
 illustravit, ut alius nemo. Plurimas etiam in lau-
 dem martyrum sæpe ex tempore habuit ille, eu-
 jus lingue profluvium ipsas Nili cataractas su-
 perabat. Nullus ab omni ævo tanta dicendi copia
 abundavit, quanta ille præditus fuit : adeo ut so-
 lus merito aureum illud et divinum nomen con-
 sequutus sit. Scriptorum ejus numerum recensere
 non hominis esset, sed Dei potius, qui omnia co-
 gnoscit. Hic S. Joannes Chrysostomus asceta fuit
 summus, multumque vigilabat, et quietis erat
 amantissimus, et ob summum temperantiæ zelum
 in dicendo liberrimus erat et ad iram proclivis :
 ira enim magis, quam pudori obsequabatur, et
 immodica dicendi libertate adversus auditores
 utebatur. In docendo utilissimus, in congressi-
 bus arrogantia et tfastu præditus videbatur iis qui
 eum non norant. Quamobrem etiam episcopus de-
 signatus majore supercilio in subditos utebatur,
 ad singulorum emendationem et salutem et mores

sermonem accommodans. Si quis ergo adulator non fuerit, non ideo arrogans existimandus; si quis vero adulator sit, et humilis genere, non ideo modestus vocandus est: sed eum qui in conveniente ordine, qui libero convenit, sese conservat, magnanimum esse oportet, non superbum; fortem, non audacem; comem, non servilis animi; modestum, non humilitatis simulatorem; liberalem, non sordidum; ut et ipse dicit: *Quare varium esse decet pastorem et doctorem; varium dico, non subdolum, nec adulatorem, nec contumeliosum, sed multa in dicendo libertate plenum, qui sciat utiliter morem gerere, quoties ipsa res hoc requirit, lenemque simul et austerum esse: non enim cum subditis omnibus se pari modo gerere debet. Nam neque medicos decet ægrotis omnibus idem medicamentum præbere, neque gubernatorem eundem cursum tenere, ventis resplantibus. Cogita ergo qualem deceat esse illum, quem tante procelle et tempestati ac tot fluctibus resistere oporteat; ut omnibus omnia sit, et omnes lucretur. Etenim talem virum oportet esse gravem et fastus expertem, formidabilem et mansuetum, imperiosum et sociabilem, incorruptum et obsequii plenum, humilem nec servilem, hilarem et mansuetum, ut hæc certamina facile conficere possit. Oportet igitur virum strenuum et prudentem cavere, ne vel aduletur, vel adulantem ferat, neve arrogans sit vel adulator; sed ut utrumque vitium recidat; ut liber sit, nec in arrogantiam deflectat, nec ad servile obsequium se demittat. Nam cum mansuetis humilem oportet esse, cum audacibus vero altos spiritus sumere. Etenim quidam putant mansuetudinem esse virtutem; alii fortitudinem esse audaciam. Cum illis humilitate utendum est, cum his vero fortitudine, quæ audaciæ illorum gloriam exstinguat; ut illis prosis, horumque spiritus deprimas. Nam, ut ait Salomon, Unicuique rei suum est tempus; id est, humilitati, potentie, reprehensioni, consolationi, veniæ, dicendi libertati, lenitati, severitati: et uno verbo, rebus omnibus: ut modo quidem humiliter te geras et submissione pueros imiteris, secundum Domini præceptum; aliquando potestate utaris, quam dedit Christus ad ædificationem, non ad destructionem, quando dicendi libertate opus est: et tempore quidem consolationis lenitatem ostendere oportet, in tempore autem objurgationis zelum demonstrare: et in omnibus aliis rebus justam*

Ecclesi. 3. 1.

διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν καὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων. Οὐ τοίνυν, εἰ μή τις εἴη κόλαξις, τοῦτον ἀλαζόνα νομιστέον εἶναι· οὐδ' αὖ πάλιν, εἰ κόλαξις εἴη καὶ ἀγεννής, τοῦτον μετριοφρόνα λεκτέον· ἀλλὰ τὸν ἐν τῇ προσήκουσῃ τάξει τῇ ἐλευθερίῳ προεπούσῃ ἐκυτὸν φυλάττοντα, μεγαλόθυμον μὲν εἶναι προσήκει, οὐχ υπερήφανον, ἀνδρείον, οὐ θρασὺν, ἐπεικῆ, οὐ δουλοπρεπῆ, μετριοφρόνα, οὐ ταπεινοφροσύνην ὑποκρινόμενον, ἐλευθέριον, οὐκ ἀνδραποδώδη· ὡς καὶ αὐτὸς λέγει· Διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν ποιμένα καὶ διδάσκαλον· ποικίλον δὲ λέγω, οὐχ ὑποφλον οὐδὲ κόλακα καὶ ὑβριστὴν, ἀλλὰ πολλῆς ἐλευθερίας καὶ παρρησίας ἀνάμεικτον, εὐδοκῶ καὶ συγκατείναι χρησίμους, ὅταν ἀπαιτῇ τοῦτο ἡ τῶν πραγμάτων ὑπόστασις, καὶ χρηστὸν εἶναι ὁμοῦ καὶ αὐστηρόν. Οὐ γὰρ ἐνὶ τρόπῳ χρῆσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἀπαισι δέον· ἐπεὶ μηδὲ ἱερῶν παισὶν ἐν φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς κάμνουσι προστρέψαι καλὸν, μηδὲ κυβερνήτῃ μίαν δόσιν ἵναί τι τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. Ἐνόησον οὖν ὅποιόν τινα εἶναι χρὴ τὸν μελλόντα πρὸς γειμῶνα τοσοῦτον ἀνθέξειν καὶ τοιαύτην ζάλην καὶ τοσαύτα κύματα, πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι πάντα, ἵνα πάντας κεράσῃ. Καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ ἄψυχον καὶ φοβερόν καὶ προσήγῃ καὶ ἀρχοντικὸν καὶ κοινονικὸν καὶ ἀδέχατον καὶ θεραπευτικὸν καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον καὶ φαιδρὸν καὶ ἥμερον, ἵνα ταῦτα εὐκόλως δινηται μάχεσθαι. Οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐναργέστατον καὶ ἐχέφρονα φέυγειν τὸ κολακεῖν καὶ κολακεῖσθαι, μήτε ἀλαζονικὸν εἶναι μήτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τοῦτον κολάζειν τὴν ἀμετρίαν· καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μήτε εἰς αὐθάδειαν ἀποκλίνοντα, μήτε εἰς δουλοπρέπειαν καταπίπτοντα. Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς χρηστοὺς ταπεινὸν ὑπάρχειν δεῖ, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν. Ἐπεὶ περ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπεικίαν ἡγούνται, οἱ δὲ ἀνδρείαν θρασύτητα· ἐκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην προστρέψιν, τοῦτοις δὲ τὴν ἀνδρείαν, σθενύνουσιν αὐτῶν τὴν ἀπὸ τῆς θρασύτητος δόξαν· ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃς, τῶν δὲ ταπεινώσῃς τὸ ῥόνημα. Καίρις γὰρ τῷ παντὶ πράγματι, φησὶ Σολομὼν, τοῦτέστι, ταπεινώσεως, ἐξουσίας, ἐλέγχου, παρακλήσεως, φειδοῦς, παρρησίας, χρηστότητος, ἀποστομίας, καὶ ἀπαξιαπλῶς παντός πράγματος· ὥστε ποτὲ μὲν τὸ τῆς ταπεινώσεως δεικνύειν, καὶ μειοῦσθαι ἐν ταπεινώσει τὰ παῖδιά κατὰ τὴν κυριακὴν εὐαγγέλιον· ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρῆσθαι, ἣν ἔδωκεν ὁ Χριστὸς εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, ὅταν ἡ γρεία ἐπιζητῇ τὴν παρρησίαν καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμπαίνειν· καὶ ἐρ' ἐκείνους τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἐγκρίτον καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεισθαι. Λογισμοὶ γὰρ δίκαιον κρίματα. Καὶ Ἰσ-

διωρος δέ· Τὸν ἀρχοντα δίκαιον εἶναι δεῖ καὶ φοβερὸν, ἵν' οἱ μὲν εὖ βιοῦντες θαυροῖεν, οἱ δ' ἀμαρτάνοντες ὀκνοῖεν· ὁ δὲ ἄρχων γὰρ θαυρὸν χωρὶς ἀναρχίας μᾶλλον ἔστιν, ἢ ἀρχή. Εἰ μὲν γὰρ πάντες ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης· εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγαθοὶ εἰσι καὶ κακοὶ, ἀμφοτέρω καταχειριστέον τῷ ἀρχοντι καὶ προϊστάμενῳ.

judicii et rationis normam adhibere oportet. Justorum enim ratiocinia judicia sunt. Et Isidorus dicit : Principem oportet esse justum et formidabilem, ut boni quidem securi sint, peccatores vero deterreantur. Nam alterum sine altero imperii eversio potius est quam imperium. Si enim omnes obsequerentur et virtutem colerent, sola bonitate opus esset; si autem peccatis dediti essent, timore tantum : quia vero et boni sunt et mali, utramque rationem adhibere debet is qui populo præest.

I id Po-
lus, lib. V.
Epist.
CLVIII.

Innumeros possemus adjiungere scriptores medii et infimi ævi qui de sancto Joanne Chrysostomo luculenta tulere testimonia; sed ne longius procedamus, unum tantum Guillelmi Pastrengicii Veronensis, Petrarchæ amici, locum afferemus, ubi quadam habentur notatu digna.

De eo hæc habet Guillelmus Pastrengicus Veronensis, Francisci Petrarchæ amicus, . . . ille octo epistolâs misit cum aliis Petrarchæ epistolis typis editas. Librum autem emisit Guillelmus hoc titulo, *De Scripturis virorum illustrium*. Vir certe ut illa ætate admodum eruditus, qui de scriptoribus præsertim medii ævi multa docet non spernenda. Editus autem fuit hic liber Venetiis a Michaele Angelo Blondo anno 1547; sed cum innumeris mendis : emi autem casu librum illum Venetiis, qui universis pene ignotus est, exemplarque meum in locis multis emendavi conferendo cum Codice Vaticano, et cum altero Bibliothecæ Ottobonianæ. Hæc autem, inquam, habet ille de S. Joanne Chrysostomo.

*Joannes Chrysostomus, Antiochenæ Ecclesiæ presbyter, deinde Constantinopolis episcopus, vir in divina et humana philosophia præcipuus, in disputationibus perspicax, in confutandis hæreticorum erroribus acer; de quo beatus Hieronymus, libro de Viris illustribus loquens, ait : Joannes, Antiochenæ Ecclesiæ presbyter, Eusebii Emeseni Diodorice sectator, multa composuisse dicitur, quæ tamen non legi. Et alibi ad beatum Augustinum scribens : Quid dicam de Joanne, qui dudum in pontificali gradu Constantinopolitanam rexit Ecclesiam, et super Epistolam ad Galatas latissimum exaravit librum? Scripsit hic venerandus Dei antistes super toto veteri et novo Testamento expositionum libros : Commentarios in Matthæum distinctos per Homilias XC : super Joannem Homiliis LXXXVIII : super Epistolas libros singulos per sermones distinctos : in Epistolam ad Hebræos XXXIV condidit homilias : super Genesim librum questionum : de laudibus Pauli apostoli homilias VII : contra Arrianorum hæresim fortissimos libros : contra Simoniacos, contra Marcionem, Cerinthum, Ebionem, * Archemonem atque Photinum, qui eorum suscitavit hæresim : contra Apollinarem librum I : contra Manichæos insigne volumen : contra omnes hæreticos super parabola seminis longum opus et elegans : tractatum unum in Thomam apostolum, in quo adversus Arrianos fortissime disputat : super Cantica Canticorum libros duos : item vitam sancti Meletii episcopi Antiocheni : de vestibus legalibus sacerdotum et Levitarum, et de ornatu summi Pontificis veteris Testamenti volumen egregium : de humilitate in lotionem pedum tractatum unum : contra eos qui ad missas non occurrunt tractatum unum : de Virginitate : de Penitentia : de Fide : de Patientia : de Confessione : de Eleemosyna tractatus plures. Homilias et sermones per totam Quadragesimam : sermonem declamatorium in Decollatione sancti Joannis Baptistæ : item in laudem beatæ Virginis, mira suavitate fragrantem : adversus Arabes de resurrectione mortuorum libros duos, qui dicebant animas mori cum corpore : item contra Judæos librum unum : item adversus Gentes in modum dialogi grande et insigne volumen : de ordine et officio sacerdotis librum unum. Hymnos et orationes et alia plura metra edidit apud Græcos, et quamquam Latino fulserit eloquio, plurimum tamen scripsit in Græco Theodosii Magni temporibus.*

In hac recensione quædam Joanni Chrysostomo adscribit, quæ inter opera ejus numquam censi potuisse videntur : alia vero, quæ nusquam alibi commemorantur, quæque vel latent alicubi, vel fortasse perierunt : qualia sunt liber ille contra Apollinarem et libri duo alii de Resurrectione mortuorum contra Arabas, qui dicebant animas mori cum corpore.

Hist. Eccl.
p. 133.
Edit. H.
Valesii.

De hoc autem postremo opere multa nobis observanda sunt. Ait Eusebius Arabas dixisse animas mori cum corpore, et cum eo resurrecturas fuisse, et contra hanc hæresim coactam fuisse synodum, cui adfuit Origenes. Sæpe vidimus Chrysostomum perorantem adversus multos ex auditoribus, qui resurrectionem omnino negabant, quique tunc magno numero Antiochiæ fuisse videntur : nusquam autem me ipsum legisse memini confutantem eos qui dicerent animas cum corpore morituras et cum eo resurrecturas esse, vel Arabas idipsum docentes aggredientem. Tamenque Guillelmus Pastrengicus libros illos duos de Resurrectione mortuorum adversus Arabes, qui dicebant animas mori cum corpore, se vidisse commemorat Joannis Chrysostomi nomine ; omninoque illi fides habenda videtur. Multa certe quotidie ex tenebris cruuntur Joannis Chrysostomi opera, ut videre est in hac nostra S. doctoris operum collectione, ubi in tomo duodecimo undecim præclaras homilias, quæ hactenus latuerant, emisimus, in aliisque tomis non paucas. Hos vero libros edidisse potuit, sive quia Arabes suo ævo adhuc in pristino errore perstabant, sive quia nonnulli Antiocheni Arabibus vicini, veterem illum Arabum errorem renovare videbantur.

Quod vero adjicit in fine Guillelmus Pastrengicus : « *Et quamquam Latino fulserit eloquio, plurimum tamen scripsit in Græco Theodosii magni temporibus,* » nescio unde expiscatus est ; nihil enim Latine scripsisse Chrysostomum putant omnes qui scripta ejus accurate legerunt. Forte existimavit ille S. doctorem Latino fulsisse eloquio, quia viderat opus imperfectum in Mattheum, quod Chrysostomi nomine circumfertur, Latine scriptum, quodque Chrysostomi non esse pugnant hodie eruditi omnes.

ONOMASTICON

SEU

VOCES IN LIBRIS CHRYSOSTOMI

VEL NOVÆ VEL SINGULARIS SIGNIFICATIONIS. *

A

Ἀδρομερής, Crassis particulis constans, Crassus. Ἀδρομερῇ ἐν ἀλλήλοις ὄντα, *permixtae*, quasi dicas constipatae, *aliae cum aliis*, t. 6. p. 516. D.

Ἀδρομερῶς, Summatim, t. 9. p. 5. B : ὡς ἂν εἴποι τις ἄδρομερῶς καὶ παχυμερῶς.

Αἱρέσεις, Pacta, Conditiones, t. 4. p. 489. C. Hanc vocem eodem sensu non raro adhibet Chrysostomus.

Ἀμαζόβιοι, Hamaxobii, Scythiae et Sarmatiae populi, qui in plaustris habitabant, t. 10. p. 547. A.

Ἀνακεφαλαιώσεις, Recapitulatio, Compendiosa repetitio, t. 11. p. 8. C. D.

Ἀνακρίνειν, Scrutari, t. 9. p. 281. A.

Ἀναστοιχειῶν, Resolvo in elementa, Everto. Ἀναστοιχειῶν το ἡ κτίσις, *creatura ordinem suum mutabat*, t. 6. p. 22. B, ubi vide notam.

Ἀπαγωγή, Abductio, ad supplicium videlicet, t. 9. p. 580. E. Qua voce hoc sensu frequenter utitur Chrysostomus.

Ἀπειθεῖα, Diffidentia, t. 11. p. 26. C : ἀπειθεῖαν εἶπεν, ὡς ἂν τις εἴποι, ἀπάγη καὶ πειθοὶ τοὺς πάντας ἐξέλκεται, *dixit ἀπειθειαν, ac si dicas, deceptione et persuasione omnes attrahit*.

Ἀρσώσις, unde ἀρσώσκει, Perfunctorie, t. 4. p. 416. E. Neque infrequenter eodem usu hanc vocem profert Chrysostomus, qui etiam ἀρσ-

σιώσκει nonnumquam usurpat pro Perfunctorie agere.

B

Βαθύγειος, Cujus solum profundum est, t. 4. p. 65. A : βαθύγειον ἀρουραν, *arvum profundum*. ΑΙ. βαθύγειον vel βαθύγειον.

Βόρδων, δ, Burdo seu mulus. Ὁ βόρδων ὁ φέρων ἡμῶν τὸ λεκτικίον, *mulus qui lecticam nostram gestabat*, t. 5. p. 598. B.

Βουλιμία, Bovina, i. e. ingens, fames : cum quis cibis ingurgitatus et impletus, famem sedare nequit, t. 11. p. 702. A.

Γ

Γελωτοποιός, Scurra qui risum movet, t. 11. p. 125. C.

Γυμνοσophισταί, Gymnosophistae Indorum, t. 10. p. 547. A.

Δ

Δήλωσις, Declaratio. Τὴν δῆλωσιν τὴν ἐπὶ τῶν λίθων τοῦ ἱερέως, *declarationem seu significationem lapidum sacerdotis*; id est, lapidum qui erant in pectorali sacerdotis veteris legis, t. 1. p. 654. E.

Διακωδωνίζω, Omnia tento, Conatum maxi-

*[Hanc quasi tenuem umbram Onomastici reliquimus fere, ita ut exhibuerunt Benedictini, correctis tantum aliquot vocabulorum significationibus, addidique, ubi omissus esset, significationem testante loco. In nimiam enim molem crevisset

num adhibeo, t. 7. p. 174. A. et t. 8. p. 62. B.

Διαμηρυκάμι, Rumino, Pondero, Discutio, t. 4. p. 29. C. ubi Savil. διαμηρυκάσθαι.

Διάυλος, δ, Curriculum duplex. Δέκα διαύλους δραμῶν, *postquam decem circuituum cursu n explevit*, t. 11. p. 192. C.

Δόκησις, Opinio, Species. Erant a principio Ecclesiae quidam haeretici, qui putabant Christum δοκῆσει, id est, specie tantum et apparenter, venisse, t. 7. p. 459. D.

Δρογγος μοναζόντων, Turma monachorum, t. 3. p. 596. C.

E

Ἐκτραγήζω, Executio, item Effero, Extollo, t. 5. p. 52. A. [Absolom τοῖς ἐναντίοις ἐκτραγήλισθεις, *ab hostibus in praecipitium devolutus*, ut verit Savilius. Malumus sic intelligere, *hostium blanditiis in superbiam elatus*. Montf. *inimicis deditus*.]

Ἐναποσφηνῶ, Impingo velut cuneum. Ἐναποσφηνωμένους λίθους, *lapides infixos*, t. 6. p. 154. A.

Ἐνδελεισμός ἐκαλεῖτο ἡ καθημερινὴ θυσία, *Endelechismus vocabatur quotidianum sacrificium*, t. 1. p. 640. E.

Ἐντυγάνω, Conqueror, Accuso. Καὶ οὐκ εἶπεν ἐνέτυχον, ἀλλ', ᾗτήσαντο, *nec dixit, Conquesti sunt, sed, Postularunt*, t. 9. p. 227. D. Vide notam ibi. Aliquando etiam significat Supplicare, suppliciter adire, ut t. 5. p. 9. B. [Et hæc significatio obtinet etiam in loco superiore. Optimus vocis interpres ipse est Chrys. in excerptis Photii, t. 15. p. 269. B.]

Ἐντυγία, Supplex libellus, vel Supplicatio, t. 11. p. 690. C: ut in Onomastico ad calcem Operum S. Athanasii probavimus.

Ἐξετάζω, Examino, Exploro, Æstimo, Comparo, Contendo, t. 1. p. 75. B. Item, Numero, t. 8. p. 169, A. in Spuriis. Vide in Onomastico nostro ad Athanasii Opera.

Ἐζωμίς, ἶδος, ἡ, Pallium philosophorum, quod vocabatur etiam *Abolla*, t. 1. p. 272. E.

Ἐπισωζομένη, ἡ, Dominica est quinta post Pascha, quæ Ascensionem Domini præcedit, t. 2. p. 188. D: ut probatur in Præfatione ad quartum Tomum, §. 7.

Ἐπιφάνεια, Adventus, t. 11. p. 718. D.

Εὐγνωμοσύνη, passim apud Chrysostomum Bonum animi affectum significat, sed t. 4. p. 486. D, pro Candore et ingenuitate usurpatur.

Εὐπρόσδεκτος, Admodum acceptus, t. 10. p. 559. E.

Θ

Θαυμάζω, Admiror, etiamque Laudo, Laudibus celeberrimo, frequentissime apud Chrysostomum et apud alios scriptores. T. 8. p. 199. A, ibiq. not.

Θεῖον, τό, in Lexicis aliquando Sulphur significare dicitur. Sed in Epistola prima ad Theodorum lapsus, t. 1. p. 6. A. significare videtur Bonum odorem. Locus autem ad Daniele respiciens dicit præcepisse regem Babylonis Danieli offerri *μαναὰ καὶ θεῖον*. *Manaa* vox Hebraica significat Donum; *θεῖον* vero significare videtur suffimentum aliquid, vel bonum odorem.

Θεσσαλῖς, ἶδος, ἡ, Thessalis, t. 11. p. 115. B. Thessalides veneficæ erant et præstigiatrices, ut videre est apud Aristophanem, in Suida, in Plauto et Horatio.

I

Ἰμάντωσις ξύλων, Ligamen ligneum in modum caudæ arundinis utrimque concinnatum, quæis ad ædificiorum soliditatem utebantur, t. 4. p. 757. B. Qua de re vide Antiquitatem nostram explanatione et schematibus illustratam, t. 5. p. 540.

Ἰστοπόδη, Fusum muliebri, t. 1. p. 242. A: καὶ ἡλακάτην καὶ κερκίδα καὶ κτένας καὶ ἱστοπόδην.

K

Καλαμάζομαι, Demeto, Spicilegium facio, t. 6. p. 40. D.

Καμπιδούκτορες, Campiductores, t. 5. p. 519. C.

Κανονικός, ἡ, ὄν, Regularis. Κανονικὰ γυναῖκες, *regulares feminae*, quæ se Deo dederant, t. 1. p. 248. D.

Καταδραβεύω, explicat Chrys., t. 11. p. 571. E: *καταδραβεύσθαι γάρ ἐστιν, ὅταν παρ' ἐτέρῳ μὲν ἡ νίκη ᾖ, παρ' ἐτέρῳ δὲ τὸ βραβεῖον*, *Quando aliorum est victoria, aliorum vero bravium seu præmium*.

Κατιόνησις, Perfusio, t. 4. p. 576. E: κατιονῆσαι θεραπεύειν.

Κηρόγυτος γραφή, Pictura ex cera facta, t. 6. p. 515. E.

Κιβώτιον, τό, Scrinium, t. 8. p. 188. A.

Κλοιόν, τό, Vinculum ligneum, quo includebantur cervices, collum, manus, t. 12. p. 351. E; t. 5. p. 267. C.

Κόρδακες, Cordaces, Moriones, saltatorum genus, cujus frequens mentio apud Aristophanem, Theophrastum et alios, t. 11. p. 125. C.

Κυνικά καθάρματα, Cynica piacula. Sic philosophos vocat Chrysostomus, t. 2. p. 175. B.

Λ

Λειποτάzion, τό, Descriptio. Ὁ δὲ στρατιώτης ἅπαξ γενόμενος, ἂν ἄλλῳ λειποταζίου, qui semel miles effectus est, si in desertione deprehendatur, t. 1. p. 55. B.

Λογία, ἡ, Collecta, t. 10. p. 400. C.

Λωτάξ, ακος, δ, Circulator qui stipis cogendæ causa circumquaque discurrerat. Alii tibicinem fuisse dicunt a λωτός, Tibia, t. 11. p. 99. C.

Μ

Μαρτύριον, τό, Ecclesia vel martyrum nomine consecrata, vel in qua martyrum ossa deposita sunt, t. 2. p. 397. C. et alibi passim apud scriptores veteres Ecclesiasticos.

Μεθοδεύω, Decipio. Μεθοδεύσαι ἐστι τὸ ἅπα-
τῆσαι, t. 11, p. 168. F.

Μεταμοσχεύω, Transplanto, t. 4. p. 725. C.

Μητραγύρται, οἱ, Metragyrtae, ii erant qui pro matre Cerere stipem cogebant, ideoque metragyrtae vocabantur. Hi etiam μηχαναγύρται appellabantur, quoniam singulis mensibus id officii præstabant, t. 2. p. 258. B.

Μικροφυγία, Simultas, Contentio, Dissidium, t. 11. p. 14. B. et alibi passim. Vide quæ de hac voce diximus in Onomastico ad Athanasium.

Μικρόφυγος, Simulatum exercens, Vindictæ cupidus, t. 9. p. 685. B. ubi vide notam. Item t. 11. p. 494. E. omnes fere interpretes antehac verterunt, pusillanimis, et μικροφυγία, pusillanimitas, sed perperam. Add. t. 10. p. 157. A.

Μουσείον, τό, Museum, locus literarius, studiis deputatus, t. 5. p. 9. B. Vide notam ibi.

Π

Παραλλαγή, Differentia, Discrepantia. Ἀρειος εἰς παραλλαγὴν οὐσίας ἔλκων τὴν ἐν τοῖς προσώποις διαφορὰν, Arius in diversitatem substantiæ personarum distinctionem trahens, t. 1. p. 410. A.

Παράστημα τῆς γνώμης, Animi fiducia vel animi fiduciæ declaratio, t. 4. p. 470. D.

Πάρεργον, Parergon. Πάρεργον γέγονε τῆς μι-
κ-

ρῆς ἐκείνου δεξιᾶς, de Abele a fratre interfecto, t. 4. p. 585. A.

Πάσχα, τό, aliquando significat Sacrificium et liturgiam. Τεσσαρακοστὴ μὲν γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐν-
αυτοῦ γίνεται, πᾶσχα δὲ τρίτον τῆς ἐβδομάδος· ἐστὶ
δ' ὅτε καὶ τέταρτον, Quadragesima semel in
anno fit, Pascha vero ter in hebdomada, et
aliquando quater, t. 1. p. 611. A.

Περίαμμα, τό, Ligamen ad curandos morbos, Amuletum, t. 1. p. 681. C. et sæpe alibi.

Περίπτον, τό, Ligamen ad curandos morbos, Amuletum, t. 1. 684. C. et passim.

Πέταλον, τό, Amuletum curandis morbis, et la-
mina, quæ utebantur meretrices, t. 5. p. 201. C.

Πολυάρχιον, τό, Polyarchium, genus unguenti, t. 5. p. 615. B.

Πολυβλέποντες, sic vocabantur cæci a quibus-
dam, teste Chrysostomo t. 5. p. 146. E.

Προσίσταμαι, Offendo, t. 7. p. 408. E. et
alibi apud Chrysostomum.

Πυκτίον, τό, Liber compactus, t. 8. p. 188.
A. et apud alios scriptores passim.

Σ

Σπόρτουλον, Sportula, calathus vimineus in
quo pecuniæ condi solebant, t. 5. p. 720. B.

Συνδρομή οὐσιώδης, Concursus essentialis, t. 5.
p. 745. A.

Συσφιγκτήρ, ἥρος, δ, Fibula, t. 5. p. 180. C:
διὰ συσφιγκτήρων χρυσῶν e Psalm. 44. 15. ubi
Savil. σφιγκτήρων.

Σφαιρωτήρ, ἥρος, δ. Σφαιρωτήρα εἰθῶσαι λέγειν
τὸ ἄκρον τοῦ ὑποδήματος, τὸ εἰς ὀξὺ λῆγον, Sphæro-
terem vocare solent apicem calcei, qui in acu-
men desinit. Σφαιρωτήρ globi formam potius
exprimeret, quam acumen. Verum apud LXX in-
terpretes σφαιρωτήρα legimus, quam vocem inter-
pretantur Corrigiam. Vox Hebraica est קרינה,
Corrigia. Omnes Editi et Mss. Chrysostomi σφαι-
ρωτήρα habent, t. 4. p. 558. C.

Τ

Τρίθων, ωνος, δ, Pallium philosophorum, t. 5.
p. 262. B.

Τρίπηχυσ ἀνθρωπος, Tricubitalis homo, t. 5,
p. 214. E. Tricubitalem hominem etiam dicit
Geographus Nubiensis in Climate tertio.

Υ

Ὑπακούω, Recitanti respondeo, vel canenti succino. Hæc significatio germana est, ut probatur t. 5. p. 129.

Ὑπακούή, Responsio recitanti. Vide ad t. 5. p. 129.

Ὑποψάλλω, Psalmum canenti respondeo ac succino. Vide ad t. 5. p. 129.

Φ

Φυτοκόμος, Plantarum cultor, t. 10. p. 631. C.

Φωσάτον, Fossa, fossatum, t. 11. p. 178. F.

Χ

Χαίρει χαχός, Qui in malis gaudet, t. 9. p. 305. D.

Χαλκοπρόσωπος, Æneæ frontis, Impudens, Catullo ferreum os, t. 1. p. 634. D.

Χερσολετής, οὖ, Terræ vastator, t. 5. p. 77. in nota c.

Χηρανεία, Viduitas, t. 6. p. 12. C.

Χριστέμπορος, Christi mercator. Sic vocabantur Christiani ab Ethnicis, t. 11. p. 467. C.

Ω

Ὠμωδιᾶω, Obstupesco. In Bibliis et apud Patres αἰμωδιᾶν legitur, non raro tamen ὠμωδιᾶν occurrit. Sic in Synopsi Athanasio adscripta, sic apud Isidorum Pelusiotam, et alios nonnumquam, et apud Chrysostomum, t. 9. p. 274. A.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI OPERUM
INDEX ALPHABETICUS
EX PRIMIS VERBIS

SERMONUM ET HOMILIARUM.

Spuriæ homiliæ hic memorantur omnes, tum eæ quas edidimus, tum aliæ quas consulto prætermisimus.

Quæ hac nota † signantur inter Chrysostomi opera, nunc primum in hanc Editionem inducta sunt.*

A

Ἀγαθὸν μὲν ἔστι καὶ ἐπαινετόν, de Confessione peccatorum, in Bibliotheca Taurin.; *spuria et hic prætermissa.*

Ἄγαν αἰδέσιμον τράπεζαν παρέθηκεν, in Jesum supra mare ambulantem, *spuria et hic prætermissa.*

Ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, Ecloga 48. t. 12. p. 775.

Ἀγάπην ζητεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Παῦλος, in Epist. ad Ephes. Hom. 11. t. 11. p. 80.

Ἀγάπην τὴν οὐρανοκλίμακα, de Caritate erga Deum, *spuria*, t. 10, p. 751.

Ἀγαπητοί, ἀκολουθήσωμεν ἀγαθῷ Δεσπότη, de Avaritia et Divitiis, *spuria et hic prætermissa.*

Ἀγαπητοί, ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου, de virtutis facilitate, *spuria et hic prætermissa.*

Ἀγαπητοί, δεῖνὸν ἡ ἁμαρτία, de Pœnitentia et quod non liceat ridere et lætari. Vide aliud initium, Δεινὸν ἡ ἁμαρτία.

Ἀγαπητοί, εὐχαριστοῦμεν ἐν πᾶσι, de Gratiarum actione, *spuria et prætermissa.*

Ἀγαπητοί, ὅσοι τὰ τοῦ βίου μάταια, de Salute animæ, *spuria*, t. 9. p. 819.

Ἀγαπητοί, παιδεύει ἡμᾶς ὁ μακάριος ἀπόστολος, in Epist. ad Rom., *spuria et prætermissa.*

Ἀγαπητοί, τίνας ἂν εἴημεν ἄξιοι λοιπόν, de Eleemosyna, *spuria et prætermissa.*

Ἀγαπητοί, ὥσπερ μήτηρ φιλότεχνος, in quadriuanum Lazarum, *spuria*, t. 11, p. 850.

Ἀγγέλους ἐγκωμιάζειν χρὴ, in Synaxin archangelorum, t. 8 in *Spuriis*, p. 285.

Ἀδελφοί, βασιλικῶν μυστηρίων ἐορτήν, in Anuntiationem. Vide in Βασιλικῶν μυστηρίων.

Ἀδελφοί, ἤκούσατε τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος, ἐν καιρῷ, in Filium viduæ, *spuria et prætermissa.*

* [Hunc Indicem denuo summa cura recognovimus : homilias quotquot deerant supplevimus ; spurias accuratius, quam factum erat, a genuinis distinguimus ; aliquot incertas antea suis auctoribus vindicavimus, recensque vel prius alio in loco edidas, et a Montf. prætermittas, indicavimus : tum etiam or-

dinem alphabeticum, ubi turbatus esset, restituvimus, et permulta in numeris sustulimus vitia : ita ut merito hic index priori emendatior et auctior dici possit. Additamenta vel correctiones a nobis factæ potiores asterisco prefixo sunt distinctæ.]

Ἀδελφοί, ἡ μεγάλη καὶ θεοπροπέης τοῦ Σωτῆρος, *spuria ac prætermissa*.

Ἀδύγητον δι' αἰῶνος ἐμφανίζεται πέλαιος, in Nativitatem Christi, *spuria et prætermissa*.

Ἀεὶ μὲν, ἀδελφοί, τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρ. in parabola de Filio prodigo, in *Spuriis* t. 8. p. 55.

† Ἀεὶ μὲν ἐμοὶ δοκεῖ χρησιμωτάτος εἶναι, Sermo de Continentia, t. 6. p. 299.

Ἀεὶ μὲν ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις, de Synaxi. In schedis v. cl. Bentleii dicitur Anastasii Sinaïtae: in bibliotheca Combesii, t. 1. p. 881.

Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ νῦν, εὐκαιρον εἶπειν, ματαιότης, in Eutropium, t. 3. p. 581. * De hac oratione vide Nicephorum lib. 13. 4.

Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ ὅταν τῶν ἁγίων ἐννοήσω, in Epist. ad Hebr. Hom. 28. t. 12. p. 254.

Ἀεὶ μὲν μνημονεύειν Θεοῦ καλόν, *spuria*, t. 9. p. 761.

Αἱ ἀθυμίαι καὶ αἱ φροντίδες ὅταν πέρα τοῦ μέτρου, in Ep. ad Philipp. Hom. 10. t. 11. p. 274.

Αἱ εὐπραγίαι τοὺς οὐ προσέχοντας δεῖναι καταβ., in Joan. Hom. 85. t. 8. p. 505.

Αἱ τῶν μαρτύρων ἑορταὶ οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ, in Martyres, t. 2. p. 667.

Αἱ τῶν νηπίων φιλοτεχνίαι, in illud, *Ignem veni mittere in terram; spuria*, t. 11. p. 812.

Αἱ τῶν ὁδάτων πηγαὶ ἀντλούμεναι, de Jejunio, *spuria*, t. 9. p. 799.

Ἀκούεις πῶς πανταχοῦ, sic quidam Mss. Vide in, Ὅρξας πῶς πανταχοῦ.

Ἀκούσας ὁ διάβολος τοῦ Κυρίου, de Diabolo, *spuria ac prætermissa*. * Truncatam primis verbis affert Montf. hanc homiliam: est enim eadem hæc atque ea quæ infra comparet hoc initio: τῆς χθλὸς ὑποσχέσεως βούλομαι. V. Thilo de Euseb. p. 50 sq.

Ἀκούσατε, ἀδελφοί, *Savilius in spuriis memorat*, * t. 8. p. 857.

Ἀκούσατε ἱερεῖς, Κυρίου διάκονοι, de Peccatis sacerdotum, *spuria ac prætermissa*.

Ἀκούσατε, παρακαλῶ, εἰ καὶ μὴ τοιοῦτόν τι, de Tabitha, in Vatic. Cod., *spuria ac prætermissa*.

Ἀκούσον, ὦ οὐρανὲ, μετ' ἀκριβείας, * Ms. in Bibl. Palat., *spuria et prætermissa*. Inscríbuntur: ἐκ τῶν ὁράσεων τοῦ προφήτου Δανιὴλ, καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ περὶ τοῦ Ἀντιγρ.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο σοὶ λελύσθω τὸ δῖος, Olympiadi, epist. 10. t. 5. p. 590.

Ἀλλὰ νῦν πολλοὶ καὶ δυσχεραίνουσι, in Psalm. 121, t. 5. p. 558.

Ἀλλὰ παρεκάλεσα χθλὸς τὴν θυετῆραν ἀγάπ.,

Cur lignum scientiæ boni et mali vocatur, *spuria ac prætermissa*.

Ἀλλαχθ' μὲν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν προγόνων, in Psalm. 151. t. 5. p. 574.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἡμᾶς τοῦ πατρὸς, fragmentum Encomii S. Jo. Chrysostomi.

Ἄλλοι μὲν σου τῇ θαυμασιότητι καὶ τῆς, Anthemio, epist. 147. t. 5. p. 686.

Ἄλλοι μὲν τῇ θαυμασιότητι σου συνήδονται, Gemello, epist. 124. t. 5. p. 664.

Ἀλλοιωθησόμενους τοὺς διὰ μετανοίας, in Psalm. 79, *spuria*, t. 5. p. 757.

Ἄλλοις μὲν ἄλλος δὲ τοῦ βίου σκοπός, in Sanguinis fluxu laborantem, t. 15. p. 210.

Ἄλλος μὲν ἂν τις τὸν ἀφόρτον κρυμὸν, Polybio, epist. 127. t. 5. p. 675.

Ἄμα χειροτονηθέντες ἐξήλθον καὶ εἰς, Hom. 28 in Acta Apost. t. 9. p. 220.

Ἀμφοτέρα τῆς ἀράτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, Olympiadi, epist. 16. t. 5. p. 605.

Ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει τοὺς τοῦ Θεοῦ θεράποντας, de Precatione Hom. 1. t. 2. p. 778.

Ἀναγκαιόν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μαθεῖν τό, de sacris Mysteriis, *spuria ac prætermissa*.

Ἀναγκαιόν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τὸ χρέος, in Renuntiationem Petri, t. 8. p. 156, in *Spuriis*.

Ἀναγκαιὸν ζητῆσαι περὶ τούτου· οὗτος γὰρ ὁ Κλοπᾶς, in illud, *Stabant juxta crucem Jesu*, in notis Cotelerii ad Patres primi sæculi. Estque fragmentum sermonis, qui nullo modo potest esse Chrysostomi, ut cuique docto legenti palam erit.

Ἀναγκαιὸν ἡμῖν ἐστὶ σήμερον ἰδεῖν, sine titulo hom., *spuria ac prætermissa*.

Ἀναγκαιὸν καὶ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστος, in Epist. 1 ad Corinth. Hom. 27. t. 10. p. 240.

Ἀναγκαιὸν πρῶτον εἰπεῖν τί βούλεται τοῦτο, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 20. t. 10. p. 168.

Ἀναγκαιὸν τήμερον ἀποδοῦναι. Vide, Τήμερον ἀποδοῦναι ἀναγκαιόν.

† Ἀναγκαιὸς καὶ νῦν εἰς τὸ τέλος, in Psalm. 94, *spuria*, t. 5. p. 751.

† Ἀναίρει τὸν Ὀρνίαν, Synopsis lib. 5 Regum, t. 6. p. 552.

Ἀναίσχυντον ἡ κακία καὶ ἱταμόν, in Joan. Hom. 54. t. 8. p. 521.

Ἀναμύνησι τὰ ταπεινὰ τοῖς ὑψηλοῖς, ad Hebraeos Hom. 14. t. 12. p. 159.

† Ἀναστάς βασιλεὺς ἐν Αἰγύπτῳ, Synopsis Exodi, t. 6. p. 526.

Ἀναστάσεως Χριστοῦ ἑορταί, in Psalm. 11, in Scorialensi Cod., *spuria et prætermissa*.

Ἄνδρες φιλόχριστοι καὶ φιλόξενοι, in sancta Theophania, *spuria et prætermissa*, dicitur Gregorii Thaumaturgi. Vide in ejus libro typis edito, p. 50. * Habetur apud Sav. t. 7. p. 657.

Ἀνεπεύσαμεν, ἐκκირτήσαμεν, οὐκέτι, Prænio, epist. 220, t. 5. p. 721.

Ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος ἡμῶν, in Resurrectionem Domini, *spuria*, t. 10. p. 787. * Est hæc oratio Eusebii Alexandrini. Vide quæ diximus t. 11. p. 864 ed. novæ.

Ἀνέτειλεν ἡμῖν σήμερον, in Ingressum jejuniourum, *spuria*, t. 11. p. 799.

Ἀντλώθημεν, ἐδᾶπανθήμεν, μυρίους, Theodoræ, ep. 120. t. 5. p. 660.

Ἀνὴρ γάρ τις τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, Miraculum Antiochiæ, *spuria et prætermissa*.

Ἀνθ' οὗτου μήτε ψαλμόν, in Ps. 102, *spuria et prætermissa*.

Ἄν τῶν προτέρων διαμνημονεύητε, in Joan. Hom. 9. t. 8. p. 52.

† Ἀνώνυμος μὲν ὁ ψαλμὸς, οὐ μὲν, in Ps. 99, *spuria*, t. 5. p. 799.

† Ἀνώνυμος ὁ ψαλμὸς οὐκ ἀνεπ., in Psalm. 91, *spuria*, t. 5. p. 777.

Ἄνωτέρω ἐν μὲν τῷ ρμδ' ψαλμῷ, in Psalm. 146, t. 5. p. 479.

Ἄξιον ἐνταῦθα διαπορῆσαι πῶς ἐν, in Acta Apostolorum Hom. 21, t. 9. p. 168.

Ἄξιον ζητῆσαι πρότερον τίνος ἔνεκεν, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 1. t. 10. p. 417.

Ἄξιον ζητῆσαι πῶς καλεῖ τὸν Τιμόθεον, in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 10. t. 11. p. 720.

Ἄξιον θαυμάσαι τοὺς μαθητάς πῶς, in Mathæum Hom. 46. t. 7. p. 475.

Ἄ πάλαι πατριάρχαι μὲν ὄδιον, in Diem natalium Domini, t. 2. p. 554.

Ἄπαντας μὲν οὖν ἐγκωμιάσαι τοὺς, in Machabæos, t. 2. p. 628.

Ἄπαντας μὲν εὐλῶ τοὺς ἁγίους μέλιττα, in illud, *Utinam sustineretis*, t. 5. p. 291.

Ἄπαντες μὲν ἄνθρωποι φράσει εὐμ., de Spe, *spurius sermo*, t. 9. p. 858.

Ἀπαρξώμεθα τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σταυροῦ τήν, de Cruce in Ms. Taurinensi, *spuria ac prætermissa*.

Ἀπαρτίσας τὴν προτέραν ἐντολὴν καὶ εἰς ἄκρον, in Mathæum, Hom. 17. t. 7. p. 222.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ ἐπιηκοσύνης λόγον, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 21. t. 10. p. 582.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ τῶν δογματικῶν λόγον, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 45. t. 10. p. 599.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων λόγον, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 26. t. 10. p. 227.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ τῶν οἰκείων ἐγκωμίων λόγον, in Ep. 2 ad Corinth. H. 27. t. 10. p. 626.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ τῶν πνευματικῶν λόγον, in Ep. 1 ad Corinth. H. 58. t. 10. p. 549.

Ἄπας μὲν καὶρὸς παντὶ βουλομένῳ πρὸς μετένοιν, in Phariseum et Meretricem, *spuria*, t. 10. p. 780.

Ἄπ' αὐτῶν ἀναβᾷς τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, Olympiadi ep. 6. t. 5. p. 579.

Ἀπεδείχθη τῆς ἀλύσεως τοῦ Παύλου, in Ep. ad Ephes. Hom. 9. t. 11. p. 68.

† Ἀπεβέβηθα τῆς νηστείας τὸ φορτίον, ἀλλά, contra Ebriosos et in Resurrectionem, t. 2. p. 457. In hæc homilia lacunam magnam sarsimus.

Ἀπειθῶντες ἑαυτοὺς, ἀγαπητοί, πρὸς πᾶν, inscribitur στυπτικός, *spuria ac prætermissa*.

Ἀπήντησεν εἰς ἔργον, in recens Baptizatos, *spuria et omisa*. Combesius, subdubitans tamen, Chrysostomo adscribit.

Ἀποικίζει ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον Ἀβραάμ, in Abrahamum et Isaac, **spuria*, t. 6. p. 552.

Ἀπολογεῖται λοιπὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστολῆς, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 15. t. 10. p. 542.

Ἀπὸ πάντων τοίνυν κατασκευάσας τὴν πίστιν, de recta Vita, *spuria ac prætermissa*.

† Ἀποστολικὴν ὑμῖν σήμερον βούλομαι παραθεῖναι, Hom. in Melchisedec, primum edita ab Erico Benzelio. t. 6. p. 265.

Ἀποστολικῆς ὑμῖν ἐξηγήσεως χάρις ὀρεῖται, in illud, *Habentes eundem spiritum fidei*, Serm. 2. t. 5. p. 269.

Ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰακώβ, ἣν περὶ τὴν Παγγῆλ, in Genesis Hom. 56. t. 4. p. 559.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αὐτῶν προοιμίων, in Statuas Hom. 15. t. 2. p. 155.

Ἀπὸ τῆς ῥήσεως ἀφ' ἧς καὶ παρὰ τὸν καιρὸν, in Statuas Hom. 21. t. 2. p. 215.

Ἀπὸ τοῦ πεπορευμένου ἐπὶ τὸν πλεονέκτην, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 48. t. 10. p. 151.

Ἀπρωίσθημεν εἰς τὴν Κουκουσόν, Joanni Jerosolymitano, ep. 88. t. 3. p. 640.

Ἄρα ἀληθῆ τὰ συμβάντα περὶ ἡμᾶς γέγονε, quando presbyter ordinatus est, t. 1. p. 456.

Ἄρα ἐμνημόνευε ἡμῶν ἡνίκα τὸν μεταξὺ, de Pœnitentia Hom. 1. t. 2. p. 279.

Ἄρα ἐπειθεύθητε μὴδὲν εἶναι νομίζειν πάρεργον, in illud, *Salutate Priscillam et Aquilam*, t. 5. p. 180.

Ἄρα κόρον ἐλάβετε τῆς πρὸς Ἰουδαίους μάχης, contra Judæos Sermo 7. t. 1. p. 662.

Ἄρα μέμνησθε τῆς παραγγελίας, ἣν πρόην, in Mathæum Hom. 2. t. 7. p. 18.

Ἄρα μέμνησθε τῶν ζητημάτων τῶν πρόην, in
Genesim Sermo 2. t. 4. p. 651.

Ἄρα μὴ εἰς κενὸν τρέχουμεν καὶ κοπιῶμεν, in
Joan. Hom. 15. t. 8. p. 71.

Ἄρα οἴδατε πόθεν ἤμιν ὁ λόγος πρόην, de Elec-
mosyna et in decem Virgines, t. 2. p. 294.

Ἄρα οὐ μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ τῇ, in Ep.
ad Rom. Hom. 16. t. 9. p. 605.

Ἄρα ταῦτα φορητά; ἄρα ταῦτα ἀνεκτά; καὶ
ἐκαστήν, in illud, *Saulus adhuc spirans*. De
Mutatione Nominum, t. 5. p. 98.

Ἄρα τί γένοιτ' ἂν ἀνοητότερον τούτων, in Matth.
Hom. 44. t. 7. p. 458.

Ἄρα τίς ἐποίησεν ἄπερ ἡζήτωσα; ἄρα, de inani
Gloria et de educandis liberis. Combefis. anno
1656, *spuria ac prætermissa*.

Ἀριθμῶν τὰ τοῦ βίου, in Decollationem S.
Joannis Baptistæ, *spuria ac prætermissa*.

Ἀριστόν ἐστι τὸ διδασκαλεῖον, de Divite et La-
zaro, *spuria et prætermissa*.

Ἀρχοῦσαν ἔχete παρχμυθίαν τῆς ἀθυμίας, Mar-
ciano et Marcellino, ep. 64. t. 5. p. 628.

† Ἀβρωσότησας Ὁμοζίας, Synopsis lib. 4
Reg., t. 6. p. 554.

Ἀρτίως ἡκούσαμεν, alii Codices habent, ἡκού-
σαμεν ἀρτίως, *spuria ac prætermissa*.

† Ἀρτίως ἡκούσατε τοῦ ὑμνογράφου Δαυλὸς, in
David et in Paulum de Pœnitentia, t. 5. p. 535.

† Ἀρχὴ σωτηρίας ἀνθρώπων ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος,
in illud, *In qua potestate hæc facis*, t. 6.
p. 417.

Ἀρχιστρατήγων ἡμῶς νοερῶν λειτ., in S. Mi-
chaelem, *spuria ac prætermissa*.

Ἀρχομένοις μὲν ἡμῖν ἂ γράφεις, χαρά, *spuria
et prætermissa*.

Ἀσπαῶς σφόδρα εἴρηται ταυτὶ τῷ II, in Ep. 2
ad Corinth. Hom. 28. t. 10. p. 635.

† Ἀσθενὴς μὲν εἰμι καὶ πτωχὸς, καί, in illud,
Scitote quod in novissimis diebus, t. 6. p. 278.

Ἄσμα κινὸν ἀσπομεν, λαοί, in adorationem
Crucis, *spuria*, t. 11. p. 820.

Ἄττι αἱ παρβολαὶ τῇ προτέρᾳ εὐίσκασι, in
Matthæum Hom. 79. t. 7. p. 750.

Ἀυτὴ μὲν μακρὸν εἰσέγχεας χρόνον, Bassianæ,
ep. 45. t. 5. p. 617.

Αὐτὸς μὲν εἶδεσας μὴ τῷ πρότερον ἐπιπ., Aly-
pio, ep. 176. t. 5. p. 704.

Αὐτὸς μὲν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ἀσχυλίαν,
Theodoro medico, ep. 228. t. 5. p. 725.

Αὐτὸς μὲν ἔφη σημεῖον ποιῆσθαι μέγιστον,
Theodoro Syriæ Consulari, ep. 159. t. 5.
p. 682.

Αὐτὸς μὲν, κύριέ μου τιμώτατος καὶ εὐλαβ., Theo-
doro diacono, ep. 67. t. 5. p. 630.

Αὐτὸς μὲν συγγνώμης ἀξίους τυχεῖν, Hesychie,
ep. 24. t. 5. p. 609.

Ἀρικόμεθα εἰς τὴν Κοκουσοῦν ὑγαίνοντες, Fau-
stino, ep. 84. t. 5. p. 637.

Ἀχλὺς τις παχρεία καὶ ζόρος καὶ νεφέλη, in
Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 11. t. 11. p. 502.

B

Βαβελ, ἡλίכון ἐστὶ γενναία καὶ νεανικὴ ψυχὴ,
Gemello, ep. 152. t. 5. p. 676.

Βαβελ, ἡλίכון ἐστὶ γενναία ψυχὴ καὶ πολλῶν,
Aurelio Carthaginensi episcopo, epist. 149. t. 5.
p. 687.

Βαβελ, πόση πῆρσις ἦν τοῦ προδότου, in Mat-
thæum Hom. 85. t. 7. p. 781.

Βαβελ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ λόγου, in Dominica
Tyrophagi, *spuria ac prætermissa*.

Βαβελιαν τομὴν τοῖς ἀρπαζούσι καὶ πλεονεκτεῖν,
in illud, *Pater si possibile est*, t. 3. p. 15.

† Βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε, in cap. 5 Da-
nielis, t. 5. p. 250.

Βαρεία μὲν καὶ καθ' ἑαυτὴν ὁδοίπ., in Psalm.
2, *spuria et prætermissa*.

Βασιλείως μὲν τοῦ ἐπιγεῖου στρατιώτας, de Pœ-
nitentia et Eleemosyna, *spuria et prætermissa*.
* A Savilio edita t. 6. p. 917.

Βασιλικὴν οἱ πιστοὶ σήμερον ἐπιδημίαν, in Pal-
mas et in Pullum asina, *spuria et prætermissa*.

Cyrrilli dicitur in Biblioth. Combefis. t. 1. p. 651.

Βασιλικῶν μυστηρίων ἐορτήν, in Annuntiationem
B. Mariæ 5, *spuria*, t. 9. p. 841.

Βοῆ μὲν πανταχοῦ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων
φύσις, episcopis, ep. 156. t. 5. p. 690.

Βούλει μαθεῖν ὅσος κόσμος ἀνθρώποις ἡ νηστεία,
de Jejunio et Temperantia, Ecloga 4. t. 12.
p. 460.

Βούλει μαθεῖν πόσον τὸ ὀργίζεσθαι κακόν, de
Ira et Furore, Ecloga 20. t. 12. p. 556.

Βούλεται ἴδωμεν τίνα ἡδονὴν ὁ πλοῦτος ἔχει,
de Gastrimargia, Ecloga 12. t. 12. p. 511.

Βούλεσθε καὶ σήμερον τὴν κατὰ τὸν Ἰωσήφ ἰστο-
ρίαν, in Genesim Hom. 64. t. 4. p. 607.

Βούλεσθε σήμερον τὰ λείψανα τῶν γῆς, in
Genesim Hom. 50. t. 4. p. 495.

Βούλεσθε σήμερον, ἀγαπητοὶ, παρέντες τὰ με-
γάλα Παύλου, in S. Paulum Hom. 6. t. 2.
p. 506.

Βούλωμαι σήμερον, ἀγαπητοὶ, θησαυρὸν ὑμῖν,
in Genesim Hom. 16. t. 4. p. 125.

Βούλομαι τῆς συνήθους ἄψασθαι διδασκαλίας, in Genesim Hom. 6. t. 4. p. 59.

Βούλομαι τῆς συνήθους ἄψασθαι πάλιν διδασκαλίας, contra eos qui ad ludos circenses proficiuntur, etc., t. 1. p. 790.

Βουλόμενος ὁ Παῦλος τὸ διάφορον δεῖξει, in Ep. ad Hebraeos Hom. 12. t. 12. p. 120.

Βουλόμενος ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν συνῶῃσαι, de Dilectione, Ecloga 1. t. 12. p. 452.

Βουλόμενος τὸν περυσωμένον ἄνθρωπον καταστεῖλαι, de Superbia et inani gloria, Ecloga 16. t. 12. p. 558.

† Βραχὺς μὲν τῶν παρόντων ὁ σύλλογος, scriptima undecim Homiliarum novarum, t. 12. p. 556.

Βραχὺς ὁ καρπὸς τοῦ καλῶς εἰρηκότος, ἀλλ', in illud, *Ne timueris cum dives factus fuerit homo*, Sermo 2. t. 5. p. 518.

Γ

Γλυκὺς ὁ παρὼν βίος καὶ πολλῆς γέμων ἡδονῆς, in Joannem Hom. 67. t. 8. p. 400.

Γλώττη μὲν ὀλιγάκις, γνώμη δὲ πολλάκις, Elpidio, ep. 142. t. 3. p. 685.

Γράφω μὲν ὀλιγάκις τῇ κοσμιότητι σου διὰ τό, Theodoræ, ep. 117. t. 5. p. 658.

Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν, in illud, *Vigilate et orate*; spuria et prætermissa.

Δ

Δαφιλῶς ὄντως ἐδεδιῶσατο τῇ προτεραιᾷ, in Pharisæum et in negationem Petri; in Vatic. Biblioth., spuria et prætermissa.

Δεῖλιν καὶ ἄνανδρον τὴν ψυχὴν ἡ ἁμαρτία ποιεῖ, in Joannem Hom. 76. t. 8. p. 446.

Δεῖλιν καὶ ἄνανδρον, de Magnanimitate et Fortitudine, Ecloga 52. t. 12. p. 680.

Δεινὸν ἡ ἁμαρτία, δεινὸν καὶ ψυχῆς λύμη, in Joannem Hom. 38. t. 8. p. 216.

Δεινὸν ἡ ἁμαρτία, καὶ νόσος χαλεπωτάτη, de Pœnitentia, spuria et indigna Chrysostomo.

Δεινὸν ἡ βασκανία, ἀγαπητὴ, δεινὸν καὶ ὀλέθριον, in Joannem Hom. 16. t. 8. p. 89.

Δεινὸν ὁ τῆς δόξης ἔρως, δεινὸν καὶ πολλῶν, in Joannem Hom. 50. t. 8. p. 170.

Δεῖξας ὅσον τὸ ἐπαύλον τοῦ πνευματικοῦ βίου, in Ep. ad Romanos Hom. 14. t. 9. p. 575.

Δεῖξας ὅτι πολὺ χρήσιμον τὸ συγκαταβαίνειν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 25. t. 10. p. 200.

Δεῖξας τῆς ἀγάπης τὴν ὑπεροχὴν ἐκ τοῦ, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 54. t. 10. p. 509.

Δεῖξας τὸ διάφορον ὅσον τοῦ ἀρχιερέως, Hom. 19 in Ep. ad Hebraeos, t. 12. p. 180.

Δέομαι καὶ ἀντιβολῶ πολλὴν τῶν οἰκείων παίδων, de puerorum Educatione, Ecloga 27. t. 12. p. 652.

Δεσμωτήριον οἰκεῖτε καὶ ἀλύσει περικεῖσθε, Episcopis et Presbyteris incarceratis, ep. 118. t. 3. p. 659.

Δεῦρο καὶ σήμερον, ὦ μακάριε Παῦλε, τῶν ἱστορικῶν, in Passionem et Crucem Domini, spuria et hic omitta.

Δεῦτε πάντες, ἀδελφοί, γνωρίσωμεν, de Oratione, spuria, t. 11. p. 810.

Δεῦτε φιλέορτοι καὶ σήμερον, de Transfiguratione. Est eadem quæ sequens.

Δεῦτε φίλοι σήμερον τῶν εὐαγγελικῶν, in Transfigurationem Domini, spuria, t. 10. p. 765. Est Procli. Vide in Biblioth. Combesis. t. 1. p. 589.

Διαγράψωμεν, ἀγαπητοί, τὰ τῆς μετανοίας, de Pœnitentia Sermo 5, spuria, t. 9. p. 786.

Διαλεγόμενος περὶ ἐπισκόπων, καὶ χαρακτηρίσας, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 11. t. 11. p. 604.

Διαλεγθεὶς περὶ ἐλπίδος ὁ Παῦλος, in Ep. ad Hebraeos Hom. 6. t. 12. p. 61.

Διαλεγθεὶς περὶ ἐπισκόπων, περὶ διακόνων, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 16. t. 11. p. 642.

Διαλεγθεὶς περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου τὰ κατεπεύγοντα, in Joan. Hom. 6. t. 8. p. 42. *Savilius incipit περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου διαλεγθεὶς.

Διαμέμνημαι τοῦ ἐν τῇ προτέρᾳ διδασκαλίᾳ, in Zacchæum de Eleemosyna, spuria et omitta.

Διανάσωμεν, παρακαλῶ, καὶ συντείνωμεν ἑαυτούς, in Psalm. 109. t. 5. p. 249.

Διὰ τί ἡπατήθης, ἀγαπητέ, de Pœnitentia, spuria et omitta.

Διὰ τί μὴ εἶπεν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ ἐμόν, in Matth. Hom. 25. t. 7. p. 299.

Διὰ τί μὴ πανταχοῦ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, in Ep. ad Coloss. Hom. 10. t. 11. p. 595.

Διὰ τί παρὰ πάντας τοὺς ἐπὶ γῆς ποτ., in Jordanem fluvium, spuria, t. 10. p. 778.

Διὰ τί ταῦτα ἐποίουν ἀναρεῖν μέλλοντες, in Matthæum Hom. 86. t. 7. p. 805.

Διὰ τοῦτο, ποῖον; ἐπειδὴ ἠκούσαμεν τὴν πίστιν, in Ep. ad Coloss. Hom. 2. t. 11. p. 555.

Διὰ τοῦτο συνεχῶς τὸν περὶ μετανοίας, de Pœnitentia, Ecloga 5. t. 12. p. 455.

Διὰ τοῦτο καὶ νόμον γράψας, *Providentiæ argumentum est lex naturalis. Fragmentum est epistolæ ad Theodorum lapsum*, t. 1.

Διὰ τούτους τοὺς στρατιώτας ὁ σεισμός ἐγένετο, in *Matthæum* Hom. 91. t. 7. p. 859.

Διὰ τοῦτο, ὃ πολυπόθητα τέκνα, κατὰ μέρος, in *Joan. Hom.* 7. t. 8. p. 44.

† Διαφορὰν λέγει, *Synopsis Joel*, t. 6. p. 589.

Διὰ χρόνου πρὸς τὴν μητέρα ἡμῶν ἐπανήλθομεν, in *Inscriptionem Actorum* Hom. 2. t. 5. p. 60.

Διδάξας αὐτοὺς πῶς πρὸς ἀλλήλους διακείσθαι χρὴ, in *Ep. ad Roman.* Hom. 22. t. 9. p. 679.

Διδασκάλων ἐστὶν ἀρετὴ μὴ τιμὴν μηδὲ δόξαν ζητεῖν, in *Ep. ad Ephes.* Hom. 8. t. 11. p. 52.

Διηγγιάμενος περὶ τῶν ἐκικοῦ πειρασμῶν, in *Ep. 2 ad Corinth.* Hom. 15. t. 10. p. 550.

Διηγγίσαστο ἡμῖν τις γέρον πάνυ ἐνάρετος, *spuria et luce indigna*. *Inscribitur περὶ τῶν ἀπολιμπανόντων ἐν ταῖς θείαις συνάξεσιν.

Διγνύσασμεν τῆς νηστείας τὸν πλοῦν, in *magnam Hebdomadam*, et in *illud, Lauda anima mea*, etc., t. 5. p. 525.

Δίκαιον ἡμῖν σήμερον τοῦ χθὲς εἰρημένου, in *sacro Parasceves die, spuria et prætermissa*, *Edita sub Eusebii Emeseni nomine ab Guil. Augustio in *Opusc. Euseb.* p. 15, vindicatur a Thilone Eusebio Alexandrino, in *libro de duobus illis Eusebiis* p. 50 sq.

Δικαίως ὁ ψαλμὸς εἰς τὸ τέλος ἐπιγράφεται, in *Psalms. 4, spuria et prætermissa*.

Διορθώσας τὰ χαλεπώτατα τρία ἐγκλήματα, in *Ep. 1 ad Corinth.* Hom. 19. t. 10. p. 158.

Δοκεῖ μὲν ἀπαρτῆσθαι κατὰ τὴν λέξιν ταῦτα, in *cap. 8 Isaia*, t. 6. p. 88.

Δοκεῖ μὲν ὁ ψαλμὸς οὗτος ἀκολουθοῦς, in *Psalms. 102, spuria*, t. 5. p. 649.

Δύσκολον μὲν ἢ ἀρετὴ καὶ δυσκατόρθωτον, in *Psalms. 11. t. 5. p. 118.*

E

Ἐβδομήκοντα σχεδὸν ἡμέρας ἀναλώσαντες, *Brissoni*, ep. 254. t. 5. p. 729.

Ἐβδολόμεθα μὲν ἡμᾶς σποδρὸς ἡμῶν ὄντας, *Martiano et Marcellino* ep. 49. t. 5. p. 606.

Ἐβδολόμην, ἀγαπητοί, τῆς κατὰ τὸν πατριάρχην, in *mysticam Cœnam et de Proditione Judæ* Hom. 2. t. 2. p. 586.

Ἐβδολόμην γινῶναι σαφῶς εἰ τινες μετὰ τῆς πρ., in *Ep. ad Hebræos* Hom. 4. t. 12. p. 58.

Ἐβδολόμην εἰς τέλος διανύσαι, in *Proditionem Judæ*, t. 8 in *Spuriis*, p. 242.

Ἐβδολόμην καὶ αὐτὸς καὶ σφόδρα ἐπεθύμουν, *Nicolao presbytero*, ep. 145. t. 5. p. 684.

Ἐβδολόμην καὶ αὐτὸς παραχρῆμα ἡμᾶς, *Aphthonio, Theodoto* etc., ep. 70. t. 5. p. 651.

Ἐβδολόμην μὲν συνεχέστερον ἐπιστέλλειν, *Rufino*, ep. 46. t. 5. p. 618.

† Ἐβδολόμην παρῖναι Ἑλλήνας σήμερον, octava undecim novarum *Homiliarum*, t. 12. p. 574.

Ἐβδολόμην παρῖναι νῦν Ἰουδαίους ἅπ., in *Psalms. 44. t. 5. p. 160.*

Ἐβδολόμην ὑμῖν ἀποδοῦναι τὰ λείψανα, contra *Judæos Sermo* 1. t. 1. p. 587.

Ἐγείρει τὸν ὁπλίτην πρὸς πόλεμον, in *illud, Venite et exsultemus*, *Psalms. 94, spuria*, t. 5. p. 624.

Ἐγῶν καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν ὑμετέρων, *Monachis Gotthis*, ep. 207. t. 5. p. 715.

Ἐγῶτε πρῶην πῶς πᾶσα γραφὴ παράκλησιν φέρεται, *Hom. 8 in Statuas*, t. 2. p. 91.

Ἐγὼ μὲν ἐβδολόμην ἀποδοῦναι τὸ χρέος, de *S. martyre Babyla*, t. 2. p. 551.

Ἐγὼ μὲν ἐβδολόμην συνεχέστερον ἐπιστέλλειν, *Alphio*, ep. 49. t. 5. p. 619.

Ἐγὼ μὲν ἐβδολόμην ἡμᾶς καὶ ἐνταῦθα παραγ., *Romulo et Byzio*, ep. 56. t. 5. p. 624.

Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ γράμματα δεῖξασθαι, *Heortio* episc., ep. 50. t. 5. p. 611.

Ἐγὼ μὲν ἐπεθύμουν καὶ μὴ γράψας πρὸς τὴν, *Hesychio* episc., epist. 225. t. 5. p. 725.

Ἐγὼ μὲν ἤλπίζον τῇ συνερείᾳ τῆς διαλέξεως, contra *eos qui dicunt demones gubernare mundum*, t. 2. p. 246.

Ἐγὼ μὲν καὶ συγγενέσθαι ἐπεθύμουν σου τῇ τιμ., *Anatolio* episc. *Adanæ*, ep. 111. t. 5. p. 654.

Ἐγὼ μὲν καὶ σήμερον παρεσκευαζόμεν πρὸς τὰ, in *S. Philogonium*, t. 1. p. 492.

Ἐγὼ μὲν σε καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμουν, καὶ οὐκ ἂν με *Hesychio*, ep. 74. t. 5. p. 655.

Ἐγὼ μὲν σου τὴν εὐγένειαν εἶδον οὐδέποτε τοῖς σωματ., *Severæ*, ep. 229. t. 5. p. 726.

Ἐγὼ μὲν σου τὴν εὐλάβειαν καὶ ἐνταῦθα παραγ., *Callistrato* episc. *Isauriae*, ep. 200. t. 5. p. 711.

Ἐγὼ μὲν σφόδρα ἐπιθυμῶ σὺν ἡμῖν εἶναι, *Chalcidæ*, ep. 76. t. 5. p. 654.

† Ἐγὼ Ναβουχοδονόσορ εὐθηῶν, in *cap. 4 Danielis*, t. 6. p. 220.

Ἐγὼ σε ὁρῶν, ὁ μακάριε *Δημήτριε*, συνεχῶς ad *Demetrium de Compunctione* t. 1. p. 122.

Ἐγὼ σου τὴν ἀγάπην, ἣν περὶ ἡμᾶς ἔχεις,

ἦδεν, Pentadiæ diaconissæ, ep. 94. t. 5. p. 645.

Ἐγώ, φιλόχριστοι, τὴν ἐνεστῶσαν πανήγυριν, in Mesopentecosten, *spuria ac prætermissa*.

Ἐδεῖ καὶ τήμερον καὶ τῷ προτέρῳ σαββάτῳ τὴν περί, Hom. 15 in Statuas. t. 2. p. 151.

Ἐδεῖ μὲν ἡμᾶς μὴδὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων, Proœmium in Matthæum. t. 7. p. 1.

Ἐδεῖ μὲν ἡμᾶς τοσαύτης λόγων πηγῆς συνήθως, in S. Bassum. t. 2. p. 724.

Ἐδεῖ μὲν ἡμᾶς, ὃ φιλεῖτε πάντων ἡμῶν Σταγείριε, Commonit. ad Stagirium Sermo 1. t. 1. p. 154.

Ἐδεῖ μὲν οὕτως ἀκριβῶς τῶν γραφῶν καὶ τῶν ἱστοριῶν, in Psalm. 7. t. 5. p. 49.

Ἐδεῖ μὲν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν μὴ τοῖς ῥήμασι, ad episcopium Antiochenum, ep. 255. t. 3. p. 728.

Ἐδειξεν ἀπὸ τοῦ ἱερέως, ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης, ἀπὸ τῆς, in Ep. ad Hebr. Hom. 15. t. 12. p. 148.

Ἐδεῖ πολλῆς παρακλήσεως ἀπὸ τῆς παραχῆς, in Acta Apostolorum Hom. 45. t. 9. p. 525.

Ἐδεξάμην δευτέραν, ἣν ἔφης προτέραν ἐπιστολὴν, Ampruclæ diaconissæ, ep. 191. t. 3. p. 707.

Ἐθαύμασα μεῖο ὑμῶν, ὃ φιλόχριστοι, τὰ νέα, in illud, *Pone manum tuam subtus*, etc., *spuria*, t. 6. p. 569.

Ἐθαυμάσαμεν ὑμῶν καὶ τὴν ἔμπροσθεν προθυμίαν, episcopis qui cum Occidentibus venerant, ep. 165. t. 5. p. 695.

Ἐθαύμασα πῶς ἐν οὕτῳ χρόνῳ μακρῷ ἡμῖν οὐκ ἐπέστ., Philipp. presb., ep. 215. p. 718.

Ἐθαύμασα πῶς οὕτω σφοδρὸς ἡμῶν ὢν ἔραστής, Constantio presbytero, ep. 225. t. 5. p. 724.

Ἐθαύμασα πῶς πῦρ' ἐτέρων ἔμαθον τὴν βραθυμίαν, Theodoro, ep. 210. t. 5. p. 717.

Ἐθαύμασα τὴν ἀγάπην ὑμῶν ὅτε τὸν περὶ τοῦ Λαζάρου, in Lazarum Sermo 2. t. 1. p. 726.

Ἐθος αἰετῷ Παύλῳ εἰς εὐχὰς καὶ δοξολογίας, in Ep. ad Roman. Hom. 27. t. 9. p. 718.

Ἐθος ἐστὶ τοῖς ζωγράφοις ἐπειδὴν μέλλ., Hom. in Abraham, *spuria hic non edita*.

Ἐθος τοιούτων τοῖς ἁγίοις διὰ, in Psalm. 148. t. 5. p. 489.

Εἰ βούλεσθε προδύμεν ὑμῖν εἰς ὑπομονῆς παράκλησιν, de Patientia, Ecloga 22. t. 12. p. 567.

Εἰ βουλοίμεθα νήρην, Quod animæ curam corporis curæ præferre debemus, *ex variis fragmentis congesta*. * Savil. edidit t. 6. p. 895.

Εἰ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἦν διὰ γραμμάτων δηλοῦσθαι, ad Theodorum lapsus Sermo 2. t. 1. p. 55.

Εἰ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις, in Cæcum a

nativitate homil., Savil. in *Spuriis memorat*.

Εἶδες ἅπαντα εἰς ἐλεγγον γενόμενα τὸν Ἰουδαϊκόν, in Matthæum Hom. 7. t. 7. p. 102.

† Εἶδες αὐτὰ λαμβανόμενα, ἀλλ' ὅρα, in caput quintum Danielis, t. 6. p. 250.

Εἶδες καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παραβολῇ, in Matthæum Hom. 70. t. 7. p. 678.

Εἶδες πῶς ἀνεπαχθέες, *ex fragmentis consarcinata et prætermissa*.

Εἶδες τοῦ Παύλου τὴν σύνεσιν; οὐχὶ τότε θο, in Acta Apostolorum Hom. 50. t. 9. p. 255.

Εἶδετε, ἀγαπητοί, πῶς οὐδὲν ἄργον τῶν παρὰ τῇ θείᾳ, in Genesis Hom. 59. t. 4. p. 594.

† Εἶδετε Θεοῦ δύναμιν, εἶδετε Θεοῦ φιλανθρωπίαν, in terræ Motum et Divitem et Lazarum, t. 1. p. 772. Antea hiuleam supplevimus ope Mss.

Εἶδετε ἐκ τῆς γῆς ἡμῖν εἰρημένων τοῦ Ἰωσήφ, in Genesis Hom. 65. t. 4. p. 620.

Εἶδετε ἐν τοῖς ἡδὴ ῥηθεῖσιν ὅσον τῆς φιλανθρωπίας, in Genesis Hom. 25. t. 4. p. 205.

† Εἶδετε πολὺν σφριγῶσαν, καὶ γῆρας ἀκμάζον, de beato Abraham, t. 2. p. 741. * Integriorem edidit Montf. e. Mss. Coll. et Coisl. Vide annot. nostram ad t. 12. p. 5.

Εἶδετε τῇ προτέρᾳ κυριακῇ πόλεμον καὶ νίκην, de Penitentiâ Achab, Hom. 2. t. 2. p. 287.

† Εἶδετε τὸν γέροντα καὶ νέον, decima ex undecim Homiliis novis. t. 12. p. 587.

Εἶδετε γῆρας, ἀγαπητοί, τοῦ πατριάρχου τὴν ἀνδρείαν, in Genesis Hom. 48. t. 4. p. 480.

Εἶδετε γῆρας δικαστοῦ φιλανθρωπίαν, εἶδετε, in Genesis Hom. 18. t. 4. p. 150.

Εἶδετε γῆρας καὶ τοῦ κοινῶ τῶν ἀπάντων Δεσπότη, in Genesis Hom. 59. t. 4. p. 569.

Εἶδετε γῆρας καὶ τοῦ τελώνου τὴν πολλὴν εὐγν. in Genesis Hom. 54. t. 4. p. 521.

Εἶδετε γῆρας ληστοῦ εὐγνωμοσύνην καὶ Ἰουδαίων, in Sepulturam et Resurrectionem Christi. * Excerpsit hanc orationem concionator aliquis ex Hom. 89 in Matth. potissimum. Editam ab Savilio t. 5. p. 912. prætermisit Montf.

Εἶδετε γῆρας τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότη, in Genesis Hom. 27. t. 4. p. 255.

Εἰ ἐν τῇ γῇ τοιαῦται μάρτυσιν αἱ τιμαί, in S. Julianum Cilicem, martyrem, t. 2. p. 671.

Εἰ καὶ αὐτὸς ἡμῖν οὐκ ἐπέσταλκας καίτοι τῶν, Magno episc., epist. 26. t. 5. p. 609.

Εἰ καὶ ἐθώλωσεν ἡμᾶς, in Chananæam. t. 8 in *Spuriis*, p. 177.

† Εἰ καὶ ἡμᾶς ἡ ἀρβωστία ἐκόλυσε χορεύσαι, Hom. in terræ Motum, t. 2. p. 717.

Εἰ καὶ μὴ συνεχῶς ἐπεσταλκαμεν τῇ τιμιοτήτι

σου, Hymnetio archiatro, ep. 58. t. 3. p. 615.

† Εἰ καὶ πάντα δεῖ τὸν ἀναίτιον, Innocentii Papæ ep. ad Chrysost., t. 3. p. 522.

Εἰ καὶ πολλῶ διειργόμεθα τῷ τῆς δόου διαστήματι, Simeoni et Mari pr. etc., ep. 55. t. 3. p. 624.

Εἰ καὶ πολλῶ διειργόμεθα τῷ τῆς δόου μήκει, Hesychio Salonensi, ep. 185. t. 5. p. 705.

Εἰ καὶ πολλῶ διωκίσμεθα, Probæ matronæ, ep. 168. t. 3. p. 696.

Εἰ καὶ πολλῶ τῷ μέτῳ τῆς δόου διεστήκαμεν, Lucio, ep. 85. t. 3. p. 638.

Εἰ καὶ πολλὸν ἔχω χρόνον μὴ συγγενόμενος, Urbicio, ep. 108. t. 5. p. 655.

Εἰ καὶ πολλὸς μεταξὺ χρόνος ἐξ οὗ τῆς θαυμ., Agapeto, ep. 75. t. 3. p. 635.

Εἰ καὶ τῆς κατ' ὄψιν σου συντυχίας, Basilio presbytero, ep. 28. t. 3. p. 610.

Εἰ καὶ τοῖς Ἑβραίοις ὁ ψαλμὸς ἀνεπ., in Psalm. 94, *spuria*, t. 5. p. 785.

Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθα σου τῆς εὐγενείας Evethio, ep. 175. t. 5. p. 698.

Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθα σου τῆς τιμιότης, Sebastiano presb., ep. 214. t. 5. p. 718.

Εἰ καὶ χαλεπὸς ὁ χειμὼν καὶ πρὸς ὕψος, Theodulo diacono, ep. 206. t. 5. p. 715.

Εἰ καὶ γῆς ὕμῳ ἀπαλείφθην, ἀλλ' οὐχ ἐκὼν, de Pœnitentia Hom. 8. t. 2. p. 540.

Εἰκὸς ἦν πολλοὺς τῶν ἀσθενεστέρως διακειμένων, in Ep. ad Hebr. Hom. 16. t. 12. p. 157.

Εἰκότως ἀγωνιῶ τοῖς τῆς δειλίας δεσμοῖς, in Proditionem Judæ, *spuria et prætermissa*.

Εἰκότως καὶ τήμερον ἐπὶ φοιτήσῃ τοῦ ἁγίου Πν., in duodecim Apostolos, t. 8 in *Spuriis*, p. 11.

Εἰκότως μετὰ τὴν πολλὴν κατασκευὴν, in Ep. ad Corinth. Hom. 56. t. 10. p. 352.

Εἰκότως ὥδην καὶ ψαλμὸν τὴν παρ., in Psalm. 82, *spuria*, t. 5. p. 745.

Εἰ μὲν ἦν δυνατόν ὕμιν εἰδέναι τί μὲν ἡμῖν, Quomodo oporteat peccata fratrum arguere, t. 4. p. 687.

Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἐμελλε διαλέγεσθαι, in Joan. Hom. 2. t. 8. p. 7.

Εἰ μὲν καὶ διὰ παντὸς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλ., in Filium prodigum, Lambec. lib. 4. p. 125.

Εἰ μὲν οἷόν τε ἦν καὶ ἔλθειν καὶ περιπτύξεσθαι, Theodoro, ep. 112. t. 3. p. 655.

Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς, in Ep. ad Hebr. Hom. 15. t. 12. p. 128.

Εἰ μὲν τοῦτο παρακαλῶ, in illud, *Mitte Lazarum; spuria et prætermissa*.

Εἰ μὴ δοκῶ προσκορῆς τιςιν εἶναι, de Anna Sermo 5. t. 4. p. 721.

Εἰ μὴ σφόδρα τὴν γνησίαν ὕμῳ ἀγάπην ἥδην, Severinæ et Romulæ, ep. 219. t. 3. p. 720.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, *spuria et prætermissa*.

Εἶπεν ὅτι ἐγ' ὅσον εἰμὶ ἐνῶν ἀπόστολος, in Ep. ad Rom. Hom. 29. it. 9. p. 729.

Εἶπεν ὅτι λίθιναι αἱ πλάκες αἱ Μωϋσέως, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 7. t. 10. p. 479.

Εἶπεν ὅτι οὐκ ἀπόασατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, in Ep. ad Rom. Hom. 19. t. 9. p. 642.

Εἶπεν, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου, in Ep. ad Philipp. Hom. 9. t. 11. p. 265.

Εἶπὼν ἄνω περὶ τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, in Psalm. 155. t. 5. p. 596.

Εἶπὼν ἐκεῖνα τὰ φοβερά καὶ ῥηκιδῶδη, in Matth. Homilia 55. t. 7. p. 588.

Εἶπὼν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, ὅτι εὐχόμεθα, in Ep. 2 ad Thessalonic. Hom. 4. t. 11. p. 510.

Εἶπὼν μὴν καὶ πρῶτην παρακλήσεως, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 2. t. 10. p. 427.

Εἶπὼν ὅτι ἀδύνατον ποτήριον Κυρίου πίνειν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 25. t. 10. p. 219.

Εἶπὼν ὅτι οὐδὲν λαίπει τῷ Ἑλληνι πρὸς τὸ σωθῆναι, in Ep. ad Rom. Hom. 6. t. 9. p. 472.

Εἶπὼν ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σφωτέρων τῶν ἀνθρώπων, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 5. t. 10. p. 55.

Εἶπὼν ὅτι ὑπόδικος ἐγένετο ὁ κοσμὸς τῷ Θεῷ, in Ep. ad Rom. Hom. 8. t. 9. p. 497.

Εἶπὼν περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καὶ δεΐξας, in Matth. Hom. 25. t. 7. p. 274.

Εἶπὼν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ περὶ τῆς, in Ep. ad Titum Hom. 6. t. 11. p. 765.

Εἶπὼν περὶ τῶν κακῶν τῶν τὴν πόλιν καταλφόμενων, in Matth. Hom. 77. t. 7. p. 751.

Εἶπὼν τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον καθολικῶς, in Ep. ad Ephes. Hom. 14. t. 11. p. 105.

Εἶπὼν ὧν ἐτύχουεν καὶ δεΐξας τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, in Ep. ad Coloss. Hom. 5. t. 11. p. 357.

Εἴρηται ἡμῖν τὰ περὶ τῶν αἵρετικῶν, in Ep. ad Philipp. Hom. 7. t. 11. p. 244.

Εἰ σαφῶς ἤδεις ὅσπιν ἡμῖν δίδως χάριν, Cartesianæ, ep. 252. t. 3. p. 727.

Εἴς θάνατος ἡ ἀμαρτία, *spuria et prætermissa*, memoratur a Savilio. * Inscrbitur ὅτι οὐ δεῖ τὸν Χριστιανὸν φοβεῖσθαι τὸν θάνατον, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.

Εἰς Ἱερουσόλυμα οὐκ ἀθρόον ἀναβαίνει, sic incipit Savilius Hom. 65 in Matthæum. Vide, Oὐκ ἀθρόον ἀναβαίνει εἰς Ἱερουσόλ.

Εἰσὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ τὰς ἐλπ., in Ep. 2 ad Thessalon. Hom. 5. t. 11. p. 522.

Εἰσὶ τινες τῶν ἐνταῦθα τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενοι, de Virtute et Vitio, Ecloga 2. t. 12. p. 624.

Εἰς καὶρὸν ἡ τοῦ Πνεύματος ὁκονόμησε χάρις, in illud, *Fidua eligatur*, t. 5. p. 511.

Εἰς καὶρὸν ὑπεβλήκαμεν ἅπαντες κοινῇ, in Statuas Hom. 17. t. 2. p. 170.

Εἰς μὲν αὐτὸ τὸ πάντων ἐρημότατον χωρίον, Marcellino, ep. 188. t. 3. p. 705.

Εἰς μὲν τὴν συνουσίαν σου μεγάλη ἡμᾶς τὸ ἀρ-
ρώσκειν, Firmino, ep. 80. t. 3. p. 636.

Εἰς τὸν θεόλεκτον ὕμνον, ἐν ἐδιᾶξεν ἡμᾶς, in Orationem, *Pater noster; spuria ac pratermissa*.

Εἰς τρεῖς διαιτέ μερίδας τὰς γενεάς, in Matth. Hom. 4. t. 7. p. 45.

Εἰ τις ἐπὶ τοῖς αἰρετικοῖς ἀσχάλλει νῦν, in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 8. t. 11. p. 706.

Εἰ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ἀπολαύτω, in Pascha, t. 8 in *Spuriis*, p. 250.

Εἰ τις παρὰ τοῦ πλησίον ἠδίκηται εἰς μνήμην, de Odio et Inimicitia, Ecloga 18. t. 12. p. 547.

Εἰ τις τῶν εὐφρονούντων πνευματικόν, in S. Crucem, *spuria et pratermissa*.

Εἰ τις χώραν μεταλλικὴν ἀνορύττειν, in Joan. Hom. 40. t. 8. p. 256.

Εἰ τοίνυν βούλομεθα τοῦ Πνεύματος ἀπολαύειν, Ethicon ex Epistola ad Ephes.; est fragmentum.

Εἰ τοῖς οἰκέταις οἱ Παῦλος, ἀγαπητοί, de imitando Servorum obsequio, Ecloga 41. t. 12. p. 755.

Εἰ τοὺς κοινούς βούλεται λύσθαι πολέμους, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 7. t. 11. p. 585.

Ἐκατοντάρχου τινὸς δ' οὐδὺλος κακῶς ἔχων, in Centurionem, *spuria*, t. 10. p. 824.

Ἐκ θαυμάτων ἐπὶ θαύματα τοῦ Κυρίου, in Festum Palmarum, t. 8 in *Spuriis*, p. 251.

† Ἐκλέγονται οἱ τοῦ Δανιὴλ, Synopsis Daniel, t. 6. p. 388.

Ἐκ πολέμου γῆς ἐπανήθομεν, ἐκ πολέμου, in reliqua adversus Hæreticos et de Judicio, etc., Hom. 8. t. 1. p. 515.

Ἐκ τῶν ἀρτίως ἡμῖν παραναγωνσθέντων, in illud, *Elevaverunt flumina*, Psalm. 92, **spuria*, t. 5. p. 620.

† Ἐκ τῶν γραμμάτων τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, Innocentii ep. ad Clerum Constantinopol., t. 5. p. 523.

Ἐλάττωεν ἡμῖν ὁ σύλλογος σήμερον καὶ βραχὺ τὸ
θέατρον, in Genesim Hom. 10. t. 4. p. 71.

Ἐλεον Θεοῦ καὶ φιλανθρωπίαν κηρύττει, in Lo-
tionem pedum, *spuria ac pratermissa*.

† Ἐλκανὰ γυναικίαις ἔχων δύο, Synopsis libro-
rum Regnorum, t. 6. p. 545.

Ἐλύσατε ἡμῖν τὸ αἶνιγμα, ὅτι γὰρ οὐκ, Mar-
ciano et Marcellino, ep. 226. t. 5. p. 725.

Ἐλυσεν τὸν Ἀζάρον τὸ φῶς, in quadriduanum
Lazarum, *spuria*, t. 9. p. 852.

Ἐμάθομεν ἐκ τῶν γῆς ἀνεγνωσμένων, in Ge-
nesim Hom. 42. t. 4. p. 423.

Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠυφράνθην, in illud,
Memor fui Dei; spuria, t. 10. p. 739.

Ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα ὄν ἐν Σαμαρείᾳ προστάτ-
τεσθαι, in Acta Apost. Hom. 19. t. 9. p. 152.

Ἐμοὶ μὲν περισπούδαστον τὸ συνεχῶς, *Asyncri-
tia*, ep. 99. t. 5. p. 647.

Ἐμοὶ πολλοὶ μὲν ἐγένοντο φίλοι, de Sacerdotio
lib. 1. t. 1. p. 362.

Ἐν γεννητοῖς, in Ortum S. Joan. Baptistæ in
Laurentiana Bibliotheca. Videtur fragmentum.

Ἐνεδιδύσκειτο δὲ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ, de
Vestibus sacerdotalibus, *spuria ac pratermissa*.

Ἐνεκάλεσαν ἡμῖν τινες τῶν ἀγαπητῶν, de iis
qui cum accusarunt ob prolixitatem, etc.: de
Mutatione Nominum 3. t. 5. p. 115.

Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ἣ ἐποίησαν, in
Joannem Hom. 65. t. 8. p. 389.

† Ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας Βαζτάσαρ, in
cap. 8 Danielis, t. 6. p. 242.

† Ἐν ἔτει τρίτῳ τοῦ βασιλείας Περσῶν, in
cap. 10 Danielis, t. 6. p. 249.

Ἐνθα κατέλυσεν ἐντεῦθεν ἀρχεται πάλιν, in
Psalm. 145. t. 5. p. 476.

Ἐν Ἰουδαίοις οἱ τύποι, in Pascha Sermo 5
t. 8 in *Spuriis*, p. 261.

Ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἔδειξεν ἀνωφελεῖς, in
Ep. ad Hebr. Hom. 18. t. 12. p. 175.

Ἐνόμιζε μέγα τι λέγειν ὁ Πέτρος, in Matth.
Hom. 62. t. 7. p. 610.

Ἐνόμιζον μεγάλη τινὰ καὶ ὑπερφυῆ, in secun-
dum Adventum Christi, t. 8 in *Spuriis*, p. 142.

Ἐν παντὶ καιρῷ, inscribitur εἰς τὴν πορνῇν,
spuria et omisa, memoratur a Savilio.

Ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἐνηστεύομεν ἅπαντες, in
Eliam et viduam, t. 5. p. 528.

Ἐν ταῖς παρ' ἡμῶν γνωμέναις καθ' ἡμέραν, in
illud, *Diligite inimicos vestros; spuria et re-
jecta*.

Ἐνταῦθα ἄτε πρὸς ὁμοτίμους ἐπιστελλῶν, in
Ep. ad Philipp. Hom. 4. t. 11. p. 194.

Ἐνταῦθα κατέλυσε τοὺς περὶ τῶν ἀναβαθμῶν,
in Psalm. 135. t. 5. p. 581.

† Ἐνταῦθα κείται ποίαις, Synopsis libri Judicium, t. 6. p. 540.

Ἐνταῦθα λοιπὸν δείκνυσιν ὅτι καὶ ἀναντίους, in Ep. ad Coloss. Hom. 4. t. 11. p. 550.

Ἐνταῦθα λοιπὸν ἐφ' ἑτερον μεταβαίνει, in Ep. ad Galatas cap. 5. t. 10. p. 694.

Ἐνταῦθ' αὖ μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἐν κινδύνοις ὄντας, in Ep. ad Roman. Hom. 15. t. 9. p. 595.

Ἐνταῦθα πάλιν καὶ ἑτέραν παρακλήσεως ὑπόθεσιν, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 5. t. 10. p. 441.

Ἐντεῦθεν ὁῦλον ὡς οὐ πάσας ὑρ' ἐν τὰς προφητείας, in cap. 2 Isaiæ, t. 6. p. 48.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν, αὐτοὺς, in Matthæum Hom. 74. t. 7. p. 707.

† Ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, Synops. in lib. 2. Paral., t. 6. p. 561.

Ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἔλεγεν, ὅτι τὸ Πν., in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 7. t. 11. p. 699.

Ἐν τοῖς ἔξωθεν σταθίοις, in Catechumenos, spuria, t. 9. p. 825.

† Ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ, Synopsis Esdræ l. 2. t. 6. p. 362.

Ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ τὰς ἀμαρτίας, in Psalm. 105, * spuria, t. 5. p. 669.

† Ἐν τῷ ἔτει δευτέρῳ τῆς βασιλείας, in cap. 2 Danielis, t. 6. p. 206.

Ἐν τῷ πρὸ τούτου ψαλμῷ ἔλεγεν, ἐξομολογῶμαι, in Psalm. 8. t. 5. p. 77.

† Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Βασιλείας, in cap. 7 Danielis, t. 6. p. 256.

† Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου τοῦ υἱοῦ, in cap. 9 Danielis, t. 6. p. 245.

† Ἐν τῷ συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν, in cap. 12 Danielis, t. 6. p. 252.

Ἐξέστην μοι πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν, in Pen-tecosten, spuria ac prætermissa.

Ἐξῆλθεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καί ἐε, in Tentationem Christi, spuria ac rejecta.

Ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν πανήγυριν τῆς πεντηκοστῆς, Encomium in omnes Martyres, t. 2. p. 711.

Ἐοίκασιν οἱ ἔργοις κομῶντες ἀγαθοῖς καὶ τὴν, de Anima, Ecloga 8. t. 12. p. 485.

Ἐοίκασιν οἱ τῆς Ἐκκλησίας φιλιτατοὶ παῖδες νηπίοις, in illud, Collegierunt Judæi consilium, t. 8 in Spuriis, p. 43.

Ἐορτάσαι θέλω ἀγαπητοί, in Theophaniam, spuria, t. 10. p. 817.

Ἐορτὴν ἀγόμεν σήμερον καὶ πανήγυριν, in S. Crucem et in Latronem, t. 2. p. 411.

Ἐπαμὼ μὲν ὑμῶν τὸν πόθον καὶ θυμᾶζω, in illud, Non quod volo facio, t. 8 in Spuriis, p. 488.

Ἐπαλλήλων σημείον παρὰ Δεσπότης Χριστοῦ, in Principium Indictionis, t. 8 in Spuriis, p. 84.

Ἐπάρας τοὺς ἀποστόλους, καὶ καθελὼν ἑαυτὸν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 59. t. 10. p. 562.

Ἐπεδήμησέ τις ἐξ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τῇ Παλ., de Peccato et Confessione, Ecloga 24. t. 12. p. 599.

Ἐπειδὴν ἐνοήσω τὸν παρελθόντα χειμῶνα, in Statuas Hom. 2. t. 2. p. 114.

Ἐπειδὴν μέλλῃ τις μακροτέρας ὑποθέσεως, de Incomprehensibili Sermo 5. t. 1. p. 480.

Ἐπειδὴν ξένον τινὰ καταβόντα πρὸς ἡμᾶς, de Anna Sermo 1. t. 6. p. 699.

Ἐπειδὴ ἀδικοσπᾶστος αὐτοῦ εἶχον, διὰ τούτου, in Matth. Hom. 84. t. 7. p. 790.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀπεφώνησεν ὅτι καὶ πίστεως, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 55. t. 10. p. 299.

Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐπεμψεν, ὑπεξήγαγε, in Matth. Hom. 57. t. 7. p. 406.

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι ἀφίεται ὁ οἶκος, in Matth. Hom. 76. t. 7. p. 722.

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς παρακαλεῖ, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 12. t. 10. p. 520.

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 16. t. 10. p. 154.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐπιτιμώσεως προσγίγμυται, in Ep. ad Galatas cap. 6. t. 10. p. 725.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐρόβησεν αὐτοὺς ἱκανῶς, τὰ παλαιά, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 24. t. 10. p. 211.

Ἐπειδὴ γὰρ μετὰ ἀκριβείας τὴν ἀρετὴν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 55. t. 10. p. 520.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν Ὀλίβιν, in Matth. Hom. 78. t. 7. p. 740.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι μεγάλη γέγονε κακία, in Ep. ad Roman. Hom. 15. t. 9. p. 557.

Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι τόπον οὐκέτι, in Epist. ad Hom. 50. t. 9. p. 757.

Ἐπειδὴ εἶπὸν ὅτι ἐὰν βροῦμα σκανδαλίτῃ, in Ep. 1. ad Corinth. Hom. 21. t. 10. p. 179.

Ἐπειδὴ ἐμνήσθημεν τῆς οὐσίας, Ne indigni ad S. mysteria accedamus, Ecloga 47. t. 12. p. 770.

Ἐπειδὴ μεγάλα ἐρόβησεν καὶ Μωϋσέως, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 8. t. 10. p. 492.

Ἐπειδὴ μεγάλη τις ἐξ ἀρχῆς, contra Avaritiam, Ecloga 45. t. 12. p. 745.

Ἐπειδὴ ὁ δῆμος ἐξεγέγιστο περὶ τὰ Ἰορδάνιν, in sancta Lumina Combefis, spuria et prætermissa. Combefisius putat esse Amphilochoi.

Ἐπειδὴ πάντα ἅπερ ἐχρῆν ἐπέταξεν, in Ep. ad Rom. Hom. 24. t. 9. p. 694.

Ἐπειδὴ περὶ τῆς ἀναγκαίας ἐποίησεν αὐτοὺς, in Matth. Hom. 54. t. 7. p. 577.

Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων διελέχθη, in Matth. Hom. 57. t. 7. p. 565.

Ἐπειδὴ πολλάκις ἐδεήθη, in Psalm. 12, *spuria et rejecta*.

Ἐπειδὴ πολλὴν ἀπήτησεν ἀρίθειαν τοῦ βίου, in Ep. ad Rom. Hom. 12. t. 9. p. 542.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν οἴκοθεν, adversus Judæos, quod Christus sit Deus, t. 1. p. 558.

Ἐπειδὴ σφοδρὸν κατέτινε λόγον, in Matth. Hom. 61. t. 7. p. 605.

Ἐπειδὴ τοὺς ἀγγέλους ἐποίησεν ὁ Θεός, de mundi Opificio. Videtur esse ecloga, *prætermissa*.

Ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ τὸν λόγον τὸν περὶ τοῦ πάθους, in Assumptionem Domini, * *spuria*, t. 15. p. 247.

Ἐπειδὴ ψυχικὸν εἶπε πρῶτον καὶ πνευματικόν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 42. t. 10. p. 394.

Ἐπέστη τῆς δεσποτικῆς ἀναλήψεως, in Assumptionem Domini Hom. 5, *spuria*, t. 5. p. 786.

Ἐπέστη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἡ πανήγυρις, in S. Quintam. In Codice Ottoboniano dicitur esse Procli, nec est Chrysostomi.

Ἐπετάθη τὰ τῆς ὀλίψεως βυθὶν καὶ πλ., Olympiadi, ep. 5. t. 5. p. 577.

Ἐπεροίτησεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, in Pentecosten 2, *spuria*, t. 5. p. 791.

Ἐπὶ θεραπείαν τήμερον ὁ Θεός, in prædicationem Jejunii, *spuria*, t. 9. p. 795.

Ἐπὶ μὲν τῶν δυνάστας, in Psalm. 10, *spuria et prætermissa*.

Ἐπὶ μὲν τῶν ἐξωθεν πραγμάτων, ὥσπερ, Italicæ, ep. 170. t. 5. p. 697.

Ἐπὶ μὲν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, ad eos qui subintroducuntur habent, t. 1. p. 228.

Ἐπινικίους μὲν ἀνδριάντας οἱ βασιλεῖς, in Psalm. 5. t. 5. p. 1.

Ἐπίπονον μὲν γηπόνου τὸ ζεύξει βόας, in illud, *Non solum autem, sed et gloriamur*, t. 5. p. 140.

Ἐπίσκοπος ἦν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας, in Acta Apost. Hom. 55. t. 9. p. 255.

Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πέποιθα, πῶς ἐρεῖτε, in Psalm. 10. t. 5. p. 115.

Ἐργων ἡμῖν δεῖ καὶ πράξεων πανταχοῦ, in Joan. Hom. 75. t. 8. p. 458.

Ἐρμῶν μὲν ἡ Κουκουσὸς χωρίον, Diogeni episc., ep. 144. t. 5. p. 684.

Ἐρμῶν μὲν οἰκοῦμεν χωρίον τὴν Κουκουσόν, Gemello episc., ep. 194. t. 5. p. 708.

Ἐρμηότατον μὲν χωρίον μεθ' ὑπερβολῆς ἡ Κουκουσός, Carterio præsidī, ep. 256. t. 3. p. 750.

ΤΟΜ. XIII.

† Ἐρχεται τις ἀπαγγέλλων, etc., Synopsis lib. 2 Reg., t. 6. p. 348.

† Ἐσθρας καλεῖται ὁ τὸ β., Synopsis Esdræ lib. 1. t. 6. p. 562.

† Ἐσθὴρ καλεῖται, Synopsis I. Esther, t. 6. p. 565.

Ἔστι μὲν νέκρωσις σωματικῇ, ἔστι δὲ καὶ ψυχικῇ, in Epist. ad Ephes. Hom. 4. t. 11. p. 25.

Ἔστι μὲν προσευχὴ καὶ ἡ διὰ βρυγμάτων, in Psalm. 142. t. 5. p. 447.

Ἔστιν ἂ καὶ τὸ γῆρας ἐλαττώματα ἔχει, in Ep. ad Titum Hom. 4. t. 11. p. 750.

Ἔστιν εἶδη παρακλήσεως δύο, ἐναντία, in Ep. ad Hebr. Hom. 29. t. 12. p. 270.

Ἐτερος ὅστος ψαλτιῶδός παρ' ἐκείνων, in Psalm. 8, *spuria*, t. 5. p. 760.

Ἐτέρω πάλιν ἐπιχειρεῖ κεφαλαιοῦ, πότε μὲν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 40. t. 10. p. 578.

Ἔτι μένει δεικνὺς ὅτι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 9. t. 10. p. 497.

Ἔτι μοι κατὰ ψυχὴν ἀριθμοῦντι, in Assumptionem Domini, *spuria*, t. 11. p. 800.

Ἔτι μου τοῖς ἀδύτοις τῆς ψυχῆς, in Cæcum natum, *spuria ac prætermissa*.

Ἔτι τὴν τῆς πικρίας ἐκκαθαρίζει-ρίζαν, in Ep. ad Ephes. Hom. 19. t. 11. p. 155.

† Ἔτους ὀκτωκαίδεκάτου Ναβουχοδονόσορ, in cap. 5 Danielis, t. 6. p. 217.

Εὐημερίας τὸ πρόσκαρον, in Psalm. 95, *spuria*, t. 5. p. 781.

Εὐκαιρον λέγειν ἡμᾶς τὰ τοῦ προφῆτου, ἐπῆραν οἱ ποταμοί, in quinque panes, Lambec. lib. 4. p. 79. Est eadem quæ incipit, Ἄγαν αἰδέσιμον.

Εὐκαιρον σήμερον ἅπαντας ἡμᾶς, Hom. in Pascha, t. 5. p. 750.

Εὐκαιρος ἡμέρα ἐορτῆς καὶ πανθήμου χαρᾶς, in Natale S. Jo. Baptistæ, *spuria*, t. 10. p. 812.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, εὐκαιρον σήμερον ἅπαντας, in Assumptionem Domini Hom. 2, *spuria*, t. 5. p. 778.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, εὐφημῆσωμεν, in Resurrectionem, *spuria ac prætermissa*. Est Gregorii Nysseni.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός· ἦκω τὸ χρέος. Vide ἦκω τὸ χρέος.

† Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἡλίκα τῶν μαρτύρων, est tertia ex undecim novis Homiliis, t. 12. p. 555.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἰδοὺ καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ad Illuminatos, *spuria ac prætermissa*.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός καθ' ἐκάστην σὺναξιν αὖξαν., in Paralyticum, t. 1. p. 547.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ γυναῖκες θανάτου λοιπὸν 25

καταπ., in S. Pelagium Hom. 1. t. 2. p. 585.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, καὶ ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἡμετέρας, in illud, *Elevatum est cor Ozia* : in Oziam Hom. 5. t. 6. p. 144.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ παρακαλέσας τὰς δούνας, in Statuas Hom. 4. t. 2. p. 48.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ πολλῶν μείζονα τῶν θλίψεων, Danieli presb., ep. 199. t. 5. p. 744.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι καὶ ἐξ Αἰγύπτου μάρτυρες, in martyres Aegyptios, t. 2. p. 699.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τὸν οὐρανὸν μὴ καταλιπών, in Crucem Domini, *spuria ac prætermissa*.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ χαρισάμενος, in medium Jejuniorum, *spuria ac rejecta*.

Εὐφρανέσθω καὶ νῦν ὁ κληρονόμος, in Psalm. 5, *spuria et rejecta*.

Εὐφρανέσθωσαν οἰοῦρανοὶ καὶ ἀγαλλ., in Ascensionem Domini, *spuria ac rejecta*. Combefis. Biblioth. t. 4. p. 684.

Εὐφροσύνης· εἰ μὴ γάρ τι ἐγένετο, in Psalm. Dominus regnavit. Initium vitio laborat. *Spuria ac prætermissa*.

Εὐφώρατον ἡ πλάνη καὶ ἀσθενὴς κῶν, in Joan. Hom. 68. t. 8. p. 404.

Εὐχὴ καὶ νηστεία, de Jejunio et eleemosyna, *spuria ac prætermissa*.

Ἐφ' ἑτέρα μοι τὴν γλῶσσαν, in illud, *Assumit eum diabolus*; *spuria ac prætermissa*.

Ἐγὼ μὲν τινα πόνον τὸ λέγειν, καὶ τοῦτο, in Joannem Hom. 22. t. 8. p. 425.

Ἐως μὲν αὐτῶν τῶν φορτικῶν ἔδει ἡμαρτήτων, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 12. t. 10. p. 96.

Z

Ζήτημα πρόκειται τήμερον ἡμῖν παρά, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 4. t. 11. p. 451.

Ζητήσκειν ἂν τις πρῶτον εἰκότως τί, in Ep. 2 ad Thessalonic. Hom. 4. t. 11. p. 529.

H

Ἡβουλόμην γυναι σαφῶς. Vide ἐβουλόμην γ. σ. Ἡ γυνὴ αὕτη δοκεῖ μὲν εἶναι μίξα καὶ ἡ αὕτη, in Matth. Hom. 81. t. 7. p. 765.

Ἡδεῖν μὲν καὶ πρότερον τὴν ἀγάπην ἥν περὶ ἡμᾶς, Epistola absque titulo. Vide in, ἐγὼ σου τὴν ἀγάπην, ἥν περὶ ἡμᾶς ἔχεις.

Ἡδὴ τῆς πνευματικῆς [al. δεσποτικῆς] πανηγύρεως προλάμπει, in diem Palmarum, *spuria*, t. 10. p. 767. *In quibusdam Codd. tribuitur Leontio Neapolitano.

Ἡδὲ μὲν γηπνὼν τὸ ἄρστρον ἐλκύσαι, in illud, *Ne timueris, cum dives factus*, etc. t. 5. p. 504.

Ἡδὲ μὲν ναύταις τὸ ἔαρ, ἡδὲ δὲ καὶ γηπνόνες, in Genesios initium et de Jejunio ac Hierosolyma, s. in Genesim Sermo 1. t. 4. p. 645.

Ἡδὲ μὲν λειμῶν καὶ παράδεισος, πολλὴ ἡδύτερον, in Eutropium extra ecclesiam deprehensum, et in illud, *Adstitit Regina*, t. 5. p. 386.

Ἡ Ἐφεσὸς ἐστὶ μὲν τῆς Ἀσίας μητρόπολις, in Epistolam ad Ephesios argumentum, t. 14. p. 4.

Ἡ θεία φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, Quod Christi discipulus mansuetus esse debeat, *spuria*, t. 4. p. 845.

Ἡ θεϊκὴ καὶ προζωνίως ἐκ τοῦ τάφου, in Psalm. 8, *spuria ac prætermissa*.

Ἡθελον κατὰ τὸν σήμερον παρῆναι τοῖς ἁγίοις τόποις, *spuria ac prætermissa*.

Ἡθελον μὲν αἰεὶ καὶ πάντοτε, de Infanticidio, *spuria*, t. 10. p. 750.

Ἡθικὴν ἐνταῦθα διδασκαλίαν, in Psalm. 4, *spuria ac prætermissa*.

Ἡ κατὰ τὴν Σμαρτεῖν ὑπόθεσις ἱκανῶς, in Genesim Hom. 44. t. 4. p. 447.

Ἡκαὶ καὶρὸς, ἀδελφοί, πρὸς τὸ διὰ νηστείας, de Jejunio, *spuria*, t. 11. p. 805.

Ἡκαὶ καὶρὸς τῷ παντὶ πράγματι, est eadem quæ superior, sed variat in multis. * Edidit Savil. t. 7. p. 469.

Ἡκαὶ καὶ σήμερον Ἱερεμίας ὁ πρ., de Jejunio Sermo 5, *spuria*, t. 9. p. 804.

Ἡκεν ἡμῖν ἐνιαύσιος ἡμέρα ἡ πανσέβαστος, de Adoratione Crucis, *spurius*, t. 5. q. 819.

Ἡκεν ἡμῖν ἐνιαύσιος σήμερον ὁ τῆς οἰκουμ., in Job Sermo 1, *spurius*, t. 6. p. 579.

Ἡκομεν ὑμῖν εὐγνώμονες ὀφειλέται, de Susanna, *spuria*, t. 6. p. 607.

Ἡ Κόρινθος ἐστὶ μὲν νῦν πόλις τῆς Ἑλλάδος, in Ep. 1 ad Corinth. argumentum, t. 10. p. 1.

Ἡκοὺς τοῦ Δεσπότης ἀρτίως λέγοντος, in Transfigurationem, *spuria et rejecta*. * Lambeck. t. 4. p. 154. t. 8. p. 417. Incipit in aliis Codd. ἡκούσας ἀρτίως, ἄγ., τοῦ δεσπότης χρ. λέγοντος.

Ἡκούσαμεν, ἀδελφοί, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, in eum qui inciderat in latrones, *spuria*, t. 11. p. 828.

Ἡκούσατε ὅσα Ἑβραίοις ἐνεκάλεσεν ὁ Παῦλος, in Ep. ad Hebr. Hom. 9. t. 12. p. 92.

Ἡκούσατε τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς τῆς σάλπ., Hom. 1. in Statuas, t. 2. p. 4.

Ἡκούσατε χθὲς πῶς μὲν ἐποίησε βασιλέα, de tribus servitutis modis per peccatum inductis, in Genesim Sermo 4. t. 4. p. 658.

Ἦκουσά τινων λεγόντων ὅτι ἐν χάριτι, de Gratiam actione, *spuria et rejecta*.

Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ὃ φιλόχριστος πανήγυρις, in Reditum Reliquiarum Chrysostomi ex Mss. Montis Cassini: in Codice autem Vaticano sic legitur, Ἦκούσατε πάντως ὑμεῖς, ὃ φιλόχριστος πανήγυρις.

Ἦκω τὸ περιλειπθὲν ὄρλημα, in novam Dominicam et in S. Thomam, *spuria*, t. 12. p. 804. * Multa hæc et proxima oratio inter se habent communia.

Ἦκω τὸ χρέος ἀποδώσω ὑμῖν, in Incredulitatem et Fidem Thomam, t. 8 in *Spuriis*, p. 207. * Savil. eam sic incipit: εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἦκω τ. χρ. Ἦθλεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι πάλιν ἀνήρθη τὰ ἐν Φοινικῇ, Rufino presb., ep. 126. t. 5. p. 671.

Ἦλιος ἀνίσχων τὰς οἰκίας, in Transfigurationem Domini, *spuria*, t. 10. p. 774.

Ἦλιος μὲν ὑπὲρ γῆς παρακύβας καὶ πρὸς, in Tentationem, *spuria*, t. 10. p. 755. Eam Nestorii esse dicit D. Salomonius; alii Asterio adscribunt.

Ἦμεῖς εἰ πόρρω σου καθήμεθα, ἀλλ', Alphio, ep. 72. t. 5. p. 632.

Ἦμεῖς ἐπεθυμοῦμεν καὶ παρόντα σε θεάσασθαι, Hesychio, ep. 176. t. 5. p. 700.

Ἦμεῖς κἄν αὐτῇ σπανιάς ἐπιστέλλεις, Adolphiæ, ep. 57. t. 5. p. 625.

Ἦμεῖς κἄν πρὸς αὐτὰς ἀφικώμεθα τῆς οἰκουμένης, Eulégio, ep. 87. t. 5. p. 639.

Ἦμεῖς μὲν ἐβουλόμεθα συνεχῶς ἐπιστέλλειν, Elpidio episc., ep. 25. t. 5. p. 609.

Ἦμεῖς μὲν ἐποθοῦμεν καὶ ταῖς τοῦ σώματος ὀφείναι, episcopis, ep. 154. t. 5. p. 689.

Ἦμεῖς μὲν καίτοι χωρίον ἐρημότατον, Severo presbytero, ep. 101. t. 5. p. 647.

Ἦμεῖς μὲν πρὸ τῆς γῆς ἡμέρας τοὺς περὶ τοῦ, contra Ignaviam, t. 2. p. 265.

Ἦμεῖς μὲν σοὶ καὶ πρῶην ἐπεστάλαχμεν, Timotheo presbytero, ep. 244. t. 5. p. 717.

Ἦμεῖς οὐτε ὑπερορῶντες οὐτε ὀλιγορῶντες, Elpidio, ep. 131. t. 5. p. 676.

Ἦμεῖς σου τῆς ἀγάπης οὐδέποτε ἐπιλαθέσθαι, Aetio, ep. 196. t. 5. p. 709.

Ἦμεῖς τῇ μὲν ἀγάπῃ συνδεδεμέθα σοὶ, Maroni presb., ep. 56. t. 5. p. 614.

Ἦ μὲν παράνομος καὶ ἀκάθαρτος τῶν Ἰουδαίων, adversus Jejunantes cum Judæis Sermo 2. t. 1. p. 601.

Ἦ μὲν βῆσις τοῦ ψαλμοῦ ἦν ὑποβάλλειν, in Psalm. 117. t. 5. p. 517.

Ἦ μὲν συνουσία ἡμῖν ἡ αὐτόθι βραχεῖα, Cytherio, ep. 82. t. 5. p. 637.

Ἦ μὲν τῆς δεσποτικῆς φιλανθρωπίας, de Dei Clementia, * *spuria*, t. 15. p. 210.

Ἦ μὲν τῶν νεφῶν συνδρομὴ τὴν ἡμέραν, de Lege data Adamo, s. in Genesim Sermo 8. t. 4. p. 685.

Ἦ μὲν τῶν προηγουμένων ἀκολουθία, in Noe et in filios et in Osee, *spuria et prætermissa*.

Ἦ μὲν ὑπερβολὴ τῶν ἐγκωμίων τῶν, Moysi presb., ep. 92. t. 5. p. 641.

Ἦμέρας τέσσαρας ἀνηλώσαμεν τῇν, in illud, de Dormientibus, t. 1. p. 762.

Ἦμερος ὢν σφόδρα καὶ ταπεινὸς ὁ ἀπόστ., in Ep. 4 ad Corinth. Hom. 41. t. 10. p. 586.

Ἦ μετάνοια δεινὴ καὶ φοβερά τῷ ἁμαρτωλῷ, De Pœnitentia, Ecloga 55. t. 12. p. 705.

Ἦνίκα πρὸς τὴν βαρβαρικὴν, in Joan. Baptistam, *spuria et prætermissa*.

Ἦν μὲν τὰ κατὰ τὸν νόον θαυμαστά, in Epist. ad Hebr. Hom. 52. t. 12. p. 295.

† Ἦ Νοεμήν, etc. Synopsis libri Ruth. t. 6. p. 545.

Ἦν τις, φησὶν, ἀσθεῖων Ἀδάχαρος ἀπὸ Βηθ., de Lazaro, *spuria et prætermissa*.

Ἦ οὐχ ἄπλως ἀρκεῖ. Vide in, οὐχ ἄπλως ἀρκεῖ, *spuria*.

Ἦ παρόνεος ἄρουρα ὑπὸ ἐμπεύρων, in illud, Exiit qui seminat; *spuria*, t. 10. p. 828.

Ἦ πασῶν τῶν ἑορτῶν ἐπεδήμησεν ἑορτὴ, in Christi Nativitatem, Ecloga 54. t. 12. p. 691.

Ἦ περὶ τοῦ λαοῦ ἐνταῦθα τοῦτο λέγει, ἡ περὶ, in Psalm. 150. t. 5. p. 501.

Ἦ πηγὴ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων, in sancta Theophania, t. 2. p. 809, *spuria*.

Ἦ πηγὴ φωτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος. Vide in πηγὴ φωτός.

Ἦ πρώτη ἀρετὴ καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ τὸ ξένον, in Ep. ad Hebr. Hom. 24. t. 12. p. 218.

Ἦρκει μὲν καὶ ἡ πρῶην ἐλθοῦσα ἐπιστολὴ, Olympiadi, ep. 2. t. 5. p. 555.

Ἦρκει μὲν οὖν δεῖξαντα πρῶην ἀνθ., de Incomprehensibili Sermo 4. t. 1. p. 471.

Ἦσαν, ὡς εἴκοις, τινὲς καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων, in Ep. ad Ephes. Hom. 18. t. 11. p. 126.

Ἦσθετο αὐτοῦ σφοδρότερον διαλεχθέντος, al.

Ἦσθετο αὐτοῦ σφοδρότερον διαλεχθείς, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 50. t. 10. p. 648.

Ἦ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος καταλάμψασα χάρις, *spuria ac rejecta*.

Ἦ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις τὸ ἔαρ., in Psalm. 8, *spuria ac prætermissa*.

Ἦ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις, οὐ μόνον, in Psalm. 103, *spuria*, t. 5. p. 654.

Ἦ τῶν προφητικῶν ψαλμῶν μνήμη, in Psalm. 15, *spuria et rejecta*.

Ἦ τρυγῶν ἡ φιλέρημος, ὅτε ἐν ὕλαις, in Turem sive Ecclesiam, * *spuria*, t. 5. p. 606.

Ἦχῃσε καὶ μέγρις ἡμῶν ἡ μεγαλόφωνος, Chro-matio Aquileiensis, ep. 155, t. 5. p. 689.

Θ

Θαυμάζω τί δὴποτε ὁ προφήτης, in illud, *Eripe me, Domine, ab homine malo*, Psalm. 159, *spuria*, t. 5. p. 719.

Θαυμασται τῶν ὀρθοδόξων αἱ παν., in princi-pium Indictionis, t. 8 in *Spuriis*, p. 493.

Θαυμαστὸν ἡ μακροθυμία καὶ ὡσπερ ἐν, in Joan. Hom. 84. t. 8. p. 498.

Θέα τοῦ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. Οὐκ ἀφῆκεν, in Acta Apost. Hom. 24. t. 9. p. 492.

Θεία τις, ὡς ἔοικεν, ἡ παροῦσα πανήγυρις, in Assumptionem Domini, *spuria et prætermissa*.

Θελεὶ δεῖξαι λοιπὸν ὁ μακάριος Παῦλος, in Ep. ad Hebr. Hom. 8. t. 12. p. 84.

Θεοπροπέτης τοῦ Σωτῆρος ἡ ἐπιφάνεια, in Filium prodigum, *spuria et ommissa*.

Θεωρεῖς τῆς προσευχῆς τὸ ἀξίωμα, in Psalm. 85, *spuria*, t. 5. p. 755.

Θεωρῶν ὀρθαλμοὺς καλὰ τερπ., in Psalm. 48, *spuria, ommissa*.

Θησαυρῶν τινι προσέοικεν ἡ τῶν δικαίων ἀρετή, in Genesis Hom. 36. t. 4. p. 562.

Θησαυρῶν τινι προσέοικεν ἡ τῶν θείων Γραφῶν ἀνάγκωσις, in Genesis Hom. 5. t. 4. p. 14.

Θύραν ἑαυτὸν ἐνόμαζεν ὁ Κύριος ἵνα, in illud, *Ego sum ostium; spuria et prætermissa*.

Ι

Ἰατρὸς ἀφαρμάκτεος ὁ Δεσπότης χρ., in Phari-saeum et Publicanum, *spuria et ommissa*. Est Ba-silii Seleucia.

Ἰατρῶν ἔσκειν ὁ τῆς Ἑκκλησίας διδάσκαλος, de Fide, *spurius sermo*, t. 9. p. 854.

Ἰατρῶν μὲν παῖδες ὅταν πυρέττοντάς τινας, ad eos qui scandalizati fuerant, t. 5. p. 465.

Ἰδετε τῇ προτέρᾳ κυριακῇ πόλεμον, Cotelerius in Psalmum 6. Est eadem quæ 2 de Pœnitentia; vide supra in Εἰδετε τῇ προτ.

Ἰδιαν αὐτοῦ πόλιν ἐνταῦθα τὴν Καπ., in Matth. Hom. 50. t. 7. p. 342.

Ἰδοὺ πάλιν ἑορτὴ, ἰδοὺ σωτηρία ψυχῶν, in S. Thomam Apostolum, *spuria ac prætermis-sa*.

Ἰδοὺ πρὸς τὸ τέλος ἐβόησαμεν λοιπὸν, in Gene-sim Hom. 50. t. 4. p. 295.

Ἰδοὺ σήμερον, ἀδελφοί, ἐπέστη ἡμῖν, in David et de Pœnitentia, *spuria et ommissa*.

Ἰδοὺ σήμερον ἡμῖν ὁ μακάριος Δαυὶδ, de Pœni-tentia, de Davide et de Uria, t. 15. p. 289.

Ἰδοὺ τὸ διὰ, τῷ Πατρὶ δέδωκε. Τί οὖν, in Ep. ad Ephes. Hom. 4. t. 11. p. 2.

Ἰδοὺ τρίτῃ διαλέξεις, καὶ τὰ ἐν προοιμίῳ, in Matth. Hom. 5. t. 7. p. 52.

Ἰερὰ μὲν ἥδη φωτός, in Pascha Sermo 6. t. 8. p. 264, in *Spuriis*.

Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ τὰ εἰρημένα σέβει, ad Sta-girium de Tristitia lib. 5. t. 1. p. 204.

Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἔκστασιν ἐργάσασθαι, ad infidelem Patrem, t. 4. p. 57.

Ἰκανῶς ἐνδιατρίψας τῇ πόλει βούλεται, in Acta Apost. Hom. 42. t. 9. p. 547.

Ἰκανῶς ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ἐπικνηγούσαμεν, Quod non dicere quæ scimus, etc., t. 1. p. 529.

Ἰκανῶς ἡμᾶς πρῶτην ἐψυχολόγησεν, in Pecca-tricem, *spuria*, t. 10. p. 799. Est Amphilo-chii.

Ἰκανῶς ἡμᾶς πρῶτην ἡ κατὰ τὸν Ἰωσήφ, in Ge-nesim Hom. 62. t. 4. p. 591.

Ἰκανῶς ἡμᾶς γῆς τὰ προοίμια τῆς ἀποδημίας, in Genesis Hom. 55. t. 4. p. 551.

Ἰκανῶς οἶμαι κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν, in Genesis Hom. 17. t. 4. p. 155.

Ἰκανῶς πρῶτην ἡμῖν διεθεράμνη τὸ πνευματικόν, in illud, *Oportet autem et hæreses esse*, t. 5. p. 240.

Ἰκανῶς ὑμῖν, οἶμαι, καθηψάμεθα πρῶτην, Non esse ad gratiam concionandum, etc., t. 2. p. 658.

Ἰκανῶς γῆς καθηψάμεθα τῶν εἰς τὰς ἱπποδρ., in Genesis Hom. 7. t. 4. p. 48.

Ἰλασμὸν ὁ καιρὸς, καὶ μὴ παρίδωμεν, de Je-junio, *spuria*, t. 11. p. 804.

Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσι, τίνας ἐνεκὲν ἐνταῦθα διατρ., in Matth. Hom. 59. t. 7. p. 584.

Ἰνα γὰρ μὴ τις λέγῃ, τί πρὸς ἡμᾶς τοῦ σωμ., in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 52. t. 10. p. 285.

Ἰνα μὴ δόξῃ αὐτοὺς αἰνίττεσθαι, in Ep. ad Rom. Hom. 5. t. 9. p. 460.

† Ἰουθὶ καλεῖται, Synopsis I. Judith, t. 6. p. 565.

† Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, Synopsis I. Jonæ, t. 6. p. 590.

Ἰωάννης ἐν Ἐρέσω τῆς Ἀσίας, Ἰωάννης, de S. Joanne Theologo, t. 8 in *Spuriis*, p. 130.

Ἰωάννης σήμερον ὁ εὐαγγελιστὴς, *Savilio in Spuriis memorata, hic prætermis-sa*.

Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ πανήγυριν ἀγώμεν, in

Jean. Præcursorem, t. 2. p. 605, * *spuria*.
 † Ἰὼβ καλεῖται, Synopsis l. Job, t. 6. p. 566.
In Adventu Domini, Sermo Severiani de Pace, t. 3. p. 413.

K

Καθάπερ, ἀδελφοί, νεφῶν συν., in Publicanum et Phariseum, * Savil., t. 5. p. 261. Est pars orationis quintæ (quartæ) de Incomprehensibili, quæ incipit: ἐπειδὴν μέλλῃ τις. Lambec. t. 4. p. 93. t. 5. p. 26. t. 8. p. 230.

Καθάπερ βασιλέα τινὰ δορυφόροι παρέπεμπον, in Acta Apost. Hom. 50. t. 9. p. 371.

Καθάπερ ἐν τοῖς μετάλλοις τοῦ χρυαίου, in Joan. Hom. 36. t. 8. p. 434.

Καθάπερ ἱατρὸς ἄριστος νῦν μὲν καίων, in cap. 3 Isaie, t. 6. p. 32.

Καθάπερ λειμώνι τις εὐανθὴς διάφορα, in Genesis Hom. 43. t. 4. p. 434.

Καθάπερ μύρον εὐωδὸς τὴν εὐωδίαν, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 2. t. 11. p. 432.

Καθάπερ οἱ λειμῶνες ἔχρουσι ποικίλα, in Job, *spuria et prætermissa*.

Καθάπερ οἱ τοῦ σώματος, in recens Illuminatos, *spuria et ommissa*.

Καθάπερ οἱ τῶν ἱατρῶν ἄριστοι τὴν ῥίζαν, in Ep. ad Roman. Hom. 10. t. 9. p. 519.

Καθάπερ τὰ ἀνιάτα τῶν τραυμάτων, in Genesis Hom. 19. t. 4. p. 161.

Καθάπερ τις σῶμα πλάττων, πρῶτον μὲν, in Ep. ad Ephes. Hom. 21. t. 11. p. 158.

Καθάπερ χορὸς τῶν κορυφαίων ἐπιζητεῖ, Hom. de Kalendis, t. 1. p. 697.

Καθαζόμενος γενναίως τῶν Ἑβραίων, in Ep. ad Hebr. Hom. 11. t. 12. p. 111.

Καθελὼν τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἑξωθεν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 8. t. 10. p. 65.

Καθολικὸν ἡμῖν καὶ οὐ μερικὸν μέλος, de Jejunio et Davide, *spuria*, t. 1. p. 833.

Καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ αὐτὸς, ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγ., in Psalm. 49. t. 5. p. 223.

Καὶ ἀνωτέρω τὸ σημεῖον τοῦτο μέλλων ποιεῖν, in Matth. Hom. 54. t. 7. p. 537.

Καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς συνέστησε τόν, in Ep. ad Coloss. Hom. 12. t. 11. p. 412.

† Καὶ ἐγένετο ἐν ἑταί πρώτῳ Κύρου, in cap. 11 Danielis, t. 6. p. 252.

Καὶ ἐγένετο καθελῆς, in Filium viduæ. Vid. ὅλα τὰ πάθη.

Καὶ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν, in Matthæum Hom. 60. t. 7. p. 593.

† Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Ἀσφανεξ... in Daniel cap. 1. t. 6. p. 200. * Edidit primum Cotelierius. Paris. 1661. p. 65.

† Καὶ εἶπε, φησὶ, γνώρισον ἐκαίνῳ τὴν, in Daniele cap. 8. t. 6. p. 241.

Καὶ ἐμπροσθεν ἐπέσταλκά σου τῇ τιμ., Asyn-critiæ, ep. 77. t. 3. p. 634.

Καὶ ἐμπροσθεν μὲν ἐξεπληττόμεθα ὑμῶν, episcopis ab Occidente, ep. 157. t. 3. p. 690.

Καὶ ἐνταῦθα ἀπαλλαγὴν πολέμων καὶ μάχης, in Psalm. 47. t. 5. p. 197.

Καὶ ἐν τούτῳ εὐαγασά σου τὴν ἀγάπην, Constantii presb. ad Cyriacum, ep. 241. t. 3. p. 735.

Καὶ ἡδὴ ἀπεστάλκαμέν σου τῇ εὐγενείᾳ, Musonio, ep. 216. t. 3. p. 719.

Καὶ ἡδὴ μὲν ἀπέσταλκά σου πρὸς τὴν εὐλ., Gerontio presbyt., ep. 54. t. 3. p. 623.

Καὶ ἡδὴ τοῦτο κατηγόρησαν ὅτι ἐν τῷ Βεελ., in Matth. Hom. 42. t. 7. p. 444..

Καὶ ἡ καταλαθούσα τὰς Ἐκκλησίας τὰς κατὰ τὴν ἀνατ., episcopis, ep. 181. t. 3. p. 702.

Καὶ ἦνίκα προσίμια εἶχεν ὁ χειμῶν, Mari episc., ep. 86. t. 3. p. 638.

Καὶ ἰδὶα ἐκάστη καὶ κοινῇ πᾶσιν ὑμῖν ὀφειλο-μεν, episcopis, ep. 152. t. 3. p. 688.

Καὶ μὴν ἀκολουθοῦν ᾧ ἀληγεῖ αὐτοὺς πρὸς τό, in Matth. Hom. 26. t. 7. p. 306.

† Καὶ μὴν δωδέκατον τοῦτο ἐστὶν ἔτος, in Daniele cap. 2. t. 6. p. 206.

Καὶ μὴν οὐκ ἔχρην θυμολῆναι, ἀλλὰ φοβ., in Matth. Hom. 9. t. 7. p. 130.

† Καὶ νῆ λέγεται ἀπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τῆς, Synopsis Scripturæ S., t. 6. p. 314.

Καινὸν ὡς ἀληθῶς καὶ μέγιστον, de tribus Pueris, *spuria*, t. 6. p. 612.

† Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀσναγῆς προσετέθη, in cap. 13 Danielis, t. 6. p. 253.

† Καὶ ὁ βασιλεὺς κατέστησεν αὐτόν, in cap. 6 Danielis, t. 6. p. 233.

Καὶ ὅτε τοῦ σταυροῦ μνεῖαν ἐπετελοῦμεν, in Ascensionem Domini, t. 2. p. 447.

Καὶ οὗτος τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἔχεται ὁ ψαλμός, in Psalm. 128. t. 5. p. 365.

Καὶ οὗτος ὡσαύτως ὁ ψαλμός, in Psalm. 107, *spuria*, t. 5. 682.

Καὶ πάντων μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμέ-νων ὁ βίος, Vita S. Joan. Chrysostomi in Vaticana, Laurentiana et aliis Bibliothecis. * Est Symeonis Metaphrastæ edita a Savil. t. 8. p. 373 — 428.

Καὶ παρχών ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον τυφλόν, in Joan. Hom. 56. t. 8. p. 326.

Καὶ πρὸ τῶν γραμμῶν, οἶμαι, τῶν ἡμετέρων,

Innocentio papæ epistola prima, t. 3. p. 515.

Καὶ πρῶην πρὸς ὑμᾶς, καὶ νῦν πρὸς ὑμᾶς, in Statuas Hom. 9. t. 2. p. 96.

Καὶ πῶς ἐνι γενέσθαι τοῦτο ὑπερ ἐπέταξας, ad Steclchium de Compunctione lib. 2. t. 1. p. 140.

Καὶ πῶς ὁ ψαλμὸς προσώπων εἶναι δύο, in Psalm. 38, *spuria ac prætermissa*.

Καιρὸς σε λοιπὸν ἀνανῆσαι καὶ πάντα, Admonitiones spirituales, *spuria*, t. 11. p. 815.

Καὶ σὺ τοίνυν οὐ δύνασαι, de Beneficentia, *spuria et prætermissa*.

† Καὶ σὺ, φησί, κἀθίσον, μετὰ γὰρ χρόνον, in Danielelem cap. 12. t. 6. p. 252.

Καὶ τὰ ἐμπροσθεν παρὰ τῆς τιμιότητος ὑμῶν, episcopis qui cum Occidentalibus venerant, ep. 166. t. 3. p. 695.

Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα οἷα περ., de Sacerdotio liber 6. t. 1. p. 421.

Καὶ τὰ σώματα τὰ σφοδρὸς παλαίσαντα, Olympiadi, ep. 3. t. 3. p. 552.

Καὶ ταύτη σου τὴν ἀγάπην ἔδειξας, Adolix, ep. 33. t. 3. p. 612.

Καὶ τῇ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης φιληκοῖα, in illud, *Ibat Jesus in civitatem Naim; spuria et prætermissa*.

Καὶ τίς οὐκ ἀγαπᾷ ἀκούμενος, in Psalm. 114. t. 5. p. 303.

Καὶ τὸ γράψαι καὶ προτέρους ἐπιτηδῆσαι, Casto, Valerio, Diophanto, etc. ep. 222. t. 3. p. 722.

Καὶ τοῖς μάρτυσιν ὁρῶν τὴν τῶν ἔργων, Hom. in Maccabæos, t. 2. p. 631.

† Καὶ τότε, φησί, σώσας ἐγὼ εἰμι, in Danielelem cap. 11. t. 6. p. 252.

Καὶ τοῦ πέμψαι τὸν τιμιώτατον πρεσβ., Domno, episc. ep. 27. t. 3. p. 610.

Καὶ τοῦτο σὸν, καὶ τῆς μεγάλῃς σου καὶ ὑψηλῆς, Romano, ep. 91. t. 3. p. 641.

Καὶ τοῦτο σὸν καὶ τοῦ θερμοτάτου καὶ σφοδροῦ, Theodoto diacono, epist. 68. t. 3. p. 630.

Καὶ τοῦτο σὸν, τοῦτο νήφοντος, ad Elpidium, ep. 114. t. 3. p. 656.

Καὶ τοῦτο τῆς ἀγάπης τῆς σῆς μεμνημένης, Carterix, ep. 34. t. 3. p. 613.

Καὶ τοῦτο τῆς γνησίας σου καὶ θερμῆς ἀγάπης, Nicolao presb., ep. 69. t. 3. p. 631.

Καὶ τοῦτο τῆς σῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς εὐχαρίστου, Theophilo presb., ep. 115. t. 3. p. 657.

† καὶ φήσεις πάντως ἐκ πλ., initium primi fragmenti epist. Chrysostomi ad Cæsarium, t. 3. p. 742.

Καὶ χθὲς εἶπον, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ σῆμ., in Statuas Hom. 12. t. 2. p. 123.

Κακὸν μὲν ἡ ἀναρχία πανταρχοῦ, καὶ πολ., in Ep. ad Hebr. Hom. 34. t. 12. p. 311.

Καλὰς ἡμῖν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις τῶν ἁγίων, encomium S. Theclæ, t. 2. p. 749.

Καλὴ ἡ νηστεία, καλὴ καὶ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, de Jejunio et Eleemosyna, *spuria*, t. 1. p. 817.

Καλοὶ τῆς εὐσεβείας οἱ λειμῶνες, in illud, *Vidit Deus omnia quæ fecit; spuria*, t. 6. p. 532.

Καλοὶ τῆς ὑπομονῆς οἱ πόνοι, de anima Adami, et de Passione Christi, *spuria et prætermissa*.

* Edidit Savil. t. 5. p. 648.

Καλὸν ἀξίωμα τῷ Μωϋσῇ, in Psalm. 89, *spuria*, t. 5. p. 770.

Καλὸν ἐνταῦθα στενάζει μέγα καὶ οἰμῶζει, in Matth. Hom. 21. t. 7. p. 259.

Καλὸν ἡμῖν ὡς ἀληθὺς καὶ θαυμασίον ὕμνον, in Psalm. 95, *spuria*, t. 5. p. 628.

Καλὸν οὖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μή, de Oratione, *spuria et prætermissa*.

Καλὸς ὁ τοῦ προφήτου ψαλμὸς, τῆς γάρ, in Psalm. 14, in Bibliotheca Ottoboniana, *spuria ac prætermissa*.

Καλῶς εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι τὸ φορτίον μου, de Caritate, *spuria*, t. 11. p. 845.

Καλῶς ἡμῖν καὶ σοφῶς, in Crucem, Severiano adscribitur. *Non edidimus*. * Sed habet Savil. t. 5. p. 898.

Καλῶς τοῦτο καὶ συμφέροντως ποιεῖ, in Acta Apost. Hom. 55. t. 9. p. 411.

Κάμνουσαν ἡμῖν τὴν φωνὴν τῇ προτεραίᾳ, Severiani in Hexaemeron Hom. 4. t. 6. p. 465.

Κἀν ἐλάττους δέχομαι ἐπιστολὰς παρὰ τῆς, Enthaliæ, ep. 32. t. 3. p. 612.

Κἀν πολλάκις, κἀν ὀλιγάνις ἐπιστείλεις, Carterix, ep. 18. t. 3. p. 605.

Κατὰ μὲν ἀναγωγὴν τὸ τῆς καινῆς διαθ., in Psalm. 149. t. 5. p. 498.

Καταστεilas τῶν ἐλαττόνων τὸν φρόνον, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 31. t. 10. p. 277.

Κατὰ τοὺς καιροὺς Αἰωνίου, in quadraginta Martyres, *spuria et omissa*.

Καταφυγὴ ἀπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν, in Ps. 45. Est fragmentum alicunde divulsium.

Κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γεγενῆσθαι, in illud, *Ad imaginem Dei; spuria*, t. 6. p. 535.

Κατέλαβε τοὺς λόγους τὸ ἔργον, ὥστε, in Matth. Hom. 32. t. 7. p. 356.

Κατεμάθετε χθὲς, ἀγαπητοί, τοῦ πατριάρχου, in Genesim Hom. 34. t. 4. p. 339.

Κατετρυφήσατε τῶν ἁγίων μαρτύρων, in Statuas Hom. 19. t. 2. p. 188.

. Κατηγορήσεν Ἑλλήνων, κατηγορήσεν, in Ep. ad Roman. Hom. 7. t. 9. p. 482.

† Κατηγορία τοῦ Ἰσραήλ, Synopsis Isaiaë, t. 6. p. 381.

† Καλεῖται Ἰησοῦς, etc. Synopsis libri Jesu, t. 6. p. 338.

† Καλεῖται λαθεῖν, Synopsis Osce, t. 6. p. 389.

† Καλεῖται Μωϋσῆς ἀριθμῆσαι τὸν λαόν, Synopsis Numer. t. 6. p. 332.

Κλέπτει τοὺς πόρους τῶν ἐμπόρων, in Annuntiationem, ex Codice Basilianorum Romæ, Combeffis. Biblioth. t. 1. p. 346, *spuria et omissa*.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀνοίξον, prima Oratio, t. 12. p. 799. Non est Chrysostomi.

Κύριε, ὁ Θεὸς μου, ὁ μέγας καὶ φοβ., Oratio secunda, t. 12. p. 799. Non est Chrysostomi.

A

Λαμπὰς εὐσεβείας, κήρυγμα θεογνωσίας, in illud, *Genimina viperarum; spuria ac prætermissa*.

Λαμπρὰ γέγονεν ἡμῖν χθὲς ἡ πόλις, in S. Phocam, t. 2. p. 704.

Λαμπρὸν ἡμῖν τήμερον τὸ θέατρον γέγονε, in illud, *Factum est in anno quo mortuus est*, etc.: in Oziam Homil. 4. t. 6. p. 120.

Λαμπρὸς ὁ βίος τῶν δικαίων, πῶς δέ, de Patientia et de Vanitate mundi, *spuria*, t. 12. p. 817.

† Λευιτικὸν καλεῖται τοῦτο, Synopsis Levitici, t. 6. p. 330.

Λόγος ἀπλῶς προσερχθείς, de Silentio, Ecloga 37. t. 12. p. 718.

Λόγος μὲν οὐδὲς ἀνθρώπων, de Caritate, *spuria ac prætermissa*.

Λόγος μὲν οὐδὲς περὶ ἀγάπης κατ' ἀξίαν, de Caritate in Deum et proximum, *spuria*, t. 9. p. 861.

M

Majorè quidem theatro es Virgo, in S. Pelagium Hom. 2. t. 2. p. 591.

Μακαρίζω τῆς σπουδῆς ὑμᾶς, ἀγαπητοί, de non publicandis Peccatis fratrum, t. 3. p. 344.

Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι καὶ πολλάκις τοῦτο, Cyriaco, Demetrio etc., ep. 148. t. 3. p. 686.

Μακάριοι καὶ τῶν δεσµῶν ὑμεῖς καὶ τῆς, episcopis et presbyteris Chalcedone inclusis, ep. 174. t. 3. p. 699.

Μακάριοι οἱ πενθούντες, καὶ οὐκ τοῖς γελῶσι,

in Ep. ad Philippenses Hom. 14. t. 11. p. 304.

Μακάριοι τοῦ δεσµωτηρίου καὶ τῆς ἀλύσειος, ad episcopos et presb. incarceratos, t. 3. p. 526.

Μακάριος εἶ καὶ τρισμακάριος καὶ πολλάκις τοῦτο, ἐν οὗτω, Marciano, ep. 122. t. 3. p. 662.

Μακάριος καὶ τρισμακάριος εἶ καὶ πολλάκις τοῦτο, τοιαῦτα, Alphio, ep. 21. t. 3. p. 606.

Μακρὰν ἐσιγῆσας σιγὴν, καίτοι πολλῶν ὄντων, Pentadiae diaconissæ, ep. 185. t. 3. p. 704.

Μακρὰν μὲν ἐσιγῆσκαμεν ἀμφοτέρω σιγῇ, Marcellino, ep. 31. t. 3. p. 611.

Μακρὸς οὗτος ὁ ψαλμὸς καὶ τοῦτο δὲ τῆς, in Psalm. 9. t. 5. p. 93.

Μακρῷ μὲν διώκισμαι τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ, Ampruclæ diaconissæ, ep. 103. t. 3. p. 648.

Μάλιστα ἂν τις ἐκ τούτου θαυμάσειε τὴν Παύλου, in Ep. 2 ad Corinth. H. 20. t. 10. p. 577.

Μάλιστα μὲν καὶ μὴ γράψαντι γράψαι ἐρχῆν, Valerio et Diophanto, ep. 239. t. 3. p. 734.

Μαρτύρων μὲν ἡμᾶς πανήγυρις, in quadraginta Martyres, *spuria ac prætermissa*.

Μάτην, ὡς ἔοικε, τοὺς τῇ προτέρᾳ συναΐζει, adversus eos qui in solis festis conveniunt, de Anna Sermo 5. t. 4. p. 739.

Μέγα ἀγαθὸν, ἀγαπητοί, τῶν θεῶν γραφῶν ἡ ἀγνωστία, in Genesim Hom. 36. t. 4. p. 349.

Μέγα ἀγαθὸν ἡ εὐχὴ, ἐάν, de Oratione, Ecloga 2. t. 12. p. 443.

Μέγα ἀγαθὸν παρρησία καὶ τὸ ἐλευθεροστομεῖν, in Joan. Hom. 17. t. 8. p. 96.

Μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία, φιλοσοφίαν δὲ λέγω, in Joan. Hom. 63. t. 8. p. 375.

Μέγα ἀγάπη καλὸν, πυρὸς ἐστὶ σφοδρότερον, in Joan. Hom. 73. t. 8. p. 429.

Μέγα, ἀγαπητοί, μέγα ἐκκλησίας προστασία, in Joan. Hom. 60. t. 8. p. 351.

Μέγα ἐφρόνουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπὶ τῷ ναῷ, in Ep. ad Hebr. Hom. 17. t. 12. p. 164.

Μέγα θησαυρίσκαμε καὶ πλοῦτον, in Psalm. 118, *spuria*, t. 5. p. 685.

Μεγάλα, ἀγαπητοί, καὶ πάντα λόγον, in Pentecosten Hom. 2. t. 2. p. 468.

Μεγάλα τινὰ καὶ ἀπόρρητα μέλλει διαλέγεσθαι, in Psalm. 48. t. 5. p. 203. * In extrema parte multa desunt.

Μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ τῇ προτ., in illud, *Omnes adstabimus ante tribunal; spuria et prætermissa*.

Μεγάλη καὶ ἄφατος ἐν τοῖς πρόσφατον, in Genesim Hom. 26. t. 4. p. 243.

Μεγάλῃν ἐναυῶθα τοῦ Θεοῦ τὴν πραότητα, in Psalm. 113. t. 5. p. 292.

Μεγάλη ὄντως ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ, in Ep. ad Hebr. Hom. 25. t. 12. p. 226.

Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται οὐσίος, in Joan. Hom. 81. t. 8. p. 477.

Μεγάλη τῆς ἀθυμίας ἡ τυραννίς, in Joan. Hom. 78. t. 8. p. 458.

Μεγάλη τῆς ἐπὶ τὸν Κύριον ἐλπίδος ἡ δύναμις, in Psalm. 10. t. 5. p. 113.

Μεγάλη τῆς θείας Γραφῆς δύναμις καί, in Genesim Hom. 37. t. 4. p. 372.

Μεγάλη τῆς περὶ τοὺς δοῦλους τοῦ Θεοῦ θεραπείας, in Joan. Hom. 72. t. 8. p. 422.

Μεγάλων ἡμᾶς μυστηρίων κατηξίωσεν, in Joan. Hom. 26. t. 8. p. 148.

Μεγα μὲν ἡ πίστις καὶ σωτήριον, in Epist. ad Hebr. Hom. 7. t. 12. p. 70.

Μεγα ὅπλον εὐγῆ, ὁτσαυρὸς ἀνελλιπῆς, Orandum esse cum dolore. Est fragmentum spuriae homiliae omisum.

Μεγα τῆς ψυχῆς ἐρόδιον εἰς σωτηρίαν, in Signacula librorum. Est Severiani, t. 12 p. 403.

Μεγα τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀξίωμα ἦν, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 1. t. 11. p. 548.

Μεγα τῶν θείων Γραφῶν τὸ κέρδος, in Joan. Hom. 37. t. 8. p. 211.

Μεγίστον ἐστὶ διδασκαλεῖον τὸ τῆς ἐκκλ., in Lazarum et Divitem, t. 8 in Spuriis, p. 113.

Μέλλει διηγέισθαι τὰ κατὰ Ἀνανίαν, in Acta Apost. Hom. 12. t. 9. p. 96.

Μέλλει πάλιν αὐτὸν καλᾶπτεσθαι σφοδρότερον, in Ep. ad Rom. Hom. 17. t. 9. p. 621.

Μέλλοντος, ἀγαπητοί, τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος, in illud, *Exiit edictum*, t. 2. p. 800, * *spuria*.

Μέλλων ἐμβαίνειν εἰς τοὺς οἰκέλους, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 23. t. 10. p. 594.

Μέλλων κατιέναι εἰς τὸν περὶ τῆς ἐπισκοπῆς λόγον, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 10. t. 11. p. 598.

Μέλλων ὁ ἱερεὺς τὴν θείαν ἐπιτελεῖν, initium Liturgiae, * Chrysostomo falso adscriptae, t. 12. p. 776.

Μετὰ ἀκριβεῖς τούτῳ μάλιστα προσ., in Psalm. 144. t. 5. p. 466.

Μετανοιά ἐστὶ ξίφος οὐρανογάλκευτον, de Penitentia, *spuria et rejecta*.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, in secundum Adventum Domini, t. 10. p. 831. * Est Eusebii Alexandrini. V. Thilo de Euseb. p. 34.

Μετὰ τὸ γράψαι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, Dionigeni, ep. 51. t. 3. p. 620.

† Μετὰ τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν τούτου διάδογον, in Psalm. Prothectoria, t. 5. p. 539.

Μετὰ τὸ ξενίσαι τοὺς ἀνδρας, ἐξέρχεται, in Acta Apost. Homil. 23. t. 9. p. 184.

Μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν οὐκ οἶδα, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 11. t. 10. p. 87.

Μετὰ τῶν ἀνεπιγράφων καὶ οὗτος, in Psalm. 96, *spuria*, t. 5. p. 791.

Μετὰ τῶν δοῦλων ὁ Δεσπότης, μετὰ τῶν ὑπευθ., in Matth. Hom. 12. t. 7. p. 160.

Μετὰ φόβου τῶν λόγων ἀκούομεν τοῦ Θεοῦ, in Ep. ad Hebr. Hom. 10. t. 12. p. 102.

Μὴ γὰρ ἑαυτοὺς ἡλευθερώσατε ὅτι πάλιν, in Ep. ad Galatas cap. 5. t. 10. p. 712.

Μηδεὶς ὁρῶν πονηροὺς εὐπαραγούνας, Ne turbemur videntes pios mala uti fortuna, Ecloga 42. t. 12. p. 739.

Μηδὲν ὑμᾶς λυπεῖτω τὸ τῆς σχολῆς, Euthymio, ep. 218. t. 3. p. 720.

Μηδὲν ὑμᾶς ταρτατέτω τῶν συμβεβηκότων, Chalcidiae et Asyncritiae, ep. 29. t. 3. p. 611.

Μηδέποτε καταλιμπάνομεν, ἀγαπητοί, τῆς σωτ., in Publicianum et Phariseum. Est fragmentum Homiliae 5 de Incomprehensibili.

Μὴ κάμνε ζητῶν ἀπολογία τοῦ τυχέως, Theodoro Lectori, ep. 136. t. 3. p. 680.

Μὴ πενθῶμεν πικρῶς, ἀγαπητοί, de Luctu funebri, Ecloga 45. t. 12. p. 760.

Μὴ πρὸ καιροῦ, in illud, *Ne judicetis ante tempus; spuria et rejecta*.

Μὴ κάμνε ζητῶν ἀπολογία τῆς μακρᾶς, Herculio, ep. 201. t. 3. p. 712.

Μῆτε ἀθύρει, μῆτε ἀμαρτίαις λογιζέου, Malcho, ep. 71. t. 3. p. 632.

Μήτηρ εὐταξίας ἀκολουθία, ὅψιν, de Sacrificio Caini, *spuria*, t. 11. p. 792.

Μὴ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἀμελῶμεν, de Jurjurando, Ecloga 28. t. 12. p. 640.

Μίαν ἔχουσα ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος τήν, in illud, *Quaecumque ligaveritis super*, etc., *spuria*, t. 9. p. 845.

Μίαν ὑμᾶς ἀπαντας αἰτήσαι βούλομαι χάριν, in Joan. Hom. 11. t. 8. p. 62.

Μίαν ὑμῖν διελέγθην ἡμέραν καὶ ἀπὸ τῆς, contra Anomaeos Hom. 11. t. 1. p. 541.

Μίαν ὑμῶν ἀπελείφθην ἡμέραν, καὶ ὥς, in illud, *In faciem Petro restiti*, t. 3. p. 362.

Μιμηταί μου γίνεσθε, φησὶν ὁ Παῦλος, καθῶς, in Joan. Hom. 70. t. 8. p. 412.

Μόλις πότε ἀνεπνέσαμεν εἰς τὴν Κουκουσόν, Olympiadi, ep. 13. t. 3. p. 592.

Μόλις πότε τὸ κατὰ τὸν Ὄξιν διεπλεύσαμεν, in Seraphim, t. 6. p. 137.

Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον βλέπω, in *Nativitatem Salvatoris*, t. 6. p. 392.

Μωϋσῆς μὲν ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, in *Joan. Hom.* 5. t. 8. p. 34.

Μωϋσῆς μὲν πέντε βιβλία συγγράψας, in *Ep. ad Roman. Hom.* 1. t. 9. p. 429.

Μωϋσῆς ὁ μέγας, ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, in *Conceptionem Joan. Baptistæ, spuria*, t. 2. p. 793.

Moses magnus Dei famulus, de *Regressu S. Joannis Chrys.* t. 3. p. 411.

Multi quidem fluctus etc., cum de *expulsione Chrysostomi* ageretur, t. 3. p. 419.

N

Νήπιον ἐνταῦθα οὐ τὴν ἡλικίαν φησὶν, ἀλλὰ, in *Ep. ad Galatas*, cap. 4. t. 10. p. 704.

Νικᾷ καὶ ἡ ὄψις τῆς ἑορτῆς πᾶσαν ἐγκωμίων πλοκήν, in *S. Pascha, spuria et ommissa*.

Νομίζω μεγάλην τινά. *Legitur etiam Νομίζω με γαλαταγνά. Eadem est quæ supra, Ἐνόμειζον με-γάλα τινά, spuria.*

† Νῦν Δάρωνε τερπνὴ καὶ θεοφιλὴς, οὐ, in *Proditionem Judæ*, t. 2. p. 721.

Νῦν τῆς βασιλείδος βασιλική, in *Annuntiationem Deiparæ. Est Joannis Damasceni, et Joanni Chrysostomo tribuitur.*

Νῦν τὸ πένθος τῶν νεκρῶν περυγᾶδεύεται, in *S. Pascha, spuria et ommissa*.

O

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἡρώδης, in *illud, Audivit Herodes tetrarcha. Videtur excerptum ex Homiliis in Matthæum.*

Ὁ γδόην φησὶν ἡ Γραφὴ ἐβδόμην τοῦ παρόντος, *De Octava*, in *Psal. 6, spuria*, t. 5. p. 551. *Ex Codice Bibliothecæ Reg. Scorialensis edidit primum Cotelier. Esse Anastasii Sinaitæ probat D. Salmonius.*

Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ, in *Matth. Hom.* 40. t. 7. p. 431.

Ὁ δὲ Μάρκος καὶ, εὐθέως, φησὶ, βουλόμενος, in *Matth. Hom.* 28. t. 7. p. 326.

Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι καθὼς ἠδύναντο, in *Matth. Hom.* 48. t. 7. p. 487.

Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν, in *Matth. Hom.* 53. t. 7. p. 529.

Ὁ δεσπότης μου Σώπατρος ὁ τῆς Ἀρμενίας, *Cyriaco*, ep. 64. t. 3. p. 628.

Ὁ δυνάστης ὁ λόγος, καθότι καὶ ἑσχατός, de *Pseudoprophetis*, t. 8 in *Spuriis*, p. 72.

Ὁ ἔχων προσευχὴν, νηστείαν καὶ ἐλεημ., de *Jejunio, spuria*, t. 11. p. 831.

Ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς μου, ὁ πάντων Δεσπότης βουλ., *doctrina ad Pœnitentiam, spuria et ommissa*.

Ὁ Θεὸς παρὰ τὴν ἀρχὴν ποιήσας τὸν ἄνθρ., in *Joan. Hom.* 19. t. 8. p. 110.

Ὁ Θεὸς σοι τὸν μισθὸν δῶν καὶ ἐνταῦθα, *Chalcidæ*, ep. 105. t. 3. p. 650.

Ὁ Θεὸς σοι τὸν μισθὸν δῶν καὶ ἐν τῷ παρόντι, *Alphio*, ep. 35. t. 3. p. 613.

Οἱ ἀνηρότατοι λειμῶνες ἄνθρωποι χρυσοί, in *Præcursorem*, t. 8 in *Spuriis*, p. 5.

Οἱ γυναῖκες ἀγεσθαὶ μέλλοντες, de *Mulieribus et Pulchritudine*, *Ecloga* 14. t. 12. p. 522.

Οἶδα καὶ αὐτὸς, Κύριέ μου τιμωτάτε καὶ εὐλ., *Romano presbytero*, ep. 23. t. 3. p. 608.

Οἶδα καὶ αὐτὸς ὅτι οὐκ ἂν ἡμῖν διὰ γραμμ., *Theodoro diacono*, ep. 44. t. 3. p. 617.

Οἶδα μὲν ὅτι οὐδὲν ὑμῖν δεῖ γραμμάτων, *Asello*, ep. 151. t. 3. p. 688.

Οἶδα μὲν ὅτι συνετὸς ὢν καὶ φιλοσοφεῖν, *Studio præfecto urbis*, ep. 197. t. 3. p. 710.

Οἶδα μὲν ὅτι τοῖς παχυτέροις καὶ πρὸς τὰ, *Quod nemo læditur nisi a seipso*, t. 3. p. 444.

Οἶδα ὅτι ἐν πολλῇ θλίψει καθεύδωντας, *Asyncritæ*, ep. 40. t. 3. p. 615.

Οἶδα ὅτι κατέτεινα ὑμῶν τὸν λογισμόν, in *Genesisim Hom.* 11. t. 4. p. 82.

Οἶδα ὅτι κεμήκατε χθές, in *Genesisim Hom.* 58. t. 4. p. 561.

Οἶδα ὅτι ὀλιγάκις ἐπέσταλκα τῇ τιμ., *Elpidio*, ep. 138. t. 3. p. 681.

Οἶδα ὅτι πολλοῖς ἄπορον τὸ εἰρημένον, in *Ep. ad Roman. Hom.* 25. t. 9. p. 701.

Οἶδα ὅτι σφόδρα ὑμᾶς διετράχε τῶν, *Chalcidæ et Asyncritæ*, ep. 60. t. 3. p. 626.

Οἶδα πολλοὺς ἀπεχθανομένους ἐν τῇ, in *Ep. ad Coloss. Hem.* 8. t. 11. p. 379.

Οἶδα πρῶην περὶ εἰμαρμένης εἰπών, de *Fato Hom.* 3. t. 2. p. 760.

Οἶδας καὶ αὐτὸς, Κύριέ μου τιμωτή, ὅσον ἡμῖν, *Hypatio presb.*, ep. 97. t. 3. p. 646.

Οἶδά σου τὴν ἀγάπην, οἶδά σου τὸ φίλτρον, *Arabio*, ep. 48. t. 3. p. 619.

Οἶδά σου τὴν ἀγάπην, τὴν γνησίαν καὶ θερμήν, *Agapeto*, ep. 20. t. 3. p. 606.

Οἶδά σου τὴν φιλότιμον ψυχὴν καὶ ἔρωτα, *Valentino*, ep. 217. t. 3. p. 719.

Οἶδά σου τῆς ἀγάπης τὸ στερεῖον, ὀλίγα, *Rufino*, ep. 109. t. 3. p. 653.

Οἶδά σου τῆς ἀγάπης τὸ στερεῖον καὶ ἀπερίστρο-
25.

πτον, Porphyrio episcopo Rhosi, ep. 235. t. 3. p. 729.

Οἶδά σου τὸ πρῶτον, τὸ ἐπεικτικόν, τὸ χρηστόν, Pe-lagii, ep. 215. t. 3. p. 719.

Οἶδα τὴν ἀγάπην ἣν ἔχεις περὶ ἡμῶν ἀνωθεν, Chalcidiae, ep. 39. t. 3. p. 615.

Οἶδα τὴν ἀγάπην ὑμῶν καὶ τὴν διάθεσιν, Asyna-critiae, ep. 106. t. 3. p. 651.

Οἱ διὰ τὴν ἀληθεῖαν καὶ τὴν εἰς Χριστόν, in Joān. Hom. 58. t. 8. p. 344.

Οἱ διψῶντες ὁδοιπόροι ἀπούσαν τὴν πηγὴν, de Patientia, *spuria*, t. 9. p. 813.

Οἱ ἐκ πελάγους μετὰ σαλεύοντες, de Joseph et de Castitate, *spuria*, t. 6. p. 604.

Οἱ ζωγράφοι μιμνῶνται τῇ τέχνῃ τὴν φ., in Psalm. 50, * *spuria*, t. 5. p. 572.

Οἱ ὁθσαυρὸν ἀνορύττοντες ἐν τῷ κόσμῳ, in Orationem Annae, Savil. t. 5. p. 78. Est pars magna Homiliae 5 in Annam. Vide t. 4. p. 741.

Οἱ κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, de sancta et consubstantiali Trinitate, *spuria*, t. 1. p. 832.

Οἱ κυβερνῶνται ἐπειδὴν ἴδωσι τὴν θάλασσαν, Phoeniciae presbyteris et monachis, epist. 123. t. 3. p. 663.

Οἱ λειμῶνες ἔχουσι πολλὰ καὶ διάφορα ἄνθη, *spuria*, de Eleemosyna, t. 9. p. 789.

Οἷμαι μὲν μηδὲ γραμμῶν σε δεῖσθαι, Moysi, ep. 90. t. 3. p. 641.

Οἷμαι πάντας ὑμᾶς ἐπίστασθαι σαφῶς ὅτι προσ-ῆκει, de Mansuetudine, *incerti opus*, t. 12. p. 422.

Οἱ μὲν ἀθλήται καθ' ἐκάστην ἡμέραν γυμν., de iis qui temperanter jejunant, * *spuria*, t. 13. p. 206.

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνεπίγρ., in Psalm. 98, *spuria*, t. 5. p. 796.

Οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἐργαγευτῶν τόν, in Psalm. 90, *spuria*, t. 5. p. 773.

Οἱ μὲν ἔξωθεν στεφάνους πλέκειν, in S. Stephanum, *spuria*, t. 12. p. 811.

Οἱ μὲν πρῶτοι καὶ μέσοι τῆς ἀγιωτάτης νη-στείας, in postremum Jejunium, *spuria et omissa*.

Οἱ μὲν τέκτονες ἡ βυκάνη καὶ σκεπάρνη, in illud, *Hominis cujusdam divitis ferax erat ager; spuria et praetermissa*.

Οἱ μὲν τοῦ κόσμου τούτου διδάσκαλοι, in illud, *Precamini et reddite Domino*, etc., Psalm. 75. v. 12, * *spuria*, t. 5. p. 602.

Οἷμοι φυγῇ, μετὰ γὰρ τοῦ προσήκου, Quod Regulares feminae, etc. t. 1. p. 248.

Οἱ ναῦται τοῦτο μάστιγα φιλοῦσι τοῦ πελάγους,

in illud, *Nolo vos ignorare*, etc. t. 3. p. 228.

Οἱ νεοττοὶ τῶν χειρῶν καθεζονται ἐν, Adversus Judaeos et Graecos, et haereticos, *spuria*, t. 1. p. 820.

Οἱ πάλοι πατριάρχαι μὲν. Vide Ἄ πάλοι πα-τριάρχαι, quae est eadem.

Ὁ Ἰούδας, ἀγαπητὸς υἱὸς βασι. Est pars Ho-miliae 26 in Mattheum.

Οἱ πελάγιοι πλωτῆρες ἐπειδὴν, quod mari simi-lis sit haec vita, * *spuria*, t. 13. p. 213.

Οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων ἅπαντα πράττουσι, in Ep. 2 ad Thessalonic. Hom. 2. t. 11. p. 514.

Οἱ ποιμένες τὰ πρόβατα, ἐνθα ἂν, Hom. de Pae-nitentia et Oratione, t. 2. p. 302.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν πλουτῶσιν, de Prosperitate et Adversitate, Ecloga 5. t. 12. p. 465.

Οἱ πολυτελεῖς καὶ φιλότιμοι τῶν ἐστιάτῶρων, in S. Ignatium, t. 2. p. 592.

Οἱ πόρρωθεν τοὺς λειμῶνας θεασάμενοι, in Pu-blicanum et Pharisaeum, t. 8 in *Spuriis*, p. 116.

Οἱ προσήται μὲν τὸ ἀξιόπιστον τῶν, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 8. t. 11. p. 477.

Οἶσθα καὶ αὐτὸς, κύριέ μου τιμῶμαι..., πῶς ἀεί, Romano presb., ep. 23. t. 3. p. 608.

Οἶσθα τὴν ἀγάπην ἣν ἐπεδειξάμεθα περὶ, Ale-xandro Corinthi episc., ep. 164. t. 3. p. 694.

Οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες τῆς γεωργίας, in il-lud, *Attendite ne eleemosynam*, etc. t. 8 in *Spuriis*, p. 90.

Οἱ σοφώτατοι τῶν ἱατρῶν ἐπειδὴν ἴδωσιν, in illud, *Habentes eundem spiritum fidei*, Serm. 1. t. 3. p. 260.

Οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες τὰ πικρά, in Ep. ad Hebr. Hom. 30. t. 12. p. 278.

Οἱ τὸ μακάριον τέλος τῆς ζωῆς, in Psalm. 5. Hom., *spuria et omissa*.

Οἱ τῶν ἀγίωνων τῶν ἔξωθεν θεαταί, in Joan. Hom. 1. t. 8. p. 1.

Οἱ τῶν ἱατρῶν ἄριστοι, ἐπειδὴν βαθεῖαν, in Ep. ad Hebr. Hom. 21. t. 12. p. 193.

Οἱ τῶν καλῶν ἐρῶντες, in Zacchaeum et Pu-blicanum, *spuria*, t. 10. p. 823.

Οἱ Φιλιππησίου ἀπὸ πόλεως εἰσι τῆς Μακεδο-νίας, argumentum in Ep. ad Philipp. t. 11. p. 189.

Οἱ φιλόπονοι τῶν γεωργῶν ἐπειδὴν ἴδωσι δέν-δρον, de Incomprehensibili Sermo 3. t. 1. p. 462.

Οἱ φιλόπονοι τῶν γηπόνων ἐπειδὴν ἴδωσι λιπα-ράν, in Genesim Hom. 9. t. 4. p. 65.

Οἱ φιλόπονοι τῶν ποιμένων ἐπειδὴν διὰ μακροῦ, in S. Drosidem martyrem, t. 2. p. 688.

Ἐκ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτω, de Fato et Providentia Hom. 2. t. 2. p. 756.

Ὅκνῶ καὶ ἀναδύομαι σήμερον πρὸς τόν, in Genesim Hom. 41. t. 4. p. 410.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χ. μέλλων πρὸς τὸ πάθος, in S. Babylam martyrem et contra Julianum, t. 2. p. 536.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χ. πρὸς τὰ μέγαρα προ-
τρίπων, in Ep. ad Philipp. Hom. 6. t. 11. p. 233.

Ὅλα τὰ πάθη ἔλυσιν, in Filium viduae, *spuria*, t. 10. p. 848.

Ὅλίγα ἀνάγκη σήμερον πρὸς τήν, in Proditionem Judae Hom. 1. t. 2. p. 376.

Ὅλίγα μὲν σοι συνεγενόμεθα αὐτοῖσι, Procopio, ep. 187. t. 3. p. 705.

Ὅλίγα μὲν σοι συνεγενόμεθα, πολλὴν δὲ τήν, Helladio, ep. 172. t. 3. p. 698.

Ὅλίγα μὲν τὰ εἰρημένα, γλυκεῖα δέ, in illud Isaiae, *Ego Dominus Deus feci lumen*, etc. t. 6. p. 145.

Ὅλιγοὶ ἡμῖν σήμερον οἱ παραγενόμενοι, ἄρα τί, in Petrum et Heliam t. 2. p. 730, * *spuria*. Vid. annot. ad t. 12. p. 6. edit. novae.

Ὅλιγοὶ ἡμῖν σήμερον οἱ παραγενόμενοι, ἄρα τί, de non despicenda Ecclesia, Eclog. 9. t. 12. p. 488.

Ὁ μακάριος Βαβύλας πρόφην ἡμᾶς, in Martyres Juveninum et Maximum, t. 2. p. 578.

Ὁ μακάριος λέγεται Κωνσταντῖνος, de Imperio et Potestate, Ecloga 21. t. 12. p. 561.

Ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ἀγαπητὲ, ὁ τοῖς κατ', in Abraham, *spuria et omissa*.

Ὁ μακάριος Παῦλος ἀπόστολος ὁ τῶν ἐθνῶν δι-
δάσκαλος, de Pœnitentia, Jejunio etc. Dicitur esse Chrysostomi; est autem Joannis Jejunatoris. * Edit. Savil. t. 7. p. 641. Morcl. t. 1. p. 809.

Ὁ μακάριος Παῦλος ὁ σήμερον ἡμᾶς συνάγων, in S. Paulum Sermo 4. t. 2. p. 490.

Ὁ μακάριος Παῦλος τῆς ἀνθρωπίνης προθυμίας, in S. Paulum Sermo 3. t. 2. p. 486.

Ὁ μάλιστα ἀν τις θαυμάσει Παύλου, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 22. t. 10. p. 588.

Ὁ μὲν γηπόνος τὸ ἄρτορον εἰς καθ., in illud, *Ne timueris, cum dives factus fuerit homo; spuria et omissa*.

Ὁ μὲν ἱερὸς τῆς ἐκκλησίας ἡθροῦνται, in Me-
retricem quæ unxit pedes Jesu, *spuria et omissa*.

Ὁ μὲν Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας ποτὲ ἀρίστον, Cur diabolus non sublatus sit, t. 2. p. 260.

Ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χ. τήν παρουσίαν αὐ-
τοῦ, in Ep. ad Hebr. Hom. 3. t. 12. p. 24.

Ὁ μὲν γὰρ ψαλμὸς εἰρηται τῷ Δαυΐδ, in Psalm. 51, * *spuria*, t. 5. p. 597.

Ὁ μὲν λεπρὸς καταβάντι ἀπὸ τοῦ ὄρους, in Matth. Hom. 27. t. 7. p. 313.

Ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς ἀπαλλάττων. εαυτόν, in Matth. Hom. 29. t. 7. p. 333.

Ὁ μὲν προφήτης ἔλεγεν Ἰουδαίοις, ὅτι πόρνης, in Joan. Hom. 74. t. 8. p. 434.

Ὁ μὲν τοῦ κόσμου τεργίτης ἡλίου καὶ σελή-
νῃ, Severiani in Hexacmeron Hom. 3. t. 6. p. 454.

Ὁ μὲν φιλόστοργος οὗτος πατήρ διὰ τήν, in illud, *Hic est Filius meus dilectus*, etc., * *spuria*, t. 13. p. 232.

Ὅντως ἐπεράνη ἡμῖν, in Nativitatem Christi, t. 8 in *Spuriis*, p. 213.

Ὅντως κατὰ τὸν ὀσῖον ἀπόστολον, in eum qui incidit in latrones, *spuria*, t. 10. p. 810.

Ὅντως ὅπου ἐπελόνασεν ἡ ἁμαρτία, in Epist. ad Hebr. Hom. 1. t. 12. p. 5.

Ὁ οὕτω θερμὸς ἡμῶν ἐραστής, ὁ οὕτω, Acacio presb., ep. 208. t. 3. p. 716.

Ὅπερ αἰὲ ἐλεγον, ὅτι ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 3. t. 10. p. 14.

Ὅπερ ἀλλὰ τοῦ φησι, τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσ-
καιρα, in Ep. ad Hebr. Hom. 33. t. 12. p. 301.

Ὅπερ ἐμίλεν αὐτῷ παρ' ἐτέρων, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 6. t. 10. p. 473.

Ὅπερ ἐπιστελλων ποιεῖ, τοῦτο καὶ συμ, in Acta Apost. Hom. 45. t. 9. p. 337.

Ὅπερ ἐστὶν ὁ ἥλιος τοῖς σώμασι, in Baptisma, in Tentationem, *spuria ac omissa*.

Ὅπερ ἐβῆν εἰπὼν, καὶ πρὸ τοῦ προσήκ., in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 10. t. 10. p. 80.

Ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν ἐβῆν εἰπὼν, τοῦτο καὶ
νῦν, in Ep. ad Roman. Hom. 2. t. 9. p. 530.

Ὅπερ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγε, τοῦτο
καί, in Ep. ad Coloss. Hom. 2. t. 11. p. 404.

Ὅπερ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν, in cap. 7
Isaiae, t. 6. p. 73.

Ὅπερ πρῶτον ἐλεγον, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης, in Matth. Hom. 45. t. 7. p. 467.

Ὅπερ γὰρ ἐδεδοίκεν ἐξέρχ., καὶ τέλος, in S. Lu-
cianum martyrem, t. 2. p. 524.

Ὁ πλάσας καὶ ποιήσας, in illud, *Euntes doce-
te omnes gentes*, etc., *spuria ac omissa*.

Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας, φησὶν, οὗτος μέγας, in Joan. Hom. 80. t. 8. p. 472.

Ὁ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἔρω, καὶ λέγων
οὐ παύσομαι, in Joan. Hom. 27. t. 8. p. 153.

Ὁ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν λέγω, in Psalm. 123. t. 5. p. 344.

Ὁ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἔρω, ὅτι ὁ
Χριστός, in Joan. Hom. 64. t. 8. p. 381. * Sub

Basiliū Selcuciensis nomine prodiit cum versione Dausqueii hom. 42.

Ὅποταν ἐκ χειμῶνος κρουεῖται, in Ortum Christi, *spuria*, t. 10. p. 819.

Ὅποταν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ, in quibusdam Mss. Chrysostomo tribuitur, in aliis Joanni episc. Eubœæ, in aliis Jo. Damasceno.

Ὅπου δ' ἂν ὁ Δεσπότης Χριστὸς τοὺς ἄλλους, de Samaritana, *spuria et omitta*.

Ὅπου δ' ἂν ὁ Δεσπότης ὡς πηγὴ ζωῆς, in Mesopentecosten, *spuria*, t. 10. p. 795.

Ὁ προφήτης Δαυὶδ πολλῶν ἐν πείρῃ, in Ps. 118, *spuria*, t. 5. p. 700.

Ὁρα αὐτὸν ἐντεῦθεν ἀρχόμενον ἐνθα κατ., in Psalm. 127. t. 5. p. 358.

Ὁρα αὐτὸν καὶ ἐπιγόμενον παραπλεῦσαι, in Acta Apost. Hom. 44. t. 9. p. 330.

Ὁρα αὐτὸν μεῖζους ἔχοντα πειρασμούς, in Acta Apost. Hom. 38. t. 9. p. 286.

Ὁρα αὐτὸν ὅταν πρὸς τοὺς ἔξω διαλ., in Acta Apost. Hom. 47. t. 9. p. 351.

Ὁρα διὰ πόσων αὐτοὺς ἐνάγει εἰς τὴν πίστιν, in Matth. Hom. 39. t. 7. p. 425.

Ὁρα ὅν συλλέγεται ἀκροατήριον τῷ Παύλῳ, in Acta Apost. Hom. 52. t. 9. p. 387.

Ὁρα πάλιν αὐτὸν ἀνακούμενον καὶ παραιτ., in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 25. t. 10. p. 612.

Ὁρα πάλιν αὐτὸν τὸ ταπεινὸν πῶς, in Acta Apost. Hom. 34. t. 9. p. 260.

Ὁρα πάλιν ἰουδαίοντα τὸν Παῦλον καί, in Acta Apost. Hom. 35. t. 9. p. 268.

Ὁρα πάλιν μετ' ἐγκωμίων τὴν προτροπὴν, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 17. t. 10. p. 558.

Ὁρα πάλιν πῶς ἐπαίρει αὐτῶν τὰ ἐγκώμια, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 16. t. 10. p. 551.

Ὁρα πάντα μετὰ σφοδρότητος τοὺς ἀπ., in Acta Apost. Hom. 31. t. 9. p. 240.

Ὁρα πανταχοῦ αὐτὸν ἀνχωροῦντα, in Matth. Hom. 50. t. 7. p. 504.

Ὁρα πανταχοῦ ἐκυτὸν εἰσθθῶντα εἰς τὰς συναγ., in Acta Apost. Hom. 41. t. 9. p. 308.

Ὁρα πανταχοῦ τῆς εἰς τὰ ἔθνη μεταβάσεως, in Acta Apost. Hom. 32. t. 9. p. 248.

Ὁρα πῶθεν περῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, in Matth. Hom. 67. t. 7. p. 653.

Ὁρα πότῃ γίνεται βράσανος, πρῶτον μὲν, in Acta Apost. Hom. 51. t. 9. p. 379.

Ὁρα πρὸ πόσων ἐτῶν, in Acta Apost. Hom. 16. t. 9. p. 127.

Ὁρα πῶς ἐκυτὸν εἰσθθῆναι εἰς τοὺς κινδ., in Acta Apost. Hom. 48. t. 9. p. 357.

Ὁρα πῶς εὐθίως ἐκ προσιμίων τὸν τύπον, in

Epist. 1 ad Corinthios Hom. 1. t. 10. p. 3.

Ὁρα πῶς καὶ ἐν τοῖς ἐπτά ἧν τις πρόκριτος, in Acta Apost. Hom. 15. t. 9. p. 119.

Ὁρα πῶς καὶ πάλιν ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφίζονται, in Acta Apost. Hom. 53. t. 9. p. 397.

Ὁρα πῶς ὁ νόμος καταλείπεται ὅρα πῶς, in Acta Apost. Hom. 40. t. 9. p. 301.

Ὁρασιν καλεῖ τὴν προφητείαν, ἥ διὰ τὸ, in Isaia cap. 1. t. 6. p. 3.

Ὁρᾷς ὅσον ἐστὶν ἐπιείκεια ἀγαθόν, in Acta Apost. Hom. 7. t. 9. p. 55.

Ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ ὀρθαλμοῦ τὰ πρότερα, in Matth. Hom. 18. t. 7. p. 234.

Ὁρᾷς ὅτι οὐχ ὅρος ἐστὶν, ἀλλά, in finem Proverbiorum, *spuria ac prætermissa*.

Ὁρᾷς ὅτι πρῶτον ἐξετάζεται, ὁ μ., in Matth. Hom 87. t. 7. p. 810.

Ὁρᾷς πανταχοῦ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ κέρδος, in Psalm. 122. t. 5. p. 342.

Ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν τῶν ὄντων ἀφίστησι, in Matth. Hom. 22. t. 8. p. 268.

Ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἀπό, in Psalm. 141. t. 5. p. 442.

Ὁρα συγκαλεῖ, in Commentariis in Isaiam, Jeremiam et Job, *spuria et prætermissa*.

† Ὁρα τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, in Danielis caput 3. t. 6. p. 218.

† Ὁρα τὴν ὁπτασίαν, Synopsis Ezechiel. t. 6. p. 386.

Ὁρα τὴν Παύλου σύνεσιν, πῶς ἀπὸ χρηστῶν, in Ep. ad Rom. Hom. 3. t. 9. p. 447.

Ὁρα τὸ ἀφιλότημον καὶ ἀκούμαστον, in Matth. Hom. 15. t. 7. p. 184.

Ὁρα τὸν Βαρνάβαν πρaxyωροῦντα τῷ Παύλῳ, in Acta Apost. Hom. 29. t. 9. p. 225.

Ὁρα ψυχὴν ἀπορουμένην καὶ ἀμυχανοῦσαν, in Psalm 120. t. 5. p. 334.

Ὁρῶν ἐγὼ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, de Comparatione regis et monachi, t. 1. p. 116.

Ὁρῶν ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὴν μετὰ προθυμίας, in Genesim Hom. 4. t. 4. p. 22.

Ὁρῶν ὑμῶν σήμερον τὴν μετὰ προθυμίας ἐνταῦθα, in Genesim Hom. 33. t. 4. p. 331.

Ὁρῶν ὑμῶν τὸν πότον τὸν ἀχόρεστον, in Genesim Hom. 13. t. 4. p. 99.

Ὁρῶ τῇ ποίμνῃ τῶν εὐσεβῶν μεμιγμένα, in illud, *Simile est regnum caelorum* etc., t. 8 in *Spuriis*, p. 98.

Ὅσα τὰ τοῦ βόου ἰαμβάκια. Sic Mss. quidam, alii vero Codices et Iambec., ὅσοι τὰ τοῦ βίου μέγιστα, de Vita vana; *spuria ac prætermissa*,

* Est Ephraim Syri oratio, et exstat in Asseman-
ni ed. t. 3. p. 308 sqq. » Harles.

ᾠοσις μὲν ἐμπειρίας τῷ διδασκάλῳ δεῖ, de Sa-
cerdotio liber 5. t. 1. p. 415.

ᾠοσι μαθημαί τιαι προσεδρεύοντες, de Tem-
perantia, *spuria*, t. 13. p. 206.

ᾠοσι τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως ἔρωτα φέρετε,
in Mariam et Martham, *spuria*, t. 10. p. 753.
* Dubium an Amphilocheii. » Harles.

ᾠοσι τὰ τοῦ βίου. Vide, ᾠοσα τὰ τοῦ βίου.

ᾠοσι τοῦ Ἑλλὰ μαθηταὶ τυγχάνετε, in illud,
Egressi Pharisei consilium inierunt; spuria,
t. 10. p. 758.

ᾠοσι τοῦ παρόντος φωτὸς τοῖς μαρμ., in Theo-
phania, *spuria ac pratermissa*.

ᾠοσι τῶν καλῶν εἰσιν ἐρῶντες, οὐδέν, encomium
in Zachæum, *spurium ac pratermissum*.

† Ὁ σοφὸς οὗτος καὶ γενναῖος διδάσκαλος, in Dio-
dorum Tarsensem episcopum, t. 3. p. 747.

ᾠο σφώτατος Δανιὴλ ὁ νέος, in Archangelos,
spuria ac pratermissa.

ᾠο συμβαίνει τῷ χρυσίῳ βασι., Casto, Valerio etc.,
cp. 107. t. 3. p. 651.

† Ὁσῶ ἐλάττους τὸν εἰσθότων, Homilia quarta
ex undecim recens erutis, t. 12. p. 340.

ᾠοσφ τὰ τῶν πειρασμῶν ἡμῶν ἐπίτείνεται,
Olympiadi, ep. 11. t. 3. p. 591.

ᾠοσφ χαλεπώτερον τὸ κρίμα γεγένηται τοῖς Ju-
lianæ etc., ep. 169. t. 3. p. 697.

ᾠοταν ἀκούσης θυμὸν καὶ ὄργην ἐπὶ Θεοῦ, in
Psalm. 6. t. 5. p. 39.

ᾠοταν ἀμαρτία συμβεβλημένη ἡ τῇ ταπ., 1
militate, Ecloga 13. t. 12. p. 480.

ᾠοταν ἄρξωμαι, de Consummatione, *spuria ac
pratermissa*. *Lambec. t. 4. p. 94. t. 8. p. 230.

ᾠοταν ἀρρώστια περιπέσης, ἀνθρωπε, de Infir-
mitate et Medicis, Ecloga 13. t. 12. p. 516.

ᾠοταν εἰς τὴν ὀλιγότητα ἀπὶδω τὴν ὑμετέραν,
Reprehensio eorum qui aberant ab ecclesia: de
Mutatione Nominum Hom. 4. t. 3. p. 128.

ᾠοταν εἰς τὸν ὁρόνον ἀπὶδω τοῦτον ἔρημον, in
Statuas Hom. 3. t. 2. p. 35.

ᾠοταν ἐκ καθαρῶν χειλέων ἐξέρχεται δέησις, in
Psalm. 11, *spuria et omisa*.

ᾠοταν ἐνάρτετο γενόμενοι διωκόμεθα παρὰ τῶν,
in Joan. Hom. 82. t. 8. p. 482.

ᾠοταν ἐννοήσης, δέσποτα μου θαυμασιώτατε,
Pæanio, ep. 204. t. 3. p. 713.

ᾠοταν ἐννοήσω τὸν ἰδρωῖτα, episcopis ab Occi-
dente, ep. 160. t. 3. p. 692.

ᾠοταν ἐννοήσω τοὺς πόνους ὑμῶν καὶ τοὺς
ἰδρωῖτας, Maximo, ep. 150. t. 3. p. 687.

ᾠοταν ἐπὶ τι μεῖζον παρακαλῇ ὁ μακάριος Παῦ-
λος, in Epist. ad Ephes. Hom. 10. t. 11. p. 74.

ᾠοταν ἰδῆς πλουτοῦντά τινα παρ' ἀξίαν, de Di-
vitiis et Paupertate, Ecloga 9. t. 12. p. 501.

ᾠοταν ἰδῶ δῆμους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ
τάς, Olympiadi, ep. 9. t. 3. p. 590.

ᾠοταν μὲν εἰς τὴν πτωχείαν τῆς διανοίας ἰδῶ,
Quod utilis sit lectio Scripturarum, vel in Inscri-
ptionem Actorum Hom. 3. t. 3. p. 71.

ᾠοταν οἱ τὰ σημεῖα βαστάζοντες τὰ βασιλικά,
in S. Apostolum Paulum Sermo 7. t. 2. p. 512.

ᾠοταν περὶ πνευματικῶν διαλεγόμεθα, μηδέν,
in Joan. Homil. 47. t. 8. p. 275.

ᾠοταν προσεύχῃσθε, φησιν ὁ Χριστὸς, μὴ γίνεσθε,
in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 8. t. 11. p. 589.

ᾠοταν πρὸς τὰ κατεπείγοντα στή καὶ τά, in
Epist. 1 ad Thessalon. Homil. 5. t. 11. p. 459.

ᾠοταν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὸν λόγον ἀποτεινέω-
μεν, in Phariseum et Meretricem, *spuria et
omisa*.

ᾠοταν τι μέλλωσιν ἔρωτῇν οἱ μαθηταί, in Acta
Apost. Hom. 2. t. 9. p. 14.

ᾠοταν τὸ εὐδαπάνητον τῆς ζωῆς ἐννοήσω, Hom.
in decem Virgines, t. 8 in *Spuria*, p. 45.

ᾠοταν χρονία τις καὶ σκληρὰ φλεγμονή, in Da-
vid et Saül Hom. 1. t. 4. p. 748.

ᾠοτε διδάσκαλος εὐκλεῆς, τότε μαθητῆς, in Sta-
gnum Geneareth, *spuria*, t. 13. p. 250.

ᾠοτε μὲν περὶ τοῦ διεσπᾶσθαι αὐτούς, in Ep. 1
ad Corinth. Hom. 15. t. 10. p. 124.

ᾠοτε τὴν Σάρραν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἤρπασεν,
post Reditum a priore exsilio, t. 3. p. 427.

ᾠοτε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν πολλῶν ἐτῶν,
adversus eos qui monasticam Vitam impugnant.
t. 1. p. 44.

ᾠοτε τὸν παναρμόνιον τουτονὶ κόσμῳ, in illud,
Sufficit tibi gratia mea, t. 8 in *Spuriis*, p. 24.

ᾠο τῆς ἀναστασίμου ἑορτῆς αἵτιος, in Mesopen-
tecosten, *spuria et omisa*.

ᾠο τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλε σήμερον, in Resur-
rectionem Domini, *spuria*, t. 10. p. 790.

ᾠο τῆς ἐλεημοσύνης λόγος, ἀγαπητοί, οὐ πρὸς,
de Eleemosyna, Ecloga 23. t. 12. p. 583.

ᾠοτι μὲν ἀπελείφθην ὑμῶν τῇ παρελθούσῃ, in
S. Maximum, et quales ducendæ uxores, t. 3.
p. 211.

ᾠοτι μὲν ἡμᾶς ἀγαπᾷς, κἀν γράφης, Salvioni,
cp. 209. t. 3. p. 716.

ᾠοτι μὲν ἡμᾶς ἀπέλιπεν ὁ Κύριος μου ὁ τιμ.,
Casto, Valerio, Dioph. etc., ep. 62. t. 3. p. 627.

ᾠοτι μὲν ἡρῶσθησας ἔγνωμεν, καὶ ὅτι, Ado-
lia, ep. 52. t. 3. p. 621.

“Οτι μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ἐπὶ καλῶ τῇ τῆς ἀπάτης,
de Sacerdotio lib. 2. t. 1. 371.

“Οτι μὲν παντὸς ἀγαθοῦ κεφάλαιον, de Preca-
tione Hom. 2. t. 2. p. 783.

“Οτι μὲν χαλεπὴν θλάσας τὴν πληγὴν, in Vi-
duam juniorem, t. 1. p. 338.

“Οτι τὸν οὐρανὸν ἐστερέωσεν, in Psalm. 47,
spuria et prætermissa.

“Ο τοῖς ἄλλοις παραινέει ποιεῖν λέγων, in Ep. ad
Corinth. Hom. 2. t. 10. p. 8.

“Ο τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀδελφοί, ὡς πολλάκις, contra
Judæos, Severiani, t. 10. p. 851.

Οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶ ὅτι πάλαι μεθ’ ὑμῶν, Theo-
doro diacono, ep. 135. t. 3. p. 679.

Οὐδὲν ἄμεινον, οὐδὲν φιλοστοργότερον διδασκά-
λου, in Ep. ad Philipp. Hom. 5. t. 11. p. 227.

Οὐδὲν ἀνάζιον, infra sic incipit, Οὐδὲν ξένον.

Οὐδὲν ἀπλῶς ἐν ταῖς θεαταῖς Ἰραφαῖς κεῖται, in
Joan. Hom. 50. t. 8. p. 293.

Οὐδὲν ἀπεοίκασιν οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλοί,
in illud, *Si possibile est*, etc., *spuria*, t. 10.
p. 806.

Οὐδὲν ἄρα ἴσον εὐχῆς, ἀγαπητοί, οὐδὲν πίστewος,
de Anna Sermo 2. t. 4. p. 711.

Οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τήμερον τῶν αὐτῶν ἄψα-
σθαι, in Joan. Hom. 8. t. 8. p. 48.

Οὐδὲν γαστριμαργίας χειρὸν, οὐδὲν αἰσχροτέρων,
in Joan. Hom. 45. t. 8. p. 261.

Οὐδὲν ἐστιν ὄντως δόγμα πονηρὸν, ἀγαπητέ, de
Fato Hom. 5. t. 2. p. 769.

Οὐδὲν ἡμᾶς ἔλαθε τῶν σῶν, ἀλλ’ ἐγνώμεν, Gau-
dентιο Brixie episc., ep. 184. t. 3. p. 703.

Οὐδὲν ἦν ἴσον τῶν σπλάγγμων τῶν ἀποστολικῶν,
in Ep. ad Ephes. Hom. 3. t. 11. p. 16.

Οὐδὲν ἱταμώτερον κακίας, οὐδὲν τοῦμ., in Acta
Apost. Hom. 13. t. 9. p. 102.

Οὐδὲν καινὸν, οὐδὲν ἀπεικὸς τεθλιμ., Symmacho
presb., ep. 45. t. 3. p. 618.

Οὐδὲν κωλύει καὶ τήμερον, *spuria et omitta*.

Οὐδὲν ξένον οὐδὲ ἀπεικὸς γέγονεν ἐπὶ τῆς, Olym-
piadi, ep. 17. t. 3. p. 604.

Οὐδὲν ὁ θεὸς λόγος ἀσκόπως ἐκφυσᾷ, in Evan-
geli dictum, et de Virginitate, *spuria*, t. 13.
p. 237.

Οὐδὲν οὕτω κενὸι κατορθώματα καὶ ἀποφυσᾷ,
in Ep. ad Philipp. Hom. 12. t. 11. p. 260.

Οὐδὲν οὕτω λυμάνεται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος,
in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 2. t. 11. p. 555.

Οὐδὲν οὕτω μερίζει καὶ διασπᾷ ἡμᾶς, de Invi-
dia, Ecloga 17. t. 12. p. 543.

Οὐδὲν οὕτω πρᾶγμα παραινέειν οἶδεν, in Ep. ad
Philem. Hom. 3. t. 11. p. 786.

Οὐδὲν οὕτως ἀνάρμοστον καὶ ἀλλοτρίον Χρι-
στιανῶν, in Ep. ad Philipp. Hom. 13. t. 11.
p. 297.

Οὐδὲν οὕτως ἐλευθεροστομίαν παρασχ., de non
accusandis Sacerdotibus, *spuria ac prætermissa*.

Οὐδὲν οὕτως, ὡς εἴκοις, περιεργὸν ἐστὶ, in Ep. 1
ad Thessalonic. Hom. 9. t. 11. p. 485.

Οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἀπλούστ.,
in Joan. Hom. 52. t. 8. p. 304.

Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φαιδρότερον, Savil. in *Spu-
riis*, t. 8. p. 857. Inscribitur περὶ ὀργῆς καὶ κeno-
δοξίας, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἐλεημοσύνης.

Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον, οὐδὲν ἴσχυ., in
Joan. Hom. 29. t. 8. p. 164.

Οὐδὲν τῆς Παύλου ψυχῆς μακαριώτερον, in Ep.
ad Philipp. Hom. 4. t. 11. p. 219.

Οὐδὲν τῆς ψυχῆς ἀγωνιστικώτερον Παύλου, in
Ep. 1 ad Corinth. Hom. 6. t. 10. p. 42.

Οὐδὲν τοῖς δεσποτικοῖς ἀνυπότακτον, in Oracu-
lum Zachariae, *spuria*, t. 2. p. 790.

Οὐδὲν τῶν ἐπιτυγχάνοντων τῆς βασιλείας, Quod
aliorum salutem promovere debeamus, Ecloga
40. t. 12. p. 730.

Οὐδὲν ὑμῖν ἀπολογίας δεῖ πρὸς τὸ μὴ παραγ.,
Chalcidiae et Asyncretiae, ep. 242. t. 3. p. 736.

Οὐδὲν φθόνου καὶ βασκανίας χειρὸν, οὐδὲν, in
Joan. Hom. 35. t. 8. p. 201.

Οὐδὲν φθόνου χειρὸν καὶ βασκανίας, in Joan.
Hom. 48. t. 8. p. 283.

Οὐδὲν χειρὸν ἢ ὅταν τις ἀνθρωπίνους, in Ep. 2
ad Timoth. Hom. 2. t. 11. p. 665.

Οὐδὲν ὡς εἰσὶν ὠφελήσασιν μακρόν, in illos
qui ad synaxim non accesserunt, et in illud, *Si
esurierit*, etc. t. 3. p. 157.

Οὐδὲ οὗτος παρ’ Ἑβραίοις ὁ ψαλμός, in Ps. 95,
spuria, t. 5. p. 787.

Οὐδέποτε ἐπιλαθέσθαι δυνάμεθα τῆς γλυκ., Vide
in, Πότε γὰρ σου ἐπιλαθέσθαι.

Οὐ διὰ γραμμάτων μόνον τὰ πρακτέα, in Ep. 2
ad Timoth. Hom. 3. t. 11. p. 672.

Οὐ διακριπτόμενον γὰρ ἵν’ ὑμῖν δομολ., episcopis,
ep. 153. t. 3. p. 688.

Οὐ δι’ ἐτέρου, ζητῖν, ἐπεμψεν, οὐδὲ δι’ ἄλλου,
in Ep. ad Ephes. Hom. 6. t. 11. p. 38.

Οὐ θαυμάζω ὅτι τὴν μακρὰν ἡμῶν, Casto, Va-
lerio, etc. ep. 22. t. 3. p. 607.

Οὐκ ἀδρόν ἀναθάνει εἰς Ἱεροσόλυμα, in Matth.
Hom. 66. t. 7. p. 643.

Οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι λειμῶνα ἀρετῶν, in S. Apo-
stolum Paulum Sermo I. t. 2. p. 476.

Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν Ἰραφῶν τοῦτο ἤδεσσαν, ἀλλ’, in
Matth. Hom. 58. t. 7. p. 575.

Οὐκ ἀρκεῖ κακίας ἀπαλλαγῆναι, εἰ δεῖ, in Ep. ad Ephes. Hom. 16. t. 11. p. 116.

Οὐκ αὐθεντίας δεῖ διδασκάλῳ μόνον, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 17. t. 11. p. 647.

Οὐκ εἰκὴ τοῖς ἀγγέλοις πανηγυρίζομεν, Joan. Chrys., εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἀσωμάτων, *spuria et omissa*.

Οὐκ ἔμελλον ἄρα οὐδὲ τῆς πόλεως ἀναχ., Olym-piadi, ep. 8. t. 3. p. 589.

Οὐκ ἐστὶ κολακεία τὸ ῥῆμα, ἀλλ', in Act. Apost. Hom. 6. t. 9. p. 47.

Οὐκ εὐθέως ἐκ τῶν προσιμίων αἰτεῖ τὴν χάριν, in Ep. ad Philem. Hom. 2. t. 11. p. 779.

Οὐκ οἶδα ποῖα χρῆσμαι γλώττῃ, in Ascensionem, *spuria et omissa*.

Οὐκ οἶδα ποίοις χρῆσμαι λόγοις σήμερον, Contra eos qui synaxes deserunt, de Anna Sermo 4. t. 4. p. 729.

Οὐκουν ἐπειδὴ σοι τὴν θύραν ἀνέωξα, Theophilus presbytero, ep. 119. t. 3. p. 660.

Οὐ λέγει τοῖς υἱοῖς Κορὲ ἵνα τοῖς ψαλμ., in Psalm. 45, *spuria et omissa*.

Οὐ μάτῃν τῷ Δαυὶδ ὁ ψαλμὸς ἀναγ., in Ps. 97, *spuria*, t. 5. p. 794.

Οὐ μέχρι τῆς Ἀρμενίας μόνον, Romano presb., ep. 78. t. 3. p. 635.

Οὐ μικρὰν εἶχομεν παραμυθίαν ἐν ἐρημίᾳ, Theodoto diac., ep. 140. t. 3. p. 682.

Οὐ μικρὰν ἔχομεν παραμυθίαν τῶν κατελιη-φθέντων, episcopis ab Occidente, ep. 158. t. 3. p. 691.

Οὐ μικρὰν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς στεφάνων ὑπόθεσιν, episcopis ab Occidente, ep. 158. t. 3. p. 691.

Οὐ μικρὸν ἡμῖν τοῦτο τὸ προκειμένον ζήτημα, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 9. t. 10. p. 73.

Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο ἀγαθὸν τὸ λαμβάνειν, in Ps. 12. t. 5. p. 123.

Οὐ μικρὸν ὁ διωγμὸς κατώρθωσεν εἰς τόν, in Acta Apost. Hom. 25. t. 9. p. 200.

Οὐ μόνον φορεῖ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν, in Occursus Christi et de Simeone, t. 2. p. 812, *spuria*.

Οὐ παύσομαι μακαρίζων σου τὴν τιμιότητα, Hypatio presb., ep. 180. t. 3. p. 701.

Οὐ παύσομεθ' αὖ σε παρὰ πᾶσι θαυμάζοντες, Hy-mnetio archiatro, ep. 81. t. 3. p. 636.

Οὐ πρὸς Ἑρесьοῦς τοῦτο εἰρηται μόνον, in Ep. ad Ephes. Hom. 13. t. 11. p. 95.

Οὐ πρὸς τὴν πόλιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας, in Psalm. 147. t. 5. p. 482.

Οὐπω εἴκοσι ἡμέρας ἔχομεν σταυροῦ μνεῖαν, in sanctas Bernicen, Prosdocen, etc. t. 2. p. 634.

Οὐπω τῶν προτέρων ἀναπνεύσαντες πειρασμῶν, in Acta Apost. Hom. 10. t. 9. p. 80.

Οὐρανὸς ἡμῖν γέγονε σήμερον ἡ γῆ, in Pentecosten 1, *spuria*, t. 3. p. 787.

Οὐρανοὶ καὶ γῆς ἀμιλλαν ὁρῶ διὰ, in Principes Apostolorum, t. 8 in *Spuris*, t. 7.

Οὐς ξένους εἶπεν ἀνωτέρω, ἐνταῦθα πρὸς, in Acta Apost. Hom. 5. t. 9. p. 40.

Οὐ τὰ τυχόντα ἡμᾶς ὥνησεν ἡ κατὰ τὸν Ἀδζ., in Lazarum Sermo 3. t. 1. p. 736.

Οὐ τὰ τυχόντα ἡμᾶς ὠφέλησε ἡ τοῦ, in Genesim Hom. 24. t. 4. p. 216.

Οὐτε τὸ πᾶν ταῖς εὐχαῖς τῶν ἀγίων, in Ep. 2 ad Thessalonic. Hom. 5. t. 11. p. 536.

Οὐ τὴν ἱερὰν πανήγυριν τῆς πεντηκοστῆς, in omnes Sanctos, *spuria et omissa*.

Οὗτος ἀδελφὸς ἦν τοῦ Κυρίου καὶ ἐπίσκοπος, in Acta Apost. Hom. 46. t. 9. p. 345.

Οὗτος ἔχεται τοῦ προτέρου πάλιν, sic in tribus Manuscriptis incipit hæc Homil. in Ps. 128 : in Editis vero sic, Καὶ οὗτος τοῦ πρὸ αὐτοῦ. Vide supra.

Οὗτος ὁ Γαμαλιὴλ Παύλου διδάσκαλος ἦν, in Acta Apost. Hom. 14. t. 9. p. 110.

† Οὗτος ὁ Μῆδος Δαρείος, πρῶτον δέ, in Daniele cap. 8. t. 6. p. 245.

Οὗτος οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐδὲ ζῶν, in Acta Apost. Hom. 22. t. 9. p. 177.

Οὗτος ὁ ψαλμὸς εἰς τὴν κατάστασιν τῶν, in Psalm. 126. t. 5. p. 355.

Οὗτος παρ' Ἑβραίων ὁ ψαλμὸς ἀνεπ. in Ps. 92, *spuria*, t. 5. p. 780.

Οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ ζητούμενον, de Jejuniō in S. Quadragesima, ex fragmentis consarcinata, ut ait Savil., qui edidit t. 6. p. 889.

Οὗτο μεγάλοι εἰσὶν αἱ εὐεργεσίαι τοῦ Θεοῦ, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 4. t. 11. p. 567.

Οὗχ' ἀπλῶς ἀρκεῖ καὶ ὡς ἔτυχε, de iis qui non adsunt, et de sacra mensa, *spuria et omissa*.

Οὗχ' ἐαυτῷ ἀρκεῖν, de Jejuniō secundum fragmentum. Savil. t. 6. p. 886.

Οὗχ' ἵνα ἀπλῶς μάθωμεν ὅτι ἠκούσθη, in Ps. 4. t. 5. p. 6.

Οὗχ' παρὼν τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς σωματ., in Joan. Hom. 43. t. 8. p. 254.

Οὗχ' φιλοτιμίαις ἐνεκεν διηγούμενται, πῶς γάρ, in Acta Apost. Hom. 11. t. 9. p. 89.

Οὗχ' ὅτι οἰκοδομοῦσιν, οὐδ' ὅτι ἐγκαλοῦσιν, in Matth. Hom. 75. t. 7. p. 714.

Οὗχ' οὕτως ἐωσφόρος ἀπαλοῖς, in Psalm. 5, *spuria et prætermissa*.

Ὁὐχ οὕτω τῶν οὐρανῶν οἱ φωστῆρες, de Lege circumcisionis, *spuria et omitta*.

Ὁὐ χρὴ γὰρ μερικὴν, in Psalm. 9, *spuria et omitta*.

Ὁὐχ ὡς ἀπιστοῦμενος μάρτυρα καλεῖ τὸν Θεόν, in Ep. ad Philipp. Hom. 2. t. 11. p. 202.

Ὁὐχ ὡς ἔτυγεν ἡλγισα ἀκούσας ὅτι καὶ σύ, Sallustio presb., ep. 203. t. 3. p. 712.

Ὁὐχ ὡς ἔτυγεν ἡλγίσασμεν μαθόντες, Chalcidiz, ep. 98. t. 3. p. 646.

Ὁὐχ ὡς ἔτυχε τὴν πόλιν ἡμῖν ὁ διάβολος, in Statuas Hom. 14. t. 2. p. 140.

Ὁ φέρων τὰ πάντα, in Psalm. 5, *spuria ac prætermitta*.

Ὁφθαλμὸς μὲν ὁρῶν, ἡ δένδρον ἀνθοφόρον, in parabolan de Ficu, t. 8 in *Spuriis*, p. 106.

Ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ, in illud, *Nolite thesaurizare; spuria et omitta*.

Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οἰκτεῖρων τὸ γένος, in eum qui cuiuslibet gratia donum habet, *spuria*, t. 10. p. 840. * Est Eusebii Alexandrini. V. dicta ad t. 10. p. 865. editionis novæ.

Ὁφθ' μὲν ἐπιστέλλω καὶ βραχέα, μᾶλλον, Anatio præfecto, epist. 205. t. 3. p. 714.

Ὁφθ' μὲν καὶ βραδέως ἐπεστάλκαμέν σου τῇ ἀγ., Anysio Thessalonicensi, ep. 162. t. 3. p. 693.

II

Παλαῖστραι μὲν σώμασιν ἀνδρείαν χαρίζονται, de S. Romano Hom. 2. t. 2. p. 617.

Πάλιν ἀναγκάζομαι, ἀγαπητοί, κατηγορεῖσθαι, Quod multæ viæ ad non peccandum, Ecloga 39, t. 12. p. 725.

Πάλιν ἀναίρει τὴν συγγνώμην αὐτῶν, in Ep. ad Rom. Hom. 18. t. 9. p. 630.

Πάλιν ἀνθρωπίνως διαλέγεται καὶ οὗ, in Acta Apost. Hom. 49. t. 9. p. 364.

Πάλιν αὐτοὺς τῇ οἰκείᾳ προκαταλαμβάνει μαρτ., in Ep. ad Coloss. Hom. 6. t. 11. p. 365.

Πάλιν εἰ βούλεσθε καὶ σήμερον τῆς ἀκολ., in Genesim Hom. 14. t. 4. p. 106.

Πάλιν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πρῶν ἡμῖν, in Genesim Hom. 51. t. 4. p. 499.

Πάλιν ἐν σαββάτῳ θεραπεύει ὑπὲρ τῶν, in Matth. Hom. 41. t. 7. p. 437.

Πάλιν ἑορτῇ καὶ πάλιν πανήγυρις, in Pentecosten Hom. 1. t. 2. p. 457.

Πάλιν ἐπαίνει τὸν Τίτον. ἐπειδὴ γάρ, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 18. t. 10. p. 564.

Πάλιν ἐπὶ τὴν θυσίαν ταύτην αὐτοὺς παρ., in Psalm. 134. t. 5. p. 383.

Πάλιν ἐπὶ τὴν συνήθη τράπεζαν ὑμᾶς, in Genesim Hom. 61. t. 4. p. 583.

Πάλιν ἐτέρους αὐτοὺς κατασιγῶν καὶ οὐκ, in Matth. Hom. 43. t. 7. p. 451.

Πάλιν ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ἄδειν ὁ μὲν, in Ps. 100. t. 5. p. 637. Vide infra, Πάλιν ἡμῖν, ἀγαπητοί, πνευματικῶς ἄδειν.

Πάλιν ἡμᾶς ἡ ἀγία νηστεία, de Jejunio Sermo 2, *spurius*, t. 9. p. 795.

Πάλιν ἡμῖν, ἀγαπητοί, πνευματικῶς ἄδειν, in Psalm. 100, *spuria*, t. 5. p. 637. Vide supra.

Πάλιν ἡμῖν ἡ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ, in illud, *Domini regnavit, exsultet*, Psalm. 94, *spuria*, t. 5. p. 610.

Πάλιν ἡμῖν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μετὰ πολλῆς, in illud, *Cum oratis, nolite*, etc., *spuria et omitta*.

Πάλιν ἡμῖν παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, de Eleemosyna, *spuria*, t. 9. p. 832.

Πάλιν Ἡρωδίας μαίνεται, πάλιν παρ., in Decolationem S. Joan. Baptistæ, t. 8 in *Spuriis*, p. 1.

Πάλιν Ἰουδαϊκὴ κακία κατὰ τῆς, Contra Judæos et Græcos et hæreticos, *spuria et omitta*.

Πάλιν ἱπποδρομαίαι καὶ πάλιν ὁ σύλλογος, in eos qui ad synaxin, etc., t. 1. p. 501.

Πάλιν καιρὸς ἑορτῆς, πάλιν τρυφῆς, in Martyres, *spuria et prætermitta*.

Πάλιν μαρτύρων μνήμη καὶ πάλιν ἑορτή, in S. Romanum martyrem Hom. 1. t. 2. p. 611.

Πάλιν μαρτύρων μνήμη, πάλιν εὐσεβῶν, in memoriam Martyrum, *spuria*, t. 3. p. 811.

Πάλιν νηστείας καιρὸς, πάλιν τρυφῆς, de Jejunio Hom. 6, *spuria*, t. 9. p. 802.

Πάλιν ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης, ὃ Ἐφέσιος, in S. Joannem Theologum, *spuria*, t. 10. p. 772.

Πάλιν οἱ δειλαῖοι καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀθλ., contra Judæos Sermo 4. t. 1. p. 616.

Πάλιν οἱ κόλποι Χριστοῦ ἄπαυστον, in Drachmam, etc., *spuria*, t. 10. p. 838.

Πάλιν ὁ τάλας ἐγὼ τὸν νοῦν ἐπὶ τόν, in Infanticidium Herodis, *spuria et omitta*.

Πάλιν παραίνεσις καὶ εὐχὴ μετὰ τὴν παρ., in Ep. ad Rom. Hom. 32. t. 9. p. 754.

Πάλιν περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κηδεμονίας διαλ., in Ep. ad Rom. Hom. 28. t. 9. p. 724.

Πάλιν τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα ἐπὶ τὴν, in Genesim Hom. 38. t. 4. p. 382.

Πάλιν τὰς μὲν μικρὰς παρατρέχουσι πολ., in Acta Apost. Hom. 37. t. 9. p. 280.

Πάλιν τὰ φορτικώτερα τίθησι καί, in Matth. Hom. 36. t. 7. p. 397.

Πάλιν τὴν αἰτίαν τίθησιν ὁ εὐαγγελιστῆς, in Matth. Hom. 72. t. 7. p. 694.

Πάλιν τὴν προθυμίαν αὐτῶν διεγείρει διὰ, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 10. t. 10. p. 505.

Πάλιν τῇ παρρησίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, contra Hæreticos, t. 8 in *Spuriis*, p. 238.

Πάλιν τὸν Θεὸν μακρύτεραι, πρὸ μακροῦ, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 18. t. 11. p. 653.

Πάλιν τὸν περὶ ἀγάπης κινεῖ λόγον, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 14. t. 10. p. 537.

Πάλιν τῷ αὐτῷ υποδείγματι κέχρηται, in Ep. ad Rom. Hom. 21. t. 9. p. 663.

Πάλιν ὑμᾶς ἐπὶ τὴν συνήθη τράπεζαν, in Genesim Hom. 49. t. 4. p. 491.

Πάλιν ὑψοῦται σταυρός, in Exaltationem crucis, *spuria ac prætermissa*. Dicitur esse Pantaleonis monachi C. P. * Sub cuius nomine eam edidit Savil. t. 7. p. 661.

Πάλιν χρᾶς εὐαγγελία, πάλιν ἐλευθερίας, in Annuntiationem Deiparæ, t. 2. p. 797, *spuria*.

Πάλιν χρεῖαι τις ἀναγκαῖα καὶ κατεπιέγουσα, in eos qui in primo Pascha jejunant, etc. t. 1. p. 606.

Πάλιν χρῆ μετὰ χειρὶ σασθαι ἡμᾶς, de fugienda simulata Specie, *spuria*, t. 1. p. 815.

Παναγαίαι αἱ παραίνεσεις τοῦ μακαρίου II., Ascetam facietis uti non debere, *spuria*, t. 1. p. 808.

Πάντα μὲν οὖν ἄτιμα τὰ πάθη μάλιστα, ad Roman. Hom. 4. t. 9. p. 454.

Πάντα μὲν φεύγειν ὁμοίως ἡμῖν ἀναγκαῖον, in Joan. Hom. 69. t. 8. p. 408.

Πάντα τὰ ἀγαθὰ τότε ἔχει τὸν μισθόν, in Joan. Hom. 77. t. 8. p. 451.

Πανταχοῦ ἡ πλάνη ἐκαστῇ περιπίπτει, in Matth. Hom. 90. t. 7. p. 831.

Πανταχοῦ μὲν εὐλαβεῖς διανοίαι δεῖ, μάλιστα, in Ep. ad Hebr. Hom. 2. t. 12. p. 13.

Πανταχοῦ μὲν καὶ ἐπὶ πάντων ὡς ἐπιτεῖν, in Job. Hom. 4, *spuria*, t. 6. p. 593.

Πανταχοῦ πίστεως ἡμῖν δεῖ, ἀγαπητοί, in Joan. Hom. 33. t. 8. p. 189.

Πανταχοῦ τὴν ἀρατον Θεοῦ φιλοanthρωπείαν, in Ep. ad Ephes. Hom. 2. t. 11. p. 9.

Πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀγγέλης περιφέρειν, in S. Meletium, t. 2. p. 518.

Πανταχοῦ φαίνονται οὗτοι πολλὴν ἔχοντες, in Acta Apost. Hom. 8. t. 9. p. 63.

Πάντες γὰρ τῶν δεσμῶν, *spuria et prætermissa*.

Πάντες μὲν οἱ μακρὺρον ἀγῶνες, in S. Stephanum, t. 8 in *Spuriis*, p. 227.

Πάντες ὑμεῖς ἐν εὐθυμίᾳ τήμερον; ἐγὼ δέ, adversus eos qui a divinis absunt officiis, et de baptismate Christi, t. 2. p. 367.

Παντὶ που ὄχλῳ ὅτι προφητεία ἐστὶ τῆς, in Psalm. 116. t. 5. p. 316.

Παντὶ τοῦτο προφήτῃ, in Psalm. 38, *spuria et omissa*.

Παντὶ τῷ μεριμνῶντι ἔναστέ τι περισσόν, in Joan. Hom. 20. t. 8. p. 115.

Πάντοτε μὲν ὁ θεὸς ἀπὸστολος θεῖα, de Penitentia Hom. 7. t. 2. p. 326.

Πάντοτε μὲν ὁ Θεὸς ὡς φιλόanthρωπος καιρὸν, in Meretricem et Phariseum, t. 8 in *Spuriis*, p. 49.

Πάντοτε μὲν χαίρειν πάρεστι τῇ καθ' ἡμᾶς, in Resurrectionem Domini, *spuria et omissa*.

Πάντοτε οἷεν εὐδοίης λιμέσιν ὁρμιζόμενοι, Theodori lapsi responsum Chrysostomo, *spurium*, t. 1. p. 801.

Πάντων τῶν καλῶν χρητὴς ἐστὶν ἡ μακαριότης, in Psalm. 1, *spuria et omissa*.

Παραίνεσας εὐχαρίστους εἶναι, καὶ τὴν ὁδὸν δείκνυσι, in Ep. ad Coloss. Hom. 9. t. 11. p. 390.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, μὴ μόνον, de Compunctione et patientia, Ecloga 44. t. 12. p. 751.

† Παραλιπόμμενα καλεῖται, Synopsis Paral. lib. 1. t. 6. p. 361.

Παραμυησάμενος ἐκ τοῦ χάρισμα εἶναι τὸ διδόμενον, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 30. t. 10. p. 268.

Παραπλησίως τοῖς προτέροις καὶ οὗτος, in Psalm. 106, *spuria et omissa*.

Παρελήλυθεν ἡ Παύλου πανήγυρις, in S. Paulum, *spuria et omissa*.

Παρθένον ἡ νηστεία τῶν Ἰουδαίων μᾶλλον δέ, contra Judæos Sermo 8. t. 1. p. 673.

† Παροιμίαι Σολομώντος, Synopsis Proverb. t. 6. p. 375.

Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος, de Fide et in Legem naturalem, *spuria*, t. 1. p. 825.

Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος κατὰ τὸν μακάριον ἀπόστ., Proemium in Psalm. t. 5. p. 1.

Πᾶσα ἐνθεος διδασκαλία συνάγειν εἴωθε, in Lazarum 1, *spuria*, t. 11. p. 846. * Vid. πᾶσα μὲν ἐν Θεῷ διδασκαλία.

Πᾶσα εὐσεβείας ὑπόθεσις τῶν ψυχῶν, Severiani in Hexaemeron Hom. 1. t. 6. p. 436.

Πᾶσαι μὲν ἄγιοι αἱ ἐπιστολαὶ Παύλου, in Ep. ad Coloss. Hom. 1. t. 11. p. 322.

Πᾶσαι μὲν ἄγιοι αἱ θεῖαι Γραφαί, Argumentum in Psalm., *spurium*, t. 5. p. 542.

Πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρικαὶ πανηγύρεις, in B. Virginem Mariam, t. 8 in *Spuriis*, p. 236. * Est Procli Constantin. Combefis. Biblioth. t. 1. p. 339.

Πᾶσα μὲν ἀρετὴ καλὴν, μάλιστα δὲ ἐπιείκεια, in Joan. Hom. 61. t. 8. p. 361.

Πᾶσα μὲν γλῶσσα ἀνθρωπίνη οὐχ ἰκανή, in illud, *Jesus fatigatus sedebat; spuria et omissa*.

* Πᾶσα μὲν ἐν Θεῷ διδασκαλία, in Lazarum quatridentum f. Non est Chrysostomi. Citat Damasc. T. 1. p. 871. Savil. edidit t. 7. p. 524. ipseque Montf. t. 11. p. 846, sed cum hoc initio: πᾶσα ἐνθεος διδ. q. v.

Πᾶσα μὲν ἐν πολλῇ καθαρά καὶ διανυγής, Quod filii debeant parentes honorare; *spuria et omitta.*

Πᾶσα μὲν ἡ ἀπὸ τῶν χειρόνων, de Exaltatione venerandæ Crucis, t. 8 in *Spuriis*, p. 204.

Πᾶσα μὲν ἡμέρα φαίδρα, in Pentecosten, *spuria*, t. 12. p. 812.

Πᾶσα πρᾶξις ἀγαθὴ, καρπὸς ἀγάπης, de perfecta Caritate, t. 6. p. 287. * Est elogia e Chrysostomianis. Clr. annot. ad t. 12. p. 811. edit. novæ.

Πᾶσα πρᾶξις καὶ θαυματουργία Χριστοῦ, in Adorationem Crucis, *spuria et omitta.*

Πάσης μὲν θεοπνεύστου γραφῆς ἀνάγκη, de instituenda sec. Deum vita; et in illud, *Angusta est via*, t. 3. p. 25.

Πᾶσι μὲν τοῖς, Vita S. Joan. Chrysostomi per Hesychium.

Πάσχα μὲν γήινον εὐορτάζουσιν Ἰουδαῖοι, in Pascha Hom. 1. t. 8 in *Spuriis*, p. 251.

* Πάσχα μὲν εὐορτάζουσιν Ἰουδαῖοι, in Pascha Hom. 4. t. 8 in *Spuriis*, p. 259.

Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, in, *Pater noster*, t. 8 in *Spuriis*, p. 149. Est excerptum ex tractatu sancti Germani Senioris patriarchæ C. P. qui inscribitur, *Theoria, seu consideratio et mystica contemplatio rerum ecclesiasticarum.*

Παῦσαι κατηγορῶν ἡμῶν βραδ., Theodoto, cp. 137. t. 3. p. 681.

Πεπληρώται ἡμῖν λοιπὸν ὁ τῆς νεστείας ἀγών, in S. Parasceve, *spuria*, t. 2. p. 816.

Περὶ γάμου πρόφην ἡμῖν ὁ μακάριος Παῦλος, in illud, *Mulier alligata est legi*, t. 3. p. 203.

Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας, est fragmentum in decem Virgines Anglicanum.

Περὶ δὲ τῶν Γαλιλαίων ὧν ἀπήγγειλαν, in Galilæos occisos, *spuria et rejecta.*

Περὶ δογματῶν ἐμπροσθεν ὑμῖν, de Resurrectione mortuorum, t. 2. p. 422.

Περιζωσάμενοι, φησὶ, τὴν ὁσπρὶν ὑμῶν, in Ep. ad Ephes. Hom. 24. t. 11. p. 179.

Περικόψας τὸν θόρυβον τὸν ἀπὸ τῶν γλωττῶν, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 37. t. 10. p. 343.

Περὶ παλιῆς πως τὸ γυναικεῖον γένος, in Joan. Hom. 86. t. 8. p. 513.

Περὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης καὶ συνάξεως, de sacra Mensa, *spuria et omitta.*

† Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ, Synopsis Nahum. t. 6. p. 391.

* Περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου διαλεχθεῖς. Vide διαλεχθεῖς περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Περιτυχόντες πρόφην τῷ παραλυτικῷ, in Paralyticum per tectum demissum, t. 3. p. 32.

* Περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν ὁ Πιλάτος, in Ms. Biblioth. Ital. et Oxon., aperte *spuria* et ideo a Savilio omitta.

† Περὶ φόβου Θεοῦ, Synopsis Sir. t. 6. p. 380.

Πηγὴ φωτός ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, in Cæcum natum, t. 8 in *Spuriis*, p. 61.

Πίστει, φησὶ, χρηματισθεὶς Νῶε, in Ep. ad Hebr. Hom. 23. t. 12. p. 210.

Πλείονος αὐτῇ γέμει παρρησίας ἡ ὁμηγορία, in Acta Apost. Hom. 9. t. 9. p. 69.

† Πλοῦτος ἡμῖν καὶ θησαυρὸς καὶ πηγαί, in Assumptionem Domini, t. 3. p. 758. Homilia ex plurimis locis consarcinata.

Πόθεν ἀρα ἡμῖν πλείον ὁ σύλλογος γέγονε, contra Judæos Sermo 5. t. 1. p. 627.

Ποῖας ἡμέρας ἐκείναις; οὐδὲ γὰρ τότε, in Matth. Hom. 10. t. 7. p. 139.

Ποῖα πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε, τὸν κάλαμον, in Matth. Hom. 65. t. 7. p. 634.

Ποῖα βήματα, in Psalm. 5, *spuria et omitta.*

Ποῖσας τὸ θαῦμα οὐκ ἐπέμενεν, in Matth. Hom. 31. t. 7. p. 347.

Ποῖον ἐκείνον λέγει καιρὸν; πάντως τὸ ἐφεξῆς, in Acta Apost. Hom. 26. t. 9. p. 207.

Ποῖου σαββάτου; οὐδὲ γὰρ τοῦ τυλ., in Ps. 37, quæ infra sic incipit, Πολλάκις ἡμῖν εἴρηται τὸν Χριστόν.

Πολλὰ ἀπὸ τῆς παραβολῆς αἰνιττεται, in Matth. Hom. 69. t. 7. p. 669.

Πολλὰ δείκνυσιν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, in Epist. ad Ephes. Hom. 5. t. 11. p. 32.

Πολλὰ ἐνταῦθ' ἐστὶ τὰ ζητούμενα, πρῶτον, in Ep. ad Titum, Hom. 3. t. 11. p. 743.

Πολλὰ καὶ διάφοροι τῶν ἁγίων Γραφῶν αἱ διδ., in Cæcum natum, et de Zachæo, t. 8 in *Spuriis*, p. 120.

Πολλὰ καὶ ποικίλα. Αἱ πολλοὶ καὶ ποικίλοι, in Taurinensi Bibliotheca, *spuria et omitta.*

Πολλὰ μὲν αἱ δωρεαί, in Nativitatem Christi, *spuria et omitta.*

Πολλὰ μὲν καὶ ἀναριθμητοὶ τῶν Χριστιανῶν, in Nativitatem Christi, Combefis. 8. p. 104, *spuria et omitta.* Combefisius putat esse Procli.

Πολλὰ καὶ θαυμαστά τοῦ μακαρίου, in S. Stephanum, *spuria*, t. 12. p. 811.

Πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τοῦ Ἀβραάμ εἰπών, in Ep. ad Roman. Hom. 9. t. 9. p. 511.

Πολλάκις ἀποδείξαμεν ὅτι σκιά, in Psalm. 106, * *spuria*, t. 5. p. 675.

Πολλάκις ἐζητήσα πρὸς ἑμαυτὸν τίνας ἔνεκεν, in nomen Coemeterii et in Crucem, t. 2. p. 397.

Πολλάκις εἶπον ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη οὐ τῶν λαμβανόντων, in Ep. ad Philipp. Hom. 15. t. 11. p. 309.

Πολλάκις ἡμῖν εἴρηται ὅτι ψαλμὸν ᾠδῆς, in Psalm. 86, *spuria*, t. 5. p. 756.

Πολλάκις ἡμῖν εἴρηται τὸν Χριστὸν, ὡς περ, in Psalm. 37, *spuria et ommissa*. Vide ποῖον σαββάτου;

Πολλάκις μὲν ἐπιστάλακα μὲν σου πρὸς τὴν εὐλ., Adolphe, ep. 231. t. 3. p. 727.

Πολλάκις ἡμῖν εἶπον διαλεγόμενος, de Villico iniquitatis, *spuria*, t. 10. p. 843.

Πολλάκις ἡμῖν περὶ τούτου διελέχθη, διόπερ, in Psalm. 137. t. 5. p. 405.

Πολλά μὲν ἐπαίγεται μακροχρόνιος ἡδὴ, de Morte, Ecloga 31. t. 12. p. 670.

Πολλά μὲν ἐστὶ καὶ ἕτερα τὰ δυνάμενα δοῦναι παρ' ἐμ., in Joan. Hom. 88. t. 8. p. 525.

Πολλά μὲν ἐστὶ τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν Χριστιανισμόν, in Epist. ad Hebr. Hom. 31. t. 12. p. 284.

Πολλά μὲν καὶ μεγάλα τὰ παρὰ τοῦ φιλανθρωπίου Θεοῦ, Severiani in Hex. Hom. 5. t. 6. p. 480.

Πολλά μὲν καὶ περὶ πολλῶν γῆς πρὸς τὴν, in Statuas Hom. 7. t. 2. p. 84.

Πολλά μεταξὺ κατασκευάζειν ὁ Παῦλος εἰώθε, in Ep. ad Hebr. Hom. 27. t. 12. p. 245.

Πολλά παρεκάλεσα γῆς τὴν ὑμετέραν ἀγαπῆν, de ligno scientiae etc., in Gen. Sermon. 7. t. 4. p. 674.

Πολλά περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας διαλεγθεῖς, in Ep. ad Rom. Hom. 20. t. 9. p. 656.

Πολλὰς ἀνάγκη τὸν ἀργοντα μικροβρυχίων, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 10. t. 11. p. 494.

Πολλὰς ἔχω χάριτας τῷ κυρίῳ μου τῷ ποθεινῷ, Elpidio episc., ep. 230. t. 3. p. 726.

Πολλὰς μὲν ἀνηλώσαμεν ἡμέρας παρακαλοῦντες, in Statuas Hom. 6. t. 2. p. 73.

Πολλά σοι τὰ ἀγαθὰ, ὅτι τὸν υἱὸν μετὰ, Theodoro exconsuli, ep. 141. t. 3. p. 682.

Πολλὰςπραγμάτων ἔσχε μεταβολάς, in Ps. 118, *spuria et ommissa*.

Πολλὰς ἡμῖν ἔχω χάριτας ὅτι μετὰ πολλῆς, in Genesis Hom. 15. t. 4. p. 114.

Πολλὰς ἡμῖν ἔχω χάριτας ὅτι μετὰ προθυμίας τούτος, Quod non desperandum sit, t. 3. p. 354.

Πολλὰς ἡμῖν ἔχω χάριτας ὅτι μετὰ ἡδονῆς, in Genesis Hom. 31. t. 4. p. 304.

Πολλά τὰ κύματα καὶ χελεπὸν τὸ κλυδ., antequam iret in exilium suum, t. 3. p. 415. * Latine repetitur p. 419.

Πολλὰ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀγνοίας ἡμῶς λυπεῖ, in

Ep. 1 ad Thessalon. Hom. 7. t. 11. p. 472.

Πολλὰ τῶν πραγμάτων ἐστὶ μὲν καλὰ, τὸ δέ, in Psalm. 132. t. 5. p. 379.

Πολλαχθὲν μὲν καὶ ἄλλοθεν, μάλιστα δὲ ἐκ, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 29. t. 10. p. 639.

Πολλὴ μὲν γηπότης προθυμία καταβ., in illud, Si quæ in Christo nova creatura, t. 13. p. 219, * *spuria*.

Πολλὴ μὲν ὑμῶν τῆς ἀγάπης καὶ ἡ ἐμπροσθεν. Anysio, Numerio etc., ep. 163. t. 3. p. 694.

Πολλὴν ἀπαυτεῖ τὴν αἰδῶ παρὰ τῶν γυναικῶν, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 9. t. 11. p. 594.

Πολλὴν ὄρω τὴν σπουδὴν ἐνδοκινουμένων ὑμῶν, Laus eorum qui convenerunt. In Oziam Hom. 1. t. 6. p. 95.

Πολλὴν παράκλησιν ποιησάμενος καὶ παραμυθίσαν, in Epist. 2 ad Timoth. t. 11. p. 714.

Πολλὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν ἀπαυτεῖσας τὴν ἀρετὴν, in Ep. 1 ad Titum Hom. 5. t. 11. p. 757.

Πολλὴν ποιεῖται τὴν σπουδὴν ὥστε δεῖξαι, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 22. t. 10. p. 191.

Πολλῆς βαρύτητος τὸν λόγον ἐμπλήσας, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 13. t. 10. p. 108.

Πολλῆς γέμει ταρχῆς ἡμῶν ἡ ζωὴ καὶ, de Fato et Providentia, * *dubia*, Hom. 1. t. 2. p. 752.

Πολλῆς ἐνόμισεν ἀπολύσεσθαι εὐνοίας ὁ κύριός μου, Artemidoro, epist. 177. t. 3. p. 700.

Πολλῆς ἐνταῦθα συνέσεως ἡμῖν χρεῖα, in Psalm. 108. t. 5. p. 242.

Πολλῆς ἡμῖν, ἀγαπητοί, δεῖ τῆς μετάνοιας, in Joan. Hom. 21. t. 8. p. 119.

Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, πολλῶν, in Matth. Hom. 6. t. 7. p. 84.

Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς σπουδῆς ἐν αὐτῷ, ἡμῖν, in Joan. Hom. 39. t. 8. p. 225.

Πολλῆς ἡμῖν ἐνδοκινίας δεῖ καὶ σπουδῆς, in Joan. Hom. 34. t. 8. p. 195.

Πολλῆς σήμερον πληροῦμαι τῆς ἡδονῆς. ὁρῶν, in Genesis Hom. 2. t. 4. p. 7.

Πολλῆς ὑπομονῆς δεῖται τὰ ἡμέτερα, ἀγαπ., in Joan. Hom. 54. t. 8. p. 315.

Πολλοὶ διαποροῦσι πῶς περιεῖδεν ὁ Θεὸς τότε, in Acta Apost. Hom. 27. t. 9. p. 214.

* Πολλοὶ καὶ ποικίλοι. V. πολλὰ καὶ ποικίλα.

Πολλοὶ νομίζουσιν ἀρκεῖν ἐναυτοῖς πρὸς σωτηρίαν, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 14. t. 11. p. 624.

Πολλοὶς οἶμαι τῶν. Ahibi legitur, Πολλοὺς οἶμαι τῶν, de fugiendis Spectaculis et de Abrahamo, *spuria et ommissa*. * Non-diversa videtur esse ab ea, quæ infra affertur cum hoc initio πολλοὺς οἶμαι τῶν, etc.

Πολλοὶς τούτῳ τὸ βιβλίον οὐδ' ὅτι ἐνὶ γνώρι-

λόν ἐστι, in Acta Apostol. Homil. 1. t. 9. p. 1.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν ἰδῶσι τινας τῶν ἀρεσκ., in Joan. Hom. 72. t. 8. p. 368. * Sub Basilii Seleuciensis nomine etiam prodit cum versione Dausqueii Hom. 40. Vid. supra °Ο πολ- λάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἔρω.

Πολλοὶ τῶν ἀσθενεστέρων ἀνθρώπων πρὸς μέν, in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 5. t. 11. p. 685.

Πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπων τῇ σαρκί, de futuro Judicio, Ecloga 25. t. 12. p. 610.

Πολλοὶ τῶν πόρναις προσεχόντων οὐ τὸν αἰώνιον, de Mulieribus, de Pulchritudine et uxore, *Ecloga spuria, hic omissa*. * Verit Martin. Cromerus, Basil. 1552.

Πολλοὶ τῶν ῥαθυμοτέρων εἰς ἁμαρτημάτων, in Joan. Hom. 28. t. 8. p. 158.

Πολλοὶ, φησὶ, προσῆται καὶ δίκαιαι ἐπεθύμηση, in Ep. ad Hebr. Hom. 26. t. 12. p. 235.

Πολλοὺ ἂν ἐπρίαμην ἰδεῖν σου τὴν ἐμμέλειαν, Diogeni, ep. 134. t. 3. p. 678.

Πολλοὺς εἶδον χαίροντας καὶ πρὸς ἀλλήλους, in Statuas Hom. 18. t. 2. p. 180.

Πολλοὺς καὶ διαφόρους, de Gratiarum actione, *spuria et omissa*.

Πολλοὺς καὶ συνεχεῖς ἰδρῶσεν ἰδρωτας, Agapeto, ep. 175. t. 3. p. 699.

Πολλοὺς καὶ τῶν σφόδρα δοκούντων εἶναι σπουδ., in Ep. ad Rom. Hom. 31. t. 9. p. 744.

Πολλοὺς οἶμαι τῶν πρῶην καταλιπόντων ἡμᾶς, in David et Saul Hom. 3. t. 4. p. 768. Vid. seq.

Πολλοὺς οἶμαι τῶν καταλιπόντων ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰ θεάτρα, Quod non sit ad theatra acced., et de Abrahamo, *spuria*, t. 6. p. 557. Proœmium usque ad p. 559. D. ex precedenti hom. repetitum est.

Πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων θορυβεῖ ἔτι καὶ νῦν, in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 6. t. 11. p. 691.

Πολλοὺς ὑμῖν, ἀγαπητοί, πολλάκις, in S. Paulum, *spuria et omissa*.

Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν ἐπὶ τὴν περιχο- πήν, in illud, *Salutate Priscillam*, t. 3. p. 172.

Πολλοὺ τὸ προσοίμιον γέμει θυμοῦ καὶ μεγάλου, in Ep. ad Galatas cap. 1. t. 10. p. 637.

Πολλοὺ τοῦ μέλιτος τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγρωσας, Theodosio ex Ducibus, ep. 58. t. 3. p. 625.

Πολλῶν ἀκούω λεγόντων, ὅτι παρόντες μέν, in Matth. Hom. 5. t. 7. p. 71.

* Πολλὴν ἐσίγησα χρόνον καὶ διὰ μακροῦ, Cum Saturninus ex Aurelianus etc. t. 3. p. 405.

Πολλὴν ποιῶμεθα τῶν πνευματικῶν, ἀγαπητοί, λόγον, in Joan. Hom. 41. t. 8. p. 242.

Πολλὴν τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται λόγον, in Ep. ad Roman. Hom. 23. t. 9. p. 685.

Πολλὴν ὑπομεμενήκατε πόνον μακρὰν οὕτω, Ro- manis presbyteris, ep. 161. t. 3. p. 692.

Πολλὴν ἐπὲρ τῶν χηρῶν ὁ Παῦλος, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 15. t. 11. p. 633.

Πολλὸς ἐν ταῖς Γραφαῖς τῶν αἰνῶν τούτων ὁ λό- γος, in Psalm. 112. t. 5. p. 287.

Πολλὸς καὶ ἄσφατος ὁ θησαυρὸς, ἀγαπητοί, in Ge- nesim Hom. 21. t. 4. p. 180.

Πολλὸς ὁ διάβολος ἐγκτεται καὶ σφοδρὸς, in Joan. Hom. 23. t. 8. p. 131.

Πολλὸς ὁ θησαυρὸς καὶ ἄσφατος, ἀγαπητοί, ἐν τοῖς, in Genesim Hom. 32. t. 4. p. 413.

Πολλὸς ὁ πόθος τοῖς ἀνδράσι τῆς πόλεως, in Psalm. 136. t. 5. p. 402.

Πολλὸς ὁ χειμὼν, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν τῶν, in Dimissionem Chananæ, t. 3. p. 432.

Πολλὸ τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον τὸ διείργον ἡμᾶς, Candi- diano, ep. 42. t. 3. p. 616.

Πολλὸ τῆς συγκαταβάσεως τὸ κέρδος ἐν ἅπασι, in Joan. Hom. 31. t. 8. p. 174.

Πολλὸ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων τὸ κέρ- δος, in Genesim Hom. 47. t. 4. p. 473.

Πόρρω μέν σου καθήμεθα τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώ- ματος, Montio, ep. 171. t. 3. p. 697.

Πότε γάρ σου ἐπιλαθῆσθαι δυνάμεθα τῆς, Antio- cho, ep. 189. t. 3. p. 705.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες, διὰ τί θηρία, in Psalm. 139. t. 5. p. 418.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τὸν θάνατον αἰτιώμενοι, in S. Paulum Serm. 5. t. 2. p. 500.

Πρέπον τῇ μακαρίᾳ ψυχῇ τὸ προσοίμιον, in Ep. ad Roman. Hom. 2. t. 9. p. 436.

Πρεσβεῖαν τινὰ δικαίαν καὶ λυσιτελεῖ, de Elec- mosyna, t. 3. p. 248.

† Προαγόρευσις τῶν ἐσομένων, Synopsis Jere- mias. t. 6. p. 383.

Προαπέστειλεν ὁ Θεὸς ἀρχάγγελον αὐτοῦ, in An- nuntiationem, *spuria et omissa*.

Πρόβατον ἐν νόμῳ λαμβανόμενον ἐξ ἀγ., in se- cundam Hebdomadam, *spuria et omissa*.

Πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, in Festum Palma- rum, Ecloga 33. t. 12. p. 687.

Πρόκειται ἡμῖν, ἀγαπητοί, τράπεζα ἐκ θείου Γρ., in Principium Jcjunii, **spuria*, t. 6. p. 539.

Πρόκειται ἡμῖν, ἀγαπητοί, πνευματικῇ, in Prin- cipium Quadragesimæ, *spuria et prætermissa*.

* Eadem videtur esse ac præcedens, quæ apud Saviliun scilicet incipit: πρόκειται ἡ δ. πνευματικῇ

τρ. ἐκ τῶν θείων.

Πρόρρησιν μὲν ὁ ψαλμὸς ἔχει τῆς ἐν Βαβ., in Psalm. 101, *spuria*, t. 5. p. 644. * Ex Theodo- reto et aliis consarcinata.

Προσυχῆς μὲν ἔνεκεν τῆς περὶ τὴν ἀφράσιν, in Joan. Hom. 3. t. 8. p. 16.

Πρὸς τὰς τοῦ μέλιτος πηγὰς τήμερον ὤμας, in illud, *Propter fornicationes*, t. 3. p. 193.

Πρὸς τὸ τέλος ἡμῖν τῆς νηστείας λοιπὸν ὁ καιρὸς, in Statuas Hom. 20. t. 2. p. 199.

Πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ἐφθάσαμεν τῆς κατὰ τὸν δίκαιον, in Genesim Hom. 29. t. 4. p. 279.

Πρότερον ἐπιτιμῆσας τῷ κρίνοντι τὸν ἀδελφόν, in Ep. ad Roman. Hom. 26. t. 9. p. 711.

Πρότερον ἴδωμεν τίς ἡ κληρονομία, in Psalm. 5. t. 5. p. 28.

Πρότερον μὲν τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος τῇ τῶν προφ., in prophetam Heliam, t. 6. p. 600, *spuria*.

Προτρέπεται καὶ κόλπος βύβιος, in illud, *Verumtamen vane conturbatur*, etc. t. 5. p. 566, *spuria*.

Προφητεία τοίνυν ἐστὶ τὸ λέγειν ἡ καὶ τυπικῶ, Præfatio in Jeremiam Lambecc. l. 4. p. 76. Chrysostomi dicitur, inquit Lambecc., sed ex Origenis, Chrys. et Theodoretis scriptis consarcinata est. Chrysostomus autem nullum, quod sciamus, in Jeremiam commentarium edidit; sed varia ejus loca hinc et inde desumpta adhibentur. Dicit tamen Savilius, in fine Notarum in Isaia capita octo: *Exstat passim in Bibliothecis ἐρμηκεία εἰς τὸν προφῆτην Ἱερειάν, Chrysostomo adscripta, cujus apographum ex Bibliotheca Bavarica descriptum habemus; ne luce quidem, nedum tanto auctore dignum opusculum; sed nugæ mæras* : quarum initium ille affert.

Προφητικὴν τήμερον ὑμῖν παρατείνειν βούλ., de Prophetiarum obscuritate Hom. 1. t. 6. p. 168.

* Incipit in Catal. Aug. προφ. ὑμῖν τήμερον.

Πρώην ἐλέγομεν ὅτι Ἰωάννης τὴν ἀπορίαν λύων, in Joan. Hom. 14. t. 8. p. 78.

Πρώην ἐξ ὧν ἀνυχόατε μεμ., de Jejunio Hom. 3, *spuria*, t. 9. p. 797.

Πρώην ἐπαγγελλόμενος τέλος ἐπιθεῖναι, in Genesim Hom. 67. t. 4. p. 635.

Πρώην ἡμῖν ἡ μεγάλη, in Filium prodigum et de Pœnitentia, * *spuria et ommissa*. Edidit Savil. t. 5. p. 720.

Πρώην μὲν ἐνεκαλοῦμεν τοῖς καταλ., de Doctrina et correptione, Ecloga 6. t. 12. p. 469.

Πρώην μὲν περὶ ἀκαταλήπτου γνώσεως Θεοῦ, Quod non oporteat anathematizare, t. 1. p. 691.

Πρώην ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατὰ τὴν τῶν ἁγίων, in illud, *Si non dimiseritis; spuria et ommissa*.

Πρώην ὅτε τὸν τῦπον τῶν Ἰουδαίων, in illud, *Qui vult inter nos primus esse; spuria ac prætermissa*.

† Πρώην ὑμῖν, ἀγαπῆτοι, τὸν πολ., in quatruidua-

num Lazarum et de SS. Domnina etc. t. 2. p. 646.

Πρώην ὑμῖν περὶ σωπροσύνης διελέγθ., in illud, *Apparuit gratia Dei* etc.; *spuria et ommissa*.

Πρώτη τῶν ἀζύμων τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων φησί, in Matth. Hom. 82. t. 7. p. 773.

Πρώτον αἰνιγματωδῶς εἰπὼν, βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς, in Ep. ad Coloss. Hom. 7. t. 11. p. 371.

Πρώτον ἀναγκαῖον τὴν ὑπόθεσιν εἰπεῖν τῆς ἐπιστ., Argumentum in Epist. ad Philem. t. 11. p. 772.

Πτωχὸν ἡ ἐπιγραφὴ λέγει, in Psalm. 101, *spuria ac prætermissa*.

Πῶς γὰρ ἄλλως ἀκοῦσαι, in Psalm. 43, *spuria ac prætermissa*.

Πῶς διαλλάσσει σαφῶς καὶ λαθεῖν, Constantii presb. ad Castum presb., ep. 240. t. 3. p. 735.

Πῶς οὐκ ἔλαθον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπορρήν, in Acta Apost. Hom. 18. t. 9. p. 143.

Πῶς οὖν φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐπὶ τῆς φάντης, in Matth. Hom. 8. t. 7. p. 118.

Πῶς οὖν φησιν ὁ Χριστὸς, ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν Ἰωάννη, in Matth. Hom. 2. t. 7. p. 149.

Πῶς παρείχον τὴν φιλανθρωπίαν οἱ βάρβαροι, in Acta Apost. Hom. 54. t. 9. p. 404.

P

Ῥαγδαῖόν τι χρῆμα καὶ βίαιον ἡ ἀγάπη, Casto, Valerio, Diophanto etc., ep. 130. t. 3. p. 675.

Ῥαθυμόν πως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ὀξύρροπον, in Joan. Hom. 18. t. 8. p. 103.

Ῥοκὶ καὶ μῆλον καὶ φοῖνιξ, Ascendit Dominus in templum, *spuria*, t. 10. p. 792.

Ῥωμαῖοις γράφων ὁ μακάριος Παῦλος, φησιν, ἐφ' ὅσον, Argumentum in Ep. ad Hebr. t. 12. p. 1.

Σ

Σάλλιγγος ὑψηλότερα βοῶ, τὴν φωνὴν ἀνυψῶν, de Jejunio, *spuria*, t. 10. p. 846.

Σαφρὴ ἡ τῆς προφητείας ἐπιγραφὴ, in Ps. 78, *spuria*, t. 5. p. 733.

Σεμνόνει μὲν τοὺς εὐδοκίμους, in S. Stephanum, *spuria*, t. 12. p. 809.

Σήμερον, ἀγαπῆτοι, τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν, de Jejunio Hom. 5. t. 9. p. 800.

Σήμερον ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενος ὁ Ἀδάμ, in quatruiduanum Lazarum, t. 1. p. 525.

Σήμερον ἡμῖν ἀνεγνώσθη ὁ μακάριος Δαυὶδ, in Davidem, *spuria et ommissa*.

Σήμερον ἡμῖν ἡ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψις, in Ascensionem, *spuria et ommissa*.

Σήμερον ἡμῖν ὁ Χριστὸς τοὺς ἄλλους τῆς Σαμα-

ρεΐτιδος, in Samaritanam, t. 8 in *Spuriis*, p. 53. Vide Σήμερον ὁ Χριστός.

Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐν σταυρῷ, in Latronem et de secundo adventu Hom. 1. t. 2. p. 403.

Σήμερον ὁ Φαρισαῖος εἰς ἄριστον, in Meretricem et Pharisaicum, *spuria*, t. 10. p. 762.

* Σήμερον ὁ Χριστός τοὺς ἀθλους, sic Savil. Vide Σήμερον ἡμῖν ὁ Χρ.

Σκόπει μοι κἀνταῦθα τὴν γενναίαν ψυχὴν, in Ep. ad Corinth. Hom. 14. t. 10. p. 117.

† Σοφία Σολομῶντος, Synopsis Sap. Salom. t. 6. p. 373.

Σοφός τις ἀνὴρ ἐν τάξει μακαρισμῶν πολλὰ θεός, in Ep. ad Ephes. Hom. 20. t. 11. p. 142.

Σοφός τις ἀνὴρ καὶ φιλοσοφεῖν εἰδώς, in S. Eustathium Antiochenum, t. 2. p. 603.

Στάδιον ἡμῖν σήμερον πνευματικὸν καὶ δρόμος, in Hippodromum, t. 8 in *Spuriis*, p. 87.

Σταυροῦ πανήγυρις, in Crucem; in Taurinensi Bibliotheca, *spuria et ommissa*.

Σταυροῦ πρόκειται σήμερον ἑορτή, in S. Crucem, t. 8 in *Spuriis*, p. 200.* «Allatius refert ad Josephum, Archiep. Thessalonicensem.» Fabric. Sic incipit Homilia quaedam Andreae Cretensis.

Στεφάνῳ χρυσοκόμοις ἀνέσι πεπλεγμένῳ, de Pœnitentia, *spuria*, t. 9. p. 852.

Στέψωμεν ἀνέσιν ἐγκωμίων τὸν Στέφανον, in S. Stephanum, t. 8 in *Spuriis*, p. 17.

Στρατιώτου πλημελήσαντος, in Psalm. 6, in Scorialensi Bibliotheca, *spuria et prætermissa*.

Συνγὴν τὴν ἐκκλησίαν ὁρῶ, in sanctam Quintam et in proditionem Judæ, *spuria*, t. 10. p. 738.

Σὺ δέ μοι προσεδόκῃσας τοσαύτην ἐκ νεότητος, Olympiadi, ep. 15. t. 3. p. 601.

Συμφέρεϊ δάκνεσθαι, contra eos quicum scientia Scripturas non legunt; in Taurinensi Bibliotheca, *spuria et ommissa*.

Συνάγει μὲν ἡμᾶς εἰς ἀγάπην καὶ φύσεως νόμος, Constantii presb. ad sororem, ep. 238. t. 3. p. 732.

Συνεκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην, Encomium sancti Barlaam martyris, t. 2. p. 681.

Συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ αὐτό, in S. Joannem Theologum, *spuria*, t. 10. p. 771.

Συνεχῶς ἀκούων ἀναγινωσκομένῳ τῶν ἐπιστολῶν, Proœmium Epistolæ ad Rom. t. 9. p. 425.

Συνεχῶς τὴν Ἰουδαίαν ἀφεῖς διὰ τὴν βασιτανίαν, in Matth. Hom. 63. t. 7. p. 619.

Συνήθης ἐστίν, ἀδελφοί, τῷ μακ., in partem Psalm. 118, *spurias*, t. 5. p. 711. Est e Theodoro et aliis consarcinatus.

Συντάξας τὸ στρατόπεδον τοῦτο καὶ διεγείρας, in

Epist. ad Ephes. Homil. 23. t. 11. p. 174.

Σύντομος ἡ ἐπιγραφή τοῦ ψαλμοῦ, in Psalm. 81, *spuria*, t. 5. p. 743.

Σύντομος ἡ προγραφή· περὶ γὰρ τοῦ, in Ps. 77, *spuria*, t. 5. p. 722.

Σφόδρα γνησίας καὶ θερμῆς ἀγάπης ἀνακεχ., Euthalia, ep. 178. t. 3. p. 700.

Σφόδρα ἡγήσατο ἀκούσας ὅτι καὶ σὺ καὶ Σαλούστιος, Theophilo presb., ep. 212. t. 3. p. 717.

Σφόδρα ἡγήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες, Onesicratia, ep. 192. t. 3. p. 707.

Σφόδρα ἡμᾶς ἀνεπτέρωσας καὶ πολλῆς, Nicolao presb., ep. 53. t. 3. p. 621.

† Σφόδρα καθηγάμεν ὑμῶν πρῶτην, nona undecim Homiliarum novarum, t. 12. p. 382.

Σφόδρα με ἀνεπτέρωσας καὶ σκιρτῶν ἐποίησας, Pœanio, ep. 193. t. 3. p. 708.

Σφόδρα μοι δοκεῖ τῷ τέλει τοῦ πρὸ τούτου ψαλμοῦ, in Psalm. 3. t. 5. p. 276.

Σφόδρα μοι καὶ νῦν ὡς ἀεὶ κρατεῖ, in Resurrectionem Domini, *spuria*, t. 11. p. 827.

Σφόδρα τοῦτο καταλλάτλων πρὸς τὴν, in Acta Apost. Hom. 17. t. 9. p. 135.

Σφόδρα φιλάνθρωπος ὢν, sic incipit ab ipsis Chrysostomi verbis Hom. in Joan. 56. Vide Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς.

Σφοδρὸν τὸ καῦμα καὶ βαρὺς ὁ αὔγμος, de futurorum deliciis et præsentium vilitate, t. 3. p. 337.

Σώζειν ποιμένες καὶ βουκόλους, in Psalm. 141, in Scorialensi Bibliotheca, *spuria ac prætermissa*.

Sicuti capiti corpus, etc. de recipiendo Severiano, t. 3. p. 412.

T

Τὰ ἀνθρωπίνως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομούμενα, in Joan. Hom. 49. t. 8. p. 287.

Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῆς νῦν ἐπιγραφῆς, in Ps. 103, *spuria et prætermissa*.

Τὰ αὐτὰ λέγειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, de Fato et Providentia, * *dubia*, Hom. 4. t. 2. p. 763.

Τὰ θερία ἕως οὗ τὰς ὕλας νέμονται, contra Judæos Sermo 6. t. 1. p. 649.

† Τὰ κατὰ τὴν κοσμοποιίαν καὶ τὴν, Synopsis Genesis, t. 6. p. 318.

† Τὰ κατὰ τὸν Βῆλ ἡμῖν ἀνέγραψεν, in Danielis cap. 13. t. 6. p. 253.

Τὰ κύματα ταῖς πέτραις προσρηγνύμενα, Ampruclæ diaconissæ, ep. 96. t. 3. p. 645.

Τὰ λειπομένα τῶν γρίβειρηνέων ἀναγκάζειν, in Genesim Hom. 57. t. 4. p. 548.

Τὰ λείψανα τῆς χυσεσινῆς τραπέζης ἀποδοῦναι, in Psalm. 50, * *spuria*, t. 5. p. 583.

Τὰ λείψανα τῆς χυσεσινῆς τραπέζης ὑμῖν παραθ., in Genesis Hom. 22. t. 4. p. 192.

Τὰ λείψανα τῶν χθὲς εἰρημέων ἀναγαῖον ἀποδοῦναι, in Genesis Hom. 52. t. 4. p. 505.

Τὰ λείψανα τῶν χθὲς ἡμῖν εἰρημέων βούλ., in Genesis Hom. 63. t. 4. p. 600.

Τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων μεγάλων δεῖται, Hom. in Job. 2, * *spuria*, t. 6. p. 583.

Τὰ μὲν ἄλλα πάντα εἶκει χρόνῳ, καὶ παρα., Tranquillino, ep. 63. t. 3. p. 628.

Τὰ παιδία τὰ μικρὰ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, in Joan. Hom. 25. t. 8. p. 143.

Τὰ παρελθόντα τῶν μελλόντων πλεονα ἔχει, in Ep. ad Ephes. Hom. 17. t. 11. p. 121.

Τὰς γλώσσας σήμερον διανείμασα, in Pentecosten Hom. 3, *spuria*, t. 3. p. 794.

Τὰς Γραφὰς οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ παρέργως, in Joan. Hom. 58. t. 8. p. 336.

Τὰς παραινέσεις μετὰ ἐγκωμίων δεῖ ποιεῖσθαι, in Ep. ad Philipp. Hom. 8. t. 11. p. 255.

† Τὰς ἀνομίας Δ., Synopsis Amos. t. 6. p. 390.

Τὰ τῆς παρούσης ἱερᾶς πανηγύρεως, in Occursum sive in hypapanten, a Combefisio edita, *spuria*.

†.... τὰ τῶν βασιλικῶν, Fragmentum in Macabæos, t. 2. p. 633.

Ταῦτα ἀνεκτά, ταῦτα φορητά; οἷε κἄν σκιάν, Cyriaco, ep. 202. t. 3. p. 712.

† Ταῦτα ἀνεκτά, ταῦτα φορητά; ὑμῖν γὰρ αὐτοῖς, de Theatris Hom. t. 6. p. 272.

Ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀνάξιον εἶναι Παύλου, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 5. t. 10. p. 465.

Ταῦτα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, Stagiro Sermo 2. t. 1. p. 179.

Ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας καὶ μικρόν, de Sacerdotio lib. 4. t. 1. p. 401.

Ταῦτα οὖν εἰδότες, φησὶ, τὸ δικαστήριον, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 2. t. 10. p. 512.

Ταύτης μνησθεὶς τῆς ῥήσεως ὁ μακάριος Παῦλος, in Psalm. 115. t. 5. p. 308.

Τὰ/α πέρα τοῦ δέοντος ἐφάνημεν ὑμῖν ἔπ., in Joan. Hom. 12. t. 8. p. 66.

Τὰ/α τις ἡγεῖται ἀνάξιον εἶναι τῆς ἀνδρείας, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 44. t. 10. p. 406.

Ταχέως ἡμῖν ἐπελάθου τῷ χωρισμῷ σου, Theodoro Diacono, ep. 59. t. 3. p. 626.

Τῇ γλώττῃ μὲν ὀλίγους ὑμῖν ἐπέστειλα τῇ, Casto, Valeriano, Dioph. etc., ep. 66. t. 3. p. 629.

Τῇμερον ἀποδοῦναι ἀναγκαῖον τὸ ὄφλημα, in Ep. ad Coloss. Hom. 3. t. 11. p. 343.

Τὴν ἀθυμίαν ἐνέθηκεν ἡμῶν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, de Tristitia, Ecloga 19. t. 12. p. 553.

Τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν καὶ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν, Venerio episc. Mediolani, ep. 182. t. 3. p. 702.

Τὴν ἀρρωστίαν διαφυγῶν, ἣν κατὰ τὴν ὁδόν, Olympiadi, ep. 12. t. 3. p. 591.

Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ὁ ψαλμός, in Psalm. 105, *spuria et omissa*.

Τὴν ἐκ τοῦ πολέμου συμβῆσαν ὀλιγαθρωπίαν, in caput 4 Isaiae, t. 6. p. 48.

† Τὴν ἐσομένην ἐρήμωσιν, Synopsis Michææ, t. 6. p. 391.

Τὴν εὐλογίαν εἰς τὸ μέσον προθέτετε χθὲς, in Genesim Hom. 28. t. 4. p. 269.

Τὴν χάμινον τῆς ἀθυμίας, ἣν ἐπὶ τῆς, Arabio, ep. 121. t. 3. p. 661.

Τὴν μεγάλην καὶ φιλόσοφον ψυχὴν οὐδέν, in Ep. ad Philipp. Hom. 3. t. 11. p. 211.

Τὴν μὲν ἀγιότητα Χριστοῦ, in Pascha Sermo 3. t. 8 in *Spuriis*, p. 257.

Τὴν ὀδυνημένην ψυχὴν, ἣν ὑπὸ ἀθυμίας, in Joan. Hom. 79. t. 8. p. 463.

Τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ φιλιανθρωπίαν Παῦλος, in Ep. ad Hebr. Hom. 5. t. 12. p. 51.

Τὴν ταπεινοφροσύνην πολλὴ μὲν ἔχουσαν, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 3. t. 11. p. 561.

† Τὴν τιμωρίαν τὴν Ἰουδαίων, Synopsis Abdiæ, t. 6. p. 390.

Τὴν τοῦ ἀλληλουῖα ἐρμηνείαν, in Ps. 104, *spuria et omissa*.

Τὴν χθὲς ἡμέραν ἑορτὴν οὖσαν διαβολικὴν, in Lazarum Hom. 1. t. 1. p. 787.

Τὴν χθὲς ἡμέραν ἑορτὴν οὖσαν σατανικὴν, in Lazarum Hom. 1 post Kalendas; eadem quæ prior.

Τῇ προγραφῇ ταύτῃ πολλάκις, in Psalm. 107, *spuria et prætermissa*.

Τῇ προτέρᾳ κυριακῇ τὴν ὀρθόδοξον, in Annuntiationem Deiparæ, *spuria*, t. 11. p. 838.

Τῇ προτέρᾳ συνάξει καὶ τῇ πρὸ ἐκείνης, in illud, *Habentes eundem spiritum fidei*, Serm. 3. t. 3. p. 279.

Τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ οὗτος ὁ ψαλμός, in Psalm. 46. t. 5. p. 187.

Τῆς μὲν ἐπιγραφῆς ἀποστολικῶν πράξεων, Theodori Magistri de Laudibus Pauli Apost., Ecloga 30. t. 12. p. 656.

Τῆς μὲν οὖν ὑβρεως ἕνεκεν τῆς εἰς τοὺς, de Sacerdotio lib. 3. t. 1. p. 380.

Τῆς μὲν πόλεως ὑμῶν ἀπηλάθηνεν, Leontio, ep. 83. t. 3. p. 637.

Τῆς μὲν πρώτης ἀναβάσεως τὴν αἰτίαν, in Ep. ad Galatas cap. 2. t. 10. p. 679.

Τῆς δόξου ταύτης τῆς αἰσθητῆς καὶ λεωρ., in illud Jeremiae, *Domine, nonne hominis viæ ejus*, t. 6. p. 157.

Τῆς παρούσης ταύτης τιμίας καὶ βασιλικῆς, *spuria et omissa*. * Inscibitur eis τὸν εὐαγγελισμόν.

Τῆς περικοπῆς ταύτης καὶ ἡρίστης, ἦν συν., in Matth. Hom. 80. t. 7. p. 757.

Τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς τὸ τέλος, in Divitem et Lazarum Sermo 4, t. 1. p. 751.

Τῇ συνήθει κέχρηται φιλοσοφία ὁ προφ., in Psalm. 45. t. 5. p. 182.

Τῆς σφοδρότητος ἔνεκεν τοῦ χειμῶνος, Olympiadi, ep. 4. t. 3. p. 570.

Τῆς υποθέσεως βούλομαι πάλιν ἄψασθαι, in Genesim Hom. 25. t. 4. p. 230.

Τῆς φιλαργυρίας τὸ πάθος ἐπιθ., in Publicanum et Pharisæum, *spuria*, t. 11. p. 796.

Τῆς ἧδὲ ὑποσχέσεως σῆμ., de Passione Christi, *spuria*, t. 11. p. 793. * Est Eusebii Alexandri- ni., dicta post illam Δίκαιον ἡμῖν σήμερον, ἀγαπη- τοί. V. Thilo de Euseb. Emis. et Alex. p. 6. et 31.

Τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον κηρύττου- σιν, Novi et Veteris Testamenti eundem esse le- gislatorem, * *spuria*, t. 6. p. 403.

Τῇ τετάρτῃ τοῦ Πανέμου μνησός, Constantio presb., ep. 221. t. 3. p. 721.

Τῇ ἧδὲ ἡμέρᾳ διετέλχον πρὸς τὴν ἀγάπην, de Eleemosyna et de Filiis adoptivis, *spuria ac præ- termissa*.

Τί βούλεται ταῦτα τὰ ῥήματα ἐτέρας υποθ., in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 28. t. 10. p. 250.

Τί βούλεται τοῦ Σιῶν ἡ προσθήκη, Psalm. 124. t. 5. p. 348.

Τί δὲ καὶ ὑμῖν, ἄθλιοι καὶ ταλαιπωροί, de iis qui virgines corrumpunt, *spuria*, t. 9. p. 826.

Τί ὁποτε Ἐφεσίοις μὲν ἐπιστέλλων, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 1. t. 11. p. 425.

Τί ὁποτε καὶ δευτέραν ἐπιστέλλει τῷ Τιμοθέῳ, in Ep. 2 ad Timoth. Hom. 1. t. 11. p. 658.

Τί ὁποτε οὐδένα τῶν κορυφαίων ἀποστ., in Acta Apost. Hom. 20. t. 9. p. 161.

Τί ὁποτε παρέλκει αὐτοὺς κράζοντες, in Matth. Hom. 33. t. 7. p. 364.

Τί ὁποτε πείσαντος οὕτως αὐτοῦ, in Acta Apost. Hom. 39. t. 9. p. 294.

Τί ὁποτε περὶ σωφροσύνης διαλεχθεῖς, in Ep. 1 ad Thessalonic. Hom. 6. t. 11. p. 466.

Τί ὁποτε τοὺς μὲν ἄλλους χρόνους ἀπὸ τῆς ζωῆς, in Isaia cap. 6. t. 6. p. 63.

Τί εἶπω ἢ τί λαλήσω; εὐλογητὸς ὁ Θεός, post Reditum ab exsilio, t. 3. p. 424.

Τί εἶπω ἢ τί λαλήσω, ἢ τίνας ὑμῶς καλέσω, in sanctam Crucem, *spuria*, t. 2. p. 820.

Τί εἶπω καὶ τί λαλήσω; θακρῶν ὁ παρὼν και- ρός, in Statuas Hom. 2. t. 2. p. 20.

† Τί εἶπω καὶ τί λαλήσω; σκιρτῶ καὶ μαίνομαι, secunda ex undecim novis Homiliis, t. 12. p. 330.

Τί ἔστιν, ἐκ βαθέων; οὐχ ἁπλῶς ἀπὸ στόματος, in Psalm. 129. t. 5. p. 367.

Τί ἔστιν, ἐν ὀλῃ; μετὰ προθυμίας ἀπάσης, in Psalm. 110. t. 5. p. 265.

Τί θρηνεῖς; τί κόπτεαι στυγνὴν, καὶ δίκας, Olym- piadi, ep. 14. t. 3. p. 594.

Τί λέγεις; μετὰ τὸ δοκιμάσαι οἶδεν ὁ Θεός, in Psalm. 138. t. 5. p. 409.

Τί λέγεις; οἱ Χριστὸν κηρύττοντες, οἱ χρήματα, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 24. t. 10. p. 606.

Τί λέγεις; πάλιν ἐπιβουλὰς οὐδὲρ, Adolæ, ep. 133. t. 3. p. 677.

Τί λέγεις; πολέμων διδάσκαλος ὁ Θεός; in Psalm. 143. t. 5. p. 458.

Τί μείζον βασιλείας οὐρανῶν; τί μικρότερον, in illud, *Simile est regnum celorum grano sinapi-*, t. 13. p. 216, * *spuria*.

Τίνα ἂν ἕτερον εἰς μέσον ἀγαγεῖν ᾗ, de Man- suetudine et de Injuriarum deponenda memoria, Ecloga 29. t. 12. p. 645.

Τινὲς μὲν διαβάλλουσι τὸν νεανίσκον τοῦτον, in Matth. Hom. 64. t. 7. p. 627.

Τινὲς τῶν ἀγαπητῶν, *spuria et prætermissa*. * Inscibitur περὶ ἀκτημοσύνης.

Τινὲς τῶν συγγραφεῶν, τῷ Ἰδεοῦμ ἀνέθυσαν, in Psalm. 38, *spuria et omissa*. * Chrysostomo in Lat. Codd. tribuitur, sed est Theodreti. V. Notas Sav. t. 8. p. 107 sq.

Τίνος ἔνεκεν ἀνεχώρησε πάλιν; παιδεύων ἡμᾶς, in Matth. Hom. 14. t. 7. p. 178.

Τίνος ἔνεκεν ἀπὸ πλουτεῖας πλουτεῖν, de Avari- tia, Ecloga 15. t. 12. p. 532.

Τίνος ἔνεκεν εἶπε, ταύτας; ἐπειδὴ καὶ ἄλλας, in Matth. Hom. 49. t. 7. p. 493.

Τίνος ἔνεκεν εἰς τὸ ὅρος ἀναβάνει; παιδεύων, in Matth. Hom. 51. t. 7. p. 513.

Τίνος ἔνεκεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν, in para- bolam decem Virginum, *spuria et omissa*.

Τίνος ἔνεκεν οὐ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπατήσαντα, de Providentia, Ecloga 10. t. 12. p. 496.

Τίνος ἔνεκεν οὕτω τοῦτο ἔγραψεν, καὶ οὐχί, in Da- nielem, t. 6. p. 220.

† Τίνος ἔνεκεν οὐχὶ γυναῖκας εἶπεν, in Daniele cap. 7. t. 6. p. 237.

† Τίνος ἔνεκεν πάλιν πενθεῖ; εἰ γάρ, in Daniele cap. 10. t. 6. p. 249.

Τίνος ἔνεκεν τὸν οἰκιστὴν τῆς πόλεως, in Matth. Hom. 55. t. 7. p. 546.

Τίνος χάριν ἄρα τὸν παρόντα, in Psalm. 80, *spuria*, t. 5. p. 740.

Τίνος χάριν ἐν μὲν τῇ μέσῃ μερίδι τρεῖς, in Matth. Combefis. t. 2. p. 1027.

Τί οὖν; οὐ χρὴ τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐγκαλεῖν, in Matth. Hom. 24. t. 7. p. 284.

Τί περιέρχῃ ἀπολογίαν ζητοῦσα, Namea, ep. 47. t. 3. p. 619.

Τί ποτε ἄρα χρὴ ἡμᾶς ποιῆσαι τήμερον, adversus accusantes ob prolixitatem dictorum, etc.: de Mutatione nominum Sermo 2. t. 3. p. 107.

Τί ποτὲ ἔστιν ἄνθρωπος; καὶ ὅση τῆς φύσεως, in S. Paulum Apost. Sermo 2. t. 2. p. 482.

Τίς γὰρ τοῦτο ὑπόπτευσεν, ἡ τίς ἐνεκάλεσεν, in Matth. Hom. 16. t. 7. p. 203.

Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς ὀφθ., de Siccitate, *spuria*, t. 10. p. 775.

Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, ad Theodorum lapsus Sermo 1. t. 1. p. 1.

Τίς ἔστιν αὐτὴ ἡ πεντηκοστή; ὅτε τὸ ὀρέπανον, in Acta Apost. Hom. 4. t. 9. p. 32.

Τίς ἡ δύναμις τοῦ ψαλμοῦ, in Psalm. 100, *spuria et omissa*.

Τίς ἦν ὁ εἷς οὗτος ὁ τὸ ὁπίον κόψας, in Matth. Hom. 85. t. 7. p. 797.

Τί τὸ μέσον ταύτης καὶ τῆς προτεράς παραβολῆς; in Matth. Hom. 47. t. 7. p. 480.

Τί τοῦτο; αὐτόθι μὲν ὄντων ἡμῶν, Brisoni, ep. 190. t. 3. p. 706.

Τί τοῦτο; εἰδὼς ὅπως σου χαίρομεν τοῖς ἀγαθοῖς, Valentino, ep. 116. t. 3. p. 657.

Τί τοῦτο; ἵνα μετὰ ἀδείας ἐπιτάττωμεν, Harma- tio, ep. 75. t. 3. p. 633.

Τί τοῦτο; ὁ θερμὸς ἡμῶν ἐραστὴς ὁ μανικὸς; Claudiano, ep. 195. t. 3. p. 709.

Τί τοῦτο; ὁ Παῦλος καὶ ἀνάγκης οὐσης, in Psalm. 130. t. 5. p. 371.

Τί τοῦτο; ὁ ποιμὴν οὐ πάρεστι, καὶ τὰ πρόβα, de Incomprehensibili Sermo 1. t. 1. p. 444.

Τί τοῦτο; ὅσον προίκαν ἡμῖν αἱ ἐσχαταί, contra eos qui synaxes deserunt, t. 3. p. 50.

Τί τοῦτο; ὅτε ἡ τοσαύτη καὶ τηλικαύτη πόλις, Gemello, ep. 79. t. 3. p. 635.

Τί τοῦτο; ὁ τοσαῦτα εἰπὼν, φησὶ, καυχ., in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 26. t. 10. p. 617.

Τί τοῦτο; ὁ τοσαύτην περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, Basso, ep. 110. t. 3. p. 654.

Τί τοῦτο; οὕτως ἡμῶν ἐρῶντες, οὐδὲ γάρ, Mar- ciano et Marcellino, ep. 224. t. 3. p. 723.

Τί τοῦτο; οὕτως ἡμῶν σφοδρῶς ἐρῶν, Hesychio, ep. 198. t. 3. p. 710.

Τί τοῦτο; σημεῖον ἀντιλεγόμενον ὁρῶ, καὶ μουστήριον, in Diem natalem Domini. Non est Chrysostomi; tribuitur quoque Athanasio. * Sic incipit in Ms. Coll. Novi apud Savil. t. 8. p. 751, oratio illa spuria, quam edidit Montf. inter Athanasii Spuria p. 410, repetitum in Chrysost. Oper. t. 6. p. 392, cum hoc exordio: μουστήριον ἔξον καὶ παρὰδόξον ὁρῶ: ut utraque pro una eademque habenda sit.

† Τί τοῦτο; τὴν πόλιν ἄπασαν παρῆναι, prima ex undecim Homiliis novis, t. 12. p. 323.

Τί τούτων ἴσον γένοιντο? ἂν τῶν ψυχῶν, in Acta Apost. Hom. 36. t. 9. p. 274.

Τί φῆς; αἱ συνεχεῖς ἀρρώσταίαι οὐ συνεχώρησαν, Carteria, ep. 227. t. 3. p. 725.

Τί φῆς; ὅκον ἔσθησας τρόπαιον, οὐδέ, Olympiadi, ep. 7. t. 3. p. 583.

Τί φῆς; πλείονά σοι τῶν προσδοκηθέντων, Theodoro Lectori, ep. 102. t. 3. p. 648.

Τί φῆς, ὦ μακάριε Παῦλε; φειδόμενος, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 4. t. 10. p. 454.

Τὸ γελῆν ὅλως, contra Risum; in biblioth. Taurinensi. Videtur esse fragmentum.

Τὸ γνήσιόν σου τῆς ἀγάπης τῆς περὶ ἡμᾶς, Dio- geni, ep. 50. t. 3. p. 620.

Τοῖς ἄρτι τῶν παιδῶν εἰσαγομένοις πρὸς τά, in Joan. Hom. 4. t. 8. p. 26.

Τοῖς δεινοῖς ἀνδράσι μὴ ὅμοσε χωρῶμεν, in Joan. Hom. 42. t. 8. p. 247.

Τοῖς κάμνουσι καὶ ψυχρῶραγοῦσι καὶ αἱ τροφαί, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 4. t. 10. p. 23.

Τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ἡδύ, Ma- riano, ep. 128. t. 3. p. 673.

Τοῖς μὲν παλαιοῖς ἀνδράσιν ἅπας ὁ βίος, in Ep. ad Titum Hom. 2. t. 11. p. 737.

Τοῖς πρὸς τοὺς αἰρετικούς ἀγῶσιν, ἀμαρζούσαις, in Ep. ad Philipp. Hom. 11. t. 11. p. 283.

Τὸ μὲν κατὰ τοὺς μαθητὰς Ἰωάννου ὥκον, in Matth. Hom. 38. t. 7. p. 414.

Τὸ μὲν παραγενέσθαι ἱσως ἐργῶδες, Adolix, ep. 179. t. 3. p. 701.

Τὸ μὲν πλεόν τοῦ χρέους τοῦ συντεθέντος, Quod periculosum sit tacere quae in ecclesia dicuntur, etc. s. in Inscriptionem Actorum Hom. 4. t. 3. p. 81.

Τὸ μὲν σῶμα ἡμῖν ἐν ἐνὶ ἔδρῳται χωρίῳ, In- 24.

nocentio Romæ Episc., epist. 2. t. 3. p. 521.

Τὸ μὲν τὰς ἀπείρους ὁμιλίας ἀνδρῶν, ad Viduam juniorem, t. 1. p. 349.

Τὸν ἀργοντα μὲν ἐπὶ ἡμεῖς τῆς κηδεμονίας, in Statuas Hom. 16. t. 2. p. 160.

Τὸν διδάσκαλον οὐδὲν ἐπαχθὲς χρῆ λογίζεσθαι, in Ep. 1 ad Thessalon. Hom. 3. t. 11. p. 440.

Τὸν διδάσκαλον οὐ μόνον συμβουλευόντα, in Ep. ad Ephes. Hom. 12. t. 11. p. 89.

Τὸν κύριόν μου τὸν τιμιώτατον ἐπισκ. Σελευκον, Tranquillinae, ep. 37. t. 3. p. 614.

Τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγει μὲν ὁ προφήτης, in Psalm. 43. t. 5. p. 143.

Τὸ πνευματικὸν ἡμῖν σήμερον, in Principium Jejuniorum, *spuria*, t. 3. p. 817.

Τὸ προσηγὲς καὶ λεῖον καὶ πανταχοῦ χρήσιμον, in Joan. Hom. 44. t. 8. p. 258.

Τὸ πρῶγὼν ὑμῖν χρέος τοῦτο παρ' ἐμοῦ, Quod Deus superbis resistat, *spuria et omissa*.

Τὸ ῥάθυμον ἡμῶν [ὑμῶν?], secunda διακαινησίμου, *spuria et omissa*.

Τοσαῦτα περὶ αὐτῆς εἰπὼν, ἐνταῦθα φησι, in Ep. 2 ad Corinth. Hom. 19. t. 10. p. 570.

Τὸ σκότος τοῦ φωτός ἐπιτηδεϊότερον εἶναι δοκεῖ, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 7. t. 10. p. 49.

Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, in Psalm. 39, *spuria et omissa*.

Τότε ὁ διδάσκαλος εὐκλεῆς, in Stagnum Genesaret, *spuria et omissa*. * Imo edita t. 13. p. 250.

Incipit autem ὅτε διδάσκαλος εὐκλεῆς.

Τότε, πότε; μετὰ τὴν τοῦ Πνεύματος καθόδον, in Matth. Hom. 13. t. 7. p. 167.

Τότε, πότε; ὅτε μάλιστα καταναυγῆσαι ἔδει, in Matth. Hom. 71. t. 7. p. 686.

Τότε, πότε; ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν, ἰλεώς σοι, in Matth. Hom. 56. t. 7. p. 555.

Τότε, πότε; ὅτε τὰ μυρία σημεῖα εἰργάσατο, in Matth. Hom. 52. t. 7. p. 520.

Τότε, πότε; ὅτε ταῦτα εἶπεν, ὅτε αὐτοὺς ἐπ., in Matth. Hom. 73. t. 7. p. 700.

Τότε, φησὶν, ὑπέστρεψαν. Τότε, πότε; in Acta Apost. Hom. 3. t. 9. p. 22.

Τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα ἀπλοῦν μὲν ἐστὶ, in Psalm. 125. t. 5. p. 352.

* Τὸ τῆς ἁμαρτίας κατὰ τῆς ἁμαρτίας, in Assumptionem Domini, *spuria*. Edidit Savil. t. 7. p. 330.

* Τὸ τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης, in Ep. 1 Timoth. Hom. 5. t. 11. p. 574.

* Τὸ τῆς παρθενίας καλὸν ἀποστρέφονται, de Virginitate, t. 1. p. 268.

* Τὸ τῆς πίστεως γενναῖας καὶ νεανικῆς, in Epist. ad Hebr. Hom. 22. t. 12. p. 201.

Τὸ τυραννικώτερον πάντων λοιπῶν, in Matth. Hom. 19. t. 7. p. 244.

Τὸ τῶν νομικῶν τύπον, in Pascha Sermo 2. t. 8 in *Spuriis*, p. 254.

Τοῦ μὲν ἐδάφους καὶ τῶν τοίχων τῆς πόλεως, Polybio, ep. 143. t. 3. p. 683.

Τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἡ Γραφὴ ποτὲ, in Joan. Hom. 32. t. 8. p. 183.

Τοῦ προσήτου τοῦτο τὸ ἐξαίρετον μάλιστα, Enarratio, in Isaiam Proem. t. 6. p. 1.

Τοὺς ἐς ἱατρὸν ἐρχομένους οὐχ ἀπλῶς, in Ep. ad Ephes. Hom. 7. t. 11. p. 45.

Τοὺς λαίμαργους ἐνταῦθα αἰνιττεται, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 47. t. 10. p. 145.

Τοὺς μέλλοντάς τι παρὰ τῶν ἀναγινωσκομένων, in Joan. Hom. 57. t. 8. p. 331.

Τοὺς προσιόντας τῷ θεῷ κηρύγματι καί, in Joan. Hom. 51. t. 8. p. 299.

Τοὺς τὸν ἅγιον βίου, καὶ τὴν πολιτ., Encomium S. Pauli Apost., Ecloga 36. t. 12. p. 709.

Τοῦτο ἅπαν τὸ χωρίον σφόδρα ἐστὶν ἀσάφες, in Ep. 1 ad Corinth. Hom. 29. t. 10. p. 257.

Τοῦτο ἐστὶν, ἀδελφοί μου, τὸ σημεῖον, de confitenda Cruce Domini, Ecloga 38. t. 12. p. 719.

Τοῦτο ἐστὶν, ἀδελφοί, τὸ σημεῖον, de confitenda Cruce, *spuria*, t. 3. p. 825. * Transiit tota in Eclogam præcedentem; ipsius vero proemium ad verbum ex sequenti in Matthæum homilia descriptum est.

Τοῦτο ἐστὶν τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐμπροσθεν, in Matth. Hom. 89. t. 7. p. 824.

Τοῦτο καὶ ἡμῖν τῆς μακρᾶς ὀργῆς αἴτιον, Marciano et Marcellino, ep. 100. t. 3. p. 647.

Τοῦτο καὶ Ἰωάννης φησὶν, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, in Matth. Hom. 68. t. 7. p. 661.

Τοῦτο μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλόπαις, Constantii presb., ep. 237. t. 3. p. 731.

Τοῦτο πατὴρ τὸ μὴ μόνον μὴ δυσχεραίνειν, Theodoro e consularibus, ep. 61. t. 3. p. 626.

Τοῦτο τὸ ζῶον πρὸς, in Psalm. 41, *spuria et omissa*.

Τούτου τοῦ ψαλμοῦ τὰ μὲν ῥήματα ἅπαντες, in Psalm. 140. t. 5. p. 426.

Τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου μνημονεύσαντες, Adversus eos qui non ut par est utuntur hoc dicto, Sive per occasionem, etc. t. 3. p. 300.

Τρέμω καὶ δειλιῶ φοβούμενος, in illud, Attende vobis ne graventur; *spuria et omissa*.

Τρία παράδοξα θαύματα ἐξ ἀρχῆς χρόνου, in Assumptionem Domini Hom. 1, *spuria*, t. 3. p. 777.

Τρίτην πέμπτω ταύτην ἐπιστολήν, Valentino, ep. 41. t. 3. p. 616.

Τρυγὼν ἡ φιλέρημος, in Turturem seu Ecclesiam. Vide supra, Ἡ τρυγὼν ἡ φιλέρημος.

† Τοῦτι· καλεῖται, Synopsis I. Tobit. t. 6. p. 364.

Τῷ μὲν νόμῳ τῆς Ἐκκλησίας πεπιθόμενος, in S. Thomam, t. 8 in *Spuriis*, p. 14.

Τῷ μὲν τόπῳ μακρὰν ὑμῶν διεστέκαμεν, Theodosio Scythop., ep. 89. t. 3. p. 640.

Τῶν ἀνθρώπων, ἀγαπητοί, οἱ μὲν, de Salute per agnitionem peccatorum, Ecloga 46. t. 12. p. 766.

Τῶν ἀνθρώπων τῶν τότε οἱ μὲν τῇ πλάνῃ, in Joan. Hom. 24. t. 8. p. 137.

Τῶν ἐνδρόν θσκαπερ ἀν φυτευθέντα, in Ep. ad Hebr. Hom. 20. t. 12. p. 185.

Τῶν μὲν ἄλλων ψαλμῶν ἐκάστῳ ἰδίᾳ τις, in Psalm. 119. t. 5. p. 328.

Τῶν μὲν στεφάνων σε μακαρίζω, οὗς ἀνέδ., Pentadiæ diaconissæ, ep. 104. t. 3. p. 649.

Τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς, in Joan. Hom. 15. t. 8. p. 84.

Τῶν Παύλῳ συνόντων δοκιμοὺς οὗτος ᾔν, in Ep. ad Titum Hom. 1. t. 11. p. 729.

Τῶν προχμᾶτων τὰ μὲν διδασκαλίᾳ δεῖται, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 13. t. 11. p. 617.

Τῶν πρῶν ἐιρημένων πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγ., Catechesis ad illuminandos 2. t. 2. p. 234.

Τῶν τοῦ ἀποστόλου μαθητῶν εἰς καὶ ὁ Τιμόθεος, Argumentum in Epistolas ad Timoth. t. 11. p. 547.

Τῶν τριῶν παίδων, καὶ τῆς Βαβυλωνιάς, in Statuas Hom. 5. t. 2. p.

Υ

Υμεῖς μὲν ἡμᾶς ἐθαυμάζετε πρῶν, in Ps. 41. t. 5. p. 130. *Antiocho, Ptolemaidis episcopo, qui et ipse Chrysostomus dictus est, hanc hom. tribuit Th. Bruno de Therapeutis Philonis p. 201, sed falso.

Υμεῖς μὲν ἴσως νομίζετε τὴν περὶ τῆς δεσπ., Quod non propter Adamum punimur, s. in Genesim Sermo 5. t. 4. p. 664.

Υμεῖς μὲν πρῶν ἐπὶ ἡμεῖς τὸν Δαυὶδ, in David et Sül Hom. 2. t. 4. p. 759.

Υμεῖς μὲν τῶν Ἰσαύρων αἰτιᾶσθε τὴν καταδρ., Theodoro, Nicolao etc., ep. 146. t. 3. p. 685.

Υμεῖν καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς παρακ., in Ps. 104, **spuria*, t. 5. p. 661.

Υπερμεγέθης ἡ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ περὶ τὸ γένος, in Mesopentecosten, *spuria et omitta*.

Υπερ μὲν τῶν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς οὐδὲν δεόμεθα, Palladio, ep. 113. t. 3. p. 655.

Υπερ οἰκέτου πρὸς δεσπότην ἐστὶ ταῦτα, in Ep. ad Philem. Hom. 1. t. 11. p. 774.

Φ

Φάγομεν καὶ πίνομεν· αὐρίον γὰρ ἀποθν., de Fa-to Hom. 6, **dubia*, t. 2. p. 773.

Φαιδρὰ καὶ ἐπέραστος ὑπάρχει, in omnes Sanctos, *spuria et omitta*.

Φαιδρὰ μὲν πᾶσα εὐορτὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας, in Assumptionem Domini Hom. 4, *spuria*, t. 3. p. 783.

Φαιδρὰ σήμερον ἡμέρα καὶ θαυμαστή, in Nativitatem Deiparæ, *spuria et omitta*. * Est in Cod. Cæsar. CCXXXII. V. Lambec. 5. p. 143.

Φαιδρὰ σήμερον ἡμῖν ἡ πανήγυρις καὶ λαμπ., in Jonam, Daniele, etc.: in ingressum Jejuni-urum, t. 2. p. 309.

Φαιδρὸν ἡμῖν τήμερον τὸ θέατρον καὶ λαμπρ., in Hyrapanten seu Occursum, *spuria et prætermis-sa*.

Φαιδρὸν μοι τὸ τῆς ἐκκλησίας θέατρον, in Assumptionem Domini Hom. 3, *spuria*, t. 3. p. 781.

† Φαιδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος, ἀδελφοί μου, Antequam iret in exilium, **spuria*, t. 3. p. 421.

Φαιδρὸς ἡμῶν καὶ εὐσεβῶς τὴν σωτήριον, in novam Dominicam, *spuria et omitta*.

Φασι τὴν μελίσσαν κούφοις πετεροῖς, in illud, *Credidi propter quod loquutus sum; spuria et omitta*.

Φασὶ τινες ἐκ μύρμηκος καὶ λέοντος, in illud, *Nemo potest duobus dominis servire*. Ms. in Biblioth. Cæsar., Vatic. et Veneta, *spuria ac prætermis-sa*.

Φέρε δὲ ἀπαντλήσω σου τῆς ἀθυμίας τὸ ἔλκος, Olymptiadi, ep. 1. t. 3. p. 527.

Φέρε δὲ καὶ σήμερον τοῦ περὶ κατανύξεως, de Compunctione. Ms. in Bibl. Par. Inscriptur πε-ρι τοῦ μὴ προσηλωσθαι τοῖς βιωτικοῖς, *spuria et omitta*.

Φέρε δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων χρότων, de Pœnitentia et Joanne Baptista, t. 8 in *Spuriis*, p. 287.

Φέρε δὲ λοιπὸν καὶ τὸν [* Catalog. Aug. φ. δὲ καὶ πρὸς τὸν] πιστὸν πατέρα διδ., ad fidem Patrem, t. 1. p. 75.

Φέρε δὲ πάλιν ἀπαντλήσω τῆς ἀθυμίας τό, Cyriaco episc., ep. 125. t. 3. p. 667.

Φέρε δὲ πάλιν πρὸς [Sav. φ. δ. σήμερον πρὸς] τοὺς ἀπίστους Ἀνομοίους, de Incomprehensibili Sermo 2. t. 1. p. 452.

Φέρε δὲ περὶ τῆς τῶν εὐαγγελιστῶν ἱστορίας, in

μυροφόρους, seu unguenta ferentes, et quod nulla dissonantia sit inter Evangelistas, t. 8 in *Spuriis*, p. 159.

Φέρει δὴ σήμερον πληρώσωμεν ἡμῶν τήν, in *Genesis* Hom. 12. t. 4. p. 91.

* Φέρει δὴ σήμερον πρὸς. Vide Φέρει δὴ πάλιν πρὸς.

Φέρει μὲν ἐν θάλασσῃ πολλὴ τὸ κέρδος, in *Ep.* 2 ad *Timotheum*. Hom. 4. t. 11. p. 678.

Φέρει μὲν τι πλεόν εἰς παραμυθίας, *Aphthonio*, *Theodoto* etc., ep. 93. t. 3. p. 642.

Φέρει καὶ ἡμεῖς ἀψώμεθα τῆς ὑποθέσεως, in *Job* Sermo 3, *spurius*, t. 6. p. 587.

Φέρει καὶ σήμερον, ἀγαπητοί, τὴν ἀκολουθίαν τῶν χθές, in *Genesis* Hom. 46. t. 4. p. 466.

Φέρει καὶ σήμερον, εἰ βούλεσθε, τὴν ἀκολουθίαν, in *Genesis* Hom. 60. t. 4. p. 577.

Φέρει καὶ σήμερον, εἰ δοκεῖ, τὰ ἐξῆς τῶν χθές, in *Genesis* Hom. 53. t. 4. p. 513.

Φέρει καὶ σήμερον ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Μωϋσεως, in *Genesis* Hom. 5. t. 4. p. 32.

Φέρει καὶ σήμερον, ἐπειδὴ μετὰ πολλῆς τῆς, in *Genesis* Hom. 8. t. 4. p. 57.

Φέρει καὶ σήμερον τὸ τέλος ἐπιθώμεν τῷ, in *Genesis* Hom. 66. t. 4. p. 628.

Φέρει καὶ σήμερον περὶ κατανύξεως, de *Compunctione*. Vide supra, Φέρει δὴ καὶ σήμερον.

Φέρει οὖν ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν ἔλθωμεν, de *Eleemosyna*, *spuria et prætermissa*.

Φέρει πάλιν τῆς ἀκολουθίας σήμερον τῶν, in *Genesis* Hom. 20. t. 4. p. 170.

Φέρει πάλιν τῆς ἐπαγγελίας ἀψώμεθα, *Severiani* in *Hexaem.* Hom. 6. t. 6. p. 494.

Φέρει πάλιν τῶν εὐαγγελικῶν, in illud, *Dixerunt Judei*, t. 8 in *Spuriis*, p. 167.

Φέρει σήμερον μάλιστα τῶν προτέρων, de *Patientia*, *spuria*, t. 9. p. 806.

Φέρει τοίνυν σήμερον, ἀγαπητοί, καθὼς, in *Samaritanam*, *spuria*, t. 10. p. 797.

Φέρει τὰ λεγόμενα τῆς θροσύνης τραπέζης, in *Genesis* Hom. 40. t. 4. p. 403.

Φέρει σήμερον τοῖς κατὰ τὸν Ὁσίον, in illud, *Factum est in anno quo mortuus est*, etc. In *Oziam* Hom. 5. t. 6. p. 131.

Φεύγειν τὸ φῶς οὐ καλόν, in *sancta Theophania*, *spuria et ommissa*.

Φησὶν ἡ θεὸς Γραφή, ὁ ἐλεῶν, de *Eleemosyna*, *spuria*, t. 11. p. 843.

Φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἀδελφαί, de *Oratione ad monachos*, *spuria*, t. 9. p. 837.

Φιλάνθρωπος ὢν ὁ Θεός, ἀγαπητὴ καὶ εὐεργετικής, in *Joan.* Hom. 10. t. 8. p. 56.

Φιλῶ μὲν τὴν νηστείαν, ὅτι μήτηρ σωρροσ., in *Genesis* Sermo 6. t. 4. p. 670.

Φοβερά τῆς σημερινῆς παρατάξεως, in *Passionem et Crucem Domini*, Non est *Chrysostomi*; in quibusdam Mss. tribuitur *Proclo*.

Φοβήσας τοῖς λυπηροῖς, εὐφράνας τοῖς, in cap. 5 *Isaie*, t. 6. p. 50.

† Φορτονμῖν, ἡ ἔξνοος φησίν, in *Danielem* cap. 1. t. 6. p. 200.

Φρικτὸν ὁ θάνατος καὶ φόβου γέμον, in *Joan.* Hom. 83. t. 8. p. 489.

Φρικτὸς ὁ τῶν μαρτύρων ἀγών, ἀλλ', in *SS. Martyres*, *spuria et ommissa*.

X

Χαίρει μὲν βουκόλος ἐπειδὴν εὐπαθοῦσαν, de *Prophetiarum obscuritate* Hom. 2. t. 6. p. 180.

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, ἀγαπητοί, in *triduanam Resurrectionem*, *spuria*, t. 2. p. 824.

Χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ὁρῶν σήμερον τήν, in *Genesis* Hom. 1. t. 4. p. 1.

Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν ὅτι τὴν παρ., in *Statuas* Hom. 10. t. 2. p. 105.

Χαίρω ὁρῶν ὑμᾶς συντρέγοντας ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν, in *Genesis* Hom. 45. t. 4. p. 456.

Χαίρω συντρέγοντας ὑμᾶς ὁρῶν πρὸς τὴν ἀκρόασιν, in illud *Isaie*, *Fidi Dominum*. In *Oziam* Hom. 2. t. 6. p. 106.

Χαλεπὰ τὰ γεγενημένα, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν, *Peanio*, ep. 95. t. 3. p. 644.

Χαλεπὸν, ἀγαπητοί, χαλεπὸν εἰς βάθος κακῶν, in *Joan.* Hom. 71. t. 8. p. 417.

Χαρῆς ἡμέρα, in *Pascha*, *spuria ac prætermissa*.

Χάριν ὑμῖν ἔσμεν πολλὴν τῆς τοσαύτης εὐτονίας, *episcopis qui cum Occidentalibus venerant*, ep. 167. t. 3. p. 696.

Χθές ἡμῖν, ἀδελφοί, ὁ περὶ τῆς ἀτελευτήτου β., in illud, *Quando ipsi subijciet omnia*, etc.; *spuria et prætermissa*.

Χθές ἡμῖν ὁ λόγος εἰς τὴν τοῦ μεγάλου ἀετοῦ θεωρίαν, in illud, *In principio erat Verbum*, t. 12. p. 415. *Incerti opus*.

Χθές ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς τε τὴν αἰρετικὴν, in *Serpentem Moysis*, t. 6. p. 511. * *Est Severiani*. V. *Jacob. Sirmondus ad Ennodium* t. 1. p. 1842.

Χθές ἡμῖν, ὧ φίλόχριστοι, ἡ τοῦ ἀγίου καὶ προσκυν., de *Spiritu sancto*, *spuria*, t. 3. p. 797. * *Meminit ejus Photius Cod. CCLXXVII*.

Χθὲς μαρτύρων ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ σήμερον, cum

episcopus martyrum diem celebratum abisset, t. 2. p. 650.

Χθές μὲν, ἀδελφοί, περὶ τῆς προθεσμίας, in Pascha Sermo 7. t. 8 in *Spuriis*, p. 275.

Χορευτὰς τῆς εὐσεβείας ὑμᾶς καί, contra Hæreticos, *spuria*, t. 9. p. 829.

Χρὴ οὖν ἡμᾶς, in Pentecosten Hom., *spuria*, ex multis consarcinata, ac *prætermissa*.

Χριστοῦ παρουσίαν καταγγέλλομεν, in secundum Adventum Homilia, *spuria ac prætermissa*. Est Cyrilli Hierosolymitani catechesis.

Ψ

Ψαλτωδοὶ καὶ οὗτοι παρὰ τοῦ Δαυὶδ, in Ps. 43, *spuria ac prætermissa*.

Ψαλτωδοὺς εἶναι τοὺς υἱοὺς Κορὲ καθάπερ, in Psalm. 83, *spuria*, t. 5. p. 748.

Ψαλτωδοὺς μὲν εἶναι τοὺς υἱοὺς Κορὲ φθάσας ᾄδῃ, in Psalm. 87, *spuria*, t. 5. p. 757.

Ψυχῆς πόθον ἐγείρει Θεοῦ λόγος, καὶ ὡσπερ, Severiani in Hexaemeron Hom. 2. t. 6. p. 444.

Ω

Ω θαῦμα παράδοξον, ὦ δυνάμεις, de Sacerdotio lib. 7, *spurius*, t. 1. p. 805.

Ωμοιώθη ἡ ζωὴ ἡμῶν, *spuria et ommissa*. * « Inscríbuitur περὶ τῆς ψυχικῆς ὠφελείας. Al. περὶ ὅρων παραβολικός. In Cæsarea et Orientalibus. » Savil.

Ων ὁ θεὸς κοιτά, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ, in Joan. Hom. 46. t. 8. p. 269.

Ω πόση δύναμις τῆς ἡμετέρας, in Latronem, t. 8 in *Spuriis*, p. 247.

Ω πόσον, ἀγαπητοί, τῆς ἐλεημοσύνης, in illud, *Foruntamen vane conturbatur*; *spuria ac prætermissa*.

Ως διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου πρὸς ὑμᾶς παραγενόμενος, in illud, *Scimus quia diligentibus*, etc., t. 3. p. 150.

Ως ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας ἐπανελθόν, in Parabolan de Debitore decem millium talentorum, t. 3. p. 1.

† Ως ἐν κεφαλῇ διηγείται, Synopsis Deuter. t. 6. p. 336.

† Ως ἡδίστη ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, quinta undecim novarum Homiliarum, t. 12. p. 347.

† Ως καλὴ τῶν εἰρηχότων ἡ ζωνορίς, sexta undecim novarum Homiliarum, t. 12. p. 353.

Ως καλὴ ὑμῶν ἡ ζωνορίς, καὶ σφόδρα, Marciano et Marcellino, ep. 129. t. 3. p. 674.

Ωσπερ εἰς σκεῦος ἀκάθαρτον οὐκ ἄν, in Ep. ad Ephes. Hom. 15. t. 11. p. 109.

Ωσπερ ἐκ τινος συνθήματος ὁ διάβολος, in Matth. Hom. 88. t. 7. p. 817.

Ωσπερ ἐν στρατοπέδῳ, Quod non fas ignominia afficere sacerdotes. Ex fragmentis multis consarcinata homilia non edidimus. * Habet Savil. t. 6. p. 896.

Ωσπερ ἐστὶ τῇ γῇ τὸ ἄροτρον, Quod episcopus debeat docere, *spuria et ommissa*.

Ωσπερ ἡ φρεσφόρος σελήνη, in Paralyticum, *spuria*, t. 10. p. 834.

Ωσπερ ἡ φρεσφόρος σελήνη τὸ τῆς νυκτὸς ἄμ., in illud, *Dæmonium habes*, t. 9. p. 849. * *spuria*.

Ωσπερ κοινὸς τίς ἐστι πατὴρ τῆς οἰκ., in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 6. t. 11. p. 578.

Ωσπερ λόγος φαίνων τοῦ σώματος, in Ps. 71, *spuria et ommissa*.

Ωσπερ μήτηρ φιλότεκνος, in quadriduanum Lazarum. Vide supra, Ἀγαπητοί, ὡσπερ μήτηρ φιλότεκνος.

Ωσπερ ὁ ἡλιακὸς οὗτος Παῦλος, *spuria et prætermissa*. * Inscríbuitur εἰς τὸν Ἡρώδην καὶ τὰ νήπια.

Ωσπερ οἱ ἐκ πολεμίων ὄνωκ., in Psalm. 12, *spuria et ommissa*.

Ωσπερ οἱ παρ' ἡμῖν λαμπρότεροι, in Psalm. 5, *spuria et rejecta*.

Ωσπερ οἱ τὰς ὕψεις τοῦ σώματος βεβλαμμέναι, de Dei cognitione, et in Theophanía, * *spuria*, t. 13. p. 245.

Ωσπερ οἱ τῆς πίστεως ἐχόμενοι, in Ep. 1 ad Timoth. Hom. 12. t. 11. p. 609.

Ωσπερ οἱ τοὺς ἡδίστους καρπούς, in Rachelem, *spuria*, t. 10. p. 749.

Ωσπερ ὁ πλοῦτος τοὺς προσέχοντας ἐκτρ., in Joan. Hom. 66. t. 8. p. 394.

Ωσπερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν γλωσσῶν, in Ps. 4, *spuria*, t. 5. p. 546.

Ωσπερ ὁ τῆς βασιλικῆς εἰκόνας, in Psalm. 7, *spuria ac rejecta*.

Ωσπερ ὁ τοξεύων τὸν ᾤλιον, in Psalm. 2, *spuria et prætermissa*.

Ωσπερ ὀρθαλμὸς τοῦ ἐνός, in Psalm. 7, *spuria et rejecta*.

Ωσπερ πατὴρ φιλότεκνος προσομιλεῖν, in Pharisæum, t. 8 in *Spuriis*, p. 110.

Ωσπερ τὰ νεοθλῆ, in illud, *Sic Deus dilexit mundum*; *spuria et ommissa*.

Ωσπερ τὰ σώματα, de audiendis Adhortationibus, *spuria et ommissa*.

Ωσπερ τις ἀνὴρ φιλέρπμος ἐν τινὶ τόπῳ, in

Saltationem Herodiadis, t. 8 in *Spuriis*, p. 39.

Ὡςπερ τὸ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε πιστεύειν, in Joan. Hom. 87. t. 8. p. 519.

Ὡςπερ τοῖς σπεύρουσιν ὄφελος οὐδὲν, ἔταν, de Pœnitentia, et de iis qui a collectis abstulerunt, Hom. 9. t. 2. p. 348.

Ὡςπερ τῶν σπειρόντων ὄφελος οὐδὲν, ἔταν παρὰ, quid sit illud, *Ad similitudinem*, s. in Genesim Sermo 3. t. 4. p. 655. * Hæc oratio eadem fere quam sensu tam verbis est cum nona in Genesim.

Ὡςπερ ὑβρίζοντος δεσπότητος ὁ καλὸς οἰκέτης, in Psalmum 8, *Dixit insipiens in corde suo ; spuria*, t. 5. p. 557.

Ὡς ποθινὸς καὶ ἐπέραστος τῶν νέων ἡμῖν ἀδελφῶν, Catechesis 1 ad Illuminandos, t. 2. p. 225.

Ὡςπερ οὐκ ἀνὴρ μόνον, οὔτε γυνή, οὔτε παιδία, in Ep. ad Ephes. Hom. 22. t. 11. p. 165.

Ὡς περνὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἡμῖν θαλάσσης, de Pœnitentia et Jejunio Hom. 6. t. 2. p. 316.

Ὡς φαδρά καὶ περιγὰρ ἡμῖν ἡ πόλις, in Machabæos Hom. 1. t. 2. p. 622.

† Ὡς ὠραία ἡ πνευματικὴ ἐλαία, undecima Homiliarum novarum, t. 12. p. 395.

Ὡς τῆς ἀνοίας τῆς Ἰουδαϊκῆς πρὸ τοῦ Πάσχα, in Joan. Hom. 53. t. 8. p. 310.

† Ὡς τῆς βίαις, ὡς τῆς τυραννίδος· πεπληρωμένην, in illud, *Nunquam Filius aliquid a seipso facit*, t. 6. p. 255. * Cfr. quæ de hac homilia diximus t. 12. p. 5. ed. novæ.

Ὡς τῆς θυρακαστῆς καὶ ταχεύς νίκης, in Psalm. 8, *spuria et ommissa*.

Ὡς τῶν ζένων καὶ παραδόξων πραγμάτων, in Descensum Christi ad inferos, *spuria ac prætermissa*.

ADDENDA ET CORRIGENDA IN NOVA EDITIONE.

Εἰ καὶ δάκρυα καὶ στεναγμός, sic incipit in Savilio et Catalogo Aug. Sermo 2 ad Theodorum lapsum. Montf. Εἰ δάκρυα x. στ.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός· καὶ ἐξ Αἰγύπτου, sic Savi- lius. Montf. vero Εὐλογητὸς ὁ Θ. ὅτι καί.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ χαρισάμενος in medium Je- juniorum, edidit Savil. t. 5. p. 876.

Ἦδὺ μὲν ναύταις...., de Jejunio ac Hierosoly- ma. Corrige ac Eleemosyna.

Ἦκουες τοῦ Δεσπότητος Χριστοῦ ἀρτίως λέγοντος,

in Transfigurationem, *spuria*, ed. Sav. t. 7. p. 339.

Καὶ ἐγένετο καθέξης ἐπορεύετο, in Filium vi- duæ. Vide Ὁλα τὰ πάθη.

Καὶ τοῖς μάρτυσιν, in Machabæos. Est *spuria*. Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον, *dubia*. Vide

Τί τοῦτο; σημείον ἀντιλεγόμενον.

Οἷδα πρῶην περὶ εἰμαρμένης. Add. *dubia*.

Ὁ κακολογῶν πατέρα. Add. *dubia*.

Οὐδὲν ἔστιν ὄντως. Add. *dubia*.

Παλαῖστραι μὲν σώμασιν. Add. *dubia*.

SUPPLEMENTUM AD INDICEM NOVE EDITIONIS.

Obliti eramus Indici generali initia aliquot homiliarum inserere post Montefalconium e tenebris eruturam. Quæ ne desiderentur prorsus, ap- pendicis loco ea subjungere visum. Sunt vero hæc :

Ἄξιον πρῶτον ἐπιζητῆσαι, πότε οὗτος ὁ ἀνὴρ γέγονε, Prologus Expositionis in Job, apud Bandinium in Græcæ Ecclesiæ Vet. Monum. ex Bi- blioth. Med. Florentiæ 1763. t. 2. et hinc in Galland. Biblioth. Vet. Patr. t. 8. p. 243. D.

Καὶ τὰς προλαβούσας ἡμέρας διδασκαλίας.... Ho- milia de Pœnitentia Ninivitarum. Bandinius pri-

mus edidit in Gr. Ecclesiæ Vet. Monum. t. 2. Hinc Galland. Biblioth. Vet. Patr. t. 8. p. 239. A. sqq.

Μεγάλη τῆς ἐλεημοσύνης ἡ εὐεργεσία. Οὐδὲν ἄλλο ἐξισάζεται, de Eleemosyna, et in Divitem et Lazarum. Edidit J. B. Gallicoli in Append. ad Galland. Bibl. Vet. Patr. t. 14. p. 136. A.

Ὁ μακάριος Παῦλος ὁ ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Homilia in decem mille talenta, et, ne memores simus injuriarum. Edidit C. F. Mat- thæi in libro : Gregorii Thessalonicensis X Ora- tiones cum singulis Joannis Chrysostomi et Am-

philochii Iconensis. Mosquæ a. 1776. p. 126.

Ὁ μὲν Θεὸς πάσης ὧν φύσεως δημιουργός, Epistola Chrysostomi ad Imperatricem Eudoxiam, in Bandin. Gr. Ecclesiæ Vet. Monum.t. 2. et hinc in Galland. Biblioth. Patr. t. 8. p. 244. D.

Ὅπερ πρόηεν εἶπον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τοῦτο καὶ πάλιν ἐρῶ, Prodesse moderatas tentationes ad omnia, atque magno lucro fore Deum in afflictionibus laudare. Edidit Antonius Bongiovanni e Cod. Bibliothecæ D. Marci, *Aggiunta* S. J. C. Venet. 1741. t. 13. p. 2.

Οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχεν ἀκούειν ἡμᾶς χριστιανούς· καὶ εἰ βούλεσθε (Cod. εὐθεύλεσθαι), παρῆξω, homilia cujus titulus περὶ τῶν μετὰ (I. μὴ μετὰ) παρατηρήσεως προσιόντων τοῖς θεοίοις μυστη-

ρίοις, εἰς (I. καὶ εἰς) τοὺς ἀπόλειφθέντας εἰς τὰ ἐγκαινία, memoratur e Cod. Matrit. in Iriarte Catalog. Biblioth. Matr. p. 63. media inter Theophanis homilias. « Hujus homiliæ occurrit mentio in Antonii Augustini Bibliotheca Græca MS. Cod. 44 his verbis : *Chrysostomi item de Eucharestia in encæniis Sermo, et quod debemus accedere cum multo timore ad divina mysteria.* » Iriart.

Quæ vero ex hisce homiliis pro genuinis quæve pro spuriis habendæ sint, disquiretur in Appendice, qui in supplementum editionis nostræ comprehendet varia opuscula in Collectione Benedictinorum adhuc desiderata. Τη. Fix.

CATALOGUS

OPERUM OMNIUM CHRYSOSTOMI

SECUNDUM ORDINEM EDITIONIS MORELLI,

COLLATÆ

CUM EDITIONE MONTFAUCONI.*

Index operum Tomi primi Morellianæ Editionis.

Ad populum Antiochenum de Statuis Homiliæ 21. — In Editione Montf. Tomo 2. pag. 1. homiliæ undeviginti eadem serie habentur.

1. In illud 1 ad Timoth. 5, *Fino modico utere*, p. 1. — Mtf. t. 2. p. 1.

2. In illud 1 ad Timoth. 6, *Divitibus sæculi præcipe*, p. 22. — Mtf. t. 2. p. 20.

3. In Profectionem Flaviani, p. 33. — Mtf. p. 35.

4. De Patientia Job et trium puerorum, p. 53. — Mtf. t. 2. p. 48.

5. De Afflictione Job et Ninivitarum, p. 64. — Mtf. t. 2. p. 49.

6. De Magistratibus timendis, p. 80. — Mtf. p. 73.

7. De Tristitia, et in illud Gen. 3, *Adam, ubi es?* p. 93. — Mtf. t. 2. p. 84.

8. Exhortatio ad virtutem, et in 1 Genes., *Deambulabat Deus*, etc. p. 100. — Mtf. t. 2. p. 91.

9. De vitandis Juramentis, et in Psalm. 18, *Cæli enarrant*, etc. p. 106. — Montf. t. 2. p. 96.

10. De Mundi pulchritudine etc., et de Juramentis, p. 116. — Mtf. t. 2. p. 105.

11. Exhortatio ad gratias agendas Deo, p. 126. — Mtf. t. 2. p. 114.

12. De Creatione hominis et de Juramentis, p. 136. — Mtf. t. 2. p. 123.

13. De Creatione hominis rursus, etc. p. 147. — Mtf. t. 2. p. 133.

14. De Abstinencia a juramentis, etc. p. 156. — Mtf. t. 2. p. 140.

15. De Calamitate Antiochiæ, et de Juramentis, p. 168. — Mtf. t. 2. p. 151.

16. De Seditione civitatis, et in 1 ad Philem., *Paulus vincit*, etc. p. 180. — Mtf. t. 2. p. 160.

17. De Statuarum eversoribus, p. 192. — Mtf. t. 2. p. 170.

18. De Jejunio, et in Philippens. 3, *Gaudete in Dom.*, p. 202. — Mtf. t. 2. p. 180.

* [Denuo hunc Indicem ad Editiones Morelli et Montfauconi contulimus: homilias quas in eodem argumento versantes sæpe plures sub uno titulo com-

prehenderat Montfauconus, distinximus ita ut singulas quasque pro se exhibeamus.]

19. Ad Agricolas et de Juramentis, p. 212. — Montf. t. 2. p. 188.
20. In Reditum Flaviani Episc. p. 223. — Mtf. t. 2. p. 213.
21. Catechesis ad illuminandos, p. 235. — Mtf. t. 2. p. 234.
22. De Similitudine sive Ira, p. 247. — In Montf. est Hom. 20 ad Antiochenos, t. 2. p. 199.
23. De observatione Noviluniorum, p. 264. — Mtf. t. 1. p. 697.
24. De Christi baptismo, p. 275. — Mtf. t. 2. p. 367.
25. De Diabolo tentatore, p. 285. — Mtf. t. 2. p. 260.
26. De incomprehensibili Dei Natura 1. p. 294. — Mtf. t. 2. p. 444.
27. De incomprehensib. Dei Nat. 2. p. 302. — Mtf. t. 2. p. 452.
28. De incomprehens. Dei Nat. 3. p. 316. — Mtf. t. 1. p. 462.
29. De incomprehens. Dei Nat. 4. p. 327. — Mtf. t. 1. p. 471.
30. De incomprehens. Dei Nat. 5. p. 337. — Mtf. t. 1. p. 480.
31. De beato Philogonio, p. 351. — Montf. t. 1. p. 492.
32. De Consubstantiali, p. 360. — Mtf. t. 1. p. 501.
33. De Petitione filiorum Zebedæi, p. 374. — Mtf. t. 1. p. 513.
34. Adversus Judæos 1. p. 385. — Mtf. t. 1. p. 587.
35. Adversus Judæos 2. p. 401. — Mtf. t. 1. p. 616.
36. Adversus Judæos 3. p. 414. — Mtf. t. 1. p. 627.
37. Adversus Judæos 4. p. 439. — Mtf. t. 1. p. 649.
38. Adversus Judæos 5. p. 454. — Mtf. t. 1. p. 662.
39. Adversus Judæos 6. p. 467. — Mtf. t. 1. p. 673.
40. De SS. Juventino et Maximo, p. 485. — Mtf. t. 2. p. 578.
41. De S. Pelagia virgine, p. 491. — Mtf. t. 2. p. 585.
42. In S. Ignatium, p. 498. — Mtf. t. 2. p. 592.
43. De S. Romano martyre 1. p. 508. — Mtf. t. 2. p. 611.
44. De Nativit. Macchabæorum, p. 516. — Mtf. t. 2. p. 622.
45. De S. Meletio Antiocheno, p. 523. — Montf. t. 2. p. 519.
46. De S. Luciano martyre, p. 530. — Mtf. t. 2. p. 524.
47. De S. Juliano martyre, p. 535. — Mtf. t. 2. p. 671.
48. De S. Romano martyre 2. p. 546. — Mtf. t. 2. p. 617.
49. De SS. Macchabæis 2. p. 553. — Mtf. t. 2. p. 626.
50. De SS. Macchabæis, p. 556. — Mtf. t. 2. p. 631.
51. De SS. Bernice et Prosdoce, p. 557. — Mtf. t. 2. p. 634.
52. De S. Eustathio Antiocheno, p. 571. — Mtf. t. 2. p. 603.
53. De Pœnitentia 1. p. 579. — Mtf. t. 2. p. 309.
54. De Pœnitentia 4. p. 588. — Mtf. t. 2. p. 300.
55. De Pœnitentia 5. p. 596. — Mtf. t. 2. p. 326.
56. De Pœnitentia 8. p. 612. — Mtf. t. 2. p. 316.
57. De Pœnitentia 9. p. 623. — Mtf. t. 2. p. 294.
58. De Pœnitentia 10. p. 632. — Mtf. t. 2. p. 279.
- De S. Babyla martyre p. 641. — Mtf. t. 2. p. 531.
- Contra Gentiles liber 1. p. 647. — Hic de S. Babyla agitur. Mtf. t. 2. p. 536.
59. Contra Anomæos. 6. p. 698. — t. 1. p. 541.
60. Catechesis ad illuminandos, p. 705. — Mtf. t. 2. p. 225.
61. De Fato et Providentia Dei Orationes sex. 1. p. 715. — Mtf. t. 2. p. 753.
62. De Providentia 2. p. 720. — Mtf. t. 2. p. 756.
63. De Fato 3. p. 725. — Mtf. t. 2. p. 760.
64. De Fato 4. p. 728. — Mtf. t. 2. p. 763.
65. De Fato 5. p. 735. — Mtf. t. 2. p. 769.
66. De Fato sive contra Ingluvien 6. p. 740. — Mtf. t. 2. p. 771.
67. De Precatione 1. p. 745. — Mtf. t. 2. p. 778.
68. De Precatione 2. p. 751. — Mtf. t. 2. p. 783.
69. In SS. Petrum et Heliam, p. 758. — Mtf. p. 729.
70. In Martyres Ægyptios, p. 770. — Mtf. t. 2. p. 699.

71. De S. Phoca martyre, p. 775. — Mtf. t. 2. p. 703.

72. De S. Thecla virgine, p. 782. — Mtf. t. 2. p. 749.

73. De S. Barlaam martyre, p. 785. — Mtf. t. 2. p. 681.

74. De SS. Martyribus totius orbis, p. 792. — Mtf. t. 2. p. 711.

75. De beato Abraham, p. 799. — Mtf. t. 2. p. 741.

76. De Anathemate, p. 803. — Mtf. t. 1. p. 691.

77. De Pœnitentia et continentia, p. 809. — Est Joannis Jejunatoris.

Index operum Tomi secundi Morellianæ Editionis.

Homiliæ 57. in Genesim, p. 1. usque ad p. 725. — Mtf. t. 4. p. 1. — 644.

Homiliæ aliæ novem in Genesim, t. 2. p. 725. — Mtf. t. 4. p. 645. — 697.

1. * In illud, *In principio creavit Deus* etc., et de Jejunio et Eleemosyna, Sermo 1. p. 725.

2. * Cur in sole etc. dixerit, *Fiat*, in homine autem, *Faciamus*, Sermo 2. p. 732.

3. * Quid sit, *Ad similitudinem*, et cur non dominemur, Sermo 3. p. 736.

4. * Quod servitutis tria genera induxerit peccatum, Sermo 4. p. 740.

5. * Quod non propter Adamum punimur, Sermo 5. p. 747.

6. * De Ligno scientiæ etc., itemque de Jejunio etc., Sermo 6. p. 754.

7. * Quare lignum scientiæ boni et mali vocetur; et in illud, *Hodie tecum eris*, etc. Sermo 7. p. 758.

8. * In Conventum Episcoporum etc., Sermo 8. p. 769.

9. * Quare Abram vocatus sit Abraham etc. Sermo 9. p. 773.

In Annam Sermones 5. p. 784. — 840. — Mtf. t. 4. p. 699. — p. 747.

1. Quod oporteat jejunii meminisse, et de Anna Sermo 1. p. 784.

2. De Anna Sermo 2. p. 797.

3. De Anna Sermo 3. p. 809.

4. De Anna Sermo 4. p. 820.

5. Adversus eos qui in festis tantum conveniunt, itemque de Anna Sermo 5. p. 832.

De Davide et Saûle Sermones 3. p. 841. — p. 881. — Mtf. t. 4. p. 748. — p. 783.

1. De Davide et Saûle, Sermo 1. p. 841.

2. Quod David majus tropæum crexit parcendo Saûli etc., Sermo 2. p. 854.

3. Quod periculosum sit adire spectacula, itemque de tolerantia Davidis, Sermo 3. p. 864.

De Ignavia, et quod diabolus homini nocere non possit, Sermo cujus initium, *ἡμεῖς μὲν πρὸ τῆς χθὲς ἡμέρας περὶ τοῦ διαβόλου*, p. 882. — Mtf. t. 2. p. 265.

Index operum Tomi tertii Morellianæ Editionis.

In Psalmum 3. p. 3. — Mtf. t. 5. p. 1.

In Psalm. 4. p. 8. — Mtf. t. 5. p. 6.

In Psalm. 5. p. 34. — Mtf. t. 5. p. 28.

In Psalm. 6. p. 46. — Mtf. t. 5. p. 39.

In Psalm. 7. p. 58. — Mtf. t. 5. p. 49.

In Psalm. 8. p. 88. — Mtf. t. 5. p. 77.

In Psalm. 9. p. 106. — Mtf. t. 5. p. 93.

In Psalm. 10. p. 128. — Mtf. t. 5. p. 113.

In Psalm. 11. p. 134. — Mtf. t. 5. p. 118.

In Psalm. 12. p. 140. — Mtf. t. 5. p. 123.

In Psalm. 41. p. 145. — Mtf. t. 5. p. 130.

In Psalm. 43. p. 160. — Mtf. t. 5. p. 143.

In Psalm. 44. p. 178. — Mtf. t. 5. p. 160.

In Psalm. 45. p. 203. — Mtf. t. 5. p. 182.

In Psalm. 46. p. 208. — Mtf. t. 5. p. 187.

In Psalm. 47. p. 219. — Mtf. t. 5. p. 197.

In Psalm. 48. p. 226. — Mtf. t. 5. p. 202.

In Psalm. 49. p. 248. — Mtf. t. 5. p. 223.

- In Psalm. 108. p. 269. — Montf. t. 5. p. 242.
 In Psalm. 109. p. 277. — Mtf. t. 5. p. 249.
 In Psalm. 110. p. 294. — Mtf. t. 5. p. 265.
 In Psalm. 111. p. 308. — Mtf. t. 5. p. 278.
 In Psalm. 112. p. 319. — Mtf. t. 5. p. 287.
 In Psalm. 113. p. 325. — Mtf. t. 5. p. 292.
 In Psalm. 114. p. 337. — Mtf. t. 5. p. 303.
 In Psalm. 115. p. 342. — Mtf. t. 5. p. 309.
 In Psalm. 116. p. 352. — Mtf. t. 5. p. 316.
 In Psalm. 117. p. 352. — Mtf. t. 5. p. 317.
 In Psalm. 119. p. 365. — Mtf. t. 5. p. 328.
 In Psalm. 120. p. 371. — Mtf. t. 5. p. 334.
 In Psalm. 121. p. 375. — Mtf. t. 5. p. 338.
 In Psalm. 122. p. 380. — Mtf. t. 5. p. 342.
 In Psalm. 123. p. 382. — Mtf. t. 5. p. 344.
 In Psalm. 124. p. 384. — Mtf. t. 5. p. 348.
 In Psalm. 125. p. 391. — Mtf. t. 5. p. 352.
 In Psalm. 126. p. 394. — Mtf. t. 5. p. 365.
 In Psalm. 127. p. 397. — Mtf. t. 5. p. 358.
 In Psalm. 128. p. 404. — Mtf. t. 5. p. 355.
 In Psalm. 129. p. 406. — Mtf. t. 5. p. 367.
 In Psalm. 130. p. 411. — Mtf. t. 5. p. 371.
 In Psalm. 131. p. 414. — Mtf. t. 5. p. 374.
 In Psalm. 132. p. 420. — Mtf. t. 5. p. 379.
 In Psalm. 133. p. 422. — Mtf. t. 5. p. 381.
 In Psalm. 134. p. 424. — Mtf. t. 5. p. 383.
 In Psalm. 135. p. 439. — Mtf. t. 5. p. 396.
 In Psalm. 136. p. 445. — Mtf. t. 5. p. 402.
 In Psalm. 137. p. 449. — Mtf. t. 5. p. 405.
 In Psalm. 138. p. 453. — Mtf. t. 5. p. 409.
 In Psalm. 139. p. 463. — Mtf. t. 5. p. 418.
 In Psalm. 140. p. 471. — Mtf. t. 5. p. 426.
 In Psalm. 141. p. 489. — Mtf. t. 5. p. 442.
 In Psalm. 142. p. 494. — Mtf. t. 5. p. 447.
 In Psalm. 143. p. 506. — Mtf. t. 5. p. 458.
 In Psalm. 144. p. 515. — Mtf. t. 5. p. 466.
 In Psalm. 145. p. 525. — Mtf. t. 5. p. 476.
 In Psalm. 146. p. 528. — Mtf. t. 5. p. 475.
 In Psalm. 147. p. 531. — Mtf. t. 5. p. 482.
 In Psalm. 148. p. 539. — Montf. t. 5. p. 489.
 In Psalm. 149. p. 548. — Mtf. t. 5. p. 498.
 In Psalm. 150. p. 551. — Mtf. t. 5. p. 501.
 Commentarius in Isaïam prophetam, p. 554.
 — Mtf. t. 6. p. 1.
 In locum Psalmi 44, *Adstitit Regina a dextris tuis*, p. 666. — Mtf. t. 3. p. 386.
 In locum Psalmi 48, *Ne timueris, cum dives factus*, p. 689. — Mtf. t. 5. p. 504.
 In eundem locum, et de Eleemosyna, p. 705.
 — Mtf. t. 5. p. 518.
 In locum Psalmi 145, *Lauda, anima mea, Dominum*, p. 712. — Mtf. t. 5. p. 525.
 In locum Isaïæ 6, *Vidi Dominum sedentem*, Hom. 1. p. 723. — Mtf. t. 6. p. 91.
 In eundem locum Isaïæ 6, *Vidi Dominum*, Hom. 2. p. 735. — Mtf. 6. p. 106.
 In eundem locum, et in 2 Paralipom. *Elatum est cor Ozïæ*, Hom. 3. p. 741. — Mtf. t. 6. p. 111.
 In eundem Isaïæ locum. Hom. 4. p. 750. — Mtf. t. 6. p. 120.
 In eundem locum Isaïæ, et de Ozia, Hom. 5. p. 762. — Mtf. t. 6. p. 131.
 In Seraphim Homilia, p. 768. — Mtf. t. 6. p. 137.
 De verbis Isaïæ 45, *Ego Dominus feci lumen*, p. 776. — Mtf. t. 6. p. 145.
 In locum Jeremiæ 10, *Non est in homine via*, p. 789. — Mtf. t. 6. p. 157.
 De Prophetiarum obscuritate Hom. 1. p. 799. — Mtf. t. 6. p. 168.
 De obscuritate Veteris Testamenti Hom. 2. p. 813. — Mtf. t. 6. p. 180.
 In Psalm. 13. p. 833. — Mtf. t. 5. p. 557.
 In Reliqua ejusdem Psalm. 50. p. 862. — Mtf. t. 5. p. 583.
 In Psalm. 51. p. 884. — Mtf. t. 5. p. 597.
 In Psalm. 95. p. 892. — Mtf. t. 5. p. 628.
 In Psalm. 100. p. 906. — Mtf. t. 5. p. 637.

Index operum Tomi quarti Morellianæ Editionis.

De Sacerdotio libri sex, p. 1. — Montf. t. 1. p. 362.

De Compunctione ad Demetrium liber, p. 98. — Montf. t. 1. p. 122.

De Compunctione ad Stelechium libri 2. p. 121. — Mtf. t. 1. p. 140.

De Providentia Dei ad Stagirium libri 3. p. 137. — Montf. t. 1. p. 154.

Quod Regulares feminae viris cohabitare non debent, p. 225. — Mtf. t. 1. p. 248.

In eos qui sorores adoptivas habent, p. 247. — Mtf. t. 1. p. 228.

De Virginitate, p. 275. — Montf. t. 1. p. 268.
 Adversus vitæ monasticæ vituperatores libri 3.
 p. 355. — Mtf. t. 1. p. 44.
 Comparatio Regis et Monachi, p. 449. — Mtf.
 t. 1. p. 106.
 Ad Viduam juniorem, p. 456. — Mtf. t. 1.
 p. 338.
 Ad eandem de Conjugio non iterando, p. 469.
 — Mtf. t. 1. p. 349.
 In Eutropium Eunuchum Sermo, p. 481. —
 Mtf. t. 3. p. 381. In Eutropium 2. p. 386.
 De Penitentia Homil. tertia, p. 487. — Mtf.
 t. 2. p. 340.
 Quod nemo læditur nisi a seipso, p. 498. —
 — Mtf. t. 3. p. 444.
 Liturgia sive Missa, p. 522. — Liturgiam
 dedit Montf. sub finem t. 12, sed ex Savilio sum-
 tam.
 Ad Theodorum lapsum Paræneses duæ,
 p. 545. — Mtf. t. 1. p. 1.

Quam presbyter esset ordinatus Sermo, p.
 834. — Montf. t. 1. p. 436.
 Antequam iret in exsilium Sermo, p. 842, —
 Mtf. t. 3. p. 415.
 Post reditum ab exsilio Sermo, p. 848. — Mtf.
 t. 3. p. 427.
 Ad Innocentium Episc. Romanum Epist. 1.
 p. 593. — Mtf. t. 3. p. 515.
 Ad eundem Epist. 2. p. 598. — Mtf. t. 3.
 p. 521.
 Ad Episcopos in carcere inclusos, p. 600. —
 Mtf. t. 3. p. 526.
 Ad Olympiadem et alios diversos Epist. 173.
 p. 603.
 Ad diversos Epist. 69. p. 794.
 Hæc vero omnes epistolæ eodem ordine et nu-
 mero quo in Morelliana Editione ponuntur. Vide
 Monitum ante has epistolas, quæ partem ma-
 gnâ Tomi tertiæ ante finem occupant.

Index operum Tomi quinti Editionis Morelli.

In parabolas Debitoris decem millium talen-
 torum, p. 1. — Montf. t. 3. p. 1.
 De Lazaro mendico Sermo 1. p. 18. — Mtf.
 t. 1. p. 707.
 De Lazaro Sermo 2. p. 42. — Mtf. t. 1.
 p. 726.
 De Lazaro Sermo 3. p. 54. — Mtf. t. 1.
 p. 736.
 De Lazaro Sermo 4. p. 73. — Mtf. t. 1.
 p. 751.
 In terræ motum et Lazarum, p. 87. — Mtf.
 t. 1. p. 772.
 In Paralyticum 38 annorum, p. 102. — Mtf.
 t. 1. p. 547.
 In illud, *Pater, si possibile est*, (Matth. 26.)
 p. 114. — Mtf. t. 3. p. 15.
 In illud, *Intrate per angustam*, (Matth. 7.)
 p. 125. — Mtf. t. 1. p. 790.
 In illud, *Angusta est porta*, p. 137. — Mtf.
 t. 3. p. 25.
 De Lazaro quatruiduano, p. 146. — Mtf. t. 1.
 p. 525.
 In Inscriptionem Actorum, p. 151. — Mtf.
 t. 3. p. 60.
 De feriendis reprehensionibus, et in Acta,
 p. 164. — Mtf. t. 3. p. 115.

De Gloria in tribulationibus, (Rom. 5.) p. 180.
 — Montf. t. 3. p. 140.
 Diligentibus Deum omnia cooperari, p. 192.
 — Mtf. t. 3. p. 150.
 In illud, *Si esurierit inimicus tuus*, (Rom.
 12.) p. 199. — Mtf. t. 3. p. 157.
 In illud, *Salutate Priscillam*, (Rom. 16.)
 p. 216. — Mtf. t. 3. p. 172.
 In eundem locum, et de colendis Sacerdotibus,
 p. 226. — Mtf. t. 3. p. 180.
 In illud, *Propter fornicationem autem*,
 (1. Cor. 7.) p. 240. — Mtf. t. 3. p. 193.
 De Libello repudii, (1. Cor. 7.) p. 251. —
 Mtf. t. 3. p. 203.
 In illud, *Volo vos ignorare, fratres*, (1. Cor.
 10.) p. 260. — Mtf. t. 3. p. 228.
 In illud, *Oportet hæreses esse*, (1. Cor. 11.)
 p. 273. — Mtf. t. 3. p. 240.
 De Collatione in Sanctos (1. Cor. 16.) p. 283.
 — Mtf. t. 3. p. 248.
 In illud, *Habentes eundem spiritum*, (2.
 Cor. 4.) p. 296. — Mtf. t. 3. p. 260.
 De iisdem verbis Apostoli, p. 308. — Mtf.
 t. 3. p. 269.
 De iisdem verbis Apostoli, p. 319. — Mtf.
 t. 3. p. 279.

In illud, *Utinam sustineretis*, (2. Cor. 11.) p. 332. — Montf. t. 3. p. 291.

In illud, *Sive occasione, sive veritate*, Philippi. 1.) p. 343. — Mtf. t. 3. p. 300.

Laus Maximi, et quales ducendæ uxores, p. 355. — Mtf. t. 3. p. 211.

In illud, *De dormientibus nolo vos ignorare*, (1. Thess. 4.) p. 375. — Mtf. t. 1. p. 762.

In illud, *Vidua eligatur non minus sexaginta*, (1. Tim. 5.) p. 387. — Mtf. t. 3. p. 311.

De Proditione Judæ, et de Paschate, p. 406. — Mtf. t. 1. p. 376.

In Christi Natalem, p. 417. — Mtf. t. 2. p. 354.

In Cœmeterii appellationem et Crucem, p. 431. — Mtf. t. 2. p. 397.

De Cruce et Confessione latronis, p. 437. — Mtf. t. 2. p. 405.

De Resurrectione mortuorum, p. 430 (sic). — Mtf. t. 2. p. 423.

De Resurrectione Christi, p. 447. — Mtf. t. 2. p. 437.

De Ascensione Christi, p. 457. — Mtf. t. 2. p. 447.

De sancta Pentecoste 1. p. 468. — Mtf. t. 2. p. 457.

De Pentecoste 2. p. 481. — Mtf. t. 2. p. 468.

De Pœnitentia et Eucharistia, p. 488. — Mtf. t. 2. p. 348.

De Laudibus S. Pauli Apost. Homiliæ 7. p. 492. — Mtf. t. 2. p. 476.

De Mansuetudine, p. 538. — Mtf. 12. p. 422.

* In illud, *Paulus spirans minarum*, (Actor. 9.) p. 544. — Mtf. t. 3. p. 98.

* In Inscriptionem altaris, (Act. 17.) p. 556. — Mtf. t. 3. p. 50.

* In illud, *Paulus vocatus*, (1. Cor. 1.) p. 568. — Mtf. t. 3. p. 128.

* Utilem esse lectionem Scripturæ, p. 582. — t. 3. p. 71.

* De precibus Christi in miraculis, p. 595. — Montf. t. 1. p. 529.

* In eos qui in Pascha jejulant, p. 608. — Mtf. t. 1. p. 606.

* In eos qui cum Judæis jejulant, p. 630. — Mtf. t. 1. p. 601.

* In Heliam et Viduam, p. 636. — Mtf. t. 3. p. 328.

* De futuræ vitæ deliciis, p. 647. — Mtf. t. 3. p. 337.

* Non esse desperandum, p. 654. — Mtf. t. 3. p. 354.

* Peccata fratrum non divulganda, p. 662. — Mtf. t. 3. p. 344.

* Non esse ad gratiam concionandum, p. 674. — Mtf. t. 2. p. 658.

* De sanctis Martyribus, p. 685. — Mtf. t. 2. p. 667.

* Dæmones non gubernare mundum, p. 689. — Mtf. t. 2. p. 246.

* In illud, *In faciem ei restiti*, (Gal. 2.) p. 705. — Mtf. t. 3. p. 362.

Demonstratio quod Christus sit Deus, liber, p. 725. — Mtf. t. 1. p. 558.

* Ad eos qui scandalizati sunt, liber, p. 756. — Mtf. t. 3. p. 465.

* In Paralyticum per tectum demissum, p. 814. — Mtf. t. 3. p. 32.

* Cur in Pentecoste legantur Acta, p. 831. — Mtf. t. 3. p. 81.

* De Mutatione nominum in Scriptura, p. 850. — Mtf. t. 3. p. 107.

* In sanctos Martyres Hom. 2. p. 860. — Mtf. t. 2. p. 650.

* De S. Basso martyre, p. 869. — Mtf. t. 2. p. 724.

* De sancta Droside martyre, p. 877. — Mtf. t. 2. p. 688.

* De Pœnitentia et mœstitia regis Achaab, p. 887. — Mtf. t. 2. p. 287.

* Cum Saturninus et Aurelianus etc. p. 895. — Mtf. t. 3. p. 897.

Index operum Tomi sexti Editionis Morelli.

1. Unum et eundem esse Legislatorem utriusque Testamenti, p. 1. — Montf. t. 6. p. 403.

2. In illud Genes. 1, *Fidit Deus cuncta*, etc. p. 18. — Mtf. t. 6. p. 532.

3. In illud Gen. 1, *Faciamus hominem ad imaginem*, etc. p. 24. — Montf. t. 6. p. 535.

4. In dictum Abrahami, *Pone manum tuam*, (Gen. 24.) p. 30. — Mtf. t. 6. p. 569.

5. De Serpente æneo Moysis, (Num. 21.) p. 49. — Montf. t. 6. p. 511.
6. De justo et beato Job Sermo 1. p. 76. — Mtf. t. 6. p. 579.
7. De justo et beato Job Sermo 2. p. 83. — Mtf. t. 6. p. 583.
8. De justo et beato Job Sermo 3. p. 89. — Mtf. t. 6. p. 587.
9. De justo et beato Job Sermo 4. p. 101. — Mtf. t. 6. p. 593.
10. In illud Psalm. 38, *Verumtamen frustra* etc. p. 114. — Mtf. t. 5. p. 566.
11. In Psalm. 83, *Et turturidum* etc. p. 120. — Mtf. t. 5. p. 606.
12. In Eliam prophetam Sermo p. 128. — Mtf. t. 6. p. 600.
13. De Joseph et de Castitate, p. 134. — Mtf. t. 6. p. 604.
14. De Susanna Sermo, (Daniel. 13.) p. 141. — Mtf. t. 6. p. 607.
15. De tribus Pueris Daniel, p. 148. — Mtf. t. 6. p. 612.
16. De Sigillis librorum Isaïæ, 463. p. 158. — Mtf. t. 12. p. 403. Est Severiani.
17. De Fide et Lege naturæ, p. 177. — Mtf. t. 1. p. 825.
18. De sancta et individua Trinitate, p. 189. — Mtf. t. 1. p. 832.
19. De sancto et adorando Spiritu, p. 204. — Mtf. t. 3. p. 729.
20. De sancta Pentecoste, p. 227. — Mtf. t. 3. p. 787.
21. In illud Joan., *In principio erat Verbum*, p. 235. — Mtf. t. 12. p. 415.
22. De Occursu et Simeone, p. 245. — Mtf. t. 2. p. 812.
23. In sancta Theophania Domini, p. 252. — Mtf. t. 2. p. 809.
24. De Nuptiis Joan. 1. et contra Judæos, p. 256. — Mtf. t. 1. p. 820.
25. De Christo pastore et ove, p. 265. — Mtf. t. 3. p. 811.
26. In Decollationem S. Joan. Bapt. et de Herodiæ, p. 281. — Mtf. in *Spuriis*, t. 8. p. 1.
27. In venerandam Crucem, et de Transgressionem Adami, p. 288. — Mtf. t. 2. p. 820.
28. In Dimissionem Chananæ, p. 295. — Mtf. t. 3. p. 432.
29. In Præcursorem Domini Joan. Bapt. p. 311. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 1.
30. In SS. Apostolos Petrum et Paulum, p. 314. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 7.
31. In SS. duodecim Apostolos, p. 320. — Montf. t. 8 in *Spuriis*, p. 11.
32. In S. Thomam Apostolum, p. 324. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 14.
33. In S. Stephanum Protomartyr. p. 328. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 17.
34. In illud, *Sufficit tibi gratia mea*, p. 340. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 24.
35. In Annuntiationem S. Deiparæ, p. 356. — Mtf. t. 2. p. 797.
36. In S. Theophania et S. Joan. Bapt. p. 361. — Mtf. t. 2. p. 805.
37. In parabolam de Filio prodigo, p. 369. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 33.
38. In Saltationem Herodiadis et decollationem Joannis, p. 379. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 39.
39. In illud Matth., *Collegerunt Judæi concilium*, p. 385. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 43.
40. In decem Virgines, p. 389. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 43.
41. In Meretricem et Phariseum, p. 395. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 49.
42. In sancta et magna Parasceve, p. 403. — Mtf. t. 2. p. 816.
43. In Samaritanam, p. 409. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 53.
44. De Cæco a nativitate, p. 423. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 61.
45. In triduanam Christi Resurrectionem, p. 442. — Mtf. t. 2. p. 824.
46. In Ascensionem Domini, p. 448. — Mtf. t. 3. p. 777.
47. In S. Ascensionem Sermo 2. p. 452. — Mtf. t. 3. p. 778.
48. In eandem Ascensionem Sermo 3. p. 458. — Mtf. t. 3. p. 781.
49. In eandem Ascensionem Sermo 4. p. 462. — Mtf. t. 3. p. 783.
50. Bonum Christi discipulum benignum esse, p. 468. — Mtf. t. 1. p. 813.
51. De Pseudopphetis et falsis doctoribus, p. 473. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 72.
52. De Circo, p. 489. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 87.
53. In Salvatoris Nativitatem, p. 493. — Mtf. t. 6. p. 392.
54. In illud Lucæ, *Exiit edictum a Cæsare*, p. 503. — Mtf. t. 2. p. 801.
55. In Oraculum Zachariæ redditum, p. 512. — Mtf. t. 2. p. 790.

56. In Conceptionem Joannis Bapt. p. 516. — Mtf. t. 2. p. 793.

57. In illud Matth., *Attendite ne eleemosynam vestram*, p. 523. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 90.

58. De fugienda simulata specie Sermo, p. 529. — Mtf. t. 1. p. 815.

59. De muliere fluxum sanguinis passa, p. 533. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 94.

60. De Patrefamilias et operariis, p. 539. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 98.

61. In parabolam de Ficu arefacta, p. 552. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 106.

62. De Pharisæo et convivio, p. 560. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 110.

63. De Lazaro et divite, p. 564. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 113.

64. De Publicano et Pharisæo, p. 569. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 116.

65. De cæco et Zacchæo, p. 575. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 120.

66. Religiosum facietis uti non debere, p. 594. — Mtf. t. 1. p. 808.

67. De S. Joanne Theologo, p. 603. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 130.

68. De Adoratione sanctæ Crucis, p. 611. — Mtf. t. 3. p. 819.

69. De Confessione sanctæ Crucis, p. 620. — Mtf. t. 3. p. 825.

70. De Negatione Petri, p. 626. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 136.

71. De Jejuniis et Eleemosynis, p. 635. — Mtf. t. 1. p. 817.

72. In sanctum Pascha, p. 641. — Mtf. t. 3. p. 750.

73. In secundum Domini adventum, p. 651. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 142.

Florilegia ex Homiliis Chrysostomi quæ sequuntur, sive Eclogas, non ex Morelli Editione, sed ex Savilio desumimus, qui casu multo plures,

longiores et emendatiores attulit, et in tomo 12. posuimus.

Morel. Partis secundæ t. 1. Commentarius in Evangelium S. Matthæi. — Montf. t. 7.

Morel. t. 2. Opus imperfectum in Evangelium Matthæi, Latine. — Mtf. t. 6. in fine.

Insunt in eodem tomo Commentarii in S. Joannem Evangelistam. — Mtf. t. 8.

Morel. t. 3. In Acta Apostolorum Commentarius. — Mtf. t. 9. initio.

Morel. t. 4. In Epistolam ad Romanos Commentarius. — Mtf. t. 9. p. 425.

Morel. t. 5.

Commentarius in Pauli Epistolam 1 ad Corinthios, Hom. 44. p. 1. — Mtf. t. 10. p. 1.

In Epistol. 2 ad Corinth. Hom. 30. p. 495. — Mtf. t. 10. p. 417.

In Epistol. ad Galat. Expositio perpetua, p. 776. — Mtf. t. 10. p. 657.

In Epistol. ad Ephes. Homil. 24. p. 864. — Mtf. t. 11. p. 1.

Morel. t. 6.

In Epist. ad Philipp. Hom. 15. p. 1. — Mtf. t. 11. p. 189.

In Epist. ad Coloss. Hom. 12. p. 147. — Mtf. t. 11. p. 322.

In Epist. 1 ad Thessal. Hom. 11. p. 262. — Mtf. t. 11. p. 425.

In Epist. 2 ad Thessal. Hom. 5. p. 361. — Mtf. t. 11. p. 510.

In Epist. 1 ad Timoth. Hom. 18. p. 402. — Mtf. t. 11. p. 547.

In Epist. 2 ad Timoth. Hom. 10. p. 535. — Mtf. t. 11. p. 658.

In Epist. ad Titum Hom. 6. p. 619. — Mtf. t. 11. p. 729.

In Epist. ad Philem. Hom. 3. p. 670. — Mtf. t. 11. p. 772.

In Epist. ad Hebr. Hom. 34. p. 694. — Mtf. t. 12. p. 1.

CATALOGUS

OPERUM OMNIUM CHRYSOSTOMI

SECUNDUM ORDINEM EDITIONIS SAVILLII,

COLLATÆ

CUM EDITIONE MONTFAUCONI,

QUI IN HAC NOVA EDITIONE ACCESSIT.

Catalogus Tomi primi.

1. In Genesim Orationes 67. p. 1. — Montf. t. 4. p. 1.	9. Expositio in Psalm. 108.—117. p. 716.—Montf. t. 5. p. 242.
2. Expositionis in Psalm. 3 fragmentum ex Damasceno, p. 522. <i>Vide integram</i> t. 8. p. 1.	10. Expositio in Psalm. 119. 120. et reliquos usque ad finem, p. 781.—Mtf. t. 5. p. 328.
3. Expositio in Psalm. 4. 5. et 6. p. 522. — Mtf. t. 5. p. 6.	11. Expositio in Psalm. 51. <i>spuria</i> , p. 911. — Mtf. t. 5. p. 597.
4. Expositio in Psalm. 7. 8. 9. 10. et 11. p. 554. — Mtf. t. 5. p. 49. <i>Lacunæ quædam in his Psalmis explentur</i> t. 8. p. 5.	12. Expositio in Psalm. 95. <i>spuria</i> , p. 916. — Mtf. t. 5. p. 628.
5. Expositio in Psalm. 12 principium. p. 608. — Mtf. t. 5. p. 123. <i>Reliqua attexuntur</i> t. 8. p. 5. l. 36.	13. Expositio in Psalm. 100.—107. <i>spuria</i> , p. 925.—Mtf. t. 5. p. 637.
6. Homilia in 2 priores versus Ps. 41. p. 609. — Mtf. t. 5. p. 130.	14. Expositio in Psalm. 118 Stationem primam, <i>spuria</i> , p. 978. — Mtf. t. 5. p. 685.
7. Expositio in Psalm. 43.—49. p. 618. — Mtf. t. 5. p. 143.	15. Expositio in Psalm. 118 Stationem secundam, <i>spuria</i> , p. 995.—Mtf. t. 5. p. 700.
8. Homiliæ duæ in Ps. 50. <i>dubiæ</i> , p. 692. — Mtf. t. 5. p. 527.	16. Expositio in Psalm. 118 Stationem tertiam, <i>spuria</i> , p. 1007. — Mtf. t. 5. p. 711.
	17. Expositio in Isaïæ capita 7. p. 1016. — Mtf. t. 6. p. 1.

Catalogus Tomi secundi.

1. In Evangelium Matthæi Orationes 90. p. 1. — Montf. t. 7. p. 1.	2. In Evangelium Joannis Sermones 88. p. 555. — Montf. t. 8. p. 1.

Catalogus Tomi tertii.

1. In Epistolam ad Romanos Præfatio, p. 1.—
Montf. t. 9. p. 425.
2. In Epistolam ad Romanos Homiliæ 32. p. 5.
— Mtf. t. 9. p. 429.
3. In Epistolam 1 ad Corinthios Præfatio,
p. 243. — Mtf. t. 10. p. 1.
4. In Epistolam ad Corinthios Homiliæ 44:
p. 245. — Mtf. t. 10. p. 3.
5. In Epistolam 2 ad Corinthios Homiliæ 30.
p. 541. — Montf. t. 10. p. 417.
6. In Epistolam ad Galatas Expositio perpe-
tua, p. 709. — Mtf. t. 10. p. 657.
7. In Epistolam ad Ephesios Præfatio, p. 763.
— Mtf. t. 11. p. 1.
8. In Epistolam ad Ephesios Sermones 24.
p. 764. — Mtf. t. 11. p. 2.

Catalogus Tomi quarti.

1. In Epistolam ad Philippenses Præfatio, p. 1.
— Montf. t. 11. p. 189.
2. In eandem Homil. 15. p. 5. — Mtf. t. 11.
p. 194.
3. In Epistolam ad Colossenses Homiliæ 12.
p. 89. — Mtf. t. 11. p. 322.
4. In Epistolam 1 ad Thessalon. Hom. 11.
p. 161. — Mtf. t. 11. p. 425.
5. In Epistolam 2 ad Thessalon. Hom. 5. p. 221.
— Mtf. t. 11. p. 510.
6. In Epistolam 1 ad Timotheum Præfatio,
p. 249. — Mtf. t. 11. p. 547.
7. In eandem Homil. 18. p. 250. — Mtf. t. 11.
p. 548.
8. In Epistolam 2 Homil. 10. p. 329. — Montf.
t. 11. p. 658.
9. In Epistolam ad Titum Homil. 6. p. 381. —
Mtf. t. 11. p. 729.
10. In Epistolam ad Philemonem Præfatio,
p. 411. — Mtf. t. 11. p. 772.
11. In eandem Hom. 3. p. 413. — Mtf.
t. 11. p. 774.
12. In Epistolam ad Hebræos Præfatio, p. 427.
— Mtf. t. 12. p. 1.
13. In eandem Homiliæ 34. p. 431. — t. 12.
p. 5.
14. In Acta Apostolorum Homiliæ 55. p. 607.
— Mtf. t. 9. p. 1.

*Catalogus Tomi quinti.**Sermones in loca S. Scripture.*

1. Sermo habitus in principio Quadragesimæ,
in illud, *In principio creavit Deus* etc., et de
Jejunio et de Eleemosyna, p. 1. — Montf. t. 4.
p. 645.
2. Cur in sole et luna et cælo et aliis dixerit,
Fiat: in homine vero, *Faciamus*: et quidnam
sit illud, *Ad imaginem*, p. 6. — Mtf. t. 4.
p. 651.
3. Quid sit, *Ad similitudinem*: et quare, cum

Deus nos jusserit dominari in feras, non domine-
mur, p. 8. — Montf. t. 4. p. 655.

4. Quod servitutis modos tres induxerit pecca-
tum, p. 11. — Mtf. t. 4. p. 658.

5. Quod non propter Adam punimur, et quod
majora sunt per eum bona importata, quam ma-
la, etc. p. 15. — Mtf. t. 4. p. 664.

6. Utrum ex ligno illo facta sit Adamo notitia
boni et mali, et de Jejunio, et quod oportet domi
meditari ea quæ in ecclesia dicantur, p. 19. —
Mtf. t. 4. p. 670.

7. Quare ligam scientiæ boni et mali vocetur lignum illud : et quid sit, *Hodie mecum eris in paradiso*, p. 22. — Mtf. t. 4. p. 674.

8. In diem imbris fœdum, et in conventum Episcoporum, et in donationem præcepti Adamo facti, etc. p. 29. — Mtf. t. 4. p. 683.

9. Quomodo oporteat fratrum peccata arguere, et quare Abram vocatus sit Abraam, et de nomine Noe, p. 31. — Mtf. t. 4. p. 687.

10. Quod non oporteat theatra frequentare, et in Abraam, p. 39. — Mtf. t. 6. p. 557. *Spuria*.

11. Quod oporteat in Pentecoste, semperque jejunii meminisse, et de Dei providentia; quodque non patribus solum, sed et matribus præceptum sit de componendis liberorum moribus; et de Annæ Sermo 1. p. 50. — Mtf. t. 4. p. 699.

12. In fidem Annæ et moderatum ejus et philosophicum animum et de honorandis sacerdotibus, etc. Sermo 2. p. 59. — Mtf. t. 4. p. 711.

13. In Annam, et lactationem Samuelis, Sermo 3. p. 66. — Mtf. t. 4. p. 721.

14. Ad eos qui conventus in ecclesia deserunt, et in theatra ascendunt : et in secundum dictum Annæ, Sermo 5. p. 72. — Mtf. t. 4. p. 729.

15. In orationem Annæ, et quod utilis sit paupertas, Sermo 6. p. 78. — Est pars magna Homiliæ 5 in Annam. Vid. Mtf. t. 4. p. 741. Hæc oratio in Ms. Bavarico et versione ἀκρίτως, expletur t. 8. p. 8.

16. Quod magnum bonum est non solum virtutem sectari, sed etiam laudare; et quod majus statuerit tropæum David parcendo Saül, quam cum Goliath prastavit, Oratio 2 in David et Saül. (Vide primam t. 8. p. 10.) p. 83. — Mtf. t. 4. p. 759.

17. Quod non oporteat theatra frequentare, et quod omne genus patientiæ superaverit David in negotio Saülis. Oratio 3 in David et Saül. p. 89. — Mtf. t. 4. p. 768.

18. Quando extra ecclesias deprehensus Eutropius abreptus est, et quod utilis sit Scripturarum lectio, et in illud, *Adstitit regina a dextris tuis*, p. 100. — Mtf. t. 3. p. 386.

19. In illud, *Ne timeas, quando ditescit homo*, et de hospitalitate, Sermo 1. p. 113. — Mtf. t. 5. p. 504.

20. In illud, *Ne timeas, quando ditescit homo*, et de elemosyna, Sermo 2. p. 123. — Mtf. t. 5. p. 518.

21. Laus eorum qui ad ecclesiam accurrerunt, et de ordine in doxologiis servande, et in illud,

Vidi Dominem sedentem : in Oziam 1. p. 127. — Mtf. t. 6. p. 95.

22. De Ozia 2, et in illud, *Et factum est anno, quo mortuus est Ozias*, p. 134. — Mtf. t. 6. p. 106.

23. In illud, *Exaltatum est cor Oziae*, et de humilitate : in Oziam 3. p. 138. — Mtf. t. 6. p. 111.

24. In illud Isaïæ, *Factum est anno, quo mortuus est Ozias*, et laus civitatis Antiochenæ : in Oziam 4. p. 144. — Mtf. t. 6. p. 120.

25. In illud Isaïæ, *Factum est anno*, etc. et quod juste lepra percussus fuerit Ozias : in Oziam 5. p. 151. — Mtf. t. 6. p. 131.

26. In Seraphim, p. 155. — Mtf. t. 6. p. 137.

27. In illud Isaïæ, *Ego Dominus Deus feci lucem*, p. 160. — Mtf. t. 6. p. 145.

28. In illud Jeremiæ, *Domine, non est in homine via ejus*, p. 168. — Mtf. t. 6. p. 157.

29. Ad eos qui ad ludos circenses proficiscuntur, et in illud, *Intrate per portam angustam*, etc. p. 175. — Mtf. t. 1. p. 790.

30. De Conversatione secundum Deum, et in illud, *Angusta est porta*, etc. p. 183. — Mtf. t. 3. p. 25.

31. In dimissionem Chananææ, p. 188. — Mtf. t. 3. p. 432.

32. In parabolam de Debitore decem millium talentorum, p. 196. — Mtf. t. 3. p. 1.

33. Contra hæreticos, et in petitionem matris filiorum Zebedæi p. 206. — Mtf. t. 1. p. 513.

34. In illud, *Pater, si possibile est*, et contra Marcionistas et Manichæos; et quod non oporteat ingerere se periculis, etc. p. 213. — Mtf. t. 3. p. 15.

35. Postridie Calend. habita Antiochiæ contra ebrios, etc.; et quod doctorem non oporteat de discipulis desperare; et in Lazarum et Divitem Oratio. 1. p. 220. — Mtf. t. 1. p. 787.

36. In Lazarum Oratio 2. p. 234. — Mtf. t. 1. p. 726.

37. In Lazarum Oratio 3, et quare non dixerit, *Cepisti bona tua in hac vita*, sed, *Recepisti* : p. 242. — Mtf. t. 1. p. 736.

38. In Divitem et Lazarum Oratio 4. p. 253. — Mtf. t. 1. p. 751.

39. In Publicanum et Pharisæum, et de humilitate et oratione, p. 261. Est pars Orationis 5 (4) de Incomprehensibili. Vid. t. 6. p. 422. 1. 34.

40. In Paralyticum, qui annos 38 decubuerat, et in illud, *Pater meus usque modo operatur*, et ego operor, p. 264. — Mtf. t. 1. p. 547.

41. In quadriduanum Lazarum, p. 271. — Montf. t. 1. p. 525.

42. In Inscriptionem Actorum Apost. et vitam eum virtute actam utiliozem esse signis et miraculis, p. 274. — Mtf. t. 3. p. 60.

43. Ad eos qui reprehenderunt eum ob procemiorum longitudinem, et quod utile sit æquo animo ferre reprehensiones, etc.; et in illud, *Saule, Saule, quid me persequeris* ? p. 282. — Mtf. t. 3. p. 115.

44. In illud Apostoli, *Non solum vero, sed etiam gloriamur in afflictionibus*, etc. p. 292. — Mtf. t. 3. p. 140.

45. In illud, *Novimus quod diligentibus Deum*, etc. p. 299. — Mtf. t. 3. p. 150.

46. In eos qui ecclesiastici conventui non interfuerunt; et in illud, *Si esurierit inimicus tuus*, etc. p. 304. — Mtf. t. 3. p. 157.

47. In illud, *Salutate Priscillam et Aquilam*, Oratio 1. p. 314. — Mtf. t. 3. p. 172.

48. In idem Oratio 2. p. 321. — Mtf. t. 3. p. 180.

49. In illud Apostoli, *Propter fornicationes unusquisque*, etc. p. 330. — t. 3. p. 193.

50. In illud, *Uxor alligata est viro in quantum tempus vixerit vir ipsius*, etc. p. 337. — Mtf. t. 3. p. 203.

51. In illud Apostoli, *Nolo vos ignorare fratres*, etc. p. 342. — Mtf. t. 3. p. 228.

52. Quod non oporteat usque ad finem confidere eum qui stat, etc. p. 251. — Pars est Hom. 27. in Matth.

53. Contra eos qui observant Novilunia, et per civitatem choreas ducunt, et in illud Apostoli, *Omnia in gloriam Dei facite*, p. 355. — Mtf. t. 1. p. 697.

54. In illud Apostoli, *Oportet et hæreses esse inter vos*, etc. p. 362. — Mtf. t. 3. p. 240.

55. In illud Apostoli, *Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est*; et in illud, *Credidi, ideo locutus sum*; et de eleemosyna, Oratio 1. p. 368. — Mtf. t. 3. p. 260.

56. In illud Apostoli, *Habentes autem eundem spiritum fidei*; et contra Manichæos et omnes qui Vetus Testamentum calumniantur, Oratio 2. p. 375. — Mtf. t. 3. p. 269.

57. In idem; et cur omnes sine discrimine recipiant bona; et de eleemosyna, Oratio 3. p. 382. — Mtf. t. 3. p. 279.

58. In illud Apostoli, *Utinam sustineretis me modicum in insipientia*, p. 391. — Mtf. t. 3. p. 291.

59. In illud Apostoli, *Quando vero venit Petrus Antiochiam, in faciem restiti illi*, p. 398. — Montf. t. 3. p. 362.

60. In eos, qui male utuntur textu illo Apostoli, *Sive prætextu, sive veritate Christus annuntietur*; et de humilitate, p. 410. — Mtf. t. 3. p. 300.

61. In illud Apostoli, *De iis vero qui obdormierunt nolo vos ignorare*, et in Job et Abraham, p. 418. — Mtf. t. 1. p. 762.

62. In illud, *Fidua eligatur non minor sexaginta annis natu*, et de liberorum educatione, et de eleemosyna, p. 425. — Mtf. t. 3. p. 311.

Sermones panegyrici.

63. In S. martyrem Babylam Oratio 1. p. 438. — Mtf. t. 2. p. 531.

64. In beatum Babylam Oratio 2; et contra Julianum et gentiles, p. 442. — Mtf. t. 2. p. 536.

65. In sanctas martyres, Bernicen et Prosdocen virgines, et matrem ipsarum Dominam, p. 473. — Mtf. t. 2. p. 634.

66. In sanctam Pelagiam martyrem, p. 482. — Mtf. t. 2. p. 585.

67. In S. Thomam Apostolum, et contra Arianos, et in eum qui in Thracia tyrannidem arripuit, p. 486. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 14.

68. In S. martyrem Romanum, p. 488. — Montf. t. 2. p. 611.

69. In S. martyrem Barlaam, p. 493. — Mtf. t. 2. p. 681.

70. In S. Ignatium Archiepiscopum Antiochiæ magnæ, Romam abreptum, et ibi martyrio affectum, indeque rursus Antiochiam delatum, p. 498. — Mtf. t. 2. p. 592.

71. In S. Philogonium ex advocato factum episcopum, etc. p. 505. — Mtf. t. 1. p. 492.

72. In Natalem diem Salvatoris nostri Jesu Christi, p. 511. — Mtf. t. 2. p. 354.

73. In Martyres Ægyptios, p. 519. — Mtf. t. 2. p. 699.

74. In sanctum et salutare baptisma Salvatoris nostri Jesu Christi, et ad eos qui ad sacros conventus non veniunt, etc. p. 523. — Mtf. t. 2. p. 367.

75. In S. martyrem Lucianum, p. 529. — Mtf. t. 2. p. 524.

76. In SS. martyres Juveninum et Maximi-

num, qui sub Juliano Apostata martyrium passi sunt, p. 533. — Mntf. t. 2. p. 578.

77. In S. Meletium p. 537. — Mntf. t. 2. p. 518.

78. Oratio navita in magnam Hebdomadem, in qua docet, quare vocata sit Hebdomas magna, p. 540. — Mntf. t. 5. p. 525.

79. In proditionem Judæ, et in Pascha, et in traditionem Mysteriorum, et quod non oporteat injuriarum meminisse, p. 547. — Mntf. t. 2. p. 376.

80. In divinam et mysticam Cœnam Salvatoris, et de proditione Judæ, et in Pascha, etc. p. 547. — Mntf. t. 2. p. 386.

81. In nomen Cœmeterii et in crucem Domini nostri, p. 563. — Mntf. t. 2. p. 397.

82. In Crucem et latronem, et de secundo Christi adventu, et quod oporteat perpetuo pro inimicis orare, p. 567. — Mntf. t. 2. p. 403.

83. In idem argumentum ejusdem orationis alia ἐκδοσις, p. 567. — Mntf. t. 2. p. 411.

84. Contra Ebrietatem, et in Resurrectionem Christi, Oratio 1. p. 581. — Mntf. t. 2. p. 437.

85. In S. Pascha Oratio 2. p. 587. — Mntf. t. 3. p. 750.

86. In S. Pascha Oratio 3. p. 592. — Mntf. t. 2. p. 824. *Spuria*.

87. In Ascensionem Domini nostri Jesu Christi. Habita est in martyrio Romanesiac. p. 595. — Mntf. t. 2. p. 447.

88. In S. Pentecosten Oratio 1; et quare miracula nunc non fiant, etc. p. 602. — Mntf. t. 2. p. 457.

89. In S. Pentecosten Oratio 2. p. 610. — Mntf. t. 2. p. 468.

90. In Sanctos omnes qui passim in toto orbe martyrio affecti fuerunt Oratio 1. p. 614. — Mntf. t. 2. p. 711.

91. In omnes Sanctos Oratio 2. p. 618. — Mntf. t. 2. p. 667.

92. In sanctum martyrem Julianum, p. 621. — Mntf. t. 2. p. 671.

93. In sanctum Eustathium, Archiepiscopum Antiochiæ magnæ, p. 628. — Mntf. t. 2. p. 603.

94. In SS. Macchabæos et in matrem ipsorum Oratio 1. p. 633. — Mntf. t. 2. p. 622.

95. In SS. Macchabæos Oratio 2. p. 637. — Mntf. t. 2. p. 628.

96. In SS. Macchabæos Oratio 3. p. 640. — Mntf. t. 2. p. 631.

*In loca sacræ Scripturæ dubiæ
fidei Savilio visæ.*

Easdem omnes etiam Mntf. pro spuriis habuit.

97. In illud, *Fidit Deus omnia quæcumque fecit, et ecce bona valde*, et quod divina oracula omnibus jucundis pretiosiora, p. 642. — Mntf. t. 6. p. 532.

98. Quod imaginem ad similitudinem Dei factam primus homo per transgressionem abjecerit, eamque per novum Adam rursus recuperavit, p. 645. — Mntf. t. 6. p. 535.

99. Quomodo Adam acceperit animam, et de passione Christi, p. 648. — Omisit Mntf.

100. In beatum Abraam, p. 653. — Mntf. t. 2. p. 741. Falsus est Savilius qui putaverit hanc homiliam initio esse truncatam. Docuimus ad t. 12. p. 5. ejus præmium ex genuina aliqua Chrysostomi homilia sumtum esse.

101. In Joseph, et de temperantia, p. 656. — Mntf. t. 6. p. 604.

102. De Serpente Moysis, quem crucifixit in deserto, et de Trinitate, p. 659. — Mntf. t. 6. p. 511. Est Severiani.

103. In prophetam Eliam, p. 672. — Mntf. t. 6. p. 600.

104. Protheoria in Psalmos, p. 676. — Mntf. t. 5. p. 542.

105. In illud Psal., *Dominus regnavit, exsultet terra*; et in illud, *Cum tradiderit regnum Deo ac Patri*; et in sacramentum baptismatis, p. 680. — Mntf. t. 5. p. 610.

106. In Sigilla librorum, et quomodo offerat Filius Patri, et Pater Filio, et in Salvatoris Incarnationem, p. 689. — Mntf. t. 12. p. 403. Est Severiani.

107. In tres Pueros et in Babyloniam fornacem, p. 698. — Mntf. t. 6. p. 612.

108. In Susannam, p. 703. — Mntf. t. 6. p. 607.

109. Expositio in Orationem Dominicam, p. 707. — Mntf. t. 8 in *Spuriis*, p. 149.

110. Oratio catechetica in illud Evangelii, *Simile est regnum cælorum hominis patri familias*, p. 778. — Mntf. t. 8 in *Spuriis*, p. 198.

111. In illud, *Exiit decretum a Cæsare Augusto*, et in descriptionem S. Dominiæ nostræ Deiparæ, p. 715. — Mntf. t. 2. p. 800.

112. In prodigum filium, et de penitentia,

et in arborem scientiæ boni et mali, et in latro-
nem, p. 720. — Omisit Montf.

113. In Divitem et Lazarum, p. 728. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 113.

114. In Cæcum quem Christus sanavit, et
in Zachæum, et de iudicio et elemosyna, p. 731.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 120.

115. In mulieres quæ unguenta attulerunt,
et quod nulla discrepantia nec pugna inter Evan-
gelistas reperitur circa resurrectionem Domini
nostri, p. 740. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 159.

116. In illud, *In principio erat Verbum*,
etc.; et quod Spiritus scrutetur profunda Dei, et
de nuper baptizatis, et contra hæreticos, p. 747.
— Mtf. t. 12. p. 415.

117. In illud Judæorum dictum, *Quomodo
novit literas, cum non dixerit*, etc. p. 752.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 167.

118. In Cæcum a nativitate, p. 761. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 61.

119. In Chananiæam et in Pharaonem, et in il-
lud, *Non est volentis neque currentis, sed mi-
serentis*, p. 771. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*,
p. 177.

120. In secundum adventum Domini nostri et
in illud, *Omnes assistemus tribunali Christi*,
p. 782. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 142. Con-
sarcinata est hæc oratio ex pluribus hinc inde
decerptis particulis ex Chrysostomi Homiliis in
Epistolam ad Romanos.

121. In textum Apostoli, *Non quod volo,
hoc facio, sed quod odi, illud ago*; et quomo-
do fuerit Jacob typus Christi, p. 789. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 188.

122. In illud, *Sufficit tibi gratia mea*, etc.
p. 799. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 24.

123. In illud, *Sponte peccantibus nobis post
acceptam cognitionem veritatis*, etc.; et quo-
modo accedere oporteat ad Christi sacramenta,
p. 807. — Est apanthisma consarcinatum ex
Hom. 20. 15. et 14. in Epist. ad Hebr.

Sermones panegyrici dubiæ fidei.

124. In Principium Indictionis, p. 815. —
Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 198.

125. In Principium Indictionis novi anni, et
in SS. Martyres, et in mulierem profluvio san-
guinis laborantem, p. 816. — Mtf. t. 8 in *Spu-
riis*, p. 84.

126. In pretiosam Crucem, p. 819. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 200.

127. In Exaltationem pretiosæ Crucis, p. 823.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 204.

128. In S. martyrem Phocam et contra hære-
ticos, et in 141 Psalmum, p. 826. — Mtf. t. 2.
p. 704. Pro germana habet Montf.

129. In Conceptionem S. Joannis Baptistæ,
p. 831. — Mtf. t. 2. p. 793. *Spuria*.

130. Encomium in S. protomartyrem The-
clam, p. 835. — Mtf. t. 2. p. 749. *Dubia*.

131. In S. Apostolum Thomam, p. 837. —
Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 207.

132. In S. martyrem Romanum, p. 842. —
Mtf. t. 2. p. 617. *Spuria*.

133. In Christi Nativitatem, p. 846. — Mtf.
t. 6. p. 392. *Spuria*.

134. In Nativitatem D. nostri Jesu Christi,
et quod unicuique climati præsent angeli, p. 851.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 213.

135. In S. Stephanum Protomartyrem Ora-
tio 1. p. 864. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 17.

136. In S. Stephanum Protomartyrem Ora-
tio 2. p. 871. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 227.

137. In Occursum Salvatoris etc. et in Si-
meonem, p. 872. — Mtf. t. 2. p. 812. *Spuria*.

138. In mediam Hebdomadam Jejuniorum,
p. 876. — Omisit Montf.

139. In Adorationem crucis, media Hebdoma-
de Jejuniorum, p. 877. — Mtf. t. 3. p. 819.
Spuria.

140. In Festum Palmarum, p. 882. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 231.

141. In sanctam Deiparam, p. 887. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 236. Est Procli.

142. In Sanctam Deiparam, p. 889. — Mtf.
t. 8 in *Spuriis*, p. 238.

143. In proditorem Salvatoris, etc. p. 893.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 242.

144. In Crucem, et in illud, *Tu es qui ven-
turus est?* etc. p. 898. — Omisit Montf. Seve-
riano adscribitur.

145. In diem magnæ Parasceves, p. 906. —
Mtf. t. 2. p. 816. *Spuria*.

146. In Latronem et Proditionem Salvatoris
nostri, p. 910. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 247.

147. In Sepulturam et triduanam Resurrectio-
nem D. nostri Jesu Chr., p. 912. — Omisit Mtf.

148. Oratio catechetica in S. Pascha, p. 916.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 250.

149. In Pascha Orationes septem, p. 917.
sqq. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 251.

150. In beatum Job orationes quatuor, p. 949.
— Mtf. t. 6. p. 579. *Spuria*.

151. In Ascensionem Domini nostri J. Chr. Oratio 1. p. 970. — Montf. t. 3. p. 783. *Spuria*.

152. In Ascensionem Domini nostri J. Chr. Oratio 2. p. 973. — Mtf. t. 3. p. 786. *Spuria*.

153. In Pentecosten Orationes tres, p. 976. — Mtf. t. 3. p. 787. *Spuriæ*.

154. In memoriam Martyrum, et quod pa-

stor et ovis Christus nominetur, p. 984. — Montf. t. 3. p. 811. *Spuria*.

155. In principes Apostolorum Petrum et Paulum et gloriosissimum eorum martyrium, p. 991. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 7.

156. In sanctos duodecim Apostolos, p. 995. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 11.

157. In Synaxin Archangelorum, p. 997. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 285.

Catalogus Tomi sexti.

1. De Sacerdotio, 1. p. 1. — Montf. t. 1. p. 362.

2. p. 7. — Mtf. t. 1. p. 371.

3. p. 14. — Mtf. t. 1. p. 380.

4. p. 30. — Mtf. t. 1. p. 401.

5. p. 40. — Mtf. t. 1. p. 415.

6. p. 44. — Mtf. t. 1. p. 421.

2. Ad Theodorum lapsus 1. p. 55. — Mtf.

t. 1. p. 35. Est Sermo 2.

3. Ad Theodorum lapsus 2. p. 60. — Mtf.

t. 1. p. 1. Est Sermo 1.

4. Ad Stagirium Sermo 1. p. 84. — Mtf.

t. 1. p. 154.

5. Ad Stagirium Sermo 2. p. 102. — Mtf.

t. 1. p. 179.

6. Ad Stagirium Sermo 3. p. 120. — Mtf.

t. 1. p. 204.

7. Ad Demetrium de Compunctione, p. 138. —

Mtf. t. 1. p. 122.

8. Ad Stelechium, et de Compunctione, p. 151.

— Mtf. t. 1. p. 140.

9. Ad hostes eorum, qui aliis auctores sunt vitæ monasticæ capessendæ, p. 161. — Mtf. t. 1. p. 44.

10. Ad infidelem patrem, p. 170. — Mtf. t. 1. p. 57.

11. Ad fidelem patrem, p. 184. — Mtf. t. 1. p. 75.

12. Contra eos qui virgines subintroductas habent, p. 214. — Mtf. t. 1. p. 228.

13. Contra eas quæ viros subintroductos habent, p. 230. — Mtf. t. 1. p. 248.

14. De Virginitate, p. 244. — Mtf. t. 1. p. 268.

15. Ad Viduam juniorem Sermo 1. p. 296. — Mtf. t. 1. p. 338.

16. Ad eandem de alio marito non superinducendo Sermo 2. p. 304. — Mtf. t. 1. p. 349.

17. Contra Judæos Sermo 1. p. 312. — Montf. t. 1. p. 616.

18. Contra Judæos Sermo 2. p. 320. — Mtf. t. 1. p. 627.

19. Contra Judæos Sermo 3. p. 336. — Mtf. t. 1. p. 649.

20. Contra Judæos Sermo 4. p. 346. — Mtf. t. 1. p. 662.

21. Contra Judæos Sermo 5. p. 354. — Mtf. t. 1. p. 673.

22. Contra Judaizantes, p. 366. — Mtf. t. 1. p. 587.

23. Ad eos qui primo Pascha jejunant, p. 377. — Mtf. t. 1. p. 606.

24. Ad eos qui Judæorum jejunium jejunant, p. 385. — Mtf. t. 1. p. 601.

25. De Incomprehensibili contra Anomæos Sermo 1. p. 389. — Mtf. t. 1. p. 444.

26. De Incomprehensibili contra Anom. Sermo 2. p. 395. — Mtf. t. 1. p. 452.

27. De Incomprehensibili contra Anom. Sermo 3. p. 402. — Mtf. t. 1. p. 462.

28. De Incomprehensibili contra Anom. Sermo 4. p. 409. — Mtf. t. 1. p. 471.

29. De Incomprehensibili contra Anom. Sermo 5. p. 416. — Mtf. t. 1. p. 480.

30. Contra eos qui synaxin deserunt, etc., et consubstantialem esse Filium Patri: et contra Anom. Sermo 6. p. 425. — Mtf. t. 1. p. 501.

31. De Consubstantiali, et quod N. Testamentum Veteri consonum sit: contra Anomæos Sermo 7. p. 434. — Mtf. t. 1. p. 541.

32. De non anathematizandis vivis aut defunctis, p. 439. — Mtf. t. 1. p. 691.

33. Quando presbyter ordinatus est, p. 443. — Mtf. t. 1. p. 436.

34. In illud, *Vino modico utere*. de Statuis 1. p. 447. — Mtf. t. 2. p. 1.

35. In illud, *Divitibus hujus sæculi præcipe* etc.: de Statuis 2. p. 461. — Mtf. t. 2. p. 20.

36. In profectionem Flaviani, et quodnam verum sit Jejunium, etc.: de Statuis 3. p. 472. — Mtf. t. 2. p. 35.

37. De Patientia ab exemplis Job etc., et de Abstinencia ab juramentis: de Statuis 4. p. 482. — Mtf. t. 2. p. 48.

38. Ad populum de generose ferendis minis, quodque non oporteat timere mortem, sed peccatum, et de juramentis fugiendis: de Statuis 5. p. 490. — Mtf. t. 2. p. 59.

39. Utilem esse metum principum, etc.: de Statuis 6. p. 501. — Mtf. t. 2. p. 73.

40. Quod mortem et tristitiam solum peccatum induxerit in vitam, et in Genes. 1, 1, etc. et de Abstinencia a juramentis: de Statuis 7. p. 510. — Mtf. t. 2. p. 84.

41. Adhortatio ad virtutem, et in Genes. 3, 8: de Statuis 8. p. 514. — Mtf. t. 2. p. 91.

42. Laudatio eorum qui jurandi consuetudinem deposuerant, et in Psal. 18, 1: de Statuis 9. p. 519. — Mtf. t. 2. p. 96.

43. Naturalis mundi enarratio etc., et de vitandis juramentis: de Statuis 10. p. 525. — Mtf. t. 2. p. 105.

44. Gratiarum actio ob liberationem a malis expectatis, et contra eos qui corpus nostrum calumniantur: de Statuis 11. p. 532. — Mtf. t. 2. p. 114.

45. Iterum gratiarum actio, et naturalis mundi enarratio: de Statuis 12. p. 538. — Mtf. t. 2. p. 123.

46. Adhuc gratiarum actio, et de hominis creatione, quodque legem acceperit naturalem: de Statuis 13. p. 546. — Mtf. t. 2. p. 133.

47. Contra eos qui civitatem falsis rumoribus turbabant, et de vitandis juramentis: de Statuis 14. p. 551. — Mtf. t. 2. p. 140.

48. In calamitatem civitatis, et quod ubique metus utilis sit, etc.: de Statuis 15. p. 560. — Mtf. t. 2. p. 151.

49. De vitando juramento, et in illud, *Paulus vincitus J. Chr.*: de Statuis 16. p. 566. — Mtf. t. 2. p. 160.

50. In magistratus ab Imperatore missos: de Statuis 17. p. 574. — Mtf. t. 2. p. 170.

51. In medium Jejunium, et in illud, *Gaudete in Domino semper*: de Statuis 18. p. 581. — Mtf. t. 2. p. 180.

52. Ad homines agros colentes, et de vitando juramento: de Statuis 19. p. 588. — Montf. t. 2. p. 188.

53. In Imperatoris cum civitate reconciliationem: de Statuis 20. p. 595. — Est 21 apud Mtf. t. 2. p. 213.

54. Catechesis ad illuminandos, et de mulieribus se auro ornantibus: de Statuis 21. p. 603. — Est apud Mtf. Ad illuminandos 2. t. 2. p. 234.

55. Quod non sufficiat jejunium Quadragesimæ ut possimus communicare, et quomodo possimus injuriarum non meminisse, et de Abstinencia juramentorum, p. 611. — Est apud Mtf. 20 de Statuis t. 2. p. 199.

56. Contra Judæos et Græcos, Christum esse Deum, p. 622. — Mtf. t. 1. p. 558.

57. Eundem esse legislatorem Vet. et Novi Testamenti, et in Sacerdotis indumentum, p. 640. — Mtf. t. 6. p. 403.

58. Utiliter factum esse, quod prophetiæ de Christo et gentium vocatione essent obscuræ, Sermo 1. p. 649. — Mtf. t. 6. p. 168.

59. In obscuritatem Vet. Testamenti, et in Dei clementiam, Sermo 2. p. 658. — Mtf. t. 6. p. 180.

60. In terræ motum, et in Divitem et Lazarum, p. 670. — Mtf. t. 1. p. 772.

61. Demones non gubernare res humanas, p. 680. — Mtf. t. 2. p. 246.

62. Cur non e medio sublatus sit Diabolus, etc. p. 690. — Mtf. t. 2. p. 260.

63. Quod non oporteat evulgare peccata fratrum, p. 695. — Mtf. t. 3. p. 344.

64. De Resurrectione ex mortuis, p. 703. — Mtf. t. 2. p. 422.

65. Quod non dicere et ad alios efferre quæ scimus, pauperiores nos reddit et gratiam exstinguit, etc. p. 714. — Mtf. t. 1. p. 529.

66. Ad eos qui deseruerunt synaxin, et quod non oporteat Scripturarum titulos prætermittere, et in Inscriptionem Altaris, p. 722. — Mtf. t. 3. p. 50.

67. De S. Spiritu, p. 729. — Mtf. t. 3. p. 797. *Spuria.*

68. De perfecta Caritate, p. 742. — Mtf. t. 6. p. 287.

69. De Mansuetudine, p. 750. — Mtf. t. 42. p. 422.

70. De Oratione hominæ duæ, p. 754 et 758. — Mtf. t. 2. p. 778 et 785.

71. De Pœnitentia Sermo 1. p. 763. — Mtf. t. 2. p. 279.

72. De Pœnitentia et compunctione, et quod Deus promptus sit ad salutem, etc. Sermo 2. p. 769. — Montf. t. 2. p. 526.

73. De Pœnitentia, et de Mœstitia regis Achaab, Sermo 5. p. 779. — Mtf. t. 2. p. 287.

74. De Pœnitentia Sermo 4. p. 784. — Mtf. t. 2. p. 540.

75. De Pœnitentia, et de iis qui a collectis abfuerant, Sermo 5. p. 790. — Mtf. t. 2. p. 548.

76. De Pœnitentia et Eleemosyna Sermo 6. p. 792. — Mtf. t. 2. p. 294.

77. De Pœnitentia et Oratione Sermo 7. p. 798. — Mtf. t. 2. p. 502.

78. De Pœnitentia et in Herodem et Joannem Baptistam Sermo 8. p. 804. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 287.

79. De Eleemosyna Sermo 1. p. 811. — Mtf. t. 9. p. 852. *Spuria*.

80. De Eleemosyna Sermo 2. p. 816. — Mtf. t. 5. p. 248.

81. De Jejunio, et in prophetam Jonam et Danielelem et tres pueros, Sermo 1. p. 824. — Mtf. t. 2. p. 509.

82. De Jejunio 2. p. 850. — Mtf. t. 2. p. 516.

83. De Fide, et de Lege naturali, et de S. Spiritu, p. 857. — Mtf. t. 1. p. 825. *Spuria*.

84. Quod ex desidia oriatur improbitas, et virtus ex studio animi, et quod neque mali homines, neque diabolus vigilantibus nocere possit, p. 844. — Mtf. t. 2. p. 265.

85. Catechesis 1 ad illuminandos, et cur dicatur lavacrum regenerationis, p. 851. — Mtf. t. 2. p. 225.

86. In eos qui obdormierunt, p. 858. — Est octava in Epist. 1 ad Thessal. Mtf. t. 11. p. 477.

87. De Fato et Providentia Oratiunculæ 6. *du-biæ*, p. 865. 866. 869. 872. 876. 879. — Mtf. t. 2. p. 752. 756. 760. 765. 769. 775.

88. De Jejunio 1. p. 885. — Mtf. t. 1. p. 847. *Spuria*.

89. De Jejunio, et maximum esse sacrificium Dei beneficia recensere, p. 886. — Est fragmentum, omissum ab Montf.

90. De Jejunio in S. Quadragesima p. 889. — Est e fragmentis consarcinata, et omissa ab Mtf.

91. Animi curam esse anteponendam, etc. p. 895. — Est e fragmentis consarcinata, et omissa ab Montf.

92. Non esse exprobrandum Sacerdotibus quod in abundantia vivant, p. 896. — Ex fragmentis consarcinata et omissa ab Montf.

93. Quod oporteat Christi discipulum clementem esse, p. 905. — Mtf. t. 1. p. 815. *Spuria*.

94. Oratio exhortatoria ad pœnitentiam, Sermo 1. p. 905. — Mtf. t. 9. p. 761. *Spuria*.

95. De Pœnitentia et Eleemosyna Sermo 2. p. 917. — Prætermisit Montf.

96. De Pœnitentia Sermo 5. p. 924. — Mtf. t. 9. p. 786. *Spuria*.

97. De Eleemosyna, p. 926. — Mtf. t. 9. p. 789. *Spuria*.

98. De Jejunio Orationes 7. p. 930—842. — Mtf. t. 9. p. 795—p. 806. *Spuria*.

99. De Patientia, et de mortuis non amare deplendis, p. 945. — Mtf. t. 9. p. 806. *Spuria*.

100. De Patientia, p. 949. — Mtf. t. 9. p. 815. *Spuria*.

101. De S. Trinitate, p. 955. — Mtf. t. 1. p. 852. *Spuria*.

102. Quod non oporteat monachum facetiis esse deditum, p. 965. — Mtf. t. 1. p. 808. *Spuria*.

103. De Salute animæ, p. 968. — Mtf. t. 9. p. 819. *Spuria*.

104. Ad Catechumenos, p. 971. — Mtf. t. 9. p. 825. *Spuria*.

105. In Circum, p. 974. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 87.

106. Deploratio eorum qui Christi virgines corrumpunt, p. 976. — Mtf. t. 9. p. 826. *Spuria*.

107. Contra Hæreticos, p. 979. — Mtf. t. 9. p. 829. *Spuria*.

108. Liturgia, p. 985. — Mtf. t. 12. p. 776. *Spuria*.

109. Prædicationes duæ, p. 1005. — Mtf. t. 12. p. 799. *Spuria*.

Catalogus Tomi septimi.

1. Ad eos qui scandalizati fuerant propter adversitates quæ contigerunt, p. 1. — Montf. t. 5. p. 465.

2. Quod qui seipsum injuria non afficit, a nemine lædi possit, p. 56. — Montf. t. 5. p. 544.

3. Epistolæ ad Olympiadem diaconissam 17. p. 51. — Montf. t. 5. p. 527. — 605.

4. Epistolæ ad diversos 245, dispositæ secundum ordinem alphabeticum personarum ad quas missæ sunt, p. 104. — Mtf. t. 5. p. 605.

5. Constantii presbyteri epistolæ 5. p. 205. — Mtf. t. 5. p. 751.

*Chrysostomo adscripta, sed spuria,
ut mihi videtur.* Savil.

Easdem homilias omnes Montf. quoque inter spurias posuit, præter tertiam ab Savilio incauto spuriis adnumeratam.

1. De Pseudoprophetis et Pseudomagistris, p. 221. — Mtf. t. 8. in *Spuriis*, p. 72.

2. Epistola ad Monachos, p. 225. — Mtf. t. 9. p. 857.

3. Comparatio Regiæ potentie cum monacho philosopho. In Notis se retractans Sav. dicit incaute hoc opusculum inter Spuria posuisse, p. 250. — Mtf. t. 1. p. 116.

4. In Publicanum et Phariseum, p. 255.

5. In exilium Adami, et de improbis mulieribus, p. 257. — Mtf. t. 6. p. 559.

6. In Annuntiationem B. Virginis, p. 249. — Mtf. t. 9. p. 841.

7. In arefactam Ficum, p. 252. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 106.

8. In Psalm. 92. *Elevaverunt flumina*, etc. p. 256. — Mtf. t. 5. p. 620.

9. In illud, *Precamini et reddite Domino*, p. 260. — Mtf. t. 5. p. 602.

10. In Turturem, p. 264. — Mtf. t. 5. p. 606.

11. In illud, *Quæcumque ligaveritis*, etc. p. 268. — Mtf. t. 9. p. 845.

12. In dictum Judæorum, *Dæmonium habes*, etc. p. 272. — Mtf. t. 9. p. 849.

13. In Negationem Peiri, et in Crucem, p. 275. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 156.

14. In Phariseum, p. 280. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 110.

15. De Penitentia, p. 282. — Mtf. t. 9. p. 852.

16. Contra Judæos et Græcos, p. 284. — Mtf. t. 1. p. 820.

17. De Fide, p. 288. — Mtf. t. 9. p. 854.

18. De Spe, p. 295. — Mtf. t. 9. p. 858.

19. De Caritate, p. 295. — Mtf. t. 9. p. 861. Per errorem Montf. in Indice Alphabetico,

et nos post eum diximus prætermisam esse. 20. De fugienda simulata Specie, p. 297. — Montf. t. 1. p. 815.

21. De Caritate erga Deum, p. 299. — Mtf. t. 10. p. 751.

22. In illud, *Si Filius Dei es*, etc., p. 501. — Mtf. t. 10. p. 755.

23. In Proditionem Judæ, etc. p. 506. — Mtf. t. 10. p. 758.

24. In Incarnationem Jesu Christi, p. 507. — Mtf. t. 10. p. 759.

25. In Rachelem, et in infantes, p. 516. — Mtf. t. 10. p. 749.

26. In Herodem et infantes, p. 518. — Mtf. t. 10. p. 750.

27. In Martham et Mariam, etc. p. 520. — Mtf. t. 10. p. 755.

28. In illud, *Exeuntes Pharisei*, etc. p. 525. — Mtf. t. 10. p. 758.

29. In Meretricem et Phariseum, p. 529. — Mtf. t. 10. p. 762.

30. In Assumptionem Domini nostri, p. 550. — Deest. in Montf.

31. In Transfigurationem Domini nostri, p. 552. — Mtf. t. 10. p. 765. Est Procli.

32. In Diem palmarum, p. 554. — Mtf. t. 10. p. 767.

33. In Transfigurationem Domini nostri, p. 558. — Rejecit Montf.

34. In Oraculum Zachariæ, p. 540. — Mtf. t. 2. p. 790.

35. Encomium S. Joannis Theologi, p. 542. — Mtf. t. 10. p. 771.

36. In S. Joannem Theologum, p. 544. — Mtf. t. 10. p. 772.

37. In Transfigurationem, p. 545. — Mtf. t. 10. p. 774.

38. In illud, *Eripe me, Domine, de homine malo*, p. 547. — Mtf. t. 5. p. 749.

39. In S. Theophania, p. 550. — t. 2. p. 809.

40. De Siccitate, p. 552. — Mtf. t. 10. p. 775.

41. In Jordanem fluvium, p. 554. — Mtf. t. 10. p. 778. Deest finis.

42. In Phariseum et Meretricem, p. 557. — Mtf. t. 10. p. 780.

43. In triduanam Resurrectionem Domini nostri, p. 564. — Mtf. t. 10. p. 787.

44. In Christi Nativitatem, p. 567. — Mtf. t. 10. p. 790.

45. In illud, *Quando ascendit Dominus in templum*, p. 569. — Mtf. t. 10. p. 792.

46. In Mesopentecosten, p. 572. — Montf. t. 10. p. 795.

47. In Samaritanam, p. 574. — Mtf. t. 10. p. 797.

48. In Mulierem peccatricem, p. 576. — Mtf. t. 10. p. 799. Est Amphilochii.

49. In illud, *Pater, si possibile est*, etc. p. 585. — Mtf. t. 0. p. 806.

50. In parabolam, *Homo quidam descendit*, Luc. 10. 50. p. 587. — Mtf. t. 10. p. 810.

51. In Nativitatem S. Joannis Baptistæ, p. 589. — Mtf. t. 10. p. 812.

52. In Abraham et Isaac, p. 594. — Mtf. t. 6. p. 552.

55. In S. Theophania, p. 598. — Mtf. t. 10. p. 817.

54. In Natale D. nostri Jesu Christi, p. 400. — Mtf. t. 10. p. 819.

55. In Zacchæum et Publicanum, p. 405. — Mtf. t. 10. p. 825.

56. In Centurionem, p. 405. — Mtf. t. 10. p. 824.

57. In illud, *Exiit qui seminare*, etc. — Mtf. t. 10. p. 828.

58. In secundum Adventum Domini nostri, p. 412. — Mtf. t. 10. p. 851.

59. In Paralyticum, et in illud, *Ne judicate*, etc. p. 414. — Mtf. t. 10. p. 854.

60. In Evang. Lucæ in drachmam, et in illud, *Homo habebat duos filios*, p. 418. — Mtf. t. 10. p. 858.

61. In eum qui cuiuslibet gratiæ donum habet, etc. p. 421. — Mtf. t. 10. p. 840.

62. De parabola Villici injustitiæ, p. 425. — Mtf. t. 10. p. 845. Deest finis.

65. In Assumptionem Domini nostri, p. 426. — Mtf. t. 5. p. 781.

64. De Jejunio, p. 428. — Mtf. t. 10. p. 846.

65. In illud, *In tribulatione dilatasti mihi*, p. 451. — Mtf. t. 5. p. 546.

66. De Constantia, et de Consummatione hujus sæculi, p. 455. — Mtf. t. 12. p. 817.

67. In filium viduæ p. 459. — Mtf. t. 10. p. 848.

68. In Samaritanam, p. 445. — Mtf. t. 8 in *Spiriis*, p. 55.

69. Contra Judæos in Serpentem æneum, p. 448. — Mtf. t. 10. p. 851.

70. In Sacrificium Cain, et in dona Abelis, p. 457. — Mtf. t. 11. p. 792. Deest finis.

71. In Passionem Domini, p. 459. — Mtf. t. 11. p. 795. Est Eusebii Alex.

72. In Publicanum et Pharisæum, p. 462. — Montf. t. 11. p. 796.

73. In Ingressum Jejuniorum, p. 465. — Mtf. t. 11. p. 799.

74. In Assumptionem Domini nostri, p. 468. — Mtf. t. 11. p. 800.

75. De Jejunio, p. 469. — Vide in Indice alphabeticō *ἕκαστος κατὰ τὸ πᾶν τὸ πρᾶγμα*.

76. De Jejunio, p. 470. — Mtf. t. 11. p. 804.

77. De Precatione, p. 476. — Mtf. t. 11. p. 810.

78. In illud, *Ignem veni mittere in terram*, p. 478. — Mtf. t. 11. p. 812.

79. Admonitiones spirituales, p. 481. — Mtf. t. 11. p. 815.

80. In Principium Jejuniorum, p. 485. — Mtf. t. 11. p. 817.

81. In illud, *Ne elemosynam vestram coram hominibus faciatis*, p. 486. — Mtf. t. 8 in *Spiriis*, p. 90.

82. In Meretricem et in Pharisæum, p. 490. — Mtf. t. 8 in *Spiriis*, p. 49.

85. In Adorationem venerandi ligni, p. 495. — Mtf. t. 11. p. 820.

84. In Resurrectionem Domini nostri, p. 500. — Mtf. t. 11. p. 827.

85. In Crucem, et de transgressione primorum hominum, p. 502. — Mtf. t. 2. p. 820.

86. In eum qui in latrones incidit, p. 505. — Mtf. t. 11. p. 828.

87. De Jejunio, p. 509. — Mtf. t. 11. p. 851.

88. De Jejunio, et in Davidem, et de presbyteris, etc., p. 510. — Mtf. t. 11. p. 855.

89. In Annuntiationem Deiparæ, et contra Arianum, p. 515. — Mtf. t. 11. p. 858.

90. De Eleemosyna, p. 520. — Mtf. t. 11. p. 845.

91. De Caritate, p. 522. — Mtf. t. 11. p. 845. Deest finis.

92. In Lazarum 1. p. 524. — Mtf. t. 11. p. 846.

95. In quatrduanum Lazarum 2. p. 528. — Mtf. t. 11. p. 850.

94. In quatrduanum Lazarum 3. — Mtf. t. 11. p. 855.

95. In Præcursorem, p. 551. — Mtf. t. 8 in *Spiriis*, p. 5.

96. In S. Joannem Præcursorem, p. 555. — Mtf. t. 2. p. 805.

97. In Annuntiationem, p. 557. — Mtf. t. 2. p. 797.

98. In Parabolam de filio prodigo, p. 559.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 55.
99. In Decollationem Joannis Baptistæ, p. 545.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 4.
100. In Saltationem Herodiadis, p. 549. —
Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 549.
101. In illud, *Collegerunt Judæi concilium*,
p. 552. — Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 59.
102. In parabolam decem Virginum, p. 554.
— Mtf. t. 8 in *Spuriis*, p. 45.
103. In illud Prophetæ, *Verumtamen vane*
conturbatur, etc., p. 557. — Mtf. t. 5. p. 566.
104. In illud, *Venite, exsultemus Domino*,
p. 564. — Mtf. t. 5. p. 624.

*Orationes aliquot dubiæ, sero ad nos delatæ
maxime ex Oriente. Savil.*

Omnes pro spuriis habet Mtf.

105. In dictum Abrahæ, *Pone manum*
tuam, etc. p. 565. — Mtf. t. 6. p. 569.
106. In novam Dominicam, et in Apostolum
Thomam, p. 575. — Mtf. t. 12. p. 804.
107. In S. Stephanum 1. p. 579. — Mtf. t. 12.
p. 809.
108. In S. Stephanum 2. p. 581. — Mtf.
t. 12. p. 811.
109. In S. Stephanum 3. p. 581. — Mtf.
t. 12. p. 811.
110. In S. Pentecosten, p. 582. — Mtf. t. 12.
p. 812.
111. Severiani in Mundi opificium *Orationes*
sex, p. 587. — Mtf. t. 6. p. 436.

112. De Pœnitentia et Continentia et Virginitate, p. 644. Est Joannis Jejunatoris. Adscribitur in quibusdam Codd. Chrysostomo.

113. In S. Theophania p. 657. Est Gregorii Thaumaturgi.

114. In Exaltationem Crucis, p. 661. Est Pantoleonis.

115. Eclogæ, p. 665. — Mtf. t. 12. p. 452. Dedius in tomo duodecimo indiculum ordinis quo singulæ eclogæ apud Savilium et Montfauconium habentur.

Orationes aliquot quæ Latine tantum exhibentur in Editione Savilii.

116. Quum Saturninus et Aurelianus acti essent in exsilium, incerto Interprete, p. 936. — Græce apud Mtf. t. 5. p. 405.

117. In Joseph] de Continentia, incerto Interprete, p. 959.

118. Cum de expulsionem Joannis ageretur, Homilia, p. 944. — Mtf. t. 5. p. 449. et Græce p. 445.

119. Post reditum prioris exsilii Hom. p. 945. — Mtf. Græce p. 424. e Georg. Alex. (p. 262. ed. Sav.); Latine ibid. p. 426.

120. De regressu Joannis de Asia Constantino-
polin Homilia, p. 944. — Mtf. t. 5. p. 411.

121. De recipiendo Severiano Homilia, p. 947. — Mtf. t. 5. p. 412.

122. Sermo Severiani de Pace, p. 948. —
Mtf. t. 13. p. 415.

Catalogus Tomi octavi.

1. Expositio in Psalmum 5, suspecta, p. 4.
— Mtf. t. 5. p. 1.

2. Supplementa lacunarum quarundam in
prioribus Psalmis, p. 5.

3. Proœmium orationis 6 in Annam, p. 8. —
Mtf. t. 4. p. 759.

4. In David et Säu] Orat. 4, et de tolerandis
malis, et quod oporteat inimicis parcere, etc.
p. 10. — Mtf. t. 4. p. 748.

5. In Petrum apostolum et Eliam prophetam,
p. 48. — Mtf. t. 2. p. 750. *Spuria*.

6. In Eliam et in Viduam, et de Eleemosyna,
p. 26. — Mtf. t. 5. p. 328.

7. De laudibus Pauli *Orationes* 7. p. 55. 37.
40. 42. 49. 53. 57. — Mtf. t. 2. p. 476. 482.
486. 490. 500. 506. 512.

8. In illud Actorum c. 9, *Saulus spirans ad-
huc*, etc. p. 60. — Mtf. t. 5. p. 98.

9. In Eutropium eunuchum, patricium et
consulem, p. 67. — Mtf. t. 5. p. 381.

10. De Futurorum voluptate et Præsentium
vilitate, p. 71. — Mtf. t. 5. p. 557.

11. Non oportere quemquam de seipso desperare, aut preces contra inimicos fundere, etc., p. 75. — Montf. t. 5. p. 554.

12. Quales oporteat ducere uxores, p. 80. — Mtf. t. 5. p. 211.

15. Quod res est plena periculi ad gratiam concionari, p. 95. — Mtf. t. 2. p. 658.

14. Supplementum orationis 58. vol. 6. ζτ: πρεσβύτερος προεχειρισθη. p. 100.

15. Supplementa duo orationis 61. vol. 6. ζτ: Θεός δ Χριστός. p. 101.

16. Reprehensio eorum qui aberant ab ecclesia, et cohortatio ad præsentes, etc., p. 102. — Mtf. t. 5. p. 128.

17. Quod utilis sit sanct. Scripturarum lectio, etc., p. 111. — Mtf. t. 5. p. 71.

In Appendice insunt.

18. Theodori lapsi, episcopi Mopsuestiæ, responsum ad Chrysost. orationem vol. 6. p. 60.

scriptum ὑποβολιμαῖον, p. 121. — Montf. t. 1. p. 801.

19. Libanii ad Theodosium Magnum Oratio de eversis Statuis, p. 124.

20. Ejusdem Oratio ad Theodosium post reconciliatam gratiam, p. 151.

21. Excerpta ex Photii Bibl. p. 137. — Mtf. t. 15. p. 257.

22. Ex epistolis Isidori Pelusiotæ, p. 156. — Mtf. t. 15. p. 285.

25. Georgii Archiepiscopi Alexandrini Vita Chrysostomi, p. 157. Attexuntur

Chrysostomi Oratio antequam iret in exsilium, p. 259.

Oratio post reditum habita, p. 262.

24. Leonis Imperatoris Panegyricus in Chrysostomum, p. 267.

25. Anonymi Vita Chrysostomi, p. 293.

26. Symeonis Metaphrastæ Vita Chrysostomi, p. 375.

27. Initia omnium Homiliarum.

28. Initia Epistolarum Chrysostomi.

CATALOGUS QUIDAM AUGUSTANUS

SCRIPTORUM S. CHRYSOSTOMI GERMANORUM*.

ΟΙ ΛΑΛΗΘΗΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΓΝΗΣΙΟΙ ΛΟΓΟΙ*

ΟΙ ΔΕ ΤΟΥΤΩΝ ΕΞΩΘΕΝ ΨΕΥΔΕΙΣ.

- α'. Εἰς μάρτυρας. Οὗ ἡ ἀρχή, Αἱ τῶν μαρτύρων
έορταί Montf. k. 2. p. 667.
- β'. Εἰς μάρτυρας, καὶ περὶ ἐλέους. Χθὲς μαρτύ-
ρων ἡμέρα, ἀλλὰ t. 2. p. 650.
- γ'. Εἰς τὸ, Ὅφελον ἀνέχεσθε. Ἄπαντας μὲν φιλοῦ
τοὺς ἁγίους t. 5. p. 291.
- δ'. Εἰς τὸν διὰ τῆς στέγης χαλασθ. παραλυτ.
Περιτυχόντες πρῶην τῷ παραλυτικῷ t. 5.
p. 52.
- ε'. Εἰς τὸ δεῖν καὶ ἐν τῇ πεντηκοστῇ νηστίας με-
μνησθαι. Ἐπειδὴν ξένον τινὰ t. 4. p. 689.
- ς'. Εἰς τὴν πίστιν τῆς Ἀννης, καὶ ὅτι δεῖ εὐχε-
σθαι. Οὐδὲν ἄρα εὐχῆς ἴσον, ἀγαπητοί
t. 4. p. 711.
- ζ'. Περὶ Ἀννης, καὶ τοῦ μὴ ἀμείνειν τῶν παίδων.
Εἰ μὴ δοκῶ προσκορῆς τις [τισιν] εἶναι
t. 4. p. 721.
- η'. Πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους, καὶ εἰς τὸ δεῖν
αἰεὶ εὐχεσθαι. Οὐκ οἶδα t. 4. p. 729.
- θ'. Πρὸς τοὺς ἐν ἐορτῇ συναγομένους, καὶ εἰς τὴν
Ἀνναν. Μάτην ὡς εἰκιν t. 4. p. 759.
- ι'. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ τὰ μυρία ὀφείλοντος
τάλαντα. Ὡς ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας t. 5.
p. 1.
- ια'. Εἰς τὰ κατὰ τὸν Δαβὶδ καὶ Σαουλ, καὶ περὶ
ἀνεξικακίας. Ὅταν ἐναντία τις [Edit.
χρονία τις] καὶ σκληρά t. 4. p. 748.
- ιβ'. Ὅτι μέγα ἀγαθὸν ἀρετῇ, καὶ εἰς τὰ πρότερον
εἰρημένα. Ὑμεῖς μὲν καὶ [καὶ om. Edd.]
πρῶην t. 4. p. 759.
- ιγ'. Ὅτι ἐπισφαλὲς τὸ εἰς θεάτρον ἀναβῆναι. Πολ-
λοὺς οἶμαι τῶν πρῶην t. 4. p. 768.
- ιδ'. Εἰς τὸ, Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα.
Ἐπίπονον μὲν γηπόνῳ t. 5. p. 140.
- ιε'. Ὅτε πρεσβύτερος προσχειρίσθῃ. Ἄρα ἀληθῆ
τὰ συμβάντα; t. 1. p. 456.
- ις'. Εἰς τὸ, Ἀσπάσασθε Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν.
Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν t. 5. p. 172.
- ιζ'. Εἰς τὸ αὐτὸ ῥητόν. Ἄρα ἐπαυδοῦντε μὴδὲν
εἶναι t. 5. p. 180.
- ιη'. Εἰς τὸ, Ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Οἱ σοφώ-
τατοι τῶν ἱατρῶν t. 5. p. 260.
- ιθ'. Εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς Μανιχαίους. Ἀποστο-
λικῆς ὑμῖν ἐξηγήσεως t. 5. p. 269.
- κ'. Εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. Τῇ προ-
τέρᾳ συνάζει t. 5. p. 279.
- κα'. Πρὸς τοὺς εἰς τὰς ἱπποδρομίας καὶ τὰ (suppl.
θέατρα) εἰσελθόντας. Βουλόμενος (Ed.
βούλομαι) τῆς συνήθους ἀψαθαι διδασκα-
λίας t. 1. p. 790.
- κβ'. Μετὰ τὰς καλὸν δὲ, καὶ κατὰ μεθύνοντων, καὶ
εἰς τὸν Λάζαρον. Τὴν γοῆς ἡμέραν ἐορτὴν
οὖσαν διαβολικὴν t. 1. p. 787.
- κγ'. Εἰς τὸν Λάζαρον, καὶ περὶ κρίσεως καὶ ἐλεη-

* [Post recensionem omnium quæ hucusque edita sunt operum Chrysostomi repetendum etiam esse putavimus Catalogum antiquum incerti auctoris homiliarum singularum quæ antiquitas pro genui- nis habitæ sunt. In quo censu quamquam permulte germane desiderantur, quæ haud innotuerant Cata-

logi auctori, tanta tamen ille iudicii ἀκριβεία in deli- gendo usus est, ut nullam vel dubiam vel spuriam ab eo admissam reperias. Quiaque ex memoratis absunt in Savilii Editione: cunctis denum potius est Montf. Ad singulas adnotavimus locum, quo in Editione Montf. leguntur.]

- μοσύνης. Ἐθαύμασα τὴν ἀγάπην ὑμῶν
t. 1. p. 726.
- κδ'. Εἰς τὸν Λάζαρον. καὶ εἰς τὸ, Ἀπέλαβες. Οὐ
τὰ τυγόντα ἡμῶς t. 1. p. 756.
- κε'. Εἰς τὸν Λάζαρον, καὶ περὶ κρίσεως, καὶ εἰς
τὸν Ἰωσήφ. Τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς
t. 1. p. 751.
- κς'. Εἰς τὸ, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων. Ἡμέρας
τέσσαρας ἀνῆλθώσαμεν t. 1. p. 762.
- κζ'. Εἰς τὸ, Χίρρα καταλεγέσθω, καὶ περὶ ἐλεημο-
σύνης. Εἰς καιρὸν ἢ τοῦ πνεύματος ὀκνο-
μῆσε t. 5. p. 511.
- κη'. Πρὸς τοὺς ζητοῦντας, διὰ τὴν οὐκ ἐκ μέσου γέ-
γονεν ὁ διάβολος. Ὁ μὲν Ἰσάκχ' ἐπιθυ-
μήσας t. 2. p. 260.
- κθ'. Ὅτι ἐκ βραθυμίας ἢ κακίας, καὶ ἀπὸ σπουδῆς
ἢ ἀρετῆς. Ἡμεῖς μὲν πρὸ τῆς χολῆς ἡμέρας
t. 2. p. 265.
- λ'. Ἐπαινος τῶν ἀπαντησάντων, καὶ περὶ εὐτα-
ξίας. Πολλὴν ὁρῶ τὴν σπουδὴν t. 6. p. 95.
- λα'. Εἰς τὸ, Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνικουτοῦ ἀπέθανε.
Χαίρω συντρέχοντας ὑμᾶς ὁρῶν t. 6. p. 106.
- λβ'. Εἰς τὸ πρῶτον τῶν Παραλειπομένων, καὶ
περὶ ταπεινοροσύνης. Εὐλογητὸς ὁ Θεός
t. 6. p. 111.
- λγ'. Εἰς τὸ, Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον, καὶ ὅτι
δικαίως ἐξελεσπρώθη Ὁψίας. Φέρε σήμερον
τὴν κατὰ (Ed. τὴμερον τοῖς κατὰ) τὸν
Ὁζῖαν t. 6. p. 151.
- λδ'. Εἰς τὰ Σεραφίμ. Μόλις ποτὲ τὸ κατὰ τὸν
Ὁζῖαν t. 6. p. 157.
- λε'. Εἰς τὸ, Ὅτε ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν.
Μίαν ὑμῶν ἀπελείψθην t. 5. p. 562.
- λς'. Εἰς τὸ βῆτόν τοῦ Ἱερειοῦ, Κύριε, οὐχὶ τοῦ
ἀνθρώπου ἢ ὁδὸς αὐτοῦ. Τῆς ὁδοῦ ταύτης
τῆς t. 6. p. 157.
- λζ'. Ὅτε Σατορνίαν καὶ Αὐρίων (fort. Σατουρ-
νίνος καὶ Αὐρηλιανὸς Savil.) ἐξορίσθησαν.
Πολλὴν ἐσίγησα χρόνον t. 5. p. 405.
- ιη'. Ταῖς καλάνόβις, μὴ προσελόντος τοῦ ἐπισκό-
που. Καθάπερ χορὸς τὸν κορυφαῖον t. 1.
p. 697.
- ιδ'. Εἰς τὸν σταυρὸν, λεχθεὶς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ.
Πολλάκις ἐξήτησα t. 2. p. 597.
- ιμ'. Ἀπόδειξις τοῦ χρησίμως τὰς προφητείας
ἀσαφεῖς εἶναι. Προφητικὴν ὑμῖν σήμερον
t. 6. p. 168.
- ιμα'. Εἰς τὴν ἀσάφειαν τῆς Παλαιᾶς, καὶ περὶ τοῦ
μὴ κακηγορεῖν. Χαίρει μὲν βουκόλος t. 6.
p. 180.
- ιβ'. Πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι δάκμονες τὰ ἀνθρώπινα
διοικοῦσιν. Ἐγὼ μὲν ἠλιπζον t. 2. p. 246.
- ιγ'. Περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν τὰ ἀμαρτήματα
τῶν ἀδελφῶν. Μακαρίζω τῆς σπουδῆς t. 5.
p. 544.
- ιδ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν ἑαυτοῦ. Πολλὰς
ὑμῖν ἔγω χάριτας t. 5. p. 554.
- ιε'. Ὅτι ἐπικινδύνουν τὸ πρὸς χάριν δημιουργεῖν.
Ἰκανῶς ὑμῶν οἶμαι t. 2. p. 658.
- ις'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ εἰς τὸ, Οἶδαμεν ὅτι
ἐὰν ἡ ἐπίγειος. Περὶ δογμάτων ὑμῖν ἐμ-
προσθεν t. 2. p. 422.
- ιζ'. Περὶ ἐλεημοσύνης. Πρεσβεῖαν τινὰ t. 5. p. 248.
- ιη'. Πρὸς τοὺς καταλείψαντας τὴν σὺνάξιν, καὶ
τοὺς νεοφύτους. Τί τοῦτο; ὅσον προΐασιν
ἡμῖν t. 5. p. 50.
- ιθ'. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Πράξεων. Διὰ χρόνου
πρὸς τὴν μητέρα ἡμῶν t. 5. p. 60.
- ια'. Ὅτι χρήσιμος ἢ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις.
Ὅταν μὲν εἰς τὴν πτωχείαν t. 5. p. 71.
- ιβ'. Ὅτι οὐκ ἀκινδύνον τὸ σιγᾶν. Τὸ μὲν πλείοντος
χρέος (leg. πλέον τοῦ χρέους) t. 5. p. 81.
- ιδ'. Εἰς τὸ, Σκύλος δὲ ἔτι ἐμπνέων. Ἄρα ταῦτα
φορητὰ t. 5. p. 98.
- ιγ'. Πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας ὑπὸ τοῦ μήκου τῶν
προσιμίων. Τί ποτε ἄρα χρὴ ἡμᾶς ποιῆ-
σαι; t. 5. p. 107.
- ιδ'. Ὅτι εὐγνωμονικὸν εἶναι χρῆν, καὶ διὰ τί ὁ
Ἀθραάμ. Εἰ μὲν ἦν δυνατόν ὑμῖν εἰδέναι
t. 4. p. 687.
- ιε'. Ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων, καὶ εἰς
τὴν Παύλου κλη. Ὅταν εἰς τὴν ὀλιγότητα
ἀπίδω t. 5. p. 128.
- ις'. Πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ διὰ τί εὐθὺς πι-
στεύσας οὐ μετωνομάσθη Παῦλος. Ἐνεκά-
λεσαν ἡμῖν τινες t. 5. p. 115.
- ιζ'. Πρὸς τοὺς μὴ ἀπαντήσαντας, καὶ εἰς τὸ, Ἐὰν
πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου. Οὐδὲν, ὥς ἔοικεν, ὠφέ-
λησα t. 5. p. 157.
- ιη'. Εἰς τοὺς Μακκαβαίους. Ὡς φαίδρα καὶ περι-
χαρῆς t. 2. p. 622.
- ιβ'. Εἰς Μελέτιον Ἀντιοχέα. Πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς
ταύτης t. 2. p. 518.
- ιγ'. Εἰς Εὐστάθιον Ἀντιοχέα. Σοφὸς τις ἀνὴρ καὶ
φιλόσοφος t. 2. p. 605.
- ιδ'. Εἰς Βερνίκην καὶ Δόμαναν. Οὕτω εἴκοσι ἡμέ-
ρας t. 2. p. 654.
- ιε'. Εἰς Πελαγίαν μάρτυρα. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς
καὶ γυναῖκες t. 2. p. 585.
- ις'. Εἰς Αἰγυπτίους μάρτυρας. Εὐλογητὸς ὁ Θεός,
καὶ ἐξ Αἰγύπτου (Edd. ὅτι καὶ ἐξ Αἰγύ-
πτου) t. 2. p. 699.
- ιζδ'. Εἰς τὸν ἅγιον Βαβύλαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός t. 2. p. 556.

- ζε'. Εἰς τὸν Ἰουθεντίον καὶ Μάξιμον. Ὁ μακά-
 ριος Βαβύλας t. 2. p. 578.
 ζς'. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἑλλήνας ἀπόδειξις,
 ὅτι Θεὸς ὁ Ἰησοῦς. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν
 ἀνθρώπων t. 1. p. 558.
 ζζ'. Πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας ἐπὶ ταῖς δυσχεμε-
 ρίαις. Ἰατρῶν μὲν παῖδες t. 5. p. 405.
 ζη'. Ἐξ ἀγροῦ διὰ χρόνου ἔλθων, καὶ περὶ μετα-
 νοίας. Ἄρα ἐμέμνησθε ἡμῶν t. 2. p. 279.
 ζθ'. Εἰς τὸν μάρτυρα Βαρλαάμ. Συνεκάλεσαν ἡμεῖς
 t. 2. p. 684.
 ο'. Εἰς τὸν μάρτυρα Ῥωμανόν. Πάλιν μαρτύρων
 μνήμη t. 2. p. 614.
 ςα'. Εἰς τὸν μάρτυρα Λουκιανόν. Ὅπερ χθὲς ἐδα-
 δοίκεν t. 2. p. 524.
 ςβ'. Εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Ἰγνάτιον. Οἱ πολυτελεῖς
 καὶ φιλότιμοι t. 2. p. 592.
 ςγ'. Εἰς τὸν μάρτυρα Ἰουλιανόν. Εἰ ἐν τῇ γῇ
 τοιαῦται t. 2. p. 671.
 ςδ'. Ὅτι τὸν ἑαυτὸν οὐκ ἀδικοῦνα οὐδεὶς. Οἶδα
 μὲν ὅτι τοῖς παχυτέροις t. 5. p. 444.
 ςε'. Πρὸς Δημήτριον περὶ κατανύξεως. Ἐγὼ σε
 ὀρῶν, ὦ μακάριε t. 1. p. 422.
 ςς'. Πρὸς τὸν Στελέχιον περὶ κατανύξεως. Καὶ
 πῶς ἐνὶ γενέσθαι τοῦτο t. 1. p. 140.
 ςζ'. Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τοῖς ἐπὶ τὸ μονάζειν
 ἐν [1. ἐνάγουσιν]. Ὅτε τὸν ἐν Ἱεροσολύ-
 μοις νῶ t. 1. p. 44.
 ςη'. Πρὸς ἀπιστον πατέρα. Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ
 ταῦτα t. 1. p. 57.
 ςθ'. Πρὸς πιστὸν πατέρα. Φέρει δὴ καὶ πρὸς τὸν
 πιστόν t. 1. p. 75.
 π'. Πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα. Τίς δώσει τῇ κε-
 φαλῇ t. 1. p. 22.
 πα'. Πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον. Εἰ καὶ [καὶ om.
 Edd.] δάκρυα καὶ στεναγμούς t. 1. p. 55.
 πβ'. Πρὸς Ὀλυμπιάδα λόγοι ε' [sic] t. 5. p. 527.
 πγ'. Πρὸς Σαγαίριον. Ἐδεῖ μὲν ἡμεῖς, ὦ φίλτατε,
 t. 1. p. 154.
 πδ'. Πρὸς τὸν αὐτόν. Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ τὰ εἰρη-
 μένα t. 1. p. 204.
 πε'. Πρὸς τὸν αὐτόν. Ταῦτα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ τῆς
 τοῦ t. 1. p. 179.
 πς'. Πρὸς νεωτέραν χηρεούσαν. Ὅτι μὲν χαλεπὴν
 ἔλαβες t. 1. p. 558.
 πζ'. Πρὸς τὴν αὐτὴν περὶ μοναδρίας. Τὸ μὲν τὰς
 ἀπείρους ὁμιλίας t. 1. p. 549.
 πη'. Πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους. Ἐπὶ μὲν
 τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων t. 1. p. 228.
 πθ'. Περὶ τοῦ μὴ τὰς κανονικὰς συνοικεῖν ἀνδρά-
 σιν. Οἵμοι, οἵμοι ψυχῇ t. 1. p. 248.
 ι'. Περὶ παρθενίας. Τὸ τῆς παρθενίας καλὸν
 t. 1. p. 268.
 ια'. Εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνιον, πρὸ ε' ἡμε-
 ρῶν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Ἐγὼ μὲν καὶ
 σήμερον t. 1. p. 492.
 ιβ'. Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Ἄ πάλοι μὲν πα-
 τέρες [Edd. πατριάρχαι μὲν] t. 2. p. 554.
 ιγ'. Εἰς τὸ, Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ὅτι οἱ πατέρες.
 Οἱ ναῦται τοῦτο μάλιστα t. 5. p. 228.
 ιδ'. Εἰς τὰ φῶτα. Πάντες ὑμεῖς t. 2. p. 567.
 ιε'. Εἰς τὴν εἰσοδὸν τῶν ἁγίων νηστειῶν. Φαιδρὰ
 σήμερον ἡμῖν t. 2. p. 509.
 ις'. Τῇ μεγάλῃ ε'. Ὀλίγα ἀνάγκη t. 2. p. 576.
 ιζ'. Τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ. Σήμερον ὁ Κύριος
 ἡμῶν t. 2. p. 405.
 ιη'. Εἰς τὸ πάσχα. Ἀπεθίμεθα τῆς νηστείας
 t. 2. p. 457.
 ιθ'. Εἰς τὸν παρακλητικὸν [1. παραλυτικὸν] τὸν
 λη' ἐτῶν. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην
 ἡμέραν [Edd. καθ' ἑκάστην σὺναξιν] t. 1.
 p. 547.
 ρ'. Εἰς τὴν ἀνάληψιν. Καὶ ὅτε σταυροῦ [Edd.
 τοῦ σταυροῦ] μνεῖαν t. 2. p. 447.
 ρα'. Εἰς τὴν πεντηκοστήν. Πάλιν ἑορτὴ t. 2.
 p. 457.
 ρβ'. Εἰς τοὺς ἁγίους πάντας. Ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν πα-
 νήγυριν t. 2. p. 701.

EPILOGUS

NOVÆ EDITIONIS.

Cum hoc opus jam suo tempore, amplorum operum feraciori, magnum et ingens haberetur, nostra vero ætate sit ambitu plane inusitato, fieri non potuit ut jam in præfatione indicarentur ea omnia quibus hodie emendari aut augeri potuerit Montfauconi editio: quare plenam narrationem eorum quæ præstare contigit, in hunc locum distulimus.

MONTFAUCONI consilium, quod ipse in Præfatione diserte explicuit, hoc erat: ut primum collectiones duas operum St. Chrysostomi, quæ tum exstabant diverso modo institutæ nec eadem lectoribus suis commoda afferentes, in unam conjungeret pleniorum et utriusque dotes simul complectentem; deinde ut ex scriptis editisve monumentis Chrysostomica undecumque colligeret in illis editionibus omissa; tertio, ut opera omnia S. Patris, ex codicibus emendata, æquabili modo in latinum sermonem versa exhiberet; denique (si illustrissimam partem laboris uno verbo exprimi licet) ut tantam molem scriptorum *ordinis luce donaret*. Nimirum priores editores, partim quia satis habebant conciones et epistolas multis locis dispersas in unum congregari, partim casu ita ferente, ut illis multa opera innotescerent, voluminibus, in quibus proprius eorum locus erat, jam absolutis et editis, hunc recti ordinis instituendi laborem annotationibus suis sæpe adjuverant, re ipsa autem Tillemontio et Montfaucono reliquerant prope integrum.

Postquam igitur in apparatu colligendo elapsi erant anni tredecim, Montfauconus anno 1715 magnum opus prelo dedit, deinde ipse quidem alacriter ursit, sed per penuriam typothetarum græca legentium aliquoties intermissum, absolvere non potuit ante annum 1738. Quænam autem hujus viri merita fuerint de Chrysostomo, breviter exponendum est.

Præter opera Chrysostomi, quæ ante habebantur, universa Montfauconus ex codicibus eruit *plus viginti* genuina prius incognita, et aliorum explevit lacunas; verum in spuris augendis, cum plus quam ducenta proferre potuisset, sapienter modum sibi imposuit, etiam Saviliana pleraque repetens invitus, quia operis legi cedendum erat. Deinde non horum spuriorum modo, quæ ab Savilio græce tantum edita erant, et aliorum tum primum editorum versionem latinam condiderunt Benedictini, sed plurimorum etiam ex toto corpore operum translationes veteres rejecerunt et suas melius conceptas substituerunt; omnes autem ab aliis sumtas novo textui accommodarunt.

Tum quæ genuina essent in tam immensa farragine scriptorum Chrysostomi nomen præ se ferentium, quæ suspecta aut aperte supposititia, nemo examinavit tanta cum doctrina et rerum ecclesiasticarum scientia, nemo ad hoc iudicium attulit sensum ex perpetuo usu S. Patris melius subactum et subtiliorem quam Montfauconus; adeo ut ne unam quidem Homiliam genuinam Chrysostomi inter Dubia retulerit, nedum inter Spuria (*).

Porro in definiendis temporibus et locis, quibus libri quique, epistolæ et homiliæ scriptæ aut pronuntiatae fuerunt, et in serie multarum constituenda aut chronologica aut quæ ex rerum tractatarum continuitate pendeat, ita versatus est, ut doctrinæ magnæ, prudentissimæ cautionis et acuminis felices specimina ulique luculenta appareant. Denique verbis Chrysostomi emendandis et inveniendæ, quantum posset, genuinæ formæ orationum, quibus S. Pater *auri oris* cognomen tum meritis est, tam industrie providere cœperant Benedictini, ut præter apparatusum Frontonis Ducei et Savilii, amplum hercle et copiosum, ipsi plus quam trecentos codices evolverent et cum editis conferrent. (Vide Præfat. § 3.)

Tantis dotibus instructam editionem dubium non erat quin qui de repetendis operibus S. Chrysostomi consilia inibant, Savilianæ omnibus suffragiis essent prælaturi. Decretum est igitur ut Montfauconi opus integrum maxima cura typis repeteretur, correctis erroribus typographicis et aliis, sicuti deprehenderentur, negligentia lapsibus, additis autem iis quæ Benedictini ipsi recepturi fuisse viderentur, si jam tum novissent. Sed in exsequendo incepto tantæ amplitudinis, licet commodis S. Ecclesiæ guaviter inserviendi propositum librariorum promotos reddidisset ad sumtus vel maximos huic operi impendendos, hoc tamen prospiciendum erat ut totum posset absolvi, nea deficientibus aliquando viribus tela orsa ante terminum e manibus esset dimittenda. Quæ res ne ingrueret, hoc uno modo videbatur posse caveri: ut alacritate editorum provocaretur eorum alacritas. Nam opus per longum tempus extractum, ut editori speciem induit languoris, ita emtorem reddit languidum et dilatorem: verum ubicumque spes est fore ut intra paucos annos amplissimi operis usus præbeatur nulla ex parte

(*) Ab altera parte viro præstantissimo accidisse videtur, ut Homiliis quibusdam justæ suspicioni obnoxiiis nimium in modum pepercerit. Velut in Homiliis de Lazaro s. in Terræ motum, quas se *hiuleas, antehac instaurasse* dicit (Præfat. § IV), fragmentum illud pag. 955 sqq. novæ editionis sine dubio panus est ex superiorum homiliarum locis consutus, et versus finem præsertim spurii multis interpolatus; cujus rei documenta pauca ex multis hæc sunt: p. 786, E, Paulo tribuit quæ de Petro valent, cujusmodi permutationem horum apostolorum apud Chrysostomum non offendi quovis pignore contendi. Mus. Pag. 785, C, D, repetens discrimen inter λαβεῖν et ἀπολαβεῖν, quod Chrysostomus exposuerat p. 741 sqq., plurima inepta internisecit. Quæ Chrysostomus pag. 720, E, serio dixerat, οἱ κύνες ἀπιδειχόν (Lazarum) ... οὕτως ἦν ἐξησθενκίως, ὥς μηδὲ τοὺς κύνας ἀποσεβῆσαι δύνασθαι, ita distant a lusu anonymi pag. 779, E, τοῦ ἀνθρώπου οἱ κύνες φιλ. ἀνθρώποτεροι δειχόν αὐτοῦ τὰ τραύματα καὶ σιπεδὸνα περιγύρνον, ut unum virum ntrumque locum scripsisse nemo sibi persuadeat. P. 780, C, longæ periodi seriem abruptit et interturbat, plane diversus a more Chrysostomi, quando hic in magna sententiarum affluentium copia initii oblitus alia ex aliis serit. Pag. 788, C, πάλιν ἐν ἰδίᾳ ... superioribus perquam absurde subjunguntur. Omittit hanc orationem etiam Catalogus Augustanus; « sed tamen, » inquit Savilius, « γνησία est », fortasse ob Photii (p. 856) testimonium ita judicans. Neque majoris pretii sunt supplementa spuria Homiliæ de Abraham, cujus initium ex Vaticana Homilia decima sumtum esse cognovimus. De novis supplementis vide dicta vol. 12, p. 457. Homilia de Petro et Elia, volum. 2 p. 730, item spuria est, quod evidentius apparet ex Vaticana prima, qua usus est illius scriptor. Orationem de Caritate, vol. 6, p. 287, maxima parte consarnatam esse ex locis Commentariorum in Epistolas Pauli, ad Eclogas observavimus. Spuria item est Hom. de Penitentia, vol. 15, p. 197. Alia passim breviter significavimus, in voluminibus post incendium repetitis, ut de *Non anathematizandis vivis*, vol. 1, p. 691.

deficiens, tum subito eriguntur omnes quorum studiis hac ratione consulitur. Ceterum in Chrysostomo ex nimia dilatione paullo gravius incommodum, quam in aliis scriptoribus fuisse oriturum : sunt enim in Sermonibus priorum voluminum de multis locis Bibliorum sententiæ prolatae, quæ melius et plenius intelliguntur ex ipsa interpretatione librorum biblicorum, in postremis voluminibus posita; deinde loci præcipui de omnibus partibus doctrinæ Christianæ per totum corpus Chrysostomicum sparsi sunt; denique in tanta operum silva lectori sine *indicibus* eo quo vult pervenire dabitur rarissime. Quocirca editoribus, si et emporum commodis prospicere et suis non prorsus deesse vellent, necessitas imposita erat opus quantum possent urgendi. Neque peritissimi harum rerum arbitri quicquam ob stare huic instituto judicaverunt; nam ab codicibus manuscriptis, post tantam segetem Benedictinorum, vix quicquam esse expectandum.

Igitur recudi cepta est editio Montfauconii medio fere anno 1834; ea virum omnium intentione, ut plagula una vel 13 paginae veteris editionis absolverentur quotidie. Cum semper ad manum esset Saviliana, inde ab ipso initio in omnibus, quæ dubia erant, consulebatur: sed Montfaucono, præter hanc editionem multis subsidiis instructo, potior fides haberi debebat, nisi in lapsibus manifestis. Sensim apparuit, ex Morelliana, quæ typothetis tradita fuerat ab Montfaucono, multa vitiosa relicta esse, hoc viro haud dubie invito. Ob hanc rem et accuratorem eximiam Savilianæ editionis, quam paullatim cognoscebamus, procedentes frequentius ea utebamur, nonnunquam ad verbum conferentes. Et ex hoc fonte in totum opus emendationum plures *υπορθας* derivavimus, illud ubique diligentissime spectantes, ne quid usquam mutarem quod aut sanum esset, aut posset aliquo modo non nimis improbabili ter defendi. Sed ne de omnibus discrete moneremus aut ex nostra mente criticam fectitarem, ipsa lex operis, temporis brevit as et angustum spatium annotationibus concessum impedi bat. Tamen quæcunque otii aliquid nascebatur per typothetarum festinationem aliquantum inhibita, etiam alia præter Savilium auxilia circumspectabamus. Sic jam in primis voluminibus, quæ fervidissime urgebantur, *Sinnerus* passim codices consuluit et plurima ex iis emendavit, nonnulla nova addidit. Paullatim partes cujusque in hoc opere agendæ ita distribu ebantur, ut aliquanto plus temporis in corrigendo exemplo, quod typothetis tradebatur, posset insumi. Quam rem cum utilissimam esse operi cerne rent librarii, jam non amplius metuentes ne de absolvendo incepto dubitaretur, editoribus paulo plus otii concesserunt, eo quidem magis necessarium, quo frequentius jam in postremis voluminibus Benedictinorum diligentia deficiebat. Hoc igitur otio, sed et ipso satis circumscrip to, ita usus sum, postquam ab octavo volumine, curandæ editionis munus mihi et *Dübner* relic tum est totum, ut primum Savilianam editionem, penitus cognita ejus præstantia critica, ad verbum excuterem; deinde codices, prout rei natura ferebat, vel conferrem totos, vel ubi oportebat consule rem; denique in oratione Chrysostomi emendanda certum et deliberatum modum adhibe rem, cujus ratio plerumque redditur in brevi annotatione.

Antequam sigillatim persequamur quid novi in unoquoque volumine per operis naturam et edendi rationem nobis concessum fuerit præstare, exponendum est quid per totum opus constanter spectaverimus, et æquali fere modo egisse nobis videamur. Primo loco est, de quo paullo ante diximus, *usus editionis Savilii*. Is per universa volumina duodecim Montfauconiano operi incredibiliter profuit; sed quominus ab ipso statim initio et ubique penitus omnia ex Saviliana transumerentur, quibus emendari potuerit Chrysostomus, obstitit primo discretum testimonium Benedictinorum de melioribus et copiosioribus subsidiis, ex quibus se, adjuvante Savilio, orationem Chrysostomicam constituisse profitentur; deinde operis institutum, quod Montfauconum præ se ferret, non Savilium, adeo ut nos sæpe per priora volumina, vel maxime probantes textum Savilii, ab eo abstinendum esse putaverimus, nisi manifesto cognito errore; donec longo usu et antiquorum codicum auctoritate tandem eo compulsi esse-

mus ut veritati cedere et de Benedictinorum fide in veteri scriptura aut relata aut tacita nunquam dubitare cogeremur. At Savilium haud usquam meminimus sua subsidia vel supine neglexisse vel sine iudicio adhibuisse. Quo maiorem ei, procedente opere, auctoritatem, evidentibus documentis tandem cedentes, debebamus tribuere. Sed illud hoc loco testari volumus, licet non omnia Chrysostomo utilia ab nobis ex Savilio excerpti potuerint, in nulla tamen operis parte neglectus est, et constanter nobis ad manus fuit.

Altera cura, quæ nos in hac nova editione ab initio ad finem constantissime exercuit, est *de locis Bibliorum*. Eos cum animadvertissemus haud satis accurate indicatos esse, usus tamen Chrysostomicorum scriptorum bonam partem inde pendere, ingentem et tædiosam ærumnam prorsus omnia nostris oculis cum sacra Scriptura conferendi non subterfugimus. In Græcis loci Biblici cujusque initium litera unciali, in margine capita et versus in Bibliis Vaticanis recognitos indicavimus. Romanæ quas appellant literæ eos locos notant, qui in Vulgata latina non leguntur, sed ex Septuaginta interpretum versione indicari debebant. Vitia pro locorum multitudine paucissima in Indicibus denuo conditis corriguntur.

Difficilior et multo majoris momenti erat tertia pars muneris, quod nobis imposueramus, *rectæ distinctionis cura*. Nam verborum in membra descriptio sententiæ decursui examissim accommodata cum in plerisque scriptoribus sit difficilis æque atque utilis, tum in Chrysostomo tam multiplici difficultate est, ut sæpe signorum distinguendæ orationi græcæ inventorum paucitatem accusaremus. Nimirum S. Pater prorsus (quod hodie diceremus) ex abundantia pectoris loquitur, serie parum præmeditata, sed affluentibus undique sententiis indulgens, sæpissime iis, quæ in mentem incidunt auditoribus utilia, ex orationis tenore in ambages illectus; sæpe etiam res dramatico more persequens, ex alia persona interrogans aut respondens; omni denique libertate hominis deserti et copiosi, quem pectus eloquentem facit, abunde utens. Talis autem oratio quam sit difficilis ad distinguendum ita ut lectori sententiæ flexus omnes pateant, sponte apparet; Matthæium adeo, qui recentiorum omnium maximam familiaritatem cum Chrysostomo contraxerat, aliquoties filum in periodi Chrysostomicæ labyrintho deseruit, ut ad Vaticanas Homilias demonstravimus. Quod exemplum apud æquos lectores nobis excusationi erit, si in tam longo opere, quod conscii nobis sumus innumeris locis meliori distinctione adjuvisse, multa curam nostram, in hoc usque intentam, nihilominus effugerint. Nam in posterioribus præsertim voluminibus Benedictini hanc rem negligentissime administraverant, quod eo minus dissimulandum est, quo meliorem ducem, Savilium inquam, etiam in hac parte operis præstantem, sus deque habuerant.

Neque hoc prætereundum est, vitia plurima in vocabulorum Græcorum orthographia et formatione, et in syntacticis legibus iis, quas Græci communiter omnes servant, ab nobis tacite esse correctæ.

Post hæc, quæ in universo opere constanter spectavimus, dicendum est de singulis voluminibus, et breviter significandum quid in unoquoque novi præstare nobis contigerit, huic, ut supra diximus, legi adstrictis, ne typothetarum manus umquam cessarent.

In volumine primo libris celeberrimis *de Sacerdotio* adjecimus varietatem lectionis integram, ex duobus codicibus præstantissimis Bibliothecæ Regiæ, sæculi x, nondum a quoquam collatis, et ex uno Giacomelli ductam. Cujus frequentem usum fecimus in emendandis illis libris, cum post incendum typis repeterentur. Vide quæ diximus pag. 1065 repetitæ editionis. In *Homilia de beato Philogenio*, pag. 608-613 hujus editionis, deprehendimus illa ipsa, quæ Matthæius ex codice manuscripto olim tanquam ineditam Homiliam Chrysostomi protulerat. Subjecimus varietatem Matthæianam.

In altero volumine *Homiliarum trium in S. Paulum* translationem Aniani dedimus talem.

qualem Voorstius ediderat ex codice Leidensi, emendatiorem ea quam expresserant Benedictini. In priores duas annotationem egregiam scripserat Valckenarius, quam recepimus integram p. 564-581 novæ editionis. Oratio spuria de *beato Abraham*, p. 885 sqq., ex codice Coisliniano plurimis locis emendata, suppleta et duabus paginis ioeditis (894 et 895) aucta est. Homiliæ item spurie in *Petrum et Heliam*, p. 871 sqq., in qua textum Morellianum e codice plurimis in locis manco ductum retinuerat Montfauconus, recensionem Savilianam expressimus, similiter agentes in Homilia genuina, *Ad illuminandos Catechesis prima*, p. 265 sqq., et spuris de *Occursu Domini*, p. 975 sqq., de *Fugienda simulata specie*, voluminis primi p. 1001 sqq., ubi etiam interpretatio latina Savilianum potius quam Morellianum textum a Benedictinis servatum referebat.

Voluminis tertii Homiliis 18, 19, 20, 21, 24 et 29 multum profuit codex Regius 748; porro Homilia interpolata in *Ascensionem Domini*, p. 914-935, plurimum debet duobus codicibus ejusdem Bibliothecæ, 1186 et 1474.

Homiliæ in Genesin, quas complectitur volumen quartum, hic illic corrigere poteramus ex codice Coisliniano, quem Montfauconus non videtur inspexisse. Sic in voluminibus quinto, sexto, septimo hic illic codex inspectus est. In sexto accessit commentarius Matthæi in Homilian de theatris, et spuria quædam oratio vindicatur Severiano Gabalorum.

Volumine octavo, in quo Chrysostomus ad S. Joannis Evangelium novo commentandi genere exponendum aggreditur, ut non tam sententias omnes evangelistæ earumque tenorem æquabili modo persecutus declaret et evolvat, sed hæreticos, qui multis locis hujus Evangelii abusi fuerant, vel saniore Scripturæ interpretatione refutet, vel dialecticis rationibus redarguat: in his igitur Homiliis difficultatem quandam veriti, quamquam Benedictini se codices *quatuordecim* contulisse affirmabant, Savilianæ editioni codicem Regium 706 addidimus, quem consuleremus ubicumque de scripturæ integritate dubium incideret. Paulo post etiam codicem 705 assumsimus. In quibus cum multa sæpe inveniremus quæ præ recepta lectione nobis probarentur, tamen ne justo audaciores esse videremur, si duorum codicum et Savilianæ editionis consensum testibus *quatuordecim* vellemus antepone; vulgatam scripturam tum demum mutare sustinuvimus, quando vel linguæ lex, vel ipsa sententia necessitatem imponebat. In cæteris locis ubi defendi poterat scriptura Benedictinorum, aut tolerari, Savilianam et quæ nostrorum codicum est, in imo margine apposuimus; aliquoties ea tantum causa permoti, ut nostrorum fontium dissensus testimonium relinqueremus. Sed ulterius progressis cum suspiciones de indiligentia quadam Benedictinorum cumulerentur, nostris codicibus quos procedente opere curatius usque consulebamus, et Savilio, re ipsa imperante, magis confidentes, eas lectiones quæ suæ virtute ab omni parte commendarent, in oratione ipsa Chrysostomi ponere non dubitavimus. Ita harum Homiliarum pars altera aliquatenus dissimilis evasit priori, nimirum emendatior et erudito lectori pauciora objiciens in quibus offendere possit; nec si profitemur ipsi nos plurimis locis veram et indubitatam scripturam Chrysostomi ex illis codicibus Regiis restituisse, veremur ne inania jactasse aliquando convincamur. Ceterum frequenter emendanda, raro explicanda erat oratio S. doctoris; quod tacite plerumque fecimus versione latina rectius constituta, aliquoties disertiore expositione, ut in nota c ad p. 485, C ed. Montf.

Homiliæ in Evangelium S. Joannis excipit spuriarum omnis generis acervus ingens, maximam partem ab Savilio male feriato in lucem protrusus. Has quamquam ex ipso Savilio repetierant Benedictini, multa præpostere aut negligenter posita ex archetypo corrigenda.

alia omissa ex eodem supplenda nobis reliquerunt. Neque sine fructu etiam in iis Homiliis, quas Benedictini ex aliis codicibus ediderant, Savilius ab nobis collatus est. Multos locos, præsertim in Homiliis septem de Paschate, ex conjectura nostra restituvimus.

Volumine nono continentur primum Homiliæ in Acta Apostolorum : quæ quoniam ab eo more, quem Chrysostomus in concionando plerumque tenet, nonnumquam discedere videntur, ab aliis aliter de earum integritate et pretio judicatum est. Fuerunt etiam qui de scriptore dubitarent, nec abessent multum quin Chrysostomo adimerent quod nos non in cultioribus quidem et perfectis operibus ejus Patris ponimus, sed gravitate sententiarum et sublimitate moralis disciplinæ ibi traditæ, ceteris pæne omnibus mirum in modum præstare judicamus.

Post ea quæ in superiore volumine experti eramus, operæ pretium nos facturos esse existimavimus, si quæcumque Regius manuscriptorum thesaurus offerret, in usum nostrum converteremus. Erant autem codices quatuor (nam quintum ab recente et male fido librario exaratum consulto præterivimus), scripturæ varietatem maximam præbentes. Quæ brevi tempore nos docuit vere auguratum esse Savilium de duplici forma vel recensione harum Homiliarum. Eam perspicue monstrant codices nostri, antiquiorem et genuinæ formæ proximam ille sæculi decimi, quem litera *D* significamus; recentiorum reliqui qui nobis sunt *A*, *B*, *C*, tres ex uno fonte derivati. Confer nostram annotationem *c* ad p. 52, E. Priorem Erasmus latine expressit eleganter et accurate, non nostro tamen codice *D* usus; nam hic Homilias omnes continet, Erasmius postremis (54 et 55) caruisse videtur, quippe ex altera illa recensione in codicibus *A B C* agnita ab ipso latine redditus. Vide nos pag. 404, not. *a*. Eandem recensionem in universum secuti sunt Fronto Ducaus et Benedictini, sed innumeris locis ex altera interpolatam et variis modis permixtam exhibent. De qua re breviter monuimus in nota *c* ad pag. 52, E, et passim alibi. Ceterum tantis subsidiis instructi, jam apertissime cognoscere poteramus, in varietate codicum annotanda Benedictinorum diligentiam, ne dicamus fidem, prorsus desiderari. Quando de uno codice loquebantur, poterant de tribus quatuorve, quas eandem lectionem præbere videbamus; quando de *manuscriptis* (Mss.), vix unus ejusmodi scripturam offerebat, interdum ne unus quidem; vide quæ diximus in nota *b* ad pag. 53; nota *b* ad pag. 92; nota *e* ad pag. 184; nota *a* ad pag. 191; nota *c* ad pag. 384. Re vera unum tantummodo contulisse videntur, illum qui nobis est *B*, in textu describendo Commelinum secuti, fortasse ab Morellio, ejus editione inde a volumine octavo carebamus, hic illic refictum. Præterea illi ex codice vel codicibus suis plerumque ea annotant quæ nemo quisquam desideret, prætereunt fere graviora, nonnumquam illa ipsa quæ unice vera habenda sunt. Confer notam * ad pag. 401.

Quod de duplici recensione harum Homiliarum significavimus, ita comparatum est, ut ea forma, quam codex *D* ostendit, multis se vestigiis prodat altera antiquiorem et genuinæ origini affiniorem: nam scientes prudentesque non loquimur de *Chrysostomi manu*, uti solent in talibus criticorum plurimi; bene memores harum expositionum biblicarum (Homilias in Psalmos excipimus) partem maximam non scriptam fuisse a S. doctore, sed ex concionantis ore calamo exceptam; horum autem voluminum *παραφράσεων* manibus cumulatorum pars a Chrysostomo relecta et cultius elaborata fuisse videtur, ut in quibus agnoscamus perpetuum et æquabile flumen eloquentiæ Chrysostomianæ; verum alia, ut ex ipsis perspicue apparet, exierunt emendatricem et perfectricem manum S. doctoris non experta. Quare quamquam in illa recensione, codice *D* nobis transmissa, multas dicendi virtutes agnovimus quæ ab altera absumt, non ideo tamen confestim Chrysostomi manum crepamus. Est autem in illo codice et verborum series et constructio elegantior, particularum orationem vincientium usus exactior et severior, ipsa expositio vel elocutio adstrictior, ut quæ non repetat vocabula ex

vicinis attento lectori facile supplenda, quo repetitionis genere altera recensio abundat, et vel hoc solo posterior esse deprehenditur. In primis fere et postremis Homiliis plura diversa cernuntur quam in medio opere. Nos cognita illius codicis auctoritate et præstantia, plurima ex eo in textu redintegravimus, aliqua etiam ex ceteris tribus, qui in magna interpolatione tamen genuina quædam soli servabant: sed quo minus omnia ex nostra mente et vere critica lege administraremus, obstitit operis hujus institutum, quod ab Montfauconi editione discedere vetabat nisi gravi impellente causa. Quare multa in imo margine uncis retenta hærent, quæ, si res integra fuisset, in orationis serie locum habere debebant.

Denique tam præclarorum subsidiorum ope eo perventum est, ut per nostras emendationes vel in textu positas vel indicatas in adnotatione hæ Homiliæ jam multo propius accedant ad pristinam integritatem, quam in alia editione ulla.

Altera pars hujus voluminis complectitur Homiliæ in Epistolam ad Romanos, ab nobis cum uno codice collatas; cujus auxilio et varietatis diligenter ab Savilio excerptæ non pauca passim melius constituta sunt. In Homiliis 25 et 31 fontem deprehendimus, ex quo anonymus scriptor *Homiliæ in Domini adventum* (Spuriorum voluminis 8, pag. 194, B. seqq.) profecit.

Postremo Spuria partim Savilii conjecturis, quas plerumque neglexerant Benedictini, partim nostris emendavimus.

Eundem modum tenuimus in Spurio volumine decimo comprehensis; sed de genuinis Chrysostomi, de Homiliis in primam Epistolam ad Corinthios, ab Savilio et Montfaucono ad unum modo codicem eumque aliquoties deficientem exactis, nos consulimus codices Regios duos. His, cum plerumque in diversa abeant, maxima auctoritas est ubicumque in unum conspirant: quibus ita, ut debebamus, id est moderatione et cautione magna, ad emendandam usi sumus, multa in adnotatione indicasse contenti. In his Homiliis paulo frequentius quam alibi de sententia verborum Chrysostomi disserendum erat, cogente re critica. Præter Savilianam editionem, ut in præcedente volumine, ita in hoc et sequentibus sæpe inspeximus Commenianam, cum et vetustiore Veronensi et posteriore Morelliana careremus.

In Homiliis in alteram Epistolam ad Corinthios codici Coisliniano, quo usi fuerant Benedictini, comitem addidimus Regium cum fructu non contemnendo, licet magna pars eorum quæ hic nobis præbuit, in Savilii editione aut varietate ibi annotata jam exstaret.

Ad Commentarium in Epistolam ad Galatas Montfauconus scribit: *Hujusce commentarii ne unum quidem reperi codicem manuscriptum*. At Colbertina bibliotheca servabat duos, Regia unum sæculi XII, quem nos totum contulimus, in postrema parte etiam Colbertinorum unum. Licet in diffusis his commentariis pauca offenderemus obscura aut corrupta, tamen non sine utilitate nobis institutam fuisse collationem illam ex notulis criticis apparebit.

Per integrum volumen undecimum Savilianæ editionis textus præstantior est Benedictino. Nam et pluribus manuscriptis, et accuratius inspectis et subtiliore judicio expensis Anglus ille diligentissimus usus est. Benedictini non nisi levia ex suis annotarunt; et Morellianum textum ex Saviliano ut plurimum correxere, sed ita ut amplam copiam emendationum ab eodem Savilio petendam successoribus relinquerent. Præterea codicibus etiam usi sumus, de quibus paulo post singulatim memorabimus; et multorum observationes in octavo volumine Saviliani operis collectas ab hoc inde volumine Montfauconiano excussimus. Nimirum Benedictini editionem suam ab initio ita instituerant, ut breviores notas ex suis codicibus ut plu-

rimum petitas orationi Chrysostomi subjecerent, uberiores variorum ex Frontonis Ducæi et Savillii editionibus excerptas cum epicrisi in extremo volumine ponerent. Hic mos obtinuit usque ad volumen quartum; a quinto in annotatione textui subjici solita sese continuerunt, prorsus resectis excerptis amplioribus. Nos, cum illo tempore, quo in voluminibus quinto, sexto, et proxime sequentibus versabamur, operis procursus valde urgeretur, jam satis negotii habebamus in Saviliano textu consulendo et codicum variationibus in margine ejus annotatis. Sed in hoc undecimo volumine, cum jam nullus usquam de opere ad finem perducendo dubitationi locus esset, paullo lentius festinare poteramus et aliquanto plus otii recognoscendo exemplari typothetis tradendo impendere. Excussimus igitur Savilianas quoque copias, et quæ recte observata ab criticis invenissemus, usui nostro accommodavimus, qui emendationem præsertim Græcorum postulare, non explicationem rerum et vocabulorum, quam Montfauconus ipse maxima cum moderatione per totum opus adhibuit. In his observationibus criticis enitent *Dunæi* et præcipue ipsius *Savillii* inventa, aliqua etiam *Halesii*; sed *Boisii* et *Montacutii* conjecturæ, plerumque liberimæ et præter modum audaces, perraro nos juvare poterant. Præterea eadem otii benignitas sera et crescens Benedictinorum in hac parte negligentia eam curam, quam in corrigendis, ubi res ferebat, translationibus latinis dudum posueramus, abhinc aliquanto quam prius diligentiorum reddidit: quam curam Ecclesiasticis viris non ingratis fore et valde utilem confidimus.

Igitur Homilias in Epistolas ad Ephesios et Philippenses ex Savilianis copiis, quas eximias esse compereramus, multis locis emendavimus, ipsum textum refingentes, vel probabilem reintegrationem in nota monstrantes.

Verum miras et difficiles Homilias in Epistolam ad Colossenses aggressi per codicem unum alterumve ex tantis tris nos evolvere tentabamus. Et sunt sane quæ eorum ope expederimus, sed pauca; ceterum in libro tam difficili vel illud magni refert, scire quid antiqui codices accurate inspecti exhibeant. Plerumque tamen res rediit ad virorum doctorum aut nostras hariolationes.

In sequentibus Homiliis de Epistola prima ad Timotheum consulimus codicem Colbertinum 909, et in Homiliis de Epistola ad Titum cod. 745.

Homiliis in Epistolam ad Philemonem, cum eodem cod. 745 accurate collatis, subjecimus annotationes Tib. Hensterhusii et Raphaelii; diligenter et ipsi in omnia, quæ dubiam speciem haberent, inquirentes, ut jam in his Homiliis paucissimæ superesse videantur vel maculæ e textu eluendæ, vel res obscuritate laborantes. Etiam translationem Benedictinorum prorsus deseruimus, utpote multo inferiorem recentiore Raphaeliana, quam e regione Græcorum posuimus hic illic a nobis correctam.

In Spuriis, post accuratas quæstiones *Thilonis* in libro de *Scriptis Eusebiorum Alexandrini et Emiseni* (Hale, 1832), aliquot Sermones hujus et præcedentis voluminis suo auctori vindicavimus, Eusebio Alexandrino; vide pag. 864 sq. novæ editionis. Ei qui est p. 867-870 ipsas animadversiones viri eruditissimi subjecimus. Sequentes aut Savillii aut nostris conjecturis passim adjuvimus, benigne agentes pro harum mercium (ut Montfauconus loqui amat) dignitate.

Homilias in Epistolam ad Hebræos in prior parte voluminis duodecimi positas, Constantinus presbyter Antiochiæ post obitum Chrysostomi edidit ἀπὸ σημείων, ex notis tachygraphorum (vide Montfauconi Monitum, pag. v, n. 3). Sed cum, eodem Montfaucono teste (ibid.

p. vi, n. 6), mira sit vel paucorum codicum, qui supersunt, diversitas, diversa item in multis, accurata alioqui, versio Mutiani jussu Cassiodori confecta, probabile est præter Constantinianam recensionem etiam alias in homines exiisse, ex aliorum tachygraphorum schedis collectas. Ceterum ex duobus codicibus, quos contulimus, et Commeliniana editione nonnulla emendare contigit, licet in universum Savilii et Montfauconi textus ex melioribus fontibus derivatus sit. Versionem latinam, quam Savilius rejiciendam suaserat *ut pessimam*, minime vero emendatiorem recoxerant Benedictini, nos aliquanto tolerabiliorem reddidimus. In emendanda Mutiani versione primum adjuti sumus vetusto exemplari, ejus compendia Benedictini saepe perperam intellexerant; deinde Græcorum collatione, qua distinctionem absurdam plus mille locis emendavimus; denique in multis conjectura utendum erat, ut ex uncis interpositis cognoscetur. Vide subjecta sectioni 5 Præfationis, pag. vi. Sed quantumvis sudavimus in negligentia editorum ex his Homiliis expellenda, probe scimus in sterili hoc commentario multa præstanda superesse: quæ successoribus, si qui erunt quos hæc studia delectent, non ingratis commendamus.

Excipiunt huic Commentarium Homiliæ excellentissimæ undecim, a Montfaucono primo editæ; quæ meritorum ejus de S. Chrysostomo non exigua pars est. Duodecimam ex eadem serie codicis Vaticani jam ante in Coisliniano quodam codice detectam prius luci donaverat in volumine vi, ubi emendationes quasdam ex eodem codice iterum excusso et Fr. Matthæii commentarium de ea integrum protulit *Sinnerus*.

Neque mirandum est Montfauconum illud inventum sæpiusculæ quasi in triumphum duxisse (in Præfatione voluminis viii, pag. 319 voluminis xii, p. 132 voluminis xiii, et alibi): nam revera illæ Homiliæ vel inter optimas S. Patris splendide enitent et dictionis elegantia et sententiarum vi atque gravitate (*); præterea tam historie illius temporis momenti quædam hætenus ignota, quam archæologie Christianæ notiones aliquot novas continent: quæ res pluribus exposita est in Monito. Jam antiquitus autem notæ erant et ab ecclesiasticis scriptoribus excerptæ, ut demonstravimus in eodem Monito p. 319 vel 453. Cæterum Montfauconianum ordinem, neque ex codice ductum neque rebus ipsis convenientem, ob institutum nostrum relinquere intactum coacti eramus, quanquam persuasum habentes intervalla non exigua intercessisse inter singularum homiliarum pronuntiationem: de qua sententiam nostram partim in additamentis ad Monitum, partim in animadversionibus textui subjectis breviter significavimus, pluribus autem alibi significabimus. Hoc addimus, Matthæium probasse, Homiliam quæ legitur volumine vi, pag. 255 sqq., scriptam esse post Homiliam Vaticanam quæ nona est.

Idem vir doctus, de aliis quoque Chrysostomicis bene meritis, partem majorem harum Homiliarum vel edidit cum commentariis, vel annotationibus separatim editis correxit et illustravit. Quam rem tam præclare administravit, ut multorum locorum aut veram scripturam aut rectam intelligentiam ipse primus monstraret. Sed quid de meritis ejus sentiamus, non opus est verbis hoc loco patefacere, cum monstravissemus re ipsa. Nam quoniam vel in Germania, ubi scripta illa edita sunt, raro et magna difficultate inveniuntur, nos multorum desiderio libenter gratificantes ipsa verba viri eruditissimi suis locis repetivimus, ea tantummodo omittentes in quibus vel aperte lapsus erat vel emendationem quandam nimis improbabilem protulerat. Nonnulla vir optimus ipse rescasset, si eadem quæ nos potuisset opportunitate uti. Nimirum fauste accidit ut inveniremus qui codicem Va-

* Longe dispares ab his sunt, de quibus magna mota erat expectatio, homiliæ quinque nuper a Theod. Maur. Bechero e codice Dresdensi protractæ. Lipsiæ 1839. 8°. Quæ licet plerisque Chrysostomi nomen ementitis longe præstent dictionis quodam nitore et argumentandi acumine, in nulla tamen earum deprehendimus sancti oratoris proprias virtutes certasque ingenii ejus et elocutionis notas

ticanum denuo nostros in usus vellet excutere. Quo fortunæ favore nobis tam lacunas aliquot supplere contigit, quam corrupta vocabula non parvo numero emendare; nam apographum Montfauconio transmissum non ea qua decebat cura confectum erat. (Commentarius in Homiliam secundam et tertiam, quem idem vir promiserat, lucem non vidit, sive potius nunquam est scriptus.) His igitur subsidiis et a codice et a docto interprete simul et critico subministratis ne nostra opera indigna deprehenderetur, pro virili cavere studuimus. Diligenti enim cura in verbis, quantum poterat, recte constituendis, recte distinguendis et interpretandis versati sumus; adeo ut et textus et interpretatio latina longe quam apud Montfauconum emendatiores evaserint. De annotationibus historicis et chronologicis, quæ nunc accesserunt, jam supra verbo monuimus. Pag. 385 (Montfauconianæ, quæ apud nos semper intelligenda est) B, lin. 1, restituendum est *μὴ σπλενομένη* in locum corruptæ scripturæ *μεταλλευομένη*. Conf. vol. VI; p. 124, A. Pag. 324, C, lin. 5, *κεχαρισμένος* pro lapsu *typothetæ κεχαρέμωτος*, et in latinis p. 337, E, lin. antep., ante voc. *relictum*, addenda est particula negativa, *non*.

Sequuntur Florilegia ex scriptis Chrysostomi, quæ jure opus tessellatum vel *musivum* appelles. Sunt sententiæ undecumque locorum excerptæ, deinde in capita redactæ et novo quodam tenore, sed eo satis laxo et elumbi, in homiliarum formam conjunctæ. Cujus collectionis cum duplicem esse posse utilitatem videremus, ut et superstitium orationum verba ex iis emendarentur, et deperditarum frusta detegerentur, operam nostram præter cetera ad hunc scopum spectare debere intelleximus. Is autem ab nobis attingi non poterat, nisi sedulo investigatis sententiarum omnium sedibus in ipsis scriptis Chrysostomi: nihil enim proficiebatur ejusmodi indicatione codicum, *Ex Homil. in Ephes., Ex Comm. in Matth.*, qualem fere ubique reliquerunt Benedictini. Quare fastidiosam ærumnam breves locos in magni ambitus operibus deprehendendi, cui Savilius *ætatem integram afferendam* esse censebat, nos tandem subivimus, in hac opera totam fere horum Florilegiorum utilitatem velut in cardine verti cernentes. Atque eo pervenimus laboris nostri pertinacia, ut in nonnullis Homiliis plane omnia jam sint investigata, in aliis pars longe maxima, in multis autem pauciora inventis supersint quærenda: sed credamus instrumento quod scrutationes nostras imprimis erat adjuturum, si jam tum exstitisset; indiebam dicimus multo copiosiores, quem tum cummaxime colligebant Revv. Benedictini Sole-menses. Atque multo plura in Chrysostomi operibus emendari posse ex his Florilegiis quam quorum emendationem inde duxit Savilius, declaravimus speciminibus aliquot in annotatione positis; nam plura nolumus in re sera et quæ suo loco jam agi non poterat. Deinde illud confidenter affirmamus, in tota farragine ne unum quidem locum ex deperdito scripto genuino Chrysostomi exstare: unde hoc confici posse videtur, pauciora Chrysostomi quam vulgo putatur interiisse *. si discedas ab jactura maxima quam Commentarius in Psalmos fecit: ea autem vel mature admodum facta est, non solum ante Photium, sed ante Catenarum concinnatores, siquidem revera facta est; nam tenuicula sunt argumenta quibus Montfauconus Chrysostomi Commentarium in Psalterium *universum* exstitisse contendit. Rursus quia perpauca ex Spuriis dubiisve excerpta leguntur, leguntur tamen aliqua, apparet hos florilegos non crisi quadam usos esse in expilandis genuinis Chrysostomi et rejiciendis spuriis, sed spuria illa majori ex parte *post* florilegiorum ætatem vel emersisse primum, vel tam honesto nomine ab lucripetis inscripta esse. Ob Matthæum adjicimus Homilias Vaticanas prorsus latuisse Florilegiorum scriptores, quod

(*) Sunt sane quæ a Montfaucono desiderentur, ac multo plura a Stiltingo: neque dubium est quin habitæ fuerint orationes illæ omnes, quarum mentio exstat in scriptis Chrysostomicis: at hoc quærendum, *scriptene* fuerint et editæ omnes. Ac per se quidem non videmus quid obset quominus sermones multos Chrysostomi non unquam literis mandatos esse credamus.

re explorata testamur. Acta Apostolorum semel tantum comparent. Ceterum hic etiam, ut alibi, Saviliana editio ingentem vim emendationum subministravit, quarum usus Benedictinis fortasse paullo molestior erat, cum Morellianus ordo eclogarum ab ipsis expressus prorsus differat ab Saviliano. His adde quæ de nostra opera diximus pag. 488 novæ editionis.

Absolutis operibus Chrysostomi, ne quid rerum ad eum pertinentium lectores nostri desiderarent, constitueramus subjicere Vitas S. Patris a Georgio Alexandrino, Leone Imperatore, anonymo quodam, Symeone Metaphraste et aliis, plurima fere ex Georgio Alexandrino ductibus, conscriptas; illo tempore eadem spe ducti qua olim Montfauconus, fore ut ex his scriptis aliqua certe in rebus S. Chrysostomi melius illustrentur. Sed accuratius inspectis, cum eodem Montfaucono cogebamur fateri, plenas esse illas scriptiones fabularum et commentorum, rerum inanes; ac vere dixisse Savilium agnovimus, *In quibus Georgius a veteribus discedit, aut veteribus nova de suo assuit, ea fere omnia vel in falsis relinquo, vel in suspectis*. Quare chartarum onus inutiliter augere nolimus; sed eo majorem curam impendimus Palladio, qui unus omnium certus testis est rerum a Chrysostomo gestarum, quas partim ipse vidit, partim ex hominibus fide dignis post breve intervallum percepit. Textum græcum plurimis locis emendavimus, egregie adjuti exemplo Bigotianæ editionis quod in Regia Bibliotheca servatur; ibi enim vir doctus varietatem codicis denuo collati accurate notavit. Præterea Georgii Alexandrini locos eos, in quibus sua ex Palladio hausit, minime negleximus. Præmisimus autem Savilii dissertationem doctam et tali critico dignissimam, *de Scriptoribus rerum Chrysostomi, et præsertim Georgio ceterisque βιογράφοις recentioribus caute legendis*, p. XVI-XIV: qua accessione apud lectores eruditos gratiam maximam iniisse videmur. Sequitur *Vita S. Chrysostomi a Benedictinis adornata*; cui annotationes quasdam nostras adjecimus, maxime ad tempora concionum definienda spectantes. Sed cum perlonga sit illa narratio, in extremo volumine brevem conspectum rerum et scriptorum Chrysostomi ex Actis Sanctorum repetivimus, eo quidem utilius, quo accuratiore opera Stiltingus vitam Chrysostomi denuo illustrare conatus est. Vitam a Montfaucono scriptam excipiunt *tredecim Homilia spuria*, sero ad ipsum missæ. Nos eas loco non movimus, ne alibi insertæ seriem prioris editionis per omnia conservandam inturbarent.

Denique in tam immensa copia operum et opusculorum, quæ hac collectione comprehenduntur, maximi referebat ut lectores quantis possent adminiculis juvarentur in eorum quæ cuperent facili investigatione. Quare dudum auctores novæ editionis, qui audivissent in indicibus tam S. Scripturæ quam rerum tractatarum multa perperam posita esse vel prorsus abesse, novis indicibus condendis præferant Revv. Patres Benedictinos Solesmenses. Nos autem eum indicem, qui prima verba operum omnium ordine alphabetico digesta et locum cujusque in editione ostendit, non solum emendavimus, sed supplevimus etiam, additis partim initiis quæ deerant, partim brevibus observationibus literariis, ubi de indole vel de scriptoribus Homiliarum quarundam certiora rescire licuit. Deinde comparisonem editionum Morellianæ et Montfauconianæ denuo ad utramque exegimus et multa, quæ Montfauconus sub generaliore titulo contraxerat, singulatim indicavimus. In novo autem additamento ordinem Savilianæ editionis, quæ plurimis etiamnum manibus suo merito versatur, ita persecuti sumus, ut unumquodque opus suo loco cum subjecta pagina Montfauconiana recensamus. Qua re multorum commodis sine dubio prospeximus. In fine repetivimus Catalogum Augustanum. Nam cum supposititiis scriptis jam detraheretur gloriæ Chrysostomi, criticus ignotus indicem fecit τῶν ἀληθῶς τοῦ Χρυσοστόμου γνησίων λόγων, cum hac admonitione: *οἱ δὲ τούτων ἔξωθεν ψευδεῖς*. Hic igitur catalogus, licet scriptori ejus non omnia genuina innotuerint, maxime tamen auctoritatis est in crisi Chrysostomica; quare cum ex annotatione quadam ad primum volumen, ubi minutis literis scriptus latebat, protrahendum et

operum relatorum locos ex editione ipsa addendos iudicavimus. Quod nobis in mentem vocat illos, qui et olim et nuper sibi persuaserunt eodem usu esse Possidii catalogum operum Augustini, brevi post obitum sancti viri a discipulo et amico ejus confectum. Hujus enim catalogi plane contraria vis est: nam plerique eorum qui Augustinum mentiri volebant, ex illo perditorum operum titulos et argumenta tractanda petebant.

Curam ecclesiastico lectori haud dubie gratissimam in se recepit Rev. abbas *Sionnet*, opera Chrysostomi perlustrandi, ut in locis omnibus ex interiori cognitione dogmatum S. Ecclesiae dijudicandis, si quid haberet rectius statuendum, doctrinae suae ope editores adjuvaret.

Jam breviter persecuti quibus rebus nostra editio, *emendationis et auctioris* titulum praese ferens, a veteri Montfauconiana differat, finem praefandi facere poteramus, nisi absolvendo intra terminos constitutos operi mora obiecta esset prorsus inexpectata. Nimirum exeunte anno 1835 fasciculi undecim, sive volumina quinque et dimidium, illo tempore absoluta, incendio penitus absunta sunt, ita ut undecimi fasciculi nondum emissi ne unum quidem exemplum servaretur. Librarii aliquandiu graviter afflicti, tandem et innata alacritate et emtorum nomina dantium promptitudine erecti, jacturam instaurare et opus ad finem perducere decreverunt. Sed finis jam non poterat attingi anno 1837, termino olim constituto, quia pene dimidia pars voluminum ad typothetas redire debebat. Hinc igitur alternis fere vicibus fasciculi instaurandi et novi prelo dabantur, usque dum medio anno superiore, 1839, totum opus absolutum esset. At scrupulosa cura Revv. Patrum Benedictinorum in condendis indicibus, quos sua manu scripserant, et in speciminibus typographicis, ubi numeros paginarum omnes cum editione iterum comparabant, perlegendis, postremi fasciculi emissionem ad hunc diem extraxit.

De repetitis voluminibus hoc addendum est, cum primo et secundo, quae post reliqua typothetis tradebantur, Savilianam editionem ad verbum ab nobis esse collatam; qua causa et quali fructu, ex supra dictis abunde intelligitur. Denique universum opus a capite ad calcem magna diligentia perlectum est a *Fr. Dübnero*, qui ubique in quibus offenderet nobis indicavit.

Paginae per totum opus, quod fieri aliter non poterat, sunt veteris editionis Montfauconianae, in Indicibus demum duobus rerum et Scripturae sacrae locorum ad novam hanc relatae.

Vale, Lector, et operam, qualem pro rerum conditione in Chrysostomo ponere licuit, ex qua decet aequitate excipito.

Scripsimus Parisiis,
Nonis Junii, MDCCCXL.

THEOBALDUS FIX.

LECTORI BENEVOLO

SOLESMENSES BENEDICTINI

SALUTEM.

Præclaræ Sancti Joannis Chrysostomi editioni, quam fratres Gaume, studio numquam satis laudando, paraverunt, deesse aliquid visum esset, nisi tanti Doctoris aureæ sententiæ novis in Indicibus, qui tam egregio incepto responderent, diligenter fuissent collectæ. Nemo enim infitias ibit multa et magna novæ huic editioni accessisse, quorum abundantiam simul et concinnitatem prebabit omnes. Jure enim dici posse credimus opus D. Bernardi de Montfaucon multum profecisse, tum ex innumeris mendorum castigationibus, tum ex frequenti contextus ad fidem codicum optimorum collatione.

Sed nulla fortasse alia pars Montfauconiani operis adeo necesse habebat retractationem, atque ipsi Indices tum locorum Scripturæ sacræ, a S. Doctore explanatorum, tum rerum in ipsius scriptis memoratarum. Nusquam enim diligentissimum doctissimumque referebant auctorem, cujus nomen venerabile toti editioni præfertur; plurima manca aut inculta jacebant; uno verbo, cuilibet vel leviter advertenti manifestum erat opus tam imperfectum incomtumque longe ab oculis immortalis editoris fuisse absolutum. Quod sane mirum non est, si quis animo reputet D. Bernardum de Montfaucon jam tertium supra octogesimum ætatis suæ annum attigisse quando, anno 1738, S. Joannis Chrysostomi tertius decimus tomus in publicum prodibat.

Igitur cum novæ hujus editionis auctores de tantis sarcien-
dis defectibus cogitarent, a nobis quæsierunt ut otii nostri partem Indicibus de novo reficiendis impertiremus: quorum quidem honestissima vota non modo non rejicienda, sed, ut par erat, prompto animo admittenda esse censuimus. Hinc per aliquot annos his texendis assidue vacavimus. Dulce sane fuit novis Cucullæ Benedictinæ tironibus manum timidam, sed certe studiosam, avorum operi admove-
re, ut ei complementum qualecumque, pro ipsorum tenuitate, adderetur. Judicent cæteri an sudoribus nostris feliciter creverit et aliquatenus melius evaserit: nostrum sit tantummodo, singillatim, sed breviter, exponere quæ in adimplendo munere egerimus.

1° In Indice locorum Scripturæ sacræ omnes locos attingimus qui a S. Doctore expli-
cantur, vel modo allegantur. De diligentia laboris nostri in hac parte satis patebit consi-
deranti Indicem nostrum veteri saltem duplo copiosorem esse.

2° Rerum Indicem ita texuimus ut quæcumque in veteri apta essent servaremus, de
novo additis, mutatis, elucidatisve duobus millibus et amplius locorum.

3° In eodem indice eam legem secuti sumus quam res ipsa postulabat, hoc unice cu-
rantes, ut summa doctrinæ S. Joannis Chrysostomi in quacumque parte lectorum ocu-
lis breviter exposita appareret. Hinc potius attendimus animum justo sententiarum ordini
instituendo, quam tomorum paginarumve numeris ex serie indicandis.

4° Interdum quædam memoratu digna ex spuris operibus selecta in rerum Indice
collocavimus : quæ ut facilius discernentur, italico caractere descripta sunt.

5° Pluribus in locis auctoris doctrinam vindicavimus, præsertim in rebus ad catholicum
dogma spectantibus quas vetus index tacuerat. His delectetur lector theologus, vel cano-
nista.

6° Modus quo nostri Indices locos Chrysostomi indicant, hic est. Numerus qui voca-
tur Romanus tomum hujus editionis significat : arabicus paginam : litera vero locum
paginæ, ubi res indicata potissimum tractatur. Nam curaverunt editores, ut inter
ambas textus columnas numeri paginarum Montfauconi et literæ spatia earum æqualiter
dividentes insererentur : sed quoniam hinc accidit, ut hujus editionis paginarum sum-
mitates nonnumquam literis vacarent, tales locos numero nudo posito indicamus. De qui-
bus te lectorem benevolum admonisse sufficiat. Vale.

INDICES

LOCORUM SCRIPTURÆ SACRÆ

ET RERUM.

INDEX

LOCORUM SCRIPTURÆ SACRÆ

QUI IN TREDECIM

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI TOMIS

EXPLICANTUR AUT ADHIBENTUR.

GENESIS.

CAP. VERS.

1.

Exponitur T. IV. pag. 12-93.

1. In principio fecit Deus cælum et terram. II. 107. C. IV. 747. A. 749. E. V. 108. A. 118. D. VI. 511. A. VIII. 22. D. 23. C. 39. D. XIII. 243. B.

1.2. T. II. 101. VIII. 21. D.

1.26. T. V. 109. D.

2. Tenebræ erant super faciem abyssi. VI. 515. 516. C. 517. C. 524. B. X. 581.

3. Dixit Deus, Fiat lux, et facta est lux. VI. 518. B. XII. 25. D.

3.6.26. T. IV. 754. B.

4. Et vidit Deus lucem quod esset bona. III. 562. A.

5. Et vocavit Deus lucem diem, et tenebras vocavit noctem. VI. 518. D.

6. Fiat firmamentum in medio aquarum. VI. 524. E.

6.9.11.20. T. II. 773. B.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua quæ sub cælo est. VI. 531. D.

10. Vidit Deus quod esset bonum. VI. 746. E.

11. Germinet terra herbam fœni. I. 704. A. 803. D. II. 892. E. III. 215.

TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

1. 11.20. T. VII. 569. C.

14. Dixit Deus, Fiant luminaria in firmamento cæli. VI. 533. A.

15. Ut luceant super terram. VI. 534. B.

- 16.17. Et fecit Deus duo luminaria, et posuit illa in cælo. VI. 533. C.

18. Dominentur diei et nocti. VI. 534. E.

20. Producant aquæ reptilia animarum viventium. II. 325. B. 911. VI. 532. D. 544. B.

21. Et fecit Deus cetegrandia. VI. 546. C.

22. Crescite et multiplicamini. IV. 321. E. VI. 547.

24. Et dixit Deus, Educat terra animam viventem. VI. 547. D. 550. A.

26. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. I. 193. A.

373. D. 374. A. 645. D. 663. B.

665. D. 813. C. II. 54. A. 101. C.

IV. 755. B. 757. D. 759. 763. D.

V. 9. D. 105. A. 146. C. 257. E. 300.

D. 609. B. VI. 6. D. 187. C. 216. D.

532. D. 562. D. 566. E. 574. C.

VIII. 221. B. 441. C. IX. 758. C.

XI. 420. D. 427. B. 695. B. XII.

23. A. 963. C.

CAP. VERS.

1. 27. Ad imaginem Dei fecit ipsum. V. 333. VII. 234. E. XI. 163. D. 486. F. 813. D.
28. Crescite, et multiplicamini. I. 342. A. 344. E. II. 453. B. 463. B. III. 97. A. 238. A. IV. 249. D. 293. B. 304. C. 303. E. VI. 247. C. 392. E.
31. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et ecce bona valde. III. 562. A. 564. IV. 263. E. 330. B. 591. XI. 669. A.
2. *Exponitur* T. IV. 93-146.
2. Quievit Deus die septimo ab omnibus operibus suis. IV. 330. C. XII. 534. B.
5. Eritis velut dii. T. II. 437. E.
7. Insufflavit in faciem ejus. III. 917. B. IV. 119. E. VI. 515. 566. B. 567. E. 603. B. VIII. 167. B.
8. Plantavit enim Deus paradisum. III. 136. A. IV. 53. C. VI. 568. D.
9. Omne lignum pulchrum visu. VI. 371. D. 372. E.
10. Fluvius autem egrediebatur ex Edem. VI. 369. E.
12. Ibi est aurum bonum, carbunculus et lapis prasinus. VI. 371. E.
15. Posuit ipsum ut operaretur et custodiret paradisum. II. 223. VI. 369. B.
16. De omni ligno, quod est in paradiso, comedendo comedes. IV. 6. A. 792. A.
- 16.17. T. I. 826. B. II. 363. C.
17. Quacumque enim die comedes, morte morieris. II. 77. B. 469. A. 524. C. III. 906. IV. 173. C. 209. 306. B. 790. C. V. 366. C. VI. 300. VIII. 184. E. X. 511. B. XI. 424. C. 426. D.
18. Faciamus ei adiutorem similem ipsi. I. 373. C. 433. D. IV. 764. B. V. 436. A. VI. 390. E. VIII. 167. C. IX. 738. C. X. 367. D.
19. Ut videret quid vocaret ea. III. 146. B. IV. 82. C. 761. A. 779. C. XII. 475. A.
- 19.20. T. IV. 764. C.
20. Non enim inventus est adiutor similis ei. I. 194.
21. Immisit exstasim in Adam, et dormivit. IV. 524. C. VI. 374. A.

CAP. VERS.

2. 22. Et edificavit Dominus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. VI. 375. D.
23. Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. IV. 779. C. 783. B. VI. 369. 374. D. X. 173. A. XI. 468. A.
- 23.24. T. VI. 381. C.
24. Propter hoc relinquet vir patrem suum et matrem suam. I. 279. A. III. 237. E. 238. D. 493. 500. IV. 434. C. 330. D. 624. E. 731. D. 779. E. V. 37. C. VI. 374. A. VII. 698. C. IX. 496. E. 738. D. X. 337. B. 366. A. XI. 813. E. XII. 707.
25. Erant nudi et non erubescabant. VI. 373. A.
5. *Exponitur* T. IV. 147-183.
1. Accessit serpens et dixit mulieri. II. 320. E. VI. 379. 380. B.
2. Cur dixit vobis Deus ne comedere- tis ex omni ligno? VI. 384. E.
4. Non morte moriemini. II. 320. C. 321. III. 361. D. VI. 381. D.
5. Eritis sicut dii. III. 137. A. IV. 783. C. VI. 250. 499. A. VII. 196. B. VIII. 366. A. IX. 582. D. X. 66. A. XI. 763. C. XII. 476. 518. A.
- 5.11.19. T. III. 140. C.
6. Viditque mulier quod bonum esset lignum ad edendum. I. 203. E. VI. 372. 386. C. XI. 663. C.
7. Aperti sunt eorum oculi, et cognoverunt se nudos esse. VI. 386. B.
8. Deambulabat Deus in meridie in paradiso. II. 107. B. 108. C. VI. 383. D. 388. D.
9. Adam ubi es? II. 104. D. IV. 193. A. VI. 386. B. VII. 840. E. VIII. 440. D.
- 9.10. T. I. 643. B. XII. 412. B.
10. Vocem tuam audivi, et timui. II. 131. D. VI. 38. A.
11. Quis enim indicavit tibi quod nudus esses? II. 131. E. IV. 348. B. VI. 389. B. IX. 738. D.
12. Mulier, quam dedisti mecum, ipsa me decepit. I. 43. C. II. 131. D. V. 344. VI. 390.
13. Cur hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens seduxit me. VI. 390. E. VII. 313. B. XI. 663. B.

CAP. VERS.

5. 14. Maledictus tu inter omnes bestias terre. IV. 193. E. VI. 590. B. 599.

14. 15. T. VI. 579. E.

15. Et terram comedes cunctis diebus vite tue. VI. 591.

16. Ad virum tuum conversio tua, et ipse tui dominabitur. I. 317. D. 367. C. 394. H. 77. D. 396. 898. E. III. 97. A. 239. C. 666. E. IV. 74. C. 338. D. 738. 764. D. 771. A. V. 366. C. VI. 592. E. 593. D. VII. 409. X. 197. 269. C. 400. E. XI. 663. A.

17. Maledicta terra in operibus tuis. IV. 193. D. V. 198. D. VII. 583. C. 394. E. VII. 409.

18. Spinas et tribulos germinabit tibi terra. IV. 349. E.

19. Terra es, et in terram reverteris. II. 363. C. 534. C. 544. B. III. 215. E. IV. 83. C. 209. 237. 286. A. 762. A. V. 244. D. 366. C. VI. 216. B. 356. 591. D. 593. C. VII. 491. VIII. 329. D. IX. 152. F. X. 460. E. XII. 626. D.

19. 18. 16. T. XII. 97. B. 963. D. 987. D.

19. 18. 17. T. V. 366. C.

21. Induit eos Deus tunicas pelliceas. I. 321. B. VI. 588. A.

22. Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis. VII. 214. C. 397. A. XII. 726. E.

22. 23. T. IV. 348. C.

24. Et eiecit Adam, et collocavit eum ex adverso paradisi voluptatis. VI. 568. D.

4. *Exponitur* T. IV. 183-212.

1. Possedit hominem per Deum. II. 293. C. VII. 674. C.

5. Ad Cain, et ad oblationem ejus non attendit. I. 729.

6. Cur concidit vultus tuus? IX. 738. A.

7. Peccasti, quiesce; ad te conversio illius, et tu illi dominaberis. I. 197. A. 827. II. 317. D. III. 509. C. IV. 287. IX. 537. C. XII. 290. C.

7. *sqq.* T. IX. 739. E.

8. Age egrediamur in campum. II. 131. C. IV. 677. E. 784. B. X. 549. E.

9. Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio; numquid enim

CAP. VERS.

custos sum fratris mei? I. 198. D. 643. A. II. 152. 338. A. IV. 784. C. IX. 143. B. 360. D. 733. X. 480. C. XI. 736. D. XII. 412. B. 565. B.

4. 9. 10. T. I. 827. C. V. 377. A.

10. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. II. 338. A. IX. 443. 559. C. X. 549. A.

12. Eris gemens ac tremens super terram. I. 198. II. 338. B. IV. 304. C. 783. D. VI. 149. C. VII. 191.

13. Major est causa mea, quam ut dimittatur mihi. II. 132. 338. E.

13. 14. T. I. 827. C.

14. Si me ejicias a terra, et abscondar a facie tua, et erit, omnis qui me inveniet, occidet me. XI. 559. C.

15. Non sic; quisquis occiderit Cain, septem vindictas persolvit. I. 827. D.

24. Ex Cain vindicatum est septies. VII. 808. E.

25. Cognominavit nomen illius Seth, dicens: Excitavit enim mihi Deus. II. 293. D. IV. 217. C.

26. Et Setho natus est filius, et appellavit nomen illius Enos. IV. 218. B. V. 267. E.

5. *Exponitur* T. IV. 214-229.

28. 29. Vixit Lamech annos centum octo, et genuit filium. IV. 806. D.

29. Et vocabitur nomen ejus Noe. IV. 462. 578. D.

32. Noe erat quingentorum annorum, et genuit tres filios. IV. 253. E.

6. *Exponitur* T. IV. 229-262.

2. Videntes autem filii dei filias hominum. I. 343. D. V. 16. 267. D. VI. 136. A. 231. A. 350. A. XI. 150. D.

3. Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis. IV. 270. A. 280. D. IX. 626. B. XI. 673^b. E.

4. Hi erant gigantes, homines nominati. VI. 39. C.

5. Ut autem vidit Deus, quod multiplicatae sunt malitiae hominum. IV. 258. B. 348. A.

7. Delebo hominem quem creavi a facie omnis terrae. II. 331. C. 468. D. IV. 348. A.

9. Noe justus, perfectus in generatione sua, Deo placuit. I. 409. B. II.

CAP. VERS.

340. C. IV. 249. E. 254. E. V.
141. C. XI. 500. XII. 390. A.
6. 11. Corrupta est terra. IV. 280. E.
12. Vidit Dominus terram, et erat corrupta. IV. 280. E. XI. 213. C.
13. Delebo hominem, quem creavi in terra. II. 532.
7. *Exponitur* T. IV. 262-284.
1. Ingredere in arcam, quia te vidi iustum in generatione hac. IV. 289. D.
1.5. T. IV. 269. B.
4. Adhuc septem dies, et inducam diluvium super terram. IV. 281. D.
6. Noe autem annorum erat sexcentorum. IV. 269. A.
24. Exaltata est aqua super terram. IV. 288. D.
Exponitur T. IV. 284-305.
7. Non reversus est corvus, donec siccaretur terra. VII. 89. A. XII. 921.
21. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis. I. 729. IV. 316. E. VI. 565. A. XI. 361. B.
9. *Exponitur* T. IV. 305-340.
1. Benedixit Deus Noe, quando exivit ex arca. IV. 336. A. Crescite, et multiplicamini. V. 359. C.
2. Timor vester erit super omnes bestias terræ. II. 407. D. V. 103. A. VI. 216. C. V. 713. C.
3. Tamquam olera agri dedi vobis omnia. V. 300. A.
5. Sanguinem vestrum requiram. V. 122. E.
9. Disponam testamentum tecum, et cum universa carne tua. II. 380. A.
20. Cœpit Noe homo agricola. IV. 763. E.
25. Maledictus Chanaan puer. I. 960. D. V. 293. B. VI. 398. E. 476. C.
10. *Partim exponitur* T. IV. 340-343.
11. *Partim exponitur* T. IV. 344-358.
1. Et erat omnis terra labium unum. IV. 342. V. 221. C. VI. 213. C. 221.
6. Ecce vox una omnibus, et hoc facere cœperunt. II. 296. C. 297. E.
7. Venite, descendamus, et confundamus ipsorum linguas. V. 93. E. 300. D. X. 525. D.
12. *Exponitur* T. IV. 359-381.
1. Abraham, exi de terra tua et de cognatione tua. II. 568. A. 764. E. IV. 420. C. 439. C. 580. D. 802. E. 804. B. V. 181. VII. 611. A. IX.

CAP. VERS.

140. E. X. 524. B. XI. 187. D. XII. 315. A. 323. D. 937. D.
12. 3. Benedicentibus tibi benedicam, et maledicentibus tibi maledicam. IV. 879. B.
Ib. Et in semine tuo benedicentur omnes familie terræ. IX. 82. E. 672. B.
7. Semini tuo dabo terram hanc. IV. 421. A. IX. 669. C. 672. A. 797. A. XII. 301. B.
11. Novi quod pulchra sis mulier. II. 758. IV. 422. C.
12. Et erit cum viderint te Ægyptii, te quidem servabunt, me vero interficient. II. 758. B. 759. D. 761. A.
12. 13. T. I. 234. D. 667. B.
13. Dic, Soror illius sum. II. 758. B.
18. 19. Cur hoc fecisti? cur dixisti, Soror mea est? et parum absuit, quin peccaverim. III. 509. C.
15. *Exponitur* T. IV. 382-401.
6. Non capiebat eos terra ut habitarent simul. IV. 423.
8. Ne sit rixa inter me et te. IV. 423.
9. Si tu ad dexteram, ego ad sinistram. X. 262. B.
10. Vidit Lot omnem regionem circum Jordanem. VI. 350. B.
10. 11. Vidit Lot, ... et irrigabatur sicut paradisus Dei. XI. 579. A.
14. Elevatis oculis tuis vide omnem terram ab omni parte. IV. 423. D.
15. Dabo tibi terram, et semini tuo. V. 181. XI. 38. E. XII. 76.
16. Tamquam sidera cæli. XII. 303. A.
Exponitur T. IV. 409-416.
18. Erat enim sacerdos Dei altissimi. IV. 424. E.
18. 20. Et Melchisedech rex Salem.... benedixit Abraham dixitque: Benedictus es Abraham. I. 817. D.
21. 22. Accipe omnia, mulieres tantum dimitte. VI. 542. C.
21. 23. T. XII. 515. E.
23. Non accipiam a te ex filo usque ad corrigiam calceamenti. V. 524. D.
Ib. Ne dicas: Ego ditavi Abraham. VI. 375. E.
Exponitur T. IV. 425-438.
1. Merces tua magna erit. VI. 375. A.
2. Quid mihi dabis? Ego autem sine liberis pereco. I. 236. C. 342. B.

CAP. VERS.

- 13.** 4. Non erit ille hæres tuus, sed qui egredietur ex te. I. 237. C.
 5. Sic erit semen tuum, ut stellæ cæli. III. 381. D.
 6. Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. VI. 375. A. XII. 451. C.
 13. Peregrinum erit semen tuum in terra non sua. I. 236. A. II. 830. A.
Ib. Et serviet semen tuum annos quadringentos. XIII. 247. A.
13.16. T. I. 776. C.
 14. Gentem autem, cui servierint, ego iudicabo. I. 776. D.
 16. Nondum enim completa sunt peccata Amorrhæorum. V. 327. C. VI. 283.
16. *Partim exponitur* T. IV. 442-453.
 5. Judicet Deus inter me et te. XI. 174. D.
 6. Ecce ancilla in manibus tuis. XI. 173.
 16. Quando natus est Ismael, annorum octoginta sex erat Abram. IV. 437. A.
17. *Exponitur* T. IV. 459-473.
 4. Multarum gentium patrem te constitui. IX. 331. C.
 5. Non erit ultra nomen tuum Abram, sed Abraham vocabitur nomen tuum. IV. 801. B.
 14. Anima quæ non circumciditur, exterminabitur. VIII. 336. E.
 19. Uxor tua Sara pariet filium, et vocabis nomen ejus Isaac. III. 135. D. 138. E.
18. *Partim exponitur* T. IV. 479-487.
 1.3. Circa meridianum tempus apparuit ei Dominus ad quercum Mambre sedenti. XII. 776. E.
 3. Domine, si inveni gratiam in conspectu tuo, ne transeas servum tuum. IX. 740. D.
 6. Festina et commisce tres mensuras similes. V. 616. B.
 10. Secundum hoc tempus veniam, et erit Saræ filius. IV. 536. E. V. 619. B. VI. 376. C. X. 843. C. XII. 777. D.
 11. Desierant enim Saræ fieri muliebria ejus. III. 138. C. XI. 171. E.
 12. Nondum mihi evenit hactenus : dominus autem meus est senior. XI. 173. C.
 15. Non risi. XII. 304. D.

CAP. VERS.

- 18.** 17. Non celabo puerum in eum Abraham. VII. 355. A. VIII. 542. E.
 19. Noveram quod constitueret Abraham filiis suis, et domui suæ post eum. I. 401. III. 380. D.
 20. Glamor Sodomorum et Gomorrhæ. II. 919. C. IV. 512. D. VI. 45. D.
20.21. T. VII. 840. E.
 21. Descendens videbo si secundum clamorem operantur. II. 919. C. VIII. 440. D. XI. 721. D. XII. 79. A.
 22. Ne simul perdas justum cum impio. IV. 518. E.
 27. Ego autem sum terra et cinis. I. 357. A. IV. 358. E. V. 375. D. 524. B. 537. C. VI. 218. 532. D. VIII. 329. C. IX. 810. A. X. 7. C. 713. C. XII. 4040. D.
19. *Exponitur* T. IV. 502-528.
 22. Servans serva animam tuam. X. 263.
 23. Sol egressus est super terram, et Lot ingressus est in Segor. VI. 537. A.
 24. Pluit Dominus a Domino. XI. 727. E.
20. *Exponitur* T. IV. 528-536.
 2. Soror mea est. XII. 706. B.
2-15. T. XII. 706-708.
 6. Peperci tibi, ut ne peccares in me. X. 777. E.
21. *Partim exponitur* T. IV. 536-541.
 3.6. Cum autem peperisset eum, vocavit nomen ejus Isaac, dicens : Rîsum fecit mihi Deus. III. 138. E.
 7. Quis enim annuntiabit Abraham, quod Sarra filium lactet? III. 138. E.
 10. Ejice ancillam et filium ejus. IV. 546. C.
 12. In Isaac enim vocabitur tibi semen. IV. 546. D. IX. 672. C. XI. 767. B. XII. 323. D.
Ib. Audi Saram uxorem tuam. XI. 543. B.
 19. Aperuit Deus oculos Agar. IV. 154. C.
22. *Partim exponitur* T. IV. 546-553.
 1. Abraham, Abraham. III. 583. D.
 1.2. T. III. 582. D. VIII. 287. D.
 2. Accipe filium tuum, quem diligis, Isaac. I. 943. B. II. 887. D. 888. C. VI. 536. D. XII. 313. A. 888. E.
 5. Sedete vos hic ; ego vero et parvus

CAP. VERS.

- lus pertransibimus. II. 888. D. X. 349. c.
- 22.** 7. Ecce ligna et ignem : ubi est ovis? I. 238. c. II. 891. D. V. 523. E. X. 527. D. XII. 890. B.
- 7.8. T. II. 889. XI. 679. B.
8. Providebit sibi ipsi ovem Deus, o fili. V. 523. E. XII. 890. c.
- 11.12. Abraham, Abraham, ne injicias manum tuam ad puerulum. II. 890. A.
12. Non pepercisti filio tuo dilecto propter me. II. 723. III. 603. B. X. 524. A.
17. Benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te. III. 917. E.
18. In semine tuo benedicentur omnes gentes. IX. 797. A. X. 830. D.
- 25.** *Partim exponitur* T. IV. 554-553.
6. Scimus quod a Deo venis nobis rex. V. 18. D.
- 24.** *Exponitur* T. IV. 557-566. *Partim invenitur* XII. 708-712.
- 1-4. Abraham jam senior propectæque ætatis dixit servo majori domus suæ. III. 263. D.
5. Si noluerit mulier venire mecum. III. 263. B.
- 6.7. Cave ne quando reducas filium meum illuc. III. 263. B.
- 10-14. T. XII. 709. c.
- 12-21. Et ait, Domine Deus domini mei Abrahami, sis mihi hodie præsens ac propitius. III. 264-269.
- 20-67. T. XII. 709. *sqq.*
14. Isaac, inquit, servus tuus. VI. 254.
- 23.25. Cujus es filia, indica mihi : estne in domo patris tui locus quo possim divertere? III. 269. E.
- 33-38. Non prius cibum capiam quam loquar verba mea. III. 269-270.
- 50.51. Mandatum hoc egressum est a Deo.... En Rebecca, tolle eam et propera. III. 270. B.
65. Quis est ille homo qui progressus est in campum? III. 271. A.
67. Et accepit eam uxorem Isaac. III. 272.
- 23.** *Partim exponitur* T. IV. 567-574.
8. Et appositus est ad patres suos, proventus in senectute bona. VII. 381. B.
20. Isaac autem erat quadraginta anno-

CAP. VERS.

- rum; quando accepit Rebecam. III. 418. D.
- 23.** 21. Rogabat Isaac pro uxore sua, quoniam sterilis erat. III. 413. E. 418. c. XI. 212. B.
22. Si mihi ita futurum erat, ad quid mihi vivere? I. 240. A.
23. Duæ gentes in utero tuo sunt. VI. 377.
- 1b.* Major serviet minori. IX. 673. A.
- 23-26. T. XII. 418.
- 25.26. Exiit Jacob dextera tenens calcaneum fratris sui.... Isaac autem erat annorum sexaginta, quando genuit eos. III. 418. E.
27. Simplex erat, et domi habitans. IV. 609. VIII. 419. D.
- 26.** *Exponitur* T. IV. 578-593.
12. Seminavit autem Isaac in terra illa, et invenit centuplicans hordeum. IV. 584. c. XII. 731. B.
14. Et fuerunt illi pecora ovium et pecora boum. VI. 550. B.
16. Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es. XII. 731. B.
24. Ego sum Deus Abraham et Isaac patris tui; ne timeas. IV. 614. c. XII. 654. A.
35. Cum Rebecca contendebant. I. 240. c. IV. 594. B.
- 27.** *Exponitur* T. IV. 594-607.
13. Super me sit tua maledictio, fili. VI. 165. c. X. 352. B.
27. Oder agri pleni cui benedixit Dominus. IX. 158 *bis*. E.
28. Det tibi Deus de rore cæli, et de pinguedine terræ. V. 293. A. VI. 323. D.
29. Esto Dominus fratris tui, et adoret te filii patris tui. VII. 144. c.
36. Juste vocatum est nomen ejus Jacob: supplantavit enim me. IV. 378. c. V. 249. D.
41. Appropinquabunt dies luctus patris mei. XII. 408. D.
- 42-46. T. I. 241. E.
45. Ne forte duobus filiis una die orber. IX. 759. c.
- 28.** *Exponitur* T. IV. 608-612.
11. Proficiscente in Haran, occidebat sol. XII. 654. c.
13. Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac patris tui. XII. 653. D.
- 14.15. In multitudinem te crescere faciam,

CAP. VERS.

- et custodiam te. IV. 639. D.
28. 15. Ecce ego tecum sum, custodiens te in omni via. IV. 615. A. 626. D. 638. C.
20. Si dederit mihi Dominus panem ad vescendum. II. 760. B. V. 520. C. 324. D. VII. 309. D. IX. 153. C. X. 560. C. 644. C. XII. 253. A.
22. De iis quæ mihi dederis, decimas tibi offeram. IV. 639. E.
29. *Partim exponitur* T. IV. 616-629.
20. Erant enim in conspectu ejus quasi dies pauci. X. 333. E.
50. *Exponitur* T. IV. 629-637.
1. Da mihi liberos, aliqui moriar ego. I. 243. C. IV. 444. A.
1. 2. T. III. 427. E.
27. Benedixit me Deus ad ingressum tuum. IV. 637. A.
51. *Exponitur* T. IV. 637-649.
15. Devorando devoravit nos et argentum nostrum. IX. 415. A.
24. Ne loquaris cum Jacob mala. IV. 653. B.
- 38.40. Hos viginti annos tecum ego sum.... adustus æstu diei et frigore noctis. X. 360.
- 39.41. Ego persolvebam a me ipso furta dici.... Ista mihi fuerunt annis viginti. I. 242. D.
41. Decepesti me decem annis. I. 243. B.
52. *Exponitur* T. IV. 650-655.
1. 2. Et elevatis oculis Jacob vidit castra Dei metata. IV. 650. E.
2. Vidi castra angelorum. II. 530. D.
10. In virga enim mea hac transivi Jordanem. IV. 733. IX. 327. C.
11. Deus, erue me de manu Esaû fratris mei. I. 244. II. 760. C.
26. Dimitte me, quia ascendit diluculum. VI. 292. A.
30. Species Dei. Quia vidi Deum. IV. 786. D. VI. 582. E.
55. *Exponitur* T. IV. 656-662.
- 13.14. Nosti, domine, quia infantes teneiores sunt.... Præcedat dominus meus ante servum suum. I. 244. B.
56. *Exponitur* T. IV. 662-665.
30. Dixit enim Jacob ad Symeonem et Levi: Odiosum me fecistis.... Ego autem sum minimus numero. I. 244. D. IV. 669. C. 724. E.
58. *Exponitur* T. IV. 665-671.

CAP. VERS.

58. 5. Factus est timor Dei super omnes per circuitum civitatis. I. 244. D.
18. Peperit enim Rachel, parturiensque laborabat. I. 245.
- Ib.* Filium doloris mei. XI. 832. E.
56. *Partim exponitur* T. II. 386. IV. 672.
57. *Partim exponitur* T. IV. 674-683.
1. Peregrinus autem fuit Jacob in terra. IV. 672. D.
- 2-4. Detulerunt enim illum crimine malo, et videntes quod a patre cæteris liberis suis plus diligeretur. I. 247. A.
3. Diligebat eum pater quod eum senex genuisset. III. 678. A.
7. Videbam manipulos vestros adorantes manipulum meum. I. 930. B.
10. Numquid veniemus ego et mater tua, et fratres tui, ut adoremus te? IV. 720. E.
- 19.20. Ecce somniator: nunc ergo venite, occidamus eum. I. 207. C.
20. T. I. 930. C.
- Ib.* Dicamus quod unus fuerit a fera devoratus. XI. 530. A.
33. Fera pessima devoravit Joseph. I. 932. B.
- 33.34. Scidit Jacob vestimenta sua. Congregati sunt autem omnes filii ejus et filia. I. 245. D.
35. Noluit consolationem accipere. IV. 720. D.
58. *Partim exponitur* T. IV. 684-687.
- 2.3. Et vidit Judas hominis Chananæi filiam... et concipiens peperit filium. IV. 684. A.
- 7-10. Occidit eum Deus.... occidit eum. IV. 687. C.
26. Justior est Thamar quam ego. VI. 380. A.
29. Quare propter te excisa est sepes? VII. 42. A.
59. *Exponitur* T. IV. 688-694.
6. Et erat Joseph pulchra facie, et aspectu decorus valde. X. 373. E. XI. 634. ^b
7. Cuba mecum. III. 503. B. X. 560. C.
- 8.9. Ecce dominus meus propter me nihil scit eorum quæ sunt in domo sua. I. 249. X. 345. B.
9. Quo pacto faciam verbum hoc malum, et peccabo, etc. X. 560. C.

- CAP. VERS.
59. 14. Adduxisti nobis huc puerum Hebraeum, ut illuderet nobis. VII. 906. A. X. 347. D.
15. Sed audivit quod vocem extuli. X. 346. A.
23. Et nesciebat aliquid praefectus carceris propter Joseph. IV. 695.
40. *Partim exponitur* T. IV. 695-698.
7. Cur tristes sunt hodie vultus vestri? XI. 820. A.
8. Nonne per Deum manifestatio eorum est? VII. 674. C. XI. 80. E. 259. B. 263. E.
12.13. Adhuc triduum, et restituet te Pharaon, Dabis calicem in manus Pharaonis. II. 266. D.
14. Memento mei cum bene tibi fuerit. II. 266.
14.15. T. I. 249.
15. Ego furtim sublatum sum de terra Hebraeorum. III. 684. A. VIII. 480. A. X. 346. B. 532. C.
- 15.14. T. XI. 837. D.
41. *Exponitur* T. IV. 698-703.
32? Tibi apparuit somnium secundo. VII. 894. B.
42. *Exponitur* T. IV. 703-709.
9. Exploratores estis. I. 932. E.
21. Certe : in peccatis enim sumus propter fratrem nostrum. II. 36. III. 703. E. IX. 118. A.
21.22. T. IV. 718. E.
22. Nonne dixi ad vos ita loquens : Ne laedatis puerum. I. 933.
36. Joseph non est, Symeon non est, et Benjamin auferetis? XI. 449. A.
38. Non descendet filius meus vobiscum. I. 246. E.
Ib. Deducetis senectutem meam cum merore ad infernum. II. 470. B. 761. C. III. 906.
45. *Exponitur* T. IV. 710-712.
6. Quid me afflixisti? I. 246. A.
13.41. Et fratrem vestrum assumite, Ego enim sicut liberis orbatus sum. I. 246. B.
14. Deus autem meus det vobis gratiam coram homine. XI. 453. D.
44. *Exponitur* T. IV. 713-715.
29. Deducetis senium meum cum dolore ad inferos. XI. 94. C.
45. *Exponitur* T. IV. 715-720.
- CAP. VERS.
43. 3. Ego sum frater vester Joseph. IV. 744. E.
5. Nolite timere, quia non vos tradidistis me, sed Deus me huc misit. IX. 57. C. 81. D. XI. 853.
7.5. Misit me Deus ante vos, In vitam misit me Deus ante vos. IV. 724. A.
Exponitur T. IV. 721-723.
27. In septuaginta quinque animabus descendit Jacob in Aegyptum. IV. 724. B.
Exponitur T. IV. 723-729.
9. Dies mei parvi et mali. I. 242. 247. D. 267. A. 918. D. X. 310. A. XII. 336. 391.
Exponitur T. IV. 731-737.
16. Angelus qui eruit me a juventute mea. II. 530. C. 612. C. IX. 327. C. XI. 400. C. XII. 1000. D.
49. *Exponitur* T. IV. 737-742.
1. Venite, et dicam vobis quod eventurum sit vobis. V. 293. A.
3.4. Ruben primogenitus meus... Ascendisti enim in cubile patris tui. I. 245. A.
5. Symeon et Levi fratres. VI. 22. C.
7. Dividam eos in Jacob. VII. 144. C.
Ib. Maledictus furor eorum, quia pertina- IX. 253. B.
9. Ex germine, filii mei, ascendisti. III. 21. D. 27. V. 194. D.
Ib. Decidens dormivit ut leo. VIII. 464. E. XI. 764. B.
10. Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus. III. 524. D. VI. 127. D. 381. D. VII. 29. C. 107. B. VIII. 224. B.
10-12. T. I. 686. D.
11. Ligans ad vineam pullum suum. VI. 26. C.
12. Gratosi ejus oculi sicut vinum. V. 198. B.
50. *Exponitur* T. IV. 742-745.
15. Ne forte injuriæ memoriam retineat. VI. 382.
18. Ecce nos servi tui sumus. VI. 382. E.
19.21. Ne timeatis, Ego nutriam vos. VI. 382. E.
24. Visitatione visitet vos Deus. II. 829. B. IV. 729. B. VI. 382. A.

EXODUS.

CAP. VERS.

1. 20. Benefecit obstetricibus. V. 466. c.
 2. 13.14. Cur verberas proximum? VI. 382. c.
 14. Numquid occidere me tu vis quem-
 admodum Ægyptium heri occidi-
 sti? I. 251. B. IX. 444. A. XII.
 341. c.
Ib. Quis te constituit principem? IX.
 137. E. X. 643. D. XI. 58. E. 664. E.
 24. Recordatus sum testamenti mei quod
 fuit ad Abraham. VII. 367. D.
 5. 2. Rubus ardebat et non comburebatur.
 VI. 81. A.
 5. Locus in quo stas terra sancta est.
 III. 837. c.
 6. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac,
 et Deus Jacob. III. 413. B. IV. 460. c.
 539. A. 569. A. 851. C. V. 63. D.
 354. A. 478. 362. B. VI. 609. VII.
 778. D. IX. 137. E. X. 310. E.
 XII. 319.
 7. Videns vidi afflictionem populi mei.
 V. 328. B. 481. E.
 7.8. Videns,.... et descendi ut eos eripe-
 rem. V. 395. D.
 8. Terram fluentem lacte et melle. III.
 903. c. XII. 338. A.
 14. Ego sum, qui sum. I. 383. E. VI.
 383. XI. 274. E.
Ib. Ego sum, et donec consenueritis ego
 sum. X. 430. B.
Ib. Qui est qui misit me. VIII. 100. A.
 15. Hoc vobis memoriale sempiternum.
 VII. 883. A.
 22. Sumite, commodate a sua quæque vi-
 cina et contubernali. I. 776. D.
 4. 2. Quid est hoc in manu tua? VI. 253. c.
 VII. 407. B. VIII. 286. B.
 9. Effundes ex ea in aridam, et sanguis
 erit. VI. 383. E.
 10.13. Gracilis vocis sum et lingua tardus....
 delige tu alium, quem mittas. VI.
 81. A.
 11. Quis fecit mutum et surdum. V. 93. D.
 19. Defunctus est qui quærebat ani-
 mam tuam. I. 253. VI. 383. E.
 22. Primogenitus filius meus Israel. IV.
 230. V. 268.
 22.23. Filius primogenitus.... Dixi: Dimitte

CAP. VERS.

- mihî populum meum. VI. 537. A.
 3. 2. Non novi Dominum. VII. 733. c. IX.
 733.
 4. Quare, Moses et Aaron, avertitis po-
 pulum. I. 253. c.
 16. Paleæ non dantur famulis tuis. I.
 776. c.
 21. Videat Deus et judicet vos. I. 253. c.
 23. Domine, quare afflixisti populum
 tuum? I. 253. c.
 6. 9. Non audierunt Mosem præ angus-
 tia et laboribus duris. I. 253. A.
 III. 398. c. XII. 172. D.
Ib. Locutus est autem Moyses ad popu-
 lum. III. 669. D.
 7. 1. Feci te Deum Pharaoni. I. 539. B.
 V. 146. c. VI. 383. c. 554. E.
 3. 19. Digitus Dei est hic. III. 920. c. IX.
 136. D.
 9. 16. Ut ostendam in te potentiam meam.
 V. 466. A.
 11. 5. A sedente in solio usque ad ca-
 ptivam quæ in mola est. VII.
 839. D.
 12. 5. Masculum sine macula, unius anni.
 X. 152.
 11. Erant accincti, et baculi erant in eo-
 rum manibus. XI. 202. D.
 16. Nihil facietis nisi ea quæ faciet ani-
 ma. VII. 490.
 26. Ut si te interrogaverit filius tuus.
 II. 451. D. 463. D. VI. 384. D.
 46. Os ejus non comminuetur. VIII.
 578. B. X. 152.
 15. 2. Consecra et sanctifica mihi omne pri-
 mogenitum. VI. 384. E.
 8.14.15. Et annuntiabis filio tuo.... Si au-
 tem interrogaverit te filius tuus.
 I. 100. E.
 14. 11. Eduxisti nos ut interficeres? V. 333. E.
 523. E.
 15. Quid clamas ad me? I. 254. c. II.
 893. B. III. 527. E. IV. 828. V.
 38. B. 516. c. VII. 282. A. XII.
 613. D.
 15. 1. Equum et ascensorem ejus dejecit in
 mare. I. 776. D.
Ib. Canamus Domino: gloriose enim
 I.

CAP. VERS.

- magnificatus est. V. 226. c. 391. D. VI. 59. B.
13. 11. Quis similis tui in diis, Domine? I. 771. C.
14. Pariendi dolores ceperunt habitantes Philistin. V. 85. C.
- 16? Et cecidit spiritus formidinis in illos. XI. 712. D.
16. 18. Qui multum, non plus habuit; et qui parum, non minus. XI. 204. D.
17. 11. Moyses ascendit in montem et expandit manus suas. VI. 601. A.
14. Scribe hoc in monumentum in libro. VI. 385. D.
13. 14. Quare illi stant coram te? III. 143. E.
17. Non recte tu facis. III. 143. E.
21. 22. Fac tibi millenarios, centenarios, quinquagenarios, et decuriones. III. 143. B.
19. 8. Omnia quæcumque dixerit Deus faciemus et audiemus. VI. 383. E.
- VII. 749. XI. 410. A. *Cfr. cap. 24. 3. et 7.*
13. Et si bestia montem tangat, obruetur lapidibus. XI. 27. A.
18. Tenebræ et caligo erat, et mons fumigabat. IV. 434. D.
19. Deus loquebatur: Moyses respondit. VIII. 276. C.
20. Et descendit Deus in caligine. XII. 44. A.
20. 2. Dominus Deus tuus. I. 390. E.
3. Non erunt tibi dii alii. II. 393. E.
5. Deus zelotes est. I. 315. A.
- Ib.* Reddens peccata parentum in filios. VII. 808. A.
- Ib.* Deus enim æmulator sum. IX. 760. C.
10. Septima die non facies opus. II. 130. B.
- Ib.* Sabbatum requie cole. II. 911. B.
11. Sex diebus fecit Deus cælum et terram. VI. 316. C.
12. Honora patrem tuum et matrem tuam. IV. 334. E. 768. C. VII. 586 C. X. 276. A.
13. Non occides. II. 150. A. V. 21. E. VI. 149. D. VII. 240. C. VIII. 453. D. XI. 15. E. XII. 907. B.
13. 14. Non occides, non adulterabis. V. 2. B. XI. 140. A.
- 13-15. Non occides, non furtum facies, non mœchaberis. II. 150. C. XIII. 243. E.

CAP. VERS.

20. 13-16. Non mœchaberis, non occides. VI. 341. D.
14. Non mœchaberis. II. 376. 379. C. 393. C. V. 328. B.
19. Ne loquatur nobis Deus, sed loquatur nobis Moyses. XII. 418. A.
21. 17. Qui maledicit patri aut matri, morte moriatur. II. 903. A. III. 378. D. IV. 334. A. 768. D. VII. 586. C. XII. 839. C.
22. 24. Erunt filii vestri pupilli, et uxores vestræ viduæ. III. 236. E.
28. Diis non maledices. V. 267. D. 488. D. VI. 385. A.
- Ib.* Principem populi tui non maledices. IX. 404.
25. 1. Auditionem vanam ne receperis. III. 11. B. IV. 145. C. 494. D. 493. B. VI. 223. E.
2. Non eris cum pluribus in malitia. IV. 228. A. IX. 315. C.
3. Non misereberis pauperis in iudicio. VIII. 337.
5. Si videris iumentum inimici tui lapsum. VII. 230. E.
8. Dona excæcant oculos sapientium. IX. 253. C.
15. Non apparebis in conspectu Domini vacuus. III. 195. A. XI. 715. B.
17. Ter in anno apparebis Domino Deo tuo. II. 542. B.
24. 3. Quæcumque dixit Deus faciemus et audiemus. XI. 424. B. *Cfr. c. 19. 8.*
7. Omnia quæcumque dicit Dominus faciemus. V. 453. C.
18. Intravit in nubem et in caliginem Moyses. VII. 641. E.
23. 40. Ut faceret illud secundum formam. IX. 158. D.
52. 1. Fac nobis deos qui præcedant nos. I. 774. C. II. 393. A. 451. D. 463. C. V. 12. D. IX. 158. C.
4. Hi dii tui Israel, qui eduxerunt te de terra Ægypti. II. 394. B.
6. Sedit populus manducare et bibere. I. 195. C. III. 275. E. IV. 7. C. VII. 114. B. IX. 239. B.
- Ib.* Comederunt et biberunt, et surrexerunt ad bibendum. V. 523. E.
7. Exsurge, descende: impie enim fecit populus tuus. III. 490.

- CAP. VERS.
- 52.** 10. Dimitte me, et delebo populum hunc.
II. 253. E. 794. A. IV. 330. VIII.
83. C. IX. 647. A. XII. 797. D.
It. In gentem magnam faciam te illic.
IV. 722. B.
It. Sine me et delebo eos. VI. 292. E.
386. D.
It. Dimitte me, et iratus conteram illos.
IX. 292. C. 796.
21. Quid fecit tibi populus hic. VI. 47.
- 26-28. Si quis ad Dominum veniat ad me.
VI. 386. D.
31. Si quidem remittis eis peccatum, re-
mitte, II. 793. D. X. 336. C.
- 31-32. Si dimittis quidem ipsis peccatum,
dimitte; si autem non, etiam me
dele de libro, quem scripsisti. I.
256. B. II. 42. B. 484. A. et D.
496. C. 497. E. 536. C. 552. C.
660. C. 813. D. IV. 329. E. VI. 2. B.
286. 386. D. VII. 433. D. 639. E.
IX. 796. X. 261. A. 360. A. XI.
59. 499. E. XII. 613. A.

- CAP. VERS.
- 53.** 3. In terram fluentem lacte et melle.
XI. 4. C.
11. Et locutus est Dominus ad Moysen,
quasi. VI. 386. E.
12. Inveni te, et invenisti gratiam præ
omnibus. VI. 494.
13. Obsecro Domine, si inveni gratiam.
VI. 494. D.
- It.* Ostende mihi gloriam tuam. VIII.
98. A.
15. Nisi ipse venias mecum, ne educas
me hinc. I. 253. D.
19. Miserebor cujus miserebor. V. 49. B.
X. 504. C.
20. Nemo videbit faciem meam et vivet.
I. 581. A. VI. 74. B. 494. A.
- It.* Nullus videbit Deum et vivet. IV.
369. E.
- 22-23. Pono in petra, et protego manu mea.
VI. 494. A.
- 54.** 29-34. Cum descendisset Moyses de mon-
te, etc. X. 364. C. D.

LEVITICUS.

- CAP. VERS.
- 7.** 35. Hæc unctio Aaron, et unctio filio-
rum ejus. I. 803. B.
- 8.** *Totum invenitur* I. 803.
- 41.** 8. Mortuum ne tangas. XI. 811. D.
- 15.** 15. Leprosus immundus est. XI. 811. D.
- 13.** 5-13. Lavabitur corpus ejus aqua munda.
II. 437. C.
19. Quæ in menstruis est, immunda est.
XI. 812. E.
- 16.** 1-2. Et loquutus est Dominus ad Moy-
sen, dicens: Loquere ad Aaron.
II. 423.
17. Et omnis homo non erit in taberna-
culo testimonii. II. 423. D. 426. C.
29. Humiliabitis animas vestras. II.
426. E.
- 17.** 4. Qui non obtulerit in tabernaculo. V.
459. D.
11. Sanguis ejus est anima ejus. IV. 422.
- 18.** 5. Quod aliquando perfectum fuerit,
temporis progressu fit imperfec-
tum. I. 409. B.
- 8 10. Ne ducas uxorem sororem tuam. X.
367. B.

- CAP. VERS.
- 19.** 2. Estote sancti, quia ego sanctus sum.
VI. 566. D.
18. Diliges proximum tuum sicut te
ipsum. I. 847. D. VI. 341. E.
342. D. X. 832. A.
- 20-25. Et expiabit super altare, quod est
coram Domino. II. 423. D.
- 23-24. Si ingressus fueris in terram promis-
sionis. II. 333. A.
- 29-34. Mense septimo, decima die mensis.
II. 423. A.
- 24.** 15-16. Qui execratur Deum, peccatum ac-
cipiet. V. 267. D. 268. A.
20. Oculum pro oculo, dentem pro dente.
XI. 437. B. 440. B.
- 26.** 1. Ego enim sum Deus vester. VI.
388. D.
5. Excipiet area vindemiam, et vinde-
mia sementem. III. 341. E.
- It.* Non facietis sculptile, neque fusile.
VI. 599. B.
12. Inhabitabo in illis, et inambulabo. II.
430. 776. C. X. 308. B.
- 13-16. Ego Dominus Deus vester, qui edu-

CAP. VERS.

- xi vos de terra Ægypti. VI. 388. E.
26. 23.24. Si vos ambulaveritis erga me recti.
 VI. 490. D.

CAP. VERS.

- 26.** 40-42. Si vero peccaverint filii Israël, tra-
 dam eos in gentem alienam. VI.
 609. E.

NUMERI.

CAP. VERS.

- 5.** 12-14. Si mulier prævaricata fuerit a viro
 suo. I. 810. B.
 15 *sqq.* Ducet illam ad sacerdotem, et offerret
 donum illius. I. 811. C.
6. 23. Loquere Aaron et filiis ejus. VI.
 613. A.
 24. Benedicet tibi Dominus, et custodiet
 te. VI. 613. B.
 25.26. Ostendet Dominus vultum suum su-
 per te. VI. 613. B.
9. 2. Dic et faciant filii Israël pascha. VI.
 389. D.
 7. Immundi sumus super animam. I.
 748.
 7-11. Nos impuri sumus.... homo qui-
 cumque fuerit inter vos impurus...
 faciet pascha mense secundo. I.
 738. E.
 8. State istic, et offeremus ad Deum.
 I. 748. B.
 9. Si quis immundus fuerit super ani-
 mam. I. 748. B.
10. 12. Os non comminuetur. X. 230. D.
 2. Fac tibi tubas ductiles argenteas. I.
 764. B.
 10. Popule dure et incredule, num de pe-
 tra hac potero vobis dare aquam.
 VI. 497. C.
 12. Pro eo quod non glorificasti me co-
 ram synagoga. VII. 497. C.
 3-5. Exsurge, Domine, dissipentur ini-
 mici tui. VI. 390. A.
11. 5. Quis nos cibabit carnibus? Recordamur
 pisces quos in Ægypto come-
 debamus. I. 236. E.
 5.6. T. VI. 390. B.
 6. Anima nostra vacua est in manna.
 V. 333. C.
 11-15. Et dixit Moses ad Deum: Quare af-
 flexisti servum tuum? I. 256. A.
 12. Numquid ego illos in utero concepi?
 VII. 433. B. XII. 50.
 15. Occide me, si ita mecum facturus es.
 I. 493. C. 919

CAP. VERS.

- 11.** 18. Bene nobis erat in Ægypto. II. 403. C.
 XII. 926. E.
 21.22. Sexcenta millia sunt peditum.....
 Num oves et boves mactabuntur?
 I. 293. A.
 29. Quis det totum populum Domini
 prophetas esse? V. 203. A. VI.
 390. B. 613. E. XI. 632. E.
12. 2. Num ipsi soli loquutus est Deus?
 VI. 390. C.
 3. Mitissimus erat omnium hominum.
 III. 142. A. V. 202. C. 448. B.
 VII. 854. B.
 14. Si inspuens insputasset pater in ipsius
 faciem, non confusa fuisset? II.
 241. C. VII. 92. B. IX. 292. B.
16. 5. Habens signaculum hoc: cogno-
 vit Dominus qui sunt ejus. XI.
 743. B.
17. 12. Perimus, in perniciem imus, con-
 sumti sumus. XII. 956. 958. D.
 990. D.
20. 10. Numquid ex hac petra educemus vo-
 bis aquam? VI. 391. C.
 12. Quia non credidistis mihi, ut san-
 ctificaretis me coram filiis Israël.
 I. 293. C. VI. 391. C.
21. 8. Quicumque a serpente morsus fue-
 rit, serpentem respiciat. VI. 599.
Ib. Fac serpentem æneum. VI. 600. B.
22. 4. Hæc est gens quæ elingit omnem ter-
 ram. V. 470. E.
24. 9. Qui te benedicit, benedictus: et qui
 te execrabitur, maledictus. V.
 525. A.
 17. Orietur stella ex Jacob. VI. 392. A.
25. 5. Interfice unusquisque proximum
 suum. I. 237. A.
51. 8. Balaam quoque filium Beor occide-
 runt. X. 240. C.
 14.16. Et iratus est Moyses et dixit: Cur
 vivas cepistis omnes mulieres? X.
 240. C.

DEUTERONOMIUM.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
5.	26. Satis tibi sit. V. 63. E.
<i>Ib.</i> Iratus est mihi Dominus propter vos. IX. 373. c.	6.	7. Sedens, in lecto cubans, exsurgens et ambulans. IX. 168. A.
	<i>Ib.</i> Sufficiat tibi. XII. 606. A.		<i>Ib.</i> Meditaberis in eis semper, surgens, sedens, cubans. XII. 128. c.
4.	2. Non adjicietis ad verbum, quod ego præcipio vobis hodie. VII. 383. c.		8. Nec removebuntur ab oculis tuis. VII. 793.
	7. Quænam gens est adeo sapiens, cui appropinquat Dominus Deus. V. 338. d.		8.9. Liga ea in manibus tuis, et in postibus scribes. VI. 394. c.
	<i>Ib.</i> Quis est ut is populus? gens magna. V. 384. c.		12. Cum manducaveris et biberis et saturatus fueris. VII. 631. B. IX. 153. d. 239. B.
	19. Non adorabis stellas, quas dispensavit Dominus, etc. VI. 394. B.		12.13. Cum comederis..... attende tibi, ne obliviscaris Domini Dei tui. II. 202. 338. IV. 98. d. VI. 394. d.
	<i>Ib.</i> Distribuit gentibus. VIII. 467. d.		13. Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. I. 391. VII. 197. A.
21.22.	Et Dominus Deus iratus est mihi de iis quæ dicebantur a vobis. I. 238. d.		<i>Ib.</i> Attende tibi. VI. 394. d.
	24. Deus ignis consumens est. VI. 394. d. 363. d. IX. 680. c.		16. Non tentabis Dominum Deum tuum. VII. 197. c.
	26. Contestor vobis cælum et terram. VI. 287. B. 394. c. IX. 371. c. XI. 690. c.	7.	13. Benedicat te Deus, benedicet fetus uteri tui. XI. 3. A.
	33. Neque speciem ejus vidistis. VIII. 276. c.		13-15. Si dilexeris Dominum Deum tuum, bene tibi erit, etc. III. 341. d.
	35. Et præter ipsum non est Deus. V. 300. c.	8.	3. Non enim in solo pane vivit homo, sed et in omni verbo. I. 666. c. XII. 333. A.
	36. De cælo auditam fecit Dominus vocem suam. VI. 313. A.		10.11. Ubi comederis et biberis, cave tibi ne quando obliviscaris Domini Dei tui. I. 880. A.
	39. Ego in cælo sursum et in terra deorsum. II. 393. E.	9.	4.5. Si ædificaris urbes præclaras, et pecuniæ divitias adipiscaris. V. 326. d.
3.	26. Interrogate si fuit secundum verbum hoc. IX. 521. c.		5. Non enim propter justitiam. VI. 394. d.
	29. Quis dabit ut ita sint corda eorum in ipsis ut timeant me. I. 31. A.		28. Ne dicant quia non poterat illos servare. IX. 669. c.
	<i>Ib.</i> Quis dabit esse cor eorum in eis. VI. 306. d.		10. 12. Et nunc Israel quid Dominus Deus petit a te. I. 32.
	<i>Ib.</i> Quis det cor populi hujus sic esse? VIII. 440. d.		<i>Ib.</i> Quid Dominus Deus a vobis querit. X. 776. E.
6.	4. Audi Israel: Dominus Deus tuus, Dominus unus est. II. 393. E. 846. III. 329. c. V. 301. B. VI. 610. A. VII. 233. B. 463. B. 790. A. VIII. 101. d. IX. 4. c.		16. Circumcidite duritiam cordis vestri. VI. 394. d.
	<i>Ib.</i> Deus unus est. X. 882. c.		18. Miserare viduam et advenam. II. 911. E.
	5. Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo. V. 317. B.	11.	14. Et dabit tibi pluviam matutinam serotinam. III. 341. E.
	7. In lecto cubantes et exsurgentes mentote Domini Dei nostri. IV. 98. E.	12.	11. In loco quem elegerit Dominus Deus tuus. I. 758. E.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
15.	1-3. Si surrexerit in medio tui propheta, aut somnians soranum. I. 730. D.
<i>Ib.</i> Si exstiterit propheta in te, etc. I. 834. D.
3. Tentat enim te Dominus Deus tuus. I. 730. E.		sibi in uxorem postquam polluta est. III. 247. A.
15.	4. Benedicet Deus terram tuam. XI. 4. C.	24.	4. Quod abominatio sit coram Deo. III. 247. B.
16.	5. Non poteris pascha facere in ulla civitate. VI. 395.
5.6. Non poteritis facere pascha in ulla urbium tuarum. I. 744. B. 758.
16. Tria anni tempora celebrabitis mihi. VI. 536.
19. Dona excæcant oculos sapientum. IX. 253. C.		16. Non morientur patres pro filiis, neque filii pro patribus. IV. 337. D.
<i>Ib.</i> Non morietur pater pro filio. VIII. 373. B.
17.	6. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. IX. 279. C.
7. Auferte malum ex vobis ipsis. X. 159.	25.	4. Non obturabis os bovi trituranti. VI. 473. D. VII. 396. C. XI. 623. A. 682. E.
5. Si quis moriatur, non habens filios. VII. 777. B.
18.	10. Nolite lustrare, neque purificare filios vestros. VIII. 92. B.
15. Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris. I. 670. B. VI. 393. B. VIII. 106. B. 221. C. 310. C. IX. 81. B. 157. A. 162. E. X. 819. A.	27.	26. Maledictus qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro hoc. V. 199. VI. 393. D. VIII. 95. E. X. 828. E. 829. D.
	15.19. Prophetam. Et erit omnis anima. I. 693. A. X. 566. D.	28.	8-12. Emittet Deus benedictionem in promptuaria cellarum tuarum. III. 341. E.
16. Maledictus tu in civitate, maledictus in agro. V. 294. D.
23. Erit cælum æneum. XII. 207. A.
49.50. Nisi servieritis Domino Deo vestro. I. 778. D.
56. Tenera ac deliciosa, ejus non cepit experientiam pes ejus. I. 778. D.
65. Dabo eis cor mœrens, et deficientes oculos. III. 669. D.
66. Erit vita tua pendens ante oculos tuos. VI. 396. B.
19.	15. In ore duorum testium vel trium statuetur omne verbum. VI. 393. B. 601. C. XI. 685. E.
21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. XI. 137. B. XII. 864.	29.	4. Dedit vobis Dominus Deus cor ad sciendum. VI. 506. E.
18. Ne qua radix amaritudinis. VI. 396. B. XII. 406. B.
29. Occulta Domino Deo, manifesta vero vobis et filiis vestris. VI. 396. D.
21.	23. Maledictus omnis qui pendet in ligno. I. 697. E. V. 199. VI. 393. C. 398. B. X. 608. A. XI. 286. B.	50.	11.12. Quia mandatum ejus non erit sublimé. VI. 396. B.
19. Testor adversum vos hodie cælum et terram. I. 731. E.
<i>Ib.</i> Testes voco vobis cælum et terram ut diligatis Deum. VI. 396. B.
22.	5. Non erit viri ornatus super mulierem. X. 271. E.
27. Si clamaverit puella. VII. 88. A. Clamavit puella. XII. 917. B.	51.	6. Non te dimittam, neque te derelinquam. II. 87. E.
25.	19. Non feneraberis fratri tuo et proximo. IV. 478. B.	52.	1. Audi cælum, et attendat terra verba ex ore meo. II. 406. B.
6. Hæcine Domino redditus? Hic populus stultus et insipiens. VI. 39. C.
8. Statuit terminos gentium secundum
24.	1. Si quis acceperit uxorem et habitaverit cum illa. III. 247. D.
<i>Ib.</i> Quicumque dimiserit uxorem, det illi libellum repudii. VII. 238. D. 699. C.
2-4. Si quis ejiciat uxorem, et dimittat illam ex domo sua, etc. III. 247. I.
4. Non poterit vir prior accipere illam		

CAP. VERS.

52. 15. Incrassatus est et impinguatus, et recalcitravit dilectus. I. 195. D. 880. A. IX. 239. B. 832. A. X. 438. D.
- Ib.* Comedit Israel, et repletus et impinguatus est. I. 719. D. II. 358. B.
- Ib.* Et comedit, et bibit, et impinguatus est. IV. 7. C. VII. 631. B. XI. 670. C.
- Ib.* Et comedit Jacob, et saturatus est. VI. 521. D.
- Ib.* Quando est incrassatus et impinguatus. XII. 439. B.
18. Deum dereliquisti, qui te genuerat. I. 745. IX. 638. E.
21. In æmulationem deducam vos in non gente. I. 693. D.

CAP. VERS.

52. 21. Ipsi me ad æmulationem provocaverunt in non Deo. VI. 396. C. X. 252. D.
- Ib.* Ego provocabo vos in eo, qui non est populus. IX. 699.
30. Quomodo persequetur unus mille. VI. 615. D.
33. Furor draconum vinum eorum. VI. 519. B.
35. Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. IV. 639. C. IX. 747. D.
43. Latamini gentes cum populo ejus. III. 322. E.
55. 9. Qui dicit patri vel matri, non vidit. VII. 450. C.
54. 4. Et videas terram promissionis, et non intrabis in illam. XIII. 247. A.

JOSUE.

CAP. VERS.

1. 2. Moses servus meus mortuus est. V. 377. B. VI. 254. IX. 466. A.
5. Non te dimittam, neque te derelinquam. II. 87. E.
2. 3.4. Si ingressi sunt ad te viri? II. 394. E. VI. 527. A.
5. Etiam, sed exierunt. VI. 527. A.
9. Novimus quanta fecit Deus vester Ægyptiis. II. 394. B.
- Ib.* Cecidit in nos timor vestrum et tremor. V. 18. D.
11. Novi quod Deus vester in cælo sursum. II. 394. C.
6. 3.5. Circuite cam septem diebus. II. 392. A.
17. Et anathematizabis totam civitatem Domino Deo tuo. I. 848. A.
- Ib.* Rahab meretrix vivat! II. 393. C.
- 17.18. Cavete igitur ab anathemate. VI. 119. C. XII. 799. B.
7. 1. Peccaverunt filii Israel peccatum ma-

CAP. VERS.

- gnum. VI. 120. E. XII. 799. C.
7. 2.4.5. Misit Jesus viros ab Jericho in Gaï... VI. 120. B. XII. 799. C.
- 6-9. Et scidit Jesus vestimenta sua... I. 258. A.
- 10.12. Surge; cur ita prostratus jaces?... Peccavit populus tuus. VI. 121. E.
20. Vere peccavi in conspectu Domini Dei Israel. VI. 121. E.
- 24.25. Subdixit Jesus Achar in convallum Achor... et lapidibus obruit cam omnis populus Israel. VI. 121. A. XII. 799. E.
10. 12. Stet sol contra Gabaon, et luna contra vallem Ælon. II. 133. C. XII. 355. D.
24. 15. Eligite vobis hodie cui serviatis. VI. 612.
22. Vos testes estis contra vos, quod vos Dominum elegeritis. VI. 612. C.

JUDICES.

CAP. VERS.

4. 9. In manu mulieris erit mors tua. VI. 485. B.

CAP. VERS.

4. 14. Ne timeas: ecce tradit tibi ipsum Dominus in manus tuas. VI. 485.

CAP. VERS.

4. 19. Aquam ab ipsa petiit, et illa lac obtulit. VI. 485. A.
 6. 22-24. Heu me, moriar: vidi enim angelum Dei.... Et edificavit Gedeon altare. VI. 382. A.
 23. Pax tibi. III. 916. C.
 14. 14. Egressus est a comedente cibis, et a forti dulce. V. 247. E. VI. 400. A.

CAP. VERS.

15. 14.15. Et Spiritus Domini advenit in Samsonem, et accepta maxilla asini, mille viros occidit. VI. 615. D.
 16. 9. Et Spiritus Domini venit in Samsonem. VI. 616. E.
 20. Et Dominus discessit a Samsonem. VI. 616. A.

LIBER PRIMUS REGUM.

CAP. VERS.

1. 1. Erat homo ex Armathaim Siphath. VIII. 21. D.
 5. Diligebat enim Annam Elcana super Phenannam. IV. 819.
 6. Non dedit ei Dominus filium. IV. 817. E.
 7. Et sic faciebat singulis annis. IV. 818. B.
 8. Quid est tibi quia ploras? IV. 819.
 9. Et surrexit postquam ipsi comederant in Selom. IV. 819. B. 832. A.
 10.11. Plorans ploravit, et votum vovit Domino dicens: Adonai Domine Eloï Sabaoth. IV. 820.
 11. Si respiciens respexeris super humilitatem ancillæ tuæ. IV. 820. C. 827. B. XII. 610. A.
 12. Et factum est cum multiplicaret precationem in conspectu Domini. IV. 826. D.
 13. Ejus labia movebantur. VII. 412. XII. 610. D. 612. E.
 13.19. Vox ejus non audiebatur, et Dominus exaudivit eam. IV. 834. D.
 14. Et dixit illi puer Heli: Quousque eris ebria? IV. 828. A. IX. 145. C.
 14.15. Digere vinum tuum.... Respondit Anna et dixit: Nequaquam, domine. IV. 832. C.
 15. Mulier in duro die sum ego. IV. 833. E.
 16. Ne des ancillam tuam in faciem, in filiam pestilentem. IV. 834. B. XII. 611.
 17. Vade in pace; det tibi Dominus Deus Israel omnem petitionem. IV. 834. D. 842. B.
 18. Inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. IV. 834. D.

CAP. VERS.

1. 22. Ait enim viro suo: Non ascendam donec ascendat puer mecum. IV. 838. B.
 23. Sedit et lactavit Samuelem. IV. 838. E.
 24. Ascendit cum illo in Selom. IV. 840. E.
 26. Adiit sacerdotem, ac dixit illi: In me, Domine. IV. 841. B.
 27.28. Effudi preces ad Dominum, et ille dedit mihi.... Et ego commodo illum Domino. IV. 841. C.
 2. 1. Confirmatum est cor meum in Domino IV. 849. C. 851. D. 859. A.
 2. Non est sanctus, ut est Dominus. IV. 861.
 5. Sterilis peperit septem. IV. 498. C. 826. C. VII. 688. A.
 10. Exaltatum est cornu christi ejus. IV. 849. D.
 20. Reddat tibi Dominus semen alterum ex muliere ista. IV. 842. B.
 24. Nolite, filii, nolite sic facere. I. 97. III. 379. D. V. 190. IX. 77. B. XII. 839. E.
 25. Si peccans peccaverit homo in hominem, pro illo orabunt. II. 446. A. 458. B. V. 281. E. VII. 824. A. XI. 102. A.
 28. Assumsi te de domo patris tui. XI. 719. C.
 30. Gloria afficientes me, gloria afficiam. I. 865. A. IV. 61. B. V. 591. D. VI. 252. B. 596. B. VII. 392. D. XI. 14. B. 654^e. B.
 5. 1. Non enim erat visio distinguens, et verbum pretiosum erat. I. 137. D. 239. E. II. 546. D. 547. B. VI. 40. D. 150. B. 437. E. XI. 500.

CAP. VERS.

5. 18. Dominus est; quod gratum est in conspectu suo faciet. I. 98. c. 259. E. XI. 833. B.
4. 21. Væ Barochabel! XI. 832.
6. 6. Quare aggravatis corda vestra. VII. 140. A.
8. 7. Non te contemserunt, sed me. I. 260. B. II. 484. C. 496. A.
7. 9. Non te contemserunt..... Hoc itaque testificor ipsis. VI. 403. D.
12. 1-3. Ecce audiui vocem vestram, et constitui vobis regem..... Respondete contra me; cujus vestrum vitulum accepi? III. 353. D.
3. T. VI. 404. A. X. 722. D.
3. 4. Num oppressi quempiam vestrum? Non oppressisti nos, neque vexasti. III. 356. E.
5. Testis Dominus, et testis christus ejus. III. 356. A. IX. 369. C.
11. Misit Deus Jerobaal..... III. 337. B.
23. Absit a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis. II. 484. C. et D. 497. B. IX. 808. E. X. 643. D. XI. 498. D. XII. 613. D.
15. 14. Inveni David filium Jesse virum secundum cor meum. I. 179. c. IV. 867. B.
14. 26. Et transibat populus loquens. II. 170.
27. Jonathas qui non audierat patrem suum jurantem. II. 170. D. XII. 831. C.
- 28-29. Adjurans adjuravit pater tuus populum..... Et dixit Jonathas : Dissolvit pater meus terram. II. 171. D. XII. 831. E.
36. Et inquit Saül : Descendamus post alienigenas. II. 171. A.
- 36-37. Et dixit sacerdos : Accedamus ad Deum. II. 173. C.
38. Et dixit : Adducite omnes tribus populi. II. 173. D.
- 38-39. Vivit Dominus Salvator Israel. XII. 832. A.
- 39-40. Non enim erat qui responderet... Et dixit Saül : Vos eritis in servitutum. II. 174. A.
- 42-43. Et dixit Saül : Jacite sortem inter me et Jonatham..... Gustavi in summitate sceptri. II. 174. B. XII. 832. B.
44. Hæc faciat mihi Deus, et hæc adjitum. XIII. 2.

CAP. VERS

- ciat, quoniam morte morieris hodie. II. 174. C. XII. 832. B.
14. 45. Hæc faciat nobis Deus..... Si morte morietur qui fecit salutem magnam Israel. II. 174. D. XII. 832. E.
15. 22. Auditio bona super sacrificium. V. 179. C. VI. 404. D.
16. 1. Quousque tu luges Saül, et ego repuli illum? I. 260. C. II. 391. A. VII. 92. B.
7. Homo in faciem, Deus in cor. II. 390. C. VII. 389. B. XI. 522. E.
17. 18. Et Jasub eorum accipies. VI. 89. A.
26. Quis enim est alienigena iste, qui exprobrat exercitum Dei viventis? IV. 542. C. XII. 733. D.
- 1b. Quid dabitur ei, qui alienigenam illum occiderit? IX. 808. D.
28. Non alia de causa venisti, quam ut bellum videres? IV. 542. B.
- 1b. Cur reliquisti oviculas illas? XII. 733. E.
29. Numquid verbum est? IV. 542. B. V. 203.
32. Non concidat cor domini mei super ipso. III. 354. D. IV. 868. C. XII. 730. C.
34. Non poteris ire; tu puer es, ille autem vir bellator. III. 354. E. IV. 868. B. 886. C.
34. Venientem leonem et ursum in nomine Domini manibus disceperbam. IX. 80. E. 369. D.
- 34-36. Pascens eram servus tuus gregem.... Ac leonem et ursum percussit servus tuus. III. 354. A.
- 34-37. Ego puer eram parvus, oves patris mei pascens..... Et dixit Saül ad Davidem : Vade, et Dominus sit tecum. XII. 733. A.
45. Tu venis ad me in diis tuis, ego autem venio ad te in nomine Domini. IV. 899. D. XII. 898. C.
18. 1. Et colligata est illi anima ejus. XI. 760. E.
- 6-9. Exierunt mulieres canentes ac dicentes : Percussit Saül in millibus suis..... Et iratus est Saül. IV. 869. B.
7. Vicit Saül in millibus, David autem in decem millibus. IV. 544. C. VI. 405. A. X. 723. E. XII. 731. E.

CAP. VERS.

- 13.** 10-11. David psallebat manu sua quotidie..... Sustulit Saül lanceam. IV. 871. d.
 14. Erat David prudens in omnibus viis suis. IV. 870. a.
 16. Universusque Israel et Juda diligebat David. IV. 870. b.
 20. Et Melchol filia Saül diligebat illum. IV. 870. b.
 23. An leve est in oculis vestris. IV. 871. c.
 25. Non cupit rex dotem. IV. 871. b.
 30. Et sapiebat super omnes servos Saül. IV. 870. b.
19. 2. Et Jonathas filius Saül diligebat David vehementer. IV. 870. b.
 9.10. Psallebat David, et quarebat Saül eum lancea percutere. IV. 872. c. XII. 854. a.
20. 4. Quid desiderat anima tua? et faciam tibi. X. 854. b.
 27. Ubi est filius Jesse? II. 404. e. III. 202. b. IV. 877. c.
 30. Fili puellarum ultro venientium, effeminate. X. 352. d.
21. 3.4. Da mihi panes. Non est nobis panis alius, nisi panis sanctus. VI. 359. d.
22. 22. Ego enim sum reus cunctarum animarum domus patris tui. I. 261. c.
24. 4-7. Erat ibi spelunca, et ingressus est Saül ut exoneraret alvum..... dixitque David ad viros suos. IV. 873. c. XII. 853. c.
 6. Percussit illum cor ipsius, quod abstulisset extremum chlamydis. IV. 876. a.
 7. Christus Domini est. III. 229. d. IV. 830. e.
 8. Non permisit illis, ut surgerent et occiderent Saül. IV. 880. d.
 9. Egressus est autem post illum et David. IV. 881. 884. XII. 858. a.
 10. Cur audis verba populi, dicentium,

CAP. VERS.

- Ecce David querit animam tuam? IV. 884. c.
24. 10-12. Cur audis..... Et ecce oram chlamydis tuæ in manu mea. XII. 858. b.
 11. Et ecce viderunt oculi tui hodie, quod tradiderit te Dominus in manus meas. IV. 883. a.
 12. Ecce lacinia chlamydis tuæ in manu mea, quam abstuli, nec occidi te. IV. 886. e. 898. c. XII. 733.
 12. Judicet Deus inter me et te. XII. 858. c.
 14. Exiit ab iniquis seclus. VIII. 228. a.
 17. Vox ista tua, fili David? IV. 898. d. XII. 733. 860. a.
 18. Justior tu me es, quoniam tu mihi retribuisti bona. IV. 903. e. XII. 859. b.
 19. Renuntiasti mihi hodie quæ mihi feceris bona. IV. 904. c. XII. 859. c.
 20. Si inveniet aliquis inimicum secum in angustia. IV. 904. e.
 20-22. Si quis inimicum suum.... Et nunc mihi jura per Dominum quod non aboliturus sis semen meum post me. XII. 861. c.
 21-22. Ecce agnosco, quod regnabis..... et nunc jura mihi. IV. 904. a.
 22. Jura mihi in Domino..... III. 238. c.
26. 11. Non enim injiciam manum meam in christum Domini. III. 202. d. XII. 853. a.
 19. Si autem Deus commovet te contra me, odoratum sit sacrificium tuum. IX. 153. c.
23. 15. Coarctor, et alienigenæ pugnant contra me. V. 528. e. VII. 703. e.
29 4. Irati sunt adversus illum satrapæ alienigenarum. I. 262.

LIBER SECUNDUS REGUM.

CAP. VERS.

- 1.** 19.20. Quomodo ceciderunt potentes? Ne annuntiaveritis in Geth. I. 832. b.
 21. Montes Gelboe, ne cadat super vos

CAP. VERS.

- neque ros, neque pluvia. IV. 888. d. IX. 759. e. XII. 862. e.
1. 23. In vita sua non sunt separati, et

CAP. VERS.

- in morte non sunt divisi. II. 693. b.
1. 23. Saül et Jonathas, amabiles et speciosi. IV. 888. E.
25. Bonus mihi Jonathas; in mortem vulneratus est mihi. XI. 760. b.
26. Incidit super me dilectio tua, quasi dilectio mulierum. I. 262. c.
- 26.25. I. XI. 760. I.
5. 32-34. Elevavit enim rex vocem suam, ac flevit super tumulo Abener..... Manus tuæ non fuerunt vincitæ. I. 263. E.
3. 24. Cum audieris vocem tremoris fletus, tunc prælium committe. VI. 508. E.
7. 18-20. Quis sum ego, Domine mi..... Et quid addet David adhuc loqui ad te? I. 187. E.
12. 5-6. Vivit Dominus, dignus morte est talis, atque ovem in quadruplum reddit. II. 340. d.
- 7-9. Annon unxi te in regem..... Et quid fecisti malum coram me? VII. 823. A.
- 7-11. Ego unxi te regem super Israel..... Et nunc non recedet gladius de domo tua in aeternum. V. 2. c.
8. Dedi tibi omnia quæ domini tui. II. 923. b. XII. 273. d.
12. Quæ tu fecisti in occulto, ego omnibus faciam manifesta. XII. 413. c.
13. Peccavi Domino. II. 340. E. 391. b. V. 328. d. 646. E. VI. 153. A.
- Ib.* Dominus dimisit peccatum tuum. II. 292. c. XII. 807. E.
28. Ego ibo ad illum, ille non revertetur ad me. VI. 361.
13. 4. Quis me constituit judicem super terram? VI. 409. d.
- 25.26. Reduc arcam Domini in civitatem...

CAP. VERS.

- Sin dixerit mihi, Nolo te : ecce ego, faciat mihi quod est placitum in conspectu ejus. VII. 50. c.
26. T. XI. 833. b.
16. 7. Egredere, vir sanguinum. XI. 267. A.
- 7.8. Convertit in te Dominus omnem sanguinem domus Saül. I. 263. c.
10. Dimitte eum, ut maledicat mihi: Dominus enim præcepit ei? XI. 290.
- Ib.* Quid mihi et tibi, fili Sarviæ? XII. 771. c.
11. Dimitte illum, quia Dominus mandavit ei. VII. 50. b.
- 11.12. Dominus enim dixit illi, ut videat humilitatem meam. I. 263. c. V. 534. d. VII. 153. b. 221. E. N. 713.
12. T. IV. 829. b.
13. 5. Parce filio meo Absalom. I. 263. E. II. 660. b.
33. Quis mihi mori pro te dabit, Absalom fili mi? I. 263. A.
19. 34-35. Quot dies annorum vitæ meæ illic erunt mihi..... Filius octoginta annorum sum hodie. I. 247. d.
21. 1. Super Saül et super domum ejus hæc injustitia. I. 266. c.
17. Ne egrediaris ad bellum nobiscum. XI. 618. c.
22. 2. Spiritus enim Domini loquutus est in me. VI. 614. c.
21. Nonne hic percussit virum Ægyptium visibilem? VI. 524. d.
24. 17. Ecce ego pastor peccavi, et ego pastor male feci. I. 266. d. II. 496. E. V. 329. VI. 3. 411. b. IX. 809. b. X. 262. 609. E. XII. 263. c. 613. b.
- Ib.* Sit manus tua super me, et super domum patris mei. II. 484. d. 497. b. IX. 512.

LIBER TERTIUS REGUM.

CAP. VERS.

1. 39. Vivat rex. VI. 412.
5. 11. Propterea quod non petisti pecunias, neque animas inimicorum tuorum. V. 63. b.
3. 4. Non erat satan in diebus ipsius. X. 736. A.

CAP. VERS.

3. 39. Tu prorsus solus nosti corda. III. 34. c. VI. 93. c. VIII. 159.
11. 11.12. Scindens scindam regnum tuum..... verumtamen in diebus tuis hoc non faciam. I. 29. A. XII. 623.
34. Protegam civitatem hanc propter me

CAP. VERS.

- et propter David puerum meum. VII. 28. c. *Cfr. infra lib. IV. 20. 6.*
12. 28. Hi sunt dii, qui eduxerunt nos de terra Aegypti. VI. 422.
15. 2. Audi me, altare, audi me, II. 407. A. 842. B.
14. 16. Et hic peccare fecit Israel. VI. 422.
17. 1. Vivit Dominus, Si erit pluvia, nisi per os meum. II. 873. E. III. 392. C. VI. 176. D.
3. Vade ad flumen Corath, et praecepit corvis, ut te nutrant ibi. II. 877. II. 394. C.
9. Vade in Sarephta Sidoniae, et praecepit mulieri viduae ut pascat te. II. 877. D. III. 392. E. 394. D. IV. 300.
- 9.10. Surge, et vade..... Et surrexit et abiit. IV. 499. A.
10. Da mihi paululum aquae, ut bibam. II. 879. A.
- Ib.* Venit in Sarephta Sidonis, et invenit mulierem viduam. III. 397. D.
11. Sume mihi et buccellam panis, et comedam. II. 879. A. III. 397. E. 398. E. IV. 499. B.
12. Vivit Dominus, si est mihi panis subcineritius. II. 879. A. III. 398. E. 400. B. IV. 499. B.
14. Vivit Dominus, hydria farinae non deficiet. II. 880. E.
18. 17.18. Ut quid pervertis Israel? Non ego perverto Israel, sed tu. II. 409. A. 880. A. XII. 803. A.
18. T. VII. 663. XI. 267. B. XII. 233. B.
21. Quousque claudicatis utroque poplite vestro? Si Dominus est Deus vobiscum, venite et sequimini eum. I. 737. D. VII. 346. C. IX. 696. D. XI. 267. B.
- 23.24. Facite vobis altare seorsum..... et invoke in nomine deorum vestrorum. II. 880. B.
26. Exaudi nos, Baal, exaudi nos. II. 880. C.
27. Clamate multum, ne forte dormiat deus vester. II. 881.
30. Discedite nunc, ut faciam et ego

CAP. VERS.

- holocaustum meum. II. 881. D.
13. 34. Ferte aquam in circuitu altaris. II. 881. D.
37. Exaudi me, Domine, in igne hodie. II. 881. A.
45. Et caelum contenebravit in nube et spiritu. VI. 513. C. 517. A.
19. 2. Haec faciant mihi dii, et haec addant, nisi cras ponam animam tuam. II. 881. A. 882.
- 2.3. T. II. 761. XII. 464. E.
3. Et fugit Helias viam dierum quadraginta. II. 883. A.
- 3.4. Abiit iuxta animam suam..... Et sufficiat nunc, Domine. Accipe animam meam a me. III. 669. B.
4. T. I. 269. A. 949.
- 6-8. Unus panis ad quadraginta dierum inediam sufficit. I. 406. E.
10. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua diruerunt. VI. 498. E. 302. D. IX. 703. D. X. 47. A.
- 10.18. T. XI. 522. D.
13. Quid tu hic, Helia? quid hic agis? II. 883. B. XII. 464. B.
14. Altaria tua diruerunt, et prophetas tuos occiderunt. XII. 465.
18. Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genu ante Baal. II. 883. C. VII. 310. B. IX. 704. E. XII. 463. D.
20. 35-38. In sermone Domini percute me.... Et percussit eum homo ille, vulneravitque eum, ac ille sibi obligavit faciem. I. 733. C.
39. *sqq.* Servus tuus egressus est ad exercitus aciem. I. 734. A. et B.
21. 19. Haec dicit Dominus: Quoniam occidisti et possedisti.... sic effundetur sanguis tuus. II. 342. A. VII. 346. D.
20. Invenisti me, hostis meus. X. 756.
29. Vidisti quomodo compunctus est Achab a facie mea? I. 10. 964. D. II. 343. E. 347. C.
22. 19. Vidi Dominum Deum Israel sedentem super solium suum. I. 881. D. 666. A.

LIBER QUARTUS REGUM.

CAP. VERS.

- 1.** 9-10. Homo Dei, descende, rex te vocat...
Si homo Dei sum, descendat ignis
de cælo. II. 880. A.
- 11.** Homo Dei, descende, rex te opus
habet. II. 880. B.
- 12.** Si homo Dei sum ego, descendat
ignis de cælo, et devoret te. II.
880. B.
- 2.** 10. Si videris me cum assumar, erit ti-
bi sic. IX. 44. B.
- 23.** Ascende, calve. I. 347. B.
- 5.** 15. Date mihi virum, qui psallendi sit
sciens. VI. 477. B.
- 4.** 13. Num quid habes rogandum a rege,
vel principe? II. 583. E.
- 27.** Dimitte eam, quia mœrore est affe-
cta anima ejus. V. 396.
- 5.** 10. Vade lavatum ad Jordanem fluvium.
III. 524. B.
- 11.** Ego dicebam quoniam egredietur ad
me, et imponet manum suam. V.
178. D. VII. 404.
- 6.** 16. Ne metuas, plures nobiscum sunt,
quam cum illis. VI. 483. D.
- 17.** Aperi, Domine, oculos hujus pueri,
ut videat. XI. 80. A.
- 26-28.** Rex, hæc mulier dixit mihi : As-
semus filium tuum hodie.... Et
assavimus. XI. 539. E.
- 31.** Hæc faciat mihi Deus..... Si sta-

CAP. VERS.

- bit caput Elisæi super ipsum ho-
die. III. 398.
- 9.** 31. Qui interfecit dominum suum. XI.
267. B.
- 19.** 34. Protegam civitatem hanc propter me
et David puerum meum. I. 29. A.
138. C. IV. 498. C. VII. 28. C.
VIII. 583. C. XI. 498. E. XII.
615. D. 623. C. 829. C. 892. E.
- 20.** 3. Memento, Domine, quod ambulave-
rim in conspectu tuo in via recta.
VII. 613. E.
- 6.** Protegam urbem istam propter me,
et propter David servum meum.
II. 795. A. XI. 250. E. *Cfr. su-
pra Reg. III. 11. 34.*
- 17.** Accipient hæc omnia. V. 83. B.
- 21.** 16. Qui peccare fecit Judam. VI. 421. C.
- 25.** 34. Et regem constituit Pharao Necho
rex Ægypti super Israel. VII.
957. C.
- 25.** 1-4. Factum est in anno nono regni ejus...
venit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis. II. 228. B.
- 4-7.** Egressus est rex nocte de civitate
per viam portæ, et Chaldæi cir-
cumdederunt civitatem. II. 230. D.
- 13-21.** Et columnas æreas quæ erant in do-
mo Domini... confregerunt Chal-
dæi. II. 229. B.

PARALIPOMENON LIBER PRIMUS.

CAP. VERS.

- 15.** 29. Ludam et irridebor ante Dominum.
V. 649. C.
- 21.** 13. Angustiæ sunt mihi, etc. XII. 649. A.

CAP. VERS.

- 25.** 2. Et cecinit hoc canticum in manu
Asaph prophetæ. V. 649. B.

PARALIPOMENON LIBER SECUNDUS.

CAP. VERS.

- 6.** 30. Scrutans corda et renes Deus. VII.
389. A.
- 18.** 19. Quis egredietur et decipiet mihi

CAP. VERS.

- Achaabum? VI. 292. E. VIII.
440. E.
- 26.** 4. Et fecit Ozias quod rectum est in

CAP. VERS.

- conspectu Domini. VI. 130. c.
26. 16. Elatum est cor illius. VI. 134. E.
 137. A.
16. Ingressus est sancta sanctorum, ait-
 que, volo adolere incensum. VI.
 146. B. 152. A.

CAP. VERS.

- 26.** 18. Non licet tibi, rex, adolere incen-
 sum. VI. 147. B. 420. A. XII.
 752. E.
 19. Et continuo effloruit lepra in fron-
 te ejus. VI. 148. A. XII. 726. D.

THOMAS.

CAP. VERS.

- 4.** 7. Da pauperibus ex tuis, etc. XII. 197. B.
 11. Eleemosynis et fide mundantur pec-
 cata. XII. 141. C.

CAP. VERS.

- 4.** 16. Quod odisti, alii ne facias. II. 161. B.
 V. 36.

ESTHER.

CAP. VERS.

- 14.** 13. Grata, Domine, fac verba mea, et da sermonem ornatum, etc. II. 15. C.

JOB.

CAP. VERS.

- 1.** 1. In terra Ausitide homo erat, justus,
 verax, colens Deum, abstinens ab
 omni mala re. II. 277. V. 43. B.
 374. A. 542. D. VII. 60. B. 239. A.
 XI. 500. 673. ^b C. *Cfr.* v. 8.
 5. Ne quid forte cogitaverint in cordi-
 bus suis. XI. 251. C.
 8. Homo justus, verax, timens Deum.
 I. 871. E. III. 594. B. IV. 249. C.
 9. Num te gratis colit Job? II. 70. A.
 III. 673. B. XII. 760. E.
 10. Nonne tu circummunivisti ejus inte-
 riora et exteriora? XI. 762. C.
 9.10. T. II. 13. IV. 773. A. XI. 157. D.
 9.11. T. II. 308. C.
 9.16. T. X. 510. E.
 10.11. T. XI. 524. B.
 11. Si non in faciem benedicat tibi.
 XII. 274. A.
 16. Ignis cecidit de caelo, et combus-
 sit oves. II. 308. A.
 21. Dominus dedit, Dominus abstulit:
 sicut Domino placuit, ita factum
 est. I. 941. A. II. 61. 184. D.
 190. C. 216. E. 300. C. III. 57. B.
 504. E. 506. A. 653. 797. C. V.

CAP. VERS.

47. D. 277. D. 434. E. VI. 173. E.
 362. 429. A. IX. 569. C. X. 297.
 493. A. 560. C. XI. 386. A. 519. D.
 576. E. XII. 273. 663. A. 688.
 764. B. 993. E.
1. 21. Nudus exivi de utero matris meae,
 et nudus revertar illuc. II. 92. E.
 916. E. III. 462. D. 533. E. 805.
 D. VI. 429. A. IX. 569. C. X.
 297. C. XII. 440. A. 767. C.
 22. Non dedit insipientiam Deo. I.
 212. D.
2. 1-3. Adhuc innocentiam retinet: tu vero
 commovisti me ut frustra ipsius
 substantiam perderem. II. 14. A.
 3. Homo justus, verax, pius. V. 494.
 4. Pellem pro pelle. III. 689. D. X.
 493. D. 486. D.
 4.5. T. V. 433. C. XII. 486. D.
 5. Mitte manum tuam, et tange ipsum.
 II. 14. B.
 6. Verumtamen animam ejus ne teti-
 geris. II. 312. B. X. 150. A.
 9. Dic verbum adversus Dominum, etc.
 I. 731. C. 833. C. II. 60. D. III. 504.
 E. XI. 299. C. 524. XII. 273. B.

CAP. VERS.

2. 9. Quousque tolerabis dicens, Ecce præstolor adhuc modicum temporis? X. 298. c. XI. 298. E.
10. Quare tamquam una stultarum mulierum loquuta es? Si bona suscepimus de manu Domini, mala non sustinebimus? I. 278. B. III. 504. E. IV. 831. A. V. 434. A. IX. 327. X. 297. D. 300. A. et B. 372. C. 418. C. XII. 273. D. 486. 767. B. 995. A.
5. 13. Quod si etiam contemsi iudicium servi mei vel ancillæ, cum litigarent mecum. V. 8. B.
20. 21. Sicut servus qui timet dominum, sic data est lux iis qui in amaritudine versantur, qui desiderant mortem, nec obtinent. VI. 430. E.
23. Mors viro requies. II. 470. B. III. 673. C. 906. IV. 222. D. 806. D. 807. A. V. 319. VI. 430. A.
24. Timor quem timebam evenit mihi. III. 487. D.
25. 26. T. V. 131. A.
26. Neque pacem habui. III. 488.
4. 26. Nonne frequenter tibi dictum est in labore.... Nonne tuus timor est in stultitia? I. 883. D.
7. 10. 11. 17. In memoriam revoca, quis mundus perierit.... ferocia draconum extincta est.... myrmecoleon autem perit..... Sic non est mortalis mundus in conspectu Domini. VI. 430. A.
10. 11. T. VI. 562. B.
19. Sino habitantes domos luteas, ex quo et ipsi sumus ex eodem luto. I. 561. E.
5. 3. 5. 7. Stulti licet radicem ponant, statim devorabitur victus eorum; quoniam quod illi congregarunt, iusti comedent. Homo nascitur ad laborem, pulli autem vulturum alte volant. VI. 430. A. et B.
13. 19. 27. Comprehendit autem Dominus sapientes.... innocentem ex necessitatibus eripiet.... Tu vero tecum reputa an quid perpetraveris. VI. 431.
- G. 2. 3. 5. 12. Si vero quis appendens appenderet iram meam.... utique arena maris gravior erit. Num frustra clamabit onagex?.. Numquid fortitu-

CAP. VERS.

- do lapidum fortitudo mea? VI. 431.
6. 7. Factorem video cibum meum. I. 833. II. 323. A. III. 634. C. XII. 757. C.
- 8-10. Quis det ut veniat petitio mea.... et urbs ea, super cuius muros saltabam, sepulcrum mihi sit. III. 673. C.
7. 1. Tentatio est vita hominis super terram. I. 266. E. XI. 767. D.
1. 20. Quasi tentatio vita hominis..... Si ego peccavi, quid potero facere? VI. 431. C.
4. Cum obdormiero, dico, Quando erit dies? III. 887. XII. 484. E.
5. Glebas terræ mollio, saniem radiens. III. 673. A. XI. 299. D. XII. 760. E.
14. Quare me terres in somnis? II. 325. B. XII. 484. A.
14. 4. T. XI. 300. F.
16. Non enim in æternum vivam. VII. 436. D.
17. Quid est homo quod reputas eum? IV. 798. A.
8. 2. 3. 11-13. Usquequo loqueris?.... numquid Dominus injuste aget?.... Sicut non viret papyrus sine aqua.... sic erunt novissima omnia eorum. VI. 431. C. et D.
9. 2. *sqg.* Vere scio quod ita sit: quomodo enim erit justus homo apud Dominum? VI. 431. D.
6. Qui tangit montes, et fumigant. I. 338.
8. Ambulans supra mare tamquam supra pavimentum. VIII. 295. E.
25. Vita mea velocior est cursoribus. I. 47. B.
31. Et ipsa vestis mea me abominata est. II. 324. E.
33. Utinam esset qui discerneret et argueret inter utrumque. V. 542. B.
- 33-34. Utinam.... avertat a me virgam, et timor ejus ne me conturbet. V. 543. A.
10. 8. Manus tuæ fecerunt me, et plasnaverunt me. IV. 120.
9. Fecit autem nos lutum. III. 473. A.
9. 10. 19. Memento quod lutum finxisti me.... Nonne sicut lac mulsisti me?.... fuisset quasi non essem. VI. 431. E.
11. 2. 15. 17. Qui multa dicit, vicissim audit.... fulgebis facies tua..... et laborem obliviseris. VI. 431. E. et A.

CAP. VERS.

- 11.** 6. Non enim condignas peccatis tuis plagas accipis. VII. 436. E.
12. Homo temere natat verbis. XI. 159. D.
- 12.** 2. *sqq.* Vos ergo soli estis homines; aut vobiscum morietur sapientia? VI. 432.
9. Manus Dei fecit. VI. 363. A.
- 13.** 31. Si vero sæpe dixerint ancillæ meæ, Quis det nobis de carnibus suis ut saturemur? XII. 489. B.
- 14.** 3. Quid est homo quod duxisti eum in iudicium? V. 257. C.
4. *sqq.* Quis erit mundus a sorde? VI. 432. B.
- 15.** 2. *sqq.* Numquid sapiens responsionem dabit scientiæ spiritus? VI. 432. B.
- 16.** 2. Consolutores malorum omnes. XI. 300. D.
2. 19. 21. Audiui talia multa..... Ecce in cælis est testis meus..... Sit autem redargutio viro coram Domino. VI. 432. B.
- 17.** 12-14. Noctem posuit in diem..... Mortem appellavi patrem. VI. 432. C.
- 18.** 2. 4. Quousque non cessabis? Quid enim, si tu mortuus fueris? VI. 432. C.
17. Ecce memoriale tuum perit de terra. III. 238. C. X. 299. A.
- 19.** 2. *sqq.* Usquequo molestiam facietis animæ meæ? VI. 432. C. et D.
5. At vos invaditis me. II. 324. E.
14. 17. Quia abnegaverunt me proximi mei...et filios pellicum mearum vocabam: illi vero resiliabant. II. 324. E.
15. Ego eram oculus cæcorum, pes claudorum. XII. 487. A.
- 20.** 2. *sqq.* Non sic putabam te contra respondurum. VI. 432. E. et A.
- 21.** 2. *sqq.* Audite, audite verba mea, ut sit mihi consolatio non a vobis. VI. 433. A. et B.
7. Ut quid impii vivunt, divitiisque veterascunt? I. 212. B.
- 22.** 2. *sqq.* Nonne Dominus est, qui docet intellectum et scientiam? VI. 433. B. et C.
- 23.** 2. 6. 17. Et quidem scio quia elemosyna de manu mea est.... VI. 433. C.
- 24.** 2. *sqq.* Impii terminum transgressi sunt. VI. 433. C.
- 25.** 2-4. Qui facit universitatem in altissimo..... Quomodo enim erit justus homo coram Domino? VI. 433. D.

CAP. VERS.

- 26.** 2. *sqq.* Quem adjuturus es? et quem perscueris? VI. 434.
7. Qui suspendit terram super nihilo. II. 120. C.
8. Alligans aquam in nubibus suis. V. 462. B.
14. Ecce istæ sunt partes viæ ejus. I. 212. D.
- 27.** 2. *sqq.* Vivit Dominus qui sic me judicavit. VI. 434. E.
- 28.** 1. *sqq.* Quis locus auri, unde percolatur? VI. 434. A. et B.
- 29.** 2. Quis me ponat secundum mensem dierum pristinorum? VI. 56. B.
2. *sqq.* Quis me ponat in mense priorum dierum? VI. 434. B. et C.
14. Justitiam vero indutus sum. III. 593. A.
15. Oculi eram cæcorum. XI. 762. C. XII. 487. A.
15. 16. T. V. 612. A.
- 15-17. T. III. 671. E. IV. 733. C.
16. Ego eram pater impotentium. XII. 487. B.
17. Causam quam nesciebam investigavi, et confregi molas iniquorum. III. 593. A. XII. 487. B.
- 30.** 1. Quos non dignabar ponere cum canibus gregis mei, hi nunc impetum in me fecerunt. III. 634. XI. 300. A.
8. *sqq.* Stultorum filii, nomineque ignobiles: nunc autem cithara illorum ego sum. VI. 434. C.
9. 10. Alii conspuebant in me, ac ludibrium factus sum omnibus. II. 324. E.
10. Non pepercerunt faciem meam conspuere. III. 487. B. XII. 738. D.
25. Ego super omni impotente flevi. III. 594. VII. 229. 436. C.
- 31.** 1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. I. 286. E. VII. 436. XII. 489. D.
5. Si ambulavi cum irrisoribus. V. 529. E. XII. 489. E.
9. *sqq.* Si sequutum est cor meum uxorem viri alterius. VI. 433.
- 13-15. Si enim despexi iudicium famuli, aut ancillæ..... Nonne, sicut ego factus sum in utero, et illi facti sunt? III. 593. D. XII. 488. E.
16. Si autem egressus est quis de domo mea sine vœco. IV. 733. C. XII. 489. D.

CAP. VERS.

51. 16.34. T. III. 672. A.

25. Si lætatus sum, quod multæ mihi essent divitiæ. VII. 306. A.

25.24. Si delectatus sum.... Si reposui aurum fortitudinem meam. III. 488. A. VII. 433. E. XII. 489. C.

26. Neque pacem habui, neque quievi. III. 488.

31. Quis det nobis, ut carnibus ejus satiemur? III. 593. E. 672. C. X. 253. A. XII. 489. B.

32. Ostium meum jugiter patebat cuivis advenienti. I. 900. A. II. 184. D. III. 674. E. V. 612. A. VI. 173. A. X. 373. A. XII. 489. D.

33.34. Quod si cum sponte peccassem, expavi turbam populi. II. 793. III. 593. E. XI. 90. F.

52. 2. *sqq.* Excipiens Eliuz filius Barachiel Buzites, dixit. VI. 433. E.**53.** 4. *sqq.* Spiritus divinus est qui me fecit. VI. 433. E et A.

6. Similiter formati sumus in eodem ventre. IX. 383. B.

54. 2. *sqq.* Audite me, sapientes: bonum est ut qui sapientiam habent, auribus percipiant. VI. 433. B.**56.** 2. Sustine me paululum adhuc, ut te doceam. VI. 436.**57.** 14.20.22. Auribus hæc percipe, Job.... Numquid liber aut scriba adstítit tibi, aut ab Aquilone nubes coloris auri? VI. 436.**58.** 2. *sqq.* Quis est hic, qui celat me consilium. VI. 436. D et E.3. Nequaquam, sed accinge tamquam vir lumbos tuos. V. 543. B. XI. 203. B. *Cfr. cap. 40. 2.*

4. Ubi eras cum terram fundarem? XII. 562. E.

CAP. VERS.

58. 7. Quando facta sunt sidera, laudaverunt me omnes angeli mei. III. 569. B. VI. 533. E. XII. 868. C. 902. B.**59.** 1. Tu partus tragelaphorum observasti? XII. 562. E.13. *sqq.* Penna volans procedet, si conceperit asida et nessa. VI. 436. E.

34. Manum apponam ori meo. V. 542. C. 543. B.

34.35. T. II. 324. B.

35. Domine, semel loquutus sum, secundo non adjiciam. XII. 562. A.

40. 2. Non, sed accinge tamquam vir lumbos tuos. V. 542. C. 543. B.2. *sqq.* Num judicium cum Omnipotente judicabis? VI. 436. E et A.

3. Aliter putas me tibi respondisse, quam ut appareas justus. I. 731. D. 966. B. II. 324. B. III. 510. B. 390. A. VII. 438. A. VIII. 230. B. XI. 768. E. XII. 696. D. 769. E.

4. Cur ego adhuc judicor? V. 543. B.

41. 1. *sqq.* Sub omni genere arborum dormit. VI. 436 et 437. A et B.**42.** 2. Omnia enim potes, nihil tibi impossibile est. XII. 1041. C.

2.3.6. Novi quod omnia potes.... quis enim est qui te celat consilium? Putavi autem me terram et cinerem. VI. 437. B.

5.6. Usque ad auris auditum audiavi te antea.... quare me ipsum vilem reputavi. II. 324. B. V. 543. B. VII. 438. B.

7. Quare non loquuti estis recta adversus servum meum? VI. 824. C. XII. 576. B.

8. Et orabit pro vobis, et dimittetur vobis peccatum. XI. 499. A.

PSALMI.

PSAL. VERS.

1. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. II. 218. D. V. 528. A. XI. 433. D.

1-3. Beatus vir, etc. III. 88. E. 234. IV. 840. D.

2. In lege ejus meditabitur die ac nocte. VIII. 123. A. XII. 128. C.

PSAL. VERS.

1. 4. Non sic impii, non sic, sed tamquam pulvis, quem projicit ventus. II. 110. A. IX. 579.

5. Non resurgent impii in iudicio. VI. 590. B.

2. 1. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? I. 688. D. 2.

PSAL. VERS.

- II. 473. b. V. 497. 645. E. IX. 103. d. XII. 521. A.
2. 1.2. Quare fremuerunt gentes, etc. III. 22 d. VII. 462. b.
3. Abjiciamus a nobis jugum ipsorum. I. 689. A.
- Ib.* Dirumpamus vincula eorum. V. 101. d.
- 4.5. Qui habitat in caelis iridebit eos, et Dominus, etc. XII. 39. c.
5. Tunc loquetur ad eos in ira sua. V. 101. d. VIII. 358. A.
7. Filius meus es tu, ego hodie genui te. IX. 248. E.
- 7.8. Filius meus es tu, etc. II. 274.
8. Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam. I. 691. A. III. 413. E. 321. c. V. 643. b. VI. 210. E. X. 433. A. XII. 9. A.
9. Pasces eos in virga ferrea. I. 274. c. V. 304. E.
- Ib.* Tamquam vas figuli conteres eos. I. 274. III. 473. E.
10. Et nunc reges intelligite. II. 389. c.
11. Exsultate Domino in tremore. II. 663. b. IX. 766. d.
- Ib.* Servite igitur Domino in timore, et exsultate. II. 798. VI. 113. A. XI. 142. E. 293. b. 488. d. XII. 143. b.
- Beati omnes qui confidunt in eo. II. 218. E.
3. 1.2. *Exponitur* T. V. 1-7.
7. Surge, Domine, serva me, Deus meus. V. 71. E.
4. *Exponitur.* T. V. 7-32.
1. Exaudivit. Deus justitiam meam. V. 63. A.
2. In afflictione dilatasti mihi. IV. 649. c. 690. E. X. 490.
- Miserere mei et exaudi me. V. 73. d.
3. Filii hominum, usquequo gravi corde? III. 33. c. V. 73. d. XII. 563. d. 639. b.
5. Irascimini et nolite peccare. II. 614. A. VII. 243. b. IX. 233. b.
- Ib.* Quae dicitis in cordibus vestris. II. 794. d. VI. 318. c. VII. 313. c. XII. 210. A.
6. Sacrificate Deo sacrificium justitiae. XII. 164. b.
8. A fructu frumenti, vini et olei sui multiplicati sunt. IX. 263. c.
3. *Exponitur* T. V. 34-43.
10. Cor eorum vanum est. II. 67. c.

PSAL. VERS.

3. 10. Sepulcrum patens est guttur eorum. VI. 224. c. VII. 801. d. VIII. 437. f.
13. Ut sento bonae voluntatis coronasti nos. X. 523. E.
6. *Exponitur* T. V. 47-57.
1. Pro octava. I. 478. d.
2. Domine, ne in furore tuo arguas me. I. 478. c. 180. E. III. 468. d.
3. Miserere mei, quoniam infirmus sum. I. 480. A. 484. XII. 1040. E.
6. In inferno autem quis confitebitur tibi? II. 789. A. IV. 41. E. 504. b. VII. 463. VIII. 144. A. 231. E. 314. E. XI. 214. c. 249. A. XII. 284. A. 894. c.
7. Lavabo per singulas noctes lectum meum. I. 879. E. A. II. 393. c. V. 63. E. XII. 141. b. 143. c. 411. c. 622. b.
- Ib.* Laboravi in gemitu meo, lavabo, etc. IV. 353. d. IX. 231. b. XI. 676^d. XIII. 246. A.
- Ib.* In lacrymis meis stratum meum rigabo. V. 647. E.
8. Conturbatus a furore oculus meus. V. 63. E. XII. 246. c.
- Ib.* Inveteravi inter omnes inimicos meos. X. 133. b.
9. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. V. 63. E.
- Audivit Dominus vocem fletus mei. XI. 483. b.
7. *Exponitur* T. V. 59-89.
2. Domine Deus meus, in te speravi. II. 899. c. V. 92. b.
- 4.5. Si feci illud, si retribuì mala pro bonis. V. 151. d. XIII. 246. b.
5. Si reddidi retribuentibus mihi mala. V. 487. E.
10. Scrutans corda et renes. II. 360. A. VI. 93. c. VII. 389. A.
12. Deus iudex justus, fortis et patiens. VIII. 266. d. XI. 434. d.
13. Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit. V. 200. c. XII. 102.
17. Convertetur dolor ejus in caput ipsius. XII. 843.
18. Confitebor Domino secundum justitiam ejus. V. 92. b.
8. *Exponitur* V. 92-106
2. Domine Dominus noster, quam admirabile, etc. I. 546. A. III. 934. d.
- 2.3. Domine Dominus noster. II. 733. c.

PSAL. VERS.

3. 3. Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem. VII. 123. A. 743. E.
 4. Videbo caelos tuos opera digitorum tuorum. II. 342. C. VII. 123. A.
 5. Quid est homo quod memor es ejus? I. 184. B. V. 238. D. 373. B. E. XI. 260. B. 676. C. XII. 932. B.
 5.6. Quid est homo? I. 187. D. 393. B. VI. 532. E.
 5-7. Quid est homo? XII. 37.
 6. Minuisti cum paulo minus ab angelis. II. 849. IV. 147. B. V. 237.
Ib. Gloria et honore coronasti eum. IX. 800. F. X. 523.
 7-9. Omnia subiecisti sub pedibus ejus, oves et boves. V. 237. B.
 9. Volucres celi. VIII. 303. B.
Exponitur T. V. 141-128.
 5. Sedisti super thronum qui judicas justitiam. V. 74. A. VI. 76. D.
 7. Sub lingua eorum labor et fatigatio. IX. 69. D.
 7.6. Imbecillæ factæ sunt ejus fræne in finem. V. 130.
 15. Qui exaltas me de portis mortis. VI. 398. A.
 16. Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt. VIII. 446. B.
 17. Comprehensus est peccator. VI. 336. A. XII. 753. A.
Ib. Cognoscetur Dominus judicium faciens. IX. 113.
 19. Patientia pauperum non peribit in æternum. II. 401.
 26. Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. VIII. 309. C.
 26.27. T. VIII. 239. D.
 27. Auferuntur judicia tua a facie ejus. XI. 393. A.
 10. *Exponitur* T. V. 133-139.
 4. Secundum multitudinem iræ suæ non quæret. IX. 333. D.
 8. Justus Dominus, et justitiam dilexit. VI. 566. D.
 11.13. Avertit faciem suam, ne videat in finem.... Deus non requiret. VI. 184. A.
 13.11. Usquequo irritavit impius Deum?... Avertit faciem suam. VI. 184. A.
 13. Cur irritavit impius Deum? XII. 91.
 17. Præparationem cordis sui attendit auris tua. XI. 206. F.
Exponitur T. V. 141-143.

PSAL. VERS.

11. 2. Serva me, Domine, quoniam defecit sanctus. V. 398. D.
 3. Labia dolosa in corde, et corde loquuta sunt. VI. 221. B. XI. 118. C.
 4. Perdet Dominus labia dolosa. XI. 122. C.
 5. Labia nostra a nobis sunt. XII. 91.
 7. Eloquentia Dei, eloquia casta. I. 766. D. III. 232. B. VI. 126. C.
 9. Secundum altitudinem tuam extulisti filios hominum. V. 490. D.
 11. Elegi abjectus esse in domo Dei mei. IV. 387. C.
Exponitur T. V. 147-131.
 4. Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte. I. 187. A.
 13. 1. Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus. I. 397. VI. 184. E. IX. 333. D. XI. 431. A. XII. 91. 578. E.
Ib. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis. VII. 783. E.
 2. Deus de cælo prospexit. X. 523. E. XII. 79. A.
 2.3. Non est intelligens.... Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. V. 400. B. VI. 302. B.
 3.1. Non est timor Dei ante oculos ejus. XI. 110. B.
 3. Os ipsorum maledictione et amaritudine plenum est. II. 67. B.
Ib. Venenum aspidum sub labiis eorum. II. 335. D. IV. 248. C. VII. 763. B.
Ib. Omnes declinaverunt, etc. IX. 313. C.
 4. Qui devorant plebem meam in cibo panis. VI. 519. B.
 14. 3.4. Qui non dolosus fuit lingua sua.... ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus. I. 860. E. E. A.
 4. Ad nihilum deductus est, etc. X. 312. C. XI. 433. D.
 15. 2. Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non eges. II. 132. XI. 137. D. 693. A. 727. E. XII. 389. C. 964.
 4. Non recordabor nominum eorum per labia mea. XII. 209. B.
 8. Providebam Dominum in conspectu meo semper. IX. 37. A. XII. 1009. A.
 10. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. I. 689. B. E. C. III. 22. E. V. 643. B. IX. 248. E. X. 443.

PSAL. VERS.

- 16.** 3. Igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas. XIII. 246. c.
 4. Ut non loquatur os meum opera hominum. XII. 209. b.
 8. In tegmine alarum tuarum proteges me. I. 629. VI. 78. d.
17. 1. Diligam te, Domine, virtus mea. X. 489. a.
 2.3. Dominus fortitudo mea et auxilium meum. XI. 20.
 10. Inclinavit cælos, et descendit. III. 103. b.
Ib. Et caligo sub pedibus ejus. XII. 421. b.
 11. Ascendit super Cherubim et volavit. II. 776. b.
 12. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. VII. 644. e.
 14. Et intonuit de cælo Dominus. VIII. 303. b.
 19. Aperite mihi portas justitiæ. XII. 337. a.
 21.25. Secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus. XII. 448. c.
 23. Judicia tua coram me sunt semper. XI. 604. b.
 23. Et secundum puritatem manuum mearum. XI. 3. e.
 45. Populus quem non cognovi servivit mihi. I. 694. d. VI. 26. c.
 45.46. T. VIII. 60. a.
 46. Filii alieni mentiti sunt mihi. I. 704. b.
Ib. Inveteraverunt et claudicaverunt a semitis suis. X. 433. b.
 50. Propterea confitebor tibi in gentibus. IX. 798. a.
18. 1. Cæli enarrant gloriam Dei. II. 113. e. 117. d. 122. b. 146. d. v. 328. 391. e. 636. VI. 168. b. 170. d. VII. 313. e. IX. 489. e. 800. a. X. 13. b. XII. 931. b.
 1.2. Cæli enarrant..... Dies diei eructat verbum. v. 563. d. X. 694. c.
 2. Nox nocti indicat scientiam. II. 118. d.
 4. Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. II. 117. b. III. 564. e. VI. 168. c. IX. 800. a.
 4.5. T. XII. 314. d et e.
 5. In omnem terram exivit sonus eorum. I. 694. d. III. 86. d. IX.

PSAL. VERS.

33. a. 699. a. XI. 667. c. XII. 207. b.
18. 6. Tamquam sponsus procedens de thalamo suo. II. 130. b. VIII. 171. a. X. 76.
Ib. In sole posuit tabernaculum suum. III. 571. a et b.
 6.7. T. IV. 53. c.
 7. A summo cælo egressio ejus. III. 371. b.
 8.9. Lex Domini immaculata, v. 328.
 9. Præceptum Domini lucidum. VI. 30. a.
 10. Judicia Domini vera, justificata in semetipsa. IV. 238. c.
 11. Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum. IV. 127. e. XI. 324. c. XII. 128. c.
 11.12. Desiderabilia super aurum..... Et enim servus tuus custodit ea. VIII. 5. e.
19. 7. Exaudiet illum de cælo sancto suo. VI. 519. e.
 Deus, Deus meus. IV. 403. b.
21. 1. Deus meus, intende in me. IV. 831. b.
 2. Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? III. 22. e.
 5. In te speraverunt patres nostri. I. 187. e.
 7. Ego autem sum vermis. I. 187. e. XII. 1040. d.
 9. Speravit in Dominum. v. 643. a.
 14. Sicut leo rapiens et rugiens. XI. 764. b.
 17. Foderunt manus meas. I. 622. b. 689. b. III. 22. VII. 462. c. X. 441. c.
 Circumdede runt me canes multi. II. 863.
 17.18. Foderunt manus meas, etc. v. 643.
 17.19. Foderunt manus, etc. IV. 91. e. VIII. 87. b.
 18. Dinumeraverunt omnia ossa mea. III. 22.
 19. Diviserunt sibi vestimenta mea. I. 689. b. III. 22. VII. 462. c.
 23. Narrabo nomen tuum. III. 279. b.
 32. Annuntiabitur Domino generatio ventura. VIII. 174. b.
22. 1. Dominus pascit me. XI. 231. d. XII. 272. c.
 2. Super aquam refectionis. v. 643. a. XI. 279. a.

PSAL. VERS.

- 22.** 4. Virga tua, et baculus tuus. V. 304.
E. XII. 357. E.
4 Non timebo mala. VII. 622. A. XII.
67. B. 946. C.
Si ambulavero in medio umbræ
mortis. XI. 676^b. D.
5. Parasti in conspectu meo. II. 321. E.
V. 643. A. VII. 781. B.
Impinguasti in oleo caput meum. V.
643. A.
Calix tuus inebrians me. V. 643. A.
25. 1. Domini est terra. II. 342. C. 367. B.
III. 462. D. 494. A. 502. A. 803. C.
XI. 423. E. XII. 338. 663. A.
2. Ipse super maria fundavit eam. II.
119. E.
Super maria fundavit eam. II. 120. C.
Quia super maria. IX. 799. B.
6. Hæc est generatio. VII. 836. A.
7. Attollite portas, principes, vestras.
I. 689. D. II. 531. III. 932. A.
8. Quis est iste rex gloriæ? III. 933.
Dominus fortis et potens. VII. 293. E.
24. 7. Delicta juventutis meæ. XII. 110. D.
XIII. 245.
Secundum magnam misericordiam.
XII. 427. A.
8. Dulcis et rectus Dominus. VIII. 94.
10. Omnes viæ Domini rectæ. XII. 539. E.
11. Propitius esto peccato meo. I. 187. A.
14. Firmamentum est Dominus. XI.
333. A.
17. Tribulationes cordis mei multipli-
catæ sunt. I. 277. A.
18. 19. Respice inimicos meos, etc. VII.
133. B. XII. 82. D. 968. D.
25. 4. Non sedi cum consilio vanitatis. V.
32. C. XI. 433. D.
Non sedi in consilio ludentium. V.
329. B.
10. In manibus ipsorum iniquitates. II.
67. D.
26. 1. Dominus illuminatio mea. X. 458. D.
489. A. XII. 494. C.
29. 4. Libera me a descendentibus in la-
cum. VI. 398. A.
6. Vespere demorabitur fletus. V.
314. B.
7. Ego autem dixi in abundantia mea.
IX. 133. B.
13. Et cantet tibi gloria mea. IX. 711. A.
34. 1. Beati quorum remissæ sunt. VIII.
174. C. IX. 547. 590. A.

PSAL. VERS.

- 31.** 4. Conversus sum in ærumnam. XII.
147. C.
5. Dixi, pronuntiabo adversum me. II.
313. B. XIII. 247. D.
Dixi, confitebor adversum me. VIII.
34. A.
Delictum meum cognitum tibi feci.
XII. 140. D.
7. Tu es mihi refugium a tribulatione.
XII. 67. C.
10. Multa flagella peccatoris. IX. 801. A.
32. 4. Quia rectum est verbum Domini. VI.
493. B.
6. Verbo Domini cæli firmati sunt. V.
360. A. VI. 541. B.
7. Congregans sicut utrem aquas ma-
ris. VI. 540. B.
8. Timeat omnis terra, ab eo autem.
XII. 1009. C.
9. Ipse dixit, et facta sunt. IV. 750. E.
IX. 800. D.
12. Beatus populus cujus Dominus Deus
ejus. II. 218. E.
15. Qui flexit sigillatim corda eorum.
VI. 277. C. VIII. 138. D.
16. Non salvatur rex per multam poten-
tiam. V. 64. A. VI. 33. C. 801. D.
16. 17. Non servatur rex per multam poten-
tiam, etc. V. 533. C.
22. Fiat misericordia tua. XI. 244. C.
35. 4. Magnificate Dominum meum. X.
503. D.
8. Castra metabitur Angelus Domini.
XI. 80. A.
9. Gustate et videte quoniam suavis est.
IX. 760. E.
12. Venite, filii, audite me. II. 433. A.
VI. 14. A. VIII. 394. D. XII. 129.
13. Quis est homo qui vult vitam. XII.
129. A.
14. Cohibe linguam tuam a malo, etc.
VII. 170. B. XII. 14.
14. 15. Cohibe linguam tuam a malo, etc.
XII. 129. A.
15. Inquire pacem et persequere eam.
VII. 170. B.
16. Oculi Domini, aures Domini. VI.
363. A.
19. Dominus juxta est iis. VI. 161. E.
VII. 532. E. X. 541. E.
20. 22. Multæ tribulationes justorum, etc.
IX. 801. A.
22. Mors peccatorum pessima. II. 73. D.

PSAL. VERS.

470. 831. E. III. 906. IV. 730. E.
V. 319. A. VI. 173. C. XII. 1039. A.
- 34.** 6. Fiat via ipsorum tenebrae et lapsus.
VI. 484. A.
13. Cum mihi molesti essent, induabar
cilicio. XIII. 246. E.
16. Dissipati sunt, nec compuncti. VIII.
347. B.
- 35.** 2.3. Non est timor Dei ante oculos, etc.
XII. 91.
7. Iudicia tua abyssus multa. I. 211. C.
501. B. V. 579. X. 311. B.
- Iustitia tua sicut montes Dei. I.
212. C.
- Homines et jumenta salvabis. XI.
260. C. XII. 932. A.
9. Inebriantur ab ubertate domus
tuae. IV. 332. A.
- 36.** 1. Noli æmulari in malignantibus. V.
524. D. IX. 801. A. XI. 454.
C. 767. A. XII. 713. B.
- 1.2. Noli æmulari in malignantibus, etc.
X. 154. B.
2. Sicut fœnum velociter crescent. III.
458. C.
4. Delectare in Domino. VIII. 130. E.
IX. 760. E.
5. Revela Domino viam tuam. XII.
413. A.
11. Mites autem hæreditabunt terram.
VII. 217. A.
25. Junior fui, etenim senui. IX. 204. B.
27. Declina a malo, et fac bonum. IV. 86.
V. 23. E. VII. 170. B. XII. 623. D.
- 35.36. Vidi impium superexaltatum, etc.
V. 6. D. XI. 454. C.
36. Transivi, et ecce non erat. V. 531. B.
- 37.** 4.6. Non est sanitas in carne mea, etc.
VIII. 284. A.
5. Iniquitates meæ supergressæ sunt.
II. 291. 368. E. VI. 224. C.
- Sicut onus grave gravatæ sunt. VII.
483. B.
- 5.6. Quoniam iniquitates meæ, etc. V.
319. E.
- Sicut onus grave gravatæ sunt, etc.
X. 479. A.
6. Putruerunt et corruptæ sunt. VIII.
355. D. 495. B. IX. 101. D. XI.
214. E. 451. A. 648. C.
8. Lumbi mei impleti sunt illusioni-
bus, etc. XI. 454. XII. 83. B.
970. C.

PSAL. VERS.

- 37.** 11. Et lumen oculorum meorum. IX.
38.
- 12.13. Amici mei et proximi mei adversum
me, etc. IV. 327. C.
- 14.15. Ego autem quasi surdus non au-
diens, etc. IV. 327. D.
6. Quia in te speravi, Domine. IV.
327. E.
- 38.** 2.4. Cum consisteret peccator adversum
me, etc. III. 670. E.
5. Loquutus sum in lingua mea. III.
670. A.
7. Thesaurizat, et ignorat. II. 31. C.
XI. 104. D.
- Verumtamen in imagine. V. 373. D.
X. 771. D. XI. 764. B.
8. Substantia mea apud te est. X.
99. E.
12. Verumtamen vane conturbatur omnis
homo vivens. VIII. 452. A.
13. Quia peregrinus ego sum in te. IV.
723. C.
- Advena ego sum et peregrinus. VII.
724. D.
- Quoniam advena sum et peregrinus.
XII. 313. D.
- Hospes et peregrinus ego sum. XII.
318. B.
14. Remitte mihi, ut refrigerer prius-
quam abeam. I. 277. A.
- 39.** 3. In petra exaltasti pedes meos. XI.
777. F.
6. Multa fecisti tu, Domine Deus meus.
I. 812. B.
7. Sacrificium et oblationem noluisti. I.
694. D. 812. C. 814. A. V. 179.
C. X. 567.
- 7.8. Holocausta et pro peccato non
probasti, etc. I. 813. E. VI. 482. D.
8. In capite libri scriptum est de me.
I. 694. E. 813. C.
- 8.9. In capite libri scriptum est de me,
etc. I. 814.
- Tunc dixi, Ecce venio. XII. 164. B.
9. Et legem tuam in medio ventris mei.
VIII. 344. D.
10. Annuntiavi justitiam in Ecclesia ma-
gna. I. 814.
18. Ego autem mendicus sum et pauper.
V. 119. A.
- 40.** 2. Beatus qui intelligit super egenum
et pauperem. V. 249. XII. 163. D.
5. Sana animam meam. XII. 931.

PSAL. VERS.

40. 9. Num qui cadit non resurgit? X.
242.

10. Qui edebat panes meos. I. 688. III.
22. C. V. 249, D. 643. E. VIII.
87. B.

41. *Exponuntur versus 2 et 3 tantum*, T. V. 433-470.

2. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. I. 478. D. V. 600. E.

Sic desiderat anima mea. X. 834. B.

3. Sitivit anima mea ad Deum fortem. V. 600. A. XII. 357. D.

3.7.5. Quando veniam et apparebo ante faciem Dei, etc. V. 406.

4. Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes. IV. 333. XII. 277. B.

5. Quoniam transibo in locum tabernaculi. V. 406. D.

6.7. Quare tristis es, anima mea, etc. IV. 326. E.

7. Memor ero tui de terra Jordanis. XII. 344.

8. Abyssus abyssum invocat. VI. 531. D. Quare tristis es, anima mea? IX. 801. E.

42. 5. Quare tristis es, anima mea? I. 277. A.

45. *Partim exponitur* T. V. 470-490. 15. Posuisti nos in parabolam in gentibus. V. 247. E.

22. Quia propter te morte conficimur tota die. II. 506. E.

Æstimati sumus sicut oves occisionis. VIII. 834. C. IX. 661. E. XI. 676⁴. D.

18.22. Propter te mortificamur tota die, etc. IX. 801. C.

23. Exsurge, quare obdormis? I. 629. E. III. 468. D.

44. *Exponitur* T. V. 491-248.

2. Lingua mea calamus scribæ. II. 67. A. 739. A. V. 634. E.

Eructavit cor meum verbum bonum. II. 67. C. III. 232. D. VI. 4. C.

3. Diffusa est gratia in labiis tuis. I. 687. D. VI. 614. B.

Speciosus forma præ filiis hominum. VII. 371. B.

4.5. Accingere gladio super femur tuum, etc. V. 161. E.

6. Sagittæ potentis acutæ. VI. 503. B.

7. Thronus tuus, Deus, in sæculum

PSAL. VERS.

sæculi. I. 392. E. V. 71. B. 304. A. VII. 729.

8. Propterea unxit te Deus. V. 300. E. X. 202. E.

10. Adstitit regina a dextris tuis. III. 469, D. 476. E. 477. A. V. 36. A. 646.

11. Audi, filia. III. 478. Obliviscere populum tuum. III. 480. VII. 402. A.

11.12. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, etc. I. 326. 680. A. III. 348. A. VII. 43. X. 703. D. XI. 172. XII. 209.

12. Et concupiscet Rex decorem tuum. I. 23. E. III. 480. A. VII. 402. A. XI. 7. C.

14. Omnis gloria filiæ regis est interior. I. 333. D. 539. B. III. 243. E. 482.

14.15. In fimbriis aureis circumdata, etc. XII. 377. B.

15. Adducentur regi virgines post eam. V. 643. C.

15.16. Offerentur regi virgines post eam, etc. I. 694.

17. Constitues eas principes. I. 691. E. V. 643. D. IX. 50. E.

18. Propterea populi confitebuntur tibi. I. 691. A.

45. *Exponitur* T. V. 218-224.

3. Non timebimus dum turbabitur terra. II. 392. A.

11. Vacate et videte quoniam ego sum Deus. II. 433. A.

46. *Exponitur* T. V. 224-234.

2.3.6. Omnes gentes plaudite manibus, etc. III. 522. E.

3. Rex magnus super omnem terram. III. 934. B.

6. Ascendit Deus in jubilatione. III. 22. A. 932. A. V. 643. D. VI. 211.

8. Psallite sapienter. VI. 542. A. *Exponitur* T. V. 235-241.

2. Magnus Dominus et laudabilis nimis. III. 934. B. XI. 271. E.

3. Montes Sion, latera aquilonis, civitas regis magni. III. 934. B.

9. Spiritu vehementi conteres eos. I. 397. A. VI. 317. C.

10.11. Suscepimus, Deus, misericordiam tuam, etc. VI. 476. D.

48. *Exponitur* T. V. 243-267.

PSAL. VERS.

43. 4. Os meum loquetur sapientiam. II. 67. D.
 5. Inclinaabo in parabolam aurem meam. II. 67. D.
 7. Væ qui confidunt in virtute sua. I. 46. B. II. 31. C. VI. 33. C. IX. 801. D. XII. 275. D.
 8. Frater non redimit, non dabit Deo placationem suam. I. 919. D. 922. C. IV. 504. B. VII. 91. A. VIII. 82. 143. B. IX. 512. B. XII. 16. A. 284. A. 445. D.
 13. Homo cum in honore esset, non intellexit. I. 184. B. II. 346. C. III. 706. C. IV. 114. C. *Cfr. v. 21.*
 16. Verumtamen Deus eruet animam meam de manu inferi. II. 470. B. IX. 800. E. XI. 676^b. D.
 17. Ne timueris cum dives factus fuerit homo. IV. 242. A. V. 610. C. X. 312. C. XI. 676^b. C.
Exponitur versus 17, T. V. 607-622.
 17.18. Ne timueris cum dives factus fuerit homo, etc. II. 627. 916. D. IV. 326. A. V. 625. A.
 18. Quoniam cum interierit, non sumet omnia. II. 916. E. IX. 801. E. X. 454. C. 646. E.
 21. Homo cum in honore esset, non intellexit. II. 904. D. III. 35. D. X. 93. B. *Conf. v. 13.*
 49. *Exponitur T. V. 267-289.*
 3. Ignis in conspectu ejus ardebit. I. 694. B. C. XI. 571. A. XII. 308. B. 938. D. 973. C. 990. A.
 3.4. Deus manifeste veniet, Deus noster, etc. I. 21. D.
 4. Advocabit cælum desursum. I. 694. C. VI. 10. A.
 5.6. Congregate illi sanctos ejus, etc. I. 694. D.
 8. Non in sacrificiis tuis arguam te. VI. 10. B.
 9. Non accipiam de domo tua vitulos. I. 815. E. B. V. 645. A. VI. 10. B.
 12. Si esuriero, non dicam tibi. V. 89. A. VII. 397. A.
 13. Numquid manducabo carnes tauro- rum. IX. 321. B. XI. 361. C.
 13.14. Numquid manducabo carnes tauro- rum, etc. IX. 727. E.
 14. Immola Deo sacrificium laudis. VII. 248. D.

PSAL. VERS.

49. 16. Ut quid assumis, testamentum meum per os tuum. III. 227. E. VI. 12. E. IX. 262. C. 525. E. X. 483. B.
 16.17. Peccatori autem dixit Deus, etc. III. 196. E.
 16-20. Peccatori autem dixit Deus, etc. I. 815. D.
 16.20. Peccatori autem dixit Deus, etc. VIII. 566. C.
 18. Si videbas furem, currebas cum eo. II. 913. A. VI. 13. A. XII. 668. E.
 20. Sedens contra fratrem tuum loque- baris. III. 227. E. IV. 143. D. XII. 285. D.
 21. Hæc fecisti, et tacui. VI. 13. B. 345. X. 164. C.
 21.23. Arguam te et statuam contra faciem tuam iniquitates tuas, etc. VI. 14. E.
 23. Sacrificium laudis glorificabit me. V. 343. B. VII. 248. B. IX. 727. D. XII. 164. B.
 50. *Partim exponitur T. V. 644-646.*
 3. Miserere mei, Deus, secundum ma- gnam misericordiam. VIII. 409. E. X. 221. C. XI. 30. F. XII. 807. 931. D. 1040. E. XIII. 245. B.
 4. Amplius lava me ab iniquitate mea. XII. 807. E.
 5. Et peccatum contra me est semper. II. 391. D. VI. 362.
 6. Tibi soli peccavi. II. 353. C. VII. 472. D. VIII. 374. IX. 523. A. XI. 113. E. XIII. 247. B. 248. C.
 8. Incerta et occulte sapientiæ tuæ manifestasti mihi. I. 548. A. X. 479. A.
 11. Averte faciem tuam a peccatis meis. II. 553. C.
 12. Cor mundum crea in me, Deus. I. 633. VI. 506. D. X. 570. B. XI. 753. D. 811. C. XII. 24. C. 180. D.
 12.19. Cor mundum crea in me, Deus, etc. XII. 141.
 13. Ne projicias me a facie tua. XIII. 245. B.
 18. Si voluisses sacrificium, dedissem. V. 179. C. XII. 249.
 18.19. Quoniam si sacrificium voluisses, etc. XI. 264. E.
 19. Sacrificium enim Deo spiritus con- tribulatus. I. 652. E. II. 361. III. 168. A. IV. 84. C. V. 544. E. 378. A. VI. 116. C. VII. 572. D.

PSAL. VERS.

734. A. IX. 727. B. 836. D. X. 6. A. 542. XII. 164. B. 1007. C.
51. 10. Tu autem sicut oliua fructifera in domo Dei. II. 747. D. XII. 427. B.
52. 1. Dixit insipiens in corde suo. VII. 783. E.
6. Timebunt ubi non erit timor. XI. 107. A.
54. 13. Si inimicus exprobrasset mihi. III. 313. E. XII. 277. B.
- 13.14. Si enim inimicus exprobrasset mihi, etc. III. 338. B.
15. Qui simul dulces mecum capiebas cibos. XI. 175. E.
18. Vespere et mane et meridie narrabo et annuntiabo. V. 514. B.
23. Jacta super Dominum curam tuam. I. 424. B. III. 38. B. IV. 326. A. X. 168. E.
56. 1. In finem ne corumpas. VI. 132.
5. Lingua ipsorum gladius acutus. II. 67. A. VI. 221. B. VII. 878. A.
12. Misericordia Dei super omnem terram. XII. 426. D.
57. 1. In finem ne disperdas. XIII. 246. D.
5. Furor illis secundum similitudinem serpentis. II. 67. C. 536. D. IV. 248. D. V. 253. B. VI. 519. B. VIII. 17. C.
11. Lætabitur justus, cum viderit vindictam impii. XI. 863. D.
58. 2. Eripe me de inimicis meis, Deus. XIII. 245. C.
59. 14. In Deo faciemus virtutem. VIII. 44. C.
61. 11. Divitiæ si affluunt, nolite cor apponere. IX. 253. C. III. 499. XI. 454.
13. Tu reddes unicuique secundum opera sua. VIII. 182. D. XI. 454. D.
62. 2. Deus, Deus meus, ad te mane vigilo. IV. 851. B. V. 63. C. 515. D. 635. A. X. 822. XI. 778. E. XII. 557. D.
- 2.3. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo, etc. V. 160. D. 600. A.
3. Sic in sancto apparuit tibi. V. 515. D.
7. Si memor fui tui super stratum meum. VI. 543. D. IX. 232. D. XII. 210. D.
9. Adhæsit anima mea post te. I. 178. C. II. 899. XI. 778. E.

TOM. XIII. 2.

PSAL. VERS.

65. 8. Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum. II. 644. C.
- 8.9. Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum, etc. III. 775. A.
9. Et infirmata est contra illos lingua eorum. II. 644. C.
64. 5.6. Sanctum est templum tuum, etc. VI. 519. A.
6. Spes omnium finium terræ. XI. 636. C.
10. Fluvius Dei repletus est aquis. XII. 147. B.
65. 2. Jubilate Domino omnis terra. VI. 116. C.
4. Omnis terra adoret te. VI. 596. B.
67. 2. Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus. V. 201. VI. 35. E.
5. Et qui ascendit super occasum. VI. 271. D.
6. Ego pater orphanorum. II. 390.
7. Qui habitare facit unius moris in domo. XI. 676^b. C.
12. Dominus dabit verbum evangelizantibus. I. 690. A. V. 588. B. IX. 170. A. 468. B.
14. Pennæ columbæ deargentatæ. XII. 426. B.
18. Currus Dei decem millibus multiplex. II. 776. B.
19. Ascendisti in altum. V. 226. C. VII. 293. E.
21. Domini Dei sunt exitus mortis. VI. 336.
68. 2. Venerunt aquæ usque ad animam meam. XI. 777. E.
4. Laboravi clamans. VI. 568. D.
5. Quia odio habuerunt me gratis. VIII. 519. A.
10. Zelus domus tuæ comedit me. I. 688. II. 533. C. V. 352. VIII. 102. C. IX. 647. A.
14. In multitudine misericordiæ tuæ. XI. 30. F.
21. Et sustinui qui simul contristaretur. III. 708. B. XI. 300. D. 474. C.
22. Dederunt in escam meam fel. III. 22. V. 645. A. VII. 462. C. 925. A. VIII. 88.
23. Fiat mensa eorum in laqueum. IX. 712. C.
26. Fiat habitatio ejus deserta. V. 293. D. IX. 29. E. 32. D.

PSAL. VERS.

68. 29. Deleantur de libro viventium. II. 532. D.
 31. Laudabo nomen Dei mei cum cantico. I. 536. D.
 31.32. Laudabo nomen Dei mei cum cantico, etc. V. 277. c. 343. D. 439. A. IX. 727. D.
 32. Et placebit Deo supra vitulum novellum. I. 536. D.
 70. 7. Factus sum tamquam prodigium multis. X. 389. c.
 18. Et usque ad senectam et senium Deus meus. XII. 1038. A. XIII. 246. D.
 71. 6. Descendet sicut pluvia in vellus. I. 685. A. III. 27. D. V. 200. E. 270. E. 644. C. VII. 609. B.
 7. Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis. VII. 89. B.
 17.5. Ante solem permanet nomen ejus. V. 312. A. VI. 22. E.
 18. Benedictus Dominus Deus Israel. II. 201.
 72. 1.2. Quam bonus Deus Israel iis qui sunt recto corde, etc. V. 373. D.
 2.3. Pene effusi sunt gressus mei, etc. V. 78.
 2-5. Pene effusi sunt gressus mei, etc. I. 212. B.
 3. Quoniam zelavi propter iniquas. V. 373. D.
 6. Ideo eos tenuit superbia. VI. 254. D. XI. 454. D.
 6.7. Tenuit eos superbia in finem, etc. IX. 154. E.
 7. Egredietur tamquam ex adipe iniquitas eorum. XI. 434. D.
 12. Quoniam ecce hi peccatores. V. 373. D.
 13. Et dixi: Frustra ergo justificavi cor meum. V. 373. D.
 15-17. Si dicebam, narrabo sic. V. 373. E.
 16. Et existinabam ut cognoscerem. I. 213.
 20. Domine, in civitate tua imaginem, etc. VI. 484. A.
 23. Ut jumentum factus sum apud te. IX. 569. D.
 25. Quid enim mihi est in cælo? I. 277. A. IX. 514. B.
 27. Ecce, qui elongant se a te, peribunt. I. 209. E. V. 4. D. VIII. 467. D. X. 82. C. XI. 331. D. 451.

PSAL. VERS.

75. 12. Fecit salutem in medio terræ. V. 468. A. VI. 609. C.
 13. Tu contrivisti capita draconum in aqua. VI. 546. E.
 16. Tuus est dies, et tua est nox. V. 514. B. VI. 541. C.
 74. 1. In finem, ne corrumpas. VI. 520. A.
 11. Exaltatum est cornu ejus. IV. 849. D.
 75. 11. Cogitatio hominis confitebitur tibi. III. 11. C.
 76. 3. In die tribulationis meæ Deum exquisivi. III. 920. C. XII. 295. A.
 8.9. Num in sæcula repellet Dominus, etc. V. 547.
 11. Hæc mutatio dexteræ Excelsi. II. 387. C.
 14. Non est deus sicut Deus noster. VII. 469. A.
 77. 2. Loquar propositiones a fundatione mundi. I. 687. D. V. 248. C.
 4. Non enim occulta sunt. VI. 439. A.
 20. Numquid et panem poterit dare? VII. 570. X. 372. A.
 24. Panem celi dedit eis. II. 431. E. 544.
 30.31. Nam occidit plurimos eorum, etc. I. 256. C. VI. 390. C. XI. 434.
 33. Defecerunt in vanitate dies eorum. I. 858. IX. 254. X. 703.
 34. Cum occideret eos, tunc exquirebant eum. I. 195. D. II. 201. C. 298. D. 358. IV. 85. D. V. 116. C. 125. C. IX. 348. B. XII. 439. B.
 49. Immissionem per angelos malos. IX. 368. X. 512. B.
 72. Et in intellectibus manuum suarum deduxit eos. VI. 480. A.
 79. 2. Qui sedes super Cherubim. VI. 496. 528. A.
 9. Vineam de Ægypto transtulit. VII. 530.
 13. Sustulisti sepem ejus. VII. 44. XI. 39. E.
 13.14. Ut quid destruxisti maceriam ejus, etc. XI. 276. B.
 80. 6. Linguam, quam non noverat, audivit. VIII. 276. C.
 8.11. Exaudivi te in abscondito tempestatibus, etc. XI. 422. B.
 17. Et de petra melle saturavit eos. II. 37. D. III. 541. A.

PSAL. VERS.

- 31.** 1.6. Deus stetit in congregatione deorum, etc. V. 267. c.
 6. Ego dixi, Dii estis et filii Excelsi omnes. I. 615. B. 616. E. III. 468. E. IV. 230. V. 146. c. 268. VIII. 21. c. 92. E. IX. 278. c.
 6.7. Ego dixi, Dii estis, etc. V. 16. d.
 8. Surge, Deus, judica terram. VI. 35. E. XII. 107. d.
- 32.** 3. Ecce hostes tui sonuerunt, et qui te oderunt. VI. 483. c.
 10. Fac ipsis sicut Madian et Sisaræ. VI. 484. c.
 18.19. Confundantur et conturbentur in sæculum sæculi, etc. VI. 611.
 19. Cognoscant quia nomen tibi Dominus. I. 591. II. 846. d.
- 35.** 3. Concupiscit anima mea. X. 854. B.
 5.6. Beati omnes, qui habitant in domo tua, etc. VI. 598. E.
 11. Elegi abjectus esse in domo Dei. III. 153. A. VII. 78. c.
- 35.** 8. Non est similis tui in diis, Domine. VI. 229. B. VII. 469. A.
 10. Magnus es tu, et faciens mirabilia. XI. 271. E.
 13. Eripiet me de lacu inferiori. III. 906.
 17. Fac mecum signum in bonum. X. 389. c.
- 36.** 5. Mater Sion dicit: Homo et homo natus est in ea. III. 502. A.
- 37.** 7. Posuerunt me in lacu inferiori. I. 689. B. III. 22. E.
- 38.** 21. Inveni David filium Jessæ. VII. 51. B.
 8. Terribilis super omnes. II. 387. A. 388.
 21.27.28. Inveni David servum meum. VI. 557. B.
- 39.** 2. Antequam montes fierent, et formaretur terra. V. 313. c. VII. 89. A. VIII. 34. B. XI. 413. B. XII. 26. c.
 10. Dies annorum nostrorum in ipsis. I. 266. E. 886. c. 918. E. IX. 69. D. XII. 284. A.
- 90.** 5.6. Non timebo a timore nocturno. XI. 676. d.
 2. Dicam Deo, Protector meus es. IV. 854. B.
 11.12. Quoniam angelis suis mandavit de te, etc. VII. 196. E.
 12. In manibus tollent te. XI. 80. A.

PSAL. VERS.

- 90.** 13. Et conculcabis leonem et draconem. V. 64. c.
- 91.** 5. Delectasti nos, Domine. V. 158. A.
 6. Quam magnificata sunt opera tua, Domine. IV. 812. E. V. 228. A.
- 92.** 1. Dominus regnavit, decorem indutus est. VI. 478. B. XII. 569. c.
- 95.** 7. Dixerunt, Non videbit Dominus. XII. 90. A.
 9. Qui plantavit aurem, non audiet? VI. 367. c.
 12. Beatus vir quem tu erudieris. VIII. 394. D. XI. 363. c.
 19. Secundum multitudinem dolorum meorum. II. 163. d.
- 94.** 2. Præoccupemus faciem ejus in confessione. II. 395. B. 396. B. VII. 240. B. IX. 309. B. XII. 284. A.
 4. In manu ipsius fines terræ. II. 120. c. III. 26. B. V. 81. A. VI. 73.277. D.
 5. Ipsi est mare, et ipse fecit illud. II. 342. c. VI. 532. B.
 8. Hodie si vocem ejus audieritis. II. 276. A.337. D. VII. 922. D. X. 418.
 8.9. T. I. 10. D. V. 550. D. IX. 801. D.
 8-11. Hodie si vocem ejus audieritis, etc. XII. 87. d.
 10. Quadraginta annos infensus fui generationi huic. I. 797.
- 95.** 5. Omnes dii gentium dæmonia. III. 68. c.
 9. Adorate Dominum in aula sancta ejus. VI. 519. A.
 10. Judicabit populos in æquitate. VIII. 266. B.
- 96.** 1. Dominus regnavit, exsulet terra. VI. 477. c.
 2. Nubes et caligo in circuitu ejus. VII. 641. c. IX. 22. B.
 3. Ignis in conspectu ejus ardebit. XII. 308. B. 958. D. 990. A.
 7. Et adoret eum omnes angeli ejus. V. 589. c.
- 97.** 8. Fluvii plaudunt manibus in idipsum. V. 223.
- 98.** 1. Qui sedes super Cherubim. VI. 328. A.
- 100.** 1. Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine. VI. 13.
 5. Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequer. I. 643. c. II. 50. A. IV. 143. D. 493. VI. 225. A. X. 483. B. XI. 434. E. XII. 650.

PSAL. VERS.

- 100.** 6. Oculi mei ad mansuetos terræ. VII. 532. B.
 6.7.2. Oculi mei.... Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam.... Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. XI. 433. F.
 7. Non habitabit. XIII. 246. B.
101. 4. Quoniam sicut fumus dies ejus sunt. III. 438. D. VII. 32. B. X. 771. D.
 6. Adhæsit virtus mea carni meæ. XI. 668^a. A.
 10. Quia cinerem tanquam panem manducabam. XI. 676^b. c. XII. 141. c. XIII. 246. A.
 12. Dies nostri sicut umbra declinaverunt. X. 771. D.
 15. Placuerunt servis tuis lapides ejus. V. 406.
 26. Domine, tu ab initio terram fundasti. V. 109. D.
 26.27. Initio tu, Domine.... ipsi peribunt, tu autem permanes. II. 130. B. IX. 642. B.
 27. Omnes sicut vestimentum veterascent. VIII. 74. c. IX. 799. A.
 28. Tu idem ipse es, et anni tui non deficient. VI. 277. VIII. 236. D. X. 430. A.
102. 1. Benedic, anima mea, Dominum. V. 358. c. 635. B.
 2.4. Benedic, anima mea, Domino, qui coronat te in misericordia. X. 523.
 4. Qui te coronat in misericordia. V. 46. X. 686. A.
 5. Renovabitur ut aquilæ juvenus tua. VIII. 174. B. XII. 137. c.
 6.7. Faciens misericordias Dominus.... Notas fecit vias suas Mosi. V. 384. c. VIII. 94. XI. 39. F.
 8. Viduam et pupillum et pauperem suscipiet. XII. 426. c.
 8.9. Misericors et miserator Dominus; longanimis et multum misericors. II. 838. B.
 11. Secundum altitudinem cæli a terra corroboravit Dominus misericordiam suam. I. 203. c. III. 566. B. V. 162. c. 443. A.
 11.12. T. V. 94. B.
 12. Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras. III. 566. B. V. 443. A.

PSAL. VERS.

- 102.** 13. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. III. 363. D. V. 162. IX. 800. E.
 14. Memento, nos pulverem esse. II. 383. B.
 15. Veluti fœnum dies ejus. VI. 146. A. IX. 801. E. X. 771. D.
 20. Potentes virtute, facientes verbum ejus. II. 574. c. V. 222. D. 347. E. 589. c. VII. 286. c. VIII. 31. D. 242. c. IX. 566. c. XII. 940. c.
 22. Benedicite Domino, omnia opera ejus. VII. 293. E.
103. 2. Extendens cælum sicut pellem. IX. 799. A. XI. 413. B.
 3. Qui ambulat super pennas ventorum. VI. 77. E.
Ib. Qui tegis aquis superiora ejus. VI. 314. A. IX. 799. B.
Ib. Qui posuit in nube ascensum suum. VII. 641. D. IX. 20. D.
 4. Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem. II. 374. c. IV. 230. 312. E. VI. 77. B. 513. E. 532. B. 563. VII. 729. A. XII. 562. B. 940. c.
 6. Abyssus sicut vestimentum, amictus ejus. IX. 800. A.
 7. Ab increpatione tua fugient. XII. 567. A. 371. B.
 12.11. Ibi volatilia cæli habitabunt, et bestię agri. IX. 800.
 14. Qui producit jumentis fœnum. IX. 800. D.
Ib. Ut educas panem de terra. XII. 557.
 15. Vinum latificat cor hominis. II. 8. B. IX. 800. XI. 133. c.
 18.17. Montes excelsi cervis.... illic passerides nidificabunt. IX. 800.
 19. Sol cognovit occasum suum. VI. 341. c. XII. 800. D.
 19.20. Fecit lunam in tempora.... Posuisti tenebras, et facta est nox. V. 320. D.
 20. Posuisti tenebras.... in ea pertransibunt omnes bestię sylvæ. V. 396. B. IX. 799. c.
 20-22. Posuisti tenebras.... Ortus est sol, et congregati sunt. I. 627. D.
 21. Catuli leonum rugientes, ut rapiant et quærant a Deo escam sibi. V. 371. B.
 23. Egredietur homo ad opus suum. IV. 99. E.

PSAL. VERS.

- 105.** 24. Quam magnificata sunt opera tua,
Domine. II. 128. D. 310. III.
372. A. IV. 34. E. V. 477. C.
636. C. VI. 167. A. 337. D. 340.
E. XII. 676. C.
25. Hoc mare magnum et spatiosum :
illic reptilia quorum non est nu-
merus. VI. 343. E.
- 25.26. T. VI. 346. D.
26. Draco hic, quem formasti ad illu-
dendum ei. V. 393. D.
27. Omnia a te expectant. VI. 348. B.
IX. 800. D.
- 27-29. T. V. 349.
29. Revertitur in pulverem suum. IX.
800. E.
- 29.30. Auferes spiritum eorum, et defi-
cient.... Emittes spiritum tuum
et creabuntur. VI. 362. 368. B.
32. Qui respicit terram, et facit eam
tremere; qui tangit montes, et
fumigant. I. 338. III. 26. B. 493.
D. 300. IV. 434. D. V. 81. E. 116.
201. C. 349. D. VI. 33. A. 342. E.
IX. 106. B. 799. C.
34. Jucundum sit Deo eloquium meum.
IV. 331. E.
- 104.** 15. Nolite tangere christos meos. V.
210. B. IX. 466. B.
18. Ferrum pertransiit animam ejus. XI.
80. D.
25. Convertit cor eorum ut odirent po-
pulum ejus. V. 4. A.
37. Eduxit eos cum argento et auro. I.
776. E. III. 347. A.
- 103.** 1. Confitemini Domino quoniam bo-
nus. II. 791. D.
2. Quis loquetur potentias Domini? II.
34. A. 472. C. III. 376. C. 903.
914. B. IV. 120. E. V. 163. C.
VII. 820. B. 890. C. XI. 233. D.
334. E. 828. A. XII. 468. A. 863.
868. C.
30. Stetit enim Phinees, et cessavit
quassatio. I. 798. A. 864. A. IV.
397. E.
31. Et reputatum est illi ad justitiam.
VI. 392. B. VII. 263. B.
32. Et irritaverunt eum ad aquas con-
tradictionis. VI. 497. D.
- Ib.* Et malis affectus est Moses propter
ipsos. XI. 39. C.
- 37.38. Immolaverunt filios suos et filias

PSAL. VERS.

- suas dæmoniis, et effuderunt san-
guinem innocentem. II. 766. C.
III. 246. D. V. 100. A. VI. 301.
A. 302. D. XI. 828. E. XII. 317. A.
- 106.** 16. Hodie portas areas confregit : hodie
vectes ferreos contrivit. II. 470. E.
737. B.
25. Dixit et stetit spiritus procellæ. VII.
379. B.
27. Omnis sapientia ejus est absorpta. X.
479. A.
42. Omnis iniquitas oppilabit os suum.
I. 464. B.
- 107.** 1. Paratum est cor nostrum. XI. 203. B.
- 103.** *Exponitur* T. V. 290-298.
1. Deus, laudem meam ne taceris. I.
688. B.
2. Os peccatoris et os dolosi super me
apertum est. IX. 31. E.
3. Cum loquebar illis, impugnabant
me gratis. XI. 639. F.
4. Ipsi detrahebant mihi, ego autem
orabam. IV. 326. B. XI. 639. F.
8. Episcopatum ejus accipiat alter. I.
688. C.
- 9.10. Fiant filii ejus orphani.... Nutantes
transferantur filii ejus. I. 688. C.
18. Induit maledictionem sicut vesti-
mentum. XI. 113. A.
19. Fiat ei sicut vestimentum quo in-
ducitur. XI. 208.
21. Fac nobis propter nomen tuum. XI.
14. A.
- 24.34. Genua mea infirmata sunt a jejunio.
XIII. 246. E.
31. Quia adstitit a dextris pauperis. II.
398. A.
- 109.** *Exponitur* T. V. 298-313.
1. Dixit Dominus Domino meo, Sede
a dextris meis. I. 690. E. 818. E.
II. 334. C. III. 22. A. V. 71. B.
635. D. 646. VI. 211. 610. E.
612. E. VII. 123. A. 729. A. 783.
C. 904. D. IX. 31. 60. C. X. 202.
D. XI. 727. E. XII. 107. 921. B.
- 1.2. T. I. 818. A. XIII. 248.
2. Dominare in medio inimicorum tuo-
rum. V. 467. E. IX. 116. D. X.
36. D.
- Ib.* Donec ponat inimicos sub pedes
tuos. IX. 82. D.
3. Tecum principatus est in diebus po-
tentie tue. I. 818. B.

PSAL. VERS.

- 109.** 4. Tu sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. I. 818. B. 820. E. VI. 312. B. 313. A. 482. B. X. 566. C. XII. 558. E.
7. De torrente in via bibet. VII. 780. B. VIII. 206. E.
- 110.** *Exponitur* T. V. 215-330.
10. Initium sapientiæ timor Domini. V. 331. E.
- 111.** *Exponitur* T. V. 331-343.
1. Beatus vir qui timet Dominum. II. 218. E. V. 169. B.
5. Bonus est vir qui miseretur et commodat. XI. 454. D.
9. Dispersit, dedit pauperibus. II. 199. D. 401. 627. A. 854. III. 463. C. IV. 346. 621. D. VI. 561. B. X. 221. B. XI. 454. D.
- 112.** *Exponitur* T. V. 343-349.
7. Qui suscitavit de terra inopem. I. 2. B.
9. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum latantem. V. 549. D.
- 113.** *Exponitur* T. V. 349-362.
- 1.4. In exitu Israel de Ægypto.... montes exsultaverunt ut arietes. III. 173. B et C. V. 589. B et C.
- 3.4. Mare vidit et fugit.... Montes exsultaverunt ut arietes. I. 538.
7. A facie ejus commota est terra. V. 201. C. IX. 406. B.
11. Omnia, quæcumque voluit, fecit. V. 387. D. VII. 360. A. *Cfr. Ps.* 134. 6.
14. Adjiciat Dominus super vos et super filios vestros. III. 507. E.
16. Cælum cæli Domino : terram autem dedit filiis hominum. V. 590. B. VI. 514. A.
- 114.** *Exponitur* T. V. 362-367.
7. Convertere enim, anima mea, in requiem tuam. II. 762. A. VII. 408. C. IX. 800. A. XII. 67. B.
- 115.** *Exponitur* T. V. 368-378.
3. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? V. 163. C. XIII. 245. B.
10. Credidi propter quod locutus sum. III. 311. A. 312. D. 334. B. 342. C. VI. 92.
15. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus. II. 470. 831. E. IV. 730. E. V. 319. A. VI. 173. C. IX. 801. A.

PSAL. VERS.

- 115.** 17. Sacrificabo tibi sacrificium laudis. XII. 164. B.
- 116.** *Exponitur* T. V. 379.
1. Et laudate omnes gentes Dominum. IX. 798.
- 117.** *Exponitur* T. V. 379-393.
1. Confitemini Domino quoniam bonus. XIII. 245. 247. E.
6. Dominus mihi adjutor : non timebo quid faciat mihi homo. XII. 435. A.
12. Circumdederunt me sicut apes favum. II. 863.
13. Vox exultationis in tabernaculis iustorum. XI. 678. XII. 425.
21. Confitebor tibi, quia exaudisti me. XII. 558. C.
22. Lapidem quem reprobarerunt ædificantes, hic factus est in caput angeli. VII. 734. C. 756. B. IX. 94. A.
28. Deus Deus meus. IV. 403. B.
- 118.** 1. Beati immaculati in via. II. 218. E.
12. Benedictus es, Domine; doce me justificationes tuas. VI. 488. B.
18. Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. VIII. 97. B. XII. 564. D.
- 19.18. Advena ego sum in terra.... revela oculos meos.... XII. 1038.
30. Judicia tua non sum oblitus. I. 180. B.
46. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum. III. 805. E.
62. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. IV. 333. B. V. 644. A. IX. 232. XI. 676. C. XIII. 246. F.
71. Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas. I. 196. II. 41. C. V. 124. A. 366. A. 413. B. 533. D. VI. 137. A. VII. 474. A. IX. 453. XI. 363. B. XII. 439. A.
72. Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti. VI. 472. C.
85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes. IX. 26. C. XII. 578.
89. Verbum autem Domini manet in æternum. X. 430. A.
91. Omnia serviunt tibi. IX. 466. E.
103. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. III. 232. B. IV. 791. 795. C. V. 332. D. VI. 472. VIII. 8. A.
105. Lucerna pedibus meis verbum tuum. IV. 792. C. VI. 30. A. 542. L. 360. D. IX. 232. A.

PSAL. VERS.

113. 120. Confige timore tuo carnes meas. VIII.
361. B. XI. 778. E.

126. Tempus faciendi Domino. XI. 792. F.

134. Eripe me a calumniis hominum. VI.
307. D. XIII. 243. C.

164. Septies in die laudavi te propter iudicia
justitiæ tuæ. IV. 833. XI.
676³. C. XI. 246. A.

165. Pax diligentibus legem tuam. V.
30. C.

119. *Exponitur* T. V. 394-400.

1. Ad Dominum cum tribularer clama-
vi. I. 398. E.

5. Tabernaculum fixi cum habitaculis
Cedar. X. 336. D.

7. Cum iis, qui oderant pacem, eram
pacificus. I. 687. E. XI. 334. E.
639. F.

120. *Exponitur* T. V. 401-403.

4.3. Ecce non dormitabit.... Ne des in
commotionem pedem tuum. XII.
177.

6. Per diem sol non uret te. XII. 364. B.

121. *Exponitur* T. V. 403-410.

122. *Exponitur* T. V. 410-412.

1. Ad te levavi oculos meos, qui habi-
tas in cælis. II. 898. B.

2. Sicut oculi ancillæ in manibus domi-
næ suæ, ita oculi nostri ad Domi-
num Deum nostrum. I. 3. E.

125. *Exponitur* T. V. 413-417.

124. *Exponitur* T. V. 418-422.

1. Qui confidunt in Domino, sicut
mons Sion. II. 110. B.

2. Montes in circuitu ejus, et Dominus
in circuitu populi sui. VI. 61. C.

125. *Exponitur* T. V. 422-423.

2. Repletum est gaudio os nostrum. II.
738. A.

5. Qui seminant in lacrymis, in exsul-
tatione metent. II. 38. C. IV. 824. E.

5. 6. Qui seminant.... Euntes ibant et fle-
bant. III. 312. IV. 382. B.

126. *Exponitur* T. V. 426-429.

1. Nisi Dominus ædificaverit domum,
in vanum laboraverunt qui ædi-
ficant eam. I. 331. C. IV. 343. B.
V. 349. D. VI. 183. C. X. 510. D.
XI. 723. A.

Ib. Nisi Dominus urbem custodiat, fru-
stra vigilant qui custodiunt eam.
I. 331.

127. *Exponitur* T. V. 429-437.

PSAL. VERS.

127. 1. Beati qui timent Dominum. XII.
273. D.

3. Filii tui tamquam novellæ olivarum.
XI. 28.

128. *Exponitur* T. V. 437-439.

129. *Exponitur* T. V. 440-443.

1. De profundis clamavi ad te, Domi-
ne. I. 601. VII. 282. B.

3. Si iniquitates observaveris, Domine,
Domine, quis sustinebit? I. 181.

A. II. 235. C. 304. A. V. 49. B.
164. F. 327. D. XI. 260. E. XII.
382. A. 749. B. 953. B. XIII. 243. D.

150. *Exponitur* T. V. 443-448.

1. Domine, non est elatum cor meum.
VI. 137. C. XI. 454. D.

151. *Exponitur* T. V. 448-453.

1. Memento, Domine, David, et omnis
mansuetudinis ejus. III. 204. B.
IV. 393. D. V. 202. C.

7. Pedes Dei steterunt. VI. 563. A.

152. *Exponitur* T. V. 453-457.

1. Ecce quid bonum et quid pulchrum,
nisi habitare fratres in unum?
III. 81. B. VIII. 127. E.

1.2. Ecce quam bonum.... Sicut unguen-
tum in capite. VI. 538. C.

153. *Exponitur* T. V. 459-474.

3. In noctibus extollite manus vestras
ad Deum. XI. 676³. B.

154. *Exponitur* T. V. 459-474.

4. Elegit domum Jacob. V. 360. C.

5. Confitemini Domino dominorum.
V. 473. A.

6. Omnia quaecumque voluit fecit in
cælo et in terra. I. 560. V. 201. C.

XII. 563. C. *Cfr.* Ps. 113. 11.

7. Fulgura in pluviam fecit. XII. 567. E.

155. *Exponitur* T. V. 473-482.

5. Qui fecit cælos in intellectu. VI.
336. A. 337. C.

6. Qui fundavit terram super aquas.
II. 119. E. IV. 112. E.

25. Qui dat escam omni carni. III. 38. A.

156. *Exponitur* T. V. 483-487.

1. Super flumina Babylonis illic sedi-
mus et flevimus. X. 336. D.

1.2. T. II. 432. B. 464. B.

1.4. Super flumina.... quomodo canta-
bimus canticum Domini in terra
aliena? I. 709. C. VI. 177. C.

2. In salicibus in medio ejus suspendi-
mus organa nostra. IX. 323. A.

PSAL. VERS.

- 156.** 3. Cantate nobis canticum Domini. I. 759. c. II. 432. B et c. 463. A. 464. B.
4. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? IX. 523. E.
- 157.** *Exponitur* V. 488-492.
- 158.** *Exponitur* T. V. 493-503.
2. Sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus. VI. 240. E.
5. Ecce tu cognovisti omnia, novissima et antiqua. V. 176. E.
6. Mirabilis facta est scientia tua ex me. I. 549. 716. B. III. 914. B. V. 579.
7. Quo ibo a Spiritu tuo, et a facie tua quo fugiam? II. 80. c. 367. B. III. 933. A. XI. 331. D.
8. Si descendero in infernum, ades. II. 367. B. VI. 277. A.
10. Illic tenebit me dextera tua. II. 367. B.
- 11.12. Nox illuminatio mea in deliciis meis; et tenebrae non obscurabuntur a te. XII. 471. E.
13. Suscepisti me de utero matris meae. IV. 628. D.
14. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es. I. 548. c. 716. A.
16. In libro tuo omnes scribentur. II. 352. D.
17. Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus. I. 860. A.
19. Viri sanguinum, declinate a me. V. 306. D.
- 21.22. Eos qui oderunt te, Domine, oderam.... perfecto odio oderam illos. X. 336. D.
- 159.** *Exponitur* T. V. 504-513.
4. Venenum aspidum sub labiis eorum. II. 148. c. IV. 114. c. 248. c. V. 258. B. VI. 221. B.
12. Vir linguosus non dirigetur. IX. 233. B.
- 140.** *Exponitur* T. V. 513-533.
2. Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. II. 67. c. VI. 538. D. VII. 248. B. XII. 296. D.
- Ib.* Dirigatur oratio mea in conspectu tuo. VI. 542. A. VII. 802. E.
- 2.3. T. II. 272. D.
3. Pone, Domine, custodiam ori meo. IV. 143. D.

PSAL. VERS.

- 141.** *Exponitur* T. V. 533-538.
1. Voce mea ad Dominum clamavi. II. 843. c. 844. E.
- 142.** *Exponitur* T. V. 539-552.
2. Non intres in iudicium cum servo tuo. I. 181. D. V. 73. E et A. 327. D. IX. 801. D. XI. 260. E. XII. 933. B.
- Ib.* Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. V. 49.
6. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. I. 178. c.
7. Similis ero descendantibus in lacum. XI. 94. c.
10. Deus Deus meus. IV. 403. B.
- 143.** *Exponitur* T. V. 552-562.
4. Homo vanitati similis factus est. V. 374. A. VI. 146. A. XI. 676^b. c.
- 11.15. Dextera eorum dextera iniquitatis. II. 16. B.
15. Beatus populus cujus Dominus Deus ejus. II. 16. B. V. 324. D. XI. 454. c.
- 144.** *Exponitur* T. V. 562-573.
2. Per singulos dies benedicam tibi. V. 573. B.
3. Magnitudinis ejus non est finis. V. 379. VI. 277. A. VIII. 32. E. XI. 271. E.
8. Miserator et misericors Dominus. XII. 426. D.
9. Suavis Dominus universis. II. 387. A.
13. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. II. 398. B.
15. Oculi omnium in te sperant. II. 399. D.
16. Qui aperit manus, et implet omne animal benedictione. II. 399. E. VI. 548. B. VII. 309. D.
18. Dominus prope est omnibus invocantibus eum in veritate. I. 611. E. V. 540. A.
- 145.** *Exponitur* T. V. 573-577.
2. Lauda, anima mea, Dominum. V. 632. 634. D.
4. In illa die peribunt omnes cogitationes ejus. XI. 111. A.
6. Qui fecit caelum et terram, et omnia quae in eis sunt. IX. 263. A.
9. Pupillum et viduam suscipiet. I. 414. B. XII. 426. c.
- 146.** *Exponitur* T. V. 577-580.
4. Qui numerat multitudinem stella-

PSAL. VERS.

- rum, et omnibus eis nomina vocat. VI. 574. c.
- 146.** 5. Magnus Dominus et magna virtus ejus, et intelligentiæ ejus non est numerus. I. 549. 591. III. 137. V. 579. VIII. 32. E. XI. 271. F.
9. Pullis cervorum invocantibus ipsum. V. 571. B.
- 1b.* Qui dat jumentis escam ipsorum. VII. 309. D.
10. Non in fortitudine equi voluntatem habebit. VI. 33. c.
- 147.** T. V. 581-589.
- 12-14. Lauda, Jerusalem, Dominum,.... qui ponit fines tuos pacem. IV. 793. E.
- 19.20. Qui annuntiat verbum suum Jacob,.... VI. 473. D. 793. E.
20. Non fecit taliter omni nationi. IV. 794. c. V. 338. D. IX. 521. c.
- 148.** *Exponitur* T. V. 589-599.
1. Laudate Dominum de cælis. I. 536. E.
- 1.2. T. V. 344. D.
- 1.2.5. T. IV. 749. A.
2. Laudate eum angeli ejus. V. 603. XI. 677.

PSAL. VERS.

- 148.** 2. Laudate eum omnes Virtutes ejus. VIII. 98. D.
4. Laudate Dominum, aquæ, quæ super cælos estis. II. 121. B. IV. 32. D. VI. 523. B.
5. Ipse dixit, et facta sunt. I. 707. B.
7. Laudate Dominum de terra. VI. 546. D.
- 7.10. Laudate,.... bestię et omnia pecora. I. 537. B.
8. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum quæ faciunt verbum ejus. V. 320. D.
9. Laudate Dominum, ligna fructifera, et omnes cedri. VII. 313. E.
10. Serpentes et volatilia pennata. VI. 546. D.
12. Jvenes et virgines, senes cum junioribus. VII. 88. A. XII. 917. B.
- 149.** *Exponitur* T. V. 599-602.
- 150.** *Exponitur* T. V. 603-605.
1. Laudate eum in firmamento virtutis ejus. VI. 523. A.
5. Omnis spiritus laudet Dominum. V. 635. A.

PROVERBIA.

CAP. VERS.

- 1.** 1.2.7. Salomonis filii David, etc. VI. 443. B.
6. Animadvertetque parabolam. V. 247. E.
7. Initium sapientiæ timor Domini. VI. 444. B. VIII. 284. A.
9. Coronam gratiarum accipies in capite tuo. IV. 490. B. 747. C. X. 523. E.
20. Sapientia in exitibus prædicatur. XII. 573. A.
- 2.** 1.2.9. Accipe dicta mandatorum, etc. VI. 444. c.
- 13.14. Væ qui derelinquunt vias rectas, etc. VI. 444. c.
- 19.20. Ne te apprehendat consilium malum, etc. VI. 444. c.
14. Væ qui lætamini malis. V. 510. D.
- 16.17. Ne malo consilio, quo juventutis doctrina repudiatur, capiaris. VI. 444. c.

CAP. VERS.

- 5.** 3. Eleemosynæ et fides te non deserant. XI. 215. 224. D.
9. Cum primis honora Dominum de justis tuis laboribus. VI. 441. B.
11. Fili, noli negligere disciplinam Dei. I. 209. D. XI. 363. c.
12. Quem diligit Dominus, castigat. I. 839. A. V. 323. A. VI. 444. D. VII. 200. c.
19. Sapientia Deus fundavit terram. VI. 440. E.
21. Fili, ne pereffluas. XII. 43.
34. Deus superbis resistit. VI. 135. c. 444. D. IX. 233. c. X. 6. A. XI. 434. D.
- 4.** 9. Corona autem gratiarum defendet te. V. 46.
18. Viæ enim justorum resplendent instar lucis. V. 136. B. VIII. 88. D.

CAP. VERS.

- 20.23.27. Fili, dictis meis attende, etc. VI. 444. D.
5. 2-4. Ne attendas improbae mulieri, etc. VII. 803. B.
3. Mel distillat a labiis meretricis. XI. 337. E.
- 3.4. Mel enim distillat a labiis mulieris fornicantis, etc. II. 172. C. III. 99. B. 242. A. XI. 337. E.
- 6.8. Vias enim vitae non ingreditur. VI. 444. E.
8. Abscede, ne moram feceris. IX. 610. B.
15. Bibe aquas ex vasis tuis. II. 173.
- 15.16. Bibe aquas ex vasis tuis, etc. VI. 444. E.
17. Sint tibi soli quæ habes. V. 118. D.
18. Fons aquæ sit tibi soli. V. 118. D.
19. Cervus amicitiae et pullus tuarum gratiarum conservetur tecum. II. 173. V. 118. D. VI. 64. B. 231. A.
- 19.15. Cervus amicitiae, etc. III. 243. C.
21. Sunt enim in conspectu oculorum Dei viæ viri. VI. 440. D.
22. Catenis peccatorum suorum unusquisque adstringitur. V. 378.
6. 2. Laqueus fortis viro propria labia. II. 186.
6. Vade ad fornicam, o piger. II. 147. C. 333. C. V. 238. A. VI. 302. D. VII. 264. B. VI. 444. E.
- 6-8. Vade ad fornicam, o piger, etc. V. 238. A. 321. E. VI. 444. E.
9. Quousque piger, jaces? VI. 442. C.
- 9.10. Usquequo, piger, jaces? etc. VI. 444. E.
15. Ideo repente veniet perniciēs tua. VI. 444. E.
23. Mandatum legis est lucerna. II. 783. D. IV. 793. VI. 30. A. 444. E.
27. Aut ignem in sinu ligabit? I. 338. A.
- 27-29. Deponet quis ignem in sinu? etc. III. 681. A. VI. 322. A. 444. A.
28. Ambulabit quis super carbones? I. 338. A.
- 28-29. Ambulabit quis super prunas ignis, etc.? II. 814.
30. Non est mirum, si quis furans deprehensus fuerit. V. 283. D. VII. 824. A.
- 30.32. Non mirum, si quis deprehensus fuerit furans, etc. II. 433. D. VI. 133. E. 444. A.

CAP. VERS.

6. 32. Adulter per inopiam sensus exitium suæ ipsius animæ conciliat. VI. 134. C.
34. Plenus zelo est furor viri ejus. VII. 60. C.
- 34.35. Plenus enim zelo furor viri, etc. I. 233. D. 382. D. II. 758. D. IV. 375. B. 329. D. XI. 818. D.
7. 2.3.5. Cole Dominum, et potens eris, etc. VI. 444. A.
- 17.18. Veni, amore involvamus, etc. I. 305. D.
8. 22. Dominus creavit me initium viarum suarum. VI. 443. B.
- 24.26. Antequam abyssos constitueret, etc. VI. 343. C.
- 26-30. Deus fecit regiones et deserta, etc. VI. 440. E.
9. 1. Sapientia ædificavit sibi domum. VI. 443. B.
8. Argue sapientem et te diliget. VI. 443. B.
9. Da sapienti occasionem. IV. 100. A. 244. A. 864. E. V. 103. VI. 174. C. VII. 106. VIII. 93. XII. 320.
12. Fili, si malus sis, solus hauries mala. II. 313. E. V. 87. 303. C. VI. 443. B. VII. 704. D.
13. Mulier stulta et audax cibo indigebit. VI. 443. B.
10. 3. Non enim fame necabit Deus. X. 168. D.
4. Paupertas virum humiliat. III. 881. E. VI. 443. C. XII. 252. B.
5. Incolumis evasit ab æstu filius intelligens. VI. 441. A.
7. Si memoria iusti cum laudibus. I. 367. B. 603. B. VI. 443. C.
9. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. VI. 443. C. VIII. 118. D. IX. 68. D. XI. 127. D.
12. Odium excitat contentionem. VI. 442. C.
13. Qui ex labiis profert sapientiam. VI. 443. C.
- 17.18. Vias vitæ custodit disciplina, etc. VI. 443. C.
19. Ex multiloquio namque non effugies peccatum. II. 283. V. 526. B.
- 23.31. Stultus perpetrat mala, etc. VI. 443. C.
24. Concupiscentia iusti accepta est. VI. 441. C.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
11.	23. Omne iustorum desiderium bonum est. VI. 441. c.	18.	3. Venit in profundum malorum. I. 3. d. VI. 132. A. X. 83. B. XI. 296. A.
	25. Anima omnis simplex benedicta. IX. 68. d.	18.	17. Justus accusator sui est. I. 38. E. 828. B. II. 404. A. IV. 197. B. 204. C. V. 280. D. VI. 223. E. IX. 809. C. XII. 140. A. 927. C.
	<i>Ib.</i> Vir iracundus inhonestus est. IV. 323. d.	19.	19. Frater qui adjuvatur a fratre. I. 449. E. 740. C. III. 81. B. 363. E. 492. V. 436. A. IX. 38. B. XI. 82. C. XII. 261. B. 404.
	26. Maledictus enim ille, qui frumenti caritatem auget. I. 865. d. X. 435. B. XII. 718. E.	21.	21. In manu linguæ vita et mors. II. 272. E. VII. 592. E.
12.	1. Qui odit increpationes, insipiens est. III. 140. E.	19.	12. Minæ regis leonis iræ similes. II. 44. C. VI. 153. B. XII. 752. E.
	10. Justus miseratur animas jumentorum suorum. IX. 810. c.	17.	17. Qui miseretur pauperis, fœneratur Deo. II. 397. B. 398. A. 399. A. IV. 27. VII. 228. C. 743. E. X. 156. D. XII. 778. A.
	28. Viæ recordantium injurias, ad mortem. I. 103. c. VII. 862. C. XI. 138. XII. 359. B.	20.	6. Magna res homo et pretiosa vir misericors. II. 347. d. V. 553. D. VII. 603. B. X. 656. D. XI. 260. E. 673 ^b . C. XII. 953. B.
15.	4. In concupiscentiis est omnis otiosus. VI. 443. E.		9. Quis enim gloriabitur se castum habere cor. I. 909. B. 963. D. II. 787. E. 916. D. V. 49. B. 280. C. 442. A. X. 83. C. XII. 461. D. 808. E.
	8. Pretium animæ viri, divitiæ propriæ. IX. 222. c.	21.	8. Ad pravos pravas vias mittit Deus. VIII. 283. d.
	13. Qui negotium contemnit, contemnetur ab ipso. VI. 442. c. XII. 662. E.	13.	13. Qui obstruit aures suas ne audiat pauperem. XII. 163. D. 792. D.
14.	16. Sapiens enim metuens declinavit malum. III. 486. B.	22.	1. Melius est nomen, quam divitiæ multæ. IX. 341. B. 488. A.
	17. Iracundus absque consilio agit. VI. 443. E.		2. Dives et pauper alter alteri occurrunt. VI. 440. C.
	21. Qui contumelia afficit pauperem. XI. 625. E.	24.	24. Ne sis amicus viro furioso. VI. 441. d.
	29. Vir patiens est multæ prudentiæ. X. 349. C. XII. 264. C. 298. C.	28.	28. Noli transferre terminos antiquos. VI. 159. D.
15.	1. Ira etiam prudentes perdit. I. 476. A. IV. 902. E. IX. 270. C.	25.	1. Si conviva sederis ad cenam in mensa magnatum. VI. 441. A.
	3. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. VI. 440. c.	14.	14. Si percusseris filium tuum virga, non morietur. VII. 628. c.
	8. Sacrificia impiorum abominationes sunt Domini. VI. 440. d.	27.	27. Dolium enim pertusum est domus aliena. VIII. 597. A.
	13. Corde latante, viret facies. IV. 3. A. 696. A. VI. 593.	29.30.	29.30. Cui vix, cui tumultus, cui molestiæ et nugæ, cui iudicium, etc.? IX. 237. E.
	13.14. Corde latante, floret vultus, etc. VI. 442. c.	24.	11. Qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. XI. 232. C. XII. 156. A.
	17. Melius est convivium olerum cum caritate. IV. 527. d. XI. 378. A.	17.	17. In supplantatione inimici ne te efferas. II. 238. A.
	18. Vir iracundus non honestus est. IV. 323. d. IX. 253. A.		
	25. Domos conviciatorum dissipat Dominus. VI. 440. d.		
	27. Eleemosynis et fide purgantur peccata. II. 553. c.		
16.	5. Impurus est apud Deum omnis qui est alto corde. VII. 734. A. IX. 253. C. X. 755. B. XII. 724. A.		
17.	2. Sapiens servus obtinebit dominatum. V. 263.		

CAP. VERS.

24. 17-18. Ne gaudeas enim de casu inimicorum tuorum, etc. VII. 498.
 24.23. Qui namque dicit de impio, justus est, execrabilis est, etc. VI. 441. D.
 27. Para ad exitum opera tua. I. 894. B. II. 822. B.
 30.31. Quasi ager est vir stultus, etc. XII. 481. C.
 25. 2. Gloria Dei abscondit verbum. VI. 440. C.
 13. Sicut emissio nivis in messe allevat æstum. VI. 442. B.
 14. Sicut venti, et nubes et pluviae. VI. 442. B.
 15. Sermo mollis confringet ossa. IV. 902. E.
 20. Ut enim ulceri acetum minime convenit. I. 274. B.
 21. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. I. 378. E. III. 201. A.
 22. Id enim faciens carbonem ignis in ejus caput congeris. I. 378. B.
 27. Comedere mel multum non bonum. III. 232. B.
 26. 11. Sicut canis cum reversus fuerit ad vomitum. I. 39. C. IV. 49. A. XI. 657. B.
 12. Videbam hominem, qui sibi videbatur sapiens. III. 441. A. VI. 71. A. X. 800. A. XI. 290. A.
 27. Qui fodit foveam proximo suo, incidet in ipsam. V. 87. C. VIII. 347. B.

CAP. VERS.

27. 1. Nescimus enim quid sequens dies pariet. II. 249. A. X. 701. C.
 6. Fideliora esse vulnera amicorum. III. 65. A. 140. IV. 768. A. V. 530. A. IX. 37. E. XII. 679. E.
 7. Anima saturata favis illudit. II. 37. C. 929. III. 121. E. 541. A.
 8. Sicut avis, cum ex nido suo avolaverit. I. 252. B.
 25.26. Sollicite cura quæ in agro sunt viridia. VI. 441. A.
 28. 1. Fugit impius nemine persequente. II. 109. E. 844. D. VI. 611. D. VII. 346. A. IX. 439. A. XI. 208. D. 331. D. XII. 803. E.
 14. Beatus qui propter pietatem metuit omnia. IV. 351. E. 622. B.
 29. 11. Omnem enim iram suam emittit insipiens. VI. 441. D.
 13. Dum conveniunt fœnerator ac debitor. VI. 440. C.
 24. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. XII. 329. D. 975. B.
 30. 4. Contineas aquam in vestimento. V. 462. B.
 8. Divitias et paupertatem ne dederis mihi. XI. 517. B. XII. 252. C.
 15.16. Sansugæ tres erant filiae admodum dilectæ, etc. VI. 443. A.
 18.19. Tria sunt quæ intellectu mihi sunt impossibilia, etc. VI. 443. A.
 31. 6. Datum vinum iis, qui in mœnore. I. 960. E. IV. 329. D. XI. 153.
 8.9. Aperi os tuum verbo Dei. VI. 441. D.

ECCLESIASTES.

CAP. VERS.

1. 1. Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. I. 250. 302. II. 158. B. 481. 223. A. III. 454. A. V. 18. B. VII. 834. D. X. 103. B. XI. 103. C. XII. 224. D. 981. B.
 9. Quid est quod fuit? id quod erit. II. 92.
 2. 4.5. Ædificavi mihi domos.... plantavi mihi vineas. XII. 224. D.
 4-8. Ædificavi.... feci mihi cantores et cantatrices. II. 721. C. XI. 687. D. 720. D.

CAP. VERS.

5. sqq. Plantavi mihi vineas. XI. 104. D.
 14. Sapientis oculi in capite ejus. V. 402. E.
 5. 4. Tempus flendi, et tempus ridendi. VI. 175. D.
 7. Tempus tacendi, et tempus loquendi. V. 521. A. VI. 128. B.
 4. 1. Vidi calumnias quæ fiunt sub sole. III. 707.
 2.3. Beatus qui mortuus est, et magis quam qui vivit, et plus quam ambo qui natus non est. XII. 377. C.

CAP. VERS.

- 11.12. Si duo dormierint, calor erit ipsis, et funiculus triplex non facile rumpetur. V. 436. E.
3. 3. Ne differas reddere votum. V. 277. E. 339. A.
11. Dulcis est servo somnus, sive multum sive parum comederit I. 397. A. II. 38. B.
7. 3. Melius est ire in domum luctus, quam in domum convivii. II. 180.

CAP. VERS.

- B. 184. B. III. 364. C. VII. 300. E. VIII. 410. B. XI. 676. E.
8. 1. Sapientia hominis vultum ejus illuminabit. V. 617. D.
9. 16. Sapientia enim pauperis nibili ducitur, et verba ejus non audiuntur. V. 243. B. XII. 232. C.
12. 13. Deum time, et mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo. I. 343. A. II. 277. C. X. 312. C.

CANTICUM CANTICORUM.

CAP. VERS.

1. 2. Unguentum effusum nomen tuum. XI. 122. A. 433. F.
2. 10. Pulchra mea, columba mea. XI. 347.
4. 7. Tota pulchra es, propinqua mea, et macula non est in te. V. 37. B.

CAP. VERS.

3. 2. Ego dormio, et cor meum vigilat. II. 328. C.
8. 6. Fortis ut mors dilectio, durus ut infernus zelus. I. 235. D. 382. C. II. 758. D. IV. 373. B. VII. 60. C. X. 361. C.

SAPIENTIA.

CAP. VERS.

1. 4. In malevolam enim animam non introibit sapientia. VI. 490. C. XI. 128. B.
5. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet dolum. VIII. 283. D.
13. Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viventium. I. 202. B.
2. 15. Molestus est nobis vel dum conspicitur. II. 316. E. V. 40. VI. 134. A. X. 737. D.
24. Invidia autem diaboli mors intravit in mundum. IV. 7. B. 153. A. 230. D. 344. B.
3. 1. Justorum enim animæ in manu Dei sunt. I. 854. A. VII. 381. D.
4. 8. Senectus enim venerabilis est non diuturna. VI. 437. A.
- 8.9. Senectus.... et ætas senectutis vita immaculata. XII. 111. B.
- 11.14. Raptus est, ne malitia mutaret ejus intellectum.... Placita enim erat Deo anima ejus. VI. 337.
3. 1. Tunc stabit justus in magna constantia adversus eos, qui se angustia-

CAP. VERS.

3. 1.2. Tunc stabit.... Videntes eum turbantur. XII. 1073.
- 3-6. Hi sunt quos aliquando in derisum habuimus.... Ergo nos a veri via deerravimus. I. 348. A.
19. Induet thoracem justitiam. V. 200. C.
6. 7. Potentes potenter tormenta patientur. VII. 363. B.
7. 1. Etenim ego homo sum in patiendo vobis similis. II. 16. E.
3. Primam vocem similem omnibus æque plorans. III. 97. E. VI. 438. B.
16. In manu enim illius et nos sumus. VI. 438. B.
27. Cum enim unica sit, omnia potest. VI. 438. B.
9. 6. Nam etsi quis erit perfectus inter filios hominum. VI. 508. B.
14. Ratiocinia enim mortalium timida sunt. I. 668. A. IV. 13. C. 732. V. 536. A. VI. 331. B. 438. C. VIII. 33. A.
10. 6.7. Hæc justum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in Pentapolim. VI. 351.

CAP. VERS.

11. 24. Misereris enim omnium, quia omnia potes. XI. 259. c. XII. 931. A.
15. 5. Ex magnitudine enim et pulchritudine creaturarum proportionabiliter ipsarum auctor consideratur. II. 117. c. 310. IV. 34. c. V. 556. c. VI. 230. B.

CAP. VERS.

14. 3. Qui dedit in mari viam. IV. 100. D.
16. 28. Oportet ad gratias tibi agendas solem praevenire. V. 39. E. 312. E.
29. Ingrati enim spes ut hibernalis pruina. VII. 333. A.

ECCLESIASTICUS.

CAP. VERS.

1. 28. Momentum furoris ejus casus est ipsi. VII. 929. VIII. 36. A.
2. 1. Fili, si accesseris ad serviendum Domino. I. 888. A. II. 20. D. III. 43. E. 340. E. XI. 363. c. XII. 771. E.
1.2. Fili, si accedas ad servitutem Domini, etc. I. 209. VI. 191. D.
1-5. T. I. 836.
2. Ne festinemus in die invasionis. VII. 171. B. XI. 712. F.
4. Omne quod tibi inductum fuerit, libenter accipe. XI. 156. c.
4.5. In morbo et paupertate in ipso confidas. II. 216. B.
5. Quemadmodum in fornace aurum examinatur. I. 209. D. II. 17. III. 340. E.
11. Respice ad antiquas generationes. V. 140. c. 384. E. 547. XI. 242. c. 244. c.
11.12. Inspice in antiquas generationes, etc. I. 424. B. V. 121. A. VI. 191. c.
14. Væ cordi timido, et manibus dissolutis. XII. 261. D.
5. 8. Quasi dominis servi iis, qui te genuerunt. IV. 768. A.
12. Ne glorieris in ignominia patris tui. IV. 333. D. 766. A. XI. 722. A.
13. Dedecus enim filiorum pater sine honore. XI. 311. E.
15. Si sensu deficiat, veniam da. III. 229. A.
20. Quanto major es, tanto magis teipsum humilia. III. 168. A.
22. Quæ tibi mandata sunt, hæc cogita. XII. 562. D.
22.25. Difficiliora te ne quaesieris, etc. II. 149. B. III. 561. A.
5. 33. Ignem ardentem exstinguet aqua,

CAP. VERS.

- IV. 367. E. VIII. 34. c. XII. 142. D.
4. 2. Ne spolies vitam pauperis. I. 898. A.
3. Animæ dejectæ non addes perturbationem. I. 901. E. II. 93. c.
4. Ne defraudes enim vitam pauperis. I. 652. E.
8. Inclina pauperi sine tristitia aurem tuam. I. 485. A. III. 83. E. IV. 398. B. VII. 453. A. 593. c.
25. Est confusio adducens peccatum. II. 811. A. IV. 86. E. 244. E.
26. Ne accipias faciem contra tuam animam. II. 658. B. "
28. Verbum ne prohibueris in tempore salutis. V. 522. c. 527. D.
33. Usque ad mortem pro veritate certa. III. 782. D. 887. A.
36. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum. III. 83. c.
5. 6. Ne dixeris, Misericordia ejus est multa. XI. 34. B. XII. 954. D.
6.7. T. VIII. 182. c.
7. Nam secundum misericordiam ejus ita et ira ejus. XII. 269. c.
8. Ne tardes converti ad Dominum. I. 49. B. 130. A. II. 313. A. VII. 763. D. X. 701. c.
8.9. Ne differas converti ad Dominum, etc. VI. 338. D.
14. Si est tibi sermo, responde. V. 522. c.
6. 5. Faux dulcis multiplicat amicos. IX. 341. c.
35. In multitudine seniorum sta. XI. 323. B.
36. Si videris virum prudentem, mane surge ad eum. IV. 407. E.
7. 5. Ne justificaveris teipsum in conspectu Domini. VI. 130. A.
6. Ne quaeras fieri iudex, nisi possis tollere injustitiam. XI. 802. D.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
7.	15. Ne iteraveris verbum in oratione tua. V. 539. E.	11.	29. Hora afflictionis oblivionem facit abundantis voluptatis. XI. 743. E.
	25. Curva a pueritia cervicem ejus. III. 378. D.		30. Ante mortem ne quemquam laudes. II. 720. A.
	30. Quid enim retribues illis, quomodo illi tibi. IV. 768. A.	12.	13. Quis misererebitur incantatoris. II. 928. E. III. 242. D. VII. 160. B. XI. 572. B. XII. 973. D.
	40. In omnibus dictis tuis memento novissima tua. I. 894. D. II. 822. B. V. 523. B. 547. D. VIII. 259. D.	13.	19. Omne animal amat sibi simile. II. 162. B. IX. 502. B. XI. 13. F.
8.	6. Omnes enim in correptionibus sumus. II. 787. E. XII. 808. E.		30. Bonæ divitiæ, quibus non est conjunctum peccatum. IV. 733. B.
9.	8. Ne consideres pulchritudinem alienam. VI. 136. B. 231. E. VII. 233. D.	14.	2. Beatus quem non condemnavit anima ejus. II. 218. E.
	8.3. Ne discas pulchritudinem alienam, etc. II. 172. C.		9. Avari oculus non impletur parte. XI. 697. D.
	9. Ex hoc amor velut ignis excitatur. VI. 136. C.	15.	9. Non est speciosa laus in ore peccatoris. I. 536. D. V. 344. C. IX. 300. B. XI. 453. F.
	15. Vinum novum, novus amicus. X. 153. A.		17. Ecce ignem et aquam. II. 908. E. X. 140. A.
	18. Audi, ne steteris, etc. II. 909. D.	16.	1. Ne desideres multitudinem filiorum inutilium. IX. 213. D.
	20. Agnosce quod in medio laqueorum pertransis. II. 178. C. 481. C. 182. A. 720. A. V. 536. A. XI. 517. B.		1.2. Ne lateris in filiis impiis, etc. I. 99. B.
	23. Omnis narratio tua sit in lege Altissimi. V. 523. B. VII. 593. D. XI. 323. B. 603. XII. 128. C.		1-4. Ne desidera multitudinem filiorum inutilium, etc. V. 359. D.
10.	9. Quid superbit terra et cinis. II. 413. E. V. 244. C. 375. B. VI. 489. B. VII. 870. E. IX. 253. B. X. 713. D. XI. 265. XII. 721. D.		3. Melior est unus faciens voluntatem Domini. III. 61. A. IV. 228. B. 460. D. VIII. 396. IX. 78. B. 213. D. 232. C. XI. 437. A. XII. 318. A. 355. D. 648. C.
	10. Quoniam etiam in vita abjecta sunt intima ipsius. XII. 721. A.	12.13.	Ut multa misericordia ejus, etc. VIII. 182. D.
	14. Initium superbiæ est non nosse Dominum. VI. 133. D. VIII. 109. IX. 233. B. XI. 592. B.		19. Dum tu respexisti, turbabuntur a te montes. V. 81. E.
	15. Principium peccati superbia. VIII. 64. E.		22. Plurima enim ejus facta sunt occulta et arcana. V. 498. D.
	31. Fac animæ tuæ honorem. XII. 330. C. 976. D.	17.	30. Quid lucidius sole? et hic deficit. II. 131. IV. 54. D. VI. 220. C.
11.	2. Ne vituperes virum in aspectu suo. XI. 634. A.	18.	12. Miseratio hominis circa proximum suum. XI. 239. D. XII. 951. B.
	2.3. Ne laudaveris hominem in speciem ejus, etc. II. 241.	15-17.	Fili, in bonis ne des vituperium, etc. I. 485. D.
	3. Nam principium dulcorum fructus ejus. V. 258. A. 322. A. XI. 166. D.		16. Melior enim est sermo, quam donatio. IV. 398. B. 488. B. VII. 437. E. 393. C.
	4. In amictu vestium ne gloriaris. XI. 647.	16.17.	Sermo bonus melior, quam donum, etc. X. 341. A. XII. 601. A.
	5. Multi tyranni sederunt in solo. I. 426. D. XI. 594. F. XII. 894. D.		25. Recordare temporis famis in die satiatis. II. 143. C. III. 485. D. V. 131. B.
	14. Divitiæ et paupertas a Domino. X. 371. B.		26. A mane usque ad vesperam immutatur tempus. I. 426. V. 384. B.
			30. Ne ambules post concupiscentias ani-

- CAP. VERS. mæ tuæ. VII. 803. D. X. 834. B.
- 19.** 10. Audisti sermonem? moriatur in te. II. 31. D. V. 322. C. XII. 943. C.
- 10.11. Audisti verbum? in te moriatur, etc. XII. 283.
11. A facie verbi parturiet stultus. V. 322. C.
14. Corripe, ne forte non dixerit. XI. 619. C.
16. Nolite credere omni verbo. I. 643. C.
27. Vestitus viri, et risus dentium, et incessus pedum indicant hominem. I. 863. A. II. 799. D. III. 636. A. VI. 31. D.
28. Est reprehensio, et non est tempe-
stiva. V. 322. D.
- 20.** 2. Cupiditas eunuchi virginitatis florem
puellæ eripere. VII. 897.
8. Qui abundat in sermone, odio ha-
bebitur. V. 322. C.
20. Lapsus de pavimento potius quam
lapsus de lingua. II. 272. C.
31. Dona sapientium oculos excæcant.
VIII. 445. E. XII. 233. D.
33. Melior est homo qui celat stultitiam
suam. V. 322. C.
- 21.** 1. Peccasti, ne addas iterum. I. 38. E.
II. 317. D.
2. Ut a facie serpentis, a peccato fuge.
IX. 533. C. XI. 812. A.
- 22.** 10. Fle super mortuo. I. 940. D.
- 26.27. In amicum etiamsi strinxeris ensem,
etc. XI. 84. E.
33. Quis dabit ori meo custodiam? II.
272. D. V. 321. E.
- 23.** 2. Quis dabit in cogitatione mea fla-
gella? V. 326. A. 528. D.
- 9.11. Juramento ne assuefacias os tuum,
etc. IX. 104.
11. Sicut enim servus, qui continue fla-
gellatur. II. 177. XII. 848.
24. Scortatori omnis panis est dulcis.
XI. 394. C. 664. B.
26. Tenebræ circumdant me. III. 242. E.
IV. 830. D.
28. Oculi Domini millies lucidiores sunt
sole. III. 242. A.
- 23.** 2. Amicitia fratrum, et concordia pro-
ximorum. V. 436. E. IX. 413.
B. XI. 163. D. 814. A.
12. Beatus qui narrat in aures audien-
tium. III. 422. D. IV. 29. D. 478.
D. V. 607. A. VI. 140. D. 330. A.
- CAP. VERS. **23.** 14. Timor Domini omnia superavit. X.
312. C. XI. 231. D.
26. Parva est quævis pravitas præ mu-
lieris pravitatem. I. 373. C. IV.
849.
33. A muliere initium peccati. I. 373.
B. IV. 849.
- 26.** 27. Qui revertitur a iustitia in peccatum.
I. 39. C.
- 27.** 28. Qui jecit lapidem sursum, in caput
suum jecit. I. 366. B.
29. Qui fodit foveam, incidet in illam.
XI. 836. E.
- 28.** 3. Homo homini conservat iram. VII.
862. C. XII. 142. D.
- 3-5. Homo homini conservat iram, etc.
I. 139. A.
6. In memoriam revoca novissima tua.
XI. 604. E.
14. Utrumque ex ore tuo proficiscitur.
IV. 902. A.
22. Multi cecidere gladio. II. 272. C.
28. Fac ori tuo januam et vectes. II.
272. C. V. 321. E.
29. Jugum et stateram fac linguæ tuæ.
V. 321. B.
- 29.** 27. Attende tibi ipsi. VI. 217. D.
28. Principium vitæ hominis panis et
aqua et vestis. IV. 332. E.
- 30.** 1. Qui refrigerat filium suum. III.
381. B. VII. 628. C.
- 31.** 1. Divitiarum cura aufert somnum. XI.
240. F.
24. Somnus sanitatis in viscere modera-
to. I. 89. C. IX. 133. A.
- 32.** 4.5. Loquere, senex; tibi namque con-
venit, etc. XII. 543. C.
- 10.11. Loquere, adolescentule, si opus
sit tibi, etc. V. 322. D. XII.
343. C.
9. Ante verecundum præcedet gratia.
VII. 332. B. XI. 143. E.
- 33.** 28. Mitte illum in operationem, ne va-
cet. III. 214. C.
29. Omnia mala otiositas docuit. I. 193.
C. IV. 129. E. VIII. 299. E.
- 34.** 11. Vir qui non tentatur, non est pro-
batus. II. 506. C.
24. Sicut qui filium coram patre suo in-
terficit. VII. 604. B. XII. 331. C.
977. C.
28. Unus ædificans, et unus destruens.
I. 39. C. 969. D. II. 373. D.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
54.	29. Unus qui precetur, alter qui imprecatur. VIII. 89. D.	42.	9. Nam si patri filia occulta vigilandi causa est. I. 487. D.
50.	30. Qui baptizatur a mortuo. I. 39. C.	45.	13. Qui continet circuitum cœli. II. 130. B.
	26. Ne dixeris, Quid est hoc? III. 561. B. V. 594. C.	51.	11. Commemorabo ea quæ fuerunt a sæculo. IX. 18. D.

ISAIAS.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
1.	<i>Exponitur</i> T. VI. 3-21.		vestris? V. 179. IX. 727. D. XII. 249. C.
	1. Visio, quam vidit Isaias adversus Judæam et adversus Jerusalem. II. 406. E. XI. 553. E.	1.	13. Si offeratis mihi similaginem, frustra; incensum abominatio est mihi. I. 728. B. 792. B. IV. 302. B.
	2. Audi cælum, et auribus percipe terram. II. 406. A. 920. A. III. 119. A. V. 543. E. XII. 80. D. 646. A. 939. 991. C.	13.14.	T. V. 179. D.
	<i>Ib.</i> Filios genui et exaltavi. IV. 230. V. 256. D. VI. 59. A. 61. D. XI. 422. B.	13-15.	T. II. 409. D.
2-4.	T. II. 408.		14. Solemnitates vestras et neomenias vestras odit anima mea. III. 468. D.
	3. Agnovit bos possessorem suum et asinus præsepe domini sui. II. 148. B. 535. B. V. 258. E. VI. 59. A. 302. B. VIII. 341. B.	15.	Si extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis. I. 815. A. III. 372. C. V. 7. C. 148. C. VII. 592. E. XI. 715. E.
	4. Væ genti peccatrici, populo pleno peccatis. II. 409. A.	<i>Ib.</i>	Si multiplicetis orationem, non exaudiam vos. V. 516. 532. C.
	5. Quid ultra percutiamini? II. 409. A. V. 397.	<i>Ib.</i>	Manus vestræ sanguine plenæ sunt. III. 246. D. VI. 198. E. VII. 755. E. VIII. 433. B. XII. 907. C.
5.6.	Omne caput ad laborem.... A pedibus usque ad caput non est in eo sanitas. VI. 100. B.	16.	Lavamini, mundi estote, auferte nequitias ex cordibus vestris. II. 390. B. 410. E. IV. 748. C. XI. 528. B. 732. E. 811. C. XII. 180. A.
	6. Non est quod imponatur malagma, neque oleum, neque ligamina. I. 846. II. 409. A.	16.17.	T. II. 410. B. XII. 129. B.
	7. Terra vestra deserta: civitates vestræ succensæ igni. II. 409. C.		17. Judicate pupillo, et defendite viduam. XI. 679. 715. E. XII. 181. C.
	9. Et nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset semus. VI. 536. A. IX. 684. A.	17.18.	T. III. 372. C. IX. 778. B. X. 242. C. 542. E. XII. 181.
	10. Audite verbum Domini, principes Sodomorum. I. 761. B. II. 409. C. V. 214. D.		18. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, quasi nivem dealbabo. II. 388. C. III. 157. A. VII. 604. B. VIII. 475. D. IX. 707. C. X. 83. C.
10.20.	Audite.... Principes tui non obtemperant. VIII. 350. B.	<i>Ib.</i>	Et venite, et disceptemus. II. 410. C. 411. IV. 748. B.
	11. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? I. 762. C.	19.	Si volueritis et audieritis me, bona terræ comedetis. VIII. 6. C. X. 140. A. XI. 4. 7. 539. E.
11.12.	T. I. 762. C. V. 275. E et A.	19.20.	Si volueritis... si autem nolueritis, nec audieritis me, gladius vos consumet. II. 907. A. VI. 192. E. IX. 487. A.
11-13.	T. I. 814. B et C.		
	12. Quis enim ea requisivit e manibus TOM. XIIII. 2.		

- CAP. VERS.
1. 20. Os Domini loquutum est. VI. 563. A.
22. Caupones tui vinum aqua miscent.
X. 347. E.
26. Et civitas vocabitur civitas iustitiæ.
VII. 87. XII. 918. B.
30. Facta est nobis civitas ut terebinthus
abjectis foliis. II. 23. B.
2. *Exponitur* T. VI. 24-37.
2. Erit in novissimis diebus conspicuus
mons Domini. I. 694. B.
3. Venite, ascendamus ad montem Do-
mini. III. 921. A.
3.4. Ex Sion egredietur lex... et iudica-
bit in medio gentium. V. 269. A.
4. Et confringent gladios suos in vo-
meres. I. 692. C. V. 222. B. VII.
293. A.
6. Impleta est regio illorum sortibus et
auguriis. XI. 51. E.
3. 4. *Exponitur* T. VI. 37-56.
12. Popule meus, qui vos beatos dicunt,
ipsi vos decipiunt. III. 439. A.
16. Ibant ut viderem lascivientes et pe-
dibus simul ludentes. XI. 662^a. F.
- 16-18.24. Hæc dicit Dominus adversus domi-
natrices filias Sion... Dominus
auferet gloriam vestimenti carum.
III. 650. D.
- 16.17.24. Hæc dicit... Pro eo quod ambula-
verant erecto collo, et nutibus
oculorum... revelabit Dominus
ornatum ipsarum. VII. 943. C.
24. Pro zona funiculo cingeris. XI. 662. A.
4. *Exponitur* T. VI. 36-59.
6. Ex æstu, et duritie, et imbris eri-
piet te. XII. 364. B.
3. *Exponitur* T. VI. 39-73.
1. Vinca facta est dilecto. VII. 330.
1-7. Cantabo dilecto canticum dilecti
mei... Expectavi ut faceret ju-
dicium; fecit autem iniquitatem.
XI. 276.
2. Et sepem circumposui ei. VII. 44. B.
XI. 39. E.
Ib. Expectavi ut faceret uvam, fecit au-
tem spinas. XII. 447. C.
4. Quid me oportuit facere vineæ
mæ huic, et non feci? VII. 187.
A. 471. B. 329. A. 757. B. X.
13. B.
5. Auferam sepem ejus, et erit in con-
culationem. XI. 39. E.
5.6. T. V. 404. E.
- CAP. VERS.
3. 6. Mandabo nubibus ne in ipsam pluant
imbrem. XII. 447.
7. Expectavi, ut faceret justitiam;
fecit autem iniquitatem. V. 401. D.
8. Væ qui jungunt domum ad domum.
IV. 238. A. 535. C.
Ib. Numquid soli habitabitis terram?
VIII. 489. C.
8.9. Væ conjugentibus... Domus magnæ
et pulchræ, et non erunt qui in
eis habitent. VIII. 445. B.
14. Infernus dilatavit os suum. III. 906.
19. Ubi est dies Domini? Veniat consi-
lium sancti Israel, ut sciamus.
VII. 175. B. XI. 565. B.
20. Væ illi qui malum bonum, et bo-
num malum dicit. I. 346. C.
21. Væ prudentibus apud semetipsos.
IX. 746. D. X. 800. A.
22. Væ qui potentes estis. VI. 33. B. 746. B.
25. Et adhuc excelsa manus ejus. XII.
179.
Exponitur T. VI. 73-83.
1. Et factum est in anno, quo mortuus
est rex Ozias, vidi Dominum se-
dentem super thronum excelsum.
I. 580. C. 666. VI. 21. C. 110.
114. A et B. 122. A. 124. A. 139.
C. 142. B. 139. C. 328. D. VIII.
98. A. 466. B. XII. 733. C.
1.2. T. I. 569. C. IV. 736. B.
1.3. T. II. 406. C.
1.9. Et regem Dominum Sabaoth vidi...
Et dixit ad me: Vade et dic po-
pulo huic. VI. 610. D.
2. Vidi Cherubim stantia ad dexteras
Dei, et Seraphim, et obtegebant
facies pedesque suos alis. IV. 72. A.
VI. 114. B. 160. A. 496. D. 528. A.
Ib. Sex alæ uni et sex alæ alteri. VI.
161. A.
2.3. T. V. 161. D. VI. 123. 528. A.
3. Et clamabat alter ad alterum. VI.
161. C.
Ib. Sanctus, sanctus, sanctus. I. 530. C.
716. C. III. 37. D. VI. 497. A.
VII. 883. D.
Ib. Pleni sunt cæli et terra gloria ejus.
VI. 114. B. VIII. 98. C.
4. Et domus impleta est fumo. XII.
420. B.
5. Immundus sum, et immunda habeo
labia. II. 291.

CAP. VERS.

6. 5. Hei mihi, quod homo sum, impura habens labia. V. 344. D. VI. 224. c.
6. Missus est enim ad me unus de Seraphim, et habebat carbonem ignis. VI. 163. D. 330. A.
7. Tetigit labia mea. VI. 330. A.
8. Audivi vocem Domini dicentis : Quem mittam? VI. 330. c.
- 8.10. Quem mittam?... Excæcavit enim oculos eorum. VIII. 466. c.
9. Vade ad populum istum, et dic eis : Aure audietis et non intelligetis. IX. 449. c.
11. Usquequo, Domine? IX. 649. c.
- Exponitur T. VI. 85-102.*
3. Exi, tu et Jasub filius tuus. VI. 142. c.
9. Et caput Somoron Ephraim. VIII. 204. c.
- 10-14. Et adjecit Dominus loqui ad Achaz dicens : Pete tibi signum a Domino Deo tuo. XII. 946. A.
14. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel. I. 591. A. 624. A. 684. E. III. 27. D. V. 207. E. 274. 389. B. VI. 462. c. 464. B. VII. 83. 86. c. 88. A. VIII. 84.
15. Butyrum et mel comedet. I. 624. A.
- 15.16. T. XII. 949. E.
16. Propter quod priusquam sciat puer vocare patrem bonum vel malum, non obtemperat malitiæ, ut eligat bonum. I. 684. A.
3. *Partim exponitur T. VI. 102-108.*
2. Da mihi testes viros bonæ fidei. I. 773. A.
3. Voca nomen ejus, Cito prædare. VII. 87. A.
18. Ecce enim ego et pueruli, quos tradidit mihi Deus. II. 278. E. VI. 90. XI. 173. E.
20. Legem enim in auxilium dedit. IV. 792. c. XI. 39. E.
9. 1. Regio Zabulon, terra Nephthalim, populus qui sedebat in tenebris. I. 686. A. VII. 203. c.
- 1.2. Galilæa gentium, populus qui sedebat in tenebris. III. 934. E.
- 5.6. Et cupient si fiant igne combusti. Quia puer natus est nobis. I. 664. D. 683. D. VII. 108. B.

CAP. VERS.

9. 6. Puer natus est nobis, et filius datus est nobis. I. 591. D. 624. A. III. 27. D. V. 207. A. VI. 334. B.
- 1b. Principatus ejus super humerum ejus. V. 201. D. 308. B.
- 1b. Deus fortis, potens. V. 227. A.
7. Pacis ejus non est terminus. I. 683. D.
10. 14. Comprehendam manu mea orbem ut nidum. IX. 732. D.
22. Si fuerit numerus filiorum Israel velut arena maris, reliquæ salvabuntur. II. 209. IX. 676. c. 684. c. X. 304. E.
11. 1. Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet. III. 27. D. V. 304. A. XII. 337. E.
- 1-3. T. I. 684. A et B.
- 1.2.5. T. VI. 478. B.
- 2.3. T. V. 193. E.
3. Non enim secundum opinionem judicabit, neque secundum rumorem arguet. III. 901. B.
4. Percutiet terram verbo oris sui, et spiritu laborum tollet impium. V. 198. c. VI. 247. E.
5. Erit justitia cinctus lumbum suum. VI. 247. D.
6. Tunc una pascet lupus cum agnis. II. 522. E. V. 223. c.
- 6.7. Lupi et agni simul pascentur... et leo tanquam bos paleas comedet. II. 44. D.
9. Implebitur omnis terra scientia Domini. I. 691. A. V. 94. E. VI. 244.
10. Erit radix Jessæ, et qui exsurget ut imperet gentibus : in ipsum gentes sperabunt. I. 693. D. III. 321. D. VI. 244. VII. 123. A. 166. c. 462. A. IX. 798. A.
13. 3. Gigantes veniunt ut furorem meum placent. IV. 234. A.
9. Ecce dies Domini venit insanabilis furoris et iræ. I. 21. D. VII. 322. B.
22. Onocentauri illie tripudiabunt, et ericii et dracones. VII. 180. E.
14. 10. Et tu captus es sicut et nos. XI. 666. D.
11. Subter te sternerent putredinem. II. 138. c.
12. Quomodo excidisti de cælo? I. 309. A. XII. 349. E.
13. Super astra cæli ponam sedem meam.

- CAP. VERS. V. 523. C. VI. 218. A. VII. 334. D. XII. 319. E. 722.
14. 13.14. T. II. 138.
14. In cælum ascendam, et ero similis Altissimo. VI. 135. IX. 732. D.
27. Nam quæ sanctus Deus statuit, quis dissipabit. I. 790.
19. 1. Ecce Dominus sedet supernubem levem. II. 538. C. VII. 641. D. IX. 20. E.
- 24.25. Erit in illa die Israel tertius in Assyriis et Ægyptiis. VI. 463. B.
20. 1. Anno, quo ingressus est Naïhan Azotum. VI. 21. C.
22. 4. Dimitte me, amare flebo; ne vim faciat ad consolandum me. I. 4. E. 268. II. 217. E. IV. 329. D. VI. 2. B. IX. 649. C. XI. 282. A.
13. Comedamus et bibamus; cras enim moriemur. II. 925. D. VIII. 489. C.
- 13.14. Qui mactant vitulos et sacrificant oves.... hæc sunt aperta in auribus Domini Sabaoth. X. 448. B.
25. 4. Erubescere Sidon, dixit mare. VI. 332.
24. 7. Lugebit vinum, lugebit et vitis. III. 173. D. V. 283.
- 18-22. Fenestræ de cælo aperientur, et commovebuntur fundamenta terræ. I. 22.
26. 9. Ex nocte vigilat spiritus meus ad te, Deus. XI. 676. B.
12. Domine, pacem da nobis: nam omnia reddidisti nobis. I. 911. A. II. 96. A. III. 32. B. 916. C. X. 714. E. XII. 82. D. 968. E.
18. A timore tuo in utero concepimus. V. 87. A.
19. Resurgent mortui, et excitabuntur qui in sepulcris sunt. I. 695. B. VI. 339.
27. 8. Nonne tu eras, qui meditaberis spiritu tuo duro interimere eos? I. 597. B.
9. Et hoc cis ex me testamentum, quando abstulero peccata eorum. V. 293. D.
11. Mulieres a spectaculo venientes, venite et annuntiate nobis. III. 925. A.
28. 5. Erit corona spei, ex gloria contexta. V. 46.
- CAP. VERS. 28. 11. In variis linguis et aliis labiis loquar populo huic. I. 693.
16. Ecce enim ponam in Sion lapidem angularem. VI. 371. B. IX. 686. B.
29. 9. Væ iis qui ebrii sunt, et non a vino. I. 824. D. II. 518. C.
- 11.12. Et erit hic liber quasi liber obsignatus.... Et si detur nescienti literas, dicet, Non possum legere. XII. 363. A.
13. Populus hic labiis me honorat, cor autem ejus longe est a me. VI. 497. D. VII. 182. C. 588. IX. 706. B.
16. Num dicet figmentum figulo: Quid facis? X. 830. B.
50. 1. Fecistis consilium, et non per me: et pacta, et non per spiritum meum. II. 44. A. VI. 363. B.
15. Cum aversus ingemueris, tunc salvus eris. VI. 592. B.
26. Luna erit ut sol, sol autem septuplex. II. 837. A.
51. 4. Quomodo si sumat leo et rapiat, atque rugiat super prædam. VI. 362. B.
52. 4. Et linguæ balborum discent loqui pacem. III. 915. B.
6. Stultus stultia loquetur. IX. 23. B. 732. D.
20. Beatus qui seminat super omnem aquam. VI. 102. B.
54. 4. Volvetur cælum quasi liber. I. 23. VI. 525. E.
55. 3. Manus remissas et genua debilia roborate. VII. 751. A.
5. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient. I. 687.
6. Tunc saliet sicut cervus claudus. I. 687. IX. 170. A.
- 1b. Qui dat ligas expeditas iis qui sunt impeditoris linguæ. V. 95. E.
10. Effugit dolor, tristitia et gemitus. VII. 409.
56. 12. Comedetis stercus vestrum. VII. 474. B.
57. 3. Venit dolor parturienti. V. 83. D.
35. Propter David puerum meum protegam hanc civitatem. VII. 367. D. XII. 615. D.
58. 3. Memento, Domine, quod ambulaverim in conspectu tuo in via recta. VII. 613. E.

CAP. VERS.

- 40.** 1.2. Consolamini, consolamini populum meum, sacerdotes, loquimini ad cor Jerusalem. I. 911. E. III. 32. A. V. 534. C. X. 714. E.
2. Accepit e manu Domini duplicia peccata. XII. 82. D. 968. D.
3. Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. VII. 163. D.
4. Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur. XII. 341. A.
- 4.5. Omnis vallis... et videbit omnis caro salutare Dei. VII. 163. A.
6. Omnis gloria hominis ut flos fœni. I. 420. E. II. 626. C. 916. E. III. 635. A. IV. 320. B. V. 557. C. 608. VI. 152. C. 219. C. VIII. 291. A. X. 312. C.
- 6.7. Omnis gloria... Siccatum est fœnum, et cecidit flos. II. 139. III. 458. C. IV. 850.
- 6.8. T. I. 893. A.
8. Exsiccatum est fœnum, et flos decidit. III. 462. A. 463. VI. 146. A. VII. 163. D.
12. Qui metitur cælum palmo, et terram pugillo. V. 109. C. VI. 565. B.
- 12.15. T. VI. 277. D.
- 12.22. T. V. 347. B.
13. Quis enim novit sensum Domini? I. 393. D. 831. E.
15. Quasi stilla situla omnes gentes in conspectu ejus. I. 559. B. IX. 260. B. XII. 932. E.
22. Qui statuit cælum sicut cameram, et extendit illud sicut tabernaculum super terram. I. 558. D. II. 130. A. 146. A. VI. 337. E.
- Ib.* Qui continet gyrum terræ. I. 558. E. 559. E. V. 549. D.
- 22.15. T. V. 84. A.
26. Efferens secundum numerum mundum suum. VIII. 435. D.
28. Non esuriet, neque laborabit. V. 48. C.
- 41.** 4. Ego primus, et ego post hæc. VIII. 34.
9. Ne timeas, Israel, ex speculis terræ vocavi te. V. 578. C.
- 42.** 1-3. Ut impleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus, quem elegi. VII. 494. B.
2. Non contendet, neque clamabit. VII. 609. E.

CAP. VERS.

- 42.** 3. Calamum contritum non confringet, et linum fumigans non exstinguet. I. 685. B. V. 380. C. VIII. 160. A.
5. Hæc dicit Dominus, qui fecit cælum, et fixit illud. VI. 336. A.
8. Gloriam meam alteri non dabo. VI. 304. A.
19. Et qui cæcus, nisi pueri mei, et surdus, nisi qui dominantur eorum? I. 744. C.
- 43.** 10. Ante me non fuit alius Deus, et post me non erit. VIII. 33. B. 34. D. 101. D.
- 10.11. T. VI. 336. A.
12. Annuntiavi et salvos feci, et non erat in vobis alienus. VIII. 129. D.
- 22.23. Non nunc advocavi te Jacob... non glorificasti me in sacrificiis. I. 815.
25. Ecce ego sum Deus qui deleo iniquitates tuas, et non recordabor. II. 791. E. III. 333. B. 424. D. V. 443. D. 567. A. XII. 934.
- 25.26. T. II. 391. E.
26. Dic tu iniquitates tuas prior, ut iustificeris. I. 32. 828. A. 928. D. 949. B. II. 313. B. 338. C. 341. 404. A. 405. D. 480. B. 492. 791. D. III. 424. D. 519. IV. 207. A. 749. D. V. 542. C. 646. E. VI. 130. A. 222. D. VII. 507. B. VIII. 54. A. IX. 778. B. X. 105. A. 242. B. 542. D. XI. 90. A. XII. 140. A. 927. C. 999. E.
- 44.** 6. Ego sum primus, et ego postea, et alius præter me non est. VII. 300. A.
22. Convertere ad me, et salvus eris. XI. 346. B.
24. Extendi cælum solus. VI. 500. B. VIII. 35. A.
- 45.** 2. Portas æreas confringam, et vectes ferreos conteram. I. 690. II. 470. E.
- Ib.* Ego ante te vado, et montes complanabo. XII. 344. A.
3. Thesaurus tenebricosos, invisibiles. II. 471. B.
7. Ego Deus faciens pacem, et creans mala. II. 298. A. VI. 166. A. 172. 178. C. VII. 317. C.
8. Nubes pluunt justitiam. V. 589. C.
11. Interrogate me de filiis meis. III. 568. E.
13. Et erunt omnes a Deo docti. XI. 340. D.

CAP. VERS.

43. 18. Iste Dominus, qui fecit cælum. II. 843. B.
- 21-23. Justus et salvator præter me non est... Convertimini ad me, et salvi eritis. VI. 500. A.
23. Per memetipsum juro, siquidem egredietur de ore meo justitia. VI. 500. B.
24. Quia mihi curvabitur omne genu. VI. 501. C. IX. 774. D.
46. 3. Qui portamini ex utero, et docemini usque ad senectutem. V. 101. XI. 432. E. XII. 564. B.
4. Ego vos sustineo. V. 443. E.
47. 13. Surgant astrologi cæli, et qui signa vident. VI. 535. E.
- Ib.* Annuntient quæ vobis ventura sunt. VIII. 129. D.
48. 4. Scio quod durus es tu, et nervus ferreus cervix tua. I. 775. D. II. 471. A.
- 4.5-8. Scio quod.... Ideo ab initio loquutus sum tibi.... Neque nosti, neque audita fuere tibi. VI. 103. C.
11. Quia nomen meum profanatur. I. 293. B.
- Ib.* Facio propter me. XI. 14. A.
13. Ego cælum extendi: manus mea terram fundavit. V. 103. D.
49. 6. Posui te in lucem gentium. IX. 236. A.
8. Tempore opportuno exaudivi te. XII. 107. A.
- 8.9. Dedi te in testamentum gentium, dicentem eis qui sunt in vinculis, Egredimini. V. 378.
13. Lætentur cæli, et exsulet terra: erumpant colles in lætitiâ. XII. 574.
- 14.15. Dereliquit me Dominus, et oblitus est mei Deus Israel. Numquid obliviscetur mulier parvuli sui? III. 565. B.
- Ib.* Sin autem et horum oblita fuerit mulier, ego tamen non obliviscar tui. III. 565. C.
15. Numquid obliviscetur mulier, etc.? I. 205. D. V. 162. B. et E. VI. 164. B. 283. E. VII. 321. E. X. 830. B. XI. 137. C. 546. B.
16. In manibus meis depinxî muros tuos, et in conspectu meo es semper. VI. 571. B.
18. Omnes istos circumdabis tibi ut ornamentum sponsi. II. 541. A.

CAP. VERS.

49. 18. Vivo ego, quia illis omnibus vestieris, velut ornamento sponsæ. XII. 573. D.
20. Angustus mihi locus; fac mihi locum ut habitem. XII. 574. C.
50. 2. Veni, et non erat homo; vocavi, et non erat qui obediret. III. 418. E. IV. 797. B. VIII. 467. E. XII. 646. A.
4. Dominus dat mihi linguam disciplinæ. V. 93. E. 247. VIII. 470.
- Ib.* Addidit mihi aurem ad audiendum. VI. 4. X. 63. C. 587.
51. 1. Respiceite ad solidam petram ex qua excisi estis, et ad fossam lacus ex quo effossi estis. V. 370. VI. 247.
- 1.2. T. VII. 174. C.
2. Respiceite ad Abraham patrem vestrum. V. 370.
6. Cælum ut fumus firmatus est. VI. 525. B.
- Ib.* Inspicite in cælum sursum, et in terram deorsum. IX. 642. B.
7. Nolite timere opprobrium hominum. X. 616. E.
- 7.8. Nolite.... Sicut enim vestimentum, sic comedeteos vermis. III. 635. B. 807. D. et C.
52. 5. Propter vos nomen meum blasphematur in gentibus. I. 293. C. 537. C. IV. 60. E. V. 94. D. 345. E. 335. A. VI. 79. A. VIII. 63. E. IX. 517. E. XII. 517. B. 540.
7. Quam speciosi pedes evangelizantium pacem! I. 690. A. IX. 468. B. 697. D. X. 132. A. XI. 208. D.
11. Exite de medio eorum et separamini. XI. 811. C.
13. Ecce intelliget puer meus, et exaltabitur. I. 687. D.
14. Quemadmodum obstupescent super te multi, sic inglorius erit apud homines aspectus tuus. VII. 908. B.
15. Quibus non est narratum de eo, videbant. VIII. 61.
55. 1. Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? I. 693. C. 701. B. IX. 698. A.
2. Annuntiavimus ei ut puero: sicut radix in terra sitiens. I. 693. C.
- Ib.* Vidimus eum infantem, tamquam

CAP. VERS.

35. 2. Vidimus ipsum, et non habuit speciem, nec pulchritudinem. V. 193. D. VII. 371. B.
- 2.3. Vidimus ipsum, et non habuit... sed speciem ejus indecoram, diminutam præ filiis hominum. V. 194. A.
4. Ipse infirmitates nostras accepit, et ægrotudines portavit. VII. 370. B.
- Ib.* Livore ejus nos sanati sumus. I. 801. A. III. 22. A. XIII. 248.
6. Omnes ut oves aberravimus, homo in via sua erravit. I. 802.
- 6.7. T. III. 22. A.
7. Sicut ovis ad occisionem ductus est. I. 623. 688. D. II. 381. A. 473. B. VI. 241. VII. 462. A et B. 620. C. VIII. 87. B. 464. X. 528. C. XII. 891. 944. E.
- 7.8. T. I. 802. III. 22. VIII. 369. A. IX. 161. B.
8. Generationem ejus quis enarrabit? I. 349. 716. A. 802. C. VI. 196. 311. VII. 24. C. XII. 562. D.
- Ib.* In humilitate ejus judicium ejus sublatum est. I. 802. B. VII. 462. B. 946. C.
- Ib.* Pro iniquitatibus populi mei ad mortem venit. I. 689. III. 22. A.
- 8.6.5. T. X. 411. D.
- 8.10. Tollitur e terra vita ejus: Dominus vult eum mundare a plaga. X. 442. D.
9. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. I. 688. E. VI. 97. E. 600. A. VII. 236. VIII. 533. X. 604. E. XI. 24. C. 667^a. B. XII. 191. E. 366. C. XIII. 248. C.
- Ib.* Dabo improbos pro sepultura ejus, et divites pro morte ejus. I. 689. A. 802. D. V. 101. D. VI. 283. D. VIII. 358. A. IX. 83. B.
- 10.11. Et Dominus ipsum vult purificare a plaga..... justificare justum, qui multis bene serviat. I. 689. C.
12. Et ipse peccata multorum tulit. I. 689. C. III. 22. A. VIII. 574. B.
- Ib.* Cum iniquis reputatus est. II. 477. 479. A. 487. D. 489. A. III. 223. E. VII. 462. B. XI. 286. C.
- Ib.* Et fortium dividet spolia. I. 689. C. V. 201. E. VII. 293. A.

CAP. VERS.

35. 12. Pro eo quod in mortem tradita est anima ejus. Et ipse hereditate possidebit multos. I. 689. C et D.
- 12.6. Pro peccatis populi venit in mortem... Dominus tradidit seipsum pro peccatis nostris. VI. 601. C.
34. 1. Latere sterilis, quæ non parit; erumpe et clama, quæ non parituris. I. 699. C. V. 349. D. X. 842. A. 844. C.
- Ib.* Multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum. XII. 578. A.
11. Ecce præparo carbunculum lapidem tuum. VI. 571. B.
13. Erunt omnes docibiles Dei. XI. 338. C. 722. F.
15. Prosclyti ad te transibunt, et erunt tibi servi. VI. 27. A.
19. Væ qui dicunt, Appropinquant cito quæ faciet Deus. XI. 390. B.
33. 1. Sitientes venite ad aquam, et qui non habetis, etc. II. 397. A.
3. Quia dabo vobis sancta David fidelia. IX. 248. E.
7. Quia multum dimittam iniquitates vestras. III. 566. C.
9. Non enim sunt consilia mea sicut consilia vestra... sed quantum distat cælum a terra, tantum distant cogitationes meæ a cogitatione vestra. I. 31. 203. C. III. 566. B. V. 443. A. IX. 423. A.
36. 7. Domus mea domus orationis vocabitur. VII. 743. A.
10. Canes muti, non valentes latrare. III. 705. E. IV. 114. C. VI. 261. D. 302. B.
37. 15. Qui dat iis, qui sunt pusillo animo, patientiam. V. 578. A.
17. Propter peccatum paulisper contristavi eum. I. 9. B. II. 782. E.
- 17.18. T. II. 77. E. X. 83. D. 224. B. XII. 624. B.
18. Vidi quod contristatus est et mœstus fuit, et sanavi dolores ejus. I. 949. C. II. 782. E. X. 542. C. XII. 624.
38. 1. Dic iniquitates suas domui Jacob, et peccata sua domui Israel. III. 11. E.
2. Quærit me populus iste, et scire vias meas cupiunt. V. 20. B. 73. C. 179. D.

- CAP. VERS.**
- 53.** 3. Quare jejunavimus et non aspexisti? V. 543. A.
5. Non hoc jejunium elegi : quia in iudicia et pugnas jejunatis. I. 719. A. II. 143. C. III. 76. B. V. 179. D.
- 5,6. Neque si incurvaveris, quasi circum, collum tuum.... sed solve vinculum iniquitatis. VII. 644. B et C.
- 6-8. Solve obligationes violentorum contractuum.... Tunc erumpet matutina lux tua. IV. 76. B.
- 6-9. Solve omne vinculum.... Tunc invocabis me, et exaudiam te. VII. 622. B et C. XII. 946 et 947. D et E.
7. Et pauperes tecto carentes induc in domum tuam. VII. 644. D.
- Ib.* Propinquos seminis tui ne despicias. VII. 538. D. XI. 674^b. A.
8. Tunc exorietur mane lumen tuum. XI. 260. C. XII. 952. A.
9. Adhuc loquente te dicam : Ecce adsum. III. 185. E. 265. E. 528. A. IV. 308. B. 396. 519. E. V. 7. B. 120. C. 490. A. 517. A. 541. VII. 622. B. XII. 613. E. 946. C.
- 59.** 1,2. An non potens est manus mea? Sed peccata vestra dividunt inter me et vos. V. 550.
2. Nonne peccata vestra, etc? I. 12. II. 96. VIII. 467. D. XI. 39. D. 331. D.
5. Ova aspidum fregerunt, et araneae telam-textunt. V. 87. B. 213. A. 258. B.
7. Pedes eorum currunt ad malum. XI. 86. A.
20. Veniet ex Sion qui eripiat, et avertat impietates a Jacob. II. 583. V. 293. D. IX. 721. A.
- 60.** 1. Illuminare Jerusalem : ecce rex tuus venit. VIII. 174. C.
4. Respice oculis, et vide filios tuos congregatos. XII. 573. D.
17. Constituam enim principes tuos in pace. I. 694.
- 61.** 1. Spiritus Domini super me, propter
- ea unxit me. I. 687. D. V. 201. E.
- 61.** 1. Prædicare captivis remissionem. V. 422. B.
- 62.** 5. Quomodo lætabitur sponsus super sponsa, sic lætabitur Christus super te. III. 567. E.
- 65.** 1. Quis est hic qui venit ex Edom? V. 205. C.
3. Torcular calcavi solus. V. 206.
9. Non legatus, neque angelus, sed ipse Dominus salvos nos fecit. III. 173.
11. Recordatus est dierum æternorum, qui eduxit de terra pastorem ovium. VI. 606. B.
- 64.** 1,2. Si aperueris cælum, tremor a te montes occupabit, et liquescent sicut cera a facie ignis. II. 392. A.
6. Omnis justitia hominis sicut pannus menstruatus. XII. 1039. E.
- 65.** 1. Inventus sum ab iis, qui me non quaerunt. I. 693. C. 701. B. III. 525. E. VI. 2. 203. D. VIII. 61. IX. 700. A.
2. Tota die expandi manus meas ad gentem non credentem et contradicentem. I. 693. C. VI. 546. C.
5. Exardescet furor meus sicut fumus. II. 930.
8. Velut grana olivæ in summo excelsum, et dicent. II. 226. E.
17. Dabo vobis cælum novum et terram novam. IX. 170. A. XII. 207. A.
25. Tunc lupi et agni simul pascentur. VII. 166. C.
- 66.** 1. Cælum est mihi sedes, terra vero scabellum pedum meorum. II. 942. A. IV. 159. B. V. 122. C. 360. B. VI. 565. B.
2. Super quem respiciam, nisi super mitem et quietum, et trementem sermones meos? I. 652. E. IV. 85. E. 622. A. V. 123. 450. B. 550. C. VI. 122. D. VII. 213. A. 552. A. 734. A. VIII. 54. A.
8. Quis vidit, quis audivit talia quia peperit? XII. 573. E.

JEREMIAS.

CAP. VERS.

1. 1. Verbum Dei factum est ad Jeremiam
filium Chelciae. VI. 4. A. XI. 533. E.
5. Antequam exires de vulva, sancti-
ficavi te. IX. 467. D.
18. Posui te ut columnam ferream et ut
murum æneum. VI. 4. D.
2. 5. Quod invenerunt patres vestri in
me delictum? II. 363. D. 920. A.
V. 342. C. VI. 313. A. VII. 737. B.
8. Qui tenebant legem, nesciebant me.
V. 279. C.
9. Judicio contendet vobiscum, et cum
patribus vestris. V. 268. D.
10. 11. Abite in Cedar, et videte, etc. I. 736.
A. VI. 7. B. VII. 264. B.
11. Si mutabunt gentes deos suos. XI.
808. A.
12. Stupuit cælum, et terra horruit su-
pra modum. I. 69. A. V. 282. B.
VI. 493. D.
12. 13. Obstupuit cælum super hoc, etc. XII.
374.
13. Fons aquæ vivæ. I. 597. A. IV.
784. A.
18. Quid tibi et viæ Egypti, ut bibas
aquam Gehon? VI. 570. C.
19. Corripiet te rebellio tua, et malitia
tua arguet te. II. 333. C. V. 149.
A. XII. 666. A.
20. A sæculo confregisti jugum tuum. I.
719. C.
22. Si laveris te in nitro, maculata es
coram me. VI. 260. IX. 648. C.
27. Tu me genuisti. V. 402. C.
31. Numquid solitudo fui domui Israel?
V. 331. C.
3. 2. Sedisti expectans eos tamquam cor-
nix deserta. I. 23. D. V. 258. B.
3. Facta est tibi frons meretricis. I. 438.
720. D. V. 100. B. VI. 302. B.
VIII. 497. C. XII. 221. D. 979. D.
6. Viden' quid mihi fecerit insipiens
filia Juda? IV. 843. B.
7. Et dixi, postquam fornicata est his
omnibus. I. 31. A. II. 333. A. IV.
319. D. VII. 731. C. 810.
16. In novissimis diebus, dicit Dominus.
XII. 374. A.

CAP. VERS.

4. 2. Jurate per Deum verum. VII. 263. D.
3. Novate vobis novalia. II. 38. D.
4. Ut circumcidatur præputium cordis
vestri. XI. 318.
14. Ablue a vitio cor tuum, Jerusalem.
XI. 328. B. 733. E. XII. 180. D.
19. Ventre meo doleo. IX. 338. A.
22. Sapientes sunt ut male faciant. V.
331.
3. 1. Circumcurrite, et videte in viis Je-
rusalem. II. 793. D.
4. Fortasse pauperes sunt. II. 389. B.
5. A sæculo confregisti jugum tuum. I.
719. C.
8. Equi emissarii facti sunt. I. 728. A.
762. IV. 114. C. 248. C. V. 100.
D. 238. E. VI. 261. D. 302. B.
19. Qui enim eduxerit pretiosum a vili.
I. 830. A.
22. Me non timebitis, qui arenam mari
terminum constitui. II. 121. C.
6. 8. Per omnia erudire, Jerusalem, ne
recedat anima mea a te. I. 193. D.
10. Ad quem loquar, et contestabor? III.
119. B. IV. 797. B. XII. 647. B.
14. Pax, pax: et ubi est pax? VI. 178. C.
20. Ad quid mihi thus e Saba offers? I.
813. V. 179. C. 273. A.
29. Frustra argentarius argentum con-
flat. VI. 302. C.
7. 4. Ne confidatis in verbis mendacii. I.
729. E. XII. 234. B.
11. Spelunca hyænæ facta est mihi do-
mus vestra. I. 720. D. 808. A.
16. Ne depreceris pro populo isto. I.
836. E. 920. E. IV. 518. B. V.
332. C. VI. 188. E. 283. C. XI.
498. C. XII. 613. C.
16. 17. Ne deprecare pro hoc populo, nec
assumas, etc. V. 66. C. VII. 318.
E. XII. 606. A.
17. An non vides quid isti faciunt? XI.
499. D.
17. 18. Non vides quid ipsi faciunt? etc. IV.
319. C. X. 84. C.
19. Numquid me ad iram provocant?
V. 47. A. 48. D.
21. Holocaustomata vestra una cum reli-
4.

CAP. VERS.

- quis sacrificiis vestris colligite. I. 815.
7. 22. Non sunt hæc quæ mandavi patribus vestris. VI. 11. E.
8. 28. Perit fides ex ore eorum. XII. 573. D.
4. Num qui cadit non resurget? I. 11. B. 48. D. 970. C. II. 337. 333. A. 387. D. 439. A. IV. 326. C. 520. D. V. 550. D. VII. 363. E. 751. A. 922. D. XII. 140. 622. C.
5. Quare aversa est aversione impudenti? II. 387. D.
7. Turtur et hirundo agri, aviculæ, cognoverunt tempora ingressus sui. II. 148. B. 535. B. V. 279. C.
8. Frustra facti sunt juncus falsus scribis. V. 279. C.
9. 1. Quis dabit capiti meo aquam? I. 1. A. 268. E. IV. 329. D. XI. 482. B. XII. 310. 959. C. 991. E.
2. Quis dabit mihi in deserto mansionem extremam? I. 268. E.
4. Quia omnis frater insidiatur calcaneo. III. 483. A.
17. Mittite ad lamentatrices, et veniant. II. 27. E. VIII. 445. A.
23. Ut quemadmodum scriptum est. X. 42. E.
- 23-24. Ne gloriatur dives in divitiis suis, etc. V. 446. A.
10. 11. Dii qui cælum et terram non fecerunt, percant. IV. 414. V. 267. D. VI. 536. A. 537. C. VIII. 33. A.
- 19-22. Væ contritioni tuæ, etc. VI. 188. C.
23. Non est in homine via ejus. II. 583. B. VI. 181. A. 483.
24. Corripe nos, Domine, verumtamen in iudicio. II. 536. D. VI. 188. B. 190.
11. 14. Noli precari pro populo hoc. VII. 91. A. 685. A. IX. 648. B.
15. Numquid vota et carnes sanctæ auferent peccata tua? V. 179. C.
12. 1. Justus es, Domine. I. 212. C. V. 78.
7. Dereliqui domum meam. I. 720. D. VI. 302. D.
15. 23. Si mutabit Æthiops pellem suam. I. 317. VI. 260. 302. C. VIII. 466. E.
14. 5.6. Cervæ in agro pepererunt et dereliquerunt, etc. II. 48. A.
7. Si peccata nostra restiterunt nobis. II. 583. A.

CAP. VERS.

14. 9. Numquid cris quasi homo dormiens? I. 629. E. V. 48. D.
- 11.12. Ne rogaveris pro populo hoc, etc. I. 777. C.
15. 1. Quoniam si steterint Moses et Samuel, non exaudiam illos. I. 836. E. XI. 499. B. XII. 698. C. 737. B.
10. Væ mihi, mater, ut quid me genuisti virum? I. 268. E.
19. Qui educit pretiosum a vili. II. 200. A. IV. 24. B. VI. 449. B. VII. 852. D. X. 25. C. XII. 642. A. 643. E.
16. 16. Quia ecce ego mittam multos venatores et piscatores. XII. 573.
19. Venient dicentes, Patres nostri falsa idola possederunt. V. 94. E.
17. 5. Maledictus homo, qui spem ponit in homine. IV. 633. D. V. 384.
9. Profundum cor est præ omnibus. VII. 389. A.
14. Sana me, Domine, et sanabor. XII. 931.
17. Non sis tu mihi parcens. I. 196. E.
18. 6. Si figulus hic vas quod decidit, etc. II. 271. D.
- 7.8. Ad summam loquar ad gentem et regnum, etc. II. 79. C. IV. 273. C.
- 7-10. Ad summam loquar super gentes, etc. IV. 273. C. V. 570. VII. 713. B.
20. Si redduntur mihi mala pro bonis. I. 261.
19. 11. Sic peribit urbs ac conteretur. II. 271. D.
20. 7. Decepisti me, Domine, et deceptus sum. XI. 422. F.
- 7.9. Factus sum ridiculus toto die, etc. I. 868. E.
9. Dixi, Non prophetabo. I. 230. A. X. 616. E.
14. Maledicta dies, in qua natus sum in ea. I. 268. A.
22. 13. Væ qui ædificat in altum domum suam. VIII. 445. C.
17. Neque oculi tui, nec cor tuum bonum est. VII. 803.
- 29.30. Terra, terra, terra, scribe hunc virum. VI. 6. D.
25. 23. Deus enim appropinquans ego sum. I. 12. A. 611. E. II. 132. III. 183. E. IV. 837. B. V. 10. E. 120. C. 347. B. VII. 622. A. XII. 946. C.
24. Cælum et terram ego impleo. II. 131. B. V. 360. A. VI. 565. B. 603. E.

CAP. VI. 8.

- 25.** 33. Si interrogabit te populus. VI. 483.
25. 4. Misi prophetas meos, exsurgens diluculo. II. 133.
 9. Servus meus Nabuchodonosor. IX. 466. E.
 11. In complementum desolationis. VI. 284. C.
27. 6. Ego eam dedi Nabuchodonosor, servo meo. XII. 346. A.
29. 10. 14. Sic ait Dominus : Postquam impleti fuerint in Babylone, etc. I. 776. A.
31. 15. Vox in Rama audita est luctus. I. 686. A. VII. 134. B. VIII. 84. D.
 18. Vitulum non edoctum ferre jugum. I. 719. E. VI. 483. C.
 20. Eo quod sermones mei in ipso sunt. VI. 483. C.
 21. Pone cor tuum super humeros tuos. VI. 480. A.
 29. Comedentis uvas acerbis dentes obstupescunt. IV. 337. C. VIII. 375. B.
 31. Disponam vobis testamentum novum. II. 380. E. III. 326. A. V. 599. A. VII. 2. D. VIII. 91. C. IX. 171. B.
 31. 32. Dabo vobis testamentum novum, etc. II. 380. E. V. 234. A. VI. 27. B. VII. 244. XII. 549. A.
 31-33. Disponam eis, etc. I. 699. D.
 33. Dabo eis cor carneum. VI. 506. A.
 33 34. Quoniam hoc est testamentum, quod disponam vobis, etc. XII. 550. A.
 34. Non nocbit unusquisque proximum suum. I. 691. A. 699. E. 906. E.

CAP. VERS.

- H. 739. A. VI. 26. E. IX. 786. A.
 XI. 722 F. XII. 352. E.
52. 5. In Babylonem adducetur. II. 230. A.
56. 1. 2. Et factum est in anno quarto Joacim, filii Josiaz, regis Juda. VI. 200. D.
 3. Forte audient mala quæ cogito facere eis. VI. 200. E.
 4. Hiis auditis vocat Jeremias discipulum suum Baruch. VI. 201. D.
 5. Ego enim detineor in carcere. VI. 201. E.
 6. Lege illis, et dic omnia mala. VI. 202. A.
 7. Fortasse cadet misericordia vestra ante faciem Domini. VI. 202. B.
 14. 15. Ingressus est ad principes Baruch, etc. VI. 202. B.
 21. 22. Et cum misisset rex Juden, etc. VI. 202. C.
 23. Et cum legisset ille tres pagellas. VI. 203. E.
 28. Sedens scribe in libro omnes sermones. XII. 369. B.
 30. Erit morticinium ejus projectum in æstum diei. VI. 418. C.
58. 4. Hic dissolvit manus populi hujus. VI. 199. D.
 17-23. Si exieris ad duces regis Babylonis, etc. II. 228. C.
44. 16-18. Sermonem quem loquutus es ad nos, etc. I. 774. C.
48. 10. Maledictus enim omnis qui facit opus Domini negligenter. II. 431. A. V. 198. D.
51. 45. Egrediemini de medio eorum. VIII. 384. D.

THRENI.

CAP. VERS.

- 1.** 4. Viæ Sion lugent. III. 173. D.
2. 18. Muri filię Sion, deducite lacrymas. III. 173. D.
3. 27. Beatus qui portaverit jugum ab adolescentia sua. I. 131. B. 196. E. XI. 363. C.

CAP. VERS.

- 4.** 10. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos. I. 778. D. II. 629. E. XI. 539. B.
 20. Spiritus enim ante faciem nostram Christus Dominus. I. 397. B.

BARUCH.

CAP. VERS.

1. 15. Nobis confusio faciei, et patribus nostris. I. 269. D.
 5. 3. Tu sedens in sæculum. V. 117. c.
 10.12. Quid, quod in terra inimicorum es? etc. IV. 793. B.
 22.23. Non est audita in Chanaan hæc sapientia, etc. IV. 794.
 29. Quis ascendit in cælum, et deduxit illam? IV. 794. C.
 32.35. Qui præparavit terram in æternum tempus, etc. VI. 503. C.
 36. Hic Deus noster: non æstimabitur

CAP. VERS.

- alius adversus eum. I. 591. c.
 VII. 293. B.
 5. 36.37. Hic est Deus noster, etc. IV. 794. c.
 V. 585. VI. 14. B.
 36.38. T. I. 683. D. II. 847. A. III. 27. D.
 V. 234. B. 274. VI. 503. B.
 37.38. Invenit omnem viam scientiæ, etc. I. 591. c.
 38. In terra visus est. I. 693. II. 542. D.
 XII. 912. E.
 4. 7.8? Quia ab illo defecerunt, et dæmoni- bus adhæserunt. VI. 8. B.

EZECHIEL.

CAP. VERS.

1. 3. Et factum est verbum Domini ad Ezechielem. I. 572. D.
 4. *sqq.* Ecce nubes veniebat ab Aquilone, etc. I. 572. D.
 2. 1. Hæc visio similitudinis gloriæ Domini. I. 572. A. 578. E.
 3.5. Fili hominis, si forte audiant, etc. VIII. 83. B.
 5. Si forte audierint. VII. 753. D. 840. A.
 6. In medio scorpiorum tu habitas. VI. 4. E.
 9. Lamentatio et canticum et væ. IX. 41. D.
 3. 3. Fuit in ore meo tamquam mel dulce. V. 192. A. IX. 41. D.
 11. Si forte audiant. VIII. 440. D.
 12. Benedicta gloria ejus ex loco ejus. I. 530. c. 717. VI. 496.
 17. Speculatorem dedi te domui Israel. I. 949. A. II. 788. B.
 17.18. T. VI. 81. B.
 18. Si populo non distinxeris. V. 524.
 20. Si quis fuerit justus, deinde lapsus peccaverit. VI. 132. B.
 3. 7. Ne secundum judicia gentium quidem legitima fecistis. V. 400. A. VII. 824. B.
 9. 4. Da signum in facie virorum gemen- tium et dolentium. II. 218. V.

CAP. VERS.

324. B. VII. 798. IX. 830. D.
 9. 6. A sanctis meis incipite. II. 218.
 8. Heu mihi, Domine, deles tu reli- quas Israel. I. 229. A. II. 536. D.
 IV. 276. A. 329. D. IX. 367. B. X. 356. C.
 10. 4. Plena erat domus gloria ejus. VI. 529. B.
 11. 19. Et extraham ex eis cor lapideum. VI. 506. A.
 12. 13. Non videbit Babylonem. II. 230. A.
 15. 10. Ædificantes murum, et linientes incomposite. VII. 737. E.
 14. 14. Noe, Job, et Daniel filios suos non liberabunt. VIII. 373. B. XII. 615. D.
 14.16. Etiam si Noe, etiam si Job, etiam si Daniel steterint, etc. V. 532. c.
 VII. 92. B. VIII. 82. XI. 499. B.
 14.18. Si steterit Noe et Job et Daniel, etc. V. 231. c.
 20 Si steterint Noe et Job et Daniel. IV. 504. c.
 16. 3. Pater tuus Amorrhæus, et mater tua Chetæa. IV. 339. A. V. 215.
 6.9.14.26. Vidi enim te, pollutam sanguine, etc. VII. 521. D.
 21. Occidisti filios tuos et filias tuas. X. 275. c.
 21.22. T. VII. 824. A.

CAP. VERS.

- 16.** 33. Omnibus meretricibus dantur mercedēs. I. 23. B.
48.52. Vivo ego Adonai, dicit Dominus, etc. VI. 333. D.
49. Hæc iniquitas Sodomorum. IV. 7. C. VI. 333. C. VII. 114. B. 194. A. 633. E. X. 438. D. XII. 391. A.
51. Justificasti sorores tuas, VII. 473. E.
62. Suscitabo testamentum meum tecum. VI. 433.
17. 1-3. Factum est verbum Domini ad me dicens, etc. II. 227. A.
2.3. Fili hominis, die eis parabolam hanc, etc. V. 247. E.
3. Habet ductum intrandi in Libanum. II. 227. B.
5.6. Tulit de semine terræ, etc. II. 227. B.
7.9. Et fuit aquila altera, etc. II. 227. C.
9. Radices enim ejus teneritudinis. II. 227. D. 228.
12. Ecce veniet rex Babylonis. II. 228. E.
13. Ferietque cum eo fœdus. II. 228. E.
15. Et recedet ab eo mittendo nuntios in Ægyptum. II. 228. E.
16-20. Nisi in loco reges, qui constituit eum regem. II. 228. A.
18. 2. Patres comederunt uvam acerbam. VI. 433. B.
4. Anima enim quæ peccat, ipsa morietur. *Fide v. sq.*
20. Anima quæ peccat, ipsa morietur. II. 470. IV. 337. E. V. 261. C. XI. 149. B. 376. E. XII. 748. F.
21.22. Si quis fuerit peccator. VI. 133. XII. 931. E.
23. Nolo mortem peccatoris. I. 202. B. 308. C. II. 218. C. 334. B. 387. D. 870. B. IV. 24. D. 30. C. 189. 223. A. 326. C. 334. E. 319. E. X. 83. F. VII. 537. C. 922. D. XII. 230.
24. Si fecerit homo omnem justitiam. II. 387. D. VII. 467. E. IX. 829. B.
32. Vivo ego, dicit Dominus : nolo

CAP. VERS.

- mortem peccatoris, sicut converti eum et vivere. II. 870. B.
20. 9. Feci ne nomen meum profanetur. I. 293. C. V. 334. D.
25. Dabo vobis præcepta non bona. V. 179. D. IX. 139. D. X. 66. C.
40. *in Græco.* Quia super montem sanctum meum. VI. 433. B.
22. 27. Principes vestri tamquam lupi Arabiæ. V. 100. B.
30. Et quærebam virum recte versantem et stantem in fractura. VI. 433. C.
23. 3. Lupanar edificastis in Ægypto. I. 796. D.
22. *sqq.* Ducam ad te amatores tuos, etc. IX. 760. D.
28. 2. Tu vero homo es, non Deus. VI. 242. C. XII. 320. C.
3. Numquid tu sapientior es Daniel? XI. 266. B. XII. 346. B.
9. Tu vero non es Deus, sed homo. II. 138. C.
33. 11. Non vult mortem peccatoris. I. 13. E. II. 387. D. XII. 1040. D.
17. Non est recta via Domini. V. 543. A.
32. Ero eis tamquam vox psalterii dulcis canentis. V. 274. C.
34. 2. Num seipsos pascunt pastores? XI. 618. D.
2.5. O pastores Israel, etc. IX. 808. A.
36. 22. Non propter vos ego facio, domus Israel. I. 294. V. 102. B. 444.
22.32. Etiam si nullam salutis ansam habeam, etc. VII. 46. B.
38. Ut oves sanctæ in Jerusalem. VI. 319. A.
37. 3. Tu scis, Domine. VI. 339.
8.10. Desuper ea nervi et pellis, etc. XII. 1072.
9. Mortuis ossibus corpus factum est. VI. 368. B.
11. Aruerunt ossa nostra, V. 241. C.
13? Si possum excitare mortuos. V. 370. C.

DANIEL.

CAP. VERS.

- 1.** *Enarratur* T. VI. 229-236.
10. Timeo ego Dominum meum regem. III. 330. E.

CAP. VERS.

- 2.** *Enarratur* T. VI. 237-250.
4. Vive rex in sæcula. XI. 267. E.
7. Proferat rex somnium. VI. 233. E.

CAP. VERS.

2. 11. Verbum, quod rex interrogat, gra-
ve est. VI. 233. E.
- 27.28. Non est magorum Gazarenorum, etc.
IV. 772. D.
30. Et ego autem non in sapientia quæ
fit in me. VI. 256. A. IX. 80. 239.
B. XI. 266. C. 833. A. XII. 313. C.
347. D.
44. Non pertransibit. VI. 280. B. X. 428.
47. In veritate Deus vester ipse est Deus.
X. 392. A.
5. *Enarratur* T. VI. 250-254.
2. Misit enim Nabuchodonosor rex. II.
64. C.
- 4-6. Vobis dicitur, gentes, tribus, po-
puli, linguæ, etc. II. 64. D.
12. Sunt viri Judei, quos constituisti
super opera. II. 63. C.
14. Si vero Sedrac, Misac, Abdenago.
IV. 772. C.
15. Et quis est deus qui vos ex manibus
meis eripere possit. II. 94. B. XII.
633. C.
16. Non opus habemus. II. 772. D.
- 16-18. Non oportet de hoc respondere tibi,
etc. III. 532. B.
17. Est Deus in cælo potens eripere nos.
I. 761. E. IV. 772. D. VII. 77. A.
IX. 733. X. 184. C.
- 17.18. T. II. 20. C. X. 208. D. XI. 564. E.
837. XII. 771. E.
18. Diis tuis non servimus. II. 63. E. 93.
B. IV. 772. E. V. 90. A. VII. 77.
A. D. 438. A. X. 184. D. XII. 769.
E. 843. E.
- 26.27. Benedictus es, Domine, et laudabile
nomen tuum, etc. V. 324. C.
28. Omnia quæcumque induxisti nobis.
V. 324. C.
29. Peccavimus, injuste fecimus. V. 183.
E. 343. C. VI. 223. X. 184. A. XI.
833. A. XII. 346.
- 29.39. T. XI. 834. D.
- 29.27.31. T. VII. 48. C.
32. Tradidisti nos in manus hostium
impiorum. I. 778. C. V. 183. B.
33. Non possumus aperire os. I. 600. D.
VI. 80.
35. Ne auferas misericordiam tuam a
nobis. V. 361. C.
37. Imminuti sumus plus quam omnes
gentes. V. 183. B. 338. D. 412.
38. Non est princeps, neque propheta,

CAP. VERS.

- neque dux. I. 710. D. 739. C. II.
546. E. 347. B. III. 549. B.
5. 38.39. Non est in tempore hoc princeps et
propheta, etc. II. 694. E. IX. 727. D.
39. Sed in anima contrita. VII. 214. B.
IX. 649. B.
55. Qui sedes super Cherubim. II. 776. C.
57. Benedicite, omnia opera Domini,
Domino. III. 803. VI. 312. D.
- 78-82. Benedicite, maria et flumina, Do-
mino, etc. VI. 566. A.
86. Benedicite, spiritus et animæ justo-
rum. VI. 313. E.
93. Servi Dei altissimi, exite, et venite.
II. 94. B. XI. 73. E. XII. 633. C.
94. Neque ignis odor in illis erat. III.
682. D.
95. Benedictus Deus Sedrach, Misach,
et Abdenago. II. 95. A. III. 803.
C. X. 182. B.
96. Neque enim alius est Deus. III. 676. D.
- 98-100. Nabuchodonosor rex omnibus popu-
lis, etc. III. 675. A.
4. *Enarratur* T. VI. 254-264.
24. Propterea, rex, consilium meum tibi
placeat. I. 7. B. II. 313. D. VIII.
54. B. IX. 222. A. 778. B. X. 242. B.
- Ib.* Peccata tua eleemosynis redime. XI.
834. F.
31. Potestas ejus potestas æterna. XII.
921. C.
5. *Enarratur* T. VI. 263-268.
17. Dona tua sint tibi. XII. 347. C.
6. *Enarratur* T. VI. 269-273.
21. In æternum vive. VI. 233. E.
7. *Enarratur* T. VI. 273-280.
- 2-4. Aspiciebam quatuor bestias excun-
tes de mari, etc. XII. 377. E.
9. Vidi donec throni positi sunt. I.
381. D. V. 71. B. VI. 76. D. VIII.
98. A. X. 133. A.
- 9.10. Aspiciebam donec positi sunt throni,
etc. I. 666. 700. B.
9. *sqq.* T. I. 22. C et D.
10. Fluvius igneus trahebat in con-
spectu ejus. I. 47. A. 342. A. VI.
276. B. 532. A.
13. Aspiciebam, et ecce quasi Filius ho-
minis. I. 700. VII. 641. D.
14. Potestas ejus, potestas æternum. V.
303. A.
16. Accessi, et interrogavi. VI. 282. E.
Enarratur T. VI. 280-284.

CAP. VERS.

3. 2. *sqq.* Vidi visionem et sedebam in Ubal, etc. I. 780. E.
 27. Et ego Daniel faciebam opera regis. I. 777. B.
 9. *Enarratur* T. VI. 284-288.
 2.3. Et intellexi in libris numerum annorum, etc. I. 777. E.
 4. Confessus sum enim, et dixi. I. 777. D.
 5.6. Peccavimus, inique egimus, etc. I. 777. E.
 8. Nobis confusio faciei. I. 269. D.
 11. Et venit super nos maledictio. I. 778. E.
 12. Venerunt super nos mala. I. 778. B.
 15. Et nunc Domine, Deus noster. I. 779. E.
 17.18. Ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, etc. I. 779. A.
 18. Non in iustitiis nostris prosternimus miserationem nostram. V. 182. A.
 24. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt. I. 786. C. III. 931. A.
 25. Et cognosces et intelliges ab exitu sermonis. I. 787.
 26. Post hebdomades autem septuaginta. I. 787. D.
 27. Cum enim videritis abominationem. VI. 33. E. 519. A. VII. 819. B.
 (?) Pauculos nos fecisti ultra omnes gentes. IV. 329. D.
 10. *Enarratur* T. VI. 289-292.

CAP. VERS.

10. 2-4. In diebus illis eram ego Daniel lugens, etc. I. 760. E. XII. 734. D.
 5-8. Levavi oculos meos et vidi, etc. I. 570. C.
 11. Daniel, vir desideriorum, intellige verba. I. 571. E.
 16.17. Eversa sunt interiora mea in visione mea, etc. I. 571. B. XII. 734. E.
 19. Pax tibi, vir desideriorum. III. 916. B.
 21. Etenim non est unus qui a me stet de his. VI. 293. C.
 41. *Enarratur* T. VI. 293.
 31. *sqq.* Brachia ex ipso exorientur, etc. I. 781. D.
 42. *Enarratur* T. VI. 293.
 1. In tempore enim illo exsurget Michael. I. 782. C.
 8. *sqq.* Domine, quis est istorum finis, etc. I. 782. D.
 9. Ecce sermones signati. VI. 280. XII. 564. C.
 45. 22. Angustiæ mihi sunt undique. III. 130. B.
 52. Inveterate dierum malorum. X. 153. E.
 56. Semen Chanaan et non Juda. IV. 339. A.
 44. *Partim enarratur.* T. VI. 294.
 37. Recordatus est mei Deus. XI. 855. A. XII. 345. C.

OSEE.

CAP. VERS.

1. 4.6.9. Jezrahel, non misericordiam consequutam, etc. VI. 453. C.
 2. 18. Disponam testamentum cum bestiis agri. VI. 453. C.
 24. Vocabo non populum meum. IX. 683. A.
 4. 2. Exsecro et mendacium et furtum. I. 267. C. III. 246. B. V. 100. B. VI. 302. C. VII. 755. E. 809. D.
 6. Oblita es legis Dei tui. VIII. 467. D.
 8. Peccata populi mei comedunt. XI. 673^b. A.
 14. Non visitabo filias vestras. I. 810. A. 811. D.
 16. Sicut vitula æstro percita, insaniit Israel. I. 719. E.

CAP. VERS.

5. 9. Ephraim in interitum abierunt. VI. 44. D.
 6. 2. Ipse verberavit nos, et ipse sanabit nos. I. 414. A.
 3. Sicut diluculum paratum inveniemus eum. VII. 321. B.
 4. Misericordia autem mea ut nubes matutina. VII. 321. B.
 5. Iudicium illius quasi lux egredietur. VI. 276. A.
 6. Misericordiam volo, et non sacrificium. I. 206. B. III. 460. E. VII. 396. B. D. 489. C. 502. A. 584. E. 856. D. 863. C. VIII. 88. E. XI. 751. C. XII. 464. B. 601. A.
 8. 4. Regnaverunt, et non per me. II. 44. A.

CAP. VERS.

9. 4. Sacrificia enim eorum panis sunt luctus ipsius. IX. 727. A.
7. Et propheta in mentis excessu. VII. 519. A.
10. Velut uvam in deserto inveni Israel. II. 226. D. VI. 60. A.
10. 12. Seminate vobis ipsis in justitiam. V. 20. C.
11. 1. Ex Ægypto vocavi filium meum. I. 686. A. VIII. 84. B.
4. Respiciam ad eum, et praevalebo ei. VI. 35. A.
8. Turbatus sum in pœnitentia mea. II. 410. B. III. 566. C.
9. Non est homo in te sanctus. V. 48. D.

CAP. VERS.

12. 10. Ego visiones multiplicavi. I. 381. E. II. 600. B. IV. 369. A. 633. VI. 75. D. VIII. 98. B. XII. 7. C. 934. B.
12. Servivit Israel in muliere. VIII. 144. A.
15. 2. Sacrificate, homines. XI. 706. D.
8. Occurram illis tamquam ursa dubitans. IX. 680. C.
14. Absorpta est mors in victoria. II. 472. D. III. 903. A. IX. 644. D.
14. 3. Ferte vobiscum verba. I. 536. C.
4. Super equos non ascendemus. V. 383. B.
10. Quis sapiens, et intelliget hæc? VI. 507. D.

JOEL.

CAP. VERS.

1. 13. Sacerdotes, intrate, et plorate. VI. 519. C.
14. Sanctificate jejunium. I. 720. B. VI. 519.
17. Resilierunt juvenæ apud præsepia sua. II. 48. A.
2. 11. Potentia opera sermonum ejus. I. 675. D.
12. In fletu et planctu et dolore. VI. 519. C.
13. Scindite corda vestra. II. 58. E. X. 542.
15. Sanctificate jejunium. I. 334. B.
16. Egrediatur sponsus de cubili suo. I. 354. B. II. 48. B.

CAP. VERS.

2. 25. Nunc retribuam pro fœtibus. XII. 574. D.
28. 29. 31. Effundam de spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt, etc. I. 690. C.
28. In novissimis diebus, dicit Dominus omnipotens. III. 927. A. V. 493. E. 196. B. 210. B. VI. 613. E. IX. 39. C. 48. A. X. 271. B. XI. 13. B.
31. Sol convertetur in tenebras. II. 436. D. III. 934. E.
32. Et erit omnis qui invocaverit nomen Domini. I. 694. D.

AMOS.

CAP. VERS.

2. 7. Ingressi sunt ad mulierem facientes aulae. V. 400. E.
11. Accepi ex filiis vestris in prophetas. I. 526. B. II. 923. B. XI. 803. E.
12. Vinum sanctificatis propinavistis. I. 346. E.
5. 2. Veruntamen vos novi ex omnibus tribus terræ. I. 526. B.
6. Non est malitia in civitate. II. 298. VI. 172. A. 179. VII. 317. C.

CAP. VERS.

5. Et legerunt foris legem. I. 710. E.
4. 7. Et pluet super civitatem unam. VI. 540. D.
11. 9. Everti vos sicut evertit Deus Sodomam et Gomorram. V. 322. D.
5. 2. Virgo Israel lapsa est. I. 710. B.
8. Qui omnia fecit, et ea transformat. V. 583. A. XI. 688. E.
9. Dividens contributionem super fortitudinem. V. 348. E.

CAP. VERS.

5. 18. Væ qui desiderant diem Domini. VI. 436. B. XI. 563. C.
18.20. Væ desiderantibus diem Domini, etc. VI. 70. B.
19. Velut si quis fugiat a facie leonis. I. 243. E.
21. Odi, projecisti ferias vestras. I. 728. A. VI. 302. C.
21.23. Odio habui, repuli festa vestra, etc. V. 179. C.
23. Aufer a me sonitum canticorum tuorum. I. 728. B. 813. D. XII. 164. B.
25. Numquid hostias et sacrificia obtulisti. V. 179. C. VI. 11. E. 436. C. IX. 138. C.
6. 3. Væ nobis, qui venturi estis in diem malum. I. 878. A.
3-6. Væ qui ad diem malum confluunt, etc. I. 381. D. IV. 9. B.
4. Væ qui dormitis in lectis eburneis. V. 211. A.
4.6. Qui dormitis in lectis eburneis, etc. I. 878. C. II. 819. D. 929. E.
5. Quasi stantia reputarunt hæc. II. 309. E. IV. 803. D.
6. Neque compatiabantur super contritione Joseph. I. 308. B. II.

CAP. VERS.

218. C. VII. 363. A. 861. D. XII. 136. A.
6. 6.5. Qui bibunt defæcatum vinum, etc. VI. 67. D.
14. Nonne in fortitudine nostra habuimus cornua. VI. 264. C.
7. 2.6. Propitius esto, Dominus Deus, etc. I. 267. D.
3. Pœniteat te, Domine, super hoc. IV. 329. D.
14. Non sum equidem propheta. II. 78. E. VI. 4. C.
14.15. Non eram propheta, etc. X. 722. A.
9. Occidet ipsis sol in meridie. II. 26. D. III. 666. B. VI. 437. D.
11. Dabo enim eis non famem panis. I. 666. C. V. 333. B. VII. 33. A. XII. 124. D. 147. B. 536. B.
9. 1. Vidi Dominum stantem super altare. I. 581. D.
7. Numquid non sicut filii Æthiopum vos estis mihi? V. 213. A. VII. 143. B. 173. B.
11. Suscitabo tabernaculum David, quod cecidit. VIII. 74. A.
11.12. Postea revertar, et reedificabo tabernaculum David, etc. IX. 280. E.

JONAS.

CAP. VERS.

1. 1.2. Factum est verbum Domini ad Jonam, dicens, etc. II. 366. A.
1-3. T. XII. 797. E.
2. Ascendit malitia eorum usque ad cælum. III. 349.
3. Descendit Jonas ut fugeret. II. 342. C. 367. A.
5. Jactum vasorum fecerunt. II. 368. D. XII. 798. B.
6. Surge, et invoca Dominum Deum tuum. II. 368. A.
7. Miserunt sortem. XII. 798. C.
12. Tollite me, et mittite me in mare. II. 369. B.
5. 2.4. Vade, prædica in Ninive civitate, etc. II. 342. B.
4. Adhuc tres dies, et Ninive subvertetur. I. 30. B. 947. D. II. 78. A. 80. C. 248. C. 331. A. 342. D. 366. A. 370. C. III. 348. B. IV. TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

263. C. V. 83. E. X. 153. XI. 90. B. 683. C. XII. 620. D. 929. A.
5. 7. Homines, et jumenta, et oves, et boves ne pascantur. II. 47. C. IV. 263. C. XII. 627.
9. Quis novit an pœnitebit Deum mali. II. 80. C. IV. 263. D.
10. Et vidit Deus opera ipsorum. II. 48. C. III. 548. C. IV. 268. A.
Ib. Vidit Deus quemlibet abstintisse a pravis viis suis. II. 249.
4. 2. Nonne isti sunt sermones mei? II. 343. E.
3. Accipe animam meam a me. III. 670. D.
10.11. Si tu parcebas super cucurbitam, ego non parcam? etc. I. 373. II. 920. A. III. 567. C.
11. T. IX. 313. C. X. 304. D.

MICHAËS.

CAP. VERS.

1. 11. Non exivit ut ploraret. I. 308.
B. II. 218. C. VII. 861. D. IX.
367. E.
16. Et radere et tondere super filios tuos
delicatos. VI. 53. E.
3. 1. Annon vestrum est nosse iudicium?
VIII. 350. D.
8. Sed ego repletus sum fortitudine
in Spiritu Domini. VI. 4. D. A. X.
722. B.
9. Audite me, qui odio habetis iudi-
cium. VI. 499. C.
10. Edificantes Sion in sanguine. III.
246. D. VII. 756.
4. 2. Ex Sion egredietur lex. V. 237. D.
VII. 898. A.
3. 2. Et tu, Bethleem, terra Juda, nequa-
quam minima es. I. 685. B. V.
207. D. VII. 106. A. 420. B. 421.
C. 422. B. VIII. 134. D.
7. Et erit residuum Jacob. VI. 437. D.
6. 2. Audite convalles et fundamenta ter-
ræ. II. 533. C. 920. A. V. 268.
D. 543. E. VI. 6. D. XI. 690. C. XII.
80. D.

CAP. VERS.

6. 3. Popule meus, quid feci tibi? II. 363.
920. A. III. 449. B. 407. E. V.
646. A. VI. 315. A. VII. 391. A.
757. B. IX. 513. B. X. 535. XI.
422. B.
4. Eduxi eos e terra Ægypti. V. 323. E.
7. An accipiet Dominus in holocausto-
matibus. I. 815.
7. 8. Si dabo primogenita mea pro impie-
tate mea, etc. VI. 14. D.
8. Annuntiatum est tibi, homo, quid
sit bonum. I. 815. D. IV. 784. E.
XII. 164. B.
7. 1. Væ mihi, quia factus sum sicut qui
colligit stipulam in messe. I.
267. C.
1. 2. Hei mihi, quia periit pius a terra,
etc. I. 230. B. V. 398. C. VI.
302. C. VIII. 443. E. XII. 308.
958. C. 990. A.
5. Ne fiduciam habeatis in amicis. III.
483. D.
5. 6. Nolite credere amicis, etc. VII. 449. D.
18. Quis enim Deus, sicut tu? I. 652. C.
III. 54. B.

NAHUM.

CAP. VERS.

1. 4. Assumptio Niniyæ. Liber visionis
Nahum Elcesei. VI. 4. A.
4. Qui mari comminatur, et exsiccat
illud. X. 372. B.
6. Furor ejus tabescere facit principa-
tus. VI. 342. E.

CAP. VERS.

1. 15. Celebra, Juda, festa tua. III. 918.
VI. 605. C. VII. 421. A.
2. 1. Ascendit enim ex terra qui insufflet
in faciem tuam. III. 918. D. VI.
605. D.

HABACUC.

CAP. VERS.

1. 3. Quare ostendisti mihi labores et do-
lores videre. I. 230. B. IV. 329. D.
5. Videte, contemtores, et admiramini.
IX. 248. A.

CAP. VERS.

1. 13. Purus oculus tuus, ne videat mala.
V. 139. D. 524. C. 550. C.
13. 14. Tacebis dum impius devorat ju-
stum, etc. IV. 767.

CAP. VERS.

1. 14. Facies homines ut pisces maris, non habentes ducem. I. 230. B. IV. 276. A. 329. D.
2. 4. Justus autem ex fide vivet. IX. 484. D. X. 828. D. XII. 288. D.
11. Lapis ex muro clamat. VI. 372. B.

CAP. VERS.

2. 14. Replebitur terra, ut cognoscat Dominum. III. 113. A. XII. 207. B.
15. Væ ei qui proximo suo potum dat subversionem turbidam. I. 346. D.
5. 3. Operuit cœlos virtus ejus. XII. 374. D.

SOPHONIAS.

CAP. VERS.

1. 12. Non faciet bene Dominus. VI. 264. E.
2. 11. Apparebit autem Dominus super omnes gentes. I. 792. D. III. 113. E. V. 343. E.

CAP. VERS.

5. 3. Principes vestri tamquam lupi Arabiae. V. 100. B. 238. B.
9. Et servient ei sub jugo uno. I. 692. E. 710. B.

AGGÆUS.

CAP. VERS.

1. 4. Vos quidem habitatis in domibus laqueatis. IV. 843. E. V. 431. A.
9. Intulistis ea in domos vestras. II. 434. C.
2. 5. 6. Confortentur manus Zorobabel, etc. VI. 363. B.

CAP. VERS.

2. 9. Meum est argentum, et meum aurum. VI. 186. B. X. 370. D.
10. Erit gloria domus hujus præstantior priore. I. 26. V. 241. C. VI. 187. E. X. 371. A.

ZACHARIAS.

CAP. VERS.

1. 3. Convertimini ad me, et ego convertar ad vos. II. 387. D.
9. 12. Et respondit angelus, qui loquitur in me. etc. VI. 484.
13. Respondit Dominus ad angelum. VI. 484. E.
14. Zelavi Jerusalem. I. 313. A.
15. Ego quidem eos ad pauca tradidi. X. 713. C.
3. 1. 2. Vidi falcem volantem longitudine cubitorum viginti, etc. VI. 223. C.
1-4. Respexi oculis meis, et vidi, etc. II. 186. C.
2. Falx volans erat, lata decem cubitis. IX. 117. E.
3. 4. Hæc est maledictio egrediens, etc. VI. 223. D.
9. T. XII. 377. A.

CAP. VERS.

6. 12. Ecce vir, oriens nomen ejus. VI. 269. A.
13. Et erit consilium pacificum inter utrosque. III. 493.
7. 3. Ingressa est huc sanctificatio. V. 350. A.
5. Numquid jejunium jejunastis? I. 710. D. 739. D.
5. 6. 9. 10. Ecce anni septuaginta, etc. IV. 37. E.
10. Nequitia fratris vestri singuli ne recordemini. II. 238. VI. 18. B. XII. 737. C.
8. 16. 17. Popule meus, loquimini veritatem, etc. II. 467. B.
17. De malefactis proximî singuli ne cogitaveritis. II. 238. XII. 737. C.
19. Jejunium quartum, et jejunium quintum. VI. 320. A.

CAP. VERS.

- 9.** 9. Gaude multum, filia Sion. I. 687. E. VII. 293. A. 737. C. VIII. 290. D.
11. 12. Et acceperunt triginta argenteos. VII. 912. D.
12. 2. Et ponam Jerusalem ut vestibula quæ moventur. VI. 329. B.

CAP. VERS.

- 12.** 10. Videbunt in quem transiixerunt. II. 482. D. 494. E. III. 22. VII. 831. XIII. 248. C.
15. 7. Scriptum est enim, Percutiam pastorem. VII. 885. C. XI. 636. D.

MALACHIAS.

CAP. VERS.

- 1.** 2.3. Jacob dilexi, Esau autem odio habui, etc. IX. 675. A. IV. 577. D.
 6. Si pater ego sum, ubi est gloria mea? I. 562. D. V. 562. A.
 9.11.12. Si accipiam facies vestras, etc. I. 791. D.
 10. Quia et in vobis claudentur januæ. III. 416. B.
 10.11. Ecce in vobis concludentur januæ, etc. I. 692. A. 710. B. III. 521. D. V. 345. E.
 11. Ab oriente solis usque ad occidentem. I. 692. A.
 11.12. A solis ortu usque ad occasum, etc. V. 94. E.
 14. Maledictus qui habet masculum. XII. 428. D.
2. 7. Labia sacerdotum custodient iudicium. V. 488. D. IX. 278. C. X. 794. B.
 10. Deus unus creavit nos. VIII. 334. D. IX. 638. E.
 13. Numquid dignum respicere ad sacrificium vestrum? III. 247. VI. 319. C. VII. 912.
 14. Quare dereliquisti uxorem adolescentiæ tuæ? III. 248.
 15. Quid querit Deus, nisi semen. V. 360. XI. 487. B.
 17. Væ quid provocatis Dominum. II. 552. E. V. 523. D. 524. C. 543. A. VI. 44. E. 264. C.
5. 1. Ecce ego mitto angelum meum ante

CAP. VERS.

- faciem tuam. VII. 468. 470. D. VIII. 48. C. IX. 278. C.
5. 1.2. Veniet Dominus, quem vos queritis, etc. VII. 293. B.
 1-3. Ecce venit Dominus omnipotens, etc. I. 22. B.
 2.3. Ecce ipse ingreditur sicut ignis conflatorii, etc. I. 694. B. 700. D.
 6. Mutastis gloriam vestram. I. 756. B. III. 899. C.
 10. Produxit terra proventum suum. I. 898. A.
 14. Quod emolumentum, quia servimus illi. VI. 263.
 14.15. Servavimus præcepta tua, etc. I. 778. A. II. 552. E.
 15. Et vos alienos beatos ducimus. V. 323. D. 543. A.
 16. Ecce scripta sunt hæc in libro viventium. II. 552. A. V. 501. C.
4. 1. Ecce dies Domini venit accensa ut fornax. I. 22. B. XII. 308. B. 958. D. 990. B.
 2. Exsultate sicut vituli a vinculis absoluti. VII. 293. B.
 5. Ecce mitto vobis Eliam Thesbitem. VI. 217. VII. 470. D.
 5.6. Mittam enim vobis Eliam Thesbitem, etc. VII. 649. B.
 6. Ut convertat cor patris ad filium. VI. 217. IX. 50. E.

NOVUM TESTAMENTUM.

EVANGELIUM MATTHÆI.

CAP. VERS.

- 1.** *Exponitur* T. VII. 21-89.
 1. Liber generationis Jesu Christi. v. 206. E. IX. 530. D. XII. 566. E. XIII. 245. A.
 3. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. IV. 638. B.
 18. Jesu autem Christi generatio sic erat. VIII. 360. A. XII. 914. C.
 19. Joseph autem vir cum esset justus. XII. 914. A.
 20. Noli timere, Joseph : quod enim ex ea genitum est, de Spiritu sancto est. VI. 673. C. VII. 142. B. VIII. 44. XII. 915. B.
 21. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. VI. 594. B. X. 786. A. XI. 372. C.
Ib. Vocabis nomen ejus Jesum, XII. 76. A. 915. C.
 22. Hoc autem totum factum est. VII. 352. E.
 22. 23. T. VIII. 84. XII. 915. E.
 23. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium. I. 591. A. V. 207. E. 389. B. VI. 464. A.
 24. Exsurgens Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini. XII. 920. E.
 25. Cum accepisset autem illam, non cognoscebat eam. XII. 920. A.
2. *Exponitur* T. VII. 97-157.
 1. Cum natus esset Jesus in Bethlehém Judææ. XII. 921. C.
 2. Ubi est qui natus est Rex Judæorum ? XII. 521. A.
Ib. Vidimus stellam ejus. XII. 523. C.
 3. Audiens autem Herodes, turbatus est. I. 685. D.
 6. Et tu Bethlehém, terra Juda, nequa-

CAP. VERS.

- quam minima es in principibus Juda. II. 420. A. VI. 464. B.
Exponitur T. VII. 161-188.
 1. In diebus illis venit Joannes Baptista. VII. 828. D. IX. 225. D.
 3. Parate viam Domini. XI. 208. E.
 5. Exhibant et baptizabantur ab eo omnis Judæa et regio circa Jordanem. VIII. 490. C.
 7. Serpentes, progenies viperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira ? IV. 114. D. 248. D. V. 258. B. VI. 8. A. 264. D. 343. A. VII. 346. D. IX. 696. C.
 7-9. Progenies viperarum, quis monstravit vobis fugere a ventura ira ? etc. IV. 362.
 7. 9. T. VII. 527. A.
 8. Facite fructum dignum pœnitentiæ. II. 437. D. 438. E. VI. 8. A.
 9. Nolite dicere, Patrem habemus Abraham. VII. 362. C. VIII. 362. B.
Ib. Potest Deus ex lapidibus his suscitare filios Abrahæ. VII. 363. D.
 10. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur. I. 487. D.
 11. Ego quidem baptizo vos in aqua; ille autem baptizabit vos in Spiritu sancto. II. 437. E. III. 473. VIII. 86. D. 104. C. 214. E. IX. 60. B. 209. C.
Ib. Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus. VII. 49. C.
Ib. Qui post me venit, ante me factus est. VIII. 109. A.
Ib. Fortior me est. VII. 469. E.
 12. Cujus ventilabrum in manu ejus. V. 82. E. VII. 748. A.

CAP. VERS.

5. 14. Ego debeco a te baptizari, et tu venis ad me? II. 438. A. VII. 459. B. VIII. 444. D. XI. 723. C.

14.15. T. II. 440.

15. Sine modo. V. 270. VIII. 49. D.

Ib. Implere omnem justitiam. II. 440. E.

Ib. Sic enim convenit nobis implere omnem justitiam. II. 431. C. 462. D. VII. 162. B. 235. A. 620. VIII. 411. B. X. 411. B.

17. Hic est filius meus dilectus. III. 151.

D. IV. 552. C. V. 198. A. VI. 573.

B. VII. 493. E. 493. D.

4. *Exponitur* T. VII. 193-208.

4. Non enim in solo pane vivit homo.

I. 666. C. II. 360. D. III. 120. A.

IV. 41. D. 225. B. V. 326. C. VII. 308. D.

6. Si filius Dei es, mitte te deorsum.

II. 705. A. XII. 343.

17. Cœpit prædicare, et dicere, Pœnitentiam agite. IV. 789. B. VI. 277. D.

19. Veni post me, et faciam te piscato-

rem hominum. II. 479. E. 489. E.

523. C. 545. A. III. 105. C. 481.

B. 911. E. VII. 716. A. VIII. 423.

D. 161. 483.

19.22. Venite post me... illi vero et patre et rebus relictis, cum sequuti sunt. V. 197. B.

5. *Exponitur* T. VII. 212-276.

3. Beati pauperes spiritu. I. 652. E. III.

28. E. 167. A. 593. D. VII. 532.

A. IX. 370. A. 731. D. XI. 4. D.

81. C. 593. C. XII. 232. B. 272. A.

3.6. T. XIII. 244. B.

3.8.7. T. VIII. 400. C.

3-9. T. X. 776. A.

3-10. T. II. 218. A.

3-12. T. I. 123. C.

4. Beati mites. I. 652. E. III. 593. E. X. 511. D.

5. Beati qui lugent. I. 151. II. 396. A.

781. E. 790. A. III. 593. E. V.

54. E. 396. C. 524. C. VII. 110. D.

500. B. IX. 126. B. X. 541. B. XI.

349. B. 482. A.

6. Beati illi, qui esuriunt et sitiunt ju-

stitiam. III. 130. D. 593. A. IV.

28. C. 234. A. V. 607. A. VI.

140. D. 471. B. VIII. 344. B. XI.

205. E.

CAP. VERS.

5. 7. Beati misericordes. III. 593. A. VII. 298. IX. 224. E. XI. 860. C.

8. Beati mundo corde. I. 652. A. III.

594. B. IV. 431. 673. VII. 552.

C. VIII. 99. B. 495. D. XI. 528.

752. D. XII. 180. D.

8.6.10. T. IX. 126. B.

9. Beati pacifici. II. 445. 466. C. XI.

354. XII. 580. C. 1001. A.

10. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. II. 445. C.

456. C. 457. C. III. 594. B. XI. 4. E.

10.12. T. XI. 37. C.

11. Gaudete, cum dixerint omne malum verbum adversum vos invenientes. IX. 744. A.

11.12. T. I. 475. E. II. 15. A. 216. A. III.

56. A. 406. B. 594. C. 707. B. VIII.

520. E. IX. 581. A. X. 616. E.

XII. 440. C.

12. Gaudete et exsultate... quoniam

merces vestra multa est in caelis.

III. 462. D. 629. IX. 581. A. XII.

665. A.

Ib. Ita enim se gesserunt adversus prophetas, qui fuerunt ante vos. XI.

268. C.

13. Si sal infatuatum fuerit, in quo salietur? I. 292. B.

14. Vos estis lux mundi. VI. 518. E.

XII. 932. C.

15. Nemo lucernam accendit, et ponit eam sub modio. VII. 524. B.

16. Luceat lux vestra coram hominibus.

I. 537. E. 858. C. II. 122. C. III.

37. E. 72. A. 80. E. 84. E. 420.

A. IV. 17. A. 61. 297. D. 753. V.

277. 344. C. 355. A. 458. D. 573.

B. 591. D. 639. VI. 170. C. VII.

285. C. 545. A. VIII. 88. C. IX.

391. B. 554. C. 747. B. 788. A.

X. 55. B. 181. C. XI. 665³. A.

17. Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas. I. 652. D.

253. V. 328. C. VIII. 334. A.

442. E.

18. Iota unum aut unus apex. VI. 572. B.

19. Qui fuerit et docuerit, hic magnus

vocabitur in regno caelorum. I.

172. D. 506. A. II. 372. D. III.

28. E. IV. 73. D. 123. A. V. 280.

VIII. 478. D. 340. D.

Ib. Si quis solverit unum ex mandatis

CAP. VERS.

istis minimis. XI. 33. B. XII. 953. E.

5. 20. Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, etc. I. 409. C. 945. II. 383. C. III. 246. E. 690. F. IV. 266. D. V. 67. D. 488. A. 615. E. VII. 264. 639. A. 722. A. VIII. 264. 639. A. 722. A. VIII. 348. B. IX. 588. E. 602. C. XI. 413. D. XII. 423. 263. D. 486. C. 864. A.

21. Audistis quia dictum est antiquis, Non occides. I. 633. E.

- 21, 22. T. I. 452. C. 651. A. III. 324. E. VI. 304. B. VII. 232. B. VIII. 26. E.

21-28. T. I. 633. B.

22. Qui fratri suo dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. I. 329. 347. A. II. 236. A. 388. D. V. 523. A. VII. 216. D. 721. D. 922. C. VIII. 329. D. XI. 33. E. 124. E. XII. 13. D. 816. B. 954. B.

Ib. Qui iratus fuerit fratri suo sine causa. II. 611. E. IV. 323. D. V. 21. A. 526. A. IX. 233. B. XI. 813. E. XII. 30. D. 339. C.

22-24. T. XI. 793.

22-28. T. VII. 690. B.

23. Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris. I. 749. A. II. 242. B. XII. 584.

Ib. Quando oratis vos, remittite si quid contra aliquem habetis. IX. 477. A.

- 23, 24. T. I. 454. C. 737. C. II. 434. B. 466. B. III. 17. C. 203. A. VII. 682. B. X. 777.

24. Abi prius, reconciliare fratri tuo. II. 243. 246. C. 247. E.

25. Esto consentiens adversario tuo, ne tradat te adversarius judici. VII. 216. C.

Ib. Tradit te adversarius judici, et iudex ministro. VII. 300. C.

- 25, 40. Esto consentiens adversario tuo. Si quis voluerit tecum iudicio contendere, etc. VII. 298.

27, 28. Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis, ego autem dico vobis... II. 376. 379. C.

28. Qui aspicit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam.

* II. 286. D. 377. C. 379. B. 382. D

CAP. VERS.

et A. III. 44. C. IV. 51. E. 143. B. 232. D. 303. E. 890. D. V. 33. A. 526. A. VI. 321. VII. 134. C. 133. B. X. 71. D. 464. A.

5. 29. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. I. 531. B. 861. E. V. 32. C. VIII. 384. B. XI. 234. E. 443. B.

29, 30. Si oculus tuus...; et si manus te scandalizat, excinde ipsam. V. 37. E.

32. Qui uxorem suam dimiserit, excepta fornicationis causa, facit eam mœcham. I. 352. D. III. 8. B. 17. C. 246. E. 256. C. 429. B. IV. 287. B. VIII. 436. D. X. 776. C. XI. 533. D.

Ib. Et omnis qui dimissam duxerit, mœchatur. III. 245. B. 254. E.

33, 34. Dictum est antiquis : Non pejorabis : ego autem dico vobis... IV. 143. C.

34. Ego autem dico vobis, non jurare omnino. I. 423. B. 721. B. II. 187. E. 192. A. 233. A. XII. 849. A.

34, 35. Ne juraveris, neque in cælo, quoniam est sedes ejus, etc. V. 227. A.

36. Neque per caput tuum jurabis. II. 106. E.

37. Sit autem sermo vester, Est, est : Non, non. IX. 402. B.

Ib. Nam quod præter hæc est, a malo est. I. 409. D. II. 274. A.

38. Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, et dentem pro dente. VI. 304. C.

39. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, verte illi et aliam. II. 448. E. 460. B. III. 222. B. 403. D. 407. 510. B. VIII. 566. C. IX. 612. E. XI. 437. A. 490. C.

39-42. T. I. 456. E.

40. Et qui tecum iudicio contendere et tunicam tollere vult, dimitte et pallium. IV. 267. A. IX. 6. D.

40, 25. Si quis velit tecum in iudicio contendere... sis benevolus adversario tuo cito, donec es in via cum illo. X. 463. C.

42. Omni petenti te da. VII. 456. D. XII. 789. C.

44. Diligite inimicos vestros. I. 329. C.

CAP. VERS.

- III. 594. D. IV. 312. C. 718. A. V. 614.
3. *Ib.* Orate pro calumniantibus vos. III. 406. 407. A. 422. A. V. 15. A. 67. C. VII. 685. E. IX. 725. X. 550. B. XII. 616. B. 864. A.
- 44.45. T. II. 582. B. III. 309. E. V. 525. A. X. 169. D. XII. 263. D. 582. A.
45. Ut similes sitis Patris vestri, qui in caelis est. I. 379. C. 900. III. 35. C. 318. 330. 406. B. IV. 37. B. 81. D. 312. D. 760. A. V. 146. C. VIII. 411. IX. 425. X. 686. A.
- Ib.* Solem suum oriri facit super bonos et super malos. II. 147. B. 485. A. III. 38. IV. 612. E. V. 326. 481. A. 570. E. VII. 314. D. 696. E. VIII. 252. C. 567. D. 581. E. XI. 59. D. 138. C. 273. D.
46. Si enim dilexeritis eos, qui vos diligunt, nihil magni facitis. II. 485. E. 497. C. IV. 38. E. 103. A. 592. E. 658. E.
- Ib.* Nam hoc et publicani faciunt. IV. 267. A. VII. 314. A. 684. E.
47. Nonne et ethnici hoc faciunt? IX. 136. C.
48. Estote ergo perfecti, ut Pater vester, qui est in caelis. IX. 724. C.
6. *Exponitur* T. VII. 278-317.
1. Videte ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus. IX. 54. E.
- Ib.* Ne faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. X. 687.
2. Quando facies eleemosynam, ne tuba canas ante te. IV. 356. E.
3. Nesciat sinistra tua quid facit dextera tua. XI. 661. D. 679. F. 680.
4. Pater tuus, qui videt in occulto, reddet tibi in manifesto. IV. 356. A.
5. Receperunt mercedem suam. XI. 804. B.
- 5.6. Cum oratis, nolite fieri sicut hypocritae.... Tu autem cum oraveris, etc. XI. 661. C.
6. Intra in cubiculum tuum, claude ostium tuum, et ora Patrem tuum. II. 361. B. VI. 274. A.
7. Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici. III. 33. D.
9. Pater noster, qui es in caelis. V. 601. VI. 302. D.

CAP. VERS.

6. *Ib.* Sanctificetur nomen tuum. V. 343. C. 563. C. VI. 519. E.
- 9.10. T. VIII. 296. C. XI. 427. C.
- 9.13. T. V. 344. A.
10. Domine, fiat voluntas tua. III. 496. E. 501. V. 347. E. VI. 343. 362.
- Ib.* Adveniat regnum tuum. V. 368. D. 398. C. VIII. 309. E. XI. 399. E.
11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. IV. 612. A. V. 436. A. 520. C. XI. 362. B.
12. Dimitte nobis debita nostra. I. 158. E. 963. D. II. 43. 244. A. 246. A. 413. C. III. 18. B. 204. C. 459. C. V. 14. A. VII. 682. B. VIII. 269. E. 296. C. XI. 847. B. XII. 960. A. 1006. C.
13. Ne nos inducas in tentationem. I. 211. A. V. 504. E. 601.
- Ib.* Libera nos a malo. X. 551. D.
14. Si enim dimiseritis debitoribus vestris, dimittet et vobis Pater vester caelestis. II. 313. C. III. 18. E. 204. C. 794. C. IV. 311. A. 906. C. VII. 678. D. VIII. 246. X. 242. A. XII. 142. D.
- 14.15. T. VIII. 230. D.
15. Si non remiseritis hominibus peccata, neque vobis remittet Pater vester caelestis. I. 106. A. II. 246. B.
17. Tu autem quando jejunas, unge caput tuum. V. 225. B. VII. 397. D.
- 17.18. Quando jejunas... ut ne videaris hominibus jejunans. IV. 356. E.
21. Ubi est thesaurus, illic est etiam cor. V. 340. C.
22. Lucerna corporis est oculus. VI. 316. B.
23. Si lux quae in te est, tenebrae sunt, quanta sunt tenebrae? V. 17. C. X. 245. E. XI. 49. A. 799. C.
24. Non potestis servire Deo et mammonae. I. 289. E. VI. 582. D. VII. 237. B. 384. 813. C. VIII. 401. D. IX. 253. B. X. 5. E. XI. 147. E. 279. 589. XII. 221. A. 825. C. 980. A.
- Ib.* Aut enim unum diligit, et alterum odio habebit; aut, etc. XI. 668. D.
25. Ne solliciti sitis animae vestrae quid comedatis. X. 464.
- Ib.* Nonne anima est plus quam esca? XI. 545. E.

CAP. VERS.

6. 26. Respicite volatilia cæli, quæ non currunt. II. 148. B. V. 322. B. VII. 419. A. 813. D. XI. 242. C. 292. B.

Ib. Pater vester cælestis pascit illa. VIII. 232. C.

28.29. Respicite lilia agri... Amen dico vobis, nec Salomon quidem induebatur ut unum ex his. V. 322. B.

30. Si autem fœnum agri quod hodie est, et cras in ignem mittitur, etc. VIII. 232. C.

33. Quærite regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis. I. 139. B. 325. B. II. 362. D. III. 266. IV. 267. C. 612. E. 780. E. V. 335. C. 316. E. VII. 217. A. 361. E. 634. E. 738. B. 763. D. VIII. 30. IX. 204. B. 340. A. X. 136. A. XI. 180. E. 668. F. XII. 130. 302. B. 778. E.

34. Ne solliciti sitis de crastino. I. 159. C. III. 38. A.

Ib. Sufficit diei malitia sua. II. 298. A. VI. 179. XI. 154. D. 204. E.

Exponitur T. VII. 322-348.

1. Nolite judicare, ut non judicemini. I. 160. II. 52. C. 480. A. 491. D. 494. E. X. 102. B. 207. D. 483. C. XI. 146. A. 310. C. XII. 154. C. 443. B.

2. In quo enim iudicio judicaveritis, judicabimini. I. 160. E. 901. C. III. 228. E. 309. IX. 503. D. 311. D.

Ib. Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. VIII. 521. B. XI. 131. E. 238. E. 191. D. 460. D. 638. D.

3. Quid vides festucam in oculo fratris tui...? XI. 146. A. XII. 443. C. 3.1. T. X. 114.

6. Nolite dare sancta canibus. I. 161. D. II. 320. B. IV. 149. D. V. 524. VII. 17. B. 480. B. VIII. 3. D. XII. 269. B.

7. Petite, et dabitur vobis. I. 148. B. II. 932. A. III. 33. D.

Ib. Quærite, et invenietis. IX. 461. C. XI. 638. E. XII. 295. D. 296.

8. Omnis enim qui petit accipit, et qui quærit invenit. III. 33. D. V. 122. B.

CAP. VERS.

VIII. 132. A. IX. 163. C. 439. *secundo loco.*

7. 9. Quis ex vobis homo est, qui, si petierit filius panem, numquid lapidem dabit illi? XI. 637. E.

9-11. T. III. 566. V. 363. A. XI. 157. C.

11. Si autem vos cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis, etc? I. 205. E. V. 20. E. VII. 707. C. IX. 425. B. XI. 661^a. C.

12. Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, ita et vos facite illis. I. 161. A. II. 161. A. V. 33. A. VII. 13. A. 236. E. VIII. 316. D. X. 275. D. 664. D.

13. Intrate per angustam portam, quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem. I. 196. A. 967. 970. C. 971. III. 31. A. 709. E. VII. 351. E. XII. 387. D.

14. Angusta est janua, et arcta via, quæ ducit ad vitam. I. 68. 227. 913. B. II. 895. B. III. 31. B. V. 398. A. VII. 482. B. X. 630. A. XI. 364. 370. F et A. XII. 972. C. 1039. E.

15. Veniunt ad vos in vestimentis ovium. V. 41. C.

16. A fructibus eorum cognoscetis eos. V. 559. C. VII. 345. B.

18. Non potest arbor mala fructus bonos facere. IX. 625.

21. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. II. 935. D. IV. 5. D. 758. D. VIII. 202. 436. E. IX. 51. E. 252. D.

21.23. T. XI. 750. C.

21-24. T. I. 64. E.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? III. 78. VIII. 488. XI. 214. D. XII. 319.

Ib. In nomine tuo ejiciunt dæmonia. VII. 503.

22.23. T. I. 168. D. T. III. 276. C. T. VII. 425. C et D. 854. B. T. VIII. 436. A. T. X. 86. C. 335. B.

23. Discedite a me, nescio vos, qui operamini iniquitatem. III. 78. D. 339. C. IX. 170. D. X. 77. A. XI. 720. A. 727. F. XII. 320. D.

CAP. VERS.

7. 24. Omnis qui audit hos sermones meos, et facit eos, assimilabitur viro prudenti. IV. 17. B.
Ib. Qui ædificavit domum suam supra petram. XII. 162. A.
 24-25. Quicumque audit.... et descendit pluvia, venerunt fluvii, flaverunt venti, etc. V. 334. B. XI. 4. C et D.
 24-27. T. II. 60. B.
 26-27. Quicumque audit sermones meos hos, et non facit ipsos, assimilabitur homini stulto.... et descendit pluvia, et venerunt flumina, etc. II. 190. D. IV. 49. B.
 28-29. Admirabantur turbæ super doctrinam ejus, quia docebat eos sicut potestatem habens. I. 636. D. V. 197. C. VIII. 285. C.
 29. Quasi potestatem habens, et non sicut scribæ et Pharisei. VI. 303.
 8. *Exponitur* T. VII. 348-380.
 2. Domine, si vis, potes me mundare. I. 656. E.
 2-3. T. III. 524. A.
 3. Volo, mundare te. I. 631. A. V. 229. C. VII. 388. E. VIII. 26. E.
 4. Vade, ostende te sacerdoti, et offer munus tuum, quod præcepit Moyses. III. 524. E. VII. 390. D. VIII. 244. C. IX. 88. XI. 574.
 6. Domine, puer meus jacet in domo paralyticus. I. 664. D.
 7. Ego veniam et curabo eum. I. 664. E. 672. B. III. 522. A. VII. 598. A. VIII. 424. B.
 8. Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. I. 664. A. 672. B. VII. 49. VIII. 235. B.
Ib. Dic verbo, et sanabitur puer meus. I. 676. C. VII. 388. A. VIII. 427.
 8-9. Dic verbo.... Nam et ego homo sum, habens sub me milites. I. 664. A. III. 53. B.
 8-13. Non sum dignus.... fiat tibi. I. 644. C.
 10. Amen dico vobis, neque in Israël tantam fidem inveni. I. 663. C. V. 178. A. VII. 388. D.
 11. Multi ab Oriente et Occidente venient. I. 407. A. VI. 86. C. VII. 239. C. 409. 717. B.
 12. Illic erit fletus et stridor dentium. V. 34. E.

CAP. VERS.

8. 12. Filii regni foras ejicientur. VII. 496. A.
 19. Sequarte quocumque ieris. IX. 514. B.
 20. Vulpes foveas habent, et volucres celi nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. II. 431. B. III. 29. C. 407. A. VII. 317. A. VIII. 206. D. IX. 6. D. 452. D. X. 492. C. XII. 232. D. 362. D. 682. B. 924. A.
 22. Sine mortuos sepelire mortuos suos. V. 364. C. VIII. 291. IX. 590. E.
 27. Quis est hic, quia venti et mare obediunt ei? III. 933. VI. 522. E. VII. 580. B.
Ib. Venisti huc ante tempus torquere nos? IX. 779. E.
 29. Quid nobis et tibi, Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos? V. 228. D. 307. C. VI. 500. E. VIII. 308. A.
 9. *Exponitur* T. VII. 387-413.
 1-2. Et ascendens Jesus in naviculam transfretavit et venit in civitatem suam. Et ecce obtulerunt illi paralyticum. III. 48. E.
 2. Confide, fili, dimittuntur tibi peccata tua. I. 631. A. III. 48. VII. 405. E. VIII. 244. A. 230. B. 444. C. XI. 67. D. XII. 77.
 2-3. T. VI. 93. C. VIII. 296. B.
 3. Et ecce quidam de scribis dicebant intra seipso: Hic blasphematur. III. 54. B. VII. 698. E.
 3-6. T. XI. 67. D et E.
 4. Quid cogitatis mala in cordibus vestris? VI. 93. C. VII. 466. D.
 4-5. T. III. 54. D.
 5. Quid est facilius dicere, Remittuntur tibi peccata; an dicere, Surge et ambula? VII. 852. E. X. 444. D.
 6. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico, Surge et ambula. III. 53. A et C. 407. B. 522. A. VI. 303. E. VIII. 160. C. 334. A. X. 442.
 9. Transiens Jesus vidit Matthæum sedentem in telonio. III. 518. D.
 12. Non est opus valentibus medico, sed male habentibus. III. 51. A. 425. A. 490. IX. 794. A.
 13. Non veni vocare justos, sed peccatores. I. 206. B. 601. C. X. 672. C.

CAP. VERS.

9. 13. Oleum volo et non sacrificium. VIII. 88. E. X. 344. A. XII. 601. A.
 14. Cur nos et Pharisei jejunamus frequenter, discipuli autem tui, etc. VII. 460. B. VIII. 123. A. 194. A.
 15. Erunt dies, quando auferetur ab ipsis sponsus. VII. 517. B.
 16 17. Nemo immittit commissuram panni rudis super vestimentum vetus, etc. II. 193. E.
 28. Creditis quod hoc possim facere? VIII. 243. E.
 33. Numquam sic visum est in Israel. V. 197. C. VIII. 519. E.
 34. In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. III. 638. E. 807. D. VII. 336. D. VIII. 129. B.
 35. Circuibat Jesus, docens omnem civitatem et omnem vicum, et curans omnem morbum. VI. 484. D.
 37. Messis quidem multa, operarii autem pauci. XII. 533. A. 538. A.
Exponitur T. VII. 416-432.

10.

1. 8. Dedit eis potestatem, dicens: Leprosos mundate, dæmonia ejicite. VIII. 343. D.
 5. In viam gentium ne abieritis; ite potius ad oves quæ perierunt domus Israel. V. 380. E. VII. 593. D. VIII. 203. B. 433. E. 541. C. IX. 20. 193. E. XI. 12. B.

5-9. T. III. 219. C.
 5, 16 17. T. VII. 627. A.

8. Infirmos curate, leprosos mundate, etc. III. 219. D. XII. 509. C.

Ib. Gratis accepistis, gratis date. IV. 413. E. XII. 515. A.

9. Nolite possidere aurum, neque argentum. II. 448. E. 460. B. III. 29. C. 220. A. IV. 612. VII. 546. B. X. 372. C. XI. 311. E. 312. B. XII. 232. D.

9, 10. T. III. 248. C. VII. 347. E.

10. Ne possideatis peram. III. 220. D.

Ib. Dignus est operarius alimento suo. IV. 446. B. IX. 443. B. X. 214. A. 223. D. XI. 624.

11. In quamcumque civitatem aut castellum intraveritis, interroga te, quis in ea dignus sit. III. 397. E.

11, 12. T. III. 386. C.

11-16. T. I. 931. E.

CAP. VERS.

10. 12. Intrantes domos, dicite: Pax vobis. XI. 400. E. XII. 1004. E.
 12, 13. Intrantes domum,.... et si domus quidem sit digna, veniat pax vestra super ipsam. XI. 401. E.
 13-15. T. III. 387. T. XI. 402. C. XII. 1002. C.
 14. Et si quis vos non receperit, egressi excutite pulverem pedum vestrorum. IX. 237. D.
 15. Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ, quam illi civitati. VI. 54. D. IX. 828. D.
 16. Ecce ego mitto vos tamquam oves in medio luporum. V. 305. XI. 468. C. XII. 399. C. 506. D.
Ib. Estote igitur prudentes sicut serpentes. II. 66. C. 148. B. 364. A. VIII. 118. A. X. 388. A.
Ib. Et eritis simplices sicut columbæ. XI. 133. E.
 16, 26. Ecce ego mitto vos,.... ne timueritis eos. IX. 99. D.
 17. Tradent vos, et flagellabunt. XI. 774. B.
 18. Ad præsides, et ad reges ducemini. III. 596. A. XII. 324. B.
 18, 17. T. VIII. 524. D.
 19. Quando vos tradiderint, ne solliciti sitis quomodo aut quid loquamini. VII. 439. B. XI. 207. F. XII. 344. E.
 21. Tradet enim frater fratrem. II. 763. D.
 22. Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. III. 579. A. VI. 194. D. VII. 439. B. 544. C.
 23. Cum persequantur vos, ex civitate ista, etc. II. 763. E. IV. 586. E.
 24. Non est discipulus supra magistrum. XII. 366.
 25. Si me patrem familias Beelzebub vocaverunt, VII. 437. D. 696. D. XII. 363. A.
 27. Quod audistis in aurem, prædicate super tecta. III. 223. IX. 94. A. X. 59. XI. 792. E.
 28. Nolite timere eos qui occidunt corpus. I. 30. E. II. 524. C. IV. 306. C. 376. A. IX. 484. 590. A.
Ib. Timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. VIII. 309. D. IX. 590. B.

CAP. VERS.

10. 29. Nonne duo passeress asse veneunt? VII. 153.

30. Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. VII. 382. E.

32. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego coram Patre meo. X. 340. B.

32.33. T. XI. 4. D.

33. Qui negaverit me coram hominibus, et ego negabo eum coram Patre meo. VII. 112. A. XI. 740. D.

34. Non veni mittere pacem super terram, sed gladium. I. 772. D. V. 200. D. VIII. 384. A. IX. 170. E. 288. C. X. 71. G.

35. Veni enim separare hominem adversus patrem suum. I. 772. E.

36. Inimici hominis domestici ejus. VI. 379. B. VIII. 669. B. XII. 324. B.

37. Qui patrem aut matrem amat supra me, non est me dignus. I. 403. E. II. 891. D. VII. 559. E. IX. 580. B. XI. 153. F.

38. Si quis enim non tollit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. II. 78. D. V. 34. A. VIII. 223. B. 505. D. IX. 176. B. X. 71. C. XI. 49. B. 665. B. XII. 324. 370. C.

39. Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. VII. 717. E.

39.32. T. X. 342. B. XII. 600. B.

40. Qui enim recipit vos, me recipit. III. 234. B. IV. 515. C. IX. 368. D. XI. 673^b. 719. C.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. II. 628. A. IV. 500. A. 726. D. 831. C. IX. 382. A. 741. A. XI. 229. F. 720.

42. Quicumque dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ propter me, etc. II. 349. D. 397. E. IV. 303. E.

11. *Exponitur* T. VII. 458-485.

3. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? XI. 77. E.

6. Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. VIII. 198. A.

8. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. XII. 392.

11. Major illo inter natos mulierum non surrexit. VI. 312. C.

CAP. VERS.

11. 11. Qui autem minor est in regno celorum, major est illo. IX. 10. A.

12. Violentorum est regnum celorum, et violenti rapiunt illud. III. 466. B. IV. 507. E. VII. 331. C. 479. B. VIII. 367. C. XI. 786. C.

13. Lex et prophetæ usque ad Joannem, I. 786. E. X. 334. G.

14. Vultis eum recipere? Iste est Elias qui venturus est. III. 902. C. VII. 649. E.

18. Dæmonium habet. IV. 787. A.

18.19. T. VII. 203. A.

19. Ecce homo edax et vini potator. VII. 393. 469. D. VIII. 104. A.

21. Væ tibi Chorazai, væ tibi Bethsaida. VI. 8.

21.22. Væ tibi... Ideo dico vobis quia tolerabilis erit terræ Sodomorum, etc. IV. 272. A. VII. 824. B.

23. Et tu Capernaum, quæ usque ad celum exaltata es, usque ad infernum descendes. VII. 353. C.

24. Tolerabilis erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ. V. 585. E.

25. Confiteor tibi, Pater, quia occultasti hæc a sapientibus. V. 495. A.

27. Nemo novit Filium, nisi Pater. I. 595. B. III. 931. E. VIII. 99. B.

Ib. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. VIII. 474. A.

28. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. I. 601. C. II. 368. E. III. 525. E. IV. 807. B. VI. 111. D. VIII. 95. A. X. 537. C.

28.29. T. I. 126. C.

28-30. T. I. 46.

29. Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. I. 619. D. II. 361. 435. A. 483. C. 495. E. 864. 867. C. 870. C. III. 408. IV. 85. E. 394. A. VII. 51. B. 546. A. 723. A. VIII. 329. C. 473. E. IX. 6. D. 61. C. XI. 268. C. 273. E. 338. C. 595. C. XII. 653. A. 863.

29.30. T. I. 160. C. 719.

30. Jugum meum suave est, et onus meum leve. I. 913. B. V. 333. C. VII. 330. C.

12. *Exponitur* T. VII. 486-528.

2. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet in sabbato facere. VII. 395. E.

CAP. VERS.

- 12.** 3. Non legistis quid fecerit David, quando esuriit? I. 679. A. VIII. 232.
 3.4. Non legistis.... quomodo introivit in domum Dei, et panes propositionis comedit? VII. 493. B.
 3-5. Non legistis.... quod sacerdotes in templo sabbatum violant, et inculpati sunt? XII. 533. D.
 12. Itaque licet in sabbato benefacere. VII. 700. C.
 13. Extende manum. VIII. 160. C.
 19. Non contendet, neque clamabit. VIII. 160. A.
 20. Calamum enim conquassatum non confringet. VIII. 160. A.
 24. Non eiecit dæmonia nisi in Beelzebub. VIII. 386. C. XII. 367. C.
 25. Regnum in se divisum non stabit. I. 740. XI. 255. C.
 26. Si satanas satanam expellit, adversus seipsum divisus est. VI. 477. D.
 27. Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejicient? IV. 803. E. VIII. 345. C. IX. 49.
Ib. Ideo iudices vestri erunt. VII. 716. B. 837. E.
 28. Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia. IX. 7. A.
 29. Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius fortem alliget. VIII. 462. D. X. 434. E.
 34. Serpentes, genimina viperarum. IX. 278. C.
Ib. Ex abundantia enim cordis os loquitur. X. 559. C.
 36. Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem. III. 56. C. V. 288. D. 523. B. XI. 721. B. XII. 1039. A.
 36.37. T. III. 41. B.
 37. Ex verbis quippe tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis. I. 65. C. II. 272. E. VI. 225. B. VII. 592. E.
 38. Quod signum ostendis nobis? X. 372. A.
 39. Generatio hæc signum quærit, et signum non dabitur ei. III. 24. E. VII. 608. E. 725. A. 931. B. VIII. 136. C. IX. 469. D. XII. 944. C.
 39.40. T. XII. 478. B.
 40. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tres

CAP. VERS.

- dies et tres noctes; ita erit etiam Filius hominis.... X. 412. C.
12. 41. Viri Ninivitæ surgent, et condemnabunt generationem hanc. I. 349. B. IV. 271. D. V. 583. D. IX. 520. D. 830. A.
 41.42. T. VII. 104. 837. D.
 42. Regina Austri surget, et condemnabit hanc generationem. V. 583. D.
Ib. Ecce plusquam Salomon hic. VII. 469. E.
 42.41. T. IX. 161. E.
 43-45. Cum immundus spiritus exierit ab homine.... tum vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se. I. 727. C.
 47. Ecce mater tua et fratres tui quærentes te. VII. 372. C.
 48. Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? VII. 373. VIII. 576.
 50. Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, et soror et mater est. III. 234. B.
15. *Exponitur* T. VIII. 528-533.
 3. Exiit qui seminat ad seminandum. XII. 34. B.
 13. Videntes non vident, et audientes non audiunt. V. 551. B.
Ib. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes, etc. IX. 786. D. X. 579. C.
 16. Vestri autem beati oculi, quia vident. VI. 330. A. 331. A. 332. B.
 17. Multi prophetæ et iusti desideraverunt videre quæ videtis. I. 846. A. V. 392. E. IX. 468. C. X. 211. C. XII. 335. A.
 22. Curæ hujus sæculi et deceptio divitiarum suffocant mentem. IV. 661. C. XII. 148.
 24. Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum homini seminanti bonum semen. V. 247. E.
 24.25. Simile factum est.... et dum dormirent homines, venit inimicus hominis. III. 289. D. VIII. 139. A.
 29. Ne forte cum illis exstirpetis et triticum. IX. 623. A.
 31.32. Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum est omnibus seminibus. VI. 562. B.
 31.33.13. T. VI. 442. B.
 33. Simile factum est regnum cælorum

CAP. VLRS.

- mulieri, quæ acceptum fermentum abscondit in farinæ satis tribus. II. 317. c.
15. 36. Expone nobis parabolam hanc. VII. 700. c.
- 41.42. Tum dicam angelis : Congregate mihi eos, qui faciunt iniquitatem, et mitte in caminum ignis. IX. 368. d.
43. Justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. IV. 127. b. V. 255. c. VI. 338. VII. 643. d.
44. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. XII. 563. e.
47. Simile factum est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere congreganti. I. 63. VI. 274. b.
52. Propterea dico vobis : Omnis scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifamilias. III. 323. A. XI. 672. d.
55. Nonne hic fabri filius est? VII. 469. d. VIII. 104. d. XII. 368.
- 55.56. Nonne... Et fratres ejus nonne apud nos sunt? VII. 526. A.
56. Undenam ei hæc fiunt? XI. 59. f.
57. Non est propheta sine honore, nisi in patria sua. IV. 374.
14. *Exponitur* T. VII. 536. 537.
2. Hic est Joannes, ipse surrexit a mortuis. X. 738. e.
4. Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. III. 603. A. 608. d. 628. d. VII. 346. d.
8. Da mihi in disco hic caput Joannis Baptistæ. X. 737. e.
13. Cum audisset Jesus, secessit inde. VIII. 111. A.
15. Dimitte turbas. VII. 603. e.
16. Date vos eis manducare. VII. 606. e.
28. Domine, si tu es, jube me venire ad te. VIII. 294. d.
31. Modicæ fidei, quare dubitasti? III. 313. d.
33. Vere Filius Dei est hic. VII. 613. d.
13. *Exponitur* T. VII. 585-607.
11. Quod intrat per os, non co inquinat hominem, sed quod egreditur. V. 286. d. 521. e. X. 733. b. XII. 436. A.
12. Scis quod scandalizati sint. VII. 333. A.

CAP. VLRS.

15. 12.14. T. I. 283. A.
13. Omnis enim plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. I. 283. A. VI. 43.
14. Cæcus si cæcum ducat, ambo in foveam cadent. V. 104. c.
- Ib.* Sine illos, duces sunt cæci cæcorum. IX. 391. b.
- 14.13. T. V. 286. d.
16. Adhuc et vos insipientes estis? VII. 379. e. IX. 49. e. 44. b. X. 779. d. XII. 531. b.
19. Ex corde enim exeunt malæ cogitationes. XI. 527. f. XII. 180. d.
- 19.20. Ex corde enim... hæc sunt quæ co inquinant hominem. VI. 583. A.
- 21.22. Et egressus inde Jesus venit in partes Tyri et Sidonis : et ecce mulier... III. 519. c et d.
22. Ecce mulier ex finibus illis egressa. III. 523. A.
- Ib.* Miserere mei, Domine, filia mea male a dæmonio vexatur. III. 50. 369. IV. 447. c. 520. e. XII. 613.
- 22.23. T. III. 523. d.
23. Ille autem non respondit ei verbum. III. 520. e.
- Ib.* Dimitte illam quia clamat post nos. III. 369. d. 521. A. IV. 447. d. 521. b.
24. Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel. III. 369. e. 521. b. 523. d. IV. 447. e. 521. b. V. 380. e. VIII. 146. A. 204. A. IX. 714. c. XI. 12. b.
- 24.26. T. VIII. 445. b.
25. Et adoravit eum, dicens : Miserere mei, Domine. IV. 447. A.
- Ib.* Domine, adjuva me. IV. 521. c.
26. Non est bonum panem filiorum capere, et catellis objicere. I. 718. e. III. 369. 429. e. IV. 448. b. 521. d. V. 380. A. VII. 320. 608. d. VIII. 146. A. 204. A. IX. 714. c.
- 26.27. T. V. 173. A. XII. 358. d.
27. Etiam, Domine ; nam et catelli edunt de mensa dominorum suorum. III. 369. e. 526. c. IV. 448. c. 521. d. VII. 321. A. XI. 317.
28. O mulier ! magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. III. 369. d et e.

CAP. VERS.

326. 328. A. IV. 396. C. 448. C.
321. E. VII. 337. D.

15. 28. Et sanata est filia ejus. III. 329. E.
16. *Exponitur* T. VII. 607-636.

2.3. Si cælum vespere rubrum fuerit,
dicitis, Serenum erit, rubet enim
cælum; et sub diluculum, Hodie
imber erit.... VI. 362. C.

2-4. T. VI. 333. B.

4. Generatio prava et adultera signum
quærit. VIII. 133. C.

6. Cavete a fermento Phariseorum et
Sadduceeorum. VIII. 234. A. XII.
331. B.

8.9. Modicæ fidei, nondum intelligitis,
nec meministis quinque panum
et quinque millium. VII. 603. C.

9. Non meministis quinque panum, et
hominum quinque millium, et quot
cophinos collegistis? VII. 396. C.
VIII. 289. E.

11. Nondum cognoscitis, nec intelligi-
tis, quia non de panibus dixi vo-
bis. I. 633. B. VIII. 234. A. XII.
331. B.

13. Quem me dicunt homines esse filium
hominis? III. 436. B. XII. 361. E.

14. Alii Eliam te dicunt, alii Jeremiam.
VII. 630. E. XII. 361. A.

15. Vos autem quem me esse dicitis?
VIII. 322. C. XII. 361. A.

16. Tu es Christus Filius Dei vivi. I. 633.
C. II. 873. D. III. 436. C. 899. D.
VI. 308. C. X. 813. E. XII. 361. B.
373. D.

17. Beatus est Simon Bar Jona, quia
caro et sanguis non revelavit tibi.
II. 873. D. VIII. 303. C. X. 779. C.
XII. 361. B. 376. E.

17.18. T. VIII. 130. A.

18. Tu es Petrus, et super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam. I.
702. E. 706. B. 769. C. III. 73.
E. 84. B. 461. E. 493. E. 300.
317. E. X. 33.

Ib. Portæ inferi non prævalebunt adver-
sus eam. III. 74. D. 316. A. V. 212.
D. 387. C. X. 74. E. XII. 283. C.

19. Ego tibi dabo claves regni cælorum.
VII. 730. A.

Ib. Quodcumque ligaveris super terram,
erit ligatum et in cælis. II. 873. B.
VI. 146. C. 133. IX. 308. C.

CAP. VERS.

16. 19.17. T. VII. 661. A.

21. Tunc igitur cæpit ostendere, quod
oporteret eum abire Jerosolymam.
VII. 630. C.

22. Propitius tibi esto, Domine, non
erit tibi hoc. I. 633. B. III. 436. C.
VII. 640. 726. D. VIII. 137. 203.
C. 491. D. X. 813. A.

22.23. T. I. 623. E. III. 23. C. 601. A.

23. Vade post me, satana, scandalum
es mihi. I. 633. D. VIII. 476. C.
X. 779. D.

24. Nisi quis tollat crucem suam, et se-
quatur me. XI. 342. B.

25. Qui perdiderit animam suam pro-
pter me, inveniet eam. X. 340. A.
XI. 477. C.

26. Quid proderit homini si mundum uni-
versum lucretur, animæ vero suæ
detrimentum patiar? I. 43. C.
611. D. IV. 367. 613. E. V. 252.
A. VII. 681.

27. Venit Filius hominis in gloria Patris
sui. II. 318. C.

Ib. Reddens unicuique secundum opus
suum. II. 360. A. VII. 636. C.

17. *Exponitur* T. VII. 636-660.

1.2. Ascendit Jesus in montem, et trans-
figuratus est coram illis. XII. 733. D.

2. Et transfiguratus est ante illos, et
resplenduit facies ejus sicut lux.
I. 20. III. 470. D.

4. Bonum est nos hic esse. I. 20. A.

Ib. Si vis, faciamus hic tria tabernacula.
III. 436. D.

6. Et ceciderunt in terram discipuli.
III. 471.

7. Surgite. III. 471. B.

10. Quomodo ergo scribæ dicunt, quod
oporteat Eliam primum venire?
VIII. 106. A.

16. Quousque ero vobiscum? V. 399. E.

Ib. Adducite mihi eum huc. VI. 133. E.

19. Si habueritis fidem sicut granum
sinapis, dicetis monti huic, Mi-
gra, et migrabit. III. 313. 323.
VIII. 434. E. X. 308. E. 339. A.
XI. 206. B.

20. Hoc genus non ejicitur nisi in ora-
tione et jejunio. II. 364. E. IV.
330. E. V. 639. C. VI. 486. B.

22. Et contristati sunt vehementer. XII.
908. C.

- CAP. VERS. 17. 23. Magister tuus non solvit didrachma?
I. 284. XII. 653. A.
24. Etiam, inquit. XII. 653. B.
25. Quid tibi videtur, Simon? reges
terræ a quibus accipiunt tribu-
tum? XII. 653. C.
26. Ut autem non scandalizemus ipsos,
mitte hamum in mare. I. 284.
V. 286. D. VII. 590. C. VIII.
439. XII. 656. D.
18. *Exponitur* T. VII. 661-693.
1. Quis major est? VII. 730. C. VIII.
222. B.
3. Nisi conversi fueritis, et effici-
mini sicut parvuli, non ingredie-
mini in regnum calorū. V. 447.
E. 493. VII. 725. D.
4. Nisi quis humiliaverit se sicut par-
vulus, non intrabit in regnum
calorū. VII. 690. B.
5. Qui susceperit unum ex his mini-
mis in nomine meo, me suscipit.
IV. 480. D. 481. C. IX. 382. E.
6. Quicumque scandalizaverit unum ex
pusillis istis, expedit ei, etc. I.
95. E. 347. A. 740. E. 899. B.
7. Necesse est ut veniant scandala. X.
283. B. XI. 669. C. XII. 834. A.
Ib. Væ homini illi, per quem scandalum
venit. II. 465. X. 283. C.
10. Ne contemnatis unum ex his pusil-
lis: dico enim vobis, etc. VIII.
99. A. IX. 819. E. XI. 400. C.
Ib. Quia angeli eorum semper vident
faciem Patris mei. VI. 160. D. XI.
401. C.
14. Non est voluntas coram Patre meo...
ut pereat unus de pusillis istis. I.
206. B. 740. E. 899. B. III. 312.
B. IX. 6. C. XI. 401. C.
14.10. T. XII. 1001. B.
15. Si peccaverit in te frater tuus, vade,
et reprehende eum inter te et
ipsum solum. III. 7. E. 413. B.
434. V. 281. E. 530. B. VI. 226.
B. XI. 684. D.
15-17. Cum peccaverit in te, etc. Si te non
audierit, sit tibi sicut ethnicus
et publicanus. VI. 156. B. VII.
322. B. XII. 69. A.
18. Quæcumque ligaveritis in terra,
erunt ligata et in cælo. I. 468. C.
III. 94. B. V. 637. D. XI. 785. E.
- CAP. VERS. 18. 20. Ubi duo vel tres sunt in nomine meo
congregati, ibi sum in medio
eorum. I. 744. A. III. 81. C.
496. D. 501. IV. 778. C. 837. B.
V. 456. A. VI. 161. E. IX. 232.
C. 315. C. 557. A. XI. 619. D.
XII. 260. B.
21. Quoties peccabit in me frater meus,
et remittam illi? usque septies?
III. 7. A. V. 281. A. XII. 866.
22. Non dico tibi, Remitte usque septies,
sed usque septuagies septies. IX.
177. A. XII. 866. C.
23. Ideo assimilatum est regnum cælo-
rum homini regi, qui voluit po-
nere rationem cum servis suis.
III. 9.
23-35. T. III. 6. B. C. E. D.
24. Exorso autem eo conferre rationes,
adductus est ei debitor unus decies
mille talentorum. III. 12. A.
25. Non habente illo unde redderet, jus-
sit eum venundari. III. 13. A.
26. Domine, patientiam habe in me, et
omnia reddam tibi. II. 388. E. III.
13. C.
27. Misertus illius dominus absolvit
eum, et debitum remisit. III. 14.
B. IV. 309. E. X. 504. B.
28. Egressus autem ille invenit unum
conservorum suorum. III. 15. A.
IV. 309. B.
29. Ille autem cadens ad pedes ejus ob-
secrabat dicens. III. 16. IV. 309. C.
30. Ille autem egressus, conjecit illum
in carcerem. IV. 310.
31. Ut viderunt conservi illius, contri-
stati sunt. IV. 310. D.
32. Serve nequam, omne debitum illud
dimisi tibi. I. 747. E. III. 17. IV.
310. E. VII. 324. B. XI. 191. D.
443. B.
32.33. T. II. 42. C.
33. Nonne et te misereri oportebat con-
servi tui? IV. 310. A.
34. Et iratus dominus ejus tradidit il-
lum tortoribus. IV. 310. B.
35. Ita faciet Pater meus, si non remi-
seritis unusquisque ex cordibus
vestris. III. 18. D. IV. 311. E.
Exponitur T. VII. 697-717.
4. Qui fecit ab initio, masculum et fe-
minam fecit eos. I. 653. C. III.

CAP. VERS.

246. C. VII. 234. E. IX. 620. D. XI. 164. C.
19. 5. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem suam, et adhærebit uxori suæ. I. 430. E.
- 5.6. Propter hoc... Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. III. 493.
8. Moyses ad duritiam cordis vestri hæc scripsit. VII. 239. B.
10. Non expedit uxorem ducere. I. 287. D. 340. 367. E. III. 9.
- 10.12. T. I. 339. E.
12. Sunt eunuchi, qui seipsos propter regnum cæleste castrarunt. I. 248. C. 361. C. 379. B. V. 339. D. VI. 299. A. VII. 847. B.
- Ib.* Qui potest capere, capiat. I. 126. D. 287. D. 340. C. 344. III. 406. 632. VIII. 466. 501. A. IX. 278. D. X. 218. B. 716. A. XI. 333. XII. 634.
16. Magister, quid faciendū vitam æternam possidebo? III. 220. VI. 333. D. VIII. 270.
16. 17. Magister bone... Cur me dicis bonum? III. 920. C.
20. Quid adhuc mihi deest? II. 32. B.
- 20.21. T. III. 220.
21. Si vis perfectus esse, vende quæ habes. II. 32. B. 379. A. III. 220. A et B. 406. C. VI. 333. D. VII. 913. VIII. 270. A. IX. 222. D. 380. E. X. 218. C. 340. D. 372. C. 630. A. XI. 834. A. XII. 236. B. 444. C.
- Ib.* Vende omnia quæ habes et da pauperibus. VIII. 270. E.
- Ib.* Veni, sequere me. III. 481. A.
- 21.12. T. VII. 723. D. XI. 793. D.
- 21.23. T. XII. 234. D.
23. Difficile est divitem intrare in regnum cælorum. XI. 342. F. XII. 682. C.
- 23.24. T. VI. 333. D. XI. 589. D.
24. Facilius est camelum per foramen acus ingredi, quam divitem in regnum cælorum. I. 538. D. XI. 323. XII. 441. B.
25. Quis poterit salvus esse? VI. 333. E.
- 25.10. T. VII. 327. E.
27. Ecce nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te. III. 83. D. VII.

TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

547. D. 934. A. X. 97. C. 339. B.
- 27.28. T. VI. 333. C.
28. Cum venerit Filius hominis in regeneratione. VI. 339. B.
- Ib.* Sedebitis super thronos duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. I. 407. B. II. 479. E. 489. E. VI. 276. A. VII. 363. C. 728. A. VIII. 534. E. XI. 31. E.
- 28.29. T. VII. 547. E.
29. Quicumque reliquerit fratres, et sorores, aut patriam, aut domum... centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. II. 763. C. III. 83. B. 84. E. 406. C. IV. 470. D. 802. E. VII. 217. B. 723. D. 814. D. 934. A. IX. 341. D. X. 74. E. XII. 283. B. 302. B. 328. B. 973. E.
30. Erunt novissimi primi, et primi novissimi. VII. 768. C. X. 415. A.
- Partim exponitur* T. VII. 717-732.
- 31.14. Amice, non facio tibi injuriam, etc. VIII. 62. C.
31. Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. VII. 734.
31. Ecce ascendimus Jerosolymam. VI. 397. A.
- 31.19. Ecce ascendimus Jerosolymam, etc. XII. 419. A.
32. Possumus bibere calicem. VII. 637. A.
33. Sedere autem ad dexteram meam et ad sinistram. I. 629. C. 630. X. 342. C. XI. 31. E.
- 35.28. Principes gentium dominantur eorum, etc. I. 650. E.
36. Qui vult in vobis esse primus. V. 203. D. X. 342. D. XII. 328. C. 975. E.
- 36.28. T. VII. 723. B.
38. Filius hominis non venit ut ministraretur ei. I. 619. D. V. 203. D. X. 342. D.
- Partim exponitur* T. VII. 737-738.
3. Si quis vobis quidpiam dixerit. VII. 873. D.
5. Laetare, quia Rex tuus venit tibi mansuetus. VIII. 453. C. XII. 908. D.
9. Hosanna in excelsis. I. 687. C. III. 493. V. 634. D.
- Ib.* Benedictus qui venit in nomine Domini. V. 96. D.
10. Omnis civitas commota est. VIII. 433. C. XII. 908. D.

6

CAP. VERS.

21. 13. Domus Patris mei domus precationis
est. IV. 843. A.

Ib. Fecistis illud speluncam latronum.
I. 808. A.

16. Non audis quid hi dicant? V. 96. D.

19. Non ultra ex te exeat fructus, et ex-
aruit. VI. 393. B.

22. Quaecumque credentes petieritis, ac-
cipietis. XI. 661^a. B.

23. Accesserunt in templo ad Jesum sa-
cerdotes et seniores populi, dicen-
tes. VI. 489.

Ib. In qua potestate hæc facis? VII.
773. C.

24.25. Interrogabo vos et ego sermonem...
Joannis baptismus unde erat? etc.
VI. 491. A.

25.26. T. VII. 472. B.

26. Si dixerimus, Ex cælo, dicet nobis,
Cur ergo non credidistis? VI.
491. B.

27. Nec ego dico vobis. VI. 491. D.

31. Publicani et peccatores præcedent
vos in regno Dei. VII. 166. C.
684. E. IX. 146. E.

33. *sqq.* Homo quidam erat paterfamilias,
qui plantavit vineam, etc. VI.
363. D.

40. Quid faciet agricolis illius vineæ?
XII. 43. B.

41. Malos male perdet. VII. 808. B.
IX. 639. E.

40.41. T. VIII. 338. A.

42. Numquam legistis, Lapidem quem
reprobaverunt ædificantes, hic fa-
ctus est in caput anguli? V. 389. A.

43. Dabitur genti facienti fructus ipsius.
XII. 763. D.

43.44. Auferetur a vobis regnum, et dabi-
tur genti facienti fructus ejus, etc.
XII. 39. D.

44. Qui ceciderit super lapidem hunc,
confringetur. IX. 94. B.

22. *Partim exponitur* T. VII. 764-786.

2.11.12.13. T. I. 63.

2. Simile est regnum cælorum homini
regi, qui fecit nuptias filio suo.
V. 212. C. X. 131. A.

12. Quomodo huc intrasti non habens
vestem nuptialem? III. 476. A.
VI. 139. B.

13. Tollite eum, et mittite in tenebras
exteriores V. 343. D. VI. 346. D.

CAP. VERS.

VIII. 303. IX. 368. D. XI. 81.
660^b. E. 727. A. XII. 811. C.

22. 17. Magister, licetne dare Cæsari, an-
non? III. 300. B.

18. Cur me tentatis, hypocritæ? VII.
698. B.

21. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et
quæ sunt Dei Deo. III. 300. B.

25-30. Magister, erant apud nos septem
fratres, etc. IV. 183. C.

29. Erratis, nescientes Scripturas, neque
virtutem Dei. X. 174. C. XII.
128. B.

30. Nec ducunt, nec ducuntur, sed sunt
sicut angeli in cælo. I. 403. B. II.
898. A. IV. 230. B.

32. Deus enim non est Deus mortuo-
rum, sed vivorum. IX. 590. E.
XI. 147. D. 673. A.

36. Quod est primum mandatum? VII.
372. E.

37-39. Primum mandatum est: Diliges Do-
minum Deum tuum, etc. IX.
376. E. X. 343. D.

37.39. Diliges Dominum Deum tuum, etc.
XII. 602. B.

Ib. Ex toto corde tuo, et ex tota anima
tua, etc. VI. 49. B.

39. Diliges proximum tuum sicut te-
ipsum: I. 847. B. X. 852. A.

40. In his enim duobus mandatis uni-
versa lex et prophetæ pendent.
IV. 618. B. VII. 13. C. XI. 759. A.

42. Quem dicitis esse Christum? cu-
jus filius est? VI. 612. A. VII.
794. C.

42-44. Quid vobis videtur de Christo? etc.
I. 392. E. V. 633. D.

42-45. Quid vobis videtur de Christo? etc.
V. 313.

43.44. Quomodo ergo David in spiritu voc-
at eum Dominum? V. 302. C.
VI. 613. B. VII. 368. A. VIII.
36. B.

44. Dixit Dominus Domino meo, Sede
a dextris meis. VII. 904. D.

25. *Partim exponitur* T. VII. 790-
840.

2.3. Super cathedram Mosi sederunt
scribæ et Pharisei, etc. II. 610. A.
III. 228. D. 603. D. IV. 830. B.
VIII. 590. A. XI. 374. 720. E.
XII. 743. A. 949. D.

CAP. VERS.

25. 3. Omnia quæ dixerint vobis ut servetis, servate et facite. XI. 403. XII. 1003.

4. Alligatis onera gravia et importalia. VII. 323. E.

9. Nolite vocare magistrum super terram. III. 66. D. IV. 403. A. VII. 382. 708. D. IX. 400. C. XI. 643. A.

9. 10. T. VI. 3. C.

10. Unus est Magister vester, Christus. VIII. 329. A.

12. Omnis qui se extollit, humiliabitur. X. 8. D. 114. B. 449. A. XII. 328. C. 973. E.

14. Væ vobis scribæ et Pharisei hypocrite. VII. 323. E.

Ib. Devoratis domos viduarum. IX. 832. A.

15. Væ vobis, quoniam circuistis mare et aridam ut faciatis unum proslitum. XI. 366. B.

23. Decimatis mentham et anethum, et dereliquistis ea quæ graviora sunt legis. VII. 323. E.

24. Excolantes culicem, et deglutientes camelum. VII. 323. A.

25. Intrinsecus rapina et avaritia pleni sunt. VII. 879. B. X. 733. B.

27. Væ vobis scribis et Phariseis, quia similes estis parietibus dealbatis. IX. 406. E.

Ib. Sepulchrum dealbatum. VIII. 781. D.

31. 32. Patres vestri occiderunt prophetas, etc. VI. 198. E.

32. Implete mensuram patrum vestrorum. I. 786. D. VII. 733. D.

33. Serpentes, genimina viperarum. VI. 261. D.

34. Mittam ad vos sapientes et scribas. VII. 331. C.

35. Vindicabitur sanguis a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ. V. 383. E.

36. Amen dico vobis quia venient hæc omnia super generationem istam. VII. 816. B.

37. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt. I. 26. C. II. 209. B. 409. A. VI. 198. E.

Ib. Quoties volui congregare filios tuos, et noluistis? VI. 190. A. VIII. 436. C.

CAP. VERS.

25. 37. Quemadmodum congregat gallina pullos suos. V. 162. C.

37. 38. T. III. 663. C. V. 203. C.

38. Ecce relinquetur domus vestra deserta. VIII. 343. D. 338. A. 447. A.

39. Amen, amen dico vobis: non me videbitis donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini. V. 392. B. VII. 817.

Ib. Benedictus qui venit in nomine Domini. VII. 831. E.

24.

Exponitur T. VII. 813-844.

2. Nonne videbitis hæc omnia? I. 708.

Ib. Non manebit hic lapis super lapidem. V. 102. B.

2. 21. T. IX. 778. E.

3. Dic nobis quando hæc erunt, et quod est signum adventus tui. XI. 362. D.

Ib. Quod signum adventus tui, et consummationis sæculi. VI. 334. D. IX. 22. A.

6. Audituri estis prælia. VI. 338.

6. 7. In consummatione audituri estis prælia et opiniones præliorum, etc. VI. 338. A.

7. Tunc erunt fames et pestilentiae et terræ metus per loca. IX. 107. D.

12. Nam quoniam abundabit iniquitas, refrigescet caritas multorum. I. 133. C. VI. 246. C. VII. 247. B. VIII. 488. E. IX. 502. A. XI. 83. E. 642.

14. Prædicabitur hoc evangelium in universo mundo. VII. 351. B. X. 33.

15. Cum videritis abominationem desolationis, de qua loquutus est Daniel propheta. I. 788. A. VI. 33. E. 283. C.

19. Væ lactantibus et prægnantibus! V. 102. D.

21. Erit tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque nunc. I. 62. A. VII. 320. D. IX. 777. E.

22. Nisi abbreviati fuissent dies illi, non salvata fuisset omnis caro. IX. 31. C.

24. Erunt pseudochristi et pseudoprophetæ. XI. 774. C.

Ib. Adeo ut scandalizentur, si fieri potest, etiam electi. XI. 607. C.

26. Si dixerint, Ecce in penetralibus est

CAP. VERS.

- Christus, ecce in deserto est. II. 481. D. 493.
24. 26. 27. T. V. 270. B.
27. Sicut fulgur exit ab oriente, et apparet usque ad occidentem, ita erit adventus Filii hominis. I. 694. c. II. 481. E. 493. E. V. 464. XI. 392. D.
28. Ubi cadaver, ibi et aquilæ. II. 474. A. X. 233. C. XII. 922. D.
29. Cum venerit Filius hominis, sol obscurabitur. II. 481. A. 493. A.
- Ib.* Virtutes cælorum commovebuntur. I. 23. E. 178. D. II. 482. 493. B. III. 646. A. VI. 349. A. IX. 632. B. XI. 553. B.
30. Tunc apparebit signum Filii hominis, et plangent tribus terræ. II. 482. D. 494. D. III. 601. D.
30. 31. Cum venerit Filius hominis in majestate sua, mittet angelos suos, etc. VI. 537. A.
31. Mittet angelos suos cum tuba magna. XI. 554. C.
35. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. I. 707. B. II. 636. E. 840. D. III. 493. A. 500. V. 328. C. VI. 141. E. VII. 617. D.
36. Nemo novit diem. IX. 17. D.
37. Sicut enim factum est in diebus Noe. VIII. 231. D.
38. Quemadmodum enim in diebus Noe nubebant. XI. 686. E.
- Ib.* Metuens aptavit arcam. XII. 300. C.
40. 41. Tunc invenientur duæ molentes in mola, una assumetur et una relinquetur, etc. II. 539. D. VI. 345. B.
43. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora fur veniat. XI. 205. A. 565. A.
45. Quisnam est fidelis servus et prudens? I. 434. B. c. 458. D.
51. Dissecabit eum, et ponet portionem ejus cum hypocritis. IX. 170. D.
25. *Partim exponitur* T. VII. 847-858.
1. 2. Erant enim decem virgines, quinque fatuæ et quinque prudentes. II. 348. A.
8. Date nobis oleum de vasis vestris. II. 348. A. XII. 383. B.

CAP. VERS.

25. 8. 9. Date nobis de oleo vestro, etc. I. 630. E. II. 348. B.
- 8-10. Date nobis oleum de vasis vestris, etc. II. 350. D.
9. Ne forte non sufficiat nobis et vobis. IX. 707. D. X. 591. C. XII. 986. D.
- Ib.* Ite ad vendentes. VIII. 573. B.
11. Aperi nobis. II. 350. E.
12. Discedite, nescio vos. I. 632. A. II. 350. E. 351. B. A. III. 316. A. VII. 335. D. 760. D. X. 323. C. XI. 750. C.
13. Vigilate, quia nescitis neque diem, neque horam. IV. 576. E.
14. 15. 19. 20. Paterfamilias quidam peregre profisciscens, vocavit servos suos, etc. IV. 476. A.
21. Euge, serve bone et fidelis. I. 843. E. II. 153. C. IV. 477. 782. D. VII. 643. C. IX. 368. E.
- Ib.* Intra in gaudium Domini tui. I. 240. E.
22. Accessit autem et qui duo talenta acceperat. IV. 477.
23. Euge, serve bone et fidelis. IV. 397. A. 782. D. XII. 1068.
24. Quia austerus es. II. 318. B. 378. B.
24. 25. Cognovi te, quod austerus hominis, etc. IV. 477. D.
26. Serve nequam. III. 499. A. VII. 643. D. XI. 727. A. XII. 414. A.
26. 27. Serve male, oportuit te committere pecuniam meam numulariis. II. 844. E. IV. 368. A. 478. A.
27. Oportebat enim te pecuniam committere numulariis. I. 141. C. 842. C. II. 389. A. III. 98. E. 99. C. 101. C. 189. A. IX. 821. C.
31. 33. T. VIII. 183. C.
31. 33-36. Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, etc. XII. 779. B.
31. 33-37. T. II. 398. C.
31. 33-35. 41-43. Cum venerit Filius hominis in gloria patris sui, etc. I. 630. B.
33. Et constituit oves a dextris, et hædos a sinistris. II. 318. C.
34. Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum. II. 870. C. III. 79. D. 317. E. IV. 24. A. 130. B. 168. A. 402. 573. B. 727. B. VI. 556. C. VII. 643. C.

CAP. VERS.

943. B. IX. 368. D. 383. B. X. 323. C. XI. 223. B. XII. 783.
25. 34. Nam possidete paratum vobis regnum ante constitutionem mundi. I. 630. D.
- 34.35. T. IV. 41. C. XI. 433. D. 273. 673. E. XII. 783.
- 34.36. Venite, benedicti Patris mei, possidete præparatum vobis regnum, etc. I. 167. E. IV. 488. E. 774. C. XII. 256. C.
- 34.41. Venite, benedicti Patris mei, etc. I. 13. A. 651. E. XII. 415.
35. Esurientem me vidistis et aluistis. III. 389. D. 400. C. IV. 397. D. 375. B. 791. B. 795. D. VII. 80. C. XI. 231. C. 381. E.
- 35.36. T. I. 747. D. V. 161. C.
36. Nudus eram, et me induistis. IV. 418. D.
37. Quando te vidimus esurientem, et aluimus? III. 389. D. XI. 215.
40. Si quis fecerit uni ex minimis his, mihi fecit. II. 348. A. 349. B. 399. A. III. 389. D. IV. 488. A. 619. C. 726. D. IX. 819. E.
41. Ite in ignem paratum diabolo et angelis ejus. I. 125. A. 331. B. 349. E. II. 400. IV. 468. 575. C. V. 307. C. 567. D. VI. 349. B. VII. 335. B. 643. D. 880. IX. 743. A. 778. C. X. 162. XI. 727. A. 751.
- 41.34. T. V. 229. D.
- 41.42. T. XI. 33. C. XII. 815. C. 953. A.
42. Esurientem me vidistis, et non aluistis, et sitientem, et non potastis. III. 45. A. IV. 575. C. VII. 880. X. 222. C. 467. D.
- 42.41. T. VIII. 408. C.
- 42.45. T. VII. 583. C.
45. Quamdiu non fecistis uni de minoribus his. I. 740. E. 899. B. VII. 433. E. VIII. 413. C. 522. C. XI. 676. B.
46. Abibunt hi in poenam sempiternam, justi vero in vitam. I. 411. VIII. 183. C. IX. 778. E. X. 86. E.
26. *Exponitur* T. VII. 859-909.
9. Quare non venundatum est trecentis denariis ac datum pauperibus? I. 768. C.

CAP. VERS.

26. 10. Quid molesti estis huic mulieri? VII. 584. C.
- 10.13. T. I. 768. C.
11. Pauperes semper vobiscum habetis, me autem non semper habetis. VII. 584. B.
13. Dicitur ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium et quod fecit (*hæc mulier*). X. 55.
- Ib.* Prædicabitur evangelium hoc in toto mundo. V. 587. D.
- 14.15. Tunc abiit unus de duodecim, Judas Iscariotes dictus, etc. II. 446. B. 458. C.
15. Quid vultis mihi dare, et ego vobis tradam eum? I. 874. D. II. 448. E. 862. C. III. 703. D.
- Ib.* Constituerunt illi triginta argenteos. II. 462. D.
- 15.17. T. II. 490. C.
17. Tunc accesserunt discipuli ejus dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pascha? II. 462. E.
- 17.15. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? Quid vultis mihi dare, etc. II. 479. B.
- 20.21. Vespere facto recumbebat Jesus cum duodecim discipulis suis, etc. II. 861. C.
21. Et manducantibus illis dixit: Amen, amen dico vobis, quod unus vestrum tradet me. II. 861. C.
- Ib.* Unus ex vobis tradet me. I. 621. A. 873. E. III. 436. E. XI. 278. D.
22. Numquid ego sum, Domine? I. 873. A. II. 861. D. VIII. 323. E.
23. Qui intinxit mecum manum suam in catino, hic me tradet. I. 688. B.
- 23.24. T. II. 861. E.
24. Væ homini illi per quem Filius hominis tradetur! XII. 577. B.
- Ib.* Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. IX. 32. B.
25. Numquid ego sum, Domine? Ait illi, Tu dixisti. I. 621. A.
26. Accipite, manducate. III. 927.
- Ib.* Hoc est corpus meum. II. 452. D. 465. B. VII. 583. C.
28. Hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. II. 453. E. XII. 228. C.
31. Percutiam pastorem, et dispergentur oves. I. 621. C. XI. 636. D.

CAP. VERS.

26. 31. 33. 34. Omnes vos scandalum patiemini in me, etc. I. 621. B.

35. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. II. 354. 873. C. D. VIII. 599. C.

38. Anima mea turbata est, et tristis est usque ad mortem. III. 27. A. VII. 854. A.

39. Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. I. 622. E. 623. E. 625. D. III. 19. A. 20. B. 25. C. 29. E. VI. 504. C. 505. D. 506. A. 597. C. VII. 410. D. XII. 149. D.

Ib. Non sicut ego volo, sed sicut tu. I. 625. B. III. 26. A. 30. VII. 854. E.

40. 41. Non potuistis una hora vigilare mecum?, etc. III. 29. E.

41. Orate ut non intretis in tentationem. VI. 505. E. VII. 193. B. IX. 814. D. X. 183. B.

Ib. Spiritus promptus est, caro autem infirma. III. 30. VI. 505. D.

41. 39. 38. T. III. 899. D.

49. Ave Rabbi; et osculatus est eum. II. 862. E.

50. Jesus autem dixit illi: Amice, ad quid venisti? II. 862. E. A. VII. 832. C.

52. Converte gladium tuum in vaginam. IX. 145.

Ib. Omnes qui gladium accipient, gladio peribunt. VIII. 559. B.

53. Putatis, quia non possum rogare Patrem, et exhibebit mihi duodecim legiones angelorum? VIII. 507. D.

55. Quid existiis, quasi ad latronem cum gladiis et fustibus? IX. 743. C.

Ib. Quotidie apud vos eram in templo. III. 81. E.

57. Vincunt eum duxerunt ad Caiapham. XI. 77. A.

61. Dixit iste: Solve templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. VI. 200.

63. Adjuro te per Deum vivum, dic nobis, si tu es Filius Benedicti. VI. 490. B.

64. Videbitis Filium hominis venientem in nubibus. I. 618. E. XII. 872. C.

65. Blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? III. 640. C.

CAP. VERS.

26. *Ib.* Ecce vos audistis blasphemiam ejus. I. 693. C.

68. Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit? III. 639. D. XII. 368. D.

69. Heri et tu cum homine isto eras. II. 354. E.

69. 70. Et tu heri cum hoc homine eras, etc. II. 873. D.

69. 72. Exiit puella dicens, Et tu eras cum Jesu Nazareno, etc. IX. 50. C.

75. Flevit amare. II. 366. C.

27. *Partim exponitur T.* VII. 910. 941.

3. 4. Proiecit triginta argenteos, (*dicens*), Peccavi tradens sanguinem justum. II. 461. C.

4. Peccavi tradens sanguinem justum. I. 964. D. II. 334. B. 450. C. 464. E. III. 704. E. XII. 930. A.

4. 19. Peccavi tradens sanguinem innocentem, etc. III. 21. A.

13. Audis quam multa in te testificantur? I. 802. B.

17. Vultis ergo hunc dimittam vobis? IX. 83. E.

23. 25. Crucifige, crucifige: sanguis ejus super nos, et super filios nostros. I. 724. E.

24. Innocens sum a sanguine hoc. III. 300. C.

25. Sanguis ejus super nos, et super filios nostros. I. 795. D. III. 114. A. XII. 511. E.

40. Qui destruit templum Dei. IX. 139. A. 203. E.

Ib. Si Filius Dei es, salva te ipsum. II. 494. B. 495. C. XI. 425. F. XII. 341. D.

40. 42. Qui destruit templum, et in triduo reedificat, alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere? etc. III. 596. B. 640. A.

Ib. Si Filius Dei es, descende de cruce, et credimus tibi. II. 482. E. IX. 792. B.

42. Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. IX. 134. E.

Ib. Descendat de cruce, ut videamus et credamus in eum. II. 494. B.

63. Hic est seductor ille. III. 151. D.

Ib. Seductor ille dixit, dum adhuc viveret, Post tres dies resurgam.

CAP. VERS.

VII. 317. D. VIII. 371. c. XII.
367. B.

27. 63.64. T. XI. 423. A.

64. Ne forte furentur eum discipuli ejus,
et populo dicant, ipsum resurre-
xisse. VII. 911.

Ib. Eterit novissimus error pejor priore.

VII. 949. A.

28. Exponitur T. VII. 942-950.

1. Vespere sabbatorum. III. 916. E.

13. Venerunt discipuli ejus, et furati
sunt eum. III. 641.16-20. Undecim autem discipuli abierunt
in montem Galilææ, ubi consti-
tuerat illis Jesus, etc. III. 922. B.18. Data est mihi omnis potestas a Patre
meo. X. 433. A.18.19. Data est mihi omnis potestas, etc.
VIII. 542.

CAP. VERS.

28. 19. Euntes docete omnes gentes, bap-
tizantes eos in nomine Patris et Filii
et Spiritus sancti. II. 537. 539. c.
III. 522. A. 932. D. V. 304. A.
387. D. VI. 26. VII. 128. c.
767. D. VIII. 433. B. 541. c. XII.
77.Ib. In nomine Patris, et Filii, et Spi-
ritus sancti. VI. 563. c. 607. c.19.20. T. IX. 7. B. XI. 33. B. 628. E.
XII. 933. E.20. Ecce vobiscum sum omnibus diebus
usque ad consummationem sæ-
culi. II. 542. D. III. 496. D. 501.
V. 221. 230. A. VI. 604. c. VII.
213. c. 384. D. VIII. 503. A.
549. A. X. 35. XI. 350. D. 626. D.
XII. 541. A. 542. A. 543. D.

EVANGELIUM MARCI.

CAP. VERS.

1. 1.2. Initium evangelii Jesu Christi, etc.
XII. 566. B.4. Nam venit Joannes prædicans in de-
serto. III. 930. A. VII. 163. A.
164.7. Non sum dignus solvere corrigiam
calceamenti ejus. VII. 49. c.

13. Erat cum bestiis. VII. 194. D.

24. Scimus te qui sis, sanctus Dei. I.
334. E. 892. D. II. 287. B. IX.
349. B. X. 303. c.29.30. Ingressus est Jesus ad socrum Petri.
VI. 143. D.

31. Statim. VII. 369. A.

41. Volo, mundare. VIII. 441. c. 160. B.

2. 5. Fili, remittuntur tibi peccata tua
multa. II. 385. A. V. 639. B.
XII. 77.7. Nemo potest peccata dimittere. III.
53. E. V. 639. B. VII. 388. c.
VIII. 438. A.3. Surgens, tolle lectum tuum. I. 631. E.
VIII. 94. B.10. Ut sciatis quia potestatem habet Fi-
lius hominis. VI. 306. A. VIII.
528. A.

10.11. T. VIII. 94. B.

11. Tolle grabatum tuum, et vade in

CAP. VERS.

domum tuam. VIII. 160. c.

2. 17. Non opus habent sani medico. XII.
1040. D.21.22. Nemo immittit commissuram panni
rudis, etc. II. 195. E.27. Sabbatum propter hominem factum
est. VII. 489. c. 502. A.5. 4. An licet in sabbato benefacere, an
malefacere? VII. 493. B.24. Regnum in seipsum divisum non
stabit. X. 330. c.33. Quæ est mater mea, et qui sunt fra-
tres mei? VIII. 141. E.4. 13. Quomodo non nostis parabolam? VII.
529.24. In qua enim mensura mensi fueri-
tis. II. 790.26-28. Simile est regnum cælorum grano
sinapis, etc. VI. 562. B.30. Cui assimilabo regnum Dei? VI.
442. A.

33. Prout poterant audire. VII. 547. B.

34. Et sine parabola nihil loquebatur
eis. VII. 548.39. Tace, obmutesce. I. 631. A. V.
229. D. VI. 541. D. 611. B. VII.
854. B. VIII. 26. E. 160. B.
441. c.

- CAP. VERS.
3. 8. Tibi dico, malignum dæmonium, exi ab eo. I. 631. A. VIII. 160. C.
41. Talitha cumi. I. 644. A. 631. E. VIII. 160. C.
43. Date illi quod manducet. III. 110. D.
6. 3. Et fratres ejus nonne apud nos sunt? VII. 326. A.
11. Et si quis vos non receperit. IX. 257. D.
14. Dicebat enim, quod ipse resurrexit a mortuis. V. 377. A.
16. Ego Joannem decollavi. VII. 537. C.
18. Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. II. 22. A. III. 499. 757. C. XI. 267. A. XII. 253. A. 833. E.
- 22.23. Postula a me quod vis, etc. XII. 833. A.
23. Juravit illi, quodcumque petieris a me, dabo tibi. VII. 539. C.
26. Propter juramenta enim et propter simul discumbentes. IX. 127. A.
7. 11. Corban quodcumque ex metibi proderit. VII. 587. C.
8. 15. Attendite a fermento Pharisæorum. XII. 531. B.
12. Quid generatio ista signum quærit? VII. 608. C.
- 17.18. Adhuc ita sunt occæcata corda vestra, etc. VII. 605. B.
38. Cum venerit Filius hominis in gloria sua. III. 930. D. VI. 504. B. 519. E.
9. 5. Non enim sciebat quid loqueretur. VII. 640. B.
10. Elias veniet, et restituet omnia. XI. 615.
- 21.22. Si potes, adjuva me, etc. VII. 632. C.
- 22.23. Omnia possibilia sunt credenti, etc. VII. 631. C.
23. Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam. VIII. 233. C.
24. Tibi dico, Dæmonium surdum, egredere ab ipso. V. 229. D. VI. 555. C. VIII. 26. E. 441. B.
31. Ignorabant verbum, nec ausi sunt illum interrogare. VII. 651. B.
43. Vermis enim eorum non morietur. V. 487. IX. 170. D. 591. A. 776. A. 778. E. XI. 535. D.
45. Et illuc abibunt, ubi vermis qui non moritur. I. 65. III. 241. B.
- CAP. VERS.
- VIII. 436. B. 437. C. X. 86. 277. D. XI. 214. A.
10. 17.21. Accurrens et genu flectens rogabat eum, etc. VII. 707. A.
18. Quid me dicis bonum? VII. 707. B.
21. Vende quæ habes, et da pauperibus. VII. 954. A. IX. 70. D. XI. 323. F.
26. Et quis potest salvus fieri? III. 8. A. VII. 689. A.
27. Quæ apud homines impossibilia sunt. III. 8. B.
- 29.30. Quicumque dimiserit domum, aut fratres, etc. VII. 217. A.
- 33.34. Tradent Filium hominis et flagellabunt, etc. III. 436. C.
35. Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, etc. I. 634. A. VII. 727. B.
- 35.36. Volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. At ille dixit, etc. VII. 727. E.
38. Nescitis quid petatis. I. 636. B. II. 768. D. VII. 728. B.
39. Calicem meum quidem bibetis. VII. 728. C. VIII. 169. IX. 227. D.
- 39.40. Calicem meum quidem bibetis, etc. I. 637. A.
40. Non est meum dare. VIII. 460. IX. 827. D.
- 42-45. Principes gentium dominantur eorum, etc. I. 639. E et A.
43. Qui vult primus esse omnium. I. 639. E. X. 114. B.
11. 2. Solvite asinam et pullum. XII. 908. E. VIII. 454. D.
3. Si quis vobis dixerit aliquid. VIII. 160. C.
25. Dimittite debitoribus vestris. III. 205. A. IV. 894. E. XI. 661. B.
33. Dicunt ei, nescimus. VI. 491. C.
12. 14. Demusne Cæsari census, an non demus? VII. 775. A.
- 19-25. Magister, erant apud nos septem fratres, etc. IV. 183. C.
25. In resurrectione enim neque matrimonium contrahunt. IV. 230. B.
- 30.31. In his enim duobus mandatis, etc. IV. 618. B. IX. 376. E.
32. Unus est Deus, et præter eum non est alius. VII. 784. C.
34. Videns Jesus quia sapienter respondisset, dicit illi. VII. 784. B.

- CAP. VERS.
- 13.** 7. Audituri estis bella et opiniones bel-
lorum. IX. 22. E.
22. Multi venient pseudochristi. IX.
136. D.
- 14.** 32. Neque Filius diem novit. IX. 17. A.
31. Animam meam pro te ponam. VII.
640. E.
38. Orate ne intretis in tentationem. V.
332.
- 57.58. Venientes autem falsi testes dice-
bant, etc. VII. 903. B.
58. Solvite templum hoc, et in tribus
diebus excitabo illud. VIII. 434. A.
XII. 908. B.

- CAP. VERS.
- 14.** 59. Neque erant convenientia testimo-
nia. VII. 903. B.
68. Ille autem: Non novi hominem hunc.
II. 334. E.
- 15.** 6. Vos autem sanctum et justum nega-
stis. IX. 83. E.
41. Sequebantur enim eum mulieres,
quæ ministrabant ei. XI. 834.
- 16.** 8. Et egressæ sunt mulieres de monu-
mento. III. 923.
15. Euntes, docete omnes gentes. V.
229. C.
- 19.20. Et Dominus quidem, postquam lo-
quutus est eis, etc. III. 923. C.

EVANGELIUM LUCÆ.

- CAP. VERS.
- 1.** 1-3. Quoniam quidem multi conati sunt
ordinare, etc. XII. 366. C.
- 1-4. T. III. 923. E.
2. Sicut tradiderunt nobis qui ab initio
ipsi viderunt. XII. 46. C.
3. Optime Theophile. III. 124. A.
- 1b.** Visum est mihi assequito omnia a
principio diligenter. IX. 4. E.
4. Ut habeas eorum verborum. VII. 7. C.
IX. 6. C.
5. Fuit in diebus Herodis regis Judææ.
II. 426. VII. 839. E.
6. Erant justi ambo incedentes in man-
datis Domini. II. 440. VII. 60. B.
- 8-10. Factum est autem, cum ipse sacerdo-
tio fungeretur, etc. II. 426. C.
11. Apparuit autem illi angelus Domini.
II. 426. C.
- 12.13.** Et turbatus est Zacharias videns, etc.
II. 426. D.
13. Ne timeas, Zacharia. I. 533. C. III.
133. C.
17. In virtute et spiritu Eliæ. XI. 615.
20. Ecce eris tacens, et non poteris loqui.
I. 536. A.
- 21.22.** Et erat plebs expectans Zachariam,
etc. II. 426. D.
25. Sic mihi fecit Dominus in diebus.
II. 426. A.
- 26.27.** In mense sexto missus est angelus
Gabriel, etc. II. 426. B.
27. Virginem desponsatam viro, cui no-
men erat Joseph. VII. 29. B.

- CAP. VERS.
- 1.** 28. Ave, gratia plena. VI. 594. B.
- 30.31. Ne timeas, Maria; invenisti enim
gratiam apud Deum, etc. II. 427.
31. Concipies in utero, et paries filium.
III. 416. E. IV. 570. VI. 594. B.
32. Dabit illi Dominus solium David
patris ejus. VI. 609. C.
33. Et regni ejus non erit finis. V. 303. A.
34. Quomodo fiet istud, quoniam virum
non cognosco? III. 416. E. A. IV.
570. E. VI. 462. VII. 62. A.
35. Spiritus sanctus superveniet in te.
III. 416. A. IV. 570. E. B. VI. 462. B.
- 35-37. Spiritus sanctus superveniet in te,
etc. II. 427. B.
36. Ecce enim, Elizabeth cognata tua et
ipsa concepit filium. II. 439. C.
III. 417. D. IV. 571. VIII. 114. D.
37. Non erit impossibile apud Deum.
V. 387. D.
66. Quis putas puer iste erit? VIII. 103. B.
- 68.48.** Benedictus Dominus Deus Israel, etc.
VI. 594. C.
- 68-70. Benedictus Dominus Deus Israel, etc.
VI. 614. B.
76. Et tu, puer, propheta Altissimi
vocaberis. VII. 203. A.
79. Sedentes in tenebris, et umbra mor-
tis. V. 543. D.
- 2.** 1-7. Factum enim in diebus illis, etc. II.
419. B.
4. Ascendit autem et Joseph ex Gali-
læa. II. 422. A.

- CAP. VERS.
2. 4-7. Ascendit ergo Joseph a Galilæa, etc. II. 421. E.
7. Et peperit filium suum primogenitum. VI. 466. C. VII. 137. A.
- 10.11. Ecce evangelizo vobis, quia natus est vobis Salvator, etc. XI. 646. C.
14. Gloria in altissimis Deo. I. 350. C. 746. C. II. 337. A. III. 493. VI. 460. A. 493. A. VII. 352. D. 448. 760. VIII. 98. C. 139. E. XI. 400. B. 434. E.
26. Fuerat ei responsum a Spiritu sancto. XII. 299. B.
48. Ecce ego et pater quærebamus te. VII. 39. A. IX. 31. B.
50. Erat enim absconditus sermo ab eis. VII. 618. A.
51. Et conservabat in corde suo. VIII. 141. C.
5. 2. Verbum Domini factum est ad eum. VII. 162. B.
3. Venit in regionem Jordanis. VII. 163. D.
- 5.6. Omnis vallis implebitur, etc. VII. 163. A.
7. Serpentes, genimina viperarum. V. 213. A.
- 7.8. Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere? etc. I. 892.
8. Facite fructum dignum penitentiae. I. 938. B. II. 280. A. VII. 138. E. 163. B.
9. Jam autem ad radicem arboris securis posita est. V. 82. E.
10. Quid faciemus? VII. 346. C.
16. Non sum dignus, qui corrigiam solvam calceamenti ejus. III. 131. E. VII. 438. A. 462. 748. E. VIII. 503. IX. 10. B.
4. 10.11. Angelis tuis manda de me, etc. II. 706.
13. Ad tempus discessit ab illo. VII. 198. E.
23. Medice, cura teipsum. III. 363. C. VII. 239. E. 356. C. IX. 270. C. 316.
- 25.26. Multæ viduæ erant in diebus Heliz, etc. III. 393. B. X. 681. A.
32. Et audientes turbæ mirabantur de doctrina ejus. VII. 779. A.
34. Novimus te qui sis. I. 892. D. III. 184. A.
5. 2. Reperit piscatores lavantes retia. VI. 473. A.
- CAP. VERS.
5. 3. Ingressus Jesus in unam navicularum Simonis. XII. 634. E.
- 4.5. Laxate retia vestra, etc. VI. 474. B.
- 5.6. Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, etc. XII. 633. E.
8. Exi a me, quia homo peccator sum. II. 291. VI. 224. A. VII. 49. C. XII. 636.
10. Noli timere, ex hoc jam homines eris capiens. II. 343. A. VI. 474. D.
- 12.13. Si vis, potes me mundare, etc. VII. 632. C.
21. Nemo potest dimittere peccata. XI. 631. D.
24. Ut sciatis quia potestatem habet Filius hominis dimittendi. VI. 306. A.
31. Non opus habent sani medico. XII. 1040. D.
- 36.37. Nemo immittit commissuram panni rudis super vestimentum vetus, etc. II. 193. E.
6. 1. In sabbato secundo primo. VII. 486. D.
- 3.4. Non legistis quid fecerit David cum esuriret? etc. VI. 339. E.
- 22.23. Beati critis cum vos oderint homines, etc. I. 60. D. III. 36. C. 333. A. IV. 896. D. VII. 220. B. XII. 734. D.
23. Exsultate. V. 226. X. 616. E.
24. Væ divitibus. I. 46. B. V. 54. E. VIII. 443. C. XI. 312. A.
24. *sqq.* T. I. 106. D.
25. Væ ridentibus. I. 123. B. 131. II. 781. B. 790. A. V. 524. VII. 300. B. VIII. 572. B. XII. 222. D. 980. D.
26. Væ vobis cum benedixerint vos homines. III. 335. E. IV. 246. V. 283. D. VII. 220. A. VIII. 352. A. IX. 391. B. 693. A.
- 27.28. Diligite inimicos vestros, etc. XII. 382. A.
28. Orate pro calumniantibus vos. I. 157. D.
30. Omnia a te petenti tribue. XI. 232. C.
- 32-34. Si enim dilexeritis eos, etc. I. 137. E.
35. Mutuum date iis a quibus non speratis. VII. 228. A. 647. A.
36. Estote misericordes. V. 13. A. VI. 366. E. VII. 436. D. 490. A. 372. A. 603. D. VIII. 334. E. XI.

CAP. VERS.

6. 37. Dimitte, et dimittetur vobis. VIII. 37. B. X. 342. D. XII. 744. B.
7. 39. Cæcus si cæcum ducat. V. 401. c.
2. Et moriturus erat. VII. 333. D.
4. Dignus est cui gratiam conferas. VII. 339. c.
5. Synagogam nobis ædificavit. VII. 338. E.
6. Domine, noli vexari. VII. 338. c.
7. Dic verbo tantum, et sanabitur puer meus. III. 49. A.
9. Neque in Israel tantam fidem inveni. III. 49. B.
16. Propheta magnus surrexit in nobis. III. 934. c.
19. Tu es qui venturus es. VII. 438. D.
22. Euntes annuntiate Joanni quæ audistis et vidistis. VII. 373. D.
24. Quid existis in desertum videre? VII. 373. D.
25. Quid existis videre? VII. 167. A.
29. Publicani enim justificaverunt Deum. VII. 473.
- 29.30. Publicani et turba justificaverunt Deum, etc. II. 440. A.
- 33.34. Venit Joannes, neque comedens, neque bibens, etc. V. 207. B.
34. Venit Filius hominis, manducans et bibens. III. 638. E. 807. c.
39. Hic si esset propheta. III. 51. A. 639.
43. Existimo quia is, cui plus donavit. I. 186. A.
- 44-48. Vides hanc mulierem? etc. I. 32. D.
45. Osculum mihi non dedisti. VII. 364. A.
47. Dimittuntur ejus peccata. II. 388. c. VII. 889. IX. 177.
3. 8. Qui habet aures audiendi, audiat. IX. 239. D. XI. 743. A.
10. Vobis datum est nosse mysteria. VII. 703. c. IX. 470. B.
22. Factum est in una dierum. VII. 377. B.
24. Præceptor, salva, perimus. II. 740. E.
32. Permite nobis in porcos ingredi. VI. 391. A.
45. Præceptor, turbæ te constringunt et comprimunt. VII. 403. E.
46. Tetigit me aliquis. VII. 406. 398. A.
47. Tremens accessit. VII. 406. c.
48. Vade in pace. VII. 406. c.

CAP. VERS.

3. 49. Noli vexare Magistrum. VII. 403. A. 403. c.
50. Ne timeas, tu solum crede, et salva erit. VII. 403. c.
9. 3. Nolite possidere aurum, neque argentum. X. 372. c.
4. In quamcumque civitatem aut domum intraveritis. III. 211. D.
5. Quicumque non receperit vos. I. 912. c.
9. Hic est Joannes, quem occidi ego. VII. 346. c.
12. Dimitte turbas. VII. 533. A.
23. Si quis vult post me venire. VII. 709. A.
26. Qui negaverit me coram hominibus. IX. 784. c.
- 28.29. Ascendit Jesus in montem, etc. XII. 733. D.
52. Gravati somno erant. VII. 641. c.
33. Faciamus tria tabernacula. VII. 640. B.
45. Erat absconditum ab eis. VII. 631. B.
50. Qui non est contra vos, pro vobis est. VII. 304. B.
- 54.55. Dicamus ignem de cælo descendere, etc. VII. 639. A.
55. Nescitis cujus spiritus estis vos. VII. 391. B. VIII. 343. A. IX. 741. c. X. 336. D.
58. Filius hominis non habet ubi caput reclinet. VII. 157. D. 545. A. VIII. 124. c. 131. E. IX. 767. A.
60. Vade et converte fratres tuos. XII. 162. D.
62. Nemo mittens manum suam ad aratrum. VII. 374. B.
10. 2. Messis quidem multa. VII. 349. c. IX. 38. D.
7. Dignus est operarius alimento suo. IV. 416. B. V. 193. E. VII. 439. B. XI. 623. c. 682. E.
8. Manducate quod apponitur vobis. VII. 346. A. IX. 298. c.
12. Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ. I. 912. c. VII. 463. A.
13. Væ tibi Chorozaïn. V. 293. B. XI. 84. B.
- 13.14. Væ tibi Chorozaïn, etc. IV. 272. A.
15. Et tu Capharnaum usque ad cælum elata. VIII. 133. D. 234. B.
- 17.20. Accesserunt ad eum septuaginta discipuli, etc. III. 84.
18. Vidi satanam veluti fulgur cadentem de cælo. II. 331. D. XII. 928. D.

CAP. VERS.

- 10.** 19. Calcate super serpentes et scorpiones. IV. 170. D. 491. A. 545. D. 774. A. V. 64. C. 103. B. 416. B. VII. 734. D. VIII. 400. B. IX. 9. C. XI. 196. C. 276. C. 427. B.
20. Nolite gaudere quia dæmonia vobis subjiuntur. I. 168. D. II. 552. C. V. 359. B. VII. 340. E. 425. C. IX. 266. B. 349. C. XI. 345. A.
22. Nemo novit Filium, nisi Pater. I. 593. E. VII. 616. D. IX. 19. D. X. 800. D.
- 24.23. Multi reges et justī desideraverunt videre quæ vos, etc. XII. 564. D.
24. Multi prophetæ voluerunt videre quæ videtis. VIII. 56. C.
30. *sqq.* Descendit quidam ab Jerosolymis in Jericho, etc. XII. 153. A.
- 30-37. T. I. 847. B.
37. Qui fecit misericordiam in illo. VIII. 205. B.
- 41.42. Sollicita es et turbaris erga plurima: porro unum est necessarium, Maria vero.... VIII. 298. A.
42. Maria vero optimam partem elegit. VIII. 425. B.
- 11.** 1. Domine, doce nos orare. I. 650. A. III. 29. C.
- 2-4. Pater noster, qui es in cælis, etc. III. 29. D.
2. Sanctificetur nomen tuum. VIII. 296. C.
3. Quotidianum hodie. VII. 316. D. 633. D.
4. Dimitte nobis debita nostra. V. 601.
- 5-8. Quis ex vobis est, qui habebit amicum? etc. III. 429. D.
8. Nam etiamsi, amicus licet. IV. 522. B. V. 180. A. XII. 358. D.
9. Quærite, et invenietis. V. 179. E.
- 9.10. Petite enim, et dabitur, etc. II. 932. A.
- 11-13. Quis est ex vobis, a quo si petierit filius suus panem, etc.? II. 933.
13. Si vos notis bona data dare filiis vestris. IX. 310.
15. In Beelzebub ejicit dæmonia. VII. 356. C. VIII. 571. E. XII. 47. A.
17. Omne regnum in se divisum non stabit. VII. 9. A.
19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, IX. 711.
20. Si autem ego in digito Dei ejicio dæmonia. VII. 503. E.

CAP. VERS.

- 11.** 24-26. Nam cum immundus spiritus, etc. I. 727. B.
27. Beatus venter qui vos portavit. II. 754. C. VI. 594. E. VII. 527. E. VIII. 142. E.
28. Quinimmo, beati qui faciunt voluntatem Patris mei. VII. 527. A. VIII. 142. A.
29. Signum non dabitur. VIII. 485. C.
31. Regina Austri surget in judicio. VI. 7. A.
- 32.31. Viri Ninivitæ surgent, etc. VII. 716. C.
32. Homines Ninivitæ surgent. II. 249. A. VI. 7. A.
36. Ut cum lucerna fulgure illuminat te. VI. 516. D.
41. Date elemosynam. VII. 584. D. 602. D. VIII. 472. A. 551. A. XII. 144. E.
42. Hæc oportebat prius facere. VI. 234. C.
- 47.48. Væ vobis, quia ædificatis monumenta prophetarum, etc. VII. 805. E.
- 12.** 5. Time te potius eum qui potest et animam et corpus perdere. VIII. 305. A.
7. Vestri et capitis capilli omnes numerati sunt. I. 206. C. V. 501. A. VII. 632. B.
- 11.12. Cum autem tradent vos in synagogis, etc. IX. 94.
18. Quid faciam? demolior horrea mea. I. 893. B.
20. Stulte, hac nocte repetent animam tuam. I. 893. C. III. 466. A. IV. 556. E. VII. 381. E.
31. Quærite regnum Dei. V. 34. A. 435.
32. Pater meus complacuit in illis. VII. 845. C.
35. Iumbi vestri succincti. XI. 202. C.
- 42.44. Fidelis servus et prudens, etc. III. 130. D.
43. Beatus servus ille. IV. 442. B.
47. Servus enim ille. IV. 49. A. VII. 363. C. 824. E. VIII. 872. B. IX. 526. E. 829. E.
- 47.48. Servus qui novit voluntatem domini sui, etc. V. 59. B.
48. Servus enim nesciens voluntatem Domini. II. 367.
49. Ignem veni mittere in terram. II. 373. B. V. 200. D. VI. 565. E.

- CAP. VERS.
- VII. 109. VIII. 223. B. 306. A.
12. 50. Baptismo habeo baptizari. VIII. 169.
51. Non veni pacem mittere in terram.
IX. 170. E.
- 54-56. Et si videritis vespere rubicundum
cælum. VI. 533. A.
15. 2. Quid putatis, quod illi Galilæi soli
peccatores fuerunt? I. 917. c.
- 2-3. Putatis quod hi peccatores plus
quam omnes erant? etc. IX. 777. c.
- 2-5. T. I. 214. E.
- 3-4. T. II. 303. A.
15. Quis ex vobis est, qui non solvat
ovem suam? XII. 533. E.
16. Abrahæ autem filiam hanc a satana
ligatam. V. 378.
23. Pauci sunt qui salvi fiant. VII.
679.
27. Discedite, non novi vos. I. 808.
34. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis
prophetas. V. 293. E. VII. 824. E.
VIII. 358. B. XI. 21.
- 34-35. Quoties volui congregare filios ve-
stros? etc. I. 638. A. II. 359. A.
III. 154. B. XII. 39. D.
14. 11. Qui se humiliat, exaltabitur. IV.
392. D. 393. B. VII. 795. A.
- 12-13. Cum facis cœnam aut prandium,
etc. XI. 231. B. 373. A.
- 12-14. Quando facis prandium aut cœnam,
etc. XI. 589. A.
26. Si quis venit ad me. VII. 450. c. IX.
170. E.
- 26-27. T. I. 399. c.
- 26-33. Qui non odit animam suam, etc.
XII. 324. B.
- 26-27-33. Nisi quis odio habuerit patrem et
matrem, etc. VII. 483.
30. Hic homo cœpit ædificare. VI. 151. c.
33. Nisi quis renuntiaverit omnibus.
V. 197. c. VIII. 501. A. XI.
279. E. 312. F. 663. c. 823. E.
15. 7. Quoniam gaudium erit in cælo. II.
537. E. VII. 922. D.
9. Congratulamini mihi. I. 4. c.
18. Revertar ad Patrem meum. II. 333. B.
- 29-30. Tot annis servio tibi, et numquam
mandatum tuum præterivi, etc.
I. 11. E.
- 31-32. Quoniam tu quidem semper mecum
es, etc. II. 336.
16. 6. Accipe cautionem tuam, et scribe
quinguenta. IX. 708. E.
- CAP. VERS.
16. 9. Facite vobis amicos de mammona
iniquitatis. I. 822. c. 920. A. III.
344. D. IV. 27. D. V. 251. A. VI.
606. VII. 94. A. X. 594. XI.
227. 670^b. A. XII. 16. A. 99. A.
967. E. 989. D.
11. Si in parvo fideles non fuistis. XII.
49. c.
13. Non potestis Deo servire et mammo-
næ. VII. 678. D. VIII. 58. A.
19. Dives erat quidam. I. 953. A.
- 19-22. T. I. 873. E.
22. Accidit ut moreretur Lazarus. I.
891. E. 893. B. 974. c. D.
- 22-23. Et in inferno elevans oculos suos,
etc. I. 973. B.
24. Pater Abraham, miserere mei. I.
896. E. 901. c. 908. B. 961. A.
962. 973. D. II. 790. III. 806. c.
V. 619. VI. 347. E. VIII. 170. D.
XI. 240. c. 392. c. XII. 637.
811. c.
- 24-26. Pater Abraham, mitte Lazarum, etc.
I. 957. c.
- 24-26. T. I. 922. c.
25. Fili, recordare quia recepisti tu bona.
I. 199. c. 901. E. 902. c. 962.
c. E. A. II. 17. D. 93. 790. c. III.
340. A. V. 50. B. 534. D. VIII.
296. E. 522. D. XII. 82. A. 636. A.
696. c. 968. E.
- 25-26. T. I. 908. B. 976. B.
26. Magnum chaos inter vos et nos fir-
matum est. I. 13. c. 919. D.
977. c. 978. A. IV. 436. VII.
849. 880. VIII. 573. B. IX. 707.
D. X. 591. B. XI. 727. A. XII.
986. D.
- 27-28. Oro te, pater, ut mittas Lazarum, etc.
I. 924. B. II. 790. c.
29. Habent Moysen et prophetas. I. 99. D.
924. D.
- 29-31. T. X. 793. D.
30. Non, pater Abraham. I. 924. D.
31. Si Moysen et prophetas non au-
diunt. I. 923. A.
17. 1. Impossibile est ut non veniant scan-
dala. VII. 669. c.
5. Adjice nobis fidem. V. 371. c. X.
308. E.
- 7-8. Quis ex vobis est, qui habet ser-
vum? etc. XI. 856.
10. Cum omnia feceritis. I. 179. c. II.

CAP. VERS.

332. D. 792. C. III. 353. B. IV. 39. D. 219. A. V. 277. E. VI. 130. E. 146. E. IX. 339. D. X. 227. 719. B. XI. 387. E. 854. B. XII. 29. D. 929. C.
17. 21. Regnum enim caelorum in vobis est. I. 147. D.
22. Venient dies quando voletis videre unum ex his. X. 211. C.
27. In diebus Noe nubebant et nuptum dabant. XII. 299. A.
37. Ubi cadaver, ibi congregabantur et aquilae. II. 442. D. XII. 1004. E.
18. 1. *sqq.* Dicebat autem et parabolam ad illos, etc. II. 939. D.
6. Audite quid dicat iudex iniquitatis. XII. 338. C.
- 6.4.5. Audite quid iudex iniquitatis dicat, etc. II. 941. A.
11. Non sum sicut ceteri hominum. I. 179. C. 599. A. 964. B. II. 792. C. IV. 897. C. VI. 224. B. VII. 278. D. XI. 722. D. XII. 736. B.
12. Jejuno bis in sabbato. II. 602. E. VII. 278. D. 398. A.
13. Propitius esto mihi peccatori. I. 180. E. 600. B. II. 362. D. III. 167. C. 423. C. IV. 897. D. VI. 164. D. 224. B. IX. 143. D. 778. B. X. 83. C. XI. 847. E. XII. 359. 624. B. 736. C.
- 13.11.12. Deus propitius esto mihi peccatori, etc. VI. 143. B.
14. Qui se humiliat, exaltabitur. IV. 392. D.
18. Magister bone. VII. 372. C.
19. Quid me dicis bonum? VII. 372. C. IX. 52. A.
22. Vende quae habes? VII. 934. E.
26. Quis ergo potest salvari? VI. 3. E.
27. Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. VII. 710. E. 813. E.
19. 8. Do quadruplum, si quid rapui. I. 894. B. VII. 604. A. 899. B. XI. 580. E.
21. Metens ubi non seminasti. II. 378. B.
22. Ex ore tuo te iudico. IV. 639. B. XI. 67. F.
23. Quare non dedistis argentum meum nummulariis? II. 389.
27. Eos autem qui me noluerunt regnare super se. I. 689. B. 719. E. VIII.

CAP. VERS.

388. B. IX. 52. B. 776. D. XII. 39. D.
19. 36. Straverunt sub pedibus ejus vestimenta. VIII. 453. C. XII. 908. D.
46. Vos autem fecistis eam speluncam latronum. IV. 843. A.
20. 6. Si autem dixeris, Ex hominibus, timeamus turbam. VI. 491. B.
16. Dabit aliis vineam. VII. 756. C.
17. Lapidem quem reprobaverunt edificantes. V. 389. A.
18. Super quem autem ceciderit. VI. 247. A.
25. Reddite quae sunt Caesaris Caesari. III. 300. B. VI. 235. A.
- 28-36. Magister, erant apud nos septem fratres, etc. IV. 183. C.
35. Nec nubent, nec nubentur. III. 651. B. IV. 230. B.
- 35.36. In resurrectione neque nubent neque nuptui tradentur, etc. IX. 278. D.
36. Erunt sicut angeli. I. 27. D. VII. 778. B.
21. 9. Nolite ergo terreri. VII. 332. B.
13. In testimonium eveniet. IX. 399. B.
15. Ego dabo vobis os et sapientiam. VII. 431. D.
23. Tunc erit tribulatio. V. 102. D.
24. Futurum ut Jerosolyma conculcetur a gentibus multis. I. 767. E.
- 24-26. Cadent in ore gladii, etc. IX. 777. E.
22. 1. Venit dies azymorum. VII. 872. D.
10. Amphoram portantem. VII. 873. E.
15. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum. I. 623. A. II. 522. B. III. 25. A. 908. B. VI. 586. B. VII. 877. 883. A.
19. In meam commemorationem. VII. 883. A. XII. 242.
27. Quis major est, qui recumbit? etc. I. 630.
31. Quoties expetivit te satanas? V. 510. C. VIII. 886. C.
- 31.32. Simon, Simon, expetivit satanas, etc. I. 607. C. III. 44. V. 413. E. 442. B. 570. D. VI. 191. E. VII. 894. XI. 260. F. XII. 410. B. 952. D.
32. Ego autem rogavi pro te. VII. 886. C. VIII. 491. D. IX. 31. D.
34. Amen dico tibi quoniam hac nocte. VII. 887. C.
35. Quando misi vos sine crumena et pera et calcis. X. 23.

CAP. VERS.

22. 35. 36. T. III. 220. c. 221. A. VII. 900. c. XI. 313. F.

36. Qui habet marsupium, tollat et per-
ram. III. 220. D. 222. A.37. Quia oportet adimpleri ea quæ de
me sunt scripta. III. 223. E.38. Hic sunt duo gladii, satis est. III.
223. E.46. Orate ne intretis in tentationem. V.
396. c.48. Juda, osculo Filium hominis prodis.
I. 874. A. VII. 893. B. IX. 742. E.
XII. 864. A.

49. Si percutimus. VII. 901. B.

70. Tu dixisti, quia Filius Dei sum ego.
XI. 703. A.

25. 21. Crucifige, crucifige. V. 401. E.

28. Nolite flere super me, filia Jerusa-
lem. XI. 482. c.34. Ignosce illis, non enim sciunt quid
faciunt. II. 262. D. 482. E. 483.

B. D. 484. D. 494. B. 493. C. 496.

497. 869. B. III. 29. B. 114. A.

407. B. 437. D. 463. B. V. 203. C.

614. VII. 272. D. 687. C. 861. E.

IX. 741. C. X. 62. C. 348. E.

329. D. XI. 39. A.

40. Non times, quia in eadem damnatione
sumus. II. 480. E. A. 490. C. D. E.491. B. C. D. VII. 323. A. XI.
287. 823. c.

40. 41. Neque tu times Deum, etc. II. 403. D.

479. B. XII. 928. A.

CAP. VERS.

25. 41. Et nos quidem juste. II. 480. A. XII.
491. E.

41. 42. T. II. 480. B.

42. Memento mei, Domine. II. 478. D.

489. D. III. 396. D. IV. 787. E.
XII. 864. A.

43. Hodie mecum eris in paradiso. II.

296. A. 403. D. 477. D. 488. C. III.

481. E. 522. A. IV. 619. E. 781. A.

788. C. D. 790. A. VI. 213. B.

370. B. VII. 216. C. VIII. 161.
X. 734. C.

47. 48. Vere hic homo justus erat. VII.

934. A.

24. 4. Ecce adstiterunt illis duo viri. VI.
363.17-19. Qui sunt isti sermones quos confer-
tim ad invicem, etc. XII. 363. A.

21. Nos autem sperabamus. XII. 363. B.

25-27. O stulti et tardi corde, etc. XII. 363. c.

29. Mane nobiscum. XII. 363. D.

30-31. Accepto pane benedixit, etc. XII.

363. D.

34. Vere surrexit Dominus. III. 923. B.

36-38. Pax vobis, conturbati, etc. III. 110. c.

39. Scrutare et vide, quia spiritus car-
nem et ossa non habet. I. 624. D.

II. 482. D. 494. E. VI. 498. C.

VIII. 203. c.

41. Non credentibus illis præ gaudio.

III. 110. c.

49. Vos autem manete in civitate Jerusa-
lem. III. 919. XII. 373.

EVANGELIUM JOANNIS.

CAP. VERS.

1. Exponitur T. VIII. 8-139.

1. In principio erat verbum. I. 592.

IV. 21. D. V. 206. E. VI. 94. D.

612. E. VII. 234. D. X. 783. B.

783. D. XII. 563. E. 371. B. 918.

1. 3. T. XII. 23. B.

1. 3. 4. 11. T. VI. 312.

3. Omnia per ipsum facta sunt. IV.

14. D. 730. C. V. 493. C. VI. 301.

306. B. 307. D. 522. E. 341. D.

344. E. VII. 313. E. 617. D. 837.

A. X. 606. B.

3. 10. Omnia per ipsum facta sunt, etc.

VI. 603. E. VII. 234. D.

CAP. VERS.

3. 4. 9. 11. T. VIII. 542. c.

1. 4. Vita erat, et vita erat lux hominum.

V. 493. c.

5. Lux in tenebris lucet. II. 277. A. V.

227. B. VIII. 43. B.

6. Fuit homo missus a Deo. VI. 604. E.

9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem
hominem. IV. 21. D.

10. Mundus per ipsum factus est. V.

228. B. VI. 603. D. VIII. 53. D.

XII. 33. D.

11. In propria venit. II. 643. C. VII.

242. D. VIII. 474. C. 563. B.

12. Quotquot autem receperunt eum. I.

CAP. VERS.

718. A. III. 97. D. VII. 138. A. VIII. 542. c.
1. 13. Non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis. I. 128. B. III. 97. D. 138. C. V. 388. A. VIII. 464. c.
14. Verbum caro factum est. III. 898. A. V. 206. A. VII. 59. B. XI. 283. c.
15. Qui post me venit, ante me factus est. XII. 12. A.
16. Nos enim de ejus plenitudine accepimus. V. 195. E. 196. B. 210. B. VIII. 502. B. XI. 398. A. 723. D.
17. Lex per Mosem data est. I. 813. c. V. 379. E. XII. 44. A.
18. Deum nemo vidit umquam. I. 580. c. 381. D. B. 589. III. 560. C. VI. 74. A. 307. D. VIII. 498. XI. 660. E.
19. Quis es? VI. 94. D.
21. Si tu es Elias, si tu es Christus. VII. 172. c. 648. D. A.
23. Ego vox clamantis in deserto. VIII. 105. c.
24. Qui autem missi fuerant. VII. 172. c.
25. Si tu es Christus. VI. 94. D. VII. 172. D.
26. Medius vestrum stetit. II. 436. A.
27. Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti. XI. 723. D.
29. Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi. I. 535. c. 623. c. IV. 787. VI. 97. B. VII. 178. A. 185. B. 371. 390. B. 461. E. X. 411. D. 424. B. XII. 538. B.
- 29.34. T. VII. 748. E.
- 30.33. Prior me erat, etc. VIII. 115. B.
31. Et ego nesciebam eum. II. 439. c. VII. 162. c.
32. Ego vidi spiritum descendentem sicut columbam. I. 684. c. III. 918. B. VIII. 112.
33. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare. II. 436. A. 439. E. 440. A. V. 195. D. VII. 162. c. 179. B. 438. A. VIII. 85. A. IX. 56. E.
34. Ego vidi et testimonium perhibui. VII. 178. B. IX. 5. c.
40. Erat unus ex duobus qui audierant a Joanne. IX. 32. D.
41. Invenit hic fratrem suum Simonem. VIII. 120. c.

CAP. VERS.

1. 42. Respiiciens autem Jesus dixit. III. 145. D. VII. 206. A.
45. Quem scripsit Moyses in lege et propheta. VIII. 132. B. XII. 563. E.
- 45 47. Jesum a Nazareth invenimus, etc. II. 421.
46. Ex Nazareth potest aliquid boni esse? VII. 157. c. VIII. 8. c. 234. c.
47. Ecce vere Israelita. VII. 373. D.
48. Unde me nosti? VIII. 215. A.
49. Rabbi, tu es Filius Dei. VII. 615. B.
50. Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis. VII. 615. B. VIII. 319. c.
51. Amodo videbitis caelum apertum. II. 337. B. VIII. 187. A.
2. *Exponitur* T. VIII. 139-159.
3. Non habent vinum. VI. 143. D.
4. Quid mihi et tibi est, mulier? VIII. 376.
11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana. VIII. 440.
16. Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. VII. 933. A. XII. 531. D.
18. Quod signum ostendis nobis? VI. 209. c. VII. 745. B. IX. 832. E.
- 18.19. T. VII. 747. c. XII. 531. D.
19. Solve templum hoc. III. 21. E. 223. A. 924. C. V. 210. VI. 200. 209. c. 597. D. VII. 517. B. 725. A. VIII. 313. A. 454. A. 485. c. IX. 23. E. 469. D. X. 172. A. 765. A. 784. E. XII. 119. D. 908. B.
- 19.21. T. X. 452.
20. Quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc. V. 426. B. XII. 531. D.
21. Ille autem dicebat de templo corporis sui. VI. 209. c. XII. 531. A.
22. Quando autem surrexit Jesus. III. 223. A. VI. 209. D.
25. Ipse enim sciebat quid esset in homine. III. 54. c.
5. *Exponitur* T. VIII. 159-203.
2. Signa haec nemo potest facere quae tu facis. IX. 38. A. 202. A.
2. sqq. Scimus quia a Deo venisti, Magister, etc. I. 618. c.
3. Amen dico vobis. XI. 250. c.
4. Quomodo potest homo nasci cum sit senex? X. 511. c.
5. Nisi quis generatus fuerit ex aqua et Spiritu. IV. 789. D. X. 440. E.

CAP. VERS.

5. 8. Ubi vult spirat. X. 309. E.
 9. Quomodo possunt hæc fieri? VIII.
 213. B.
 11. Quæ vidimus, loquimur. VIII. 197. B.
 IX. 5. C.
 12. Si terrena dixi vobis, et non creditis.
 VI. 196. D. 311. D. VIII. 196. C.
 13. Nemo ascendit in cælum. VII. 614. C.
 VIII. 319. C.
 14. Sicut serpentem exaltavit Moses, V.
 118. A. VI. 392. D.
 14.15. Et sicut exaltavit Moyses serpentem
 in deserto, etc. VI. 599. C. 601. E.
 16. Sic Deus dilexit mundum. I. 747. B.
 III. 24. D. 600. C. IV. 299. C. D.
 V. 162. B. VI. 341. E. VIII. 821. D.
 17. Non enim misit Deus Filium suum
 ut judicet mundum. VIII. 337. B.
 IX. 346. C.
 18. Qui non credit in Filium, jam judi-
 catus est. IV. 790. A. VIII. 263. E.
 20. Omnis qui mala facit, odit lucem,
 V. 20. C. VII. 783. E. VIII.
 352. C. XI. 110. F. 147. C. 643. E.
 XII. 91. B.
 24. Nondum enim missus fuerat Joannes
 in carcerem. VIII. 111. A.
 25. Facta est ex discipulis Joannis cum
 Judæo quodam quæstio de puri-
 ficatione. III. 638. D.
 26. Qui erat tecum trans Jordanem. III.
 638. C. VII. 460. B. VIII. 123. A.
 27. Nisi datum sit ei de cælo. VIII.
 474. A.
 29. Qui habet sponsam, sponsus est, V.
 36. E. 212. C. VII. 398. B.
 30. Illum oportet crescere, me autem mi-
 nuï. VII. 765. C.
 31. Qui de sursum venit, supra omnes
 est. VII. 439. B. 748. A.
 33. Qui audit sermones meos, hunc signa-
 vit Pater. VIII. 299. C. 547. C.
 34. Non ad mensuram dat Spiritum
 Deus, V. 210. B.
 4. *Exponitur* T. VIII. 203-238.
 9. Quomodo tu bibere a me posis? XII.
 503. A.
 12. Numquid tu major es Patre nostro
 Abraham? VIII. 370. A.
 13. Qui enim bibit ex aqua hac, sitiet ite-
 rum. III. 91.
 14. Aqua, quam ego dabo. III. 87. B.
 192. B. IV. 516. B. VIII. 345.

TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

4. 18. Quinque viros habuisti. VIII.
 129. C.
 20. Patres nostri in monte hoc adorave-
 runt. XII. 503. E.
 21. Crede mihi, mulier, quia venit ho-
 ra. I. 793.
 22. Nos adoramus quod scimus. VII.
 707. B. IX. 159. C. 813. D.
 23. Venient veri adoratores. IX. 467. A.
 24. Spiritus est Deus. I. 597. E. VIII.
 35. D. IX. 476. D. XI. 660. F.
 808. E. XII. 163. A.
 25. Scimus quod cum venerit Messias.
 VI. 490. C. VII. 648. C.
 26. Ego sum qui loquor tecum. VI. 490. C.
 VIII. 272. C.
 27. Cæterum nemo ausus est dicere :
 Quid quæris aut quid loqueris
 cum ista? X. 779. D.
 34. Meus cibus est, ut faciam volunta-
 tem ejus qui misit me. VIII. 137.
 35. Levate oculos vestros, et aspiciite re-
 giones. VI. 549. C. IX. 38. D.
 35.38. Jam enim regiones albæ sunt ad
 messem, etc. VII. 747. E.
 38. Ecce mitto vos mittere. II. 545. E.
 711. D. VII. 415. C.
 42. Non jam propter tuam loquelam
 credimus. VIII. 120. B.
 48. Nisi signa videritis, non credetis?
 IX. 339. A.
 49. Descende, priusquam filius meus
 moriatur. VII. 359. A. 596. C.
 5. *Exponitur* T. VIII. 238-282.
 1.2. Erat dies festus Judæorum, etc. I.
 670. C.
 3. Descendebat angelus, et turbabat
 aquam. III. 911. A.
 5-7. Erat homo quidam triginta et octo
 annos habens, etc. I. 671. C.
 6. Vis sanus fieri? III. 42. VII. 387. B.
 6.8. T. VII. 752. XII. 623. D.
 7. Profecto, Domine, sed hominem non
 habeo. I. 673. E. 676. D. III. 42. A.
 45. E. 47. A. VII. 752. C.
 8. Surge, tolle grabatum tuum et
 ambula. I. 674. E. VIII. 441. C.
 10. Sabbatum est : non licet tibi tollere
 grabatum in sabbato. I. 675. E.
 11. Qui me sanum fecit, ille mihi dixit,
 Tolle grabatum tuum. I. 675. E.
 676. E. XII. 532. D.
 12. Ubi est ille homo, qui dixit tibi,

CAP. VERS.

5. 12.13. T. I. 676. c.
 13. Nesciebat quis esset. I. 676. D.
 14. Post hæc invenit eum Jesus. I. 677. A.
 912. C. II. 303. 393. D. III. 44. C.
 43. 46. C. V. 3. D. 410. A. VI. 38. E.
 VII. 321. C. 732. VIII. 374. D.
 IX. 12. E. 778. XII. 622. C.
 16 Ideo illum Judæi persequabantur. I.
 677. C. XII. 332. C.
 17. Pater meus operatur, et ego operor.
 I. 616. D. 669. C. 677. D. 679. A.
 III. 53. A. IV. 96. C. D. VI. 297.
 VII. 396. D. 486. E. 493. A. VIII.
 26. E. 242. C. X. 428. XII. 327. A.
 330. 332. D. 334. A. C.
 18. Propterea magis persequabantur
 eum. VI. 297. D.
 19. Quæ facit Pater, ea quoque facit Fi-
 lius similiter. V. 109. D. 198. E.
 VI. 296. A. 297. C. 306. E. 307. D.
 X. 172. B.
 21. Sicut enim Pater suscitât mortuos
 et vivificat, sic et Filius. I. 616. D.
 617. V. 198. E. VI. 306. A. 363. A.
 VIII. 26. D. 43. D. IX. 19. X.
 309. E.
 22. Omne iudicium dedit Pater Filio.
 I. 469. D. 632. B. 633. A. VI.
 304. E.
 23. Ut omnes honorent Filium. I. 368. D.
 616. D. 666. B. V. 110. A. 307. D.
 VIII. 26. D. 33. A. 440. XII.
 438. C.
 24. Qui credit in Filium, transivit de
 morte ad vitam. IV. 790. B.
 26. Sicut Pater habet vitam in semet-
 ipso. VIII. 436. 363. B.
 Ib. Dedit ei vitam habere. VIII. 43. C.
 28. Venit hora, cum mortui, qui sunt
 in monumentis, resurgent. VI.
 362. VIII. 442. C.
 29. Qui bona fecerunt, in resurrectio-
 nem vitæ: qui vero mala, etc. VI.
 362. VIII. 303. A.
 30. A me ipso non possum quidquam
 facere. III. 26. VIII. 23. C. 197. B.
 30.21. T. VIII. 463. A.
 31. Si ego testimonium perhibeo de me-
 ipso. I. 620. C. VII. 707. B. VIII.
 364. B.
 32.34. Alius est qui testimonium perhibet
 de me, etc. VIII. 49. E.

CAP. VERS.

5. 34. Non ab homine testimonium accipio.
 VIII. 49. D.
 34.36. T. VIII. 122. D.
 35. Ille erat lucerna ardens. VIII. 107. E.
 36. Opera quæ ipse facit. VIII. 440. C.
 37. Neque vocem ejus audistis. VIII.
 498.
 39. Scrutamini enim Scripturas. I. 962. D.
 III. 139. E. IV. 234. D. 431. D. 327. A.
 VI. 361. C. VIII. 197. C. 344. E.
 397. E. XI. 638. E. F. 639.
 41. Gloriam ab hominibus non accipio.
 XI. 803. A.
 43. Ego veni in nomine Patris mei. III.
 590. D. VI. 127. D. XI. 592. D.
 614. A. 660. E.
 44. Quomodo potestis credere? III. 131. A.
 IV. 267. B. V. 20. C. VIII. 27.
 56. A. 187. E. 383. D. 468. D.
 543. IX. 692. X. 617. B. XI.
 634. D.
 45. Moyses vos accusat. VIII. 344. A.
 IX. 406. E.
 46. Si crederetis Moysi, crederetis uti-
 que et mihi. I. 663. A. 670. B.
 IV. 72. D. 736. A. VII. 172. D.
 VIII. 390. C. 398. A. XI. 86. B.
 46 39. T. XI. 47. c.
 Exponitur T. VIII. 283 324.
 9. Sed hæc quid sunt inter tantos? VII.
 606. A.
 26. Quæritis me, non quia signa vidistis.
 VII. 372.
 27. Operamini non cibum qui perit. VIII.
 463. A.
 29. Hoc est opus Dei, ut credatis in
 eum. VI. 369. C.
 31. Patres nostri comederunt manna in
 deserto. VIII. 297. D. X. 372. E.
 35. Qui comederit de carne mea. VIII.
 214. A.
 37. Non ejiciam eum foras. VIII. 349. D.
 39. Ego resuscitabo eum in novissimo
 die. VIII. 237. E. 349. C.
 41. Ego sum panis qui de caelo descen-
 dit. III. 927. D. XII. 336. C.
 44. Nemo venit ad me, nisi Pater meus
 traxerit eum. III. 133. D. V.
 307. D. 374. D. VI. 573. E. VIII.
 474. A. 494. B. 546. A. 589. B.
 XII. 339. D.
 45. Erunt omnes docti a Deo. I. 906. E.
 VIII. 344. A. XI. 338. C. 722. F.

CAP. VERS.

6. 46. Non quia Patrem vidit quisquam.
I. 389. B. 593. E. 594. D. III.
560. C. VI. 74. A. 307. D. VIII.
100. F. X. 363.
52. Panis caro mea est. I. 847. E.
52.61.67. Et panis quem ego dabo pro mundi
vita, etc. I. 618.
54. Nisi comederitis carnem meam. X.
440. E.
57. Qui comedit carnem meam. II.
278. D. IX. 763. C.
58. Sicut ego vivo propter Patrem. II.
278. D.
61. Durus est hic sermo. IX. 434. C.
63. Cum autem videritis Filium homi-
nis ascendentem. VII. 614. C.
64. Spiritus est qui vivificat. VIII.
328. B.
65.71. Non omnes credunt, etc. XII. 906. A.
66. Nemo venit ad me, nisi ei datum
fuerit. VIII. 346. A.
67. Multi enim discipulorum ejus abie-
runt retro. VIII. 362. D.
68. Numquid et vos abire vultis? II.
334. IX. 392. A. XI. 437. F. XII.
369. 648. C.
68-70. Numquid vos quoque vultis recede-
re? etc. V. 197. C.
69. Verba vitæ æternæ habes. V. 327. D.
IX. 344. B.
71. Unus ex vobis diabolus est. I. 873. A.
VIII. 449. D.
71.63. T. VIII. 476. B.
7. *Exponitur* T. VIII. 323-331.
4. Ostende te ipsum mundo. VII. 373.
326. A.
5. Neque enim ipsius fratres credebant
in eum. III. 639. VII. 90. A.
326. E. VIII. 146.
6. Vestrum tempus semper est para-
tum. VII. 373.
7. Mundus vos non audit, me autem
audit. VIII. 433. D. 466. E. IX.
31. B. 627. XI. 194. A.
11. Ubi est ille? II. 104. E.
12. Hic non ex Deo, sed seduxit tur-
bam. III. 638. E. V. 389. C. VII.
737. A. 773. C. VIII. 384. A. XII.
367. B.
18. Qui enim non quærit gloriam suam.
VIII. 107. C. 307. D.
19. Nemo vestrum facit legem. VIII.
398. A.

CAP. VERS.

7. 20. Quid me quæritis interficere? VIII.
245. D. 407. C. 371. D. IX. 333. A.
XI. 24. C. XII. 369.
23. Si circumcisionem accipit homo in
sabbato, ut non solvatur lex Moy-
si. VII. 493. A. XII. 333. D.
25.26. Nonne hic est Jesus? Ecce palam
loquitur, etc. VII. 758. E.
26.31. Hic est Christus, etc. VIII. 344. D.
28. A me ipso non veni. III. 26. VIII.
438. B. IX. 56. E. X. 61. E.
30. Nemo misit in illum manus. VIII.
143. A.
31. Hæc illo loquente, multi credide-
runt in eum. VIII. 416. E. 438. B.
432. C.
33. Adhuc modicum tempus vobiscum
sum. VIII. 464. C. 508. C.
33.34. T. VII. 723. A.
37. Si quis sitiit, veniat ad me, et bibat.
II. 399. A. VII. 766. XII. 537. D.
37.38. T. IV. 19. C.
38. Qui credit in me, sicut dicit Scriptu-
ra, flumina de ventre ejus fluent
aquæ vivæ. II. 399. E. III. 87. A.
192. B. IX. 836. E.
38.39. T. VIII. 241. E.
39. Nondum enim erat Spiritus sanctus.
II. 546. E. 547. B. III. 24. B.
600. C. VII. 416. B.
42. Nonne a Bethleem castello? etc. II.
424. D. VII. 28. B. XII. 368. D.
46. Numquam homo sic loquutus est.
V. 197. C. IX. 123. B.
48. Quis principum credidit in eum?
VIII. 398. C.
48.49. T. VIII. 240. D.
51. Lex nostra neminem judicat. VIII.
139. B.
52. Scrutare et vide, quia e Galilæa pro-
pheta non excitatur. II. 424. C.
VII. 137. D. VIII. 139. C. 234. C.
XII. 368. D.
8. *Partim exponitur* T. VIII. 331-
374.
12. Ego sum lux. VIII. 45. C. 188. XII.
23. C.
13. Tu testimonium perhibes de teipso.
VII. 206. 461. C.
14. Etsi testimonium perhibeo de me-
ipso. VIII. 272. D.
16. Et qui misit me Pater, mecum est.
VI. 604. B.

CAP. VERS.

3. 18. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso. XII. 226.
 19. Si enim Patrem meum nossetis, et me nossetis. I. 720. E. X. 61. A.
 20. Quia nondum venerat hora ejus. VIII. 143. A.
 26. Quæ audiui a Patre meo, loquor. VIII. 197. B.
 28. A me ipso facio nihil, sed quæ docuit me Pater meus loquor. I. 619. A. VII. 931. B. VIII. 156. C. 485. C. IX. 469. D. XII. 944. D.
 29. Quæ ego facio, ille facit. VIII. 471. B.
 30. Hæc illo loquente, multi crediderunt. I. 619. A.
 33. Nos patrem habemus Abraham. VII. 174. B. 399. C.
 34. Qui facit peccatum, servus est peccati. II. 523. B. VI. 433. C. 476. C. XI. 696. D.
 35. Servus non manet in domo in æternum. XII. 334. B. 978. C.
 37. Sermo meus non capit in vobis. VIII. 370. B.
 39. Si filii Abraham essetis. IV. 362. V. 294. E. VII. 327. A.
 40. Ut quid vultis me occidere? III. 897.
 41.42.44. Nos ex Deo sumus, etc. VI. 580. A.
 41.44. Vos opera patris vestri vultis facere, etc. VII. 263. B.
 42. A me ipso non veni. XII. 117.
 44. Ille homicida erat ab initio. I. 840. D. 891. A. 892. II. 533. D. IV. 784. E. V. 294. E. X. 854. C.
 46. Quis ex vobis arguet me de peccato? II. 438. D. III. 523. A. 524. VI. 97. D. VII. 236. VIII. 387. 388. A. X. 411. 604. E.
 48. Samaritanus es tu, et dæmonium habes. III. 638. D. V. 389. C. VI. 607. A. VII. 757. A. VIII. 203. B. XII. 566. A.
 49. Ego dæmonium non habeo. I. 532. E. VII. 852. C. IX. 422.
 50. Ego non judico vos. VIII. 463. A.
 51.52. Qui sermonem meum audit, mortem non videbit in æternum, etc. I. 618. C.
 52. Abraham mortuus est, et prophetae mortui sunt. VIII. 263. D. 344. E.
 56. Abraham pater vester exsultavit ut

CAP. VERS.

- videret diem meum. II. 25. C. IV. 531. B. VIII. 56. B. 144. A. IX. 468. C. X. 529. A. XI. 86. B. XII. 910. D.
 3. 56.57. Abraham pater vester exsultavit, etc. I. 617. A.
 58. Antequam Abraham fieret, ego sum. I. 633. B. VII. 234. C.
 58.59. Antequam Abraham fieret, ego sum, etc. I. 617. B.
 9. *Exponitur* T. VIII. 373-397.
 4. Operamini dum est dies. XII. 313. C.
 5. Ego sum lux mundi. VI. 522. D.
 6. Lutum fecit de sputo. VIII. 231. E.
 7. Vade, lava in Siloam. I. 633. C.
 8.9. Hic est, non est hic, etc. I. 674. E. II. 72. B. VIII. 433. A.
 8.9.18. Hic est, non est hic, etc. VI. 332. D.
 16. Non est hic homo a Deo. I. 673. A. VII. 391. D. 637. D. XII. 367. B.
 22. Hæc dicebant parentes ejus, quia timebant Judæos. V. 20. C. XI. 651^a. D.
 24. Da gloriam Deo. VII. 330. B.
 27. Dixi vobis, et non audistis. VI. 490. A.
 29. Hunc autem nescimus unde sit. VIII. 135. 277. 333. E.
 30.31. Scimus quod peccatores Deus non audit, etc. I. 673. A.
 32. A sæculo non est auditum. VIII. 374. C.
 34. In peccatis natus es totus. IX. 516. E.
 37. Qui loquitur tecum, ille est. VIII. 272. C.
 39. In iudicio veni in hunc mundum. I. 634. B. II. 314. C. III. 288. B. VII. 598. D. VIII. 373. E. 391. C. X. 284. A.
 10. *Partim exponitur* T. VIII. 397-419.
 8. Omnes quotquot venerunt ante me. XII. 572. D. E.
 9. Ego sum ostium. XII. 537. A.
 11. Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus. II. 41. B. 476. B. 481. 486. A. 492. C. 708. D. III. 23. D. 492. 497. B. V. 351. E. XI. 665. B. 683. D.
 12. Mercenarius autem, et qui non est pastor. III. 23. D.
 15. Sicut cognoscit me Pater. I. 593. III. 21. D. V. 498. E. VIII. 99. C. 100. E.

CAP. VERS.

10. 15. 30. T. VIII. 26. E.
 16. Et alias oves habeo. V. 231. B.
 380. E. VIII. 447. D.
 17. Propterea me diligit Pater. III. 23. A.
 V. 198. A.
 18. Potestatem habeo ponendi animam
 meam. I. 624. C. III. 21. E. 23. E.
 IV. 739. B. VI. 305. A. 505. D.
 506. A. VII. 932. C. VIII. 484. C.
 577. A. X. 172. A. 784. E. XII.
 119. D. 366. C.
 20. Dæmonium habet. VII. 698. E. 773. C.
 XI. 59. F. XII. 367. C.
 24. Si tu es Christus, dic nobis palam.
 VI. 490. A. VIII. 221. D.
 25. Opera, quæ ego facio. VI. 490. A.
 28. 10. Ego vitam æternam do eis, etc. VIII.
 528. B.
 29. Ex manu Dei nullus rapere potest.
 IV. 803. E.
 30. Ego et Pater unum sumus. I. 616. D.
 620. A. 625. B. VI. 308. 504. B.
 VIII. 439. B.
 33. Propterea namque te lapidamus. III.
 590. C. VII. 389. E. 637. D.
 35. Si illos dixit deos. IX. 51.
 36. Vos dicitis, Tu blasphemias. VIII.
 272. C. 440. D.
 37. Si non facio opera ejus qui misit
 me. VIII. 439. A. 499. B.
 37. 38. T. V. 313. D. 494. B. VII. 389. E.
 VIII. 212. D.
 38. Si mihi non creditis, operibus meis
 credite. VIII. 276. A. 439. A. B.
 41. Joannes quidem nullum fecit si-
 gnum. VII. 543. D.
 41. 42. T. XI. 613. D.
 42. Omnia quæ Joannes dixit vera sunt.
 VIII. 123.
 11. *Exponitur* T. VIII. 422-448.
 3. Miserunt sorores ejus ad Dominum.
 II. 773. E.
 3. 4. Ecce quem amas infirmatur, etc. X.
 762. D.
 4. Infirmitas hæc non est ad mortem.
 IX. 143. C.
 11. Lazarus amicus noster dormit. I.
 644. II. 470. B. III. 906. C.
 IV. 338. C. VII. 407. A. XI.
 204. B.
 12. Domine, si dormit, salvus erit. I.
 644. II. 470. C.
 14. Lazarus mortuus est. I. 644.

CAP. VERS.

11. 16. Eamus ut et nos moriamur. VIII.
 423. C. X. 46. A.
 21. Domine, si fuisses hic, frater meus
 non fuisset mortuus. I. 644. E.
 VIII. 432. D.
 22. Et nunc scio quia quæcumque po-
 posceris a Deo, dabit tibi Deus.
 I. 644. E. VII. 357. A. B.
 25. Ego sum resurrectio et vita. I. 646. E.
 II. 73. B. VI. 522. D. VII. 357. B.
 VIII. 237. E. XII. 557. E.
 25. 26. Qui credit in me, etiamsi mortuus
 fuerit, vivet, etc. V. 388. A. VI.
 357. XI. 500. D.
 26. Amen, amen dico tibi, qui credit in
 me, non morietur in æternum.
 XII. 160. C.
 34. Ubi posuistis eum? I. 642. D. VII.
 840. E.
 34. 39. T. VII. 407. B.
 37. Non poterat hic, qui aperuit oculo-
 bus cæci nati, facere ut hic non
 moreretur. VIII. 432.
 39. Jam fetet. VIII. 423. C.
 40. Nonne dicebam tibi, si credideris,
 videbis gloriam Dei? VII. 357. A.
 41. Gratias ago tibi, Pater, quoniam au-
 disti me. I. 645. A.
 42. Ego autem sciebam, quia semper
 me audis. I. 645. A. VII. 233. A.
 VIII. 541. X. 432.
 43. Lazare, veni foras. I. 646. C. D. E.
 II. 773. A. B. C. III. 522. B. XI.
 20. B. 535. B.
 44. Solvite illum, et sinite abire. VII.
 407. D.
 48. Occidamus eum, ne veniant Roma-
 ni. II. 618. C. IX. 355. A. XI.
 631^b. A.
 50. Expedit ut unus homo moriatur.
 III. 70. A.
 50. 51. T. III. 70. A.
 51. 52. Hoc autem a semetipso non dixit,
 etc. IV. 224. C.
 56. Quid putatis, quia non venit ad
 diem festum? VIII. 331. B.
Exponitur T. VIII. 449-462.
 1. Ante sex dies Paschæ venit Jesus in
 Bethaniam. XII. 905. D.
 7. Dimitte illam; in diem sepulturæ
 meæ servavit illud. XII. 906. C.
 8. Me autem non semper habebitis.
 XII. 906. C.

CAP. VERS.

12. 9. Novit ergo turba multa Judæorum. XII. 906. D.
 10.11. Consultaverunt enim principes sacerdotum, etc. XII. 907.
 12.13. In crastinum turba multa, etc. XII. 907. C.
 13. Benedictus qui venit in nomine Domini. X. 392. A. XII. 908. A. 987. C.
 14.15. Invenit Jesus asello, sedit super eum, etc. XII. 908. D.
 16. Hæc nesciebant discipuli ejus. XII. 908. B.
 17. Testificabatur ergo turba. XII. 909. D.
 19. Videte quod mundus post ipsum vadat. IX. 335. A. XI. 651^a. D. XII. 909. E.
 24.25. Si granum frumenti in terram cadens mortuum non fuerit, etc. V. 587. D. VII. 625. D. 835. D. X. 450. C.
 25. Qui amat animam suam, perdet eam. I. 106. A. V. 197. C. VII. 636. C. VIII. 505. D. XI. 782. E.
 26. Si quis mihi ministrat. VI. 358.
 27. Nunc anima mea turbata est. VI. 505. B.
 29. Tonitru est. IX. 166. C.
 30. Non propter me hæc vox facta est. VIII. 439. D.
 31.32. Nunc est judicium mundi hujus, etc. V. 345. D. C.
 32. Cum exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum. IV. 403. C. V. 587. D. VIII. 156. C. 494. B.
 36. Credite, donec lux vobiscum est. VIII. 378. A. 528. A.
 37.38.41. Cum tanta signa fecisset Jesus, etc. VI. 530. E.
 38. Bene dixit Isaias propheta. VI. 83. D.
 42. Multi autem crediderunt in ipsum. V. 20. C. VIII. 26. B. 187. B.
 42.43. T. XI. 651^a. C.
 44. Qui credit in me, credit in eum qui me misit. V. 96. C. VIII. 465. E.
 45. Qui videt me, videt et Patrem. VIII. 439. B.
 47. Non veni ut judicem mundum. I. 873. A. B. III. 472. A. V. 192. B. 329. C. VII. 649. C. VIII. 357. D.
 47.48. T. VIII. 160. A.
 48. Non ego judicabo vos, sed sermo quem loquutus sum. VI. 28. C.

CAP. VERS.

12. 49. Ille mihi dixit quid dicam et quid loquar. VIII. 25. C.
 15. *Exponitur* T. VIII. 473-492.
 2. Cæna facta, cum jam diabolus immisisset in cor Judæ. VII. 876. E.
 6.8.9. Domine, non mihi lavabis pedes, etc. I. 649. A.
 7.8. Quod ego facio tu nescis, scies autem postea, etc. VII. 185. B.
 8. Non habes partem mecum, nisi pedes tuos lavero. VII. 620.
 8-10. Domine, non mihi lavabis pedes in æternum, etc. III. 930. B.
 12. Accepit vestimenta sua. XI. 284. A.
 14. Si ego Dominus et Magister hæc facio. XI. 273. E. 675^a. B.
 14.15. T. VIII. 412. E.
 15. Exemplum dedi vobis meipsum. VII. 723. B.
 16. Non est servus major Domino suo. VIII. 571. D.
 18. Non de omnibus vobis loquor. I. 873. A. VIII. 476. B.
 21. Cum vidisset eum, turbatus est. II. 445. B. 456. B. A.
 23. Hic enim erat quem diligebat Jesus. VIII. 222. C.
 26. Cui ego intinctum cibum porrexero, ipse est. VII. 874.
 27. Post bucellam intravit in eum sathanas. VII. 876. E.
 31. Venit hora ut glorificetur Filius hominis. XII. 59. C.
 34. Mandatum novum do vobis. IX. 538. B. XII. 52. 226.
 35. In hoc cognoscent homines, quia discipuli mei estis. I. 461. D. 544. B. 850. C. II. 560. C. 730. D. III. 80. C. 84. D. IV. 800. D. VI. 340. VII. 425. D. IX. 2. B. 794. E. X. 342. B. 347. E. XI. 256. XII. 52. 405. D.
 36. Vado et venio, ut ubi ego sum, et vos sitis. VIII. 508. C. 524. B. 534. C. 534. E. IX. 22. D. 514. B.
 37. Animam meam pro te ponam. VIII. 599. C.
 14. *Exponitur* T. VIII. 492-511.
 1. Creditis in Deum, et in me credite. VIII. 469. B.
 2. In domo Patris mei maiores multæ. I. 44. A. V. 336. E. VIII.

CAP. VERS.

363. A. X. 394. XII. 5. c. 334. B.
978. D.
14. 5. Nescimus quo vadis. VIII. 524. c.
6. Nemo potest venire ad Patrem, nisi
per me. V. 307. D. 371. D. VI.
371. E. 573. E. VIII. 389. B. XI.
46. XII. 337. E. 339. C. 363. D.
- Ib.* Ego sum vita. VIII. 43. c.
7. Si cognovissetis me, et Patrem
meum utique cognovissetis. VIII.
497. E.
8. Ostende nobis Patrem, et sufficit no-
bis. V. 161. A. VIII. 286. A.
324. C. 334. C.
9. Qui vidit me, vidit Patrem. I. 616.
620. A. VI. 332. E. VIII. 26. D.
10. Ego in Patre, et Pater in me est. I.
643. A. III. 26. E. VIII. 26. D.
236. C. 438. B. 527. E. IX.
236. A.
11. Ego in Patre, et Pater in me. VI.
604. B.
12. Amen, amen dico vobis, qui credit
in me, opera, quæ ego facio, et
ipse faciet. II. 640. B. 643. D. III.
110. E. V. 146. D. VII. 441. E.
VIII. 434. E. IX. 2. A. 113. C.
113. E. 344. C. X. 491. E. XI.
266. C. 783. E.
14. Quæcumque petieritis in nomine
meo, accipietis. XI. 44. E.
- 14.15. T. VIII. 543. B.
15. Qui diligit me, mandata mea serva-
bit. VII. 783. E. XII. 321. B.
- 15-17. T. II. 543. A.
16. Ego rogabo Patrem, et alium Para-
cletum mittet vobis. IX. 9. B.
- 16.17. T. VI. 604. A.
17. Apud vos manebit. VIII. 308. D.
XII. 449. C.
- 19.30. Adhuc medicum, et mundus me
non videt. VIII. 511. E.
- 21.23. Eum amabo et veniam ad eum. V.
74. D.
23. Qui me diligit, præcepta mea serva-
bit. V. 34. A. VIII. 46. C. 306. B.
XI. 4. C. 777. C. XII. 230. B.
337. D.
- Ib.* Et mansionem apud eum faciemus.
VIII. 333. c.
26. Ille vobis suggeret omnia, et docebit
vos, etc. I. 633. C. VII. 2. A. XII.
206.

CAP. VERS.

14. 27. Pacem meam do vobis. I. 683. E. II.
467. A. III. 916. C. V. 388. A.
VII. 421. A. X. 312. D. XI. 44. E.
331. B. 400. E. XII. 403. D.
1001. E.
28. Si me diligereitis, gauderetis utique.
XII. 119. B.
29. Propterea hæc dixi vobis, priusquam
fiant. II. 766. XI. 513. A.
30. Venit princeps hujus mundi. VI.
97. D. VII. 236. VIII. 437. C. X.
441. B. 604. E. XII. 60. B.
366. C.
31. Sicut mandavit mihi Pater, sic lo-
quor. VIII. 438. B.
15. *Exponitur* T. VIII. 311-319.
1. Ego sum vitis vera. IV. 740. D. VII.
179. C.
5. Ego sum vitis, vos palmites. III.
149. E. 472. C. VI. 247. B.
- 5.15. T. II. 278. D.
9. Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi
vos. VIII. 543. C.
10. Si præcepta mea servaveritis. XII.
1007. B.
- 10.15. Amicos vos dico, si sermones meos
servaveritis. XII. 321. B.
13. Majorem hac caritatem nemo habet,
I. 462. 761. E. II. 801. A. 833. B.
VII. 687. C. IX. 817. E. X.
340. D.
14. Vos enim amici mei estis. II. 833. B.
IX. 763. C. XII. 307. C. 938.
990.
15. Non ultra voco vos servos. VII. 440.
VIII. 4. E. 14. D. 159. A. 538. E.
X. 68. E. 370. A. XI. 694. C.
771. D. XII. 964. C.
- 15.14. T. V. 106. D.
16. Non vos me elegistis, sed ego elegi
vos. II. 388. A. III. 163. V. 333.
X. 200. XI. 260. A. 791. XII.
366. B. 932. D.
19. Vos de hoc mundo non estis. VIII.
4. A. 332. A. IX. 627.
20. Me persequuti sunt, et vos perse-
quentur. IX. 143. XI. 268. C.
XII. 5. C.
22. Si non venissem, et loquutus fuiss-
em eis, peccatum non haberent.
III. 196. C. 290. B. 598. A.
663. C. IV. 368. A. VI. 209. D.
VII. 463. B. VIII. 17. B. 572. B.

CAP. VERS.

- IX. 12. A. 53. A. 604. C. XI. 830. E. XII. 147. B.
15. 22.24. Nisi venissem..... et nisi signa fecissem. I. 494. B.
23. Qui me odit, odit et Patrem meum. V. 96. C. XII. 576. B.
25. Oderunt me gratis. V. 69. C.
- 25.22. T. VIII. 185. E.
26. Ille testimonium perhibebit de me. XII. 226. B.
27. Et vos testificamini de me. IX. 5. C.
16. *Exponitur* T. VIII. 520-535.
2. Erit tempus, cum omnis qui interfecerit vos. III. 596. A. VIII. 524. C. IX. 164. D.
- 5.6. Nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?, etc. I. 635. B. C. II. 136. 538. D. III. 669. A. X. 45. D. E.
- 5.7. Vado, Spiritum mitto. IX. 21.
6. Quia hæc locutus sum vobis. VIII. 486. B.
- 6.5. T. VII. 426. D.
7. Expedit vobis, ut ego vadam. II. 546. A. 547. B. 555. B. VIII. 508. D. IX. 9. A. 10. D.
10. Jam non videbitis me. VIII. 504. E.
11. Princeps hujus mundi nunc condemnatus est. X. 412.
12. Multa habeo vobis dicere. I. 338. D. 635. B. VII. 400. D. 618. C. VIII. 517. A. IX. 4. C. 470. X. 46.
15. Omnia quæcumque habet Pater meus, mea sunt. VIII. 45. D. 548. B. X. 765. A. 790. C.
20. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos. I. 208. B. V. 75. B. XI. 142. C. 364. XII. 391. C.
21. Mulier quando parit, tristitiam habet. IV. 172. C.
22. Iterum videbo vos, et gaudebitis. II. 199. B. V. 44. C.
27. Quoniam Pater vos diligit. XI. 44. F.
28. Ego exivi a Patre, et veni. XI. 172. XII. 34. B.
33. In mundo pressuram habebitis. I. 196. A. 226. E. 913. E. III. 596. A. IV. 383. C. 702. D. V. 75. B. VII. 171. A. 409. IX. 170. E. 219. C. 494. A. X. 739. D. XI. 4. 44. E. 363. C. 516. 767. D. E. XII. 107. C. 283. C. 324. 370. A. 391. C.

CAP. VERS.

- 33.20. T. XIII. 391. c.
17. *Exponitur* T. VIII. 540-553.
1. Pater, clarifica Filium tuum. I. 624. III. 24. B. 600. B. XI. 62. B. 496. F.
- 1.4. Glorifica me, ut ego glorificem te, etc. X. 800. D.
3. Ut cognoscant te solum verum Deum. VI. 500. E. 503. A. 536. B. 603. B. VIII. 202. C. IX. 467. A. XI. 660. F.
4. Ego te glorificavi in mundo. V. 307. B.
5. Pater, clarifica me gloria, quam habui apud te. II. 485. C. XII. 775. E. 873. B.
6. Tui erant, et mihi eos dedisti. VIII. 474. A. 552. B. XII. 560. C.
10. Omnia mea tua sunt, et tua mea. V. 210. 303. C. VIII. 306. B. 333. E. IX. 477. E. X. 765. A. 791. B.
11. Da eis ut quemadmodum ego et tu unum sumus. III. 26. VIII. 529. A. X. 787. B. XI. 255. C. XII. 260. B.
14. Non sunt de mundo. VIII. 565. B. XI. 194. F.
19. Pro vobis sanctifico meipsum. X. 412. XII. 238. D.
20. Non pro omnibus rogo, sed pro iis qui credunt. XII. 225. A.
21. Da illis, ut unum sint. IX. 285. C. XII. 52.
23. In hoc cognoscent omnes, quia tu me misisti. VII. 425. D. IX. 793. B.
24. Volo ut ubi ego sum, et ipsi sint. VIII. 81. D. XI. 5. 646. D. 632^b. B. XII. 225. C. 247. D.
25. Pater sancte, et mundus te non cognovit. VIII. 58. E.
18. *Exponitur* T. VIII. 557-569.
4. Quem queritis? I. 874. D. II. 449. C. III. 152. C. VII. 895. B.
5. Ego sum is quem queritis. VII. 895. B.
6. Ecce ego sum; et abierunt retrorsum. III. 25. B. 152. A.
8. Sinite illos abire. VIII. 400. A.
11. Mitte gladium in vaginam suam. VII. 901. A.
15. Notus erat discipulus ille sacerdoti. VII. 731. E.
20. Ego palam loquutus sum mundo. VIII. 189. C.
23. Si male loquutus sum, testimonium

CAP. VERS.

- perhibe de malo. I. 532. E. 533. II. 842. E. III. 407. E. VI. 49. A. X. 529. XI. 697. A. XII. 368. A.
28. Mane factum: non intrarunt in prætorium. VII. 903. A.
30. Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. VII. 904. B.
31. Accipite eum vos. VII. 919. A. IX. 332.
36. Regnum meum non est de hoc mundo. VII. 98. C. 916. A. VIII. 290. D. IX. 236. A.
37. Ergo rex es tu. I. 632. C. V. 229. C. 308. C. VI. 305. E. VIII. 24. B. XI. 703. F.
19. *Partim exponitur* T. VIII. 569-579.
6. Accipite eum vos. VII. 903. D. XI. 423. F.
11. Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. VII. 917. C.
12. Omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari. I. 695. C. III. 640. C. V. 273. C. X. 47. B.
- 15.12. T. IX. 299. D.
15. Non habemus regem nisi Cæsarem. I. 719. C. III. 300. A. VIII. 455. B. IX. 83. E. 151. E. 157. E. XI. 267. D.
21. Noli scribere hunc esse regem Judæorum. VII. 905. D. 911.
30. Cum gustasset, dixit, Consummatum est. VII. 925. A.
37. Videbunt in quem transfuxerunt. XII. 414. A.
39. Venit Nicodemus, qui venerat ad Dominum nocte. VIII. 159. C.
20. *Partim exponitur* T. VIII. 580-593.
9. Nondum enim sciebant quia oporteret eum a mortuis resurgere. I. 635. D. III. 223. A.
17. Ascendo ad Patrem meum. III. 927. D. VI. 604. B. E.
19. Cum sero esset die illa, una Sabbatorum. III. 915. D. 916. A.
20. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus et latus. III. 916. C. 917. E.
21. Dixit ergo illis iterum, Pax vo-

CAP. VERS.

- bis. III. 917. E. VIII. 308. B.
20. 22. Et cum hæc dixisset, insufflavit, aitque illis. III. 917. B. 918. D. VI. 568. C. 605. B. VIII. 343. C. 502. B. IX. 9. B. X. 537. D.
- Ib.* Accipite Spiritum sanctum. VI. 605. B.
23. Quorum remisistis peccata, remittuntur. I. 469. D. III. 94. C. 918. E. XII. 202. C.
24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis. III. 919.
25. Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum. III. 919. D.
26. Post dies octo venit iterum Jesus. III. 919. D.
27. Infer manum tuam. II. 482. D. 494. E. III. 919. E. VIII. 436. A.
29. Quia vidisti me, credidisti. III. 921. E. V. 324. B. VI. 332. B. VIII. 158. B. IX. 339. A. X. 54. XI. 482. D.
21. *Partim exponitur* T. VIII. 593-601.
1. Deinde visus est supra quingentis fratribus. X. 413. C.
5. Filioli, numquid ad manducandum habetis? III. 924. D. VI. 576. E.
6. Mitte ad dexteram navigii rete, et invenietis. III. 924. D. VI. 576. E.
7. Dominus est. III. 924. E. VI. 576. E.
15. Petre, amas me? Si amas me, pasce oves meas. I. 454. E. II. 367. III. 923. C. VI. 334. E. VII. 545. B. 840. E. 845. B. VIII. 223. E. 483. B. IX. 160. A. 465. 827. E.
16. Petre, amas me? Tu, Domine, scis quod amo te. I. 607. VII. 783. A.
17. Petre, diligis me plus his? III. 80. C. D. 84. D. IX. 580. B. 808. D.
- Ib.* Si amas me, pasce oves meas. X. 342. D. *Cfr. vers.* 15.
18. Cum enim senueris, tunc cingent te. III. 85. E. X. 595. C.
21. Illic autem quid? VII. 888. E. VIII. 483. B.
25. Si scribantur per singula omnia, quæ fecit Christus. III. 124. 923. D. VIII. 81. C. 593. E. IX. 6. B.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. IX. 1-32.
1. Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cepit Jesus, etc. III. 121. A. 123. D. 922. D. VI. 322. D. XII. 867. B.
- 1.2. Primum quidem..... usque in diem qua præcipiens apostolis, quos elegit, assumtus est. III. 923. D.
- 1-4. T. III. 107. A.
3. Quibus exhibuit seipsum vivum. X. 172. A.
- 3.4. Apparens eis per dies quadraginta.... et convalescens præcepit eis, etc. III. 926. E.
- 4.5. Et præcepit eis etc. quia Joannes baptizavit aqua. III. 107. A. 928. A.
4. Et convalescens cum illis. VIII. 593.
6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum dicentes. III. 930. D. XI. 562. D.
- 6-9. T. III. 107. B.
7. Non vestrum est nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. VI. 518. A. VII. 837. E. 888. E. XI. 563. B.
- 7.8. T. III. 931. B.
8. Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos. VII. 767. E. VIII. 589. IX. 19. E. XI. 13. B.
9. Elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. III. 408. D. 932. E. VII. 641. D.
10. Cumque intuerentur in cælum euntem illum. III. 932. A. V. 232.
- Ib.* Ecce duo in vestimentis albis. II. 537. B.
11. Viri Galilæi, quid statis? II. 537. B. XII. 40. C.
- Ib.* Hic Jesus qui assumtus est a vobis in cælum, sic veniet. II. 538. D. X. 604. D. XI. 667. C.
18. Crepuit medius, et effusa sunt omnia viscera ejus. IX. 780. D.
20. Scriptum est enim in libro Psalmodum: Fiat habitatio ejus deserta. V. 292. C.
24. Tu, Domine, qui corda nosti omnium. IX. 103. C. 275. E.

CAP. VERS.

33. Postquam orassent et jejunassent, imposuerunt illis manus. V. 639. C.
2. *Exponitur* T. IX. 38-70.
- 1.3. Cum complerentur dies Pentecostes, apparuerunt illis dispartitæ linguæ. II. 530. E.
- 1-3. T. III. 107. C.
- 1.4. T. XII. 551. C.
2. Tamquam advenientis spiritus vehementis. II. 530. A.
3. Apparuerunt illis dispartitæ linguæ tamquam ignis. II. 437. A.
4. Spiritu sancto repleti erant. I. 690. C.
5. Erant in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi. II. 542. C.
- 9.10. Erant illic habitantes Parthi et Medi... et qui habitant Phrygiæ. XII. 235. D.
13. Isti musto pleni sunt. II. 530. C. IX. 73. D. X. 390. C.
- 14-17. Viri Israëlitarum, quid attenditis his hominibus quasi ebriis, cum sit hora diei tertia? III. 927. B.
19. Dabo signa in cælo sursum, et in terra deorsum. III. 928. C.
22. Sicut et ipsi scitis. IX. 84. C.
23. Definito consilio, et præscientia Dei traditum. IX. 81. D.
24. Hunc Jesum Deus suscitavit. III. 435. C.
29. Licet audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est. VII. 367. E. 487. D. 785. D. IX. 230. C.
32. Testes nos et Spiritus sanctus, quem dedit Deus credentibus in se. IX. 5. C.
- 34.35. Non enim David ascendit in cælum. III. 435. C.
36. Ipsum Dominum et Christum Deus fecit. VIII. 24. E. XII. 9. B.
- 37.38. Quid faciemus? X. 110. E. XI. 76. E.
38. Pœnitentiam agite, et baptizetur quisque vestrum. II. 280. A.
46. In simplicitate et exultatione cordis. XII. 48.
- 46.47. Sumebant cibum..... collaudantes Deum. XI. 128. F.

CAP. VI. S.

3.

Exponitur T. IX. 72-87.

1. Petrus et Joannes ascendeabant in templum. III. 81. A. XII. 790. A.

6. In nomine Christi surge et ambula. II. 343. E. III. 109. D et B. 473. B. IX. 470. C.

Ib. Argentum et aurum non est mihi. III. 82. C. VII. 934. D. IX. 104. B. X. 133. D. 360. B. XII. 233. 236. B. 684. B. 790. B.

12. Quid nos intuemini tamquam propria virtute vel pietate fecerimus hunc ambulare. II. 42. A. IV. 323. A. V. 230. D. VI. 306. A. VII. 349. A. 888. A. VIII. 442. C. IX. 47. A. 173. D. 239. B. X. 97. C. 381. D. XI. 266. C. 523. A. 783. E.

12.13.16. T. VI. 341. A.

13. Judicante ille dimittit. IX. 249. D.

13-16. Deus Abraham, Isaac, et Jacob... quem vos tradidistis, et negastis coram facie Pilati. IV. 323. B.

16. Quem videtis et nostis, in conspectu omnium vestrum. IX. 84. C.

17. Scimus quia ignoranter fecistis. VIII. 571. A.

22. Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris, sicut me. I. 670. B.

24. Et omnes prophete a Samuele et deinceps qui loquenti sunt, annuntiaverunt dies istos. VIII. 56. B. X. 62. A.

25. Hoc est testamentum quod disposui patribus vestris. XII. 184. D.

26. Vobis suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis. XII. 76. B.

1.

Exponitur T. IX. 92-111.

S.19. Et tunc Petrus plenus Spiritu sancto, dixit ad populum. VI. 616. C.

12. Neque enim est nomen aliud, in quo nos salvari oportet. XI. 634. A.

13. Cum enim viderent Judæi Petri in loquendo libertatem, et Joannis... mirabantur. III. 114. D. XI. 463. A.

14. Cumque hominem cernerent, qui sanatus erat, nihil poterant contradicere. III. 114. D.

17. Quid faciemus istis hominibus? II. 618. C. IV. 243. D. 383. A. V. 263. A. VII. 343. D. IX. 662. E. XII. 310. C.

CAP. VI. S.

4.

19. Si justum est vos audire potius quam Deum, judicate. VII. 429. A.

20. Non possumus nos quæ vidimus et audivimus non loqui. III. 437. B. VII. 343. E. IX. 122. B.

29. Respice super minas ipsorum. V. 317. B.

29-31. T. VIII. 334.

30. In signis et prodigiis faciendis per sanctum Filium tuum Jesum. V. 317. C.

32. Erat omnium cor unum et anima una. IV. 390. V. 233. A. VII. 303. B. 422. E. X. 230. A. XI. 236. E. 833. D. XII. 260. B.

Ib. Nullus enim quidpiam sibi proprium esse dicebat. III. 291. A.

32.33. T. VI. 342. C. X. 33. B. XI. 307. D.

33.34. Gratia magna erat in omnibus illis, etc. XI. 362. C.

34. Quotquot enim agros aut domos possidebant, illas vendentes pretium afferebant. III. 291. C. V. 230. D. 333. A.

35. Distribuebant singulis prout cuique opus erat. XI. 833. C.

3.

Exponitur T. IX. 111-129.

3.4. Cur implevit Satan cor tuum, ut mentireris Spiritui sancto? III. 93. E. XII. 578. D.

8. Dic mihi, si tanti agrum vendidistis? III. 93. A. XII. 236.

12.14. Per manus enim apostolorum fiebant signa magna.... magisque augebatur quotidie virorum et mulierum multitudo. VI. 322. A.

13. Cæterorum nemo audebat seungere illis. III. 96. A. V. 230. E. 311. D.

15. Efferebant in grabatis ægrotos. I. 644. B. XII. 470.

20. Ingressi in templum, loquimini populo. IX. 230. E.

28. Nonne præcepimus vobis ne loqueremini in nomine isto? VII. 429. A. XII. 311. E.

Ib. Ecce impletis Jerusalem doctrinam vestram. IX. 333.*Ib.* Vultis inducere super nos sanguinem hominis istius? III. 114. E. VII. 343. D. XI. 423. B.

29. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. IV. 323. XI. 469.

- CAP. VERS.
32. Nos testes sumus eorum quæ dici-
mus. VIII. 602. E.
- 35-39. Prospicite vobis quid de his homini-
bus sitis facturi. I. 771. A.
36. Ante hos dies surrexit Theudas. IX.
390. D.
- 36.37. Quotquot in illos crediderunt, di-
spersi sunt. VIII. 399. A.
39. Non poteritis dissolvere illud, ne-
quando et Deo repugnare reperia-
mini. VIII. 492.
41. Et illi quidem ibant gaudentes a
conspectu consilii. II. 216. A. III.
176. A. XI. 61. D. 349. E. 480. C.
XII. 279. C.
- Ib.* Quia digni habiti sunt pro nomine
Jesu contumeliam pati. IV. 322. D.
VII. 483. A. XI. 496. D.
6. *Exponitur* T. IX. 129-139.
1. Factum est murmur inter Græcos.
III. 372. E.
2. Non expedit nobis relicto verbo Dei
ministrare mensis. X. 21. A.
3. Constituite namque ex vobis viros
boni testimonii septem. III. 82. A.
X. 667. E.
4. Nos autem in oratione et verbi mi-
nisterio perseveremus. I. 574. D.
IX. 834. E.
8. Stephanus plenus gratia et fortitu-
dine. VII. 500.
- 11.14. Vir iste loquitur verba blasphemiarum.
Dixit quoniam Jesus destruet tem-
plum istud. VI. 199. A.
13. Non enim cessat loquens contra le-
gem. II. 393.
15. Intuentes faciem Stephani, vide-
runt tamquam faciem angeli. X.
570. C.
7. *Exponitur* T. IX. 139-151.
2. Deus gloriæ visus est patri nostro
Abraham. IV. 420. A.
22. Eruditus erat Moyses omni sapientia
Ægyptiorum. III. 142. B.
40. Moyses hic qui eduxit nos. IX. 142.
51. Dura cervice, et incircumciso corde
vos, semper Spiritui sancto resi-
stistis. I. 718. B. 737. A. II. 464. C.
IX. 696. C.
53. Accepistis legem in dispositione an-
gelorum, et non custodiistis. XII.
44.
55. Video cælos apertos, et Filium ho-
minis stantem a dextris Dei. VI.
523. C.
- CAP. VERS.
7. 57. Ejecerunt Stephanum, et lapidabant
eum. III. 133. A.
58. Suscipe spiritum meum. VII. 381. A.
59. Domine, ne statuas illis hoc pecca-
tum. II. 483. D. 493. A. 497. III.
148. A. V. 517. D. IX. 101. E.
XI. 658. B. XII. 584. E.
- Ib.* Saulus autem erat consentiens neci
ejus. III. 133. B.
8. *Exponitur* T. IX. 151-164.
3. Saulus autem devastabat Ecclesiam.
III. 133. B. 147. C.
19. Date mihi, et cui imposuero manus,
accipiat Spiritum sanctum. IX.
300. B.
20. Argentum tuum tecum sit in perdi-
tionem. IX. 37. B.
- 23.22. In felle amaritudinis, et obligatione
iniquitatis video te esse: quocirca
Deum roga. III. 70. D.
- 26-28. Surge et vade ad viam quæ descen-
dit ab Jerusalem,.... et ipse re-
vertebatur sedens super currum
suum. IV. 406. A.
30. Num intelligis quæ legis? I. 907. D.
III. 159. E. IV. 407. B. VI. 298. B.
31. Quinam possim, nisi quis mihi
ostenderit? I. 907. D. IV. 407. D.
32. Sicut ovis ad occisionem ductus est.
VII. 620. C.
34. De quo, quæso, loquitur propheta,
de seipso, an de alio? VI. 298. B.
XII. 543. A.
36. Ecce aquam: quid prohibet me ba-
ptizari? XII. 544. B.
- Exponitur* T. IX. 164-185.
1. Saulus autem adhuc spirans minas
et cædem in discipulos Domini.
III. 125. A. 128. E. 132. B. 134.
145. A. 147. B.
- 3.4. Factum est autem cum appropin-
quaret Damasco, subito circum-
fulsit eum lux de cælo. III. 149. E.
4. Saule, Saule, quid me persequeris?
III. 121. B. 134. 139. D. 149. A.
163. V. 646. A. VII. 391. A.
935. C. X. 777. E. XI. 46. E.
XII. 867. C.
- 4.5. T. III. 481. A.
5. Quis es, Domine? III. 150. D. V.
646. B.

CAP. VERS.

9. 5. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. III. 493. c.
 7. Sed surge ac ingredere Damascus. V. 146. b.
1b. Steterunt vocem quidem audientes, neminem autem videntes. IX. 396. d.
 8. Surrexit Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. III. 134. c.
 11. Dixit autem Ananiæ Dominus : Vade in vicum, qui vocatur rectus. III. 134. c.
 15. Vas electionis est mihi, ut portet nomen meum coram gentibus. I. 169. a. III. 127. E. 332. d. IV. 337. b. IX. 707. X. 799. b. XI. 46. d. 313. d. 631. E. XII. 932. d.
 17. Introivit Ananias, et dixit: Saule frater, Dominus misit me. III. 134. c.
 24. Notæ factæ sunt Saulo insidiæ Judæorum. III. 134. c.
 34. Ænea, sanat te Jesus Christus. III. 473. b.
 37. Factum est autem, ut ipsa infirmaretur et moreretur. XII. 781. b.
 40. Genibus positus oravit: et conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. III. 93. b. IV. 620. c. VII. 832. b. XI. 20. b. XII. 639. c.
 40.41. Positis genibus... Dans autem ei manum, erexit eam. XII. 781. c.
10. *Exponitur* T. IX. 189-207.
 4. Corneli, eleemosynæ et orationes tuæ ascenderunt in conspectu Dei. II. 348. E. 396. c. V. 14. E. 630. d. VI. 539. A. VII. 846. IX. 308. c. X. 687. A. XII. 163. B. 637. d.
 10. Cecidit super ipsos excessus. V. 374. d.
 14. Non, Domine, quia numquam commune, aut immundum quid comedi. VII. 589. a.
 15. Quæ Deus purificavit, tu communia ne dixeris. VII. 888. E.
 34. Non est personarum acceptor Deus. IV. 237. A. IX. 287. A.
 34.35. Non est personarum... Sed in omni gente, qui timet eum et operatur justitiam, acceptus est illi. IV. 672. E. VI. 192. B. X. 79. c.

CAP. VERS.

10. 40.41. Deus illum suscitavit, ac dedit manifestum eum fieri nobis testibus præordinatis. III. 110. d.
 41. Qui simul comedimus et bibimus cum eo. VII. 884. E. VIII. 520. d. 593. d. IX. 3. d. 8. c. 26. c.
 47. Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi? VIII. 168. c.
11. *Exponitur* T. IX. 208-221.
 13.14. Sed mitte in Joppen et accerse Simonem... Qui loquetur tibi verba, in quibus salvus fies tu. XII. 637. d.
 16. Recordatus sum autem verborum Domini. III. 930.
 17. Dedit illis Deus Spiritum sanctum sicut et nobis. XI. 47. d.
 21. Et manus Domini erat cum illis. VIII. 300. A.
 26. Contigit primum Antiochiæ discipulos appellari Christianos. II. 207. A.
 29. Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli mittere ad pauperes sanctorum. III. 299. d. XII. 362. A.
 29.30. Facta est fames, et proposuerunt discipuli mittere... Miserunt autem per manum Barnabæ et Sauli. III. 134. d.
12. *Exponitur* T. IX. 225-233.
 5. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. I. 374. E. III. 491. VI. 245. E. X. 503. XI. 497. A. XII. 260. c. 614. b. 616. A.
 7. Ecce angelus Domini adstitit, et lumen refusit in habitaculo. XI. 70. b.
 8. Calcea te sandaliis tuis, et circumda tibi vestimentum tuum. III. 218. c. XI. 313.
 8-10. T. XI. 70. c.
 10. Porta ferrea ultro aperta est eis. VI. 499.
 15. Angelus ejus est. II. 530. c.
 18. Facta autem die erat non parva turbatio inter milites. XI. 70. E.
 22. Est vox dei, et non hominis. XII. 347. d.
15. *Exponitur* T. IX. 235-237.
 1. Erant Antiochiæ in ecclesia quæ

CAP. VERS.

- illie erat, prophetae et doctores. III. 134. d.
15. 2. Ministrantibus autem illis Domino, et jejunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam et Saulum. III. 134. d. VIII. 503. c. IX. 470. A. X. 570. A. 782. A. XI. 635^b. d.
7. Erat quidam cum proconsule, qui vocabatur Sergius Paulus. III. 133. c.
9. Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto dixit. III. 134. d. VI. 616. c.
- 9.10. T. XII. 542. d.
10. O plene omni dolo! IX. 284. XI. 472. b.
11. Ecce manus Domini in te, et eris caecus. VI. 616. b. XII. 542. A.
15. Si enim in vobis est exhortationis sermo, ad populum dicite. IX. 736. E.
22. Inveni David filium Jessae, virum secundum cor meum. III. 914. B. IV. 867. B. VII. 545. E. XII. 853. E. XIII. 246. E et A.
26. Vobis missum est verbum salutis. XII. 76. B.
46. Vobis oportebat annuntiare primum regnum Dei: sed... ecce convertimur ad gentes. VII. 129. 767. B. VIII. 204. A. IX. 217. E. 311. 714. d. XI. 12. b.
14. *Exponitur* T. IX. 257-273.
10. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. II. 130. E. VI. 244. E.
14. Viri, quid haec facitis? Similes vobis homines sumus. VIII. 442. d. IX. 47. B. X. 97. c. XI. 266. c. 631^b. c. 783. d. XII. 345. b.
17. Qui dat pluvias, et tempora fructifera. V. 28. d.
18. Lapidantes traxerunt cum extra civitatem. XI. 63. A. XII. 773. b. 873. A.
- 20.21. Et cum docuissent multos, reversi sunt Lystram.... denuo confirmantes animas discipulorum. IV. 383. b.
21. Per multas afflictiones oportet nos in regnum Dei intrare. IV. 702. d. XI. 599. E.

CAP. VERS.

14. 22. Nam cum orassent et jejunassent, commendaverunt eos Domino. IV. 330. A.
26. Numquid etiam gentibus aperuit Deus januam poenitentiae? XII. 365. d.
15. *Exponitur* T. IX. 273-290.
1. Descenderunt quidam a Judaea. I. 334. c.
7. Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit. III. 444. E.
10. Quid tentatis Deum imponere jugum super collum discipulorum? XII. 207. A.
- 10.11. Quid... Sed per fidem Jesu Christi credimus salvari. III. 444. E.
39. Facta est dissensio inter illos. IX. 319. A.
16. *Exponitur* T. IX. 290-307.
1. Filius Judaeae erat, fidelis matris, patris autem gentilis. IV. 805. d. XI. 711.
14. Aperuit cor ejus, ut attenderet ea, quae dicebantur a Paulo. V. 371. d. IX. 470. b.
15. Si non judicastis me indignam Domino, ingressi manete apud me. V. 339. B. VII. 803. d.
17. Ii homines servi Dei excelsi sunt, qui vobis viam salutis nuntiant. I. 334. E. 806. d. 892. c. III. 183. E. IX. 349. B. X. 305. c. XI. 87. d. 808. d.
- 17.18. T. VI. 533.
18. Etenim molestia tadique affectus, spiritui dixit: Exi ab illa. I. 806. E. III. 473. B. XI. 196. d.
- 19-23. Videntes domini ejus, quia exivit spes quaestus eorum, apprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes. III. 183. b.
23. Cum illum cecidissent, et multas plagas ei imposuissent, miserunt in carcerem. XI. 63. A. XII. 772. d. 773. B. 873. A. 876. E.
24. Cum autem tale praecipuum accepisset carceris custos, misit eos in interiore carcerem. III. 184. b.
25. Media autem nocte Paulus et Silas orantes laudabant Deum. III. 184. b. IX. 230. B. XI. 63. A.

CAP. VERS.

16. 26. Subito terræ motus factus est magnus. III. 183. A. XI. 64. A. XII. 773. B.
- 26-27. T. XII. 873. E.
27. Expergefactus custos carceris, et videns januas apertas. III. 183. c. XII. 773. D.
28. Clamavit enim voce magna dicens: Nihil tibi mali feceris. III. 186. V. 638. XI. 63. C. XII. 773. C.
29. Cecidit ad pedes Pauli. XII. 773. D. 873. D.
- 29.30. T. III. 186. A.
30. Quid me oportet facere ut salvus sim? III. 186. c. V. 638. C. XI. 76. E.
31. Crede in Dominum Jesum Christum. III. 187. XI. 68. F.
32. Et loquuti sunt ei verbum Domini, et omnibus qui erant in domo ejus. XI. 68. A.
- 33.34. Et baptizatus est ipse... et lætatus est cum omni domo sua. III. 187. D.
37. Verberantes nos indicta causa, homines Romanos, conjecerunt in carcerem. IX. 393. B.
17. *Exponitur* IX. 310-327.
6. Qui subverterunt orbem terrarum, hic adsunt. IX. 333. E.
- 6.7. Qui orbem terrarum... adversus edicta Caesaris hi prædicant. VII. 434. B.
9. Et cautionem ab eo exegerunt. XI. 494. B.
20. Nova quædam infers auribus nostris. II. 712. E.
22. Per omnia quasi superstitiosiores vos video. III. 68. E. XI. 472. B.
23. Circumiens et videns simulacra vestra, inveni et aram, in qua scriptum erat, *Ignoto Deo*, I. 830. A.
- Ib.* Quem enim ignorantes colitis, hunc ego vobis annuntio. III. 68.
- 23.28. T. XI. 806. A.
24. Deus qui fecit mundum, et omnia quæ in eo sunt, hic... non in manufactis habitat templis. IV. 14. C. 730. V. 104. E.
- 24.25. Deus qui fecit... ipse vitam omnibus præbens. II. 132.
28. In ipso vivimus, et movemur, et

CAP. VERS.

- sumus. V. 496. 548. C. VIII. 45. B. X. 99. E. XI. 247. E.
17. 29. Genus ergo cum simus Dei. III. 933. D.
- Ib.* Non debemus existimare auro, vel argento... numen esse simile. IV. 74. E. 738. C.
- 30.31. Et tempora quidem hujus ignorantia despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant. XII. 123. D.
31. In viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis. VIII. 24. B.
18. *Exponitur* T. IX. 327-337.
- 2.3. Mansit apud Aquilam et Priscillam, et operabatur. VIII. 298. C.
- 2.26. Adstitit multis et mihi ipsi. XI. 472. E.
3. Quoniam manebat apud Aquilam et Priscillam, propterea quod ejusdem artis essent. II. 391. B. IX. 816.
- 9.10. Noli timere, sed loquere et ne taceas, quoniam populus est mihi multus in hac civitate. III. 312. B. X. 1. B. XI. 80. B.
19. *Exponitur* T. IX. 337-339.
2. Si Spiritum sanctum accepistis credentes? II. 349. E. XII. 576. C.
- Ib.* Sed neque si Spiritus sanctus est audivimus. VIII. 114. B.
- 2-6. T. II. 438.
3. Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ. II. 439. B. VII. 163. E.
- Ib.* Ut credant in eum qui venit post ipsum. VII. 164. D.
6. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos. II. 349. XII. 136.
19. Quibus datum erat audire verbum Dei. IX. 470. B.
20. *Exponitur* T. IX. 362-378.
7. Discessurus crastino Paulus a Troade, discebat eis. IV. 86. A.
- 15.16. Sequenti autem die appulimus Miletum: proposuerat enim Paulus præternavigare Ephesum. III. 103. E.
- 22.23. Vado in Jerusalem alligatus spiritu, quæ in ea ventura sint mihi, ignorans. XII. 772. B. 873. C.
25. Non enim amplius video vos. II. 727. C.

- CAP. VERS.
- 20.** 26. Mundus sum a sanguine omnium.
VI. 336. D. XI. 402. D.
- 26.27. II. 788. A. XI. 739. B. XII. 648. A.
27. Non enim subterfugi, quominus
annuntiarem vobis omne Dei con-
siliium. I. 732. A.
28. Attendite vobis, et universo gregi.
II. 727. D. VI. 336. C et D. X.
782. D.
- Ib.* In quo vos Spiritus sanctus posuit
pastores et episcopos. II. 548. A.
VI. 337. A. IX. 470. A. XI.
93. B.
29. Scio quod post discessionem meam
intrabunt in gregem lupi rapaces.
VI. 336. D. XI. 774. B.
- 29.30. T. II. 727. C. III. 393. B.
30. Exsurgent quidam ex vobis loquen-
tes perversa. VII. 669. B.
31. Propter quod vigilate, memoria re-
tinentes, quoniam per triennium
non cessavi, cum lacrymis mo-
nens unumquemque vestrum. I.
506. B. II. 784. C. III. 676. E. VI.
337. C. X. 840. A. XI. 441. E.
484. C. 483. 529. D. 767. C. XII.
1009. E.
34. Necessitatibus meis, et his qui me-
cum erant, ministraverunt manus
istæ. II. 571. D. 586. C. III.
243. A. VIII. 298. B. X. 208. A.
448. A. XI. 336. E. 668. E. XII.
773. B. 938. A.
35. Beatus est dare, quam accipere. III.
246. VIII. 298. A. IX. 333. A.
340. A. 533. A. 623. F.
37. In Pauli collum ceciderunt, et eum
amplexi osculabantur. V. 326.
- 21.** *Exponitur* T. IX. 378-393.
8. Et ingressi in domum Philippi evan-
gelistæ... mansimus apud ipsum.
IX. 434. D.
11. Virum cuius hæc zona est. VII.
467. E.
13. Quid enim facitis flentes et conte-
rentes cor meum? IX. 837. A. XI.
329. C. XII. 598. E. 871. D.
20. Vides, frater, quot sint myriades
Judæorum qui crediderunt. II.
483. B. 493. E. VI. 200. C.
- 20.21. T. III. 442. D. 443. C. X. 806. B.
XII. 2. D.
- 20-24. T. III. 404. E. 434. A.
- CAP. VERS.
- 21.** 21. Audierunt de te quod discessionem
doceas a lege. XII. 446. B.
- 22.** *Exponitur* T. IX. 394-403.
- 14.15. Et dixit Ananias ad me: Deus pa-
trum nostrorum præordinavit te
scire voluntatem suam...quo-
niam testis illi eris ad omnes. XI.
710. B.
- 17.18. Factum est mihi oranti fieri me in
stupore mentis, et videre Chri-
stum dicentem mihi. III. 441. D.
18. Festina, exi ex Jerusalem. IX. 430. B.
- Ib.* Proficiscere ad gentes, quia illi non
accipient testimonium tuum de
me. XII. 2. A.
- 19.20. Domine, ipsi sciunt quia ego eram
concludens in carcerem..., et cum
funderetur sanguis Stephani, mar-
tyris tui, ego consentiebam cadi
ejus. III. 404. A. XII. 2. A.
21. Vade, quoniam ad gentes longe te
mittam. III. 442. B. XI. 46. E.
635. B. XII. 2. B.
- 25.** *Exponitur* T. IX. 403-447.
3. Percutiet te Deus, paries dealbate.
II. 610. D. III. 229.
4. Pontificem Dei conviciis incessis?
III. 229.
5. Nesciebam quod pontifex Dei esset.
III. 229. D. XI. 403. XII. 4. D. 1003.
6. Phariseus sum. VII. 777. B.
11. Oportet te etiam Romæ testificari
de me. IX. 428. E.
- Ib.* Constans esto: sicut enim testifica-
tus es de me in Jerusalem, sic etc.
XI. 80. B.
- 24.** *Exponitur* T. IX. 417-427.
2. In multa pace agentes per te. VI.
235. D.
17. Eleemosynas facturus genti meæ,
adveni. IX. 433.
25. Timens dimisit eum. XII. 772. D.
27. Successit Felici Portius Festus. III.
433. C.
- 25.** *Exponitur* T. IX. 427-437.
- 26.** *Exponitur* T. IX. 437-447.
2. Beatum me astimo quod apud te
judicandus sim. X. 338. D. XII.
592. A. 872. D.
24. Insanis, Paule. III. 923. A.
25. Non insanio, optime Feste. III. 924.
28. In modico me persuades Christianum
fieri. II. 194. D. 617. A. III.

CAP. VERS.

26. 28, 29. T. II. 661. b et c. XII. 873.
 29. Optarem utique ego et in modico,
 et in multo non solum te, sed
 etiam omnes audientes me fieri
 Christianos. II. 194. b et c. X.
 338. c. XI. 78. E
 32. Absolvi poterat homo iste, si non
 appellasset Cæsarem. II. 616. E.
 27. *Exponitur* T. IX. 447-435.^{his}
 22, 24. Bono animo estote viri. Amissio enim
 animæ nullius erit ex nobis. IV.
 261. A. XII. 741. C.
 24. Cæsari te oportet sisti. IX. 292. E.
 XI. 633. B.
Ib. Tibi denavi homines istos. II. 646. A.

CAP. VERS.

28. *Exponitur* T. IX. 440^{his}-432.
 4. Hunc a mari servatum, ultio non
 passa est vivere. I. 883. E. V.
 74. B.
 17. Viri fratres, nihil adversus plebem
 faciens... vinetus ab Jerosolymis
 traditus sum. XI. 267. F.
 20. Propter spem Israel hac catena cir-
 cumdatus sum. II. 194. C. V.
 378. E. X. 334. D. XI. 72. D.
 25. Bene Spiritus sanctus loquutus est
 ad patres vestros per prophetam.
 VI. 613. E.
 25-26. Bene dixit Spiritus sanctus : Aure
 audietis, et non intelligetis. VI.
 83. 610. E. XI. 267. A.

EPISTOLA B. PAULI AD ROMANOS.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. IX. 463-503.
 1. Paulus, servus Jesu Christi, voca-
 tus Apostolus. III. 129. VI. 473.
 XI. 73. B. 223. D.
Ib. Segregatus in evangelium Dei. XI.
 792. E.
 1-3. T. III. 927. E. VI. 472. D.
 2. Quod ante promiserat per prophetas
 suos. XI. 631^h. A.
 3. Qui factus est ex semine David se-
 cundum carnem. VIII. 23. D.
 4. Qui prædestinatus est Filius Dei in
 virtute secundum spiritum sancti-
 ficationis. VIII. 136. B. IX. 690. B.
 7. Gratia vobis et pax a Deo Patre no-
 stro, et Domino Jesu Christo. VIII.
 33. C.
 8. Gratias ago Deo meo per Jesum
 Christum, quod fides vestra an-
 nuntiatur in toto mundo. III.
 313. E. IX. 802. D. X. 401. D.
 3, 11. T. IX. 803. D.
 9. Testis enim mihi Deus, qui inservio
 in spiritu meo in evangelio Filii
 ejus. VI. 473. C. VIII. 220. D.
 10. Obsecrans si quomodo tandem ali-
 quando prosperum iter habeam
 in voluntate Dei veniendi ad vos.
 VIII. 44. C. IX. 814. A.
 11. Desidero enim videre vos, ut aliquid
 TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

- impertiam vobis gratiæ spiritua-
 lis. IX. 463. A.
 11-13, 10. T. X. 624. D.
 12. Ut sit vobis consolatio per eum quæ
 est inter vos invicem fidem. XII.
 288. A.
 12, 11. T. XI. 233. A.
 13. Sæpe proposui venire ad vos. IX.
 807. C.
Ib. Ut aliquem fructum in vobis ha-
 beam, sicut et in reliquis genti-
 bus. IX. 806. E.
 13, 14. Nolo autem vos ignorare, fratres,
 quia sæpe proposui venire ad vos,
 etc. III. 362. E.
 13-15. T. XII. 514. B.
 14. Debitor sum ut evangelium prædi-
 cem Græcis et barbaris. VI. 244. A.
 14, 15. Debitor sum, ut pro virili mea parte
 vobis, qui Romæ estis, evange-
 lium prædicem. IX. 464. C.
 16. Non erubesco evangelium : virtus
 enim Dei est ad salutem omni
 credenti. VI. 473. B. IX. 713.
 16, 17. T. VI. 473. D.
 17. Justitia enim Dei in ipso revelatur.
 IX. 344. B.
Ib. Ex fide in fidem. VIII. 91. B.
Ib. Justus ex fide vivit. IX. 329. C.
 18. Revelabitur ira Dei de cælo super
 S

CAP. VERS.

CAP. VERS.

- omnem impietatem et injustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent. II. 116. B. VII. 464. E. XII. 146. A. 308. B. 938. D. 990. A.
1. 18-20. T. V. 583. E.
19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. II. 116. B. VIII. 373. E.
20. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. II. 117. C. 146. E. 310. D. IV. 13. D. 37. B. V. 271. A. 591. A. VIII. 376. D. IX. 24. C.
21. Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipienti eorum. V. 543. D.
- 21.22. T. II. 129. A. B. III. 313. C.
- 21.25. T. II. 310. E.
22. Dicentes se sapientes esse, stulti facti sunt. VI. 71. A. 440. B. IX. 26. B.
23. Mutaveruntque gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volatiliū et quadrupedum et reptiliū. III. 313. C.
25. Coluerunt et servierunt creaturæ potius quam creatori. II. 723. D. IV. 53. A. VIII. 36. B. XI. 149. F.
- Ib.* Coluerunt..... quam creatori, qui est benedictus in sæcula, amen. VII. 633. B.
26. Mutarunt enim usum naturalem in illum, qui est præter naturam. X. 273. C.
- 26.27. Nam feminae eorum..... Similiter autem et masculi, etc. III. 703. D.
27. Masculi in masculis turpitudinem operantes. V. 422.
- Ib.* Et mercedem quam oportebat erroris in se recipientes. V. 84. D. 123. C. VI. 67. C.
28. Tradidit eos in reprobum sensum. VI. 41. C. 394. B. VII. 481. VIII. 467. D. X. 379. XI. 447. E.
32. Quicum justitiam Dei cognovissent, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. II. 133. E. IV. 879. A. V. 583. A.
- Ib.* Non solum hæc faciunt, sed etiam consentiunt facientibus. V. 282. VIII. 291. D. 336. C. IX. 773. E. XI. 714. A.
2. *Exponitur* T. IX. 303-321.
1. Ideo inexcusabilis es, o homo. IV. 879. A.
3. Existimas autem hoc, o homo, qui judicas eos, qui talia agunt. II. 134. XII. 803. C.
- 3-5. T. I. 910. C.
- 3-9. Existimas autem hoc.... iis quidem qui secundum patientiam boni operis.... iis vero qui ex contentione veritatis, etc. V. 583. B.
4. An divitias bonitatis ejus et patientiæ et longanimitatis contemnitis? II. 134. B. XI. 383. A.
- 4.5. T. IV. 273. D.
- Ib.* Benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit, etc. VIII. 231. B.
5. Secundum duritiam tuam et impœnitens cor thesaurizas tibi iram. VII. 823. C. X. 374. D. XI. 729.
- 5.6. T. II. 134. C.
6. Reddet unicuique secundum opera ejus. I. 41. E. IV. 303. A. VIII. 182. D.
- 8.9. Ira et indignatio, etc. II. 133. D. V. 272. B. VII. 464. E.
10. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Judæo primum, et Græco. II. 133. C. VII. 464. A.
11. Non est personarum acceptio apud Deum. IX. 199. D. XI. 460. B.
12. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. II. 133. 383. E. IV. 200. A. V. 49. E. 67. E. 272. B. VII. 464. D. 823. B. IX. 391. C. 829. E.
- Ib.* Et quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. V. 30. 67. A.
13. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. III. 196. D. IV. 3. 333. A. V. 279. C. VII. 749. XI. 268. A.
14. Quando enim gentes, quæ legem non habent, natura quæ sunt legis faciunt. V. 67. D. 279. C. 328. B. 386. A. IX. 201. B.
- 14-16. Cum enim gentes... qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, etc. II. 132. A. B.

CAP. VERS.

2. 16. In die quando judicabit Deus occulta hominum. VI. 28. B.
 17. Ecce tu Judæus cognominaris, et requiescis in lege. IV. 793. D. VIII. 333.
 17.18. Si autem tu Judæus cognominaris.... et nosti voluntatem ejus. VI. 12. D. VII. 339. C.
 19.20. Confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum, etc. VI. 30. A. XI. 770. B.
 19-21. T. III. 196. E.
 20. Habentes formam scientiæ et veritatis in lege. XI. 764. A.
 21. Tu qui doces alium, teipsum non doces. IV. 76. E. VI. 17. A. VII. 239. VIII. 333. IX. 310.
Ib. Qui ergo alium doces...? qui prædicans non furandum furaris? VI. 13. A.
 21.22. Qui alium doces.... qui ais, Non mœchaberis, mœcharis? VI. 442. A.
 21-23. Qui ergo alium doces....? qui abominaris idola, sacrilegium admittis, etc. V. 279. B. VIII. 333. B.
 24. Nomen enim meum per vos blasphematur in gentibus. VIII. 63. E. IX. 203. A. 391. C. XII. 340.
 25. Circumcisio quidem prodest, si legem observas: si autem, etc. VI. 12. E. X. 812.
 28. Non enim qui in manifesto, Judæus est. XI. 318. D.
 29. Circumcisio cordis in spiritu, non littera. XI. 423. B.
Ib. Cujus gloria non ex hominibus, sed ex Deo. IV. 47. E. 357. A. XI. 804. B.
 5. *Exponitur* T. IX. 321-323.
 1. Quid ergo amplius Judæo est? aut quæ utilitas circumcisionis? IV. 794. D.
 3. Quid enim, si non crediderunt quidam? VIII. 350. A. IX. 705. E.
 3.4. Quid enim...? Sit autem Deus verax; omnis autem homo mendax. X. 822. B.
 6. Nam quomodo judicabit Deus mundum? V. 272. A.
 8. Et non, sicut blasphemamur et sicut aiunt quidam nos dicere, facia-

CAP. VERS.

- mus mala ut veniant bona. VI. 307. E.
 5. 8. Faciamus mala ut veniant bona. XI. 633. A. XII. 194.
 19.23. Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur, etc. VIII. 63. E.
 20. Per legem peccati cognitio. XI. 645. D.
 21. Nunc autem absque lege justitia Dei manifestata est. I. 814. E.
 22-24. Non enim est distinctio.... justificati gratis per gratiam ipsius. VIII. 63.
 23. Omnes enim peccaverunt. I. 735. D. II. 801. B. V. 329. C. VII. 397. E. VIII. 183. C. XI. 633^a. E.
 23.24. T. VIII. 233. C. 363. D.
 29.30. An Judæorum tantum Deus, et non gentium? imo et gentium, quoniam, etc. IX. 691. A.
 31. Legem ergo destruimus per fidem? absit. VII. 236. B. XII. 135. A.
 4. *Exponitur* T. IX. 344-361.
 2. Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. IX. 275. C. 683. E. XI. 265. F.
 3. Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. IV. 302. E. 429. C. 466. E. 703. B. X. 525.
 5. Ei enim qui non operatur, credit autem in eum qui justificat impium. III. 12. D. 316.
 10. Quomodo igitur imputata est fides Abraham? IX. 348. E.
 11. Et signum dedit circumcisionis, sigillum. IV. 302. D.
Ib. Et... signaculum justitiæ fidei quæ est in præputio. IV. 466. D.
 14.15. Si enim, qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, lex, etc. VIII. 346. B.
 15. Lex enim iram operatur: ubi enim non est lex, nec transgressio. V. 329. C. XI. 39. D.
 16. Ideo ex fide, ut secundum gratiam sit, utque promissio firma sit. VIII. 346. B.
 17. Qui vivificat mortuos. V. 378. A. 592.
Ib. Qui vocat ea quæ non sunt, ac si essent. VI. 474. C. VIII. 33. C. 288. E.

CAP. VERS.

4. 18. Qui contra spem in spem credidit,
ut fieret pater multarum gentium.
III. 580. B.

18-20. T. IX. 689. C. D.

18-21. Sic erit semen tuum, etc. III. 580. B.

19. Et non est infirmatus fide, nec consideravit corpus suum emortuum.
VI. 331. A.

Ib. Et emortuam vulvam Saræ. III. 580. B. VI. 331. B.

19-20. Consideravit (*Abraham*) quidem corpus suum emortuum... verum in repromissione Dei non hæsitavit. I. 560. C.

19-21. T. III. 426. E.

20. In promissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide. VI. 332. C.

20-21. Sed... dans gloriam Deo, et plenissimo, etc. I. 560. C. V. 371. A.

21. Persuasum habens, quod id quod promisit potens est etiam facere.
XI. 412. C.

23-24. Non est scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi.
III. 426. E. XII. 478. C.

3. *Exponitur* T. IX. 561-576.

1.2. Iustificati igitur ex fide pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.
III. 173. F.

2. In qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ Dei. III. 173. A. C.

2.3. T. V. 166. C.

3. Non tantum autem, sed et gloriamur in tribulationibus. II. 193. B. 219. C. III. 169. B. 170. D. 336. B. 780. A. 783. B. IV. 860. A.

Ib. Tribulatio enim patientiam operatur. II. 198. D. III. 783. B. V. 333. A. IX. 301. A. X. 490.

3.4. Non solum autem..., etc. II. 61. E. III. 74. E. 607. C. 726. C. 863. C.

3-5. T. II. 17. III. 178. C. IV. 701. D. V. 13. A. IX. 362. C. XII. 510. E.

4. Patientia probationem operatur, probatio spem. III. 786. E. VIII. 301. A. X. 534. D.

4.5. Afflictio..., etc. II. 506. C. 509. D.

5. Spes autem non confundit. III. 786. A.

CAP. VERS.

IV. 803. A. V. 384. E. 374. D.

VI. 191. C. VIII. 240. E. XI. 244. D. 670^a. C.

3.

7. Vix enim pro justo quis moriatur.
VIII. 179. A. XI. 166. B.

8.9. Commendat autem caritatem suam Deus erga nos... Christus pro nobis mortuus est. I. 746. A. III. 600. B.

Ib. Si cum nos adhuc peccatores essemus, Christus, etc. XI. 166. C.

10. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus. I. 847. E. III. 24. D. 600. B. 926. B. X. 20. E. XI. 396. C.

11. Non solum autem, sed et gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Jesum Christum. IV. 794. A. V. 183. XI. 6. C.

12. Per peccatum enim mors intravit.
VIII. 461. E.

14. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen super eos qui non peccaverant. VI. 478. E.

Ib. In similitudine prevaricationis Adæ, qui est forma futuri. XI. 663^a. D. XII. 36. C.

15. Non sicut delictum, ita et donum.
IV. 786. E. A.

Ib. Multo magis gratia Dei, et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. XII. 39. D.

17. Si enim unius delicto mors regnavit. IX. 674. B.

20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. III. 289. C. VIII. 376. X. 284. A.

Ib. Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia. II. 533. B. IV. 786. E. IX. 324. A. XI. 633. A. XII. 6. A. 237. A.

21. Regnavit peccatum. X. 90. D.

Ib. Quemadmodum enim regnavit peccatum in mortali nostro corpore.
VI. 477. D.

Exponitur T. IX. 576-598.

1 2. Quid ergo? perseverabimus in peccato, ut gratia abundet? Absit.
IX. 324. A. XII. 138. E.

2. Si enim mortui sumus peccato, quo-

- CAP. VERS.
- modo adhuc vivemus in illo? XI. 247. E.
6. 2.15. Si enim...? Quid ergo? peccabimus, quia non sumus sub lege? Absit. XI. 861. E.
4. Consepulti enim estis in ipso per baptismum in mortem. II. 268. E.
- 4.5. T. IX. 763. C.
- 4-6. T. XI. 740. E.
5. Complantati facti sumus similitudini mortis ejus. II. 768. E. VIII. 168. D.
6. Vetus enim homo noster crucifixus est, ut destruat corpus peccati. II. 268. C. VIII. 168. D. IX. 390. E. X. 820. E.
7. Nam qui mortuus est, justificatus est a peccato. I. 123. C. 893. E. V. 319. VII. 375. C. X. 106. A. XI. 663. C.
9. Christus suscitatus non moritur; mors illi ultra non dominabitur. I. 563. E. V. 252. B. IX. 440. X. 337. E. XII. 920. D.
- 9.10. Christus... Etenim quod mortuus est, peccato mortuus est. VI. 97. B. XII. 479. F.
13. Sicut igitur exhibuistis membra vestra servire immunditiæ. VII. 760. A.
17. Gratias ago Deo, quoniam fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in quam traditi estis formam doctrinæ. VII. 479. E. IX. 466. A.
19. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. V. 332. E. X. 247. D.
- Ib.* Sicut habuistis membra vestra serva immunditiæ et injustitiæ ad injustitiam. V. 332. D. VIII. 537. A. XI. 653^b. A.
21. Quemnam fructum tunc habuistis in iis, in quibus nunc erubescitis? V. 547. B. VII. 253. C. XI. 143. C. 343. A.
7. *Exponitur* T. IX. 399-620.
13. Per bonum mihi operatur mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per præceptum. XI. 833. D.
14. Scimus quod lex spiritualis est. X. 536. E.
- CAP. VERS.
7. 22. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. V. 328. E.
23. Aliam video legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me legi peccati. I. 410. A. XI. 112. D.
24. Miser ego homo! quis me liberabit ex corpore mortis hujus? XI. 247. A.
- 24.25. Infelix ego...! Ago Deo gratias per Jesum Christum. I. 410. A.
8. *Exponitur* T. IX. 620-663.
- 1.2. Nihil ergo jam damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, etc. VII. 240. B.
2. Lex spiritus vitæ liberavit me. VIII. 91. B. X. 819. A.
3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem. I. 410. A. XII. 207. A.
- Ib.* In similitudinem carnis peccati, et de peccato peccatum in carne damnavit. VIII. 473. D. XI. 283. C. 283. F. A.
- 3.4. T. V. 417. E.
4. Ut justificatio legis impleteretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus. VII. 236. B.
- 6.7. Sapientia enim carnis mors est, etc. VII. 333. A.
7. Prudentia carnis inimica est Dei. XI. 632^a. C.
- Ib.* Prudentia... legi Dei non est subiecta, neque potest. XII. 251. A.
8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. IV. 237. D.
9. Vos autem non estis in carne. IV. 233. E. VIII. 357. E. XI. 673^b. E.
- 9.8. T. X. 461. 834. D.
- 9-11. Vos autem... Si quidem spiritus Dei habitat in vobis... si autem Christus, etc. VI. 563. D.
10. Si vero Christus in vobis. IX. 763. B.
- Ib.* Spiritus vita per justitiam. VIII. 328. B.
11. Vivificabit per inhabitantem Spiritum in vobis. VIII. 328. B. X. 433. C.
15. Non enim accepistis spiritum servitutis, sed accepistis spiritum adoptionis. VIII. 343. A.
16. Ipse enim Spiritus testimonium

CAP. VERS.

- reddit spiritui nostro. I. 597. A.
17. Si quidem compatimur, ut et glorificemur. III. 340. D. VI. 606. C. VIII. 544. D.
18. Non enim condignæ sunt passiones hujus temporis ad futuram gloriam. II. 17. D. 132. A. III. 172. C. III. 629. C. 783. E. 795. A. 863. A. 866. IV. 283. C. V. 547. D. XI. 209. C. 655^a. E. XII. 371. A.
- 19.20. Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, etc. II. 132. A.
20. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe. II. 429. B. VIII. 173. C.
21. Quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis. I. 19. E. II. 133. B. III. 574. D.
- Ib.* Quia et ipsa.... in libertatem gloriæ filiorum Dei. II. 429. C. III. 173. A. IV. 236. C.
22. Etenim creatura congemiscit, et simul parturit usque adhuc. III. 173. A.
- 22.23. T. II. 72. D.
23. Non autem id solum, sed etiam habentes ipsi primitias spiritus. II. 607. B. V. 367. 398. VII. 285. A.
- Ib.* Ingemimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri. V. 320.
24. Spe enim salvi facti sumus. I. 3. A. X. 586. C. XII. 515. D. 982. B.
- Ib.* Spes enim quæ videtur, non est spes. X. 363. A. XI. 709. A. XII. 81.
- Ib.* Quod enim videt quis, quid sperat? IV. 429. C.
26. Quid enim precemur ut oportet, nescimus. IV. 332. C. V. 550. C. X. 519. A. XII. 439.
- Ib.* Et spiritus loquitur gemitibus inenarrabilibus. XII. 422. D.
- 26.27. T. V. 159. A.
27. Qui autem scrutatur corda. V. 78. E. VIII. 287. D.
- Ib.* Qui autem.... novit quid sit sensus spiritus. IX. 624. B. X. 64. D. XII. 572. B.

CAP. VERS.

8. 28. Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. II. 204. B. III. 180. A. 181. B. 182. D. IV. 744. C. IX. 216. D.
- Ib.* Secundum propositum vocatis. V. 372. A.
- 28.30. Qui secundum propositum vocati sunt sancti. Quos vocavit, etc. XI. 11. E.
29. Quos enim præscivit et prædestinavit. IX. 260. A. XI. 792. E.
- Ib.* Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. II. 278. D. VI. 537. C. XI. 396. B.
31. Si Deus pro nobis, quis contra nos? V. 383. IX. 143. D. 581. B.
32. Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. II. 891. D. III. 479. C. 600. D. IV. 404. C. 403. A. 552. C. VII. 329. D. X. 20. D. 821. E. XI. 3. B. XII. 59. D.
- Ib.* Quomodo non etiam cum ipso omnia nobis donabit. XI. 423. A.
- 33.34. Deus qui justificat, quis est qui condemnat? IV. 524. E.
34. Qui ascendit sursum, et sedet in dextera, interpellat pro nobis. VII. 272. D. IX. 763. C. XI. 407. B.
35. Quis ergo nos separabit a caritate Christi? II. 606. A. 899. C. IV. 617. A. B. VI. 341. A. VII. 483. E. VIII. 596. C. XI. 48. D. 196. C. 529. B. XII. 232. 598. D. 871. C.
- 35.37. T. II. 506. E.
- 35.38.39. T. I. 166.
36. Æstimati sumus sicut oves occisionis. III. 125. B. XII. 508. D.
37. In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. I. 164. E. XII. 371. A.
- 38.39. Certus sum enim quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque ulla alia creatura poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. I.

CAP. VERS.

734. II. 369. IV. 860. A. VI. 341. A. IX. 833. A. 837. A. X. 230. A. 341. D. XI. 63. D. 196. F. XII. 232. C. 937. E.

9. *Exponitur* T. IX. 666-686.

1. Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto. I. 163. B.

2. Tristitia mihi magna est, et indesinens dolor cordi meo. II. 216. B. 330. D. 579. C.

2-4. T. I. 307. D.

3. Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. I. 471. D. 568. C. 830. E. II. 483. E. 484. D. 497. B. 573. E. 606. C. 661. III. 441. C. IV. 330. A. IX. 311. C. 826. A. 835. E. X. 356. D. XI. 373. C. 483. XII. 879. B. 940. A.

3.4. Optabam anathema esse.... Qui sunt Israelitæ. I. 271. C. II. 496. C. XII. 742. E. 871.

4. Quorum adoptio. VIII. 91. B.

4.5. T. I. 568. D. V. 471. A.

5. Ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen. I. 591. C. VI. 508. C. VII. 59. C. VIII. 220. A. IX. 724. E. X. 202. E. XII. 578. D.

6. Non autem quod verbum Dei exciderit. IX. 703. E.

Ib. Non enim omnes, qui ex Israel, sunt Israelitæ. VII. 123. C.

6.7. Non enim.... neque quia sunt semen Abraham, omnes filii. V. 333. C.

6.8. T. VII. 158. C.

6.8. T. V. 231. D.

11-13. Cum enim nondum nati fuissent, nec aliquid boni aut mali fecissent, etc. V. 494. C.

13. Jacob dilexi, Esau autem odio habui. II. 386. D. XI. 756. D. XII. 621. E.

15. Miserebor ejus miserebor. V. 492. A. 534.

15.16. T. XII. 177. A.

16. Non est volentis, neque currentis. VI. 183. C. 190. E. XII. 177. D.

CAP. VERS.

9. 17. Ut ostendam in te potentiam meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra. V. 466. A.

18.19. Ergo quem vult miseratur, et quem vult indurat. Dices itaque mihi, Quid adhuc quæritur? etc. I. 561. C.

20. Alioquin, o homo, tu quis es qui respondeas Deo? I. 212. A. 560. A. 561. C. III. 539. B. V. 513. B. 526. E. VII. 873. A. X. 309. XII. 121. C.

Ib. Neque enim dicit figmentum figulo: Cur me sic fecisti? V. 73. C. D. IX. 480. B.

20.21. Numquid dicet figmentum...? an non habet potestatem figulus lutu? I. 561. E.

27. Si fuerit numerus filiorum Israel, velut arena maris, reliquæ salvabuntur. II. 209. A. VI. 437. B.

27.29. Si fuerit.... IX. 704. A.

28. Verbum abbreviatum faciet Dominus super universum orbem. VII. 176. A.

29. Et sicut dixit Isaias, nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, VI. 536. A.

30.31. Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam, etc. VIII. 61. D. 396. D.

30-32. Quid ergo dicemus?... Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex cperibus. VII. 163. A. B. VIII. 62. A.

10.

Exponitur T. IX. 687-701.

1. Fratres, voluntas mea et obsecratio ad Deum pro illis est in salutem, III. 441. C. V. 252. IX. 311. C. 671. E. XI. 59. B.

2. Testimonium perhibeo illis, æmulationem Dei ipsos habere. II. 583. D. VII. 113. B. XI. 60. 631^a. B.

3. Ignorantes Dei justitiam, et propriam justitiam quærentes statuere. V. 41. E. VII. 163. A. 480. C. VIII. 62. A. IX. 528. A. 676. E.

4. Quoniam finis legis Christus ad justitiam omni credenti. VII. 236. B. XI. 327. E. 643. D.

5. Qui enim fecerit ea, vivet in eis. XI. 791. D.

CAP. VERS.

10. 6. Quis ascendet in cælum? VI. 396. B.
 6.7. Ne dicas in corde tuo, Quis...? aut,
 Quis descendet in abyssum? VIII.
 322. A.
 8. Prope est verbum in ore tuo, et in
 corde tuo. XI. 40. B.
 9. Si enim confessus fueris in ore tuo
 Dominum Jesum, et credideris in
 corde tuo quod Deus ipsum susci-
 tavit ex mortuis, salvus eris. IX.
 684. E.
 10. Corde creditur ad justitiam, ore au-
 tem confessio fit ad salutem. III.
 313. E. 315. B. IX. 784. C.
 12. Idem enim Dominus, qui est dives
 in omnes, et super omnes qui in-
 vocant ipsum. II. 474. D. III. 42. C.
 V. 174. C. 461. C. VII. 321. C.
 XI. 786. D.
 12.13. Ipse autem Dominus.... Omnis
 enim quicumque invocaverit no-
 men Domini, salvus erit. III.
 928. E.
 14. Quomodo enim credent, nisi au-
 diant? VII. 532. B. XI. 32. C.
 14.15. T. III. 928. E.
 15. Quomodo prædicabunt, nisi mittan-
 tur? X. 833. A.
Ib. Quam speciosi pedes evangelizan-
 tium pacem, evangelizantium
 bona! V. 37. B. VII. 421. A.
 17. Nam fides ex auditu. III. 478. D.
Ib. Fides... auditus autem per verbum
 Dei. V. 247. D. VIII. 193. B. XI.
 732. B.
 18. Sed dico, numquid non audierunt?
 Et quidem in omnem terram exi-
 vit sonus eorum. VII. 818. D.
 IX. 53. A.
 20. Isaias autem audet, et dicit: Inven-
 tus sum a non querentibus me.
 VI. 1. B. 81. C. 203. D.
 11. *Exponitur* T. IX. 702-723.
 1. Num repulit Dominus populum
 suum, quem præscivit? Absit. X.
 61. B.
 4. Et quid dicit responsum? XII.
 300.
 5. Reliquiæ secundum electionem gra-
 tiæ factæ sunt. VI. 536. A.
 6. Si gratia, jam non ex operibus:
 alioquin gratia jam non est gratia.
 I. 733. C.

CAP. VERS.

11. 8. Quid ergo? Quod quaerebat Israel,
 hoc non est consequutus. VIII.
 61.
 11. Dico ergo, Num quid offenderunt, ut
 caderent? Absit. X. 61. B.
Ib. Eorum delicto salus gentibus, ut
 eos æmularentur. V. 463. C.
 13. In quantum ego sum gentium aposto-
 lus. IX. 312. A.
Ib. Ministerium meum glorifico. X.
 306. D.
 13.14. Quamdiu ego sum... etc. XII. 2.
 13.21. Donec sum... ne forte nec tibi pa-
 reat. IX. 802. D.
 14. Si quomodo ad æmulandum provo-
 cem carnem meam, et salvos fa-
 ciam aliquos ex illis. X. 331. A.
 336.
 20.21. Noli alta spirare, sed time: si enim
 Deus, etc. II. 583. D.
 22. Vide igitur bonitatem ac severita-
 tem Dei. VI. 456. E.
 25. Cæcitas ex parte in Israel contigit.
 XI. 631^b. C.
Ib. Donec plenitudo gentium advenerit.
 XI. 423. E.
 25.26. Quia cæcitas... Et sic omnis Israel
 salvabitur. VII. 739. B.
 26. Veniet ex Sion, qui eripiat, et
 avertat impietates a Jacob. II.
 583. A.
 28. Secundum electionem, carissimi,
 propter patres. VII. 457. A.
 29. Sine penitentia enim sunt dona et
 vocatio Dei. II. 583. E. VI. 592. E.
 IX. 43. D.
 31. Et isti non crediderunt in vestram
 misericordiam, ut et ipsi mi-
 sericordiam consequantur. II.
 583. A.
 33. O altitudo divitiarum sapientiæ et
 scientiæ Dei, quam inscrutabilia
 sunt judicia ejus! I. 549. C. 716. B.
 813. A. III. 537. E. 914. B. IV.
 33. V. 462. B. 228. A. VII. 689. D.
 VIII. 171. E. XI. 41. D. 31. B.
 XII. 736. D.
Ib. Inscrutabilia quippe sunt judicia
 ejus, et investigabiles viæ ejus. II.
 303. E.
 33.34. T. I. 664. C.
 33-36. T. VI. 493. C.
 34. Quis enim sensus novit Domini, vel

CAP. VERS.

quis consiliarius ejus fuit? 1.664. d.
III. 141. b.

11. 34-36. T. III. 538. b.

36. Quoniam per ipsum, et ex ipso, et in ipsum omnia. V. 110. VIII. 44.

12. *Exponitur* T. IX. 726-748.

1. Obsecro igitur vos per miserationes Dei. X. 775. a.

Ib. Obsecro vos ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem. V. 277. c. 604. c. VIII. 220. d. X. 522. b.

Ib. Hostiam viventem, sanctam. VIII. 534. c.

2. Ne conformemini huic sæculo, sed transformemini renovatione mentis vestræ. V. 36. d. XI. 341. a.

Ib. Quæ sit voluntas Dei bona, bene placita et perfecta. VIII. 470. b.

3. Dico autem vobis per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt in vobis, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. X. 302. e.

4-7. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus.... sive ministerium, in ministrando, sive qui docet, in doctrina. X. 302. d.

5. Corpus unum sumus, alter alterius membra et partes. VIII. 102. d.

6. Habentes donationes, secundum gratiam quæ data est nobis, differentes. I. 361.

8. Qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miscetur in hilaritate. III. 304. d.

10. Honore invicem prævenientes. IV. 392. d.

12. Precationi instantes. IV. 827. c. VI. 329. VIII. 283. b.

14. Benedicite persequentibus vos. XII. 865.

15. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. II. 332. a. IV. 836. b. V. 524. b. 538. e. VIII. 248. d. X. 355. c. XI. 474. c. XII. 632. d. 865.

15.16. Flentes cum flentibus, humilibus consentientes. II. 211. d. XI. 714. e.

16. Ne sitis prudentes apud vosmet ipsos. III. 141. b. VI. 71. b. IX. 802. d. X. 800. a. XI. 290. b.

17. Providemus bona, non tantum co-

CAP. VERS.

ram Domino, sed etiam coram hominibus. I. 525. VIII. 385. a. XI. 48. c.

12. 18. Si possibile est, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. I. 552. d. V. 69. c. XI. 234. d. 626. b. XII. 399. b.

19. Non vos ipsos ulciscentes. V. 116. d. VII. 244. a.

Ib. Date locum iræ. IV. 587.

Ib. Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. IV. 639. c. VIII. 347. d.

20. Si esurit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi. I. 378. b. III. 188. a. 198. a. X. 483. e. XII. 328. b. 975. e.

Ib. Hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput ejus. V. 435. a. XI. 258. e. XII. 931. d.

21. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. I. 124. a. III. 201.

15. *Exponitur* T. IX. 751-764.

1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. X. 645. a.

Ib. Non enim est potestas, nisi a Deo. II. 87. b. VIII. 410. d. XII. 731. a.

2. Quoniam quisquis resistit potestati, Dei ordinationi resistit. IV. 877. b. XI. 465. a.

3. Principes non sunt timori bonis operibus, sed malis. II. 899. c.

Ib. Quod si vis non timere potestatem, bonum fac. X. 645. a. XI. 645. c.

Ib. Sin autem vis non.... et habebis laudem ex illa. IV. 767. a. XI. 242. e.

3.4. T. IV. 766. c.

4. Dei enim minister est tibi in bonum. V. 597. c. X. 645. a.

Ib. Quod si male feceris, time: non enim gladium sine causa portat: Dei enim minister est. IV. 766. d. VII. 251. d.

4. Vindex est ei qui malum agit. IV. 766. d. V. 83.

5. Necesse est esse subjectos, non solum propter iram, sed et propter conscientiam. VII. 251. d. XI. 637. d.

7. Reddite omnibus debita: cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum. XI. 453. b.

CAP. VERS.

15. 8. Reddite omnibus debita, ... cui honorem, honorem. VII. 776. D. XI. 468. E.

8. Nulli quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. III. 3. A. 181. D. 730. D. IV. 383. A. VI. 340. XI. 233. B.

Ib. Qui diligit proximum, legem implevit. XI. 84. D.

9. Non adulterabis, non occides, et si quod aliud est mandatum, in hoc verbo comprehenditur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. II. 386. E.

10. Plenitudo legis est caritas. II. 560. C. III. 80. C. VIII. 516. D. XI. 760. XII. 262.

11. Nunc enim propior est nostra salus. X. 612. E. XII. 281. D.

Ib. Nunc enim... quam cum credidimus. XII. 8. B.

11.12. T. I. 399. B.

12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. III. 392. B. VII. 169. B. VIII. 378. B.

13. Sicut in die honeste ambulemus. IV. 22. VIII. 47. B.

14. Carnis curam ne agatis ad concupiscentias. IV. 89. C. IX. 239. B. XI. 311. A. 463. F. XII. 413. A. 479. D. 394. D. 393. C.

14. *Exponitur* T. IX. 769-783.

1.2. Infirmum vero in fide assumite, non in disceptationibus ratiocinatorum, etc. IX. 464. E. X. 762. E.

1. Infirmos in fide suscipite. XI. 573. A. 809. C.

4. Tu quis es qui iudicas alienum servum. VII. 322. B.

Ib. Suo Domino stat, aut cadit. I. 404. C. V. 461.

6. Et qui manducat, Domino manducat: et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. IV. 88. D.

8. Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus. XI. 833. C.

9. Ut et mortuis et vivis dominetur. VII. 779. E. IX. 324. A.

10. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? I. 404. B. IV. 494. E. X. 197. A. XI. 720. B. 823. C.

Ib. Tu...? et tu, quid spernis fratrem

CAP. VERS.

14. 10. Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi, ut unusquisque referat secundum ea quæ fecit. IX. 324. A.

10.4. T. IX. 802. D.

10.13.11. Tu...? cur invicem iudicatis?... Vivo ego, dicit Dominus, etc. VI. 502. C.

11. Omnis lingua confitebitur Deo vero. II. 739. A.

14. Nihil commune per seipsum nisi ei, qui existimat quid commune est. II. 269. E.

15. Ne cibo tuo illum perdas, propter quem Christus mortuus est. III. 363. C.

Ib. Propter quem Christus mortuus est. VII. 676. C.

20. Noli propter escam destruere opus Dei. I. 314. C.

Ib. Omnia quidem sunt munda; sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. II. 269. E.

21. Bonum est non comedere carnem, et non bibere vinum. I. 283. B.

15.

Exponitur T. IX. 791-813.

2. Unusquisque vestrum proximo placeat in bonum ad ædificationem. VII. 844. D.

3. Etenim Christus non sibi ipsi placuit. I. 607. D. V. 332. VII. 844. D. VIII. 402. C. X. 233. B.

4. Quæcumque scriptæ sunt ad institutionem nostram. IX. 233. D.

Ib. Quæcumque... ad quos fines sæculorum devenerunt. VIII. 243. B.

Ib. Per patientiam et consolationem Scripturarum spem habemus. V. 548. VIII. 200. A. XI. 672. D. XII. 128. B.

9. Gentes autem pro misericordia glorificare Deum. VII. 768. E. XI. 38. A. 413. D.

13. Deus autem impleat vos omni gratia et spe in credendo. V. 339. D.

15.16. Propter gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sim minister Jesu Christi. IX. 464. B.

18. Non enim audeo aliquid loqui coram, quæ non efficit Christus per me. XI. 49. E.

19. Ita ut a Jerusalem et in circuitu,

CAP. VERS.

CAP. VERS.

15. usque ad Illyricum impleverim evangelium Christi. XI. 776. D.

15. 32. Vobiscum quiescam. IX. 453. B.
16. *Partim exponitur* T. IX. 813-834.

19. 23. 24. T. XII. 533. C.

20. Si autem studui evangelizare, non ubi nominatus est Christus. IX. 243. A.

1. Commendo vobis Phœben sororem nostram, quæ est ministerio Ecclesiæ. XI. 346. C. XII. 496. A.

21. Quibus non annuntiatum est de illo, videbunt. X. 62. E.

1. 2. T. II. 585. D. 363. A.

23. Quare non amplius locum habens in his regionibus. XI. 513. F.

2. Ipsa enim adstitit multis, et mihi ipsi. X. 689. C.

24. Cum proficiscor in Hispaniam, veniam ad vos. IX. 452. E.

3. Salutate Priscillam et Aquilam. III. 207. A. 217. C. XII. 498.

Ib. Si vobis primum ex parte fruius fuero. IX. 721. E.

Ib. Salutate... adjuutores meos in Domino. III. 208. C. 224. D.

25. Proficiscar Jerusalem ministrare sanctis. II. 592. C. III. 299. C. X. 813. 816. D. XII. 4.

3. 4. T. III. 364. B.

25. 26. T. XI. 462. C. X. 466. D.

26. Probaverunt Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes. XI. 237. A.

4. Qui pro mea anima cervicem suam supposuere. III. 224. D. V. 230. E.

26. 27. Complacuit Macedonia... Complacitum est enim, et debitores illorum sunt. X. 817. E.

12. Quæ multum laboravit erga nos. III. 212. D.

29. Veniam in plenitudine benedictionis evangelii. IX. 453.

18. Et per dulces sermones seducunt corda innocentium. VII. 333.

30. Obsecro autem per caritatem Spiritus. X. 775. D.

19. Obedientia vestra ad omnes pervenit. IX. 803. D.

30. 31. Orate pro me, ut liberer ab infidelibus. VI. 214. A.

20. Deus conteret Satanam sub pedibus vestris. IV. 774. A. V. 339. C. XI. 87. D. 196. D. 197. D.

22. Saluto vos ego tertius, qui scripsi epistolam. X. 863. D.

25. Juxta evangelium meum et prædicationem Jesu Christi. X. 791. D.

EPISTOLA AD CORINTHIOS PRIMA.

CAP. VERS.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. X. 3-42.

1. 11. Significatum enim est mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quod contentiones sint in vobis. X. 146. E. 476. C.

1. Paulus vocatus. III. 133. E.

Ib. Paulus vocatus apostolus. III. 139. D.

Ib. Paulus et Sosthenes. III. 129.

Ib. Per voluntatem Dei. XI. 633. E.

11. 12. T. VI. 560. C. X. 281. A.

4. 5. Gratias ago Deo, quia in omni divites facti estis in illo, etc. II. 389. B. III. 164. C.

12. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit, ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ. III. 166. X. 473. C. 477. D.

9. Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem Filii sui. V. 110. VII. 674. C. VIII. 43. B. 303. C. X. 773. C.

13. Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? VIII. 178. E.

10. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi. I. 742. B.

14. Nullum alium baptizavi, nisi Crispum et Gaium. IX. 331. D.

Ib. Ut sitis perfecti ad omne opus bonum. XI. 327. C.

16. Baptizavi autem et Stephanæ domum. X. 473. D.

17. Non enim me misit Christus bapti-

CAP. VERS.

- zare, sed evangelizare. III. 164. d. X. 514. e.
1. 17. Ut non evacuetur crux Christi. X. 708. a.
- 17.20. Non... Stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi. XII. 531.
18. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est. II. 311. X. 764. b. XII. 531. e.
19. Scriptum est, Perdam sapientiam sapientum, et prudentiam prudentum. reprobabo. III. 163. e. X. 95. e.
20. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? XII. 532. b. c. d.
21. Quia enim in sapientia Dei non cognovit mundus per sapientiam Deum. V. 271. a.
- 22.23. Quoniam Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum crucifixum. II. 592. e. III. 24. e.
- 22.25. T. XII. 531. e.
23. Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. II. 311. c. III. 598. d. IX. 314. c.
- 23.24. T. X. 764. b.
24. Ipsi autem vocatis, Judæis atque Græcis, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam. III. 598. e. 931. b. XII. 573.
25. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. IX. 490. a.
- Ib.* Quia quod.... et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. X. 764. a. XI. 49. a.
26. Videte vocationem vestram, quoniam non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles. II. 592. c.
27. Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes. III. 164. a.
- 27.28. T. II. 592. d.
30. Ex ipso autem et vos estis in Christo Jesu. X. 201. c.
2. *Exponitur* T. X. 49-68.
1. Et ego, fratres, veni ad vos, non per excellentiam sermonis aut sapientiæ, nuntians vobis mysterium Dei. I. 906. a. III. 164. a. X. 708. a.

CAP. VERS.

2. 1.2.4. Et ego... Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum, etc. II. 592. d.
3. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos. II. 592. e. X. 247. c. XI. 503. f.
- Ib.* In timore..., vos. I. 471. c.
4. Sermo meus et prædicatio non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus ac virtute. I. 906. a. IX. 107. e.
6. Loquimur enim sapientiam, non sæculi hujus, neque principum hujus sæculi, qui corrumpuntur. I. 906. a.
- 6.7. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus sæculi, sed Dei sapientiam in mysterio. XII. 535. c.
- 7-9. T. III. 561. d.
8. Si cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. III. 898. b. XII. 569. d.
9. Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. II. 30. a. III. 474. e. IV. 429. b. 754. e. 789. v. 35. d. 399. d. 435. b. 613. b. 630. b. VI. 372. d. VII. 181. b. 624. d. XII. 373. b. XII. 948. e.
- Ib.* Nec oculus vidit.... quæ præparavit Deus diligentibus se. I. 549. d. II. 266. b. 537. e. III. 474. b. 478. e. IV. 300. a. V. 162. VI. 92. c. XI. 687. e. XII. 100. 306. d. 363. c. 937. d. e. 967. e. 989. e. b.
- 9.10. T. X. 522. c.
10. Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. II. 537. a. III. 561. e. V. 531. e. 536. e.
- Ib.* Spiritus etiam investigat profunda Dei. II. 537. a. VII. 837. a. IX. 19. d. XII. 571. b. 572. a.
- 10.11. T. III. 561. e.
11. Nullus enim hominum novit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in illo. I. 456. a. 479. c. VI. 223. c. VIII. 451. c. XII. 243. c. 372. e.
11. Quis enim novit...? Ita et quæ Dei

CAP. VERS.

CAP. VERS.

- sunt nullus cognovit, nisi Spiritus Dei. I. 389. c. 593. E. II. 557. B. III. 561. A. V. 196. D. VI. 563. VIII. 267. c. 527. C. X. 309. 364. D.
2. 14. Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. I. 176. A. VI. 216. E. VII. 621. C. VIII. 163. IX. 320. C. 330. XI. 41. E. XII. 431. D. 945. E.
- Ib.* Animalis homo.... stultitia quippe est illi. I. 71. D. 341. A. VII. 326. D. X. 764. B.
15. Spiritus omnia dijudicat, ipse vero a nemine dijudicatur. II. 126. D.
- 15.16. T. X. 78.
3. *Exponitur* T. X. 76-97.
1. Non potui loqui vobis tamquam spiritualibus, sed tamquam carnalibus. V. 20. B. IX. 454. A. X. 2. 10. D.
- 1.2. T. I. 378. D. 593. B. V. 20. B. VI. 83. E. VIII. 199. B. X. 3. B.
- 1.3. T. V. 179. D.
2. Lac vobis potum dedi, non cibum. X. 564. E. XII. 124. D.
- Ib.* Lac.... nondum enim poteratis. XI. 78. F.
- 2.3. T. VIII. 163. A.
3. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? III. 166. VI. 83. E. VIII. 330. B. 366. D. XI. 82. A. XII. 123. A.
4. Quis est Paulus? quis est Apollo? quis Cephas? X. 376. E.
- 4.5. T. VII. 794. C.
6. Ego plantavi, Apollo rigavit. III. 164. C. VI. 43.
- Ib.* Ego.... Deus autem incrementum dedit. II. 46. D. X. 42. B. XI. 100. C. 665. A.
- 6.8. T. XI. 93. B.
7. Nec qui plantat, nec qui rigat est aliquid. X. 749. D.
- Ib.* Neque qui plantat.... sed qui incrementum dat, Deus. VII. 308. C. X. 647. D.
8. Qui plantat autem et qui rigat, unum sunt: unusquisque, etc. XI. 93. B.
- Ib.* Unusquisque enim propriam mercedem accipiet secundum proprium

- laborem. I. 633. A. III. 674. A. 676. D. 847. B. 933. B. VIII. 82. A.
3. 9. Dei adjutores sumus. X. 612. A.
10. Ut sapiens architectus fundamentum posui. III. 76. E.
- 10.11. Ut sapiens.... Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, qui est Christus. XI. 45. E. 46. B.
- 10.12. T. XII. 133. A.
12. Si quis superædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos. I. 638. III. 477. D. V. 213. C.
13. Dies enim declarabit, quia in igne revelatur. I. 694. B. V. 547. D. XI. 280. F.
- Ib.* Uniuscujusque enim opus quale sit, ignis probabit. II. 377. E.
16. Vos templum Dei estis, et Spiritus Dei inhabitat in vobis. II. 430. XII. 578. D.
17. Si quis templum Dei corrumpat, disperdet illum Deus. II. 431. A. VI. 133. D.
18. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens. II. 587. A. III. 163. E. VI. 71. B. VII. 480. B. XI. 128. E. XII. 932. E.
19. Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. III. 163. E.
- Ib.* Qui comprehendit sapientes in astutia eorum. II. 741. E. III. 367. C.
20. Dominus novit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. III. 165. E.
22. Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo. VIII. 590. D. XI. 696. D. 791. A. XII. 949. B.
- Ib.* Omnia.... sive vita, sive mors. X. 77. B.
- 22.23. T. X. 269. D.
23. Vos autem Christi, Christus vero Dei. VIII. 503. B.
- Exponitur* T. X. 97-140.
3. Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die. X. 796. C. XI. 720. B.
- 3.4. Mihi.... sed neque meipsum iudico, etc. XI. 267. C.
- 3.6. T. X. 3. C

4.

CAP. VERS.

4. 4. Nihil enim mihi conscius sum. XI. 197. b.
Ib. Nihil... sed non in hoc justificatus sum. I. 599. c. V. 49. b. 280. d. 442. c. VII. 113. b. X. 426. d. XI. 854. c.
Ib. Nihil... qui autem iudicat me Dominus est. I. 964. a.
 5. Itaque nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus. IV. 861. e. VII. 322. b.
Ib. Itaque... qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. I. 216. d. III. 41. b. VI. 223. c. VIII. 229. c.
 6. Propterea, fratres, transfiguravi hæc in meipsum et Apollo. III. 413. d. XI. 246. f.
Ib. Hæc autem, fratres,... propter vos : ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est sapiatis, ne unus adversus alterum infletur pro alio. III. 166. b. X. 18. b.
 7. Quis enim te discernit ? quid autem habes quod non acceperis ? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis ? II. 268. e. III. 166. e. 561. b. X. 97. d. 348. b. XI. 697. f. XII. 311. b. 960. e. 992. c.
 8. Sine nobis divites facti estis. X. 2. c.
Ib. Sine nobis regnavistis ; et utinam regnavissetis, ut nos quoque simul vobiscum regnaremus. II. 730. b.
 8.10. T. X. 707.
 10. Nos stulti propter Christum. I. 533.
 11. Usque in hanc horam esurimus, et sitimus, et nudi sumus. III. 56. a. 218. b. X. 56. 168. d. 217. c. XII. 372. b. 497. c.
 11.12. T. II. 46. a.
 11-13. T. I. 164. c. XII. 369. c.
 12. Cum maledicimur, benedicimus ; cum persecutionem patimur, sustinemus. IX. 404. b.
 12.13. Maledicimus... blasphemamur et obsecramus. II. 610. XI. 658. b.
 13. Purgamenta mundi sumus. IX. 77. e. XII. 372. c.
 15. Nam si multos pædagogos habeatis in Christo, sed non multos patres. III. 163. b.

CAP. VERS.

4. 15. In Christo enim Jesu ego vos genui. II. 330. a. XI. 637. c.
 16. Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. III. 105. c. X. 188. a. XII. 522. d. 942. c.
 17. Misi vobis Timotheum, qui est filius meus dilectus et fidelis in Domino. II. 5. a. X. 474. 633.
Ib. Misi... qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo. X. 404. d. 473. a. 487. b.
Ib. Sicut ubique in omni Ecclesia doceo. IX. 812. b.
 18. Ac si non venturus sum ad vos, sic inflati sunt quidam. I. 741. e. X. 295. a.
 18.6. T. IX. 826. a.
 18.21. T. X. 12.
 19. Veniam ad vos, et cognoscam, non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. X. 469. b. 483. c. XI. 371. e.
 21. Quid vultis ? in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu bonitatis ? V. 239. e. 304. e. X. 780. XI. 636^a. c.
 21.18.19. T. X. 689.
 3. *Exponitur* T. X. 146-159.
 1. Omnino auditur inter vos fornicatio. I. 741. e. X. 388. b. XI. 140. b.
Ib. Omnino... et talis fornicatio qualis ne inter gentes nominatur. II. 332. c. III. 644. c. XII. 929. b.
 1-6. T. I. 932. c.
 2. Et vos inflati estis, et non potius flevistis ? I. 273. b. II. 332. c. e. III. 163. a. IX. 502. e. X. 2. c. 642. c. XII. 929. b. c.
Ib. Et non magis flevistis, ut tolleretur de medio vestrum qui opus id fecerat. II. 332. a. III. 645. e. VIII. 384. d.
 3. Ego quidem tamquam absens corpore, præsens autem spiritu, jam iudicavi tamquam præsens. XI. 371. e. X. 538. b.
 4.5. Congregatis vobis et spiritu meo, cum virtute Domini nostri Jesu Christi, etc. XI. 636^a. f.
 5. Tradite huiusmodi Satanae in interitum carnis. II. 312. v. III. 96. d. XI. 636^a. b. XII. 968. d.
Ib. Tradite... ut spiritus salvus sit in

CAP. VERS.

die Domini nostri Jesu Christi.
I. 12. c. 597. A. 911. B. II. 311. E.
III. 13. E. 140. D. 690. D. V.
333. C. VII. 133. A. X. 642. E.
XII. 82. D.

5. 6. Nescitis quod modicum fermentum
totam massam corrumpit? II.
333. B. V. 142. X. 537. c. 538. c.
642. B. XII. 406. B.
7. Pascha nostrum pro nobis immola-
tus est Christus. I. 743. D. II.
476. D. XI. 202. F.
8. Itaque festum celebremus, non in
fermento veteri, neque in fermen-
to malitiæ et nequitiae, sed in
azymis sinceritatis et veritatis. I.
743. 837. c. II. 476. c. 486. A.
543. C. 796. A. VII. 490. A.
10. Omnes enim nos manifestari oportet
ante tribunal Christi. VIII. 229. B.
11. Si quis cum frater nominetur, sit
fornicarius, aut avarus, cum eo
ne comedere quidem oportet. VII.
393. D. XI. 626. E. 659. F.
793. A.
12. Quid enim mihi de iis etiam qui
foris sunt judicare? I. 71. D. II.
908. VII. 683. A. X. 238. A. XI.
471. A.

6.

Exponitur T. X. 139-182.

1. Audet aliquis vestrum, habens ne-
gotium adversus alterum, judica-
ri apud infideles? I. 741. A. XI.
267. c.
2. Et si in vobis judicatur mundus. II.
826. X. 103. A.
3. Nescitis quia angelos judicabimus,
quanto magis secularia? II. 598. E.
823. B. VII. 857. E. IX. 696.
830. A. 838. B.
5. Ad verecundiam vestram dico. I.
396.
7. Quare non magis injuriam accipitis?
XII. 272. D. 329. D. 973. B.
- Ib.* Quare...? quare non magis fraudem
patimini? VII. 245. B. VIII. 103. A.
284. B. X. 716. D.
- 7.8. Jam quidem omnino delictum in
vobis est, quod judicia habetis
inter vos invicem. Quare...? Imo
vos injuriam facitis, et fraudatis,
idque fratres. IV. 388. C. X.
138. B. 739. B. XI. 577. C.

CAP. VERS.

6. 9.10. Nolite errare, neque fornicari, ne-
que idololatrar, neque adulteri,
neque molles, etc. I. 152. D. II.
269. B. 520. A. 556. A. VII. 637.
A. X. 86. D. 402. C. XII. 400. B.
- 9-11. T. II. 347. D. XI. 828. A. XII. 553. B.
9. *sqq.* T. XI. 29. E.
10. Neque avari, neque ebriosi, neque
maledici, neque rapaces regnum
Dei possidebunt. II. 798. B. IV.
6. D.
11. Et hæc quidam fuistis; sed abluti
estis, sed sanctificati estis, sed ju-
stificati estis, in nomine Domini
nostri Jesu Christi, et in Spiritu
Dei nostri. II. 269. B. 347. D.
556. D. VII. 163. D. VIII. 529. C.
X. 773. A.
12. Omnia mihi licent, sed non omnia
expediunt. IX. 54. A.
13. Esca ventri, et venter escis. X. 133. E.
138. B. 236. A.
- Ib.* Esca... Deus autem et hunc et has
destruet. XI. 311. A.
14. Deus ipsum suscitavit a mortuis.
V. 210.
15. Nescitis quod corpora vestra mem-
bra sunt Christi? VI. 333.
- Ib.* Tollens membra Christi, faciam
membra meretricis? VIII. 437. E.
17. Qui adhæret Domino, est unus spi-
ritus. XI. 170. C. 171. F.
18. Fugite fornicationem. V. 189. B. VI.
383. E.
- Ib.* Omne peccatum, quodcumque fece-
rit homo, extra corpus est. IX.
498. C.
19. Membra vestra corpus Christi sunt,
ac templum sancti Spiritus, qui
est in vobis. IX. 633. E. 842. D.
- 19.20. Non estis vestri, pretio emti estis.
V. 143. A. IX. 601. D. X. 99. E.
20. Glorificate vero Deum in corpore
vestro, et in spiritu vestro. V.
343. C. 373. B. X. 266. D.
- Partim exponitur* T. X. 183-196.
1. De iis autem, quæ ad me scripsistis.
IX. 464. B. X. 2. A.
- Ib.* De iis... Bonum est homini mulie-
rem non tangere. I. 338. B. 330. C.
334. D. V. 359. D.
- 1.2. T. III. 244. A.
2. Propter fornicationem autem unus-

CAP. VERS.

- quisque suam uxorem habeat.
I. 351. E. III. 232. A. 237. E.
262. A. X. 716. B.
7. 2.3. T. III. 242. A.
2.4. T. III. 243. D.
3. Uxori vir debitam benevolentiam reddat. VII. 136. B.
3.4. T. I. 352. C. 353. C. III. 239. A.
4. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. III. 239. B. G. X. 354. D.
Ib. Vir sui corporis dominus non est. I. 352. D. VII. 135. A. XI. 180. D.
4.5. T. I. 353. A.
5. Ne defraudate alter alterum. I. 401. D. XI. 177. A. 536. F.
Ib. Ne... nisi si quid ex consensu. I. 366. D.
Ib. Ne... nisi in precatione et jejunio. IV. 350. A. V. 639. C. XI. 675^a. F.
Ib. Ne... et iterum revertimini in idipsum. III. 374. C. XI. 823.
Ib. Eodem convenite, ne vos tentet Sathanas. I. 358. B.
Ib. Propter incontinentiam vestram. X. 807. E.
6. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. X. 807. E.
6.5. T. I. 431. B. III. 374. C. X. 393. A.
7. Volo omnes homines sic esse, ut ego sum. I. 330. D. 359. A. E. 368. D. 431. A. V. 9. E. 359. D. X. 807. E. XI. 6. D. 633^a. C. XII. 233. B. 249. C.
7.8. T. I. 361. A.
8. Innuptis autem ac viduis dico, Bonum est illis, si sic permaneant, ut et ego. I. 368. D.
8.9. T. VI. 183. C.
7.8.9.39. T. I. 364. C.
9. Si se non continet, nubat. I. 364. E.
Ib. Quod si... melius est enim nubere, quam uri. I. 363. E. X. 716. A.
10.11. Conjugibus autem præcipio, non ego, sed Dominus, uxor a viro ne divortium faciat, etc. I. 366. C.
10.12. T. I. 337. B.
11. Maneat innupta, aut viro reconcilietur. I. 366. A.
12. Cæteris autem ego scribo, non Dominus, Si quis frater uxorem ha-

CAP. VERS.

- bet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. I. 368. C. 737. D. III. 17. C. X. 776. C.
7. 12.13. T. IV. 287. A.
13. Si qua mulier virum habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. IV. 774. C. VIII. 436. D. 472. B.
13.16. T. III. 212. E.
14. Sanctificatus est vir infidelis in muliere. VIII. 437. E.
Ib. Sanctificatus est... et uxor infidelis in viro. XII. 154. B.
15. Infidelis vero si discedit, discedat. VII. 717. A. IX. 747. C. XI. 172. C.
16. Qui scis, mulier, si virum salvum facies? I. 374. B. III. 428. A. IV. 173. E. 287. B. 774. C. IX. 822. E.
Ib. Unde enim scis, vir, si uxorem salvam facies? III. 428. A. IV. 173. E. 287. B. VIII. 420. C.
17. Quemadmodum in omnibus Ecclesiis præcipio, IX. 812. B.
21. Servus vocatus es? non sit tibi curæ. IV. 772. XI. 841. F.
22. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini. IV. 772. B.
23. Pretio emti estis, nolite fieri servi hominum. I. 297. D. 368. B. II. 285. E. V. 252. B. VII. 620. C. IX. 601. B. 635. E. XII. 333. A. 945. 978. C.
25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo. I. 126. D. 359. VII. 847. B.
Ib. De virginibus... consilium autem do. I. 331. II. 378. C.
Ib. De virginibus... tamquam misericordiam consequutus a Domino ut sim fidelis. I. 368. C. 652. D.
25.28.35. T. I. 402. E.
25.35. T. X. 717.
26. Arbitror hoc bonum esse, propter instantem necessitatem. I. 370. B. III. 251. B.
27. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. I. 373. A. B.
28. Quod si duxeris, non peccasti. I. 376. C.
Ib. Si nupsit virgo, non peccavit. I. 364. C.

CAP. VERS.

7. 28. Tribulationem carnis habebunt huiusmodi. I. 401. B. V. 216. E.
Ib. Tribulationem... ego autem vobis parco. III. 251. B. VIII. 543. B.
- 28.29. T. I. 398. D.
 28.32. T. X. 392. C.
 28.35. T. I. 50. D.
 28.40. T. XI. 761. D.
29. Tempus breve est. I. 399. B. IX. 761. B. XII. 260. B.
- 29.31. Præterit enim figura huius mundi, ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint. VII. 133. C. XII. 33. D.
30. Et qui flent, tamquam non flentes. I. 401. B.
- 30.31. Ut qui lætantur in possessionibus, sicut non lætantes sint; et qui habent, tamquam non retinentes, etc. VII. 813. B.
31. Præterit figura mundi huius. IV. 417. B. C. 504. 523. E. V. 310. E. VII. 778. C. 812. E. IX. 644. C. 779. E.
32. Volo autem vos sine sollicitudine esse. I. 324. E. VII. 317. D.
- Ib.* Volo.... Qui sine uxore est, Domini res curat. I. 400. E.
33. Qui cum uxore est, eorum sollicitus est, quæ sunt mundi. I. 341. D. 401. B.
34. Et quæ innupta est, cogitat quæ sunt Domini. XI. 680. A.
- Ib.* Et quæ..... ut sit sancta corpore et spiritu. I. 290. D. 897. A. II. 360. C. III. 267. A. VIII. 92. B.
- Ib.* Nupta curat ut viro placeat. I. 402. C.
- 34.35. T. III. 388. B. VII. 850. C.
35. Propter honestatem et assiduitatem. I. 403. B.
- Ib.* Non ut laqueum vobis injiciam? I. 402. A.
- Ib.* Porro hoc ad utilitatem... sed ad id quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. I. 432. A. XI. 673^a. D.
36. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, atque ita faciendum est: quod volet faciat; non peccat, si nubat. I. 403. E.

ROM. XIII. 2.

CAP. VERS.

7. 36. Etiam si nupserit virgo, non peccavit. III. 231. B.
37. Sed qui stat firmus in corde suo. I. 404. D.
38. Itaque et qui matrimonio jungit, bene facit; et qui non jungit, melius facit. I. 403. B. II. 762.
39. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit; quod si dormierit vir ejus, libera est: cui velit nubat, tantum in Domino. I. 428. B. III. 249. C. 250. B. XII. 704. B.
- Ib.* Libera est cui vult nubere, tantum in Domino. III. 231. C.
- 39.40. T. III. 244. A. B. 373. B.
40. Beatior erit, si sic permanserit. I. 416. A. 428. E. 437. B. III. 250. C. E.
- Ib.* Beatior... secundum meum consilium. I. 338. E.
- Ib.* Puto enim quod et ego Spiritum Dei habeam. I. 840. X. 806. C.
- §. *Exponitur* T. X. 197-207.
1. Scientia inflat. II. 602. D.
- 1.4. De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quoniam omnes scientiam habemus.... De escis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quoniam nihil est idolum in mundo, et quoniam nullus Deus nisi unus. I. 592. B.
2. Si quis existimat se aliquid nosse, nondum quidquam novit. I. 564. B. II. 602. D. III. 559. E. XI. 551. C.
3. Si quis autem diligit Deum, is cognitus est ab eo. V. 333. D. X. 199. B.
5. Nam etsi sunt multi, qui dicuntur dii, et domini multi, sive in caelo, sive in terra. I. 592. B. V. 267. C. 268. B. XII. 153. A.
6. Unus Deus Pater, ex quo omnia; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia. I. 589. E. II. 845. A. IV. 128. A. VI. 610. B. X. 433. B. XI. 660. C.
- Ib.* Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia. VI. 612. D.
8. Neque si manducemus, abundabimus; neque si non manducemus, minus habebimus. IX. 782. D. X. 260. C.
9. Videte ne aliquo modo ista vestra

9

CAP. VLS.

CAP. VERS.

- libertas sit offendiculum infirmis. XI. 479. b.
8. 10. Si quis viderit te qui habes scientiam in idolio recumbentem : nonne conscientia ejus, qui infirmus est, ædificabitur ad edendum ea quæ sunt idolis immolata? I. 726.
11. Et peribit infirmus frater in tua scientia, propter quem Christus mortuus est. IV. 310. e.
12. Sic enim peccantes in fratres, et infirmam ipsorum conscientiam percutientes, in Christum peccatis. I. 314. b. IV. 61. c.
13. Non carnem comedam, neque vinum bibam, ut ne scandalizem fratrem. I. 285. IV. 61. c. V. 286. b. IX. 392. c. X. 133. d.
9. *Exponitur* T. X. 209-237.
1. Nonne Jesum Christum Dominum nostrum vidi? XI. 482. d.
- Ib.* Opus meum vos estis in Domino. VI. 369. d.
2. Si aliis non sum apostolus, at certe vobis sum. I. 370. a. X. 534. a.
- Ib.* Si aliis... vos enim estis signaculum apostolorum mei. X. 3. b. 131. d. 534. a.
- 4.5.20.21. An non habemus potestatem comedendi, et bibendi sicut et alii apostoli? Factus sum iis, qui erant sine lege, tamquam essem sine lege. X. 417. c.
6. Aut ego solus et Barnabas non habemus potestatem non operandi? III. 446. c. VIII. 543. e.
7. Quis plantet vineam, et de fructu ejus non edit? X. 466. 830. b.
- Ib.* Quis pascit gregem, et ex lacte ejus non comedit? VII. 396. c.
9. Non alligabis os bovi trituranti. VII. 396. c.
- Ib.* Num de bobus cura est Deo? X. 643.
11. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos vestra carnalia metimus? X. 466. 861. d. XI. 356. d.
12. Si alii vestræ potestatis sunt participes, multo magis nos. V. 173. a. X. 721. e.
9. 13. Nescitis quod qui sacris operantur, e sacro comedunt? XI. 309. d.
- Ib.* Qui altari assident, altaris sunt participes. X. 467. d.
14. Sic Dominus constituit, ut qui evangelium annuntiant, ex evangelio vivant. VII. 396. c.
15. Non scripsi, ut ita fiat in me: melius enim mihi est mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. X. 711. c. 746. a.
- Ib.* Bonum est mihi magis mori, quam ut glorificationem meam quis evacuet. X. 348. d. 661. a. XI. 356. e. XII. 372. c.
16. Si evangelizavero, non est mihi gloriatio, necessitas mihi imposita est. Væ autem mihi est, nisi evangelizavero. II. 379. b.
- Ib.* Necessitas... XI. 633. e.
- Ib.* Necessitas... Væ autem mihi est... XI. 93. e. 793. e.
- 16.18. T. III. 214. b.
17. Si enim volens hæc facio, mercedem habeo; si autem invitatus, dispensatio mihi est credita. XI. 480. c.
18. Quæ est ergo merces mea? Ut evangelium prædicans, sine sumtu ponam evangelium Dei. II. 374. c. VIII. 298. b. X. 348. b. 712. e. 746. e. XII. 940. c.
- Ib.* Quæ est... Ut non abutar potestate mea. II. 379. b.
20. Factus sum Judæis tamquam Judæus. III. 81. d. 104. d.
- 20.21. T. I. 565. a. 771. c. III. 67. d. XI. 49. 808. c.
- 20-22. T. II. 584. a.
21. Factus sum carentibus lege, tamquam sine lege. II. 193.
- 21.19. Factus sum.... et cum liber essem ab omnibus, omnium me servum feci. III. 103.
22. Factus sum infirmis ut infirmus. III. 434.
- Ib.* Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrificam. IX. 366. a.
23. Una mecum particeps. XI. 229. d.
25. Qui enim certat, ab omnibus se continet. I. 333. a. 919. d. III. 911. c.
- Ib.* Illi quidem ut corruptibilem coro-

CAP. VERS.

nam accipiant, nos autem incorruptam. V. 46. D.

9. 26. Sic curro, non quasi in incertum. XII. 108. B.

Ib. Sic...., sic pugno, non ut acrem verberans. X. 803. B. XII. 83. C. 968. D.

26.27. T. I. 226. B.

27. Castigo corpus meum et in servitum redigo. I. 913. E. X. 134. D. XII. 440. C.

Ib. Castigo... timeo enim ne cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar. I. 287. D. II. 608. B. 609. D. IV. 240. D. XII. 460. B. 809. D.

Ib. Ne forte cum aliis prædicaverim.... I. 187. D. 340. B. II. 336. C. V. 279. E. IX. 372. B. 837. A. XI. 197. 233. B. 294. C. 330. D. 636. C. 690. C.

10. *Exponitur* T. X. 237-261.

1. Nolo vos ignorare, fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes per mare transierunt. III. 273. A.

1-3. T. XII. 548. C.

1-5. Nolo.... et omnes in Mose baptizati sunt, et cibum spirituales comederunt.... V. 84. A.

1.3-5. T. V. 347. C.

1-10. Nolo.... neque idololatræ simus, sicut quidam illorum.... III. 273. E. A.

3.4. T. VII. 721. E. IX. 637. E.

4. Bibeant enim ex spiritali consequente eos petra. XII. 548. D.

Ib. Petra enim erat Christus. XII. 344. C.

8. Nec fornicemur, sicut nonnulli eorum fornicati sunt, et ceciderunt in uno die viginti tria millia. V. 190. D.

8-10. T. XI. 358. D.

8.10.9. T. VI. 351. A.

10. Neque murmuremus sicut nonnulli eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. V. 523. E. X. 761. XI. 298.

11. Omnia hæc in figura eveniebant illis: scripta sunt autem.... V. 178. B. 347. B. XII. 478. D.

Ib. Scripta sunt propter nos ad correctionem nostram, in quos fines

CAP. VERS.

seculorum devenerunt. I. 907. E. IV. 838. E. VIII. 200. A. IX. 821. E. XII. 128. D.

10. 12. Qui videtur stare, videat ne cadat. I. 187. D. II. 447. B. 459. B. IV. 326. C. VII. 363. E. 731. E. X. 418. XI. 200. D. 330. D. 823. C. XII. 146. D. 461. 923. D. XIII. 246. D. 247*.

13. Tentatio vos non invasit nisi humana. IX. 396. B. XI. 430. E. XII. 83. D. 386. A. 996. C.

Ib. Fidelis est Deus, qui non patietur nos tentari supra quam possumus, sed faciet cum tentatione exitum, ut possimus sustinere. I. 209. E. 278. B. II. 87. E. III. 44. A. IV. 289. E. VI. 191. C.

21. Non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. I. 741. A. VI. 320. D. 382. D.

22. An æmulamur Deum? an fortiores illo sumus? III. 495. D. 500.

23. Omnia mihi licent, sed non omnia redificant. IV. 61. D.

24. Nemo quod suum est quærat, sed quisque quod alterius. I. 821. E. III. 378. C. V. 284. D. VII. 844. D. VIII. 102. C. X. 333. A. XII. 640. 668. A. 837. A.

27. Si quis vos vocat infidelium, et vultis ire, X. 393. E.

Ib. Si quis.... Omne quod vobis apponitur comedite. XII. 333. C. 977. A.

31. Sive editis, sive bibitis, sive quid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei faciatis. I. 839. D. 863. E. 873. D. II. 863. B. IX. 766. E. XI. 488. D.

Ib. Omnia in gloriam Dei facite. I. 854. A.

32. Sine offendiculo estote et Judæis et gentibus et Ecclesiæ Dei. I. 283. B. IV. 60. C. IX. 747. B.

33. Per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. I. 284. D. 607. D. X. 233. B. XII. 922. C.

11.

Exponitur T. X. 261-300.

1. Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. I. 607. D. II. 72. A.

CAP. VERS.

483. C. 403. E. 382. E. 614. D.
VIII. 473. D. 563. D.
11. 2. Laudo vos, quia per omnia mei memores estis, et sicut tradidi vobis traditiones, ita tenetis. IX. 803. B.
3. Caput enim mulieris vir. I. 317. E. IV. 731. D.
- Ib.* Caput autem Christi Deus. XI. 169. A.
15. Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum; omnis autem mulier, etc. I. 741. A.
7. Vir enim non debet velare caput suum, imago et gloria Dei existens; mulier autem gloria viri est. IV. 74. C. XI. 764. C.
- 8.9. Non est enim vir ex muliere, sed mulier ex viro; etc. IV. 142. E.
9. Non creatus est vir propter mulierem, sed mulier propter virum. I. 494. C. IV. 441. A. XI. 663. A.
10. Debent mulieres velamen habere supra caput suum, propter angelos. II. 530. C.
11. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro. IV. 142. A.
14. Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi. VI. 230. C. X. 401. C.
16. Si quis autem videtur esse contentiosus, nos talem consuetudinem non habemus. X. 267. 402. B.
17. Hoc autem precipiens non laudo. III. 293. D. VI. 133. D.
- Ib.* Hoc... quod non in melius, sed in deterius convenitis. III. 293. A.
18. Primum enim convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. III. 293. B.
19. Oportet haereseis esse in vobis, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. II. 315. B. III. 287. A. 288. C. 290. D. 294. D. 390. A. 603. IX. 390. D.
20. Convenientibus enim vobis in unum, non est Dominicam cenam manducare. III. 294. D.
21. Unusquisque enim suam cenam sumit ad manducandum: et alius

CAP. VERS.

- quidem esurit... III. 294. A.
11. 23. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. I. 742. III. 296. D. X. 158. B.
22. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? III. 294. B. X. 397. B.
- Ib.* Aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? I. 742.
- Ib.* Quid dicam vobis? laudo vos? in hoc non laudo. III. 293. D.
23. Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis. III. 293. E.
- 23 25. T. III. 293. A.
24. Accipite, comedite; hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. VII. 883. C.
26. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. I. 743. A. B. II. 543. E. IX. 188. C. XI. 23. C. 656^h. E. XII. 998. A.
27. Qui edit ac bibit indigne corpus et sanguinem Domini, reus erit corporis et sanguinis Christi. I. 911. A. II. 785. D. VII. 130. B. XII. 667. B.
28. Probet autem se homo, et sic de pane illo comedat, et de calice bibat. II. 384. B. 785. D.
29. Qui enim manducat et bibit indigne Domino, iudicium sibi manducat et bibit. VIII. 315. B. XII. 1004. C.
30. Ideo multi in vobis infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. II. 77. C. 781. A. III. 52. D. 236. E. 667. A. 691. VI. 38. E. XI. 307. A. 636^h. B. XII. 82. D. 968. D.
- 30-32. T. I. 199. C. 349. D. 911. A. II. 305. C. III. 13. E. 340. A. V. 334. D.
31. Nam si nosmetipsos iudicaremus, non utique iudicemur a Domino. I. 933. E. II. 781. III. 230. A. IV. 674. V. 260. E. VII. 506. A. 513. C. X. 638. B. XII. 999. D.
- 31.32. T. II. 77. C. 781. B. III. 691. E. V. 23. D. VII. 724. D.
32. Nunc autem cum iudicamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. VIII. 249. A. X. 159.

- CAP. VERS.
11. 32. Corripimur nunc, ut non cum mundo damnemur. IX. 488. D.
 33. Quamobrem convenientes ad comedendum, vos invicem expectate. X. 402. D.
 33.34. T. III. 295. B.
 34. Si quis autem esurit, domi comedat. X. 394. E.
 12. *Exponitur* T. X. 301-337.
 2. Scitis quando gentes cratis, ad idola muta utcumque ducebamini euntes. III. 645. D.
 3. Nemo potest dicere Dominum Jesum Christum, nisi in Spiritu sancto. VIII. 589. B. XI. 456.
 4-6. Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus, etc. VI. 607. B. X. 203. E.
 6. Deus vero est, qui operatur omnia in omnibus. II. 556.
 7. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. II. 549. C. V. 371. C. VIII. 528. B. XII. 48. A.
 7-10. T. VI. 608. A.
 8. Alii quidem datur per Spiritum sermo sapientiæ. II. 548. A. IX. 470. A.
 8-10. T. V. 193. A. VI. 340. C.
 8-11. T. IV. 836. A.
 9.8. Alii datur gratia curationum, alii sermo sapientiæ. IX. 141. D.
 11. Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens privatim singulis, prout vult. II. 553. C. 556. 739. D. VI. 310. C. 563. A. 608. B. 617. E. IX. 470. A. 736. C. X. 773. C.
 13. Omnes enim in unum corpus baptizati sumus. VIII. 102. A.
 14. Et si dixerit auris, Non sum oculus, non sum de corpore; num ideo non est de corpore? VIII. 376. C.
 18. Posuit autem membra, unumquodque eorum sicut ipse voluit. XI. 94. A. 161. F.
 18.7. T. XII. 47. B.
 26. Et sive patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra. I. 479. B. II. 729. A. VII. 666. D.
 27. Vos estis corpus Christi, et membra ex parte. III. 638. D. 933. E. X. 178. C.
- CAP. VERS.
12. 28. Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores et pastores, exinde gratias curationum. III. 91. E. X. 782. B. XI. 95. E.
 29. Numquid omnes apostoli? numquid omnes prophetae? I. 742. B.
 31. Æmulamini charismata. IX. 736. C. XII. 30. D.
Ib. ...Et ultra id quod jam feci, viam vobis monstrabo. II. 586. E. VII. 423. C. 347. D. XII. 31. D.
 13. *Exponitur* T. X. 338-366.
 1.2. Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens, etc. VI. 341. D. XII. 31. A.
 1. *sq.* T. I. 850. D.
 2. Si novero mysteria omnia, et omnem notitiam, caritatem autem non habeam, nihil sum. VII. 340. D.
Ib. Si habuero fidem ita ut montes transferam. III. 315. D.
 3. Si omnia quæ habeo in cibos pauperum distribuam, si corpus meum... VII. 843. E. X. 264. B. XII. 52. C. 592. C.
Ib. Nam si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. I. 344. D. II. 730. D. VIII. 247. A.
 4. Caritas patiens est, benigna est, non cogitat malum. XII. 262. C.
Ib. Caritas non æmulator. VII. 784. B.
 4.5. T. II. 560. D. XII. 262. C.
 5. Caritas non quaerit quæ sua sunt. I. 124. E.
Ib. Caritas non cogitat malum. VIII. 383. B.
 7.8. Caritas omnia sperat, omnia credit, caritas numquam excidit. III. 138. C.
 8. Caritas numquam excidit. III. 814. A. VII. 686. A.
Ib. Sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. I. 545. A.
 9. Ex parte cognoscimus. I. 546. D. E. 362. E. XI. 96. A.
Ib. Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus. I. 549. B. II. 602. D.

CAP. VERS.

III. 913. D. V. 336. C. VII. 482. E.

15. 9.10. T. III. 339. E.

9.11.12. T. I. 393. C. V. 346. C. D.

9.12. T. X. 60. B.

10. Cum venerit quod perfectum est,
tunc evacuabitur quod ex parte
est. VII. 240. E.11. Cum essem parvulus, loquebar ut
parvulus, sapiebam ut parvulus,
cogitabam ut parvulus : cum au-
tem factus sum vir, evacuavi quae
erant parvuli. I. 546. A. V. 34. B.
346. C.

12.13. T. III. 339. A.

12. Videmus nunc per speculum in aeni-
gnate. I. 573. C. X. 543. A. 397*Ib.* Facie ad faciem. XI. 249. E.*Ib.* Tunc cognoscam, sicut et cognitus
sum. III. 163. V. 333. X. 200. B.
363. A. XI. 791. XII. 366. D.13. Maudent enim fides, spes, caritas,
tria haec. XI. 368. D.*Ib.* Manent... major autem omnibus
est caritas. I. 543. VI. 340. A.
IX. 340.14. *Exponitur* T. X. 374-403.10.8.7. Tam multa, ut puta, genera lingua-
rum, sunt in mundo, et nihil sine
voce est... etc. VI. 361. A.15. Orabo spiritu, orabo et mente. I.
397. A.*Ib.* Psallam spiritu, psallam et mente.
V. 636. D.18. Magis quam vos omnes linguis lo-
quor. III. 92. D.20. Fratres, ne sitis pueri mentibus, sed
malitia parvuli estote. I. 807. D.
II. 73. E. VII. 463. 863. B. VIII.
330. A.22. Signa sunt non fidelibus, sed infi-
delibus. II. 349. D. VIII. 283. C.24.25. Si autem omnes prophetant, intret
autem quis infidelis, vel idiota,
convincitur ab omnibus, dijudi-
catur ab omnibus, etc. VI. 614. D.26.29. Psalmum habet aliquis, revelatio-
nem habet, linguam habet, inter-
pretationem habet, omnia ad aedi-
ficationem fiant, etc. X. 10. E.29. Prophetæ duo aut tres loquantur.
X. 334.33.36. Non est enim Deus dissensionis, sed
pacis, sicut et in omnibus Ecclē-

CAP. VERS.

siis sanctorum, etc. X. 401. D.

14. 34.35. Mulieres enim in ecclesia taceant;
si quid autem volunt discere, do-
mi viros suos interrogent. II.
847. C.35. Si quid volunt discere, domi viros
suos interrogent. I. 738. A. III.
380. C. XI. 173. B. 629. A. 663. C.36. An ex vobis egressum est verbum
Dei? aut ad vos solos pervenit?
IX. 812. B.15. *Exponitur* T. X. 407-463.3-5. Tradidi enim vobis in primis quod
et accepi, quod Christus mortuus
est pro peccatis nostris, secundum
Scripturas, etc. III. 923. C.5.1. Visus est Cephæ, deinde duode-
cim, etc. IX. 3. D.6. Plus quam quingentis fratribus. VI.
85. C.8. Novissime autem tamquam abortivo
visus est et mihi. X. 103. A. 211. C.

8.9. T. III. 332. A.

9. Ego sum minimus apostolorum. I.
339. B.*Ib.* Ego sum... qui non sum dignus vo-
cari apostolus. II. 343. III. 438. C.
IV. 337. C.*Ib.* Non sum dignus vocari apostolus.
I. 186. E. VIII. 67. D. VII. 49. C.
XI. 631^b. B. 633^a. B. XII. 300. A.*Ib.* Non sum... quoniam persequutus
sum Ecclesiam Dei. II. 792^a. A.
III. 430. A. VI. 223. B. IX. 312. D.
XI. 99. E. XII. 467. B.10. Gratia autem Dei sum id quod sum.
IV. 338. D.*Ib.* Gratia ejus in me vacua non fuit,
sed plus omnibus laboravi. II.
344. B. 333. A.*Ib.* Abundantius illis omnibus laboravi.
I. 633. E. IV. 284. E. X. 348. B.
698. D. 782. E.*Ib.* Plus illis... non ego autem, sed gra-
tia Dei mecum. I. 360. B. III.
162. C. IX. 682. C. X. 97. D. XI.
81. D. 239. E. 631^b. C. XII. 932.11. Sive igitur illi, sive ego, sic prædi-
cavimus. II. 709. V. 233. A.14. *sqq.* Si resurrectio non est, vana est præ-
dicatio nostra. XI. 742. C.18. Ergo et qui dormierunt, perierunt.
II. 470. C. III. 906. D.

CAP. VERS.

13. 19. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus. II. 13. b.
22. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. VI. 569. b.
- 22.23. T. II. 314. d.
23. Omnes quidem resurgemus, et in suo quisque ordine. X. 394. a.
- 23-25. T. V. 303. e.
24. Quando tradiderit regnum Deo et Patri. V. 307. b. VIII. 305. b. 473.
- 24.26. T. V. 367. c.
25. Oportet enim illum regnare usque dum ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. XII. 921. b.
- 25.27. T. I. 620. b.
26. Ultima inimica destruetur mors. VII. 463. c. IX. 389. e.
27. Præter eum qui illi cuncta subjecit. VIII. 439. a.
31. Quotidie morior. I. 840. c. II. 723. b. III. 425. b. IV. 284. e. V. 187. b. VII. 434. d. X. 98. e. 726. b.
- Ib.* Quotidie morior pro vestra gloria, quam habeo in Christo Jesu. II. 398. c. 849. c. IV. 104. a. 893. b. V. 319. a. XI. 48. c.
32. Si, secundum hominem, ad bestias pugnavi Ephesi. III. 123. b.
- Ib.* Si... quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? II. 15. b.
- Ib.* Edamus et bibamus: cras enim moriemur. XI. 104. a. 343. c. f. 391. a. XII. 224. d. 981. b.
33. Corruptunt bonos mores colloquia prava. I. 363. a. II. 909. d. IV. 42. b. 151. c. V. 142. a. VII. 33. c. VIII. 284. d. 437. c. XI. 602. d. XII. 274.
35. Sed dicet aliquis, Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore veniunt? I. 742. b.
36. Stulte, tu quod seminas non vivificatur, nisi moriatur. II. 126. e. VII. 833. d. XI. 348. b.
- 39.40. Non omnis caro eadem caro; sed alia caro hominum, alia jumentorum, alia piscium, etc. VI. 361. e.
40. Sunt corpora cælestia, sunt et terrestria. X. 394. a.

CAP. VERS.

13. 41. Alia gloria solis, alia lunæ. I. 41. a.
- Ib.* Alia... alia claritas stellarum. I. 963. c. III. 477. d.
- Ib.* Alia... stella enim a stella differt in gloria. I. 102. e. 337. d. VII. 630. b. IX. 827. d. a.
- 41.42. Alia... ita erit etiam resurrectio mortuorum. V. 312. c.
43. Quod seminatum fuerat in infirmitate, surget in virtute. VI. 338.
47. Primus homo de terra terrenus. III. 137. b.
- Ib.* Primus... secundus homo e cælo, cælestis. XI. 432. d.
50. Neque corruptio incorruptionem hereditate possidebit. X. 398. a.
51. Ecce mysterium dico vobis: Non omnes quidem dormiemus, sed omnes immutabimur. IX. 721. d. X. 60. a. XI. 329. a.
- 51.52. T. II. 314. d.
52. In momento, in ictu oculi. XI. 349.
- Ib.* Tuba canet et mortui resurgent. II. 774. XII. 420. b.
53. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. VIII. 436. e. XI. 444. f.
- Ib.* Oportet... et mortale hoc induere immortalitatem. IV. 429. a. 788. a.
54. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est. IX. 644. b.
- 54.55. T. II. 473.
55. Ubi est, mors, victoria tua? ubi, inferne, stimulus tuus? III. 903. a. V. 226. c. VII. 293. a.
16. *Exponitur* T. X. 463-478.
1. De collecta autem in sanctos, sicut ordinavi... III. 301. a. b.
- Ib.* Quemadmodum præcepi Ecclesiis Galatiæ, sic et vos facite. IX. 812. a.
- 1.2. T. III. 299. e.
2. Unusquisque vestrum apud se seponat, thesaurizans quod sibi placuerit. III. 303. d. 304. b. XI. 713. b.
- Ib.* Ne, cum venero, collectæ fiant. XI. 713.
- Ib.* Secundum unam sabbati unusquisque... collectæ fiant. II. 392. c. III. 302. c.
- 3.4. Cum autem præsens fuero, quos pro-

CAP. VERS.

- baveritis per epistolas, etc. III. 303. D.
16. 4. Quod si dignum fuerit, ut et ego eam, mecum ibunt. III. 306. A. IX. 462. D. XII. 4. 933. D.
5. Veniam autem ad vos, cum Macedoniam transiero : Macedoniam enim pertransibo. X. 317. D.
- 5.6. T. X. 483. C.
6. Ut vos me deducatis, quocumque iero. IX. 808. C. XI. 319. D.
7. Nolo autem nunc vos in transitu videre. X. 522. D.
8. Manebo Ephesi usque ad Pentecosten. X. 487. D.
9. Ostium mihi apertum est magnum et evidens, et adversarii multi Ephesi. X. 500. B.
10. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine metu sit apud vos. X. 487. B.

CAP. VERS.

16. 10. Opus enim Domini operatur, sicut et ego. X. 137. D. 487. C.
- 10.11. T. II. 3. D. XI. 303. C. 633. B.
11. Deducite eum in pace, ut veniat ad me; exspecto enim eum cum fratribus. X. 487. B.
12. De Apollo autem fratre. IX. 338. E.
13. Vigilate, state in fide. VII. 341. C. XI. 200. D.
15. Qui sunt primitiæ Achaïæ. XI. 346. E.
- 15.16. Nostis familiam Stephanæ, etc. II. 583. D.
18. Tales agnoscite. II. 583. D.
19. Salutate Aquilam et Priscillam cum Ecclesia, quæ in domo illorum est. IX. 816. D.
21. Salutatio mea manu Pauli. IX. 837. B.
22. Si quis non amat Dominum Jesum Christum, sit anathema. I. 739. E. 848. C. IX. 667. E. 824. A.

EPISTOLA AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAP. VERS.

1. Exponitur T. X. 483-531.
3. Pater miserationum et Deus totius consolationis. XI. 20.
- 3.4. T. V. 347. D.
4. Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi, etc. VII. 611. C.
- 5.4. Sicut abundant passionem Christi in nobis..., ut possimus, etc. III. 44. B.
- 5.7. Sicut abundant..., et quemadmodum socii estis passionum, etc. II. 393. B.
8. Nolo autem vos ignorare, fratres, quoniam valde gravati sumus. VII. 378. A.
- Ib.* Nolo vos ignorare de tribulatione nostra. IX. 334. E.
- 8.9. T. II. 163. A.
- 8.10. T. V. 336. C. 337. XII. 466. C. 932. C.
- 8.9.10. T. XI. 259. E.
9. In nobis ipsis responsum mortis habuimus. XI. 244. E.
- Ib.* Responsum mortis..., ut non consideremus in nobis ipsis. V. 386. D.

CAP. VERS.

1. 9. Ne fidentes simus in nobis ipsis. II. 166. B. X. 584. C.
10. Qui ex tot mortibus nos eripuit. VII. 378. A.
- 10.11. T. I. 374. E. VI. 214. D.
11. Utejus quæ in nobis est donationis... per multos gratiæ agantur. IX. 315. B. X. 437. B. XI. 498. C. 618. A. XII. 994. B.
12. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, etc. X. 347. D.
13. Non enim alia scribimus vobis quam quæ legitis. X. 709. C. XI. 357. D.
14. Gloria vestra sumus, quemadmodum et vos nostra. I. 822. D. XI. 235. B.
17. An quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, Est, est, Non, non? X. 719. D.
18. Sermo noster ad vos non fuit, Est et Non. X. 720.
- 21.22. Qui confirmat nos vobiscum Deus, qui et obsignavit nos, etc. III. 472. D. 474. D.
22. Dans arthram spiritus in cordibus nostris. V. 193. A.
23. Parcens vobis non veni Corinthum.

CAP. VERS.

X. 344. D. 734. B. XI. 304. D.
313. F.

1. 23. Non enim dominamur fidei vestræ.
I. 437.

2. *Exponitur* T. IX. 331-347.

2. Quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? V. 149. E. VII.
118. A. IX. 760. B. XII. 527. B.

4. Ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis. I. 270. II.
384. A. VII. 666. D. IX. 836. D.
X. 638. D. XI. 141. E. 223. F.
366. c. 529. D.

5. Si quis contristavit, me non contristavit, nisi ex parte. IX. 721. D.
X. 486.

6. Sufficit illi, qui ejusmodi est, ob-
jurgatio quæ fit a pluribus. I.
12. c. XI. 627.

7. Ne forte abundantiori tristitia absorbeat. I. 221. 276. c. 490. A.
VII. 922. c. VIII. 324. D.

7.8. T. II. 333. D. XII. 930. D.

8. Confirmate in illum caritatem. 384. E.
8.7. T. IV. 800. D.

8.7.11. T. II. 341. A.

8.11. T. II. 731. A. III. 645. A. B.

11. Ut non circumveniamur a Satana.
II. 334. A. VII. 922. c.

Ib. Non enim ejus cogitationes ignoramus. IX. 299. c. 382. E. 836
X. 408. D.

12.13. Cum venissem Troadem..., non habui requiem spiritui meo, etc.
III. 639. E. X. 635. A.

13. Ex eo quod non inveni Titum fratrem meum, non habui requiem.
I. 270. D. X. 653. B. 666. B.

14. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos. II. 576. D. 803. E.

15.16. Bonus odor Christi sumus, in iis qui solvantur..., odor mortis...,
odor vitæ. IV. 301.

16. Aliis odor mortis in mortem; aliis odor vitæ in vitam. II. 311. c. X.
578. XI. 648. F.

Ib. Et ad hæc quis idoneus? III. 476. c.
IX. 259. B.

17. Non sumus sicut cæteri, adulterantes verbum Dei. III. 349. A.

5. *Exponitur* T. X. 353-369.

1. Num iterum nos ipsos commendamus? X. 688. D.

CAP. VERS.

5. 1. Num indigemus commendatitiis epistolis? X. 733. D.

2. Epistola mea vos estis. I. 608. A.

3. Non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carpalibus. VII. 2. B.

5. Non sumus sufficientes cogitare a nobis ipsis, etc. IX. 259. B.

5.6. Sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros, etc.
III. 259. B.

6. Litera occidit, spiritus vivificat. IX.
388. A.

10. Non glorificatum est quod claruit in hac parte. I. 467. c. V. 103. c.
X. 364. A.

11. Si quod evacuatur, per gloriam est, multo magis quod manet in gloria. VIII. 91. B.

12-14. Habentes talem spem, multa fiducia utimur; et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam... Velamen in lectione veteris Testamenti manet non revelatum. VI.
204. c. D. 208. D.

17. Dominus spiritus est. VI. 612. E.
616. A.

Ib. Dominus spiritus est: ubi vero spiritus Domini, ibi libertas. VI.
610. A.

18. Revelata facie gloriam Domini speculantes, etc. VIII. 534. B. X.
381. E. XII. 421. A.

Exponitur T. X. 376-387.

2. Sic manifestatione veritatis commendantes nos ipsos, etc. X. 709. c.

3. Quod sit absconditum quod prædicatur, pereuntibus enim est absconditum. X. 60. E.

5. Non nos metipsos prædicamus, sed Christum Jesum. III. 131. XI.
491. F. 267. D. 284. E. 696. D.

7. Habentes thesaurum hunc in vas fictilibus. II. 129. c. 130. D. III.
473. A. B. XI. 747. E. 783. A.

8. In omnibus premimur, at non anxii reddimur. II. 304. c.

8.9. T. II. 503. E.

10. Mortificationem Domini Jesu in corpore circumferentes. XI. 329. E.
740. B.

13. Habentes eundem spiritum fidei, sicut scriptum est, Credidi, propter quod locutus sum. III. 311. A.

CAP. VERB.

312. D. 322. D. E. 333. E. V. 371. A. 372. A. VI. 92.
4. 13.14. T. V. 368. B. XII. 982. E.
14. Qui suscitavit Jesum, et nos suscitabit. II. 504. C. III. 313. E.
- 14.16. T. II. 503. A. 504.
16. Non deficimus : sed quantum externus homo corrumpitur, tantum intus renovatur. I. 934. C. II. 504. B. C. D. 506. A. 507. D. III. 535. A. IV. 8. D. 88. C. XII. 982. A.
17. Momentaneum et leve tribulationis... æternum gloriæ pondus operatur in nobis. II. 373. E. 377. B. 803. B. III. 172. D. 314. B. IV. 279. E. VI. 334. D. VII. 483. IX. 370. C. 627. C. 641. A. XII. 371. A.
- 17.18. T. I. 28. A. 161. D. II. 197. F. 507. E. 606. B. III. 172. E. V. 32. A. VII. 331. A. VIII. 593. A. XII. 513. D. 982. B.
18. Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur, etc. II. 508. C. 803. B. III. 314. C. IV. 703. A. V. 368. A. VI. 143. C. XII. 232.
- Ib.* Quæ videntur, temporalia ; quæ non videntur, æterna sunt. III. 633. A. IV. 284. A. 417. E. VI. 360. XII. 429. B.
3. *Exponitur* T. X. 392-608.
1. Si terrestre nostrum domicilium dissolvatur, domum habemus... in cælis. II. 501. B. 510. III. 312. C.
2. In hoc ingemiscimus... desiderantes superindui. II. 511. E.
- 2.4. T. II. 510. C.
3. Si vestiti, non nudi inveniamur. II. 511. A. 514. D. E. A. V. 175.
4. Qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus. I. 164. A. II. 513. D. 607. B. V. 320. 367. 397. E. IX. 83. D. XI. 141. F. XII. 317. B.
5. Qui nos fecit ad hoc ipsum Deus. II. 513. B.
- 6-8. Dum sumus in corpore peregrinamur a Domino... Habemus autem magis, bonam voluntatem peregrinari a corpore, et presentes esse ad Dominum, VI. 338.

CAP. VERB.

5. 7. Per fidem ambulamus, non per speciem. X. 54. E.
10. Nos manifestari oportet ante tribunal Christi, etc. I. 43. B. III. 9. E. IV. 788. E. VI. 344. E. VIII. 259. C. 307. B. IX. 324. A. X. 423. A.
10. Unusquisque referat, prout gessit. IV. 503. A. VI. 346. D.
11. Hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. IX. 391. B.
12. Non rursus nos ipsos commendamus, sed occasionem damus vobis gloriandi. X. 688. D. 733. D. 796. C.
14. Caritas Christi detinet nos. IV. 402. B. C.
- 14.15. Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est Christus. IV. 402. B. IX. 633. E.
15. Unus pro omnibus mortuus est, ut... vivant, etc. IX. 601. B.
17. Si qua in Christo nova creatura. V. 191. D. 599. A. VIII. 171. D. X. 808. E.
- Ib.* Vetera transierunt, nova facta sunt omnia. X. 808. E.
19. In nobis posuit ministerium reconciliationis. VIII. 533. A. XI. 407. A.
- 19.20. T. I. 26. D. III. 440. C.
20. Pro Christo legatione fungimur... reconciliamini Deo. I. 873. C. II. 382. A. 811. E. V. 163. B. VII. 860. B. VIII. 137. B. 590. A. IX. 467. C. 513. C. 660. A. X. 532. E. 663. A. 705. XII. 911. E. 949. E.
21. Sum qui non novit peccatum, peccatum pro nobis fecit. XI. 42. D. 411. D.
6. *Exponitur* T. X. 611-628.
3. Ne demus offensionem volentibus, ut non vituperetur ministerium nostrum. IX. 366. A. XI. 48. C.
- 3-5. T. III. 339. E.
- 4.5. T. I. 361. E. IX. 366. D. XI. 48. D. 232. E. XII. 507. C.
- 4-6. In tolerantia multa, in jejuniis, in castitate. XI. 333. D. XII. 369. C.
8. Per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam. XI. 339. E. 663. D. XII. 369. D.
10. Tamquam nihil habentes, et omnia

CAP. VERS.

- possidentes, V. 333. B. XI. 668. E. XII. 252. D.
6. 11. Os nostrum ad vos apertum est. V. 160. C.
- Ib.* Cor meum dilatatum est. IX. 836. D.
12. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. XI. 83. D.
14. Quæ societas luci ad tenebras? etc. I. 969. C. XI. 144. C.
- 14.15. T. II. 144. D.
15. Quæ societas Christi cum Belial? aut quæ portio fidelis cum infideli? VII. 408. B.
16. Inhabitabo in illis, et inambulabo. I. 808. B. II. 430. IV. 842. D. V. 440. C. XII. 228. D.
17. Exite de medio eorum, et separamini. I. 363. A.
7. *Exponitur* T. X. 628-631.
1. Perficientes sanctificationem in timore Dei. VIII. 92. C.
5. Foris pugnæ, intus timores. II. 502. E. III. 336. C. VII. 669. B. 818. IX. 438. D.
6. Qui consolatur humiles, consolatur et nos. V. 578. A.
7. Titus venit referens nobis vestrum desiderium, etc. X. 623. A.
8. Etiam si contristavi vos... non me pœnitet. III. 311. B.
- 8.9. Video quod epistola... nunc gaudeo quod contristati sitis ad pœnitentiam. III. 311. B.
- 9.10. T. III. 254. A.
10. Qui secundum Deum dolor est, salutem haud pœnitendam efficit. I. 862. B. II. 77. E. 217. A. 396. A. VI. 173. D. 356. 1 col. 337, 1 col. 592. A. VII. 213. C. XI. 50. F.
11. Secundum Deum tristitia quantum in vobis studium effecit: imo apologiam... æmulationem. V. 230. E. VII. 36. E. X. 486. 631. E. XI. 50. F.
8. *Exponitur* T. X. 650-670.
1. Notam facio vobis gratiam Dei, quæ data est Ecclesiis Macedoniæ. IX. 812. A. X. 673. A.
- 1-4. Notam facio... altissima paupertas eorum abundavit in divitiis... obsecrantes vos gratiam et conso-

CAP. VERS.

- lationem ministerii. III. 291. D. 384.
8. 2. In multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit. X. 676. E.
9. Propter vos egenus factus est, cum esset dives. I. 637. E. IX. 792. E. X. 674. XI. 269. D. 831. C.
12. Quatenus quispiam habet, acceptus est. XII. 428. D.
14. Ut vestra copia succurrat illorum inopiæ. III. 320. A. VII. 452. B. IX. 204. E. 239. XI. 239. D.
18. Cujus laus est in evangelio. III. 123. E. VIII. 123. C. IX. 3. D. 5. D. XI. 780.
20. Ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur a nobis. I. 524. E. V. 286. A. IX. 392. D.
- Exponitur* T. X. 673-688.
2. Scio promptum animum vestrum... quoniam et Achaia parata est ab anno præterito, etc. IX. 462. E. X. 486. C.
- Ib.* Vestra æmulatio provocavit plurimos. IX. 812. A. XI. 237. A.
5. Quasi benedictionem, non quasi avaritiam. IX. 814.
6. Qui parce seminat, parce et metet. III. 329. A. 390. D. IV. 398. C. V. 341. A. VII. 94. B.
7. Hilarem datorem diligit Deus. III. 292. A. 304. D. IX. 67. ^{bia} B. XI. 230. E. 673. E. 834. E.
10. Qui administrat semen seminanti, et panem præstat. XI. 362. E.
12. Ministerium hujus officii non solum supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones Deo. VIII. 88. A.
- 13.14. Glorificantes Deum in obedientia... in ipsorum obsecratione pro vobis. VIII. 88. A.
15. Gratias Deo incarrabili ejus dono. I. 549. D. II. 294. C. III. 538. B. V. 162.
10. *Exponitur* T. X. 688-699.
- 1.2. Ipse ego Paulus rogo vos per mansuetudinem et lenitatem Christi... Quæso autem, ne præsens audeam... in quosdam. III. 330. X. 771. E.
- 4.5. Arma nostra non carnalia, sed po-

CAP. VERS.

- tentiora, consilia destruentes etc.
I. 628. A. 662. A. II. 593. D.
10. 5. In captivitatē redigentes omnem intellectum. I. 628. A. III. 67. E. V. 422. B. 336. A. X. 90. XII. 43. D.
6. Cum impleta fuerit obedientia vestra. X. 703. D. 771. A.
7. Quæ in faciem sunt, perspicitis. X. 577. A.
- 9.10. Ut non existimer tamquam terrere per epistolas...; epistolæ, inquit, etc. III. 330. C.
10. Epistolæ quidem graves, præsentia autem corporis infirma. X. 103. A. 383. B. 486. D. 692. 761. E. XI. 503.
11. Quales sumus... absentes, tales et præsentēs. III. 330. D.
17. Qui gloriatur, in Domino gloriatur. V. 446.
11. *Exponitur* T. X. 688-699.
1. Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ! II. 603. D. III. 347. A. 337. C.
- 1.2. T. III. 349. D.
- 1.17. T. X. 735.
2. Æmulor enim vos Dei æmulatione; despondi vos uni viro virginem castam. I. 343. A. 328. B. II. 278. D. 360. A. C. 899. C. III. 467. B. 473. V. 36. D. 212. C. VI. 204. A. VII. 765. A. IX. 763. B. XI. 478. F. 488. A. 681. C. XII. 382. A.
- 2.3. T. III. 361. D. VI. 380.
3. Timeo ne, sicut serpens Evam seduxit, ita corrumpantur sensus vestri a simplicitate. I. 471. C. VII. 113. B. IX. 772. E. 837. A. X. 632. E. 815. C. XI. 197.
6. Etsi imperitus sermone, sed non scientia. II. 591. A. IX. 465. E.
7. Numquid peccatum feci, meipsum humilians? III. 330. C.
8. Alias Ecclesias exspoliavi, accepto stipendio. X. 217. C. 261. C. 663. E. 692. XI. 336. A. 510. E.
9. Sine onere me vobis servavi. III. 349. XI. 510.
10. Est gloria Christi in me, quoniam hæc gloriatio mea non infringitur. III. 349. A. IX. 379. C. XI. 336. A.

CAP. VERS.

11. 10-12. T. X. 746. E.
- 11.12. Quare? quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio... III. 349. B.
12. Ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. VII. 421. D. IX. 328. D. X. 486. E. XI. 356. F.
13. Falsi apostoli sunt operarii dolosi... VII. 818.
- 13-15. T. III. 330. D.
15. Angeli ejus transfigurantur tamquam ministri justitiæ. X. 162. XI. 196. E.
- Ib.* Quorum finis est secundum operarum. II. 437. D.
16. Ne quis me putet insipientem esse. III. 351.
17. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia. II. 603. D. 351. 357. D. X. 469.
- 18.19. Secundum carnem et ego gloriabor: libenter enim suffertis insipientes. III. 351.
20. Sustinetis si quis vos devorat, si quis accipit. X. 216. D. XI. 303.
21. In quo quis audeat... audeo et ego. III. 351. B. IV. 106. D. XII. 882. E. 903. E.
22. Hebræi sunt? et ego. IV. 106. E. V. 777. XII. 882. A.
- 22.23. T. III. 351. D.
23. Ministri Christi sunt?... plus ego. II. 196. C. III. 177. E. A. 339. A. 674. A. IV. 106. A. X. 397. E. XII. 882. A. 903. A.
- Ib.* In laboribus abundantius, in plagis supra modum. III. 674. A. XII. 883. E. 904. C.
- 23.25. T. II. 196. C.
- 23-28. T. III. 339. B. 674. B. XII. 933. B.
- 23-29. T. I. 168. B. C.
- 24.25. Quinquies quadragenas una minus accepi: ter virgis casus sum, etc. II. 483. E. 496. B. III. 301. E. 473. A. X. 133. B.
- 24-26. T. IV. 107. D. XI. 232. F. XII. 369. D. 507. C.
26. Pericula in falsis fratribus. VII. 669. B. 818.
27. In labore, in fame, in frigore... II. 39. 630. B. IX. 434. A. X. 133. D. 212. D. XI. 736. A. XII. 507. C.
- 27.28. T. IV. 107. A.

CAP. VERS.

11. 28. Sollicitudo omnium Ecclesiarum,
III. 675. c. X. 619. b. XI. 767. c.
XII. 904. d.

28.29. T. I. 870.

28.32.33. T. XII. 508.

29. Quis infirmatur, et ego non infirmor? etc. I. 308. 471. d. 763. b. 822. a. 850. e. II. 578. a. 660. c. 711. a. 730. b. III. 234. b. 673. d. IV. 108. 646. a. IX. 366. b. 808. c. X. 347. a. XI. 141. f. 307. c. XII. 742. d. 870. a. 883. d. 904. e. 933. b.

30. In infirmitate mea gloriabor. II. 193. b. III. 478. 673. d.

30.32. T. X. 31. b.

32. Reversus sum Damascum, X. 803. c. *Exponitur* T. X. 732-735.

12.

1.6. Venio ad visiones et revelationes Dei, etc. II. 604. c.

2. Scio hominem... raptum ad tertium cælum. II. 603. e. III. 333. e. VIII. 482. a. XII. 372. b.

2.4.7. T. II. 11. d.

2.5.11. Scio hominem... Pro hujusmodi gloriabor, pro me autem nihil... Factus sum... II. 603. e.

4. Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui. I. 593. c. III. 127. a. XIII. 244. c.

6. Si voluero gloriari, non ero insipiens; parco autem, ne quis me existimet... II. 12. e. 129. c. III. 396. a. V. 446. b. IX. 266. e. X. 384. c. XI. 323. a.

7. Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis. II. 12. e. 609. d. III. 396. a. 691. b. VII. 171. a. X. 301. b. 584. c. XI. 523. 783. e. XII. 466. d.

7-9. T. I. 196. a. II. 723. c. X. 319. b.

7-10. T. V. 333. b.

8. Ter Dominum rogavi ut discederet a me. I. 270. d. III. 30. e. 676. d. 691. b. IV. 332. b. V. 640. c.

8.9. T. II. 12. e. V. 63. b. X. 762. a. XII. 969. d. 387. 440. a. 606. a.

9. Sufficit tibi gratia mea; nam virtus mea in infirmitate perficitur. Libenter... II. 12. e. 488. c. 743. c. III. 30. c. 363. d. 607. c. 640. c. VI. 473. c. VII. 333. a. 428. a.

CAP. VERS.

683. d. IX. 266. e. 636. d. 707. a. X. 40. 501. b. 582. c. 584. d. XI. 783. f. XII. 340. a. 742. a.

12. 9. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis. XI. 72. b. 78. e.

9.10. T. II. 193. b. III. 183. d. XI. 228. c.

10. Placeo mihi in infirmitatibus meis. II. 576. c. III. 30. b. V. 363. c. 372. b. 636. b. X. 51. c. 762. b. XII. 370. a. 440. a. 932. c.

Ib. Cum infirmor, tunc potens sum. XI. 462. b.

10.9. T. III. 177. e. IX. 300. d.

11. Fui insipiens gloriando; vos me coegistis. III. 331. d. V. 443. d. 446. b. IX. 369. d. X. 668. e.

Ib. Nihil minus habui a magnis apostolis. X. 698. d.

12. Signa apostolatus mei facta sunt inter vos, etc. X. 698. d.

11.12. T. X. 241. a.

12.13. T. X. 11.

13.11. Quid enim est quod minus habuistis præ cæteris Ecclesiis?... Nihil enim minus sum ab iis qui sunt supra modum apostoli. XI. 49. e.

Ib. Donate mihi hanc injuriam. XI. 303. d.

15. Libenter impendam et superimpendar... II. 586. c. VII. 740. d.

Ib. Licet plus diligens, minus diliger. X. 623. b.

19.20. Putatis quod vobis nosipsos excusamur?... Timeo ne... X. 533.

20. Timeo ne cum venero, non quales volo inveniam vos. II. 584. d. 711. a. IX. 837. a.

Ib. Contentiones, æmulationes, iræ, rixæ... I. 436.

20.21. T. X. 771. a.

21. Ne luceam multis qui peccaverunt, et non egerunt penitentiam. I. 38. c. 270. d. 940. c. II. 50. e. 337. 367. a. 383. e. 584. e. 711. a. III. 413. d. 704. a. X. 531. c. 332. e. 703. d. XII. 297. a.

15. *Exponitur* T. X. 739-774.

2. Si venero iterum, non parcam. I. 38. c. IX. 100. c. XII. 649.

2.3. T. X. 771. b.

3. An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur, Christi? I. 413. c. II. 383. a. 743. b. III. 211. e.

CAP. VERS.

- IV. 673. C. VI. 502. B. 563. D.
X. 42. 140. E. XI. 533. F.
15. 4. Crucifixus est ex infirmitate. II.
488. c.
5. Vos ipsos tentate, vos ipsos probate. X. 292. c.
7. Oramus ut nihil mali faciatis, non ut nos.... II. 660. A. IX. 682. E.
X. 384. XI. 636^a. c.

CAP. VERS.

7. 10. T. XI. 636^a. c.
15. 10. Non in eversionem, sed in ædificationem. XI. 636^a. d.
12. Salutate invicem in osculo sancto. V. 526. d.
13. Gratia D. N. J. C. et caritas Dei et Patris.... sit cum omnibus vobis. X. 203.

EPISTOLA AD GALATAS.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. X. 778-804.
1. Non ab hominibus, neque per homines. IX. 235. b.
- 1-3. Paulus apostolus non ab hominibus.... Gratia vobis et pax. X. 488. a.
- 3-5. Gratia vobis.... cui gloria in sæcula. Amen. I. 568. c. V. 471. e.
4. Tradidit seipsum pro peccatis nostris. XII. 119. b.
- 4.5. Secundum voluntatem Dei et Patris, cui gloria, etc. VII. 633. b.
6. Miror quod tam cito transferimini. VI. 15. c. X. 823. a. 840. e. XI. 385. e. XII. 150. a.
8. Si quis vobis evangelizaverit præterquam quod accepistis, anathema sit. I. 848. c. III. 288. a. 361. a. IX. 824. a. 772. b. X. 283. e. 341. c. 706. b. XII. 601. e.
10. Numquid enim hominibus suadeo, an Deo? IX. 391. b.
- Ib.* Si enim hominibus placerem, Christi servus non essem. III. 128. c. 805. e.
13. Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo: quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei. I. 186. e. III. 128. c. VII. 393. d. VIII. 67. b.
- 13.14. Audistis.... et proficiebam in Judaismo supra multos cœtaneos meos. II. 587. c. XII. 932. b.
- 14.13.15. T. XII. 561. e.
15. Quando autem visum est Deo, qui me segregavit ex utero matris meæ. VII. 720.
- 15.16. T. II. 588. e.

CAP. VERS.

1. 16. Non adhæsi carni et sanguini. IX. 179. e. 269.
- 17-19. Non abii Jerosolymam, sed in Arabiam et Damascum. IX. 179. d.
18. Post annos tres ascendi Jerosolymam. III. 437. d. 439. d. IX. 837. e. XII. 372. c. 942. a.
19. Alium autem apostolorum vidi neminem nisi Jacobum. VIII. 327. d.
21. Veni in partes Syriæ et Ciliciæ. III. 146. e.
2. *Exponitur* T. X. 804-823.
1. Post annos quatuordecim ascendi Jerosolymam. III. 437. d. 446. c.
6. Deus non accipit personam hominis. II. 523. b. III. 805. e.
- Ib.* Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. X. 422.
8. Qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes. III. 440. d. IX. 312. e. X. 306. d. XII. 2.
9. Dexteras dederunt mihi et Barnabæ communionis. IX. 284. e. X. 422. d.
- Ib.* Ut nos in gentes, ipsi in circumcisionem. III. 298. d. IX. 312. d.
- 9.10. T. IX. 219. d.
10. Tantum ut pauperum memores essemus. III. 298. d. 300. IX. 134. c. 222. c. XI. 260. d. XII. 4. b. 933. b.
11. Cum venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti. III. 431. a. 432. b. X. 803bis. e.
- 11-13. Cum venisset, et abducebantur cum eo cæteri Judæi. III. 443. e.

CAP. VERS.

2. 11-14. T. III. 432. c.

14. Gentiliter vivis, cum Judæus sis.
Cur gentes cogis judaizare? III.
448. d.

15. Nos natura Judæi, et non ex genti-
bus peccatores. III. 448. e. IX.
394.

16. Scientes quod non justificatur homo
ex operibus legis, nisi per fidem
Jesu Christi. III. 449. b.

17. Quod si quærentes justificari in
Christo inventi sumus et ipsi pec-
catores. III. 449. d.

Ib. Num inventus est Christus minister
peccati? XI. 429.

18. Absit. Si enim quæ destruxi, iterum
hæc ædifico, prævaricatorem me
constituo. III. 430. a.

20. Vivo ego, jam non ego: vivit vero
in me Christus. I. 516. b. II. 609.
IV. 78. c. 402. c. VIII. 268. a.
IX. 763. c. 836. e. XI. 313. d.
XII. 879. d.

Ib. Quod autem nunc vivo in carne, in
fide vivo Filii Dei. I. 184. c. IV.
403. e. XI. 247. a.

21. Si enim per legem justitia, ergo gra-
tis Christus mortuus est. I. 735. a.

Exponitur T. X. 823-834.

1. O insensati Galatæ. V. 530. d. X.
780. XI. 790. a.

Ib. Quis vos fascinavit? X. 847. b.

Ib. Ante quorum oculos Jesus Christus
præscriptus est in vobis crucifi-
xus. VI. 331. e. 597. a.

4. Tanta passi estis frustra, si modo
et frustra. II. 502. e. 593. b. IX.
628. XI. 50. e. 257. f. XII. 121. d.
150. d. 507. e.

5. Quis ergo tribuit nobis Spiritum, et
operatur virtutes in vobis? I. 12. d.

8. In semine tuo benedicentur omnes
gentes. V. 334.

13. Christus nos redemit de maledicto
legis, factus pro nobis maledi-
ctum. II. 533. c. IV. 25.
VI. 165. c. 598. b et c. VIII.
73. a. 95. a. X. 441. e. XII.
567. d.

19. Disposita per angelos in manu me-
diatoris. XII. 44.

23. Antequam enim veniret fides, a lege
custodiebamur. IX. 578. a.

CAP. VERS.

5.

27. Quicumque enim in Christo bapti-
zati estis, Christum induistis. II.
268. d. 278. d. 399. a. 523. d.
III. 909. b. V. 212. b. XI. 465. f.
466. d. XII. 537. e.

28. Nam in Christo Jesu neque servus,
neque liber, neque masculus, ne-
que femina. I. 154. d. III. 507. d.
V. 80. c. IX. 51. d. 816. b. X.
125. e. 448. b. XI. 163. d. 427. d.
486. b. 844. e.

Exponitur T. X. 835-844.

3. Cum essemus parvuli, sub elemen-
tis mundi eramus servientes. XI.
825. d.

4. Cum autem venit plenitudo tempo-
rum. VI. 24. c.

Ib. Misit Deus Filium suum, factum ex
muliere. VI. 301. d. VII. 59.
VIII. 172. c.

4.5. Deus Filium suum misit... ut eos
qui sub lege erant redimeret. II.
431. c. 463.

6. Quoniam autem estis filii, misit Deus
Spiritus Filii sui in corda ve-
stra. II. 548. a. IX. 639. c. XI.
3. e.

10. Dies observatis, et menses, et tem-
pora. VI. 28. a.

10.11. T. I. 745. a. 836. b. III. 103. d.

11. Timeo ne frustra laboraverim vobis.
IX. 837. X. 815. c.

12. Estote sicut ego, quia et ego sicut
vos. I. 160. d. 743. a.

14. Tamquam Christum Jesum suscepi-
stis me. IX. 826. a.

14.15. T. VII. 613. a.

15. Testor enim, quod si possibile fuisset,
oculos vestros effossos mihi
dedissetis. III. 226. b. 230. e.
VII. 717. e. IX. 376. d. 808. e.
X. 618. e. 625. a. XI. 385. e.

18. Non solum dum adsum apud vos,
sed multo magis dum absum. XI.
371. e. XII. 30. d.

19. Filioli mei, quos iterum parturio,
donec formetur Christus in vobis.
I. 13. e. 270. d. II. 329. c. 330.
e et a. 572. b. 584. e. III. 526. b.
V. 330. b. IX. 110. b. X. 625.
780. b. XI. 709. b. XII. 140. c.
279. d. 310. d. 409. c. 939. c.
959. d. 992.

- CAP. VERS.
4. 20. Cupiebam nunc esse apud vos. X. 781. D.
21. Dicite mihi, qui sub lege vultis esse. II. 381. A.
- 21.22. Dicite mihi.... legem non audistis? quod Abraham duos filios habuit. III. 327. A. IX. 528.
- 21.24. T. II. 381. E.
- 22.24. Abraham enim.... hæc autem sunt duo testamenta. VII. 244. C.
24. Hæc autem sunt per allegoriam dicta. III. 327. B.
- Ib.* Hæc enim sunt duo testamenta. III. 328. D.
- Ib.* Una quidem in servitutem gignens. III. 328. E.
- 24.26. T. III. 426. C.
26. Illa enim quæ sursum est Jerusalem, libera est. II. 631. C. V. 587.
28. Secundum Isaac promissionis filii sumus. III. 138. B. 426. B.
31. Nos autem sumus liberæ filii. III. 426. B.
5. *Exponitur* T. X. 843-857.
2. Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil prederit. I. 734. A. 733. E. 743. 833. B. III. 104. B. 129. 161. A. 288. A. IV. 466. D. VI. 28. A. VII. 159. IX. 826. A. X. 402. C. 689. C. 808. E.
- 2.4. T. I. 13. E.
3. Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam, etc. I. 736. C et D.
4. Quoniam debitor est totius legis implendæ. XI. 429. F.
- Ib.* Qui in lege justificamini, a gratia excidistis. I. 733. A. 739. E. 807. D. 833. B. III. 103. A. IV. 466. D. IX. 772. B. X. 283. E. 826. D. XI. 233. A. XII. 409. C.
6. Neque circumcisio quidquam valet neque præputium. X. 812.
7. Currebatis bene: quis vos impedivit? XII. 121. D. 150. D.
9. Modicum enim fermentum totam massam fermentat. I. 740. A.
10. Confido in vobis, quod nihil aliud sentiat. IV. 883. E. IX. 803. C. X. 409. D. 791. B. XII. 121. A. 149. B.
- Ib.* Qui autem vos conturbat, portabit
- CAP. VERS.
- judicium, quisquis ille sit. X. 443. D.
5. 12. Utinam abscondantur qui vos conturbant. VII. 702. C.
- 13.14. Per caritatem servite invicem. Omnis enim lex, etc. VI. 342. D.
14. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. VI. 341. E.
15. Quod si invicem mordetis, et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. I. 740. B. II. 49. A.
18. Si Spiritu ducimini, non estis sub lege. VIII. 528. B.
- 19.21. Manifesta sunt opera carnis: quæ sunt fornicatio, adulterium, etc. I. 456.
22. Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax. II. 860. A. IV. 39. C. V. 210. A. VII. 633. D. VIII. 539. A. IX. 16. A. 473. E.
- 22.23. Fructus autem Spiritus est gaudium pax, fides, mansuetudo. VIII. 509. A.
24. Qui vero sunt Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus. IV. 157. E. 403. V. 182. D. 236. A. VII. 779. D. IX. 590. A. XI. 663. C.
6. *Exponitur* T. X. 858-866.
1. Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite. I. 94. B. IV. 797. D. IX. 791. B. XII. 467. C.
- Ib.* Considerans teipsum ne et tu tentaris. IV. 510. D.
2. Alter alterius onera portate. VIII. 537. A. XI. 446. XII. 403.
4. Opus suum probet unusquisque: et sic in semetipso gloriam habebit, et non in altero. III. 339. A. VI. 224. B. VII. 886. D. XI. 722. E.
5. Unusquisque enim onus suum portabit. X. 479. B.
8. Qui seminat in carne sua, de carne sua metet corruptionem. VIII. 343. C. X. 461. B.
9. Ne ergo defatigemur quod bonum est facientes. XI. 204. D.
- 9.10. T. I. 900. E.
10. Bonum facite ad omnes. XII. 134. D.
11. Videte qualibus literis scripsi vobis manu mea. IX. 837. D. XII. 879. D.

CAP. VERS.

6. 13. Neque enim ipsi legem custodiunt.
XI. 643. A.
14. Mihi absit gloriari, nisi in carne Domini nostri Jesu Christi. III. 24. c.
600. B. V. 183. 446. A. VII.
317. A. IX. 483. B. 695. E. XI.
716. D.
- Ib.* Mihi mundus crucifixus est. I. 175.
286. E. II. 6. D. 183. D. 608. B.
609. VII. 621. D. IX. 444. B. X.

CAP. VERS.

560. B. XI. 246. D. XII. 312. A.
938. E. 946. A.
6. 15. Si quis est in Christo, nova est creatura. X. 808. E.
16. Pax vobis et super Israel Dei. V.
589. E.
17. Deinceps labores mihi nemo præbeat. II. 186. B. IX. 330. c.
- Ib.* Stigmata Jesu porto. IX. 144. B.
XI. 72. D. 842. E.

EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 3-22.
1. Per voluntatem ejus (*Dei*). VIII.
44.
3. Benedictus Deus, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo. V. 359. A.
IX. 474. c.
10. In dispensationem plenitudinis temporum. VI. 24. c.
12. In gloriam suam. X. 61.
14. In acquisitionem gloriæ ipsius. X.
321. c.
19. Operationem virtutis suæ maxime ostendit in nos qui, etc. III.
128. B.
21. Constituit eum super omnem principatum, et potestatem et virtutem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. I. 379. c. 393. D.
V. 163. B.
23. Et plenitudo omnia in omnibus adimplentis. IX. 763. B.
- Ib.* Qui omnia implet in omnibus. XI.
423. E.
2. *Exponitur* T. XI. 28-45.
3. Eramus enim natura filii iræ. VIII.
412. D.
6. Conresuscitavit et consedere fecit nos in cælestibus in Christo Jesu. IV.
736. D. V. 146. D. 212. E. XI.
2. B. 423. A. 689. B.
- 6.7. T. II. 293. E.
7. Abundantes divitiis gratiæ in beatitudine. II. 294. B.
- 7.6. T. XII. 61.
- TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

2. 8. Gratia salvi facti estis, per fidem, et hoc non ex vobis. X. 4. c.
- Ib.* Et hoc non ex vobis, Dei est donum. V. 372. E. IX. 261. D.
10. Creati in Christo Jesu. X. 570. B.
12. Eramus a Deo alienati, et sine Deo in mundo. XII. 73. c.
14. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum. V. 201. A.
- Ib.* Medium parietem maceriæ solvens. II. 465. E. VII. 44. B.
- Ib.* Christus est pax... inimicitias in carne sua. XII. 910. B.
- 14.15. T. V. 390. D.
15. Ut duos condat in semetipso. IX.
273. A. X. 202. D.
16. Per crucem interficiens inimicitiam in semetipso. II. 466. c.
19. Non estis utique hospites et advenæ, sed cives sanctorum. V. 359.
- Ib.* Sumus cives sanctorum et domestici Dei. II. 631. c. XI. 37. B.
- 19.20. T. III. 76. A.
20. Superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. V. 390. D.
3. *Exponitur* T. XI. 46-56.
1. Paulus victus Jesu Christi. V.
378. E. IX. 443. D.
- 3.4. Sicut scripsi vobis in brevi, Prout, etc. XII. 448. D.
- 5.6. Aliis generationibus non est agnitionum... esse gentes coheredes et concorporales. I. 379. D. XI. 2. c.
8. Mihi sanctorum omnium data est
- 10

CAP. VERS.

- gratia hæc III. 332. B. 438. C.
5. 8. Mihi.... evangelizare omnibus gentibus investigabiles divitias Christi. I. 580.
- 9.10. Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, etc. I. 580. E.
10. Ut innotescat nunc principatibus et potestatibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. VIII. 3. C. X. 59. XI. 2. B.
14. Hujus rei gratia flecto genua mea pro vobis. X. 623.
- 14-17. T. II. 942. A.
- 16.17. In interiorum nostrum hominem habitare Christum. IX. 763. B.
20. Ei qui potest omnia facere superabundantius quam petimus, aut cogitamus. III. 14. C. 423. D. 430. C. 636. D. XI. 197. D.
- Ib.* Secundum operationem, quæ operatur in nobis. XI. 717. D.
- 20.21. Ei... ei gloria in Ecclesia. V. 359. A.
4. *Exponitur* T. XI. 60-138.
1. Obsecro igitur vos vincit in Domino. XII. 774. A. 874. A.
- Ib.* Rogo.... digne ambulare vocatione qua vocati estis. II. 194. B.
3. In vinculo dilectionis. V. 378.
9. In inferiores partes terræ. II. 534. E.
10. Qui descendit, ipse est qui et ascendit. II. 534. E. IX. 21. C.
- 11.12. Ipse dedit alios quidem apostolos, alios autem prophetas, alios pastores, etc. X. 77. B.
- 11-14. Propterea dedit Deus apostolos, etc. III. 314. E.
13. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis. III. 287. B. V. 35. C.
17. Non sicut cæteræ gentes ambulant in vanitate cordis sui. I. 939. A. X. 146. B.
19. Qui omni doloris sensu privati se ipsos tradiderunt impudiciæ, in operationem omnis immunditiæ, in avaritia. V. 56. A. XII. 528. D.
25. Alter alterius membra sumus. XI. 443. E.
26. Sol non occidat super iracundiam vestram. I. 124. A. 136. II. 243. D. VII. 249. E. VIII. 36. D. XI. 331. B. XII. 744. E.

CAP. VERS.

4. 28. Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. VIII. 298. B.
29. Omnis sermo malus de ore vestro ne prodeat. II. 460. A. III. 233. V. 523. B.
- Ib.* Si quis bonus ad ædificationem Ecclesiæ. III. 233.
- Ib.* Si quis.... ut det gratiam audientibus. IV. 145. B. IX. 272. C. XI. 323. C.
31. Omnis ira et indignatio, et clamor et blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. I. 124. E. 913. D. IV. 145. B. 602. B. VIII. 176.
- 31.32. Omnis.... estote invicem benigni, misericordes, condonantes vobis ipsis. XII. 581. C. D.
5. *Exponitur* T. XI. 138-172.
1. Estote ergo imitatores Dei, sicut liberi dilecti. II. 582. A. IX. 725. E. X. 131. A.
- 1.2. T. VI. 482. E.
2. Ambulate in caritate. II. 582. A.
- Ib.* Diligite invicem, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis. III. 24. VIII. 543. C. XI. 85. A.
- Ib.* Diligite oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. III. 601. VI. 303. C.
- 3.4. Fornicatio et omnis immunditia, etc. XII. 222. B.
4. Turpitudine ac stultiloquium et scurrilitas ne prodeant ab ore vestro. I. 888. A. II. 185. B. X. 71. B. XI. 488. D. XII. 322. D. 980. B.
5. Omnis fornicator, aut avarus non habebit hereditatem in regno Christi et Dei. I. 591. C.
8. Eratis enim aliquando tenebræ. XI. 466. B. 581. B.
11. Quæ in occulto fiunt, turpe est et dicere. VIII. 46. C.
14. Surge qui dormis, et exsurge a mortuis. II. 470. C. VII. 731. A.
15. Videte quomodo exacte ambuletis. XI. 208. E.
18. Nolite inebriari vino. I. 824. D. II. 319. E. XII. 197. D.

CAP. VERS.

5. 18. Nolite ... sed implemini spiritu. II. 321.

18.19. T. V. 137. B.

19. Docentes et monentes vosmetipsos in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, in gratia, canentes et psallentes in corde vestro Domino. V. 377. C. XII. 1009. A.

21. Subjecti invicem in timore Dei. XI. 190. F.

21.22. T. III. 239. C.

22. Mulieres viris suis sint subditæ. XI. 3. D.

23. Caput mulieris vir est. I. 668. E. IV. 132. B.

25. Viri, diligite uxores. IV. 763. B. X. 187. A.

Ib. Viri... sicut et Christus dilexit Ecclesiam et seipsum tradidit pro ea. I. 637. C. III. 236. D. 238. E. 601. A. IX. 792. A.

26. Ut sanctificaret eam purificatam lavacro aquæ. III. 236. E.

27. Ut exhiberet eam sibiipsi gloriosam Ecclesiam. III. 236. A.

Ib. Non habentem maculam aut rugam. II. 360. B. V. 37.

28. Sic debent viri suas uxores diligere. III. 239. A. 428. D.

28-30. T. III. 238. B.

29. Nemo carnem suam odio habet. VIII. 102. A.

30. Quoniam membra sumus ex corpore ejus, et ex carne ejus, et ex ejus ossibus. III. 239. A. VIII. 313. C.

31. Propterea relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ. III. 239. A. XI. 178. A.

Ib. Erunt in carne una. XI. 168. A.

32. Mysterium hoc magnum est; ego autem dico in Ecclesia et in Christo. III. 239. A. 260. V. 37. C. XI. 486. B.

33. Verumtamen et vos singuli, unusquisque suam uxorem ita diligit, ut seipsum. III. 239. C.

Ib. Uxores autem ut timeant viros. IV. 763. C.6. *Exponitur* T. XI. 181-213.

1. Filii, obedite parentibus vestris. XI. 3. D.

2. Quod est primum mandatum in promissionibus. III. 886. V. 433. A.

CAP. VERS.

6. 2.3. Honora patrem tuum et matrem tuam: sic enim eris longævus super terram. VII. 216. C. X. 311. D.

4. Vos quoque, patres, nolite ad iram provocare filios vestros. X. 276. A.

Ib. Patres, educate filios vestros in disciplina et correptione Domini. I. 101. E. III. 102. A. 380. C. 383. D. 883. E.

5. Servi, obedite dominis. XI. 3. D.

7. Quasi Deo servientes, et non hominibus. XI. 816. E.

9. Remittentes minas. XI. 460. C. 693.

Ib. Remittentes minas, scientes quod et vester Dominus sit in cælis. XI. 847. D. XII. 963. C.

10. De cætero, fratres mei, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. XII. 504.

11. Suscipite armaturam Dei, ut possitis resistere insidiis diaboli. IV. 23. B.

11.12. T. II. 46. B.

12. Nec enim nobis lucta est adversus sanguinem et carnem. I. 377. D. VII. 331. B. IX. 239. D. 269. B. 373. D. XI. 309. A. 732. A. XII. 404. D.

Ib. Quoniam non est nobis... in cælestibus. I. 201. E. 351. C. XI. 309. A. 433. B. 580. D. II. 813. A. IV. 23. A. 526. D. V. 56. C. 333. A. IX. 838. A. X. 428. E. XI. 29. B. XII. 504.*Ib.* Contra principatus et potestates, et rectores tenebrarum sæculi hujus, adversus spiritualia nequitiae, in cælestibus. II. 643. D.

12.14. T. XI. 316. C. XII. 83. A. 970.

14. Succincti lumbos vestros in veritate. III. 96. D. V. 37.

14.15. T. II. 893. B.

14-18. T. IV. 26. C.

15. Calceati pedes in præparatione evangelii pacis. V. 37. VI. 473. C.

17. Et galeam salutaris. XII. 970. E.

18. Orantes in omni tempore, orate et in spiritu... et obsecratione. II. 936. A. IV. 331. D.

19. Orate ut detur mihi sermo in aperitione oris mei. VI. 214. B. 543. D.

19.20. T. XI. 2. B.

CAP. VERS.

6. 20. Pro quo etiam vinctus sum in catena. V. 378. E. XI. 72. D.
21. 22. Ut autem sciatis et vos quæ circa me sunt, quid faciam, omnia vobis

CAP. VERS.

- nota faciet Tychicus, etc. X. 300. c.
6. 22. Ut sciatis quæ ad vos spectant, et consoletur corda vestra. III. 364. c. XI. 469. A.

EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 223-257.
7. Sicut est mihi justum hoc sentire, pro omnibus vobis... evangelii. II. 329. A. IX. 461. c.
Ib. Ex eo quod habeam vos in corde et in vinculis... et confirmatione evangelii. III. 362. D. 773. B. XI. 221. D. XII. 932. c.
Ib. Quæ enim est spes mea aut gaudium aut gloria corona? annon vos? X. 625. E. XI. 358. c.
12. Scire vos volo, fratres. III. 363. D. 364. D.
Ib. Quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt evangelii. III. 364. E. XI. 219. A.
12-14. T. III. 361. A.
12-14. T. III. 595. D. X. 616. D. XII. 511. B.
12-18. T. II. 594. D.
13. Ita ut vincula mea manifesta in Christo fierent in toto prætorio, et in cæteris omnibus. III. 363. XI. 218. A. 305. D.
13-14. T. XI. 72. E. XII. 772. c.
14. Ita ut plures e fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. I. 705. c. II. 494. c. 617. c. III. 365. B. XI. 462. B.
15. Quidam propter invidiam et contentionem Christum prædicant. III. 366. c.
16. Scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum. III. 366. D.
17. Alii quidem ex contentione. III. 366. c.
Ib. Existimantes se pressuram inferre vinculis meis. III. 367. A.
18. Quid enim? dum omni modo, sive... Christus annuntiatur. III. 358. A. 360. B. 366. D. XI. 652^a. E.

CAP. VERS.

1. 18. Sed et in hoc gaudeo, et gaudebo. III. 367. B. XI. 649. A.
19. Scio enim quod hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem Spiritus Jesu Christi. XI. 498. B.
21. Mihi vivere Christus est, et mori lucrum. III. 494. A. 502. A. VI. 358. XI. 678.
22. Vivere in carne multo melius. II. 721. E. X. 787. A.
22-24. T. VI. 175. c.
23. Dissolvi me, et esse cum Christo, multo magis melius. II. 761. B. c. IV. 530. V. 367. VI. 358. VII. 381. A.
23-24. T. III. 690. A. VI. 3. E. VII. 843. B. XI. 64. E. 375. c.
24. Permanere me in carne necessarium propter vos. I. 164. A. II. 573. A. 616. D. XII. 940. A.
24, 25. T. III. 367. c. V. 376. E.
25. Et hoc confidens scio quia manebo, et permanebo omnibus vobis. XI. 219. D.
27-28. Quia statis in uno spiritu, quod illis est argumentum perditionis, etc. XI. 269. E.
29. Quoniam vobis donatum est a Christo non tantum in ipsum credere, verum et pro ipso pati. II. 193. B. 613. A. IV. 860. B. V. 166. D. X. 339. E. XI. 50. D. 64. E. 218. A. 349. D. 358. D.
30. Idem certamen habentes, quale et vidistis in me et exaudistis. IX. 267. D.
2. *Exponitur* T. XI. 262-309.
1-3. Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas Spiritus, etc. III. 600. D.
2. Implete gaudium meum. IX. 38. B.
3. Humilitate sibi invicem superiores

CAP. VERS.

- arbitrantes. I. 637. D. IV. 900. D. XI. 282. A.
2. 4. Ne quæ vestra sunt considerate singuli, sed quæ aliorum. IV. 61. D.
- 5.6. Hoc sentiat in vobis quod et in Christo Jesu, etc. XI. 83. A.
- 5-7. T. I. 637. D. VI. 301. D.
- 5-8. T. III. 600. E.
6. Qui cum in forma Dei esset. VIII. 48. B.
- Ib.* Cum.... non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. X. 783. A.
- 6.7. T. III. 103. B. VI. 303. B. VIII. 253. D.
- 6-8. T. III. 23. A.
- 6-9. T. X. 429. E.
7. Semetipsum exinanivit, et tradidit pro nobis. VIII. 407. B. 471. B. 543. C.
- Ib.* Et habitu inventus ut homo. VI. 383. A.
8. Factus obediens usque ad mortem. IV. 404. D. X. 608. A. XI. 94. C.
9. Propter quod et Deus exaltavit illum. XI. 93. E.
- 9.10. T. XII. 367. A.
10. Ipsi omne genu flectatur. VI. 312. D. X. 338. B.
- 11.10. Omnis lingua confitebitur, et omne genu flectetur, etc. VII. 463. C.
12. Itaque, carissimi mei, sicut semper obedistis, non ut in præsentia.... in absentia mea. I. 543. B.
- Ib.* Non in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea cum metu..... operamini. III. 510. E. X. 137. B. 293. A.
- Ib.* In timore et tremore salutem vestram operamini. IV. 29. B. 73. B.
13. Qui operatur in nobis et velle et perficere. XI. 631⁹. C.
14. Omnia facite absque murmurationibus et disceptationibus. XII. 429. C.
15. In quibus lucetis, sicut luminaria in mundo. XI. 666.
- 15.16. T. III. 71. B. VI. 321. C.
17. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestræ. XI. 219. D.
- Ib.* Gaudeo et gratulor vobis omnibus. III. 704. B.
- 17.18. T. I. 703. A. II. 567. 762. D. V.

CAP. VERS.

14. B. 320. 367. VII. 483. C. XII. 936. A.
2. 18. Gaudete et congratulamini mihi. II. 376. C.
19. Spero autem Timotheum me cito mittere ad vos, ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. XI. 219. A.
- 19.23. T. XI. 219.
20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. XI. 221. B. 363. E.
21. Plerique enim quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi. X. 509. E.
22. Probationem autem ipsius nostis... in evangelio. II. 6. XI. 633. B.
- Ib.* Tamquam filius patri, mecum servivit in evangelio. X. 473. E. 487. C.
- 22.20. T. XI. 492. B.
23. Hunc spero mittere ad vos proxime. XI. 492. B.
24. Confido autem in Domino, quoniam et ipse veniam ad vos cito. XI. 219. D.
25. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem mittere ad vos. XI. 303. E.
- 25.27. T. XI. 314. B.
27. Epaphroditus ægrotavit prope mortem. II. 130. E.
- Ib.* Ægrotavit... Deus enim misertus est ejus, non solum autem ejus, sed et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. I. 270. E. III. 226. C. XI. 239. E. XII. 932.
- Ib.* Ægrotavit... ejus. X. 762. E. XI. 783. A.
- 29.30. Hujusmodi in honore habetote, etc. XI. 797. A.
30. Accessit usque ad mortem, neglecta anima sua, ut impleret quod in vobis erga me deerat ministerium. III. 226. C. 364. B. XI. 726. A.
- Exponitur* T. XI. 316-343.
1. Eadem ipsa dicere mihi quidem grave non est, vobis vero tutum. II. 913. C. III. 688. VI. 609. C. VIII. 119. C. 218. B. 348. C.
2. Videte cares, videte malos opera-

CAP. VERS.

- rios. I. 562. B. VII. 278. E. XI. 479. B.
5. 2. Videte... videte concisionem. IX. 772. E.
- 2.3. T. I. 718. A. III. 526.
3. Spiritu Deo servientes. VIII. 91. B.
4. Si quis videtur confidere in carne, ego amplius. X. 720. A.
- 4-6. T. X. 380. B.
5. Hebræus ex Hebræis. V. 377. c.
- 5-7. T. I. 743. A.
6. Secundum justitiam quæ in lege est. VIII. 91. B. X. 79. D. XI. 633^a. B.
7. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. I. 749. A. X. 380. B.
- 7-9. T. I. 562. B.
10. Ut eum cognoscerem, et potentiam resurrectionis ejus et societatem passionum ejus. I. 563. c.
11. Si quo modo occurram. XI. 348. E.
12. Persequor autem, si etiam comprehendam, propter quod et comprehensus sum. V. 535. D. XI. 791.
13. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. I. 562. E. 563. A. II. 602. D. XI. 854. B.
- Ib.* Eorum quæ retro obliviscens, in ea vero quæ priora sunt extendens me. II. 576. B. V. 394. B.
15. Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus: et si quid aliter sentitis, hoc quoque Deus vobis revelabit. I. 564. B. IX. 786. D.
17. Imitatores mei estote, sicut habetis formam nostram. II. 613. A. IX. 6. D. XI. 352. E.
- 18.19. Inimici Christi crucis, quorum finis interitus. VI. 598. c.
19. Quorum Deus venter est. IX. 832. A. X. 170. D. 372. B.
- Ib.* Quorum... et gloria in confusione eorum. II. 925. D. VIII. 309. A.
- Ib.* Gloriam in turpitudinem habentes. VII. 118. c.
20. Nostra conversatio in cælis est. II. 631. c. V. 544. E. X. 646. c. XI. 88. A. 203. B. 247. E. 335. B. 666. A. XII. 229. D.
- Ib.* Nostra... unde salvatorem expectamus Dominum Jesum. XI. 4. E.
- 20.21. T. VI. 338.
21. Qui reformabit corpus humilitatis

CAP. VERS.

- nostræ, ut conforme fiat corpori claritatis suæ. III. 408. E. V. 311. B. IX. 644. B. X. 450. E.
5. 21. Qui... secundum operationem, qua etiam possit ipse subjicere sibi omnia. X. 431. D.
4. *Exponitur* T. XI. 345-363.
1. Fratres mei dilecti et desiderati, gaudium et corona mea. IX. 110. c.
- Ib.* Sic state in Domino, carissimi. I. 586. E. XI. 200. D.
3. Cum Clemente et cæteris adiutoribus meis. XI. 634. c.
4. Gaudete in Domino semper; iterum dico, gaudete. I. 275. D. 940. B. II. 212. 213. A. 215. E. VII. 110. B. 475. B. IX. 143. A. 154. E. X. 151. A. XI. 649. A.
5. Modesta vestra nota sit omnibus hominibus. I. 551. B.
- Ib.* Dominus prope est. X. 612. E. XI. 220. c.
- 5.6. Dominus... nihil solliciti sitis. III. 338. D. VII. 812. E. 842. B. VIII. 230. A. IX. 18. D. XII. 8. B. 260. B.
7. Pax ejus (*Dei*) superat omnem intellectum. I. 549. D.
- Ib.* Pax... custodiet corda vestra. II. 294. D. III. 558. c.
9. Quæ vidistis et audiistis in me, hæc agite. II. 613. A.
10. Quoniam tandem aliquando refluistis pro me sentire. XI. 219. A.
12. Scio et abundare, et penuriam pati. XI. 340. A.
- 14.16. Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi meæ, etc. XI. 726. F.
15. Scitis et vos autem, Philippenses, quod in principio evangelii nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli. XI. 230. B.
- 15.16. T. XI. 220. A.
16. Quia semel et bis in usum misistis. X. 663. E.
- Ib.* Quoniam et Thessalonicam semel et iterum quod mihi usui futurum erat misistis. V. 174. B.
- 16.15. T. X. 711. A.
17. Non quia requiro datum, X. 684. c.
- Ib.* Non... sed fructum abundantem in ratione vestra. XI. 834.

CAP. VERS.

4. 18. Habeo autem omnia, et abundo, repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis. XI. 219. E. 307. D.

CAP. VERS.

4. 22. Salutant vos omnes sancti, maxime qui de Cæsaris domo sunt. IX. 463. A. 834. D.

EPISTOLA AD COLOSSENSES.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 370-415.
 3. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro. X. 774. D.
 6. Fructificat et crescit evangelium Dei in toto mundo. IX. 812. B. X. 401. E.
 8. Qui etiam manifestavit nobis caritatem vestram in spiritu. XI. 477. B.
 9. Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ! III. 349. D.
 13. Redemit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum dilectionis ejus. II. 472. E. XI. 423. C.
 15. Qui est imago Dei invisibilis. VIII. 99. E.
Ib. Primogenitus totius orbis terrarum. VI. 336. C. XI. 43. D.
 16. Quoniam in ipso creata sunt omnia. VIII. 43. C. 43. B.
Ib. Quia... quæ in cælis sunt, et quæ in terra, visibilia et invisibilia, sive throni, sive dominationes, etc.
 * IV. 14. D. 750. C.
 16. 17. T. V. 493. C.
 17. In ipso constant omnia. V. 548. C.
 18. Primogenitus ex mortuis. XI. 396. B. 348. B.
 20. Per sanguinem crucis ejus. XI. 429. B.
Ib. Pacificavit quæ sunt in terra et quæ sunt in cælis. XII. 236. C.
 22. Nunc autem reconciliavit sibi omnia. II. 466. C.
 23. Evangelii quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub celo est. VII. 818. D. A. XI. 371.
 24. Gaudeo in passionibus meis, et adimpleo quæ desunt tribulationibus Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. I. 703. E. 850. E. II. 193. A. 219. C. 662. 710. E. 849. C. III. 476. D. 336. B. 706. E. 780. A. 863. E. IV.

CAP. VERS.

383. A. 860. A. V. 166. C. 333. D. IX. 370. C. X. 143. B. 491. E. XI. 63. C. 329. D.
 1. 25. Cujus enim fui Paulus minister. XI. 479. D.
 28. Ut exhibeam omnem hominem perfectum in Christo Jesu. II. 584. A.
 2. *Exponitur* T. XI. 415-430.
 1. 2. Cupio videre vos quantum certamen habeam pro vobis, etc. X. 623. E.
 1. 5. T. XI. 371. D.
 3. In quo sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ et cognitionis. VII. 837. B. VIII. 196. D.
 5. Secundum firmamentum fidei in Christum. VI. 531. D.
 8. Videte ne quis vos seducat. XI. 479. B.
Ib. Videte... per philosophiam et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum. IX. 771. C.
 11. In quo et circumcisi estis in circumcisione non manufacta, in exspoliationem peccatorum carnis. II. 268. B. IV. 466. B.
 12. Consepulti ei in baptismo. IV. 467.
 14. Delens, quod adversus nos erat, chirographum, quod erat contrarium nobis: et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. II. 553. D. V. 232. C. VII. 461. E.
 15. Exspolians enim principatus et potestates traduxit confidenter triumphans in cruce. II. 474. B. V. 232. C. X. 254. 411. E.
 16. Nemo ergo vos judicet in cibo atque potu. I. 404. B. IX. 771. C.
 17. Corpus autem Christi. XI. 462. A.
 19. Ex quo totum corpus, per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei. VIII. 43. A.
 20-22. Si ergo mortui estis cum Christo ab

CAP. VERS.

- elementis mundi.... Ne tangite, neu gustate.... quæ omnia usu pereunt. I. 404. B.
2. 20-23. T. IX. 464. A.
23. Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. IX. 316. B.
3. *Exponitur* T. XI. 430-460.
1. Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus ad dexteram Dei sedet. I. 838. B. II. 183. D. V. 544. E. VI. 161. E.
2. Quæ sursum sunt sapite. II. 183. D.
- 2.1. T. XI. 24. D.
3. Mortui estis, et vita nostra abscondita est cum Christo in Deo. V. 538. E. IX. 641. B. X. 646. C. XI. 50. E. 471. B. 738. D.
- 3.4. Mortui... Cum apparuerit Christus, vita nostra, tunc et vos apparebitis cum illo in gloria. I. 802. C. X. 75. D.
5. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. VIII. 500. C. IX. 590. E. XI. 663. D.
- Ib.* Mortificate.... quæ sunt fornicatio, adulterium, immunditia. IV. 39. C. X. 820. E.
- Ib.* Fugite avaritiam, quæ est idolorum cultus. IV. 843.
6. Propter quæ venit ira Dei super filios inobedientiæ. XI. 566. B.
9. Ne mentimini ad invicem. V. 142. C.
- 9.10. Exuentes veterem hominem, et induentes novum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus qui creavit ipsum. V. 599. B. VI. 366. E.
11. In Christo Jesu non barbarus, non Scythæ; non mas, nec femina; nec servus, nec liber. VI. 476. A.
12. Induimini ergo, ut electi Dei san-

CAP. VERS.

- cti viscera misericordiæ, probitatem, humilitatem. IX. 649. C.
5. 14. Quod est vinculum perfectionis. V. 378.
15. Grati estote. IV. 293. A. VII. 232. D. XI. 446.
16. Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia. I. 503. A. VIII. 118. D. XII. 128. B.
17. Omne quodcumque facitis in sermone et opere, semper gratias agite Deo et Patri per ipsum. V. 603. B. VII. 632. E.
4. *Exponitur* T. XI. 460-480.
2. Orationi instate, vigilantes in ea, in gratiarum actione. II. 936. A.
- 2.3. T. II. 942. D.
3. Ut Deus aperiat januam gentibus. XII. 563. C.
- Ib.* Circumposita est mihi catena. IX. 443. D.
- 3.4. T. XI. 370. E.
4. Ut abundantius audeant sine timore sermonem Dei loqui. XI. 463. A.
6. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. I. 506. III. 349. D. V. 522. D.
- 7-9. Tychicus omnia vobis narrabit: quem misi cum Onesimo, fideli et dilecto fratre. IX. 463. B.
9. Cum Onesimo, fideli et dilecto fratre. XI. 370. A.
10. Aristarchus concaptivus meus. IX. 823. C.
16. Cum lecta fuerit apud vos epistola, facite ut Laodicensium Ecclesia legatur: et eam, quæ, etc. XI. 477. D. 848. D.
17. Dicite Archippo. XI. 371. C.
- Ib.* ... Vide ministerium, quod accepisti, ut illud impleas. IX. 463. C. XI. 843. C.

EPISTOLA AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 492-502.
6. Vos enim imitatores facti estis Do-

CAP. VERS.

mini et nostri, qui suscepistis sermonem hunc in tribulatione

CAP. VERS.

1. magna. III. 337. E. X. 653. D.
 8. A vobis enim sermo Dei personuit.
 VI. 484. D
Ib. A vobis.... non solum in Macedonia
 et Achaia, sed etiam in omni loco
 vestra fides, quæ est ad Deum,
 profecta est. III. 315. E. IX. 473. B.
 X. 401. E. 653. B.
 8.9. T. XI. 598. E.
 9. Ipsi enim de nobis annuntiant, qua-
 lem introitum habuerimus ad
 vos. X. 623. A. XI. 237. A.
Ib. Conversi estis ab idolis, servire Deo
 vivo et vero. VI. 337.
 2. *Exponitur* T. XI. 502-514.
 1. Nam et ipsi scitis, fratres, introitum
 nostrum ad vos, quia non inanis
 fuit. XI. 237. A.
 3. Exhortatio enim nostra, non ex er-
 rore, neque ex immunditia, neque
 in sermone adulationis. XI. 48. c.
 6. Non querimus ab hominibus glo-
 riam, neque a vobis, neque ab
 aliis. VIII. 30. B.
 7.8. Quemadmodum si nutrix foveat fi-
 lios suos, ita desiderantes vos cu-
 piebamus vobis dare. X. 623. E.
 14. Imitatores facti estis Ecclesiarum
 Dei, quæ sunt in Judæa. XI. 50. D.
 493. D. 541. D. XII. 3. A.
Ib. Imitatores.... vestris, sicut et ipsi
 a Judæis. II. 15. A. III. 301. A.
 338. B. X. 652. D. 812. B. XII.
 290. B.
 14.15. T. II. 593. VII. 220. D. IX. 704. E.
 XII. 507. E.
 14-16. T. I. 705. D. II. 456. D.
 15. Dominum occiderunt, prophetas per-
 sequuti sunt. II. 445. c. VII.
 766. A.
 16. Prohibentes nos loqui gentibus. IX.
 314. B.
Ib. Pervenit enim super eos ira in finem,
 I. 64. D. II. 610. D. V. 547. c.
 IX. 220.
 17. Nos autem desolati a vobis ad tem-
 pus horæ. III. 661. c. XI. 304.
 775. A.
Ib. Nos vero... aspectu, non corde
 abundantius festinavimus faciem
 vestram videre. III. 661. E. 773.
 c. VI. 337. A. XI. 373. c.
 17.18. T. III. 660. E.

CAP. VERS.

2. 18. Sæpius volumus venire ad vos, sed
 impedivit nos satanas. II. 21. A.
 19. Quæ nostra spes, vel gaudium, vel
 corona gloriationis? annon et vos?
 IV. 70. A. VII. 666. D. X. 623. E.
 643. XI. 235. B. 769.
 19.20. T. X. 334. D.
 3. *Exponitur* T. XI. 512-528.
 1. Ideo non ultra sustinentes, etc. III.
 662. B. IX. 337. B.
 1.2. T. III. 660. A. XI. 469. F.
 2.3. Misi ad vos Timotheum, ut nemo
 moveatur in tribulationibus istis;
 ipsi enim scitis quod in hoc po-
 siti sumus. III. 605. E. X. 498. A.
 4. Etenim quando eramus apud vos,
 prædicabamus vobis nos passuros
 tribulationes. XI. 608. D.
 6. Misi eum (*Timotheum*) ad vos, non
 amplius sustinens, ne forte tenta-
 verit vos is qui tentat. III. 364. D.
 X. 498. B.
 6. Cum nuper ad nos venisset Timo-
 theus a vobis. XI. 493.
 8. Nunc vivimus, si vos statis in Do-
 mino. II. 730. B. 813. B. IV. 59. A.
 VII. 666. D. X. 643. XI. 60. F.
 719.
 10.12. Rogamus autem vos, fratres, ut
 abundetis magis et contendatis
 XI. 623. D.
 4. *Exponitur* T. XI. 532-554.
 1. Quomodo oporteat placere Deo. I.
 50. B.
 4.5. Unusquisque vestrum possideat cor-
 pus suum in sanctificatione et ho-
 nore, etc. I. 939. A. VI. 31. A.
 X. 146. B.
 5. Non in passione desiderii, sicut et
 reliquæ gentes, quæ Deum non
 noverunt. IX. 501. B. XI. 403. B.
 6. Ne quis opprimat vel fraudet in ne-
 gotio fratrem. IX. 488. A.
 8. Nam qui spernit, non hominem sper-
 nit, sed Deum. XI. 122. B.
Ib. Qui spernit.... Deum, qui dedit spi-
 ritum suum sanctum in vobis. III.
 240. A.
 9.10. De fraterno autem amore non opus
 est ut scribamus vobis, etc. IX.
 462. E.
 10.11. Rogamus autem vos ut abundetis et
 operam detis ut quicui sitis, et
 10.

CAP. VERS.

- negotium vestrum agatis. VIII. 298. D.
4. 12. De dormientibus autem nolo vos ignorare, fratres, etc. I. 934. D. 935. B. 937. A. III. 56. D. 371. A. 906. D. IV. 336. C. V. 362. VI. 31. A. 357. IX. 501. B. XII. 66. D.
12. 13. T. I. 935. C.
13. Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit, ita... cum eo. I. 935. D. III. 906. E. VI. 358. X. 496. A.
14. Dico enim vobis in verbo Domini quoniam in adventu ejus nos qui vivimus... dormierunt. III. 92. E.
- Ib.* Nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non praeveniemus eos qui dormierunt. I. 935. D. II. 470. C. III. 344. B. 906. E. V. 119. E. 362. D.
- 14-16. T. VI. 358.
15. Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce archangeli, et in tuba Dei descendet de caelo. IV. 794. A. V. 270. B. VII. 831. B. 848. E.
- Ib.* In jussu Domini mortui resurgent. VIII. 263. B.
15. 16. T. II. 539. D.
16. Et nos rapiemur in nubibus obviam Christo in aërem, et sic semper cum Deo erimus. III. 408. D. 474. B. V. 367. B.
17. Consolamini invicem in his sermonibus, XII. 50.
5. *Exponitur* T. XI. 562-584.
1. De temporibus autem et momentis, non indigetis ut scribamus vobis. XI. 590. B. XII. 884. A.
2. Dies Domini sicut fur in nocte, ita

CAP. VERS.

- veniet. I. 130. E. II. 312. E. VIII. 325. D.
5. 3. Cum dixerint pacem et tranquillitatem, tunc repentinus eis superveniet interitus. II. 313. A.
- Ib.* Cum dixerint... interitus, quemadmodum dolor pariendi ei quæ uterum gerit. V. 85. D. VII. 838. B. D. VIII. 231. D. 308. A.
4. Vos, fratres, non estis in tenebris; ut dies vos tamquam fur comprehendat. XI. 581. B.
5. Non sumus filii tenebrarum. V. 545. D.
11. Consolamini invicem in verbis istis, ædificate alterutrum, sicut et facitis. I. 506. 738. C. II. 30. III. 159. C. IV. 75. B. X. 89. D. XI. 629. E. XII. 50. 401. C.
11. 14. T. I. 94. C.
13. Pacem sectemini cum omnibus. XII. 431. C.
14. Monete incompósitos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. X. 357. C. XII. 95. A. 604. D.
16. 17. Semper gaudete, sine intermissione orate. I. 604. D. IV. 827. C. V. 44. C.
17. 18. T. II. 936. A. V. 636. E.
18. In omnibus gratias agite. II. 201. A. XII. 272. A.
19. Spiritum ne extinguatis. III. 316. E. XI. 711. C.
20. 21. Prophetias nolite negligere, etc. X. 308. A.
21. Omnia probate: quod autem bonum est, tenete solum. III. 100. E.

EPISTOLA AD THESSALONICENSES SECUNDA.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 595-606.
6. Si tamen justum est apud Deum retributionem reddere his qui nos tribulant. II. 609. D. IX. 628. XI. 111.
6. 7. T. I. 278. B. III. 338. C. 344. XII. 45. D.

CAP. VERS.

1. 7. Et vobis qui tribulamini, requiem nobiscum. II. 609. C.
9. Qui supplicium luent æternum a facie Domini. V. 547. C. IX. 829. D.
2. *Exponitur* T. XI. 606-616.
1. Rogamus autem vos per adventum

CAP. VERS.

Domini nostri Jesu Christi. XI. 590. B.

2. 2. Ne terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos missam. XI. 591. A.
4. Supra quidquid dicitur deus, aut numen, adeo ut in templo Dei sedeat. VI. 275. c. VIII. 281. XI. 592. F.
7. Mysterium enim nunc operatur iniquitatis. III. 299. D. IX. 829. D. XI. 196. E.
8. Quem Dominus consumet spiritu oris sui, et abolebit apparitione suæ præsentia. V. 198. c.
- 9.10. Cujus adventus est secundum operationem Satanæ, etc. VII. 829. c.
- 10.11. Mittet illis Deus operationem erroris, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati. VIII. 281. D.
11. Ut judicentur... sed consenserunt iniquitati. III. 590. c.
14. Sive per verbum, sive per epistolam quasi per nos missam. XI. 724. D.
15. Ipse vero Dominus noster Jesus Christus, et Deus Pater noster. VI. 608. c.

CAP. VERS.

5.

Exponitur T. XI. 616-627.

6. Subducite vos ab omni fratre, qui inordinate ambulat. IX. 832. E.
7. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos. XI. 627. c.
10. Si quis non vult laborare, nec manducet. III. 308. 331. B. D. VI. 174. A. VII. 454. A. 455. A. 456.
- 10.13. T. III. 308. A. XII. 167.
13. Vos autem, fratres, bonum facientes ne deficiatis. III. 331. B. VII. 454. A. 455. A. 456. D.
14. Si quis non vult sermones meos per epistolam, hunc indicate, et ne commisceamini illi. III. 331. D. V. 529. c. VI. 327. c. X. 337. c. XII. 604. E.
- 14.15. T. X. 158. c.
15. Non ut inimicum existimate, sed ut fratrem. III. 331. D. VII. 454. A. X. 337. D. XII. 604. E.
- 17.18. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola; ita scribo. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. XI. 591. B.

EPISTOLA AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAP. VERS.

1.

Exponitur T. XI. 635-636^a.

1. Rogavi te ut remaneres Ephesi. II. 2. B.
- 1b. Ut illis denuntiaries ne doceant aliter. II. 634. c.
4. Fabulas et genealogias interminatas. XI. 831. E.
5. Finis præcepti est caritas de corde puro. II. 586. E.
7. Nesciunt quæ dicunt. I. 846. D.
9. Justo lex non est posita, sed injustis. II. 87. D. III. 381. A. IV. 767. A. VII. 239. A. X. 166.
12. Gratiam habeo ei qui... me fidelem existimavit.... qui prius eram blasphemus.... X. 416. B.
- 12.13. T. I. 186. E. II. 145. D. III. 332. A. VI. 223. B. XII. 467. D.

CAP. VERS.

12.13.16. T. V. 324.

1.

13. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. III. 128. B. XI. 259. E. 710. F. XII. 951. B.
- 13.16. T. IX. 167. A.
15. Christus Jesus venit peccatores salvare, quorum primus ego sum. I. 186. D. 599. c. II. 792. A. III. 39. c. 352. A. B. VI. 223. B. VIII. 67. F.
16. Misericordiam consequutus sum, ut in me ostenderet omnem patientiam... III. 352. c. VIII. 98. D. X. 799. c. XII. 467. B.
17. Regi sæculorum immortalis et invisibilis, soli sapienti Deo honor et gloria. I. 568. c. V. 472.
- 18.19. Ut milites egregiam militiam, ha-

CAP. VERS.

- bens fidem ac bonam conscientiam, III. 321. A.
1. 19. Qui naufragaverunt circa fidem. IX. 438. B.
20. Tradidi eos Satanæ, ut discant non blasphemare. III. 96. E.
2. *Exponitur* T. XI. 637-663^b.
1. Obsecro primum omnium fieri obsecrationes pro omnibus hominibus. X. 337. A.
2. Pro regibus et iis qui in dignitate constituti sunt. X. 337. A.
- 1b. Ut quietam vitam agamus, in omni pietate. XI. 813. D.
- 3.4. Hoc enim bonum ut in conspectu Dei, qui, etc. X. 337. A.
4. Qui vult omnes homines salvos fieri. I. 206. B. 397. B. III. 134. B. IV. 24. D. 108. E. 334. E. XII. 1040. D.
5. Unus Deus, et unus mediator Christus Jesus. XI. 283. C.
6. Dedit seipsum redemptionem pro omnibus nobis. XII. 119. B.
8. Volo viros ovare in omni loco, levantem sanctas manus. II. 477. C. 487. B. III. 84. C. IV. 334. A. 572. C. V. 123. B. 517. D. VI. 271. A. 542. C. VII. 291. B. 593. C.
9. Mulieres in habitu ornato, cum reverentia ornantes se, et non in tortis crinibus. I. 124. D. V. 617. C. X. 273. E.
- 1b. Non in tortis crinibus, aut auro, vel veste pretiosa. II. 283. IV. 223. E. 441. B. 484. A. VII. 574. C. 943. D. IX. 847. A. X. 273. E. XII. 376. B.
- 9.10. Ut se ornent, non in tortis crinibus... sed ut feminas decet, pietatem factis profitentes. I. 381. VIII. 421. D. XI. 670^a. A.
11. Mulier discat in silentio cum omni subiectione. IV. 764. A.
12. Mulieri docere non permitto, neque dominari in virum. III. 212. E. IV. 762. A. 771. C. VI. 593. E. IX. 822. D. XI. 311. B. 814. E.
14. Adam non est seductus, at mulier decepta in prævaricatione fuit. I. 373. B. IV. 763. B. 771. C. 849. B. V. 51. A. VI. 583. B. 593. E. IX. 827. B.

CAP. VERS.

- 14.15. T. IV. 816. E.
15. Salvabitur per filiorum generationem, si manserint in fide.... I. 138. C. II. 769. C. IV. 816. A. IX. 822. XI. 543. A. 673. B.
5. *Exponitur* T. XI. 663^b-667^a.
1. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. I. 474. B.
- 1-3. Si quis.... Oportet episcopum irreprehensibilem esse.... non vinolentum... II. 709. D.
- 4.2. Filios habentem subditos... unius uxoris virum. XI. 634. B.
5. Si quis in domo sua præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei curam habebit? XI. 819. D.
6. Ne inflatus, in iudicium incidat diaboli. VI. 42. D. 135. VII. 214. B. 733. VIII. 64. B. XI. 392. A. XII. 548. A.
7. Oportet illum testimonium habere bonum. I. 460. A. B. X. 138. C. XI. 683. A.
14. Festino venire ad te cito. XI. 708. A. 709. C.
15. Scias quomodo oporteat in domo Dei conversari. XI. 779. B.
16. Manifeste magnum est pietatis mysterium: Deus manifestatus in carne. I. 609. E.
4. *Exponitur* T. XI. 668^b-672^a.
1. In novissimis diebus discedent quidam a fide. VI. 338. A. XI. 735. D.
- 1-3. T. I. 332.
2. Cauteriatam habentes suam conscientiam. XI. 238. B.
- 4.5. Omnis creatura Dei bona, et nihil rejiciendum... sanctificatur enim per verbum Dei. VI. 360. A.
10. In hoc laboramus.... quia speramus in Deo. XI. 636. C.
11. Præcipe hæc et doce. XI. 696. C.
12. Nemo juventutem tuam contemnat. VI. 43. E. XI. 634. A. 663^a. A. 749. A.
13. Attende lectioni, adhortationi. I. 503. B. IX. 170. 821. E. XI. 709. C.
- 13.14. T. X. 308. C.
- 13.16. T. XI. 748. E.
14. Noli negligere gratiam quæ in te est... X. 334. XI. 224. D. 633^b. E.

CAP. VERS.

4. 15. In illis sta, hæc meditare. XII. 128. c.

15.13.16. Hæc meditare... Attende lectioni, consolationi : hoc faciens, et te ipsum saluum facies. XI. 683. D.

5. *Exponitur* T. XI. 672^a-692.

2. Adolescentulas tamquam sorores. XI. 634. A.

5. Vidua desolata... institerit orationibus. I. 432. B. 439. E. VII. 411. A. IX. 308. D. XI. 546. E.

6. Quæ in deliciis est, vivens mortua est. I. 24. A. 380. C. 432. A. II. 185. C. 929. E. IX. 239. B. X. 290. D. 438. D. XI. 311. A. 340. E. 761. E. XII. 494. B.

6.5. T. I. 416. E.

8. Si quis suorum... curam non habet, fidem negavit. I. 95. B. III. 101. B. IV. 844. C. VIII. 555. A. XI. 639^a. F.

9. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum. I. 365. D. 416. B. III. 371. B.

Ib. Quæ fuerit unius viri uxor. 374. C. 376. B.

9.10. T. II. 747. B. XI. 680. F.

9.11. T. I. 415. D.

10. In operibus bonis testimonium habens, etc. I. 416. C. III. 374. D. 377. XI. 663^b. E. 761. A.*Ib.* Si filios educavit. III. 383. D. IV. 846. XI. 545. F.*Ib.* Si hospitio recepit... III. 213. D.*Ib.* Si omne opus bonum sectata est. III. 388. E.

11. Adolescentior viduas devota. I. 416. D. 431. E. A.

11.12. T. I. 364. B. VI. 186. A.

11.13.15. T. III. 374. A.

12. Damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt. I. 361. D.

13. Otiosæ... curiosæ, circumeuntes domos... I. 432. A. XI. 161. B. XII. 285. A.

14. Volo juniores nubere, filios procreare... I. 432. D. III. 374. A. XI. 6. E. XII. 249. C.

15. Jam quædam retro conversæ sunt post Satanam. X. 672^a. D.

16. Si quis.... viduas habet, subministret illis. III. 373.

CAP. VERS.

5. 16. Ut iis quæ vere viduæ sunt sufficiat. IX. 384. A.

17. Qui bene præsumt presbyteri, duplici honore digni habeantur. I. 506. A. VIII. 144. C. X. 21. B. 308. B. 334. C. XI. 574. E.

Ib. Maxime qui laborant in verbo et doctrina. V. 193. E.

18. Non obturabis os bovi triturantri : dignus est operarius mercede sua. VI. 473. D. E.

20. Peccantes coram omnibus argue.

VII. 322. B. XI. 50. A. XII. 69. C.

22. Manus cito nemini imposueris... I. 495. C. II. 1. B. 710. III. 10. E. XI. 224. B.

Ib. Te ipsum castum custodi. XI. 444. C. 533. E.

23. Modico vino utere, propter stomachum tuum... I. 839. E. II. 1. A. 3. E. 9. A. 130. C. 518. C. III. 691. A. VI. 174. D. VII. 656. D. IX. 478. C. 764. E. X. 762. C. XI. 155. C. 637. D. 797. D. XII. 693. A.

24. Quorundam peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium... I. 348. B. XI. 560. C.

Exponitur T. XI. 692-705.

1. Quicumque sub iugo sunt servi, suos dominos omni honore dignos ducant. XI. 841. A.

1.2. T. X. 193. B.

2. Qui fideles habent dominos, non contemnant eos... IV. 338. C.

6. Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. VII. 647. B. 842. A. X. 560. E.

6-9. T. XI. 311. A.

7. Nihil in hunc mundum intulimus. II. 92. A. 916. A. III. 494. A. 502. A. 535. E.

8. Habentes victum et tegumenta, his contenti simus. I. 124. D. 374. C. II. 760. B. III. 218. B. 224. C. IV. 439. E. 440. C. 441. B. IX. 157. D. X. 134. D. 171. B. 382. E. 560. B. 644. E. 717. XI. 311. A. 822. D. XII. 376. C.

9. Qui ditari volunt, incidunt in tentationem... IX. 438. B. X. 134. E. 391. E. 716. A. XI. 116. C. 167. C. 823. A.

6.

CAP. VERS.

- 6.** 9. Quæ in profundum interitus homines præcipitant. VII. 812. D.
 10. Radix omnium malorum est avaritia... II. 448. B. 461. D. III. 499. A. IV. 210. D. VII. 707. A. 812. A. IX. 253. B. 592. XII. 320. C.
Ib. Per cuius cupiditatem quidam a fide aberraverunt. III. 321. A. VII. 783. X. 443. E.
 13. Præcipio tibi coram Deo, qui iudicat omnia. XI. 773. B.
Ib. Qui testimonium dedit sub Pontio Pilato, IX. 261.

CAP. VERS.

- 6.** 15. Rex est regum, et Dominus dominantium. II. 289. C.
 15.16. T. I. 567.
 16. Lucem habitat inaccessibilem. VIII. 43. D.
 17. Divitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere. II. 24. D. 30. E. 31. D.
Ib. Neque sperare in incerto divitiarum. II. 31. B. 32. C.
Ib. Sed in Deo vivo, qui præstat nobis abunde omnia. II. 33. A.
 18. Bona operari, divites esse in bonis operibus. V. 333. E.

EPISTOLA AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAP. VERS.

- 1.** *Exponitur.* T. XI. 708-728.
 1. Paulus apostolus J. C. per voluntatem Dei. V. 110.
 3. Gratias ago Deo, cui servo a maioribus. X. 79. D.
 4. Desidero te videre. XI. 709. D.
Ib. Memor lacrymarum tuarum; ut gaudio implear. X. 623. E. A. XI. 483. B. 773. A.
 4.5. T. IX. 293.
 5. Recordationem habens fidei quæ est in te. V. 377. C.
Ib. Quæ habitavit in avia tua Loide, et matre tua Eunice... IV. 803. D.
 6. Admoneo te ut suscites gratiam Dei quæ est in te. X. 306. D.
 7. Non enim accepimus spiritum timoris. XII. 65. D.
 10. Per adventum magni Dei et Salvatoris nostri J. C. I. 591. D.
 14. Misericordiam consequutus sum, quia ignorans... V. 647. E.
 15. Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes... III. 593. A. XI. 225. B.
 16.17. Det misericordiam Deus Onesiphori domui... sollicite me quæsiit et invenit. XII. 508. D.
 18. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino. XI. 782. F.
Exponitur T. XI. 731-753.
 2. 4. Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus. X. 464. E.

CAP. VERS.

- 2.** 5. Nemo coronatur, nisi legitime certaverit. I. 333. A. 919. B. II. 47.
 6. Agricolam oportet primum fructus percipere. II. 46. D.
 9. Male patior usque ad vincula, ut malefactor... II. 194. B. 198. C. IX. 443. D. 447. B.
Ib. Verbum Dei non est alligatum. II. 618. VIII. 510. D. X. 133. C. XI. 462. B.
 10. Et hæc patior propter electos. X. 334. D. XI. 493. A.
 11. Si commoriamur, et convivemus. X. 529. B. 583. B.
 11.12. T. VI. 338. 1 col. XI. 786. B.
 12. Si sustinemus, et corregebimur. III. 340. D. V. 238. D. VI. 606. D. VII. 717. VIII. 235. A. 593. A. X. 42. C. XI. 31. 388. D. 423. A. XII. 96. C. 473. E.
 12.13. T. VI. 303. B.
 13. Si negaverimus, ille fidelis manet. XII. 539. B.
 14. Ut acquireret sibi populum peculiarem. X. 821. E.
 16. Proficient amplius in impietate. XI. 763. D.
 17.18. Ex quibus est Hymenæus, et Philetus qui circa fidem... X. 407. B.
 18. Fidem subverterunt, dicentes resurrectionem esse factam. XI. 591.
 20. In magna domo non sunt solum vasa

CAP. VERS.

2. 20.21. aurea et argentea, XI. 733. D.
Sed et lignea.... Si quis igitur expurgaverit seipsum ab his, erit vas in honorem.... I. 905. E. VI. 300. D.

22. Fugito juveniles concupiscentias. IV. 848. C.

24. Servum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. I. 505. C. 551. D.

24.25. T. I. 872. A. X. 356. D.

24.26. Servum Dei... ut respiciant diaboli laqueis... II. 584. D.

25. Ne forte det illis Deus penitentiam. IV. 74. D. XI. 832. A.

25.26. T. I. 458. D. 849. A. IV. 73. E. 865. D. XII. 137. C.

3. *Exponitur* T. XI. 753-773.

1. In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa. III. 92. E. VI. 330. 333. C. 336. 337. D. 338. A.

1.2. T. IX. 438. A.

5. Et hos devita. VII. 327.

6. Captivas abducentes mulierculas oneratas peccatis. V. 422. B.

8. Sicut Jannes et Jambres..., ita et hi resistens veritati. III. 606. D.

Ib. Homines corrupti mente. XI. 213. D.

11. Persecutiones sustinui; et ex omnibus eripuit me Dominus. XI. 781.

12. Omnes qui volunt pie vivere, persecutionem patientur. I. 226. E. 913. C. III. 340. E. IV. 702. E. IX. 212. D. XI. 516. B. XII. 826. 968. A.

14.15. Permane in iis quæ didicisti..., sciens a quo didiceris, et quia ab infantia.... I. 503. C.

15. Ab infantia sacras litteras nosti.... V. 377. C. XI. 665^a. A. XII. 564. C.

16. Omnis Scriptura divinitus inspirata est utilis ad doctrinam, ad reprehensionem.... I. 503. C. V. 548. XII. 128. B.

16.17. T. VIII. 277. C.

17. Ut fiat integer homo Dei ad omne opus bonum. III. 329. E.

4. *Exponitur* T. XI. 773-784.

CAP. VERS.

4. 2. Argue, obsecra, increpa. II. 783. B. IV. 797. C. V. 330. VII. 322. B. VIII. 123. E. XI. 824. F.

2. Insta opportune, importune; argue... IV. 86. A. X. 865. D.

5. Ministerium tuum imple. X. 306. D.

6. Ego jam immolor. I. 705. A. II. 566. D. IX. 463. B. 728. A. XI. 301. C. 371. E. 772. D. XII. 3. E. 936. E.

7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi... III. 481. C. XI. 197. B. 334. B. 709. D.

7.8. T. I. 226. C. 562. A. 633. A. II. 584. 802. III. 344. 499. D. 504. D.

8. Mihi est reposita corona justitiæ. V. 46. XI. 63. D.

Ib. ...Sed et iis qui diligunt adventum ejus. VII. 730. B. XI. 517. C.

Ib. Festina ad me venire. XI. 708. D.

11. Lucas est mecum solus. IX. 3. D. XI. 634. C.

11.10. T. XI. 860. A.

13. Penulam.... veniens affer tecum et libros. III. 218. C. XI. 313. C. 708. B.

14. Alexander multa mihi mala ostendit... I. 270. E.

14.15. T. XII. 508. D.

14. Quem et tu observa... III. 595. B. VII. 326. B. IX. 832. E.

Ib. Valde enim restitit verbis meis. II. 609. B. XI. 617. B.

16. In prima defensione mea nullus mihi aderat. IX. 433. D. XII. 3. E.

16.17. T. XI. 218. B.

17. Dominus mihi adstitit et confortavit me. VII. 432. B. XI. 244. B.

17.18. T. XI. 239. E. XII. 952. C.

18. Animam meam liberavit Dominus. XI. 102. D.

19. Saluta Priscillam et Aquilam. XI. 782. F.

20. Erastus remansit Corinthi. XI. 860. A.

Ib. Trophimum autem reliqui Mileti. II. 130. E.

21. Festina ante hiemem venire. XI. 313. C. 779. C.

EPISTOLA AD TITUM.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XI. 789-811.
 4. Dilecto filio. X. 623. e.
 5. Constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. XI. 663^b. c.
 5.6. Constituas per civitates.... Si quis sine crimine est, unius uxoris vir. XI. 224. b.
 7-9. Oportet episcopum sine crimine esse,... non superbum..., sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium amplectentem.... II. 709. c.
 9. Amplecti... fidelem sermonem, ut possit... arguere. I. 503. d.
 12. Mala bestiae, ventres pigri. IX. 832. a.
 13. Quam ob causam increpa illos dure. I. 738. d. XI. 749. a.
 16. Profitentur se posse Deum, sed factis negant. IV. 844. c. VIII. 184. b. 535. a. IX. 399. a. XI. 111. a. 659^e. e. 674^b. c.
 2. *Exponitur* T. XI. 811-824.
 7. In doctrina incorruptionem. XI. 213. a.
 11. Apparuit gratia Dei salutaris omnibus hominibus. I. 792. e.
 11.12. Apparuit gratia... erudiens nos, ut... sobrie et juste et pie vivamus. I. 793. VII. 648. d.
 11-13. T. I. 633. b. II. 436. d. V. 392. c.

CAP. VERS.

2. *Ib.* Magni Dei et Salvatoris Jesu Christi. VIII. 33. c.
 13. Exspectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei. XI. 271. a. III. 934.
 15. Argue illos cum imperio. XI. 638. a. 749. a.
 5. *Exponitur* T. XI. 824-833.
 3. Eramus enim aliquando et nos inobedientes, insipientes, errantes... VIII. 412. d.
Ib. In pravitate et invidia degentes. XI. 166. b.
 3-5. Eramus enim et nos aliquando... cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, etc. II. 547. d.
 5. Salvavit nos per lavacrum regenerationis. II. 268. a.
 8. Curent bonis operibus praeesse. Haec sunt bona et utilia hominibus. XII. 933. b.
 10. Haereticum hominem post unam et secundam admonitionem devita. VII. 327. X. 830. a. XI. 697. d. 749. a.
 13. Zenam legis peritum, et Apollo sollicitè praemitte, ut nihil illis desit. II. 585. a.
 14.8. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse. XI. 260. e. XII. 933. b.

EPISTOLA AD PHILEMONEM.

CAP. VERS.

- Exponitur* T. XI. 842-860.
 1. Paulus vinctus Jesu Christi.... II. 189. d. 192. c. 194. c.
 1.2. T. IX. 816. d. XI. 839. a.
 2. Et Archippo commilitoni nostro. XI. 271. c.
 7. Quod viscera sanctorum requieverunt. IX. 839. a.
 7.8. T. V. 174. b.
 8.9. Propter quod multam fiduciam in Christo Jesu imperandi tibi quod

CAP. VERS.

- ad rem pertinet, propter caritatem.... III. 160. d.
 9. Propter caritatem magis obsecro... ut Paulus senex. IX. 826. a. X. 689. c. XI. 370. c. XII. 536.
Ib. ...Nunc autem et vinctus Christi. IX. 463. b. XI. 61.
 10. Quem genui in vinculis meis. I. 38. IX. 178. c. XI. 371. c. 840.
 10-17. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis.... I. 38.

CAP. VERS.

- 11.12. Onesimum qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, illum ut me suscipe.
I. 960. c.

CAP. VERS.

13. Ut pro te ministraret mihi. XI. 841. d.
18.19. Si quis autem te lasit, aut debet, ego persolvam. XI. 839. b.

EPISTOLA AD HEBRÆOS.

CAP. VERS.

1. *Exponitur* T. XII. 6-40.
1. Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus nostris. III. 442. c.
1.2. Multifariam.... extremis hisce diebus loquutus est nobis in Filio, quem constituit heredem omnium, per quem fecit et sæcula. I. 813. b. III. 931. b. IV. 794. E. V. 495. b. VI. 609. b. XI. 12. d.
2. Per quem fecit et sæcula. VIII. 22. XI. 654. d.
2.3. T. VI. 508. c.
3. Qui cum sit splendor gloriæ, et character substantiæ ejus. V. 495. b. VIII. 53. d. X. 783. a. XII. 556. b.
Ib. Qui.... portans omnia verbo virtutis suæ, per seipsum purgationem faciens, sedet in dextera magnitudinis in excelsis. VI. 474. b. XII. 529. e.
5.13. T. XII. 7. d.
6. Cum autem rursus introduxerit Primogenitum in orbem. XII. 516. e.
7.8. Ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, etc. I. 592. a. 666. b. V. 302. d.
8.9. Thronus tuus Deus in sæculum sæculi.... Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem. I. 592. e.
10. Initio tu, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cæli. XII. 21. c.
13.7.8. Ad quem angelorum dixit umquam? etc. VII. 729. a.
14. Nonne omnes sunt administratorii spiritus? XII. 73. d. 199. d.
Exponitur T. XII. 41-76.
14. Quoniam vero pueri participaverunt carni et sanguini, similiter et ipse participavit iisdem ipsis. III. 279. b. XII. 72. b.
TOM. XIII. 2.

CAP. VERS.

2. 16. Non angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. XI. 23. c.
16.17. Non.... unde debuit per omnia fratribus assimilari. I. 609. e. III. 279. b. IV. 679. e.
18. Ipse tentatus. XII. 79. a.
3. *Partim exponitur* T. XII. 77-91.
3. Amplioris enim gloriæ hic quam Moyses dignatus est. VII. 469. e.
5.6. Et Moyses quidem fidelis in tota domo sua.... Christus autem tamquam Filius super domum suam. XI. f.
8. Ne obduretur quis ex vobis fallacia peccati. VIII. 372. e.
12. Ne forte sit in aliquo vestrum cor malum infidelitatis. XII. 6. e.
13. Sed adhortamini vosmetipsos. XII. 95. a.
Ib. Sed.... per singulos dies, donec hodie cognominatur. XII. 400. b.
14. Participes Christi effecti sumus. XII. 96. c.
17. Quorum cadavera prostrata sunt in deserto. XII. 94. d.
Exponitur T. XII. 91-107.
4. Requievit ab operibus suis. VIII. 242. c.
10. Ingressus enim in requiem suam, cessavit a suis operibus sicut Deus a propriis. XI. 204. c.
12. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. VI. 521. c. XI. 207. XII. 859. c.
Ib. Cogitationum discretor, et intentionum iudex. II. 360. XI. 295. e.
13. Omnia autem sunt nuda et resupinata oculis ejus. V. 78. a. VII. 644.
14. Habentes pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum. III. 932. a. 934. d.

- CAP. VERS. *Exponitur* T. XII. 113-126.
5. 1. Omnis pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur. II. 476. A. 486. C.
- 1.2. Omnis... qui condolare possit eis, qui ignorant, errant. II. 786. D.
- 1-3. T. XII. 461. E.
- 3.2. T. VIII. 363. D.
6. Tu es sacerdos in æternum. XII. 237. B.
8. Didicit ex iis quæ passus est. XII. 161. C.
11. De quo multus nobis sermo, et enarratu difficilis. I. 818. C. VI. 194. B. 309. E. 310. C.
- Ib.* De quo... quoniam estis hebetes auditu. V. 20. B. VIII. 16. A. 367. B. XII. 176. B.
12. Cum debeatis pro temporis ratione doctores esse. XII. 6. E.
- Ib.* Cum... rursus indigetis ut doceamini, quænam elementa sint principii sermonis Dei. VII. 263. A.
- 12.11. In lactis necessitate estis, etc. IX. 434. B.
14. Perfectorum autem est solidus cibus. XI. 96. B.
6. *Exponitur* T. XII. 131-161.
- 1.9. Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, etc. X. 77. A.
4. Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, et gustaverunt etiam donum celeste. II. 268. B.
9. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora et viciniore salutis. IX. 803. B. XII. 71. C. 121. A.
- 9.11. Confidimus... Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem. X. 634.
10. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri et caritatis. XII. 5. B.
12. Imitatores facti estis eorum, qui per fidem ac patientiam hereditatem promissionum consequuti sunt. XII. 6. E.
13. Quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum. VI. 500. B.
18. Ut per duas res immobiles, in quibus impossibile est mentiri Deum. VIII. 253. A.
6. 19. Quam velut ancoram tenemus animæ, tutam firmamque. II. 314. A.
- Ib.* In interiora veli. XII. 217. A.
- 19.20. Et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, supra cælum sursum. II. 423. C.
7. *Exponitur* T. XII. 171-193.
- 1.2. Qui occurrit Abrahamæ revertenti a concisione regum... cui et decimas de omnibus impartitus est Abraham. I. 818. C.
- 1-3. Hic enim Melchisedech, rex iustitiæ... sine patre, sine matre, sine genealogia. VI. 193. B. 310. D.
- 1.9.10. ... Adhuc enim in lumbis erat Abrahamæ. VI. 349. A.
2. Melchisedech rex iustitiæ. IV. 413. E.
3. Sine Patre... neque initium dierum, neque vitæ finem habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. IV. 413. E. VI. 313. VIII. 34. A.
4. Contemplamini autem quantus sit iste cui etiam decimas de omnibus impartitus est Abraham patriarcha. I. 819. D. IV. 414. E.
- 4.5. Considerate... Et quidem ii qui sunt ex filiis Levi, sacerdotium accipientes, mandatum habent. I. 819. A.
7. Citra omnem controversiam quod minus est a majore benedictionem accipit. I. 819. C.
9. Et ut ita loquar, per Abraham etiam ipse Levi, qui decimas accepit, decimatus est. I. 820. VI. 373. E.
11. Si consummatio igitur erat per Leviticum sacerdotium; populus enim sub illo legem accepit. I. 820. D.
12. Translato enim sacerdotio, necessario fit et legis translatio. I. 820. A. VI. 482. B. X. 367.
- 13.14. De quo enim dicuntur hæc, alterius tribus particeps fuit... manifestum est enim quod ex Juda exortus est Dominus noster. I. 820. D.
- 15.16. Amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchi-

CAP. VERS.

sedech exoritur alius sacerdos qui non sit iuxta legem præcepti carnalis, etc. I. 821. c.

7. 16. Secundum legem mandati carnalis. XII. 216. b.

18.19. Propter infirmitatem et inutilitatem, etc. XII. 208. d.

19. Nihil enim lex adduxit ad perfectum. XII. 238. c.

Ib. Per quod Deo appropinquamus. XII. 203. c. 204. b.

8. *Exponitur* T. XII. 199-208.

3. Unde necesse est ut habeat quidpiam, quod offerat. II. 476. A. 486. c.

7.13. Nam si illud prius culpa vacasset, etc. XII. 42. c.

13. Dicendo novum, antiquavit illud prius. III. 323. e.

Ib. Quod veterascit ac consenscit, non longe abest interitu. V. 263. XII. 258. c. 451. d.

9. *Exponitur* T. XII. 212-238.

1. Habuit quidem prius tabernaculum, justificationes culture, et sanctum sæculare. II. 423. d.

2-7. In quo candelabrum.... Post velamentum.... aureum habens thuribulum.... super eam erant Cherubim gloriæ.... His vero ita compositis.... In secundo autem semel in anno solus pontifex. II. 424. e.

13.14. Si enim sanguis taurorum et hircorum.... quanto magis sanguis Jesu Christi? I. 816. d.

17. Testamentum enim in mortuis ratum est, quoniam nondum valet, dum vivit qui testatus est. X. 830. b.

18. Neque primum testamentum sine sanguine renovatum est. VI. 386.

24. Non enim in manufacta sancta introivit Christus, exemplaria verorum. II. 423. b. III. 932. a.

Ib. Non.... sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Deo pro nobis. VI. 481. e.

26. Semel enim in consummatione sæculorum ad abrogationem peccati per hostiam suam manifestus est. IX. 383. c.

28. Christus semel oblatus ad multorum

CAP. VERS.

auferenda peccata. II. 477. 486. b. 487.

9. 28. Iterum sine peccato videbitur suscipientibus ipsum ad salutem. VIII. 260.

10. *Exponitur* T. XII. 238-281.

1. Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem. XI. 409. f.

1.5. T. I. 814. a.

5-7. Et ingressus mundum, dicit: Holocaustomata et pro populo.... Tunc dixi: Ecce venio. VI. 482. d. X. 567. d.

9. Tollit prius, ut posterius statuatur. I. 816. c.

10. Per oblationem hanc sanctificati sumus in voluntate Christi. I. 816. d.

24. Considerantes vos ipsos ad provocationem delectionis et bonorum operum. V. 141. b. IX. 315. b.

25. Non relinquentes congregationem suam. V. 601. VIII. 531. b. XII. 399. 434.

28. Si quis contemserit legem Moysis, sine misericordia duobus vel tribus testibus moritur. VII. 824. d. IX. 591. d.

28.29. T. II. 324. A. V. 49. d. 67. e. VIII. 183. a. 316. c. IX. 13. c.

29. Quanto putatis majori dignus supplicio eritis, qui Filium Dei conculcavit? IX. 603.

31. Horrendum incidere in manus Dei viventis. VI. 163. A. X. 88. b.

32. Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnam certamen sustinuistis passionum. II. 268. d. III. 337. b. 628. a. V. 547. b. XII. 103. d. 383. c. 509.

32.33. T. III. 724. c. VII. 221. a. XI. 257. a.

32-34. T. II. 502. e. 592. e. III. 301. e. X. 507. a.

32.34. T. I. 703. d.

32. Opprobriis et tribulationibus spectaculum facti. III. 337. c. 628. a.

Ib. Et in altero quidem opprobriis.... in altero autem socii taliter conversantium effecti. III. 604.

34. Nam et direptionem facultatum vestrarum cum gaudio pertulistis.

CAP. VERS.

- III. 337. D. X. 652. E. 812. B.
XI. 50. D. 257. A. 544. D. XII.
3. A. 431. A.
10. 34. Et rapinam.... expectantes vos habere meliorem substantiam, et manentem in cælis. II. 693. B. IX. 381. E.
- 35.36. Nolite amittere confidentiam vestram.... reportetis promissionem. III. 338. D.
37. Adhuc modicum aliquantulum qui venturus est veniet, et non tardabit. III. 338. D. VII. 169. B. 812. E. 842. C. VIII. 307. B. IX. 761. C. X. 625. E. XII. 5. 509.
11. *Exponitur* T. XII. 281-364.
1. Fides est sperandarum substantiarum, argumentum non apparentium. IV. 429. C. VI. 330. C. VIII. 592. B. X. 365. B.
3. Fide intelligimus aptata esse sæcula.... VI. 331. D.
4. Fide Abel sacrificium obtulit. II. 394. D. IV. 302. E.
- Ib.* Fide.... per quam testimonium consequutus est esse justus; et per illam defunctus adhuc loquitur. IV. 200. D. XII. 449. C.
5. Fide Enoch translatus est, ut non videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit eum Deus. XII. 477. D.
6. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est. I. 596. D. V. 496. A. 556. C. VI. 492. C.
7. Fide oraculo admonitus Noe de iis quæ nondum videbantur metuens, aptavit arcam ad salutem domus suæ. IV. 278. E.
8. Fide vocatus Abraham, obediit ut exiret in locum, quem accepturus erat, et exiit ignorans quo iret. IV. 439. C.
9. Per fidem peregrinus fuit Abraham in terra promissionis veluti aliena, cum in tabernaculis habitasset cum Isaac et Jacob coheredibus ejusdem promissionis. IV. 553. B.
10. Expectabat civitatem, cujus.... Deus. IV. 556. D. 852. C.
13. Juxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus. III. 342. D. XII. 301. D. *Conf.* V. 39.

CAP. VERS.

11. 13. Juxta... sed a longe eas aspicientes et salutantes. II. 802. C. III. 342. D. IV. 729. B. 804. C. V. 435. B. VII. 158.
- Ib.* Et hi mortui sunt.... hospites in terra. IV. 804. D. 852. A. V. 334. A.
- 13.40. T. III. 343. C. IV. 790. D.
- 14.10. Nam qui hæc dicunt declarant se aliam inquirere patriam, etc. IV. 804. D.
- 14-16. T. IV. 804. E. 852. C. VII. 158.
16. Quam ob causam non confunditur Deus, vocari Deus eorum. III. 415. B. IV. 569. A. 832. E. V. 39. 354. A. 398. A.
17. Fide obtulit Abraham Isaac cum tentaretur. III. 582. E.
- Ib.* Fide.... et unigenitum obtulit, qui promissiones acceperat. IV. 567. D.
- 17.19. T. V. 247. E.
19. Unde illum et in parabolam accepit. IV. 567. D. XII. 974. B.
21. Fide Jacob moriens singulos filios Joseph benedixit, et adoravit ad fastigium virgæ ejus. IV. 731. E.
22. Fide Joseph moriens de egressione filiorum Israel meminit, et de ossibus suis mandavit. II. 830. B. IV. 745. C.
- 25.26. Non elegit temporali peccati voluptate frui, etc. VI. 233. A.
26. Majores divitias putans quam Ægypti thesauros improprium Christi. XII. 516.
27. Invisibilem enim tamquam videns sustinuit. V. 160. A.
31. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis, exploratores excipiens. IX. 485. D. XII. 339. A.
33. *sq.* Obtulerunt ora leonum, exstinxerunt virtutem ignis, etc. II. 357. C. D.
35. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. II. 774. E.
37. Oecisione gladii mortui sunt, alii vero distenti sunt. I. 840.
- Ib.* Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, afflicti, calamitosi. I. 919. B. III. 395. C. XII. 312. A. 462. E.
37. 38. T. II. 838. C. III. 62. 176. A.

CAP. VERS.

342. D. IV. 460. D. 499. V. 252. A.
11. 38. Quibus dignus non erat mundus. I. 269. A. 339. D. VII. 82. B. VIII. 108. C.
39. In fide mortui sunt omnes hi. III. 342. D.
- Ib.* Non accepit repromissiones. XII. 159. D.
40. Deo pro nobis melius aliquid providente. XI. 534. A.
12. *Exponitur* T. XII. 364-429.
1. Itaque nos quoque tantam habentes circumdantem nos nubem martyrum. I. 840. C. III. 603. E.
2. Qui propositi sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. VII. 908. D. IX. 792. A.
- 2.3. Intuentes ad fidei auctorem et consummatorem Jesum,.... recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem. XI. 703. E.
4. Nondum usque ad sanguinem restitistis contra peccatum pugnantes. VII. 274. A. X. 247. D. XI. 450. E. 515. C. 606. A.
6. Quem enim diligit Dominus, castigat. I. 839. A. 888. E. II. 16. A. V. 75. E. VIII. 237. B.
7. Quis est enim filius, quem non castigat pater? II. 363. D. V. 323. A.
8. Si autem extra disciplinam estis, adulterini ergo estis, non filii. I. 278. B. V. 388. C.
9. Deinde patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores. VIII. 537. A.
12. Ideo manus remissas et genua debilia roborate. I. 585. C. X. 418. XII. 4. E. 103. A. 509.
14. Pacem sequimini cum omnibus et sanctificationem. II. 384. B. IV. 430. E. 526. E. VI. 519. B. VII. 218. A. 721. D. VIII. 92. B. 436. A. X. 86. D. XI. 33. D. 444. C. 333. C. 538. E. 784. E. XII. 430. D. 954.

CAP. VERS.

12. 15. Ne qua radix amaritudinis. VI. 396. B.
16. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau. III. 595. XI. 736. D.
- 18.22.23. Non enim accessistis ad montem qui palpat, etc. V. 587.
20. Si tetigerit montem, lapidabitur. VI. 385. A.
22. Accessistis enim ad Sion montem, et civitatem Dei viventis. III. 426. C. V. 122. D. 304. D.
- 22.23. Accessistis enim.... et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis. I. 604. A. VI. 537.
- Ib.* Ad innumerabilem angelorum frequentiam, et ad judicem universorum. I. 605. D.
24. Sanguine melius loquente quam Abel. IX. 445.
29. Deus noster ignis consumens est. I. 597. E. VI. 394. D. XII. 418. D.
15. *Exponitur* T. XII. 429-449.
2. Hospitalitatis ne obliviscamini. I. 899. A. IV. 480. C. 516. D.
3. Cum vinetis tamquam simul vincti. II. 211. D. III. 388. IX. 746. D. XI. 79. A.
4. Honorabile est matrimonium, et torus immaculatus. I. 333. B. 334. D. VII. 593. XI. 487. E. 664¹. A. 823. F.
5. Non te dimittam, neque te derelinquam. II. 87. E.
11. Quorum animalium infertur sanguis pro peccatis in sancta per pontificem. II. 469. B.
13. Exeamus ad ipsum, opprobrium ejus ferentes. VII. 908. D. XII. 6.
17. Obedite præpositis vestris, et subjecete eis. I. 490. B. 515. A. III. 10. E. 492. VIII. 589. C. IX. 811. A. X. 645. B. XI. 225. E. 274. B. 574. E. 719. E. 725. D. XII. 669. C.
- Ib.* Qui vigilant super animas vestras, quasi rationem reddituri. VI. 336. C. VIII. 589. D. XII. 948. B.
23. Cognoscite fratrem Timotheum dimissum. XI. 633. B. XII. 3. D.

EPISTOLA CATHOLICA B. JACOBI

APOSTOLI.

CAP. VERS.

1. 6-8. Qui enim hæsitat est similis undæ maris... V. 132. E. A.
 17. Omne datum bonum est, et omne donum perfectum de sursum est. XII. 1040. E.
 2. 13. Immisericors enim judicium ei qui non facit misericordiam. XI. 860. C.
 17. 20. 26. Fides sine operibus mortua est. II. 411. A. III. 321. B. IV. 17. A. XI. 849. F.
 4. 6. Deus superbis resistit : humilibus

CAP. VERS.

- autem dat gratiam. VII. 734. E.
 5. 10. Exemplum accipite, fratres, laboris et patientiæ. III. 176. E.
 13. Aequo enim animo est quis in vobis? Psallat. II. 762. A. XII 66. C.
 14. 15. Infirmatur quis in vobis? Advocet presbyteros Ecclesiæ... et si fecerit... I. 470. E.
 15. Etsi fecerit quispiam peccata, remittentur ei. XII. 142. D.
 17. Elias erat homo in passionibus similis nobis. II. 16. E. III. 397. D.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI

PRIMA.

CAP. VERS.

1. 24. Omnis gloria hominis ut flos sæni. IV. 320. B. XII. 722. D.
 2. 21. Quia pro nobis passus est. XI. 429. B.
 22. Peccatum enim non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. II. 438. D. VI. 600. A. VIII. 179. D. 553.
 3. 15. Parati estote ad satisfactionem omniposcenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe. I. 499. B. VI. 433. A. VIII. 118. D.

CAP. VERS.

4. 1. Christo passo in carne. III. 899. D.
 8. Caritas operit multitudinem peccatorum. II. 243. A. IX. 340. E.
 5. 8. Sobrii estote, et vigilate. I. 201. A.
 16. Adversarius enim vester tamquam leo circuit rugiens et quærens quem rapiat. I. 741. V. 64. B. 510. C. VIII. 400. B. IX. 279. XI. 276. C.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI

SECUNDA.

CAP. VERS.

2. 21. 22. Nam qui ad peccatum revertitur, similis est canis ad vomitum suum redeunti. VIII. 230. E.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI

PRIMA.

CAP.	VERS.	CAP.	VERS.
1.	1. Quod erat a principio, quod vidimus, et audivimus, et manus nostræ contrectaverunt. XII. 569. c.	5.	16. Est enim peccatum ad mortem. v. 281.
2.	9. Qui fratrem suum odit, ignorat Deum. XI. 639. f. 731. e.		20. Scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus illum qui verus est, et scimus in vero, in Filio ejus Jesu Christo. Hic est verus Deus, et vita æterna. VI. 503. b.
5.	9. Justus dicitur qui nihil habet quod reprehendatur. XI. 113. d.		

INDEX GENERALIS RERUM

QUÆ IN TREDECIM TOMIS

OPERUM SANCTI JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONTINENTUR.

Quæ caractere Italico scribuntur, ad spuria opera pertinent.

A

AARONIS sacerdotium minus sacerdotio Melchisedech. XII. 182. 183. 184.

ABEL pastor ovium. IV. 184. c. Virtutem esse bonam noverat, conscientia doctus. II. 151. A. De primogenitis ovium obtulit Deo. IV. 185. B. Abelis oblationem acceptam habuit Deus, non item Caini. IV. 186. E. A.

Abel agnus Christi nihil mali fecerat, sed fratris invidia necatus. I. 227. C. Abelis cædes lugubris Adamo. XII. 476. E. Abeli loco fuit beneficii, quod re a se bene gesta obierit. V. 505. E.

Abel martyr appellatus a Paulo. I. 840. c. Non pro negato idolis incenso martyr occubuit. I. 839. A; sed de primitiis Deo sacrificans, fraterna cecidit manu. II. 20. B. Post obitum per sanguinem audacter loquitur. II. 561. A. Abelis sanguis clamat, sed Christi sanguis magis. VIII. 82. A.

Abelem non læsit Cain. VII. 497. E. Nam in Abele mors pretiosa et honorata. V. 377. A. Abel clariore corona donatus. II. 74. B. c. Abel ubique celebratus, Cain ab omnibus maledictus habetur. IV. 200. D.

ABIMELECH, rex Gerarorum, Saram rapuit, sed percussus timore illam attingere non ausus est. IV. 531.

ABNEGARE semetipsum quid. VII. 626. E. *Spur.* III. 996. C. D.

ABNEGATIONIS modi varii. IV. 844. c. Abnegatio sæcularium est virtutis augmentum. XI. 822. F.

ABOLLA pallium philosophorum, ἔξωμῆς. I. 333. E. VI. 29. A.

ABOMINATIO desolationis, est statua in templo collocata. I. 787. E. Hæc abominatio desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, Adriano imperante facta est. VI. 288. A. Abominationem quam dicat Christus. VII. 818. A.

ABRAHAM, ab Abar, hoc est trans. IV. 806. c. Abram quid significat Hebraice. IV. 461. D. *Vide notam.* Abram transito rem significat, et Syrorum lingua trans, ultra. IV. 801. B. Abrahamo primo dictus Abram. IV. 801. E. III. 129. B. Abrahamo mutatum nomen. I. 962. D. III. 135. D. Abram Abraham vocatus a Deo, qui adjecta litera multorum filiorum patrem indicavit. IV. 466. E. Persa esse dicitur. V. 361. D. Abrahamæ parentes impii erant et idololatræ. IV. 805. B. Ex divina sapientia omnes ipsi indiderunt. IV. 806. A. Virtutes omnes possedit. IV. 489. A. Idque ante gratiæ tempus, *Ib.* c. Spiritualia quærebat. IV. 894. B. Discipulis Christi par. IV. 802. E.

Abrahæ magna fides erat. XII. 323. c. et d. 324. 325. Abrahæ fidei firmitas. IV. 439. c. Abrahæ fides fidei nostræ typus est. IX. 561. c. Abrahæ fides et virtus in omnibus gestis ejus prædicatur. X. 523. A.

Abrahæ humilitas. IV. 393. E. Abrahami seipsum proficitur esse terra et cinis. IV. 358. E. X. 7. c. Propter favores a Deo acceptos sese humiliabat. IV. 460. A.

Abrahæ hospitalitas erga omnes. III. 263. c. Pro foribus sedens, prætereuntes venabatur hospites. I. 899. E. 961. B. Per seipsum curam gerebat hospitalitatis; sed uxorem quoque in consortium adseisciebat. III. 591. B. Hospites ante egrediebatur foras. V. 615. B. C. Magna ejus caritas erga hospites susceptos. V. 619. E. 597. Famulorum ope non utitur in peragenda hospitalitate, etiamsi aliquando de filii connubio agens per famulum tractet. V. 620. A. Abrahæ zelo in hospitalitate colenda nihil impedimenti erat. IV. 480. A. B. 481. A. B. Abraham aliunde clarissimus, adhuc in hospitalitate magis claruit. IX. 819. D. E. Abraham dives, in hospitalitate multa expendebat. VI. 173. A. Hospitalis inscius excepit angelos. II. 32. D. III. 268. C.

Abrahæ fiducia in Deum. IV. 558. B. C. Abrahæ obedientia in Deum, relinquit patriam et omnia. IV. 359. 360. Obedientia motus ejicit Agar et ejus filium. IV. 510. C. Abraham sine cunctatione obedit Deo, et in alienam devenit patriam. IV. 802. C. Obedientia ejus celebratur. IV. 421. D. E.

Abrahæ pietas. IV. 345. E. Abraham ubique Deum adorat. IV. 372. C. Abrahæ insignis patientia et sapientia. IV. 388. C. D. Illius philosophia et insignis modestia. IV. 389. E. 390. D. E. Magna ejus prudentia. IV. 518. C. Propter pietatem solitudinem præfert civitati. IV. 387. C.

Abraham dives, sed non avarus erat. II. 32. C. Magna patriarchæ virtus in contemnendis divitiis. IV. 414. A. Abrahæ non magna supellex erat. IV. 328. C.

Abraham doctor omnibus apud quos peregrinabatur, scilicet Ægyptiis et Palestinam incolentibus. IV. 365. A. Abraham doctor sapientiæ Palestinæ incolis missus a Deo. IV. 388. D. Per Abraham Deum docuit Ægyptios et Persas, intellege Chaldeos. V. 18. D. Deus etiam constituit Abraham et illius generationem doctorem variis Orientis gentibus. V. 18. 19.

Abraham jam senex, Deo imperante patriam deserit. IV. 362. 363. Cur Lotum suscepit comitem peregrinationis. IV. 363. A. De tempore adventus ejus in terram Chananeorum difficultas

solvitur. IV. 359. C. Cogente necessitate in Ægyptum descendit, ut Ægyptios in tenebris errorum viventes in viam veritatis adduceret. IV. 373. D. Abrahæ corporis vires in senectute elanguerant, sed fide corroboratus, Deo imperante, sine cunctatione patriam derelinquit. II. 886. D. A. Abraham timens mortem, suadet Saræ, ut ipsius se dicat sororem. IV. 376. A. B. Eodem motu metu patitur illam in regis manus incidere. IV. 529. C. D. Abraham excusatur quod mortis vitandæ causa, Saram sororem dixerit esse suam. II. 759. Abraham redit ex Ægypto magnis locupletatus divitiis. IV. 381. E. Cur Scriptura animadvertit Abrahæ divitias, illo redeunte de terra Ægypti. IV. 386. D. E.

Abrahæ lenitas erga Lotum. IV. 388. Cur trecentos vernaculos tantum Abraham secum sumserit. IV. 412. E. Deinde Deo rependens benedictionem, decimas dat de spoliis. IV. 424. A. Inferior Melchisedech, qui sacerdos erat. I. 819. 820.

Abraham precatur pro Sodomis. IV. 495. 496. 497. VI. 3. D. Fuit spectator Sodomitici incendii, e loco in quo pro illis rogavit Dominum. IV. 318. D.

Abrahæ virtutem paulatim exercet Deus. IV. 399. B. Abraham sterilis, reputat Dei promissionem de generis sui multiplicatione in Ismaele impletam. IV. 468. A. 469. B. C. Nonaginta novem annos natus, quando circumciscus est, cur animadvertit Scriptura. IV. 473. A. B. Solus cum solo Deo loquitur. IV. 492. D. Neque tamen hac confidentia efferebatur. I. 557. A. Fidei oculis vidit nasciturum Isaacum. VI. 331. A. B.

Abrahæ ærumnæ in peregrinationibus suis apud Chaldeos et Ægyptios. I. 232. 233. 234. Ejusdem ærumnæ in Ægyptum propter uxoris pulchritudinem. I. 234. B. C. 235. D. IV. 422. C. D. Ærumnæ illius propter rixas inter pastores suos et pastores Lot. IV. 423. C. Abrahæ vita bonis et malis permixta. VII. 611. B. C. D. Erga Abraham Dei providentia. IV. 422. 423. 424. Abraham a Deo ob humilitatis magnitudinem et insignem mansuetudinem beneficiis afficitur. IV. 423. D. E. Admirabilis a Deo redditus. V. 19. D. Honore affectus a Deo quod ejus cultum filiis imperaturus esset. I. 101. Habuit illum honorem ut Deus sese Deum Abraham diceret. IV. 459. A. B. 460. Hoc eximium attributum extollit Paulus. V. 39.

Abraham tentatus a Deo quomodo. IV. 517. A. Filium sacrificare jussus, non scandalizatur. III. 381. E. Cur jussus filium suum immolare, id uxori non revelaverit. II. 887. E. 888. B. C. D. Ejus

animus ingens in filio immolando. II. 889. A. D. C. Isaacum immolare jussus, quo mœrore fuerit. I. 238. B. C. D. Promissis contraria facere jubetur, et parat. I. 206. C. D. Ejus magna fides. I. 207. E. A.

Abraham Isaacum ducit ad immolandum. IV. 348. B. 349. Ejus fortitudo, et Isaaci obsequentia. IV. 330. E. A.

Abrahami afflictio cum filium immolaret. I. 942. 943. Filium sacrificans gemina compellatione opus habuit, ut manum abstinere a filio necando. III. 583. D. Filium mactasse dicitur, quia mactare voluit. IX. 373. D. Quomodo contra spem in spem credidit. IX. 333. B. Filium Deo offerens cum majori gloria recepit. I. 138. E.

Abrahæ sacrificium, figura crucis. IV. 331. B. VI. 372. B. Abraham martyr appellatus a Paulo. I. 840. C. Abraham prophetavit, quamvis futurum fortassis ignorans. IV. 349. E. C.

Abrahæ sollicitudo, ut filio uxorem quærat. III. 263. D. Abrahæ servus magnam probitatem exhibet. IV. 558. *sqq.* Abraham tanquam rex colebatur ab suæ gentis hominibus. III. 270. D.

Abrahæ vitam in Scriptura sacra sicut quamdam catenam auream recensitam invenimus. IV. 420. D. Abraham adamas, fortis Dei athleta. IV. 450. D. Abraham philosophus, athleta. II. 888. C. Abrahæ virtus lucet sicul stella in nocte. V. 141. C. Lazarus in sinu Abrahæ, quid significet. I. 899. E. In Abrahæ sinu quinam venturi sint? I. 407. C. A. Abraham diviti loquitur quasi interpres Dei. I. 923. Cur divitem vocet filium. I. 901. D. E. Abrahæ sinus pro regno dicitur. VII. 361. B.

Abrahæ filios quomodo Deus potest suscitare. VII. 174. C. Abrahæ verum semen quodnam sit. IX. 672. B. C. Nihil Judæis profuit, de semine esse Abrahæ. VII. 509. C. D. Abrahæ anni computantur. IV. 438. B. 439. Abrahæ vita et historia celebratur. XI. 187. B. C. Constantia et fortitudo illius commemorantur. X. 327. C. D. E. Laudatur ex eo, quod in omnibus omnino se recte et secundum Dei voluntatem gesserit. X. 383. B. C. Abrahæ encomia fuse prosequitur Chrysostomus. X. 276. E. 277. *Abrahæ reliquie in Palæstina sunt.* VIII. 914. B.

Adrenuntio Satanae et omnibus operibus ejus, dictum in baptismo adhibitum. VIII. 712. A.

ABSALONIS filii David historia. V. 39. A. *sqq.* Absalon fratrem Amonem interficit. I. 264. D. In patrem suum conspirat. I. 264. E. Patrem bello impetit. V. 4. Sibi ipsi machinatur supplicium. V. 88. B. Davidem aggressus a Joabo interficitur. V. 6. D.

ABSENTIA non nocet credentibus, præsentia non prodest incredulis. VI. 332. E.

ABSTINENTIA mater sanitatis. II. 371. C. Jejunii omnis sanctificationis nutrix, et mater pie mentis. VI. 321. D. *Abstinentia a pravis operibus non laudanda, nisi bona opera exerceantur.* VI. 767. D.

ABUNDANTIA et egestas ad multa mala facienda inducunt. XI. 337. D.

ACACIO presbytero scribit Chrysostomus. III. 864. C. *Acacius pastor et martyr. Vide Monumentum.* III. 983.

ACADEMIA Platonis quid. IX. 43. E. 46. Quantum Academiam, Peripateticos, ipsumque Platonem superabat Petrus. IX. 43. *sqq.*

ACCEPTI expensi et acquisiti Deo reddenda est ratio. III. 9. A.

ACCINCTUM esse est vigilantis animæ. XI. 203. D. C.

ACCUSATIO sui fit remissio criminis. IV. 207. E. Accusatio sui ipsius est mutationis in melius præludium. I. 949. B. Accusationes non curandæ insontibus. IX. 118. B.

ACHABO nil sceleratius. V. 83. E. Attamen dolorem concepit. Ib. Achabum diabolo tradidit uxor. I. 373. C. Achab dives erat, pauper tamen, quia non orabat. I. 627. B. Achab rex Eliam prophetam timebat. II. 341. B. Pœnitens, misericordiam Dei sibi conciliavit. I. 9. D. Peccatum delevit, et latam sententiam revocavit Deus. II. 343. E. A.

ACHAÏOS ad Paulum a Corinthiis cum epistola missus. X. 2. E.

ACHARIS historia. VI. 119. *sqq.*

ACHITOPHELI historia. V. 60. E. A. Achitophel, cogitans David victorem fore, seipsum strangulavit. V. 88. B.

Ἀχρίδες, quibus vescebatur Joannes, erant summitates plantarum. VIII. 987. C. *Vide not.*

ACRIMONIA utendum sicubi opus sit. X. 779. D.

ACTA APOSTOLORUM, hic titulus exploratur. III. 76. 77. Acta in quo differant a miraculis. III. 77. E. A. Actuum Apostolorum liber non minus utilis quam ipsa Evangelia. IX. 2. 3. Ab omnibus habendi et legendi. XI. 452. A. Luca, Pauli discipulo, scripta. III. 90. D. IX. 3. Sunt historia eorum quæ Spiritus sanctus fecit et dixit. IX. 11. C; et resurrectionis demonstratio. IX. 4. E.

Actorum liber multis non notus, et ab aliis contentus. III. 66. C. Quantum hic liber ignoraretur et negligetur tempore Chrysostomi. IX. 1. A.

Acta Apostolorum non omnium Apostolorum

gesta continent. III. 921. b. Acta Apostolorum in Pentecoste legebantur : quare. III. 103. c. 106. a. b. c.

Actio bona, utilior miraculo. III. 77. b.

ADAGIA. Pleni ventres esurientes non noverunt. IV. 775. e. Hæc cæcis perspicua sunt. IV. 23. c. Qui honorat, seipsum honorat. IX. 136. e. Male facere est male pati. IX. 150. b. Adversus clavos calcitrare. XI. 101. d. Ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδᾶν, scammata transilire. V. 66. b. Multa sunt inter calicem et summum labium. I. 425. c. In portu naufragium. I. 884. e. Pauperem et nudum non possunt centum viri spoliare. VII. 896. a. Amici cum vitiiis servas habet. VIII. 537. e. *Quid est amicus ? alter ego.* VIII. 992.

ADAM VOX hebraica. III. 136. a. Adam ab Edem, quod est terra. IV. 806. c. Adam significat terrenus, pulvereus, e terra genitus. III. 137.

Adami ante lapsum felicitas. I. 341. b. c. Ante peccatum angelis similis, in sapientia et præscientia futurorum. X. 175. a. Ante peccatum bestias tamquam servas habet. V. 4. a. Adam tunc eis sine pavore nomen indidit. IV. 761. a.

Adami præclaræ dotes in paradiso. IV. 143. a. Adami sapientia. IV. 133. c. 779. Probatur ex eo quod brutis nomina imposuerit. IV. 134. d. 779. c.

Adam cognitionem boni et mali ante peccatum, etiam ab ortu, habuit. IV. 134. b. 778. d. Id probatur ex mandato quod accepit. IV. 780. b. 784. b. Arbor scientiæ boni et mali non sic appellatur, quia hanc scientiam Adamo dederit. IV. 154. c. 778. d. Cur lignum scientiæ dicatur. IV. 155. c.

Adami sopor quis. IV. 139. b. c. Cur immisus. *Ib.* Adam prophetica gratia afflatus dixit : Hoc nunc os ex ossibus, etc. IV. 141. 142.

Adam et Eva ante prævaricationem immortales erant. IV. 155. a. b. Caste et continenter vivebant. IV. 183. b. Adam et Eva cur non erubescerent ante peccatum. IV. 143. d. Adami et Evæ erubescencia ob nuditatem unde orta. IV. 153. d. e. Adamo Deus et ante peccatum et post peccatum providit. I. 826. b. c. Ei cur Deus præceptum dedit. I. 204. Refutantur qui conantur Adami culpam in Deum rejicere, dicentes, cur Deus illi mandatum dederit, quod sciebat ab illo violandum esse. I. 204. c. d. IV. 132. b. c. Adam si obedisset, matrimonio opus non fuisset. I. 344. a. b.

Adam non uno die in paradiso versatus. VII. 670. b. Sine ullo merito quanta beneficia accepit. IV. 131. d. e. Spe amplioris, quem habebat perdidit honorem. I. 547. a. Credens se esse sapien-

tiores Dei legibus, in peccatum incidit. X. 41. d. Fallaciam diaboli Dei beneficiis prætulit, et ideo ab omnibus bonis decedit. I. 194. c. d. Adam invidia diaboli occidit. VIII. 365. e. Ab illa spe Deum fieri inflatus, cecidit. VII. 214. a. Ipse sibi auctor malorum. IV. 143. e.

Adam illaboriosam vitam agens de paradiso lapsus. II. 38. e. Paulus laboriosam et ærumnosam vitam agens in cælum raptus. II. 39. Adam obignaviam lapsus. IV. 793. b. Cur non statim atque de ligno comedit, mortem gustavit. IV. 175. c. Adami ab uxore seducti crimen. IV. 153. a. b. Adam mulieris esse doctor debuerat, non discipulus. IV. 163. c. Adam se purgat et in mulierem culpam rejicit. IV. 163. a. *sqq.* Quam miserabilis Adami ad Deum responsio, in mulierem culpam suam rejiciendo. IV. 164. d. e. Adam et Eva non easdem peccati pœnas dederunt. V. 50. c.

Adam et Eva suæ nuditatis sensum accipiunt et erubescunt. IV. 153. d. et *sqq.* Unde orta hæc erubescencia. IV. 153. d. Cur illos vestibus pellucis induerit Deus. I. 321. b. c. Quam insipienter se occultarent a Deo, qui culpam illorum sciebat. IV. 160. c. d.

Adam per peccatum non parum scientiæ quam habebat amisit. VIII. 52. d. Adamo peccatori rebelles fiunt bestię, quæ antea illi servæ erant. V. 5. c. Adam illas timet. IV. 761. c. E paradiso ejectus. IV. 181. d. Contra paradisum collocatus, ut jugem dolorem haberet. I. 282. d. IV. 182. c. Ei dignitas post peccatum ablata. IV. 761. b. Illi confessio delicti utilis. I. 204. e. a. Illius pœnæ indulgentia admixta. IV. 174. b. Adam laboriosam vitam invexit. IV. 774. b. Adamo peccatori nihil profuit paradisos. II. 66. b. Adam in paradiso ut in portu naufragium fecit. II. 412. Adam in peccatum lapsus Deus ad multa majora hominem extulit. XII. 475. c. Adam in monte calvario mortuum et sepultum quidam dicunt. VIII. 504. a.

Adam. *In hoc nomine quatuor elementa mundi, terra, aqua, aer, ignis.* VI. 564. a. Ἀδάμ, in hoc verbo quatuor initiales quatuor elementorum mundi : ἀντολή, δύσις, ἀρχτος, μεσηρίς. V. 364. b. Adam sexta die creatus, sexta die exiit paradiso, sexta quoque die in illo restitutus II. 980. c. Adami in paradiso voluptas. II. 980. d. a. Adam propheticæ donum acceperat. VI. 574. e. Ante peccatum scientiam boni habebat. VI. 581. b. Adam in paradiso propter inobedientiam ignominia afficitur : Job vero propter obedientiam in sterquilinio coronatur. VIII. 689. b.

ADJUTOR ut sit Deus, oportet nos operari. V. 401. A.

ADMONITIO terrorem et pudorem incutiens bona. X. 177. A.

ADOLESCENTES qui pulchritudinem suam turpiter vendebant, apud Antiochenos frequentes erant. X. 371. C. Antiochiæ calceis utebantur femineis cum luxu nimio. VII. 373. 374.

ADOLESCENTIA non est virtutis impedimentum. IV. 673. B. Adolescentia neglecta similis est incultæ terræ. VII. 577. A.

ADOLÆ sex epistolas misit Chrysostomus. III. 843. B. Adolæ scribit Chrysostomus. III. 747. B. Adolia in gravem morbum incidit. III. 747. C. Adolæ aliam epistolam scribit Chrysostomus. III. 732. B. De illius valetudine aliquid audire vehementer desiderat. III. 737. E. 732. C. Adolia a morbo convalescit. III. 747. C. A propinquis prodita. III. 816. D.

ADOPTIO penes Judæos verbum tantum erat sine re; penes nos autem est purgatio per baptismum et Spiritus donum. IX. 638. C. D.

ADORARE Jesum Christum, gloria est. XI. 287. B. Adorare creaturæ est, adorari creaturarum Domini. VIII. 219. D.

ADORATIO Christo pro omnibus passo, martyribus passis pro Christo honor competit. III. 984. A.

ADORATORES veri quinam. VIII. 220. D.

ADRIANO imperante Jerusalem iterum devastata. I. 788. C. Adrianus statuari suam in templo posuit. I. 789. D. Jerosolymam Æliam nomine suo vocavit. I. 789. D. Abominationem desolationis fecit. VI. 288. A.

ADVENTUS Christi prior occultus. V. 269. C. *Adventus Christi primus in humilitate.* V. 719. D. Adventum suum secundum prædicit Christus. VII. 828. C. D. Adventus secundus Christi qualis futurus. I. 20. D. 21. 22. Adventus Christi secundus ejusque signa. VII. 810. B. Adventus Christi secundi modus. VII. 829. C. Adventus Christi secundus quam gloriosus. VII. 643. B.

ADVERSA illustriores nos reddunt, quam lætitia. VII. 500. A. B. Adversa fortiter ferenda. IX. 124. E. Adversa et prospera permixta utilia. V. 414. B. *Adversa valetudo et medici, ecloga.* XII. 693. D.

ADVERSITAS minora parit mala quam prosperitas. V. 124. E. In adversitate culpas deponimus. II. 17. D. In adversitate omnia Deo committenda. II. 62. E. Adversitas magnum quid ad verum præstabilem efficiendum. I. 209. D.

ADULARI diaboli, corripere Dei est. VII. 200. C.

ADULATIO vitanda. IX. 30. C. *Adulationis lucrum nullum, disciplinæ magna utilitas est.* VIII. 834. B.

ADULATORUM indoles. V. 612. E. Adulatorem potius aversari oportet, quam contumeliosum. VII. 928. E. Adulatores sæpe mente criminantur eos quibus adulantur. VII. 223. B.

ADULTER conjugatus excusationem non habet. VI. 433. A. Adulterorum servi conscii puniebantur. V. 284. B. Adulteri misera conditio. V. 91. C. Adulteri voluptas brevis est, dolor hinc partus perpetuus. X. 232. D. E. Adulter non debet ad sacramenta accedere. V. 283. E. Adulteri a templo arcebantur. IV. 891. B. Adultera nullus est uxor. III. 248. A.

ADULTERIUM quid vere sit. I. 367. B. X. 333. C. Adulterium per oculos committitur. II. 373. A. B. III. 240. C. Adulterii radix concupiscentia. II. 376. C. Adulterium est gravius latrocinio. XI. 534. B. Adulterii damna. III. 240. B. Adulterium etiam cum libera committitur. III. 239. Adulterii genus est conjugatum cum scortis misceri. III. 240. A. 249. D. *sqq.* Adulterium committit, qui castitatem vovit, si uxorem ducit. I. 46. C. Adulterium damnable malum, immortale committentibus afferens supplicium. VIII. 436. 437. *Adulterium ex concupiscentia nascitur.* VIII. 798. C.

ÆDES privatæ quibus ornamentis fulgebant tempore Chrysostomi. II. 784. B. Ædes columnis et lapidibus pretiosis ornantur. XI. 18. D. Ædium ornatus nimis damnatur. XI. 321. D. E. Splendidarum ædium inutilitas. VII. 336. E.

ÆDIFICIA ad inanem gloriam structa. V. 239. D.

ÆGÆUM mare a ventis infestatur. VII. 881. D. ÆGENSIS episcopus a partibus erat adversariorum Chrysostomi. III. 861. A.

ÆGRITUDO. *Vide* MORBUS. Ægritudines incantamentis non sedandæ. I. 837. A. Ægritudines minimæ socordia permagnæ fiunt. II. 910. E.

ÆGYPTII crocodilos, canes et simias colebant ut deos. IV. 749. A. Ægyptiorum lascivus fuit animus, quem pulchritudo Saræ pellexit. IV. 373. C. Nullus tamen in eam manus injecit, sed nuntia-verunt regi, lenonum agentes officium. *Ibid.* 378. D. 379. D. Ægyptiorum obstinatio, qui mare divisum aliena et nova via ingredi ausi sunt. V. 478. E. Ideoque deleti sunt ab his miraculis quæ prius etiam in illorum gratiam fiebant. *Ibid.* D. Ægyptii ob impudentiam vocantur ab Isaia muscæ. VI. 99. D. Ægyptiorum lingua loquebantur apostoli et discipuli quos baptizabant. II. 548. D. Ægyptii ex Abraham edocti sunt. V. 18. E. A.

Patriarchis edocti Ægyptii mercatores occidentales populos edocebant. *Ibid.* 10. Ægyptii nunc a Joanne filio Zebedæi eruditi, Christiane philosophantur. VIII. 11. B. Ægyptiorum martyrum cœnecium. II. 835. A.

ÆGYPTUS multa habet adhuc veteris amentie monumenta. VII. 147. A. Ægyptus erga Christum, ab ejus in Ægyptum fuga fervens effecta, multos habet martyres, cœtus monachorum et virginum. VII. 146. A. 147. Ægyptus de Spiritu sancto accepit. V. 193. E.

ELIA, sic Jerusalem vocavit Adrianus, a nomine suo. I. 789. D.

ÆLIUS ADRIANUS Imperator. I. 789. D.

ÆMULATIO bona quædam. X. 331. E.

ÆQUALITAS personarum Patris et Filii. VIII. 553.

ÆQUINOCTIUM vernum in Paschate observandum. VIII. 966. A. 968. C. Æquinoctium caput primi temporis. VIII. 970. C. Post æquinoctium creatus homo. *Ibid.* Post æquinoctium renovatus. *Ibid.*

ÆQUITAS. *Vide* Iustitia.

ÆREM adorabant gentiles. V. 371. C.

ÆRUMNARUM utilitas. II. 87. C. D. Ærumna mater philosophiæ. V. 120. E. Ærumnæ optima institutio ad philosophandum. IX. 132. D. Ærumnæ a secularibus nos abducunt. V. 12. C. Magnam libertatem pariunt. V. 13. Homines ærumnis afflicti magis agnoscunt Deum, quam cum ab eo sunt beneficiis cumulati. V. 469. Ærumnæ peccata destruunt, splendidam efficiunt virtutem. II. 60. A. Coronas pariunt. III. 671. B. Fortiter toleratæ patientiam operantur. III. 516. B. Cum gratiarum actione toleratæ peccata delent. III. 187. A. Ærumna flectit Deum. V. 481. Ærumnæ nos meliores reddunt. VIII. 512. D. Ærumnæ justo sunt semper causa præmiorum. IX. 152. D. Ærumnæ ad virtutem trahunt. IX. 361. B. Ærumnarum moles augeat Dei desiderium. V. 548. B. C. Ærumnæ amicos devinciunt. IX. 359. E. Ærumnæ et tribulationis societas caritatem augeat. XI. 363. B. C. Ærumnas perferendo bravia et præconia acquiruntur. X. 759. A. B. Ærumnæ cum gratiarum actione toleratæ magnam præbent ansam misericordiæ. V. 51. B. Ærumnæ quatuor documenta nobis dant. V. 61. C. Ærumnarum communio solatium præbet afflictis. II. 337. D. Ærumnarum socii multum conferunt ad consolationem. V. 278. D. Ærumnæ ferendæ forti animo et cum gratiarum actione. V. 436. E. VII. 171. C. Ærumnæ non ægre ferendæ. XI. 73. D. Propter Christum ferendæ. IX. 143. E. Ærumnæ propter Christum acceptæ consolationem afferunt. X.

738. C. Magnos fructus producant. X. 738. D. Pro Christo toleratæ sunt gratia, corona, merces. IV. 860. A. B. Ærumnæ cum Dei laude ferendæ. IX. 568. B. Ærumnæ patienter ferendæ, quia Deus illas infligit ut erudiat. XI. 837. D. In ærumnis homo providentiam Dei expectet. IV. 817. A. Ærumnæ quomodo repellendæ. XI. 209. D. Ærumnæ et paupertas et cæteri afflictiones non mala sunt. III. 564. C. Ærumnæ et præsentis vitæ calamitates fabulæ vocandæ sunt. III. 698. E. Ærumnas Deus inducit et tolerabiles reddit. V. 11. E.

Ærumnis vita sanctorum per omnia contextitur. IX. 448. D. Nihil læserunt Josephum, Jobum, Lazarum, Paulum. VI. 180. C. Ærumnæ sanctorum divinæ potentie sunt argumenta, dum virtus in infirmitate perficitur. II. 12. C. Ærumnarum et afflictionum in sanctis causæ octo. II. 10. Prima, ne in arrogantiam tollantur. *Ibid.* Secunda, ne cæteri majorem habeant de ipsis opinionem. *Ibid.* Tertia, ut Dei virtus appareat, per arduos mira agentis. *Ibid.* Quarta, ut ipsorum patientia et gratus animus appareat. *Ibid.* Quinta, ut de resurrectione, cogitemus ubi iustis ærumniosis coronæ parantur. *Ibid.* Sexta, ut omnes sanctorum exemplo solatium habeant cum in ærumnis versantur. *Ibid.* Septima ne sanctos alterius fuisse naturæ putemus. *Ibid.* Octava, ut discamus qui vere miseri, qui beati sint. *Ibid.* Ærumnæ causa sanctis ne propter præsentis felicitatis spem Deum colere putentur. II. 13. D. Ærumnis et tentationibus expers non erit qui virtutis viam capessit. XI. 767. D. Ærumnæ Christianis necessaria. XI. 364. C. Ærumnæ quæ secundum Christum sunt, gaudium habent. XI. 316. B. Ærumnæ quantum lucrum afferant. 453. C. Ærumnæ fuerunt confirmatio prædicationis evangelii. XII. 509. C. E. Prædicantibus non sunt timendæ. VII. 544. D. *Addæ* AFFLICTIONES.

ÆSCULAPIO jubet gallum sacrificari Socrates. IX. 491. D.

ÆTERNI cruciatus præsentis poenas quantum superent. X. 591. C. D. E. Æternorum bonorum amissio quot lacrymis digna. XII. 306. D.

ÆTERNITAS Filii probatur. VIII. 21. A. B. C. 23. B.

ÆTHIOPE a filio Zebedæi eruditi Christiane philosophantur. VIII. 11. B.

ÆTHIOPE centurio cum Abraham, Isaac et Jacob corona donabitur. VII. 363. C.

ÆTIO Chrysostomus scribit. III. 856. D.

AFFECTIONES mentis oculum excæcantes quot sunt. V. 381. C.

AFFECTUS erga creaturas amorem Christi minuit. VII. 73.

Affectus maxime requiritur in oratione. IV. 737. c.

AFFINITAS et cognatio Christianorum per Spiritum sunt. IX. 724. e.

AFFLICTIONUM utilitas. V. 372. a. Afflictio mater philosophiæ. *Ibid.* 120. e. Ad curandam animam utilis. *Ibid.* a. Afflictionis tolerantia præmio digna. V. 338. a. In afflictione dilatio vario sensu accipienda. V. 12. b. Afflictio pædagogus noster. IX. 362. d. Est peccatorum solutio, philosophiæ gymnasium. IX. 434. d. Afflictio quantum bonum. IX. 152. d. 153 a. 229. b. 304. d. Afflictionis bona. X. 497. e. Afflictionis lucrum. V. 393. In afflictione preces sunt puriores, et major Dei benevolentia. *Ibid.* d. Afflictionum moles augeat Dei desiderium. V. 348. b. Afflictionum duo commoda; studiosiores efficit, et magis exaudibiles. V. 334. c. Afflictio diligentes nos reddit et attentos. III. 186. b. Splendidiores reddit. IX. 285. b. In virtute laborat ac firmat, et ad studium sapientiæ excitat. V. 76. a. Fortes reddit, compunctos, contritos. V. 486. Afflictio dat intellectum. I. 933. d. Mœrorem abigit. I. 508. a. Afflictio multis malis medetur. V. 12. b. Afflictione turbantur deliciæ nocivæ et avolant, et inde beatos dicimus eos qui non deliciantur. XI. 371. c. d. e. Afflictiones ipsæ lætitiæ sunt occasiones. III. 176. Afflictio a secularibus omnibus abducit. V. 12. c. Ex afflictione quanta libertas. *Ibid.* e. Afflictio signum providentiæ divinæ. IV. 329. a. Afflictionem cur permittat Deus. V. 382. c. Afflictiones quomodo leves efficiantur. X. 586. c. d. Cum fornace comparantur. III. 42. c. d. Fortiter ferendæ sunt. IV. 702. d. Afflictionis dies quis. V. 278. c. Afflictionis præsentis et futuræ comparatio. V. 278. c. d. In afflictione non oportet angere et ex-cruciari, cogitare vero magnum proventum inde posse sperari. V. 423. d. e. Afflictio necessaria est probis, multo magis peccantibus. VII. 200. d. *Adde* ÆRUMNA.

AFFLICTIS Deus adest. V. 490. c. Afflictos consolari, Dei proprium est. V. 376. d. e.

AGAPE *apud* Christianos qui I. VIII. 713. a. AGAPETÆ, seu amicitiae. I. 279. b. *Agapetæ*. I. 991. sqq.

AGAPETUS; amico suo Agapeto scribit Chrysostomus. III. 729. Aliæ ad eundem epistolæ. III. 762. 843.

AGAR fuit ex numero feminarum quas Pharaon Abrahamæ donavit. IV. 444. e. Prægnans Saram contemnit. IV. 449. c. Dominus non despicit Agar. IV. 432. a. Agar et Ismael servantur a Deo. IV. 341. a.

AGONOTHETÆ fiebant pueri admodum juvenes. IV. 843. c. Agonotheta victorem in Olympicis coronat et prædicat. VII. 202. b. Agonothetæ in ludis Olympicis ornatus. II. 441. b.

AGGÆI locus interpolatus. X. 371. a. b.

AGRIPPA a Paulo victus. VII. 432. b.

ΑΓΡΗΣΙΣ, pacta et conditiones in tabulis positæ. IV. 564. b. *Fide notam.*

ALÆ in angelis naturæ sublimitatem significant, I. 372. e. ALÆ Seraphinorum altitudinem, sublimitatem, levitatem, celeritatemque naturarum illarum designant. VI. 77. d. 161. a. ALÆ sæpe protectionem et providentiam significant. VII. 810. d.

ALACRITAS via est ad operationem. V. 282. a. Est necessaria in Dei præceptis adeundis. V. 332. d. Alacritate opus est ut exsuscites gratiam Dei. XI. 711. b.

ALCIBIADES opibus florens, minus clarus quam Aristides. I. 81. c.

ALEA multis non videtur crimen, sed ad malum ducit. II. 183. c. Aleæ lusibus plures operantur. III. 64.

ALEXANDRI Magni gesta præclara. XI. 501. a. Alexander Macedo hircio a Daniele designatus. I. 780. d. Diogeni pecunias offert, ille despicit. I. 78. Sublato rege Dario in se transtulit imperium. I. 780. d. Post eum quatuor reges imperium diviserunt. I. 780. b. Alexander Deum adoravit. VI. 278. Alexandri Macedonis ærea numismata in capite vel pedibus quidam ligabant ad bonum omen. II. 287. e. Alexander Magnus, tertius decimus deus a Senatu Romano declaratus. X. 740. a. *Vide notam ibid. Alexander Macedo comparatus est æri in Danielis visione.* II. 939. a.

ALEXANDRO Corinthi episcopo scribit Chrysostomus. III. 837.

ALIENA qui invadit, seipsum perdit. V. 88. d.

ALLEGORIAS cum attulit Scriptura sacra, ipsas explicat. VI. 64. b.

ALLEGORICUS sensus. V. 223. c.

ALLELUIA, hujus vocis significatio. V. 817. e.

ALOIDÆ diis insidias struentes. II. 679. c.

ALPHIUS; epistola Chrysostomi ad illum. III. 729. e. Alphio alia epistola. III. 738. Altera ad eundem. III. 743. e. Alia ad eundem. III. 762. e. Is donum misit Chrysostomo. III. 738. a. Aurum dat pro prædicatione evangelica in Phœnicia. III. 729. a.

ALTARE lapis erat. VIII. 496. c. Altare Ecclesiæ horrendum, mysteria tremenda. VIII. 313. d. Altare cæleste figura est altaris Ecclesiæ. VI. 163. d. Altari adsunt angeli et totus cælestium virtutum ordo, cum sacrificium celebratur. I.

519. c. Altaria Christi ubique excitata. I. 702. v. Altaria duo Jerosolymis. V. 518. Altaris sacrificiorum ab altaris incenso discrimen. II. 426. c. d.

ALTERCATIONIS vitandæ modus. XI. 582. E.

ALTERI fac quod tibi fieri vis, ut in vulgi ore ferebatur. X. 664. D.

ALTUM sapere post peccatum, gravius est ipso peccato. IX. 502. E.

ALYPIO scribit Chrysostomus. III. 849. D.

AMANI montis incolæ in impietate versantes, ab Elpidio presbytero ad fidem instituuntur. III. 843. C. D.

AMARE Christum quid sit. IX. 61. A. Aman-tem qui non redamat, ipsis feis inferior est. X. 747. A.

AMARITUDO est intolerabile vitium, animæ afferens interitum. XI. 426. C. Amaritudo omnis tollenda est, ne tristitia afficiatur Spiritus sanctus. XI. 132. D.

AMARULENTIA iræ et indignationis radix est. XI. 128. C.

AMASIORUM mores. VIII. 537. B. C. Amasiæ et meretrices turpitudinem et ignominiam inferunt. VIII. 538. D. Amasii munditiæ corporali student. XI. 664. B.

AMATOR sincerus non vulgaris thesaurus. III. 850. D.

AMBITIO arx et caput malorum. I. 104. A. Hominem in feram convertit. V. 60. C. Animam potest perdere. VIII. 571. Ambitionis viæ filiis a patribus ostensæ. I. 103. D. E. 104. Ambitio quam insatiabilis, quanta cupiditate inflammetur. X. 419. B. C. Ambitio et amor imperii Ecclesiam dividit. XI. 99. C. *sqq.*

AMBITIOSUS ea quibus se ornari putat, etiamsi sint aliis noxia, ad vanam gloriam retinet. X. 198. B.

AMENTIAM pariunt divitiæ. XI. 320. F.

AMICITIARUM varia genera. XI. 374. F. *sqq.* Amicitia veræ ratio. IX. 341. B. Christianæ amicitia exemplum. XI. 506. F. Amicitias cur junxit Deus. VII. 566. B. Amicitia ex pietate junctos esse oportet. VII. 678. A. Amicitia cause diversæ. VII. 686. C. Amicitia debitum nunquam solvit. III. 1. A. Amicitiam nihil ita solvere solet ut formido et prodicionis opinio. XI. 712. E.

AMICUS fidelis verum medicamentum vitæ. XI. 506. D. Amicus verus ipsa luce desiderabilior. XI. 507. B. Melius est degere in tenebris quam amicis privari. *Ib.* amici vox jucunda post commotiones animi. IV. 899. Amicorum præsentia exoptatur ardore qui est febre vehementior. III. 3. C. Amici dona quantumvis exigua amico magna videntur. VIII. 137. Amicus quanto cum gaudio

excipere solet amicum. VIII. 136. D. Operibus comprobatur. *Ibid.* E.

Amici veri officium. III. 139. E. Amici est amicum reprehendere. *Ibid.* A. Amici quinam quaerendi. VII. 563. A. Quinam rejiciendi. VII. 566. B. C. Amici si scandalizent, abjiciendi sunt. I. 532. C. Amicos male conjunctos abscondi oportet. VIII. 384. C. Amici etiam contemnendi salutis causa. V. 33. E. Amici propter Deum acquirendi sunt. I. 861. C. Rursus inimicos licet facere propter Deum. *Ibid.* D.

Amicis utiliores inimici. IV. 896. E. Amici temporum. V. 60. D. Ementiti comperiuntur ubi advenit mutatio rerum. V. 612. Ubi semel inclinata res est, amici fiunt de medio. I. 933. D. Amicos aspernari primus malitiæ gradus. I. 96. Amici in vita præsentia faciendi sunt per ecclesiosynas. V. 210. B. *Amicus alter ego.* VIII. 992. B.

AMNON Thamar sororem violat. I. 264.

AMOR Dei erga homines. I. 204. A. Quantum Deus dilexit mundum. VIII. 179. A. Amor erga Deum commendatur. IV. 324. C. Amoris natura satietatem non novit. III. 3. A. Amor communem Dominum ut proprium sibi vindicat. III. 153. B. Amore Dei captus quispiam omnia alia despiciit. V. 163. A. B. Amor cælestium quantum bonum. V. 168. B. C. Amor Dei omnem thesaurum superat. V. 163. E. Unus amor Dei sufficit, et reliqua omnia sequuntur. IX. 656. E. Amor erga Deum non verbis tantum, sed re etiam demonstrandus. IX. 776. Amare Deum possumus etsi non videamus. V. 160. D. Amorem Dei inter et amorem meretricis discrimen. VIII. 538. D. Amore spirituali qui ardent, id fateri ne cessent. III. 347. B. *sqq.* Amor Dei silentio non tegitur. V. 160. C. Amoris spiritualis quanta violentia. XI. 228. E.

Amor Christi affectus minuit erga creaturas. VII. 75. Amor Christi rerum terrenarum contentum parit. VIII. 596. C. Amor sanctorum erga populos. VI. 2. A.

Amor inimicorum, redemptio maxima peccatorum. IV. 39. A. Superat pene naturam humanam. IV. 876. B. Magnum et arduum præceptum. IV. 39. A. Sed in supremum culmen educit eum qui hanc valet operari virtutem. IV. 37. C. Denique magnam fiduciam erga Deum indit. IV. 38.

Amor divinæ doctrinæ, spiritualis sanitatis signum. IV. 136. E. Amoris Christiani ratio. VII. 687. B. Amor omnia gravia superat. VII. 567. D. Amor sincerus per literas declaratus. III. 758. E. Amoris sinceri vera natura. III. 779. Amor non verbis tantum, sed operibus exhibetur. VIII. 137. C.

Amor germanus et sincerus multi est laboris. XI. 494. A.

Amor paternus hominum, si cum Dei bonitate comparetur, malitia dicitur. VII. 329. C. Amor fraternalis commendatur. VIII. 467. A. Amorem tria conciliant, V. 161. C.

Amoris vis erga mulieres, XI. 37. A. Amor erga mulieres est magis tyrannica quam quævis tyrannis. XI. 163. E. Amoris vis in natura delitescens. XI. 163. F. Ab amore omnia pariuntur. XI. 813. C.

Amoris proprii pestis caritatem quæ lata est comprimit. XI. 736. B.

Amor principatus et pecuniæ ex arrogantia paritur. XI. 393. C. Amor pecuniæ ex vana gloria et summa desidia. VIII. 301. E. Amor pecuniæ quantum malum. XII. 219. D. Amor pecuniæ quanta mala pariat. VIII. 396. A. B. Amor pecuniæ exagitur. XI. 320. B. C. Amor pecuniæ dæmone deterior. VIII. 431. A. Damnatur. VIII. 344. E.

Amor humanus invidia et livore plenus est. IX. 738. Amoris corporum damna. III. 348. C. Amor corporum animam captivam efficit. I. 163. E. 178. B. Amantes non possunt amorem silentio tegere. I. 166. E. Amor puerorum insanus tempore Chrysostomi. VI. 331. D.

Amos caprarius caprarii filius. VII. 333. D.

Amplias Paulo dilectus. IX. 824.

AMPRUCLE diaconissæ ipsiusque comitibus epistola Chrysostomi. III. 777. C. Alia epistola. III. 781. E. Amprucla insidiis exposita. III. 777. C. Ampruclæ alteram scribit epistolam. III. 832. A.

AMULETA et veneficia Judæorum ad curandos morbos. I. 834.

ANACHARSIS non literas curabat, sed mores. I. 117. E. A.

ANANIE, Azariæ, Misacli, nomen mutatum in Sidrach, Misach et Abdenago. III. 146. C.

ANANIE et Sapphiræ peccatum grande. IX. 111. C. D. E. Ananias et Sapphira rem sacram diripuerunt ideoque puniuntur. IX. 113. A. B.

S. ANASTASIE in templo homilia habita. XII. 480. A. Altera homilia habita in eodem templo. XII. 502. A.

ANATHEMA quid sit. VI. 119. D. Idem sonat ac, ab omnibus alienus. IX. 667. E. Aliquando pro pio numero accipitur. I. 848. A. Anathema esse Paulus desiderat, quo sensu? IX. 667. E. A. Anathema dicere non omnium est. I. 848. A. *sqq.* Anathema magnum malum. I. 846. B. Non levi de causa cuiquam dicendum. I. 847. E. Nec vivis nec defunctis dicendum. I. 831. C. Anathema in

cos qui non amant Jesum Christum. I. 739. F. Anathematis vocem Apostolus bis tantum ex necessitate dixit. I. 848. C.

ANATOLIO, Adanæ episcopo, epistola Chrysostomi. III. 788. D.

ANATOLIO præfectano scribit Chrysostomus cumque laudat a caritate et candore animi. III. 862. D.

ANATOLIUS quispiam literas Chrysostomi defert ad Olympiadem. III. 721. E.

ANAXARCHUS philosophus inusitato supplicio affectus. V. 840.

ANAXYRIDAS seu braccas habent mensæ ministri. XI. 376. E.

ANCILLAS multas habere quam molestum. I. 393. E. Ancillas verberare probrum infert viro ingenuo. X. 278. A. Ancillæ quomodo castigandæ. XI. 130. A. Ancillæ ejusdam historia. XI. 383. D. E. Ancillas ad lugendos mortuos incitare extremum dedecus. VIII. 429. D. Ancilla ostiaria meretrix, quæ Petrum interrogavit. II. 874. A.

ANDREÆ et Petri vocatio. II. 206. A. *Andreas in Græcia predicavit.* VIII. 622. C.

ANDROGEUS Minois filius, cum Athenas venisset et in lucta vicisset, pœnas dedit et occisus est. XI. 826. D. E.

ANDRONICUS et Junia cognati et conceptivi Pauli dicuntur. IX. 823. B. Insignes inter apostolos. IX. 823. C. Andronicus a latronibus captus, dispoliatus dimittitur. III. 724. E.

ANGELI ex divinæ bonitatis effectui, non necessitate creati. I. 193. E. Ante hominem. *Ib.* A. Sola voluntate Dei. I. 560. E. Eorum substantia non accurate noscitur a nobis, quia sumus minores illis. I. 393. A. Quamvis modicum sit inter utramque naturam discrimen. *Ib.* B. Angelus quantum homini præstet. I. 377. A. Angelus vel unus par est toti visibili creaturæ. I. 339. D. Sunt quippe multo præstantiores justis. *Ibid.* Eorum decies milia centena millia. *Ibid.* Angelis superior factus est homo, et archangelis et Thronis et Dominationibus, dum cum qui erat infra lapides Christus superius collocavit. XI. 414. B. Angelis et archangelis honore præponitur homo, et quomodo. XI. 23. B. C. Angeli mali, licet incorporei, invident honori quem homo in corpore sortitus est. IV. 230. E. A. Refelluntur qui dicebant angelos commixtos fuisse cum filiabus hominum. *Ibid.* 229. B. C. 230. B. *Fide notam.* Angeli non sunt qui filii Dei in Genesi vocantur. *Ib.* *Fide notam.* Angeli sæpe in terris in forma hominum apparuerunt; quod autem apparebat, non carnis veritas erat. I. 624. D. Sic autem apparebant, ut præfigerent Deum humanam naturam esse suscepturum. IV. 634. E.

Angeli incorporei. II. 613. A. Immortales. II. 848. A. Angelis divina natura incomprehensibilis est. VI. 125. c. Angelis etiam et supernis Virtutibus incomprehensibilis Deus. I. 530. c. *sqq.* Angeli per evangelium S. Joannis multa didicerunt. VIII. 3. b. c. Angeli electi quinque sunt. XI. 690. d. Angelorum et archangelorum est ministrare, non participem esse consilii. IV. 653. b. Angelorum non est consilium dare, sed accipere, et Ministerium implere. IV. 72. A.

Angelis repletus aer omnis. II. 530. c. Ad sunt in ecclesia, et ubique. *Ib.* Angeli circumdantes altare. I. 519. c. Angeli ante Dominum procumbunt, et supplicant pro humano genere, oblationis tempore. I. 373. c. Angelus, si sacerdos esset, non tam humanus foret quam homo peccatis obnoxius. II. 874. c. Angeli cur non ad prædicationem evangelii missi. II. 580. c. d. Angeli frequenter Christo ministrabant. VIII. 139. d. Angeli cur in ascensione visi fuerint. II. 538.

Angelos suos habent sancti omnes. VII. 673. e. Angeli custodes nostri. II. 612. c. Angeli primo secundum numerum gentium, nunc secundum numerum fidelium. XI. 400. e. Angelum suum quilibet probus ab initio habuit. XI. 400. c. Angelum suum quisque homo habet. IX. 230. d. Angeli stipantes animas eorum qui de hoc mundo exeunt sacris refecti mysteriis. I. 519. d. Angeli terribiles morituros adeunt. VII. 613. c.

Angeli ultrices potestates. XI. 400. c. Angelus Satanae in Paulo quid. II. 725. c. Angelus Moysen in Ægyptum euntem aggressus est, non quod filii non circumcisi essent, sed quod nollet Deus uxorem et filios cum illo Ægyptum petere. VI. 383. A. Angeli vieducunt Lot et familiam ejus ex Sodomis. IV. 313. d. E. Angelos quomodo judicabimus. VIII. 825. e.

Angeli. De angelis multa. VIII. 978. 979. *Angeli majores nobis.* VI. 552. E. *Angeli non mittuntur ad prædicationem.* III. 993. d. *Angeli custodes singulorum hominum, singularum gentium, singularum Ecclesiarum.* VIII. 979.

ANGULARIS lapis Christus. V. 389. c.

ANGUSTA via quænam. XI. 836. c.

ANIANI homiliarum Chrysostomi in Paulum veteris interpretis epistola. II. 473.

ANIMÆ nostræ substantiam non novimus. I. 394. Ipsa quomodo sit in corpore ignoramus. *Ib.* c. Anima in corpore tamquam in sepulchro. I. 893. d. Animam hominis ex Dei substantia esse quidam asserentes confutantur. IV. 120. E. Anima pro toto homine aliquando in Scripturis accipitur. IV. 724. A. Anima hominis in-

corporea est et immortalis; e contra anima bruti in sanguine ejus est. IV. 122.

Anima natura sua immortalis. IV. 789. Animæ immortalitas probatur. I. 927. d. E. Animam cum corpore mori quidam assererebant. II. 917. d. Animam qui mori dicit, neque Deum esse fateri necesse est. II. 918. Animam esse immortalem fusius probatur. *Ib.* Anima nunquam senescit quamvis in corpore senescente. III. 71. E. A.

Animæ immaterialitas probatur ex illius incorporea operatione. XI. 417. b. 418. c. *sqq.* Anima corpore præstantior. IV. 25. d. Cur post corpus creata, tamen corpore præstantior. IV. 122. c. Anima incorporea plena sapientiæ corpori tamquam instrumento conjuncta. IV. 135. Anima est homini, quod oculus est corpori. VII. 300. b.

Animæ dignitas. V. 252. E. 257. A. Animæ nihil æquandum, *ψυχῆς ἀνθρώπου ὁδόν*, dictum cujusdam poetæ. I. 47. b. 48. X. 23. c. IV. 252. E. A. 367. d. X. 23. c. Animæ pulchritudo ex virtute proficiscitur. III. 480. A. d. Anima potest ex deformi formosa fieri. III. 481. E. VII. 447. c. Animæ pulchritudo quam præstet corporis pulchritudini. I. 27. c. d. E. Augeri semper potest, corporis vero non potest. I. 25. b. E; semper floret, corporis autem multa tabefaciunt. I. 680. E. Anima pulchra nihil formosius. VII. 447. b. Anima corpori pulchritudinem affert. VII. 446. d. 447. Animæ decore in nobis et in Dei nutu situs est totus. I. 24. b. Animæ pulchritudinem constituit obedientia. V. 214. A. Animæ pulchritudo est temperantia, justitia; sanitas animæ est fortitudo, prudentia. XI. 213. A. Animæ pulchritudinem, non linguæ elegantiam Deus quærit. V. 10. c. Animæ decorem Deus quærit. IV. 791. A. Illius splendorem augere debemus. IX. 707. c. Animæ ornatus penes virtutis studiosos. VIII. 182.

Animæ cura corporis curæ præponenda. III. 32. d. Anima præ omnibus servanda. V. 362. E. Anima quomodo curanda. X. 384. E. Animæ nostræ si magnam curam habemus, Deo vicem rependimus. VIII. 73. d. Animam nostram, post Deum primam, amare debemus. IX. 580. c. Anima curanda ut corpus. IV. 224. d. E. Anima ornanda virtutibus, sicut corpus vestimentis. IV. 225. c. d. Animæ indumentum elemosyna. IV. 225. c. Anima ornanda, non domus. II. 783. A. VIII. 472. E. A. Animam et corpus non possumus simul ornare. VII. 769. b. Anima ornanda plus quam omnia. IX. 296. A. b. Animæ ornatus, ejus preces, lacrymæ, peccatorum confessio. IV. 225. d.

Anima justī est templum Christi. I. 2. b. Pretiosior arca, propitiatorio, tabulis aureis, urna

aurea. I. 2. c. Templo Judaico sanctorum. I. 2. a. Spiritus gratia fulget. I. 2. a. Inhabitantem habet Patrem et Filium et Spiritum sanctum. I. 2. a. Animæ justorum in ætatis flore sunt semper. IX. 378. e. Anima justi quam differat ab anima peccatoris. IX. 62. e. a. Animæ sanctorum fratrum suorum amore tenentur, et de illis sollicitæ. VI. 332. c. In conspectu Dei apparere desiderant. V. 600. a.

Anima opus habet spirituali cibo. IV. 36. b. Alimentum animæ doctrina, philosophia. V. 326. c. Anima alitur sermone et doctrina. VI. 140. a. Animæ cibi per divinos sermones, propheticos, apostolicos, evangelicos. VIII. 125. b. Animæ cibi spirituales numquam marcescunt. IV. 226. d. e. Anima quæ Dei verbo alitur et elemosyna, omni superior est morbo et fame. IX. 221. c. d. Anima quæ appetit divinam doctrinam, sana. VI. 122. b. Anima a corporeis ad cælestia deducenda. V. 177. a. b.

Anima addicta meditationi rerum divinarum, philosophiæ magis apta. VII. 33. b. 34. c. Anima philosophiæ veræ dedita firmior. IX. 240. a. Animam veræ philosophiæ addictam nihil lædere potest. XI. 243. d. Anima quæ ad Scripturarum fontem descendit, invicta. III. 88. b. Anima fervida et vigilans nullo impedimento a virtutis exercitio removetur. IV. 305. d. Animæ ferventis oratio est velut ignis thuribuli accensi. V. 519. a. Animam piam nihil perturbare potest. XI. 340. d. Anima armis caritatis munita, in tuto posita est. XI. 567. c.

Animæ libertas quantum bonum. VII. 663. Animæ vitam presentem desipientis quanta libertas. IX. 98. e. Animæ libertatem nihil ita tollit ut implicatio in secularibus negotiis. VII. 663. d. Anima a negotiis vacans in portu sedet. VIII. 419. c. Anima ad nullam rerum hujus vitæ aspirans levis et expedita efficitur. V. 17. c. Anima sublimis non misericors, et misericors anima non sublimis esse potest. IX. 196. b. Animæ utilia sunt quæ in testamentis pauperibus erogantur. IX. 708. c. d.

Anima patiens quæ. X. 349. c. Animæ Christianæ nihil æque alienum ac superbia. XI. 266. c. Animæ angelicæ est honorem contemnere. XI. 802. e. Animæ vigilantis est accinctum esse. XI. 203. b. Animæ fortis est nihil facere ut hominibus placeat. IV. 244. Anima in passionibus regnans, Imperatori præstantior. III. 195. c. d. Animæ sanctorum priusquam ad peccatum perveniant refrenantur. IV. 876. Anima adolescentium domus Dei esse debet; proinde a parentibus multis debet fovæi curis. IV. 842. d. Anima

filiorum a parentibus neglecta, multis miseriis objecta. VII. 679. a. b. Animarum pastores negligentes increpantur. IV. 646. e. Animæ vulnus nullum insanabile est. IX. 212. c. Pro unius animæ salute omnia facienda sunt. IX. 373. a. Anima supra petram seu doctrinam Christi fundata nulli rei cedit. VII. 342. c. Anima tenera est et ad fingendum facilis, donec a peccato indurescat et lapidescat. V. 444. b. Anima semel captiva et subjecta peccato monita non audit. IV. 190. d. Anima tristiæ nube obruta, studiose non audit. II. 33. e.

Animæ bellum pariant libido intemperans et cogitationes nefariæ. V. 30. c. Animæ inimicus perniciosus est vitium. V. 138. b. Anima damnum accipit ex malorum congressione et improborum hominum consuetudine. V. 32. b. Animæ vitia sunt feræ quædam. I. 472. d. Animæ vulcera inducunt mortem. I. 29. c. Animæ morbus peccatum. III. 54. e. Anima deliciis læditur. I. 398. d. Anima quæ sæcularia non despicit, cælestia non miratur. I. 176. e. Anima in otio ac deliciis ad peccata proclivis est. IX. 361. b. In ærumnis secus. *Ib.* Animæ deliciis deditæ, ad labores pro religione subeundos inutiles. III. 178. d. Anima in voluptate mollior, in luctu sapit. VII. 500. b. Anima doloris expers exposita est innumeris tentationibus. V. 56. a. Animam exerceant deliciæ. X. 437. b. Anima, quæ honorem et gloriam quærît, non videbit regnum calorum. XI. 804. b. Animam turpem faciunt divitiæ. XI. 434. b. Anima tunc pauper est cum divitias possidet, tunc dives cum inops est. VII. 872. b. Animæ ornatus non in divitiis; penes virtutes studiosos tantum habetur. VIII. 182. a. Animæ felicitas in calo, non in terra est. XII. 99. d. Anima una non potest multis sufficere cupiditatibus. VIII. 16. b. Anima quæ doctrina spirituali non imbutur, sed cupiditatibus indulget, spinas et tribulos producit. III. 157. d. c. Animæ ebrietas est omne vitium. XI. 457. e. Anima pravarum cogitationum confusione perturbata, aliud pro alio videt. X. 792. b. Animæ morbi morbis corporis peiores. XII. 219. c.

Animæ mors est punitio peccati. V. 261. c. Animæ vita quæ sit. X. 557. a. Anima mortua est quæ carnis opera facit. X. 558. d. Anima immisericors, mortua quoque dicitur. *Ib.* In anima enim immisericordi non manet Deus. XI. 582. a. Animæ mors est horrenda et terribilis. XI. 149. b. Animæ lapsa quam lugenda. I. 4. b. Illius calamitas. I. 2. a. Animæ mors quam lugenda calamitas. I. 4. d. e. Anima perditam non potest recuperari. VII. 629. b. Animæ læsæ nihil

confert valetudo corporis. VII. 629. E. Animam infirmam omnia inquinant. XI. 810. D. Anima immunda omnia esse immunda putat. XI. 811. A. Animam immunditiam aversatur Deus, non sordes corporis. XI. 733. D. Animæ peccato deditur deformitas. VII. 211. A. Animæ nostræ nobilitas non labefactanda carnis servitute. IV. 417. A. B. Anima quæ non ad Deum convertitur, ab illo puniendi. XII. 102. D. Animæ contritæ imago. V. 33. D. Anima contrita nulla libidine tenetur. V. 37. A. Animæ oculum, sive ratiocinandi facultatem, perturbare solet suorum peccatorum cogitatio. V. 36. Anima contrita quæ timet Dominum, fundamentum habet servitutis. V. 36. A. Anima nostra tenera et ad fingendum facilis, donec a peccato indurescat et lapidescat. V. 441. B.

Animæ vulnera quomodo curanda. VII. 812. B. Animæ morbis facilius quam corporis medemur. IV. 491. E. Anima mortua per penitentiam reviviscit. I. 5. D. E. A. Anima oratione abluenda. V. 39. A. Anima malum imprecante nihil sceleratius. X. 331. A. Anima in ipso peccati tempore a conscientia stimulat, sed adhuc magis cum ex hac vita discedit. I. 894. E. Anima examen conscientie vespertinum metuens fit tardior ad peccandum. V. 23. D.

Animæ ex corpore egressæ non hic immorantur, sed protinus abducuntur. I. 893. A. Anima statim ut a corpore egressa est, in manu Dei est. VII. 381. D. E. Animæ post mortem in aliquam regionem ducuntur. VII. 381. B. Animas multorum dæmones fieri multi putabant; confutantur. VII. 380. B. Animas violenta morte decedentium fieri dæmones existimabant quidam Antiocheni. I. 891. E.

Animam qui amat suam quomodo perdet eam. VIII. 439. C. Animam quo pacto odisse debemus. VII. 431. A. Anima generosa opus est ad fidem recte adhibendam. XII. 287. C. De anima Ecloga. XII. 656. *Animæ est spiritus*. VIII. 863. B. *Animæ sine carne vivere potest, caro sine anima vivere non potest*. VI. 835. A. *Animæ peregrinæ in mundo*. VI. 971. A. *Animæ adversarium corpus est*. VIII. 983. A. *Animæ medici pauperes sunt*. VIII. 791. A.

ANIMALIA cur alia bina, alia septena in arcam inducta. IV. 264. B. *Animalium immolatorum cinis sanctificabat homines*. III. 987. B. *Animalia quedam ad recreandum hominem apta sunt, ut simia*. VI. 377. E. *Animalium tria genera*. VI. 378. C. D.

ANIMI magnitudo multum differt ab arrogantia. V. 364. D. Animus generosus rerum naturam vincit. I. 913. C. Animum generosum nec splen-

didæ res attollunt, nec humiles deiciunt. I. 924. B. Animi nervi preces sunt. II. 939. C. Animo ex-pergefacto corpus infirmum non obest. II. 7. D. Animi fervor quanto plus excitat pias cogitationes, tanto fortius armatur adversus alia. IX. 73. A. 76. B. Animi remissio ubique malum est. IX. 132. E. Animi fidelis est non dubitare. XI. 809. E. Animus liber ab iis quæ ad hanc vitam pertinent. V. 334. B. Animus recte compositus solus parit tranquillitatem. II. 901. C. Animum a curis et fœdis imaginibus expedire sedulo oportet. VII. 314. A. B. Animi tranquillitatem nihil magis parit quam libertas a curis. VII. 419. A. Animum nihil perinde cruciat atque cura et sollicitudo. VII. 317. D. Animum, nec tantum corpus, calamitas vexat. V. 297. B. Animi affectum in rerum fallacitate æqualem servare oportet. V. 611. A. Animi sibi male conscii conditio. V. 346. B. Animum dantis, non doni magnitudinem spectat Deus. IX. 341. D. E.

ANNA mater Samuelis. In Annam sermones quinque. IV. 808. Ejus historia. IV. 817. D. I. 137. B. *sqg.* Annæ anima quam pulchra. IV. 848. E. Annæ amor erga Deum. IV. 818. C. Annæ virtutes præclaræ. IV. 860. B. C. Anna pratum virtutum. IV. 835. D. Annæ in precibus assiduitas et vigilantia. IV. 826. D. Annæ oratio describitur. IV. 819. E. 820. A. Annæ oratio volavit in cælum. IV. 836. E. Anna docet quomodo lacrymæ rigent plantam orationis. IV. 836. Anna preces et lacrymas offerens, optatum consecuta est. *Ib.* Annæ fervor et pietas. IV. 819. C. D. Annæ fides. IV. 834. D. E. Annæ animi moderatio. IV. 821. B. C. Annæ patientia. IV. 828. B. C. 829. B. Contumeliam tulit libenter. IV. 832. C. Per multos annos contumelias et convicia æquo animo ferebat. *Ib.* Neque commota est dum temulenta vocabatur a puero sacerdotis. *Ib.* Anna per calamitatem illustrior facta est. IV. 839. A. Anna quomodo precabatur. VII. 282. B. Annæ lacrymæ quid operatæ sint. VII. 111. B. 112. Anna exaudivit nullam vocem emittens. V. 10. E. Anna exemplar orantium. XI. 211. A. B. Annæ orantis lacrymæ linguam præcurrebant. *Ibid.* Annæ laudes: quanta fuerit ejus philosophia. XI. 212. A. *sqg.* Anna exemplar feminarum, imo et virorum. IV. 836. C. Docet quo pacto sint liberi educandi. *Ib.* Anna mater simul et pater Samuelis. IV. 824. D. Utero gestabat prophetam et sacerdotem. IV. 826. Anna gemino stimulo amoris erga Samuelem flagrabat, altero naturæ, altero gratiæ. IV. 838. A. Sed gratia vivente naturam non doluit a Samuele sejuncta. IV. 839. D. Anna multos peperit filios. IV. 826. C. Ipsi gratiam

plenam annuente Deo. *Ib.* et Domino naturæ, ad quem confugerat. IV. 824. A. Anna sterilis mater effecta indicat Deum etiam naturæ posse transmovere limites in gratiam humilium. V. 348. B. Anna celebratur ubique gentium, itemque in oppidis, in agris, in domibus, in castris, in navibus, in officinis. IV. 850. Annæ sacrificium comparatur cum sacerdotis sacrificio. IV. 840. A. Anna facta sacerdotissa. IV. 841.

ANNI die primo diabolicæ pernoctationes, convivia, saltationes fiebant. I. 855. C. Anni centum viginti, qui memorantur in historia Noe, non intelligendi de termino vitæ hominum, sed de spatio dato ad resipiscentiam. IV. 234. A. *Vide notam b.* IV. 233. Anni a visione Abrahæ usque ad egressum ex Ægypto numerantur. IV. 436. C. 437. *Vide notam a.* IV. 437. Anni ab exitu ex Ægypto ad adventum Christi mille quingenti et plures. V. 99. A. B. Anni trecenti nonaginta quatuor a Cyro ad Antiochum Epiphanem numerantur. I. 787. B. Anni plus quinque mille a peccato Adami elapsi erant ævo Chrysostomi. X. 87. E. Annos his mille computat Chrysostomus ab incendio Sodomæ. I. 409. C.

ANOMÆI. Contra eos S. Chrysostomi homiliæ quinque, *de Incomprehensibili Dei natura.* I. 542. Contra Anomæos secundam orationem habuit Chrysostomus longe post primam. I. 553. D. E. Alia homilia contra eosdem. I. 661. Anomæi multi concionibus Chrysostomi aderant. I. 551. E. III. 19. A. 20. A. Dicebant se omnem scientiam accepisse. I. 547. D. *sqq.* Eorum insania. I. 550. D. Dicebant se nosse Deum sicut seipse noverat. I. 557. D. VII. 837. A. B. VIII. 408. D. 409. Clare Deum nosse dicebant. VI. 78. C. Anomæi dicentes, an ignoras quod colis? refutantur. I. 596. B. Curiosius de Deo inquirebant. I. 557. B. Anomæorum hæresim plantavit ratiociniorum intempestiva curiositas. I. 566. A. Contententes se Dei nosse naturam exagitantur. V. 93. A. B. 535. C. VI. 125. C. Dei essentiam curiosius scrutantes, redarguuntur. I. 675. D. VI. 195. C. D. Dicebant Christum supremam ferendi iudicii potestatem non habere. I. 632. A. Ccnfutantur. *Ib.* Dicebant Filium non esse æqualem Patri. I. 636. A. Eos impugnat Chrysostomus. I. 543. A. *sqq.* Dicebant Filium non esse æqualem Patri, quia eum precabatur. I. 642. A. Refutantur in homilia de Christi precibus contra Anomæos. I. 642. *sqq.* Notantur contra æqualitatem Patris et Filii male sentientes. VII. 774. D. VIII. 53. D. 54. E. X. 783. B. XII. 530. A.

Anomæi et Ariani tacito nomine impetuntur. III. 25. A. B. Anomæi curiosius inquirentes de

generatione Filii, et dicentes illum non esse æqualem Patri, confutantur. III. 920. A. C. VI. 310. E. Detrahentes gloriæ Unigeniti refutantur. V. 227. E. 492. D. Anomæos insectatur Chrysostomus, dicentes Filium esse creaturam. X. 793. D. Illos insectatur dicentes Filium non talem esse Deum qualis est Pater. I. 590. A. *sqq.* Anomæi contra Chrysostomum disputant illi objicientes verba hæc : *Sedere ad dextram meam vel sinistram, non est meum dare.* Refutantur. I. 629. C. Impetuntur variis argumentis. VI. 301. C. Anomæorum objectio ex his verbis deducta, *Nihil facit Filius nisi viderit Patrem facientem*, refutatur. VI. 297. C. 298. *sqq.* Anomæorum altera objectio contra æqualitatem Patris et Filii ex his verbis, *Qui excitavit eum a mortuis*, refutatur. X. 784. C. 785. C. Similiter eorum aliud argumentum, quo dicebant Filium sine præcedenti articulo θεός dici, confutatur. X. 785. C. D. E. 832. C. Anomæorum hæresis arbor sylvestris et infructuosa, Deum orat Chrysostomus, ut evellatur. I. 566. E. Anomæi Unigeniti substantiam curiosius inquirentes, audent illius, nec non Spiritus sancti dignitatem, imminuere. IV. 35. C. Anomæos ex Scriptura disputantes impugnat Chrysostomus. II. 844. Illos Scripturam adulterantes reprehendit. II. 844. E. 845. Anomæorum impictas affine quidpiam cum Judæis habet. I. 717. C. Anomæi pariter atque Judei Christum accusabant, quod se æqualem Deo faceret. I. 717. C. Contra Anomæos, homilia Chrysostomi, *de Consubstantialitate Filii et Patris.* I. 613. *sqq.* Altera homilia contra eosdem, *de Petitione filiorum Zebedæi.* I. 628. *sqq.* Duæ homiliæ adversus eosdem, *de Christi precibus.* I. 642. *sqq.* Denique homilia contra illos directa, de Christi divinitate. I. 669. *sqq.* *Anomæorum objectio : oportet rationibus investigare fidem, nec sine examine religionem esse.* VI. 493. Refelluntur. *Ib.* A. *sqq.* Contra eos agit. VI. 492. A. Perstringuntur. V. 932. D. Item et Ariani. V. 748. C. D. Anomæi et Ariani impugnantur. VI. 531. E. 532. E. 675. B. Confutantur. VI. 491. C. 517. B. VIII. 923. B. Anomæus esse videtur scriptor operis imperfecti in Matthæum. VI. 836. B.

Ανομος, exlex, quis. VI. 8. A.

ANSERUM plumis suffultæ culcitæ erant. VIII. 659. D.

ANTHEMIO scribit Chrysostomus. III. 82. A. Is erat præfectus et Consul. *Ib.* 686.

ANTHROPOMORPHITÆ impugnantur, qui dicunt Deum esse humana forma præditum, quod dicatur habere manus, pedes et oculos. V. 81. E. *sqq.*

Idem confutantur. IV. 73. c. d. *Anthropomorphitæ impugnantur*. VI. 563. a.

ANTICHRISTUM venire cur Deus permissurus sit. VI. 614. Antichristus prædicitur. VII. 829. b. *sqg.* Antichristum prædicit Daniel. VI. 278. 279. c. Antichristi adventus. VII. 838. d. Antichristi adventus signa. XI. 593. e. Antichristi et Eliæ adventus. XI. 563. c. Antichristus quis futurus sit. XI. 607. d. c. Antichristus et falsi Christi quinam. VIII. 397. d. Antichristi typus Nero. XI. 613. f. Antichristus inter aliquot reges apparet. V. 275. b.

ANTINOOPOLIS urbs unde dicta. X. 740. c.

ANTINUS Hadriani Imperatoris cinædus pro Deo habitur. *Ibid.* v. *notam.*

ANTIOCHIA Orientis caput et mater. II. 42. a. Civitas magna, Orientalium urbium caput. II. 27. a. Antiochia inter civitates prima. II. 44. c. Antiochia metropolis. II. 178. b. Orbis terrarum magistra. I. 338. a. Antiochiæ erant ducenta hominum millia. II. 712. a. Antiochiæ Christiani centum mille erant. VII. 914. a. In Antiocheno agro barbara lingua loquebantur rustici. II. 776. a. Antiocheni agri rustici Syriacè loquebantur. II. 222. a. b. Probris erant moribus. *Ibid.* Sapientiores philosophis. II. 223. b. Antiochiæ suburbia. I. 793. b. Antiochia Babylonem septuaginta dierum iter. I. 232. c.

Antiochenorum vigilie et pietas. II. 856. a. c. Antiochia Christi amans. I. 554. c. Antiochiæ major pars Christiana erat. I. 723. d. Antiochiæ major conventus Christianorum quam Constantinopoli. I. 660. c. Antiocheni Christiani temporibus apostolicis eleemosynas mittunt ad sanctos Jerosolymitanos. II. 207. c. Antiochenorum, qui apostolicis temporibus erant, laudes. X. 221. e. a. Antiochiæ primum appellati Christiani. II. 43. e. VII. 134. a. Antiochiæ dignitas quod ibi Christianorum nomen ortum sit. II. 207. b. IX. 218. d. Antiocheni domum ubi Paulus habitare solebat adibant tempore Chrysostomi. IX. 818. c. Antiochenæ Ecclesiæ bona et prædia. VII. 913. c. d. e. Antiochenæ Ecclesiæ reditus in pauperes effusi. X. 221. d. 222. e. Quantæ ejus facultates essent, et quantus inscriptorum pauperum quos fovebat numerus. X. 222. c. d. 223. e. Antiochena Ecclesia ter mille pauperes alebat. VII. 741. b.

Antiocheni populi studium audiendi Chrysostomi. II. 290. a. Antiochenorum fervens audiendum. IV. 118. a. b. Antiochenorum frequentia in concionibus Chrysostomi. IV. 526. b. Antiochenorum plausus concionante Chrysostomo. I. 576. a. 717. d. X. 37. a. Antiocheni exclamant concionante Chrysostomo, dictorum ejus vi

perculsi. X. 281. e. Antiochiæ synaxis etiam post prandium ad concionem audiendam. II. 113. e. Antiocheni Chrysostomi dictis commoti penitentia ducuntur. IV. 51. c. Lacrymantur. IV. 888. b. Antiochenorum multi synaxim negligebant ut ad circenses ludos pergerent. I. 613. b. c. Antiocheni arguuntur quod post concionem a sacris mysteriis abscederent. I. 573. a. Laudantur quod monitis Chrysostomi sint obsequuti. I. 581. b. Antiochenorum zelum laudat Chrysostomus. IV. 661. b. c. Antiocheni libenter circum et theatrum petebant. I. 846. d. Eos circensia spectacula frequentantes objurgat Chrysostomus. IV. 890. 891. 892. Ad circenses ludos etiam in Quadragesima occurrere, quos ideo vituperat Chrysostomus. IV. 48. d. Illos sæpius a divinis abesse collectis deplorat Chrysostomus. II. 433. a. Antiocheni spectaculorum amantes. III. 62. d. e. Antiochenorum divitum famam objurgat Chrysostomus. X. 221. c. XI. 668^a. a. Antiochenos objurgat Chrysostomus ob ignaviam et nequitiam. IV. 267. a. Antiochenæ plebis proverbium impium. I. 883. e. a. Antiocheni multi de jejuniis transacto gaudebant. II. 212. b. Antiocheni Meletiani Paulino et Apollinari anathema dicebant. I. 849. a. Antiocheni multi resurrectionem non credebant. X. 36. a. Antiocheni eos qui circumcisionem et legis observationem præcipiebant, abigunt. I. 554. c. d.

Antiocheni pauci Judæorum collectis assistebant. I. 793. Antiochenus vir Christianus mulierem in ædem Judæorum ad jurandum intrare cogit. I. 721. a. Antiocheni Christiani pauci, cum Judæis jejunabant. I. 739. a. 740. d. Quidam judaismi morbo laborabant. I. 723. d. Nonnulli Christiani festis Judæorum intererant. I. 717. a. b. Hos objurgat Chrysostomus. I. 717. d. Antiochiæ Christiani quidam judaizantes erant. X. 822. c. De quibus plura dicit Chrysostomus in Homiliis contra Judæos. I. 716. *sqg.* Antiochiæ multi, genesi, vaticiniis, symbolis, auguriis, ligaminibus, incantationibus, operam dabant, aliisque præstigiis. X. 36. a. b. Antiocheni incantationes et sortes in usu erant. I. 51. d. Antiochenorum collectæ. III. 61. b. c. d. Antiochiæ magna ecclesia erat ita vocata, in qua concionabatur Chrysostomus. VI. 296. a. Antiocheni templi Christianorum admirabile tectum. IV. 51. a.

Antiochiæ timor calamitatis. XI. 90. c. Antiochiæ terræ motus frequentes. II. 55. d. Antiochiæ siccitas deficiente pluvia. X. 433. e. Antiocheno episcopo, et quidem ut putant Porphyrio, scribit Chrysostomus. III. 879.

Antiocheni, Theodosio tributum imperante, tumultuantur. II. 74. d. e. Statuas dejecerunt. *Ib.* Antiocheni cives non ipsi, sed advenæ et externi statuas dejecerant. II. 43. d. Antiocheni rei, quod eversores statuarum non cohuebant. II. 30. c. Antiochia non seditionibus assueta. II. 43. a. Antiocheni sæviente Imperatore omnia bona erant libenter daturi. II. 73. a. Antiocheni pridem mansueti in furem versi. II. 24. e. Antiochenorum felicitas ante eversas statuas. II. 26. c. Antiochenorum consternatio post dejectas statuas. II. 25. a. Domo excedere non audebant. II. 26. a. Antiochenorum multi capti et in carcerem trusi ob eversas statuas. II. 53. b. Præ metu dicebant, Omnia capiat Imperator, et corpus nostrum det liberum. II. 93. e. Antiocheni multi urbem deserunt post dejectas statuas. II. 25. c. Antiochia deserta post eversas statuas. II. 26. c. Antiocheni fugam parantes a præfecto retinentur. I. 189. d. Antiochenos objurgat Chrysostomus, quod hortatu præfecti gentilis eguerint, ne fugam capesserent. I. 189. d. e. Antiochenos a fuga dehortatur Chrysostomus. II. 80. Antiochenorum consternatio in perquisitione de statu eversis. II. 137. d. *sqq.* Antiochiæ miserabile spectaculum in perquisitione de statu eversis. II. 137. 138. 139. Antiocheni pauperes salvi evaserunt in perquisitione de eversis statu; divites autem in carcerem conjeci de extremis timebant. II. 214. a. b. Antiochenæ seditionis nuntii moras trahere coguntur quomodo. II. 88. b. c. Antiochenæ seditionis nuntios prævertit Flavianus episcopus. II. 89. a. b. Antiochenæ calamitatis descriptio. II. 53. c. Antiocheni immaniter habiti. II. 54. a. Antiochenorum calamitas ob dejectas Theodosii statuas. II. 24. d. Antiochenorum ob eversas statuas cruciatus. II. 239. a. Antiocheni non viri tantum, sed et pueri perierunt ob seditionem. II. 53. c. Antiocheni illustres viri in judicium adducti ob eversas statuas, et ob hanc causam magistratus in carcere catenis restricti. II. 220. c. Antiochenorum pia fiducia in vinculis. II. 252. c. d. e. Antiocheni ex calamitate in melius mutati. II. 61. c. Antiocheni in calamitate orchestram obstruxerunt. II. 179. b. Et circum adire cessarunt. *Ib.* Antiocheni in calamitate ad ecclesiam confugebant. II. 57. b. 58. 179. b. Antiochenæ mulieres post eversas statuas ornatum deponebant. II. 284. e. Antiochenis multa per calamitatem bona sunt allata. II. 180. a. Eorum in pietate profectus tempore calamitatis. II. 57. a. Antiocheni quantum ex terræ motu mutati. II. 838. c. Antiocheni jurandi morem deposuerant. III. 4. d.

Antiochenos territabant quidam malorum nuntii. II. 163. e. Antiochenæ calamitatis mutatio. II. 136. 137. Antiocheni a timore ob eversas statuas respirant. II. 201. Antiocheni a metu et vexatione sunt liberati. II. 134. 133. Antiocheni post eversas statuas et magnam illatam urbi cladem, Imperatorem sedatum experiuntur. II. 144. 143. Antiochenorum festum et lectisternia post iram ab Imperatore remissam. II. 263. r. Antiochiæ conservatores Christiani. II. 22. e. Antiochia Metropoleos dignitate spoliatur ob eversas statuas. II. 206. d. Antiocheni ab Imperatore a balneis interdicti ob eversas statuas. II. 176. d. Antiochenorum multi balnea appetebant. II. 221. b. Antiochiæ habitas homilias in Epistolam primam ad Corinthios dicit Chrysostomus. X. 221.

ANTIOCHUS prædicitur a Daniele. I. 783. d. VI. 283. b. Explicatio prophetiæ Danielis de Antiocho Epiphane. I. 781. c. a. Antiochus Judæos subegit. I. 780. Templum incendit, sancta sanctorum devastavit, sacrificia sustulit. *Ib.* Antiochus Epiphane omnia devastavit, et multos a patriis institutis resilire coegit. V. 170. c. 171.

ANTIOCHUS cum literis Chrysostomi commendatis ad Artemidorum. III. 844. c. Antiocho scribit Chrysostomus. III. 831. a.

ANTIQUA s. vetus petra, Constantinopolis pars quædam. XII. 438. a. Antiqui in opere et certamine vixere. XI. 798. b. Antiquus dierum quid. VI. 276. e.

ANTONII Magni, Monachorum patris, laudes. VII. 149. c. Ejus vita scripta. VII. 149. c. a. Prophetiæ dono gaudebat. VII. 149. c. a.

ANTONIUS quispiam literas Chrysostomi defert ad Olympiadem. III. 721. e.

ANUS ut plurimum vino deditæ sunt. XI. 814. d.

ANSYSIUS Thessalonicensis episcopus. III. 836. d. Anysio scribit Chrysostomus. III. 836. d.

ANIGEIA quid significet. XI. 30. d.

APELLÆUS, seu december. II. 427. c.

APELLES probatus in Christo quid significet explicat Chrysostomus. IX. 824. b.

APHRATES, religiosissimus vir, Chrysostomi amicus. III. 747. Urget Chrysostomum ut munus Diogenis recipiat. III. 747. a.

APHTHONIUS, Theodotus, Chæreas, presbyteri et monachi: eis scribit Chrysostomus. III. 760. d. Aphthonio, Theodoto, Chæreas presbyteris et monachis alia Chrysostomi epistola. III. 773. e.

APIS erat vitulus ab Israelitis adoratus V. 831. e.

APOCRYPHA narratio de Ezechia, Manas

sem filium suum volente interficere. VI. 751. A. *Apocrypha altera historia de annuntiatione facta Mariæ, absente Josepho.* VI. 755. B.

APOLLINARIJ ERRORES. III. 893. *sqq.* Apollinarius dixit Christum carne inanimata et irrationabili amictum fuisse. III. 899. A. Apollinaristæ passionem divinitati adscribunt. III. 899. C. Apollinarium Laodiceum prosternit Paulus. XI. 269. A. Apollinaristæ Cæsario monacho scribit Chrysostomus. III. 893. Apollinario anathema dicebant Antiocheni Meletiani. I. 849. A. *Vide Monitum.* I. 844. *Apollinaristæ dicebant Christum carnem assumpsisse tantum, non animam.* VIII. 864. C.

APOLLO qui Christianus erat et Christum prædicabat quis esset. X. 474. D. E. Apollo verbi Dei præco in Scripturis potens et eloquens, ceteris vehementior. XI. 832. C. Apollo denuo baptizatur. IX. 336. C. Illum Priscilla ad fidem instituit. IX. 822. E. Apollo a Priscilla per viam veritatis deductus est. I. 375. D. Apollo a Priscilla eruditus, et ab illa perfectus magister reditus. III. 212. C.

APOLLINIS templum in Daphne suburbio Antiocheno. I. 726. D. Apollinem dicebant solem. V. 29. D. Apollo virginem persequitur. V. 337. D. Apollo Daphnen insequitur. II. 664. B. Puella fugiens in suburbio urbis Antiochenæ sistit. *Ib.* Apollo Daphnes tentat pudicitiam. II. 638. B. Apollo Musarum choragus. II. 682. D. Apollo Vulcano indicat adulterium Martis et Veneris. II. 681. D. Apollinis oracula Creso et Atheniensibus. II. 671. D. E. Apollini templum constructum Daphne II. 664. C. Apollo, cujus templum in Daphne, Juliano respondet se a mortuis impediri quominus oracula funderet. II. 637. D. Beatum Babylam reformidabat. II. 639. E. Apollinis responsum, Daphnen cadaveribus repletam oracula impedire. II. 669. D. Apollinis oraculum, seu dæmon, tacet ob præsentiam reliquiarum S. Babylæ. II. 667. A. Apollinis querela de reliquiis S. Babylæ. II. 637. D. Apollinis templo Daphnæ fulmen immissum. II. 589. A. 639. A. Apollinis statua fulmine tacta et consumpta, postquam S. Babylæ ossa e Daphne transportata sunt. II. 638. E. Igne de cælo dejecta templumque labefactum est. II. 674. D. E. A. Apollinis templum fulmine dejectum tempore Juliani Apostatæ. V. 323. D. E.

APOLLONIUS Tyaneus deceptor et maleficus, brevi aliquo loco refulsit, sed celeriter extinctus ac deletus est. II. 590. A. Apollonii Tyanci omnia ficta, vana, ac brevi extincta. I. 770. B.

APOSTOLUS a Deo missus, ut nomen ipsum so-

nat. VI. 5. B. Apostolorum numerus et nomina. VII. 416. D. E. Eorum ordo. *Ib.* Apostolorum primus Petrus, et ipsi orbis terrarum cura commissa. I. 829. Apostoli non statim a principio missi, sed tempore opportuno. VII. 416. B. Apostolorum dignitas. VII. 418. E. X. 606. B. XI. 633. D.

Apostoli quam imperfecti ante adventum Spiritus sancti. VII. 731. IX. 9. E. Apostolorum ignorantia ante mortem Christi. VIII. 434. A. Apostoli quam ex se imbecilles, illiterati, indocti, prorsus obscuro, pisces et publicani. VII. 427. C. Apostoli quatuor pisces et duo publicani. VII. 417. B. Apostoli undecim pisces, illiterati, Christi leges ubique plantarunt. IV. 322. C. Apostoli cur philosophi non fuerint. X. 22. D. Apostoli, idiotæ, pauperes et illiterati, repugnantibus omnibus fidem Christi propagarunt. I. 703. B. C. 704. D. Apostoli ante mortem Christi imperfectiores. I. 633. VII. 627. D. Apostoli non occultant quæ cœtui suo probrosa erant. VII. 868. Apostoli scribebant ea quæ suam olim imbecillitatem patefacere. VII. 606. B. 607. Apostoli quam præstantiores philosophis. VIII. 433. B.

Apostolorum missio prædicta a prophetis. I. 690. E. A. Apostoli messuerunt, prophetæ seminarunt. VIII. 227. C. D. Apostolorum vel minimas res gestas scire juvat. XI. 840. D. Apostolorum cura et opera. XI. 798. B. C.

Apostolatus præcipuus in Ecclesia magistratus. III. 91. E. Hoc nomen est magistratus appellatio. III. 90. A. Apostolatus dignitas quanta. III. 90. A. Apostolatus characteres. III. 339. C. Apostoli veri in quo differant a falsis. X. 807. A. Apostolatus spiritualis consulatus. III. 93. C. In apostolatu omne genus gratiarum, tamquam in uno capite residet. III. 93. A. B. Apostolatus multo præstantior omni magistratu sæculari. III. 93. C.

Apostoli potestatem mortis ac vitæ habebant, necnon potestatem carceris. III. 93. E. A. B. Apostolorum potestas magna. III. 93. *sqq.* Apostolis carnifices erant dæmones. III. 96. D. Apostoli gladium habebant. III. 93. E. Apostoli prophetis meliores. VII. 222. A. Apostoli Ecclesiæ doctores. V. 217. C. Apostoli sacerdotibus majores. VII. 489. B. Apostoli libri viventes atque leges erant. VII. 4. A. Apostoli prophetæ facti sunt. VII. 220. E.

Apostoli non omnia tradiderunt per epistolas; sed multa etiam sine scriptis. XI. 613. D. Apostoli majora quam Christus miracula fecerunt post ejus resurrectionem. III. 111. B. C. D. Apostolorum umbra mortuos suscitabat. I. 644. A. Apostolorum ævo cur tot tantaque miracula fie-

bant. IX. 102. b. Apostoli cur non omnes a morbis curare possent. XI. 782. b.

Apostoli resurrectionis finem, non initium, et ascensionis initium, non finem, viderunt. IX. 20. c. Apostoli resurrectionem prædicant Christi; et illam testificantur, futuram pro omnibus, sicut et ipsi martyres. VI. 360. Apostoli baptismo evangelico baptizati sint ante mortem Domini. III. 929. Baptizati erant solum baptismo Joannis. *Ib.* Baptizati sunt in Spiritu sancto. *Ib.* Apostolorum moror de futura morte Christi. III. 669. E. A.

Apostoli tres illi, qui transfigurationi adfuerunt, quam beati. VII. 643. b. Apostoli an recumbentes pascha comederint. VII. 876. A. Apostoli de primatu contendunt. VII. 660. d. 661. E. A. Apostolorum tempore præfectura honor non erat, sed subditorum cura et providentia. IX. 31. c. Apostoli in mari cur in formidinem deducti. VII. 378. b.

Apostolorum piscatorum institutio quam eximia. VII. 14. Eorum ædes quam viles. VII. 369. c.

Apostoli cur Christus mala prænuntiet. VII. 426. d. Apostolorum vita bonis et malis permixta. VII. 611. c. Apostolorum vita ex contrariis contexebatur, quomodo. IX. 113. d. Apostoli sabbatum non observarunt. VII. 826. c. Apostoli modo legem servabant, modo transgrediebantur. VII. 330. c. De apostolis plus quam humana cogitata fuissent, nisi illi in ærumnas incidissent. II. 12. E. Apostolos cur Deus permiserit pelli, in carcerem trudi, aegrotare, in continuis tentationibus esse. II. 129. b. c. Hoc permisit Deus ne putarentur esse dii. II. 130. E. A. Apostoli pro diis habiti. II. 130. E.

Apostoli quomodo Ecclesiam fundarint. III. 73. d. 76. Apostoli prædicationem omnibus rebus præponebant. IX. 363. d. Apostoli sicut volucres per terram et mare discurrentes, evangelium annuntiantes universo mundo. IX. A. b. Apostolis angelis lucis, et supernarum rerum ministris, nihil poterat obsistere. IX. 42. d. Apostolis non obfuit cum fame et siti luctari. III. 334. A. Apostolorum in omnibus consensus. II. 709. III. 81. A.

Apostolorum victoria mirabilis. X. 583. c. d. E. Apostoli quomodo orbem subegerunt. X. 582. b. Apostoli ex gratia divina orbem converterunt. X. 43. d. Apostoli non armis, sed verbo simplici et miraculis orbem subegerunt. I. 690. A. *sqq.* Apostoli vicerunt per vincula, tribulationes, flagella et extrema mala. II. 196. d. E. Apostoli vincebant, Christum in se habentes. V. 304. c.

Apostoli non nisi cum Dei ope potuerunt ea præstare, quæ præstiterunt. X. 33. c. d.

Apostoli magis ex vitæ sanctitate, quam ex miraculis suscipiendi. I. 168. c. Apostolos omnes imitari possumus vita, non miraculis. III. 79. A. B. Apostolos non signa, sed vita mirabiles reddidit. VII. 420. d. 544. b. Qua ratione illi magni sint effecti. *Ib.* Apostolorum virtus. IX. 93. d. Magnanimitas et loquendi libertas. IX. 98. A. Illorum magna fortitudo. VII. 819. b. c. IX. 44. c. d. E. Apostolorum fiducia et firmitas. VII. 343. E. Apostoli qui novas inducebant leges, Romanis imperarunt. VII. 819. c. Apostoli irumpentibus omnibus petra firmiores steterunt. VII. 343. d. Apostolos piscatores, coriarios, publicanos tot tyranni restitisse mirum. VII. 434. b. c. Apostolis quot bella illata tempore prædicationis. VII. 821. A. Apostoli in contumeliis gaudebant. I. 703. E. A. 706. Apostoli cur flagellati gauderent. IV. 243. d. Apostoli inimicos habuere pseudo apostolos. V. 69. c. Apostoli nonnumquam fugientes et latentes cedebant. V. 271. d.

Apostoli erant forma et typus. VI. 337. F. Apostoli memoriam mortuorum in venerandis mysteriis constituerunt. XI. 230. F. Apostoli non in sinum Abrahæ venturi. I. 408. Apostolorum salutatio quæ. VII. 420. b. Apostoli cur jubentur excutere pulverem pedum. VII. 420. c. Apostolos qui recipiebant, quanta consequerentur bona. VII. 431. d.

Apostoli cur linguarum donum ante alia acceperint. X. 373. c. Apostoli de futuris solliciti. VI. 334. E. Apostolorum vera laus quæ. IX. 7. b. Apostolorum virtutes quamplurimæ VIII. 137. c. d. Apostoli quam a fastu alieni et philosophi. IX. 103. A. Apostoli nihil ad ostentationem faciebant. IX. 306. A. A vana gloria multum alieni. IX. 281. A. Apostoli gloriæ studio non tenebantur. IX. 239. A.

Apostolos jubet Christus nihil ultra quam victum quærere. VII. 419. c. d. Apostolorum frugalitas. VII. 607. c. Apostoli austeram vitam sectabantur. VII. 167. A. Apostolorum divitiæ quæ. V. 333. E.

Apostoli non ita frequenter dicunt Christum ex virgine natum fuisse, quare. VII. 39. A. Apostolorum miracula Christianæ religionis argumenta. II. 640. 641. 642. Apostoli quem ante resurrectionem negaverant ac deseruerant, postea usque ad mortem prædicarunt. III. 112. b. c. 113. Apostoli quomodo duodecim dicantur post Judæ mortem et ante Matthiæ electionem. X. 413. b. Apostoli per vocem tubæ in Scriptura indicantur. V. 233. Apostoli medici per orbem missi. VIII.

80. b. Apostoli a Judæis male accepti et vexati. XII. 3. a. 4. b. c.

Apostoli ecclesia Constantinopoli. XII. 533. d. Apostolorum ecclesia Constantinopoli. III. 507. b. XII. 499. e. Apostolos quantum amarent Christiani. VII. 717. d.

Apostoli vinitores, piscatores, columnæ, medici, duces, doctores. III. 932. b. *Item satores, architecti, pugiles, athletæ, cursores.* Ib. *Apostolorum divisio et ubi singuli prædicaverint.* VIII. 622. b. c. *Apostolorum canones memorantur.* VI. 964. d.

APOSTOLICA scripta mœnia sunt Ecclesiarum. VI. 334.

APPARITIONIS duplicis in Epiphania rationes. II. 433. d. et 436. e. *sqq.*

APPIA videtur conjux fuisse Philemonis. XI. 843.

AQUA baptismi, quam die Epiphaniæ ex ecclesia domum referebant Antiocheni, anno vel biennio seu triennio incorrupta manebat. II. 436. e. Aqua cur necessaria sit ad illuminationem et baptismum. VIII. 168. b. Aqua viva quænam sit. VIII. 343.

AQUÆDUCTUS et fontes in domibus. V. 621. c.

AQUILA significat Babyloniorum regem. II. 227. a.

AQUILA et Priscilla, apud quos habitabat Paulus. X. 477. a. Aquila et Priscilla quam bene virent. VII. 633. d.

AQUILA pro creavit me, interpretatus est, possedit me. I. 1032. a. *Aquilæ varie lectiones in Psalmo CIII. 17 : Illic aves nidificabunt.* V. 812. Illic aves nidificabunt : erodio abietes domus eorum. Ib. *Psal. CVI. 41 : Et ponet ut gregem cognationes.* V. 844. e. *Psal. LXXVII. 46 : Bruchum pro ærugine.* V. 908. *Aquilæ et Theodotionis. Psal. CIII. 6 : Abyssu sicut indumento circumdediti eam.* V. 809. a. *Psal. XCVIII. 122 : Fidejube.* V. 881. c. *Aquilæ et Symmachi lectio. Psal. CIII. 5 : Super sedem suam.* V. 809. e. *Aquilæ et Quintæ editionis lectio. Psal. CVII. 10 : Moab lebes lavacri mei.* V. 847. a. *Aquila interpres intelligitur sub nomine cujusdam proselyti, cujus lectioni fidem habentes, Quartodecimani Pascham perverterunt.* VIII. 967. b.

ARÆ, templa, mysteria gentilium, paulo post evangelii prædicationem ejecta. I. 702. b. Aræ gentilium humano sanguine cruentabantur. II. 642.

ARABIA, aromatum ferax. XI. 702. f. In Arabiam multi ibant ut fimum Job viderent. II. 69. a. Arabes subindcantur. V. 153. c. Arabes una cum Babyloniiis Judæos invaserant. V. 487. c.

Arabia regio plena incolis improbis et corruptis. VI. 683. e.

ARABISSI commoratus est exsul Chrysostomus. III. 692. e. Arabissi arx, in qua includebatur Chrysostomus, et in qua calamitates multas tulit. III. 761.

ARABUS Chrysostomi et Olympiadis amicus. III. 708. d. Arabio scribit Chrysostomus antequam Cucusum advenisset. III. 796. d. Alia Chrysostomi ad eundem epistola. III. 743. c.

ARANEA pro humana vita. V. 964. b.

ARARAT montes, super quos arca sedisse dicitur. IV. 291. a.

ARATI poetæ versum Paulus affert. IX. 319. d. XI. 807. a.

ARBITRII libertate honorata fuit humana voluntas. V. 403. b. VII. 391. b. 392. c. Arbitrii libertatem non labefactant, neque necessitatem afferunt Christi prædicationes de scandalis. X. 283. b. Arbitrium voluntatis Deus effert ubique, et necessitatem tollit. VIII. 69. b. c. Arbitrio nostro Deus nullam infert necessitatem. VIII. 63. a. Arbitrii nostri naturalem libertatem ostendit morum nostrorum repentina mutatio. IX. 348. b. Ex arbitrio nostro ad nos accedit Deus. VIII. 46. b. Si tua præbueris, quæ sunt illius (Dei) quoque sequentur. V. 403. b. Arbitrium nostrum liberum auxilio opus habet. VIII. 310. a. *Arbitrii, non necessitatis, sunt virtutes omnes.* VIII. 631. a. Adde LIBERUM ARBITRIUM.

ARBORES in hortis colebant idololatræ. VI. 20. c.

ARCA Noe longo tempore facta, ut homines ad resipiscentiam venirent. IV. 239. b. c. d. Aræ ædificatio hominibus admonitio. I. 202. a. Arca Noe cum Ecclesia similitudo et differentia simul. I. 939. b. II. 567. c. 844. d.

ARCA Noe reliquiæ tempore Chrysostomi in montibus Armeniæ servabantur. VI. 350. e. Arcam fœderis tempore Chrysostomi se habere Judæi jactitabant. I. 807. c. Arca a vaccis ducta quomodo. XI. 808. c.

ARCA Ecclesiæ pecunias continens ad eleemosynam. VII. 422. d. *Arca Ecclesiæ quam præstet arca Noe.* VIII. 641.

ARCANA Dei profanis non detegenda. V. 486. d. Arcana et secreta unde orta sint. XI. 84. a.

ARCADIUS Imperator despectus. III. 463. d. e. Milites Eutropii necem deposcentes mitigavit. III. 439. a. b. Eutropium a templo abduci jubet. III. 456. a. Chrysostomum a priore exilio reduci jussit. III. 617. a. Cum satellitio suo venit in ecclesiam S. Thome ad Drypiam, Reliquias martyrum veneraturus. XII. 471. b.

ARCARIUS civitatis erat Erastus. IX. 834. d.
 ARCHANGELORUM millia millium. I. 559. d.
Archangelorum officia et præcipua opera.
 VIII. 978. 979.

ARCHELAUS rex minus celebris, quam Socrates. I. 80. d.

ARCHIDIACONUS Chrysostomi ab illo deficit. III. 616. a.

ARCHIPPUS Pauli commilito quis esset. XI. 843. b. c.

ARCHISYNAGOGUS in fide firmus non erat. VII. 466. c.

ARCHITRICLINUS nuptiarum in Cana jejunos fuit, quando vinum gustavit. VIII. 148. c.

Ἀρχων præcipuus civitatis magistratus. III. 90. a. Ἀρχοντα seu magistratum agnoscebant a cingulo, a voce præconis, a satellitibus, a curru, a gadio. III. 94.

ARCULAM ad eleemosynam constituendam domi esse jubet Chrysostomus. X. 472. e. a.

ARCTUS a Deo datus iris dictus, quam quidam fieri dicunt sole radios suos contra nubes mittente. IV. 317. a.

ARDENTES quinam dicantur. V. 82. b. c.

AREOPAGITA cum uxore ex sola Pauli concione conversus. I. 504. c.

ARGENTEA supellex in usu tempore Chrysostomii. II. 929. b.

ARGENTUM reprobum quid. VI. 16. a. Argentum palea est. VII. 490. c.

ARGUERE, increpare, obsecrare oportet, neque semper, sed utrumque alternis vicibus. IV. 797. c.

ARGUMENTUM maximum resurrectionis. V. 337. a.

ARIANI. Vide ARIUS.

ARIETIS in visione Danielis significatio. I. 784. a. *sqq.*

ARISTIDES Atheniensis qui in simplicitate vitam debebat, quem defunctum civitas sepelivit, Alcibiade clarior, qui omnibus præstabat, in opibus, eloquentia, nobilitate. I. 81. c. Aristides divitias contempsit. I. 423. b.

ARISTIPPUS magno pretio scorta conduxit. VII. 432. Aristippi in vultum cujusdam fastui dediti spuentis historia. IX. 393. a.

ARISTOBULI domus salutatur a Paulo. IX. 824. c.

ARISTOCRATIA Judæorum constituta mortuo Jesu Nave. VI. 369. b.

ARISTOTELIS horrendum facinus. II. 657. c. Aristoteles insurrexit contra Platonem. IX. 491. b. Aristotelem Stoici impetunt. IX. 491. b.

ARISTOTELICA argumenta ab hæreticis usurpata. III. 979.

ARISTOXENUS Bithynus gravi acutoque morbo afflictus. I. 272. c. d. e.

ARIUS hærescos princeps. IX. 287. b. Arii hæresis. XII. 127. c. Arii aliquid habetur in hæresi Apollinari. III. 893. Arii rabies. I. 504. a. Ariani non meliores quam Judei. I. 501. e. Arius in diversitatem substantiæ personarum distinctionem trahit. I. 501. a. Arius dixit Filium esse creaturam Patre longe minorem. XI. 270. d. Confutatur. VII. 616. d. e. 617. d. X. 256. b. XI. 270. b. Arium Alexandrinum prosternit Paulus. XI. 269. f. a. Ariani non parem Filii cum Patre dignitatem admittébant. IV. 73. a. Confutantur argumento ex his Genesios verbis, *Faciamus hominem*, etc. deducto. IV. 73. c. Confutantur per Psalmum, *Dixit Dominus*. V. 302. c. Per Epistolam ad Philippenses: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo*. XI. 283. b. c. d. Ex Epistola Pauli ad Hebræos: *Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus*, etc. XII. 10. Ex his Evangelii S. Joannis verbis: *Ego in me, et tu in me*. VIII. 333. c.

Arius hæresiarcha. VIII. 722. d. Arius veritatis adversarius. VIII. 709. a. Ariani ab Ario sic dicti. VIII. 901. a. Arius non novit Christum ut Deum. VIII. 626. d. Ariani negant Christum esse Filium Dei. X. 999. c. Ariani reprobandi Christi gloriam. III. 976. a. Ariani dicebant Christum carnem tantum assumpsisse, non animam. VIII. 864. c. Vide notam ibid. Ariani dicebant Deum magnum et parvum eumque creatum. I. 1024. a. Ariarum objectiones. VI. 548. a. Ariani impugnantur, contra æqualitatem Patris et Filii loquentes. III. 989. b. c. d. Refutantur. VI. 556. b. 573. e. 630. a. 651. Ariani exagitantur. VIII. 698. c. 781. a. b. Ariani et Anomæi impugnantur. VI. 513. d. VIII. 923. b.

ARMA, tela, equitatus, phalanges sunt araneæ tela et umbra imbecilliora. V. 218. e. Arma spiritualia quæ. III. 67. d.

ARMENIA quantis malis laboret. III. 738. a. 739. d. Horrendæ populationis descriptio. III. 739. d. Armenia ab Isaurorum metu liberata. III. 747. d. Armeniæ hiems rigida. III. 686. e. 822. d.

ARMILLE quid. VI. 52. e. Armillæ, ψῆλλαι, pueris dabantur. V. 27. a. Auræ famulis datæ. V. 627. d.

ARRHA Spiritus sancti est stilla donorum. V. 196. b.

ARRHABO quid. III. 474. d. Pars est totius, et de toto fidem facit. II. 513. d. e. Arrhabo in convivio. *Ib.*

ARROGANS quis vere sit. V. 9. 364. D. Arrogante nihil insipientius. VIII. 109. A. Arrogantem necesse est omnino esse infirmum. IX. 734. A. Arrogans non diu in bono stabit. I. 217. Arrogantes et superbi quantopere fugiendi. V. 446. D. Arroganti et superbo humanum genus adversatur. VII. 706. B.

ARROGANTIA quid sit. X. 103. C. Quantum sit malum. III. 359. B. Arrogantia nihil deterius. V. 326. D. Arrogantia omnium malorum fons. VI. 133. E. X. 3. C. D. Arrogantia et inflatio quantum malum. X. 114. D. E. Arrogantia tantum malum, ut satius sit stolidum esse, quam arrogantem. XI. 290. F. Arrogantia multum differt ab enim magnitudine. V. 564. D. Arrogantia insanæ genus. XII. 663. A. Arrogantia nihil reddit magis stultum hominem. IX. 732. D. Arrogantia multum deprimit. VII. 733. D. Tumultibus plena. VI. 143. A. Admodum caritati repugnat. VII. 676. E. Desidii causa. IX. 746. B. Divisionem dissensionesque parit. X. 199. E. Arrogantia laborantes, sui similes ferre non possunt. X. 662. E.

Arrogantia unde oriatur. IX. 278. A. Ex vili mente et illiberali animo nascitur. X. 7. E. A. Puerilis animi proles est. XI. 263. A. Arrogantiæ alimentum dignitates sunt. I. 528. Arrogantiam pariunt divitiæ. XI. 704. E.

Arrogantia producit avaritiam et habendi cupiditatem. XI. 130. D. Parit contentum pauperum, pecuniarum cupiditatem, amorem principatus, multæ gloriæ desiderium. XI. 593. C. Justitiam deorsum trahit. I. 599. E. Arrogantia magis metuenda justo quam peccatori. VI. 143. E. Arrogantiæ tumorem radicibus evellit Christus. VII. 663. E. Arrogantia quam non deceat Christianum. VIII. 477. A. B. X. 103. A. *Arrogantia quantum malum*. VIII. 763. D.

ARSACIUS sacerdos improbus lupo sæviior. III. 603. C. Arsacius delirus in locum Chrysostomi intrusus ab Imperatrice, Chrysostomi sequaces vexabat; lupus vocatur. III. 808. B.

ARTABANUS Xerxis successor. I. 787. C.

ARTAXERXES Longimanus Artabani successor. I. 787. C. Sub Artaxerxe Jerusalem exstructa. I. 787. B.

ARTEMIDORO scribit Chrysostomus. III. 844. C.

ARTEMISIA, cuidam viro valde claro nupta, qui tyrannidem affectans obtruncatus fuerat, ipsa vitam in penuria degens, oculos quoque amisit. I. 420. D.

ARTEMISIUS seu Maius. II. 427. C.

ARTES et manuum opera laudantur. III.

214. B. Singulæ aliis artibus opus habent. VII. 601. C.

ARTIFICUM fraudes. VII. 690. C.

ASAPH præfectus unius ex choris Davidis. V. 649. A.

ASCENSIONIS festum a Christi in carne Natali originem ac fundamentum ducit quomodo. I. 608. C. Ascensio vere est qua Christus in cælum ivit, non assumptio. IX. 21. B. Ascensionis initium, non finem viderunt apostoli. IX. 20. C. In ascensione Domini cur angeli visi fuerint. II. 337. E. A. 538. B. Inter ascensionem Christi et ascensionem Eliæ differentia. II. 538. B. C. Inter utriusque ascensionem alia differentia. V. 231. A. Ascensio quadragesimo die post resurrectionem. III. 107. A. B. C.

In ascensione Domini extra urbem Antiochiam concionatur Chrysostomus, quia in suburbio martyres sepulti erant. II. 529. A. B.

ASCETÆ in episcopos assumpti. I. 447. D. *Ascetam non decent facietæ, homilia*. I. 990. sqq.

ASELIO episcopo scribit Chrysostomus. III. 829. A.

ASIATICI Theophaniam celebrabant definito die decimo tertio quarti mensis VIII. 963. C. *Asiaticorum concordantia mensium*. VIII. 966. C.

ASINARIA, id est stolidia, sententia. IX. 828. A.

ASINUS immundus censebatur tempore Chrysostomi. IV. 263. A.

ASPECTUS impudici damna. VII. 236. D. Aspectus curiosus et lascivus quam perniciosus. VI. 136. C. D. Aspectus formosorum vultuum vitii fornacem accendit. VII. 235. Aspectus mulierum et puerorum speciosorum vitandi. VII. 802. E. Impudicus prohibetur. IV. 890. D. V. 33. A.

ASSIDUITAS quantum bonum. VII. 320. A.

ASSUR ex Cham ortus. *Vide notam*. V. 341. A.

ASTARTEN Judæi adorant in Phœnicia. VIII. 867. A.

ASTRIS terræ regimen quidam insulse adscribebant. IV. 43.

ASTROLOGIAM dicebant quidam veram esse disciplinam. VII. 98. Astrologiam vanam disciplinam sustulit Christus. VII. 98. *Astrologia vana quæ*. VI. 535. E. *Astrologiæ judicariæ vanitas*. VI. 739. B.

ASTUTIA non semper mala. I. 430. D.

ASYNCRITÆ epistolæ Chrysostomi. III. 740. E. 764. E. 779. A. Asyncritia in magna calamitate versatur. III. 740. E. Asyncritiæ et Chalcidiæ epistola Chrysostomi. III. 734. A. 733. C. Asyn-

criticæ et sodalitiis ejus epistola Chrysostomi. III. 784. A.

ASYNCRITUS presbyter Chrysostomi amicus. III. 877. A. Ejus filii. III. 791. A. 877. A.

ASYNGRITUM, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen et alios quos fratres vocat, salutatur Paulus. IX. 823. A. D.

ATHANASIUS sanctus et virtutibus plenus. VIII. 710. C.

ATHENIENSES cur aram, *ignoto Deo*, inscripserint. III. 68. C. E. Quomodo, *ignoto Deo*, aram exerxerint. XI. 807. A. Atheniensium inscriptio, *ignoto Deo*, quomodo intelligenda. IX. 323. E. Multos deos habebant, et patrios et peregrinos. III. 68. C. Athenienses ab initio deos omnes non acceperant. X. 807. E. Pauli ministerio facti ex adversariis subditi, et ex iudicibus discipuli. II. 617. A. Epistolas Platonis per Dionem missas publice exposuerunt. VII. 432.

ATHLETÆ in theatro nudi stabant radii solaribus expositi. III. 431. A. Athletarum probatio in Olympicis. III. 71. C. Athleta in Olympicis certaminibus in stadio est, magister extra stadium. II. 304. A. Athletarum mos. V. 632. C.

ATTENTIONEM varietas parit. V. 436. A.

AVARUS quis vere sit. V. 8. C. Avaritia furor effrenatus, morbus insanabilis, omnem aliam affectionem expellit ex animo. III. 538. D. Est ebrietas insatiabilis. IV. 238. D. E. IX. 631. E. Est fames et sitis. VII. 217. C. Avarus homini siti inextinguibili captus comparatur. VII. 711. D. Avaritia vere tyrannus. V. 608. VII. 896. D. Avaritia, gravissimus morbus, fugienda. VIII. 468. D. Avarus non distinguit amicum ab inimico. VIII. 46. C. Avaritia capti, quidam natos occiderunt, vel etiam naturam sterilem reddentes effecerunt ne nascerentur. VII. 385. D. E.

Avaritia ex ignavia et animi stupore nascitur. VII. 880. C. Introducta ab imbecillitate animæ, oritur ex arrogantia et odio hominum et contemptu. XI. 150. C. D.

Avarus miseræ conditionis, illiusque animus sollicitudine plenus. V. 346. D. Avari miseræ descriptio. VII. 384. A. C. 385. X. 92. D. Pejores demoniacis miseratione et lacrymis digni sunt. VII. 384. C. 463. C. 877. D. Avari animæ imago. VII. 333. C. Avari ebrietatis descriptio et misera conditio. IX. 631. 632. 633. Avari rapacitatis imago. XI. 757. F. A. Avarorum miseriæ. I. 282. A. VII. 897. D. Misera conditio. V. 91. D. Bellum internum circumferunt. V. 31. D. Avarorum et feneratorum dolores, sollicitudines et pericula. VII. 483. C. D. Avarus sibi quotidie nova generat mala. VII. 394. D. Avari quot sibi

ipsis mala inferant. VII. 878. C. D. X. 244. E. A. Avari non melioris conditionis sunt quam illi qui ad metalla damnati sunt. X. 243. Avaris nulla voluptas. X. 232. A. 233. Avari miseriorem vitam ducunt quam Cainus, variis animi exagitati angoribus. X. 323. E. A. Avarus enim habet, non ut fruatur, sed, ut non fruatur. *Ib.* Avarus non est dives, multis indiget, custos, non dominus, pecuniarum. II. 32. Avarus non propriæ sunt pecuniæ. II. 32. A. Avari majora cupientes, præsentia amittunt. I. 547. A. Avaritia vel ad pecunias comparandas contraria. VII. 385. A. Avarum omnes spoliare possunt quomodo. VII. 896. B. Avarus aliis congregat, ipse punitur. VIII. 278. B. Avarus licet omnium sit locupletissimus, omnium pauperrimus et egentissimus est. III. 383. A.

Avaritiam arcem malorum vocant exteri scriptores, Paulus radicem malorum omnium. VII. 714. A. Avari præceptum thesaurizandi in cælo, non in terra, violant. I. 139. B. C. Avaritia homines stupidi sunt. I. 396. D. Avaritiæ malum. V. 112. A. B. 153. XI. 17. D. E. Avaritia primum, medium et extremum malorum. VI. 16. B. Radix malorum communitate bonorum penitus excisa. IX. 67. D. Radix omnium malorum dicitur. VIII. 711. A. IX. 592. X. 244. D. XI. 700. F. 713. C. Avaritia radix malorum esse probatur ex exemplo Jude. XI. 277. B. 278. Avaritia principium scortationis, quomodo. X. 536. A. B. Principium proditionis Jude. VII. 868. B. VIII. 450. D. C. Judam et omnes avaros pessumdat. VII. 893. C. Avaris Judas proponitur. VII. 911. A. Avaritia Jude similem reddit. VIII. 324. C. Avaritiæ damna. VI. 63. E. A.

Avaritia cur a Paulo vocetur idololatria. VIII. 450. D. C. XI. 149. E. Avarus est idololatra. IX. 526. D. XI. 147. D. E. Avaritia est corruptio inducens in idololatriam. XI. 150. D. 214. A. B. Avari sunt latrones. I. 888. C. Pueris similes. V. 134. D. E. Avaritiæ superbia adiungitur. VI. 49. E. Avaritia diabolo subditum reddit hominem. VII. 498. D. Avaritia atque rapina nihil turpius, nihil fœdius. VIII. 333. D. Avaro nihil iniquius. IX. 253. B. Avaritia est vetus fermentum quomodo. X. 153. B. Avari feris deteriores. X. 93. E. Avari turpius et magis indecore se gerunt quam illi, qui amore meretricis tenentur. X. 403. D. Hydrici sunt. X. 143. A. B. Avari nihil timidi excogitari potest. X. 371. B. Avaritia pejor ebrietate. XI. 277. B. Avaro nemo inhumanus erga pauperes. X. 436. B. Avarorum excusationes ne dent cleemosynam. III. 332. A. Avaros nec pauperibus erogantes carpit Paulus.

X. 678. E. 679. XI. 670^b. D. E. Avari carpuntur. X. 218. D. Avari immisericordes et rapaces carpuntur. VII. 694. D. E. VIII. 463. A. E. 514. C. D. Exagitantur, eo quod cogitatione mortis non præoccupentur. IX. 399. E. Avaritia et avari impugnantur. IV. 440. B. 534. E. V. 258. D. 259. VI. 170. A. Avaritiam medicorum insectatur Chrysostomus. VII. 813. B.

Avari cuspisiam qui aurum terra obruit historia. I. 486. E. Avari alius Antiocheni, qui innumeras frummenti in ensuras custodiens, decidente pluvia et adducta ubertate mœstus erat, historia. X. 435. E. A.

Avaritia præcepta. XI. 706. D. Avaritia peperit servitutem, nec non invidiam et insatiabilitatem. XI. 192. E. Avari et plura habendi cupidij, vincti sunt. XI. 73. B. C. Avaritia nihil immundius est, omnia inquinat. XI. 812. A. Avarus numquam erit in pace cum avaro. XI. 83. E. F. Vivit in tenebris. XI. 151. B. Avaritia avaro inimica. XI. 352. C. Avari tantum pecunia instructos adeunt. V. 8. E. Avarus ad res domesticas ineptus. VII. 869. D. Avaritia flamma reservata. IV. 556. E. Avarus qui thesaurizat, vermi immortalis parat alimentum. XI. 204. D. E. Avarorum et divitum interitus. V. 261. D. *Avaritia sacerdotum notatur*. VI. 928. D.

AUDITORUM duo genera. III. 130. A. B. Auditores paucos sæpe habuit Chrysostomus. III. 153. E. A. Auditores Chrysostomi faciem sibi cædunt ipsam audientes præ dolore animi. III. 234. E. Auditorum Chrysostomi risus. X. 531. A. Auditorum paucitas ne contristet concionatorem. IV. 838. A. Auditorum benevolentia necessaria concionanti. IV. 527. E. Auditorum conditio in concionibus quæ sit oportet. V. 244. B. Auditorum non solum quærit Deus, sed et factorem. V. 330. B. Auditores divini verbi, sitientes esse oportet. VIII. 343. A. 344. Auditori multum prodest concionatoris modestia. IX. 79. D. 80.

AUDONÆUS seu Januarius mensis. II. 427. C.

AVES. Ab avibus et piscibus abstinetur in Quadragesima. II. 49. A. *Avium voces nihil portendunt*. VIII. 712. E.

AUGURUM insanie multi sese dedebant tempore Chrysostomi. VI. 32. B. Anguria apud Christianos Antiochenos in usu. X. 36. E. Anguria et alia superstitiosa adhibebantur a Christianis quibusdam. X. 794. Anguria observantes cum omni imperio ad meliora ducendi sunt. XI. 824. A. *Auguriis Christiani incumbentes*. VIII. 712. E.

AUGUSTUS gentilis Imperator Ecclesiam oppugnavit. I. 706. C. *Dei nutu edictum pro censu*

promulgavit. II. 420. E. Bethlehemitico partui ministravit, dum census fieri jussit. VII. 146. A. *Augustus Ecclesiam impugnavit*. III. 956. B. C. *Augustus Imperator regnavit annis sex et quinquaginta, quatuorque mensibus*. II. 957. B.

ANNAN, filius Judæ, malus coram Domino, occiditur a Deo. IV. 685. D.

AURAM popularem qui despicit, quam tranquillus sit. I. 514. D. Aura populi non quærenda. IX. 391. A.

AURELIANUS et Saturninus Constantinopolitani viri primarii ad necem postulati, in exilium acti. III. 482. A.

AURELIO Carthaginis episcopo scribit Chrysostomus. III. 828. E.

AURES custodiendæ quomodo. IV. 36. C.

AUREA capitella in domibus. V. 621. C. Aurea laquearia. V. 621. E. Aureo freno equi ornati. V. 626. B. Aureæ tabellæ magistratibus date ab Imperatoribus magistratus sui signum. VI. 126. E. 127. Aurea operimenta servis, mulis, equis; pauperes vero neglecti. VIII. 181. C. D. Aureis literis scripti libri. VIII. 216. B.

AURI fodinæ ratio et modus. X. 243. C. D. Auri potentia ante Deum penitus evanescit. II. 33. B. Aurum per eleemosynam oblatum, ornamentum est Ecclesiæ Dei. IX. 197. Auro splendens mensa. V. 621. E. Aurum virtutem exprimit. V. 215. C. Aurum qui colligunt, nihil differunt ab iis qui luteo operi addicti erant in Ægypto. VII. 490. C. Aurum in arcis aliquando etiam in terra occultabatur. VII. 159. D : cum possidentium periculo et damno. VII. 160. Auri cupiditatem magnam explere difficilior est quam volare. VII. 712. B. Auri cupidi exagitantur. VII. 869. E. Auri cupiditas ex desidia nascitur. VII. 869. A. Auri fames quantum malum. VI. 18. B.

AUSITIS regio Jobi patria. III. 670. D. *Ausitis regio Esau erat*. VI. 687. B.

AUSPICIA prohibita. VIII. 712. E.

AUTOMATA mundum constituere dicebant quidam. I. 700. D. Ea esse res creatas multi dicebant. X. 182.

AUXILIUM. Sine auxilio Dei non possumus ne mediocri quidem resistere tentationi, neque sancti possunt. III. 44. Auxilio celesti indigemus, non modo in periculis, quæ vires nostras excedunt, sed etiam in iis, quæ non excedunt. III. 44. B. Auxilium Deus nobis tunc dat, quando quæ nostra sunt priores contulerimus. III. 44. B. Auxilio Dei, quæ fieri non posse videntur, facilia evadunt. III. 38. D. V. 427. E. C. Sine auxilio divino nihil prorsus recte agere possumus, etsi milles enitmur. IV. 638. B. Auxilium Dei ne-

cessarium ad recte facta. VI. 216. E. V. 42. c. Auxilium divinum nobis necessarium ad bellum contra demonas. V. 333. E. Auxilio Dei tam opus habemus, ac respiratione. VII. 321. A. Auxilium Deus non negat facienti quod in se est. IV. 490. E. A. Auxilio Dei et opera nostra opus est. VII. 252. E. A. Auxilio superno muniti in nullo ledimur. IV. 643. D. Auxilium Dei invictum et inexpugnabile. V. 402. D. Auxilium petendum, quia illius auxilio bona agimus omnia. VII. 316. D. Auxilium Dei invocandum, ut studium nostrum in opus exeat. V. 521. A. Auxilium Dei implorandum assidue; quando enim aderit, omnia facilia reddet. VII. 327. A. Auxilium

supernum petendum, humanum non quaerendum. IV. 633. c. V. 309. c. Auxilium nobis majus dat Deus, quam rerum conditio postulat. V. 219. c. Auxilium Deus præbet pro modo necessitatis. V. 404. c. Auxilium Dei in quibus quaerendum. V. 540. c. Auxilium Dei differtur, ut magis probati efficiamur. V. 413. c. D. *Vide GRATIA*.

AZYMA non amplius apud Judæos. I. 744. A. Azymorum diebus Judæis jejunare fas non erat. I. 760. E. Azymorum primus dies eo, quo loquitur Chrysostomus, anno in Dominicam incidebat. I. 748. c. D. Azymorum prima quæ. VII. 872. B.

B.

BAAL et Bel Saturnus. V. 832. E. A.

BABYLAS. In sanctum hieromartyrem Babylam, episcopum Antiochenum, sermones duo. II. 632. S. Babylas, Antiochenæ Ecclesiæ episcopus. II. 634. B. S. Babylas vir magnus et mirabilis: par Helix et Joanni. II. 630. D. E. S. Babylas Imperatorem, inmanis cædis reum, Ecclesiæ aditu arceat, II. 631. B, et a reliquis ovibus sequestrat. *Ib.* 632. B. S. Babylas in carcerem et vincula conjicitur. II. 639. B. Obtruncatur 661. A. S. Babylas ante necem jubet catenas cum corpore suo sepeliri. II. 661. B. Ejus reliquiarum capsula Daphnen translata, Deo Imperatoris animum ad eam rem movente. 663. E. Ossa ejus reformidat Apollo. 638. D. De iis Apollo conqueritur. 637. D. S. Babylas impedit quomodo oracula fundat Apollo, ipsique silentium imponit. II. 667. A. 669. D. *sqq.* Hinc timore actus Imperator, ossa jubet loco moveri. 638. Quibus abductis, templum Apollinis fulmine tangitur. 639. A. Sic Babylas mortuus, ino vivens dæmonem superat. 674. D. Et regrediens in suam urbem ubi coronatus fuerat, secundam refert coronam. 672. c. Emittitque ignem in templum, statuam Apollinis usque ad pedes absumit. 674. E. Quomodo idoli casum defleat Libanius et S. Babylæ incassum convicitur. II. 675. A. *sqq.* S. Babylæ ex Daphne translatus, et aperta in dæmonem victoria. V. 325. E. S. Babylæ historia paucis verbis memorata. XI. 80. D. S. Babylæ festum. I. 921. B.

BABYLON confusionem linguarum significat. V. 18. A. Babylone Antiochiam septuaginta dierum iter. I. 232. c. Babylonix et Palæstinæ limes est Euphrates. IV. 802. c.

BABYLONII Persarum nomine indicantur a

Chrysostomo. III. 680. E. VI. 199. c. Babylonii deorum suorum nomine pueros suos vocabant. VI. 251. c. 256. c. Babyloniorum rex per aquilam significatur ab Ezechiele propheta. II. 227. A.

BALTASAR nomen idoli apud Babylonios. VI. 251. E.

BALAAM coactus futura prædixit. IV. 806. A. Balaam a fide et a bona vita alienus erat. VII. 341. A.

BALNEA appetebant multi Antiochenorum, etiam cum de anima periculum esset. II. 221. B. Balnea Antiochenis prohibita ob eversas statuas. II. 176. D.

BAPTISMI nomina: lavaerum regenerationis, illuminatio, sepultura, circumcisio, crux. II. 268. A. *sqq.* Baptismus crux Domini vocatur. VII. 728. c. Baptismus et calix pro cruce accipiuntur. I. 637. Baptisma non modo crux dicitur, sed crux quoque baptisma. VIII. 169. Baptismus in Spiritu sancto et igni quid? II. 437. E. Baptismus est martyrium. II. 768. D. *sqq.* Baptismus sanguinis est martyrium. II. 628. B.

Baptismi typus fuit transitus per mare Rubrum. III. 280. c. Baptismi figura erat piscina probatica. VIII. 238. B. Baptisma magnum facit non is qui baptizat, sed in cujus nomine baptizamur. X. 20. A.

Baptisma Judæorum abrogat Christus. VII. 189. E. Baptismus Joannis Judaico baptismate superior, inferior Christiano. II. 437. c. Baptismus Joannis imperfectus. II. 438. B. Gratia vacuus erat. VII. 189. E. Judaico præstantior, imperfectus tamen erat. VIII. 113. D. Baptisma Joannis quid erat? IX. 339. D. E. *sqq.* Baptismi Joannis et baptismi Christi discrimen. VII. 177.

A. B. Baptisma discipulorum Christi ante adventum Spiritus sancti non plus habebat quam baptismus Joannis. VIII. 190. c. D. Baptisma Christi longe præstat veterum baptismatibus. II. 437. c. *sqq.* Solus Spiritus gratiam habet. VII. 189. E.

Baptismi ritus. VIII. 168. C. Paulo prolixius describitur ritus Ecclesiæ in baptismo adhibitus X. 441. A. Verba in baptismo prolata XI. 427. B. Baptismi recipiendi modus. II. 267. D. Baptismum accipiebant nudis pedibus unica tunica operti. 268. E. Adhibitis exorcizantium vocibus. *Ib.* In baptismo verba prolata : *Abrenuntio tibi, Satana.* II. 280. A. Baptismi verba : *Abrenuntio tibi, Satana, et pompæ tuæ, et cultui tuo.* II. 283. C. In baptismo triginta dies. II. 272. Baptismus in quavis anni tempestate accipi potest. IX. 15. C. Baptismus tempore Chrysostomi in Pentecoste non dabatur, et quare. IX. 12. C.

Baptismi vis et effectus. VII. 178. C. Baptismatis aqua duas habet operationes; veterem hominem suffocat, et novum vivificat. II. 893. D. E. 894. Baptismi lavacrum est pharmacum et quasi antidotum. XI. 333. Priora crimina abluit; mundam et nitidam efficit animam. II. 279. D. *sqq.* Quaslibet maculas eluit. II. 269. A. Peccatores sanctos efficit, *Ib.* Baptismi donum omnium peccatorum remissionem affert. IV. 299. D. Baptismo nullum peccatum non cedit. IX. 12. A. Baptisma non modo priora delicta delere potest, sed etiam adversus futura firmare. IX. 383. C. Nos peccato mortuos efficit. IX. 377. C. Baptismus crux est nobis et sepulchrum. IX. 377. E. In baptismo peccata non evulgantur. III. 45. B. Baptismus remissionem, caput honorum omnium affert. IX. 339. B. Baptismi donum quoddam. VII. 163. D. Baptismi gratia quam copiosa. I. 670. E. 671. D. In quo differat ab ipsius figura, piscina probatica, *Ib.* In baptismo gratiam et Spiritum sanctum accipimus. I. 167. E. Baptismus nos regenerat. II. 270. E. Et reformat, quomodo. *Ib.* A. Per baptismum in Christo et propter Christum vivimus, Christum induimus, Christo amici, fratres, pueruli effluimur. II. 278. D. Baptismi in aqua fingimur et reformamur; hoc est fidei, quod matrix embryoni. VIII. 171. A. *sqq.* Baptisma generatio non potest sermone describi. VIII. 168. E. Baptisma aureos ex luteis reddit. VIII. 68. D. Baptismi magna vis, qui doni consortes alios ex aliis efficit. IX. 203. A.

Baptismi signum, seu circumcisio per baptismum facit discretionem fidelium et infidelium, sicut circumcisionis Judaicæ signum a gentibus segregabat. IV. 467. Baptismus, circumcisio nostra, non prohibet nos conversari inter gentes; sed

quomodo? IV. 474. A. Baptismus iterari non potest, sed per penitentiam a peccato surgimus. XII. 208. A.

Baptismus quasnam constituat obligationes: Illuminati seu baptizati officium. II. 277. E. Baptismi gratia quam diligentissime custodienda. II. 279. B. *sqq.* Post baptismum deponendæ pravæ consuetudines. *Ib.* C. D. Baptismus non prodest, si improbi postea simus. VII. 180. C. Baptismus et fides non sufficiunt absque operibus. VIII. 69. C.

Baptismus non suscepto vita decedentes lugendi, quippe qui extra regiam sint una cum damnatis. XI. 250. C. Baptisma usque ad extremum halitum differebant catechumeni quidam. VIII. 120. E. Baptismus qui usque ad mortem differebant notantur. II. 267. A. *sqq.* Baptismi non differendum. IX. 205. D. Baptismus a quibusdam differebatur, quos carpit Chrysostomus. IX. 13. C. 15. D. Baptismus qui usque ad vitæ finem differebant ut liberius et majus peccandi spatium haberent, reprehenduntur. X. 309. C.

Baptizari pro mortuis, quid sit apud quosdam hereticos; quomodo autem hæc Pauli verba ab Ecclesiæ ritu explicationem accipiant. X. 440. B. *sqq.* 237. A.

Baptismatis fons appellatur piscina. II. 968. *Baptisma est figura resurrectionis.* II. 974. C. *Baptismus signaculum fidei.* VI. 776. D. *Baptizantur filii Dei in tentationis igne.* *Ib.* A. *Baptismata quinque sunt.* VI. 775. E. *Baptizatus qui non est, alios baptizare non potest.* (Caute lege.) V. 784. B. *Baptismus, si impius fuit, pie repeti potest.* (Hæc caute legenda.) VI. 770. C. *Baptismus emundat a peccatis omnibus.* VI. 545. E.

BAPTISTERIUM Constantinopoli sanguine repletum irrumpentibus militibus. III. 310. C.

BARBA longa philosophorum. XI. 828. C. Barbam profundam alebant et ostentabant externi philosophi. II. 203. B. Barbam auream Persarum rex habebat tempore Chrysostomi. XI. 437. D.

BARBARI servi adhibebantur Constantinopoli. V. 627. D. Barbari cum defunctis res ipsorum cremare solent. VII. 409. C. Barbarorum effatum sapientiæ consonum. VII. 477. C.

S. BARLAAM. In S. Barlaamum martyrem familia. II. 812. Barlaam martyr e carcere educitur. II. 815. B. Manum super aram extendere jubetur. *Ib.* D. Prunæ ardentes in manu ejus ponuntur, ut adoleat. *Ib.* E. Barlaam immotam tenet manum. 816. Barlaami manus volam prunæ perforant, nec ipse cedit. 817. A. S. Barlaami festum Antiochiæ celebratum. III. 274. C.

S. *BARNABAS filius consolationis*, ex re ipsa sic vocatus. IX. 103. A. Barnabas vir mitis et mansuetus. IX. 180. C. Barnabas optimus vir et simplex. IX. 217. C. Barnabas cedebat Paulo, ut et Joannes Petro. IX. 246. B. Barnabæ cum Paulo dissensio nihil mali, multum boni attulit. IX. 288. B. *sqg.* Barnabas postea multis laudibus a Paulo celebratur in epistolis: amici recesserunt ab invicem. IX. 289. A. 290. C. Barnabam opinar Chrysostomus esse fratrem illum de quo dicitur, *cujus laus est in Evangelio*. X. 667. D. Barnabam dicebant quidam esse auctorem Actuum Apostolorum. III. 922. D.

S. *BARTHOLOMÆUS Lycaonas ad temperantiam instituit*. VIII. 622. C.

Βασίλειος Ἀρμενίου. V. 193. E.

BASILIDES veritatis adversarius. VIII. 709. A.

BASILII omnibus Chrysostomi amicis antecelluit. I. 442. A. Ejus lateri perpetuo adhærens, condiscipulus. *Ib.* 443. B. Extrema premebatur inopia. *Ib.* Inter ambos communis circa res omnes disquisitio. *Ib.* Basilii cum Chrysostomo amicitia quam areta. I. 448. A. B. Basilii Chrysostomi contubernium ambierat. 443. B. C. Basilii dictum caritate plenum. I. 461. A. B. Basilii libris deditus in forum nunquam veniebat. I. 443. B. Basilii monasticam vitam vult amplecti. I. 443. A. Basilii et Chrysostomus ad episcopalem dignitatem promovendi queruntur. I. 443. A. Basilii a Chrysostomo pie fallitur, et episcopus ordinatur. I. 446. Queritur se deceptum a Chrysostomo. I. 447. Chrysostomum rogat ut sibi episcopo electo opituletur. I. 532. 533.

BASILIIUS, presbyter, ad quem epistolam mittit Chrysostomus. III. 734. D. Zelo adversus gentiles flagrat. *Ib.*

BASSIANA Chrysostomo addicta, qui litteras ad eam mittit. III. 742. D.

BASSUS episcopus et martyr: Homilia in sanctum Bassum. II. 864. A.

BASSUS Chrysostomo devinctus. Epistola Chrysostomi ad Bassum episcopum. III. 788. B.

BASTERNÆ: curui assignatus locus est, et basternis alius, Christo autem erranti nullus. IX. 385. E.

BATANEOTES contra Christianos scripsit. X. 53. I.

BEATUS quis vere sit. V. 361. B. 362. C. Beatus omnis, quem Christus beatum vocat, non ille qui bonis præsentis vitæ coronatur. VII. 249. A. Beatus qui pie vivit, quibuscumque afflictionibus exerceatur. II. 903. C. Beatus, non qui gaudet bonis præsentis vitæ. I. 839. A. Beatus, non qui pecuniis affluit, sed qui pietate ornatur. II.

16. B. Beatus, non qui se ulciscitur ab inimico, sed qui inimico parcat. IV. 883. Beati prædicantur humiles, mites, etc., non qui dæmonibus impurant. I. 364. D. Beatus nemo dicatur ante finem vitæ. I. 973. A. Beatorum corpora gloria induentur, quam oculi non ferent. I. 418. C. *Beati quoniam sint*. V. 830. C.

BEATITUDO vera quæ. V. 334. A. Beatitudo est culmen honorum omnium. IX. 346. B. Beatitudinis æternæ supremum gradum qui non attingit, non exiguis tamen potest frui bonis. I. 136. Beatitudinis æternæ priores gradus optandi et procurandi sunt. *Ib.* Beatitudo hominis non in cibis et somno consistit. II. 904. Non in rebus præsentibus. *Ib.* Beatitudines a Christo propositæ omnes homines spectant. VII. 245. D.

BEELFEGOR, cui Judæi initiati sunt. VIII. 867. A.

BELLORUM tria genera. XI. 639. I. Bellum triplex; ab inimicis, a seductoribus, a falsis fratribus. VII. 818. Bellum diaboli adversus homines. V. 333. A. Bellum contra diabolum gerentes, pacem cum Deo habemus. XI. 206. A. Bella interna sedat Dei timor. V. 30. E. Bellum intestinum et civile externo periculosius, maxime in Ecclesia. II. 762. B. 763. C. Bellum sibi mutuo inferre, est locum dare diabolo. XI. 420. Bella in ædibus et familiis quæ. V. 3. D. Ex peccatorum scintillis exardescunt. *Ib.* Belli ac pugnæ causa præcipua. V. 400. D.

BELUS idolum; pro insigni deo habebatur, quia multa comedebat. VI. 294. A.

BENEDICTIO in Scripturis memorata quæ. IV. 68. D. Hæc data initio mundi, amplius autem data est post diluvium. IV. 304. 305. Benedictio Hebræorum in Ægypto. V. 358. E. Benedictionis fructus sunt filii Annæ. IV. 842. B.

BENEDITIONUM differentie. V. 474. A. B. Benedictio vetus et nova. V. 358. E. Benedictiones carnales Judæi semper appetebant. V. 359. E. Benedictio spiritualis quid sit. XI. 4. C. Benedictiones quæ accipiuntur in Ecclesia. III. 64. C. 63. D. Benedictio sacerdotum in Ecclesia. III. 909. D. Benedictiones patrum in Ecclesia. IV. 857. B. Benedictio quæ non fit per verba, sed per res ipsas. V. 563. Benedictio hominum est temporanea. V. 360. Benedictionem sæpe Paulus appellat elemosynam. IX. 813. B. Benedictus qui sperat in Deo, maledictus qui sperat in homine. V. 417. D.

BENEFICENTIA ratio a Deo repescenda. IV. 864. D.

BENEFICIA Deus aliquando præstat etiam ne-scientibus, etiam injustis; nec volentibus modo,

sed etiam invitis. I. 206. A. D. C. Beneficia quanta a Deo hominibus collata. III. 174. B. C. Beneficium Dei summum. V. 93. A. Beneficia quaecumque in nos confert Deus. V. 323. E. 563. A. VII. 743. A. Quam multa, quam immensa sint. *Ib.* et VII. 612. A. B. C. Cum securitate et gloria donantur. IV. 851. A. Beneficia Dei erga populum suum. V. 581. D. E. Beneficiorum Dei monumenta in Scriptura. IV. 635. D. Beneficiorum Dei memoria. IV. 298. B. Multo uberiores gratiam sibi conciliat. *Ib.* Beneficiorum Dei memoria amorem indicat et fovet. IV. 851. B. Beneficiorum Dei memor debet non ipsum propter dona, sed dona propter ipsum diligere. IV. 859. C. Hoc est vere latari in salutari Dei. *Ib.* Beneficiorum Dei memoria est sacrificium et oblatio. V. 298. A. Et laus et gratiarum actio; et beneficia Dei menti imprimere et multis prædicare, hæc majorem gratiam provocant et ad virtutem incitant. *Ib.* Beneficiorum Dei recordatio quantæ sit utilitatis. XI. 791. B. Beneficia quanto majora quis acceperit, tanto majori supplicio afficietur, si fuerit ingratus. VII. 600. C. Beneficii custodia est ejus memoria. VII. 352. D. Beneficia cordatas Dei famulos plus emendant quam supplicia. IV. 84. C. Beneficia non tam alliciunt homines ut timor castigat; pii autem viri et amici Dei neutro opus habent ut eum diligant. IV. 61. Beneficia præstare æqualem Deo facit. IV. 456. D. Beneficium qui dat, magis lucratur quam qui accipit. XI. 307. C. Beneficium pro maleficio reddere quam magnum. IV. 867. D. Beneficia inimicis præstita sunt etiam innumerarum peccatorum remissio. IV. 906. C. Beneficia Davidis in Saulem. IV. 867. E. Beneficium et servatorem suum Davidem Saül occidere tentat. IV. 871. D. E.

BENEVOLENTIA Davidis erga Saulem. IV. 869. B. Benevolus Davidis erga suos animus. IV. 883. E.

BENJAMINI ortus. IV. 671.

BENIGNITAS Dei quanta. V. 15. B. 16. E. Benignitas Christi imitanda. VIII. 329. C. *Benignitas et longanimitas Dei.* I. 997. C. *Hæc discipulo Christi imitanda.* *Ib.* 998. *sqq.*

BERNICE et Prosdoco. In sanctas Bernicen et Prosdocen sorores virgines et martyres cum Domina matre Homilia. II. 756. Bernice et Prosdoco cum Domina patriam relinquunt. II. 764. B. Edessam perveniunt. 765. B. Bernices et Prosdoces pater ad capiendas uxorem et filias suas cum militibus adproperat. II. 767. E. Sanctæ martyres Christo comites in flumen dant præcipientes. *Ib.* C. Calcamenta in fluminis ripa relinquunt.

770. B. Idque ut custodibus suis consulerent. *Ib.* Bernices, Prosdoces et Dominae reliquæ honorantur in capsulis. II. 770. C.

BETHSALE, quæ male audiebat, omissa in genealogia Christi. VII. 16. B.

BESELEEL donum architectonicæ accepit. III. 971. E.

BETHLEEM civitas Judææ. II. 420. A. Patria Christi. *Ib.* Bethleem domus panis. VII. 130. Bethleem vicus illustris factus est, non in Palæstina tantum, sed in toto orbe. VII. 123. B. Bethleem, ubi Christus natus est, religionis ergo ex finibus terræ veniunt. VII. 122. Bethleem visurus totus orbis confluit. I. 686.

BITHYNIE in regione trecenti et plures Patres de Paschate decreverunt. I. 743. E.

BITHYNI recensiti inter varias gentes. I. 559. C.

BLASPHEMIE malum. I. 914. A. B. C. Super omnia exacerbat Deum. I. 293. B. Blasphemia pejus nihil. II. 20. A.

Blasphemia varia genera. II. 903. C. Blasphemia filia impatientiæ. I. 914. B. Non allevat dolores. *Ib.* Blasphemia præsentem jacturam auget. II. 22. Blasphemus est asinus, iracundia pondus non ferens. II. 23. E. Blasphemia nihil nocuementi Deo affert. VII. 391. E. Blasphemia quo sensu non remitti dicatur. VII. 503. A. Blasphemi puniendi. II. 28. B. Blasphemantes castigandi. II. 22. D. Imo verberandi et alapis cædendi. *Ib.* Blasphemandi causam præbentes grandis poena manet. IV. 60. A. Blasphemi in causa erant calamitatis Antiochenæ post eversas statuas. II. 28. B. C. Blasphemia est divina ratiociniis perquirere. XI. 656. A.

BONA vera quænam sunt. XI. 671. E. F. 977. E. *sqq.* Bona et mala non secundum vulgi estimationem dicenda. VI. 176. D. Bona vera non præsentia sunt, sed æterna et in cælo; ut per comparisonem Pauli cum Nerone demonstrat Chrysostomus. XI. 735. A. *sqq.* Bona spiritualia quanto meliora sensibilibus. I. 666. D. 667. E. Bona hujus mundi quam fluxa. *Ib.* Bona hujus vitæ bona non sunt, ut mala mala non sunt. VIII. 375. D. Bona quæ præparavit Deus diligentibus se omnem humanam cogitationem transcendunt. IV. 300. B. Bona libentius quam supplicia Deus infert. VII. 444. C. Bona quibus Deus ornavit hominem innocentem. I. 194. C. Bona nostra ubi collocanda ut a Deo reserventur. IX. 539. A. Bona magna nobis parient variae tentationes. IX. 445. D. Bonorum privatio efficit quod usus fructus efficere non potuit, ut eorum nempe sensum habeamus. V. 406. E. Bona inexpectata majorem voluptatem afferre solent. IV. 719. D.

Bona pro malis reddenda. XI. 652. f. Bonis ulciscenda mala. IX. 612. a. b. Hæc major est philosophia, non solum mala malis non rependere, sed bona. XI. 576. c. Hæc vera ultio est. *Ib.*

Bonum magnum virtus est. IX. 443. a. Bonum quid est? obedientia. Malum quid est? inobedientia. Utraque nomen dedit arbori scientiæ boni et mali. IV. 784. e. a. b. Bona obedientia siquidem ex dilectione oritur. *Ib.* a. Bonum atque malum ex voluntate Dei pendunt. I. 733. c. Bona et mala non ex natura sunt, sed ex voluntate et arbitrio tantum pendunt. IX. 721. d. Bonum quandoque malum, et vicissim malum aliquando bonum potest esse. VII. 263. e. Bonum non potest hic esse sine malo. IX. 283. d. Bona enim ex malis Deo auctore splendescunt. *Ib.* Bona qui sibi proponit operari, multa debet prospicere damna, pericula, mortes, neque turbari si accidant. II. 20. c. Bonum magnum est ipsa afflictio. IX. 229. e. Bonorum omnium mater humilitas. IX. 471. c. d. Bonum non fecisse, hoc est fecisse malum. XI. 134. a. Bonum non agere perinde ac malum perpetrare crimini datur in utroque Testamento. VI. 18. Bona opera quantam jucunditatem cordis pariant. IV. 848. Bona opera, etsi imperfecta, ab imbecillibus tamen suscipienda ac fovenda sunt. VII. 866. d. e.

Boni cum malis permixti. II. 316. d. Bonorum societas semper bona. IX. 370. b. Bonorum gratia Deus malos fert patienter. VII. 181. e. Bonis longa videtur vita præsens, malis autem brevis. V. 399. a. Bonus vir nihil mali pati potest. VII. 862. c. Boni cur affligantur non est querendum. I. 213. e. Bonis etiam humiliari atque incurvari salutare est. I. 193. d. Boni non carent peccatis; quæ abolet afflictio. I. 909. b. c. d. Boni in tentationibus, meliores fiunt, ut aurum

deponit scoriam in igne. VI. 37. d. Boni, sicut et mali, consuetudinis magnam vim experiuntur. XI. 733. a. Boni viri gloria est habere quos ornet suis beneficiis. XI. 603. d. *Bona tria prima sunt: eleemosyna, cratio, jejunium.* VI. 813. d. *Et triplici malorum capiti opponuntur.* *Ib.* a. b. *Bonum verum nihil sic pellit ut simulatum bonum.* VI. 827. d. *Boni parum operatur qui mortem timet.* VI. 846. a.

BONITAS Dei in omnes. V. 567. b. Bonitatem universam virtutem vocat Apostolus. IX. 802. a.

Βουλιαξ lues in corporibus gravissima, cum quis famem cibis sedare non potest. XI. 758. a. Βουλιαῶντες, famelici. XI. 593. a.

BRACCÆ seu anaxyrides ad mensarum luxum adhibitæ. XI. 376. e.

BRACEÆ aureas inter cætera luxus ornamenta Constantinopolitanis exprobrat Chrysostomus. v. 627. d.

BRISONI scribit Chrysostomus. III. 832. Eadem alteram scribit epistolam. III. 880. b. Brisonis erga Chrysostomum amor. III. 832. d.

BRITANNICARUM insularum inter cæteras orbis nationes mentio. I. 559. c. Britannicæ insulæ vim verbi senserunt, et illic Ecclesiæ fuerunt erectæ. I. 702. b.

BRITANNI qui humanis vescabantur carnis, nunc jejuniis reficiunt animam suam. III. 937. v. notam. *Nunc apud eos invenire est illud: In principio erat verbum; et vitam probam.* *Ib.*

BUCOLI sive Odi instrumenta tractabantur in choris quos duebat David. v. 649. a. *Ib.* d.

BUXEM habent colorem quidam hæretici, modestiam affectantes. IV. 732. b. *V. notam.*

BYZO et Romulo monachis scribit Chrysostomus. III. 751. Pietatis fama conspicui. *Ib.*

C.

CÆCI nati oculos Christus cum luto creavit. I. 653. c. d. 654. VIII. 376. b. c. Ejus fides quanta. VIII. 377. d. 378. e. 380. b. d. e. 393. b. 396. c. Cæcus natus in discipulorum chorum adscitus est. VIII. 393. e. a.

Cæcos esse Judæis melius esse ostendit Christus. VIII. 396. a. 397. b. c. Cæci a quibusdam appellabantur πολυβλέποντες, *multum videntes.* V. 173. a.

CÆDES quandonam legitima. I. 47. d. 132. e. 133. a. Pro Deo facta aliquando justitiam affert.

I. 864. e. a. 865. c. Cædis mater invidia. VIII. 247. a. Cædes in hippodromo facta. XII. 529. b. c. Cædes Imperatorum. XI. 364. f. 365. b.

CÆLESTIS regni descriptio. VII. 22. b. 623. c. 624. d. e. Propter illud omnia incommoda subeunda. I. 162. a. 163. b. VII. 624. a.

Cælestis urbis descriptio. VII. 20. b. c. Cælestis domus, locus purus a vitio. v. 360. c. Et ab omni molestia animi. I. 604. Cælestes cives quinam. I. 604. a. *sqq.* VII. 20. a. Cælestis vitæ felicitas. I. 604. d. e. a. IV. 844. Cælestium

amor quantum bonum. V. 168. b. c. d. Caelestis desiderii vis ingens. I. 163. c. d. 164. A. b. c. VII. 190. c. Caelestium Virtutum officia. VI. 77. d. Disciplina caelesti imbuendi juvenes. IV. 844. d.

CÆLUM domus Dei. V. 360. c. Et nostra. VII. 191. b. Cælumpax, vita, gaudium. XI. 363. a. Cælum propter hominem factum. V. 477. Illud qui querit, a nullo laeditur. I. 424. d. Quomodo acquiratur. X. 141. c. Parvo pretio comparatur. VII. 192. a. Ibi omnia sunt deponenda, ne illa perdamus. VII. 191. d. Maxime vero pecuniæ. I. 423.

Cælum tibi aperitur, ut illuc ascendas, sed et ut alios quoque tecum ducas, si velis. VII. 191. b. Si tibi differtur ejus introitus, illa dilatio majus tibi lucrum affert. VII. 304. d. e. Licet corpus tuum nondum translatus sit in cælum, caput tuum habes in cælo sedens. VII. 190. b. Cælum non patet diabolo. XI. 427. c. Nec invidio. X. 332. a. Illuc inducunt justitia, pax, gaudium, vita cum virtute acta, pax cum fratre servata. IX. 782. e. Si vis assequi regnum cælorum, multo virtutum tibi opus est exercitio. XI. 133. b. Cælorum regnum vim patitur. Esto dives, cupidus esto et rape, nulla hic culpa est. XI. 786. c. Longo spatio distat cælum a negligentibus, prope est studiosis. VII. 19. c. Cælum nobis proponitur, et nos circa terram ver-samus? XI. 786. b.

Cæli honoribus dignam ducere vitam necesse. VII. 190. b. Ad caelestem gloriam vocati, terrena despiciamus. *Ib.* c. d. In caelesti regno non par erit honor. IX. 827. d.

Cælum cur perfectum productum sit, terra autem informis fabricata, et paulatim exornata. IV. 16. b. 723. c. d. Quare dicantur cæli opera digitorum Dei. V. 103. c. *Cælorum formatio et ratio.* VI. 314. a. Cæli substantiam ignoramus. I. 364. c. Ipsum moveri vel esse sphericum negatur. XII. 200. b. Cælos multos non esse probat Chrysostomus. IV. 32. d. Cæli nomen in plurali ab Hebræis vocatur. IV. 33. c. Cælum cataractas non habet. IV. 273. b. Cæli cur aperti leguntur dum Jesus baptizaretur. VII. 188. Cælum aliquando per nubes in Scripturis designatur. VI. 278. d. Cæli quomodo vocem habeant. VI. 168. b. c. d. Illam potest audire gens omnis, lingua omnis. VI. 169. e. A. b.

CÆSAREA Philippi et Cæsarea Stratonis, non urbs eadem. VII. 614. a.

CÆSARIUS Magister a Theodosio missus Antiochiam ob statuas eversas. II. 201. e. Cæsario monacho scribit Chrysostomus de Apollinari erroribus. III. 893-900. In hanc epistolam monitum III. 889. In eandem Em. Bigotii prefatio. 893.

CAN agricola. IV. 184. c. Sciens sacrificium

Deo debitum. IV. 184. c. 183. d. Obvia quæque, sine delectu, offerebat. 186. c. Duplici tristitia affectus. I. 197. e. II. 131. d. IV. 187. d. e. Deus tumentes illius animos comprimere nititur. I. 197. a.

Cain primus ex invidio homicida. IV. 677. e. a. Ejus improbitas et perversicia. II. 131. b. c. 293. a. b. Non ignorabat fratricidium rem malam esse. IV. 784. c. 783. d. Evidentius tamen illud didicit post fraternali cædem. IV. 783. d. Patris supplicio melior factus non est. IV. 286. e. a. Paulatim ad cædem fratris compulit eum diabolus. VII. 920. e. a.

Cain gladio fratrem mactavit. IV. 192. a. Caini feritas et sanguinarius animus. IV. 192. a. b. Subito culmen iniquitatis occupavit. I. 196. d. Primus homicidium invenit. *Ib.* c. Caini peccatum majus peccato Adami. IV. 193. d. Primus parentibus mortuum exhibuit. IV. 209. Per fratricidium Cain se, non Abelem, lasit. V. 303. d. e. VII. 497. e. Hic celebratur, ille exsecratur. IV. 200. d. e.

Caini miserie post cædem fratris. III. 696. b. c. Tremor membrorum immissus. I. 198. In signum sceleris. IV. 196. b. c. 199. a. b. Et in exemplum cæterorum. 196. c. 202. Paralysi correptus et morbo. III. 52. d. VI. 38. d.

Caino misericorditer providit Deus et ante facinus et post facinus. I. 197. a. 826. e. 827. Nedum deseruerit. III. 373. d. Quare non illum occiderit ante sceleris consummationem. I. 197. a. Dei bonitas in Caini punitione. IV. 193. d. e. a. V. 368. c.

Caino septem ultiones quæ. IV. 198. c. d. 199. e. a. Non eadem peccati pœnas luit quas Lamech. V. 31. c. Frustra punitus est. I. 828. a. b. Peccatum enim celavit. II. 338. b. Et mentitus est Deo. IV. 784. c. Etiam cum indignatione. II. 338. a. IV. 784. c. Intempestiva ejus confessio. IV. 196. d. Cainum æterna tormenta exceperunt. IV. 200. a.

Cain cur habitaverit e regione Edem. IV. 202. c. d. Sororem suam duxit uxorem. IV. 202. a. Filie ejus filie hominum dicuntur. VI. 373. c. CALPHAS, ut citius e vivis tollatur Christus, pascha non suo tempore celebrat, et legem violat. VII. 903. e. a.

ΚΑΙΡΟΣ et χρόνος in quo differant. VI. 333. c. CAIUS et alii Imperatores Ecclesias oppugnaverunt. I. 706. c.

ΚΑΛΑΜΑΣΘΑΙ, seu *demetere*, dicitur jacentes spicas colligere. VI. 47. c. d.

CALAMITAS virtutis magistra. II. 178. e. Viam ad virtutem reddit faciliorem. II. 160. b. c. Calami-

tas strenuam animam nacta, puriorem facit ac præstantiorem. III. 726. c. Pro remedio accipienda. V. 413. b. Calamitatis dolor Scripturæ sanctæ lectione sedatur. II. 628. Vera calamitas, Deum offendere. II. 71. b. Ipsa calamitatis natura potest vel lapidem ad commiserationem flectere. II. 730. a. Calamitas solet esse causa excessus et soporis. V. 374. e. Non corpus solum vexat, sed etiam conturbat animum. V. 297. b.

Calamitas Constantinopolitana graphice describitur. III. 634. *sqq.*

Calamitates quomodo ferendæ. X. 492. b. c. d. Æterna cogitantibus, leves admodum fiunt. X. 386. c. d. Magis angunt, si cum pristina felicitate comparentur. VI. 36. b.

Calamitatum utilitas. IX. 446. e. a. 447. Et fructus. II. 837. d. III. 674. Maxime si pro Christo suscipiantur. X. 777. XI. 777. a. 778. Calamitatum tolerantia eleemosynam aliasque virtutes superat. VII. 410. Calamitatum necessitas. XI. 364. d.

Calamitatum expertes non sunt aulæ Imperatorum. XI. 364. 365. Nihil Jobum læsere. VI. 180. d. Alia exempla in carceribus. I. 273. c.

Calamitates nequitie signa in patientibus æstimaat vulgus. I. 883. c.

CALCANEUS in Scriptura fraudem significat. V. 249. d.

CALCEAMENTA vocatur incarnatio Domini. II. 970. d.

CALCEI sponse, qui. V. 37. Calceorum luxum perstringit Chrysostomus. I. 863. e. a. VII. 573. a. 574.

CALIX communio mysteriorum. V. 376. b. Calix benedictionis cur ita dictus. X. 249. a. Hic calix sanguinis Christi, quomodo calix ebrietatis dicitur. II. 521. *Fide* POCULUM. Calix et baptismus pro cruce accipiuntur. I. 637.

CALLIMACHUS, Cyrenæus, non Cretentis, auctor versuum sub nomine Epimenidis a S. Doctore allatorum. XI. 806. in nota a.

CALLIOPE musa. II. 682. d.

CALLISTRATO scribit Chrysostomus. III. 858. d.

CALUMNIE fortiter ferendæ. XI. 778. Calumniæ sustinentes Deus non despicit. IV. 639. b. c. Pro calumniantibus orandum. I. 138. b. Calumniatores impetuntur. V. 283.

Calumnie non corpora tantum, sed et animas interimunt. V. 732. d.

CALVARIE in monte Adam sepultus dicitur. VIII. 574. a.

CAMBYSES rex. I. 787. c.

CAMELUS injuriarum memor est. VII. 70. a. *Camelo assimilatur diabolus.* VIII. 613. c.

CAMPIDUCTORES qui. III. 619. *Nota* *.

CANDACIS eunuchus interprete opus habuit. III. 20. a. *Fide* EUNUCHUS.

CANDIDIANO epistola. III. 741. e.

CANEM gentiles adoraverunt. II. 129. a. Maxime vero Ægyptii. VII. 749. a.

Canes vocat Christus qui in impietate vitam ducunt incurabili. VII. 526. d.

CANONES apostolorum. VI. 964. d.

CANTUS modulationis animæ nostræ perijucundus, quia innatus. V. 136. c. d. 137. Per illum recreantur viatores, agricolæ, nautæ, etc. *Ib.* Canere inter operandum, quam sit utile. IX. 799. d. e. Assiduus Spiritus sancti cantibus egemus. VII. 33. c. Vita cum cantu concordare debet. V. 377. d. *Fide* CANTIO.

CANTICA bona et utilia, quæ. XI. 676^b. b. Ubi talia sunt, illuc advolat Spiritus gratia. V. 157. c.

Canticum monachorum. VII. 631. 739. b. Eadem frequentare debent omnes Christiani. V. 137. c. 138. *Canticum quomodo sacrificium efficitur.* V. 982. d. Canticum in Scriptura cur criminationes aliquando contineat. VI. 60.

CANTIO mollis constantiam animi labefacit. I. 904. e.

CANTILENÆ meretricum in theatris, quam periculosas. VII. 760. a. 761. c. Animas non obturant modo, sed et immundas reddunt. VII. 474. b. c. Dæmones attrahunt. V. 157. c. Satanica illa cantica diligebant et frequentabant pueri et juvenes. IX. 100. XI. 433. c. Cantilenæ impudicæ in nuptiis non canendæ. XI. 176. a. b.

CAPERNAUM, ubi Christus signa multa fecit. VII. 533. c. Patria ejus putabatur. 639. b. VIII. 234. b.

CAPPADOCES memorantur. I. 539. c. Istius regionis pastores quot et quanta patiantur pro ovibus suis. IX. 810. c.

CAPSÆ, sive capsulæ martyrum amplectendæ. II. 770. c. d. 780. b. Multam enim possunt virtutem obtinere. II. 770. d. Illarum præsentia quid efficiat. II. 662. b. 779. b. c. d. Securi sunt portus, spiritualium laticum fontes, involati opum thesauri. II. 780. Capsa S. Babylæ Daphnen translata. II. 663. e. Capsæ plurimæ SS. martyrum in quadam ecclesia territorii Antiocheni. II. 822. d.

CAPTIVITATIS nomen habet multos sensus. V. 422. a. Malum non est. VI. 177. a. Imo vero multa bona contulit Josepho. 178. Danieli ac tribus pueris, nec non toti genti Judæorum. 177. b. c. d. Qui tali remedio vitantur et abnegant idololatriam. V. 413. c.

CAPUT tondere ex voto judaicum erat. IX.

333. d. Capitis mirabile opificium. II. 439.

CARCER patriarchæ Joseph quam illi gloriosus, et aliis utilis. XI. 819. 820. Carcer Pauli cum splendidiior. 69. A. 70.

CARCERES præbent luctuosa miscrarum exempla. I. 273. c. Illorum custodes quam inhumani. XI. 819. A. B.

CARITAS vera quæ. III. 787. d. Bonorum omnium mater est, fons, radix atque caput. I. 424. A. 554. B. II. 560. B. 586. D. III. 662. VII. 216. 547. D. 773. D. A. IX. 535. A. X. 347. D. 773. C. D.

Caritatis excellentia. VIII. 530. c. d. Huic par nihil. I. 544. D. IX. 339. B. Omnia bona complectitur. II. 586. E. X. 505. D. Deus omnia caritati postponit. VII. 862. E. X. 366. A. Nihil potest attrahere ut caritas. VII. 338. A. Magna magistra est ad mores componendos. 339. A. Omnis virtutis opifex. 361. c. Perfectæ philosophiæ fundamentum. 359. A. 361. D. Plenitudo legis. II. 586. D. Signis omnibus præferenda. IX. 537. A. Alumnus suum angelum facit caritas. X. 335. C.

Caritatis laudes. X. 300. 301. 365. B. XI. 83. B. Hæc enim discipulorum Domini imago est, servorum Dei character, indicium apostolorum. I. 544. B. III. 80. c. Certa discipulorum nota. I. 461. D. VII. 247. A. Et tessera. IX. 340. C. Initium et finis. II. 586. D. E. Pharmacum ad animorum curanda vulnera. X. 362. c. Quantum commendatur a Paulo. X. 335. A. 356. A caritate sanctificatio. IX. 472. E. Ubi est caritas, ibi pax. X. 773. C. XI. 213. F. Ferri possunt omnia. XI. 81. D. Non est arcanorum detectio. XI. 84. F. A. Omnia sublata sunt mala. X. 362. c. XI. 739. B.

Caritatis vis. I. 461. D. VII. 503. B. X. 359. A. 838. D. Locorum intervallo non correitur. I. 833. c. Ubique extensa. X. 534. A. firma. XI. 56. B. stabilis invictaque est. VII. 686. E. Armis caritatis munita anima in tuto posita est. XI. 567. c. Si tamen fides adiungatur. 49. E. 567. c. Caritas suadet audere omnia. X. 481. c. Tamquam ignis consumit peccata. XI. 528. E. Maxime si vehemens fuerit. X. 477. c. Caritatis fomes osculum. X. 773. D. Caritatis voluptas. X. 344. A. B.

Caritas vinculum perfectionis. XI. 442. A. Ecclesia caritatis catena circumdata. III. 230. D. Caritatis vinculum quantum lucri pariat. VIII. 427. A. 128. B. XI. 98. A. D. Ærumna et tribulatio caritatis vinculum. 363. B. Aliud vinculum dilectionis, oratio. V. 9. A. Caritas longo intervallo sejunctos devincit. I. 834. B. Cælo terram conjunxit. XI. 83. D. Omnia connectit. 487. c.

Caritatis utilitas atque necessitas. XI. 84. D. E.

83. D. Sine martyrio prodest, martyrium vero sine caritate non prodest. II. 730. c. D. Nec sine illa acceptum est sacrificium. VII. 247. c. D. Avulsa caritate, innumera exoriuntur mala. *Id.* B. Illa enim absente, nihil bonum. XI. 442. A. Et omnia recte facta dissolvuntur. *Id.* Caritas sine scientia utilis est, scientia sine caritate inutilis. X. 198. E. A.

Caritas ex virtute, posito timore, generatur. XI. 712. E. Per multorum congregationem augeatur. XII. 260. B. c. Si vis illam consequi, diligentia utere. I. 544. c. Nusquam consistere, caritatis est modus et mensura. XI. 234.

Caritas qualis sit. XI. 92. c. Ad omnes extenditur. 527. E. Omnesque complectitur. *Id.* E. D. 597. B. c. Abjicit inæqualitatem. III. 364. D. E. Vigilans est ac sollicita. 322. D. Caritas non putat secum indecore agi. X. 331. c. Ab omni pernicie libera est. 343. A. Vehemens et violenta vere caritas. III. 813. A.

Caritatis Christianæ ratio. VII. 686. A. 687. D. Caritatem veritatis Paulus vocat Christum. XI. 614. B. A caritate Christi et a nostra virtute bona opera proficiunt. 5. F. A.

Caritas perfecta. VI. 340. *sq.* Vide notam pag. 811. tom. XII. Extremus caritatis terminus animam pro amicis ponere. I. 424. B. Caritatem confirmare, quid. II. 333. D. E. Caritatis præcepta. I. 849. *sq.* Leges. II. 161. A. B. Dolor caritatis omni gaudio suavior. X. 345.

Caritatis defectus malorum omnium causa. XI. 627. B. Caritatem comprimit amoris proprii pestis. XI. 736. B. Ubi livor et invidia, caritas prorsus sublata est. VIII. 247. A. Caritati nihil est æque contrarium atque peccatum. XI. 83. E. et præsertim arrogantia. VII. 676. E.

Caritas erga proximum quæ. VI. 341. B. 342. Veræ caritatis dotes. IV. 800. E. Hæc summa vitæ nostræ. *Id.* E. Caritas mutua inter Christianos. VII. 423. A. B. Omnibus donis seu charismatibus anteponenda. X. 337. Etenim sine caritate, illa omnia habenti nihil prosunt. X. 339. 340. Si ubique esset caritas, quanta hinc bona orirentur. X. 343. 344. Germana caritas quæ. IX. 477. E. A. In caritate vinci non sinamus. IV. 38. A.

Caritatis debitum numquam solvitur. III. 181. c. Etsi semper solvitur, semper tamen debetur. 730. D. Exhibenda caritas etiam indignis. VII. 423. A. Indicium caritatis, diligere eum qui oderit. XI. 57. A.

Caritatis planta per elemosynam nutritur. IX. 195. A. B. Caritas aliena bona sua esse existimat. X. 333. c. Opera caritatis commendantur. IX. 382. 383. 393. 394. Caritas paupertatem

parit , quomodo. 104. c. *Caritatem consequitur hilaritas*. I. 990. A.

Caritas discipulorum Christi. VII. 533. E. Chrysostomi caritas. III. 787. E.

CARMINA incantatoria damnantur. II. 287. E. CARNIFICES in majori hebdomoda quiescunt. V. 633. C.

CARNIS prudentia quæ. XI. 41. C. D. Prudentia carnalis peccatum est. XI. 42. E. Virtus ejus. *Ib.* F. Carnales homines caro vocati in Scriptura. IV. 232. E. A. 233. B. Carnale omne caducum et non diuturnum. XI. 189. C. *Carnalis homo non inteligit spiritualem*. VI. 832. 2^a. col. B. *Sicut calamus, a quovis vento curvatur*. VI. 853. C. 1^a. col.

Carnis cognationem exclusit Joannes Baptista, et fidei cognationem inducit. VII. 174. C. 175. E.

Carnium esus post diluvium inductus. IV. 306. 315. A. B.

Carnem calumniantur Manichæi, illamque a Dei opificiis amovent. IX. 616. B. C.

Caro Dominica. III. 974. B.

Carnem suam Christus nobis reliquit, licet secum assumeret. II. 40. B. C. In Eucharistia manet illa caro. VII. 833. A. Cum ejus sanguine. VII. 889. B. 890. C. Ipse Christus carne et sanguine suo ibi nos alit. III. 389. B. Per manus sacerdotum. I. 468. A. B. C. Vere enim Christi carnem et sanguinem edimus. V. 562. A. *Vide COMMUNIO ET EUCHARISTIA*.

CARTERLE epistolæ Chrysostomi. III. 728. E. 737. B. C. 875. C. Illi condolet ob adversam valetudinem. 728. E. A. 875. C. D. Carteria phar-macea quædam mittit ad Chrysostomum. 737. B. C. Illa ad Carteriam remittit S. doctor. 878. D. A.

CARTERIO Chrysostomi epistola, in qua de solitudine sui exilii gaudet S. doctor, et amico gratias agit ob ejus sollicitudinem. VII. 881. A. B.

CASPIUM mare a Mediterraneo disjunctum est. V. 462. B.

CASSIANUS diaconus epistolam cleri Constantinopolitani ad Innocentium papam detulit. III. 624. A.

CASSIDES æneæ militibus. VII. 771. A.

CASSIODORUS Mutianum Scholasticum jussit Homilias Chrysostomi in Epistolam ad Hebræos latine convertere. XII. In *Præfat. num. 4*.

CASTABULORUM episcopus cogitur Chrysostomi inimicis assentiri, illis tamen resistit. III. 861. A

CASTITAS maxime decorat juvenes. IV. 823. D. Puerorum castitati quam sollicite invigilandum a parentibus. 822. A. B. C.

CASTRATIO operatio diabolica. VII. 702. D. In Evangelio quid significet. *Ib.* C.

CISTO scribit S. doctor. III. 887. B. C. Simul

et Valerio, Diophanto et Cyriaco presbyteris. III. 735. D. 757. C. 785. E. 813. A. 872. D.

CASU omnia ferri quidam putabant. I. 413. E. 193. D. XII. 293. A. Sed quammaxime errant. II. 914. A.

KATAΒΑΡΕΥΘΗΝΑΙ quid significet. XI. 428. E. 429. F.

CYTECHESIS quid. II. 276. D. *Vide notam Edit. Venet. post pag. 1010. hujus tomi, lin. 10*. Chrysostomi catecheses *Ad illuminandos*, prima, II. 265, secunda 276. In utramque Monumentum. II. 264.

CATECHUMENI memorantur. II. 523. A. B. V. 208. B. IX. 204. D. Quæ ratio eorum habenda in Ecclesia. XI. 251. A. B. Illorum conditio. X. 506. 512. A spirituali grege segregati. *Ib.* B. Per triginta dies ad baptismum instruebantur. II. 272. Pro eis publicæ fiebant preces. X. 506. B. 512. D. Ipsorum precationis initium. IX. 638. E. Pascha non celebrabant. I. 747. B. C. Herus catechumenus tempore mysteriorum recedit, manente servo initiato. II. 523. B. Non enim toti liturgiæ aderant catechumeni. VI. 213. B. Fidelibus erant extranei. VIII. 169. A. Nesciebant mysterium calicis. II. 266. C. Caput inclinare jubebantur. X. 513. D.

Catechumenos instituit Chrysostomus. II. 271. E. A. IV. 109. Non ad principatum, sed ad regnum celorum vocantur. II. 266. Continentiæ summo opere studere debent. VI. 353. Levius puniuntur catechumeni peccantes, quam ii qui post baptismum delinquant. IX. 14. B. Contra catechumenos qui ad mortem usque baptismum differebant. VIII. 120. E. IX. 13. C. D. 15. C. D. 203.

CATENARUM Pauli vis et virtus. XI. 78. C. 79. A. B. Sunt fundamentum prædicationis. XI. 463. Illas reverentur angeli. XI. 464. F. Magnæ consolationis erant discipulis ejus. III. 366. In vinculis filios evangelio parturiebat Paulus. XI. 69. C. Beatis illis catenis gratiæ actæ. XI. 72. A.

Catenis peccatorum suorum unusquisque constringitur. XI. 66. E. Peccatorum suorum catenas connectere, quid sit. XI. 463. D.

CATHANI seu mundi carpuntur. XII. 266. C. D. 300. A. *ubi vide not. 501. B.*

CATHENA, forte Θέριον designat. VI. 52. E.

CAUSA potius respicienda quam rei natura. I. 734. C.

CEDES quispiam. I. 77. B.

CELEBRITATUM externarum ratio. IV. 837. B. C.

CELSUS nominatur. X. 55. E. *Vide notam a.*

CENSUS seu descriptio Cyrenii in codicibus Romæ asservabantur. II. 420. D.

CENTESIMA, usque genus. VII. 643. c. d. *Vide notam d.* IV. 27. *Vide notam c. et Præhujus tomi* IV. § V. pag. XI. IV. 733. d. CENTUPLUM quid. IV. 27.

CENTURIONIS fides quanta. I. 664. E. A. 663. III. 49. VII. 355. E. 336. 360. A. Judeus non erat. VII. 360. A. In sua calamitate philosophabatur. VII. 339. B. Verba ejus probant Christi divinitatem. I. 663. Centurionem Christus coronat. VII. 337. c. *Centurionis ejusdem humilitas, fides, sapientia, bonitas.* VI. 837. c. *sqq.* Centurio cruci adstans, postea martyr fuisse perhibetur. VII. 934. A.

CEPHAS, nomen Simonis a Christo impositum. III. 129. B. 132. B. 133. Cephas, seu Petrus, apostolorum coryphaeus. X. 212. E. *Vide* PETRUS.

CEREBRI humani mirabile artificium. II. 439. A.

CERTAMINUM et palestra modus. IV. 733.

Certamen est vita nostra. V. 56. c. Non martyrii, verum certaminis nunc tempus est. IX. 212. d. Sed periculosiora atque longioris durationis cum diabolo certamina. I. 531. Si pro Christo suscipiantur, voluptatem conferunt. X. 563. Si hiestadium et arena, postea præmia et coronæ. V. 73. A. Nam certantis est præmia mereri et percipere. I. 637. B.

CERVUS sitibundus, eo quod serpentes comedit. V. 164. A. Pulchra Deum sitientis animæ imago. V. 160. 164. 165. 166.

Cervus *ἔλαφος*, seu impurus, dictus, quia *ῥεῖται*, sive serpentes, comedit. XI. 810. A.

CHEREÆ, Aphthonio et Theodoto scribit Chrysostomus. III. 760. E. 773. B. Chæreæ, Theodoto et Nicolao alia epistola. III. 826.

ΧΑΛΚΟΠΡΟΣΩΠΟΣ, id est impudens. I. 773. E.

CHALCIDIE scribit S. doctor. III. 740. c. 764. c. 778. B. 783. B. Ad Chalcidiam simul et ad Asyncritiam aliæ epistolæ. III. 734. A. 733. c. 888. A. B. In molestiis versantur. III. 734. A.

CHAM cur filius Noë junior dicatur. IV. 336. B. Non sine causa Cham Chanaani patrem dicit Scriptura. 320. D. E. Chami crimen quam horrendum. I. 960. A. B. Chami incontinentia. IV. 320. A. 332. c. 340. B. Ejus salacitas. IV. 340. c. 765. D. Nequitia et impudentia. 333. Chami peccatum venia indignum. 766. Inde servus fratrum effectus. 338. A. 765. D. *Vide* CHANAAN. CHAM. *Terra Cham vocatus Ægyptus.* V. 822. A.

CHANAAN maledictus. I. 960. c. Quare maledictus ob patris peccatum. IV. 321. B. 336. E. 337. Ista maledictio in Gabaonitis finem accepit. VI. 23. E. 374. A. 398. E.

CHANAANI, tempore Christi, Judæis meliores. VII. 596. E.

Chananea mulier in exemplum allata. IV. 448. 520. 521. Ejus fides laudatur. III. 526. VII. 596. 597. 598. Atque constantia. III. 527. IV. 396. c. Et humilitas. VII. 598. 599. Mulier illa alienigena accessit ad medicum animarum. IV. 520. E. Credidit, dum sacerdotes non crederent. I. 704. B. Omni beneficio digna erat. VII. 596. E. Illius perseverantia in precando. VII. 598. *Chananea Ecclesiae imago.* VIII. 840. A.

CHAOS dirimens justos a peccatoribus. I. 922. Chaos magnum, quid. I. 979. c. d.

CHARISMATA quid sint. XI. 257. Sine bona vita nihil aut parum prosunt. X. 340. E. Dabantur indignis. III. 78.

CHARYEDIS circa Libyam, *πρὸς τὴν Λιβύην*. VII. 881. D.

CHERUBIM plenam scientiam interpretantur. I. 573. c. Cum gladio flammeo paradisi custodiebatur a Cherubim. IV. 183. A. Cur *versatilis* dicitur gladius ille. *Ib.*

CHIROGRAPHUM pecuniaria. III. 34. B.

CHOREARCHÆ fiebant pueri. IV. 843. c.

CHORI a Davide instituti, singuli suum præfectum habebant. V. 649. Chori et concentus Ecclesiae cum Seraphinorum concentu comparantur. VI. 110. D. 111. E.

ΧΡΗΜΑΤΑ, seu utilia, cur sic vocentur pecuniæ. XI. 321. c. d. 668^a. d. ut scilicet illis utamur. III. 63. c. d. non ut eas defodiamus. VII. 372. A.

CHRISTUS ab unctione Spiritus sancti sic vocatus. IX. 41. D. 466. B. Quando fuerit unctus. V. 210. B.

Christi duplex generatio. VII. 23. A. Christum Deum et hominem futurum esse prænuntiaverunt prophetae. I. 683. D. Veteris Testamenti historiae, Christi typi et figurae. VII. 142. B. Christus perfectus Deus, et perfectus homo. III. 897. B. c. 898. Passibilis et impassibilis. 896. D. Duas habens voluntates. III. 25. c. 26. VIII. 268. Cum esset Deus, amore nostri servus factus est. XI. 836. B. Mysterium hoc philosophi non potuerunt attingere. X. 39. A. B.

Christi divinitas. I. 682. *sqq.* VII. 614. B. Æternitas. V. 206. Christus Filius Dei. VII. 68. D. 659. D. E. Ante Mariam exstitit. V. 109. Omnia creavit. VII. 123. A. Forma servi in Christo divinitatem minime læsit. I. 637. A. 658. Divinitatis potentia Christus ubique præsens. 642. E. Cur non Emmanuel vulgo vocatus sit. VII. 86. c. 87. A.

Christi cum Patre æqualitas. VII. 123. A. 388. E. c. Patris et Filii una gloria et substantia.

630. A. B. Christus Patri honore par. IX. 17. B. Eadem operatur quæ Pater. VIII. 257. E. Eadem etiam potestatem habet quam Pater. I. 651. D. 633. C. Ejus cum Patre concordia. VII. 614. D. et consubstantialitas. I. 615. A. B. C. Christi æterna generatio a Patre. VI. 196. B. In Christo omnia quæ in Patre. XI. 9. D. C. Ab illo distinguitur hypostasi. V. 110. A. B.

Christi divinitas et cum Patre æqualitas probatur ex ejus incarnatione. I. 636. A. B. 637. Ex illo verbo: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor*. I. 677. D. E. Ex ejus resurrectione. VIII. 156. Quia omnium auctor, non administrator. XI. 12. D. Quia peccata dimittit, quia in celos introduxit, quia leges dat et præcepta. I. 632. Quia secreta cordis novit et revelat. VII. 389. A. VIII. 319. Quia Filium Dei se nominari sinit. VII. 580. C. ex dictis amicorum et inimicorum. IX. 17. B. Ex ejus miraculis. VIII. 289. A. C. ex potestate qua gaudet vitæ et mortis. VIII. 253. D.

Christus suam probat divinitatem. VIII. 26. D. E. Sese declarat Patri æqualem. 334. E. 494. B. C. 495. illique consubstantialem. 334. C. In Christo vox *sum* ejus perpetuitatem designat. VIII. 371. C. 372. Se Dominum et Deum et creatorem declarat. VII. 439. C. D. Suam iterum cum Patre æqualitatem ostendit. VII. 516. A. Per arcanorum notitiam suam declarat divinitatem. VII. 500. D.

Christus cur aliquando non se Deum esse aperte dicat. VII. 233. C. 234. C. Quare non statim suam divinitatem patefecerit. 618. In Actibus Apostolorum non ita clare enuntiatur Christi divinitas. IX. 3. A. B.

Christus non ideo Patri inæqualis, quod incarnatus sit. I. 636. B. Nec quia humilia de illo dicta fuerint. 619. C. D. aut ipse talia dixerit. 617. E. Id enim faciebat ut auditorum infirmitati sese attemperaret. 617. E. 618. Ut incarnationis veritatem adstrueret. 617. E. 618. 619. Ut humilitatem doceret verbo et exemplo. 619. D. Ut in unius personæ opinionem induceremur. 620. A. Ne suam substantiam, i. e. personam, ingentitatem esse putaremur. 620. A. B. Nec hujusmodi æqualitatis officient verba hæc: *Non est meum dare vobis*. I. 634.

Christus cur et quomodo precibus usus fuerit. VIII. 441. D. C. Non illis opus habebat. VIII. 442. ut somniarunt quidam hæretici. VIII. 441. D. Preces ejus eum Patri inferiorem non arguunt. I. 630. B. 631. neque gratiarum actiones quas egit. VIII. 289. Christus a Patre dilectus. VII. 642.

Christi incarnatio quam stupenda. I. 609. E. Nihil huic mysterio par est. VII. 333. C. Olim Christus in figuris apparebat; postea vere incarnatus est. IV. 633. Incarnationis realitas asseritur contra hæreticos. VIII. 73. A. 74. Christi œconomia tota propter nostram salutem. VIII. 253. Quomodo illum noverunt prophetæ. VIII. 36. C. 57. Caput salutis nostræ incarnatio. VI. 301. E. Quomodo Christus exivit a Patre, non relinquens Patrem. XI. 172.

Christi terrena generatio admodum miranda. VII. 24. A. Non intelligitur. VI. 196. C. Non secundum naturæ leges fuit. 56. Ob amorem hominum inter progenitores aliquos improbos habuit. 41. et etiam meretrices. 23. C. Christi genealogiæ ratio. 56. Cur non Mariæ, sed Josephi generatio texatur. 29. 30. C. Christus ex semine Judæ. IV. 686. David rex quare primus memoretur in Christi genealogia. 23. B. Christus honorifice dicitur filius David. 412. E. Cur in Christi genealogia Phares et Zora nominentur. 42. C. Cognati Christi Desposyni vocati admirationi fuerunt ubique. VIII. 143. D. Christus quomodo sine genealogia. VI. 311.

Christi adventus necessarius. VII. 42. Phantasma non fuit. III. 27. E. Illum et cætera ad ipsum pertinentia prædixerunt prophetæ. I. 687. VIII. 221. qui modum etiam prænuntiaverunt. I. 683. A. Ante Christum fides in ipsum non exigebatur a Judæis. VI. 209. A. Quot istius adventus fuerunt indicia. VII. 121. Illius causa. IV. 299. D. Duo Christi adventus. VII. 648. D. VIII. 183. B. Prior occultus. V. 269. C. 270. Ante Christi tempora quot mala essent in mundo. VI. 301. E. A. 302. Postea autem totus illustratus orbis. VI. 302. D. E. 303. Adventus Christi amissa nobis auctiora restituit, et majori accessione. VI. 213. Christi adventus pacem intulit mundo. I. 692. C. Prophetias perlucidiores effecit. VI. 209. E. Virtutem faciliorem reddidit. IX. 625. D. Ut medicus, et latenter venit Christus. VII. 608. A. Ut veritatem plantaret, Christus venit in mundum. V. 204. A. atque ut hominem salvaret. I. 948. D. E. 949. Adventu suo sacrificiorum cultum sustulit. I. 694. D. et omnes gentes attraxit. I. 686. E. Cur Christus tardius in mundum venerit. XI. 411. A.

Christi corporis realitas demonstratur. III. 28. Revera ex virgine formatum est ejus corpus, nec per eam quasi per canalem transit Christus. VII. 59. In Mariæ utero conceptus est, obumbrante Spiritu sancto. IV. 370. B. C. Illa tamen operatio non exploranda. VII. 58. B. Caro Christi, non ad tempus, sed in æternum assumpta, ado-

ratur ab angelis. VIII. 74. 75. Quomodo nata sit. VIII. 172. c. Non habuit Christus carnem peccatricem. IX. 622. a. 623.

Christi ortus a prophetis prædictus. II. 417. a. In Christi ortu cur tot signa facta sint. VII. 144. Non sicut homo editus est Christus. 470. In præsepio natus est coram innumera multitudine. I. 624. e. Tempore primæ descriptionis. II. 420. e. a. Stella, magi et universa creatura Christum agnoverunt. V. 273. d. e. Cur primo a magis barbaris annuntiatur. XII. 521. a. b. Quare in Bethleem ortus, post partum in Nazareth mansit. VII. 120. b.

Christus puer summopere matrem venerabatur. VIII. 141. d. suisque parentibus obediens erat. *Ib.* e. Fugit in Ægyptum, quare. VII. 139. a. b. 140. Cur vocetur Nazareus. 137. In puerili ætate miracula non edidit. VIII. 114. e. 140. a. b. neque ante suum baptismum. 152. b. c.

Christus cur baptizatus a Joanne. II. 438. 439. VII. 164. et triginta annos natus. 162. a. Baptismo non egebat. VIII. 114. b. sed decebat ut baptizaretur. 186. Implevit omnem iustitiam, quomodo. II. 440. a. Ejus baptismus quidpiam habuit ex veteri et ex novo Testamento. VII. 23. b. 24.

Christus cum Joanne Baptista non comparandus. VII. 469. d. Cur Joanne minor putabatur. VII. 186. e. VIII. 104. a. 103. Christi et Joannis scopus idem erat. VII. 421. d. e. Quare non ante Joannem prædicavit Christus. 205. a. Joannem defendit. 466. d.

Christus a Spiritu ducitur in desertum, quare. VII. 193. Cur dies quadraginta jejunat, et non amplius. 194. b. Ejus tentationes. 195. 196. Nos docuit quomodo agendum in tentationibus. VII. 197. Opera Christi terribilia. V. 204. b. Trium annorum spatium miraculis celebratus est. VIII. 140. e.

Christus ut dominus, Moyses ut servus, miracula patrabat. VII. 379. a. b. Elisæus ut servus, Christus autem ut dominus curat. 349. b. c. Christi miracula nivales imbres numero superant. 406. d. Signis fide dignis comprobatur, ex doctrina vero signorum lucrum auget. VII. 697. c.

Christus sæpe ægros non expectabat, sed ipsos adibat. VII. 414. e. Non semper eorum fidem exigebat. 208. c. Aliquoties tamen illam petebat. 413. Aliquando aliorum curationem aliorum precibus concedebat. 370. Alia jussu, alia precibus faciebat miracula. 234. nec sua semper auctoritate. 233. a. Celeriter morbos pellebat. 370. Alio modo quam apostoli morbos curabat. 349. a. Miracula prophetis copulabat. VI. 86. b. Cur non

multa fecit signa in Nazareth. VII. 333. a. 336. Secundum hominum voluntatem miracula patrabat. I. 643. Quare orabat antequam signa patra- ret. 650. b. VIII. 289. Miracula Christum prædicabant. 80. a. Non arte humana curabat Chris- tus. III. 48. Modo manu, modo sola voce sana- bat. V. 178. e.

Christus panes multiplicat rogatus. VII. 568. Antequam illis benediceret, respexit in cælum. VII. 569. e. Quanta per hoc miraculum nos docuerit. 570. 571. Quomodo Philippum tentavit. VIII. 287. d. e.

Christus in mari dormit. VII. 377. d. A discipulis excitatur, et mari imperat ac ventis. VII. 377. e. 378. et turbæ mirantur. 379. Super mare ambulat, quare. 578. d.

Christus paralyticum sanaturus, a peccatis primo eum solvit. V. 639. a. b. sic malorum fontem tollens. III. 51. c. 52. De paralytico demisso per tectum Homilia. 40. *sqq.* Paralyticus 33 annorum sanatur, quare. I. 670. 671. Eum misericorditer adit Christus. III. 41. e. et interro- gat. 42. Pulchra de his duobus paralyticis anti- thesis. 47. d. e. Cur non fecerit Christus se no- tum paralytico piscinæ. I. 676. d. Quare sabbatum solvebat. 675. 676. De paralytico in lecto ja- cente Homilia. VII. 387. *sqq.*

Christus transfiguratus, quare. III. 408. a. VII. 637. Quomodo tunc resplenduerit. III. 470. d. e. a. 371. Non totum sæculi futuri splendorem exhibuit in transfiguratione. I. 19. b.

Christus dæmonas mittit in gregem porcorum, quare. VII. 381. c. Increpat dæmonas vera lo- quentes. I. 892. d.

Christus Lazari infirmitatem audit a nuntiis. II. 773. e. Quare illum adire procrastinaverit. *Ib.* a. Non oratione, sed jussu Lazarum a mortuis revocat. I. 645. a. II. 774. Super illum lacryma- tur. VI. 357. 2^a col. Non ignorabat ubi mortuum posuerant. I. 642. d. e. Non ignorans inter- rogat. 642. d. e. 643. Si precatur Patrem, propter mulierum facit imbecillitatem. 644. b. 645. d. et ob infideles circumstantes. 646. Cur Lazarum nominatim e sepulchro evocat. *Ib.* c. e. Judæis imperat ut instituas solvant. I. 646. a. 647. Lazari resurrectionis ratio. VIII. 427. c.

Christus ficui maledixit, quare. I. 873. c. VII. 746. c.

Christus ænigmatice et per parabolas sæpe lo- quebatur. VII. 529. Quare. 730. b. V. 247. a. VIII. 155. c. d. e. Maxime cum Nicodemo. VIII. 161. d. Ipse est qui exiit ad seminandum. VII. 529. Dis- crimina inter Jonam et Christum. 517. d. e. a. Christus spiritualibus sensibilia miscuit. VII. 217.

Christi vitam agendi ratio. V. 313. c. d. In Christo primum signa, postea doctrina, deinde miracula. IX. 67. a. Vita ejus quam laboriosa. VIII. 206. Ab incunabulis Christi ærumnæ et tribulationes. III. 638. 639. Christus flevisse legitur, nusquam ne subridentem quidem reperies. VII. 112. c. Quæ docebat exsequebatur. III. 407. Et fecit quidem ante quam docuerit. IX. 6. Impeccabilis erat. VII. 185. a.

Christus in solemnitatibus Jerusalem adibat. VIII. 238. a. Cur his diebus Judeis se ostenderet. I. 670. d. et palam loqueretur. VIII. 415. c. Vendentes his ejcit e templo. VII. 745. b. 747. d. c. 748. d. VIII. 153. a. b. Non temporum necessitati subjectus erat Christus, sed rerum ordinem servabat. VIII. 155. a.

Christi discipuli vitiis fuerunt obnoxii, sed eos ipse ab iis liberavit. VII. 814. Majora quam Christus ediderunt miracula. VIII. 434. a. Per discipulos suos baptizabat. 189. d. Longe a tumultu illos alloquebatur. 338. e. Quædam eis occultabat, ne in mærorem inciderent. 494. e. Cur in navim ascendens, solos assumat apostolos. VII. 377. c. Quare mala et ærumnas eis prænuntiet. 426. b. c. Exemplo suo illos hortatur ad contumelias ferendas. 440. et ut mortem fortiter subeant. 441. b. Christus discipulos ad certamina parabat. 443.

Christi discipuli operarii erant. VII. 415. d. Non semper lege illos obstringi voluit. III. 220. b. c. Cur non duas tunicas habere jussit. 219. b. c. Quare illis permisit ut gladios gestarent. VII. 900. c. Illorum infirmitati se attemperat. VII. 399. VIII. 549. Non præsens modo, sed et absens eorum studet utilitati. 293. d. Christus discipulos alloquens, totum orbem alloquitur. VII. 213. c. d.

Christus frequenter ibat ad synagogas. VII. 553. e. Præsertim singulis sabbatis. III. 916. e. Non cessavit auditores corrigere. I. 872. c. d. etiamque Judam. 873. Auditorum captui sese accommodabat. VIII. 176. c. Illorum utilitati consuluit, non suæ dignitati tantum. 49. e. 513. e. 439. Cur in synagoga doceret et in templo. 319. Christus qui palam semper loquebatur, quare semel in occulto loquitur. 351. a. b.

Christi doctrina, quomodo sua simul et non sua. VIII. 333. d. Dura videtur, et quomodo. 319. Verba ejus spiritus et vita sunt. 320. a. b. Cur sæpe vitam memoret. 318. sæpe etiam judicium et resurrectionem. 264. Non verbo solum, sed et exemplo instruit. III. 28. d. Quæ docebat, exsequebatur ipse. 406. 407.

Christus aliquando demissus, aliquando sub-

limius loquebatur. VII. 551. e. Cur dicitur Christus aperuisse os suum. 212. a. Humilibus verbis frequenter utebatur, nec statim sublimia dogmata afferbat. 399. c. Neminem necessitate aut vi trahit, sed hortatur et allicit. VII. 625. d. e. a. d. VIII. 344. b. X. 31. Neminem vi et necessitate detinet. VIII. 321. c. 549. d.

Christi doctrina fide tantum eget, non syllogismis. IX. 482. d. Ex miraculis et ex prædictorum eventu asseritur. X. 74. d. e. Animas ad veram philosophiam instituebat. VII. 371. a. Sustulit astrologiam, fatum et præstigias. VII. 97. b. Per contraria suadebat, quomodo. X. 31. c. d. e. Non nisi ipso revelante, scopu ejus dignoscis potest. VII. 494. b.

Christus non instituit ad vanam gloriam fugiendam. VII. 412. d. Docuit humilitatem. I. 649. e. VIII. 477. e. a. Jejunium, eleemosynam. VII. 278. c. d. et orationem commendare solebat. III. 29. b. 33. d. Lugentes beatos prædicat, ridentes vero dicit miseros. VII. 500. b. Per utilia et per noxia ad obsequendum acuebat. 303.

Christi auctoritas. VIII. 256. e. Virtus quantal. VII. 819. b. Omnia potentiam ejus prædicabant. 362. a. Cum quanta auctoritate loquebatur. VIII. 513. e. a. Asseritur ejus potentia. VII. 224. b. 873. e. Prædictiones ejus illam ostendunt. I. 701. e. Christi mansuetudo cum potestate conjuncta. VII. 383. c. 698. b. c. Ut magister bonus aliquando balbutit nobiscum. I. 649. c.

Christum in prædictionibus veracem esse probatur. I. 768. 769. Ejus vaticinia quam certa. 707. Christus non impostor. 772. d. Christus omnia noverat, sed aliquando nescire se simulat. IX. 19. d. e. Locum prophetæ ubi esset mactandus. VII. 756. a. b. Discipulis, non turbæ, mortem suam initio prænuntiavit. 725. e. a. Cæteras vero suas passiones tardius illis detexit, quare. 726. b. c. Christi prædictiones non arbitrii libertatem labefactant, aut necessitatem inferunt. X. 283. b.

Christus legislator. VII. 234. e. Quare nomen illud tacerit. I. 655. a. Veteris legis auctor Christus. VII. 240. Idem est enim qui legem dedit et incarnatus est. V. 234. b. Legis dominum esse Christum demonstratur. VII. 493. a. Legem modo servabat, modo non servabat. 330. b. c. Sabbatum solvit. 486. e.

Christus in legis venit auxilium. IX. 621. a. Non transgreditur, sed supergreditur legem. VIII. 246. b. Legem servavit, ut per umbram veritatem introduceret. I. 745. Legem totam implevit, quibus modis. VII. 235. Non erat a veteri lege alienus. 883. c. Testamentum vetus non excludit,

imo laudat. 351. c. d. Non erat illi contrarius. 700. d. Legem non solvit. 233. d. Illam interpretatur et laudat. 699. b. Quomodo illam abrogaverit. II. 451. c. VII. 237. Quid per mandata minima legis intelligendum. 238. a. Christus Judæorum baptisma et pascha abrogat. 189. d. e. et alias judaicas observationes. VIII. 208. e. Legem paulatim solvebat, 286. d. Per Christum lex finem accepit. X. 566.

Christus vetus Testamentum novo adjunxit. VII. 26. e. Legem novam veteri perfectiorem induxit. 237. Leges nobis ac dogmata partim per se, partim per apostolos prodidit. I. 337. c. Præcepta Christi sunt complementum legis veteris. VII. 236. c. Cur de minoribus etiam et exiguis præcepta dedit. VI. 17. c. d.

Christi conspectus gratia multa plenus. VII. 371. b. Ejus lenitas. 372. d. mansuetudo. 502. b. moderatio. 333. e. 608. e. caritas. 272. d. misericordia ineffabilis. 549. b. etiam erga nos peccatores. II. 867. c. Christi mansuetudo et patientia. V. 203. b. Justitia ejus temperat benignitatem. VII. 267. d. Ejus providentia. 517. b. sapientia ingens. 503. a. paupertas. 738. c. 739. benignitas. VIII. 329. c.

Christi humilitas. VIII. 474. a. Gloriam non amabat. VII. 403. Ostentationem fugiebat. 348. c. Causam suam aliquando defendit. 518. c. d. Humilitatem, mansuetudinem et patientiam docet. III. 28. a. Christus in humilibus sublimior. VII. 185. d. Seipsum humiliavit, ut nos exaltet. 23. a. I. 639. b. Quam ab inani gloria, quam a fastu et ambitione alienus. 212. d. 415. VII. 388. a. Christus quam mitis et humilis in verbis. II. 867. VIII. 359. e. 438. e. Humiliter loquitur, nos docens humilitatem. V. 110. b. c. VIII. 442. b. Quam humiliter de seipso loquitur. IX. 7. a.

Christum impostorem. I. 798. et magum quidam impie dicebant. II. 590. a. Illum expellabant Judæi ut inimicum. V. 96. c. Christus sine causa odio habitus. 69. c. Dæmonium fuit sæpius appellatus. VIII. 407. c.

Christi erga inimicos amor. VIII. 178. e. a. benignitas. 473. a. Suprema caritate dilexit eos. VII. 687. b. c. Pro inimicis orare præcepit. III. 29. sicut fecit ipse. VII. 687. c. Phariseos quomodo coercreat. 393. 396. Inimicorum usus est invidia ad seipsum celebrandum. 388. b. c. Christi fratrum arrogantia. 526. d.

Christus cur secedat. VII. 204. b. Humano more fugit. VIII. 203. e. 448. c.

Christus multam gerebat pauperum curam. VIII. 483. e. Cur loculos habuerit. *Ib.* a. Judæ

quare illos commiserit. 449. d. e. Cur non permiserit sequi se volenti, ut sepeliret patrem suum. VII. 372. b. Cur mane esuriit. VII. 746. b.

Christus permisit ut meretrix pedes ipsi lavaret, quare. VIII. 422. c. Cur illam defendat quæ pretiosum unguentum effudit. VII. 863. e. a.

Christus quot et quanta beneficia hominibus contulerit. VII. 538. d. e. a. Dedit justitiam æternam. I. 786. e. Longe plura bona intulit quam diabolus mala. IV. 787. Non a bellis, non a barbaris, sed a peccatis liberat populum suum. VII. 68. a. Ad angelorum dignitatem illos evexit. XI. 413. d. Non tantum peccati tyrannidem exstinxit, sed et carnem leviolem effecit. IX. 627. b. Christus neminem punivit in terris, sed omnibus benefecit. I. 873. b. Christus quantum homines curet, ipsisque provideat. VIII. 226. c. maxime circa salutem et emendationem. VII. 394. a. IX. 773. d. Vel unum hominem lapsus redempturus venisset. X. 822. a. b. Viam ad salutem faciliorem reddidit. VII. 538. VIII. 79. Dat gratiam. X. 10. a.

Christus etiam gentibus bona contulit. II. 643. Gentes cur hæreditas Christi. V. 231. d. Pro omnibus gentibus venit in mundum. III. 521. c. Cur gentes adierit. VII. 593. d. Pro illis mortuus est. XI. 660. d. e. Populus Christi omnes quotquot ejus doctrinam suscipiunt. VII. 68. a. b. Cur de gentilibus ad fidem conversis dicat: Non sunt ex hoc ovili. VIII. 403. c.

Christus cur super asinam sederit. VII. 738. a. b. c. Quomodo turbatus sit. VIII. 460. c.

Christus quomodo testimonium non accipit ab hominibus. VIII. 49. d. Satanam vocat Petrum a passione cum prohibere conantem. III. 23. VII. 619. d. e.

Christi bellum adversus dæmonem. V. 226. b.

Christus in lotionem pedum discipulorum quantum exhibuerit humilitatem. VIII. 473. d. Hoc fecit ut nos modestiam doceret. 475*. b. Judæ primum pedes lavit. 475. e. Quo sensu acui gladium jubet. III. 222. a. b. 223.

Christus quadraginta prope annos attigerat. VIII. 371. a.

Christus pascha fecit, ut per umbram veritatem introduceret. I. 743. Quomodo illud desideret, et non desideret. I. 623. a. 624. Cur pascha celebravit illo tempore. I. 743. e. Per passionem pascha ipse effectus est. II. 462. b.

Christi cruciatus quot et quanti. VII. 924. a. Quam multa passus sit pro suo grege. I. 607. c. III. 639. 640. Non vi aut necessitate, sed libens venit ad passionem. VIII. 357. b. Christi passio actio vocari potest. IX. 7. Christus vere, et non spe-

eie (δοxyaet) tantum passus est. VII. 517. D. Christi passio a mille malis homines liberavit. VII. 839. c.

Christus in cœna proprium sanguinem ipse bibit. VII. 884. b. Quare circa festum Paschæ corporis sui mysterium celebraverit. 882. A. 883. b.

Christus cur exierit post cœnam in montem Oliveti. VII. 885. b. In Christo naturæ humanæ illud est: *Si possibile est*, etc. I. 624. 625. III. 23. Lubens traditus est. II. 461. Ejus erga Judam clementia. 860. *sqq.* Ne contristemur audientes Christum proditum esse. 445. *sqq.* Judam non aperte proditorem dixerat. VIII. 484. Vox Christi Judæos et milites prostravit. III. 152. Christo Malechus inflixit alapam. VIII. 559. b.

Christi flagellati columna lignea superstes tempore S. Chrysostomi. IX. 26. c.

Christus a servo pontificis alapa cæsus. I. 552. E. A. Ejus silentium in passione. I. 688. D. E. 689. Quo sensu se regem dicat. VII. 916. A. Quomodo regnum ejus non sit de hoc mundo. VIII. 565. Barrabæ postponitur. 918. Cur flagellatus est Jesus. 919. A. Quam mirabilis ejus patientia. II. 842.

Christus quare extra portam passus est. II. 487. D. Factus est pro nobis maledictum. IV. 25. Crucem suscepit, ut nos a maledicto liberaret. 24. c. V. 199. E. In cruce pendens maledictionem maledictione commutavit. VI. 395. D. Tiberio imperante cruci affixus est. III. 115. c.

Christus crucifixus est tamen Altissimus. V. 227. A. Ubi crucifixus est, ibi adoratur. 391. Cur de cruce non descendit. 229. B. Quare opem sibi tunc non tulerit. X. 28. E. A. Christi in cruce potestas. VII. 860. D. In cruce vindex esse noluit. I. 802. c. In cruce vincebat. II. 842. Per crucem diabolus debellavit. III. 907. c.

Christus latronem verbo in paradysum introducit. I. 645. E. Cur matrem commendat discipulo. VIII. 576. c. Cui usui fuerit crucis titulus. 575. A. Verba Christi in cruce benignitatem ejus ostendunt. II. 482. D. A. Solus derelictus ante mortem. I. 696. A.

Christus habet potestatem ponendi et resumendi animam, quomodo. VIII. 406. Debitum mortis pro Adamo solvit. III. 910. A. Longe plura quam debebamus pro nobis exsolvit. IX. 574. Sanguis ejus peccatorum remissionem operatur. X. 8. F. A.

Christus, licet juste nobis irascebatur, attamen pro nobis seipsum dedit occidendum. VII. 249. Miracula Christi in morte. III. 21. E. A. B. In aere mortuus est, ut aerem purgaret. II. 477.

Christus mortuus est pro inimicis, pro tyrann-

nis, pro præstigatoribus, pro crucifigentibus. I. 847. D. E. pro gentilibus. XI. 660. E. et pro universo orbe. XII. 59. D. A. Sanguinem suum fudit pro illis qui ipsum effundebant. II. 466. A.

Mors Christi mors est, mors cæterorum dormitio, ex Paulo, quomodo. I. 935. c. D. Mors Christi mors mortis est. IX. 585. A. Quo pacto mortem vicerit Christus. II. 471. A. Christus morte mortem sustulit. XI. 426.

Christi mors translatio est. VIII. 532. c. non contumelia. 578. B. c. Non obfuit quominus maneret in æternum. 464. B. Christus per passionem suam mortem expugnavit. XI. 734. Mors ejus interfecit inimicitias. 41. B. Pereuntem orbem servavit. 716. E. Terræ cælum junxit, tyrannidem diaboli solvit, homines angelos fecit et Dei filios. 717. Christus vel mortuus maxime ostendit suam in mortem potentiam. V. 227. A.

Christi necem Deus indignius portavit quam vituli aurei adorationem. I. 801. c. Hinc Judæis causa malorum. I. 797. D. Christum occidentes, mensuram impleverunt. VI. 198. A. B. Cur tunc velum templi scissum est. II. 473. A.

Christi crux a prophetis prædicta. I. 685. A. Illi sciebant Christum esse crucifigendum. VII. 462. Prænuntiaverunt ejus sepulturam. I. 689. B. c. et ad inferos descensum. I. 689. D. 690.

Christi ex latere aperto facta est Ecclesia. III. 258. D. Ex sanguine et aqua hinc manantibus tota constat Ecclesia. *Ib.* c. et nos ipsi nascimur et alimur. III. 258. D. VIII. 578. D. E.

Christus sepulture mandatus non a suis discipulis, nec a propinquis. III. 641. Cur in novo monumento. VIII. 579. A. B. Christi sepulchrum perstabat tempore Chrysostomi. IX. 26. c. Christus omnia inferorum loca circumvit. II. 470. E. Quæ prodigia ibi fecerit. V. 227. c. 228. D.

Christi gloria crux est. III. 24. B. Quot beneficia ex Christi morte manantia. I. 696. 697. Mors deleta, perfracti inferi, cælum patens, obstructa ora dæmonibus, etc. V. 178. A. Omnes et omnia crucifixum prædicant. I. 696. B.

Christi resurrectio assertur contra Judæos. III. 110. 111. 112. Cur miracula majora fecerit Christus post passionem, quam dum viveret. 111. D. Resurrectionem suam subindicaverat. VII. 737. A.

Christus cur Judæis non apparuerit post resurrectionem. III. 108. B. c. aut etiam omnibus. IX. 8. E. Quo modo apostolis apparuerit. 924. D. F. Apparitiones ejus numerantur. 925. Cur primum apparuerit Petro. X. 413. A. B. Quare in vespera discipulis apparuerit. VIII. 587. A. Thomæ cur post dies octo apparuerit. 591. c. 592. Maria

Magdalena prima Christum vidit post resurrectionem. VIII. 384. c. Cur ab ea tangi voluit. VIII. 386. d.

Christi resurrectio omnium resurrectionem probat. X. 386. e. Non est communis cum aliis. IX. 57. a.

Christi resurrectio probatur multis argumentis. VII. 940. 941. 942. IX. 361. e. a. X. 423. 424. 425. ex miraculis. IX. 8. a. b. ex martyribus. II. 824. d. ex Petri constantia, et Pauli conversione. III. 126. Post resurrectionem suam Christus aquam, non vinum bibit, quare. VII. 885. a.

Christus ascendit in celum. V. 231. e. a. 232. Christi vulnera tropæa sunt. III. 916. d. 917. Quare corpus Christi cicatrices habuerit. VIII. 592. c. Cælum aperuit. II. 477. d. 478. Quanta Christo gloria in throno suo sedenti, angelis adstantibus. II. 294. a.

Christo præsen- te, cur Spiritus sanctus non venerit. VIII. 503. d. IX. 9. b.

Christus etiam post assumptionem suam, in terris forsitan discipulis apparuit. X. 413. c.

Christus magnus, qui pauperes piscatores, illiteratos, nudos per universum orbem misit. V. 228. b. Cur super apostolos insufflavit ut daret sanctum Spiritum. III. 917. b. Majora quam ipse fecerat facturos discipulos prænnuntiat; quod nullus Græcorum vel dicere vel cogitare ausus est. II. 640. c.

Christi doctrina ubique gentium diffusa. IV. 322. d. c. Igne vehementius spargebatur. IX. 474. e. a. Annis viginti vel triginta orbem pervasit. VII. 818. a. 819. Ex miraculis et ex prædictionum eventu asseritur. X. 74. d. e. Doctrina hæc fide tantum indiget, non syllogismis: huic attendunt barbari et idiotæ. IX. 482. d. e. Illam philosophi non possunt attingere. X. 39. b. c.

Christus quomodo salvator fidelium. XI. 670. Deus pacis. V. 200. caritas veritatis, ex Paulo. XI. 614. b. mensa, vestimentum, domus, caput. II. 278. d. radix, potus, cibus et vita. IX. 763. b. c. agricola. VII. 415. a. primogenitus mortuorum. VIII. 308. b. lapis angularis. V. 389. c. VII. 757. e.

Christus sponsus noster. V. 36. d. e. sponsus Ecclesiæ. V. 36. d. e. VIII. 421. Dos Ecclesiæ quæ. III. 474. e. Plenitudo legis Christus. XI. 327. e. Plenitudo Christi Ecclesia. XI. 22. a. 23.

Christus omnia nobis est. VII. 335. a. 833. a. Fons, radix omnium bonorum, vita, veritas, lux. VIII. 90. b. Christus lux quomodo non omnes illuminet. VIII. 53. c. *sqq.* Quomodo mediator est. II. 532. a. b. Christus amicus, pater. II. 278. d. pontifex noster. XII. 74. c. d. sacerdos secundum

ordinem Melchisedech. V. 344. In morte tantum sua sacerdos. XII. 191. c. d. 192.

Christus in Eucharistia vere adest. II. 453. a. b. Caro ejus in mysteriis sacris. 40. b. c. Eadem quam in cælos assumptus. *Ib.* Idem corpus habet in altari quod in cruce fuit actum, quod ab angelis adoratur. XI. 24. c. d. 723. e. f. a.

Christus ipse sacrificium et sacerdos. II. 477. Ipse facit ut proposita efficiantur corpus et sanguis ejus. II. 453. b. Vere præsens est in sacrificio. I. 519. Christus ipse in sacerdote dat Eucharistiam. VII. 581. a. b. Carnem ejus et sanguinem comedimus. V. 562. a. Seipsum dat in cibum. 332. a. Scilicet carnem suam ei sanguinem. III. 389. b. 390. Omnium manibus tenetur. I. 468. Pascha manducare nobiscum exoptat Christus. III. 908. b. Omnes ad mensam suam admittit, pauperes et divites. *Ib.* d.

Christi corpus quomodo sumendum, quibus diebus ad id accedebatur. XI. 25. b. c. Moribundis datum quam bonum præstet exitum. I. 549. d.

Christus sanguinem suum nobis communicavit. II. 41. Soli sacerdoti licebat sanguinem Christi tradere. VII. 539. b. Sanguis iste nobis potus. III. 389. b. Morbos animi extinguit. VII. 74. a.

Christi sanguis sanctissimus in militum vestes effusus, in expulsi- one S. Chrysostomi. III. 649.

Christi adventus prior et posterior. VII. 164. b. Secundus adventus splendidus et manifestus. V. 270. a. terribilis. II. 869. b. c. atque maxime gloriosus. VII. 643. b. Illum prædixit Christus. VII. 828. c. d. Ejus signa. VII. 810. b. 811.

Christo judicium omne datum. I. 632. b. Ut iudex adveniat. VII. 603. a. sicut prænnuntiaverunt prophætæ. I. 699. a. 700. et nube vectus. IX. 21. c. Non ignoravit ultimi iudicii tempus. VII. 537. d. *sqq.* Omnes ante tribunal Christi stare oportet. III. 9. e. a. Illores et penas tunc inferet. I. 630. c. d.

Christi multi dicuntur, sed unus verus Christus. I. 582. e. V. 210. b. Quoniam modo verus a falsis distinguatur. I. 399. Christus antichristum interficiet. XI. 613. c.

Christi corpori simile futurum est corpus nostrum. XI. 344.

Christi vita nobis exemplum. VII. 738. c. Illud possumus imitari. II. 483. c. 495. e. X. 431. a. quomodo. VIII. 102. c. Christum sequi jam magna merces est. VII. 709. Non simpliciter rem, sed voluntatem punit aut coronat. 279. b. In præceptis ejus nihil difficile. 931. b. Jugum

ejus quomodo suave est. 482. b. Christo semper inherendum. 571. b. c. Exempla ejus sequamur oportet. VIII. 565. c. Sequi Christum quid sit. VII. 627. c. d. Christo parendum in omnibus. I. 670. b. c. et sine mora. VII. 207. c. Soli Christo vivendum. IV. 463. a.

Christi doctrinæ omnia postponenda. VIII. 123. Illi addiscendæ omne tempus proprium. *Ib.* e. Christi discipuli non a miraculis, sed a caritate internoscuntur. I. 344. c. Illorum tessera caritas. IX. 340. c. d. Animicos diligere jubet Christus. XI. 632. a.

Christum amare quid sit. IX. 61. a. Christum et amatum et amatorem habere omnibus majus est. 570. Illius amoris nihil par est. 569. b. Qui vere Christum diligit, peccatorum suorum vindec est. X. 610. c. Amor Christi terrenarum rerum contemptum parit. VIII. 396. c. d. Homo igne Christi succensus talis efficitur qualis fuerit solus homo in terra. IX. 443. a. Affectus erga creaturas amoris Christi obest plurimum. VII. 75.

Christus exsuscipientium voluntate, modo advenit, modo avolat. VII. 421. e. Non vi aut necessitate ulitur, sed rem arbitrio nostro relinquit. 625. d. et magis allicit. *Ib.* a. Non omnia gratiæ tribuit, sed quidpiam ab homine afferri jubet. 439. a.

Christum offendere gehenna gravius est et terribilius. VII. 466. Ubi Christus est, nullus dæmon audei ingredi. V. 138. e. Multi diabolo potius quam Christo obtemperant. IX. 64. c. d.

Christus concupiscentiæ radices evulsit. VII. 273. e.

Christum contumelia afficit qui hominem contumelia afficit. XI. 377. d.

Christi paupertas imitanda. IX. 767. a. Quantum discrimen inter servos Christi et servos mammonæ. VIII. 59. Christum non alunt qui pauperes non alunt. XI. 439. Christum rejici qui pauperem rejicit. IX. 664. 663.

Christi militem esse magna dignitas. XI. 732. c. Servus Christi non studei hominibus placere. 190. d. e. 191. Venit Christus ut impietatem abnegemus. 822. a. Omnia fecit ut pacem colamus. I. 741. c.

Christus servos nostros fratres vocat; cur nos non vocemus. XI. 833. e. f. a. Exemplo docet fastum calcandum esse. VIII. 207. humanos honores spernendos. 291.

Christi confessioni nihil præponere, magnum bonum. VIII. 110. b. Christus simplicitatem et innocentiam requirit. V. 493. Christi passio semper in mente ferenda. VIII. 571. d. De Christo crucifixo non erubescendum. IX. 483. d.

Christi vincitum esse majus putatur quam sedere a dextris ejus. XI. 61. c. Propter Christum pati bonis omnibus majus est. 63. a. b. Pro Christo omnia ferenda. IX. 144. c. Christi agones quomodo subeundi. V. 137. b. Pro Christo molestiæ libenter ferendæ. 166. d. Christi munera in eos qui propter se passi sunt. I. 60. d. Pro Christo pati nihil jucundius. XI. 77. d.

Christus cur vitæ cuiusque finem incertum reliquerit. VII. 839. b. Vitam promisit unde fugit dolor. IV. 774. b. Eum qui percutitur, non qui percutit, ipse coronat. IX. 730. e. Ipsius est et sedes in cælo dignis dare. VII. 730. Cum Christo sedere, quam magnum. XI. 31. e. f. Nemo ad ejus dexteram sedebit, neque ad sinistram. VII. 729. e. A Christo data merces labores longe excedit. VII. 832. a. b.

Christi economia mysterium dicitur. VIII. 886. b.

Christi figuræ. III. 986. 987.

Christi generationes duæ. VIII. 917. c. d. Divinam ejus generationem ratiocinia humana non attingunt. 887. b. c. Quo sensu Christus dicatur primogenitus omnis creaturæ. 898. d.

Christus homo Dominicus. III. 976. d. Ex sublimitate divinitatis ad humilitatem humanitatis descendit. 934. a. non vim patiens. *Ib.* b. In Christo quedam ad humanitatem, quedam ad divinitatem spectant. II. 987. e. a.

Christus quomodo unctus a Spiritu sancto. III. 974. Non partem habuit donorum sancti Spiritus, sed omnia dona. 973.

Christi adventus qualis. V. 719. c. d. Generatio ejus evoluitur. VI. 733. c. d. 734.

Christi corpus in virgine quomodo formatum a sancto Spiritu. VIII. 921. d. Δοχῆσαι tantum, seu speciei, putabant quidam hæretici Christum fuisse incarnatum. V. 846. e. a. Incarnatio Christi matutinum vocatur. 845. d.

Christus in Bethleem natus ex Maria virgine, sub Augusto Imperatore. III. 1000. c. id est, anno quadagesimo secundo illius imperii. II. 961. c. In regno ferreo nascitur. II. 960. c. Cur in præsepio positus. III. 983. b. c.

Christus cur non adulta jam ætate venit. II. 963. d. Impeccabilis erat secundum carnem. V. 946. d. Consubstantialis nobis. II. 969. e.

Christi natalis dies octavo Kalendas Januarii celebrabatur. VIII. 963. b.

Christus Joannem baptizavit, ut legitur in secretioribus libris. VI. 773. c.

Christus cur ductus a Spiritu sancto in desertum. III. 974. c. *Ibi* vicit diabolus. 973.

Christus, ut doceret, cur in montem ascenderit. VI. 788. c. d. 1^a col.

Christus nihil loquutus est secundum perfectionem sibi competentem, sed ad mensuram infirmitatis nostræ dicta temperavit. VIII. 922. b. *Docuit se mundi opificem esse, quomodo.* VI. 522. d. *Confirmat ea quæ Patris sunt.* III. 981. a.

Christus in omnibus elementis miracula fecit. VI. 541. c.

Christus seductor appellatus est. III. 979. e. *Christus non discessit a lege nec a prophetis.* III. 978. c.

Christus quare discipulis passionem suam prænuñtiaverit. VI. 887. d. 1ª col. *Coacta non fuit.* VIII. 927. c.

Christus proditoris Judæ pedes lavit primum. VIII. 925. c.

Christus octavo decimo Tiberii Cæsaris anno cruci est affixus. II. 961. c. d. *Quasi statera alium latronem in altum tollit, alium deprimit.* VIII. 697. *Christi crucifixio prædicta a prophetis.* III. 999. e. *Sanguis ejus melius clamat quam Abelis sanguis.* VIII. 700. b.

Christo mortuo, finem habuerunt Judæorum consuetudines. III. 1003.

Christus vulnera quare servaverit. VI. 933. b. 2^a col.

Christi ascensio in cælum quantum differat ab Eliæ ascensu. III. 942. e. *Propter utilitatem nostram ascendit.* VI. 965. a. 1^a col. *Quomodo interpellat pro nobis.* VIII. 899. d.

Christo credere et non credere quid sit. VI. 831. b. *Christus adoratur, martyres honorantur.* III. 984. a. *Christi gloriam reprobant Ariani.* 976. a.

Christus via est, a quo non deflectendum. III. 992. b. *Mons, qui occupavit totam terram.* VI. 793. a. 1^a col.

Christus legislator orbis universi, Moses unius populi. III. 992. e. *Plenitudo legis Christus.* 981.

Christus quomodo doctor noster. V. 944. a. *Vere mediator est.* 950. d.

Christus vocatur justitia. VIII. 856. d. et *agonotheta.* 904. c. 905. *pastor et ovis.* III. 984. 985.

Christus panis. VI. 937. a. 1^a col. *Carnem in cibum, et sanguinem in potum tribuit.* V. 703. e. a.

CHRISTEMPORI quinam vocarentur. XI. 541. c. *CHRISTIANI* nomen quam venerandum. VIII. 130. c. *Apud gentiles probro dabatur.* VII. 227. d. *Gentiles Christianis exproabant quod*

nec signa fierent, nec caritas inter illos esset. VIII. 488. d. *Christiani cur fideles vocemur.* XI. 372. b. c.

Christianorum nomen Antiochiæ ortum. II. 207. a. VII. 131. a. *Sic vocati sunt ex Pauli opera.* IX. 218. d. *A solo Christo nomen accipiunt.* 286. c. *Antiochiæ centum mille Christiani.* VII. 914. a. *Urbis hujus erant conservatores.* II. 22. e. *Centum millia Christianorum concludebat etiam Constantinopolitana civitas.* IX. 108. d. *Christianorum auctus numerus post Pentecosten.* V. 231. b. c. *Non lege naturæ, sed gratia crescebat illorum multitudo.* V. 587. d. e.

Christianorum priscorum vita communis. IX. 104. b. c. 103. *caritas, concordia.* IV. 390. IX. 104. b. c. *felicitas.* 67. a. b. *Unum sunt corpus.* VIII. 102. d. e.

Christianorum primorum vita admirabilis. IX. 116. b. *jejunia, pecuniæ contemptus.* 123. b. *virtus.* 212. a. *præsertim tempore Pauli.* XI. 237. 238. *Angelica respublica erant.* IX. 67. d. *Illorum amor erga apostolos.* VII. 717. d.

Christiani omnes signiferi. II. 613. a. b. *Quo signo internoscantur.* IV. 800. e. *Coheredes Christi facti sunt.* VII. 191. *Templum sunt Spiritus sancti.* I. 808. b. c. *Majora promissa sunt Christiano quam Abrahamo.* IV. 429. e. *Christiani hic fiunt angeli, quales ergo erunt post mortem.* VII. 524. a. *Christianismo nondum initiatus Deum Patrem non poterat vocare.* 287. c.

Christianorum natalia. III. 97. d. e. *funera.* II. 762. e. a. *Christianis omne tempus festivitas est.* X. 151. *Imo quotidie festum agere debent.* I. 837. b. c. *In mysteriis se mutuo amplectebantur.* VIII. 531. c.

Christiani quidam nonnulla gentilium servabant. X. 794. *Multi etiam Antiochiæ resurrectionem non credebant.* 36. a. *Christiani plurimi judaizabant tempore S. doctoris.* X. 793. c. *legaliaque observabant.* 818. b. et *Judæorum festis intererant.* I. 717. a. b. *Vir quidam Antiochenus mulierem cogit in aedem Judæorum intrare, ut juret.* I. 721. a. b.

Christiani fide magis opus habent quam olim Judæi. V. 372. a. b. *Major a Christianis requiritur philosophia quam a Judæis.* I. 98. d. e.

Christiani sapientia non Platonis sapientia, sed Christus ipse est. X. 42. *Omnibus superior esse debet christianus.* XI. 637^a. a. *Christianus debet esse doctor orbis, fermentum, lux, sal.* VIII. 335. b. *Alia ejus officia.* IV. 85. a. b. *Quam facilia sint.* VIII. 409. b.

Christiani nomen nihil prodest, nisi adsint opera. II. 441. e. a. *Christianismus cum recta*

doctrina probam vitam expetit. IV. 17. A. 123. A. VIII. 183. B. 186. Per opera fidem demonstrat Christianus. II. 73. B.

Christianorum veri mores. II. 122. C. D. 123. et perfectio. IX. 602. B. In gratia philosophantur. IX. 61. B. Fervore multo opus habent. VIII. 224. A. atque vigilantia. XI. 207. D. E. Illis unica debet esse sollicitudo, placere Deo. I. 30. B. et quotidie in virtute et morum emendatione proficere. IV. 104. Tunc jure tristatur, cum Deus offenditur. I. 276. A.

Christianus verus nihil pertimescit. III. 462. sed intrepidus invictusque manet. II. 78. Mortem ipsam non timet, sed eam despicit. 73. 761; vel etiam desiderat. *Ib.* Mors illi nihil grave affert. 72. A. Penine lædi potest, quia lædere non potest. IX. 433.

Christianus civitatem non habet in terris. II. 209. neque patriam. 631. B. C. Non ex principe privatus efficitur, nec pauper ex divite. I. 43. E. Christiani secus omnia considerant quam infidelis. I. 938. A.

Christianorum bonum est fraternus amor, vita in pace et mansuetudine acta. IX. 782. D. Erga omnes humani esse debent. IV. 311. Omnia pro fratribus subeunda. IX. 366. B. C. Christianus aliorum salutem curare debet. 178. B. et non solum suam. IV. 24. B. Proximum debet monere. 843. A. B. De damno et de lucro proximum rationem daturus est Christianus. 69. C. Christianus non sibi soli, sed et multis prosit. III. 191. A. VII. 269. A. Id enim ab ipso exigitur. VIII. 333. C. Propria ejus utilitas in utilitate proximi posita est. X. 333. B. Hæc est regula perfectissima christianismi, quæ in commune conferunt, querere. 261. B. Præclarum nihil est, nisi aliis sit utile. *Ib.* D.

Christianorum cognatio vel affinitas per spiritum est. IX. 724. E. Christiani veri nulli visibilia sunt affixi, et omnia ipsius umbra et somnium reputantur. IV. 69. B. Christianorum spes æterna et immota. III. 170. C. D. Spe futurorum omnia generose ferre debent. II. 28. E.

Christianis ærumnæ necessariae. XI. 364. Una Christiano vera calamitas, Deum offendere. I. 30. A. Christianus semper armatus esse debet. V. 36. D. Vita ejus versatur in certamine. V. 36. C. XI. 316. B. C. Quamdiu vixerit, illi præliari oportet. IV. 40. D. Christiani tunc maxime florent, cum oppugnantur. I. 87. B. et cum persecutionem sustinent. II. 634. D. 633. D. Callide eos Julianus persequabatur. 686.

Christianus inimicis benefacere debet. IX.

87. B. Novem gradus officii ejus erga inimicos. VII. 271. D. E.

Christianis licet cum gentilibus conversari, quomodo. IV. 474. A. Quidam Christiani improbi gentium conversioni erant obstaculo. 68. C. D. Christianis non est fas violentia errorem subvertere. II. 643.

Christiani versari in templis debent assidue. I. 666. B. C. Domus illorum quasi ecclesiæ debent esse. IV. 780. C. 781. C. Christianis quædam præcipua. VII. 3. A. Sacras Scripturas attente legere debet bonus Christianus. 224. C. Nihil illa lectione jucundius. 794. Christianorum mensa quænam sit oportet. IV. 791.

Christianismi stabilendi difficultates. X. 69. A. 70. Christianæ fidei adversarii quam multi. III. 171. C. Ex cruce crevit. I. 693. B. *sqq.* Res Christiana quomodo aucta. 667. C.

Christiani magistri doctrina. VII. 12. C. Illam propagarunt vilis conditionis homines. II. 646. A. Doctores Christianorum sunt publicani, piscatores, tentoriorum opifices. VII. 14. B. C.

Christianæ fidei præcipua capita. VII. 6. Hæc doctrina omnibus perspicua est. 13. B. C. Illam debent aliis impertire Christiani. III. 120. A. 124. Christiana lex multo magis vitam nostram tuetur et continet, quam externæ leges. X. 648. A.

Christianus quomodo et quibus notis dignoscendus. VI. 831. A. 2° col. 822. A. 1° col. *Christiani nomen solum non prodest ad salutem.* VI. 768. 2° col. 769. 1° col. *Nomine Christiani multi sunt, re pauci.* VIII. 712. *Fero Christiano quid faciendum.* VI. 832. 2° col.

Christianorum res florent, crescunt et corroborantur. III. 1001. E. A.

CHROMATIO scribit Chrysostomus. III. 831. E. ΧΡΟΝΟΣ et ΧΡΕΙΟΣ in quo differant. VI. 533. C.

CHRYSOSTOMUS Antiochiæ natus et educatus. I. 664. B. Infans et pupillus patre orbatus. 444. D. Chrysostomi matris blanditiæ. 443. C. 444. D. Integras ipsi paternas facultates illa servavit. I. 444. B. Annos viginti nata sponsum amisit, ac vidua mansit. 446. B. Apud matrem vivebat, sine conortio, sine rixa, cui res omnes ejus innotescabant. 521. D. Illum mater hortatur ne se deserat. 444. *sqq.* Chrysostomi adolescentis historia. IX. 326. D.

Chrysostomo datur magister gentilis admodum superstitiosus. I. 443. A. Ejus dictum. I. 416. B. Chrysostomus forensibus judiciis et ludis hærebat, et scenæ oblectamenti inhiabat. I. 444. Profana eruditionis non erat imperitus. III. 68. D.

Chrysostomus ad monachorum tabernacula secedit. I. 162. C. De vitæ commodis sollicitus

tunc erat. I. 162. c. d. Morbo et dolore capitis impeditur quominus Stagirim adeat. I. 190. Mæror ejus ob Stagirii a dæmone obsessi casum. 190. 192. Hoc audierat ab amico Theophilo Ephesio I. 192. v. Chrysostomus, amico instante, librum edit contra vitæ monasticæ oppugnatores. I. 33. d. 36.

Chrysostomi amicus præcipuus Basilii. I. 442. a. Ejus ad Basilium responsiones. 449. c. *sqq.* Communis habitationis propositum illi declarat. 443. b. Chrysostomus et Basilii ad episcopalem dignitatem promovendi quæruntur. I. 443. a. Occultat se Chrysostomus, et amicum Basilium, ut iste ordinetur, pie fallit. 446. c. Non ex fastu et vanæ gloriæ cupidine episcopatum recusavit. 462. a. Illud tamen imputatur illi. 447. *sqq.* Istiusmodi suspiciones a se removet. 463. *sqq.* Tunc temporis ætatem suam in externis disciplinis contriverat. 463. d. Fatetur se libentius episcopalem, si fuisset dignus, quam monasticum statum amplecturum, quare. 321. c. d. 322. 323. Gaudet deceptum et ordinatum esse Basilium. 446. e. Basilio se adfuturum promittit. 533. a.

Chrysostomus se adolescentem, *μεταξίσχον*, vocat, pene quadragenarius. I. 534. c. II. 633. c. Presbyter ordinatur. I. 534. c. Chrysostomus presbyter ante Flavianum episcopum prædicat. II. 306. d. 316. c. III. 128. b. IV. 791. d. Ipsique dat locum concionandi. II. 316. c. Populo cupiente ut Chrysostomus Anomæos refelleret, loco cedit Flavianus. VI. 296. In magna ecclesia Antiochiæ concionabatur. VI. 296. a. aut etiam extra civitatem, quare. II. 469. a.

Chrysostomus longioribus exordiis utebatur. III. 102. Cur longa proemia ederet. 144. a. Ab amicis propter hoc reprehenditur. 139. d. e.

Chrysostomus bis in hebdomada concionabatur. VIII. 163. b. idque summo mane. 210. c. Auditores doctiores facti. I. 932. c. d. Quidam stolidè eum irident quod modico fructu concionaretur. I. 868. b. c. Illud agnoscit aliquando sanctus doctor. IV. 49. d. Gaudet de concursu auditorum. IV. 28. c. VI. 110. c. d. Queritur singulis diebus auditorum numerum minui. III. 118. a. Sæpe auditores paucos habuit. 133. e. Eos qui a collectis aberant redarguit. II. 626. a. IV. 836. d.

Chrysostomi auditores Antiocheni, doctrinæ avidi, plausibus illum excipiebant. II. 290. a. b. 291. 444. a. IV. 29. a. d. 313. d. 781. c. VIII. 19. X. 131. b. vel etiam exclamabant. X. 280. e. Plausum non quærebat Chrysostomus. I. 576. a. Illum rejicit, et silentium mavult. I. 891. a. II. 29. a. e. 71. a. b. IV. 4. b. 603. d. VII. 263. d.

IX. 666. e. X. 37. a. Quomodo plausus aliquando non renuebat. IX. 263. d. e.

Chrysostomus Antiochenos objurgat ob ignaviam et nequitiam. IV. 267. a. b. et quod magis lucernis quæ accendebantur attenderent, quam concionatori. 767. c. Quanta morum corruptio tempore Chrysostomi. X. 397. c. 398. d. Auditorum risus. 331. a. Antiochenos circenses ludos frequentantes vehementer exagitat. IV. 473. e. 889. *sqq.* Illos minatur, nisi resipiscant, se a sacro conventu arciturum. 889. e. et alias pœnas ecclesiasticas inducturum esse. IV. 52. d.

Chrysostomus Antiochenos a fuga dehortatur, post cævas statuas Imperatoris. II. 79. a. 80. Auditores ad pœnitentiam hortatur. IV. 51. c. 52. qui resipiscentes, faciem tundunt et pectus. III. 422. a. et ad lacrymas usque moventur. III. 287. a. IV. 888. d. X. 528.

Chrysostomus cum transiens per forum, pauperes et ægros vidisset, hinc occasionem arripuit concionandi. III. 297. b. Inter concionandum eleemosynam non erubescit petere pro indigentibus. X. 467. e. a. Sæpe frustra auditores ad eleemosynam elargiendam cohortatus est. VII. 740. c. 741.

Chrysostomus concionando in iram aliquando vertebatur. VII. 404. b. licet ab ira prorsus alienus. I. 477. c. Privatim admonitiones dabat. VII. 263. e. Quare vehementiori sermone utebatur. VII. 118. a.

Chrysostomi amor et sollicitudo erga populum Antiochenum. II. 113. e. 114. 328. b. c. 836. b. IV. 80. e. Ejus sollicitudo de profectu auditorum. IV. 314. c. 368. a. b. Gaudet de profectu. 333. Pacem dicit et optat. VII. 422. a. Per quatuor dies de oratione pro inimicis sermonem habet. II. 443. d. Repetit dicta concionis præcedentis in gratiam eorum qui non audierant. 796. b. 797. Animæ morbis præcavet antequam eveniant. I. 733. c. 734.

Chrysostomus carpit eos qui virgines secum habitantes habebant. VII. 236. b. Hæresim, non hæreticum persequatur. II. 811. c. d. Ad hæreticorum respondet argumentum. VI. 299. d. Anomæos adoritur, non ut feriat, sed ut erigat. I. 531. a. b. Ejus prudentia erga Anomæos. *Ib.* e. Multi ex eis aderant ejus concionibus. *Ib.* II. 113. procrastinat, ut Judæis respondeat. I. 739. a. Anomæos insectatur, qui se clare Deum nosse dicebant. VI. 78. c.

Chrysostomus Judæos perstringit, qui discipulos Domini incusabant. IV. 639. d. Qui cum Judæis jejunabant, ab ecclesia arcebantur. I. 723. a. 733. d. c. Decem diebus Judæorum je-

junium prævertit, ut populum Antiochenum ab eo avertat. 732. c. Prohibet ne mulier in ædem Judæorum ingredi cogatur ad jurandum. 721. A. Adversus gentiles conciones habet. IV. 812. B. c.

Chrysostomus memorat magnam seriem homiliarum. IV. 384. B. c. multasque conciones a se habitas. 812. A. Quadragesima anni 387, secundum erat annus prædicationis S. Chrysostomi. II. 191. E. Vigesimo post Juliani imperium anno orationem in s. Babylam et contra gentiles habet. 684. B. Circa diem paschæ prædicat. IV. 109. D. Septem dierum spatio quotidie, pascha tempore, concionabatur. II. 327. In Ascensione Domini extra urbem Antiochiam sermonem habuit, quia ibi sepulti martyres. X. 329.

Chrysostomus de muliere Samaritana homiliam habuit. IV. 516. A. Aliam in Publicanum et in Matthæum. 603. E. Semel in hebdomada conciones habebat, cum de Anna ageret. 843. B. Quinque in principium, sive titulum, Actorum homilias habuit. III. 38. in *Monito*. Cum homilias in Epistolam ad Romanos haberet, sub pastore quodam erat. IX. 337. *id est, sub Flaviano episcopo*. Vide *Præfationem in hanc Epistolam, initio tomi noni*. Antiochiæ habitæ sunt conciones in Epistolam I ad Corinthios. X. 221. Librum de Virginitate edidit. 196. B.

Chrysostomi amor ergo Paulum. III. 122. A. 347. A. IV. 103. A. Quingentos annos numerat ab ætate Pauli. III. 334. A. Pius ejus affectus erga Paulum illiusque reliquias. IX. 837. B. c. D. Si ab ecclesiasticis curis esset remotus, et esset illi corpus sanum, dicit se Romam iturum, ad catenas Pauli visendas et carcerem. XI. 62. E. 63. Putat Chrysostomus Paulum imperii Romani finem prædicere. 612. c. D. Suspicitur ipse finem mundi prope esse. VII. 304. E. A. VIII. 230. B.

Chrysostomus ægritudine laborat. II. 306. E. 864. A. III. 180. A. VI. 339. E. Ex prolixiori oratione raucedinem vocis contraxit. I. 794. A. Domi ex infirmitate detentus. II. 222. E. A. Adversa valetudine a concionandi officio prædeditus. II. 329. 401. c. 336. A. III. 1. B. Cum a morbo convalesceret, ad concionem rediit. III. 1. B. c.

Chrysostomi humilitas. I. 190. B. 428. 322. A. 333. A. *sqq. in Monito*. 334. *sqq.* 337. 341. A. B. II. 339. A. IV. 118. A. B. 734. E. VII. 424. XI. 618. D. modestia. VI. 123. D. XI. 30. firmitas animi. IX. 77. E. Non ostentationis causa concionabatur. I. 963. B. c. Chrysostomus, a Diodoro episcopo laudatus, ipsum vicissim laudat; quam egre ferebat laudes. III. 901.

Chrysostomus episcopus et princeps, ἀρχὴν καὶ ἐπισκοπὴν. IX. 91. c. XI. 618. B. In throno se-

det episcopali. IX. 79. A. Pastorem se dicit. V. 613. A. Ecclesiæ præfectum, id est episcopum. XI. 561. A. patrem, seu, ut putatur, episcopum. 313. E. Constantinopolitanos objurgans dicit annum esse elapsum ex quo in hanc sedem evectus sit. VI. 326. E. Chrysostomi munus. XI. 102. B. c. Chrysostomus episcopus prædicat. XI. 584. B. c. semel aut bis in mense. XI. 628. c. vel in hebdomada. V. 610. corpore adhuc infirmus. VI. 330. A. Doctrinæ verbi se præfectum dicit. XI. 100. F. Post alium concionatur. V. 623. B. et post episcopum. XII. 533. D. 543. B. Coram Imperatrice Eudoxia sermonem habet in ecclesia quæ erat ad Drypiam. 468. D. E. In die Theodosii Imperatoris prædicat. 499. E.

Chrysostomus quæ prædicaverat Constantinopoli, sæpe post tres dies, aliquando post septem repetens. IX. 373. D. cum scilicet Acta Apostolorum explanabat. *Ib.* Gaudet de Constantinopolitanorum affectu erga sacros conventus. I. 669. A. Quanto studio populum sibi creditum in virtute proficere curaret. IX. 232. Quanta cura gregis sui. 373. 376. Non putabat ex tot millibus Constantinopolis incolis Christianis centum esse consecuturos salutem. 214. B. et de istis etiam dubitabat. *Ib.*

Chrysostomus carpit eos qui baptismum differabant. IX. 13. c. D. E. 14. et senes qui ædificabant atque agrorum culturæ insudabant, salutis immemores. IX. 399. E. Delicias nimias insectatur. XI. 437. A. B. 438. S. doctoris cautio cum de rebus impudicis sermocinatur. XI. 337. E. Eleemosynam commendat. IX. 664. D.

Chrysostomus in solemnitate Palmarum cum populo de more egreditur. V. 634. D. Chrysostomus inter concionandum Hebraici textus lectionem evolvit. V. 239. Chrysostomus Gotthos Gotthice loqui in ecclesia jubet. XII. 514. D.

Chrysostomus secundas nuptias nec laudat nec vituperat. XI. 192. E.

Chrysostomus existimabat terram non verti, sed firmam stare. XI. 811. F. A.

Chrysostomus in Eutropium eunuchum patricium ac consulem homiliam habet. III. 434. A. Monita salutis illi dabat. 433. c. D. A. B. Populum hortatur ut erga eum mitiget Imperatorem. 439. Ipse Imperatorem adit pro Eutropio. 462. c. Saturnino et Aureliano perniciem et mortem depulit. III. 482. A. 483. B. Plusquam centum et quinquaginta diebus absens fuit; ægrotavit. 489. 490. Ad corrigendas Ecclesias Asiæ perrexit. 191. 2° col. De Severiano recipiendo ejus oratio. 492. Jussu Imperatoris ad id compulsus. *Ib.* 2° col. Ex Asia regressus concionatur. 489. plaudente populo de illius adventu. 490. 1° col.

Chrysostomus neminem, præter episcopos, metuebat. III. 721. Jussus ab Imperatore causam dicere ante episcopum Theophilum, id renuit. 616. A. B. non quod iudicium recusaret, sed apud hostes causam dicere noluit. 617. Accusabatur quod baptizasset non jejunos. 498. A. et alia recte facta in crimen illi vertebant ejus æmulatores. *Ib.* B. Non auditus injuste damnatur. 624. C. Imminente exsilio non metuit. 594. A. 502. A. B. Chrysostomus jussu Imperatoris reductus ab exsilio. III. 507. E. Lætanter excipitur a populo. 511. A. fugientibus inimicis suis. 517. Populum alloquitur. 506. 507. Imperatorem obsecrat ut in concilio sibi liceat causam dicere. 617. A. Judæi Chrysostomum honorabant ab exsilio reducem. 506. C. Multi qui antea ipsi erant infensi, ad ejus partes transierunt. 516. A.

Chrysostomum iterum exulare curat Imperatrix Eudoxia. III. 803. C. Illi inproperant quod post epulas communionem dederit. *Ib.* E. A. Criminantur etiam illum cum muliere rem habuisse. 806. Membrorum suorum mortificationem opponit. *Ib.* Ab ecclesia sua secundo pulsus. 618. D. E. A. 619. 626. 1^a col. S. doctoris damnationem non probat Honorius Imperator. 626. 2^a col.

Chrysostomo in exsilium eunti viri et feminae obviam veniebant lacrymantes. III. 709. B. Ad Innocentium papam scribit. 615. A. Iterum ad Pontificem mittit epistolam. 621. A. tertio exsilii anno. 622. B. Illum rogat ut declaret damnationem et expulsionem suam nullum robur habere. 620. B. In exsilium pergens scribit Olympiadi. 710. D. primo quidem cum appropinquare Cæsareæ, deinde antequam e Nicæa exiret. *Ib.* D. E. Eodem loco ad Constantium presbyterum mittit epistolam. 871. In itinere exsul quanta passus sit. III. 692. E. 796. E. Cæsaream adventat morbo oppressus. 716. C. A. et febris tertiana. *Ib.* A. 711. E. A. Cæsarienses clerici omnes, populus, monachi, monachæ, medici illum adeunt. 716. A. B. Ipsi quoque magistratus ac sophiste quotidie eum invisabant. 709. E. A morbo recreatur. 711. A. 796. A. B.

Chrysostomus, jussu Pharetrii (qui illum videre valde optare dicebatur. III. 716. E.), monachis instantibus, Cæsarea pellitur. 717. 718. Ex suburbio etiam civitatis hujus, jussu Pharetrii, pellitur æger. 718. A. 719. Vellet ea quæ illi intulit mala episcopus Cæsariensis, silentio tegi posse. 715. B. C. Media nocte ex illo suburbio deportatur, in lectica muli dorso gestata; quo cadente, Chrysostomus æger in terram cum lectica detru-ditur. 719. D. E. Pedibus iter persequitur ægrotus. *Ib.* De ærumnis exsultat. 692. 716. 719. E.

880. B. Quante fuerint. III. 799. A. 826. D. E. Prædonum effugit manus. 692. A. Per dies triginta cum febris collectatur. 712. E. S. doctori exsultanti occurrunt multi ex Armenia et Oriente. 708. A. Multi etiam sancti patres Cappadociæ et Ciliciæ, cum monachis et virginibus. 808. B. Post septuaginta ferme dies, itinere consumtus, Cucum advenit. III. 880. B. non sine gravi molestia. 712. A. Chrysostomus Cucum perveniens, a morbo eximitur. III. 713. B. Omnium plausu receptus, Dioscori episcopi domum seligit ad habitandum, licet multi alii suas aedes ipsi obtulerint. *Ib.* B. C. Ope necessariarum rerum caret in exsilio. 724. D. maxime ad morbos curandos. *Ib.* Exsili molestiæ. 692. A. B. 693. Frigore vexatur, præsertim quando in externo aere versari cogitur. 686. E. A. Stomacho laborat in hieme. 697. A. Stomachus ad vomitum proclivis. 687. C. D. Ex intolerando frigore in morbum incidit. 811. A. Tota hieme lecto decumbit. 821. D. In summa quiete et securitate, afflictionibus et insidiis vexatur. 708. B. C. Quo magis afflicatur, eo ampliores consolationes degustat. 710. B. Ejus firmitas animi. 742. Chrysostomi amicis incendiî crimen objicitur. III. 707.

Chrysostomus Cucusi degens, non optat sibi mutari locum exsilii. III. 713. Itineris molestiam sexcentis exsiliis graviorem ducit. 714. A. Perjucundum illi esset, si in urbem Constantinopoli vicinam reduceretur. *Ib.* C. Sperabat se ab exsilio revocatum iri. 692. D.

Chrysostomus exsul gentilium conversionem in Phœnicia admodum curat. III. 747. A. Rufinum presbyterum hortatur ut in Phœniciam se conferat. 809. D. E. Phœniciæ presbyteris et monachis scribit, qui gentiles in religione Christiana instituebant. 799. B. SS. martyrum reliquias mitti curat in Phœniciam. 810. E.

Chrysostomus Syncleticæ nobilis matronæ stomachum pharmaco corrigit. III. 687. C. D. Heraclidem hortatur ut abdicet episcopatum. III. 721. B. Theodorum rogat ut Eustathium in gratiam recipiat. 793. A. sqq. Pentadiam monet ut pedem de domo non moveat. 782. D. E. 783. B. Artemidoro Antiochum commendat. 844. D. Joannem Jerosolymitanum et Theodosium Scythopolitanum hortatur ut malo præsentî mederi studeant. 771. Malchum solatur de filie ejus obitu. 761. C. D. Cæsarium monachum ab Apollinaristarum secta retrahere satagit. 895. sqq.

Chrysostomo Ecclesiæ armenie cura incumbit. III. 864. B. Unilam istius regionis episcopum ordinaverat. 722. A. Audita hujus morte, timet ne successor ejus a factiosis

ordinatur. 722. v. Hymnetio archiatro commendat Seleucum episcopum ægrotantem. 739. b. 740. Ad episcopos, presbyteros et diaconos in carceribus inclusos, bis scribit. 627. a. 793. d. S. doctoris epistola ad episcopos Macedoniæ. 836. a. Ad Marutham Persidis episcopum bis miserat litteras. 722. d. Objurgat Theophilum presbyterum quod ad collectam non venisset. 866. a. b.

Chrysostomus Arabissum confugit, Isauris omnia vastantibus. III. 739. a. Ob hiemem et fugam perpetuam, in morbum relabitur. 760. In arce Arabissi, quasi in carcere, manet inclusus. *Ib.* Nullo certo in loco stare poterat S. doctor, sed modo Cucusum, modo Arabissum incolebat; nunc in terræ faucibus et sylvis latitabat. 739. a. nunc valles, ac prærupta desertaque loca circumibat. 814. b. In exilio a latronibus obsesus. 621. d. Rumor invaserat Chrysostomum esse in Scythiam deportandum. 715. b.

Chrysostomus Olympiadi sæpe scribebat. III. 634. *sqq.* Omnem ab ea merorem auferre nititur. 642. 643. Queritur Olympiadem sibi non rescribere. 711. a. Ad illam transmittit librum, *Quod nemo læditur nisi a seipso.* 693. c. Olympiadem consolatur, asseverans se ab ea sine dubio visum iri. 639. c.

Cæuri, filius Gemini. V. 39. a. Ejus historia. 60. Non erat amicus temporum, nec potentiae, sed virtutis. *Ib.* d.

Cibus propter vitam datus, non vita cibi causa. I. 881. d. Voluptatem affert famelicis, non saturatis. II. 37. d. Major crit ista voluptas, si moderatus cibus sit. 928. b. c. 929. Ciborum delicie valetudinis fundamenta subtrahunt. VIII. 150. b. Immoderatus cibus vitandus. III. 910. b. Cibis potibusque ad necessitatem utendum. II. 9. b. Cibus enim extra necessitatem sumtus, non cibus, sed lues est. VII. 534. a. et ægritudinum causa. VIII. 123. b. Cibi animæ qui sint. VIII. 123. b. 126.

Ciborum observantia quanta. VII. 589. a. Cibus non immundum faciebat. IX. 783. c.

KIBOTIA, scrinia ad libros deponendos. VIII. 216. a.

CILICES memorantur. I. 539. c. Cilicia de S. Spiritu accepit. V. 195. e. Ciliciæ locus Saturni appellatus. XI. 809. c.

CINGULUM aureum vituperat S. doctor. V. 627. d.

CINIS, fuligo et sales superstitio erant singularis. XI. 448. b.

CIRCENSIVM ludorum vanitas. I. 968. c. d. damnum. IV. 846. 847. c. Christiani cum gen-

tilibus permixti ludis assidebant. I. 969. Circi non videntur peccatum esse manifestum, sed infinita mala solent inferre. II. 183. c. Spectaculum sunt satanicum. I. 968. 969. 970. 971. pompa diabolica. II. 776. a. et quidpiam mali semper habent. IV. 30. c. 31. Quam turpia spectacula permixta habeant. 49. c. d. Ibi mulieres erant ad inescandos viros adornatæ. 890. c. 891. a. Ludorum circi modus. VI. 131.

CIRCI spectatores insectatur Chrysostomus. I. 613. b. II. 776. a. IV. 48. 49. 890. 891. VII. 70. Partum doctrina fructum illic perdunt. I. 969. 970. Circus Antiochenis interdictus ob eas statuas. II. 206. e. c.

CIRCULATORES. I. 298. d. Illorum artes. II. 231. e. a. mira gesta. 232. 633. b. c. mores. VII. 453. a. b.

CIRCUMCISIO Judæis data quasi signum et sigillum. IV. 302. d. 463. d. quo demonstraretur peculiariter ipsos ad Deum pertinere. 467. ne commiscerentur gentibus. 302. d. 464. a. 467. ut indomiti cohiberentur eorum motus. 464. a. et ut impermixtum maneret semen patriarcharum. *Ib.* a. b. Dignior erat sabbato. VIII. 337. Circumcidebantur Judæi sicut pecora et bruta. XI. 13. a. Circumcisio dicuntur Judæi. X. 811. Circumcisio nihil poterat ad animæ salutem. IV. 301. c. 302. Nihil boni confert animæ. 463. b. Abroganda erat. XII. 588. a. Circumcisionis abrogandæ difficultas. *Ib.* b. Evangelii subversionem illam vocat Paulus. X. 793. d. Totum jugum legis imponit. I. 736. d. e. Illam observare noxium. I. 734. b. licet olim fuerit necessaria. 735. Circumcisio nunc nihil prodest Christus, quomodo. X. 843. b. c. *sqq.*

Circumcisionem vetat Paulus, et tamen Timotheum circumcidit, quare. III. 104. b. In quo circumcisio nihil nocuit, imo multum profuit. IX. 293. b. Circumcisio nihil, præputium nihil. XI. 37. f. Adversus fidem pugnat circumcisio. IX. 518. a. Si est circumcisio carnalis, est et spiritualis. 519. c. d. Quomodo hæc fiat. XI. 423. c. Quæ vera circumcisio. IX. 518. c.

Circumcisionem carnalem suscepit Christus, ut non manufactam circumcisionem introduceret. II. 967. d. *Circumcisio totius mundi est Domini resurrectio.* II. 974. b. *Sacri baptismatis loco fidelibus traditur circumcisio.* *Ib.* c.

CIRCUMVENIRI a Satana, quid. II. 334. a.

CITHARA, seu psalterium, superne movebatur. V. 601. c. Similitudo ex cithara sumta. III. 1. b. 3. c.

CITHAROEDORUM mos. III. 4. b. In scena iu-

tractu. VIII. 392. A. et post epulas. IV. 793. c.

CIVITATEM quid faciat miseram, quidve beatam. II. 209. A. B. 210. Civitas non habens pios cives, villa vilior est. II. 208. D. In majoribus civitatibus peiores homines. IX. 314. B. Civitatum vera prerogativa. VI. 139. A. B. 140. Maritima quædam civitas Theodosium rogat pro Antiochenis. XI. 434.

CIVIUM providentia urbium est tutamen. VI. 39. D. Civium Romanorum prerogativæ. IX. 403. B.

CLAMOR iram excitat. XI. 129. E. et iracundiæ materiam præbet. VIII. 173. C. Clamores mulieris ancillam suam verberantis. *Id.* E. F. A.

Clamor cordis. V. 316. mentalis. 38. E. Clamor in Scripturis quid. V. 313. E.

CLARIUS (Apollo) silet. II. 390. B.

CLARUS est qui gloriam contemnit. X. 769. C.

CLAUDIANO scribit Chrysostomus. III. 833. B.

CLAUDIUS et alii Imperatores Ecclesiam impugnaverunt, sed frustra. III. 936. B. C.

CLAVES Petro, non aliis dantur. VIII. 992. C.

CLAZOMENIUS (Anaxagoras) percelebris philosophus. II. 397.

CLEMENTEM Romanum quidam dicebant esse Actuum Apostolorum auctorem. III. 922.

CLEMENTIA et lenitas ubique utilis est. VIII. 297. B. Quantam Imperatori pariat gloriam et coronam. II. 237. A. Clementia Dei quanta. II. 33. A. Est ineffabilis. V. 367. A. Etiam cum castigat Deus, clementiam habet. V. 467. E.

CLOTHO fusum vertit. II. 921. A.

CLYPEORUM umbones fulgentes. VII. 771. A.

CLYTEMNESTRÆ et Orestis historia. XI. 827.

COCYTUS. I. 90. B. VI. 334. A.

COEMETERIUM unde dictum. II. 469. A.

COENA Dominica. III. 294. E. An in cœna paschali discipuli recubuerint. VII. 876. A. Cœnam ipsam celebramus in qua recumbat Jesus. VII. 581. A. Communis esse debet. X. 285. B.

COGITATIONES observandæ. VII. 314. A. B. Quomodo sint demandæ. IV. 760. A. B. Nefariæ cogitationes bellum animæ pariunt. V. 30. C. Omnes sunt repellendæ. II. 46. E. 47. Pravæ cogitationes verbis aluntur. III. 233. B. De cogitationibus reddenda ratio. 11. E.

COGNITIO nostra a rerum exitu pendet. V. 303. E. Major cognitio majoris est causa supplicii. VII. 363. C.

COHABITATIO cum mulieribus, quando licita. I. 279. A. Cum virgine habitatio perniciose. 279, 280. Nulla hujus cohabitationis alia videtur esse causa quam voluptas. I. 279, 280, 288.

310. Cohabitationis obtentus refelluntur. I. 288, 311, 312.

COLENTES Paulus vocat proselytos. IX. 319. B. COLLECTA in ecclesia. I. 738. A. *Vide* SYNAXIS. A collecta ante finem non discedendum. II. 422. D. E. Ἀρχὴ, collecta, quid esset. X. 466. C. Antiochenses collectæ. X. 61. B. C. D.

COLLOQUIUM cum Deo virtutem auget. V. 89. B. De rebus sæcularibus in ecclesiis colloquia venia vix digna sunt. VI. 117. D. E. Mulieribus in ecclesia colloquium interdictum. XI. 663. C.

COLUPHON malorum quis. I. 114. Gloriari in rebus terrenis et in dignitatibus. VII. 667. C.

COLOSSENSIBUS quandonam scripserit Paulus. XI. 370. B. C.

COLUMBA Nec quomodo repererit ramum olivæ. IV. 292. B. Cur in columbæ specie Spiritus sanctus descenderit in Christum, dum ille baptizabatur. II. 440. C. VII. 188, 189.

COLUMNÆ miræ magnitudinis in domibus. V. 621. C. Columnæ et lapides pretiosi in ædibus. XI. 18. D. Columnæ homines appellari solent. XI. 89. B. C.

COMATI, seu coma conspicui, tonderi jubentur a Paulo. X. 2. D.

COMEDERE et bibere ad gloriam Dei, quomodo possumus. I. 839. D.

COMMERCIA, Deo curante, mutuam dilectionem nutriunt. VI. 340. B.

COMMISERATIO homini propria. X. 92. C. Commiseratione Deo æquari possumus. XI. 731. B.

COMMUNICANS indigne homicida. II. 783. E. 786. dæmoniaco pejor. VII. 891. E. Judæ similis. *Id.* A. et Judæis Christum crucifigentibus. II. 781. E. Quo supplicio puniendus. *Id.* A.

COMMUNIO eucharistica quomodo adeunda. VI. 163. B. 163. D. XII. 242. B. C. Quæ præparatio communioni adhibenda. I. 614. E. A. XI. 26. Indigni arcendi. VII. 891. 892. Non propter festa aut consuetudinem debet recipi sacra communio, sed cum puritate et fervore. VII. 889. B. *sqq.* Quinam probandi, raro communioni accedentes, an qui frequentius accedunt. XII. 242. C. Communicatio corpori Christi est pascha. I. 746.

Jejunium dierum quadraginta ei præmittitur. *Id.* D. quare. VI. 163. A. Quibus diebus ad communionem accedebant fideles. XI. 23. B. *Vide* CORPUS DOMINI, EUCHARISTIA, SACRA MENSA.

COMPRESBYTERI sese dicebant episcopi ad presbyteros scribentes. XI. 224. A.

COMPUNCTIONIS laus et descriptio. I. 174. 175. De ea epistola ad Demetrium monachum. I. 150, *sqq.* alia ad Stelechiium. I. 172. *sqq.* Compungi, quid sit. V. 22. D. Compunctio bona, et con-

punctio mala. IX. 711. A. B. Quæ sit vera compunctio. VII. 307. B. Numquam invenitur in delictis. I. 177. C. sicut ignis cum aqua stare nequit. 164. Compunctio lacrymarum et temperantiae mater. *Ib.* Concupiscentiam destruit. 178. B. Ad delenda peccata requiritur. IV. 207. Quomodo excitetur. I. 187. Post compunctionem ad virtutis actionem aptiores efflicimur. V. 23. A.

CONCILIUM. *Reus erit concilio*, quid significet. VII. 215. B.

CONCIONATORIS officium. II. 788. maxime circa morbos animæ. IV. 866. B. Ejus vera laus. II. 29. B. 30. Doctrina debet esse præditus. I. 503. A. Multo labore insudet in hominibus concinnandis. 307. A. Erudito plus studii et diligentiae opus est, quam in erudito. 310. D. Invidiam contemnat. 309. E. D. Laudes spernat. 308. A. B. Judicium tamen multitudinis imperitæ non contemnendum. 311. C. Prolixitate ne sit gravis. II. 291. B. 292. C. Ne ad gratiam loquatur. I. 308. B. II. 788. D. E. Orationis modestia multum prodest auditori. IX. 79. D. 80. Plus operabitur exemplo quam verbo. 262. B. C. Paucitate auditorum ne contristetur. IV. 838. A. B. Etiam si nemo attendat, semen verbi spargere non desistat. 836. D. Eo quod ei non credatur, ne absteineat a concionando. 27. A. 28. Quidquid sit de auditoribus, quod in se est totum faciat. I. 867. C. D. Semper in aliquo fructificat. 868. C. Si pereat opera, merces non ita. 870. E. IV. 476. D. Sermones omnes eo tantum, ut Deo placeatur, dirigat. I. 312. B. Qui auram multitudinis non curat, quam sit tranquillus. 314. D. Concionatori laudes non spernenti multa gravia accidunt. 312. C. D. Notantur qui gloriæ et plausus gratia sermocinantur. IX. 262. C. D. Prædicator vix detractiones potest vitare. I. 311. D. 312.

CONCIONUM utilitas. I. 948. 949. Profanis conventibus præstant. IV. 777. E. Spiritualis mensæ conciones. IV. 199. B. Quem fructum inde colligere debemus. III. 196. A. 197. B. C. IV. 210. C. Quomodo fructus ille servandus. VII. 83. Rerum externarum tumultu aufertur. VII. 83. A. Qui cum voluptate verbum audit, is se ad opera exhibenda paratum ostendit. IV. 781. C. Sine bonis operibus conciones nihil aut parum prosunt. III. 196. A. IV. 162. D. 103. 104. 199. C. Conciones sæpe ad memoriam revocandæ. VII. 82. A. B. Etiam post cibum frequentandæ. IV. 86. E. Absentibus illas recitare optimum. III. 65. E. A. Optimum quoque erit, si animum ad sacras conciones audiendas præparent auditores per sacræ Scripturæ lectionem. VII. 13. B.

Concionum materie. IV. 777. B. 778. Qua

hora fiant. 131. B. Chrysostomi concionum frequentia. VIII. 3. B. ejus conciones adversus gentiles. IV. 812. B.

CONCISIO idem est ac circumcisio. XI. 317. A.

CONCORDIE bonum. III. 81. A. E. VIII. 329. B. 330. Omnium bonorum radix est. IV. 331. A. Vires et potentiam parit. I. 740. C. Fideles maxime conjungit, et caritatem ipsam continet. XI. 253. C. Concordia ubique bona. IX. 66. D. Est quandoque mala concordia, et bona discordia. VIII. 384. B. Malam concordiam bona discordia solvit. VII. 448. C. Non semper laudanda concordia, inter latrones quippe reperitur. *Ib.* Concordia conjugalis quantum bonum. IV. 331. E. 331. Virum inter et mulierem commendatur. 377.

CONCUBINAM Neronis salutavit Paulus. IX. 391. D.

CONCUPISCENTIE malum. IX. 610. A. Concupiscentia malorum causa. IV. 662. D. 663. Minus malum est quam ira. XI. 140. A. Adeo est tyrannica, ut ei, quem semel ceperit, omnia pati suadeat. I. 136. E. Effrata et mala est bestia. IV. 311. B. Veluti rabidus canis, in nos continuo insilit. II. 303. Etiam in cætibz ecclesiasticis et Christianis frequenter ceu latro versutus clam obrepit. IV. 891. A. Ex crapula et deliciis oritur. X. 149. D. Radix adulterii concupiscentia. II. 376. C. Mala concupiscentia exæcat. VII. 302. C. 303. Ex sola concupiscentia opus malum consummatur. 133. Lapidem ipsi et statum illam excitare possunt. I. 287. A. Radices concupiscentiæ Christus avulsit. VII. 273. E. Concupiscentia, præsertim pecuniarum, quo plus habet, eo plus indiget. VII. 874. C.

CONDIACONI sese dicebant episcopi ad diaconos scribentes. XI. 224. A.

CONDOLERE nos oportet cum iis qui peccant. I. 308. C. et cum iis qui puniuntur. *Ib.*

CONFABULATIONES in ecclesia prohibentur. I. 384. D. E. II. 237. C. *Fide* COLLOQUIUM.

CONFESSIO peccatorum. I. 185. C. 186. 399. D. IV. 41. D. 83. B. 89. A. 104. E. 206. B. 308. C. 342. A. 320. B. XII. 501. D. E. Cum resipiscentia jungenda. I. 37. A. 38. Intempestiva confessio nihil prodest. 973. D. E. Confessio non est ignominia, sed peccare. II. 791.

Confitendum est. IV. 206. C. VII. 169. D. Deo jubente. IV. 193. A. B. qui non dimittit, nisi confitentibus. V. 281. A. Deo confitendum, qui scit omnia, quare. I. 928. A. 929. II. 282. B. Deo, non hominibus, peccata revelanda, ipsi vultura ostendenda. I. 600. C. D. 928. D. E. *Quo sensu sumenda verba hæc vide* T. XIII. 213. 1^a et 2^a col. Sacerdotes immunditiam animæ tol-

lunt. I. 469. n. 470. Post baptismum admissa peccata remittere possunt. 470. e. Vulnere medico aperienda. IV. 331. Sacerdoti aliorum vulnera manifestanda, ex præcepto caritatis. II. 50. d. e. a.

Confessio sola est peccatorum purgatio. I. 778. a. Occidit iniquitatem. I. 928. d. Remedium est peccati. IX. 118. a. peccati solutio. V. 528. abolitio delictorum. IV. 206. c. 207. Confessione et penitentia purganda peccata. IV. 891. b. VII. 111. a.

Confessionis fructus. V. 343. Justum efficit. II. 403. d. e. Nihil æque Deum reddit propitium, ac peccatorum confessio. V. 529. b. Apud divinum tribunal, post accusationem et confessionem peccatorum, datur corona. VI. 130. a. Communioni præmittenda confessio. I. 746. d. Deliciæ cum peccatorum confessione stare nequaquam possunt. VII. 169. a. Confessio frequens. III. 203. b. Confessio ante et post baptismum. XI. 8.

Confessio peccatorum habet pudorem, et hoc ipsum pena est gravis. VI. 529. 1^a col. c. *Qui timet iudicium, peccata sua non erubescit confiteri.* Ibid. *In hoc ipso pudore apparet misericordia Dei.* Ibid.

Confessioni Christi omnia postponenda. VIII. 110. b. Hæc confessio necessaria est, fides non sufficit. VII. 443. a. Fit per divinam gratiam. Ib. e. a.

Confessio duplex; alia peccatorum declaratio, gratiarum actio altera. V. 111. b. 317. b. 537. d. Per confessionem gratias agimus. I. 920. c.

CONFIRMATIONIS sacramentum apostolorum erat prærogativa, et postea soli coryphæi, id est episcopi, illam conferebant. IX. 134.

CONFUSIO vultus a peccatis oritur. VI. 44. b. CONFUTATIO vehemens, quando cum mansuetudine procedit, maxime mordere potest. XI. 749. a.

CONJECTOR quis sit. VI. 40. c.

CONJUGIUM legitima res. I. 46. b. Non est vituperandum. III. 210. b. c. Virginitati male servatæ præferendum I. 304. a. 310. a. Conjugium verum quodam. III. 387. a. IV. 377. a. b. Quare institutum. III. 262. a. Conjugium prohibitum illi qui cælesti sponso junctus est; alias adulterium hoc esset. I. 46. d. 47.

Conjugii incommoda. I. 49. c. d. 383. sqq. servitus. I. 329. Non est vulgaris res, conjugium bene constitutum. III. 244. c. Sicut portus est conjugium, ita et sæpe naufragium parit. Ib. Non est impedimentum itineris ad regnum cælorum. VI. 159. d. e.

Conjugii jura. X. 187. a. b. Leges. II. 239. e. a. Juxta leges Pauli, imo Christi, conjugium

contrahendum. II. 244. e. 243. IV. 623. a. Qui illo abutuntur, iis innumerorum fit materia malorum. III. 244. c.

Conjugium divitum non expetendum. I. 383. Pauperum connubio molestius est. I. 383. e. III. 261. a. b. Uxoris divitis incommoda. I. 383. e. III. 261. a. b. Tametsi uxor dives subjecta videatur, ingens nihilominus est incommodum I. 383. a. Sola virtus et morum probitas, non pecuniæ, in uxore quærendæ. III. 261. 262. Nen pro pecuniis adipiscendis quærendæ uxores. XII. 803. a. 804.

Conjugum officia. IV. 431. b. c. Concordia quantum illis bonum. XI. 814. a. quam illis optanda. IV. 624. e. a. et necessaria. III. 427. b. 428. Conjugati, quorum alter est infidelis, non separandi. X. 190. quare. 189. e. a. b. Connubium facit ut duo sint una caro. XII. 393. b.

CONSCIENTIA iudex interior. V. 510. c. et incorruptus. IV. 159. c. quem nemo latere potest. Ib. Conscientiæ opus est, ut jugiter memoriam ingerat. Ib. e. Universa humana natura habuit sufficientem legem conscientiæ, ἀρκούντα νόμον. V. 586. e. a. Conscientiæ tribunal incorruptum. I. 927. a. ubi et æquissimum iudicium. V. 22. c. v. 586. d. Unicuique dedit Deus suum conscientiæ calculum. V. 586. d. gentilibus sicut et Judæis. Ib. e. Conscientia magistra humanæ naturæ insita. IV. 592. c. Conscientia sufficiens magister. IV. 603. a. d. et unus ex nostris doctoribus. IV. 814. c.

Conscientiæ examen. III. 9. d. v. 22. a. semper faciendum. II. 793. b. IV. 101. d. 674. b. v. 24. a. VII. 512. c. d. 313. Maxime quando ius dormitum. V. 24. d.

Conscientiæ accusatio quam gravis. IV. 194. d. Intolerabilis est accusatrix peccati præsentis, præteriti et futuri. I. 927. b. 928. 929. 932. c. Peccati conscientia carnifex. III. 704. e. Damnat conscium peccati. IV. 707. d. mentem aggravat, excæcat ac deprimit. VII. 483. c. Nihil ita formidinem incutit, ut peccatorum conscientia. III. 52. e. Stimulus conscientiæ semper nos angit, maxime vero in morte. I. 894. Non tamen perpetuus est. 929.

Conscientia prava nihil miserabilius. IX. 608. d. Efficit nos sordidos et adducit ad desperationem. V. 164. b. Nihil ita impudentem reddit quam mala conscientia. IX. 148. d. Ob malam conscientiam homines in incredulitatis barathrum se præcipitant. III. 321. 3.

Conscientia bona voluptatem et fiduciam parit. III. 52. e. Nihil magis exultat. I. 300. d. Ex bona conscientia sincera voluptas. IV. 837. d.

Bona conscientia nos erigit. IX. 608. d. Superbia sæpe ex bona conscientia oritur. VI. 130. e. Conscientia bona unde. III. 321. a.

Conscientia pura lætitiā parit. IX. 473. d. magnamque consolationem. X. 514. d. non autem quidpiam humanum. IX. 473. d. nec ad consolationem tantum, sed et ad coronam sufficit conscientia pura. X. 514. a. Si velimus per singulos dies festum habere, conscientiam purificemus. IV. 837. d. Purgatio conscientie verum lavacrum. VIII. 473. c. Conscientie puritas communicanti necessaria. X. 292. d.

Conscientia examinanda ante somnum. V. 717.

CONSILIA Dei non expendenda. I. 212. a. 213.

CONSILIARIUS necessarius etiam summæ virtutis viro. III. 142. a.

CONSOLATIO quam Deus ingerit, quanta. VII. 216. a. Dei est afflicto consolari. V. 578. e. b. Si vis consolationem assequi, redde teipsum humilem. *Ib.* b. Non vulgaris in laboribus consolatio, precum assiduarum auxilium. VII. 327. a. Quenam sit vera consolatio. XI. 35. c. d. In tentationibus consolatio unde sumenda. VIII. 520. b. c.

Consolatio verborum animæ æstum sedare consuevit. II. 86. b. Sacerdotes elegit Deus ut dolentes consolentur. *Ib.* d. Habere ærumnarum socios est quid magni ad consolationem. V. 278. d. In gravissimo luctu consolatio non statim adhibenda. I. 413. a. b. Frigida consolatio supplicii socios habere. V. 278. e. 279. VII. 522. d.

CONSORTIA sanctorum cupiditatem refrænant. V. 53. d. e. Si cum bonis veriseris, bonus eris; si cum malis, malus. 87. a. Malorum consortium bonis molestissimum. 399. summopere vitandum. V. 506. d. VIII. 383. a. b.

CONSTANS a tyranno Magnentio in bello interfectus. I. 420. a. b. *Vide et Monitum* 412.

CONSTANTIA, Constantii filia, Gratiano viro ejus metuebat. I. 421. *et in Monito* 412.

CONSTANTINI Magni pulchrum effatum, cum illi referretur statuum suam lapidatam esse. II. 238. b. Illo regnante, Judæi templum reedificare conantes, auribus mutilati sunt. I. 789. e. In vestibulo ecclesiæ S. Petri Constantinopoli sepultus jacet. X. 742.

Constantini tempore et sequentibus, famæ, terræ motus, pestilentie, auditiones hæresum, corruptio morum. VI. 943. 1^a col.

CONSTANTINUS junior in bello periit. I. 420. a. b. *Vide et Monitum* 412.

CONSTANTINOPOLI quantus populus, quot Christiani, Judæi, gentiles. IX. 108. c. d. Quot

pauperes in ea civitate, quantæ divitiæ. *Ib.* Constantinopolitani tumultus imago. III. 483. d. Gaudet Chrysostomus de tumultuum populi cessatione. V. 624. d. Urbs incensa. III. 463. d. Terræ motus illam concutiunt. IX. 67. a. 347. c. *Vide notam* a.

Constantinopolis urbs apostolorum dicta. VI. 317. Imperatores Constantinopolitani non prope apostolos sepulturam elegerunt, sed ad ipsa limina optaverunt corpora sua sepeliri. I. 697. d. Constantinopoli erat ecclesia, Magna ecclesia dicta. V. 623. b.

CONSTANTINOPOLITANI catholici, absente Chrysostomo, cum hæreticis collectati. III. 490. 2^a col. Fugati, in nemoribus festum agunt. V. 619. c. Constantinopolitani conventibus assidui. I. 669. d. Quantis vitii laborabant. IX. 214. b. c. Quam incomposite in ecclesia stabant. 214. d. e. 215. Juramentis assuefacti erant. 102. b. c. Quidam Christiani in S. Parasceve ad spectaculum currunt equorum cursus. VI. 313. b. 316. In sablato sancto ad theatrorum spectacula conscendunt. 320. b. Chrysostomum audientes arguentem increpantemque, gemebundi percutiunt sibi frontes. VI. 323. a. X. 492. d.

CONSTANTIO presbytero scribit Chrysostomus ex Nicæna civitate. III. 871. d. et ex Cucuso. 874. c. d. Cucusum venit ad Chrysostomum. 714. c. cui aderat. 791. a. Consuetudine sauctissimi episcopi recreatur. 884. c. Inde scribit matri suæ. 882. *sqq.* et sorori. 884. d. *sqq.* ac postea Valerio et Diophanto. 886. Jussu Chrysostomi, evangelii præcones juvat, et ecclesiarum curat ædificationes. 750. e. Commemorantur ejus literæ ad presbyteros et monachos Phœniciæ. 800. b. Rogat illum S. doctor ut Phœniciæ, Arabiæ et Orientis Ecclesiarum curam gerat. 871. b.

CONSUBSTANTIALITAS et æqualitas Patris et Filii demonstratur. VII. 616. d. e. Filii consubstantialitas declaratur. VIII. 498. d. et probatur. I. 615. e. a. Christus se Patri consubstantialem ostendit. VIII. 354. c.

Consubstantialem Patri Christum definiunt CCCXVIII Nicæni patres. VIII. 902.

CONSUETUDO dura res. I. 104. d. secunda natura. II. 608. e. X. 70. d. tyrannica est. X. 70. c. Magna consuetudinis vis, et in bonis et in malis. X. 70. c. 374. XI. 753. a. Tanta est, ut in naturæ necessitatem transeat. X. 374. scilicet moralem necessitatem, et Dei præcepta superarit. 70. c. Magnum bonum bonis assuetum esse. XI. 753. e. Bona consuetudo lex tandem evadit. XI. 663^a. a. Ubi est timor, facile solvitur consuetudo, 14.

etiāmsi valde diuturna sit et necessaria. II. 176. A.

Consuetudo turpis pessimaque res est. II. 403. c. Vitiorum consuetudo quid pariat. V. 289. Multum damni affert consuetudo improborum. 33. E. Consuetudo mala ejicitur per timorem. II. 136. A. per ratiocinium una cum gratia Dei. I. 300. A. per vigilantiam. IV. 623. E. et per spem coronæ celestis. VII. 232. Pravæ consuetudinis eliminandæ modus. 263. c. Consuetudo, licet ab omnibus admissa, damnosa est et perniciosa. IV. 623. D. E. A. B. In dogmatibus et in cultu firmior est consuetudo. X. 70. D. Quantum fuerit apostolis luctandum cum consuetudine, cum doctrinam evangelicam spargerent. X. 70. E. A. 71.

CONSULARIS dignitas quam sublimis; minor tamen apostolica dignitate. III. 90. B. 91.

CONSUMMATIONE ultima perfecta, nihil omnino remanet. I. 788. *Consummatum est*, quoniam sensu intelligendum. VII. 923. A.

CONTEMPLATIO creaturarum utilis. V. 321. B. C. Divinæ contemplationis voluptas. VI. 114.

CONTENTIONE nihil pejus in Ecclesia. I. 740. A. B. 742. B. Contentiones et rixæ vitandæ. IV. 388. E. A. et ante omnia sedandæ. I. 742. B. c.

CONTINENTIA non in solis operibus ostendenda, sed et ipsa cogitatione. II. 503. c.

CONTRARIIS ex rebus mundus constat. V. 207. B.

CONTRITIO cordis a nobis exigitur. IV. 207. E. Unum diem in peccatorum contritione transigere, magna est res. I. 908. Prope est Dominus contritis corde. V. 123. B. Contritio cum humilitate philosophiæ omnis principium. VII. 49. c. D. *Vide* PECCATUM.

CONTUMELIAS fratribus inferre, quantum malum. I. 432. c. Contumelias caritatis bonum pessumdat. VII. 246. E. Mire torquetur et roditur, si viderit plagam suam ad patientium animam non pervenire. II. 40. Ab omnibus vilipenditur. IX. 332. A. Muliebres est contumelias inferre. 146. B. Contumeliæ gravitas unde repetenda. XI. 844. A. B. c. Nihil ita contemtum parit ut contumelia, quæ contumeliosum dedecorat. 800. B. c.

Contumeliam sustinere molestissimum, maxime ab iis quos beneficiis cumulavimus. I. 251. B. Non in contumeliæ natura dolor est, sed in spectantium calculo. IX. 332. E. Nihil calumniis intolerabilius videtur. VII. 246. c. D. Millies mori non tam grave. IV. 896. c. An hæc vera sint expenditur. *Ib.* D. E. Contumeliæ ferendæ. IX. 269. D. E. 270. A. B. quomodo. IV. 832. C. D. E. VII. 928. A. B. 929. IX. 269. D. E.

270. 422. D. Si eorum quæ tibi obijciuntur conscius es, corrige et respisce; si falsum tibi imputatur, despicere, seu potius gaude et exsulta. IV. 896. c. D. Qui propter veritatem et Christi confessionem contumelia afficiuntur, hi maxime a Deo honorantur. VIII. 393. c. Damnum nullum est ei qui patitur contumeliam, si taceat. VIII. 566. B. Contumelioso miserari oportet, et non indignari. *Ib.* E. Seipsum confodit qui de contumelia queritur. IX. 422. c. Contumelia, non ab inferentium sententia, sed a patientium affectu constituitur vel destruitur. II. 39. c. Si contumeliam deriseris, et vulnere superior sis, contumeliam non es passus. *Ib.* c. D. Contumelia pro contumeliis non rependendæ. VIII. 348. A. IX. 270. Si contumeliam contumelia repellis, superatus es ab illiberali affectu: si vero taceas, vicisti. IX. 749. D. Quanto majorem contumeliam sustinueris, tanto majori mansuetudine opus tibi est. 270. E.

CONVENTUS duplicem fructum præbent. I. 667. A.

CONVERSATIO cum impio, a Deo aversio est. V. 673. A.

CONVERSIONI minx plus quam præmia prosunt. VII. 628. B. Conversio Pauli quam mirabilis. III. 121. A. *sq.* Miraculum maximum tot gentium conversio. III. 112. A.

CONVICIA vitandæ. II. 236. E. XI. 824. B. Conviciator in gehennam incidet. VII. 507. c. Ab inimicitia convicium, et a convicio inimicitia. 249. c. Magno animo perpeti convicia, occasio est gloriæ adipiscendæ. IV. 830. *Fide et* CONTUMELIA.

CONVIVIA quomodo celebranda. IX. 766. D. Quinam convivæ advocandi. VII. 565. D. Parasiti increpantur. 564. A. B. Convivium quod a precatione cæptum in precationem desinet, numquam deficit. IV. 833. B. Sæcularium convivia quam turpia. V. 158. A. et perniciosa. VII. 563. Quantum lux in eis. XI. 376. E. 377. Sæpe ex avaritia et vi et rapina parta erant. VII. 563. A. Non parvum est signum virtutis, ejusmodi fugere convivia. V. 529. c. quæ multum habent iniquitatis. *Ib.* D. Sumtuosa convivia prorsus non sunt crimine vacua. VII. 563. A. In conviviis dabantur arrhabones. II. 513. D.

COQUINARIA et salsamentaria artes valde inutiles et noxiæ; corpus et animam labefactant. VII. 573. c.

COR homini thesaurus ejus. V. 113. Ex natura sua sursum tendit, non illud deprimamus. 17. E. Corpus totum afficit cor, sive in bonum, sive in malum. VII. 871. D. Cordis humani duplicitas et artificium. II. 140. D. V. 142. D. Graves corde, βαρυκαρδιοι, quinam. V. 16. A. Vita eorum fons

impietatis. *Ib.* b. Nihil adeo cor aggravat, ut libido mala. *Ib.* Ejusmodi hominum cor tam grave est, ut luteum melius diceretur. *Ib.* Causa malorum est. *Ib.* Cor contritum et humiliatum dare Dei est. VII. 114. c. *Cordis affectio illa mala excogitavit, quæ natura negavit.* V. 679. c.

CORE filii erant præfeti unius ex choris Davidis. V. 649. a.

CORINTHI, quavis sapientia præditi, superbi erant et animo inflati. III. 163. e. a. Pauperes contemnebant. I. 741. a. 742. Idolothya comedebant. I. 741. a. X. 197. d. e. Resurrectionis mortuorum doctrina apud illos claudicabat. X. 2. d. Multos tolerabant philosophos qui Christianorum doctrinam irridebant. 429. b. 430. Inde in factiones divisi, quomodo. 2. d. e. Miracula et charismata alia causa dissensionis inter Corinthios. VII. 424. e. a. X. 2. d. Paulus quantum sollicitus de componendis et sedandis dissidiis inter illos exortis. I. 741. d. 742. Corinthios comatos tonderi jubet. X. 2. d.

CORINTHIUS fornicator in exemplum adducitur. III. 644. b. Nobilis erat et illustris. I. 12. b. et magistri munere fungens. III. 644. b. id est fortasse, sacerdos. I. 12. b. Cura Pauli circa illum. *Ib.* Ad penitentiam admittitur. *Ib.* c.

CORINTHIUS prima Græciæ civitas. X. 1. a. In isthmo Peloponnesi sita. *Ib.* ἀπὸ τοῦ vocata, id est opulenta. *Ib.* Oratoribus et philosophis erat plena. *Ib.*

CORNELII centurionis historia. IX. 189. sqq. Illius fides et pietas quanta. 199. d. quid operetur. 194. d. Cornelius initium gentium. 193. b. Ex vita sua exauditus est. V. 63. a. et quia optima erat, ad arcanorum cognitionem vocatus est. 179. d. Quomodo sit exauditus. 14. e. Domum suam precibus ornavit et elemosynis. VII. 899. b.

CORNICES diutius vivunt quam homines. X. 173. d.

CORNU in Scripturis quid significet. IV. 849. d.

CORONAM et pœnas post vitam hanc æternas fore probatur. IX. 778. b. c. 779. Est corona gratiæ. V. 46. gloriæ, incorruptionis et justitiæ. *Ib.* hæc parci inimicis. IV. 882. b. Est et corona quæ ex misericordia contextitur. 45. c. Ex gratiæ liberalitate corona datur. VII. 858. a. pro ratione operum. IV. 503. a. et laborum. V. 76. Non datur sine tentatione, sine certamine, sine tribulatione. II. 58. Pro labore brevi, coronas perpetuas in futurum Deus reservavit. V. 76. Temporanei labores coronas referunt immortales. II. 802. d. Spes celestis coronæ a mala consuetudine advocat. VII. 252. Coronæ martyrii per mortem sequuntur. V. 319. a. Corona sequitur

peccatorum accusationem. VI. 130. a. Coronas hic non omnes accipiunt, quia hic lucta et certamina. V. 118. c. 119.

Coronæ in Kalendis plectebantur. I. 838. b.

CORPUS Christi, postquam resurrexit, non in terram rediit, sed in caelos ascendit, atque secum totum orbem suscitavit. I. 563. c.

Corporis et sanguinis Domini sacrificium. V. 524. e. a. 630. b. X. 233. c. Corpus et sanguis mysticus non fiunt absque Spiritus gratia. II. 516. c. Corpus Christi in Eucharistia. I. 609. b. nec ibi panis neque vinum. II. 412. a. Corpus Christi et sanguis ejus ceræ igni admotæ comparantur. *Ib.* Hoc verbum Christi, *Hoc est corpus meum*, transformat, μεταρρυθμίζει, dona proposita. II. 453. b. c. 463. b. Locus de Eucharistia subobscurior in epistola ad Cæsarium. III. 897. c. evolvitur et vindicatur in *Monito* 892.

Corpus et sanguis Christi sumitur in Eucharistia. II. 430. a. VI. 326. d. Corpore Domini vescimur, sanguine potamur. III. 293. 898. b. 899. v. 226. d. 227. 417. a. VII. 581. e. Corpus quod edimus, idem est quod magi adorarunt, et pastores venerati sunt in cunis. I. 609. b. id ipsum quod flagris cæsum, clavibus confixum, etc. X. 234. Qui corpore Christi muniti et vita migrarunt, ab angelis visi sunt stipati. I. 519. d. Vis, virtus mirabilis corporis Domini. X. 234. quam stupenda opera ejus. *Ib.* Ad illud accedendum cum fide. VII. 581. e. cum tremore, jejunio et oratione. II. 430. e. cum horrore et puritate. X. 233. a. cum fervore et caritate. 235. 236. Qui indigne mysteria sumunt, Herodi similes. VII. 130. Eandem penam subituri sunt, quam ii qui Christum occiderunt. III. 293. a. b.

Corporis humani mirabilis structura. II. 139. 140. Materiæ vilitas magis Dei artis magnitudinem et facultatem demonstrat. 138. e. a. Mortale fecit illud. IV. 789. et corruptibile. II. 138. d. Corruptibilitas hæc quid prosit. 512. b. c. Imbecillitas corporis fidei alacritatem non lædit. 883. a. 886. Corpus infirmum non obest, si animus generosus et expergefactus fuerit. 7. d. Corporis vires ad quid adhibendæ. I. 171. d. Virtus corporis non est obesitas bonaque habitu, sed consuetudo patiendi. 888. Ubi angusta via, magnum impedimentum est corporis obesitas. II. 46. d.

Corporis pulchritudo quam fallax. I. 26. a. 27. et fluxa. III. 33. a. 34. IV. 319. a. 320. Lutum est. V. 188. b. et sepulcrum dealbatum. I. 27. Animæ pulchritudo potest augeri, corporis numquam. I. 25. d. Corporis cura animi curæ postponenda. III. 32. d. Corpus quandoque nobiscum peccantibus bellum gerit, per febres, per morbos

et dolores nos oppugnans. V. 3. D. Asperam et angustam viam attinge et ambula, corpus tuum castigans. II. 46. D. Quomodo corpus nostrum sacrificium fiat. IX. 727. E. Multis modis nunc male accipitur. XI. 344. A.

Corporum resurrectio erit utique. IX. 26. c. Doctrinam hanc non firmissime tenebant Corinthii. X. 2. D. Hæretici exstabant qui aliud corpus resurrecturum affirmabant. X. 431. A. Corpus cum anima particeps erit gloriæ æternæ. X. 149. D. Corpus nostrum conforme erit illi, quod adoratur ab angelis. XI. 344. c. et illi consubstantiale, *ὁμοούσιον*. III. 408. E. Christus post resurrectionem suam, qualia futura sint corpora nostra, ostendit. *Ib.* D. Quanta erit illorum gloria. I. 449. D. Peccatorum quoque corpora incorruptibilia resurgent et immortalia. II. 514. A. ut semper urantur. *Ib.*

Corpus aliquoties pro toto homine accipitur. V. 724. A. B.

Corpora defunctorum extra urbes sepeliebantur. V. 43. c. Corpora sanctorum, fontes et radices, et unguenta spiritualia. II. 722. c. Corpora beatorum, qui in morte Christi surrexerunt, signum erant future resurrectionis. VII. 934. E.

Corporis Imperatorum custodes, *σωματοφύλακες*. V. 574. A

CORRECTIO nostra labore, voluntate et studio acquiritur. II. 161. D. Magis sunt admittendi qui corrigunt, quam qui adulantur. V. 131.

Correctio fraterna commendatur. I. 821. D. III. 5. Quomodo facienda. I. 721. D. 722. 833. 834. II. 50. D. E. Ut membra Christi alia membra carere debemus. I. 722. 723. 732. 733. E. Proximi correctio quantam pariat salutem. 831. 899. Ab ea non desistendum. 872. D. c. Plus meretur qui curat insanabilem. 873. D.

CORRUPTIO morum quanta fuerit tempore Chrysostomi. I. 68. E. A. B. 69.

Corruptio corporum multa mala propulsat. VII. 443. 446.

CORRUPTOR iudicis fure pejor. V. 132. D. E.

CORYBANTUM *est tiara*. VI. 479.

CORYMBI quid. VI. 52. D. E.

CORYMBEORUM duo paria: Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, apostoli. VII. 473. c.

CRAPULA, quantum malum. II. 926. c. VII. 780. B. c. et dedecus. XI. 379. Ejus turpes exitus. VII. 781. D. E. A. Radix est vitiorum. 194. Quot mala pariat. 635. E. A. Captivam facit animam. IV. 9. A. Morbos multos gignit. I. 397. c. D. IV. 89. B. et mortem. IV. 7. B. Adamum ex paradiso depulit, diluvium induxit. VII. 193. Multos perdidit. IX. 239. Nihil lucri, imo multum

damnum ex crapula suboritur. IV. 6. c. In illam invehitur S. doctor. IV. 87. c. D. E. IX. 237. 238. Quomodo vitanda. VII. 832. A. 833. Qui per crapulam ad jejunium pergit, quantum malum facit. II. 372. A.

CRATERES coronati vituperantur. III. 463. c.

CRATES mores coluit, non literas. I. 117. A.

AGROS suos in pecorum pastum reliquit. 423. B.

CRATICULA ferrea, super qua, substratis prunis, jacebant SS. martyres, recolenda. II. 854. A. B.

CREARE *non idem est ac gignere*. I. 1014. A. B.

CREATIONIS narratio multo cum ordine facta. IV. 63. c. Noctem a Deo creatam negabant quidam. V. 104. A. B. Nulla creatura sine utilitate facta. IV. 64. A. 65. Creaturarum rerum varietas. VI. 167. D. Non consenescent. 338. B. Alias creavit Deus propter utilitatem nostram, et alias ob magnificentiam suam. IV. 63. Creaturas adorare, quam stultum. 57. B. c. Illas esse automata multi dicebant. X. 182.

CREATURARUM contemplatio utilis. V. 321. B. c. Unus ex doctoribus nostris creatura. IV. 814. c. Ex creaturis creator dignoscitur. 14. B. Natura ipsa illum prædicat. IX. 489. A. Ipsum etiam ostendit rerum creaturam magnitudo. V. 236. c. Ex rebus creatis apparent Dei potentia atque benignitas. IV. 64. B. et sapientia. V. 320. Illarum pulchritudo sapientiam ejus prædicat. VII. 343. Deus artifex præstantissimus, non ex una vel pluribus substantiis hoc universum constituit, sed varias inexit naturas, ex quibus elucet sapientiæ ejus abundantia. VI. 167. D. E. A. Quam suavem concentum emittunt creaturæ, conditorem magnificantes. 168. Silentes audiunt omnes. 169. c. Ex creaturarum aspectu discitur illarum pulchritudo, magnitudo et utilitas. V. 591. A. Deum ut laudet inanimis creatura. *Ib.* E. Cur ingemiscit creatura. III. 173. A. *Creaturarum rerum ordo*. VI. 550. c.

CREDENDUM non est facile. I. 643. B. c. Credentibus non nocet absentia, incredulis præsentia non prodest. VI. 332. E.

CREPITACULA superstitionis manibus nascentium infantulorum appensa. X. 125. A.

CRETENSES mendaces dicebantur esse. XI. 807. Jovis sepulchrum habebant cum hac inscriptione: *ἐν ταύτῃ Ζῆν καίται, ὃν Δία κηλεύσκει*. 806. A. CRIMINIS accusatio fit criminis remissio. IV. 897. D. *Vide* CONFESSIO.

CRITO Socrati pecunias offert. I. 77. A. B.

CROCODILUS a gentibus adoratus. II. 129. A. maxime ab Ægyptiis. IV. 749. A.

Kronos, seu Saturni, locus in Cilicia. XI. 809. c.
 . Crux Christi a patriarchis et prophetis prædicta. III. 21. verbis simul ac rebus. 23. b. Isaaci mactatio crucem designabat. *Ib.* c. IV. 331. b. VI. 372. b. Crux a patriarcha Jacob prænuntiata. III. 21. IV. 739. A. Moyses erectis manibus orans, figurabat crucem Domini. III. 23. c. VI. 383. c. d. Crucis figura alia serpens æneus. VIII. 178. b. 179. Illam significabat Isaïas dicens : *Sicut ovis ad cædem ductus est.* 372.

Crucis encomia. I. 698. A. 699. Ejus præclara facinora. II. 472. 473. opera mirifica. II. 287. III. 24. Crux caput omnium bonorum. VII. 621. c. fons vitæ. VIII. 180. d. orbis salus et expiatio. I. 746. A. Crucis potentia quanta. X. 24. A. 863. quam illustris. III. 604. b. c. Crux Christi virga virtutis. V. 304. b. magnæ potentiae signum. 310. b. symbolum regni. II. 480. c. 481. Peccatum abolivit. I. 746. A. mortem destruxit. XI. 169. omnia mala sustulit. IV. 786. E. Multo ampliora bona inexit, quam a principio fuerint invecata mala. IV. 786. E. 787. VII. 624. Crucis causa, salus inde parta. VIII. 179. c. Baptismus vocatur crux Domini. 169. Gloria nostra est, fiducia et corona. VII. 621. c. Viri crucem habentis fiducia. IX. 162. A. Crux tropæum contra dæmonas. II. 473. Illam horrent. VII. 620. d. E. et fugiunt. II. 390. B. Habe ante oculos tuos crucem radiantem, et purus a peccatis abibis. VI. 333. Maledictum illud execrabile crucis, extremi supplicii symbolum, nunc desiderabile amabileque factum est. I. 697. E. V. 310. B. Non possumus salutem consequi, nisi per crucem. IX. 269. b.

Crucis lignum quantum superet arborem scientiæ boni et mali. IV. 137. Si non crux credita fuisset, neque resurrectioni esset creditum. VII. 317. E. In civitate superna crucis tropæum est erectum illustre et conspicuum. VII. 22. b. Christus cum ad judicandum mundum venerit, crucem feret. II. 494. d. E. VII. 830. b. Quam splendida tunc apparebit. VII. 628. E. 830. b.

Crucis Christi partiæ ab omnibus exquisitæ. I. 698. E. Illas auro inclusas a collo suspendebant multi. *Ib.* Crucis figuræ certatim ab omnibus exquirebantur. I. 697. A. Cruces, tempore Chrysostomi, repente in vestimentis impressæ. V. 323. E.

Crucis titulus cui usui fuerit. VIII. 373. A. Cruces latronum titulos non habebant. *Ib.*

Crucis signi potestas. I. 844. et vis mirabilis. VII. 621. n. Ante omnem actum signum istud sibi cuncti Christiani imprimebant. IX. 401. c. in

fronte. I. 697. A. II. 287. c. et in pectore. VII. 926. A. b. IX. 147. c. In facie digito efformabatur. VII. 620. d. Crucem in fronte omnes gestabant, etiam Imperatores. V. 310. b. Crucis signum in domibus, in foro, in desertis. I. 697. A. E. domo egredienti. II. 287. c. Ubique crux. I. 696. E. in vasis pretiosis, in margaritis, in corporibus morbidis brutorum, in parietibus, in fenestris. I. 697. A. VII. 620. b. in precibus, in diademate. I. 696. E. in baptismo, in impositione manuum, in sacerdotum ordinationibus, in mensa sacra, in mystica cæna, etc. I. 697. b. in conviviiis, in vestimentis, in thalamis, in choreis, in bellis, in pace, in armis. *Ib.* et hoc, apud principes et plebeios, mulieres ac viros, virgines et nuptas, servos et liberos. I. 697. c.

Crucem tollere, quid sit. II. 78. d. VII. 627. A. 628. Si tu es Christi corpus, fer crucem. XI. 24. c. De cruce non erubescendum. VII. 382. d. 619. c. Crux propria est animæ in acie stantis, mori cupientis. XI. 342. Inimici crucis qui sint. XI. 344. E. 342.

Crucis laudes. II. 988. d. E. A. 989. 979. A. b. III. 996. 997. *Ejus vis ac præclara munia.* VIII. 873. *virtutes variae.* VIII. 868. A. 869. *mirabiles effectus.* III. 996. 1001. b. 1004. *Vitæ via est.* III. 1000. c. *et fuga mortis; inde enim scaturivit immortalis vita.* VIII. 907. b. *Orbem convertit.* III. 1004. b. *Crux tropæum, quo fugantur dæmones.* II. 979. A. b. *et hostium exercitus.* III. 999. *Crux Domini omni regia corona splendidior, solis radios splendore superat.* 1001. A. *Crux nostra gloriatio, summa bonorum omnium, et fiducia omnis atque corona.* 1004. d. *Armatura victrix et tropæum reportans.* 996. b. *Armis cujuslibet generis firmius et valentius.* 997. E.

Crux vivifica adoranda. III. 993. b. 1001. A. *Ab omnibus honoratur.* II. 980. b. 981. *Signum est cui contradicitur.* III. 997. c. *Nostræ religionis omnia per illam perficiuntur.* III. 1003. b. *In baptismo, in ordinatione sacerdotum, in mensa Eucharistica, denique quidquid facias, ubique signum adest.* 998. E. *In frontibus, et in animo atque mente, crux depingebatur.* 998. b. *in ostio.* 1001. b. *in ædibus, in muris, in fenestris.* 998. b. *in mensa, in lecto et omni in loco cernebatur.* 1001. b. *Crux dormientes custodit, vigilantibus est præsidio.* *Ib.* c. *Crux non erubescenda.* 1003. A. *Crucis signum quomodo faciendum.* 999. *Quam mirabiles ejus effectus.* *Ib.* c.

Cruces conficiebantur ex auro vel gemmis. III. 1001. b.

CRUCIFIXUS adorandus. VII. 621. B.
 KYBEYTAI quinae sint. XI. 97. D.
 CUBI et tali ad ludendum. VIII. 216. A.
 CUCUSUS in Armenia. III. 692. E. Locus desertissimus omnium locorum. 713. B. 798. C. 824. B. 830. D. 880. B. et etiam totius orbis desertissimus. 788. A. Nec forum, nec venale quidquam hæc urbs habebat. 713. A. Latronibus circumfessa et infestata. 732. C. 787. D.
 CUCUSUM mittitur Chrysostomus exsul. III. 873. D. Humaniter excipitur ab ejus civitatis episcopo et apud ipsum hospitatur. 713. B. C. D.
 CUCUSI solitudo Chrysostomo pergrata. 713. A.
 CULCITRÆ molli anserum pluma suffultæ memorantur. VIII. 639. B.
 CULPA non ex natura, sed ex voluntate proficiscitur. VII. 671. A.
 CULTUS rationabilis, quid sit. IX. 728. B.
 CULTUS in vestibus quam vanus. XI. 647. *Vide* VESTIMENTUM.
 CUPIDITATEM frenare non est vulgaris negotii. I. 912. A. 913. Frenanda tamen est, si volumus salutem consequi. 913. Quomodo frenanda cupiditas. X. 572. Impossibile est animum in sacris historiis versantem, a cupiditatibus superari. IV. 878. B. Magnum suis cupiditatibus imperare, aliorum cupiditatem sedare longe majus est. 874. C. Cupiditas alia aliam pellit. VIII. 16. B.
 Cupiditas vanæ gloriæ ad divitiarum amorem concitat. IV. 239. D. VII. 297. D. E. Cupiditas habendi, arx malorum. V. 263. Indecora est. VII. 316. D. insatiabilis. 198. D. 238. D. damnabilis. 239. Hominem efficit mendicis miserabiliorum. X. 433. E. illum subdit diabolo. 198. D. Facilius est homines per aera volare, quam accessione cupiditatem explere. VII. 712. B.
 Cupiditas corporum, seu naturæ, acrior est quam pecuniarum. X. 572. A. Ignis est inexstinctus et perennis. II. 813. A. Sæva prunarum flamma, vehementior est flamma cupiditatis. *Ib.* 814. Canis est rabidus et insanus; licet millies eum propellas, millies impetum facit, nec absistit. II. 813. A. Ignem libidinis extinguere potest regni cælestis cupiditas. X. 574. E. 573. Sunt alii modi libidinem vincendi. *Ib.* Libidinosæ cupiditates tempestati comparantur. V. 32. A. B. 33. Quo-

modo sedentur. *Ib.* A principio maxime, ne concipiamus in animo corruptam cupiditatem. I. 928. C. Si quando conceperimus, fetum intus præfocemus: si autem iniquitas in opus progressa fuerit, mox illam occidamus per confessionem. *Ib.* D.

CURIOSITATIS et importunæ perquisitionis moribus cum aliis malis introductus. X. 102. A. B. In rebus divinis non nimia curiositas adhibenda. VIII. 162. E.

CURIOSUS urbis Chrysostomum vi traxit et in navim coniecit. III. 617. D.

CURRUS argenteis laminis et auro operiti. VII. 713. C. et a mulis albis tracti. XI. 173. A. Imperatoris currus lapillis, laminis mobilibus ornatus, et cum equis auro decoratis, vel jugo mularum albarum. VI. 349.

CURSORUM mos imitandus. V. 632. B. C.

CUSTOS carceris a Paulo salvus factus. XI. 63. C. 66.

CYMBALA inter diversa instrumenta chororum Davidis memorantur. V. 649. B.

CYNICA lues quasi umbra et somnium præterit. VII. 431. B. Cynica piacula, sic philosophos vocat Chrysostomus. II. 204.

CYPRUS insula a Marcionistis oppressa. I. 872.

CYRENEENSIS regio et habitatio. IX. 138. D.

CYRENI præsidis primæ descriptionis tempore Jesum natum esse constat. II. 420. C. Hæc descriptio Romæ asservabatur. *Ib.* D.

CYRIACUS diaconus. III. 828. A. missus a Chrysostomo ad papam Innocentium. 613. A. Innocentius ad Chrysostomum illum remittit. 623. D.

CYRIACO presbytero scribit S. doctor. III. 888. D. Cyriaco, Valerio, Casto, Diophanto, presbyteris Antiochenis scribit S. doctor. 733. D. 737. B. C. 783. E. 813. A. 872. D. E.

CYRIACUS episcopus. III. 872. amicus Chrysostomi. 712. pulso S. doctore fugit Romam. 623. D. Ad ipsum scribit Chrysostomus. 736. C. D. 839. C. Iterum Cyriaco scribit exsulanti. 804. A. *sqq.* Cyriaco, Demetrio, Palladio et Eulysio episcopis epistola S. Chrysostomi. 827. D.

CYRI puerilem institutionem descripsit Xenophon. VI. 370. A. Cyro usque ad Antiochum Epiphanem sunt anni CCCXCIV. T. I. 787. B.

CYTHRIO scribit Chrysostomus. III. 767. A. B.

D.

DÆMONAS esse defunctorum animas multi putabant. VII. 380. B. Dæmones quidam dicebant se esse monachorum animas. I. 892. C. Dæmones vasa diaboli. VII. 304. D. Dæmonas mundum creavisse quidam dicebant. X. 182. D. Dæmonis maligni esse Dei leges quidam dicebant. VIII. 58. C. Dæmones mundum non gubernant. II. 300. E. Dæmonibus non tribuenda mundi administratio. II. 901. C.

Dæmones non possunt prophetias edere. VIII. 129. D. sacrificia peroptabant. II. 660. C. D. Dæmonum invocationes adhibita. IX. 767. E. Dæmon cur idolis uteretur. V. 473. C.

Dæmones etiam habent principatus et potestates. I. 380. A. Dæmones nil juvat immortalitas. II. 598. E. Dæmones non medentur, nisi aliquando ex Dei permissu. I. 730. E. Dæmones nihil nisi Deo permittente disponunt. II. 301. A. Pertimescunt nomen Dei. V. 330. D. Dæmon nullus ingredi audet quando Christus adest. V. 158. B. Dæmonum ora obstructa per Christum. V. 204. B. Horrent crucem. VII. 620. D. Dæmonas fugat martyrum favilla. II. 109. B. Dæmones martyrum sepulcra et pulverem formidant. II. 805. E. Dæmon, sive oraculum Apollinis, tacet ob præsentiam reliquiarum S. Babylæ. II. 667. A. Dæmonum vires imbecillas facit sanctorum præsentia. V. 416. B.

Dæmones nihil non agunt in perniciem nostram. VII. 204. A. Dæmonibus non credendum, etiamsi utilia dicant. VII. 196. C. Dæmones divinitatem Christi prædicant. VII. 379. C. Dæmon ne vera quidem dicens audiendus. I. 892. C.

Dæmones nostra destruere incassum conati sunt. II. 644. C. Dæmonum sævitie exempla. II. 301. A. Dæmones quam noxii, ubi possunt nocere. II. 301. D. Dæmones, apostolorum carnifices. III. 96. D. Dæmon tempore orationis nos vexat. III. 414. E. Dæmon cum hominum natura bellum gerit. V. 192. D.

Dæmones in hoc mundo cur relinquuntur. III. 590. A. Dæmones feruntur per aerem. V. 163. D. per sepulcra currunt. VII. 446. B. Cur in sepulcris libenter versentur. VII. 380. B.

Dæmonum cum hominibus certamen. II. 744. D. Dæmoni quomodo resistendum. III. 414. C. Jejunium Christianorum timent dæmones. II. 264. D.

Dæmon non audet eos qui in spiritualibus occupantur adoriri. IV. 432. C. Cum videt animam de rebus divinis sollicitam ab illa resilit. IV. 133. A. In vigilantes non prævalet, sed in desides. IV. 26. A. Dæmon ipse non potest nos ad iram concitare, si philosophari velimus. IV. 898. B. Metuit eos, qui injuriam condonant. V. 15. E. Dæmon subiectus homini. IV. 543. D.

Dæmones quare porcos occiderunt. VII. 382. A. Dæmone deterius est peccatum. IX. 330. A. Dæmone deterior est amor pecuniæ. VIII. 430. E. *Dæmonibus quæ ministeria a Deo dentur.*

VI. 692. C.

DÆMONIACI dicebant : Ego sum anima illius cuiuspiam. VII. 380. C. Hæc fraus et fallacia diabolica erat. VII. 380. C. Dæmoniacy quidam scelerati. I. 215. E. Dæmoniacy cur in ecclesias ad orationem inducerentur. I. 584. C. Dæmoniacos cur diaconus ad orationem inducat et capita inclinare jubeat. I. 584. B. Dæmoniacos etiam curat Deus. 382. E. Dæmoniacy multi in sepulcris tempore Chrysostomi. VII. 383. E. A dæmoniaco non differunt homines lascivi. VII. 383. E.

DAGONIS historia. II. 683. E. 684.

Dagonem Judæi adorant in Palæstina. VIII. 867. A.

DAMNATIONEM affert vel pars una virtutis contempta. VII. 721. C. *Vide GERENNA et SUPPLICIUM.*

DAMNATORUM duplex supplicium. VII. 550. Damnati e tenebris in tenebras, ex angustiis in angustias graviore ingreditur. I. 24. A. Damnati quomodo cruciatus inferno ferre possint. I. 17. A.

DAMNUM quid sit. III. 531. D. Damnum censeretur quod laborem multum habet et lucrum nullum. XI. 320. C. Damnum verum nullum nisi volenti. III. 531. D.

DANIEL cur sibi oblatum libamen admisit. XII. 348. B. Daniel ad conspectum angeli deficit. I. 570. B. ita ut proximum sit ut ejus anima avolet. I. 577. E. A. Ejus præstantia, virtus, fortia gesta. I. 578. B. ærumnæ. I. 268. C. jejuniū. I. 760. E. IV. 7. E. Daniel multis diebus jejunus mansit, ut iram averteret a populo. IV. 2. C.

Daniel prædixit templi Hierosolymitani destru-

ctionem. I. 783. b. Danielis prophetiæ explicatio. I. 780. d. Danielis visio Isaie visioni affinis. VI. 73. b. 76. Visionis explicatio. I. 784. b. Daniclis hebdomadam explicatio. I. 787. b. Danielis hebdomadæ cum Christi ortu consentiunt. VII. 37. b.

Daniel a leonibus Dei metu servatus. IV. 644. a. Danieli leones parcent, quia ipse non peccaverat. V. 3. c. Daniel in quibus poterat, legem servabat. VI. 233. b. Daniel virtute præditus æqualiter semper vivebat. VI. 270. a. Multos eripuit a morte. IV. 304. d. barbaros eripuit, Judæos minime. VII. 93. b. Intrepidus inter leones. IV. 278. a. 773. b. Danieli contemptui erant terribiles feræ. V. 396. a.

Daniel se philosophum ostendit. VI. 232. a. Barbarorum disciplinas edidit. VI. 233. d. Danielis historia quædam apud Josephum. I. 783. d.

Daniel in Babylone natus. II. 938. b. *Decem et octo annorum prophetiam inchoavit.* II. 238. b. *Danielis regnorum quatuor interpretatio.* II. 939. d.

DANIEL presbytero epistola Chrysostomi. III. 888. b.

DANUBIUS sæpe glaciæ concrevit. V. 441. b.

DAPHNE suburbium Antiochenum. I. 726. d. II. 637. c. multitudine cupressorum ornatum. II. 210. e. fontibus quoque et arboribus ornatum. II. 808. d. 860. a. Daphnen properabant Antiocheni comessatum. II. 808. Ibi sacra diis persolvebantur. XI. 809. c.

DAPHNES puellæ historia. II. 663. b. 664. Daphne Ladonis fluvii filia. II. 663. b. Daphne virgo castitatis amans. II. 638. b.

DARIUS, Hystaspæ filius, Magis successit. I. 787. c. Darius, Persarum rex, ariete designatus. I. 780. d.

DAVIDIS cum Goliath monomachia. IV. 842. a. David brevis natura, parvus, armis nudus, carnem turrim prostravit. II. 210. a. 343. David reipublicæ servator. IV. 868. d. David magna erat apud Judæos existimatio. VII. 487. d. Ejus virtus ex Samuelis ad illum responsione perspicitur. IV. 898. c.

DAVIDI perniciem machinabatur Saül nulla læsus injuria. II. 104. e. David fugit a facie Saülis. IV. 872. d. Ex insidiis Saülis tripla quadruplaque martyrii corona redimitus. IV. 893. a.

David in exemplum patientiæ adductus. III. 587. a. Davidis quanta virtus. III. 203. c. Davidis patientia. III. 204. e. V. 6. e. patientia et modestia. VII. 30. a. 31. mansuetudo. V. 68. c. VII. 703. d. tolerantia. IV. 894. b. David mitis et mansuetus erat. V. 202. c.

Ejus magnanimitas. IV. 886. b. Davide nihil simplicius. VII. 704. d. David Saülis inimico beneficia contulit. III. 201. a. 202. Saulem in se peccantem quodammodo excusat. IV. 883. e. Saulem occidere volentes coercuit. IV. 880. e. Saülis parci inimico sibi. IV. 830. Beneficia Davidis in Saulem. IV. 867. e. 868. Honorifice inimicum suum appellat David. IV. 877. b. Davidis mansuetudo erga filium Saülis. IV. 903. d. David exemplar humanitatis. IV. 867. b. Davidis fortitudo. V. 90. e. philosophia. VII. 30. c. David erga Saulem evangelicam ostendit magnanimitatem. VII. 367. b. Davidis fides. III. 342. c. David precibus armatus. II. 933. d. sine ope Dei omnium opem nihili facit. V. 64. a. Ejus vox prostravit alienigenam. IV. 898. c. Davidi nihil nocuit Saülis odium. IV. 893. e. Davidis major victoria cum Saulem servavit, quam cum Goliath occidit. IV. 881. d. Davidis Saülis parentis tanta gloria, quanta trium puerorum. IV. 882. e.

David a Saule filiorum tutor relinquitur. IV. 903. c. Davidis luctus ob mortem Saülis. IV. 888. c.

David eo magis spectandus, quod in lege veteri difficilius esset virtus quam in nova. IV. 894. e. Legem ipsam mansuetudine superabat. IV. 873. d. imo et legem apostolicam. IV. 900. a.

David propheta et rex. Satius esset solem extinguere quam verba Davidis oblivioni tradi. II. 339. c. David ob servatum Saulem magna præmia recepit. IV. 883. c. Davidis splendor; magna ejus gloria apud Deum et homines. VII. 28. b. longesplendidiore Saule. VII. 311. c. David immolans iram sacrificium Deo offert. IV. 880. c. non effertur ob prosperum successum. IV. 870. a. David Dei voluntatem spectabat. IV. 887. a. David non quod suum, sed quod Dei est querit. V. 73. c. David accensus Dei desiderio. IV. 831. b. Davidis amor erga Deum siti comparatus. V. 166. e. David amore Christi incensus. I. 176. b. David infinitis dignus coronis. IV. 870. Dei suffragio laudatus. IV. 867. b. David virtutis specimen. IV. 893. a. Ab omnibus imitandus. IV. 878. In ejus labiis Dei gratia residebat. IV. 880. b.

David ὑμνογράφος, hymnorum scriptor. V. 643. a. Ejus scopus in psalmis. V. 2. a. David Spiritu sancto motus composuit psalmodum librum. V. 648. a. communis doctor orbis terrarum. V. 121. c. mysteria Christi enuntiat variis in psalmis. V. 644. a. 643. In psalmis et de præsentibus et de futuris loquitur. IX. 799. a. Librum psalmodum concludit per actionem gratiarum. V. 603.

David puer tropæum erexit, ætate proventus peccavit. VI. 42. A. Multis præclare gestis sternitur. I. 44. D. In extrema senectute, ἐσθλάτῃ πολυῇ, commisit adulterium. II. 339. D. Post peccatum de peccato non cogitat. II. 340. Davidis confessio peccatum delet. II. 340. E. David ex parva negligentia in peccati barathrum ruit. VII. 364. D. Prudens, ratione per concupiscentiam obtenebrata peccavit. VII. 683. B.

Davidis peccatum. VII. 364. A. culpæ magnitudo. VII. 363. C. David eadem duplicem admisit. VII. 363. A. Eadem et adulterium perpetrat, et misericordiam consequitur. V. 30. D.

David verbi fructu ad poenitentiam ductus. VII. 36. C. Ejus contritio. VII. 30. B. David rex media nocte surgebat. IV. 333. B. Ejus lacrymæ. IV. 333. C. Bene gesta muneri divino adscribebat. IV. 884. A. Davidis poenitentia. V. 34. C. D. David nullam excusationem attulit, postquam peccaverat. V. 328. D. David rex noctu orabat. V. 614. A.

Davidis post peccatum virtus quanta. VII. 366. C. Ejus spes in Deo. V. 63. C. Benevolus erga suos animus. IV. 883. B. David vindictam Dei in populum ad se revocat. VI. 2. C. 3. Pro ovibus mori voluit. II. 484. C. David quam acceptus Deo post poenitentiam. I. 29. In ejus gratiam Salomonis peccatum obtegitur. I. 43. A. Propter David Ezechie auxilium promittitur. I. 29. A.

David ærumnis vexatus. I. 260. C. 261. Ejus calamitates omnem tragediam superant. I. 263. B. Davidis Absalonem fugientis historia. V. 39. E. 60. David cur fugiebat filium suum. V. 2. A. Filio insequente admissi peccati pœnas luit. V. 3. A. Davidis lectus lacrymis rigatus. I. 879. E. Ejus lacrymæ quotidianæ. I. 879. A. et compunctio. I. 179. A. David recte factorum oblitus, peccatorum recordabatur. I. 187. E. A.

David qui plurimas uxores habebat, non ideo immundus erat. XI. 813. D. Cum unam injuste addidit, immundus factus est. XI. 813. D.

David cogitur proprias efferre laudes. III. 334. E. David sese laudat quomodo. V. 9. F. A.

Davidis egregium exemplum patientiæ in morte filii. VI. 361. David in calamitate, quam in solio mirabilior. IV. 829. A.

Ex Davide se reges ortos dicebant. VII. 28. B. David cur in genealogia Jesu Christi primus memoretur. VII. 23. B. Davidis regnum adhuc stat, quomodo. IX. 282. D.

David non procrastinavit ad poenitentiam vocatus. V. 639. D. Davidis tempore viri probi

erant. V. 679. B. David cur in Psalmis temporum ordinem non sequutus sit. V. 729. A.

DEBITORIBUS indulgendum. VII. 234. A. Deus longe plura reddet quam illi debeant. VII. 232. C.

DEBITUM spirituale etiam cum solvitur, retinetur. I. 647. E.

DEBORA nutrix Rebeccæ cur cum Jacobo ageret. IV. 667. B.

DEBORA imperatoris functa est officio. VIII. 420. C.

DECANUS a præfecto differt. XII. 196. C.

DECENNIS puer peccatorum rationem est redditurus. I. 131. C.

DECEPTIO et fallacia pariunt inimicitias. XI. 118. C.

DECIMÆ fructuum pluries datæ. VII. 722. A. Decimas se daturum vovet Jacob. IV. 612. C. 614. C.

DEFENSOR, ἐκδικος, civitatis magistratus est. III. 90. A.

DEFINITIO sapientiæ. V. 330. B.

DEFORMITAS non vilipendenda quando animus pulchre ornatus est. V. 322. A. Deformitas corporis non nocet, neque forma prodest. V. 313. A.

DEFUNCTUS. Vide MORTUUS. Defunctorum luctus cum tibiis et cymbalis celebratus. VII. 406. C. Defunctos lugere non inutile tantum, sed etiam damnosum est. I. 940. E.

Defuncti quomodo sint honorandi. VIII. 429. E. 430. Pro defunctis preces. I. 318. A. Defunctis prosunt elemosynæ et oblationes. IX. 187. B.

DEIPARA nomen Mariæ Virgini tributum. II. 977. A. III. 1000. C.

DELICIE sunt spinæ, quomodo. VII. 333. Deliciæ fera intractabilis. II. 928. A. Onus sunt animæ. IX. 133. B. Deliciæ et sollicitudines duplex pestis, quæ animam invadit. VII. 532. D.

Deliciæ non sunt crimen, sed ad vitia ducunt. II. 183. B. Deliciarum locus præceps est. IX. 133. D. Deliciis et otio nihil inutilius. IX. 304. B. Deliciæ perniciosissimæ sunt. I. 880. A. Non ipsæ spectandæ, sed exitus earum. X. 601. B.

Deliciarum damna. VII. 533. A. XI. 674^a. Ex deliciis quæ mala oriuntur. IX. 133. E. Deliciæ lædunt et excæcant animam. I. 398. B. X. 437. B. Incommoda pariunt animæ. I. 398. B. Ad numinis oblivionem deducunt. I. 881. B. In peccatum inducunt. II. 926. A. IX. 361. B. Non possunt cum sobrietate consistere. XI. 673^b. D. neque cum confessione. VII. 169. Deliciarum fructus corruptio est. X. 447. B. Deliciæ hujus vite a futuris privant. I. 913. B. Vitam sexcentis mortibus

graviorem inducunt iis, qui ipsas plurimi faciunt. II. 927. c. Tristitiam pariunt. IX. 67. c. 68. Nihil prosunt, quod desinant in afflictionem. XI. 571. c. Qui in deliciis vivit, non mortuus modo, sed etiam mortuo deterior est. IX. 631. b. Deliciæ morbos pariunt. IV. 862. e. Deliciæ ciborum valetudinis fundamenta subtrahunt. VIII. 150. Deliciæ nimiae prociorem staturam impediunt. X. 439. b. Deliciis frui non sinit mortis expectatio. VII. 733. b. Deliciæ improbantur. II. 923. d. 926. Delicias nimias insectatur Chrysostomus. XI. 438. c. Deliciæ perinde in veteri atque in nova lege prohibite. I. 380. b. A deliciis abstinere, jejunii species est. IX. 237. c. Deliciæ veræ, quæ. IX. 239. c.

ΔΙΑΚΟΝΕΙΣ quid erat. I. 800. e.

DEMETRIUS monachus. I. 150. Ad eum epistolam mittit Chrysostomus. I. 150. Eam epistolam commenorat Chrysostomus. I. 176. Demetrius monachus rogat Chrysostomum, ut sibi de compunctione Sermones mittat. I. 150. Demetrius compunctionis igne semper flagrabat. I. 150. a. Compunctionis lacrymas fundebat. I. 150. a.

Demetrius, episcopus Pessinuntis, ad Theophilum missus a Chrysostomo. III. 616. a. Demetrius rogatus Chrysostomi ad Innocentium properat. III. 615. a. Demetrio, Cyriaco, Palladio, Eulysio episcopis scribit Chrysostomus. III. 827. c. Demetrius pro causa Chrysostomi ærumnis affectus. III. 827. d. Demetrius episcopus Romam fugiit pulso Chrysostomo. III. 625. d.

DEMOCRITUS philosophus, Ephesius. XI. 2. b. a.

DEMONSTRATIO per opera major est illa, quæ fit per verba et per signa. X. 52. c.

DEMOPHILUS Chrysostomo amicissimus senex, ægritudine magna et paupertate pressus. I. 272. d. c.

DEMOSTHENIS acumen. I. 503. a. Demosthenes ex suggestu ad bellum prodiiit. VI. 29. b.

DENOMINATIONES ex quibusdam casibus acceptæ. IV. 785. a. b.

DEPOSITA Christo, non hominibus tradenda. II. 34. d.

DERBICES miseros putabant qui ægrotatione moriebantur. III. 957.

DESCRIPTIO prima facta sub Romanis principibus. I. 686. e. Descriptio, sive census, Cyrenii in codicibus Romanis asservabatur. II. 420. c.

DESIDERIUM Dei auget moles afflictionum. V. 548. c.

DESIDIA, grave malum, facit ut facilia videantur difficilia. IV. 131. Desidia lædit corpus, otium lædit animam. XII. 152. b.

DESIUS Junius. II. 427. c.

DESPERATIO, telum diaboli. II. 332. Desperatio pernicioosa. II. 331. Desperatio malum quantum. VII. 921. d. 922. Desperationis mala. I. 33. c. Desperatio ignavia mater et nutrix. I. 40. a. A desperatione oritur impudentia. I. 40. Ea vitanda. I. 43. d. Desperationi numquam se dedere oportet. I. 2. c. 3. a. 871. c. d. III. 14. a. IV. 326. c. V. 384. a. 646. a. 647. VIII. 540. b. X. 230. b. Non desperare magnum contra diabolum telum. II. 402. a.

DESPOSYNI vocantur cognati Christi qui admirationi fuerunt. VIII. 143. c.

DETRACTIO est etiam cum vera dicuntur. II. 50. d. Detractionem audire non debemus libenter. II. 50. a. Detractiones vix vitantur a concionatoribus. I. 511. d. Detractionis quinque mala. II. 49. a. 50. Detractionis et conviciorum malum. II. 236. e. Qui detrahit, fratrans carnes comedit. II. 49. a. Detractio omne honorum operum meritum tollit. II. 52. d. *Fere semper falsa.* V. 790. c. *innumerorum vitiorum causa.* V. 789.

DETRACTORES, qui mala fratrum quasi arcana revelant. II. 51. Detractores exagitantur. II. 51. c. muscis comparantur. II. 291. d. Eos increpat Chrysostomus. IX. 558. d. 559.

DEI existentia demonstratio. II. 305. a. Deum esse ut didicerimus. V. 555. a. Dei cognoscendi verus modus per creationem. II. 149. c. Deus sine ullo existendi principio. I. 193. e. est ingenuus. I. 596.

Deus simplex, incompressus, figuræ expers. I. 580. c. 581. nullum habet corpus nec figuram. IV. 73. d. simplex, incompressus, figura carens. IV. 121. c. Deum habere formam humanam dicentes confutantur. IV. 757. e. Deus sub aspectum non cadit. V. 555. b. nec vocem nec speciem habet. VIII. 277. e. est incorporeus. XI. 417. a. Deus credebatur a quibusdam corporeus et visibilis esse. XI. 808. e.

Deus non loco circumscriptus. I. 578. d. est ubique. V. 39. b. In cælo habitat, non quasi circumscriptus sit; ipse enim omnia implet. V. 410. b. Loco non continetur. V. 48. d. nusquam est, et est ubique. XI. 417. e. Deus solus magnus proprie dici potest. XI. 824. d.

Deus æternus esse probatur. VIII. 100. a. b. c. Deus est simplex naturæ, incompressus, inconvertibile, invisibile, immortale, incircumscribibile, incomprehensibile, et istis similia. III. 896. c. est immortalis. V. 331. d. Quæ Dei sunt manent immobilia, immortalia, sine carentia. V. 405.

Deus unus esse cur dicatur. V. 300. d. Unus non tollit Unigenitum. *Ib.* Deus unus dicitur

de Patre propter gentiles, multiplicium deorum morbo laborantes. I. 592. A. *sqq.*

Dei pulchritudo. V. 161. D.

Deus Pater, non ab aliqua creatura, sed a Filio tantum et Spiritu sancto cognoscitur. I. 567. D. Deum nemo videt seu cognoscit, nisi Filius et Spiritus sanctus. I. 589. D. Dei substantia ab Invenito et Spiritu sancto comprehenditur, non ab aliis. I. 614. B. Deus incomprehensibilis angelis et supernis Virtutibus. I. 531. C. *sqq.* 569. *sqq.* 573. D. Deus quomodo sese attemperet, ut videatur a Scraphinis. I. 569. D. Etiam cum sese attemperat, supernae Virtutes videre nequeunt. I. 573. D. Deum nemo videt perfecta comprehensione. I. 580. C. 581. Dei substantiam prophetæ non accurate noverant. I. 548. B. Deum scrutari, quam temerarium. I. 537. B. *sqq.*

Deum incomprehensibilem esse probat Chrysostomus. I. 716. Deus contumelia afficit eum qui ejus substantiam curiosius explorat. I. 560. B. *sqq.* Dei substantiam se nosse putare insanum est. I. 548. B. 560. A. Dei substantiam non noverat Paulus. I. 550. A. 562. E.

Deus quo pacto cognoscitur. I. 547. C. D. Dei substantia quomodo comprehensibilis sit, quando judicia ejus, prudentia, magnitudo incomprehensibilia sunt. I. 530. E. Deus inaccessibleem lucem inhabitans, quanto magis ipse inaccessibleis. I. 568. E. Deum esse credere sufficit, nec requiritur ut ejus substantiam scrutemur. I. 396. C. Deus in throno esse dicitur, qui contineri nequit, sed sese attemperat. I. 569. D. Dei ineffabilis essentia. IV. 25. non potest humana mente efformari. IV. 738. C. Deus propter ineffabilem majestatem, et incomprehensibilem providentiam est adorandus. V. 209. D. Dei substantia nobis ignota. V. 536. E. Dei essentia impervestigabilis. XI. 53. C.

Deus quomodo videatur. IV. 369. A. quomodo ab Abraham visus sit. *Ib.* E. quomodo videri possit. VI. 74. B. C. Non videri potest in sua substantia, sed in figura tantum. *Ib.* Dei lux inaccessibleis vocatur gloria ab Isaia propheta. VI. 76. A. Deus, secundum nudam substantiam, a nemine visus est, neque ab angelis et supernis Potestatibus. VIII. 98. A. tantum imaginatur. VIII. 99. E. A. B. Deum nemo vidit ut est. III. 470. C. Deus corporeis oculis non videtur. IV. 439. A. Deus sola fide cernitur. III. 112. D. Exemplis nullis dignae potest representari. III. 471. B. 898. A. C.

Deus quomodo dicatur spiritus, fons, ignis, etc. I. 597. E. A. quo pacto dicatur sanctificari. III. 37. D. quia ratione emulati, irasci, odio habere,

pœnitentia moveri dicatur. III. 468. Deus et Dominus parem habent significationem in Scriptura. IV. 128. A. B. C. De Deo cogitante secum, reputante, pœnitente, verba in Scriptura non sunt ad litteram accipienda. IV. 236. Deus quomodo dicatur ambulare. II. 108. C. D. IV. 139. B. sedere. V. 71. E. exurgere. *Ib.* habitare. V. 122. C. Deus dicitur sedere super thronum sanctum, id est, sancte regnare. V. 234. E. Deus quomodo dicatur exaltari. V. 72. Deus ipse significatur per spiritum et faciem. V. 496. C. Dei facies quid. V. 116. Deo alae et somnus in Scripturis quomodo tribuantur. I. 629. E. Deus cur in cælo habitare dicatur. V. 347. B. Deo indignum est ascendere et descendere. IV. 670. E. Deus quomodo dicatur descendere et tangere. V. 537. A. 538. Deus descendisse dicitur ut videret turrim, ut doceamur non judicandum esse ex auditu. IV. 347. B. Dei furor et ira non humano modo sunt intelligenda. V. 47. D. Deo arma et membra tribuntur, ut rudiores homines quod dicitur intelligant. V. 81. B. Armis instructus dicitur, quo sensu. V. 201. C. D. Deum in solio sedere judicare est. VI. 76. D. Deus cum incorporeus sit, non vere sedet. VI. 160.

Deus de se multa loquitur, quæ licet aliquo modo ipso indigna videantur, ipso tamen digna sunt. VIII. 440. E.

Dei sapientia immensa et inscrutabilis. I. 549. quanta. IV. 619. A. Deus solus consiliario non eget. III. 141. B. Dei scientia quomodo mirabilis facta. V. 497. D. E. Deo ignorante nihil fit. VII. 133. D. Deus cur sic aliquando loquitur, ut quidpiam ignorare videatur. VII. 840. A. Deus cum diceret, *Adam ubi es?* non ignorabat ubi Adam esset. I. 642. E. 643. Deus non ignorabat Sodomorum scelus. I. 643. A.

Deus scit omnia, præsentia, futura et præterita. I. 215. C. V. 509. A. Deus corda scrutatur, et omnia aperta sunt in oculis ejus. I. 216. C. Dei proprium est cordis secreta cognoscere. III. 54. B. C. Deo tales videmur, quales sumus. III. 935. D. Deus non evulgat peccata, quare. III. 43. E. A. Omnia novit antequam fiant, quomodo de illo dicitur quod vidit. IV. 34. B. Non ideo interrogat, quod ignoret. IV. 193. A. Occultorum omnium cognitor. V. 500. C. D. Dei præscientia. V. 493. D. E. Deus scit omnia, et prænosceit, et facit. VI. 240. D. Deo nihil tenebrosus, omnia lucida. VI. 240. E. Deus melius quam nos opera nostra novit. VII. 46. A. Dei solius est secreta cordis cognoscere et revelare : ergo Christus, qui illa noverat et reve-

labat, est Deus. VII. 389. A. Dei solius est arcana cordis scire. VII. 64. A. VIII. 138. D. Dei oculum nemo fugit. X. 348. C. Dei præscientia admiranda, qui novit omnia antequam fiant. XI. 12.

Deus non cooperat mendacio. IV. 597. Dei verba pura et a mendacio libera. V. 145. D.

Deus est affectus expers. I. 179. A. Dei zelus non est affectus. I. 313. A. Dei ira non est animi ægritudo. I. 6. B. Deus non lædatur peccato, sed homines peccantes illo læduntur. I. 6. C. D. Nullis affectibus obnoxius est, sive beneficiat, sive puniat. II. 102. B. Deus impassibilis. III. 897. D. 898. A. V. 48. D.

Deus nullius auxilii opus habet ad ea faciendæ quæ vult, et cuncta illi obediunt. II. 131. D. E. A. V. 201. C. D. Dei potentia unde demonstratur. IV. 813. A. Dei creatoris potentia est incomprehensibilis. IV. 277. C. ineffabilis. IV. 20. E. immensa et mirabilis. IV. 112. B. C. quanta. IV. 700. D. Deo omnia possibilia sunt. IV. 536. A. Dei ineffabilis potentia in creatione præcipue apparet. IV. 31. Dei quanta potentia, qui verbo simpliciter omnia produxit. IV. 80. Ejus nutui omnia cedunt. IV. 537. E. A. Ejus decreta a nemine prohibentur. I. 931. A. B. IV. 701. C. Dei præcepto cuncta obediunt. IV. 322. A. V. 220. A. Deus naturæ conditor illam transformat ut vult. IV. 282. B. Dei potentia quam maxima. V. 81. A. 393. B. C. Deus elementorum operationem in contrarium, quando vult, traducit. V. 498. A. 499. Potentiam suam quomodo declaraverit. V. 466. A. Vel in rebus difficillimis potest exitum invenire. V. 384. A. Dei potentia maxime in ærumnis sanctorum demonstratur. II. 12. C. Deus tunc maxime suam ostendit potestatem, cum est vehemens et extremum periculum. V. 444. E.

Dei est res desperata restituere. IV. 381. A. Deus superior legibus, nihil ex necessitate facit. VI. 283. C. Potentia et arte utitur. VII. 140. C. A. Ea, quæ videntur impossibilia, facit. IX. 140. 141. Ipsi omnia facilia sunt. I. 2. B.

Deus sola sua voluntate creavit supernas Virtutes, et terrenas res. I. 560. E. Creavit angelos ante hominem. I. 193. E. Deus omnipotens et optimus architectus. IV. 144. E. De Deo omnium opifice cur dicatur, *Et vidit Deus lucem quod esset bona*. IV. 22. A. Deus cur non omnia simul uno die produxerit. IV. 23. E. A. Omnia creavit cum intelligentia et ratione. IV. 99. B. Dei potentia et sapientia in rebus creandis. IV. 32. B. Deus propter hominem omnia creavit. IV. 56. C. Dei creatoris magnitudo ex rebus crea-

tis conspicitur. IV. 748. D. Deus cur calum perfectum produxerit, terram autem paulatim condiderit. IV. 752. D. Creans cur dixerit : *Faciamus hominem*; non, *Fiat homo*. IV. 733. D. C. Deus nos creavit, ut salvos faciat. IV. 24. E. Post creationem quomodo requieverit die septimo. IV. 96. C.

Dei secundum imaginem creati quid sit. IV. 213. A. Deus est opifex naturæ. V. 272. B. Deum creasse noctem quidam negabant. V. 104. A. Dei digitorum opera cur cæli dicantur. V. 103. Deus nullo negotio vel labore, non jussu, sed sola voluntate omnia fecit. V. 462. D. Naturæ opifex, potest ipsos naturæ transferre terminos. V. 334. C. Deus si est, omnia fecit; si non fecit, non est Deus. IX. 321. E. Deus nihil immundum fecit. XI. 810. C.

Deus hominem in mundum, quasi in regiam omnibus rebus instructam, induxit. IV. 67. C. Quantum hominem extulerit Deus. XI. 24. Quod Deus est in cælo, hoc homo est in terra. XII. 24. B.

Dei verba, opera exhibent mirabilia. I. 704. A. Deus mirabilis in opificiis suis. II. 133. B. Deum mirabilem nobis reddit creaturarum pulchritudo. I. 117. D. Deus ex rebus et operibus cognoscitur. I. 117. D. A. Dei operastrarum cogitationum imbecillitatem valde superant. IV. 9. D. Dei egregii artificis sapientia consideranda. IV. 44. A. Ejus opera omnia valde bona. IV. 93. A. 94. Deus verbo et præcepto suo omnia condidit. IV. 24. B. 44. C. Secundum voluntatem suam creaturas omnes moderatur. IV. 43. A. Deum ostendit creaturarum magnitudo. V. 236. B. Deum amandum nobis prædicant ejus creaturæ. V. 160. A.

Deus magna miracula fecit in creatione orbis, et solus fecit. V. 476. E. A. Prædicatur ex ordine eorum quæ videntur. V. 18. C. Ad Dei cognitionem, et vitæ nostræ institutionem, creaturarum contemplatio utilis. V. 321. B. Dei opera miraculo plena, non accusanda. V. 318. D. E. Opera ipsa eum celebrant. VI. 169. D. Dei sapientiam prædicat rerum creaturarum pulchritudo. VII. 143. E. A.

Dei ingentia miracula. V. 583. A. B. C. D. Deus quando solet signa facere. VII. 208. Facere miracula numquam intermitte. V. 324. Signa cur credere cessaverit. VII. 424. E.

Deus Pater noster communis. III. 36. B. Quare ratione Pater noster sit. III. 33. C. Dei erga hominem affectus quantus. III. 43. B. Ejus caritas longe excedit omnem caritatem. III. 563. A. Deus quantam generis humani habeat rationem.

IV. 213. Nos plus quam pater et mater diligit. VII. 290. B. X. 343. D. XI. 137. B. Nos magis diligit, quam nos a nobisipsis diligimur. VII. 342. E. Dei erga homines amor quantus. VIII. 180. Dei caritas celo terram conjunxit, hominem exaltavit, Deum super terram ostendit, fecit ut traderetur Dominus pro servis, Deus pro hominibus. XI. 83. D. E. Deus vehemens amator, volens semper nos sibi conjungere, nobiscum agit sicut matres quæ solent insolentes filios diversis larvis perterrentes cogere ut ad sinum suum confugiant. V. 364. D.

Dei providentia. IX. 679. c. sapientia miranda. II. 143. A. Dei providentia esse probatur. II. 121. 122. 123. 126. Sine ejus providentia mundus stare nequit. II. 127. B. C. D. 128. A. Dei providentia omnia administrat. II. 901. C. Ea neque ullo verbo, neque mente ulla exprimi potest. II. 294. C. Dei providentia cur bonos improspere, malos prospere agere in hac vita sinat. II. 302. A. 303. Dei providentia defenditur contra eos qui dicebant, pestes, fames, siccitates, calamitates, bella, non esse digna providentia Dei. II. 102. C. D. 103. E. Deus abunde magna suæ providentiæ documenta nobis ubique præbuit. I. 927. D. Cur voluerit res hujus mundi caducas esse. III. 404. D. Quantam erga hominem, quem condidit, ostendit providentiam. IV. 93. C. Punicis non minus quam beneficiis eam declarat. IV. 181. E. Deus scit quid nobis expediat, nos ignoramus. IV. 332. D. Dei providentia infinita. V. 122. E. unde ea probetur. V. 26. C. Dei providentia in varietate temporum fructiferorum apparet; apparet quoque in sensibilibus. V. 28. D. E. Dei providentia nullo dubio obnoxia. V. 29. A. etiam apparet, cum dona contrahit et dat parcius. V. 28. E. Dei providentiæ adscribenda terræ fertilitas. V. 381. A. 382. Ea semper egemus, sed maxime cum liberamur a malis. V. 123. C. Dei providentia cum fluvio comparatur. V. 229. D. Dei providentiæ omnia opera ejus ferunt signum. V. 363. A. B. C. Dei providentia relucet in eo, quod infideles ipsi prophetent. IV. 366. Deus utiliter omnia facit. V. 20. A. Deo omnia sunt expedita et facilia. V. 387. D. Dei providentia quam rationi incomprehensibilis. V. 499. C. E. Dei administratio ut contemplanda et investiganda. V. 382. A. Deus homines non solum liberat a periculis, sed etiam facit illustres. V. 386. E. Quæ sunt desperata, adducit in bonam spem. V. 384. A. Deo sunt expeditæ viæ omnes, et potest ex rebus desperatis ad salutem adducere. V. 492. C. Salutem nostram curat magis quam nos ipsi. V. 644. E. Vehementer nos amat. V. 364. D. Deus non cessat

omni ratione et omni tempore naturæ nostræ prospicere. V. 363. C. Deus quomodo sanctos suos conservet. V. 19. B. C. Deo magis curæ salus hominum quam sua gloria. V. 353. B. Deus quantum hominum salutem curet. VII. 677. B. Nostram salutem putat divitias esse suas. VII. 321. C. Illi magnæ curæ est ut in virtutem crescamus. V. 89. A. Deus quantam suorum curam gerat. IV. 644. C. D. Deum semper benedicere oportet, quia ubique ejus providentia extensa est. VI. 240. B. Deo curante commercia inter homines fiunt. VI. 340. B. Dei erga homines quanta providentia. VII. 203. B. C. Dei providentia, non cura nostra, etiam in iis quæ opera nostra fieri putamus, totum perficit. VII. 310. A. Dei providentia nemo non fruitur. VII. 382. D. Deus per contraria sæpe economiam suam implet. VII. 133. A. B. Dei providentia erga patriarchas, Josephum et Moysen. IV. 693. D. E. IX. 130. C. D. *sqq.* Incomprehensibilis est, ratiociniumque nostrum exsuperans. IX. 679. C. D. Deus ubique quæ sua sunt operatur. VII. 430. B. Dei providentia omnia administrant. IX. 206. B. Deus aliorum malignitate utitur ad bonum. IX. 83. B. Sic omnia in bonum dispensat, ut a quibus lædimur, ab iisdem juvemur. IX. 414. D. Dei providentiæ est, quod rationes ejus nobis arcanae sint. XI. 139. B. Ipsa omnia geruntur et permanent. XI. 420. C. Dei providentiam ostendit non minus gehenna, quam regnum cælorum. XI. 683. C.

Ex Dei voluntate tum malum tum bonum penditur. I. 753. B.

Deus cur non omnes hic puniat. I. 214. D. 916. E. VI. 6. cur multos per totam vitam affligat. I. 213. Deus patris more nos per res adversas erudit. II. 197. Alios in malis derelinquit, alios eripit. III. 183. C. Cur non semper statim adversitates tollat. III. 636. Cur permittat bonos affligi, malos prospere agere, non inquirendum. V. 73. B. Cur permittat tentationes. III. 187. A. Cur permittat afflictiones accrescere. V. 548. C. Per læta et adversa piorum vitam gubernat. III. 723. B. Non semper in adversis nos manere sinit, neque semper in prosperis. IV. 471. C. Cur permittat bonos cum malis vivere. IV. 42. B. Per adversarios efficit, ut fides crescat. IV. 322. A. B. Cur permittat afflictionem. V. 382. C. Deus in tristibus multo tempore Judæos relinquebat, ut postea liberati eorum memores et grato animo erga beneficium essent. VI. 89. Tentationem permittit ad probationem. VI. 269. B. Cur malorum prosperitatem permittat. VII. 822. C. Dei amicis maxime competit ut in ærumnas incidunt. VIII. 422. B.

Deus corpus castigat, ob animæ peccata. VIII. 248. b. Deus non est nobis causa malorum, quod non puniat, nec supplicium inferat. IX. 203.

Dei dispensationes scrutari vetat Paulus. I. 361. n. Dei consilia circa afflictiones, quas mittit bonis, non disquirenda. I. 213. e. A. Dei opificia non curiosius investiganda. IV. 63. d. Incomprehensibilia ejus arcana non scrutanda. VIII. 52. neque dispensatio nimis examinanda. X. 311. b. Dei servus a quæstionibus absteineat oportet. XI. 749. De iis quæ Deus facit ratio non exigenda. XI. 412. c.

Deus non cum dat modo, sed etiam cum auferit, bonus. II. 295. Non tantum cum benefacit, sed etiam cum castigat, bonus est. II. 102. a. Dei dona copiosa. II. 865. c. Dei ineffabilis benignitas erga genus nostrum. IV. 67. a. 92. a. *sqq.* 419. e. a. 284. c. d. Ejus benignitas et liberalitas quanta. IV. 131. d. e. bonitas et providentia quanta. IV. 318. a. Dei benignitas quot et quanta ostendunt. XI. 36. b. quanta fuit erga genus humanum. XII. 72. a. Deus etiam peccatoribus benignus, quanto magis justis. IV. 319. c. Potest illa dare quæ supra naturam sunt. IV. 458. Dei beneficia quomodo sese habeant. IV. 831. a. Deus nobiscum ceriat beneficiis, quomodo. IV. 399. Deus bonus non attendit animum ad ea, quæ a nobis fiunt, sed ad internam mentem. IV. 302. c. Deus dives omnibus dare potest. V. 174. c. Dei erga nos beneficia. V. 162. 163. a. 363. a. 364. Deus bona dat non iis solum qui virtutem proficuntur, sed etiam iis qui patrociniū non habent et consolatione carent. V. 376. c. d. Dei benignitas et beneficentia magna. V. 16. d. e. a. Ejus beneficia erga Judæos. V. 381. d. e. VI. 283. d. e. Dei ineffabilis benignitas se adeo demisit, ut cum hominibus judicio contendat. V. 269. Deus quantis nos beneficiis cumulaverit, tum in creatione, tum redemptione. VII. 689. b. c. d. Deus cum Pater appellatur, omnis beneficii nobis auctor esse significatur. VII. 284. d. Deus beneficia nobis sæpe confert invitis et ignorantibus. VII. 333. e. Non modo non odit, sed etiam beneficio afficit eos qui se oderunt. VII. 272. b. Quanta nobis beneficia contulerit. VII. 743. a. Libentius bona quam supplicia infert. VII. 444. e. In omnibus omnia ad utilitatem nostram dispensat. VII. 171. c. Deo multa magnaque debemus. VII. 231. a. Deus nobis elemosynæ artifex et doctor est. VII. 788. a. Semper beneficiis nos prævenit. VIII. 93. b. Dei benignitas erga omnes cujusvis conditionis. VIII. 381. a. X. 607. c. d. 608. Dei donorum discrimen. X. 306. a. *sqq.* Dei liberantis nos a lege

quanta benignitas. XI. 40. b. Dei benevolentia, benignitas et munificencia erga Abraham. IV. 362. c. 397. b. c. 492. a. e.

Deus cur homini præceptum dederit, quem prævaricaturum norat. I. 204. Deus ubi præcipit, non est argute inquirendum. II. 492. a. Deus faciem suam avertit, quando facinus quæ sunt indigna ejus præceptis. V. 148. b. Dei mandata ut sint amplectenda. V. 332. c. Dei præcepta cum quanta alacritate obeunda. V. 332. d. Ejus mandatorum ratio non quærenda. IX. 486. b. Dei præcepta impleri possunt. II. 378. c. VII. 310. a. Nihil onerosum præcipit. v. 347. a.

Deus expetit a nobis amari. I. 32. Dei amor commendatur. IV. 324. b. Omnem thesaurum superat. V. 165. e. Deus quærendus et exquirendus. V. 122. credendus et diligendus. VIII. 535. a. Deus qui est æternus, præ caducis et momentaneis amandus. V. 167. c. Ad Deum qui illum amant, non in prosperis modo, sed in ærumnis etiam, accurrunt. VIII. 237. b. Deus quomodo diligitur. IX. 324. c. Ut Deus sincere ametur tantum, opus est; reliqua sponte sequuntur. IX. 656. e. Deum diligere oportet, et cum imitando diligere inimicum. XI. 60. Deus est zelotes, et maxime omnium vult a nobis diligi. XI. 543. a.

Deo qui vult placere, vitam mollem ac dissolutam ne sectetur. I. 919. b. Deus nihil ita amat ut animam mitem et humilem. II. 361. e. Dei benevolentia viis diversis acquiritur. IV. 88. Deus nihil ita requirit, ut gratum animum. IV. 293. a. Dei voluntas sola spectanda. IV. 887. a. Deus hominem cum solum vocat, qui virtutem colit. IV. 248. b. Deo familiare hominem virtus efficit. V. 278. Deus eos qui cum justitia accedunt, non rejicit. V. 8. n. Apud Deum nihil ita memoriam parit, ut esse sobrium et vigilantem, virtutisque curam gerere. V. 148. a. Deus non linguæ elegantiam, sed animæ pulchritudinem requirit. V. 10. d. Deus solum sequendus, cæteris dimissis. V. 411. b. Quam facile adeatur. V. 10. c. d. Quosnam vere amet. V. 74. d. Dei erga nos quantus amor. V. 162. b. Dei servos esse oportet, non solum dogmatibus, sed etiam accurata vita. V. 457. c. Deum semper intueri debemus, et ab eo pendere. V. 550. e. In Deo semper versanda est cogitatio. XII. 343. d. Deo nihil ita æquales facit, ut si beneficia præstemus. VII. 456. d. Deus vult Christianum non sibi tantum, sed etiam proximo utilem esse. VII. 269. a. Deo nihil ita conglutinat atque conjungit, ut lacrymæ pœnitentis. VII. 110. a. Deus per opera glorificatur. VIII. 333. Quomodo glorificandus. XI. 634. c. Vult per opera diligi. VIII. 804.

d. Deo vicem rependimus, cum animam nostram curamus. VIII. 75. d. Deus ex voluntate et arbitrio nostro ad nos accedit. VIII. 46. a. Deus omnia caritati postponit. X. 366. a. Dei gratia querenda, non hominum. X. 6. e. Deum, non homines respicere oportet bona agentem. X. 118. a. Deus glorificatur a vita servorum suorum. X. 182. a. Deus nihil ita amat, ut gratum animum. X. 9. c. Deum nihil ita delectat ut misericordia et elemosyna. XI. 239. Deum nihil ita lætitia afficit, ut vita proba. XII. 321. b.

Deum imitari potest homo. XI. 689. b. Deum imitari quid sit. XI. 138. c. Deo similes effici-mur cum iustitiam exercemus. VI. 187. c.

Deum offendisse morte gravius est. I. 950. Dei offensio vera calamitas. II. 71. b. gravior quam ultio. IX. 512. e. magis nobis formidanda, quam supplicium. X. 610. c. d. Dei offensionem incurrere, hoc tantum grave acerbum-que est. X. 492. c. Dei offensa magis timenda, quam ulla gehenna. IV. 860. e.

Deus non ita peccatores aversatur, ut eos qui post peccatum sese non cohibent. VII. 114. b. Deus nihil ita aversatur ut superbiam. VII. 733. d. Deus solus peccata remittere potest. X. 337. d. Deum nihil ita concitare solet ad iram, ut injuria pauperibus facta. VI. 18. a. Deus aliquando plus indignatur de peccatis in consensu, quam de peccatis in se ipsum. VI. 48. d. Deum nihil æque irritat, ac si amici injuste lædantur. XI. 33. Deus sordes corporis non aversatur, sed animæ immunditiam. XI. 733. d. Indignus tulit Christi necem, quam vituli adorationem. I. 801. c.

Dei iudicium nemo effugiet. I. 889. Deo iudicanti omnia nuda et aperta. I. 43. d. Deus puniens comparatur cum iudicibus. II. 299. c. Quomodo puniat. III. 393. b. Deus supplicium illaturus, sese purgare solet. III. 401. e. IV. 748. b. c. Deus nec ad gratiam nec per odium iudicat. IV. 867. b. Deo ratio reddenda accepti et expensi. III. 9. a. Deo iustitia coheret. V. 240. d. Dei iustitia et puniendi ratio. VII. 465. d. Dei puniitio et vindicta inferrebat iis etiam, qui ante legem erant. V. 585. d. Deus non temere minatur gehennam. V. 144. d. Contrariis castigat, quomodo. V. 412. d. Semper justam fert sententiam. V. 117. Deo punienti, vel vindictam sumenti, nemo potest resistere. VI. 21. b. Non semper similia peccantes similiter castigat. VI. 34. b. Dei est corrumpere, diaboli adulari. VII. 200. c. Deus alios hic, alios in futura vita punit. VII. 203. a. b. IX. 777. a. b. Deus cum fert sententiam, nihil ultra est explorandum. VII. 368. a. b. A Deo rationes non quæ-

rendæ, cur alium puniat, alium vero coronet. IX. 678. c. Dei gestorum ratio non querenda. IX. 480. a. 486. b. Deum magis decet servare quam punire. IX. 372. Deus cur in hac vita non puniat. X. 590. b. Cur in hac vita modo puniat, modo non puniat. XI. 768. d. Non esset justus, si non esset iudicium. XI. 391. c. Improbos aliquando punit in hac vita. XI. 744. a.

Dei quanta misericordia erga hominis animam. I. 23. a. Numquam aversatur sinceram penitentiam. I. 9. a. Non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. I. 13. e. Punit ad exemplum. I. 917. c. d. et ante peccatum et post peccatum nos curat. I. 826. b. Dat tempus sceleratis ut penitentiam agant. I. 349. b. Committatur, ut peccatores deterreat, non ut se ulciscatur. I. 6. d. Ad penitentiam provocat. I. 7. a. Solus peccata dimittit. I. 631. d. e. Libenter audit hominem mala sua sibi narrantem. I. 601. b. Appropinquans est; non ille recedit, sed nos. I. 12. a. Non vult nos cruciari, sed penitentiam agere. I. 277. c. d. e. Dei indulgentia erga homines. I. 343. a. *sqq.* benignitas et clementia. I. 970. b. II. 402. d. IV. 162. d. e. 496. a. *sqq.* V. 567. a. Deus, fons clementiæ, beneficia nobis confert, etiam nesciis. IV. 293. b. Dei ingens misericordia et patientia. IV. 164. c. 165. 176. c. d. 274. c. 347. b. 349. a. b. studium pro animæ nostræ salute. I. 26. c. d. e. Deus vehementer cupit, ut homines ad ipsum confugiant. II. 44. e. Non remittit nobis, nisi et nos remittamus. II. 240. b. Frequenter nos vexari permittit, ut ad eum adeamus. II. 362. b. Si punire cuperet, taceret; quia misereri vult, minatur. II. 870. b. Tardus ad pœnam, velox ad salutem. II. 391. b.

Dei indulgentia quanta. III. 7. a. b. Deus in remittendis peccatis dītescit. III. 12. c. Sibi quam aliis debita facilius remittit. III. 17. Deus clemens non spectat suam dignitatem, sed nostram infirmitatem. IV. 580. a. Solet admonere, antequam puniat. IV. 348. a. Peccatum contra se facilius remittit, quam peccatum contra proximum. IV. 287. d. Dei misericordia non datur indiscriminatim. V. 492. e. Deus perpetuo misereatur. V. 475. d. e. Dei misericordiam ut consequamur. V. 534. Deus querit modum sese nobis reconciliandi. VI. 138. prævenit peccatorem. VI. 164. e. Sepe minas intendit, non ut mala infligat, sed ut ad se pertrahat. VII. 171. e. Asperis dulcia miscet. VII. 143. Ex amore æternas pœnas peccatori comminatur. IX. 567. d. Dei naturæ insita misericordia est. X. 489. a.

Deus cunctatur, ut nos adducat ad pœnitentiam. XI. 293. E. Magis parcit, quam quisquis alius. XI. 833. C. D. Deum nihil æque delectat, ut eleemosyna et misericordia. XI. 239. nihil ita irritat, ut immisericordia. 261. B. Deus non manet in anima immisericordis. XI. 382. A. Quomodo vestes pelliceas fecerit Adamo et ejus uxori. IV. 179. D. Dei misericordia erga Adamum et Evam. IV. 166. E. 167. A. A Deo immissa pœna Adamo admonitio potius est, quam punitio. IV. 168. C. Dei providentiæ ineffabilis indulgentia erga Cainum. IV. 188. B.

Dei quanta clementia. II. 53. A. velox ad clementiam erga homines. II. 387. D. Deus clemens propter justos aliis quoque dat salutem. IV. 261. E. Dei ultio clemens. VI. 148. A. Dei clementia erga hominem lapsum. II. 103. A. *sqq.* Deus velociter ædificat, tarde destruit. II. 392. D. Dei clementia et tolerantia: si emendationem ultio præverteret, mundus deletus esset, funditusque periisset. II. 387. B. V. 336. A. Dei longanimitas persecutorem efficit præconem, publicanum fecit evangelistam, etc. *Ib.* Deus minando prædicat, ne inducat mala. IV. 263. E. 274. B. Post minas differt pœnam. IV. 233. C.

Deus non prius supplicia infert, quam ipse peccator contra seipsum sententiam tulcrit. VII. 768. A. Cum pœnas et supplicia immittit, beneficio afficit. IV. 285. D. Justus, sed patiens. V. 84. B. Quanto hominibus clementior. V. 382. B. Dei silentium ejus patientia est. V. 288. E. Dei justitiæ tanta admixta est misericordia, ut vocetur clementia. V. 344. B. Dei patientia. V. 336. A. IX. 682. D. Propter justos Deus patienter fert peccatores. IV. 498. A. VII. 181. D. Deus per verba terret, ne ipsa puniat. V. 83. Propter magnam patientiam, non propter imbecillitatem non ulciscitur. V. 79. D. Dei derelictio est species providentiæ. V. 149. A. Deus peccata numquam digne punit. V. 537. B. Dei clementia etiam cum castigat. V. 467. E. Deus cum sonitu punit, ut aliorum calamitatibus alii reddantur meliores. V. 117. B. Cum punit, non ex ira punit. V. 48. E. Non seipsum vindicans, sed nos corrigens irascitur. V. 21. A. Cum castigat, patris officium agit. V. 381. D. Non vult peccatorem absolute conteri, sed vires et improbitatis fomitem. V. 134. Deus æque laudandus, cum punit et cum a supplicio eximit: utraque enim facit propter clementiam. V. 594. D. E. Deus in deliciis versantes, ipsi deliciis privat, ut ad sensum bonum reducat. V. 483. D. Deus pœnam peccato longe leviores infligit. VI. 10. D. Dei patientia ad peccandum non pro vocare debet. IX. 505. B. Deus cum rationem exi-

git a nobis, tunc etiam, et ob id ipsum bonus est. XI. 862. D. E.

Deus regibus et iis qui divitiis affluunt terrorem incutit. II. 389. C. Servorum suorum vindicat injurias. II. 843. E. Solus timendus ultor, quem latere non poterimus. IX. 691. B. Dei timor solus ad salutem non sufficit. V. 331. A. Ejus nomen pertinescunt dæmones. V. 330. D. Dei timor bella interna sedat. V. 30. E. omne malum exstinguit. 431. E. Deum timentium mercedes. V. 436. D. E. felicitas. 430. A. Deo vidente peccare non veremur, homine vidente peccare non audemus. VII. 688. D. Deum timet, qui nemine vidente nihil mali facit. XI. 460. F. Dei timor quam neglectas. XI. 694. A. 693. Dei timori nihil par inveniri potest. XI. 231. D. Omnia propterea agenda. XII. 347. C. Deum timentibus nihil molestum. XII. 344. A.

Deum ut placemus, non multo egemus tempore. IV. 308. A. B. Deus quomodo placetur. V. 8. E. maxime peccatorum confessione. 529. B. Deum nihil ita placat, ut inimicos diligere, et lædentes bene facere. VIII. 371. A. Quibusnam sacrificiis placetur. XII. 164. E. Ut Deus nostri miseretur, in nostra potestate est. XI. 372. C. Deo acceptæ sunt preces pro omnibus oblatae. XI. 639. B.

Deus aliter cum vulgo, aliter cum justis se gessit. III. 342. A. Non rerum exitum, sed animi propositum spectat. III. 138. C. In Deo fiducia habenda, quia nostram salutem magis cupit quam nosipsi. III. 14. E. Deus nihil ita curat ut animarum salutem. IV. 24. D. 299. A. Omnia operatur propter nostram utilitatem. IV. 129. A. 397. E.

Dei officium est ut dolentes consoletur. I. 604. C. Deus non deserit eos, quos sinit affligi. IV. 370. A. non despiciit eos, qui calumniam patiuntur. IV. 639. B. Afflictos consolatur. V. 578. E. Deus semper consolatur. X. 490. D. Tristibus læta miscet. IX. 133. C. Eum, qui ab hominibus derelinquitur, non sinit quidquam grave pati. XI. 781. B. Deus auxilio suo dignatur pauperes et orbos. V. 133. E. A. adest afflictis. V. 119. A. B. 490. D. Dei est subvenire orphanis, manum præbere pauperibus. V. 133. E. viduis viri loco est. I. 414. B. Deus pater orphanorum, iudex viduarum. II. 390. A. prope est contritis corde. V. 123. D. inducit afflictiones et tolerabiles reddit. V. 11. A.

Deo omnia in adversitate committenda. II. 62. E. Spes in Deum ancora in calamitatibus. V. 532. D. Deo, non hominibus, confidendum in ærumnis. XI. 837. D. E.

Dei operante manu nihil gestorum excidit. I. 137. A. B. Ipso auspice quæ fiunt, bene succedunt.

III. 271. IV. 616. A. Dei auxilio niti, nihil fortius. IV. 669. E. Quem Deus juvat, eo nihil robustius. IV. 586. D. Deum habentibus amicum omnia facilia erunt. IV. 649. C. V. 62. C. Deus vult nos cooperari auxilio suo. IV. 596. A. Dei auxilium in quibus querendum. IV. 510. C. Ejus manus est auxilium ejus. IV. 558. C. Dei benignitas, quod non solum auxilium præbeat pro modo necessitatis, sed etiam postulata superat. V. 404. C. Si velimus, operatur in nobis Deus. XI. 296. D. Deus auxilium præbet pro modo necessitatis. V. 404. C. Auxilium differt, ut magis probati simus. V. 413. C. Dei auxilium invictum et inexpugnabile, etiamque expeditum et facile. V. 462. D. Dei, non hominis auxilium querendum in afflictione. V. 509. C. Dei auxilio et opera nostra opus est. VII. 252. E. A. Deus nobis auxilio suo facilem de diabolo parat victoriam. *Ib.* Dei auxilio omnia bona agimus. VII. 316. D. Deus nobiscum decrat in tentationibus. IX. 662. D. E. Dei benignitati, non propriis laboribus, confidendum. IX. 682. C. Deus cum injuria affectis non fert opem, id facit ad nostram utilitatem. X. 714. D. Deus in bonis operibus agit, et nos cum Deo. XI. 227. F. Dei auxilium non potest esse nobiscum, nisi adsit nobis gratia Spiritus. XI. 784. A.

Deus pro dignitate laudari nequit. I. 566. B. Dei est adorari, orationem suscipere, non offerre. I. 622. D. Dei beneficiis nobis præstitis nullum dignum honorem præstare possumus. I. 181. B. Deum glorificare debemus, non quod Deus egeat glorificatione nostra, sed quia multum hominibus damni accidit hoc omisso debito. I. 294. D. Dei cultus non loco circumscriptus. I. 792. C. D. Ubique coli potest. II. 283. D. IV. 372. C. Ad Deum quam facilis aditus. II. 361. B. Dei cultus omnibus rebus præferendus. III. 136. B. C. Deus si colatur, sæcularia bene succedunt. II. 194. D. Deum condigne nec homines, nec Cherubim et Seraphim celebrare possunt. IV. 296. B. Dei opera digne laudare non potest homo. IV. 44. E. A. Deo nihil acceptius quam anima grata. IV. 588. B. C. Deus in sacrificiis animi affectionem præcipue querit. IV. 187. C. Deum colit qui servos Dei colit. IV. 332. A. Deus non modo glorificatur per recta dogmata, sed etiam per optimum vitæ institutum. IV. 753. Dei cultus non talis apud nos, qualis apud Judæos, apud quos erat multum habens sensibilibus caeremoniarum, multaque operatione indigens. IV. 834. A. B. 835. Deus præcipit ut nos ipsos in templum ejus adornemus. V. 146. D. Deo benedicere quo-

modo possint interiora nostra. V. 636. Deum numquam celebrat præstigator. V. 638. B. Dei laus sacrificium ei gratissimum. V. 603. B. Quid difficultatis habeat. V. 344. Dei laudem quomodo emittant bruta et ferae. V. 593. D. E. Deum quomodo laudent membra nostra. V. 560. B. 604. C. 603. Dei beneficiorum memoria est sacrificium et oblatio. V. 298. A. Deus recte factis nostris honoratur. V. 289. E. Deum vel tacentes laudare possumus. V. 344. D. Cur a nobis laudari velit. V. 560. A. Deum quomodo laudet creatura inanima. V. 591. E. Dei canentium laudes vita cum cantu debet concordare. V. 577. D. Deo gratiæ agendæ, etiam cum non exaudit. V. 644. D. Deo semper gratiæ agendæ. VII. 352. Quandonam agendæ. IX. 474. C. Deum qui benedicit, ipse lucratur; seipsum enim reddit clariorem. V. 358. C. Deus colendus. V. 275. B. Deo non decet adstare eos, quorum maculosus est animus. VI. 230. C. Deo adstare debemus non loco, sed factis; est enim ubique. V. 39. B. Ejus majestate indignus erat sacrificiorum cultus. VI. 11. A. 12. Deus in proximi nostri bonis glorificandus. IX. 211. E. A. Cur velit a nobis laudari. XI. 7. A. Deum nemo vel contemnendo laedere, vel laudando illustriorem facere potest. I. 566. A. Sed qui Deum pro dignitate, vel potius pro facultate sua laudant, laudis fructum consequuntur. *Ib.* B.

Deus quam exorabilis. V. 10. D. Ejus invocatio a malis liberat. V. 363. E. Deum attrahit oratio facta cum luctu, lacrymis et gemitibus. V. 65. Deus cur differat obtemperare orationi mulierum. V. 20. Vult nos quasi exigentes precari, et tunc gratias magnas nobis habet. VII. 319. C. Ad Deum accedentes numquam sunt importuni. VII. 321. A.

Deus antiquitus Judæis erat dux bellorum. II. 171. A. Deo qui bellum movet, belli exitum bonum habere nequit. I. 54. A. 55.

Dei populus peculiaris qui dictus. V. 580. E.

Deus solus magister. III. 66. D. Medicus noster et pater clementissimus. IV. 193. E. Velut medicus hominum valetudinem curat. VI. 37. B. Ut medicus novit quid conferat. V. 3. B. Cum medici officio fungitur, omnino sanat. V. 52. E.

Dei gratia efficit ut omnia bene succedant. IV. 694. C. Deus non vincit voce et clamore, sed solo nutu et voluntate. V. 221. B. Dei est dare cor contritum et humiliatum. VII. 114. C. Deus non vi aut necessitate homines bonos facit. II. 447. E. A. IV. 191. E. VI. 191. A. VIII. 323. B. 324. C. Deus liberum arbitrium non tollit. VIII. 63. A. IX. 680. A. Deus non prævenit nostras

voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. XII. 177. D. A Deo proficiscuntur omnia bona : ex se homo nihil habet, ne fidem quidem suam. IX. 261. D.

Deus ipse per prophetarum linguam loquitur. IV. 21. B. C. 137. C. Interdum futura per indignos prædicit. IV. 221. C. Per literas agit cum hominibus. IV. 749. E. Dei prædictiones nequeunt impediri. IV. 680. D. Deus quomodo doctrinam suam disseminaverit. V. 18. D. Contra Dei dicta non ratiocinandum. I. 336. E. A. Deus prophetiarum auctor primus. VI. 4. C. D. Sapientes et fortes prophetas efficiebat. VI. 4. D. E. Dei gratia in labiis David residebat. IV. 880. B. Deus prophetiæ quomodo fidem adderet. IV. 83. A. 86. Doctor noster ipse est. XI. 821. D. Non loquebatur per literas Noe et Abrahamo et nepotibus ejus, etc. VII. 2. A. Auctor novi et veteris testamenti. III. 278. C. D. V. 234. A.

Dei promissa certa. II. 831. Deum glorificat, qui ejus promissa non explorat. I. 361. C. Dei promissio fide dignior, quam ipsa rerum possessio. IV. 613. Dei promissa implentur. V. 437. E. XI. 13. A. *sqq.* Deus regnum pollicetur et despiciat; gehennam conciliat diabolus, et honoratur. V. 91. B. IX. 61. C. Deus non statim promissa exhibet. XII. 158. B.

Deum propter mori magna remuneratio. V. 91. B. Deo comminante non desperandum; promittente non torpescendum. V. 437. D. Deus in cælo splendore suo angelos et sanctos condecorat. I. 603. E.

Deus homo factus est, et homo Deus. V. 93. C.

Deus qui a seipso vitam habet, vitæ auctor est. IX. 84. B.

Deus ignotus Atheniensium quis. IX. 323. E.

Dei causa, non propter regni expectationem, oportet nos omnia pati. V. 91. B. Dei causa rapinam ferre majus est quam bene facere. XI. 378. E.

Deus cur permiserit, ut qui Petrum custodiebant, in carcere occiderentur. XI. 70. C. D. Cur permissurus sit Antichristum venire. XI. 614. E. F. Cur permiserit sanctos multa ignorare. XI. 322. E.

De Deo et de mundo sententiæ variæ. VIII. 37. B.

Deum ad ultionem invocare quam indignum Christiano. IV. 876. C. Deo illatæ injuriæ vindicandæ, nobis autem illatæ ferendæ. VI. 49. A.

Deus gloriæ suæ quantam curam habeat. IX. 682. A. Dei nomen quam venerandum. IX. 90. D.

Dei existentia probatur. V. 673. B. *Deus non loco circumscribitur.* II. 987. D. VI. 563. B. *Dei verbo omnia constant.* II. 943. A. *Ejus es-*

sentia videri nequit. VI. 722. D. *Deum qui curiose scrutatur, inter fideles non numeratur.* VI. 497. B. *Deus præterita, præsentia et futura videt.* VI. 343. E. *Prænoscit actus malos, non prædeterminat.* VIII. 848. D. C. *Dei præscientia penitentia non nocet.* V. 923. E. 926. *Deus solus scit differentiam inter sanctos.* VI. 892. A. B. *Deus sine fluxu gignit.* VIII. 919. A. *Deus lux est, quomodo.* VIII. 687. C. *Deus τριπλοῦς αὐτῶν φως, trium personarum lux.* VIII. 687. A.

Deus ex bonitate castigat. V. 868. *Vindictam in futurum tempus reservat.* V. 978. E. A. *Cur in hoc mundo peccatores omnes non puniat.* VIII. 797. D. 981. C. *Castigat in terra malos, ut excitentur boni.* VI. 924. A. *Dei iram et furorem nemo ferre potest.* V. 663. A. *Ejus benevolentia qui privatur, mortuus est.* V. 870. C. *Deum diligere ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente quid sit.* VI. 921. D. 922. A. *sqq.* *Cum Deus operatur, ratio non quærenda.* V. 712. D.

Dei misericordia peccantium portus. V. 700. C.

Deum negare factis, quam dictis, gravius est. V. 674. B. C.

Deus ita populo, ut vir uxori, copulatur. V. 772. E. *Deus non erubescit appellari pastor.* III. 984. A. 983. *Deus est pars fidelium, fideles sunt pars Dei.* VIII. 926. B.

Deus numquam vincitur neque vincit, quomodo. III. 974. C.

Deus effudit Spiritum suum, hoc est, donum Spiritus. III. 982. C. *Dei lingua non mutatur.* III. 993. B.

Dei hostes non timendi. V. 698. B. C. *Deum de cælo prospicere quid sit.* V. 679. D. *Deus nostræ sese attemperat imbecillitati.* V. 771. C. *Deus idolicus quid sit.* VIII. 34. E. Deos sibi faciebant idololatræ, quo nihil turpius. VI. 20. C. Deorum cultus. V. 273. B. Dii gentium, dii non sunt. V. 268. B. IX. 47. A. Dii cur aliquando lingui facti, nec non dii aurei, argentei. VI. 266. C. Deorum insani in masculos amores. V. 337. D. Deos Labani furatur Rachel. IV. 640. D. 644. D.

Dextrocheria quid. VI. 32. A.

Diabolus malus et apostata dictus. II. 309. E. A. *Diabolus, id est accusator, ab accusando (ἀι-ζάλλειν) dictus.* II. 309. D. Mala bestia est. IV. 333. B. Prior peperit mendacium. VIII. 366. A. Est absolute malus. V. 503. B. Cur malus vocetur. VII. 288. A. 289. Quibus nominibus vocetur in Scriptura. XI. 276. C. D.

Diabolus ex superbia effectus est diabolus. V. II.

214. b. VIII. 109. Diabolus demissus, quia sese extulit. VII. 734. c. Antea bonus, desperans decidit. I. 33. c. II. 331. d. Diabolo et angelis ejus ignis paratus. I. 13. b.

Diabolum cur Deus e medio non sustulerit. I. 200. a. Relictus est, ut sit utilis vigilantibus. II. 316. a. insuper, ut simus sobrii et vigiles, relictus est. IV. 232. b.

Diabolus primo homini invidet. IV. 7. Statim a primo homine condito insidias ipsi paravit. IV. 161. a. Quomodo Evam deceperit. 320. b. c. d. Sub serpentis figura mentitus est Evæ. IV. 784. d. e. Ejus invidia Adamum occidit. VIII. 363. e. Diabolus quæ damna Adamo importaverit. II. 293. d.

Diaboli bellum adversus homines. V. 533. b. Diabolus unus inimicus noster est. II. 243. c. hostis inexorabilis, bellum contra nos suscepit implacabile. VII. 199. c. Semper ex adverso est. XI. 816. c. Diaboli in nos assultus omni pugna vehementior est. I. 531. b. c.

Diabolus circumcursat ut nostræ saluti obstat. I. 871. b. VIII. 151. b. Diaboli fraudes variæ. I. 926. a. tela quæ. IV. 26. d. Diabolus pseudoprophetas immittit. V. 178. c. pollinctor quomodo. VII. 376. c. Ejus calliditas. VIII. 52. c. Dolo vincit multos. II. 307. d. e. Diaboli versutia est, ut cum veritate semper commisceat errorem. VII. 540. e. 541. et semper veritatis fallaciam substituit. VII. 332. b. Diabolus nos cum dolo aggreditur. VII. 922. c. d. Non confestim in hominem intrat, sed paulatim sese insinuat. VII. 876. e.

Diabolus duo mala facit, ad peccatum pellicit, et a pœnitentia arcet. II. 403. Peccatores in desperatas cogitationes injicit. I. 3. a. 14. d. Omnia facit ut gehennæ memoriam auferat. V. 144. d. Judicii diem a mentibus nostris removet, ut seducat. VI. 349. c. Nihil non agit ut caritatem auferat. VII. 503. b. et opus illius est, nos alterum ab altero divellere. X. 337. d.

Diabolus virtute onustus maxime aggreditur. II. 6. d. Diabolus etiam in ipso virtutis exercitio laqueos tendit. V. 536. b. Magis bonis operibus instructos aggreditur. VI. 132. d. e. Diabolus solos maxime tentat. VII. 193. c. Divitiarum cupiditatem immittit. IX. 71. b. nam divites sine labore supplantat. IX. 436. c. Diabolo ansam dant divitiæ et inanis gloria. XI. 198. a. Diabolus quomodo in urbe grassaretur Chrysostomi tempore. I. 66. b. c.

Diabolus nihil contra nos potest, nisi ansam præbeamus. I. 220. a. *sqq.* Econtra, si velimus, illius in nos incursum sunt meriti argumentum,

coronarum materia. I. 199. d. 200. d. 201. c. Nobis occasio est coronarum. VII. 695. e. gloriæ auctor vigilantibus. IX. 446. c. Diabolus pœnitentiam timet. I. 32. a. Adeo vesanus est, ut non solum illos adoriatur quos confidit facile dejecturum esse, sed etiam eos quos probabile est artibus ipsius fore superiores. I. 871. c. Non potest vim inferre animæ. I. 893. e. Peccati et pœnitentiæ auctor, quomodo. II. 404. d. Diabolus causa malorum non erit, si animum attendere velimus. II. 309. b. Per quæ vicerat diabolus, vincitur. II. 472. a. Nihil potest, nisi jussus. III. 39. a. Animæ vigilianti nihil damni infert. III. 290. In diabolum nostræ victoriæ est argumentum, quod ille acrius in nos faciat impetum. III. 694. c. Diabolus non arguendus, sed nostra levis ignavaque mens. IV. 232. a. nam fugit cum videt nos vigiles et sobrios. IV. 62. b. Diabolus per patientiam superatur. VII. 197. c. Mens quæ divina meditatur, diabolo formidabilis. VIII. 20. d. Diabolus ibi non audet accedere, ubi est elemosyna. IX. 383. e. Diabolus non discedit a pugna, nec nos discedamus. I. 871. d. Vigilat ad exitum nostrum, et nos vigilemus ad salutem. I. 872. Diabolus contendit ut nos superemur; si adversus eum luctantes excesserimus, vicrimus. XI. 197. d. e.

Diaboli est adulari, Dei corripere. VII. 200. c. Diabolus quasi canis adulatur. IX. 148. a.

Diabolus gehennam concilians honoratur, Deus regnum pollicens despiciat. IX. 61. c. Diabolo, licet onerosa præcipiat, et horum mercedem gehennam proponat, magis obtemperamus quam Christo. IX. 64. c. Sub laqueo diaboli sumus, quando Dei voluntatem non facimus. XI. 750. d.

Diabolus adventum Christi ignoravit. V. 269. c. et ideo illum tentavit tum in deserto, cum Christus esuriret, tum in monte. V. 269. c. VII. 193. d. Ex Scripturis cum Christo disputabat. II. 843. d. Diaboli techna ut Christi adventum obscuraret. I. 772. b. c. nam cupiebat ut Christus non pateretur. VII. 619. d.

Diabolus in ecclesiam non ingreditur. II. 783. c. Contra Ecclesiam diabolus nihil potest. III. 496. b.

Diabolus Paulum pertimescebat. V. 64. d. Illo tamquam carnifice sæpe usus est Apostolus. II. 312.

Diaboli nequitia circa martyrum tormenta. II. 844. d. e. Diaboli vires imbecilles facit Dei præsentia. V. 116. b. Diabolus non licet accedere ad celum. XI. 427. c.

Diabolus thronus iniquitatis. V. 980 c. *vo-*

catur peccatum a Paulo. VIII. 856. c. *camelo comparatus, propter calliditatem et furorem.* VIII. 615. c. *Diaboli vigilantia.* V. 712. A. B. *Diabolus tribus utitur rebus, scilicet gulæ, vanæ gloriæ, et avaritiæ.* VI. 772. c.

DIACONISSÆ in primitiva Ecclesia. XI. 667.

A. B.

DIACONI nomen non initio predicationis admissum fuit. IX. 133. A. B. Diaconi munus in Ecclesia. XI. 610. E. Illius officia, et quos mores habere debeat. XI. 666. D. E. Diaconi in ecclesia tumultum compescébant. IX. 198. c. Diaconi vox in Liturgia populum dimittentis: *In pace discedit.* I. 749. c. D. 750. et ad attentionem auditores excitantis: *Attendamus.* IX. 169. E. Diaconi vox in Liturgia ut ad orationem provocet: *Oremus pro episcopo, et senectute, ac patrocinio, atque ut,* etc. VI. 215. A. Diaconus clamabat: *Pro iis qui defuncti sunt, et pro iis qui illorum memoriam faciunt.* IX. 188. A. Energumenos et demoniacos ad orationem inducit, et capita inclinare jubet. I. 584. B.

Diaconi Chrysostomo familiaris historia, qui multos baptizavit, absente episcopo et nullo curante presbytero. IX. 392. E. Diaconorum alba tunica. VII. 891. D. *Diaconorum stolæ.* VIII. 655. A.

DIADEMA Imperatorum. XI. 61. B. ex auro solido confectum et lapillis ornatum. III. 161. D. Diadema ornat caput Imperatorum: crux autem munit mentem. V. 310. B.

DIAGORAS celeber philosophus. II. 597. Multi conati sunt apud Græcos opiniones novas, ac peregrinas vivendi rationes inducere; inter quos Diagoras. I. 770. A. Diagoras Milesius nullos esse deos dicebat. X. 35. D. *Vide notam d.*

DIANÆ magnus honor Ephesi habitus. IX. 355. Ephesus autem erat dedicata Dianæ, quæ illic colebatur tamquam maxima dea. XI. 1. A. *Dianæ æditua imperite sic dicta.* V. 676. B. *Vide notam a.*

DIAPSALMA Hebraice *sela.* V. 183. D. 508. D. Si autem in medio psalmi David existimaret reliquam psalmi partem alteri choro esse tradendam, tunc ipsa chori successio in psalmo facta, vocabatur Diapsalma. V. 649. B.

ΔΙΑΥΑΟΣ quid significet. XI. 292. c.

DICTUM furiosi cujusdam, qui Christianus censetur. I. 56. B.

DIDRACHMA cur daretur. VII. 659. B.

DIES septimus a Deo benedictus. IV. 96. A. Etiam alii dies benedicti. *Ib.*

Dies observare non Christianæ philosophiæ, sed Græci erroris est. I. 858. A. Dierum obser-

vatio inter præstigias numeratur. VI. 32. c. Observatio dierum reprehenditur. XI. 422. A.

Dies pro vita dictus. V. 182. B. Dies malus pro vita futura peccatoribus terribilis et intolerabilis. V. 249. B. Dies afflictionis pro die futuro acceptus; in illo enim non cessat afflictio. V. 278. c. Dies malus pro vita præsentis aliquando accipitur. XI. 194. A. Diei malitia quid sit. XI. 154. D.

Dies magni: sic vocabantur dies Pentecostes, Scenopægiæ et Paschæ. VI. 13. A.

Dies incipiebant a media nocte, more Romano, non Judaico. VIII. 817. E.

DIFFERRE virtutis exercitium quam periculosum. I. 130. D. E.

DIFFUSA est gratia in labiis tuis, dicitur de humana natura a Christo assumpta. V. 195. D.

DIGITORUM Dei opera cur cæli dicantur. V. 103. C.

DIGNE ambulare, quid sit. XI. 81. A.

DIGNITAS sacerdotii quam excellens. V. 380. A. 381.

Dignitas quæ venditur, non proprie dignitas est. IX. 472. B. Dignitates hujus mundi quam fluxæ et instabiles. IV. 320. B. Dignitates ad multa Deo non placita patranda nos inducunt. VII. 498. E. Christus ideo in montem fugit, ut nos doceret dignitates esse spernendas. VIII. 290. C.

DILATIO in afflictione quid sit. V. 12. Quo modo multipliciter accipi potest dilatio. *Ib.* B. Dilatio supplicii consolationem ne afferat. VII. 318. D.

DILECTIONIS erga amicos mœrore deficientes vis quanta. I. 192. B. Dilectionis natura satiætem non novit, et ex usu amicitiae flammæ majores accipit. III. 1. A. Dilectio omnium mater honorum et radix. V. 456. B. VIII. 555. E. Ea enim est bellorum exitium, contentionis interitus. V. 457.

Dilectio ea vera est, quæ nec præsentia nec futura præ illo amore quidquam putat. IX. 514. C. Sine superna gratia nihil est dilectio. VIII. 491. C. Dilectio legem implet. IX. 757. X. 852. A. Nam principium et finis virtutis est dilectio. IX. 757. B. Dilectio proximi facilis. V. 36. Non esse potest dilectio Dei sine proximi dilectione. VIII. 516. D. Dilectio sincera et germana, id est, erga pauperes et imbecilles, multi est laboris. XI. 375. A.

Dilectionem suam multis modis nobis ostendit Christus. VIII. 517. C. Dilectio spiritualis est omnium suprema. XI. 374. B. Apud Christianos quanta dilectio, in orationibus, in mysteriis, in admonitionibus manifestata. VIII. 531. C. D.

Dilectio mutua maxime christianismum exprimit : de dilectione Ecloga. XII. 492.

Dilectio. *Vide* AMOR, CARITAS.

DILIGENTIA et studium facilia reddunt quæ aliquin difficilia sunt. V. 333. c.

DILIGENTIUM Deum pax. V. 30. c.

DILUVIUM vocatur requies. IV. 462. b. *Vide notam b.* 391. Diluvium mors fuit, mors vero quies. IV. 806. c. Homines in magna malitia viventes, ab ea per diluvium quieverunt. IV. 807. e.

Diluvii historia Dei providentiam ostendit. I. 202. a. Descriptio diluvii. I. 938. e. Ante diluvium quanta hominum corruptio. IV. 238. a. sqq. Cur pluviam super terram per quadraginta dies induxerit Deus. IV. 266. e. a. In diluvio cur bruta cum hominibus perierint. IV. 260. e. a. 281. b. c. Diluvii punitio quam levis. V. 341. c.

Dio Platonis epistolas misit Atheniensibus. VII. 432.

DIODORUM Tarsensem episcopum laudat Chrysostomus oratione peculiari. III. 901. a. Diodorus prior Chrysostomum publice laudaverat ingemiscente Chrysostomo. *Ib.* Cum Joanne Baptista comparatur a Chrysostomo. III. 902. b. c. Prædicavit trans flumen, id est, in ea Antiochiæ parte, quæ Palæa vocabatur. III. 903. 904. f. 2° col. *Vide notam a.* Insidiis undique circumdatus ab Arianis, qui ejus linguæ non ferebant eloquentiam. III. 903. b. Martyr vocatus a Chrysostomo. III. 904. c.

DIOGENES munera mittit Chrysostomo, qui ea remittit, quod iis non egeret. III. 740. c. Epistolæ duæ Chrysostomi ad Diogenem. 740. Aliæ duæ epistolæ ad eundem. 817. d. 824. b.

DIOGENES Sinopensis, etsi pannis vestitus, regibus tamen opulentior. I. 80. a. Divitias contempsit. I. 423. b. Non literas curabat, sed mores. I. 117. e. a. Oblatas ab Alexandro pecunias despexit. I. 78. Diogenes dolio sese inclusit ; per forum pannis vestitus circumivit. II. 633. b. Multos quidem stupefecit, nulli autem profuit ; et hæc omnia vana gloria motus, fecit. X. 382. e. Ejus ad Alexandrum responsio irridetur. II. 636. d. In foro turpiter egit. VII. 432. c.

DIOSKURI II qui sunt duplici nomine appellati ; de iis loquitur Chrysostomus. IV. 801. a.

DIOSYTIUS, Siciliæ tyrannus. I. 80. c.

Dionysius Areopagita, volucris cæli. VIII. 710. c.

DIOPETES idolum Dianæ. IX. 336. e. Sic dictum quod ex Jove delapsum esset, nec ab homine factum fuisset. *Ib.*

DIOPHANTO, Casto, Valerio, Cyriaco, Antiochiæ presbyteris sex epistolæ Chrysostomi. III. 730. e. 733. d. 737. c. 785. e. 813. a. 872. d. Diophanto et Valerio scribit Constantius presbyter. III. 886. b.

DIOSCORUS Cucusi Chrysostomum humanissime excipit. III. 713. b. Ingens ejus comitas et beneficentia. *Ib.* Nihil aliud muneris et operæ habere videtur, nisi ut Chrysostomum recreet. III. 713. a. 720. b.

DISCIPLINA cælesti imbuendi sunt juvenes. IV. 843. c. Disciplina vocatur legis doctrina, quæ animum componit, vitium expellit, et virtutem inserit. V. 280. b. Qui disciplinam suscepit, potest confidenter dicere : *Aperite mihi portas justitiæ.* V. 388. c. Disciplina fortem atletam reddit, in bellis inexpugnabilem. XII. 398. Disciplina magna utilitas, adulationis lucrum nullum. VIII. 834. b.

DISCIPULOS assumens Christus, rhetores et philosophos non elegit, sed piscatores et publicanos. V. 194. b. Christi discipuli, piscatores, publicani, tentoriorum sutores, paucis annis totum mundum ad veritatem converterunt. II. 225. b. Discipuli Christi cur tam imbecilles erant. VII. 379. e. Aliqui fuerunt imbecilles, non credentes Christi resurrectionem. VII. 652. Interim Christus discipulorum suorum infirmitati sese attemperat. VIII. 549. b. et illis ante mortem futuras persecutiones annuntians multis modis eos consolatur. VIII. 518. a. Nam admodum timidi erant, antequam dono Spiritus sancti dignarentur. VIII. 511. c. Sic egentes erant Christi discipuli, ut sæpe famem pertulerint. VII. 486. a. 487. b.

Discipuli Christi, non a signis, sed a caritate internoscuntur. I. 544. c. Quanta illorum caritas, et quantam aliorum curam gerant. VII. 333. d. Illorum philosophia et frugalitas. VII. 570. e. Superflua respuentes illotis manibus manducabant. VII. 385. d. e.

Discipuli in transfiguratione perterriti, quia et solitudo et altitudo montis et lux, magnæ erant. VII. 643. d. e. Quæ signa discipuli soli viderint. VIII. 293. a.

Discipuli Christi operarii erant. VII. 413. d.

Discipuli Christi officium, mansuetum et mitem esse. VIII. 408. b. Discipuli officia. X. 537. d. XI. 337. a. Discipulorum virtus magistri ornamentum. X. 334. c. *Sermo de hoc argumento, Bonum Christi discipulum benignum esse, neque cito irasci.* I. 997. a. sqq.

Discipulus exemplo pravi doctoris pejor reditur. VII. 798. b. Discipulis cur Christus pas-

sionem suam prænuntiavit. VI. 887. D. 1^a col. 969. A. Discipulo mittit Deus donum intellectus. III.

DISCORDIA malum ingens. IV. 410. C. Est quandoque bona, concordia vero mala. VIII. 384. B.

DISCRETIO spirituum quid sit. X. 308. A.

DISPENSATIO Dei non nimis examinanda. X. 311. B.

DISPUTATIO inter Christianum et Græcum, in qua scientia Pauli cum scientia Platonis comparatur. X. 23. C. D. E.

DISSENSIO in dogmatibus. IX. 831. C. D. Dissensio Barnabæ cum Paulo nihil mali, multum boni attulit. IX. 288. B. 289. Dissensiones ab invidia maxime oriuntur. X. 330. C.

DISSIDIA parit arrogantia. X. 199. B. Dissidium quantamlibet potentiam dissolvit. I. 739. B. 740. Dissidia in Ecclesia res admodum perniciose. X. 2. C.

DIVINATORES adhibebantur. XI. 518. F. A. non adeundi. XI. 520. B. Divinationi dediti cum imperio ad meliora ducendi. XI. 824. A.

DIVINITAS una Patris et Filii et Spiritus sancti. I. 301. A. Divinitas non nobis tantum, sed et cælestibus Virtutibus incomprehensibilis. III. 360. E. Divina natura angelis incomprehensibilis. VI. 108. D.

DIVINA non sunt curiose indaganda. XI. 161. B. 162. Ratiociniis ea perquirere est blasphemia. XI. 636. A. 636^a. B.

DIVES quinam vere sit. I. 891. B. XI. 521. D. Ille est qui non multis eget. I. 891. B. vel potius, qui nulla re indiget. X. 769. D. 770. XI. 241. F. Dives est, non qui multa possidet, sed qui multa largitur. II. 32. C. Qui ditari non vult, hic est qui ditatur. XI. 241. A. Superflua ne desideremus, sed quod sufficiat, et semper divites erimus. X. 168. E. Melior est is qui divitias non quærit, quam is qui semper dives est. X. 384. A. Qui hodie dives est, cras pauper esse potest. II. 33. D. Dives a Deo constitutus est divitiarum receptor, ut eas erogat. I. 898. C. Vis ditari? amicum habere Deum, et omnium ditissimus eris. II. 34. B. Vis ditari? ne altum sapias. *Ib.* Hi omnium sunt opulentissimi, qui divitiarum cupiditatem conculcaverunt. VII. 82. A. Nam vere ros est copiosus, non detrueri concupiscentia divitiarum. *Ib.* Divitibus violentior inest cupiditas quam iis quibus paucæ sunt facultates. VII. 709. A. Quomodo dives salutem possit consequi. 710. A. Pauci divites salvantur. X. 630. B. Non divites, sed divitiis servientes, damnantur. VII. 306. D. Licet enim esse divitem, sed sine avaritia. X. 110. E.

Divitum miseria, servitus, catenæ. XI. 239. B.

Illorum mala conditio. X. 383. C. D. Nemo est stultior quam pecuniarum servus. VII. 393. E. Quot damna et pericula divitibus immineant. VII. 302. B. X. 111. 112. Qui divitiis servit, catenis hic et post mortem constringitur; qui non servit, utraque libertate potietur. VII. 192. C. Divites invidiam sibi concitant. XI. 243. A. Quantæ illorum molestiæ et sollicitudines. III. 223. Sumbibus, curis et laboribus efficiuntur. I. 73. E. X. 621. C. Febricitanti et sitiienti comparantur. I. 74. A. 75. Quanto pluribus divites videris opibus circumfluentes, tanto magis sunt alligati. VII. 211. Duplicem sustinent cecitatem. VII. 302. B. C. In anima divitis tumultus et fluctus. X. 418. E. Comparatio divitis cum animantibus quæ facilius capi possunt, qualia sunt passeres. V. 139. E. cervi et lepores. X. 383. B. C. Dives sicut urbs sine muro in planitie posita, quæ undique insidiatores attrahit et invitat. IX. 126. D. Scabiosus comparatur divites. 123. A. B. Facile divites supplantat diabolus. 436. C. cui infinitas præbent occasiones. II. 39. B. Divites multæ invadunt ægritudines. *Ib.* A. Divitum mortuorum major fit corruptio, et illorum cadavera largius sunt vermibus pabulum. IV. 864. D. Si male se gesserit dives, omnium adversus defunctum ora aperiantur, et mortuum omnes execrantur. IV. 864. C. In urbe Antiochia decima pars civium divites erant. VII. 741. E.

Divitum vitia. X. 631. Divitis anima malis omnibus scatet. IX. 127. C. Divitis rapacis imago. VII. 133. 136. Divites avari ad philosophandum non idonei. VII. 302. B. Iniqui divites latrones sunt. I. 888. C. Res pauperum possident. I. 898. A. Divitum in pecuniis congerendis insaniam redarguitur. V. 254. C. D. Divites deflendi, qui se dicunt beatos, et suam paupertatem non sentiunt. V. 77. E. A. B. Si modicum quid amiserint, lugent et cruciantur. VII. 301. D. Multi certe ex huiusmodi divitibus, tale non ferentes infortunium, ad laqueum cucurrerunt. VII. 302. Qui parvus est ac mente pauper, humique serpit, sit licet omnium locupletissimus, omnium est pauperissimus. III. 383. A.

Divitum officia. II. 36. D. E. III. 9. E. A. Divites boni et divites mali, quantum inter se distent. V. 612. A. B. C. VII. 337. C. D. E. A. Divites pauperibus non erogantes, quam culpandi. X. 100. E. A. 101. Dives et pauper comparantur. X. 369. D. E. 370. Dives in quibus sit pauperibus inferior. II. 39. B. C. Deterior est divitis conditio, quam pauperis. XII. 32. D. Non pauperes solum opus habent divitibus, sed etiam divites pauperibus; et hi minus illis, quam illi istis. X. 369. C. Ut quis dives evadat, alter

pauper fiat necesse est. X. 446. E. Mendicis miserosiores sunt quotquot vivunt in deliciis. IV. 863. E. et qui male partas divitias possident. VII. 773. B. Somnus pauperibus facilius quam divitibus. IV. 862. B. 863. Divitibus et pauperibus aequae necessaria facta sunt communia, ut aer et solis radii. II. 33. B. 36. Pauper pius divite improbo praestantior. III. 299. B. Hodie dives, cras pauper. II. 33. D. Dives magis in incerto quam pauper constitutus est. II. 33. A. Non tam prosunt Ecclesiis divites fastuosi, quam pauperes magnanimi. III. 225. Minus sunt apti divites ad utilia addiscenda, quam pauperes. IX. 126. A. Idem dicendum de philosophiae splendore. *Ib.* Feliciores sunt pauperes divitibus in rebus ad salutem pertinentibus. X. 630. E. Pauperibus non nocent divites. VII. 80. B. Divites non sunt metuendi. V. 611. C.

Dives Lazari contentor, lapide durior. I. 877. Per viam latam incescit, nihil defuit illi. I. 972. A. B. Ejus vita variis vitiis inquinata; tamen nullam sentiebat calamitatem. I. 876. C. Cur divitis illius nomen non sit expressum. I. 953. B. Mors ejus pessima. II. 73. E. Quantus ejus luctus et gemitus in inferno. I. 15. D. E. quanta paupertas. I. 895. E. A. B.

DIVITIARUM diversa origo. VII. 822. C. De divitiis Ecloga. XII. 677. Aliæ sunt divitiæ pecuniarum, et aliæ recte factorum. V. 142. B. Divitiæ non sunt per se malæ. III. 63. 484. C. D. IV. 733. B. sed vanæ. IV. 661. D. V. 608. C. VIII. 224. X. 399. E. fluxæ. I. 895. D. E. II. 627. D. 31. III. 41. A. IV. 102. XII. 29. A. fugitivæ. III. 403. D. E. 463. C. IV. 319. A. V. 628. B. incertæ. V. 336. fallaces. II. 33. C. VII. 531. C. D. infidæ. II. 31. B. X. 244. 386. B. instabiles. III. 34. homicidæ. III. 463. C. temporariæ sunt, et cum hac vita corrumpuntur. I. 148. D. II. 31. B. Divitiæ veræ quæ. II. 31. A. IV. 734. D. V. 43. B. 611. B. VII. 159. B. 812. E. VIII. 550. C. IX. 723. C. X. 659. A. B. In senectute manent, et defunctos comitantur. I. 89. Maximæ divitiæ quænam sint. XI. 484. A. Divitiæ non omnes a Deo dantur. X. 372. D. Divitiarum radix et materia est superbia. II. 31. D. Divitiæ nomina sunt bonorum, et contrariis admixtæ. XII. 479. C. Justæ sint divitiæ et ab omni rapina liberæ. XI. 671. D. E. Divitiarum cura animi est perturbatio. VIII. 452. A. Quam difficilis divitiarum custodia. II. 31. B. C. Divitiæ supplicii accessio sunt. VII. 823. E. Nihil prosunt ad vitandam gehennam. XI. 241. E. Sæpe divitiarum finis est mutatio in paupertatem. V. 610. D.

Divitiarum imagines variæ, quercus, lupus,

leo, etc. I. 953. B. ursus, pardo. III. 483. animal vile. V. 610. C. Divitiæ inclusæ, acris rugiunt quam leo; egenis sparsæ, ex feris bestiis fiunt oves, ex insidiis præsidia, ex scopulis portus. III. 483. E. Divitiæ bestię insatiabiles, præcipitium undequaque præruptum, mare innumeris ventis agitatum, tyranni acerbè imperantes, hostes implacabiles, etc. III. 484. D. Triticum comparantur. V. 628. C. D. Divitiæ sunt domesticus ingratus, sanguinarius, homicida. V. 610. D. et sicut meretrices fucatæ. III. 542. Pejores sunt stercoris acervo. VII. 713. E. 714. Ea res est cœnum et fumus, et malus vapor, tenebræ et multa angustia, et curarum suffocatio. XII. 246. B. Divitiæ lætam habent larvam, interne autem plenæ sunt caligine. X. 418. E. Tineæ comparantur, quæ omnia corrodit. XI. 114. D. Divitiæ amictus spinarum. *Ib.* vel potius spinæ. XI. 836. D. quæ lacerant. VIII. 164. et non solum nullum habentes fructum, sed etiam quod germinat id impediens. XI. 608. B. 609.

Divitiarum mala. III. 484. 541. C. D. 542. XII. 246. B. Causa sunt bellorum, mœroris, et omnium malorum. IX. 125. A. Quanta sint quæ pariunt mala. IV. 733. B. VII. 897. A. XI. 17. A. 833. A. 836. Quanta damna afferant. XI. 322. B. C. maxime si injuste partæ fuerint. V. 134. E. 135. Quandonam. XI. 188. et quos lædant. I. 976. C. D. Miseros faciunt suos possessores. I. 46. A. B. libertatem tollunt. VII. 663. mentem obnubilant. VII. 303. A. amentes efficiunt. XI. 320. A. Causa sunt ignominiæ. XI. 433. D. turpem reddunt animam. XI. 434. B. Quo pacto fructum pariant. VII. 301. B. C.

Divitiæ multorum bonorum sunt impedimentum. II. 283. E. XII. 441. D. ad virtutem parum aptæ. V. 427. D. Imo virtuti plurimum obstant. I. 538. C. IV. 734. A. Vitiarum fiunt ministræ iis qui non attendunt. IV. 29. B. Otium pariunt. IV. 861. B. Ansam dant diabolo. XI. 198. A. Ex servitute Dei dejiciunt. VII. 303. A. A Deo abstrahunt. VII. 303. B. Magnam salutis jacturam afferunt. IV. 102.

Divitiarum amor quantum malum. XII. 219. D. Nihil turpius. *Ib.* Divitiarum cupiditas arx et colophon malorum. IV. 210. A. V. 265. Furor effrenatus, rabies insuperabilis. III. 538. C. A diabolo proficiens. IX. 71. B. Ad divitiarum amorem vehementer concitat vanæ gloriæ cupiditas. VII. 297. E. Quantus in hominibus amor divitiarum. III. 538. B. Divites huic absurde cupiditati nusquam terminum ponunt. *Ib.* C. Hic amor omnem amorem propulsat ex corde. *Ib.* D. Qui opibus studet, non opum tantum est manci-

pium, sed etiam gloriæ, et omnium quæ ad vitam pertinent. I. 407. D. Divitiarum amatores quo pacto ab hac ægritudine abducendi. X. 110. A. B. C. 111. Divitiæ quando et quomodo sint expetendæ. III. 538. B. 339. C. Vulgo dicitur: Multa putredo divitiarum apud talem habetur; non autem, Multa copia, magnus thesaurus. VII. 533. B. Divitiarum contentus suadet. IV. 573. Ex contemplatione æternæ vitæ divitiarum contentus nascitur. XI. 701. A. Quomodo illum doceat Christus. VII. 297. A. 298. Divitiarum contentus etiam in hac vita utilis. VIII. 431. A. Opulentiam parit. I. 78. A. B. Tunc enim maxime divitiis affluimus, cum illas spernimus. VIII. 29. A. 30. Eas qui despicit, vere liber est. I. 74. E. A. *sqq.* facilius lugentes consolatur. I. 83. A. Divitiarum dominium habent, qui divitias contemnunt. II. 33. E. A.

Divitiarum usus quis esse debeat. IX. 512. E. 513. X. 135. Divitiarum verus usus. VII. 303. B. eleemosyna. III. 463. C. D. Non sunt in superfluis impendendæ. IV. 563. Malus divitiarum usus quantam pariat miseriam. IX. 500. D. 501. Divitiæ, ex earum bono usu vel malo, bonæ vel malæ efficiuntur. II. 31. E. IV. 733. B. C. V. 612. A. VI. 33. A. B. 172. C. XI. 603. E. Ad virtutem minus opportuna divitiæ quam paupertas. II. 283. E. III. 307. Opes inter plurimos distributæ, magis expenduntur, et facile paupertatis causa fiunt, quomodo. IX. 108. E. Nam divisio opum imminutionem parit, concordia vero et consensus augmentum. IX. 109. Divitiis Job recte utebatur. V. 612. A.

Divitiæ in pauperes elargiendæ. IV. 613. E. Hæc est ars artibus omnibus sublimior et melior. VII. 372. A. Divitias Deus dat, ut in illos erogentur. II. 36. D. E. A. Cum pauperibus distribuuntur, copiosiores evadunt. V. 628. E. Qui divitias pauperibus erogat, Deo exhibet honorem. VII. 583. D. Domino sceneratur. IX. 539. A. Divitiæ in tutissimo loco ponuntur, cum eas pauperibus elargimur. VIII. 471. D. X. 387. Tunc vero nostræ sunt, si eas pauperibus impertiverimus. I. 898. C. Divitiæ in cælum mittendæ per manus pauperum. I. 423. II. 33. B. C. VIII. 109. C. 110. *Vide* ELEEMOSYNA.

Divitiæ spirituales stabiles et immotæ manent. IV. 102. B. C. Distributione crescunt. II. 780. B. III. 41. B. C. 404. B. C. IV. 583. A. Amoris Dei divitiæ omnem thesaurum, omnem gloriam nobis largiri poterunt. V. 165. E. Cælestes divitiæ quantum terrenas superent. I. 139. A. Præsentes divitiæ despiciendæ, ut cælestes divitias invenire valeamus. IV. 447. Apostolorum divitiæ. V. 335. A.

DIUS, mensis novembris. II. 427. D.

ΔΟΚΗΣΕΙ, *sive specie tantum putabant quidam heretici Christum incarnatum fuisse.* V. 846. E. A.

DOCITÆ Christum asserebant non vere in carne venisse, sed specie tantum. XII. 62. A.

DODONÆUS (Jupiter), quare sileat a Christi adventu. II. 590. A.

DOCTOR spiritualis est magistratus. III. 91. D. E. Ejus officia. X. 860. A. B. XI. 337. A. Discipulos suos debet curare, et eos sibi omnia esse putare. XI. 719. atque sicut nutrix erga illos se gerere. XI. 505. E. Omnes doctores de profectu discipulorum maxime gaudent. IV. 70. A. Doctor oportet ut verbis instituat. X. 801. B. Non solum auctoritate doctori opus est, sed etiam lenitate multa. XI. 696. C. Verbis terreat improbos. XI. 103. E. A. Tonitruum et pluvia illud consequenti comparantur doctores. *Ib.* Numquam cessant ab officio. I. 867. B. C. D. Docentium et docendorum pericula. II. 783. B. Doctorum virtus est, non honorem et gloriam, sed discipulorum salutem querere. XI. 61. Doctoris est non solum consilii opem ferre, sed etiam votis et precibus. X. 478. E. Non a verbis dogmata doctorum æstimari solent, sed ex ipsis rebus et eorum vita. XI. 817. Nihil frigidius doctore qui verbis tantum philosophatur. IX. 6. E. Doctore qui non exemplo prædicat, nihil miserabilius. VII. 791. A. Doctorem prius sui esse doctorem necesse. XI. 656. C. Qui prius bonis operibus studet, quam doceat, optime se ad docendum comparat; alioquin, a multis irridebitur. VII. 239. E. A. Doctoris mores qui sint oportet. VII. 793. A. Christus illum laudat doctorem qui verbis et factis perfectam doctrinam ostenderit. V. 280. Oportet doctores laborantes mercede frui. X. 213. B. Propter auditorum segnitiam præmium non amittunt. VIII. 82. A. Etsi pereat eorum opera, tamen merces non perit. I. 870. E. Persecutionis tempore doctores graviora quam alii sustinent. III. 339. E. Doctoris munere quisque fungi potest, quomodo. III. 101. Cum admonitionibus doctorum misceatur Scripturarum lectio. IV. 604. B. Christianorum doctores sunt publicani, piscatores, tentoriorum opifices. VII. 14. B. Duo nobis a principio datæ sunt a natura doctores, creatura et conscientia, qui sine voce ulla homines instituunt. IV. 814. C.

Doctores Judeorum senes vocabantur. V. 873. B. Doctor virtutibus omnibus ornatus debet esse. VI. 791. A. 792. Docenti dat Deus sermonem sapientiæ. III. 969. A.

DOCTRINA lucerna mentis. II. 783. E. Per se-

men significatur. VII. 529. c. d. A. Eleganter comparatur fonti jugiter mananti. I. 648. c. d. 867. c. Lætitiā parit sermo doctrinæ. I. 837. a. Doctrina non confertim in auditorum animos insinuanda, sed paulatim. I. 588. d. variisque modis. II. 783. b. c. Hæc præclara doctrinæ lex ut non modo reprehendantur discipuli, verum etiam cohortationibus et consolationibus adjuventur. *Ib.* Formula docendi. v. 369. Optima est doctrina, si is qui docet, et verbo et opere instruat. III. 28. d. Doctrina sine operibus non lucrum, sed detrimentum affert et condemnationem. I. 172. c. VIII. 30. a. Nihil prodest docenti doctrina, nisi seipsum prius doceat. v. 279. Doctrinam non spargere quantum malum. I. 648. b. c. d.

Doctrina Christiana omnibus perspicua. VII. 13. Accuratam et universalem exigit et imperat disciplinam. VII. 12. Omne tempus illi proprium est: omnia illi postponenda. VIII. 123. Doctrina de Incarnatione Christi. III. 26. a. Doctrina Christi, repugnantibus omnibus, ubique diffusa et stabilita. I. 703. b. 704. Annis viginti vel triginta orbis terminos pervasit. VII. 819.

Doctrina Christi talis est, ut post eam non sit alia expectanda. III. 993. b. c.

Doctrina gentilium et philosophorum inutilis et fluxa. I. 770. a. b. II. 3.

Doctrina sancta animæ est alimentum. III. 120. a. Quanto studio addeunda. IV. 234. a. 235. Desiderium divinæ doctrinæ manifestissimum est argumentum animæ bene valentis. IV. 369. c. Cum huiusmodi flagramus desiderio, bonus Dominus fulgorem suum et omnem veram doctrinam animæ nostræ inserit. IV. 234. e. Doctrinæ assiduitas mentem confirmat. I. 963. b. Non ad delectationem audienda celestis doctrina. II. 29. a. b. Usura doctrinæ nihil aliud est, quam honorum operum exhibitio. I. 842. c. Hanc usuram exigit Deus. III. 99. Doctrinam acceptam aliis communicare oportet. III. 120. a. b. c. IV. 782. 783. Doctrinæ verbum non suscipit malus homo. X. 333. b.

DOGmata divina quantum humanis præcellant. IV. 431. e. Omne dogmatum nostrorum principium radicem desuper ex celorum Domino accipit. VI. 3. c. Sana dogmata salutiferaque non a dæmonibus, sed ex divina Scriptura licet exacte discere. I. 893. e. Spiritualia dogmata ut communia omnibus proponantur. IV. 328. d. e. Sublimia dogmata non statim efferenda. VII.

399. b. c. Numquam sunt scrutanda. IX. 486. b. c. A mitioribus incipiendum, priusquam terribiliora doceantur. IX. 487. e. Sublimia fidei dogmata ubique suscepta et credita sunt. VII. 12. a. Nihil prodest rectitudinem dogmatum servare, nisi operum virtus accedat. IV. 738. d. Non enim prosunt ad salutem, si corrupta sit vita. VIII. 36. c. Spuria dogmata sæpe morbus evadunt incurabilis. VII. 822. b. Dissensio sæpius oritur ex dogmatibus quæ præter doctrinam apostolorum inferuntur. IX. 831. c. d. Quanta cura ab episcopo sit adhibenda, ut statim a principio evellantur et refellantur. I. 499. 500. Fugiendi sunt qui illa docent. v. 396. d. Dogmata satanica in Palæstina. VI. 263.

Dolor immodicus frequenter insaniam adducit. I. 929. d. Dolor et anxietas ex timore mali præconceptus, maior sæpe quam ipsum malum. I. 246. b. 247. Dolorem mors non affert, sed mala conscientia. v. 367. a. Peccantibus utilis timor. VII. 323. a. b. c.

DOLosi et deceptores fugiendi. v. 396. d.

DOLUS in victoribus laudatur. I. 450. a.

DOMESTICORUM cura habenda. III. 101. b. quomodo. IX. 383. c.

DOMINATIONES, incorporea natura. I. 559. d.

DOMINICA die præsertim eleemosyna eroganda. III. 302. d.

DOMINIUM divitiarum habent qui eas continent. II. 33. d. e.

DOMINUS, hoc nomen est non minus quam Deus, quando de Patre et Filio sermo est. II. 846. e. 847. Æque Patri et Filio convenit. I. 590. 591. Dominus Pater vocatur in Scripturis perinde ac Filius. I. 392. Dominus et Deus dicitur in sacris Literis de Patre et Filio. IV. 140. a. b. Filius Dominus vocatur, nec ideo a divinitate exclusus. I. 589. 590. Servire Domino in timore, quid sit. VI. 113. a. Dominus ad mensam vocatur, cum ex mensa datur eleemosyna. IV. 793. d. e. Dominica cæna significat communem mensam. X. 283. b. c.

DOMITIANUS presbyter, cui viduarum ac virginum cura commissa erat. III. 868. e.

DOMINICA mater Bernices et Prosdoce, virginum et martyrum, et ipsa martyr. II. 736. sqq. Ejus animi fortitudo. II. 769. a. 770. Cur in iudicium venire voluit. II. 769. d. In flumen sese cum filiabus præcipitat. II. 768. a. 774. a. b. 775. Duplex Dominicæ martyrium, imo triplex.

II. 768. A. 774. E. Illarum martyrum tumulus Christi gratiam prædicat. II. 774. D.

DOMUS episcopus presbyterum mittit ad Chrysostomum. III. 733. E. Domino Chrysostomi epistola. *Ib.*

DOMUS divitum nimis splendide ornata. VII. 898. A. Turpe est parietes marmoribus contegere, et pauperes nudos negligere. II. 33. E. Comparatur domus luctus cum domo nuptiarum. IX. 359. C. 360. Magis ornanda anima quam domus. II. 33. Non potest domus in elemosyna radicata grave quidquam perpeti. XI. 762. C. Domus Christiani ceu ecclesia debet esse. IV. 780. C. 781. C. Domus in qua est psalmus, et oratio, et pius canentium animus, ecclesia dici potest. V. 158. B. Domus olim ecclesie erant, nunc ecclesia domus facta est. VII. 423. D.

DONUM non est accipientis meritum, sed largitoris liberalitatis gratificatio. III. 315. A. Non doni magnitudo, sed dantis animus spectatur. IV. 395. B. 396. etiam apud Deum. IX. 541. D. E. Dona spiritualia largitione crescunt. III. 312. A. Dona Dei quæ. I. 361. Donorum Dei differentie. X. 306. Numquam negligenda sunt. IV. 374. D.

Quanto magis retributionem differt Deus, tanto magis augmentur fœnora. IX. 367. Dona Spiritus sancti æqualia sunt. X. 308. Illorum multiplicitas. V. 195. A. Donum Spiritus sancti omnium maximum. IX. 564. D. *Dona varia sancti Spiritus.* III. 969. E. A.

DORMITIO in Christo, quid sit. XI. 518. Dormitio vocatur mors post Christi mortem. II. 470. B. C. III. 903. A. Quare Christi mortem aliorum dormitionem vocet Paulus. I. 935. C. D.

DRACO in Babylone colebatur. VI. 294. Dracones in vestimentis sericis Imperatorum depicti. VI. 349. E.

DROSIS, magna et sancta martyr. II. 821. *sqq.* in regum inicitur. II. 827. D. E.

DRYPIS, locus novem signis, seu milliariibus, a Constantinopoli distans. XII. 469. D. E.

DUPLICITAS cordis omnibus hostibus acerbior. V. 142. D.

DUX quidam Chrysostomo addictus. III. 712. C. D. Præstat nullum ducem habere, quam malum. VI. 41. C.

DYSTRUS, seu mensis Martius. II. 427. C.

E.

EBRIETATEM insectatur Chrysostomus. X. 683. B. Ebrietas vituperanda, ut ab ignominia sua liberetur ebriosus. I. 867. B. Ebrietas mala, non vinum. II. 7. E. 31. E. Ebrietati se dedere, in hoc est malum. IV. 87. C. Ebrietas spontaneus furor. II. 519. B. Ejus imago. *Ib.* Ebrietas malum gravissimum. IV. 334. B. VII. 563. E. Ebrietatis summa miseria. II. 8. C. Ebrietas grave ulcus, et curatu difficile. VI. 71. C. Ebrietas monstrum, Scylla et hydra, vitia turpia pro multiplici capite habens. VII. 779. C. Exigua ebrietatis voluptas est, imo nulla. II. 798. C. Ebrietas lugenda etiam in ipso Noe, in quo tamen non fuit culpabilis. IV. 331. E. Potuit in eo excusari propter ignorantiam. IV. 330. C. aut quia in sacra Scriptura non semper tentulentiam, sed aliquando satietatem significat. IV. 332. E. imo et sensu mystico et sancto nonnumquam accipitur. *Ib.* A.

Ebrietatis diabolus auctor. II. 8. C. Ebrietas non vinum, sed intemperantia facit. *Ib.* Ebrietas non ex vino tantum, sed ex ira et cupiditate. I. 824. D. II. 518. D.

Ebrietatis effectus. Ebrietas sexcentorum causa malorum est. VI. 66. A. *sqq.* Nihil lucri, sed

plurimum damni affert. IV. 6. C. Ebrietas metrix et omnis turpitudinis mater. IV. 811. E. Ebrietas mollescit et diffluit et dissipatur vis corporis, vini potu continuo ingurgitata. II. 8. A. B. C. Efficit ut balbutiemus, excindit vocem, pervertit oculos. XI. 155. E. Ebrietas impinguans corpus et degravans mentem, captivum facit animam. IV. 9. A. Passionum bellum, absurdarum cogitationum parit procellam. II. 8. A. A regno Dei excludit, et gehennæ addicit. II. 798. B. Ebrietas dæmon voluntarius, gravius quam dæmon mentem obtenebrans. IV. 334. B. Ebrietas et crapula timenda, non jejunium. II. 364. E.

Ebrietas vigilantis somnium. III. 959. B.

EBRIUS mortuus miserior. II. 520. D. Ebrius est mortuus animatus. II. 9. Ebrius dæmoniaco similis, vel etiam miserior. II. 520. D. E. IV. 334. B. 335. C. Dæmon voluntarius, cuius nemo miseretur. IV. 334. A. D. Ebrius solo aspectu abominabilis: ejus descriptio. II. 9. E.

Ebriosus magis dicendus qui villiore vino inebriatur. XI. 730. B. Ebriosus vix et miseria. IX. 237. E. Ebriosus asino et cane multo deterior. VII. 637. ejus descriptio. *Ib.* C. D. Ebriosus non potest regnum Dei videre, imo ne præsentia

quidem videt, VII. 637. A. Nihil commune habet cum regno Dei, VII. 307. C. Ebrias mulieres insectatur Chrysostomus, IX. 237. A.

Ebur antiquitus pretiosissimum, et magno studio conquirebatur, V. 211. A.

Ecclesia mater nostra communis, I. 732. C. Ecclesia quomodo sponsa Christi, VIII. 193. B. Ecclesia quomodo corpus Christi et plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur, XI. 22. F. A. 23. B. Ecclesia corpori humano comparatur, X. 313. A. Ecclesiae corpus describitur, quomodo singuli in ipsa singulorum membrorum locum et functiones teneant, XI. 83. F. 86. 87. Ecclesiae corpus per membrorum conjunctionem nutritur, IV. 800. A. Ecclesiam ideo sponsam vocavit Christus, quod vult omnes esse unum corpus, ipsosque fideles ut sponsam viro per amorem, V. 36. E. Ecclesia et filia et sponsa, V. 213. C. Cur vocetur sponsa, filia, virgo, ancilla, regina, etc. III. 469. C. Ecclesia facta Christo mortuo ex ejus latere, quemadmodum Adamo dormiente mulier est condita, III. 238. D.

Ecclesiam Dei unam esse oportet, X. 4. A. B. *sqq.* Ecclesiae nomen non separationis, sed concordiae nomen est. Si Dei est, una et unita est. *Ib.* Ecclesiam caritas tamquam catena colligare debet, III. 230. D. Ecclesiae caput, Christum, nequit confiteri qui communionem cum fratribus non vult habere, I. 722. E. Ecclesiae corpus non abscindendum, X. 327. A. Ecclesiam scindere non est minus malum quam incidere in haeresim, XI. 101. A. Ecclesiae dissidia omnium perniciosissima, X. 2. C. Ecclesiam nihil aequè potest dividere ut ambitio et amor imperii, XI. 99. C. *sqq.*

Ecclesiae sanctitas, III. 467. D. E. Ecclesiae Dei egregium encomium: ejus incorruptibilitas virginitatis nomine designatur. *Ib.* Ecclesia virgo appellatur, quae tamen prius meretrix fuerat. *Ib.* A. Ecclesia, patrii dimissis moribus, sponso amabilis est effecta, VII. 43. Ecclesiae vestis est flos virginitatis, qua, postquam est oblita populi et domus Patris, statim induta est, V. 216. D. Ecclesia amabilior Deo quam caelum ipsum, III. 493. A. Caeli corpus non accipit, sed Ecclesiae carcer accipit, *Ib.* et VI. 142. Ecclesia ex peccatoribus diversi generis collecta, V. 41. C. Haereditatem accipit ob sanctitatem caritatis qua placet sponso, V. 36. D. E. Ecclesia praesens quanto sanctior, nobilior, felicior veteri, XII. 422. Ecclesia intelligenda saepe, cum prophetae de Judaea et de Jerosolyma loquuntur, VI. 23. A. Ecclesia sanctificans animas quas recipit: inde tanto praestantior arca Noe judicanda est, II. 401. E. 402. 811. D.

Non tantum servat eos qui intus sunt, quemadmodum arca, sed et sanctificat, I. 939. B. Ecclesia balneum spirituale, animae labes abstergens, X. 649. A. B. Ecclesia est officina medicinae spiritualis, IV. 4. C. Medicorum officina mercatus spiritualis, IV. 368. Ecclesiae sanctitas et felicitas pristina desiderabatur tempore Chrysostomi, X. 393. D. 396.

Ecclesia per totum orbem terrarum extensa, VII. 617. D. Ejus splendor omnibus conspicuus, VI. 23. C. Ecclesia omnes totius orbis gentes suscipit, secus quam synagoga, VI. 26. Brevi tempore replevit orbem terrarum, I. 702. A. *sqq.* Olim sterilis, nunc mater est filiorum innumerabilium, V. 216. B. 217. Mater omnium omnes admittit absque distinctione pauperum et divitum, etc. V. 244. D. omnibus doctrinam ex aequo profundens. *Ib.* Ecclesiae praerogativa est quod servus nihil plus, nihil minus habeat quam liber, VII. 42. Ecclesia differentiam inter herum et servum non novit, XI. 813. D. E. Ecclesiae ornamento sunt mendici, quomodo, X. 320. C. D. E. Ecclesia multo magis omnibus conspicua quam domus posita supra verticem montium, VI. 23. C.

Ecclesia ab apostolis fundata; per eos vocati et adducti sumus, VII. 739. B. Ideo significatur per subjugalia quae solvunt apostoli, nemine prohibente. *Ib.* Ecclesia super fundamentum apostolorum et prophetarum fundata verbo Dei, quomodo, III. 73. C. D. 76. Ecclesias universum per orbem fundavit Christus Deus, I. 682. D. Ecclesiae status quis esset Pauli tempore, IX. 646. A.

Ecclesiae firmitas et indestructibilitas, VI. 141. D. Facilius est solem extinguere quam Ecclesiam deleri: nam firmioribus quam caelum ipsum radicibus haeret. *Ib.* E. Caelum propter ipsum conditum est, non ipsa propter caelum. *Ib.* A. Caeli firmior constituta est, III. 493. D. E. VII. 617. D. Ecclesiae potestas ipsos attingit caelos, VI. 23. C. Ecclesiae nihil par est; numquam senescit, caelos transcendit, vincit impugnata, vulnerata non cadit, etc. III. 461. A. B. 462. Ecclesia est navis, Christo gubernatore, quam procella obruere non potest, III. 74. C. Tuta est contra diaboli conatus, III. 496. B. Ecclesiae firmitas contra bella et persecutiones, I. 706. E. Ecclesia super petram fundata, cunctas sustinuit et vicit oppugnationes et persecutiones, I. 769. C. D. E. imo super petram per ipsas persecutiones fuit aedificata, I. 706. *sqq.* In ipso primordio bellis fuit agitata, I. 769. 770. Ab Imperatoribus omnibus usque ad tempus beati Con-

stantini Imperatoris oppugnata. I. 706. c. Ecclesiam frustra impugnaverunt tot tyranni, duces, Imperatores. VI. 141. c. Vexata vicit, et aucta est ejus fortitudo. VI. 24. d. Ecclesiae oppugnatio et incrementum. V. 439. 387. c. Persequutionibus non vincitur. III. 73. A. 74. *sqq.* Ecclesiam qui impugnat, seipsum profligat, atque ipsam fortiozem ostendit. III. 316. b. Ecclesiae firmitas a prophetis praedicta. I. 691. b.

Ecclesiae columna et firmamentum veritas est. XI. 667^a. f. Ecclesia columna orbis. XI. 667^a. a. Communi omnibus doctrinam proponit. V. 244. e. Non murus et tectum, sed fides et vitae ratio est. III. 461. e. Ecclesiarum moenia sunt apostolica scripta. VI. 334. c. Per hanc non praesentes tantum, sed etiam posteri instruuntur. *Ib.* Ecclesiae traditio fide digna censenda est, ut quam et apostoli per epistolas tradiderunt. XI. 613. b.

Ecclesiae imperium quoddam. X. 643. b. Ecclesiae tribunal animam corrigens. X. 647. e. Ecclesiae magistratus diversos habet. III. 91. c. d. Ecclesiae multum confert, si praesules doctrina polleant; si hoc non adsit, multa in Ecclesia pereunt. XI. 684. f. Ecclesiae praesules non apparatu et eloquentia opus habent, sed sanctitate et sapientia. XI. 684. b. Ecclesiam qui regunt, quanto in periculo versentur. XII. 443. Ecclesiarum tumultus ex temeraria et inconsulta electione praesulum. I. 473. d. In Ecclesia nullus fastus, sed bene constituta omnia. IX. 281. b. Hinc primitus non fuerunt seditiones et pugnae. *Ib.* Ecclesiae praesules multas habent simultatum occasiones. XI. 373. e. Ad veniam concedendam proni sint oportet. XII. 467. c. Quam rationem praefecturae suae sint daturi. III. 10. c. Ecclesia talia sunt praecleara facinora, ut imbecillitas corporis et senium non laedat fidei alacritatem. II. 883. a. In Ecclesia majora quidam dona, alii minora accipiunt, sed cuncta conferunt ad aedificationem. XI. 94. f.

Ecclesiae nomen est conventus et congregatio. V. 600. c. Ecclesiae conventus quam sacri, quam festivi, quam laeti. IV. 777. d. e. Eorum egregia laus. VI. 110. 111. Ecclesia communis domus. VII. 421. b. Ecclesiae cur structae fuerint. IX. 231. e. Ecclesiae frequentandae. II. 627. a. IV. 833. a. In ecclesia preces longe praestabiles quam domi. I. 374. c. Ecclesiae portus, ad quos confugiendum est a saecularium turbine. II. 433. c. Ecclesiam qui adibant vix semel in anno, carpuntur. X. 309. e.

Ecclesiae conventibus cum quanta reverentia et attentione est assistendum. VI. 112. b. VII.

292. c. 293. In ecclesia cordis affectus visibili habitu declarandus. VI. 121. c. In ecclesia summum silentium servandum. V. 92. c. 93. Risus in ea sedulo cohibendi. XII. 223. a. b. c. 224. d. a. Res divinae cogitandae, non vero domesticae et forenses. VIII. 16. d. Nemo res domesticas animo verset, sed domi res Ecclesiae cogitet. *Ib.* 17.

Ecclesiae olim erant domus saecularium, nunc ecclesia domus saecularis facta est. VII. 423. d. vel potius quavis domo deterior. X. 396. c. In ecclesiis tumultus quantus tempore Chrysostomi. X. 396. 397. In ecclesia qui tumultuantur, quantum debeant erubescere. V. 176. c. 177. De non contemnenda Ecclesia Dei et sanctis mysteriis Elogia. XII. 661.

Ecclesia dici potest domus, in qua psalmi et pious canentium animus. V. 158. b. Ecclesiam pietas sola commendat. IX. 231. c. Ecclesiae ornamentum est aurum per eleemosynam oblatum. IX. 197. Ecclesiam adornandi zelus est laudabilis; sed Deo adhuc acceptior est zelus pauperes alendi. VII. 867. a. Ecclesiae ornamento sunt mendici, si debite se habeant: quomodo. X. 320. c. d. e. In ecclesia de alimento viduarum ac virginum curandum est. XI. 663^a. e.

Ecclesiae ritus multi. X. 670. c. Ecclesia Dei media surgit nocte. IX. 231. d. Ecclesiam intrantes lavant manus. VIII. 496. c. cor itidem abluendum. *Ib.* Ecclesiae populosissima ex civitatibus egrediebantur in hebdomada magna, ut Christo occurrerent. V. 633. a. Ecclesiae in villis constituendae. IX. 137. e. 158. *sqq.*

Ecclesiae SS. apostolorum Petri et Andreae, Pauli et Timothei, Petri et Pauli a toto populo adeuntur in calamitatibus. VI. 318. c. 319. Ecclesia Antiochiae quae Palaestra vocabatur, ab apostolis fundata. III. 73. *Vide notam.* Ecclesiae Antiochenae laquear eximium. III. 131. b. Ecclesiae Antiochenae pauperes recenset Chrysostomus. VII. 741. a. Ter mille alebat. *Ib.* b. Ecclesiae Antiochenae bona et praedia multa. VII. 913. e. a.

Ecclesiae Constantinopolitanae, in qua concinabatur Chrysostomus, structura. III. 192. c. Ecclesia Constantinopolitana fustibus impetita. III. 310. b. c. In eam violenter irrumpunt milites in sabbato magno. III. 618. e. a. 619. Tumultus iste descriptus in epistola Honorii Augusti ad principem orientis Arcadium. III. 626. Ecclesia sanguine humano in antistitem expulsionem perfusa, quomodo conflagraverit. *Ib.*

Ecclesia subit tempestates, sed non demergitur. III. 936. a. b. *Plus quam sol splendet.* III. 937. *Ecclesia Dei vivi est paradisi deliciae*

rum. VIII. 689. c. *Ecclesiæ arca arca Noe quanto præstantior*. VIII. 640. A. 641. *Ecclesia arca est triticum separans a paleis*. VI. 908. A. col. 2. *Torcular est, habens in se verbum Dei*. Ib. *Navi assimilatur*. VI. 841. c. col. 1. *Mons appellatur*. VI. 788. c. col. 2. *Nullam distinctionem divitem inter et pauperem facit*. VI. 626.

ECLIPSIS solis atate Chrysostomi. VII. 932. A.

ECSTASIS Abraham invadens, ut per omnia quæ fiebant sentiret se videre Deum. IV. 434. C.

EDEM terram virginem sonans, Virginem matrem significat per figuram. III. 136. B.

EDOCIA et Rifa filie Adam, quas in initio habuit post Cain et Abel. VI. 733. B. col. 1.

EDUCATIO liberorum salutem ipsorum pro fine præcipuo semper habeat. I. 93. sqq. Educandorum liberorum neglectus maximum omnium peccatum. I. 93. c. Quanta pœna sequatur probat exemplum Heli. Ib. 96. 97. sqq. Educandorum liberorum leges a Deo datæ. Ib. 100. Educatio probos aut improbos facit. I. 101. Nulla alia de causa perversi evadunt liberi, nisi quod patres circa præsentis vite commoda insaniant. Ib. 101. 102. Edocendi præcipue liberi circa divinæ præcepta legis. I. 102. 103. Econtra sæpius parentum circa præsentis vite fortunam et honores cura unice occupatur. Ib. 103. 104. Ex perversa educatione duplex affectio mala, pecuniarum et inanis gloriæ, pessumdat juvenes. I. 103. 104. Educatio quantum valeat, sive in bonum sive in malum. I. 104. 105. Educandis liberis sæpe parentes contrariam evangelicæ disciplinam tradunt. I. 106. d. sqq. Ex educatione perversa nefanda morum corruptio. I. 108. sqq. Educatio morum quam maxime necessaria. I. 111. B. sqq. XI. 663^b. E. F. A. Educationi liberorum quanta merces a Deo constituta. III. 883. D. Educatio liberorum, sive seminarum, sive etiam marium, mulieri maxime convenit. IV. 817. Matribus egregium præbet exemplar Anna mater Samuelis. Ib. sqq. V. ANNA.

De Liberorum Educatione Ecloga. XII. 837.

EGERE nullo vera libertas est. VIII. 513. C. D. 543. B. Egestas quantum bonum sit, et quanta bona conciliet. I. 407. D. E. Egestate bene uti perinde ac abundantia, scientia necessaria est, nec facilis ad consequendum. XI. 337. D.

ΕΚΑΙΡΟΣ, sive defensor civitatis, magistratus cujusdam genus. III. 90. A.

ΕΛΑΙΟΝ, oleum, pro ελεον, misericordiam, pluris adhibet Chrysostomus. XI. 238. A. 239.

ΕΛΓΑΝΕ amor et pia compassio erga Annam uxorem. IV. 819.

ELEAZARUS senex ignem ausus est aggredi. XII. 334. D. Eleazari senis encomium. II. 734. Eleazarus chorum septem Maccabæorum implevit. II. 733. D.

ELECTIONEM a cordium Cognitore faciendam constat ab exemplo electionis S. Matthiæ. IX. 33. A. Electionem a Deo esse si quis crediderit, et tamen indignetur, indignatur adversus Deum ipsum. Ib. C.

ELEEMOSYNA egregiis laudibus a Chrysostomo celebratur variisque adhortationibus commendatur ac prædicatur. I. 897. 898. sqq. 1004. sqq. II. 277. D. 348. sqq., etc. III. 298. C. sqq. 316. A. B. 317. 343. B. IV. 41. C. 211. C. D. 330. E. 774. D. 773. 791. B. etc. V. 337. B. sqq. 161. C. 174. D. 612. B. C. D., etc. VII. 434. B. 433. 339. E. 842. 843. etc. VIII. 137. E. 138. A. 170. D. E. IX. 664. D. 663. 666. X. 618. D. XI. 386. 387. 660^b. 693. D. 696. E. F. XII. 426. B. et sæpe passim. De eleemosyna semper discrebat Chrysostomus. VII. 937. C. Optasset hujusmodi adhortatione nihil opus esse apud auditores, ut de cæteris prædicaret. Ib. Eleemosynam cum jejuniis et oratione maxime commendare solet ipse Christus, et exinde prædicationem suam orsus est. VII. 278. C. D. Commendat apostolus, non utcumque, neque obiter, sed instantissime. XI. 831. D.

Eleemosynæ dignitas. III. 391. B. C. D. Eleemosyna quæ fit ad pauperem, Christo ipsi erogatur. VII. 933. A. VIII. 402. E. A. X. 777. E. A. Eleemosyna nihil melius et præstantius. XI. 382. Eleemosynæ prærogativæ. VII. 601. D. E. sqq. Eleemosyna plus quam canticum Deo placet. V. 132. A. 133. B. Melior est jejuniis et humi cubatione. VIII. 331. A. B. C. Docet nos misericordiam et contemptum divitiarum, et sic Deo similes efficit. XI. 834. A. Est illuminatio animæ. Ib. C. Est vestimentum animæ, ejusque splendidum indumentum et maximum. IV. 223. C. Quantum sit ornamentum. X. 396. B. Magna res est, et regina virtutum. II. 347. D. Est magni animi indicium. IX. 408. D. Opitulatrix magis quam amicitia. I. 920. B. Est oleum. II. 348. Oleo comparatur in parabola decem virginum. Ib. I. 631. Eleemosyna magnum pharmacum. VIII. 331. A. B. C.

Eleemosynæ fructus quantus. II. 330. C. D. E. VIII. 270. A. IX. 631. E. A. X. 156. E. XI. 835. D. Eleemosynæ vis ac virtus mirabilis. IV. 619. A. 620. B. Ipsi nihil par est. V. 336. D. IX. 193. A. Ejus utilitas. III. 329. A. B. Eleemosyna remedium quan-

tum et quale sit. VII. 722. c. d. VIII. 331. A. Exstinguit morbos animam labefactantes. VII. 74. A. Omnium potentissima ad exstinguendum peccatorum nostrorum regum. XI. 834. B. Minorem habet laborem annexum quam virginitas, quam jejuniū, et majorē efficaciam. *Ib.* B. Eleemosynæ efficacia ad exstinguendum peccatum, variis modis commendatur. I. 7. B. II. 533. C. III. 319. B. 346. D. IV. 398. D. XI. 847. D. XII. 16. A. *sqq.* Eleemosyna Deum placat. II. 396. C. Eleemosyna oportet exstinguere peccatorum flammās. IV. 367. E. Eleemosyna defendit hominem in judicio. V. 337. B. 338. A. Eleemosynam qui antea inhumanus erogaverit, is manum antea aridam extendit. VII. 423. E. Eleemosyna omne peccatum est inferius; nullum est quod non possit purgare et exstinguere. IX. 222. C. Eleemosyna ubi est, eo non audet accedere diabolus, neque malum quodpiam. IX. 383. E. Quanta bona præstet eroganti. VIII. 539. C. D. E. A. XI. 221. E. F. *sqq.* IV. 620. E. *sqq.* I. 753. D. B. 754. E. A. Eleemosynæ merces et fructus. III. 343. B. VII. 96. A. X. 861. B. 862. C. Magis conferenti quam accipienti prodest. III. 291. C. D. XI. 230. C. 833. A. *sqq.* Eleemosynam qui dat, sibi ipsi dat. IX. 738. A. Eleemosynæ legem non ita propter pauperes posuit Deus, quam prepter eos ipsos qui largiuntur; ipsi enim bonum longe majus inde percipiunt. X. 222. XI. 333. E.

Eleemosynæ fons large fluat. IX. 193. D. *sqq.* Eleemosynam cur Scriptura vocet sementem. III. 332. D. Eleemosyna sementis est mirabilis, optima bona concilians. IV. 621. D. E. B. C. Eleemosyna semen est, augens fœtus justitiæ. X. 682. E. *sqq.* Multos justitiæ manipulos, atque ineffabilem segetem edit. *Ib.* 683. D. Caritatis plantam nutrit, et fructus edit mirabiles. III. 343. B. IX. 193. B. Eleemosyna usuræ rarum et admirandum genus. IV. 27. B. C. D. Eleemosyna Deo fœneratur, cum pauperi erogatur. II. 397. B. Eleemosynam qui dat, in cælis facultates deponit, ubi sors semper manet, et redditus augentur. VII. 742. C. Eleemosyna quasi sigillum est ipsam possidentibus. VIII. 164. C. Est ars omnium artium optima, nobis vitam æternam concilians. VII. 600. A. *sqq.* Gloriam parit eroganti, quem laudant angeli et Deus approbat. VIII. 471. C. Magis quam alia omnia puram et perennem voluptatem parit. VIII. 278. B. 279. Res est immortalis, et aliena ab interitu, et quæ minime potest exstingui. V. 336. E. Vis ac fructus ejus sunt immarcescibiles. II. 199. C. D. V. 336. E. A. B. Eleemosynam qui largitur, verius

opum suarum possessor est, quam qui recondit. I. 129. N. Eleemosyna parit veros amicos, qui recipiant nos in æterna tabernacula; et sic non amicitia opitulatur, sed eleemosyna. I. 920. A. B. Eleemosynam dare oportet quoties aliquid molesti contigerit, et statim sentitur gaudium et consolatio. XI. 321. Defunctos juvat, sive ad liberationem, sive ad consolationem. VIII. 429. D. IX. 187. B. C. Eleemosyna defuncti amicum: hoc insignes et claros reddit, et in tuto collocat. VIII. 382. B. C. D.

Eleemosynæ obligatio et necessitas. IV. 501. D. *sqq.* VIII. 404. A. B. *sqq.* XI. 33. C. Eleemosynam qui non erogat, non potest intrare in regnum cælorum. XI. 33. C. Sine eleemosyna omnino impossibile est, etiamsi mille bona edamus opera, ad regni limina ingredi. VIII. 157. D. E. 158. A. Eleemosyna nos salvos facit. VIII. 270. C. 271. Eleemosynam qui non dat, in gehennam mittitur, etiamsi adfuerint omnes virtutes. XI. 33. B. *sqq.* X. 168. B. Eleemosynam qui non erogat, pauperes spoliatur, et pœnas dabit ut spoliator. I. 898. A. Eleemosyna est ante omnia discenda. VII. 603. B. magis necessaria est, quam virginitas. XI. 834. A. B. facienda antequam Christum adoremus. VII. 130. B. C. 131. A. Eleemosynæ faciendæ ratio. XI. 231. A. *sqq.* Eleemosynis purgandæ manus. V. 520. E. Eleemosynam pro viribus dare oportet. III. 303. C. Ad eleemosynam, non ad multa acquirenda per avaritiam, manus extendendæ sunt, ut sint fructuosæ. XII. 331. C. Eleemosynam ut valeant erogare, debent mulieres deponere cultum ninium corporis. VIII. 472. B.

Eleemosynam ne erogarent excusationem prætendebant paupertatem auditores Chrysostomi: qualem et similes prætextus abscondit. IV. 754. A. Eleemosynam suadere pudebat Chrysostomum, cum toties hoc argumentum tractasset absque magno fructu. Et idcirco timet ne parce seminando parce metant sui auditores. VII. 744. D. E. Eleemosyna non minuit facultates, sed auget, cum sit optima simul negotiatio et sementis. III. 390. C. D. VII. 298. D. A prædatione tutos thesauros efficit. II. 627. D. Eleemosynæ etiam a paupere exquiretur ratio in judicio Dei. III. 10. Eleemosyna major est, cum non ex superfluis datur. VIII. 409. E. *sqq.* Eleemosyna a paupere data mirabilior. II. 283. A. VII. 723. Eleemosynam qui erogat, omni superior est morbo, omni fame. IX. 221. C. Eleemosyna firmatam animam nihil capere poterit. *Ib.* D. Eleemosyna non pecuniis

modo, sed etiam operibus exercetur. IX. 222. D. Varia ejus genera recenset Chrysostomus. *Ib.* 223. Eleemosyna aliqua fit sine sumtibus. II. 397. E. Eleemosynæ magnitudo non secundum donum, sed secundum dantis animum consideratur. I. 631. A. B. C. D. Eleemosynæ magnitudo unde pendatur. IV. 620. E. A. In ea plus aut minus non ex doni mensura penditur, sed ex facultate largientium. IX. 723. E. Eleemosynæ meritum ex animo penditur. IX. 737. D. Eleemosynæ æquatur patientiæ meritum, et quare. IV. 893. A. Eleemosyna matris non prodest filio, nisi et ipse erogat. I. 938. Etiam indignis danda. III. 330. C. XII. 134. 133. Eleemosynam qui præstat, non oportet exposcere vitæ rationem accipientis, sed egenti vel improbissimo est impertienda. I. 899. C. 900. IX. 744. A. XII. 166. 167. Eleemosynam petentibus improbis contumeliæ non sunt inferendæ. IX. 743. A. B. 744. Eleemosyna quibus danda. XI. 623. A. 624. etiam viduis in Ecclesia. X. 321. C. D. E. 321. Facienda est etiam ex inique partis. VII. 94. A. B. Facta tamen ex inique partis eo fine ut eleemosyna fieret, improbatur. IX. 347. D. Magnum est animæ remedium, sed quæ non ex rapina fiat, VIII. 531. A. B. C. Hæc damnatur. VII. 912. A. *sqq.* Eleemosyna ex rapina data, non est eleemosyna. III. 343. A. Odit istam et aversatur Deus, VIII. 88. B. 89. C. D. XII. 423. A. Si vel stilla injustitiæ in eam inciderit, tota improbitur. VIII. 496. C.

Eleemosyna quomodo facienda. VII. 722. A. B. 789. A. B. VIII. 409. IX. 223. E. XI. 231. A. *sqq.* 623. B. 713. B. *sqq.* XII. 166. 167. *sqq.* 170. C. D. A. Eleemosynæ doctor Deus est, non homo. VII. 600. E. 788. A. Eleemosynæ ritus et variæ conditiones prout Deus præcipit aut docet. III. 304. C. *sqq.* Eleemosyna facienda non dolendo, neque objurgando, aut contumelia afficiendo fratrem. XI. 623. B. *sqq.* Gratiosè facienda. IX. 649. D. 630 et cum gaudio. III. 304. D. E. Eleemosyna duplex est, quando cum alacritate damus. III. 292. E. Quatuor ob causas Christi nomine danda est. III. 389. E. 390. Ostentatione careat oportet. VII. 787. B. *sqq.* X. 629. B.

Eleemosyna purior et melior est quæ sit pure propter Deum, nec admittit ullum intuitum inanis gloriæ. X. 208. B. C. D. Vera est quæ sibi proponit Deum solum testem et finem. VII. 278. 279. Quæ ex animi sincera liberalitate fluit. 600. C. D. Eleemosyna vere hæc vocari potest, quam comitantur cæteræ virtutes, alioquin vacua est, ut lampades fatiuntur virginum. XI. 33. D. Vera non

est ejus qui e multis pauca dederit. XII. 373. B. Vera est illius viduæ, quæ universas suas profudit facultates. *Ib.* C. Eleemosyna largiter danda. X. 221. B. 683. C. Quousque extendi debeat. VII. 722. A. B. VIII. 409. D. *sqq.* XII. 167. C. *sqq.* 416. De Eleemosyna sermo habitus cum vidisset Chrysostomus pauperes neglectos in foro jacentes. III. 297. De Eleemosyna et Hospitalitate Ecloga. XII. 776. Vide quoque DIVES. PAUPER. DIVITIE. RAPINA.

Eleemosynæ vis. V. 778. A. *Eleemosyna coram hominibus dari potest, dummodo vana gloria vitetur.* VI. 806. B. *col. 1. Eleemosynæ faciendæ ratio.* VIII. 723. 726. *Non ex rapina esse debet.* *Ib.* *Eleemosyna quam necessaria ad aluendas animæ sordes.* VIII. 792. C. *Necessaria orationi ut oleum lucernæ.* *Ib.* A.

Eleemosyna magis quam divitiis Job abundabat. VI. 683. A.

ELEMENTORUM operatio in contrarium a Deo, cum vult, traducitur. V. 498. A. 499. Elementa servos Dei reverentur. IV. 113. A.

ELEPHANTI apud Indos pueris quindecim annorum cedere dicuntur. IX. 234. C. Elephanti et cornices diutius vivunt quam homines. X. 173. D.

ELI Sacerdos magnus. *Vide HELI.*

ELIAS. *Vide HELIAS.*

ELISEUS. *Vide HELISEUS.*

ELISABET quomodo cognata Mariæ, cum sit ex Levitica tribu. VII. 17. A. *Elisabet sterilis et vetula mirabiliter parit.* II. 944*. A. *Ejus partus B. Virginis partui fidem facit.* *Ib.*

ELLEBICHUS, magister militum, missus a Theodosio Antiochiam ad perquisitionem de eversis statuis. II. 201.

ELOQUENTIAM non natura, sed disciplina parit. I. 510. D. Eximia in paucis invenitur. *Ib.* Eloquentia seu orationis elegantia non est philosophorum, sed adolescentulorum, secundum Socratem, cujus verba laudat Chrysostomus. I. 117. A. B. Eloquentia vera Dei timor. I. 118. D. E. Cum nequitia conjuncta, quantum malum dicenda sit. I. 116. B. *sqq.*

Eloquia Dei cum timore audienda. XII. 143. A. B. *Eloquium Dei quid.* V. 880. D.

ELPIDIO episcopo, ut putatur, Laodiceno scribit Chrysostomus. III. 790. A. Elpidius senex erat. III. 791. C. Ad eundem aliæ epistolæ. III. 732. B. 814. A. 821. 823. 877. D.

ELPIDIUS presbyter montis Amani incolas studebat ab ea qua detinebantur impietate liberare. III. 843. C. D. Idem in monte Amano construxit ecclesias et monasteria. *Ib.*

ELYMAS magus a Paulo excecatus mansit in cecitate animi. III. 153. B. C. D.

EMENDATIO morum quo pacto curanda sit. VII. 184. E. A. B. ab historia discenda est. V. 2. B.

EMMANUELIS nomine cur noluerit Christus vocari apud Judæos. VII. 86. C. 87. Perperam illud interpretantur Judæi; qui refelluntur. VI. 19. E.

EMTOR non cogere, sed persuadere debet. VII. 923.

ENCENIA magnus dies festus et sollemnis. VIII. 414. C. quondam institutus. *Ib.*

ENCRATITAS fore prædicit Paulus. XI. 668. A.

ENDELECHISMUS est quotidianum sacrificium. I. 782. E.

ENERGUMENORUM causa preces in ecclesia. X. 670. C. Quomodo in ecclesiam adducti. I. 575. D. In ea quomodo stabant, jubente diacono. I. 576. E. Precatio pro energumenis. VII. 789. E. Pro energumenis Deum rogare jubemur. I. 573. E.

ENOCH cur translatus fuerit. IV. 260. C. Ob pietatem. IV. 220. B. Quo cum Deus transtulerit, non possumus scire. *Ib.* Ejus translatio figura et argumentum resurrectionis. V. 387. C.

ENOS filius Seth laudatur. IV. 218. B. Speravit invocare nomen Domini. IV. 209. E.

ENTYTXANEIN pro *supplicare* usurpat Chrysostomus. V. 11. B. *Fide notam.*

EPÆNETUS Paulo dilectus laudatur. IX. 820. E. 821. Quanta laude dicatur ob apostolo primitiæ Achaïæ. IX. 821. A. B. 822.

EPAMINONDAS divitiis contemsi. I. 423. B. Epaminondæ virtus et paupertas docent præstantiorem claritatem ex virtute accrescere quam ex opibus. I. 81. C.

EPHESUS, Asiæ metropolis, dedicata Dianæ. IX. 333. XI. 1. A. In ea plurimi philosophi fuere, et adhuc erant tempore Chrysostomi. XI. 2. B.

Ad Ephesios a Paulo scripta Epistola altis sensibus plena est. XI. 2. A. B. Ephesii, etiam uxoribus juncti, sancti vocantur a Paulo. XI. 3. D. E.

S. EPHRÆM, *vir ingens, afflictorum consolatio*, etc. VIII. 710. C.

EPHRAIM et Manasses adoptati. IV. 731. B.

EPHRATA tribum Juda dicit psaltes. V. 452. B.

EPICETUS, corpore mancus, paupertate Iru et amicus immortalium, per adagium dicitur. IX. 127. C.

EPICURUS et Plato quæcumque de Deo sunt philosophati, doctrinæ apostoli comparata nugæ sunt. IX. 321. C.

EPICUREORUM doctrina. IX. 320. E. Epicureos

confutavit Paulus. I. 504. D. *Epicureorum error atheus.* VIII. 894. D.

EPIMENIDES Cretensis erat. XI. 806. A. Epimenides non poeta erat, sed χρησµολόγος. *Ib.* in nota. Epimenides versum contra Cretenses ex Hesiodo est mutuatus, addito Cretensium nomine. *Ib.* in nota.

EPIPHANIA, id est, apparitio : hujus festi argumentum et occasionem explicat Chrysostomus. II. 435. B. Apparitio duplex, ista præsens qua Christus apparuit, et futura. *Ib.* C. Ἐπιφάνεια dicitur adventus Domini, quia desuper apparet et erit. XI. 777. D. Epiphania cur non dies ortus, sed dies baptismi. II. 436. D. Epiphania, seu Theophania, a Christi natali originem ducit ut cæteræ ejus mysteriorum festivitatis. I. 608. C. Epiphania, seu Epiphaniarum dies, portas cæli reseravit. II. 628. A. Epiphaniarum, seu Theophaniarum, dies quinam sit. XI. 23. C. *Fide notam.* Epiphaniarum et Quadragesimæ a fidelibus non expectanda tempora, ut sacramentorum Christi fiant participes. XI. 23. B. C. Epiphania, prima festivitas. II. 542. D. Epiphaniam semper possumus celebrare, quandoquidem Christus nobiscum est usque ad consummationem sæculi. II. 542. D. 543.

EPIPHANUM pulchra virgo, neptis Constantii presbyteri, secundum Deum educanda. III. 885. D.

EPISCOPATUS virtutis culmen requirit. XI. 801. D. Episcopatus functio dilectionis erga Christum argumentum esse debet. I. 454. *sqq.* Episcopatum indignis tribui quantum malum. I. 481. 482. Non ambiendus. IX. 33. 34. 37. C. Episcopatus dignitatem, non onus, multi ambiunt. IX. 35. B. 36. Episcopatus opus desiderari potest, non potentia. I. 474. B. C. Episcopatus potentiam, non opus, desiderare, grave peccatum est. *Ib.* Episcopatus laudes. II. 708. Quam difficilis et incommoda servitus sit. XI. 795. 796.

EPISCOPI ab Isaia prædicti. I. 694. Episcopi, presbyteri et diaconi nomina initio communia erant. XI. 224. A. Episcopus Paulus aliquando presbyteros vocat. XI. 799.

Episcopi munia. XI. 672. A. Episcopi munus et officium, quantum præcellens. II. 708. A. *sqq.* Episcopus regi et imperatori præstat. II. 43. D. Episcopus plus honoris exhibebatur, quam consulibus et præfectis. IX. 36. A. Episcopi officia et onera multa. IX. 33. 34. 35. munera et pericula. XI. 794. E. Episcopum, nisi caveat, invadit inanis gloriæ cupiditas. *Ib.* A. Episcopi quot difficultates offerantur. I. 482. A. Episcopo quantopere laborandum. I. 518. D. E. Episcopi longe diversa

vita quam monachi. I. 331. c. Ejus officium est pascere oves. I. 606. A. Episcopus animarum doctor et medicus est. XI. 801. D. Episcoporum officium ut adversus contrarias pugnent potestates, et contra vitia. I. 433. B. utque sæpe domos visitent. I. 489. B. C. Episcopis viduarum et virginum cura esse debet. I. 484. 486. A. *sqq.* Episcopis curandæ etiam mulieres, nec sine periculo. I. 323. C. 324. Episcopi rationem reddituri de doctrina, de pauperum patrocinio, de examine ordinandorum, et de cæteris multis. III. 10. 11. Episcopi pro omnibus etiam sibi subditis rationem reddunt. I. 490. Episcopos aliorum peccatis obnoxius est. IX. 33. E. Qui invitatus ordinatur, non ideo pœnis immunis erit, si impar sit muneri. I. 491. *sqq.*

Episcopi virtutes quæ. XI. 664^a. D. *sqq.* 800. A. *sqq.* Episcopum qualem esse oportet. I. 483. C. D. E. Virtutum omnium exemplar esse debet. XI. 816. B. Ejus major perfectio esse debet quam monachi. I. 316. B. *sqq.* 321. B. E. Episcopus ne avarus sit, sed omnibus exutus, magis quam monachus. I. 319. A. B. Ab episcopo quantum exigantur. XI. 797. B. C. D. E. Episcopus non ad principatum venit, sed innumeris servit dominis contraria volentibus ac dicentibus. XI. 793. E. Quot obnoxius sit criminationibus XI. 793. 796. 797. Episcopi vel simpliciora gesta ad trutinam revocantur. I. 489. C. Episcopum liceat clam peccare. IX. 36. D. Episcoporum peccata quantum aliis noxia. I. 478. A. B. Episcopus suspiciones etiam falsas ne contemnat. I. 324. D. E. Invidiam et calumniam ne timeat, neque tamen omnino contemnat. I. 309. D. E. Episcopum ad gratiam agere vel loqui quantum malum. I. 483. D. 508. A. B. Unum tantum debet ante oculos habere, Ecclesiæ nempe structuram. I. 483. D. Episcopus sæpe non prodest per ea quæ placent, sed per ea quæ pungunt. IX. 33. A. B. Quando cum auctoritate agat oportet. XI. 800. C. Hortari magis quam increpare debet. *Ibid.* B. Episcopum quanta patientia sit necessaria. I. 484. D. Episcopum non decet superbia nec iracundia. XI. 664^b. D. E. 800. A. B. C. Eum oportet esse sobrium et vigilem. XI. 664^b. B. Episcopos deliciis non sit deditus; sed si corpus moderate et sancta intentione curet, non culpandus est. XI. 797. C. Episcopum oportet esse pudicum, ornatum, etc. XI. 664^b. D. Quam vitandæ ipsi mulierum illecebræ. I. 316. C. 317. D. Episcopum oportet esse unius uxoris virum; quomodo hæc intelligenda. XI. 663. F. A. Debet virtutibus etiam domesticis pollere. *Ib.* D. Opor-

tet esse hospitalem. I. 486. E. XI. 664^b. D. multiformem, quoniam sensu. I. 320. doctorem. XI. 664^b. D. Episcopo non verborum fastu opus est, sed Scripturarum peritia. I. 499. C. *sqq.* 502. A. *sqq.* XI. 801. F. Episcopum sapientissimum et perspicacissimum esse oportet. I. 473. B. Episcopo quanta arte et consilio sit opus. I. 436. A. 437. 438. Verbi usus ei necessarius ad spuria dogmata refellenda. I. 498. A. 499. *sqq.* Necessaria est expedita dicendi facultas. I. 498. E. visque loquendi et sermocinandi in conventibus publicis. I. 507. V. 508. B. C.

Episcopus, si quid admittat depositione dignum, non debet aliorum expectare judicia, sed sese illo munere abdicare. I. 474. A.

Episcopi mores et agendi ratio tum publica tum privata tempore Chrysostomi curiose investigantur. XI. 793. 796. Episcopi asello vecti. *Ib.* 796.

Episcopis instituendis ætatem non præscribit Paulus. I. 413. D. Episcoporum ordinationes ut honorificas discipulo suo permittebat Paulus, sibi magis aspera reservans. XI. 798. D. In episcopos electi monachi. I. 481. Episcoporum ordinationes multæ non divina gratia, sed humano studio fiunt. I. 494. A. et aliquando temere et inconsulto. I. 473. D. Episcopus per ignorantiam indignos ordinans, aliquando puniendus. I. 496. 497. Episcopum qui vult constituere, non sola vulgi opinione contentus sit oportet, sed examine opus est. I. 460. A. Episcopatus adipiscendi gratia multi Ecclesias sanguine repleverunt. I. 474. A. In episcopos ordinari qui appetunt, quantum contra se errent. XI. 793. Episcoporum ministri aliquando eorum dignitatem ambiebant. I. 479. A.

Episcopus Antiochiæ antequam ad sedem ascenderet, aut docere inciperet, pacem omnibus precabatur. I. 749. C.

Episcopi quidam Chrysostomi tempore ad presbyterum vel diaconum scribentes, ipsos compresbyteros et condiaconos vocabant. XI. 224. A. C.

Episcopi duo ante Chrysostomum concionantur. XII. 499. A. Episcopus Cucusi Chrysostomum optime excipit. III. 713. A.

Episcopi in carcerem trusi, vel in exilium missi post expulsionem Chrysostomi (referente Honorio Augusto). III. 626. Plusquam quadraginta cum populo fugati in expulsionem Chrysostomi. III. 619. B. Episcopi ex Theophili partibus tumultus Constantinopolitani duces. III. 619. C.

Episcopi, presbyteri et diaconis ob pietatem in carcere inclusis scribit Chrysostomus. III. 627. A. Eorum fortitudinem et constantiam laudat. *Ib.*

Episcopis et presbyteris in carcere degentibus scribit initio exsilii. III. 793. D. Episcopis iis, qui ejus gratia ex Occidente venerant, scribit. III. 829. C. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 838. N. E. 839. 846. D. Episcopis, presbyteris et diaconis Chalcedone inclusis. III. 842. A. Episcopo Antiocheno, et quidem, ut putatur, Porphyrio, scribit Chrysostomus. III. 879. D.

Episcopus fuisse videtur (nisi episcopium ementiatur) auctor operis imperfecti in Matthæum. VI. 870. A.

EPISTOLARUM Pauli fructus. I. 304. E. 303. Metalla sunt et fontes. III. 334. E. Ejus animæ formam accurate nobis depingunt. III. 349. E. In omnes Pauli Epistolas prologus. IX. 461. Earum encomium. *Ib.* Epistolæ Pauli ter quaterque per singulas hebdomadas legebantur. *Ib.* A. Epistolarum Pauli ordo. IX. 462. C. D. E. 463. Epistolæ Pauli, quæ illo vineto mittuntur, aliquid amplius habent. XI. 370. A. Quales sint Epistolæ ad Ephesios, ad Colossenses. *Ib.* Hæc quandonom scripta. *Ib.* Et ad Timotheum, et ad Philemonem. *Ib.* Hanc supervacaneam esse dicebant quidam, quos confutat Chrysostomus. XI. 839. 840. C. Epistolam autem ad Titum scripsit antequam scripsisset ad Timotheum, adhuc liber a vinculis. XI. 790. B. Epistola Laodiensis; an Pauli ad ipsos, an ipsorum ad Paulum? XI. 478. B. C.

Epistolæ vinculis pro solito more constringebantur et claudiebantur. III. 66. A. Epistolis clausis superscribebatur etiam nomen ejus qui scripserat. *Ib.*

ΕΠΙΕΛΘΟΜΕΝΗΣ Dominica. II. 222. *Quid sit, vide in admonitione. Ib.*

EQUESTRIUM ludorum spectaculum vituperatur. IV. 48. D.

EQUUS vix ducenta stadia uno die currere potest, dum homo quos multos ex successione ad currum jungens, multo plura valet expedire. II. 141. B.

Equi Antiochenorum divitum aureo freno instructi. X. 221. C. Equi imperatorii auro ornati, frenis aureis. VI. 349. E.

ER filius Judæ. *Vide HER.*

ERASTUS arcarius civitatis, et Quartus frater Romanos salutant. IX. 834. D.

ΕΡΙΝΝΥΣ, malusque daemon res humanas gubernant, juxta quosdam insanæ mentis. II. 923. D. E.

ΕΡΡΟΝ opus diaboli; homo opus Dei. X. 336. B. Error varius, veritas una. IX. 488. E. 489. Error nusquam subsistit. XI. 765. D. Errorem violentia subvertere non est fas Christianis, sed

suadela, sermone et mansuetudine hominum salus curanda est. II. 645.

ESAÏAS. *V. HESAIAS.*

ESAU cur in utero matris odio habitus est. IX. 673. A. B. Esaü ingratus animus; et indignus erat ea quam ei natura dederat dignitate. IV. 374. C. Benedictionis Esaü datæ expositio. IV. 601. B. C. Esaü victus et placatus humilitate Jacob fratris sui. IV. 636. C. D. Esaü progenies. IV. 672. C.

Esaü filii improbi, peccatis scatentes. VI. 683. E.

ESDRAS quænam in libro suo descripsit, quæ prophetiam Danielis illustrent. I. 787. C.

ESSENI sancti vocabantur, secundum hujus nominis etymologiam, ob vitæ sanctitatem. IX. 390. D. Etiam sicarii, quod essent zelotæ. *Ib.*

ESSENTIA Dei impervestigabilis, cum et ejus divitiæ sint investigabiles, etiam postquam apparuerit. XI. 33. C.

Essentia Dei videri nequit. V. 722. B.

ESTHER universum Judæorum populum interiectioni eripuit. II. 43. B. idque emissis ad Deum precibus. *Ib.*

ETHAM Israelita, præfectus unius ex choris Davidis. V. 649. A.

ETHNICI de resurrectione desperant. I. 937. A. Ethnici fidelibus jure exprobrant cum mortuos nimium lugent. *Ib.* B. 938. E. Ethnici cujusdam audita filii morte dictum. VI. 361. Ethnici, Judæi et Catechumeni morientes plangendi sunt, non vero qui decedunt cum baptismo et gratia. VI. 362.

EVA vitam significat. IV. 178. E. Virgo erat quando seducta est. II. 472. B. III. 907. B. Dum adhuc innocens esset, non metuebat serpentem. IV. 82. D. 83. Spe vana inflata serpenti credidit. IV. 131. A. Ejus imprudentia. 148. 149. 150. A. Diabolo decepta est sub forma animalis quod non erat ratione præditum. IV. 147. C. 148.

Eva ad Deum se purgat et culpam in serpentem rejicit. IV. 166. C. Evæ inflicta a Deo pœna. IV. 170. A. Eva Adamo subjicitur in pœnam peccati. IV. 172. D. E. Evæ et Adam unum erat peccatum, non autem eadem ambo pœnas dederunt. V. 30. C. Eva cur gravius punita quam Adam. XI. 663. B. *sqq.* Eva pœna solatio admixta. IV. 171. D. Evam pœna inflicta emendavit, melioremque reddidit. IV. 184. A. Evæ profuit extra paradisum ejectionem fuisse. II. 295. B. Evæ luctus de occiso Abele. IV. 208. B. C. Eva laudatur de imposito Seth nomine. IV. 217. C. D.

Eva prima virgo paradisi. II. 979. v. *Eva per Mariam creata.* II. 963. c.

EVANGELISTÆ et prophetæ differentia. V. 197. b. Evangelistæ cur ex apostolis duo, ex discipulis apostolorum duo item fuerint. VII. 6. Evangelistæ ubinam singuli scripserint, non est cur multum disquiratur. VII. 9. b.

Evangelistarum veracitas admiranda. VII. 907. e. A. Evangelistæ conciliantur. VII. 206. e. A. 207. VII. 377. c. 404. b. c. 492. b. c. 63. A. 603. c. VIII. 249. A. 250. Eorum concordia.

VII. 377. c. Numquam inter se pugnant. VII. 380. A. Numquam vere dissentiunt. VII. 6. b. c. A. 7. b. 9. A. b. 10. A. III. 46. d. 47. 48. Evangelistæ cur non omnes eadem scripserint, et omnia. I. 876. b. c. II. 772. b. A. VII. 7. b. Evangelistas omnes Spiritus unus movebat. VIII. 31. c.

Evangelistæ piscatores et illiterati nonnisi virtute divina ita potuere philosophari. VII. 10. A. b. Evangelistæ tres priores fulgura, Joannes tonitruum fuit. XII. 567. e. Evangelistæ omnes, uno excepto Joanne, ab humanitate Christi Evangelia sua exordiantur, et quare. VIII. 30. e. 31. Evangelistæ humana de Christo scribunt. VIII. 433. d. Evangelistæ multa Christi miracula prætercurrunt, non sigillatim recensentes, sed uno verbo pelagus immensum miraculorum referentes. VII. 370. c. Evangelistæ apostolorum qui artes viles vel turpes exercebant, vocationem memorant; secus aliorum. VII. 393. b. 394. c. d. Evangelistæ cur omnes Petri negationem narrent. VIII. 362. e.

EVANGELIUM. Evangelia quid sint, et cur ita vocentur. IX. 170. d. 171. Evangelium historia est. VII. 3. c. Evangelia historia sunt eorum quæ Christus fecit et dixit; Acta vero eorum quæ alius Paracletus dixit et fecit. IX. 10. b. 11. c. Evangelium est et Patris et Filii. IX. 476. d. Evangelii promissio, quin et nomen et modus in veteri Testamento posita sunt. IX. 468. b. Cur quatuor Evangelia? IX. 171. In Evangeliiis Christus miracula prophetiis copulat, aliud alio confirmans. VI. 86. b.

Evangelium Matthæi cur liber generationis vocetur. VII. 27. c. Evangelii Joannis dignitas. VIII. 2. A. b. c. Evangelium Joannis quiaquam intelligere possint. VIII. 3. e. A.

Evangelia cur aliquando inter se dissentire videantur. VII. 6. b. *Vide* EVANGELISTÆ. In Evangeliiis quam multæ quæstiones occurrant. VII. 13. b. c.

Evangelii verba ante concionem legenda. VIII.

71. A. b. c. Post concionem domi statim revolvenda coram uxore et liberis. VII. 83. A. Evangelii audiendi modus. VIII. 4. b. Evangelium nonnisi lotis manibus et cum tremore a Christianis sumebatur. II. 106. Evangelia e collo suspendebant mulieres et parvuli pro custodia. II. 232. e. Evangeliorum contactu juramenta fiebant, quod damnat Chrysostomus. II. 187. A. b.

Evangelii prædicatio per totum orbem, lex autem vetus in angulo terræ data est. V. 243. c. Evangelium salutis cur ita dictum. XI. 12. d. e. Evangelium gloriæ cur ita dictum. XI. 646. b. Evangelium receperunt pastores primi. IX. 68. d. Evangelii prædicatio originem ac radicem ducebat e caelis. X. 782. e. Evangelium vitæ sine apparatu annuntiabatur. IX. 122. c. Evangelii divina vis. VII. 4. b. 5. c. Evangelica prædicatio quam victrix et efficax. VII. 819. 820. XII. 532. b. c. Evangelicæ prædicationis quam difficultas tempora. VII. 819. d. Evangelicæ prædicationis splendida imago et descriptio. V. 309. A. b. c. Evangelii confirmatio quid sit. XII. 506. *sqq.* Evangelicæ legis perfectio. VII. 463. c.

Evangelium regni Christi prophetæ prædicant, ministri vero novæ gratiæ illud ipsum interpretantur. VI. 471. A. *Evangelii virtus ubi sit.* VI. 923. d. col. 2. *Evangelia juraturis porrigebant clerici; quod improbat.* VI. 801. d. col. 1.

EUCCHARISTIA cur sic appelletur. VII. 332. d. In Eucharistia adest beata et immortalis natura. I. 468. b. In Eucharistia caro et sanguis Christi est. V. 438. VII. 889. A. b. 890. c. d. e. 833. A. b. De S. Eucharistiæ veritate alius locus insignis. II. 40. c. 41. In Eucharistia caro et sanguis Christi per manus sacerdotum dantur. I. 469. e. A. In Eucharistia Christus comeditur. VII. 889. e. In Eucharistia corpus et sanguis Christi sumitur. II. 430. A. Pretiosum corpus accipitur. VI. 328. e. Christi sanguis potus nobis est. III. 282. A. In Eucharistia corpore Domini vescimur, sanguinem potamus. V. 226. d. 227. e. 417. A. Eucharistia in veteri lege adumbrata. III. 282. A.

In Eucharistia non panis, non vinum, sed corpus est et sanguis Christi. II. 412. A. 413. In Eucharistia panis transformatur in corpus Christi per hæc verba: *Hoc est corpus meum.* II. 433. b. 463. b. In Eucharistia corpus Christi frangitur, non in cruce, quomodo. X. 230. d. De Eucharistia locus in epistola ad Cæsarium monachum. III. 897. b. c. *Vide* quomodo explicandus sit, in *Monito.* 892.

Eucharistia quare data est. VIII. 313. c. d. 314. 315. Ejus effectus. *Ib.* Initiati per aquam regenerantur ac per sanguinem et carnem nutriuntur. VIII. 378. e.

Eucharistiam quomodo accipere oporteat. XII. 242. c. Ad Christi mensam quo ritu accedendum. X. 290. r. 291. Eucharistia quanta pietate et reverentia sumenda. II. 430. e. 431. 441. A. B. C. 442. Ad Eucharistiam accedenti quam necessaria conscientiae puritas. X. 292. d. 293. Eucharistiam indigne sumere quantum sit peccatum. X. 288. 289. 293. 294. Ad Eucharistiam negligenter accedere quantum malum. I. 611. 612. Eucharistiam adire qui sine peccatis degit, quotidie potest; qui autem in peccato est, ne diebus quidem festis. I. 611. e. A. Eucharistiam quidam semel tantum in anno accipiebant; quos objurgat Chrysostomus. XI. 656^b. c. 657. Post acceptam Eucharistiam quo pacto vivendum. X. 289. e. *sqq.*

Eucharistia sacrificium est. VII. 889. b. In Eucharistia vinum necessario requiritur. VII. 885. A. B.

Eucharistia agni. VI. 961. d.

Adde MYSTERIA. CARO. CORPUS CHRISTI. SANGUIS CHRISTI.

ΕΥΑΚΙΑ quid significet. XI. 6. d.

EUDOXIÆ Imperatricis pietas. XII. 469. d. In magnam ecclesiam venit, et noctu sacras reliquias longo itinere prosecuta est. XII. 468. *sqq.*

Eudoxia Augusta notatur ut Chrysostomo infensissima. III. 498. b. c. 503. c. d. 504. b. Eudoxia læta de reditu Chrysostomi ab exilio. III. 511. e. Sese purgat ad Chrysostomum, quasi non conscia rei gestæ. III. 512. d. Ait filios suos a Chrysostomo baptizatos fuisse. *Ib.* e. Regat Imperatorem pro reditu Chrysostomi. *Ib.* a. Ejus optima de Chrysostomo verba. *Ib.* 513.

EVENTUS rerum in manu Dei. I. 931. a.

EVETHIUS presbyter Chrysostomo Cucusi aderat. III. 791. a. In exilio comes. III. 719. b. c. d. Evethio scribit Chrysostomus. III. 842. d.

EUGENIUS episcopus rogatu Chrysostomi ad Innocentium pontificem properat. III. 615. a. Eugenius in Macedonia episcopus orthodoxus. III. 836. a. Eugenio et aliis episcopis scribit Chrysostomus. *Ib.*

EULOGIO episcopo scribit Chrysostomus. III. 770. Eulogius videtur fuisse in Palestina episcopus. *Ib.* e.

EULYSIUS Apamæ ad Theophilum missus a Chrysostomo. III. 616. a. Eulysius episcopus Romam confugit, pulso Chrysostomo. III. 625. d.

EULYSIUS pro causa Chrysostomi ærumnis affectus. III. 827. d. Eulysio et aliis episcopis scribit Chrysostomus. *Ib.*

EUNOMIUS nefarius. XII. 376. c. *Eunomii hæresis.* VI. 757. c.

EUNOMIANI ab *Eunomio*. VIII. 901. a. *Eunomiani dicebant Christum carnem tantum assumpsisse, non animam.* VIII. 864. c. Vide notam. *Eunomii dogmata qui tenet, anathematizandus.* III. 994. e.

EUNUCHI vere dicuntur a Christo qui cogitationes pravæ expulerunt. VII. 702. c. Eunuchi qui se castraverunt non ii dicuntur qui sibi membra absceiderunt, sed qui libidinem rescuerunt. VI. 299. A. B. Eunuchi multi interiorem concupiscentiæ flammam non exstinxerunt. XI. 823. b.

Eunuchorum agmen, grex servorum in ædibus nobilium, ut multos habeant importunæ magnificentiæ testes. VIII. 188. c. Eunuchorum auro fulgentium turba in domibus divitum. V. 621. d.

Eunuchi Candacis reginæ Æthiopum historia. XII. 543. c. d. Laudatur a studio et lectione Scripturarum. IV. 405. A. B. 406. 407. Legebat, etsi non intelligeret. I. 907. c. d. Hinc docet lectionem iteratam, imo Deum ipsum aperire obscura. *Ib.* b. c. Interprete opus habuit quem providit Deus. III. 20. a. Quam ardens ejus studium. IX. 163. d. e. Quanta admiratione dignus. IX. 167. A. B.

EUPHRATES limes Palæstinæ et Babylonis. IV. 802. c. Euphrates de Spiritu sancto accepit. V. 195. e.

EUPSYCHIUS Chrysostomum exsulem adire tentat. III. 739. e.

EVRIPUM hujus vitæ quidam trajicere volunt in perpetuis tempestatibus volutati. V. 399. b. XI. 432. e.

EUSEBIUS in Macedonia episcopus. III. 836. a.

EUSEBIUS diaconus Hypatio presbytero ærumnarum consors fuit. III. 846. e.

S. EUSTATHII Antiochiæ magnæ archiepiscopi laudatio. II. 719. Eustathius a patria relegatus in Thracia sepultus. II. 721. e. 722. Antiochenam Ecclesiam regebat, quando hæreseos lues grassabatur. II. 724. a. Eustathium cur in exilium mitti permiserit Deus. II. 725. e. 726. a. Eustathio Ecclesia exstructa. II. 722. b. Eustathii reliquiæ in Thracia. II. 721. a. Eustathius seminavit, Meletius messuit. II. 727. a. S. Eustathii panegyricum citat Chrysostomus. VI. 182. c. EUSTATHIARUM schisma notare videtur

Chrysostomus dum adversus schismaticos et schismaticas invehitur. XI. 401. c.

EUSTATHIUS in Macedonia episcopus. III. 836. a.

EUSTATHIUS a Theodora domo eiectus. III. 793. c.

EUTHALLE scribit Chrysostomus. III. 736. b. 844. e.

EUTROPIUS. In Eutropium eunuchum, Patri-
cium ac consulem, Homilia. III. 454. a. Hujus
casus et calamitates admodum stupendæ. III.
454. a. b. 435. Eutropius in Ecclesiam modo de-
bauchabatur. 455. d. a. b. Hunc objurgat Chry-
sostomus. *Ib.* Ipsi in dignitate constituto monita
dabat, sed Eutropius nolebat credere. *Ib.* c. d.
Eutropii splendor ante calamitatem. III. 436. d.
Eutropius in ecclesiam, cujus immunitatem vio-
laverat, fugere coactus est. 437. b. c. Eutropium
Arcadii Imperator abduci a templo jubet. III.
436. e. a. Exanimem illum depingit Chrysostomus.
Ib. et 438. c. In ejus gratiam populum flectit.
III. 437. *sqq.* In Eutropium captum altera homi-
lia. III. 460. Eutropio in ecclesia agente, obsessa
fuit ecclesia, enses districti fuere. III. 461. d.
Eutropius quomodo captus cum ex ecclesia au-
fugisset. *Ib.* e. abreptus a propriis clientibus et
famulis. III. 465. a. b. Eutropii spes et refugium
ecclesia. III. 467. d. Ad Eutropium ab aula Im-
peratoris eiectum alludit Chrysostomus. XI. 432.
f. a. XII. 439.

EUTROPIUS in Macedonia episcopus. III. 836. a.

EUTYCHIANI notantur. III. 949. b.

EUTYCHUS de fenestra lapsus, dum audiendo
Paulo per noctem vacaret. I. 304. c.

EUXINI Ponti incolæ. I. 539. c.

EXACTORES, quosnam eo nomine designet Isaïas.
VI. 47. c.

EXAMEN ordinandum, de quo a præsulibus
ratio reddenda est. III. 10. d.

Examen conscientiae sedulo ineundum. II. 793.
b. IV. 36. c. 101. d. 268. b. 674. b. V. 22. a. VII.
312. c. d. 513. Instituumdum præsertim ante tempus
nocturnæ quietis. V. 22. d. e. c. *Examinanda
conscientia ante somnum.* V. 716. d. 717.

EXCANTAMENTA condemnantur. II. 287. a.

EXCESSUS, seu ecstasis, quid sit. V. 374. c. d.

EXCOMMUNICATIONIS sententia in eos qui thea-
trorum spectacula diebus sanctis adierunt. VI.
327.

EXCONSUL, ἐξὺπάτων; ex præfectus, ἐξὺπάρχων.
II. 193. a.

EXCUSATIO in peccatis pessima. V. 327. e. a.
Iram Dei magis accendit. I. 492. a.

EXEMPLI vis quanta. I. 120. c. 121. b. Exem-

pli boni vel mali vis. IX. 788. b. Exempli boni
vis et efficacia. II. 98. a. b. 317. e. a. IV. 69. a.
b. c. Exempli mali quanta perniciēs. I. 725. a.
726. b. Exemplum malum etiam gentilibus et Ju-
dæis nocuisse innuit S. Paulus, et quare. IV. 60. c.
Exemplo magis quam philosophia prædican-
dum. X. 25. a. Exemplum qui non prædicat, doctor
valde miserabilis est. VII. 791. a. b. 792.

Exempla etsi rem totam repræsentare nequeant,
majorem ejus partem menti cogitandam relinquunt.
XI. 282. b. Exempli vicissitudinis rerum humana-
rum. V. 610. d.

*Exempla pænitentia in utroque Testamen-
to.* V. 714. e.

EXERCITIO virtus informatur. IX. 255. d. e.

EXISTIMATIO hominum parvi pendenda. IX.
137. a.

EXOMIS, abolla, pallium philosophorum. I.
333. e. VI. 29. a.

EXPERIENTIA cautelæ magistra. II. 183. a.
Experientia plurimum ad cognitionem confert.
XII. 79. a. b. Experientiæ et exercitationis com-
moda. VI. 193. c.

EXSEQUIAS quomodo celebrare deceat Christia-
nos. I. 938. d. *sqq.* Exsequiarum modus. XI.
249. f. a. *sqq.* Splendidarum exsequiarum vani-
tates. V. 263. a. b. 266. Exsequias Græcorum
more, suo tempore frequentatos reprehendit Chry-
sostomus. XII. 65. a. b. et turpes ritus in exse-
quiis. XII. 66. a. *sqq.* In exsequiis præficæ adhi-
bitæ. XI. 250. b. Illarum usum vituperat Chry-
sostomus. XII. 68. b.

EXSULTATIO alia bona, alia mala. V. 151. a.
Exsultatio non potest esse sine simplicitate. IX.
68. 69.

EZECHIAS non gladii, sed precationum præsi-
dio communitus ingentem multitudinem celeri-
ter vertit in fugam. II. 944. d. Ezechias supinus
in lecto cubans, versa ad parietem facie, non mi-
norem sibi gratiam conciliavit, ac si stans et flexis
genibus oravisset. IV. 835. d. e. Ezechias æger
ac jamjam moriturus ad prophetam confugit tan-
quam morte potentior. I. 446. a. Ezechias, li-
cet ipse virtute pietateque præditus vir, ob patris
Davidis virtutem a Deo servatus est. I. 138. b. c.

EZECHIEL maluit in aliena terra cum populo
Dei ad ejus consolationem degere quam in propria.
VI. 2. b. c. Cum ipse justus esset, Israelitis ta-
men, quos peccatores noverat, compati voluit. I.
229. e. a. Quantos cruciatus pro aliēis malis
pertulerit. I. 268. b. Ezechielis visio juxta flumen
Chobar. I. 273. d. e. a. *Ezechiel apud Persas
tumultus est.* VIII. 914. c.

F.

FACES ante consules gestatæ. III. 454. A.
FACIETIÆ *ascetam non decent*. I. 990. A.
991.

FACIES Dei quid sit. V. 116.

FACULTATES pauperibus erogandæ. XI. 846. D.
Facultates nostræ tunc maxime nostræ sunt,
quando non nobis, sed pauperibus eas posside-
mus. IV. 753. B.

FALLACIAM veritati semper substituit diabolus.
VII. 332. B.

FALSUM per se solvitur. VII. 903. E.

FAMA humana non magni faciendæ. IV. 48.
Famæ alienæ parcendum. IV. 493. B.

FAMES voluptatem parit in conviviis. II. 37. B.
Famis quantus dolor. II. 629. D. Fame mori, est
mors omnium acerbissima. II. 629. D.

FAMES tempore Juliani Imperatoris. II. 637.
B. C. Non est vere mala. VI. 176. D. 177.

FAMILIA quomodo ornanda. XI. 176. E.

FAMULI Antiochenorum divitum aureis orna-
mentis onusti. X. 221. C. Famulorum agmen vi-
tuperatur. X. 448. A. *Fide* EUNUCHUS.

FASTUS humanus nihil est. X. 207. C. Quot
malorum sit causa. X. 477. C.

Fastus eorum reprehenditur, qui cum famu-
lorum turba per forum et urbem in equis incede-
bant. XI. 668. A. Fastus divitum erga pauperes
reprimatur et exagitur. XI. 623. In ornamentis
reprehenditur. I. 107. A. in agris et domibus
eniendis. VII. 228. Fastum reprimat Chrysosto-
mus. III. 62. E. Nullum admittit Ecclesia. IX.
281. A. Fastum et ambitionem vetat Christus.
VII. 330. A. Fastum esse calcandum Christus
exemplo docet. VIII. 207. Fastus et vana gloria
omnino vitanda. VII. 407. D.

FATUM inducebant quidam, et nullam esse pro-
videntiam dicebant. I. 500. A. XI. 107. D. Fato
omnia quidam adscribebant : confutantur. I.
700. D. XI. 394. D.

Fatum an liberum arbitrium impediatur. II.
907. B. Non bonos ac malos facere potest. II.
921. A. Fati necessitate non gubernamur, sed li-
bero arbitrio. IV. 223. B. 224. XII. 523. B. Fati
necessitatem qui docebant, confutantur. X. 231.
C. D.

Fatum perniciosum dogma. VII. 702. E. XI.
640. C. Ejus doctrina quam noxia. II. 907. C. A

diabolo invecta. II. 906. C. Fatum et genesis
omnium deterrima doctrina. II. 920. B. Dei pro-
videntiæ officit. I. 113. E. Fati leges contrariæ
Dei legibus. VII. 364. C. Fatum omnia bona sub-
vertit. II. 920. B. C. Fatum qui defendunt, ejus
necessitati ne minimum quidem veniæ concedunt.
II. 912. B. Per fatum diabolus multa inducit ma-
la. II. 912. C. Fatum laudem et vituperium tol-
lit. II. 922. E. 923. A.

Fatum sustulit Christus. VII. 98. Fatum præ-
tendens reus penas non effugit. II. 912. A. Fatum
non admittendum. II. 901. C. 911. B. Impugna-
tur. IX. 400. D. A. Ejus tyrannis. X. 794. Fati
dogma Christiano indignum rejicitur. VIII.
308. D.

FATUM vocare fratrem non licet. I. 152. C.
Fatum quempiam vocare non levis culpa est.
VII. 246. D.

FAUSTINO epistola Chrysostomi. III. 768. E.

FECUNDITAS mulieris ex Deo est. IV. 818. D.
Exemplis id probatur. IV. 628.

FELICITATIS humanæ vanitas. III. 696. V. 17. A.
Felicitas hujus mundi quam fluxa. I. 430. A. Felici-
tas quanta, vacare a curis. V. 316. C. Felici-
tas animæ in cælo posita. XII. 99. D. Felicitas
regni cælorum a consortio virtutum et a fuga ma-
lorum. XII. 97. C. Felicitas vite cælestis. IV.
844.

FERÆ et reptilia quare creata. IV. 66. C. Usus
eorum quis. V. 107. A.

Feræ alios invadunt, ab aliis interficiuntur.
V. 5. C. In caveis includebantur. VII. 679. C.
Ferarum imagines inter deos relatæ a gentilibus.
VII. 12. A.

FERMENTUM cur in veteri lege ejiceretur. X.
152. E. Sæpe pro regno cælorum accipitur. X.
153. B.

FERRUM aqua emollitur. II. 120. B.

FERTILITAS terræ Dei providentiæ adscriben-
da. V. 381. A.

FERVORE multo opus habent veri Christiani.
VIII. 224. A.

FESTA Judæorum. I. 717. A. martyrum. IV.
812. B. Festorum et conventuum utilitas. V.
408. B. Festis diebus magna populi multitudo
Constantinopoli. III. 490. E. Festa semper pos-
sumus celebrare. II. 542. C. IV. 837. D. Festis

diebus pretiosæ vestes, mensa epipara a quibusdam usurpantur. I. 612. b. Festum comessionis et ebrietatis est festum Satanæ. I. 866. c. Festis maxime diebus ab ebrietate abstinendum. II. 798. c.

Festû dies quomodo celebrandi. X. 291. a. Festorum ornatus veri. IV. 837. b. Festum maximum conscientia bona. IV. 837. c.

Festa sex in Ecclesia. 1. Nativitas Domini. 2. Epiphania. 3. Passio sive dies quo cruci affixus est. 4. Resurrectio. 5. Ascensio. 6. Pentecoste. III. 946. c. 947. *Festivitas septima erit secundus adventus D. N. J. C. qui reddet unicuique secundum opera sua.* III. 947. d.

FIDELIS quis vere sit. II. 277. c. Fideles quales esse oporteat. XI. 723. d. Vasa pretiosa sunt. II. 913. b. Sunt unum corpus. XI. 86. b.

Fidelis officium. VII. 69. a. Fidelis et luminare et sal mundi esse debet. VII. 69. a. Fideles concordia conjungit, et caritatem ipsam continet. XI. 233. c. Fidelium priorum fervens studium. VII. 109. b. Fideles cur nos Christiani vocemur. VIII. 163. a. XI. 372. b.

Fidelis et infidelis quomodo distinguantur. VII. 69. c. XII. 579. b. Fidelis ex vitæ instituto dignoscendus. VII. 69. a. Fideles ærumnis necessario premuntur. III. 339. a. 340. Fideles qui mortem timent, inexcusabiles sunt. VII. 408. a.

Fidelium bona quæ. IX. 442. a. Fidelium quanta geratur provientia. VII. 827. e. Fidellem nec homo nec dæmon lædere possunt. IX. 638. c.

Fidelibus non proponuntur signa, sed infidelibus. III. 991. a. *Fideles sunt pars Dei, Deus est pars fidelium.* VIII. 926. b.

FIDES. Hæc vox variis modis accipitur. XII. 337. c. Duplicem habet significationem. III. 313. Fidei definitio. IV. 429. c. Fides cum baculo comparata. III. 313. a. Fides cum ancora collata. III. 314. d. V. 373. b.

Fidei in rebus naturæ ordo quærendus non est. III. 416. a. Fidei oculi non sentiunt visibilia. IV. 267. c.

Fide suscipitur resurrectio futura. V. 369. c. Fide sola Deus videtur. III. 412. b. Fides in Christum non exigebatur ante adventum Christi. VI. 209. e. Fidei oculi ea vident quæ Christus agebat; Judæi præsentem non videbant. VI. 330. b. c. Fides invisibilibus etiam habenda. VII. 204. c. Fide est opus in iis, quæ videri nequeunt. VIII. 382. d. Fides non opus habet visione. VII. 188. d.

Fidei Christianæ veritatem probat multitudo Ecclesiarum per orbem. I. 682. c. 683.

Fidei certitudo. V. 26. d. Fides omnium ma-

gistra. V. 371. b. Fides tutus portus est. IX. 438. a. Fidei qui hærent, tuta ancora navigant: qui ab illa excederunt, numquam consistere possunt. XI. 668^b. f. Per fidem certa persuasio est. XI. 416. f. Fides firma vitam puram parit. XII. 134. b.

Fides ratiocinii imbecillitatem superat. VIII. 180. d. Est scutum tegens eos, qui sine curiosa perquisitione credunt. XI. 208. a. Fidei naufragia pariunt ratiocinia, fidesque est navis tutissima. XI. 636. e. Fide, non ratiocinio utendum in divinis. I. 533. a. 563. d. Fidei res quæstionibus non habent opus. XI. 638. e. Quæ fides perfecit, quæstio evertit. XI. 639. b. Fides est contraria ratiocinio. XII. 436. b. Non committenda humanis rationibus. V. 373. a. Fidei dogmata non curiose examinanda. IX. 486. b. Fides oculis mentis utitur. IV. 703. a. Obedientia opus habet, non perquisitione. IX. 790. b. Fide tantum eget Christi doctrina, non syllogismis. IX. 482. d. Ratiociniis sæpe labefactatur. X. 27. b. c. Cur non omnes homines credant: fidem ratiociniis permittere, quantum damnum afferat. X. 2. d. 53. b. Fides non sinit ingredi ratiocinia. XI. 417. e.

Ad fidem gratia necessaria. V. 372. e. VIII. 303. c. Fides non ex nobis, sed ex gratia Spiritus. III. 316. c. Fides ut inconcussa permaneat, auxilio Spiritus indiget. III. 320. c. Fides a vita proba juvatur. III. 320. c. IX. 400. a. Generosa opus habet anima. XII. 287. b.

Fidei unitas quid sit. XI. 96. e. Fides quantum bonum. XII. 350. b. 351. Res est magna et salutaris. XII. 100. d.

Fidei necessitas. V. 370. d. IX. 531. Non nisi per fidem salus obtinetur. IX. 544. a. Fide ubique opus est. VIII. 218. d. Fides bonorum mater. VIII. 218. d. caput est et radix. VII. 428. c. Fide magis opus habent Christiani quam olim Judæi. V. 372. a. Fides recta et bona vita ad salutem necessariæ. VII. 721. b. Fides perfecta aliquando cum vita flagitiosa esse potest. V. 432. b. Fides recta cum probis moribus. I. 679. a.

Fidei vis quanta. X. 834. Operatur justitiam. XII. 300. d. Fides id præstitit quod lex non potuit. IX. 534. e. 535. Ex fide salus. VII. 361. a. Inde oritur fiducia. IX. 686. b. Fides alterius an alteri prosit. III. 49. d. Fides sine bona vita non prodest ad regnum cælorum. III. 286. c. VII. 339. c. 880. a. VIII. 70. a. 572. b. Fides non sola, sed cum bona vita requiritur. I. 64. d. Fides et baptisma non sufficiunt sine operibus. VIII. 69. c. Fides non nuda, sed cum operibus requiritur. XI. 328. b. 424. a. Sine operibus figura tantum est sine virtute. XI. 764. c. Fides et caritas biga inseparabilis. XI.

19. E. Fides nihil prodest improbo. VIII. 202. c. 433. D. 436.

FIDES et fiducia Abrahamæ. IV. 444. D. qui nostræ fidei typus est. IX. 561. c. *Fides commendatur*. I. 1016. 1017. *Fidei fortitudo petra*. VI. 833. A. *Fidem qui sequitur, in tranquillo portu agit; qui ab ea recedit, naufragatur*. III. 992. c. *Fides in corde nihil prodest, nisi adfuerit confessio oris*. VI. 848. A.

FIDUCIA tum maxima est, cum fidendum non existimamus. III. 14. A. Fiducia in Deum semper habenda, I. 29. B. 598. B. Fiducia insit oportet, etiam in magnis fluctibus. VII. 378. A. Fiducia viri crucem habentis. IX. 162. A. justī quanta. V. 68. Fiduciam parit humilitas. I. 599. B.

FIGURA non est contraria veritati. III. 327. B. Figuram et typum obscurat eliminatque veritas. XI. 318. D.

FILII hominum dicuntur ex quæ a Caino ortæ erant. VI. 373. C.

FILIUS. *Vide* CHRISTUS et JESUS.

FILIUS DEI. *Vide* CHRISTUS et VERBUM.

Filiū non talem esse Deum, qualis est Pater, dicebant Anomæi, qui refutantur. I. 590 A. Filiū Dei minorem esse Patre dicebant hæretici quidam. XI. 823. C. Filiū dicebant quidam esse administrum, confutantur. V. 109. C. Filius alio modo filius Dei, quam nos filii Dei appellamur. I. 615. B. Filiū probatur non esse creaturam. VI. 536. D. XI. 395. E. Filius Dei non compositus est. VIII. 45. B. Filius, ὁ Θεός, cum articulo dicitur in Scripturis. XII. 38. Filii supernam generationem non possumus assequi. I. 563. E. XI. 551. F. Filii generatio non ratione inquirenda. VII. 58. B. C. VIII. 163. D. 177. B.

Filii a Patre nulla diversitas. V. 110. D. Filii est ejusdem atque Pater substantiæ et potentiæ. I. 615. 616. V. 110. B. 312. D. VII. 481. B. 763. A. VIII. 363. B. 364. 439. B. 468. A. X. 268. B. Filii et Patris ut una substantia, ita una gloria. VIII. 262. Filiū esse ejusdem cum Patre formæ ac figuræ; id ipsum est atque esse ejusdem substantiæ. I. 616. A. Filius Dei Filius est natura, non gratia tantum. XII. 28. A.

Filii essentia ante sæcula. V. 110. D. XII. 174. Filii æternitas probatur. VIII. 22. 23. Filiū in sinu Patris esse, id æternitatem ejus probat. I. 583. E. De Filii generatione nec ante nec post dicendum est. VIII. 53. A.

Filii substantia immensa. VIII. 199. D. Filiū Dei non minorem esse Patre, contra quosdam hæreticos probatur. XI. 634. Filius æqualis Patri. I. 621. VII. 226. A. VIII. 363. B. 548. X. 431. C. Filius æqualis per illa declaratur: *Faciamus*

hominem. I. 665. per hæc verba: *Ad imaginem nostram*. I. 665. D. et quod a dextris sedeat. I. 665. E. 666. Filius suam cum Patre æqualitatem probat. III. 53. C. 54. VII. 390. D. VIII. 252. A. 306. A. Filius non est Patre major, sed æqualis et par. V. 303. E. Filius non minor est Patre, nec Pater minor Filio. V. 307. C. Filius Dei æqualis Patri honore. VI. 278. E. VII. 220. E. Filii honor cum honore Patris copulatur. VIII. 262. Filius inimicos suos æqualitatem illam confiteri cogit. VII. 388. A. De Filio dicuntur eadem quæ de Patre. V. 109. E. Filiū Dei non esse Patre minorem probatur. VIII. 417. C. XI. 271. C. Filius qua ratione minor sit Patre. VIII. 308. E. Filii et Patris una potestas. IX. 19. eadem potentia, eadem manus. VIII. 416. C. voluntas eadem. VII. 339. B. VIII. 267. B. C. Filius consiliarius. I. 664. C. Filii cum Patre consensus. V. 96. D. VII. 786. B. C. Filius suam cum Patre concordiam probat. VIII. 353. utriusque æqualis cognitio. VIII. 404. D. Filius dicit neminem vidisse Patrem præter ipsum. I. 389. B. Filius in sinu Patris, id est, Patrem intus et perfecte cognoscit. I. 583. C. D. Filiū perfecte nosse Patrem probatur. I. 594. A. 595. Filiū nosse tempora probatur. III. 931. B. Filius non ignorabat utrum possibile esset transferri a se calicem. III. 20. C. Volens crucifixus. III. 23.

Filiū suum Deus nobis providit. I. 203. B. Filii vox hominibus etiam competit, sed Unigeniti nonnisi Christo. I. 382. A. Filius Dei vere Christus erat. V. 301. B. VII. 659. D. Filius est Patris proprius filius, ideoque nobis largitur adoptionem filiorum. V. 196. E. Filiū Dei dicere creaturam insanum est. II. 844. A. Filius dicitur Deus et Dominus perinde atque Pater. II. 845. D. Filiū vere Deum esse probatur. X. 202. E. A. Filiū Dei se vocari sinit Christus, cum vere sit. VII. 580. C. Filius Dei dictum est: *Faciamus hominem*, non vero angelis. IV. 756. A. Filiū revelat Pater, Patrem Filius. VII. 616. D. Filii Dei dignitatem servi forma non minuit. VIII. 73. Filiū perinde gloriam reddit Paulus, atque Patri. I. 568. D. Filius cum venit, Patrem non dimisit. III. 480. Filius a Patre non separatur nec Pater, a Filio dividitur. V. 303. C. Filii et Patris non divisa opera. VIII. 341. B. Filius nihil aliud est quam Pater, manens Filius; et Pater nihil aliud est quam Filius, manens Pater. VIII. 418. D. Filius Dei omnia alia habet, hoc excepto quod non sit Pater. XI. 283. B.

Filius a Patre distinguitur hypostasi. V. 110. A. Filius aliam quam Pater habet hypostasim. VIII. 333. E. De Patre et Filio vera sententia. VIII.

33. B. Filius deducit, Pater trahit, Spiritus illuminat. V. 371. Filii et Spiritus sancti una potestas, ut est natura una. IX. 268. X. 782. A.

Filius Dei prædicatur in Veteri Testamento. V. 94. D. E. Filius Dei descendit, ut nos reduceret et cælis ipsis excelsiores faceret. V. 614. A. Filii Dei non palam, sed sine strepitu venit, quare. V. 644. C. 645. Filii Dei post tot signa fidem exigit. V. 349. B.

Filius sine fluxu gignitur. VIII. 919. A. *Filius conformis et consubstantialis Patri.* II. 991. A. 992. III. 989. *Filium Patri consubstantialem esse definierunt Nicæni patres.* VIII. 902. *Filius Patri cœternus.* I. 1028. E. *Cum Patre cooperatur.* III. 984. B. *Filius venit in mundum, qui antea erat in mundo.* III. 981. C. *Filius seipsum tradit, non necessitate.* III. 984. B. *Filius confirmat et implet ea quæ sunt Patris.* III. 981. A. *Illud, Pater major me est, quomodo intelligendum. Est minor secundum æconomiam incarnationis, etiam angelis.* III. 988. E. *Filius cum Patre et Spiritu sancto in cælo et in terra concordissime celebratur.* VIII. 909. C.

Filii Dei qui vere sint. V. 16. Pacifici sunt. XII. 380. C. Quo pacto filii Dei sumus. III. 35. B. per gratiam sumus. V. 15. C. 16.

Filii hominum quinam vocentur. V. 15. B. Filii Seth, filii Dei, filii Caini, filii hominum vocantur. IV. 231. D. Filii in sacris Literis qui dicantur. V. 294. E. Filios appellat Scriptura omnem generationem. IV. 599. C.

Filii quæ divitiæ congregandæ. IV. 844. B. Filii recte educandi. III. 378. 379. Filii quomodo instituendi. III. 382. E. XI. 183. E. 663^b. E. Filiorum educatio curanda. IV. 667. C. omnibus est præponenda. XI. 184. E. 799. C. Filiorum neglectus quantum sit malum. I. 93. C. Filios negligere est sextus nequitie gradus. I. 96. D. Alios, qui filios instituunt, abigere et impugnare major est nequitia. I. 96. D. Filius virtute præditus patri obsequitur. I. 87. B. Filios qui Deo offerunt, melius et ipsi possident. I. 138. E. Filiorum improborum jactura lenius fertur quam proborum. I. 941. B. Filii pravi abdicabantur a parentibus. IV. 815. C. Filii ob patrum virtutem servati. I. 138. B. C. Filii pii quandoque ex impiis patribus. IV. 805. D. Filii probis nihil nocent patres improbi. VII. 806. B.

Finis respiciendus, non rei natura. I. 734. B. III. 578. B. Ante finem nemo beatus. I. 973. E. Finem mundi prope esse suspicatur Chrysostomus. VII. 304. E. Finis vitæ eandem vim erga singulos habet quam consummatio sæculi. VII.

169. B. Finis hominis non cum hac vita. VII. 202. A. 203. Finis hujus vitæ ignoratur ad utilitatem viventium. XI. 564. A. Finis justi et iniqui quam dissimilis. I. 974. C.

FIRMAMENTUM quid sit vix cognosci potest. IV. 31. A. *Firmamenti et cæli ratio secundum Severiani mentem.* VI. 525. A.

FIRMIXO epistola Chrysostomi. III. 766. B.

FISTULÆ, instrumenta in choro Davidis. V. 649. B.

FLACCILLA, uxor Theodosii Imperatoris, conjugii timebat. I. 412. 421.

FLAVIANUS, episcopus Antiochenus, ante tempus orphanus. I. 539. E. Flavianus clarus genere. I. 539. E. in domo sumtuosa educatus. I. 538. B. Philogonii sectator. I. 608. B. Meletii successor virtutes ejus accurate referebat. II. 624. C. Meletii amissi dolorem lenivit. II. 624. C. Aberat a prima concione de Incomprehensibili. I. 543. A. et a concione in Kalendas. I. 834. C. Erat bonus pastor. II. 821. A.

Flavianus episcopus frequenter concionabatur. II. 372. C. Post presbyteros suos concionatur. II. 742. 733. B. et post Chrysostomum. II. 428. E. VI. 128. B. 138. A. Pauca præfatus contra Anomæos Chrysostomum evocat, ut argumentum persequatur, ita cupiente populo. VI. 296. A. Præsens concioni Chrysostomi. I. 794. E. IV. 791. D. Flavianus cum multis pastoribus, forte episcopis, Chrysostomum concionantem audit. IV. 792.

Flaviani concionandi ratio. VI. 138. A. Flavianus plenus Spiritu sancto. II. 548. B. Martyrum æmulator, communis doctor. VI. 129. A. in villam et suburbia coëssit concionaturus in festo martyrum. II. 777. C. Antiochenum populum educit in agrum. II. 821. A. Flaviani vivendi ratio. I. 540. Ejus laudes. I. 338. A. II. 306. D. 723. B. III. 85. C. Flavianum Chrysostomus vocat amantissimum patrem. III. 431. B. Ut Flavianus ad senectutem Petri perveniat, orat Chrysostomus. III. 83. E. Flavianus senex. I. 540. A. Splendida ejus canities. II. 306. E.

Flaviani fervens caritas. I. 544. A. Flavianus antequam ad sedem in ecclesiam ascenderet, pacem omnibus precabatur. I. 749. C. Flavianus hospitalitas erga eos, qui pro veritate pellebantur. IV. 733. B.

Flavianus Constantinopolim proficiscitur ad Imperatorem placandum, iratum ob eversas statuas. II. 41. A. Cum ad Imperatorem profectus est, extrema jam senectute erat. II. 41. B. Flaviani soror, cum is ad Imperatorem profectus est, extremo laborabat morbo. II. 41. B. 233. A. Flaviani diligentia in adeundo Imperatore. II. 232.

B. Nuntios seditionis Antiochenæ prævertit. II. 89. A. Ejus modestia. II. 234. A. Flavianus lacrymans et silens coram Theodosio stat. II. 233. Ejus magnanimitas et populi amor. II. 233. 234. Flaviani gementis ad Imperatorem Theodosium responsio. II. 236. c. Flavianus Theodosio ait, nisi placetur, se Antiochiam deserturum et alio concessurum. II. 262. D. Ejus reditus Constantinopoli. IV. 812. A.

Flavianum episcopum subindicat, vel subindicare se simulat is qui Chrysostomi nomen ementitus est. III. 930. c. *Flavianus vir admirandus.* VI. 368

FLORENTIUS, Valerii frater, Theodorum cohortatur ut pristinam vitam repetat. I. 48. c.

FODINARUM opera supplicia erant. I. 923. c.

FOENERATOR numquam fenore fruitur, quomodo. VII. 647. e. In aliorum calamitatem negotiatur. VII. 96. c.

FOENORA sunt iniqua commercii via. I. 112. e. Fenorum damna. VII. 647. Fenoris causa multi sortem amiserunt. VII. 646. e. Fenori dantes carpuntur. X. 637. Fenorum ratio et modus. IX. 540. A. B.

FOETOR peccati quantus, quam horrendus. XI. 618. D.

FONTES olim ante oratoria. III. 343. D. *Fontes in atris templorum, ut qui ingrederentur manus abluerent.* VIII. 792. c.

FORANI lapides. VI. 911. B.

FORMA corporis non prodest, neque deformitas nocet. V. 515. A.

FORMOSE mulieris fluxa conditio. VI. 219. D.

FORNAX trium puerorum facta Ecclesia. VI. 232. c.

FORNICATIO a malignis dæmonibus introducta. I. 279. A. Fornicationis malum. V. 189. A. Fornicationis spiritus excecatur. X. 107. e. Fornicatio non lascivos tantum, sed etiam homicidas efficit. VII. 561. c. Fornicatio sacerdotum, malorum culmen. VII. 824. D. Fornicatio apud Corinthios. I. 741. e. *Fornicatio otiosis peculiare crimen.* VI. 906. A.

FORNICATOR Corinthius, ejus historia. X. 2. c. Fornicator non debet ad sacramenta accedere. V. 283. e. Qua de causa immundus sit. XI. 813. D. Fornicatores nulla lex ulciscitur. X. 120. A.

FORTIS cum debili ligatus, illum portat. XI. 82. c.

FORTITUDINIS magnæ indicium est mansuetudo. IX. 406. c. Fortitudo in certaminibus contra diabolum requiritur. VII. 288. D.

FORTUNAM quidam prædicabant. I. 113. e. et omnia ipsi adscribebant. I. 700. D.

FORTUNATORUM insule. VI. 332. A.

FORTUNATUS ad Paulum a Corinthiis missus. X. 2. F.

FORTIS exornabatur kalendis. I. 833. D.

FOVEAM qui proximo fodit, in eam ipse incidit. V. 83. B.

FRATER cujus laus est in evangelio, quis sit. X. 666. A. Fratrem hunc alii Barnabam, alii Lucam esse dicebant. V. 666. A. Barnabam esse opinatur Chrysostomus. X. 667. D.

FRATER, seu proximus, offensus non negligendus. I. 154. D. 153. Fratres Domini qui in evangelio memorantur, quinam? VII. 90. c. Fratres nostri sunt non æquales tantum et liberi, sed etiam famuli. I. 154. B. Fratrum vel mininus non contemnendus. IV. 61. E. 62. In fratrem qui peccat, in Christum peccat. IV. 61. c. Fratres aspernari, tertius nequitiae gradus. I. 98. D.

Fratrum saluti consulendum. I. 826. Fratres nostros erudire et emendare debemus. I. 764. A. 932. E. 933. IV. 309. A. D. Fratrum correctionem curare debent etiam sæculares. I. 830. D. E. Fratres labentes quomodo corrigendi. X. 478. A. 479. 480. castigandi quomodo. II. 22. B. Fratres nostri peccantes, non monendi modo, sed sæpe monendi sunt. VII. 678. D. Fratres ægri non expectandi ut corrigantur, sed querendi. I. 842. E. Fratres adversus fratres bellant. V. 4. D.

FRAUS in Scriptura per calcaneum significatur. V. 249. D. Fraudes piæ quam licitæ sint. I. 432. D. 433. Fraude pia usus est Paulus. I. 432. c. Ex fraude tempestiva magna utilitas. I. 431. E.

FRENA equorum aurea. III. 212. c. 806. c. VI. 610. B. 626. E. X. 221. c. Frena aurea equorum Imperatoris. VI. 349.

FRUCTUS Spiritus sancti quinam. II. 360. A. Fructus justitiæ. V. 24. D. Fructus virtutis æterni. V. 503. A. 504. Fructus magnus ex ærumnis. V. 423. Ex parabola divitis quis fructus colligatur. I. 923. D. Fructum nullum ferunt divitiæ, sed spinæ sunt. XI. 608. B.

FRUGALITAS in cibis commendatur. VIII. 288. c. Voluptatem in esca perit. I. 397. D. Frugalitatis voluptas maxima. I. 89. c. Frugalitas ad bonam valetudinem confert. I. 79. A. 397. D. Frugalitas est valetudinis et voluptatis mater. VIII. 150. D.

FUGAM mulieres adhibebant. XI. 634. F.

FUGERE licet tempore persecutionis. II. 763. B. Fugientem nemo laudat. V. 2.

FUNAMBULORUM descriptio. XI. 570. D. usus. I. 133. E. Funambuli tempore Chrysostomi. VI. 131. A. Funambuli in scena. VII. 302. B. Funambuli et alia ludicia. XII. 232. D.

FUNEM in ore reorum ponebant, cum in barathrum traherent. II. 746. c.

FESTUS ubi in deurato lecto cadaver. II. 831. a. In funere divitis, servi, ancillæ, equi sacco induti, ad sepulcrum pergebant. II. 47. c. In funere domestici pullati incedebant cinere asperso capite. I. 73. b. In funere mulierum chori instituti. I. 73. b. Funera Christianorum hymnis, precibus et psalmis celebrantur. II. 762. e. Funera divitum et pauperum. IV. 864. c. Funeris modus apud Ægyptios. IV. 742. e.

FUR deprehensus quadruplum restituere cogitur. VII. 604. e. Fur quidam vere sit. VIII. 442. c.

FUROR et ira in Deo non humano more sunt intelligenda. V. 47. d. e. Furor in Deo non est affectio. V. 48. d. Furor, cum cedimus, mitigatur; cum resistimus, exasperatur. VIII. 283. a.

FUTURA immortalia sunt, sive supplicia sive præmia. VIII. 300. e. Futura accurate prædicere, unius immortalis naturæ est. VIII. 429. d. Futurum cur Deus reliquit incertum. IX. 203. d. Futuri ignorantia prodest homini. XI. 771. d. e.

G

GABRIEL volans representatur, non quod angelis sint alæ, sed ut significetur ejus adventus ex supremo domicilio ad humanam naturam. I. 372. b.

GABRIELI restitit Michael, quo sensu. VIII. 891. b. c. De Gabriele multa. VIII. 978. sqq.

GADITANUM pelagus infrequentatum et ignotum. VII. 881. d.

GAUS, hospes Pauli, Romanos salutatur. IX. 833. b. 834. c.

GALATÆ circumcisionem, sabbata et novilunia observabant. X. 780. d. e. Cur tam acriter obijuret eos Paulus. X. 789. b. 790. sqq. Qui lapsos eos erigit. I. 13. c.

GALATA quidam Chrysostomo mortem minatur. III. 716. e. *Fide et notam* *. *Ibid.*

GALATIA de Spiritu sancto accepit. V. 193. e.

GALILEA, regio Palæstinæ. II. 420. e. a. cæteris spectui habebatur. VII. 137. d.

GALLIA de Spiritu sancto accepit. V. 193. e.

GALLIO proconsul Corinthi, sedebat in tribunali, quando Paulus verberatus est. X. 1. a.

GALLUS ab illo ipso, qui coronam ac purpuram imposuerat, interfectus est. I. 420. a. et in *Monito*, 412.

GAMALIEL Pauli præceptor. VI. 631^a. e. et doctor, judicio valens et in lege peritus. IX. 128. d. Non potuit incredulus permanere. *Ib.* Judæis os obturavit. I. 771. e. Ambitionis causa nihil agebat. VI. 631^a e. sed zelo motus. VI. 631^b. f.

GANYMEDIS impura effigies. V. 337. d.

GASTRIMARGIA vituperatur et prohibetur. IX. 196. a. e.

GAUDENTIO episcopo Brixiano scribit Chrysostomus. III. 848. d. e.

GAUDIUM omnes amant, assequi vero non omnes possunt. II. 213. d. Gaudium virtus parit. VII. 612. c. Gaudere non semper bonum. VII. 667. d. Gaudium quodnam sit bonum. IX. 154. a. De bonis gaudere non parva virtus. V. 391. e. Quanta sit gaudii magnitudo illorum qui propter Christum patiuntur. IX. 124. c. Ærumnæ quæ secundum Christum, ipsæ gaudium habent. II. 216. a. XI. 316. b. In gaudio semper versari non possumus, neque in mœrore. VII. 611. e. Gaudium numquam tollendum, quodnam sit. II. 199. b. Gaudium perpetuum quodnam. V. 44. a. Quomodo qui homo est, possit semper gaudere. II. 213. a. b. 215. e. a. Qui Deum timet et in ipso confidit, voluptatis radicem lucratus est, et omnem habet lætitiæ fontem. II. 215. a. b. 216. 217. Gaudium spiritus quid sit. XI. 496. f.

GAZARENI magi somnium regis Babyloniorum non poterant explicare. I. 7. c.

GEHENNÆ ignis non propter nos, sed propter diabolum constitutus est; nobis vero regnum primum paratum et assignatum est. I. 13. a. Gehennæ comminatio necessaria. I. 196. b. IX. 828. e. a. Supplicium illud nobis comminatur Deus, ut nos a gehenna liberet. II. 400. d. Gehenna non minus quam regnum Dei providentiam ostendit. XI. 685. c.

Gehennam non credunt impii. I. 923. b. Quidam gehennam non putabant esse vehementem, neque æternam. XI. 604. d. Istas opiniones refellit s. doctor. XI. 605. Gehennam futuram esse probatur. VII. 464. a. IX. 827. a. 830. c. d. Gehennæ fides firmiter tenenda. VI. 331. a. e.

332. Quo in loco sit gehenna. IX. 828. A. Ignis Sodomorum, gehennæ imago. 499. A. Gehenna pejor amissione regni calorum. XI. 24. A. Intolerabilis est de regno decidisse, quam in gehennam incidisse. 347. c.

Gehennæ meminisse oportet Christianum, et de illa loqui. V. 144. D. Præ oculis semper habenda. I. 171. E. Ejus memoria utilis. IX. 828. A. et maxime salutaris. I. 894. A. B. Qui gehennæ semper meminisse laborat, et qui illam timet, mortem deridebit, et numquam in gehennam incidet. II. 73. B. IX. 601. A. Nullus ex eis qui gehennam despiciunt, effugiet gehennam. XI. 601. A.

Gehennæ metus malum de medio tollit. V. 717. E.

GEMELLUS magistratus. III. 763. D. 804. E. Baptismum susceperat III. 816. D. *Fide notam c, ubi lege*: epistolis 79, non autem 70. Ad illum scribit Chrysostomus. III. 763. D. 804. C. 813. E. 834. D.

GEMITUS spiritus quis. V. 139. B.

GEMME ex imo mari educebantur. IV. 79. D. Gemmarum inutilitas. II. 283. B. 284. atque vanitas. IV. 739. C. D.

GENEALOGIE quis modus optimus. IV. 251. A. Genealogiarum nimia curiositas a Paulo improbat. XI. 831. E.

Genealogiæ Christi ratio et ordo. VII. 33. Tres reges omisit Matthæus in genealogia Domini. VII. 32. B.

GENERATIO filiorum, resurrectionis imago. IV. 184. B.

Generatio Christi duplex. VII. 23. B. Divina ejus generatio non ratione inquirenda. VIII. 177. B. Quam stupenda terrena Christi generatio. VII. 24. A.

Generationem divinam Christi ratiocinia humana non attingunt. VIII. 887. B. *Generatio in divinis, in quo differat a processione.* III. 963. B.

GENESES liber cur scriptus post multas ab Adamo generationes, cur pro Judæis tantum, cur in deserto Sina. II. 103. E. *sqg.* Quare vocet eum Scriptura librum generationis cæli et terræ. IV. 110. B. C. *Genesis libri auctor Moyses, Spiritu sancto revelante.* VI. 311. A.

GENESIS seu genethliologia, quid. VII. 822. D. E. Vana est disciplina. 98. A. Nulla est omnino tam depravata doctrina. II. 920. B. neque dogma tam perniciosum. XI. 640. C. A quibusdam Christianis adhibebatur. X. 794. maxime Antiochiæ. X. 36. A. Genethliologiæ quidam omnia adscribebant. I. 700. D. Impugnatur. XII. 521. B. Genesis et fatum blasphemie plena sunt. II. 901.

c. Nihil magis vanum potest excogitari, aut injustius. II. 911. E. D. C. Genethliologia si est, judicium non est, neque fides, nec Deus ipse. II. 924. Neque genesis, neque fatum, neque fortuna, neque cursus astrorum nostra regunt. VI. 343. D. Genethliologiæ tyrannidem in Ecclesiæ dogmata quidam conabantur inducere. VII. 821. C.

GENTIUM idola et simulacra. II. 129. A. IV. 749. A. X. 304. D. E. 303. Illarum conversio prædicta. VII. 163. B. 166. 736. D. Gentes quare hæreditas Christi. V. 231. D. Cornelius centurio, gentium initium. IX. 193. B. Immensum discrimen Samaritanos inter et gentes. IX. 208. B.

Gentes integræ absorptæ. XI. 31. F.

GENTILIUM doctrina futilis. II. 3. A. Quorundam philosophia et virtus. VIII. 348. B. C. Inanis gloriæ causa illam exercebant. 186. A. Multi dicebant mundum a Deo non esse factum. II. 136. B. non esse legem naturalem. 132. D. 133. et materiam præexistere. IV. 13. B. Deum culpabant quod tam pulchrum et magnum fecerit mundum. II. 129. quia hunc mundum ipsi fecerunt deum. *Id.* Nemo ex illis divinæ substantiæ definitionem efferre tentavit. I. 396. A. Gentiles cum Judæis et hæreticis de ultimo judicio consentiunt. 927.

Gentilium dii non sunt dii. V. 268. B. Gentiles adorabant aerem et solem. V. 371. C. necnon simiam, crocodilum, canem. II. 129. A. IV. 68. A. Quantæ stultitiæ sit ante creaturas procumbere, et in illis consistere. IV. 37. B. 748. A. maxime quando vilia animalia et his fœdiora coluntur. V. 68. A. B. Gentiles ex hominibus deos faciebant. VI. 249. B. Humano sanguine aras suas cruentabant. II. 641. C. 642. Dæmonibus filios suos devovebant. VIII. 372. C. Statuæ illorum, festa, publici conventus, et initia ac mysteria, turpissimarum rerum indicia sunt, et simul monumenta atque documenta. V. 337. D. Gentiles confutantur. VIII. 116. B. Similes infantibus erant: ideo venia indigni. VII. 621. C.

Gentilibus quomodo probandum Deum esse Christum. I. 682. B. Ex iis videlicet quæ nobiscum confitentur. *Id.* C. *sqg.* Error gentilium per se extinctus est, et in se corrumpit. II. 643. B. Ipsorum altaria, templa, festa et publici conventus abolita. V. 309. C. Quomodo gentiles ex canibus filii evaserint. I. 748. A. Promissionis Dei cum Judæis participes erant gentiles; sed ad majorem deducti sunt nobilitatem, quam Judæi. XI. 47. D. 48. Judæi a gentilibus condemnati, quia isti ad quos non venit Christus, crediderunt; dum illi et Christum viderunt audieruntque, et tamen noluerunt credere. VII. 749. Gentiles et Judæos qui crediderint, unum esse futuros præ-

nuntiat Christus. 756. d. 757. Gentiles fidem negabant, videntes Christianorum vitam pessimam. 191. d. e. 192. In errore manebant et confirmabantur ob ignaviam et ignorantiam Christianorum. VIII. 117. Christianis objiciebant quod legem Christi infringere. III. 218. e. 219. quod nec signa fierent, nec caritas esset inter illos. VIII. 488. d. Cur tempore Chrysostomi gentiles ad fidem non accedebant. XI. 666. d.

Gentiles, Judæi et hæretici, in fuga Chrysostomi, illi condolebant ob sceleris atrocitatem. III. 619. c.

Gentiles athei vocati, quia multorum deorum cultus est unius negatio. V. 676. b.

GENERIS vilitatem in opprobrium proferre, pusilli est animi. IX. 136.

GENUA flectentes orabant Christiani. IV. 855. A.

GERMANUM presbyterum cum aliis mittit Chrysostomus ad Theophilum. III. 616. A. Germanus et Cassianus ad Papam Innocentium deferunt epistolam cleri populi que Constantinopolitani. III. 624. A.

GERARENORUM invidia quanta in Isaac. IV. 358. e.

GERONTIO in Macedonia episcopo, scribit Chrysostomus. III. 836. A.

GERONTIUS presbyter in Phœniciam ad gentiliū conversionem mittendus, ex sententia Chrysostomi. III. 748. b. ad illum scribit S. doctor. III. 749. sqq.

GESTUS incompositi et tumultus in ecclesia, quam indecentes. VI. 112. b.

GIGANTES Chrysostomus robustos corpore intelligit. IV. 234. A.

GLEUCINUM, seu musteum oleum, pharmaci genus, quod acceperat S. doctor a matronis Constantinopolitani. III. 737. c.

GLORIA Dei quid. VI. 76. A. Deo gloriam dant prophete. V. 471. d. Una est gloria Patris et Filii, una quoque substantia. VII. 630. A. Gloria Dei perpetua est. V. 472. b. *Gloria quasi Unigeniti*, quid. VIII. 76. d. *Gloria Deo propter omnia*, dictum S. Chrysostomi. III. 712. c. Ad gloriam Dei quomodo agitur. I. 839. sqq. Ad gloriam Dei licet laudare ac vituperare, quomodo. I. 839. e. A. 861. b. Possumus propter Deum, domi manere, aut foras ire, loqui, silere, flere, dolere, lætari, etc. I. 862. b.

Gloria hominis vera, quæ. I. 80. V. 621. d. 625. A. Adorare Christum, omnem gloriam superat. XI. 287. b. Gloria a Deo, immobilis manet in perpetuum. IV. 849. A. Sola vera gloria quaerenda, quæ a Deo est. XI. 804. b. In Deo et in ejus amore gloriarī, est ornatu omnium maxi-

mus, et splendor innumerabilia superans diademata. V. 45. In Christo gloriarī, magnum est. V. 103. b. Gloriam qui vult assequi, solam Dei quaerat gloriam. VIII. 29. A. 188. e. Nihil non agamus ut glorificetur Dominus noster, non a nobis tantum, sed et ab aliis. IV. 61. b. In Deo insigniter concurrunt gloria et securitas. V. 46. A. Gloria humana virtutem sequitur. IV. 47. d.

Gloria hominis, virtus. V. 266. c. Gloria boni est habere quos suis ornet beneficiis. XI. 603. b. Quandonam gloriarī liceat. V. 443. d. e. 447. d. 448. Tum augetur gloria, cum invidiam proculcas. I. 648. b. Si te ipsum humiliter, major tibi accedit gloria. VII. 732. e. A. Si gloriam adipisci studes, gloriam repel e. X. 769. c. XI. 290. c. Gloriam contemne, et omnium gloriosissimus eris. VII. 75. b. Gloriam qui contemnit, majorem sibi gloriam parat. IX. 80. 137. d. Quicumque gloriam despiciat, est philosophus. XI. 431. b. novit enim res humanas. *Ib.* Illa sola gloria manet quæ intus est et naturalis. XI. 804. d. et ea quæ ex spiritalibus nascitur. IX. 792. d.

Gloriarī nemo debet; omnes quippe peccaverunt. XI. 823. e. Gloriam in primis contemnat oportet episcopus. I. 323. b. c. Gloria concupiscentia quantis et qualibus privet bonis, quantum afferat detrimenti. XI. 802. A. Quando gloriam concupiscis, cogita te jam illam consequutum esse, et disce finem, nihilque reperies. *Ib.* Improbiorum gloria contemnenda; turpitudine potius est quam gloria. *Ib.* Amor gloriæ ad turpia et dicenda et patienda inducit. XI. 803. b. Si sublimem assumamus animum, gloriam multitudinis despiciere poterimus, celestiaque bona nancisci. *Ib.* c. Gloria voluptatem affert. III. 178. b.

Gloriæ humanæ vilitas. I. 422. c. Nihil abjectius. XI. 804. c. nihil tam ridiculum. VIII. 29. c. Qui humanæ gloriæ servit, servus est omnium, ipsisque mancipiis abjectior. XI. 803. A. A vili et abjecto animo procedit humanæ gloriæ concupiscentia. VIII. 28. c. Gloria quæ est ab hominibus, glorificantium vilitatem imitatur. IV. 849. e. A. Humana gloria quantum malum. VIII. 26. A. b. Qui hoc morbo capti sunt, acerbam semper et voluptate vacuum agunt vitam. 27. b. Qualia mala ex humana gloria fiunt. 28. 29. Bona omnia eliminat. 29. b. Vera est larva. 28. c. et insatiabilis profunda que ebrietas. V. 239. VIII. 27. e. Humana gloria quam fluxa. I. 419. b. 420. Sæcularis gloria cito avolat. IX. 792. d. sicut flos cadit. I. 46. A. 47. b. Umbra est gloria. X. 770. Amans humanam gloriam, suam animam perdit. V. 283. d. Voluptas et gloria mundi mendacia. XI. 331. e. Exterior gloria sæpe deformitatem

obtegit. XI. 804. d. Gloria hominum non egemus; in quo Deo aequales sumus. 805. a. Ex rebus humanis nemo potest vere et solide gloriarī. V. 44. c. Fontes, ambulacra, porticus, aurum, argentum, etc., sunt gloria demus, non gloria hominis. V. 266. c.

Gloria vana, quantum malum. IV. 44. a. VIII. 237. a. quān pernicioſa. VIII. 258. b. IX. 692. Nihil fallacius. IV. 239. a. nihil deterius. VIII. 232. c. IX. 691. c. aut turpius. IX. 692. d. Mater est gehennae. *Ib.* e. malorum omnium causa. IV. 239. d. XI. 263. b. Longe infestior periculosiorque est illo Sirenarum portento. I. 472. c. Res est odiosa. I. 423. c. d. e. 424. Nihil inani gloria turpius ei qui honore praeveniri vult. IV. 990. b. c. Nihil animam deturpat, ut gloriae vanae amor. VIII. 258. c. Inanis gloriae ventus pestis est, quae bona nostra evacuat. I. 217. a. Omnia sus deque vertit. VIII. 28. a. omnia perdit. IX. 244. c. Avaritiam parit, invidiam, criminationes, infidias. VIII. 28. a. Qui hoc morbo laborat, amicitiam non novit, non consuetudinem, neminem prorsus reveretur. 29. Vanæ gloriae tyrannis. I. 158. b. Mille barbarorum servus esse melius, quam vanæ semel gloriae. IX. 692. b. Nihil hac servitute acerbius, et inanis gloriae cupidus mancipiis quibuscumque est servilior. X. 588. b. Vanæ gloriae alimenta honores et laudes. I. 528. Quam vane gloriantur, qui inanitate materiae propriam credunt gloriam. V. 259. d. Nihil ita ad divitiarum amorem concitat, ut vanæ gloriae cupiditas. VII. 297. d. e. Insana gloriae cupido quantum malum, et quam difficile sanetur. I. 104. a. Vanæ gloriae ulcus Christus curat. VII. 297. d. 663. e. Inanis gloria ut fumus abit: quantæ amentiae, quantæ stultitiae sit illam amare. XI. 804. e.

Gloria vana etiam probos inficit bonis operibus insudantes. IV. 356. VII. 278. b. Bona opera reddit inutilia. I. 158. c. IV. 335. d. Quam ab inani gloria alieni erant sancti apostoli. IX. 281. b. 282. Ubi gloriae causa agitur, omnia viliamanent. IX. 47. b. Gloria, potentia, divitiæ, nobilitas, et his similia, nomina sunt apud alios, res apud nos. VII. 666. e.

Gloria inanis vitanda. VII. 183. d. 184. Quam ratione inanis gloriae studium fugiendum. XI. 264. maxime in oratione. VII. 280. c. d. Illius gloriae contentus ad bona omnia est idoneus, et ad expellendum ex anima omnem perniciosum affectum. IX. 47. b.

Gloriae futurae spes omnia reddit facilia. V. 32. a. Illa immortalis gloria, non fluxa, amanda. VIII. 291. b. et quaerenda. IX. 245. et sic terre-

strem gloriam contemnemus, si tamen velimus. VIII. 244. a. Resurrectione fruuntur omnes, non omnes autem erunt in gloria. XI. 548. e. Major poena est caelestis gloria privari, quam gehennae tradi. VII. 334. e. a. Gloria omnibus sanctis est vicisse per Dei opem. V. 602. e. Si vigilemus, nobis diabolus gloriae auctor erit. IX. 446. c.

Gnostici, sive scientes, sic se vocabant, quasi plus ceteris scirent. XI. 703. c.

GORPIÆUS, mensis september sic vocatus. II. 427. b.

GOTTHI, barbari, imperium Romanum depopulabantur. I. 421. c. d. Romanos irridebant. I. 421. d. Gotthorum rex epistolam mittit, petens episcopum. III. 722. a. Gotthiae Ecclesias curat Chrysostomus. III. 864. b. Gotthi Scripturas sacras in linguam suam verterant. XII. 513. In ecclesia S. Pauli Gotthice legunt atque praedicant. 512. d. Apud monachos Gotthos delitescit episcopus Serapion. III. 722. a.

Gotthi antea patres occidebant; hodie sanguinem suum pro pia religione fundere non dubitant. III. 957.

GRADUUM canticum unde dictum. V. 394. d.

GRÆCIA. I. 559. c. de Spiritu sancto accepit. V. 195. e.

GRÆCI qui Græce loquebantur, hinc a barbaris distinguebantur. IX. 91. d. *Græci semper pueri, senex Græcus nemo*, dictum Solonis. II. 680. a. X. 37. d. XI. 107. a. 108. Apud Græcos nomina deorum multa, res vero minime. V. 17. a. Tempore Chrysostomi, Græcorum gentilium cultus in dies evanescebat. VII. 12. a. A Christianis quaerebant cur Christus in hoc tempore venerit. XI. 408. a. Fabulis græcis non sunt assuefaciendi infantes. 603.

Græci philosophi carpuntur. IX. 482. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, quomodo. VI. 440. a. d. Græcorum philosophia triobolaris, cum sint viri triobolares et canes. VI. 186. c. Dicebant hunc mundum esse deum. VI. 563. c. Plurimi Græcorum causam mali statuebant. I. 114. Iudicium ultimum fore non dubitabant. XI. 393. d. Quidam inter prisca Græcos omnia reliquerunt. VII. 311. a.

Græci et gentiles quomodo confutandi. X. 24. c. et fide imbucendi. 37. Christianorum Græcorum ritus in exsequiis defunctorum a Chrysostomo vituperantur. XII. 65. a. 66. a. Praeficas eorum arect a funeribus. 68. a. b.

GRATIA quid sit. XII. 449. b. Duplex gratia. VIII. 91. c. *Gratia pro gratia*, quid significet. *Ib.* b. 93. e. a. Per Jesum Christum data est gratia. X. 10. a. Quam sit abundans illa gratia. IX.

373. b. c. Lex, quæ agenda et quæ non agenda, edicebat quidem, sed nihil certantibus suppedibat : per Christi autem adventum certamina faciliora fuerunt, quia majori certantes fulciebantur auxilio. IX. 388. e. Lex post labores coronas pollicebatur ; gratia vero prius coronavit, ac deinde ad certamina traxit. *Ib.* a. Gratia erat reconciliationis indicium. VIII. 346. Lex prævaricationem arguit, gratia vero tollit. IX. 388. a. Duplici modo a peccati liberatus es tyrannide, et quod sub lege non sis ultra, et quod gratia fruaris. *Ib.* b. Gratia ex servis liberos, ex parvulis adultos, ex alienis heredes ac filios fecit. X. 833. c. 836. Venit fides per gratiam attracta : ubi est gratia, ibi et remissio ; ubi remissio, ibi nullum supplicium. IX. 330. d. Lex sine remissione peccatores puniebat, gratia vero cum multa longanimitate supplicium differt. II. 390. b. Lex onerosa, gratia facilis. IX. 691. d. Illa non potest saluum facere ; gratia et suam et eam quæ legis est iustitiam præbet. *Ib.* Majorem ac meliorem spem habet gratia quam lex. XII. 188. b. In lege gratiæ omnia perfectiora quam sub Veteri Testamento. IV. 867. c. d. Ante gratiæ Christi tempora, virtus longe erat difficilior. XII. 486. b. Nunc autem majores evolvuntur gratiæ mensuræ. *Ib.* c. Gratiaæ adventus quantum esset necessarius. IX. 619. a.

Gratia divina comitabatur Josephum, et reddebat ei facilia omnia quæ gravia erant. IV. 689. a. Dei gratia erat in labiis Davidis residens. IV. 880. b.

Gratiæ vis quanta. VIII. 309. e. a. Apostolos ex luteis ferreos reddidit, volucres effecit. *Ib.* e. Gratia Dei suffulsi, orbem ad Christum converterunt. X. 43. d. Dei gratia munito nihil fortius. IV. 343. a. 386. c. Martyres fortes effecit gratia. II. 744. a. Adamante solidiores Dei gratia nos efficit, et, si volumus, omnino invictos. IV. 29. d. Qui gratiam habet, neminem timet. X. 6. Gratia non tollit liberum arbitrium. VII. 333. b.

Gratiæ munus quale. XI. 821. d. Dei præsidio niti, quantum sit. IV. 668. d. Quanta sit gratiæ magnitudo. V. 413. c. IX. 619. e. Gratia divina ceu arvum Ecclesiam colit. I. 669. d. In corde adveniens, cor primum expurgat. VII. 234. b. Fomite concupiscentiæ restinguit. IV. 323. c. Qui Dei auxilium assequitur, etiam in mediis malis ridebit, ac nihili putabit omnia. 694. c. Gratia Dei ardua facilia reddit, et ut cuncta prospere succedant, efficit. 616. a. 694. c. Gravia levia facit. 607. d. Ejus auxilio eadem possumus, quæ Petrus et Paulus, præstare. I. 167. c. d. Gratia a sæcularibus abstrahit, et ad cælum ducit. XI. 821. e. 822. Gratia Dei finem non

habet, terminum nescit, sed ad majora semper procedit. IX. 362. e. Tempore non concluditur. III. 913. b. Naturalem vincit affectum. IV. 839. d. Gratia non originale solummodo tulit peccatum, sed et alia multa. IV. 786. b. 787.

Gratia Spiritus magna et multiplex. IV. 836. e. Gratia mensa varia est, multiplex et opipara. *Ib.* a. Ineffabilis est Spiritus gratia, et multiplex donum. VIII. 389. b. Liberalis est, et se in omnes effundens ; nullam divisionem sustinet, sed cum distribuitur, magis crescit. IV. 317. a. Qui eam acceperit, undique lucrum colligit. III. 67. d. Qui spiritus gratiam accepit, quam est velox, quam acris, ut omnia obit, ut non fertur deorsum. XII. 297. b. Istæ gratia animam fulgentem efficit. I. 2. a. Spiritus gratia numquam parva et vilis, sed magna et mirabilis, et dantis munificentia digna. II. 2. d. Ante gratiam et ante legem non tanta erat Spiritus gratia. II. 323. d. Viris qui docentur a gratia Spiritus, convenit quies, ordo et moderatio. V. 224. e. Nos ipsos templa Dei facit Spiritus gratia, ut magna undique nobis precandi facultas adsit. IV. 834. a. Multa nobis bona facit Deus etiam invitis, multa quoque et majora nescientibus. XI. 461. c.

Gratia vera a Deo est. X. 6. et a bonitate ejus. XI. 6. e. Gratia ad fidem necessaria. V. 371. b. c. d. Venit fides per gratiam attracta. IX. 330. d. Donum Dei fides est, ex Paulo. IX. 261. d. Vocatio et purgatio ex gratia sunt ; vocatur autem, non ex merito ; sed ex gratia. VII. 768. d. Vocatio non vim infert. VIII. 324. c. Postquam jacta fuerint fidei fundamenta, jam opus est auxilio Spiritus, ut in nobis perpetuo maneat inconcussa et inexpugnabilis. III. 316. c. Deus, tametsi vocet, expectat tamen ut sponte et propria voluntate accedamus. *Ib.* d. In voluntate nostra, post supernam gratiam, sitæ sunt virtutes. IV. 603. a.

Gratia parata est, et requirit eos qui se cum alacritate et largiter suscipiant. IV. 79. a. 146. d. Ubique et in omnibus tibi gratia adest, et suam confert opem. IX. 616. Gratiam Deus dat, prius propositum scrutatus. I. 169. a. Gratia operam nostram requirit : ideo alios sequitur, et cum illis permanet, ab aliis evolat, reliquos autem ne a principio quidem attingit. *Ib.* Gratia adest volentibus. IX. 493. c. 494. Illam allicimus per bona opera et per optimam agendi rationem. III. 316. e. Non potest gratia frui, qui non vigilat. IX. 11. a. Mavult Deus gratiam nobis ipsis dare, quam alio pro nobis deprecante. VII. 93. c. Pro modo nostre necessitatis, suum præbet auxilium. V. 404. c. Illud aliquando differt, ut magis probati inveniamur. V. 413. d. 416. Qui vitam exhibet

optimam, sibi attrahit gratiam. VII. 346. Qui vero gratiam accipit, ideo accipit, ut aliorum vitam emendet. *Ib.*

Gratie non omnia Christus tribuit. VII. 439. A. Non omnia ex gratia proficiunt. 428. B. Gratia nostrum studium addendum. IX. 123. A. atque labor noster. VII. 491. B. Et ex superna gratia et ex studio nostro virtus pendet. VII. 286. C. 232. E. A. Non ex sola Dei gratia, sed etiam ex accedentium voluntate apprehenditur iustitia. IX. 701. D. Cum gratia Dei, sua quisque conferre debet. IX. 104. D. Post gratiam Dei, suo studio unusquisque bene agere potest. IV. 232. E. Non multum juvat gratia Dei ad salutem, si impure vivamus. X. 612. D. Dei auxilio omnia bona agimus. VII. 316. D. Quomodo gratia nobiscum sit. XII. 449. B. In bonis operibus Deus agit, et nos cum Deo. XI. 227. F. A. Non gratia solum, sed et operibus nostris filios Dei esse oportet. VII. 290. A. Magnum dogma: non sufficit hominis fervor, nisi superna adsit gratia; itemque nihil nos a superna gratia juvamus, nisi voluntatis studium adsit. VII. 888. B. Gratia non excludit mercedem ex proposito voluntatis partam. IX. 478. B. Cooperari nos vult auxilio suo. IV. 596. A.

Gratia superna opus est ut incedamus in via quæ ducit ad virtutem, nobis quæ sunt nostra conferentibus. V. 331. D. In recte factis multa egemus superna gratia. IX. 478. B. Neque enim possibile est bonum aliquod nos recte agere, non adjutos superna gratia. IV. 282. D. Ut Deum oramus, Dei auxilio egemus. IX. 446. D. Gratia salvos nos facit. IX. 377. C. Supernum auxilium nobis necessarium in bello adversus demones. V. 333. E. Dilectio sine gratia nihil est. VIII. 491. C. Gratia nobis opus est ut ad cælestia ascendamus. VII. 33. A.

Gratia *sufficiens* invicte demonstratur. III. 316. D. IV. 232. A. VII. 334. B. 888. B. VIII. 324. C. IX. 41. A. Doctrinam gratia *sufficiens* magnum dogma vocat Chrysostomus. VII. 888. B. In nostro sita est arbitrio vel salus vel perditio nostra. VIII. 324. C. Pernicies ex sola segnitie nostra procedit: gratiæ enim nobis non desunt ad recte vivendum. I. 167. E. Deus non vim infert nolentibus, sed volentes trahit. III. 133. D. E. 134.

Gratiam nobis attrahere unum nobis curæ sit, et illud nobis auxilium conciliare. IX. 143. D. Apud nos manebit gratia, si per bona opera et optimam agendi rationem eam retinere voluerimus. III. 316. E. A bonis gratiæ excidere quantum sit malum. VII. 334. B. Ignavia nostra Dei gratia

nos spoliamus. IV. 232. A. Quanta sit naturæ infirmitas, quando nos Deus deserit. VIII. 362. D. Gratia deserit illum qui, cum debet, doctrinam non impertit. I. 648. B.

Gratia Dei quærenda, non hominum. X. 6. E. Quomodo quis gratiam inveniat apud Deum. *Ib.* A.

Gratia miraculorum contracta erat tempore Chrysostomi. I. 167. A. Prophetiæ jure postponuntur gratiæ curationum. X. 334. A. Cur vero etiam doctrinæ. *Ib.*

Gratia baptismi quanta. V. 814. E.

Gratiæ hic mos est, egestatem ad magnas divitias perducere. III. 997. B.

Gratiam Spiritus sancti spiritum solet vocare sacra Scriptura. VIII. 863. D. E.

Gratiæ Deo agendæ. II. 20. X. 9. C. semper. I. 206. A. B. maxime in precibus. XI. 336. D. 637^b. A. Gratiarum actionem a nobis Deus maxime requirit. IV. 84. E. 293. A. 388. C. V. 317. B. Omnes gratias agere debent, divites et inopes, sani et ægroti, qui in prosperis vitam agunt et qui in adversis. IX. 474. C.

Gratiæ agendæ pro omnibus. XI. 461. A. et in omnibus. I. 206. B. pro bonis totius orbis, exemplo Pauli. VII. 333. C. pro nostris, pro alienis, pro parvis, pro magnis. *Ib.* etiam pro minimis. VII. 634. pro beneficiis communibus et privatis, pro beneficiis manifestis et pro latentibus. I. 206. A. IV. 84. A. 293. A. B. 296. 297. non solum pro suis, sed et pro alienis recte factis. IX. 474. X. 303. C. D. XI. 637^a. E. 637^b. sicut et pro bonis quæ per alios nobis adveniunt. V. 63. B. Gratiarum actiones emittendæ etiam in adversis. VIII. 249. A. XI. 137. 330. E. et asperis rebus. V. 111. C. IX. 474. C. D. nec non quando non exaudimur. V. 641. D. IX. 477. D. vel antequam exaudiamur, aut impetremus quod postulamus. V. 131. E. tandem in morbis. I. 914. C. D. 913. et in insidiis. 913. tentationibusque diaboli. IV. 701. D. atque ante mensam. VII. 369. B. et post mensam. I. 881. B. IV. 833. B. C. Sed ebrium non decent gratiarum actiones. *Ib.* Faciliores blasphemia gratiarum actiones. I. 914. D. 913. In adversis gratias agere multo majus est, quam si cum divitiis multas elemosynas impenderet quis. II. 18. A. 19.

Gratiæ Deo quo modo agendæ. VII. 47. B. 48. Non verbis tantum, sed etiam operibus agendæ sunt. V. 600. C. IX. 706. A.

Gratiarum actio magna res est. V. 433. C. magnus thesaurus. II. 21. C. pulchrum munus. V. 589. B. et maximum sacrificium. IV. 84. A. V. 378. B. 389. A. summo opere Deo gratum. V. 276. B. Nemo potest Deo gratias agere secundum

justitiam ejus. V. 89. E. Gratiarum actio amplior promeretur gratiam. I. 206. A. Illæ quæ pro bonis quæ aliis conferuntur eliciuntur, mutuam caritatem augent foventque. X. 303. C. D. XI. 637^b. F. Deique benevolentiam attrahunt. IX. 474. C. Duplex gratiarum actio. V. 376. Per confessionem aliquando gratiarum actiones significantur. IX. 337. D.

Gratias agentes sancti multos solebant accersere laudationis socios. V. 589. A. Gratiarum actione concludit David librum Psalmorum. V. 603.

Gratiarum actio post sacram synaxim quam necessaria. II. 442. 443. Ejus amissio non modicrem contentum habet. II. 442. E. Illos perstringit Chrysostomus, qui domum redeunt ante gratiarum actionem factam: Judæ proditori eos similes dicit. II. 442. A. D.

GRATUS animus Deo maxime placet. IV. 388. B. V. 378. B. Deus nihil ita amat, ut gratum animum. X. 9. C. Grati hominis signa. V. 131. E. A. 152. et officia. XI. 350. D. E. Grati animi indicium, in adversis gratias agere. IX. 474. C. XI. 350. E. Si de prioribus et præteritis beneficiis grati fuerimus, majora haud dubie nanciscimur, et

fiduciam nobis magnam comparamus. IV. 293. A. D.

GREGORII Illuminatoris encomium, XII. 1067. sqq. *In illud opusculum vide Monitum*, 1663

GREGORII Theologi affertur testimonium. V. 850. A. *Gregorius Theologus alter, invictus Christi miles*. VIII. 710. C.

GULÆ damna. IV. 439. E. A. 440. VII. 633. A. Omnium est fons malorum. 440. B. X. 438. E. A. Nihil deterius, nihil turpius. VIII. 304. D. E. A. Multos perdidit. IX. 239. Gula olim Israelitas in idololatriam dejecit, et Sodomitas in amores illicitos inflammavit. VII. 635. D. Nihil ita corpori noxium, ut gulæ deliciæ. VII. 533. C. Etiam brutis perniciēs est ciborum voluptas. *Ib.* B. Gulam traducit et damnat Chrysostomus. IV. 87. VII. 843. C. D. 844. IX. 196. A. B. X. 170. A. 171.

GUTTA cavat lapidem, proverbium. III. 190. D.

GYMNASIARCHI siebant pueri admodum juvenes. IV. 843. C.

GYMNOSOPHISTÆ quinam. X. 644. B. *Vide notam a.*

II.

HABITACULA continuata, mille passibus ab invicem distincta, pro securitate viarum ædificata. I. 232. E.

HADRIANUS Imperator. *Vide ADRIANUS.*

HÆC dies quam fecit Dominus, etc. Hunc versum totus populus solebat succinere. V. 379. A.

HÆMORRHOISA omnibus philosophiæ magistra. VII. 381. D.

HÆRESES impietas ipso dæmone tetrior. I. 373. E. Hæreses diversæ. XII. 126. A. B. 127. Illarum mater, principatus cupiditas. X. 832. D. Oriuntur etiam hæreses ex ambitione, invidia, uno verbo, ex defectu caritatis. XI. 643. Hoc etiam hæreses introducit, quod Scripturarum peritia negligitur despiciturque. I. 907. E. III. 207. D. Plures natæ sunt quando dormirent homines, quoniam segnes erant. III. 289. D. Quare fuerint hæreses. *Ib.* C. D. Si ob hæreses infirmi facile corruunt et supplantantur, qui vigilantes et qui in fundamento rectæ fidei sunt delixi, fortiores inde proveniunt. *Ib.* E. Non hæreticum, sed hæresim persequatur Chrysostomus. II. 844. C. D.

Hæresis omnia Ecclesiæ habet et imitatur mysteria, sed non vere sunt Ecclesiæ. VI. 828. C.

HÆRESIARCHÆ in Ecclesias inducti. VII. 544. C. Multorum hæresiarcharum nomina. XI. 269. A. Hæresiarchæ suis discipulis proprium nomen tradunt; catholicis vero sola fides nomen indidit. IX. 286. C.

HÆRETICI multi post apostolos pullularunt. VII. 8. C. Hæretici de Deo pejora quam infideles sentiebant. II. 428. C. D. *Iidem*, Manichæi videlicet, mundum a Deo non esse factum mentiuntur. II. 136. E. Alii dicebant omnia ex materia ingenta prodixisse; confutantur. X. 65. D. 66. Naturam corporis et carnem nostram ut malam accusant. 511. E. Vinum incusabant, creaturam Dei. II. 8. B. C. Aqua, non vino, in sacris mysteriis utebantur. VII. 885. A. Alii præsentem vitam damnabant; quos refutat Chrysostomus. X. 787. D. E.

Hæretici verbum divinum blasphemabant. VIII. 24. B. C. Confutantur illi qui negabant Verbum

esse Patri cœternum. 34. 35. Item ii qui Patre minorem esse Filium asserabant. XI. 824. et qui incarnationem negabant. IV. 653. XI. 287. A. vel qui Christi carnalem generationem non credebant. VIII. 172. D. Alii hæretici male de incarnatione etiam sentiebant. 162. A. Quidam illum putabant phantasiam et figmentum. VIII. 73. A. aut fabulam. VII. 139. B. Non verebantur asserere Christum per speciem tantum, et non ipsa rei veritate, in terram advenisse. XII. 62. A. Humanitas Christi probatur contra hæreticos qui dicebant Christi œconomiam esse simulationem. VII. 893. Ora obstruuntur eorum qui dicebant quod Christus quasi per canalem per Mariam transisset. 59. B. Hæretici fuerunt qui Christum precari dicebant, ut minorem Patri scilicet; confutatur. II. 875. A. B. OEconomiam mysteriorum Christi negarunt Marcio, Valentinus et Manes. VII. 884. B. C. Item illi qui contendebant Christum sanare non potuisse sine precibus ad Patrem directis. III. 528. A. B. VIII. 444. Sabelliani male interpretabantur textum Joannis Evangelii (XIV. 8) de Verbi filiatione. VIII. 497. C. D.

Hæretici in Spiritum sanctum blasphemabant. II. 547. Quidam affirmabant Spiritum sanctum creatum fuisse. VIII. 41. E. A.

Hæretici alii iudicium extremum admittebant. I. 927. alii illud rejiciebant, et cum illo, penas æternas. V. 143. C. 144. Hæretici erant qui dicebant carnem non esse resurrecturam. VIII. 456. A. Quidam ex ipsis dicebant aliud corpus cadere, et aliud resurrecturum esse; profligantur. X. 451. E. A.

Hæretici errant in interpretatione Scripturarum. VIII. 272. E. Multi hæretici legem Moysis ex Scripturarum canone expungebant. I. 500. C. Alii alios libros sacros recipiebant, quos pro suo arbitrio alii non admittebant. VII. 8. C. Ipsi hæretici evangelicæ veritatis testes. *Ib.* Non profuerunt nova et vetera, quippe qui beatitudinis Scripturarum sunt expertes. 551. D. 552. Aristotelis et Platonis scriptis innitebantur. XII. 419. C. D. Hæreticorum præsuntio, dum dicunt se ea scire quæ sunt ipsis superiora. V. 553. A. Hæretici eruditos esse se rati, aversi sunt et peccant. VI. 440. B. Hæreticorum objectiones. VIII. 333. C.

Hæretica dogmata anathematizare et confutare oportet. I. 832. A. sed hominibus parcendum, et pro illorum salute orandum. *Ib.* Non ergo occidendi sunt. VII. 542. B. Si autem hæreticos occidatis, multos etiam sanctorum una occidi necesse est. *Ib.* C. Ab ingressu ovilis arceri sunt. VIII. 397. D. Illorum consortium vitandum. I. 565. B. aut cum eis moderate et mansuete agendum, ut

ad meliorem frugem reducantur. 564. D. Ex Scripturis contra hæreticos pugnandum. VIII. 277. C. Hæreticis confutandis non multa insumenda opera, si nihil inde lucrui proveniat. XI. 832. F. In certaminibus adversus hæreticos vegetiori opus est mente: ita enim ex illis plenam licebit reportare victoriam. XI. 325. B. C. Ex disputatione audaciores redduntur. XI. 833. B.

Hæretici fuerunt qui matrimonium nuptiasque damnabant. I. 328. A. XI. 171. A. 799. A. Hæreticorum virginitas præmium non habet. I. 328. B. A. Virginitatis labor et nobis et hæreticis par est; sed illos immortales manent cruciatus. 330. C. Virgines hæretici etiam gentibus miseres. 331. A. B. Hæreticorum virginitas vel adulterio fœdior. 332. E. Non animas solum, sed et corpora pollunt. *Ib.* B. C. Hæreticorum virgines non sunt vere virgines. V. 216. E. Horum jejunia pœnis mulctanda I. 331. B.

Hæretici multi Constantinopoli. I. 661. D. Quidam (Anomœi) S. doctoris aderant concionibus. III. 20. A. Hæretici pridem dominantes, e civitate ejecti. XII. 574. C. D.

Hæretici spinæ et tribuli. VI. 830. B. C. D. 1^a col. *Serpentibus comparati.* 933. D. 1^a et 2^a col. A. B. *Illorum fructus.* 830. C. 1^a col. 832. B. 1^a col. *Hæretici Christianos persequuntur.* 829. A. *Ecclesiam Christi ventilant.* 771. C. 2^a col. *Diversæ hæreses, quarvis non sint ejusdem pravitatis, tamen non sibi adversantur, sed omnes unam debellant Ecclesiam veritatis.* 942. D. 2^a col. *Hæreticorum ecclesia derelicta a Deo, a sanctis, a sanctitate, a fide, a veritate, a Spiritu, a gratia, a bonis omnibus.* 939. A. 1^a col. *Hæretici cujusdam vehementissimi descriptio.* V. 667. E.

Hæretici (Macedoniani) verum Scripturæ sensum adulterabant. III. 972. A. *Alii hæretici Deum Patrem non verebantur dicere gignendo fluxum passum esse.* I. 1013. *Contra alios probatur Deum Verbum vere fuisse incarnatum, et non specie.* V. 846. E. A. *Quidam hæretici Filium subministrum, Spiritum sanctum ministrum dicebant.* III. 984. C.

Hæreticis quomodo respondendum. VI. 492. E. *HAMAXOEIUM* et Nomadum vita. III. 841. C. VII. 770. D. *Vide notam a. Ib.*

HARMATIO scribit Chrysostomus. III. 763. A. *HASTELLA* quam colligebat vidua Sarreptæ, quando venit ad eam Elias, seu secamentum ligni, vel assuta, Gallice copeau. VI. 903. A.

HÆMON præses civitatis, sublimior magistratus. III. 90. A.

HEBDOMAS 168 horas habet: unam tantum ex illis sibi segregavit Deus. II. 412. E.

Hebdomadæ cujusque die prima, seu Dominica, psalmus CXVIII cantabatur. V. 849. A.

Hebdomadarum Danielis explicatio. I. 786. 787. Cum ortu Christi consentiunt. VII. 37. B.

Hebdomada magna, caput honorum. V. 632. C. Quanta in illa Christus operatus sit. *Ib. et* 633. Cur magna vocetur. *Ib. et* IV. 342. A. B. Illam venerabantur Imperatores. V. 633. B. Justitium his diebus indicabant. IV. 343. C. D. V. 633. B. Eos qui in carceribus erant, a vinculis solvebant. IV. 343. E. Multi Christiani, durante hebdomada majore, jejunium intendebant, et vigilias, et sacras pernoctationes, et elemosynas. IV. 343. C.

HEBER primum mundi servavit idioma. IV. 349. B. VI. 370. A. 374. A. quia noluit turris ædificandæ in Babel esse particeps, *Ib.* Judæorum fuit progenitor. VI. 370. A. et inter majores Abrabæ, VI. 370. A. 374. B.

HEBRÆORUM tribus tredecim. I. 816. E. 817.

HEBRAICA lingua ab Heber sic dicta. VI. 370. A. 374. B. Ab aliis omnibus linguis diversa. I. 703. A. Omnes divini libri Veteris Testamenti Hebræorum lingua ab initio fuerunt compositi. IV. 32. E. A. Syrus et Hebræus collati. VI. 99. A.

Hebræi lectio. V. 71. B. C. *Fide notam a. ib.* 72. A. 84. C. 92. A. 103. B. 105. A. 117. B. C. 126. A. 141. A. 143. D. A. *Fid. not. a. b. ib.* 147. C. *Fid. not. b.* 183. D. E. 185. C. D. 186. C. 191. A. 210. A. 222. E. 223. D. 235. A. 237. D. 238. C. 239. D. 243. B. 246. A. 248. E. A. 254. C. A. *Fide not. a. b.* 393. A. 582. D.

Hebræi et cæterorum lectio. V. 811. D. E. 863. D.

Hebræi sapientes quid narrent de Paschate. V. 966.

HELI sacerdotis historia. I. 96. B. 97. 98. Ejus philosophia et virtus mirabilis. 98. B. atque prudentia. IV. 834. C. Unde Annam suspicatur esse ebriam. 832. E. 834. B. C. Pater nimium indulgens. III. 379. E. filios nimia lenitate redarguit. I. 97. IV. 667. D. E. Idem est, ex Scriptura, ac si nullo modo illos admonuisset. IX. 77. B. In quo peccavit. *Ib.* ideoque perit. I. 97.

HELIAS propheta, terrenus angelus, homo cælestis. II. 873. D. Non inferior angelis. I. 405. C. Unde admirandus. VII. 543. D. Pauper erat et dives, idiota et philosophus. II. 873. E. Lingua ejus thesaurus aquarum, et clavis cælorum. II. 873. E. IV. 499. E. Helix et Helisæi vita aspera. I. 405. C. 406. Pellicæam tunicam habens, cupiebat incorruptionis indumenta. I. 322. Melote illius purpura venerabilior. II. 109. A. Melote indutus di-

tior Achab rege. IV. 499. E. Helia paupere rex indigebat. II. 40. A. Illius paupertas quam potens. I. 627. C. 628. IV. 499. E. Dives erat in paupertate. *Ib.* Omnes divites, regem ipsum paupertate vincebat. II. 40. E. Helias pauper impium regem arguebat. III. 223. E. qui eum metuebat. VII. 343. C. Helix philosophia et fides. II. 878. D. 879. atque fiducia. II. 109. B. Zelus Helix. II. 873. A. 876. B. 878. VII. 639. Intulit sterilitatem. III. 392. C.

Helix ærumnæ. I. 269. E. 919. Ministerio corvi, animalis immundi, nutriebatur. II. 877. C. D. Cur illum affligi siverit Deus. III. 395. C. Mœrore et angore confectus Helias mori optat. 669. A. B. 670. Cur ab aliis ejectus, a vidua paupere susceptus sit. 395. D. E. Quomodo orabat. V. 440. D. Ejus orationis efficacia. II. 378. V. 440. D. E. Filium viduæ suscitavit. V. 440. E. Helias hostiam sacrificat. I. 468. E. Quare ante sacrificium jussit circa aram aquam effundi. II. 881. D. E. Metu mortis fugit a facie Jezabel. *Ib.* A. B. In quo peccaverit. *Ib. et* 882. Deus illum redarguit. II. 883. C. Ut mitior evaderet erga cæteros Helias, hanc culpam Deus permisit. III. 875. D. E. Helias in quinquagenarius ignem mittit. I. 348. E. VII. 639. A. In cælum rapitur. II. 40. A. Nihil aliud quam meloten discipulo reliquit. *Ib.* Helix raptus, resurrectionis imago. V. 387. D. Helia mundus non erat dignus. IX. 213. D. Ejus melote Jordanis aquas divisit. II. 109. B.

Helias cum Moyse transfigurationi Christi adfuerit. VII. 637. C. D. E. 638. Præcursor erit secundi adventus Christi. VII. 648. E. A. 649. C. Helix et Antichristi adventus. XI. 565. C. D. Quomodo restituet omnia. VII. 649. C. D. E. A.

HELISÆUS, Helix discipulus, duplex Helias. III. 397. D. Angelis non inferior. I. 405. C. Ejus cum Helia vita aspera. 406. Omnia sæcularia despexit, regni cælestis amore captus. 176. D. Non solum spiritum magistri duplicem habuit, sed et ærumnas longe majores. 269. A.

HELISÆUS ut servus curat, Christus ut dominus. VII. 349. C. Decennes erant pueri qui Helisæum irridere ausi sunt; ex ea quippe ætate peccatorum rationem reddituri sumus; idcirco ab uris sunt devorati. I. 131. C. Helisæi lignum aquas mutavit. II. 109. B. et ut ferrum in superficiem portarent, effecit. *Ib.* Helisæus Necmanum non tetigit, ut mundaret, legi obsequens, qua non licebat leprosum tangere. III. 397. B. VII. 349. B. C.

HELLADIS presbyter. III. 723. E. Ad illum mittit epistolam Chrysostomus. III. 841. B.

HELLENISTÆ quinam essent. IX. 129. D. Illos prostravit Paulus. I. 304. B.

HELLUONES carpuntur. X. 169. A.
 HEMINA vini et unus panis sufficiunt ad implendum ventrem. XI. 133. D.
 HEORTIO episcopo scribit Chrysostomus. III. 733. C.
 HER, Judæ filius, malus coram Domino. IV. 685. D.
 HERACLIDES episcopus molestiis affectus. III. 721. B. Illum hortatur S. doctor ut abdicet. *Ib.* *Sic videtur textus corrigendus ex nota b.*
 HERCULO scribit Chrysostomus. III. 839. A.
 HEREDITAS in titulo psalmi quinti, quæ. V. 34. D. E. A. Hereditatem accipit Ecclesia. 36. D.
 HERMIONE a Theodoro adamata. I. 26. A.
 HERODES, Christum volens occidere, magos mittit in Bethleem. VII. 124. A. 125. Ejus malignitas in sese ipsam impingit. 124. A. Quantus illius furor et pertinacia, se videns illusum a magis. 151. B. Sævit in infantes. 151. A. B. 152. 153. Innocentium atrocem cædem prædixerunt prophetæ. I. 686. E. A. Herodis hujus vitam describit Josephus Judæus. VII. 134. B.
 HERODES frater Archelai. VII. 156. D.
 HERODES metuebat Joannem. VII. 346. Ejus convivium, theatrum satanicum. 359. 360. 361. Nihil Herodem potest justificare de cæde Joannis. 361. A. Præcursorem timebat vel occisum. 346. C. 356. A. 357. Herodis mors in ultionem ei accidit. IX. 235. D.
 HERODIANI sunt Herodis milites. VII. 772. A. B.
 HERODIAS sanguinaria mulier. VII. 561. Ejus furor. 558. B. Herodias iniquior Herode et filia sua. 359. D. Joannes etiam in carcere erat molestus Herodiadi. V. 40. *Herodiadis furor in Joannem.* VIII. 609. sqq.
 HERUS quomodo cum servis agere debeat. XI. 817.
 HESAIAS beatus. I. 53. C. vocalissimus, μεγαλοφωνότατος. 775. D. magniloquentissimus propheta. X. 444. B. Hujus prophetæ excellentiam ex ipso maxime ejus opere percipere licet. VI. 1. A. Illam vero perfectius declarat Paulus. *Ib.* Ex operatione Spiritus sancti loquebatur. I. 569. B. Cur ab anno mortis Oziæ visionem suam narrare incipiat. VI. 73. C. 74. 157. Hesaiæ preces multas Persarum millibus opponuntur. I. 147. B. Vidit Deum sedentem. IV. 369. A. Quonam modo cum viderit. VI. 74. B. C. Cur sese Deo obtulerit in visione. 81. 82. Hesaiæ visioni affinis est Danielis visio. 75. B. Quam aperte Joannis Baptistæ et Christi Hesaias præsignaverit adventum. VII. 163. Hesaiæ prophetia dictis Christi accurate consonans. 388. Hesaias luxum increpat mulierum atque molliitiam. VI. 50. 51. 52. Muscas vocat

Ægyptios. 99. D. Falso incriminatur peccasse, quod Oziam non reprehendisset, qui in adyta se intromittere ausus erat. VI. 81. B. C. 82. Non ex communi lege mortem obiit, sed gravissimum a Judæis sustinuit supplicium. 81. C.

Hesaias theologus esse scribitur. VIII. 915. D. *A Judæis interfectus est.* II. 982. *id est, secutus.* VIII. 634. A. *Ubi sepultus sit ignoratur.* VIII. 914. B.

HERPES inter sidera. III. 932. A. *Inter apostolos nullus herpes.* *Ib.*

HESYCHIUS morbo laborans. III. 732. A. Ad illum scribit Chrysostomus. III. 732. A. 762. D. 844. B. 837. E. 873. D.

HESYCHIO, Salonensi episcopo, scribit Chrysostomus. III. 848.

HEVA. *Fide* EVA.

HILARIUS episcopus. III. 723. D.

HIPPODROMI spectacula, quam avide quærent Constantiopolitani. VIII. 392. B. Hippodromi et pugnae ferarum docent populum sævum esse et inhumanum. X. 122. A. *Fide* HISTORIA. Exemplum sumtum ex hippodromi coronis et braviis. VII. 623. E.

Hippodromi cursus. VIII. 834. *Hippodromus potius satanodromus vocatus.* VIII. 721. A. *Tranquillus Ecclesiæ hippodromus, ubi Paulus decertat.* *Ib.*

HIPPOLYTUS dulcissimus et benignissimus. VIII. 710. C.

HIRCUS, in visione Danielis, significabat ex Græcis oriturum regem qui Persarum imperium esset aboliturus. I. 784. C.

HISTORIA vitæ emendationem debet afferre. V. 2. B. Historiarum sacrarum utilitas. 173. C. Historia Chrysostomi adolescentis. IX. 326. D. E. A. Historia ejusdam pueri ægrotantis. 325. B. 326. Historia thesauri reperti. 353. E. Memoratur historia illius juvenis, Joannis evangelistæ discipuli, postea ducis latronum. I. 37. E. A. De Paulo historia. IX. 391. D. Historia adolescentis a monacho instituti. I. 118. A. Solitarii historia, ejus pater erat gentilis. 92. C. Historia cujusdam Christiani mulierem in ædem Judæorum ad jurandum intrare compellentis. 721. Diaconi, Chrysostomo familiaris, historia. IX. 392. Cujusdam virginis historia. *Ib.* D. Historia cursoris ejusdam in hippodromo, ab auriga capite et extremis membris truncati. XII. 529. B. C.

HISTRIONES in scena multa stupenda et periculosa exhibebant sustinebantque. VII. 302. A. Græcorum leges illos infames haberi volunt. VII. 174. C. Minus peccant quam spectatores. VII. 116.

A. Histrionica multos effecit adulteros, plurimasque familias evertit. VII. 116. B. C.

HOEDOS inter et oves, in extremo iudicio, non natura, sed voluntas discrimen ediscet. II. 318. C. HOEDI sunt qui elemosynam non erogant. *Ib.* D.

HOMERI carmen allatum. V. 273. B. *Vide notam b. Ib.* VI. 11. A. *Ubi vide et notam a. bis.*

HOMICIDII radix invidia, (et fructus invidiae homicidium). IV. 603. A. *Vide notam a. Ib.* Homicidio pejus sane est vitium contra naturam. IX. 498. B.

HOMILIARUM in principium Actuum apostolorum ordo. III. 90. E.

Homo priusquam fieret, a Deo honore decoratus. IV. 763. D. Ex terra formavit illum Deus. V. 244. C. D. Consilium Conditoris ante hominis creationem, quod. IV. 72. D. 735. B. C. 756. Homo fuit Patris et Filii commune signum. I. 643. D. Homo est opus Dei, error diaboli. X. 356. B. Quare sit creatus homo. V. 563. D. E. Cur post elementa. IV. 72. C. et ceteras creaturas. 756. D. E. Quantum pulchritudinis inerat homini, cum primum fuerit creatus. II. 136. B. C. 137. Quam perfectum ab initio Deus fluxerit hominem. II. 136. B. C. 137. Animam rationem dedit illi. V. 237. A. Ad imaginem et similitudinem suam formavit illum, quomodo. II. 101. C. D. IV. 72. 73. 81. 737. V. 257. E. Homines in Scripturis filii Dei dicuntur. IV. 230. 231. D. quod insigne est beneficium. VI. 6. D. Inter animalia homo solus caput habet erectum, quia nihil commune habet cum terra. II. 904. C. V. 402. D. E. Hominem statura tricubitali, brevem, et viribus corporis brutis longe inferiorem fecit Deus. V. 257. A. VII. 663. A. Quando dicitur, Homo terra et cinis, ab eo quod est deterius totum vocatur. XII. 13.

Hominis in paradiso dignitas et beatitudo. IV. 241. XII. 473. Homo principatum habet in terram, sicut Deus in omnia. II. 101. D. Quod Deus in caelo est, id homo est in terra, omnibus nempe superior, omnium caput. VI. 218. E. XII. 24. Omnibus praestantior est homo et honorabilior. XI. 159. F. Praestantior nempe animantibus. II. 142. E. et toto mundo. IV. 736. D. E. Quantum Deus hominem honoraverit. IV. 236. XII. 73. D. A. Propter hominem omnia facta sunt. IV. 67. C. 141. A. XI. 159. F. in ejus honorem. IV. 289. A. atque usum. IV. 36. C. Omnia propter hominem. V. 103.

Homo tantum ab angelis differt, quantum caecus a vidente. I. 370. A. Ab illis enim distat natura. XI. 87. E. Ad nostram salutem ministrant angeli. XII. 40. Unicuique suus angelus deputatur. IX. 230. C.

Homo in mundum, quasi rex in regiam omnibus rebus instructam, inductus. IV. 67. C. 72. C. D. Feris a principio dominabatur homo. 82. B. 83. 761. 762. In quo feris praestet. 778. E. A. Cur multis creaturis imbecillior homo. 813. C. 814. Laudes hominis et coronae, quae. V. 622. C. Homo ex natura sua cantum amat. V. 156. C. D.

Hominis definitio juxta philosophos: Animal rationale, mortale. II. 137. B. Homo animal admirabile atque magnum. IV. 753. C. digniusque ceteris omnibus. 67. D. Quid vere sit homo. II. 276. B. 277. III. 118. B. C. V. 608. D. E. A. 609. Hominis dignitas. V. 257. A. et nobilitas. 607. Homo si cogitet quid sit, non superbiat. VI. 219. C. Homo non est, qui erga proximum inmisericors est. IV. 797. B. Hominis character depingitur a commiseratione. X. 92. C. 93. Hominem enim, non ut sibi tantum prodesset, creavit Deus, sed ut aliis etiam multis. I. 95. A. Homo esse, idem est quod Deum timere. 545. A. Ex natura vitia hominibus non insunt. 101. A. Nemo natura bonus, vel natura malus. X. 15. D. Repente transit, et fluxa est hominum natura. 321. C. Multi homines pueris similes. VIII. 550. B. Inconstans est et mutabile hominum genus. IV. 47. B. Natura nostra facile ad vitia deflectit. VIII. 241. B. Homo a principio jam noverat peccatum esse malum, et virtutem bonam. II. 151. A.

Hominem non a natura probemus, sed a voluntatis proposito. I. 933. Homines non ex numero, sed ex animi cordisque qualitate aestimandi. III. 61. C. D. neque a corporis forma spectandus est. II. 240. A. B. Homo libertate arbitrii donatus. IV. 191. XI. 689. B. In nostro sita est arbitrio vel salus vel perniciis nostra. VIII. 324. C. Nos causa sumus perditionis nostrae. VII. 319. C. VIII. 467. E. Non enim necessitate aut vi Deus bonos facere solet. 323. B. Nemo unquam ex necessitate malus. VII. 673. B. 875. E. A. sed sua opera et a seipso homo talis efficitur. 670. C. Cum ceteris hominum multa habemus communia. II. 23. C. Homo autem distat ab homine, non natura, sed libero arbitrio et animi instituto. XI. 87. E. The-saurus hominis cor ejus. V. 113. Homo potest unumquodque membrorum suorum sive malitiae, sive iustitiae instrumentum facere. II. 67. A. Facultatem habet non peccandi. X. 179. D. E.

Homini cur Deus dederit praeceptum, quem noverat praevaticurum. I. 204. Homo in paradiso versans, in quantum nequitiae proruperit uno die. VII. 670. B. Homo primus in paradiso ut in portu naufragium fecit. II. 412. Quomodo post primum peccatum homo paulo minus ab au-

gelis sit imminutus. II. 849. V. 106. B. C. Cum peccavit homo, terra maledictionem accepit. IV. 236. B. Etiam bruta cum illo pœnam sustinent. *Ib.* Homini lapsus Deus usum jumentorum reliquit. 83. B. C. 762. E. A. Ubi peccavit homo, potestas illi ablata est in animantia. 83. aut saltem valde imminuta quare. V. 107. Non ipsis omnino dominatur. IV. 760. D. 761. licet semper sit illis formidabilis. *Ib.* Quod hominem subit timor bestiarum, etiam hoc Dei benignitatis maximum argumentum est. IV. 83. E. A. Utilis est homini huiusmodi timor. IV. 762. V. 107. Nunc etiam aliquibus artibus dominatur, sed cum timore ac tremore. V. 107. Neque enim totum imperium sustulit Deus, nec totum reliquit. *Ib.* Morbi senectusque, peccati fructus. II. 137. E. IV. 814. Homo per peccatum mortalis effectus. II. 137. E. A. Quid boni hominibus obvenit, quod mortales facti sint. II. 849.

Hominum corruptio ante diluvium, quanta. IV. 235.

Homines sibi pœnarum ac suppliciorum auctores. I. 296. E. Adæ peccatum ab initio spinas et tribulos protulit. VI. 65. B. A nemine homo lædi potest, nisi a seipso. III. 530. *sqq.* VII. 594. A. Neque enim ab amico læditur, nec ab inimico, ne ab ipso quidem diabolo. IV. 897. A. In hominis est potestate ut vel affligatur, vel non affligatur. V. 13. Homo, nisi velit, nec a periculis, nec ab ipsa morte superabitur. VII. 441. B. 442. Plerique homines non tam peccata quam supplicia reformidant. VI. 34. B. Sæpe videre est terram ob peccata hominum plecti. 65. C. Nihil est quod lædat hominem, nisi solum peccatum. V. 504. C. Vere nos semper nobis causa malorum sumus. I. 202. B. IX. 71. D. Non alio nos ipsos modo lædimus, quam alios lædendo. IX. 433. A. Malorum quæ accidunt in temporibus fabricatores sunt homines. XI. 154. F. Non potest homo sine merore esse. 712. A. aut sine dolore. 713. C. E. Hominum genus numquam pro voto res habet, semper queritur et indignatur. 714. C. In quantis angoribus vel curis vitam agat. 713. C. D. E.

Homines non omnes omnia sciunt. VI. 340. B. C. Experientia omnibus est facilior via ad cognitionem. XII. 79. B. Ea quæ quotidie fiunt, etiam millies quæsit, nemo potuit invenire; multo minus cælestia poterit quis intelligere. XI. 531. Non fecit Deus omnia incognita homini, ne dicat mundum esse sine providentia; non permisit vero omnia illi esse cognita, ne inde superbiret. II. 149. B. Homo ex brutis multa docetur. 148. 149. Angelorum substantiam perfecte homo

non novit. I. 570. A. B. Seipsum maxime novit is homo, qui se nihil esse existimat. VII. 354. E. Maxima pars hominum, veris relictis, falsa sequuntur. V. 142. B. Est homo verus, et est homo falsus, quinam sint. *Ib.* Homo nescit, ut oportet, frui bonis. IV. 182. D. Vulgus hominum ex suo animo de aliis judicat. IV. 885. Quomodo de nobis iudicamus. VII. 506. A. Hominum iudicia sæpe labuntur. X. 96. A. Quam fallantur homines in iudiciis. X. 107. C.

Homo in hac vita ad certandum, non ad quiescendum, positus est. XII. 82. B. 83. Longa patientia homini opus est. 159. A. B. Dæmon cum hominibus bellum gerit. V. 192. D. Bellum est implacabile, quod nullas novit inducias. 553. A. B. Quare oportet nos esse semper et undique munitos. *Ib.* Nihil infirmius multis iniquis; homine qui secundum Dei legem vivit, nihil fortius. IX. 232. D. Qui natura purus est, omnia audet; qui vero inquinatus est, nihil. XI. 811. A. Qui habet multa, ne inflatur, cum multis indigeat. X. 115.

Homo spiritualis quis. IV. 798. C. Hominis honor et gloria est virtus. V. 236. B. 266. C. 621. D. 625. B. Nihil hominem sic illustrem facit, ut virtutis splendor. VII. 225. C. Inexpugnabilem hominem virtus reddit. X. 383. B. Quo pacto homo fiat angelus. V. 10. C. 361. A. Quomodo ad virtutem accedat oportet. XII. 194. Cordatos homines beneficia magis quam pœnæ alliciunt ad mandata servanda. IV. 319. Qui virtutis semitam amplectitur, semper progredi debet, et nunquam gradum sistere. IX. 75. D. Semper se extendat ad anteriora oportet. II. 276. E. A. Homo non debet altum sapere. XII. 29. C. Humilia de se loquens, laudatur; sublimia sibi adscribens, secus. I. 620. C. D. 621. Quam præstet vir humilis homini potenti et inflato. VII. 338. C. Homo quamdiu vivit, bonam debet spem retinere, et nunquam desperare. II. 276. A. XII. 94. C. Qui stat, ne confidat. VII. 363. E. Si quis igne Christi succensus est, non gloriam, non ignominiam curat hominum fama. IX. 443. A. Non magni facienda hominum fama. IV. 49. IX. 137. Homine probe orante nihil potentius. VII. 634. C. Benedictio hominum temporanea. V. 360.

Homo carnalis quisnam. V. 16. B. X. 518. A. Cor hominis grave, cor luteum. V. 16. B. Homo cur dicatur mendax. 374. A. Homo rationis homo utens non debet sicut bruta, concupiscentiis inservire. 608. D. E. A. Vitosus homo, et ille qui ratione non utitur, fera improbiore. 504. D. XI. 293. B. Improbus homo magis est rationis expertus quam bruta. V. 238. E. VII. 71. imo quavis fera deterior. V. 594. D. 596. D. VII. 72. B. C. Ne hominem

quidem cum vocare possumus. VII. 71. Hominem cibis non facit immundum. IX. 783. c. Homines porcorum instar viventes, dæmonibus sunt capti faciles. 383. c. Qui male agit, sedet in tenebris. V. 343. a. 346. In nequitia manens, bonum non fert fructum. VII. 333. b. et est mortuo deterior. 373. a. Nihil impudentius audaciusque hominis malitia. IX. 119. Nihil ita impudentem faciat hominem, ut conscientia mala et peccatum. 148. d. e. Doctrinæ verbum, quod per opera et per verba exhibetur, numquam malus suscipit. X. 333. b.

Hominis malitia aliorum felicitatem ferre non potest. IV. 230. a. Sunt etiam homines qui invidia abducti, et quod malis lætentur, diaboli vitium imitantur. V. 310. c. Stultos efficit invidia quos invasit homines. IX. 142. c. Homines quidam se pro diis haberi voluerunt. II. 137. b. 138. Homo vanus insequitur fugientia, fugit inanentia. VIII. 323. c. Quo trahat insana pecuniæ cupiditas. IX. 61. a. sqq. Iis qui fame tabescunt miserabiliores reddit ipsius sequaces. X. 433. e. Homines cum illud amiserint quod erant, circumeunt, ut sibi aliunde gloriam quærant. VII. 77. a. Leves homines qui huc illuc circumferuntur, calamo sunt similes. VII. 467. a. Semper est vagus qui præsentibus rebus affixus est. X. 318. a.

Homines quam pauci salutem consequantur. IX. 214. b. Pravorum hominum multitudo, alimentum amplius igni gehennæ. 213. e. Sarcinas peccatorum ferens, non potest per angustam portam intrare. IV. 239. e. Qua de causa improbi homines in hoc mundo remaneant. III. 389. d. 390. Possunt boni evadere. VII. 333. b. Vitia quanta apud homines tempore Chrysostomi. VIII. 333. c. 356. Sæpe unus homo multis est vitiis affectus. V. 609. b. In homines qui divina mysteria indigne participabant, frequenter insilire et irrumpere solebat diabolus. II. 433. c. 463. c. Dum puniuntur mali, alii meliores efficiuntur. II. 163. a. Pauci non correcti multos alios corrumperunt. II. 163. b.

Homine lapsio nihil erat vilius, homine reparato nihil est gloriosius. II. 293. Majora quam amiserat, postea data sunt illi. 292. a. XII. 273. c. Homo ex terra et aqua factus, reparatur ex aqua et Spiritu. IV. 789. d. Paradisum qui amiserant, cælum illis dedit Deus. Ib. b. c. XII. 473. c. Quantum homini gloriæ et honoris ex sua reparatione proveniat. V. 103. Homo angelus factus. V. 93. c. Homo superior angelis factus. XI. 413. d. 414. c. Quomodo honore angelis præponatur homo. 23. b. Angeli quosdam homines insigniter honoraverunt. V. 147. b. Deus homo factus est,

et homo deus. 93. c. Per baptismum vetus homo noster sepultus est, et resurrexit novus. XII. 138. a. Homo membrum corporis Christi, crucem ferat oportet. XI. 24. c. Servus Christi non studet hominibus placere. 190. d. Qui hominem contumelia afficit, Christi imaginem afficit. 377. d. e. Homo eorumdem particeps est quorum Christus. XII. 96. c.

Homines quomodo nunc immortales. VIII. 533. c. 536.

Homines corpus unum sunt, coheredes et concorporales. XII. 91. b. Naturalis homini benignitas. IV. 760. c. Nullus est dies, nulla res, in qua alii aliis non indigemus. X. 662. d. Quantus inde mutæ caritati proventus. 368. c. Honore se prævenire debent homines. IV. 900. a. b. c. Potest homo qui nihil habet, omnium occupare bona, quomodo. 153. a.

Hominibus cur præferat Deus homines, non angelos. II. 878. b. Homo si quæ Dei sunt meditetur, et ipse Deus hominis rebus providebit. 84. d. Deus quantum salutem hominum curet. VII. 677. a. Neque enim Deo sua gloria tantæ est curæ, quantæ salus hominum. V. 333. b. Habenti dat Deus, non habenti etiam aufert quod videtur habere; quo sensu. VII. 333. b. Dei providentia incomprehensibilis hominis ratiocinium superat. IX. 679. c. Sicut optimus medicus, modo urens, modo secans, benignus Deus, variis supplicii hominum curat sanitatem. VI. 37. b. Honore afficit subditos suos Deus, quo modo. IV. 763. e. Quem Deus coronat, is omnibus excelsior est, etsi in extremis malis sit. V. 43. e. a.

Homo Deum imitari potest. XI. 689. b. Pro viribus debet, ratione virtutis, Deo assimilari. IV. 760. a. Ex commiseratione Deo æquari possumus. XI. 731. b. Non potest homo imaginem Dei in mente efformare. 738. Virtus Deo familiarem efficit. V. 278. Omnibus hominibus unam largitus est Deus nobilitatem, cum omnium similiter pater vocari dignatus sit. VII. 284. b. Non gratia solum, sed et operibus filios Dei nos esse oportet. 290. a. Inhumanus homo Deum non potest patretra vocare. III. 36. b. Ad Deum accedentes, importuni numquam sunt. VII. 321. a. Quidquid habet homo, a Deo proficiscitur. IX. 261. d. X. 113. maxime bonum opus. X. 113. b. Non potest per se salutem consequi. X. 40. a. b. Est in nostra potestate ut Deus misereatur nostri. XI. 372. c. Homo non propriis laboribus confidere debet, sed Dei benignitati. IX. 682. c. Non ad bona sua opera respiciat, sed ad Dei misericordiam. V. 431. Homine vidente, peccare non audemus; Deo autem quotidie vidente, non vere-

mur. VII. 688. D. XI. 844. B. C. D. Qui ejusmodi est, Deum contemnit, et cum contumelia afficit. X. 844. D.

Hominis res nequaquam præsentis vitæ terminò circumscribuntur. I. 924. D. 927. B. VII. 202. C. Versamur in regione aliena et procul a patria. V. 367. E. sicut peregrini. 398. A. B. Hoc est doctrina optima, atque ideo prima; hoc est radix et fundamentum omnis virtutis. *Ib.* Homo qui rerum humanarum est hospes, erit rerum supernarum civis. *Ib.* Diem mortis homini Deus fecit incertum, quare. XII. 53. D. A. Utilis est hujus diei ignoratio. VII. 842. C. D. XI. 564. A. Vivere aut mori non est in hominis potestate. V. 277. A. Si hominem moriturum interrogas, vide an de bonis et voluptatibus transitoriis gaudeat magis, quam de bonis operibus. VII. 613. Hominum interitus quies vocatur. IV. 222. D. Finis hominis non cum hac vita. VII. 202. C. Is qui in terris laboraverit, necessario coronas et præmia consequetur. IV. 803. A. In die judicii solus stabit homo cum suis operibus, quorum causa vel damnabitur vel coronabitur. V. 618. C. *Fid. VII.*

Hominis vera definitio : animal rationale, mortale. VI. 688. B. *Solus corporeus simul et incorporeus.* VIII. 639. A. B. *Homo duplex mundus, et quasi pons.* *Ib.* *Rectus a Deo creatus est.* V. 680. B. *Nudus in paradiso positus est, amictu non indigens.* VIII. 969. C. *Ad imaginem Dei et similitudinem factus est homo.* VI. 623. D. *Hominis dignitas.* V. 791. B. C. D. *Quemodo lux sit homo.* VI. 518. *Non est capax omnium donorum.* III. 973. *Lex hominum pædagogus.* VIII. 631. C. *Tricubitalis homo.* 618. D. *Christus homini loquebatur secundum ejus captum.* 922. A. *Hæresis Homosianorum de catholicis intelligitur.* VI. 942. D. 2° col. *Homo carnalis omni vento, ut calamus flectitur.* 853. C. 1^a col.

HONESTAS et assiduitas decora quæ. I. 406. B. Necessariæ virginibus. *Ib.* Si cum bona vita conjungantur, radix sunt fonsque honorum. I. 407. C.

HONOREM sola virtus conciliat. III. 542. A. Quantum honor, propter Deum contemni. V. 277. E. Hunc vehementer optabat Chrysostomus. *Ib.* Honores quomodo excipiendi. I. 517. A. B. Diversi sunt honores, ex Paulo. 637. D. 638. Vis honorari? honora. V. 35. A. Proverbium : Qui honorat, seipsum honorat. IX. 136. E. Nemo lædatur nisi a seipso. *Ib.* Honor qui a multis habetur, nihil est. XI. 104. B. Nihil honore humano insuavius. 433. C. Honore frueris? hunc depelle, gnarus te ex hujusmodi honore debitorem constitui. 803. E. A. Malorum innumerorum causa

honor. I. 5. 17. A. Honores quantum mali afferant non attendentibus. VII. 498. C. Qui multo fruitur honore, arrogantia et vana gloria extollitur. XI. 803. A. 804. Honor et gloria hic non quærenda. 804. Honores humani nihili faciendi. VII. 277. E. Spernendi sunt. VIII. 291. Quam difficilis honorum contemptus. XI. 802. E. Angelicæ animæ est honores contemnere. *Ib.* Quid dicendum de illis hominibus qui ab infamibus et abjectis honorem quærunt. XI. 104. B. Honorem qui non quærit ab hominibus, secure agit. I. 424. A.

HONORI Imperatoris epistola ad Arcadium fratrem suum de violata Ecclesia et de expulso Chrysostomo. III. 626.

HORÆ majores vel minores, pro longitudine dierum. IV. 342. A. B. Nulla hora mala. VIII. 38. C. Horæ nonæ commendatio. III. 82.

HOSPITALITAS commendatur. III. 400. IV. 501. XI. 673^b. maxime erga sanctos. IX. 818. D. C. Quanta res est. VII. 474. VIII. 402. A. B. IX. 382. D. E. XII. 434. B. Hospitalitatis bonum. IV. 480. 481. 482. 499. A. Est honorum causa. III. 263. D. E. IV. 487. D. Hospitalitatis vis. IX. 439. E. A. B. fructus. II. 880. V. 615. IX. 819. A. B. 820. et lucrum. 443. A. merces. IV. 500. E. 511. A. et præmium. IV. 486. C. 487. D. 488. Hospitalitas quomodo exercenda. III. 213. C. D. IX. 741. E. A. Non ex sumtu æstimanda hospitalitas. III. 267. D. Ejus conditiones. IX. 383. D. E. variique modi. 384. 385. Hospitalitas Abrahamæ. V. 614. B. 615. VI. 173. A. Loti. IV. 511. Labani. 362. et Rebeccæ. III. 269. B. C. D. Hospites recipiendi. VII. 583. A.

HOSPITES sumus super terram. IV. 804. D.

HSTEME cum vincimus, fortiores efficiamur. V. 149. B.

HOSTILE in nova lege quanto meliores, quam sub Veteri Testamento. XII. 163. D. A.

Hostiæ apud Judæos multiplices et varię, Christianis una tantum est hostia. V. 773. E.

HUMANA natura semper majora appetit. IV. 344. D. Amans humanam gloriam, sæpe animam suam perdit. V. 283. D. Humana potentia, lubricus et præceps locus. 134. B. Humanæ res umbra. 625. D. XI. 588. C. 594. E. fumus. VII. 32. B. XI. 588. C. XII. 143. D. quasi somnia. XI. 594. E. et imagini similes. VI. 244. B. Fluvialium undarum naturam imitantur. V. 611. A. Rerum humanarum vanitas. XII. 143. D. Fluxa nimis rerum humanarum conditio. VIII. 192. A. XI. 687. 703. E. 706. Nondum omnino advenrunt, et jam avolarunt. IV. 9. D. De rerum humanarum conditione Ecloga. XII. 967. B. *sqq.* Res

fidei non committendæ humanis rationibus. V. 373. A. Jam pridem sublatum esset humanum genus, si Deus statim de peccatis vindictam summeret. 356. A.

Humanæ res nunquam in eodem statu, quomodo. V. 795.

HUMANITAS commendatur. IV. 453. D. Humanitate nihil potentius. 902. E. David humanitatis exemplar. 867. B. Humanitas pura quænam. VIII. 413. D.

HUMILIA sublimibus admiscet Paulus. XII. 199. C.

HUMILITATIO non malis solum, sed et bonis maxime salutaris. I. 193. D. Homo non potest tantum humiliari, quantum Christus seipsum humiliavit. VII. 732. D.

HUMILITAS quid sit. IV. 393. A. XI. 272. E. 833. A. XII. 360. A. B. Humilitas vere est, cum quis excelsus operibus et meritis, sese mente humiliat. I. 599. C. D. III. 167. D. Humilitas commendatur. IV. 393. IX. 261. A. Multiplex humilitas. V. 344. E. A. B. Humilitatis varii multique modi. VII. 213. A. 214. IX. 370. A. Est humilitas quæ procedit ex superbia. V. 344. A. De humilitate animi Ecloga. XII. 651. *sqq.* Humilitas quantum bonum. I. 600. B. VI. 145. B. Quot bona nobis pariat humilitas. XI. 291. Omnis bonorum mater est. VII. 54. B. C. IX. 261. A. 471. C. 731. D. atque radix, nutritrix, vinculum, fulcimentum. IX. 261. A. et causa. XI. 264. E. philosophiæ nostræ fundamentum. III. 360. E. carina et basis. 167. B. sapientiæ mater. VII. 552. A. omnis etiam philosophiæ principium et mater. VII. 49. A. 214. D. 482. B. virtutum fundamentum. VII. 214. C. VIII. 223. A. caput. VII. 552. A. summumque culmen. I. 216. C. atque bonorum operum basis et fundamentum. IV. 416. C. Est etiam ara aurea, altare spirituale. VII. 522. A. et orationis vehiculum. V. 123. B. Humilitatis pulchritudo. VII. 552. A. Humilitati nihil par. VIII. 223. A. IX. 261. A. nihil humilitate potentius. IX. 734. B. nihil sublimius. VII. 733. D. Quantam gloriam pariat. I. 640. Gloriam augeat. VII. 733. D. Sublimes suos sectatores efficit. XI. 289. E. Qui sincere humilis est, ille vere est sublimis. X. 7. A. 8. Quo quis se humiliorem fecerit, eo magis extollitur. XI. 95. F. Humilis homo in multa est voluptate. IX. 154. C. D. Consolationem cupis? humilis esto. V. 578. B. Humilitas patientiam, patientia humilitatem comparat. 127. C. Humilitas præcellentia sua peccatorum vincit gravitatem, fiduciam parit. I. 399. E. C. Quantum afferat lucri. III. 359. et utilitatis. VII. 45. C. Ubi deest humilitas, nihil est boni. III. 167. D. nec cæteræ vir-

tutes bonæ sunt. *Ib.* Absente humilitate, nullum opus bonum stare potest, sed omnia immunda, execranda et abominanda. 360. A. Humilitas et misericordia sectandæ. VII. 533. A. Si quis cætera bona agat, humilitatem vero non sectetur, impurus est apud Deum. 722. Qui non humillimus factus fuerit, non intrabit in regnum cælorum. 661. C. Humilitas ad unitatem corporis Ecclesiæ necessaria. XI. 98. C. Humilitas quam apta ad gratiam Dei obtinendam, pacemque servandam. X. 6. E. A.

Humilitatis species multæ sunt. V. 888. D. *Vera humilitas, quæ.* *Ib.*

HUMILIS verus nullum vitium admittit. VII. 49. A. Numquam poterit ira commoveri et proximo succedere. IV. 85. E. Quid dulcius humilibus? quid beatius? Hi amabiles desiderabilesque sunt Deo, et apud homines quoque maxima fruuntur gloria. VII. 733. E. X. 6. A. Humilis vir quam præstet viro potenti et inflato. VII. 338. C. Humilis cum superbo comparatio. 337. A. 338. 733. A. In omnes humilem esse oportet, et in omnibus, etiam in recte factis. III. 167. C. XI. 81. B. C. Quanta sit in verbis humilibus utilitas. VIII. 340. D. Christus humilitatem nos docuit, non verbis solum, sed etiam operibus et exemplo. I. 619. C. D. E. 620. 619. E. III. 28. A. VIII. 477. E. A. Secundum humanam naturam erat Christi humilitas. XII. 190. C. Humilitatis lex prior a Christo lata. III. 167. A. Humilitas Pauli. III. 167. D. publicani. *Ib.* C. et monachorum. VII. 793. A. *sqq.*

HYMNETICUS archiater, amicus Chrysostomi, qui ad illum scribit, Seleucum episcopum ipsi commendans. III. 739. A. Ad eundem ejusdem alia epistola. 766. D.

HYMNORUM vis. III. 184. D. 185. V. 637. in afflictione. XI. 77. Hymni, psalmis res diviniore. XI. 453. E. nihil humanum habent. *Ib.* Sacrum hymnum parit pietas, alit conscientia bona. I. 333. B. Superiores Potestates hymnos canunt, non psallunt. XI. 453. F. Hymnus Scraphicus: *Sanctus, sanctus, sanctus.* II. 833. B. VI. 162. E. in sacra liturgia dicebatur. VI. 162. C. 163. Hymnus monachorum explicatur. VII. 632. Hymni in funeribus Christianorum. II. 762. E. A.

HYPATIO presbytero scribit Chrysostomus. III. 778. C. Alia eidem epistola. 845. D. Ad patientiam illum hortatur. *Ib.*

HYPERBERETUS mensis, seu Octobris. II. 427. D.

HYPERBOLEN in Dei comminationibus suspicari, valde est periculosum. I. 153. B. Hyperbole sæpe utitur Paulus. X. 341. C.

HYPERBOREI memorantur. XI. 807. E. *Vide*

not. b. lb. Ex Hyperboreis quædam Græcis accesserunt. XI. 807. E.

HYPOCRISIS quid. I. 183. D. C. Omnia hypocrisi plena sunt. *Ib.*

Hypocrisis fugienda. I. 1001. *sqq.*

HYPOCRITARUM MOS. VII. 281. 321. A. B. et conditio. 296. Hypocrita laborem ferre non vult, sed simulare tantum. 332. C. Hypocritæ, sepulcra dealbata. 800. A. B. quam sint noxii. 801. Hypocritarum jejunium quale. 293. E.

ΙΔΟ, Ἰδού, *quæ vocem Judæi, quasi quamdam Dei denominationem, sine interpretatione reliquerunt.* V. 817. B. Vide notam b. lb.

ICONOCLASTÆ hæretici. V. 872. A.

IDOLA et simulacra gentium. X. 304. D. E. Apud Græcos nomina quidem idolorum multa, res vero minime. V. 17. A. Idolorum vanitas. 473. A. B. et perniciēs. 337. D. Dæmon eis assistet. 473. D. Recte muta dicuntur idola et simulacra. IV. 645. D. X. 304. D. E. In sancta Scriptura vespertilioes vocantur. VI. 37. C. et abominatio. 33. D. 34.

IDOLOLATRIÆ origo non una. II. 13. B. XII. 820. B. Arborea in hortis adorabant gentes. VI. 20. C. nec non animalium vilissima. II. 129. A. IV. 749. A. Idololatræ sibi deos faciebant, quo nihil turpius. VI. 20. C. Idololatræ quam dammandi. V. 473. D. Per captivitatem Judæi idololatriam vitarunt. 413. C.

Idololatria est umbra mortis. V. 838. B.

IDOLOTHYTA quid sint. XI. 669^e. C. De his multa. X. 259. A. 260. An ea comedere liceret. 204. Cur ab iis abstinendum. 260. Corinthii idolothyta comedeant. 197.

IGNATIUS (sanctus) θεοφόρος, *Deifer*, Antiochenus archiepiscopus. II. 706. A. cum apostolis conversatur. 708. D. Initio episcopatus quantos sustinuerit labores. 712. Ignatii virtutes. 709. D. E. A. Quinque illi coronæ : ex prefecturæ amplitudine, ex ordinantium dignitate, ex difficultate temporum, ex civitatis magnitudine, ex virtute ejus qui ei tradidit prefecturam. 712. C. Ignatius, episcopus, martyr, apostolus. 708. E. Ex Antiochia Romam abductus longiore via. 713. A. B. Hujus itineris fructus insignes. *Ib.* Ignatius feris in theatro objectus, obit illustre martyrium. 713. D. E. A. Corpus ejus Roma Antiochiam translatus. 716.

Hypocrita quis. VI. 821. A. 2^a col. *Hypocritarum mos.* 917. C. 2^a col.

HYPOSTASES tres in Trinitate. I. 301. A. Hypostasius proprietas declaratur. 390. Non sunt confundendæ. V. 196. D. Non eas confundit Scriptura. VIII. 466. A. Hypostasium distinctio. 323. D. Filius Patre distinguitur hypostasi. V. 110. A. Alia Patris hypostasis, alia Filii. VIII. 333. E. A. *Hypostases tres in Trinitate.* VIII. 687. A. 912.

I.

Ignatius, Dei habitaculum. VIII. 710. C. *Nobilis vir Ignatius, sacerdotio simul et martyrio decoratus.* VI. 480. C.

IGNAVIA mater et radix desperationis. I. 40. A. Rectum membrorum usum corrumpit ignavia. II. 310. A.

IGNÆ lingue cur ostensæ in Pentecoste. VII. 4. IX. 41. A.

IGNIS a quibusdam adorabatur. XI. 101. C. 103. Apud Persas deus putabatur. II. 63. B. Qui in igne versantur, modico tempore possunt incendio resistere, donec compressis sunt labiis; si autem os aperiant, statim anima a corpore avolat. I. 9.

Ignis inferni inextinguibilis. I. 13. D. II. 314. A. Ignis ille non nostro igni similis; quidquid corripit, devorat et absumit, et quem semel apprehendit, perpetuo comburit. I. 16. C. Quam sit horrendus, nullo humano sermone explicari potest. *Ib.*

Ignis apte Spiritum sanctum exprimit. IX. 42. Ignis aliquando iram Dei significat. V. 223. C. Ignis e sacra mensa egrediens. IV. 269. *Vide notam * Ib.*

Ignis spiritualis nullam rerum secularium cupiditatem relinquit. VII. 110. Si quis igne Christi capiatur, nihil curat, non gloriam, non ignominiam. IX. 443. A.

IGNOBILES in dignitatem evectos, pudet generis et amicorum priscorum. III. 209. B. C.

IGNOBILITAS generis non est crimen. III. 202. C. D. Non est exprobanda. VIII. 366. A.

IGNOMINIAM fugere, non est fugere pœnam. IV. 830. D. Ignominia nobis causa sunt divitiarum, quomodo. XI. 433. D.

IGNORANTEM non malepati nec accusari æquum est, sed discere quæ ignorat. XI. 109. D.

IGNORANTIA punienda, quando excusari nequit. IX. 783. c. Non sat nobis est ad excusationem ignorantia et simplicitas. VIII. 269. d. Apostolorum ignorantia ante mortem Christi. 434. a. Utilis homini sui finis ignorantia. VII. 842. necnon ignoratio futuri. XI. 771. Ignoratio sacræ Scripturæ hæreses parit. I. 907. Hæc ignorantia magnum præcipitum est, profundum barathrum, magna salutis perditio. *Ib.* Seipsum ignorare est extremæ amentitiæ, et phrenesi gravius; morbus est corruptæ voluntatis. V. 128. c. d.

IGNOTO DEO, inscriptio altaris Athenis. III. 67. IX. 318. a. b. Qua de causa Athenienses inscriptionem hanc aræ affixerint. III. 68. c. d. e. Quis deus ille ignotus. IX. 322. a. XI. 807. e. a. Paulus interpretatus est. III. 68. a.

IKTEPOS, sive morbus regius, quid. V. 70. b. ILLUMINANDI, ad quos docendos duas catecheses edidit Chrysostomus. II. 263. 276.

ILLUMINATI, seu nuper baptizati; eos hortatur Chrysostomus. III. 70. b. c. 97. c. Nuper illuminatum efficit non tempus, sed vita munda. 70. c. Illuminati officium. II. 277. d. e.

Illuminati recens, vestes candidas exuebant. VIII. 884. a. *Illorum vitæ institutum.* *Ib.* e. ILLYRICI mala deplorat Honorius Imperator. III. 626. 1^a col.

IMAGINES in ecclesiis. XI. 89. a. Imagines regiæ, seu Imperatorum, inferius habebant descriptas res ab ipsis præclare gestas. III. 66. e. Imago muliebris (Eudoxiæ) per provincias circumlata, non probante Honorio Augusto. 626. 1^a col., initio.

IMAGO evangelicæ prædicationis. V. 308. d. 309. Item, imago futuræ resurrectionis. *Ib.* c. 310. Imaginantur Deum semper angeli. VIII. 99. c. Imago Dei. *Vide Homo.*

Imago Dei sumus, quomodo. VI. 366. e. *Imagines Imperatorum in triumphis.* VIII. 834. b. c.

IMBER et lutum plurimos ne ecclesiam adeant, impediunt. XII. 438. a. Illos perstringit Chrysostomus. *Ib.*

IMMISERICORDES Deum vehementer irritant. XI. 261. b. In somnis vexantur ob duritiam suam. IV. 776. a.

IMMODERATIO ubique mala. IX. 196. b. IMMORTALITAS homini promissa ante lapsum. I. 194. c. Nunc autem quomodo immortales sint homines. VIII. 533. c. Immortalitas animæ probatur. I. 927. d. e. a. Immortalitatis animæ dogma lædit vitæ improbitas. IX. 400. d

IMMUNDA mens omnia esse immunda existimat. 811. a. Nihil audet aggredi. *Ib.* Immun-

us erat ille qui ea quæ sibi videbantur immunda esse non comedit; qui comedit, non immunus est. *Ib.* b. Quid est immundum? peccatum malignitas, avaritia, nequitia. *Ib.* c.

IMMUNDITIA omnis est adulterium, scortatio, pædicatus, invidia, omnis libido et intemperantia. XI. 410. e.

IMPATIENTIA blasphemiam mater. I. 914. a. b.

IMPERATORUM conditio lubrica et periculosa. V. 374. e. Non sunt plebi superiores, quomodo. *Ib.* Summæ potestatis argumentum est, ut possit quis mœrore afficientes ulcisci, et beneficos remunerare; porro ne Imperatores quidem hanc potestatem habent. I. 84. c. Qui timent Dominum, et ii qui omnia reliquerunt, Imperatoribus sunt potentiores. I. 84. d. V. 169. c. Regis et monachi comparatio. I. 142. sqq. Reis damnatisque solius erat Imperatoris pœnam et supplicium remittere. I. 6. 78. a. III. 93. d. e. Aliquando hac potestate utebantur Imperatores. VI. 343. c. Imperatorum cultus et ornatus permagnificus. II. 631. c. VI. 349. VIII. 77. b. IX. 632. e. a. Pompa et luxuriam eorum. IX. 632. e. a. Imperatorum et consulum cultus et pompa. XI. 79. b. Purpura inducebantur Imperatores. V. 169. c. et quidem soli. I. 678. a. Imperatorum diadema, vitta ex gemmis composita. XI. 61. b. Iapillis erat ornatum. III. 161. d. Imperatores crucem in fronte ferebant, potius quam diadema. V. 310. b. Diadema ornat caput, crux autem munuit mentem. *Ib.* Imperatores aureo curru, albis mulis juncto, vehiebantur. I. 21. c. d. Quam fallax omnis ille splendor cultusque. I. 21. c. Nihil juvat ad solandam ægritudinem. V. 169. c. Imperatorum adibus quanta debebatur reverentia. VIII. 48. Extremas dabant pœnas, qui in illis palatiis aliquid minus honestum agebant. *Ib.* Imperatores præfectis suis aureas dabant tabellas, magistratus signum. IV. 126. c. 127. Supplices libelli Imperatoribus porrecti, ubi ipsorum tituli satis superque laudabantur. IV. 820. a. Imperatoriæ literæ quanta cum reverentia recipere ac legerentur. 128. d. 517. d. *Vide notam a.* *Ib.* Cum magno silentio etiam in theatro legebantur. VII. 20. a. In medio hippodromi sedebant Imperatores. IV. 48.

Imperatores usque ad Constantinum magnum Ecclesiam oppugnavant, alii remissius, alii vehementius. I. 706. c. VI. 141. c. Nihil non adhibebant ut fidem destruerent, barathra, rogos, bestias, et varia suppliciorum genera; sed irrisi abierunt. II. 824. a. Qui mitius in hoc agere videbantur, adulatores suos sinebant Christianis bellum inferre. I. 706. c. sed huiusmodi assul-

tus et incursus citius quam pulvis aut fumus transierunt. *Ib.* Facilius est enim solem exstingui quam Ecclesiam deleri. VI. 141. c. d. e. Ethnicum Imperatorem ab ecclesia expulsi S. Babylas. II. 630. A. 661. b. Ob hanc rem martyr effectus. 659. d. 661. a. Historia Imperatoris cujusdam fabulosa, ante Chrysostomi tempora divulgata. 648. 649. Filium inimici regis, in pacis pignus acceptum, crudeliter trucidat. *Ib.* Ex novem Imperatoribus qui Chrysostomi ævo regnarunt, duo tantum communi morte obierunt, id est Constantinus et Constantius. I. 420. *Vide Monitum hujus tractatus.* 412. Imperator (Constantinus junior) in bello perit. *Ib.* 420. alter a tyranno in bello occisus (Constans a Magnentio). *Ib.* Alius (Julianus) impius Imperator, miserabiliter a barbaris interemptus est. II. 589. d. c. Pius Imperator Juliano successit. *Ib.* Jovinianus scilicet; qui domesticorum custodem insidiis occubuit. I. 420. a. Imperator (Theodosius) jussit pecunias pendi. II. 113. Defunctis Imperatoribus, eorum leges abrogantur, imagines obscurantur, memoria exstinguitur, clientes despiciuntur. I. 696. e.

Imperatores, tempore Chrysostomi, piam religionem sectabantur. I. 56. a. II. 501. d. VII. 434. e. Regia palatia descrebant, ut martyres colerent. II. 840. c. Ad sepulchra piscatoris accurrebant. I. 697. d. Diadema abjiciebant, et in sepulchris martyrum orabant. V. 623. a. Imperatori et divitibus eadem in ecclesia apponitur mensa, quæ pauperibus. III. 908. d. Imperatores jejunabant in Quadragesima. IV. 12. c. Magnam hebdomadam venerabantur, justitiam eo tempore indicentes. V. 633. b. Imperatores Christiani decreta non tulerunt contra gentiles. II. 645. Nullus ex piis Imperatoribus quemquam ex illis cogit ab errore discedere. 824. a. Ad limina ecclesiæ apostolorum sepulchrum suam eligebant Imperatores; I. 697. d. atque ita Imperatores piscatorum facti sunt ostiarii. *Ib.* *Vide* REX.

Imperatores quot et quanti ab initio Ecclesiam oppugnaverunt. III. 935. e. *Quot et quanta Christianis inflixerint tormenta.* *Ib.* *Nunc autem Imperatores pii sunt.* *Ib.* *Imperatorum effigies in foris, in theatris,* etc. VI. 584. d. e.

IMPERATORIAM aulam invaserat, tempore Pauli, evangelica doctrina. XI. 363. f. a. Aula Imperatorum atque familia calamitatibus omnis generis obnoxia. 364. 365. Aulæ regie vitia. 185. e. Monachi et aulici vita comparata. *Ib.* d. l. a.

IMPERATRIX (Eudoxia) Chrysostomum exulare curat. III. 803. c. Ex suppliciis quæ jubere potest Imperatrix, nullum reformidat S. doctor. III. 805.

c. d. Imperatrici non parcat. XI. 464. a. 465. Imperatricis frater a quadam meretrice irretitus. VII. 750. a. *Vide* EUDOXIA.

IMPERIUM. *Vide* SACERDOTIUM.

De Imperio, potestate et gloria Ecloga. XII. 749. *sqq.* Imperia aut naturalia sunt, ut leonis in quadrupedes; aut electiva, ut Imperatorum. II. 101. d. Tempore quo Chrysostomus commentarium suum in Isaiam edebat, Romanum Imperium pace magna fruebatur. VI. 29. e. a. b. 39.

IMPII etiam in hoc mundo puniuntur. I. 885. a. 886. vel certe ex conscientie stimulis. 886. e. 887. Impio nihil imbecillius, etiamsi decem millia coronarum habeat in capite. VI. 133. c. Canes vocat Christus qui in impietate vitam ducunt incurabili. VII. 326. d. Impietas parit mortem. V. 126. b. Non omnes impiorum filii impii fuerunt. VII. 150. Impium proverbium: *Unum factum est unum; et, duo facta sunt nihil,* quo sensu. I. 885. a. Impium dictum: *Faciamus mala, ut eveniant bona.* IX. 525. c. Impium dictum: *Da mihi hodiernum diem, et tu crastinum sume.* X. 587. a.

IMPOSSIBILA nemo precipit. V. 21. c. Deus facit quæ impossibilia videntur. IX. 140. 141.

IMPRECATIONES contra inimicos numquam licet facere. II. 240. d. 241. III. 35.

IMPROBITAS aliorum solatio est improbis. VI. 135. b. Improbitas dum bellum infert, opprimitur. III. 704. b. c. Ante supplicium poenam habet. 705. e. a. b. Omnem cruciatum superat improbitas: Deus autem illi plagam infligit. V. 397. b. Per supplicium accretur improbitas. 76. a.

IMPROBORUM misera conditio. V. 546. c. d. Improbos hominum nomine vocare non dignatur Scriptura. IV. 247. e. Primos improbos e suo catalogo expulsi. 245. d. Improbus sui ipsius est inimicus. IX. 69. c. Improbo homine nihil est imbecillius. V. 125. d. 261. b. Vinculis insolubilibus astringuntur improbi. *Ib.* e. Non possunt esse probi propinqui. V. 39. b. c. Improbis nihil prosunt cognati probi. VIII. 143. In magno periculo versantur improbi. V. 134. b. c. d. Improbi bonos nulla omnino de causa odisse solent. 69. Improbi non sunt timendi, sed miserandi. 506. a. et fugiendi. 32. 87. b. 502. a. Liberari a tali hominum cætu, magna felicitas. 507. Judeis fuit causa interitus consortium improborum. 502. a. Improborum consuetudo multum nocet. IV. 42. a. V. 33. e. Anima sæpe damnum accipit ab improborum congressione. V. 32. a. 87. a. Multos perdidit talis congressus. 33. e. Cur inter bonos sint Deus malos vivere. IV. 42. b. c.

Improbi aliquando prospere agunt in hac vita. XII. 81. b. c. aliquando Deus improbos punit,

dum adhuc vivunt. XI. 743. A. Multos et duros labores sustinent, et magnum etiam patiuntur damnum. VII. 344. D. 345. Vel antesupplicium dant penas improbi. V. 138. B. Plexis improbis, fiunt iusti attentiores. V. 77. B. Duo hinc bona oriuntur: nam et illi a vitio desistunt, et hi ad virtutem magis accedunt. *Ib.* Duplici digni sunt supplicio improbi. VII. 876. C. Morte acerbior res manet improbus, mors immortalis. V. 261. B. *Vide* PECCATORES.

IMPROPERIUM Christi præferendum requiei et animi relaxationi. XII. 342. A. B.

IMPUDICORUM miseria, illorumque voluptatum brevitates, seu potius inanitas, multis verbis describuntur. X. 406. A. B. C. Impudicus aspectus tamquam adulterium damnatur. I. 103. C. V. 189. Impurum et profanum nefas est sacrosancta septa ingredi. V. 437. D.

INACCESSIBILE incomprehensibili longe majus est. I. 368. A.

INANIS gloria, quæ. XII. 374. A. B. Ejus tyrannus. XI. 89; C. Flamma est omnia exedens. *Ib.* Inanis gloria ansam præbet diabolo. 198. A. B.

INAURUM LUXUS. VII. 945. E.

INCANTATIONES et ligamina in morbis adhibita. XI. 518. D. etiam apud Christianos Antiochenos. X. 36. B. XI. 51. C. Judæorum incantationes, amuleta, veneficia, imposturæ. I. 834. Meretrices ut jucundæ apparent, incantationes, philtrea, etc., adhibebant. IX. 767. D. Dæmonum invocationes, mortuorum incantamenta, memorantur. IX. 767. D. Incantationes et ligamina non adhibenda. I. 837. B. V. 124. C.

INCANTATIONES spirituales sunt nomen Domini Jesu, et crucis potentia. IX. 536. Hæc incantatio draconem ejicit e latibulo, et vulneribus medetur. *Ib.*

INCANTATORES rejiciendi. I. 837. B.

INCARGERATI sunt invisendi. VII. 583. A. VIII. 410. A. B. 411. 412. Hoc maxima est humanitas. VIII. 411. A. Compunctio ex victorum aspectu parat, ignem exstinguit concupiscentiæ. 410. A.

INCARNATIONIS Christi doctrina multa præparatione, ut reciperetur, indigebat. III. 26. A. B. Ideo patriarchæ et prophetæ missi sunt ut illum prædicarent. 27. Incarnationem Domini prius, quam ejus divinitatem cur memoret Isaias. I. 391. D. C. Christi incarnatio quam miranda. 609. III. 26. A. B. C. Nihil par est pro nobis factæ æconomiæ, seu incarnationi. VII. 353. C. Major est creatione. XII. 60. C. D. Radix est et fons innumeriorum bonorum. VIII. 203. D. Quidam hæretici dicebant incarnationem fuisse fabulam. VII. 139. B. vel phantasiam et figmentum. VIII. 73.

A. Veritas incarnationis asceritur. IV. 633. A. C. *Incarnatio Domini scabellum vocata, quomodo.* II. 970. D. *dicta etiam calceamenta.* *Ib.* C.

INCOMPREHENSIBILIS Dei natura. I. 548. etiam angelis et supernis Virtutibus. 550. B. C. De Incomprehensibili, contra Anomæos homiliæ. 543. *sq.* 533. *sq.* *Vide* DEUS et INACCESSIBILE.

INCREDULITATIS causa maxime vita corrupta et gloriæ amor. VII. 790. A. Incredulo nihil prodest præsentia, absentia credentibus non nocet. VI. 332. E. *Incredulitati non desunt effugia mala.* III. 991. E.

INCREPATIO non semper adhibenda, sed cum obsecratione alternanda est. IV. 797. C. Quandenam utilis sit increpatione *Ib.* et XII. 71. B. C. Sensim et paulatim faciendæ increpationes. X. 16. E. Neque pari modo cum omnibus agendum, sed vario et diverso, ut res postulat. XI. 809. et secundum indolem conditionemque delinquentis. *Ib.* Ut bonum est non peccare, ita est utile ferre increpationem. XII. 71. C.

INDIA, ubi sunt lapides pretiosi. XI. 702. F.

INDI atrox bellum gerebant. V. 30. C. Indorum gentis ad Christum conversio. I. 702. B. 703. B. Per lupum cum agno commorantem designata fuerat ab Isaia illa conversio. 692. D. E. Indi, licet barbari, philosophari didicerunt. VIII. 11. D. 12.

Indicam linguam loquebantur apostoli, eorumque discipuli. II. 548. D. Indicæ aves. V. 567.

Indi ad fidem accesserunt. III. 937.

INDICIUM scientiæ est velle omnia profunda nosse. XI. 769.

INDICTIO. VIII. 729. A. quæ. 866. B. 867.

INDIGENTIA mater est sanitatis. IX. 137. Hoc dictum sicut de corpore, ita et de anima est verum. *Ib.*

INDIGNATIO nihil perficere solet. VIII. 175. C. Ideo illi aditus undique intercludendus est. *Ib.*

INDULGENTIA Dei erga homines, quanta. III. 7. B. Indulgentia erga proximum, magnum fœnus parit. VII. 324. D. Cum increpatione nonnumquam indulgentia miscenda est. 610.

INEXPUGNABILIS est qui, multa habens, paucis indiget. IX. 768. D.

INFANTES cum nascebantur, multæ illis fiebant superstitionis ceremoniæ. X. 125. E. A. B. Infanti recens nato presbyter signum in fronte imprimebat. 126. A. Vetus olim nomina sanctorum infantibus imponebant. 125. A. Tempore Chrysostomi, parentes nomina seligebant eorum qui diuturniorem vitam duxerant. *Ib.* Ab ineunte ætate parvuli spiritualibus armis muniendi. X.

126. A. Docendi sunt manu frontem signare. *Ib.* et antequam hoc possint, propinqui et servitores debent eis crucem imprimere. *Ib.* Infantum custos Deus. V. 363. c. d. Hoc maximum genus Dei providentiæ. *Ib.* b. Solent matres, insolentes puerulos diversis larvis perterentes, illos cogere ut ad sinum suum confugiant. 364. d. Infantes ad Deo supplicandum vocati, quia soli insontes. II. 48. b. Cur plorent infantes, etiam cum exeunt in lucem. III. 97. e. A. Infantes quomodo educandi. XI. 603. Ab ineunte ætate discant quid sit iudicium, quid supplicium. *Ib.* Hic metus magna bona facit. *Ib.* Anilibus fabulis non sunt assuefaciendi. *Ib.*

Infantes caneant et Deum laudabant, cum Christus ingrederetur Jerosolymam. V. 93. In quo maxime elucet Dei potentia. *Ib.* d. A. Hanc puerorum decantationem prædixerat David propheta. *Ib.* c. Infantes illi typus erant apostolorum. *Ib.* d.

Infantes (INNOCENTES) cui permissa est Deus ab impio Herode occidi. VII. 152. d. Infantibus necis causa non fuit Christus, sed regis crudelitas. *Ib.* e. Merces ipsis reposita est. VII. 154.

INFERI pœnarum et cruciatuum descriptio. I. 13. sqq. V. 278. d. e. XII. 13. b. c. 16. Inferi pro æternis cruciatibus sumuntur. V. 264. A. b. Thesaurus tenebrosos nominat infernum Isaías, quare. II. 471. b. c. Nullus potest infernorum supplicii sperari finis. I. 47. A. Inferni metus a vitiiis et peccatis retrahit. X. 600. c. d. *Vide* GEHENNA.

Inferi per Christum sunt perfracti. V. 204. b.

INFIDELES in hac vita et in futura puniuntur. I. 940. b. c. Hoc ab infidelibus differimus, quod aliter atque illi de rebus ipsis iudicemus. 938. e. Christiana dogmata irridere solent. II. 428. A. Putabant infideles Deum esse debilem, quia sinit sanctos suos in ærumnis vivere. II. b. Infideles etiam prophetant. IV. 461. d. e. 366. *Infidelibus, non fidelibus, signa proponuntur.* III. 991. A.

INFIRMITATIS varii modi. X. 762. d. e. A. Christus discipulorum suorum infirmitati se attemperat. VIII. 349. b.

INGENTUM quod est, perire nequit. 672. d.

INGLUVIE (de) et ebrietate Ecloga. XII. 688. sqq.

INGRATUS sine pace est, et sine affectione. XI. 763. e. Scelus est. *Ib.* Ingratum esse, iniquitas maxima. V. 486. A. b.

INIMICITIAM convicium parit, et convicium inimicitia. VII. 249. c. Nihil est quod æque pariat inimicitias, atque decipere et fallere. XI. 118. c. d. Ex inimicitia commune oritur detrimentum. VII.

682. A. Inimicitia sequitur injuriarum memoria. XI. 354. e. Inimicitia ea quæ delicti naturam non habent, delicta facit. II. 243. A. Inimicitia vitanda. I. 639. c. solvenda. 612. d. et deponenda. 638. d. 639. c. d. VII. 292. b. quomodo sedanda. XI. 120. n. Si quis prior ad reconciliationem accurrit, hoc laus est, hoc corona, hoc lucrum, et thesaurus bonis innumeris cumulatus. I. 639. c. Nemo qui inimicum habet, ad sacram mensam audeat accedere. II. 242. A.

INIMICOS non habere, non est in nostra potestate. V. 69. c. Inimicus unus esto nobis diabolus. II. 243. c. Inimici vox invida, et aspectus injucundus. IV. 899. At ubi iram posuerimus, vox placida et aspectus amabilis videtur. *Ib.* Amicis utiliores inimici. IV. 896. e. Apertus inimicus potest facile caveri; occultus cum non possit deprehendi, multa mala facit. V. 41. Inimicos sibi facere, quomodo liceat. I. 861. d. Veritas inimici os obturat. XI. 663^b. f.

Inimicos ulcisci valde jucundum. VII. 748. A. sed nihil est periculosius. IV. 883. Non licet de inimicis vindictam sumere. V. 116. d. VII. 860. c. Quo sensu potest quis inimicos ulcisci. VIII. 347. c. De inimicorum supplicio non latandum. XI. 600. e. Contra inimicos numquam male precandum. V. 317. b. Quantum malum contra inimicos deprecari, vel etiam contra ipsorum liberos. VII. 291. 292. Hoc enim legi Dei repugnat. V. 14. A. b. Numquam inimicum odiosis nominibus, sed potius honorificis, appellare oportet. IV. 878. sicut faciebat rex David erga Saül. 877. d. 878. Inimico parcere nihil tutius. IV. 883. Ei parcendum, quantumvis scelestus, incorrigibilis supponatur. 893. c. Inimicis parcendum, licet in manus nostras incidant. 873. Ea res tibi pro martyrio imputabitur, si insidias molientem inter benemeritos numeraris. 893. A.

Inimicus quomodo placandus. IV. 636. c. 637. e. 894. c. V. 69. d. et vincendus. III. 201. c. Inimicis etiam beneficiendum. I. 378. b. VII. 860. c. IX. 748. e. Omnia faciamus pro iis qui nos læserunt, quasi pro amicis germanis, quasi pro nobis ipsis. IX. 87. b. Imitatores et discipuli sumus illius qui omnia movit pro iis qui se crucifixerant. *Ib.* et VII. 860. c. Christus enim erat benignus inimicis. VII. 860. c. d. VIII. 473. A. Si beneficiis inimicos afficias, omnia peccata expiabis, et repoces mercedem. IV. 906. c. atque hic interim bona cum spe vives, habiturus omnes amanter erga te affectos. *Ib.* d. Inimici diligendi. IX. 794. c. d. 793. Non parva res est hoc opus. *Ib.* A. Amor inimicorum vere, non hyperbolice fuit præceptus. I. 137. e. 915. A. Quantum bo-

num inimicorum dilectio. IV. 37. b. c. Quomodo inimicos diligere oporteat. XI. 59. d. Nihil ita Deum placat, ut inimicos diligere, et benefacere lædentibus. VIII. 371. a. Hic amor redemptio maxima erit peccatorum in die terribili extremi iudicii. IV. 37. a. Pro inimicis orandum. *Ib.* et 893. c. vel etiam moriendum. VII. 860. c. Summum virtutis cacumen est pro inimicis orare. 273. a. Contra dictum illud forensium et infimi vulgi : *Innumeros aversari scio*, pugnat Chrysostomus. IX. 796.

INIMICITIÆ et *altercationes in Ecclesia ex avaritia, invidia, superbia et vanis honoribus oriuntur: tolle hæc, et nulla invenietur in Christianis discordia.* VI. 911. a. 1^a col.

INIQUIS multis nihil infirmius; nihil autem fortius uno qui secundum Dei legem vivit. IX. 232. d.

INIQUITAS, partus viperinus. V. 87. Iniquitatis gradus varii. I. 96. Est iniquitas maxima, quando quis legem transgreditur quæ illum tuetur, quando quis ingratus est erga benefactorem. V. 186. a. b.

INITIANDUS ad os sacerdotis, tamquam ad oraculum, accedebat. X. 774. a. Qui nondum erant initiati, ad omnia audienda non admittebantur. 441. a. Quando autem adstant, expositionem doctrinæ faciebant difficiliorem, ne illis arcana enuntiarentur. *Ib.* Initiandi pacta cum Ecclesia inibant. VIII. 7. c. Quæ sacrificia offerrent. VII. 248. b. Sacram mensam tangere non audebant. IX. 90. e. *Vide ILLUMINANDI et ILLUMINATI.*

INITIATIS hæc verba tradebantur : *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus.* IV. 312. a. Per aquam regenerantur, ac per sanguinem et carnem nutriuntur. VIII. 378. e. Hinc mysteria initium sumunt. *Ib.* Sciebant initiati mysterium calicis. II. 266. c. Illi soli sacram mensam tangere audebant. IX. 90. a.

INITIUM agendi penes nos est, ex dono Dei. VII. 533. b. A nobis ducitur initium et bonorum consequendorum, et pænæ sustinendæ. V. 421. e. Initia fervent. VI. 132. c. d. VII. 433. d. e. sed perseverantia difficilior. *Ib.*

INJURIAM qui proximo facit, graviora ipse patitur. V. 88. a. Qui facit injuriam, non tam facit, quam accipit. XI. 334. e. Melius est injuria affici, quam injuriam inferre. IX. 360. Si quis tibi injuriam fecerit, damnum penes illum erit, non penes te. IX. 730. a. Miser est non qui patitur, sed qui infert injuriam. VIII. 479. a. Non ille qui patitur injuriam, sed qui facit, lacrymis et lamentis est dignus. IV. 903. e. VIII. 284. c. Injuriam non

accipit qui non infert. VIII. 284. c. Qui injuriam inferre meditatur, is luto imbecillior est; qui vero læsus fortiter injuriam ferre novit, ille est adamas, stimulus et ignis. VII. 311. b. Non ergo injuria affici malum est, sed injuriam inferre, aut non posse ferre injuriam. *Ib.* Timeant qui pauperes injuriis afficiunt; hi enim habent arma omnium validissima, luctus et ejulatus, quæ supernum evocant auxilium. V. 144. a. b.

Injurix patienter ferendæ. V. 144. a. VI. 49. a. VII. 268. c. d. sicut docet Christus. VII. 873. c. d. et jubet. X. 167. d. e. Injurix et irrisiones quomodo ferendæ. IV. 244. e. Eæ vero quæ Domino inferuntur, vehementissime sunt ulciscendæ. VI. 49. a. Si quis injuria est ab aliquo affectus, omnem congregatam ferociam effundat in caput diaboli : sic injuriæ acceptæ recordatio et odium res est laudabilis. XI. 199. Sis injuriæ a diabolo acceptæ memor, et nunquam adversus eum susceptas compone inimicitias. *Ib.* Injurix utiles patienter ferenti. IX. 494. e. Qui injuria læsus patienter tolerat, possessionem habet mille thesauris pretiosiorum. X. 167. e. Nihil ita lædentes cohibet, ut cum læsi modesteferunt injuriam. VII. 268. d. Imo efficit læsus ut facti lædentem pœniteat, et ex inimico amicum sibi acquirit. VII. 268. d. e. Si non ægre ferres injuriam, non injuriam acciperes; non enim ab inferentibus, sed a patientibus graves fiunt injuriæ. VIII. 366. Injuriis impeti, nec impetere, sed etiam seipsum ad patiendum offerre, hoc est maximæ virtutis, hoc fortem reddit animam. V. 88. e. a. Ii qui læsi injuriis fortiter ferunt, Deum habent propitium, omnesque se commiserantes, laudantesque. VIII. 284. c. Merito hunc magis admiramur qui injurias grato fert animo, quam eum qui dat sua sponte. XI. 319. e. quare. *Ib.*

Injuriam rependere non licet. IX. 136. d. e. sed illas remittere oportet. I. 861. c. Cogita quam sis peccator, et non modo non recusabis lædentibus te veniam dare, verum etiam ad illos accurres, ut tibi id sit remissionis occasio. III. 18. b. c. VII. 861. a. b. Si id non facias, majus te manet supplicium. VII. 861. b. Injuriam aliis remittendo, nobis ipsis, non illis, consulimus. VIII. 269. e. Cum aliis non dimittimus, nobis non dimittimus. *Ib.* a. Igitur penes te est ut Deus peccatorum tuorum vel recorderet vel obliviscatur. *Ib.* Qui non remittit ex corde, non potest dicere : *Dimitte nobis sicut et nos dimittimus.* XI. 847. Sed remitte ei qui te offendit, et licet magnus sis peccator, poteris etiam regni fieri particeps, per hæc abstergens omnem maculam. XI. 847. e. f. Quis non velit amicus esse vel servus ejus qui

facile injurias condonat? *Ib.* d. De injuriarum remissione multa alia et præclara legere est. IV. 309. *sqq.*

Injuriarum oblitio commendatur. XI. 334. 843. *sqq.* Nihil æque Deum lætificat, atque injuriarum esse inmemorem. VII. 354. E. 861. c. Ad oblivionem injuriarum auditores hortatur Chrysostomus. IV. 888. A. B. XI. 137. d. 138. Deus nobis viam facilem aperuit, qua omnia solvere possumus, oblivionem injuriarum. VII. 692. E. Injuriarum recordationem ita deleamus, ut ne vestigium quidem in corde remaneat. VIII. 269. B. Etiam si mille delictis inquinati simus, veniam consequemur, si hoc peccatum superemus. III. 18. D. Qui est affectus injuria, quando rogat pro eo qui fecit injuriam, magnam fiduciam habet. XI. 102. A. Recordatio injuriarum quantum malum. IV. 866. E. VII. 862. c. quam sit noxia. V. 15. A. Nihil tam Deus odit. III. 18. nihil est pejus. III. 17. E. nihil deterius. VII. 694. B. Mortem parit. I. 379. A. B. Illud peccatum omni peccato gravius est. III. 17. A. 18. c. Istud enim jam deleta peccata renovat. 17. A. Injuriarum memorem nullum juvat opus bonum. 18. d. Pruina revera et glacies est injuriarum acceptarum recordatio. XI. 531. E.

Injuriarum remissio suadet. I. 999. B. 2^a col.

INJUSTITIA quæ sit. V. 8. B. Injustitia non est nobis secundum naturam, sed est quid alienum. V. 86. c. Talis est injustitiæ natura, quæ gentem millies lædit, alium vero parum; imo huic etiam prodest. IX. 433. B.

INNOCENTIA virtutis omnis radix. V. 783. B. C.

INNOCENTIO Romano episcopo scribit Chrysostomus. III. 614. *sqq.* Alia eidem epistola. 621. Illum laudat Chrysostomus a fortitudine et constantia. *Ib.* A. B. Responsio Innocentii ad Chrysostomum. 623. Ejusdem epistola ad clerum et populum Constantinopolitanum. 624.

INOPIA. *Fide* PAUPERIAS.

INSCRIPTIONES ducibus victoribus positæ. I. 1. A. 2. Inscriptionum et titulorum usus et vis. III. 66. B. 67.

INSIPIENS quis intelligitur. V. 673. D.

INSTABILITAS rerum mundi. V. 403. D.

INSTRUMENTA musica varii generis, quibus utebatur David. V. 648. A. 649.

INSULÆ beatorum. I. 91.

INTEMPERANTIA linguæ muliebri quiddam est. IX. 272. D. 273.

INTEMPESTIVITAS quantum malum. I. 344. A.

INTERCESSIO sanctorum. II. 623. A. Martyrum

intercessio. 770. D. Invocatio et intercessio sanctorum. IV. 519.

INTERCESSIO sanctorum. III. 967. D.

INTERIORA nostra, quomodo possint Deo benedicere. V. 636.

INTERPRETES qui in Isaia pro virgine puellam posuerunt. VII. 86. E. c.

INTERPRETUM lectiones. V. 18. D. 39. E. 42. E. 43. D. 59. E. 71. B. C. 72. D. E. A. 73. D. E. 78. D. E. A. 79. C. 81. 84. C. 92. A. 94. E. 95. 96. C. 103. B. 104. B. 105. E. A. 106. E. A. 111. A. 114. E. A. 115. D. 116. C. 117. A. B. C. 118.

119. A. 121. A. 122. B. 123. C. 124. C. 125. B. 126. A. B. 127. E. 128. 129. C. D. 130. E. A. B. 131. B. 132. D. 133. B. C. D. E. 134. C. 135. B. C. 138. D. E. 139. C. 141. A. 142. C. D. 143. E. 144. E. 145. D. E. A. 147. B. C. 170. B. 180. D. 181. A. C. 182. E. A. B. 183. D. E. A. 184. C. D. E. 185. C. D. E. 186. B. C. D. 188. 190. D. 191. A. B. 193. E. B. 194. A. 196. A. 198. C. D. 199. A. B. 202. B. 204. A. 205. E. C. 206. D. 209. B. C. 210. A. 211. E. 212. C. A. 213. C. 215. A. C. 216. D. B. 217. E. A. 218. C. D. 220. A. B. C. 221. E. C. 222. E. 223. D. 224. C. 231. B. 235. A. 236. B. 237. D. A. 238. C. 239. D. 241. E. A. 243. B. 246. A. B. 248. E. A. 250. C. 252. C. 254. C. A. 311. 338. 340. A. B. 355. C. 364. D. E. 367. B. 373. B. 374. A. 375. B. 376. C. 388. C. 390. B. 392. E. 393. A. 394. D. 396. E. 397. C. D. E. 400. B. 401. D. 404. A. 405. E. 406. D. A. 407. E. 408. C. E. 409. A. B. D. 412. D. E. 413. C. 449. E. 420. D. 421. E. 422. A. 424. E. 427. A. 428. A. B. 434. D. 436. C. B. 437. A. 438. C. D. A. 439. B. 443. E. B. 444. C. 445. C. D. 447. A. 452. C. D. 454. E. C. 455. E. 458. B. 460. E. A. 462. B. 471. D. 476. L. 477. E. 478. C. 481. E. V. 485. E. 487. C. D. 488. C. 490. E. A. 491. E. B. 492. C. D. 493. 496. C. 497. A. 498. D. E. 500. D. 501. C. 502. E. A. 503. 508. B. 510. E. 511. B. D. 512. A. D. 518. 529. C. D. 530. D. 531. A. B. C. 532. E. 533. C. 538. D. A. 540. B. 549. B. 550. D. 551. A. 552. 554. B. 557. C. D. 561. A. 563. C. 565. D. 566. B. 574. D. 576. B. 577. C. 578. E. C. 579. A. B. 580. A. 582. D. 583. 584. A. B. E. 590. E. A. 593. C. 597. B. C. 598. A. 599. E. 600. A. 602. C. 603. D. 604. E. B.

Interpretum lectiones. V. 864. D. 863. D. 871. 892. D. 911. D. 933. D. 936. A. 939. B. 944. E. 945. E. 952. 957. D. 964. 969. D. 974. D. 979. C. 984. B. 986. B. 987. A. 990. E. 993. D. 997. C. 999. B.

INVETERARE a peccato quid. V. 56. D.

INVIDIA unde oriatur. XI. 474. De invidia Ecloga. XII. 727. Invidiæ conditio. V. 31. Multæ

ejus species. VII. 498. b. Furor quidam est invidia. X. 748. d. fera venenosa. VIII. 373. d. et multis instructa capitibus. VII. 498. atque virus mortiferum animos occupans. VIII. 103. e. Quantum malum sit. I. 138. IV. 676. a. b. VII. 494. d. 498. b. VIII. 247. XI. 474. c. Nihil est pejus. VIII. 232. c. 372. b. nihil deterius. 323. a. Simulatione est plena. VIII. 444. c. d. Invidiæ nullum par malum. VII. 496. d. Est bello perniciosior. IX. 337. a. Radix homicidii invidia (et fructus invidiæ homicidium). IV. 603. a. Cædis est mater. VIII. 247. a. Fornicatione et adulterio pejor est invidia. *Ib.* et VII. 497. c. d. Gravior quoque est avaritia. X. 330. c. Anima livore invidiæ affecta, nullo cedit miraculo. VII. 187. e. Ubi est invidia, non sincera reperitur amicitia. VII. 663. a. imo caritas prorsus sublata est. VIII. 247. a. In invidia culpa reperitur omnium deterrima. VIII. 248. Invidia ne pulcra quidem intueri sinit; aut si permittit intueri, at non iisdem oculis. VI. 272. c. VIII. 444. c.

Invidiæ morbus et effectus ejus describuntur. IV. 544. e. a. 543. VII. 496. a. 497. X. 330. c. Bona omnia pessumdat. IX. 333. Quanta vitia et damna pariat. VIII. 444. c. d. 445. X. 723. d. e. Invidia, velut perniciosa quædam radix, iracundiam, arrogantiam, etc., gignere non desistit. X. 734. b. maxime vero dissidia, divisiones et accusationes. 338. 734. b. Quanta ejus tyrannis. IX. 333. c. quæ Ecclesias integras subvertit, et totum labefactat orbem. VIII. 247. a. Per illam mors in mundum intravit. VIII. 323. a. Invidia diaboli Adam ejecit e paradiso, et illum occidit. 363. e. Invidia Josepho regnum attulit. I. 930. b. c. Judæorum invidia in centurionem, cujus puer infirmabatur. VII. 338. b. c. Invidia ingratum. III. 70. et stultum efficit hominem. IX. 142. c. et illum excecatur. VII. 338. c. VIII. 444. c. Invidia sæpe secum pugnat. VII. 535. a. Bonis quoque suis insidiatur. VII. 703. Pugnat adversus domestica decora. I. 930. b. Invidia invidis perniciosissima. VIII. 103. e.

Invidia pauperum erga divites. V. 610. b. c. Episcopo non est timenda invidia. I. 309. d. e. Invidia deponenda et pellenda. *Ib.* et II. 281. a. IX. 335. d. quomodo. X. 319. c. Ad invidiam curandam remedia. VII. 497.

INVIDORUM misera conditio. I. 862. b. c. V. 87. VIII. 247. d. Invidorum exempla. VII. 497. d. Invidio nihil miserius. I. 930. c. Avaro pejor est. X. 330. d. 331. a. Ut canes rabidi, scarabæi in fimo, sicut sus in luto, sicut dæmones infesti et feroces et ipsæ furiae, sic invidi. VII. 496. d.

Nihil cum ratione operatur invidus. IV. 683. a. Non potest benigne videre aliorum felicitatem, sed felicitatem proximi suam putat infelicitatem. IV. 386. malis autem lætatur. V. 310. Invidus seipsum, non cum cui invidet, lædit. VII. 497. Quanto magis invidia quis laboraverit, tanto majora ei cui invidet bona conciliat. V. 310. a. Mavult invidus innumera mala perpeti, quam videre proximum in pretio haberi. I. 930. b. Invidus ut perdat, seipsum interimit. VIII. 373. b. Invidi sæpe in conscientia sua bonos admirantur. VII. 225. b. Invidus, si nemo cum eo bellum gerat, ipse cum seipso gerit bellum, quovis ense penetraliores in se cogitationes accendens, in omnibus offendens, seipsum saucius, et omnes velut hostes intuens. V. 31. b. Tabescit et perit invidus, cum videt alios clare et prospere agentes. IX. 333. d. Qui invidet, cum Deo pugnat. XI. 476. e. et cum ejus voluntate. IX. 333. d. Invidus plus homines veretur quam Deum. XI. 632. f. Fornicarii et publicani in cælum intrare possunt, invidus autem excluditur. VII. 496. a. Nam inaccessum est cælum ei qui tali morbo laborat, et hic etiam vita ejus non est vitalis. X. 332. a. Invidorum finis expectandus. I. 931. b.

Invidia invidum conficit. V. 698. d. et cui invidetur, illustriorem reddit. Ib. Invidia hypocriseos soror, cædis seminatrix, draconis semen, flos spirans mortem. V. 738. b.

INVOCATIO Dei a malis liberat. V. 363. e. Invocare in veritate, quid. IX. 309. b. c. Invocatio et intercessio sanctorum. IV. 319. maxime in calamitatibus. VI. 318. c. 319. Invocatio martyrum. II. 770. d. Sanctorum et martyrum invocatio. I. 836. c.

Ira in Daniele, VI. 237. d. lumen magnum significat. 238.

Ira Dei non humano more intelligenda. V. 47. d. e. non enim ira Deus commovetur. I. 6. b. Causa iræ divinæ sunt peccata nostra. I. 930. Ira Dei novacula vocatur in Scripturis, quomodo. VI. 100. d. Aliquando per ignem significatur. V. 223. c.

Ira nihil turpius, nihil vilius, nihil gravius, nihil ingratus, nihil damnosius. IX. 146. a. nihil deterius. VII. 170. b. IX. 63. a. Deterrima et sæva fera est. VII. 73. 330. d. sine freno. VIII. 36. a. facile insiliens. XII. 584. b. c. Leo lacerans est. VII. 73. b. et canis impudens. IX. 147. c. Melius esset serpentem in corde fovere quam iram. IX. 352. Ignis est ira. VIII. 175. c. Iræ motus omni flamma est acutior. VIII. 36. e. Ira quasi fulmen et tempestas in animam irruit. XII. 581. c. Ejus-

modi res est ira, rationis expers; adeo fervet et ebullit hæc animi perturbatio. V. 414. c. IX. 147. b. Non sinit videre. *Ib.* Ubi est ira, non habitat Spiritus sanctus. IX. 146. c. Iræ quanta fœditas. XII. 581. Iræ serviens diaboli ludibrium est, demonum officina. *Ib.* c. Persuaderi non potest. IX. 276. a. Pueris insipientior est. XII. 298. b. Communis est hostis civium et peregrinorum. *Ib.* a. Radix cædis ira. VII. 241. b. Ira majus est malum quam concupiscentia. XI. 140. a. Acutus morbus est ira. VIII. 173. c. Hic morbus multorum efficitur causa malorum. VIII. 36. a. Ebrietas quædam est, imo ebrietas deterior. VIII. 173. b. Ebrietatem parit vini temulentia deterior. VIII. 229. c. Iram inter et furem nullum est discrimen. VIII. 330. b. Iræ materia clamor est. VIII. 173. c.

Ira cur nobis ingenta. II. 611. a. Non semper est iniqua. VII. 243. b. Aliquando est utilis, quomodo. V. 21. Quando liceat irasci. *Ib.* a. Ille temere irascitur, qui seipsum ulciscitur. *Ib.* Qui irascitur, non minus quam furiosus insanit. IV. 602. a. Hebetati sunt ejus sensus. *Ib.* Ex-candentes iræ pravi effectus. IV. 602. a. 899. b. c. VII. 170. b. c. Quanta mala ex ira nascantur. VII. 243. e. a. IX. 64. 424. Ira morbos auget. IX. 63. b.

Ira contra proximum cito solvenda. II. 434. 433. 463. d. VIII. 36. e. a. Iræ motus sedandi. VII. 874. e. a. b. 873. Hic morbus multa eget celeritate. VII. 249. a. b. Ira cur reprimenda. 245. e. Iram sedare in nostra est potestate. IV. 902. b. Quomodo sedanda et tollenda. VII. 73. 74. VIII. 408. b. IX. 333. b. XI. 823. e. Mansuetudine potissimum solvitur. IX. 144. c. d. Davidis virtus maxime ex ira cohibita elucet. IX. 886. e. Felix qui ab ira abstinet. VII. 693. a. b. 696. De Ira et Fure Ecloga. XII. 743.

IRACUNDIA fons et radix cædis. III. 323. a. Nihil sic ingenii puerilitatem, mentisque aciem obtundit, ut ira inordinata. I. 476. a. Iracundia cito sedanda et seponenda. 133. a. b.

IRACUNDI viri descriptio. IX. 147. imago. 271. c. d. VIII. 38. Iracundus sibi insuavis et aliis noxius. IX. 63. a. Nihil ingratus homine iracundo, nihil onerosius, nihil turpius; cum fera habitare melius est quam cum tali homine. *Ib.* Dæmoniâcis similes iracundi. VII. 273. b. imo illis miseres sunt et peiores. VIII. 330. b. Iracundus quam crucietur. VII. 483. d. e. Vir patiens illum spiritu verborum suorum refrigerabit. IX. 63. e. Ferrum ignitum in aquam immissum non tam cito calorem amittit, ut iracundus in mansuetum incidens. *Ib.*

IRENES (Sanctæ) templum, ubi concionatus est Chrysostomus. XII. 491.

IRIS, arcus in nubibus. IV. 317. a. b.

IRRUPTIO violenta in Ecclesiam per manum militum facta in magno sabbato. III. 618. d. e. a. Ius paupertate erat Epictetus; adagium. IX. 127.

ISAACI ortus. IV. 336. 537. fructus hospitalitatis. V. 619. c. Isaaci nomen risum significat. III. 138. e. a. Isaac figura Christi. II. 891. e. Isaaci immolandi obsequia mirabilis. I. 944. et mansuetudo. IV. 530. a. b. Isaaci mactatio crucem designabat. III. 23. b. c. Hujus historia mortis ac resurrectionis figura. I. 944. d. Isaac martyr appellatus a Paulo. *Ib.* Cur Isaac immolari voluerit Deus. IV. 367. e. Isaac in generatione sua doctor. V. 19. a. Ejus arumæ. I. 239. sqq. 918. d. et patientia. IV. 588. Viginti annis non cessavit orare pro uxore sua sterili. 568. 571. a. A Deo prohibetur ne in Ægyptum descendat. 579. Isaaci putei inimicitie cur vocati sint. 783. a. *Isaac Christi figura.* VI. 742. b. 2^a col.

ISAIAS. *Vide* HESAIAS.

ISAURI prædones. III. 729. d. Illorum metus et terror. 762. sqq. 791. a. 797. Armeniam desolant. 811. b. ubi omnia populantur. 815. Exorto vere, illorum quoque impetus fieri consueverat. 822. c. Illorum incursiones et irruptiones. 686. e. 711. a. 739. e. a. regionem vastabant in qua exulabat Chrysostomus. 622. b. Omnia cruore complebant. 833. Depopulati agros sese recipiebant. 721. Cæsariense territorium vastant. 716. b. 717. Arabissum oppidum invadunt. 818. b.

ISMAEL, nothus. I. 237. e. ejectus a Sara. IV. 339. 340. servatur a Deo. IV. 541.

ISMAELITÆ nihil commune habebant cum Israelitico genere. VII. 40. a. Per Abraham nepotes Deus illos docendos curavit. V. 18. e.

ISOCRATIS lepor. I. 303. a.

ISRAEL aliud nomen Jacobi patriarchæ. III. 129. b.

ISRAELITÆ circumcissione signantur, sicut pecora et bruta. XI. 13. a. Cur potestas Dei sint vocati. V. 350. Israelitæ ex Ægypto egressi, impietatibus addicti. V. 177. d. Cur aureum vitulum deos pluraliter appellant. II. 393. a. Quare tamdiu in deserto sint detenti. V. 177. d.

ISTER, seu Danubius fluvius, sæpe glacie con-crescit. V. 441. b.

ITALIA de Spiritu sancto accepit. V. 193. a. Itali memorantur. I. 339. c.

ITALICÆ scribit Chrysostomus. III. 840. c.

Iter quomodo veteres faciebant. IV. 609. E. A. Tempore Chrysostomi, itinera mansionibus erant

distincta, et villis frequentibus ornata. I. 232. C. Itinera Pauli. IX. 433. B.

J.

JACOB cur in utero matris amabatur. XI. 673. A. B. Supplantationem nomen ejus significat. IV. 600. D. Nam benedictionem subripuit fratri, ex Dei nutu. IV. 393. *sqq.* Quo pacto dominus fratri sui Esau constitutus sit. VII. 144. C. 143. A matre e periculis eripitur, quonam modo. IV. 608. C. D. In Mesopotamiam peregrinationem matris consilio meditatur, licet nondum e paterna domo exisset, neque grave quid fuisset expertus. IV. 609. E.

Jacob quomodo iter arripuerit. IV. 609. E. A. Lectus ejus. I. 880. Bene moratam habebat animam, virilemque spiritum. Ideo mirabili visione donavit illum Deus peregrinantem. *Ib.* B. Qualia et quanta Deus illi promittat. IV. 610. pauca et modica petenti. IV. 614. D. Obedientiam tamen ejus exercet, quomodo. IV. 610. E. A. Decimas Domino daturum se vovet Jacob. IV. 612. C. D. Quanta ejus fiducia Dei potentiae. IV. 614. C. 613. Dei providentia in occursum Rachelis pecora adaquantis. IV. 613. B. C. Mira Jacobi humanitas et excellens ejus sagacitas, cum primum in domum Labani fuerit introductus. IV. 616. A. Quantum Rachelem Jacob dilexerit. IV. 616. B. C. Comparatur Paulus cum Jacob. IV. 618. E. Cura et sollicitudo Jacobi pro grege. II. 42. C. D. Quid ærumnarum in illa vita sua pastorali passus sit. I. 242. *sqq.* IV. 724. sed omnia æquo animo tolerabat ob amorem Rachelis. IV. 616. C. 617. Racheli de sterilitate querenti, quam prudenter respondeat. IV. 630. A. B. Quare plures habere uxores Jacobo licuerit. IV. 627. C. D. Jacob in sua generatione doctor. V. 19. B. Per Jacob docuit Deus eos qui habitabant Mesopotamiam. V. 18. E.

Jacobi mansuetudo erga Laban, quando in patriam suam regredi voluit. IV. 634. D. 633. 637. B. Ejus itidem prudentia. 636. A. B. 637. Quia Laban ingratus erga Jacob erat, Deus justum ubertim remunerat, quomodo. IV. 638. 639. Jacobi fortitudo animi, ut Domino obtemperet. IV. 640. C. D. Magna Dei providentia erga Jacob in secundo illius itinere. IV. 641. *sqq.* 637. A. 663. A. Ignorabat Jacob Rachelem deos Labani sustulisse. IV. 644. E. Jacob fratrem suum metuens, et mortem reformidans, angelorum ca-

stra videt per Dei clementiam, et recreatus est atque confortatus. II. 760. A. B. C. IV. 630. B. C. 631. Sed quia adhuc timor angebat justum, ad invictum Dominum confugiens, promissiones ipsius ab eo repetit. IV. 631. D. B. Non aliud Dominum precatur, quam ut promissiones suas adimpleat. IV. 632. D. E. Fratrem suum Esau placare cogitat. *Ib.* Luctatur cum angelo. IV. 633. C. D. E. Israelis nomen accipit Jacob. III. 129. B. IV. 633. A. 634. VIII. 130. A. Quod nomen *Deum videns* interpretantur. IV. 634. Jacob fratrem vicit humilitate et robore mansuetudinis. IV. 636. C.

Jacob, in patriam reversus, quamvis nihil illi deesset in terrenis opibus, nulla tamen ædificia construxit. IV. 660. Non illi nocuit Esau. VII. 497. E. Pius ejus et gratus erga Deum animus. IV. 660. E. 666. 670. B. 733. C. Numquam ei defuerunt ærumnæ. I. 243. 918. D. E. IV. 724. Inde magis claruit. VII. 171. B. Martyr appellatur a Paulo. I. 840. C. Deos alienos sustulit de familia sua. IV. 666. C. Jacob, audiens stuprum filiae suæ Dina, pro sua mansuetudine silet. IV. 663. B.

Jacob quantum Joseph adamavit. IV. 673. D. 676. 683. B. 711. A. B. Unde tanta dilectio. IV. 673. D. Illum increpat somnia narrantem, quare. IV. 678. A. B. Jacobi dolor vehemens de morte filii a fratribus ejus simulata. I. 243. B. C. D. IV. 683. B. C. Ejus lacrymæ, cum Benjamin a se dimitteret. IV. 709. C. D. 710. 711. Nemo sermone complecti potest voluptatem in qua fuit Jacob, cum didicerit Joseph vivere. IV. 719. Priorem tunc vigorem recepit, quomodo. IV. 720. C. D. Gaudii lacrymæ in sene Jacob filium suum Joseph deosculante. IV. 722. C. D. Jacob cæcus, oculis mentis videbat. IV. 732. E. A. Cur Deus dimensus sit ei longum vitæ tempus. IV. 727. D. S. patriarchæ modestia et religiosa anima. IV. 732. A. Filii benedixit. IV. 737. *sqq.* Etiam tempore mortis singulari dilectione Josephum amabat. IV. 736. D. 737. B. At Ruben vituperat, et flagitium ejus scripto tradi curat. IV. 671. E. 737. D. 738. et sic prædictiones suas ab imprecatione incipit. V. 293. E. A. B. Per sapientiam a Spiritu sancto sibi datam, prophetat eximius senex. IV. 738. A. 739. E. Tempus declarat manifeste, quo sit adventurus Christus. IV. 739. E.

Crucem ejus et sepulturam prænuntiat. *Ib.* Sanguinis nomine omnem significat mysteriorum dispensationem. IV. 740. E. Mors justi Jacob magno miraculo plena. IV. 742. D. Cur voluerit in patria sepeliri. IV. 729. A. Ut quid plactus magnus in ejus sepultura. IV. 743. B. c.

JACOBUS et Joannes fratres, filii tonitruī appellati. III. 129. B. 132. B. IV. 801. E. quare. VIII. 130. A. Christi dexteram et sinistram in terrestri regno petebant. I. 634. A. 635. Jacobus in quo præcelleret. VII. 637. A. Ejus ab initio magnus ardor. VII. 731. E. Ad tam ineffabile virtutum culmen ascendit, ut statim mereretur occidi. *Ib.* Nam gladio caput ei abscissum est. I. 637. A. II. 768. D. XII. 334. C. Cur id permiserit Deus. IX. 223. E.

JACOBUS (minor), primus Jerosolymitanus episcopus. VII. 90. C. VIII. 327. D. IX. 386. B. Cur frater Domini vocetur. VII. 90. C. Ex his erat qui cupiebant ut Christus mundo sese manifestaret. VIII. 327. C. D. E. Ejus laudes. VII. 90. A. Vir magnus et admirabilis. VII. 90. A. IX. 386. B. Ejus aspera vita. VII. 90. A. Ex precandi assiduitate frons ejus pellis cameli instar obdurebat. *Ib.* Jacobi modestia in concilio Jerosolymitano. IX. 31. B. 386. D. item prudentia. IX. 279. C. Quia episcopus erat in Jerosolymitana Ecclesia, ideo postremus loquitur in concilio. *Ib.*

Jacobus frater Domini erat, quia filius dictus Joseph. II. 934. A.

JACOBUS *Alphæi lapidatus.* VI. 913. C. 1^a col.

JACTANTIA fugienda. VII. 413. E. Opera bona delect. I. 184. A. E.

JAPHETI probitas et honestas. IV. 333. Benedictur a patre. Quæ benedictio prophetia erat. IV. 339. D. Noe Japheto benedicens, gentium vocationem designasse videtur. IV. 340. E.

JEJUNIUM magna res est et magnum quoddam bonum. IX. 237. C. in quo. I. 353. IV. 4. A. B. 814. VII. 194. D. E. Jejunii præconia. IV. 88. C. D. VII. 634. B. D. De Jejunio et Temperantia Ecloga. XII. 626. *sqq.* Jejunii lucrum. II. 373. C. et vis. IV. 8. C. D. Jejunium fons omnis philosophiæ. IV. 777. D. omnium bonorum causa et mater. IV. 6. E. portus animarum. IV. 5. A. animæ alimentum. IV. 8. D. et tranquillitas. IV. 11. E. temperantiæ parens. IV. 777. D. senum decor, adolescentum pædagogus, continentium magister. IV. 11. B. Omnem ætatem et sexum quasi diademate quodam ornat. *Ib.* Coronam nobis texere solet. IV. 747. E. Jejunium ornatus, simul et tutamen et custodia. II. 363. Medicina est et remedium. II. 47. B. IV. 5. A. Quare illam

excogitaverit Deus. IV. 87. D. Per utentes imperitiā sæpe fit inutilis. II. 47. B. Necessaria tamen est. II. 363. C. Moderatum jejunium, victus tenuis, timor Dei et orationes assiduæ, refrenant cupiditatem. V. 53. D. VII. 194. D. E. Absurdorum motuum fluctus atque concupiscentias sedat. IV. 747. B. Si cum benignitate jungatur, iræ Dei vehementia extinguit, et consolationem nobis affert, cum remissione peccatorum. VIII. 54. C. Pristinam nos in libertatem reducit. II. 364. A. Pennas animæ leviores reddit, et leviores carnis sarcinam efficit. IV. 88. C. VI. 163. E. A. VII. 634. B. C. Animam facit habiliorem et valentiorē, atque clariorem. IV. 8. E. 88. C. maxime si cum oratione adhibeatur. II. 46. V. 639. C. Jejunium auxiliator et commilito noster. II. 82. A. et quidem necessarius. II. 363. D. Jejunium quantum commendat Christus. VII. 278. C. B. 634. A. Jejunans igne est ardentior, et terræ superior. VI. 634. C.

Jejunii præclara facinora, in Moyse, in Elia, in Daniele, in Ninivitis, et in Christo. IV. 7. D. E. 8. II. 47. A. C. Moses et Elias, si Deum volebant alloqui, ad jejunium confugiebant. II. 363. B. Monachi jejunium, ceu commercii vitæque socium suscipiebant: quare angelos ex hominibus illos fecit. *Ib.* Imo Deus hominem a principio faciens, illico eum jejunii manibus commendavit, veluti piæ amabilique matri et magistræ committens. II. 363. C. De jejunio latatur Deus. *Ib.* C. Quam demonibus tremendum. II. 364. D. E.

Jejunium non timendum, sed potius amandum. II. 364. D. E. Divina lex est quæ hoc præcipit. VII. 293. C. Quam jucundum illis qui philosophari volunt. IV. 747. A. In jejunio caput ungendum, quoniam inodo. IV. 293. A. B. Si in paradiso jejunium necessarium fuit, extra paradisum multo magis. II. 363. C. Ad jejunium hortatur Chrysostomus. IV. 88. B. C. Jejunii leges discendæ. II. 47. B. Jejunandum in tentationibus. IX. 268. A. Qui non jejunat, cum possit, maxima sibi damna conciliat. IV. 88. B. Jejunium et oratio necessaria ad dæmones expellendos. VII. 634. A. B. Quibusdam jejunium non sit necessarium. IV. 87. D. Jejunium qui ferre non valent, quomodo debeant compensare. IV. 88.

Jejunii veri conditio. II. 47. A. B. 198. D. E. 199. et ratio. II. 518. A. B. Fructuosi jejunii modus. I. 719. A. 720. Omnia corporis membra jejunent. II. 49. Jejunent manus a rapina, pedes a cursu illicito, oculi ab alienis pulchritudinibus, aures a detractorum auditu, os a verbis turpibus et convicio. *Ib.* Jejunando non jejunare, et non jejunando jejunare, quid sit

II. 518. B. A. Jejunium non tantum ciborum abstinentia est, sed et peccatorum. II. 47. Honor enim jejunii non ciborum abstinentia, sed peccatorum fuga. II. 49. D. Ita ut qui ciborum tantum abstinentia jejunium definiat, est maxime ipsum vituperet. *Ib.* Nam verum jejunium, declinare a malis, et bonis operibus studere. IV. 88. 144. A. Nihil, sine bonis operibus, prodest. IV. 88. B. 102. C. D. 103. aut sine eleemosyna. VII. 846. E. Jejuni utilitas nulla, nisi a vitiis abstinetur. II. 47. A. B. Nihil prodest improbis. IV. 37. E. A. Si jejunes, omnium scelestissimus es, dum fratri invides. VIII. 248. Jejunium orationis eget subsidio. IV. 350. A. Soror contubernalisque jejunii oratio. II. 364. E. Facile omnibus spirituale jejunium. II. 518. B. Hypocritæ jejunantes quantum peccent. VII. 293. C. Qui sibi famam ex jejunio parere satagunt, quam vituperandi. VII. 393. B. C. Jejuni species est a deliciis abstinere. IX. 237. B.

Jejunium ante sacram synaxim servabatur. VI. 163. A. et ante ordinationes. IX. 267. E.

Jejunium quadragesimale semel fit in anno. I. 745. E. Cur per quadraginta dies. I. 746. C. Non ob crucem celebratur, sed propter peccata. I. 747. B. Quomodo suscipiendum. II. 371. B. C. D. Non est timendum. *Ib.* Quidam Antiocheni, ante jejunii adventum, crapulae et ebrietati operam dabant. II. 371. D. 372. Alii se jejunio parabant, balnea adeundo, ut corpora abluerent. II. 372. B. Quadraginta dierum erat jejunium tempore Chrysostomi. IV. 810. B. Sabbatis et dominicis diebus non jejunabatur. IV. 401. B. Veri comparatur solemne hoc jejunium. IV. 747. A. B. et æstate. II. 46. Laudes illius. IV. 747. Quasi festum habendum est. IV. 4. A. B. Quomodo transigendum jejunii tempus. II. 198. D. E. IV. 144. E. A. Nullum ad penitentiam aliud congruentius. II. 367. A. Majus tunc virtutis studium habendum. IV. 268. A. B. C. 269. Magno etiam studio preces et confessionem Deo oportet emittere, et eleemosynam erogare. IV. 76. C. 77. D. Hoc enim maxime valet ad abolenda omnia peccata nostra. *Ib.* De dimidio jejunii transacto non letandum, sed si peccatorem profligatum sit dimidium. II. 212. B. Si hoc desit, non tantum nulla nobis erit utilitas, sed maximum detrimentum. *Ib.* C. Quomodo finiendum jejunii tempus. II. 517. A. 518. Utilis ejus memoria. IV. 810. B.

Jejunium nudis pedibus agebant Judæi. I. 723. A. Iniquum Judaicum jejunium, et immundum. I. 733. B. impium et sceleratum. I. 733. Nihil proderat. IV. 37. E.

Jejunium hæreticorum poena mulctandum. I. 331. B.

Jejunium aliud est corporis, et aliud animæ. VI. 781. B. 1^a col. *Jejunium telum est contra dæmonum aciem.* VIII. 872. B. *Jejunantium vita est celestis.* VIII. 906. C. *Jejunium namque homines a terra in cælum transfert.* *Ib.* Paulum ad tertium cælum deduxit. VIII. 871. D. *Jejunium quomodo sanctificemus.* VI. 519. *Cum bonis operibus conjunctum esse debet.* VI. 560. E. *Jejunandum maxime a peccatis.* VI. 520. D. E. *Jejunium est initium penitentiae.* VI. 870. *In juniorum diebus, cum vigilantiores sint animæ, de altioribus oportet verba facere.* VI. 513. A.

JERUSALEM filiam suam vere immolavit. II. 170. E. Multa Dei providentia et clementia, eadem illam permittendo, quomodo. II. 170. A. B. 171.

JEREMIAS laudatur. III. 688. C. D. Ejus ærummæ. I. 918. A. 919. mæror et luctus. I. 268. Cum ab audientibus subsannaretur, cogitabat a prophetia desistere, nimirum humano quodam victus affectu. I. 867. D. 868. Jeremiæ precatio pro Judæis delinquentibus. II. 583. A. B. Illos tamen servare non potuit. VII. 93. B. Post urbis excidium longas edidit lamentationes. VI. 2. B. quæ partim de civitate, partim de seipso sunt composita, et per omnem ipsius prophetiam dispersæ. I. 268. E. Nemo sine lacrymis potest eas legere. *Ib.*

Jeremias suffocatus est. VIII. 634. B.

JERUSALEM olim magistra universæ terræ. V. 237. Splendor et lætitia totius orbis. V. 236. C. In ea discebantur quæ bona et honesta erant. V. 237. Illinc est fons pietatis emanatus, radicesque et principia Dei cognitionis. V. 236. B. C. Hinc processit exultatio per universum orbem, hinc emanarunt fontes philosophiæ. V. 237. D. Quomodo dicatur civitas Regis magni. V. 237. A. B. Templum Jerosolymitanum longum erat quadraginta cubitos, latum vero viginti. V. 518. B. Auro omnia in eo lucebant. *Ib.* Duo ibi erant altaria, unum æneum, aureum alterum. V. 518. Jerosolymis solummodo sacrificare, orare, etc. licebat, quare. I. 709. B. V. 407. E. A. In hac etiam sola civitate pascha celebrare poterant Judæi. I. 744. A. B. Illic duplex erat principatus, sacerdotum et regum, quasi vinculo conjunctus. V. 408. C. Illic iudices, ad quos quæ multorum captum superabant, referebantur. *Ib.* D. Post captivitatem quæ reedificata est Jerusalem, priore erat melior, clarior, major, ditior, potentior, et magnificentior ædificiis, potentia, facultatibus. V. 241. C. Jerusalem

quare turbata est, cum audivit Christum natum. VII. 108.

Jerosolymorum excidium, templique desolationem prænuntiavit Daniel. 783. A. De his ipse quoque Christus prænuntiavit. I. 773. c. IX. 52. D. Flevit super illius perditione. I. 307. c. D. Civitatis obsidio et excidium a Josepho descripta, qui Judæus erat et Judæorum studiosus. VII. 826. D. E. IX. 52. D. Jerosolymorum excidio adveniente, maxima pars discipulorum Christi obierant; si qui vero residui erant, in aliis orbis partibus tunc versabantur. VII. 826. c. Urbs cum obsideretur, matres de filiis comedendis inter se decertabant, et ignis barbaricus omnia est depopulatus. V. 102. D. VII. 826. A. Imperantibus Vespasiano et Tito, capta est Jerusalem atque penitus eversa. III. 113. c. VII. 766. B. id est, quadraginta annis post mortem Christi. VII. 766. B. Quare tantum interfuerit temporis inter Christi prædictionem et urbis eversionem. III. 113. c. D. VII. 766. B. Jerusalem cur diruta. III. 113. V. 102. A. 103. Tempore Chrysostomi, quadringenti jam anni effluxerant ab urbis direptione et excidio. I. 773. c. D. S. doctoris ætate, Julianus templum Jerosolymitanum instaurare conatur; sed ignis e fundamentis exsiliens, accedentes statim consumsit. II. 389. A. 683. B. c.

Jerusalem cælestis, civitas nostra, Regis sæculorum metropolis. V. 242. D. E. Ibi stabilia sunt omnia, et pulchritudines sunt immortales. *Ib.* Civitatem nostram mente versemur, ac pulchritudinem ejus nobis ab oculis perpetuo ponamus. *Ib.*

Jesu nomen Hebraice salvator interpretatur, Σωτήρ. VII. 26. A. Quare ita sit vocatus. X. 786. A. Cur a Joseph hoc nomen Christus acceperit. VII. 67. A. B. Mille honorum est thesaurus Jesu nomen. *Ib.* Jesus, qui est vere Deus, nobis omnem attulit virtutem, hymnos ad nos detulit cælestes. XI. 204. A. Cur Jesu venerit ad Joannem. VIII. 111. B. 112. Quare triginta annos natus baptizatus sit. VII. 162. E. A. Non expectabat ægros quos sanaret, sed quærebat eos obambulans. I. 841. D. in quo nobis præbuit exemplum. I. 842. De malis hominum plorabat. I. 307. c. D. *Fide* CHRISTUS, FILIUS DEI, VERBUM.

Jesu nomen impositum est prius quam pareretur, quare. II. 974. A. Quem virgo peperit, is solus vulvam aperuit. II. 973. c. Cum omnes ætatis gradus excucurrit, cum triginta annorum circuitu in virum perfectum evasit, tunc ad Jordanem pervenit, ut baptizaretur. II. 963.

Jesus, filius Nave. XI. 204. A. Multa passus

est. I. 238. E. A. 239. Figura erat Jesu Christi. VI. 119. B.

ЈЕТНРО. *Fide* JOTHON.

Јоав, invidia stimulis agitatus, Amessam occidit. I. 266. B.

JOANNES Baptista, quam commendabilis. VII. 468. B. VII. 104. D. E. In quo prophetis major. I. 406. E. A. VII. 468. A. Non inferior angelis. I. 403. c. Cum Christo non comparandus. VII. 469. D. E. Natales Joannis conspici erant. VIII. 103. B. Magna erat Judæis de Joanne opinio. VIII. 107. A. Christus videbatur illis Joanne inferior. VIII. 104. A. 103. quare. VII. 186. A. B. 187. Joannes infecundæ fructus, deserti civis. III. 628. c. Joannis Baptistæ vita quam sancta. VII. 468. B. c. quam aspera. I. 322. D. 406. A. VII. 166. A. Nullum fecit miraculum. VII. 343. D. quare. VII. 206. Sed a vita maxime fuit conspicuus. VII. 343. D. Joannis humilitas. VII. 49. c. et fiducia. II. 22. A. VII. 343. D. Laudatur a Josepho Judæo. VIII. 83. A. 84.

Joannes Baptista cur venerit in mundum. VII. 163. B. Primi adventus Christi erat præcursor. VII. 649. A. 650. Cur Helias esse dicatur. III. 83. D. VII. 470. 649. D. E. A. 650. Joannes solus Christum præsentem prædicavit. VIII. 121. D. Joannis et Christi idem scopus erat. VII. 471. D. E. Cur ante Christum prædicaverit. VII. 203. A. Joannis Baptistæ cum Isaia consensus. VII. 163. D. Joannis testimonium, Dei erat testimonium. VIII. 274. c. ac proinde suspicione vacuum. VIII. 113. A. 114. Quomodo testimonium perhiberet de lumine. VIII. 48. c. 49. Cur eadem verba sæpe repetat. VIII. 119. A. 120. Prædicandi modus in illo novus erat et singularis. VII. 163. c. VIII. 83. c. 86. Magistris hominibus opus non habuit, nam e cælo eruditus est. VIII. 83. A. Cum primum venit ad Jordanem, omnes civitates ad eum convolarunt. VIII. 103. B. Non ita concurrissent, si prædicatio sine baptismo fuisset. VIII. 113. D. A. Judæis interrogatus Baptista, cum omni mansuetudine respondit. VIII. 104. Respondit autem ad interrogantium mentem, non ad ipsam interrogationem. VIII. 105. c. Quomodo dicat se prophetam non esse. VIII. 106. B. Qua de causa Phariseos increpaverit. VII. 173. B. Cur ad baptizandum missus sit Joannes. VII. 162. c. 163. Joannis baptisma, quid. IX. 339. E. A. Judaico baptismo præstantius erat, licet imperfectum. VIII. 113. D. Penes Joannem non erat Spiritum sanctum dare. VIII. 114. B. Quare, discipulis Jesu baptizantibus, Joannes baptizare non destiterit. VIII. 189. E. 190. Quomodo Joannes Christum noverat, et non noverat. VIII. 114. c. D. 113.

Joanni erant discipuli. VIII. 123. Jesum secuti sunt, quare. VIII. 123. 124. 125. Post mortem Baptistæ, Christo magis adhæserunt. VII. 367. b. Christo invidabant cæteri Baptistæ discipuli. VII. 206. c. 397. c. 438. e. 460. c. Christi etiam discipulis invidabant. VIII. 190. a. 191. Christo non credebant. VIII. 198. e. a. et scandalizabantur in eo. VII. 461. c. Cur discipulos ad Christum miserit Joannes. VII. 438. e. a. Quare quis sit interroget, qui ipsum probe noverat. *Ib.* Redarguuntur et confutantur qui dicebant Joannem ignorasse quod Jesus pro hominibus esset moriturus. VII. 461. 462. Christus præcursores defendit. VII. 466. d. 467.

Joannes Baptista pauper omni libertate regem increpavit. III. 223. d. quamvis prævaricationem corrigere non posset. 628. c. Joannes, vel degens in carcere, molestus erat Herodiadi. V. 40. Quomodo affectum fuisse verisimile est Herodem reprehensum a viucto. III. 608. a. Quanta erat virtus captivi, quanta tyranni imbecillitas. III. 609. Joannes decollatus est. IV. 730. a. XII. 334. c. Occidi maluit, quam pulcherrimam illam libere loquendi facultatem amittere. III. 608. a. Martyr ille fuit, et martyrum primus. II. 22. b. III. 628. c. Non autem pro negato idolis incenso martyr cecubuit. I. 839. a. Illius neci Jerosolymitanum excidium adscribit Josephus Judæus. VIII. 83. a. 84. Joannem vel mortuum metuebat Herodes. VII. 556. a. Nece læsus non fuit Joannes, sed ii qui eam machinati sunt. VII. 362. b. Joannem imitari possumus. IV. 117. c. Baptistæ sepulcrum notum erat. XII. 338. b.

Joannis Baptistæ præconia. II. 848. *Evangelizat et vaticinatur dum in utero gestatur; edit miracula dum nascitur.* *Ib.* VIII. 986. a. *Joannis et Eliæ similitudo.* II. 944. c. 943. *Baptista cæteris sanctis æqualis.* VI. 834. c. 2^a col. Joannes ἀρίστης, id est summitates herbarum, comedebat. VIII. 986. b. 987. c. Vide notam. *Ib.* Quanta ejus vitæ asperitas. *Ib.* Tota illius vita jejunium erat. VIII. 871. d. *Joannes vox deserti.* II. 966. Quanta illi honor, dum baptizaret Christum. *Ib.* *Trinitatis gloriam vidit, illum baptizans.* II. 948. b. *A Christo baptizatus est, ut legitur in secretioribus libris.* VI. 773. c. *Joannes cur in carcerem missus, et postea occisus.* VIII. 603. sqq.

JOANNES evangelistæ patria, quæ. VIII. 8. b. c. Nomen ejus non ibi notum. *Ib.* In principio illiteratus erat. VIII. 8. d. 9. Joannes tonitruum filius. I. 580. c. IV. 14. d. 21. d. VI. 82. d. Cæteris apostolis, etiam fratre suo Jacobo, major Joannes. VII. 416. e. Petro primas semper cedit. VII.

731. Petrus ferventior, Joannes sublimior. VIII. 394. a. Sublimiora loquebatur Joannes. VII. 869. a. Christo admodum carus fuit. III. 360. b. quare. VIII. 222. c. 223. Huic beatitudini nihil par. VIII. 222. c. Joannes quod valde diligeretur, ideo præmeinebat. VII. 637. a. Joannes, columna omnium Ecclesiarum, cæli claves habet. VIII. 2. b. Quam sit a fastu alicuius. VIII. 601. a. b. Joannes vas sanctum, supra pectus Domini recubuit, et divinos inde fontes hausit. I. 380. c. Cur, cæteris timentibus, Joannes quasi lætus in sinu Jesu recubet. VIII. 482. e. a. Joannes mediam Asiam tenuit. VIII. 11. Discipulum quemdam, postea latronum ducem, ad pristinam virtutem revocat. I. 37. e. a. Vivente Joanne, Jerusalem est diruta. VII. 766. b. Nam ad multum ab excidio Jerosolymitano tempus vitam produxit. VII. 828. b. Cur de illo excidio nihil prædixerit. *Ib.* Beatus Joannes plurimum Epheso versatus est; illic enim fuit relegatus, et decessit. XI. 2. b. Multoties mortuus est Joannes. I. 637. a.

JOANNIS Evangelii dignitas. VIII. 2. sqq. Cæteris evangelistis sublimior Joannes. VII. 8. a. Sublimiorem doctrinam tradit, quare. IV. 21. d. Perfectiora docet quam Moyses. IV. 14. 15. Quantum philosophetur. VII. 637. Eximias Petri laudes accuratissime describit. *Ib.* Omnem creationem initio Evangelii sui commemoravit. IV. 730. c. Cur solus evangelistarum ab æterna Verbi generatione evangelium ordiatur. VIII. 31. Christo movente, scripsit. VII. 8. a. Scribendi causam tunc. VII. 7. c. Evangelium suum non perduxit usque ad Domini assumptionem. III. 922. a. b. Libro huic, nobis per revelationem tradito, magna cum diligentia attendamus. VIII. 17. a. Non enim multo postea studio egemus, si ejus principia et argumenta didicerimus. *Ib.*

Joannes evangelista, theologus. V. 808. b. 938. d. 933. a. *Virgo erat.* VIII. 927. b. et magno sancto Joanne major. VIII. 782. a. *Asiæ Ephesiorum episcopus.* VIII. 779. *A Domitiano in exilium pulsus in insulam Patmon.* VIII. 780. c. *Apocalypsin et tres epistolas scripsit.* *Ib.* *Secundam ejus et tertiam epistolam extra canonem quidam ponebant.* VI. 303. a. *Ab exilio redux, evangelium conscripsit Ephesi.* VII. 781.

JOANNES CHRYSOSTOMUS. *Vide* CHRYSOSTOMUS.

JOANNI, episcopo Jerosolymitano, scribit Chrysostomus. III. 771.

JOANNES presbyter literas Chrysostomi defert ad Innocentium papam. III. 622. Pro S. doctoris causa vexatur. III. 828. a. Ab Alpha destinatur

ad prædicationem in Phœnicia, III. 729. A. Illuc mittendus, juxta Chrysostomi sententiam. III. 748. c. In Phœniciam, prædicandi evangelii causa, proficiscitur. III. 731. c. Ideo in hanc regionem misit eum S. doctor, ut evangelii præcones cohortaretur, nec illos a quoquam perturbari sineret. III. 801.

Job vere homo erat. IV. 249. et Abraham nepos. I. 900. A. Ab Esau enim ducebat originem. II. 386. E. Jobi laudes. IV. 249. Job major apostolis. VII. 438. Dives erat, sed non serviebat mammonæ. VII. 306. D. Recte divitiis utebatur. V. 612. A. Sicut alienarum pecuniarum dispensator, sic omnia bona sua possidebat. VII. 306. E. quæ egenis erant communia. VII. 813. E. Job nec præsentibus hærebat, nec ablata querebat. VII. 574. E. Quam sollicitus erat erga filios. I. 138. c. 942. D. c. VII. 433. A. Non molliter nimis agebat. VII. 433. A. Qui pro occultis sacrificium offerebat, multo magis pro manifestis. VII. 433. A. 436. 314. Non acta modo, sed et cogitationes filiorum purgabat. VII. 922. D. Job justus erat, humanam omnem habens virtutem. V. 8. A. VII. 436. Virtus ejus quanta. III. 533. B. c. XII. 481. A. 482. Quam multæ illius virtutes. III. 671. *sq.* Jobi humilitas. XII. 488. E. patientia. XI. 299. C. D. constantia. V. 47. humanitas. III. 672. A. hospitalitas. I. 900. A. castitas. VII. 436. Ejus cautio circa virginum aspectum. I. 286. A. B. VII. 256. B. Ante certamina jam exercitatus erat. VII. 433. D. E. Cum prospere ageret, virtus ejus non multis nota erat. II. 14. B. Job de resurrectione nihil exploratum habebat. III. 633. Nihil sciebat de regno cælorum et de resurrectione. VII. 436. D. *Vide not. c. ibid.*

Jobi calamitates et dolores graphice describuntur. II. 60. D. 61. 323. *sq.* III. 634. VIII. 436. 437. Job dives et pauper, gloriosus et vilis, pater et orbis. III. 487. Omnes diaboli impetus exceperit, immotusque permansit. VII. 343. D. Jobi paupertas extrema. II. 322. A. B. Jolum diabolus non ideo bonis omnibus spoliavit, ut pauperem faceret, sed ut eum a pietate deturbaret. I. 587. et ut blasphemum aliquod verbum efferre cogeret. III. 533. B. Verum ille cruciari maluit, quam blasphemare. I. 731. c. Corpus ejus diabolus concidit, non ut in morbum conciceret, sed ut animæ virtutem labefactaret. *Ib.* c. Cur Deus permiserit ut Jobi armenta et pecora diabolus necaret. VII. 382. A. B. Cur non ipse Deus Jobum percusserit, sed diabolo tradiderit percutiendum. II. 14. D. Jobo exprobravit diabolus præsentem felicitatem. II. 13. E. Ideo virum sanctum diabolo tradidit. II. 14. E. Ad ipsum paupertatis barathrum devolutus Job,

Deum benedicere non cessavit. II. 18. E. VI. 173. E. Postquam omnia amiserat, fortior effectus est. II. 39. E. Diabolum vicit. X. 466. c. Job, omnibus amissis, in fimo sedebat. II. 24. c. In sterquilino sedens, indignissima undequaque sustinens, omnium beatissimus erat. V. 43. A. Ad paupertatem, ad orbitatem, ad corporis gravissima vulnera reductus, iterum omnium beatissimus. V. 432. quomodo. V. 43. B. Jobi morbo nihil acerbius. III. 688. D. Ulcera ejus gemmis omnibus erant cariora. II. 69. B. et solis radiis splendiora. II. 70. D. Fimus Jobi omni throno regio venerabilior. II. 69. A. Job in stercore justificatus est. II. 412. In fimo, quia vigilabat, superavit. II. 66. B. Plagis acceptis, victor fuit. II. 70. c. Splendida illius victoria. II. 320. B. c. Adamo Job comparatur. II. 321. B. c. 322. Jobi corpus velut statua aurea gemmata. II. 70. c. D. Neque enim tantum radiaverit purpura, quantum illud corpus tunc resplendescere, non alieno, sed proprio tinctum sanguine. II. 69. B. Pulchrum et integrum corpus fuerat, multo vero venerabilius factum est, illis perfossum vulneribus. II. 71. E.

Job, summus patientiæ pugil. III. 688. c. Ex iis quæ acciderunt calamitatibus, vitam ejus criminabantur. I. 883. V. 74. B. Amici Job cum silentio calamitatem illius respiciebant. II. 133. B. c. Inimici, amici, domestici Job irridebant, conviciabantur, abominabantur. II. 323. A. V. 43. A. Job, adamas, et petra firmior, sicis oculis intoleranda pertulit in opibus, in filiis, in suo corpore; at cum vidit amicos sibi exprobrantes insultantesque, tunc turbatus est vir ille magnus et fortis. VII. 221. D. Uxor ejus a diabolo immissa, ut gravius eum tentaret. IV. 831. A. Insons uxoris insidiis patebat. V. 4. E. Job increpando respondet ad uxoris verba diabolica. I. 278. Quam admirabilis illa erat anima, quæ uxorem tot armis instructam potuit repellere, et duos acerrimos affectus calcavit, cupiditatem et misericordiam. VII. 437. B. De Jobi uxore multa. X. 297. *sq.*

Jobi patientia plurimis exprimitur. I. 941. 942. II. 18. D. E. 19. X. 297. 493. Jobum in fine calamitatis magis exercuit Deus, quare. VII. 578. B. Ab ipso Deo laudatur. V. 43. B. Jobo nihil nocere calamitates. VI. 180. D. imo splendidiorem venerabilioremque eum reddiderunt. II. 61. A. VII. 171. B. 199. E. In adversis magis claruit quam in prosperitate. III. 672. D. 673. Sexcentis coronis redimitur. X. 296. D. Justus Job hic punitus est, ut in cælo mercedem reposcere. I. 966. B. Aliis fuit auctor salutis. IV. 304. D. Jobi patientia in exemplum affertur. I. 834. A. III. 37. A. B. Omnibus consolatio esse potest. II. 321. *sq.* Multi

Jobi finum visuri in Arabiam peregrinabantur. II. 69. A.

Jobi liber a quibusdam Salomoni adscribebatur, ab aliis Moysi. VI. 429. B.

Job elemosynis abundabat magis quam divitiis. VI. 683. A. *Jobi et Adami comparatio.* VIII. 689.

JOBEL pater habitantium in tabernaculis. IV. 203. C.

JONAS cur fugerit. II. 342. Nihil Jonæ fuga profuit. II. 81. B. Quanta Dei providentia erga Jonam. II. 369. D. In barbaros eum incidere permisit, mites tamen et æqui amantes, ut ipsum benignitatem doceret. II. 369. D. E. In extremum periculum vectores Jonas induxit. II. 81. B. 368. Corpus ejus grave, non ex natura sua, sed ob pondus peccati, navem impediēbat. II. 368. D. Mare, velut ancilla fidelis domino suo, conservum suum (Jonam) persequebatur. II. 367. C. 368. Jonas mœrorem fugiens, ad mortem confugit. III. 670. Discrimina Jonam inter et Christum. VII. 318. E. A. 319.

JONATHAS diligebat David vehementer. IV. 870. B. Jonathas David dolo e manu patris eripuit. I. 431. D.

JOSAPHAT *vallis, ubi fiet judicium Dei exterum.* VI. 794. A. VIII. 801. D.

JOSEPH, Jacob filius. Ejus historia. III. 383. E. *sqq.* XI. 818. *sqq.* Juvenis Joseph virtus admirabilis. III. 683. IV. 718. E. XI. 818. moderatio. III. 684. E. constantia. VI. 426. candor. IV. 677. A. religio et pietas. IV. 704. A. Continentissimus erat. VI. 334. Comitabatur eum divina gratia. IV. 689. A. 694. Dei providentia erga Joseph. IV. 598. D. Josephi somnia. IV. 677. Promissis semper credidit, etiam inter angustias deprehensus. I. 207. B. C. Propter somnia fratres ejus ei invidēbant. I. 931. Insons a fratribus impugnabatur. V. 4. E. Non illi nocuerunt eorum machinationes. VII. 497. C. A. sed ipsi soli mala hauserunt. V. 88. D. 306. Venditus Joseph Ismaelitis a fratribus quantum facinus. III. 383. IV. 681. C. D. Joseph *assequens* dictus, quo sensu. IV. 689. C. Quot bona Josepho attulerint fratrum suorum invidia et sua captivitas. I. 931. Joseph formosus ab uxore heri sui tentatur. III. 383. D. IV. 690. B. C. 691. verum voluptatem illam tyrannicam calcavit, et barbaram illam mulierem repulit. III. 386. VII. 437. C. quia gratus erat ejus animus erga dominum suum. IV. 691. E. A. et quia Deum timebat. IV. 691. B. Adversus adolescentem omnem instruxit aciem mulier Ægyptia. V. 262. C. At cum magis impeteretur beatus

Joseph, tunc maxime sustinebat. XI. 837. D. Joseph servus, tamen liber, et liber magis quam domina sua. V. 262. C. D. Nihil servitus ei nocuit. VI. 179. C. Joseph castimonia. IV. 691. XI. 330. E. F. 818. D. 819. Collatio Josephi continentie cum Babylonica fornice. IV. 523. C. 692. Mulieris ipsius furor Babylonica fornice vehementius accendebatur. III. 386. A.

Josephi ærumnæ. III. 677. C. *sqq.* Patiendum malum inferentes vicit. VII. 906. A. 907. In ærumnis quam beatus. IV. 693. E. C. V. 431. Inde magis claruit. III. 677. B. 678. E. VII. 171. B. Magna quidem pudicitie ipsius virtus; hoc tamen non ita magnum ut ea quæ perpessus est. III. 677. C. Joseph ab hera sua accusatus, silet, et magna cum patientia Dei expectat subsidium. IV. 693. E. A. Si verum fuisset quod Ægyptia finxerat adversus Joseph, plecti capite ille debebat. IV. 693. E. In carcere positus, præfectum carceris, Deo ita volente, sibi conciliavit. IV. 693. A. 693. C. In carcere liber erat. X. 193. C. Carcer longe illi mitior erat quam domus in qua fera illa (hera) nutriebatur. IX. 414. E. Josephi somnia interpretatur. IV. 696. *sqq.*

Joseph, postquam purgatus est per patientiam, sicut aurum rutilans exiit de carcere, et a rege in summum locum exaltatus est. IV. 699. A. 701. D. En quomodo virtutum suarum retributionem acceperit justus. IV. 704. A. *Μολογικὴ ἀνάχ.* id est *occultorum cognitor*, Joseph dictus. IV. 701. A. Scriptura sacra annos enumerat quos vixerit ante ejus exaltationem, et per totum vitæ curriculum, quare. IV. 702. B. 743. A. B. Joseph injurias obliviscebatur. IV. 697. A. B. Quare non mansuete cum fratribus suis egērit, cum primum eos agnovit. VII. 706. 707. 708. Quam jucunda fuerit agnitio mutua Josephi et fratrum suorum. IV. 716. 717. Josephi et Jacobi amplexus mira descriptio. IV. 722. C. D. 723. Quonam sensu invidiosum Josephum vocet Jacob. IV. 741. C. Joseph innumera passus a fratribus, ipsos beneficiis cumulavit. IV. 717. *sqq.* Quanta ejus clementia erga illos. IV. 744. B. Prævidet redituros Hebræos in terram promissionis. IV. 743. E. Cur reliquias suas illuc transferri voluerit. II. 829. C.

Joseph figura Christi. IV. 679. D. Joseph exemplum patientiæ. VIII. 480. E. A. et pudicitie. X. 343. A. 346. Josephi exempla quam utilia. III. 610. A. B.

JOSEPH, sponsi Mariæ, laudes. VII. 61. 142. A. 143. Virtus ejus et philosophia. VII. 60. 61. Cur Josephi, non Mariæ genealogia texatur. VII. 29. 30. C. 37. A. 38. Josephi de virgine Maria

suspicientis moderatio. VII. 63. A. 64. Cur in somno, non aperte, appareat ei angelus. VII. 64. c. Quare ad Isaiam remittitur. VII. 86. Josephi obsequentia. VII. 89. Nunquam Mariam cognovit. VII. 89. A. Joseph Christo patris loco fuit. VII. 67. b. Cur illi nomen imposuerit. VII. 67. A. b. Josephi iterum fides et obedientia angelo secessum in Ægyptum imperanti. VII. 142. A. 143.

Joseph faber, antequam beatam Virginem duceret, liberos ex alia uxore susceperat. II. 934. E. *Pater erat Jacobi, qui propter hoc frater Domini appellatur.* II. 934. A. VIII. 824. D. *Joseph œconomiae minister, Mariæ socius et sponsus, non maritus, atque mediator mysterii.* III. 985. B. *Tempore Christi miraculorum et venerandæ ejus passionis, mortuus erat Joseph.* VIII. 825. E.

JOSEPH Barsabas non deluit quod electus non esset. IX. 33. C. 39. D.

JOSEPH Judæus, gravissimus auctor. I. 62. 783. D. 785. A. Judæorum rituum cultor ferventissimus. VII. 826. E. Ejus historia consulenda. VII. 821. Vetus Testamentum omne velut paraphrasi fusius explicavit. I. 783. D. Vitam refert Herodis qui Innocentes trucidavit. VII. 154. B. Alterius Herodis narrat mortem. IX. 236. E. A. Joannem Baptistam laudat. VIII. 83. A. Josephi testimonium de angelis. VIII. 447. A. Scripsit librum de Jerosolymorum excidio. VI. 351. C. 352. Locutus refertur istius libri, in quo historiam narrat cujusdam Mariæ, quæ in fame filium comedit. I. 62. 63. Alius locus. I. 783. 785.

Josephus, Philo et alii, asseverant non posse aliter accurate Pascha celebrari, quam post æquinocetium vernum. VIII. 968. C.

JOSIAS decennis in solium regni ascendit. VI. 42. B.

JOSEPH. *Vid.* JESUS filius Nave.

JOTHAM, socer Moysis, barbarus et impius, consilium bonum dat Moysi. III. 143. D. E. A.

Jotham Moysi consulit. III. 970. B. *Factus est figura Ecclesiæ gentium.* III. 970. C.

JOVINUS domesticorum insidiis periit. I. 420. A. *et in Monito.* I. 412. Uxor ejus pupillo Varoniano filio timebat. I. 420. B. *et in Monito.* I. 412.

JOVIS sepulcrum Gretenses possidebant. XI. 806. A. B. *Vide* JUPITER.

JUBAL demonstravit psalterium et citharam. IV. 203. C.

JUBILUM et plausus militum in procinctu. V. 224. E.

Jubilum quid. V. 774. B. 1^a col.

JUDÆI, genus eorum unde. VI. 370. D. E. Il-

lorum progenitor Heber. VI. 370. A. *Vide* HEBER, HEBRÆI. Judæorum nominis origo. VI. 371. C. Quot essent tribus in Israel. VI. 370. A. 371. A filius Jacob nomen ducebat. *Ib.* Cur Joseph duabus tribubus nomen dedit. *Ib.* Tribus Juda omnium præcipua et regia. VI. 371. C. Nunc tribus confusæ sunt. V. 98. C. Josue mortuo, republica Judæorum in aristocratiam versa est, et tribus imperium moderabantur. VI. 369. B. Vicissim aristocratia, regno, oligarchia paruerunt. VII. 52. B. In quo reipublicæ forma constitit. V. 407. D. Multæ apud Judæos sectæ erant. VII. 777. Inter quas tres potissimum signantur: Pharisei, Sadducei et Esseni. IX. 390. D. Samaritani Judæorum semper adversarii. VII. 417. C. Illis erant inferiores, quomodo. VIII. 232. C. Samaritanis postponuntur Judæi. VIII. 232. 233. Perosum erat Judaicum genus in Romano imperio. VII. 819. D. E.

Judæorum scelera et iniquitas. I. 727. D. 728. VII. 753. 763. B. Cum essent pessimis onusti sceleribus, de re quavis levissima cæteros accusabant. VII. 323. In malitia perstiterunt. VIII. 336. B. Illorum nequitia. VII. 119. A. VIII. 62. B. 347. A. Tanta erat, ut sanctissimorum hominum preces nihil juverint. V. 251. C. 252. Judæorum arrogantia. VIII. 62. B. IX. 516. D. jactantia. VII. 599. C. Judæi, natio audax, impudens, contentiosa, temeraria, seditiosa. I. 709. A. Illos dominandi cupiditas et vanæ gloriæ amor obcæcaverat. VII. 758. A. IX. 516. D. Ex superbia in invidiam prolapsi sunt. VIII. 62. B. Quanta illorum invidia. VII. 119. A. impudentia et petulantia. IX. 83. D. contentio et fastus. IX. 508. E. Subdolos Judæorum animus. VIII. 414. E. Illorum insipientia. IX. 459. E. dementia. VIII. 336. A. carnalitas. V. 339. E. 360. Cur Deus, omnia celestis regni pollicitatione, Judæis terrena bona largiebatur, et pro sceleribus non gehennam, sed ævi hujus calamitates comminabatur. I. 27. E. 379. C. D. 380. Judæorum cecitas. IX. 343. A. Cæcis sunt pejores. VII. 412. D. Judæi ebrii non sentiunt ebrietatem. I. 824. 825. Impudentes sunt adversus veritatem. V. 94. D. Judæorum immitis animus. IX. 389. imo sanguinarius. VII. 924. A. B. Judæi lupis sæviores. I. 732. V. 436. A. Principes Judæorum, non pastores, sed lupos sese exhibebant. VII. 415. D. Judæi canes vocantur. I. 718. A. XI. 316. C. D. 317. et sodomitæ. II. 409. C. Scortis comparantur. I. 720. D. Impietas eadem et Judæis et Græcis; impostura autem utuntur illi longe perniciosiore. I. 727. A. Incantationibus, amuletis, beneficiis utebantur ad morbos curandos. I. 834. Judæorum anima habi-

taculum dæmonum. I. 722. c. 727. c. 738. ñ. Loca in quibus congregantur, a dæmonibus habitantur. I. 738. n. Synagogæ eorum diversorium sunt dæmonum. I. 720. e. Judei cum diabolo constituti. VII. 503. c. Judæorum ingratus animus. I. 797. II. 407. d. *sqq.* VII. 737. b. VIII. 60. e. Dæmonibus ipsis ingratiore. IX. 349. b. Judæos nihil sic perdidit, quam quod ingrati essent. VII. 533. a. Illud a prophetis prænuntiatum erat. I. 687. c. Ex arrogantia procedebat hæc pessima ingratitudo. VII. 333. b. Judei impuri, exsecrandi, turpis lucri et principatus cupidi. XI. 346. c. Improbi admodum erant, nec umquam in peccatorum suorum sensum venerant; sed extremis obnoxii malis, se ubique justos prædicabant. VII. 163. a. In quovis reipublicæ statu, in iisdem versati sunt malis, nec major penes illos virtutis fuit ratio. VII. 52. a. b. Maxima perpetrarunt mala, ab ebrietate et ciborum deliciis in iniquitatem projecti. VII. 194. a. Judei, cura et honore culti, contrariam vicem rependunt. VII. 598. d. De patriarcha Abraham superbiebant, sed propter malos mores indigni erant illa familia et genere. IV. 361. a. Nihil eis profuit Abrahamica cognatio carnalis. VII. 509. d. Eorum opera Abraham operibus contraria. XII. 366. d. e. Judei dura cervice. I. 718. b. 719. incurabiles. VII. 767. c. Permanserunt in malitia. VI. 283. d. Illorum obstinatio. VII. 122. 123. pertinacia. VII. 187. e. a. durities. VII. 738. a. Judei quam miseri, quare. I. 718. d. e. Quanta adversa passi sint propter suam improbitatem. V. 380. e. Cur ii, qui Sodomitis scelere pares erant, non paria passi sint. VI. 553. e. Nihil emolumentum ex miraculis perceperunt ad salutem. I. 704. a. V. 223. e.

Judaici populi electio a Deo facta, quare. V. 460. c. d. 461. Deo semper adversabantur. I. 737. e. Quanta Dei providentia fruebantur. III. 546. d. e. 547. Dei erga Judæos benevolentia, cura, providentia, affectio. V. 461. Quot et quanta beneficia illis contulerit. V. 581. d. e. etiam ingratis. VI. 283. e. Aliquando in adversis eos multo tempore relinquebat, ut liberati postea, eorum memores et grato animo essent erga beneficium. VI. 88. c. d. 89. Antiquitus Deus dux erat bellorum. II. 171. a. Non ex corporis infirmitate, sed propter peccata vincebantur; nec potentia et fortitudine, sed superna benevolentia vincebant, quandocumque vincebant. *Ib.* Judei miseri, quia missa sibi bona ipsi repulerunt. I. 718. e. a. Judei crassiores erant, nec omnino a cultu idolorum liberi. V. 268. b.

Judei tres servitutes gravissimas pertulerunt.

I. 775. b. *sqq.* in Ægypto, in Babylone, I. 776. *sqq.* et sub Antiocho. I. 779. c. *sqq.* Illas omnes captivitates prænuntiavit Deus per os prophetarum. I. 775. b. 776. Tres fuerunt Judæorum transmigrationes. V. 424. d. Annorum quadringentorum fuit Ægyptiaca servitus. I. 776. c. Cur permisit Deus ut Judei tam acerbè ab Ægyptiis acciperentur. II. 91. a. Quot beneficiis illos affecerit de Ægypto egredientes. III. 547. Quare tot prodigia illis tunc acciderint. III. 348. Verumtamen post ineffabilia illa beneficia, post tanta miracula, vitulum adoraverunt, et caput bovis coluerunt. III. 518. a. Peccatorum Judæi omnes, et fuerunt idololatæ; quare ex illis alii quidem puniti sint, alii vero veniam sint assequuti. V. 49. b. c. Febricitantis erant animæ aegritudineque confectæ, cum deos petebant. V. 52. d. Judei ab Ægyptiis liberati, graviore bello vexabantur, arrogantia et socordia. V. 423. d. Ægyptiorum vitia æmulabantur, quæ illos perdidit. *Ib.* Ab egressu ex Ægypto ad Christum mille et quingentos annos numerat Chrysostomus. V. 99. a. b. Babylonice servitutis minimæ etiam circumstantiæ Judæis prænuntiavit fuerant. I. 776. *sqq.* Quantas, in Babylone positi, ad Deum preces effundebant, ut a captivitate liberarentur. I. 777. *sqq.* Daniel maxime Deum propitium reddidit. I. 779. b. Inter Babylonios commorantes ne psallere quidem audebant. I. 710. Jejunare tunc illis non licebat. *Ib.* Captivitatis bono vitantur idolatriam. V. 413. c. Judei crassi et terræ affixi, ab afflictione captivitatis boni evadebant et ad cælum respiciebant. V. 401. d. Judei a diuturna captivitate reversi, ne templum instaurarent a vicinis prohibebantur, sed frustra. I. 54. 53. Judæis, gravissima passis in Ægypto, in Babylone et sub Antiocho primo, longe his asperiora acciderunt sub Vespasiano et Tito. VII. 520. c.

Judei Moysi et legi semper adversantes. IX. 146. e. Moysi non credebant. VIII. 282. 283. Quam ingrati erga Moysen. I. 236. 237. Illi se credere dicunt, et mentiuntur. IV. 756. e. a. Erga prophetas ingrati fuerunt et stupidi. I. 744. c. Quare illis aures non præbebant. V. 274. c. d. 275. Judæorum reges, instantibus malis, ad prophetas confugiebant. I. 146. a. 147. Cur Judæis obscure raroque Filius Dei a prophetis significaretur. I. 593. d. Judæus, sublati de Christo prophetiis, maximam evertit partem prophetiarum. V. 301. e. Judaicam vilitatem spectant legis præcepta. IX. 100. d. Judei nec noverant, nec servabant legem. VIII. 350. b. IX. 162. e. Illam conculcabant. I. 718. a. Jam a principio instituta solverant. *Ib.* Quanta eis inconstantia in

servanda lege. I. 736. B. c. 737. Etiam si legem non impleverint, magno tamen erga illam tenebantur affectu, et literas volebant immotas manere. VII. 233. Legem non poterant legere extra Jerusalem. I. 810. A. In umbra tantam exhibebant observationem. IV. 673. E. Sancti viri in aliena terra nihil servabant eorum quae lex praescribebat. I. 760. B. Judæis non licebat uxorem ducere ex alia tribu, neque adeo ex alia familia. VII. 30.

Judæorum doctrina puerorum doctrina erat. XI. 810. A. B. Quam ingrati essent erga suos doctores. I. 744. C. Quam corrupto essent judicio. VIII. 433. Quanta illorum ignorantia. VIII. 464. C. Secundum Judæos, ad angelos loquebatur Deus, cum diceret : *Faciamus hominem*, etc.; confutatur. IV. 72. D. E. A. Magnificam de daemonibus habent opinionem. I. 771. D. Vesperam initium esse sequentis diei opinantur, decipientes semetipsos. IV. 46. C. Judaica dupliciter fabulae sunt, quomodo. XI. 809. D. Resurrectionem mortuorum esse putabant, frigide quidem et pueriliter. IX. 96. D. adeo ut de resurrectione nihil possent philosophari. I. 889. A. Judicium extremum credebant. I. 927. Judæi crassiores ostentis opus habebant. VII. 3. B. 4.

Judæorum religio vana. VIII. 563. B. Nihil eis proderat tabernaculum. IX. 158. E. Judaicae observationes non magni momenti. I. 760. C. Extra Jerusalem eis non servabant sancti Israelitæ. I. 760. C. Totus judaismus in circumcisione continetur: si hanc abstuleris, totum abstulisti. VII. 588. A. Judæos Paulus vocat circumcisionem. X. 793. D. Judaicae purgationes. VII. 609. A. Ciborum delectus Judaicae imbecillitatis erat. I. 404. A. Jejunium Judæorum immundum iniquumque, quomodo. I. 733. B. intempestivum est et abominandum. I. 719. A. et quavis ebrietas foedius. I. 825. C. Judæi jejunantes ignominia legem afficiunt, Deique praecepta conculcant. I. 787. E. Cum jejunabant, nudis pedibus saltabant in foro, ebriorum more. I. 720. B. 723. A. Nihil eis profuit jejunium, sed culpam abierunt. II. 47. A. Extra Jerusalem jejunare illis non licebat. I. 767. Judæis jubebatur per omnia instrumenta offerre Deo modulationem, et sic eorum animus accendebatur et excitabatur. V. 604. C. Judæorum festa. I. 717. A. B. quanta cum diligentia servabantur. III. 64. B. Tympanis, cithara, psalteriis et aliis organis celebrabantur. I. 728. B. Quo sensu abominandæ Judæorum feriæ. I. 728. A. B. In ipsis festis Judaicis non tempus solum, sed et locum observari jubebat ipsa lex. I. 757. A. 758. quare. V. 407. E. A. 408. Ter in anno apparere Deo debebant Judæi. I. 810. E. II. 542. F. scilicet

Paschate, Pentecoste et Scenopegia. V. 407. D. Nefas erat illis Pascha extra Jerusalem celebrare. I. 744. A. B. II. 432. A. B. In Paschate celebrando studiosius eis locus erat observandus, quam tempus. 758. 759. Illis non licebat extra illa limina vel aram excitare, vel sacrificium offerre, vel libare, vel festum celebrare. I. 709. B. Deus initio sibi volebat offerri sacrificia. I. 761. B. Cur postea Judæis illa praeceperit. I. 761. A. B. 762. Sacrificia Judæorum quam infirma. XII. 240. A. Deo erant abominabilia. I. 728. B. Judæi sabbatum scrupulosius servabant. I. 675. E. III. 64. A. 193. A. Quo pacto sabbata illis mendacia essent. I. 878. B. Multa sacerdotibus tribuebant, et absque murmuratione. XI. 310. D. Venales pontifices habebant. III. 69. E. Lavacrum Judæorum, balneo honestius, gratiae lavacro longe inferius erat. II. 268. C. 269. Judaicum erat, caput tondere ex voto. IX. 335. D.

Judæi contentiosi et simul scorpulosi, de Christo nato parum curarunt. VII. 108. B. c. 109. imo turbati sunt, quare. *Ib.* Judæi a magis edidicerunt, et magi a Judæis acceperunt. VII. 119. A. Judæi magis longe postponendi. VII. 106. C. Christum existimabant Joanni Baptistæ inferiorem. VIII. 104. A. et simplicem hominem fuisse contendebant. I. 771. D. Christus per parabolas Judæos arguit. VII. 748. B. c. Illorum fastum reprimit. VII. 361. B. Quæ agebat ille, Judæi præsentem non videbant. VI. 330. B. c. 331. Malus eorum animus erga Christum. VII. 119. A. 120. Quasi ebrii de Christo loquebantur. VIII. 338. B. c. Impostorem et legis transgressorem illum vocabant. I. 798. Cur non crediderunt voci dicenti : *Hic est Filius meus dilectus*. VII. 187. Judæorum insidia contra Christum. VIII. 333. D. Ipsum oderant et persequabantur, quia ægros curabat in sabbato. I. 677. B. Christum expellebant ut inimicum. V. 96. D. Seipsos regni cælestis dono priverunt. I. 735. D. Tempore Christi res Judæorum conciderant, neque sui juris, ut antea, erant. III. 300. A. Plerumque tamen suis utebantur legibus, et eos qui apud se delinquerent secundum patriam placita plectebant. *Ib.* Dicebant se Christum crucifixisse, ut deceptorem et præstigiatores. V. 97. B. sed asserere non voluerunt se in judicio illum interfecisse. V. 273. Multis occisis prophetis, Christum occidentes mensuram iniquitatis impleverunt. VI. 198. A. B. 199.

Judæis una causa malorum Christi nex. I. 797. C. D. V. 97. Plexi sunt enim, quia Dominum occiderunt. V. 98. 118. A. B. nedum illum susceperint. I. 693. A. Inde etiam illorum damnatio. VII. 520. Post Christum cæsum spes omnis

illis præcisa. VII. 823. A. Inexcusabiles sunt. IX. 703. B. C. nullam mercentur veniam. VII. 734. E. Mala ipsorum immota manent, et nemo potest eis mederi. VII. 516. B. C. Quanta sint. VIII. 347. C. Non pari sunt conditione ac Ninivitæ. VII. 817. B. 518. Quomodo exciderunt a testamentis. XI. 38. E. Judæi ad filiorum adoptionem vocati, in canes degenerarunt. I. 718. E. A. Primi enim ad fidem accedere debuere, ex Christi et apostolorum sententia. IX. 714. B. C. Sed nec mortuos excitatos videntes, crediderunt. I. 925. A. Invidebant gentium saluti, ideoque carpuntur a Paulo. VIII. 63. Judæis fidem abjicientibus gentiles suffecti sunt et crediderunt. I. 701. Illorum incredulitas olim a prophetis fuerat prædicta. I. 692. A. 693. Judæos ut incredulos abjiciendos, gentiles autem inducendos esse prænuntiavit Christus. VII. 736. D. 737. Judæi miseri, qui tot bona cælitus oblata repudiaverunt. I. 842. D. 843. Judæorum calamitas, quod evangelicæ prædicationi obfuerit. I. 62. 63. Judæi apostolos vexantes, malis sese implicabant. V. 123. E. Quanta sævilia Judæorum in apostolos. XII. 3. A. 4. Judæis exosus erat Paulus. XII. 2. B. Quidam ex eis Paulum contemnebant et lacerabant. X. 486. D. E. Quanta Judæorum rabies in Paulum. IX. 409. 410. Judaicam purificationem cur subierit Paulus. IX. 389. D. Quæ sub Vespasiano et Tito passi sunt Judæi, ne enarrari quidem possunt, ita omnem calamitatem excedit illa tragedia. I. 693. B. VII. 520. C. D. Mala hæc omnia prænuntiaverat Christus. VII. 823. E. sed incassum; etenim non resipuerunt. VII. 808. Omnium gravissima passi sunt, quia omnium gravissima scelera perpetrarunt. VII. 808. E. A. quia Christum emigrant a proditore. IX. 32. C. et quia Salvatorem crucifixerunt. VII. 826. A. 827. quod est peccatum maximum. I. 798. C. Adversus Romanum imperium Judæi bellum susceperant. I. 711. A. Ut seditiosi observantur, jussu etque Cæsar omnes exterminari. VII. 819. B. C. *Fide JERUSALEM.*

Judæi cur reprobat. IX. 713. Ista reprobatio pluribus enarratur et demonstratur. I. 798. *sqq.* Probatur ex prophetis. I. 801. *sqq.* Tempore Chrysostomi multi Judæi in Palestina, multi in Phœnicia, multi ubique. I. 709. A. Judæi ideo dispersi, quia Christum occiderunt. V. 101. *sqq.* At illi contendunt se ita disjectos esse, ut essent orbis doctores. V. 100. Judæos in omnem terram abire oportuit, ut propriis oculis cernerent Christum ab omnibus adorari. III. 113. E. A. 116. Judæorum nullæ certæ sedes. V. 97. Illam ejectionem et dispersionem prædixerant prophætæ.

I. 689. 692. A. 693. Postrema hæc captivitas numquam finem est habitura. I. 793. A. V. 103. Christiana fides Judæos meliores effecit, quomodo. I. 693. A. 694. Judæi, immedicabili morbo affecti, misericordiam non admittunt. V. 41. D. Deseruit enim eos sancti Spiritus gratia. I. 808. A. Veritate omnibus patefacta, in umbra sedent, et sole justitiæ totum orbem illustrante, ad lucernam assident. IV. 46. C. 109. C. Post Christi necem miserabiliores evaserunt, quare. V. 97. C. D. Omnibus hominibus adversantur. XI. 512. D. E. In dies pejores fiunt res eorum. V. 102. A. 103. Prophetas non ultra habent. V. 98. Ritus eorum abrogati sunt. I. 744. A. 810. E. Apud ipsos nec azyma, nec pascha invenitur. I. 744. A. B. II. 432. D. 464. C. et omnia ad religionem spectantia sublata sunt. I. 710. C. 711. 764. B. C. Sacerdotes apud Judæos esse non possunt. I. 811. E. 812. Legem tamen strictius etiam nunc servant. I. 500. C. 718. A. et maxime circumcisionem. IV. 464. C. Judaicarum rerum finem fore, prædictum a prophetis. I. 693. Judæi templum restaurare frustra aggrediuntur sub Hadriano, sub Constantino, et sub Juliano. I. 709. 789. 790. 796. Juliano imperante, Judæi sese cum gentilibus jungebant, et illorum mores sectabantur. VII. 520. E. A.

Judæi, inimici nostri, libros Veteris Testamenti servant apud se. I. 700. C. V. 191. B. C. Ideoque magis culpandi. I. 724. Illos legunt, et non intelligunt. V. 191. C. Injuriose et cum ignominia tractant Moysen et prophetas. I. 725. C. Judæi quomodo confutandi. VI. 22. B. Ex Scripturis iupugnantur. VI. 127. C. D. Per psalmum, *Dixit Dominus*, confutantur. V. 298. B. 299. Dicebant illud Davidis, *Dixit Dominus Domino meo*, vel de Abraham, vel de Zorobabel intelligi. V. 299. D. E. Alii de populo verba hæc interpretantur. V. 299. A. B. 300. Judæi confutantur. V. 93. C. D. 100. VII. 739. A. VIII. 283. maxime a Paulo. XII. 36. D. 37. Contra Judæos agitur. VII. 472. Validum contra illos telum. VI. 23. E. 26. Aliud contra Judæos insigne argumentum. VI. 27. D. 28. Judæorum occurrit objectioni circa vocem Emmanuel. VI. 19. D. 18. VII. 87. Judæorum pascha impugnat Chrysostomus. II. 452. 463. A. Tempore S. doctoris Judæi arcam se jactitabant habere. I. 807. C. Pecunia pollebant. I. 709. A. Ab omnibus undique tributa colligens illorum patriarcha, immensos possidebat thesauros. *Ib.* Rudiores Christianos terculis movebant. I. 722. A. Choros mollium, stupratas mulierculas, homines scenicos, ac theatrum universum ad synagogam trahebant. I. 720. B. Judaici ritus non ob-

servandi. I. 730. A. Eorum instituta vitanda. I. 733. A. B. C. 736. Cum Judæis jejunantes ab ecclesia arcebat Chrysostomus. I. 723. A. Quantum malum cum Judæis jejunare. I. 724. E. Judæorum inimicitias in Christianos. III. 301. D. Judæos a Christianis odio haberi par est, quia illi Christum occiderunt. I. 729. A. Ut communis lues Judæi fugiendi. I. 727. A. B. Christiani fugiant pravos Judæorum congressus et conventus. I. 793. B. Quæ contra Judæos dici possunt, eadem valent inassecas Pauli Samosetani. V. 302. B.

Judæi monarchiam sive unitatem principii in Deo statuunt. I. 1014. *Cur sacrificia illis concesserit.* III. 983. D. *Tres tantum sunt apud Judæos publicæ solemnitates.* III. 961. E. *Quo tempore Pascha celebrabant.* VIII. 966. *Illorum doctores senes vocantur.* V. 873. E. *Judæi semper ingrati.* I. 4011. A. B. 1012. *Post Christi mortem eorum consuetudines finem habuerunt.* III. 1003. B. *In universum orbem ejecti, ubique contemnuntur.* III. 1001. E. *Ex Judæis multi Christiani.* II. 960. B. 976. A. B. *Judæi crucem rident.* III. 999. D. *Quomodo Judæis respondendum.* III. 1004. *Judæi ante portas ecclesiarum sudaria et semicinctia vendebant.* VIII. 832. A. 833.

JUDAS patriarcha, qui nomen indidit genti Judæorum, non modicum in peccatum lapsus narratur. VII. 44. A. Benedictio Judæ data mystica est, præsignans omnia quæ ad Christum attinent. IV. 739. E.

JUDAS Lebbaeus, Thaddæus quoque dictus, cognomento Zelotes, discipulus Domini. II. 448. VII. 417. A.

JUDAS apostolus facultatem habebat edendi miracula. II. 430. Omnes fatentur illum signa fecisse, dæmones ejecisse, mortuos suscitasse: sed nihil ei profuerunt, quare. III. 79. C. Omnem eum disciplinam docuit Christus operibus et verbis. I. 701. A. II. 430. B. Cur Christus furi Judæ loculos commiserit. VII. 449. D. E. Judæ avaritia quanta. XI. 277. B. Ejus petulantia. VIII. 476. Impudentia. II. 861. A. B. 862. VII. 873. A. Cæcitas. VII. 882. D. insania. II. 449. E. 458. B. et furor. VII. 877. B. C. Ejus ingratus animus. II. 458. D. et sceleratus. VII. 893. A. Judas ex filio regni factus est filius gehennæ. VII. 363. C. Pejor factus dæmoniis, extremam aggressus est iniquitatem. VII. 384. D. Ex amore pecuniæ periiit. VII. 461. Si enim amorem illum coercuisset, non venisset ad sacrilegium. V. 58. E. Nisi discipulos deseruisset, non perisset. II. 442. B. A quali choro exciderit. II. 447. C. Quam doctrinam despexit. *Ib.* Domini benignitas, quod

proditorem, furem, tantis dignatus sit bonis, et usque ad extremam horam ipsum tulerit. II. 447. A. 433. A. 860. A. B. 861. Etenim admonerat, hortabatur, omnemque curam gerebat illius. *Ib.* Ille vero in malo suo proposito permansit. II. 433. A. Non ideo Judas fuit proditor, quod Christus illius proditorem præviderit. VI. 202. C.

Judæ proditio, quantum scelus. VII. 868. A. Tempus proditiois ejus duritiem animi manifestat. VII. 867. D. Judæ pedes primum lavit Christus. VIII. 473. D. Sacræ mensæ participem fecit illum. II. 433. E. A. C. Cur aperte Judam proditorem esse non dixerit. I. 621. A. VIII. 484. Post cenam insilivit satanas in Judam, et abripuit. II. 433. C. VIII. 484. A. Jam antea ex proposito proditiois, diabolus effectus erat Judas. VII. 876. D. Gradatim et sensim Judam superavit diabolus. VII. 876. E. A. Judæ metuuit satanas mutationem. II. 334. B. Timebat ne per penitentiam ad locum unde exciderat rediret. I. 14. A. Idcirco exterruit eum et obtenebravit mœroris magnitudine, persequutus est et impulit donec ad laqueum duxerit. II. 334. C. Proditor Judas acerbè lugendus, non quia perditus est Christus. II. 443. A. Malam non ferens famam, neque arguentem conscientiam, laqueo se suspendit. III. 704. E. VII. 221. Si non desperasset, salutem consequutus fuisset, ut palam est ex crucifigentibus. II. 334. C. D. Ipsa mors proditoris eos qui Christum damnarunt arguit. VII. 910. B. C. Judæ proditio et mors a prophetis prædicta. I. 688. maxime a Davide in psalmo 108. V. 291. A. 293. Judæ exemplum avaris proponitur. VII. 911. Petrus, qui poterat solus Judæ successorem eligere, quare abstinerit. IX. 30. C.

Judas est qui mysteria indigne participat. II. 454.

Judæ primum pedes lavit Christus. VIII. 923. *Servator læsus ledentem honorabat.* 924. A.

JUDAS et Theudas, falsi Christi. VIII. 397. D. 399. A. D. 400. Illorum secta dissoluta, quia non ex Deo. I. 771. A. 772. Illi rebelles in deserto, magnos habentes cætus hominum, cum illis perierunt. VII. 168. D. X. 43. A. Juste occisi sunt. VII. 362. E. A. Prohibebant enim tributum solvi. VII. 774. A.

JUDEX qualis esse debeat. III. 10. C. Utramque partem audiat oportet. III. 530. C. D. Judices pone velum sedentes deliberabant et judicabant. VI. 75. B. VII. 513. B. Corruptor judicis fure pejor. V. 132. E. Judices ipsi corrupti. I. 412. C. 413. In extremo judicio judex aderit fraudi inopportunus. I. 933. C.

JUDICIUM canonicum quomodo fideat. III. 616.

1. B. Judiciorum officium innumeras parit molestias et multum negotii. I. 488. E. A. 489. Judicium prolatum, absente altera parte irritum. III. 620. C. D. Judicia anteposito velo fiebant. VII. 313. B. 643. C.

Judicium conscriptum, quid sit. V. 602. D. E. *Arguet de judicio*, quid sibi velit. VIII. 326. B.

Judicium aliquando justitiam significat. VII. 495. A.

Judicium de aliis ferre prohibemur. I. 160. VII. 723. E. A. X. 104. B. C. Majus supplicium sumetur de eo qui de proximo judicans, quod ipse non facit, in aliis exigit. VII. 723. E. Judicare de fratre non decet eum qui crimini est obnoxius. VII. 723. A. X. 103. D. E. maxime si eadem sint culpæ suæ, de quibus arguit. VII. 325. E. Illud, *Nolite judicare*, quomodo intelligendum. VII. 322. D. 323. Numquam temere fratres condemnandi, neque auditu solo de illis judicandum est. IV. 347. B. Judicium Domino reservandum. VII. 312. C. Ne itaque de aliis judicemus, nec ad segnes respiciamus, sed ad Dominum Jesum Christum, et inde exemplum sumamus. VII. 723. A. Atquevis hoc peccatum tantam annexam habeat poenam, nullamque voluptatem pariat, omnes tamen in hoc malum præcipites currimus. I. 160. E. A. Etiam si nihil aliud mali fecissemus, vel hoc unum posset nos in extremam gehennam abducere; ita scilicet alienorum delictorum acerbi iudices sedemus. I. 160. Neminem facile invenias, sive sæcularem virum, sive monachum aut clericum, ab ista culpa liberum. I. 160. E.

Judicia Dei inscrutabilia. I. 349. Quam sint timenda. XI. 728. F. Semper cogitanda sunt. IV. 238. E.

Judicium præsens et futurum, in quo differant. V. 73. D. Generale judicium in futurum reservatum est; singulare autem etiam hic est. V. 118. C. Cur sæpe Christus judicium, vitam, resurrectionem memoret. VIII. 263. A. B. 264.

Judicium futurum et poenas erant qui negarent. V. 143. C. 144. XI. 399. C. D. Judicium postremum assertitur et probatur. VII. 204. D. 834. D. E. A. VIII. 308. A. B. 309. XI. 391. præsertim ex invita Dei justitia. XI. 391. C. Nullus est homo, vel Græcus, vel Judæus, vel hæreticus, qui de judicio non timeat. XI. 744. A. A prophetis prædicatur. I. 694. In die judicii qui vivi erunt, non morientur. VI. 358. 1^a col. Nullus illud effugiet judicium. I. 889. Judicii extremi descriptio. II. 318. C. D. 319. VI. 343. IX. 632. B. X. 398. B. 599. XI. 346. A. 347. XII. 492. Illius imago. I. 20. 21. 93. II. 539. E. A. 334. B. 332. 869. C. D. Quam tremendum illud

postremum judicium. I. 947. E. VI. 343. VII. 322. VIII. 259. C. IX. 342. horrendum erit. X. 389. A. Quantus tunc tremor. II. 139. D. E. XI. 333. Dies illa probis optabilis, peccatoribus terribilis. VII. 951. A. Omnibus erit incorruptum judicium. V. 230. C. D. 251. Non personarum, sed operum fiet acceptio. I. 48. A. Stabit homo solus cum operibus suis, quorum causa vel coronabitur, vel damnabitur. V. 618. C. In judicio Christus poenas inferet vel honores. I. 630. Post judicium extremum, celum, terra et creatura omnis erit splendidior. I. 19. D. E. De ultimo Judicio Ecloga. XII. 809. sqq.

Judicii dies semper in mente versanda. V. 413. VIII. 307. B. 308. Hic metus frenum est ad vitia cobibenda. XI. 817. D. E. Juvat etiam ad vitam recte instituendam. II. 500. C. D. E. Adveniente judicio, nullum supererit tempus ad poenitentiam augendam. IX. 332. E.

Judicium in valle Josaphat. VI. 794. A. 1^a col.

JUDITH imperatoris functa est officio. VIII. 420. C. *Judith historia*. V. 733.

JUGUM Christi quomodo suave sit. VII. 482. B.

JULIANE et aliis scribit Chrysostomus. III. 840. A.

JULIANUS martyr, Cilix, sicut Paulus. II. 803. C. In sævum incidit tyrannum, qui diu illi modo minitatur, modo verbis eum allicit. II. 803. D. Integro anno per Ciliciam circumducitur, et ignominia afficitur. II. 803. E. A tortoribus laniatur, variisque modis cruciatur. II. 803. A. B. Inter tormenta placide loquebatur. II. 806. D. Tandem in sacco includitur cum scorpionibus, viperis et draconibus, et in mare projicitur. II. 806. B. Corpus Juliani Antiochiæ sexcentorum bonorum thesaurus. II. 807. E. Multi sexcentas sanationes ex ejus loculo decerpserunt, nec fructus defecit. II. 809. Illius sepulchrum dæmones formidant. II. 805.

JULIANI monachi laudes. XI. 186. D. E.

JULIANUS Apostata, ad imperium evehctus, quam simulaverat religionem Christianam, respuit. II. 667. B. C. In Deum manus sustulit. II. 635. B. Cultum deorum instauravit. II. 667. C. 668. Dæmones omni cultus genere colebat. II. 636. Aula imperatoria magis, vatibus, haruspiciis, præstigiatoribus, aliisque infamibus fugitivisque viris referta. II. 637. 667. C. Cum meretricibus et lenonibus per urbem incedebat. II. 668. Julianus histrio vocatus. II. 671. Necromantias exercet, puerorumque cædes. II. 668. B. Omnia dæmonibus et malignis spiritibus redundabant. II. 637. Daphnen frequenter cum multis donariis Julianus

ascendens, et plurimis oblati sacrificiis, oraculum vehementer instans fatigabat. II. 637. D. 668. c. 669. Apolline de reliquiis S. Babylæ quere-re, jubet Julianus ut e Daphne auferantur. II. 637. D. 671. at non est ausus martirium S. Babylæ diruere, nec tectum combusto Apollinis templo rursus imponere; tantus illum timor occupaverat. II. 638. D. E. 639. Cur a fulmine in hoc templo Julianus non sit percussus. II. 684. D. Stephanum, improbitatis causa ecclesiastico pulsum principatu, jubet rursus doctrinæ thronum occupare. II. 686. A. Tunc Judæi cum gentilibus juncti erant. VII. 520. E. A.

Julianus crucem deridebat. II. 636. Christianos callide aggreditur et persequitur. II. 685. D. 686. 691. E. A. 692. Galilæos eos vocabat. II. 636. D. Illos se ex orbe terrarum eliminaturum pollicebatur. II. 636. D. Cum autem cognovisset rem Christianam martyrum morte clariorem fieri, bellum palam movere Christianos nolebat. II. 691. c. D. E. Juliani malignitas, jubendo medicos, milites, sophistas et oratores vel a suis professionibus discedere, vel fidem abnegare. II. 691. A. 692. Ut a se occisorum Christianorum corona martyrii obscuraretur, varias causas fingeat illorum necis. II. 692. B. Juveninum et Maximinum jubet capite truncari. II. 693. Templum Judæorum instaurare frustra tentavit. I. 709. 789. A. 790. A. 796. igne ex fundamentis exsiliante. II. 685. Regnante Juliano, multa facta sunt miracula. V. 325. D. VII. 54. A. B. Fames tunc exorta. II. 589. B. 637. Julianus Imperatores et quoscunque homines impietate superavit. I. 709. 789. A. II. 668. B. V. 325. D. VII. 54. A. B. Etiam si Imperator esset, et arbitrato suo omnia faceret, attamen facinoris impietas immanitasque ejus potestatis magnitudinem superabat. II. 668. B. c. Expeditionem Persicam suscepturus multo cum fastu, sexcentas Christianas minas intentabat. II. 686. B. Tot militum myriadas eduxerat, quot nullus antea Imperatorum. II. 687. A. Omnes quæ illic contingere calamitates, omnem modum superant. II. 687. B. In hac expeditione misere periit Julianus. II. 687. V. 325. D. E. Varie circa mortem ejus sententiæ. II. 687. B. Illius exercitus obsessus a barbaris. II. 589. B. Julianus Apostata sic e medio sublatus est, jamque apud inferos perenni torquetur supplicio. II. 636. A.

Julianus veritatis adversarius. VIII. 709. A. 710.

JULIANUS, Imperatoris Apostatæ avunculus, profano tactu consecrata Deo vasa attractaverat. II. 589. A. Ideo veribus exesus interiit. II. 589. A. V. 325. E. VII. 54. B.

JUPITER nihil potuisse contra templi Daphnes incendium, sed ejulatum esse, Juliani Apostatæ adulatorum dicunt. II. 679. D. 682. A. Imbrium moderator vocabatur. II. 679. B. Poetæ dixerunt Jovem esse qui pluit. V. 28. A. Philosophi vero asserebant Jovem esse aerem, aut etiam ferventem substantiam, et partem quæ superat aerem, et quam appellant ætherem. V. 29. c. D. Jovem adulterum, pædiconem, parricidam dicebant poetæ, alia quoque non minora his crimina illi adscribebant. V. 28. A. Jovis sepulcrum Cretenses possidebant. XI. 806. A. B. Jovem compellat Libanius. II. 678.

JURAMENTUM unde ortum. II. 274. A. IX. 88. A. Veteribus mos erat jurando manum ponere subter femur vel subter lumbum. IV. 557. A. *Vide notam a. Ib.* Christiani jurantes Evangelium tangebant super mensam sacram; quod improbat Chrysostomus. II. 187. IX. 90. A. 91. Priscis temporibus, jurare licitum erat, quia per idola jurabant homines. IX. 102. c. Judæis, quia adhuc erant parvuli et infirmi, juramentum vetitum non erat. VII. 263. In nova lege prohibetur, quare. *Ib.* Neque in re injusta, neque in re justa nunc licitum est. II. 273. c. D. 274. IV. 145. c. *Caute legendum.* Juramentum per cælum, per terram, per Jerusalem et per caput cur prohibitum. VII. 260. D. 261. Quare homines rustici et pingues in rebus magnis et parvis secure per Deum jurant et pejerant, per caput vero filiorum jurare numquam cogitant. I. 378. D. 379.

Juramentum malum est. VII. 262. D. satanicus laqueus. IX. 127. B. Jurare, etsi vere, crimen est. I. 156. E. *Caute lege.* Juramentorum gravitas. IX. 116. D. 117. Juramentum est supervacaneum, et argumentum incredulitatis. XI. 16. A. Impium est. IX. 89. A. 90. Juramentorum perniciies. II. 177. D. 226. c. D. E. 227. *sqq.* VII. 561. A. et damna. II. 163. B. 166. D. 167. 168. 191. 192. Quantum a reverentia Deo debita abhorreant. II. 103. B. 106. Male agendi pariunt necessitatem, quomodo. II. 112. Jejunii meritum tollunt. II. 143. c. 144. Non ita pungi et occidit gladius, sicut juramenti natura et plaga. II. 186. E. Juratus etsi vivere videatur, jam mortuus est. II. 186. Ad jurandum provocare pejus est malum quam jurare. IX. 89. E. A. 90. Jurandi necessitatem alicui adducere, pejus est quam occidere. II. 187. 188. Juramenta fugienda. II. 68. 96. c. 97. 123. 154. D. 155. 166. D. E. 167. 225. c. D. E. IV. 145. c. IX. 88. D. E. A. 100. E. A. 109. c. D. 110. 374. A. Juramenta ideo damnanda, quia nulla necessitate fiunt. II. 433. E. 134. et quia non potest qui jurat non pejerare,

velit nolit. IX. 118. A. Jurantes carpuntur. II. 248. B. 249. 251. C. D. VII. 263. 266. IX. 127. E. 128. Corripendi sunt. II. 154. D. 155. 163. B. C. Juramentum facile vitatur. II. 82. C. D. VII. 264. D. quomodo. II. 82. C. D. IX. 76. D. E. Juramentorum pœnam sibi quisque statuat oportet. II. 97. A. B. Antiocheni jurantibus pœnam interminatur Chrysostomus, expulsionem scilicet ab ecclesia. II. 248. B. 249. Jurantes assidue intra decem dies, si velint, se correctores pollicentur. II. 231. C. D. VII. 263. C. Jurandi consuetudinem deponunt Antiocheni, S. doctoris monitis obtemperantes. II. 114. C. Juramentis assueti erant Constantino-politani. IX. 102. C. De Juramentis Ecloga. XII. 846. sqq. Plurimas de juramentis conciones habuerat Chrysostomus. IV. 866. *Vid.* PERJURIUM.

JURIS naturalis cognitio indita homini. II. 150. 151. Jus incorruptum semper servandum. VIII. 337. E.

JUSTIFICATIONIS pars est damnare peccatum. III. 254. E. A.

JUSTITIA quænam sit. IX. 689. Justitia est virtus omnis. V. 24. B. 42. VII. 239. A. IX. 199. E. Est virtus in genere, præterea virtus specialis, quæ avaritiæ opposita est. VII. 217. B. Virtutem omnem complectitur. V. 8. A. Justitiam totam virtutem dicit Paulus, II. *Tim.* c. II. v. 22. T. XI. 748. C. et *Ephes. c.* VI. v. 14. justitiam vocat vitam omnimodam et quæ agitur ex virtute. XI. 205. D. Justitia est observatio mandatorum Dei. VII. 162. B. 186. D. Varii gradus justitiæ. I. 963. C. Justitia indui quid sit. XI. 113. A. B. Vitæ radix est justitia. IX. 199. E. Perpetua est et stabilis. V. 336. A. Fructus ejus. V. 24. D. Quanta bona afferat. XI. 333. Spem parit. V. 24. D. E. Justitia quæ ex fide est, penitus donum est Dei. XI. 328. E. Justitiam fides operatur. VII. 300. D. Justitiam apprehendit gratia, non sola, sed cum accedentium voluntate. IX. 701. De justitia inflari, est justitiæ evacuatio. II. 332. D. Justitia maximum Deo donum, acceptum sacrificium, oblatio grata. V. 24. B. Esurire et sitire justitiam, quid sit. IV. 234. A. VII. 217. B. C. Qui illam concupiscunt, assequuntur quæ cupiunt. IV. 235. Qui justitiam amat, omnia tuto possidet. VII. 217. D. Nihil ita sublimem facit voluntatem, ut justitiæ possessio. VII. 483. C. Justitia hominum ex legibus externis proficiscitur; vilis est. V. 42. C. Justitia et injustitia in magnis et parvis rebus vim habet. VIII. C. 412.

Justitiæ ecclesiasticæ exercendæ ratio. X. 648. 649.

Justitia Deo coheret. V. 240. D. Justitia Dei et puniendi ratio. VII. 463. D. Non est præsentis vite circumscripta limitibus. VII. 203. A. B. Justitia Dei aliquando clementia dicitur. V. 341. B. Non semper e vestigio sequitur peccatum. V. 132. E. Benignitatem justitia temperat Christus. VII. 267. D. Justitia omnis quæ sit apud Christum. VII. 162. B. Sol justitiæ orbis tenebras dissipavit. V. 336. B. C. 337. Quid sit, *Arguet de justitia.* VIII. 526. E. *Omnem justitiam adimplere*, est Dei mandata omnia adimplere. II. 440. VII. 186.

Justitia in tentationibus floret. VI. 770. C. 2^a. col. *Magna est justitiæ fiducia, ubi causa adversario ipsi committitur.* VII. 904. D. 2^a. col. *Esurire et sitire justitiam, quid significet.* VI. 770.

JUSTITIUM ab Imperatoribus indictum in hebdomada majore seu sancta. IV. 343. C. D.

JUSTUS dicitur is qui omnigenam exercet virtutem. IV. 249. E. VII. 60. B. XI. 644. A. Justus licet millies sit justus, numquam tamen mundus est ab omni sorde. I. 963. D. 965. C. Inter justos multum est discrimen. *Ib.* Justi fiducia quanta. V. 68. Ejus constantia. II. 110. B. Thesaurio similis est justorum virtus, in quo plurimæ et ineffabiles divitiæ reconduntur. IV. 419. B. Nihil justo ditius. II. 389. A. Justo nec lex nec princeps positus est. IV. 767. A. Justorum animæ juvenescunt ac vigent, et in ipso ætatis flore sunt semper ad pugnam et luctam paratæ. IX. 378. E. Justi felicitas. V. 140. B. delectatio perpetua. V. 31. E. Absque festo festum agit. VI. 837. C. D. Certaminum ejus ea natura est, ut etiam ante præmia in ipsa arena suam mercedem accipiat, nimirum animi voluptatem, fortitudinem, patientiam. III. 727. C. Quomodo hic in terris coronetur justus. V. 43. B. C. Omnes justi in hac vita quasi peregrinantes remanent. IV. 723. C. Justi seipsos accusant, sicuti faciebant justi Veteris Testamenti. VI. 224. A. B. C. 223. Justorum animæ admodum mites sunt ac benignæ, et usque ad bruta suam extendunt mansuetudinem. IX. 810. B. C. Justus vere est qui injuriam accepit, nec reddidit. XI. 113. E. Quid eo beatus qui cum virtute vivit, qui dum laudantur alii, ipse gaudet lætitiæque diffuit. I. 930. A. Hominum quam sit amans. IX. 810. C. Magna est justi virtus, quando eosdem habet quos Deus inimicos, et eosdem amicos. V. 72. D. Quomodo exerceat Deus justorum obedientiam et patientiam. IV. 610. E. Justorum vita probos mores docet. IV. 608. D. 609. Justus, etiamsi

increpet, sequendus. V. 330. A. B. C. Arma justis: philosophia, temperantia, patientia, praesentium contentus omnium. II. 110. D. Etiam oratione opus habet. V. 7. C. 8. Vires justis inexpugnabiles. II. 110. E. A. B. Magis justus metuere debet arrogantiam, quam peccator. VI. 143. C.

Justum cum videris magna et praeclara gerere, et mala pati innumerabilia, ne mireris. X. 470. C. Cum justis cur aspere agat Deus. I. 966. B. II. 302, 303. 388. IX. 152. D. Multi qui cum virtute vixerunt, innumeraque mala passi sunt, decesserunt, nulla re bona percepta. I. 927. D. E. Omni justo afflictiones causa sunt praemiorum. IX. 152. D. Justi virtus in ærumnis lucet et augetur. X. 498. C. D. Acerbæ res justo splendidiorem reddunt animum, splendidioreque coronas. I. 917. A. 918. Si quando justum videris hic puniunt, beatum illum prædica. I. 966. B. Ex justis quidam puniuntur ut peccata, deponant. I. 912. C. Justus, si tantillum mali fecerit, peccatis suis par judicium recipit. I. 963. D. 966. Justus, quando tentatus ceciderit, magnam facit ruinam et jacturam, et alios multos segiores reddit. II. 6. A. Qui cum justo pugnat, cum umbra tantum pugnat. II. 76. A. Quid enim quispiam facere possit, quo fortem virum in tristitia conficiat? *Ib.* Quaecumque vulnera exceperit, ipse quidem grave patitur nihil, sed insidiantium vim dissolvit, ipsorumque daemonum. II. 110. B. Cur ille modestus et mansuetus homo ab alio quodam impio et improbo per singulos dies innumeras patiatur molestias, et Deus permittat. II. 9. C. 10. Cur justi affligantur, improbi autem in quiete versentur. V. 61. Justus sexcentis impiis melior. I. 1. A. Plexus improbis, sunt justi attentiores. V. 77. B. Cognati justis non nisi respicienti peccatori prosunt. VII. 91. A. Mors justis, mors pretiosa et beata. II. 832. A. B. 833. Mors justis est peregrinatio et translatio ad meliora, cursusque a scammate ad præmium, a pelago ad portum, ab acie ad tropæum. I. 935. Justorum præmia, hic et in futuro. X. 168. B.

169. Justos a peccatoribus chaos dirimit. I. 922. Tabernacula justorum, quid. V. 387. In Veteri Testamento Deus justis terram promiserat, sed illi spectabant cælum; nobis promissum est cælum, et ad terram tendimus. IV. 804. E. Omnes ejusdem erant philosophiæ participes. IV. 804. C. Juxta fidem defuncti sunt. *Ib.*

Justi impiorum dii a Deo sunt constituti. V. 982. A.

JUVENES quomodo instituendi. VIII. 19. A. Disciplina cælesti imbuendi sunt. IV. 843. C. Quam difficilis juvenutis institutio. XI. 817. B. C. D. Ad malum enim proclivis juvenus. IV. 661. A. Juvenum impetus a principio coercendus. VII. 680. A. Quantum sit juvenus malum, quando rectæ rationis freno caret. IV. 662. D. Juvenum vitia. XI. 816. Juvenes maxime decorat castitas. IV. 823. D. Quam proclives ad amorem corporum. IV. 817. B. A spectaculis sunt arcendi, quare. IV. 822. B. C. Quantam perniciem ex theatro contrahebant. IV. 846. E. A. 847. Juvenes cito connubio jungendi, quare. IV. 663. C. VII. 680. A. XI. 536. A. Juventus, sicut senectus, in Ecclesia perutilis. XII. 536.

JUVENTINUS et Maximinus milites sub Juliano Apostata. II. 690. A. Quanto amore Dei flagrabant. II. 691. Deplorabant restitutam idolatriam, sanas leges conculcatas. II. 692. C. Nudi in carcerem traduntur; eorum bona publicantur; signa domibus apponuntur, omniaque diripiuntur. II. 693. A. Ut in carcerem sunt ingressi, confluit ad eos omnis civitas, Imperatoris minas contemnens. Unde multi facti sunt et ipsi martyres. II. 693. B. C. A Juliano minis promissisque tentati Juveninus et Maximinus, imperterriti manent. II. 693. C. D. 694. Noctu capite truncantur. II. 693. E. Postquam occisi sunt, quædam ex eorum oculis et vultu gratia resplendescbat in fideles affluentes. II. 693. A. Illorum reliquæ in eadem capsâ conduntur, et honorantur. II. 693. B. 696.

K.

KALENDARUM festum, Satanae festum. I. 866. C. Kalendis, seu anni die primo, diabolicæ pernoctationes, convivia, saltationes fiebant. I. 833. C. Kalendis forum exornabatur. I. 833. D. Kalendis habita concio. I. 834. A.

KANONIKAI, s. Regulares feminæ, cum viris habitare non debent. I. 304. D.

KYBOI, tesserarum lusus. IV. 38. A.

I.

LABAN, idolorum cultui deditus, tamen moderatus. IV. 623. Labani deos furatur Rachel. IV. 640. D.

LABARUM, regium vexillum. XI. 611. E.

LABIUM unum sermonem unum significat. IV. 344. C.

LABOR in hoc mundo est et probis et improbis. VII. 752. E. Labor major in vitiis, quam in virtute. II. 112. B. Labor adeundus, sed sine sollicitudine. VIII. 302. C. 303. Labor in frenanda cupiditate. I. 912. A. Labores pro virtute subeundi. III. 169. A. Labores minuit spes bonorum. IV. 736. D. Laborem gravem videri non sinit fructus illo partus. VIII. 144. D. Labores temporanei coronas referunt immortales. II. 802. D. V. 76. C. Laboribus majora præmia sunt. IX. 640. E.

Labor multus, qui nullum habet lucrum, damnum censi debet. XI. 320. C. Laboris amore, non otium, sed paupertas parit. XI. 16. Labor homini addictus, ipsi utilis. I. 193. C. Somnum dulcem excitat. II. 38. B. Cantu solatium accipit. V. 156. E. 157. Laboris et opificii ne pudeat. III. 216.

LAC Paulus vocat humilem sermonem qui conveniat simplicioribus. XII. 124.

LACENARUM mulierum virtus et fortitudo. VIII. 428. D.

LACONICA quæ sint. VI. 32. A. Laconica velamina. VII. 899. *Laconica marmora*. IX. 906. D.

LACRYMÆ vel hic, vel in futuro sæculo fundendæ. V. 34. D. Bonæ et utiles quædam. VII. 111. A. Laudabiles quædam. XI. 219. E. Lacrymarum utilitas. VII. 113. C. Lacrymæ utiles in precibus, in admonitionibus. XI. 483. B. Purgant peccata. XI. 484. E. Balneum sunt animæ. III. 252. B. Exstinguunt gehennæ incendium. I. 879. B. Rigant plantam orationis. IV. 836. Lacrymas bonas sequitur tranquillitas. VII. 111. A. Lacrymæ et luctus consolationem afferunt. II. 217. D. E. et lætitiā. VII. 110. A. Lacrymæ propter Christum suavæ. I. 393. C. Lacrymæ in precando quam acceptæ Deo. IV. 848. E. Lacrymæ et gemitus Deum attrahunt. V. 63. E. Lacrymæ poenitentis Deo conglutinant. VII. 110. A. Lacrymæ noctu melius funduntur. V. 35. A. Mo-

nachis competunt, magis autem sæcularibus. V. 35. C. *Lacrymæ spongiæ sunt quæ peccata abstergunt*. V. 716. B. Lacrymæ ex gaudio sæpe nascuntur. IV. 722. C.

LACUS esse dicitur peccatum. V. 350. D.

LÆTITIAM non pariunt divitiæ. II. 213. D. Lætitia vera non in rebus externis. V. 26. B. Lætitia in externis rebus est tantum oculorum, non autem cordis. V. 26. B. Lætitia humanæ admixta tristitia. XII. 224. A.

Lætitia quomodo acquiratur. II. 219. D. Lætitiam non hujus mundi bona pariunt, sed pura conscientia. IX. 473. D. Lætitia inde proficiscitur, unde bona suppeditantur. V. 298. E. Lætitia ex Deo firma. V. 44. A.

LAMECH ex genere Cain, filius Mathusale. IV. 203. B. Confitetur peccatum suum. IV. 204. 205. Non easdem peccati penas dedit quas Cain. V. 30. C.

Lamech, pater Noe, futura prævidit. IV. 221. A. Non justus, nec Deo probatus, nomen filio propheticè imposuit. IV. 806. B.

LAMENTATIONES Jeremiæ de urbis excidio. VI. 2. B.

LAMPADÆ sive lucernæ in ecclesia accendebantur. IV. 767. C. Lampades in ecclesiis et in supplicationibus Christianorum. II. 841. A.

LAMPROTATUS diaconus cum Hypatio ærumnarum consors fuit. III. 846. E.

LAPIS angularis Christus. I. 662. E. V. 390. D. Lapide angulari quomodo uti possumus. I. 662. E.

Lapides pretiosi in ædibus. XI. 18. E. Lapidum pretiosorum vanitas. IV. 759. C. Lapides pretiosi nullam inducunt utilitatem. IV. 126. C.

Lapides et ligna dii appellati a gentilibus. IV. 68. D.

Lapis de monte abscissus in Danielis visione significat Ecclesiam. II. 960. B.

LAPSI si non resurgunt, non in causa est is qui vult erigere, sed qui nolunt surgere. V. 570. C.

LAQUEARE aureum. V. 625. A.

LAQUEI quot in mundo. II. 182. D. Laqueos in virtutis exercitio tendit diabolus. V. 536. B.

LARVÆ inanes, *προσωπεύα*. V. 134. D. Larvæ ad perterrefaciendos pueros. V. 364. C. Larvæ

histrionum pulchræ. XI. 804. c. Larvæ in theatris. XI. 538. b.

LASCIVIA et luxus mulierum tempore Chrysostomi. VI. 53. c. 55. b. Lascivia quomodo corrigenda. IX. 644. a.

LATINÆ linguæ studium. I. 403. e.

LATRONES ambo initio conviciabantur Christo. VII. 927. *Latro bonus principio maledicebat Christo*. II. 490. b. *Latro quomodo ingressus in regnum cælorum*. IV. 790. d. *Pendens in cruce, oratione regnum cælorum impetravit*. IV. 855. e. *Uno vatione prolato, sola fide exhibita, in paradisum ante apostolos intravit*. IV. 787. d. *Brevi penitentia paradisum adeptus*. I. 10. e. *Ingressus est in paradisum non cum corpore*. IV. 788. d.

Latro in cruce doctor. II. 478. d. 479. *Nulla prævia admonitione in cruce Christum confessus est*. I. 701. a. *Ejus fiducia*. II. 479. c. et *philosophia*. II. 479. c. III. 596. c. *Cur in paradisum introductus*. IV. 787. c. *Latronis in cruce ab alio latrone differentia*. II. 490. c. *Latronis in cruce penitentia*. V. 661. a. *Latro alter quasi in statera in altum sublatus, alter depressus*. VIII. 697. c.

Latrones Andronicum captum despoliatum dimittunt. III. 724. e.

LATROCINIO gravius est adulterium. XI. 534. b.

LAVACRUM regenerationis. V. 226. d. *Lavacrum baptismi est pharmacum et quasi antidotum*. XI. 333. f. *Quaslibet maculas eluit*. II. 269. a. *Non potest iterari*. XII. 137. c. *Lavaci Judæorum a lavacro baptismi discrimen*. II. 269. a.

LAUDARE Deum vel tacentes possumus. V. 344. d. *Laudare virtute præditos prodest*. IV. 879. d. *Laudare delinquentes longe plus est quam delinquere*. IV. 879. a. *Laudare peccatum nocentius est quam peccare*. V. 282. d. IX. 503. d. *Laudare improbos, supplicium parit*. IV. 579. e.

Laudare se quando liceat. V. 9. e. X. 743. e. *Landari vis? lauda*. V. 33. a. *Laudandi modi varii*. V. 590. c.

LAUS vera quæ. XI. 272. a. 273. *Laus quid sit*. V. 277. c. *Laus Dei quæ sit*. V. 331. *Laus Dei sacrificium ei gratissimum*. V. 605. b. *Laudum et hymnorum præstantia*. I. 836. e. *Laudis sacrificium*. V. 378. a. *Laudes orationis*. V. 644. b. *Quid difficultatis habeat*. V. 344. *Laus non placet ex ore peccatoris*. I. 536. d. *Laudes Dei quomodo canant membra nostra*. V. 560. b. *Quomodo emittant bruta et feræ*. V. 593. d. *Laudes aliorum justo gaudium*. I. 930. a. *Laus propria vitanda*. VII. 48. a. *Quam odiosa sit*. X. 697.

Laus multitudinis contemnenda. VII. 706. a. *Laudes non curandæ, neque etiam accusationes*.

IV. 243. c. IX. 437. b. *Laus hominum quam fluxa*. IV. 47. b. *Statim evanescit*. VIII. 238. b. *Infida est, et nihil utilitatis affert*. XI. 803. *Laudes hominum vel ex gratia prodeunt, vel ex odio negantur*. VIII. 37. d. *Laudis amatores nimii culpantur*. I. 510. c. *Laudes qui non contemnunt, gravia multa patitur*. I. 512. c. *qui despicit, multis fruitur laudibus*. IX. 694. d. *qui quærit, a Deo non laudatur*. VII. 46. a. *Laudari ab omnibus Christianus nequit*. IV. 246. d. *Laudes non hominum, sed Dei, quærendæ*. X. 120. c. *Laus a Deo prodiens, magnam homini affert utilitatem*. VIII. 37. d. *Laus non debetur abstinentiæ a pravis operibus*. XI. 274. e.

LAZARI quatruiduani historia, a Joanne solo memorata, cur a cæteris evangelistis sit prætermissa. II. 774. a. *Lazarum cur Christus flevit*. VI. 337. *Lazari resuscitati miraculum quantum*. VIII. 434. c. *Lazarus non oratione Christi, sed jussu a mortuis excitatus*. I. 643. a. *Ejus resurrectio offendicula solvit, quomodo*. I. 642. a. *Lazarum cur fœtentem suscitaverit*. VIII. 427. c. *Lazari resurrectio Christi resurrectioni fidem facit*. II. 772. b.

Lazari et divitis historia. I. 934. e. II. 789. a. *Lazarus per angustam viam incessit*. I. 972. b. *Lazari mendici situs*. I. 934. e. *In vestibulo divitis novem supplicia pertulit*. I. 882. c. 883. *In vestibulo divitis non morosus nec impatiens erat*. I. 882. a. *Lazari pauperis virtus*. III. 543. v. 433. *Lazarus pauper non minus conspicuus, quam tres pueri in fornace*. VII. 79. a. *Ejus patientia*. II. 914. b. *Fortiter adversa tulit*. I. 209. *De resurrectione non philosophatur*. I. 880. a. a. *Lazari pauperis mors pretiosa*. II. 74. *Lazarus in præsentī vita pauper, in futura dives*. II. 30. e. *Omnium opulentissimus*. I. 893. b. *Patriarchæ Abrahæ sedem consequutus*. III. 677. a. *Quare in sinu Abrahæ*. I. 889. *Lazari exemplum inhumanis proponitur*. IV. 776. b. *Communis orbis doctor proponitur*. I. 889. e.

LECTIO Scripturarum commendatur. I. 680. a. 903. a. VIII. 216. e. XI. 614. c. *Ejus utilitas*. II. 356. IV. 403. c. V. 624. a. VIII. 360. a. *Lectio evangeliorum necessaria*. VII. 33. b. *Lectio Scripturæ sacræ piæ religionis notitiam affert*. III. 31. a. *Iterata aperit obscura*. I. 907. b. *Etiā non intellecta utilis*. I. 906. c. *Est instrumentum salutis*. I. 903. d. *Morbos animi extinguit*. VII. 74. a. *Sanctificat*. VIII. 217. c. *Sine lectione spirituali non potest quispiam salutem consequi*. I. 904. a. *Lectio Scripturæ addantur bona opera*. III. 496. a. *Lectio Scripturæ cum prato collata*. III. 86. c. *cum fonte*. III.

87. d. cum thesauro. IV. 18. a. Quantam consolationem afferat. IV. 326. e. Lectione sacra nihil jucundius. IV. 791. Lecto jucundior. VII. 422. d. Quomodo peragenda sit. III. 132. a. Lectio non per se sola sufficit, sed requiritur etiam accurata cognitio. VII. 299.

Lectio Scripturæ in ecclesia. III. 64. c. 63. Lectiones sacræ Scripturæ in ecclesia variae. VI. 171. b. Quo ritu fiebant. VIII. 360. e. Ante lectionem manus abluebantur. VIII. 360. e.

Lectio Hebraici textus. V. 126. a. *Lectio Aquilæ et Symmachi*. V. 924. c. *Lectio Symmachi, Quintæ et Sextæ*. V. 976. b. *Lectio Quintæ et Sextæ editionum*. V. 981. a. *Lectio reliquorum Interpretum*. V. 932. b. 969. d. 974. d. 979. c. 984. b.

Lecti argentei. III. 463. d. sive argento ornati. III. 214. Lecti argento nexi, auroque fulgentes. V. 627. e. Argentei divitum Antiochenorum. X. 221. c. Lectus eburneus. I. 878. c. Lecti ex ebore aut ex argento puro adornati. II. 929. b. Lecti apparatus. I. 293. d. e. Lecti splendidi nihil prorsus ad somnum. I. 878. c. Lectus Davidis lacrymis exornatus. I. 879. e.

Lectoris munus in ecclesia. XI. 610. d. XII. 429. b.

LEGALIA ad virtutem non conferunt. X. 66. b. LEGISLATORUM officium. I. 434. a.

Legislator unicus duorum Testamentorum. II. 381. d. 382. c. III. 323. b. Legislator veteris idem est qui novæ legis. VII. 243. b. V. 234. a.

LEGUMINA, esca monachis. I. 162. d.

LENITAS rerum, quam verborum, melior. VII. 448. a. Lenitate opus est doctori, non auctoritate tantum. XI. 696. c.

LEONES mitigantur et tractabiles redduntur. III. 36. a. IV. 760. b. 894. b. V. 609. Per forum ducebantur. IV. 82. a. 760. c. IX. 233. e.

LEONTIO epistola Chrysostomi. III. 767. c.

LEPORIS vitam agere, semper timere. V. 430. d.

LEPRÆ genus quoddam immundum reddebat. XI. 811. d.

LEPROSI olim extra urbes sedes habebant. VI. 449. e.

LEVI tribus sola honorata sacerdotio. I. 817. a. b. Solisacerdotio vacabat. I. 817. b.

LEVITICI liber cur sic vocetur. VI. 387.

Lex multiplex. IX. 319. In Scriptura per sepe significatur. VII. 43. a. 44. Lex sepes, quia circumdat, et a malorum consortio arcet. V. 302. b.

Lex naturalis ab initio homini indita. II. 430. e. Quid sit ista. II. 430. e. Omnibus est insita. V. 386. c. IX. 607. c. A conscientia edocti gen-

tiles leges suas statuerunt. II. 432. e. Lex conscientiae sufficiens. V. 386. e.

Lex est Vetus Testamentum totum. VII. 790. a. Quando et quomodo data sit. VII. 3. c. Cur aliquando per Moysen, aliquando per angelos data dicatur. XII. 44. a. In lege veteri virtus difficilior. IV. 894. e. Legem Judæi nec noverant nec servabant. VIII. 330. b. Lex morbum auxit, quomodo. IX. 373. a. Quomodo mortem attulerit. X. 362. c. Non parum contulit ad cognoscendum peccatum, et ad augendum supplicium. X. 463. e. Lex vetus cur severius puniret quam nova. X. 439. a. Lex an sit causa peccati. IV. 792. b. Non accusanda est. IV. 792. b. Lex Mosaica sancta. IX. 607. e. Lex fons sapientiae. IV. 793. b. Spiritualis ac divina erat. IV. 794. c. Lex vetus quam necessaria fuerit. VII. 243. In subsidium data est. IV. 792. b. Lex utilis, quod ad Christum deducat. I. 737. c. Utilis olim, nunc cessavit. I. 735. Lex imperfecta non sua natura, sed ratione temporis quo data est. I. 634. c. Data est ut umbra: non peccata tollit, sed demonstrat. IV. 688. a. Lex umbra erat. XII. 238. a. In lege omnia umbra erant, circumcisio, sacrificia, sabbatum. XII. 188. Lex scripta nonnisi Judæis data. V. 386. d. Legis præcepta non principaliter data. V. 179. Lex in angulo data, evangelica prædicatio per orbem terrarum. V. 243. c. Legem extra Jerosolimam legere Judæis non licebat. I. 810. a. Legis præcepta Judaicam vilitatem spectant. IV. 100. d. Lex soluta fuit. IX. 293. Sublata fuit, non ob peccata Judæorum, sed quod imperfecta esset. I. 816.

Legis observationem Paulus abrogandam suadet. I. 743. IX. 606. e. et Petrus docuit. IX. 282. a. Legis metum solvit Paulus. IX. 774. a. Ejus dignitatem Paulus non tollit. IX. 600. b. Legem modo servabant Christus et apostoli, modo non servabant. VII. 330. b. Legem veneramur, sed quiescere sinimus. I. 810. Legis sacerdotium jam ejectum est et cessavit. XII. 204. a. Lex abrogata per novum populum. VII. 44. b. Legis gloria est, ut docere possit seipsam in Christo evacuari. VI. 206. a. In hoc sita est, quod ad Christum animos convertat. X. 363. a. Lex non est Christo contraria. I. 736. a. Christus in ejus auxilium venit. IX. 621. a. Est quasi pedagogus. I. 736. a. Ad majorem philosophiam suscipiendam apta. I. 737. b. Lex finem accepit per Christum. X. 366. d. qui paulatim eam solvebat. VIII. 286. d. Legem Christus non transgreditur, sed supergreditur. VIII. 246. b. Legis plenitudo Christus, et finis legis Christus. XI. 327. e. Legem veterem non abrogavit Christus, sed perfecit.

VII. 237. Legis veteris præcepta non abrogantur per novam legem. V. 328. b.

Leges novas posuit Christus. IX. 53. d. Lex viventibus, non mortuis data est. IX. 399. e. Legis veteris et novæ unus idemque est legislator. VII. 243. b. Vetus cognata et affinis est novæ. VII. 239. b. 449. c. Veteris præcepta non ita sublimia erant. VII. 267. Legis et prophetarum libri non sanctum faciunt locum ubi depositi sunt. I. 807. b. In lege nova majora præstanda, quam in veteri. I. 302. b. VII. 264. Quam præstet nova veteri. VII. 4. c. In nova majus philosophiæ studium, majora certamina. IV. 9. a. b. VII. 240. a. omniaque perfectiora. IV. 867. c. VII. 287. Lex spem habebat, sed non tantam, quantum gratia. XII. 188. b. Lex onerosa, gratia facilis. IX. 691. d. Lex prævaricationem arguit, gratia prævaricationem tollit. IX. 588. a. Lex non potuit præstare id quod fides præstitit. IX. 533. Lex Christiana multo magis tuebatur et continebat, quam externæ leges. X. 648. a. Lege gratiæ, non lege naturæ, crescebat Christianorum multitudo. V. 587. e.

Leges educandorum liberorum a Deo datæ. I. 400. Lex spiritualis cur sic vocetur. IX. 614. c. Lex Dei potest servari. II. 379. b. Legem audire nihil juvat, nisi opus addatur. IX. 316. b. Lex dilectione impletur. X. 852. a. Lex quanta mansuetudine et providentia plena sit. VII. 258. c. Lex lucerna, lux et vita. IV. 792. c. Quanta bona attulerit. IV. 793. a. Lex ea, quæ legis erant, evertit, quomodo. II. 877. c.

Leges et supplicia reipublicæ necessaria. I. 412. b. Leges sunt ipsorum principum principes. IV. 767. a. Leges laudamus, cum nobis eriminis conscii non sumus. IV. 769. b. Legi divinæ cedunt externæ leges. III. 246. Humanæ leges momentaneæ et obscuræ, divinæ sole clariiores et permanentes. V. 328. b. Legem quæ nos tuetur et vindicat transgredi iniquitas est maxima. V. 186. a.

Lex probrosa Solonis. IX. 497. e.

Lex Moysis, lex Dei. II. 973. *Lex hominum pædagogus.* VIII. 631. c. *Lex quomodo subintraverit.* VIII. 839. a. 860. 862. b. *Per gratiam non aufertur.* VI. 793. d. *Domus Dei est.* V. 934. b.

LIA, Jacobi uxor, fucum non adhibuit. VII. 402. d.

LIBAMINA et philtra meretrices adhibebant, ut juvundæ apparent. IX. 767. d.

LIBANII monodia de incendio templi Apollinis in Daphne. II. 673. a.

LIBANIUS ad Chrysostomum exsulantem pergit. III. 878. d.

LIBELLUM repudiî cur permiserit Moyses. III. 246. c. VII. 239. a.

Libelli supplices Imperatoribus oblati. IV. 820. a.

LIBERALITAS Dei in homines. IV. 444. d. Liberalitas in pauperes exhibenda. IV. 27. Liberalitas erga egenos damnationem amovet. VII. 840. Non ex donorum mensura, sed ex dantium animo æstimatur. X. 633. d.

LIBERE bonum operamur, non necessitate. II. 449. d. 439. a.

LIBER et servus nomina tantum sunt. XII. 488. a. Uterque in iis quæ ad Christum spectant pares sunt. X. 192. b. Liberum aut servum quid potissimum faciat. V. 316. b. Liber ille tantum est, qui libertatem iustus habet. XI. 706. c. Nemo liber est, nisi qui Christo vivit. I. 49. e. Servus non est qui a peccato liber est. X. 193. c. Liber non est qui peccato servit. X. 194.

LIBERORUM et domesticorum cuique est ratio reddenda. IV. 780. c. De liberorum educatione Ecloga. XII. 837. c. Liberi in ecclesiam adducendi. I. 668. a.

LIBERTAS vera est nullo egere. VIII. 543. a. Libertas quam dant homines nomine tenus libertas est. VIII. 364. Libertas servorum Dei. I. 49. e. Libertas animæ vitam præsentem despicientis. IX. 98. e. Quantum sit bonum. VII. 664. a. b. Libertas ex afflictione oritur. V. 12. e. Libertas a curis tranquillitatem animi parit. VII. 449. a. Libertas dicendi sine virtute nihil profuit. IX. 338. a.

LIBERTINI quinaui. IX. 138. d.

LIBERUM arbitrium. IV. 163. V. 527. e. VI. 32. c. 246. e. VII. 107. b. IX. 348. b. Libertate arbitrii homo donatus. III. 318. d. IV. 191. e. 203. d. 228. c. VII. 392. c. Libertas actionum humanarum. VI. 184. c. VIII. 79. e. IX. 711. d. Deus non vim infert nolentibus, sed volentes trahit. III. 153. e. Liberum arbitrium non tollit Deus. VII. 669. b. 680. a. Illud minime tollit aut lædit hoc Jeremiæ dictum: *Non est in homine via ejus.* VI. 189. b. 190. Libertatem arbitrii non labefactant, neque necessitatem afferunt Christi prædicationes. X. 283. Non labefactavit Paulus. I. 364. a. IX. 680. Non tollit Paulus requirens obedientiam et silentium. III. 339. b. Non tollitur per gratiam. VII. 533. b. In nobis situm est, ut diabolo obtemperemus vel non obtemperemus. I. 893. a. Penes nos est ut mutemur. VI. 14. a. Liberi arbitrii est, ut cui per-

suadeatur vel non persuadeatur. III. 126. **E.** Liberum arbitrium per obedientiam ex corde indicatur. IX. 389. **B. C.** Libertas arbitrii inferitur ex indicto supplicio. VI. 190. **C.** Liberi arbitrii omni agendi potestate sublata, nullum meritum, nullum demeritum est. VI. 183. **D. E.** Liberum arbitrium, animæ decor in nobis et in Dei nutu situs. I. 24. **B.** Liberi arbitrii vis quænam. VI. 189. **E. A.** facultas quanta. IX. 719. **A.** Est causa boni et mali. II. 431. Virtutem et vitium parit. IV. 803. **E.** 806. Ab auxilio pendemus divino; ut autem eligamus, in nostro arbitrio situm est. VI. 190. **A.** Ex proposito probi improbe efficimur. I. 101. **A.** Verorum bonorum nos Deus opifices esse concessit. I. 24. **B.** Vel coronatur vel damnatur secundum animi propositum. IV. 204. **A.** Liberum arbitrium ipsum injicit in gehennam. XI. 440. **C.**

Liberi arbitrii major vis quam nature. VI. 713. **A. B.** *Ex libero arbitrio transgressionem accidunt.* VI. 624. **C.**

LIBIDO contra naturam horrenda. IX. 495. **A. B.** Libido intemperans bellum animæ parit. V. 30. **C.** Unde oritur. VII. 702. **A.** Libidinis extinguendæ modus. X. 574. **D.** Libido lacrymantem non adit. V. 53. **C.** *Quantam tragediam excitet.* V. 704. **E.**

LIBRI Scripturæ cur necessarii. VII. 2. **A.** Libri aureis literis scripti. VIII. 216. **A.** Libri magici et præstigiarii. IX. 326. **E. A.** *Libri secretiores, id est apocryphi.* VI. 773. **A.** *membranacei.* VIII. 776. **A.**

LIBYA de Spiritu sancto accepit. V. 193. **E. A.** Libyæ pastores quanta pro ovibus tuendis incommoda subeant. IX. 810. **C.**

LIGAMINA superstitiosa, quæ *περίπτα* vocabantur. XI. 446. **E.** infantibus nascentibus adhibita. X. 123. **A.** et pro morbis curandis. XI. 518. **D.** Apud Christianos Antiochenos in usu. X. 36. **B.** Ligamina et incantationes prohibentur. XI. 447. **B.**

LIGATURÆ damnantur. II. 287. **E.**

LIGNUM vite in paradiso. IV. 124. **C.** Cur sic appellatum. IV. 181. **C.** Lignum scientiæ boni et mali cur sic dictum. IV. 154. **C.** 156. **D.** 784. **E.** 783. *Lignum cognitionis boni et mali quid.* VIII. 812. **B. C.** Lignum collisum ignem emittit. VI. 516. **C.**

LIMINA sacra, *πρόθυρα*. VI. 323.

LINGUA una erat initio. VI. 215. **C.** Linguae cur multæ ac diversæ invecitæ fuerint. VI. 222. **B.** Linguarum divisio unde. II. 292. **E.** Cur non citius acciderit. II. 297. **C.** Linguarum divisio bonum. II. 297. **A.**

Lingua Hebraica ab aliis omnibus diversa. I. 703. **A.**

Lingua per verba sanctificatur. V. 138. **B.** Lingua peccans est plectrum cælestis musicæ. V. 15. **E.** Magnam etiam affert utilitatem. II. 272. **E.** Lingua nostra ut linguæ Christi similis sit oportet. VII. 832. **C.** Lingua tremendis mysteriis ministrans a vitiiis absteineat. II. 279. Est malitiæ vel justitiæ instrumentum. II. 67. **A.** Linguae facilitas mala innumera parit. V. 521. **D.** Linguae quot quantique lapsus. II. 272. **C.** Est machæra acuta. VI. 223. **A.** Ejus petulantia. V. 512. Linguae intemperantia causa malorum. VI. 44. **D.** Est muliebri vitium quod coercendum. IX. 273. Regius quidam est equus qui freno opus habet. VII. 592. **A.** Lingua diligenter custodienda. III. 11. **B.** IV. 26. V. 520. **A. B.** Quomodo custodienda et moderanda. I. 915. **E.** III. 233. **A.** IV. 36. **C.** VII. 34. Magis custodienda, quam pupilla oculi. VII. 592. **E.** ne postea igne comburatur. I. 915. **A.**

Linguarum donum quoddam esset. III. 92. **C.** X. 379. **B.** Novum erat hoc donum, sed prophetiæ donum antiquum erat. X. 380. **D.** Linguarum donum prophetiæ dono præstat. X. 373. **A.** Cur ante alia id acceperint apostoli. X. 373. **C.** Prædictum a prophetis. I. 693. *Linguarum donum quantum.* III. 937. **A.** 958.

LITANIÆ, *αἰτήσεις*, et supplicationes. VI. 318. **C.**

LITERÆ Abrahami tempore nondum inventæ fuerant. IX. 787. **D.** Literæ quæ mittuntur ex subscriptione manifestæ sunt. XI. 591. **B.** *Litera occidit*; quid hoc significet. X. 537.

LITES quot et quantæ tempore Chrysostomi. XI. 666. **D.** Lites et dissidia improbantur. XI. 401. **B.** *Lites pecuniarum vitandæ.* VIII. 983. **E.**

LITURGIE sacræ multæ afferuntur. X. 506-513. Liturgiæ voces quædam. XI. 26. **A. D.** Verba diaconi in liturgia. IX. 169. **E. A.** Liturgiæ verba per diaconum prolata, *Alii alios noscite.* I. 923. **B.** et: *Erecti stemus probe.* I. 583. **C.** Diaconus, populum dimittens, dicebat, *In pace discedite.* I. 749. **C.** In oratione dicebat, ut angelum pacis rogemus, *Angelum pacis rogate.* I. 740. **D.** II. 531. **E.** In liturgia sacerdotis oratio. VII. 332. **A. B.** Liturgiæ verba, *Sursum mentem et corda. Resp. Habemus ad Dominum.* II. 412. **C.** In liturgia respondebat populus, *Et cum spiritu tuo.* II. 548. **B.** X. 395. **D.** 670. **D.** In liturgia manus expandebantur. XI. 231. **A.** Invocabatur Spiritus sanctus in oblatione sacrificii. I. 319. **B.** Martyres memorabantur. IX. 188. **D.** 189.

LIVOR mentem exacerbat. VII. 358. **C.**

LOCA, ubi Paulus mansit, et ubi ligatus fuit, venerationi habita. IX. 818. **C.**

Locorum veneratio apud Christianos, ut urbis Bethleem. I. 686.

LOTUS, Augustus mensis. II. 427. c.

LOQUELA aliquando silentio utilior, ut et silentium loquela utilis. V. 521. A.

LORICÆ ferreæ. VII. 771. A.

LOT cur ab Abraham susceptus comes peregrinationis. IV. 363. A. Juvenis separatur ab Abrahamo. IV. 391. C. Sodoma petit, non advertens incolarum nequitiam. IV. 392. A. Cur eum in Sodomis habitare Deus voluerit. IV. 507. c.

Loto nihil profuit Sodomorum habitationem deligere. IV. 410. B. Lot cur in captivitatem abductus. IV. 411. A. Laudatur, quod solus esset probus. V. 441. C. Ejus virtus quanta. IV. 503. c. Lot in Sodomis sicut in pelago servatus est. II. 412. Vi eductus ex Sodomis ab angelis. IV. 513. E. 514. Loti uxor in statuam salis versa. IV. 515. A. Lot excusatur ab ebrietate, neque ipse neque filia ejus dammandi. IV. 524. E. Loti filię excusantur a concubitu cum patre. IV. 523. A.

LOTAGÆ mendicci circulatores. XI. 114. c.

LUCAS Pauli discipulus scripsit Evangelium. VII. 6. A. Qua de causa illud scripserit. VII. 7. c. Lucas in generationibus differt a Matthæo in quo et quare. VII. 17. Cur longiorem quam Matthæus genealogiam scripserit. VII. 53. A. Cur ab Adamo Christi generationem incipiat. VII. 8. B. Lucæ cum Matthæo consonantia circa locum ubi positus esset puer. VII. 127. A. Inter utrumque consensus circa centurionem. VII. 358. Lucas solus scripsit historiam Lazari et divitis. I. 876. B. Solus etiam Evangelium produxit usque ad assumptionem Domini. III. 922. A. Cur dicat se de omnibus, quæ cepit Jesus facere, scripsisse, cum scribat Joannes non posse omnia scribi. III. 123. E. Est Actuum Apostolorum auctor. V. 230. E. Id probatur. III. 90. D. 922. Lucas, Pauli discipulus, Acta Apostolorum scripsit; ideo maxima pars libri Paulum spectat. IX. 2. c. 3.

LUCERNÆ, sive lampades, in ecclesia accendebantur. IV. 767. c. et in foro Kalendis. I. 838. B.

Lucernas quidam superstitione in fontibus appendebant. VIII. 712. E.

LUCIANUS Græcorum disciplinis eruditus. II. 631. B. Fame torquetur. II. 629. c. In fame idololatria respuit. II. 630. c. Tormentis admotus ad singulas interrogationes respondebat, *Christianus sum*. II. 631. A.

LUCIFER *inter sidera*. III. 932. A.

LUCIO episcopo epistola Chrysostomi. III. 768. B.

LUCIUS, Jason et Sositheus, cognati Pauli in epistola ejus Romanos salutant. IX. 833. A.

LUCRUM ex proximi egestate partum, quam crudele. III. 99. A. Lucri amor quantas ærumnas subire cogat. I. 162. D. Lucro qui student, ab amore lucri sæpe læduntur. VII. 706. A.

LUCTATORES in usu. XI. 826. F. Ne servo liceat ad luctandum inungi, legem tulit Solon. XI. 827. A.

LUCTUS an prosit, nec ne. VI. 336. Quisnam utilis sit. VII. 213. c. Sæpe emendat eos, quos sermo non potest emendare. VI. 8. E. Luctu quoniam sint digni. VIII. 443. c. Luctus legitimus erga eos, qui in peccatis vivunt. I. 940. c. Erga defunctos qualis esse debeat. I. 937. E. Moderatus sit oportet. VIII. 429. B. Luctus et exsequiarum ritus apud Christianos. I. 938. D. Luctus defunctorum cum tibiis et cymbalis celebratus. VII. 406. c. Luctu nimio quidam ad familiarium sepulcra domicilium posuerunt. I. 178. Immoderatus improbat. X. 296. c. Mulierum plangit et luctus immodestus. VIII. 427. A. Luctus nimius a ratione alienus, etiam periculosus. VI. 336. Luctus Davidis ob mortem Saulis. IV. 888. c. Luctus iis, qui ante Christum vivere, licitus. VI. 337. In gravissimo statim luctu non adhibenda consolatio. I. 413. B. Lugendi ethnici, Judæi et catechumeni morientes. VI. 362. Lugere mortuos jam non licet. VI. 337.

LUDIMAGISTRI prius elementa docent, quam syllabas. IV. 866. D.

LUDUS quisnam prohibitus. VII. 114. B.

LUMBI quid significant apud Paulum. XI. 200. A.

LUNÆ et solis utilitas. IV. 54. A. 53. Quidam dicebant providentiam usque ad lunam tantum pertinere. V. 463. B.

Lunam plenam cur primo fecerit Deus. VI. 334. E.

LUNATICI jejuniis timent. II. 364. D.

LUNULA, ornamentum muliebre circa collum lunari forma. VI. 32. D.

LUPICINUS, Appiarie episcopus, ad Theophilum missus a Chrysostomo. III. 616. A.

LUPOS superat qui manet ovis. V. 400. E. Lupi vincuntur, oves Christi vincunt. VII. 427. B.

LUX magna et vera quæ. VII. 203. c. D. Lux Christi luce solis major. VII. 643. D.

LUXURIE dediti porci a Christo vocantur. VII. 326. D.

LUXUS res est mala. VII. 269. D. Quam inanis est et fluxus. I. 14. B. 13. 893. D. Quantus tempore Chrysostomi fuerit. IV. 179. B. 372. B.

V. 627. c. *Luxus vestium reprehenditur et damnatur.* VII. 70. VIII. 181. E. 368. A. maxime in mulieribus. IV. 441. *Luxus mulierum quantus tempore Chrysostomi.* IV. 484. A. VII. 401. A. Quæ mala hinc oriantur. VII. 944. 943. Curas parit. I. 391. E. Reprehenditur et damnatur. VII. 237. B. 293. D. 401. A. VIII. 421. B. 471. C. *Luxus in conviviis quantus.* XI. 376. E. *Luxus inaurium.* VII. 943. E. *Luxum calceorum vehementer exagitat Chrysostomus.* VII. 374. *Luxus et fastus redarguuntur.* XI. 321. A. De luxu pendenda quædam. XI. 436. E.

LYCAONES cur suspicati sunt Paulum esse Mercurium. I. 504. D.

LYCEUM : ibi Socrates morabatur. I. 80. E.

LYCHNICE *est solis occasus.* V. 891. E.

LYCURGUS jussit virgines nudas in conspectu virorum concertare. XI. 828. B.

LYDIE discipulæ humilitas et sapientia. IX. 298. B.

LYSTRIS Paulo et Barnabæ immolare volebant ex diaboli nequitia. II. 13.

M.

MACCABÆI in psalmo XLIII prædicuntur. V. 170. B. Maccabæorum res sub Juda et Simone a Daniele significatæ. I. 781. Matris eorum quanta virtus. II. 743. D. 747. B. Mater Maccabæorum septem peperit filios, sed nullum terræ, omnes cælo peperit. II. 748. A. In supplicio singulorum graviores tulit dolores, quam ipsi filii. I. 743. A. 746. C. D. XII. 493. B. Adjungebat et cohortationem mater erga filium postremum. II. 731. A. Hic fratres non habuit spectatores, sed præclarus theatrum, videlicet oculus matris. II. 730. B. Manus carnificum non expectavit, siquidem tyranni clementiam reformidabat. II. 731. E. Supplicii illorum descriptio. II. 747. B. Maccabæorum mater futuram resurrectionem testificatur. VI. 360. 1^a col. Ideo Maccabæi admirationi fuerunt, quia pro legis observatione passi sunt. VII. 463. B. Maccabæorum eorumque matris laus. VI. 143. B. In SS. Maccabæos et in matrem eorum homiliæ duæ cum fragmento in S. Joanne Damasceno reperto. II. 743-736. De die festi eorum mentio facta a Chrysostomo. XII. 346. A. B. Ipsos pro Christo passos esse probatur. XII. 348. B.

MACEDONES Christiani mirabiles eo, quod ex paupertate largiebantur. VII. 723.

MACEDONIA. I. 339. C. Macedoniæ orthodoxis episcopis scribit Chrysostomus. III. 836. A.

MACEDONII monachi dictum fiducia plenum pro Antiochenis timore correptis post eversas statuas. II. 203. D. *Vide notam* *.

MACEDONIUS Paraclete bellum infert, divinitatem ejus negans. II. 739. D.

MACEDONIANI impugnantur. XII. 372. D. *Macedoniani a Macedonio.* VI. 360. E. VIII. 901.

A. *Quomodo verum sensum Scripturarum adulterarint.* III. 972. E. A. *Argumentum illorum contra divinitatem Spiritus sancti ex Scripturis deductæ.* Ibid. et 973. *Responsio ad illud.* III. 973. C. D. *Ariani reprobat Christi gloriam; Macedoniani vero Spiritus divinitatem contumeliis afficiunt.* III. 976. A. *Nulli Macedoniano persuadere possibile fuit ut consubstantiali subscribat secundum Nicænam synodum, quare?* III. 977. B. *Illorum objectio, ex his verbis de Spiritu sancto, quod non loquatur a seipso, solvitur.* III. 978. B. *Macedoniani impugnantur.* III. 966. E. A. *Dicebant quoque Deum magnum et parvum, necnon creatum.* I. 1024. A. *Deus sapiens cum sit, permisit ut hæreses nomen haberent a suis auctoribus.* VI. 360. C. VIII. 901. A.

MACERATIO. Ex maceratione rerum cælestium desiderium nascitur. II. 90. C.

MADIANITE quod aliter inexpugnabiles Judæos putarent, virgines speciosas immiserunt. II. 172. B.

MAGI et præstigiarum libri. IX. 326. E. A.

MAGI, reges, philosophi, necnon rhetores, vane conati sunt Christianorum res destruere. II. 644. C. D.

Magi Cambysi succedunt. I. 787. C.

Magi Persidis doctores. VII. 139. B. Per stellam Deus ipse vocavit. VII. 104. B. Cur illa ducti ad Christum venerint. VII. 98. C. D. 104. XI. 808. C. Primitiæ vocantur. III. 472. A. Philosophis sunt sapientiores. VII. 131. A. Illorum fides, qui quamvis alienigenæ ex Perside accurrerunt, ut Christum in præsepi jacentem viderent. I. 609.

A. 614. D. Magorum pietas. VII. 126. c. philosophia, fides, munera. VII. 138. A. B. Quare nullo eorum quæ extrinsecus videntur, offensi sint, sed adorarint et dona obtulerint. VII. 138. B. Ut Deum Christum adoraverunt. *Ibid.* Magna alacritate venerunt, et Christum adoraverunt. I. 609. B. III. 472. B. Quid illis suaserit ut Christum adorarent. VII. 137. Cur Judæos in Christi adoratione anteverterint. VII. 128. A. 129. Judæi a magis edidicerunt, quod stella ipsum in Persarum regione prædicaverit; magi a Judæis acceperunt eum ipsum, quem stella prædicaverat. VII. 119. A. Magi cur fuga opus habuerint. VII. 139. A.

Magi apud Persas non malefici, sed sapientes intelliguntur. VI. 758. c. 2^a col. *Illorum munera quid significant.* VI. 762. c. 2^a col.

MAGISTRI officium est non confestum pœnas sumere, sed in correctione inferenda tardum esse. X. 690. B. Debet discipulorum calamitatibus affici. X. 755. A. Magistri ornamentum est discipulorum virtus. X. 554. c. Magistri Christiani doctrina. VII. 12. c.

Magister Chrysostomi gentilis superstitiosus. VII. 415. A. Ejus dictum de viduis Christianis. I. 416. B.

MAGISTRATUS quasi terribiles pædagogi instituti, ut negligentiam hominum corrigere. IV. 766. D. Magistratibus de civitate sublatis, quanta mala invadunt. II. 86. A. 87. Illorum timor utilis. II. 86. c. Imperatores præfictis suis tabellas aureas porrigunt, magistratus signum. VI. 126. E. Quenam potestas magistratui annexa. III. 93. D. Varii ordines magistratuum in rebus civilibus, quorum alii majores, alii vero minores. III. 91. c. Item in Ecclesia. *Ibid.* A nobis alendi, quia domesticis neglectis rebus de publicis solliciti sunt. IX. 755. A. Sæculares magistratus virtuti non favent, imo adulatione et patrociniis amicorum circumventi, accusationem habent malitiæ. I. 606. c. Regnantes oportet esse vigilantes et sobrios, sicut eos qui reguntur esse obedientes. XII. 444. D.

MAGNANIMITATEM animæ elemosyna probat. IX. 408. D. De magnanimitate et fortitudine Ecloga. XII. 896-903.

MAGNIFICENTIA nimia damnatur. VIII. 545. c.

MAGNA ecclesia Antiochiæ sic dicta, in qua cononabatur Chrysostomus. VI. 296. A.

MAGNA sæpe parvis egere, efficit Deus. V. 183. A. Magnum et præclarum nihil est, nisi aliis sit utile. X. 261. D.

MAGNO, episcopo, scribit Chrysostomus. III. 733. E.

MAJORUM virtus improbo nihil prodest. VII. 41. A. De illorum nequitia non erubescendum. *Ibid.* Majorum laudes, cum nos similes sumus, ad nos quoque pertinent; sin ab illis discedamus nihil valent, imo magis nos condemnant. XI. 711. A.

MALACHIAS post captivitatem Babylonicam Christianum cultum prædixit. I. 791. D. *Malachiel* pro *Malachia*. V. 969.

MALCHUS alapam Christo infixit. VIII. 559. B.

MALCHUM per literas solatur Chrysostomus, quod filium amiserit. III. 761. c.

MALEDICO fides non debetur, ut qui inimicitarum laborat suspicione. V. 287. A. Stercus ore fert. *Ibid.* B. c. Maledicentes compescendi. III. 226. D. Illorum futura poena grandis. VII. 465. B. A regno cælorum sunt exclusi. I. 452. D. E. Illos Paulus a regno cælorum excludit. VII. 246. E. damnat et carpit. VI. 222. D. VII. 562. c. IX. 558. c. D. 559. XI. 124. B. c.

MALEDICENTIA fugienda. VI. 226. E.

MALEDICTIO Chanaani in Gabaonitis finem accepit. VI. 23. D. E.

Maledictio prælata erat in eos qui pendebant in ligno, non servata lege. VI. 395. c. Maledictionem hanc non poterat incurere Christus; implevit namque legem. *Ibid.* D. sed maledictionem maledictione commutavit, suspensus in ligno. *Ibid.* Mirabile est, mortem morte solutam videre, maledictumque maledicto sublatum. VII. 23. A.

MALEDICTI qui causam temere præbent, rei sunt supplicii. I. 311. A. Maledictum legis sibi accersunt, qui Regis cælestis dono frui nolunt. I. 755. D. Maledictus qui sperat in homine, benedictus qui sperat in Deo. V. 140. c. Maledicta contra Deum prolata ulcisci, quæ contra nos prolata, patienter ferre debemus. VIII. 369. A. Ecclesiæ rectoribus maledicere quantum sit malum. III. 227. A. 228. A. Is qui externos maledictis incessit, Dominum offendit; qui vero maledicta conicit in seipsum, placat illum et reconciliat sibi. VII. 225. D. In proximum maledicti quantis pœnis obnoxia. XII. 13. D. Qui enim fratrem contumelia afficit, Deum contumelia afficit. *Ibid.* A. Ex maledictis in proximum nihil lucri, damni plurimum. XII. 14. B. Quæ in proximos torquentur maledicta, ea prius attingunt eos qui insidiantur. XII. 15. A. Maledicta non sunt probis metuenda. VII. 223. D. E. Si vita accurate instituitur, virtutis splendorem maledicta obscurare nequeunt. VII. 224. E. Maledicta acerbius mordent quam res ipsæ. XII. 220. B. 221. Maledicta non maledictis, sed beneficiis majoribus refellenda sunt. VII. 414. D.

MALEFACERE est male pati, *adagium*. IX. 150. b.

MALIGNITAS in sese ipsam impingit, et quæ perfici nequeunt, denuo semper aggreditur. VII. 124. a.

* MALITIÆ nomen variis modis accipitur. II. 298. d. Hoc nomen pro miseria, labore, ærumna accipitur. VII. 317. c. Malitia quædam non est noxia. II. 298. d. e. Malitia non ex natura, sed ex voluntate gignitur. VII. 289. quippe omnis malitia ex arbitrio et voluntate est. VIII. 18. d. Omnem malitiam docet otiositas. XI. 681. d. Non vi aut necessitate a malitia detinemur. IX. 586. a. Malitiæ gradus varii. I. 96. d. Talis res est malitia, ut etiam ii qui operantur eam condemnent. III. 628. Malitia talis res est: quicquid dicatur vel fiat, non corrigitur, sed proprium virus servat. VIII. 283. c. Hujusmodi est malitia: nemini vult cedere; unum solum respicit, ut eum perdat cui insidiatur. VIII. 347. b. Nihil impudentius audaciusque malitia. IX. 119. d. Quanta sit malitiæ tyrannis, exemplum. IX. 619. e. Malitia aliorum Deus sapienter utitur ad bonum. IX. 85. b. *Adde NEQUITIA.*

MALUM hoc est bonum non fecisse. XI. 134. a. Quid malum? inobedientia. IV. 784. e. Malum quippe nihil aliud est, quam non obedire Deo. VII. 672. b. Quædam semper mala sunt, ut impietas, crudelitas, lascivia, inhumanitas, ingluvies, et alia hujusmodi. VI. 176. Fames non est malum. VI. 176. d. e. 177. a. Quod fit juxta voluntatem Dei, non est malum, etsi videatur improbum esse; contra quod fit præter voluntatem Dei, etsi putetur optimum, tamen iniquissimum. I. 753. b.

Malorum causa nobis non est Deus. IX. 203. Omnia ex natura non sunt bona vel mala, sed ex voluntate et arbitrio nostro pendent. IX. 721. b. Malum numquam ex necessitate existit. VII. 673. b. Ex ignavia et desidia oritur. *Ibid.* Otium omnis mali occasio et radix est. XI. 134. a. 340. e. Malorum quæ accidunt in temporibus fabricatores sunt homines. XI. 134. e. f. Mala ex deliciis oriuntur. IX. 135. a. Ira furorque quanta mala pepererint. IX. 424. Voluptas mundana quanta mala secum afferat. XI. 673. e. Malorum radix avaritia. IX. 67. d. Illa namque bellorum, contentionum, mæroris, causa est. IX. 125. a. 299. a. Omnibus malis scatet divitis anima. IX. 127. c. Quanta mala invexerit divitiarum cupiditas. IX. 592. d. Malorum causa est, quod non sit caritas. XI. 627. b. Nam caritas omnia mala tollit. X. 361. e. a. XI. 759. b.

Mala ne patiamur penes nos est. IX. 612. e.

Si injuria accepta benedixerimus ei qui nos injuria afficit, omnes coronabunt et celebrabunt nos; et tunc ex malis nobis evenient bona. IX. 612. a. n. Nullum est malum, quod non exstinguat Dei metus. V. 431. e. Nemo malum malo sanat, sed bono malum. VIII. 348. a. Mala nomina tantum erunt, si velimus. VII. 673. d. Mali nihil patitur vir bonus. VII. 862. c. Qui mala fortiter ferunt, non læduntur, etsi lædi videantur. VII. 153. c. Si sobrii fuerimus et non desides, non solum nullum damnum inter medios malos versari; sed id nos reddet virtutis studiosiores. IV. 227. d. e. Malo non afficitur qui malum non operatur. VIII. 284. b.

Malus in ipso vitio pœnas luit. V. 130. b. Malus sibi ipsi nocet. V. 503. d.

Malis improbisque hominibus non insultandum, sed eorum consuetudo vitanda. V. 506. b. Bonorum gratia Deus malos fert patienter. VII. 181. d. Malos in prosperis esse sinit Deus, quia nondum advenit judicii tempus, ut pro merito quisque recipiat. VII. 823. d. Malum non modo perpetrare, sed etiam bonum non agere, crimini est. VI. 18. e. A malitia non solum opere, sed etiam affectu, prorsus alieni simus; non modico affectu, sed summo odio illam aversari debemus. IX. 738. c.

Malum qui aggreditur, licet perficere non possit, perinde reus est ac punietur. I. 141. d. Malorum colophon est gloriarì in rebus terrenis et dignitatibus. VII. 667. c. Mala melius novimus postquam ea perpetravimus, ac multo etiam manifestius, cum punimur. IV. 785. d. Nostris magis erudimur malis, quam alienis. I. 42. e. Magnum malum mala pro bonis recipere. I. 260. e. Inimicis nostris imprecari, et ut penis et supplicio afficiantur rogare Deum, non licet. III. 33. a. Mala nobis inferentes bonis affici cupiamus; vel saltem illos ne ulciscamur. VII. 860. c.

Malorum natura est, ut stare nequeant nisi bonis permixti. IX. 26. a. b. c. Præmittenda malorum expectatio, nequando veniat ipsa tristium experientia. III. 486. a. Non solum debemus non ægre ferre mala præsentia, sed etiam propter futura maximam habere gratiam. XII. 429. b. Impium dictum: *Faciamus mala ut eveniant bona*. IX. 523. c.

Mala prima tria sunt, gula, avaritia, et vana gloria. VI. 813. a. *Vide IMPROBUS.*

MAMMONA. Ex mammona iniquitatis sibi amicos facere, est erogare pecunias in egenos. V. 251. b. Mammona tyrannus acerbus. VII. 306. a. Herode iniquior. VII. 130. b. Nihil magis infi-

dum quam mammona. VII. 160. b. Pauci præceptum non thesaurizandi in terra, sed in cælo, custodiunt; sed multi Deum odio habentes mammonam diligunt. I. 139. b. c.

Fæ tibi, mammona, et ei qui te non habet! securile dictum tempore Chrysostomi. XI. 144. a.

Mammona Syriaca lingua divitiæ dicuntur. VI. 818. a.

MANASSIS penitentia. I. 10. c. Manasses, qui adversus sancta manus extenderat, et abominaciones in templum induxerat, et alia execranda facinora patraverat, omnia per penitentiam abluit. VII. 319. Manassis oratio, cujus locus affertur. VIII. 133. a.

MANDATA Dei ex se pulchra, pulchriora cum explentur. II. 83. d. Cum studio et animi alacritate Dei mandata sunt amplectenda. V. 332. c. Illorum ratio non querenda. IX. 486. b.

Mandata nonnisi facilia dedit Deus. V. 378. c. Difficultas illis non inest. IX. 778. b.

Mandatis Christi non solum non obtemperare, sed etiam iis non credere, gravissimum inducit supplicium. I. 153. c. Mandatum primum: *Diliges Dominum Deum tuum.* VII. 783. Secundum vero: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* *Ibid.* In quo secundum mandatum sit primo simile. *Ibid.*

Mandata carnalia quædam. XII. 186. d. Mandatum sæculare seu mundanum quid. XII. 213. a. b.

MANES. *Fide SEQUENTIA.*

MANICHÆUS hæreticus. I. 663. Hærescos princeps. IX. 287. b. XI. 269. a. Manichæi direptores ovilis. I. 500. a. Illos futuros esse prædixerat Paulus. XI. 668. a. Illorum hæresis recentissima. XII. 127. c. Deum affirmabant esse malum, malarumque rerum creatorem. I. 334. d. 337. a. Creationem dei ejusdam minime boni opus esse dicebant. III. 563. a. Diabolus hujus mundi deum esse asseriebant. X. 378. d. malamque esse naturam. VII. 662. e. Præsentem quoque vitam esse malam affirmabant. VII. 634. Hoc dicentes confutantur. X. 787. c. 788. Res præsentis calumniabantur. IX. 644. e.

Refelluntur dicentes Deum qui fecit mundum esse malum. VII. 242. d. e. a. 243. Tacito nomine carpuntur, malum esse mundum affirmantes. XI. 306 c. Contra Manichæos Chrysostomi dicta, cum minime rationis compotes mundi existimarent esse duo opifices, unum scilicet creaturæ spiritualis et invisibilis, alterum vero corporeæ. V. 889. c. d. VII. 212. e. a. Asserentes Deum esse malum, vel hujus mundi rebus non pro-

videre, confutantur. VIII. 58. c. item alium esse hujus mundi creatorem, operaque visibilia non ejus esse, sed alterius dei ipsi contrarii. VIII. 147. a. Contra Deum blasphemant malum ingentium inducentes, et illi potestatem divinæ potestati parem tribuentes. VII. 632. c. IX. 24. c. 25. 26. Illorum errores varii refelluntur. IX. 24. et *sqq.*

Manichæus Deum creatorem esse negabat. IV. 732. b. Materiam ante creatum mundum exstitisse dicebat. IV. 13. b. Ab illo avertere nos oportet, qui omnium opifici non credit, illumque tanquam mente captum aversari. *Ibid.* et 730. a. Cælorum Regem a regio solio deturbatum cum creatis rebus collocaverunt, creaturam vero divinitatis sedibus honorarunt. IV. 748. e. Materiam non factam fuisse, ut dicunt Manichæi, quam absurdum. IV. 730. a. Dei creationem calumniantur. VII. 702. d. Magnum interstitium esse inter Creatorem et rem creatam, contra Manichæos probari videtur. XI. 3. c. Deum non potuisse absque materia creare affirmantes confutantur. XI. 201. e. f.

Manichæi in feles et canes, insuper in alia hisce ignominiosiora, audent Dei essentiam habitatum mittere. II. 428. c. 429. a. Solem non corruptibilem putant. *Ib.* Corpus esse malum dicebant. VI. 221. b. At corpus quidem minus est anima, non vero contrarium animæ. VI. 167. c.

Manes satanica immanitate ductus matrimonium damnabat. I. 331. a. Mali causam esse staturabat. I. 114. Manichæi quidam virilia amputabant. VII. 702. d. X. 850. b.

Manichæi prophetas et patriarchas contemnunt. I. 663. d. e. Negabat Manes Deum esse auctorem Veteris Testamenti. III. 278. c. Veterem legem explodunt. VII. 241. a. nec a Deo Patre esse dicebant. VII. 590. e. sed ex diabolo. VII. 235. d. 449. c. d. Illos carpit Chrysostomus. VII. 672. a. Eorum ora obturare conatus est Paulus, qui legem incusabant. IX. 603. c. Inpeti videtur illorum affirmatio de lege, quam dicebant damnum et quicquillas. XI. 326. f. Contra Manichæos Vetus Testamentum criminantes, et alium Novo, alium Veteri, Deum tribuentes. III. 323. d. e. Confutantur dicentes mandatum legis a Paulo malum dictum fuisse. XII. 187. c.

Manichæus humanis ratiociniis divina tractans, perniciose dogmata in Ecclesiam invehit. XI. 716. c. Negabat dispensationem in carne. I. 617. d. VII. 884. g. dicens Christum neque incarnatum esse, neque carnem induisse, sed speciem quamdam

faisse, πάντας. III. 28. X. 411. Christum alienum a Creatore dicebant. VII. 569. B. VIII. 563. A. Christus Manichæi necnon Marcionis furori ne præbeat occasionem, quod futurum est prædicit ut Deus, et rursus ut homo recusat. I. 623. D. Homilia in illud, *Pater, si possibile est*, etc., contra Manichæos et Marcionistas. III. 19. A. Passionem adponi Unigeniti deitati imaginantur Manes, Arius et Apollinaris. III. 896. Manes a Paulo confutatus circa œconomiam Christi. V. 302. C.

Manichæi, canes rabidi, speciem quidem præ se ferunt modestiæ, intus vero canum insaniam foveant. IV. 788. C. Negabant resurrectionem. *Ib.* Ex his verbis, *hodie præcum eris in paradiso*, inferebant jam factam esse retributionem et supervacuam fore resurrectionem. *Ib.* Dicebant mortem Christi apud Paulum nihil aliud significare quam fuisse in peccatis, et resurrectionem esse liberationem a peccatis. X. 410. E. 422. C. Manichæi negantes resurrectionem per verba, *Dixit Dominus Domino meo*, etc., confutantur. V. 299. Dicentes resurrectionem esse a peccatis liberationem, confutantur. X. 413. A.

Manichæorum os putridum. X. 66. B. Manichæus Pauli libris usus est, sed concise et truncatim. X. 694. B. Nihil nos ex nobis posse affirmabant. VIII. 310. E. Circa Davidis peccata Manichæorum opinio. VII. 363. E. Manichæi blasphemant. XI. 137.

Manichæi a Manete. VIII. 901. A. *Sunt hæretici*. V. 872. A. 883. *Manes veritatis adversarius*. VIII. 709. A. *Manes vere πᾶντες, hoc est insaniens*. III. 980. D. *Dicebat se Paracletum et filium Dei esse*. *Ib.* *vel se Spiritum sanctum habere*. *Ib.* C. *solem et lunam opifices esse, et haurire animas ac reducere eas*. *Ib.* E. Vide notam d. *Ib.* *Dicunt malam esse ipsam creaturam Dei*. VI. 819. C.

MANIFESTATIONEM Spiritus signa vocat Paulus, merito. X. 307. A.

MANNA differt a pane vero et vivo, secundum finem. VIII. 311. E.

MANSIONES itinerum. I. 232. C.

MANSUETUDO vera quæ. IV. 587. B. Omnis virtus bona, maxime vero mansuetudo et clementia. VIII. 414. B. Nihil mansuetudini par est, quæ et possidentibus et utentibus admodum utilis est. IX. 233. A. Nihil suavius et aliis utilius, quam homo hac virtute præditus. IX. 63. A. Quantum sit mansuetudo bonum. IV. 834. D. IX. 63. B. Mansuetudinem agentes erga eos qui in nos peccaverunt, multam nobis a Deo conciliemus misericordiam. VII. 294. A.

Mansuetudinis quantum robur. IV. 590. A.

Vere nihil mansuetudine validius, nihil potentius. IV. 634. D. nihil violentius. IV. 638. D. Magnæ fortitudinis est indicium, et generosa et virili admodumque sublimi anima mansuetudini opus est. IX. 406. C. Mansuetudo omni violentia potentior est. VII. 391. A.

Mansuetudine ira solvitur. IX. 144. E. Cito sedat iracundi furorem. IX. 63. E. Furor morbum augeat, mansuetudo eliminat. IX. 63. B.

Mansuetudo commendatur. IV. 394. E. A. B. 433. D. IX. 406. A. Illam docet Christus non tantum verbis, sed etiam operibus. III. 28. A. Illius benignitas et mansuetudo imitandæ sunt. VIII. 329. B. Dei imitatores mansuetudo facit. XII. 582. A. B. Si recordamur mansuetudinem Christi, statim mansueti et clementes erimus. XII. 583.

Mansuetudo tunc maxime ostendenda, quando res nobis fuerit cum sævis et agrestibus hominibus. V. 400. B. Non enim ubique illam adhibere oportet. VII. 610. B. Percutientibus mansuetudine, silentio et patientia vicem rependam. IX. 332. et quanto gravior contumelia infertur, tanto maiori mansuetudine opus est. IX. 270. E. Oportet monita mansuetudine lenire. XI. 672. B. Licet cum mansuetudine magis carpere, quam cum ferocia confutare. XI. 749. A. De Mansuetudine, et Malorum patientia, et Injuriarum memoria Ecloga. XII. 833. Mansuetudo Moysis miranda. V. 448. A. *Mansuetus quis?* VI. 789. C. 2^a col.

MANUS Dei est auxilium ejus. V. 538. C.

Manus cur levandæ in oratione. V. 520. Purgandæ sunt eleemosynis et clementia. V. 520. E. Fructuosæ reddi debent per eleemosynam. XII. 331. C. Manus dextra in Evangelio quid significet. I. 136. D. Lavabant manus cum intrarent in ecclesiam. VIII. 496. C. Mulierum manus extrinsecus inauratæ. V. 616. E. Liturgie tempore universus populus stat expansis manibus. XI. 231. A.

MAPPAM in circo omnes adspiciunt. VIII. 723.

MARANATHA quid significet. X. 477. D.

MARATHONIUS hæreticus. VIII. 722. D.

MARCELLO in Macedonia episcopo scribit Chrysostomus. III. 836. A.

MARCELLUS, Photinus et Sophronius, iniquum Verbum ipsum energiam et efficaciam operationis esse, atque hanc energiam inhabitare in illo qui ex semine David, minime vero substantiam hypostaticam. XI. 270. D. Marcellum Galatam prosternit Paulus. XI. 269. A. Dicebant quoque, Splendor non est in se consistens, sed id quod est habet in alio. XII. 19. A. Filium esse splendorem Patris negabant. XII. 22. D. B. Confutantur a

Paulo. *Ib.* Filium et Patrem et Spiritum sanctum unam esse personam affirmabant. XII. 127. Marcelliani putabant Filium propria hypostasi privari. VIII. 53. c. Paulus adversus illos statuit, duas esse personas divisas per hypostasim. XII. 37. A.

MARCELLINO Chrysostomi epistolæ. III. 755. A. 850. D.

Marcellino et Marciano Chrysostomi epistolæ sex. III. 728. B. 757. 779. 814. 874. 875. A.

MARCIANO scribit Chrysostomus. III. 798. D. Marcion hæreseos princeps. IX. 287. B. Μαρκίωνας Chrysostomus vocat Marcionistas. X. 791. c. *Marcionistæ a Marcione*. VIII. 901. A. *Marcion veritatis adversarius*. VIII. 709. A. Ejus morbus. VI. 96. B. Marcionistas fore prædicit Paulus. XI. 668. A. Marcionistæ blasphemant. XI. 137. Marcion humanis ratiociniis divina tractans, perniciosa dogmata in Ecclesiam inexit. XI. 716. c. Salamis urbs in Cypro ab hæresi Marcionistarum infestata. III. 872.

Marcion Deum mali causam statuebat. I. 114. Marcionistæ confutantur, ex his verbis Christi, *Nemo bonus, nisi unus Deus*, dicentes, Deum Christum esse bonum, Deum vero punientem esse malum. IX. 52. B.

Marcion negat Deum, qui omnia condidit, esse bonum. XI. 270. D. Marcionistæ dicebant creaturam alienam esse a sapientia Dei. VIII. 288. D. et materiam ante mundum creatam fuisse. IV. 15. B. Materiam non factam fuisse, ut dicunt Marcionistæ, quam absurdum. IV. 748. E. Marcion satanica immanitate matrimonium damnavat. I. 331. A. Asserebat Christum non esse creatorem. VII. 369. B. nec potuisse Deum assumpta carne manere mundum. XI. 201. F.

Marcion negabat Deum esse Veteris Testamenti auctorem. III. 278. c. Ejus sequaces legem Moysis ex catalogo divinarum Scripturarum expungebant. I. 500. c.

Marcion negabat dispensationem in carne. I. 617. D. Dicebat Christum nonnisi specie advenisse. III. 28. non vere ex Maria natum esse. VIII. 577. D. E. Marcionis furori Christus ne præbeat occasionem, quod futurum est prædicit ut Deus, et rursus ut homo recusat. I. 623. D. Erubescere debet Marcion, Deum videns in carne adoratum a magis. VII. 128. B. OEconomiam passionis Christi negabat. VII. 884. c.

Marcion œconomiam negans a Paulo confutatur. V. 302. c. XI. 269. A. Marcionistæ œconomiam passionis Christi negantes confutantur. VII. 885. E. 886. Confutantur dicentes de Christo, Non est factus homo, sed in similitudinem homi-

num factus. XI. 283. B. Marcionistas ferit Paulus, statuens his verbis: *Unxit te Deus oleo justitiæ*; quod divinitas non ungatur, sed humanitas. XII. A.

Marcionistæ affirmantes creaturas esse immundas refelluntur. XI. 811. A. B. Item hæc verba Scripturæ, *Det illis Dominus misericordiam a Domino*, arripientes adversus consubstantialitatem Filii, corripuntur. XI. 727. D. De consubstantiali Homilia, in hæc verba: *Pater, si possibile est*, etc. adversus Marcionistas et Manichæos. III. 19. A.

Marcionis assertio, quod Christus hæc verba, *Neque Patrem quis novit nisi Filius*, de ignoto et a nemine cognito Deo dicebat. VII. 482. E. Marcionistæ resurrectionem negantes, per verba psalmi, *Dixit Dominus.... Sede a dextris meis*, refelluntur. V. 298. B. 299.

Marcion libris Pauli usus est, sed amputatis et truncatis. X. 694. B. Ex his verbis Pauli, *In aliud evangelium, quod non est aliud*, Marcionistæ concludebant, Paulum ipsum etiam dixisse, non esse aliud evangelium. X. 791. c. Refelluntur. *Ib.*

Marcionis qui morbo laborant, filii diaboli sunt. VII. 517. A. B. Illorum ritus ridiculi in baptismo mortuorum. X. 440. c. Illorum de Davide assertio, scilicet, illum occidisse et mœchum fuisse. VII. 363. A.

MARCUS, Petri discipulus, scripsit Evangelium. VII. 6. Scripsit in Ægypto rogatu discipulorum. VII. 8. B. Post Matthæum scribens, studuit compendio, utpote jam dicta et nota recensens. VII. 53. A. Inter Marcum et Matthæum nulla discrepantia circa socrum Petri. VII. 369. A. B. neque circa factum sacerdotis, qui panes propositionis Davidi et illis qui cum ipso erant comedendos dedit. VII. 487. D. Factum de tributo Marcus non retulit, quia hinc ingens honor Petro accedebat. VII. 660. c. Lapsus vero Petri non celavit, sed etiam clarius quam alii narravit, eo ipso quod illius discipulus esset. VII. 909. c. Marcus Evangelium suum usque ad Assumptionem Domini non produxit. III. 922. A.

MARGARITÆ et gemmæ in Christi manus per pauperes reponendæ. II. 285. B.

MARIS commoda quanta. I. 182. A. 183. B.

MARIE generatio cur non texatur in ortu Christi. VII. 29. B. Majores ejus cur silentio missi fuerint. VII. 31. Ejus genealogia non ducitur, sed Josephi, quare. VII. 30. c. 37. A. 38. B. *sqq.* Quomodo Elisabeth ex tribu Levitica cognata sit Mariæ. VII. 17. A. Constat virginem ipsam ex genere Davidico fuisse. II. 422. A.

Maria virgo admiranda in salutatione angeli. VII. 63. Edem, quod terram virginem significat, Virginis Matris figura. III. 136. b. Mariæ integritas et puritas. III. 21. d. Illam virginem et matrem reddidit Deus. III. 406. a. Virgo usque ad partum intacta mansit, necnon post partum. VII. 90. Spiritus sancti in Maria Virgine operatio non exploranda. VII. 58. b. Maria Virgo jure beata prædicatur. VII. 528. c. Victoria nobis causa. III. 907. c.

Mariæ sapientia. VIII. 146. b. prærogativa. VII. 145. b.

Maria ut postea discipulo, sic prius Josepho tradita fuit. VII. 66. b. Quantus honor collatus discipulo cui Christus matrem commendavit. VIII. 576. c. Maria mater Christi ad ejus sepulcrum cum aliis mulieribus venit. VII. 932. b.

Maria Virgo Deipara Christum genuit. III. 1000. c. d. 1001. Secundum naturam virgo, secundum æconomiam mater facta est. VIII. 921. b.

Mariæ Deiparæ nemo in sapientia exæquandum. VIII. 915. d. Nihil in vita hominum Virgini Mariæ simile. Ib. e. Nullum in tota natura tale est spectaculum. Ib. a. Maria vere mater Christi, quomodo. II. 963. c. Per Mariam Deus Evam crexit collapsam. II. 963. c. Habemus sanctam Virginem ac Dei genitricem Mariam quæ pro nobis intercedit. VI. 486. d. Maria virgo pro virgine Eva intercedit. VI. 593. a. Virgo et Deipara Maria, cum aliis mulieribus, venit ad sepulcrum. VIII. 817. a. Maria Jacobi Deipara erat secundum opinionem cujusdam anonymi. VIII. 816. d. Mariæ Virginis laudes. VI. 736. 1^a col. d. 2^a col. a. b. Mariæ matris animam gladius dubitationis pertransiit. V. 679. c. Vide VIRGO.

MARIA, soror Moysis, ob exiguum murmur lepræ damnationem refert. II. 388. c.

MARIA, soror Lazari, an sit peccatrix illa quæ unxit pedes Jesu; eandem non putat fuisse Chrysostomus. VIII. 422. c.

MARIA Magdalena ferventi amore mota, Dominica manediluculo venit ad sepulcrum. VIII. 580. c. Ideo non parvam diligentia sua accepit mercedem; nam prima Christum post resurrectionem vidit. VIII. 584. c.

MARIA Magdalena ad sepulcrum veniens. Difficultates ea de re. VIII. 816. 817.

MARIE in Evangelio memoratæ, quot numero fuerint. VIII. 824. c. d. 823. e. a. Maria quædam apostolicis certaminibus se dedit. VIII. 420. c. Maria, Pauli discipula, multum labora-

vit. IX. 822. c. Mariæ, quæ in obsidione Jerosolymæ filium comedit, historia ex Josepho *de Bell. Jud.* L. VI. Cap. 7. et 8. I. 62. 63. 64.

MARI episcopo epistola Chrysostomi. III. 769. e. Mari et Symeon presbyteris et monachis in Apamensi agro epistola Chrysostomi. III. 730. a.

MARINIANO scribit Chrysostomus. III. 812. a. MARITO Paulus tribuit locum principatus et providentiæ, uxori vero subjectionis. XI. 163

MARMORA domibus ornandis. II. 33. e. Marmore crustati parietes in domibus. V. 621. c.

MARO presbyter monachus, ad quem scripsit Chrysostomus. III. 738. b.

MARSI et Gotthi monachi, apud quos Serapion episcopus delitescerebat. III. 722. e.

MARSUPIORUM sectores concionibus Chrysostomi aderant, ut subriperent aurum quod servabant auditores. I. 586. c.

MARTIS Venerisque adulterium. II. 681. d.

MARTYREM non solum facit sacrificium respicere, sed etiam quodlibet servare præceptum quod mortem potest accersere. I. 839. a. Non sola mors martyrem facit, sed etiam animi propositum, cum non eventu solo, sed voluntate quoque martyrii corona comparetur. II. 723. b. Non modo qui cruciatibus est consumtus, sed etiam qui verbo gratiæ testificatus est, ille est martyr: nam quis veritatis præco martyr est Dei. III. 918. b. Nemo potest martyrium fortiter subire aut prædicare, nisi Spiritus sancti virtute roboretur. Ib.

Martyrum corona et gloria totius est Ecclesiæ gloria, cujus illi caput, nos vero pedes sumus. II. 729. b. Martyrum quippe mors fidelium est exhortatio, Ecclesiarum fiducia, christianismi confirmatio, mortis destructio, resurrectionis demonstratio, etc. II. 823. c. Martyres sunt palmites ex Christo ceu radice pullulantes. III. 149. e. Sunt Ecclesiæ thesauri. I. 706. d.

Martyrum examina multa in Perside. I. 683. b. Innumeri populi martyrum jugulati, quia Christum abnegare noluerunt. I. 696. b.

Martyrum varia supplicia enumerata. II. 854. c. X. 33. a. b. Martyres in craticulis ferreas, prunis substratis, conjecti. Ib. a. Martyres spectatores victoriæ suæ supernas Virtutes habent, sicut athlete populum. II. 852. e. 853. a. Martyrum cætus, chorus et exercitus vocatur. II. 849. b. Martyrum anima melior auro. VI. 143. b. Martyrum patientia in tormentis. II. 732. b. c. 733. d. Eorum constantia egregia descriptio. II. 830. a. 831. b. Omnia tormentorum genera ita superabant, ut ea non solum fortiter et genere, sed et alacriter et cum voluptate fer-

rent. II. 691. d. e. Quanta fortitudine pro veritate decertarint. II. 833. b. *sqq.* 836. Non inviti passi sunt martyres. X. 33. e. Egregia eorum certamina. III. 177. b. Omni bello terribiora esse probantur. II. 830. c. Cum tyrannis armatis nude congrediebantur. *Ib.* Martyrum infirma corpora roborat gratia. II. 744. a.

Martyres non multis annis, sed uno die splendidas adepti sunt coronas. I. 10. e. Quanta præmia eos maneant, nulla potest oratione declarari. II. 832. c. Illorum mors non est mors, sed vitæ melioris initium. II. 635. d. vulneraque astris splendidiore ac mirabiliora. II. 803. e. Martyrii coronæ per mortem texuntur. V. 319. a. Beatos martyres prædicamus primum ob vulnera, secundum ob præmia. IV. 860. a. Propter mortem martyres sunt omnium felicissimi. VI. 173. Quibus tormentis coronam adepti. III. 602. a. Multi qui tormentis fracti cesserant, postea redintegrato certamine coronam reportarunt. I. 43. c. Diabolus conatus est martyrum defodere et obruere gloriam. I. 892. b.

Martyrum reliquiæ sua præsentia quid efficiant. II. 779. a. Dæmones ubicumque vident martyrum corpora jacentia, statim fugiunt. II. 743. a. et derelinquunt hominem corruptum ab illis, quando ad ossa illorum ducitur. II. 803. e. 818. a. b. Illorum pulverem pertinescunt dæmones, et sepulcra eorum fugiunt. II. 823. d. Favilla eorum dæmones fugat. II. 109. b. ossaque vim magnam habent. II. 770. d. Martyrum miracula crebra, et populorum ad eorum sepulcra conventus. II. 663. d. Cur nobis Deus reliquias martyrum dimiserit. *Ibid.* Deus nobiscum martyres partitus est, animas quidem sibi sumens, corpora vero nobis largiens; ut horum ossa perpetuæ virtutis monumenta teneamus. II. 807. e. Ad sepulcra martyrum civitates concurrebant, et populi eorum amore inflammabantur. V. 377. a. A sepulcris martyrum non recedebant fideles. V. 623. a. Sepulcra illorum, qui Crucifixo servierunt, aulas regias superant non solum magnitudine et pulchritudine ædificiorum, sed etiam cœmentum studio. X. 741. b. Ab Imperatoribus honorantur. II. 840. c. et *Ibid.* Martyrum reliquias quæ sub pavimento erant in ecclesia, extra urbem Antiochiam extulit et honestiore loco posuit Flavianus episcopus. II. 529. 530. a. Martyres in villis prope Antiochiam cur collocari voluerit Deus. II. 777. c. Illorum cultus in agro Antiocheno. II. 871. a. 872. Martyrum sepulcra frequentanda. VII. 477. b.

Martyres sancti, qui Deo placuerunt, multam

apud illum habent auctoritatem pro nobis intercedendo. I. 836. c. Parentes habere martyres, nihil prodest improbare proli. I. 920. e. Martyrum si in familiaritatem insinuaverimus nos, ipsorum opera Dei misericordiam impetrabimus. II. 770. e. Martyres nostris non egent laudibus, ut eorum crescat gloria. I. 793. c. d.

Martyrum festum. I. 794. b. Martyres numquam pro merito laudantur. II. 749. b. Nulla gloria ipsis comparatur ex multorum præsentia. II. 841. a. Quo pacto sint honorandi. II. 703. d. e. Honor martyris imitatio est martyris. II. 796. c. Quomodo imitandi. II. 813. c. Martyrum festa celebrare, est eorum virtutem imitari. *Ibid.* Illorum solemnitas schola virtutum. II. 797. c. d. Honorem martyribus tribuimus, si eorum virtutem et fortitudinem æmulemur. II. 808. c. Martyrum dies festus. II. 776. a. Ossa eorum consumpta, at memoria quotidie fit recentior. II. 840. c. Omnium martyrum festum post sanctam Pentecosten. II. 848. a. Illorum festivitates per multos dies. IV. 812. b. Tanto illustrior est victoria mulierum martyrum, quanto debilior est sexus: et eo insignior, quod per ea quibus vicerat inimicus, nunc etiam vincatur. II. 826. d. Martyres amamus, quia ob Christum cruciantur. I. 733. a. In liturgia memorabantur. IX. 188. b.

Martyres Judeos imprimis oderunt, quandoquidem ab illis crucifixum maxime diligunt. I. 795. d.

Martyris cujusdam ex successione Apostolorum dictum. I. 848. c. 849. Is videtur fuisse Ignatius. *Vide notam c.*

Martyres qui torquet, cum Deo bellum gerit. II. 836. a. Inviti martyribus prosunt qui illos ad martyrium trahunt. IX. 283. c.

Martyrum Ægyptiorum encomium. II. 834. *sqq.* Sermones panegyrici in sanctos Juveninum et Maximinum. II. 690. a. in sanctam Pelagiam. II. 697. a. secundus. II. 703. a. in sanctum Ignatium. II. 706. a. in S. Eustathium. II. 749. a. Duæ homilie in sanctum Romanum; prima. II. 729. a. altera. II. 736. d. Duorum martyrum historia. XI. 837. c. d. Martyrum memorie cursum sermonum contra Anomæos intercipiunt. I. 534. b.

Memoria martyrum. III. 984. b. *Honorantur martyres pro Christo passi; adoratur Christus qui pro omnibus passus est.* *Ibid.* Illorum honor est gloria hujus pro quo martyrium passi sunt. *Ibid.* *Honor martyrum est custodia fidei.* III. 994. a.

MARTYRIUM non solum pro negato idolis incenso mori, sed etiam pro justitia occidi. I. 839. a.

b. insuper dolores quæ nos impellunt ad blasphemandum patienter ferre. V. 434. b. Martyrii aliud genus, amissionem divitiarum patienter ferre. X. 494. b. c. Martyres effecti sunt Abel, Noc, Abraham, Isaac, Jacob, quomodo. I. 840. c. d.

Martyrium non satis est ad supremam obtinendam sedem. I. 638. a. Sine caritate martyrium nihil prodest. II. 730. d. Martyrium est baptismus. II. 628. a. 768. d.

Martyrii tempus semper adest. X. 493. d. Tempore Chrysostomi fuerunt qui pro Christo sanguinem suum funderent. VI. 129. e. Non jam tempus est martyrii, sed certaminum. IX. 212. d.

Martyrium tempestati comparatur. V. 780. Martyrium non eventum tantum æstimatur, sed etiam propositum. V. 780. c.

Martyrium, μαρτύριον, ecclesia martyrum, seu simpliciter ecclesia. II. 17. a. *Fide notam* c. et 469. c. VI. 930. a. 2^a col. X. 743. c. 1003. Martyria oratoria dicuntur. XI. 387. d. Martyrium, seu ecclesia, in veteri Petra. XII. 438. a. Martyrium, seu ecclesia, sancti Thomæ apostoli, quod situm est in Drypia. VII. 474. a. Martyrium, id est ecclesiam, in Daphne non ausus est Julianus diruere. II. 638. e. 664. a.

MARUTHAS, episcopus in Perside, cujus ἀποστόλῃς epistolas postulat Chrysostomus. III. 722. c. d.

MATER MACCABÆORUM. *Fide* MACCABÆI.

Matris verum officium. III. 882. a. b. Matrem non tam partus, quam educatio efficit. IV. 816. e. a.

Matrem Chrysostomi cum adhuc juvenis esset, vidua mansit. I. 444. d. Filium de se desecat, hortatur. *Ib.* sqq. Integras ipsi facultates paternas servavit. *Ib.* b. Vidua facta nulla ratione induci potuit ad secundas nuptias. *Ib.* a. Et a vigesimo ætatis suæ anno sic remansit. I. 416. n. Ejus pietas erga filium, quem vult esse monachum. I. 118. a. b. 119. d. e.

MATRIMONIUM a Deo institutum. I. 279. a. Insuperabile ab initio. III. 247. d. Impurum non est, ut aiebant Manichæi. I. 334. c. Si Adam non peccasset, matrimonium non necessarium fuisset. I. 344. b. 343. Olim duæ matrimonii causæ, nunc una, nempe nequitia et libidinis abolitio. I. 343. e. V. 189. e. Qui matrimonium damnat, is virginitatem carpit. I. 336. b. Dei indulgentiæ est matrimonium. I. 342. d. 343. Infirmis necessarium est. I. 330. c. Bonum est. *Ib.* et VI. 142. c. d. Hoc matrimonium est secundum Christum, matrimonium spirituale, et generatio spiritus, non ex sanguine, nec ex dolore partus. XI. 171. e. f. Matrimonium genus nostrum non augeat, sed Do-

mini dictum, *Crescite et multiplicamini.* I. 342. a. Cur si honoratum matrimonium est, jejunantes Paulus hortetur congressu abstinere. I. 352. a. sqq.

Matrimonium tyrannus et dura servitus est. I. 353. *Ib.* c. Ejus incommoda. I. 352. c. d. Servitus hic veniens magna et ineluctabilis est. I. 366. c. d. Ejus pondus. I. 399. Enumeratio omnium incommodorum matrimonii. I. 383—389. et 432. 433. II. 897. b. Difficultates matrimonii nullum præmium habent. I. 372. c. d. Matrimonium licet omnes difficultates effugiat, nihil magnum habet. I. 389. c. d. 390. e.

Matrimonium damnabant hæretici quidam. I. 328. a. XI. 171. a.

Matrimonium si honestum, ergo repetitum etiam honestum : hoc sophisma confutatur. I. 429. *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.* VI. 872. b. 2^a col.

MATRONÆ spelunca prope Antiochiam a gentibus frequentata. XI. 809. c. Matronæ templum in Daphne, suburbio Antiocheno. I. 726. d. *Fide notam* b. *Ib.* 731. e.

Matronæ Antiochenæ piæ et fidelis, in ædem Judeorum ad jurandum a viro Christiano intrare coactæ, historia. I. 721. a.

MATTHÆI vocatio. VII. 392. b. Cur non initio vocatus. *Ib.* Ejus philosophia qui antea vitam non occultavit. VII. 393. c. Statim obsequitur Christo. *Ib.* a. b. Quantum philosophetur, dum eos qui ei antepositi fuerant non tacet. VII. 636. e. Matthæus publicanus quo pacto Dominum in domo receperit. VII. 899. b. Matthæus publicanus dicitur, ut Spiritus gratia ejusque virtus commendetur. VII. 4. a. Ejus virtutes. VII. 333. e. et humilitas; tempore enim apostolatus publicanum seipsum dicebat. II. 291.

Matthæus ante omnes evangelistas scripsit. VII. 53. a. Rogantibus Judæis fidelibus scripsit Evangelium. VII. 8. a. Illud scripsit Hebraice, quia Hebræis scribebat. *Ibid.* b. Ejus Evangelium cur liber generationis vocetur. VII. 27. c.

Matthæus tres reges omisit in genealogia Christi. VII. 16. c. In generationibus differt a Luca; in quo, et quare. VII. 17. Ejus cum Luca consonantia circa locum ubi positus erat puer, quando magi venerunt adorare eum. VII. 137. a. Eorumdem consonantia circa centurionem. VII. 358. e. a. Matthæum inter et Marcum nulla discrepantia circa socrum Petri. VII. 369. a. b. Illorum consonantia circa Phariseos Jesum tentantes. VII. 784. b. c. Matthæus evangelium suum non produxit usque ad Assumptionem Domini. III. 922. a.

Matthæus qua de causa evangelium scri-

pserit. VI. 741. A. *Matthæus Judæis, Joannes gentibus scripsit*. VI. 742. A. 1^a. col. *Evangelista quidem est sanctorum, præcipue tamen peccatorum*. VI. 741. A. 2^a. col.

MATTHIÆ apostolatus, prædictus a prophetis. I. 688. C.

Matutinum quid. V. 891. D. *Matutinum et diluculum in psalmis est Servatoris nostri incarnatio*. X. 843. D.

MAURI, fera gens. V. 30. C. Illorum ad fidem accessio a prophetis annuntiata. I. 692. E. Fidem Christi susceperunt. I. 702. B. *Verbum Dei Mauris annuntiatum*. III. 937.

MAXIMIANO, in Macedonia episcopo, scribit Chrysostomus. III. 836. A.

MAXIMUS Chrysostomi collega, concionatur cum illo alternis vicibus. III. 233. A. Ejus laudatio a Chrysostomo. *Ibid.* Maximus episcopus, Chrysostomi amicus. III. 711. B. Illi scribit Chrysostomus. III. 828. D.

MAXIMINUS martyr cum Juventino patitur. II. 690. A.

MAXIMINO imperante multa facta sunt miracula. V. 323. D. Maximinus Imperator, quod vexaret Christianos, poenas dedit. II. 673. A. Illius patruus, temeratis sacris vasibus, poenas dedit. *Ibid.* Aliusque similiter, ærarii custos imperatorii. *Ibid.* B.

MEDICI fallacia utuntur, quando ægroti consilium audire nolunt. I. 431. A. Multa ex feris et reptilibus ad medicinam colligunt. IV. 66. E. Medicus non æque ferro excidit putredinem corporis, ac eleemosyna pauperi facta putredinem animæ. X. 321. B. *Animarum nostrarum medici sunt pauperes*. VIII. 791. A.

MEGARA relinquitur a Socraticis. II. 597. E.

MELCHI secundum Hebraicam linguam regnum significat. IV. 413. E.

MELCHISEDECH, rex justitiæ interpretatur. IV. 413. E. Quomodo absque patre et matre, et sine genealogia dicatur. *Ibid.* A. VI. 193. B. C. quomodo sacerdos. *Ibid.* E. I. 817. C. Typus Christi. *Ibid.* A. B. I. 817. C. Illo inferior Abraham. I. 819. D. *sqq.* et Aaronis sacerdotium. XII. 183. D. Melchisedech sacrificium figura Christi. IV. 423. E. Melchisedech quis sit. VI. 310. C. D. Quidam cum Christo majorem dixerunt; confutantur. VI. 312. B. Melchisedech sacerdotium Christus solus habuit. XII. 117. A. De Melchisedech Homilia. VI. 308. A. allata a Chrysostomo. V. 135. A. Melchisedech in generatione sua doctor. V. 19. B.

MELETIANI Antiocheni Paulino et Apollinario anathema dicebant. I. 846. L.

MELETICUS cum civitatem ab hæresi liberasset, in-

imicis ejus concitantibus Imperatorem, Antiochia expulsus est. II. 621. D. V. Ne triginta quidem diebus in civitate fuit. *Ibid.* A. Quod S. Eustathius seminavit, Meletius messuit. II. 727. A. In Meletium episcopum Antiocheni populi amor. II. 619. A. *sqq.* Meletius urbe pulsus tegit caput præsidis, ne lapidibus obruatur. II. 622. In Armeniam missus est. *Ibid.* D. E. Post reditum ab exilio aliquot annos Antiochiæ mansit. *Ibid.* A. Nonsolum doctrina, sed et aspectus ejus ad virtutem provocabat. II. 623. B. In reditu obviam ei ab omni civitate itum est. *Ibid.*

Meletius in Thraciam cum aliis episcopis ab Imperatore evocatus. II. 623. C. Extra patriam moritur, ne nimis foret Antiochenorum dolor, si in patria moreretur. II. 624. A. B. Corpus ejus Antiochiam relatum. *Ibid.* C. Meletii memoria morte non extincta, sed potius aucta. II. 623. A. Meletii imaginem ubique pingebant Antiocheni, in palis annulorum, sigillis, phialis, et in thalamorum parietibus; ubique circumsonabat, in biviviis, in foro, in agris. II. 621. C. Ejus nomen filiis suis dabant Antiocheni. II. 620. A.

Meletius, episcopus Antiochenus, post mortem honoribus fruitur. II. 619. A. In capsâ conditur. II. 620. B. 625. A. Cum de eo Chrysostomus homiliam habuit, a quinque jam annis obierat. II. 619. B. Meletius Flavianum quasi genuit. I. 340. C.

MELODIÆ laus et ratio, cur Deus illam instituerit. V. 136. C. D. 137.

MELOTE Eliæ purpuræ indumento venerabilior. II. 109. A.

MEMBRA nostra quomodo Dei laudes canant. V. 360. B. 604. C.

MEMORIÆ æternæ cupiditas apud homines. IV. 343. D. Memoriam sui relinquenda ratio optima ex piis operibus petita. IV. 346. D. Memoriam gloriosam sola virtus parit. V. 236. B. Memoria beneficiorum Dei est sacrificium et oblatio. V. 298. A. Memoria bonorum operum illa reddit inania. XI. 334. E.

MEMPHIBOSTE pro Isboseth positum. XI. 268. E.

MENDACIUS non creditur etiam cum vera dicunt. I. 768. B. Mendacium est id quod non est, veritas autem quod vere est. V. 142. A. Loquentes mendacium quinam sint. V. 40. A. Mendacio nihil infirmius, veritate nihil clarius. VIII. 189. B. Nam mendacium ubique in seipsum impingit. VIII. 387. E. A. Omni tempore se veritati intermiscuit. XI. 763. D.

MENDICANTIUM quorundam mos singularis.

XI. 586. D. Illorum non inquirenda vita. XII. 170. c.

Mendici ornamentum sunt Ecclesie, et illius plenitudo absque his perfecta non est. X. 320. D. Mendici, claudi, manci ac mutili ad mensam vocandi, quia per eos, non per divites, advenit Christus. XI. 589. A.

Mendici quidam, mulierem quandam honestam in solitudine nacti, ei violenter illuderunt. I. 213. D.

MENDICITAS est igne terribilior, inagisque incendere solet. VII. 81. A.

MENSA sacra crucis signo splendet. I. 696. E. Signum crucis in ea fiebat. I. 697. A. Plena est igne spirituali. I. 612. c. Pauperes et divites pariter admittit, et neutri plus vel minus accipit. III. 908. D. Sacra mensa. V. 630. B. Mensa Ecclesie nihil minus habet quam mensa cœnæ Christi. VII. 890. A. Domini mensa non admittit eos qui mutuo inimicitias exercent. VII. 248. A. Ad sacram mensam quo pacto accedendum. VII. 372. D. cum magna reverentia. II. 384. A. B.

Mensam sacram veteris legis nemini tangere fas erat. VII. 488. B. Non initiati mensam sacram tangere non audebant. IX. 90. E. Initiati tangere audebant, et sic jurabant. *Ibid.* Mensa et mysteria sacra in veteri lege adumbrata. III. 282. A. Mensæ sacræ quibusdam participes esse non licebat. IV. 890. D. Mensæ spiritualis a corporali discrimen. IV. 781. A. B. *Vide* EUCHARISTIA, COMMUNIO.

Mensæ sumtuosæ magnæ insuavitatis plenæ sunt. I. 396. B. A mensa non ad lectum, sed ad precationem vertamur, ne brutis animantibus simus magis bruti. I. 881. B. Utræ jueundiores mensæ, divitum an pauperum. III. 340. A. Mensæ Sybariticæ descriptio et reprehensio. V. 316. E. A. Mensarum sæcularium deliciæ. VII. 780. B. Undenam hæ mensæ colligantur. VII. 782. Mensæ lautæ vituperantur. IX. 302. E. A.

Mensa Christi, panes hordeacei, potus aquæ de torrente. V. 313. D.

Mensa monachorum jejunium est. VII. 631. C. Priscæ mos Ecclesie circa mensam communem. III. 292. c. Mensæ Christianorum vespertinæ farum lectionis addendum. IV. 791. Ad illam quo modo vocandus Dominus. *Ibid.* A. Sit illa iustitia referta, et elemosynæ fructibus abundans. IV. 793. D. Mensa frugalitatis valetudinis est mater. VII. 150. B.

Mensæ argento circumtectæ. I. 893. D. Argenteæ mensæ ostentationis causa. VII. 297. E. Mensa auro splendens. V. 621. D.

MENS quæ divina meditatur, diabolo formida-

bilis. VIII. 20. D. Mens sincera non longis opus habet sermonibus. VIII. 330. Mente corrupta, innumeris vita malis replebitur; sanitas ergo mentis maxime curanda est. VII. 300. B. C. *Mens quomodo est imago Dei.* VI. 526. c.

MENSIS primus unde dignoscitur. VIII. 966. c. *Menses Asiaticorum.* VIII. 963. c. 966. c. D.

MERCEDEM hanc non parvam ante resurrectionem accepimus, quod futurorum spe multo solatio fruimur. I. 940. B. Mercedem cur hic non accepimus. V. 26. D. Quia merces dilata auget fœnera. IX. 367. Merces non datur in hac vita. V. 73. A. Merces et pœna in futuro paratæ. VII. 203. E. 444. c. Quanta merces sanctis parata. I. 604. D. 605. Merces a Christo data labores nostros longe excedit. VII. 216. 832. A. B.

Merces augetur, quando non spe mercedis operamur. I. 183. A. Mercedem non exigas bonorum operum, et recipies. VII. 48. A. Merces major est cum non mercedis causa agimus. IX. 513. E.

Merces etiam in hac vita aliquando tribuitur. II. 304. D. Mercedem qui ab hominibus querunt, a Deo non merentur accipere. VII. 281. B. Aliqua merces etiam scleratis pro bonis operibus datur, saltem in hac vita. I. 908. D.

Merces magna mori propter Deum. V. 91. B. Virtutis merces quanta, et in tempore opportuno data. V. 277. A. Timentium Deum quæ merces. V. 433. B. Recto animi instituto et bonæ voluntati mercedem semper tribuit Deus. V. 431. E. Non par illi merces est qui se ad recte faciendum comparat, et ei qui secum alium ad id adducit. VII. 238. D. Mercedem ex proposito voluntatis partem non excludit gratia. IX. 478. A. Non eadem merces eorumdem recte factorum nobis et antiquis proposita est. I. 409. D.

MERCURIUM esse Paulum suspicati sunt Lycaones, non signorum causa, sed eloquentiæ. I. 504. D.

MERETRIX amare nescit, sed insidiatur. II. 172. c. Meretricum mores. *Ib.* Meretrix arbor infrugifera, quercus glandes proferens in alimoniam porcorum irrationabilium. II. 403. B. Meretrices in honore habite. IX. 766. E. Illarum corpus cœnum est. *Ibid.* Meretrices, suapte natura deformes et squalidæ, frictionibus et fucis simplices juvenum animos illaqueant. I. 423. A. Meretrices petulantissimæ et crudelissimæ. VII. 361. B. Matrimonio conjunctis insidias parant, et ut facilius seducant, incantationes, philtrea, libamina et innumera machinantur. III. 240. B. 241. IX. 767. D. Innumera mala hinc defluentia. *Ib.*

Meretricum impudici gestus in theatris. VI. 322. A. 323. VII. 18. c. Nudæ in theatra ascen-

debant. VII. 117. A. B. Meretricum cantus in theatris. VII. 760. Cantus illi aures immundas reddunt. VII. 474. B. Meretrices in spectaculis videre quam periculosum. VIII. 126. E. A. Meretrices in convivia introductæ. VII. 564. C. Nuptiali celebritati admixtæ. XI. 483. E. F.

Meretrices mulieres in genealogia Christi memorantur. VII. 23. A.

Meretrix pœnitens brevi tempore omnia probra diluit. I. 610. D. Alia meretrix divino igne succensa virginibus clarior electa est. VII. 110. B. Meretrix quædam famosa tempore Chrysostomi, mutata postea, sanctam vitam duxit. VII. 730. C. A. Imperatricis fratrem irretivit. *Ib.*

MESOPOTAMIE habitatores per Jacob edocti. V. 18. E. Mesopotamia donum Spiritus sancti accepit. V. 193. E.

ΜΕΣΣΙΑΣ cum articulo ὁ Μεσσίας unum Jesum Christum significat. VIII. 128. C. D.

METALLA. Ad metalla dammati quanta patiantur. I. 274. E. Christiani ad metalla dammati. II. 837. D. Hujus pœnæ gravitas. *Ib.*

METAPHORÆ præstantiæ quæ. VI. 9. E.

METEMPSYCHOSIS rejicitur. IV. 120. A. Ridicula est. VIII. 10. D. Pythagoras illam docebat. VIII. 11. A. B. Contra metempsychosin. VIII. 13. C. Plato deridetur metempsychosin docens. IX. 43. D. 46. Item Manichæi. IX. 23. B. C. Metempsychosin Græci statuebant. XI. 549. E. Quidam docebant, et confutantur. XI. 107. E.

ΜΕΘΟΛΕΥΕΙΝ est decipere et per machinas capere. XI. 193. F.

METRAGYRÆ et augures fugerunt prævalente Christianismo. V. 309. B.

METROPOLIS. *Fide* ANTIOCHIA.

METUS pœnam peccati minuit. II. 787. B. Metus non naturæ est, sed liberæ voluntatis. V. 112. A.

MEUM ac TUUM, quod omnia perturbat, a monasteriis penitus exulat. I. 113. *Meum* ac *tuum* frigidum verbum, ab Ecclesia Jerosolymitana penitus eliminatum erat. III. 291. A. Ubi *meum* et *tuum*, illic omne litium genus et contentio-nis occasio. IV. 390.

MICHAEL custos gentis Judaicæ. II. 580. C. *Michael quo sensu restitit Gabrieli.* VIII. 891. B. C. *Michael archangelus contra diabolum pro corpore Moysis decertabat, et contra principem Persarum pro libertate populi.* VIII. 978. A.

MICHOLO decipiendo Saulem patrem suum conjugem eripuit et manu ejus. I. 431. D.

MILESIOS pro Ephesiis ponit Chrysostomus. X. 782. B.

MILITES numquam servi. III. 71. C. In exercitu hastas figeant, et a cuspidē crocea pallia dependebant. VII. 771. A. Illorum mores et vitia. VII. 690. E. A. D. C. *Miles a chlamyde dignoscitur.* V. 662. A.

Militem esse Christi quanta dignitas. XI. 732. C. *Mimi* et saltatores a nuptiis arceri debent. III. 237. E. *Mimis* relinquuntur scurrilia. XI. 143. B. *Mimi descriptio.* VIII. 983. A.

MINÆ a Deo intentæ salutares. I. 947. B. C. Minæ plus quam præmia possunt ad conversionem. VII. 628. B. Minas negligere magnum est malum. XI. 601. B.

MINIMA non spernenda. VI. 17. C. D. Minima particula fidei non negligenda. X. 792. C. D.

MINISTERIUM quotidianum in actibus Apostolorum quid sit. IX. 132. D. E.

MIRACULA magna Deus facit, et solus facit. V. 476. D. Facere numquam intermittit. V. 324. B. Ad excitandos crassiores fiunt. *Ib.* Deus miracula non temere aut fortuito facit. V. 332. D. Non potentia solum, sed etiam benignitatis Dei miracula sunt signa. V. 476. E. Miraculum perpetuum est ordo rerum naturalium. V. 583. C. Miracula alia aliis auctoritatem præstant. V. 469. A. B.

Miracula quot et quanta in veteri lege. V. 332. B. Ingentia Dei miracula. V. 583. A. B. C. Miracula edita in exitu de Ægypto. III. 547. B. C. V. 583. B. C. Miracula pro Judæis facta, universæ terræ timorem attulerunt. V. 18. D. Apud Judæos patrata miracula nihil emolumenti ad eorum salutem attulerunt. V. 223. E. Nullum intermissum est tempus, in quo Deus excecata mentem Judæorum non magnis miraculis stimulet. V. 323. B. Quænam fuerint ista miracula. *Ib.* Cur nunc illis non opus sit. V. 549. E.

Miracula et prædictiones Christi navales imbres numero superantia. VII. 406. B. *sqq.* Illorum brevis enumeratio. *Ib.* Christi miracula demonstrant illum esse Unigenitum Dei. VIII. 80. A. Christi doctrina ex miraculis et ex prædictionum eventu asseritur. X. 74. D. E. Magnum est Christi miraculum, orbis terrarum illuminatio et conversio. III. 112. A. B.

Miraculorum gratia non omnibus baptizatis datur. I. 167. D. E. Miracula utilia non sunt facientibus, nisi melior conversatio evadit. III. 78. D. E. Sola non sufficiunt, nisi adsit pius gratusque animus. V. 223. E. Miraculorum operatio sine virtute nihil prodest. VII. 340. A. Miracula sine moribus nihil sunt. VII. 418. B.

Miracula cur tot tantaque fiebant tempore apostolorum. IX. 102. B. Tunc utiliter fiebant,

nunc autem utiliter non fiunt, quare. X. 33. A. Nunc rara. V. 167. D. E. 479. A. Nunc non fiunt, quia ubique fides plantata. XI. 448. A. *Miracula fides sequitur*. VI. 523.

Miracula Maximino et Juliano imperantibus patrata. V. 323. D. E.

MISEROS nemo nos facit, nisi nos ipsi faciamus. II. 219. E. Non oportet se miserum existimare propter paupertatem. IX. 725. A.

MISERICORDIÆ et benignitatis differentia. V. 30. C. Dei quanta misericordia erga hominem. I. 25. A. IV. 176. B. C. 347. A. *sqq.* 799. E. Deus misericordiarum pater vocatur, quia misericordia illi peculiaris et quodammodo insita. X. 489. A. B. Dei misericordia non datur indiscriminatim, sed ipse aliquam distinctionem adhibet. V. 492. A. Misericordia Dei donum regale. XII. 107. C. Oleum est symbolum misericordiae Dei; ideo et reges et sacerdotes et prophetae oleo ungebantur. XI. 239. C.

Misericordia omnes egemus. V. 49. B. Misericordia nos servat, etiamsi ad fastigium virtutis venerimus. V. 13. C. Sine misericordia hæc vita constare non potest. VII. 602. E. Oratio auxilatricem habet maximam misericordiam Dei, quæ illam reddit efficacem. III. 15. E. Animum habentem paratum misericordiae omnia sequuntur bona. IX. 726. D. Peccatores in vita præsentis poenitentia semper possunt Dei misericordiam consequi. IV. 504. B. Misericordia Dei exoranda. I. 31. C. D. E. Si misericordiam volumus consequi, occasionem ejus clementiæ ex nobis ipsis oportet proferre. V. 554. Etiamsi Deus misericordia sit permotus, tamen precatio multum adjumentum affert. X. 503. A. Misericordia rationem quamdam habet ex fide rogantium petitam. VII. 412. A.

Misericordiam quomodo doceat Christus. VII. 298. B. Vis misericordiam assequi? misere. V. 35. A. Magna danda est opera misericordiae. VII. 228. D. Misericordiae opera quam necessaria. VII. 836. D. Sine misericordia et humilitate salutem consequi non possumus. VII. 553. A. Misericordia est cor virtutum. *Ib.* Misericordiae opera quantam pariant mercedem. VII. 837. A. 858. A. Erga pauperes commendantur. IX. 135. B. XII. 165. B. C. Oportet nos proximi misereri quanta possumus misericordia. VIII. 409. E. Misericordiam exercendi varii modi. VII. 217. D. 218.

Misericordiam semper generat animæ sublimitas. IX. 196. C. Si velimus eam exercere, sola voluntate egemus. VII. 601. D. et facile est. VII. 615. A.

Misericordia ubi est, ibi nec disquisitio nec

judicium. V. 644. A. Ex misericordia salutem consequimur. V. 412.

MISERICORS homo est portus in necessitate constitutorum. I. 900. D. Est portus communis, pater omnium, baculus senum. V. 612. D. Si aliquid insuave patitur, omnes pro illo precantur. V. 613. Quis vere sit misericors. V. 341. A. Misericordis hominis splendor et gloria. V. 342. D. Qui vero non misericors est, tenebrosus vocatur. VII. 849. A.

MISSIO, *quænam vere sic vocetur*. III. 981. B. *Missionis Filii Dei ratio*. III. 989. B.

MITHRIDATES ex numero eorum qui Judæos a templi restauratione arcere conabantur. I. 54. C. MODERATIO commendatur. VII. 834. A.

MODESTIA nihil præstantius. VII. 794. E.

MODUARIUS diaconus Unilæ Gothiæ episcopi mortem nuntiavit. III. 722. A. Eum optat Chrysostomus ad se in locum exsilii proficisci. III. 723. B.

MODUS quidam in omnibus apponendus. XI. 472. A.

MOEROREM miseria. IX. 609. E.

MOEROREM cur Deus inseruerit naturæ mortali. I. 275. D. Moeror quando utilis. *Ib.* C. Est ad peccata dumtaxat utilis. X. 640. B. 641. Moerore vacuum nullum reperire est. XI. 712. A. Moerorem si tollas, ne dæmonis quidem obsessio gravis. I. 274. C. Moerore mors levior. III. 684. B. *sqq.* Mæstitia calamitatum maxima. III. 675. E. Moeroris molem solet allevare societas eorum qui in moerore sunt. XI. 714. E.

MOLAM asinariam cur in exemplo Christus proferat. VII. 663. D.

MOLESTIÆ libenter ferendæ pro Christo. V. 166. D.

MONACHORUM exercitia. I. 145. D. VII. 739. B. XI. 676^a. XII. 113. D. A. et lectiones. VII. 762. C. D. 763. Legunt assidue Scripturas. I. 144. C. Eorum labores, opera et victus ratio. I. 72. B. VII. 796. B. C. vestes. VII. 760. Cilicio induuntur, recordantes vestem suam esse vestem nuptialem. VII. 769. D. E. Colloquia. VII. 763. A. 773. D. mores et virtutes. VII. 739. *sqq.* 771. *sqq.* 147. A. 148. I. 114. E. A. 115. 143. 145. XI. 114. E. 676. D. *sqq.* Uxorem non ducunt. I. 123. A. Cum dæmonibus et vitiiis bellum gerunt. I. 144. E. A. Quibus armis et quomodo vincant. VII. 779. A. B. Eorum preces dæmonas terrent. I. 146. E. Preces sunt monacho quod venatori gladius. *Ib.* Ante gallinæ canticum Deo canunt. I. 143. D. In gratiarum actione et psalmodia vitam agunt. VII. 635. Monachorum canticum. VII. 631. A. Explicatur. *Ib.* 632. Eorum vestis et mensa moderata. I. 143. D.

Mensa ipsorum jejunium est. VII. 631. c. Multi monachi ne aquam quidem degustabant. VII. 310. b. Monachorum somnus brevis. VII. 633 Eorum tuguria. VII. 771. e. a.

Monachi nulli erant Pauli tempore. XII. 333. c. *Ægypti* solitudo tabernaculis monachorum undique splendida. VII. 147. a. *Ægyptiorum* monachorum vita. *Ib.* 148. Monachi in montibus. VIII. 531. d. IX. 71. a. XI. 50. a. XII. 154. b. Sanctitate florentes. XI. 114. e. In montibus degentes orant assidue. V. 641. b. et jejunant. VII. 295. a. XI. 114. e. Monachi in montibus degentes prope Antiochiam. II. 91. 202. a. *sqq.* VII. 135. b. Monachorum chori ubique plantati sunt. VII. 432. e. Monachi elemosynam petentes. XII. 170. c. a.

Monachorum vitæ felicitas. II. 365. b. VII. 759. *sqq.* tranquillitas et sancta quies. VII. 782. a. Monachorum vita, quæ dura est, longe dulcior et desiderabilior sæculari. VII. 758. c. Longe facilius vita monachi quam episcopi. I. 517. e. *sqq.* 521. 523. In monacho minor virtus requiritur, quam in episcopo. I. 521. b. Vitæ monachi cum vitæ sæcularis viri comparatio. I. 122. c. *sqq.* XI. 185. d. Monachi ut in portu agunt vitam non agitatam fluctibus. *Ib.* Procul occasionibus sunt. I. 522. c. Sibi solis timent. I. 518. Lapsi cito resurgunt. I. 147. c. Neminem timent. I. 148. a. b. Monacho mors minime formidabilis. I. 147. d. e. 148. Monachi asperes viventes mortem desiderant. II. 91. d. Monachi veri post exitum sors beata. I. 148.

Monachi et solitarii laudantur. II. 365. b. v. 33. b. VII. 759. *sqq.* 771. *sqq.* Monachorum laus et vitæ genus. *Ib.* VII. 631. XI. 676. d. *sqq.* Monachi et regis comparatio. I. 142. *sqq.* Monachus verius rex quam qui purpura induitur. I. 143. c. Monachi in paupertate sui mundi domini. I. 78. 79. Monachorum vitæ angelicæ comparatio. I. 114. a. 115. In eremo viventes vitam plane angelicam susceperunt. XI. 226. a. In montibus et saltibus angelorum vitam imitantur, postquam præsentem exuerunt. VI. 303. b. Orationum mel effundunt. VII. 763. a. Monachorum ordines regnum Christi decorantes. V. 309. c. Non ita cælum stellis splendet, ut *Ægypti* solitudo tabernaculis monachorum. VII. 147. a. Monachi in paupertate et humilitate sua maxime omnium sæpe claruerunt. XI. 667. c. In honore a regibus habitati sunt. *Ib.* Quantæ essent admirationi. I. 81. d. *sqq.*

Monachorum sanctitas. VII. 771. *sqq.* 781. 782. XI. 676. e. *sqq.* Eorum philosophia et virtus. VII. 13. a. 14. plus quam sol fulget. X. 35. a. Eorum

vita aspera. III. 319. c. d. XI. 183. f. Nesciunt quid sit avaritia. I. 78. VII. 690. b. Monachorum humilitas. VII. 795. b. *sqq.* patientia. I. 78. e. a. Persecutionem contemnunt. I. 147. d. e. Monachum pro pietate jugulatum cernere dulce spectaculum. *Ib.*

Monachus omnibus utilis atque beneficus. I. 146. 147. Quam ad consolandos mercentes omnes idoneus. I. 85. d. e. a. Tempore calamitatis reges ipsi ad eos confugiunt. I. 146. e. Quomodo monachi ex montibus descenderint, ut impetrent Antiochiæ veniam post eversas statuas. II. 202. a. *sqq.* Quomodo paratos se exhibuerint ad tradendas animas pro iis quos noverant ex sola calamitate. *Ib.* 203. a. 205. b. Quantum per fortitudinem et sapientiam Imperatorem ac iudices flexerint. 205. Qua fiducia ad urbem accurrentes, et quo felici exitu omnia solverint. II. 220. a. b. c. Historia adolescentis a monacho mirabiliter instituti, inscio patre. I. 118. a. *sqq.* Monachi multi episcopi electi in hac dignitate claruerunt. I. 481. d. Praefectos Ecclesiarum precibus adjuvant. I. 607. d. et omnibus modis quamquam absentes iis opulari debent. *Ib.* Sunt lucernæ per totum orbem fulgentes, et pro muris stant urbibus. VII. 797. a. Frequenter adeundi sunt ædificationis gratia. *Ib.* et VII. 763. Adeundi præcipue ab his qui concupiscentia hujus optimi instituti capti sunt. VII. 763. b. c. d. Potest etiam is qui in civitate habitat, monachorum philosophiam imitari. VII. 635. d. Eadem sæculares servare debent ac monachi, excepto quod his permittitur cohabitatio cum uxore. XII. 113. d. a. Sæculares plus egent lectione Scripturarum quam monachi. I. 903. b. c. IV. 223. e. a. b. Majori cum difficultate salvi fiunt quam monachi. I. 126. 127. 128. Attamen majus est præmium monachi, illustriorque corona. *Ib.* 128. e. Monachos decet lacrymæ, magis autem sæculares. V. 55. c. Monachi sæculo renuntiarunt. IV. 223. e. Sed iis etiam qui in sæculo remanent, similis est cura virtutum et pietatis agenda. *Ib.*

Monachi sibi cavere debent a cupiditate. II. 360. a. b. c. Monachi quidam segnes, et proprii commodi amatores. I. 162. quidam perversi. XII. 154. d. Sed non tot ex monasteriis ad nuptias transierunt, quot sæculares ex conjugali toro ad scorta. I. 126. d. Monachus quidam senex vitam angelicam emensus, in concupiscentiam mulierum lapsus, lupanar ingreditur. I. 36. b. e. A socio mansuete reductus se in cellula quadam austerius concludit. *Ib.* b. Jejunii, lacrymis orationibus sordes abstergit. I. 37. c. Tantam in sanctitatem provectus est, ut, occupante siccitate, Dei monitu

requireretur ad eam precibus avertendam. *Ib.* c. d. e. Orat, et siccitas desinit. *Ib.* e.

Monachis impleti montes, colles, saltus, valles. I. 986. d.

Monachus passeri similis. v. 934. a.

Monachi Marsi et Gotthi ad Chrysostomum referunt de morte episcopi quem in hanc regionem miserat. III. 722. a. Monachi Gotthi in Promoti agro degentibus scribit Chrysostomus, ipsosque consolatur de illatis sibi ærumnis. III. 863. d.

Monachorum quædam cohors minitatur se incensuram domum, in qua Chrysostomus versabatur Cæsareæ, nisi abscedat. III. 717. d.

MONASTERIA domus luctus, ubi solitudo, ubi jejuniū, ubi pura sunt omnia. XI. 676. f. *sqq.* In monasteriis, ubi eadem mensa omnium est, victum et vitam facilem et exiguum impensam facit concordia. IX. 408. a. 109. In his vivitur ut olim fideles vivebant. *Ib.* Ibi omnia communia, mensa, domicilium, vestimenta. I. 113. Una enim eademque anima omnibus est. *Ib.* Optat Chrysostomus monasteriorum necessitatem tolli; id est, ut tollatur civitatis perversitas, quæ cogit confugere ad solitudinem. I. 63. d. 67. b. Si sæculares talem vitam agerent qualem conspiciere est in monasteriis, tollerentur flagitia quæ suscitant blasphemias adversus providentiam. I. 113. 114. Ad monasteria deputabantur juvenes instituendi, etiam si vitam monasticam non amplexuri essent. I. 113. d. e. *sqq.* 121. *sqq.* *Adde* MONACHUS.

MONASTICA vita quam præstabilior sæculari. I. 122. c. *sqq.* Ejus descriptio et encomium. I. 114. a. *sqq.* VII. 739. *sqq.* 771. *sqq.* XI. 676. f. *sqq.* boni, decor et dignitas. I. 142. *sqq.* quamquam a sæcularibus pro despicabili habeatur. *Ib.* 143. et quidam prohibeant eam, aut monachos vexent et oppugnent. I. 33. c. *sqq.* *Adde* MONACHUS.

MONARCHIÆ figura trinitatem subindicans. III. 982. a.

MONETÆ characterem qui paululum lædit, totum numisma reddit adulterinum. X. 792. c.

MONITIS quomodo utendum. XI. 122. e. Monita mansuetudine lenire oportet. XI. 672. d. Monita danda a marito puellæ quam ducit uxorem. XI. 177. 178.

MONOGAMIAM suadet Paulus, nec tamen damnat secundas nuptias. III. 373. a. b. c. 376.

MONTES quidam sancti transtulerunt, imo multo majora fecerunt. VII. 633. b. Montes exsultasse sicut arietes, quomodo sit intelligendum. v. 333. a. *Mons Victorialis quis.* VI. 739. d. col. 1.

MONTANUS diaboli filius. VIII. 708. a. 709. a.

Malorum antesignanus. 709. a. Dicebat se Spiritum sanctum habere. III. 980.

MONASTIÆ a Montano. VIII. 901. a. quandoque Pascha celebrabant. VIII. 966. c.

MONTO scribit Chrysostomus, III. 841. Montii laudes. *Ib.*

MONUMENTA structa ob cupiditatem æternæ memoriæ. IV. 343. c. d. e. Monumenta superba sunt accusationes mortuorum. v. 263. d. 264.

MORA in spiritualibus perniciosa. III. 187. d.

MORBUS cur nos obnoxios esse voluerit Deus. IV. 814. a. Morbi plurimi ex peccato oriuntur. VIII. 249. a. Morborum causa sæpe est cibus immoderatus. IX. 433. a. Morbi frequentius in divitum quam in pauperum corporibus grassantur. IV. 863. d.

Morbi quomodo ferendi. I. 837. Incantatores adhibendi non sunt. *Ib.* *sqq.* Patientia in morbis qua ratione servanda. I. 838. a. b. c. 839. d. e. a. Morbus et ærumnæ non sunt mala. III. 364. c. Morbus corporis animam benevolentem non lædit. I. 934. a. Morbi cum gignantur ex corpore, malitiæ suæ venena etiam in animam quandoque transfundunt. I. 274. a. b. c. Morbi animi quilibet semper curari possunt. I. 29. c. 30. Facilius medemur morbis animæ quam corporis. IV. 491. e. Inter gravissimas et acerbissimas Jobi tentationes caput obtinent morbi. III. 688. d. *sqq.* et inter præcipua et maxime sublimia ejus certamina. *Ib.* 690. a. Imputantur ad remissionem peccatorum. III. 13. e. *Adde* AGRITUDO.

MORTONES, *γελωτοποιίαι*, a mensis et domibus expellendi. XI. 143. c. *sqq.*

MORES proli quam amabiles omnibus. XI. 820. c. d. Morum proborum informatur decus in ecclesia. I. 679. a. b. 680. Absque moribus miracula nihil sunt. VII. 418. b. Morum corruptela tempore Chrysostomi. I. 68. e. a. b. 108. *sqq.* X. 397. c. *sqq.* *Vide* THEATRA, SPECTACULA. Mores quomodo emendandi. IV. 102. e. 103. Mores ex nomine urbium quandoque exprimuntur, ut *Principes Sodomorum* apud Isaiam. v. 214. d. *Adde* VITA.

MORS eandem vim erga singulos habet quam consummatio sæculi. VII. 169. b. XI. 362. a. 363. d. Mortis imago. I. 895. d. e. a. II. 414. a. Quomodo omnem pompam mundanam marcescere faciat. *Ib.* VII. 524. Mortis et consummationis imago somnus est, in quo tanquam sepulti jaceamus. IX. 231. a. Mortis spectaculum ad philosophandum inducit. v. 319. d.

MORS quæ mala, quæ bona. v. 319. d. 320. Mors pessima quæ. II. 73. d. e. Vere mala mors peccatorum. IX. 486. c. Mors dicitur a Scri-

ptura quies etiam malis, quia cogit eos Deus quiescere a malitia. IV. 806. D. 807. Mors hominis mundani, cupidi et superbi quam funesta. IV. 239. D. *sqq.* Mortem parit impietas. V. 126. B. Mors cuncta, in quibus confidit homo mundanus, abscindit a radice. V. 263. D. et exinde gravius postea torquetur. *ib.* E. *sqq.* Mors corporis non est grave malum; mors autem animæ horrenda et terribilis. XI. 149. B. C. Quid sit mors animæ. V. 261. D. Mors immortalis post mortem manet impius. *ib.* B. Secunda mors immortalis, quia nullus finis supplicii. VIII. 47. A. et idcirco vigilandum ne mortem hanc incurramus. *ib.* Præsens vita bene agendi tempus est; post mortem vero aderit iudicium et supplicium. VII. 463. II. 413. E. 414.

Mortem effugere nemo potest. VII. 191. C. Hinc præsentis vitæ bonis nemo debet adhærere. VII. 324. E. Mortis autem tempus utilissime ignoratur. VII. 849. A. *sqq.* Cur voluerit Deus incertum nobis manere mortis diem. XI. 363. E. *sqq.* Mortis proxima expectatio non sinit nos deliciis frui. VII. 733. B. C. Ad mortis tempus non procrastinandæ elemosynæ. VII. 830. B. Tunc enim honorum operum facultatem sæpe mors improvisa tollit. *ib.* Qui Deo reddere vota distulit, et præoccupatus fuerit a morte, non obtinebit veniam. V. 339. A. Post mortem nullus pœnitentiæ locus. I. 13. B. C. Post mortem nihil mereri poterimus. II. 413. D. E. Omnis humana distinctio tunc peribit. *ib.* 414. Funeralia divitum et pauperum nequaquam similia, licet mors omne jam discrimen inter utrumque sustulerit. IV. 864. Ante mortem nemo laudandus, quia semper natura fragilis. II. 719. A. 720.

Mors non timenda. VII. 407. A. VIII. 376. A. A timore mortis liberati sunt Christiani. II. 761. A. *sqq.* Si quis Christianum se profitetur, debet per contentum mortis fidem suam ostendere. II. 73. *sqq.* Si timeat mortem ut paganus, est inexcusabilis. VII. 408. A. Inter pœnas præsentis temporis nulla habetur gravior aut terribilior morte. III. 667. Attamen mœror nonnumquam ipsa gravior est; et mœroris acerbitas excitat in anima desiderium mortis. *ib.* 668. C. *sqq.* Sed nihil formidabile, ne ipsa quidem mors, illi qui timet peccatum. V. 249. D. 230. A. B. Mortem cur timeamus. II. 73. C. D. *sqq.* Quia quid sit ignoramus, *ib.* et quia non habemus puram conscientiam. II. 76. E. et præsentibus bonis adhæremus. *ib.* *sqq.* nec sumus circa corporalia mortificati ut oportet. II. 90. B. 91. Nec mors timeretur, nisi nos teneret pecuniarum et inanis gloriæ cupido. I. 133. E. Nil prodest tarde mori. IX. 443. Mors non est timenda sperantibus in vitam æternam. II. 73.

sqq. Mors despicienda in meliorem vitam resurrecturis. VII. 443. Mors non timenda quæ ad meliorem vitam perducit. VII. 628. D. E. Substantiam non interimit. V. 233. B. 234. Non perdit corpus, sed consumit corruptionem. *ib.* Mors non est malum, sed male mori malum est. VII. 449. E. Martyres plurimi mortem timerunt. II. 607. B. sed in hoc præcipue mirabiles comprobantur, quod illam idcirco minime refugerunt; quin et Paulus mortem timuit, nec ipsam recusabat gehennam. *ib.* C. sed voluntas in sanctis superabat naturæ infirmitatem. *ib.*

Mors Christiano optabilis, et ipsa vita dulcior. I. 50. A. Magis optanda quam lugenda. VI. 358. *col.* 2. Paulus nos excitat ad summum mortis desiderium. X. 597. Ante adventum Christi mors erat maxime formidabilis. II. 737. C. *sqq.* Ipse mortem reformidabat Abraham, qui tot et tanta pro Deo contemserat. *ib.* A. 738. Sub antiqua lege considerabatur quasi malum inconsolabile. VII. 338. C. D. Mortem olim etiam iusti et sanctis terribilem, nunc suis despicendam et deridendam dedit Christus. IV. 529. E. Olim vocabatur mors, sed post mortem Christi jam non mors, sed somnus et dormitio vocatur. II. 469. A. 470. Mors non dicebatur dormitio, donec Christus vincula ejus dissolveret. IV. 743. C. Mors deleta per Christum. V. 204. B. Mors Christi mors mortis. IX. 383. A. Mors morte soluta est, ut et tyrannis diaboli. VII. 23. A. Mortem quo pacto Christus devicerit. II. 471. A. Mors percussit Christum, sed Christus percussus eam sustulit. XI. 426. et expugnavit per passionem suam. XI. 734. Mors ejus interfecit inimicitias, quomodo. XI. 41. B. In paradiso mors germinavit, in cruce mors sublata est. XI. 169. Mors et tristitia de peccatis natæ sunt, et peccatum absumunt. II. 77. C. 78. Mortis radix est peccatum, sed ubi abundavit, superabundavit gratia. IX. 573. A. 376. Mortis formido nunc excluditur. VI. 360. *col.* 2. Mors ex peccato ingressa, per insignem Dei clementiam in nostri generis utilitatem conversa est. V. 318. B. Paulus cum de Christo loquitur, obitum ejus vocat mortem, nostrum autem vocat dormitionem; quare. I. 933. C. D. 936. Mors Christi non contumelia est. VIII. 378. C. translatio est. VIII. 532. C. Non obfuit quominus maneret in æternum. VIII. 464. B. Mortem beneficium vocat Deus. VII. 408. C. Mors nihil aliud est quam somnus, migratio, translatio, requies, liberatio. II. 100. C. tranquillous portus. *ib.* et VII. 408. C. Mors fidelium ubique nominatur somnus. IV. 329. E. VII. 407. A. I. 83. A. dormitio. III. 36. D. 37. somnus, consummatio et quies

IV. 743. c. V. 362. et nomen cœmeterio dedit. II. 469. A. Nihil aliud est quam longus somnus. I. 936. E. peregrinatio ad tempus, somnus consueto longior. II. 73. D. quies et libertas. I. 938. D. E. liberatio a certaminibus et vinculis. IV. 427. E. Idipsum est quod vestimentum exuere. II. 73. D. Mors iusti felix ob dulcem recordationem benefactorum. II. 832. B. Mors melior quam vita, quia liberatio est. VII. 484. B. Hinc gaudebant martyres dum crudelissime premerentur sub faucibus mortis. *Ib.* 485.

Mors iustorum non lugenda, imo cum gaudio ferenda est. I. 417. D. 418. Saltem debet excludere doloris vehementiam et indignationem animi. I. 937. E. *sqq.* De morte proximorum gratiæ agendæ. *Ib.* A. De morte tum iustorum, tum improborum gratiæ agendæ, et quare. *Ib.* c. 938. Item de morte senum et juvenum, quare. *Ib.* De morte propinquorum consolatio quæ. I. 939. *sqq.* Interpretatio Latina duorum sermonum Chrysostomo adscriptorum de Consolatione mortis. VI. 356. *Adde* MORUI.

Mors iniusta minus timenda quam justa. II. 74. B. *sqq.* Mors martyrum non est mors, sed initium vitæ melioris. II. 635. D. E.

Mortis genera diversa. IX. 590. E. *sqq.* Aliud mori secundum animam, aliud secundum corpus, aliud mori mundo. *Ib.* et XI. 246. c. D. 247. Per hanc postremam mortem quid significetur. X. 94. E. 95.

Mors sibi non inferenda. VI. 358. *col.* 2.

Mors inopinata quæstoris imperatoriæ pecuniæ. V. 325. E.

Mortis genus levissimum per aquam inflicturn impiis tempore diluvii. V. 568. D.

De Morte Ecloga. XII. 884.

Mortis contentus mortem fugat. III. 997. c. *Mortem qui timet, parum boni operatur.* VI. 846. A. *Morientibus quo ritu adstant parentes.* VI. 686.

MORTIFICARE membra quid sit. XI. 444. E. *sqq.*

MORTUI Christianis non lugendi. VII. 409. 410. Non sine modo lugendi. 410. A. *sqq.* Mortuum deturpant qui nimis lugent. *Ib.* 409. E. Cur jam non liceat mortuos plangere. VI. 357. 2^a. *col.* IX. 185. D. E. 186. XI. 542. B. *sqq.* De mortuis gaudendum, quoniam a præsentibus fluctibus sunt erepti. VII. 410. c. XI. 249. E. *sqq.* Non nimis lugendi sunt, sed precibus et bonis operibus potius iuvandi. X. 457. E. A. *sqq.* Ea faciendi sunt quæ possunt illos juvare, ut eleemosynæ oblationes et preces. VIII. 429. *sqq.* 583. B. c. IX. 187. A. *sqq.* Mortuorum memoria in venerandis mysteriis ab apostolis constituta. XI. 230. F. *sqq.*

Mortui divitis imago. V. 622. c. D. E. Mortuum non semper honorat in hominum æstimatione fastus inanis funeralium. VIII. 583. Christiani funeralia mirabilia putant esse vitam optimam. *Ib.* Mortuorum corpora terræ tradebantur. V. 43. B. Extra urbes sepeliebantur. *Ib.* c. Mortua corpora contingere non est immundum, nisi id infirmæ conscientiæ contingat. II. 269. D. E. Mortuorum incantamenta adhibita. IX. 767. D. Mortui cur nunquam appareant. I. 926. D. *sqq.* Quomodo resurgant. VI. 359. 1^a *col.* *Mortuus est qui divina benevolentia privatur.* V. 870. c. 1^a *col.* *Adde* DEFUNCTUS, MORS.

MOYSES infans quomodo servatus a providentia Dei. V. 88. Barbarorum disciplinas accurate didicit. VI. 233. D. In regio educatus palatio, in servorum numero esse concupivit. I. 539. A. Moyses laudes. III. 142. A. D. XI. 411. E. Moyses mitissimus. I. 804. B. III. 142. A. V. 448. A. *sqq.* VII. 639. Id multipliciter probatur. V. 202. c. *sqq.* Licet ærumnis per totam vitam afflictus. I. 258. E. 919. XI. 411. F. Tanquam stella in nocte, et rosa inter spinas, cum improbis probe vixit. V. 141. c. Ejus amor erga Judæos. I. 256. 257. Præfecturam Judæorum nedum invaserit, Deo etiam iubente renuebat. I. 493. c. Dum opem ferret injuriam patienti, mori periclitatus est, ut a sanctorum exemplo discamus patientiam in bono operando. II. 20. B. Consilium soceri sui Jothor, hominis imperiti, libenter audivit. III. 142. c. 143. idque ut discamus omnes indigere consilio. *Ib.* X. 671. c. Nonnulli hæretici ejus mores et indolem audent carpere, quos confutat Chrysostomus. V. 448. B. *sqq.* Cogebatur legem ferendo se attemperare infirmitati populi sui. III. 246. A. Hinc libellum repudii permisit, etc. *Ib.* *sqq.*

MOYSES clamore interno efficaciter precabatur. IV. 828. VII. 282. A. Precando manibus expansis magis quam reliqui præliantes victoriam promovit. I. 853. Unus plus quam omnes potuit. IX. 213. A. Moyses Amalec superavit, erectis manibus figuram crucis ostendens. III. 25. c. Post mille insidias pro Judæis precabatur. VII. 697. Moysis oratio aliquando non est exaudita, eo quod peteret aliquid inutile. V. 20. A. neque sororem Mariam potuit a pena liberare. VII. 92. c. Moysis potentia. I. 539. B. Quomodo deus Pharaonis. *Ib.* Serpentem ipse primo formidavit, quomodo. VII. 378. B. Christus ut Dominus, Moyses ut servus miracula patrabant. VII. 379. A.

MOYSES magnus propheta. IV. 30. B. Maximus prophetarum. I. 293. D. Moyses et Helias prophetarum in Veteri Testamento tures. II. 365. B.

Cur transfigurationi Christi ambo adfuerint. VII. 637. c. *sqq.* Moysi quantum Christus deferat honorem. VIII. 282. 283. Testimonio Moysis, quod adducebat Christus, resistebant Judæi, si- dem negantes. VIII. 282. b.

Moyses in quo differat a cæteris prophetis. IV. 13. b. Illi futura prædixerunt; hic fuit propheta præteriti temporis. *Ib.* Verba quæ protulit Moyses dum scripsit Pentateuchum, sunt verba divina, verba sancti Spiritus. IV. 28. c. 367. c. Quoniam proposito primordiorum mundi historiam nobis tradiderit. VI. 369. c. quoniam instituto, quo tenore. *Ib.* I. 231. a. 232. Primus est humanæ naturæ institutor, docet prima elementa. IV. 15. a. Nihil superfluum tantæ narrationi admiscet. IV. 19. a. 20. nec omnia particulatim describit. *Ib.* Cur de angelis et archangelis non loquatur. IV. 749. e. a. Quidam dicebant Moysen auctorem esse libri Job, cum fuerit ævo posterior; alii Salomonem. VI. 429. e. b.

Moyses, tametsi sanctissimus, non tamen penitus effugit peccatum nec ejus penam. I. 493. c. d. 494. Severitas Dei erga Moysen. I. 293. d. Non respexit ad naturam culpæ, quæ in se levis videbatur, sed quia scandalo fuit iis qui cum ipso erant, hinc major judicata est. *Ib.* e. a. Hinc post tot et tantos labores et ærumnas in terram toties promissam intrare prohibitus. *Ib.* VII. 92. a. 93.

Moysis laudes. II. 947. a. *A Jothor consilium accepit.* III. 970. b. *Cur invisibilium creationem tacuerit.* VI. 312. e. *Ejus sepulcrum non reperit.* VIII. 914. b. *Moyses legislator unius populi, Christus legislator totius orbis.* III. 992. e.

Moyses, homo Dei, præfectus unius ex choris Davidis. V. 649. a.

Moysi episcopo scribit Chrysostomus. III. 772. a.

Moysi presbytero epistola Chrysostomi. III. 773.

MUL. *Fid.* MULS.

MULIER creata propter virum. I. 194. Non dicitur ad imaginem et similitudinem Dei facta, quare. IV. 737. a. b. 758. Gloria viri est. *Ib.* 758. Vir et mulier non sunt duo homines, sed homo unus. XI. 486. f. Mulier creata ut auxilietur viro. III. 260. a. *sqq.* Ad ministrandum viro multo aptior creata est, quam vir ad ministrandum mulieri. I. 311. a. *sqq.* Adjutrix viro data est, quomodo. IV. 133. a. b. 137. a. 138. Ipso digna, nec inferior ut cætera ejus adjutoria. *Ib.* d. quomodo ei subjecta. X. 268. e. 269. In adjutorium ei data est, sed non eodem modo ac jumenta. IV. 764. b. Mulieris servitus non molesta

esse debet. *Ib.* 763. d. c. Particeps est imperii. IV. 92. d. Propter peccatum viro subjecta fuit. IV. 763. d. Sed illud, *Ad virum conversio tua*, austeritatem sententiæ subjectionis illius temperat caritate. *Ib.* b. c. Ante obedientiam par honore erat viro; post inobedientiam subdita. IV. 763. a. 764. b. c. d. Mulieres cur Eva peccante damnata. IV. 770. 771. Muliebrem sexum inhonoratum ad honorem et bonam spem Christus revocavit. VII. 943. a. *Fide* EVA.

Mulieris officia quæ. III. 260. a. *sqq.* IV. 765. VIII. 419. d. *sqq.* Ei Deus domestica munia commisit, ut forensia viro. I. 433. e. Mulieri domus custodiam tantum dedit, viro autem publicorum negotiorum curam. XI. 829. Philosophi qui volunt mulieres ad bellum ducere ut viros, subvertunt terminos quos naturæ posuit Deus. *Ib.* Deus viro forum et culturam terræ commisit; mulieri domum et texendi industriam. X. 369. b. c. et sic inter conjuges caritatem conciliat. *Ib.* Mulieres debent esse subjectæ viris suis. X. 275. e. *sqq.* Mulieri maxime convenit educatio liberorum. IV. 817. Multum potest ad virtutem vel nequitiam in domum inducendam. VIII. 419. a. b. 420. c. Mulieres pro viro aut liberis ex intimo corde orantes exaudit Deus. V. 441. Mulieribus in ecclesiis silentium imponitur. X. 400. d. *sqq.* I. 473. a. Mulierum in ecclesiis colloquia severe interdiciuntur ex iisdem Pauli prohibitionibus. XI. 662^b. b. 663. Mulieres capite detecto orare et prophetare improbavit Paulus. X. 266. a. 270. d. *sqq.* Mulier monendi potestatem habet, sed domi tantum. XI. 814. e. Mulieri docere non permittit Paulus, sed discere cum omni subjectione. IV. 764. a. 763. A doctorum sede cur pulsa fuerit. X. 117. d. e. Mulier fidelis debet docere virum infidelem. IV. 771. d. e. quo pacto virum servare possit. *Ib.* c. Mulieres philosophiæ magis deditas esse oportet quam viros, quæ rei familiari ut plurimum incumbunt. VIII. 419. c. d. e. et superfluas molestasque cogitationes viri adventantis a foro sedare. *Ib.* a. Nihil utique fortius muliere pia et prudente ut virum informet, ejusque animam ut voluerit instituat. *Ib.* *sqq.*

Mulierum cultus corporis superfluus displicet maritis, et curas parit. VIII. 420. e. Quanta mala pariat luxur mulierum. *Ib.* *sqq.* Mulierum luxur prohibetur. VII. 237. 293. d. VIII. 471. c. d. 472. Ipsi luxur et fucus dedecori sunt. VII. 400. a. *sqq.* Fastidium ingenerant et mala plurima. VIII. 420. a. *sqq.* Sapientis mulieris verus ornatus quinam sit. II. 284. c. *sqq.* IX. 817. a. d. 818. 819. a. Mulierum ornatus modestia, philosophia, mansuetudo, concordia. V. 617. a. b.

Mulieres et parvuli suspensa collo evangelia ubique circumferebant. II. 232. E. VII. 793.

Mulierum virtutes. V. 617. A. B. VIII. 419. *sqq.* XI. 116. A. 117. 814. 815. Mulier magnum bonum est, sicut et magnum malum. XII. 274. Quantæ sit virtutis, quantæ efficacæ ad bonos mores inducendos mulier pia et fortis in media familia sedens. VIII. 419. A. B. Mulieres non minus quam viri philosophantur. VII. 147. C. Per totam Ægyptum reperire est castra Christi muliebri sexu referta, supernisque virtutibus splendentia. *Ib.* Eandem virtutem ostendunt mulieres quam viri adversus Potestates tenebrarum bella gerentes. *Ib.* Possunt et mulieres milites Christi fieri. II. 819. E. Quanta certamina pro fide inierint. II. 744. B. *sqq.* Mulieres Christianæ ad mortem subeundam intrepide. II. 757. C. Commemorationes martyrum tunc potissimum zelum inflammant, cum mulierum nobis exempla proponuntur, quare. II. 826. D.

Mulieres primæ omnium Christum viderunt suscitatum a mortuis. VII. 943. E. Mulieres priscis Ecclesiæ temporibus leonibus ardentes partem suscipiebant laboris apostolici. IX. 822. A. 823. Mulieres zelo et fide viros adæquasse, imo et superasse, probat Priscillæ conjugis Aquilæ exemplum. III. 212. IX. 816. *sqq.*

Laus mulieris, quæ effudit alabastrum unguenti, ubique terrarum cum evangelio propagata est. I. 768. C. D. 769. Mulierem hanc meretricem, quæ pretiosum unguentum effudit, cur Christus defendat. VII. 863. 866. Hæc per totum orbem prædicatur. *Ib.* Mulier peccatrix et in omni iniquitate voluta, admissa in convivium sancti sanctorum in domo Simonis. II. 388. B. C. et omnium peccatorum remissionem consecuta est. *Ib.* Mulieris hemorrhhois fides. VII. C. D. E. 404.

Mulierum vitia. VII. 400. A. XI. 116. A. 117. Iuavis gloriæ cupiditas. I. 316. E. Luxur et fastus earum quantus fuerit tempore Chrysostomi. III. 212. C. D. VI. 50. C. *sqq.* In ecclesiam ingrediebantur auratis manibus et collo. V. 617. C. Quantum luxur iste pugnet cum Pauli præceptis. *Ib.* C. Mulierum lascivia, contra quam Isaias prophetavit. VI. 50. D. *sqq.* 53. *sqq.* Mulierum luxur et lasciviam acriter insectatur Chrysostomus. VIII. 471. C. D. IX. 819. B. 820. XI. 321. 466. 467. 661^b. E. F. A. et fucum. XI. 634^a. C. *sqq.* et molles delicias. XII. 393. A. *sqq.* Non ob solum sexum tam molles conspiciuntur. XII. 392. B. sed ob umbratilem educationem, otium, unguenta, mollium cubilis. *Ib.* B. C. Muliere delictis dedita nihil turpius. IX. 237. A. 238. Quomodo mulier a luxur revocanda. VII. 400. B. C.

401. Mulierum planctus et luctus immodestus carpitur. VIII. 427. A. *sqq.* Intemperantia linguæ mulierem sapit, non virum. IX. 272. D. 273. Convicia eam dedecorant. *Ib.* Mulieres clamoræ et prociaces. XI. 129. *sqq.* rixis movendis promptæ. VII. 274. Muliere ebria aut vaga nihil turpius. VII. 653. B.

Mulieris consuetudo quam periculosa. I. 287. A. III. 681. A. 682. Mulieris convictus etiam absque nuptiis ac congressu nonnihil voluptatis habere videtur. I. 279. C. Quandam habitare cum muliere sit licitum. *Ib.* A. Mulieres aspicere quam periculosum. I. 287. D. IV. 51. E. Mulierum forma laqueus maximus. II. 183. B. A mulierum aspectu temperandum. II. 377. B. C. ethanc modestiam corona cælesti remunerat Deus. *Ib.*

In ecclesia mulieres tabulis ligneis sequestrabantur a viris. VII. 803. C. In theatris mulieres nudæ comparebant. XI. 538. F. natantes exhibebantur. VII. 132. C. In circo mulieres prostitute in medium prodibant. IV. 51.

Mulieres filios suos comederunt in obsidione Jerosolymitana. V. 102. D.

Mulieres sacrarum ædium nudæ ejectæ sunt a baptisterio in expulsiōne Chrysostomi. III. 618. A. aliæ confossæ vulneribus sanguine proprio piscinas cruentarunt. *Ib.*

De Mulieribus et Pulchritudine Ecloga. XII. 701. A.

Mulier pulchra sine virtute quid. V. 697. C. *Mulieris malæ descriptio.* VI. 873. A. *Mulieris malæ nulla fera comparabilis.* VIII. 609. B. *Mulieres quedam bonæ recensentur et laudantur.* VIII. 612. D. *sqq.*

Mulorum vectura in usu. I. 394. A. Muli albi curribus divitum iungebantur. III. 212. C. XI. 175. A. Mule albæ iungebantur currui Imperatoris. VIII. 77. B. Mularum cervices argento fulgebant. IV. 566. C.

Multa sunt inter calicem et summum labium, adagium. I. 425. C.

Multiloquium in oratione vitandum. III. 33. A.

Multiplicitas donorum Spiritus sancti. V. 195. A. 196.

Multitudo quæ voluntatem Dei non facit, nihil est. IX. 78. C. *Multitudo est mater seditionis.* VI. 748. D. 1^a col.

Munditia exterior interiorem sequitur. VII. 799. E. Mundorum et immundorum distinctio non ex rerum natura, sed ex suscipientium arbitrio et voluntate. XI. 809. E. 810.

Mundus et opificem habet et creatus est. V. 391. B. Quidam dicebant præexistisse materiam.

IV. 20. A. Nihil hac amentia pejus. 21. Ante quinque millia annorum et amplius creatus, nec tamen senuit. I. 338. c. Stabilitas mundi, et æqualitas vicissitudinis temporum. V. 592. E. Mundum creare minus est quam ipsum continere et servare. XII. 25. D. A. Constat ex contrariis. V. 207. B. Sine providentia Dei stare nequit. II. 127. B. *sqq.* Nihil habet inutile, etsi secus nobis videatur. II. 149. A. Mundi hujus res non fortuitæ, neque in creatione, neque in gubernatione. IV. 23. A. B. C. Elementa hujus mundi cursum inoffensum perpetuo servant. IV. 22. c. et docent nos non turbandum esse ordinem divinæ Legis. *Ib.* Dicebant quidam mundum hunc esse deum. X. 694. c. D. Ita Græci. XI. 563. c. Quomodo ora eorum obstruenda. *Ib.* Quidam dicebant hunc mundum esse immortalem, ut assererent Deum non esse creatorem. VII. 445. D.

Mundus hujus res omnes quam fluxæ et caducæ. I. 948. B. V. 403. D. 439. D. E. Umbra sunt et somnium. V. 166. A. 167. 374. D. VII. 190. c. somniis nihilo meliores, sive illæ bonæ sive molestæ sint. VII. 169. D. Mundus iste scenæ comparatur. I. 935. B. 956. Prospera quænam habeantur in hoc mundo. V. 361. D. quinam revera beati. *Ib.* 562. D. Suspiciatur Chrysostomus finem mundi adventare. VII. 304. E. A. VIII. 230. B. 231. XII. 283. D. 284. *Adde* VITA, PROSPERA MUNDI.

Mundus in Scriptura malos homines aliquando significat. XI. 194. F. In mundo omnia plena sunt laqueis. II. 182. D. *sqq.* Quomodo mundus non cognoverit Deum. VIII. 57. 58. Quanto præstat servire Deo quam mundo. VIII. 59.

Mundum esse formæ sphericæ negat Severianus. VI. 538. B.

Mundus Dei, et mundus diaboli. VI. 862. B.

MURMURATORES objurgantur. XI. 298. c. *sqq.* Satius est nihil agere quam murmurando agere. *Ib.* D.

ΜΥΡΟΦΟΡΟΙ γυναῖκες, mulieres unguenta afferentes ad Christi sepulcrum. VIII. 816. A. C. *sqq.* Circa illas notabilis difficultas. *Ib.*

MUSARUM statuæ in templo Apollinis. II. 682. c.

MUSCÆ Isaias vocat Egyptios. VI. 99. D.

MUSEORUM frequentationem quidam Theodoro male suadebant. I. 49.

MUSICA instrumenta cur Judæis permissa. V. 601. c. 605. D. E. A. B. Musicæ vis. V. 136. D. 157.

MUSIVA opera in aedibus privatorum. II. 784. B. V. 621. D.

MUSONIO scribitur Chrysostomus. III. 868.

MUTÆ res ut Deum benedicant. V. 568. A. 569.

MUTIANUS scholasticus jubente Cassiodoro homilias Chrysostomi Latine convertit. XII. 6. *Vid. in Prefatione, num. 5.*

MUTUUM non semper usurarium fœnus dicitur, sed usus simplex. VII. 271. B. *Vid.* USURA.

MYSTERIA sacra sunt sacrificium. II. 443. c. Cur Eucharistia appellentur. VII. 332. D. Mysteriorum natura tota divina qualis sit. X. 59. B. In sacris mysteriis adest caro Christi. II. 40. c. In iis carnem suam et sanguinem suum nobis communicat. *Ib.* Corpus et sanguinem Christi sumimus. II. 430. A. Mysterium Eucharistiæ sub antiqua lege præsignatum. IV. 740. E. A. Præfiguratum olim in altaribus, in legitimis cædibus. VIII. 315. A. Cur data sint mysteria sacra. VIII. 313. c. 314. In iis se nobis Christus commiscet ut unum simus, quasi corpus junctum capiti. *Ib.* Quam tremenda, horrenda, terribilia sint. *Ib.* 315. D. I. 468. A. II. 467. B. c. IV. 269. In mysterio altaris Christum quotidie offerimus. XII. 241. D. Unum tamen sacrificium, quia eandem victimam semper offerimus, et eandem mortem in memoriam revocamus. *Ib.* D. A. 242.

Mysteria divina cum quali tremore, veneratione et modestia adeunda. II. 430. E. A. B. 431. 473. B. *sqq.* Cum quanta sanctitate oportet accedere. XII. 242. B. *sqq.* 244. *sqq.* Alii ea quidam semel in anno tantum accedebant; quos objurgat Chrysostomus. XI. 656. c. D. E. 657.

Mysteriorum participatio non temere et sine examine omnibus concedenda. I. 161. E. Qui impuritate plenus ad illa accedit, quam enormiter peccet. *Ib.* A. Qui sumit indigne, Herodis est similis. VII. 130. Reus est corporis et sanguinis Domini. VIII. 414. D. Abit in perniciem cum Christi interfectoribus. VIII. 324. E.

Mysteria participanda absque personarum distinctione. II. 522. D. *sqq.* Cum eadem fiducia, eodem honore Imperator et pauper ad hanc mensam accedunt. *Ib.* 523. c.

Mysteriis initiati quæ ad præsentiam corporis Domini pertinent soli intelligebant. I. 609. B. Mysteria jannis clausis celebrabantur, ejectis non initiatis. VII. 327. c. D. In mysteriis Christiani se mutuo amplectebantur. VIII. 531. D. Eorum qui decesserant memoria erat in divinis mysteriis. X. 437. A. Quid tunc clamabatur ab eo qui adstabat altari. *Ib.* *Adde* EUCHARISTIA.

Mysteria purgationem animæ afferunt. I. 987. E.

N.

NAAMAN Syri historia. V. 178. c.

NAEUCHODONOSOR crudelis et impius. I. 7. A. quoties et quantum peccaverit. I. 7. c. Nabuchodonosoris insania circa statuum auream. VII. 73. B. 76. A Deo ad penitentiam provocatur. I. 7. A. Vero cognito Deo in idololatriam relapsus est. I. 8. Propter superbiam passus est mala a Deo immissa. VI. 234. A.

NABUTHÆ cædes iniqua. II. 341. c.

NAID Hebraica dictio est et vertitur commotio. IV. 202. D.

NAMÆÆ mulieri probæ scribit Chrysostomus. III. 744. A.

NARCISSI domus salutatur a Paulo. IX. 824. c.

NARDINUM, pharmaci genus. III. 737. B.

NATALIS dies Christi, cum non epiphania appellatur. II. 436. D. Natalis dies Christi omnium festorum metropolis. I. 608. c. Ab hoc festum Epiphaniarum, ac sacrum Pascha, Ascensio et Pentecoste originem et fundamentum habent. I. 608. c. Natalis dies Christi omnibus festis anteposendus. I. 608. D. Vigesimo quinto Decembris a decem circiter annis Antiochiæ celebrabatur, cum Chrysostomus homiliam in diem natalem Christi habuit. II. 418. A. Hic mos ab Occidente venerat. II. 418. B. In Thracia Gades usque servabatur. II. 419. Tribus demonstrationibus probatur esse verum diem natalis Christi. II. 419. B. prima, quod sit celeriter annuntiatus et admissus; secunda, ex verbis evangelii. II. 419. B. tertia, ex tempore ingressus Zachariæ in templum. II. 424. D. In Natalem Christi Ecloga. XII. 910. A.

NATANTES mulieres in theatris. VII. 132.

NATHAN prophetae sapientia in Davide arguendo. II. 340. c.

NATHANAELIS laudes. VIII. 133. A. Eum cur Christus laudaverit. II. 421.

NATURÆ rerum elegans descriptio. II. 118. 119. 120. V. 113. A. Naturæ universæ imago. I. 182. 183. Naturalium rerum ordo miraculum perpetuum. V. 583. A. Natura mundi pulchra, sed corruptibilis. II. 130. A. Deus opifex naturæ. V. 272. B. Natura ipsa prædicat creatorem. IX. 489. A. Naturæ leges nunquam solvuntur. I. 965. VII. 671. B. Naturæ conditor transformat naturam ut vult. IV. 282. E. Naturales res quam capti diffi-

ciles. IV. 751. B. Earum rationem non intelligimus; quanto minus divina. IV. 751. c.

NATURÆ duæ perfectæ in Filio. III. 897. c. Naturam unam in Filio dicere, hoc est naturam divinam negare. III. 898. D. Natura humana lubrica. I. 44. D. Naturæ, cum Deus nos deserit, quanta sit infirmitas. VIII. 562. D. Naturæ humanæ nihil magis inimicum est quam vitium. XI. 332. c. Naturæ dona nihil prosunt, nisi boni mores accedant. IV. 738. B. Naturam corrigere quam arduum; id solus Deus potest. IV. 837. Natura hominum fluxa. X. 321. c. Natura nuda venit, nuda discedit. XI. 698. A.

Natura humana fœnum. V. 705.

Natura rerum convertitur contra naturam suam interdum. VI. 874. B.

NAZARETH Galilææ civitas. II. 420. A. viculus vilis. VII. 137. c. patria Christi. VII. 534. B.

NECESSITAS non inducit ad bene agendum. II. 449. D. Necessitate nemo melior efficitur. II. 461. B. Non necessitate, sed libere bonum operamur. II. 449. Necessitati non subjacent virtus et salus nostra. V. 372. E. Necessitatis non sunt virtutes. VIII. 38. D. Necessitas nulla est in bono opere agendo. VII. 537. c. Non potest quis esse bonus ex necessitate. V. 126. Coactum esse bonum, id non est esse bonum. II. 449. D. E. Necessitatem nullam prædicationes inferunt voluntati. VII. 840. A. nec prophetiæ. VIII. 466. Necessitatem Deus tollit ubique, et voluntatis arbitrium effert. VIII. 69. B. Non infert eam Deus. X. 13. E. neque imponit. IV. 191. E. Necessitate aut vi non facit Deus homines bonos. VIII. 323. B. 324. Necessitate aut vi neminem trahit Christus. VIII. 344. B. 349. D. Ex necessitate nemo umquam malus est. VII. 674. C. 875. A.

Necessitas magistratum. V. 597. c.

NECROMANTIAM tempore Chrysostomi exercebant quidam. VII. 445. A.

NEEMIAS reversus civitatem Judæorum instauravit. I. 787. c.

NEGATIONI par nullum malum. II. 366. D.

NEGLIGENTIE malum quantum. VII. 363. A.

NEMO quidquam scit, adagium. II. 49. B.

NEOMENIA quid. V. 924. D.

NEMROD gigas venator coram Domino, quo-

modo. IV. 340. c. Homo tyrannus et arrogans. IV. 341. A.

NEOPHYTI Ecclesiae plantae, flores spirituales, novi Christi milites. III. 910. c.

NEQUITIA omnis immunda est. XI. 812. c. Nequitia operosa et plumbo gravior. XI. 846. A. Post voluptatem dolores et supplicia habet. IX. 609. D. Ante gehennam improbos supplicio afficit. VIII. 278. c. 279. In seipsa supplicium habet. VI. 46. c. Nihil ipsa infirmius. IX. 729. A. Nequitiae voluptas brevis, virtutis immortale gaudium. VIII. 242. c. D. Nequitia audax et petulans est. IX. 98. c. Cum eloquentia conjuncta, multa mala parit. I. 116. B. Ad praesens tempus solum respicit. VII. 862. Nequitia parentum nihil mali filijs affert, si velint. IX. 724. A. *Vide MALITIA.*

NERONIS gesta et vitia. III. 361. B. XI. 733. B. Novos impudicitiae modos excogitavit Nero I. 39. D. Nero lascivia famosis Paulum persequitur. I. 59. D. Cur Paulo infensus fuerit. XI. 723. D. Neronis pocillatorem et concubinam salutavit Paulus. IX. 391. D. Ob conversam pellicem suam Paulum in vincula coniecit et necavit. I. 59. E. III. 361. C. IX. 483. A. XI. 228. Vocatur leo a Paulo. XI. 781. c. et mysterium iniquitatis. III. 299. B. Nero a Paulo victus. VII. 432. A. B. Neronis comparatio cum Paulo. XI. 735. B. Nero typus Antichristi. XI. 613. F. apud omnes male audit. I. 39. A. Ecclesiam oppugnavit. I. 706. c. Quam ultionem in die iudicii subiturus sit. I. 60. B.

Nero Ecclesiam impugnavit. III. 937.

NESCIO vos, non ignorantiam in Christo significat, sed reprobatio. III. 78. B.

Nestorius veritatis adversarius. VIII. 709. A. 710.

NIA Syrorum voce quies est. IV. 806. c.

NICAENAE synodus trecentorum et plurium Patrum, qui de Paschate decreverunt. I. 743. B. Nicænorum Patrum complures vulnera in persecutione accepta poterant indicare. I. 743. c. D. 744. alii exsilia, proscriptiones, metalla narrare. I. 743. D. Nicæni Patres hæreticorum os obturaverunt. I. 743. c. Nicænae synodi auctoritas. I. 744. E. Solisparendum est canonibus qui Nicænae definiti sunt. III. 623. A. *Nicænae synodi symbolum.* V. 836. D. *Trecenti octodecim Nicæni Patres consubstantialium Filium confessi sunt.* VIII. 902.

NICODEMUS bene affectus, sed adhuc infirmior. I. 618. c. Humi repebat initio. VIII. 160. E.

NICOLAO presbytero scribit Chrysostomus. III. 739. A. Alia epistola eidem. III. 823. D. Nicolao, Theodoto, Chereæ presbyteris et monachis scribit

Chrysostomus. III. 826. B. Nicolaus presbyter fidei prædicationem in Phenicia admodum curat, ideoque in literis laudatur a Chrysostomo. III. 748.

NICOPOLIS in Thracia est. XI. 832. B.

NIGRAE vestes in luctibus. VI. 361.

NINIVITE simplicitate potius quam malitia peccaverunt. III. 567. c. Eos exteruit Deus, ne puniret. V. 83. E. Ninivæ comminatus Deus, illam non destruxit. II. 78. A. quia non desperavit servari posse. II. 331. A. Ninivitarum fiducia erga Dei misericordiam. I. 30. B. et rectum consilium. II. 80. D. Per poenitentiam et confessionem veniam impetrarunt. IV. 263. c. D. Poenitentia et jejunio iram Dei avertunt. II. 47. A. 370. c. D. IV. 7. E. Ninivitarum poenitentia brevis et sincera. I. 10. D. Ninivæ, qui magnam et veram poenitentiam egerunt, non multo egnerunt tempore. IV. 308. B. sed trium dierum spatium iram Dei depulerunt. I. 610. D. Cur jumenta ad jejunandum compulerint. II. 47. c. Ninive ex illo tempore portus exstitit omnibus peccantibus. II. 78. A.

NOBILITAS vera quæ. III. 210. E. Nobilitas vera virtus est. V. 236. Sola nobilitas est, voluntatem Dei facere. VII. 527. D. nihil illiberale loqui. IX. 334. c. Nobilitas, εὐγένεια, Ecclesiae. V. 244. c. Nobilitas hominis a Deo accepta. V. 608. A. Unam omnibus nobilitatem largitus est Deus, cum omnium Pater vocari dignatus sit. VII. 284. B. Patrum nobilitas non juvat improbos, ignobilitas non nocet probis. VII. 158. c. De nobilitate generis non gloriandum. VII. 664. D. Nobilitas non ex præclaris majoribus oritur, sed ex propria magnitudine. VI. 3. E. *Nobilitas non ex genere, sed ex moribus petenda.* VII. 768. D.

NOCTURNA oratio commendatur. IX. 309.

NOE lingua Hebræorum quies. IV. 222. D. 462. B. auctor quietis dicitur. IV. 806. c. Noe in sua generatione doctor. V. 19. B. bene operando ceteros monchat, ut desisterent a peccato. IV. 222. B. Cur dicatur perfectus in generatione sua. IV. 230. A. Malis exemplis non a virtute abducebatur. IV. 228. c. D. Quomodo invenerit gratiam coram Domino. IV. 243. B. c. Cur a Deo servatus. IV. 237. A. Noe virtus magna fuit. IV. 278. D. 294. A. Noe vere homo. IV. 248. A. justus. IV. 249. E. testimonio ipsius Dei. IV. 262. B. Soli Deo, non omni hominum generi gratus neque amabilis erat Noe. IV. 243. B. Noe quasi scintilla in medio mari non extincta. IV. 228. c. Noe admirabilis, quia in generatione prava atque perversa virtutem servavit. II. 316. c. Admirandus ille vir, quia solus sua virtute periculum indignationis ef-

fugere potuit. IV. 242. c. Mira hujus justi sapientia. IV. 235. c. Noe restituit quod Adam abstulerat. IV. 279. Noe patientia in arca. IV. 276. 277. 289. c. Scintilla nostri generis Noe restabat in medio maris. I. 939. Noe fermentum mundi. IV. 293. e. Noe post egressum ex arca sacrificantis gratus animus. IV. 301. Ejus sacrificium Deus acceptum habet. IV. 301. a. Noe benedicitur a Deo ut Adam. IV. 293. b. Noe vitem non invenit, sed modum conficiendi vini. IV. 330. b. Per ignorantiam inebriatur. IV. 329. b. Licet inebriatus sit a peccato, excusatur. IV. 333. 763. e. 766. Post diluvium nullos suscepit filios. IV. 340. b. Pertulit contumeliam a filio. IV. 333. Noe martyrem appellavit Paulus. I. 840. c. Noë arcæ reliquie in montibus Armeniæ tempore Chrysostomi. IV. 330. e.

Noë arca Ecclesiæ postponenda. VIII. 641.

NOEMAN, soror Thobel. IV. 203. e.

NOMADES quinam. X. 644. a. Misti et dispersi sunt nomades. V. 244. a. Nomadum et Hamaxobiorum vita. III. 811. c. VII. 770. d.

NOMEN Dei ubique admirabile est cum Christo. V. 94. e. Per nos glorificandum. V. 343. sanctum est sanctisque oribus laudandum. V. 330. e. Id pertimescunt et contremiscunt dæmones. V. 330. d. Sufficit Dei vel appellatio ad profliganda bella innumera. V. 173. b.

Nominum impositio recens natis. IV. 218. c. Non fortuita nomina dabantur, sed quæ filiis essent futurorum prædictio. IV. 378. c. Nomina propria Abrahami, Jacobi, Salomonis, Zorobabelis, non sine causa data sunt. VII. 33. a. Nomina sanctorum filiis imponenda. IV. 218. d. Nomina ex quibusdam casibus imposita. IV. 783. a. Nomina sanctorum in Scriptura sacra multarum rerum sunt monumenta. IX. 820. a. Nomina inscribebant veteres in ædificiis, in agris, in balneis. V. 233. b. Nomina patronorum in sacris oblationibus proferebantur. IX. 139. b. Nominum mutatio quanti facienda. III. 132. d. Cur Paulus nomen mutaverit. III. 133. d. Nomina duplicia principibus et militibus. III. 133. c. Nomen ejus qui scripserat, epistolæ clausæ superscribebatur. III. 66. a. Nomen immortale facit natura virtutis. V. 233. d.

NOXA hora, quando Christus tradidit spiritum. V. 891. e.

NOTARIUS ab Imperatore missus. III. 617. a.

NOVA lex perfectionem majorem requirit. I. 409. Nova inter et vetera discrimen. VIII. 92.

NOVACULA viam dei significat in Scriptura. VI. 100. d.

NOVATIANI Catharos, seu mundos, se nominabant, licet omni sorde pleni. XI. 121. a. Eos impugnat Chrysostomus. XII. 266. c. 300. a. ubi vide notam. *Novatiani quondam pascha celebrabant.* VIII. 966. b.

NOVATUS chirographum a Christo scriptum restituit. VIII. 991. d.

NOVUM TESTAMENTUM. *Vide* TESTAMENTUM.

NOCTIS utilitas. VI. 171. e. Non minus ministerium, quam dies nobis nox affert. II. 107. c. Noctis commoda. I. 182. d. Nox examini conscientie commodior. II. 793. b. Non tota somno consumenda. V. 438. b. Nox aliquando calamitates et ærumnas significat. V. 498. c. Noctem a Deo creatam esse negabant quidam. V. 104. a.

NUBERE in Domino, quid sit. III. 230. b.

NUBES pro celo sumunt in Scriptura. VI. 278. d.

Nubes quidam dicunt esse prophetas. VI. 63. b.

NUDI vestiendi sunt. VII. 383. a. 384.

NUDITATEM quid effecerit ab initio. VII. 117. b.

NUCÆ pariunt mala innumerabilia. XII. 286. c.

NUMERUS in Macedonia episcopus. III. 836. a.

NUNTIIUS militum incursionis Antiochenos exterret. II. 189. b.

NUPTIAS damnabant hæretici quidam. XI. 799. a. Nuptie non malæ, sed scortatio mala. III. 234. a. VI. 142. c. Mature de nuptiis deliberandum. III. 234. c. Querendæ sunt nuptiæ, ut ad vitam pudice degendam nos adjuvent. III. 262. b. Christus presentia sua eas exornavit. III. 234. a. Nuptiæ non in causa sunt quominus quis Deo placeat. VI. 219. d. Nuptiarum celebritas impudentia et impudicitia plena. X. 123. a. 124.

Nuptiarum ritus noxi. III. 237. Nuptiarum pompæ satanicæ tempore Chrysostomi: a sancto doctore reprimuntur et damnantur. III. 233. e. IV. 566. e. 623. c. XI. 176. b.

Mimos et saltatores arcet a nuptiis. III. 237. e. Nuptiæ quomodo celebrandæ. III. 234. b. VII. 339. b. Nuptiæ Jacobi sine lampadibus. IV. 626. e. Nuptiæ clandestinæ a Græcis philosophis inducuntur. VII. 11. a.

Nuptiæ secundæ, etsi non malæ, aliquid habent turpitudinis. I. 362. Erga priorem virum defectum arguunt. I. 430. a. maxime, si ex illo adsint liberi. I. 430. c. Sunt animi infirmioris signum. I. 429. c. Quænam ex iis incommoda sequantur. I. 362. 363. Non laudandæ sunt. I. 429. 423. nec damnandæ. I. 428. c. XI. 172. d. e. nec omnino excusatione egent. XI. 799. b. *Vide* MATRIMONIUM.

NYMPHÆ ex fontibus insilientes. II. 682. d.

O.

OBEDIENTIA constituit pulchritudinem animæ. V. 214. A. Obedientiæ merces in exemplo Saræ. II. 887. C.

OBLATIO ut sit accepta, fieri debet in Spiritu sancto. IX. 804. B. In oblationibus quid observandum. IV. 188. D. Oblatio et sacrificium in singulis collectis. I. 743. B. Oblatio quotidiana unius victimæ pro peccato in sacris mysteriis, unam ejus mortem revocans in memoriam. XII. 241. D. In sacris oblationibus nomina patronorum proferebantur. IX. 139. B. Oblationes juvant mortuos. VIII. 429. D. IX. 188. Errant qui putant oblationes factas Ecclesiæ de bonis ex rapina partis sufficere ad salutem. VII. 582. A. *Oblatio ex rapina a Deo non suscipitur.* V. 683. A.

OBLIVIO injuriarum commendatur. XII. 262. D.

OBSCŒNA loqui quantum malum. X. 539. C. D. 560. Obscœna verba qui loquuntur, vocantur sepulcrum patens. V. 43. A.

OBSCURITAS Scripturæ lectorem invitat ad inquisitionem. IV. 247. A.

OBSECRANDUS peccator, sed non semper, ne fiat ignavior. V. 797. C. D.

OBSERVATIONES dierum reprehenduntur. XI. 422. F. A. *Vid.* OMNIA.

OBSTETRICES ad virgines frequenter missæ, ut virginitas probaretur. I. 306. A.

OCCASIONES animi vitia et infirmitatem patefaciunt. I. 477. D. E. Multos qui larva pietatis oblecti sunt, larvam hanc ponere suadent. III. 604. B. Occasiones peccandi vitandæ. II. 184. A. 185. Occasionem peccandi qui porrigunt, sunt puniendi. I. 305. A. B. 306.

OCCIDENS initio non multas gentes habebat. V. 19.

OCCIDENTALES per mercatores Ægyptios edocebantur. *Ib.*

OCEANUS ipse de Spiritu sancto accepit. V. 195. A.

OCTAVA, in inscriptione *Pro octava*, significat diem Domini magnam et conspicuam. I. 478. D. *Octava in titulis Psalmorum quid significet.* V. 664. A. *Octava dies septimæ, seu sabbatum, expellit, quomodo.* II. 974. B.

OCULUS animæ quis. V. 56. Oculi fidei perspicaciores corporeis. IV. 734. B. Oculi humani artificium mirabile, in quo relucet Dei sapientia. II. 139. D. *sqq.* Quod oculus est corpori, id anima est homini. VII. 300. B. Oculus eruentus, quomodo. V. 57. E. Oculus dexter in Evangelio, quid, I. 156. D. 693. B. Si scandalizet, eruentus est. *Ib.* et I. 552. C. Oculorum aspectus non per se malus. IV. 232. B. Oculi qui sacram mensam intuentur, a spectaculis turpibus arcendi. IV. 891. E. 892.

ODI, ὄδοι, instrumenta musica in choro Davidis. V. 649. B. Bucolii vocantur. *Ib.*

ODIUM est animi perturbatio. V. 47. A. Ex animo eliminandum, ut acquiratur benevolentia Dei. IV. 88. Odium proximi quam sedulo sit vitandum, et quantum bonum sit ab eo abstinere. VII. 695. E. A. 696. De Odio et Inimicitiiis Ecloga. XII. 732.

OEDIPI historia. XI. 827. D. *Vide notam.*

OESTRUM libidinis unde oriatur. VII. 702. A.

OFFENDICULUM ponere est gravissimum vulnus infligere. X. 206. C. D.

OFFENSA Dei timenda magis quam ulla gehenna. IV. 839. D. 860.

OFFICIA Christiana quam facilia. VIII. 409. B.

OFFICIUM divini horæ, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ. XI. 677. A.

OLEARUM ramis reges ad clementiam moveri solent. I. 575. D.

OLEO sacerdotes, reges, prophætæ ungebantur. XI. 259. C. eo quod illud haberent pro symbolo misericordiæ Dei. *Ib.* Oleum sanctum in usu tempore Chrysostomi ad ungenda corporis membra. II. 799. A. Ex sepulcris martyrum videtur fuisse desumptum. *Ib.* Ex oleo lucernæ quæ in ecclesia ardebat, uncti quidam convalescere. VII. 422. D. Oleum virginum quid significet. VII. 848. D.

OLYMPIA, festum gentilium. II. 678. D. E. Olympicorum certaminum mos. IV. 880.

OLYMPIAS diaconissa, ad quam scribit Chrysostomus. III. 634. *sqq.* *Quenam esset, vide in Monito*, 631. Olympiadis vilis ac neglectus vestitus. III. 630. B. Ejus virtutes. *Ib.* 649. *sqq.* 656.

d. Ejus hospitalitas et cætera officia. *Ib.* sqq. fortitudo in ærumnis perferendis. III. 699. d. constantia. 724. b. Ejus laudes. 727. e.

Olympias quanta pertulerit convicia, quantas calumnias, contumelias et calamitates. III. 677. Olympiadi et cæteris amicis Chrysostomi incendii crimen in publico tribunali objectum. III. 707. Patria expulsa est, domo et cognatis privata, in exilium missa. 704. c. civitate pulsa, proscripta, variis modis exagitata. 723. c.

Olympiadem ob absentiam ipsius dolentem consolatur Chrysostomus. III. 658. A. De ærumnis Chrysostomi valde dolet et angitur. 714. d. 715. Ex merore in morbum labitur. 693. d. Morbis afflictor. 677. 686. b. *Ib.*

OMNEM vanitas. IV. 373. b. Ominum insaniam multi se dedebant tempore Chrysostomi. VI. 32. b. A nonnullis etiam Christianis adhibebantur. X. 794. Omina repudianda. VI. 32. c. Omina varia referuntur et damnantur. II. 286. b. c. X. 794. XI. 408.

OMNES, *usurpatum pro majori parte in hoc verbo psalmi*, Omnes declinaverunt, etc. V. 680. e. a.

Omnia jam sunt nova, quomodo. X. 603. d. ONAGROS, ursos, variasque feras multo alebant tempore Chrysostomi. VIII. 324. b.

ONESICRATÆ scribit Chrysostomus. III. 853. c. Hujus filia modo defuncta erat. *Ib.*

ONESIMUS servus Philemonis, cujus gratia Paulus scripsit epistolam ad Philemonem. I. 37. a. 38. IX. 463. c. XI. 839. b. sqq. quisnam fuerit. XI. 839. b. 840. Hunc sine heri consensu Paulus noluit retinere. XI. 841. d. Filium suum vocat. XI. 850. a. 851. Onesimus a Paulo conversus ipsique utilis. IX. 463. b. c. Ipse est de quo meminit Paulus scribens ad Colossenses. *Ib.*

ONESIPHORUS ex misericordia salvus, multo magis nos. XI. 727. f.

OPERA Dei ejus providentiam laudant. V. 563. a. sqq. Mirabilia opera Dei, et qui ea audient accusare, suæ stultitiæ argumentum proferunt. V. 318. e. a. Opera ipsa Dei Deum celebrant. V. 18. c. VI. 169. a. sqq.

Opera Dei non capimus; multo minus Deum. VI. 493. b. *Opera ipsa potestatem verbi Dei probant.* VI. 489. d. e. 490.

Opera exhibere fortis et magni animi est; verbis philosophari facile. VIII. 540. d. Opera magis quam verba suadent. II. 778. c. VII. 227. a. X. 52. c. Opera non sufficiunt ad docendum, sed necessaria est etiam doctrina. I. 506. a. Opera requiruntur in audire. V. 330. b. c. Opera nisi addantur, legem audire nihil juvat. IX. 516. b.

Opera necessaria sunt, nec sufficit nuda fides. XI. 328. b. Opera fidei addenda, nec sufficit credere. XI. 424. a. Opera cum precibus, preces cum operibus jungendæ sunt. IX. 833. a. Opera ipsa in oratione exaudiuntur. V. 14. e. Per opera præcipue Deus glorificandus est. VIII. 335. perque ea diligere quærit. VIII. 302. d. Opera melius quam verba exhibent amorem. VIII. 137. c. Operibus, non gratia tantum, oportet homines esse Dei filios. VII. 290.

Opera bona quænam. IX. 708. e. a. b. IV. 463. b. c. Sunt elemosyna, oratio, læsorum patrociniū, etc. VII. 453. b.

Opera bona necessaria sunt. V. 252. b. Sine operibus bonis doctrina nihil prodest. VIII. 50. a. Opera doctrinam præcedere debent. IV. 75. c. d. et fidem sequi. IV. 238. a. Opera bona exercere et a peccatis abstinere debemus. V. 23. e. a.

Opera bona, non miracula, salutem parant. III. 79. c. d. Ad peccatorum veniam imputantur. III. 12. d. Saltem inferni supplicia minuunt, cum malis opera conjuncta. I. 40. c. d. 41. e. Operum bonorum non par merces proposita fuit iis qui in nova atque iis qui in antiqua lege fuerunt. I. 409. d. e. et merito. *Ib.* 440. Opera bona etsi non admodum perfecta, suscipienda tamen ac fovenda sunt, ut ad majora deducantur. VII. 866. d. e.

Opera bona omnia Dei auxilio agimus. VII. 316. d. e. In iis Deus agit, et nos cum Deo. XI. 227. e. f. a. b. A caritate Christi et a nostra virtute fiunt. XI. 5. d. e. f. Dei auxilio et opera nostra est opus. VII. 232. e. a. Opera bona sine cunctatione peragenda sunt. VII. 250. a.

Operis boni solus Deus spectator quærendus. XI. 802. b. sqq. Per facta opera Deo adstantur. V. 39. c. 40. Opera bona tunc magna sunt, cum non esse magna putamus. VII. 49. Opera bona oblivioni, peccata vero memoriæ tradenda sunt. VII. 47. Opera bona aliorum, non peccata, sunt exploranda. VII. 724. e. a. Opera bona aliorum et peccata nostra recogitanda sunt, ut placeamus Deo. XI. 315. c. Nihil opera bona perinde inania reddit ac recte factorum memoria. XI. 334. e. Ob vanam gloriam inutilia evadunt. I. 458. c. d. Opera mala difficiliora sunt bonis. VII. 644. e. 645. a. Tenebræ dicuntur in Evangelio. VIII. 508. b.

OPERATIONIS et naturæ diversitas explicatur. V. 312. a. b. 313. Operatio animæ est incorporea. XI. 418. c.

OPES colligentium insaniam. V. 234. c. d. Damnum inferunt, nisi recte iis utamur. III. 377. a. 378. Opes amittere martyrii quoddam genus est.

X. 494. A. b. Idcirco eas dedit Deus, ut refundantur in sinum egenorum. IV. 212. A. Opes in cælum mittendæ, quomodo. VIII. 379. A. B. C. Opes quædam veræ sint. X. 620. D. E. *Vid. DIVITIE, DIVES.*

OPPORTUNITAS quæ vere dicatur. V. 120. E.

OPTABILIS male pati cum Christo quam honorari a Christo. XI. 62. B.

OPTIMUM miseria. V. 439. A. 440.

OPULENTI viri post epulas citharædos et tiliçines introducebant. IV. 793. C.

ORACULORUM *spiritualium dulcedo nullam affert satietatem.* II. 970. C.

ORATIONIS vis et efflicia. I. 600. E. 601. III. 14. 429. C. V. 9. *sqq.* B. Orationis vis commendatur. II. 932. *sqq.* XI. 212. B. Oratione nihil potentius, imo nihil ipsi comparari potest. I. 626. A. IV. 824. Spiritum sanctum attrahit. IX. 40. C. Orationis utilitas. I. 626. A. *sqq.* Aditum occludit diabolo. I. 585. B. Simul et bona nobis immota conservat, et confestim mala transmutat. I. 627. A. Oratio magnum telum. I. 597. B. III. 415. D. magna armatura; magnum presidium. III. *Id.* et 82. A. præsertim in tentationibus. IX. 27. A. armatura maxima. IX. 740. A. Peccatorum naturam facile exstinguit et delet. I. 604. D. II. 352. C. D. Turpes et indignas cogitationes abigit. II. 934. A. Libertatem mentis conservat, morbos animi depellit, a delictis et sceleribus liberat. *Id.* B. peccatorem iustum facit. V. 13. D. 14.

Oratio multitudinis majorem vim habet quam unus. I. 574. D. Quantum valeat. VI. 214. C.

Orationis laudes. V. 641. B. Ejus dignitas et excellentia. II. 933. 934. V. 9. 10. Oratio quanta res. IX. 199. Nihil ipsi par est. IV. 824; nihil ipsa honorabilius. I. 626. A. D. *sqq.* Vestis est spiritualis ac divina, quæ mentes decore induit et exornat. II. 933. E. Est animæ justæ, et quæ templum Dei facta est, indicium. *Id.* D. Vinculum est dilectionis erga Deum. V. 9. A. Nos cum eo colloqui assuefacit, et ad sapientiæ studium deducit. *Id.* Oratio penna levior ascendit in cælum. V. 13. D. Oratio animæ lux inextincta et perennis. III. 414. B. portus tempestate jactatis, fluctuantibus anchora, pauperum thesaurus. I. 627. A. morborum curatio. *Id.* et V. 66. C. decus, lætitia et lucrum animæ. V. 9. A. *sqq.* 44. A.

Orationis necessitas. II. 934. A. *sqq.* Fieri omnino non potest ut sine oratione vita cum virtute ducatur. *Id.* In oratione damnum pati, illud est naufragium facere in portu. III. 423. E. Oratione opus est et confessione. II. 333. Oratione abluenda anima. V. 39. A. Ab oratione, jejunio et elemosyna sumit exordium prædicandi Chri-

stus. VII. 278. C. Oratione assidua egemus, qui vulneribus scatemus innumeris. III. 82. A.

Orandi modus. II. 931. V. 7. C. 9. B. *sqq.* 11. C. D. 13. C. D. 14. 38. C. 41. E. A. 42. 65. A. B. 441. C. VII. 282. B. Orandi modum et formam docet Christus. III. 29. 30. Oratio quænam digna sit a Deo exaudiri. V. 316. E. Oratio non exauditur nisi sit ex lege Dei, quomodo. V. 14. E. Oratio ita componenda ut Deo accepta fiat. V. 65. E.

Orationis legitimæ conditiones. V. 65. A. Orandi conditiones, ut quis tum pro se, tum pro aliis rogans exaudiat. V. 11. C. D. E. Oratio ex intimo mentis sit oportet. I. 601. A. affectum maxime requirit. IV. 834. C. D. Oratio ex animo bono, non ex clamore magno. II. 893. C. Orandum et voce et mente. V. 642. Oratio etiam non vocalis exauditur. V. 10. D. E. Sine multiloquio fiat. III. 33. A. Orationes longas videtur vetare Christus. VII. 283. B. longas non tempore, sed multitudine et longitudine verborum. *Id.* Oratio non arte, sed voluntate indiget. V. 11. C. Cum studio voluntatis est emittenda. VII. 282. A. Oratio omnis gratiarum actionem habeat oportet. XI. 637. A. Orandum est de corde puro, et ideo manus levandæ sunt, ut significetur munditia operis et linguae. V. 519. B. C. Oratio sine opere inutilis. V. 532. C. Orationi soli non confidendum, sed operandum. V. 531. E. Oratio inutilis est, cum quis perseverat in peccatis. VI. 13. B. C. Oratio talis est, qualis elemosyna, imo vero ab hac vires et alas accipit. VII. 846.

Oratione cum fide nihil potentius. IV. 824. Orans debet respicere cælum et cogitare se cum Domino angelorum colloqui. V. 642. E. A. Oratio in conspectu Dei illa est, in qua mens undique se colligens omnem cogitationem humanam depellit. IV. 827. Dum fidelis orat, adstant angeli magno cum silentio. V. 14. C. deinde plaudentes et admirantes. *Id.* D. Quomodo qui est oraturus, ingrediat theatrum angelorum. *Id.* 15. E. Orandum sobria et vigili mente. II. 281. B. V. 642. Tum præcipue nos vexat demon, cum oramus, insidias struens ut vacuis manibus nos domum remittat. III. 414. 415. Oratio vigilans sit oportet. V. 642. XI. 464. E. F.

Oratio si fuerit humilis, tunc efficax. V. 13. D. *sqq.* Ab humili publicano sumendum est exemplum orandi. *Id.* XII. 359. D. 360. Oratio plena lacrymis compunctionis magnas habet vires. V. 441. D. 442. Orationes quæ funduntur ex animi dolore, confestim exaudiuntur. IV. 820. B. III. 414. A. Orationis plantam rigant lacrymæ. IV. 836. Orationi vis magna semper inest, sed cum jejunio major. V. 639. C. Oratio soror et

contubernalis jejunii. II. 364. E. Orans debet fugere vanam gloriam. XI. 661. c. d. 662.

Oratio fiduciam postulat. V. 7. c. d. 8. Oratio fervens multam veniam impetrat; benignus enim est Deus. III. 414. A. Oraturus ad Deum accedens, debet latitiam cum timore conjungere. II. 932. B. c.

Oratio perseverantiam postulat. VII. 328. D. VIII. 240. D. E. Perseverantem cum fervore exaudit Deus. II. 352. c. Postquam exaudis, adhuc orans perseverare debet, gratias agens. *Ib.* Differt quandoque petita concedere, ne, si statim exaudiverit, cessetur ab oratione. *Ib.* D. In oratione perseverandum. VII. 283. B. 328. D. Si inter orandum mens evagetur, bis, ter aut quater orationem resumamus. V. 642. A. neque prius discedamus, quam illam totam vigili mente protulerimus. *Ib.* E.

Orandum omni tempore. XI. 210. c. Assidue orationi incumbendum. I. 584. IV. 827. *sqq.* Orationis assiduitas efficax est. III. 418. c. d. 419. Orationes crebras et breves jussit fieri Paulus et ipse Christus. IV. 827. D. Orationes assidue cupiditates sedant. V. 53. D. E. Oratione matutina et nocturna maxime nobis opus est. XII. 211. c. Oratio nocturna purgat rubiginem peccatorum. IX. 233. Oratio ante et post mensam quanta benedictione animam et corpus impleat. IV. 832. A. 833. Convivium a precatione ceptum, in precationem desinens, nunquam deficit, sed omnia adferet bona. *Ib.* c. Oratio in principio mensæ prohibet ebrietatem, et post convivia est utilis. *Ib.* Psalmorum præsidio se munire maxime oportet ante et post mensam. V. 137. c. 138. Hymni et cantici omnem ebrietatem, ingluviem aut turpitudinem ab epulis amoveant. *Ib.* E. Post psalmodiam addatur etiam oratio ad domum sanctificandam. *Ib.* A. Opifex aut alius quisvis, domi aut in officina sedens et operans, optime aget, si psallat. V. 158. B. c. 159. D. E. Qui per forum ambulat, aut sedet inter amicos, aut quidvis aliud agit, potest clamore interno efficacissime invocare Deum. IV. 828. A.

Oratio neque locorum, neque temporum opportunitatem requirit, sed ubique et inter quodcumque negotium potest emitti. IV. 833. c. d. E. Orationi omnis locus aptus est. V. 10. A. Adeo exorabilis Deus, ut semper et ubicumque adsit oranti. *Ib.* D. E. Orandum in omni loco, modo non ad gloriam captandam. XI. 661. c. d. E. Ubique orandum, ubique sanctæ manus attollendæ. XI. 661^a. A. B.

In oratione quænam petenda. V. 11. c. 78. A. 79. Tunc se exorabilem præbet Deus, quando hæc petuntur, quæ ipsum deest concedere. V.

14. E. Oraturus non solum debet quærere ut quod petit accipiat, sed ut in ipsa oratione animam meliorem efficiat. V. 441. c.

Oratio viri cujusdam sancti plena fide et gratiarum actione. XI. 461. A.

Oratio pro inimicis. I. 159. 160. III. 420. B. II. 445. D. E. 446. 457. E. A. 458. Circa orationem pro inimicis frequens admonitio. II. 483. 484. 495. *sqq.* Oratio misericordiam exercentis Deum delectat, eique facile annuit. V. 15. A. Orare pro inimicis hominem facit similem Deo; unde magnam apud ipsum parit fiduciam ac libertatem. V. 15. B. Orare contra inimicos non licet. V. 14. A. B. Qui sic orat, similis illi qui gladium aciens, proprium guttur transfigit. III. 419. c. *sqq.* neque tali orationi datur ad cælum aditus. V. 14. E.

Orationis Dominicæ, *Pater noster*, explicatio. III. 29. c. d. 33. B. *sqq.*

Oratio pro episcopo in liturgia. VI. 215. A. Oratio sacerdotis in liturgia. VII. 352. A. B. Oratio pro energumenis. I. 573. E.

Oratio Christi ad Patrem non est secundum divinitatem. I. 622. D.

De Oratione sive de Precatione hominæ duæ. II. 931. *Addè* PRECES, PRECATIO.

ORATOR debet quærere commodum tempus, ut bene affectum auditorem inveniatur. II. 136. E. Orator quidam dexterum humerum importune movere solitus, admoto utrimque gladio acuto, consuetudinem superavit. II. 106. D.

ORBIS columna est Ecclesia. XI. 667^a. A.

ORBITAS liberorum non est poena peccati. III. 416. c.

ORCHESTRA Antiochenis obstructa post eversas statuas. II. 179. 206. c. Orchestra multorum peccatorum causa. VII. 476. A. B.

ORDINATIONES per Spiritus sancti gratiam fiunt. II. 516. c. In ordinatione Spiritus sanctus accedit. IX. 138. B. Ordinatio non effert, nec in sublime tollit. I. 851. c.

Ordinationes multæ hominum studio, non divina gratia factæ. I. 491. A. Ordinationis nimium festinatæ intolerabile periculum prævaricationis. II. 1. B. In partem poenæ inducit eum etiam qui manus impesuit. *Ib.* Qui ordinat indignum, peccatum ipsius participat. II. 710.

In ordinationibus sacerdotum signum crucis. I. 697. A. Ordinationes cum jejuniis fiebant. IX. 267. D. Ordinandum examen. III. 10. D.

ORDO rectus semper servandus. X. 403. B.

ORIENTIS partes maximam hominum frequentiam in principio habebant. V. 19. Orientem to-

tum perturbavit tumultus in expulsiōe Chrysostomi exortus. III. 619. D. E.

ORNAMENTA aurea formæ nocent et augment deformitatem. I. 391. A. B.

ORNATUS verus mulierum quinam sit. IV. 483. XII. 377. A. B. *Fid.* MULIER. Verus ornatus animæ, falsus corporis. V. 142. B.

ORÓNTES flumen. II. 639. D.

OS sublime dedit homini Deus. V. 402. E. Ora multorum qui in foro vagantur, cloacis comparanda; monachorum autem ora fontibus mel effundentibus. VII. 763. A. Oris sordes quænam sint. VII. 592. C.

OSCULA virginibus vitanda. I. 309. A. Oscula fraudulenta. V. 323. C. 326. Osculum sanctum quid. X. 773. D.

OSEE propheta magnus et admirandus. I. 333. B.

OSSA et sepulera martyrum benedictionibus scatent. II. 799. A. B. Ossa sanctorum perpetuæ virtutis monumenta. II. 807. E. Martyres nobiscum partitus est Deus, animas assumens sibi, nobis eorum ossa largiens. *Ib.* Ossa in Psalmis virtutem subindicant. V. 51. C.

OSTENTATIO vitanda. X. 686. C. 687. Ad ostentationem aliquid facere diabolicum est. X. 718. D. Ostentationis damnum. VII. 280. C. D. Ostentatio omnium malorum causa. VII. 800. D. Ad gloriam parandam officit. VII. 789. C.

O ΘΕΟΣ cum articulo in Scripturis nonnumquam de Filio dicitur, ut de Patre. XII. 37. C. 38.

OTIUM damno est. I. 193. C. Nihil minus otio

datum est quam humana natura. *Ib.* Ad peccatum proclivis per otium efficitur. IX. 361. B. Quam multorum malorum causa sit. XI. 540. E. Otium lædit animam, desidia lædit corpus. XII. 132. B. Otiositas omnem malitiam docuit. XI. 681. D. Otioso homine nihil inutilius. IX. 301. B. *Otiosus quis.* VI. 884. B. Otiosa et vana verba quænam sunt. I. 861. A. 862. B. VII. 510. C. D. Otiosi verbi reddenda ratio. *Ib.* V. 523. C. Nullus sit sermo otiosus; nam ab otioso in absurdos et importunos decidimus. XI. 141. C.

OTREIUS, Arabissi episcopus, cui multæ fuerunt reliquæ martyrum minime dubiæ. III. 810. E.

Οὐδὲς οὐδὲν οἶδεν, *Nemo quidquam novit;* quo sensu dicatur. II. 19. B. *et in nota.*

OVES Christi inexpugnabiles lupis. VII. 428. B. Quamdiu oves sumus, vincimus, etsi lupis innumeris circumdati; si vero lupi efficiamur, vincimur, pastoris auxilio destituti. VII. 427. B. Ovis quæ sub pastore manet, a lupo secura est. VIII. 398. C. 400. Oves perditæ quænam. VII. 418.

OZA Dei iracundia percussus, dum vult arcam erigere. I. 263. A.

OZIE regis historia. VI. 129. A. B. C. 130. Per confidentiam decidit ruina periculosa et insanabili. VI. 133. C. Dum sacerdotium invadit, lepra percuitur. II. 615. D. et sic in fronte ejus inuitur poena impudentiæ ipsius ac temeritatis. VI. 74. D. E. unde etiam iratus Dominus prophetiam sustulit. *Ib.* E. Idcirco ab ejus morte prophetia novum exordium sumit. VI. 73. C. 74.

P.

PACIFICI quinam. VII. 218. B.

Pacificus non irritat malum, neque irritatur a malo. VI. 789. C.

PÆANIUS Chrysostomi amicus. III. 715. C. Phœniciæ, Palæstinæ, Ciliciæ curam gerbat. III. 861. E. Ei scribit Chrysostomus, laudans eum a probitate in regenda urbe. III. 860. B. Aliæ epistolæ eidem. III. 776. E. 854. B. Pæanio scribit Chrysostomus, gratulaturque de majori acquisito dignitatis gradu. III. 870. A.

PÆDAGOGI in domibus. VII. 433. C. Pædagogi filiis cum delectu dandi. VII. 681. B.

Pædagogus hominum lex est. VIII. 651. C.

PÆDICA, puerorum amores exsecrandi. XI. 827. C.

PÆDICONES munditiæ corporis student. XI. 732. B.

PÆDOTRIÆ. I. 209. B.

PALÆSTINÆ et Babylonix limes est Euphrates. IV. 802. C. Palæstina aquæ penuria laborabat. VIII. 147. D. Dogmata satanica habuit. VI. 265. Multos habet Judæos. I. 709. A. Palæstina de Spiritu Christi accepit. V. 193. E. Palæstinæ et Phœniciæ episcopi adversarios Chrysostomi non admiserunt. III. 861. A.

PALLADIUS episcopus pro causa Chrysostomi

ærumnis affectus. III. 827. d. Romam confugit pulso Chrysostomo. III. 623. d. Palladio scribit Chrysostomus. III. 790. c. Eidem et Cyriaco, Demetrio, Eulysio episcopis. III. 827. d.

PANA quæ spectant, non ab initio acceperant Athenienses. XI. 807. e.

PANCRATIÆ qui in quinque certaminibus vicerunt. IV. 882.

PANCRATIO vincere. II. 799. a. In die Pancratii ne quæras quietem. V. 73. a.

PANEGYRIS quid. I. 60.

PANEMUS, sive Julius mensis. II. 427. c.

PANIS vitæ quid sit. VIII. 303. a. 304. In quo differat a manna. VIII. 311. e. Panis substantialis, πτωστός, quis. III. 38. d. Quid sit panis πτωστός, id est, quotidianus. VII. 286. d.

Panis cum sanctificatus est, dignus habetur Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit: hæc quomodo intelligenda. III. 892.

Panis nutritius est Christus. VI. 937. a.

PANSOPHIUS episcopus rogatu Chrysostomi ad Innocentium properat. III. 613. a.

PAPA. Vide ROMANUS PONTIFEX.

PAPPUS episcopus rogatu Chrysostomi ad Innocentium properat. III. 613. a.

PARABOLA quid sit. V. 247. d. Est nomen quod habet multas significationes. V. 247. e. Christus multa loquebatur in parabolis. V. 247. a. Per parabolas Judæos arguit. VII. 748. c. Parabola quomodo explicandæ. VII. 717. e. Parabola Lazari. I. 934. b.

PARACLETUS nomen Spiritus sancti. II. 339. VI. 236. d.

PARADISUM quomodo plantaverit olim Deus in Edem. IV. 122. d. Eum, veluti regi regiam, homini assignavit. I. 194. Paradisi vita quam jucunda. IV. 131. b. An paradisi cura hominis egeret. IV. 129. e. Refutantur qui dicebant paradysum in terra non esse. IV. 123. et qui volebant paradisi flumina esse flumina. IV. 123. e.

Paradisi nomine quid intelligendum. IV. 789. e. Paradisi regnum cælorum significat. IV. 790. a. Cur in cruce promissus. II. 488. c. Paradysum Christus nobis aperuit. II. 477. c. d. V. 204. b.

Paradisi flumina quæ. VI. 370. Eorum explicatio singularis. VI. 370. c. Confulantur qui dicebant paradysum in cælo esse. VI. 388. Paradisus deliciarum est Ecclesia Dei. VIII. 689. c.

PARALYTICUM triginta et octo annorum cur Christus suscepit sanandum. I. 671. d. Eum ab alio paralytico differre probatur. III. 46. d. e. Quibus

distinguantur. III. 47. d. Paralyticum sanans Christus, primo paralyisin peccatorum ejus sanavit. V. 639. a. b. Paralytici fides. III. 50. e. VIII. 243. a. patientia. I. 672. III. 41. d. constantia. I. 673. b. probitas. III. 42. gratus animus. I. 673. e.

PARASITI tempore Chrysostomi. VIII. 313. b. In domibus divitum. I. 933. c. Parasitorum morum descriptio. I. 933. d. Eorum dedecus. VII. 804. d. effatum horrendum. VII. 804. e. Parasiti convivia curant et cœnas. V. 614. d. Ad nihil utiles. VII. 564. a. Carpuntur. VII. 564. d. De pecunia in parasitos et assentatores insumpta ratio danda est. III. 9. e. Parasitorum nomen de medio tollendum esset. VII. 566. c.

PARCERE inimico, nihil hoc tutius est. IV. 883. Multo majus est, quam illum perdere. IV. 883. d.

PARENTES honorare est basis virtutis. XI. 182. b. Parentibus quandonam obsequendum. VIII. 141. d. et quandonam non obsequendum. VII. 430. c. Parentum probitas non prodest filiis, nisi et ipsi probi sint. I. 938. non prodest improba proli. I. 919. d. VII. 45. b. 176. b. Eorum nequitia non nocet probis. VII. 43. b.

PARIES dealbate, cur Paulus sic summum sacerdotem compellaverit. IX. 404. c.

Parietes marmore convestiti. III. 214.

PARMENIDES philosophus Ionicus et Ephesius. XI. 2. a.

PARRICIDÆ cur lapidati. IV. 769. e. Hostes sunt viri ejusmodi, et omnium communes inimici. IV. 769. a.

PARTUS dolores. I. 387.

PASCHA Judæorum. V. 407. d. Cur illud Christus fecerit. II. 431. c. Ut per umbram veritatem introduceret. I. 743. Pascha Judæorum abrogat. VII. 189. e. Pascha non est amplius apud Judæos. I. 744. a. Paschatis secundum legem tempus. I. 760. a. In Paschate Judæis locus strictius observandus erat quam tempus. I. 738. b. Pascha vetus cum novo comparatur. VII. 883. d. e. Illud impugnat Chrysostomus. II. 432. a. 463. a.

Pascha comedimus legali longe præstantius. XI. 202. f. An recumbentes illud comederint apostoli. VII. 876. a.

Pascha secunda anni festivitas. II. 543. e. Circa Paschatis festum quidam errabant, quibus concionatus est Chrysostomus. IV. 109. d. De eo decreverunt trecenti et plures Patres in regione Bithyniæ. I. 743. b. In Paschate non possumus ipsum diem crucis Christi observare. I. 748. c. In eo assignando Ecclesia exactam temporum rationem non novit. I. 731. Christus, hoc Pascha, dixit, quod crux illud sequutura erat. I. 623. a.

624. Pascha cum Judæis non celebrandum. I. 748. b. Pascha non jejunii, sed gaudii tempus. I. 746. a. Paschatis tempus venie opportunum. II. 42. b. Paschale festum contaminat qui aliis remittere negat. II. 247. c. In Paschatis vespera passio Christi legebatur et prædicabatur. VII. 924. c. Per Paschatis tempus septem dierum spatio quotidie concionabatur Chrysostomus et alii sacerdotes. II. 527.

Pascha semper possumus celebrare. II. 543. e. Pascha est oblatio et sacrificium, quod in singulis fit collectis. I. 742. d. 743. b. Ter vel quater in qualibet hebdomada celebratur, dum scilicet mysteria peraguntur. I. 745. b. Pascha celebrat qui ad sacram mensam accedit. I. 746-747. c. non vero qui prava conscientia accedit ad mensam. I. 747. c.

Pascha transitum significat. VIII. 933. c. ὑπερβασις, sive supergressio, dicitur. VIII. 943. e. *Pascha Judæorum Christi tempore idem erat quod postea Christianorum fuit.* VIII. 968. e. *Varietas in diversis Ecclesiis circa diem in qua celebrabatur.* VIII. 964. 965. *Pascha ab aliquibus olim distinctum fuit a Dominica resurrectionis.* VIII. 964. *Paschatis tempus quibus modis observetur.* VIII. 966. *Pascha cur ad vespem celebrabatur.* VIII. 933. *Paschatis edendi ritus.* VIII. 953. 954.

PASSIO Christi semper in mente ferenda. VIII. 371. d. *Passio Christi non coacta fuit.* VIII. 927. c.

Passiones omnes vita præsentī terminantur. IX. 641. c.

PASTORES magistratus genus in Ecclesia. III. 91. e. Pastoris boni officium. I. 543. a. IV. 647. XI. 799. Pastoris laus est, cum oves per se rectum servant ordinem. I. 506. Pastores quantum salutis ovium curam habeant oportet. I. 948. b. Pastor bonus humeris reportat ovem. I. 11. c. Qualem Christus optat, is cum innumeris conferri potest martyribus. IX. 811. a. Boni pastoris est occidi pro ovibus. III. 23. d.

Pastores mali quīnam, VIII. 403. d. Nullam excusationem habebunt animarum pastores negligentes. IV. 646. d.

Pastores primi evangelium exceperunt. IX. 68. d. *Pastores cur felicem nuntium audiunt primi.* II. 962. b.

PATER non est compositus. VIII. 43. b. Patris sinus quid. VIII. 101. Quomodo Pater audiatur et videatur. VIII. 276. b. Tisdem nos dignatus est, quibus Filium suum. XI. 388. d.

Patris et Filii substantia ἀπαράλλατος eadem ipsa. V. 110. e. VII. 630. a. 763. a. VIII. 468.

a. æqualitas. VIII. 548. 553. Utraque demonstratur. VII. 616. d. VIII. 439. b. Patris et Filii una et eadem voluntas. III. 26. 30. b. VII. 339. b. VIII. 267. b. Eadem potentia, eadem manus. VIII. 416. c. IX. 49. Non divisa opera. VIII. 341. b. Pater ad Filium dicit : *Faciamus hominem.* I. 664. d. Quod facit, id et Filius facit, et viceissim. v. 209. d. Pater dicitur inimicos ponere sub pedibus ejus, ita ut Filius id simul agat. v. 306. a. Patris et Filii est evangelium. IX. 476. d. Patrem perfecte a Filio cognosci probatur. I. 593. Patrem revelat Filius, Filium Pater. VII. 616. d. Patris et Filii una gloria. XII. 630. a.

Patris a Filio nulla diversitas. v. 110. d. Pater a Filio non dividitur, nec Filius a Patre separatur. v. 303. c. Patri et Filio eadem voces ascribuntur. IV. 130. d. De Patre quæ dicit Moyses, ea Paulus de Filio accepit. v. 109. d. Patri cur gratias agat Christus. VII. 480. b. Qua ratione Pater major sit Filio. VIII. 508. e. Pater aliam quam Filius habet hypostasim. VIII. 333. e. Patre minorem esse Filium Dei dicebant hæretici quidam. XI. 823. c.

Patris, Filii et Spiritus sancti divinitas una. I. 301. a. et una voluntas. VIII. 267. c. Pater, Filius et Spiritus sanctus dispensationem nostri causa susceptam inter se diviserunt. II. 545. a. Pater trahit, Filius deducit, Spiritus illuminat. v. 371. d.

Pater gignendo Filium non est fluxum passus. I. 1013. *Patris cum Filio æqualitatem negat hæreticus auctor.* VI. 839. d. *Pater cum Filio et Spiritu sancto in celo et in terra concordissime celebratur.* VIII. 909. c.

Pater noster, oratio Dominica. III. 29. d. Ejus explicatio. III. 29. d. Hoc dictum, *Pater noster*, inimicitias de medio tollit. VII. 284. a.

Pater spiritualis amantior prolis, quam carnalis. II. 660. c. Patres spirita parentes magis quam carnales honorare debemus. I. 603. a. Patres spirituales ex diversis locis Antiochiam veniunt, Chrysostomus audituri. I. 554. Patres quidam dicti in Ecclesia Antiochena. III. 64. c. Cur patres quadraginta dierum jejunium statuerunt. I. 746.

Pater vere est qui filii salutem curat. I. 128. b. Debet esse doctor filii sui. IV. 815. d. Patrum sollicitudo de filiis. I. 129. d. Pater quilibet quanta cura debeat filios educare Deo. IV. 836. d. XI. 799. c. Patres ob filiorum virtutem servati. I. 183. b. c. De filiorum virtute solliciti, angelos Deo alunt. I. 139. a. Pater a filio virtute prædito quam a divite plus honoris accipit. I. 86. c. d. Pater improbus filio probō nihil nocet. VII.

806. b. Patrum nobilitas non juvat improbos, nec ignobilitas nocet probis. VII. 138. c. Si patres diligenter liberos suos recte educarent, non legibus, non penis opus esset. III. 381. a. Patres sæpe contrariam evangelicæ disciplinam filiis tradunt. I. 106. d. Qui filiorum educationem non curant, homicidis peiores. I. 102. c. Pater nimis indulgens parricida est. III. 380. a. Patres non modo suorum, sed eorum quæ a filiis neglectis admittuntur peccatorum, pœnas dabunt. I. 128. a. Sæpe numero patres precati sunt ut filiorum pœnas ipsi ferrent. IV. 337. b. Pater filium accusans testis erat sufficiens in veteri lege. IV. 769. d.

ΠΑΘΗ, passiones, perturbationes, animam obdidentes excruciant. V. 12. e.

PATIENTIA Dei est silentium Dei. V. 288. e. quanta sit. V. 90. Propter ejus patientiam multum nondum acceperunt justam remunerationem. V. 356. a.

Patientia animæ quæ. X. 349. c. Laudatur. X. 349. d. 350. Quantum bonum. IV. 381. d. V. 13. a. Patientia meritum æquat eleemosynæ. IV. 895. a. Patientia in calamitatibus eleemosynam et alias virtutes superat. VII. 410. d. Nihil eam æquare potest. III. 688. 707. d. 800. b. Ipsa est virtutum regina. III. 707. d. Patientiæ merces. III. 663. e. Patientia peccatores a piaculis liberat, justorum mercedem auget. III. 690. b. c. Per eam diabolus superatur. VII. 197. c. et ira lædentis. I. 157. c. Patientia fortiorum efficit hominem. VII. 343. b. comparat humilitatem. V. 127. c. Philosophiæ omnis est radix. X. 349. c. portus lætitiæ. V. 13. a. Quanta patientium propter Christum voluptas. IX. 63. d. 124. c. Patientiæ bonus finis. I. 978. a. Patientia longa opus est homini. XII. 159. a. Patiendum aut hic, aut in futuro sæculo. I. 912. e. Patientia episcopum decet. I. 378. e. Senectuti maxime competit. XI. 814. Major requiritur in persecutione. I. 598. b. Patientia exhibenda in calamitatibus. I. 654. c. in morbis. I. 834. a. II. 3. d. in ærumnis. VII. 144. in feriendis injuriis. V. 144. a. Patiendi vincere oportet. VII. 268. a. Patientia veram victoriam parit. VII. 429. b. 906. d. Quomodo acquiratur. VIII. 361. a. Patientiæ et caritatis exemplum Christus est. VII. 272. d. Quomodo Christus eam doceat. VIII. 367. b.

PATRIA nostra quæ. VIII. 536. Supernæ patriæ felicitas. VIII. 378. c.

Patriam suam relinquere non est aliquid vulgare et parvum. IV. 359. a. De patria altum sapere non oportet. VII. 137. a.

PATRIARCHÆ ei prophetæ prædixerunt crucem Christi. III. 21. b. Patriarchæ Judæorum pecu-

nias colligebant tempore Chrysostomi. I. 709. a. Caupones erant, negotiatores, iniquitate pleni. I. 803. a. Non sacerdotes erant, sed per simulationem sacerdotum agebant personam. I. 803. a.

PATRICIUS epistolam Olympiadis ad Chrysostomum deferit. III. 715.

PATRONORUM nomina in sacris oblationibus proferebantur. IX. 159. b.

PAUCITAS auditorum ne contristet concionatorem. IV. 858. a.

PAVIMENTUM gemmis distinctum. III. 214.

PAULICIANI *Manichæorum hæresim participarunt*. V. 872. a. 881.

PAULINO anathema dicebant Antiocheni, Meletii partibus faventes. I. 849. a.

PAULUS apostolus Cilix erat. XI. 736. e. Tarsi natus. IX. 394. a. b. Ex antiquitus claris Judæis, non autem ex proselytis, oriundus. I. 736. XI. 319. d. e. et ex probatissima tribu Benjamin. XI. 319. a. Modico erat corpore. II. 344. b. sed incorrupta sinceraque mente præditus. III. 128. b. Paulus inops, corarius et tentorium artifex. II. 72. e. XI. 736. e. 737. c. in tribulatione nutritus. II. 61. e. ad pedes Gamalielis fuit eruditus. IV. 466. d. XI. 651^a. e. Pauli reverentia erga virum illum; ejus assiduitas, perseverantia et studium audiendi. IX. 395. d. Idiota non fuit. I. 503. e. a. sed externæ sapientiæ expers. XI. 736. e. Quanta ejus virtus et vis ingenii. IX. 534. d. In lege apprime instructus. IV. 466. d. IX. 395. d. Phariseus erat ex progenitoribus et secundum legem. I. 736. c. IX. 409. d. Magno erga legem zelo erat affectus. IX. 395. e. Quantum in honore eam haberet. IX. 395. Animam suam dabat pro lege. IX. 152. c. Quantum ejus erga religionem studium. IX. 394. b. Character ejus. IX. 177. d. e. Uxorem non habuit. 343. a. Paulus in cæde Stephani mille homicidarum manibus ipsum impetebat. IX. 152. a. X. 231. Dei apostolos persequeretur, ac si lupus sæviens in ovile ingressus, raptu agno, oreque discerpto, ex hoc raptu ferocior evaderet. III. 148. Quantus ejus furor adversus Ecclesiam. IX. 152. a. X. 230. b. 231. Illius licentia, contumelia, insania. *Ib.* Sanguine replevit Jerusalem. III. 147. c. d. e. Omnia susque deque permiscebat et confundebat. V. 442. b. Prophetas legebat, signa videbat quæ fiebant, et tamen persecutor manebat. V. 442. a. IX. 167. e. Zelus ejus sincerus erat, sed ignorantia obscuratus. IX. 164. d. e. Benignitatem Dei et virtutem prior vita Pauli ostendit. III. 127. a. 128. b. Colebatur a Judæis, ac præ cæteris honore affliciebatur. III. 128. d. Pauli conversio exponitur. III. 121. a. *sqq.*

IX. 164. *sqq.* Quam fuit admirabilis. III. 123. A. X. 230. B. 231. Majus non potest cerni miraculum. III. 126. Christus Paulum in ipsa vi furoris cepit et attraxit, astuante ejus animo et cæde fervente. III. 148. B. C. Paulus non contendit, non reluctatus est, sed statim Dominum agnovit. III. 150. E. Non necessitate, sed libere ad fidem accessit. III. 150. B. *sqq.* Ut hominibus placeret, mimine conversus est. III. 128. C. Pauli conversi cum pisce comparatio. III. 121. A. Nulli hominum tam multa detexit Christus arcana, quanta Paulo est ausus detegere. III. 127. E. A. Non statim omnia ei revelavit. IX. 165. D. Ab ipso Christo Paulus vocatus apostolus. X. 782. E. A. Cur non Jerosolymis, non Damasci conversus sit. IX. 165. B. cur post Christi mortem et sepulturam. III. 126. E. et post resurrectionem ejus. IX. 166. A. Pauli conversio Christi resurrectionem probat. III. 126. A. B. C. 127. Consolatio de conversione Pauli compensat mœrorem de morte Stephani. IX. 166. E. Postquam siluit os Stephani, mox sonuit tuba Pauli. III. 148. B. Paulus luminis nimietate cæcietiebat. II. 588. E. Cæcitatibus beneficiis redactus est in quietem. II. 587. D. Quare usque ad adventum Ananiæ cæcus manserit. IX. 173. A. B. Pauli tunc cæcitas illuminatio facta est orbis universi. II. 587. A. Cur neminem ex coryphæis apostolis vocavit Dominus vel misit ad Pauli institutionem. IX. 171. B. 172. Derepente ad ipsum virtutis culmen pervenit; nihil ipsi impedimenti priora attulerunt. X. 230. B. Paulus post suam conversionem vitia pudori esse dicit. VII. 233. C. Deleta sua crimina frequenter in memoriam revocabat. I. 186. D. E. Non solum peccatorum quæ ante lavacrum, sed etiam eorum quæ post baptismum ab ipso commissa erant, memor fuit. III. 15. B. IV. 338. D. Status Ecclesiæ tempore Pauli. IX. 646. A.

Paulus ex violentissimo persecutore ardentissimus præco. II. 614. A. IX. 173. B. C. Cur gentibus fuerit præfectus. III. 440. E. Hic beatus spiritu fervens, multoque majore quam antea zelo incitatus, protinus aggressus est docere homines barbaros (Arabes), vitæ genus arripiens asperissimum. X. 798. C. 803. A. Post præclare gesta in Arabia, cum nihil Petro opus haberet, ad ipsum tamen ascendit velut ad majorem, cui honorem tribueret. X. 803*. 804*. Quod ibi tot dies commemoratus sit, amicitiam ac vehementissimam arguit caritatem. X. 803*. D. Quando dogmatum causa Jerosolymam ascendit, Jacobum statim adiit. VII. 90. A. Cur inde Tarsum missus. IX. 181. E. I. 304. B. Paulus et Barnabas ordinantur in apostolatam. IX. 235. A. B. Dissensio inter

Paulum et Barnabam ob Joannem Marcum non inimicitia fuit neque contentio. IX. 289. A. Magnam hinc bonum prodiit. IX. 289. C. Quare Lucas hanc dissensionem non celaverit. IX. 289. D. Post ordinationem Paulo, sicut et Petro, prius nomen Saulus mutatum est. III. 129. B. IX. 241. B. 466. D. Rationes hujusce mutationis. III. 128. A. 129. 133. *sqq.* 145. A. X. 799. A. *Vide notam* a. Cur non statim post conversionem nomen illi sit mutatum. III. 146. C. D. Tribus diebus de nomine Pauli concionatus est Chrysostomus. III. 160. Quod discipuli Antiochiæ Christiani cognominarentur, hoc Pauli opus est. IX. 218. D.

Paulus quasi alatus per totum orbem currebat. IV. 240. D. Ejus peregrinationes. IX. 433. B. Quas regiones peragraverit. III. 476. C. Pauli recensentur egregia facinora. X. 431. 132. 730. C. 731. 732. Pauli gesta in Actibus Apostolorum narrantur, quia hujus libri auctor Lucas ejus erat discipulus. IX. 2. C. 3. Quam a gloriæ studio alienus esset. X. 690. B. Ostentationis causa nihil faciebat. *Ib.* Quomodo aliis abundantius laboraverit. IX. 2. C. 3. X. 417. C. Labores ejus quanti. I. 503. C. IX. 823. B. X. 728. 729. Tranquillitate non fruebatur. XII. 461. Vix triginta annorum spatio et Romanos, et Persas, et Parthos, et Medos, et Indos, et Scythas, et Æthiopes, et Sauromatas, et Sarcenos, et omne prorsus humanum genus sub jugum misit veritatis. II. 591. E. Pauli in prædicatione constantia, fortitudo et tolerantia. IV. 105. C. 106. 107. 108. Si persecutionis poenas dedisset, non tam longe lateque prædicasset. V. 77. Paulus, qui tantum opus prædicationis susceperat, operabatur tamen et die ac nocte, ut posset aliis opitulari. III. 245. XI. 623. E. Paulus mortuos suscitabat, et alia insuper miracula ejusmodi edebat, ut a gentilibus deus haberetur. I. 502. A. diabolo suggerente. II. 13. Per vestes suas signa multa fecit. I. 644. A. Vestimenta ejus ægrotudines et demones pellebant. II. 63. Quantum ad gratiam et signa, non alter Paulus postea erit. I. 269. A. B. Non de patris miraculis, sed de ærumnis gloriatur Paulus. II. 196. C. Quanta potuerit vi miraculorum. I. 502. A. B. Non miraculorum tantum, sed et vi sermonis usus est. I. 499. B. In utroque claruit. I. 504. B.

Pauli loquendi fiducia. IX. 431. B. Christum habebat in se loquentem. XI. 333. F. Non enim Paulus est qui loquitur, sed qui ejus animam movet Christus. II. 788. E. Quanta operata sit efficax Pauli lingua. III. 349. Splendidam ubique pietatis flammam accendit. *Ib.* Cum quanta

vi et efficacia loquebatur. IX. 427. E. A. Omnia ejus verbis cedebant. II. 595. B. C. Pauli scopus, institutum et consilium loquendi. X. 428. C. 429. Qua gravitate, qua auctoritate loquebatur. X. 440. D. E. 688. A. Non imperantis more loquebatur. XI. 798. D. Audientium imbecillitati se attemperabat. II. 32. A. Sermonem variabat, non utcumque, sed mitia primum, deindeque tristitia adhibet, quare. IX. 487. A. Multa ex communi audientium sensu proferebat, nec ubique philosophabatur. XI. 306. E. F. Cum videbat doctrinæ sermonem ad suadendum infirmum esse, lacrymarum medelam inducebat. VI. 337. D. A futuris et a præsentibus auditores commovebat. VII. 231. D. Mercurius esse putabatur, quod in eloquentia princeps esset. I. 504. D. IX. 261. C. D. 462. B. Mors Eutychi concionem Pauli non solvit. IV. 768. IX. 363. A. 364.

Paulus magis a Judæis, quam a gentilibus exagitatus. IX. 317. B. 410. Cur summo sacerdoti dixerit: Paries dealbate. IX. 405. C. D. 406. Paulum contemnebant et lacerabant Judæi. X. 486. D. E. Maxime erat illis exosus. XII. 2. B. Quare a Judæis potissimum afflictebatur molestia. I. 807. Cur non ad Judæos a Deo missus sit. XII. 2. C. Aliquando Paulus judaizabat. IX. 297. E. Jerosolymis judaizabat, non Antiochiæ. IX. 391. D. Judaicam purificationem subiit, quare. IX. 389. D. E. Ne Judæi offenderentur, legem servavit; sed illos contempsit non ferentes quod Jesum prædicaret crucifixum. V. 286. B. C. Synagogas frequenter adibat, quare. IX. 312. E. A. 343. C. Judæos confutavit. XII. 36. D. Legis dignitatem non tollit. IX. 600. B. Ejus metum solvit. IX. 774. A. Ubique Pauli scopus est ut legem Judaicam abroget. IX. 606. E. Epistolæ ejus omnes contra Judæos certamen præferunt. IX. 328. A. Cur Judæis Judæum se faciebat. III. 104. D. X. 228. A. B. Paulus pia fraude usus; multas Judæorum myriadas attraxit. I. 452. C. Quomodo pro Judæis optaret esse anathema. VII. 258. 697. IX. 667. 668.

Paulus vetat circumcisionem, et tamen Timotheum circumcidit, quare. I. 452. C. III. 104. B. C. D. X. 808. B. 809. 849. XII. 522. E. ut everteret circumcisionem. X. 328. B. Pauli cura et providentia circa Timotheum, II. 3. D. E. A. 6. Quare ipsum stomacho laborantem non sanaverit. II. 4. B. C. Reliquit eum Ephesi. XI. 2. B. 637. E. A. Quomodo illum ad se vocet. XI. 779. B. Cur Titum in Creta insula reliquerit Paulus. XI. 798. C. D. Cur eum Nicopolim ad se vocet. XI. 834. B. Quare Timotheo tantum et Tito scribat Paulus, non vero aliis discipulis. XI. 634. C. D.

Onesimum, servum inutilem, transfugam et furem, non modo amplectitur quando mutatus est, sed etiam herum ejus rogat, illum respicientem pari habeat honore atque præceptorem ipsius. I. 37. A. B. 38. Quare filium suum vocet Onesimum. XI. 831. Noluisset sine consensu heri servum hunc retinere. XI. 841. D. Onesimi gratia scripsit Paulus ad Philemonem. IX. 463. C. XI. 839.

Paulus Athenis disputat cum Epicureis et Stoicis. I. 504. D. IX. 318. Non ex prophetis nec ex Evangelio cum illis disseruit, sed ab ara cepit exhortationem. I. 770. D. 771. VII. 104. A. Quomodo cum Atheniensibus loquebatur. IV. 749. B. 750. Inscriptione, IGNOTO DEO, usus est, ut David gladio Goliathi. III. 68. IX. 322. D. 323. Cur in Areopago Christum hominem tantum dicat. IX. 3. B. C. Cur ex Græcis offerat testimonia. XI. 807. D. Arati poetæ versus partem affert. XI. 807. A. B. Quare ea quæ de Jove dicebantur, ad Deum referat. IX. 322. D. XI. 807. B. 808. Cur non statim unum Deum incorporcum et sine figura illis prædicarit. IX. 319. E. Nihil extraneum, nihil novum afferebat. IX. 318. B. Una voce omnia philosophorum dogmata subvertit. IX. 320. D. E. Cur, paucis conversis, Athenas deseruerit. IX. 327. E. A. 328.

Paulus Corinthi cur commorari jussus. III. 512. B. X. 1. 2. Vide *Monitum huj. tom. X.* Quanta dilectione Corinthios prosequeretur. X. 623. Cum publico fornicatore quomodo agat Paulus. X. 148. E. A. 149. sqq. Non eum contempsit, sed etiam frenos respuentem, nec medicinam admittente volentem, ad sanitatem ita reduxit, ut jungeret rursum corpori Ecclesiæ. I. 829. E. Quantum fuerit scelus quod hic insequitur. III. 644. C. D. Fornicatorem tamen nimio mœrore se conficere minime sinit. III. 645. B. C. Asperis leniora miscet. X. 779. 780. Quanta bona attulerit ira Pauli contra Corinthios. VII. 244. A.

Paulus, Judæis insequentibus, Romam pergens in naufragium incidit, et infinita subit incommoda, dum omnibus pecuniis pretiosius verbum proferret. II. 21. A. IX. 434. D. 436. C. Quantum bonum ex hac tempestate proveniret. IX. 435. C. Virtus Pauli salutem periclitantibus conciliavit. IV. 261. E. A. Barbari cum viderent viperam pendentem de manu Pauli, existimabant eum hominem esse de numero eorum qui extrema perpetrarunt scelera. I. 885. E. V. 74. B. Vipera contentui erat Paulo. V. 596. A. B. Quoniam peccatum in illo non invenit, ne mordere quidem potuit. IV. 773. C. Quod videntes barbari, deum esse dicunt. IX. 441. Publio, Pauli hospiti, vicem

iste repedit. IX. 441. B. C. D. Cur ad Casarem appellaverit Paulus. IX. 441. 448. D. 449. 451. D. E. A Casare vincitus detinebatur. XI. 709. D. sed verbum Dei non erat alligatum. IX. 448. *sqg.* Ex divina dispensatione factum est ut Paulus Romam vincitus duceretur. IX. 328. C.

Paulus quamfervidus erga Hispanos. IX. 53. B. 813. A. Post biennium in vinculis Romæ transactum, in Hispanias profectus est. XII. 3. E. Quomodo e Jerosolymis Hispaniam cucurrit. VII. 818. D. Cur Alexandro arario maledixerit. II. 609. A. B.

Paulum vita laboriosa usque ad tertium cælum deduxit. II. 38. E. 39. 580. A. Magna certe hæc revelatio est; nec tamen hæc sola fuit, sed alias complures expertus est. X. 733. D. E. Cur eas nec perspicue exposuit, nec omnino reticuerit. *Ib.* Humanitas Pauli post visionem tantam. VI. 79. D. Cur non omnes suas revelationes reseravit. II. 602. A. Secreta tunc didicit quæ nullus hominum noverat. I. 593. C. Dei substantiam non noverat. I. 350. A. 562. E. Quare et quomodo angelus satanæ Paulum colaphizet. II. 723. C. 726. X. 736. 737. Anima Pauli plena erat mille tentationibus. XII. 508. E. quare. II. 11. D. E. Sepe rogabat Deum ut ab se tentationes auferret; verum non ad petitionem, sed ad utilitatem ejus respexit Deus. III. 30. B. VII. 333. E. A. Petebat enim aliquid inutile. V. 20. A. 63. B. et nesciebat. IV. 352. E. Postquam, quænam esset voluntas Dei, agnovit, tum voluntatem suam deinceps Dei voluntati subjecit. III. 30. B. C.

Paulus gentibus, Petrus Judæis prædicabat, quare. III. 300. 440. A. Cur Paulus Petro restiterit in faciem et coram omnibus. III. 433. B. *sqg.* Magna loquendi libertas, quod personæ dignitatem non reveritus, propter evangelii veritatem præsentem non erubuerit. III. 433. E. 446. D. Quonam consilio Petrum reprehenderit Paulus. III. 446. A. *sqg.* Simulata fuit hæc reprehensio, et de illa inter eos convenerat. III. 447. E. 448. D. E. Certum est non esse pugnam, bene vero magnam amborum apostolorum sapientiam et mutuam inter illos benevolentiam. III. 434. A. X. 813. D. E. Cur dissensionem illam in epistola velut in columna quadam literis exaratis Paulus inculpserit. III. 434. D. Paulus Petro coryphæo se comparat. X. 811. B. Petro se non præfert, imo valde sibi illum præponit. X. 18. C. D. Petro primas cedit. X. 383. A. Petrus, Paulus et Stephanus, quasi flumina magno impetu fluentia, omnia secum traxerunt. VIII. 343. E.

Paulus dæmonibus terribilis in afflictionibus. III. 177. C. Quantum timebant eum. V. 64. D.

63. Dæmonas coercet, etiam utilia loquentes. I. 892. C. VII. 196. Vox Pauli quovis tonitru dæmonibus terribilior. IX. 833. D. Leo clamat, et omnes bestias fugat; sanctus clamat, et dæmones undique expellit. XI. 110. D. Quomodo angelus satanæ apostolum colaphizavit. X. 736. 737. Valde extollebatur Paulus adversus dæmones. XI. 87. D. Vestimenta ejus dæmonibus erant errori. II. 599. A. Pythonem increpavit, quare. I. 892. C.

Paulus quoties vincitus fuerit. XI. 73. In vinculis lætabatur. XI. 63. A. B. et gloriabatur. II. 194. C. XI. 72. Decorabatur magis vincitus catena, quam Nero diademate coronatus. II. 578. Tunc maxime orans Deum laudabat. III. 184. B. C. V. 158. D. Carcer Pauli cælo splendidior. XI. 69. E. ubi angeli omnes venerantur eum. XI. 65. D. In vinculis erat una cum maleficis ac sceleratis. XI. 462. C. Paulus vincitus concionatur. IX. 394. Quomodo custodem carceris saluum fecerit. II. 110. XI. 63. C. 66. *sqg.* Paulus in carcere carceris custodem vinxit. II. 12. C. Paulus solo clamore carceris fundamenta concussit et vincula rupit. II. 110. *Paulus vincitus*, magnifica appellatio. II. 192. C. Cur se vincitum dicat Christi. XI. 842. D. Qualia essent ejus vincula. II. 193. C. Vincula Pauli magis mirabilia, quam ejus corporis sudaria et semicinctia, quæ stupenda patrabant. XI. 63. A. Quam sint pretiosa. XI. 464. E. Eorum vis quanta. XI. 79. A. His catenis gratiæ aguntur. XI. 72. A. Colligatio prædicationis sunt vincula Pauli, fundamentum est illius catena. XI. 463. C. Quomodo vincula ad progressum evangelii profuerint. XI. 233. D. De omnibus Ecclesiis ad Paulum vincitum referebatur. XI. 462. B. Vincitus supra modum ædificabat. *Ib.* Tunc magis erat solutus. *Ib.* Pauli catenæ consolationi non parvæ erant discipulis. III. 366. Alacriores illos reddebant. III. 363. Magis inde confidebant, quare. XI. 464. C.

Paulus abiit ad populum Romanum, et senatum ad se pertraxit. III. 476. E. Inimici Pauli evangelium prædicant, ut Neronem adversus illum irritent. II. 394. C. D. III. 366. E. C. *sqg.* Ad imperatoriam etiam domum prædicationi pervenerat. XI. 363. F. A. Paulus vicit Agrippam, et qui scelere vincebat homines omnes, Neronem, quomodo. VII. 432. D. Neronis salutavit pocillatorem et concubinam, qua de causa. IX. 391. D. Infensum tunc habebat Neronem, quod quemdam ex familiaribus ejus sibi attraxisset. IX. 723. D. Ob conversam pellicem suam, Nero Paulum in carcerem conjecit. I. 59. E. Quantum in apostolum sæviebat. XI. 228. Paulus Imperatorem vo-

cat leonem. XI. 781. c. et mysterium iniquitatis. III. 299. b. Pauli, adversante sibi Imperatore, constantia. XI. 243. e. Comparatio Neronis cum Paulo. XI. 735. b. Quam Nerone præstabilior et illustrior. XI. 734.

Paulus in senectute maxime illustris. III. 71. e. An mortem timuerit Paulus. II. 607. b. Quotidie moriebatur, mortem deridebat, præsentemque vitam contemnebat. II. 78. d. Per singulos dies moriens exsultabat. II. 92. d. XI. 740. c. Merces Pauli ante mortem. II. 505. e. c. Paulus a Nerone interfectus, quia concubinam istius ad Christi fidem converterat. I. 39. e. Romæ capite truncatus est. IV. 730. a. IX. 483. 835. Paulus ab iis est interfectus, quos e malis innumeris cupiebat eripere, et propter quos sustinuit universa quæ passus est. II. 567. b. c. Paulus propter ærumnas coronatus. V. 434. c. Romæ corpora et reliquæ Petri et Pauli asservantur. IX. 835. Nota erant illorum sepulcra. XII. 338. b. ad quæ accurrebant Imperatores, consules, etc. I. 697. d. *Fid.* IMPERATOR, ROMÆ.

Pauli laudes et encomia. I. 503. *sqq.* II. 505. 506. 913. c. 944. III. 124. 125. 659. d. l. a. 660. IV. 104. 105. 106. VIII. 29. a. IX. 833. X. 383. A. b. 767. XI. 230. 737. 738. Paulo nemo potest æquari. II. 568. a. 569. 570. Nullus Paulo major, vel etiam æqualis. I. 210. d. Nemo majori gratia dignus habitus est. I. 471. Paulo nihil par. VIII. 617. X. 767. c. Paulus mundo et omnibus quæ in mundo sunt, dignior. II. 579. Omnia quæ in prophetis, in patriarchis, in iustis, in apostolis, in martyribus, hæc simul colligens Paulus, cum tanto habet cumulo, cum quo nullus eorum bonum, quo excelebat, implevit. II. 563. c. 566. 570. *sqq.* Nihil Paulo splendidius. V. 311. Cum angelis comparatur. II. 574. b. c. Ut angelus ubique terrarum celebratur. I. 59. a. Cherubinis honorabilior. X. 132. b. Paulum nemo præcessurus est in regno Dei. VII. 730. b. Omnium hominum optimus. I. 633. d. Justorum omnium primus. III. 167. d. Paulus illa vicit ut nullus regum. II. 589. Regibus illustrior. V. 335. c. et opulenter. I. 963. e. II. 344. b. Divitibus potentior, militibus fortior. *Ib.* Gesta ejus omnem sermonem superant. I. 503. d. Terram et mare peragravit, peccatorum spinas revulsit, religionis semina jactavit. I. 963. e. II. 344. b. Orbem universum attraxit. IX. 706. d. Plus potuit quam Plato, et cæteri omnes. XI. 801. a. Hodierni homines omnes simul coacti, infinitis tum precibus, tum lacrymis, nunquam tantum possint, quantum olim Pauli semicinctia potuere. I. 502. a. Vete-

ris Testamenti sanctos omnes superavit. X. 262. 263. Paulus major prophetis. XII. 7. Comparatur cum Abel. II. 566. 567. cum Noe. II. 567. c. cum Abraham. II. 568. a. 569. cum Isaac. II. 569. cum Jacob. IV. 618. e. cum Joseph. X. 262. c. cum Job. II. 570. a. 571. cum Moyse. II. 572. b. c. X. 132. b. 261. a. 262. d. cum David, Helia et cum Joanne Baptista. II. 573. 574. X. 262. Cælo et mari comparatur. IX. 433. d. e. Paulus admirabilis orbis doctor, præcipue veregentium. I. 633. d. IV. 26. c. 273. e. 372. c. Vas electionis. I. 633. d. 963. II. 344. b. V. 323. c. VI. 319. Spiritualis piscator. III. 105. c. d. Orbis terræ præco. V. 323. c. Vocalissimus præco veritatis. I. 286. b. Tuba cælestis, lyra spiritualis. I. 963. e. II. 1. a. Os Christi. I. 963. e. Lingua orbis. IV. 26. c. Ecclesiæ fundator. I. 633. d. Sapiens architectus. *Ib.* Turris inconcussa, II. 344. b. Portus tranquillus. *Ib.* Paradisus spiritualis. II. 564. a. Pratum quoddam insigne virtutis. *Ib.* Agricola. II. 46. d. Præstantissimus medicus, pater communis, patronus, curator. X. 693. c. XII. 276. c. Leo spiritualis, ignem emittens. IX. 838. imo leone quovis audacior. XII. 466. b. Paulus super cælum cæli volans, et vehementius quam flamma omnia vincens et superans, superna, inferna, præsentia, futura, ea quæ sunt et ea quæ non sunt. VII. 109. b. Orbi terrarum imperabat, nec pecuniarum tantum, sed et oculorum omnium dominus erat. X. 618. Paulus animam possidebat cælo non minorem, quæ omnes ad se trahere posset. IX. 706. e. Anima illius sublimitas omnes celos transcendit. IV. 357. b. IX. 706. e. Tanta erat ejus pulchritudo, ut Deus illam prædicaret. IX. 706. e. Cor Pauli cælis sublimius, orbe latius, radio splendidius, igne ardentius, adamante fortius, flavios emittens. IX. 836. e. Cor Christi erat cor Pauli, et Spiritus sancti tabula, et gratiæ liber. *Ib.* Paulus mirabilis, crucifixus, in acie positus. IX. 243. a. Quorundam circa Paulum opinio rejicitur. IX. 670. b. c.

Pauli et virtutum ejus imago depingitur. X. 132. 229. c. 230. Magnum virtutis studium exhibuit. V. 323. c. Virtus ejus quanta. III. 367. XI. 48. b. 335. a. b. 340. a. Virtute cunctos homines transcendit. II. 575. d. Vita illius qualis. X. 153. c. d. Vita et mores angelici. I. 502. b. 503. Pauli fervor ingens et alacritas. II. 374. c. X. 266. a. 269. Propter præsentem vitam ingemiscebat. II. 72. c. Illam contemnebat. II. 599. d. Parva ei omnia videbantur. II. 183. c. d. In mediis urbibus versans, a præsentibus aberat. I. 174. d. 175. Humana omnia umbra illi somniumque

apparebant. IV. 673. c. Paulus tantus et talis, anima illa ad cœlos usque sublimis, corpore circumdatus, et cum incorporeis Virtutibus decertans, in terra ambulans, et animi studio cælum peragrans. IV. 34. e. A. Rebus omnibus carens, cuncta habebat. X. 618. Paulus ab omni invidia liber. X. 213. XI. 798. d.

Pauli caritas quanta. X. 230. a. 633. A. Amor ejus summus erat. I. 367. b. Quantum fervebat, quantum erat ignitus caritate Dei. IV. 617. A. XI. 68. Cum excelleret in summa omnium virtutum, caritate, flammarum vim vehementia superabat. II. 586. c. Paulus caritate succensus, totus factus est caritas. *Ib.* Nullus miles regi ita carus et amicus fuit, ut Paulus Deo. II. 943. Gehennam etiam despiciere meditatus erat, pro iis quæ Deo placent. XI. 602. c. d. Quantum caritatem commendat erga Deum. III. 600. Pauli spes quænam. XI. 244. b. c.

Pauli amor erga Christum. I. 163. 166. 730. v. 731. IX. 663. e. X. 19. b. Caritate Christi perfrui, hoc illi instar omnium erat. II. 577. c. Ab illa discedere, hæc ei erat gehenna. *Ib.* Nullus hominum talem pro Christo affectum exhibuit, qualem illa sancta anima. I. 471. 830. d. e. Fervidus Christi amator erat. IV. 402. A. Supra modum amavit. I. 503. e. Amor ejus erga Christum omnes cælos transcendit. I. 173. b. Flammæ ingenti similis erat. I. 173. b. c. Tanto Christi flagrabat amore, ut pro illo immortales cruciatus subiisset. I. 163. e. Ejus pro Christo labores. I. 163. 166. Intenta mente Christo hærebat. VII. 622. A. Sciebat excidere e gratia Christi rem esse omnium gravissimam. VII. 334. A. Paulus Christi paranymphus. III. 161. c. pronubus. V. 323. c. Cur nusquam se Patris apostolum dicat, sed Christi. XI. 636. e. Cor Christi erat cor Pauli. IX. 836. e. Gradatim de Christo loquitur. XII. 11. b. c. Paulus Christi fuit imitator. VII. 833. d. quomodo. III. 103. c. X. 131. A. d.

Pauli amor et caritas erga omnes quanta. II. 782. d. VII. 686. c. X. 624. b. c. Paternus ejus affectus. X. 739. c. Omnes in corde circumferbat. X. 464. c. Quantum suos curaret discipulos. III. 56. Ingenti caritate illos prosequabatur. X. 130. 131. 500. c. 533. Viscera ejus erant. III. 364. d. Nihil pro huic dilectioni. IX. 808. c. Ejus dilectionis vis ex verbis ipsius probatur. XI. 527. d. In carcere memoriam fratrum habebat. II. 329. A. Non curabat pericula et alias afflictiones, sed discipulos. XI. 524. f. Paulus qui tantus erat, ab uno homine a se dilecto semotus, tanta perturbatione est affectus, ut statim ex ea urbe excederet, ubi illum minime invenerat. III. 639. A.

Quomodo filios iterum parturiebat. II. 329. c. Quos amabat, in Christo amabat. VII. 686. c. Quantum ipsum amabat sui discipuli. III. 363. A. 364. Ex Pauli contubernio quanta utilitas. III. 241. e. A. 212. Ejus comitas. III. 439. A. Pauli attemperatio. XI. 813. c. Quomodo se attemperet. X. 237. c. 258. c. Sese omnibus accomodabat. II. 600. b. c. d. 601. A. Nihil fuit simile commiserationi et benevolentiae Pauli. XI. 18. c. Ejus indulgentia erga imbecilles. I. 404. Mansuetudo ejus. II. 583. X. 837. maxime erga peccatores. II. 584. d. e. A. et quando monita dabat. I. 830. A. 831. Falsas etiam suspensiones de medio tollere satagebat. I. 324. A. 523. Numquam adulatus est. XI. 503. b. c. Prius habebat hominum salutem, quam Christum videre. VI. 3. e. Nemo ita dilexit inimicos, nemo erga insidiatores tam beneficus fuit, nullus pro afflictioribus suis tanta perperussus est. II. 582. b.

Paulus quanta fecerit pro aliorum salute. X. 228. Proximi salutem existimabat suam esse. XI. 523. f. Sufficientem in omnibus habebat consolationem dilectorum salutem eorumque memoriam. XII. 303. e. Zelus illius igne ardentior. X. 137. A. Anima ejus totum complectebatur orbem. IX. 464. c. Paulus credidit sibi dispensationis modum sæpe variabat. II. 600. b. 601. A. Quomodo omnia omnibus faciebat se. III. 67. d. Christo permittente a discipulis accipere, non accepit Paulus. X. 217. A. Quid pro pecunia petebat. XI. 834. Quam placide hortetur. IX. 831. b. Quomodo vel laudet vel criminetur. XI. 384. Exemplo magistri sui, non cessavit Paulus per totam vitam suam super eos qui exciderant et qui in ruina sua manserant, amare flere. I. 307. d. Non iis qui peccaverunt, sed iis qui non egerunt poenitentiam, veniam negat. I. 38. d. Peccatores monens aut arguens, lacrymabatur. VII. 782. d. e. Segnes ab otio revocabat. III. 331. b. Cum per se non posset suum implere desiderium, hoc per alios faciebat. XI. 513. d. Pauli sollicitudo erga omnes. III. 208. d. 209. Non de præsentis solum, sed etiam de futuro grege sollicitus erat. VI. 333. e. Quanta de posteriorum salute sollicitudo. VI. 336. c. d.

Paulus egenorum patronus et curator. III. 298. c. summo opere curabat illos. III. 300. Eleemosynam commendat. VII. 436. d. IX. 813. A. 814. XI. 831. d. Eleemosynas secum deferit. IX. 813. c.

Paulus quam insatiabiliter precetur. XI. 54. d. 55. Supinus jacens, magna alacritate orabat. IV. 853. d. Studiosius pro inimicis, quam alii adversus inimicos, precabatur. II. 576. d.

Et Christus et Paulus jussit breves, sed crebras fieri preces ex parvis intervallis. IV. 827. D. Paulus, qui omnes naturæ necessitates subegerat, precibus etiam discipulorum indigebat. VI. 214. A. B. Ubique pro bonis totius orbis agebat gratias. VII. 333. c.

Pauli humilitas. II. 602. III. 167. D. 168. 186. 332. VII. 334. D. IX. 476. A. 479. E. 731. B. X. 489. B. 497. A. 498. 800. XI. 633. 843. Humilitate excellebat. X. 335. c. 356. XI. 338. E. 396. c. Paulus largus et copiosus in verbis humilitatis. X. 416. E. XI. 462. E. Cum sit primus justorum, primum se dicit omnium peccatorum. III. 167. D. Cur se abortivum nomet. X. 414. 416. E. A. Quam humiliter se gerebat. XI. 493. Discipulos sibi exæquat. XII. 9. D. A. Humilitati studebat. XI. 630. Indigebat humiliatione. I. 196. E. Accusabat seipsum. II. 290. B. C. Peccatorum suorum non obliviscitur. II. 792. A. Post tot præclare gesta, timebat. II. 6. D. Paulus quam a fastu alienus. V. 638. IX. 317. c. XI. 68. 462. E. et a vana gloria. IX. 823. D. XI. 68. Paulus sua gesta narrans, sine jactantia fuit. IV. 106. 107. Cur varie de se loqueretur. X. 708. A. Sublimia sua breviter perstringit, humilia autem copiose, in multisque locis effatur. XII. 123. D. Aliquando coactus gloriatur et laudat se. III. 350. E. quare. X. 210. B. 348. Ejus prudentia in laudibus suis effendit. X. 704. Quomodo se laudavit. II. 603. Suarum laudum prædicatione nulli est molestus. X. 693. c. Modestia ejus. III. 303. D. IX. 481. A. X. 626. 733. A. XI. 49. B. 32. E. 473. D. Modestiae causa, bona a se gesta tota Deo tribuit. I. 361.

Pauli philosophia quanta. III. 173. A. IX. 533. E. X. 739. c. XI. 248. F. 723. B. c. Magis erat philosophus quam philosophi. I. 963. Pauli sapientia quanta. II. 294. B. III. 69. c. 90. c. 276. B. X. 140. A. 212. E. XI. 469. D. 832. F. XII. 115. c. Nemo umquam exstitit Paulio sapientior. III. 536. A. Pauli sagacitas. X. 633. Ejus prudentia. III. 69. 104. E. 350. E. 351. IV. 417. D. IX. 236. 291. et *passim*. 493. A. X. 19. B. 417. E. 147. 224. 408. D. 626. c. XI. 210. B. 383. c. 667^a. c. 831. B. XII. 8. c. 27. B. 201. A. obedientia. II. 615. B. Non existimabat sufficere ad virtutem, nisi etiam jussa longo intervallo superaret. V. 66. B.

Pauli patientia in adversis. III. 183. c. V. 166. c. VII. 432. D. Nemo tam adamantinus, qui Pauli patientiam possit imitari. II. 570. Paulus quanta passus adversa, quot ærumnas. I. 269. D. 270. II. 723. III. 183. *sq.* 595. IV. 279. E. 283. X. 731. XII. 372. Pauli labores et certamina.

XI. 776. c. Nemo graviora passus est. II. 902. A. Quæ sancti omnes pertulerunt, ea hic universa tulit. X. 731. B. In multis passionibus et ærumnis gaudebat et exsultabat. I. 703. E. IV. 860. A. X. 492. D. XI. 493. c. 496. atque gloriabatur. III. 674. A. B. 675. V. 44. B. Gloria Pauli crux erat. III. 24. In adversis anima Pauli ipso meridie splendidiore erat. IX. 707. Pericula quotidiana levia existimabat. I. 161. D. quare. VII. 330. E. 331. Paulus male audiebat apud quosdam. X. 700. c. Quidam timoris eum accusabant. II. 603. D. vel etiam tumoris et arrogantiae. III. 350. c. Inimicorum ejus nequitia. XI. 236. Paulum nihil læserunt ærumnæ. VI. 180. E. Ex ærumnis et periculis emergens, splendidiore ascendeat, eo ipso quod vexabatur, victoriam referens. X. 729. D. Ut solaretur certantium laborem, suas passionum enarravit. II. 503. D. E.

Pauli vis et fortitudo. II. 614. A. VIII. 343. B. X. 49. E. Quomodo virtus ejus in infirmitate perficiebatur. II. 12. c. Ejus magnitudo animi. X. 263. B. Generosus illius animus, imperterritus, invictusque, adamantinus, firmus. III. 362. XII. 466. B. immobilis. XI. 329. B. auro et adamante fortior. II. 579. D. Pauli virtus et constantia. III. 173. A. XII. 504. A. 503. atque fiducia. XI. 243. B. XII. 512. A.

Paulus corpus suum castigabat, quare. I. 286. c. 287. IV. 240. E. Si dedisset persecutionis penas, et fuisset sublatum, non habuisset tempus penitentiam agendi. V. 77. Nocte ac die consolationem excipiebat lacrymis; nullus siquidem tanto affectu mala propria, quam ille deflebat aliena. II. 578. B. 579. Ipsum risisse nusquam legitur. VII. 412. c. Paulus lacrymans, animas irrigabat, non terram. XI. 481. D. E. F. 482.

Paulus vetera et nova apprime noverat. VI. 82. c. Quomodo idiota fuerit et non fuerit. I. 503. E. A. X. 708. E. A. 709. Pauli et Platonis circa scientiam comparatio facta inter Christianum et Græcum. X. 23. *sq.* Ubique suæ doctrinæ radios emittebat Paulus. IV. 261. E. A. Visibilibus doctrinam incipit. IV. 14. c. Humilia sublimibus admiscet, quare. XII. 199. c. Lac vocat humilem sermonem, quod simplicioribus conveniat. XII. 124. c. Perfectiora quam Moyses docuit. IV. 13. Quam gratiæ abundantiam dicat Paulus. IX. 573. B. Exemplo figuli qui facit *vas in honorem*, et *vas in contumeliam*, liberum arbitrium non tollit. Ejus loci explicatio. IX. 680. Unum genus perscrutans providentiæ, exclamavit: *O altitudo!* V. 228. A. Cur resurrectionem Domini maxime probare nitatur. XII. 5. D. B. De magistris et doctoribus vetat judicare. VII.

323. A. B. Cohortatio Pauli, cohortatio Domini est. I. 337. B. Pauli praecepta, praecepta Christi sunt. I. 199. C. Per Paulum Deus leges sanxit. III. 17. C. Leges Pauli firmæ sunt et immotæ manent. I. 691. E. Paulus ante omnia contentiones studet sedare. I. 741. D. E. Quantum prohibeat iram et disensionem. VII. 291. B. C. Ad reconciliationem nos excitat. VII. 249. E. Leviter proximum esse corpiendum docet. IV. 798. Omni gehenna gravius putabat aliquid fecisse quod Deo displiceat. IV. 860. E. Lex Pauli de indignè communicantibus. II. 783. C. D. Arma subministrat iis qui in pressura sunt. I. 278. Cur jubeat sine sollicitudine esse, et esse sollicitos. I. 337. E. 400. A. B. C. Doctrinam exemplis confirmat Paulus. V. 84. E. Matrimonii leges præscribit. III. 233. A. B. *sqq.* Dum matrimonii leges sancit, tacite ad virginitatem hortatur. I. 334. D. Seipsum proposuit continentiae exemplum. I. 339. B. C. *sqq.* Quidam depravate allegebant hæc verba Pauli : *Melius nubere, quam uri*. Confutantur. VI. 183. C. Luxum mulierum improbat. VII. 374. Ne in ecclesia quidem loqui mulieribus concessit. I. 473. A parentibus filiorum curam exigit. I. 101. A. Paulus prædicat futuros esse Manichæos, Encratitas et Marcionistas. XI. 668^b. A. 669. Paulum Samosatenum, Arianos, Marcellum, Sabellium, Marcionem, aliosque hæresiarchas confutat. XI. 269. A. XII. 10. 36. D. 37. Arianis, Marcioni et Manichæo letale vulnus inflinxit. V. 302. C.

Pauli epistolarum ordo temporis. IX. 462. C. 463. Paulus epistolas dictabat, et alius scribebat. IX. 863. B. Pauli dicta non a Paulo, sed a Spiritu S. sunt. II. 3. C. Pauli dicta, quæ aliquid contrarium statim videntur offerre, conciliantur. IX. 396. D. E. item dicta quæ Actibus Apostolorum opposita videntur. IX. 179. D. E. 180. Mos est Paulo varia interserere. X. 292. A. B. Hyperbole sæpe utitur. X. 341. C. Multa solet interjecta probare et confirmare. XII. 349. B. Est creber sententiis. *Ib.* Paulus non temere aut sine causa hoc modo ad hos, ad illos alio modo scribebat, sed cum aliqua spirituali sapientia. III. 162. A. Paulus epistolis suis orbem terrarum venatus est. II. 344. B. Paulinæ epistolæ metalla sunt Spiritus et fontes, quomodo. III. 334. E. Beatæ ejus animæ formam accurate nobis depingunt. III. 349. Cur omnibus epistolis suis nomen suum præfixerit. IX. 466. Cur nomen apostoli præmittat. VI. 5. E. Quare vocatum se dicat. III. 161. 162. IX. 467. et servum Jesu Christi. IX. 466. A. B. Epistolam ordiens, facta Dei mentione, non prius ad do-

ctrinam procedit, quam Deo debitam laudem tribuerit. I. 567. B. 568. De futuris assidue disserit. III. 172. Existimat Chrysostomus Paulum (Thess. II.) Romani imperii finem prædicare. XI. 612. C. D. 613. Episcopos aliquando presbyteros vocat. XI. 799. Opifices et pauperes salutat Paulus. III. 209. A. B. Pauli epistolarum fructus. I. 504. 503. Divina plenæ sunt sapientia. 503. neque solum ad dogmata spuria confutanda germanaque tutanda idonea sunt scripta ejus, sed etiam ad bonam vitam instituendam. *Ib.* Fontes sunt indeficientes : quantumlibet haurias, tantumdem et multo amplius rursus affluunt. III. 334. A. Mellis fontes epistolæ Pauli, mellis quod fastidium numquam parit. III. 232. A. Quicumque sua corda laticibus ex his fontibus haustis replent, per Spiritum sanctum loquuntur. III. 232. A. Epistolæ Pauli legendæ. IX. 818. A. X. 693. A. B. Cum Evangeliiis in unum collectæ erant. VI. 21. C. D. Sæpe ter quaterve per singulas hebdomadas in ecclesia legebantur epistolæ Pauli. IX. 461. A. Cur in Epistola ad Romanos tot homines Paulus salutaverit. IX. 826. Primam ad Corinthios ex Asia, secundam ex Macedonia scripsit. X. 487. C. Cur secundam epistolam priori adjuaxerit. X. 483. 486. Quare initio secundæ hujus epistolæ Timotheum suum nominet. X. 487. Quid Paulum moverit ad epistolam scribendam ad Galatas. X. 780. D. E. Ab acriori oburgatione orditur, quare. X. 789. B. 790. Illos tamen quodammodo excusat. IV. 884. D. 883. Quanta bona ira Pauli contra Galatas attulerit. VII. 244. A. Ad Ephesios scribens sanctos vocat viros conjugatos. XI. 3. D. Philippenses Paulo dona primi obtulerunt. XI. 339. Epistola ad Colossenses quandonam scripta. XI. 370. B. C. Amor Pauli erga Thessalonicenses. XI. 314. Cur Hebræis scripserit, quo tempore, qua occasione. XII. 3. D. C. Quare nomen suum initio hujus epistolæ non præfixerit. III. 442. B. C.

Paulus exemplar virtutum. XI. 480. D. E. Seipsum sæpe exemplar proponit. V. 9. E. A. Imitandus nobis proponitur. IV. 108. E. XI. 229. E. Possumus illum imitari. IV. 117. C. D. Quantum ad gratiam et signa, non alter Paulus postea erit, sed quantum ad vitæ diligentiam, quicumque voluerit, hujusmodi esse poterit. I. 169. A. B. Similes ei esse possumus. II. 597. A. Pauli memoria sufficit ad fiduciam indendam. Sed si ejus recordemur, ipsum imitemur. VI. 337. B.

Pauli amore flagrat Chrysostomus. IV. 105. A. B. IX. 461. A. Amorem illum conficitur. III. 122. A. 123. Chrysostomus concionans non prius ad do-

semel attulerat, non poterat relinquere, et a proposito argumento abducebatur. VI. 171. c. 172. Paulum encomiis celebravit Chrysostomus. I. 834. A. *Vid.* II. 364. 618. XII. 931. *sqq.* De S. Paulo Ecloga. XII. 867. *sqq.* Propter Paulum, Romam diligebat S. doctor. IX. 834. A. 835. Domus in qua Paulus Antiochiæ manebat, religionis causa adibatur tempore Chrysostomi. IX. 818. c. Item domus in qua ligatus fuerat. *Ib.*

Paulus Scripturarum custos, minister, doctor, interpres. VI. 580. *Orbis doctor.* VIII. 618. *Nihil extra Christum cogitare permittit.* III. 987. *Vocat peccatum diabolum.* VIII. 836. *Paulum jejunium ad tertium cælum deduxit.* VIII. 871. *Paulo nihil par.* VIII. 617. *Paulus capite truncatus.* VIII. 621. *Pauli sanguis lacteus visus in percussoris veste.* VIII. 621. *Paulus qua die anni cæsus.* VIII. 621. *Sexaginta et octo annorum erat cum cæsus est.* VIII. 621.

Pauli sancti ecclesia Constantinopoli, ubi Gotthi catholici Gotthice legebant et prædicabant. XII. 512. d.

PAULUS diaconus a Chrysostomo missus cum literis ad Innocentium papam. III. 615. A. 622. Chrysostomi causa vexatur. III. 828. A.

PAULUS Samosatenus. I. 625. d. Ejus hæresis. I. 501. XII. 22. d. 127. error. VIII. 113. b. sententia. XI. 397. c. Ejus insania. VIII. 56. In mulieris gratiam salutem suam prodidit. VIII. 56. e. Paulus Samosatenus contradicit evangelio. VIII. 326. d. Scripturæ sensum adulterat. VIII. 264. a. Negat ante sæcula fuisse Unigenitum Dei. III. 326. a. Dicebat Christum fuisse ab eo tempore, ex quo e Maria processit. V. 109. b. 302. A. *Vide notam.* Paulus Samosatenus carpitur. XI. 201. a. Per psalmum, *Dixit Dominus*, confutatur. V. 298. *Vide notam* 299. Eum confutat Paulus. XI. 269. A. XII. 36. d. 37. Paulus Samosatenus humi repit. VIII. 31. A. Ejus sequaces. XI. 94. d. 95. Pauliani a Paulo Samosateno. III. 326. b.

PAUPER verus Deo confidit. II. 33. A. Pauperum curam Deus plus quam nos gerit. II. 18. b. Pauperes et orbos Deus auxilio suo dignatur. V. 133. A. 134. Pauperes in honore habentur ii tantum qui sunt contriti corde. V. 127. c. Tamquam Christus respiciendi sunt. IV. 575. b. V. 618. b. 627. c. Pauperem qui rejicit, Christum rejicit. IX. 664. d. Pauperes qui non alunt, Christum non alunt. XI. 439. Non contumeliis afficiendi sunt. III. 82. d. 83. Pauperum oppressione nihil Deo magis perosum. VI. 18. A.

Pauperes juvandi sunt. VII. 622. c. VIII. 380. XI. 587. A. b. mansuete excipiendi. I. 485. A.

VII. 457. d. Cohæredes sunt filiorum nostrorum. III. 332. c. Quasi benefici excipiendi. IV. 398. Pauperes alere oportet, nec satis est pecuniam contemnere. VII. 709. e. Eos alere magis acceptum est, quam ecclesiæ ornatum studere. VII. 867. A. Pauperibus non modo elemosyna eroganda, sed etiam inserviendum est. III. 387. b. Eos Paulus summopere curat. III. 300. d. Magis prosunt Ecclesiis quam divites. III. 225. A. b. Pauperes divitibus opus habent, et divites pauperibus. X. 369. v. e. 370. Si non essent, peccatorum sarcinam difficile deponeremus. XI. 673^d. e. Pauperes pro nobis pugnant, quomodo. VII. 743. Sunt medici animarum nostrarum. III. 345. b. X. 321. b. Pauper est quasi ara, in qua dona Deo oblata reponuntur. X. 687. A. Pauperibus erogatæ divitiæ in tuto ponuntur. X. 587. b. et ad fœnus dantur. IX. 593. A. Quæ pauperibus in testamentis dantur, utilia sunt animæ. IX. 708. d. Pauperes aspere tractant quidam. VII. 436. e. Pauperum contemptus ex arrogantia paritur. XI. 593. c. Pauperes cur a mundanis non audiantur. V. 545. e. Pauperem qui non miseretur, graviora patietur quam Sodomitæ. VII. 856. A. *Pauperes in foribus ecclesiæ constituti, ut vel stupidissimum quemvis et immanissimum hic pauperum aspectus ad memoriam excitet elemosynæ.* VIII. 791. b. *Pauperes medici sunt animarum.* VIII. 791. A. *Pauperis manus est thuribulum, quomodo.* VIII. 907. d. *Vide ELEMOSYNA.*

Pauperis melior est conditio quam divitis. XII. 32. d. In quibus præstat diviti. II. 39. b. Pauperes divitibus feliciores. X. 620. a. in rebus ad salutem pertinentibus. X. 630. e. Aptiores sunt ad doctrinam et disciplinam quam divites. IX. 126. A. Pauperibus utiliores sunt Scripturæ quam divitibus. III. 411. Pauperes divitibus præponendi. IV. 864. e. Pauper pius divite improbo præstantior. III. 299. b. An plus quam pauper dives habeat. IV. 862. d. Pauperes minus timent quam divites. VII. 81. b. Nihil timent. V. 611. d. Pauperis responsum contumelioso diviti datum. VII. 454. d. Pauperes sunt horrea quæ depradari nequeunt. I. 893. b. Pauper omnia fert facile. V. 127. c. Majori cum voluptate comedit quam dives. II. 38. d. Pauperes magis sano corpore quam divites sunt. X. 620. a. Pauper est qui divitias possidet, dives qui nihil habet. VII. 871. b. Paupertatem indigne ferentes quam lugendi. I. 890. A.

Pauperum mos. IX. 73. d. Pro foribus templorum stabant, quare. III. 345. c. Pauperes sub vesperam magis clamant. IV. 775. A. Pauperum vitia. X. 631. Pauperes quidam filios excæcabant, ut uberiorem stipem cogerent. X. 219. c. Alii

gravia quædam et pene incredibilia faciebant ut sibi quidpiam daretur. X. 219. c. e. Pauperum invidia erga divites. V. 610. c. Ex divitum conspectu magis dolent. IV. 817. d. Invidi ut plurimum sunt. X. 684. d. Pauperes veri non sunt qui ditari cupiunt. IX. 126. d. Pauper non est qui nihil habet, sed qui multa cupit; dives non est qui multa possidet, sed qui nullo eget. XI. 241. f. Pauperrimus omnium qui multa concupiscit. I. 891. b. X. 247. a. Pauperes ipsi eleemosynam erogare debent, ut possunt. III. 10. b. Pauper qui pauperiorem lædit, divitem, si posset, aggredi non dubitaret. XI. 729. e. Pauperum vita non perquirenda in eleemosyna eroganda. III. 307. c. Pauperi vel improbissimo impertiendum. I. 900. Pauperes quotam partem Antiochiæ facerent. VII. 741. b.

Pauperes spiritu quinam. VII. 213. d. Pauperis voluntarii descriptio. XII. 533. c. Qui sponte pauperes sunt, habent omnia bona. XII. 256. b. Pauper philosophus neque diabolo expugnabilis. II. 39. b. Imperat ipse demonibus. VII. 534. *Pauper spiritu est humilis corde, id est, pauperem spiritum habet.* VI. 789. a. *Licet sit magnus, modicum se ostendit.* VI. 826. a.

PAUPERTAS vera quæ. VII. 159. b. Nullam habet turpitudinem. VII. 137. e. Paupertatem exprobrare ridiculum est. VIII. 566. a. Nemo proximo exprobrat paupertatem. XI. 175. f. Eam parit caritas, quomodo. IX. 104. c. Paupertas quorundam ex aliorum divitiis oritur. IX. 108. d. e. Necessaria est. IV. 861. a. Paupertate enim sublata, vitæ totius constituto tolleretur. *Ib.* Paupertas artes invenit. IV. 861. b. Nullum malum paupertas, nullum bonum divitiæ; sed res sunt indifferentes. V. 243. d. XI. 603. e. Mediæ sunt res istæ, paupertas et divitiæ, sanitas et morbus, vita et mors, servitus et libertas. VI. 173. b. In præsentī vita paupertas ac divitiæ nihil aliud sunt, quam personatæ larvæ. I. 896. Attentum paupertas lædere non potest. I. 913. c. 916. non misera conditio. I. 934. b. IX. 725. a. Paupertas non formidanda, divitiæ non expetendæ. X. 662. d. Paupertatis timor quam futilis. XI. 242. c. Paupertas non parit otium, sed laboris amore. XI. 16. Non obest ad regnum consequendum; divitiæ non prosunt ad gehennam vitandam. XI. 241. e. Paupertas et divitiæ sunt arma ad virtutem ferentia, si recte iis utamur. II. 184. c. Id probatur exemplo Jobi. *Ib.* d. Paupertas beatissimum facere potest. XI. 239. b. Angusta via est. I. 978. e.

Paupertatis bona. VII. 933. d. XI. 833. a. XII. 232. c. Quantum bonum sit. I. 860. c. Lauda-

tur. VII. 79. c. 933. b. VIII. 313. c. Paupertas additamentum nobis erit deliciarum et quietis. VIII. 522. e. præsidium munitum. IX. 126. d. magna possessio sapienter ipsam ferentibus. II. 39. a. thesaurus qui nequit auferri, baculus firmissimus. *Ib.* validum telum, inexpugnabile habitaculum, turris inconcussa. II. 40. b. tutum asylum, perpetua securitas, portus tranquillus. III. 484. e. Innumera vitæ bona infert nostræ. II. 184. c. Divitiis utilior est. II. 70. b. ad virtutem aptior. V. 127. c. et ad pietatem opportunior. II. 283. e. III. 307. Melior est abundantia. III. 226. a. Carnem et animam corrigat. V. 30. securitatem et libertatem parit. X. 418. e. Mater est philosophiæ. V. 29. b. Optanda est. V. 320.

Paupertas non est per se bona, sed ex usu. III. 441. e. Invita insanabile malum. I. 484. c. Gravis est sine philosophia. I. 822. c. d. In medio divitum molestior. I. 883. b. c. Involuntaria fornace et feris gravior. VII. 878. b. Viri vel generosissimi animus potest dejicere. I. 483. a. Non damno est ei qui divitiis intus habet repositas. IX. 844. a. Non excusat ab ecclesia frequentanda. IV. 846. c. Non semper excusat ab eleemosyna eroganda. IV. 734. a. Per eam eleemosyna magis effulget. II. 283. a. Paupertas non est graviter ferenda. V. 90. e. sed cum gratiarum actione. VII. 81. a. Si in paupertatem lapsi gratias agent, vincula solvuntur et flamma exstinguitur. *Ib.* Paupertas Christi in exemplum sumenda. IX. 767. a. b. Paupertas Christianis gloriosa est. X. 864. b.

PAX alia excelsior est pace sensibili. V. 422. d. Pax vera quænam sit. VII. 448. XI. 659. b. Pax vera a Deo est. X. 6. Pax Dei est ea, quæ est firma et stabilis. XI. 442. b. Pax in terram per Christum allata. V. 222. b. Ea quam Christus veniens largitus est, et Paulus precatum est fidelibus, quænam. V. 30. e. Qui eam habet, neminem extimescit, ne diabolum quidem. *Ib.* a. Pace fruuntur qui sunt Deo addicti. V. 30. c. Nihil æque solet pacem parere atque virtutis possessio. *Ib.* Pax est ubi caritas est. XI. 213. f. Tunc illa obtingit, quando Christum imitatur. XI. 844. Fieri non potest ut sit pax, nisi virtus exerceatur. XI. 83. a. Si cum diabolo bellum gerimus, pacem cum Deo habemus. XI. 206. a. Pacis studium necessarium ad recte communicandum. II. 466. c. nam propter pacem cum fratribus hoc sacrificium factum est. *Ib.* b. Sine pace miser est homo. V. 30. c. Est enim hæc nutrix ac mater nostra, quæ multo cum studio ac diligentia nos fovet. I. 750.

Pax datur in ecclesia ab eo qui præsidet. VII. 421. a. Pacis in ecclesia dicenda ritus. VII. 422.

A. Pace ecclesie non abutendum. III. 336. E.

PECCATOR quis est. XI. 376. F. Peccatorum diversa genera. I. 963. C. D. VII. 824. Animæ peccatis deditæ deformitas. VII. 214. A. Nullus est a peccato immunis. I. 964. A. Nulla est dies a peccatis vacua, sed vel majus vel minus delictum admittimus. XI. 729. C. Qui peccata modo cavent, non corona donari, sed non plecti dumtaxat par est. I. 328. A. Quando nos peccatores vocamus, non veraciter loquimur: si enim idipsum ab aliis audimus, excandescimus. I. 183. B. C. Inimici nostri melius peccata nostra perspiciunt, quam nos ipsi. IV. 896. E. A. A decennio peccatorum rationem reddituri sumus, ut patet ex pueris qui Eliseum irridebant. I. 131. C. Peccatoris miseria. IV. 206. V. 130. B. Peccatore nihil pauperius. II. 389. A. nihil imbecillius. V. 121. D. 261. Nihil differt ab ebriis et furentibus, neque rerum naturam novit. VIII. 46. C. D. Qui sunt in peccatis, sunt obcæcati. V. 545. E. et in perpetuo metu versantur. VIII. 47. E. Peccatum pavidum facit et timidum peccatorem, licet nullus arguat. II. 109. B. Cognatus justus nihil peccatori prodest. VII. 91. A. Virtutis præsentia dolore peccatorem afficit. VI. 43. A. Peccatores terra in Scripturis vocantur. VI. 217. A. Peccator dæmoniaco miserior. III. 382. B. 383. IX. 349. D. E. Peccatis obnoxius non debet de fratre judicare. XII. 310. A. 311. Qui peccat in majoribus, non tanta cura in aliis minora explorare debet. VII. 586. A.

Peccator nullus est penitus expers boni. I. 964. C. D. neque sine justitia malus est ullus. I. 963. A. Fieri non potest ut ullus ita malus sit homo, quin habeat aliquod saltem exiguum bonum. I. 964. C. 965. A. C. Peccatoribus datur pro bonis operibus merces aliqua, etiamsi ad extremam improbitatis lineam sint deveci. I. 908. D. 909. Licet improbus sit quis, si quid boni fecerit, illum boni manet retributio. I. 965. A. D. 966. Imputantur omnino nobis ad peccatorum veniam recte facta, tentationes, tribulationes, morbi, carnis exitium. III. 12. D. 13. Peccatores ad ecclesiam oportet accedere, eo ipso quod sint peccatores. II. 872. Ad laudandum Deum non evocantur. I. 537. D. E. A. 538.

Peccatores prospere agentes, non ideo felices. I. 910. Imo infelicissimi. I. 910. A. B. ideo maxime deplorandi. I. 911. D. 930. 931. V. 76. B. Cur in bonis vitam transeant. II. 302. C. 303. Peccatores qui hic non dant pœnas, timeant. I. 348. C. 349. maxime si frequenter peccent. IX. 117. A. Si enim nihil in præsentī vita grave patiantur, in futuro omnia perpetientur. VI. 351. B. Non enim ut non pœnas dent servantur, sed ut

graviore illis accedant, nisi convertantur. VI. 351. A. Peccatores partim hic, partim in altera vita puniuntur. I. 913. C. 916. Alii hic et post mortem dant pœnas. I. 913. C. 916. et quidam hic tantum plectuntur. I. 952. II. 832. Quare non omnes pœnas subeant in hoc mundo. V. 76. C. 77. VI. 5. A. 6. Qui eadem peccata committunt, cur non easdem luant pœnas. I. 348. B. C. 917. E. V. 49. B. C. Cur minus peccantes in hoc mundo interdum puniantur, scelestiores vero minime. I. 109. B. C. Peccatores cur non statim post peccata de medio tollantur. II. 304. Peccatorum supplicium non habet finem. X. 86. E. Cur in æternum punimur, cum hic brevissimo tempore peccaverimus. IX. 777. D. Etiam ante legem peccatores pœnæ erant obnoxii. V. 583. D. Peccatores sub lege non iisdem pœnis afficiebantur quibus peccatores sub Novo Testamento; hi graviore luunt. V. 49. D. E. 50. quare. VIII. 183. Qui post lavacrum peccant, gravius puniuntur, quam catechumeni. IX. 14. Cur ob unius peccatum alii puniuntur. IV. 770. E. A. VI. 120. A. B. Nemo de peccatis parentum dat pœnas. VIII. 374. A. 375. Quo major est dignitas offensi, eo gravius erit eorum qui peccant supplicium. V. 50. A. Peccatis gravissimis onustus graviore Deus reservat supplicio. VI. 54. Numquam tamen pœnas tantas sumit quantas merentur peccata. V. 337. B. Non pro merito scelerum, sed multo leviores illis pœnas infligit. VI. 10. Sæpe corpus castigat ob animæ peccatum. VIII. 248. B. 249. Deus non vult peccatorem absolute conteri. I. 13. E. V. 134. sed pœnas æternas illi comminatur ex amore. IX. 567. D. Quomodo vitandæ sint. I. 933. E. A. Hoc admirabile, quod etiam peccatores fiduciæ in Deum anchoram tenentes, sint omnibus inexpugnabiles. V. 140. C.

Peccator potest, si velit, ad sensum delictorum suorum venire. IV. 259. D. 260. imo et superare peccatum. XII. 365. D. A peccato cito resiliendum. I. 933. VII. 368. B. C. Quantus peccatori conatus ad penitentiam et peccatorum emendationem adhibendus. I. 14. E. A. 319. 923. C. Quæ post baptismum commissæ sunt peccata, multo indigent studio, ut rursus deleantur. II. 553. E. Peccatorem prævenit Deus. VI. 164. E. Quomodo a vitiis emergat peccator. I. 3. D. C. IX. 579. D. 580. quibus remediis. X. 542. D. Peccati occasionem tollit cibus moderatus. IX. 204. E. Non sic ignis rubiginem purgat, ut nocturna oratio rubiginem peccatorum. IX. 233. Peccator justus ab oratione factus. V. 13. D. Imputantur omnino nobis ad peccatorum remissionem recte facta, tribulationes, etc. III. 12. D. 13.

Eleemosyna extinguit peccatum, quomodo. XI. 847. D. XII. 16. A. D. 17. Si pauperes non essent, peccatorum sarcinam difficile deponeres. XI. 673^a. E. Justificationis pars, peccatum dammare. III. 234. A. Si mala cum gratiarum actione perferre possumus, non exiguum delictorum nostrorum partem delebimus. III. 187. B.

Peccatorum recordatio, ipsorum fit remedium. VI. 224. A. XII. 412. B. Aliud remedium, confessio. IX. 118. Confessio peccati solutio. V. 528. Per confessionem tegitur peccatum. VII. 562. A. Qui sua confitentur peccata, magnam sibi fiduciam conciliant. III. 339. D. Si confitemur nostra peccata, multum abstergemus sordium. XI. 847. E. Nihil Deum æque reddit propitium, ac peccatorum confessio. V. 529. B. Confessione et pœnitentia peccata purganda. IV. 891. B. C. Deus eos admittit, qui bono animo sua peccata confitentur. I. 599. D. Peccatorum confessio multum affert solatii. I. 32. C. Quomodo peccata confitenda. VII. 209. D. 210. Singulæ sunt delictorum species exprimende. II. 795. B. Peccare non est tam grave, quam sacerdotibus non parere. IV. 890. C. Peccatores se occultare volunt. IV. 160. D. Hæc est via præcipua interitus, quando peccator, excusso timore, excogitat excusationes. V. 527. A. Qui grave quidpiam commisit, cum accusatur, sese purgare tentans, vehementior efficitur. IV. 85. A. Malum quidem est peccare; hoc autem facit gravius, negare postquam peccaveris: hæc sunt arma diaboli potentissima. *Ib.* Peccator non excusatur ob infirmitatem naturæ. I. 46. nec ob negotiorum sollicitudinem. I. 43. B. C. neque ex eo, quod alius consuluerit. *Ib.* neque multitudo in peccando sociorum nos a criminibus et suppliciis eripit. I. 69. C.

Peccator qui de suis delictis non dolet, magis irritat Deum, quam ipsum peccatum. VII. 210. A. Dolor de peccatis peccantibus maxime salutaris. VII. 523. B. D. Peccator qui seipsum damnat, Dei sententiam evitat atque damnationem. V. 260. D. Magnum bonum est hic peccata luere. II. 92. B. Luge peccata, ut ipsa deleas. II. 76. B. Luge peccatum, ut non lugeas supplicium. II. 396. A. Convenit peccantibus luctus pro peccato. *Ib.* Peccasti? dole, utile namque est. II. 77. A. Peccatum non tegit peccator, nisi per pœnitentiam. VII. 562. A. Etiam ante supplicium a Deo illatum, ipsum peccatum ab eo qui id facit, pœnas exigit. V. 125. D. Pœnitentiæ portæ omnibus apertæ. VIII. 183. A. Qui pœnitentiæ remediis uti non vult, graviora patietur. IX. 14. B. Pœnitentiæ initium arduum, cætera deinceps faciliora. I. 33. B. Non ex tempore, sed ex affectu pœnitentia æstimatur. I. 10. D. Si quotidie peccas,

quotidie pœnitentiam age. II. 402. B. Per pœnitentiam enim sese repurgat peccator. I. 611. A. A pœnitentia nemo propter scelerum gravitatem deterreatur. I. 6. B. IX. 134. B. Peccatorem pudeat peccati, non pudeat pœnitentiæ. II. 403. C. 404. Peccator suorum vindex est qui Christum vere amat. X. 610. B. C. Anima quæ per peccatum pristinam pulchritudinem amisit, potest, si convertatur, ad Dei complexum pervenire. I. 23. 26. Non sufficit si a malis abstineat peccator, sed oportet etiam actus bonos accedere. V. 23. E. A. Sublato peccato, omnia facilia fiunt, expedita atque tranquilla. V. 504. C. Justorum peccata cedunt in bonum. VI. 135. A.

Peccatoris incuria pejor quam ipsum peccatum. IX. 212. Non enim ita peccatores avertatur Deus, ut eos qui post peccatum sese non cohibent. VII. 114. Qui in peccata relabuntur, cur canibus comparentur. IV. 49. Qui in peccatis versatur, inermis et nudus est. XI. 787. B. Satius est nudum, quam peccatis onustum ambulare. VIII. 47. B. C. Quomodo peccator catenas connectat peccatorum. XI. 465. D. E. Cecidisse non adeo grave est, sed lapsum jacere, nec resurgere, sed malis ultro hærentem et torpentem desperatis cogitationibus propositi imbecillitatem tegere. I. 10. A. 11. 43. Peccare humanum est; at in peccatis perseverare satanicum. I. 31. A. Peccatori spes numquam amittenda. I. 2. C. 3. *sqq.* II. 402. B. C. X. 230. A. B. Licet letale vulnus peccati acceperis, ad vitam potes revocari. I. 825. E. A. Etiamsi post baptismum peccasti, ne desperes. III. 39. C. Quantum contra diabolum sit telum non desperare. II. 402. B. Non peccatorum multitudo desperationem inducit, sed impii mens. X. 83. B. Igitur et ipse, peccatis admissis, ne animum despondeas. II. 367. E. A. Quamvis in extrema canitie peccaveris, pœnitentiam agere potes. II. 353. B. 402. B. C. Non perinde mala res est peccatoris culpa, atque post peccatum impudentia. IV. 890. C. VI. 133. A. Peccatores impudenter se gerentes, vulnus et ulcus animi reddunt acerbius ac majus. IV. 890. C. Impudentes peccatum facit. X. 17. Homine vidente peccare non audemus; Deo quotidie vidente, non veremur. VII. 688. D. Gravius est altum sapere post peccatum, quam peccare. II. 332. D. IX. 502. E.

Peccatores reprimunt metus inferni. X. 600. C. D. E. Cane miseris mori est in peccato mori. II. 831. B. Peccatoris mors vere mors est, mors iusti peregrinatio. I. 935. A. Vere hæc mala mors est, mors peccatorum. V. 261. B. IX. 186. Peccatoribus initium mille malorum mors est. VII. 629. E. Illos oportet inducere immortalitatem, non ad honorem,

sed ut perpetuum illis sit supplicii vaticinium. I. 16. c. Nullum auxilium eis post mortem sperandum. VII. 848. b. De morte peccatoris gratia agenda, quod ejus improbitas præcisa fuerit. I. 938.

Peccatores corripendi, etiamsi sint pauci. I. 740. d. Peccantes non increpare, tum magistro, tum discipulo damnum affert. X. 640. e. Erga fratres peccantes quomodo agendum. X. 637. Quoniam pacto corrigendi. X. 638. Nihil non agamus, ut peccatores et desides revocemus, monentes, docentes, obsecrantes, hortantes, consilium dantes, etsi nihil proficiamus. VII. 868. c. Peccata fratrum corrigenda, non vulganda. I. 831. 832. VIII. 485. a. Ne divulgata a conacionatoribus. III. 412. Aliquando tamen celanda non sunt. V. 283. e. a. Quando sint revelanda. I. 724. c. 732. c. d. Peccatores quando judicare et accusare oporteat, quando non oporteat. VII. 322. Qui in nos peccat, feratur; qui in Deum peccant, puniantur. IV. 287. e. a. sicut et qui peccati præbet occasionem. I. 303. b. 306. Peccator qui monentem se contemnit, vulnus adauget. VII. 890. c. De peccatoribus numquam desperandum. XII. 181. Benigne suscipiantur oportet. VIII. 414. a. b. Diligantur etiam sceleratiores. XII. 262. Eleemosynæ peccatoribus sunt elargiendæ. XII. 154. d. 155. Peccatores lugendi. IX. 186. Illic luctus apostolicus, hic etiam Dominicus est. IX. 186. b. Non tam peccantes, quam non penitentes digni sunt lacrymis. II. 337. Eum qui peccat, multum lugere, non laudare oportet. V. 131. Hoc est causa omnium malorum, quando non solum non reprehenduntur peccatores, sed etiam iis gratulamur. V. 281. c. Peccante is qui laudat peccatum, longe nocentior est. IX. 303. d. *Vid. PECCATUM.*

PECCATRIX mulier (*Matth. XXV.*) non est eadem atque soror Lazari. VII. 864.

PECCATUM, quæ sit ejus natura. X. 310. c. Illius descriptio. X. 91. c. 92. Peccatum vera calamitas. II. 71. b. Quantum sit malum. IV. 237. e. Summum est malum. V. 150. d. maximum malorum. VII. 209. b. solum malum. I. 837. II. 71. b. XI. 139. b. Nihil pejor peccato. IV. 160. b. Fons malorum et radix et mater est omnium natura peccati. III. 52. Gravius et deterius dæmone peccatum. IX. 349. d. 350. Dæmon est voluntarius. IX. 799. e. Proprium mortis alimentum est peccatum. III. 425. b. c. Radix mortis peccatum. IX. 576. d. Lacus plenus tenebris est peccati natura. V. 550. d. Mentem obtenebrat et excecatur. V. 21. præsertim antequam consummetur. IV. 206. e. Peccatum omne, extrema ebrietas. V. 150. d. insipientia. XI. 451. f. spontanea

insania. IX. 799. e. Peccatum quodvis ex insipientia ortum habet. VIII. 284. a. Ne peccati naturam ut parvam consideres, sed perpende ipsum majoris delicti esse radicem, si negligatur. VII. 920. a. Magnus dæmon est peccatum. VII. 425. b. mala bestia. I. 537. b. Ex hominibus bestias facit. V. 507. c. Vermibus est deterius. IX. 578. d. Morbus est et vulnus. I. 950. III. 54. e. Lepora. VII. 349. d. sanies. II. 96. a. gravis paralysis, et quid gravius. VII. 752. b. Solum lædere potest. III. 464. c. d. Animam separat a Deo. II. 96. VII. 662. a. Peccatum sola contumelia. III. 462. e. solum probrum. III. 214. c. Onus peccatorum maximum, sarcina importabilis. III. 13. a. Grave est onus peccatum, et deorsum ferens premit. X. 83. a. Nihil tam onerosum et grave, quam peccatum. II. 368. d. V. 421. c. VIII. 602. c. Plumbo omni gravius est. VIII. 602. c. Una res gravis, peccatum scilicet. III. 633. e. Nihil peccato amarius. XII. 406. c. Nihil molestum præter peccatum. III. 721. b. Stant in nobis ceu spinæ peccata. IX. 76. Scriptura ubique spinas vocat peccata. XII. 147. c. Peccatum magna turpitudine est. IV. 89. Summa immunditia est omne peccatum. XI. 528. Peccato nihil turpius. VIII. 47. b. nihil sordidius, nihil impurius. VIII. 353. c. nihil fetidius. V. 519. e. XI. 648. d. Nihil immundum, nisi peccatum. XI. 810. d. 811. c. Peccata animam abjectam reddunt. VIII. 367. b. Ita se habet peccatum, ut antequam fiat, obtenebret et decipiat mentem; postquam autem consummatum fuerit, manifeste suam profert absurditatem. IV. 206. e. 707. e. et turpitudinem. V. 260. c. d. Peccata sunt res fraudulenta et apta ad arripiendum. V. 249. d. Peccatum venationi cur comparetur. V. 512. b. Causa est iræ divinæ. I. 950. Multi homines sensus plane expertes peccata sua in Deum conferunt. V. 543. c. Non tam grave est peccare, quam propter scelera sua Deum accusare. II. 912. b. Deus ante et post peccatum curam nostri habet. I. 826. b. c. Peccatum non ex natura est aut ex necessitate. VII. 537. c. d. XI. 15. Est enim præter naturam. XI. 15. f. 16. e. Caritati nihil est ita contrarium ut peccatum. XI. 83. e.

Peccatum vera servitus. I. 958. d. X. 193. e. Servitus gravissima et durissima. IV. 763. c. VIII. 363. c. Si peccati servus es, etsi millies liber fueris, nihil tibi libertas illa proderit. IX. 194. Omne peccatum cum servitute est conjunctum. IV. 770. a. Ipsam servitutis naturam constituit peccatum. IV. 763. Quandoquidem a principio servitus hinc irrepsit. I. 958. d. IV. 337. e. Quot servitutis modos peccatum invexit. IV. 763. a. 764. *sqq.* Inæqualitatem conditionum

adduxit. IV. 337. d. l. Fecit ut alii heri, alii servi essent. XI. 492. et ut principes haberemus. IV. 767. a. b. Postquam peccatum in mundum intravit, dignitas homini ablata est. IV. 761. b.

Peccatorum variae species. I. 963. c. d. Non sunt enim omnia ejusdem naturae. IV. 770. a. 771. sed varia et diversa. XI. 811. d. Peccata majora vel minora sunt, secundum personarum differentiam. VII. 824. Ex qualitate personarum peccata judicantur. XI. 844. a. A beneficiis et ab honore quo fruimur graviora peccata redduntur. VII. 688. d. Peccata dedita opera commissa, graviora sunt. V. 295. b. Quae videntur minora peccata, non negligerent praetereunda. IV. 673. a. V. 38. b. c. sed a principio coerenda. *Ib.* Parva enim magna fiunt, si negligantur, dum magna parva evadunt, si curentur. I. 740. a. Neglecta peccatorum vulnera saepe majora evadunt, et saepe etiam morbus ille mortem parit immortalem. V. 38. d. Non tantam diligentiam requirunt majora peccata quam minima, quare. VII. 920. a. b. Quod saepe natura leve peccatum est, hoc grave et non ignoscibile fit, dum peccans de alio judicat. III. 227. c. Peccata, non aliorum, sed nostra disquirenda. VII. 723. e. a. X. 402. b. De lapsu proximi non amare, sed cum misericordia judicandum. IV. 797. a. Malum est sua peccata non videre; sed duplex triplexque malum est de aliorum delictis judicare. VII. 323. a. b. Admodum insulsum extremaeque miseriae est, dum nostra omittimus mala, de alienis tam esse curiosos. I. 527. e.

Peccatum quantum homini noxium. V. 504. c. Parit pericula. V. 426. b. Nihil ita aggravat animam, ita mentem excæcat ac deprimit, ut conscientia peccati. VII. 483. c. Peccatum tristitiam induxit. II. 77. b. VII. 633. d. Morbi plurimi ex peccato oriuntur. VIII. 249. a. Senectutem affert. IX. 378. d. mortem peperit. II. 77. b. Saepe immaturae mortes a multitudine peccatorum allatae sunt. III. 236. e. Cum peccamus, tantum doleamus; multa enim ex hac tristitia utilitas. II. 77. a. De solo peccato dolendum. II. 92. e. Solum peccatum lugendum est. I. 940. e. 950. e. Unum dumtaxat timeamus, peccatum nempe. I. 587. a. V. 249. d. Plerique homines non tam peccata, quam supplicia formidant. VI. 34. b. Noli unquam supplicium timere, sed supplicii parentem, peccatum. I. 930. Vel ante supplicium peccatum est poena. V. 84. d. Gravius est peccatum quam ultio. IX. 312. e. 368. c. Magnum supplicium peccare, etiamsi non puniamur. II. 96. Peccata nostra non duabus vel tribus, sed mille moribus digna sunt. VII. 463. a. Vel mi-

nima magnam merentur poenam. I. 181. a. Quanta poena schismatis peccatum puniri debeat. XI. 101. Non pro merito scelerum, sed multo leviores poenas Deus infligit. VI. 10.

Peccatum dum parturit, quemdam habet pudorem; cum autem perfectum est, impudentiores facit auctores. IX. 92. c. Peccatum pudorem dedit Adamo. IV. 143. d. Peccatum pudor, penitentiam fiducia sequitur: at ordinem invertit satanas, deditque peccato confidentiam, penitentiae pudorem. II. 404. e. Opprobrium inurit peccatum. IV. 209. d. Confusio vultus a peccatis oritur. VI. 44. b. Occultum peccatum admittitur cum magna securitate. XI. 148. a. sed nullo arguente prodit. II. 103. b. Itaque quanto magis peccatum occultare volueris, tanto magis illud evulgas. VII. 562. a. Peccatum evulgatum, quam sit amarum. VII. 367. c.

Peccatorum remissionem solum habet Testamentum Novum. XII. 258. c. Magna est res remitti peccata, sed majus est, quod per Dominicum sanguinem. XI. 8. b. Quod in adventu suo peccatorum veniam daturus esset, praenuntiaverat Dominus per prophetas. I. 699. e. Si volumus, damna peccati primi parentis resarcire possumus. IV. 774. b. Sicut peccata pudorem ingerunt, ita fiducia efficit quod omnia sint nobis remissa, quomodo. XII. 258. d. Malitia peccati remedium habet, remedium vero mensuram non habet, quoniam sensu. II. 402. c. Etiam gravia peccata remittit baptismus. IX. 12. a. 13. et nos peccato reddit mortuos. IX. 377. c. Quod autem post lavacrum peccato mortui maneamus, id studii nostri opus esse debet, etsi Deus adjuvet. IX. 383. c. Baptisma enim non modo priora delicta delet, sed et adversus futura firmat. *Ib.* Vehementis vis caritatis omnes expellit, exstinguit et consumit peccatorum species. X. 477. c. XI. 528. e. Peccatorum nullum genus venia caret. III. 15. Etiam gravissima expiantur. III. 519. b. etiamsi post baptismum fuerint acta. VII. 287. d. Jubet Deus ut hanc remissionem petamus. VII. 287. c. d. Brevis tempore potest delictorum remissio impetrari. IV. 619. e. a. V. 646. e. a. Sufficiunt pauci dies ut multitudinem peccatorum reddas contractiorem. I. 610. et ea diluas. IV. 268. e. a. Ratio solutionis peccatorum non laboribus indiget, sed animi tantum proposito. XI. 846. d. Cum magna sunt accusatione disquirenda. I. 14. e. a. Nullum est prorsus peccatum cui remedium afferri nequeat. I. 12. c. 13. a. b. Quomodo deleantur peccata. I. 9. d. VIII. 54. b. quomodo abstergantur. XII. 180. a. 181. Peccati remedia sunt poenae temporales. II. 96. a. b. Maculas peccato-

rum in adversis deponimus. II. 17. d. Peccatis non adhibere medicinam, longe gravius est quam peccare. V. 76. a. b. Præciditur et aufertur venia, si malus maneat. V. 133. b. Deus nobis viam facilem aperuit, quæ omnia solvere possumus, oblivione scilicet injuriarum. VII. 692. e. Cum posset sine hac posita conditione omnia nobis condonare peccata, noluit tamen, quare. VII. 288. b. Quando aliis non dimittimus, nec nobis ipsis dimittimus. VIII. 269. a. Qui condonat peccata, et suam juvat animam, et illius qui veniam est assequutus. XI. 135. e. Magni tibi futuri sunt patroni in judicio tempore hostes tuo adjuti beneficio; multa sic peccata expiabis, et mercedem reposes. IV. 906. c. Quomodo poteris veniam tuorum peccatorum assequi, quando rogas ut Deus puniat aliorum peccata? V. 14. b. Aliorum potius bene facta cogitemus, de nostris autem peccatis recogitemus; atque ita placebimus Deo. XI. 315. c. Nam qui aliorum peccata videt, et sua recte facta, duplex damnum reportat. *Ib.* Peccatorum suorum recordatio magnum lucrum affert. V. 23. et valde utilis est. II. 792. d. 793. III. 15. a. Quantum bonum sit talis memoria. I. 186. d. III. 424. c.

Peccati natura, quæ. VIII. 652. c. *Peccatum diabolus a Paulo vocatur.* VIII. 856. c. *Peccatum quantum malum.* V. 690. b. *Peccati operatio non est naturalis.* V. 716. b. *Pauci sunt qui peccata sua cognoscant.* V. 715. c. *Peccatum, si Dei benignitati comparatur, araneæ tela est.* V. 713. b. *Peccatum sua natura linguam adstringit, atque os obturat.* V. 723. c. *Peccatorum abstersio est transitus ab occasu ad ortum.* V. 803. e. *Peccatum etiam deletum, non oblivioni mandandum.* V. 715. d.

Pecuniæ ingens amor describitur. XI. 738. b. *Pecuniarum cupiditate cur multi capiantur.* X. 716. c. *Pecuniæ amor ex vana gloria paritur.* VIII. 501. e. ex arrogantia. XI. 592. b. 593. *Pecuniæ amor quo homines attrahat.* IX. 61. a. quam noxius sit. VII. 160. b. c. IX. 592. d. quanta mala pariat. IV. 79. e. VIII. 597. X. 108. b. 144. a. XI. 802. d. omnium est radix malorum. VII. 418. c. virtutes omnes labefaciat. VII. 707. a. omnia pervertit et deicit. VII. 681. doctrinæ Christi contrarius est. VIII. 16. c. *Pecunias qui amat, suam despiciat animam et salutem.* X. 246. b. XII. 272. *Pecuniarum cupiditas et justitia simul habitare non possunt.* X. 681. c. *Anima divitiarum amore semel capta, non facile absistet ab iis agendis quæ Deum ad iram provocant.* VIII. 38. b. *Pecuniarum cupidi fornicatoribus intemperantiores sunt, quomodo.* XI. 823. b. *Pecuniis*

qui inhiant, deteriores sunt ebriis. IV. 366. a.

Pecuniæ amor quam prave animum afficiat. VII. 876. c. *Quantas ærumnas subire cogat.* I. 162. e. *Bellum animæ parit.* V. 30. c. *Bella, lites, inimicitias parit.* XI. 700. b. *Durum et asperum jugum est.* XI. 147. a. *Est carceris custos.* VII. 211. e. *Tyrannide quavis acerbior.* VIII. 401. d. ipso deterior demone. VIII. 450. e. *Vclut tyrannus quidam abigendus est.* X. 682. *Pecuniæ amor damnatur.* VIII. 544. e. XI. 320. b. 823. e. XII. 491. d. *Pecuniarum rabies et fornax numquam exstinguitur.* XII. 438. e. *Hæc cupiditas quomodo excutienda.* X. 109. d.

Pecuniarum vilitas. XI. 660. d. *Pecuniæ et terrena pompa, mendicorum pannis viliora.* VII. 190. d. *Pecuniis nihil vitæ humanæ perniciosius.* IV. 759. d. *Pecuniæ virtuti plurimum obstant.* IV. 734. a. *Quantum damni inferant possidentibus.* VII. 713. d. *Pecuniarum possessio pecuniarum desiderium infert.* XI. 823. a. *omnium est causa malorum.* IX. 125. e. *Pecuniæ servandæ incommoda.* VII. 299. a. 713. a. 952. b. *Liberum servum efficiunt.* VII. 299. a. *Pecuniarum tyrannis.* VII. 681. c. 707. a. *Pecuniarum tyrannide gravius quam catena quapiam constringimur.* VII. 299. b. *Hæc servitus est stupiditate prodit.* VII. 539. d.

Pecuniarum imbecillitas contra mala nos invadentia. II. 36. a. 37. *Pecuniæ spernendæ.* X. 323. a. XI. 520. e. 630. b. 846. d. *De pecuniæ jactura non dolendum.* X. 418. c. *Pecuniæ despicendiæ propter Christum.* XI. 515. d. *Pecuniæ a nobis contemnendæ sunt, ut ne a Christo contemnamur.* IX. 543. c. *Pecuniæ jactura maxime homines mordere solet.* XI. 858. c. *Discamus pecunias esse terram et pulverem.* X. 246. b. *Magnum bonum, non possidere pecunias, sed timere Deum.* II. 36. a.

Pecunias non vituperat Christus, sed eos qui nimio illarum tenentur amore. VII. 710. *Pecuniis et deliciis moderate frui licet.* XI. 110. d. *Pecuniæ voluptuosa dictæ ut illis utamur.* II. 784. d. III. 67. c. XI. 321. c. *Pecuniæ non malæ, si bene illis utamur.* X. 135. b. *Vanæ sunt, si consumantur ad delicias.* XI. 104. e. *Pecuniis utendum, non abutendum.* VIII. 131. d. *Earum usus qualis esse debeat.* X. 100. c. XI. 767. f. *Pecuniæ cum bonis operibus honestæ sunt.* V. 612. a.

Pecuniæ quomodo tuto servantur. VII. 301. b. *In cælo depositæ tutæ sunt.* VII. 299. d. *In cælis servandæ quomodo.* I. 425. *Quo pacto fructum pariant.* VII. 301. b. c. *Pecuniæ sunt impediemento, ideoque pauperibus dandæ.* XI. 834. f. *Pecunias sparge, ut justitiam colligas.* X. 681. c.

Ne parcas pecuniis, sed etiamsi omnes oporteat effundere, da. XII. 157. Pecuniarum contemtores maxime Deum amant. VIII. 58. A. Pecuniis superior est qui virtute præditus est. XI. 83. B. Pecuniam contemnere non satis est, sed oportet pauperes alere. VII. 709. E. Pecuniæ vel erogandæ pauperibus, vel in morte amittendæ. XI. 836. B. Pecunias auget qui pauperibus distribuit. VIII. 131. B. Pecunias qui largitur, aliena dat, VII. 842. E. Pecuniæ etiam quæ nostræ sunt, non sunt nostræ, necdum alienæ nostræ sint. XI. 734. F.

Pecuniæ non sunt avaro propriæ. II. 32. Qui pecunias largitur, verius possessor est, quam qui præ avaritia ne contingere quidem audet. I. 129. B. Pecunia in crumena posita sigillo munebatur. VII. 84. C. Pecuniarum collectoribus nihil stultius. VII. 848. A. Pecunia in conjugis non quarenda. III. 261. Pecunias qui amat, his vel in morte vel ante mortem nudatur. V. 167. C. Pecuniarum quam corporum amore plures tenentur. X. 372. A. Pecuniarum cupiditas minor est amore corporum. XI. 822. C. *Id. Divitiæ.*

PEDUM lotio exemplo Christi facienda. III. 384. A.

PELAGIA ad tribunal ingredi recusabat, ne lascivis oculis pateret. II. 698. C. D. Se consilium misisse simulabat, milites alloquens. II. 705. C. Rogat missos ad se comprehendendam ut sibi liceat egredi et vestem mutare. II. 699. E. 703. D. 1° col. Ad ipsius tecti fastigium cucurrit, et illinc seipsam præcipitem dat. II. 703. A. Non carnicum manus expectavit. II. 698. Metuebat, ne virginitatis coronam perderet. II. 698. Non sine nutu divino id fecit. II. 701. B. Pelagiæ reliquiæ frequentantur a populo. II. 702. A. Quantus erat ad illas populi concursus. II. 702. C.

PELAGIO presbytero epistola Chrysostomi. III. 867. A.

PELAGIUS monachus qui sancte et cum tolerantia vixerat, in fraudem impulsus. III. 693. A. 694. De eo magno dolore affectus est Chrysostomus. III. 693. A. *Hunc Pelagium suspicantur quidam esse hæresiarcham.*

PELLES aureæ apud quosdam erant tempore Chrysostomi. V. 627. D.

PENTADIA diaconissa Chrysostomo addicta. III. 721. B. Chrysostomo scribit, et ab eo literas accipit. III. 774. A. B. Pentadiæ fiducia atque constantia. III. 773. C. Eam, quæ præter ecclesiam et cubiculum nihil norat, in forum pertraxerunt, a foro ad tribunalia, a tribunalibus ad carcerem, Chrysostomi causa. III. 776. Alia epistola Chrysostomi eidem. III. 782. C. Rogat eam ut ad se non veniat, neu in tanta vi frigoris atque hiemis

pedem moveat. III. 782. A. Ad Pentadiam iterum scribit Chrysostomus, eamque summopere laudat. III. 849. B.

PENTATEUCHI auctor Moyses. III. 144. D.

PENTAGONOS, quinque certaminum spectaculum. VII. 433. C. In his certaminibus, cum nullum habebat quis adversarium, sacrum arena pleaum suspendebat, et cum hoc robur totum exercebat. VII. 433. C.

PENTECOSTE apud Judæos loci et temporis observatione concludebatur. I. 738. B. Hujus festi cæremonia. V. 407. D.

Pentecostes festi dignitas apud Christianos. I. 608. C. II. 533. A. In Pentecoste mirabiliora patrata sunt quam olim in populo Judaico. II. 544. E. Post Pentecosten Christianorum auctus numerus. V. 231. B. Pentecostes festum magno populi concursu celebratum. IV. 848. D. Pentecosten semper possumus celebrare. II. 543. A. Quamvis enim præterit Pentecoste, festum tamen non præterit. IV. 837. In Pentecoste baptismus non dabatur tempore Chrysostomi. IX. 12. C. Qua de causa statuerint patres ut liber Actorum in Pentecoste legeretur. III. 103. C. De Pentecoste homilia. II. 541. Post Pentecosten habet Chrysostomus sermonem de Anna. IV. 848.

PENTEPHRAS Ægyptius maximam habebat potestatem. V. 262. C. Uxor ejus libidinosa erat. *Ib.*

PENULA quoddam vestimentum significat apud Paulum. XI. 780. A.

PEREGRINATIO in Bethleem religionis ergo. VII. 122. Peregrinationes ad sepulcrum et ad loca sancta ex universo terrarum orbe. X. 310. A.

PEREGRINI in hac vita sumus. V. 398. A.

PERFECTI viri ærumnis fortiores evadunt. VII. 270. E. Perfectum qui se putat, a cursu cessabit. XI. 334. C.

PERGAMIUS episcopus Chrysostomi amicus. III. 710. A. Ei magnopere confidebat Chrysostomus. III. 710. A. Pergamii sorores Chrysostomi causa plurimum operæ susceperunt. III. 712. C.

PERIANDER, unus ex septem Græciæ sapientibus, Corinthius erat. X. 1. B. *Vide notam.*

ΠΕΡΙΑΜΜΑΤΑ Judæorum ad curandos morbos. I. 834.

ΠΕΡΙΑΜΙΑ amuleta curandis morbis. I. 833. XI. 446. E.

PERICLES dux præclarus Atheniensis. VII. 432. C.

PERICULA omnia propter fratres nostros subcunda. IX. 366. B.

PERIPATETICOS ita superavit Petrus, ac si contra multos pisces certamen habuisset. IX. 43. A.

- PERITIUS, seu Februarius. II. 427. c.
- PERJURII malum. I. 69. c. 136. E. VII. 262. D.
- Ex veteri lege ejus gravitas ostenditur. IX. 117.
- Quot homines invitos perjurio obnoxios unum fecit juramentum. II. 173. B. *Fide JURAMENTUM.*
- PERNICIES idolorum. V. 337. D.
- PERSÆ imperii Romani hostes. I. 724. C. Apud eos ignis deus esse putatur, multoque cultu eum venerantur barbari. II. 63. B. Matres in matrimonium ducebant. I. 334. A. X. 573. A. Persæ ad fidem accesserunt. I. 683. A. 692. A. 702. B. Persarum lingua loquebantur apostoli et discipulorum. II. 548. D. Fides Christiana apud Persas floret, etiamsi ab illis oppugnetur. I. 683. E. In Perside martyrum examina multa. I. 683. B. *Antea Persarum filii parentibus sociabantur concubio, hodie virginitatem colunt.* III. 937.
- Persarum regio ad septentrionem Palæstinæ. V. 237. E. Hæc regio pro Chaldæa sumitur. V. 301.
- Babylonios Persas vocat Chrysostomus. VI. 199. c. VIII. 219. c.
- Persarum rex barbam habebat auream. XI. 437. c. Persarum rex qui Antiochiam cepit, templo Apollinis pepercit. II. 673. B.
- PERSEQUUTIONES in eos qui fidem prædicabant. I. 703. B. 704. 705. Variæ initio prædicationis. III. 171. E. Eas patiuntur Christiani. III. 182. Persequutionum imago. III. 333. A. In persecutione per judices imperatur ut parentes filios prodant. II. 766. D. In persecutione fugere licet. II. 763. B. Modo persecutionis in Christianos callido utebatur Julianus. II. 683. D. 686. Persequutiones contra Chrysostomi sequaces. III. 773. B. 776. Non parum ad verbi profectum contulit persecutio. IX. 216. c. Illa ubique prædicationem promovet. IX. 313. c. Sine persecutionibus et pressuris prædicatio perfici poterat; sed tamen id noluit Christus. I. 196. A.
- PERSEQUUTORES non sanctis, sed sibi nocent. I. 39. D.
- PERSEVERANTIA quantum bonum. IV. 381. D. VII. 736. c. In oratione necessaria. III. 526. E. VII. 283. B. 328. D. Difficilis est; tunc enim diabolus spirat vehementius. VI. 132. D. Inutilis est oratio, quantumlibet longa sit, quando is qui precatur, in peccatis perseverat. VI. 13. B. c. Præcidit et aufert veniam in peccato perseverantia. V. 133. B.
- PERSICA captivitas pro Babylonica captivitate sumitur. VIII. 414. c.
- PERSIDIS metropolis Susa. I. 784. E.
- PERSIS mulier apostolicis certaminibus se dedidit. VIII. 420. c. Multum illam suscepisse laborem in Domino testificatur Paulus, illamque salutem. IX. 823. E.
- PERSONARUM differentia peccata majora vel minora facit. VII. 824.
- Personarum trium æqualitas. VIII. 528. E.
- Persona una in Filio Deus et homo. III. 897. c. *Personarum Trinitatis æqualitas.* III. 973. c.
- PERTURBATIONES animi quo pacto sanari possint. V. 414. D.
- PERVIGILIA sacra Christianorum sine cessione laudes et hymnos offerentium Conditori. VI. 110. D. Pervigilia diem cum nocte copulantia. VI. 140. c. Antiocheni pervigiliis noctes illustrabant. II. 836. A.
- PESTIFERA et noxia sunt ex Dei providentia. V. 366. Z.
- ΠΕΤΑΛΑ, amuleta curandis morbis. I. 833. E. Πέταλα, laminæ et præstigiæ, quibus utebantur meretrices. III. 242. c.
- PETEPHRE, sacerdotis Heliopoleos, filiam ducit Joseph. IV. 702.
- PETITIONES nostræ quænam sint oportet. VII. 284. B. *Id. ORATIO.*
- PETRAUS apostolus, vel a principio, morigeri facilisque erat animi. VIII. 128. D. Ante vocationem suam Christum sequutus fuerat, et jam probe per eum erat eruditus. VII. 207. VIII. 129. D. E. Primus fuit vocatus et primus obediens. II. 333. D. Duplex Petri vocatio a Chrysostomo distinguitur. VII. 206. E. A 207. Petrus pauca, sed omnia tamen reliquit. VI. 334. A. 335. VII. 207. Petrus piscator et tam pauper quomodo postea dicere potuerit: *Ecce nos reliquimus omnia.* VII. 714. c. D. 715. Quanta jam illius fides et obedientia. VII. 207. B. Non sine multo examine Christi effectus est discipulus. VIII. 128. D. Simon antea appellabatur; quomodo Cephas (Petrus) a Christo cognominatus sit. III. 129. B. IV. 801. E. VIII. 129. 130. Cur nihil ad hanc vocem responderit. VIII. 129. D. E. Petrum certe a virtute Christus sic vocavit, et in ejus nomine firmitatis fidei argumentum et indicium collocavit, ut appellatione sua, perpetua tamquam magistra ejusmodi firmitatis, utatur. III. 160. c. VII. 416. D. Petrus hoc nomen non propter miracula vel signa recepit, sed propter zelum amoremque sincerum. III. 84. B. 85. Petrus post vocationem studiose ediscebat. VIII. 129. D. E. Sandalia gestabat. III. 218. c. et gladium, quare. VII. 900. c. D. Quando Christus duodecim designat apostolos, primus omnium est coryphæus illiteratus et idiota. VII. 417. B. Petrus quod admodum Christum diligeret, ideo præminebat. VII. 545. A. B. 637. A. Ubique primas Petro concedebant, ipseque Joannes Christi sinistras poscens

38. 198. Quam a fastu et ambitione alienus. IX. 74. D. 80. 83. 184. A. Petri mansuetudo et modestia. VIII. 223. E. IX. 63. C. E. 183. B. fiducia. III. 436. IX. 43. A. 94. D. X. 813. E. B. 814. fortitudo. III. 439. A. IX. 43. E. firmitas. VII. 618. D. patientia. VII. 434. constantia. IX. 97. A. X. 813. 814. prudentia. IX. 63. X. 813. E.

Petrus apostolorum primus. I. 829. II. 353. D. VII. 417. B. et coryphæus. V. 442. D. VII. 613. E. A. VIII. 223. D. E. IX. 190. 811. B. X. 34. 444. A. XI. 563. B. discipulorum os. III. 74. B. VI. 334. E. VII. 613. E. VIII. 598. D. princeps. III. 7. E. 677. A. IX. 56. A. XI. 563. D. atque caput. VI. 334. E. VIII. 598. D. Petrus Ecclesiæ fundamentum, basis, columna. III. 7. E. VI. 143. E. 334. E. firmamentum et fundamentum fidei. III. 7. E. VI. 319. Petrus agricola, medicus, gubernator, quomodo. II. 543. E. Orbis totius præfectus. VI. 334. E. et piscator. III. 7. E. cui totius terrarum orbis et omnes homines sunt commissi. I. 829. IX. 31. D. Quantum de orbis salute sollicitus erat. VI. 3. D. E. Piscator Petrus civitatem maxime regiam, Romam, occupavit; etiam post mortem resplendet sole clarior. V. 233. E. Quomodo claves Ecclesiæ acceperit. XII. 573. D. 576. Mentem magistri probe cognitam habebat. III. 7. A. Quantum Petri studium circa doctrinam Christi. III. 8. E. Omnium quæ ceteri patrarunt, præclarorum facinorum causam Petrus præbuit. III. 433. A. 436. Viam cæteris apostolis aperuit. III. 436. Illis concessit ut orbis flumen confiderent intrantem, et eos qui adversarentur secum traherent, eorum vero qui benevole audirent, animas perpetuo rigarent. *Ib.* Quanta alia prærogativa principis apostolorum. III. 438. c. 439. Mercedem tantam habet, quantum nemo alius. X. 227. E.

Petrus et Paulus coryphæi, Ecclesiæ columnæ, in cælo celeberrimi, orbis mœnia, commune totius terræ marisque propugnaculum. II. 943. VI. 319. Petrus et Paulus principes constituti super omnem terram, ipsis regibus potentiores et majores. I. 691. E. Amabiles omnibus desiderabilesque erant et sunt. *Ib.* Leges piscatorum illorum, etiam mortuorum, firmæ sunt, et immobiles manent. *Ib.* Quia Petrus cætus apostolici caput erat et os, ideo Paulus præ aliis hunc visurus venit. VIII. 598. E. Paulus qui sciebat quanta honoris prærogativa Petro debebatur, eum præ cæteris omnibus colebat. III. 438. c. 439. Imo vero Petrum sibimet valde præponit. X. 18. c. D. Petro primas cedit. X. 383. A.

Petrus Bethsaidæ natus. VIII. 621. *Petrus, Ecclesiæ columna, uxorem habuit.* I. 1009. c. *Romam occupavit.* VIII. 894. E. *Simonem ma-*

gum Romæ prostravit. VIII. 706. c. *Inverso capite crucifigitur.* VIII. 620. D. *Qua anni die cæsus.* VIII. 621. *Petro nihil majus.* VIII. 618. *Ipsi, non aliis, claves dæ.* VIII. 992. c. *Petrus est orthodoxæ fidei principium.* VIII. 618. c. *et ejus firma petra.* VIII. 619. A. *Necessarius est Christianorum consiliarius.* VIII. 618. c. *Discipulorum coryphæus.* II. 978. *Apostolorum dux.* VIII. 618. A. *Regni cælestis et Ecclesiæ claviger.* V. 670. D. *Verba Petri apud Clementem.* VI. 937. c. 2^a. col.

PHÆDRA, Thesæi uxor, privignum amavit, et seipsam laqueo suffocavit. XI. 827. B. *Vide notam.*

PHALARIS tyrannus hic tacito nomine memoratur. XI. 433. B. *Vide notam.*

PHALEC partitionem significat. IV. 343. A.

PHANTASIAM et signum incarnationem esse hæretici quidam dicebant. VIII. 73. A.

PHARAO afflictiones magnas et graves subiit, quod Saram abstulisset. IV. 379. c.

PHARAO nis somnia. IV. 699. D. *Pharao* improbus futura vidit. VII. 341. A. *Pharao* post longam Dei patientiam extremum denique pro omnibus sceleribus luit supplicium. VII. D. *Excussit Deus Pharaonem et virtutem ejus in mari Rubro.* V. 480. *Pharao* per viam quam adversus infantes machinatus est, per eam periit. V. 88. *Ejus quinque scelera.* VIII. 851.

PHARATHÆI Judæis infensi. I. 56. E.

PHARES significat dissectionem et quasi partitionem. IV. 687. D. VII. 43. B.

PHARETRIUS episcopus Cæsareæ in Cappadocia. III. 713. B. *Ejus* presbyteri cum Chrysostomo communicant. III. 713. c. *Adventantem Chrysostomum se expectare simulat.* III. 716. E. *Chrysostomum* nunquam invisit Cæsareæ. III. 716. B. *Monachos* immittit in Chrysostomum, ut eum ex urbe et ex finibus ejus pellant. III. 717. D. *Nec precibus* flectitur. III. 717. A. B. *Seleuciæ* matronæ minas intentat, quod Chrysostomum exepisset. III. 718. D. *Cogit* eam ut pellat Chrysostomum ex suburbio. III. 718. A. *Invidia* motus hæc agit. III. 719. A. *Pharetrium* vituperio dignum non sequebantur ejus presbyteri. III. 861. B.

PHARI in portibus. III. 392.

PHARISEI, secta Judæorum. IX. 390. D. *Eorum* opinio iniquitate plena erat. VII. 614. c. *Eorum* malitia. VII. 393. D. E. *pertinacia.* VII. 783. c. D. *astutia.* VII. 698. A. *adulatio.* VII. 774. A. *vafrities.* VII. 773. A. *Pharisæi* dimidiam partem proventus sui pauperibus dabant. VII. 722. B. *Vide notam.* Non aliunde quam a nequitia et arrogantia ad agendum ferebantur. VII. 704. Pra-

va mente ad Joannem Baptistam venerunt. VII. 172. b. Ipsum in sermone capere volebant. *Ib.* c. Cur a Joanne Baptista increpati sint. VII. 173. b. Eorum nequitia crescit et ulterius progreditur. VII. 774. e. Hominum saluti invident. VII. 487. c. In malorum culmen ascenderunt, in impietatem lapsi sunt. VII. 704. c. Quid his stultius, quid magis impium erga Christum. VII. 313. a. Christo invident. VII. 494. Eorum animus contra Christum incensus, quia populus ipsum omnibus anteponebat. VII. 413. b. Cur dicebant Pharisæi Christum esse dæmoniaco. VII. 499. c.

Pharisæus ascendit in templum ut oraret, et cœpit suas enumerare virtutes. II. 343. b. In quantam insolentiam elatus est. VI. 189. a. Ita Pharisæus precans omni justitia excidit. VI. 224. b. Justitiam et arrogantiam junxit. I. 399. a. Deum oravit et lacessivit. I. 864. a. Ejus gratiarum actio cum aliorum vituperatione conjungitur. VII. 48. Licet vera de publicano diceret, detrahebat tamen. II. 50. d. Quod altum saperet, publicano inferior fuit. VII. 45. b. Pharisæus ille publicano minor factus est, eo quod linguæ suæ imperare non potuit; sed per illam sicut per fenestram omnes divitias suas effudit. IV. 46. a. Pharisæi convicia publicano pepererunt justitiæ coronam. IV. 897. e. Non erat publicanus, sed fuit publicano scelerator. V. 288. e. In portu naufragium perpessus est. VI. 143. c.

PHASIANÆ aves in mensis appositæ. VII. 692. b.

PHILEMON, cui epistolam misit Paulus, vir erat egregius et nobilis. XI. 839. a. Eum in Phrygia fuisse putat Chrysostomus. XI. 848. d. Ob virtutem diligebatur. XI. 849. e. Quanta ejus virtus. XI. 848. 849. Ad Philemonem epistola multa utilia docet. XI. 840. b. Hanc epistolam quidam supervacaneam esse dicebant; quos confutat Chrysostomus. XI. 840. c.

PHILIPPENSES sunt cives unius ex Macedonia civitatibus. XI. 218. a. Obtulerunt primi dona Paulo apostolo. XI. 339. b. Eos laudat Paulus ob eorum fidem. XI. 219. d. Miserant ad eum Epaphroditum. XI. 219. e.

PHILIPPUS apostolus quatuor habuit filias. VI. 143. d. *Miraculis conservat Hierapolim.* VIII. 622. c.

PHILIPPUS qui in Samaria baptizavit, erat ex septem diaconis; quomobrem cum baptizaret, Spiritum baptizatis non dabat. IX. 134. Ad eunuchum ex Samaria missus est. IX. 161. Ejus philosophia. IX. 163. b.

Philippum, qui baptizavit eunuchum, putat Chrysostomus fuisse apostolum. IV. 407. b. c.

PHILIPPUS presbyter a Chrysostomo literas accipit. III. 866. b.

PHILO *Judæus de paschate agit.* VIII. 968.

PHILOLOGIUS sanctus sæcularem magistratum probe gessit. I. 606. e. Uxorem filiamque habuit. *Ib.* Ex causidico, sive patrono causarum, factus est episcopus Antiochenus. I. 603. a. 604. a. cum res esset multæ difficultatis, cum nuper esset sedata persequutio, manentibus etiamnum gravissimæ tempestatis illius reliquiis. I. 608. b. Hæreticorum Arianorum factione suborta, sapienter cuncta prospexit. *Ib.* Ejus animi magnitudo. I. 606. b. Philogenii dies anniversaria quinque diebus ante Natalem Domini I. 603. e.

PHILOLOGUM et Juliam, Nereum et sororem ejus Olympiam, et alios salutat Paulus. IX. 823. b.

PHILOSOPHIA triobolaris Græcorum. XI. 186. c. Philosophia gentilium verba et fabulæ sunt. VIII. 61. c. 431. e. Philosophiam externorum prostravit sapientia Dei. X. 49. a.

Philosophia secundum Deum quænam. IV. 128. quæ sit vera. VIII. 13. c. et perfecta. VI. 285. d. Philosophia est cognitio divinarum et humanarum rerum. XI. 431. b. Idipsum est quod omnis virtus. VII. 218. c. Ejus pars maxima est, non esse huic vitæ addictum. IX. 339. a. Docet res humanas nihil esse. VII. 366. d. Philosophia magna est, putare mundum esse mortuum; sed major, esse mortuum mundo. I. 173. Philosophiæ culmen quodnam. VII. 271. e. Ejus culmen est simplicem esse cum prudentia. VII. 703. a. Philosophiæ documenta quæ. V. 187. a. Philosophiæ magnum genus in ærumnis manere Dei cultorem. V. 187. a. b. Philosophiæ mater afflictio. V. 120. e. calamitas. VIII. 413. d. paupertas. V. 29. b. Ejus mater et principium humilitas. VII. 49. a. 482. b. Philosophiæ omnis radix est patientia. X. 349. c. Ad philosophiam via est simplicitas. IX. 68. e. Ei idonea est solitudo. VIII. 286. d. Philosophiæ fundamentum est caritas. X. 361. b.

Philosophia, id est, morum disciplina, necessaria est. I. 111. a. b. Multa nobis opus est philosophia, quare. I. 913. c. d. Christianorum philosophia sublimior et utilior. VII. 408. b. Magnum bonum est. VIII. 431. e. animæ alimentum. V. 326. c. Philosophiæ addictus ad suscipiendam rempublicam omnium aptissimus. VI. 2. a. Philosophiæ veræ dedita anima firmior. IX. 240. a. Philosophia tantum Christiana et virtus nostra intersunt. X. 313. b. Philosophiæ quanta vis sit. X. 736. a. Ei addictus animus in vinculis,

38. 198. Quam a fastu et ambitione alienus. IX. 74. d. 80. 83. 184. a. Petri mansuetudo et modestia. VIII. 223. e. IX. 65. c. e. 183. b. fiducia. III. 436. IX. 43. a. 94. d. X. 813. e. b. 814. fortitudo. III. 439. a. IX. 43. e. firmitas. VII. 618. d. patientia. VII. 434. constantia. IX. 97. a. X. 813. 814. prudentia. IX. 65. X. 813. e.

Petrus apostolorum primus. I. 829. II. 353. d. VII. 417. b. et coryphæus. V. 442. b. VII. 615. e. a. VIII. 223. d. e. IX. 190. 811. b. X. 34. 414. a. XI. 563. b. discipulorum. III. 74. b. VI. 334. e. VII. 615. e. VIII. 598. d. princeps. III. 7. e. 677. a. IX. 56. a. XI. 563. b. atque caput. VI. 334. e. VIII. 598. d. Petrus Ecclesiæ fundamentum, basis, columna. III. 7. e. VI. 143. e. 334. e. firmitas et fundamentum fidei. III. 7. e. VI. 319. Petrus agricola, medicus, gubernator, quomodo. II. 545. e. Orbis totius præfectus. VI. 334. e. et piscator. III. 7. e. cui totus terrarum orbis et omnes homines sunt commissi. I. 829. IX. 31. d. Quantum de orbis salute sollicitus erat. VI. 3. d. e. Piscator Petrus civitatem maxime regiam, Romam, occupavit; etiam post mortem resplendet sole clarior. v. 235. e. Quomodo claves Ecclesiæ acceperit. XII. 575. d. 576. Mentem magistri probe cognitam habebat. III. 7. a. Quantum Petri studium circa doctrinam Christi. III. 8. e. Omnium quæ cæteri patrarunt, præclarorum facinorum causam Petrus præbuit. III. 435. a. 436. Viam cæteris apostolis aperuit. III. 436. Illis concessit ut orbis flumen confiderent intrarent, et eos qui adversarentur secum traherent, eorum vero qui benevole audirent, animas perpetuo rigarent. *Ib.* Quanta alia prærogativa principis apostolorum. III. 438. c. 439. Mercedem tantam habet, quantam nemo alius. X. 227. b.

Petrus et Paulus coryphæi, Ecclesiæ columnæ, in cælo celeberrimi, orbis mœnia, commune totius terræ marisque propugnaculum. II. 943. VI. 319. Petrus et Paulus principes constituti super omnem terram, ipsis regibus potentiores et majores. I. 691. e. Amabiles omnibus desiderabilesque erant et sunt. *Ib.* Leges piscatorum illorum, etiam mortuorum, firmæ sunt, et immobiles manent. *Ib.* Quia Petrus cætus apostolici caput erat et os, ideo Paulus præ aliis hunc visurus venit. VIII. 598. e. Paulus qui sciebat quanta honoris prærogativa Petro debebatur, eum præ cæteris omnibus colebat. III. 438. c. 439. Imo vero Petrum sibi met valde præponit. X. 18. c. d. Petro primas cedit. X. 383. a.

Petrus Bethsaidæ natus. VIII. 621. *Petrus, Ecclesiæ columna, uxorem habuit.* I. 1009. c. *Romam occupavit.* VIII. 894. e. *Simonem ma-*

gum Romæ prostravit. VIII. 706. c. *Inverso capite crucifigitur.* VIII. 620. b. *Qua anni die cæsus.* VIII. 621. *Petro nihil majus.* VIII. 618. *Ipsi, non aliis, claves datæ.* VIII. 992. c. *Petrus est orthodoxæ fidei principium.* VIII. 618. c. *et ejus firma petra.* VIII. 619. a. *Necessarius est Christianorum consiliarius.* VIII. 618. c. *Discipulorum coryphæus.* II. 978. *Apostolorum dux.* VIII. 618. a. *Regni cælestis et Ecclesiæ claviger.* V. 670. d. *Verba Petri apud Clementem.* VI. 937. c. 2^a. col.

PHÆDRA, Thesei uxor, privignum amavit, et seipsam laqueo suffocavit. XI. 827. b. *Vide notam.*

PHALARIS tyrannus hic tacito nomine memoratur. XI. 435. b. *Vide notam.*

PHALEC partitionem significat. IV. 343. a.

PHANTASIAM et figmentum incarnationem esse hæretici quidam dicebant. VIII. 73. a.

PHARAO afflictiones magnas et graves subiit, quod Saram abstulisset. IV. 379. c.

PHARAONIS somnia. IV. 699. d. Pharao improbus futura vidit. VII. 341. a. Pharao post longam Dei patientiam extremum denique pro omnibus sceleribus luit supplicium. VII. d. Excussit Deus Pharaonem et virtutem ejus in mari Rubro. v. 480. Pharao per viam quam adversus infantes machinatus est, per eam periit. v. 88. *Ejus quinque scelera.* VIII. 851.

PHARATHÆI Judæis infensi. I. 56. e.

PHARES significat dissectionem et quasi partitionem. IV. 687. d. VII. 43. b.

PHARETRIUS episcopus Cæsariæ in Cappadocia. III. 715. b. Ejus presbyteri cum Chrysostomo communicant. III. 715. c. Adventantem Chrysostomum se expectare simulat. III. 716. e. Chrysostomum numquam invisit Cæsariæ. III. 716. b. Monachos immittit in Chrysostomum, ut eum ex urbe et ex finibus ejus pellant. III. 717. d. Nec precibus flectitur. III. 717. a. b. Seleuciæ matronæ minas intentat, quod Chrysostomum excepisset. III. 718. d. Cogit eam ut pellat Chrysostomum ex suburbio. III. 718. a. Invidia motus hæc agit. III. 719. a. Pharetrium vituperio dignum non sequebantur ejus presbyteri. III. 861. b.

PHARI in portibus. III. 392.

PHARISÆI, secta Judæorum. IX. 390. d. Eorum opinio iniquitate plena erat. VII. 614. c. Eorum malitia. VII. 395. d. e. pertinacia. VII. 783. c. d. astutia. VII. 698. a. adulatio. VII. 774. a. vafrities. VII. 775. a. Pharisæi dimidiam partem proventus sui pauperibus dabant. VII. 722. b. *Vide notam.* Non aliunde quam a nequitia et arrogancia ad agendum ferebantur. VII. 704. Pra-

va mente ad Joannem Baptistam venerunt. VII. 172. b. Ipsum in sermone capere volebant. *Ib.* c. Cur a Joanne Baptista increpatis sint. VII. 173. b. Eorum nequitia crescit et ulterius progreditur. VII. 174. e. Hominum saluti invident. VII. 487. c. In malorum culmen ascenderunt, in impietatem lapsi sunt. VII. 704. c. Quid his stultius, quid magis impium erga Christum. VII. 315. a. Christo invident. VII. 494. Eorum animus contra Christum incensus, quia populus ipsum omnibus anteponebat. VII. 413. b. Cur dicebant Pharisei Christum esse dæmoniacum. VII. 499. c.

Pharisæus ascendit in templum ut oraret, et cœpit suas enumerare virtutes. II. 343. b. In quantam insolentiam elatus est. VI. 189. a. Ita Pharisæus precans omni justitia excidit. VI. 224. b. Justitiam et arrogantiam junxit. I. 399. a. Deum oravit et lacessivit. I. 864. a. Ejus gratiarum actio cum aliorum vituperatione conjungitur. VII. 48. Licet vera de publicano diceret, detrahebat tamen. II. 50. d. Quod altum saperet, publicano inferior fuit. VII. 45. b. Pharisæus ille publicano minor factus est, eo quod linguæ suæ imperare non potuit; sed per illam sicut per fenestram omnes divitias suas effudit. IV. 46. a. Pharisei convicia publicano pepererunt justitiæ coronam. IV. 897. e. Non erat publicanus, sed fuit publicano scelerator. V. 288. e. In portu naufragium perpressus est. VI. 143. c.

PHASIANÆ aves in mensis appositæ. VII. 692. b.

PHILEMON, cui epistolam misit Paulus, vir erat egregius et nobilis. XI. 839. a. Eum in Phrygia fuisse putat Chrysostomus. XI. 848. d. Ob virtutem diligebatur. XI. 849. b. Quanta ejus virtus. XI. 848. 849. Ad Philemonem epistola multa utilia docet. XI. 840. b. Hanc epistolam quidam supervacaneam esse dicebant; quos confutat Chrysostomus. XI. 840. c.

PHILIPPENSES sunt cives unius ex Macedonia civitatibus. XI. 218. a. Obtulerunt primi dona Paulo apostolo. XI. 359. b. Eos laudat Paulus ob eorum fidem. XI. 219. d. Miserant ad eum Epaphroditum. XI. 219. e.

PHILIPPUS apostolus quatuor habuit filias. VI. 145. d. *Miraculis conservat Hierapolim.* VIII. 622. c.

PHILIPPUS qui in Samaria baptizavit, erat ex septem diaconis; quamobrem cum baptizaret, Spiritum baptizatis non dabat. IX. 134. Ad eunuchum ex Samaria missus est. IX. 161. Ejus philosophia. IX. 163. b.

Philippum, qui baptizavit eunuchum, putat Chrysostomus fuisse apostolum. IV. 407. b. c.

PHILIPPUS presbyter a Chrysostomo literas accipit. III. 866. b.

PHILO JUDÆE de paschate agit. VIII. 968.

PHILOGONUS sanctus sæcularem magistratum probe gessit. I. 606. e. Uxorem filiamque habuit. *Ib.* Ex causidico, sive patrono causarum, factus est episcopus Antiochenus. I. 603. a. 604. a. cum res esset multæ difficultatis, cum nuper esset sedata persecutio, manentibus etiamnum gravissimæ tempestatis illius reliquiis. I. 608. b. Hæreticorum Arianorum factione suborta, sapienter cuncta prospexit. *Ib.* Ejus animi magnitudo. I. 606. b. Philogonii dies anniversaria quinque diebus ante Natalem Domini. I. 605. e.

PHILOLOGUM et Juliam, Nereum et sororem ejus Olympiam, et alios salutat Paulus. IX. 825. b.

PHILOSOPHIA triobolaris Græcorum. XI. 186. c. Philosophia gentilium verba et fabulæ sunt. VIII. 61. c. 431. e. Philosophiam externorum prostravit sapientia Dei. X. 49. a.

Philosophia secundum Deum quænam. IV. 128. quæ sit vera. VIII. 15. c. et perfecta. VI. 285. d. Philosophia est cognitio divinarum et humanarum rerum. XI. 431. b. Idipsum est quod omnis virtus. VII. 218. c. Ejus pars maxima est, non esse huic vitæ addictum. IX. 359. a. Docet res humanas nihil esse. VII. 566. d. Philosophia magna est, putare mundum esse mortuum; sed major, esse mortuum mundo. I. 175. Philosophiæ culmen quoddam. VII. 271. e. Ejus culmen est simplicem esse cum prudentia. VII. 703. a. Philosophiæ documenta quæ. V. 187. a. Philosophiæ magnum genus in ærumnis manere Dei cultorem. V. 187. a. b. Philosophiæ mater afflictio. V. 120. e. calamitas. VIII. 413. d. paupertas. V. 29. b. Ejus mater et principium humilitas. VII. 49. a. 482. b. Philosophiæ omnis radix est patientia. X. 349. c. Ad philosophiam via est simplicitas. IX. 68. e. Ei idonea est solitudo. VIII. 286. d. Philosophiæ fundamentum est caritas. X. 361. d.

Philosophia, id est, morum disciplina, necessaria est. I. 111. a. b. Multa nobis opus est philosophia, quare. I. 913. c. d. Christianorum philosophia sublimior et utilior. VII. 408. b. Magnum bonum est. VIII. 431. e. animæ alimentum. V. 326. c. Philosophiæ addictus ad suscipiendam rempublicam omnium aptissimus. VI. 2. a. Philosophiæ veræ dedita anima firmior. IX. 240. a. Philosophia tantum Christiana et virtus nostra intersunt. X. 313. b. Philosophiæ quanta vis sit. X. 756. a. Ei addictus animus in vineulis,

in vulneribus, manet illæsus. I. 84. E. Philosophia omnia vincit. X. 529. Ejus excellentia. VII. 269. Philosophia quanta in psalms. V. 168. D. Philosophiam induxit Christus. VII. 278. C. Non philosophia, sed philosophiæ inopia omnia perdidit et corrupt. I. 111. C.

Philosophia sumitur pro simplicitate morum, IV. 627. E. et pro humilitate. VII. 634. E. Philosophia pro vita monastica adhibita. I. 142. C. 143. Philosophia monachorum plus quam sol fulget. X. 33. A. Philosophiæ plena est vita monastica. I. 111. C. 112.

Philosophia quædam in brutis. IX. 293. D.

Philosophus externus. V. 253. A. Philosophi Græci loquaces et obscuro. VII. 13. B. Philosophorum non est eloquentia. I. 117. B. Philosophi celum animatum et deum esse dixerunt. VIII. 433. Quidam dicebant mundum non fuisse creatum, alii negabant providentiam. II. 223. B. 224. Ea quæ sub luna fiebant providentia non frui dicebant. IX. 142. D. Philosophi multi Corinthii Christi doctrinam irridebant. X. 429. B. Philosophus quidam librum de materia contra Christianos scripsit. VIII. 438. C. Cujusdam liber contra Christianos: item alterius philosophi antiquioris. VIII. 117. C. Philosophi externi mysteria Christi attingere non possunt, quare. X. 39. B. Nostra destruere incassum conati sunt. II. 644. C. Rustici sapientiores antiquis philosophis. II. 223. B. Eorum doctrina fluxa. I. 770. B. Scribunt ut sint in admiratione. I. 906. D.

Philosophorum exterorum mores. VIII. 437. A. Philosophi ab ira alieni. V. 48. E. Philosophi cujusdam interfectum filium audientis constantia. VIII. 428. C. Quidam pecunias et mortem spreverunt, ut se hominibus ostenderent. VII. 227. B. XI. 822. Alii terram relinquebant, alii aurum in mare projiciebant, sed ex stultitia. IX. 67. A. B. Quidam omnes facultates suas in mare demersit; alius sinebat agros suos ab ovibus depasci, idque ob vanam gloriam. X. 381. C. Philosophi externi dona non accipiebant. X. 381. A. Philosophus quidam testamentum scripsit, non parvam relinquens hereditatem. VII. 432. Alius supra discipulos pontis instar substratos pertransiit. VII. 432. C. Philosophi Græci pro humana honestate innumera pertulerunt. VII. 263. Philosophi cujusdam dictum. V. 192. C. aliud dictum. IX. 137. C. Philosophicum dictum: *Nihil male passus es, nisi id fingas*. VII. 871. Philosophandum exemplo, non verbis tantum. IX. 6. E. Philosophari verbis facile est; VIII. 488. D. opera autem exhibere, fortis et magni animi. VIII. 540. D.

Philosophorum dissidia. IX. 491. deliramenta. IX. 46. B. stultitia. XII. 289. C. Eorum sapientia stultitia erat. X. 38. B.

Philosophorum Græcorum cultus. IX. 100. A. Eorum cultus, pallium, barba, baculus. II. 223. D. proluxa barba et pallium. XI. 828. C. Coma et pallio gloriabantur. III. 163. D. Tribonia, siue pallia, gestantes, cynica piacula, ventrisque causa cuncta facientes, tempore calamitatis Antiochia aufugerunt. II. 203. A. Philosophus non coma, aut baculo, aut abolla, sed animo spectatur. I. 333. E. Philosophi adhuc Ephesi erant tempore Chrysostomi. XI. 2. A. Philosophos gentilium carpit Chrysostomus. III. 313. B. IV. 211. VII. 167. IX. 482. *Philosophi gentilium canum nomen sumserunt*. VIII. 841. C.

Philosophus verus dives est, nullo indiget. XI. 187. A. Philosophus est qui gloriam despicit. XI. 431. B. Philosophum bona animi tantum desiderare oportet. VI. 230. A. Philosophanti nihil difficile. XI. 346. D. Animus vere philosophus brevitate rerum humanarum considerata imperturbatus manet. X. 420. B. C. Philosopho, seu monacho, mors minime molesta. I. 147. D.

PHILTRA et libamina adhibebant meretrices. IX. 767. D.

PHINEES, duces in ipsa fornicatione deprehendens, districto gladio utrosque transfodit. I. 864. E. Cum hanc eadem fecisset, gratiosus apud Deum fuit. *Ib.* B. Phineæ cades reputata est ad justitiam, quia ex sententia Dei exhibita est. I. 47. C. Phinees qui eodem temporis articulo duplex perpetravit homicidium, virumque simul cum muliere sustulit, sacerdotio honoratur. I. 734. C. V. 97. B.

PHOCÆ sancti reliquiæ ex Ponto adveniunt Constantinopolim. II. 840. A.

PHOEBEN sororem vocat Paulus. IX. 815. C. Ejus laudes. XII. 496. A.

PHOENICIA de Spiritu sancto accepit. V. 193. E. Phœnicia gentiles, ut ad fidem Christi convertantur, admodum curat Chrysostomus. III. 748. A. 749. E. Phœnicia presbyteris et monachis gentiles in Christiana religione instituentibus scribit. III. 799. B. A gentilibus complures monachi partim vulneribus afficiuntur, partim mortem obeunt. III. 809. C. Eos et presbyteros admonet Chrysostomus, ne ob exortum tumultum Phœniciam relinquant. III. 799. C. Phœnicia episcopi adversarios Chrysostomi non admiserunt. III. 861. E. H. Phœnicia multos habet Judæos. Is 709. II.

PHOENISSA, id est Syrophœnissa. VII. 333. E.

PHOENIX, Amyntoris filius, Achillis præceptor. XI. 827. *Vide notam.*

PHORTONMIN, quidam sint. VI. 229. A.

ΦΩΣΣΑΤΩΝ, *fossatum*, vox militaris. XI. 203.

PHOTINI hæresis quædam. XI. 270. D. XII. 427. Photinum prosternit Paulus. XI. 270. A. Photinus damnatur. XII. 19. B. 20. D. *Photini hæresis exponitur.* VI. 863. B.

PHYLACTERIA quid essent. VII. 793. VIII. 712. E.

PIETAS, vita pura, institutum optimum. XI. 670^a. E. Pietatis semen lacrymæ rigant. II. 58. D. Si pietatis radix permaneat, etsi divitiæ auferantur, et corpus corrumpatur, omnia rursus nobis cum majori gloria redeunt. II. 66. E. Pietatis obtentu qui male operatur, graviore est supplicio dignus. VII. 798. Pietas sola ecclesiam commendat. IX. 231. C. *Pietatis gradus duo.* VI. 933. C.

PIGRITAS stantem cadere facit. II. 331.

PILATUS cur visionem non habuerit, sed uxor ejus. VII. 917. A. Pilati prætorium nefarium. I. 802. *Commentaria sub Pilato scripta Paschatis tempus definiunt.* VIII. 968. D.

PINDARI dictum. I. 91.

PISCATIONIS spiritualis a vulgari differentia: in hac qui capiuntur educuntur, in illa vero qui capiuntur, injiciuntur in aquam. II. 523. C.

PISCATORES regibus potentiores. V. 217. C. Nam leges eorum per universum orbem extensæ sunt. V. 217. D. et illis etiam mortuis confirmatæ sunt. V. 217. E. Piscatorum sepulcra magis honorantur quam Imperatorum. X. 742. D. Piscatores in resurrectione ipsos Imperatores præcedent. *Ib.*

PISCES. De piscium et ferarum variis generibus agit Chrysostomus. III. 573. A. A piscibus abstinetur in Quadragesima. II. 49. A.

PISCINA Christi in quo differat a piscina probatica. I. 670. C. 671. Piscina probatica quam inferior piscina baptismi. II. 526. Figura est baptismi. VIII. 239. D. Piscinæ sacræ sanguine impletæ sunt in expulsiõe Chrysostomi. III. 618. A. *Piscina fons baptismatis appellatur.* II. 968.

PLACERE Deo qui vult, haudquaquam sectetur vitam mollem ac dissolutam, sed laboriosam multique sudoribus plenam. I. 919. B.

PLACANDI Deum modus. V. 7. C. 8. Non ita eum per alios placamus orantes, sicut per nos ipsos. V. 10. A.

PLAGIARI puerulos sæpe parvos prædabantur. II. 196. E.

PLANCTUS funeris cur magnus in Veteri Testamento. IV. 743. C.

PLATO in philosophis præstantior. IX. 491. D. Opulentus erat. IX. 308. A. Ejus fastus carpitur. IX. 482. C. Metempsychosin docebat. VIII. 43. C. Platonis nugæ. IX. 45. D. Ejus de Deo opiniones nugæ sunt. IX. 321. C. Plato male de diis sentiens, ipsos tamen exterius colebat. X. 70. C. D. Eum impugnavit Aristoteles. IX. 491. D. Plato multum laboravit circa lineam, angulum et punctum. X. 32. A. Ex Platone Socratis verba. I. 117. A. Platonis locus. I. 77. A. alius. I. 334. D. Plato dicit divinatores et vates eorum quæ dicebant nihil scivisse. X. 313. E. Ejus in Siciliam iter. X. 34. B. Ejus epistolæ per Dionem missæ Atheniensibus. VII. 432. Plato Dionysio, Siciliæ tyranno, celebrior. I. 80. C. Ambitioni studebat. VIII. 13. B. Licet magnum consequutus honorem, eo reductus fuit ut etiam venderetur. VII. 431. A. Platonis sublimitas. I. 503. A.

PLATO an doctior Paulo. X. 23. C. Quam inferior apostolis. VIII. 433. B. Novam voluit instituire rempublicam, sed eam ridiculam. VII. 41. C. X. 34. B. Novam vivendi rationem induxit, quæ non stetit. I. 770. A. Pueri instar philosophatur. VIII. 9. C. 10. Ex quo apostoli venerunt, Pythagoræ Platonisque disciplina, quæ prius obtinere videbantur, silentio missæ sunt. VIII. 41. D. Platonis sensa non nostra sunt. X. 68. E. Plato turpis, absurdus, ineptus. II. 637. D. Impugnatur. VIII. 14. B. Plato ejectus, non per alium sapientiorum, sed per piscatorem. X. 30. D. E. Plato minus potuit, quam Paulus. XI. 801. A.

Platonica argumenta ab hæreticis usurpata. III. 979.

PLAUSUS auditorum Chrysostomo concionante. I. 968. C. IV. 4. B. 626. E. 781. C. VIII. 19. Quomodo eos excipiebat Chrysostomus. IX. 263. A. 264. Eos rejecit. I. 821. E. II. 29. A. 71. A. III. 189. C. IV. 603. D. VII. 263. D. X. 37. A. et silentium quam plausus mavult. I. 894. A. Plausus nihil utilitatis afferunt. XI. 803. C. D.

PLEBS ignorantii et stultitiæ affixa. V. 25. B. Infimæ plebis imago. VIII. 27. D.

PLECTRUM cælestis musices sit lingua nostra precans. V. 15. E.

PLENITUDO Christi est Ecclesia. XI. 22. A. 23. Plenitudo temporum, id est, dispensatio. XI. 9. A.

ΠΛΕΓΟΝΕΙΑ; rei alienæ usurpatio. X. 539. A.

PLUVIA ingens messes dejecit circa Constantinopolim. VI. 318. B.

PNEUMATOMACHI blasphemii Spiritus sancti appetunt majestatem ac numen. II. 556. B. Im-

pugnantur. *Ib.* VIII. 302. A. 323. c. *Carpuntur.* VI. 612. E. A.

POCILLATOREM Neronis salutasse dicitur Paulus. IX. 391. D.

POCULA vitrea in usu. I. 396. E. Argento obducta. *Ib.*

POENA vitii vitium ipsum. V. 311. B. Pœnam infligit ipsum vitium antequam supplicium eveniat. V. 421. c. Pœnasante supplicium extremum dat improbus. V. 138. B. Pœna collata homini, ipsi utilis. I. 193. quomodo. IV. 762. Pœna medicamentum peccati. I. 930. 931. c. ferrum medicinale. II. 96. A. Pœna peccatum in memoriam revocare solet. II. 53. c. nos cautiores reddit. II. 794. A. Præsenti pœna peccantibus illata, minuitur æterna. IV. 273. B. Pœna si non proficiat, id non Deo, sed homini tribuendum. I. 210. D. Pœna a Deo illata cum clementia conjuncta. IV. 288. D. Ubi pœnam reo imposuit Deus, omni ratione pœnam istam leviores reddere voluit. IV. 762. A. Pœnam peccato longe leviores infligit Deus. VI. 10. D. non eadem semper pro iisdem peccatis. V. 49. c. Gravior iis qui post, quam iis qui ante legem peccaverunt, infligitur. IV. 178. D. Pœnam effugere, non est effugere ignominiam. IV. 850. E.

Pœnarum infernalium descriptio. I. 16. D. XII. 15. B. Pœna vitæ præsens et futura comparatio. V. 278. D. Pœnæ majores in futuro sæculo. IV. 272. E. Pœnæ futuræ erunt æternæ. VII. 337. X. 241. A. Has pœnas fore æternas probatur. IX. 778. E. Pœna æterna ludentes et negligentes manet. VII. 336. B. 337. Cur sit æterna pro peccatis quæ brevi temporis spatio patrata sunt. IX. 777. D. Pœna major est cælesti gloria privari, quam igni tradi. VII. 334. E.

POENITENTES in quibus præsent iis, qui numquam lapsi sunt. I. 32. A. 33. 34. c. 35. Pœnitentes non potest Deus non admittere et amplecti. I. 32. Pœnitenti peccatum nullum non remittitur. IX. 134. c. Pœnitentis perturbatio mater est tranquillitatis. V. 56. Pœnitentes Ecclesiæ septis exclusi. IV. 890. B. Eos non lugere, sed beatos prædicare oportet. X. 403. A.

POENITENTIA quoniam vera sit. VII. 169. D. X. 540. A. Pœnitentia vera peccata abluit; vera est, si a peccato removeat. VIII. 230. E. Pœnitentiæ veræ modi. I. 610. D. XII. 143. c. 411. D. Pœnitentiæ viæ variae. Prima, confessio. II. 338. 340. E. Secunda, lacrymæ. II. 341. Tertia, humilitas. II. 343. A. 347. Quarta, elemosyna. II. 347. c. Quinta, oratio. II. 332. c. Pœnitentiæ viæ quinque, prima, damnatio peccatorum; secunda, inju-

riarum oblivio; tertia, oratio fervens et accurata; quarta, elemosyna; quinta, modestia et humilitas. II. 313. Pœnitentia sine elemosyna inortua est. II. 396. c. Nequit volare sine ala elemosynæ. *Ib.* Quæ sit conditio veræ pœnitentiæ. I. 39. c. Ex ipso corde sit. II. 390. B.

Pœnitentia peccatorum cito agenda. I. 49. B. 933. E. A. Pœnitentiam agere in arbitrio nostro situm est. II. 913. E. Ejus portæ omnibus aperte. VIII. 183. A. Pœnitentia in hac vita prodest. VII. 210. B. Ad eam omne tempus aptum est. VII. 752. c. Post lavacrum etiam non tollitur. V. 432. VII. 287. c. Pœnitentiam nisi agamus, precibus sanctorum non fidendum. VII. 92. c. Eam timor adducit. VII. 176. E. Pœnitentiam qui non agit, in manus Dei incidet. XII. 269. c. Facilius est non cadere, quam post lapsum respiscere. VIII. 476. B. Pœnitentia molesta et formidabilis peccatori. II. 402. A. Ejus initium arduum, cætera deinceps facilia. I. 33. B.

Pœnitentia utilitas celerima. II. 782. A. Pœnitentiæ et lacrymarum fructus. V. 37. A. Pœnitentia remedium peccatum tollens. II. 385. B. Magnum pharmacum. IX. 212. remedium ad salutem. II. 390. A. Magam habet consolationem ex lectione Scripturarum. II. 356. Medela est delictorum, armatura contra diabolum. II. 402. A. Diaboli vasa diripit. II. 337. A. Pœnitentiæ vis. I. 29. A. B. X. 504. E. Ejus vis magna est. II. 370. D. XII. 140. c. Pœnitentia ex bono animi proposito peccata delet. I. 610. B. Tegit peccatum. VII. 562. A. In ea purgatio peccati. II. 404. E. Omnia vitia solvit. III. 518. E. A nulla iniquitate superatur. II. 406. D. Nec vestigium, nec cicatricem peccati relinquit. II. 408. 410. B. Animas auro puriores efficit. I. 33. Pœnitentiam sinceram numquam Deus aversatur. I. 9. A. Pœnitentia Petri exacta et absoluta. XII. 410. A.

Pœnitentiæ quantumvis exiguæ aliquis fructus. I. 14. D. Pœnitentia fervens licet brevis multa peccata delet. II. 366. Pœnitentiæ tempus breve sufficit, si quis oret, si sobrius ac vigilans fuerit. I. 610. D. Pœnitentia non ex temporis longitudine, sed ex affectu æstimatur. I. 10. D. In uno temporis momento pœnitentia et remissio. II. 392. c. Pœnitentia salutem assequi, illud est a Dei misericordia servari. V. 51. B. Si pœnitentia sola esset, jure timeres; sed quando Dei clementia tuæ pœnitentiæ admiscetur, confide fore ut ea tuam vincat malitiam. II. 402. c.

Pœnitentiam ad agendam hortatur Chrysostomus. V. 54. c. Pœnitentiam destruit perseverantia in iisdem peccatis. I. 39. B. c. Pœnitentiæ non

te pudeat, sed peccati. II. 403. c. 404. Pœnitentia ante inflictam pœnam utilis. IV. 196. E. 197. In hac tantum vita prodest. X. 243. E. Sera post mortem. I. 894. c. Post hanc vitam nihil profutura est. II. 790. D. IV. 197. A. Pœnitentia nulus locus post mortem, et iudicio adveniente. I. 14. IX. 332. De Pœnitentia Ecloga. XII. 618. E. alia. XII. 737.

Pœnitentiae laudes. VI. 483. D. *Ejus initium est jejunium.* VIII. 870. *Pœnitentiae non nocet Dei præscentia.* V. 923. D. *Pœnitentiae exempla in utroque Testamento.* V. 711. E.

POETÆ cujusdam carmina a Chrysostomo alata. X. 303. A. Poetarum nugæ. IX. 46. A.

POLYARCHIUM pharmaci genus. III. 737. B.

POLYBIUS Constantinopoli habitabat. III. 824. E. Ipsi scribit Chrysostomus. *Ib.* Alia epistola ad eundem. III. 811.

ΠΟΛΥΒΑΠΟΝΤΕΣ dicebantur cæci per antiphrasin. V. 173. A.

POMPA satanica sunt theatra, circenses, prætigie, omina et omne peccatum. II. 286. A.

ΠΟΜΠΗΙ sub potestate, templum Jerusalem desolatum. I. 787. B.

ΠΟΝΗΡΙΑ, improbitas, sic Græce dicta eo quod πόνος, hoc est laborem et ærumnam, possessori afferat. V. 303. c.

PONTIFICIUM unctio in sacerdotio legali. V. 433. B.

PONTIFICATUM venalem effecerat Judaica improbitas. III. 69. D.

POPINÆ vitandæ. II. 798. B. c.

POPULUS Dei peculiaris quidem dicatur. V. 380. D. E. Populum suum Deus vineam vocat. VI. 49. B. Populus a signis allicitur. VIII. 340. A. Populi opinio sine personarum acceptione esse solet. VII. 614. c. Eam de sua persona requirebat Christus, Phariseorum vero opinionem plenam iniquitate non interrogabat. *Ib.* Ex populi culpa sæpe nascitur negligentia principum. VI. 118. B. Populo toti sæpe vindictam accersit peccatum unius. VI. 120. A. Populi aura parum curanda. IX. 391. A.

PORPHYRIUS, sapiens secundum Christum, hortabatur Theodorum ad resipiscentiam. I. 48. D.

PORPHYRIO, episcopo Rhosensi, scribit Chrysostomus. III. 880. c.

PORPHYRIUS Deo inimicus adversus Christianos scripsit. VI. 581. A.

PORTÆ justitiæ, portæ vitæ dicuntur *Portæ Domini*. V. 389. Arctæ sunt, nec per eas transit qui non fuerit afflictus et oppressus. *Ib.* et III. 708. D. Porta ad vitam, angusta initio, posthac dilatatur

I. 970. c. D. 971. Portæ inferi quid sint. III. 73. A. 74. Significant pericula quæ in infernum deducunt. I. 702. A.

PORTICUS fastuosæ domorum divitum. V. 623. A.

PORTUS. *In portu naufragium*, adagium. I. 884. E.

POSSESSOR rei possesse curam gerit. V. 499. D.

POTENTIA Dei quanta. V. 593. D. quam mirabilis in ejus operibus relucet. V. 589. A. *sqq.* Illam universa creatura prædicat. V. 143. D. c. et in infimis substantiis ostendit. V. 94. B. *sqq.*

Potentia humana quam caduca et fragilis. V. 134. quam periculosum in illa sibi placere. *Ib.* B. *Potentia Domini quæ.* V. 828. E.

POTESTAS omnis a Deo, sed non omnis princeps. IX. 732. c.

Potestas summum aliquando malum, cum ipsi principes quantum volunt indulgeant. XI. 434. Potestas sæcularis omnis consortis est impatiens. II. 812. A. *P. ROMANUS PONTIFEX, SACERDOS, PRINCEPS.*

Potestatem verbi Dei opera ipsa probant. VI. 489. D.

Potestates incorporeæ naturæ. I. 539. D.

POTUM suavem sola sitis efficit. II. 37. A.

PRÆCEPTA legis non statim data sunt ab origine mundi. V. 179. Non ita sublimia erant, quare. VII. 267. Judaicæ vilitati fuerunt attemperata. IX. 100. D.

Præcepta Christi vitia omnia radicitus auferunt. VII. 274. B. Præcepta dedit etiam de his quæ minima apparent. VI. 17. c. D. Nulla præcepta dedit quæ non possint adimpleri. XII. 263. Præcepta Dei impleri possunt. VII. 310. A. Deus non nisi possibile præcipit. II. 378. c. *sqq.* imo sunt facilia, si vigilemus. VII. 269. E. A. 491. D. 644. D. E. 931. B. Ne consideremus præceptum difficile videri, sed promissum præmium in mentem revocemus. VII. 274. A. Gravia non sunt. V. 333. B. Præcepta onerosa ex bonis quæ pariunt levia redduntur. VII. 431. B. c. Præcepta levia per segnitiam gravia, et gravia per alacritatem levia efficiuntur. I. 161. Levia et facilia sunt volentibus. I. 160. B. Præcepta eadem data sunt monachis et sæcularibus. I. 123. A. *sqq.* Deus præcipientis aliquando addit causam præcepti, aliquando non. II. 150. E. A. *sqq.* A quibus præceptis servandis excuset corporalis infirmitas. II. 235.

PRÆCEPTORIS officium non tantum monere, sed et per precationem auxiliari. XI. 331. A. Multas habet molestias, multos ac varios labores. XI. 230. B.

PRÆDESTINATIO ex prævisis meritis. I. 916. A. *Id.* PRÆSCIENTIA Dei.

PRÆDICATIO EVANGELICA. V. EVANGELIUM. Vis illius ac profectus subitanus. IX. 474. E. Nusquam sistebat, sed igne vehementius totum pervadebat orbem. *Ib.* 475. C. X. 582. E. A. B. 583. Quam velociter gentes ubique terrarum dissipatæ et semotissimæ vim verbi senserint. I. 702. A. 703. *sqq.* Prædicationis apostolicæ exitus mirabilis. *Ib.* 703. 704. 705. Prædicationi verbi quot obices fuerant superandi. *Ib.* 702. C. 703. Hanc in persecutionibus, pressuris et laboribus voluit perfici. I. 196. A. Per contentionem magis extendebatur. IX. 256. E. Persecutiones prædicationem promovent. IX. 313. B. Prædicatio comparata sinapi, fermento, margaritæ. VII. 350. C. Ejus virtus mirabilis ex similitudine fermenti elucens. VII. 543. B. 544. E. A. B. Omnia prædicationi posthabebant apostoli. *Ib.* 363. D.

Prædicatio verbi quam multas in sacerdote ingenii et animi dotes et dispositiones requirat. I. 498. E. *sqq.* quantum laborem. I. 507. A. *sqq.* Prædicationis munus cum fiducia est agendum. XI. 792. B. Verbum prædicanti non timendæ sunt ærumnæ. VII. 544. D. Exemplo magis quam philosophia prædicandum. X. 25. A. 26.

PRÆDICTIONES etiam futurorum liberorum voluntati nullam necessitatem inferunt. VII. 840. A. Prædictiones veræ sæpe factæ sunt ab indignis. VIII. 447. D.

Prædictio de regnis explicata. VI. 245. A. *sqq.*

Prædictiones a Christo prolatae ejus potentiam ostendunt. I. 701. C. Per miracula confirmatæ. *Ib.* B. Duplices erant, quomodo. *Ib.* 702. E. *Adde* **PROPHETIA.**

PRÆDIORUM possessores sæpe iniqui et barbaris immaniores erga agricolas. VII. 691. A.

PRÆFECTURA sive praelatura tempore apostolorum non erat honor, sed providentia erga subditos. IX. 31. C.

PRÆFECTUS, id est primas, præpotens, optimas. IV. 406. A. Præfectus a decano (id est, lictore in aula imperatoria) differt dignitate. XII. 496. C.

Præfectus gentilis Antiochenos ad fugam paratos consulatus est, et in bonam spem adduxit. II. 189. D.

PRÆFICARUM agmen in funeribus adhibitum. I. 73. B. VIII. 583. XI. 250. B. Intempestivum ac ridiculum. X. 126. B. Earum planctus et luctus immodestus describitur. VIII. 427. A. 428. Gentiles ipsos ad risum aptus est movere. *Ib.* Præficæ a funeribus arcendæ. XII. 68. B.

PRÆJUDICATA opinio tyrannis quædam est. X. 69. C.

PRÆMIA honorum operum. X. 169. Præmia majora laboribus. IX. 640. E. *sqq.* Præmia et coronæ in altera vita. *Ib.* V. 73. A. immortalia erunt. VIII. 300. E. Præmia justorum in hac vita. III. 179. B. Tum apud Deum certiora sunt, cum apud homines negantur. IV. 904. E. Majora sunt sub nova lege, quia certamina sunt majora. VII. 240. A. Non dantur sine certamine. I. 521. B. *sqq.* II. 58. 59.

PRÆPUTIUM nihil, circumcisio nihil. XI. 37. F. Præputium fidei impedimentum nullum affert. IX. 548. D.

PRÆSAGIA varia recenset et irridet Chrysostomus. XI. 108. *Vid.* **OMINA.**

PRÆSCIENTIA Dei. V. 493. D. *sqq.* hominem bonum vel malum non facit. V. 494. B. VII. 840. *Adde* **PRÆDICTIO, PROPHETIA.**

PRÆSENTIA Dei. V. 496. C. *sqq.* **F. DEUS.**

PRÆSENTIA contemnenda. De Præsentium contentu et de avaritia Ecloga. XII. 974.

PRÆSTIGIAS sustulit Christus. VII. 98. Præstigiæ in morbis non adhibendæ. V. 124. C. Præstigiæ genera quot et quanta tempore Chrysostomi. XI. 652. A. B. 666°. B.

PRÆSTIGIATORES vitandi. IV. 373. B. Præstigatoribus et divinis et vatibus ne attendamus. XI. 772. A. Signa faciunt, sed diabolica. XII. 47. A. Quantum differant ab iis qui nomine Dei virtutes operantur. V. 638. B. Numquam celebrant Deum. *Ib.* Præstigiatores et magi cum dæmonibus et philosophis et principibus evangelicam prædicationem destruere frustra conati sunt. II. 644. B. C. Præstigiatores proficiscebantur ex theatris, ut populum vacantem temere inflammarent. VII. 477. Multi captos pueros jugulare ferebantur, ut animam postea sibi ministrantem haberent. VII. 380. B. C.

PRÆSULES ecclesiastici quamnam rationem redditori sint. III. 10. C. D. Debeat corripere inquietos, quomodo. XI. 375. D. *Adde* **EPISCOPUS.**

PRÆSUMPTIO facit ignorare propriam inscientiam, ut videre est in hæreticis. V. 555. A.

PRÆTERITORUM memoria quam utilis. V. 546. A. 547. Præterita gesta futurorum prædictionibus fidem faciunt. III. 277. D.

PRÆTORIUM vocabatur velum a velis quæ obtendebantur. XI. 745. D. *V. notam.* Prætorium Pilati nefarium. I. 802.

PRÆVARICATIONIS duplex genus, in mandatis et in fide. V. 787. D. *Per posteriorem peccator prorsus a salute prolapsus est, utpote qui salutis ipsum auctorem abjuraverit. Ib.*

PRECATIO. PRECES. Earum vis et efficacia commendatur. II. 931. *A. sqq.* III. 14. 13. V. 440. *A. sqq.* XII. 358. *c. sqq.* Dum precamur, ut a Deo exaudiamur in nobis est. V. 489. A. Ubi est precatio et gratiarum actio, eo Spiritus sancti advenit gratia, et diffugit omnis adversaria potestas. IV. 833. *c.* Precibus misericordia Dei conciliatur. X. 503. *A. sqq.* Etiam si Deus misericordia motus aliquid faciat, tamen hic quoque precatio multum adjumenti affert. *Ib.* Omnia levita et facilia reddit. IV. 327. *c.* Ex impossibilibus possibilia facit, ex difficilibus facilia, et ex tortuosis recta. IV. 852. *c.* Precatio spes nostra, IV. 838. *d.* Preces diligenter emissæ quantum prosint. XI. 498. *E. sqq.* Omnium rerum vim precatio una suppeditat. II. 942. *c.* Varii effectus ejus mirabiles. *Ib. sqq.* Qualem vim in arboribus habent aquæ, talem vim habet precatio ad irrigandum animam. *Ib.* Scelera abluit, et multipliciter animæ medetur. II. 934. *B.* 933. *c.* Ignis est precatio. III. 346. *B. c.* Qui ferventer orat, splendidior efficitur, tamquam aurum quod per ignem examinatur. X. 350. Preces sunt animæ nervi. II. 939. *c.* 942. *A.* Precatio magnum telum. I. 597. *B.* III. 415. *D.* telum insuperabile tutumque presidium. II. 935. *A.* telum acerrimum et bellatoribus in præliis et nobis ad dæmonum impetum propulsandum. II. 933. *B.* Moyses plus potuit precando quam cæteri omnes dimicando. I. 853. II. 943. *A.* David Goliath dejecit, non gladio nec armis, sed precatione, II. 933. *B.* Ezechias precibus, non armis, ingentem Persarum exercitum superavit. II. 933. *B.* 944. *D.* Ninivitas precatio conservavit. II. 934. *B.* 944. *E.* Samuelem genuit. II. 943. *c.* 944. Petrum et Paulum a periculis eripuit. *Ib.* *A.* Ignis vim superavit, leones edomuit. *Ib.* *B.* Ejus alii fructus et multiplex efficacia. *Ib. sqq.* Efficacitas hæc non coercetur intervallo. I. 853. *c.*

Precationis laudes. I. 597. *B. c.* IV. 330. *A.* Ejus dignitas et excellentia. II. 937. *E. sqq.* Qui precatur, cum Deo colloquitur. *Ib.* Tantus honor angelorum amplitudinem facile superat. *Ib.* Est hominibus commune cum angelis. *Ib.* Precationi nihil par, nihil æquale. IV. 824. 852. *c.* Magnum bonum est. IV. 331. *E.* Profunditas precum quæ. V. 440. *A. sqq.* Precatio omnis virtutis justitiæque mater. II. 938. *c.* Fundamentum debet esse virtutum. II. 944. *E.* Summam animæ dignitatem et confidentiam parit. II. 943. Precatio Deique cultus assiduus maximum est justitiæ virtutisque omnis argumentum. II. 933. *D. E.* Tempia Christi nos efficit. II. 942. *A.* Impossibile est hominem qua decet alacritate et assiduitate

precantem umquam in peccatum incidere. IV. 833. *D.* Quantum adjumenti afferat precatio. X. 503. *A.* Consolationem non vulgarem ejus assiduitas animæ infundit. I. 598. *A.* VII. 327. *A.*

Precationis necessitas. II. 934. *A.* Precibus qui se spoliatur, est quasi piscis ex aqua eductus. II. 939. *c.* Non precari idem est ac mortuum esse. II. 933. *c.*

Precatio quomodo, qua ratione fieri debeat. I. 598. *D. E.* III. 419. *B. c.* 423. *E. sqq.* IV. 826. *D. E.* 827. *V. 7. c.* 8. VII. 592. *D.* Valde vel parum prosunt preces nostræ, prout diligenter fiunt aut remitte. XI. 498. *c. sqq.* Precationi diligenter incumbendum. VII. 170. *D.* Cum Deum precamur, quæ nostra sunt etiam afferamus: sollicitudinem, animum, alacritatem. VII. 241. *A.* Qui segniter precantur, non modo Deum propitium non faciunt, sed etiam irritant. I. 333. 336. Cur multi precantes non exaudiantur. V. 19. *D.* 20. Precatio digna cælis quæ. V. 14. *A. B. c.* 15. Precatio non arte indiget. V. 11. *c.* non voce. VII. 282. *B. sqq.* non multitudine verborum. IV. 827. *A. sqq.* Preces cum lacrymis ex corde manantibus quam acceptæ Deo. IV. 848. *E. A.* 849. V. 441. Hæc ostenduntur exemplo Annæ matris Samuelis. IV. 848. *A.* 849. (*V. ANNA.*) Ad precationem multa quies et tranquillitas nobis est paranda. VII. 892. *E.* Quam necessarium sit afferre summam animi recollectionem et abstractionem ab omni cura mundana. I. 335. Ante precationem manus abluebantur. X. 472. *E.* Jejunium precationi optima preparatio. *Ib.* Quantum precationi cooperetur compescendo cogitationum mundanarum et cupiditatum fluctus. *Ib.* II. 46. *A.* Ante preces publicas abstinere ab uxore. I. 335. VII. 593. Precationi rite operam daturus a concubitu avocat Paulus. I. 335. Eleemosyna debet fovere precationem tamquam oleum ignem, ut ad cælos usque ascendat. III. 346. *c. D.* Preces cum operibus, opera cum precibus esse debent. IX. 833. *A.* Precatio non sola sufficit ad regnum cælorum obtinendum. II. 936.

Precationis perseverantia est conditio ut exaudiamur. IV. 568. *c.* 571. *E.* Quantum sit efficax. III. 368. *A.* Preces diuturnæ quantum valeant probat exemplum Isaac. III. 418. *c. D. E.* 419. IV. 571. *A. B.* 572. Cur Deus sæpe differat postulata concedere. II. 332. *c.* IV. 568. *c.* VII. 170. *D.* 328. *D.* Exemplum mulieris Chananæ. III. 368. *B. sqq. V.* Homilium in dimissionem Chananæ. III. 516.

Precatio assidua sit oportet. IV. 827. *B. c.* non quod verba in longum proferre debeamus; sed Christus et Paulus crebras et breves fieri pre-

cationes jusserunt. *Ib.* c. d. Precationis assiduitas quanta ressit. VII. 399. E. Omnia impetrat. VII. 320. A. b. c. Quanta esse debeat. II. 936. E. A. b. Precandum sine intermissione. *Ib.* III. 368. *sqq.* et crebro. IV. 833. *sqq.* In omnibus adhibenda precatio. *Ib.* d. 834. E. 835. Sæcularibus negotiis interponenda, ut muniat vitam. 833. b. 834.

Precatio ad mensam. IV. 833. b. *sqq.* Post mensam. I. 881. b. Præsens tempus tempus precum, non ebrietatis. X. 291. A. Precandum in noctibus. V. 438. b. c. Tunc puriores sunt preces, nec tota nox debet somno consumi. *Ib.* Tunc precandum, saltem domi, siquidem propheta nos etiam ad ecclesiam vocat. *Ib.* Precatio matutina et nocturna. XII. 211. c.

Preces ubique emittendæ. V. 439. A. Precationi quivis locus est opportunus. II. 477. c. III. 327. c. d. IV. 334. A. b. V. 10. A. Nec loci nec temporis, nec situs corporis opportunitate opus est. IV. 835. c. d. Precum quæ in ecclesia emittuntur quanta excellentia, quanta efficacia. III. 64. b. c. 65. Illuc sæpe confugiendum; multum enim potest ecclesiæ communicatio. II. 44. d. e. Longe præstabiliiores preces in ecclesia quam domi. I. 574. c.

Preces Deo offerendæ. IV. 331. c. e. Precari non est Dei, nec ejus qui in eodem sedet solio. VIII. 443. c. Precationes Christi cum Patri inferiorum non arguunt. I. 642. b. *sqq.* Jussio ejus suscitavit Lazarum, non preces; nam ob adstantes infideles tantummodo precabatur, non quasi indigens potestate. I. 643. A. b. 646.

Precum Ecclesiæ vis incomparabilis. IV. 734. c. d. Earum virtus mirabilis manifestatur in liberatione principis apostolorum. X. 303. Precatio multitudinis quantum valeat apud Dominum. X. 304. A. b. 305. Optimum nobis est alios obsecrare, præsertim sanctos viros, ut pro nobis gratias agant, et ipsi invicem hoc faciamus. X. 305. d. Optandum præcipue ut pro nobis orent pueri, et qui instar puerorum humiles sunt et sinceri. VII. 789. A. Preces sanctorum quam ferventes. V. 440. d. quam validæ et potentes. II. 942. b. c. V. 252. d. Invocatio et intercessio sanctorum in calamitatibus. VI. 318. b. c. 319. Tunc tota civitas Constantinopolitana ad loca Apostolorum currebat. *Ib.* V. *Monitum* VI. 314. Preces sanctorum non contemnendæ, neque is tamen nimium debemus confidere, ut socordem vitam agamus. XI. 500. A. Sanctos oportet invocare. VII. 94. A. sed eorum preces non proderunt nobis, nisi poenitentiam agamus. VII. 92. *sqq.* Mavult Deus gratiam nobis ipsis dare quam per alium pro nobis precantem. VII. 93. c. idque ut curantes

iram ejus placare respiscamus. *Ib.* 93. c. 94. III. 368. b. 369. d. IV. 522. e. V. 642. d. Magna certe quæ fit pro nobis a sanctis precatio; sed tunc demum, quando nos quoque operamur. XI. 624. e. Ad sacerdotes præsertim pertinet munus præcellens precationes offerendi et gratias agendi pro cunctis. X. 503. d. Preces multo tempore fundit sacerdos in mysteriis. I. 468. a.

In precatione quænam petenda sint docet ipse Dominus. VII. 283. *sqq.* VIII. 296. c. d. Nihil terrenum, sed omnia cælestia in sua oratione posuit. *Ib.* Nullo modo fieri potest ut qui temperantiam, justitiam, benignitatem a Deo petunt non voli compotes fiant. II. 932. a.

Preces pro omnibus fieri jussit Deus. XI. 234. b. Precari pro omnibus: hoc est acceptum Deo, hoc ille vult. XI. 639^a. b. Pro quibusnam imprimis precatio fiat. VII. 789. e. A. Precandum pro inimicis. XI. 638^a. d. Hoc præstantius quam pro amicis. II. 485. e. 497. c. Hanc precationem Christus tum præcepit, tum operibus docet. III. 29. b. Non precandum contra inimicos. X. 530. d. e. *sqq.* hæc enim est imprecatio, non precatio. XI. 637^b. b. Quantum sit Deo injuriosa, et ipsi precanti funesta. *Ib.* *sqq.* quam mala. V. 38. A. Ejusmodi precatio non est hominis, sed diaboli. *Ib.* Qui ita precatur, Deum rogat ut præceptis suis contraria faciat. VII. 291. b. *sqq.* Preces pro defunctis. I. 518. A. Preces, hymni et psalmi in funeribus Christianorum. II. 762. e. Preces pro catechumenis in ecclesia fiebant; diaconusque dicebat: *Pro catechumenis intente oremus.* X. 306. b. *sqq.* Precationis catechumenorum initium. IX. 638. e. Precatio pro energumenis. VII. 789. e.

De Precatione Ecloga. XII. 605. De Precatione homiliæ duæ. II. 934. 937. *Addo* ORATIO.

PRESBYTERI et diaconi nomina quandonam admissa. IX. 433. A. Presbyteri baptizabant. X. 21. b. 22. Presbyteri manu signaculum in fronte pueri recens nati apponbatur. X. 126. a.

Presbyteris Romanis qui cum episcopis venerant scribit Chrysostomus. III. 835. e. V. SACERDOS.

PRIMUM qui ambiunt, seipsos maxime lædunt. VII. 732.

PRIMITIÆ quænam veræ. II. 534. b.

PRIMOGENITURÆ summus honor apud veteres. IV. 877. d. *Primogenitus quis.* VI. 758. b. col. 1. *Primogeniti et unigeniti differentia.* VI. 556. c. 557.

PRINCIPATUS Unigeniti. V. 308. d. Est in Christo perpetuus. *Ib.* d. *sqq.*

Principatum Deus constituit ad communem uti-

litem. XI. 637. d. Principatus amor ex arrogantia paritur. XI. 593. c. d. Quemadmodum divitiarum, sic principatus incautos perdere consuevit. VIII. 432. c.

Principatus incorporeæ naturæ. I. 339. d. Principatus et Potestas inter demonas etiam habentur. I. 380. a. b.

PRINCIPES revereri oportet in quantum christos Domini. IV. 877. e. Non intervertendus ordo, nec cum Deo pugnandum est. IV. 877. a. David reverebatur improbum Saulem, quem elegerat Deus; nondum enim, inquebat, abdicavit illum principatu, nondum fecit ex rege privatum. *Ib.* Potestas omnis a Deo est, sed non omnis princeps. IX. 732. c. d. Principum ipsorum principes sunt leges. IV. 767. a. Principes in iudicio pœnas graviiores daturus sunt quam subditi. VI. 47. a. 48. b. In principibus spes non est ponenda; nam nec est in eis salus. V. 574. nec sunt diversæ conditionis ac vulgus hominum. *Ib.* d. *sqq.* Principem quomodo corripere debeat sacerdos. VI. 134. d. *sqq.* Principes sacerdotalium iurium violator e proprio gradu excidit. VI. 74. d. Principe sacerdotum affectantia cessat prophetia. VI. 74. e. Princeps sacerdotii invasor non amplius rex appellatus, neque imperii titulo designatus, quia ipse præveniens sese dignitate deiecit. VI. 134. d. *P. SACERDOS.*

Principum negligentia sæpe nascitur ex culpa populi. VI. 118. b. c. Principis iustitia quantumque fuerit, non sola valebit immensa subditorum peccata obtegere. *Ib.* d. Principes optant improbos habere successores, quare. III. 335. a. b.

PRINCIPIUM et finis virtutis dilectio. IX. 737. Principiis obstandum. VII. 919. b. *sqq.* *Principium verborum pollicitationes Abraham factæ.* V. 890. e.

PRISCI homines in Veteri Testamento nec de resurrectione quidquam sciebant, neque ad exempla poterant respicere, et tamen fuere sancti. XII. 293.

PRISCILLE laudes. IX. 817. b. c. XII. 498. Priscilla apostolicis certaminibus se dedit. VIII. 420. c. Priscilla et Aquila quinam essent. III. 208. d. *sqq.* Priscilla cur Aquilæ marito antepositur. III. 212. Ambo adiutores Pauli. III. 211. IX. 816. Ineffabilium laborum et periculorum eos participes fuisse ostendit Paulus. IX. 816. Domum suam ecclesiam fecere. *Ib.* c. Priscilla et Aquila quam bene viverent. VII. 633. d. præ regibus beati. III. 217. e. Priscilla adscitum Apollo per omnem veritatis viam deduxit, et instituit. I. 373. d. IX. 822. e. et perfectum magistrum reddidit. III. 212. c.

PRIVATIO bonorum sensum eorum efficit, quem ususfructus non efficiebat. V. 406. e.

PROBÆ matronæ Romæ degenti scribit Chrysostomus. III. 840. Probam laudat. *Ib.* Rogat eam, ut Joannem presbyterum et Paulum diaconum benigne excipiat. *Ib.* e.

PROBLEMATA loquebatur Christus. V. 248. c. Problema oratio obscura et ænigmatica. *Ib.*

PROBI improbis permixti, quare. VII. 873. b. Duplex hinc præmium referunt; tum quia boni sunt, tum quia nihil fuerunt ab improbis læsi. VII. 876. c. Sed ut recte vivant, debent nulli vitio esse addicti. VIII. 487. d. Probus quis fit ex consortio proborum. V. 87. a. Probi improbi non possunt esse propinqui, nec proinde Deo. V. 39. c. 40. Nam ob morum discrepantiam eorum aspectum non ferunt. *Ib.* Probi cognati improbis non prosunt. VIII. 143. b. Probo nullus potest nocere. VII. 343. a. b. De proborum ærumnis nemo debet scandalizari. II. 17. e. a. De eorum morte gaudendum, quare. I. 938. Vana gloria etiam probos invadit. VII. 143. b. *sqq.*

PROBRA qui patienter excipit, hoc ipso peccata deponit, et cum humili publicano justificatur. I. 600. b.

PROCEPES honoris et potentiae nomina tantum habent. VII. 666. a. 667. Quot damnis et malis obnoxii sint. *Ib.* Gloriæ eorum vanissima species, et plerumque exitiosa. VII. 667.

Processio in quo differat a generatione. III. 966. c. d. e.

PROCOPIO scribit Chrysostomus. III. 850. a.

PRODIGIA vocat psaltes quas Deus victorias retulit ipse pro populo suo; hæc enim operabatur prorsus extra consuetum ordinem. V. 222. e. a.

PRONIGES filius non desperavit; ideo restitutus est. II. 333. a. Et sic proponitur in exemplar poenitentibus. I. 11. d. e.

PROFANUM et impurum sacrosancta septa ingredi nefas. V. 437. d. Profanis arcana Dei non detegenda. V. 486. d.

PROFECTUS noster a nobis non considerandus, ne superbia nascatur. V. 394. b.

PROGENITORES probi nil prosunt nepotibus, si improbe vixerint. VII. 327. a.

PROMISSIS Dei credendum. I. 206. d. 207. quam firma sint. X. 321. b. Multo certiores sunt promissiones Dei quam quæ in nostris sunt manibus. IV. 802. a. 803. Dona promissa sequuntur naturam ejus qui promisit. IV. 803. a. 804. Sed sæpe differt Deus exhibere promissiones suas, quare. XII. 138. b. c. 139. Quomodo impleantur. V. 437. d. e. Indignitas facit eas revocari. *Ib.* Operationem nostram expectant. V. 435. d.

Promissio a Deo facta patriarchæ Jacob, cum suggeret a facie Esau, evolvitur. IV. 668. b. *sqq.*
Promissiones Deo factæ reddendæ sunt quatuor. V. 539. a.

PROMOTI ager in quo debebant monachi Gotthi, ad quos scribit Chrysostomus. III. 863. d. quid fuerit. *V. notam ib.*

PRONUBI et PRONUBÆ. V. 620. d.

PROEMIO indiget oratio ut corpus capite. III. 143. a. Proemia cur necessaria. *Ib.* 144. 145.

PROPHETA est interpres Dei. X. 394. b. Prophetæ, προφήτης, et vates, μάντις, non idem prorsus sunt. V. 192. c. Prophetæ, inspirante Spiritu sancto, intelligunt quæ loquuntur. *Ib.* Ipsi datus fuit Spiritus sanctus. VIII. 343. d. Ex ejus operatione loquuntur. I. 569. c. Quod a Deo audiebant, ipso rerum conspectu nihil minus certitudinis habebat. VI. 3. b. Ipsorum dicta a Deo prodibant. VI. 3. e. 4. c. d. VII. 86. b. Prophetis fides habenda, quare. V. 29. d. e. Prophetæ cur missi. VI. 178. a.

Prophetæ futura quasi jam præterita enuntiant, ita certitudinem eventus asserentes. I. 622. b. III. 21. b. c. *sqq.* VIII. 87. a. b. idque quæ jam ante oculos eorum positus est. IV. 91. Consueverunt sermonem quandoque interrumpere, aliquam historiam injicientes. V. 293. d. Sæpe loquuntur non tantum suos, sed aliorum affectus enuntiantes. V. 487. e. Cur res Judæis eventuras non aperte nuntiarent. VI. 203. a. b. c. Velamen ingratis debuerunt apponere. VI. 23. a. Ideo de Ecclesia vaticinantes nomen Judææ et Jerusalem usurpant. *Ib.*

Prophetiæ donum decorum et nobile, etiam in existimatione infidelium. X. 392. Prophetæ olim ungebantur ut sacerdotes et reges. X. 322. b.

Prophetæ in laboribus, ærumnis et doloribus totam vitam egerunt. I. 250. c. *sqq.* Pro aliorum omnium malis dolebant. IV. 329. c. d. *sqq.* A Deo confortabantur, et virtute Spiritus replebantur. VI. 4. d. e. Quomodo contribules suos ad mortem usque dilexerint. VI. 2. a. b. c. Ingrata et acerba non verebantur annunciare populo suo, dum cum exitiose demulcerent pseudoprophetæ. VI. 69. 70. Non sola prædicebant mala, quæ prævaricatores erant passuri, sed quibus digni erant, ut postea Deo gratias agerent pro allevatione pœnæ. VI. 10. Pseudoprophetas inimicos habuerunt. V. 69. c.

Prophetæ quam magnificis laudibus perfectiones divinas extollant, quales relucet in creatione mundi. I. 558. *sqq.* Sed et Christum noverunt, quomodo. VIII. 56. c. *sqq.* Christi humanam naturam primum prophetantes ascendunt ad ejus divinitatem. V. 206. n. 207. 208. Sciebant Chri-

stum esse crucifigendum. VII. 462. a. b. c. Prædixerunt ejus crucem. III. 21. b.

Prophetæ quomodo differant ab Evangelistis. V. 197. b. Prophetæ seminaverunt; apostoli mesuerunt. VIII. 227. d. 228. Prophetis multo major Paulus. XII. 7. Prophetæ multo testes erant in Ecclesia Christi, quam in Veteri Testamento. X. 334. Spiritus gratia quæ prophetas inspiraverat, desiderat in terra, quando Christus dedit Spiritum sanctum apostolis; et ante illam diem jam rarior esse coeperat. VIII. 343. d. Prophetarum subtractionem dicebant quidam indicari sub figura nubium, quibus iratus Dominus mandabat ne pluerent. VI. 63. b. Jam præteritis annis quadringentis a desolatione Jerusalem, prophetam ullum Judæi amplius non habent. V. 98. c.

Prophetæ virtutis et vitii pictores. V. 693. a. Cum apostolis consentiunt. VI. 474. c.

PROPHETIA est rerum futurarum enarratio. VI. 127. c. Prophetia est dicere a Spiritu sancto non futura tantummodo, sed et præsentia. XI. 633^b. d. Quin et Moyses eximiam edidit prophetiam, dum præterita descripsit. VI. 13. b. Prophetia duplex; alia verbis constat, alia figuris. II. 381. d. Prophetis fidem ita conciliabat Deus, ut unam, cujus exitus erat prope, aliis connecteret post longum tempus adimplendis. VI. 86. Prophetia non minus quam signa movet. VIII. 129. b. Hoc maxime Dei opus est, quod non possint demones imitari, etiam si maxime contendant. *Ib.* d.

Prophetiæ donum dono linguarum præstat. X. 373. a. *sqq.* Prophetiæ postponuntur gratiæ curationum. X. 334. a. Ejus est res tum futuras, tum præteritas aperire, tum præsentem, occultas et arcana cœlorum. VI. 372. b. c. d.

Prophetiæ cur plerumque obscuræ. V. 389. a. e. Alioquin Judæi exacerbati prophetas interfecissent. VI. 197. c. 198. 203. a. b. *sqq.* Nec debuerant futura intelligere ante tempus. VI. 204. e. a. *sqq.* De prophetiarum Obscuritate homilia duæ. VI. 193. 207.

Prophetiam cur Deus in vitam hominum corrigendam et emendandam induxerit. VI. 103. a. Deus prophetice mala annuntiat, quia volebat ut pœnas peccatorum vitaremus. I. 908. c. d. Prophetiæ nullam voluntati imponunt necessitatem VIII. 466. VII. 810. a.

Prophetiæ non eodem tempore sunt inspiratæ, sed diversis; et tamen in unum totum concurrunt. VI. 21. c. Non, ut donum linguarum, novum erat donum prophetiæ temporibus apostolicis, sed consuetum et antiquum. X. 380. d. 381. Prophetici libri multi perierunt. VII. 137. Prophetia Isaia excellentiam prophetæ prædicat,

VI. 1. A. Cur prophetia Isaïæ cap. 6 incipiat, *Ab anno quo mortuus est rex Ozias*. VI. 73. c. 74. Facinus regis sacerdotalia jura invadentis prophetiam cessare fecerat. *Ib.* Prophetiæ Isaïæ aliorumque prophetarum Judæorum reprobationem prænuntiaverant. I. 801. *sqq.*

Prophetia duplex. VI. 737. c. col. 1. *Tria prophetiæ genera*. VI. 311. b. Adde VATICINIUM. PROPITIATORI de medio vox quædam prodibat prædicens futura. I. 800. E. *Propitiatorium imago Salvatoris*. III. 987. A.

PROPOMPA dicitur monachorum sepultura. XI. 678. E.

PROPONTIS extra Euxinum Pontum. VII. 881. D.

PROPOSITUM. *Quod fit ex proposito, Deopla-cet, non quod ex necessitate*. V. 781.

PROSDOCE, soror Bernices, Dominiæ filia, virgo et martyr. *V.* BERNICE.

PROSELYTUS *vocatur Aquila Scripturæ inter-pres*. VIII. 967. B.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ est et præcatio per verba, et votum. V. 539. E.

ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ, larvæ inanes. V. 134. D.

PROSPERA mundi. *V.* MUNDUS, DIVITIÆ.

PROSPERITAS periculosa magis quam adversitas. V. 124. E. Facile dejicit ac prosternit. VIII. 573. D. Interdum conceditur improbis in hac vita. XII. 81. B. c. Sed impiorum prosperitas feno comparatur. V. 439. D. De Prosperitate et adversitate Ecloga. XII. 632.

PROTAGORAS deos negabat. X. 35. D. *V. notam.*

ΠΡΟΨΥΠΑ, limina sacra. VI. 325. A.

PROVERBIA multa suadent recedendum esse a malis. V. 32. c. *V.* ADAGIA. Proverbium impium plebis Antiochenæ, quod explicat Chrysostomus. I. 885. E.

PROVIDENTIA divina in utroque ordine, physico et morali. VII. 203. A. B. c. 204. Esse probatur. II. 121. *sqq.* 125. A. *sqq.* V. 25. c. D. E. 26. C. Omnia regere probatur. III. 564. Et id clamat omnis creatura. *Ib.* D. E. Se revelat in sensibilibus. V. 27. c. Sine ea mundus stare nequit. II. 127. b. C. D. 128. Semper ea egemus. V. 123. c. Ipsi attribuenda fertilitas terræ. V. 581. A. 582. Comparatur fluvio, qui scinditur in multas partes, et subjectam regionem irrigat. V. 220. c. D. Providentia Dei, non cura nostra omnia perficit. VII. 310. A.

Providentia Dei mirabilis. I. 716. B. c. quanta sit. I. 205. B. *sqq.* infinita. V. 122. E. A. Eam laudant opera ejus. V. 563. A. *sqq.* ad omnia pertinet. V. 465. D. E. *sqq.* Communis est omnibus. IX. 334. c. Ea nemo non fruitur. VII. 382.

D. E. Incomprehensibilis est. VII. 825. c. Ratio-cinium nostrum exsuperat. IX. 679. c. D.

Providentia Dei erga hominem. I. 182. 183. Providentiæ divinæ opus est, quod tantam nobis cum virtutibus affinitatem, et tantam vitiorum abominationem indiderit. I. 318. E. Non commu-niter solum omnium curam gerit, sed seorsum singulorum. I. 206. B. Etiam in dæmoniacos illa extenditur. VII. 652. D. Cur infantes, cum nihil mali fecerint, morte abripiantur. I. 216. D.

Providentia Dei nulli dubio obnoxia. V. 25. B. 29. A. B. 30. Vindicatur ab iis qui dicebant siccitates, calamitates, bella, non esse digna Deo mundum regente. II. 102. c. D. 103. Ex providentia sunt etiam pestifera et noxia. V. 566. A. B. Apparet etiam, cum dona sua contrahit et dat parcius. V. 28. E. A. Perstringit obiter Chrysostomus nugascorum qui dicebant, providentiæ curam usque ad lunam tantum pertingere. V. 465. B. Multi providentiam accusabant ob mala moralia, quæ societatem lædunt ac desolantur. I. 113. A. Tales sci-psos condemnant; mala enim ista ex culpa hominum, non providentia oriuntur. I. 113. B. 114. Si major pars hominum viveret ut vivunt qui vitæ angelicum genus elegerunt in monasteriis, numquam intra societatem grassarentur istæ lues. *Ib.* Cur Dei providentia quandoque permittat electos suos acerbis tentari, postquam abjecto sæculo se totos Deo devoverunt. I. 217. c. D. 218. Mirabilis actio divinæ providentiæ in toto mundo conspicua, in toto mundo adoranda, os occludit omni blasphemanti. II. 121. *sqq.* 126. *sqq.* Hoc maxime est providentiæ, quod rationes ejus arcane sint nobis et ineffabiles. XI. 159. B.

Providentiam quantum suorum gerat Deus. IV. 641. D. *sqq.* Providentia Dei etiam in pœna Adami. I. 194. D. E. erga Jacob. IV. 599. E. 641. A. B. c. erga Joseph. I. 930. D. 931. E. *Adde* DEUS.

Providentia Christi declarantis se pro Judæis passurum, et illos nihil inde lucri accepturos esse. VII. 517. B.

PROXIMUS noster quis vere sit. I. 847. D. Proxi-mi dilectio facilis. V. 36. Proximo maledicere quantæ pœnæ obnoxium sit. XII. 13. c. D. A. Levi de causa proximo non maledicendum. I. 847. E. 848. Eum appetere maledictis et contumeliis, nihil lucri affert, et plurimum damni. XII. 14. 15.

Proximis nostris auxilio esse debemus. VII. 844. B. *sqq.* Proximi utilitati advigilandum. X. 263. B. Ejus cura habenda. V. 284. D. *Ædifica-tioni ipsius omnia postponenda*. VII. 845. 846. salutique invigilandum. I. 94. B. *sqq.* II. 810. A. *sqq.* Propria curanda salus; sed saluti proximi simul advigilare multo perfectius est. VII. 844. B.

c. d. Bona opera quædam in nobis terminantur; quæ vero a nobis in alios transeunt, perfectiora. VII. 843. Ubi periclitatur salus proximi, statim negotia cuncta relinquenda sunt, ut ejus necessitati provideamus. IV. 799. b. c. Hæc summa vitæ nostræ est, hoc signo internoſcitur an Christiani simus. IV. 800. d.

Proximos a malis prohibere debemus, cum possumus. IV. 389. b. Alioquin easdem dabimus pœnas. *Ib.* Proximi emendatio curanda. I. 764. sqq. Proximus corrigendus. II. 30. Quomodo correctio fraterna fieri debeat. XI. 151. d. 152. cum quanta prudentia et zelo et discretione. IV. 334. d. Peccata proximi non detegenda. *Ib.* Vitia ejus, etiamsi vera sint, non revelanda. VII. 312. b. c. De peccatis proximi non evulgandis concio. III. 410.

Proximi res curiosius inquirere quam periculosum. IV. 777. a.

Proximus noster quis sit. VI. 922. c. col. 2^a. *V. FRATER.*

PRUDENTIAM parit virtus. VIII. 283. d. 284. Prudentia ætate non metienda. I. 464. b. Prudentia serpentis, quam exigit evangelium, est tradere omnia, ut fides salvetur. VII. 428. c. 429. Prudentia carnis quid sit. XI. 44. d. *Prudentia quomodo adhibenda.* VI. 622. col. 1a.

PRYTANEUM Græcorum. VII. 14. b.

PSALLERE oportet cum intelligentia. V. 157. b. Licet etiam sine voce psallere, si mens intus resonet. V. 159. a. *Psallere mente quomodo possumus.* V. 635. a.

PSALMODIÆ vis, quæ sopit tyrannidem lascivæ, et mentem sublimem erehvit. V. 460. b. Per psalmodiam aer sanctus efficitur. II. 837. c. Post mensam psalmodiæ addatur oratio. V. 158. a. *Psalmodia est doctrina.* V. 746. b.

PSALMORUM utilitas simul et voluptas. V. 157. a. Quia melodiæ delectatio animæ nostræ innata est, ne demones lasciva cantica inducentes cuncta subverterent, psalmos Deus opposuit. *Ib.* Non pronuntiandi tantum sunt, sed et factis meditandi. V. 164. b. Quot affectionibus ad Deum cum psalmodum vocibus emissis, tot promissionibus ad eum diligendum ligamur. V. 164. b. 163. Prout longi sunt aut breves, scordiam mentis excitant, aut levant laborem. V. 111. b.

Psalmi omnes Davidis fuisse; quorum autem nomina præ se ferunt, hi tantummodo Psalmos a David accipiebant. V. 649. d.

Psalmus cum cantico, sive cum melodia, quare. V. 155. 156. b. sqq. *V. Monitum* 153. Psalmus vespertinus et Psalmus matutinus. V. 314. a. b. 313. Psalmus ille vespertinus, Domine,

clamavi ad te, exaudi me, quotidie recitabatur Antiochiæ, ex decreto Patrum. V. 314. a. Per omnem ætatem perpetuo canebatur, et ejusdem verba sciebant pene omnes. V. 313. c. Psalmorum cantus in ecclesiis. XII. 493. c. d. Populus succinebat. VII. 182. c. Psalmi canebantur in funeribus Christianorum. II. 762. e. Psalmus, *Dixit Dominus*, variis hæresibus obstitit. V. 298. b.

Psalmi olim in libros quinque distributi. V. 961. a. *Psalmi omnes a Davide dicti, sed non omnes de eo loquuntur.* V. 694. *Quæ ad Christum et dogmata Christiana institutionemque morum pertinent, variis in locis enuntiant.* V. 632. 633. *Psalmus CXVIII prima cujusque hebdomadæ die cantabatur.* V. 849. a.

PSALTERIUM instrumentum in choro Davidis. V. 649. Ipsius mystica et anagogica significatio. V. 601. c. A superna parte movebatur. *Ib.*

PSEUDOAPOSTOLOS tempore apostolorum apparere cur permisit Deus. II. 594. b. Quinam essent. X. 726. a. Pseudoapostolos quosdam diabolus excitavit, quia erant quidam apostoli. I. 926. a. Eorum fallacia. IV. 106.

PSEUDOCRISTOS diabolus excitavit, quia verus erat Christus. I. 926. a.

PSEUDOPROPHETÆ tempore prophetarum. II. 594. b. Ad æmulationem eorum introducti erant a diabolo. I. 926. a. VI. 178. b. Quid præstarent. VI. 70. d.

Pseudochristi et pseudoprophetæ multi apparebant secundum dictum Salvatoris. III. 979. a. *Pseudoprophetæ a seipsis prædicaverunt.* III. 979.

PSITTACOS docent humana voce loqui. V. 609. IX. 91. d.

PSOMTHOMPHANECH. Joseph a Pharaone vocatus Ψομθμπανήχ, id est, occultorum cognitor. IV. 701. a.

PTOLEMÆI cum Seleuco pugna a Daniele prædicta. I. 781. d.

PTOLEMÆUS Philadelphus Scripturas Judæorum accersitis e Judæa viris in Græcum sermonem convertendas curavit, et eas in templo Serapidis reposuit. I. 726. c. Hinc factum est, ut omnes qui inhabitant orbem, ex eis utilitatem perciperent. IV. 32. a. Erat hic Ptolemæus in libris colligendis admodum studiosus, multosque et varios una collegerat. *Ib.*

PUBLICANORUM conditio qualis. II. 344. e. a. Publicano nihil pejus. *Ib.* Publicanus homo extremum nequitiae genus. I. 600. c. III. 423. c. Furibus ipsis durior. III. 518. c. *Publicanum agere est idololatram se præbere.* VIII. 830.

Publicani orantis humilitas. II. 344. D. III. 167. C. Ex humilitate exauditus est. V. 65. B. In oratione magister noster est. V. 13. C. D. Quomodo oraverit. *Ib.* Peccator justum superavit, et verba factis fuere superiora. VI. 143. B. Publicano profuit convivium Pharisæi. IV. 897. E. Eam ipsi justitiam attulit, quæ Pharisæi justitiam superaret. III. 677. A. et quæ ipsi omnium operum pœnitentiæ locum teneret. IV. 897. D.

PUBLICO Paulus hospitalitatis vicem rependit. IX. 441. C.

ΠΥΚΤΙΟΝ, liber. VIII. 216. A.

PUDICI viri voluptas. X. 403. *sqq.*

PUDORE affici quoniam debeant. I. 222. C. D. 223. Non id existimandum est ex opinione vulgi, qui exteriora tantum considerat. *Ib.*

PUELLA virginem designat in Scripturis. VII. 88. A. Puellas nuptiarum expertes quidam domi retinebant non honesta de causa. I. 279. B.

Pueri instituendi modus et ratio. III. 377. D. *sqq.* XI. 663^b. E. E. *sqq.* XII. 837. *sqq.* Ut recte educendum precandus est Deus. IV. 835. A. et assidue est invigilandum. *Ib.* Pueri quo pacto domi docendi. III. 382. E.

PUEORUM institutioni quanta cura invigilandum. IV. 843. A. B. C. Disciplina cælesti imbuendi sunt. *Ib.* C. 844. Imprimis castitati eorum oportet advigilare. IV. 822. A. 835. A. B. *V. EDUCATIO* liberorum.

Pueri cujusdam a monacho instituti mirabilis historia. I. 118. A. *sqq.* Ejus in piis exercitiis fervor. 119. A. 120. D. E. 121. A. Pueri ludentes aciem fingeant. X. 8. A.

Pueris insipientiores sunt qui irascuntur. XII. 298. B. C.

PGILLARIA (deleta palimpsesta). VII. 822. A.

PULCHRITUDO corporis quam fluxa. III. 33. A. 34. VII. 446. B. quam fallax ejus species. I. 27. Sepulchro dealbato assimilanda est. *Ib.* B. Non semper est luxuriæ causa, sed fit illustrior per pudicitiam. III. 266. B. C. Potest fieri causa interitus, sed ex se talis non est. IV. 377. D. Non ex se noxia est, sed ex ignavia eorum qui per eam capiuntur. VI. 231. Pulchritudo eousque miranda, ut laudetur illius artifex; sed ulterius non progrediendum, ne excitetur animi perturbatio. V. 189.

Pulchritudo illa quærenda est, quam Deus quærit, quam lex concupiscit. XII. 381. D. A. Pulchritudine corporis nequaquam admiranda, ubi non adest virtus. V. 322. A. Pulchritudo

animæ pulchritudine corporis quanto præstantior. III. 480. A. B. C. Hæc a natura, illa ex virtute profisciscitur. *Ib.*

PULLARUM vestium usus in signum tristitiæ. I. 447. D.

PUNITIO secundum merita erit. XII. 273. Hanc differt Deus cum peccamus; quare. II. 53. A. Punitio et vindicta Dei inferebatur iis etiam, qui erant ante legem. V. 585. D. *sqq.*

PUPILLORUM et viduarum cura habenda. VIII. 475. D. 476.

PURGATIONIBUS Judaicis et ciborum observationibus longo tempore addicti discipuli Christi. VII. 609. E.

PURPURA Imperatorum. V. 169. C.

PURPURARIA quid petierit ab apostolis. V. 359. A. B.

PUTEUS Juramenti unde nomen acceperit. IV. 783. B. Puteum quem fodit Isaac vocavit *Inimicitias*, quare. *Ib.* A.

PUTIPHARIS uxoris impudentia et nequitia. IV. 692. A.

PYRIPHLEGETHON fluvius inferorum apud poetas. I. 90. B. VI. 352. C.

PYTHAGORAS philosophus inclytus apud gentiles. II. 597. VII. 431. A. Quinque annorum silentium discipulis imperabat. VIII. 12. C. Omnia numeris definiri fubulabatur. *Ib.* Quam inferior fuerit apostolis. VIII. 435. D. C. D. Novam vivendi rationem introduxit quæ non stetit, ut et multi frustra conati sunt apud Græcos. I. 770. B. Pueri instar ridicule philosophatur. VIII. 9. C. 10. Ignoravit prorsus quæ apud nos vidua novit. VIII. 457. A. Nihil sanum de Deo aut de creatura potuit invenire. *Ib.* Præstigiis stultos decipiebat, ut quando cum bobus et aquilis confabulabatur. VIII. 11. E. A. *sqq.* Post evangelistarum adventum cecidit. VIII. 11. D. Pythagoræ sensa non nostra sunt. X. 68. E. 70. B.

Pythagoræ successores acerbe cruciati, et morte immatura affecti. V. 840.

PYTHIÆ, quæ tripodi Apollinis insidebat divaricatis cruribus, historia. X. 304. B. C.

PYTHIUS dæmon, *id est* Apollo, in Daphne suburbio Antiocheno. II. 860. A.

PYTHONEM increpavit Paulus, ipsique etiam vera dicenti silentium imposuit; quare. I. 892. C.

PYTHONISSÆ prædictiones ad opus deducere cur non dignatus sit Deus. VII. 105. A. B. 106.

Q.

QUADRAGESIMA remedium animarum nostrarum. IV. 4. A Domino instituta est. IV. 4. B. Stationi, diversorio, littori et portui comparatur. IV. 101. B. Ad peccata purganda instituta fuit. I. 746. E. Quadraginta diebus jejunatur. I. 746. C. In Quadragesima Imperatores jejunabant. IV. 12. C. Die Dominico et sabbato Quadragesimæ veteres non jejunabant. IV. 101. B. In Quadragesima a piscibus et avibus abstinetur. II. 49. A. Quadragesimæ tempus aptum concionibus. IV. 11. A. Quadragesimæ singulis diebus in ecclesia congregabantur Antiocheni, et lectionem Scripturarum audiebant. II. 90. A. Quadragesima semel in anno fit. I. 745. B. Quadragesimæ dimidium. IV. 144. D. finis. IV. 342. Quadragesimæ etiam tempore ad circenses ludos accurrebant Antiocheni; quos vituperat Chrysostomus. IV. 48. D.

QUADRAGINTA dierum jejunium celebravit Moyses. IV. 7. D. Helias. IV. 7. E. et præsertim Jesus Christus. IV. 8.

QUADRINGENTI anni servitutis in Ægypto a quo principio ducendi. IV. 436. C. 437. *Vide notam.*

QUÆSTIONIBUS opus non est in fidei rebus. XI. 638. E. Quæstio evertit quæ fides perfecit. XI. 639. B. A quæstionibus Dei servus absteat oportet. XI. 749.

QUÆSTORIS imperatoris pecuniæ inopinata mors. V. 325. E.

QUARTODECIMI *hæretici cum Judæis pascha celebrabant.* VIII. 966. B.

QUIETIS tria genera. XII. 88. A. Quies in hac vita non speranda. VII. 331. D. *Quies virtutis collectanea.* V. 696. E.

R.

RACA Syrorum lingua quid significet. VII. 245. C.

RACHEL furatur deos Labani. IV. 640. D. Ejus solertia. IV. 645. C. mors. IV. 670. C. Quomodo Rachel adoraverit Josephum. IV. 731. D. Cur in cæde infantium memoretur. VII. 135. D.

RADIX malorum est avaritia. XI. 278. B. 336. B. 700. E.

RAHAB meretricis fides mirabilis. II. 589. D. Rahab prædicavit Deum in lupanari. II. 393. E. Per penitentiam salute digna fuit. II. 393. A. Pœnitentiæ doctor. II. 393. B. Per hospitalitatem salutem consequitur. II. 393. D. Ecclesiæ figura. II. 394. C.

RAMORUM *festivitas. In Ramos palmarum sermo.* X. 915. C.

RAPACITAS crimen est, divitiæ non sunt crimen. III. 464. B.

RAPACIUM misera conditio. XII. 32. A. Rapaces et avari carpuntur. VIII. 463. A. IX. 399. Quam graviter puniendi. VIII. 278. A.

RAPHAEL *piscis sectione a dæmone vexatam puellam restituit.* VIII. 978. B.

RAPERE oportet non peritura bona, sed regnum cælorum. VIII. 367. C.

RAPINA quantum malum. VIII. 523. maxime cum in pauperibus exercetur. VI. 49. C. Cæde deterior est. VII. 604. C. Nihil ea turpius, nihil fœdius est. VIII. 355. D. A rapinis et a fraude abstinendum. IV. 389. B. Rapina quam noxia rapientibus. VII. 594. C. Quanto supplicio obnoxium facit. I. 897. D. Per læsorum mœstitiâ animas exstinguit. VIII. 343. C. Rapina damnatur. VIII. 514. C. Rapuisti obolum, redde talentum. VII. 604. A. Rapinam propter Deum ferre, majus est quam bene facere. XI. 578. E.

Rapina est etiam non impertire sua pauperibus. I. 897. E.

RAPTORES bonorum bellum internum circumferunt. V. 31. D. Innumeros sustinent labores. IX. 609. C. Quanto supplicio obnoxii. I. 897. D. Carpentur. XI. 580. F.

RATIO humana potest omnia vitia domare, quomodo. IV. 103. E. Rationi humanæ non innitendum in rebus divinis. V. 370. E. Dei opera assequi non potest. IV. 67. E.

RATIO Deo reddenda accepti et expensi. III. 9. A. etiam de cogitationibus. III. 11. B. Ratio a Deo non poscenda. V. 513. B. nec exigenda de iis quæ facit. XI. 412. C. *Non quærenda, cum Deus operatur.* V. 712. D.

RATIOCINIA mortalium timida, id est incerta. I. 662. A. Ratiociniis ea quæ fidei sunt sæpe lahefactantur. X. 27. B. Ratiociniis in rebus fidei omnia permittere, quantum malum. X. 2. E. Ea rejicit fides. XI. 417. E. Ratiocinia pariunt naufragium; fides est navis tutissima. XI. 636. E.

REBECCÆ continentia, modestia et hospitalitas. III. 267. B. IV. 560. A. Cur Rebecca sterilis fuerit III. 423. A. Favens Jacobo ministrabat oraculo divino. IV. 393. C. Rebeckæ mæror pro filio. I. 241. A. Ejus consilium simile Christi consilio. IV. 607. B.

RECHABIN filii. VII. 320. B.

RECIPERE aliud quam capere. I. 962. C.

RECONCILIATIO cum fratre ante aditum ad altare necessaria. I. 134. C. Reconciliare se oportet cum inimico, et priorem accedere. II. 244. A. cum eo qui quancumque damna intulerit. II. 243. B. cum inimicis, sive jure, sive injuria sint irati. III. 204. D. Reconciliationem cum inimicis, etsi gravem et difficilem, suadet Paulus. III. 199. E. Quomodo sit quærenda. IX. 424. B. Ejus modus. II. 243. XI. 123. Reconciliatio cum fratre vere sacrificium est. VII. 247. D. Quanta sit ejus voluptas. VII. 862. B. et merces. II. 243. D. Reconciliare dissidentes, quantum sit opus. IX. 313. D.

RECORDATIO peccatorum utilis. III. 13. A. Fit remedium. XII. 412. B. Recordatione injuriarum nihil deterius. VII. 694. B. Glacies est. XI. 331. E.

RECTOREM non habere, malum est. XII. 442. A.

REGENERATIO quædam vere sit. XI. 826. B. Regenerationis lavacrum. V. 630. B. Regeneratio ex spiritu et aqua. VIII. 167.

REGLE aulæ vitia. XI. 183. E.

REGINA Austri Judæos damnabit. VII. 319. D.

REGNUM verum quoddam. IV. 230. D. Regnum calorum, non regnum paradisi, promisit nobis Deus. IV. 789. B. Regnum calorum homi-

nibus deputatur, gehenna ignis dæmonibus. I. 13. A. Hujus regni gradus varii; qui majorem nequit, minorem attingat. I. 41. A. Quomodo acquiratur. X. 141. C. Non acquiritur nisi per crucem. IX. 269. B. Longo spatio distat a negligentibus, prope est studiosis. VII. 19. C. Regni cælestis spes omnes hujus vitæ ærumnas leves reddit. I. 230. C. Regni cælestis descriptio. VII. 22. 624. D. et felicitas. XII. 97. C. A livore et invidia purum est. VII. 719. D. Ibi pax, vita, gaudium, letitia. XI. 363. A. Regni calorum amissio gehenna intolerabilior est. XI. 24. A. 347. C.

Regnum Dei quid sit. VI. 810. B. *Regnum calorum dicuntur Scripturæ.* VI. 927. D.

Regnorum quatuor Danielis interpretatio. II. 939. D.

REGULUS cur sic appellabatur. VIII. 233. A.

RELIGIOSUS nemo despicitur. IX. 199. E.

RELIQUIÆ quædam sanctorum martyrum certæ et minime dubiæ. III. 810. E. Reliquiarum utilitas. II. 822. A. Reliquiæ martyrum præsentia sua quid efficiant. II. 779. A. Benedictionibus scatent. II. 799. A. Earum conspectus ad virtutem incitat. II. 818. E. Eas timent dæmones. II. 390. B. Reliquiæ sanctorum urbes custodiunt. II. 834. C. Reliquiarum cultus. II. 662. B. Ante eas procumbebatur. II. 770. C.

REMEDIA contra vitia ex Scripturis sumenda. IX. 233. A. Caute adhibenda. I. 438.

REMISSIO peccatorum, caput bonorum, per baptismum accipitur. IX. 339. A. Etiam post lavacrum datur. VII. 287. C. In remissione peccatorum principia a nobis petuntur. VII. 323. B. Brevis tempore potest delictorum remissio impetrari. IV. 619. E. ex accusatione sui. IV. 897. D. Non fit ei, qui neque confitetur se peccasse, neque ducitur pœnitentia. V. 281. A.

Remissionem peccatorum ad impetrandam via facilis, injuriarum oblivio. VII. 692. E. Remissio peccati proximo facta omnia peccata cluit. IV. 906. C. VII. 291. A. Si conservo remisero, a Deo parem referes gratiam. VII. 288. B. Ut remissionem obtineas, proximo solve. II. 413. D. Remissionem non obtinemus, nisi remittamus aliis. II. 240. B. Remissio non obtinetur, cum dolo hæc Dominica verba in oratione truncantur, *Sicut et nos dimittimus.* II. 246. E. Remissio peccatorum sunt beneficia inimicis præstita. IV. 906. C. Remissio et oblivio injuriarum in Christiano consideratur. VII. 864. B.

Remissio et delicia in segnitiam inducunt. II. 38. A.

RENES mentis arcana significant. V. 78. E.

RENOVATIO Spiritus sancti quid sit. XI. 826. b. quomodo fieri poterit. XI. 112. E.

RENUNTIARE omnibus est lucrum, non jactura. VII. 530. C.

REPREHENSIONES quomodo faciendæ. V. 287. E. Per se intolerabiles sunt, nisi obsecrationem admixtam habeant. XI. 774. E. Equo animo ferendæ. III. 140. D. Utiles sunt. III. 141. A.

REPROBATIONIS maxima pœna separatio est a Christo. I. 171. A.

REPROBI. *Vide DAMNATI.*

REPTILIA et feræ quare creata sint. IV. 66. C. Quæ utilitas ex illis oriatur. IV. 66. E.

REPUDIUM libellum offerre cur Judæis permiserit Deus. I. 367. D. VI. 11. D. VII. 239. B. Repudiij lex a multis violata. I. 136. D.

RESPONSUM mortis habuimus, apud Paulum significat mortem expectandam esse. II. 166.

REPUBLICA philosopho administranda tradi debet. VI. 2. A.

RESURRECTIO antiquitus sperabatur. III. 238. B. Resurrectionem quidam non credebant. VIII. 456. B. Hi confutantur. XI. 419. C. Resurrectio unde apud infideles dubia. VI. 339.

Resurrectio omnium mortuorum prædicta ab Isaia propheta. I. 693. B. Resurrectioni fidem facit Enochii translatio. V. 387. C. necnon Eliæ raptus. V. 387. D. Resurrectio in veteri lege figurata. IX. 149. D. Obscure primum indicata. XII. 477. C. Per ænigmata solum exhibebatur ante Christum per Enochum. XII. 479. E. Resurrectionem Judæi credebant. IX. 96. D.

Resurrectionem non credebant Christiani multi Antiocheni. X. 36. A. nec Corinthii quidam. X. 2. D. Quo fulti ratiocinio negaverint quidam. XI. 349. C. XII. 239. C. Resurrectio communis hominum. V. 234. C. IX. 306. B. Vere erit. IX. 26. C. Ejus veritas probatur. II. 513. A. 733. A. IV. 788. E. VIII. 308. A. X. 172. C. 174. 463. A. Resurrectionis argumentum maximum. V. 337. A. Ejus doctrina adstruitur. X. 393. E. Ex Evangelio oritur. VIII. 44. A. Resurrectionem futuram Christum, apostoli et martyres testificantur. VI. 360. Eam cur sæpe Christus memoret. VIII. 307. D. Resurrectionis futuræ signum erant corpora sanctorum, qui in morte Christi resurrexerunt. VII. 934. E. Resurrectionis demonstratio est Actuum liber. IX. 4. E.

Resurrectionem futuram esse probatur ex resurrectione Christi. X. 422. A. Resurrectio Christi probatur. IX. 361. E. multis argumentis. VII. 939. 940. 948. Resurrectionem suam subindicat Christus. VII. 737. B. Resurrectio Lazari Christi resurrectioni fidem facit. II. 772. D. Resurre-

ctionis argumentum est potentia Christi post mortem. II. 714. B. Resurrectio Christi indubitata redditur ex miraculis. III. 109. A. IX. 8. A. et ex signis. IX. 107. Vere eam fuisse probatur contra Judæos. III. 411. Conversio Pauli Christi resurrectionem probat. III. 126. A. B. C. 127. Eam cur maxime probare nitatur Paulus. XII. 5. B. Resurrectionis finem, non initium, et ascensionis initium, non finem viderunt apostoli. IX. 20. C. Resurrectionis ex testibus unum elegit Petrus, ut inter apostolos eum poneret. IX. 33. E. Resurrectio Christi quot bona hominibus attulerit. III. 903. A. 906. A. Est divinitatis signum. VIII. 156. B. Non est cum aliis communis. IX. 57. A. In quo differat a resurrectione aliorum. I. 563. C. *Resurrectio Dominica est totius mundi circumcisio.* II. 974. B. Resurrectionis item argumentum sunt sanctorum in hac vita ærumnæ. II. 16. D. Resurrectioni omnino credendum. XI. 536.

Resurrectionem non fore quidam dicebant: hos confutat Chrysostomus. IX. 23. A. X. 174. A. Resurrectionem jam factam esse dicebant aliqui exitiosi homines. XI. 591. Eam prohi credunt et optant, improbi non credunt. VIII. 309. C. Resurrectionis et immortalitatis animæ dogma lædit vitæ improbitas. IX. 400. D.

Resurrectionis corporum ratio. I. 956. B. C. IV. 814. B. Partui comparatur. VIII. 533. A. Resurrectio quales nos restituat. VI. 358. Resurrectionem promissa præmia sequuntur. IV. 429. A. Resurrectio tota spes nostra. X. 407. A. Resurrectio futura fide suscipitur. V. 369. C. Ejus spes merentibus sufficit ad consolationem. XI. 541. ad mortem subeundam confortat. VII. 628. D. Resurrectionis celebratio fit divinis eloquiis, benedictionibus sacerdotum, pace et consensu. II. 524. Resurrectio sæpe cogitanda. VIII. 307. A. Ejus imago. V. 309. C. 310. 387. C. varique modi. X. 434. D. Omnes ipsa fruuntur; sed non omnes erunt in gloria. XI. 548. E. Bonorum resurrectio quæ. VIII. 305. A. Resurrectio cum gloria post labores. XI. 330. F. *Est tempus messis.* III. 994. A.

RETICULUM ornamentum aureum circa caput. VI. 52. E.

RETRIBUTIO quanto magis differtur, tanto magis augentur fenora. IX. 367. Qua de causa hic retributiones non accipiamus. V. 26. D.

REVELATIO quomodo veniat. X. 41. C.

REVOLUTIONIS opinio in Ecclesiæ dogmata inducta. VII. 821. C.

REI si de tyrannide aut de cæde causam dicebant, omnia deponebant insignia dignitatis. VII. 644. D. Non auditu solo condemnandi. IV. 494. D.

Funem in ore habentes in barathrum trahabantur. II. 746. c.

REX vocatur Deus, et qui cum Deo se loqui dicit, non βασιλεῖ ait, sed τῷ βασιλεῖ. V. 193. b.

Rex vere est qui iram colibens, omnia sub Dei lege agit. I. 143. c. Complures reges ad principatum evecti iis, a quibus olim fuerant offensi, pepererunt. IV. 873. b. Regis officium. I. 143. b. Sacerdotis non debet usurpare dignitatem. VI. 146. b. Necesse est cum et lapillis et auro superbum esse. I. 143. e. Reges nostra destruere incassum conati sunt. II. 644. c. Quotidie exigunt ea quæ nulla lex permittit. I. 143. a. Pauperes plus quam divites opprimunt. I. 143. b. Quantis malis subditos afficiant. I. 143. a. Rex solio dejectus cum fuerit, tum demum multis sane sociis indiget. I. 147. d. Reges ad monachos in temporibus formidandis confugiunt. I. 146. e. Mors regi terribilis est. I. 147. d. Rex, etiamsi juste imperium rexisset, minore salutem et honorem sortietur. I. 148. c. Sin autem malum vixisse cum constitit, quis enarrare possit calamitates quas sustinebit. I. 148. c.

Rex Persarum non simpliciter βασιλεὺς vocabatur, sed βασιλεὺς Περσῶν. V. 193. a. Rex Armeniorum non simpliciter βασιλεὺς vocabatur, sed βασιλεὺς Ἀρμενίων. V. 193. a.

Rex quidam Persarum auream sibi fecit platenum et cælum aureum. XI. 433. b. Rex Gotthorum rogat episcopum sibi mitti. III. 722. a. Regis Gotthi insolens dictum in Romanos. I. 421. d.

Regum nomine appellabantur etiam plebei. VI. 232. b.

Rhaca Hebraice vacuus. VI. 796. a.

RHETORUM spectacula agonalibus certaminibus similia. VIII. 2. Verbo prædicationis adversabantur rhetores. I. 704. a. Non quod in commune conducit querunt, sed illud spectant, ut sint in admiratione. I. 906. d.

RIDERE perpetuo et deliciari non Christianorum est. VII. 113.

RISUS non manifestum peccatum est, sed in crimine inducit. II. 184. a. Risum solum declinare prorsus oportet. III. 912. e. VII. 112. a. Væ dixit Christus ridentibus risum hujus mundi. XI. 349. c. Risus in ecclesia prohibitus. XII. 223. a.

RIFA et *Edocla filie Adam*. VI. 753. b.

RIXÆ et jurgia vitanda. VII. 231. Contentiones et rixas attrahens feris deterior est. VII. 231. d. In rixis quid agere oporteat. VII. 229. a.

ROMÆ codices asservantur, in quibus descriptio Cyrenii Syriæ præsidis. II. 420. d.

Romam occupavit Petrus piscator. V. 233. e. Petrus, Paulus et Ignatius ibi fuerunt immolati,

ut illam idolorum cruoribus pollutam proprio sanguine purgarent. II. 714. a. In regia urbe Roma ad sepulera piscatoris et tentoriorum opificis accurrunt omnes. I. 697.

ROMANORUM civium magnæ erant prærogativæ. IX. 403. b. Romanorum regio fidem Christi suscepit. I. 702. b.

Romanus senatus Alexandrum decimum tertium deum esse censuit. X. 740. a. Christum Deum declarare noluit. X. 740. b.

Romanus pontifex de causis majoribus docendus, ut quantocius rebus succurratur. III. 613. a. Ejus muneris est scribere ut inique judicata non habeant robur. III. 620. b. Ejus literas et caritatem enixe flagitat Chrysostomus ab hostibus impetitus. III. 620. b. Quanto fluctus extolluntur sublimius, et plures latent scopuli, vehementioresque sunt tempestates, tanto magis vigilantia Romani Pontificis augetur, qui velut optimus gubernator tunc maxime vigilat, cum mare intumescere videt. III. 621. b. Ipsius sollicitudinem non deterret viæ prolixitas, nec tempestas intervallum, nec rerum difficultas. III. 621. b. Ipsi certandum est pro toto orbe, pro Ecclesiis dejectis atque prostratis, pro populis dispersis, pro clero divexato, pro episcopis exsulibus, pro constitutione patrum violata. III. 622. a. Caritas Romani pontificis, murus, securitas, portus, innumerorum bonorum thesaurus, lætitiæ mirificæque voluptatis causa. III. 622. b. Romanus pontifex deliberat quomodo œcumenica synodus celebranda sit. III. 623. c.

ROMANUS presbyter Chrysostomi amicus. III. 731. b. Ad illum scripsit Chrysostomus. III. 731. b. Aliæ epistolæ ad eundem. III. 763. b. 772. c.

ROMANUS martyr vexatos Christianos lingua et oratione confirmabat. III. 731. c. Illic martyr citharæ similis erat. II. 737. a. A judice interrogatus infantem a foro duci postulat, ut eum judicem faciat; et infans recte loquutus martyrio coronatur. II. 737. c. In equuleum cum infante Romanus abreptus est. II. 738. Romani ad tyrannum oratio ante linguæ exsectionem. II. 740. a. Romanus exsecta lingua loquitur. II. 733. a. 738. a. 741. a. et clariori voce tyrannum arguebat. II. 740. c. Ejus laudatio. II. 729. a. VI. 182. c.

ROMULÆ et Severinæ literas mittit Chrysostomus. III. 869. d.

ROMULI urbs, Roma. II. 207. b.

ROMULUS et Byzus monachi pietate conspicui: ad illos scribit Chrysostomus. III. 731. d.

RUBEN facinus erat valde nefarium. IV. 671. d.

RUFINO episcopo epistola. *De eo vide notam.* III. 787. E.

RUFINO presbytero epistola. III. 809. C. Ejus virtutes. *Ib.*

Rufinus venerandus ac religiosus amicus: ad eum scribit Chrysostomus. III. 744. D.

RUFINUS vir primarius Cæsareæ in Cappadocia. III. 749.

RUFUS dilectus a Domino salutatur a Paulo, qui matrem ejus matrem suam vocat. IX. 823. E.

RUTH quæ extranea erat, memoratur in genealogia Christi. VII. 16. A. In genealogia Christi quid significet. VII. 44. C.

S.

SABBATUM Judæis dederat Deus, non ut otiantur dumtaxat, sed ut a turpioribus actionibus abstinerent. I. 433. utque abducti a curis rerum temporalium, otium omne consumerent in spiritualibus. I. 878. E. A. Sabbata mendacia quid. *Ib.* E. C. Initio sabbatum in multis gravibusque rebus utile erat. VII. 489. D. in nova lege vero nulla ejus necessitas. VII. 490. B.

Sabbati violatio magnum crimen apud Judæos. I. 677. B. C. magnaue diligentia ab ipsis colebatur. III. 193. A. Sæpe solum fuit, imo semper solvitur, et in circumcisione, et in aliis plurimis operibus. VII. 488. B. Sacerdotes ipsi violabant tempore Christi, quomodo. *Ib.* E. A. In sacrificiis nempe. XII. 532. A. et aliis quoque modis aliquando violabatur. XII. 533. Sabbatum primo solum a Jesu Nave, quando per septem dies Jericho cum tubis et arca circumivit. V. 179. VI. 397. B. Hoc magnum crimen Christo a Judæis objiciebatur, quod sabbatum solveret. I. 677. C. Cur id Christus fecerit. I. 674. D. E. et quomodo. VII. 486. E. Sabbati violationem esse legis observationem a Christo probatur. VIII. 336. B. C. Apostoli sabbatum non observant. VII. 826. C.

Sabbatum magnum erat caput magnæ hebdomadæ. V. 633. Sabbatum secundum primum quid. VII. 486. D. Sabbatum est regni cælorum typus. XII. 89. A.

Sabbato sancto an ludis theatralibus interfuerint Constantinopolitani Christiani. VI. 314. in *Monito*, *Sabbatum requies est*. II. 974. B. *Sabbatum sive septimum diem expellit octava, quomodo.* *Ibid.*

SABELLIUS Libycus post Marcionem venit. XII. 126. B. Ejus insania. I. 301. A. Propter hæc verba, *Ego et Pater unum sumus*, unam hypostasim unamque personam censebat. I. 620. A. Dicit Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum

nuda esse nomina uni personæ imposita; confutatur. VIII. 262. A. C. 333. XI. 270. D. Sabelliani dicebant Filium hypostasim non habere. VIII. 33. C. De Spiritu non recte sentientes, confutantur. VIII. 502. A. Circa hypostasim error Sabellii confutatur. XII. 20. 21. Sabellii errores exagitat Paulus. XI. 269. A. XII. 37.

Sabellii aliquid habetur in hæresi Apollinarii. III. 896. A. Sabellii in morbum inciderunt multi, ex hoc dicto Philippi, *Ostende nobis Patrem*. VIII. 497. C. Sabelliani non meliores quam Judæi. I. 301. E.

Sabelliani a Sabellio. VIII. 901. A. *Sabellii dogmata qui tenet, anathemate damnandus*. III. 994. E. *Sabellius arguitur per illud*, Ego et Pater unum sumus. III. 990. E. *Nec Pater Filius, nec Filius Pater vocari potest, nisi incidas in hæresim Sabellii*. V. 733. A.

SABINIANA diaconissa Chrysostomum exsultantem sequitur. III. 714. A. Jam ætate gravis erat. *Ib.* Putatur ipsius esse amita. III. 713. in *nota* a.

SACERDOTES fuerunt Abel, Noe, Abraham, a seipsis ordinati, scilicet quando sacrificia obtulerunt. IV. 403. E. In hisce temporibus ætas provector faciebat sacerdotem. *Ib.* Quanta fuerit antiqui sacerdotii dignitas. I. 804. B. 803. C. Sacerdos summus solus in partem anteriorem templi ingrediebatur, et hoc semel in anno faciebat. II. 424. E. Lex unum summum sacerdotem esse volebat; sed tempore Christi, corrupta lege, multi erant principes sacerdotum. VII. 839. D. Quinam erant principes sacerdotum. *Ib.* E. Illorum nequitia. VII. 860. A. B. Sacerdos jubebatur in sabbato geminam offerre hostiam. I. 878. A. Quotidie vero nonnisi unicam offerre solebat. *Ib.* Ante prophetarum tempora sacerdotum peccata longe majori supplicio expiari debebant, quam privatorum hominum. I. 326. et pro sacerdotum peccatis præcipiebatur tantum offerri sacrificium, quan-

tum pro universo populo. *Ib.* Sacerdotum quoque filia, propter paternam dignitatem, peccatorum suorum multo acerbiores pœnam dabant. *Ibid.*

Sacerdotium non amplius exstat apud Judæos. I. 803. A. et patriarchæ dicti nihil aliud sunt, quam histriones. *Ib.* nec esse quidem possunt, cum desit civitas. I. 811. E. Cessavit vetus sacerdotium, novumque inductum est, non secundum ordinem Aaronis, sed secundum ordinem Melchisedech. I. 817. — 819. Sacerdotium legis jam ejectum. XII. 204. A. Sacerdotium Melchisedech melius Aaronis sacerdotio; ideo prius in nova lege ejectum, secundum vero servatum. XII. 183. D. In nova lege multo magis tremendum est sacerdotium, quam in veteri. I. 467. C. D.

Sacerdotium imperio tanto sublimius est, quantum intervallum est inter spiritum et carnem. I. 463. A. Sacerdos princeps honoratur, ipseque princeps. II. 43. C. Sacre leges ipsum regium caput sacerdotis manibus subjecerunt. *Ib.* D. Et quando aliquid boni cœlitus requiritur, rex ad sacerdotem, non sacerdos ad regem confugere solet. *Ib.* Sacerdos cum terræ, tum eorum quæ in terra geruntur, verius præfectus est, quam is qui purpura indutus est. II. 637. A. Oportet sacerdotem hanc potestatem non minuire, sed potius animam exuere, quam potestatem a Deo ipso acceptam. *Ib.* Sacerdoti commissæ sunt animæ, regi vero corpora. VI. 147. E. Sacerdotis major est principatus, quam regis; propterea rex caput submittit manui illius, et ubique in veteri Scriptura sacerdotes reges inungebant. *Ib.* 153. A. Sacerdotium est principatus, ipsoque regno venerabilior ac majus. VI. 152. C. Sacerdotis dignitatem rex non debet usurpare. VI. 146. A. Rex quidem ea quæ sunt in terris sortitus est administranda; sacerdotis vero jus e superno descendit. *Ib.* C. Sacerdotes principibus ac regibus formidabiliores, et patribus venerabiliores. I. 469. A.

Sacerdos puram prope et beatam constitutus naturam. I. 468. B. Potestatem illi dedit Deus, quam neque angelis neque archangelis commisit. *Ib.* C. Solet Scriptura sacerdotem vocare et angelum et deum. V. 488. D. Sacerdos stat medius inter Deum et naturam humanam. VI. 153. E. Illine venientia beneficia ad nos defert, et nostras petitiones illuc fert. *Ib.* Sacerdos angelus Domini est. XI. 720. E. Sacerdotes sunt sal mundi. I. 319. A. Quanto honore Spiritus gratia eos ornavit: quanta eorum sit dignitas et potestas. I. 468. B. Privatus cum sacerdote non conferendus; nam hic illum longe superat. V. 338. B. Quam

excellens sit sacerdotium. V. 381. Ejus dignitas et onus. VIII. 589. D.

Sacerdotes magno honore colendi. IV. 726. C. VIII. 589. D. Sacerdos non spernendus; multo dignior est honore ac veneratione quam rex. IV. 830. A. Nec judicandi sunt, nec puniendi, sed illis debemus subijci ac cedere. *Ib.* Nec adhortatio eorum aspernanda, quantumlibet depravati sint moribus. IV. 831. C.

Sacerdotibus commissa dispensatio rerum cœlestium. I. 468. B. Sacerdos in officio gestat Spiritum sanctum. *Ib.* A. Ante sacram mensam invocabat Spiritum sanctum super proposita, extensis in cælum manibus. II. 474. D. Sacerdote proferente hæc verba, *Hoc est corpus meum*, transformatur propositum in corpus et sanguinem Christi. II. 433. B. Soli sacerdoti licebat sanguinis calicem tradere. VII. 539. B. Sacerdotis oratio in Liturgia, pro orbe, pro defunctis, viventibus, futuris, etc. VII. 352. A. B. Vox terribilis, per quam sacerdos sanctos ad mysteria vocat. XII. 243. B.

Sacerdotium major potestas quam parentum, non in puniendo solum, sed et in benefaciendo. I. 470. D. Neque enim cum nos regenerant, sed etiam post regenerationem admissa peccata condonare possunt. *Ib.* E. Magnum sacerdotis munus. I. 471. C. D. Ipsi concediti sunt spiritualis partus, et generatio per baptismum. I. 469. A. dataque potestas ligandi solvendi. I. 468. C. Acceperunt potestatem immunditiam animæ prorsus purgandi. I. 469. B. Sacerdotes non divulgant peccata. III. 412. C. Sacerdos evocabat ad baptizandum eos qui usque ad mortem baptismum differebant. II. 266. E. 267. A. Imago luctus, quo ipse baptizandus, uxor, filii, amici, domestici que ejus, in hoc supremo tempore afficiuntur. *Ib.* A. *sqq.* Sacerdotes antequam benedicerent in ecclesia, pacem omnibus precabantur. II. 749. C. Quanta utilitas sacerdotis in villis. IX. 137. A. 138. *sqq.*

Sacerdos pro hominibus ipsi conceditis rationem reddit. I. 315. A. Infirmari debet pro infirmi. I. 471. D. Ejus officium est dolentes consolari. II. 86. B. C. peccantes admonere, etiamque ab ecclesia arceri. IV. 890. B. C. Sacerdotis tantum est arguere ac monere reges sacerdotii functiones sibi arrogantes. VI. 148. E. Quomodo sacerdos reges ista facientes corripere debeat, ex exemplo Azariæ erga Oziam ostenditur. VI. 153. 154. Oportet sacerdotem cum auctoritate loqui. XI. 671^d. D.

Sacerdotium in terra peragitur, sed cœlestium ordinum locum obtinet. I. 467. B. Ipse Paracletus

hoc officium ordinavit. *Ib.* Idecirco sacerdotem purum esse oportet, tamquam caelestem ministrum. *Ib.* Anima sacerdotis debet, instar lucis totum orbem illustrantis, splendere. I. 519. A. Quanta virtute pollere debeat. I. 472. B. C. Quot scopulis obnoxia sit ejus virtus. *Ib.* C. D. E. Quanta vi atque violentia uti debeat ut possit animæ suæ spiritualem pulchritudinem ab omni inquinamento puram servare. I. 516. C. Omnes quas muliebre genus affectare solet illecebræ quantum sacerdotis animum turbare possint, nisi temperantia se munierit. I. 516. C. 517. D. Sacerdoti non competit, res sæculares tractare. VII. 914. B. C. Officii sacerdotalis quanta difficultas. XI. 373. A.

Sacerdotes peccatis obnoxii, quare. II. 872. D. Si sacerdotes non peccarent, neque vitæ affectibus obnoxii essent, erga alios inhumani veniam peccantibus non darent. *Ib.* Peccata a sacerdote commissa. V. 282. A. Sacerdos, qui in paria atque subditi incidit peccata, non pares, sed multo graviores pœnas dabit. VII. 363. C. Nihil ita Deo displicet, quam si quis indigne sacerdotio fungatur. VII. 498. D. Sacerdotis fornicatio malorum culmen. VII. 824. D. Multi sacerdotum nummis emebant. I. 349. A. Fastus et arrogancia sacerdotum reprimitur. X. 98. E. A. Sacerdotes corrupti. X. 223. E.

Sacerdotes etsi criminum rei sint, de illorum tamen vita judicare privatis fas non est. III. 228. B. 229. Sacerdotes mali vituperandi, ut bona re male utentes, non sacerdotium. VI. 147. D. Exemplo Christi erga Phariseos ostenditur sacerdotes, etsi corrupti sint, tamen audiendos esse. X. 223. A. Magnum est malum in sacerdotes Dei insurrectio. V. 294. D.

Sacerdotibus a singulis sumtus libere suppeditabantur tempore Chrysostomi. XI. 309. C. Chrysostomus contra eos loquitur, qui sacerdotes quod victum haberent criminabantur. *Ib.*

Sacerdotes quinam eligendi. XI. 633. A. B.

Sacerdotes pro Antiochenis vexatis multa præstiterunt. II. 206. A. *Sacerdotii dignitas.* I. 986. A. *sqq.* 987. Sacerdotes honorandi. VI. 1988. E. Sacerdotes in ordinatione cruce obsignati. III. 998. A. Quo ritu ordinentur. VI. 460. Sacerdotii continentia soror est. VI. 539. D. Oportet sacerdotem castitate et sanctimonia ornari. VI. 689. A. Sacerdotum avaritia notatur. VI. 929. D. 1^a col. Adde PONTIFEX ROMANUS, POTESTAS, EPISCOPUS.

Sacerdotes gentilium, cessante lucro, templa admodum negligebant. II. 634. A. D. Honor quem illis exhibebat Imperator, eos ad simulandum quoque inducebat; cessante autem honore, cessavit

cultus. *Ib.* Sacerdos Apollinis ad tribunal raptus, indicareque coactus auctorem incendiî templi hujus, sub Juliano effecti per ignem de cælo demissum. II. 674. D. E. A.

Sacerdotum gentilium fraus insignis. II. 881. D. E. Nam ignem e foveis sub ara positus emittebant sursum ad sacrificium conficiendum. *Ib.*

SACERDOTIUM. *Vide SACERDOS.*

SACRA Honorii Augusti missa ad principem Orientis Arcadium. III. 626. Sacra epistola quid sit. *Vide notam a. Ib.*

SACRA MENSÆ. *Vide MENSÆ, EUCHARISTIA, COMMUNIO.*

SACRAMENTA sanguine perfusa in expulsiōne Chrysostomi. III. 626. 1. col.

SACRIFICIUM Abrahæ figura crucis. IV. 351. B. Sacrificia Judæis cur Deus præceperit. I. 761. V. B. Deus Judæis sacrificia permisit, ut illos paulatim a sacrificiis abduceret. V. 273. D. Nam sacrificiis brutorum non digne colebatur Deus. *Ib.* Sacrificare, orare, etc., cur Jerosolymis solum licebat. V. 407. E. In externo ergo templo erat altare æneum, in quo quotidie offerebatur agnus et comburebatur; et bis in die hoc sacrificium offerebatur, primo scilicet in matutino, et secundo in vespere. V. 518. B. C. Hæc vero sacrificia semper accepta Deo; non item quæ pro peccatis offerebantur. *Ib.* Sacrificia apud Judæos instituta, ut eos ad vitam recte institutam ducerent. VI. 11. C. Instituta quoque fuerunt propter illorum infirmitatem. *Ib.* D. Sacrificiorum etenim cultus majestate Dei indignus erat. VI. 12. Sacrificia multa in lege erant, quæ enumerantur, sed nullum contra inimicos. X. 350. B. C. Sacrificia Judæorum quam infirma; in illis enim erat peccatorum accusatio, non vero solutio. XII. 216. B. 240. A. Nunc abolita esse probatur. I. 813. E. *sqq.* 816. Sacrificium Annæ cum sacerdotis sacrificio comparatur. IV. 840. A.

Sacrificium novæ quam præstet sacrificio veteris legis. VIII. 500. C. Sacrificio veteris legis abolito, aliud per corpus Christi illius loco futurum esse, prædixit David. I. 813. A. 816. C. D. Dominus ipse in sacrificio, a solo sacerdote immolatus. I. 467. D. Sacrificium horrendum, a sacerdote oblatum, prius invocato Spiritu sancto. I. 519. Quales oporteat esse manus, qualem linguam, quam puram sanctamque animam sacerdotis tantum spiritum susipientis. *Ib.* C. Sacrificium tremendum ac horrendum corporis et sanguinis Domini. V. 522. E. A. VI. 116. E. Christianorum sacrificium est purum illud sacrificium a Malachia prædictum. I. 791. E. A. Panis transformatus in Eucharistia fit sacrificium per-

fectum, II. 433. c. Ejus fideles participes sunt, quomodo, II. 434. c. 435.

Sacrificium horrendum et sanctum, in quo Christus immolatus jacet, Eucharistia est. II. 463. d. 474. e. VII. 889. b. Mysteria sacrificium sunt, II. 443. c. Sacrificium sine sanguine, perfectum, II. 723. c. Sacrificium in Ecclesia et ab illa offertur. II. 872. v. In singulis collectis offertur. I. 745. b. Est autem remedium vulnere animæ, II. 872. b. Corporis Christi sacrificium nos ad concordiam et caritatem vocat. X. 233. c.

Sacrificium maximum Dei beneficiorum recordari, ipsique de illis gratias agere. IV. 84. e. a. b. Sacrificium laudis pro beneficiis a Deo acceptis maxime illi convenit. V. 276. d. 378. b. 389. e. a. hoc enim est sacrificium, hæc oblatio, Dei beneficia perpetuo habere in memoria. V. 298. a. 605. b. Quæ sunt justa facere, hoc est sacrificium justitiæ Deo acceptum, et oblatio ipsi grata. V. 24. b. Reconciliatio cum fratre vere quoque sacrificium est. VII. 247. d. Non initiatorum donum et sacrificium sunt oratio et elemosyna. VII. 248. b. Sacrificia vero omnia sancta dicuntur; propitius sancta quæ Deo consecrata sunt. VIII. 553. b. Sacrificium Deo offert David immolans iram. IV. 880. c. 881. Quænam jam sacrificia Deo sint offerenda. XII. 163. d. 164. b. c. Sacrificiis sanguinariis demones, tamquam canes, lambendi causa assistebant. II. 666. c. d.

Sacrificia Judeis cur Deus concesserit. III. 983. d. 986. e. *In sacrificio crux tamquam gladius usurpatur.* III. 998. a. *Inter sacrificia alia legalia, alia vero voluntaria.* V. 878. a. *legalia, quæ ex legis præscripto offerebantur; voluntaria vero, quæ ex animi liberalitate.* Ib. *Sacrificiorum voluntariorum varia genera.* V. 774. d. *matutina et vespertina.* VI. 342. a. b.

SACRILEGIUM quantum sit malum, ne dici quidem potest. XI. 722. d. Sacrilegus Judas erat. IX. 114. a.

SACROBUM expilatores tempore Chrysostomi. IX. 114. e.

SADDUCEI secta Judæorum. VII. 777. b. IX. 390. d. Dicunt non esse Angelum, neque Spiritum, neque resurrectionem. VII. 777. b. IX. 413. e. Sadducæorum et Phariseorum ad S. Joannem Baptistam venientium affectus. VII. 172. b. c.

SÆCULARIA qui admiratur, futurorum contemplatione numquam dignus. I. 176. d. e. Qui in sæculo vivunt, divinis magis egent remediis. I. 904. a. b. Sæcularia omnia umbris fallaciore. I.

924. b. prorsus sunt rejicienda. VII. 531. c. d. Sæcularia desideria quænam. XI. 822. a. Sæcularium convivium quam turpia. V. 158. a.

Sæcularibus perinde ac monachis eadem mandata servanda sunt, exceptis conjugii legibus. I. 123. d. e. XII. 113. a. b. Sæculares majorem cum difficultate salvi fiunt. I. 128.

Sæculare sanctum in templo veteri quid sit. XII. 213. a. b.

SÆCULUM hoc non retributioni, sed labori relictum. II. 21. e. In hoc sæculo retributio justis non data, sed in futuro. II. 515. c.

Sæculum malum quid sit. X. 787. d. e.

SAGITTAS in Psalmo XLIV, verbi vim efficacem interpretantur. V. 203. a.

SALAMINE in Cypro Marcionistæ erant. III. 872.

SALEM idem quod pax est. IV. 413. e.

SALOMON annos natus duodecim rex declaratus coronatusque est. VI. 41. d. Loquebatur cum Deo: tantæ sapientiæ plenus erat, ut barbari, tum reges tum reginæ, ad illum audiendum ex longinquis regionibus venirent. *Ib.*

Salomon ex modo petitionis exauditus est. V. 65. a. Petens spiritualia, illa accepit quæ non petiit. V. 180. Quia petiit quæ petere oportebat, cito accepit. VII. 328. a.

Salomon in mulierum gratiam a Deo paterno recessit. I. 45. a. et post peccatum suum, ob patris virtutem, sextam regni partem habere Deus permisit. *Ib.* Salomonem, qui tanta peccata admisit, in Davidis gratiam e regno excidere non permisit Deus. VII. 367. d. Voluptate illectus a sapientiâ excidit, sed postea resipuit. I. 301. e. a. Salomon improbarum uxorum consuetudine periit. V. 33. e. X. 716. e.

Salomon deliciarum divitiarumque accusator, vere fide dignus est. II. 721. c. d. Salomon qui maxime omnium sciebat quid esset voluptas, luctum præfert risui. VII. 500. b. c.

Salomon libri Job auctorem esse quidam dicebant, alii Moysen. VI. 429. b.

Salomon ad exemplar tabernaculi Moysis, templum ædificavit. II. 947. a.

SALTATIONES et tripudia in kalendis. I. 866. b. c. Saltatio ubi est, ibi diabolus. VII. 560. a. Saltationes et pompam satanicam in domum introducere, omnino turpe est et indecorum. XI. 484. b. Saltationes et cantica impudica a nuptiis auferenda. XI. 176. a. b.

SALVATOR multis in ruinam et resurrectionem est, et tamen Salvator manet, quamvis multi pereant. X. 546. e. *Vide CHRISTUS.*

SALVONI seu Galbioni (*nam sic ferunt Mss.*

Vaticanus et Fabricianus) scribit Chrysostomus. III. 864. d. *V. notam c.*

SALUTEM nostram magis exoptat Deus, quam nos ipsi. III. 14. e. Neque Deo propria gloria tantæ est curæ, quantæ salutis hominum. V. 333. b. Nostram salutem magis quam nos ipsi curat Deus; ideoque nostris petitionibus non semper accedit. V. 641. e. De salute vel viliorum et pericuntium sollicitudinem gerit. VII. 677. a. b. IX. 691. a.

Salutem etiam unius hominis quanti pretii aestimet Chrysostomus. I. 948. c. d. e. Nemo salutem consequi potest, qui ad proximi sui salutem nihil unquam egerit. I. 525. e. Magnum bonum est cum nostra aliorum etiam salutem lucrari. IV. 24. b. Nihil magis necessarium ducere debemus, quam curare salutem proximi. IV. 799. d. c. Salus vel minimorum quanto zelo curanda. VII. 676. d. e. 677. a. Salutem nostram operari satis non habeamus, sed etiam de salute proximi euremus. VII. 677. c. d. Hoc sanctorum proprium est, nihil saluti proximi antepone. VII. 78. a. Nihil frigidius Christiano, qui aliorum salutem non curat. IX. 178. b. c. d. Pro salute vel unius animæ nihil non agendum. *Id.* c. d. e. De Salute fratrum curanda Ecloga. XII. 937.

Salutem quam pauci consequantur. III. 190. e. 191. Non putat Chrysostomus ex multis millibus centum salvos fore de populo suo. IX. 214. b. De salute tamen nostra numquam esse desperandum, multis ostenditur exemplis. V. 646. b. 647. c. d. Quantaunque sit multitudo peccatorum, numquam tamen de salute est desperandum; hoc enim est impium. X. 83. b.

Salutem ubique nostram operari possumus; nam non loci, sed mores et voluntas salutem operantur. II. 411. b. 412. Nihil est ad salutem præstabilius, quam perpetuo illam respicere, et ab illa spe pendere, licet innumera eveniant, quæ nos impellant in desperationem. V. 444. d. Salutem hominum Paulus quo sensu vocet divitias. V. 460. c. d. 461. Salutis causa amici etiam necessarii sunt ejiciendi. V. 32. c. Nam quæ salutem spectant, sunt cæteris omnibus anteponenda. VII. 373.

Salus et virtus nostra necessitati non subjacent. V. 372. e. a. Ad salutem voluntate simul et fide opus est. VII. 177. d. Salus vel perniciës nostra in arbitrio hominis sita est. VIII. 324. c.

Salutis non unus est modus, sed multi et varii. I. 102. d. e. Timor eam parit. II. 79. d. Ex quibus operibus salutem consequi possumus. VII. 507. a. Sexcentas nobis Deus vias aperuit, si attendere velimus. VII. 508. Per gratiam salutem

consequimur. IX. 377. c. Aliunde salus non potest obtineri, quam per fidem. IX. 344. a.

In salute Dei lætari, est proprium animæ quæ non quod servata sit exultat et lætatur, sed quod a Deo servata sit. IV. 839. c. d. Salva anima, corpus salutis particeps erit. X. 149. d.

Salus in Christo Jesu vere salus est cum gloria æterna. XI. 733. f.

SALUSTIO presbytero scribit Chrysostomus, oburgans eum quod segnior factus sit. III. 860. c. Item quod præ pigritia ad collectam non venerit. III. 865. a. Tabellarii vicem agit. III. 870. a.

SALUTATIONIS initium a nobis semper fiat. IV. 900. c. Nam prætermissa salutatio multas amicitias dirupit; sicut eadem studiose exhibita, veteres et diuturnas inimicitias dissolvit. *Ibid.* Alter alterum salutando prævertat oportet. VII. 276. a. b.

Salutatio apostolorum non simplex salutatio, sed benedictio. VII. 420. b.

SAMARITANA credidit, dum sacerdotes principesque Christo insidias parabant. I. 701. e. Ejus salutem Christus multum curavit, quia fidem exhibuit. I. 949. Samaritanæ mansuetudo. VIII. 210. b. philosophia. VIII. 214. c. sapientia et humilitas. VIII. 223. a. 226. prudentia et obsequentia, studiumque ut aliquid a Christo ediscat. VIII. 210. b. Samaritana statim credidit, fuitque Nicodemæ sapienter et fortior. VIII. 213. b. Samaritanæ laudes. XII. 502. d. 503.

SAMARITANI exemplum. I. 829. a. Quam mitis ac humanus fuit. I. 830. c. Vere proximi nomine dignus. I. 847. c. d.

SAMARITANORUM origo. VIII. 204. c. d. Samaritani Judæorum nobilitatem ambiebant. VIII. 203. a. Solos quinque Moysis libros admittebant. VI. 396. d. Samaritani Judæorum adversarii. VII. 417. c.

Samaritani multo Judæis paratiores erant ad fidem accipiendam. VII. 417. c. d. Judæis præferuntur, quia testimonio mulieris crediderunt, nulloque viso signo obviam Christo exierunt. VIII. 232. b. *sqq.* 233. Discipuli Christi sunt. *Id.* a. Samaritanos inter et gentes immensum discrimen erat. IX. 208. b.

SAMEAS, barbarus princeps, Judæis infensus. I. 56. e.

SAMSON improbæ mulieris consuetudine periit. V. 33. e.

SAMUEL significat, *Audiens Deum.* IV. 822. e. Anna fuit simul mater et pater Samuelis. IV. 824. d. Samuel fructus orationis. IV. 836. e. Samuel a matre divulsus, non moleste tulit. IV.

839. c. Puer oracula fundit, et apud Hebræos prophetiam, quæ avolaverat, restituit. I. 137. d. Samuel in templum transplantatus. IV. 840. c. Virtutis ejus fama in dies augescit. *Ib.* Antequam virilem ætatem ingrederetur, inter mirabiles prophetas censebatur. I. 239. e. Ejus laus et ærumnæ. *Ib.* a.

Samuel sanctus Dei, Säulem per luctum et preces a damnatione, quam adversus ipsum pronuntiaverat Deus, eripuit. I. 47. d. Pro Säuile pernoctans in oratione non exauditur, Säuile poenitentiam non agente. II. 391. a. Samuel a Judæis contumelia affectus pro illis oravit. II. 484. c.

Samuel coactus se laudat. II. 604. d. e. III. 335. d. e.

SANCTIFICATIO (ἁγίωσις), proprie dicebatur templum, adyta, sancta sanctorum. V. 330. a. Sanctificatio lavacrum, purgatio. X. 4. b.

Sanctificationi pax conjungitur. IV. 430. a. Sanctificatio a caritate procedit. IX. 472. e.

SANCTITATIS in veteri et in nova lege differentia. VIII. 92. a. Sanctitatis varii gradus. *Ib.* c. d.

SANCTI viri regibus et præfectis, imo etiam toto orbe terrarum, pretiosiores sunt. III. 62. b. Sancti in terra hospites erant, non quod patriam non haberent, sed quod sempiternam patriam desiderarent. IV. 852. a. b. c. Sanctorum animæ ante conspectum Dei semper apparere desiderant. V. 600. a. Sancti sunt qui Dei jussa observant, et qui peccatis nullum dant aditum. V. 568. a. qui priusquam concidant, se erigunt; et priusquam ad peccatum veniant, refrenantur. IV. 876. Sanctus est inculpatus, rectus, purus, mundus, ab omni reprehensione alienus. V. 570. v. Sanctus ille est qui fidei particeps est et immaculatus, vitamque habet irreprehensibilem. XI. 5. d. 676^a. c.

Sanctos non ob signa miramur, sed quod vitam angelicam exhibuerint. I. 167. a. 168. Sancti homines sunt, nec alius naturæ participes. II. 16. e. Sanctorum fortitudo invicta et admirabilis. II. 689. d. Ut persecutores lucrifaciant, omnia faciunt sancti. II. 194. a. Sanctorum non tantum verba, sed et ipse vultus gratia spirituali plenus est. II. 42. a. Cum filiis spiritualibus mortem, quam sine illis vitam, dulciorem esse putant. *Ib.* b. Sanctorum et prophetarum amor erga contribules suos. VI. 2. a. Illorum animæ sunt fratrum amantes, amore paternam superantes benevolentiam. VI. 334. c. Sancti peccata sua facile, laudes vero suas nonnisi coacti enuntiant. III. 332. e. a. Quanto majore fruun-

tur honore, tanto magis humiliantur. VI. 79. d. Nihil proximi salutis anteponunt. VII. 78. a.

Sancti in ærumnis versantur. IX. 448. c. Quod ideo fieri vult Deus, ne extollantur. II. 11. d. e. Causæ variæ cur Deus sanctos mala perpeti sinat. II. 10. d. et *sqq.* Sanctos Deus probat potius quam segnes. I. 218. b. c. In angustiis sancti in Deum fiduciam habuerunt. I. 227. b. c. Deus adhuc illos in continuis cruciatibus versari sinit, ut persuadeat aliis eos homines esse. II. 13. c. et ut simul suam declaret potentiam, et illorum virtus cognoscatur. I. 932. d. Sanctorum ærumnosorum exemplum consolationem afflictis affert. II. 15. b. Sancti neque calamitatibus absorpti sunt, neque secundis rebus molliores evasere. II. 359. c. Sancti semper mirabiles, sed maxime quando in periculo propter Christum versantur. XI. 80. c. Sanctorum ærumnæ resurrectionem probant. II. 15. b.

Sancti non modo per doctrinam, sed etiam per omnem conversationem suam nos docent. III. 211. a. Ideo non solum bona opera eorum proponenda, sed etiam peccata, ut hæc fugiamus, illa vero imitemur. IV. 325. b. Exempla sanctorum nobis imitanda proponit Scriptura. IV. 634. c. Sancti corpore quidem mortui, nobis tamen adsunt et vivunt, per dicta scilicet et exempla, quæ animæ eorum imagines sunt. V. 635. Sanctorum memoria speculum est, in quo deformitatem nostram videmus, et in pulchritudinem mutamus, si velimus. VII. 71. a.

Sanctorum et martyrum intercessio. I. 836. b. c. II. 625. a. in calamitatibus. VI. 318. c. 319. Ad preces sanctorum confugiendum, et orandum est ut illi pro nobis intercedant. IV. 819. c. magnas quippe vires istæ habent. V. 232. d. ita tamen, si nos poenitentiam agamus et resipiscamus. VII. 92. c. Sancti invocandi sunt, sed ita ut ne negligentes simus, ipsisque solis res nostras committamus. VII. 94. a. XI. 621. e. Sanctorum, sive Ecclesiæ, quantam vim habeat oratio. X. 505. c.

Sanctorum martyrum sepulcra quædam contra dæmones potentissima. I. 219. e. a. Frequentantur a totis civitatibus. V. 377. a. Regias aulas superant, et in illorum honorem dies festi celebrantur. X. 744. a. b. Corpora sanctorum nuncupantur fontes, et radices, et unguenta spiritualia. II. 722. c. Quovis adamantino et inexpugnabili muro tutius urbes muniunt. II. 834. c. Illorum præsentia dæmonum vires reddit imbecillas. V. 116. b.

Sancti. *Varia de Sanctis.* Sancti nostris non egent laudibus, sed nos illis egemus, ut ad ipso-

rum imitationem excitemur. I. 603. B. Sancti primævi quanta, non eloquentia, sed Dei timore armati, præstiterint. I. 118. E. Sanctorum lapsus alios in ipsos respicientes segiores reddit. II. 6. A. Gloria eorum non tantum est vicisse, sed præcipue per Deum vicisse. V. 602. D. E. Sanctorum consuetudo cupiditatem sedat. V. 53. D. Cum Deo acturi sunt gratias, solent multos laudationis socios accersere. V. 589. A. B. Sancti nobis psallentibus adsunt. V. 634. B. Omnes sancti angelos suos habent. VII. 675. E. Illis omnia prosunt. IX. 275. D. Deus sanctos multa ignorare permisit, ne homines, qui jam ex signis deos illos existimabant, multo magis propter scientiam pro diis haberent. XI. 523. A.

Sanctorum corpora, quæ in morte Christi resurrexerunt, signum futuræ resurrectionis. VII. 934. E. Sanctorum Veteris Testamenti ærumnæ. I. 918. B. C. Sancti Novi Testamenti majorem exhibuere virtutem, quam sancti Veteris. VI. 3. D. *Sanctorum fiducia*. V. 862. A. *Illorum reliquæ honorantur*. VIII. 914. A.

Sancta sanctorum figura Novi Testamenti. VIII. 987. D.

SANDALIA gestabat Petrus. III. 218. C.

SANGUIS Christi in sacrificio. I. 467. D. Sanguinem suum pro omnibus effundere non recusavit Christus, et rursus illum nobis communicat. II. 40. C. 41. Sanguis Christi in mensa mystica, pro nostra purificatione de latere immaculato effusus. II. 412. D. Ille est quem vendidit Judas. II. 465. C. D. In salutem effluentium est effusus. II. 466. A. Chirographum peccatorum delevit. II. 474. A. Sanguinem Domini potamus in Eucharistia, corpore vero vescimur. III. 282. A. V. 417. A. VII. 890. C.

Sanguinis calicem soli sacerdoti licebat trahere. VII. 539. B.

Sanguis Christi morbos animi exstinguit. VII. 74. A. Quanta in nobis mirabilia efficiat. VIII. 314. A. Ejus encomia. *Ib.* Christus sanguine suo orbem redemit. VIII. 315. A. peccatorumque remissionem operatus est. XI. 8. B.

Sanguis Christi sanctissimus in vestes militum effusus in expulsiōne Chrysostomi. III. 618. A. 619. *Adde* COMMUNIO, EUCHARISTIA, MYSTERIUM.

Sanguis martyrum angelis gaudium parit, dæmones tremere facit. II. 852.

Sanguis num sit anima hominis. IV. 306. C. Sanguis est anima bruti. IV. 306. B. Sanguinis animalium esus cur prohibitus. *Ib.* et 307. A.

SANITAS purissima voluptate melior. II. 39. A. Absolute nec bona nec mala est. VI. 174. D. F.

Sanitatis mater indigentia est. Hoc dictum et de anima et de corpore verum est. IX. 157. Anima sanitas est fortitudo et prudentia. XI. 213. B.

SAPIENTIA Dei immensa et inscrutabilis. I. 548. E. A. 549. Sapientie Dei arcana curiose inquirere et scrutari, periculosum ac dementia plenum est. III. 536. A. Creaturarum pulchritudo Dei sapientiam prædicat. VII. 313. E. Sapientia Dei externam philosophiam prostravit, quomodo. X. 49. A. B. Sapientiam maximam habent qui opera Dei curiose non pervestigant; amentiam autem maximam qui nimis curiose scrutantur. XI. 160. A.

Sapientia definitur divinarum et humanarum rerum cognitio. V. 330. B. Vera sapientia est Dei timor. I. 118. D. Sapientiam Dei qui non habet, sapiens non est. VI. 240. D. Christi sapientiam habentes, omnibus sapientiores sumus. X. 42. C. Sapientia spiritualis si distribuatur, magis augetur. X. 441.

Sapientia profana ad pietatem non confert, sed etiam obstaculum fit. III. 164. D. Externi sapientes veram non habent sapientiam. V. 253. A. B. Sapientia hujus mundi stulta, quomodo. X. 30. C. D. quam abjecta sit. X. 38. B. quid sit. X. 65. A. reprobat. X. 95. C. Sapientia Græcanica sicut aranearum tela a Petro dissoluta. VI. 143. C.

SAPPHIRA. *Vide* ANANIAS.

SARA sic primo vocabatur, sed postea Sarra. I. 129. B. 133. C. 135. B. IV. 468. D. *Vide notam* a. *Ib.* IV. 801. E. Ægyptia erat. IV. 444. D.

SARÆ quanta animi fortitudo. IV. 373. A. Ejus modestia. IV. 484. A. Philosophicis prædita erat moribus. IV. 444. E. mirum in modum continens. *Ib.* Saræ sterilitas. IV. 468. A. 487. A. Ejus amor erga Abraham. IV. 530. D. Sara rapta ab Abimelech, Rege Gerarorum. IV. 531. A. qui timore correptus eam attingere non audent. *Ib.* B. C. Sara uxor bona et modesta. VI. 144. A. B. Sara hospitalitatis Abrahæ consors. V. 615. E. A. Hospitalibus ministravit. IX. 819. E. Sara ridens correpta fuit. VII. 112. A.

SARACENI nihil commune habent cum Israelitico genere. VII. 40. A.

SARDANAPALUS tacito nomine memoratur. XI. 435. B.

SARDICENSIS synodus laudatur. III. 623. B.

SAREPHTHANA mulier Abrahamo hospitalior. II. 879. C. Ejus erga Eliam hospitalitas. X. 680. B. 681.

SARMATÆ fera gens. V. 30. C.

SATAN vox Hebraica adversarium significat. II. 723. c. X. 736. a.

SATANICIS canticis immissa corruptio. V. 386. e. Satanica quædam cantica, quæ in usu erant, proscribit Chrysostomus. XI. 433. c.

SATANODROMI, seu hippodromi nequitie, Ecclesie hippodromo antepositæ. VIII. 721. a.

SATIETAS mater est morbi et infirmitatis. VIII. 150. b.

SATURITATIS et ingluviæ mala. XII. 393. b.

SATURNINUS et Aurelianus viri primarii ad necem postulati, et in exsilium acti. III. 482. *Vide Monitum*. De illorum exsilio homilia. *Ib.*

SATURNI locus in Cicilia. XI. 809. c.

SATURNUS, *Græce* Κρόνος. V. 832. a. *Adde* Baal et Bel.

SÄUL Samuelis precibus a damnatione eripi non potuit. I. 47. d. In thesauris versans, regno præsentem et futuro exutus est. II. 412. In quanta pericula ex juramento quo præceperat, ut nemo usque ad vesperam et usque ad ultionem inimicorum suorum comederet, se coniecit. II. 168. b. *sqq.*

Säuli quanta beneficia contulerit David. IV. 867. d. e. Ejus in Davidem injusta suspicio et invidia. IV. 868. b. Davidem interficere tentat. IV. 871. d. e. Alias Davidi insidias parat. *Ib.* a. b. In manus Davidis incidit, qui illæsum cum dimisit. IV. 872. b. 873. Säulem honorifice tractat David, christumque Dei, i. e. unctum regem, eum vocat. IV. 877. a. b. Säulis in Davidem vehemens odium. *Ib.* c. Ne nomen quidem ejus sustinere poterat. II. 104. e. Säule nullus deterior inimicus. IV. 893. c. Davidi Säulis odium nihil nocuit. IV. 895. e. Säul audita voce Davidis abiecit inimicitiam. IV. 898. e. a. Davidis mansuetudine fractus, lacrymas fudit. IV. 901.

Säul unde sciebat Davidem esse regnaturum. IV. 904. a. Davidem filiorum suorum tutorem relinquit. IV. 905. c. d.

Säul cum vellet filium suum legis transgressorem occidere, omnes reclamaverunt; innocentes occidit sacerdotes, et nemo vocem emisit. V. 468. d. e.

Säule nemo scelestior, Davide nemo simplicior. VII. 704. d. Quomodo Säul sese in perniciem conjecerit. VII. 920. d. e. *Adde* David.

SÄULUS primum nomen Pauli, quare mutatum. III. 128. a. 129. b. IV. 801. IX. 241. b. Sauli, sive Pauli, conversio. IX. 165. b. c. *sqq.*

SAUROMATE. I. 339. c. ad fidem accessere. I. 692. e.

SCABELLA et cathedræ ex argento a divitibus quibusdam fiebant. XI. 436. d.

SCAMMATA transilire, ὑπὲρ τὰ σκάμματα περῶν, *adagium*. V. 66. b.

SCANDALUM etiam injuste susceptum, si fieri potest, vitandum. I. 283. d. A pœna scandalo inflicta, tunc solum liberamur, si ex scandalo aliquod majus lucrum oriatur, quam damno quod ex scandalo fit. *Ib.* Scandalo esse modo vitavit Paulus, modo autem contempsit. I. 284. c. d. Scandalum aggravat pœnæ supplicium. I. 292. c. Scandalum qui patiuntur, tunc contemnendi sunt, cum nos scandali ansas non præbuerimus. I. 314. b. Sed si quis sine ratione alios scandalizet, etiamsi non peccet, a peccato non vacat. *Ib.* Scandala aliquando contemnenda, aliquando vero non despicienda. VII. 590. c. Probo utilia esse possunt, vigilantiam ejus exercendo. VII. 670. a.

SCENA quanta inferat mala. VII. 476. b. In scena quidam histriones stupenda et periculosa sustinebant tempore Chrysostomi. VII. 302. a. b. Agiliores quidam in scena corpora pervertebant. VII. 669. c. *Adde* SPECTACULUM, THEATRUM.

SCENOPEGIA feria Judæorum. I. 717. b. festum tabernaculorum. V. 407. d. Illic multi assistebant Christiani. I. 717. b. In scenopegia summus sacerdos in sancta sanctorum intrabat. VII. 947. c.

SCHISMATIS mala. VII. 424. e. Schisma unitatem perdit. X. 17. b. Schismata quamvis Paulus vocet in Ep. ad Corinth. I. X. 283. d.

Schisma Eustathianorum, quod longo tempore Antiochiæ perseveraverat, notari videtur. XI. 101. a. b. *Vide Monitum, itemque Monitum ad Homil. De non anathem*. I. 844. 845. Schismatis peccatum ne sanguis quidem martyrii delere potest. XI. 99. d.

SCHOLÆ usque ad meridiem a puerulis frequentabantur. III. 431. b.

SCIENTIA destruetur, quomodo id intelligendum. I. 545. X. 363. a. non de universali, sed de particulari scientia. I. 545. Scientiæ partem minimam in hac vita tenemus. I. 546. d. e. Scientiæ imperfectio destruetur, non scientia. I. 545. 546. Et hæc destructio est complementum et in majus augmentum. I. 546. Scientiæ nimia cupiditas quanta mala pariat. I. 547. a.

Scientia Dei quomodo mirabilis facta. V. 497. d. e. *Vide* DEI SAPIENTIA.

Scientia sine caritate inutilis; caritas sine scientia utilis. X. 198. e. a. Scientiæ indicium est, nolle omnia profunda nosse. XI. 769.

SCIRE male pejus est, quam bene ignorare. II. 924. c.

SCORTATIO etiam ante contractum matrimonium damnabilis. III. 243. c. Scortatio mala, nuptiæ vero non malæ. VI. 142. c. Quanta mala afferat. XI. 352. d. Omnia implet fletore, estque malum quod difficile potest elui. XI. 533. d. Scortatores acriter insectatur Chrysostomus. XI. 536. A. 874.

SCRIBÆ sapientes, qui se putabant ex seipsis prudentes esse, ob tumorem proprium exciderunt. VII. 480. d. Scribarum et Phariseorum impudentia et malignitas in Christum. VII. 513. A. b. Scribæ et Pharisei Jerosolymitani, nequiores erant, qui majori fruebantur honore et plurimum sibi arrogabant. VII. 585. b.

SCRIPTURÆ sacra tempore Moysis data, cur non tempore Adam, Noe vel Abraham. II. 116. E. Nam aiunt: si utilis est Scriptura, ab initio datam esse oportebat; si vero inutilis erat, neque postea oportebat dari. *Id.* Huic ratiocinio respondetur. *Id.* A. Veteris Testamenti libri omnes Hebræorum lingua initio scripti fuerunt. IV. 32. A. Ptolemæus Philadelphus, accessitis e Judæa viris, Scripturam sacram per eos convertendam curavit in Græcum sermonem. I. 726. c. IV. 32. A. Quæ interpretatio in Serapidis templo Chrysostomi tempore adhuc servabatur. *Id.* Annis ante Christi adventum trecentis hæc translatio facta est. VI. 210. c. per septuaginta viros. XII. 127. A. Esdras, sacris libris exustis, a Deo inspiratus illos denuo composuit ex reliquiis. *Id.* Scripturæ libri multi perditii, paucique servati fuerunt in prima captivitate. X. 62. A. Multi perire, etiam ante captivitatem, Judæorum impietate. *Id.* Scripturæ libri nunc in universum orbem diffusi sunt. III. 86. d.

Scripturæ sacræ synagogæ Judæorum nullam conferunt sanctitatem. I. 724. A. Libri sancti non sanctam faciunt synagogam. I. 806. c.

Scripturæ sacræ libri cur dati. VII. §2. A. Scripturæ tum Veteris, tum Novi Testamenti, propter hominum errores et vitia datæ. VII. 1.-3. Oportebat enim nos nulla Scripturarum ope egere, sed ita puram exhibere vitam ut Spiritus instar librorum nobis esset. *Id.* Sed nobis hanc gratiam depellentibus Scripturæ datæ ut secundum navigationis cursum susceperemus. VII. 2. b. Cum patriarchis literis non utebatur Deus, sed per seipsum illis loquebatur. *Id.* A. Post multum temporis per Scripturas institutio necessaria facta, quia alii circa dogmata, alii circa vitam et mores lapsi sunt. *Id.* b. Apostolis enim nihil scripto tradiderat Deus. *Id.* A.

Scriptura sacra ne millesimam quidem partem ex his quæ contigerunt refert. I. 257. v. Ejus mos

est, non omnia particulatim ubique enarrare. IV. 110. c. Scriptura sacra se ad nostram infirmitatem demittit. IV. 22. b. omnia prout nostræ infirmitati congruunt narrans. IV. 182. E. Mos est Scripturæ propter nostram utilitatem humanis uti verbis. IV. 123. E. Solet spiritualibus bonis temporalia conferre, et ita illorum præcellentiam ostendere. IV. 127. E. A. De Dei misericordia loquens, magna verborum attemperacione utitur, ut ita pro nostris viribus ad illam benignitatem imitandam provocetur. IV. 163. d.

Scripturæ numquam sibi repugnant. IV. 339. c.

Scripturæ divinæ diligentia. IV. 93. E. in docendis moribus veterum. IV. 613. c. in notandis tum ætate patriarcharum, tum aliis rebus memoratu dignis. IV. 274. d. 275. A. 722. b.

Scripturam esse claram cur Deus noluerit. IV. 367. b. Ejus oratio interdum obscura est et ænigmatica, ut lectorem ad inquisitionem invitet. V. 247. A. Vere est questionum abyssus. IX. 203. A. Scripturæ non curiosius scrutandæ. X. 173. d.

Scripturæ verba quædam ita sunt accipienda ut dicta sunt, alia vero sensu allegorico. V. 223. c. d. Hæc lex ubique locorum servatur, ut, cum allegorice loquitur, interpretationem allegoriæ afferat. VI. 64. b. Sententiæ non temere a serie sermonis et argumenti affinitate divellendæ. VI. 187. A. Locus quidam depravatus per additionem aliquam. VI. 186. A. Omnia loca integra sunt proferenda et sana, nihilque addendum est. VI. 183. b. c. Scriptura quomodo tractanda sit. VI. 195. Explicatu difficilis est. VI. 309. d. E. Ejus ænigmata. VII. 43. b. De futuro aliquando ut de præterito loquitur. VIII. 553. b. Ejus mos est, ut de uno tamquam de pluribus loquatur. IX. 106. d. Scripturam nemo accusare debet, sed improbitatem eorum, qui recte dicta male interpretantur. II. 843. d.

Scripturæ auctoritas potior ratiocinationibus. I. 662. b. Ejus doctrina gravior est quam testimonium a mortuis resuscitati. I. 923. A. b. Scripturæ sunt literæ a Deo nobis missæ. IV. 12. A.

Scripturæ comparantur tranquillo mari, in quo tanto major invenitur securitas, quanto magis in profundum descendimus. I. 962. A. Scripturæ thesaurus, cujus vel minimæ partes pretiosæ sunt. II. 2. c. d. IV. 18. A. quippe quæ a Spiritu sancto sunt afflatæ. IV. 213. E. Nubi comparantur, spirituales imbrem nobis fundentes. III. 89. A. Agro comparatæ, ex quo plurimi fontes scaturiunt. III. 129. c. Sunt sicut pratum, floribus ornatum, qui non solum fragrantiam, verum et fructum animam nutrientem exhi-

bent. II. 2. b. III. 460. c. Sunt tanquam pratum quoddam floridum varios et omnigenos exhibens flores justorum virtutes. IV. 502. e. Comparantur fonti largis perennibusque scaturienti fluentis. IV. 18. a. b. 71. d. e. Sub parva dictione immensæ inveniantur divitiæ. IV. 146. c. Scripturæ sicut aromata sunt, quæ quanto magis teruntur, tanto majorem naturæ suæ fragrantiam reddunt. IV. 119. a. Sunt sicut lapides pretiosi, in profundo maris demersi. IV. 126. a. b. VI. 759. d. Scripturarum magna virtus est, et multæ in verbis latent sententiarum divitiæ. IV. 431. d. 672. d. Earum virtus. VI. 333. c. d.

Scripturæ lectionis utilitas. IX. 167. b. 168. d. e. Ejus vel minimæ lectiones utiles. II. 2. c. Nihil otiose vel temere in illa positum, neque absque ratione aliqua. III. 207. IV. 91. 321. b. 437. 630. a. Nihil est supervacaneum. IV. 93. b. IX. 821. c. imo unum iota, unus apex, simplex salutatio, sæpe pelagus aperit sententiarum. III. 207. b. IV. 213. a. 492. e. Quapropter nulla syllaba prætereunda. IV. 137. c. VIII. 238. d. e. Omnia enim maxima utilitate plena sunt. IV. 650. a. VI. 126. d. Ab una dictione sæpe totum sensum discimus. VIII. 338. e.

Scripturæ lectione omnis abstergerenda est macula. I. 680. a. Hæc lectio mensæ succedere debet. I. 881. c. Hortatio ad assiduam Scripturæ lectionem. I. 903. a. Multa inde nascitur sanctorum, etiamsi illic recondita non intelligantur. Semper huic lectioni vacandum, si sufficientem utilitatem inde percipere velimus. III. 89. d. Hæc lectio notitiæ piæ religionis affert. III. 31. a. Ut vero lucrum inde constet, intelligi oportet quæ scripta sunt. III. 159. d. Omnes studium habere debent in legendis sacris literis. IV. 223. e. Non modo in ecclesia auscultandæ, sed etiam domi. IV. 327. a. Scriptura non obiter nec perfunctorie legenda. IV. 254. d. VIII. 97. b. c. 393. b. sed cum magna diligentia magnaque pietate et attentione. IV. 405. e. VIII. 97. b. c. IX. 430. d. 611. e. Scripturæ non prætereundæ, quia multa quæ facilia videntur, habent latentem sententiæ profunditatem. VIII. 380. e. a. Nullum tempus huic lectioni incommodum. IV. 408. Est murus inexpugnabilis, portus nullis agitatus fluctibus, animæ tranquillitas invicta, etc. V. 624. a. Omnes animæ morbos extinguit. VII. 74. a. Hæc lectio omni lecto jucundior. VII. 122. d. Qui prophetis attendere velit, non opus habebit signis. IX. 168. e.

Scripturæ lectio animas mœrore detentas recreat et lenit. II. 336. d. 337. e. III. 88. c. 460. c. solatium est et armatura adversus quascum-

que calamitates. I. 903. c. d. Scriptura divini patientiæ, consolationis et philosophiæ adversus calamitatis dolores occasiones dat. II. 628. v. 548. Ad omnes calamitates congruens ex Scripturis antidotum accipere licet. IV. 327. e. a. VIII. 572. e.

Scripturæ ignorantio hæreses parit. I. 907. e. III. 207. d. et pravi mores. IX. 462. aliæque damna affert. VII. 552. e. a. Scriptura sacra ad faciendam fidem nihil validius. V. 3. e. Ad corripiendos mores est optima. VI. 154. b. 220. d. ejusque notitia omnibus necessaria. VII. 34. a.

Scripturæ lectio in ecclesia facta. III. 63. d. e. multiplex et varia. VI. 171. b. Audienda est depositis omnibus curis mundanis. VI. 124. e. a. Non solum sapientem doctorem postulat Scriptura, sed etiam attentum auditorem. V. 607. a. Quotidie Chrysostomus menti auditorum quasdam Scripturæ sententias inserere studet. IV. 78. v. 79. Scripturam si non intelligas, consule sapienterem doctorem. I. 907. b. Scripturarum lectio cum doctorum admonitionibus ad institutionem nobis data. IV. 604. v. Ejus expositio est exhortatio et consolatio. II. 100. d. nam consolationem parit Scriptura sacra et singulæ ejus partes. *Ib.* e.

Scripturæ sacræ historias qui animo versat, non potest a cupiditatibus superari. IV. 878. a. b. Hæ historiæ in colloquiis adhibendæ. *Ib.* Verbum inde prolatum induratum animam igne vehementius emollit. VII. 36. b. Quantum lucrum Scripturæ afferant animæ. VII. 35. b. VIII. 243. a. Omnium medicinarum thesaurus Scripturæ sunt. *Ib.* b. Remedia ad vitia curanda suppeditant. IX. 253. a. Pro animæ doctore et medicina habendæ sunt. XI. 431. c. Nam et quæ sint agenda, et quæ non agenda, docent. XI. 770. b.

Scripturæ dignitas et utilitas. VI. 510. a. *Omnis Scripturæ liber propter nostram salutem scriptus.* *Ib.* *Cur Judæis relictæ.* VI. 551. e. *Scripturæ quare obscuræ.* VI. 927. a. 2^a. col. *Dicuntur regnum cælorum.* *Ib.* d. 1^a. col.

SCURRILIA et faceta verba qui dicit, non est sanctus. XI. 142. e. Scurrilitas enim animam mollem et pigram efficit. *Ib.*

SCUTUM bonæ voluntatis quid. V. 43. b.

SCYTHÆ sæva gens. V. 30. c. Scytharum ad fidem accessio futura a propheta prædicta. I. 692. e. Scythæ vim verbi senserunt. I. 702. b. De Spiritu sancto acceperunt. V. 193. e. a. Scytharum lingua loquebantur apostoli. II. 548. d.

SEBASTIANO presbytero scribit Chrysostomus. III. 867. D.

SECRETORUM divinarum profunda non sunt nimis curiose investiganda. III. 361. E. A. B.

SECTÆ Judæorum variæ. VII. 777.

SECURITAS et gloria in Deo simul sunt, non vero in hominibus. V. 46. A. Securitas vitæ non est quærenda. V. 366. E.

SEDEC justitiam significat. IV. 413. E.

SEDECIE clades. II. 230. E. Sedecias Babylonem non vidit, et Babylonem tamen inductus est. *Ib.* A.

SEDERE super thronum sanctum dicitur Deus, id est sancte regnare. V. 234. E.

SEDITIO et contentio mortem parit. V. 437.

SEGNITIES vel probam vitam instituentes deiecit. VI. 131. A.

SELEUCI cum Ptolemæo pugna a Daniele prædicta. I. 781. D.

SELEUCIA matrona, Rufini uxor, Chrysostomum in agro Casariensi excipit. III. 718. C.

SELEUCUS episcopus, relicta domo, Chrysostomum adit. III. 739. D. Seleucus æger Hymnetio archiatro commendatur a Chrysostomo. *Ibid.* A. B.

SELLA uxor Iamechi. IV. 203. D.

SEM benedicitur a patre. IV. 339. A. Sem et Japheth quanta probitas. IV. 333. E. A.

SEMEI vir improbus Davidi maledicit. I. 263. IV. 829. E.

SHMEIA, signa, quibus usus est Constantinus presbyter, quid essent. XII. 1. *Vide Præfat. ad Hom. in Epist. ad Heb. num. 1-4. Vol. XII.*

SEMEN non frustra spargitur, etsi pauci suscipiant. I. 948. C. Semen jactum cur ex maxima parte perierit. VII. 330. B. Cur jactum est supra petram, in spinis, in via. *Ib.* D. Semen si non recipimus, nostra, non seminantis est culpa. *Ib.* E.

SEMICINCTIA et sudaria ante portas ecclesiarum Judæi vendebant. VIII. 832. A. 833.

SENATUM magnum qui constituebant, propter dignitatem usuram exercere non poterant. VII. 646. C.

SENECTUS virtuti adeundæ non opportuna. I. 130. D. E. 132. A. B. Senectus bona quæ. IV. 436. E. Senectutis honor quis sit. XII. 111. C. Senectus in aliis conditionibus inutilis, in Ecclesia et in virtutis laboribus est utilissima. XII. 335. A. *Senectus non in crinium candore sita, sed in animi virtute.* V. 697.

SENEX non ex canitie probatur. I. 464. B. Senes in iisdem peccantes ac juvenes, his graviores dant penas. VI. 48. C. Ad spectacula ar-

dentius quam juvenes currebant. IV. 846. D. E. Senes Christiani sabbato sancto ad theatra accurrebant, filiosque suos secum ducebant. VI. 320. B. C. Senes spectacula adire turpe est. VIII. 393. D. Senes carpit Chrysostomus, qui morti proximi ædificia construebant. IX. 399. E. Senes quædam habent vitia quibus carent juvenes. XI. 813. B. Quænam sint ista. *Ib.* Senes ut juvenes currere debent in stadio salutis. XII. 109. D. Senum vitia tempore Chrysostomi. XII. 410. A.

Senes Judæorum doctores appellantur. V. 875. B.

SENSIBILIA ad spiritualia nos ducunt. III. 91.

SENTENTIE variæ de Deo et regimine mundi. VIII. 58. C. D.

SEPTENARIUS numerus in Scripturis infinitam multitudinem significat. I. 827. D.

SEPTUAGIES septies, infinite, perpetuo et semper denotat. VII. 688. B.

SEPTUAGINTA interpretes aliis fide digniores haberi debent. VII. 87. C. 88. *Septuaginta duorum interpretum versio commendatur.* VIII. 967. A. *A Judæis sapientibus olim recipiebatur.* *Ibid.*

Septuaginta hebdomadam Danielis explicatio. I. 787. D.

SEPULCRUM Christi quam honorabile. I. 696. B. C. Sepulcra piscatoris et tentoriorum opificis omnes Romæ adeunt. I. 697. D. Sepulcra martyrum dæmones formidant. II. 805. E. In civitatibus honorata. V. 377. A. frequenter et culta. V. 623. A. VII. 477. B.

Sepulcrorum arcas multi effringebant tempore Chrysostomi pecuniarum et pretiosarum rerum cupiditate ducti. II. 915. B. IV. 864. C. D. V. 265. E. VII. 869. C. VIII. 412. A. X. 371. C. 385. D. 386. B.

Multi intolerabili dolore affecti, prope sepulcra mortuorum domicilium sibi perenne constituerunt. II. 663. C. D. Sepulcra parentum consideranda et cogitanda, ut sedentur animi motus. V. 414. C. D.

Sepulcra mortuorum extra urbes. V. 43. C. In urbibus non construebantur. VII. 804. A. Multi a sepulcris reversi sese abluebant. VII. 475. C.

Sepulcra splendida immortalem non pariunt memoriam. IV. 850. B. quam vana sint. V. 339. D. Sepulcra domum perpetuam putare insanum est. V. 254. A. 255. Multi construebant sepulcra magnificentiora domibus. V. 255. Sepulcrum triebitale divitis. V. 622. E.

Sepulcrum patens vocantur qui obscœna verba loquuntur. V. 43. A.

SERAPHIM, ignita ora significant. I. 373. C. VI.

76. A. Eorum alæ naturæ sublimitatem designant. I. 573. C. VI. 76. D. 161. A.

Seraphim velant faciem suam, et alas suas prætendunt, quia Dei lumen ferre non possunt. I. 569. C. 571. C. Seraphim et Cherubim oculos corporeos non habent. I. 582. Seraphim cur non faciem tantum, sed etiam pedes ante Deum velent. VI. 114. B. 113. C. et *sqq.* Eorum dignitas maxima. VI. 160. B. C.

SERAPHICUS hymnus in liturgia. VI. 162. C.

SERAPIDIS templum Alexandriæ. I. 726. C. In eo versio Scripturarum a Ptolemæo curata servatur. *Ib.*

SERAPION episcopus apud Marsos et Gotthos episcopos delitescbat. III. 722. A.

SERICÆ vestes. III. 63. A. V. 517. A. Serica fila in calceis inserere est contumelia. VII. 574. C. Serica ex Serum regione veniunt. XI. 702. F.

SERMONE homo distinguitur a brutis, et ob id dicitur animal λογικόν, hoc est sermonis particeps. VI. 140. E. Sermone anima hominis alitur. *Ib.* Sermo brevis esto in rebus non necessariis. IX. 48. A.

Sermo evangelicus per apostolos prolatus, quavis penna velocius mundum pervolavit. V. 588. B. Sermo contra Pneumatomachos et Arianos, antequam Chrysostomus concionaretur, ab incerto auctore scriptus. XII. 571. B.

SERPENS, qui Evam seduxit, non erat ratione præditus, sed per illum loquebatur diabolus. IV. 148. E. Serpentis Evam alloquentis astutia. *Ib.* A. B. Cum diabolus, serpentis opera usus, malum attulerit consilium, cur bestia illa puniatur. IV. 167. D. Serpentis maledictio. IV. 169. E. A.

Serpentes quia devorat cervus, ideo sitibundus. V. 164. B. Serpentes et scorpiones quid ad vitam commodi afferant. V. 395. D. Serpentum imagines in numero deorum relate a gentibus. VII. 12. A. Serpentis prudentia quid. III. 954. E. VII. 428. C.

Serpens quomodo Evam allocutus sit, an voce humana, an sibilo serpentis. VI. 379. B. *Mulierem alloquens graviter mentitus est.* VI. 580. C.

SERVIRE Domino in timore quid sit. VI. 113. A.

SERVITUS nomen tantum est; ille enim est servus, qui peccatum operatur. IV. 338. C. Servitutis modos quot induxerit peccatum. IV. 763. A. Servitus non naturam sequitur, sed peccatum. IV. 774. A. Servitus peccati gravissima est, a qua solus Deus liberare potest. VIII. 363. C. Avaritia et vitia inde fluentia, liberos in teterrimam servitutem redigunt. VIII. 401. D. XI. 192. Servitus etiam in heris est. XI. 162. E. F. A. Virtus non

potest in servitutem redigi: quid enim servitus nocuit Josepho? VI. 179. C. *Servitutis species diversæ.* VI. 476. B. Servitus Judæorum sub Antiocho rege. I. 783. A.

Servus et liber nomina tantum sunt. I. 960. C. XII. 488. A. Servi moribus aliquando heris nobiliores. I. 960. C. Heris similitates agentibus, improbiore fiunt. I. 382. E. Mores suos componunt ad exemplum dominorum. XI. 181. A.

Servorum vitia corrigenda propter Deum. I. 864. B. Servos doceamus religiosos esse et pios. XI. 192. B. Cum mansuetudine et caritate cum servis agendum est. XI. 833. E. Et ita facere nos docuit ipse Christus, cum eos fratres, amicos et coheredes vocaret. *Ib.* et 817. D.

Servus est qui peccatum operatur. IV. 338. C. X. 193. E. 194. Nihil æque servum reddit, ut multis egere, sicut etiam liberum, necessaria tantum requirere. V. 316. B.

Servi a dominiis appellationem sumunt. IV. 851. D. Numquam sunt milites. III. 71. C. Servi a morientibus heris libertate donabantur. VII. 202. A. Eorum multitudo vituperatur. X. 447. E. 448.

Servorum officia. XI. 190. F. Difficile, imo mirabile est, servum bonum et utilem invenire. XI. 817. D. Servus qui heri sui mandata implet, Dei præcepta servat. XI. 818. A. Quomodo servus Dei et heri sui mandata implebit. *Ib.* B.

Servi forma Filii Dei dignitatem non minuit. VIII. 73. C.

Servos Dei elementa reverentur. IV. 113. A. Quantum discrimen inter servos Christi, et mammonæ servos. VIII. 59. In iis quæ ad Christum spectant, servus et liber pares sunt. X. 192. B.

SESSIO et resurrectio, in Psalmis omnem vitam significant. V. 493. C.

SETH ortus. IV. 208. A.

SETH, nomen libri apocryphi. VI. 759. C. 1^a. col.

SEVERÆ epistola Chrysostomi. III. 876. B.

SEVERIANI, Gabalorum episcopi, sermo de pace, cum susceptus esset a Chrysostomo. III. 493. Sermones de mundi creatione. VI. 510. *sqq.* *Vide Monitum.* VI. 509. Ejusdem sermo de Sigillis librorum. XII. 555. A. *Vide Monitum.*

SEVERINÆ et Romulæ Chrysostomi epistola. III. 869. B.

SEVERUS presbyter ad Theophilum Alexandrinum missus a Chrysostomo. III. 616. B. Severo presbytero epistola Chrysostomi. III. 780. D.

SEXTA hora Christus crucifixus est. V. 894. E.

Sextæ editionis in Psalmo XCIII lectio,

Demersisti, thronum ejus in terram collisisti. V. 959. d.

SICARI vocantur genus latronum, a gladiis quos gestabant, ita appellati. IX. 390. d. Alii vero putant eos ex una Judaeorum secta fuisse. *Ib.*

SICCITAS et desolatio magna Heliae jussu terram occupavit. II. 876. d. E. A. Siccitas Antiochiaë deficiente pluvia. X. 435. e.

SICERA palmarum succus. VI. 67. est soporifica. *Ib.*

SICLUS in vectigal datus. VII. 659. b.

SIDERUM motui rerum eventum quidam adscribebant. I. 113. e. Siderum utilitas, quæ de cælo nos regunt. III. 569. d.

SIGMA, seu mensa semicircularis, in usu tempore Chrysostomi. XI. 376. d. e. *Vide notam d.*

SIGNACULUM in fronte puerorum recens natorum a presbytero impressum. X. 126. a.

SIGNATUM lumen quid sit. V. 28. c.

SIGNUM crucis in baptismo, et in manuum impositione. XI. 342. a. Signo crucis omnis prava potestas fugatur. I. 841. b. aperiuntur clausæ januæ, venenorum vis exstinguitur, ferarum morsus curantur. VII. 621. a. Signum crucis in facie et pectore digito efformabatur. VII. 620. d. 926. a. b. In balnea intrantes multi se signabant. IX. 101. c. *Vide CRUX.*

Signum crucis ubique aderat. III. 998. e. *In ædibus, in frontibus, in mente depingendum.* *Ib.* *Ejus mirabiles effectus.* III. 999. c.

Signum seu miraculum, naturæ conditionem excedit. VI. 94. b. *Signa vocantur quæ secundum naturam fiunt; miracula vero, quæ super naturam fiebant.* V. 907. e. *Adde MIRACULUM.*

Signa quondam facere solet Deus. VII. 208. Signa cur edere cessaverit Deus. II. 348. d. VII. 424. e. Ex eo quod signa nunc non fiant, non concludendum etiam apostolorum tempore non facta esse. X. 83. a. Signa non fidelibus, sed infidelibus dantur. VIII. 236. a. *Signa infidelibus, non fidelibus, proponuntur.* III. 991. a. Signis populus allicitur. VII. 340. a.

Signa resurrectionem probant. IX. 107. c. Sunt manifestatio spiritus. IX. 153. b.

Signa non sunt semper a prava suspicione libera, vita autem pura tali suspitioni numquam obnoxia. VII. 423. Etenim qui signa facit, potest esse carnalis. X. 77. a. Faciunt signa etiam præstigiatores. XII. 47. a.

Signorum operatio sine virtute nihil prodest operanti. VII. 340. a. Signa non facientes nihil minus habebunt, si virtuti operam dent. VII. 341. c. Signa quibusdam nocuerunt, opera vero

bona numquam nocere possunt. VII. 423. d. e. Signis omnibus præferenda caritas. IX. 357. a. Signa sub Juliano Apostata exhibita. VII. 54. a.

Signum et symbolum promissorum a promittentibus dabatur. IV. 434. a.

SILENTIUM desiderat Chrysostomus, plausus rejicit. I. 894. a. Silentium maximum et attentionem adhibendam præscribit. V. 92. c.

Silentium aliquando loquela utilius, ut et loquela aliquando silentio utilior. V. 521. a. Tum demum est loquendum, quando verba plus prosunt, quam silentium. V. 523. Silentium in-tempestivum malum. V. 524.

Silentium Dei est ejus patientia. V. 288. e. De Silentio et secretis Ecloga. XII. 943.

SIMIAM gentiles adoraverunt. II. 129. a. Simiae colebantur ab Ægyptiis. IV. 749. a.

SIMMIAS Thebanus. I. 77. b.

SIMON primum nomen S. Petri. III. 129. b.

SIMON MAGUS in ministerium irruens reprobatus. II. 615. d. Simon Magus statim atque illuminatus et baptizatus fuit, lapsus est, suamque salutem pecunia emere volebat. III. 70. d. Simonis flagitium, qui pecuniam Petro obtulit pro gratia signorum accipienda. IX. 154. e. a. b. Simon Romam venit. IX. 157. c. *A Petro Romæ prostratus est.* VIII. 706. c. *Illum se esse virtutem Dei gloriantem Petrus confutavit, perniciemque suæ tradidit.* VIII. 708. a. *Simon in hæresi primus, præcursor fuit Antichristi.* VIII. 709. a. *Dicebat, se Spiritum sanctum habere.* III. 980. *Simon pecunia emere volens charismata, a Petro dono Spiritus sancti indignus judicatus est.* V. 932. c.

SIMPLICITAS columbæ quænam. VII. 428. d. Simplicitas sectanda, superbia vero fugienda. VII. 480. a. Simplicitas vera quæ. VIII. 118. d. e. Sine simplicitate exultatio animi esse non potest. IX. 68. d. Simplicitas via quædam ad philosophiam. IX. 68. bis. e. Simpliciter in benefaciendo adhibere quantum bonum. XI. 232. a.

SIMULACRA deorum gentilium vana. V. 17. a. Simulacra iniquitas vocatur. V. 39. b. Simulacrorum vanitas. V. 473. a. Simulacra muta gentium idola. X. 304. d. e.

SIMULATIO in Dei servitio non adhibenda. V. 187. a. *Simulatio et hypocrisis arcenda.* I. 1001. b. *De fugienda simulata specie homilia.* *Ib.* *Simulatio est malum.* VIII. 924. a.

SIMULATOR et invidus homines plus quam Deum verentur. XI. 652. f.

SIMULTATES non exercendæ. II. 233. a. b. Omnia facere et pati oportet ut inimici nostri erga nos simultates deponant. IV. 872. e. a.

SINAPIS similitudine utitur Christus ut ostendat fidem vel minimam magna posse. VII. 634. D.

SINGULARITER in spe esse, quid sit. V. 32. A.

SINOPENSIS Diogenes philosophus. I. 80. A. *Fid. DIOGENES.*

SINUS Abrahæ quid sit. I. 899. *Fide ABRAHAM.* Christum in sinu Patris esse, significat eum accurate Patrem nosse. VIII. 99. D.

SION anagogice Ecclesia dicitur. V. 122. D. Sion est Judæorum metropolis, locus integer. V. 269. A. Illinc evangelium et apostoli exierunt. *Ibid.* B. Sionis cur mentio in Psalmo CXXIV facta. V. 418. *Sion appellatur is qui Deum speculatur.* V. 912. E.

SIRENUM locus, lectio vers. 20 Psalmi XLIII. V. 186. D.

SOBRIETAS est deliciis et utilior et suavior. I. 397. D. E. Non potest cum deliciis consistere. XI. 673. ^b. D. Sobrietas est, non modo a fornicatione abstinere, sed etiam a reliquis vitiis alienum esse. XI. 822. B.

SOCIETAS bonorum semper bona est. IX. 370. B. Societas eorum qui in mœore sunt, molem mœoris allevare solet. XI. 714. E.

SOCORDIA quæ sunt facilia præcepta reddit difficilia. V. 333. B. C.

SOCRATES, vir magnus, Græcos omnes philosophia superabat. X. 33. D. Regibus celebrior. I. 80. D. E. A. Sophronisci filius, ob vitæ tranquillitatem et philosophiam apud Athenienses maxime florens, semel tamen aut bis in acie stetit. VI. 29. A. Litterarum non multum studiosus totum se dedit ad eam philosophiæ partem quæ mores respicit. I. 117. E. A. In hac arte cæteros longe anteverit. *Ib.* Quod sermonis elegantiam parum curaverit, probant ejus verba ex Platone citata. I. 117. A. B. Divitiis contempsit. I. 423. B. C. Ejus paupertas. I. 80. E. A. rege Archelao invitatus nolebat Lyceo dimisso ad illius opes proficisci. *Ib.* A. Ei tamen Crito pecunias ingentes offerebat. I. 77. A. B. Eum jubebant tyranni a philosophiæ doctrina absistere, idque ut reipublicæ statum certius everterent. I. 70. D. Quomodo erga uxorem nugaretur et conviciantem se gereret. X. 280. D.

Socrates vinctus fuit apud Græcos. XI. 464. Ejus mors. X. 70. D. Cicutam bibit, bibere coactus; non sponte mortem appetiit sicut martyres. X. 33. E. A. Quare coactus. X. 33. E. Idolis nihilominus addictus fuit, qui jussit gallum Æsculapio sacrificari. IX. 491. D. Omnia ad gloriam faciebat. IX. 308. A. B. I. 423. B. C. Novam vitæ rationem induxit, quæ non stetit. I. 770. A. *Socrates ad mortem damnatus.* V. 840.

SODOMITARUM execranda nequitia. IV. 392. A.

B. C. 308. E. *sqq.* nefaria scelera. III. 391. A. E. C. crapula. IV. 7. C. peccatum quale. IV. 493. E. A. IX. 499. C. D. Clamor Sodomorum cum peccatis multiplicatus quid sit. IV. 493. A. 494. Sodomitas non statim ultus est Deus. II. 919. C. D. E. 920. Quanta longanimitate et misericordia usus, ut eos ad penitentiam adduceret. *Ib.* Deprecatur Abraham enitens avertere Sodomorum excidium. IV. 493. D. *sqq.* Quantum ipsi mœorem attulerit tanta clades. I. 237. C. Sodomorum incendium. IV. 314. D. 315. Desolationis adhuc in hac terra perseverant imago. VI. 330. B. C. 331. Quater mille anni effluxere, et Sodomitarum ultio adhuc viget et manet. X. 88. C. Ab annis his mille conspectus regionis orbi universo clamat, ne quid hujusmodi audeat. I. 109. C. Sodomorum lacus descriptio. XI. 837. A. B. C. D.

Sodomitarum nefandum vitium quantum frequenter tempore Chrysostomi. I. 108. *sqq.* IX. 117. C. mediis in urbibus. I. 108. A. tunc maxime Antiochiæ. I. 108. B.

Sodomitæ et hic et in altera vita plexi. I. 932. Sodomorum incendium ignis gehennæ imago. IX. 499. A. B.

SOLIS elegans descriptio. IV. 33. C. D. E. Hunc pro deo gentiles habuerunt. *Ib.* A. Constatantur. IV. 34. D. E. Homines principali causa relicta adoraverunt solem. V. 571. C. XI. 105. A. B. 106. quantam per insaniam. *Ib.* Hunc dixerunt Apollinem, atque Jovis seu aeris filium. V. 29. C. D. quamquam sit inanimata creatura, leges Dei sequens in principio positas. *Ib.* Cur post tertium diem conditus. IV. 33. A. 34. Solis et lunæ utilitas. IV. 34. A. 33. Solem esse incorruptibilem delirabant gentiles et Manichæi. II. 429. B. Deficit sol, ut loquitur Ecclesiastes, quomodo. II. 131. Quam ridiculum sit hunc vocare deum. *Ib.* Sol jussu Josue stetit, jussu Isaïæ retrogressus est. II. 133. C. D. Sol Justitiæ tenebras erroris dissipavit quæ terrarum orbem occupabant. V. 337. D. *Solem et lunam cur non primo die fecerit Deus.* VI. 533. A.

SOLATIUM quantum in labore cantus afferat. V. 136. D. 137.

SOLEMNITATES Antiochenæ plerumque circa meridiem solvebantur. I. 603. E.

SOLITARIi et monachi laudantur. I. 54. *sqq.* VII. 771. *etc.* *Fide MONACHUS.* Solitarii ejusdam, cujus pater erat gentilis, historia. I. 92. C. D.

SOLITUDINIS encomium. I. 173. C. D. 174. V. 113. A. B. 114. 115. Ad vitæ spiritualis institutionem quam idonea. I. 173. 174. et ad supplican-

dum cum Deo. VII. 577. c. Tranquillitatis mater est. *Ib.* d. 578. Idonea philosophiæ. VIII. 286. d.

Solitudo optabilis non loci tantum, sed et propostis. I. 176. a. Solitudo non mons tantum est, sed etiam cubiculum a clamore immune. I. 630. b.

SOLLICITUDINEM discipulis suis vetat Christus. VII. 307. d. *sqq.* Sollicitudo nimia quam inutilis. *Ib.* 315. e. *sqq.* Non esse sollicitum, minime significat a labore cessare, sed hujus mundi rebus cura supervacua non hærere. VIII. 298. c. *sqq.*

OLONIS lex, ne quis servus apud Athenienses vel unctione sicca uteretur, vel pueros amaret; rem quasi nobiliorem liberis reservans. IX. 497. d. E. XI. 827. a.

SOLUM tapetibus stratum in divitum domibus. V. 621. d.

SOMNIS similia sunt cuncta bona hujus vitæ. XII. 144. Somniorum et visionum distinctio. IX. 293. c. *Somniorum observationes vanæ.* VIII. 712. e. *Fide OMINA, AUGURIA.*

SOMNUS quam necessarius et ex quanta Dei providentia disponitur. I. 588. e. Nihil adeo dulcem et facilem somnum facit sicut laborare et lassari. II. 38. Servis quam heris, pauperibus quam divitibus suavior. II. 37. a. 38. IV. 862. b. 863.

Somnus cibo alitur. III. 649. c. Qui cibi amputat excessum, facile pariter somni intemperantiam superat. *Ib.* A somno abstinendum esse docet Christus; non a somno naturali, sed voluntatis. VII. 541. c.

Somnus imago mortis et consummationis. IX. 231. a. Somnus et dormitio vocatur mors, ex quo tempore Christus pro mundi vita mortem subiit. II. 470. b.

SOPATER, Armeniæ præfectus, ei præfuit ut pater. III. 736. c. Chrysostomum officiis coluit. *Ib.*

SOPHISTÆ evangelicæ prædicationi obstiterunt. I. 704. a. Nostra destruere incassum conati sunt. II. 644. b.

SOPHONUM hæresis quænam. XI. 270. d. Hanc cum cæteris destruit Epistola ad Philippenses. *Ib.*

SORDES oris quænam vere sint. VII. 592. c.

SOROR unica Flaviani ex ægritudine in extremum erat constituta spiritu, quando is ad Imperatorem profectus est deprecaturus. II. 41. b.

SORS ministerii quid significet. IX. 32.

Sortes et incantationes usitatæ apud Antiochenos. XI. 51. c. d.

SORTILEGIA apud Christianos servata, gentium more. X. 794.

SPATIA quinque temporis, quæ denotant to-

tum mundi tempus in partes quinque distributum. VIII. 934. a.

SPECIE tantum fuisse incarnatum Filium Dei quidam heretici opinabantur. V. 846. e.

SPECTACULA Antiochiæ frequentia. III. 62. d. Spectacula ut vana et periculosa damnantur. VIII. 126. d. E. A. b. 291. c. Quantum damnum animæ afferant. VIII. 393. b. 394. In eos qui spectacula frequentant invehitur Chrysostomus. III. 62. e. 63. VII. 477. c. 478. Optaret eos a sacris conventibus ad tempus arcere, ut correcti denuo redirent ad Ecclesiam. IV. 889. e. A. 890. Spectacula theatri exagitat. IX. 215. e. 216. X. 48. b. 49. Hæc ad vivum depingit ostendens eorum lubricam turpitudinem. VII. 475. d. 476. Sexus muliebri in ipsis dehonestatus. VII. 132. XI. 538. f. A. Qui morantur in ipsis, sexcentas sibi comparant excidii ansas. VII. 238. d. Ibi, unde mille voluptates scaturire videntur, sexcenta tela mittuntur amarissima. VII. 759. Spectacula publica, id est circenses ludi ac theatra, quare vitanda. VI. 116. e. A. 117. Ibi mulieres prostitutæ in medium prodibant. IV. 51. VII. 476. Quanta erat frequentandi hæc spectacula prurigo. VIII. 392. b. Quantum ad excitandas turpes concupiscentias efficacia sint theatralia spectacula. IV. 891. c. d. 892. quantum ad corrumpendos mores familiarum et ad hebetandas pudicas affectiones. IV. 892. b. et ad exstinguendam castitatem spiritus, fideique religionem. *Ib.* c. Spectaculum aliud longe majorem voluptatem parit quam theatrum; nimirum anima quam sustentat eleemosyna, sive refrigerat verbum consolationis. VIII. 410. e. A. b.

SPECULATOR, quid sit apud prophetam. II. 788. b.

SPECULUM boni viri vitæ sanctorum historia et lectio Scripturarum. VII. 71. a.

SPELUNCA dicta Matronæ prope Antiochiam. XI. 809. c.

SPES quid sit. IX. 645. a. 691. Spes salutis ponenda est simul in Dei benignitate, et in propriorum etiam factorum virtute. V. 19. c.

Spes in Deum magnum bonum. II. 95. d. Omnia commutat. V. 135. d. 136. fatiscentem animam consolatur. IX. 645. b. securitatem et latitudinem præstat. XI. 836. e. omnibus tentationibus facit esse superiorem. XI. 819. c.

Spes boni futuri mala levat præsentia. IV. 471. d. E. A. labores minuit. IV. 736. d. Spes cælorum quam potenter stimulet ignaviam nostram. V. 419. c. Spes futuræ gloriæ omnia facilia reddit. V. 32. a. Spes coronæ cælestis a mala consuetudine advocat. VII. 252. Spes ancora sacra. V.

443. B. 332. D. I. 3. D. catena de cælo pendens, sustinens animas nostras. I. 3. A. præsidium, a quo nihil dimovere debet in ærumnis. V. 332. D. E. præsidium inexpugnabile, armatura insuperabilis, vis invicta, portus tranquillus, etc. V. 133. C. In spe singulariter constitutum esse quid sit. V. 32. A.

Spes in Deum immutabilis, firma, constans, inexpugnabilis, valida et tuta. V. 419. C. In ipsisinet commotionibus facit ut non commoveamur. V. 419. D. E. Spes in Deum immortalis, nulli vicissitudini obnoxia, ex omni parte tuta, etc. V. 24. E. A. Deus etiam desperatissima promissa sua spe atque opinione humana melius perficit. I. 208. E. Spes non confundit. I. 208. A. non pudefacit, quia Dei est promissio. IV. 803. A. Spes futura vitæ, quam videmus oculis fidei, certior est præsentē vitæ, quam videmus oculo naturali. IV. 802. A.

Spes peccatori numquam amittenda. I. 2. C. *sqq.* In rebus difficillimis retinenda. V. 384. A. B. 383. Super petram statutus fidelis debet ob spem immobilem futurorum omnibus se malis superioriorem exhibere. II. 28. E. Spes nixa divina misericordia non debet hæsitare. V. 151. In hoc spes maxime consistit, ut, etsi non statim acceperimus, minime desperemus. V. 580. A. 384. E. Spes semper servanda quamdiu vivimus. XII. 94. C. Adhuc spes superest donec sententia in opus prodierit et securus ad secundum venerit. VII. 476. A. Spes in nulla re alia habenda, nisi post Dei misericordiam in morum sanctitate. VII. 91. C. Spem tamen bonam dat Scriptura iis etiam qui male vivunt, si voluerint converti. V. 41. A. Spes in homine periculosa est, non solum imbecilla. V. 384.

SPHERICUM esse cælum et moveri putabat Chrysostomus falso asserti, et cum Scriptura pugnare. XII. 200. B.

SPHEROTER, apex calcei qui in acumen desinit. *Vide notam.* IV. 415. C. D.

SPHENDON locus in circo. VIII. 721. A.

SPINÆ in Scriptura pro peccatis nuncupantur, quare. XII. 148. C. 149. D.

SPIRACULUM vitæ a Deo inspiratum quid sit. IV. 416. C.

SPIRITUALIS, Spiritualia. *Vide infra post SPIRITUS.*

SPIRITUS sanctus sua natura est ex Dei substantia. V. 196. E. Idem probatur. X. 309. A. B. 310. In Dei ordine est. X. 569. D. Vere Deum esse probatur. X. 202. B. C. Ejusdem atque Pater et Filius essentiæ esse probatur. X. 774. D. E. 773. Spiritum sanctum factum fuisse contendebant

quidam hæretici, qui refelluntur. VIII. 40. A. *sqq.* 42. B. Spiritus sancti æqualitas cum Patre et Filio contra hæreticorum blasphemias probatur. II. 536. B. *sqq.* Est ejusdem atque Pater auctoritatis. II. 535. C. 536. et dignitatis. X. 570. A. Non minor est Christo. VII. 189. C. neque major Filio est, sed eandem cum eo habet potestatem. VIII. 528. E. A. B. 529. unamque cum Patre et Filio voluntatem. VIII. 529. A. Est par honore Patri et Filio. IX. 41. D. Spiritus sanctus perfecte cognoscit substantiam Dei. I. 589. D. Persona Spiritus sancti dicitur Paracletus. VI. 256. D. quare. II. 559. Spiritus sancti immensa est substantia. VIII. 199. D. Spiritu sancto præsentē non potest non adesse Christus; et sic qui Spiritum habet, habet etiam Christum. IX. 628. D. E. Operatio Spiritus sancti in Christo absque mensura. VIII. 198. C. 199. Spiritus sancti operatio in Virgine non exploranda. VII. 58. B. C. 59. Cur in specie columbæ descenderit in Christum. II. 440. C.

Spiritus sancti operatio humanis ratiociniis impervia. VIII. 173. D. nec intra ullos legum creaturæ terminos coerctetur. *Ib.* Spiritus sancti quanta virtus et potestas, qualem ostendit in apostolis. VIII. 505. C. IX. 107. D. 192. E. Spiritus sanctus illuminat, Pater trahit, Filius deducit. V. 372. Spiritus sanctus per ignem apte exprimitur. IX. 42. C. Appellatur in Scripturis modo ignis, modo aqua. VIII. 211. D.

Spiritus Dei dum in principio superferretur super aquas, iis ineffabilem virtutem indidit. IV. 20. C. D. Spiritus idem utriusque Testamenti conditor. V. 371. A. B. Spiritus sanctus in veteri lege promissus. III. 927. A. B. 928. Quomodo datus prophetis. VIII. 345. C. D. E. 346. Per Moysen locutus est. IV. 201. D. Prophetarum linguam movebat, ad imbecillitatem humani generis sermonem attemperans. IV. 21. C. Patriarchis non per literas locutus fuerat, sed per seipse, ob eorum cordis puritatem. VII. 2. Sed neque apostolis scripto quidpiam tradidit; verum pro literis Spiritus gratiam illis impertitus est. VII. 2. A. Quamdiu in hominibus animum purum invenit, ipse corda eorum instituit absque libris. VII. 2. A. 3. C. Libros autem dedit in utroque Testamento, cum humana corruptio doctrinam et mores in periculum adducens necessarium reddidit tale genus auxilii. VII. 1. A. 2. 3. Spiritus sancti gratia instar librorum esse debet; et melior est. *Ib.* Cur Spiritus sanctus apostolis promissus a Christo potius quam datus, et cur eo præsentē non advenerit. IX. 9. B. C. 10. Cur specie linguarum apparuerit. II. 339. D. E. Evange-

listas omnes Spiritus unus movebat. VIII. 31. c. Quæ a Spiritu proficiscuntur oculorum testimonio certiora sunt. IX. 3. d.

Spiritus gratia ineffabilis est et multiplex donum. VIII. 389. b. Gratia Spiritus peccata absumens, ceu ignis spinas. II. 330. b. Si quos adit Spiritus sanctus, aureos ex luteis efficit. IX. 44. b. Spiritum adoptionis qui accepit, Patrem vocat Deum a Spiritu motus. IX. 638. b. 639. Si non esset Spiritus sanctus, Deum orare fideles non possemus nec cum vocare Patrem. II. 348. Quod Spiritus sanctus sit datus, donum est reconciliationis Dei. II. 546. 547. Cum non adest, signum est iræ divinæ. *Ib.* Ubi ira est, non habitat; nec iracundus potest eum possidere. IX. 162. b. *sqq.* Spiritus sanctus in orantes descendit. IX. 40. e. Gratia Spiritus nos ipsos templa Dei facit, ut magna nobis ubique precandi facultas sit. IV. 834. a. 835. Quam promotos et alacres, præsertim ad precandum, nos efficiat accepta gratia Spiritus sancti. XII. 296. a. 297. Quando mentem movet, nihil est quod impediatur; nam ipsa cum magna celeritate procedit. V. 193. c. 194. Spiritus sancti gratia ostendit opes suas virtutisque potentiam in triumphis martyrum. II. 707. *Iis* qui docentur a gratia Spiritus convenit ordo, quies et moderatio. V. 224. d. Spiritus sanctus quomodo in nobis retineatur. III. 316. e. a. 317. Spiritus renovatio quid sit. XI. 112. e. f.

Spiritus sancti donorum multiplicitas. V. 193. a. 196. Eorum communicatio. *Ib.* Spiritus non dividitur, sed dat partem operationis. *Ib.* Spiritus operatio nihil minuitur a multitudine recipientium. VIII. 239. a. Donum Spiritus sancti maximum omnium ipse Spiritus sanctus, qui nos fecit ex hominibus angelos, filios Dei et fratres Christi. IX. 364. d. Quo sensu dona Spiritus sancti sint æqualia. X. 307. d. 308. Spiritus sancti gratia numquam parva vel vilis, sed mirabilis et dantis munificentia digna. II. 2. d. Fructus Spiritus sancti quinam. II. 360. a. b. c. Spirituum discretio quid sit. X. 308. a. Spiritus sancti dona olim causa schismatum in Ecclesiis, quomodo. X. 304. b. c. 302. Spiritus signorum distinctus a spiritu remissionis, nec simul collatus. IX. 133. b.

In Spiritum sanctum blasphemia, sive peccatum quod dicitur *contra Spiritum sanctum*. VII. 303. d. *sqq.* Quo sensu non remittitur. *Ib.* In Spiritum sanctum blasphemant hæretici. II. 347. e. 348.

Spiritus servitutis quid sit. IX. 637. d. *sqq.* Ipsi opponitur spiritus libertatis, imo adoptionis quem recepimus. *Ib.*

Spiritus sanctus Patri et Filio consubstantialis. I. 1033. *sqq.* *Spiritus sancti inseparabilis et indivisibilis natura*. III. 963. b. *Ejus varia nomina*. *Ib.* c. *varique attributa*. III. 972. *Lux est, quomodo*. VIII. 687. c. a. 688. *Cum Patre et Filio in cælo et in terra concordissime celebratur*. VIII. 909. c. *Spiritus sancti gloria a Macedonianis dehonestata*. III. 977. 978. *Ejus missionem hæretici in contumeliam capiunt*. III. 982. b. *Confirmat et implet ea quæ sunt Filii, ut Filii confirmat ea quæ sunt Patris*. III. 981. a. *Est plenitudo evangelii, ut Christus plenitudo legis*. *Ib.* *Quomodo Spiritus sanctus Christi corpus in Virgine efformaverit*. VIII. 921. d. e. *Spiritus sanctus venit in Petrum, venit in Paulum*. III. 980. *Quomodo dignoscatur inesse alicui*. III. 980. c. d. *Sæpe in Scripturis gratia Spiritus seu donum vocatur Spiritus*. VIII. 863. d. e. *An multi Spiritum sanctum sit idem ac donum ejus mitti*. III. 982. *Ipse mittit factorem cæli et terræ*. *Ib.* *Spiritus sanctus per sanctos suos futura quasi præsentia annuntiat*. VIII. 910. e. *Spiritus Christi quem Patri moriens commendat est ejus anima*. VIII. 864. a. 865.

SPIRITUALIA nulla externa operatione indigent. V. 24. c. In spiritualibus omnino necesse est ut qui querit inveniat. V. 122. b. Spiritualia a principio perfecta sunt. VIII. 171. b. 172. Semper splendidiora evadunt. VIII. 300. a. Distributione magis crescunt. IV. 227. a. Ad spiritualia quomodo accedendum. IV. 87. b. Spiritualia non propriis cogitationibus permittenda. VIII. 162. b. 163. Spiritualia spiritualibus comparare quid sit. X. 64. c. d. e. 63. Spiritualia nequitia quæ. XI. 194. a.

Spiritualis homo quis. IV. 798. c. Omnia fert libenter. XII. 431. a. 432. Honorem querere non debet a mulieribus. I. 299. a.

SPONGIIS balsamo impletis utebantur divites ad mensas abstergendas. V. 138. e.

SPONSUS noster Christus. V. 36. d. e. Sponsus qualis Virgini querendus. XI. 489. a. b. c. 490.

SPONSUS Christi Ecclesiæ pulchritudo. V. 36. a. 37. *Ejus zona, calcei quæ*. *Ib.*

Sponsa in cantico pavor appellata, ut discant mulieres nolle se cum voluptate, sed cum reverentia potius spectari. I. 993. c.

SPONSALIA facere ante multum tempus mos fuit veterum. IV. 513. a.

SPORTULA quid significet. III. 869. e. *Vide notam*.

STABILITAS mundi et æquabilitas vicissitudinis temporum. V. 592. E.

STACHYS. IX. 824. A.

STADIA quindecim sunt milliaria duo. VIII. 425. D. Stadium est præsens vita. IX. 783. C.

STAGIRIUS. Ad Stagirium ascetam a dæmonio vexatum oratio adhortatoria. I. 189. Stagirus ab infantia Christi gratia instructus salutaria dogmata ex majorum suorum successione receperat. I. 193. D. E. Stagirii mater pia. 191. C. pater homo violentus. 224. E. Habebat adulterinos filios. *Ib.* C. Comessionibus et fastui deditus erat. 225.

Stagirus asceta factus negligentem se præbet ac tepescit. I. 218. E. A. B. Eum horrendo modo dæmon invadit. I. 190. D. *sqq.* in forma suis. 192. E. Ex mœre in desperationem pene decidebat, nullam ærumnarum suarum liberationem inveniens. 191. A. 220. C. In jejuniis ac vigiliis multum temporis contriverat. 191. Sanctum virum dæmonibus imperare solitum frustra adiecit. I. 191. A. et sanctos qui curationem huiusmodi nunquam frustra tentaverant. 219. A. Martyrum loca, ubi eximie virtutes patrabantur, frequens adierat; revertebaturque secum ferens inimicum. *Ib.* Verebatur patris iram in monachos, si id comperisset. I. 191. B. Ejus etiam famulus a dæmone vexatus. I. 219.

Stagirus ex insultibus dæmonis quantum profecerit. I. 221. E. 222. Jejuniis, vigiliis et cæteris piis laboribus nulli impar effectus est. *Ib.*

STATERA justa quæ. V. 8. A.

STATUÆ triumphales victoribus ponuntur. V. 1. A. Statuæ non pariunt immortalem gloriam. IV. 850.

Post statuarum Theodosii Magni eversionem ad populum Antiochenum homilia. II. 24. Statuarum dejectio non per cives Antiochenos, sed per peregrinos et promiscuos homines patrata. II. 29. C. Statuarum dejectionem memorat Chrysostomus. I. 806.

STELECHIUS a Chrysostomo petit librum de Compunctione. I. 172. E.

STELLARUM in cælo pulchra et splendida varietas. IV. 53. D. Quantum inserviant humanis utilitatibus. IV. 56. B. C. D. Stellæ nunquam senescentes docent animam in virtute nunquam pallescere. III. 71. A. Stellarum conversionibus quidam adscribebant mundi administrationem. I. 700. D. Stella magorum dux ab astrologis quibusdam veritatis inimicis in testimonium usurpatur, quam insulse. VII. 98. Non erat ex iis stellis quas videmus, sed divina quædam et invisibilis virtus in stellæ speciem transformata.

XII. 322. D. Et id arguunt tum via qua pergebat, tum tempus in quo apparebat. VII. 101. B. C. et aliunde modus quo ducebat magos in Bethleem. VII. 126. A. Cur apparuerit. VII. 103. A. B. Ex magnitudine et ex pulchritudine spectaculi oculos percellibat, necnon etiam ex cursu modo. VII. 104. A. ostium gentibus aperuit. VII. 103. A. et excusationem aufert incredulis, quos magorum exemplum condemnat. *Ib.* B. Diu ante partum magis apparuit. VII. 125. A. Ejus cursus et fulgor. VII. 101. 102. Cur super ipsum caput Pueri steterit. VII. 127. B. C. A.

Stellis cur non benedixerit Deus in creatione mundi. VI. 547. B. C.

STEPHANÆ domus primitiæ non solum Corinthi, sed et totius Græciæ. X. 473. D. Stephanas ad Paulum a Corinthiis missus, ipsius epistolam ad eos tulit. X. 2. E.

STEPHANO cur viduarum cura commissa ab apostolis. I. 499. C. In Stephano gratia florebat ex fide. IX. 141. Stephani sapientia. VIII. 343. B. Calumniis impetitur. IX. 142. C. D. Christum oculis fidei spectans, imbres lapidum non respiciebat, sed coronas. II. 778. B. Christum imitatur orando pro inimicis. II. 483. D. E. Ejus oratio pro lapidantibus Deo acceptabilis. V. 517. C. D. Ejus exemplum imitabile. VII. 697. Stephanus primus corona martyrii redimitus. IV. 730. A. Ejus mors quot bona attulerit. IX. 156. D. Luctus de morte Stephani Pauli conversione compensatur. IX. 166. E. Postquam Stephani os siluit, mox sonuit tuba Pauli. III. 148. E.

S. Stephani protomartyris laudatio. VIII. 629. *alia.* VIII. 903. *Stephanus diaconorum præcipuus, πρόκριτος.* V. 696. A. B. *Martyrii portas reseravit.* VIII. 629. C. *Nomen Stephani coronam apte exprimit.* VIII. 903. D. *Quam similis Christo Stephani in morte.* VIII. 904.

STEPHANUM quemdam hæresis et improbitatis causa ecclesiastico principatu depulsum doctrinæ thronum occupare jubet Julianus Apostata. II. 686. A.

STERILITAS et sæcunditas matrum ab uno natura conditore dispensantur. IV. 443. Sterilitas plerumque malum mulieribus intolerabile. IV. 823. B. D. præcipue propter injustitiam virorum qui hunc dolorem uxoribus ipsis vitio vertunt. IV. 818. D.

STERILIS si præter opinionem, aut virgo præter naturam pariat, novum putatur atque mirabile; utraque enim inexpectata est mater. II. 944.* A.

STOICOS et Epicureos confutavit Paulus. I. 504. D.

Stoici cum matribus et sororibus misceri, licitum esse dicebant. II. 637. c. Mundum corpus et conflagrationem esse docebant. IX. 320. e. Aristotelem impetiverunt. IX. 491. b.

STOLA *diaconorum*. VIII. 633. a.

ΣΡΑΤΗΑΤΗΣ, Magister militum. III. 90. a.

STUDIO, præfecto urbis, scribit Chrysostomus. III. 836. a. eumque consolatur de morte fratris. *Ib.*

STULTITIA propter Christum omni prudentia sapientior est. I. 553. a.

STUPIDUS accusari non grave, plecti terribile. VI. 48.

STRYGIS unda. I. 90. b. VI. 332. a.

SUBDITI ut in officio contineantur, auxilio Dei opus est. V. 534. a. b.

SUBINTRODUCTÆ, seu agapetæ, virgines erant cohabitantes. I. 279. a. b. Quot quantasque curas afferant. I. 296. d. e. 297. a. Quot damna pariant. I. 301. a. 302. De subintroductis feminis opuscula. I. 279. *sqq.* De subintroductis. I. 993. e. *sqq.* Vide COHABITATIO ET AGAPETÆ.

SUBINTRODUCTI apud virgines, illas derisum et fabulam omnibus præbebant. I. 304. b. Virgines enim istæ viros sibi minime cognatos secum includebant et contubernales faciebant. I. 306. e. *sqq.* Subintroductorum turpissimus usus. I. 323. c. *sqq.* Aliquando sunt zelotypi. I. 324. b.

SUBLIMIBUS humilia admiscet Paulus, qui suum semper imitatur Magistrum. XII. 199. c.

SUBSTANTIAM quæ nec a seipsa, nec ab alia quapiam esse acceperit, ratio humana capere non potest. I. 547. d. Dei ergo substantiam se nosse profitentes ut insani sunt fugiendi. I. 548. b. Substantia Dei invisibilis nobis ignota. I. 564. c. Substantia quippe substantiam superiorem non probe nosse potest, etiamsi parvo distet intervallo. I. 593. a. Vide DEI SUBSTANTIA.

Substantia eadem Patris et Filii. V. 110. b. Substantia et gloria una Patris et Filii. VII. 630. a. b.

SUBURBIA Antiochiæ. I. 793. b.

SUDARIA et semicinctia Pauli mirabilia quidem, vincula vero ejus mirabiliora. XI. 63. a. *Sudaria et semicinctia ante portas ecclesiæ, Judæi vendebant.* VIII. 832. a.

SUDORES exemplo sanctorum non metuendi. III. 192.

SUES unguento suffocari dicuntur. X. 546. b.

SUPELLEX argentea. II. 929. b.

SUPERBIA malorum mater. VI. 145. a. et arx, itemque fons et radix omnis nequitie. VII. 214. c. d. b. VIII. 64. d.

Superbiam nihil ita gignit ut bona conscientia, nisi advigilemus. I. 964. b. VI. 130. e. Superbiam pariunt principatus, et primi consensu. VII. 704. c. Ex ignorantia quoque nascitur. XI. 697. f.

Superbia justum labefactat. I. 964. b. Quisquis cum superbia operatur bonum, mercedem hinc provenientem disperdit. IV. 486. b. Superbiæ morbus avaritiæ adjungitur. VI. 49. e. Superbia maxime in muliebri sexu odiosa. VI. 51. Est vulnus periculosum. VI. 133. d. In animis id ipsum est, quod inflatio in corporibus. VI. 137. e. Superbia quantum noceat; humilitas quantum prosit. VII. 45. b. c. Nihil superbia abjectius; humilitate nihil sublimius. VII. 733. d. quam aliena sit ab anima Christiana. XI. 266. c. Superbia fugienda, simplicitas vero sectanda. VII. 480. a. Superbia omnes virtutes inutiles reddit. VIII. 64. a. omnemque animi virtutem labefactat. VIII. 109. e. Superbia hominis argumentum est quod egeat ratione. XI. 594. a. De Superbia et inani gloria Ecloga. XII. 721.

SUPERBUS ille est, qui plus exigit quam sibi debetur a proximo. V. 9. Superbum esse et arrogantem injustitia est. V. 8. b.

Superbi et arrogantes quantopere sunt fugiendi. V. 447. a. Superbi cum humili comparatio. VII. 338. b. c. 733. a. b. Superbus maxime omnium sese ignorat. VII. 354. c. Est omnium maxime ridiculus. VII. 733. b.

SUPERIOR, qui in aliqua re ab inferiore superatus, illud fortiter tulerit, fortissimi erit animi. I. 513. a.

SUPERNÆ Virtutes Deum non perfecte comprehendunt. I. 579. c.

SUPERSTITIONES variæ circa nascentes infantes adhibite. X. 108. 123. a. b. XI. 448. b.

SUPHIR, vel Ophir, terra aurifera. V. 212. c.

SUPPLEX quis vere sit. V. 38. c.

SUPPLICATIO. Vide ORATIO, PRECATIO, PRECES.

SUPPLICIUM æternum fore probatur. XI. 558. d. e. 559. *sqq.* 560. e. *sqq.* Futura immortalitas sunt, tum supplicium tum merces. VIII. 300. e. Supplicii æterni memoria quantum peccatis remedium. II. 237. e. a. Cur supplicia pro peccatis in hac vita non inferantur. V. 76. c. Supplicium est inevitabile iis qui recte vitam non instituerunt. VII. 182. a. Inferitur et in hoc et in futuro sæculo. VII. 306. d. e. Duplex futurum est damnatorum, tum quod comburantur, tum quod a gloria excidant. VII. 350. Supplicium æternum horrorem quantum inspiret. VII. 630. d.

Supplicium non est malum. IX. 568. c. Nam si supplicium malum esset, Deus qui omnia facit ut malitiam tollat, non mala malis addidisset. *Ib.* Ergo non est malum delinquenti si supplicium inferatur, sed eidem malum est si non puniatur. *Ib.*

Supplicia cur non statim flagitiosis inferantur. I. 109. c. d. Eorum dilatio ex intelligentia vel simplicitate peccantis desumitur. V. 50. b. c. consolationem afferre non debet. VII. 318. d. Per supplicium arcetur improbitas. V. 76. a. Homo non poterit dignas pœnas sumere; nam omne supplicium superat improbitas. V. 397. b. Supplicium debetur, non solum ei qui mala perpetrat, sed etiam ei qui bona non operatur. VII. 851. d. Ejus metus majorem vim habet, quam mercedis promissio. XI. 601. e. Illud secum fert nequitia. VI. 46.

Supplicia et leges reipublicæ necessaria. I. 112. b. c. Varia iudices habent, ut lignum, lora, ungues, plumbata. I. 698. d.

Sus non natura sua immundus, quasi immundus prohibetur, ut major carnis voluptas amputetur. XI. 810. b.

SUSA Persidis metropolis. I. 784. e.

SUSANNA uxor bona. VI. 144. b.

SUSPICIONES etiam falsæ episcopis non condemnandæ. I. 524. e.

SYBARITICA mensa. I. 539. a. 950. b. 963. b. X. 679. *Vide notam* b. Sybariticæ mensæ. II. 501. d. V. 316. e.

SYCOPHANTIA patienter pro Christo ferenda. XI. 777. a.

ΣΥΖΗΤΟΙ etiam fratres dicuntur. VI. 871. b. SYMBOLUM Nicænæ synodi profitetur, prophetas Spiritus sancti afflatu locutos esse. V. 856. d. Symbola superstitiosa apud Christianos Antiochenos in usu. X. 36. e.

SYMEONEM in vincula conjicit Iosephus frater. IV. 708. e.

SYMEON et Maris presbyteri et monachi in agro Apamensi. III. 750. a. Iis scribit Chrysostomus. SYMEON propheta erat. II. 977. d.

ΣΥΜΜΑΧΟ presbytero scribit Chrysostomus. III. 743. b.

ΣΥΜΜΑΧΙ et Aquilæ in Psal. CIV lectio. 816. c. *Symmachi, Aquilæ et Theodotionis in Psal. CXVIII lectio.* V. 839. e. 860. e. 892. e. *Symmachi et Theodotionis lectio in Psal. XCVIII.* V. 880. e. *Symmachi in Psal. L lectio.* V. 719. b. *ejusdem in Psal. LI.* V. 730. d. 732. e. 733. d. *in Psal. CI lectiones.* V. 793. a. e. 794. c. 799. e. *In Psal. CII.* V. 800. e. 804. c. *In Psal. CIII.* V. 807. c. d. 810. e. 811. d. 812. c. 813. b. *In CIV Psal.* V. 818. c. 822. c.

In CV Psal. V. 833. b. *In CVI Psal.* V. 838. e. 844. d. e. *In Psal. CVII.* V. 848. c. *In Psal. CXVIII.* V. 871. e. 874. c. *In XCVIII Psal.* V. 881. c. *In LXXXIX Psal.* V. 964. b. *Symmachi et Syri lectio in CXVIII Psal.* V. 866. c.

SYNAGOGA Judæorum diversorium dæmonum. I. 720. e. 726. d. Ibi Deus blasphematur. I. 727. e. Inter synagogam Judæorum et theatrum discrimen nullum. I. 520. c. Est spelunca latronum et prostibulum. *Ib.* Quovis diversorio inhonestior est. I. 722. c. Non latronum cauponumque simpliciter, sed dæmonum est habitatio. *Ib.* Synagoga non locus est venerabilis, sed potius contemnendus et abominandus. I. 724. a. Synagogæ Judæorum et animæ eorum a dæmonibus habitantur. I. 738. b. Synagoga etsi vocetur lupanar, transgressionis locus, dæmonum diversorium et propugnaculum, minus quam pro dignitate dicitur. I. 808. a. b. Eam prava potestas inhabitat. I. 841. Synagogæ nihil sanctitatis afferunt libri sancti. I. 724. a. 806. c. Imo iudeo magis odio habenda. *Ibid.* A synagoga Judæorum Christianos arcet Chrysostomus. I. 764. b. A synagoga gravissimis pœnis arcantur gentes; in Ecclesia vero omnes convocantur. VI. 25. a.

ΣΥΝΑΘΙΣΤΗ, commixtio. III. 895. a.

ΣΥΝΑΞΙΣ, sive collectæ, in ecclesia. IX. 251. c.

Synaxim neglegebant Antiochenorum multi ut ad circenses ludos pergerent. I. 613. b. c. d. Synaxis in ecclesia. I. 738. a. Synaxis etiam post prandium Antiochiæ ad concionem audiendam. II. 115. e.

ΣΥΝΑΡΟΜΗ οὐσιωδὴς καὶ μίξις θεσπεῖα, concursus substantialis, et mixtio sacra divinitatis et carnis, error Apollinaristarum. III. 895. a.

SYNGRAPHIA avarus semper meditatur. V. 112. c. 164. c. Syngrapha debitorum. V. 341. c.

SYNODI decretum necessarium ad sedandos Constantinopolitanos tumultus. III. 625. b.

ΣΥΝΣΙΑΣΤÆ Apollinaristæ erant. III. 896. b. SYRORUM gens et lingua. I. 539. c. VII. 121. a. Illorum lingua cæli nomen plurali nomine vocantur. IV. 33. c. Nunc Christiana philosophantur. VIII. 11. b.

Syri episcopi, qui cum Theophilo Constantinopolim venerunt, libellos accusationum Chrysostomo dare recusant. III. 618. d.

SYRIECTIO. V. 248. a. Syri et Hebræi lectio. VI. 99. a.

SYRIA de Spiritu sancto accepit. V. 193. e. a.

SYROPHOENISSA ex assiduitate exaudita est. V. 65. a. Quia vehementer petiit, impetravit. VII. 320. b. c.

T.

TABELLAS Imperatores præfectis suis porrigebant aureas, magistratus signum. VI. 126. E. 127.

TABERNACULA justorum. V. 387. A. Tabernacula peccatorum quæ. III. 155. C.

Tabernaculorum festum apud Judæos. I. 809. B. C. Erat olim hoc festum venerabile, cum juxta legem fieret, Deique jussu; nunc autem non amplius, eo quod contra Dei mentem celebratur. I. 809. C. 810. In hujus festi tempore summus sacerdos ingrediebatur in sancta sanctorum. II. 425. A. B.

Tabernaculum nihil proderat Judæis in deserto. IX. 158. D. E. *Tabernaculum figura Testamenti*. III. 987. D.

TABERNÆ ubi ludi die kalendarum fiebant. I. 835. A.

TABITHA bonis operibus celebris mortua suscitatur a Petro. IX. 183. D. E. A. Propter eleemosynam revixit. IV. 620. B. C. Lacrymis viduarum quibus benefecerat ad vitam revocata. I. 822. C. D. *Cum Tabitha exanimis jaceret, omnes viduæ flentes circumsteterunt Petrum, et ostendentes ei dona defunctæ, ab inferis mortuam extraxerunt*. III. 938. A. B.

TABULÆ de nuptiis, de debitis, deque reliquis contractibus, nisi in frontispicio nomina Consulium haberent, nullam ex se vim habebant. VI. 127. B.

TACTUS mulieris quam periculosus. I. 281. C.

TALENTI concrediti distributio facienda. I. 968.

A. Talentorum evangelicorum rationes. IV. 782. Talenta in Evangelio quid significant. VII. 831.

E. *Talentum in terram abscondere quid*. VI. 964. B.

TALI et cubi ad ludum adhibiti. VIII. 216. A. Talorum ludus reprehenditur. IV. 58. A.

TANTALI fabula. I. 281. A.

Ταπεινότης, sive humilitas, inde dicitur quod sit interni sensus humiliatio. XI. 272. E.

TAPETES. I. 895. D.

TARSSENSIS episcopus inter adversarios Chrysostomi. III. 861. A.

TARSUM quare missus est Paulus. I. 504. B.

TARTARUS tantum a terra distans, quantum

terra a cælo. I. 90. B. Tartari fundum. II. 459.

TELONIUM quid. III. 518. C. Telonii quaestus iniquus. VII. 393. C.

TEMPERANTIA est animæ pulehritudo. XI. 213. A. Ad sanitatem et bonam habitudinem corporis plurimum conducit. IV. 89. A. D.

TEMPERANTIUM quanta sit voluptas. X. 405. A. Longe majorem eam quam intemperans percipit. X. 405. B. Voluptatem temperans habet ex victoria. X. 406. E.

TEMPESTAS quomodo sedata a Christo. VII. 377. E. *sqq.*

TEMPLUM Judaicum quam celebre. I. 708. A. Quadraginta cubitos longitudinis, viginti latitudinis habebat. V. 518. B. Templum secundum sex et quadraginta annis ædificatum. V. 426. D. Templi Judæorum magnificentia. XII. 234. B. 235. In duas partes divisum, interiorem et exteriorem. II. 423. A. In templum interius solis sacerdotibus ingredi licebat. I. 708. B. In eo ignis de cælo decidebat, qui victimas consumeret. I. 800. D. Templum Judæorum Deus olim aversabatur ob illorum scelera. I. 729. D. Ejus destructionem prædixit Daniel. I. 785. B. Templi vastitas per Romanos futura æterna. I. 785. B. 786. Templum Judaicum restaurari non potuit. I. 708. C. Illud instaurare conatur Julianus Apostata. II. 685. B. sed frustra; ignis enim a fundamentis exsiliit. I. 709. II. 685. C. Illud cum vellent rursus ædificare Judæi, igne e fundamento erumpente, cohibiti sunt. V. 325. A. Plus quadringentis abhinc annis dirutum erat tempore Chrysostomi. I. 796. B. C. Templi partes aliquot supererant. VII. 815. A. sed tantum, quantum satis est, ut ostendatur, ubinam olim esset. I. 708. C. Hoc templum, olim ita celebre, profanum redditum. II. 208. E. A. Numquam restaurandum esse probatur. I. 767. D. *seqq.*

Templum Salomonis, imago mundi. II. 947. B. *carnis Domini figura*. III. 987. D. *imago Dominici templi et Dominici corporis*. Ib.

Templum Apollinis in Daphnes suburbio Antiocheno. I. 726. D. Igne labefactatum, immisso fulmine. II. 639. A.

Templum Matronæ in Daphnes suburbio Antiocheno. I. 726. D.

Templum Serapidis Alexandriæ. I. 726. C. In eo Scripturarum versio a Ptolemæo Philadelpho curata servatur. *Ib.*

Templum Spiritus sancti possunt esse singuli Christiani. I. 808. B. Templum Dei nos sumus quomodo. XI. 43. A. Tempia Dei facit gratia Spiritus, ut ubique precandi facultas sit. IV. 834. A. A quo Christus venit, templum jam est universa terra. II. 487. A. B.

Templum procul positum an excuset non accedentes. IV. 834. A.

TEMPUS præsens est Christianis tempus belli. XI. 516. B. Tempus acceptabile quodnam est. X. 613. E. Temporis fluxa conditio. I. 837. D. *Temporis spatia quinque*. VIII. 934. A. 949. A. TEMPORANEÆ res incertæ. I. 426. II. 509. D.

TEMULENTI cum mortuo comparatio. VII. 376. B.

TEMULENTIA. *Vide* EBRIETAS.

TENEBRÆ noctis molestæ; non ideo accusandæ, nihil enim mali habent. VI. 179. A.

Tenebræ non sensiles, error et impietas. VII. 203. C. opera mala. VIII. 508. D. In Scriptura significant afflictionem. V. 497. B.

TENEBROSI sæpe vocantur immisericordes. VII. 849. A.

TENTATIONUM varia genera. II. 60. D. Tentatorem habemus inimicum. IV. 799. E. Tentationes diaboli depellendæ. V. 647. D. E. Eis fortiter obsistendum est. X. 739. B. Tentationes fortiter tolerandæ. VII. 193. A. sustinendæ, etiamsi diuturnæ sint. V. 377. Tentationes et ærumnæ quomodo repellendæ. XI. 209. D. In tentationibus jejundandum. IX. 268. E. In tentationibus magnum telum est oratio. IX. 27. A. Tentationes animum dejicere non debent. X. 492. B. De eis non dolendum. X. 394. D. Eis instantibus unde consolatio sumenda. VIII. 320. B. C. Non sunt timendæ, cum pro nobis est Deus. IX. 639. C. Tentationes cur Deus permittat. I. 913. A. III. 187. A. Cur immittantur. VII. 193. A. Eas permittit Deus ad probationem. VI. 269. B. Non tentatio, sed tentatorum segnitias ruinas efficit. II. 60. A. 61. E. Tentationum incursum animum pie viventem non supplantant. II. 61. A. Tentationes bonum afferunt. IX. 28. E. 443. D. X. 384. C. Tentationis et castigationis lucrum. V. 388. C. Tentatio bonos reddit meliores. VI. 37. D. Nos reddit splendiores. IX. 283. B. Tentatio quiete melior. II. 70. B. non querenda. VII. 193. C.

Tentationum species. VI. 771. A. *Justitia in tentationibus floret*. VI. 770. C.

TERENTIUS presbyter a Chrysostomo ad Otreium Arabissi episcopum missus. III. 810. E.

TERRA de nihilo creata. IV. 731. Terram non ex subjecta materia factam fuisse probatur. IV. 16. Fundata super aquas. IV. 112. E. et *sqq.* Cur informis creata, cælum vero perfectum creatum sit. IV. 16. D. C. Cur paulatim condita sit; cælum vero statim perfectum. IV. 732. C. D. Terra non vertitur, firmaque stat secundum sententiam Chrysostomi. XI. 811. C. Terra nutrix, mater, patria nostra est et commune sepulcrum. IV. 16. B. C. 80. C. Terræ fertilitas Dei providentiæ adscribenda. V. 381. A. 382. Ipsa ob peccata hominum plectitur, quomodo. VI. 63. C. Terram qui quærit ab illa excidet, qui cælum præfert, utroque fructur. VII. 96. B.

Terra quomodo invisibilis erat in principio. VI. 524. B. *Eam omnium esse elementum dicebant quidam*. V. 798. A.

Terræ motus ingentis imago. II. 863. A. Terræ motus et urbium eversiones tempore Chrysostomi. XI. 390. C. Terræ motus, conflagrationes, hostium irruptiones Constantinopoli. XII. 424. Terræ motus Constantinopoli habitus memoratur. IX. 67. A. 347. C. Terræ motus ille πέποις, id est anno uno, antequam homiliam quadragesimam primam in Acta prædicaret. IX. 347. Terræ motus Antiochiæ. I. 946. qui biduo duravit. II. 838. Frequentes erant Antiochiæ. II. 33.

Terræ motus timor. II. 863. D. Non terræ motus, sed ejus causa timenda, id est, peccata. I. 949. D. Terræ motus cur Deus permittat. I. 946. A. Eorum utilitas quanta. I. 946. A. 947. Quis inde fructus colligendus. II. 863. B. Terræ motus Antiochenos ad vigilias et pœnitentiam provocat. II. 836. A. Ex eo quantum mutati Antiocheni. II. 838. C.

TERRENA omnia fluxa sunt et numquam consistunt. VIII. 149. D. Terrena despicientibus terrena dat Deus sæpe. XII. 327. D.

TERTIA hora erat cum Spiritus sanctus super apostolos advenit. V. 891. D.

TERTIUS scriba Pauli in epistola ejus Romanos salutat. IX. 833. B.

TESSERARUM ludus utilitatem jejunii solvit. IV. 38. A.

TESTAMENTUM totum Vetus Lex appellatur. VII. 790. A. Testamentum vetus obscurum. VI. 197. A. Ejus obscuritatis causa prima auditorum immanitas. VI. 208. D. E. secunda quod Hebraice scriptum fuerit. VI. 210. B. Testamentum Vetus honorum radix. VIII. 220. A. Illud non excludit Christum, imo laudat. VII. 331. C.

Testamentum novum prænuntiatur. I. 699. D.

In Veteri prædictum, II. 380. D. E. Quodnam sit. XII. 206. Unde novum dicatur. VI. 368. A. Quando et quomodo datum. VII. 3. A. In Novo Testamento nova facta sunt omnia. V. 599. B. Novum Testamentum abrogavit vetus. VI. 79. B. Novi Testamenti librorum enumeratio. VI. 372. E.

Testamenta duo per duas viduas expressa. III. 391. D. A. Testamenti utriusque idem auctor et conditor Deus. II. 381. D. 382. C. III. 278. C. 325. D. V. 371. A. B. Testamenti Novi et Veteris unus est scopus. VI. 368. B. Eorum concordia. IV. 660. A. I. 665. D. affinitas III. 280. C. IV. 750. D. cognatio. III. 280. A. Testamenta duo, Vetus et Novum, non invicem sunt contraria. III. 324. Testamentum Vetus Novi typus. III. 281. E. Novum in quo differat a Veteri. V. 488. A. XII. 171. C. 417. C. In Testamento Veteri figura, in Novo veritas. VII. 27. Testamenti Veteris figuræ in Novo implentur. VIII. 93. Novum habet remissionem peccatorum, Vetus nihil tale. XII. 258. C. Novum non vitam solum dat, sed etiam spiritum, a quo vita affertur. X. 563. C. Novum cum Veteri præstat, tamen cum illo non pugnat. X. 568. E.

Testamenta duo uno Patre orta. VI. 513. B. Testamentum Novum cur sic appelletur. VI. 472. A.

Testamenta aliis usum, aliis dominium tribuentia. II. 35. D. Testamenta tabulæque de nuptiis, de debitis, deque reliquis contractibus nisi in frontispicio nomina consulum haberent, nullam ex se vim habebant. VI. 127. A.

TESTIS idoneus nemo esse potest in sua causa. VI. 763. A.

ΤΕΤΡΑΧΑΙΜΕΝΑ, id est, resupinata. XII. 102. B.

THALLOPHORI fiebant pueri admodum juvenes. IV. 843. C.

THAMAR durus Judæ non damnanda, quia dispensationi ministravit. IV. 685. B. 686. Thamar quæ male audiebat, memorata in genealogia Christi. VII. 16. A. 40. A. Thamar a fratre suo, Amnone, amata et vi oppressa. I. 264.

THAMATZUM Judei adorarunt in Moabitude. VIII. 867. A.

THARSIS. V. 239. D.

THASIVM vinum celeberrimum. IV. 862. D. Fide notam. VII. 612. B.

THEATRA describuntur. VIII. 1. A. B. XI. 538. Theatrorum lasciva spectacula. VIII. 410. E. Eorum fœditas. VIII. 7. B. turpitudine. IV. 891. E. VII. 475. D. IX. 369. B. obscenitas. VII. 416. A. 131. A. vanitas. IX. 99. B. Theatrorum et convivorum perniciës. V. 529. D. Theatra tempore Chrysostomi cujusmodi erant. V. 92. B. C. VI. 322. A. X. 121. C. Quid in eis representabatur.

II. 374. B. 375. A. meretricibus mulieribus frequentabantur. VII. 18. C. In theatris meretrices nudæ prodibant. VII. 117. A. XI. 538. A. Nudantes mulieres exhibebantur. VII. 132. C. 434. C.

Theatra frequentabant Antiocheni. II. 178. A. 179. et illicita saltantium spectacula. II. 179. Theatrorum spectatores insectatur Chrysostomus. II. 819. B. VII. 70. B. Ea proscribit auditoribus suis. XII. 527. A. Theatrorum spectaculis adesse Christiano non convenit. IV. 845. 846. In theatris immorator fornicationem, petulantiam et omnem incontinentiam peperit. II. 183. C. Theatra non adeunda. II. 403. D. VIII. 126. A. IX. 374. A. Theatra et spectacula damnantur. II. 315. D. VII. 115. C. 258. D. 475. D. 476. 759. B. 803. VIII. 217. A. IX. 215. E. 301. E. Theatra struxit diabolus. II. 115. B. 136. C. Ea sunt diaboli pompa. II. 315. VIII. 7. B. C. Luxuriæ schola, incontinentiæ gymnasium. II. 374. E. pejora Babylonica fornace. II. 374. E.

Theatrum aliud est, aliud auditorium. V. 268. C. Cum carcere comparatur. IX. 360. A.

THEBANI adolescentes OEdipi filii. I. 241. D.

THECÆ et reliquiæ Constantinopolitanæ. XII. 337. C.

THECLA sancta ut Paulum videret, aurum suum dedit. IX. 224. A. Thecla parentes illam nubere voluit. II. 897. A. Nuptias negligit Thecla. Ib. Protomartyr et apostola nominatur. II. 896.

Thecla a Paulo instituta. VIII. 623. C. Prima martyr nuda in theatro certavit. VIII. 689. B.

THEMISTOCLES, dux præclarus, Atheniensibus ut naves conscenderent suavit. VII. 432. D.

THEODORÆ scribit Chrysostomus. III. 793. B. Ad eandem misit aliam epistolam, cum iret in exilium, postquam Cæsaream advenerat. III. 796. D.

THEODORO, consulari Syriæ, scribit Chrysostomus. III. 822.

THEODORO medico scribit Chrysostomus. III. 876. E.

THEODORUS, θεός, nullos esse deos dicbat. X. 33. D. Editi priores habebant Θεόδωρος. Fide notam.

THEODORUS, Chrysostomi socius, monachus lapsus. I. 1. sqq. Ejus virtus ante lapsum. I. 43. A. 44. Non diu post aditum laborem a diabolo dejectus est. I. 44. C. Ejus responsum, quod olim dederat iis qui hortabantur ut musca frequentaret. I. 49. Annum vigesimum nondum agebat, cum ad eum scripsit Chrysostomus secundum librum. I. 48. E. Attamen non putat ei plus quinquaginta annis vitæ superesse ut ad extremam senectutem veniret. I. 15. A. 16. Theodorus Her-

miones amore captus. I. 26. A. Ejus lapsus omnes obstupefecit. IX. 347. multique ejus vicem dolebant. I. 48. c. A Valerio, Florentio et Porphyrio monetur, ut pristinam vitam repetat. I. 48. c. D.

Theodori lapsi ad Chrysostomum responsio. I. 981. A.

THEODORUS e Sicilia, forma conspicuus, inperium affectans, deprehensus et obruncatus est. I. 449. B. 420.

THEODORUS Mopsuestenus vocatur thesaurus in Cilicia. VI. 618. Epistola Joannis Constantinopolitani ad ipsum. *Ib.* Theodoro episcopo epistola Chrysostomi. III. 789. A. *Hic putatur esse Theodorus Mopsuestenus.* Vide notam.

THEODORUS praetorianus Chrysostomum Cuculum adduxit. III. 792. B.

THEODORUS qui tyrannidem affectaverat, a populo liberatur. I. 573. B.

THEODOSIO, episcopo Macedoniae, epistola Chrysostomi. III. 836. A.

THEODOSIO, episcopo Scythopolis, epistola Chrysostomi. III. 771. C.

THEODOSIUS ex ducibus Chrysostomo scribit, et ab eo gratulatorias accipit. III. 732. D.

THEODOSIUS Imperator jussit pecunias pendere. II. 113. B. Tributum exegit; tumultuantur Antiocheni. II. 74. D. E. Ejus statuæ dejectæ. II. 24. B. Theodosii in Antiochenos ira tacito nomine indicatur. XI. 433. A. Ab eo pœnæ Antiochenis illatæ, orchestra obstructio, circi interdictio, metropoles sublata denominatio. II. 206. B. C. Civitatis balnea Imperator obstruxit et lavari jussit neminem. II. 176. D. Civitas quædam maritima eum rogavit pro Antiochenis. XI. 434. Theodosii ad Flavianum verba. II. 235. A. Queritur Imperator Antiochenos etiam in defunctos sævisse. II. 235. B. Ejus pium et mite responsum, quo se placatum Antiochenis testificatur. II. 262. A. B. Quantam retulit coronam ex remissione injuriæ. II. 234. E. Theodosii Imperatoris pietas. II. 89. C. Ejus in Paschate clementia. II. 89. D. Eo tempore omnes pene qui in carcere erant liberavit. *Ib.* Ejus dictum humanitate plenum. II. 238. E. Theodosii laudes. XII. 499. A. Theodosii Magni dies videtur esse dies quo mortuus est. XII. 499. E.

Theodosii filius et pater Theodosii ætatem habens immaturam, cantitie dignam sapientiam exhibet, in ecclesia imperium non agnoscens. III. 937. *Theodosii tempore hæreses exortæ sunt.* VI. 945. B.

THEODOTIUS lectiones. V. 880. E. 881. C. 903. E. 964.

THEODOTO, Aphthonio, Chæræ, presbyteris ac monachis, scribit Chrysostomus. III. 760. D. Aliæ

ad eundem epistola. III. 773. E. 826. D. Illic Theodotus exsulem Chrysostomum adit. III. 810. C.

THEODOTO diacono scribit Chrysostomus. III. 743. 753. A. 738. A. 739. 818. B. 820. B. C. 822. C. Illic Theodotus Theodotum, filium Theodoti ex consularibus, instituit. III. 733. C.

THEODOTO ex consularibus Chrysostomi epistolæ. III. 734. E. 822. D.

THEODOTUS, filius Theodoti ex consularibus, Theodoto diacono traditur instituendus. III. 734. A. B. 735.

THEODOTUS lector oculorum imbecillitate laborabat. III. 820. A. Ad eum scribit Chrysostomus. III. 780. A. 819. A. Eundem Theodoto diacono commendat Chrysostomus. III. 819. A.

THEODULO diacono scribit Chrysostomus, ipsique commendat Ecclesias Gothicæ. III. 862. B.

THEOPHANIORUM festum. I. 608. C. *Quando nam celebratur.* VIII. 963.

THEOPHILUS a Luca initio Actorum memoratus, quis sit. III. 923. D. Idem ipse est cui Evangelium nuncupaverat. III. 923. A.

THEOPHILUS comes medicamenta mittit Chrysostomo. III. 687. D. E.

THEOPHILUS, episcopus Alexandrinus, jussus ab Imperatore Constantinopoli venire, solus causam dicturus. III. 613. A. B. multis comitatus episcopis venit. III. 613. B. Rogatus a Chrysostomo ut apud se diverteret, id negat, ejusque communionem respuit. III. 613. C. Ecclesiam Constantinopolitanam invasit. III. 509. B. Clerum Chrysostomi ab eo divellit, sibi adjungit. III. 616. E. A. Chrysostomum vocat ad judicium. III. 616. A. Excommunicatos a Chrysostomo absolvit. III. 617. Chrysostomum vi ac potentia e civitate et Ecclesia ejecit. III. 617. D. Jussus ab Imperatore, ut Constantinopoli de pulso Chrysostomo causam dicturus accedat, id recusat. III. 618.

THEOPHILUS Ephesus, quæ ad Stagirus spectabant, Chrysostomo aperit. I. 192. E.

THEOPHILUS presbyter segnior factus. III. 860. E. Arguitur quod præ pigritia ad collectam non venerit. III. 863. A. Ad eum scribit Chrysostomus, illumque objurgat. III. 866. E. Aliæ epistolæ eidem. III. 792. E. 793. A.

THERASIAS humanitate, probitate, modestia, sinceritate, prudentia, pietate præditus. I. 417. C. corporis pulchritudine conspicuus. I. 418. C. ad Præfectorem dignitatem provectum iri spectabatur. I. 423. B.

THESAURUS tenebricosus dicitur infernus. II. 371. C.

Thesaurus verus quis sit. III. 473. B. The-

sauri terreni noxa et cælestis utilitas. VII. 298. c. Spiritualis thesaurus possessio est quæ auferri nequit. I. 667. e.

Thesauri reperti historia. IX. 353. e.

THESSALIA. I. 77. b.

THESSALIDES, injuriæ vox, significat veneficam, prestigiatricem, maleficam. XI. 129. b.

THEUDAS et Judas falsi Christi. VIII. 397. d. seditiosi. VIII. 399. d. 400. rebelles in deserto. VII. 168. d. veritatem impugnare tentaverunt. II. 594. b. Perierunt quod tributa Cæsari pendere prohiberent. VII. 774. a. Magnos habentes hominum cæcus, cum discipulis interemti sunt. X. 43. a. Juste occisi sunt. VII. 562. e. Theudas statim periit. VIII. 192. e. Theudæ et Judæ secta statim dissoluta est, quia non ex Deo erat. I. 774. a.

THOBEL molleator æris et ferri. IV. 203. d.

THOMAS magis incredulus quam cæteri apostoli. VIII. 591. b. c. postea effectus est omnium fortissimus. VIII. 425. d. Orbem fere percurrit. *Ib.* Thomæ dubitatio multis causa credendi. III. 919. c. Thomas cur post octo tantum dies Christum viderit. VIII. 592. Thomæ sepulchrum manifestum erat. XII. 338. b. *Thomæ confessio.* VIII. 882. c. *Thomas apostolus in magorum regione prædicavit.* VI. 759. a. *Æthiopus baptizatus dealbavit.* VIII. 622. c. *In mundo toto celebris fuit.* VIII. 625. b.

THRACES, fera gens. V. 30. c. ad fidem accesserunt. I. 692. e. Eorum lingua loquebantur apostoli et discipuli. II. 548. d. 549.

THRACIA I. 559. c. d. de Spiritu sancto accepit. V. 195. e. *Ab Arianorum tyrannide liberata.* VIII. 628. b.

THRONI incorporea natura. I. 559. Throni super quos sedebant apostoli quid significant. VII. 747. Thronus regni signum. V. 208. b.

THUCYDIDIS gravitas. I. 503. a.

THURIBULUM quemadmodum oportet nihil habere immundum; ita etiam linguam nullum oportet verbum proferre, quod sit ulla macula respuenda. V. 549. b.

THYMAMATA in Ecclesia ponebantur. VII. 938. d.

THYRSUS in Macedonia episcopus. III. 836. a.

TIARA Persica. VI. 286. a.

TIBERIUS Imperator Ecclesiam oppugnavit. I. 706. c. Eo imperante Christus crucifixus est. III. 113. c. *Tiberius Augusto succedit.* II. 961. c. *Eo imperante suam apud discipulos divinitatem declaravit Christus.* II. 962. *Tiberius Ecclesiam impugnavit.* III. 956. c. 957.

TIBICINES post epulas introducti. IV. 795. c.

TIGRIUS presbyter, Chrysostomi amicus. III. 712.

TIMOR non naturæ est, sed voluntatis. V. 112. a. Timor quam necessarius. VIII. 410. a. Per totam vitam adsit oportet. VII. 613. e. Murus est, munimentum, turris inexpugnabilis. II. 481. b. Quanta bona afferat. I. 947. e. a. II. 179. Omnibus peccatis uberior thesaurus est. I. 838. e. Timor Dei omne malum extinguit. V. 431. e. Ad pœnitentiam adducit et impellit. VII. 176. e. Non tantum efficere potest sermo, quantum timor operatur. II. 178. e. Instantis calamitatis timor pro omni admonitione et consilio cunctorum animas moderari valet. *Ib.* Timor calamitatis Antiochenis. XI. 91. d. Timor gehennæ regni coronam affert. V. 179. b. Timore magis castigantur homines, quam beneficiis alliciuntur. IX. 61. e. Timor Dei, summa sapientia. VIII. 284. a. Ad omnem nos virtutem deducit. II. 181. b. Nulli rei comparari potest. XI. 251. d. Timens Deum felix est. V. 430. a. Timor Dei quam negligat. XI. 694. a. Solus ad salutem non sufficit. V. 331. b. 332. Timor non diuturni magister officii. VII. 391. b. Eum consuetudo facile vincit. II. 176. a.

Timor magistratum utilis. II. 86. c. Timor paupertatis quam inutilis. XI. 242. Timor sit nullus ex iis quæ a natura inferuntur. II. 92. a.

TIMOTHEUS quomodo Pauli filius. II. 5. a. Cur circumciscus fuit a Paulo. IX. 291. b. Multa terrarum spatia pro Christo emensus est. II. 7. c. Ad Corinthios a Paulo missus est. X. 3. a. Timotheus, adjutor Pauli, in epistola ejus Romanos salutatur. IX. 833. a. Timotheum Paulus Ephesi reliquit. XI. 1. a. 2. b. Timotheus juvenis sapienter Ecclesiam administravit. VI. 44. Ejus encomia. XI. 304. e. f. virtus. II. 4. e. X. 473. d. e. philosophia. II. 5. e. victus asperitas quantal. II. 5. d. 7. b. Timotheus quanto majoribus affluebat meritis, tanto magis timebat. II. 6. c. Timotheus pius, impio patre natus. IV. 805. d. Frequentibus morbis agitabatur. II. 3. d. Timotheum cur Deus in morbum incidere permisit. II. 9. b. Ægrem cur Paulus non curaverit. II. 4. b. Timotheus a morbo multum lucri retulit. III. 691. e. Ei in ærumnis versanti nihil beatius. V. 432. Ejus ossa demones expellebant. II. 3. c.

TIMOTHEUS presbyter a Chrysostomo epistolam accipit. III. 865. c.

TITANES ferro instructi, signum vesaniæ. XI. 701.

TITULUS crucis Christi cui usui fuerit. VIII. 375. a.

Titus, dilectus Pauli socius, erat vir probatus.

XI. 789. b. Ejus laudes. X. 631. d. Ad eum brevem scripsit Paulus epistolam, quod multis non egebat verbis. XI. 790. b. Titum quanti faceret Paulus. X. 633. e. a. Cur eum in Creta reliquerit. XI. 798. c. d. Titum, quem in Creta praeceperat Paulus, cur Nicopolim ad se vocet. XI. 832. b.

TITUS et Vespasianus Judæam devastarunt. V. 346. a. *Vide* JERUSALEM, JUDÆI, VESPASIANUS. TOLERANTIA conviciorum, occasio meriti. IV. 829. d.

TONSIO capitis, signum luctus. VI. 53. e.

TONSURA crinium vituperatur. I. 862. c.

TOPAZIUS inter lapides pretiosos numeratur. V. 882. b.

TRADITIO majorem requirit perfectionem quam Scriptura. VII. 1. 2. *Vide* SCRIPTURA. Traditio Judaica improba. VII. 587. Traditionem Ecclesiæ censeamus esse fide dignam. XI. 613. b.

TRANQUILLINUS episcopus, ad quem scribit Chrysostomus. III. 736.

TRANQUILLITAS vera quæ. XI. 341. a. b. In medio afflictionis oritur. V. 13. b. Ejus est mater, conturbatio pœnitentis. V. 56. Eam parit animus recte compositus. II. 901. c.

Tranquillitatem Ecclesiæ Antiochenæ quantum perturbaret schisma. XI. 101. Tranquillitas in hac vita non speranda hominibus eximie virtutis. III. 723. a.

TRANSFIGURATIO Christi enarratur. VII. 637. In ea Christus non totum futuri sæculi splendorem exhibuit. I. 19. b. c.

TRANSMIGRATIONES Judæorum tres. V. 424. d.

TRECENTI octodecim Patres Nicæni consubstantialiter Filium dixerunt. VIII. 902.

TRES PUERI, Ananias, Azarias et Misael. Eorum historia eleganter describitur. IV. 112. c. 113. Noluerunt cibis barbarorum vesci. II. 631. Tres pueri in fornace. IV. 772. b. c. magis liberi quam Nabuchodonosor. IV. 773. Eorum dicendi libertas. VII. 77. c. *sqq.* fortitudo. VII. 438. a. magnanimitas. II. 94. d. constantia. II. 63. d. e. constantia, modestia, fortitudo. X. 184. philosophia. VII. 76. b. tropæum. III. 532. d. In fornace humiles erant et contriti. XI. 834. d. In fornacem dejecti, religionem obliiti non sunt. II. 62. a. b. Oratione ignem exstinxerunt. I. 600. e. In igne nutu Dei servati sunt. IV. 112. c. 642. a. In camino quasi in prato et in horto versabantur. IV. 113. 381. a. In fornace ab hominibus vincti, ab igne soluti fuerunt. XI. 836. e. Ex fornace prodierunt. I. 8. b. V. 121. d. Eorum victoria. II. 63. b. Cur non ferro necati sint. II. 63. a. Tres pueri Judæorum calamitates expri-

munt. V. 184. 185. *Tres pueri ut justi calcabant flammam, loquebantur ut peccatores.* III. 971. b.

TRIBON, pallium philosophorum externorum. II. 203. b. 204. III. 313. b.

TRIBULATIO, magnum bonum. IX. 269. Quomodo levis est. VII. 330. e. 331. Ejus utilitas. II. 39. c. d. Ad studium revocat. II. 58. a. Tribulationes ad peccatorum remissionem imputantur. III. 12. d. *Vide* ÆRUMNA, AFFLICTIO.

TRIBUNAL Christi ubi omnes aderunt. III. 9. e. in extremo judicio terribile, quanquam Deus est mitis et mansuetus. II. 493. c. XI. 727. a.

Tribunal Ecclesiæ grave et venerandum. X. 647. e.

Tribunalia reipublicæ necessaria. I. 112. c. Si ea sustuleris, omnem vitæ ordinem sustuleris. II. 86. e. a. Tribunalia fugienda. X. 163. a.

TRIBUS duodecim per duodecim lapides Ephod designabantur. VI. 480. b. 481.

TRIBUTORUM nimiorum immanitas. I. 146. c. Tributorem exactores communes quidam regionis hostes. I. 146. c. d. Tributum a Theodosio indictum causa seditionis Antiochenæ. II. 74. d.

TRICUBITALIS staturæ est homo. V. 237. b. VII. 663. a. Tricubitale sepulcrum divitis, εἰς τρεῖς πῆγεις ὀλίπτεται. V. 622. e.

TRINITAS personarum probatur. X. 782. c. 783. Trinitatis personarum ratio. V. 196. d. Trinitas indivisa est. II. 337. d. Nullum admittit discrimen. *Ib.* Nihil diversum habet. X. 381. e. Trium personarum par potestas. VIII. 389. b. Trinitatis gloria non minuenda. I. 393. d. Trinitas in monarchiæ figura prædicatur. III. 982. a. *Vide* CHRISTUS, DEUS, FILIUS, PATER, SPIRITUS SANCTUS.

Trinitas et unitas per illud, Faciamus, indicantur. VI. 354. c. *Trinitatis doctrina.* V. 730. b. *In Trinitate tres hypostases.* VIII. 912. *Trinitas consubstantialis.* I. 1023. c. II. 964. b. 993. c. *Ejus æqualitas probatur.* I. 1023. b. *sqq.* *Ejus gloria non scinditur.* VI. 501. d. *Ejus gloriam vidit Joannes baptizans.* II. 948. b. *Trinitas numquam thronum reliquit.* VIII. 913. e. *Trinitatem hereticus scriptor vocat triangulare impietatem.* VI. 830. b. *De S. Trinitate agitur* I. 1024. a. *sqq.*

ΤΡΙΠΗΧΥΣ, epitheton hominis quod staturam habeat trium cubitorum. V. 237. a.

TRIPES Apollinis. X. 304.

TRISTITIA duplex. VI. 336. Salutaris quænam. VI. 362. Ob peccatum utilis. I. 949. b. Tristitia vere pœnitentium bona. II. 396. a. Tristitia et mors de peccato nata sunt, et peccatum

absument. II. 77. c. 78. 393. D. Tristitiæ secundum Deum magna vis est, et prodest plurimum. II. 782. E. Hæc tristitia multo melior est humana lætitia. II. 217. D. Tunc jure admittitur tristitia, cum vel a nobis vel a proximo Deus offenditur. I. 276. A. VIII. 524. B. Tristitia de lapsis concepta magnam retributionem habet apud Deum. II. 217. D. Tristibus Deus semper læta miscet. IX. 153. C. XII. 224. A. Eam deliciæ pariunt. IX. 68. Tristitiæ nube obruta anima non facile audit. II. 37. D. Tristitia nimia aut ad dubitationem, aut ad perniciosam perducit blasphemiam. VI. 357. De Tristitia et Mœrore Ecloga. XII. 739. A.

TRIUMPHALES statuæ victoribus positæ. V.

1. A.

TROPÆA dolo parta, majori laude celebrata.

I. 430. A.

TRYPHÆNA et Tryphosa, quæ laborabant in Domino, saluantur a Paulo. IX. 824. D.

TUBÆ festum Judæorum. I. 717. B. 809. B.

Tubæ instrumenta in choro Davidis. V. 649. B. Tubarum usus in bellis. V. 233. A. Tuba canere Judæis non licet. I. 764. B.

TUMULTUS Constantinopolitani. V. 624. D.

TUNICA inconsutilis. VIII. 575. C. D.

TURMÆ militum viarum securitati advigilantium. I. 232. D.

TURPIS lucri cupiditas quanta mala pariat. XI. 802. D.

TURPITUDO nulla in paupertate. VII. 157. E.

Turpitude theatralium spectaculorum. IV. 891. E.

TURRIS ædificatio, quantæ nequitiae. IV. 345.

TYMPANA, instrumenta in choro Davidis. V. 649.

B. Tympanum anagogice significat carnis mortificationem. V. 601. C.

TYPUM obscurat et eliminat veritas. XI. 318.

E. Typus antichristi Nero. XI. 613. F.

TYRANNI nostra destruere incassum conati sunt. II. 644. B.

TYRRHENUM fretum angustum est. VII. 881. D.

U

UBAL locus quem designat Daniel, Persarum lingua. I. 780. E.

ULTIO quantum malum sit. VIII. 39. A. B. IX. 331. *sqq.* Tantum malum, ut cogat Deum concessam infuitorum veniam peccatorum revocare. III. 542. A. B. C. Quantum ultionem sitiatur per-versa natura. IX. 748. A. Nemo debet ulcisci proprias injurias. V. 116. D. E. Ultio viro Christiano minime competit. VIII. 37. B. C. Qui ultionem sumit de inimico, mille malis afficitur. VIII. 39. A. B. et in seipsum ense adigit. III. 542. A. V. 287. A.

Ultionis desiderio opponenda propriorum peccatorum recordatio et judicii timor. III. 421. A. Quomodo possit homo probe ulcisci injurias. V. 287. A. Vera ultio quæ. XI. 575. A. B. 576. Ultio vera hæc est, bona pro malis rependere. XI. 436. B. C. 137.

Ultio Dei cum clementia conjuncta. VI. 148. A. B. et mansuetudine temperata. VI. 156. D. E. Minus gravis est quam offensa. IX. 512. E. 513. Dei ultio ob filiorum neglectum quam terribilis et aspera. I. 98. 99. Non armis eam exerceat, sed ipsi sufficit increpare et perdere puniendos. V.

117. A. Deo vindictam sumenti nemo potest resistere. VI. 21. B. Differt ulcisci, sed non ex imbecillitate. V. 79. D. E. 80. Cur non semper in hac vita puniat peccantes. I. 99. B. C. D. Si Deus statim de peccatis vindictam sumeret, jam primum sublatum esset humanum genus. V. 356. A.

UMBRA quid sit, et quodnam discrimen umbræ inter et veritatem. III. 280. D. 281. Umbra erant omnia in veteri lege, circumcisio, sacrificia, sabbatum. XII. 188. Umbra et fumus sunt omnia humana. XI. 588. C. Umbra mortis quid. V. 187. E.

UNCTIO baptismi a Spiritu sancto. IX. 11. D. E. Unctio pontificum. V. 453. E. 456.

UNGUENTIS homines pro frequenti more delibutos reprehendit Chrysostomus. I. 880. C. D. E.

UNICORNES *sunt justi; quomodo.* V. 973. E

UNIGENITI vox uni Filio Dei competit. I. 581. E. *sqq.* 582. E. A. Unigeniti ante sæcula essentia, creandi facultas, auctoritas, nulla a Patre diversitas, etc. V. 110. D. 111. Unigeniti generatio non ratione inquirenda. VIII. 177. B. 178. Ejus gloria. I. 649. 663. D. 664. C. 670. Unigeniti gloria est ejus divinitas. I. 284. B. Unigeniti gloriam, id est Filii divinitatem, asserit Chrysostomus. I.

614. c. 613. Ejus principatus. V. 308. b. *sqq.*
Unigenitus Dei Filius tam honoravit homines, ut
propter eos factus sit homo. V. 237. Docet nemi-
nem vidisse Deum. I. 381. A. Quam terribilis
descendit in die iudicii. VI. 349. A. *℟.* FILIUS ET
CHRISTUS.

UNILAS admirandus vir, a Chrysostomo Got-
thiæ episcopus ordinatus. III. 722. A. Præclara in
hac regione gessit. *Ib.*

UNITIO naturarum facta est in Christo. III.
897. 898. Si non sit unitio, confusio est et abolitio.
Ib. Unitionem qui dixit, duas dixit naturas;
unitio non potest unius tantum esse. 898. A.

URBANS, pater Phœnicis adolescentis, qui la-
psus resipuit. I. 34. c. *℟.* PHOENIX.

URBICIO episcopo epistola Chrysostomi. III. 787.

URBS cælestis descriptio. VII. 20.

URBIUM tutamen non in lapidibus aut pruden-
tia civium, sed in providentia divina. VI. 39. D.

URIAS mortuus omnia subvertit in domo Da-
vid. VII. 312. A.

USQUEQVE VOX in Psalmis, est dolentis, non
moleste ferentis. V. 53. E. 147. D. 148.

URSOS variasque feras multi alebant tempore
Chrysostomi. VIII. 324. B.

USURÆ immanitas. VII. 646. 647. Nihil ea
turpius, nihil crudelius. VII. 96. Cur prohibita
sit. IV. 478. quantum pauperi amara. III. 99. A.
B. C. sed mutuum præstanti non minus exitiosa
quam accipienti. IV. 478. B. Sola spiritualis usura
in mutui præstatione quærenda. VII. 96. A. B.
Deo oportet fenerari, idque per misericordiam
in pauperes. VII. 228. Ne in lucrum vertamus
alienas calamitates, et quæ ad misericordiam
spectant. VII. 645. A. Nec obijciendæ leges externæ,
quia damnationem non impediunt. *Ib.* C. Usu-
ram reprehendit et insectatur Chrysostomus. *Ib.*
C. *sqq.* Usurariis, qui fœnora fœnoribus adjici-
unt, extrema mala prænuntiat. VII. 684. A.
685. Usuram immanem carpit, quam centesimam
vocabant. VII. 645. C. *℟.* notam. et quoddam
usuræ genus horrendum, quo non centesima sor-
tis, sed dimidium exigitur. VII. 692. *℟.* FOENUS.

UTILITAS propria Christiani in utilitate proximi
sita est. X. 353. A. B. 354. Utilitati proximi ad-
vigilandum. X. 263. A. B. Utilitas calamitatum.
IX. 446. E. A. fœtorum et conventuum. V. 408.
B. historiarum sacrarum. V. 173. C.

UXORUM officia. XI. 814. A. 815. Uxor est ad-
jutrix viri, quomodo. IV. 435. E. A. Viro parere
debet. IV. 173. D. E. A. 174. Est viri regnum. V.
3. E. Est secundus principatus; ne ergo exigit
æqualitatem honoris. XI. 170. E. nam debet sim-
ul tinere et diligere virum. *Ib.* F. A. Quomodo
virum adjuvare debeat in spiritualibus ante
omnia. I. 374. B. *sqq.* XI. 815. E. F. quomodo in
omnibus portare debeat catenam matrimonii. I.
376. E. A. Quæ invito viro continens est, gravio-
res pœnas est datura, si is adulteret. I. 376. A.
377. Calamitatum, quæ viro accidunt, particeps
sit oportet. I. 435. D. Uxor ut placeat viro sol-
licitudo onerosa. X. 196. E. Quomodo a viro
amari poterit. VIII. 420. D. E. Uxoris optimæ
dotes, benevolentia, modestia, lenitas, benignitas;
non corporis elegantia. XI. 167. A. B.

UXOR creata est, ut esset adiutrix viri, præ-
sertim ad salutem; sed non in hoc permansit. I.
373. 374. Econtra uxores multæ, et Eva ante
omnes, impedimento fuerunt. *Ib.* Uxor Job viro
insonti insidiabatur. V. 4. E. Uxores viris infe-
stæ. V. 3. 4. Uxor mala peccatori colaphus. V. 3.
B. In uxore quænam vitia ferenda. XI. 169. F. A.
Uxor mala corrigenda aut auferenda. VI. 144.

UXOR quamnam ducenda. IX. 416. Quærenda
sola virtus et morum probitas. III. 261. *sqq.* XI.
167. A. B. *sqq.* Uxores quomodo diligendæ. III.
256. D. *sqq.* parentibus præferendæ, et quare. III.
258. Uxor quomodo erudienda. XI. 179. C. *sqq.*
Multa bona præstat uxor bene morigerata; sed
prudenter et benigne dirigenda est. XI. 629. B.
sqq. Uxorem verberare quam turpe sit. X. 278.
A. *sqq.* Nemo exspectare debet ut ditetur ab
uxore, nec exspectare ejus pecunias. XI. 167. C.
Uxores divites protervæ sunt, et magna habent
incommoda. III. 261. B. C. Ægre viro sunt
subditæ. I. 383. Et uxor pauper viri divitis
quanta etiam patitur. *Ib.* B. Uxores Impera-
torum ævo Chrysostomi variis vexationibus aut
etiam necibus affectæ. I. 420. B. 421. Uxor
Theodori qui imperium affectaverat, in lacry-
mabilem inopiam reducta. I. 420.

UXORES plures priscis temporibus habere li-
cebat, quod Christus sustulit, angelicos mores
introducens. IV. 627. C. D. Uxorem repudiare et
aliam ducere non licet. III. 429. nec repudia-
tam ducere. III. 245. B. *sqq.* *℟.* MULIER.

V.

VALENS Imperator in quodam vico a Gotthis igne consumptus cum omnibus quos secum habebat. I. 422. B. *Vid. Monitum.* I. 412.

VALENS *veritatis adversarius.* VIII. 709. A.

VALENTINUS hæresiarcha perniciose dogmata in Ecclesiam induxit. XI. 716. C. Humi serpentes habens rationes, e terra loquitur. XI. 201. F. Valentinus Deum esse creatorem negabat. IV. 754. Materiam dicebat præexistere. IV. 13. A. Mali causam statuebat. I. 114. Incarnationem negabat. I. 617. D. dicebatque Christum non nisi per speciem venisse. III. 27. A. B. 28. Christi passionis negabat œconomiam. VII. 884. C. Matrimonium damnabat. I. 331. Negabat resurrectionem. VIII. 437. C. D. Confutatur a Paulo. XI. 269. A. et a Chrysostomo. I. 663. VI. 83. B. Valentini sequaces confutantur, qui deum quendam esse malum asserebant. VII. 632. C. Legem Moysis e canone Scripturæ expungebant. I. 500. C.

VALENTINUS vir primarius, amicus Chrysostomi, qui ad eum pluries scripsit. III. 741. B. 792. E. 868. D. ad magnam dignitatem evectus fuerat. III. 792. E. Illum laudat S. doctor ob amorem pauperum. III. 868. D. E.

VALERIUS, sanctus vir, Theodorum lapsu cohortatur ut ad pristinam vitam redeat. I. 48. C.

VALERIUS, Castus, Diophantus, Cyriacus, presbyteri Antiocheni, ad quos scribit Chrysostomus. III. 753. C. D. 787. B. C. 783. 813. A.

VALERIO et Diophanto scribit Constantius presbyter. III. 886.

VANA GLORIA, quænam. XI. 646. D. E. Ejus conditio. VII. 73. A. B. Quantum sit malum. IV. 46. A. Multorum nobis malorum est causa. IV. 46. E. Nihil ea miserabilius. VIII. 188. D. Vanæ gloriæ damna. VIII. 188. 194. A. B. 193. 196. Vitiorem est omnium vehementissimum. VIII. 188. C. Ad requitiâ quos capit, impellit; sed et virtuti se subdole admiscet. VIII. 188. D. Fera est bellua, horrendus dæmon, pestis orbis terræ. X. 382. A. multiceps morbus. VII. 786. D. Gravis est admodum inanis gloriæ tyrannis, quæ possit etiam sapientum oculos excæcare, si non vigilent. VIII. 56. A. Vana gloria et ex bonis et ex malis quæritur. VII. 786. D. Ultra vitam etiam extenditur. VII. 787. Vana gloria fugienda. VII.

412. D. Illam insectatur Chrysostomus. VII. 792. E. A. Quomodo sit fuganda. VIII. 193. C. et sabanda. X. 382. A. *Vid. GLORIA.*

VANITAS sunt omnia, quomodo. V. 17. A. 18. Vanitas rerum humanarum. VII. 834. B. C. XII. 143. D. Vanitas mundani splendoris. I. 13. *sqq.* Vanitas divitiarum. V. 608. C. Vanitas est peccatum et mendacium; vita recta est veritas. XI. 111. A.

VARIETAS attentionem parit. V. 136.

VARRONIANUS, Joviani filius, in periculo. I. 412. *in Monito.*

VASA sacra non a quovis tangenda. IV. 838. A. Vasa aurea ecclesiæ offerrebantur. VII. 582. A. Hæc vasa propter animas admittit Deus. VII. 582. B. Non erat argentea mensa illa, nec aureus calix in quo sanguinem suum Christus consecravit, sed tamen pretiosa et tremenda, quia Spiritu erant plena. VII. 582. B. 583.

VATES a propheta differt, quomodo. V. 192. B. Vates, μάντις, quando responsa canebant, non intelligebant quid dicerent. V. 192. C. D. Ne vatiibus, ne præstigiatoribus attendamus, sed Deo qui omnia novit. XI. 772. A.

VATICINIA Christi quam certa. I. 707. *sqq.* signanter vero de templi Jerosolymitani destructione. *Ib.* Vaticinia apud Christianos Antiochenos in usu. X. 36. B. 37. *Vid. PROPHECIA.*

VATICINIIS - *Judeorum incumbabant Christiani.* VIII. 712. E.

VECTIGAL. *Vid. TRIBUTUM.*

VELLE satis est ad virtutem. III. 6. A. et ad peccatum expellendum. XI. 846. D. *Vid. VOLUNTAS.*

VELA judices obtegebant. VII. 643. C. XI. 743. D. Velum templi cur scissum in morte Domini. II. 473. A. *Velum templi figura Dominici corporis.* III. 987.

VENEFICIA Judæi adhibebant ad morbos sanandos. I. 834. *Veneficiis Judeorum confidebant Christiani.* VIII. 712. E.

VENERIO, Mediolanensi episcopo, scribit Chrysostomus. III. 847.

VENERIS et Martis adulterium narratur. II. 681. Dæmonem illum, quem Venerem vocant, non pudet infamibus uti ministris. II. 668. B.

VENIA peccatorum. *VI. PECCATUM.*

VENTER quo sensu deus vocetur. VII. 307. Qui ventri serviunt, immundi sunt, quare. XII. 407. B.

VENTI quomodo in thesauris Dei. V. 464. c. Ventorum utilitates. III. 372. B. et commoda. V. 464. D.

VERBUM substantia est in hypostasi, quæ a Patre sine passione procedit. VIII. 31. D. Verbum prolatitum et internum, λόγος προφορικός ἢ ἐνδιάθετος. VIII. 23. B. *Fide notum a. Ib.* Eadem est Verbi et Patris substantia. VIII. 34. Æternum est ut Pater. VIII. 31. *sqq.* Fuisse probatur ante sæcula. VIII. 24. A. 22. 23. Cur vocetur vita et lux. VIII. 14. D. E. Verbum lux cur non omnes illuminet. VIII. 33. c. Verbum ab hæreticis impetitur. VIII. 21. c. Objectio hæreticorum refutatur dicentium: Filius Θεός vocatur sine articulo. VIII. 35. *Fide* CHRISTUS et FILIUS DEI.

VERBUM Deus, conformis et consubstantialis Patri. II. 991. A. 992.

Verbum vitæ quid. XI. 301. B. c. Verbi vis efficax sagittæ sunt. V. 205. A. Sunt pura verba Dei, et a mendacio libera. V. 145. D. Quomodo non transeunt. I. 707. Opera exhibent mirabilia atque stupenda. I. 704. A. Verbi Dei virtus. XII. 461. Solet verbum Dei purgare. VIII. 333. A.

Verbi prædicationis quanta vis. I. 702. B. c. 703. *sqq.* Non parum ad verbi profectum contulit persequitio IX. 216. c. D. Per contradictionem magis extendebatur. IX. 236. Nihil ita gaudium parit, atque doctrinæ verbum. I. 837. A. D. Non frustra spargitur verbi Dei semen, etsi non omnes audiant. I. 948. c. Verbis philosophari facile est, opera autem exhibere fortis est et magni animi. VIII. 488. B. 340. D. Auditores verbi divini, sitientium desiderium præ se ferre oportet. VIII. 343. A. 344. Cum timore audiamus Dei eloquia. XII. 143. A. B. 146. *Fid.* DOCTRINA, SERMO.

Verbum Dei verus animarum cibus, veræ pîorum delicie et divitiæ. VI. 471. B. 472. *Verbi Dei duplex fructus.* VI. 867. D.

Verba quæ in liturgia dicebantur. XI. 400. E. F. et in oblatione. XII. 238. c.

Verborum pugnæ quanta mala pariant. XI. 697. c. D. Ex turpibus verbis non pauca, non parva mala oriuntur. III. 233. D. 234. Qui obscæna verba loquuntur, eorum ora patens sepulcrum appellantur. V. 43. A. B. Civitatis sunt perniciës. V. 43. c. Verbis blandis et fallacibus utentes, quam improbi. V. 43. E. D.

VERITAS est id quod revera est; mendacium id quod non est. V. 142. A. Veritas una, error va-

rius. VII. 330. D. IX. 488. E. Nihil veritate clarius, nihil fortius, nihil simplicius; sed si maligne nos geramus, nihil difficilius. VIII. 189. B. 349. A. Quæ sit veritatis conditio. VII. 13. c. A. Vis ejus quanta. VIII. 350. Veritas omnibus superior est. VIII. 189. B. Nihil timet, manetque invicta. *Ib.* Quam firma sit. VIII. 389. E. A. Ipsa veritatis natura iisdem firmatur, quibus impetitur. VIII. 386. D. iisdem fulget, quibus obscurari tentatur. *Ib.* Admirationi est etiam apud inimicos suos. VIII. 188. c. Eis obturat os. XI. 663^b. F. Justis rationibus abundat, quibus causam suam tueatur. V. 274. Qui veritatem impugnat, nihil potest, sed potius seipsum vulnerat. XI. 238. A. Cum semel quidam a veritate aberrarint, solent in multos deduci errores. VII. 469. A. Veritati fallaciam semper substituit diabolus. VII. 332. B. Non fuit tempus, quo mendacium veritati sese non intermisceret. XI. 763. D. Typus, donec ventura est veritas, veræ rei nomine vocatur; adveniente autem veritate, non amplius. XI. 318. D. In adventu Christi maxima veritas resplenduit. V. 379. D, E. Christus per umbram veritatem apparebat. VII. 490. Veritatis agnitio secundum fidem, quænam sit. XI. 791. A. Veritas est Ecclesiæ columna et firmamentum. XI. 667^a. F. *Fide* ERROR.

Veritas rerum omnium dominatrix. VI. 733. A.

VERMIS immortalis memoratur. I. 13. D. Vermium fontes, ex miraculo, in corpore avunculi Juliani Apostatæ. V. 325. E.

VERSUS, *Oculi omnium in te sperant*, etc., ab iis qui mysteriis erant initiati, in mensa Eucharistica assidue succinebatur. V. 562. E. Versum, *Hæc dies, quam fecit Dominus*, etc., totus solebat populus succinere. V. 379. A.

VESPASIANUS et Titus Judæam ceperunt. I. 787. B. III. 115. c. et devastarunt. V. 346. A. Judæos exciderunt. I. 695. B. Ecclesiam oppugnarunt. I. 706. c.

VESPERA non est finis diei. IV. 35. D. Vesperam initium esse diei sequentis contendunt Judei. V. 46. c.

VESPERTILIONES idola vocat Isaias, quare. VI. 37. c.

VESTIMENTA magnifica, feno viliora. VII. 342. B. Non malum est nudari sicut Isaias, etc., sed indui vestimentis pretiosis. VII. 269. D. Vestium cultus, quam vanus, quam futilis. XI. 647. Luxur in vestimentis cohibetur. IV. 179. Pulchritudo vestium non appetenda. XI. 324. c. Vestes nigrae in luctibus, qua ratione. VI. 361. 2^a col. Imperatorum vestimenta serica, cum dra-

conibus depictis, et aspidibus quæ aureis oculis instructæ erant. III. 349. E. Luxus quantus in vestibus tempore Chrysostomi. IV. 179. E. A. B. V. 627. D. Jam usum lanæ prorsus nosse volebant Constantinopolitani, sed serico vestiebantur, etiam aurum vestibus intexebant. IV. 179. B. Vestes aureæ, aurei cinguli et calceiprehenduntur. V. 627. D. Quomodo vestes pelliceas primo parenti et uxori ejus fecerit Deus. IV. 179. D. Vestis Domini desuper contexta, quomodo. VIII. 573. B. C. D. Vestium ritus in Palæstina. VIII. 573. C.

Vestem nuptialem quinquam habeant. VII. 769. D. E.

VESTIBULA ecclesiæ osculabantur Christiani, partim inclinato capite, partim manu tenentes eamque ori admoventes. X. 773. D. E.

VETERA typus erant et figura. V. 379. E. Fide opus habebant. VI. 92. Quid discriminis vetera inter et nova. VIII. 92. E. Vetera tantum distabant ab iis qui in nova lege sunt, quantum cælum a terra. VI. 92. C. Hæretici non proferunt nova et vetera, quomodo. VII. 531. D. 532. *Fide Testamentum.*

VETERES summopere laudandi, qui soli virtutem sectantur. V. 141. B. C.

VETULÆ præstigiatrices vitandæ. II. 287. A. VEXILLUM imperatorium, labarum vocabatur. XI. 631. E. Comparatio ex eo sumta. *Ib.*

VIAE lapidibus stratae. I. 233. A. Juxta viam habitacula et diversoria erant mille passibus ab invicem distantia. I. 232. D. Viæ urbibus et villis frequentibus ornatae erant. I. 232. C. D. 233. Viri corporis magnitudine et robore cunctis præcellentes, juxta vias custodes constituti, munimen viatoribus præbentes. I. 232. D. E. Non sic erant olim viæ. I. 232. C. E. 233.

Via est vita præsens, quæ superno ductu opus habet. V. 42. C.

Viæ Domini multæ sunt et diversæ. V. 432. C. Sunt viæ quæ ex virtute instituitur. *Ib.* Per hanc enim potest in cælum ascendi. *Ib.* Viæ Domini quomodo aspera et non aspera. I. 913. B. Viæ ad salutem multæ et variæ. III. 477. C. V. 432. D. In viâ salutis senes perinde ac juvenes currere debent. XII. 108. B. C. 109. Duæ sunt viæ ad virtutem ducentes, liberatio a vitiis, et virtutis actio. V. 35. A. B. Viâ facilis ad virtutem, quomodo. X. 853. D. Viæ diversæ quibus Dei benevolentia acquiritur. IV. 88. Viâ ad cælum angusta, tamen viâ est. III. 708. D. Quod arcta sit viâ quæ ducit ad vitam, dicit ipse viâ Dominus. XII. 391. C. Angusta viâ sectanda. I. 979. E. Cum timore simul et fiducia per angustam viam

incedendum. VII. 364. Viâ arcta quomodo facilis evadat. VII. 330. D. Qui pro Christo viam arctam et ærumnosam suscipiunt, aliis sunt alacriores. I. 393. D. Viæ ad perniciem multæ. VII. 351. C. Viâ ad mortem lata et spatiosa initio, angusta in fine. I. 971. A. B. Viâ peccatorum angustior est, quam iustorum. VII. 491. A. B. Viæ multæ sunt ad purganda peccata. XI. 777. 778.

VICISSITUDINES temporum, ad quid. V. 571. A. Tacendi et loquendi vicissitudo. V. 521. A.

VICTIMÆ veteres, imagines Christi. III. 986. C.

VICTORES ab omnibus celebrantur. V. 1. A. 2. Illis statuæ erectæ et inscriptiones positæ. *Ib.* Victor est verus, qui vincit in bono malum. V. 137. B. 138.

VICTORIA patiendo reportatur. VII. 268. A. 429. B. 906. D. Victoria Christi contra mortem pro nobis fuit sine labore nostro. II. 472. C.

VICTUS tenuis cupiditatem sedat. V. 53. D.

VIDUÆ, importunum genus. I. 484. D. 485. Viduarum varia genera. I. 484. D. III. 372. A. Olim erant chori viduarum, sicut virginum. III. 373. B. Viduæ in Ecclesia constitutæ. X. 320. C. D. Viduæ delectæ sumtibus Ecclesiæ alebantur. I. 484. B. Multo examine deligebantur. *Ib.* Illarum officia. XI. 673. F. A. Viduæ, quæ continentiam vovit, et tamen nupsit, supplicium præparatum est. I. 431. C. 432.

Viduarum patrocinium gerere debet episcopus. I. 484. A. Magna vis præsidii erga viduas exhibiti. VI. 15. A. Viduarum cura habenda est. III. 372. D. VIII. 475. D. maxime si sint juniores et prolem habentes. I. 444. E. A. In Ecclesia de alimento viduarum est curandum. XI. 665^a. E. Viduæ veræ non contemnendæ. III. 372. D. Viduarum dignitas. I. 416. B. C. Quanta potestas earum. III. 372. D. Variæ eis parantur insidiæ. I. 413. D. E. Viduis Deus viri loco est. I. 414. B. Viduæ ipsas virgines possunt meritis superare. III. 647. E. Beatior est vidua etiam in præsentī sæculo. III. 251. A. Non eadem omnibus viduis merces est proposita, etsi eadem sit viduitas. I. 438. A. Viduarum officia. XI. 672^a. C. D. 672^b. Viduæ in educandis liberis laus. III. 377. D. E. Hospitalis esse debet vidua. III. 383. D. E. Viduarum verum ornamentum. X. 396. A. B. Viduarum arma, lacrymæ, gemitus, preces. III. 371. A.

Viduæ possunt virorum carere subsidio. I. 433. C. Quæ secundas nuptias appetunt, non vituperantur, sed nec laudantur. I. 435. XI. 761. Vidua quæ nubit, nunquam sic grata est, sicut quæ virgo. I. 436. 437. imo multa pati solent

a maritis hujusmodi viduæ. I. 437. Cur nubere volunt. I. 427. E. A. 428. Juniores viduæ nubant, sed non de omnibus id dicitur. I. 427. C. D. *sqq.* III. 374. C. D. Viduas juniores quasnam Paulus nubere vellet, et quare. I. 431. E. A. B. Juniores viduæ vitandæ, quare. XI. 680. A. 681. Viduam juniorem consolatur Chrysostomus. I. 413. *sqq.*

Vidua Sareptana laudatur. I. 631. B. IV. 500. Ejus modestia et humanitas. III. 399. Quantum hospitalitatem coleret. III. 398. E. A. Helizæ non cunctata est obedire, neque jussa ejus ægre tulit. III. 398. E. IV. 500. D. Egestas hujus viduæ hospitalitati non fuit impedimento. I. 631. B. III. 399. Nullam relinquit divitibus excusationem. I. 631. B. C. III. 398. A. 399. nec etiam vidua illa quæ duos obolos misit in gazophylacium. I. 631. B. C.

VIDUITATIS laus. I. 363. C. Non calamitatis nomen est nomen viduitatis, sed honoris, et honoris maximi. I. 413. C. Viduitas ferreæ fornaci comparata. I. 444. A.

VIGILANTIA assidua quam necessaria. VII. 541. B. C. Quare. IV. 25. E. XI. 497. E. Vigilantia nobis opus est ut gratia fruamur. IX. 11. A. Laus vigilantia. IX. 231. D. Vigilantia facit ut omnia ardua et difficilia nobis facilia reddantur. IV. 131.

Vigilantia diaboli. V. 712. A.

VIGILÆ nocturnæ in festis. II. 797. D. Per sacras istas vigilas noctem vertebant in diem Christiani. *Ib.* Antiocheni noctes ducebant in somnes, pervigiliis illas illustrantes. II. 836. C. D.

VILITATEM generis in opprobrium proferre, pusilli est animi. IX. 136.

VILLARUM amœnitas. I. 79. A. Villa bona est propter quietem. IX. 158. E. Hic major virtus est. I. 158. D. Divites et potentes, cum ex multis laboribus recreationem accipere cuperent, ad illas properabant. I. 79. A. 80. Legem posuerat Chrysostomus ut villa unaquæque suam ecclesiam haberet. I. 137. E. 158. et sacerdotalem cætum. *Ib.* Talis ecclesia, murus, præsidium agri est. I. 158. E. Villa quæ ecclesiam habet, paradiso Dei similis est, quomodo. I. 159.

VINCULA pro Christo imposita, quam veneranda. XI. 842. Vincunt esse pro Christo, majus putatur, quam sedere a dexteris ejus. XI. 61. C. Pauli vincula, qualia essent. II. 193. C.

Vincula, anagogice peccata. V. 378. Vincula etiam dicuntur afflictiones, tentationes. *Ib.* Nihil magis tyrannicum, quam amoris carnalis vincula. XI. 165. D. E. *Fid.* CATENA.

VINDICTA. *Fid.* ULTRIO.

VINEA cur in hanc vitam introducta. IV. 331. E. A.

Vinea Domini, populus ejus, quomodo. VI. 49. B.

VINUM a Deo datum. II. 8. B. C. Cur hominibus datum. II. 8. VII. 656. D. XI. 153. Non mala res vini usus, sed mala ebrietas. II. 31. E. IV. 87. C. 331. A. IX. 763. Non ex vino ebrietas, sed ex immoderato usu. XI. 153. C. Præstantior est vino quovis aquæ natura. IV. 862. D. Vino sublato, non magnum erit detrimentum, præterquam solis infirmis. IV. 862. E. Mensura vini qualis esse debeat. II. 8. Medicina optima est vinum, quando datur justa mensura. II. 8. B. Solet enim mollire id quod asperum est et triste, et auferre id quod nubilosum. XI. 153. Paulus ad Timotheum scribens, nobis vini bibendi mensuram posuit et terminos. II. 8. Immoderatus usus vini, quanta mala pariat. *Ib.* Nihil enim ita concupiscentiam et iram accendit, ut vinum et temulentia. IX. 763. E. Vinum in anima tempestatem creat. I. 837. A. Vinum tempore exsequiarum adhibebatur. I. 960. E. Hemina vini et unus panis sufficienti ad implendum ventrem. XI. 153. D. Vinum Thasium celeberrimum. IV. 862. D. *Fid. not.* VII. 612. B. Refelluntur hæretici, et inter Christianos simplices, qui vinum incusabant ut malam creaturam. II. 8. C.

Christus cur post resurrectionem suam, non aquam, sed vinum biberit. VII. 885. A. Vino usus est Christus, quando mysteria instituit. VII. 885. A. Per hoc materia bonorum salutis nostræ perficitur. IV. 331. B. Quidam in mysteriis aqua solum utebantur. VII. 885. A.

VIOLENTIA errorem subvertere, Christianis nefas. II. 643.

VIPERÆ viscera matris corrodunt, ut in lucem prodeant. VII. 173. D. 174. Cur genimina viperarum Judæos vocavit Joannes. *Ib.*

VIR bonus exerceri potest, vinci nequit. III. 623. E. Nihil mali pati potest, quomodo. VII. 862. C. 863. Vir Deum diligens, nec effertur animo, nec gloriatur de sua patientia. IV. 831. B. Vir pius non affectat, ut pius videatur. XI. 232. B. Viri cujusdam sancti præcatio in exemplum affertur. XI. 461. F. A. Viri comam alebant, utpote qui in philosophia versarentur, et tegebant caput orantes et prophetantes: quod utrumque legis Græcorum erat. X. 266. A.

Vir et mulier non sunt duo homines, sed unus homo; probatur ex multis. XI. 486. F. Vir ni quibusnam mulierem superet. X. 273. E. A. B. 274. Homo non debet caput tegere, quod caput

Christum habeat, et quia mulieri imperat. X. 273. d. In uxore quid quærendum. XI. 166. e. 167. Cuilibet viro regnum est concessus conjux. V. 3. e. Deus forensia viris commisit, domestica autem mulieribus. I. 433. e. Vir quomodo erga uxorem se gerere debeat. X. 278. *sqq.* XI. 170. *sqq.* In uxore quædam vitia ferenda. XI. 169. f. Viro facilius leviusque est contra naturæ concupiscentiam et contra seipsum certare, quam contra improbam mulierem. VII. 701. e. Vir uxorem tamquam propriam carnem foveat. XI. 170. e. Viro est dedecus verberare mulierem. X. 278. a. XI. 130. e. Nihil acerbius pugna viri adversus uxorem. XI. 438. b. Multi viri asperi ab uxoribus mitigati sunt. VIII. 420. *Fid.* CONJUGIUM, Homo, MATRIMONIUM, SERMO, Uxor.

VIRGA aliquando castigat, aliquando consolatur. V. 304. e. Virga regni et jurisdictionis signum. V. 208. c. 230. e. a. Moyses per virgam operabatur in omnibus. V. 304. b. Crux Christi, virga virtutis. *Ib.* Hæc enim virga mare et terram convertit. *Ib.* Hanc gestantes apostoli omnia perficiebant. *Ib.*

Virga regis symbolum. III. 969. d.

VIRGINITAS est, et animo et corpore sanctam esse. I. 332. c. 333. Quanta sit res. II. 350. a. III. 631. a. b. c. 632. VII. 847. b. Quam sublimis et magna ejus possessio. IV. 183. c. Virginitas vera, quæ. VII. 850. c. XII. 383. Ejus dignitas. III. 318. b. IV. 183. c. præstantia. I. 402. d. et decus. I. 337. a. Ab initio palmam principatus accepit, quomodo. IV. 183. b. Semper virginitatem conjugio comparata, primas partes tenuit et omnem dignitatem. I. 304. a. Matrimonio melior est, et tanto melior, quanto cælum terra, quanto hominibus angeli. I. 336. c. d. At non rite servata, matrimonio longe est inferior. I. 304. a. Etsi virginitas matrimonio multum præstantior sit, non ideo conjugium vituperandum, imo vero aliquando suadendum. I. 333. c. d. e. Mortales repente attollit virginitas. I. 403. b. Virginitatis amatores non inferiores angelis. I. 403. b. 406. Imo eorum qui in terris degunt, cum cælitibus vitæ similitudinem molitur, mortales angelorum æmulos reddit. I. 337. a. Virginitatis sertum magis ornat, quam corona regia. I. 307. c. Flos virginitatis, vestis Ecclesiæ. V. 246. b. Virginitatis commoda II. 897. b. 898. Virginitas, si colatur, non leve nobis compensationem reddit, dum nos tot ærumnis et curis liberat. I. 380. Non virginitas nostrum genus minuit, sed peccatum. I. 343. c. Virginitatis præmia. I. 330. c. Virginitas admiranda, et multis digna coronis. I. 357. 358. 363. Ejus encomia. I. 317. b. 348. 346. d. Multis

laudibus ab omnibus effertur virginitas. IV. 825. c. Qui illam despiciunt, ingens eis inest periculum. I. 346. c. 349. b.

Virginitatis difficultas. I. 350. a. b. 351. III. 633. c. Igni virginitas comparatur. I. 631. II. 348. c. Illis qui rem accurate perpendunt, magnum quoddam martyrium est virginitas. II. 896. e. 897. Qui virginitatem elegit, per angustam et arctam viam incedit. I. 978. b. Virginitas majores parit labores. XI. 834. b. Minores tamen sunt doloribus parturientis. I. 393. e. et in matrimonio multo plus est difficultatum. I. 380. e. Magnæ gratiæ ope eget virginitas. VII. 703. c. et opus habet manu superna. IV. 183. c. Si quis non potest illam servare, caste connubium ineat. I. 350. c. d. VII. 838. c. Qui virgo permanere potest, ac matrimonium contrahit, summum sibi damnum acquirit. I. 350. e. Objectio contra virginitatem, et solutio. I. 340. d. e. 341. Virginitas benignitati sit conjuncta. III. 317. d. Quæ enim elemosyna caret, exstinguitur. II. 349. Etsi virginitatem serves, si elemosynam non colas, extra thalamum sponsi es. III. 317. d. VII. 846. e. Virginitas sine aliis virtutibus non prodest. III. 376. b. 377.

Virginitatis nomen quidem notum Græcis et gentilibus. I. 304. a. b. VII. 12. Nihil simile vel per somnium imaginati sunt. *Ib.* Virginitatis decor in Veteri Testamento ne nominabatur quidem; quod autem in Novo splendidus futurus esset, indicat David (*Ps.* XLIV). I. 693. a. 694. Virginitas quomodo in mundum introducta. V. 359. c. Nemo veterum potuit illam servare. II. 351. b. aut certe, si quis eam coleret, res mira prorsus erat. IX. 602. d. Christus occulte eam suadet. VII. 701. a. b. Paulus, modestiæ causa, suam virginitatem donum appellat. I. 360. a. Nunc ubique terrarum sparsa est. IX. 602. d.

Virginitas hæreticorum præmium non habet. I. 328. b. Imo de illa dant pœnas. I. 330. b. e. De Virginitate liber. I. 328. *sqq.* Memoratur. X. 196. b. *Fid.* MATRIMONIUM.

Virginitas est incorruptibilitas. VI. 734. c.

Virginitas propositi, et virginitas necessitatis. V. 780. d.

VIRGO vera, quæ. III. 647. a. 648. Scriptura solet puellæ nomine virginem vocare. VII. 88. a. Apud Græcos seu gentiles virgines non erant; in quo semper Christianis concesserunt primam dignitatem. I. 304. a. Virginum chori ubique terrarum. III. 647. a. 648. V. 309. c. IX. 626. x. 33. a. Virgines Christo dicatæ, delicias respuentes, asperimam vitam agebant. XI. 113. Earum vita describitur. *Ib.* Virgo est radix nuptiarum.

III. 477. A: sponsa Christi. I. 326. A, B. similis angelis. I. 337. Dignior rege caelesti grex sunt virgines. I. 486. A.

Virgines facilius cælum consequi possunt quam nuptæ. I. 371. D. Nullius egent quod in seipsis positum non sit. I. 390. B. C. Quanta illis insit tranquillitas. I. 393. B. C. Nulla cura anguntur. I. 390. A. B. Virgo crucifixa et a præsentibus libera, in cælum quotidie suspiciens, fruitur gaudio spiritus. V. 218. A.

Virgines quomodo a matribus erudiendæ. III. 272. C. Quo pacto priscis temporibus educabantur. III. 271. E. Quanta sollicitudine virgines a parentibus custodiebantur. III. 235. A. Virgines curare debet episcopus, sed cum timore. I. 486. A. 488. D. Justius adjuvantur infirmiores quam juniores, et vetulæ quam juniores. I. 291. D. Qualis sponsus quaerendus virgini. XI. 489. A. B. Cui virgini nubere permittat Paulus. I. 364. B. C. Cujusdam virginis historia. IX. 392. B. C. Diutius pulchritudinem conservant virgines quam conjugatæ. I. 280. E. A. Ad virgines frequenter missæ obstetrices, ut probaretur virginitas. I. 306. A. 307.

Virginum officia. X. 196. E. A. XI. 672^a. D. 673. et mores. I. 321. E. Virginis quæ mundus, quæ pulchritudo. I. 392. D. Ejus modestia. I. 392. E. A. 393. Illi quam necessariae honestas et decora assiduitas. I. 406. A. B. Virginem non decent cultus corporis et vestis pretiosa. I. 303. A. 324. B. C. XI. 661^a. A. 662. Non in vestibus aut colore, sed in animo et corpore virginitas est. I. 333. E. A. Virgini fastus et nuptiarum despectus perniciosus. I. 334. Raro foras egrediatur. I. 488. C. Pecunias et facultates curare non debet. I. 290. 488. Arcenda est a funeribus ac pervigiis. I. 488. C. Virginum certamina. I. 337. 363. 364. 486. B. C. 487. Paulus virginibus nullum fere præbet solatium, sed assidue pugnare illas jubet. *Ib.*

Virgo esse non potest quæ a fide deficit. I. 33. A. nec illa quæ de rebus terrenis est sollicita. I. 403. C. Talis enim muliere nupta deterior est. I. 403. D. Virginitatem colentis scelestior est lascivia quam meretricis. II. 898. A. Virgo, si post promissam virginitatem se violari siverit, facinus adulterio gravius perpetravit. I. 431. C. Tempore Chrysostomi innumere, in sanctorum virginum chorum ingressæ, debacchatæ sunt. I. 486. B. Ipsæ virgines gestis suis id efficiunt, ut despiciantur. XI. 662^a. B. Qui secum habitantes virgines habebant, carpuntur. VII. 235. A. 256. Virgines ob subintroductos viros, dedecore afficiuntur. I. 304. A, B. 303. A. *sqq.* Hujusmodi

virginum turpitudine quanta. I. 323. Nudæ virgines ad spectaculum virorum in palæstram introducebantur. VII. 11. A. Hæreticorum virgines non sunt vere virgines. V. 216. E. Non enim animos solum, sed etiam corpora polluant, quo sensu. I. 332. B. C. 333.

Virginum oleum in parabola (*Matth. XXV*), quid significet. VII. 848. D. Fatuæ virgines oleum, id est eleemosynæ benignitatem, non habebant. III. 316. A. 317. Amor pecuniæ lampades earum exstinxit. VII. 161. E. Ideo e thalamo ejectæ, quod, pecuniarum amore captæ, eleemosynam non erogassent. I. 63. B. 320. A. VII. 161. E. A. 846. A. X. 717. E. Virgines illæ post multos labores ac sudores, cum nullum haberent ex sua benignitate præsidium, non potuerunt apud se retinere Spiritus gratiam. III. 316. A. Virgines erant corpore, et corde non puræ. II. 360. B. *Vid.* VIRGINITAS.

Virgo Maria admiranda, VII. 63. et coronis multis digna. *Ib.* Quanta fuerit virtus ejus, ex angeli annuntiatione demonstratur. *Ib.* Virgo per Edem, terram virginalem, figuratur. III. 136. B. Maria ab Isaia virgo dicitur, non puella. VII. 87. B. 88. Virgo (Eva), lignum et mors, nostræ cladis symbola erant, quomodo. III. 907. B. Quomodo eadem ipsa nobis victoriæ causa. sint. III. 907. C. Pro Eva, Maria; pro ligno damni, pro ligno crucis; pro morte Adami, mors Domini. *Ib.* Virgo nos paradiso expulit, per virginem æternam vitam invenimus. V. 203. D. Operationem sancti Spiritus in utero virginis nemo potest explicare. VII. 38. B. C. Non est exploranda. *Ib.* Ipsa virgo, quæ Christum utero gestabat, noverat mysterii arcanum, ἀπόρρητον. V. 269. C. *Vid. not. a. Ib.* Virginis partui fidem faciunt steriles parturientes. III. 416. D. E. IV. 369. C. D. 370. maxime partus Saræ sterilis. II. 891. A. Virgo fuit ante partum et post partum. VII. 89. A. 90. *Vid.* CHRISTUS, INCARNATIO, MARIA.

Virgo Maria Deipara. II. 977. *Virginis partum probat partus Elisabethæ sterilis et vetulæ.* II. 944. *Sterilis et virgo inexpectatæ sunt matres.* II. 944. A.

VIRTUS vera quæ. IV. 509. E. Coniunctam habet humilitatem. IV. 416. C. D. Virtus omnis iustitiæ nomine comprehenditur. V. 24. B. IX. 199. E. Iustitiā totam virtutem vocat Paulus. XI. 748. C. et iustum appellat qui virtutem exercet. XI. 644. A. Virtutis argumentum est sæcularium abnegatio. XI. 822. Virtus universa bonitas est. IX. 802. E. A. Virtus prima et universa, quæ. XII. 312. D. Animæ tota philosophia, virtus. VII. 218. C. Virtus hominis est veræ doctrinæ diligens

studium et vitæ honestas. III. 333. A. B. In natura nostra omnium Conditor inserit certam virtutis scientiam. II. 161. B. IV. 300. C. 301. nec opus est cum laboribus aut fatigationibus circumire et quærere an bonum sit talis virtus. II. 161. C. Actionem vero et emendationem voluntati nostræ concessit. II. 161. B. At non ex studio nostro tantum virtus pendet, sed etiam ex superna gratia. VII. 286. C. Virtus non necessitati subjacet. V. 372. A. Si velimus, magnam undique habemus ad virtutem propensionem. X. 231. A. Secundum naturam nobis virtus inest; et non in natura, sed in voluntate et animo sita sunt, tam quæ ad virtutem, quam quæ ad vitia pertinent, quomodo. IV. 363. A. VII. 330. B. C.

Virtutis principium et finis, dilectio. IX. 737. Ex virtute, posito timore, caritas gignitur. XI. 712. E. Basis virtutis, honorare parentes. XI. 182. B. Virtus non par in omnibus exigitur. VII. 332. Majori virtute opus est illi qui majus donum accepit. I. 339. C. Primus ad virtutem gradus est, alienæ virtuti applaudere. I. 890. D. E. Virtus semper proficit, numquam sistit gradum. IX. 73. D. Deo magnæ curæ est ut in virtute crescamus. V. 89. A. Nihil autem æque ad virtutem promovet, atque cum Deo assidue versari et colloqui, eique perpetuo gratias agere. *Ib.* Post compunctionem, aptiores sumus ad virtutis actionem. V. 23. A. Virtutes mutuo quasi catena sibi coherant. VII. 221. B. Virtus maxima, omnia Deo adscribere. X. 548. B. Gaudere de bonis, virtus non parva. V. 391. E. Perfectæ virtutis est, non nequitiam vitare, sed bona fortiter adire quæ non jubentur. I. 335. B. Virtus maxima, magnam curam gerere ut proximus ædificetur. IV. 61. E. Magna justî virtus, quando eosdem habet quos Deus inimicos, et eosdem amicos. V. 72. D. Injuria affici potius quam afficere, hoc est maximæ virtutis. V. 88. E. A. Cacumen virtutis est, pro inimicis orare. VII. 275. A. Non omnes supremum virtutis fastigium assequuntur. I. 436. B. C.

Virtus, quanta res. I. 80. *sqq.* IV. 471. A. 690. A. XII. 511. D. Illius prærogativæ. IV. 241. D. VII. 342. B. Virtutis laus eximia. V. 215. A. Auro comparatur in Scripturis. V. 213. C. Nihil virtuti par est. IV. 77. B. 734. D. Nihil est virtute jucundius, nihil suavius, nihil desiderabilius. XI. 489. A. 820. C. nihil potentius. IV. 734. D. V. 334. C. Virtus stimulus et gladius acutus, quomodo. V. 306. A. Vis ejus et potentia, quanta. IV. 590. A. V. 339. D. VII. 342. A. 336. A. Virtus libera est. IV. 773. A. B. VIII. 79. E. A. et in servitutem redigi non potest. VI. 479.

C. Numquam expugnari potest. XI. 820. B. Ubi-cumque apparuerit, omnibus dominatur et prævalet. IV. 690. A. etiam regibus. IV. 773. B. Omnia superat, omnia vincit. XI. 820. C. patiendo scilicet. IV. 585. A. Invicta manet, nihil cedens hujus vitæ varietatibus. IV. 241. D. Numquam marcescit. V. 339. D. Etiam in hac vita potentiores insidiatoribus et plane invictos reddit suos. IV. 242. B. Virtus angelos facit. IX. 278. D. Immortalis est, et plus quam sol refulget. IV. 241. D. XII. 463.

Virtutis splendor. V. 343. Cum impugnatur, clarius fulget. III. 704. C. IV. 215. E. 684. Ex ærumnis fit potentior, et ex insidiis tutior. XII. 481. E. Virtus est honor hominis. V. 236. B. Honorem enim nihil ita conciliat, ut virtus, honorem non coactum, sed verum et genuinum. III. 542. A. Homines virtute præditi tamquam luminaria sunt. I. 112. A. Pecuniis sunt superiores. XI. 83. B. Virtute clariores efficitur quam opibus. I. 81. C. Talis est virtus, ut illam etiam ejus impugnatores admirentur. III. 628. VII. 558. B. XII. 314. E. Vel inde illam oportet admirari, quod inimicos suos laudatores habeat. V. 342. A. VII. 297. C. Ubique tamen apud improbos odium parere solet. VIII. 552. E. Vel solum se monstrans, in nequitia viventem dolore afficit. VI. 45. A. Fieri non potest, ut ii qui virtutem colunt, apud omnes bene audiant. VII. 220. B. Non potest, non potest sane qui virtutem sectatur, non multos habere inimicos. VII. 227. Sed per hæc longe splendidior erit. *Ib.* Virtutem sequitur gloria humana. IV. 47. D. In hac philosophia id est mirabile, quod furenti mari prospere naviget qui sincero ac ferventi animo eam consecatur. III. 820. E. Laudare prodest virtute præditos. IV. 879. D. Qui universalem virtutem possident, hos Christus mundos vocat. VII. 218. A.

Virtus, quantum bonum. IX. 443. A. IV. 236. E. Omnia bona parit. VIII. 284. Gaudium et continuum præbet voluptatem. I. 88. B. C. VII. 612. C. VIII. 279. B. Si voluptatem amamus, virtutem suscipiamus. X. 234. B. 383. C. Ex virtute ea accipimus quæ nunquam speravimus. XI. 56. E. Virtus, ut mater vere amans, securitatem affert. XI. 333. F. Nullus obex virtutem strenue colenti. VII. 524. B. C. D. Qui vitam ex virtute instituit, tranquillitate et sedata mente fruitur. V. 86. A. Æquabiliter semper vivit. VI. 270. A. Feras aut ipsam mortem non metuit. I. 84. IV. 773. B. Nihil damni illi accedit ex parentum improbitate. VII. 44. C. Nemo ei nocere vult, nec posset, si vellet. I. 83. 84.

Inimicos diligit. I. 84. E. Nulla re humana eget VII. 157. D. Non opulentia, sed virtus divitias parit. VII. 386. B. Hominem reddit inexpugnabilem. X. 383. B. et Deo familiarem efficit. V. 278. Nihil ita prudentem reddit, ut virtus. VIII. 284.

Unius virtute multi etiam pravi simul fruuntur. II. 793. E. Homo quidem unus virtute præditus integrum populum eripere poterit iræ divinæ. *Ib.* Qui virtute sunt præditi, non solum in hac vita, sed et post obitum, plurimum prodesse poterunt iis qui in se respexerint. IV. 523. E. Parentum virtus posteris prodest. II. 386. C. si tamen ipsi virtutem sectentur. IX. 724. A. Talis est virtutis natura, non ad futura tantum nos adjuvat, sed et hic jam retributionem præbet. II. 34. B. In ipsa operatione habet remunerationem etiam ante præmia. V. 334. A. 421. C. Virtutum studiosis mille coronarum materia paratur. IV. 60. A. Virtus latens præmium habet. IV. 336. A. Qui student virtuti, non labores, sed mercedem sibi proponunt. IV. 430. Virtutis præmium nemo potest auferre. I. 88. A. Fructus ejus perpetuo florent, et nunquam flacescunt, illiusque bona immortalia sunt. V. 304. Viaticum nobis paremus virtutum, ad vitam futuram. IV. 41. Sola virtus nobiscum hinc migrare solet. XI. 668. D. Virtus nomen immortale parit. V. 235. D. et memoriam gloriosam. V. 236. B.

Virtutis dotes. IV. 77. A. B. 78. Calida est et fervens. X. 624. A. Quæ nostra intersunt, virtus sunt et philosophia. X. 313. B. Una opus habemus virtute; hæc nos servare poterit, et nos mittet in regnum cælorum. VIII. 337. C. Virtute absente, nihil prodesse potest; virtute præsentē, nihil damni potest inferri. IX. 278. D. Fieri non potest ut sit pax, nisi virtus exerceatur. XI. 83. A. Principium salutis, virtutis actio. V. 23. A. Ad virtutem quomodo accedendum. XII. 194. Multæ sunt virtutis viæ, sicut et margaritarum multa sunt discrimina. XI. 679. Duæ autem præcipuæ, a vitio scilicet liberatio, et virtutis actio. V. 33. A. B. Ubi est ingens virtutis recte factum, atque ideo nec sub præcepti necessitate concluditur, expectandum est desiderium eorum qui eo perfuncturi sunt. I. 339. D. E. A. A prima ætate virtuti incumbendum. I. 132. A. B. Etiam in mediis urbibus coli potest. IV. 503. D. E. In virtute progressus, qui fiat. VII. 183. A. Una virtus non sufficit, sed omni virtute opus est. XI. 33. Pars virtutis contempta, mala infert. VII. 721. C. D. Per exercitium virtus acquiritur. IX. 253. D. E. Sic enim fortior evadit animus. IX. 76. B. Quænam ad virtutum exercitium deducant.

V. 23. E. Si regnum cælorum vis assequi, multo tibi virtutum opus est exercitio. XI. 133. B. Post compunctionem aptiores sumus ad actum virtutis. V. 23. A. Virtus tunc efficax est, cum opera exhibet. XI. 849. Virtute omni caret si des sine operibus. XI. 764. Non minor de virtute cura exhibenda, quam de pecuniis. VII. 328. Collecta virtutum gaza omni diligentia custodienda, nec antè omnium oculos proponatur, sed in tutissimo mentis promptuario reponatur. IV. 40. E. A. Perpetua nobis virtute est opus, et extensa usque ad nostrum decessum. XI. 32. E. Virtus opere et exemplo melius docetur quam verbo. IX. 262. B. C.

Virtutis jugum suave, sed jugum tamen. VII. 484. A. B. 485. Virtutes parvo vendibiles. II. 397. A. Virtus facilis. XI. 846. A. et non aspera. X. 143. B. Est et simul laboriosa. VIII. 240. A. 241. arduaque res, quomodo. V. 141. B. Nullus vir qui virtutis viam capessat, expers erit dolore, ærumnis, tentationibus. XI. 767. D. Ante Christi passionem, difficilior erat virtus. VIII. 480. D. et post illius adventum, faciliior facta est. IX. 623. D. Magis ardua erat in veteri lege, quam in nova. IV. 894. E. Virtutis exercendæ difficultates. VI. 14. B. Quibus dura sit virtus. VIII. 521. E. Quamdiu in pravis affectibus versamur, virtutem asperam, inaccessamque putamus. VII. 233. C. Ardua est maxime iis qui cum paucis eam sectantibus conversantur. V. 141. B. Via virtutis quomodo facilis evadat. II. 833. C. D. VII. 330. D. In virtute prima laboriosa; quæ vero sequuntur, suavia. IX. 609. D. Ejus initium durum, finis non ita. X. 141. A. 142. 143. Post laborem, virtus levis facilisque est. VII. 233. C. D. Nulla virtus sine labore magnam refert mercedem. III. 674. A. Qui virtute præditus est, tunc gaudet et oblectatur, quando ad senectutem pervenerit, cum ei non pereat, sed potius germinet et efflorescat fructu. V. 91. D. E. Quæ virtutem lædere possint. III. 536.

Virtus Christi quanta. I. 704. E. Virtus Josephi patriarchæ. IV. 718. E. A. Tempore Pauli quanta esset virtus Christianorum. XI. 257. A. B. 258. Cum persequutionem paterentur, tunc maxime virtute florebat. IX. 212. E. A.

Virtus simulata damnatur. VII. 297. B. Hæretici, corrupti moribus et vita, ut seductores virtutis larvam circumferunt. VII. 332. C. Qui humanam sectatur gloriam, a virtute cito decidet. IX. 243. E. Non solum improbitatis actio, sed etiam a virtute cessatio, ut puniamur efficit. V. 23. A. Qui virtute præditus insidiatur, ipse est qui periclitatur. VII. 343. A. qui illos lædit, sese per-

dit. VII. 343. b. Virtutem odiosis et contrariis nominibus vocare, quam noxium. I. 107. c.

Virtutem inter et vitium magnum intervallum, ingensque discrimen. I. 978. A. b. Quamvis sit illa differentia. XII. 396. c. 397. Virtus facilis, vitium res difficilis. V. 87. b. VII. 644. c. et onerosa. VII. 644. c. In virtute et in vitio laboratur. VII. 314. c. 315. at in virtute labor minor, quam in nequitia. II. 112. Virtus plana est et expedita, improbitas perversa, varia et exitum non habens. V. 421. a. Vitium etsi secum habeat orbem universum, omnium est maxime imbecillum; virtus autem, etsi sola sit, omnium potentissima est. V. 61. e. Nihil est æque liberum, ut virtus; nihil æque servum, ut vitium. V. 262. d. 263. Virtus fortis, nequitia infirma valde. IV. 682. b. VII. 870. b. Quomodum virtus etiam impugnata, floret et splendidius lucet, sic improbitas tum etiam cum colitur, imbecillitatem suam prodit, atque ingentem risum promovet. III. 696. a. b. Virtus majorem affert voluptatem, quam malitia. X. 231. a. 232. Nequitiae voluptas brevis, dolor perpetuus; virtutis immortale gaudium, temporaneus labor. VIII. 212. d. Virtus in vitam desinit, voluptas vitii in mortem. IX. 608. d. Omnis virtus puritas et mundities, peccatum omne immunditia. XI. 528. Virtus et vitium non ex natura, sed ex libero arbitrio et animi proposito. IV. 803. e. 806. VI. 144. c. Virtus est secundum naturam, vitium contra naturam. XI. 16. e. Virtus est inserenda, vitia avellenda. XI. 133. c. d. De Virtute et vitio Ecloga. XII. 823. sqq.

Virtus est viro perfecto ornamentum. VI. 479. d. a. *Radix omnis virtutis, innocentia.* V. 783. b. *Virtutes arbitrii sunt, non necessitatis.* VII. 631. d.

VITUTUM cælestium officia. VI. 77. b. Superne Virtutes cum quanto tremore de Deo loquantur. II. 106. Patrem videre non possunt. I. 589. b. *Vid. ANGELI.*

VISCERA quomodo laudent Deum. V. 636.

VISO pro cognitione in Scripturis accipitur. I. 582. 589. b. VIII. 493. Visionum et somniorum distinctio. IX. 293. c. Non opus nobis est sensibili visione, cum fides vice omnium sit satis. VII. 188. d. Morientium visiones. VII. 613. b. c. Visio Dei in cælo, pro sanctorum captu. I. 603. d. e. Visiones angelorum adstantium in sacrificio. I. 519. c. d.

VITÆ præsentī non adhærendum, considerata ejus brevitatem. IV. 242. Vita præsens quam brevis. IV. 330. d. Diei nomine tota exprimitur. V. 182. b. Nihil aliud est quam hebdomas una, octa-

va vero est magna dies Domini. I. 178. d. Brevis præsens vita, si cum futuro sæculo comparatur. I. 974. e. Quid est ad infinita sæcula? I. 16. b. Id quod est veritati somnium. I. 13. d. e. 390. e. a. 886. d. 971. b. c. id quod est exigua gutta ad pelagus immensum. I. 886. d. Vita præsens fallax, umbra et somnium. IV. 417. c. non vera vita. I. 49. d. Somnus est. IX. 764. a. flores verni, umbræ imbecilles, somniorum fallacia. III. 793. d. aranea et umbra. VII. 411. a. umbra, imo umbra inanior. I. 50. c. scena vel somnium. XI. 686. b. nihil a scena differt. I. 46. a. nihil differt ab amnium fluentis. IV. 241. e. Vita præsens quasi nidus conglutinator paleis et luto; cum hiems advenerit, omnia sponte cadent. XI. 389. d. Vitæ præsentis curipus transiendus. V. 399. b. 503. Vita præsens longa videtur bonis, malis autem brevis. V. 399. a. Brevitatis vitæ consideratio non turbat philosophum, quem docet æstimare res prout per se sunt. X. 420. c. d. Vitæ hujus brevis ex Dei clementia, ne diutius laboremus. I. 17. 18. Vitæ longitudo non expectanda nec desideranda. I. 426. Sæpe tutius ac melius est ut consummatur in brevi. *Ib.* Vita præsens non magni facienda est, sed despicienda præsentia, ut concupiscamus æterna. III. 37. a. Vitæ præsentis non esse additum est maxima pars philosophiæ. IX. 359. a. Vitæ mollis amor mortis timorem parit, dum asperitas Christianis congrua facit vitam futuram concupiscere. II. 90. b. c. Vita præsens in tantum bona est, in quantum futuræ materia nobis efficitur. II. 91. b.

Vita præsens despicienda propter vanitatem nimiam et instabilitatem. IV. 416. e. 417. b. c. Vita præsens incerta est; futura certissima. IV. 803. Res hujus vitæ quam incertæ. IV. 803. c. Rotæ comparantur. *Ib.* quam fluxæ. III. 434. a. b. somniis similes. XII. 143. a. 144. umbræ naturam imitantur. III. 783. e. quasi in transitu viatoris aspiciuntur. III. 784. Priusquam recte appareant, avolant. IV. 803. d. mira celeritate recedunt. *Ib.* Umbris imbecilliores, simul apparent et avolant. V. 24. e. Vitæ voluptates nihil ab umbris et somniis differunt. I. 47. a. neque divitiæ, neque gloria, nec alia quæque in hac vita magis stabilia. *Ib.* b. V. 34. a. Vita præsens fluxa et fallax. V. 618. a. fluxa ut arena. XI. 668. a. Ejus finis respectu singulorum eadem vim habet ac consummatio sæculi. VII. 469. b. Finis ille quam incertus. X. 701. c. 702. Cur Christus vitæ ejusque finem incertum reliquerit. VII. 839. b. 840. Ignoratur ad utilitatem viventium. XI. 564. a. b. c. Res nostræ non sunt hu-

jus vitæ limitibus circumscriptæ. II. 13. c. 16. V. 54. b. Vita hæc non est nostra, sed alia quædam est vita nostra. XI. 430. c. Vita hæc non vera vita, ubi anima inter tot curas distrabitur, tot servit, tot vivit hominibus, sibi numquam. I. 49. d. In hac vita etiam bonis mala permixta sunt. VII. 611. b. c. sed illa sola vera vita est quæ, libera a morte, habet bona pura, non mixta. V. 367. b. Vita hæc terra et aqua est; ubi cuncta instabilia instar pulveris, fluuntque ac diffluunt instar euripi. XI. 432. e. Vita præsens via est. III. 754. d. Ad aliam tendit meliorem, quæ est immortalis. V. 256. b. Est peregrinatio. III. 465. d. diversorium. 466. incolatus. V. 397. d. *sqq.* Imitandus peregrinus qui totus in patriam tendens, non molestiam capit ex eo quod abrupta, non semper prata pertranseat. III. 784.

Vita præsens non diligenda; nam tota ærumnis referta est. VII. 408. c. 409. Luctus ac gemituum est totum præsentis vitæ tempus. I. 151. Hæc vita carcere nihilo melior est. VII. 210. c. Vita sanctorum per omnia contexta ærumnis. IX. 448. d. Vita omnium hominum ærumnis plena. I. 266. e. 267. 525. d. Si habeant omnia terrena pro lubito, deficit autem securitas, vitam agunt leporis, omnia pertimescentes, umbras suspectas habentes. V. 430. d. Vita hæc laboriosa, tum quia multus est malorum proventus, tum quia plurimam habet vanitatem et curas importunas. V. 399. Vita hujus sollicitudines quæ. I. 49. b. Vita præsens mare magnum et spatiosum multas habens belluas, piratas, petras, latentes scopulos, crebrisque turbatum fluctibus. IV. 799. b. Res vitæ hujus tempestas, et tempestate tristiores. X. 571. e. Vita præsens plena somniis et visione, quæ sunt terrenorum concupiscentiæ. XI. 567. f.

Vera vita non est præsens et terrena, sed cælestis quæ habet ortum in baptismo. XI. 432. c. d. e. Vita hæc cælestis a terrena differt magis quam aurum a luto. *Ib.* d. Vita spiritualis, cujus consummationem expectamus, et quæ inchoatur in baptismo, quanto terrena melior, quanto sublimior. VIII. 167. d. 168. Vita futura quam præstet præsentii. III. 475. d. Vitæ æternæ felicitas. I. 18. b. *sqq.* quam præstet præsentis vitæ felicitati. I. 24. Ejus descriptio per singulas causas gaudiorum, quibus animam inebriat. I. 18. b. *sqq.* Summæ deliciæ fruendi consortio Christi. I. 19. d. 20. a. 23. c. 24. Vitæ cælestis felicitas quam in baptismo habuimus. IV. 844. A vita et gloria æterna excidisse major est pœna quam ipsa gehenna. I. 20. a. 21. 23. b. Vitæ æternæ argumentum sunt sancti

ærumnose, improbi prospere hic agentes. II. 16. d. e. Immortalem vitam cur sæpe memoret Christus. VIII. 318. Nihil optatius, nihil suavius hominibus, quam vita sine fine. *Ib.* d. e. Vita diuturnitas tantum in Veteri Testamento promittebatur; sed Christus æternam promittit et donat. *Ib.* Vita auctor est qui a seipso vitam habet. IX. 84. Nulla comparatio potest institui inter vitam præsentem et futuram. I. 886. b. c. d. VI. 348. Vitam futuram speranti mors timenda non est. II. 73. c. d. De futuræ vitæ deliciis et præsentis vilitate concio. III. 402.

Vita præsens datur non ad fruendum, sed ut pro futura negotiemur. VIII. 210. a. 211. Omnino non potest sine laboribus et sine ærumnis duci. XI. 366. b. V. 366. c. Ideo Deus laboriosam nobis vitam reddidit, ut nos a servitute liberaret, et in puram libertatem adduceret. IX. 568. e. II. 91. b. V. 366. c. Laboriosam et ærumnosam reddidit, ut futuram concupisceremus. II. 91. d. e. Labores et ærumnæ vitæ hujus nihil sunt, æternis præmiis comparati. VII. 832. d. e. a. Vita præsens tempus laborum et certaminum; futura præmiorum et coronarum. I. 226. *sqq.* V. 26. d. Labores vitæ præsentii Deus attribuit, quia brevis est; bona autem in futuram reservavit, quia æterna. V. 35. d. Vita laboriosa ad cælum ducit, vita mollis in perniciem. II. 38. 39. Vitam mollem ne sectetur qui cupit placere Deo. I. 919. b. Vitæ præsentis voluptatibus frui non possumus et futuræ. I. 226. 227. Vita hæc precum tempus est, non ebrietatis. X. 291. a. Non cibi causa data est, sed cibis vitæ causa. I. 881. d. IV. 240. c. Vita isthæc tempus serendi est. IV. 398. tempus tristitiæ. V. 144. d. certaminis est tempus, non quietis. I. 914. II. 46. c. 813. b. IX. 143. c. d. XII. 82. d. 83. Quasi palestra. IV. 730. d. V. 108. d. Semper hellic impetita. V. 46. a. b. c. 47. Versatur in certamine, et innumerabilibus inimicis plena est. V. 56. c. Securitas vitæ non querenda; non enim est ex omni parte possibilis. V. 366. e. Sed Deo gratiæ agenda, qui liberat a periculis. *Ib.* a.

Vita bene instituendæ et agenda ratio. XI. 461. a. b. c. Vitæ et mortis variæ distinctiones. XI. 246. b. c. d. 247. Sed animi vita constat et religione et actionibus vivendi quæ cum religione consentiant. II. 932. d. Et mors animi est vita a pietate et legibus aliena. *Ib.* Vita bona quæ. VII. 546. e. a. Vita optima non aliunde quam ex divina operatione. IX. 399. c. Vita præsens via est, quæ ut secundum justitiam a manu superna deducatur opus habet. V. 42. c. Vitæ radix justitia. IX. 572. d. Vita omnis quæ agitur ex virtute, est justitia. XI. 205. d. Vita recta est veritas; peccatum

et mendacium est vanitas. XI. 111. A. Vita debet consonare cum fidei dogmatibus, et dogmata prædicare vitam. IV. 17. A. Vita proba et pura juvat ad fidem. IX. 400. A. Est basis et fundamentum virtutis. IV. 672. A. Vita corrupta impedimento est quominus sublimia dogmata assequamur. V. 20. B. Est incredulitatis causa. VII. 790. A. Multi tamen fidem perfectam habuerunt cum vita flagitiosa. V. 432. B. IX. 399. C. Sunt omnium miserrimi. V. 432. B. Non fides modo, sed vita bona requiritur. I. 64. D. E. 63. VII. 721. B. In præsentia vita faciendi sunt amici per eleemosynam. V. 231. B. Totius vitæ sola mutatio, non opera exteriora absque emendatione possunt iram Dei placare. II. 48. B. C. 49. Vitæ emendationi prodesse potest historia. V. 2. B. Vitam bonam segnitias facile dejicit. VII. 131. A. Vita inculcata nihil prodest ignavo et somnoloso. XI. 49. A.

Vita bona nihil melius. XII. 197. Vitæ virtutis studiosæ nihil comparari potest. IV. 297. C. Est via Domini. V. 432. C. Vitæ puritas quam opportuna et bene congruens. XII. 148. A. Laudes Deo conciliat. IX. 68. C. Ad Dei gloriam cedit. IX. 706. C. Quantum valeat ad persuadendum. IX. 399. C. Signis præstantior est, ad persuadendum magis efficax. VII. 424. A. 425. Vita pura hic in terris nondum coronas, sed pignora coronarum habet. V. 253. D. E. Christianæ vitæ perfectio. II. 503. C. Angelica est vitæ evangelica. II. 403. B. C. D. Qui vivit Christo, solus liber est. I. 49. E.

Vita communis priscorum Christianorum. IX. 104. C. D. 105. 116. A. B. Vitæ et conditionum tanta inæqualitas ex divitum avaritia et arrogantia provenit. VII. 103. Vitam ad communem utilitatem ducere gratum est Deo super omnia. VII. 832. A.

Vita Christi vitæ nostræ proponitur in exemplum. VII. 738. C. 739. Vitæ sanctorum historia nobis perutilis, ut ad imitandum provocemur. IV. 567. C. Vitæ nobis speculum est. VII. 71. A. 72.

Vita hæc peregrinatio est et incolatus. V. 833. B. 836. *nox est.* V. 792. E. *Vitæ contemptus rerum humanarum despectum parit.* III. 998. D.

Vitium unde oriatur. XI. 569. E. F. A. Præter naturam est, sicut morbus; virtus secundum naturam. XI. 16. E. Non in natura, sed in arbitrio et voluntate situm est. IV. 332. C. 333. Quam cæcum sit vitium, et quomodo excæcatum animum adducat in perniciem. XI. 127. A. B. C. 128. Vitii fœditas. V. 342. B. Vitiositas nos porcos facit, famem affert animæ. XI. 333. C. Omne vitium est ebrietas animæ. XI. 567. E. Obtenebrat et excæcat mentem. V. 20. D. 21. Vi-

tium animæ mors est. III. 703. A. A Spiritu sancto vocatur interitus. V. 124. C. Qui subiectus est vitiiis, non vivit. IX. 630. Vitium contra naturam homicidio pejus; quia melius est mori quam contumelia affectum vivere. IX. 498. B.

Vitii et virtutis collatio per contraria. V. 334. C. D. In vitio ut et in virtute laboratur; sed longe dispari fructu. VII. 514. C. 515. Virtus res facilis; vitium res difficilis. V. 86. B. Vitium servum, virtus libera. V. 262. D. 263. Vitium momentaneam habet voluptatem, dolorem perpetuum; virtus levem laborem, immortalem fructum. IV. 847. B. 848. Vitium nomen solum habet voluptatis, re autem ipsa vacuum est. X. 233. E. 234. Etiam nunc est in iucundum, onerosum et molestum: virtus ineffabilem voluptatem habet. X. 233. C. Vitium etsi secum habeat orbem terrarum, semper est imbecillum; virtus etsi sola sit, est omnium potentissima. V. 64. E. Vitium est animæ inimicum, infestum et perniciosum. V. 138. B. Vel ante supplicium vitium est sibi pœna; quemadmodum virtus habet in se præmia etiam ante coronas. V. 84. D. 421. B. C. 511. B. C. D. Vitia præclaris appellationibus obtegere, virtutem contrariis nominibus dehonestare, quam malum et nocivum sit. I. 106. B. 107. Vitium quod laudatur ab iis qui eo laborant, magnam facit accessionem male cupiditati. V. 259. A. B.

Vitia quomodo corrigenda. IX. 611. E. Mature et a prima ætate corrigenda. I. 134. B. 135. Vitii aditus initio intercludendus. VII. 919. B. 920. Paulatim eradicantur. II. 403. A. B. C. Consuetudo vitiorum quid pariat. V. 289. C. D. Vitium animæ nullum insanabile. IX. 212. C. Vitium aliquando vitium superat, aut timor humanus; cur non timor Dei et supernæ gloriæ intuitus? IX. 244. D. E. A. 245. Vitia sedat psalmodia. V. 460. B. Vitio nullus accessus ad eum qui lectum suum rigat lacrymis secundum dictum prophetæ. V. 53. C. Vitia etiam proximi, cum fieri potest, emendanda. I. 764. 763. Etiam si vera sint, silentio tegenda. VII. 512. B. C. 513. Vitia senum describit Chrysostomus, eosque hortatur ad emendationem. XII. 110. A. 111.

VITULUS ab Israelitis adoratus erat Apis. V. 831. E.

VOCATIO non ex merito, sed ex gratia. VII. 768. D. Omnes sunt vocati, sed non omnes accesserunt. IX. 674. A. Dei vocatio nullum cogit, licet omnia faciat et operetur ut suadeat esse bonum. VII. 869. B. Necessitatem non infert, et permittit homini dominium propriæ voluntatis. II. 588. E. Inde meritum et beatitudo. VII. 537. D.

VOLUNTAS ostenditur ubique domina. II. 315.

A. B. In voluntate hominis positum est vel malitiam vel virtutem eligere. IV. 228. c. d. 229. Voluntas non alligatur naturæ terminis, sed libertate arbitrii honorata fuit. VII. 392. Deus non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. XII. 177. d. Quando autem nos elegerimus, tum nobis multum affert auxilium. *Ib.* c. d. Velle cuius sit. XI. 293. c. *sqq.* XII. 177. c. *sqq.* Deus nobis volentibus operatur in nobis. XI. 296. d. Ipse et propensionem dat voluntatis et operationem. XI. 296. d. *sqq.* Si voluerimus, tunc operabitur ut velimus; operatur ipsum bonum, operatur per ipsum etiam velle. XI. 296. d. Quia quod est amplius, est Dei; ideo Paulus totum illius esse dicit, loquens convenienter humanæ consuetudini. XII. 178. Voluntas sine gratia non agit, ut nec gratia sine voluntate. VII. 888. A. B. Predictiones voluntati nostræ necessitatem nullam inferunt. VII. 840. A. Voluntas libera honorum radix. VII. 537. d. e. Voluntate libera boni efficimur. II. 608. 319. 462. E. A.

Voluntati, non operi completo, penam et mercedem statuit Christus. VII. 279. B. Ad salutem non opus est multis, sed sufficit solum velle, et totum effectum est. VII. 872. B. XI. 846. A. Unus qui voluntatem Dei faciat, sexcentis impiis melior est. I. 1 B. Voluntas depravata potest corrigi. III. 237. E. Opera, præsertim quæ non ex mandato aut debito, sed ex voluntate et proposito fiunt, pariunt splendidas coronas. II. 379. A. Scutum bonæ voluntatis quid. V. 43. B. c.

Voluntaria sacrificia ea quæ ex animi libertate offerebantur. V. 878. A. B.

Voluntas Patris et Filii eadem. VII. 339. B. una. III. 26. 30. una Patris et Filii et Spiritus sancti. VIII. 529. A. *Voluntas una Patris et Filii et Spiritus sancti.* VI. 363.

Voluntates duæ in Christo. III. 25. c. d. 26. quomodo. VIII. 268. Voluntates duæ per hæc verbâ, *Non sicut ego volo, sed sicut tu*, enuntiantur, alia Patris, alia Filii, secundum humanitatem. I. 625.

VOLUPTAS quid. I. 89. B. sensuum quæ. *Ib.* A. Sensibilis illa quam brevis. I. 89. B. *sqq.* Brevis et temporaria; dolor autem perpetuus. I. 887. A. IV. 9. d. Voluptas vitii brevis et temporanea. IV.

847. A. 848. parit dolorem perpetuum. *Ib.* et X. 232. d. Voluptas non minus est malum quam dolor. VII. 500. A. Voluptas ex libidine quam turpis, brevis et molesta. I. 90. d. e. quedam horrenda. IX. 493. A. *sqq.* Voluptates et felicitates vitæ inanes sunt. V. 17. A. 18. Voluptas et gloria mundi sunt mendacia. XI. 351. E. Voluptas mundana quanta mala secum afferat. XI. 673. Voluptatis tyrannis quanta. XI. 673. A. Voluptas desinit in mortem; virtus in vitam. IX. 608. d. 609.

Voluptatem veram qui vult sectari, fugiat juveniles concupiscentias. IV. 848. c. Voluptatem si amamus, virtutem suscipiamus, ut et præsentia et futura bona assequamur. X. 234. B. Voluptas vera quæ. IX. 446. c. d. 447. XI. 649. F. A. B. pura et solida quæ. I. 316. A. Vera et unica voluptas lætari in Deo. V. 114. A. E. 115. Quibusvis armis fortior ac valentior est voluptas quæ secundum Deum percipitur. X. 493. c. Humilis animus quanta voluptate semper fruatur. IX. 154. c. d. 155.

Voluptas temperantiæ. X. 103. c. *sqq.* Major est voluptas in moderato cibo quam in nimio. II. 928. A. B. c. 929. Voluptas in conviviis potius ex fame quam ex ferculorum copia. II. 37. 38. Voluptate multo melior est purissima sanitas. II. 39. A. Multi in sæculo admodum delicati, eruditi per ærumnas in philosophorum vitam se transferunt, et in omni virtute et austeritate vitam agunt. I. 169. c. d.

VOX apud regium Psalten sunt promissa et pollicitationes. V. 376. c.

Vox inimici invisa et hostilis placida et iucundissima nobis videtur, ubi iram posuerimus. IV. 899. Vox sanguinis clamat ad Deum de terra, quomodo. IV. 193. Vox Davidis fregit audaciam Goliath, et prostravit alienigenam. IV. 899. c. d. Vox tubæ in Scriptura apostolos significat. V. 233.

VULCANO Apollo indicat adulterium Martis et Veneris. II. 681. Vulcanus vocatur a Libanio *Ignis penuarius.* II. 679. A.

VULNERA cur Christus servare voluerit. VI. 933. B.

X.

XANTICES, seu Aprilis, primus conceptionis mensis. II. 427. c.

XENODOCHIA morborum dolorumque exempla suppeditant. I. 273. B.

ΞΕΝΩΝ, hospitium, communis Ecclesiæ domus peregrinorum. IX. 383. E.

XENOPHONTIS locus citatus. I. 281. A. Xenophon Cyri puerilem descripsit institutionem. VI. 370. Xenophontem tacito nomine in exemplum affert. VII. 409. A. D.

XERXES Darii filius et successor. I. 787. C. Græciam bello impetiit. VII. 432. D.

XOROBABEL. *Vide* ZOROBABEL.

Y.

ΥΠΑΚΩΗ, responsum, ὑπακούειν, respondere. V. 156. B. 168. D. etc., quid significant istæ voces. *V. Monitum in Expositionem Ps. XLI. V. 154. 155.*

ΥΠΑΡΧΟΣ, Prætor. III. 90. A.

ΥΠΕΡΒΑΣΙΣ, seu supergressio, est nomen *Paschæ*. VIII. 943. E.

ΥΠΟΥΑΑΕΙΝ, succinere. V. 156. B. etc., quid significet. *V. Monitum in Expositionem Ps. XLII. V. 154. 155.*

Z.

ZACCHÆI pœnitentia et restitutio in exemplum adducitur. I. 610. A. *Zacchæi opes non solum ex rapinis, sed ex paternis facultatibus constabant.* VIII. 772. A.

ZACHARIAS filius Barrachiæ quis. VII. 808. D. C.

ZACHARIÆ, summo sacerdoti, angelus apparuit. II. 426. Zacharias mensis septimi decima die in sanctuarium ingressus est, ut lege præscriptum fuerat. II. 428. E. in festo tabernaculorum. *Ib.* A. Zachariæ lingua ligata fuit ob animæ peccatum. VI. 38. A. Zacharias pater Joannis Baptistæ. VII. 162. B. *Zacharias, Joannis pater, in potentia Dei et verbo angeli non confidens.* II. 943. E. *Cum Abrahamo comparatur.* II. 949. E.

ZAMOLXI quæ attribuuntur fabulosa sunt. II. 643. A.

ZARA interpretatur Oriens. IV. 687. E. Est figura Ecclesiæ. *Ib.* Cur nominetur in genealogia Christi. VII. 42. C. Zara ex utero manum extrahens quid significet. VII. 43. B. C.

ZEBEDÆI filii petebant a Christo regnum sub sensum cadens, in quo nullas ærumnas passuri essent. VII. 727. C.

ZELOTÆ quidam sint. 390. D.

ZELOTYPÆ malum. I. 235. D. IV. 529. D. Desinit in insipientiam. IV. 630. D. E. Mala inde fluentia matrimonii voluptatem longe superant. I.

381. E. A. Horum descriptio. *Ib.* et 385. E. A. Zelotypiæ lex vetus. I. 810. A. B. 811. C. *sqq.* Zelotypiæ insaniam tanta est, ut hac semelægritudine correptus etiam propriam salutem contemnat. IV. 373. B. C. Qui zelotypia laborant, etiamsi aliunde omnibus bonis abundant, tamen sunt omnium miserrimi. IV. 451. C. D.

ZELUS Dei non est affectus. I. 315. A. Zelus sine venia, potius furor est quam zelus. IV. 797. A.

ZENO apud Græcos novas opiniones et peregrinas vivendi rationes inducere conatus est, quæ non steterunt. I. 770. A. De republica scripsit, legesque edidit. VII. 41. C. Fuit philosophus Ionicus et Ephesius. XI. 2. A.

ZONA in usu erat apud veteres. VII. 167. E. Zona vel pectus vel lumbi præcingebantur. VIII. 2. C. *Zona S. Joannis significabat omnem libidinem studio castitatis in ipso emortuam esse.* VIII. 616. D.

Zona sponsæ quæ. V. 37.

ZOROASTRI quæ attribuuntur fabulosa sunt. II. 634. A.

ZOROBABELEM spectare Judæi dicebant quæ de exitu Christi de Bethlehem prænuntiata fuerant. VII. 121. C. Hæc opinio confutatur. *Ib.* Ita vocatus quod in Babele seu Babylone natus esset. *Ibidem.*

STILTINGI COMPENDIUM CHRONOLOGICUM

GESTORUM ET SCRIPTORUM S. JOANNIS CHRYSOSTOMI,

EXCERPTUM EX ACTIS SANCTORUM MENSIS SEPT. T. IV.

Cum post Montfauconium de rebus et scriptis Chrysostomi denuo disputasset Stiltingus copiose simul et docte, interesse lectoris putabamus, ut summam hujus disputationis paucis ante oculos haberet expositam, quo cognosceret in quibus vel consentirent vel dissentirent duumviri illi eximii, et simul insignia Sancti gesta scriptaque breviter perlustrare posset. Quare, tamquam corollarium ad vitam a Montfauconio scriptam, repetivimus hic quæ in compendium redacta Stiltingus ipse in fine Commentarii sui exhibuit. Singulorum probationem qui desiderat, is Commentarii paragraphos et numeros adeat, a nobis ubique additos, ubi illa non ordine data, paulo difficilior esset inventu. Indicandum etiam censuimus, quo loco editionis Montfauconii singulæ orationes vel libri legerentur. TH. FIX.

Compen-
dium chro-
nologicum
gestorum et
scriptorum;
note diaco-
nitum.

Circa annum 344 natus est S. Joannes Chrysostomus.

Circa annum 369, absolutis eloquentiæ studiis, sacras literas discere incipit, exponente S. Meletio episcopo, qui Joannem baptizat illo tempore. Hic deinde lector ordinatus.

Circa initium anni 372, relegato S. Meletio, Chrysostomus magistros accipit Carterium et Diodorum, ad quorum disciplinam deinde pertrahit Maximum et Theodorum.

Circa annum 373 scribit duo prima opuscula, seu epistolam geminam ad Theodorum lapsum.

Circa annum 374 Sanctus quæritur ad episcopatum; at se occultando evadit.

Sub finem anni 374 aut initium anni 378 amplectitur vitam monasticam in solitudine.

Circa annum 375 scripti sex libri de Sacerdotio. I. 362. ed. Montf.

Anno 376 scripti tres libri adversus Oppugnatores vitæ monasticæ. I. 44.

Forte non diu post, ac verisimiliter in solitudine, scripta Comparatio regis et monachi. I. 116.

Item in solitudine scriptus liber de Compunctione ad Demetrium; post hunc vero alter de Compunctione ad Stelechium. I. 122.

Anno 377, aut 378, probabiliter scripti tres libri ad consolandum Stagirium energumenum. I. 154.

In diaconatu.

Sub finem anni 380, aut initium anni 381, Sanctus, ob morbum ex cremo Antiochiam reversus, ordinatur diaconus.

Anno 384¹ scriptus liber ad Viduam juniorem, ac probabiliter ad eandem non diu post scriptus est liber de non iterando Conjugio. I. 338.

In diaconatu probabiliter exaratus est liber de Virginitate. I. 268.

Circa annum 382 compositus liber in S. Babilam contra Julianum et gentiles. II. 536.

In diaconatu verisimiliter scripta Synopsis in varios sacræ Scripturæ libros; sed tota, quam edidit Montfauconus, non est Chrysostomi. VI. 314. De hoc actum § 16.

In presbyteratu anno primo.

Circa initium anni 386 Chrysostomus ordinatur presbyter, munusque concionandi ordiens, primam habet Homiliam. I. 436. Num. 232. *sqq.*

Post hanc, mense Januario aut Februario, habet Homiliam de Ozia, eam nimirum, quæ de eo argumento secunda est impressa. VI. 103. Secutæ sunt ante Quadragesimam tres aliæ de Ozia aut de Seraphinis, videlicet tertia, quinta et sexta. De his actum est § 22.

In principio Quadragesimæ inchoati sunt octo Sermones in Genesim. IV. 643. omnesque in ea Quadragesima dicti. § 18.

In eadem Quadragesima, consequenter mense Martio, habitæ videntur aliæ quinque Homiliæ, nempe duæ de Prophetarum obscuritate. I. 168. tertia contra Manichæos dicentes, Dæmones gubernare mundum. II. 246. quarta contra Ignaviam. *Ibid.* 267. et quinta de Diabolo tentatore. *Ibid.* 260. § 22. Num. 303. *sqq.*

Eodem anno, verisimiliter mense Majo, habita Homilia in S. Meletium. II. 318. Num. 240.

Eodem verisimiliter anno ægrotavit Chrysostomus, habuitque Homiliam in illud Apostoli: *Hoc autem scitote*, etc. VI. 278. Num. 312 et 313.

Mense Augusto habita est Homilia prima contra Anomæos. I. 444. Post hanc sub finem Augusti aut initium Septembris, Sanctus dicere cœpit contra Judæos, habuitque consequenter duas priores orationes contra Judæos. I. 587. et forte alias hodie perditas. § 18.

Mense Novembri Sanctus resumit certamina adversus Anomæos, illoque et sequenti mense contra illos habet Homilias secundam, tertiam, quartam et quintam de Incomprehensibili. § 19.

Post tertiam dicta videtur Homilia de Anathemate. I. 691.

Post quintam vero secutæ videntur duæ aliæ, nimirum de Non vulgandis fratrum peccatis. III.

344. et de Non desperando. *Ib.* 354. § 32, Num. 802. et *seq.*

Die XX Decembris Homilia in S. Philogonium habita. I. 492. Num. 250.

Die XXV Decembris habita Homilia in Natalem Domini. II. 334. Num. 276.

Ante finem anni figenda Homilia in abutentes illo Apostoli dicto, *Sive per occasionem*, etc. III. 300. Num. 278.

Primo die anni 387 dicta Homilia in Kalendas. I. 697. Num. 279.

Die II Januarii habita Homilia I de Lazaro et Divite; post quam deinde secuta est secunda, ac etiam tertia mense Januario. I. 707. Num. 282. *sqq.*

Die VI Januarii verisimiliter dicta Homilia in Epiphaniam. II. 367. ac postridie in S. Luciam. II. 324.

Die XXIV Januarii dicit in laudem S. Babilæ. II. 531. ac paulo post in laudem SS. Juventini et Maximini. *Ib.* 578. Num. 283.

Post illas de martyribus conciones, habet quartam Homiliam de Lazaro et Divite. I. 751. deinde secuta Homilia in illud Apostoli, *De dormientibus*, etc. I. 762. Num. 289.

Mense Februario Chrysostomus iterum Anomæos impugnare incipit. Dictæ tunc Homiliæ quinque contra Anomæos hoc ordine: primo septima. I. 501. secundo alia. VI. 255. [imo hæc Constantinopoli habita; cfr. Monitum T. XII. p. 457. edit. novæ]; tum octava, nona, et post aliquas forte decima contra Anomæos. T. I.

Inter prædictas media fuit Homilia de Resurrectione mortuorum. II. 422. forte etiam Homilia de Viduis. III. 311. mense Februario figenda. Num. 290. *sqq.*

Mense Februario etiam figendæ Homilia in Terræ motum, aliaque hanc sequens. I. 772. et 790. Num. 292.

Ante Quadragesimam habita Homilia contra Quartodecimanos, alias tertia contra Judæos nominata. I. 606. sive circa finem Februarii. § 20.

Circa finem Februarii aut initium Martii, dicta Homilia in illa Apostoli ad Timotheum verba, *Modico vino utere*, etc. II. 1. Num. 333.

Circa initium Martii exorta Antiochiæ gravissima seditio, in qua dejectæ sunt Theodosii Imperatoris statuae. § 23.

Homilia prima post illam seditioem, vocata secunda de Statuis. II. 20. dicta est paucis diebus ante Quadragesimam; deinde aliæ hoc ordine: Dominica ante Quadragesimam seu XIV Martii, tertia Homilia; tum quarta, quinta, sexta, septima, octava, decimaquinta, sex diebus

Anno 386
secundo
presbyteratus.

consequentibus primæ hebdomadæ. Deinde die lunæ sequentis hebdomadæ nona, et postridie decima, post quam nimio Antiochenorum terrore cessare cogitur Sanctus. Prioribus illius hebdomadæ diebus dicta Catechesis prima. II. 223. Num. 374.

Die XXVII, aut XXVIII Martii, habita est Homilia decima sexta, necdum inchoatis judiciis; post judicia vero decima septima figenda est die 2 aut 3 Aprilis (uti et Catechesis secunda). II. 234. Num. 374. tum decima octava, undecima, duodecima, decimatertia, consequentibus diebus habitæ.

Deinde post unum saltem aut plures dies dicta est decima quarta. Circa Dominicam Palmarum aut in illa ipsa Dominica, XVIII Aprilis, habita Homilia decima nona, post morbum Sancti. Deinde in hebdomada sancta, dicta vigesima, alias vigesima secunda. In festo Paschali, XV Aprilis, dicta vigesima prima.

Post Pascha Sanctus homilias quasdam habuit modo perditas; deinde mense Majo et Junio Sermones de Anna. IV. 699. ex quibus supersunt quinque, amissis aliis cum Homilia in Pentecoste dicta. Num. 379.

Circa finem Junii, Sanctus morbo satis diuturno correptus est. Post morbum vero dicta Homilia de Decem millium debitor. III. 1. tum tres aliæ de Davide. IV. 748. Non diu post habita videtur Homilia de Dilectione inimicorum. III. 137.

Circa mensem Augustum editus Liber contra Judæos et gentiles ad probandam Christi divinitatem. I. 338.

Deinde mense Septembri et Octobri quinque posteriores contra Judæos orationes dictæ. I. 616. Num. 268. et sqq.

Post medium Octobrem habita Homilia in Psalmum xli. V. 130. Num. 389.

Ab Octobri fere finito usque ad Quadragesimam anni sequentis forte habitæ sunt Homiliæ hæc quinque: primo de Eleemosyna. III. 248. tum tres in locum Pauli, *Habentes eundem Spiritum*. Ib. 260. ac demum alia in illa Pauli verba, *Utinam sustineretis modicum quid*, etc. Ib. 291. Num. 291. et sqq.

Anno 389. Anno 388, die XVII Februarii sive Dominica ante Quadragesimam, dicta Homilia prima in Genesim. IV. 1. Sequentes vero continuis fere diebus habitæ, subinde tamen interruptæ per Homilias modo perditas. Itaque priores triginta duæ consequenter dictæ, ultimæque ex illis die Mercurii, V Aprilis habita. Postridie in Cœna Domini, dictum de Juda proditore. II. 376. tum

de Cruce. Ib. 403. ac in festivitate paschali habita Homilia contra Ebrios inscripta. Ib. 437. Sequenti Dominica, XVI Aprilis, Sanctus inchoat Homilias quinque consequenter habitas in Principium Actorum. Ib. 50. Deinde disputare incipit de Mutatione nominum. Ib. 98. tractatque de eo verisimiliter usque ad festum Pentecostes, ita ut ultima de Mutatione nominum Homilia videatur post Pentecosten dicta. Hisce forte intercessit Homilia in Ascensionem Domini. II. 447. et altera in Pentecosten. Ib. 408. Resumpta vero Genesios expositio circa Junium, ac finita mense Septembri aut Octobri. § 27.

Forte sub finem anni 388 habitæ Homiliæ duæ in illud Apostoli, *Salutate Priscillam et Aquilam*. III. 172. § 28.

Sub finem anni 388, aut initium 389, figendum initium Expositionis in Joannem. VIII. 1. quæ intra annum videtur finita. § 28.

Deinde anno 389 aut 390 cœptæ Homiliæ in Matthæum. VII. 1. absolutæque anno 390 aut 391.

Anno 391 videtur exposita Epistola ad Romanos. IX. 423.

Circa annum 392 figenda probabiliter Expositio utriusque Epistolæ ad Corinthios. X. 1.

Ab anno circiter 393 usque ad annum 397 videntur compositi Interpretationes Epistolarum S. Pauli ad Galatas. X. 637. ad Ephesios, ad Philippenses, utriusque ad Timotheum, ad Titum, et verisimiliter ad Philemonem, omnes T. XI.

Item illis anni Expositio Psalmorum composita dictaque ad populum. T. V.

Anno 397 probabiliter figitur Interpretatio priorum aliquot capitum Isaïæ, quod ultimum videtur opus in presbyteratu. VI. 1. § 32.

Tempore prædicationis Antiochenæ, id est, ab initio fere anni 386 usque ad posteriores anni 397 menses, et maxime quidem annis duobus prioribus habitæ videntur sequentes Homiliæ, videlicet Homilia de reprehendo Petro. III. 362. Num. 438. Homiliæ septem de Laudibus S. Pauli. II. 476. Homiliæ novem de Penitentia. II. 279. majori ex parte Homilia de Cœmeterio et cruce. Ib. 397. quam intra dies viginti secuta est altera de SS. Martyribus Bernice, Prosdoce et Domnina; alia de hisce martyribus. Ib. 631 et 646. Homiliæ de Juda proditore. Ib. 376. de Cruce et latrone. Ib. 403. de Ascensione. Ib. 447. Gemina de Pentecoste. Ib. 457. est loci incerti. Homiliæ panegyricæ, incerto tempore Antiochiæ habitæ, gemina de S. Pelagia, de S. Ignatio, de S. Eustathio, de

Incerto tempore.

S. Romano gemina. *Ib.* 585-622. Homilia in verba Jeremiæ, *Domine, non est in homine, etc.* VI. 157. Homiliæ duæ de Machabæis præter aliam dubiam. II. 622. Homilia de sanctis Martyribus. *Ib.* 630. Hanc secuta est, quæ probat, non esse ad gratiam concionandum. *Ib.* 638. Aliæ de Martyribus, de S. Juliano Anazarbeno, de S. Barlaamo. *Ib.* 667-681. Homilia in locum Apostoli, *Nolo vos ignorare, fratres.* III. 228. Homilia de S. Droside, de Martyribus Ægyptiis. II. 688 et 699. et alia de Martyribus. *Ib.* 711. Homilia post Terræ motum. *Ib.* 717. loci magis incerti, ac variæ admodum dubiæ; Oratio in laudem Diodori Tarsensis dicta. III. 747. § 33.

Gesta et scripta in episcopatu 398.

Mortuo Nectario, episcopo Constantinopolitano, Chrysostomus, clam Antiochia eductus, perductusque Constantinopolim, ibidem consecratur episcopus XXVI Februarii anni 398.

Mox Sanctus Constantinopoli contra hæreticos, præsertim contra Anomæos concionatur. At prima Homilia perdita. Secunda vero et tertia sunt, quæ tomo primo inscribuntur XI et XII contra Anomæos. Secuta est Homilia in Paralyticum per tectum demissum. III. 32. tum paulo serius alia. *Ib.* 15. in verba Christi: *Pater, si possibile est, etc.* Verisimile est, Sanctum deinde eodem anno ægrotasse, dictamque post morbum Homiliam in verba Apostoli, *Scimus quoniam diligentibus Deum, etc.* III. 150.

Anno 398 item composita videntur duo opuscula, primum contra Clericos, qui cum virginibus cohabitant; alterum contra Regulares feminas, quæ cum viris habitant. I. 228. et 248.

Eodem anno Sanctus juvat S. Porphyrium ad impetrandum Arcadii edictum, quo templa idololorum clauduntur Gazæ in Palestina. Eodem verisimiliter anno Flavianum Antiochenum cum Ecclesia Romana et Alexandrina conciliat.

Eodem aut sequenti anno translata solemniter reliquiæ ad ecclesiam suburbanam, assistente Eudoxia Imperatrice, et ad solemnitatem postridie veniente Imperatore. Dictæ hac occasione aliquot homiliæ, videlicet de S. Phoca martyre. II. 704. et ex nuper editis apud Montfauconum T. XII. secunda et tertia.

Anno item 398, tempore æstivo, cæpta rebellio Tribigildi contra Arcadium, eaque continuata sequenti anno. § 44.

Sub finem anni 398, aut initium 399, cæpta Expositio Epistolæ ad Colossenses. XI. 322. § 40.

Anno 399. Anno 399, mense Januario, Eutropius consul, omni dignitate orbatus et relegatus, ad ec-

clesiam fugit; quo tempore habita Homilia in Eutropium. III. 381. Post aliquot dies, ubi Eutropius ecclesiam reliquerat, eaque occasione captus erat, dicta Homilia de capto Eutropio. *Ib.* 386.

Mense Februario habita est Homilia 1 ex ante ineditis T. XII. Habita eodem verisimiliter anno quarta, quinta, sexta, septima et octava. In Paschate vero dicta Homilia contra Ludos et theatra. VI. 272. Deinde ex ineditis nona, ac verisimiliter decima et undecima. Eodem anno coram Chrysostomo accusatus est Antoninus episcopus Ephesus.

Anno eodem, mense Julio, Gainas, Gothorum dux, aperte contra Arcadium rebellare incipit. Ante ipsius rebellionem Chrysostomus impedit, ne Ariani ecclesiam haberent Constantinopoli. Post rebellionem ad Gainam legatus profectus est Sanctus, ac Saturninum et Aurelianum exilio liberavit, reduxque Homiliam habuit de Saturnini et Aureliani liberatione. III. 405. § 46.

Ante prædictam legationem habita videtur gemina Homilia de vanitate divitiarum in illud, *Ne timueris, cum dives factus fuerit homo, etc.*, V. 504. Num. 711 et seq.

Anno 400 circa Februarium aut Martium Sanctus proficiscitur in Asiam, ibique in concilio episcoporum septuaginta Heraclidem Ephesiis ordinat episcopum; deinde varios deponit episcopos, Simoniacos, Quartodecimanos, Novatianos, atque æstivo tempore redit Constantinopolim. Prima Sancti homilia post reditum. III. 424. statim habita. Tum controversia oritur inter Sanctum et Severianum Gabalorum episcopum, qui ob tumultum populi fugere cogitur. Verum, petente Arcadio, Chrysostomus Severiano benignum se præstat, eumque brevi oratione cum populo conciliat. III. 412.

Anno item 400, verisimiliter exposita utraque Epistola S. Pauli ad Thessalonicenses. XI. 425. et partim saltem post iter Asiaticum.

Anno 401 mense Februario, S. Porphyrius Gazensis venit Constantinopolim, juvaturque a Chrysostomo ad obtinendum edictum Imperatoris ad destruenda Gazæ templa idololorum. Eudoxia eo tempore irata erat Chrysostomo.

Eodem anno in Paschate inchoata est Expositio libri Actorum. IX. 1.

Circa annum 402 Chrysostomus exponit Epistolam ad Hebræos. XII. 1.

Homiliæ aliquot anno incerto, sed ante primum exsilium, Constantinopoli habitæ, nimirum Homilia in dictum istud apostoli, *Si esurierit inimicus*

Anno 401 et duo sequentibus.

Scripta ecclesiæ.

tuus, etc. III. 137. Homilia de Seraphim prima et quarta. VI. 95 et 120. ac tres homiliae invicem secutæ de Nuptiis et conjugio. § 52.

Homiliae aliæ, de quibus non constat, utrum Antiochiæ in Constantinopoli sint dictæ; videlicet Homilia de Augusta porta et oratione Dominica. III. 23. Homilia de Gloria in tribulationibus. 140. alia in locum Apostoli: *Oportet hæreses esse*, etc. 240. alia in Eliam et viduam. 328. Homilia de Futurorum deliciis et præsentium vanitate. 337. Homilia in Magnam hebdomadam. v. 525. Homilia in illud propheticum, *Ego Dominus Deus feci lumen et tenebras*, etc. contra Manichæos maxime dicta. VI. 143. alia de perfecta Charitate. *Ib.* 287. alia de Continentia. *Ib.* 299. ac duæ de Consolatione mortis. 302. De hisce omnibus § 52.

De homiliis aliisque scriptis dubiis agitur § 53. ubi etiam de Commentario in Daniele. VI. 200. et de Liturgia. XII. extr.

Exordia
persecutio-
is in San-
ctum, anno
333 ceptæ.

Anno 403 mense Aprili, S. Epiphanius venit Constantinopolim, indeque post aliquot dies discedit, ac mense Majo in reditu moritur. § 36.

Eodem anno, circa Augustum, Theophilus venit Constantinopolim. Circa Septembrem inchoat conciliabulum ad Quercum, in quo condemnatur Chrysostomus, forte sub finem Septembris.

Habita a Sancto ante abductionem Homilia, III. 415. non item alia, quæ pro supposititia habenda.

Triduo post latam in conciliabulo sententiam, Sanctus violenter urbe expellitur, et in Bithyniam ducitur; postridie vero revocatur, et post paucos dies redit in urbem.

Die ipso reditu habita Homilia brevis. III. 424.

Postridie dicta altera Homilia. *Ib.* 427.

Post aliquot dies aut hebdomadas dicta Homilia de Chananæa. *Ib.* 432.

Circa mensem Decembrem Eudoxia iterum exacerbat contra Chrysostomum occasione ludorum, qui ad statuum ipsius agebantur; Arcadius vero in festivitate Natalis Domini cum Chrysostomo communicare detrectat. Interim episcopi rursum vocantur Constantinopolim ad judicandum.

Exilium
anno 404.

Anno 404, circa Martium, causa Sancti iterum agitur, ac tandem sine novo examine prior sententia ab aliquot episcopis confirmatur; Sanctus vero ab Arcadio ecclesia interdicitur.

Die XVI Aprilis, in pervigilio Paschatis, et nocte sequente, clerus et populus Chrysostomo adhærens per manum militarem violenter ecclesiis ejicitur.

Non diu post Chrysostomus literas et legatos mittit Romam ad Innocentium papam, cui gesta adversum se exponit, et cujus opem flagitat.

Die XX Junii Chrysostomus urbe expellitur in exilium, et ecclesia cum curia eodem die comburitur.

Post unum alterumve diem scripta ad S. Olympiadem epistola 11. Scripta fa-
ctaque in
itinere.

Die XVI Junii Arsacius Sancto substituitur episcopus. Hinc orta persecutio contra eos, qui ejus communionem fugiebant.

Circa finem Junii aut initium Julii, scripta epistola 118 ad episcopos et presbyteros incendii causa in carcere degentes.

Die III Julii Nicææ scripta epistola 10 ad Olympiadem.

Ibidem quoque data videtur altera ad detentos in carcere, sive epistola 174.

Ibidem quoque, aut XXVIII Junii, aut probabilius IV Julii, data epistola 221 ad Constantium, presbyterum Antiochenum.

Mense Julio, in Galatia aut Cappadocia, scripta est epistola 121 ad Arabium; octava ad Olympiadem, et verisimiliter epistola 119 ad Theophilum presbyterum.

Sub finem illius mensis, antequam Sanctus veniret Cæsaream, scripta epistola 9 ad Olympiadem, sub initium gravis morbi, quo laboravit in via ac Cæsareæ.

Cæsareæ deinde scripta epistola 120 ad Theodorum, et duodecima ad Olympiadem tempore morbi.

Cucum perductus Chrysostomus sub finem Augusti aut initium Septembris, scribit epistolam 13 ad Olympiadem, epistolam 234 ad Brisonem, et 193 ad Pæanium. Eodem forsitan tempore data epistola tertia ad detentos in carcere, extra ordinem impressa. III. 326. Eodem verisimiliter tempore datæ epistolæ 194 ad Gemellum, 196 ad Aetium, et 143 ad Polybium.

Circa idem tempus exaratæ epistolæ 236 ad Carterium, Cæsareæ præfectum; 81 ad Hymnetium, et 228 ad Theodorum, medicos Cæsarienses; item 80 ad Firminum, 82 ad Cytherium, 83 ad Leontium, 84 ad Faustinum, 172 ad Helladium, 173 ad Evethium, amicos Cæsarienses.

Eodem fere tempore scribit ad multos episcopos: nimirum epistolam 87 ad Eulogium Cæsareæ in Palæstina antistitem; 88 ad Joannem Hierosolymitanum; 89 ad Theodosium Scythopolitanum; 85 ad Lucium, 86 ad Marim, 90 ad Moysen, episcopos; item epistolam 235 ad Porphyrium Rhosensem; 111 ad Anatolium Adanen-

Epistolæ
Cucusi datæ
circa sep-
tem.

sem, episcôpos in Cilicia; atque 112 ad Theodorum Tyanensem in Cappadocia.

Non diu post adventum, verisimiliter mense Septembri, scriptæ epistolæ 108 ad Urbicium episcopum, 109 ad Rufinum, 110 ad Bassum, 30 ad Eortium, 26 ad Magnum, 27 ad Domnum, episcôpos omnes; item 223 ad Hesychium, et non diu post 74 ad eundem; item 73 ad Agapetum, 42 ad Candidianum, 224 ad Marcianum et Marcellinum, et paulo post 226 ad eodẽm; 188 ad Marcellinum a priore distinctum; 242 ad Chalcediam et Asyncritiam; non diu post 77 ad Asyncritiam solam. Item ad Adoliam data 133, et 115 ad Theophilum presbyterum. Mense item Septembri data ad Carteriam epistola 227, ad Hermatium 75, ad Olympiadem 1, eaque admodum proluxa; item 64 ad Cyriacum episcopum, et 134 ad Diogenem.

Ante finem Septembris, ut videtur, data epistola 129 ad Marcianum et Marcellinum, 34 ad Carteriam, ad Olympiadem 2, eaque longissima.

Alie eodem anno, et aliquæ forsitan sequenti.

Sub initium Octobris data epistola 114 ad Elpidium episcopum; item 3 et 14 ad Olympiadem, 207 ad monachos Gothos, et 204 ad Pæanium. Mense Octobri scripta 198 ad Hesychium, 20 ad Agapetum, 29 ad Chalcediam et Asyncritiam, 98 ad Chalcediam, 18 ad Carteriam, 52 ad Adoliam, ad eandem non diu post 33, et post aliquot dies 57; ac 25 ad Elpidium episcopum. § 74.

Mense Octobri aut Novembri scriptæ epistolæ 232 ad Carteriam; 225 ad Constantium presbyterum, a priore alium; 229 ad Severam; 231 ad Adoliam; 230 ad Elpidium episcopum; item epistola 17 ad Olympiadem, 94 ad Pentadiam, 103 ad Ampruclam, et non diu post 191 ad eandem; item 93 ad Pæanium.

Circa Novembrem data epistola 24 ad Hesychium, 65 ad Marcianum et Marcellinum, 40 ad Asyncritiam, 179 ad Adoliam, 202 ad Cyriacum episcopum.

Sub finem anni data ad Hesychium epistola 176, ac 19 ad Marcianum et Marcellinum, 122 ad Marcianum alterum; paulo post 211 ad Timotheum presbyterum; item 200 ad Callistratium Isauricæ episcopum, 206 ad Theodulum diaconum; item 5 ad Olympiadem, 104 ad Pentadiam, 96 ad Ampruclam, item 210 ad Theodorum, 230 ad Sallustium presbyterum, 212 ad Theophilum presbyterum, 147 ad Anthemium, 218 ad Euthymium presbyterum, 213 ad Philip-pum presbyterum, 97 ad Hypatium presbyterum, et 180 ad eundem, 199 ad Danielem pre-

sbyterum; item epistola 44 ad Theodotum diaconum, et verisimiliter 43 ad Bassianam.

Anno 404 item scripta epistola 43 ad Symmachum presbyterum, 47 ad Nemæam, 178 ad Euthalam, 32 ad eandem, 186 ad Alypium, 187 ad Procopium, 189 ad Antiochum, 36 ad Maronem presbyterum et monachum, 37 ad Tranquillum episcopum, 38 ad Hymnetium medicum; item 190 ad Brisonem, 193 ad Claudianum, 219 ad Severinam et Romulam, 58 ad Theodosium ex ducibus, 201 ad Herculum, 113 ad Palladium episcopum, 197 ad Studium urbis præfectum, 116 et 217 ad Valentinum, 124 ad Gemellum, 205 ad Anatolium præfectianum, 144 ad Diogenem. § 76.

Anno 404 aut 405 data epistola 39 ad Chalcediam, 220 ad Pæanium; item epistola 222 ad Castum, Valerium, Diophantum et Cyriacum, et 93 ad Aphthonium, Theodotum et Chæream, monachos et presbyteros.

Circa initium anni 405 Sanctus in gravem incidit morbum, qui usque ad tempus vernum aut initium æstatis duravit. Post morbum illum, necdum omnino sublato, circa Aprilem aut Majam scripta epistola 6 ad Olympiadem, deinde 7 et 16 ad eandem.

Eodem anno data epistola 138 ad Elpidium episcopum, 59 ad Theodotum diaconum, deinde 67 et 137 ad eundem; 61 ad Theodotum consularem, 62 ad Castum, Valerium, Diophantum et Cyriacum; ac deinde 66, 130, 107, et 22 hiemali tempore datæ ad eodẽm; 91 ad Romanum presbyterum.

Eodem anno Chrysostomus insigne ostendit studium pro conversione gentilium in Phœnicia, eaque occasione multas scribit epistolas.

Scripta tum epistola 146 ad Theodotum, Nicolaum, Chæream, presbyteros et monachos; 145 ad Nicolaum presbyterum; 126 ad Rufinum presbyterum; 54 ad Gerontium presbyterum; 53 ad Nicolaum presbyterum; 21 ad Alphiū, ac deinde 72, 35 et 49 ad eundem; 123 ad presbyteros et monachos in Phœnicia fidem prædicantes; 28 ad Basilium presbyterum; 55 ad Symeonem et Marem, presbyteros et monachos; ac 56 ad Romulum et Byzum monachos. Demum eodem anno scriptæ epistolæ sequentes, videlicet 175 ad Agapetum, 100 ad Marcianum et Marcellinum, 31 ad alterum Marcellinum, 60 ad Chalcediam et Asyncritiam, 99 et 106 ad Asyncritiam, 76 et 103 ad Chalcediam, 185 ad Pentadiam, 41 ad Valentinum, 79 et 132 ad Gemellum, ac 50 et 51 ad Diogenem.

*Epi-
ante
datæ.*

Sub finem anni 403, Sanctus frequenter loc mutare cogitur, gravissimaque patitur.

et anno Anno 406, post varias locorum mutationes, Sanctus Arabissi habitat. § 80. Data epistola 136 ad Theodotum lectorem, uti et 102 ad eundem; 141 ad Theodotum consularum, 23 et 78 ad Romanum presbyterum; item epistola 127 ad Polybium, 128 ad Marinianum, 69 ad Nicolaum presbyterum, 70 ad Aphthonium, Theodotum et Chæream; 131 ad Elpidium episcopum; 140, 135 et 68 ad Theodotum diaconum, 15 ad Olympiadem. Eodem anno ad Olympiadem scriptus liber quo ostenditur, neminem lædi nisi a se ipso. III. 444. et Paulo post alius de eis, qui scandalizati sunt. *Ib.* 465. item epistola 4 ad Olympiadem; epistola 142 ad Elpidium episcopum.

Eodem anno Sanctus ad legatos Roma Constantinopolim missos varias dat epistolas, videlicet 156, 157, 158, 159, episcopis inscriptas; 160 episcopo, 161 Romanis presbyteris, qui illis aderant; 163, 166, 167 ad episcopos legatis additos; item 162 ad Anysium Thessalonicensem; 163 ad omnes Macedoniæ episcopos; 164 ad Alexandrum Corinthi episcopum; 155 ad Chromatium Aquileiensem. Deinde, intellecto infausto legationis exitu, scribit ad Innocentium papam, et epistolam 182 ad Venerium Mediolanensem, et probabilis 183 ad Hesyrium Salonensem; 184 ad Gaudentium Brixiensem; 149 ad Aurelium Carthaginensem; 150 ad Maximum episcopum; 151 ad Asellum episcopum; 152, 153, 154 et 181 ad episcopos, 148 ad Cyriacum, Demetrium, Palla-

dium, Eulysium, episcopos Orientales; 168 ad Probam matronam Romanam; 169 ad Julianam, Probæ nurum, et 170 ad Italicam etiam nobilem matronam.

Epistolæ temporis incerti sunt, 48 ad Arabium, 192 ad Onesieratiam, 46 ad Rufinum, 63 ad Tranquillinum, 177 ad Artemidorum, 71 ad Malchum, 92 ad Moysen presbyterum, 101 ad Severum presbyterum, 139 ad Theodorum Syriæ consularum, 171 ad Montium, 208 ad Acacium presbyterum, 209 ad Salvionem aut Galbionem, 214 ad Sebastianum presbyterum, 215 ad Pelagium presbyterum, 216 ad Musonium, 117 ad Theodoram.

Anno 407 Sanctus cogitur locum exsilii mutare, duciturque Pityunta; sed fractus itineris laboribus in ipso itinere prope Comana in Ponto XIV Septembris moritur, ibique in ecclesia S. Basilii martyris sepelitur.

Aliquot incerti temporis.

Mors Sancti aliaque usque ad corpus translatus.

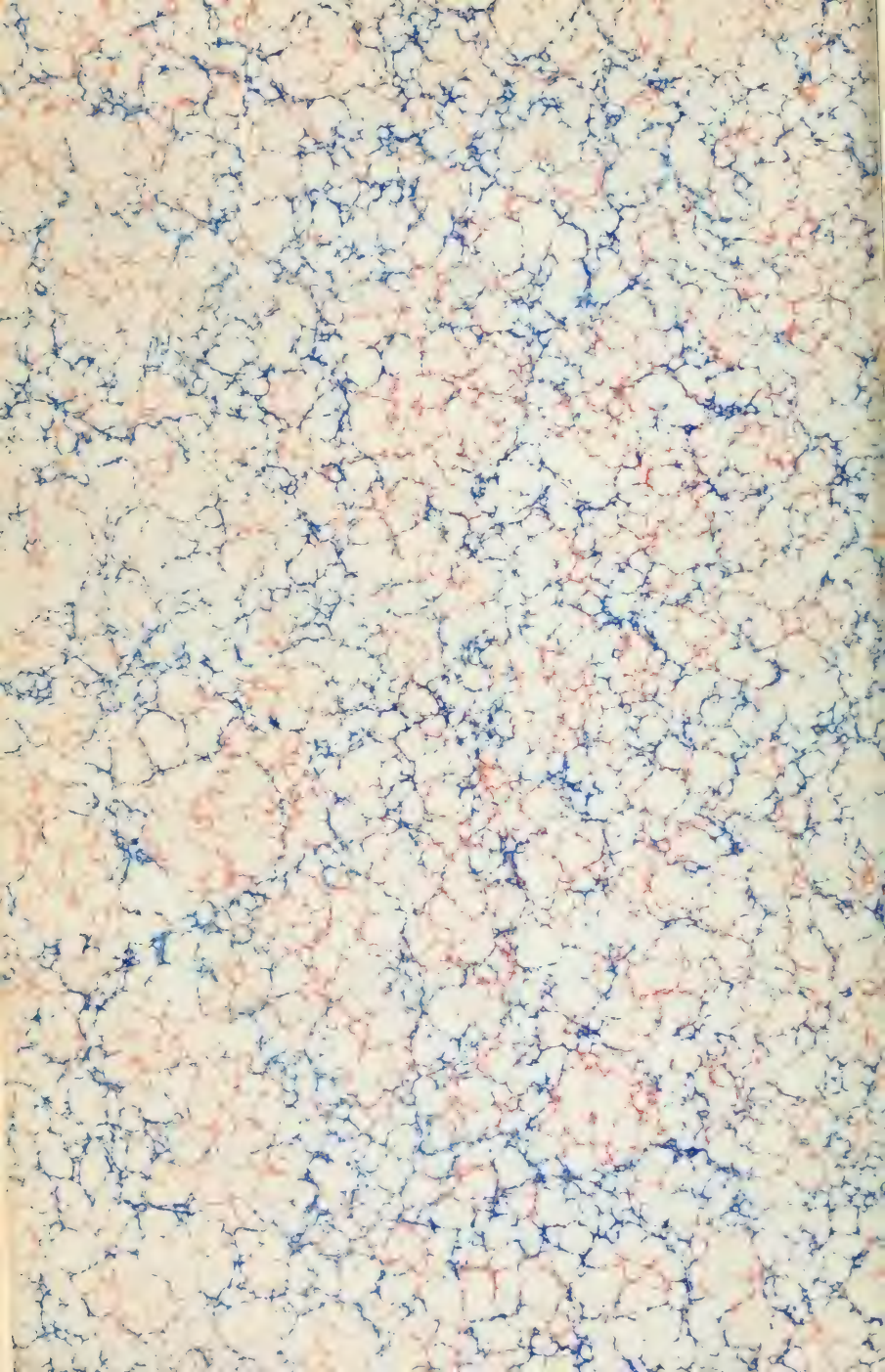
Circa annum 414 nomen Chrysostomi, urgente Innocentio papa, sacris diptychis inseritur primum ab Alexandro Antiocheno, deinde etiam ab Attico Constantinopolitano, et Cyrillo Alexandrino, aliisque omnibus imperii Orientalis episcopis. § 87.

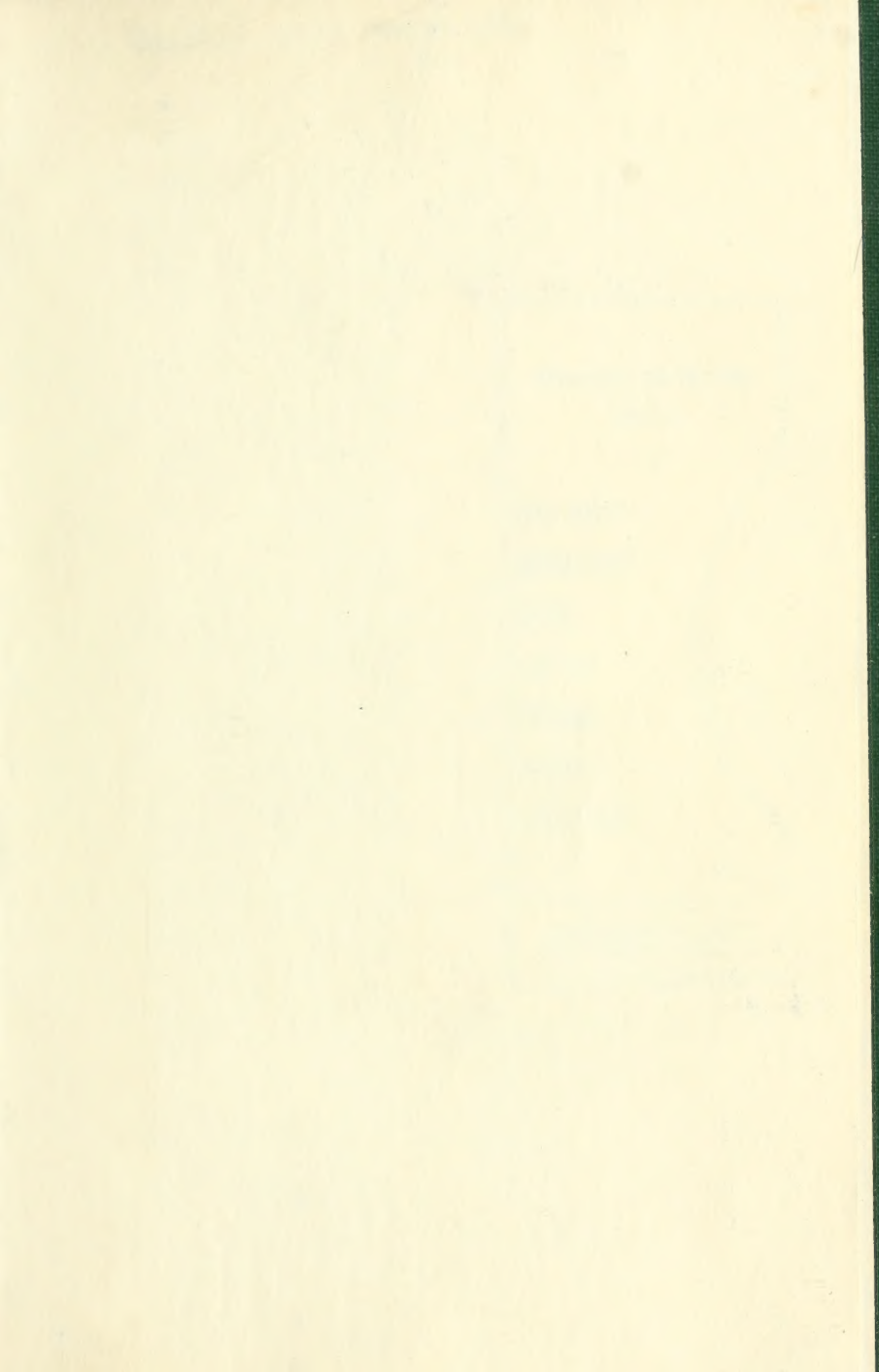
Ante annum 438 festivitas Sancti a Constantinopolitans celebrari cepta.

Anno 438 sacrum corpus Constantinopolim magno cum honore translatus. § 88.

Hæc sufficiant pro brevi chronotaxi, cum omnia fusius in Commentario sint probata.

FINIS.

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

**Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED**

